

11.2.F
9976-
1916
5

COBYL SALIMACH

EDIȚIE CRITICĂ

II 9916 f

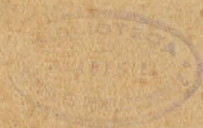
ADUNAREA IZVOARELOR VECHIULUI DREPT ROMÎNESC SCRIS

III

COBYL CALIMACH

EDIȚIE CRITICĂ

M. Dobro 18 17

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

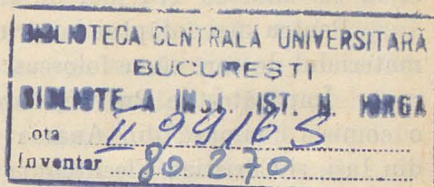
1958

C 153794

Ediția a fost întocmită de
COLECTIVUL PENTRU VECHIUL DREPT ROMÎNESC
condus de
ACADEMICIANUL ANDREI RĂDULESCU
și format din
ALEXANDRU COSTIN, VASILE GRECU, VINTILĂ GAFTOESCU,
CONSTANTIN TEGĂNEANU, GHEORGHE VLĂDESCU-RĂCOASA,
AUREL SAVA EUGEN HEROVANU

La o parte din lucrări au participat,
NICOLAE DAȘCOVICI, VINTILĂ DONGOROZ, ION ROSETTI-BĂLĂNESCU,
MARCU CLARIAN, NICOLETA COJAN

ANIBAL TEODORESCU, GHEORGHE CRONȚ, RADU DIMIU,
OVID SACHELARIE, GHEORGHE NICOLAIASA

INTRODUCERE

Intocmirea Codului Calimach

Prefacerile economice, destrămarea feudalismului și dezvoltarea capitalismului au schimbat și în Moldova nu numai baza economică, dar au impus și aici o nouă suprastructură, în care au fost cuprinse și noi rânduiri juridice. Ceea ce a contribuit la stabilirea acestor rânduiri au fost și neajunsurile obiceiurilor juridice¹⁾, care erau felurite, nu totdeauna precise și deseori necunoscute pentru cei chemați să le aplice, mai ales când aceștia erau străini. O influență în această privință a avut și curentul de codificare, care era tot mai răspândit în Europa, precum și apariția noilor coduri.

În Moldova, încă din secolul al XVIII-lea, se constată năzuința de legiferare. Dintre alte hrisoave domnești trebuie menționat « Sobornicescul hrisov » din 1785, dat de Alexandru Mavrocordat. În urmă, Alex. Calimach a voit de asemenea să lucreze în această direcție²⁾, iar Alex. Moruzi a însărcinat pe Toma Cara să traducă pe Armenopol și apoi să facă un cod civil, pe care n-a izbutit să-l termine din cauza morții.

În secolul al XIX-lea mișcarea pentru legiferare s-a dezvoltat și mai mult.

Scarlat Calimach a avut o vie dorință de a îmbunătăți organizarea statului și în special de a da țării legi scrise³⁾.

Curind după suirea sa pe tron (17 septembrie 1812), cunoscând că legile contribuie mai mult decât orice la fericirea omului, a hotărât să se îndeletnicească serios cu întocmirea de legi. Pentru aceasta mai întâi a

¹⁾ Cf. Hrisovul de promulgare al *Legiurii Caragea*, ediția din 1955 a Academiei R.P.R. p. 2 și Negruzzi, C., în prefața la ed. II-a a *Manualului lui Donici*, 1858.

²⁾ Al. Papadopol Calimach, *Din istoria legislațiunii Moldovei*, în « Arhiva Societății științifice și literare din Iași », tom. VII, p. 152.

³⁾ Notificind la 23 ian. 1813 principelui Metternich urcarea sa pe tron, Scarlat Calimach, spune între altele: « Rémonter une administration ébranlée par les vicissitudes des temps, rétablir un ordre stable et utile à l'intérêt général et songer au soulagement d'un peuple malheureux qui m'est confié, sont des grands devoirs » (N. Iorga, *Documente privitoare la familia Calimachi*, vol. I, Buc., 1902, p. 162).

împărtașit hotărîrea sa mitropolitului, episcopilor și boierilor, care nu numai că au fost de părerea lui, ci prin anafora l-au rugat să-și pună hotărîrea în lucrare. De aceea a găsit de cuviință să alcătuiască în prim rînd un cod civil, ca unul ce era mai de trebuință decît celelalte părți ale legislației.

Pentru a-și împlăti hotărîrea a socotit că este de trebuință să adune materialul de care să se folosească. Mai întîi a căutat să fie traduse în romînește Împărăteștile Pravile, care se aplicau în țară. În acest scop a numit o comisie compusă din Anania Cuzanos, profesor la Academia Domnească din Iași, și Christian Flechtenmacher, doctor în drept și filozofie de la Viena, sas de la Brașov, pe care-l adusese în Moldova la 1813 ⁴).

Comisia traducătorilor avea și un secretar. Ea a început să lucreze de la începutul lui septembrie 1813. Fiecare dintre membri era plătit cu 100 lei pe lună, plus 100 lei de la Casa Răsurilor, iar scriitorul cu 50 lei pe lună, plus 50 lei de la aceeași Casă.

Domnul orînduise ca aceștia să fie plătiți pînă la săvîrșirea tălmăcirii.

În socotelile domnești se găsește trecută leafa comisiei pînă la sfîrșitul lunii mai 1814 ⁵). În socotelile pe 1814 este trecută în decembrie 1814 suma de 32 lei pentru un top de hirtie, destinat tălmăcirii legilor ⁶), iar în 1815 este prevăzută leafa comisiei pe lunile septembrie, decembrie 1815, ianuarie și februarie 1816 ⁷). Deși nu este trecută în mod continuu leafa comisiei, desigur că ea a lucrat și a fost plătită neîntreput, căci Domnul hotărîse să fie plătiți pînă la săvîrșirea tălmăcirii; de altminteri este de înțeles că această traducere nu se putea termina numai în cele cîteva luni arătate în socoteli.

Afară de această traducere, Domnul a hotărît să se adune toate legile și obiceiurile Moldovei în materie civilă și criminală, cîte erau de patru secole, cu arătarea ramurii și izvorului lor. Pentru aceasta a format un comitet, pare-se încă din 1815. Nu știm din cine a fost compus acest comitet. Este probabil că în el au fost boieri, care cunoșteau legile și obiceiurile țării ca:

⁴) În hrisovul din 1 iulie 1817, prin care Domnul trimite Divanului trei părți din cod, după ce arată cum a fost adunat materialul, spune: «cu obștescul nostru Sfat am hotărît ca să se aleagă și să se adune din Cărțile Împărătești cele mai trebuincioase pravile». A fost întocmit și un mic dicționar de termeni tehnici juridici, care a fost tipărit sub titlul: «Scară a cuvintelor celor streine și a celor făcute din firea limbii, care cuvinte au cerut neapărat trebuința a se metahirisi în alcătuirea pravililor». La sfîrșit se face un apel către cititori să ajute la aflarea unor «cuvinte pravilicești mai potrivite decît cele puse aicea, ca să se pue acelea în locul acestora. În Iașul Moldaviei 1815. Septembrie 6» (Semnat): «Tălmăcitorii Pravililor». Vezi I. Bianu-Nerva Hodoș-D. Simonescu, *Bibliografia Romînească veche*, tom. III, p. 126 și 127.

⁵) N. Iorga, *Documentele familiei Calimachi*, II, p. 69. Vezi mai jos, Anexe, p. 862. Vezi și Andrei Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, în «Anal. Acad. Rom.», Mem. Sect. Ist., Ser. III, tom I, mem. 4, p. 3—4.

⁶) N. Iorga, *op. cit.*, p. 190.

⁷) *Ibidem*, p. 154.

Andronache Donici, Costache Conache, Skeleti, Sturza ș.a., poate și traducătorii Pravilelor Împărătești: Flechtenmacher și Cuzanos.

După ce a avut adunat materialul necesar, Domnul a hotărît să înceapă alcătuirea legii civile, pe care, cum am arătat, o socotea mai de trebuință.

Pentru elaborarea noii legiui, Domnul a avut mai mulți colaboratori. Al. Papadopol Calimach, jurist și academician, pe baza hîrtilor de familie, ni-i arată în următoarea ordine: Flechtenmacher, Donici, Cuzanos, Skeleti. Afară de aceștia au mai luat parte: Costache Conache, mitropolitul Veniamin, vornicul P. Negri, tatăl lui Costache Negri, logofătul Grigoraș Sturza, tatăl viitorului Domn Mihail Sturza și cumnatul lui Scarlat Calimach, logofătul Iordache Ghica, vornicul Mihail Sturza, Domnul de mai tirziu⁸⁾.

Nu știm precis cum au procedat la alcătuirea Codului Civil. Mai probabil este că a fost făcut un proiect după indicațiile Domnului. Autorul acestui proiect pare a fi fost Flechtenmacher, care era cel mai pregătit dintre colaboratori.

Lucrarea comisiei de colaborare, pe măsură ce era gata, a fost supusă Adunării Obștești, compusă din mitropolit, episcopi și veliții boieri, căci așa cerea dreptul țării. Acolo vor mai fi fost discuții pînă se adopta forma definitivă. După ce Domnul a aprobat, a poruncit să se tipărească.

Tipărirea

Codul a fost tipărit în trei părți, mai întîi în grecește, cu titlul «Codul civil al principatului Moldovei». Partea primă cuprinde o introducere despre legile politice îndeobște și despre dreptul persoanelor. Ea a fost tipărită în Iași la 1816, în nou înființata tipografie grecească dinăuntrul mănăstirii Trei Ierarhi.

Partea a doua, avînd același titlu și care este referitoare la dritul lucrurilor, a fost tipărită tot în 1816, iar partea a III-a despre înmărginirile ce privesc către dritul persoanelor dimpreună și a lucrurilor, a fost tipărită în 1817.

La sfîrșitul părții I-a s-a adăugat hrisovul pentru înființarea tribunalelor epitropicești, care are data de 1817, hrisov așezat aici probabil pentru că era în legătură cu textele despre epitropie înscrise în această parte, capitolul al 4-lea, ultimul din partea I-a.

Fiecare din aceste părți ale codului avea paginația sa deosebită.

După tipărirea acestor trei părți, Domnul *l-a întărit și l-a promulgat printr-un hrisov din 1 iulie 1817*, în care arată însemnătatea legii pentru

⁸⁾ Al. Papadopol Calimach, *op. cit.*, p. 160—161. Cf. Andrei Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, p. 6 și urm.

conducerea statului și binele poporului, un scurt istoric al dreptului românesc, izvoarele codului și poruncește ca peste trei luni să înceapă a fi aplicat și după el să fie judecate în țară «intimplătoarele pricini civile»⁹⁾.

Tot la 1 iulie 1817, prin alt hrisov adresat veliților boieri din Divanul Domnesc, le-a trimis cele trei părți ale codului cu înștiințarea că peste puțină vreme vor primi altă condică, în care se va adăuga lexiconul cuvintelor și a materiei cuprinse într-însa. Până la primirea condicii cu lexiconul, condică ce va avea același cuprins ca și prima, vor păstra condica în care sînt cele trei părți; iar după primirea condicii cu lexiconul vor restitui pe cea trimisă cu acest hrisov. Totodată, le poruncește expres ca de la 1 octombrie 1817 să aplice noua condică, «avînd-o deapănarea la locul unde se vor căuta judecățile» și să nu îndrăznească a se abate «cit de puțin din cuprinsul legiuirilor ei»¹⁰⁾.

În unele exemplare ale codului, este pusă la sfîrșitul indicelui (lexicon) pecetea domnească în chinovar, cu anul 1806, prima numire în domnie a lui Scarlat Calimach, care n-a putut veni atunci în țară din cauza războiului ruso-turc (1806—1812). Pecetea este pusă între un autograf și semnătura lui Cuzanos. Autograful este următorul: Κατ' ἐπιταγὴν ὑψηλὴν ἐπιθεωρήσας ὑπογράφωμαι Ἀνανίας Κουζάνος νομοφύλαξ. («Din înaltă poruncă am revăzut și semnez Anania Cuzanos, nomofilax»).

Exemplarul din Biblioteca Academiei R.P.R. (cota C.V. 927) provenit din biblioteca fostului mitropolit al Moldovei Iosif Naniescu, are pe verso al primei foi albe următorul distih:

Ἰκέτιδας τείνασα τυπογραφίῃ τὸ δὲ χεῖρας
Βιβλίον εὐνομίας ΗΓΕΜΟΝΙ προσάγει.

(«Miini rugătoare smerit întinzîndu-i tipografia,
Închinare aduce Domnului cartea de legi»)¹¹⁾

După ce a fost tipărit și indexul, au fost reunite toate patru părțile într-un volum, care are la început o închinare către tatăl Domnului și hrisovul de întărire și promulgare¹²⁾.

⁹⁾ Vezi mai jos p. 45—53. Acest hrisov a mai fost publicat în romînește în *Uricariul*, IV, p. 300 și urm. Vezi și Șt. Longinescu, *Istoria dreptului românesc*, I, p. 282.

¹⁰⁾ Vezi Anexa I-a, p. 861—862. Din acest hrisov pare a rezulta că ediția grecească a fost trimisă, cel puțin la început, numai Divanului Domnesc ai cărui judecători știau bine grecește.

¹¹⁾ Se pare că este unul din primele exemplare care a ieșit din tipografie și a fost trimis Domnului cu acest distih.

¹²⁾ Descrierea lui în I. Bianu—N. Hodoș—D. Simonescu, *Bibliografia romînească veche*, tom. III (1809—1830), Buc., 1922—1938, p. 164—176, unde sînt reproduse și traduse închinarea către părinte și hrisovul de promulgare. Reproduse în facsimile sînt și toate gravurile, afară de acea care reprezintă spița neamului.

*În acest chip a fost întocmit, tipărit și promulgat Codul Calimach.*¹³⁾

Trebuie menționat, după o știre, că înainte de promulgare, Domnul ar fi trimis codul unor învățați străini spre a-și da părerea asupra lui¹⁴⁾.

Este însă sigur că un exemplar legat luxos a fost trimis Universității din Oxford, care și-a dat părerea asupra valorii codului¹⁵⁾.

Autori S-a pus întrebarea dacă între cei care au lucrat la elaborarea codului, a fost vreunul care a avut *un rol mai deosebit*.

S-a afirmat că însuși Domnul ar fi redactat în mare parte legiuirea care îi poartă numele¹⁶⁾.

Se știe că Scarlat Calimach a fost un om cult, care avea legături cu învățații din Apus și se ocupa mult cu scrisul.

Nu este însă dovedit pe deplin că ar fi fost pregătit în domeniul juridic, așa ca principalii lui colaboratori. Hrisovul de promulgare nu poate fi adus ca dovadă că Domnul ar fi fost autorul principal al codului, numai pentru că în unele locuri spune: « am săvârșit » lucrul, ori « am îndeplinit lipsele, am întrebuițat ». În hrisovul din 1 iulie 1817 scrie: « și ne-am apucat deci de lucru și l-am dus la capăt ». În alte părți ale hrisovului de promulgare spune: « s-au desăvârșit al nostru cod », « s-au mai adăugat », « s-au cinstit ».

Afară de acestea, de ce ar mai fi avut nevoie de o comisie de elaborare, destul de numeroasă. Este mai probabil că principalul rol al Domnului a fost de a lucra cu acea comisie sau mai cu seamă de a revedea ce lucrase comisia și Sfatul de obște și de a revizui și a hotări forma definitivă a textelor¹⁷⁾. De altminteri, este de menționat că veliții boieri, în noiembrie 1819, într-o anafora, de care se va vorbi mai jos, arată că în urma socotinții Sfatului de obște, Scarlat Calimach « orînduind s-au alcătuit Condica politicească din 1817 iulie I ». Dacă Domnul ar fi alcătuit singur Condica, neîndoios că s-ar fi spus în anafora.

Hrisovul de promulgare a mai fost tradus în românește de Al. Papadopol Calimach în studiul citat *Din istoria legislațiunii Moldovei*, în « Arhiva Societății științifice și literare din Iași », tom. VII, retipărit apoi de T. Codrescu în *Uricariul*, IV, Iași, 1857, p. 300—310. Tot Al. Papadopol Calimach a mai tradus și închinarea către tatăl Domnului, publicată în « Arhiva din Iași », 1896, p. 155—156, precum și hrisovul pentru înființarea tribunalelor episcopicești, publicat în *Uricariul*, vol. V, p. 25—29. Cf. și Andrei Rădulescu, *Izvoarele codului Calimach*, p. 90.

A mai fost tradus în limba germană de E. K. Zachariae von Lingenthal și publicat în prefața la ed. II-a a operii sale *Geschichte des griechisch — römischen Rechts* (după C. D. Triantaphyllopoulos, *Sur les sources du code Callimaque*, în « Revista Istorică Română », I, 1931, p. 34 și urm.).

¹³⁾ În această ediție am adoptat denumirea « Codul Calimach » fiind forma cea mai întrebuițată.

¹⁴⁾ Al. Papadopol Calimach, *op. cit.*, p. 161.

¹⁵⁾ *Ibidem*, p. 163—165.

¹⁶⁾ Manolache Drăghici, *Istoria Moldovei*, II, p. 106.

¹⁷⁾ Andrei Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, p. 8 urm.

Dintre cei arătați de Papadopol Calimach ca principali colaboratori sînt numai doi, despre care s-a spus că ar fi avut un rol deosebit la întocmirea codului.

După o știre mai veche, noul cod ar fi fost făcut de Cuzanos și Flechtenmacher¹⁸⁾.

În deceniile mai apropiate s-a răspindit tot mai mult părerea, cu totul nedovedită, că autorul Codului Calimach este Cuzanos¹⁹⁾.

Profesorul de drept civil de la Universitatea din Atena, C. D. Triandaphyllopoulos, într-un savant studiu, este de părere că Anania Cuzanos este acela, care a redactat codul moldovenesc în întregime. „Este un fapt indiscutabil“ — spune acest autor — „numai un grec ar fi putut minui cu atîta dibăcie limba atico-bizantină și limba neolenică și care ar fi putut crea termeni juridici neolenici așa de adecvați, încît ar fi căutați în zadar în izvoarele bizantine“.

Totuși — adaugă — mult mai delicată este chestiunea de a ști dacă singur Cuzanos a elaborat codul.

În sprijinul afirmațiilor sale, savantul grec, afară de limbă, menționează indexul alfabetic al codului. După indicațiunile pe care le dă Cuzanos pe alocuri în acest index, s-ar căpăta impresia că el singur a elaborat codul, căci vorbește de el, cum ar fi făcut orice autor, care vorbește de propria sa lucrare. Dintre aceste indicații citează trei²⁰⁾.

Părerea că Anania Cuzanos a fost autorul Codului Calimach nu este întemeiată.

În ceea ce privește limba, toți care au participat la elaborarea codului — ca și cei din Sfatul de obște — știau grecește, unii desigur foarte bine.²¹⁾ În prim rînd Domnul, care știa desigur grecește tot așa ca și Cuzanos, încît nu este indiscutabil că singur Cuzanos ar fi întocmit codul. Pare mai sigur că redactarea definitivă a ieșit din colaborarea celor mai pricepuți în știința dreptului și în cunoștința limbii grecești, între care și Cuzanos.

Cele trei indicații din Index, la care se referă profesorul grec, nu sînt deajuns pentru a avea impresia, că singur Cuzanos ar fi elaborat codul.

Am arătat că la sfîrșitul indexului, în unele exemplare, este un autograf cu cuvintele: « Din înaltă poruncă am revăzut și semnez: Anania Cuzanos

¹⁸⁾ Neugebauer după N. Blaramberg, *Instituții de drept românesc*, p. 756; C. Nacu, *Curs de drept civil*, vol. I, p. 94.

¹⁹⁾ D. Alexandresco, *Droit ancien et moderne de la Roumanie*, p. 481 și urm.; și *Explicația dreptului civil român*, vol. I, p. 20, nota 2.

²⁰⁾ C. D. Triandaphyllopoulos, *Sur les sources du Code Callimaque*, în « Revista Istorică Română », I, 1931, p. 30—31.

²¹⁾ Flechtenmacher și Donici dau consultații în grecește. Vz. Manuscrisul 11 p. 51, în Biblioteca Academiei R.P.R.

nomofilax ». Acest pasaj nu poate fi adus în sprijinul părerii că autorul este Cuzanos. Din cuvintele citate se vede numai că Anania Cuzanos a revăzut, a controlat și nicidecum că a întocmit, a elaborat. Această lucrare, revedere, control, nu se poate referi decît cel mult la index, dar nici aici la întocmirea acestuia. Dacă acel autograf s-ar referi la codul întreg, ar fi fost normal să fie reprodus la fiecare din cele trei părți ale codului, mai ales că au fost întocmite și tipărite separat. În nici un caz revederea, controlul, de care se amintește în autograf, nu este o dovadă că Anania Cuzanos este singurul autor al codului.

Pe lângă acestea n-avem știri că Anania, deși nomofilax și profesor la Academia Domnească, ar fi avut în domeniul dreptului rolul pe care l-au avut alții, în special Flechtenmacher și Donici.

Trebuie apoi să se țină seama că între cei arătați de Papadopol Calimach că au făcut parte din comisia de elaborare, Cuzanos este trecut în al treilea rînd, după Flechtenmacher și Donici. Desigur că acest izvor așa de bine informat n-ar fi trecut în al treilea rînd tocmai pe autorul codului.

Prin urmare nu e deloc justificată părerea că autorul Codului Calimach este Cuzanos. Acesta a fost unul dintre colaboratori și a avut poate un rol mai deosebit în întrebuițarea limbii grecești.

Despre Andronache Donici nu s-a spus niciodată că ar fi fost autorul codului sau că ar fi avut un rol mai deosebit în întocmirea lui; de asemenea, și despre Skeleti.

Rămîne să cercetăm situația lui Flechtenmacher. În primul rînd sînt destule dovezi despre întinsa lui cultură și superioritate față de ceilalți. Chiar Donici, învățat jurist cu mare faimă, îi cere consultații ²²⁾.

Flechtenmacher a fost considerat pe atunci cel mai de seamă jurist al Moldovei. El a făcut parte din prima comisie de traducere în romînește a codului și din cele următoare. A fost profesor de drept; în 1833 continua să predea introducerea și partea I-a din codul civil. El alcătuiuse un comentariu al codului. În manuscrisul său, nr. 12 din Biblioteca Academiei R.P.R., sînt vreo 80 pagini, în care sînt trecute aproape toate paragrafele din Codul Calimach cu arătarea izvoarelor lor.

Trebuie apoi menționat că influența codului austriac, ca plan și metodă, asupra codului moldovenesc, nu s-a putut datora în cea mai mare parte decît lui Flechtenmacher, care învățase la Viena și folosea chiar comentariul lui Franz von Zeiller, autorul codului austriac.

Trebuie ținut seamă și de relatarea lui Al. Papadopol Calimach, care așează pe Flechtenmacher cel dintîi între colaboratori.

²²⁾ Vezi Andrei Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, p. 10; vz. Bibl. Acad. R.P.R., *mss.* nr. 10, p. 72.

Din cele expuse rezultă că, dacă n-a fost singurul autor al proiectului codului, Christian Flechtenmacher a fost principalul colaborator al lui Vodă Calimach pentru întocmirea acestui cod.

Traducerea

Calimach era de părere, cum reiese și din hrisovul de promulgare, că legile trebuie scrise în limba poporului, căruia îi sînt destinate să i se aplice. A alcătuit separat codul mai întîi în grecește, fiindcă limba nouă elinească era obișnuită aici în țară, pentru judecători, înalți dregători și pătura de sus, dar și pentru că în această limbă putea fi cunoscut și peste hotare, ceea ce el urmărea.

Ținea însă ca legea ce fusese întocmită pentru poporul român din Moldova să fie publicată și în limba pămînteană. Este probabil ca o dată cu textul grecesc să se fi redactat și cel românesc, dacă nu cumva acesta a precedat pe cel grecesc. Redactarea în cele două limbi, în același timp, se făcuse în Țara Românească pentru *Pravilniceasca Condică* a lui Alex. Ipsilante și pentru *Legiuirea Caragea* și este probabil că și la alcătuirea Codului Calimach s-a urmat același procedeu. De menționat este că Manolache Drăghici în *Istoria Moldovei* spune că Scarlat Calimach a copiat *Condica* politicească în dialectul grecesc, ceea ce s-ar putea interpreta în sensul că și această *Condică* a fost întocmită mai întîi în romînește²³⁾.

Dar chiar dacă nu se poate dovedi această ipoteză, este cert că Domnul a hotărît să se facă traducerea. Pentru aceasta a numit o comisie compusă din marele vornic Mihail Sturza, marele postelnic Alex. Beldiman și Flechtenmacher. Cit a lucrat, n-avem știri.

În hrisovul de promulgare Domnul spune expres că noul cod a fost tradus și în limba pămînteană. Nu este motiv să nu-l credem. Totuși sînt fapte care aruncă oarecare îndoială. Mai întîi, că nu s-a găsit acea traducere. În al doilea rînd, într-o anafora din noiembrie 1819 a Divanului Domnesc către Mihail Suțu (1819—1821), urmașul în domnie al lui Scarlat Calimach, se spune între altele: « Această *Condică* s-au tipărit în limba grecească, precum este știut și Înălțimii tale. Dar fiind neapărată trebuință de a se tipări și a se publicarisi și în limba moldovenească, rugăm pe Înălțimea ta, ca să fie poruncă de a se tipări cită pînă acum s-au tălmăcit, fiind ca la jumătate, și de a se urma tălmăcirea, care cu neîndoire va lua săvîrșirea sa, pînă se va tipări acea tălmăcită »²⁴⁾.

Deci la 1819 codul era tradus cam pe jumătate și ca atare, afirmația domnească din hrisovul de promulgare n-ar fi exactă.

²³⁾ Vezi mai jos și raportul lui Pavel Svinin, p. 18, și cel al agentului austriac Raab, p. 19.

²⁴⁾ Cp. anexa I A, p. 864.

Cu toate acestea s-ar putea găsi o explicație. Este probabil că traducerea a existat când a avut loc promulgarea, dar nu s-a tipărit, ceea ce nu era prea ușor. După plecarea lui Calimach nu s-a mai ocupat nimeni de tipărire și a rămas numai manuscrisul care se va fi pierdut. Poate că traducerea a fost revăzută, iar Divanul Domnesc de la 1819 n-a cunoscut decît jumătate. În tot cazul, declarația domnească în hrisov că a fost tradus codul în limba pămînteană, nu poate fi ignorată²⁵⁾.

Împrejurările din anii 1821 și următorii au făcut să întîrzie apariția codului în romînește.

Traducerea n-a fost făcută, așa cum se spune de obicei.

Se simțea din ce în ce mai mult necesitatea acestei traduceri și a tipăririi ei.

După punerea în aplicare a Regulamentului Organic (1 ianuarie 1832), această necesitate a devenit și mai accentuată, deoarece prin art. 318 al 2 (devenit mai tîrziu art. 375) al aceluși Regulament, a fost menținut în vigoare Codul Calimach.

Prin citatul articol — cu privire la Codul Calimach — se prevedea că « toate judecățile în pricini politicești se vor face pe temeiul condicii Prințipatului Moldovei, publicată în anul 1817 iulie 1. Acestea se vor urma pînă cînd Comisia, pe care o va orîndui Obșteasca Obicinuită Adunare, tîlmăcind pravilile în limba patriei, va face îndreptare și va spori căderile neprevăzute cu îndeplinirea legiurii. Lucrarea după ce va fi primită de Obșteasca Adunare și va fi întărită de Domn publicîndu-se, va sluji de nestrămutat temei pentru deapurarea la întăririle tuturor judecăților politicești.

Acea Comisie va fi orînduită la cea dintîi convocare a Obșteștii Obicinuitei Adunări și va lucra în cît mai scurtă vreme se va putea. Pînă atunci la pricinile neprevăzute în condica politicească și la cele împotrivoare Vasilicalelor se vor lua de pravăț în hotărîre legiurile Basilicalelor în cît ele sînt potrivite cu Obiceiurile pămîntului »²⁶⁾.

În acest scop logofătul Costache Conache a stăruit la Cîrmuirea rusească să se înfăptuiască lucrarea și Kiseleff a încuviințat suma necesară.

Pentru aducerea la îndeplinire a textului din Regulament, Obșteasca Adunare a Moldovei, la 24 martie 1833, aduce la cunoștința plenipotentului Vice-Președinte al Divanurilor că a constituit două comisiuni: una pentru examinarea proiectelor juridice și alta pentru traducerea și completarea codului civil. Aceasta era compusă din șase mădulari, anume: logofătul Costache Conache, logofătul justiției Costache Sturza, postelnicul Neculai Canta, aga Alecu Balș, spătarul Iordache Balș, căminarul Ecovachi

²⁵⁾ Vezi și Gh. Ungureanu, *Damaschin Bojinca*, p. 13.

²⁶⁾ Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei, București 1944.

Veisa și cei doi jurisconșulți ai statului: Flechtenmacher și Damaschin Bojinca²⁷⁾.

La 29 martie 1833, președintele Divanurilor a comunicat Sfatului Administrativ să procedeze la instalarea celor două comisii²⁸⁾. La 22 aprilie 1833 logofătul Costache Conache propunea Logofeției Dreptății ca ședințele comisiei pentru condica politicească să fie ținute la acea Logofeție, unde se află și jurisconșulții și cărțile pravilelor²⁹⁾.

Peste citeva zile, la 30 aprilie 1833, Logofeția Dreptății aduce la cunoștința Sfatului Administrativ că a alcătuit instrucțiunile după care va lucra comisia.

În aceste instrucțiuni se prevedeau următoarele dispoziții: 1. Condica politicească va fi tălmăcită în limba patriei. Tălmăcirea să se posleduiască cu Pravilele Împărătești, care sint temeinice a tuturor pravililor lumii și *de pe care și ea este alcătuită*, ca să se vadă de nu este eșită din prințipurile și legiurile aceloră.

2. Dacă se vor constata ieșiri și abateri de la Pravilele Împărătești, vor fi îndreptate după acestea. Pentru lipsuri, «neîndeplinirile», condicii, dacă în Pravilele Împărătești comisia n-ar găsi «destoinice și îndestulătoare izvoare», le va lua din «legile celor mai luminate Staturi».

3. Comisia nu va strămuta Obiceiurile pământului, care sint trecute în Condica Calimach.

4. Zicerile condicii, care ar fi îndoelnice și nelămurite vor fi lămurite prin ziceri cit se va putea mai curate și mai înțelese. Dacă va cere trebuința de mai multă lămurire sau tilmăcire se vor aduce și pilde prin deosebite comentarii, ajutându-se de comentariile celor mai luminate Staturi.

Afară de alte instrucții privitoare la pravila negoțului și la condica pedepselor se mai adaugă ca încheiere că, pînă la viitoarea convocare a Obșteștii Obicinuită Adunare, comisia va înfățișa Sfatului Administrativ, prin Logofeția Dreptății, fiecare cap de pravilă.

Comisia n-a putut lucra — cum era de așteptat — din cauza absenței unor membri. De aceia Logofeția Dreptății — anunțînd despre aceasta Sfatul Administrativ — a propus la 20 mai 1833 ca lucrările comisiei să continue cu membrii prezenți împreună cu cei doi jurisconșulți³⁰⁾.

La 12 iunie 1833, comisia a comunicat Logofeției Dreptății că a primit instrucțiile și că a început să lucreze³¹⁾. Ea a lucrat în lunile următoare. Pare

²⁷⁾ Arhivele Statului din Iași; dos. 440 (1382) 1560 f. 3. În aceeași zi mitropolitul Veniamin, care era președintele Obșteștii Adunări, înștiințează pe cei aleși în comisie. Vezi Anexa p. 867.

²⁸⁾ Loc. cit., f. 3.

²⁹⁾ Loc. cit., f. 13.

³⁰⁾ Loc. cit., f. 26.

³¹⁾ Loc. cit., f. 41 — Semnează: Costache Conache, I. Balș, N. Canta, I. Veisa și jurisconșulții Flechtenmacher și Bojinca.

că pe măsură ce se făcea traducerea se și trimitea la publicare. Nu se vedește că a fost trimisă Obșteștii Adunări, dar de sigur că a fost supusă Sfatului Administrativ, cum prevedeau instrucțiunile.

Pare-se că lucrarea mergea încet tot din cauză că unii membri ai comisiei nu veneau la ședințe. De aceea, la 6 noiembrie 1833, comisia raportează Logofetiei Dreptății că întâmpină zăbavă în lucrare, deoarece Iacob Veisa are multe însărcinări și nu poate veni la ședință. Afară de aceasta jurisconsulții sînt ocupați, între altele, cu redacția tiparului pravilelor și alcătuirea lexiconului cuvintelor străine din aceste pravile ³²⁾.

Desigur că Logofătul Dreptății, Costache Sturza, silea comisia să lucreze mai repede, așa cum dealtfel prevedea și art. 375 din Regulament. Drept explicație, la 27 noiembrie 1833 jurisconsulții arată Logofetiei că dau în toate zilele la tipografie coalele tîlmăcite și le revizuiesc împreună cu dumnealui căminarul Asachi. Totodată jurisconsulții — « după pilda și altor neamuri luminate — propun să se tipărească mai întii condica, să se puie în lucrare în toată țara și să se adune de pe la toate locurile judecătorești toate nelămuririle și neîndeplinirile ce se vor descoperi în curgerea a mai multor ani ». După aceasta « o să se facă de iznoavă revizie spre deplina îndreptare legiurilor condicii pe temeiul prințiipiilor scoase din practică » ³³⁾.

În vremea cînd jurisconsulții făceau această comunicare, Marele Logofăt al Dreptății Costache Sturza întocmise și semna — la 26 noiembrie 1833 — interesanta prefață a condicii traduse. În acea prefață spune că traducerea a fost făcută de o comisiune compusă din: căminarul Petrache Asachi, președintele tribunalului Botoșani, Christian Flechtenmacher și Damaschin Bojinca, jurisconsulți ai Statului. Nu se pomenește nimic de comisia anterioară — afară de cei doi jurisconsulți — deși Costache Sturza era între cei șase mădulari ai acelei comisii.

Explicația ar fi — poate — că Sturza, foarte nemulțumit de întîzierile vechii comisii, a format o nouă comisie, ca să termine mai repede traducerea. Această comisie avea să lucreze sub privegherea de aproape a lui Sturza și trebuia să facă traducerea potrivit cu înțelesul neapărat al legiurilor și cu orînduielele introduse prin Organicescul Regulament și totodată să diriguiască tipărirea ³⁴⁾. Noua comisie — desigur — n-a avut vreme să refacă traducerea, ci numai s-o termine și să revizuiască în general ceea ce se făcuse.

³²⁾ Loc. cit., f. 108.

³³⁾ Loc. cit., f. 128. Propunerea aceasta a jurisconsulților a fost respinsă la 3 ianuarie 1834 de către marele postelnic secretar de stat, N. Șuțu, însărcinat de Sfatul Administrativ. Motivarea cuprindea între altele — că « condica politicească au avut lucrare în destulă vreme spre descoperirea neîndeplinirilor ei ».

³⁴⁾ Vezi prefața ediției din 1833.

La facerea traducerii, fără îndoială că s-a folosit traducerea lucrată în timpul domniei lui Calimach — dacă va fi existat în întregime — sau, în orice caz jumătatea ei, de care vorbesc boierii la 1819, bineînțeles aducind modificările impuse de Regulamentul Organic.

Independent de modul cum au lucrat unii membri din comisie și de schimbarea intervenită în compunerea ei, acei care au lucrat în continuare și cu multă stăruință, au fost cei doi jurisconsulți: Flechtenmacher și Bojinca. În special Flechtenmacher a avut — și de astă dată — un rol deosebit; el a făcut parte din comisia primă pentru traducere, formată de Scarlat Calimach și apoi din cele două comisii formate după Regulamentul Organic.

Publicarea începuse pe măsură ce era făcută traducerea; poate prin iulie 1833. Ea a început prin litografiere în tipografia lui Gheorghe Asachi. S-a ivit teama că s-ar putea introduce schimbări în texte prin litografiere sau scriere de mină și s-ar putea înlesni rău cugetătorilor un mijloc către plas-tografierea unor cuvinte. De aceea — deși se litografiase o însemnată parte a condiții — s-a renunțat la litografie și s-a hotărât să se tipărească. Gheorghe Asachi «povățuit de simțiri patriotice» a primit această prefacere a lucrării fără mărirea prețului hotărât.

Tipărirea s-a făcut în grabă. Ea era terminată în primele zile ale lunii decembrie 1833.

La 5 decembrie 1833, Marele Logofăt al Dreptății Costache Sturza a prezentat Obșteștii Obicinuite Adunări — căreia îi era dedicată prin cuvinte elogioase — un exemplar al condiții țivile, tipărit întâia oară în limba patriei³⁵⁾.

Părerea că lucrarea a fost terminată de-abia în decembrie 1834³⁶⁾ nu poate fi admisă dacă se constată că la 5 decembrie 1833 a fost depus un exemplar la Obșteasca Adunare. Este greu de crezut că s-ar fi tipărit numai unul sau câteva exemplare la începutul lui decembrie 1833, iar celelalte ar fi fost terminate în decembrie 1834, afară numai dacă data de 5 decembrie 1833, data când a fost depusă la Obșteasca Adunare, nu este greșită, în loc de 1834.

În decembrie 1834, Gh. Asachi spune că pînă atunci lucrarea a apărut în două sute exemplare, dintre care 134 au fost date după cererea Logofeției Dreptății, iar 66 au fost depuse la Arhivele Statului³⁷⁾.

În acest fel a fost tradusă și tipărită cea dintîi ediție românească a Codului Calimach.

După apariție, la 23 septembrie 1835, jurisconsultul Bojinca adresindu-se Logofeției Dreptății, spune că la grabnica tipărire «a condicei țivile s-au întîmplat a se viri oareșcare greșeli în unele paragrafuri», ceea ce poate

³⁵⁾ Vezi Anexe p. 868.

³⁶⁾ Gh. Ungureanu, *Damaschin Bojinca*, p. 14—15.

³⁷⁾ Arhivele Statului din Iași, dos. 440 (1382) 1560, f. 154.

să aducă unele rătăcirii. De aceea lămurind acele greșeli pe o foaie, o aduce la cunoștința Logofeției și propune să se tipărească și să se publicarisească la locurile cuviincioase, pentru ca fiecare tribunal să poată face trebuincioasă întrebuintăre ³⁸⁾.

Această propunere a fost înaintată Domnului, care a îmbunătățit-o și a poruncit să fie tipărită. După tipărire Logofeția Dreptății, la 30 decembrie 1835, a împărțit-o tribunalelor.

Această foaie a fost tipărită și a fost lipită aproape în toate exemplarele codului, la sfârșit.

Deosebiri de texte O privire generală asupra acestei ediții arată cu prisosință că nu este o simplă traducere a ediției grecești, ci o lucrare, în care s-au adus îndreptări și îndeosebi s-a ținut seamă de anumite schimbări introduse prin Regulamentul Organic.

Dăm cîteva exemple, care pot fi dealtminteri cu mult sporite. Cînd pentru un proces lipsește orice dispoziție legală, dezlegarea, după textul grecesc paragr. 13, o dă Domnul; după textul românesc « Obșteasca Adunare cu întăritura Domnului ». « Domnul » din textul grecesc este înlocuit în cel românesc prin « stăpînire », « Tribunalul epitropicesc » prin « comisia epitropicească » (paragr. 250, 297, 301 ș.a.). Dacă orfanii nu au din ce trăi, « Tribunalul epitropicesc » este dator, după textul grecesc (paragr. 290), să raporteze « Domnului », spre a li se veni în ajutor din cutia milelor; după textul românesc Comisia Epitropicească este datoare să facă arătare către « stăpînire », ca să li se rînduiască ajutorul cuviincios de la cutia milelor.

Nota de la paragr. 257, care dă lămurire despre înființarea tribunalelor epitropicești n-a mai avut rost în textul românesc și cu drept cuvînt, a fost omisă de către traducători.

Dar nu numai deosebiri de acestea, provenite din noile rînduiri ale Regulamentului Organic, pot fi descoperite între textul grecesc și cel românesc, ci și altele, izvorite din năzuința traducătorilor de a da un text mai lămurit și mai bun. Paragraful 357 în care sînt arătate cazurile cînd se instituie curatoria, este formulat în grecește într-o singură propoziție continuă; în romînește însă toate cazurile sînt enumerate fiecare separat de la 1 pînă la 8; paragraful a devenit ceva mai lung, în schimb mult mai clar. În paragr. 924, spre a se lămuri dreptul despre reprezentare la moștenire, se adaugă în romînește o paranteză explicativă: « adecă, cînd un nepot sau un strănepot intră în locul părintelui său și ia parte, cită i s-ar fi cuvenit », explicație care în redactarea grecească a paragrafului lipsește cu totul. La cazuri de împiedicare a prescripției, termenul acesta al prescripției nu se poate sfîrși

³⁸⁾ Loc. cit., f. 162.

decît după patru ani de la îndepărtarea acelor împiedicări, iar la paragr. 1965 romînesc se mai adaugă o paranteză lămuritoare: « adecă după rinduirea epitropilor, sau după împlinirea vîrstei de douăzeci și cinci ani, sau după dovedita deplină îndreptarea a celor ieșiți din minte ». Astfel de paranteze lămuritoare care în grecește lipsesc, în textul romînesc se mai întîlnesc la paragr. 435, 937, 1178 ș.a.

În paragr. 254 grecesc se spune « Hrănitorii în locul părinților » n-au dreptul să ceară restituirea cheltuielilor făcute. În romînește însă se spune și mai frumos și mai bine: « Cei ce primesc copii de suflet, spre hrană, socotindu-se ca niște părinți, » nu au dreptul ș. a. m. d. Potrivit paragrafului 301, epitropului să i se dea « copii » de pe documentele de datorii și de lucruri nemișcătoare de ale orfanilor; în grecește numai atita, în romînește însă « copii încredințate », adică adevărate. Paragraful 605 în grecește dispune: « dacă creditorul avînd amanete alte lucruri, n-a putut lua la termenul convenit împrumuturile sale, poate să ceară de la judecătore vînzarea lor; dacă însă are amanete sau ipoteci, robi sau case, sau alte lucruri nemișcătoare, atunci prima instanță a locului este datoare » ș. a. m. d., fiind vorba de termenele de la mezat de șase luni și de patruzeci de zile. În romînește însă acest text din paragr. 605 e formulat așa: « dacă creditorul avînd amanet moșii, vii sau robi pentru datorie, nu va putea lua dritul său la termenul hotărit prin zăpis, poate să ceară de la judecătore vînzarea lor; iar pentru asemenea amaneturi, datoriu este divanul judecătoresc mai întîiu » ș. a. m. d. În romînește formularea este mai bună, întrucît nu se repetă ceea ce s-a spus o dată în paragr. 604.

Că textul grecesc al Codului Calimach din ediția de la 1816/17 a fost revăzut cu multă atenție și în mod amănunțit de traducători, se vede mai ales din paragr. 769, în care se hotărește că persoanele intrate în viața monahicească nu pot dispune de averea lor ciștigată, după ce s-au călugărit, din alte prilejuri decît din moșteniri de la rude. Paragraful grecesc cu acest prilej, face trimitere la Basilicale, cartea I, titlul I, cap. 53, care prevede: « Decretăm samaritenii să nu moștenească din testamente sau fără de acestea, nici legate să nu ia, nici să capete vreun lucru în chip de danie, dar nici din chemarea la moștenire fără testament să nu fie succesori samariteni sau eretici cu totul »³⁹⁾. Trimiterea este vădit nepotrivită. Textul romînesc însă îndreaptă această citare, referind-o la Basilicale, cartea IV, titlul 1, cap. 9 care are următorul cuprins: « Dacă femeie sau bărbat va alege viața monahală și a intrat în minăstire, poruncim, dacă nu sînt copii, lucrurile să le transmită minăstirii în care a intrat. Iar dacă persoana aceasta ar avea copii și, înainte de ce va intra în minăstire, va face o dispoziție asupra lucrurilor proprii și va hotări copiilor partea legiuită, tot așa să-i fie îngăduit,

³⁹⁾ Ed. Fabrotus, Paris, 1647, vol. I, p. 25.

și după ce a intrat în mănăstire, să împartă copiilor averea-i proprie, și anume așa, încît legiuita parte să nu o mișcoreze nici pentru unul din copiii lui. Partea însă ce nu se dă copiilor, să fie transmisă minăstirii. Iar dacă ar fi vrut să împartă între copii toată averea proprie, persoana sa numărîndu-se cu copiii, în orice chip o face să și-o oprească sie-și, dator fiind s-o transmită în dreptul mănăstirii. Dacă însă, trăind, în minăstire s-ar săvîrși din viață, înainte de ce a împărțit între copiii săi lucrurile proprii, copiii vor lua partea legiuită, iar cealaltă avere să fie transmisă minăstirii »⁴⁰⁾. Evident că această trimitere la toate paragr. 762—769 care tratează despre dreptul monahilor de a dispune de averea lor, este foarte potrivită

Partea a patra din ediția grecească, adică indexul de materii și cuvinte, firește că nu-și mai avea rost în ediția romînească; de aceea nici n-a fost tradus și în locul lui a fost alcătuit un index nou « Tilcuirea alfabetică », în bună parte mai scurt și fără trimiteri la paragrafele cuvenite.

Izvoarele Codului Calimach

După o părere foarte răspîdită, Codul Calimach este codul austriac. După unii, el este o simplă traducere, o copie; după alții, o traducere cu oarecare modificări. Profesorul grec Triandaphylopoulos în savantul său studiu, menționat mai sus, este de părere că, Codul Calimach este o copie a Codului civil general austriac de la 1811, iar acolo unde se vorbește de diviziunea materiei în părți, secțiuni, capitole, titluri marginale, susține că în totalitatea acestora este « une copie fidèle du code autrichien »⁴¹⁾.

O expunere sumară a acestei chestiuni, cit poate fi cuprinsă în cadrul unei introduceri, este necesară.

I. Pentru aceasta se impune să cercetăm înainte de toate hrisovul de promulgare. În el, după un scurt istoric al dreptului în Moldova, Domnul spune că a alcătuit un cod civil « avînd de temei Vasilicalele ». Lipsurile acestora le-a împlinit, culegînd din Novele și celelalte părți de legi, pe care le citase în hrisov.

La cap. IV, partea 1 despre epitropie și curatorie, a socotit de cuviință să adune mijloace din « cele mai nouă coduri europene (de a căror metodă ce ni s-a părut cea mai bună, ne-am și folosit »⁴²⁾.

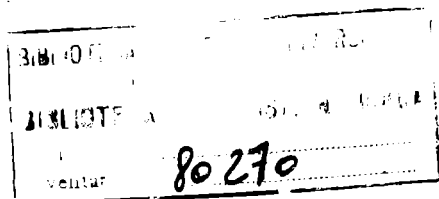
A mai găsit de cuviință să adauge unele legi trebuitoare și despre materii necunoscute celor vechi și altele despre pricini care se tratează altfel în vremea lui, ca despre alcătuirii între autori și tipografi și altele.

⁴⁰⁾ Ed. Fabrotus, Paris, 1647, vol. I, p. 25, p. 150.

⁴¹⁾ C. D. Triandaphylopoulos, *Sur les sources du code Calimaque*, nota 20; Andrei Rădulescu, *Izvoarele Codului Calimach*, în « Anal. Acad. Rom. », Mem. Sect. Ist. S. III, tom VIII, p. 63 urm. București 1927.

⁴²⁾ Cf. mai jos p. 51.

C 153794

A mai adăugat și obiceiurile pământului, care au fost cinstite cu vrednicie de a rămâne legi, precum și deslegările făcute de predecesori prin hrisoave domnești.

În hrisovul de la 1 iulie 1817, Domnul spune: « Cu Obștescul nostru Sfat am hotărît ca să se aleagă și să se adune din Cărțile Împărătești cele mai trebuincioase pravile, adăogîndu-se și *Obiceiurile din vechime pázite în pămîntul acesta* și alte prefaceri potrivite cu starea de acum »⁴³⁾. Iar la aceeași dată în hrisovul de promulgare adaugă: « și la bază pentru aceasta am avut Basilicalele »⁴⁴⁾.

Din aceste hrisoave nu rezultă că Scarlat Calimach a copiat codul austriac sau că l-ar fi întrebuințat ca izvor principal pentru alcătuirea codului său.

Nu este de crezut că Domnul ar fi ascuns adevărul, ceea ce — de altminteri — s-ar fi putut foarte ușor controla.

Dacă Domnul ar fi voit să ascundă folosirea codului austriac — cum se atribuie — pentru ce ar mai fi pus să i se traducă din 1813 pînă în 1816, pravilele împărătești? I s-ar atribui prea mult șiretenia de a înșela posteritatea. Și totuși n-ar fi scăpat de controlul contemporanilor și al urmașilor.

II. Este de trebuință apoi să se cunoască părerea contemporanilor, a urmașilor lor și în genere a celor care au avut informații despre întocmirea codului.

a) Consilierul de curte Pavel Svinin, trimis de Ministerul de Externe al Rusiei pentru a face cercetări în Basarabia, arată în răspunsul său de la 1 iunie 1816 că Scarlat Calimach a numit în 1815 un comitet ca să adune toate legile și obiceiurile Moldovei în materie civilă și criminală, cîte erau în putere de patru secole, cu arătarea ramurii și izvorului lor. « Partea întâia a acestei legislații s-a tipărit acum (1816) la Iași în limba grecească și tot acum se traduce în limba moldovenească »⁴⁵⁾.

Arătările lui Svinin sînt exacte. Partea I a legislației de care vorbește, este o parte din Codul Calimach care a fost tipărită în 1816. Pentru acest om de drept, lucrarea tipărită era întocmită din legile și obiceiurile Moldovei cît erau cunoscute de patru secole. Și desigur ar fi spus ceva despre codul austriac, dacă acesta ar fi fost izvorul codului moldovenesc.

b) Într-o notiță din « Telegraful Filologic », care apărea pe la 1817—1820 în grecește, la Viena, se arată că Vodă Calimach a însărcinat doi boieri mari și pe dascălul de latinește de la Școala domnească, să traducă în limba dacilor

⁴³⁾ Anexa p. 862.

⁴⁴⁾ Vz. mai jos p. 51.

⁴⁵⁾ Al. Papadopol Calimach, *op. cit.*, p. 160—161; citat din Pavel Svinin, Описание Весарабской Области, publicat în « Записки Одесского общества истории и документы », VI, p. 224.

legile locului « care întru puțin vor ieși de sub teascuri ». Această știre se referă la Codul Calimach și la prima comisie de traducători, menționată mai sus, iar limba dacilor este limba țării, a Moldovei. Dacă această lege ar fi fost nu o copie, cum se susține, a codului austriac, ci l-ar fi avut cel puțin ca izvor principal, era greu de admis să nu se fi știut aceasta la Viena și să nu se fi arătat în acea revistă o astfel de informație de laudă pentru legea împăratului ⁴⁶⁾.

c) Mai târziu (1824—1825), Petru Manega ⁴⁷⁾ născut în Valahia la 1782, doctor în drept de la Paris, a făcut, cu colaborarea baronului Brunov, fost student al Universității de la Leipzig, după cererea autorităților rusești, un proiect de cod civil pentru Basarabia, tipărit la St. Petersburg, după 1914. În discursul preliminar al acestui proiect, vorbind de Codul Calimach, spune că este un extras din Basilicale și din Armenopol ⁴⁸⁾. Deși vorbește de codul francez, nu pomeniște nimic de codul austriac, ceea ce n-ar fi putut trece cu vederea un jurist ca Manega. De altminteri, nu putem să credem că el n-a văzut, cum susține Triantaphyllopoulos, decît hrisovul de promulgare al lui Calimach și că nici n-ar fi examinat decît partea din cod referitoare la succesiuni.

d) În legătură cu apariția Codului Calimach, agentul austriac din Iași, Raab, a trimis la 28 august 1818 pentru biblioteca Curții imperiale-regești un exemplar grecesc « precum n-a mai apărut încă niciodată în Moldova », după care spune că va trimite și textul moldovenesc, cînd va apare. « Pentru întocmirea acestui cod care face cinste principelui domnitor, a servit de model codul austriac; legile », spune agentul, « sint la fel cu ale noastre, dar au fost păstrate acele dispozițiuni care aici sint în uz în puterea obiceiurilor ce se aplică » ⁴⁹⁾.

Această informație corespunde — în mare parte — cu cele arătate în hrisovul de promulgare și cu cele cuprinse în noul cod. În acest hrisov, cum am arătat, se spune că a adunat mijloace de noi « codici evropenești » și le-a întrebuințat și metoda, întrucît i s-a părut cea mai nimerită. De altă parte legile, adică dispozițiile din cod, sint în oarecare măsură la fel cu cele austriace, dar cu foarte multe modificări, cum se va arăta mai jos, numai că — adaugă

⁴⁶⁾ N. Iorga, *Telegraful Filologic din 1817—1820*, în *Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea*, p. 10.

⁴⁷⁾ Tatăl lui Manega era originar de la Arta din Epir. Poate că nu era grec, ci român macedonean.

⁴⁸⁾ « Tel est le code de Mourousi et celui de Callimaque, qui ne renferment qu'un extrait du texte des Basiliques et de l'Armenopoulo », în *Projet d'un code civil de la Bessarabie*, p. 10.

⁴⁹⁾ N. Iorga, *Documentele privitoare la familia Calimachi*, I, București, 1902, p. 295; Hurmuzaki, *Documente*, vol. XX, p. 423, nr. CDXIV; cf. și « Codrul Cosminului », X, (1936—1939), p. 543. precum și Anexa 1 A.

agentul — s-au păstrat dispozițiile care sînt aici în uz. Or, erau în uz Vasilicalele, Obiceiurile și celelalte izvoare menționate în hrisov, pe care desigur nu le cunoștea bine informatorul austriac.

În orice caz, dacă acesta ar fi socotit că legea moldovenească este o simplă copie sau o traducere cu anumite modificări a codului austriac, ar fi spus-o pentru gloria împărăției pe care o reprezenta.

e) În anafora din noiembrie 1819, a veliților boieri către Mihail Suțu, urmașul lui Scarlat Calimach, privitoare la pravilele ce ocîrmuiau pămîntul Moldovei în vechime și prin care rugau să se tîlmăcească Codul Calimach, se spune că «cu Sfat de obște socotindu-se, s-au cerut de la Măria sa Scarlat Voevod ca să se alcătuiască *adunîndu-se din cărțile împărătești cele mai trebuincioase pravili și adăogîndu-se obiceiurile atîr_nătoare*, care din vechi s-au păstrat în pămîntul acesta, spre sistematicească intrupare a ramului pravililor politicești... iar Înălțimea sa orînduind, s-au alcătuit Condica politicească»⁵⁰⁾... care s-a publicat în 1817 iulie 1.

f) În altă anafora din 1827 a boierilor către Domn, se spune: «judecățile de vor fi între boieri sau jalobe asupra boierilor, de la cei mai mici în piră de judecăți pentru moșii și alte pricini, se vor urma numai după vechiul Obicei și rînduiala păzită și pînă astăzi la cea mai înaltă judecătorie a Divanului, care de-a pururea au avut urmarea sa pe temeiul *pravilelor ce se numesc Basilica și pe condica politicească, care este următoarea pravilelor* și publicarisită și *pe a pămîntului Obiceiu*; iar unde sau pravila n-au lămurit, atuncea au prins loc de pravilă hotărîrea Mitropolitului și a bătrînilor și a Divanului cu glăsuirea Domnului»⁵¹⁾.

g) Regulamentul Organic al Moldovei (art. 318 devenit art. 375) a menținut în vigoare Codul Calimach pînă se va îndrepta și completa. Pînă atunci «la pricinile neprăvăzute în această condică și la cele împotrivoare Vasilicalelor se vor lua de pravăț în *hotărîri legiuirile Vasilicalelor, în cît ele sînt potrivite cu Obiceiurile pămîntului*, iar în pricinile neguțătorești se vor aduna din Codica de comerț a Franței toate dispozițiunile ce pot fi potrivite la starea lucrurilor din Moldova».

Nu se face nicio trimitere la codul austriac pentru completarea sau interpretarea Codului Calimach, deși se vorbește și de codul comercial francez, și nici măcar vreo mențiune despre cel austriac. De aici reiese că pentru acei ce au alcătuit Regulamentul Organic, nu codul austriac era izvorul codului moldovenesc, ci Vasilicalele, așa cum arătase și Domnul în hrisovul de promulgare.

⁵⁰⁾ *Uricariul*, IV, p. 207; Șt. Longinescu, *Istoria dreptului românesc*, p. 296. și urm.

⁵¹⁾ *Uricariul*, I, partea II, p. 202, punctul 10. Cf. D. Alexandresco, *op. cit.*, I, p. 40, n. 2.

h) Am arătat că în instrucțiunile date la 1833, de către Logofeția Dreptății pentru traducerea codului, se prevedea că « tălmăcirea condicii politicești să se posleduiască cu Pravilile Împărătești, care sînt temelnice a tuturor pravililor lumii și de pe care și ea este alcătuită ca să se vadă de nu este eșită din prințipurile și legiuirile aceloră »⁵²⁾.

i) La 14 iulie 1834 juriconsulții statului cerînd Logofeției Dreptății anumite dezlegări și invocînd art. 375 din Regulament, se refereau la Vasilicale⁵³⁾.

j) Manolache Drăghici, care se pare că avea informații sigure și care ne arată părerea timpului său, în lucrarea « Istoria Moldovei » spune, după cum s-a arătat mai sus, că Vodă Calimach « a copiat *condica politicească în dialectul grecesc, adunînd-o din Vasilicale* »⁵⁴⁾.

k) Flechtenmacher, în 1830, voia să publice o lucrare mare în șase cărți cu 36 de capete, intitulată « Condica țivilă a rominilor, tradusă în limba națională » sau « Condica Justiniană » sau « Cartea clasicească de legiuirile rominilor în limba națională ». Ea avea să fie culeasă din legile împăratului Justinian cu citații din Vasilicale și din Armenopol. În această lucrare se va căpăta deosebită lumină din acele izvoare, precum și o înlesnire pentru « cîștigarea obiecturilor cuprinse în Condica civilă ».

Tot în 1838 Damaschin Bojinca anunță că va tipări « Învățătura legilor romane și a Vasilicalelor, ce se numeau și legi împărătești »⁵⁵⁾.

Dacă pravila Calimach ar fi fost o copie a codului austriac, nu se vede pentru ce s-ar fi făcut aceste lucrări asupra legilor lui Justinian și Basilicalelor, cînd ele erau menite să înlesnească cîștigarea obiecturilor cuprinse în Condica civilă, adică să fie de ajutor pentru *interpretarea și aplicarea* Codului Calimach. Normal era ca acești doi juriconsulți, care aveau cultură juridică austriacă, să fi făcut asemenea lucrări în legătură cu codul austriac.

l) În dezlegările pe care avea dreptul să le dea în diverse pricini, Marele Logofăt al Dreptății, se referea deseori la Vasilicale. De exemplu, cînd judecătoria din Bacău întreabă dacă o femeie măritată poate fi vechil, Marele Logofăt al Dreptății, prin deslegarea nr. 6380 din 21 decembrie 1849, arată că la Vasilicale cartea 8, tom. II, legea 54, se hotărește între altele că femeia nu poate fi vechil și că într-un asemenea caz să se povățuiască de cele prescise în acea lege⁵⁶⁾.

m) Celebrul cunoscător al dreptului greco-roman, E. K. Zachariae von Lingenthal, care folosea în studiile sale Codul Calimach și-l recomandă

⁵²⁾ Vezi mai sus p. 12.

⁵³⁾ Arhivele Statului Iași, dos. 440 (1382) 1560, f. 148—151.

⁵⁴⁾ Manolache Drăghici, *Istoria Moldovei*, vol. II, 1857, p. 106.

⁵⁵⁾ Andrei Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, p. 30—31; vezi și Gh. Ungureanu, *Damaschin Bojinca*, p. 20—21, n. 1.

⁵⁶⁾ Scarlat Pastia, *Adunare completă de așezămintele și dezlegările date în ramul decanicu de la 1844—1856*, Iași, 1856, p. 912 nota.

grecilor ca model pentru noul Stat, nu spune că ar fi fost copiat sau luat într-o formă oarecare din codul austriac, ci-l pune mereu în legătură cu dreptul roman și bizantin, arătând că se distinge « printr-o codificare simplă și fidelă a legislației bizantine »⁵⁷⁾. Mai ales aici se poate spune că era imposibil ca acest mare jurist să nu fi știut că izvorul Codului Calimach este codul austriac.

n) Nu este de prisos să adăugăm părerea lui Al. Papadopol Calimach, care era foarte bun cunoscător al acestei chestiuni. El arată că Vodă Calimach și sfetnicii lui au consultat mult și legea austriacă, tipărită în rominește la 1812 și intrată în vigoare în același an. Combate însă cu tărie afirmația acelor care au spus despre Codul Calimach că ar fi tradus din codul austriac.⁵⁸⁾

o) Afară de aceste dovezi, un loc hotărîtor pentru rezolvarea chestiunii izvoarelor Codului Calimach, îl ocupă Flechtenmacher, care nu se poate tăgădui că a avut un rol important la întocmirea acestui cod.

În conferința sa de la 3 iunie 1830, cînd a avut loc deschiderea, cu mare pompă, a cursului de legi, după ce arată însemnătatea și evoluția dreptului roman, spune că pravilele care au fost la noi, au fost cele romane. El avea părerea — unanim admisă — că dreptul român este cel roman, că pravilele românești au fost cele romane și cu acest caracter și-a tipărit și Calimach codul său.

Pentru Flechtenmacher acest cod era pravilă romană, « era îndreptarea lor cea mai de pe urmă din Principatul Moldovei ». În acea conferință nu pomeniște nimic de codul austriac⁵⁹⁾.

În multe din consultațiile date de Flechtenmacher, el citează ca izvoare și temeuri ale părerii sale Basilicalele și alte texte de drept roman și greco-roman; nu se întîlnește nici o trimitere la codul austriac, ceea ce era normal dacă acesta ar fi fost izvorul din care s-ar fi făcut traducerea Codului Calimach.

Avem apoi o arătare categorică a părerii lui Flechtenmacher despre izvorul principal al Codului Calimach.

La 1836 în calitate de jurisconsult al Statului, dă o consultație cu privire la niște evrei din Tîrgul Ocna, care comiseseră un sacrilegiu⁶⁰⁾. În această consultație, vorbind de legile din Moldova, de valoarea Basilicalelor și a lui Armenopol, spune precis: « Scarlat Calimach au alcătuit și au dat la lumină Condica politicească, împrumutînd-o din Basilicale »⁶¹⁾.

⁵⁷⁾ *Histoire du droit privé gréco-romain*, traduction Laut, 1870 p. 47—48.

⁵⁸⁾ *Din istoria legislației Moldovei*, în « Arhiva din Iași », VII, p. 162.

⁵⁹⁾ Andrei Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, p. 44—45.

⁶⁰⁾ Radu Rosetti, *Un proces de sacrilegiu în Moldova la 1836*, în « Anal. Acad. Rom. », Mem. Sect. Ist., S. II, tom. 31.

⁶¹⁾ *Ibidem* p. 43. Cf. și Andrei Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, p. 20 și 21, n. 1.

Deosebit de interesant este că în manuscrisul 12 sînt indicate aproape toate articolele din Codul Calimach, cu arătarea textelor care au servit ca izvoare.

Mai toate aceste trimiteri sînt numai la dreptul roman, la dreptul greco-roman și puține la cărți franceze: Merlin, Toullier, Rogron etc.

Dacă se poate spune că alții nu știau care sînt izvoarele, sau dacă se bănuște că Scarlat Calimach n-ar fi spus adevărul în hrisovul de promulgare, nu se poate admite că Flechtenmacher, fost supus austriac și cu o învățătură juridică austriacă, n-ar fi arătat undeva că izvorul principal al codului celui Domn a fost codul austriac; mai mult, chiar dacă ar fi tăcut în această chestiune, nu se mai putea presupune că l-ar fi supărat pe Vodă Calimach, care murise de mult.

Toate relațiile, toate notițele lui Flechtenmacher concordă cu indicațiile hrisovului că izvorul de teme au fost Basilicalele și alte monumente de drept roman și greco-roman ⁶²⁾.

III. Pentru deplina convingere și înlăturarea oricărei îndoieli asupra chestiunii izvoarelor, nu este de prisos o comparație a textelor celor două coduri. O astfel de comparație amănunțită între toate textele ar trece de cadrul unei introduceri a ediției. O formă chiar sumară este însă necesară.

Este de observat mai întii diferența ca număr de articole între cele două coduri. Codul Calimach are 2032 articole, iar cel austriac numai 1507, deci o diferență de 525 articole. Împărțirea în titluri și capitole diferă de asemenea. În Calimach sînt mai multe capitole; și aceasta datorită nu atît unei altfel de grupări sau desfaceri de texte, ci faptului că legea moldovenească are părți care lipsesc din cea austriacă. Codul Calimach are în partea II secția I, în plus capitolele: despre sinisfora, plata datoriilor de moștenire, împărțeala moștenirii. În secția II are în plus patru capitole: despre zestre, parafernă sau exoprica, dar nuntesc, despre teoritre.

Dacă se examinează textele celor două coduri, se constată că unele se aseamănă, altele se aseamănă ca idei, dar diferă ca redacție, altele diferă cu totul, altele nu există în codul austriac. Vom cita cîteva exemple.

Art. 1, definiția legii din Codul Calimach, lipsește în codul austriac. Dispoziția din art. 6 referitoare la forma actelor făcute în țară străină, nu este în codul austriac. Art. 12, de asemenea nu se află în acel cod. Art. 13—14, care se ocupă de obiceiuri, diferă cu totul de codul austriac. Art. 18—24, diferă de textul austriac. Art. 27 menține robia care este interzisă în codul austriac. Codul moldovenesc n-are dispozițiile privitoare la dobîndirea și pierderea cetățeniei. Art. 56—62 referitoare la spițele rudeniei, n-au

⁶²⁾ Andrei Rădulescu, *Izvoarele Codului Calimach*, p. 10—11.

corespunzătoare în codul austriac. Art. 64—70, care se ocupă de logodnă, sînt diferite de cele din codul austriac. Art. 120—180 n-au aproape de loc texte corespunzătoare în codul austriac. În capitolul despre epitropie și curatorie, despre care Calimach spune că s-a folosit de codici noi evropenești, n-a făcut o simplă traducere, o copie, ci a luat unele idei, pe care le-a adaptat stărilor de la noi; între altele s-a dat mamelor și bunicelor drept la tutelă, ceea ce nu le era acordat în codul austriac. Diferențe însemnate sînt în materie de moștenire cu testament sau fără. Calimach are 4 clase de moștenitori, cel austriac 6. În Codul Calimach sînt 13 cazuri de dezmoștenire, în cel austriac 4. Cap. XV despre sinisfora, cap. XVI despre primirea sau lepădarea moștenirii, cap. XVII despre plata datoriilor de moștenire, cap. XVIII despre împărțirea moștenirii, reprezintă ceva special Codului Calimach. Foarte mari diferențe se observă la cap. XXXI despre tocmelele căsătorești. Art. 1647 — 1650 sînt luate din vechiul nostru drept, din cel roman și greco-roman. Cap. XXXIV despre darul nuntesc, adică despre contra-zestre și ipovoion (văduvărit) se află într-o mică parte și în codul austriac, dar în Codul Calimach este altfel grupat și mult mai bine întocmit. Cap. XXXV despre teoritre și daruri între însoțiți, cuprinde dispoziții cu totul proprii codului moldovenesc, care s-a folosit de izvoare romane și bizantine.

Dintre textele care nu sînt sau n-au corespunzătoare în codul austriac, cităm: art. 39—42, 49—50, 924—925, 929—942, 1610, 1612, 1621, 1626, 1632, 1634, 1635—1650, 1658,—1668, 1683, 1697, etc.

- Ceea ce se vede din aceste citate se poate constata pentru atîtea alte texte ale codului.

Din această cercetare asupra izvoarelor, care este destul de sumară, dar care poate să pară lungă pentru o introducere, se vede că pravila Calimach nu este o copie și încă fidelă, a codului austriac. Izvoarele Codului Calimach sînt cele arătate în hrisovul de promulgare, adică în prim rînd dreptul roman și greco-roman, în special Basilicalele. Cele două coduri se deosebesc de multe ori ca formă; cel moldovenesc are unele părți mai bine redactate decît cel austriac. Ele au însă și părți de asemănare, atît ca formă, cît și ca fond. Ceea ce le apropie este planul de întocmire, împărțirea materiei și metoda de lucru. Explicația acestei asemănări este simplă: textele care se aseamănă au drept izvor în amîndouă codurile, dreptul

roman și cel greco-roman. Este adevărat că în Codul Calimach s-a urmat în trăsături generale forma codului austriac, dar aceasta pentru că în fond erau norme romane sau greco-romane, expuse cu o metodă mai bună și într-o limbă modernă, cunoscută de colaboratorii Domnului, sau în limba românească, în traducerea apărută la Cernăuți pentru Bucovina.

De altă parte, când Calimach s-a hotărît să dea Moldovei o lege civilă, nu s-a gândit să-i aducă o lege străină, ci să facă una pe baza dreptului care era în țară — dovadă cercetarea legilor și obiceiurilor de patru secole — adică pe baza dreptului roman și greco-roman, care — după părerea generală — era dreptul țării.

Afară de Basilicale, cum se arată și în hrisov, au folosit și Digestele, Institutele, Codul, unele novele, mai puțin Armenopol etc.

Din codurile «evropenești» pe lângă cel austriac se dovedește că *au întrebuințat și codul civil francez*, care era între codurile noi și a cărui influență se resimte în redactarea unor texte. Dintre acestea pot fi citate: art. 6 relativ la forma actelor făcute în străinătate, art. 260 prin care se acordă mamelor și bunicelor tutela, dispoziție care poate să fie luată din dreptul nostru anterior, dar care mai probabil că a fost luată din codul francez. Sub influența acestui cod s-au recunoscut numai 4 clase de moștenitori. În cap. XV despre sinisfora, raport, în cap. XVI asupra acceptării și lepădării de moștenire, în cap. XVII despre plata datoriilor, în art. 1610 referitor la contractul de căsătorie, în art. 1634 privitor la zestrea prețuită sau neprețuită, în art. 1636—1637, 1639, 1640, 1641 referitoare de asemenea la dotă, se constată influența legii franceze. O analiză amănunțită ar găsi și alte texte întocmite sub înriurirea franceză ⁶³⁾

Au mai fost folosite și hrisoavele și dezlegările domnitorilor anteriori, între care Sobornicescul hrisov al lui Alexandru Mavrocordat, din 1785 și aproape sigur și Adunarea de legi a lui Andronache Donici, ca în textele despre sinisfora, tocmelile de la logodnă și căsătorie etc.

Un loc însemnat între izvoare îl ocupă *obiceiurile juridice ale poporului român*, ceea ce nu s-a pus în evidență în măsura cuvenită. Chiar în indexul (lexiconul) de la sfârșitul ediției grecești, sint notate un însemnat număr de astfel de obiceiuri, care sint înscrise în cod și care, în urma cercetării din poruncă domnească, au fost cinstite cu vrednicia de a rămîne legi.

⁶³⁾ Andrei Rădulescu, *Influența franceză asupra dreptului român pînă la 1864*, p. 12, în «Anal. Acad. Rom.», Mem. Sect. Ist., tom. 27. Cpr. C. D. Trandaphyllopoulos, *op. cit.*, p. 40—42.

Cei ce au întocmit Regulamentul Organic menținând în vigoare, prin art. 375, Codul Calimach, prevedeau — după cum s-a mai spus — că se vor lua de pravăț în hotăriri legiuirile Basilicalelor *în cât ele sînt potrivite cu Obiceiurile pămîntului*.

Jurisconsultii Statului — la 14 iulie 1834 — arătau că prin art. 375 din Regulament «se dă obiceiurilor covîrșire peste legiuirile Basilicalelor», dar ele nu se află alcătuite, nu le sînt cunoscute afară de cele însemnate în condica țivilă și ca atare nu știu pe ce să pună temei.

Ar rezulta — din acestea — că prin Regulamentul Organic s-a dat mai multă putere obiceiurilor.

Explicația dată de Triandaphyllopoulos că Vodă Calimach n-a spus că a avut ca izvor principal codul austriac, deoarece așa s-ar fi procedat și de către alții în lumea elenică și chiar de Justinian și în special de cineva care ar fi avut legături cu Domnul Moldovei, n-are temei și rămîne o simplă ipoteză care nu poate fi admisă⁶⁴). Dacă totuși Calimach ar fi întrebuințat acest procedeu, cum a fost posibil ca atîția contemporani și urmași să nu dea în vileag că Domnul n-a spus adevărul și că legiuirea lui este codul austriac. Și apoi întrucît meritul Domnului, care este lăudat și de agentul austriac și de mari juriști, ar fi fost micșorat, dacă în loc de Basilicale ar fi spus că legiuirea lui are ca izvor principal codul austriac?

⁶⁴) Triandaphyllopoulos, *op. cit.*, p. 47—49.

Profesorul grec C. A. Mantzufas, în lucrarea sa «Comentariul Zeiller, prototipul Codului Calimach», ținută ca prelegere la Universitatea din Innsbruck — susține că alcătuirii Codului Calimach nu numai că au folosit codul austriac și alte legi austriace anterioare și posterioare aceluia cod; și nici nu le-au compilat, ci chiar au copiat în foarte multe articole și în note marginale, comentariile codului austriac, întocmite de Franz von Zeiller, autorul aceluia cod, decanul Facultății de Drept de la Viena.

Această părere socotim însă că nu este suficient fundată. Dreptul natural, de care vorbește, nu era descoperit sau făcut cunoscut de Zeiller; acest drept, — o spune și Triandaphyllopoulos — inundează Europa (*Insemnare despre codificările grecești în România*, în *Jus graeco-romanum*, vol. VIII, Atena, 1931, p. XV). Cît privește comparația celor două texte, dacă sînt asemănări în unele privințe acestea se explică — așa cum am spus — prin aceea că și la baza codului și comentariului austriac stau tot dreptul roman și cel greco-roman și în special Basilicalele.

Dacă unele dispoziții, ca acele despre concursul creditorilor, sînt aproape identice, aceasta a fost arătată în hrisovul de promulgare în care se spune că au fost folosite și noi «codici evropenești».

Explicația dată de Triandaphyllopoulos, pe care Mantzufas o socotește «de nezdruccinat» cu privire la tăinuirea de către Calimach a folosirii izvoarelor austriace e și ea greu de admis. Flechtenmacher, pe care Mantzufas îl apreciază, care fusese studentul lui Zeiller și care a avut comentariile acestuia, nu menționează codul austriac, cum face pentru lucrările franceze. Mai mult încă, arată expres la 1836 — cum s-a învederat — că Scarlat Calimach a luat codul din Basilicale.

Am luat cunoștință de lucrarea lui Mantzufas în timpul tipăririi ediției critice a Codului Calimach. Sperăm să putem reveni asupra problemei într-un studiu aparte.

Modificare și aplicare

Modificările principale aduse Codului Calimach sînt arătate în anexe. Poate că au mai fost unele între 1817 și 1833, dar nu le-am putut afla ⁶⁵). În orice caz, n-au fost din cele mai importante, căci e greu de crezut să nu fi fost menționate mai tirziu. O semnalare specială merită legea din 1840 privitoare la epitropii și care a fost folosită în Codul civil de la 1864.

S-a arătat că prin art. 375 din Regulamentul Organic a fost menținut în vigoare Codul Calimach, pînă se va îndrepta și completa. Această lucrare însă a întîrziat, probabil pentru că se tipărise traducerea în 1833 și pentru că nu se simțea nevoie. De abia în 1837 a fost numită o comisie « pentru îndreptarea și îndeplinirea Condicei politicești ». Comisiunea era formată, între alții, din căminarul Flechtenmacher, spătarul Iacob Veisa, logofătul Costache Conache și logofătul Canta. Nu s-a lucrat în comisie decît 100 articole, de la începutul codului, după care nu se știe ce s-a mai făcut, fiindcă Flechtenmacher a fost întrebuințat în altă comisiune ⁶⁶).

Cu cît trecea vremea, cu atît se simțea nevoia unor îndreptări, lămuriri, modificări, mai cu seamă că influența juridică apuseană creștea.

În 1845, Domnul Mihail Sturza a numit o nouă comisie însărcinată să revizuiască și să completeze codul și căreia i s-au dat instrucțiuni, recomandîndu-i-se să țină seama și de exigențele sociale. Comisia era compusă din: Nicolae Suțu, Petre Rosetti, Lascăr Rosetti, Damaschin Bojinca, Nicolae Docan și locotenent Sandu Miclescu. În urmă, Lascăr Rosetti și Miclescu au fost înlocuiți prin colonelul Mihail Kogălniceanu și Al. Catargi. În 1847 comisia a prezentat Domnului prima parte de 463 articole din codul civil revizuit. După evenimentele din 1848, Sturza a dizolvat comisiunea. În 1850 noul Domn. Grigore Ghica a reînființat comisia în compunerea căreia erau N. Suțu, Cornea, Costache Rolla, N. Docan, Damaschin Bojinca, Dem. Ralet, C. Hurmuzache și colonelul Mihail Kogălniceanu. Acestei comisii i s-a dat însărcinarea să revizuiască lucrarea comisiei care lucrase în timpul lui Mihail Sturza. Proiectul revizuit a fost supus Divanului care l-a admis cu oarecare modificări, dar Domnul nu l-a aprobat. Celelalte părți ale codului au fost repartizate membrilor comisiei, care aveau să prezinte lucrările lor pentru a fi discutate și definitive de întreaga comisie. Împrejurările au făcut ca acea comisie să nu mai lucreze ⁶⁷).

⁶⁵) După anumite informațiuni, care au nevoie de un control, un incendiu ar fi distrus o parte din actele aflate la Arhivele Statului din Iași.

⁶⁶) *Analele parlamentare ale României*, VIII, p. 870.

⁶⁷) Manuscrisul N. Suțu, nr. 1039, p. 2—3, Biblioteca Academia R.P.R.,

// Codul Calimach s-a aplicat de la 1 octombrie 1817 până la 1 decembrie 1865, când a fost pus în vigoare codul civil.

Cei doi jurisconsulți scriau la 27 noiembrie 1833 că, condica politicească a fost pusă în lucrare pentru ca să se fi putut aduna, printr-o practică îndelungată, nelămuririle și neîndeplinirile ce se vor afla în pomenita condică ⁶⁸⁾. Marele postelnic Nicoale Suțu la 3 ianuarie 1834 — în răspunsul său dat după hotărârea Sfatului Administrativ — arăta, cum am spus, că «condica politicească au avut lucrarea în destulă vreme spre descoperirea neîndeplinirilor ei» ⁶⁹⁾.

Este mai probabil că între 1817 și sfârșitul anului 1833, când era tipărit numai textul grecesc, acesta a fost folosit la Divanul Domnesc și în genere de către cei ce știau grecește. Masele populare și chiar instanțele, unde nu era cunoscută limba greacă, vor fi folosit mai ales manualul lui Donici și obiceiul pământului.

Se știe că după alegerea lui Cuza, potrivit Convenției de la Paris din 1858, trebuia să se realizeze unificarea legislativă între cele două Principate, chestiune de care urma să se ocupe Comisia Centrală de la Focșani. În comitetul juridic al acestei comisii, s-a propus de către unul din membri, Teriachiu, ca în materie civilă să se întindă provizoriu și în Țara-Românească Codul Calimach, pe motiv că este superior Legiurii Caragea. De această părere a mai fost numai un singur membru, Predescu; majoritatea a respins propunerea ⁷⁰⁾ și a rămas să se găsească alt mijloc pentru unificare, ceea ce s-a înfăptuit, cum se cunoaște, la 1864—65.

/ Astfel, Codul Calimach a fost legea civilă a Moldovei timp de 48 ani și 2 luni.

Dar și după 1 decembrie 1865 s-a mai aplicat acest cod, ceea ce surprinde pe cei care nu cunosc dreptul.

În prim rînd, potrivit art. 1415 Cod civil, locațiunile ereditare în ființă la 1 decembrie 1865, cunoscute sub nume de emfiteuză ori embatic, besman, se păstrează. Ele se vor regula după legile sub care s-au născut; pe viitor însă ele nu se mai pot înființa.

Este de relevat că acest text, ca și art. 1414, sint inspirate din art. 1506 și urm. din Codul Calimach, cap. XVII partea II și din partea III cap. 5 a legiurii Caragea.

De asemenea, Codul Calimach s-a mai aplicat în cadrul art. 1911 (prescripții începute) și 1914 C. civ. (raportarea dotei a fiicelor anterior inzestrate).

În mod expres, Codul Calimach a fost abrogat prin art. 1912 C. civ., dar numai în tot ce nu este conform regulilor prescrise în noul cod.

⁶⁸⁾ Arhivele Statului Iași, dosar 440 (1382) 1560 f. 128.

⁶⁹⁾ Loc. cit., f. 138.

⁷⁰⁾ Manuscris N. Suțu, nr. 1043, p. 307—308.

Afară de aceasta, ca și Legiuirea Caragea, Codul Calimach cu modificările și completările aduse, a continuat să aibă aplicare pentru situațiile juridice dinainte de 1 decembrie 1865. În special, un loc însemnat a ocupat chestiunile răzășești, pentru care Codul civil n-are destule dispozițiuni. Prin această aplicare posterioară, s-a format o jurisprudență foarte interesantă, cuprinsă în Anexa II.

Și nu trebuie să pară ceva neobișnuit dacă astăzi și în viitor vor mai fi folosite textele Codului Calimach pentru rezolvarea litigiilor, în care va fi vorba de acte și fapte anterioare datei când a fost abrogat.

Considerații generale

Codul Calimach prezintă, fără îndoială, un deosebit interes, atât din punct de vedere al formei cit și al fondului. Limba ediției grecești a fost mult lăudată de savantul grec Triandaphylopoulos. Fie că supravegherea redacției definitive se datorește Domnului sau lui Cuzanos, ea se înfățișează în condiții foarte reușite și cu termeni juridici foarte adecvați.

Limba ediției românești din 1833 prezintă în special mult interes. Limba noastră juridică în acea vreme nu era destul de formată pentru a exprima atâtea noțiuni noi, cuprinse în acest cod. Și totuși traducătorii s-au străduit să caute, ori să formeze cuvintele potrivite. Limba, în unele cazuri, era pentru popor mai greu de înțeles decât limba Legiurii Caragea, din cauză că acest cod avea mai multă învățătură juridică; totuși nu era străină de acea a maselor populare.

Codul Calimach reprezintă în orice caz o etapă foarte interesantă pentru formarea și dezvoltarea limbii noastre juridice.

Din punct de vedere al fondului, Codul Calimach are, ca și Legiuirea Caragea, destule părți criticabile. Dintre acestea sînt de citat: robia, privilegiile de clasă, situația femeii măritate, clăcășia, deosebirea dintre creștini și necreștini etc.

De altminteri, ca și Legiuirea Caragea, are multe aspecte feudale, fiind întocmit, când feudalismul era în descompunere, iar capitalismul începuse să se formeze și să devină puternic.

Acest cod are însă multă originalitate și valoare din punct de vedere științific și practic. El are însușiri care nu se găsesc în legile din acea vreme ale multor țări și care merită să fie puse în evidență prin cercetări amănunțite. Este superior, în anumite privințe, codului austriac, pe care, se spune, că l-a copiat, iar în unele părți chiar codului francez ⁷¹⁾;

⁷¹⁾ P. G. Valindas, profesor la Universitatea din Salonic, directorul Institutului elenic de drept internațional, în lucrarea sa *Contribuții la istoria dreptului internațional privat. Codul civil al Moldovei din 1817*, cuprinsă în *Probleme actuale de drept de internațional*

cuprinde multe din obiceiurile juridice ale țării, unde era destinat să se aplice, și în genere reprezenta un însemnat progres față de ceea ce fusese mai înainte.

În special, afară de obiceiuri, trebuie relăsată însușirea de a cuprinde dreptul roman și greco-roman, care era socotit dreptul țării, de a fi forma cea mai înaintată, ultima îndreptare a aceluia drept.

Pe bună dreptate, lui trebuie să i se atribue calificarea dată codului austriac, de către cei ce nu cunoșteau codul moldovenesc, ca fiind *cel mai roman dintre toate codurile*⁷²).

Ediții:

a) Ediția a doua grecească

Textul grecesc al Codului Calimach a mai fost publicat în *Jus Graeco-romanum* de I. și P. Zepos. vol. VIII: *Codex civilis Moldaviae*; Atena, 1931, p. 1—355. Este o retipărire a primei ediții oficiale de la Iași din 1816—1817, cu omiterea însă a notelor marginale care își au importanța lor. De asemenea, au fost omiși puținii termeni românești explicativi care se întind în indicele original de materii și cuvinte. La § 56 nota 8, se publică trimiterea la tabela III, dar nota de la sfârșitul ediției oficiale, în care se arată că această tabelă de fapt nu a apărut, fiindcă a fost rău stăpânită, a fost uitată. Ortografia este păstrată aproape întocmai fără nici o îndreptare. Este o retipărire îngrijită, deși unele greșeli nu sînt nici îndreptate, nici semnalate; de ex. în indice sub cuvîntul Μετάθεσις (=transferare) se spune că «Despre transformarea drepturilor și îndatoririlor tratează capitolul al doilea din partea a doua», cînd de fapt este din partea a treia.

b) Ediția românească

Textul românesc al Codului Calimach a apărut într-o nouă ediție sub titlul «Codică civilă a Principatului Moldovei. Lex anima rei publicae. Ediția a doua. Iași. În tipografia franțezo-romînă. 1851». Dedicăția și precuvîntarea din prima ediție de la 1833 au fost omise, iar indicele alfabetic de materii și cuvinte au fost prescurtate mult; sub litera T de ex. e numai un singur cuvînt în loc de unsprezece ca în ediția întâia. Limba e pe alocuri mai modernizată; de ex. «codului acestuia» pentru «codicii aceștia» (§ 587); «perpendiculară» pentru «perpen-

privat și filosofia dreptului, cercetează din acest punct de vedere Codul Calimach. Autorul arată că acest cod «a introdus în multe puncte cu succes inovații interesante. Afară de locul deosebit de important pe care-l deține cu drept cuvînt în istoria dreptului internațional privat român, trebuie să-și primească un loc corespunzător și în istoria dreptului internațional privat grecesc, pentru că este primul text de lege de acest drept scris în grecește și anume, apare a fi unicul pînă la legea grecească din 1856».

Dar afară de acestea, «codul moldovenesc trebuie încă să-și dobîndească locul ce i se cuvine în dezvoltarea generală a codificării regulelor de drept internațional privat.»

⁷²) Levy Ullman, *Les transformations du droit dans les principaux pays depuis cinquante ans (1869—1919)*, vol. I, p. 86—89.

dicularnică » (§ 620 d); « analogă » pentru « analoghisită (§ 1809); « cedează » pentru « țeduește » (§ 1818) ș. a. Afară de schimbări în titluri, punind de ex. « despre » în loc de « pentru » ș. a., își îngăduie și schimbări în textul paragrafelor. Paragraful 1078 enumeră cazurile cînd împărțirea moștenirii nu se poate face fără știrea stăpînirii sau a judecătoriei. La al. d) este arătat cazul, cînd unul dintre moștenitori se află sub epitropie sau curatorie « pentru nevrîsnicie » sau alte pricini. Așa e în ediția primă de la 1833; ediția a doua din 1851, schimbă însă « pentru nevrîsnicie » în « pentru nevrednicie ». În ediția primă grecească de la 1816/17 este tot « pentru nevrîsnicie ».

Ediția a doua nu a recurs nici la textul grecesc, pentru că n-a îndreptat greșelile ce se observă numai decît, dacă se ține seamă de textul grecesc din §§ 210, 237, 281, 525, 802, 803, 1322, 1388, 1723. De asemenea n-a îndreptat trimiterile făcute greșit în § 561, unde trebuie trimis la § 558 în loc de 338; în § 563, unde trebuie trimis la § 1388 în loc de 1398; în § 599, unde este 842 în loc de 482 și § 1081 al. f, unde e 1098 în loc de 1086.

Ediția a treia a textului românesc a apărut sub titlul « Codicele civilu al Moldovei. Lex anima reipublicae. Edițiunea III. Iași. Tiparul Trebunei Române. 1862 ». La întocmirea acestei ediții, s-a luat din prima ediție dedicația și precuvîntarea vel logofătului Costache Sturza, iar textul Codulu a fost tipărit din ediția a doua, modernizînd pe ici, colo și mai mult, limba

Textul din această a treia ediție a mai fost retipărit în « Biblioteca de Legislațiune. Collecțiune de Legiuirile Romîniei vechi și noi, cite s-au promulgat pînă la finele anului 1870, de Ioan M. Bujoreanu », vol. I, Bucu rești, 1873, p. 556—679.

Ultima ediție a textului românesc al Codului Calimach a apărut în « Codul general al Romîniei 1856—1907 de C. Hamangiu. Ediția a doua, vol. I, Codurile. București. Editura Librăriei Leon Alcalay. Anexe: Legiuiuri vechi: Codul Calimach al Moldovei » la p. 127—240 din Anexe. În această ediție limba a fost modernizată și mai mult, iar greșelile sporite.

Scăderile aflate în ediția a doua se repetă și în toate celelalte ediții.

Din această examinare a edițiilor se vede că toate au greșeli destul de importante; de altmînter, aceste ediții nu se mai găsesc sau pot fi găsite cu greutate. Este, ca atare, foarte justificată alcătuirea unei ediții critice.

Intocmirea actualei ediții critice

Manuscrise de pe urma lucrărilor care au dus la alcătuirea Codului Calimach sau vreun manuscris cu forma lui definitivă, nu ni s-au păstrat, așa că pentru ediția critică de față n-au putut fi folosite decît prima ediție oficială a textului grecesc, precum și a celui românesc.

Textul grecesc se întemeiază pe ediția oficială din 1816—1817.

Textul grecesc

În ediție a fost cuprinsă și partea a patra, adică indicele original de materii și cuvinte. Am crezut că este bine să fie tradus acest indice în românește, deoarece este foarte interesant; cuprinde informații asupra lui Anania Cuzanos și alte lămuriri. Astfel sub cuvântul συνήθεια «obicei» ne indică paragrafele care se întemeiază în întregime sau numai în parte pe vechile obiceiuri juridice românești, iar sub cuvântul παραγραφή «prescripția» ne lămurește că în Codul Calimach παραγραφή este întrebuințat cu înțelesul de *exceptio* și de *praescriptio* din dreptul roman.

La redarea textului grecesc ne-am silit să ne ținem cât mai mult de ediția oficială din 1816—1817. Totuși fiind vorba de o ediție critică și nu de o simplă retipărire și reproducere, toate patru părțile au primit o singură foaie de titlu și au fost paginate în continuare. S-au îndreptat apoi chiar în text toate greșelile corijate în cele patru pagini de erata din însăși ediția oficială. S-au mai îndreptat din punct de vedere ortografic, μεγαλύτερα în μεγαλύτερα, δι' ὅτι în διότι, καθ' ὅτι în καθότι, δι' ὅλου în διόλου «cu totul», ὅς τις în ὅστις, ἀεί ποτε în ἀείποτε, ἔκ τοτε în ἔκτοτε, παντοτινός în παντοτεινός, κἀνένα în κανένα, πᾶντα, în πάντα, -ᾶν în -ᾷν, terminația contrasă a infinitivului prezent de conjugarea întâia, ἦναι la subiectiv: ὅταν ἦναι, νὰ ἦναι s-a îndreptat în ὅταν εἶναι, νὰ εἶναι.

Menționam că în prezenta ediție critică a Codului Calimach am așezat în prim rind textul grecesc, deoarece acesta a fost tipărit la 1816—1817, iar cel românesc la 1833.

Notele în ediția grecească de la 1816—1817 urmează imediat după paragraful de care țin. Deoarece notele originale completează anumite texte, au fost trecute și în textul românesc după paragrafele respective.

Textul românesc

În ediția critică a textului românesc din Codul Calimach ne-am întemeiat pe ediția oficială de la 1833, ținându-ne cât mai fidel de ea. Cu toate acestea am îndreptat, chiar în text, greșelile arătate în cele două erate oficiale de la sfârșitul ediției.

S-au îndreptat și alte greșeli de tipar evidente, ca *orunduiască* în loc de *orînduiască*; *amărântul* în loc de *amăruntul*; *socti* în *sođoti*; *iu* în *nu*; *pină* în *pină*; *hotărără* în *hotărită*; *hotăräre* în *hotărire*; *bublicului* în *publicului*; *înproprietar* în *proprietar*; *datore* în *datoare*; *lisnire* în *lesnire*; *luoarea* în *luarea*; *besirca* în *biserica*; *solozit* în *slobozit*; *ertem* în *ertăm*; *cărua* în *căruia*; *prețiu* (§ 303) în *preț*; *prădării* (§ 1632 nota marginală) în *trădării*; *portași*, *răzași*, *datori* (§ 1636) în *părtaș*, *răzaș*, *dator* (toate fiind la singular).

Ediția oficială de la 1833 este de o mare inconsecvență la scrierea cuvintelor atît din punct de vedere ortografic cît și, uneori, morfologic. Același

cuvint il scrie in mai multe feluri. Ori de cite ori in acest mod inconsecvent de scriere s-a intilnit mai deseori și scrierea obișnuită de astăzi, ne-am dat silința să o generalizăm pe aceasta din urmă ⁷³⁾. Urmind astfel, s-au făcut modificări în transcriere potrivit tabloului de cuvinte anume alcătuit.

În toate aceste cazuri s-a generalizat modul de scriere de astăzi. S-a ortografiat semnul x pentru grupul de consoane cs, de ex. ecșteptie-extepteie.

În afară de cazurile enumerate s-a respectat la editarea textului românesc modul de scriere al ediției oficiale de la 1833 a Codului Calimach. Semnul chirilic ѿ avind valoarea sunetului ă și î, a fost transcris după pronunțarea de astăzi a cuvintului, de ex. doaă, nu doi și avind, nu având.

⁷³⁾ Ediția de la 1833 scrie: ace și acea; aceeaș și aceeași; acelaș — același; acestas — acestasi; aceștiia-aceștia; acia-aceia (gen-fem); acii-acei; să adevereză-să adevereze; alegirea-alegerea; analoghiia-analoghia; analoghisita-analoghisita; aplicarisască-aplicari-sească; a-ș — a-și; să așază — așeze; așazăt-așezat; asupră-ș — asupră-și; atălea-atitea; având-avind; ave-avea; bătrân-bătrîn; be-bea; căde-cădea; călătorii-călătoria; când-cînd; capitile-capitele; casă, casii, casălor-case, casei, caselor; câștig-ciștig; câte-cite; cătime-citime; ce (§1510)-cea; cheltuele-cheltueli; chizășiia-chizășia; cii-cei, ciialaltici-aeialaltici; codichilile-codichilele; copii(articulat)-copiii; covârși-covârși; creștirea-creșterea; cununiia-cununia; curgire-curgere; dânsul-dînsul; datoria-datoria; deosăbesc, deosăbire, deosăbite-deosebesc, deosebire, deosebite; desăvârși-desăvârși; deșchide-deschide; deșchiderea-deschiderea; desfacirea-desfacerea, să desființeză-desființeze; desfrânarea-desfrînare; dinpreună-dimpreună; dintăiu-dintîi; despărțit-despărțit; discopere-descopere; dispăgubire-despăgubire; dizlegare-dezlegare; dobânda-dobînda; dobăndește-dobîndește adoa-a doua; doisprăzece-doisprezece; ia—ea; epitropiia-epitropia; famellei-familiei; fâmea, fimeia-femeia; fimeii-femeii; galbin-galben; găsăsc-găsesc; gâsi-găsi; giudecătorie, giudecătoria, giudică, giudicata-judecătorie, judecătoria, judecă, judecător; grău-griu; grăsale-greșale; gre-grea; hotarăle-hotarele; hotărârea-hotărîrea; hotărește, hotăriște-hotărește; hotărât-hotărît; iarăș-iarăși; imfiială-infială; imfiintată-infiintată; imfiuți-infiuiți; imvătatură-învătatură; imvinovăți-învinovăți; imvinovăște-învinovăște; imvoire-invoire; inbunătăți-imbunătăți; inchizind — inchizind; să incredințaze, incredințază-incredințeze; să infieze-înfieze; să înmărgineze-înmărgineze; înainte-înainte; înapoi-înapoi; innecare-înecare; împărțască-împărtească; împărțesc-împărțesc; împlini-împlini; împregiurări-împregiurări; împreună, împricinat, împricinat, împrumutat, împrutivă, împrutiv, împruternici-împreună împricinat ș.a.m.d.; însămnare-însemnare; înșălăciune-înșelăciune; înstreinați-instrăinați; însuș-insuși; întâmplare-întîmplare; să întrebuințeze-întrebuințeze; îș-își; jălire-jelire; jăluitor-jeluitor; lui-ș și lui-și; mărturiia-mărturia; me-mea; mieu-meu; a mîne (inf.) a minea; molipsască-molipsească; moșia-moșia; neavând-neavind; nedejde-nădejde; nedeșăvârșire-nedeșăvîrșire; numile-numele; nu-ș și nu-și; ocărmui, ocărmuire-ocărmui, ocărmuire; optsprăzece-optsprezece; orândui-orîndui; osăbite-osebite; osândi-osîndi; ostinelile-ostenele; pân, până-pîn, pînă; părăsit-părăsit; părășiia-părășiia; să păstreze-păstreze; patrusprăzece-patrusprezece; patruzăci-patruzece; păzască-păzesc; peatră-piatră; pi-pe; pogorător-pogăritor; poronca, poronci-porunea porunci; poticei-potecei; priface, prifacere-preface, prefacere; priimitor-primitor; primască-primească; primejdiia-primejdia; privală-privală; publicarisască-publicarisească; pute-putea; puțin- puțin; ră-rea; a rămîne, rămînea; rîndui, rînduială-rîndui, rînduială; să (pronume reflexiv)-se; săneș, sineș, sineș-sineși; sânt-sînt; să-ș și să-și săvârșească-săvîrșească; seau-sau; sfărșască-sfîrșească; sfărșit-sfîrșit; siguripsască-siguripsească; siliți-siliți; sine-sine; slobozenia-slobozenia; somă-sumă; sprevrâsnicie-sprevrîsnicie; stânge, stînge-stînge; stăpânire, stăpânitoriu-stăpînire, stăpînitor; strein-străin; strice-strice; subrândui-subrîndui; supchirierul-supchirierul; șasă-șase; șasăle-șasele; ș-au, șe-au și și-au; tănărul-tînărul; timpit-tîmpit; totuș-totuși; a trea, tria-treia; trii-trei, triile, triile-treile; triizăci-treizeci; ține-ținea; unii (genet. fem)-unei; unia, uniia-uneia; a vede-vedea; viderat-vederat; viață-viață; vinituri-venituri; vredniceia-vrednicia; vrăstă-vrîstă; zăce-zece; zioa-ziua.

Aparatul critic Spre deosebire de toate edițiile anterioare ale Codului Calimach, ediția critică de față dă textul grecesc paralel cu cel românesc și este însoțită de un aparat critic, în care se arată cit mai complet, deosebirile dintre redacția grecească a codului, pe care o însemnăm cu sigla G, și cea românească, însemnată cu sigla R. Aceste deosebiri sînt importante, pentru că ne arată transformările juridice, evoluția instituțiilor de drept în Moldova dintre 1817 și 1833. Dar nu numai aceste deosebiri de fond, ci au fost notate, pe cit mai mult, și deosebirile de redactare, căci și acestea contribuie la lămurirea și înțelegerea sensului paragrafelor. Îndreptarea greșelilor de tipar, ortografie și morfologie, spre a nu-l încărca în mod inutil, n-au mai fost semnalate în aparatul critic, decît atunci cînd ar fi pricinuit vreo deosebire de sens.

Ediția de față a fost însoțită și cu trei anexe.

Anexe

Anexa I A cuprinde acte în legătură cu întocmirea, traducerea, publicarea și aplicarea Codului Calimach. Anexa I B: legi și dispozițiuni modificatoare, completatoare și interpretative ale Codului Calimach. Cele mai importante din acestea se publică în întregime, celelalte fragmentar sau se fac numai trimiteri la ele.

Anexa II: jurisprudența Curții de Casație, de la înființarea acesteia în 1862 pînă astăzi⁷⁴.

Anexa III: principalele indicațiuni bibliografice. Indice alfabetic de materii și indice de cuvinte.

Aceste anexe sînt de neapărată trebuință pentru a cunoaște modul de întocmire, modificările și aplicarea Codului Calimach în cursul timpului.

Este de așteptat că ediția de față va fi apreciată în justa măsură a muncii depuse, a greutăților întîmpinate la întocmirea ei și va fi de mult folos, în special pentru cercetările de vechi drept românesc.

⁷⁴) Ca și la ediția critică a Legiurii Caragea a fost adunată numai jurisprudența Curții de Casație, publicată în „Buletin“, deoarece aceste decizii au fost socotite de instanță că sînt mai însemnate și merită să fie publicate. Din 1943 nu s-au mai găsit decizii publicate de Casație, de Curtea Supremă sau Tribunalul Suprem, referitoare la Codul Calimach.

Cuprinderea în anexă a sentințelor tribunalelor și deciziilor curților de apel, cînd au aplicat Codul Calimach, dar care n-au ajuns la Casație, nu poate fi admisă. Oricît de folos ar fi și cunoașterea acestora, nu pot fi cuprinse într-o ediție critică a codului, fiind că în aceasta nu trebuie adunat tot ce s-a judecat făcîndu-se aplicarea codului Calimach. O astfel de adunare și cercetare s-ar putea face numai într-o lucrare specială asupra interpretării și aplicării acelu cod.

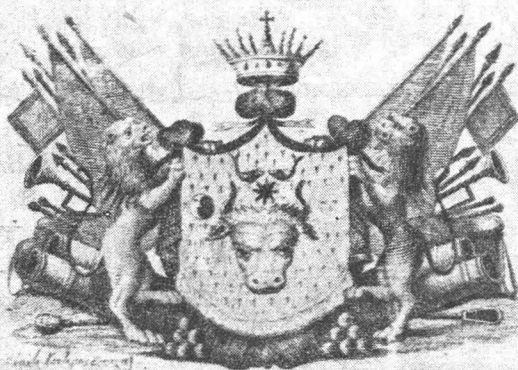
De folos ar fi—ca și pentru Legiuirea Caragea—să fie publicate interpretările date de cea mai înaltă instanță a Moldovei, care a existat de la 1817 pînă la 15 Martie 1862, cînd a fost înființată Curtea de Casație. Această adunare — cum am arătat — cere mult timp și poate fi făcută mai tîrziu.

ΚΩΔΙΞ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ
ΤΗΣ
ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ

CODICĂ ȚIVILĂ
A
MOLDOVIEI

ΚΩΔΙΞ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ
ΤΟΥ
ΠΡΙΓΚΙΠΑΤΟΥ
ΤΗΣ
ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΕΝ ΙΑΣΙΩ.

Α.ΩΙΣ'.

Εν τῷ νεοεργηθέντι Ἑλληνικῷ Τυπογραφείῳ.
Ἐνδον τῆς Ἱερᾶς Μοναστηρίου τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν.

Codul civil al Principatului Moldovei. Partea I. În Iași 1816. În nou înființata tipografie grecească. Înăuntrul sfintei Mănăstiri a celor Trei Ierarhi.

КОДІКЪ ЦІВІЛЬ

сбѣ

ПОЛІТИЧЕСКЪ

А

ПРИНЦИПАТЪЛЪЙ МОЛДОВІЙ.

А ПРИВИЛЕГІАТА ТИПОГРАФІЕ А АЛБІНЕЙ.

1833.

Codică țivilă sau politicească a Prințatului Moldovii.
Eși. În privileghiata tipografie a Albinei, 1833.

„Τοὺς δ' ἄρχοντας λεγομένους, νῦν ὑπηρετάς τοῖς Νόμοις ἐκάλεσα, οὐ τι καινοτομίας ὀνομάτων ἕνεκα· ἀλλ' ἡγοῦμαι παντὸς μᾶλλον εἶναι παρὰ τοῦτο σωτηρίαν τε Πόλει καὶ τούναντίον. Ἐν ἧ μὲν γὰρ ἀρχόμενος ἦ καὶ ἄκυρος ὁ Νόμος, φθοράν ὀρώ τῇ τοιαύτῃ ἐτοίμην οὔσαν· ἐν ἧ δὲ ἂν δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι τοῦ Νόμου, σωτηρίαν καὶ πάνθ' ὅσα Θεοὶ Πόλεσιν ἔδωσαν ἀγαθὰ γινόμενα καθορῶ.“

ΠΛΑΤΩΝ, Νόμ., βιβλ. Δ.

„Iar celor ce au numele de stăpînitari, le-am dat acum numele de servitori legilor, nu pentru ca să născocesc ceva denumiri nouă; ci socotesc că înainte de orice întru aceasta rezidă mîntuire pentru stat și contrarul. Căci în care Legea e stăpînită, și fără putere, unui stat ca acesta văd că pierzarea îi stă de-a gata; în care însă Legea e stăpîna stăpînitorilor, iar stăpînitorii servitori ai ei, văd desigur că se împărtășește de mîntuire și de tot binele pe care zeii l-au dat statelor“.

PLATON, *Legile*, Cart. IV.

³⁾ P. 38 om R.

SIGLE, SEMNE ȘI PRESCURTĂRI

- G Textul din ediția grecească de la 1816—1817.
- R Textul din ediția românească de la 1833.
- < > Aceste paranteze închid cuvinte ce lipsesc în text și care ar trebui să fie.
- + Numerele paragrafelor însemnate cu semnul plus arată că în anexe, la aceste paragrafe, sînt date sau semnalate dispoziții ulterioare care le modifică sau le desființează.
- * Numerele paragrafelor cu un asterisc arată că în anexe sînt publicate sau semnalate jurisprudențe la aceste paragrafe.
- ad* adaugă
- om* omite

ΥΨΗΛΟΤΑΤΕ ΑΥΘΕΝΤΑ!

ΤΡΙΣΕΒΑΣΤΕ

ΚΑΙ

ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΕ ΜΟΙ ΠΑΤΕΡ !

Ἴδού σοι τῆς ἐκ τῆς πατρικῆς κηδεμονίας ἀγωγῆς μου καὶ παιδείας τὸ κεφάλαιον, ἰδού τῶν ἐκ λ ά μ π ρ ω ν σου εὐχῶν τὰ τῆς ἐπικαρπίας, ἰδού αἱ μεγαλοπρεπεῖς σου βουλαὶ ὅλον πέρας εἰλήφασιν. Ἔχεις γὰρ ἐν τούτῳ τὸν Νομικὸν Κώδικα, δν. ἄνωθεν μὲν, ὅτε τῆς θεοσωστού ταύτης χώρας εὐκλεῶς ἡγεμόνευες, τὸ ὑπήκοον ὑπὸ τῆς πλεονεξίας οἰκτρὰ πάσχον οἰκτεῖρων, ἐπεθύμεις συντεθεῖναι, νῦν δὲ πάρεστιν ὄρᾱν δι' ἐμοῦ ἀρχὴν ἅμα καὶ τέλος ἀπειληφότα καὶ τῷ σῶ Ὑψει ἀνατιθέμενον. Τούτου τὴν ἀνάθεσιν προσηνῶς ἀποδέξαιο, καὶ γὰρ μοι κατὰ λόγον τυγχάνει γεγεννημένη, εἴγε τὰ τῶν παίδων τοῖς πατράσιν ἀνατίθεσθαι δίκαιον καὶ ἔννομον, καὶ μάλιστα ἣν οὗτοι πρῶτοι μὲν εὐξάμενοι τύχωσιν, ἐχέγγυοι δὲ τῶν ἐγχειρημάτων ὦσιν. Ἀποδέξάμενος δέ, τρισέβαστε πάτερ, μὴ παύου εὐχὰς ἐπ' αὐτῷ πολλὰς καὶ πολλάκις ἐπιδαψιλευόμενος, ἵνα δὴ τελεσφόρος καὶ σωτήριος ἡ νομοθεσία αὕτη τῇ Μολδαβίᾳ γένηται καὶ τοῦ λοιποῦ μηδεὶς ἐν αὐτῇ φανῇ ἀθέμιτα πράττων, ἥγουν ¹⁾ κακοήθως καὶ φαύλως πολιτευόμενος! Τοῦτο γὰρ σκοπιμώτατον τουτουῖ γε τοῦ ἐγχειρήματος ἡμῖν καθέστηκεν, ἐπεὶ μέλει μὲν ἐμοὶ τῆς Μολδαβίας, μέλει δὲ καὶ τῷ σῶ Ὑψει ἐπιεικῶς. Οὐ γὰρ μόνον πατὴρ ὡς ἀληθῶς ἀνεφάνης ταύτης ἡγεμονεύων, ἀλλὰ καὶ πολίτης ὑπάρχεις ἀναμφηρίστως καὶ τῶν ἐπιφανῶν εὐπατριδῶν γέγονας. Ἐντεῦθεν δὲ ὁμολογουμένως φέρων παρέδωκας τοῖς βλαστοῖς σου τὸ Κ α λ λ ι μ ά χ ε ι ο ν Γένος, καταγόμενος ἀτεχνῶς ἐκ παλαιῶν προγόνων, οἵπερ ἐνταυθοῖ διαπρέψαντες ὠφθῆσαν, ἀρεταῖς τε καὶ θεαρέστοις πράξεσι, καὶ πολῖται ἀγαθοὶ καὶ Ἡγεμόνες εὐεργετικοὶ διετέλεσαν.

¹⁾ ἡ γοῦν in G.

PREA ÎNĂLȚATE DOAMNE !
DE TREI ORI AUGUSTE
ȘI
MIE DULCE IUBITORULE TATĂ !¹⁾

Iată îți prezint lucrarea principală a educației și învățaturii mele din părinteasca îngrijire, iată rodul dobândit de l u m i n a t e l e t a l e dorințe, iată mărețele tale planuri ce sfințit au luat. Căci ai aici Codul de legi, pe care de mai nainte vreme doreai să-l alcătuiești, când glorios domneai peste această de Dumnezeu păzită țară, milă fiindu-ți de poporul ce suferea amar pe urma oamenilor hrăpăreți ; il poți vedea acum început și săvârșit de mine și Înălțimii tale închinat. Închinarea acestuia primește-o cu bunăvoință, căci după gândul meu s-a înfăptuit, dacă e drept și după lege ca înfăptuirile copiilor să fie închinare părinților, mai ales dacă aceștia, ei dorindu-le mai întâi, sînt chezași pentru înfăptuirea lor. Dar primind această închinare, de trei ori auguste tată, nu înceta să faci deseori și multe rugăciuni fierbinți, pentru ca această legiuire să izbutească, să fie Moldovei spre bine și folos și în viitor să nu se mai arate nimeni făcînd nelegiuri, adică să ducă un trai cu rele năravuri și făptuiri. Acesta ne-a fost scopul de căpetenie la lucrarea de față, căci Moldova îmi stă mult la inimă, mie, dar și Înălțimii tale, fiindcă domnind peste această țară, nu numai părinte cu adevărat te-ai arătat, ci ești și neclintit cetățean și ai ajuns în rîndurile nobilimii strălucite. De aici negreșit pornind, l-ai dat mai departe odraslelor tale neamul C a l i m a c h i l o r, co-boritor de-a dreptul din vechi străbuni, care aici au fost văzuți distingîndu-se prin virtuți și fapte lui Dumnezeu plăcute, și au trăit ca buni cetățeni și Domni binefăcători.

¹⁾ Această închinare lipsește în ediția de la 1833.

Ἡμεῖς δέ, ξύμπας τε οὐ τὴν ἀρχὴν ἐπιτετράμμεθα θεοσεβῆς οὗτος
 λαὸς καὶ οἱ σοὶ βλαστοί, ἀνθ' ὧν πολλῶν τε καὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν παρὰ
 τοῦ σοῦ Ὑψους τετυχήκαμεν, εὐγνωμονοῦντες, ἐκεῖνά σοι λιπαρῶς ἄνωθεν
 ἐξαιτούμεθα. Ζώης ἐπιμήκιστον, βέλτιστε Ἡγεμόν, καὶ πατέρων ἄριστε, κατ'
 ἄμφω τὸν ἄνθρωπον εὐήμερῶν! Ἴδοις δὲ καὶ πάσας τὰς σὰς περὶ ἡμῶν εὐχὰς
 πληρουμένας!

Ὁ σὸς εὐγνώμων υἱὸς
 ΣΚΑΡΛΑΤΗΣ ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ

Iar noi, întreg acest de Dumnezeu temător popor, a cărui domnie ne-a fost încredințată, precum și odraslele tale, recunoscători pentru multele și marile binefaceri ce le-am dobândit de la Înălțimea ta, fierbinte ne rugăm la Cel de sus pentru tine: Să trăești mulți, mulți ani, prea bunule Domn și neasămuit părinte, avînd parte de toată fericirea omenească. Să-ți vezi și toate dorințele ce le ai pentru noi, împlinite!

Al tău fiu recunoscător
SCARLAT CALIMACH

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ ΒΟΕΒΟΔΑΣ
ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ
ΠΑΣΗΣ ΜΟΛΔΟΒΛΑΧΙΑΣ

Μεγαλεπήβολον καὶ μεγαλοφυὲς καὶ τῶντι θεῖον ἡ Ἀρχὴ καὶ οὐδὲν ἰσομέγεθες αὐτῇ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων, ἐκ πρώτης τῆς τῶν ὅλων γενέσεως ἀνάγκῃ τῆς φύσεως συστάει καὶ τῷ χρόνῳ εἰς τόδε προαχθέν. Τῷ γὰρ Ἀρχοντι, ἢ Ἀρχων, εἰ μὴ τι ψευδώνυμος εἴη, οὐδὲν σκοπούμενον πλὴν ἡ τῶν ἀρχομένων εὐδαιμονία καὶ εὐζωία καὶ πρὸς τοῦτο οἱ ἀρχαῖότατοι τῶν ἀνθρώπων συνεστήσαντο τὰς Ἀρχάς, πατέρα χρηστὸν καὶ ἡπιον καὶ κοινὸν κηδεμόνα καὶ προστάτην τὸν Ἀρχοντα προβαλλόμενοι. Καὶ ὁ μὲν παλαιὸς λόγος βούλεται κοινὸν ἔχειν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, εὐεργεσίαν καὶ ἀλήθειαν, ὁ δὲ ἐμβριθέστερον συνορῶν καὶ τὸν νοῦν ἀκριβέστερον τῷ πράγματι ἐφιστῶν, εὖροι ἂν οὐ μᾶλλον ταῦτα ἢ τὴν Ἀρχὴν ἀφομοιοῦσαν τὸν ἄνθρωπον Θεῷ καὶ αὐτὴν συστήσαν πρὸς παράδειγμα τὸ ἐκείνου. Τὸ γὰρ μέγα σύνταγμα τοῦδε τοῦ παντός καὶ περικαλλοῦς κόσμου οὐκ ἂν διετέλεσεν ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον φυλάξαν, ἥνπερ ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς καλλονὴν καὶ εὐπρέπειαν, εἰ μὴ τὰ τῆς προνοίας μέχρις αὐτῶν τῶν ἐλαχίστων διῴκνεῖτο καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων, οὓς ἱεροὺς ὄρους καὶ θεῖους νόμους παρέλαβεν, ἀπαρμειώτους διετῆρει ἀπ' ἀρχῆς τῆς τῶν ὅλων συστάσεως μέχρις οὗ δόξειε τῷ τῶν ὅλων Δημιουργῷ. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ἀρχων οὐ μόνον τῆς ἀπάντων τῶν ἀρχομένων συντηρήσεως καὶ διαμονῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῶν εὐδαιμονίας καὶ εὐζωίας πρόνοιαν ποιούμενος, ἀπὸ τῶν ἀνωτάτω ἔς γε αὐτὰ κάτεισι τὰ κατωτάτω, οὐδὲν παραλείπων ἀνεξέταστον, οὐδὲ ἀβασάνιστον, ὅσα πρὸς τὴν τῶν ἀρχομένων τείνει εὐδαιμονίαν. Καὶ ἐπειδὴ περ οἱ νόμοι ἀναγκαῖοι εἰσι πρὸς σύστασιν τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου κοινωνίας καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν τὴν αὐτοῦ, πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀρχομένων πραγματευόμενος, θεσμοτέτης οἶον αὐτὸς γινόμενος, τῶν νόμων αὐτῶν οὐδὲν προϋργιαίτερον ἡγούμενος, τοὺς

IOAN SCARLAT AL LUI ALEXANDRU
CALIMACH VOEVOD
DIN MILA LUI DUMNEZEU DOMN ȘI OBLĂDUITOR
A TOATĂ MOLDOVA *)

Cu mărețe năzuinți și măreață din fire și cu adevărat dumnezeiască e Domnia și nimic din toate cele omenești nu e de o potrivă cu dinsa întru măreție, dintru întâia facere a toate, formată din neapărată și firească trebuință și cu timpul dusă înainte la starea de acum. Căci Domnul, cu adevărat Domn și nu numai cu numele, nu are alt scop decît fericirea și buna viețuire a supușilor săi; și pentru aceasta, oamenii din cea mai depărtată vechime au întocmit domniile, făcînd pe Domn să apară ca un bun părinte blind și ca un obștesc purtător de grijă și cirmuitor. Și, ce-i drept, cuvîntul din vechime vrea ca omul să aibă comun cu Dumnezeu binefacerea și adevărul, însă cel ce vede mai adînc și pătrunde cu mintea lui lucrul mai amănunțit ar descoperi numaidecît că Domnia face pe om asemenea lui Dumnezeu și că aceasta a luat ființă după pilda Aceluia. Căci marea rinduială a acestui univers și a lumii prea frumoase n-ar fi urmat neclintită și neschimbată să păzească frumusețea și podoaba pe care le-a primit de la început, dacă măsurile luate de providență nu cuprindeau și cele mai mici lucruri și dacă tot din ce este nu ar păstra nemicșorate sfintele așezăminte și dumnezeieștile legi pe care le-a luat de la începutul facerii a toate, pînă cînd creatorul a toate va găsi de bine. Tot așa deci dară și Domnul avînd prevăzătoare grijă nu numai de păstrarea și dăinuirea tuturor supușilor, ci și de fericirea și buna viețuire a lor, se coboară de la cele mai de sus pînă la cele mai de jos, nimic nelăsînd necercetat și neîncercat, cite tind spre fericirea supușilor. Și pentru că legile doar sînt de neapărată trebuință pentru întocmirea comunității omenești și pentru fericirea oamenilor, preocupîndu-se de toate ce-s spre binele supușilor, dînsul ca leguitor ce este, socotind că nimic

*) Acest hrisov lipsește în ediția de la 1833. În G Moldova e numită Moldovlahia.

μὲν ἀπαλείφει, τοὺς δὲ μεταποιεῖ, τοὺς δὲ διορθοῖ, τοὺς δὲ καὶ δεῖσαν αὐτὸς τίθησιν, ὅσοι σωστικώτατοι καὶ βιωφελέστατοι καὶ κοινωφελέστατοι, δι' οὓς καὶ οἱ ἄριστοι τῶν νομοθετῶν ἀνθανάτοις εὐκλείαις περιέβαλον τὸν αἰῶνα καὶ ἀγήρω μνήμης νεῶ φέροντες ἑαυτοὺς ἐγκαθίδρυσαν.

Ταῦτ' ἄρα καὶ τῶν ἀειμνήστων Ἑγεμόνων οἱ πρὸ ἡμῶν περιπύστως καὶ πανευκλεῶς ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἡγεμονεύσαντες τῶν τε ἄλλων τῶν πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ εὐημερίαν τῶν ἀρχομένων τὴν μεγίστην κατεβάλλοντο φροντίδα καὶ δὴ καὶ τὸ νόμους θέσθαι, καθ' οὓς δικάσονται τοὺς ὑπὸ χεῖρα, χρεῶν ἀπάντων τὸ μέγιστον σφίσιν ἡγήσαντο εἶναι. Καὶ πρῶτος ὁ ἐν Ἑγεμόσιν αἰοίδιμος Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος, ὁ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Ἀγαθοῦ ἐπὶ πολλοῖς πλεονεκτήμασι καὶ μεγίστοις εὐεργετήμασι ἐσχηκώς, ἐπειδὴν τάχιστα τῆς Ἑγεμονίας ἐγκρατὴς ἐγένετο*), τὴν χρεῖαν τοῦ πράγματος συνειδώς, ἔλαβεν ἐξαίτησάμενος τὰ Βασιλικά παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων τῶν Παλαιολόγων· οἱ ἐπιφιλοτιμησάμενοι ἡξίωσαν αὐτὸν καὶ τοῦ βασιλείου στέμματος συνάμα καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Δεσπότη· καὶ ἐκείνων ἐρανισάμενος, ὅσα χρήσιμα οἱ καὶ πρόσφορα ἔδοξεν ἐν τῷ τότε χρόνῳ, καὶ εἰς τὴν ἐπιχώριον μετενεγκὼν διάλεκτον, νομικὴν συνέταξε Βίβλον, καθάπερ Δημήτριος ἱστορεῖ ὁ Καντεμώρης.

Μετὰ δὲ παρέλευσιν δύο αἰώνων ὁ ἐν Ἑγεμόσιν ἀείμνηστος Βασίλειος, ὁ ἐπικληθεὶς Ἀλβανός, ἐκ τῶν αὐτῶν Βασιλικῶν ὡς ἀπὸ πηγῶν ἀρυσάμενος, ἡ δὴ ἄλλοι ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ τοῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου προσθεῖς, τύποις ἐξέδωκε**) τὸ νομικὸν ἑαυτοῦ Βιβλίον, διὰ τίνος Εὐστρατίου μεγάλου Λογοθέτου τυγχάνοντος, ἐν ᾧ περιελήφεται ἐγκληματικοὶ μᾶλλον νόμοι καὶ γεωργικοί, συγκαταταχθέντων τούτοις καὶ τῶν τοπικῶν ἐθίμων, τῶν δὲ πολιτικῶν νόμων πάνυ ὀλίγοι, ὅσους δηλονότι ἀπῆται ἢ κατ' ἐκείνου τοῦ καιροῦ χρεῖα. Τούντεῦθεν οὖν ἐξελελοίπει τέλεον τὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀγαθοῦ νομικὸν ὡς μὴ φθάσαν τύποις ἐκδοθῆναι· τὸ δὲ τοῦ Βασιλείου ἔμεινε κανὼν, καθ' ὃν διεύθυνον οἱ δικασταὶ τὰς δίκας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὡς ὁ αὐτὸς φησι Καντεμώρης, ἀκμάζων ἐν τῷ τότε χρόνῳ.

Εἶτα τῆς τῶν αὐτοχθόνων πρὸς τὰ γειτνιώντα τῶν ἐθνῶν ἐπιμιξίας αὐξομένης καὶ συναλλάξεως καὶ οὐ τῆς τυχοῦσης πολυανθρωπίας τῷ χρόνῳ γιγνομένης καὶ τῆς πολιτείας ἐπὶ τὸ κρεῖττον, ὡς τὸ εἰκός, χωρούσης, ἤρξαντο ἀναγκαιῶς οἱ κατὰ καιροὺς αἰοίδιμοι Ἑγεμόνες αὐτῇ ταύτῃ χρῆσθαι τῇ πηγῇ τῶν εἰρημένων δύο νομικῶν βιβλίων, τοῖς Βασιλικοῖς φασμέν, συνάμα καὶ ταῖς ἐπικρατησάσαις Νεαραῖς Ἰουστινιανοῦ καὶ Λέοντος καὶ τῶν μετὰ ταῦτα βασιλευσάντων· τῇ Συνόψει τῶν Βασιλικῶν· τῇ Εἰσαγωγῇ τῶν Νόμων Θεοφίλου τοῦ Ἀντικὴνσωρος· τῷ Γραικο-Ρωμαϊκῷ νομίμῳ καὶ τελευτῶντι τῷ Προχείρῳ τοῦ Ἀρμενοπούλου· καὶ τούτου καὶ τὸ Βασιλείου Νομικὸν ἄχρηστον, ὡς ἑλλιπές, καταστὰν πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν, σπανιώτατον ἐγένετο. Ἐφεξῆς δὲ

*) Τῷ ἀνα'-φ σωτηρίῳ ἔτει.

**) Τῷ ,αχμς' σωτηρίῳ ἔτει.

nu duce mai de grabă la aceasta decit însăși legile, unele le desființează, altele le preface, iar altele le îndreaptă și altele, la caz de trebuință, însuși le așează, cite-s mai binefăcătoare, de viață mai folositoare și pentru obște mai de folos, drept care și cei mai de frunte dintre legiuitori și-au înfășurat veacul cu renume nemuritor și au ajuns să intre în templul fără de bătrînețe al amintirii.

De aceea și dintre în veci neuitații Domni, care în timpurile de mai demult cu faimă și mare renume au domnit înaintea noastră, au avut cea mai mare grijă și în alte privinți de fericirea și buna stare a supușilor lor, dar au și socotit că din toate cea mai mare îndatorire a lor este să așeze legi, după care să poată judeca pe cei de sub mina lor. Și mai întâi, dintre Domni răposatul întru fericită amintire, Alexandru întîilea, care pentru multe înfăptuiri și prea mari faceri de bine a avut numele de cel Bun, de îndată ce a ajuns la Domnie *), conștient de neapărata trebuință a lucrului, a luat Basilicalele, cerindu-le dela autocrației Paleologi; aceia cu cinste dindu-i-le, l-au învrednicit și de coroana împărătească și totodată și de demnitatea de Despot; și dintr-acelea adunînd, cite i s-au părut de folos și potrivite în timpul de atunci, și traducîndu-le în graiul țării, a alcătuit o carte de legi, precum istorisește Dimitrie Cantemir.

Iar după o trecere de două secole, neuitatul între Domni, Vasile, supra-numit Albanezul, scoțînd ca dintr-un izvor din aceleași Basilicale, precum se arată în titlu, și adăugîndu-le la ale lui Alexandru, a tipărit **), prin unul Eustratie ce era mare logofăt, Cartea sa de legi, în care au fost cuprinse mai multe legi penale și plugărești, rînduite fiind împreună cu ele și obiceiurile pămîntului, legi civile însă puține de tot, cite adică le cerea trebuința din acel timp. De aici, Cartea de legi a lui Alexandru cel Bun a dispărut cu desăvîrșire, ca una ce n-a apucat să fie tipărită; aceea a lui Vasile a rămas regula după care judecătorii îndreptau judecățile pînă la începuturile secolului trecut, precum spune același Cantemir, care în timpul de atunci a fost în floarea vîrstei.

Apoi sporînd apropierea și schimbul de afaceri între pămîntenii și națiunile învecinate și populația cu timpul înmulțîndu-se în măsură foarte însemnată și statul, precum e firesc, propășînd spre mai bine, răposații domni de pe vremuri de nevoie au început să se folosească de același izvor al celor două cărți amintite de legi, anume de Basilicale și totodată de Novelele în vigoare ale lui Iustinian și Leon și ale împăraților de după aceea; de Sinopsa Basilicalelor; de Introducerea în legi a lui Teofil Antichinsorul; de dreptul greco-roman și în sfîrșit de Manualul lui Armenopol; de aceea și Cartea de legi a lui Vasile, ca una ce era cu lipsuri, a ajuns de mulți ani acuma nefolosită și a devenit

*) În anul 1401 de la mintuire.

**) În anul 1646 de la mintuire.

καὶ χρυσόβουλλα ἅττα ἐξεδόθη περί τινων ὑποθέσεων, ἐρανισθέντα καὶ ταῦτα ἐξ αὐτῶν τῶν Βασιλικῶν καὶ τῶν Νεαρῶν ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦς ἀειμνήστων Ἡγεμόνων.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων καὶ καταχρήσεις τινὲς ὁμολογουμένως κατὰ διαφόρους παρεϊσέφρησαν καιροῦς, ἃς καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς μάλιστα εὐνομουμένοις τῶν ἐθνῶν ἴδοι ἂν τις ἐμφιλοχωρούσας κατὰ γε τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς: Σπάνιοι ἀπανταχοῦ οἱ ποινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν ὡς ἄνθρωποι... Τῶν δὲ καταχρήσεων τούτων πολλαὶ μὲν καὶ ἄλλαι ἐγένοντο αἰτίαι· μία δ' ἐξ αὐτῶν οὐχ ἡ τυχοῦσα καὶ ἥδε, ὅτι τὰ Βασιλικά καὶ αἱ Νεαρά καὶ τὰ λοιπὰ τῶν πρὸ μικροῦ ἀποριθμηθέντων νομικῶν βιβλίων, ἐξαίρουμένης μόνης τῆς εἰς τὴν καθομιλουμένην Γραικικὴν γλῶσσαν γενομένης (ἡμαρτημένως μέντοι καὶ ταύτης πολλαχοῦ) μεταφράσεως τῆς Ἑξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου, γεγραμμένα εἰσὶ γλώσσαις ὀλίγοις πάνυ καταληπταῖς, τῇ Ἑλληνίδι φαμέν καὶ τῇ Λατινίδι. Τὸ δ' ἄλλότριον καὶ ἄηθες τῆς γλώσσης, ἥ πού τις τῶν νεωτέρων φησὶ σοφῶν, περιορίζον ἐν ὀλίγοις τὴν τῶν νόμων γνῶσιν, ἐκ τῆς θελήσεως ἐκείνων ἀναρτᾶσθαι τὸν λαὸν κατεπείγει.

Τοῦτ' οὖν εἰδὼς καὶ ὁ αἰδιμος προκατόχος ἡμῶν Ἀλέξανδρος Κωνσταντίνου Μουρούζης, ἐπεχείρησε πρῶτος τὴν ἐνδεχομένην τῷ πράγματι ἐπενεγεῖν θεραπείαν καὶ δὴ ἐκέλευσε Θωμᾶ τινι Κάρβρα, Παχαρνίκῳ τῷ τότε καιρῷ τυγχάνοντι, εἰς τὴν ἐπιχώριον μετενεγεῖν γλῶσσαν τὸ Πρόχειρον τῶν Νόμων, τὴν τοῦ Ἀρμενοπούλου ἐηλονότι Ἑξαβίβλον, ἣτις μεταφρασθεῖσα ἔσχε πέρας τῷ *αὐδ'* σωτηρίῳ ἔτει. "Ὁμως μέντοι εἴτ' αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ διανοθεῖς, εἴτ' ἄλλων τοῦτο ὑπομνησάντων αὐτόν, ὡς οὐχὶ ἡ τοῦ Ἀρμενοπούλου Ἑξαβίβλος, ἡ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν γνώριμος ἐνταῦθα γενομένη, ἀλλ' αὐτὰ δὴ τὰ Βασιλικά οἱ ἐπιχώριοί εἰσι τῶν νόμων, προσέταξε τὸν αὐτὸν Κάρβραν, ἀπὸ τῶν Βασιλικῶν ἐρανισάμενον καὶ τῶν ἄλλων Νομικῶν βιβλίων, τῶν ἐνταῦθα ἀποδεχθέντων, Κώδικα ἐξ ὑπαρχῆς συντάξαι πολιτικὸν ἅμα καὶ Ἑγκληματικόν, κατὰ τὴν μέθοδον τῶν Ἰνστιτούτων, οἷον τῆς Εἰσαγωγῆς τῶν Νόμων Θεοφίλου τοῦ Ἀντικήνσωρος, καθάπερ αὐτὸς φησιν ἐν προοιμίῳ ὁ Κάρβρας· ὃς ἀπαρτίσας τὸν Ἀπρίλιον μῆνα τοῦ *αὐδ'* σου ἔτους τὸ πρῶτον μόνον ἐκ τῶν τεττάρων μερῶν γραικιστί, περί τοῦ προσωπικοῦ πραγματευόμενον δικαίου, ἐκωλύθη ὑπὸ τῶν καιρικῶν περιστάσεων τοῦ ἀγαγεῖν εἰς πέρας καὶ τὰ λοιπὰ, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ τὸ χρεῶν ἀπέτισε.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς ἐξ ὅτου περ, Θεοῦ εὐδοχοῦντος, παρελάβομεν τὰ πηδάλια τῆς θεοσώστου ταύτης Ἡγεμονίας, τὴν πρόνοιαν καὶ διαχειρίσιν πιστευθέντες τῶν πιστῶν ἡμῖν ἀρχομένων, οὐδένα χρόνον διελείπομεν ἀναλογιζόμενοι, οἷον τὸ τῆς ἀρχῆς χρῆμα καὶ ἡλικίον τὸ τέλος αὐτῆς, ὡς ἀφορῶν πρὸς τὴν τῶν ἀρχομένων εὐδαιμονίαν καὶ εὐζωίαν. Θαμὰ δὲ αὐτὰ ταῦτα κατὰ νοῦν ἀνελίττοντες, καὶ ὅσα μὲν καθήκει Ἀρχοντι πρὸς τοὺς ἀρχομένους ποιεῖν, οἷαις δ' ἀφορμαῖς χρῆσθαι πρὸς τὴν τούτων εὐημερίαν καὶ εὐκληρίαν, πᾶν ὅτι ἀγαθὸν πρὸς αὐτοὺς ἐφικτὸν

foarte rară. Mai pe urmă s-au dat asupra unor chestiuni și câteva hrisoave adunate și acestea din aceleași Basilicale și Novele de către în veci neuitați domni de pe vremuri.

În această stare de lucruri, negreșit că în diferite timpuri au pătruns și unele abuzuri, care de altcum s-ar putea vedea pretrecindu-se, în măsură mai mare sau mai mică, chiar și la acelea din națiuni care au legile cele mai bune. Căci într-adevăr: rari sînt pretutindeni cei ce flămînzesc și însetoșează după dreptate, iar noi oamenii murim ca oameni... Cauzele acestor abuzuri au fost multe și felurite; una din ele și nucea mai neînsemnată, a fost și aceasta, că Basilicalele și Novelele și celelalte cărți de legi enumerate puțin mai sus, excepție făcînd numai traducerea (dar și aceasta în multe locuri cu greșeli) în limba grecească, grăită azi, a manualului în șase cărți al lui Armenopol, sînt scrise în limbi înțelese de foarte puțini, adică în vechea grecească și în latinește. Faptul că limba e străină și neobișnuită, mărgînind, precum spune undeva unul dintre învățații mai noi, cunoștința legilor la puțini, împinge poporul să atirne de voința acelorora.

Aceasta știind-o și răposatul intru fericită amintire, înaintașul nostru Alexandru al lui Constantin Moruzi, a încercat întîi să aducă lucrului o îndreptare după putință și a poruncit unui Toma Cara, paharnic fiind în timpul de atunci, să traducă în limba țării manualul de legi, anume acela în șase cărți al lui Armenopol, traducere ce a luat sfîrșit în anul mintuirii 1804. Dar, fie că însuși gîndindu-se mai adînc, fie că alții aducîndu-i aminte de aceasta că, nu manualul în șase cărți al lui Armenopol care nu de mulți ani s-a făcut cunoscut aici, ci chiar însăși Basilicalele sînt legi ale țării, a rînduit pe același Cara să adune din Basilicale și din alte cărți de legi, primite aici, și de la început să întocmească un cod civil și totodată și penal după metoda în titutelor, ca de exemplu Introducerea în legi a lui Teofil Antichinsorul, precum însuși Cara o spune în precuvîntare; acesta încheind în luna aprilie a anului 1806 numai partea întîia din cele patru, în grecește, tratînd despre dreptul persoanelor, a fost împiedicat de împrejurările vremii să aducă la capăt și celelalte, iar după puțin timp și-a dat obștescul afîrșit.

Așa deci dară și noi, de cînd, cu bună voirea lui Dumnezeu, am luat în mină cîrma acestei de dumnezeu păzite domnii, încredințați fiind cu grija prevăzătoare și cu oblăduirea credincioșilor nouă supuși, o clipă n-am încetat să ne gîndim și iar să ne gîndim, care e menirea domniei și cit de mare e scopul ei, ca una ce are în vedere fericirea și bună-viețuirea celor cîrmuiți, chibzuindu-le mereu toate acestea în mintea noastră, și care-s îndatoririle Domnului să le îndeplinească față de supușii săi și ce inițiative să ia pentru buna petrecere și buna stare a acestora, n-am pregetat de loc să săvîrșim pentru ei tot binele

ἦν ἡμῖν σὺν Θεῷ ἀντιλήπτορι, οὐδόλως ὠκνήσαμεν διαπράξασθαι, πόνων ἀφειδήσαντες καὶ δυσχερειῶν παντοίων. Εἰδότες δὲ τοὺς νόμους συστατικὸν εἶπερ τι ἄλλο ὄν καὶ κατορθωτικὸν τῆς ἀνθρωπίνης εὐπραγίας, οἷα δὲ κωλύοντας τὴν βίαν, τὸ δὲ ἴσον εὐθυβόλως ἅπασι διανέμοντας, τὸ περὶ τούτους ἔργον σπουδαίτερον ἐπιδείξασθαι προεθυμήθημεν. Κοινώσαντες οὖν πρότερον τὴν εἰς τὸ κοινὸν ὄφελος ἀφορῶσαν πρόθεσιν ἡμῶν ταύτην τῷ πανιερωτάτῳ Μητροπολίτῃ, τοῖς θεοφιλεστάτοις Ἐπισκόποις καὶ τοῖς ἡμετέροις εὐγενέσιν Ἀρχουσι καὶ οὐ μόνον συμφρονοῦντας αὐτοὺς εὐρόντες, ἀλλὰ καὶ δι' ἰδίας αὐτῶν ἀναφορᾶς ἱκετικῶς ἐξαιτουμένους τὴν ταύτης ἐκτέλεσιν, ἔγνωμεν πολιτικὸν ἐν πρώτοις συντάξασθαι Κώδικα, ὡς ἀναγκαιότερον τῶν λοιπῶν τῆς Νομοθεσίας μερῶν ὄντα. Καὶ δὲ ἐνεχειρήσαμεν τῷ ἔργῳ καὶ ἐς πέρας ἡγάγομεν αὐτό, Θεοῦ δέηπου συναντιλαμβανομένου τοῦ πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰτίου, βάσιν ἔχοντες εἰς τοῦτο τὰ Βασιλικά, ἅπερ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος μετεκομίσθησαν ἐναυθὰ ὑπὸ τοῦ αὐοιδίμου, ὡς ἔφημεν, Ἀλεξάνδρου τοῦ πρώτου, τοῦ ἐπονομασθέντος Ἀγαθοῦ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν Βασιλικῶν τούτων ἐλλείπουσιν οὐ μόνον κεφάλαια, οὐδὲ τίτλοι, ἀλλὰ καὶ βιβλία ὅλα, παρανάλωμα, φεῦ, τοῦ πανδαμάτορος γεγονότα χρόνου μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν καλλῶν καὶ ἀγαθῶν τῆς ἀρχαιότητος ὑπομνημάτων, ὡς δῆλον τοῖς φιλόλογοις, ἀνεπληρώσαμεν, ὡς οἶόν τε ἦν, τὰ ἐν ἐκείνοις ἐλλείποντα, ἀπὸ τῶν Νεαρῶν δεόντως λαβόντες καὶ τῶν λοιπῶν νομικῶν βιβλίων, τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων, οἷς, ἥ ἔφημεν, ἐχρήσαντ' ἀναγκαίως καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν χρηματίσαντες ἐκλαμπρότατοι ἡγεμόνες. Ἐν μέντοι τῷ περὶ ἐπιτροπίας καὶ κηδεμονίας κεφαλαίῳ, τετάρτῳ τοῦ πρώτου μέρους ὄντι, τηρήσαντες τὸν σκοπὸν τῶν Βασιλικῶν καὶ πάντων τῶν ὀρθῶν νόμων, τὴν ἀγωγὴν οὖσαν τῶν ὀρφανῶν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν περιουσιῶν αὐτῶν, ἔγνωμεν μεταλλάξαι τοὺς τρόπους, τὰς ἀφορμὰς λαβόντες ἐκ νεωτάτων εὐρωπαϊκῶν κωδίκων, (ὧν καὶ τῇ μεθόδῳ, ἀρίστη ἡμῖν δοξάσῃ, ἐχρησάμεθα), ἀσφαλέστερον καὶ δὴ καὶ συμφορώτερον τοῖς ὀρφανοῖς τοῦτο κρίναντες, καθάπερ ἐν τῷ περὶ τούτου ἰδίως ἐκδοθέντι χρυσοβούλλῳ ἡμῶν λόγῳ εἰς πλάτος διείληπται· ἔτι δὲ προσθέσθαι ἀναγκαίως νόμους τινὰς καὶ περὶ τινῶν μὴ ἐν χρήσει ὄντων τοῖς ἀρχαίοις, ἅτε ἀγνώστων αὐτοῖς, καὶ ἄλλων τινῶν ἄλλως πῶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς γιγνομένων χρόνοις· οἷα εἰσί: τὸ περὶ συμφωνιῶν μεταξὺ συγγραφῶν καὶ τυπογραφῶν· τὸ περὶ γραμματίων, τῶν καλουμένων κοινῇ ἀσσιγνατσιάνων, καὶ τὸ περὶ συνδρομῆς δανειστῶν, κατὰ τὸ τέλος προστεθέν, ὡς μὴ τῷ πολιτικῷ ἀνῆκον κώδικι, ὅπερ ἤμιστα ἐξηκριβωμένον ἐμφέρεται ἐν τοῖς Βασιλικοῖς καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν ἡμετέρων νομικῶν βιβλίων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Προσετέθησαν δὲ ἐν τῷ προσήκοντι ἕκασται καταταχθεῖσαι τόπῳ καὶ ὅσαι τῶν τοπικῶν συνηθειῶν ἀνερευνηθεῖσαι κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν καί, ἐν ταῖς γεγρονόσιν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ προβληθεῖσαι συνελεύσεσιν, οὐ παρᾶλογοι ἐδοξάν, προνομίῳ νόμου τιμηθεῖσαι καὶ αὗται καὶ ἀντὶ συνηθειῶν ἀλόγων εἰς νόμου τιμὴν ἀναχθεῖσαι· ὡσαύτως προστετέθησαν καὶ τὰ θεσπισθέντα διὰ τῶν διαληφθέντων χρυσοβούλλων τῶν προκατόχων ἡμῶν.

ce, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne-a fost cu putință, și nu ne-am dat în lături de tot felul de osteneți și greutăți. Știind că nimic altceva decît legile sînt ceea ce pun la cale și înfăptuiesc buna stare și lucrare a omenirii, ca unele ce pe de o parte înfrinează violența, pe de alta impart în chip nimerit tuturor egalitatea, cu rîvnă am căutat să punem pe planul întîi lucrarea cu privire la acestea. Împărtășind deci mai întîi Prea sfințitului mitropolit, iubitorilor de Dumnezeu episcopi și marilor noștri boieri, această intenție a noastră de grabnic folos obștesc și găsindu-i nu numai întru același gînd, ci chiar prin anafora rugîndu-ne fierbinte pentru săvîrșirea acesteia, am hotărît să întocmim în cele dintîi un cod civil, ca fiind cel mai de neapărată trebuință dintre celelalte părți ale legislației. Și ne-am apucat deci de lucru și l-am dus la capăt, Dumnezeu, pricinuitorul tuturor celor bune, doar stîndu-ne într-ajutor; și la bază pentru aceasta am avut Basilicalele, care la începutul secolului al cincisprezecilea au fost aduse aici, precum am spus, de răposatul întru fericită amintire Alexandru întăiul, supranumit cel Bun.

Dar pentru că din aceste Basilicale lipsesc nu numai capitole și titluri, ci și cărți întregi, nimicite, vai, de timpul cel a toate distrugător dimpreună și cu multe alte monumente frumoase și bune din vechime, precum e cunoscut cărturarilor, am împlinit, după putință, lipsurile aceloră din Novele, luînd la trebuință și din celelalte cărți de legi, mai sus amintite, de care, cum spuneam, s-au folosit la nevoie și prea luminații Domni care au fost înaintea noastră. Dar în capitolul despre epitropie și curatorie, al patrulea din partea întîia, păstrînd scopul Basilicalelor și al tuturor legilor drepte, cu privire la creșterea orfanilor și asigurarea averilor lor, ne-am hotărît să schimbăm modurile și să pornim de la cele mai nouă coduri europene, (de a căror metodă ce ni s-a părut cea mai bună, ne-am și folosit), pentru că am judecat că acest lucru este cel mai mult spre siguranța și folosul orfanilor, precum pe larg s-a arătat și în hrisovul nostru dat anume pentru aceasta. Ne-am mai hotărît încă să adăugăm din neapărată trebuință și unele legi despre unele chestiuni ce nu erau în întrebuintare la cei vechi, deoarece nu le erau cunoscute, și despre altele citeva care în timpurile noastre au devenit oarecum altfel, precum sînt: dispoziția despre convențiile dintre autori și tipografi; dispoziția despre biletele numite îndeobște asignații și dispoziția despre concursul creditorilor, adăugată la sfîrșit, ca una ce nu se ține de codul civil, o chestiune care în Basilicale și în celelalte cărți de legi ale noastre se află foarte puțin deslușită; și altele de acest fel. Au fost adăugate și rînduite fiecare la locul cuvenit și din obiceiurile pămîntului, cite după porunca noastră cercetate fiind și dezbătute în ședințe care s-au ținut anume în acest scop, au apărut nu fără rațiune și au fost cinstite cu privilegiul de lege și ele și în loc de obiceiuri nescrise au fost ridicate la cinstea de lege; tot așa au fost adăugate și cele decretate prin hrisoavele ce au fost cercetate, ale înaintașilor noștri.

Οὕτω μὲν οὖν πέρας ἔσχεν ὁ ἡμέτερος οὗτος πολιτικὸς τῶν νόμων Κώδιξ συνταχθεὶς ἀναγκαιῶς τῇ ἐπιχωριαζούσῃ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἐξ ἧς εἴτα μετῆνέχθη εἰς τὴν ἐγγώριον. Διηρέθη δὲ εἰς μέρη τρία· ὧν τὸ μὲν περὶ τοῦ δικαίου πραγματεύεται τῶν προσώπων· τὸ δὲ περὶ τοῦ δικαίου τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ τρίτον περὶ τῶν ἀφορώντων διορισμῶν εἰς ἀμφοτέρα ταῦτα τὰ δίκαια. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τῆς νομοθεσίας μερῶν τῶν σχέσιν ἔχόντων καὶ ἀναφορὰν πρὸς τὸ πολιτικὸν νόμιμον, οἷον· τῆς Δικαστικῆς Διατάξεως, τοῦ Κώδικος τοῦ Ἐμπορικοῦ, τοῦ Κώδικος τοῦ Ἑγκληματικοῦ καὶ τοῦ Κώδικος τῆς Ἀστυνομίας, ἣν μὲν διδῶ ὁ Θεός, ὁ πάντων τῶν ἀγαθῶν χορηγός, ἡσυχίας τυχεῖν ἀκυμάντου καὶ τῆς ἀπὸ τῶν καιρῶν εὐροίας τε καὶ εὐμαρείας, κατὰ ταῦτά ἐξεργασόμεθα, τὸν ἐνόντα τρόπον, ἵνα τέλειον καὶ πληρὲς τὸ νομικὸν σύστημα γένηται· εἰ δ' οὖν καταλείψομέν γε ἀφορμὴν τοῖς μεθ' ἡμᾶς τὴν θεοφρούρητον ἡγεμονίαν ταύτην πιστευθησομένοις ἐκλαμπροτάτοις ἡγεμόσι, τέλειον τοῦργον ἐξεργάσασθαι, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀφορμὴν ἀγαθοποιίας περὶ τοὺς ἀρχομένους αὐτοῖς μνηστεύοντες.

Καὶ δὴ δημοσιεύοντες ἤδη τουτονὶ τὸν δι' ἡμῶν οὕτω συντεταγμένον καὶ ἀποδεδεγμένον πολιτικὸν κώδικα, θεσπίζομεν διὰ τοῦδε τοῦ χρυσοβούλλου ἡμῶν λόγου, ἵνα, τριῶν παρελθόντων ἀπὸ τῆς σήμερον μηνῶν (§. 4.), ἐνεργεῖσθαι ἄρξηται, καθ' ὃν κριθήσονται τούντεῦθεν καὶ ἀποφασισθῇσονται αἱ συμβησόμεναι πολιτικαὶ διαφοραί· ἣν δὲ τις τυχὸν αὐτῶν ἐλλείπη ἐκ τοῦ ἡμετέρου τούτου κώδικος, κριθήσεται ἐκ τῶν ὁμοίων, τῶν ἐν αὐτῷ ἐμφερομένων, κατὰ τὴν διάταξιν τῶν §§ 9 καὶ 10· αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν δικῶν, αἱ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς νομοθεσίας ἀνήκουσαι, κριθήσονται, ὡς μέχρι τοῦδε, κατὰ τὰ Βασιλικά καὶ τὰ λοιπὰ νομικὰ βιβλία, ἕως ἂν καὶ περὶ τούτων ἰδιαίτεροι, ἢ ἔφημεν, συνταχθῶσι κώδικες, τοῦθ' ὅπερ ἐπευχόμεθα.

Κἀπείπερ οὐ τὸ νομοθετεῖν τὰ πρέποντα μόνον ἐστὶν ἀγαθὸν μέγιστον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ θεσπισθέντα φυλάττειν ἀκριβῶς καὶ πρὸς ἔργον ἄγειν καὶ τοὺς παραβαίνοντας ταῖς ἀρμοδίαις ὑποβάλλειν ποιναῖς, ἀξιοῦμεν καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς διαδεξιμένους τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἐκλαμπροτάτους ἡγεμόνας, ἵνα τὰ πρὸς τὴν σύνταξιν, τοῦ νομικοῦ τουτουῖ κώδικος ἐπέιξαντα ἡμᾶς δίκαια καὶ χρέη ἀναλογιζόμενοι, τὴν ἴσιν τε, ὡς δεῖ, πρόνοιαν τῆς τῶν ὑπηκόων εὐδαιμονίας ποιούμενοι, τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν αὐτοῦ πρὸ παντὸς πιόωνται καὶ διὰ φροντίδος ἔχωσι, τὴν παράβασιν αὐτοῦ μηδενὶ μηδαμῶς συγχωροῦντες, ἀλλ' αὐστηρῶς κολάζοντες.

Ἐξεδόθη ἐν τῇ ἡγεμονικῇ ἡμῶν καθέδρᾳ τοῦ Ἱασσίου κατὰ τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν δέκατον ἑβδομον σωτήριον ἔτος, τῆς δὲ ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονίας ἡμῶν, πέμπτον, τῇ πρώτῃ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου.

ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ Β. Β.

Așa deci dar a luat sfârșit acest al nostru Cod Civil de legi, întocmit din neapărată trebuință, în limba mai nouă grecească, introdusă aici în țară, și din care apoi a fost tradus în cea a țării. Și a fost împărțit în trei părți, din care una tratează despre dreptul persoanelor; alta despre dreptul lucrurilor și a treia despre rînduielele care privesc către amîndouă aceste drepturi. Iar despre celelalte părți ale legislației, care stau în legătură și raport cu legile cetățenești, ca procedura judecătorească, codul comercial, codul criminal și codul poliției dacă Dumnezeu, dăruitorul tuturor celor bune, ne dă să avem parte de liniște nebîntuită de valuri și de o curgere ușoară și cu răgaz a vremurilor, le vom pune în lucrare, după putință, în același fel, pentru ca să se înfăptuiască pînă la capăt un sistem deplin de legi; iar de nu, vom lăsa în urma noastră luminaților domni, care vor fi încredințați după noi cu această de Dumnezeu păzită domnie, îndemn să ducă la capăt lucrarea, rămînînd mijlocitor de un mare îndemn de a face bine pentru supușii lor.

Și publicînd deci acum acest Cod Civil al nostru astfel întocmit și arătat de noi, decretăm prin acest hrisov al nostru ca, după trecerea din ziua de azi a trei luni (§ 4), să înceapă a fi pus în lucrare, după care vor fi judecate de acum înainte și hotărîte pricinile civile care vor fi să se întîmple. Iar dacă întîmplător vreuna dintr-insele e lipsă în acest cod al nostru, va fi judecată după cele asemănătoare, care sînt cuprinse într-însul, după dispoziția §§-lor 9 și 10; celelalte din judecăți însă, care aparțin celorlalte părți ale legislației, vor fi judecate, ca și pînă acuma, după Basilicale și celelalte cărți de legi, pînă ce, cum spuneam, vor fi întocmite coduri deosebite și pentru acestea, ceea ce dorim din suflet.

Și pentru că nu numai faptul de a da cuvenite legi este un bine foarte mare, ci și faptul de a păzi întocmai cele decretate și a le pune în lucrare și pe cei ce le calcă, a-i supune la pedepsele cuvenite, îi rugăm și pe prea luminații Domni care vor urma după noi în această domnie, ca, mereu gîndindu-se la drepturile și îndatoririle ce ne-au împins la întocmirea acestui cod de legi, și avînd, precum trebuie, aceeași grijă prevăzătoare pentru fericirea supușilor, să-l păzească înainte de toate întocmai și să aibă grijă să nu îngăduie nici într-un chip nimănui călcarea lui, ci aspru să o pedepsească.

S-a publicat la scaunul nostru domnesc din Iași, în anul de la mîntuire o mie opt sute șaptesprezece, al cincilea an al domniei noastre în Moldova, la zi întîi a lunii iulie.

SCARLAT CALIMACH V. V.

L. P.

GENERALNICEI OBICINUITE
ADUNĂRI

A

PRINȚIPATULUI
MOLDOVEI,

acei carea, cu înțelepciune și rîvnă, făptuește
îmbunătățirea reformei mântuitoare și înte-
meerea fericirii Patriei,

această Codică Politicească, tălmăcită și
tipărită întâia oară în limba națională,
drept sămn de respect

se dedică

de

Marile Logofăt a Dreptății și cavalier
CONSTANTIN STURZA

Sufletul unei nații se cuprinde în legi, care prin înțelepciune și dreptate ocîrmuesc toată îndeletnicirea publică și particulară. Efectul acestui adevăr se vede la toate luatele popoară, care au astăzi a sale Așăzămînturi tipărite, și prin care pămînteanul, de orice treaptă, cunoscînd a lui drituri și îndatoriri, află în a lor păzire siguranța vieții, a cinstei și a averii sale.

Domnul Alexandru cel Bun au fost întîiul legiuitoriu a Moldovei; acesta au adunat din Vasilicale legiuirile țivile, care apoi în cursul timpurilor s-au adăogit cu multe alte, pe care Moldovenii, parte în deosebite împregiurări au urzit, iar parte de la învecinatele nații au împrumutat, și care apoi împă-mintenindu-se, supt numire *de Obiceiu a pămîntului*, au luat putere legislativă și lucrătoare. Pregătît Domnul Vasilie V V: din aceste mijloace, au urzit o Codică de legi, carea la anul 1640¹⁾ s-au publicat în limba națională.

Însă nouă împregiurări, în care pășa popoarele și căroră în parte au urmat și Moldova, au arătat neîndestulătoare întinderea vechilor legiui, încît mai tîrziu, în epoha noastră, au îndemnat pe Domnul S c a r l a t C a l i m a c h a orîndui alcătuirea unei sistematice Codici țivile, ce s-au publicat la anul 1817 și a căreia putere s-au legiuit de O r g a n i c e s c u l R e g l e m e n t, pînă la îndeplinirea ce s-au socotit de cuviință a se aduce la această Codică, de cătră o innadinsă Comisie întrupată spre asemenea scopos, după alegerea Generalnicei Obicinuite Adunări din trecuta convocație.

O regulată și canonisită lucrare a acestei Codici, fiind împiedicată, parte din neprielnice împregiurări și parte pentru că nefiind publicată în limba patriei, precum se cuvine unei legiui, nu era îndeobște cunoscută și înțeleasă, și prin aceasta, neîndemănătoare atît tribunalurilor judecătorești, cit și particularnicilor; apoi cinstitul meu procatoh D. Logofătul Costachi Conachi au supus înaintea Ocîrmuirii trebuința de a se tălmăci romînește această Codică și a se da la lumină, pentru ca prin a ei zilnică aplicație, dizvălindu-se lipsurile ce ar putea avea, să poată povățui lucrările Comisiei sus arătate.

¹⁾ Sic

Excelenția sa deplin imputernicitul Preșident a Divanurilor Moldovei și a Țării-Românești, Domnul General Adiutant, General Leitenant și a marilor ordine Cavaler Pavel Dimitrievici de Kiselef, carele cu adîncă înțălepciune și deosebită îngrijire, plinind lucrul cel măreț a regenerației Moldo-Romînilor, și prin care au statornicit între noi memoria sa nemuritoare, au binevoit a îmbunătăți această propunere, pentru care au și orînduit o sumă spre tipărirea Codicii.

Încredințindu-mi-se postul Logofetiei Dreptății, eu am luat în vedere, că spre a putea cîștiga ramul judecătoresc un curs regulat și temeinic, publicarisirea Codicii Țivile era una din cele mai grabnice măsuri.

Drept aceea eu am intrupat o comisie de Dumnealui Caminariul Petrachi Asachi președintele judecătorescului Tribunal din Botoșeni și de D. D. Iuris-consulții statului Hristian Flechtenmacher și Damaschin Bojinca, carii supt a mea de aproape privighiere și cu deplină a mea mulțămire, au săvîrșit această cinstită însărcinare, aducînd de pe originalul grecesc în limba națională textul Codicei țivile, potrivit cu înțălesul adevărat a legiurilor și cu orînduirile introduse prin Organicescul Reglement, tot odată diriguind și tipărirea acestei Codice.

Luînd însă aminte, că ediția acestei Codici, închipuită prin litografie, în asămănarea haractirului curent sau de mină, ar fi putut înlesni de rău cugetătorilor un mijloc cătră plastografisirea unor cuvinte, ce ar fi schimbat înțălesul și, la delicate ponturi, ar fi prefăcut o legiuire mai lucrătoare, tocmăi împotriva prințipiilor, de la care nu trebuie cît de puțin a se abate, și prin asemenea făptuire ar fi dat pricină cătră un șir de lăturalnice grele proțesuri; eu am socotit de cuviință a se face publicarisirea Codicii prin haractiruri de tipografie, pentru care Dumnealui Aga Gheorghie Asachi proprietariul tipolitografiei, deși o însămnătoare parte a Codicii apucase a se litografisi și cu toate că cheltuiala tipariului este mai însămnătoare de cît aceea a litografiei, însă povățuit de sămțiri patrioticești, n-au pregetat, fără adăogirea prețului hotărît, a priimi prefacerea lucrării în feliul, după cum a se vedea.

Ce se atinge de stilul limbei, eu am privighiet după puțință a fi lămurit și prețizu, precum se cere despre o asemenea materie; însă pentru că fieștecăre știință are a sale ziceri însușite și, precum limba noastră neprelucrată au cerut a se împrumuta la oarecare întîmplări de la alta, cînd cetitoriul cel nedepins nici cu știința, nici cu zicerea tehnică, va întîmpina nedumeriri, apoi unul ca acela va afla în sfîrșitul acestei Codice, după rîndul alfavital, o adunare de toate împrumutatile cuvinte cu a lor tălcuire îndestulătoare.

În asemenea stare, această Codică, imputernicită de Ocîrmuire și dedicată Generalnicei Obicinuite Adunări se publică, spre a fi de povățuire tribunalurilor judecătorești în a lor hotărîri, celor particulari de

apărarea cătră îndatoriri, iar Comisiei însărcinate de pomenita mai sus Adunare să aducă înlesnire din practice pilde cătră adăogiri în unile și prefaceri în altile, prin care apoi să se poată aduce legiuirile la a lor cuvenită desăvîrșire.

Povățuit de datoriile foncționei încredințate mie și îndemnat prin însăși a mele plecări, eu am adus în grabnică ispravă această lucrare dorită de obștie și menită a lămuri driturile compatrioților, după care mă voi socoti pre norocit, cînd îmbrățoșindu-se cu rivnă și păzându-se cu curăție, va ridica în mijlocul soțietății Moldovenilor un trainic monument a D r e p t ă ț i i, ce este acea întâi siguranție a fericirii Patriei.

C. STURDZA Vel Logofăt

Esii, în 26 noemvrie 1833.

ΠΙΝΑΞ

1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σελίς*

Περὶ τῶν πολιτικῶν νόμων ἐν γένει. § 1 — 24.....	1
--	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

5

Περὶ τοῦ δικαίου τῶν προσώπων

Κεφ. Α'. Περὶ τῶν δικαίων, τῶν ἀφορώντων τὰς προσωπικὰς ιδιότητας καὶ σχέσεις. § 25—62	6
Κεφ. Β'. Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ γάμου. § 63—179	17
Κεφ. Γ'. Περὶ τῶν μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων δικαίων. § 180—254....	42
Κεφ. Δ'. Περὶ τῆς ἐπιτροπίας καὶ τῆς κηδεμονίας. § 255—377.....	57

10

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τοῦ δικαίου τῶν πραγμάτων

Περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν. § 378—405.....	3
---	---

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

15

Περὶ τῶν πραγματικῶν δικαίων

Κεφ. Α'. Περὶ τῆς νομῆς. § 406—460.....	10
---	----

*) Σημείωμα· Οἱ ἀριθμοὶ τῶν σελίδων ἐν τούτῳ τῷ πίνακι τῶν περιεχομένων εἶναι οἱ ἐκ τῆς πρώτης ἐκδόσεως (1816—1817), τῆς ὁποίας τὰ τρία μέρη ἔχουν ἰδίαν σελίδωσιν. Μὲ τὸν τελευταῖον ἀριθμὸν τῆς σελίδος 65 τοῦ τρίτου μέρους ἐγένετο λάθος εἰς τὴν σελίδωσιν, ἐπεὶδὴ εἶναι ἐκτυπωμένον 56—58 ἀντὶ 65—67.

SCARA CODICEI ȚIVILE

ÎNTRDUCERE

Fila

Pentru legi sau pravile politicești în deobște § 1 pîn 25

1

PARTEA ÎNTÎI

Pentru dritul persoanelor

Cap. 1. Pentru driturile ce privesc cătră personalnice însușiri și legături. § 25 pînă 62	4
Cap. 2. Pentru dritul căsătoriei. § 63 pîn 179	11
10 Cap. 3. Pentru driturile între părinți și fii § 180—254	25
Cap. 4. Pentru epitropie și curatorie. § 255—377	33

PARTEA A DOUA

Pentru dritul lucrurilor

Pentru lucruri și împărțirea lor. § 378—405	49
---	----

SECȚIA ÎNTÎI

Pentru realnicile drituri

Cap. 1. Pentru stăpînirea lucrurilor. § 406—460	53
---	----

1 Codicei țivile *ad R: om G* || 3 Fila R: Pag *G* || 4 sau pravile *ad R: om G* || 10 fii R: copii *G* || 17 stăpînirea lucrurilor R: posesia *G*

Notă: Arătarea paginilor din această scară este aceea din ediția de la 1833.

	Σελίς	1
Κεφ. Β'. Περὶ τοῦ δικαίου τῆς δεσποτείας. §. 461—495.....	23	
Κεφ. Γ'. Περὶ προσκτήσεως τῆς δεσποτείας διὰ προκαταλήψεως. § 496—536	31	
Κεφ. Δ'. Περὶ προσκτήσεως τῆς δεσποτείας διὰ προσαυξήσεως ἢ προσθήκης. § 537—567	39	5
Κεφ. Ε'. Περὶ προσκτήσεως τῆς δεσποτείας διὰ παραδόσεως. § 568—581	46	
Κεφ. Στ'. Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἐνεχύρου. § 582—615	50	
Κεφ. Ζ'. Περὶ τῶν δουλειῶν. § 616—686.....	57	
Κεφ. Η'. Περὶ τοῦ κληρονομιαίου δικαίου. § 687—706.....	73	10
Κεφ. Θ'. Περὶ τῆς τελευταίας θελήσεως ἐν γένει καὶ περὶ τῶν διαθηκῶν ἐν εἴδει. § 707—769	77	
Κεφ. Ι'. Περὶ τῆς ὑποκαταστάσεως καὶ τοῦ φιδεῖκομίσσου. § 770—784	92	
Κεφ. ΙΑ'. Περὶ τῶν λεγμάτων. § 785—861.....	97	
Κεφ. ΙΒ'. Περὶ τῶν τρόπων τοῦ περιορισμοῦ ἢ τῆς ἀναιρέσεως τῆς τελευταίας θελήσεως. § 862—911	114	15
Κεφ. ΙΓ'. Περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς. § 912—964.....	124	
Κεφ. ΙΔ'. Περὶ τοῦ νομίμου μεριδίου καὶ περὶ τῆς ἀποκηρύξεως ἢ ἀποκληρώσεως. § 965—1005	135	
Κεφ. ΙΕ'. Περὶ τῆς συνεισφορᾶς. § 1006—1019	147	20
Κεφ. ΙΣτ'. Περὶ τῆς καταδοχῆς ἢ παραιτήσεως τῆς κληρονομίας. § 1020—1054	151	
Κεφ. ΙΖ'. Περὶ τῆς καταβολῆς τῶν τῆς κληρονομίας χρεῶν. § 1055—1072	159	
Κεφ. ΙΗ'. Περὶ τοῦ διαμερισμοῦ τῆς κληρονομίας. § 1073—1100.....	163	25
Κεφ. ΙΘ'. Περὶ τῆς συνδεσποτείας καὶ περὶ κοινωνίας ἄλλων δικαίων πραγματικῶν. § 1101—1149	170	

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τῶν προσωπικῶν ἐπάνω τῶν πραγμάτων δικαίων

Κεφ. Κ'. Περὶ τῶν συμφώνων ἐν γένει. § 1150—1256.....	180	30
Κεφ. ΚΑ'. Περὶ τῶν δωρεῶν. § 1257—1290	203	
Κεφ. ΚΒ'. Περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς παρακαταθήκης. § 1291—1309.	209	
Κεφ. ΚΓ'. Περὶ τοῦ κομμοδάτου, ἡγουν τοῦ εἰς χρῆσιν διδομένου πράγματος. § 1310—1322	214	
Κεφ. ΚΔ'. Περὶ τοῦ συναλλάγματος τοῦ δανείου. § 1323—1346.....	216	35

		Fila
1	Cap. 2. Pentru dritul proprietății sau a vecinicei stăpîniri a lucrurilor. § 461—495	60
	Cap. 3. Pentru cîștigarea proprietății lucrurilor prin ocupație (apucare). § 496—536	64
5	Cap. 4. Pentru dobîndirea proprietății lucrurilor prin sporire sau adăogire. § 537—567	69
	Cap. 5. Pentru cîștigarea proprietății prin trădare (teslimarisire). § 568 pînă 581	72
10	Cap. 6. Pentru dritul amanetului. § 582—615	74
	Cap. 7. Pentru șerbirea lucrurilor (de servitute rerum). § 616—686	78
	Cap. 8. Pentru dritul moștenirii. § 687—706	86
	Cap. 9. Pentru voința cea de pe urmă îndeobște și pentru testamenturi indosebi. § 707—769	86
15	Cap. 10. Pentru subrînduire și fideicomis. § 770—784	
	Cap. 11. Pentru legaturi. § 785—861	99
	Cap. 12. Pentru chipurile îngrădirii sau a prefacerii ori a oborfrei voinței cei de pe urmă. § 862—911	109
	Cap. 13. Pentru moștenirea cea fără testament, (ab intestato). § 912—964	114
20	Cap. 14. Pentru legitima și pentru dezmoștenire sau depărtare din moștenire § 965—1005	120
	Cap. 15. Pentru sinisfora (colație, punere la mijloc). § 1006—1019	127
	Cap. 16. Pentru primirea sau lepădarea moștenirii. § 1020—1054 ..	129
25	Cap. 17. Pentru plata datoriilor de moștenire. § 1055—1072	134
	Cap. 18. Pentru împărțirea moștenirii. § 1073—1100	136
	Cap. 19. Pentru împreună proprietatea și părășia (communio) la alte drituri realnice. § 1101—1149	140

SECȚIA A DOUA

30	Pentru personalnice drituri asupra lucrului	
	Cap. 20. Pentru tocmelile îndeobște. § 1150—1256	146
	Cap. 21. Pentru dăruire. § 1257—1290	160
	Cap. 22. Pentru tocmala depozitului. § 1291—1309	163
	Cap. 23. Pentru comodat, adică împrumutarea unui lucru nehel-tuitoriu. § 1310—1322.	166
35	Cap. 24. Pentru tocmala împrumutării lucrurilor cheltuitoare. § 1323—1346	168

2—3 seau... lucrurilor R: om G || 4 și 6 lucrurilor R: om G || 4—5 (apucare) R: om G || 8 trădare R: predare G || 8 (teslimarisire) R: om || 11 Pentru... rerum R: Despre servituți G || 17 a prefacerii ori R: om G || 21 după legitima ad parte G || 23 (colație... mijloc) R: om G || 27 (communio) R: om G || 30 lucrului R: lucrurilor G || 32 dăruire R: dăruiri G || 34—35 împrumutarea... nehel-tuitoriu R: lucrul ce este dat în folosință G || 36 lucrurilor cheltuitoare R: om G.

	Σελίς	1
Κεφ. ΚΕ'. Περὶ τῆς ἐντολῆς καὶ περὶ ἄλλων εἰδῶν διοικήσεως πραγμάτων ξένων. § 1347—1397.....	221	
Κεφ. ΚΣΤ'. Περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς ἀνταλλαγῆς. § 1398—1409 ..	232	
Κεφ. ΚΖ'. Περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς ἀγοράσεως καὶ τῆς πωλήσεως. § 1410—1465.....	234	5
Κεφ. ΚΗ'. Περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθώσεως καὶ τῆς ἐκμισθώσεως. Μίσθωσις καὶ ἐκμισθωσις κληρονομικῇ καὶ ἐμφύτευσις. § 1466—1538	246	
Κεφ. ΚΘ'. Περὶ τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἔργων. § 1539—1562	260	10
Κεφ. Λ'. Περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς κοινωνίας τῶν ἀγαθῶν. § 1563—1607	265	
Κεφ. ΛΑ'. Περὶ τῶν γαμικῶν συμφώνων. § 1608—1621.....	275	
Κεφ. ΛΒ'. Περὶ τῆς προικός. § 1622—1657.....	278	15
Κεφ. ΛΓ'. Περὶ τῶν παρὰφέρων ἢ ἐξωπροίκων. § 1658—1668.....	286	
Κεφ. ΛΔ'. Περὶ τῆς πρὸ γάμου ἢ διὰ γάμον δωρεᾶς, ἥτοι τῆς ἀντίπροίκος καὶ περὶ τοῦ ὑποβόλου. § 1669—1682.....	288	
Κεφ. ΛΕ'. Περὶ τῶν θεωρήτρων καὶ περὶ ἄλλων δωρεῶν ἀναμέσον τῶν συζύγων. § 1683—1698	291	20
Κεφ. ΛΣΤ'. Περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς τύχης. §. 1699—1722.....	294	
Κεφ. ΛΖ'. Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἀζημίου καὶ περὶ τῆς ἱκανοποιήσεως. § 1723—1770.....	299	

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ τῶν διορισμῶν τῶν ἀφορώντων τὸ δίκαιον τῶν προσώπων ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων	25
Κεφ. Α΄. Περὶ τῆς βεβαιώσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν. § 1771—1810.	3
Κεφ. Β΄. Περὶ τῆς μετὰθέσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν. § 1811—1859.	11
Κεφ. Γ΄. Περὶ τῆς λύσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν. § 1860—1905..	22
Κεφ. Δ΄. Περὶ τῆς παραγραφῆς καὶ περὶ τῆς οὐζουκαπίονος, ἥγουν τῆς χρησιδεσποτείας. § 1906—1973	32
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Περὶ τῆς τάξεως τῆς συνδρομῆς τῶν δανειστῶν. § 1974—2032.	47
< Περὶ διαπράξεως δημοσίας, ἥτοι μεζατίου, κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν >	65

	Fila
1	
Cap. 25. Pentru împuternicire și alte soiuri de ocîrmuiri a trebilor străine. § 1347—1397	171
Cap. 26. Pentru contractul schimbului. § 1398—1409	177
5 Cap. 27. Pentru contractul cumpărării și a vînzării. § 1410—1465..	179
Cap. 28. Pentru tocmala dării și luării în posesie (orîndatorie), darea și luarea în posesie de moștenire și pentru emfitevisis sau bezmen. § 1466—1538	185
Cap. 29. Pentru năimirea lucrurilor și a lucraturii. § 1539—1562	194
10 Cap. 30. Pentru contractul tovarășiei averilor. § 1563—1607	197
Cap. 31. Pentru tocmelile căsătorești. § 1608—1621	202
Cap. 32. Pentru zestre. § 1622—1657	204
Cap. 33. Pentru paraferna sau exoprica. § 1658—1668	209
15 Cap. 34. Pentru darul nuntesc, adecă pentru contra-zestre și pentru ipovolon (văduvăritul). § 1669—1682	210
Cap. 35. Pentru theoritriile și daruri între însoțiți. § 1683—1698 ..	212
Cap. 36. Pentru tocmala de noroc. § 1699—1722	214
Cap. 37. Pentru dritul despăgubirei și a satisfacției. § 1725—1770	217

PARTEA A TREIA

20 Pentru înmărginirile ce privesc cătră dritul persoanelor dinpreună și a lucrurilor

Cap. 1. Pentru întărirea driturilor și a îndatoririlor. § 1771—1810	223
Cap. 2. Pentru mutarea driturilor și a îndatoririlor. § 1811—1859..	227
Cap. 3. Pentru dezlegarea driturilor și a îndatoririlor. § 1860—1905	235
25 Cap. 4. Pentru uzucapie și prescripție. § 1906—1973	241

Anexa I. Pentru rînduiala concursului creditorilor. § 1974—2032.. 251

Anexa II. Pentru lițitație sau mezat după obiceiul pămîntului. 261

2 trebilor R: lucrurilor G || 6 posesie (orîndatorie) R: arendă G || 7 posesie R: arendă cu drept G || 7—8 sau bezmen om G || 9 năimirea... lucraturii R: luarea și darea cu chirie a serviciilor și lucrărilor G || 14 nuntesc R: dinaintea nunții sau pentru nuntă G || 15 (văduvăritul) R: om G || 16 daruri R: alte daruri G || 25 uzucapie și prescripție R: prescripția și uzucapia, adică stăpînirea prin folosință G | 26 § 1974—2032 G: om R || 27 R: om G.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1

Περὶ τῶν πολιτικῶν νόμων ἐν γένει

Νόμος τί
ἐστὶ;

§ 1. Ὁ νόμος εἶναι κανὼν γενικὸς διευθύνων τὰς ἐν λόγῳ ἢ πράττει ἐνεργείας τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐκτελεῖ, ὅταν εἶναι ἐλεύθερος ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐκ τῶν περιστάσεων, ἥτις παροῦσα ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐλευθέραν θέλησιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ νὰ πράττῃ πράξεις νομίμους.

5

Τί περιέχει
ὁ παρὼν νο-
μικὸς Κώδιξ;

§ 2. Ἐκ τοῦ ὁλοκλήρου τῶν νόμων συστήματος διετάχθη ἐν παρόντι νομικῷ κώδικι τὸ πολιτικὸν μόνον νόμιμον, ὅπερ διορίζει τὰ ἰδιωτικὰ δίκαια καὶ τὰς ἐνοχάς, τὰς ὁποίας οἱ κάτοικοι τῆς ἐπικρατείας ταύτης χρεωστοῦσι νὰ φυλάττωσιν ἀμοιβαίως μεταξὺ αὐτῶν.

10

Δημοσιεύ-
σις τῶν νό-
μων.

§ 3. Ἀφ' οὗ δημοσιευθῇ εἰς νόμος κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον, οὐδεὶς πλέον θέλει δυνηθῇ νὰ προφασισθῇ λέγων, ὅτι δὲν ἔγινε γνωστὸς εἰς αὐτόν.

Ἀρχὴ τῆς
ἐνεργείας αὐ-
τῶν.

§ 4. Ἡ τῶν παρόντων νόμων ἐνέργεια καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν πηγάζουσαι νόμιμοι ἐπακολουθήσεις (1) θέλουσιν ἀρχίσει εὐθύς, ἀφ' οὗ παρέλθωσι τρεῖς μῆνες ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν. (Ὅρα τὴν αὐθεντικὴν ἐπικύρωσιν).

15

(1) Νόμιμοι ἐπακολουθήσεις ἐκ νόμου τινὸς πολιτικοῦ εἶναι τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ αἱ ἐπάνω τοῦ νόμου αὐτοῦ στηριζόμεναι περὶ πάντων τῶν προσώπων καὶ πάντων τῶν θεμάτων τῶν ἐν τῷ ἰδίῳ νόμῳ διαλαμβανόμενων. Ὅθεν ἐὰν ἀπὸ πράξεώς τινος ἐλλείπωσι τὰ ἀναγκαῖα συστατικά, ἤτοι τὸ ἐσωτερικὸν κατὰ τὴν διάταξιν τῶν νόμων σχῆμα, οὐδόλως θεμελιοῦνται ἐπ' αὐτῆς νόμιμοι ἐπακολουθήσεις. Ἐπεταὶ λοιπὸν ἐκ τούτου, ὅτι πᾶσα συμφωνία ἄνευ τῆς ἐλευθέρας ἀμφοτέρων τῶν μερῶν συναίνεσεως καὶ πᾶσα ἀγόρασις, μὴ ἔχουσα τὰ ἀναγκαῖα συστατικά, δὲν λογίζεται συμφωνία οὔτε ἀγόρασις, οὔτε συνιστῶνται ὡς νόμιμοι αἱ ἐξ αὐτῶν ἐπακολουθήσεις.

20

25

INTRODUCERE

Pentru legi sau pravili politicești îndeobște

§ 1. Legea este o regulă obștească, carea îndreptează cele prin cuvint sau faptă lucrări a omului cuvintătoriu, pe care lucrări el le săvârșăște, cînd nu este silit de împregiurările ce i-ar opri buna voință și hotărîrea de a săvîrși fapte legiuite.

Legea ce este?

§ 2. Din întreaga sistimă a legiuirilor s-au așezat întru această codică numai D r i t u l P o l i t i c e s c, care hotărăște particularnicile dreptăți și îndatoriri, pe care toți lăcuiitorii Prințipatului acestuia sint deopotrivă datori a le păzi între dinșii.

Ce cuprinde această Codică?

§ 3. Publicarisindu-se o lege după chipul cuviincios, nu poate nimine a se apăra, zicînd că nu i s-au făcut cunoscut.

Publicația legilor.

§ 4. Lucrarea legilor acestora și urmările legiuite (1), izvoritoare dintr-însele, vor avea început după trei luni din ziua publicației lor (Vezi întăritura domnească).

Începerea lucrării lor.

1) Legiuitele urmări dintr-o lege politicească sint acele drituri și îndatoriri, care se întemeiază pe acea lege, atingătoare de toate persoanele și de toate pricinile ce se cuprind întru aceeași lege. Așadar, dacă de la o faptă vor lipsi cele de trebuință temeiuri, adică forma acea pe dinlăuntru cerșută de legi, atunci nici cum nu se pot statornici pe acea faptă urmări legiuite. Deci dar oricare tocmeală fără sloboda voe și buna primire a amînduror părților, cum și orișicare vînzare și cumpărătură, care n-ar avea cele de trebuință temeiuri, nu sint socotite de tocmeală de vînzare și cumpărătură, nici alcătuiesc urmări legiuite.

4 cuvintătoriu R: cu rațiune G|| 9 dreptăți R: drepturi G| toți R: om G| Prințipatului R: Statului G|| 10 deopotrivă R: reciproc G|| 12 se apăra R: pretextă G|| 19 temeiuri R: elemente alcătuitoare G|| 23 vînzare și R: om G.

Ἐκτασις
τῶν νόμων.

§ 5. Εἰς τοὺς παρόντας νόμους ὑπόκεινται πάντα τὰ τῆς ἐπικρατείας ταύτης μέλη χωρὶς τινος ἐξαιρέσεως. Ὅθεν, ὅταν ἡ προσωπικὴ ἰσχὺς ⁽²⁾ ἐνὸς ἐντοπίου εἶναι περιωρισμένη ὑπὸ τῶν νόμων τούτων τῆς πατρίδος αὐτοῦ, παντελῶς δὲν εἶναι δεκταὶ ἐνταῦθα, οὔτε αἱ ἐν ξένῃ ἐπικρατείᾳ γινόμεναι παρ' αὐτοῦ πράξεις καὶ ἐνέργειαι· ὅταν ὅμως ἔχων τὴν προσωπικὴν ἰσχὺν δὲν φυλάττῃ εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ τὸ ἐξωτερικὸν μόνον σχῆμα ⁽³⁾, ἀλλ' ἐξακολουθῇ κατὰ τὸ ἐκεῖ ἐπιζόμενον σχῆμα, δὲν θέλουσιν ἀνατραπῇ αἱ πράξεις αὐτοῦ διὰ ταύτην μόνην τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ θέλουσιν ἔχειν καὶ ἐνταῦθα νόμιμον ἰσχύν.

(2) Προσωπικὴ ἰσχὺς λέγεται ἐν τοῖς νόμοις ἡ ἐλευθερία, ἡ ἡνωμένη μετὰ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν χαρισμάτων, μετὰ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, τὴν ὅποιαν ἐλευθερίαν ἔαν ἔχη τις, δύναται νὰ ἀναδέχεται ἀκωλύτως πράξεις νομίμους. Τὴν ἐλευθερίαν ταύτην δὲν ἔχουσιν οἱ ἀνήλικοι, οἱ ἀφήλικες, οἱ βεβλαμμένοι τὸν νοῦν καὶ οἱ δι' ἀσωτίαν ὑπὸ κηδεμόνα καθυποβληθέντες ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

(3) Πᾶν τὸ μὴ ὄν οὐσία νομίμου τινὸς πράξεως, ἀλλὰ πρὸς εὐχέρειαν μόνον καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἀποδείξεως προστιθέμενον, λέγεται ἐξωτερικὸν σχῆμα τῆς πράξεως αὐτῆς· π.χ. τοιοῦτον σχῆμα τῆς διαθήκης εἶναι ἡ ἀξιοπιστία καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαρτύρων, αἱ ὑπογραφαὶ αὐτῶν τε καὶ τοῦ διαθεμένου, τὸ σφράγισμα, τὸ ἔτος, ἡ ἡμέρα κ.τ.λ. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἔχων τὴν προσωπικὴν ἰσχύν ἐντόπιος, διαθέμενος ἐν ἐπικρατείᾳ ξένη, δὲν ἐφύλαξε τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῆς διαθήκης κατὰ τὴν διάταξιν τῶν νόμων τούτων τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξηκολούθησε τὴν ἐκεῖ συνήθειαν, δὲν ἀνατρέπεται ἐνταῦθα ἡ διαθήκη αὐτοῦ διὰ μόνην τὴν αἰτίαν ταύτην.

§ 6. Πόσον οἱ ξένοι καθυποβάλλονται εἰς τοὺς νόμους τούτους, ἀποφασίζεται ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ.

§ 7. Οἱ νόμοι δὲν ἔχουσιν ἰσχύν πρὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν· ὅθεν δὲν ἐνεργοῦσιν εἰς τὰς προγεγονυίας πράξεις καὶ εἰς τὰ προσκτηθέντα πρότερον δίκαια.

Ἑρμηνεία
αὐτῶν.

§ 8. Ὁ προσεφαρμοζόμενος εἰς ὑποθέσεις νόμος δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως, εἰ μὴ κατὰ τὴν κυρίαν τῶν λέξεων σημασίαν καὶ τὸν σύνδεσμον αὐτῶν καὶ κατὰ τὸν φανερόν σκοπὸν τοῦ νομοδότη.

§ 9. Ἐὰν ὁ κριτὴς οὕτ' ἐκ τῶν λέξεων, οὕτ' ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ νόμου δύναται νὰ διακρίνῃ καλῶς καὶ ν' ἀποφασίσῃ νομίμως τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, χρεωστεῖ νὰ θεωρήσῃ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιστάσεως

Ad § 7 ἐν τῇ ὡς ad σημ. Ἐνέργεια τῶν νόμων R: om G || § 9 in margine Ἐφαρμογὴς τῶν νόμων. ad R.

1 § 5. Toate mădularile Prințipatului acestuia, de obștie și fără deosebire, sînt supuse acestor legi. Drept aceea, cînd puterea cea personalnică (2) a vreunui pămîntean va fi înmărginită de cătră aceste legi a patriei sale, atunce nici decum nu sînt primite aice în patria sa nici acele
5 într-altă țară străină săvîrșite de cătră dînsul fapte și lucrări; iar avînd pămînteanul puterea cea personalnică de nu va fi păzit numai forma cea pe dinafară (3), ci va fi urmat după aceea în țară străină obicînită formă, atunce nu se pot surpa acele fapte a lui numai pentru o pricină ca aceasta, ci vor avea și aice în patria sa tărie legiuită.

Întinderea legilor.

10 (2) Personalnică putere se numește în legi slobozenia cea unită cu puterile sufletuști și trupești, cu vrista și starea politicească a unui om; pe care slobozenie avîndu-o cineva, fără de nici o oprire poate săvîrși fapte legiuite. Această putere nu o au nici nevrîstnicii, nici sprevrîstnicii, nici cei smîntiți la minte, nici cei ce pentru desfrînarea lor s-au supus unui curator (purătoriu de grijă) prin judecătoreasca hotărîre.

15 (3) Tot ce nu este ființă a unei fapte legiuite, ci este numai o adăugire spre înlesnirea și statornicirea dovezii, se numește forma pe dinafară a faptei aceea. Spre pildă, acest feliu de formă a testamentului (dieții) este vrednicia de credință a marturilor și numărul lor, iscălitura lor și a testatorului, pecetea, anul, luna, ziua ș.a. Deci dar dacă pămînteanul ce va avea puterea personalnică, făcînd testament
20 în altă țară, n-ar fi păzit forma cea pe dinafară după hotărîrea legilor a patriei sale, ci ar fi urmat după obiceiul statului unde se afla, atunce numai pentru această pricină nu se surpă aice testamentul lui.

25 § 6. Încît străinii, ce se află petrecînd în pămîntul acesta, sînt sufpuși legilor acestora, se va hotări în capul următoriu.

§ 7. Legile nu au putere lucrătoare, pînă a nu se publicarisi; pentru aceea dar nu lucrează asupra faptelor ce s-au săvîrșit mai înainte, nici asupra driturilor ce s-au cîștigat mai înainte de publicarisire.

Lucrarea legilor

30 § 8. Legea, pe care judecătoria are să o aplicarisească la vreo pricină de judecată, nu se tilcuește într-alt chip, fără decît numai după rostirea și alcătuirea cuvintelor și după scoposul cel vederat a dătorului de legi.

Tilcuirea legilor

* § 9. Dacă judecătoria nici din cuvinte, nici din noima legii nu va putea a disfira bine și hotări după legi pricina cea de față, atunce
35 datoriu este a lua în băgare de samă, cu căzuta luare aminte acele

Aplicația legilor.

1 — 2 de obștie și fără deosebire R: fără nici o execuție G|| 7 în țară străină R: de acolo G|| 11 a unui om R: om G|| 12 săvîrși R: lua asupra-și G| putere R: slobozenie G|| 19 luna R: om G|| 22 statului, unde se afla R: de acolo G|| 24 Încît R: în ce măsură G| ce să... acesta ad R: om G|| 25 se va hotări R: se hotărăște G|| § 7 nota: Lucrarea legilor ad R: om G|| 26 lucrătoare ad R: om G|| 28 de publicarisire R: om G|| § 8 nota: Tilcuirea R: Interpretarea G|| 31 rostirea și alcătuirea cuvintelor R: sensul principal al cuvintelor și legătura lor G. § 9 Nota: Aplicația legilor R: om G.

τὰς ὁμοίας μὲ αὐτὴν καὶ φανερώς ἀποφασίζομένης ἐν τῷ παρόντι Κώδικι 1
ὑποθέσεις, ἥ ἐν ἐλλείψει καὶ τούτων, τοὺς ὅρους καὶ τὰς βάσεις ἄλλων
νόμων συγγένειαν πρὸς ἀλλήλους ἐχόντων, οἵτινες δύνανται νὰ προσεφαρ-
μοσθῶσιν εἰς τὴν προκειμένην ταύτην ὑπόθεσιν.

§ 10. Ἐλλειπόντων καὶ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παραγράφῳ μέσων, 5
ἐξετάζεται ἡ προκειμένη ὑπόθεσις μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἀκριβείας καὶ
προσοχῆς κατὰ πάσας τὰς περιστάσεις καὶ ἀποφασίζεται κατὰ τὰ ἀξιώματα
τοῦ φυσικοῦ νομίμου.

§ 11. Τὰ ἐν τῷ ἡγουμένῳ παραγράφῳ διαταχθέντα ἀνήκουσιν 10
εἰς τὴν νομοδοτικὴν δύναμιν, ἥτοι τὸν Ἡγεμόνα μετὰ τῆς κοινῆς
Βουλῆς.

§ 12. Ὁ κώδιξ τῶν νόμων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιλαμβάνῃ πάσας
τὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ περιλαμβάνει μόνον τὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
συμβαίνουσας.

§ 13. Ὅθεν, ὅταν δὲν εὔρεθῇ ἐν τῷ παρόντι κώδικι νόμος, δυνά- 15
μενος νὰ προσεφαρμοσθῇ εἰς τὴν εἰς κρίσιν προκειμένην ὑπόθεσιν, τότε πρέπει
νὰ ἔχῃ χώραν ἡ τοπικὴ συνήθεια, ἥτις κοινῶς φυλαχθεῖσα πολλοὺς χρόνους
καὶ ἐν τοῖς κριτηρίοις δοκιμασθεῖσα ἐπεκυρώθη καὶ οὕτως ἔλαβεν
ἰσχὺν νόμου.

§ 14. Ἡ μὴ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, οὔτε μετὰ λογισμοῦ ὀρθοῦ, 20
ἀλλ' ἐξ ἀγνοίας καὶ πλάνης φυλαχθεῖσα συνήθεια δὲν δύναται ποτε
νὰ ἔχῃ νόμου ἰσχύν, οὔτε νὰ ὑπερνικᾷ τὸν νόμον καὶ τὴν ὀρθὴν τοῦ
νοῦς κρίσιν.

Διαταγαὶ τῶν τεχνικῶν συστημάτων καὶ ἄλλων κοινοτήτων. § 15. Αἱ διαταγαί, αἵτινες γίνονται μετὰ τεχνικῶν συστημάτων 25
ἢ ἄλλων κοινοτήτων πρὸς ἰδίαν αὐτῶν εὐταξίαν καὶ ὠφέλειαν, θέλουσιν
ἔχῃ μετὰ αὐτῶν νόμιμον ἰσχύν, ἐὰν δοκιμασθεῖσαι καὶ ἐγκριθεῖσαι ἐπι-
κυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας.

Ἀποφάσεις τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν κριτηρίων. § 16. Αἱ ἀποφάσεις, αἵτινες δίδονται παρὰ τῆς ἐξουσίας ἢ τῶν 30
κριτηρίων περὶ μερικῶν πτώσεων ἢ ὑποθέσεων, δὲν ἔχουσιν ποτε ἰσχύν
νόμου· δι' ὃ δὲν δύνανται νὰ ἐκτανθῶσιν ἢ νὰ προσεφαρμοσθῶσιν εἰς ἄλλας
πτώσεις ἢ νὰ ὑποχρεώσωσιν ἄλλα πρόσωπα.

Προνόμια. § 17. Τὰ προνόμια τοῦ τόπου, τῶν μοναστηρίων, ἐκκλησιῶν, κλη-
ρικῶν καὶ ἀρχόντων λογίζονται δίκαια, ὡς τὰ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ περιε-
χόμενα ἄλλα δίκαια.

Διαίρεσις τοῦ πολιτικοῦ νομίμου. § 18. Τὸ πολιτικὸν νόμιμον διαιρεῖται εἰς τὸ δίκαιον τῶν προσώπων, 35
τὸ δίκαιον τῶν πραγμάτων καὶ τοὺς διορισμοὺς τοὺς ἀφορῶντας εἰς ἀμφο-
τερα ταῦτα τὰ δίκαια.

10—11 τὸν Ἡγεμόνα . . . Βουλῆς G: τὴν Κοινὴν Βουλὴν διὰ ἐπικυρώσεως τοῦ
Ἡγεμόνος R || § 13 in margine Συνήθεια. ad R: om G.

1 cu asămăluire și cu lămurire hotărîte pricini în codica aceasta; iar de nu
va fi nici aceasta, va lua în băgare de samă mărginirile și temeiturile a
altor paragrafuri înrudite cu acele, care paragrafuri s-ar putea aplicarisi
la acea de față pricină.

5 § 10. De vor lipsi și mijloacele aceste, ce prin paragraful de sus
s-au arătat, atuncea se cercetează pricina cu cerșuta scumpătate și
luare aminte întru toate împregiurările și apoi se hotărăște după prin-
tiile dritului firesc.

10 +§ 11. Cele așezate în paragraful de mai sus se cuvin puterii
cei dătătoare de legi, adecă Obșteștii Adunări, prin întăritura
Domnului.

+§ 12. Codica de legi nu este cu putință să cuprindă toate pricinile,
ci cuprinde numai pe acele, ce mai adeseori se întâmplă.

15 +§ 13. Drept aceea, dacă în codica aceasta nu s-ar afla o lege
potrivită la pricina înfătoșată, atuncea se cuvine a se urma pămîntescului
 obicei, carele, în curgere de mulți ani deobște păzindu-se și întru
 judecătorii cercîndu-se, s-au întărit, și cu chipul acesta a dobîndit
 putere legiuită.

20 +§ 14. Obiceiul, ce nu s-au păzit după chipul arătat, nici după
dreapta socotință, ci s-au urmat din neștiință și rătăcire, nu poate
avea putere legiuită, nici a covîrși pe legea și pe dreapta judecată
a minții.

25 +§ 15. Așăzările ce se fac între bresle sau între alte obștimi, spre
a lor bună orînduială și folos, vor avea între ele putere legiuită, dacă
cercîndu-se și găsindu-se cu cale, se vor întări de cătră stăpînire.

+§ 16. Hotărîrile ce se vor da de cătră stăpînire sau de cătră locu-
rile judecătorești pentru unele din pricini, nu au putere legiuită; pentru
aceasta nu se pot întinde, nici a se aplicarisi la alte pricini, nici a îndă-
tori pe alte osebite persoane.

30 +§ 17. Privileghiile pămîntului, a mănăstirilor, a bisericilor, a
cliricilor și a boerilor se socotesc drituri, ca și alte drituri cuprinse
în codica aceasta.

35 § 18. Dritul politicesc se împarte în dritul persoanelor, în dritul
lucrurilor, cum și întru mărginirile privitoare cătră amîndoaă aceste
drituri.

Obiceiu.

Așăzările
breslelor și a
altor obștimi.Hotărîrea
stăpînirii și
ajudecătoriei

Privileghii.

Împărțirea
codicii politi-
cești.

1 cu asămăluire R: cele asemănătoare cu aceea G || 2 mărginirile R: definițiile
G || 3 paragrafuri R: legi G | paragrafuri R: om G || 6 scumpătate R: exactitate
G || 9 să cuvin R: aparțin G || 10 Obștești... Domnului R: Domnului cu obșteasca
Adunare G || § 13 la margine Obiceiu R: om G || 15 potrivită R: ce ar putea fi
aplicată G || 18 și 21 legiuită R: de lege G || 20 s-au urmat R: om G || 26 vor da
R: dau G || § 16 nota: judecătoriei R: judecătoriilor G || 27 pricini R: cazuri sau
chestiuni G | 27 pricini R: cazuri G || 29 osebite R: om G.

Δίκαιον τῶν
προσώπων.

§ 19. Ἐν τῷ δικαίῳ τῶν προσώπων περιέχονται τὰ διάφορα εἶδη 1
τῶν προσώπων καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν νόμιμοι σχέσεις ἄνευ οὐσιώδους ἢ
ἀναγκαίως ἀναφορᾶς εἰς τὰ πράγματα.

Τῶν πραγ-
μάτων.

§ 20. Ἐν τῷ τῶν πραγμάτων δικαίῳ περιλαμβάνονται τὰ διάφορα 5
εἶδη τῶν πραγμάτων καὶ αἱ εἰδικαὶ νόμιμοι σχέσεις τῶν προσώπων μετ'
οὐσιώδους ἀναφορᾶς εἰς τὰ πράγματα.

§ 21. Τὸ τῶν πραγμάτων δίκαιον διαιρεῖται εἰς δύο· εἰς τὸ πραγ-
ματικὸν καὶ εἰς τὸ προσωπικόν.

§ 22. Τὸ πραγματικὸν δίκαιον, ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὰ πράγματα, 10
ἔχει ἰσχὺν ἐνεργοῦσαν κατὰ πάντων ἀνθρώπων, ἅρα καὶ κατὰ πάντος νομέως.

§ 23. Τὸ προσωπικὸν δίκαιον, ὅπερ καὶ δίκαιον τῶν ἀπαιτήσεων
λέγεται, διορίζει τὰς διαφόρους πράξεις καὶ τὰς νομίμους σχέσεις ἐνὸς
προσώπου πρὸς ἄλλο ὠρισμένον πρόσωπον, μετ' οὐσιώδους ἀναφορᾶς εἰς
τὰ πράγματα.

§ 24. Τὸ πραγματικὸν δίκαιον καὶ τὸ προσωπικὸν περιέχονται ἐν 15
τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ μέρει τοῦ παρόντος κώδικος.

§ 21 *in margine* Διαίρεσις αὐτῶν *ad R: om G* || § 22 *in margine*. Τὸ πραγ-
ματικὸν δίκαιον *ad R: om G* || § 23 *in margine* Τὸ προσωπικὸν δίκαιον *ad R:*
om G.

- 1 § 19. În dritul persoanelor se cuprind infeliuritele stări a persoanelor și cele între ele împărtășitoare legiuite legături, fără a avea vreo prințipală sau neapărată atîrnare cătră lucruri. Dritul persoanelor.
- 5 § 20. În dritul lucrurilor se cuprind deosebitele feliuri a lucrurilor și deosebitele legiuite legături a persoanelor cu înființată atîrnare cătră lucruri. Dritul lucrurilor.
- § 21. Dritul lucrurilor se împarte în doaă, adecă în realnic (lipit de lucru) și personalnic. Împărțirea lor.
- 10 § 22. Dritul realnic, cu atîrnarea cătră lucruri, are putere lucrătoare asupra tuturor persoanelor, deci dar și asupra fieștecăruia stăpînitoriu a unui lucru. Dritul realnic.
- § 23. Dritul personalnic, ce se numește și dritul pretențiilor, hotărăște deosebitele fapte și legiuitele legături a unei anume persoane cătră alta iarăși anume persoană, cu înființata atîrnare cătră lucruri. Dritul personalnic.
- 15 § 24. Dritul realnic și cel personalnic se cuprinde întru a doua și a treia parte a codicii aceștia.

1 infeliuritele stări a persoanelor R: diferite feliuri de persoane G|| 2 împărtășitoare R: *om* G|| 3 prințipală R: esențială G| atîrnare R: referință G.|| 5 și 14 înființată atîrnare R: esențială referință G|| § 21 *nota*: Împărțirea lor R: *om* G|| 7—8 (lipit de lucru) R: *om* G|| § 22 *nota*: Dritul realnic. R: *om* G|| 9 cu atîrnarea cătră R: cînd se referă la G|| 10 persoanelor R: oamenilor G|| 10—11 stăpînitoriu a unui lucru R: posesor G|| § 23 *nota*: Dritul personalnic R: *om* G|| 13 anume R: *om* G|| 14 iarăși anume R: determinată G.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

1

Περὶ τοῦ δικαίου τῶν προσώπων

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ τῶν δικαίων τῶν ἀφορώντων τὰς προσωπικὰς
ιδιότητας καὶ σχέσεις.

5

Δίκαια τῶν
προσώπων.

§ 25. Τὰ τῶν προσώπων δίκαια ἐν μέρει μὲν ἀφορῶσι τὰς προσωπικὰς ιδιότητας καὶ σχέσεις· ἐν μέρει δὲ θεμελιούνται ἐπὶ τῶν τῆς οἰκογενείας σχέσεων.

Α'. Ἐκ τοῦ
χαρακτῆρος
τῆς προσωπό-
τητος.

§ 26. Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δίκαια ἔμφυτα, κατανοούμενα διὰ τῆς ὁδηγίας τοῦ λογικοῦ, πρέπει λοιπὸν νὰ λογίζεται ὡς πρόσωπον (4).

10

(4) Πρόσωπον ἐν τοῖς νόμοις λέγεται ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἔχει ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ κατὰστασιν πολιτικὴν, ἥτοι πολιτικὰ δίκαια καὶ ἔχοντάς.

Δουλεία.

§ 27. Ἡ δουλεία καὶ ἡ ἀφορῶσα αὐτὴν δεσποτεία, μ' ὅλον ὅτι εἶναι ἐναντία εἰς τὸ φυσικὸν τοῦ ἀνθρώπου δίκαιον, ἐπεκράτησαν ἔκπαλαι ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ταύτῃ, ὅχι ὅμως καθὼς ἦσαν ποτὲ παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ μετὰ διαφορᾶς μεγάλης· διότι ἡ τοῦ δεσπότητος ἐξουσία, οὐδέποτε ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει ἢ αἰτίᾳ ἐκτείνεται κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ σκλάβου· ἐπὶ δὲ τῆς περιουσίας αὐτοῦ τότε μόνον ἐκτείνεται, ὅταν ἔν ἔχῃ κληρονόμους νομίμους· ἢ ὅταν φύγῃ καὶ ἔν ἐπιστρέψῃ πλέον καὶ ἔν ἔχῃ

15

§ 26 *in margine post* προσωπότητος *ad* Δίκαια ἔμφυτα R: *om* G || 16 *post* δι' ὅ, τι *ad* ἐνταῦθα R || 19 *post* κληρονόμους *ad* (καθὼς εἶναι οἱ υἱοὶ καὶ οἱ γονεῖς) R: *om* G.

PARTEA ÎNTĂI

Pentru dritul persoanelor

*CAP ÎNTĂI

Pentru driturile ce privesc cătră
personalnicele însușiri și legături.

§ 25. Driturile persoanelor, pe de o parte privesc cătră personal- Driturile
nicele însușiri și legături, iar pe de altă parte se întemeiază pe legăturile persoanelor.
familiei.

§ 26. Tot omul are drituri firești, care cu desăvîrșire se înțeleg A. Din ha-
prin povățuirea minții cuvîntătoare; deci dar trebuie a se socoti ca o ractirul per-
persoană (4). sonalniciei.
Drituri firești

(4) Persoană se zice în legi omul ce are într-un Stat stare politicească, adică
politicești drituri și îndatoriri.

§ 27. Robia și aceia cu privire cătră dinsa urmată stăpînire, deși Robia.
sînt împotriva firescului drit al omului, s-au urmat din învechime în
prințipatul acesta, însă nu așa precum romanii într-o vreme au urmat,
ci cu o mare deosebire. Căci aice puterea stăpînului nu poate vreodi-
neaoră supt nici un cuvînt sau pricină a se întinde asupra vieții robului;
iar asupra averii lui, atunce numai, cînd nu va avea legiuiți clironomi
sau cînd, fugind fără a se mai întoarce, nu va avea neapărați clironomi

§ 26 *notă*: Drituri firești *ad* R: *om* G || 9 firești R: înăscute G || 10 minții
cuvîntătoare R: rațiunii G || 15 s-au urmat R: a avut putere G || 16 prințipatul R:
statul G | romanii . . . urmat R: era odinioară la vechii romani G 17 aice R: *om* G

ἀναγκαίους κληρονόμους· ἢ ὅταν βλάβῃ ἢ ζημιώσῃ τὸν δεσπότην αὐτοῦ 1
διὰ κλοπῆς ἢ ἄλλων κακουργιών. Οὕτε λογίζεται ὁ σχλάβος κατὰ πάντα
ὡς πρᾶγμα, ἀλλ' ἐφ' ὅσον αἱ πράξεις, αἱ σχέσεις, τὰ δίκαια ἢ αἱ ἐνοχαὶ
αὐτοῦ ἀναφέρονται πρὸς ἄλλους, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς τὸν δεσπότην αὐτοῦ,
λογίζεται ὡς πρόσωπον· διὰ τοῦτο ὑπόκειται εἰς τοὺς τοπικοὺς νόμους καὶ 5
προστατεύεται ὑπ' αὐτῶν.

Πρόληψις
νομικῆ περι-
τῶν ἐμφύτων
δικαίων.

§ 28. Πᾶν τὸ συμφωνοῦν μετὰ τῶν ἐμφύτων τοῦ ἀνθρώπου 10
δικαίων, μέχρι τοσούτου καιροῦ λογίζεται σταθερόν κατὰ πρόληψιν
νομικὴν, (5) ἕως ὅτου δὲν ἀποδεικνύεται ὁ νόμιμος περιορισμὸς τῶν
δικαίων αὐτῶν (6).

(5) Ἡ νομικὴ πρόληψις εἶναι θέσις, ἥτις ἐν ἐλλείψει τῆς νομικῆς ἀληθείας πρέπει 15
νὰ ὑποληφθῇ ὡς ἀληθής, ἕως ὅτου δὲν ἀποδειχθῇ τὸ ἐναντίον. Εἶναι δὲ αἱ νομικαὶ
πρόληψεις ἀναγκαϊόταται εἰς τοὺς νόμους, διὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀμφιβόλων καὶ ἀνα-
ποδείκτων ὑποθέσεων.

(6) Π.χ. Εἰς τὸν νέον, τὸν ἔχοντα νοῦν καλὸν καὶ κρίσιν ὀρθήν, ἐκ μὲν τῆς φύσεως 16
δὲν εἶναι ἐμποδισμένον τὸ νὰ κάμῃ ἀφ' ἑαυτοῦ του συμφωνίας· ὑπὸ τῶν νόμων ὅμως
περιορίζεται τοῦτο τὸ δίκαιον αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου
χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· διότι δὲν δύναται πρὸ τῆς ἡλικίας ταύτης νὰ ἀναδέχεται
πράξεις νομίμους ἄνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ.

Δίκαια κτη-
τά.

§ 29. Πᾶς ἄνθρωπος κρίνεται ἄξιος νὰ προσκτᾶται δίκαια, ὑπὸ τὰς 20
διωρισμένας ὅμως ὑπὸ τῶν νόμων αἰρέσεις.

§ 30. Πᾶς τις νομίζων, ὅτι βλαπτέται εἰς τὸ δίκαιον αὐτοῦ,
ἔχει ἄδειαν νὰ ἐνᾷξῃ τὸν ἀδικοῦντα εἰς τὰ διωρισμένα κριτήρια ἢ εἰς
τὴν ἐξουσίαν.

§ 31. Ὑπόκειται εἰς ἀπολογία, ὅστις καταφρονῶν τὰ κριτήρια μετα- 25
χειρίζεται τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν καὶ ὅστις ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους τῆς
ἀμέμπτου ἑαυτοῦ ὑπερασπίσεως, παρεκτὸς ἂν εὔρεθῇ ἐν μεγάλῃ ἀνάγκῃ
καὶ κινδύνῳ τῆς ζωῆς.

§ 32. Αἱ τοιαῦται προσέτι νόμιμοι πράξεις, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς 30
τὴν ἰδιωτικὴν τοῦ Ἡγεμόνος περιουσίαν ἢ εἰς τοὺς τρόπους τοῦ κερδαίνειν,
τοὺς ἐπὶ τῶν πολιτικῶν τεθεμελιωμένους νομίμων, ἥτοι τοῦ ἀγοράζειν,
πωλεῖν, μισθοῦν, ἐκμισθοῦν, ἀνταλλάττειν, κληρονομεῖν ἐκ διαθήκης τινὸς
κ.τ.λ., πρέπει νὰ κρίνονται ὑπὸ τῶν διωρισμένων κριτηρίων καὶ νὰ ἀποφα-
σίζονται κατὰ τοὺς παρόντας νόμους.

Β'. Ἐκ τῆς
ἐλλείψεως τῆς
ἡλικίας ἢ τῆς
χρήσεως τοῦ
νοῦς.

§ 33. Ὅσοι, ἢ δι' ἀνηλικιότητα ἢ δι' ἑλλειψιν νοῦς ἢ δι' ἄλλας τινὰς 35
αἰτίας, δὲν δύνανται νὰ διευθύνωσιν οἱ ἴδιοι τὰς πράξεις καὶ νὰ διακυβε-
ρῶσι τὰ πρᾶγματα αὐτῶν, προστατεύονται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν νόμων, διὰ
νὰ μὴ βλάπτονται εἰς τὰ δίκαια αὐτῶν. Τοιοῦτοι εἶναι·

§ 30 in marg. ad Ἡ τῶν δικαίων αἰτήσις. R: om G.

- 1 (precum sînt fiii și părinții), sau cînd va vătăma ori va păgubi pe stăpînul său prin furtușag sau alte rele urmări. Dintre aceste vederat se cunoaște că robul nu se socotește întru toate ca un lucru, ci în cit faptele, legăturile, driturile și îndatoririle lui privesc cătră alții, iar nu cătră stăpînul său, se socotește el ca o persoană; drept aceia este robul supus pămînteștilor legi și se apără de cătră ele.

§ 28. Toate cele potrivite cu driturile firești a omului, după iuridica presumție (5) se socotesc temelnice, pînă cînd nu se devedește legiuita înmărginire a acestor drituri (6).

Iuridică
presumție
pentru dritu-
rile firești.

- 10 (5) Iuridica presumție este o zicere, care, în lipsa legiuitului adevăr, se cuvine a se socoti adevărată, pînă cînd se va dovedi din împotrivă; iar legiuitele presumții sînt prea trebuitoare în legi, la hotărîrea pricinilor celor îndoielnice și fără dovadă.

- (6) Spre pildă: sprevrăstnicul, ce are întregimea minții și dreaptă judecată, firește nu este oprit a face de sineși tocmele, iar acest drit firesc este mărginit de
15 către legi, pînă la împlinirea vîrstei de 25 ani, căci pînă atunce nu poate săvîrși fapte legiuite, fără primirea părintelui sau a episcopului său.

§ 29. Tot omul se socotește vrednic a-și cîștiga drituri, însă după rînduilele hotărîte de cătră legi.

Driturile ce
se pot cîștiga.

- § 30. Fieștecarele, ce se socotește obijduit la dritul său, este volnic a piri pe obijduitoriu, la obicinuitele judecătorii sau la stăpînire.

Cererea dri-
turilor.

§ 31. Este supus răspunderii acel ce, cu nebăgare de samă cătră judecătorii, va întrebuița însuși a sa putere, cum și acel ce va păși peste hotarul neprihănitei sale apărări, fără numai cînd se află în mare strîmtorire și în primejdia vieții.

- 25 § 32. Și acele legiuite lucrări, ce privesc cătră particularnica avere a Domnului sau cătră chipurile cîștigării ce sînt întemeiate pe poli-
ticeștile drituri (precum dritul de a cumpăra, a vinde, a da sau a lua în năimală, a schimba, a clironomisi prin testamentul cuiva ș.c.l.),
30 se cuvine a se judeca de cătră orînduitele judecătorii și a se hotări după aceste legi.

§ 33. Acei ce, ori din nevrăstnicie, sau din lipsa minții, sau din alte pricini, nu-și pot povățui inșeși a lor lucrări și a-și ocîrmui lucrurile lor, se apără de cătră legi mai cu din adinsul, ca să nu se asuprească în driturile lor, precum sînt:

B. Din lip-
sa vrîstei
sau a minții.

1 (precum... părinții) R: om G || 2 urmări R: fapte G || 2—3 Dintre... că robul R: Robul nici G || 6 apără R: ocrotește G || 10 zicere R: teză G || 13 sprevrăstnicul R: tînărul G || 14 firesc R: al lui G || 15 săvîrși R: lua asupra-și G || 16 primirea R: consimțămîntul G || § 30 nota Cererea driturilor ad R: om G || 21—22 cu ... întrebuița R: desprețuind judecătoriile, întrebuițează G || 32 povățui R: conduce G || 33 se apără R: sînt ocrotiți G | asuprească R: păgubească G.

α') Τὰ νήπια, τὰ ὅποια δὲν ὑπερέβησαν ἔτι τὸν ἑβδομον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῶν. 1

β') Τὰ ἀνήλικα παῖδια, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἀρσενικὰ δὲν ὑπερέβησαν τὸν δέκατον τέταρτον, τὰ δὲ θηλυκὰ τὸν δωδέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῶν. 5

γ') Οἱ ἀφήλικες, οἵτινες ἔν ἐπλήρωσαν τὸν εἰκοστὸν πέμπτον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῶν.

δ') Οἱ μαινόμενοι, οἱ φρενόληπτοι καὶ οἱ ἀνόητοι, οἵτινες ἢ εἶναι διόλου ἐστερημένοι τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ ἢ εἶναι ἀδύνατοι εἰς τὸ νὰ προβλέπωσι τὰς ἐκβάσεις τῶν πράξεων αὐτῶν. 10

ε') Οἱ ἄσωτοι, τοὺς ὁποίους ὡς διακεκηρυγμένους φθορεῖς ἐμπόδιζε τὸ κριτήριον ἀπὸ τοῦ νὰ διοικῶσιν οἱ ἴδιοι τὰς περιουσίας αὐτῶν.

ς') Οἱ εἰς ζενιτεῖαν εὐρισκόμενοι, καὶ

ζ') Αἱ κοινότητες.

§ 34. Οἱ νόμοι προνοοῦσι καὶ περὶ τῶν κυοφορουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἔτι τῆς συλληψεως αὐτῶν, καθότι λογίζονται ὡς γεγεννημένοι, ὅταν περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν, ἀλλ' ὅχι περὶ τρίτου τινὸς προσώπου γίνεται λόγος· τὸ δὲ βρέφος, τὸ ὅποῖον γεννᾶται νεκρόν, ὡς πρὸς τὰ δι' αὐτὸ νενομισμένα δίκαια δι' ἐλπίδα ζωῆς, οὕτω λογίζεται, ὡς ἂν νὰ μὴ εἶχε συλληφθῇ. 15 20

§ 35. "Ὅταν εἶναι ἀμφιβολία, ἂν τὸ βρέφος ἐγεννήθη ζωντανὸν ἢ νεκρόν, ὑπολαμβάνεται τὸ πρῶτον. "Ὅστις ἐπιφέρει ἐναντίωσιν, ὑποχρεοῦται νὰ ἀποδείξῃ τὸν λόγον του.

Γ'. Ἐκ τῆς ἀπουσίας.

§ 36. "Ὅταν ἀμφιβάλλεται, ἂν ὁ ἀπὼν ζῇ ἢ οὐ, ἔχει χώραν ἡ πρόληψις περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ εἰς μόνας τὰς ἀκολουθούσας περιστάσεις. 25

α') Ἐὰν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ παρῇλθον ὀγδὸς ἡκοντα χρόνοι καὶ ὁ τόπος, ὁποῦ διατρίβει, ἀγνοῖται δέκα χρόνους.

β') Ἐὰν χωρὶς τῆς ἐρεῦνης τῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ παρελθόντων χρόνων, ἀγνοῖται ὁ τόπος τῆς διατριβῆς αὐτοῦ τριάκοντα ὀλοκλήρους χρόνους. 30

γ') Ἐὰν ἐπληγῶθαι καιρίως ἐν μάχῃ, ἢ ἐν ναυαγίῳ ἔμεινεν ἐν τῷ πλοίῳ ἢ εὐρέθῃ ἐν ἄλλοις ἐπηρητημένοις κινδύνοις καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τούτου ἀγνοῖται μέχρι τριῶν χρόνων, ἂν ζῇ ἢ οὐ.

Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς περιστάσεσι δύναται νὰ ζητηθῇ διὰ τῆς ἐξουσίας διακήρυξις τοῦ θανάτου ἐκείνου καὶ νὰ ἰορισθῇ κηδεμῶν ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ κατὰ τὰς διωρισμένας προβλέψεις (§ § 367—370). 35

- a) Pruncii care încă n-au pășit peste al șaptelea an al vrstei;
 b) Nevristnicii acei din partea bărbătească, care n-au pășit peste al 14 an, și acei din partea femeiască peste al 12 an;
 c) Sprevristicii, adică acei ce au trecut peste 14 sau 12 ani și n-au împlinit încă 25 ani;
 d) Acei întru desăvârșită nebunie, acei smintiți la minte și acei zăluși, care sau de istov sint lipsiți de întrebuintărea minții sau sint neputincioși de a prividea isprăvile faptelor lor;
 e) Desfrinații, pe care ca pe niște vădiți răsipitori i-au oprit judecătoria de a-și ocirmui averea lor;
 f) Acei ce se află în străinătate și
 g) Obștimile.

§ 34. Legile se îngrijesc și pentru acei zămisliți, încă de la ceasul zămislirii lor, pentru că se socotesc ca niște născuți cînd se atinge pricina de dîșii inșuși, iar nu de a treia persoană; iar pruncul ce se naște mort, în cit se atinge de cele pentru dînsul păstrate drituri, în nădejdea de a se naște viu, se socotește ca, cînd nici ar fi fost zămislit. Pentru zămisliți.

§ 35. Cînd este indoială, de s-au născut pruncul viu sau mort, se socotește după iuridica presumție, că s-au născut viu, și cel ce se împotrivesc, este datoriu să dovedească împotrivirea sa.

§ 36. Fiind indoială de trăește cel înstrăinat sau ba, are loc iuridica presumție pentru moartea lui, numai la următoarele întimplări: C. Din înstrăinarea din țară.

- a) Dacă din vremea nașterii lui au trecut optzeci de ani și locul petrecerii lui nu se știe în curgere de zece ani;
 b) Dacă fără cercetarea anilor, ce vor fi trecuți din vremea nașterii, nu se știe locul petrecerii lui, în curgere de treizeci ani întregi.
 c) Dacă s-au rănit de moarte în război, ori de s-au aflat în vreo corabie și s-au primejduit, ori într-o altă primejdie de moarte și de atunci pînă la trei ani nu se știe de trăește sau nu.

În toate aceste întimplări, poate să se facă cererea, ca prin stăpînire să se publicarisească moartea aceluia și să se orînduiască curator asupra averii lui după prevederile prescrisă la §§ 367—370.

4 adică... și R: care G|| 8 isprăvile R: urmările G|| 9 vădiți R: vestiți G|| § 34 notă: Pentru zămisliți R: om G|| 15 se atinge pricina R: este vorba G|| de a R: de vreo a G|| 17 păstrate R: prevăzute în legi G|| 19—20 se socotește... viu R: se presupune cazul întîi G|| 21 împotrivirea sa R: cuvîntul său G|| 22 înstrăinat R: absent G|| 22—23 iuridica presumție R: presumption G|| 23 întimplări R: împrejurări G|| 25 în curgere de R: om G|| 27 în curgere de R: om G|| 28 războiu R: luptă G|| 28—29 s-au aflat... moarte R: în naufragiu a rămas în corabie ori de s-a aflat în alte primejdii amenințătoare G|| 31 întimplări R: împrejurări G.

[illegible]

(7) Π.γ. 'Εάν τις πατήρ έχων ένα μόνον υιόν, όστις υπερίβη τον δεκατέσσερας

ՆԱԽԱԳԻՐ
ՀԱՅԿԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԴԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԶԵՂՈՒՄԸ

[illegible][illegible][illegible][illegible]

առթողները ունենալով համապատասխան հմտություններ, կարող են աշխատել որպես խմբի ղեկավարներ, ինչպես նաև ինքնուրույն կատարել աշխատանքներ:

ՆԳՐԱՄԱՆՈՒ ՏԷԼԱ ԱԾՆԱ

[illegible][illegible]

§ 39. "Evil or

სოციალური სფერო სამედიცინო სფერო და სხვა სფეროების და სფერო H. (x

Ενός εξάκτου πρὸς τὸ ἄλλο.

1 § 37. Îndoială fiind, care ar fi murit mai înainte din două sau
mai multe persoane ce s-au săvârșit tot într-o vreme, atunci acel ce
zice că au murit mai înainte una sau alta din fețele acele, se îndatorește
a dovedi zisa sa; iar neputîndu-o dovedi, se socotește ca cînd ar fi
5 murit toate fețele tot odată; drept aceea, într-o asemenea întîmplare,
nu are loc trecirea driturilor de la o persoană la alta (7).

(7) Spre pildă: dacă un părinte, avînd numai un fiu sprevrăstnic sau numai
o fiică sprevrăstnică, va muri împreună cu el sau cu ea, aflîndu-se într-aceiași
primejdie și neputîndu-se ști care din doi au murit mai înainte, se socotește că
10 amîndoi s-au săvârșit în aceeași minută. Drept aceea întîmplîndu-se pricină de jude-
cată între rudeniile bărbatului și între femeia lui, mama fiului sau fiicii, zîcînd ea,
că au murit mai înainte bărbatul ei și că averea a trecut la fiul sau la fiica sa, de la
care trece la ea, ca la o moștenitoare legiuită, se îndatorește a dovedi zisele ei și
dovedindu-le, singură va moșteni după legi toată averea, adică și a bărbatului
15 și a fiului sau a fiicei; iar de nu le va putea dovedi, va moșteni ea singură cea deose-
bită avere a fiului sau a fiicii, luînd și din averea bărbatului cea de cătră legi
hotărită parte; iar dacă din împotrivă vor zice rudeniile bărbatului, că au murit
mai înainte fiul sau fiica și că giumătate din averea lui sau a ei, după legi, au trecut
la tată și giumătate la mamă, și va dovedi aceste, atunci va lua mama giumătate
20 din averea fiului sau a fiicii și din averea bărbatului ei, cu care s-au unit și ceialantă
giumătate din averea fiului sau a fiicii, va lua asemenea legiuita parte, iar ceialantă
avere a tatălui, vor lua-o rudeniile lui.

Într-acest chip are a se urma în asemenea întîmplare între bărbat și rude-
niile femeii.

25 + § 38. Driturile mădulărilor unei tovarășii ertate, încît privesc
cătră tovarășia sa, se hotărâsc prin tocmeală sau prin scoposul tovară-
șiei; iar încît aceste tovarășii privesc cătră alții, ce nu sînt din aceeași
tovarășie, după regulă se împărtășesc de aceleași drituri, pre care înde-
săbi le cîștigă fieștecă persoană.

D. Din le-
gătura mora-
liceștii per-
soane. Ertată
tovarășie.

30 * § 39. La ertată tovarășie se păzesc două feliuri de legiuite legături:
a) Legătura cea din lăuntru, adecă a tovarășiei în deosebit cătră
fieștecă mădulariu a ei, sau a unui singur mădulariu cătră întreaga
tovarășie și a fieștecăruia dintre ele, unul cătră altul; și

Legătura ei.

35 b) Legătura cea din afară, adecă a tovarășiei cătră alții, ce nu sînt
din mădulările ei.

5 tot odată R: în același minut G | asemenea... are R: împrejurare ca
aceasta nu poate avea G || 7 fiu sprevrăstnic R: singur fiu care a trecut de 14
ani ai vîrstei lui G || 8 o R: o singură G | sprevrăstnică R: care a împlinit 12 ani ai
vîrstei ei G | într-aceiași R: în oarecare G || 11 bărbatului R: aceluia G || 12 averea R:
averea lui G || 12—13 de la care R: și că de la fiul sau de la fiica trece la ea G || 14
și 15 va moșteni R: moștenește G || 19 aceste R: cuvîntul lor G || 19 și 21 va lua
R: ia G || 22 tatălui... lui R: aceluia o iau ele G || 25 ertate... sa R: îngăduite, într-
cît se referă la înșiși tovarășii G || 26 tovarășiei R: tovarășiei însăși G || 27 aceste
R: îngăduitele G || 30 ertată R: îngăduită G || 32 ei sau R: ei G || 33 dintre ele,
unul R: mădular G | și R; om G.

Πρόσωπον § 40. Ἡ τοιαύτη ἑταιρεία λογίζεται πρὸς τὴν ἐπικράτειαν ὡς 1
 ἠθικὸν τί ἐ- ἐν πρόσωπον πᾶσα καὶ ὀνομάζεται πρόσωπον ἠθικὸν, πρὸς ἀντιδια-
 στι; στολὴν τοῦ φυσικοῦ προσώπου, διότι πάντα τὰ μέλη αὐτῆς ἔχουσι
 τὰ αὐτὰ δίκαια καὶ τὴν αὐτὴν πολιτικὴν κατάστασιν, λογιζόμενα ὡς 5
 ἐν πρόσωπον.

Ἑταιρεία § 41. Αἱ ἀθέμιτοι ἑταιρεῖαι, ἀναφερόμεναι τόσον εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν
 ἀθέμιτος. μέλη, ὅσον καὶ εἰς ἄλλους, ἐκβάλλονται τῶν πολιτικῶν δικαίων, ὡς
 ἀνάξια αὐτῶν.

§ 42. Ἀθέμιτοι ἑταιρεῖαι εἶναι ἐκεῖναι, αἵτινες ἐμποδίζονται ῥητῶς
 ὑπὸ τῶν νόμων ἢ αἵτινες φανερώς ἐναντία εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν ἢ εἰς 10
 τὰ καλὰ ἦθθ.

§ 43. Πόσον αἱ κοινότητες πρέπει διὰ τὰ ἴδιά των δίκαια νὰ εἶναι
 ὑπὸ ἰδιαιτέραν φροντίδα τῆς κοινῆς διοικήσεως, ἀποφασίζεται δι' ἰδιαιτέρων
 νόμων γινομένων περὶ αὐτῶν, ἥτοι διὰ χρυσοβούλλων.

Ε'. Ἐκ τῆς § 44. Ὅστις ἔχει δίκαιον πολίτου, ἀπολαμβάνει τὴν τελείαν χρῆσιν 15
 σχέσεως ἑνὸς τῶν πολιτικῶν δικαίων. Τὸ παιδίον ἑνὸς πολίτου κερδαίνει διὰ τῆς γεννή-
 μέλους τῆς σεώς του τὸ δίκαιον ἑνὸς μέλους τῆς πολιτείας.

Δίκαια τῶν § 45. Οἱ ξένοι ἔχουσιν ἐν γένει τὰ αὐτὰ πολιτικὰ δίκαια καὶ
 ξένων. τὰς ἐνοχὰς ὡς οἱ ἐντόπιοι (ἥτοι δύνανται νὰ ἀποκτῶσι διὰ τοῦ
 ἐμπορίου, διὰ συμφώνων, διὰ δωρεῶν κ.τ.λ. Δύνανται νὰ ζητήσωσι 20
 τὰ δίκαιά των διὰ τῆς κρίσεως), παρεκτὸς ἂν διὰ τὴν ἀπόλαυσιν
 δικαίου τινὸς ἀπαιτῇ ἢ χρεῖα νὰ εἶναι ὁ ξένος εἰς τὴν τάξιν τῶν
 ἐντοπίων ἢ ὁμόδοξος, ὡς εἰς ἀγόρασιν ὑποστατικῶν, εἰς ἀπόλαυσιν
 ἀξιομάτων κ.τ.λ.

§ 46. Ἐὰν ξένος πράξῃ εἰς τὸν τόπον τοῦτον νόμιμον πράξιν, δι' 25
 ἧς ὑποχρεοῦται τὸ ἐν τῇ ἀμφοτέρω τὰ μέρη, κρίνεται ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως
 κατὰ τὸν παρόντα κώδικα.

Στ'. Δίκαια § 47. Ἡ διαφορὰ τῶν θρησκευτικῶν οὐδεμίαν ἔχει ἐπιρροὴν εἰς τὰ
 τῶν προσώ- ἰδιωτικὰ δίκαια, ἂν ἡ διαφορὰ αὕτη δὲν διωρίσθῃ ῥητῶς ὑπὸ τῶν νόμων
 πων ἐκ τῆς διὰ τινος ὑποθέσεως. (§ § 45 καὶ 91). 30
 τῆς θρησκείας.

Ζ'. Ἐκ τοῦ § 48. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας περιλαμβάνονται οἱ γονεῖς
 συνδέσμου καὶ πάντες οἱ κατιόντες αὐτῶν. Ὁ μεταξὺ τῶν προσώπων τούτων σύνδεσμος
 τῆς οἰκογε- λέγεται συγγένεια· ὁ δὲ σύνδεσμος, ὅστις γίνεται μεταξὺ ἑνὸς τῶν συζύγων
 νείας. καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ ἐτέρου συζύγου λέγεται ἀγχιστεία, ἥτις γίνεται
 Οἰκογένεια, συγγένεια καὶ 85
 ἀγχιστεία. ἐκ διγενείας ἢ ἐκ τριγενείας.

§ 49. Ἡ διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος γινομένη συγγένεια λέγεται
 Συγγένεια πνευματικὴ πνευματικῇ. Ὅθεν οὐδεμίαν ἔχει ἐπιρροὴν εἰς ἄλλας πράξεις πολιτικάς,
 βαπτίσματος. ἀλλὰ θεωρεῖται μόνον πνευματικῶς εἰς τοὺς γάμους. (§ 94.)

*§ 40. O asemenea tovărășie se socotește cătră stat ca o singură persoană și se numește persoană moralicească, spre deosebire de cea firească, pentru că toate mădulările ei au tot aceleași drituri și tot aceiaș stare politicească.

Persoană moralicească ce este?

§ 41. Neertatele tovrășii, atît cu privirea cătră însuși ale lor mădulări, cit și cătră alții, sint depărtate de politiceștile drituri, ca niște nevrednice de împărtășirea lor.

Neertată tovrășie.

*§ 42. Neertate tovrășii sint acele cu hotărîre oprite de legi sau care vederat sint împotrivoitoare obșteștii siguranții sau a bunelor obiceiuri sau a moralului.

*§ 43. În cit obștimile pentru însuși ale lor drituri se cuvîne a fi supt osebită purtare de grijă a ocîrmuirii, se hotărăște prin desebite legi, făcute pentru dinsele, adică prin hrisoave.

§ 44. Cel ce are drit de pămîntean, dobîndește desăvîrșită întrebuințare a politiceștilor drituri; așa dar fiul unui pămîntean, prin nașterea sa, dobîndește dritul unui mădulariu de pămîntean.

E. Din legătura unui pămîntean.

+§ 45. Străinii se împărtășesc deobște de asemenea politicești drituri și îndatoriri, ca și pămîntenii (adecă ei pot ciștiga prin neguțătorie, prin tocmele, dăruiri ș.a.; pot cere driturile lor prin judecată), afară numai dacă, pentru ciștigarea vreunui drit, cere trebuința, ca să fie străinul în rîndul pămîntenilor sau să fie de o credință, precum: la vecinică cumpărare de moșii, la ciștigarea de cinuri ș.c.l.

Driturile străinilor.

§ 46. Dacă străinul va săvîrși în pămîntul acesta vreo faptă legiuită, prin care se îndatorește o parte numai sau amîndouă părțile între ele, atunci se judecă fără nici o deosebire, după această Codică.

§ 47. Deosebirea credințelor nu are nici o înriurire * la particularnicile drituri, dacă de cătră legi pentru oareșcare alte pricini, nu s-a hotărît vreo deosebire (§§ 45 și 90).

F. Cele din credință drituri a persoanelor

§ 48. Supt numele familiei se cuprind părinții și toți pogoritorii lor. Legătura între aceste persoane se numește rudenie, iar legătura ce se face între unul din cei însoțiți și între rudeniile celuiînt însoțit se numește cuscrie, care se face din două sau din trei neamuri.

G. Din legăturile familiei. Familia, rudenia și cuscria.

§ 49. Rudenia ce se face prin sfîntul botez, se zice duhovnicească; pentru aceasta nu are înriurire*) la alte fapte politicești, ci numai duhovnicești, se socotește întru însoțire (§ 94).

Rudenia duhovnicească.

2 după persoană ad toată G | cea R: persoana G || 4 după politicească ad socotindu-se ca o persoană G || 5 Neertatele R: Neingăduitele G || 8 cu hotărîre R: expres G || 10 sau a moralului ad R: om G || 11 În cit obștimile R: În ce măsură comunitățile G || 12 ocîrmuirii R: a obșteștii ocîrmuirii G || 14 și 16 pămîntean R: cetățean G || 15 fiul R: copilul G || 16 mădulariu de pămîntean R: membru al statului G || 17 se împărtășesc R: au G | de asemenea R: aceleași G || 22 vecinică ad R: om G || 25 deosebire R: excepție G || 26 credințelor R: religiilor G || 28 vre o R: expres această G || 34—35 ci... însoțire R: ci se are în vedere numai duhovnicește la căsătorii G.

*) În ediția de la 1833 e « înriurire ».

Υίοθεσία.

§ 50. Ὁ δεσμός, δι' οὗ δέχεται τις παιδίον καὶ δίδει εἰς αὐτὸ δίκαια ὡς εἰς νόμιμον αὐτοῦ παιδίον, λέγεται υἱοθεσία. (§ 235.) 1

Βαθμὸς καὶ
γραμμή.

§ 51. Ἐκάστη γέννησις ὀνομάζεται εἰς βαθμὸς. Μία γραμμὴ εἶναι μία σειρά προσώπων ἐλκομένων ἀπὸ μιᾶς ρίζης κοινῆς καὶ εἶναι ἡ εὐθεῖα ἢ πλαγία. Ἡ μὲν πρώτη περιλαμβάνει τοὺς γεννῶντας καὶ τοὺς γεννωμένους, τοῦτ' ἐστὶ, τοὺς ἀνιόντας καὶ τοὺς κατιόντας· ἡ δὲ δευτέρα, τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς. 5

§ 52. Εἰς τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν περιλαμβάνονται ἐκεῖνα μόνον τὰ πρόσωπα, ἐξ ὧν τὸ ἐν ἐγέννησε τὸ ἄλλο, καὶ εἶναι γραμμὴ ἀναβαίνουσα ἢ καταβαίνουσα, ἀπὸ τῶν γεννῶντων δηλαδὴ εἰς τοὺς γεννωμένους καὶ ἀπὸ τῶν γεννωμένων εἰς τοὺς γεννῶντας. 10

§ 53. Οἱ βαθμοὶ τῆς συγγενείας μεταξὺ δύο προσώπων ὀρίζονται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων, δι' ὧν εἰς μὲν τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν μία ἀπὸ τῶν γεννήσεων ἔλκεται ἀπὸ τῆς ἄλλης· εἰς δὲ τὴν πλαγίαν ἔλκονται καὶ αἱ δύο γεννήσεις ἀπὸ τῆς πλησιεστέρας κοινῆς αὐτῶν ρίζης. 15

Βαθμοί.

§ 54. Ἐκ τῆς ἀναβαίνουσας εὐθείας γραμμῆς εἶναι·

α'. Πατήρ, μήτηρ·

β'. Πάππος, μάμη·

γ'. Πρόπαππος, προμάμη· 20

δ'. Ἀπόπαππος, ἀπομάμη·

ε'. Δίσπαππος, δισμάμη·

ς'. Τρίσπαππος, τρισμάμη·

ζ'. Τετράπαππος, τετραμάμη·

η'. Πεντάπαππος, πενταμάμη καὶ καθεξῆς. 25

§ 55. Ἐκ τῆς καταβαίνουσας εὐθείας γραμμῆς εἶναι·

α'. Υἱός, θυγάτηρ·

β'. Ἐγγονος, ἐγγόνη·

γ'. Προέγγονος, προεγγόνη·

δ'. Ἀπέγγονος, ἀπεγγόνη· 30

ε'. Δισέγγονος, δισεγγόνη·

ς'. Τρισέγγονος, τρισεγγόνη·

ζ'. Τετρέγγονος, τετρεγγόνη·

η'. Πεντέγγονος, πεντεγγόνη καὶ ἐφεξῆς.

1 § 50. Legătura, prin care primește cineva vreun copil, dindu-i drituri ca unui legiuit al său fiu, se numește înfiială (§ 235). Înfiială.

§ 51. Fieștecare naștere se numește o spiță. O linie este un șir de persoane, care se trag dintr-o trupină, și este sau dreaptă sau lăturalnică. Spița și linia.

5 Cea întâi, ce se zice dreaptă, cuprinde pe născători și născuți, adecă pe suitori și pogoritori; iar cea a doua, adecă lăturalnică, cuprinde rudenile cele lăturalnice.

§ 52. În linia cea dreaptă se cuprind numai acele persoane, ce una pe alta au născut; și este linia suitoare sau pogoritoare, adecă de la născători pogorindu-se cătră cei născuți și de la născuți suindu-se cătră născători.

10

§ 53. Spițele rudeniei între două persoane se hotărăsc după numărul nașterii lor, prin care la linia cea dreaptă una din nașteri se trage din ceialaltă, iar la linia lăturalnică se trag amîndoaă de la cea mai de aproape a lor trupină.

15

§ 54. Din suitoarea dreapta linie sint:

Spițe.

1. Tatăl, mama;
2. Bunul, buna;
3. Străbunul, străbuna;
- 20 4. Răstrăbunul, răstrăbuna;
5. Prerăstrăbunul, prerăstrăbuna;
6. Doiprerăstrăbunul, doiprerăstrăbuna;
7. Treiprerăstrăbunul, treiprerăstrăbuna;
8. Patruprerăstrăbunul, patruprerăstrăbuna *).

§ 55. Din pogoritoarea dreapta linie sint:

25

1. Fiul, fiica;
2. Nepotul, nepoata;
3. Strănepotul, strănepoata;
4. Răstrănepotul, răstrănepoata;
- 30 5. Prerăstrănepotul, prerăstrănepoata;
6. Doiprerăstrănepotul, doiprerăstrănepoata;
7. Treiprerăstrănepotul, treiprerăstrănepoata;
8. Patruprerăstrănepotul, patruprerăstrănepoata.

2 fiu R: copil G || 4 după trupină ad comună G; om R || 5 ce se zice dreaptă ad R: om G || 6 adecă lăturalnică ad R: om G || 10 pogorindu-se ad R: om G || suindu-se ad R: om G || 13 nașterii lor R: nașterilor G || 14 amîndoaă R: amîndouă nașterile G || 15 trupină R: trupină comună G || 24 după patruprerăstrăbuna ad și așa mai departe G. 33 după patruprerăstrănepoata ad și așa mai departe G; om R.

*) «Prerăstrăbunul, prerăstrăbuna» în textul grecesc se zice «de două ori bunul, de două ori buna» așa că expresiilor «Patruprerăstrăbunul, patruprerăstrăbuna» din textul romînesc le corespunde în textul grecesc «de cinci ori bunul, de cinci ori buna», textul romînesc, rămînînd mereu cu un număr în urmă. Aceeași observație e de făcut și la § 55 «Prerăstrănepotul» pînă la «patruprerăstrănepoata».

[illegible]

- 1 § 56. Din lăaturalnica linie sint:
 2. Fratele, sora;
 3. Nepotul, nepoata de frate și de soră, adică fiul și fiica fratelui
 și a surorii;
 5 Unchiul și mătușa despre tată și mamă, adică fratele și sora tatălui
 și a mamei.
 4. Nepotul mare și nepoata mare **, adică nepotul și nepoata **
 fratelui și a surorii;
 Unchiul mare și mătușa mare, adică fratele și sora bunului
 10 și a bunei;
 Vărul primare și vara primare, adică fiul și fiica a unchiului și a
 mătușei.
 5. Strănepotul și strănepoata * a fratelui și a surorii;
 Unchiul mai mare și mătușa mai mare, adică fratele și sora stră-
 15 bunului și a străbunei;
 Nepotul mic și nepoata mică *, adică fiul și fiica a vărului primare
 și a verii primare;
 Unchiul mic și mătușa mică, adică vărul primare și vara primare a
 tatălui și a mamei.
 20 6. Răstrănepotul și răstrănepoata * fratelui și a surorii;
 Unchiul premare și mătușa premare, adică fratele și sora a răstră-
 bunului și răstrăbunei;
 Al unchiului și a mătușii strănepot și strănepoată *;
 Al unchiului mai mare și a mătușii mai mare, fiu și fiică, adică
 25 vărul primare și vara primare a bunului și a bunei;
 Al doilea văr și a doua vară, adică a unchiului mare și a mătușii
 mare, nepot și nepoată de fiu și de fiică.
 7. Prerăstrănepotul și prerăstrănepoata * a fratelui și a surorii;
 Fratele și sora prerăstrăbunului și a prerăstrăbunei;
 30 Răstrănepotul și răstrenepoata * a unchiului și a mătușii;

3 Nepotul, nepoata R: Nepot sau nepot simplu și nepoata sau nepoată simplă
 G || 5 Unchiul... mamă R: Unchiu sau unchiu simplu și mătușa sau mătușă simplă
 G || 11 unchiului și a mătușei R: unchiului simplu și a mătușei simple G || 23 și 30
 unchiului și a mătușii R: unchiului simplu și mătușii simple G.

*) Limba grecească pentru «nepot, nepoată» are doi termeni. *ἐγγονός* și *ἐγγόνη* nepot și nepoată de fiu sau fiică; și *ἀνεψιός*, *ἀνεψιά* nepot, nepoată de frate sau soră. Prin urmare, unde în textul românesc (§ 56) însemnăm cuvintele «nepot, nepoată» cu un *, să se știe că e vorba de nepot, nepoată de fiu sau fiică, în textul grecesc fiind *ἐγγονός*, *ἐγγόνη*; iar unde punem două **, acolo e vorba de nepot, nepoată de frate sau soră, în textul grecesc fiind *ἀνεψιός*, *ἀνεψιά*. Aceeași observație se referă și la «strănepot, strănepoată, răstrănepot» ș. a. m. d.

Θείου μεγίστου καὶ θείας μεγίστης υἱὸς καὶ θυγάτηρ, ἦτοι πρωτε- 1
ξάδελφος καὶ πρωτεξαδέλφη τοῦ προπάππου καὶ τῆς προμάμης·

Θείου μεγάλου καὶ θείας μεγάλης προέγγονος καὶ προεγγόνη, ἦτοι
υἱὸς καὶ θυγάτηρ τοῦ δισεξαδέλφου καὶ τῆς δισεξαδέλφης·

Θείου μείζονος καὶ θείας μείζονος ἔγγονος καὶ ἐγγόνη, ἦτοι δισε- 5
ξάδελφος καὶ δισεξαδέλφη τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς.

ἡ'. Ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς τρισεγγονος καὶ τρισεγγόνη·

Τρισπάππου καὶ τρισμάμης ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή·

Θείου ἀπλοῦ καὶ θείας ἀπλῆς δισεγγονος καὶ δισεγγόνη·

Ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς τοῦ δισπάππου καὶ τῆς δισμάμης υἱὸς καὶ 10
θυγάτηρ, ἦτοι πρωτεξάδελφος καὶ πρωτεξαδέλφη τοῦ ἀποπάππου καὶ
τῆς ἀπομάμης·

Θείου μεγάλου καὶ θείας μεγάλης ἀπέγγονος καὶ ἀπεγγόνη, ἦτοι
ἔγγονος καὶ ἐγγόνη τοῦ δισεξαδέλφου καὶ τῆς δισεξαδέλφης·

Θείου μεγίστου καὶ θείας μεγίστης ἔγγονος καὶ ἐγγόνη, ἦτοι δισε- 15
ξάδελφος καὶ δισεξαδέλφη τοῦ πάππου καὶ τῆς μάμης·

Θείου μείζονος καὶ θείας μείζονος προέγγονος καὶ προεγγόνη, ἦτοι
τρισεξάδελφος καὶ τρισεξαδέλφη καὶ καθεξῆς (8).

8) "Ορα σχήματα τῶν βαθμῶν τῆς συγγενείας. Πίν. α', β' καὶ γ'.

Τρόπος τῆς
εὐρέσεως αὐ-
τῶν εἰς τὴν
εὐθεϊαν γραμ-
μῆν.

§ 57. Ἡ εὕρεσις τῶν βαθμῶν εἶναι εὐκόλος εἰς τὴν εὐθεϊαν γραμμῆν, 20
διότι, ὅσαι γεννήσεις γίνονται, τοσοῦτοι μετροῦνται καὶ βαθμοὶ (§ § 53—55).
Ὁ υἱὸς λοιπὸν καὶ ἡ θυγάτηρ, ἀναφερόμενοι πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὴν
μητέρα, εἶναι πρώτου βαθμοῦ· ὁ ἔγγονος καὶ ἡ ἐγγόνη πρὸς τὸν πάππον
καὶ τὴν μάμην, δευτέρου· ὁ προέγγονος καὶ ἡ προεγγόνη πρὸς τὸν πρό-
παππον καὶ τὴν προμάμην, τρίτου καὶ καθεξῆς· Ὡσαύτως μετροῦνται 25
ἀντιστρόφως καὶ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τὴν θυγατέρα·
ὁ πάππος καὶ ἡ μάμη πρὸς τὸν ἔγγονον καὶ τὴν ἐγγόνην· ὁ πρόπαππος
καὶ ἡ προμάμη πρὸς τὸν προέγγονον καὶ τὴν προεγγόνην καὶ ἐφεξῆς.

Εἰς τὴν
πλαγίαν
γραμμῆν.

§ 58. Εἰς τὴν πλαγίαν γραμμῆν (§ 56) ἡ εὕρεσις τῶν βαθμῶν δὲν 30
εἶναι τόσον εὐκόλος, διότι, ὅταν θέλῃ τις νὰ εὕρῃ τὸν μεταξὺ δύο ἐκ πλα-
γίου συγγενῶν βαθμόν, πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ
ἀναβαίνει μετρῶν τὰς γεννήσεις, ἕως νὰ εὕρῃ τὴν ρίζαν, ἦτοι τὸ πρόσωπον,
τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς γεννήσεως καὶ ἐπομένως τὸ αἷτιον τῆς συγ-
γενείας αὐτῶν· ὅθεν δὲν μετρεῖ αὐτό· ἔπειτα νὰ καταβαίνει μετρῶν ὁμοίως
τὰς γεννήσεις, ἕως νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἄλλον. Οὕτω λοιπὸν μετρῶν εὐρίσκει,

1 Al unchiului premare și a mătușii premare, fiu și fiică, adică vărul primare și vara primare a străbunului și a străbunei;

Al unchiului mare și a mătușei mare, strănepotul și strănepoata *, adică fiul și fiica a vărului al doile și a verei a doua;

5 Al unchiului mai mare și a mătușei mai mare, nepot și nepoată *, adică al doile văr și a doua vară a tatălui și a mamei.

8. Al fratelui și a surorii doiprerăstrănepotul și douăprerăstrănepoata *.

Al doiprerăstrăbunului și a douăprerăstrăbunei fratele și sora;

10 Al unchiului și a mătușei prerăstrănepotul și prerăstrănepoata *;

Al fratelui și a surorii prerăstrăbunului și a prerăstrăbunei fiul și fiica, adică vărul și vara primare a răstrăbunului și a răstrăbunei;

Al unchiului mare și a mătușei mare răstrănepotul și răstrănepoata * adică nepotul și nepoata *) a vărului al doile și a verei a doua;

15 Al unchiului premare și a mătușei premare nepotul și nepoata *, adică vărul al doile și vara a doua a bunului și a bunei;

Al unchiului mai mare și a mătușei mai mare strănepotul și strănepoata *, adică vărul al treilea și vara a treia.

§ 57. Aflarea spițelor este lesne în linia cea dreaptă, pentru că, cite nașteri se fac, atâtea și spițe se numără (§§ 53 pînă 55); deci fiul și fiica cătră tată și mamă sint spița întâi; nepotul și nepoata cătră bunul și buna, spița a doua; strănepotul și strănepoata cătră străbunul și străbuna, spița a treia, ș.a. Asemene se numără din împotrivă și tatăl și mama cătră fiul și fiica, spița întâi; bunul și buna cătră nepotul și nepoata, spița a doua; străbunul și străbuna cătră strănepotul și strănepoata, spița a treia ș.a.

Chipul aflării spițelor în linia cea dreaptă.

§ 58. Iar în linia cea lăaturalnică (§ 56), aflarea spițelor nu este atîta de lesnicioasă, pentru că voind cineva să afle spița între două lăaturalnice rudenii, trebuie să înceapă de la una din ele și să se sue, numărînd nașterile, pînă să găsească trupina, adică persoana ce este începutul nașterii și după urmare să găsească pricina înrudirii lor; de unde și lăsînd persoana aceia nenumărată, urmează a se pogori, numărînd asemenea nașterile pînă să ajungă la ceialantă spiță a rudeniei. Așa dar numărînd,

În cea lăaturalnică.

10 unchiului și a mătușei R: unchiului simplu și mătușei, simple G|| 18 după treia ad și așa mai departe¹. Vezi schemele spițelor rudeniei, tabel 1, 2 și 3. G*; om R|| 24 spița întâi R; om G|| 25 spița a doua R: om G|| 26 spița a treia R: om G|| 31 după urmare să găsească R: prin urmare G|| 31—32 de unde... pogori R: de aceea nu o numără; apoi se pogoară G.

*) Tabela 3, fiind turnată rău, nu s-a mai pus în ediția de la 1816—1817 din Iași, după cum se și notează la sfîrșitul acestei ediții. Vezi p. 844 și 845.

ὅτι ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ εἶναι δευτέρου βαθμοῦ· ὁ ἀνεψιὸς καὶ ἡ ἀνεψιά, 1
ὁ θεῖος καὶ ἡ θεία, τρίτου· ὁ μέγας ἀνεψιὸς καὶ ἡ μεγάλη ἀνεψιά, ὁ μέγας
θεῖος καὶ ἡ μεγάλη θεία καὶ ὁ πρωτεῖξ ἀδελφός καὶ ἡ πρωτεῖξ ἀδελφή,
τετάρτου καὶ καθεξῆς.

Ἀγχιστεῖς
βαθμοί.

§ 59. Ἡ ἀγχιστεία κυρίως μὲν δὲν ἔχει βαθμούς, διότι οἱ βαθμοὶ 5
πηγάζουσιν ἐκ τῆς γεννήσεως, εἰς δὲ τοὺς ἀγχιστεῖς δὲν γίνεται δεσμός διὰ
τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς νομίμου συζυγίας (§ 63). Πλὴν διὰ τὴν φυλάτ-
τεται ἡ σεμνότης καὶ ἡ εὐπρέπεια εἰς τοὺς γάμους, προσεφαρμόσθη κατα-
χρηστικῶς ἡ διδασκαλία τῶν βαθμῶν καὶ εἰς τὴν ἀγχιστείαν καὶ ἐτέθη ὁ
ἀκόλουθος κανὼν. 10

Κανὼν αὐ-
τῶν εἰς τὴν
εὐθείαν γραμ-
μὴν.

§ 60. Εἰς ὅποιον βαθμὸν ἐκ τῆς εὐθείας γραμμῆς εἶναι τις συγγενῆς
ἐξ αἵματος ἑνὸς τῶν δύο συζύγων, τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἔχει ἐξ ἀγχιστείας
πρὸς τὸν ἄλλον σύζυγον. Ὁ γαμβρὸς λοιπὸν καὶ ἡ νύμφη, ἀναφερόμενοι
πρὸς τὸν πενθερὸν καὶ τὴν πενθεράν, λογίζονται πρώτου βαθμοῦ· πρὸς
τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας αὐτῶν, δευτέρου· πρὸς τοὺς πάππους καὶ 15
τὰς μάμμιας αὐτῶν, τρίτου καὶ καθεξῆς. Ὁ πατρὼς καὶ ἡ μητριὰ πρὸς
τὸν προγονὸν καὶ τὴν προγονὴν λογίζονται πρώτου βαθμοῦ· πρὸς τοὺς υἱοὺς
καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν, δευτέρου· πρὸς τοὺς ἐγγόνους καὶ τὰς ἐγγόνας,
τρίτου καὶ καθεξῆς.

Εἰς τὴν πλα-
γίαν μετ' ἐξαι-
ρέσεως.

§ 61. Εἰς τὴν πλαγίαν γραμμὴν, ὁ ἀνδράδελφος πρὸς μὲν τὴν νύμφην 20
αὐτοῦ λογίζεται δευτέρου βαθμοῦ, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν αὐτοῦ·
πρὸς τὴν ἀδελφὴν ὁμοῦς αὐτῆς, τετάρτου· πρὸς τὴν θείαν καὶ τὴν ἀνεψιάν,
πέμπτου· πρὸς τὴν ἐξαδέλφην, ἕκτου καὶ καθεξῆς. Ὁ θεῖος πρὸς τὴν
γυναῖκα τοῦ ἀνεψιοῦ λογίζεται τρίτου βαθμοῦ, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἴδιον
ἀνεψιόν· πρὸς τὴν ἀδελφὴν ὁμοῦς αὐτῆς, πέμπτου· πρὸς τὴν θείαν ἕκτου· 25
πρὸς τὴν ἐξαδέλφην, ἐβδόμου καὶ καθεξῆς.

Ὑπὸ τὸ ὄ-
νομα τῶν γο-
νέων καὶ τέκ-
νων τίνες ἐν-
νοοῦνται;

§ 62. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν γονέων ἐννοοῦνται κανονικῶς πάντες οἱ
συγγενεῖς ἐκ τῆς ἀναβαινούσης γραμμῆς, χωρὶς τινος διαφορᾶς τοῦ βαθμοῦ·
καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν τέκνων καὶ παιδίων, πάντες ὡσαύτως οἱ συγγενεῖς
ἐκ τῆς καταβαινούσης γραμμῆς. 30

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ γάμου

Γάμος τί
ἐστι;

§ 63. Αἱ τῆς οἰκογενείας σχέσεις θεμελιοῦνται διὰ τοῦ γαμικοῦ
συμφώνου, δι' οὗ δύο πρόσωπα, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν, φανερόνουςι
νομίμως τὴν θέλησιν αὐτῶν καὶ ἀπόφασιν, νὰ συζῶσι δηλαδὴ μετὰ συζυγίας

1 găsește că fratele și sora sînt a doua spiță; nepotul și nepoata **, unchiul și mătușa, a treia spiță; nepotul cel mare și nepoata cea mare **, unchiul cel mare și mătușa cea mare, vărul primare și vara primare, a patra spiță ș.a.m.d.

5 § 59. Cuscria după regulă nu are spiță, pentru că spițele izvorăsc din naștere, iar la rudeniile cele din cuscrie nu se face legătură prin naștere, ci prin legiuita însoțire (§ 63); însă pentru ca să se păzască cinstea și buna cuviință pentru nunți, s-au potrivit, afară de regulă, învățătura spițelor și la cuscrie, așezindu-se următorii canon:

10 § 60. Ori la ce spiță din linia cea dreaptă este cineva rudenie din singe cu unul din doi însoțiți, tot într-aceiași spiță este rudin din cuscrie cu celălalt însoțit; deci darginerele și noră cătră socrul și soacra se socotesc spița întâi; cătră tații și mamele lor, a doua; cătră bunii și bunele lor, a treia ș.m.d. Vitrigul și vitriga cătră fiiastul și fiiastul se socotesc spița întâi; cătră fiii și fiicele acestora, a doua; cătră nepoții și nepoatele acestora, a treia spiță ș.m.d.

15 § 61. În linia cea lăaturalnică, cumnatul cătră cumnata sa se socotește a doua spiță, precum și cătră însuși al său frate; iar cătră sora cumnatei lui, a patra; cătră mătușa și cătră nepoata ** ei, a cincina; cătră vara primare, a șesea ș.m.d. Unchiul cătră femeia nepotului ** de frate se socotește a treia spiță, precum și cătră însuși al său nepot **; iar cătră sora ei, a cincea; cătră mătușa ei, a șesea; cătră vara primare, a șaptea ș.c.l.

20 § 62. Supt nume de părinți se înțeleg după regulă toate rudeniile cele din linia suitoare, fără nici o deosebire a spiței, și supt nume de fii sau de copii se înțeleg asemenea toate rudeniile cele din linia pogoritoare.

CAP AL DOILE

Pentru dritul căsătoriei

30 *§ 63. Legăturile familiei se alcătuesc prin căsătorească tocmeală, prin care doă persoane, partea bărbătească și partea femeiască, arată cu un chip legiuit a lor voință și hotărîre, de a viețui într-o legiuită

§ 59 *nota*: Spița R: Spițele G|| 5 după regulă R: într-adevăr G|| 8 potrivit R: aplicat G| afară de regulă R: în mod impropriu G|| § 60 *nota*: ei R: lor G|| 15 acestora R: om G|| 19 cumnatei lui R: ei G|| 19 și 22 ei *ad* R: om G|| 30 alcătuesc R: întemeiază G|| 32 de R: anume de G.

** de frate sau de soră în textul grecesc.

νομίμου, ἀγαπητῶς, εὐσεβῶς καὶ τιμίως, ἐν συντροφίᾳ ἀχωρίστῳ· νὰ τεκνοποιῶσι, νὰ ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ νὰ συμβοηθῶνται ἀμοιβαίως ἐν πάσῃ περιστάσει, κατὰ τὸν δυνατὸν τρόπον (§§ 105—108).

Μνηστεία τί
ἐστι καὶ ποσα-
χῶς γίνεται;

§ 64. Ἡ μνηστεία εἶναι ὑπόσχεσις περὶ τοῦ μέλλοντος γάμου καὶ γίνεται ἐντελῶς ἢ ἀτελῶς.

Ἐντελῶς ἢ

§ 65. Ἐντελῶς γίνεται δι' ἱερολογίας καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν σχεδὸν δύναμιν τοῦ τελείου γάμου καὶ δὲν λύεται ἄλλως, εἰ μὴ δι' εὐλόγους αἰτίας (§§ 120 καὶ 142).

Ἀτελῶς.

§ 66. Ἀτελῶς γίνεται διὰ ψιλῶν συμφῶνων καὶ δόσεως ἀρράβωνων, ὅτε οὐδεμίαν ἐπιφέρει νόμιμον ὑποχρέωσιν εἰς τὴν ἀπαραίτητον ἐκτέλεσιν τοῦ γάμου, ἀλλὰ μόνον προξενεῖ ζημίαν εἰς τὸ ἀρράβωνισθὲν πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον ἀποφεύγει τὸν γάμον, χωρὶς αἰτίας εὐλόγου καὶ δικαίας.

Λύσις αὐ-
τῆς μετὰ ζη-
μίας τοῦ ἀρ-
ράβωνιστικοῦ,

§ 67. Ὅθεν ἂν ἀποφεύγῃ ἄνευ λόγου τὸν γάμον ὁ ἀρράβωνιστικός, ζημιοῦται τὸν ἀρράβωνά καὶ ὅσα χαρίσματα ἔδωσε καὶ, ἂν ἔγιναν ἔξοδα ἀπὸ μέρους τῆς ἀρράβωνιστικῆς διὰ τὸν γάμον, πληρώνει καὶ αὐτά· ἂν δὲ δὲν ἔδοσεν, ἀλλὰ μόνον ὑπεσχέθῃ χαρίσματα, ὑποχρεοῦται νὰ τὰ δώσῃ.

τῆς ἀρρά-
βωνιστικῆς.

§ 68. Ἐὰν δὲν δέχεται τὸν γάμον ἡ ἀρράβωνιστική, ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ τὸν ἀρράβωνά καὶ ὅσα ἔλαβε χαρίσματα, καὶ νὰ δώσῃ λόγῳ προστίμου καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἀρράβωνος καί, ἂν ἔγιναν ἀπὸ μέρους τοῦ ἀρράβωνιστικοῦ ἔξοδα διὰ τὸν γάμον, νὰ πληρώσῃ καὶ αὐτά.

Χωρὶς ζη-
μίας.

§ 69. Ἐὰν ὁ ἀρράβωνιστικός ἢ ἡ ἀρράβωνιστική δὲν ἤξευρε τφόντι πρὸ τοῦ ἀρράβωνισμοῦ τὴν νόμιμον αἰτίαν τῆς κωλύσεως τοῦ γάμου, οὐδὲν ζημιοῦται.

Χρόνος τῆς
μνηστείας δι-
ωρισμένος.

§ 70. Ἡ τελεία μνηστεία δὲν συγχωρεῖται νὰ γένῃ, πρὶν ἐκπληρώσῃ τὸ μὲν ἀρσενικὸν πρόσωπον τὸν δέκατον τέταρτον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, τὸ δὲ θηλυκὸν τὸν δωδέκατον· ἢ δὲ ἀτελῆς, πρὸ τοῦ ἐβδόμου χρόνου τῆς ἡλικίας τῶν ἀρράβωνιζομένων.

Κανὼν γε-
νικός περὶ τοῦ
γαμικοῦ συμ-
φώνου.

§ 71. Πᾶς ἄνθρωπος δύναται νὰ κάμῃ σύμφωνον γαμικόν, ἂν δὲν ἐμποδίζεται ὑπὸ τινος νομίμου ἐμποδίου.

Ἐμπόδια
τοῦ γαμικοῦ
συμφώνου.

§ 72. Οἱ μαινόμενοι, οἱ ἀνόητοι, οἱ παρὰ φρονες καὶ πάντες ἐν γένει οἱ βεβλαμμένοι τὸν νοῦν καὶ οἱ ἀνήλικοι, δὲν δύνανται νὰ κάμωσι γαμικὸν σύμφωνον ἰσχυρόν.

Α'. Ἐλλει-
ψεις τῆς συναι-
νέσεως.

1) διὰ τὴν
ἔλλειψιν τῆς
εἰς συναίνεσιν
δυνάμεως.

§ 73. Δὲν γίνεται γαμικὸν σύμφωνον ἰσχυρόν χωρὶς τῆς συναινέσεως ἀμφοτέρων τῶν ἀρράβωνιζομένων καὶ ἐκείνων προσέτι, οἵτινες ἔχουσιν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν των.

1 însoțire, cu dragoste, cu frica lui Dumnezeu și cu cinste într-o tovărășie nedespărțită, de a naște prunci, a-i crește, a se ajuta între ei după
putință la toate întâmplările (§ 105 până 108).

5 § 64. Logodna este făgăduința pentru următoarea însoțire și se face desăvârșit sau nedesăvârșit.

Ce este logodna și în cîte feluri se face?

§ 65. Desăvârșit se face prin ierologhie și are mai tot aceeași putere ca însuși cununia, neputîndu-se dezlega fără decît pentru cuviincioasă pricină (§§ 120 și 142).

10 § 66. Nedesăvârșit se face prin goale tocmelē și darea de arvonă, atunci cînd nu urmează vreo legiuită îndatorire spre neapărată săvîrșirea nunții, ci pricinuește numai pagubă logoditei persoane acei ce se leapădă de cununie fără cuviincioasă și dreaptă pricină. Nedesăvârșit.

15 § 67. Drept aceea, dacă logodnicul fără cuvînt se leapădă de cununie, păgubește arvona și darurile ce au dat, plătînd atît cheltuelile ce s-ar fi făcut din partea logodnicei pentru gătirea nunții, cum și darurile acele ce au făgăduit și n-au apucat a le da. Dezlegarea cu paguba logodnicului.

20 § 68. Dacă logodnica va fi pricina nesăvîrșirii de cununie, se îndatorește a întoarce arvona, cum și toate darurile ce au luat și să-i dea supt cuvînt de globire și prețul arvonei; și de s-ar fi făcut din partea logodnicului cheltuelile spre gătirea nunții, să le plătească și pe acele.

§ 69. Dacă logodnicul sau logodnica într-o adevăr n-au avut știință înaintea logodirei de legiuita oprire a căsătoriei, nu se păgubește. Fără pagubă.

25 § 70. Nu este ertat a se face desăvârșită logodna, mai înainte de a împlini partea bărbătească al 14-le an al vrîstei și partea femeiască al 12-le an; iar cea nedesăvârșită nu este slobod a se face mai înainte de 7 ani a vrîstei celor ce se logodesc. Vremea hotărîtă pentru logodnă.

§ 71. Tot omul poate să facă alcătuirea căsătoriei, dacă nu va fi oprit de vreo legiuită împiedecare. Regulă de obștie la căsătorie.

30 § 72. Cei cu totul nebuni, cei fără minte, cei zăluși și îndeobștie acei smintiți la minte și nevrîsnici nu pot să facă puternică alcătuirea căsătoriei. Împiedecări a căsătoriei alcătui.

§ 73. Nu se face puternică alcătuirea căsătoriei fără primirea celor ce vor să se logodească și acelor încă, care îi au pe dinșii supt stăpînire și povățuire. A. Lipsa primirii.
1. Pentru lipsa puterii spre primire.

2 naște R: face G || 3 la toate întâmplările R: la toată împrejurarea G || § 65. desăvîrșit sau *ad in notā* G || 10 urmează R: impune G || 14—16 plătînd... da R: și dacă s-au făcut cheltuieli din partea logodnicei pentru nuntă, le plătește și acelea; iar dacă n-a dat, ci numai a făgăduit daruri, e dator să le dea G || § 68. A logodnicei *ad in notā* G || 17 va fi... cununiei R: nu primește căsătoria G || 25 nu este slobod a se face *ad R: om G || § 71. nota: la R: pentru învoiala de G || 27 alcătuirea R: învoiala G || 27 va fi R: este G || § 72 nota: alcătui R: învoiei G || 32—33 celor... logodească R: amîndurora care se logodesc G.*

§ 74. 'Εάν ὁ πατήρ δὲν ζῇ ἢ δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ δώσῃ τὴν γνῶμην του, τότε ἀρκεῖ ἡ συναίνεσις μόνῃς τῆς μητρός. 1

§ 75. 'Εάν δὲν ζῇ μήτε ἡ μήτηρ ἢ δὲν εἶναι ἱκανὴ εἰς τὸ νὰ φανερώσῃ τὴν θέλησίν της, ζητεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ πάππου καὶ τῆς μάμμης. 5

§ 76. 'Εάν δὲν ζῶσι μήτε οὗτοι, ζητεῖται ἡ συναίνεσις τῶν λοιπῶν πλησιεστέρων συγγενῶν καὶ τῶν ἐπιτρόπων.

§ 77. 'Εάν ἀκολουθήσῃ μεταξὺ τῶν προσώπων τούτων διαφωνία, μένει εἰς τὴν φρόνησιν καὶ κρίσιν τοῦ Ἡγεμόνος καὶ τοῦ ἀρχιερέως, διὰ νὰ ἀποφασίσωσι τὸ εὐλογώτερον καὶ ὠφελιμώτερον εἰς τοὺς νέους. 10

§ 78. 'Εάν ἀφῆλιξ ὑπεξούσιος ἢ ἐπιτροπευόμενος ἢ κηδεμονευόμενος ἐμποδίζεται νὰ λάβῃ γυναῖκα ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν θέλει, ἢ ἐμποδίζεται διόλου ἀπὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, χωρὶς αἰτίας εὐλόγου καὶ δικαίας, πρέπει νὰ βοηθηθῇ πρῶτον ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου διὰ τρόπων συμβουλευτικῶν· εἴτα, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεια, καὶ ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ κριτηρίου εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ του. Οὕτω καὶ ὁ μεῖζων, ἐὰν ἐμποδίζεται παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. 15

§ 79. Ἡ ἔλλειψις τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, αἱ ἀποδεδειγμέναι ἢ γνωσταὶ εἰς τὸ κοινὸν κακοήθειαι, αἱ κολλητικαὶ ἀσθένειαι ἢ τὰ ἐναντία εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ γάμου ἐλαττώματα καὶ ἡ πάντῃ ἀνάρμοστος ἡλικία εἶναι νόμιμα ἐμπόδια τοῦ γάμου. 20

§ 80. Εἰς τὸν ξένον, ὅστις θέλει νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον ἐν ταύτῃ τῇ ἐπικρατείᾳ, νὰ μὴ δοθῇ ἄδεια, ἕως ὅτου δὲν φέρει τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἀξιόπιστον ἀπόδειξιν, ὅτι οὐδὲν ἔχει νόμιμον εἰς τοῦτο ἐμπόδιον, καὶ δὲν δώσῃ καὶ ἐγγύησιν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ γάμου. (§ 88). 25

2) Διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀληθοῦς θελήσεως.

§ 81. Ἡ εἰς γάμον θέλησις δὲν ἔχει τὴν νόμιμον ἰσχύν, ἂν ἐδόθῃ ἐκ βίας καὶ φόβου. Ὁ φόβος πρέπει νὰ κριθῇ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου καὶ τὴν πιθανότητα καὶ κατὰ τὴν ἔξιν καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος καὶ τῆς καρδίας τοῦ φοβερισθέντος προσώπου.

§ 82. Ἡ ἀπὸ μέρους τῆς ἀρπαγείσης γενομένη εἰς γάμον συναίνεσις εἶναι ἀνίσχυρος, καὶ ἂν μετὰ τὴν ἀρπαγὴν συναινέσῃ καὶ αὕτῃ καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς καὶ συγχωρήσωσι τὸ ἔγκλημα τοῦ ἀρπαγός. 30

1 § 74. Dacă tatăl nu trăește sau nu este în stare a da socotința sa, indestul este primirea numai a mamei.

§ 75. Netrăind mama sau nefiind în stare de a arăta socotința sa, se cere primirea bunului și a bunei.

5 § 76. De nu vor fi în viață nici aceștia, se cere primirea a rudeniilor celor mai aproape și a epitropilor.

§ 77. De se va întâmpla neînvoire între pomenitele persoane, rămîne la înțelepciunea și judecata Domnului și a arhiereului a hotărî cele mai de cuviință și de folos pentru tineri.

10 § 78. Dacă un sprevrîsnic, aflîndu-se supt stăpînirea părintească sau supt epitropie ori curatorie, va fi oprit a lua pe aceia ce el voește, sau că fără binecuvîntată și dreaptă pricină nu i se dă voe a se căsători, atunci el, tinărul, se cuvine a fi agiutorat, mai întîi de cătră duhovniceasca dicasterie prin chipuri sfătuitoare și, cerînd trebuința, și de cătră politiceasca judecatorie, spre împlinirea scoposului lui. Asemîne are a se urma și pentru acel din legiuita vrîstă, cînd s-ar afla oprit de cătră părintele său, spre a nu se căsători.

20 § 79. Lipsa celor trebuincioase spre hrana vieții, cele dovedite sau deobște cunoscute purtări răle, boalele cele lipicioase sau metehnile cele împotriva scoposului căsătoriei și vrîsta cea cu totul nepotrivită sînt legiuite împiedecări a căsătoriei.

25 § 80. Străinului ce voește a se căsători în țara aceasta, să nu i se de voe, pînă nu va aduce cea de trebuință și vrednică de credință dovadă, cum că nu are nici o legiuită oprire întru aceasta, și pînă nu va da și cheazășie pentru siguranța căsătoriei (§ 88).

§ 81. Primirea spre căsătorie, cînd va fi de silă și frică, nu are legiuită putere; însă frica trebuie să se judece după mărimea primejdiei și după apropierea cătră adevăr și după starea trupului și a inimei acei îngrozite persoane.

2. Pentru lipsa primirii spre căsătorie.

30 § 82. Acea din partea răpitei arătată primire spre căsătorie, nu are legiuită putere, măcar de se vor și învoi, după răpire, atît ea, cît și părinții ei, și măcar de vor erta și vinovăția răpitoriului.

1 stare R: situația G||2, 4 și 5 primirea R: consimțămîntul G||3 socotința R: voința G||6 celor R: celorlalte G||10 părintească ad R: om G||11 va fi R: este G||pe aceia R: femeia aceia G||12 nu i se dă voe R: este oprit cu totul G||13 atunce el, tinărul ad R: om G||14 și R: după aceea G||16 are a se urma pentru ad R: om G||17 spre a nu se căsători ad R: om G||19 metehnile R: scăderile G||23 va aduce R: aduce G||24 întru R: la G||§ 81 notă: primirii spre căsătorie R: adevăratei voințe G||26 Primirea R: voința G||cînd va fi R: dacă s-a dat G||27 însă R: om G||28 apropierea cătră adevăr R: probabilitatea G||starea R: obișnuința și starea G||30 primire R: consimțămînt G.

Μέχρι πό-
σου καιροῦ
δύναται νά πα-
ραταθῇ ἡ μνη-
στεία;

§ 83. Μετὰ τὸν ἀρράβωνισμὸν πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ ὁ γάμος εἰς
διάστημα δύω χρόνων, ἂν ἀμφότερα τὰ πρόσωπα εὐρίσκωνται ἐντὸς τῆς
ἐπικρατείας ταύτης καὶ ἂν οὐδεμία συμφωνία ἔγινε περὶ τοῦ καιροῦ τοῦ
γάμου.

§ 84. Ἐὰν λείπη τὸ ἐν μόνον πρόσωπον, δύναται νὰ ἀναβληθῇ ὁ
γάμος μέχρι τριῶν· μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τῶν τριῶν χρόνων, ἔχει ἄδειαν
τὸ παρὸν πρόσωπον, νὰ στεφανωθῇ ἐλευθέρως καὶ ἀζημίως μετ' ἄλλου
προσώπου.

§ 85. Ἐξ εὐλόγου αἰτίας δύναται νὰ ἀναβληθῇ ὁ γάμος καὶ μέχρι
τεσσάρων χρόνων, δι' ἀσθένειαν δηλαδὴ τοῦ ἐνὸς μέρους ἢ διὰ θάνατον τῶν
γονέων ἢ διὰ κεφαλικά ἐγκλήματα ἢ διὰ ξενιτεῖαν μακροχρόνιον ἐξ ἀνάγκης
γινομένην.

Β'. Δι' ἔλ-
λειψιν δυνά-
μεως εἰς ἐκ-
πλήρωσιν τοῦ
γαμικοῦ χρέ-
ους·

§ 86. Ἡ παντοτεινὴ ἀδυναμία εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ γαμικοῦ χρέους
εἶναι νόμιμον ἐμπόδιον τοῦ γάμου, ἂν ἦτον ἔτι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ γαμικοῦ
συμφώνου· περὶ δὲ τῆς προσκαίρου, ἀναβάλλεται ὁ γάμος διὰ τὴν ἐλπίδα
τῆς θεραπείας.

1) δι' ἔλ-
λειψιν τῆς φυ-
σικῆς δυνά-
μεως·

2) διὰ τὴν
ἠθικὴν ἀδυ-
ναμίαν·

α') διὰ κα-
ταδίκην εἰς
βαρεῖαν φυ-
λακὴν·

§ 87. Ὁ εἰς τὴν βαρεῖαν φυλακὴν καταδικασθεὶς ἔνοχος δὲν δύναται
νὰ κάμῃ γαμικὸν σύμφωνον ἰσχυρὸν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν
ἐφανερώθη εἰς αὐτὸν ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις καὶ ἐφ' ὅσον καιρὸν ἐπικρατεῖ
ἡ παιδεία αὐτοῦ.

§ 88. Εἰς ἀνὴρ μετὰ μιᾶς μόνης γυναικὸς καὶ μία γυνὴ μεθ' ἐνὸς
μόνον ἀνδρὸς δύνανται νὰ συνέλθωσιν εἰς γάμον κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν.
(§ 80).

β') διὰ τὸν
δεσμὸν τοῦ
προτέρου γά-
μου·

§ 89. Ὅστις μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ προτέρου γάμου θέλει νὰ ἔλθῃ
εἰς δεῦτερον, πρέπει νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ διάλυσίς τοῦ δεσμοῦ τοῦ προτέρου
γάμου ἔγινε νομίμως, ἥτοι διὰ θανάτου ἢ διὰ διαζυγίου.

γ') διὰ τὴν
χειροτονίαν
καὶ τὴν εἰς
τὸν Θεὸν ἀ-
φιέρωσιν·

§ 90. Οἱ χειροτονηθέντες ἄγαμοι, τοῦτ' ἔστιν· ὑποδιάκονοι, διάκονοι,
ιερεῖς καὶ οἱ ἀνώτεροι αὐτῶν· καὶ οἱ τὸν γάμον ἀπαρνηθέντες καὶ εἰς τὸν
θεὸν ἀφιερωθέντες, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, τοῦτ' ἔστιν· οἱ μοναχοὶ καὶ αἱ
μοναχαί, δὲν δύνανται νὰ κάμωσι γαμικὸν σύμφωνον ἰσχυρὸν.

δ') διὰ τὴν
διαφορὰν τῆς
πίστεως καὶ
τοῦ δόγματος·

§ 91. Δὲν συγχωροῦνται νὰ γένωσι σύμφωνα γαμικὰ μεταξὺ χρι-
στιανῶν καὶ μὴ χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων.

§ 83 σημείωσις· ἡ μνηστεία G: ὁ γάμος R.

§ 83. După logodnă trebuie să se săvârșească cununia în curgere de doi ani, dacă se vor afla amîndoaă fețele în țara aceasta și dacă nu s-au făcut vreă tocmeală pentru vremea cununii.

§ 84. Înstrăinată fiind una din fețele logodite, poate să se păsuiască cununia pînă la trei ani; iar după împlinirea acestora este slobodă ceialantă față a se cununa cu altă persoană și nu poate fi oprită, nici globită cu ceva.

§ 85. Pentru binecuvîntată pricină, poate a se păsui cununia și pînă la al patrulea an, adevă pentru boala a unei părți ori pentru moartea părinților sau pentru vinovăția de criminal sau pentru cea din nevoie îndelungată înstrăinare.

§ 86. Acea deapaură neputință spre împlinirea căsătoreștei datorii este o legiuită oprire a însoțirii, deacă au fost încă din vremea alcătuirii căsătoriei; iar pentru acea vremelnică neputință, se păsuește căsătoria întră nădejdea vindecării acestei neputințe.

§ 87. Vinovatul cel osîndit la închisoare grea nu poate face puternică alcătuirea căsătoriei din ziua aceia, în care i se face cunoscută hotărîrea judecătorească, nici în curgerea vremii osîndirii sale.

§ 88. Tot întră o vreme se pot uni prin legiuită însoțire numai două persoane adevă un bărbat cu o femeie (§ 80).

§ 89. Cel ce după desfacerea însoțirii întăi va voi a veni cătră a două, trebuie să dovedească că însoțirea cea de măi înainte s-au desfăcut după lege, adevă ori prin moarte sau prin carte de dispărtenie.

§ 90. Cei hirotonisiți pînă a nu se căsători, adevă ipodiaconi, diaconi, preoți și cei întră mai mari cinuri decit aceștia, cum și acei ce, depărțindu-se de însoțire, s-au hărăzit lui Dumnezeu, bărbat și femeie, adevă, călugări și călugărițe, nu se pot căsători.

§ 91. Nu este slobod a se face alcătuirea căsătoriei între creștini și între necreștini, precum nici între pravoslavnici și între cei de altă dogmă.

§ 83 nota: se poate prelungi cununia R: poate dura logodna G|| 4 Înstrăinată... logodite R: Dacă lipsește numai o persoană G|| 6 ceialantă R: prezenta G|| 10 vinovăția de criminal R: crime capitale G|| 11 înstrăinare R: petrecere în străinătate G|| 87 nota a): criminal R: temniță grea G|| 19-20 Tot... femeie R: Un bărbat numai cu o singură femeie și o femeie numai cu un singur bărbat pot veni împreună la căsătorie întră același timp G|| 21 însoțirii R: căsătoriei G|| va voi R: voiește G|| 22 însoțirea cea R: legătura căsătoriei G|| 25 cum R: om G|| depărțindu-se de R: renunțînd la G|| 26 bărbat și femeie R: bărbați și femei G|| 27 căsători R: face învoială valabilă de căsătorie G|| 28 alcătuirea căsătoriei R: învoieli de căsătorie G.

Pînă cînd se poate prelungi cununia.

B. Pentru lipsa puterii spre împlinirea datoriei căsătorești.

1. Pentru lipsa fireștei puteri

2. Pentru moraliceasca neputință.

a) Pentru osîndirea la criminal

b) Pentru legătura însoțirii de mai înainte.

c) Pentru hirotonia și afiorisirea la Dumnezeu.

d) Pentru deosebirea credinței sau a dogmei.

ε') δὲ τὴν
ἐξ αἵματος
συγγένειαν·

§ 92. Μεταξὺ τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων ἐμποδίζεται ὁ γάμος εἰς ἀπέραντον, μεταξὺ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν, μέχρι τοῦ ὀγδοῦ βαθμοῦ (§§ 54—56), χωρὶς τινος διαφορᾶς, εἴτε ἐκ νομίμων, εἴτε ἐκ μὴ νομίμων γάμων ἔχουσι τὴν συγγένειαν.

1

ς') διὰ τὴν
ἐξ ἀγχιστείας·

§ 93. Εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας συγγένειαν, μεταξὺ μὲν τῶν ἐχόντων τάξιν ἀνιόντων καὶ κατιόντων κωλύεται ὁ γάμος ὁμοίως εἰς ἀπέραντον· μεταξὺ δὲ τῶν λοιπῶν συγχωρεῖται εἰς τὸν ἕκτον βαθμόν· ἂν ὅμως συγγέωνται (9) τὰ ὀνόματα, ἐμποδίζεται καὶ εἰς τὸν ἑβδομον (§§ 59—61).

(9) Εἰς μὲν τὸν ἕκτον βαθμόν δὲν γίνεται τῶν ὀνομάτων σύγχυσις, ὅταν θεῖος ἀπλοῦς καὶ ἀνεψιὸς λαμβάνωσι θεῖαν ἀπλὴν καὶ ἀνεψιάν· ὁ μὲν θεῖος, τὴν θεῖαν· ὁ δ' ἀνεψιός, τὴν ἀνεψιάν. τὸ ἀνάπαλιν ὅμως δὲν συγχωρεῖται, διότι συγγέωνται τὰ ὀνόματα καὶ γίνεται, ὁ μὲν θεῖος, ἀνεψιός, ὁ δὲ ἀνεψιός, θεῖος· ἢ θεῖα, ἀνεψιά, ἢ δ' ἀνεψιά, θεῖα.

10

Εἰς δὲ τὸν ἑβδομον βαθμόν συγγέωνται, ἂν πατὴρ καὶ υἱὸς λάβωσι δύο δευτέρας ἐξαδέλφας, διότι ὁ μὲν πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς γίνονται σύγγαμβροι, αἱ δὲ δευτέραι ἐξαδέλφαι, πενθερά καὶ νύμφη.

15

ζ') διὰ τὴν
ἐκ τοῦ ἁγίου
βαπτίσματος·

§ 94. Εἰς τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος συγγένειαν ἐμποδίζεται ὁ γάμος ἕως τοῦ τρίτου βαθμοῦ (10). "Οθεν δὲν δύναται ὁ ἀνάδοχος νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἀναδεκτὴν του, οὔτε τὴν μητέρα, οὔτε τὴν θυγατέρα αὐτῆς· οὔτε ὁ υἱὸς αὐτοῦ συγχωρεῖται νὰ λάβῃ καμμίαν ἐξ αὐτῶν, οὔτε ὁ ἀναδεκτὸς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀναδόχου ἢ τὴν ἀνάδοχόν του, οὔτε τὴν μητέρα, οὔτε τὴν θυγατέρα αὐτῶν.

20

(10) Τοῦ νγ' κανόνος τῆς ἑκτῆς λέγοντος· «Μείζων ἢ κατὰ τὸ πνεῦμα οἰκειότης τῆς τῶν σωματικῶν συναφείας», τὴν οἰκειότητά τινες ἐκλαβόντες ἐνταῦθα κατὰ ποσότητα, δι'σχυρίζονται λέγοντες, ὅτι πρέπει οἱ συνδεδεμένοι διὰ τῆς συγγενείας ταύτης νὰ φυλάττωσι τοὺς βαθμοὺς ὡς εἰς τὴν ἐξ αἵματος, ἀλλ' ἂν εἶχεν οὕτως, ἔπρεπε νὰ ἐκτανθῶσιν οἱ βαθμοὶ καὶ ὑπὲρ τὸν ὀγδοον, τὸ ὅποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶναι καὶ ἀδύνατον σχεδὸν νὰ φυλαχθῇ. "Οθεν οἱ περισσότεροι καὶ ἐγκριτώτεροι ἐρμηνεύονται τῶν θείων κανόνων, μὴ κρίναντες πρέπον καὶ εὐλογον τοῦτο, εὐχαριστήθησαν εἰς μόνον τὰ πρόσωπα τὰ κεκωλυμένα ῥητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς ἐτέθη ἐνταῦθα, διότι ἐξέλαβον ὁρθῶς τὴν διὰ τοῦ πνεύματος οἰκειότητα μεγαλυτέραν κατὰ τὴν ποιότητα, οὐχὶ δὲ κατὰ τὴν ποσότητα. (Ματθ. Βλάσταρις).

25

30

η') διὰ τὴν
ἐξ υἰοθεσίας·

§ 95. Ὁ θετὸς πατὴρ δὲν συγχωρεῖται νὰ λάβῃ τὴν θετὴν του θυγατέρα, οὔτε τὴν θυγατέρα, οὔτε τὴν ἐγγόννην αὐτῆς, οὔτε τὴν γυναῖκα τοῦ θετοῦ υἱοῦ, οὔτε τὴν θυγατέρα, οὔτε τὴν ἐγγόννην αὐτοῦ.

35

- 1 § 92. Între suitori și pogoritori este fără mărginire oprită însoțirea ; e) Pentru
iar între cele lăaturalnice rudenii, până la a opta spiță (§§ 54 până 56), rudenia din
fără deosebirea rudeniei din legiuita sau din nelegiuita însoțire. singe
- 5 § 93. La rudenia din cuscrie, asemenea este fără mărginire oprită f) Pentru
însoțirea între cei socotiți de suitori și de pogoritori ; iar între ceilalți rudenia din
următori este ertată la a șasea spiță și de se va face amestecarea (9) cuscrie.
- numelor, se oprește și la a șeptea spiță (§§ 59 până 61).
- (9) La a șasea spiță nu se face amestecare de nume, cînd unchiul și nepotul
vor lua mătușă și nepoată, adecă unchiul va lua pe mătușă și nepotul pe nepoată ;
10 din împotrivă însă nu este slobodă pentru amestecarea numelor, pentru că se face
unchiul nepot și nepotul unchiu, mătușă se face nepoată *) și nepoata *) mătușă.
Iar la a șeptea spiță se face amestecarea numelor, cînd tatăl și fiul vor lua două
verc al doile, pentru că tatăl și fiul se fac cumnați și verele al doile una soacră
și alta noră.
- 15 § 94. La rudenia din sfîntul botez se oprește însoțirea pînă la a g) Pentru
treia spiță (10). Drept aceia, nănașul nu poate să iae pe fina sau pe mama, rudenia din
nici pe fiica finei sale, nici fiiul lui pe vre una dintr-aceste persoane, sf. botez.
- nici finul pe femeia nănașului său sau pe nănașa sa, nici pe mama, nici
pe fiica nănașului sau a nănașii.
- 20 (10) Fiindcă canonul 53 a soborului al 6-le zice: « Mai mare este rudenia
după duh decît după trup ». Într-acest loc, cuvîntul rudenia socotindu-l unii după
citime, se împotrivesc, zicînd că se cuvine ca acei din această rudenie uniți să păzească
spițele precum și la rudenia din singe ; însă de ar fi fost așa, trebuie să se întindă
spițele și peste a opta, care pe lîngă altele este mai peste puțință a se păzi. Deci
25 dar cei mai mulți și cei mai aleși tilcuitori a sfîntelor canoane, judecînd a fi aceasta
necuviincios și <ne> binecuvîntat s-au mulțămît a se păzi rînduiala aceasta numai
între persoanele, ce sînt anume oprite de cătră legi, precum s-au așezat aice, pentru
că acești tilcuitori drept au socotit rudenia după duh a fi mai mare după felurime,
iar nu după citime. (Matei Vlastar).
- 30 § 95. Înfiitoriul tată nu se poate însoți cu înfiita sa fiică, nici cu h) Pentru
fiica, nici cu nepoata ei, nici cu femeia înfiitului fiu, nici cu fiica sau rudenia din
nepoata lui. înfiială.

1 și 4 fără mărginire R; pînă la nesfîrșit G || 3 fără... însoțire R: fără nici
o deosebire de au rudenia fie din căsătorii legiuite sau nelegiuite G || 5 însoțirea R:
căsătoria G || 6 următori ad R: om G | și R: însă G || 8 unchiul R: unchiul
simplu G || 10 din împotrivă R: invers G | slobodă... pentru că R: iertată,
pentru că se amestecă numele și G | se face ad R: om G || 12 vor lua R: iau
G || 13 una ad R: om G || 14 alta ad R: om G || 16 iae R: ia de femeie G | sau R nici
G || 17 finei sale R: ei G | după: lui ad este iertat să ia G: om R || 19 năna-
șului sau a nănașei R: lor G || 20, 21 și 28 rudenia R: familia G || 21 decît R:
decît legătura G || 22 se împotrivesc R: afirmă cu tărie G | din R: prin
G | uniți R: legați G || 30 se poate însoți cu R: este iertat să ia pe G.

*) de frate sau soră.

§ 96. Ὁ θετός υἱὸς δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν γυναῖκα τοῦ θετοῦ πατρὸς, οὔτε τὴν θυγατέρα, οὔτε τὴν προγόννην, οὔτε τὴν ἐγγόννην αὐτοῦ, οὔτε τὴν μητέρα, οὔτε τὴν ἀδελφὴν τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

§ 97. Δὲν συγχωρεῖται νὰ λάβῃ τις εἰς γυναῖκα τὴν θετὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς, τοῦ πάππου ἢ τῆς μάμμης αὐτοῦ.

θ') διὰ τὴν ἐπιτροπίαν καὶ κηδεμονίαν·

§ 98. Ὁ ἐπίτροπος ἢ ὁ κηδεμὼν δὲν δύναται νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἐπιτροπευομένην ἢ κηδεμονευομένην νέαν, ἂν ὁ πατὴρ αὐτῆς δὲν ἀρράβωνεν αὐτὴν μὲ αὐτὸν ἢ δὲν ἔδωκε τὴν ἄδειαν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ.

§ 99. Οὔτε ὁ πατὴρ τοῦ ἐπιτρόπου, οὔτε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὅστις εἶναι ἔτι ὑπεξούσιος εἰς τὸν πατέρα του, οὔτε ὁ υἱὸς αὐτοῦ δύναται νὰ λάβῃ τὴν ἐπιτροπευομένην χωρὶς τῆς συναινέσεως καὶ ἐγγράφου μαρτυρίας τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου (μαρτυροῦντος δηλαδὴ, ὅτι ἔδωκεν αὐτὸς καθαροὺς πάντας τοὺς λογαριασμοὺς τῆς ἐπιτροπίας του καὶ ὅτι ἡ σύζυξ τῆς νέας μετ' αὐτοῦ ἢ μετ' ἄλλου ἐκ τῶν εἰρημένων προ-
• σώπων εἶναι πρὸς ὠφέλειαν αὐτῆς), καὶ χωρὶς τῆς ἀδείας πρὸς τοὺτοις τοῦ Ἡγεμόνος.

ι') διὰ μοιχείαν καὶ

§ 100. Ὁ μεταξὺ τοῦ καταδικασθέντος μοιχοῦ καὶ τῆς μοιχαλίδος γάμος οὐδεμίαν ἔχει νόμιμον ἰσχύν, καὶ ἂν ἐκείνη δὲν κατεδικάσθῃ διὰ τὴν μοιχείαν τῆς ταύτης.

ια') δι' ἐπιβουλήν τῆς ζωῆς τοῦ νομίμου συζύγου.

§ 101. Δὲν ἔχει ἰσχύν ὁ γάμος οὔτε μεταξὺ δύο προσώπων, τὰ ὅποια συμφωνήσαντα ἐπεβουλεύθησαν τὴν ζωὴν τοῦ νομίμου συζύγου ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἂν δὲν ἡδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσι τὸν σκοπὸν αὐτῶν.

Ὁ γάμος δὲν γίνεταί μυστικῶς.

§ 102. Ὁ γάμος δὲν συγχωρεῖται νὰ γένῃ μυστικῶς, ἀλλὰ πρέπει νὰ γένῃ παρῶρσις παρόντων πολλῶν.

Ἀποτελέσματα τοῦ ἰσχυροῦ γάμου.

§ 103. Τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀμοιβεῖα χρέη τῶν συζύγων γεννῶνται ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν, ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἐκ τῆς μεταξὺ αὐτῶν γενομένης συμφωνίας (§ 63.).

Δίκαια προσωπικὰ τῶν συζύγων·

§ 104. Ἐνταῦθα διορίζονται τὰ προσωπικὰ μόνον δίκαια τῶν συζύγων· τὰ δὲ πραγματικὰ δίκαια, τὰ ἐκ τῶν γαμικῶν πηγάζοντα συμφῶνων, διετάχθησαν ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει.

κοινὰ ἀμφοτέρων·

§ 105. Ἀμφοτέρα τὰ πρόσωπα ὑπόκεινται ἐπίσης εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ γαμικοῦ χρέους, εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ εἰς τὸ νὰ προσφέρωνται ὡς πρέπει τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο.

12 τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου (τῆς ἐπιτροπικῆς ἐπιστασίας. R || 16 τοῦ Ἡγεμόνος G : τῆς ἐξουσίας R || 25 παρῶρσις, G || § 104 σημεῖωσις· Δίκαια G : Δίκαια καὶ χρέη R.

1 § 96. Înfiitul fiu¹ nu se poate căsători cu aceea ce au fost femeia
a înfiitorului tată, nici cu fiica lui, nici cu fiiastra lui, nici cu nepoata,
nici cu mama sau cu sora mamei lui sau a tatălui său.

5 § 97. Nu este slobod a se însoți cineva cu înfiita soră a tatălui sau
a mamei, a bunului sau a bunei sale.

§ 98. Epitropul sau curatorul nu se poate însoți cu sprevrîstnica
ce se află supt epitropia sau curatoria lui, ci numai dacă tatăl ei ar fi
logodit-o cu el sau de ar fi dat voe prin testamentul său. i) Pentru
epitropie și
curatorie.

10 § 99. Nici tatăl epitropului nici fratele acestuia, care încă se află
supt părinteasca putere, nici fiul epitropului nu poate lua întru însoțire
pe epitropisita, fără de primirea și în scris adeverința a epitropiceștii
comisii, cuprinzătoare că acest epitrop au dat pentru toate, sămi lămu-
rite și că însoțirea sprevrîstniciei cu el sau cu altul din numitele persoane
va fi spre folosul ei; asemenea se cere spre aceasta și slobozirea stăpînirii.

15 § 100. Căsătoria celui pentru precurvie căzut în osîndă cu precurva
nu are nici o putere legiuită, măcar de nu s-au și osîndit și ea pentru
această vinovăție. j) Pentru
precurvie.

20 § 101. Căsătoria nu are putere nici între două persoane care, unin-
du-se, au vrăjmășit viața unuia din legiuiții soți, de n-au și putut împlini
scoposul său. l) Pentru
vrăjmășirea
vieții legiui-
tului soț.

§ 102. Însoțirea nu este iertat a se săvîrși în taină, ci trebuie să
se facă întru ființa a mai multor. Cununia nu
se poate să-
vîrși în taină.

§ 103. Cele deopotrivă drituri și îndatoriri între însoțiți se nasc
din scoposul unirii lor, din legi și din alcătuirea căsătoriei (§ 63). Săvîrșirile
din puternică
însoțire.

25 § 104. În partea aceasta se hotărăsc numai cele personalnice drituri
a însoțiților, iar cele realnice, adică lipite de lucru, isvorite din alcătuirea
căsătoriei, s-au așezat în partea a doua. Personalni-
ce drituri și
îndatoriri a
însoțiților.

30 § 105. Îmbe părțile sînt de o potrivă supuse spre împlinirea căsă-
toreștii datorii, spre credință și spre cuviincioasă purtare a uneia
cătră alta. De obște
amînduror.

1 nu... fost R: nu poate lua pe G||6 sprevrîstnica R: tînăra G||10
epitropului R: lui G||11 primirea R: aprobarea G||12 comisii R: judecătoria
G|| cuprinzătoare R: arătînd adică, G|| acest... lămurite R: el a dat toate soco-
tele curate ale epitropiei sale G||13 sprevrîstniciei R: tinerii G||14 va fi R: este
G|| asemenea... Stăpînirii R: și pe lingă acestea fără voia Domnului G||15 celui
R: între cel G|| cu R: și G||17 vinovăție R: precurvie a ei G||18 unindu-se R:
înțelegîndu-se împreună G||20 său R: lor G||22 facă R: facă pe față G||28 deo-
potrivă R: reciproce G||24 legi R: lege G|| alcătuirea căsătoriei R: învoiala ce s-a
făcut între ei G|| § 103 notă: Săvîrșirile R: Efectele G||25 În partea aceasta R:
Aicea G||26 adică lipite de lucru ad R: om G|| alcătuirea căsătoriei R: învoielile
de căsătorie G|| § 104 notă: și îndatoriri ad R: om G||29 credință R: încredere G.

Ἰδια τοῦ ἀνδρὸς μόνου·

§ 106. Ὁ ἀνὴρ εἶναι κεφαλὴ τῆς οἰκογενείας· ὅθεν εἰς αὐτὸν μᾶλλον ἀνήκει νὰ εἶναι ὁδηγὸς εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς οἰκίας· αὐτὸς καὶ χρεώσται νὰ προμηθεύῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὰ ἀναγκαῖα κατὰ τὴν δύναμιν τῆς κοινῆς αὐτῶν περιουσίας καὶ νὰ προστατεύῃ αὐτὴν ἐν πάσαις ταῖς προστυχούσαις περιστάσεσιν.

τῆς γυναικὸς μόνης.

§ 107. Ἡ γυνὴ λαμβάνει τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀπολαμβάνει τὰ δίκαια τῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Χρεώσται νὰ συγκατοικῇ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς, νὰ εἶναι βοηθὸς κατὰ τὰς δυνάμεις τῆς εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς οἰκίας καὶ εἰς τὸ κέρδος καὶ, εἰς ὅσα ἀπαιτεῖ ἡ εὐταξία τῆς οἰκίας, νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς γινομένας παρὰ τοῦ ἀνδρὸς διατάξεις, καὶ αὕτη καὶ πάντες οἱ οἰκειακοὶ διὰ τῆς φροντίδος καὶ ἐπιμελείας αὐτῆς.

Δὲν δύναται νὰ διαλύσῃ τὸν δεσμόν τοῦ γάμου ἂν εἴπωσιν ἐκ συμφώνου, ὅτι ὁ γάμος αὐτῶν ἦτον ἀνίσχυρος ἀπ' ἀρχῆς (§ 115), εἰ μὴ διὰ μόνην τὴν ἐν τῷ § 143 β' αἰτίαν.

§ 108. Δὲν δύνανται οἱ σύζυγοι, καὶ ἂν εἶναι καὶ αὐτεξούσιοι καὶ εἰς ἡλικίαν τελείαν, νὰ διαλύσῃσι τὸν δεσμόν τοῦ γάμου ἂν εἴπωσιν ἐκ συμφώνου, ὅτι ὁ γάμος αὐτῶν ἦτον ἀνίσχυρος ἀπ' ἀρχῆς (§ 115), εἰ μὴ διὰ μόνην τὴν ἐν τῷ § 143 β' αἰτίαν.

Νομιζομένη λύσις τοῦ γάμου *).

§ 109. Τὸ πνευματικὸν δικαστήριον ἔχει χρέος νὰ ἐρευνᾷ διὰ τῶν προσηκόντων τρόπων (§ 113 καὶ 114) περὶ τοῦ γάμου ἐκείνου, ὅστις διὰ τι τῶν ἐν τοῖς §§ 80, 82, 90—101, 128 καὶ 154 φανερούμενων ἐμποδισμάτων νομίζεται ἀνίσχυρος.

§ 110. Ἐν πάσαις ταῖς λοιπαῖς πτώσεσι πρέπει νὰ προσμένῃ τὸ κριτήριον τὴν ἀγωγὴν ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ δίκαια ἐβλάβησαν διὰ γάμου γενομένου μετὰ τινος ἐμποδίσματος.

§ 111. Γενικῶς εἰς τὸ ἀθῶον μόνον πρόσωπον ἀρμόζει τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀνυποστάτου γαμικοῦ συμφώνου· χάνει δὲ τὸ δίκαιον τοῦτο, ἂν, ἂν οὐ μάθῃ τὸ ἐμπόδιον τοῦ γάμου, δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ ὑπευθύνου προσώπου.

§ 112. Διὰ τὸν γάμον, τὸν γενομένον παρ' ἀφήλικος ὑπεξουσίου ἢ ἐπιτροπευομένου ἐξ ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως, δύναται νὰ ἐνάξῃ ὁ πατὴρ ἢ ὁ ἐπίτροπος, ἐφ' ὅσον μόνον καιρὸν διαμένει ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἢ ἡ ἐπιτροπικὴ.

Ποῦ ἀνήκει ἡ περὶ αὐτῆς ἐξέτασις καὶ ἀπόφασις;

§ 113. Ἐὰν τύχῃ ἀμφιβολία περὶ τινος γάμου, ἂν ἦτον ἀπ' ἀρχῆς ἰσχυρὸς ἢ ἀνίσχυρος, ἡ περὶ τούτου ἐρευνα ἀνήκει εἰς τὸ πνευματικὸν δικαστήριον τοῦ τόπου, ὅπου ἔχουσι τὴν συνειθισμένην αὐτῶν οἰκισιν οἱ σύζυγοι (§ 109).

4 αὐτῶν G.

*) Τὸ σημεῖωμα πρέπει νὰ εἶναι· «Λύσις τοῦ νομιζομένου γάμου».

- 1 +§ 106. Bărbatul este capul familiei sale. Pentru aceia lui mai ales se cuvine a fi povăţuitoriu casnicei ocîrmuiri; el este datoriu şi a se îngriji pentru cele trebuincioase a soţiei sale, după puterea întovărăşitei lor averi, şi de a o apăra întru toate întîmplările. Cele deosebite numai a bărbatului.
- 5 § 107. Femeia primeşte numele familiei bărbatului său şi dobîndeşte driturile stării lui; ea este datoare a sălăşlui cu dinsul, a-l agiutora după puterile sale întru ocîrmuirea casei şi spre folos, şi la cîte cere casnica rînduială, să se supuie ea cum şi toţi casnicii prin grija şi silinţa ei, celor de cătră bărbat hotărite orîndueli. Cele ale femeii
- 10 § 108. Însoţitii, de vor fi şi însuşi de sineşi stăpîni şi întru desăvîrşita vristă, nu pot desface de la sineşi legătura căsătoriei nici cînd vor adevăra, că însoţirea lor au fost dintru început neputernică (§ 115), fără numai pentru pricina cuprinsă în § 143, litera b*) Însoţitii de la sineşi nu pot desface legătura căsătoriei
- 15 § 109. Duhovniceasca dicasterie are datorie a cerceta prin cuviincioase chipuri (§§ 113 şi 114) pentru căsătoria ce se socoteşte neputernică din pricina celor în §§ 80, 82, 90, pînă la 101 şi 128 şi 154 arătate împiedecări. Părută desfacerea căsătorii.**).
- 20 § 110. Întru toate celelante întîmplări dicasteria se cuvine a aştepta jaloba acelor ce s-au vătămat întru driturile lor prin însoţirea săvîrşită cu vreo pricină împiedecătoare.
- § 111. Deobşte numai nevinovatei persoane se cuvine dritul a cere desfacerea neputernicei căsătorii; pierde însă acest drit, dacă după descoperirea împiedecării de însoţire nu se va depărta îndată de persona cea vinovată.
- 25 § 112. Pentru căsătoria pe carea de la sine săvîrşeşte un sprevrîsnic supus tatălui sau episcopului, pot aceştia să pornească judecată însă numai pînă la împlinirea vristii cei desăvîrşit, cînd încetează stăpînirea lor.
- 30 § 113. Întîmplîndu-se îndoială pentru vreo însoţire, de au fost din început puternică sau nu, cercetarea se cuvine întru aceasta dicasteriei duhovniceşti a locului, unde însoţitii au statornicit a lor lăcuinţă (§ 109). Cui se cuvine cercetarea şi hotărîrea pentru aceasta?

3 — 4 întovărăşitei R: comune G || 4 apăra R: ocroti G | întîmplările R: întîmplătoare împrejurări G || 6 dinsul R: bărbatul G || 8 ia, cum R: atît ea, cît G || 12 vor adevăra R: spun de comun acord G || § 109 notă: Părută R: Socotită G || 18 întîmplări R: cazuri G || 22 desfacerea R: anularea G | neputernicei căsătorii R: învoielii celei fără fiinţă de căsătorie G || 23 descoperirea R: aflarea G | va depărta R: depărtează G || 25 de la sine R: cu de la sine putere G || 27—28 pînă... lor R: cît timp durează puterea pîrintească sau episcopicească G || 29 însoţire R: căsătorie G || 31 statornicit a R: au obişnuit a G.

*) La § 143 în G în loc de litera b este cifra 2.

**) Nota ar trebui de fapt să fie: « Desfacerea părutei căsătorii ».

§ 114. Τὸ πνευματικὸν δικαστήριον ἔχει χρέος νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς καὶ νὰ φανερώσῃ τὰ περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν ἀρχιερέα, ὅστις πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τούτου κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόννας καί, ἂν δὲν πεισθῶσιν οἱ σύζυγοι, νὰ ἀναφέρῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐγγράφως εἰς τὴν ἐξουσίαν, διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ ἐκεῖθεν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀπόφασις.

Πρόληψις
ὑπὲρ τοῦ γά-
μου.

§ 115. Ἡ πρόληψις (§ 28. 5.) πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ὑπὲρ τοῦ γάμου, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἰσχυρὸς· ὅθεν πρέπει νὰ προστατευθῇ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ὁ γάμος, ἕως ὅτου τὸ προβαλλόμενον ἐμπόδιον αὐτοῦ δὲν ἀποδειχθῇ ἐντελῶς δι' ἐγγράφων κοινῶν ἢ ἰδιωτικῶν ἀξιοπίστων. Εἰς ταύτην δὲ τὴν πτῶσιν δὲν ἔχει δύναμιν ἀποδείξεως ἡ σύμφωνος ὁμολογία ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, καθότι εἶναι ὑποπτος, οὔτε συγχωρεῖται νὰ δοθῇ εἰς αὐτοὺς ὁρκος περὶ τούτου (§ 108).

Μαρτυρία
περὶ τῆς σω-
ματικῆς ἀδυ-
ναμίας.

§ 116. Ὅταν προβληθῇ προλαβοῦσά τις ἡ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ γάμου ἐπακολουθήσασα παντοτεινὴ ἀδυναμία εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ γαμικοῦ χρέους, πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ εἰδικῶς διὰ μαρτυρίας ἀνδρῶν ἐμπείρων εἰς τὰ τοιαῦτα, ἥτοι ἱατρῶν καὶ χειρουργῶν καὶ διὰ μαρτυρίας μαμμῶν, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία.

§ 117. Ὅταν τῶντι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφασισθῇ, ἂν ἡ ἀδυναμία εἶναι παντοτεινὴ ἢ προσωρινή, ὑποχρεοῦνται οἱ σύζυγοι νὰ συζήσωσιν ἐτι μέχρι διωρισμένου τινὸς καιροῦ (§ 143 α').

§ 118. Ἐὰν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς γενομένης περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ γάμου φανερωθῇ, ὅτι τὸ ἐμπόδιον αὐτοῦ ἦτον γνωστὸν εἰς τοὺς συζύγους καὶ ἀπεσιώπησαν αὐτὸ ἐξεπίτηδες, παιδεύονται μὲ τὴν παιδείαν τὴν ἀποφασίζομένην ἐν τῷ ποινικῷ κώδικι *). Ἄν τὸ ἐν μέρος ἀποδειχθῇ ἀθῶον, ὅχι μόνον δὲν παιδεύεται, ἀλλὰ δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ τὸ ἀζήμιον αὐτοῦ.

§ 119. Διὰ τὰ ἐκ τῶν τοιούτων γάμων γεννηθέντα παιδιά, πρέπει νὰ γένῃ φροντίς κατὰ τὰ ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ ἀξιώματα περὶ τῶν μεταξὺ τῶν γονέων καὶ τέκνων δικαίων.

*) Probabil că aici se are în vedere Codul penal, a cărui întocmire Șarlat Calimach o anuță în hrisovul de promulgare. (Vezi p. 52 și 53) Πιθανῶς ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ λόγῳ (σ. 55) ὑπεσχημένον κώδικα τὸν ἐγκληματικόν.

1 § 114. Dicasteria duhovnicească este datoare a cerceta cu amăruntul și a face arătare arhierelui pentru o însoțire ca aceasta căruia
 arhieru se cuvine a hotărî după canonile bisericești și, nesupunându-se
 însoțirii, să facă arătarea pricinii către stăpînire, ca de acolo să se facă
 5 împlinirea bisericeștii hotărîri.

§ 115. Iuridica presumpție (§ 28 shol* 5) este deapaură în favorul însoțirii, adică de a se socoti că este legiuită însoțirea. Drept aceea trebuie a fi ocrotită de către judecătore, pînă cînd înfătoșata din împotriva împiedecare cu desăvîrșire se va dovedi prin documenturi publice sau
 10 particularnice vrednice de credință; neavînd întru asemenea întîmplare, că adică însoțirea este legiuită, putere de dovadă unita mărturisire a îmbilor însoțiți fiind cu prepus și neiertîndu-se a se da lor întru aceasta giurămînt (§ 108).

Iuridica presumpție pentru însoțire.

§ 116. Fiind pricină pentru cea de mai înainte sau și în vremea căsătoriei deapaură vădită slăbiciune spre împlinirea căsătoreștii datorii, trebuie a se dovedi în ce felu este prin mărturia de bărbați ispitiți întru
 15 aceste, precum sînt doftorii și hirurgii, cum, cerînd trebuința, și prin mărturia moașelor.

Mărturisirea pentru slăbăciunea cea trupească.

§ 117. Cînd nu va fi prin puțință a se hotărî, de este slăbăciune deapaură sau vremelnică, se îndatoresc însoțirii a mai petrece împreună pînă la terminul orînduit (§ 143).

§ 118. Din cercetarea ce s-ar face pentru legiuirea sau nelegiuirea cununiei dovedindu-se că pricina opririi au fost știută însoțitorilor și inadins au tănuit-o, se osîndesc cu pedeapsa hotărîită în Condica Criminalicească **); iar unul din însoțitori dovedindu-se nevinovat, nu se osîndește, ci mai ales are dreptate a cere despăgubirea sa.

§ 119. Pentru copiii cei născuți din asemenea căsătorie, trebuie a se face purtare de grijă după prințiipiile cuprinse în următorul cap.

2 pentru o însoțire ca R: despre G|| 4 să facă arătarea pricinii R: în scris să raporteze chestiunea G|| 6 este R: trebuie să fie G|| 6—7 în favorul însoțirii R: pentru căsătorie G|| 7 de a se... însoțirea R: că este puternică G| după aceea ad căsătoria G: om R|| 10 asemenea întîmplare R: acest caz G|| 11 că adică însoțirea este legiuită ad R: om G| unita mărturisire R: mărturisirea de comun acord G|| 12 fiind R: întru cit este G| neiertîndu-se R: nici nu se îngăduie G| întru R: despre G|| 14 cea R: oarecare G|| 15 vădită slăbiciune R: slăbiciune ce a urmat G|| 16 în ce felu este R: în mod special G|| 17 precum sînt R: adică G| cum R: om G|| 19 Cînd nu va fi R: cînd într-adevăr nu este G|| 21 terminul orînduit (§ 143) R: un timp hotărît (§ 143, 1) G|| 22—23 pentru... cununiei R: despre puterea căsătoriei G|| 25 nu R: nu numai nu G|| 26 mai ales... cere R: poate să ceară și G|| 28 după cap ad despre drepturile dintre părinți și copii G: om R.

*) Grecește sholion, notă, explicație, comentar.

**) « Condica criminalicească » Moldovii de la 1826.

Μνηστείας
λύσις.

§ 120. Ἡ τελεία μνηστεία λύεται διὰ τὰς ἀκολουθούς αἰτίας·

α') Διὰ τὸ ἀνήλικον τῶν ἀρραβωνισθέντων (§ 70)·

β') Δι' ἐγγάστρωσιν ἐκ ξένων σπερμάτων·

γ') Διὰ διαφορὰν πίστεως ἢ δόγματος (§ 91)·

δ') Διὰ καταδίκην ἐγκληματικὴν (§ 87)·

ε') Δι' ὑπέρθεσιν τοῦ γάμου ὑπὲρ τέσσαρας χρόνους γινομένην (§ 84 καὶ 85)·

ς') Διὰ κούρευσιν ἀληθινὴν καὶ μετάβασιν εἰς τὴν μοναδικὴν ζωὴν (§ 142)·

ζ') Διὰ χρέη μεγάλα·

η') Ἄν ἔγινεν ἐκ φόβου καὶ βίας (§ 81)·

θ') Δι' αἰσχροτότητα ἡθῶν·

ι') Δι' ἐναλλαγὴν τύχης ἢ καταστάσεως, ἥτοι ἂν ὁ ἀρραβωνιστικὸς ἔχασε τὸ ἀξίωμα ἢ τὴν περιουσίαν τοῦ ἢ ὁ ἀρραβωνιστικὴ ἔχασε τὴν ὑποσχεθεῖσαν προῖκα.

Ἀληθὲς λύ-
σις τοῦ γάμου
μετὰ ζημίας
ἐξ αἰτίας τῆς
γυναικός,

§ 121. Ὁ γάμος λύεται ἐξ αἰτίας τῆς γυναικός·

α') Ἐὰν ἔχουσα εἶδῃσιν, ὅτι ἐγένετο ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας, δὲν ἐφάνερωσε τοῦτο εἰς τὴν ἄνδρα αὐτῆς.

β') Ἐὰν ἀπεδείχθῃ μοιχαλὶς ἢ κατεδικάσθῃ δι' ἄλλο τι ἐγκλημα κεφαλικόν·

γ') Ἐὰν ἐπεβουλεύθῃ ἢ ἰδίᾳ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρός της ἢ ἂν ἤξευρεν, ὅτι ἐπιβουλεύονται αὐτὴν ἄλλοι καὶ δὲν τὸ ἐφάνερωσεν εἰς αὐτὸν εὐθύς·

δ') Ἐὰν τρώγῃ καὶ πίνῃ ἢ λούεται ὁμοῦ μὲ ξένους ἄνδρας παρὰ γνῶμην τοῦ ἀνδρός αὐτῆς·

ε') Ἐὰν παρὰ γνῶμην αὐτοῦ μένῃ ἔξω τῆς οἰκίας, πάρεξ ἂν τύχῃ εἰς τοὺς γονεῖς της ἢ ἂν ὁ ἀνὴρ ἀποδιώξῃ αὐτὴν χωρὶς τῶν εἰρημένων αἰτιῶν καί, μὴ ἔχουσα γονεῖς ἢ εὐρισκομένη μακρὰν ἀπ' αὐτῶν, μένῃ τὴν νύκτα ἀλλαχοῦ·

στ') Ἐὰν πηγαίνῃ εἰς θεάτρα ἢ εἰς τοιαῦτα ἄλλα μέρη χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ ἀδείας αὐτοῦ·

ζ') Ἐὰν ἐξεπίτηδες ἀποβάλλῃ τὰ ἔμβρυα ἢ θανατώνῃ τὰ γεννώμενα βρέφη, καὶ

η') Ἐὰν παραδοθῇ δι' ὄλου εἰς μέθην.

§ 122. Ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνδρός λύεται ὁ γάμος·

α') Ἐὰν ἐπεβουλεύθῃ ὁ ἴδιος τὴν ἐξουσίαν ἢ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν·

ἐξ αἰτίας
τοῦ ἀνδρός.

§ 120. Desăvirșita logodnă se disface pentru următoarele pricini :

Desfacerea
logodnei.

1. Pentru nevrșnicia logodiților (§ 70).
2. Pentru îngreunarea de cătră sămînță străină;
3. Pentru deosebirea credinței sau a dogmei (§ 91);
4. Pentru criminalicească osîndire (§ 87);
5. Pentru prelungirea cununiei peste patru ani (§ 84 și 85);
6. Pentru adevărata tundere și mutarea la viața monahi-

cească (§ 142);

7. Pentru grele datorii;

8. Pentru săvirșirea logodnei de frică și silă (§ 81);

9. Pentru mîrșăvia de năravuri;

10. Pentru prefacerea stării, adică de au pierdut logodnicul cinul sau averea sa, sau logodnica făgăduita zestre.

§ 121. Însoțirea se disface din pricina femeii:

Adevărata
desfacere a
căsătoriei cu
păgubirea din
pricina fe-
meii.

1. Dacă știind că se alcătuieste vreo împărechere improtiva stăpî-

nirii și a obșteștii siguranții, n-au descoperit fapta această bărbatului ei;

2. Dacă s-au dovedit precurvă, ori s-au osîndit pentru vreo faptă criminalicească;

3. Dacă însuși ea au vrăjmășit viața bărbatului sau, știind că

alții o vrăjmășesc, nu i-au făcut arătarea îndată;

4. Dacă desfătîndu-se, mănîncă și bea sau se scaldă împreună

cu alții străini fără de voia bărbatului ei;

5. Dacă fără voia lui va mîne în casă străină și nu la părinții ei

sau dacă bărbatul va goni-o, fără a se afla ea în vreo vinovăție din

6. Dacă fără de voința și știrea lui va merge la privese sau la

alte asemenea locuri;

7. Dacă inadins va pricinui pierderea copiilor zămisiți sau îi va

omorî după ce se vor naște;

8. Dacă va cădea cu totul în patima beției.

§ 122. Din pricina bărbatului se disface căsătoria:

Din prici-
na bărbatu-
lui.

1. Dacă s-au împărechet însuși improtiva stăpînirii sau impro-

tiva obșteștii siguranții;

6 prelungirea R: amînarea G || 9 grele R: mari G || 12 prefacerea R: schimbarea soartei sau a G || 15 se alcătuieste vreo împărechere R: se face vreo conspirație G || 18 criminalicească R: capitală G || 19 vrăjmășit R: conspirat la G || 20 o vrăjmășesc R: conspiră la ea G || 21 desfătîndu-se ad R: om G || 22 alții R: bărbați G || 23 va mîne... și nu R: rămîne departe de casă, afară numai dacă s-a întîmplat G || 24 va goni-o R: agonit-o G || 26 va petrece R: rămîne G || 27 privese R: teatre G || 28 locuri G: locuri R || 29 va pricinui pierderea R: leapădă G || 33 s-a împărechet R: a conspirat G.

β') 'Εάν ἔχων εἴδῃσιν, ὅτι ἐπιβουλεύονται αὐτὴν ἄλλοι, δὲν εἰδοποίησε τὴν ἐξουσίαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως δι' ἄλλου προσώπου. 1

γ') 'Εάν καταδικάσθῃ δι' ἄλλο τι κεφαλικὸν ἔγκλημα·

δ') 'Εάν καθ' οἶον δῇ τινα τρόπον ἐπεβουλεύθῃ τὴν ζωὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. 5

ε') 'Εάν ἐπεβουλεύθῃ τὴν σωφροσύνην της, παραδοὺς αὐτὴν εἰς ἄλλους ἄνδρας·

στ') 'Εάν κατηγορήσας αὐτὴν εἰς τὸ κριτήριον ὡς μοιχαλίδα, δὲν ἡδυνήθῃ νὰ ἀποδείξῃ τοῦτο·

ζ') 'Εάν περιπεσὼν εἰς ἔρωτα ἄλλης γυναικὸς, δὲν παραιτῇται ἀπ' αὐτῆς, καὶ 10

η') 'Εάν παραδοθεὶς εἰς μέθην παντοτεινὴν, προξενῇ βλάβην εἰς τὴν εὐταξίαν καὶ οἰκονομίαν τῆς οἰκίας.

"Ενωσις τῆς
διαλυθείσης
συζυγίας.

§ 123. 'Εάν οἱ διαζευχθέντες σύζυγοι, εἰρηνεύσαντες θελήσωσι νὰ ἐνωθῶσι πάλιν, δὲν ἐμποδίζονται καὶ λογίζεται εἰς καὶ ὁ αὐτὸς γάμος, ὡς ἂν νὰ μὴ εἶχε διαλυθῇ. 15

Καταδίκη
τῆς μοιχαλίδος.

§ 124. Ἡ μοιχαλὶς, ἀφ' οὗ καταδικασθῇ, κλείεται εἰς μοναστήριον καὶ κερδαίνει ὁ ἀνὴρ τὴν προῖκα κατὰ χρῆσιν, ἂν ἔχῃ παιδιά μετ' αὐτῆς· εἰ δ' οὐ, κατὰ δεσποτείαν τελείαν.

§ 125. Ὁ ἀνὴρ ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπου ἐκλείσθῃ ἢ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ νὰ ὁμιλῇ ἐλευθέρως μετ' αὐτῆς καὶ, ἂν θελήσῃ, δύνανται νὰ δεχθῇ πάλιν αὐτήν· εἰ δὲ καὶ δὲν θελήσῃ μέχρι δύο χρόνων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς καταδίκης αὐτῆς ἢ ἀποθάνῃ, τότε νὰ ἐνδυσθῇ ἢ γυνὴ μαῦρα καὶ νὰ μένῃ εἰς τὸ μοναστήριον ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτῆς. 20

§ 126. 'Εάν ἡ τοιαύτη γυνὴ πλὴν τῆς προικὸς καὶ τῶν γαμικῶν κερδῶν, (11) (τῶν ὁποίων ἡ δεσποτεία μένει εἰς τὰ παιδιά, μὴ ὄντων δὲ παιδίων, εἰς τὸν ἄνδρα, ὡς διετάχθη ἀνωτέρω), ἔχῃ καὶ ἄλλην περιουσίαν, νὰ λάβωσι καὶ ἐξ αὐτῆς δύο μερίδια τὰ παιδιά, τὸ δὲ τρίτον νὰ δοθῇ εἰς τὸ μοναστήριον. 25

(11) Γαμικὰ κέρδη λέγονται τὰ ὅσα κερδαίνει ἡ γυνὴ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς διὰ τῆς πρὸ τοῦ γάμου ἢ διὰ τὸν γάμον δωρεᾶς, ἢ διὰ προσθήκης γενομένης μετὰ τὸν γάμον εἰς τὴν δωρεάν αὐτήν, ἢ δι' ἄλλων δωρεῶν ἐπ' ὀνόματι λεγάτου ἢ κληρονομίας γενομένων πρὸς αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς. 30

- 1 2. Dacă avînd știre că alții se împărechează împotriva stăpînirii,
n-au înștiințat-o însuși sau prin altă persoană;
3. De s-au osîndit pentru vreo faptă criminalicească;
4. Dacă ori prin ce chip au vrăjmășit viața femeii sale;
5 5. Dacă au violenit cinstea curăteniei ei, dîndu-o pe mîna altor
bărbați;
6. Dacă pîrindu-o pre ea la judecătorie ca o precurvă, n-au pu-
tut-o dovedi;
7. Dacă cîzînd în dragostea altei femei, nu se va părăsi de aceasta, și
10 8. Dacă dîndu-se patimii beției, va pricinui vătămare în buna
orînduială și casnica economie.

*§ 123. Dacă despărțiții soți, împăcîndu-se, vor voi să se unească iarăși, nu se opresc și se socotește una și aceeași însoțire, ca și cînd n-ar fi fost despărțiți. Unirea des-
părțitei înso-
țiri.

15 § 124. Precurva, după ce se va dovedi prin judecată, se închide
în mănăstire; și bărbatul avînd copii cu ea dobîndește zestrea ei numai
în venit, iar neavînd copii, o ia în desăvîrșită stăpînire. Osîndirea
precurviei.

§ 125. Bărbatul are voe să meargă la mănăstirea, unde se află
femeia închisă și să vorbească slobod cu dînsa și, învîndu-se, poate
20 iarăși să o iae; iar dacă pînă la împlinirea de doi ani din ziua osîndirei
ei nu se va învoi sau de va muri el, atunce se va cerni femeia și va ră-
mîne în mănăstire toată viața ei.

§ 126. Dacă o asemine femeie, osebit de zestre și de folosurile
cîștigurilor nuntești (11), a căroră proprietă (vecinică stăpînire) rămîne
25 fiilor, iar nefiind copii, rămîn bărbatului, precum s-au hotărit mai sus *)
va mai avea și alte averi, să iae fiii și dintr-acele două părți, iar a treia
parte să se dee mănăstirii.

(11) Folosurile nuntești se numesc cele ce cîștigă femeia de la bărbat sau
prin daruri, ori mai înainte de nuntă, sau după cununie, sau prin adăugirea făcută
30 la aceste în urma nunții, sau prin alte daruri lăsate de către bărbat supt nume de
danie sau de moștenire.

1 se împărechează R: conspiră G || 3 faptă criminalicească R: crimă capitală
G || 4 vrăjmășit R: conspirat la G || 5 violenit R: conspirat G || 9 se va părăsi de
R: renunță la G || 10 beției R: beției neconținute G || 11 casnica economie R: eco-
nomie a casei G || 13 însoțire R: căsătorie G || 16—17 numai în venit R: în folosință
G || 19 învîndu-se R: dacă va vrea G || 20 iae R: primească G || 21 se va învoi R: va
vrea G | cerni R: îmbrăca în negru G || 23—24 folosurile cîștigurilor R: cîștigurile
G || 24 proprietă vecinică R: om G || 25 fiilor R: copiilor G | rămîn ad R: om G || 26
alte averi R: altă avere G | fiii R: copiii G || 28 Folosurile R: Cîștigurile G | sau ad
R: om G || 30 lăsate R: făcute ei G || 31 danie R: legat G.

*) Textul grecesc închide în paranteze rotunde cuvintele de la « a căroră...
mai sus ».

§ 127. 'Εάν ἡ μοιχαλὶς δὲν ἔχῃ παιδιά, ἀλλ' ἔχῃ γυνεὺς ἢ ἀδελφοὺς 1
ἢ ἀνεψιούς ἀπ' ἀδελφῶν (§ 933—935), οἷτινες δὲν συνήργησαν εἰς τὴν 1
μοιχείαν αὐτῆς, νὰ δοθῇ ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῆς ἐν μερίδιον εἰς αὐτοὺς,
ἐν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἐν εἰς τὸ κουτίον τοῦ ἐλέους· ἐὰν δὲ δὲν ἔχῃ μήτε 5
ἀνιόντας, μήτε ἀδελφοὺς, μήτε ἀνεψιούς, νὰ δοθῇ τὸ ἥμισυ εἰς τὸ μονα- 5
στήριον, τὸ δὲ λοιπὸν ἥμισυ εἰς τὸ κουτίον τοῦ ἐλέους.

Πότε ἡ δι- § 128. 'Εάν πλὴν τῆς μοιχείας καὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβουλῆς, 1
ζευθεῖσα δὲ- (διὰ τὰς ὁποίας ταύτας αἰτίας ἐμποδίζεται διόλου ἡ γυνὴ ἀπὸ τοῦ νὰ λάβῃ 1
ναται νὰ στε- ἄλλον ἄνδρα), διελύθη ὁ γάμος ἐξ αἰτίας αὐτῆς, δὲν συγχωρεῖται νὰ 10
φανωθῇ μετ' ὑπανδρευθῇ μέχρι πέντε χρόνων ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς 10
ἄλλου ἀνδρὸς διαζεύξεως.
καὶ πότε οὐ;

§ 129. 'Εάν διελύθη ὁ γάμος ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνδρὸς, ἐμποδίζεται ἡ 1
γυνὴ μέχρι ἐνὸς μόνον χρόνου· ἂν ὅμως εἶναι ἐγκυος, ἔχει ἄδειαν νὰ ὑπαν-
δρευθῇ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἀφ' οὗ γεννήσῃ.

Ζήμια αὐ- § 130. 'Εάν ἡ διάζευξις τοῦ γάμου ἔγινεν ἐξ αἰτίας τῆς γυναικός, 15
τῆς καὶ ἐκτὸς παρακρατεῖ ὁ ἀνὴρ πάντα, ὅσα ἐκεῖνη ἔχει ἀπ' αὐτοῦ, καὶ κερδαίνει τὴν 15
τῆς μοιχείας. προῖκα αὐτῆς κατὰ χρῆσιν, ἂν ἔχῃ παιδιά μετ' αὐτῆς, εἰ δ' οὐ, κατὰ δεσπο-
τεῖαν τελείαν.

Ζήμια τοῦ § 131. 'Εάν ἔγινεν ἡ διάζευξις ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνδρὸς, λαμβάνει ἡ 1
ἀνδρός. γυνὴ τὴν προῖκα αὐτῆς καὶ ὅσα ἄλλα ἔχει ἀπ' αὐτῆς ἐκεῖνος, καὶ κερδαίνει 20
καὶ τὴν προγαμιαίαν ἢ διὰ τὸν γάμον δωρεὰν κατὰ χρῆσιν, ἂν ἔχῃ παιδιά 20
μετ' αὐτοῦ, εἰ δ' οὐ, κατὰ δεσποτεῖαν.

§ 132. Διὰ τὰς ἐν τῷ § 122, στ' καὶ ζ' αἰτίας λαμβάνει ἔτι ἡ γυνὴ 1
καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς, ὅσον εἶναι τὸ τρίτον τῆς προ- 25
γαμιαίας ἢ διὰ γάμον δωρεᾶς, ἂν δὲν ἔχῃ παιδιά μετ' αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ ἔχει, 25
φυλάττεται δι' αὐτὰ ἡ δεσποτεία πάσης τῆς περιουσίας αὐτοῦ καὶ αὐτὴ 25
ἔχει μόνον τὴν χρῆσιν τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς καὶ τῶν ἄλλων γαμικῶν
κερδῶν, ἡ δὲ δεσποτεία καὶ τούτων ἀνήκει εἰς αὐτά.

Εἰς τίνα ἐκ § 133. 'Εάν διελύθη ὁ γάμος ἐξ αἰτίας τοῦ πατρὸς, δίδονται τὰ 30
τῶν διαζευ- παιδία εἰς τὴν μητέρα, ἂν δὲν λάβῃ ἄλλον ἄνδρα, καὶ ὑποχρεοῦται ὁ 30
θέντων συζύ- πατὴρ νὰ δώσῃ τὰ ἐξοδα διὰ τὴν πρέπουσαν διατροφὴν καὶ ἀνατροφὴν 30
γων δίδονται αὐτῶν (§ 183).
τὰ παιδία;

§ 127. Dacă precurva nu va avea copii ci va avea părinți sau frați sau nepoți de frate (§§ 933 pînă 935) care n-au fost împreună făptuitori la precurvie, să li se dea lor a treia parte din averea ei, iar celelalte două părți, una mănăstirii și alta cutiei milelor; iar neavînd nici suitori, nici frați, nici nepoți, să se dea giumătate la mănăstire și ceialaltă la cutia mililor.

§ 128. Dacă, afară de precurvie și de vrăjmășia vieții bărbatului (pentru care pricini cu totul se oprește femeii însoțirea cu alt bărbat) s-au dezlegat căsătoria din pricina ei, nu este iertat să se mărite pînă la împlinirea de cinci ani socotiți din ziua legiuitei despărțiri.

Cînd poate despărțita să se însoțească cu alt bărbat și cînd nu?

§ 129. Dacă s-au desfăcut însoțirea din pricina bărbatului, are voie femeia a se mărita după împlinirea unui an; iar fiind îngreunată, după patruzeci de zile a ușurinții sale.

§ 130. Dacă disfacerea însoțirii s-au pricinuit de cătră femeie, va opri bărbatul toate cele ce are ea de la dînsul și cîștigă venitul zestrei ei, de are copii cu dînsa; iar neavînd, o cîștigă cu proprieta desăvîrșită.

Păgubirea ei și fără de pricina precurviei.

§ 131. Dacă disfacerea însoțirii s-au pricinuit de cătră bărbat, va lua femeia zestrea și cîte alte are el de la dînsa și, avînd copii cu el, cîștigă venitul darului nuntesc; iar neavînd copii, îl cîștigă cu desăvîrșită proprieta.

Păgubirea bărbatului.

§ 132. Pentru pricinile cele însemnate în § 122 nr 6 și 7, va mai lua femeia, de nu va avea copii cu el, și din ceialaltă avere a bărbatului pe atîta cît face a treia parte din darurile nuntești; iar avînd copii, desăvîrșita proprieta a toată averea lui se păstrează pentru dinșii și femeia va lua numai venitul darurilor nuntești, a căroră desăvîrșită proprieta se cuvine copiilor.

§ 133. Dacă s-au dezlegat căsătoria din pricina tatălui, se dau copiii la muma lor, de nu va lua alt bărbat, îndatorindu-se el a da cheltuelile pentru cuviincioasa hrană și creșterea lor (§ 183).

La care din despărțiți se dau copii?

1 va avea R: are G||3 a treia ad R: om G||3—4 iar celelalte două părți ad R: om G||4 alta R: una G||5 nepoți R: nepoți de frați G| ceialaltă R: ceialaltă jumătate G||8 femeii însoțirea cu R: femeia să ia G||10 împlinirea de ad R: om G| legiuitei despărțiri R: despărțiri G||11—12 are... unui R: se oprește femeia numai pînă la un G||13 după R: are voie să se mărite după G| ușurinții R: după ce a născut G||14—15 va opri R: deține G||15—16 venitul zestre ei R: zestrea în folosință G||16 o cîștigă ad R: om G||17—18 disfacerea... lua R: despărțirea s-a făcut din pricina bărbatului, ia G||19 venitul darului nuntesc R: în folosință darurile dinaintea nunții și pentru nuntă G| îl cîștigă ad R: om G||21 însemnate ad R: om G| va... lua R: ia G||23 darurile nuntești R: darurile dinaintea nunții și pentru nuntă G||25—26 femeia... copiilor R: ea are numai folosința darurilor dinaintea nunții și a altor cîștiguri din nuntă, proprietatea însă și a acestora le aparține lor G||28 îndatorindu-se el R: și tatăl este dator G.

§ 134. "Αν ὁ γάμος διελύθη ἐξ αἰτίας τῆς μητρός, δίδονται τὰ 1
παιδιά εἰς τὸν πατέρα· ἂν ὅμως αὐτὸς μὲν εἶναι πτωχός, ἡ δὲ μήτηρ
πλουσία, δίδονται πάλιν εἰς αὐτήν, διὰ τὰ τρέφονται καὶ ἀνατρέφονται
παρ' αὐτῆς.

Λύσις γά- 5
μου ἐξ αἰτίας
ἀμφοτέρων
τῶν συζύγων,
§ 135. 'Εὰν ἀπεφασίσθῃ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου, ὅτι ὁ γάμος διελύθη
ἐξ αἰτίας ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, ἀντελλογίζονται καὶ ἀντιψηφίζονται
τὰ σφάλματα αὐτῶν καὶ οὐδὲν κερδαίνει οὔτε ζημιούται ὁ εἰς παρὰ
τοῦ ἄλλου.

χωρὶς ἀπο- 10
φάσεως τοῦ
κριτηρίου.
§ 136. 'Εὰν ἐκτὸς τῶν εἰρημένων αἰτιῶν καὶ τῆς δικαστικῆς ἀπο-
φάσεως καὶ τοῦ νομίμου διαζυγίου διαλύσωσιν οἱ συζυγοὶ τὸν γάμον
κατὰ συναίνεσιν ἰδίαν, τὰ ἐγκλεισθῶσι καὶ οἱ δύο εἰς μοναστήρια διὰ τῆς
φροντίδος τοῦ ἀρχιερέως.

Ποινὴ περὶ
τῆς τοιαύτης
διαζεύξεως.

§ 137. 'Εὰν ἔχωσι παιδιά οἱ τοιοῦτοι σύζυγοι, τὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὰ
τὰ δύο τρίτα ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς· τὸ δὲ ἓν τρίτον τὰ δοθῆναι εἰς τὸ
μοναστήριον, ὅπου ἐκλείσθῃ ἐκεῖνος. Ὡσαύτως τὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὰ τὰ 15
δύο τρίτα καὶ ἐκ τῆς περιουσίας τῆς μητρός· τὸ δὲ ἓν τρίτον τὰ δοθῆναι εἰς
τὸ μοναστήριον, ὅπου ἐκλείσθῃ ἐκείνη.

§ 138. 'Εὰν ὁ ἀνὴρ ἔχῃ παιδιά καὶ ἐξ ἄλλου γάμου, τὰ διαμοιρασ-
θῶσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ὑστέρων τὰ δύο ταῦτα τρίτα τῆς περιουσίας
αὐτοῦ ἐξ ἴσου κατὰ κεφαλὴν. Ὡσαύτως τὰ διαμοιρασθῶσι καὶ τὰ δύο 20
τρίτα τῆς περιουσίας τῆς γυναικὸς, ἂν καὶ αὐτὴ ἔχῃ παιδιά καὶ ἐξ
ἄλλου γάμου.

§ 139. 'Εὰν οἱ σύζυγοι οὔτοι ἔχωσι μόνον γονεῖς, αἵτινες δὲν συνή-
νεσαν εἰς τὴν τοιαύτην ἀσέβειαν τῆς λύσεως τοῦ γάμου, τὰ δοθῆναι ἐκ τῆς
περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς ἓν τρίτον εἰς τοὺς γονεῖς του, ἓν τρίτον εἰς τὸ μονα- 25
στήριον καὶ ἓν εἰς τὸ κουτίον τοῦ ἐλέους. Ὡσαύτως τὰ διαμοιρασθῆναι καὶ
ἡ περιουσία τῆς γυναικὸς.

§ 140. 'Εὰν δὲν ἔχωσι μήτε γονεῖς, τὰ δοθῆναι τὸ ἥμισυ τῆς περιου-
σίας αὐτῶν εἰς τὸ κουτίον τοῦ ἐλέους, τὸ δὲ ἥμισυ, τοῦ μὲν ἀνδρὸς
εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπου ἐκλείσθῃ αὐτός, τῆς δὲ γυναικὸς, ὅπου 30
ἐκλείσθῃ αὐτή.

§ 141. 'Εὰν πρὸ τοῦ τὰ βαλθῶσιν εἰς μοναστήρια θελήσωσιν εἰρη-
νεύσαντες τὰ συζήσωσι πάλιν, συγχωροῦνται τὰ κάμωσι τοῦτο καὶ τὰ ἔχωσιν
ἀπαραιμώτους τὰς περιουσίας αὐτῶν. "Αν δὲν θελήσῃ τὸ ἓν μέρος,
ὑπόκειται μόνον αὐτὸ εἰς τὰς εἰρημένους παιδεῖας.

1 § 134. Disfăcîndu-se însoțirea din pricina mamei, se dau copii la
tată; iar fiind el sărac, și mama bogată, se dau iarăși la dînsa spre hrană
și creștere.

5 § 135. Dacă s-au hotărit de cătră judecătorie, că însoțirea s-au
dezlegat din pricina amîndurora, se socotesc greșalele lor deopotrivă,
pentru care nici cîștigă, nici păgubește vreo parte.

10 § 136. Dacă fără pomenitele pricini și fără judecătorească hotărîre
și fără de carte de dispărțenie, se vor desface între ei cu învoială,
atunci să se închidă amîndoi la mănăstire supt purtarea de grijă
a arhiereului.

§ 137. Dacă, acest felu de însoțiți vor avea copii, să se dee lor
două treimi din averea tatălui, iar o treime mănăstirii, unde s-au închis
el; așijderea să se dee copiilor două treimi și din averea mamei, iar a
treia parte mănăstirii, unde s-au închis ea.

15 § 138. Avînd bărbatul copii și din altă însoțire, să se împartă între
ei și între cei din urmă cele doaă treimi a averii lui deopotrivă pe capete,
asemine urmîndu-se și pentru averea femeii carea va avea copii și cu
alt bărbat.

20 § 139. De vor avea însoțiții numai părinți, care n-au fost uniți la
această nelegiuită dezlegare a însoțirii, să se dee din averea bărbatului
o a treia parte părinților lui, o a treia parte mănăstirii și o a treia parte
cutiei mililor. Asemine să se împartă și averea femeii.

25 § 140. Dacă nu vor avea nici părinți, să se dee giurămate din
averea lor cutiei mililor, iar din ceialaltă giurămate, partea bărbatului
să se dee mănăstirii, unde s-au închis el, și cealaltă parte a femeii să se
dee mănăstirii, unde s-au închis ea.

30 § 141. Dacă mai înainte de a se închide la mănăstire s-ar învoi
între dinșii, ca să trăiască iarăși împreună, este ertat și se păstrează
nejignite averile lor; iar la întîmplare, cînd numai una din părți
n-ar voi a se împăca, numai aceea parte rămîne supusă globirilor mai
sus pomenite.

2—3 spre... creștere R: pentru ca să fie hrăniți și crescuți de cătră dînsa
G || 4 însoțirea R: căsătoria G || 5 se socotesc R: se compensează și se socotesc G || 6
vreo parte R: unul de la altul G || 8 de carte de R: legiuita G | se vor... învoială
R: soții au desfăcut căsătoria cu consimțămîntul propriu G || 9 mănăstire R:
mănăstiri G || 11 vor avea R: au G || 15 însoțire R: căsătorie G || 17—18 urmîn-
du-se... bărbat R: să se împartă și cele două treimi ale averii femeii, dacă și dînsa
are copii și din altă căsătorie G || 19 vor avea însoțiții R: au acești însoțiți G || 19—20
n-au... însoțirii R: n-au consimțit la o păcătuire ca aceasta a dezlegării căsăto-
riei G || 23 vor avea R: au G || 25 să se dee mănăstirii, ad R: om G || 28—29 este...
nejignite R: sînt îngăduiți să facă aceasta și să aibă nemicșorate G || 29—31 iar...
mai sus R: Dacă o parte nu a vrut este supusă numai aceea la pedepsele G.

Dezlegarea
căsătoriei din
pricina îmbi-
lor însoțiți
fără hotă-
rirea judecă-
ții. Pedepsă
pentru acel
feliu de des-
părțire.

Μνηστείας
λύσεις χωρίς
ζημίας·

§ 142. Ἡ μνηστεία λύεται ἀζημίως, ἂν τὸ ἐν ἧ καὶ τὰ δύο μέρη 1
ἐκλέξωσι τὴν μοναδικὴν ζωὴν ἢ ἂν ἀπέθανε τὸ ἐν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον
δὲν εἶχε δώσει αἰτίαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἐκτελεσθῇ ὁ γάμος.

Γάμου.

§ 143. Ὁ γάμος λύεται χωρίς ζημίας·

α') Ἄν ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ δὲν δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ γαμικὸν χρέος 5
μέχρι τριετίας ἀριθμουμένης ἀπὸ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν συνέβη εἰς αὐτὸν ἢ
εἰς αὐτὴν ἡ ἀδυναμία αὐτῆ·

β') Ἄν καὶ τὰ δύο μέρη ἐκλέξωσιν ἐκ συμφώνου τὴν μοναδικὴν 10
ζωήν· ἂν δὲ ἐκλέξῃ αὐτὴν τὸ ἐν μόνον μέρος, χρεωστεῖ νὰ ἀφήσῃ εἰς τὸ
ἄλλο, ὅσον ἐκεῖνο ἐδύνατο νὰ λάβῃ κατὰ τοὺς νόμους, ἂν αὐτὸ ἀπέθνησκεν
ἐν τῇ συζυγίᾳ·

γ') Ἄν αἰχμαλωτισθῇ ἢ λείψῃ κατ' ἄλλον τρόπον τὸ ἐν πρόσωπον
καὶ δὲν ἀκουσθῇ μέχρι πέντε χρόνων, ἂν ζῇ ἢ ὄχι·

δ') Ἄν περιπέσῃ εἰς μανίαν ὁ ἀνὴρ καὶ δὲν ἔλθῃ εἰς τὰς φρένας τοῦ 15
μέχρι πέντε χρόνων· καὶ ἡ γυνὴ ὁμοίως, ἂν περιπέσῃ εἰς τοιοῦτον πάθος
(ὄχι ὅμως ἐξ ἐπιβουλῆς ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας τοῦ ἀνδρός), καὶ δὲν ἔλθῃ
εἰς τὸν νοῦν τῆς μέχρι τριῶν χρόνων· ἂν ὅμως συνέβῃ τὸ πάθος τοῦτο εἰς
τὸ ἐν ἢ εἰς τὸ ἄλλο μέρος κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τοῦ γάμου, διαλύεται
εὐθὺς ὁ γάμος·

ε') Ἄν ὁ ἀνὴρ δὲν εὕρῃ παρθένον ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη ὡς 20
παρθένον, καὶ φανερώσῃ αὐτὸ εὐθὺς καὶ δὲν γνωρίσῃ πλεόν αὐτήν· (§ 111)·

στ') Ἄν εὕρῃ τὴν γυναῖκα ἔγκυον ἐκ ξένων σπερμάτων, μὴ ἔχων
προλαβοῦσαν εἶδῃσιν περὶ τούτου. (§ § 111 καὶ 210).

Πένθους
χρόνος·
α') Τίνες
πενθοῦνται;

§ 144. Ἡ γυνὴ τοῦ ἀξίου πένθους ἀνδρὸς χρεωστεῖ νὰ φυλάξῃ 25
τὸν τοῦ πένθους χρόνον διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς σποράς καὶ διὰ τὴν τιμὴν
τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρὸς αὐτῆς. Ὡσαύτως πρέπει νὰ φυλάξῃ αὐτὸν καὶ
ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν τιμὴν τῆς ἀποθανούσης ἀξίας πένθους γυναικὸς αὐτοῦ.

§ 145. Ἡ γυνὴ τοῦ μὴ ἀξίου πένθους ἀνδρός, ἂν τύχῃ νὰ εἶναι 3
ἔγκυος, ἔχει ἄδειαν νὰ ὑπανδρευθῇ μετὰ σαράντα ἡμέρας, ἀριθμουμένης
ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς γέννας τῆς, καὶ ἂν δὲν πληρωθῇ ὁ πένθιμος χρόνος.

β') Τίνες
οὐ;

§ 146. Μὴ ἄξιοι πένθους εἶναι·

α') Οἱ αὐτόμολοι·

β') Οἱ προδόται καὶ ἐπιβουλοὶ τῆς ἐξουσίας ἢ τῆς πατρίδος·

1 § 142. Logodna atunci se dezleagă cu nepăgubire, cind o parte sau și amîndouă vor alege viața monahicească sau dacă unul din logodiți au murit, fără a fi dat mai înainte pricină pentru nesăvîrșirea însoțirii.

Dezlegarea logodnei fără păgubire.

§ 143. Însoțirea se dezleagă cu nepăgubire:

A. Însoțirii.

5 1. Dacă bărbatul sau femeia nu va putea implini căsătoreasca datorie pînă la trei ani, socotindu-se din ziua întîmplatei la dînsul sau la dînsa neputință;

2. Dacă îmbe părțile vor face cu unită voință alegerea vieții monahicești, iar făcîndu-o numai una, datoare este a lăsa ceialaltei pe atîta, pe cît partea aceea ar fi putut lua după legi, cînd astalaltă ar fi murit în însoțire (§§ 957—961);

3. Dacă se va robi sau prin alt chip va lipsi unul dintre însoțiți și nu se va auzi, de trăiește sau nu, pînă la împlinirea de cinci ani;

15 4. Dacă bărbatul va cădea în desăvîrșită nebulie și nu va veni în simțirile sale pînă la al cincilea an, iar femeia pînă la al treilea an, de nu va fi însă aceasta pricinuită din vreo tainică vrăjmășie sau din altă pricină a bărbatului. Iar întîmplîndu-se patima aceasta uneia sau altuia persoane intru aceeași zi a însoțirii, se dezleagă îndată cununia;

5. Dacă bărbatul nu va afla fecioară pe aceea, ce au primit-o ca pe o fecioară și va vădi îndată aceasta, fără să o mai cunoască (§ 111);

20 6. Dacă va găsi pe femeie îngreunată din sămînță străină, neavînd știință de mai înainte pentru aceasta (§§ 111 și 210).

§ 144. Femeia bărbatului celui vrednic de jelire este datoare să păzească anul jelirii, pentru neamestecarea seminței și pentru cîntea mortului ei bărbat. Așijdere se cuvine ca și bărbatul să păzească anul jelirii pentru cîntea femeii sale cei vrednice de aceasta.

Anul jelirii.
a) care sînt vrednici de jelire?

§ 145. Femeia bărbatului celui nevrednic de jelire, de se va întîmpla a fi îngreunată, are voe să se mărite după patruzeci de zile a ușurinții sale, de nu se va și implini anul jelirii.

30 § 146. Bărbații nevrednici de jelire sînt:

Care nîsînt vrednici de jelire?

1. Cei ce au fugit la vrăjmași;

2. Vînzătorii și prigonitorii stăpînirii și a patriei;

3 fără... înaintea R: care n-a dat G | însoțirii R: căsătoriei G || 4 Însoțirea R: Căsătoria G || 6 ziua întîmplatei R: timpul, în care s-a întîmplat G || 7 după dînsa ad acea G || 15 al cincilea an R: cinci ani G || 15—17 iar... bărbatului R: și femeia așijderea, dacă a căzut într-o patimă ca aceea (dar nu dintr-o vrăjmășie sau din vreo altă pricină a bărbatului), și nu și-a venit în minte pînă la trei ani G || 19 va afla R: a aflat G || 21 va găsi R: a găsit G || 29 ușurinții R: nașterii G || 30 Bărbații ad R: om G || 32 Vînzătorii și prigonitorii R: Trădătorii și conspiratorii G | și R: sau G.

γ') Οἱ αὐτοφόνου, ἂν ἦσαν εἰς τὰς φρένας των·
δ') Οἱ εἰς ἄλλα κεφαλικά ἐγκλήματα περιπέσοντες.

1

Ζημία καὶ
ἀτιμία τῆς γυ-
ναικὸς τῆς
ὕπανδρου μέ-
νης πρὸ τῆς
ἐκπληρώσεως
τοῦ χρόνου
τοῦ πένθους.

§ 147. Ἐὰν ἡ γυνὴ τοῦ ἀξίου πένθους ἀνδρὸς ὕπανδρου θῇ πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ χρόνου τοῦ πένθους, ὅχι μόνον στερεῖται πάντα τὰ γαμικὰ κέρδη καὶ αὐτὰ τὰ διὰ διαθήκης εἰς αὐτὴν ἀφειμένα παρὰ τοῦ ἀπο- 5
θανόντος ἀνδρὸς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ μετ' ἄλλας παιδείας παιδεύεται καὶ αὐτὴ καὶ ὅστις λαμβάνει αὐτὴν καὶ λογίζονται ἄτιμοι καὶ οἱ δύο.

§ 148. Ζημιούται τὰ γαμικὰ κέρδη ἡ χήρα, καὶ ἂν γεννήσῃ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρὸς καὶ φανῇ ἀναμφιβόλως, ὅτι τὸ παιδίον εἶναι ἐκ πορνείας. (§ 181, 13).

10

Τρόπος τῆς
ἀποφυγῆς αὐ-
τῶν.

§ 149. Ἡ χήρα, ἥτις ἔχουσα παιδιά θέλει νὰ ὕπανδρουθῇ πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ χρόνου τοῦ πένθους, δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἀποφύγῃ τὰς διωρισμένας ὑπὸ τῶν νόμων παιδείας καὶ τὴν ἀτιμίαν, εἰ μὴ ἂν λάβῃ τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς ἐξουσίας καὶ ἂν ἀφήσῃ εἰς τὰ παιδιά τὸ ἥμισυ πάσης τῆς περιουσίας αὐτῆς μετὰ πάντων τῶν γαμικῶν κερδῶν, 15
κατὰ δεσποτείαν τελείαν.

16

Τί κερδαί-
νει ἐκ τῆς πε-
ριουσίας τοῦ
ἀνδρὸς ἡ με-
τὰ τὸν χρόνον
τοῦ πένθους
ὕπανδρου θεί-
σα ἄτεκνος
χήρα;

§ 150. Ἡ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρόνου τοῦ πένθους ὕπανδρουθεῖσα ἄτεκνος χήρα κερδαίνει πάντα τὰ γαμικὰ κέρδη κατὰ δεσποτείαν τελείαν, ὁμοῦ καὶ τὰ διὰ διαθήκης ἀφειμένα εἰς αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀποθα-
νόντος ἀνδρὸς τῆς, ἂν ἐκεῖνος δὲν διώρισεν ἄλλο τι εἰς τὴν διαθήκην του δι' αὐτὰ τὰ ἀφεθέντα εἰς αὐτὴν λόγῳ κληρονομίας ἢ λεγάτου.

20

Τί κερδαί-
νει, ἂν ἔχῃ
παιδιά;

§ 151. Ἐὰν ἡ χήρα ἔχουσα παιδιά ἀνήλικα ὕπανδρουθῇ μετὰ τὸν χρόνον τοῦ πένθους, ἀπολαμβάνει μόνον τὴν χρῆσιν τῶν γαμικῶν κερδῶν καὶ τῶν διὰ διαθήκης ἀφεθέντων εἰς αὐτὴν, ἕως νὰ φθάσωσιν ἐκεῖνα εἰς ἡλικίαν τελείαν· τὰ δὲ θεώρητρα (12) μένουσιν εἰς αὐτὴν κατὰ δεσποτείαν.

(12) Θεώρητρα λέγονται τὰ δῶρα, τὰ ὅποια δίδονται παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὴν νύμφην διὰ τὴν τιμὴν τῆς παρθενίας τὴν δευτέραν μετὰ τὸν γάμον ἡμέραν καὶ τὰ ὅποια δὲν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν ἄνδρα, ἂν ἡ γυνὴ ἀποθάνῃ ἄτεκνος πρὸ τούτου, οὔτε εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, ἀλλὰ μένουσιν εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῆς.

25

§ 152. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἀνὴρ, ἂν ἔχων παιδιά ἐκ τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς αὐτοῦ λάβῃ ἄλλην γυναῖκα μετὰ τὸν χρόνον τοῦ πένθους, ἀπολαμβάνει τὴν χρῆσιν τῶν πραγμάτων, ὅσα ἐκέρδησεν ἐκ τῆς περιουσίας ἐκείνης διὰ δωρεῶν ἢ διὰ διαθήκης, ἕως νὰ ἔλθωσι τὰ παιδιά εἰς ἡλικίαν τελείαν· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχῃ παιδιά, μένουσιν εἰς αὐτὸν κατὰ δεσποτείαν.

30

3. Ucigașii de sineși, fiind într-o întregime a minții sale;

4. Cei căzuți într-alte fapte criminalicești de moarte.

§ 147. Dacă se va mărita femeia bărbatului celui vrednic de jelier mai înainte de împlinirea anului jelierii, nu numai că se lipsește de toate ciștigurile nuntești, cum și de cele lăsate ei prin testament de către bărbat, dar și cu alte pedepse se pedepsește ea și acela ce o va lua, amândoi socotindu-se necinstiți.

Paguba și necinstea femeilor ce se mărită mai înainte de împlinirea anului jelierii.

§ 148. Se păgubește văduva de ciștigurile nuntești, dacă va naște după împlinirea de zece luni de la moartea bărbatului; căci fără îndoială se dovedește, că pruncul este din curvie (§ 181 shol. 13).

§ 149. Văduva ce avind copii, va voi a se mărita mai înainte de împlinirea anului jelierii, nu va putea scăpa prin alt chip de necinste și de cele mai sus orinduite de legi, ci numai de va lua slobozenia stăpînirii și de va lăsa fiilor în desăvîrșită proprieta giumatate din toată averea sa cu toate ciștigurile nuntești.

Chipul scăpării de aceste pedepse.

§ 150. Văduva care, neavind copii, se va mărita după împlinirea anului jelierii, dobîndește de la bărbatul dintii într-o desăvîrșită proprietate toate ciștigurile nuntești, cum și cele prin testament lăsate ei de către mortul bărbat, afară numai dacă el au hotărît prin testamentul său altă ceva pentru acele lăsate ei cu cuvînt de moștenire sau de danie.

Ce ciștigă din averea bărbatului văduva care neavînd copii, se mărită după anul jelierii.

§ 151. Dacă văduva, avînd copii nevrîsnici, se va mărita după anul jelierii, dobîndește numai venitul de pe ciștigurile nuntești și de pe cele prin testament lăsate ei, pînă vor ajunge fiii în legiuita vrîstă, iar teoriurile (§ 1683) rămîn într-o desăvîrșită proprietatea ei.

Ce ciștigă văduva, de va avea fii?

§ 152. Asemine și bărbatul ce, avînd copii de la săvîrșita sa soție, se va însura după anul jelierii, dobîndește întrebuintarea venitului de pe cele ciștigate din averea ei prin daruri sau prin testament, pînă ce vor veni copiii într-o legiuita vrîstă; iar neavînd copii, îi rămîn acele lucruri cu desăvîrșită proprieta.

6 bărbat R: bărbatul ei mort G|| 8 dacă R: și dacă G|| 11 va voi R: voiește G|| 13 de cele R: de pedepsele G|| 14 fiilor R: copiilor G|| 16 și 22 se va mărita R: s-a măritat G|| 17 dobîndește... dintii R: ciștigă G|| 19 mortul R: mortul ei G|| afară... el a R: dacă el nu a G|| 21 danie R: legat G|| 23 dobîndește... venitul R: ia numai folosința G|| 25 (§ 1683) R: notă 12: Teoritre se spun darurile care se dau de către bărbat miresei pentru cinstea fecioriei a doua zi după nuntă și care nu se întorc înapoi la bărbat, dacă femeia a murit fără copii înaintea lui, nici la moștenitorii lui, ci rămîn moștenitorilor ei G|| 27 se va însura R: a luat altă femeie G|| 27-28 dobîndește... ciștigate R: ia folosința lucrurilor citele-a ciștigat G|| 29 vor veni R: au venit G|| legiuita R: deplina G|| 29-30 acele... desăvîrșită R: în G.

Διάλυσιν
γάμου ἀζημί-
ως, ὅταν εἰς
ἐκ τῶν μὴ χρι-
στιανῶν συζύ-
γων ἔλθῃ εἰς
τὴν χριστια-
νικὴν πίστιν.

Γάμος με-
ταξὺ ἀνθρώ-
πων ἐλευθέ-
ρων καὶ σκλά-
βων,

ἂν γένῃ ἐν
ἀγνοίᾳ.

ἂν ἐν γνώ-
σει,

ἂν μὲ τὴν
εἰδῇσιν τοῦ
δεσπότης τῆς
σκλάβας ἢ τοῦ
σκλάβου.

Παιδεία τοῦ
ἐν γνῶσει στε-
φανώσαντος
ιερέως.

§ 153. Ἐὰν ἔλθῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν εἰς ἐκ τῶν μὴ χρι-
στιανῶν συζύγων, διαλύεται ἀζημίως ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἄλλου
συζύγου γάμος.

§ 154. Μεταξὺ ἀνθρώπων ἐλευθέρων καὶ σκλάβων δὲν συνί-
σταται γάμος.

§ 155. Ἐὰν ἐλεύθερος ἐστεφανώθῃ ἐν ἀγνοίᾳ σκλάβαν, νὰ μὴ δια-
λυθῇ ὁ γάμος, ἂν αὐτὸς θελήσῃ καὶ δυνηθῇ νὰ πληρώσῃ τὴν τιμὴν αὐτῆς
εἰς τὸν μετὰ ταῦτα ἀποδειχθέντα δεσπότην αὐτῆς, ἐντὸς τριάκοντα χρόνων,
ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ καθ' ὃν ἔλειψεν ἡ σκλάβα ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν
ἐκείνου. Ὡσαύτως καὶ ἂν ἐλευθέρα ἐστεφανώθῃ σκλάβον ἐν ἀγνοίᾳ.

§ 156. Ὁ δεσπότης τοῦ τοιοῦτου σκλάβου ἢ τῆς τοιαύτης σκλάβας
δὲν συγχωρεῖται νὰ ἀπαιτήσῃ τί ποτε διὰ τὴν δοῦλευσιν αὐτῶν, τὴν ὁποίαν
ἐστερήθη.

§ 157. Ἐὰν ἐλεύθερος ἐστεφανώθῃ ἐν γνῶσει σκλάβαν, ὅχι μόνον νὰ
διαψευχθῇ, ἀλλὰ νὰ δώσῃ καὶ πρὸς τιμὴν τὴν τιμὴν αὐτῆς εἰς τὸ κουτίον τοῦ
ἐλέους· ἡ δὲ σκλάβα νὰ μένῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσπότης της, ἂν αὐτὸς
δὲν θελήσῃ ἢ νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτὴν ἢ νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν της παρὰ τοῦ
ἐλευθέρου αὐτῆς ἀνδρός, διὰ νὰ μὴ διαλυθῇ ὁ γάμος. Ὡσαύτως καὶ ἂν
ἐλευθέρα ἐστεφανώθῃ ἐν γνῶσει σκλάβον.

§ 158. Ἐὰν ὁ δεσπότης ἄφῃσιν τὸν σκλάβον του νὰ στεφανωθῇ γυναῖκα
ἐλευθέραν, ἢ τὴν σκλάβαν του νὰ στεφανωθῇ ἄνδρα ἐλευθέρον, ἢ ἀπο-
δειχθῇ, ὅτι συνήνεσεν ἢ συνήργησεν εἰς τοῦτο καθ' οἷον δὴ ποτε τρόπον ἢ
ὅτι ἔχων εἰδῇσιν ἐσιώπησεν πανούργως, ὅχι μόνον νὰ στερεῖται τὴν σκλάβαν
ἢ τὸν σκλάβον του, οὔτινες νὰ μένωσιν ἐλεύθεροι καὶ ἀδιάδεκτοι, ἀλλὰ
καὶ νὰ ἐλέγχεται πρὸς παράδειγμα.

§ 159. Ἐὰν ἱερεὺς ἐτόλμησεν ἐν γνῶσει νὰ στεφανώσῃ ἐλευθέρον
μὲ σκλάβαν, ἢ ἐλευθέραν μὲ σκλάβον, νὰ δώσῃ τὴν τιμὴν τῆς σκλάβας ἢ τοῦ
σκλάβου εἰς τὸν δεσπότην αὐτῷ ἢ αὐτῆς· ἂν ὅμως ἐστεφάνωσε μὲ τὴν εἰδῇσιν
τοῦ δεσπότης, νὰ μὴ δώσῃ τίποτε εἰς αὐτόν· ὁ δὲ σκλάβος ἢ ἡ σκλάβα νὰ
μένωσιν ἐλεύθεροι καὶ ὁ γάμος αὐτῶν ἀδιάλυτος.

1 § 153. Dacă unul din însoțiii; ce nu vor fi creștini, va veni în
botezul pravoslaviei, se dezleagă însoțirea fără păgubirea amîn-
duror părților.

Dezlegarea
însoțirii fără
păgubire.

5 § 154. Între oameni slobozi și robi nu se poate alcătui înso-
țire legiuită.

Însoțirea
între oamenii
slobozi și
robi.

§ 155. Dacă prin neștiință s-au cununat un om slobod cu o
roabă, să nu se dezlege însoțirea, dacă va voi și dacă va fi el în
stare ca să plătească prețul roabei stăpînului ei, în curgere de trei-
zeci ani socotiți din ziua în care a lipsit ea din puterea stăpînului.
10 Asămînea se va urma și dacă prin neștiință se va cununa o femeie slo-
bodă cu un rob.

De se face
prin neștiin-
ță?

§ 156. Stăpînul unui asămînea rob sau roabă nu are voie a cere des-
păgubirea sa pentru slujba lor de carea s-au lipsit.

15 § 157. Dacă un om slobod prin știință s-au cununat cu o roabă,
nu numai să se despartă, ci să dea și globire la cutia mililor prețul cit
ar face roaba, care va rămîne supt puterea stăpînului său, dacă acesta
nu va voi a o slobozi sau a primi prețul ei de la bărbatul cel slobod,
pentru ca să nu se dezlege însoțirea. Tot asămînea se va urma și pentru
femeia slobodă care, în știință, s-ar cununa cu un rob.

De se face
prin știin-
ță *).

20 § 158. Dacă stăpînul au lăsat pe robul său să se cunune cu o femeie
slobodă sau pe roaba sa cu bărbat slobod, sau se va dovedi că au fost
cu voința lui, ori au împreună făptuit întru aceasta prin orice chip, sau,
avînd știre, au tăcut din viclenie, atunce nu numai să se păgubască
de roabă sau de rob (rămăind slobozi și nedespărțiți), ci încă să se și
25 dojănească spre pildă.

De se face
prin știrea
stăpînului
roabei sau a
robului?

§ 159. Dacă un preot au cutezat prin știință să cunune pe un om
slobod cu o roabă sau o femeie slobodă cu un rob, să plătească stăpînului
prețul roabei sau a robului; iar de au cununat cu știrea stăpînului, nu este
îndatorit a plăti nimic și robul acela sau roaba să rămîie slobozi și
30 cununia lor nedelegată.

Globirea
preotului ce
au cununat
prin știință:

1—2 va veni... pravoslaviei R: a venit la credința creștină G|| § 153 nota:
după păgubire ad cînd unul dintre soții necreștini a venit la credința creștină
G|| 4—5 alcătui... legiuită R: încheia căsătorie G|| 8 roabei R: ei G| după
stăpînului ei ad care s-a dovedit după aceea G|| 9 socotiți din ziua R: din timpul
G|| 10 se va urma ad R: om G| se va cununa R: s-a cununat G|| 12—13 nu...
sa R: nu este iertat să ceară nimic G|| 16 va rămîne R: să rămînă G|| 17 cel R:
ei cel G|| 18 însoțirea R: căsătoria G| se va urma pentru R: și dacă G|| 19 care om
G| s-ar cununa R: s-a cununat G|| 23 atunce om G|| 29 a R: a-i G.

* Notă Greșit în original, neștiință.

Δίκαια τῶν
ἐκ τῶν τοιοῦ-
των γάμων
γεννωμένων
παιδίων.

§ 160. Τὰ παιδιά, τὰ ὅποια γεννῶνται ἐκ γάμων τοιούτων, μένουσι πάντοτε ἐλεύθερα, εἴτε ὁ πατήρ αὐτῶν εἶναι ἐλεύθερος, εἴτε ἡ μήτηρ ἐλεύθερά· καὶ εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου ἢ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἔγινεν ὁ τοιοῦτος γάμος, διότι ἡ ἐλευθερία προτιμᾶται καὶ τὸ φιλάνθρωπον ὑπερνικᾷ πάντοτε ἐν τοῖς τοιούτοις κατὰ τε τὸν θεῖον νόμον καὶ τὸν φυσικόν.

Ἐξαιρέσεις
περὶ τῶν ἐρ-
χομένων ἀπὸ
τόπων ξένων.

§ 161. Οἱ ἀπὸ τόπων ξένων ἐλθόντες σκλάβοι, οἵτινες κατὰ τὴν ἀρχαίαν τοπικὴν συνήθειαν ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον, ἐὰν στεφανωθῶσι μετὰ προσώπων ἐλευθέρων, μένουσι καὶ αὐτοὶ ἐλεύθεροι καὶ ὁ γάμος αὐτῶν ἀδιάλυτος, εἴτε ἐν γνώσει τῶν ἐλευθέρων προσώπων ἔγινεν, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ· μήτε νὰ τολμήσῃ τις νὰ ἐνοχλήσῃ αὐτοὺς περὶ τούτου.

Τρόπος τοῦ
γάμου τῶν
σκλάβων.

§ 162. Ὁ γάμος τῶν σκλάβων δὲν συγχωρεῖται νὰ γένη χωρὶς τῆς συναινέσεως καὶ ἀδείας τῶν δεσποτῶν αὐτῶν.

§ 163. Οἱ ἱερεῖς νὰ μὴ τολμήσουν νὰ στεφανώσουν σκλάβους, ἂν ὁμοῦ μὲ τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τῶν πρωτοπαπάδων δὲν λάβωσι καὶ τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ δεσπότου αὐτῶν, διαλαμβάνουσαν ῥητῶς, ὅτι ὁ δεῖνα σκλάβος καὶ ἡ δεῖνα σκλάβα εἶναι ἴδιοι αὐτοῦ καὶ θέλει νὰ στεφανωθῶσι μὲ τὴν θέλησιν καὶ ἄδειάν του.

§ 164. Ἐὰν ὁ σκλάβος εἶναι ἄλλου δεσπότου, ἡ δὲ σκλάβα ἄλλου, νὰ λάβωσιν οἱ ἱερεῖς καὶ παρὰ τῶν δύο τοιαύτας ἐγγράφους ἀδείας, τὰς ὁποίας νὰ δώσωσιν ἔπειτα εἰς τοὺς πρωτοπαπάδες τῶν, διὰ νὰ καταγράψωσιν αὐτάς ἐκεῖνοι εἰς τοὺς κώδικάς των· αὐτοὶ δὲ νὰ κρατήσωσι τὰς ἐγγράφους ἀδείας ἐκείνων, διὰ νὰ δικαιολογηθῶσι μὲ αὐτάς, ἂν τύχῃ μετὰ ταῦτα κρισιολογία περὶ τῶν σκλάβων τούτων μεταξὺ τῶν δεσποτῶν αὐτῶν.

§ 165. Ἐὰν τις ἱερεὺς ἐν γνώσει ἐστεφάνωσε σκλάβον ξένον μὲ ξένην σκλάβαν δι' ἀδείας τοῦ ἐνὸς μόνον δεσπότου, ὁ μὲν δεσπότης αὐτὸς στερεῖται τὸν σκλάβον ἢ τὴν σκλάβαν του κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ § 168· ὁ δὲ ἱερεὺς νὰ δώσῃ πρόστιμον εἰς τὸ κουτίον τοῦ ἐλέους τὴν τιμὴν (§ 174) τοῦ σκλάβου ἢ τῆς σκλάβας τοῦ μὴ ἐρωτηθέντος δεσπότου.

§ 166. Ἐὰν ἐστεφάνωσε χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ ἀδείας καὶ τῶν δύο δεσποτῶν, αὐτὸς μὲν νὰ δώσῃ ὁμοίως πρόστιμον εἰς τὸ κουτίον τοῦ ἐλέους τὰς τιμὰς καὶ τῶν δύο σκλάβων, οἱ δὲ δεσποταὶ αὐτῶν νὰ συμβιβασθῶσι κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν §§ 170 καὶ 175.

1 § 160. Copiii născuți dintr-o asemenea însoțire pururea rămîn
slobozi, sau că ar fi tatăl lor slobod sau mama lor slobodă; sau în știința
sau în neștiința stăpînului, ori a tatălui lor sau a mamei lor s-ar fi făcut
însoțirea; pentru că de-a pururea slobozenia este covîrșitoare și iubirea
5 de oameni biruește intru asemenea întimplare, atît după legea bisericească,
cît și după cea firească.

§ 161. Robii veniți din locuri străine, carii după vechiul obicei
pămîntesc se cuvin stăpînirii, cununîndu-se cu persoane slobode, ori prin
știința acestora sau prin neștiință, să fie și ei slobozi și însoțirea lor
10 nedelegată, neîndrăznind cineva a-i supăra intru aceasta.

§ 162. Însoțirea robilor nu este ertată a se face fără de primirea
și slobozirea stăpînilor lor.

§ 163. Preoții să nu cuteză a cununa robi fără peciul de cununie
de la protoprezviteri și în scris adeverință de voia stăpînilor, cuprinză-
15 toare anume că cutare rob și roabă sînt drepti ai lui și voește a-i însoți
cu a sa bună primire.

§ 164. Dacă robul și roaba sînt a doi deosebiți stăpîni, să iae
preoții de la amindoi asemenea adeverințe, pe care să le treacă în metricile
lor; iar preoții să le păstreze spre îndreptarea de se va naște vreo pricină
20 de judecată între stăpînii acestor robi.

§ 165. Dacă vreun preot prin știință au cununat un rob cu o roabă
a doi stăpîni deosebiți, cu voia numai a unui stăpîn, acesta se va lipsi de
rob sau de roaba lui după hotărîrea § 168; iar preotul să dea globirea la
cutiia mileilor prețul (§ 174), cît face robul sau roaba stăpînului, ce nu
25 s-au întreat.

§ 166. Dacă au cununat fără știrea și voia aminduror stăpînilor,
să dea preotul asemenea globire la cutiia milelor, prețul aminduror robilor,
iar stăpînii cununaților să se invoiască, după hotărîrea §§ 170 pînă
la 175.

1 dintr-o... însoțire R: din căsătorii ca acestea G|| 2 ar fi R: este G|| 3—4
s-ar fi făcut însoțirea R: s-a făcut acea căsătorie G|| 4 este covîrșitoare R: are
precădere G|| 5 întimplare R: întimplări G| bisericească R: divină G|| § 161
notă Osebirea R: Excepția G|| 8 se cuvin stăpînirii R: aparțin tronului domnesc
G|| 9 acestora R: acelor persoane libere G| să fie R: rămîn G|| 11—12 primirea și
slobozirea R: consimțămîntul și voia G|| 13—14 fără... stăpînilor R: dacă deo-
dată cu învoirea în scris a protopopilor nu iau și învoirea în scris a stăpînului
lor G|| 15 anume R: expres G|| 16 a sa bună primire R: cu voința și învoirea
sa G|| 17 robul... stăpîni R: robul este al unui stăpîn, iar roaba a altuia G|| 18
adeverințe R: invoi în scris G|| 18—19 să le... lor R: să le dea protopopilor lor,
pentru ca aceia să le treacă în condicele lor G|| 19 *după* păstreze *ad* învoirile în scris
ale acelor R: *om* R| îndreptarea R: a se justifica cu ele G| se va naște R: s-a
întimplat după aceea G|| 20 între... robi R: pentru acești robi între stăpînii
acelora G|| 21—22 cu o roabă... deosebiți R: străin cu o roabă străină G|| 22
acesta se va lipsi R: stăpînul acela se lipsește G|| 28 cununaților R: acelor
G|| 28—29 pînă la R: și G.

Driturileco-
piilor celor
născuți din
asemine inso-
țiri.

Osebirea
pentru cei ve-
niți din lo-
curi străine.

Chipul în-
soțirii robi-
lor.

§ 167. Ἐάν τις πρωτοπαπαῶς ἐν γνώσει ἔδοσεν ἄδειαν εἰς τινα ἱερέα
 νὰ στεφανώσῃ ξένον σκλάβον μὲ σκλάβαν ξένην, χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ
 ἀδείας τοῦ ἐνὸς ἢ καὶ τῶν δύο δεσποτῶν, νὰ πληρώσῃ αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ἱερέως
 τὸ ἀνωτέρω ἀποφασισθὲν πρόστιμον.

§ 168. Ὁ δεσπότης, ὅστις ἐστεφάνωσε τὸν σκλάβον τοῦ μὲ σκλάβαν
 ξένην, χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ θελήσεως τοῦ δεσπότου αὐτῆς, νὰ στερηθῇ
 τὸν σκλάβον τοῦ. Ὡσαύτως νὰ στερηθῇ καὶ τὴν σκλάβαν τοῦ, ἂν ἐστεφά-
 νωσεν αὐτὴν τοιοῦτοτρόπως μὲ σκλάβον ξένον καὶ νὰ κερδήσῃ τὸν σκλάβον
 ἢ τὴν σκλάβαν ὁ ἀδικηθεὶς δεσπότης, ὁμοῦ καὶ τὰ παιδιὰ αὐτῶν.

§ 169. Ἐὰν οἰκιοποιηθεὶς τις σκλάβον ξένον ἔδοσεν αὐτὸν ἔπειτα
 εἰς ἄλλον ὅπωςδήποτε καὶ ἐκεῖνος ἐστεφάνωσεν αὐτὸν μὲ ἰδίαν τοῦ σκλάβου
 καὶ μετὰ ταῦτα εὗρῃ τὸν σκλάβον ὁ ἀληθὴς δεσπότης τοῦ, νὰ λάβῃ ὑπὸ
 τὴν δεσποτείαν τοῦ, ὅχι μόνον τὸν σκλάβον τοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν σκλάβαν
 γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ παιδιὰ αὐτῶν, χωρὶς τινος ἀνταλλαγῆς ἢ πληρωμῆς·
 αὐτὸς δὲ ὁ οἰκιοποιηθεὶς τὸν ξένον τοῦτον σκλάβον καὶ δοὺς αὐτὸν εἰς
 ἄλλον, νὰ κάμῃ τὸ ἀξήμιον εἰς τὸν δεσπότην τῆς σκλάβας κατὰ τὴν ἀπό-
 φασιν τῶν ἐπομένων παραγράφων. Ὡσαύτως καὶ ἂν οἰκιοποιηθεὶς τις
 ξένην σκλάβαν ἔδοσεν αὐτὴν εἰς ἄλλον καὶ ἐκεῖνος ἐστεφάνωσεν αὐτὴν
 μὲ ἰδιὸν τοῦ σκλάβου.

§ 170. Ἐὰν ἐστεφανώθησαν σκλάβος καὶ σκλάβα διαφόρων δεσποτῶν,
 χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ ἀδείας αὐτῶν, νὰ δώσῃ ὁ δεσπότης τοῦ σκλάβου
 εἰς τὸν δεσπότην τῆς σκλάβας ἄλλην σκλάβαν ἀντ' αὐτῆς εἰς ἡλικίαν γάμου
 καί, ἂν ἔχωσι παιδιὰ, νὰ δώσῃ καὶ διὰ τὸ ἀνάλογον αὐτῶν ἄλλους σκλάβους
 διὰ νὰ μὴ ἀποσπασθῶσιν ἀσπλάγχχνως ἀπὸ τῶν γονέων αὐτῶν.

§ 171. Ἐὰν ὁ δεσπότης τοῦ σκλάβου δὲν ἔχῃ σκλάβαν νὰ δώσῃ
 ἀντὶ τῆς ξένης σκλάβας, ἃς δώσῃ εἰς αὐτὸν ὁ δεσπότης τῆς σκλάβας ἄλλον
 σκλάβον εἰς ἡλικίαν γάμου ἀντὶ τοῦ σκλάβου τοῦ καὶ ἄλλους διὰ τὸ ἀνά-
 λογον τῶν παιδίων αὐτοῦ.

§ 172. Ἐὰν μήτε ὁ δεσπότης τῆς σκλάβας ἔχῃ ἄλλον σκλάβον νὰ
 δώσῃ ἀντὶ τοῦ ξένου σκλάβου καὶ ἄλλους διὰ τὸ ἀνάλογον τῶν παιδίων
 αὐτοῦ, νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὁ δεσπότης τοῦ σκλάβου τὴν τιμὴν τῆς σκλάβας
 τοῦ καὶ τὸ ἀνάλογον ἐκ τῆς τιμῆς τῶν παιδίων αὐτῆς.

§ 173. Ἐὰν ὁ δεσπότης τοῦ σκλάβου δὲν ἔχῃ μήτε χρήματα νὰ
 δώσῃ, τότε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὁ δεσπότης τῆς σκλάβας τὴν τιμὴν τοῦ σκλά-
 βου τοῦ καὶ τὴν ἀναλογοῦσαν τιμὴν τῶν παιδίων αὐτοῦ.

§ 174. Ἡ τιμὴ τῶν σκλάβων νὰ ἀποφασισθῇ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου
 κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὰς τέχνας αὐτῶν.

§ 175. Ἐὰν σκηνῇται σκλάβοι αὐθεντικοί, οἱ λεγόμενοι λιγγοῦ-
 ράριδες καὶ οὐρσάριδες καὶ λαγιάσιδες συζευχθῶσι μὲ τοιοῦτους σκλά-

Τιμὴ τῶν
 σκλάβων.

Ἐξαίρεσις

1 § 167. Dacă vreun protoprezviter prin știință au dat voe vreunui preot să cunune rob cu roabă a doi deosebiți stăpini, fără știrea și voia a unuia sau și a aminduror stăpinilor, să plătească el în locul preotului acea mai sus hotărită globire.

5 § 168. Stăpinul cel ce au cununat pe robul său cu roaba altuia fără știrea și voința stăpinului ei, să se lipsească de rob; asemenea să se lipsească și de roaba lui, dacă o va cununa în asemenea chip cu rob străin, iar pe robul sau pe roaba împreună cu copiii lor să-i cîștige instrîmbătătitul stăpin.

10 § 169. Dacă cineva, însușindu-și robul altuia, l-au dat cuiva ori cu ce chip și acela l-au cununat cu roaba sa și în urmă stăpinul cel adevărat va găsi pe robul său, atunci să iae întru a sa stăpinire nu numai pe rob, ci și pe roabă cu copiii lor fără de nici un schimb sau plată; iar cel ce și-au însușit pe străinul rob și l-au dat altuia, să despăgubească
15 pe stăpinul roabei după hotărîrea următoarelor paragfuri. Asemene se va urma și dacă, însușindu-și cineva roabă străină, au dat-o altuia și acela au cununat-o cu robul său.

§ 170. Dacă s-au cununat rob și roabă a doi stăpini deosebiți fără știrea și voia lor, stăpinul robului să dea celui cu roaba în locul ei pe
20 alta în vîrstă de măritat și, de au copii, să dea și în locul lor alți robi deopotrivă, ca să nu se despartă fără milostivire de părinții lor.

§ 171. Dacă stăpinul robului nu va avea ca să dea roabă deopotrivă, atunci va da alt rob în vîrstă de căsătorit în locul robului său și alți robi deopotrivă în locul copiilor.

25 § 172. Dacă nici stăpinul roabei nu va avea alt rob, ca să-l dea în locul robului străin, nici alți robi, ca să dea în locul copiilor, atunci stăpinul robului să-i plătească prețul roabei și analogon din prețul copiilor.

§ 173. Dacă stăpinul robului nu va avea stare a plăti nici în bani, atunci stăpinul roabei să-i plătească prețul robului și analoghisitul
30 preț al copiilor ei.

+§ 174. Prețul robilor să se hotărască de către judecătorie după vîrsta, iscusința și meșteșugurile lor. Prețul ro-
bilor.

§ 175. Dacă robii domnești sătrași de laie, lingurarii, ursarii și
lăeșii se vor însoți cu asemenea robi boerești sau mănăstirești, sau cei Osebirea

7 va cununa R: a cununat G || 10 dat R: dat apoi G || 12 va găsi R: a găsit G || 13 roabă R: roaba femeia lui G || 15—16 se va urma ad R: om G || 18 doi stăpini R: stăpinilor G || 20 în locul R: pentru compensarea G || 21 deopotrivă R: om G || 22—24 va ave... copiilor R: are roabă ca să-i deie în locul roabei străine, să-i dea stăpinul roabei alt rob în vîrstă de căsătorit în locul robului lui și alți pentru compensarea copiilor lui G || 26 robi... copiilor R: pentru compensarea copiilor lui G || 27 după copiilor ad ei G: om R || 28 va ave R: are G || 30 ei R: lui G || § 175 notă: Osebirea... lăieși R: Excepție pentru cei corturari G || 34 după laeși ad numiții G: om R.

περί τῶν σκη- βους ἀρχοντικούς ἢ μοναστηριακούς· ἢ ἀρχοντικοὶ καὶ μοναστηριακοὶ με-
 νιτῶν. ἀρχοντικούς καὶ μοναστηριακούς, εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ τῶν
 δεσποτῶν αὐτῶν, νὰ ἀποφασισθῶσι τὰ περὶ τούτων κατὰ τὴν ἐν τοῖς
 §§ 170—174 διάταξιν.

Σκλάβοι παλ- § 176. Ἐάν τις, ἔχων παλλακὴν σκλάβαν τοῦ ἕως τέλους τῆς ζωῆς
 λακὴ τοῦ δεσ- τοῦ, δὲν ἡλευθέρωσεν αὐτήν, νὰ μένῃ ἐλευθέρα· καὶ ἂν ἔκαμε παιδιὰ μετ'
 πότου της καὶ αὐτῆς, νὰ μένωσι καὶ αὐτὰ ἐλευθέρα.
 παιδιὰ ἐξ αὐ-
 τῆς.

Νόθα παι- § 177. Τὰ νόθα παιδιὰ τῆς σκλάβας ἀκολουθοῦσι κατὰ τοὺς νόμους
 δία σκλάβας. τὴν τύχην τῆς μητρὸς αὐτῶν.

Παραγραφὴ § 178. Οἱ δεσπότες τῶν σκλάβων καὶ οἱ νόμιμοι κληρονόμοι αὐτῶν ¹
 δύνανται ἀείποτε καὶ παρ' οὐτινοσοῦν νομέως νὰ ἀπαιτήσωσι κατὰ τὴν
 τοπικὴν συνήθειαν τοὺς σκλάβους αὐτῶν, οἵτινες ἐδραπέτευσαν ἢ καθ'
 ὅλον δὴ τινα ἄλλον τρόπον ἰδιοποιήθησαν παρ' ἄλλων, διότι ἡ παρα-
 γραφὴ, ὡς πρὸς τοὺς σκλάβους ἀναφερομένη, δὲν ἔχει χώραν ἐν τῇ
 ἐπικρατείᾳ ταύτῃ. ¹

Ἀπελεύθε- § 179. Ὁ ἀπελεύθερος καὶ ἡ ἀπελευθέρα δύνανται ἐλευθέρως νὰ
 ρος. στεφανωθῶσι με πρόσωπα ὄντα ἀπ' ἀρχῆς ἐλεύθερα. Ὁ ἀπελεύθερος
 ὅμως δὲν συγχωρεῖται νὰ λάβῃ τὴν θυγατέρα ἢ ἐγγόνην ἢ ἄλλην
 τινὰ γυναῖκα ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ πάτρωνος αὐτοῦ, οὔτε θυγατέρα
 συγγλητικοῦ. ²

ΚΑΙΦΑΛΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ τῶν μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων δικαίων

Ἀρχὴ τῆς § 180. Ὅταν ἐκ τοῦ νομίμου γάμου γεννῶνται παιδιὰ, ἀρχίζει νέος
 νομίμου σχέ- δεσμὸς νόμιμος, δι' οὗ θεμελιοῦνται δίκαια καὶ ἐνοχαὶ μεταξὺ γονέων
 σεως μεταξὺ καὶ τέκνων. ²
 τῶν νομίμων
 γονέων καὶ
 τέκνων.

Νόμιμος ἀ- § 181. Ἡ νομικὴ πρόληψις διαμάχεται ὑπὲρ τῆς νομίμου γεννήσεως
 πόφασις περὶ τῶν παιδίων, τὰ ὅποια γεννῶνται εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔκτου ἢ τοῦ δεκάτου
 τῆς ἐκ νομί- μηνὸς (13) ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς συλλήψεως· ἀδυνατεῖ δέ, ἂν ἐγεννήθη τὸ
 μων γάμων παιδίον ἢ πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐξ ὀλοκλήρων μηνῶν ἀριθμουμένων
 γεννήσεως. ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ στεφανώματος ἢ τῆς ἀπὸ ξενιτείας ἐπιστροφῆς τοῦ ³

1 boerești și mănăstirești cu alți boerești și mănăstirești, cu știința sau pentru robii
neștiința stăpînilor lor, să se hotărască după legiuirea §§ 170 pînă la 174. lăși.

§ 176. Dacă cineva, avînd roabă țiitoare pînă la sfîrșitul vieții Roabă ții-
sale, n-au slobozit-o pre ea din robie, atunci să rămîie slobodă și, dacă toare stăpi-
5 au făcut copii cu dinsa, să rămîie și ei slobozi. nului ei și co-
pii născuți
din ea.

§ 177. Copiii cei din curvie a roabei, după legi, urmează soartei Nelegiuții
mamei lor. copii a roabei.

§ 178. Stăpînii robilor și cei legiuîți moștenitori a lor, după pămîn- Prescripție
tescul obicei, pot de-apurare și de la oricine să ceară pre robii lor cei (paragrafic).
10 fugiți sau de cătră alții însușiți, căci pentru robi nu are loc prescripția
în țara aceasta.

§ 179. Cei ertați robi, bărbat sau femeie, pot să se cunune
neoprit cu cei din naștere slobozi, însă nu poate lua pre fiică sau pre
nepoată, ori vreo altă femeie din familia patronului (adecă a fostului
15 stăpîn ce l-au slobozit), cum nici pe fiica vreunei persoane cinstite cu
căftan sau din neam boeresc.

CAP AL TREILEA

Pentru driturile între părinți și fii

§ 180. Din legiuita însoțire, născîndu-se fii, se începe o nouă Începutul
20 legiuită legătură, pe care se întemeiază drituri și îndatoriri între legiuitei legă-
părinți și fii. turi între le-
giuîți părinți
și fii.

§ 181. Iuridica presumție se luptă spre apărarea legiuitei nașteri Iuridică pre-
a copiilor, carii se nasc la sfîrșitul lunii a șaselea sau a zecelea (13), soco- sumție pen-
tîndu-se din ziua zămislirei; slăbește însă cînd s-au născut copilul sau mai tru nașterea
25 înainte de împlinirea a șase luni întregi, socotindu-se din ziua cununiei din legiuita
sau din ziua întoarcerii bărbatului din străinătate ori după împlinirea însoțire.

2 după legiuirea R: în privința acestora după rînduiala din G || 3 după roabă
ad a sa G: om R || 6 cei din curvie R: nelegitimi G || 9 oricine R: orișicare pose-
sor G || 10 după însușiți ad în orișice alt chip G: om R | pentru R: ca una ce să se
referă la G || 12 Cei... femeie R: Slobozitul și slobozita din robie ad G || § 179
Liberatul din robie ad în nota: G: om R || 13 cei din naștere R: persoane care sînt
de la început G | însă nu poate R: Slobozitul din robie nu este iertat a G || 14—15
(adecă... slobozit), cum R: său G || 15—16 vreunei... boeresc R: divanit G || 18, 19, 21
fii R: copii G || § 181 notă Iuridică presumție R: Legiuită hotărîre G | legiuită
însoțire R: căsătorii legiuite G || 23—24 socotindu-să din ziua R: de la timpul G ||
26 împlinirea lunii R: luna G.

ἀνδρός· ἢ μετὰ τὸν δέκατον μῆνα, ἀφ' οὗ διελύθη ὁ γάμος διὰ θανάτου ἢ 1
διαζυγίου ἢ δι' ἄλλων τρόπων (§ 121, 122 καὶ 143).

(13) Ὁ συντομώτερος καιρὸς ἀπὸ τῆς συλλήψεως μέχρι τῆς γεννήσεως εἶναι ἕξ μῆνες 5
ὁλόκληροι, ἥτοι ἑκατὸν ὀγδοῶντα ἢ ὀγδοῶντα δύο ἡμέραι, (ὡς κεῖται ἐν τοῖς Βασι-
λικοῖς), κατὰ τὴν δοκιμὴν τῶν εἰς ἑκάτοια ἔμπειρων παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων· ὁ
δὲ διεξοδικώτερος, δέκα μῆνες ὁλόκληροι, ἥτοι τριακόσια ἡμέραι, διότι οἱ μῆνες εἰς
τούς νόμους ἐλογαριάσθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀνὰ τρεῖς χροῖα ἡμέρας, καθὼς ἐλογα-
ριάζοντο καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Κοινὰ δι-
καια καὶ χρέη
τῶν γονέων.

§ 182. Οἱ γονεῖς χρεωστοῦσιν ἐν γένει νὰ ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα των, 10
ἥτοι νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν ζωὴν καὶ ὑγείαν αὐτῶν· νὰ δίδωσιν εἰς αὐτὰ
τὴν προσήκουσαν ἀναγκαίαν τροφήν· νὰ ἐξασκῶσι τὰς σωματικὰς καὶ
νοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις καὶ νὰ θεμελιώσωσι τὴν μέλλουσαν αὐτῶν εὐτυ-
χίαν διὰ τῆς μαθήσεως πρῶτον τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, εἶτα καὶ τῶν
λοιπῶν ὠφελίμων γυνάσεων.

§ 183. Ὁ πατὴρ μάλιστα χρεωστεῖ νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν διατροφήν 15
τῶν παιδίων ἕως τῆς ἡλικίας ἐκείνης, καθ' ἣν αὐτὰ δύνανται νὰ τρέφωνται
ἀφ' ἑαυτοῦ των· τὴν δὲ φροντίδα διὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὑγείαν αὐτῶν χρεω-
στεῖ κυρίως νὰ ἀναδεχθῇ ἡ μήτηρ.

§ 184. Ἐὰν γένῃ προσωρινὸς διαχωρισμὸς ἢ καὶ τελεία λύσις τοῦ 20
γαμικοῦ τῶν συζύγων δεσμοῦ καὶ δὲν γένῃ μετὰ αὐτῶν συμβιβασμὸς τῆς
ἀνατροφῆς τῶν παιδίων, τὸ κριτήριο χρεωστεῖ νὰ προνοήσῃ, ὥστε τὰ
μὲν ἄρρενικὰ παιδιά μέχρι τοῦ τετάρτου, τὰ δὲ θηλυκὰ μέχρι τοῦ ἐβδόμου
χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτῶν, νὰ μένωσιν ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς μητρὸς,
ἂν αἰτίαι τινὲς μεγάλαι ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν καιρῷ τῆς λύσεως τοῦ γάμου
δὲν ἀπαιτῶσιν ἄλλοίαν διάταξιν (§ 225).

§ 185. Τὰ ἔξοδα διὰ τὴν διατροφήν καὶ ἀνατροφήν τῶν παιδίων 25
χρεωστεῖ κυρίως νὰ καταβάλλῃ ὁ πατήρ· ἂν δὲ ὁ πατὴρ εἶναι πτωχός,
πρέπει νὰ ἀνατρέφῃ αὐτὰ ἡ μήτηρ.

§ 186. Ἄν ἀποθάνῃ ὁ πατήρ, μένει εἰς τὴν μητέρα πᾶσα ἡ φροντίς 30
περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων· ἂν δὲ ἀποθάνῃ καὶ ἡ μήτηρ ἢ ἂν εἶναι
πτωχή, ἐπιβάλλεται ἡ φροντίς αὕτη εἰς τοὺς πρὸς πατὸς ἀνιόντας τῶν
παιδίων, ἐν ἐλλείψει δὲ τούτων, εἰς τοὺς πρὸς μητρός.

§ 187. Ἀμφότεροι οἱ γονεῖς ἔχουσι κοινὸν τὸ δίκαιον τοῦ νὰ διαβρῶθ-
μίζωσιν ἐκ συμφώνων τὰς πράξεις τῶν παιδίων αὐτῶν.

1 lunii a zecea. socotindu-se de la dezlegarea însoțirii prin moarte sau
 prin carte de despărțenie, ori prin alte chipuri, (§ 121, 122 și 143).

(13) Cea mai scurtă vreme de la zămislire pînă la naștere sint șase luni întregi.
 5 adică una sută optzeci sau optzeci și două zile (primum se cuprinde în Vasilicale)
 după cercarea celor ispițiți vechi și noi, bați, iar cea mai îndelungată vreme este
 zece luni întregi, adică trei sute zile, pentru că fanile în legi s-au numărat de cătră
 cei mai noi cîte treizeci de zile, primum se număra și de cătră eleni.

§ 182. Părinții deobște sint îndatoriți a da fiilor săi cuviincioasă creștere, adică îngrijindu-se pentru viața și sănătatea lor, să li dea tre-
 10 buincioasă hrană, deprinzîndu-le puterile trupesti și iscusințele sufletești
 spre bine și întemeind fericirea lor cea viitoare prin învățături mai
 întii a dogmelor credinței și apoi a celorlalte folositoare științe.

§ 183. Tatăl mai ales este îndatorit a se îngriji pentru hrana
 copiilor, pînă ce vor veni în vîrstă de a se hrăni de sineși, iar mama
 15 pentru nevătămarea trupului și a sănătății lor.

§ 184. Făcîndu-se vremelnică despărțire sau și desăvirșită dezlegare
 căsătoreștii legături a însoțiților și nefiind învoială între ei pentru creș-
 terea copiilor, judecătoria este datoare a purta de grijă, ca copii, partea
 20 bărbătească pînă la al patrulea, iar partea femeiască pînă la al șeptele
 an a vîrstei lor, să rămîie supt a mamei purtare de grijă, fără numai dacă
 niscaiva pricini mari, descoperite în vremea despărțirii lor, ar cere
 deosebite puneri la cale, (§ 225).

§ 185. Cheltuelile pentru hrana și creșterea copiilor, tatăl mai ales
 este datoriu a le face, iar de va fi el sărac, le va face mama.

25 § 186. De va muri tatăl, rămîie în datoria mamei toată îngrijirea
 pentru creșterea copiilor; iar murind mama sau fiind săracă, se însărcinează
 cu aceasta suitorii copiilor despre tată, iar în lipsa acestora cei
 despre mamă.

30 § 187. Amindoi părinții au deopotrivă drit spre a îndrepta cu
 unită socotință lucrările și faptele *) fiilor săi.

1 socotindu-se *ad R: om G* § 5 noi bărbați *R: mai noi G* § 6 numărat *R: socotite G* § 7 număra *R: socotea G* § 182 *notă: Unite R: Comune G* § 8 fiilor *R: copiilor G* § 10 deprinzîndu-le *R: să le dezvolte G* § 11 spre bine *om G* § 14 hrăni *R: putea hrăni G* § 14—15 iar... lor *R: iar grija pentru trupul și sănătatea lor e datoare în deosebi mama să o ia asupra-și G* § 21—22 ar cere... cale *R: nu cer altfel de rînduială G* § 24 le va face *R: trebuie să-i crească G* § 25 va muri *R: a murit G* în datoria *ad R: om G* § 26 mama *R: și mama G* § 27 aceasta *R: această îngrijire G* § 29 deopotrivă *R: comun G*.

*) În *G*, pentru «lucrările și faptele», e un singur cuvînt avînd amîndouă înțelesurile.

§ 188. Τὰ παιδιά ἔχουσι χρέος νὰ προσφέρωσι σέβας εἰς τοὺς γονεῖς καὶ ὑπακοὴν εἰς πάσας τὰς δικαίας καὶ εὐλόγους αὐτῶν προσταγάς, καὶ ἂν εἶναι ἀλλόπιστοι οἱ γονεῖς.

§ 189. Ἐχουσι πρὸς τούτοις δίκαιον οἱ γονεῖς νὰ ζητήσωσι τὰ παιδιά αὐτῶν, τὰ ὅποια ἔλειψαν ἑξαφνα, νὰ ἐπιστρέψωσι τὰ φυγόντα καὶ καθ' ὁδὸν ἔτι ὄντα ἢ ἀλλαχοῦ εὐρισκόμενα, βοηθούμενοι εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν κριτηρίων ἢ καὶ τῆς ἐξουσίας, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία.

§ 190. Δύνανται οἱ γονεῖς καὶ νὰ παιδεύωσι τὰ κακοήθη παιδιά αὐτῶν, τὰ ἀνυπότακτα ἢ τὰ διαταράττοντα τὴν ἡσυχίαν τῆς οἰκίας, μετὰ τὸν τρόπον ὅμως πρέποντα καὶ μὴ βλαπτικόν.

§ 191. Ἐν ἐλλείψει τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐπάνω τῶν παιδίων οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς, οἵτινες ἐπέχουσι πρὸς ταῦτα τὸν τρόπον πατρὸς.

§ 192. Τὰ παιδιά ἀπολαμβάνουσι τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πατρὸς, τὰ γνωριστικὰ σημεῖα τοῦ γένους καὶ πάντα τὰ λοιπὰ δίκαια τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν ἀμεταβάτων προσωπικῶν δικαίων, τὰ ὅποια σβένονται εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τῶν προσώπων.

§ 193. Ἐκ τῶν δικαίων τῶν κατ' ἐξοχὴν ἀνηκόντων εἰς τὸν πατέρα, ὡς εἰς κεφαλὴν τῆς οἰκογενείας, συνίσταται ἡ πατρικὴ ἐξουσία.

Εἰδικὰ δίκαια μόνου τοῦ πατρὸς.

Ἐξουσία πατρική.

Ἐπακολούθημα αὐτῆς:

α') Ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς καταστάσεως τῶν παιδίων.

§ 194. Δύναται ὁ πατήρ νὰ ἀνατρέφῃ τὸ ἀνήλικον αὐτοῦ παιδίον, ἀφορῶν εἰς τὴν τάξιν, κατάστασιν καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, τὰ ὅποια στοχάζεται πρέποντα εἰς αὐτό. Ἀφ' οὗ ὅμως τὸ παιδίον φθάσῃ εἰς τὴν ἔφηβον ἡλικίαν, ἂν δυσαρεστηθῇ εἰς τὸν τρόπον ἐκεῖνον καὶ φανερώσῃ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸν ὃν ἔχει πόθον εἰς ἄλλον τρόπον ζωῆς συμφωρότερον μετὰ τὴν κλίσιν τῆς καρδίας καὶ μετὰ τὰς δυνάμεις του καὶ δὲν ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του, δύναται ἔπειτα νὰ φανερώσῃ τὴν αἵτησίν του εἰς τὸ ἀρμόδιον κριτήριον.

§ 195. Τὸ κριτήριον πρέπει νὰ ἐρευνήσῃ ἐπιμελῶς τὴν κατάστασιν, τὴν περιουσίαν καὶ τὰς ἐναντιώσεις τοῦ πατρὸς καὶ τὴν αἵτησιν ὁμοίως τοῦ νέου, ἂν εἶναι δικαία, εὐλόγος, δυνατὴ καὶ ὠφελιμωτέρα εἰς αὐτό, καὶ ἀφ' οὗ πληροφορηθῇ καλῶς παρὰ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ, τῶν συγγενῶν καὶ γειτόνων, νὰ διατάξῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, διὰ τρόπων ὅμως συμβουλευτικῶν.

1 § 188. Fiii sînt datori a păzi cucernicia cătră părinți și a se supune la toate poruncile cuviincioase și drepte, măcar de vor fi părinții și de altă credință.

5 § 189. Pe lîngă aceste, părinții au drit să caute pre fiii lor, ce fără de voia lor s-au făcut nevăzuți fără de veste și să întoarcă pe cei fugari, ori că vor fi încă pe drum, ori că se vor afla mistuiți pe aiure, agiutîndu-se la aceasta și de cătră judecătorii sau și de cătră însăși stăpinire, dacă va cere trebuința.

10 § 190. Părinții pot a-i pedepsi pre copiii cei cu năravuri rele, pre cei nesupuși sau pre cei ce tulbură casnica liniștire, însă cu un chip cuviincios și nepricinuiitoriu de vătămare.

§ 191. În lipsa părinteștii puteri, au această imputernicire asupra copiilor epitropii și cele mai de aproape rudenii, care cătră acești țin locul părintelui lor.

15 § 192. Copiii dobîndesc porecla tatălui lor și marca neamului și toate celelante drituri a familiei și a stării lui afară de cele nemutate personalnice drituri, care îndată se sting după moartea persoanelor.

20 § 193. Din driturile, ce mai cu deosebire se cuvin tatălui, ca unui căp al familiei, se alcătuește puterea părintească asupra copiilor.

Deosebire:
driturinumai
a tatălui.

§ 194. Tatăl poate da creștere fiului său celui nevrisnic, potrivită cu rangul, starea și chipul vieții, ce va socoti de cuviință; agiungînd însă fiul la sprevrîsnicie, dacă el nu va fi mulțămît cu chipul acela și va descoperi tatălui său dorința ce are cătră vreun alt feliu de chip spre petrecerea vieții sale, mai potrivită cu plecarea inimii și cu puterile lui, și nu va fi putînd cîștiga dorința sa de la părinți, este slobod să facă cererea sa la cuviincioasa judecătorie.

Puterea pă-
rintească
Urmările
ei:

a) Ce privesc cătră-
alegirea stă-
rii fiilor.

30 § 195. Judecătoria trebuie să cerceteze cu mare sirguință starea, averea și improtrivirile tatălui, asemine și cererea tînărului, de este dreaptă, cu cuvînt, cu putință și mai folositoare lui; și încredințîndu-se de la învățătorii, de la rudenile și megieșii lui, să pue la cale această pricină, însă cu chipuri sfătuitoare.

1 Fiii R: copiii G|| 2 după poruncile ad lor G: om R|| 4—5 fără de voia... nevăzuți R: au lipsit dintr-odată G|| 6 mistuiți ad R: om G|| 7 însăși ad R: om G|| 9 a-i R: și a-i G| copiii R: copiii lor G|| 10 casnica liniștire R: liniștea casei G|| 14 părintelui lor R: tatălui G|| 15 dobîndesc R: iau G| marca R: însemn după care se poate cunoaște, ale G|| 20 asupra copiilor ad R: om G|| 21 fiului R: copilului G|| 21—22 potrivită cu R: avînd în vedere G|| 22 ce va socoti R: socotește G| după cuviință ad pentru acela G: om R|| 23 fiul R: copilul G|| 26 nu va fi... sa R: nu și-a atins scopul G| este... facă R: poate apoi să arate G|| 27 cuviincioasa R: competența G|| 30 cu cuvînt R: cu cuvînt bun G| încredințîndu-se R: informîndu-se bine G.

β') εἰς τὴν
περιουσίαν
αὐτῶν.

§ 196. Πάντα ὅσα κερδαίνουνσι τὰ παιδιά καθ' ὅλον δὴ τινα τρόπον νόμιμον, εἶναι ἴδια των. 'Εφ' ὅσον ὁμως καιρὸν εὐρίσκονται αὐτὰ ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸν πατέρα ἀνήκει ἡ διοικήσεις τῶν πραγμάτων τούτων.

§ 197. Τότε μόνον στερεῖται τοῦ δικαίου τούτου ὁ πατήρ καὶ διορίζεται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ διοικητής, ὅταν αὐτὸς φανῇ ἀνάξιος εἰς τὴν διοίκησιν ἢ ὅταν οἱ δόντες εἰς τὰ παιδιά του τὴν περιουσίαν διώρισαν ἄλλον διοικητὴν ἐπ' αὐτῆς.

§ 198. 'Εκ τῶν εισοδημάτων τῆς περιουσίας τῶν παιδίων πρέπει, εἰς ὅσον ἐξαρκούσι, νὰ γίνωνται τὰ ἐξοδα τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν. Ἄν περισσέυσῃ τι, πρέπει νὰ δοθῇ εἰς διάφορον (§ § 302 καὶ 303) καὶ νὰ γένη κατ' ἔτος καθαρὸς λογαριασμὸς περὶ αὐτῶν.

§ 199. Τότε μόνον δύναται ὁ πατήρ νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ τοῦ νὰ δώσῃ λογαριασμὸν εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, ὅταν τὸ περισσεῦον τῶν εισοδημάτων εἶναι ὀλίγον καὶ τοῦτο ἀφίνεται εἰς τὴν ἐλευθέραν μεταχείρισιν αὐτοῦ.

§ 200. Καὶ ἂν ἡ χρῆσις τῶν καρπῶν ἀφεθῇ εἰς τὸν πατέρα ὑπ' ἐκείνου, παρὰ τοῦ ὁποίου τὸ παιδίον ἀπῆλαυσε τὴν περιουσίαν, μένουσι μ' ὅλον τοῦτο τὰ εισοδήματα διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παιδίου, τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὴν κατάστασιν αὐτοῦ· καὶ δὲν συγχωροῦνται οἱ δανεισταὶ τοῦ πατρὸς νὰ ἐπιβάλῃσι χεῖρας εἰς αὐτὰ πρὸς ζημίαν τοῦ παιδίου.

§ 201. Τὸ παιδίον, ἂν ἔχῃ τὰ πρὸς τὴν ἀνατροφὴν του ἄλλοθεν, ἀλλ' ὅχι παρὰ τῶν γονέων, δύναται, καὶ ἐν τῇ ἐφήβῳ ἔτι ἡλικίᾳ ὅν, νὰ μεταχειρίζεται ἀνεμποδίστως τὰ ὅσα ἐκέρδισεν διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐπιμελείας, ὁμοίως καὶ τὰ ὅσα ἐδόθησαν ἐξεπίτηδες εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς μεταχείρισιν, ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἐφηβὸν ἡλικίαν.

γ') εἰς τὴν
ὕποχρέωσιν
αὐτῶν.

§ 202. Τὰ ὑπεξούσια παιδιά οὐδεμίαν ἰσχυρὰν συμφωνίαν ἢ ὑποχρέωσιν δύναται νὰ κάμῃσι, χωρὶς τῆς ῥῆτῆς ἢ καὶ μόνον σιωπηλῆς συναινεσεως τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

§ 203. 'Εκ τῶν τοιούτων συμφωνιῶν ἢ ὑποχρεώσεων ἰσχύουσι γενικῶς ἐκείναι, αἵτινες κατετάχθησαν ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ διὰ τὰς ὑποχρεωτικὰς πράξεις τῶν κηδεμονευομένων ἀφηλίκων.

§ 204. Ὁ πατήρ χρεωστεῖ καὶ νὰ προστατεύῃ τὰ δίκαια τῶν ἀφηλίκων παιδίων αὐτοῦ.

§ 205. Αἱ διαταγαί, αἵτινες πρέπει νὰ φυλάττωνται διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ γάμου τοῦ ἀφήλικος περιέχονται ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ (§ § 73—78).

14 τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον G: τὴν ἐπιτροπικὴν ἐπιστάσιν R.

1 § 196. Toate cele ciștigate de fii, prin ori ce chip legiuit, sint drept ale lor; în cită vreme însă vor fi supt puterea părintească, ocirmuirea acelor lucruri se cuvine tatălui. b) Cătră
averea lor.

5 § 197. Atunce numai se depărtează tatăl de acest drit și de cătră judecătorie se orînduește alt ocirmuitoriu, cînd el se va arăta nevrednic întru ocirmuirea averii, sau cînd acei ce au dat fiilor avere, au orînduit spre ocirmuire pre altul.

10 § 198. Din veniturile averii fiilor, se cuvine, în cît vor ajunge, a se face cheltuelile pentru creșterea lor; iar prisosind ceva, să se dee cu dobîndă (§§ 302 și 303), făcîndu-se pe tot anul lămurită samă.

§ 199. Atunce numai poate fi tatăl slobod de darea sâinii la epitropiceasca comisie pentru averile ciștigate de fii, cînd prisosul veniturilor fiind puțin, pentru aceasta se și lasă în slobodă întrebuițare.

15 § 200. De se va și lăsa tatălui întrebuițarea rodurilor averii de cătră cel ce au dat-o fiului aceluia, rămin însă veniturile pentru creșterea lui și nu este ertat creditorilor tatălui să se atingă de aceste venituri spre păgubirea fiului.

20 § 201. Avînd fiul cele pentru creșterea lui de aiurea, iar nu de la părinți, poate și în vremea sprevrîsniciei să întrebuițeze neoprit acele ciștigate prin însăși a sa silință; asemenea și cite i s-au dat spre întrebuițare, după ce au agiuns în sprevrîsnicie.

§ 202. Fiii cei supt puterea părintească nu pot să facă vreo puter- nică tocmeală sau a se supune vreunei îndatoriri fără rostita sau tăcuta invoice a părintelui lor. c) Cătră
îndatorirea
lor.

25 § 203. Dintr-acest feliu de tocmele sau îndatoriri, deobște au tăria lor acele, care s-au așezat în următorul cap, atingătoare de datornicile lucrări a sprevrîsnicilor ce se află supt curator.

§ 204. Tatăl este datoriu a apăra driturile fiilor săi, și a celor sprevrîsnici.

30 § 205. Orînduirile care trebue să se păzească spre tăria căsătoriei celui sprevrîsnic, sint cupriuse în §§ 73 pînă 78.

2 vor fi R: se află G|| 5 alt R: în locul lui alt G|| 7 spre... altul R: alt cîrmuitor asupra ei G|| 8 fiilor R: copiilor G| vor ajunge R: ajung G|| 10 pe... samă R: anual socoteală curată asupra lor G|| 12 comisie R: judecătorie G| pentru... fii ad R: om G|| 13 după întrebuițare ad lui G: om R|| 16 lui R: copilului, potrivită cu starea lui G| să se atingă de R: să pună mina pe G|| 18 fiul R: copilul G|| 19 și R: fiind și încă G|| 20 dat R: dat înadins în minile lui G|| 22 Fiii R: Copiii G|| 23 sau R: sau numai și G|| 26 atingătoare de R: pentru G|| 28 fiilor R: copiilor G|| 31 în R: în capitolul de mai înainte G.

§ 206. Λόγω τῶν προγεγονότων εἰς τὴν τῶν παιδίων ἀνατροφὴν ἐξόδων, οὐδὲν δίκαιον ἀρμόζει εἰς τοὺς γονεῖς ἐπὶ τῆς περιουσίας τῆς προσκτηθείσης ἔπειτα παρὰ τῶν παιδίων. 1

§ 207. Ἐὰν οἱ γονεῖς κατήντησαν εἰς ἔνδειαν, ὑποχρεοῦνται τὰ παῖδια νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτοὺς τροφὴν καὶ διὰ τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. 5

Νόμιμος
δεσμός μετα-
ξύ τῶν μὴ
γεννησίων γο-
νέων καὶ τέκ-
νων.

§ 208. Τὰ μὴ γνησία παῖδια δὲν ἀπολαμβάνουσι δίκαια ἐπίσης ὡς τὰ γνησία.

§ 209. Τὰ παῖδια τὰ γεννηθέντα μὲν ἐκ γυναικὸς νομίμου, πρὸ τοῦ ὅμως ἢ μετὰ τὸν προσδιωρισμένον καιρὸν (§ 181, 13), δὲν λογίζονται γνήσια κατὰ τὴν νομικὴν πρόληψιν. 10

§ 210. Ἡ νομικὴ αὕτη πρόληψις περὶ τῆς πρὸ τοῦ διωρισμένου καιροῦ γεννήσεως, τότε μόνον ἰσχύει, ὅταν ὁ ἀνὴρ, ὅστις δὲν ἤξευρε πρὸ τοῦ στεφανώματος, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ἔγκυος, ἀρνήται ἐπὶ τοῦ κριτηρίου τὴν πατρότητα, εἰς διάστημα τὸ πολὺ τριῶν μηνῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἔμαθε τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου. 15

§ 211. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ δι᾽ ἰσχυρισθῇ ἐπὶ τοῦ κριτηρίου λέγων, ὅτι τὸ παιδίον, τὸ ὅποῖον ἐγεννήθη ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ εἰς τὸν προσδιωρισμένον καιρὸν, δὲν εἶναι ἰδίον του, δύναται μέχρι τριῶν μηνῶν τὸ πολὺ, ἀφ' οὗ ἔμαθε τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου, νὰ ἐνάξῃ κατὰ τῆς νομίμου αὐτοῦ γεννήσεως καὶ νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀδύνατον τῆς ἐξ αὐτοῦ συλλήψεως τῆς γυναικὸς. 20

§ 212. Οὔτε ἡ μοιχεία τῆς μητρός, οὔτε ἡ διαβεβαίωσις αὐτῆς, ὅτι ἡ γέννησις τοῦ παιδίου δὲν εἶναι νόμιμος, εἶναι ἀρκετὰ ἀποδείξεις εἰς τὸ νὰ ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τοῦ παιδίου τὰ δίκαια τῆς νομίμου γεννήσεως. 25

§ 213. Ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ πρὸ τῆς δοθείσης εἰς αὐτὸν διορίας νὰ διαμάχεται περὶ τῆς νομίμου γεννήσεως τοῦ παιδίου, δύνανται καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, τῶν ὁποίων βλάπτονται κατὰ τι τὰ δίκαια, νὰ διαμάχωνται περὶ αὐτῆς, μέχρι τριῶν μηνῶν μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου.

§ 214. Ἐν αἷς ἔχει χώραν ἡ νομικὴ πρόληψις περιστάσεσι, χρεωστεῖ ἡ γυνή, ἕως τριάκοντα τὸ πολὺ ἡμερῶν, νὰ φανερώσῃ ἡ ἰδία ἢ διὰ μέσου τοῦ πατρὸς ἢ ἄλλου συγγενοῦς αὐτῆς εἰς τὸν ἄνδρα, ἂν ἐχωρίσθῃ ἀπ' αὐτοῦ, ἢ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ἔγκυος, διὰ νὰ ἐξετάσωσιν ἐκεῖνοι καὶ νὰ πληροφορηθῶσιν, ἂν θέλωσι, διὰ μέσου μαμμῶν. Ἐὰν δὲ σιωπήσωσι 30

1 § 206. Supt cuvîntul cheltuelilor făcute mai înainte pentru creșterea fiilor, nu au drit părinții asupra averii cei în urmă cîștigate de cătră fii.

§ 207. Dacă părinții au scăpătat, se îndatoresc fiii a se îngriji
5 pentru cuviincioasa hrana lor și pentru celelalte trebuincioase ale vieții.

§ 208. Fiii cei nelegiuți nu dobîndesc drituri deopotrivă cu
cei legiuți.

§ 209. Fiii născuți din legiuită soție, mai înainte sau după hotărîtul termin prin §§ 181, 13 nu se socotesc, după iuridica presumpție,
10 a fi legiuți.

§ 210. Această iuridică presumpție pentru nașterea cea mai înainte de hotărîtul termin, atunce numai are puterea sa, cînd bărbatul, neavînd știință înainte de cununie, că femeia sa era îngreunată, va tăgădui
15 părintimea în fața judecății, cel mult în trei luni, după ce s-au înștiințat de nașterea copilului.

§ 211. Bărbatul, ce va zice în fața judecății, că nu este al său copilul, care s-au născut de soția sa, la hotărîtul termin, poate cel
20 mult pînă în trei luni, după ce au aflat nașterea copilului, să pornească jalobă împotriva legiuitei nașteri și să dovedească, că zămislirea copilului n-au fost cu putință a fi de dînsul.

§ 212. Nici precurvia mamei, nici mărturisirea ei, că nașterea copilului nu este legiuită, nu sînt îndestule dovezi, spre a rădica de la copil driturile legiuitei nașteri.

§ 213. Murind bărbatul mai înaintea terminului de trei luni, cele
25 date lui spre jeluire, pentru legiuita naștere a copilului, volnici sînt moștenitorii lui, a căroră drituri s-ar jigni prin acea naștere, a face cerere în pricina aceasta pînă în trei luni după moartea tatălui.

§ 214. În întîmplările acele, în care iuridica presumpție are locul ei, datoare este femeia, cel mult pînă în treizeci de zile, a înștiința sau
30 însuși sau prin mijlocirea tătîni-său sau a altii rudenii a ei pe bărbatul său, sau și pe moștenitorii lui, dacă de dînsul va fi despărțită, cum că cu adevărat este îngreunată, pentru ca să cerceteze ei și să se încredințeze, (de vor voi), de îngreunarea ei și prin moașă. Dacă însă

3 fii R: copii G || 4, 6 și 8 fiii R: copiii G || 6 nelegiuți R: ilegitimi G || 10 a fi ad R: om G || 13 sa era îngreunată, va tăgădui R: este îngreunată, tăgădueste G || 14 cel R: în interval de cel G || 14—15 după... de R: din timpul, în care a aflat G || 16 Bărbatul ce va zice R: Dacă bărbatul a afirmat, spunînd G || 24—25 de trei... pentru R: dat lui să combată G || 25 volnici sînt R: pot și G || 26 s-ar jigni prin acea naștere R: sînt vătămăte G || 27 tatălui R: aceluia G || 28 întîmplările R: împrejurările G || 31—32 său, sau... adevărat R: dacă s-a despărțit de el, sau pe moștenitorii lui, că G || 33 (de vor voi) R: dacă voiesc G | de îngreunarea ei ad R: om G | moașă R: prin mijlocirea moașelor G.

μέχρι τοῦ προσδιωρισμένου τούτου καιροῦ, λογίζεται, ὅτι ὁμολογοῦσι τὴν τοῦ παιδίου γνησιότητα· ὅθεν δὲν θέλουσιν εἰσακουσθῇ πλέον, ἂν ἐπιφέρωσιν ἔπειτα κατ' αὐτῆς ἐναντίωσίν τινα.

Γνησιοποί-
ησις τῶν μὴ
νομίμων παι-
δίων·

α') διὰ τῆς
διαλύσεως
τοῦ ἐμποδίου
ἢ τῆς ἀθώας
ἀγνοίας ἀμ-
φοτέρων τῶν
συζύγων ἢ
τοῦ ἐνὸς γοῦν
μόνου·

§ 215. Τὰ παιδιά τὰ γεννηθέντα ἐξ ἀνισχύρων μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἀπηγορευμένων ἐν τοῖς §§ 88, 90—97 γάμων, λογίζονται ὡς γνησία, ἐὰν ἐξομαλισθῇ τὸ ἐμπόδιον, ἐὰν δηλαδὴ συναινέσωσι μετὰ τὸν γάμον οἱ γονεῖς (ἐξαίρουμένης τῆς ἐν τῷ § 82 περιστάσεως), χωρὶς τῆς ἀδείας τῶν ὁποίων ἐστεφανώθησαν τὰ ὑπεξούσια παιδιά (§§ 73—75), ἢ ἂν ἀποδειχθῇ, ὅτι ὁ εἷς καὶ ἐκ τῶν γονέων δὲν ἤξευρεν ἀληθῶς τὴν ἐν τοῖς §§ 88, 90—97 κωλυτικὴν αἰτίαν τοῦ γάμου (14).

(14) Π.χ. Ἐὰν ξένος τις, ἔχων γυναῖκα νόμιμον εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἢ ἀλλαχοῦ, ἐλθὼν ἐνταῦθα ἐστεφανώθῃ ἄλλην, ἣτις δὲν ἤξευρε τοῦτο, καὶ ἐγέννησε μετ' αὐτῆς παιδιά, λογίζονται νόμιμα, ἐπεὶ δὴ βοηθοῦνται ἐκ τῆς μετὰ καλῆς πίστεως συζεύξεως τῆς μητρὸς αὐτῶν· ἂν ὅμως, ἀφ' οὗ μάθῃ ἡ γυνὴ αὐτὴ τὸ ἀνυπόστατον τοῦ γάμου τῆς, δὲν χωρισθῇ, ἀλλ' ἐπιμένουσα εἰς τὴν παράνομον ταύτην συζυγίαν γεννήσῃ καὶ ἄλλα παιδιά, δὲν λογίζονται νόμιμα αὐτά (§§ 80 καὶ 88).

β') διὰ τοῦ
ἐπιγενομένου
γάμου·

§ 216. Τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν ὅχι ἐκ συζεύξεως νομίμου, ἀλλ' ἐγνησιοποιήθησαν διὰ τοῦ μετὰ ταῦτα γενομένου γάμου τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν (παλλακῆς τυχὸν οὕσης ἢ ἄλλης γυναικὸς ἐλευθέρου), συναριθμοῦνται καὶ αὐτὰ καὶ οἱ κατίνοντες αὐτῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκ νομίμων γάμων παιδίων.

γ') δι' εὐ-
εργεσίας τοῦ
ἡγεμόνος.

§ 217. Ἡ μὴ νόμιμος γέννησις δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ βλάβην εἰς τὸ παιδίον κατὰ τὴν πολιτικὴν τιμὴν καὶ πρόοδον αὐτοῦ. Ὅθεν δὲν ἔχει αὐτὸ χρεῖαν διὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος ἰδιαιτέρον προνόμιον τῆς γνησιοποιήσεως.

§ 218. Οἱ γονεῖς μόνον δύνανται νὰ ζητήσωσι παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὸ προνόμιον τῆς γνησιοποιήσεως, ἂν θελήσωσι νὰ κάμωσιν ὡς γνήσιον τὸ παιδίον, μέτοχον τῶν προνομίων τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἢ τῆς περιουσίας, τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ μεταφέρωσιν ἐλευθέρως εἰς κληρονόμους.

§ 219. Τὸ προνόμιον τοῦτο, καθ' ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὰ λοιπὰ τῆς οἰκογενείας μέλη, οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύν· οἷον, τὸ τριοῦτον παιδίον δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ τὰ δίκαια, οὔτε τὴν κληρονομίαν τῶν συγγενῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οὔτε τῆς μητρὸς, παρὰ μόνον τῶν ἰδίων αὐτοῦ γονέων. (§ 943).

24 et 26—27 τοῦ ἡγεμόνος G: τῆς ἐξουσίας R.

1 aceștia vor tăcea pînă la hotăritul termen de trei luni, se socotește că cunosc de legiuită nașterea copilului, pentru aceasta nici vor mai fi ascultați, dacă vor porni în urmă piră asupra mamei.

5 § 215. Copiii cei născuți din neputernice însoțiri, iar nu și din cele oprite prin §§ 88, 90 pînă 97, se socotesc ca niște legiuiți, dacă se va ridica împiedicarea, adecă dacă se vor împăca părinții cu însoțirea, (afară de împlinirea prescrisă la § 82), fără a căroră voe s-au cunutat copiii cei de supt puterea lor (§§ 73 pînă 75), sau dacă se va dovedi că unul măcar din părinți n-au avut într-adevăr
10 știință de împiedecătoarea pricină a însoțirii (14) cuprinsă în §§ 88, 90 pînă la 97.

(14) Spre pildă, dacă vreun străin, avînd soție legiuită în patria sa sau aiure, viînd aice, s-au cunutat cu alta ce nu avea știință de aceasta, și au făcut cu dînsa copii, se socotesc aceștia legiuiți, căci se agiută de cătră cea cu bună credință
15 însoțire a mamei lor; dacă însă, după ce va afla femeia această neînființare a însoțirii sale, nu se va despărți, ci stăruind în această nelegiuită însoțire, va naște și alți copii, atunci aceștia nu se socotesc legiuiți. (§§ 80, 88).

*§ 216. Copiii născuți din nelegiuită împreunare, ce s-au făcut înlegiuiți prin cea în urmă săvîrșită căsătorie a tatălui cu mama
20 lor, (care poate au fost țuitoare sau și altă slobodă femeie), se numără și ei și pogoritorii lor în rîndul fiilor celor născuți din legiuită însoțire.

§ 217. Nelegiuita însoțire nu poate să pricinuiască copilului jignire la cînstea politicească și la înaintirea lui; deci n-are trebuință
25 pentru un sfîrșit ca acesta să ceară de la stăpînire vreo deosebită privilegie, spre a fi cunoscut de fiu legiuit.

*§ 218. Numai părinților este slobod a cere de la stăpînire această privilegie a înlegiuitei nașteri, dacă vor voi ei să se facă, ca un legiuit copil, împărțășitoriu pronomiilor a stării și a averii lor, pe care avere
30 pot slobod a o lăsa la moștenitori.

§ 219. Această privilegie, în cît privește cătră celelante mădulări a familiei, n-are nici o putere, adecă un fiu ca acesta nu poate să ceară driturile, nici moștenirea rudeniilor tatălui său, nici a mamei, ci numai a însuși părinților săi (§ 943).

Înlegiuirea copiilor celor nelegiuiți:

a) Prin dezlegarea împiedecării sau prin nevînovata neștiință a amînduror însoțitorilor ori măcar numai a unuia.

b) Prin cea în urmă făcută însoțire;

c) Prin facerea de bine a stăpînitorului.

1 de trei luni R: om G||3 vor porni... mamei R: apoi aduc vreo întîmpinare în contra ei G||4 însoțiri R: căsătorii G||14 aceștia ad R: om G||16 însoțirii R: căsătoriei G||21 fiilor R: copiilor G||22 legiuită însoțire R: căsătorii legiuite G||23 însoțire R: naștere G||23–24 jignire R: vătămare G||25 stăpînire R: domn G||27 părinților... stăpînire R: părinții pot cere de la domnul G||28 să se R: să-l G||29 avere ad R: om G||32 fiu R: copil G.

Δίκαια με-
ταξύ τῶν μὴ
γνησίων γο-
νέων καὶ τέκ-
νων.

§ 220. Τὰ μὴ γνήσια παιδιά ἐκβάλλονται διόλου ἀπὸ τῶν δικαίων τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς συγγενείας· δὲν ἔχουσι δίκαιον οὔτε εἰς τὴν ἐπαυμίαν τῆς οἰκογενείας τοῦ πατρὸς, οὔτε εἰς τὴν εὐγένειαν, οὔτε εἰς τὰ ἐνδεικτικὰ τοῦ γένους σημεῖα, οὔτε εἰς ἄλλα προνόμια τῶν γονέων, ἀλλὰ λαμβάνουσι μόνον τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας τῆς μητρὸς.

§ 221. Δύναται ὅμως τὸ μὴ γνήσιον παιδίον νὰ ζητῇ δικαίως παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ τὰ πρὸς τροφήν, ἀνατροφὴν καὶ ἐπίσκεψιν, ἀναλογοῦντα μὲ τὴν κατάστασιν αὐτῶν. "Οθεν καὶ τὰ δίκαια τῶν γονέων μέχρι τοσοῦτου ἐκτείνονται ἐπάνω τοῦ παιδίου τούτου, καθ' ὅσον ἀπαιτεῖ ὁ σκοπὸς τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ.

§ 222. Τὸ μὴ νόμιμον παιδίον δὲν εἶναι κυρίως ὑποκείμενον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν γονέων αὐτοῦ, ἀλλὰ προστατεύεται ὑπὸ ἐπιτρόπων· ἡ ἐπιτροπία ὅμως αὕτη δύναται νὰ δοθῇ καὶ εἰς τὸν πατέρα, ἂν εἶναι ἀξιόπιστος.

§ 223. Τὰ διὰ τὴν διατροφήν τοῦ μὴ νομίμου παιδίου ἔξοδα εἶναι ὑπόχρεως νὰ δώσῃ ὁ πατήρ· ἂν ὅμως αὐτὸς δὲν ἔχῃ κατάστασιν εἰς τὸ νὰ τρέφῃ αὐτό, ἐπιπίπτει τὸ χρέος τοῦτο εἰς τὴν μητέρα. (§§ 134 καὶ 186).

§ 224. 'Εφ' ὅσον καιρὸν θέλει καὶ δύναται ἡ μήτηρ νὰ ἀνατρέφῃ ἡ ἰδία τὸ μὴ νόμιμον αὐτῆς παιδίον, κατὰ τὸν πρέποντα εἰς τὴν μέλ- λουσαν αὐτοῦ κατάστασιν τρόπον, δὲν ἔχει δίκαιον ὁ πατήρ νὰ λάβῃ αὐτὸ ἀπ' αὐτῆς, ἀλλ' ὑποχρεοῦται νὰ δίδῃ τὰ ἔξοδα τῆς διατροφῆς του, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω.

§ 225. 'Εὰν ὅμως ἡ σωτηρία τοῦ παιδίου δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀσφαλῆς, ἀφαιρέσεως τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ εἰς τὴν μητέρα, ἥτις εἶναι ἀνίκανος εἰς τὸ νὰ ἀνατρέφῃ αὐτό, οὔσα τυχὸν ἀσθενὴς ἢ παραδεδομένη διόλου εἰς τὴν ἀσέλγειαν ἢ ἔχουσα ἄλλο τι ἐμπόδιον, τότε ὑποχρεοῦται ὁ πατήρ νὰ ἀποχωρίσῃ αὐτὸ ἀπ' αὐτῆς καὶ νὰ ἀνατρέφῃ ὁ ἴδιος ἢ νὰ δώσῃ αὐτὸ εἰς ἄλλο μέρος ἀσφαλές καὶ πρέπον. (§ 184).

§ 226. Οἱ γονεῖς δύνανται νὰ συμφωνήσωσι μεταξὺ αὐτῶν περὶ τῆς διατροφῆς, ἀνατροφῆς καὶ προμηθείας τοῦ μὴ νομίμου παιδίου· ἡ τοιαύτη ὅμως συμφωνία δὲν δύναται νὰ βλάψῃ τὸ δίκαιον τοῦ παιδίου.

§ 227. 'Η περὶ τῆς διατροφῆς καὶ προμηθείας τοῦ μὴ νομίμου παιδίου ὑποχρέωσις διαβαίνει ὡς ἄλλη πατρικὴ καὶ μητρικὴ ὑποχρέωσις εἰς τοὺς κληρονόμους τῶν γονέων αὐτοῦ.

§ 228. 'Η πατρικὴ ἐξουσία παύει εὐθύς μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς τελείας ἡλικίας, ἥτοι τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου χρόνου τῶν νομίμων

Παῦσις τῆς
πατρικῆς ἐξου-

1 § 220. Cei nelegiuți copii cu totul se depărtează de driturile familiei și a rudeniei, precum și de numele familiei tatălui, de evghenia, de marca neamului, cum și de alte părințești privileghii, ci dobîndesc numai numele familiei de pe mamă. Drituri între nelegiuți părinți și fii.

5 *§ 221. Poate însă nelegiuitul fiu cu dreptul să ceară de la părinții săi cheltuele pentru hrana, creșterea și căutarea boalelor sale, potrivite cu starea lor; așa dar și driturile părinților pînă la atîta numai se întind asupra acestui feliu de copil, încît cere neapărat scoposul creșterii lui.

10 *§ 222. Cel nelegiuit copil nu este desăvîrșit supus puterii părinților săi, ci se ocîrmuiește de cătră epitrop; însă epitropia aceasta poate să se dea și tatălui, de va fi vrednic de credință *).

§ 223. Cheltuelile creșterii nelegiuitului fiu, tatăl este datoriu a le face; iar de nu va fi el în stare ca să-l hrănească, se pune îndatorirea aceasta asupra mamei, (§§ 134 și 186).

15 § 224. În cită vreme va voi și va putea mama să crească însuși pe al său nelegiuit fiu, după chipul potrivit cu cea viitoare stare a lui, nu are dreptate tatăl a-l lua de la dînsa, ci se îndatorește a da cheltuelile creșterii, precum s-a zis mai sus.

20 § 225. Dacă însă viețuirea copilului nu va fi sigură, încredințîndu-se creșterea lui mamei, care s-ar descoperi nevrednică, ca să-l crească, ori neputincioasă sau cu totul desfrînată sau avînd vreo altă împiedecare, atunce se îndatorește tatăl a-l depărta de la ea și a-l crește însuși el sau a-l da la alt loc sigur și cuviincios. (§ 184).

25 § 226. Părinții pot a se învoi între sine pentru hrana, creșterea și purtarea de grijă a nelegiuitului fiu. O asemenea învoire însă nu poate jigni dritul copilului.

§ 227. Îndatorirea pentru hrana și purtarea de grijă a nelegiuitului fiu, trece ca o altă îndatorire deopotrivă părințească la moștenitorii părinților lui.

30 § 228. Părinteasca putere încetează îndată după împlinirea desăvîrșitei vrîstă, adică la împlinirea de douăzeci și cinci de ani a vrîstei Conținerea părințeștii

2 precum și de R: nu au dreptul nici la G | de R: nici la G || 3 de marca R: nici la însemnele distinctive ale G | cum și de R: nici la G | părințești R: părinților G || 6 cheltuele R: cele G || 8 felii de ad R: om G | încît R: întru cît G | neapărat ad R || 10 desăvîrșit R: propriu zis G || 12 va fi R: este G || 14 va fi el în R: are G | se pune R: ca de G || 16 va voi și va putea R: voiește și poate G || 18 dreptate R: dreptul G || 20 va fi R: poate fi G | încredințîndu-se R: lăsîndu-se G || 21 s-ar... nevrednică R: este incapabilă G || 22 ori neputincioasă R: fiind din întîmplare bolnavă G || 26 și 29 fiu R: copil G || 27 jigni R: vătămă G || 29 deopotrivă părințească R: a tatălui și a mamei G.

*) încredere.

τῶν παιδίων
ἐξουσίας.

τέκνων (*), ἃν ἡ συνέχεια αὐτῆς δὲν συνεχωρήθη εἰς τὸν πατέρα ὑπὸ τοῦ 1
κριτηρίου, διὰ ζητήσεως αὐτοῦ ἐξ εὐλόγου αἰτίας γενομένης, καὶ δὲν
ἐδημοσιεύθη ἡ συγχώρησις αὐτῇ.

(*) Αὕτη δὲ ἡ παῦσις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς παισὶ, κατὰ τὰ 5
τοπικά ἔθιμα, ἀπαιτεῖν παρὰ πατρός τὴν νομὴν τῶν μητρῶων πραγμάτων καὶ τοῦ
προφεκτεζίου πεκουλίου.

§ 229. Εὐλόγοι αἰτίαι τοῦ νὰ ζητηθῇ παρὰ τοῦ κριτηρίου συνέχεια
τῆς πατρικῆς ἐξουσίας εἶναι·

α') Ἄν τὸ παιδίον καὶ εἰς τελείαν ἡλικίαν ὃν δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ 10
τρέφεται ἀφ' ἑαυτοῦ του δι' ἐλαττώματα σωματικὰ ἢ ψυχικὰ, ἢ νὰ δια-
κυβερνᾷ τὰ πράγματα αὐτοῦ·

β') Ἄν περιέπεσεν εἰς χρέη μεγάλα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐφηβότητος
αὐτοῦ, καὶ

γ') Ἄν ὑπέπεσεν εἰς τοιαῦτα ἐγκλήματα, διὰ τὰ ὅποια πρέπει νὰ 15
κρατηθῇ περισσότερον ἔτι καιρὸν ὑπὸ στενὴν πρόβλεψιν τοῦ πατρός.

§ 230. Τὰ παιδιά καὶ πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς τελείας ἡλικίας
αὐτῶν δύνανται νὰ ἐκβῶσιν ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἂν ὁ πατὴρ ῥητῶς
ἀπολύσῃ αὐτὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας δι' ἀδείας τοῦ κριτηρίου· ἢ ἂν δώσῃ
ἀδειαν εἰς υἱὸν εἰκοσαετῇ, διὰ νὰ ἔχῃ οἰκονομίαν ἰδιαίτεραν.

§ 231. Ἄφ' οὗ ὑπανδρευθῇ ἡ ἀφῆλιξ θυγάτηρ, ἐμβαίνει μὲν ὑπὸ 20
τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός· ἐπάνω ὅμως τῆς περιουσίας αὐτῆς ἔχει ὁ πατὴρ
δίκαια καὶ ἐνοχλὴν κηδεμόνος (§ § 356—377), ἕως νὰ θθάσῃ αὐτὴ εἰς τελείαν
ἡλικίαν. Ἄν ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ πρὸ τῆς τελείας ἡλικίας αὐτῆς, ἐπιστρέφει
πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρός.

§ 232. Ἐὰν ὁ πατὴρ ἀπολέσῃ τὴν χρῆσιν τοῦ νοός· ἂν διακηρυχθῇ 25
ὡς ἄσωτος· ἢ ἂν διὰ τι ἐγκλημα καταδικασθῇ εἰς φυλακὴν ὑπὲρ ἑνα χρόνον·
ἢ ἂν αὐτοθελήτως ξενιτευθῇ· ἢ ἂν λείψῃ ὑπὲρ ἑνα χρόνον καὶ δὲν εἰδοποιήσῃ
ποῦ εὐρίσκεται, ἐκπίπτει ἡ πατρικὴ ἐξουσία τῆς ἐνεργητικῆς αὐτῆς δυνά-
μεως καὶ διορίζεται ἐπίτροπος· ὅταν ὅμως ἐκλείψωσι τὰ ἐμπόδια ταῦτα,
ἀναλαμβάνει πάλιν ὁ πατὴρ τὰ δίκαια αὐτοῦ.

1 legiuitorilor copii *), dacă nu s-au slobozit de judecătoria întinderea pu- puteri asupra
 terii părintești și peste această vristă, după cererea din partea părin- fiilor.
 telui, făcută din pricini binecuvîntate, și dacă nu s-au publicarise slo-
 bozirea aceasta.

5 § 229. Cuvincioasele pricini, spre a se cere de la judecătoria ur-
 marea puterii părintești, sînt:

a) Dacă fiul și în legiuitor vristă de douăzeci și cinci ani nu este
 vrednic a se hrăni de sineși sau a-și ocîrmui lucrurile sale, pentru metehne
 trupești sau sufletești;

10 b) Dacă au căzut în datorii mari în curgerea spre vristnicii lui;

c) Dacă au căzut într-acest feliu de vinovății, pentru care
 trebuie a se mai ținea multă vreme încă supt strînsa privighere a
 părinților.

15 § 230. Fiii și mai înainte de împlinirea vristei cei legiuite, pot
 să iasă de supt puterea părintească, dacă tatăl cu hotărîre le va da
 slobozenie prin învoirea judecătoriei, sau de va îngădui unui fiu la
 vristă de douăzeci ani, ca să-și aibă a sa deosebită economie sau gos-
 podărie.

20 *§ 231. Spre vristnică, după ce se mărită, intră supt puterea
 bărbatului; însă asupra averii ei are tatăl driturile și îndatoririle
 unui curator ocîrmuitoriu (§§ 356 pînă 377), pînă la împlinirea vristei
 cei desăvîrșit; iar de va muri bărbatul, înainte de a împlini ea vrista
 aceasta, ea se întoarce iarăși supt puterea părintească.

25 § 232. Dacă tatăl își va eși din minte, dacă se va vesti ca un
 desfrînat, sau dacă pentru vreo vinovăție se va osîndi cu închisoare
 mai mult de un an, sau dacă se va înstrăina de bună voia sa, sau dacă
 va lipsi mai mult de un an și nu va înștiința unde se află, atunce cade
 stăpînirea părintească din lucrătoare puterea sa și se orînduiește epitrop
 în locul lui; iar conținînd aceste pricini de împiedecare, iarăși dobîn-
 30 dește tatăl driturile sale.

1 slobozit R: îngăduit tatălui G || 1—2 întinderea . . . vristă R: urmarea ei G ||
 2—3 din partea . . . binecuvîntate R: lui, făcută din pricină binecuvîntată G || 3—4
 slobozirea R: îngăduirea G || 5 Cuvincioasele R: Binecuvîntate G || 6 părintești R:
 paterne G || 7 fiul R: copilul G | de . . . ani R: fiind G || 8 vrednic R: destoinic G || 10
 curgerea R: timpul G | lui R: lui și G || 12 mai ținea R: ținea mai G || 13 părinților
 R: tatălui G || 14 Fiii R: Copiii G | cei legiuite R: lor desăvîrșite G || 15 și 28
 părintească R: paternă G | cu hotărîre R: expres G || 15—16 da slobozenie R:
 slobozi de sub puterea paternă G || 16 va îngădui R: a dat voie G || 17—18 sau
 gospodărie ad R: om G || 20 îndatoririle R: îndatorirea G || 27 va lipsi R: a lipsit G |
 va înștiința R: a înștiințat G || 29 în locul lui R: om G.

*) Însă această conținere a puterii părintești, după pămînteștile obiceiuri,
 nu sloboade copiii voe, de a cere de la tatăl stăpînirea lucrurilor mumești și a
 peculiumului profectitium, (adeacă averea dată fiului de cătră tatăl spre ocîrmuire).

§ 233. Οἱ πατέρες, οἵτινες ἀμελοῦσι διόλου τὴν διατροφήν καὶ ἀνατροφήν τῶν παιδίων αὐτῶν, χάνουσι τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν παντοτείνᾳ.

§ 234. Διὰ τὴν κατάχρησιν (15) τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, δι' ἧς βλάπτονται τὰ δίκαια τοῦ παιδίου, ἢ διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ἡνωμένων μετὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας χρεῶν, δύναται ὅχι μόνον τὸ ἴδιον παιδίον, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἄλλος, ὅστις ἔχει εἶδῃσιν περὶ τούτου, καὶ μάλιστα οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς νὰ ἐπικαλῶνται τὴν βοήθειαν τοῦ κριτηρίου, τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ ἐξετάσῃ τὸ ὑποκείμενον τῆς μέμφεως, ἥτοι τὸν κατηγορούμενον πατέρα, καὶ νὰ κάμῃ διαταγὰς ἀρμοζούσας κατὰ τὰς περιστάσεις.

(15) Κατάχρησις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας γίνεται, ὅταν ὁ πατὴρ βλάπτῃ δι' ἔργων τὴν σωματικὴν ἀσφάλειαν τοῦ παιδίου, τὸν φυσικὸν αὐτοῦ δίκαιον, τὴν τιμὴν, τὴν καθαρότητα τῶν ἡθῶν, τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἢ ἄλλα δίκαια ἀνήκοντα εἰς αὐτὸ πρὸς τὸν ἴδιον αὐτὸν πατέρα. Τοιαῦτα ἔργα εἶναι· ἡ κατὰ τοῦ παιδίου ἐπιβουλὴ, ἡ παρακίνησις εἰς κακοήθειαν, ἡ ὑπὲρ τὸ μέτρον παιδεία, ἡ εἰς τὸν γάμον βία ἢ εἰς ἐκλογὴν τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς.

Υἱοθεσία.

§ 235. Τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔκλεξαν τὸν μοναδικὸν βίον, δύνανται νὰ υἱοθετήσωσι (§ 50).

§ 236. Τὸ μὲν υἱοθετήσαν πρόσωπον λέγεται θετὸς πατὴρ ἢ θετὴ μήτηρ· τὸ δὲ υἱοθετηθέν, θετὸς υἱὸς ἢ θετὴ θυγάτηρ.

Πῶς γίνε-
ται;

§ 237. Ὁ νόμιμος πρᾶξις τῆς υἱοθεσίας πρέπει νὰ γένη, ὅχι διὰ λόγων μόνον φιλῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς τελετῆς τῶν ἱερῶν εὐχῶν, διὰ νὰ λαμβάνωσι τῶντι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον οἱ μὲν υἱοθετοῦντες τάξιν γονέων, οἱ δὲ υἱοθετούμενοι τάξιν τέκνων, καὶ νὰ φυλάττεται μεταξὺ αὐτῶν ἡ συγγένεια καὶ εἰς τοὺς γάμους, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν νόμων (§ § 95—97).

Ἡλικία τῶν
υἱοθετούν-
των.

§ 238. Ὁ υἱοθετῶν πρέπει νὰ εἶναι δεκαοκτῶ χρόνους τοῦλάχιστον μεγαλύτερος τοῦ υἱοθετουμένου.

§ 239. Ἐὰν ὁ υἱοθετούμενος ἢ ἡ υἱοθετουμένη εἶναι αὐτεξούσιος καὶ ἔχῃ υἱὸν ἢ θυγατέρα, ἐπέχουσι πρὸς τὸν θετὸν πατέρα ἢ τὴν θετὴν αὐτοῦ μητέρα τάξιν ἐγγόνων ἢ ἐγγόνης.

§ 240. Δύνανται τις νὰ λάβῃ εἰς θέσιν καὶ εἰς τάξιν ἐγγόνου ἢ ἐγγόνης, πρέπει ὅμως νὰ ζητήσῃ καὶ τὴν συναίνεσιν τοῦ υἱοῦ ἢ τῆς θυγατρὸς, εἰς

1 § 233. Părinții, care nicidecum nu se îngrijesc pentru hrana și buna creștere a fiilor, pierd puterea părintească.

§ 234. Pentru reaoa întrebuințare (15) a puterii părintești, prin carea se vatămă driturile fiului, sau pentru lenevirea îndatoririlor lipite
5 cu puterea părintească, poate nu numai însuși fiul, ci orișicare altul ce ar avea știință pentru aceasta, mai virtos rudeniile cele mai de aproape, ca să ceară ajutorul judecătoriei, și aceasta trebuie să cerceteze pricina hulei, adevă pe piritul tată și să facă puneri la cale potrivite cu încungiurările.

10 (15) Reaoa întrebuințare a puterii părintești se face atunci, cînd tatăl vatămă prin faptă trupeasca siguranță a fiului, firescul drit, cîstea, curățenia năravurilor, averea lui sau alte drituri convenite fiului către însuși tatăl său. Acest felu de fapte sînt: vrăjmășirea împotriva fiului sau îndemnarea către năravuri rele, pedepse nemăsurate, silnicia spre înșurare sau către alegerea chipului viețuirii lui.

15 § 235. Persoanele ce nu au ales viața monahicească, pot înfiilă (a-
infii (§ 50). adopție).

§ 236. Persoana care au înfiit, se zice tată înfiitoriu sau maică înfiitoare; iar persoana care s-au luat în loc de fiu, se zice înfiitul sau înfiita.

20 *§ 237. Înfiiala trebuie legiuit să se săvrișească, nu numai prin singure cuvinte, <ci> și prin cetirea sfintelor molitve, pentru ca, cu chipul acesta, să cîștige întru adevăr înfiitorii treaptă de părinți, iar înfiiții treaptă de fii, și pentru ca să se păzească între dinșii înrudirea și la însoțire, după hotărîrea legilor. (§§ 95 pînă 97). Cum se face?

25 § 238. Înfiitoriul trebuie să fie cel puțin cu optsprezece ani mai mare la vristă decît înfiitul. Pentru vrista înfiitorilor.

§ 239. Dacă înfiitul sau înfiita vor fi de sineși stăpîni și vor avea fiu sau fiică, se socotesc aceștia către înfiitoriul tată sau către înfiitoarea mamă în treaptă de nepot sau de nepoată.

30 § 240. Poate cineva să înfieze pe altul în loc de nepot sau nepoată, dar se cuvine mai întîi a cere primirea fiului sau a fiicii, întru a căroră

2 buna *ad R: om G |* fiilor *R: copiilor lor G |* părintească *R: paternă* pentru totdeauna *G || 3* părintești *R: paterne G || 4* lenevirea *R: neglijarea G |* lipite *R: unite G || 6* ar avea *R: are G |* pentru *R: despre G || 7* și aceasta *R: care G || 7—8* pricina *R: subiectul G || 8* puneri la cale *R: orînduirii G || 9* încungiurările *R: împrejurările G || 11* firescul *G || 12* convenite fiului către *R: ce-i aparține* dinspre *G || 13* fiului *R: copilului G || 13—14* pedepse nemăsurate *R: pedepsirea peste măsură G || 14* înșurare *R: căsătorie G || 20* Înfiiala... săvrișească *R: Fapta legală a adopțiunii trebuie să se facă G || 21* ci și *G: și R || 23* fii *R: copiii G || 24* însoțire *R: căsătorii G || 27* vor fi *R: sînt G |* vor avea *R: au G || 28* se socotesc aceștia *R: au G || 29* în *om G || 30* pe altul *ad R: om G | după loc ad* și în treaptă: *om R || 31* mai întîi *ad R: om G || 31* primirea *R: și consimțămîntul G.*

τὸ ὄνομα τῶν ὁποίων θέλει νὰ λάβῃ τινὰ εἰς θέσιν καὶ εἰς τάξιν ἐγγόνου ἢ ἐγγόνης. Αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι τριάκοντα καὶ ἕξ χρόνους μεγαλύτερος τοῦ τοιούτου παιδίου. 1

§ 241. Ἐὰν τὸ υἱοθετούμενον παιδίον εἶναι ἀφ᾽ ἧλιξ, πρέπει νὰ γένῃ ἡ υἱοθεσία μετὰ τὴν συναίνεσιν μόνον τοῦ κατὰ σάρκα πατρός· ἂν ὅμως δὲν ἔχῃ πατέρα, μετὰ τὴν συναίνεσιν ὅχι μόνον τῆς μητρός, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ κριτηρίου ὁμοῦ. 5

§ 242. Εἰς τὴν πτῶσιν ταύτην ζητεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ γεννήτορος πατρός, καὶ ἂν ὁ υἱοθετούμενος υἱὸς ἢ ἡ υἱοθετούμενη αὐτοῦ θυγάτηρ εἶναι εἰς ἡλικίαν τελείαν. 10

§ 243. Δύνανται ὁ πάππος ἢ ἡ μάμμη νὰ λάβωσι διὰ τῆς θέσεως εἰς τάξιν υἱοῦ ἢ θυγατρὸς τὸν ἴδιον αὐτῶν ἐγγονον ἢ τὴν ἰδίαν ἐγγόνην ἢ ἄλλους ἐκ τῶν κατωτέρω κατιόντων αὐτῶν.

Τρόπος τῆς
υἱοθεσίας τῶν
ὀρφανῶν.

§ 244. Ἡ υἱοθεσία τῶν ὀρφανῶν παιδίων δὲν συγχωρεῖται νὰ γένῃ, χωρὶς εἰδήσεως καὶ ἀδείας τῆς ἐξουσίας, ἥτις χρεωστεῖ νὰ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς διὰ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, ἂν ζητῇται ἐκ προθέσεως σεμνῆς καὶ ἂν εἶναι κατὰ πάντα τρόπον πρὸς ὠφέλειαν τῶν εἰς υἱοθεσίαν ζητούμενων ὀρφανῶν, καὶ οὕτω νὰ δώσῃ ἐγγράφως τὴν ἄδειαν, ἥτις πρέπει νὰ καταγραφῇ εἰς τοὺς κώδικας τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν τοιούτων παιδίων. 15 20

Δίκαια πη-
γάζοντα ἐκ
τῆς υἱοθεσίας.

§ 245. Ἀποτέλεσμα οὐσιῶδες τοῦ τῆς υἱοθεσίας δικαίου εἶναι τὸ νὰ προσκτᾶται τὸ υἱοθετηθὲν παιδίον τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ γένους τῶν υἱοθετησάντων, φυλάττον ἐν ταύτῳ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν καὶ εὐγένειαν, ἂν τύχῃ, τῆς ἰδίας αὐτοῦ οἰκογενείας.

§ 246. Ἐὰν οἱ υἱοθετοῦντες γονεῖς ἐπιθυμῶσιν, ὥστε ἡ ἰδία αὐτῶν εὐγένεια καὶ τὰ δεικτικὰ σημεῖα τῆς οἰκογενείας αὐτῶν νὰ μεταδοθῶσιν εἰς τὸ υἱοθετηθὲν παρ' αὐτῶν παιδίον, πρέπει νὰ ζητήσωσιν εἰς τοῦτο τὴν ἄδειαν τοῦ ἡγεμόνος. 25

§ 247. Μεταξὺ τῶν υἱοθετησάντων γονέων καὶ τῶν υἱοθετηθέντων παιδίων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν διαφυλάττονται τὰ μεταξὺ τῶν κατὰ σάρκα νομίμων γονέων καὶ τέκνων δίκαια. Ὅθεν ὁ υἱοθετήσας πατὴρ προσκτᾶται πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπάνω τοῦ υἱοθετηθέντος παρ' αὐτοῦ παιδίου. 30

§ 248. Ὁ μεταξὺ τῶν υἱοθετησάντων γονέων καὶ τοῦ υἱοθετηθέντος παιδίου δεσμός, ἀναφερόμενος εἰς τὴν κληρονομίαν, δὲν ἔχει ἰσχὺν εἰς τὰ 35

16, 19 τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου G: τῆς ἐπιτροπικῆς ἐπιστασίας R || 28 τοῦ ἡγεμόνος G: τῆς ἐξουσίας R.

1 nume voește să iae pe cineva în stare și treaptă de nepot și de nepoată,
și atunce trebue să fie înfiitorul cu treizeci și șase ani la vristă mai
mare decit înfiitul.

*§ 241. Dacă înfiitul este sprevrîsnic, să se facă înfiiala cu pri-
5 mirea numai a trupescului tată; iar de nu va avea tată, nu numai cu
primirea mamei, ci și cu a epitropilor și a judecătorei.

§ 242. La această întimplare se cere primirea născătorului tată,
de și va fi înfiitul sau înfiita în legiuita vristă.

10 § 243. Poate bunul sau buna să înfieză pe însuși a lor nepot sau
nepoată sau pre alții din pogoritorii lor.

§ 244. Înfiiala celor săraci de părinți nu este slobod a se face
fără știrea și învoirea stăpînirii, care prin Comisia Epitropicească cu
de-amăruntul să cercetează, de se cere înfiiala aceasta supt cuviincioase
15 pricini și de este după toate împregiurările spre folosul acelor copii;
după care se va da în scris slobozenie, trecîndu-se în condicile Comisiei
Epitropicești spre siguranța a acest feliu de copii.

§ 245. Ispravă înființată a dritului înfielii este de a ciștiga înfiitul
porecla înfiitoriului, păzind totodată și porecla și evghenia, (dacă s-ar
întimpla), a însuși familiei sale.

20 § 246. Dacă înfiitorii părinți vor dori ca să-și mute a lor evghenie
și marca neamului cătră înfiitul de dînșii, sînt datori a cere la aceasta
slobozirea stăpînirii.

§ 247. Între înfiitorii și înfiiții, cum și între urmașii acestora,
se păzesc driturile întocmai ca între cei din naștere legiuiți părinți și
25 fii. Drept aceia înfiitoriul tată dobîndește puterea părintească asupra
înfiitului.

§ 248. Legătura între înfiitori și între înfiiți, în privirea cătră
moștenire, nu are putere cătră celelante mădulări a familiei înfiitorilor

1 stare R: loc G || 2 și atunce R: Acesta G | înfiitoriul R: om G | la vristă
ad R: om G || 3 înfiitul R: copilul acela G || 4 după înfiitul ad copil G: om R | să R:
trebuie să G || 4—5, 6 și 7 primirea R: consimțămîntul G || 5 va avea R: are G || 6
epitropilor R: epitropului G || 9 înfieză R: ia prin punerea în treaptă de fiu sau
fiică G || 10 lor R: lor mai de jos G || 12 care R: care este datoare G | Comisia
R: Judecătoria G || 13—14 înfiiala... pricini R: din intenție cuvincioasă G || 14 după
toate împregiurările R: în tot chipul G | acelor copii R: orfanilor ceruți spre adop-
țiune G || 15 după... slobozenie R: și așa să dea în scris voie G | Comisiei R: judecă-
torei G || § 245 notă: urmează R: izvorăsc G || 17 Ispravă înființată R: Efect esențial
G || 17 și 21 după înfiitul ad copil G: om R || 18 înfiitoriului R: neamului celor ce
l-au adoptat G || 20 vor dori R: dorese G || 21 marca R: însemnele dinstictive G || 22
stăpînirii R: Domnului G || 23 înfiitorii și înfiiții R: părinții care au adoptat și copiii
care au fost adoptați G || 24 întocmai ca între R: cele dintre G || 26 înfiitului R:
copilului adoptat de el G.

λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν θετῶν γονέων· ἀλλ' ἐξ ἐναντίας τὸ δοθὲν 1
εἰς θέσιν παιδίον δὲν ἀφαιρεῖται τὰ δίκαια τῆς ἰδίας αὐτοῦ οἰκογενείας.

§ 249. Τὰ μεταξὺ τῶν υἱοθετούντων γονέων καὶ υἱοθετουμένων 5
παιδίων δίκαια δύνανται διὰ συμφωνιῶν νὰ ἀποφασισθῶσι καὶ κατ' ἄλλον
τρόπον, ἥτοι δύνανται νὰ γένῃ τις διαφορὰ περὶ τῆς ἀνατροφῆς, τῆς προι-
κός, τοῦ πόρου τῆς ζωῆς κ.τ.λ., χωρὶς ὅμως νὰ μετατεθῇ διὰ τούτων τὸ
ἐν τῷ § 245 μνημονευθὲν οὐσιῶδες ἀποτέλεσμα τῆς υἱοθεσίας ἢ νὰ βλαφθῇ
τὸ δίκαιον τρίτου τινὸς προσώπου (16).

(16) Οἷον, τὸ υἱοθετήσαν πρόσωπον δὲν δύνανται νὰ δώσῃ εἰς τὸ υἱοθετηθὲν παιδίον 10
δίκαιον κληρονομαζὸν ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ συζύγου ἢ ἄλλου τινὸς συγγενοῦς αὐτοῦ
μὴ συναinéσαντος εἰς τὴν γενομένην παρ' αὐτοῦ υἱοθεσίαν.

Λύσις αὐ-
τῆς πολιτικῶς
μόνον.

§ 250. Ὁ μεταξὺ τοῦ υἱοθετοῦντος πατρὸς καὶ τοῦ υἱοθετουμένου 15
παιδίου νόμιμος δεσμός δύνανται εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀνηλικιότητος αὐτοῦ
νὰ λυθῇ πολιτικῶς μόνον, ἀλλ' ὅχι καὶ ἐκκλησιαστικῶς (§§ 95—97), διὰ
τῆς συναινέσεως τοῦ γνησίου πατρὸς μόνου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου ὁμοῦ καὶ
τοῦ ἡγεμόνος.

§ 251. Μετὰ τὴν λύσιν τοῦ δεσμοῦ τῆς υἱοθεσίας ἔρχεται πάλιν
ὁ υἱοθετηθεὶς υἱὸς ἢ ἡ υἱοθετηθεῖσα θυγάτηρ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ γνη-
σίου πατρὸς ἢ ὑπὸ τὴν φροντίδα τοῦ ἐπιτρόπου.

Παιδιάτρό-
φιμα.

§ 252. Τὰ δίκαια καὶ οἱ δεσμοὶ τῶν υἱοθετούντων γονέων καὶ υἱοθε- 20
τουμένων παιδίων δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τὰ τρόφιμα παιδία,
ἥτοι τὰ διὰ μόνην διατροφὴν καὶ ἀνατροφὴν δεχόμενα διὰ ψυχικόν.

§ 253. Ἡ πρὸς διατροφὴν μόνον καὶ ἀνατροφὴν αὕτη ὑποδοχὴ 25
πτωχῶν παιδίων εἶναι ἐλευθέρα εἰς ἕνα ἕκαστον, ἂν ὅμως γένῃ συμφωνία τις
περὶ αὐτῆς, πρέπει, ἐφ' ὅσον αὕτη σμικρύνει τὰ δίκαια τοῦ τροφίμου παι-
δίου ἢ ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸ ἰδιαιτέρους δεσμούς, νὰ ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τοῦ
ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου.

§ 254. Οἱ ἀντὶ γονέων τροφεῖς δὲν ἔχουσι δίκαιον νὰ ζητήσωσιν 30
ἐπειτα παρὰ τοῦ τροφίμου παιδίου τὰ διὰ τὴν τροφήν καὶ ἀνατροφὴν αὐτοῦ
γενόμενα ἐξόδα.

6 πόρου G: τρόπου R || 16 τοῦ ἡγεμόνος G: τῆς ἐξουσίας R || 27 τοῦ ἐπι-
τροπικοῦ κριτηρίου G: τῆς ἐπιτροπικῆς ἐπιστάσεως R.

1 părinți, iar din împotrivă, înfiitul nu se lipsește de driturile familiei
născătorilor săi părinți.

§ 249. Driturile între înfiitori și între înfiți se pot alcătui prin
tocmele și într-un alt chip, adică poate să se facă oareșcare deosebire
5 pentru creșterea, înzestrarea, chipul vieții ș.c.l., fără însă a se strămuta
prin aceste acea în § 245 însămnată înființată ispravă a înfielii sau
fără a vătămă dritul a oareșcăreia a treia persoană (16).

(16) Spre pildă, înfiitoarea persoană nu poate să dea înfiitului copil dritul
moștenirii asupra averii soției sale sau a altii rudenii a lui, care nu s-au unit la
10 înfiiala aceia.

§ 250. Legiuita legătură între înfiitoriul tată și între înfiitul se
poate dezlega în vremea sprevisniciei, politicește însă, iar nu și bise-
ricește (§§ 95 pînă la 97), prin unită învoirea numai a născătorului
tată sau epitropului și a stăpînirii. Dezlegarea înfielii numai politicește.

15 § 251. După disfacerea înfielii iarăși se întoarce înfiitul sau
înfiita supt puterea tatălui născătoriu sau supt purtarea de grijă a
epitropului.

§ 252. Driturile și legăturile înfiitorilor și a înfiiților nu se pot
aplica la driturile copiilor, ce s-au luat de suflet, carii se primesc numai
20 pentru hrana și creșterea lor, spre folosul sufletesc. Copii de suflet.

§ 253. Primirea numai spre hrana și creșterea a copiilor săraci
poate fi slobodă orișicărui; iar făcîndu-se vreo alcătuire pentru dînsa,
se cuvine, ca pe cît ea va micșura driturile copilului de suflet sau va
adăugi deosebite legături, să se întărească de cătră Comisia Epitro-
25 picească.

§ 254. Cei ce primesc copiii de suflet spre hrană, socotindu-se
ca niște părinți, nu au dreptate a cere pe urmă de la dînșii cheltuelile
făcute pentru hrana și creșterea lor.

1 înfiitul R: copilul dat spre adoptare G || 2 născătorilor săi părinți R: familiei
lui proprii G || 3 alcătui R: hotări G || 5 chipul R: rostul G || 9 s-au unit R: au con-
simțit G || 11 înfiitul R: înfiitul copil G || 12 sprevisniciei R: nevirstniciei G | însă R:
numai G || 13 unită învoirea R: consimțămîntul G | născătorului R: adevăratului
G || 14 și a stăpînirii R: și cu a Domnului G || 15 înfielii R: legăturii înfielii G || 16 năs-
cătoriu R: adevărat G || § 252 notă: suflet R: hrană G || 18 înfiitorilor și a înfiiților
R: înfiitorilor părinți și ale înfiiților copii G || 19 driturile... carii R: copiilor luați
spre creștere, cari adică G || 21 Primirea R: Această primire G || 22 alcătuire R:
învoială G || 23 va micșura R: micșurează G | de suflet R: luat spre creștere G || 23—24
va adăugi R: îi impune mai G | Comisia R: judecătoria G || 26—27 Cei... dreptate R:
Susținătorii în locul părinților nu au drept G || 27 dînșii R: copilul luat spre hrană
G || 28 lor R: lui G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

1

Περὶ ἐπιτροπίας καὶ κηδεμονίας

Τί ἐστὶν ἐπιτροπία καὶ τί ἐπίτροπος;

§ 255. Ἡ ἐπιτροπία εἶναι δίκαιόν τι καὶ ἐξουσία, ἥτις δίδεται ἐπάνω προσώπου τινὸς ἐλευθέρου καὶ ἐπάνω τῆς διοικησεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ δι' ἀσφάλειαν, ὅταν τὸ πρόσωπον αὐτὸ διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας δὲν δύναται τὸ ἴδιον νὰ φροντίσῃ οὔτε περὶ ἑαυτοῦ, οὔτε περὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ἐπίτροπος δὲ εἶναι ὁ ἔχων τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ταύτην, ὅστις μετὰ τὸν δέκατον τέταρτον χρόνον τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνηλίκου καὶ τὸν δωδέκατον τῆς ἀνηλικίου ὀνομάζεται κυρίως κηδεμὼν (§ 356).

5

Τί ἐστὶ κηδεμονία καὶ τί κηδεμὼν;

§ 256. Ἡ κηδεμονία εἶναι ἐξουσία, διδομένη κυρίως εἰς τινὰ, διὰ νὰ διοικῇ τὴν περιουσίαν ἐκείνων, οἵτινες ὄχι διὰ ἀνηλικιότητα, ἀλλὰ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν δὲν δύνανται νὰ κυβερνῶσιν οἱ ἴδιοι τὰ πράγματα αὐτῶν (§ 357). Κηδεμὼν δὲ εἶναι ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον δίδεται ἡ ἐξουσία αὕτη.

10

Α'. Περὶ τῆς ἐπιτροπίας. Αἰτία, δι' ἣν διορίζεται.

§ 257. Ὅταν ἀπαιτῇ ἡ χρεία νὰ διορισθῇ ἐπίτροπος εἰς ἀνήλικον, εἴτε ἐκ νομίμου γάμου, εἴτε ἐξ οἰασοῦν ἄλλης συναφείας γεγεννημένον, ὑποχρεοῦνται, ὑπὸ τὴν πρέπουσαν ποινὴν τῶν νόμων, οἱ ἐξ αἵματος ἢ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς, οἱ διδάσκαλοι, οἱ οἰκειακοὶ καὶ οἱ γείτονες αὐτοῦ νὰ φανερῶσιν τοῦτο εὐθύς εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου τὴν δικαιοδοσίαν στέκεται ὁ ἀνήλικος. Καὶ αἱ λοιπαὶ πρὸς τούτοις πολιτικαὶ διοικήσεις καὶ οἱ τῶν κοινοτήτων προεστώτες πολιτικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ χρεωστοῦσι νὰ φροντίζωσιν, ὥστε νὰ λάβῃ τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον εἴδησιν περὶ τούτου (17).

15

20

(17) Ἡ σύστασις τῶν ἐπιτροπικῶν κριτηρίων καὶ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν στερέωσιν καὶ διαμονὴν αὐτῶν, γενομένης κοινῆς περὶ αὐτῶν βουλῆς, ἀπεφασίσθησαν διὰ τοῦ ἐν τῷ τέλει παρόντος κεφαλαίου προστεθέντος αὐθεντικοῦ χρυσοβούλλου.

25

Τίς διορίζει ἐπίτροπον.

§ 258. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον πρέπει κατὰ χρὸς νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον ἄξιον ἀμέσως, καθὼς λάβῃ τὴν εἴδησιν καὶ βεβαιωθῇ, ὅτι εἶναι χρεία.

Ἀναγκαῖα παραίτησις τῆς ἐπιτροπίας· ἐν γένει·

§ 259. Ἀνεπιτήδευτοι καὶ ἀπαράδεκτοι εἰς ἐπιτροπίαν γενικῶς εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες δι' ἀνηλικιότητα, δι' ἐλαττώματα τοῦ σώματος ἢ τοῦ νοῦς ἢ δι' ἄλλα τινὰ αἰτία δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ διοικῶσι τὰ ἴδια αὐτῶν πράγματα·

30

19—23 εἰς τὸ . . . εἴδησιν G: εἰς τὴν ἐπιτροπικὴν ἐπιστάσιαν ὡς ὑπεράσπισιν οὖσαν τοῦ ἀνηλίκου. Καὶ αἱ ἀστυνομίαι καὶ οἱ προεστώτες τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων χρεωστοῦσι νὰ φροντίζωσιν, ἕως ὅτου νὰ λάβῃ ἡ ἐπιτροπικὴ ἐπιστάσις εἴδησιν περὶ τούτου. R || Σ η μ ε ί ω μ α (17) om R || 27 Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον G: ἡ ἐπιτροπικὴ ἐπιστάσις R.

+CAP AL PATRULEA

Pentru epitropie și curatorie

§ 255. Epitropia este un drit și o putere care se dă asupra unei persoane slobode și asupra ocîrmuirii averii ei, spre siguranță, în cită vreme persoana aceasta, din pricina nevrîsniciei, nu poate povățui nici pe sineși nici averea sa; iar epitrop este acel, ce are puterea aceasta, carele epitrop după împlinirea de patrușprezece ani a nevrîsnicului și de doisprezece ani a nevrîsniceii se numește mai cu samă curator (§ 356).

Ce este epitropia și epitropul.

§ 256. Curatoria este putere, dată mai cu samă cuiva spre ocîrmuirea averii acelor carii nu pentru nevrîsnicie, ci din altă oarecare pricină nu-și pot ocîrmi lucrurile sale (§ 357); iar curatorul este acela, căruia se dă această putere.

Ce este curatoria și curatorul?

§ 257. Cînd cere trebuința, ca să se rînduiască epitrop asupra unui nevrîsnic, născut ori din legiuită însoțire sau într-alt chip, atunce rudeniile cele din sînge sau celelalte sau învățătorii, casnicii sau și însuși megieșii lui se îndatoresc supt al legilor orînduită pedeapsă, ca îndată să vădească aceasta la Comisia Epitropicească, ca la o apărătoare a nevrîsnicului. Însuși polițieneștile dregătorii și fruntașii obștimilor politicești și bisericești sînt datori a avea purtare de grijă, pînă cînd Comisia Epitropicească va lua știință de aceasta ¹⁷⁾.

A. Pentru epitropie. Pricina pentru care se rînduește.

§ 258. Comisia Epitropicească datoare este să orînduiască epitrop vrednic, îndată ce se va lua știre și se va încredința că cere trebuința.

Cine orînduește epitropul.

§ 259. Nevrednici și neprimiți la epitropie sînt deobște acei, care pentru nevrîsnicie, metehne a trupului sau a minții ori pentru altă pricină nu sînt vrednici a-și ocîrmi însuși lucrurile sale, cum și acei

Neapărata lepădare de epitropie: în-deobște.

3 putere R: autoritate G || 4—5 în cită vreme R: cînd G || 5 poate R: poate însăși ea G | povățui R: a se îngriji G || 6 după puterea ad și autoritatea G || 15 într-alt chip R: din oricare altă împreunare G || 17 însuși R: om G | orînduită R: cuvenită G || 18 și 21. Comisia R: Judecătoria G || 18—20 ca la o... bisericești R: în jurisdicția căreia stă nevrîsnicul. Și pe lîngă aceștia și celelalte dregătorii civile și proestoșii civili și bisericești ai obștimilor G || 20 pînă cînd R: ca G || 21 va lua R: să ia G | de aceasta R: despre aceasta ¹⁷⁾ G || 22 Comisia R: Judecătoria G || 23 se va lua R: a luat G | se va încredința R: s-a încredințat G || 24 cere R: este G || 25 Nevrednici R: Neapți G || 26—27 altă pricină R: alte pricini G || 27 vrednici R: destoinici G.

¹⁷⁾ Înfîințarea judecătorilor epitropicești și cele trebuincioase pentru stabilirea și dănuirea lor, făcîndu-se sîtat de obște asupra acestora, s-au hotărît prin hrîsoful domnesc adăogat la sfîrșitul acestui capitol. G: om R.

οἷτινες κατεδικάσθησαν διά τι ἔγκλημα ἢ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν ὁποίων δὲν ἐλπίζεται ἀνατροφή τιμία τοῦ ἀνηλίκου ἢ ὠφέλιμος κυβέρνησις τῆς περιουσίας αὐτοῦ. 1

§ 260. Δὲν συγχωρεῖται νὰ δοθῇ ἐπιτροπία ὀρφανῶν εἰς τοὺς ἐπισκόπους, εἰς τοὺς μοναχοὺς, εἰς τοὺς κατοίκους ξένων ἐπικρατειῶν, εἰς τοὺς εὐρισκομένους ἐνεργεῖα εἰς στρατιωτικὴν δούλευσιν καὶ εἰς τὰς γυναῖκας (§ 279), πλὴν τῆς μητρὸς καὶ τῆς μάμμης. Οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ διάκονοι τὴν νόμιμον μόνον ἐπιτροπίαν, ἥτοι τῶν ὀρφανῶν συγγενῶν των, δύνανται νὰ ἀναδεχθῶσιν, ἂν θελήσωσιν ἐπιτροπίαν ὅμως ὀρφανῶν ξένων ἐμποδίζονται νὰ ἀναδεχθῶσι. 5 10

Ἐν εἶδει.

§ 261. Δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς ἐπιτροπίαν ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὁ πατὴρ τοῦ ὀρφανοῦ ἀπέβαλε ῥητῶς ἀπὸ τῆς ἐπιτροπίας· ἐκεῖνοι, οἷτινες ἔζησαν ἐχθρικῶς μετὰ τῶν γονέων ἢ μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ, ἢ οἷτινες εἶναι οἱ ἴδιοι αὐτοὶ ἢ οἱ γονεῖς καὶ οἱ λοιποὶ πλησιέστεροι συγγενεῖς αὐτῶν ἔτι περιπεπλεγμένοι μετ' αὐτοῦ εἰς κρίσιν· ἢ οἷτινες διὰ ζητήσεις, μὴ ἐκκαθαρισθείσας ἔτι, ἐνδέχεται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς κρίσιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἂν εἶναι καὶ συγγενεῖς. 15

§ 262. Δὲν διορίζονται κατὰ τὴν τάξιν ἐπίτροποι, ὅσοι διὰ κοινὰς ἢ δι' ἰδίας αὐτῶν ὑποθέσεις εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ λείψωσιν ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ ὀρφανοῦ ὑπὲρ ἓνα χρόνον. 20

Παραίτησις
θεληματική·

§ 263. Δὲν ἀναγκάζονται νὰ δεχθῶσιν ἐπιτροπίαν χωρὶς τῆς θελήσεως αὐτῶν οἱ εὐρισκόμενοι εἰς δούλευσιν τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς πατρίδος· οἱ διδάσκαλοι τῶν κοινῶν σχολείων· οἱ ἱατροί· οἱ ἔχοντες ὑπὸ τὴν φροντίδα αὐτῶν πέντε τέκνα ἢ ἐγγόνια· οἱ ὄντες ἐπιπεφορτισμένοι μὲ μίαν ἐπιτροπίαν μεγάλην ἢ μὲ τρεῖς μικρὰς καὶ οἱ ἐβδομηκονταετεῖς γέροντες. 25

Τρόποι, δι'
ῶν προσκα-
λεῖται τις εἰς
ἐπιτροπίαν·

§ 264. Πρὸ τῶν ἄλλων ἀνήκει ἡ ἐπιτροπία εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἐπροσχάλεσαν εἰς αὐτὴν ὁ πατὴρ ἢ ὁ ἀπάππος ἢ ὁ πρόπαππος καὶ καθεξῆς· ἂν οὐδὲν ἐκ τῶν μνημονευθέντων ἐμποδίων ἐναντιώνεται εἰς αὐτόν. (§ § 259—263). 30

α') Ἐπι-
τροπία διαθη-
καρία·

§ 265. Ἐὰν μήτηρ ἢ μάμμη ἢ ἄλλο θηλυκὸν πρόσωπον ἢ ἄλλος τις ἀποκαθιστᾷ κληρονόμον νέον τινά, διορίζων ἅμα καὶ ἐπίτροπον εἰς αὐτόν, ὁ ἐπίτροπος οὗτος πρέπει νὰ παραδεχθῇ ὡς κηδεμὼν τὴν διοίκησιν τῆς ἀφειθείσης αὐτῆς εἰς τὸν νέον ἐκεῖνον κληρονομία. 30

1 osindiți pentru vreo vinovăție sau acei de la care nu se nădăj-
duiește buna creștere a nevriscnicului sau folositoarea ocîrmuire a
averii lui.

5 § 260. Nu este slobod a se da epitropia sărăimanilor: episcopilor,
monahilor, supușilor străini, celor ce se află în slujbă oștinească și fe-
meilor (§ 279), afară numai de mamă și bună. Iar preoții și diaconii,
de vor voi, pot să primească epitropia cea după lege orînduită a copiilor
rămași din rudele lor, oprindu-se cu totul a se însărcina cu epitropia
celor ce nu sînt rudenii.

10 § 261. Nu sînt primiți în epitropie acei pe carii tatăl sărăimanului
anume i-au depărtat din epitropie, acei carii au trăit în dușmănie cu
părinții ori cu însuși sărăimanul, sau acei care însuși ei sau părinții
lor și cele mai apropiete rudenii a lor se află încă cu el în pricini de
judecăți, sau acei carii, pentru pretenții nelămurite încă, ar putea să
15 între în judecată cu sărăimanul, măcar de vor fi și rudenii.

Deosebi.

• § 262. Nu se orînduesc, după regulă, epitropi acei care pentru
obștești sau însuși a lor trebuințe sînt siliți a se depărta mai mult
de un an din țara, în care se află sărăimanul.

20 § 263. Nu sînt siliți, fără voia lor a primi epitropia, acei ce se
află în slujba stăpînirii și a patriei, profesorii obșteștilor sholei *),
doftorii, cei ce supt a lor purtare de grijă au cinci copii sau nepoți,
cei însărcinați cu o epitropie mare sau cu trei mici și agiușii la vrîstă
de șaptezeci ani.

Lepădarea
de bună voe
de epitropie.

25 § 264. Epitropia se cuvine mai întăi la acela, pe carile l-au poftit
tatăl sau bunul sau străbunul ș.c.l., de nu i se împotrivesc însă vreuna
dintru acele mai sus pomenite opriri (§§ 259 pînă 263).

Chipuri
prin care se
cere cineva
în epitropie.

30 § 265. Dacă mama sau buna sau vreo altă parte femeiască sau
oricare altul va numi moștenitoriu pe un tînăr, orînduindu-i și epitrop,
atunci epitropul acesta trebuie să primească ca un curator ocîrmuirea
moștenirii lăsate tînărului.

a) Epitro-
pia testa-
mentaria;

2 buna R: cinstita G || 5 supușilor străini R: locuitorilor statelor străine
G | după află ad activi G: om R || 7—8 orînduită... rudele R: numi, adică a copii-
lor orfani ai rudelor G || 8 a se însărcina R: să ia asupra-și G || § 261 nota. Deosebi
R: În special G || 11 anume R: expres G || 10 și 12 sărăimanul R: el G || 13 cele
R: celelalte G | află R: află încurcați G || 15 vor fi R: sînt G || 17 trebuințe R:
chestiuni G | se depărta R: lipsi G || 18 țara... sărăimanul R: patria orfanului
G || 22 agiușii la vrîstă R: bătrîinii G || 24 mai întăi R: înaintea altora G |
după poftit ad la ea G || 25 ș.c.l. R: și așa mai departe G | însă vre R: nici G || 28
numi R: pune G || 30 moștenirii R: acelei moșteniri G | tînărului R: acelu tînăr G.

*) școli.

β') νόμιμος·

§ 266. 'Εάν ὁ πατήρ δὲν διώρισεν ἐπίτροπον ἢ διώρισέ τινα ἀνάξιον ὄντα ἐξ ἀρχῆς ἢ ὕστερον ἀναφανέντα τοιοῦτον, τότε πρέπει νὰ ἐμπιστευθῇ ἢ ἐπιτροπία· πρῶτον εἰς τὸν πρὸς πατρός ἀάππον, ἔπειτα εἰς τὴν μητέρα, μετὰ ταῦτα εἰς τὴν πρὸς πατρός μάμμη· ὕστερον εἰς ἄλλον συγγενῆ τὸν πλησιέστερον ἐκ γένους ἀρσενικοῦ, ἢ εἰς τὸν γεροντότερον ἢ ἀξιώτερον, ὅταν εἶναι πολλοὶ τῆς αὐτῆς τάξεως καὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ συγγενεῖς, ἐξ ὧν προτιμῶνται οἱ πρὸς πατρός.

γ') δικαστική·

§ 267. 'Εὰν δὲν εὑρεθῇ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐπίτροπος ἄξιος, πρέπει τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον νὰ διορίσῃ ὅποιον ἤθελε στοχασθῇ ἄξιον, ἀποβλέπον εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα, τὴν κατάστασιν, τὴν περιουσίαν καὶ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ.

Σχῆμα τοῦ
διορισμοῦ τῶν
ἐπιτρόπων.

§ 268. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον πρέπει εὐθὺς νὰ προστάξῃ τὸν καθ' ὅλον δὴ τινα τῶν εἰρημένων τρόπων διορισμένον ἐπίτροπον, διὰ νὰ ἀναδεχθῇ τὴν ἐπιτροπίαν χωρὶς ἀναβολῆς. Ὁ ἐπίτροπος χρεωστεῖ νὰ ὑπόκηται εἰς τὸ κριτήριον αὐτὸ κατὰ πάντα, ὅσα ἀφορῶσι τὴν ἐπιτροπίαν.

Τρόπος τῆς
παραιτήσεως.

§ 269. 'Εὰν ὁ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου καλεσθεὶς εἰς ἐπιτροπίαν στοχασθῇ, ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀναδεχθῇ αὐτήν, ἢ ἐὰν ὁ νόμος ἀπολύῃ αὐτόν (§ 263), πρέπει νὰ δώσῃ τὸν λόγον τῆς παραιτήσεως τοῦ εἰς διάστημα δεκατεσσάρων ἡμερῶν, ἐξ ὅτου ἔλαβε τὴν προσταγὴν τοῦ κριτηρίου, τὸ ὅποιον, ἂν κρίνῃ εὐλογον τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, πρέπει νὰ διορίσῃ ἄλλον.

Πότε ὑπό-
κεινται εἰς ἀ-
πολογία ὁ ἐ-
πίτροπος καὶ
τὸ κριτήριον
περὶ τῆς ζη-
μίας τῶν ὀρ-
φανῶν;

§ 270. Ὅστις ἀποκρύπτει τὴν εἰς ἐπιτροπίαν ἀνικανότητά του, πρὸς τούτοις καὶ τὸ κριτήριον, τὸ ὅποιον ἐν γνώσει διορίζει ἐπίτροπον ἀνάξιον κατὰ τοὺς νόμους κρινόμενον, καταδικάζεται νὰ πληρώσῃ πᾶσαν τὴν προξενηθεῖσαν ζημίαν τῶν ὀρφανῶν καὶ τὸ κέρδος τὸ ὅποιον ἐχάθη ἐξ ἀμελείας αὐτῶν.

§ 271. Εἰς τὴν ἀπολογία ταύτην εἶναι ἔνοχος καὶ ὁ παραιτούμενος τὴν ἐπιτροπίαν χωρὶς αἰτίας βασίμου· ὅστις πρέπει νὰ παρακινήθῃ διὰ τῶν προσηκόντων τρόπων εἰς τὸ νὰ δεχθῇ αὐτήν.

Εἰσέλευσις
εἰς τὴν ἐπι-
τροπίαν.

§ 272. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναδεχθῇ ἐπιτροπίαν, εἰ μὴ μόνον δι' εἰδήσεως καὶ προσταγῆς τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, διότι, ὅστις διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως εἰσέλθῃ δυναστικῶς εἰς ἐπιτροπίαν, ἐνοχοποιεῖται εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ πᾶσαν τὴν ἐκ τούτου προξενηθεῖσαν εἰς τοὺς ὀρφανούς ζημίαν, καὶ ἂν κατὰ τύχην, ἀλλ' ὅχι ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ ἠκολούθησε.

- 1 § 266. Dacă tatăl n-au orînduit epitrop ori au orînduit pe cineva
ce din început era sau mai pe urmă s-au arătat nevrednic, atuncea
să se încredințeze epitropia întâi bunului despre tată, apoi mamei și
după aceasta bunei despre tată; iar nefiind aceste, altei rudenii mai
5 aproape, parte bărbătească, celui mai bătrîn sau celui mai vrednic,
din care se protomisesc cele despre tată, de vor fi multe rudenii de
asemine rînd și spiță.
- § 267. Dacă după pomenitul chip nu se va afla vrednic epitrop,
Comisia Epitropicească va orîndui pe cine va socoti mai destoinic, pri-
vind cătră iscusimea, starea, averea și lăcuința lui.
- § 268. Comisia Epitropicească îndată va porunci celui (după ori-
care din pomenitele chipuri) orînduit epitrop, ca fără prelungire să
primească epitropia, iar epitropul datoriu este a se supune la Comisia
aceasta întru cele ce privesc cătră epitropie.
- 15 § 269. Dacă cel de cătră judecătorie chemat spre epitropie va
socoti că nu este vrednic a se însărcina cu aceasta sau de cătră legi
i se sloboadă neprimirea (§ 263), atuncea pentru aceasta să dea cuvînt
în curgerea de patrușprezece zile, socotindu-se din ziua ce au primit
porunca Comisiei care, găsindu-se cu cale pricinuirea sa, va orîndui
20 pe altul.
- § 270. Cel ce tăinuște nevrednicia sa întru primirea epitropiei,
cum și Comisia, ce prin știință rînduște epitrop, carile după legi se
judecă nevrednic, se îndatorează a plăti toată paguba pricinuită din
aceasta sărăimanilor și folosul ce s-au pierdut din lenevirea lor.
- 25 § 271. Răspunderii aceștii este supus și cel ce se leapădă de epi-
tropie fără temelnică pricină; unul ca acela prin cuviincioase chipuri
să se îndemne, ca să o primească.
- § 272. Nimene nu poate primi epitropia, fără numai prin știrea
și porunca Comisiei Epitropicești, căci acela care, de sineși volnicindu-se,
30 va intra cu tărie în epitropie, se îndatorește a plăti toată paguba pri-
cinuită dintr-aceasta sărăimanilor, chiar de ar urma din întîmplare,
iar nu din lenevirea lui.
- b) Legiui-
ta;
- c) De la
judecătorie.
- Forma orîn-
duirii epitro-
pilor.
-
- Chipul le-
pădării de
epitropie.
- Ț
- Cînd se în-
datorește e-
pitropul sau
Comisia arăs-
punde pen-
tru paguba
sărăimanilor.
- Întrarea în
epitropie.

2 atuncea R: atunci trebuie G || 4 iar... aceste R: mai pe urmă G || 5 celui
R: sau celui G || 9, 11, 13 și 22: Comisia R: Judecătoria G || 9 va orîndui R: trebuie
să orînduiască G | mai destoinic R: vrednic G || 11 va porunci R: trebuie să porun-
cească G || 12 prelungire R: amînare G || 14 cele ce R: toate cite G || 16 vrednic
R: destoinic G || 16—17 de cătră... cuvînt R: dacă legea îl sloboadă (§ 263),
trebuie să dea motivul lepădării G || 19 Comisiei R: judecătoriei G | pricinuirea
sa, va orîndui R: lepădarea sa, trebuie să orînduiască G || 21 nevrednicia R: nedes-
toinicia G || 22 cum R: pe lingă aceștia G || 23 îndatorează R: osîdesc G || 24
folosul R: cîștigul G || 24 și 32 lenevirea R: neglijența G || 26 chipuri R: chipuri
trebuie G || 29 Comisiei R: judecătoriei G || 30 va intra R: a intrat G.

*Ἰπόσχεσις τοῦ ἐπιτρόπου ἐν κριτηρίῳ μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως.

§ 273. Πᾶς τις ἄλλος ἐπίτροπος, πλὴν τοῦ πάππου, τῆς μητρὸς καὶ τῆς μάμμης, πρέπει νὰ ὑποσχεθῇ μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως καὶ νὰ βεβαιώσῃ τὸ κριτήριο, ὅτι θέλει ὁδηγήσῃ τὸν ἀνήλικον ἢ τὴν ἀνήλικον εἰς τὸν φόβον καὶ εὐσέβειαν πρὸς Θεόν, εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ εἰς πάσας τὰς ἀρετάς· ὅτι θέλει παιδαγωγήσῃ αὐτοὺς κατὰ τὴν κατάστασίν των, διὰ νὰ γένωσι τίμιοι καὶ χρήσιμοι πολῖται· θέλει προστατεύσῃ αὐτοὺς καὶ ἐν κριτηρίῳ καὶ ἔξω τοῦ κριτηρίου· θέλει κυβερνήσῃ τὴν περιουσίαν αὐτῶν πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς καὶ θέλει ἐξακολουθήσῃ εἰς πάντα ταῦτα κατὰ τὴν τῶν νόμων ἀπόφασιν.

*Ἐγγραφον τακτικὸν διδόμενον εἰς τὸν ἐπίτροπον.

§ 274. Εἰς τὸν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὑποχρεωθέντα ἐπίτροπον πρέπει νὰ δώσῃ τὸ κριτήριο ἔγγραφον κατὰ τὴν τάξιν, διὰ νὰ ἔχῃ τὸ ἀξιόπιστον εἰς τὸ ἔργον του καὶ νὰ δύναται νὰ δικαιολογηθῇ εἰς τὰς ἀπαντήσας περιστάσεις. Τὸ δὲ ἔγγραφον τοῦτο πρέπει νὰ περιέχῃ αὐτολεξεῖ καὶ τὴν ἐν κριτηρίῳ δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν τοῦ ἐπιτρόπου. *Ἀν ἀναδεχθῇ τὴν ἐπιτροπίαν πάππος ἢ μήτηρ ἢ μάμμη, πρέπει νὰ δοθῇ καὶ εἰς αὐτοὺς ἔγγραφον ὅμοιον, διαλαμβάνον τὰ χρέη τοῦ ἐπιτρόπου.

Κῶδιξ ἐπιτροπικὸς καὶ τίνα πρέπει νὰ γραφῶσιν εἰς αὐτόν;

§ 275. *Ἐκαστον ἐπιτροπικὸν κριτήριον χρεωστεῖ νὰ κρατῇ Κώδικα ὀνομαζόμενον οὕτω· «Κῶδιξ ἐπιτροπικὸς ἢ ὀρφανικός». (18).

(18) Εἰς τὸν κώδικα τοῦτον πρέπει νὰ γραφῇ·

α') Τὸ κύριον ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον καὶ ἡ ἡλικία τῶν ὀρφανῶν καὶ τὸ ὄνομα πρὸς τοούτους τῶν ἐπιτρόπων·

β') Ἡ κατοίκησις καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀνατροφῆς τῶν ὀρφανῶν·

γ') Εἰς τί συνίσταται ἡ περιουσία αὐτῶν καὶ πῶς ἐδέχθη αὐτὴν ὁ ἐπίτροπος·

δ') Ἡ περιλήψις πάντων τῶν ἀναγκαίων γραμμάτων, μετὰ σημειώσεως τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας αὐτῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ τυχόντος εἰς τὸν κώδικα καὶ εἰς τὸ ἀρχεῖον· π.χ. Γράμμα ἀγοράσεως τοῦ δεῖνος ὑποστατικοῦ ἢ οἴκου ἢ ἐργαστηρίου,*) ἀνωγ', Σεπτεμβρίου α'. Ἀνωθεν δὲ τοῦ γράμματος τοῦτου νὰ σημειωθῇ οὕτω· Κατεγράφη, ἀπεράσθη εἰς τὸν ὀρφανικὸν κώδικα αἰε', Δεκεμβρίου ιη'. Ν-ο 53.

ε') Αἱ περιλήψεις ὁμοίως τῶν ἐγγράφων ἀδειῶν τῆς ἐξουσίας διὰ τὰς ἀπαιτουμένας πωλήσεις, ἀγοράσεις, ἀλλαγὰς, οἰκοδομὰς καὶ ἐπισκευὰς πολυεξόδους καὶ ἄλλα τοιαῦτα πρὸς ὠφέλειαν ἀφορῶντα τῶν ὀρφανῶν·

17 *Ἐκαστον ἐπιτροπικὸν κριτήριον G: *Ἡ ἐπιτροπικὴ ἐπιστάσια R.

*) Textul romînesc traduce cu «dugheni», dar ἐργαστήριον poate să însemneze nu numai prăvălie, ci și atelier, fabrică.

1 § 273. Fieștecare alt epitrop, afară de bunul, de mama și de
buna, trebuie să făgăduiască cu cuget curat și să încredințeze pe Comisia
Epitropicească: cum că va povățui pe nevrisnicul sau pe nevrisnica
5 întru frica lui Dumnezeu și evlavie către creștineasca credință și întru
toate îmbunătățirile fapte, cum că le va da creștere după a lor
stare, ca să se facă cinstiți și vrednici orășeni; cum că va apăra pe
ei și înlăuntru și afară de judecătorie; cum că va ocîrmui averea
lor cu credință și sirguință și că va urma întru toate aceste după a
legilor hotăriri.

Făgăduin-
ța epitropu-
lui cu cuget
curat în fi-
ința judecă-
toriei.

10 § 274. Epitropului aceluia care s-a îndatorit într-acest chip se
va da de către Comisia Epitropicească scrisoare după orînduială, ca
să aibă bună credință în lucrarea sa și ca să se poată îndrepta la
întîmplătoarele înpregiurări; iar scrisoarea aceasta trebuie să cuprînză
15 toate cu amăruntul, precum și făgăduința epitropului dată în Comisia
Epitropicească. Dacă se va însărcina cu epitropia bunul sau mama
ori buna, să se dea și lor asemenea scrisoare cuprinzătoare epitropi-
ceștilor îndatoriri.

Înscrisul
obicinuit ce
se dă epitro-
pului.

§ 275. Comisia Epitropicească este datoare să ție condică așa:
numită «Epitropicească condică a sărăimanilor» (18).

Condica e
pitropicească
și ce trebuie
a se scrie
într-însa.

20 (18) În condica aceasta trebuie să se scrie:

a) Numele din botez, a familiei, porecla și vîrsta sărăimanilor, precum și
numele epitropilor;

b) Lăcuința și chipul creșterii lor;

c) În ce se cuprinde averea lor și cum au primit-o epitropul;

25 d) Extract a tuturor scrisorilor celor trebuincioase, cu însămnarea anului
și a zilei și a numărului ce se va întîmpla în condică și în arhivă. S < pre >
p < ildă >: scrisoarea de cumpărare a cutăria moșii sau casă sau dugheni. 1813,
septemvrie 1. Iar deasupra acestor scrisori să se însămneze așa: s-au luat în scris,
s-au trecut în condică: 1815, dechemvrie în 18. N-o 53;

30 e) Asemene, înscrisuri de slobozeniile date de către stăpînire pentru nea-
părate vinzări, cumpărări, schimburi, sădiri și întocmiri de mare preț și altele
asemene ce privesc spre folosul sărăimanilor;

§ 273 nota: în ființa judecătoriei R: la judecătorie G||2—3 pe Comisia Epi-
tropicească R: judecătoria G||4 lui R: și evlavie către G| evlavie către R: întru
G||5 îmbunătățirile fapte R: virtuțile G||6 vrednici orășeni R: folositori cetă-
țeni G| apăra R: ocroti G||9 hotăriri R: hotărîre G||10—11 se va da de către R:
trebuie să-i dea G||12 bună credință R: încredințare G| îndrepta R: justi-
fica G||14 toate... precum R: cuvînt de cuvînt G||14—15 în Comisia Epi-
tropicească R: la judecătoria G||15 se va însărcina cu R: a luat asupra-și G||16 să
se dea R: trebuie să se dea G||18 Comisia R: Fiecare judecătorie G||23 lor R:
orfanilor G||24 se cuprinde R: constă G||25 Extract R: Cuprinsul sumar G||26
zilei R: zilei lor G| condică R: condica orfanală G||30 înscrisuri R: cuprin-
surile sumare ale înscrisurilor G| pentru R: pentru cererile de G||31 sădiri și
întocmiri R: clădiri și reparații G| de mare preț R: cu mari cheltuieli G.

ς') 'Η σημείωσις, ἂν καθ' ἕκαστον ἔτος ἐδόθη καθαρὸς λογαριασμὸς ἢ οὐ, καὶ 1
 ζ') 'Ο τρόπος τέλος πάντων τῆς ἐπιτροπίας καὶ τῆς ἐγχειρίσεως ἢ παραδόσεως
 τῆς περιουσίας (ἔρα Πιν. δ').

§ 276. Εἰς τὸν κώδικα τοῦτον πρέπει νὰ σημειωθῶσι πάντα τὰ 5
 ἀναγκαῖα μὲ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ὅχι μόνον τὸ ἴδιον κριτήριον, ἀλλὰ
 καὶ ὁ ὀρφανός, ἀφ' οὗ ἔλθῃ εἰς τελείαν ἡλικίαν, νὰ δυνηθῇ καὶ νὰ εὕρῃ
 καὶ νὰ καταλάβῃ εὐκόλως πάντα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις εἶναι πρὸς
 ὠφέλειαν αὐτοῦ.

Εἰς ἓν μόνον πρόσωπον
 ἔνωσις τῶν
 κυρίων χρε-
 ῶν τοῦ ἐπι-
 τρόπου, ἤτοι
 τῆς ἀνατρο-
 φῆς τῶν νέων
 καὶ τῆς διοι-
 κήσεως τῆς
 περιουσίας
 αὐτῶν.

§ 277. Καθὼς ὁ ὑπὸ πατὸς διορισθεὶς ἐπίτροπος, ὅχι μόνον διὰ 10
 τὸ πρόσωπον τοῦ νέου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ πρέπει νὰ φρον-
 τίζῃ, οὕτως ὑπολαμβάνεται, ὅτι ὁ πατὴρ ἠθέλησε νὰ ἐμπιστευθῇ καὶ τὴν
 φροντίδα περὶ τοῦ προσώπου τοῦ νέου ἢ τῆς νέας εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον
 ὠνόμασε κηδεμόνα τῆς περιουσίας. Ἄν δὲ ὁ πατὴρ ἀφῆκεν ἐπίτροπον ὅχι
 πάντων ὁμοῦ τῶν παιδιῶν, ἢ κηδεμόνα ὅχι ἐπὶ πάσης τῆς περιουσίας αὐτοῦ,
 χρεωστεῖ τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον διὰ τὰ λοιπὰ 15
 παιδιὰ ἢ κηδεμόνα διὰ τὴν λοιπὴν περιουσίαν.

§ 278. Ἐὰν διορίσθῃσαν ἐπίτροποι περισσότεροι, δύνανται οὗτοι νὰ
 κυβερνῶσι τὴν περιουσίαν τῶν ἀνηλίκων ἡνωμένως. Ἄν ὅμως κυβερνῶσιν
 αὐτὴν ἢ οὕτως ἢ ἄλλως, χωρὶς τῆς συναινέσεως τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου,
 τότε ἕκαστος αὐτῶν μένει ἔνοχος εἰς τὸ νὰ ἀποκριθῇ δι' ὅλην τὴν ζημίαν, 20
 ἥτις θέλει προξενηθῇ εἰς τοὺς ἀνηλίκους· τὸ δὲ κριτήριον πρέπει πάντοτε
 νὰ φροντίζῃ, ὥστε τὸ πρόσωπον τῶν ἀνηλίκων καὶ τὴν γενικὴν διοίκησιν
 τῆς περιουσίας αὐτῶν νὰ δώσῃ εἰς ἓνα μόνον, τὸν ἀξιώτερον δηλαδὴ καὶ
 ἀσφαλέστερον.

Ἡ ἐπίτρο-
 πος βοηθεῖται
 διὰ μέσου συ-
 νεπιτρόπου.

§ 279. Ὅταν ἀναδέχωνται ἐπιτροπίαν μήτηρ ἢ μάμμη, πρέπει νὰ 25
 διορισθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου συνεπίτροπος. Ὅταν γίνεται ἡ
 ἐκλογή αὐτοῦ, πρέπει τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον νὰ ἀποβλέψῃ· κατὰ πρῶτον
 εἰς τὴν φανεράν ἐν τῇ διαθήκῃ θέλῃσιν τοῦ πατρός, εἴτα εἰς τὴν φανέρωσιν
 καὶ ζήτησιν τῆς ἐπιτρόπου μητρὸς ἢ μάμμης, τελευταῖον δὲ καὶ εἰς τὴν 30
 γνῶμην τῶν λοιπῶν συγγενῶν τοῦ ἀνηλίκου.

Δίκαια καὶ
 χρέη τοῦ συν-
 επιτρόπου
 τούτου.

§ 280. Πρέπει καὶ ὁ συνεπίτροπος οὗτος νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἐπιτρο-
 πικοῦ κριτηρίου ἐγγράφον κατὰ τὴν τάξιν, ὑποσχόμενος, ὅτι θέλει ἀγωνισθῇ,
 τὸ κατὰ δύναμιν, πρὸς αὔξησιν τῆς ὠφελείας τοῦ ἀνηλίκου καὶ διὰ τοῦτον

f) Însămnarea, de s-au dat pe fieștecare an samă curată sau ba;

g*) În sfârșit, lucrările epitropiei și chipul desfacerii și trădării de avere (teslimarisirea).

§ 276. În condica aceasta trebuie să. se însămneze toate cele trebuincioase într-acest chip, că nu numai însuși Comisia, ci și sârăimanul, după ce va veni în legiuita vristă, să poată afla și înțelege cu lesnire toate acele, a căroră știință și cunoștință este spre folosul său.

§ 277. Precum epitropul cel de cătră tatăl orinduit este datoriu a se îngriji nu numai pentru persoana nevrîsnicului, ci și asupra averii lui, asemenea se socotește că tatăl au voit să încredințeze aceluia pe care l-au numit curator averii, și îngrijirea pentru persoana tinărului sau a tinerii; iar dacă tatăl au lăsat epitrop, nu asupra tuturor copiilor, sau curator, nu asupra a toatei averii lui, atunce Comisia Epitropicească trebuie să rînduiască epitrop pentru ceialaltii copii sau curator pentru ceialaltă avere.

§ 278. De s-au orînduit mai mulți epitropi, pot ocîrmui averile nevrîsnicilor toți împreună; iar dacă ei vor ocîrmui averea sau împreună sau despărțit, fără invoirea Comisiei Epitropicești, atunce fieștecarele dintre dinșii rămîne îndatorit a răspunde pentru toată paguba pricinuită nevrîsnicilor, iar Comisia Epitropicească datoare este a se îngriji, ca persoanele nevrîsnicilor și cea peste tot ocîrmuire a averilor să se încredințeze numai celui mai vrednic și mai sigur.

§ 279. Cînd mama sau buna se vor însărcina cu epitropia, atuncia Comisia Epitropicească va rîndui încă un sinepitrop **). Întru alegerea acestuia, Comisia Epitropicească trebuie să iee în băgare de samă, întâi cea de pe urmă voință a tatălui, apoi arătarea și cererea epitroapei mamei sau a bunei și, în sfârșit, și socotința celorlalte rudenii a nevrîsnicului.

§ 280. Se cuvine și acestui sinepitrop a lua de la Comisia Epitropicească înscrisul cel după orînduială, dînd și făgăduință, că se va strădănuî în cit este prin putință, spre sporirea folosurilor nevrîs-

Unirea însărcinării celor mai alese epitropicești datorii la o persoană numai, adică a creșterii și a ocîrmuirii averii tinerilor.

Epitropase agiută de un sinepitrop.

Drituri și îndatoriri a sinepitropului acestuia.

2 lucrările R: chipul tuturor lucrărilor G||2—3 chipul... (teslimarisirea) R: al înmînării sau predării averii (vezi tab. 4) G||5 Comisia R: judecătoria G||6 va... legiuita R: a venit în deplina G||7 și cunoștință ad R: om G||§ 277 nota : creșterii R: creșterii tinerilor G| tinerilor R: lor G||8 este datoriu R: trebuie G||9 nevrîsnicului R: tinărului G||13 curator G||13 și 20 Comisia R: judecătoria G||14 trebuie R: este datoare G||16 averile R: averea G||17—18 sau împreună sau despărțit R: sau așa sau altfel G||18 Comisiei R: judecătoriei G||20 datoare este R: trebuie totdeauna G||21 persoanele R: persoana G| cea peste tot R: generala G| averilor R: averii lor G||21—22 încredințeze numai R: dea numai unuia, adică G||24 va rîndui încă R: trebuie să orînduiască G||24, 25 și 28 Comisia R: judecătoria G||26 a R: vădită în testament a G||30 folosurilor R: folosului G.

*) La enumerare ne-am folosit de ordinea literelor alfabetului latin. În ediția de la 1833, ca și în cea de la 1851, e folosit, firește, alfabetul cirilic, care însă are altă ordine: А, Б, В, Г, Д, Е și Ж.

**) un cututore.

τὸν σκοπὸν πρέπει νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐπίτροπον διὰ τῶν συμβουλῶν του. 1
 Ἄν ἰδῇ σφάλματά τινα αὐτῆς μεγάλα, πρέπει νὰ προσπαθήσῃ, διὰ νὰ διορθώσῃ αὐτὰ καί, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία, καὶ νὰ φανερώσῃ ταῦτα εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον.

§ 281. Ἄλλο οὐσιῶδες χρέος τοῦ συνεπιτρόπου εἶναι, ὥστε εἰς τὰς 5
 ἀπαντώσας ὑποθέσεις, διὰ τὴν κραταίωσιν τῶν ὁποίων εἶναι ἀναγκαία ἡ συναίνεσις τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, καὶ νὰ συνυπογράψῃ τὴν ζήτησιν τῆς ἐπιτροπῆς ἢ νὰ προσθέσῃ καὶ τὸν ἰδιαίτερον αὐτοῦ στοχασμόν. Ὅμοίως χρεωστεῖ νὰ φανερώσῃ τὸν στοχασμόν του ἀμέσως, καὶ ὅταν τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον ζητῇ αὐτὸν διὰ τινα ὑπόθεσιν. 10

§ 282. Ὁ συνεπίτροπος, ὅστις ἐπλήρωσε τὰ χρέη αὐτοῦ ταῦτα, μένει ἐλεύθερος ἐκ πάσης ἄλλης ἀπολογίας. Ἄν ὅμως δοθῇ εἰς αὐτὸν ἐγγράφως παρὰ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου καὶ ἡ τῶν πραγμάτων διοικήσις, ἀναδέχεται ἐν ταύτῳ καὶ τὰ χρέη ἐνὸς κηδεμόνος.

§ 283. Ἡ ἐπιτροπία πρέπει νὰ δοθῇ κατὰ τὴν τάξιν εἰς τὸν συνεπιτροπον, ὅταν παραιτῇται ἡ ἐπίτροπος αὐτήν. 15

Εἰδικὰ χρέη καὶ δίκαια τοῦ ἐπιτρόπου·

α') Περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων.

§ 284. Ὁ ἐπίτροπος ἔχει δίκαιον ὁμοίως, καθὼς ὁ πατήρ, καὶ χρέος νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων· εἰς πράγματα ὅμως μεγάλα καὶ ἀμφίβολα πρέπει νὰ ζητήσῃ τὴν συναίνεσιν καὶ ὁδηγίαν τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου. 20

Χρέη ἀμοιβαῖα τῶν ἀνηλίκων πρὸς τὸν ἐπίτροπον.

§ 285. Οἱ ἀνήλικοι χρεωστοῦσι νὰ προσφέρωσι σέβας καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸν ἐπίτροπον· ἔχουσιν ὅμως καὶ ἄδειαν νὰ προσκλαυθῶσιν εἰς τοὺς πλησιεστέρους αὐτῶν συγγενεῖς ἢ καὶ εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, ὅταν ὁ ἐπίτροπος κακομεταχειρισθῇ καθ' ὅλον δὴ ποτε τρόπον τὴν ἐπιτροπικὴν ἐξουσίαν ἢ ἀμελήσῃ τὰ καθήκοντα χρέη διὰ τὴν ἀναγκαίαν πρόβλεψιν 25 καὶ φροντίδα.

§ 286. Καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς τῶν ἀνηλίκων καὶ ἀπλῶς πᾶς ἀνθρώπος ἔχουσιν ἄδειαν νὰ φανερώσωσι τοῦτο εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον· εἰς τὸ ὅποιον πρέπει νὰ προστρέξῃ καὶ ὁ ἐπίτροπος, ὅταν αὐτὸς δὲν δύναται νὰ χαλιναγωγήσῃ τὰς ἀτάκτους ὁρμὰς τῶν ἀνηλίκων διὰ τῆς ἐπιτροπικῆς 30 αὐτοῦ ἐξουσίας.

Εἰς τίνα ἀνήκει κατὰ

§ 287. Τὸ πρόσωπον τῶν ἀνηλίκων ὀρφανῶν πρέπει κατὰ τὸν καιρὸν τῆς βρεφικῆς αὐτῶν ἡλικίας (§ 184) νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν

1 nicului, ajutînd întru aceasta pe epitroapă cu sfaturile sale; iar dacă
va vedea din partea ei niscaiva greșele mari, se va sirgui a le îndrepta
și, cerînd trebuința, le va și arăta Comisiei Epitropicești.

5 / § 281. Altă înființată datorie a sinepitropului este, ca la întăm-
plate pricini (spre a căroră tărie este de trebuință învoirea Comisiei
Epitropicești), să iscălească împreună și el cererea epitroapei mamei
sau a bunei, sau să adaogă și acea osebită socotință a sa. Asemîne
dator * este a arăta îndată socotința sa, cînd o va cere Comisia Epitro-
picească, pentru orice pricină.

10 § 282. Sinepitropul acela carile au împlinit cele de mai sus
arătate datorii, rămîne slobod de toată altă răspundere; iară de i se
va da înscris de la Comisia Epitropicească și oclrmuirea lucrurilor,
atuncea se însărcinează și cu datorile unui curator.

15 § 283. Epitropia după orinduială se încredințează desăvirșit celui
împreună epitrop, cînd epitroapa se va lepăda.

/ § 284. Epitropul are drit și îndatorire pentru purtarea de grijă și
creșterea nevrisnicilor întocmai ca un părinte; însă la lucruri mari și de
îndoială, datoriu este a cere învoirea și povățuirea Comisiei Epi-
tropicești.

Deosebite
datorii a e-
pitropului:

a) Pentru
creșterea ne-
vrisnicilor.

20 § 285. Nevrisnicii sînt datori a cinsti și a se supune epitropului,
sînt însă volnici a se jelui la cele mai de aproape rudenii sau și la Comi-
sia Epitropicească, cînd epitropul rău va întrebuița cu orișicare
chip epitropiceasca sa putere, cînd va lenevi cuvenitele datorii pentru
acea de nevoie prevedere și purtare de grijă.

Datoriile
nevrisnicilor
cătrăepitrop.

25 § 286. Și celelalte rudenii a nevrisnicilor și în scurt oricine are
voe a înștiința pe Comisia Epitropicească, căriia și epitropul este
datoriu a face arătarea, cînd prin epitropiceasca sa putere nu va putea
înfrîna cele fără rinduială purtări a nevrisnicilor.

30 § 287. Persoana nevrisnicilor celor fără tată trebuie în vremea
prunciei lor (§ 184) să se încredințeze mamei, deși n-au primit epi-

Cui se cu-
vine mai ales

2 se va sirgui R: trebuie să se sirguiască G || 3 Comisiei R: judecătoriei
G || 4 înființată R: esențială G || 6—7 mamei sau a bunei ad R: om G || 8 dator G:
datoare R || 10—11 cele... arătate ad R: om G || 12, 21—22 și 26 Comisia R: jude-
cătorie G || 14 se încredințează R: trebuie să fie încredințată G || 15 se va lepăda R:
renunță la ea G || § 284 notă: Deosebite datorii R: Speciale datorii și drituri G || 18
datoriu este R: trebuie G | Comisiei R: Judecătoriei G || § 285 notă: După datorile
ad reciproce ale G: om R || 23 va lenevi R: a neglijat G || 26—27 căriia... arătarea
R: la care și epitropul trebuie să recurgă G || 27 va putea R: poate G || 29 celor fără
tată R: orfanilor G || 30 deși R: deși după aceea G || § 287 notă: mai ales R: întii G.

*) In text: datoare.

πρῶτον ἡ μητέρα, καὶ ἂν αὐτὴ δὲν ἐδέχθη τὴν ἐπιτροπίαν ἢ καὶ ἂν δευτεροῦπαν- 1
φροντὶς περὶ δρευθῇ ἔπειτα, παρεκτὸς ἂν ἡ σωτηρία τοῦ παιδίου δὲν ἀπαιτῇ ἄλλοίαν
τῆς ἀνατρο- διάταξιν (§ 225).
φῆς τῶν ἀνη-
λίκων ὀρφαν-
ῶν;

Πόθεν ἀπο- § 288. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον ἀποφασίζει τὰ διὰ τὴν τροφὴν
φασίζεται ἡ καὶ ἀνατροφὴν τοῦ νέου ἔξοδα πρεπόντως, κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ κατὰ τὴν 5
ποσότητος τῶν κατὰστασιν τῆς οἰκογενείας καὶ κατὰ τὴν κατὰστασιν προσέτι τῆς περι-
διὰ τὴν τρο- κατὰστασιν τῆς οἰκογενείας καὶ κατὰ τὴν κατὰστασιν προσέτι τῆς περι-
φήν καὶ ἀνα- ουσίας, πρέπει ὅμως νὰ ἀποβλέπη καὶ εἰς τὴν περὶ τούτων διάταξιν τοῦ
τροφὴν ἐξό- πατρὸς καὶ εἰς τὸν στοχασμὸν πρὸς τούτους τοῦ ἐπιτρόπου.

§ 289. Ἐὰν τὰ εἰσοδήματα δὲν ἐξαρκῶσιν εἰς ἀπάντησιν τῶν εἰρη-
λαμβάνονται μένων ἐξόδων ἢ εἰς ἐτοιμασίαν ἢ ἀγόρασιν τῶν ἀναγκαίων διὰ μάθησίν τινα 10
αὐτά. ἢ τέχνην ἢ δι' ἐναλλαγὴν καταστάσεως διὰ γάμου, δι' εἰσελεύσεως εἰς
δοῦλευσιν κ.τ.λ., ὥστε νὰ δυνηθῇ ἔπειτα ὁ ἀνήλικος νὰ κερδήσῃ διὰ τούτων
τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, τότε ἔχει ἄδειαν ὁ ἐπίτροπος μόνον διὰ τῆς εἰδή-
σεως καὶ ἀδείας τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου νὰ ἐκποιήσῃ τι ἐκ τῆς καθο-
λικῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου. 15

§ 290. Ἐὰν τύχη νὰ εἶναι οἱ ὀρφανοὶ διόλου ἐνδεεῖς, ἔχει χρέος
τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον νὰ παρακινήσῃ τοὺς πλησιεστέρους εὐπόρους
συγγενεῖς αὐτῶν, διὰ νὰ θρέψωσιν αὐτούς, ἐὰν κατὰ τὸν § 186 δὲν ὑποχρε-
οῦνται εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἄν δὲν ἔχωσι τοιοῦτους συγγενεῖς, νὰ
ἀναφέρῃ τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον κατὰ χρέος τὰ περὶ αὐτῶν εἰς τὸν ἡγε- 20
μόνα, διὰ νὰ διορισθῇ ἐκεῖθεν ἡ προσήκουσα εἰς αὐτοὺς βοήθεια ἐκ τοῦ
κουτίου τοῦ ἐλέους.

§ 291. Ἡ εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον ἐμπιστευθεῖσα φροντὶς περὶ
τοῦ ἐπιτροπι- τῆς περιουσίας τῶν ὀρφανῶν ἀπαιτεῖ, ὥστε τὸ κριτήριον τοῦτο νὰ ἐρευνήσῃ
κοῦ κριτη- κατὰ πρῶτον τὴν περιουσίαν αὐτῶν καὶ νὰ ἀσφαλίσῃ αὐτὴν διὰ σφραγι- 25
ρίου· σματος, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία, διὰ καταγραφῆς καὶ διατιμῆσεως τῶν κινητῶν.

β) Περὶ τῆς
διοικήσεως
τῆς περιου-
σίας.

Ἐξέτασις
καὶ ἀσφάλι-
σμα αὐτῆς
κατὰ πρῶτον·

Διὰ σφρα-
γίσματος καὶ
καταγραφῆς·

§ 292. Τότε μόνον λαμβάνονται εἰς φύλαξιν τὰ κινητὰ πράγματα
ὑπὸ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, ὅτε τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον
διὰ τὸ ἀσφάλισμα αὐτῶν· ἢ δὲ καταγραφῇ, ἥτοι ἢ ἀκριβῆς σημειώσεις τῆς
ὁλοκληροῦ περιουσίας τῶν ὀρφανῶν, πρέπει νὰ γένῃ πάντοτε ἀφεύκτως, 30
καὶ ἂν ἐμπόδιζε τοῦτο ὁ πατὴρ ἢ ἄλλος τις ἐκ τῶν διαθεμένων.

1 tropia sau de se va și mărita de al doile, afară numai de întâmplarea, purtarea de
cînd siguranța copilului va cere osebită punere la cale (§ 225). grijă pentru

§ 288. Comisia Epitropicească hotărăște cele pentru hrana și creșterea să-
creșterea copilului cuviincioase cheltueli, potrivite după cîntea și răiimanilor
5 starea familiei și după avere, privind însă și cătră orînduirea ce au nevrisnici.
făcut tatăl și cătră socotința epitropului. —

*§ 289. Dacă veniturile nu vor fi îndeștule spre întîmpinarea De unde
cheltuelilor mai sus pomenite sau spre facerea sau spre cumpărarea se hotărăște
celor trebuincioase pentru vreo învățătură sau pentru schimbarea suma cheltu-
10 stării prin însoțire, prin întrarea în slujbe ș.c.l., ca prin aceste să elilor pentru
poată în urmă nevrisnicul a ciștiga cele trebuincioase spre viețuirea hrana și cre-
sa, atunce numai are epitropul voe a înștrăina, numai prin știrea șterea și de
și învoirea Comisiei Epitropicești, vreun lucru din întreaga avere a unde se iau
nevrisnicului. acestea? *)

15 § 290. Dacă s-ar întîmpla sărăimanii să fie cu totul lipsiți, datoare
este Comisia Epitropicească a îndemna pe cele mai de aproape rudanii,
ce vor fi în stare bună, ca să-i hrănească pre ei, dacă după § 186 nu
sînt ei îndatoriți la aceasta de cătră legi; iar de nu vor avea asemenea
rudanii, Comisia Epitropicească va face datornica sa arătare cătră
20 stăpînire ca să li se orînduiască cuviinciosul agiutoriu de la cutia
mililor.

§ 291. Îngrijirea încrezută Comisiei Epitropicești asupra averii Deosebite
sărăimanilor cere neapărat, ca Comisia aceasta să cerceteze întăi averea datorii a co-
lor și, de va cere trebuința, să o siguripsască prin pecetluirea, prin cata- misiei epi-
25 grafia și prin prețăluirea celor mișcătoare. tropicești.

b) Pentru
ocărmuirea
averii.

§ 292. Lucrurile cele mișcătoare atunce numai se iau în păstrare Cercetarea
supt pecetea Comisiei Epitropicești, cînd aceasta este de trebuință și siguripsi-
spre siguranța acelor lucruri, iar catagrafia, adecă acea cu amăruntul rea mai întăi
însemnare de toată averea a sărăimanilor, trebuie neapărat totdeauna prin pecetlu-
30 să se facă măcar de se va fi și oprit aceasta de cătră tatăl sau alt grafie.
cineva din testatorii.

1—2 de întâmplarea... osebită R: dacă salvarea copilului nu cere altfel G || 3 Comisia R: judecătoria G || 4 copilului R: tinărului G | cîntea R: rangul G || 9 după învățătură ad sau meserie G: om R || 13 Comisiei R: judecătoriei G || 16, 19 și 23 Comisia R: judecătoria G || 16 după rudanii ad ale lor G: om R || 18 legi R: lege G || 19 va face R: să facă G | după arătare ad asupra celor privitoare la ei G: om R || 20 stăpînire R: Domn G | cuviinciosul agiutoriu R: de acolo ajutorul cuvenit lor G || 22 și 27 Comisiei R: judecătoriei G || 23 neapărat ad R: om G.

*) Textul grecesc pune această notă marginală la § 288.

1 § 293. Catagrafia averii și prețaluirea lucrurilor celor mișcă- și prin pre-
toare trebuie să se facă fără prelungire și, de va cere trebuința, și țaluirea ave-
mai înainte de orinduirea epitropului; iar catagrafia să rămie la rii făcută ori
Comisia Epitropicească, ca un temei și ca o povățuire pentru cele de cătră Co-
5 după vreme orinduirii și întâmplări, dindu-se epitropului copie încredin- misia Epitro-
țată după original. picească,

§ 294. Dacă vreo avere nemișcătoare a sărăimanului se va sau de la ju-
afla într-altă țară, atunce Comisia Epitropicească va cere cata- decătoria lo-
grafia a acei averi prin Domnul de la cuviincioasa judecătorie a cală, unde se
10 statului aceluia. află averea
sărăimăne-
ască.

§ 295. Iar dacă averea nemișcătoare se află în statul acesta, însă nu este supusă judecătoriei aceia, la care se află sărăimanul cu
lăcuința sa, ci este supusă la altă judecătorie, atunce toate driturile
care privesc cătră acea avere, se cuvin judecătoriei aceia, unde se află
15 averea; deci și dritul de a face catagrafia și prețaluirea averii, când
va cere trebuința, tot de acolo atirună.

§ 296. Judecătoria aceasta însă este îndatorită, nu numai a da
copie de pe această catagrafie și prețaluire la Comisia Epitropicească,
dar și a lăsa epitropului rinduit slobodă ocîrmuire a averii sărăimă-
20 nești, fără a-și însuși vreun drit judecătoresc asupra epitropice-
știlor lucrări.

§ 297. Lucrurile cele mișcătoare, care sînt orinduite, ca neapărat Căria ju-
să rămie unite cu lucrul nemișcătoriu pentru de-a purure, trebuie decătorii sînt
să se socotească, ca o parte a lucrului aceluia, și să fie supuse judecă- supuse lu-
25 toriei locului, unde se află acea avere nemișcătoare. Iar toate celelalte crurile cele miș-
mișcătoare, precum zapisele, împrumuturile, zăloagele, ipoticile ș.c.l. cătoare.
sînt supuse Comisiei Epitropicești.

§ 298. Epitropul este datoriu să ocîrmuască averea sărăimanilor Regula ob-
cu asemenea luare de samă și sirguință, precum un iconom vrednic ţtească pen-
30 și sirguitoriu ocîrmuește ale sale, și are să răspundă păgubirile cele tru ocîrmui-
pricinuite din lenevirea sa, iar nu și acele din întâmplare. rea averii să-
răimanilor.

§ 293 *notă*: făcută R: făcută imediat G || 4, 8 și 18 Comisia R: judecătoria
G || 3 să R: trebuie să G || 4—5 cele după vreme R: viitoare G || § 294 *notă*: de la
R: prin intermediul G || 8 va cere R: trebuie să ceară G || 9 cuviincioasă R: compe-
tenta G || 12 să află R: este supus G || 12—13 cu lăcuința R: din cauza obișnuitei
sale locuinți G || 14—15 unde se află averea *ad* R: *om* G || 16 atirună R: se cuvin G || 18
Comisia Epitropicească R: judecătoria epitropicească a locului, unde orfanul își
are locuința obișnuită G || 19—20 sărăimănești R: aceleia G || 23 lucrul nemișcătoriu
R: averea G || 24 lucrului aceluia R: averii aceleia G || 24—25 *după* judecătoriei
ad epitropicești G: *om* R || 25 avere nemișcătoare R: avere G || 27 Comisiei
Epitropicești R: jurisdicției judecătoriei epitropicești, căreia îi este supus și orfanul
G || 29 precum R: cu care G || 30 ale sale R: lucrurile sale proprii G || 31 lene-
virea R: neglijența G || iar... întâmplare R: dar pentru pagubele întimplate din
vreo împrejurare nu este dator să răspundă G.

§ 299. "Όταν πολλοὶ ἐν ταύτῳ ἐπίτροποι συνδιοικῶσι μίαν ὀρφανικήν περιουσίαν, κατέχονται νὰ ἀποκριθῶσιν οἱ πάντες περὶ τοῦ ἐνὸς καὶ ὁ εἷς περὶ πάντων· ὅταν ὅμως διοικῶσιν αὐτὴν διηρημένως, ἀποκρίνεται ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ.

§ 300. Ἡ ἀποπλήρωσις τῆς ζημίας τοῦ ὀρφανοῦ διαβαίνει καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐπιτρόπου, κατὰ τὰς διαταγὰς τὰς ἐμπεριεχομένας ἐν τῷ λζ' κεφαλαίῳ.

Κανόνες εἰ-
δικοί περὶ τῶν
πολυτίμων
πραγμάτων·

§ 301. Τὰ πετράδια καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα, αἱ ὁμολογίαι, τὰ γράμματα τῶν ὑποστατικῶν καὶ λοιπῶν ἀκινήτων πραγμάτων καὶ πάντα τὰ περὶ μεγάλων πραγμάτων γράμματα νὰ βαλθῶσι διὰ φύλαξιν εἰς τὴν μητρόπολιν ἢ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἢ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας, ὅπου ἔχει ὁ ὀρφανὸς τὴν εἰθισμένην κατοικίαν του. Διὰ τὰ πρῶτα νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἐπίτροπον σημεῖωμα ἐπιβεβαιωμένον παρὰ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου· ἐκ δὲ τῶν δευτέρων νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸ ἔργον του ἴσα.

Περὶ τῶν
ἐτοίμων χρη-
μάτων·

§ 302. Ἐκ τῶν ἐτοίμων χρημάτων τόση μόνον ποσότης πρέπει νὰ ἀφεθῇ εἰς τὸν ἐπίτροπον, ὅση θέλει κριθῇ ἱκανὴ εἰς τὴν πρέπουσαν ἀνατροφήν τοῦ ὀρφανοῦ καὶ τὴν ἀναγκαίαν οἰκονομίαν τῆς οἰκίας (§ 288)· τὰ δὲ περισσεύοντα πρέπει ἐξαίρετως νὰ μεταχειρισθῶσιν εἰς πληρωμὴν τῶν ἐνδεχομένων χρεῶν, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ ὠφέλιμον χρεῖαν· καὶ ἂν δὲν εὑρεθῇ ὠφελιμώτερος τρόπος τὸ νὰ μεταχειρισθῶσι, νὰ δοθῶσι μὲ τόκον εἰς τοὺς κοινούς οἴκους ἢ καὶ εἰς πρόσωπα ἰδιωτικά· εἰς ταῦτα ὅμως πρέπει νὰ δοθῶσι πάντοτε μετὰ τῆς νομίμου ἀσφαλείας.

Ἀσφάλεια
νόμιμος.

§ 303. Ἡ ἀσφάλεια τότε μόνον εἶναι νόμιμος, ὅταν τὰ μετ' ἀσφαλίσματος δανειζόμενα χρήματα δὲν ὑπερβαίνωσι τὸ ἥμισυ τῆς ἀληθινῆς τιμῆς τῆς ἐνεχυραζομένης οἰκίας ἢ τὰ δύο τρίτα τῆς ἀληθινῆς τιμῆς τοῦ ἐνεχυραζομένου ὑποστατικοῦ ἢ ἀγροῦ.

Περὶ τῆς
ἄλλης κινη-
τῆς περιου-
σίας.

§ 304. Ἡ λοιπὴ κινητὴ περιουσία, ἥτις οὔτε διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὀρφανοῦ, οὔτε διὰ τὸ μνημόσυνον τῆς οἰκογενείας εἶναι ἀναγκαία, οὔτε παρὰ τοῦ πατρὸς διωρίσθη ῥητῶς νὰ φυλαχθῇ, οὔτε κατ' ἄλλον τρόπον ὠφέλιμον δύναται νὰ ἐξοδευθῇ, πρέπει κατὰ τὴν τάξιν νὰ πωληθῇ δημοσίως διὰ πλειστηριασμοῦ.

§ 305. Τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπωλήθησαν διὰ τοῦ ὑπερθεματισμοῦ, δύναται ὁ ἐπίτροπος νὰ πωλήσῃ μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου καὶ παρακάτω ἀπὸ τὴν διατιμηθεῖσαν τιμὴν.

1 § 299. Cînd averile sărăimanilor se ocirmuesc dimpreună de
cătră mulți epitropi, atunce se îndatoresc a răspunde toți pentru unul
sau unul pentru toți; ocirmuindu-le însă deosebi, răspunde fieștecarele
pentru partea sa.

5 § 300. Îndatorirea despăgubirii sărăimanului trece și la moște-
nitorii epitropului, după hotărîrile cuprinse în capul 37.

§ 301. Pietrele scumpe și alte odoară, sineturile de datorii, scri- Regule spe-
sorile moșiilor și a altor lucruri nemișcătoare, cum și toate scrisorile țiale pentru
pentru osebite lucruri mari, să se pue spre pază la mitropolie ori epis lucruri scum-
10 copie ori la biserica poporului, unde sărăimanul are obișnuita sa pe.
lăcuință. Pentru cele dintîi se va da epitropului un izvod încre-
dînat de cătră Comisia Epitropicească, iar pentru aceste de al
doile să i se dee copii încredințate, ce vor fi trebuincioase la lu-
crarea epitropului.

15 § 302. Din banii gata, ațiția numai se vor lăsa în mina epitropu- Pentru
lui, ciți se vor socoti în destui spre cuviincioasa creștere a sărăimanului bani gata.
și spre trebuincioasa economie a casei (§ 288), iar de vor mai prisosi,
să se întrebuițeze mai întăi spre plata datoriilor, ce poate vor fi, sau
la altă folositoare trebuință, iar negăsindu-se alt chip mai folositoriu
20 spre întrebuițarea banilor, să se dee cu dobîndă la case obștești sau
și la persoane particulare, însă cu legiuită siguranție.

+§ 303. Siguranția atunce este numai legiuită cînd banii impru- Legiuită
mutați cu siguranție nu vor covîrși peste jumătate prețul cel adevărat siguranție.
a amanetarisitei casă sau peste două treimi a adevăratului prețiu a mo-
șiei sau a pămînturilor amanetarisite.

25 § 304. Averea mișcătoare, care nu este nici spre întrebuițarea Pentru al-
sărăimanului, nici spre pomenirea familiei, nici de cătră tatăl nu tă avere miș-
s-au rînduit cu hotărîre, ca să se păstreze, și nici se poate între- cătoare.
buița cu alt chip folositoriu, trebuie după rînduială să se vînză
30 prin lițitație.

§ 305. Lucrurile cele nevîndute prin lițitație poate epitropul cu
voia Comisiei Epitropicești să le vîndă și mai gios de prețăluirea lor.

1—2 Cînd... atunce R: Cînd mulți epitropi deodată ocirmuesc o avere orfanală G|| 4 partea sa R: sine G|| 5 Îndatorirea R: Împlinirea G|| 6 hotărîrile R: rînduiele G|| 9 osebite ad R: om G|| 10 poporului R: enoriei G|| 12 Comisia R: judecătoria G| pentru R: din G|| 13 copii... fi R: copiile G|| 15 se vor lăsa R: trebuie să se lase G|| 18 să se... întăi R: trebuie să se întrebuițeze cu deosebire G|| 21 însă R: dar la acestea trebuie totdeauna să se dea G|| 25 pămînturilor amanetarisite R: ogorului G|| 26 Averea R: Cealaltă avere G| este R: este necesară G|| 28 cu hotărîre R: expres G| întrebuița R: cheltui G|| 30 lițitație R: licitație în chip public G|| 32 Comisiei R: judecătorei G.

§ 306. Ἡ οἰκοσκευὴ πρέπει νὰ ἀφεθῇ εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ ἀνηλίκου, 1
 ἂν ἔχουσι χρεῖαν αὐτῆς, ἢ εἰς τοὺς συγκληρονόμους, οἵτινες νὰ πληρώ-
 σωσι τὴν τιμὴν αὐτῆς κατὰ τὴν διατίμησιν τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου,
 χωρὶς δηλαδὴ ὑπερθεματισμοῦ.

Περὶ τῆς
 ἀκινήτου.

§ 307. Ἀκίνητος περιουσία ἐν ἀνάγκῃ μόνον ἢ διὰ φανερόν ὄφελος 5
 τοῦ ὀρφανοῦ συγχωρεῖται νὰ πωληθῇ διὰ τῆς ἀδείας τοῦ ἐπιτροπικοῦ
 κριτηρίου καὶ κατὰ τὴν τάξιν μόνον τοῦ ὑπερθεματισμοῦ.

Περὶ τίνων
 ἔργων χρεω-
 στεῖ ὁ ἐπί-
 τροπος νὰ ζη-
 τῇ τὴν ἀδειαν
 τοῦ ἐπιτροπι-
 κοῦ κριτηρί-
 ου;

§ 308. Ἐν γένει δὲν δύναται ὁ ἐπίτροπος νὰ ἀναδεχθῇ, χωρὶς τῆς 10
 ἀδείας τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, τὰ μεγαλύτερα πράγματα, τὰ ὅποια
 δὲν συνέχονται μετὰ τῆς τακτικῆς οἰκονομίας τῆς ὀρφανικῆς οἰκίας. Δὲν
 δύναται λοιπὸν ἐν ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ νὰ δεχθῇ κληρονομίαν ἀνήκουσαν εἰς τὸν 15
 ἐπιτροπευόμενον ἢ νὰ παραιτηθῇ αὐτήν· νὰ ἐκποιήσῃ τὰ ἐμπιστευθέντα εἰς
 τὴν διαφύλαξιν αὐτοῦ κτήματα· νὰ κάμῃ συνάλλαγμα ἐκ μισθώσεως· νὰ
 ζητήσῃ τὰ μετὰ τῆς νομίμου ἀσφαλείας δανεισθέντα κεφάλαια τῶν χρημάτων·
 νὰ ἀφήσῃ εἰς ἄλλον τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις οὔτε κατὰ χάριν, οὔτε μὲ πλη- 20
 ρωμὴν· νὰ συμβιβασθῇ δι' ὑπόθεσιν προκειμένην εἰς κρίσιν· νὰ ἀρχίσῃ ἢ
 νὰ διακόψῃ ἢ νὰ σηκώσῃ τεχνουργεῖον ἢ πραγματεῖαν ἢ τέχνην δίχα τῆς
 ἐπικυρώσεως τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου.

§ 309. Ὁ ἐπίτροπος δὲν ἔχει ἀδειαν νὰ δεχθῇ τὰ κεφάλαια τῶν 25
 δανείων ἄνευ τῆς εἰδήσεως τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου. Ὁ χρεώστης, ὅταν
 ἀπαιτῇται ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου τὰ κεφάλαια τοῦ χρέους, πρέπει διὰ τὴν ἀσφά-
 λειάν του νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ καὶ νὰ ἰδῇ, ἂν ἔχῃ ἔγγραφον εἰς τοῦτο
 ἀδειαν τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, καὶ νὰ μὴ εὐχαριστηθῇ μόνον μὲ τὴν
 ἀποχὴν αὐτοῦ· καὶ ἂν θέλῃ, δύναται νὰ παρακαταθήσῃ αὐτὰ ἀμέσως εἰς
 τὸ ἴδιον κριτήριο.

§ 310. Χρεωστεῖ ὁ ἐπίτροπος νὰ μεταχειρισθῇ τὰ ληφθέντα κεφά-
 λαια τῶν δανείων πρὸς ὄφελος τοῦ ὀρφανοῦ ἢ νὰ δανείσῃ πάλιν αὐτὰ 30
 δι' εἰδήσεως τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, κατὰ τὸν διαταχθέντα τρόπον
 (§ § 302 καὶ 303).

Χρεωστεῖ
 νὰ ἀσφαλίσῃ
 τὰ μὴ ἡσφα-
 λισμένα δά-
 νεια.

§ 311. Διὰ τὰ δάνεια, διὰ τὰ ὅποια δὲν εὐρίσκονται ἀποδεικτικά 30
 γράμματα, ἢ τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἡσφαλισμένα νομίμως, χρεωστεῖ ὁ ἐπί-
 τροπος νὰ φροντίσῃ νὰ λάβῃ ἀποδεικτικά, ἢ γοῦν ὁμολογίας, ἢ νὰ ἀσφα-
 λίσῃ αὐτὰ κατὰ τὸν δυνατὸν τρόπον, ἢ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ λάβῃ αὐτὰ
 εἰς τὴν διορίαν.

1 § 306. Pojijiia *) casei trebuie să se lasă părinților **) nevrisnicului, de vor avea trebuință de ea, sau dimpreună moștenitorilor, care să plătească prețul ei după prețăluirea Comisiei Epitropicești fără lițitație.

5 § 307. Averea nemișcătoare numai de nevoe sau pentru vederat folos a sărăimanului este slobod a se vinde, prin învoirea Comisiei Epitropicești și numai după orinduirile lițitației.

Pentru a avea nemișcătoare.

10 § 308. Deobște nu poate epitropul, fără învoirea Epitropiceștii Comisii, a se însărcina cu lucrări mari, care nu-s unite cu regulata economie a casii sărăimănești. Drept aceia nu poate de sineși nici să primească, nici să lepede moștenirea cuvenită epitropisitului; nici să înstrăineze averile încredințate întru păstrarea sa, nici să facă contracturi de posesie sau de închiriere, nici să ceară capitele banilor împrumutați cu legiuita siguranție, nici să lase cuiva pretențiile cele
15 drepte, nici în dar nici cu plată, nici să se învoiască pentru pricina ce este judecată; nici să înceapă, nici să înceteză, nici să strice o fabrică sau neguțitorie ori meșteșug fără întărirea Comisiei Epitropicești.

Pentru care lucrări este datoriu epitropul să ceară învoirea Epitropiceștii Comisii.

20 § 309. Epitropul n-are să primească fără știrea Epitropiceștii Comisii capitele banilor împrumutați; iar datornicul, cînd de cătră epitrop i se cer capitele datoriei, trebuie pentru siguranția sa să ceară de la dînsul și să vadă, de are în scris o așa feliu de voe a Comisiei Epitropicești, fără a se mulțami numai cu cvitanția lui, iar de va voi poate să pue banii depozit la însuși acea Comisie.

25 § 310. Epitropul datoriu este să întrebuințeze spre folosul sărăimanului capitele banilor ce au primit, sau iarăși să-i dea cu dobîndă prin știința Comisiei Epitropicești, după așezatul chip (§§ 302 și 303).

30 § 311. Pentru împrumuturile banilor, asupra cărora nu se găsesc scrisori doveditoare, ori ce nu au legiuită siguranție, datoriu este epitropul a se îngriji ca să iae adevărîntă, adecă zapise, sau să le siguripsească în cit este prin putință, sau să le ceară și să le scoată la termenul hotărit.

Este datoriu a siguripsi împrumuturile cele nesiguripsite.

3 și 6 Comisiei R: judecătoriei G || 2 ea, R: ea, sau G || 3 fără R: adică fără G || 9 Comisii R: judecătorii G | a se însărcina cu lucrări R: să ia asupra-și lucruri G | nu-s unite cu R: nu se țin de G || 10 de sineș R: din proprie putere G || 12 — 13 contracturi... închiriere R: contract de orice formă de locațiune G || 16 judecată R: în curs de judecată G || 17, 19 și 21 Comisiei R: judecătoriei G || 18 n-are R: n-are voie G || 22 fără a se mulțami R: și să nu se mulțamească G | de va voi R: dacă voiește G || 23 acea Comisie R: judecătorii G || 25 banilor R: împrumuturilor G | dobîndă R: împrumut G || 26 așezatul R: orînduitul G || 27 banilor ad R: om G || 29 adevărîntă R: scrisori doveditoare G || 30 scoată R: ia G.

*) mobilierul și lucrurile casnice.

**) Vezi § 62.

§ 312. Παρά τῶν γονέων ὅμως δὲν πρέπει νὰ ζητηθῶσι τὰ κεφάλαια τῶν χρημάτων τοῦ ἀνηλίκου, καὶ μὴ ὄντα ἡσφαλισμένα νομίμως, ἂν δὲν εἶναι εἰς κίνδυνον προφανῆ πρὸς ζημίαν αὐτοῦ, ἢ ἂν ἡ πληρωμὴ αὐτῶν δὲν προξενῇ εἰς ἐκείνους στενοχωρίαν μεγάλην, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῶσι νὰ πληρῶσιν αὐτά, ἂν δὲν ἐκποιήσωσιν ἀκίνητα κτήματα, ἢ ἂν δὲν κάμωσι διακοπὴν τοῦ ἐκ τέχνης ἢπραγματείας εἰθισμένου αὐτῶν κέρδους.

Ἐγγύησις.

§ 313. Δὲν ὑποχρεοῦται ὁ ἐπίτροπος νὰ δώσῃ ἐγγύησιν, οὔτε ὅταν ἐμβαίνει εἰς τὴν ἐπιτροπίαν οὔτε μετὰ ταῦτα, ἂν φυλάξῃ ἀκριβῶς τὰς περὶ τοῦ ἀσφαλισματος τῆς περιουσίας τοῦ ἐπιτροπευομένου διαταγὰς τῶν νόμων καὶ παραδῶσῃ λογαριασμὸν εἰς τὸν διωρισμένον καιρὸν.

Παράδοσις
λογαριασμοῦ.

§ 314. Πᾶς ἐπίτροπος καὶ πᾶς κηδεμῶν χρεωστεῖ κανονικῶς νὰ παραδῶσῃ λογαριασμὸν διὰ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν εἰς αὐτὸν κυβέρνησιν τῶν πραγμάτων. Ὁ διατιθέμενος δύναται μὲν νὰ ἀπολύσῃ τὸν ἐπίτροπον ἀπὸ τοῦ χρέους τούτου, ὅχι ὅμως εἰς πάντα ἀπλῶς, ἀλλ' εἰς ὅσα διατάττει ἐθελουσίως ὑπὲρ τὸ νόμιμον τῶν κληρονόμων αὐτοῦ μερίδιον (§ § 965—969).

§ 315. Δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, ἂν εἶναι πιθανόν, ὅτι τὰ εἰσοδήματα δὲν ὑπερβαίνουν τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν τροφὴν καὶ παιδαγωγίαν τῶν ἀνηλίκων ἔξοδα. Διὰ τὴν σημειωθείσαν ὅμως εἰς τὴν καταγραφὴν κυρίαν περιουσίαν καὶ τὰ κεφάλαια τῶν χρημάτων, πρέπει ὁ ἐπίτροπος νὰ δώσῃ λογαριασμὸν εἰς πᾶσαν περίστασιν· διὰ δὲ τὴν κατάστασιν τοῦ ἐμπιστευθέντος εἰς αὐτὸν ἀνηλίκου, νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, ὅταν γένη εἰς αὐτὴν μεταβολὴ τις μεγάλη.

Ποῦ καὶ πό-
τε;

§ 316. Οἱ λογαριασμοὶ πρέπει νὰ δοθῶσιν εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον μὲ διπλᾶ κατάστιχα ὅμοια καὶ μὲ τὰς ἀναγκαῖας ὁμοῦ ἀποδείξεις εἰς τὸ τέλος ἐκάστου χρόνου τῆς ἐπιτροπίας ἢ ἐντὸς δύο μηνῶν τὸ πολὺ μετὰ τὸ τέλος τοῦ χρόνου. Τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο καταστίχων πρέπει νὰ μένῃ εἰς τὸ κριτήριον· τὸ δὲ ἄλλο νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἐπίτροπον μετὰ τῶν ἀποδείξεων αὐτοῦ.

§ 317. Εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τούτους πρέπει νὰ αποφασισθῶσι λεπτομερῶς τὰ εἰσοδήματα καὶ τὰ ἔξοδα, ἢ περισσευσis ἢ ὀλιγόστευσis τοῦ κεφαλαίου. Ἄν εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἐπιτροπευομένου περιέχεται καὶπραγματεία, νὰ ἀρκεσθῇ τὸ κριτήριον εἰς τὸν προτεθειμένον ἀξιόπιστον

1 § 312. De la părinți *) însă să nu se ceară capitele banilor nevrisc-
nicului, măcar de nu vor fi după legi siguripsite, dacă nu va fi vederată
primejdie spre paguba lui, sau dacă plata banilor nu le-ar pricinui o
mare strîmtorie, încît să nu poată plăti fără înstrăinarea de lucruri
5 nemișcătoare, sau dacă dintru aceasta va înceta cîștigul ce pot avea
din meșteșugul sau neguștoria lor.

§ 313. Epitropul nu se îndatorește a da chizășie la intrarea în
epitropie, nici în urmă, dacă cu amăruntul va păzi orindueile legilor
pentru siguranța averii epitropisitului și va da samă la hotărîtul termin.

Chizășia.

10 § 314. Fieștecarele epitrop și curator este, după regulă, datoriu
a da samă pentru ocîrmuirea lucrurilor ce i s-au încredințat. Iar testa-
torul poate să scoată pe epitrop de supt această îndatorire, însă nu la
toate, ci numai la acele ce va orindui peste legiuita parte a moșteni-
torilor (§§ 965 pînă 969).

Darea să-
mii.

15 § 315. Aceasta poate să o facă și Comisia Epitropicească, cînd
va fi de crezut, cum că veniturile nu covîrșesc cheltuelile cele trebuin-
cioase pentru hrana și buna creștere a nevriscnicilor. Iar pentru averea
însămnată în catagrafie și pentru capitele banilor trebuie epitropul
să dea samă la orice întîmplare; cum și cînd se va face vreo
20 mare prefacere în starea nevriscnicului să înștiințeze pe Comisia
Epitropicească.

§ 316. Sămile trebuie să se dea la Comisia Epitropicească în
dublicate izvoade și cu trebuincioase dovezi, la sfîrșitul fieștecăruia
an a epitropiei sau cel mult în curgerea de două luni după împlinirea
25 anului, din care izvoade unul să rămîie la Comisie. iar celalalt împreună
cu dovezile să se dea epitropului.

Unde și
cînd?

§ 317. La sămile aceste, trebuie cu lămurire să se hotărască
veniturile și cheltuelile, sporirea sau imputîinarea capitalului. Dacă
în averea epitropisitului se cuprinde și vreo neguștorie, să se mulță-
30 mască Comisia Epitropicească cu înfășoșatele vrednice de credință sămi,

1 să nu R: nu trebuie să G || 2 vor fi R: sînt G | va fi R: este G || 3 ar
pricinui R: pricinuieste acelora G || 5 va înceta... avea R: încetează cîștigul
lor obișnuit G || 6 lor om G | la R: nici la G || 8 va păzi R: păzește G || 9 va da R:
dă G || 10 curator R: fiecare curator G || 13 va orindui R: orinduiește de bună
voie G || 15 și 30: Comisia R: judecătoria G || 15—16 cînd... crezut R: dacă e pro-
babil G || 17 averea R: averea principală G || 19 întîmplare R: împrejurare G || 19—21
cum și... Epitropicească R: pentru starea însă a nevriscnicului ce i-a fost încredințat,
să înștiințeze judecătoria epitropicească, cînd s-a făcut vreo mare schimbare în
starea lui G || 25 unul R: unul trebuie G | Comisie R: judecătoria G || 27 cu lămurire
R: amănunțit G || 30 înfășoșatele... sămi R: înfășișata vrednica de credință G.

*) Vezi § 62.

λογαριασμόν, ὅστις κλείεται ἐν τῷ τέλει ἐκάστου χρόνου, ἢ εἰς τὴν ζυγο- 1
σταθμίαν τῆς ληψοδοσίας καὶ νὰ παρακατέχῃ αὐτὰ μυστικά.

§ 318. Ὁ ἐπίτροπος, ὅστις ἡμέλησε τὴν παράδοσιν τοῦ λογαριασμοῦ, 5
καθυποβάλλεται παρὰ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου εἰς τὰς συμφώνους μὲ
τοὺς περιστάσεις νομικὰς ποινάς.

§ 319. Ἐὰν ὁ νέος ἔχῃ εἰς διαφόρους χωραρχίας περιουσίας ἀκι-
νήτους, τῶν ὁποίων ἡ κυβέρνησις ἐνεπιστεύθη εἰς ἓνα μόνον ἐπίτροπον,
ὕποχρεοῦται οὗτος νὰ δώσῃ εἰδικὸν λογαριασμόν εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κρι-
τήριον ἐκάστης χωραρχίας· τὸν δὲ γενικὸν λογαριασμόν ὁμοῦ μὲ τὰς ἀπο-
δείξεις τῶν ἄλλων κριτηρίων, νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον τῆς 10
χωραρχίας, ὅπου ἔχει τὴν κατοίκησίν του ὁ ὀρφανός.

Τρόπος τῆς
ἐξετάσεως
τῶν δοθέντων
λογαριασμῶν.

§ 320. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον χρεωστεῖ νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ διορ-
θῶνῃ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ἐπιτρόπου, διὰ μέσου ἀνδρῶν ἐμπείρων εἰς
λογαριασμοὺς καὶ εἰς πράγματα, καὶ οὕτω νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἐν ἑκ τῶν 15
δύο καταστίχων ἐπικεκυρωμένον, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς παραδόσεως τῶν
λογαριασμῶν καὶ τῆς ἐκ τούτων ἀπαλλαγῆς αὐτοῦ.

§ 321. Ἐὰν ἐλησμονήθῃ τι εἰς τοὺς λογαριασμοὺς ἢ εὐρέθῃ εἰς
αὐτοὺς ἄλλο τι λάθος, τοῦτο δὲν δύναται νὰ εἶναι πρὸς ζημίαν οὔτε τοῦ
ὀρφανοῦ, οὔτε τοῦ ἐπιτρόπου, διότι ὁ ἐπίτροπος ὕποχρεοῦται εἰς τὸ νὰ
διορθώσῃ τὰ τοιαῦτα λάθη ἢ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ ἀμφίβολα, διὰ νὰ ἐπικυρω- 20
θῶσιν οἱ λογαριασμοὶ μετὰ τὴν ἐντελῆ αὐτῶν ἐκκαθάρισιν.

§ 322. Ἡ ἐπικύρωσις ὅμως αὕτη δὲν ἀποκλείει τὸ δίκαιον τοῦ
ὀρφανοῦ, διότι δύναται αὐτὸς νὰ ζητήσῃ μετὰ ταῦτα τὴν ἀναπλήρωσιν τῆς
ἐλλείψεως καὶ τὴν διόρθωσιν τοῦ κατὰ λήθην ἢ δόλον ἀκολουθήσαντος
λάθους εἰς τὸν λογαριασμόν καὶ ἀνακαλυφθέντος ὕστερον, ἢ μέχρι τοῦ 25
καιροῦ τῆς ἀποδόσεως τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ τελευταίου χρόνου τῆς ἐπι-
τροπίας ἢ μέχρι τοῦ καιροῦ τῆς παραγραφῆς.

Κανόνες ἱ-
διαιτέροι περὶ
τοῦ ἐπιτρο-
που εἰς τὰς
ὑπερασπίσεις.

§ 323. Ὁ ἐπιτροπεύμενος δὲν δύναται νὰ ἐμφανισθῇ εἰς κριτήριον
οὔτε ὡς ἐνάγων, οὔτε ὡς ἐναγόμενος, ἀλλ' ὁ ἐπίτροπος χρεωστεῖ νὰ ὑπερασ-
πίζεται αὐτὸν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. 30

Εἰς τὰς συμ-
φωνίας τοῦ ἐ-
πιτροπευόμε-
νου.

§ 324. Ὁ νέος ἔχει μὲν ἄδειαν νὰ κερδαίνῃ τι δι' ἑαυτὸν διὰ μέσου
ἔργων θεμιτῶν καὶ ἄνευ τῆς εἰδήσεως τοῦ ἐπιτρόπου· χωρὶς ὅμως τῆς
συναινέσεως καὶ ἀποδοχῆς αὐτοῦ δὲν δύναται οὔτε νὰ ἀποξενώσῃ τι ἐκ
τῶν ἰδίων του πραγμάτων, οὔτε νὰ ἀναδεχθῇ τινα ὑποχρέωσιν.

1 care la sfîrșitul fieștecăruia an se încheie, sau cu bilanțul, pe care să-l ție tăinuit.

5 § 318. Epitropul carele au lenevit darea sărilor, se supune de cătră Comisia Epitropicească legiuitelor pedepse, potrivite cu împrejurările.

10 § 319. De va avea sprevrîsnicul, în deosebite ținuturi, averi nemîșcătoare, a căroră ocîrmuire s-au încredințat numai unui epitrop, se îndatorește acesta a da pentru averea din fieștecare ținut sămi deosebite la judecătoria locală; iar sama peste tot, împreună cu adevărințele de la celelalte judecătorii, să dea Comisiei Epitropicești.

15 § 320. Comisia Epitropicească datoare este a cerceta și a îndrepta sămile epitropului, prin bărbați ispitiți întru știința socotelilor și întru acest feliu de trebi, după care îi va da unul din două izvoade, adevărit, spre dovada dării sărilor și a împlinirii datoriilor sale pe anul acela.

Chipul cercetării sărilor date.

20 § 321. Dacă în sămi s-au uitat ceva ori s-au găsit într-insele vreo greșală, aceasta nu poate fi de pagubă nici sărăimanului, nici epitropului; căci epitropul se îndatorește a îndrepta acest feliu de greșală sau a desluși cele cu îndoială, ca după desăvîrșita lor lichidație (lămurire), să se întărească sămile.

25 § 322. Această întăritură însă nu închide dritul sărăimanului; căci poate în urmă cere pînă la vremea dării sărilor epitropiei, a anului celui de pe urmă, sau pînă la prescripție, împlinirea lipsei și îndreptarea greșelii care, prin uitare ori vicleșug întămplîndu-se în sămi, s-au descoperit.

§ 323. Epitropisitul nu se poate înfătoșa la judecată nici ca un pîrîș, nici ca un pîrit, ci datoriu este epitropul a-l apăra ori însuși sau prin altcineva.

Deosebite reguli pentru epitrop spre apărare.

30 § 324. Tînărul are voe a cîștiga prin ertate lucrări, și fără știrea epitropului; iar fără primirea și învoirea lui, nu poate nici să înstrăineze un lucru din ale sale, nici să se însărcineze cu vreo îndatorire.

Pentru tocmelele epitropisitului.

2 să-l R: să le G || 3 lenevit R: neglijat G || 6 va avea sprevrîsnicul R: are tînărul G || 8—9 pentru... locală R: socoteală osebită la judecătoria epitropicească a fiecărui ținut G || 9 peste tot R: generală G || 10 Comisiei Epitropicești R: judecătorești epitropicești a ținutului, unde își are locuința orfanul G || 11 Comisia R: judecătoria G || 13 acest feliu de R: om G | după care îi va da R: și așa să-i dea G || 14—15 împlinirii... acela R: dezlegării lui de acestea G || 17 greșală R: greșeli G || 27—28 ori... cineva R: mijlocit ori nemijlocit G || 29 cîștiga prin ertate R: cîștiga ceva de sine prin îngăduite G || 30 primirea și învoirea R: consimțămîntul și acceptarea G || 31 se însărcineze R: ia asupra-și G.

§ 325. Εἰδικῶς δὲν δύνανται ὁ ἐπιτροπευόμενος νὰ ἐκτελέσῃ γάμον ἰσχυρὸν, δίχα τῆς συναινέσεως τοῦ ἐπιτρόπου (§§ 73, 76—78).

Εἰς τίνας περιστάσεις ὑποχρεοῦται ὁ νέος χωρὶς τῆς συναινέσεως τοῦ ἐπιτρόπου;

§ 326. Ἐὰν ὁ νέος χωρὶς τῆς συναινέσεως τοῦ ἐπιτρόπου ἐσυμφώνησεν νὰ δουλεύσῃ, δὲν δύνανται ὁ ἐπίτροπος νὰ ἀνακαλέσῃ αὐτὸν πρὸ τῆς νομίμου ἢ τῆς συμφωνηθείσης διορίας, μὴ οὔσης αἰτίας τινὸς μεγάλης. Δύνανται νὰ μεταχειρισθῇ ἐλευθέρως, ὅσα ἐκέρδησεν διὰ τῶν κόπων καὶ τῆς ἐπιμελείας του καὶ ὅσα πρὸς τούτοις ἐδόθησαν εἰς χρῆσιν αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἑφηβὸν ἡλικίαν.

§ 327. Εἰς τὸν νέον, ὅστις ὑπερέβη τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, δύνανται τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, ἀφ' οὗ ἐξετάσῃ τὴν ἱκανότητά του, νὰ ἐμπιστευθῇ τὰ περισσεύοντα ἐκ τῶν εἰσοδημάτων, διὰ νὰ διοικήσῃ αὐτὰ ἐλευθέρως, δι' ὧν ἔχει ἄδειαν νὰ κάμῃ συναλλάγματα ἐξ ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως.

§ 328. Ὁ νέος, ὅστις μετὰ τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ εἶπεν εἷς τινα ὑπόθεσιν, ὅτι εἶναι εἰς τελείαν ἡλικίαν, ὑποχρεοῦται νὰ ἀποκριθῇ πᾶσαν τὴν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ προξενηθεῖσαν ζημίαν, ἐὰν τὸ ἕτερον μέρος δὲν ἡδύνατο εὐκόλως νὰ μάθῃ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, πρὶν τῆς τελειώσεως τῆς συμφωνίας.

§ 329. Ἐν γένει εἶναι ὑπόχρεως ὁ νέος νὰ ἀποκριθῇ καὶ μετὰ τὸ πρόσωπον καὶ μετὰ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, καὶ δι' ἄλλα ἀπηγορευμένα ἔργα καὶ διὰ τὴν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καθ' ὅλον δῆποτε τρόπον προξενηθεῖσαν ζημίαν.

Παῦσις τῆς ἐπιτροπίας·
α') διὰ τοῦ θανάτου·
β') διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς ἐμποδισθείσης πατρικῆς ἐξουσίας·

§ 330. Ἡ ἐπιτροπία παύει διόλου, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ἀνήλικος· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ἢ παραιτηθῇ ὁ ἐπίτροπος, πρέπει κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ νόμου (§§ 257 καὶ 258) νὰ διορισθῇ ἄλλος ἐπίτροπος. Παύει ἔτι, καὶ ὅταν ὁ πατὴρ ἐπαναλάβῃ τὴν χρῆσιν τῆς μέχρι τινὸς καιροῦ ἐμποδισθείσης πατρικῆς ἐξουσίας (§§ 193 καὶ 232).

γ') διὰ τῆς τελείας ἡλικίας.

§ 331. Παύει εὐθὺς ἡ ἐπιτροπία, ὅταν ὁ ἐπιτροπευόμενος φθάσῃ εἰς τὴν τελείαν ἡλικίαν, ἥτοι πληρώσῃ τὸν εἰκοστὸν πέμπτον χρόνον· τὸ ἐπιτροπικὸν ὅμως κριτήριον δύνανται διὰ τῆς ζητήσεως τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς γνώμης αὐτοῦ καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ ἐπιτροπευομένου, νὰ διορίσῃ συνέχειαν τῆς ἐπιτροπίας μέχρι μακροτέρου καὶ ἀδιορίστου καιροῦ δι' ἐλαττώματα τυχόν τοῦ νοὸς ἢ τοῦ σώματος τοῦ ἐπιτροπευομένου, διὰ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλα αἷτια μεγάλα.

1 § 325. Nu poate epitropisitul de sineși îndeosebi să săvîrșască însoțire legiuită, fără primirea epitropului (§§ 73; 76 pînă 78).

5 § 326. Dacă tinărul fără învoirea epitropului s-au tocmnit să slujască, nu poate epitropul, nefiind în mijloc o pricină mare, să-l iae din slujbă mai înaintea terminului legiuit sau celui tocmnit. Tinărul poate neoprit să întrebuițeze cite au cîștigat cu ostenelile și sirguințele sale și cite pe lingă acele i s-au dat spre întrebuițarea lui, după ce au intrat în sprevrîsnicie.

10 § 327. Poate Epitropiceasca Comisie, după încredințarea pentru destoinicia unui tinăr ce au pășit peste al douăzecilea an al vrîstei sale, să-i încredințeze prisosurile veniturilor spre slobodă întrebuițare, pentru care prisosuri este volnic a face contracturi de la sine.

15 *§ 328. Tinărul cel ce după al douăzecile an a vrîstei sale va fi zis la o pricină că este în vrîstă desăvîrșită, se îndatorește a răspunde toată paguba pricinuită, dacă ceialantă parte n-ar fi putut mai înainte de săvîrșirea tocmelii să afle cu lesnire vrîsta lui.

*§ 329. De obștie se îndatorește tinărul a răspunde și cu persoana și averea sa, și pentru alte oprite fapte, pentru paguba, care de dînsul ori în ce chip s-au pricinuit.

20 § 330. Epitropia desăvîrșit încetează, cînd va muri nevrîsnicul; iar de se va lepăda epitropul sau de se va săvîrși, trebuie după hotărîrea legii (§§ 257 și 258) să se orînduiască alt epitrop. Încetează și cînd tatăl iarăși ia asupra-și părinteasca sa putere, a căriia întrebuițare pînă la o vreme îi era împedicată (§§ 193 și 232).

25 § 331. Epitropia îndată încetează, după împlinirea vrîstei cei desăvîrșit de douăzeci și cinci de ani a epitropisitului, dar Comisia Epitropicească poate, după cererea epitropului sau după cercetarea socotinței lui și a rudeniilor epitropisitului, să orînduiască urmarea epitropiei pînă la o vreme mai îndelungată și nehotărîtă, ori pentru metehnila minții sau a trupului, ori pentru răsipirea sau pentru alte pricini mari a epitropisitului.

Încetarea epitropiei:

a) Prin moarte;

b) Prin din noaă primirea părinteștii puteri;

c) Prin desăvîrșită vrîstă;

1 de sineși *ad R: om G* || 2 însoțire legiuită *R: căsătorie puternică G* | primirea *R: consimțămîntul G* || 3 învoirea *R: consimțămîntul G* || 4 în mijloc *ad R: om G* || 9 Comisie *R: judecătoria G* || 11 întrebuițare *R: administrare G* || 12 de la sine *R: din propria-i putere G* || 14 va fi *R: a G* || 15 după pricinuită *ad* din cauza sa *G* | n-ar fi *R: n-a G* || 18 fapte, *R: fapte și G* || 19 după pricinuit *ad* din cauza sa *G* || § 330 *nota b*: Prin reluarea puterii paterne care fusese împiedecată *G* || 20 va muri *R: a murit G* || 21 de se va... săvîrși *R: dacă epitropul a murit sau s-a retras G* || 26 Comisia *R: judecătoria G* || 30 după metehnila *ad* din întîmplare ale *G* | răsipirea *R: destrăbălarea G*.

§ 332. Ὁ διορισμὸς οὗτος πρέπει νὰ διακηρυχθῇ εἰς καιρὸν ἱκανὸν πρὸ τῆς τελείας ἡλικίας τοῦ τοιούτου ἐπιτροπευομένου, διὰ νὰ λάβῃ εἶδῃσιν, ἕκαστος καὶ νὰ μὴ ἐκτελῇ μετ' αὐτοῦ νόμιμόν τινα πρᾶξιν.

δ') διὰ δόσεως συγγνώμης ἡλικίας·

§ 333. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον δύνανται νὰ δώσῃ συγγνώμην ἡλικίας εἰς τὸν νέον, ὅστις ὑπερέβη τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, καὶ νὰ διακηρύξῃ αὐτὸν ὡς τέλειον εἰς τὴν ἡλικίαν, ἀφ' οὗ ἐξετάσῃ τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ ἐπιτρόπου ἢ καὶ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν αὐτοῦ.

§ 334. Ἐὰν ἡ ἐξουσία συγχωρήσῃ εἰς τὸν νέον νὰ ἀρχίσῃ πραγματεῖαν ἢ τέχνην, τότε αὐτὸς διακηρύττεται εὐθύς διὰ τούτου ὡς τέλειος εἰς τὴν ἡλικίαν. Ἡ διακήρυξις τῆς τελείας ἡλικίας ἔχει τὴν αὐτὴν νόμιμον ἐνέργειαν καὶ ἐξακολούθησιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἀληθὴς τελεία ἡλικία, εἰς πάντα τὰ νόμιμα ἔργα τὰ ἐν τῷ παρόντι κώδικι ἐμπεριεχόμενα.

§ 335. Ἐν γένει, ἐὰν ὁ ἐπιτροπευθεὶς, εἴτε πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς τελείας ἡλικίας, εἴτε μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς, ἀπολυθῇ ἀπὸ τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας, πρέπει νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου ἔγγραφον ἀποδεικτικὸν περὶ τούτου, ἐν δυνάμει τοῦ ὁποίου νὰ λογίζεται αὐτεξουσίως καὶ νὰ διοικῇ ἐλευθέρως τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν.

ε') διὰ τῆς ἐκ χρέους τοῦ κριτηρίου ἢ τῆς κατὰ ζήτησιν γνωμῆς ἀποβολῆς τοῦ ἐπιτρόπου.

§ 336. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον ἐν τισι μὲν πτώσεσιν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ χρέους ἐκβάλλει τὸν ἐπίτροπον, ἐν ἄλλαις δέ, ὅταν ζητῇται τοῦτο.

Πτώσει ἐν αὐτῇ ἀποβάλλεται ὁ ἐπίτροπος ἐκ χρέους τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου.

§ 337. Ἐκ χρέους τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου ἐκβάλλεται ὁ ἐπίτροπος, ὅταν δὲν ἐκπληροῖ τὰ χρέη τῆς ἐπιτροπίας, ὅταν γνωρισθῇ, ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὸς εἰς διοίκησιν πραγμάτων ἢ ὅταν φανερωθῶσι κατ' αὐτοῦ τοιούται αἰτίαι, αἵτινες ἐν δυνάμει τῶν νόμων ἤθελαν ἀποκλείναι αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῆς ἐπιτροπίας, ἔγουν ἂν ἐν καιρῷ τῆς ἐπιτροπίας γένῃ ἄσωτος ἢ μέθυρος ἢ ἀμελής ἢ περιπέσῃ εἰς ἄλλο τι ὅμοιον πάθος ἢ εἰς ἑκχλημα.

§ 338. Ἐὰν μὴ τις, ἐπίτροπος οὖσα τῶν παιδίων αὐτῆς, θελήσῃ νὰ ἐλθῇ εἰς ἀντίστοιχον γάμον, χρεωστῇ ἡ ἰδία αὐτῆς, ἢ ὁ συνεπίτροπος νὰ φανερώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, διὰ νὰ ἀποφασίσῃ τοῦτο, ἂν εἶναι πρὸς ὠφέλειαν τῶν παιδίων νὰ ἀφῇσιν τὴν ἐπιτροπίαν εἰς αὐτὴν ἢ νὰ διορίσῃ ἄλλον ἐπίτροπον.

§ 339. Ἐὰν ὁ διαθέμενος ἢ τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον διώρισεν ἐπίτροπον μόνον μέχρι ῥήτου τινος καιροῦ ἢ μέχρι τῆς ἀποβάσεως ῥητῆς

§ 332. Această orînduire să se publicarisească cu cătăva vreme mai înainte de împlinirea legiuitei vriste a epitropisitului, ca fieștecare înștiințându-se, să nu săvîrșească cu el vreo lucrare legiuită.

*§ 333. Comisia Epitropicească poate erta tinărului, ce au pășit peste al douăzecilea an, a se socoti întru legiuita vristă și, cercetînd mai înainte întru aceasta socotința epitropului sau și a celor mai deaproape rudenii, să-l publicarisească ca desăvîrșit la vristă.

*§ 334. Dacă stăpinirea va erta tinărului, ca să înceapă o neguțorie sau vreun meșteșug, atunce îndată se publicarisește acela ca un desăvîrșit la vristă. Vrista ce s-au publicarisit ca desăvîrșită, are asemenea legiuită lucrare și urmare cătră legiuitele lucrări din Codica aceasta ca și vrista cea cu adevărat desăvîrșită.

§ 335. Îndeobștie, dacă epitropisitul, sau mai înaintea împlinirii vristei cei desăvîrșite, sau după împlinirea ei, se va slobozi de supt epitropiceasca putere, trebuie de la Comisia Epitropicească să iae o adeverință în scris, cu care să se socotească de sine stăpin și neoprit ocîrmuitoriu a averii sale.

§ 336. Comisia Epitropicească în oareșcare întîmplări, povățuită de a sa datorie, scoate pe epitrop. iar întru altele, după cerere.

§ 337. Comisia Epitropicească, povățuită de a sa datorie, scoate pe epitrop, cînd acesta nu împlinește datoriile sale, cînd se cunoaște nevrednic spre ocîrmuirea lucrurilor sau cînd împotriva lui se vor vădi acest feliu de pricini, pentru care, în puterea legilor, din început nu s-ar fi primit în epitropie, adică dacă în vremea epitropiei va cădea în desfrîinare sau beție ori lenevire sau într-alte asemenea patimi ori în vinovățire.

§ 338. Dacă mama, fiind epitroapă fiilor ei, va voi iarăși a se însoți, datoare este ea sau sinepitropul a arăta scoposul ei la Comisia Epitropicească, ca să hotărască, de este spre folosul copiilor a se lăsa epitropia la dînsa sau a se orîndui alt epitrop.

§ 339. Dacă testatorul sau Comisia Epitropicească au orînduit epitrop numai pînă la o hotărită vreme sau pînă la împlinirea unei hotărite

d) Pentru ertare de a se socoti în legiuită vristă;

e) Prin scoaterea epitropului.

Întîmplări în care se scoate epitropul de cătră Comisia Epitropicească.

1 cătăva R: destulă G || 2 legiuitei R: desăvîrșitei G | epitropisitului R: acestui fel de epitropisit G || § 333 nota: prin dare de iertare de vristă G || 4 și 15 Comisia R: judecătoria G || 4 erta R: să dea G || 5 a se... legiuita R: iertare de G || 8 va erta R: a încuviințat G || 9 după publicarisește ad prin aceasta G: om R || 10—11 Vrista... asemenea R: Declararea vristei depline are aceeași G || 11 cătră R: către toate G | din R: cuprinse în G || 16 adeverință R: dovadă pentru aceasta G | cu care R: în puterea căreia G || § 336 nota: Prin îndepărtarea epitropului, făcută din datoria judecătorei sau după cerere G || 18, 20, 27 și 30 Comisia R: judecătoria G || 18 întîmplări R: cazuri G | povățuită de a R: din propria G || 21 sale R: epitropiei G || 21—22 se cunoaște... lucrurilor R: nu este destoinic la ocîrmuire de lucruri G || 25 lenevire R: neglijență G || 27 însoți R: căsători G || 31 —p. 173 r. 1 unei... pricini R: unui anumit caz G.

τινος πτώσεως, πρέπει τότε ὁ ἐπίτροπος οὗτος νὰ ἀπολυθῇ ἀπὸ τῆς ἐπιτροπίας εὐθὺς μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ προσδιωρισμένου τούτου καιροῦ ἢ μετὰ τὴν ἀπόβασιν τῆς ῥητῆς ἐκείνης πτώσεως. 1

Αἰτίαι, δι'
αἷς δύναται νὰ
ζητήσῃ τὴν
παραίτησιν
τοῦ ὁ ἴδιος ἐ-
πίτροπος,

§ 340. Ἐὰν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐπιτροπίας ἀκολουθήσωσι τοιαῦται αἰτίαι, αἵτινες ἐν δυνάμει τῶν νόμων ἤθελαν ἀπολύσῃ ἢ ἀποκλείσῃ τὸν ἐπίτροπον ἀπὸ τῆς καταδοχῆς τῆς ἐπιτροπίας, τότε εἰς μὲν τὴν πρώτην πτῶσιν ἔχει ἄδειαν αὐτός, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ὑποχρεοῦται νὰ ζητήσῃ παραίτησιν, διότι, ἂν δὲν ζητήσῃ τὴν παραίτησιν, θέλει καταδικασθῇ νὰ ἀποκριθῇ δι' ὅλην τὴν ζημίαν, ἥτις θέλει ἴσως προξενηθῇ ἕκτοτε εἰς τοὺς ὀρφανούς. (§ § 259—263). 5 10

§ 341. Ὁ ἐπίτροπος, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς πλησιέστερον νομισθέντα συγγενῇ τοῦ νέου, ἐνεπιστεύθη ἡ ἐπιτροπία, ἔχει ἄδειαν νὰ προσφέρῃ ἀνθ' αὐτοῦ ἄλλον πλησιέστερον ἔτι καὶ ἄξιον συγγενῇ τοῦ νέου, ὕστερον φανερωθέντα· ὁ τῶντι ὅμως πλησιέστερος συγγενὴς δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ζητήσῃ, ὥστε νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν ὁ ἀπώτερος συγγενὴς τὴν ἐπιτροπίαν, τὴν ὁποίαν ἄρχισεν ἐκεῖνος, ἂν αὐτός, ἀπομεμακρυσμένος ὢν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς καταδοχῆς τῆς ἐπιτροπίας, δὲν ἐμποδίζετο νὰ παβήσιασθῇ ταχύτερον. 15

ἢ ἄλλοι.

§ 342. Ἡ μήτηρ ἢ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐπιτροπευομένου δύνανται, ἂν ἐν καιρῷ τοῦ διορισμοῦ τῆς ἐπιτροπίας ἦσαν ἔτι ἀφήλικες, νὰ ζητήσωσι τὴν ἐπιτροπίαν, ἀφ' οὗ φθάσωσιν εἰς τὴν τελείαν ἡλικίαν. 20

§ 343. Ἐχει ἄδειαν καὶ πᾶς ἄλλος συγγενὴς, ἂν τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον διώρισεν ἐπίτροπόν τινα μὴ ὄντα συγγενῇ, νὰ ἐμφανισθῇ εἰς διορίαν χρόνου ἑνὸς καὶ νὰ ἀναδεχθῇ τὴν ἐπιτροπίαν.

§ 344. Τὸ ἐπιτροπικὸν ὅμως κριτήριον δὲν ἔχει χρέος νὰ ἐκπληροῦ πάντοτε τὰς τοιαύτας ζητήσεις, ὅταν τὸ συμφέρον τοῦ νέου ἀπαιτῇ νὰ μένῃ εἰς τὴν ἐπιτροπίαν ὁ δεδοκιμασμένος ἐπίτροπος. 25

§ 345. Ἐὰν ὑπανδρευθῇ ἡ ἀφῆλιξ, πρέπει τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον νὰ ἐξετάσῃ μετ' ἀκριβείας καὶ οὕτω νὰ ἀποφασίσῃ, ἂν εἶναι πρὸς ὠφέλειαν τὸ νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἄνδρα ἢ κηδεμονία τῆς περιουσίας αὐτῆς ἢ οὐ (§ 231). 30

Αἱρέσεις εἰς
παραίτησιν ἐ-
πιτροπίας·
α') Ὁ εἰθισ-
μένος καιρός.

§ 346. Ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ τὴν ἐπιτροπίαν κανονικῶς, εἰ μὴ μόνον εἰς τὸ τέλος τοῦ χρόνου αὐτῆς, ἀφ' οὗ ὁ διάδοχος αὐτοῦ δεχθῇ τακτικῶς τὴν διοίκησιν τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας. Ἄν ὅμως τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον στοχασθῇ, ὅτι ἀπαιτεῖ τοῦτο ἡ χρεία δι' ἀσφάλειαν τοῦ προσώπου ἢ τῆς περιουσίας τοῦ νέου, τότε δύναται καὶ εὐθὺς νὰ ἐκβάλλῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐπιτροπίας.

1 pricini, atunci acel epitrop să fie slobozit din epitropie îndată după trecerea vremii aceia sau după împlinirea pricinii.

§ 340. Dacă în vremea epitropiei s-ar fi întâmplat acest feliu de pricini, care după puterea legilor ar slobozi pe epitrop sau l-ar depărta
5 din epitropie, atunci la acea dintii întâmplare are voe epitropul să ceară disărcinarea sa, iar la a doua se îndatorește, căci necerîndu-o, se va supune la răspunderea pagubei, ce dintru aceasta se poate întâmpla sărăimanilor (§§ 259 pînă 263).

§ 341. Epitropul căruia s-au încredințat epitropia, fiind socotit
10 mai aproape rudenie a tinărului, este volnic a înfătoșa în locul său pe alta în urmă dovedită mai aproape și vrednică rudenie a epitropisitului; iar aceasta cu adevărat mai de aproape rudenie nu poate să ceară epitropia începută de către ceialaltă, afară numai de se va dovedi că, depărtat fiind, nu s-au putut înfătoșa cît mai în grabă.

§ 342. Dacă mama sau fratele epitropisitului, în vremea orin-
15 duirii epitropiei, era încă sprevrinici, pot să o ceară după împlinirea legiuitei vrîste.

§ 343. Dacă Comisia Epitropicească au orinduit vreun epitrop, ce nu este rudenie, are voe oricare din rudeni să se înfătoșeze în curge-
20 rea unui an spre primirea epitropiei.

§ 344. Iar Comisia Epitropicească nu este datoare a împlini totdeauna acest feliu de cerere, dacă spre folosul tinărului este a rămîne cel ispitit epitrop.

§ 345. Dacă se va mărita sprevrinica, Comisia Epitropicească
25 este datoare, ca să cerceteze cu amăruntul și să hotărască, de este de folos a se da bărbatului purtarea de grijă asupra averii ei sau nu (§ 231).

§ 346. Epitropul nu poate după regulă a se depărta din epitropie înainte de împlinirea anului, cînd urmașul lui va primi după orinduială ocîrmuirea averii rămasă, iară de va socoti Comisia Epitro-
30 picească, că aceasta neapărat se cere spre siguranța persoanei sau a averii tinărului, atunci poate și îndată să-l scoată din epitropie.

Pricini pen-
tru care epi-
tropul poate
să-și ceară
slobozirea sa,

sau altul.

Condițiile
depărtării din
epitropie:

a) Obicinu-
ita vreme;

1 să R: trebuie să G || 2 aceia R: aceleia hotărîte G | pricini R: cazului aceluia anumit G || § 340 *notă*: epitropul R: însuși epitropul G || 5 din epitropie R: de la primirea epitropiei G | la... întâmplare R: în primul caz G || 6 la a doua R: într-al doilea G || 7 supune R: condamna G | pagubei R: pagubei întregi G | dintru... întâmpla R: de atunci poate se va pricinui G || 10 înfătoșa R: propune G || 11 epitropisitului R: tinărului G || 12 poate R: are voe G || 13 ceialaltă R: ruda mai îndepărtată G || 13—14 afară... grabă R: dacă în timpul primirii epitropiei fiind la mare depărtare, nu a fost împiedecat să se prezinte mai repede G || § 342 *notă*: altul R: alții G || 19—20 curgerea unui R: termen de un G || 21 și 24 Comisia R: judecătoria G || 22 cerere R: cereri G || 23 ispitit R: încercat G || 25 și R: și așa G || 26 purtarea de grijă R: curatoria G || 27 depărta R: retrage G || 29 rămasă R: orfanului G.

β') Λογαριασμός τελευταίος·

§ 347. Χρεωστέϊ ὁ ἐπίτροπος νὰ παραδώσῃ εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον τοὺς τελευταίους αὐτοῦ λογαριασμοὺς ἐντὸς δύω μηνῶν τὸ πολὺ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπιτροπίας καί, ἀφ' οὗ θεωρηθῶσιν οἱ λογαριασμοὶ καὶ εὐρεθῶσι σωστοὶ καὶ ἀληθεῖς, δύναται νὰ λάβῃ ἀπόδειξιν, ὅτι ἐξετέλεσε τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ἀδόλως καὶ εὐτάκτως.

§ 348. Ἡ ἀπόδειξις ὅμως αὕτη, ἡ παρὰ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου διδομένη, δὲν ἐλευθερόνει τὸν ἐπίτροπον ἐκ τῆς ἐνοχῆς, ἂν ἀνακαλυφθῇ ἔπειτα πρᾶξις τις αὐτοῦ δολία.

γ') Παράδωσις τῆς περιουσίας.

§ 349. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιτροπίας πρέπει ὁ ἐπίτροπος νὰ παραδώσῃ τὴν περιουσίαν εἰς τὸν φθάσαντα εἰς τελείαν ἡλικίαν ἢ εἰς τὸν ἐκ νέου διορισθέντα ἐπίτροπον καὶ νὰ λάβῃ ἀπόδειξιν ὑπογεγραμμένην ὑπ' αὐτῶν καὶ ὑπὸ δύω ἄλλων μαρτύρων, μὲ τὴν ὁποίαν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, διὰ νὰ ἐπικυρωθῇ καὶ νὰ καταγραφῇ καὶ εἰς τὸν κώδικα.

§ 350. Τὰ κατὰστιχα καὶ οἱ ἐπικεκυρωμένοι λογαριασμοὶ ἐκαστου χρόνου χρησιμεύουσιν εἰς ὁδηγίαν τῶν τοιούτων παραδόσεων τῶν περιουσιῶν.

Πότε πρέπει νὰ ἀπολογηθῇ ὁ ἐπίτροπος διὰ τὴν παρ' ἄλλων προξενηθεῖσαν ζημίαν;

§ 351. Ἐν γένει ὁ ἐπίτροπος ἔχει νὰ ἀπολογηθῇ διὰ τὰ ἰδιά του μόνον σφάλματα, ἀλλ' ὅχι καὶ διὰ τὰ σφάλματα τῶν ὑποκειμένων εἰς αὐτόν. Ἄν ὅμως διώρισε πρόσωπα ἀνάξια, ἡξεύρων τὴν ἀναξιοτητα αὐτῶν, ἂν ἐκράτησε τοὺς τοιούτους εἰς δούλευσιν ἢ ἂν δὲν ἐζήτησεν ἐπιμόνως τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς παρ' αὐτῶν προξενηθείσης ζημίας, τότε ἐνέχεται νὰ ἀπολογηθῇ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ.

Πότε ἐνέχεται νὰ ἀπολογηθῇ τὸ ἴδιον ἐπιτροπικὸν κριτήριον;

§ 352. Καὶ τὸ ἴδιον ἐπιτροπικὸν κριτήριον, ἂν ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ ἐπροξένησε ζημίαν εἰς τοὺς ὀρφανούς, ὑπόκειται εἰς ἀπολογίαν· καὶ ἐν ἐλλείψει ἄλλων τρόπων εἰς ἀποπλήρωσιν τῆς ζημίας, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ αὐτὴν τὸ ἴδιον. Ἡ ἐνοχὴ αὕτη διαβαίνει καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τῶν ἐπιτρόπων καὶ αὐτῶν τῶν κριτῶν.

Πληρωμὴ πρὸς ἀνταμοιβὴν τοῦ ἐπιτροπικοῦ.

α') καθ' ἑκαστον ἔτος, ἢ

§ 353. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον δύναται ἐκ τῶν περισσευόντων εἰσοδημάτων νὰ διορίσῃ εἰς τὸν ἐπίτροπον χρονικὴν πληρωμὴν πρὸς ἀνταμοιβὴν. Ἡ πληρωμὴ ὅμως αὕτη δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνει ποτὲ τὰ πέντε ἀπὸ ἑκατὸν ἐκ τῶν καθαρῶν εἰσοδημάτων, οὔτε τὰς ἐξ χιλιάδας γρόσια τὸν χρόνον.

1 § 347. Epitropul este datoriu a da la Comisia Epitropicească
 istovul sânilor cel mult în curgere de două luni de zile după sfîrșitul
 epitropiei; și, după ce se vor cerceta și se vor găsi desăvîrșite și ade-
 vărare, poate să ceară adevărîță că au împlinit slujba sa fără vicleșug
 5 și cu bună rînduială.

b) Sămile
 de pe urmă:

§ 348. Însă această adevărîță, dată de cătră Comisia Epitro-
 picească, nu scapă pe epitrop de răspunderea pentru cele ce în urmă
 se vor descoperi cu vicleșug urmate.

10 § 349. La sfîrșitul epitropiei datoriu este epitropul a trăda celui
 agiuns în legiuită vristă averea, sau celui din nou orînduit epitrop, luînd
 adevărîță iscălită de la aceia, cum și de cătră doi martori, cu care
 scrisoare se vor înfățoșa la Comisia Epitropicească, ca întărîndu-se,
 să se treacă în condiță.

c) Trăda-
 rea averilor.

15 § 350. Izvoadele și cele întărîte sămi a fieștecăruia an sint de
 trebuință spre povățuire la darea averii.

20 § 351. Epitropul deobște se îndatorește a răspunde pentru gre-
 șalile sale, iar nu și pentru ale supușilor lui; însă de au orînduit
 persoane nevrednice, știînd nedestoinicia lor, și nu le-au depărtat
 îndată din slujbă, sau de nu au cerut cu din adinsul împlinirea
 pagubei pricinuite, atunce el se îndatorește a răspunde și pentru
 această lenevire.

Cînd se îndă-
 torește epi-
 tropul a răs-
 punde pagu-
 ba pricinuită
 de alții?

25 § 352. Și însuși Comisia Epitropicească este supusă răspun-
 derii, dacă din lenevirea sa au pricinuit pagubă sărăimanilor, mai
 ales cînd nu se va afla alt chip spre împlinirea pagubei aceia. Îndato-
 rirea aceasta trece atit la moștenitorii epitropilor, cît și a însuși
 comisarilor.

Cînd se îndă-
 torește spre
 răspundere
 Comisia Epi-
 tropicească?

30 § 353. Comisia Epitropicească, din prisosul veniturilor, poate rin-
 dui epitropului o măsurată plată spre mulțămîta lui; însă plata aceasta
 să nu treacă nici odată peste cinici la sută din prisosul veniturilor,
 nici peste șase mii lei pe tot anul.

Plată pen-
 tru mulțămî-
 ta epitropu-
 lui:

a) Pe tot
 anul;

2 istovul sânilor R: ultimele sale socoteli G||4 ceară adevărîță R: ia
 dovadă G||6 adevărîță R: dovadă G||9 datoriu este R: trebuie G||10 legiuită
 R: desăvîrșită G||11 de la R: de G||doi R: alți doi G||12 să vor înfățoșa R:
 să se înfățiseze G||1, 6, 12 și 22 Comisia R: judecătoria G||13 în R: și în G||
 14 Izvoadele R: Inventarele G||15 darea averii R: acest fel de predări a averilor
 G||16 se îndatorește R: are G||18 nedestoinicia R: nevrednicia G||și... din R:
 dacă a ținut pe unii ca aceia în G||20 pricinuite R: pricinuite de ei G||21 lenevire
 R: neglijență a sa G||23 lenevirea R: neglijența G||23—24 mai... aceia R: și în
 lipsa altor chipuri de împlinire a pagubei, însuși este datoare să o îplinească
 G||26 comisarilor R: judecătorilor G||28 spre... lui R: pentru o răsplătire cores-
 punzătoare G||29 prisosul veniturilor R: veniturile curate G||30 lei pe tot anul
 R: groși pe an G.

β') εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιτροπίας.

§ 354. Ἐὰν ἐκ τῶν εισοδημάτων τῆς περιουσίας τοῦ νέου οὐδὲν ἢ ὀλίγον τι μόνον περισσεύῃ κατ' ἔτος, τότε ὁ ἐπίτροπος, ὅστις διεφύλαξεν αὐτὴν ἄνευ ἐλαττώσεως ἢ ἐπρόμηθευσεν εἰς τὸν νέον πρέποντά τινα πόρον ζωῆς, δύναται εἰς τὸ τέλος καὶ τῆς ἐπιτροπίας νὰ ἀπολαύσῃ πρὸς ἀνταμοιβὴν πληρωμὴν σύμφωνον μὲ τὰς περιστάσεις, ἥτοι μὲ τοὺς κόπους, μὲ τὸ ἀποκτηθὲν δι' αὐτῶν κέρδος, μὲ τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν νέον (ἂν δηλαδὴ δὲν εἶναι συγγενῆς ἢ ἂν εἶναι ἐνδεῆς), καὶ μὲ τὴν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιτροπίας κατάστασιν τῆς περιουσίας. Ἐὰν ὅμως ὁ διαθέμενος ἄφησε λεγάτον εἰς αὐτόν, λογίζεται τοῦτο ἀντὶ τῆς ἀνταμοιβῆς τῶν κόπων αὐτοῦ.

Μέσα ἀνήκοντα, τὰ ὅποια δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ἐπιβεβαρημένος ἐπίτροπος.

§ 355. Ὁ ἐπίτροπος, ὅστις στόχαζεται ἐπιβεβαρημένον τὸν ἑαυτὸν του μὲ ἀπόφασιν τινα τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, πρέπει νὰ δώσῃ τὴν περὶ τούτου ἀγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸ ἴδιον κριτήριον καί, ἂν δὲν εἰσακουσθῇ, ἔχει ἄδειαν νὰ ἀνατρέξῃ εἰς τὸν ἡγεμόνα.

Β' Περὶ κηδεμονίας.

§ 356. Διὰ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἱκανὰ ἢ δὲν δύνανται νὰ φροντίζωσι τὰ ἴδια περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ νὰ διεκδικῶσι τὰ δίκαια αὐτῶν, χρεωστεῖ τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον νὰ διορίσῃ κηδεμόνα ἢ προστάτην ἐν ἐλλείψει τῆς πατρικῆς ἢ ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας.

Πότε διορίζεται ἡ κηδεμονία, ἢ προστασία;

§ 357. Ἡ κηδεμονία ἢ προστασία διορίζεται διὰ τοὺς νέους, οἵτινες ἔχουσι περιουσίαν ἀκίνητον ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ (§ 294)· ἢ οἵτινες εἰς ἰδιαιτέραν τινα περίστασιν δὲν δύνανται νὰ προστατευθῶσιν ὑπὸ πατρὸς ἢ ἐπὶ τρόπου· διὰ τοὺς τελείους εἰς τὴν ἡλικίαν, οἵτινες περιέπεσον εἰς μανίαν ἢ παραφροσύνην (§ 360)· διὰ τοὺς διακεκηρυγμένους ἀσώτους (§ 361)· διὰ τοὺς κυοφορούμενους (§ 363)· ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τοὺς κωφοὺς καὶ ἀλάλους (§ 364)· διὰ τοὺς ἐν ξενιτείᾳ ὄντας (§ 365)· καὶ διὰ τοὺς εἰς παιδείαν καταδικασθέντας (§ 371).

1 § 354. De nu va prisosi ceva din veniturile de pe an a tinărilor
sau prisosul acela va fi foarte puțin, atuncea, de au păstrat epitropul
averea întru întregime ori au îndămnat tinărilor cuviinciosul chip
a petrecerii vieții, poate la sfârșitul epitropiei să-i dea spre mulțămītă
5 o plată potrivītă osteneților, cīstigului sau a legăturilor sale cātră
tinăr (adică de nu va fi acela rudenie sau va fi sărac) și cu starea
averii aflătoare la sfârșitul epitropiei. Iar dacā testatorul au lāsāt
epitropului vreun legatum (danie), se va socoti aceasta spre mulțā-
mirea osteneților sale.

b) Sau la
sfârșitul epi-
tropiei.

10 § 355. Epitropul, ce se socotește asupra cu vreo hotărīre a Comi-
siei Epitropicești, trebuie să dea jalobă pentru aceasta cātră inșai
Comisie și, neascultīndu-se, are voe a se jălui la Stăpīnire.

Mijloace cu-
viincioase ce
poate între-
buița epi-
tropul cel
asuprit.

§ 356. Asupra persoanelor, ce nu sīnt destoinice sau nu pot de
sine a se îngriji pentru lucrurile lor, nici a-și apăra driturile lor, datoare
15 este Comisia Epitropicească, în lipsa părinteștii sau epitropiceștii puteri,
a rīndui curator.

B. Pentru
curatorie.

§ 357. Curatoria sau apārarea se orīnduește:

Cīnd se orīn-
duește cura-
toria sau apā-
rarea?

1. Asupra averii tinărilor, cei nemișcătoare, ce se află în țară
străinā, (§ 294);
- 20 2. Asupra acelor ce, întru deosebită impregiurare, nu se pot apăra
de cātră tatăl sau epitropul lor;
3. Asupra celor în desāvīrșītă vristă căzuți în nebunie sau într-
alte metehne a minții (§ 360);
4. Asupra celor vādīți întru rāsăpire, (§ 361);
- 25 5. Asupra celor zāmīsīți, (§ 363);
6. Și uneori asupra celor surdo-muți, (§ 364);
7. Celor în străinătate (§ 365) și
8. Asupra celor osīndīți pentru o vinovăție (§ 371).

1 ceva R: nimic G|| 3—4 a îndămnat... vieții R: a avut prevăzătoarea
grijă să-i facă tinărilor un rost în viață cu venituri cuviincioase G|| 4 la R:
măcar la G|| să-i dea spre mulțămītă R: să primească spre rāsplătire G|| 5
osteneților, cīstigului sau R: cu īmprejurările, adică ostenețile, cu cīstigul dobīndit
prin ele G|| 6 va fi R: este G|| 7 aflătoare ad R: om G|| 8 (danie) ad R| se va
socoti R: se socotește G| spre mulțāmirea R: în loc de rāsplătirea G|| 10 asupra
R: īmpovărat G|| 11 Comisiei R: judecătōriei G| inșai Comisie R: aceeași jude-
cătōrie G|| 12 a să jălui R: a-și lua refugiul G| Stăpīnire R: Domn G|| 14 apăra
R: cere prin judecată G|| 15 Comisia R: judecătōria G|| 16 după curator ad sau
ocrotitor G|| 17 apārarea R: ocrotirea G|| 18—19 Asupra... străinā R: Pentru
līnerii care au avere nemișcătoare în alt stat G|| 20 se pot apăra R: pot fi ocro-
tiți G|| 22—23 într-alte... minții R: sminteală G|| 24 vādīți întru rāsăpire R:
declarați ca risipitori G.|| 28 pentru o vinovăție R: la pedeapsă G.

α') Περὶ τῶν
νέων·

§ 358. Εἰς ὑποθέσεις συμβαινούσας μεταξὺ τοῦ νέου καὶ τῶν γονέων ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ πρέπει νὰ διορίσῃ τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον κηδεμόνα ἰδιαίτερον.

§ 359. Ἐὰν συμβῶσι διαφοραὶ μεταξὺ δύο ἢ καὶ πλειοτέρων νέων, οἵτινες ἔχουσι τὸν αὐτὸν ἐπίτροπον, τότε ὁ ἐπίτροπος οὗτος οὐδένα ἐξ αὐτῶν ἔχει ἄδειαν νὰ προστατεύσῃ, ἀλλ' εἶναι ὑπόχρεως νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, διὰ νὰ διορήσῃ ἐκεῖνο ἰδιαίτερον κηδεμόνα ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν, ἕως νὰ ἀποφασισθῇ ἡ μεταξὺ αὐτῶν τυχούσα διαφορά.

β') Περὶ
μαινομένων
καὶ παραφρό-
νων·

§ 360. Ἐκεῖνος μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ λογισθῇ ὡς μαινόμενος ἢ παράφρων, ὅστις μετὰ τὴν ἀκριβῆ ἔρευναν τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ τὴν λῆψιν τῆς γνώμης τῶν ἐπὶ τούτου διοριζομένων ἱατρῶν διακηρύττεται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ὡς τοιοῦτος (§ 377).

γ') Περὶ ἀ-
σώτων·

§ 361. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον πρέπει νὰ διαρρηύξῃ ὡς ἄσωτον ἐκεῖνον, ὅστις, ἀφ' οὗ παρρησιασθῇ εἰς αὐτὸ καὶ ἐξετασθῇ, ἤθελεν ἀποδειχθῇ, ὅτι διασκορπίζων τὴν περιουσίαν αὐτοῦ μὲ τρόπους ἀτάκτους καὶ ἀσχετάστους, μέλλει νὰ ἐπιφέρῃ φανερά εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν του ἔνδειαν μεγάλην, διὰ συμφῶνων γινομένων περὶ δανείων ἀσχεχάστως ἢ ὑπὸ αἰρέσεις ἐπιζημίους.

§ 362. Καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας πτώσεις πρέπει νὰ διακηρυχθῇ ἡ τοῦ κριτηρίου ἀπόφασις, διὰ νὰ ἡξεύρῃ καὶ νὰ φυλαχθῇ ἕκαστος καὶ νὰ μὴ λάμῃ μετὰ τοιοῦτων προσώπων οὐδεμίαν συμφωνίαν.

δ') Περὶ
τοῦ κριτηρίου
καὶ τῶν ἐπιτροπῶν

§ 363. Τὸ κριτήριον ἀποβλέπον εἰς τοὺς ἔτι μὴ γεννηθέντας διορίζει συνήγορον, ἢ διὰ τοῦς μεταγενεστέρους ἐν γένει, ἢ εἰδικῶς διὰ τοὺς κυοφορούμενους (§ 364). Εἰς μὲν τὴν πρώτην περίστασιν χρεωστῇ ὁ συνήγορος νὰ καταγγείλῃ, διὰ νὰ μὴ ζημιωθῶσιν οἱ μεταγενέστεροι εἰς τὴν διαταχθεῖσαν ἀπὸ τοῦ κριτηρίου ἀποφασισμένην, ἢ ἐπιτηδεύσαν δι' ὑποκαταστάσεων, διὰ φειδικομίας, ἢ ἀσχετιῶν (§ 770—784 καὶ 785—861). εἰς δὲ τὴν δευτέραν νὰ καταγγείλῃ, διὰ νὰ φυλαχθῶσι τὰ δίκαια τοῦ κυοφορουμένου παιδίου.

ε') Περὶ τοῦ
κριτηρίου
καὶ τῶν ἐπιτροπῶν

§ 364. Οἱ συνήγοροι καὶ ἄλλοι, ἂν ἐν ταύτῳ εἶναι καὶ κατὰ τὸν νόμον ἐπιτροπῶν, μετὰ τὴν διακατάστασιν ἀπὸ ἐπιτροπῶν, ἂν ὁμοῦ, ἀφ' οὗ ἔμψωνται, τὴν ἐπιτροπὴν ὅσον χρόνον τῆς ἐλευθέριας αὐτοῦ, προῶτον ἔξω εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃν οἱ ἴδιοι τὰ κτήνη καὶ τὰς σῶας ἔχοντες τὰς οὐράς, τότε

§ 358. În pricinile tinărului cu părinții sau cu epitropul său, trebuie Comisia Epitropicească să orînduiască deosebit curator.

a) Asupra tinerilor;

§ 359. De se vor naște pricini între doi sau mai mulți tineri, asupra cărora este tot același epitrop, nu are voie epitropul a apăra pe unul dintr-înșii împotriva altuia, ci este datoriu să ceară de la Comisia Epitropicească, de a se rîndui deosebit curator pentru fieștecările pînă la hotărîrea pricinii lor.

*§ § 360. Acela numai se poate socoti de nebun și lipsit de minte, carele se publicarisește de către Comisia Epitropicească, după cea cu de-amăruntul urmată cercetare a lucrărilor lui și după cercetarea socotinții doftorilor rînduiți la aceasta, (§ 377).

b) Asupra nebunilor și a celorlipsiți de minte *);

§ 361. Comisia Epitropicească va publicarisi de răsipitoriu pe acela, ce prin înfătoșare și cercetare, se va dovedi răsipitoriu a averii sale, pricinuitoriu lui-și și familiei sale de simțitoare pagubă și scădere prin tocmele de împrumutari fără socoteală sau cu păgubi-toare condiții.

c) Asupra răsipitorilor;

§ 362. Și la aceste amîndoaă întîmplări trebuie să se publicarisească hotărîrea judecătoreiei, ca fieștecine să se păzască a face tocmală cu asemenea persoane.

§ 363. Judecătoria privind pentru acei ce încă nu s-au născut, va orîndui avocat deobște pentru urmași, sau deosebit pentru acei zămisliți, (§ 34). La cea întăi întîmplare, datoriu este avocatul a se îngriji, ca urmașii să nu se păgubească intru orînduita lor moștenire sau facere de bine prin suptrînduire, prin fidei-comis, sau danii (legaturi), (§ 770 pînă 784 și 785 pînă la 861) iar la al doilea a priveghea, ca să păzască driturile copilului celui zămislit.

d) Asupra celor ce încă nu s-au născut;

§ 364. Surdo-muții, de vor fi și smintiți la minte, rămîn de-a pururea supt epitropie; iar dacă, după al douăzeci și cincilea an al vrîstei lor, se vor arăta vrednici a-și ocîrmui însuși lucrurile sale, fiind intru

e) Pentru surdo-muți;

5 unul R: nici unul G | împotriva altuia ad R|| 6 de a să rîndui R: ca aceea să rînduiască G|| 5, 9 și 12 Comisia R: judecătoria G|| 8 și R: sau G|| 9 după publicarisește ad ca fiind astfel G: om R|| 10 cercetarea R: luarea G|| 12 va publicarisi R: trebuie să publicarisească G|| 13—15 ce prin... scădere R: care, după ce s-a prezentat și a fost examinat, se va fi dovedit, că împrăștiind averea sa fără nici o rînduială și în chip nesocotit, vădit are să aducă sie-și și familiei sale mare lipsă G|| 17 întîmplări R: cazuri G|| 18 să R: să știe și să G | a face R: și să nu facă nici o G|| 22 întîmplare R: împrejurare G | se îngriji R: priveghea G|| 23 lor R: pentru dînșii G|| 24 suptrînduire R: substituiți G | fidei-comis R: fidei comisuri G|| 24 danii (legaturi) R: legaturi G|| 26 să R: să se G|| 27 Surdo-muții R: Surzii și muții G | vor fi și smintiți R: sînt totodată și stricați G|| 28 după... cincile R: după ce au pășit în al douăzeci și șaselea G.

*) Această notă în ediția de la 1833 cît și în cea de la 1851, s-a pus din greșală la § 359.

νά μή διορισθῇ εἰς αὐτοὺς κηδεμῶν ἐναντίον τῆς θελήσεως αὐτῶν, εἰς τὸ 1
κριτήριον ὅμως νά μή παρῤῥησιασθῶσι ποτὲ δίχρα συνηγόρου.

ς') Περὶ τῶν
ἐν ξενιτείᾳ εὐ-
ρισκομένων
καὶ περὶ τῶν
μὴ ὄντων
γνωστῶν εἰς
τὸ κριτήριον
μετόχων εἰς
τι πρᾶγμα·

§ 365. Ὁ διορισμὸς τοῦ κηδεμόνος διὰ τοὺς εἰς ξενιτείαν εὐρισκο-
μένους ἢ διὰ τοὺς ἔχοντας μετοχὴν εἰς πρᾶγμα τι καὶ μὴ ὄντας ἔτι γνωστοὺς 5
(19) εἰς τὸ κριτήριον, τότε μόνον ἔχει χώραν, ὅτε ἐκεῖνοι δὲν ἄφησαν διωρισ-
μένον συνηγόρον, χωρὶς τοῦ ὁποίου θέλουσι κινδυνεύσῃ τὰ δίκαια αὐτῶν
διὰ τὴν ἀργοπορίαν, ἢ ὅταν ἐμποδίζεται ἡ μεταχειρίσις τῶν δικαίων ἄλλου
τινός.

(19) Ἀγνωστοὶ μέτοχοι εἰς νόμιμόν τι πρᾶγμα εἶναι ἐκεῖνοι, περὶ τῶν ὁποίων δὲν
ἠξεύρει τὸ κριτήριον, ἂν ζῶσιν ἢ ποῖοι εἶναι ἢ ποῦ εὐρίσκονται· ὅθεν διορίζεται κηδε- 10
μῶν δι' αὐτοὺς, ὅταν τὰ δίκαια αὐτῶν ἢ τὰ δίκαια ἄλλων τινῶν κινδυνεύωσιν ἀφεύκτως
ἢ μόνον ἀργοπορῶσι. Περιστάσεις τοιαῦται εἶναι· ὅταν οἱ κληρονόμοι οἱ προσκεκλημένοι
διὰ τῆς τελευταίας θελήσεως ἢ ὑπὸ τῶν νόμων δὲν εἶναι γνωστοί· ὅταν ὁ δανειστής,
εἰς τὸν ὁποῖον ὁ χρεώστης θέλει νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος, ἢ ὁ χρεώστης, τὸν ὁποῖον ὁ
δανειστής θέλει νὰ βιάσῃ εἰς πληρωμὴν τοῦ χρέους, δὲν εἶναι γνωστόν, ποῦ εὐρί- 15
σκεται κ.τ.λ.

§ 366. Ἐὰν ὁ τύπος τῆς διατριβῆς τοῦ ἐν ξενιτείᾳ ὄντος εἶναι
γνωστός, τότε ὁ κηδεμῶν πρέπει νὰ δημοσιεύσῃ εἰς αὐτὸν τὴν κατάστασιν
τῶν πραγμάτων του καί, ἂν ἐκεῖνος δὲν διορίσῃ ἄλλο τι ἀπὸ μέρους του,
τότε νὰ φροντίσῃ αὐτὸς περὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνου ὡς περὶ πραγμάτων 20
ἐνὸς νέου.

§ 367. Ἐὰν τις μετὰ τὰς ἐν τῷ § 36 ἀναγκαίας παρατηρήσεις ζητήσῃ
τὴν δικαστικὴν διακῆρυξιν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἐν ξενιτείᾳ ὄντος, χρεωστεῖ
τὸ κριτήριον πρῶτον νὰ διορίσῃ κηδεμόνα δι' αὐτόν· ἔπειτα νὰ δώσῃ εἰς
αὐτὸν διορίαν χρόνου ἐνὸς δι' ἐγγράφου διακηρύξεως, προσθέτον, ὅτι ἂν 25
ἐκεῖνος δὲν παρῤῥησιασθῇ εἰς τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ τούτου ἢ δὲν φανε-
ρώσῃ διὰ τινος τρόπου εἰς τὸ κριτήριον, ὅτι ζῇ, τότε θέλει διακηρύξῃ αὐτόν
τὸ κριτήριον ὡς τεθνεῶτα.

§ 368. Ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ διακῆρυξις τοῦ θανάτου τινὸς ἔλαβε
δύναμιν νομικὴν, λογίζεται ὡς νόμιμος ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ ἐν ξενιτείᾳ 30
ὄντος· ἡ διακῆρυξις ὅμως αὕτη δὲν ἐκκλείει τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι δηλαδὴ
ὁ ξενιτευόμενος ἀπέθανε πρὸ τῆς ἡμέρας ἢ μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἢ
ὅτι ζῇ ἔτι.

§ 369. Ἐὰν μία τοιαύτη ἀπόδειξις ἔλθῃ εἰς πέρας, τότε ἐκεῖνος,
ὅστις ἐν δυνάμει τῆς ἀπὸ τοῦ κριτηρίου γενομένης διακηρύξεως τοῦ θανάτου 35
τοῦ ἐν ξενιτείᾳ ὄντος ἔλαβεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν ἐκείνου,
λογίζεται ὡς καλῇ πίστει νομεύς.

1 întregimea simțirilor sale, atunce nu li se vor rindui curatori împotriva voinții lor, ci vor avea un avocat la pricini de judecată.

5 § 365. Asupra celor în străinătate sau a celor ce au împărtășire la vreun lucru, fără a fi cunoscuți judecătoriei (19), atunce numai se va orindui curator, cînd ei n-au lăsat în locul lor avocat, fără de orinduirea căruia se vor putea primejdui driturile din pricina prelungirii, sau cînd se oprește întrebuintărea driturilor altuia.

f) Asupra celor în străinătate și asupra părtașilor unui lucru fără a fi știuți judecătoriei;

10 (19) Necunoscuții părtași a vreunei legiuite lucrări sînt aceia, de care judecătorie n-are știință de sînt în viață, cine sînt și unde se află. Drept aceea li se orînduește curator, cînd fără orînduială se primejduesc driturile altora sau cînd se primejduește lucrarea lor. Asemîne întîmplări sînt acestea: de vor fi neștiuți moștenitorii orînduiți prin voința cea de pe urmă sau prin legi; cînd nu este știut unde se află creditorul la care voește datornicul a-i plăti datoria, sau datornicul pe care creditorul vrea să-l silească spre plata datoriei, ș.c.l.

15 § 366. Dacă locul petrecerii celui înstrăinat este știut, atunce curatorul este datoriu să-l înștiințeze de starea lucrurilor lui; și dacă acela nu va orindui ceva de la sineși, atunce curatorul se va îngriji pentru lucrurile aceluia, ca pentru a unui tînăr.

20 § 367. Dacă cineva, după acele în § 36 arătate trebuincioase privigheri, va cere de la stăpînire publicație pentru moartea celui înstrăinat, datoare este Comisia mai întii a orindui curator și a-i da termen de un an prin în scris publicarisire, adăogînd că, neînfătoșîndu-se în curgerea aceștii vremi sau neînștiințînd prin vreun chip la Comisie că el trăește, atunce ea îl va publicarisî ca pe un trecut din viață.

25 § 368. Ziua, în care publicația morții celui înstrăinat au dobîndit legiuită putere, se socotește ca acea firească a morții sale; însă această publicație nu oprește a dovedi, cum că înstrăinatul a murit mai înainte, ori pe urmă de acea zi a publicarisirii, sau că el încă trăește.

30 § 369. Dacă acest feliu de dovadă au luat săvîrșirea sa, trebuie să se socotească stăpînitoriu cu bună credință acela ce au luat întru a sa stăpînire averea celui înstrăinat în puterea publicației morții lui.

1 vor R: totuși la judecătorie nu se vor înfățișa niciodată fără avocat G|| 4 fi R: fi încă G|| 6 după driturile ad lor G: om R|| prelungirii R: întîrzierii G|| 9 viață, R: viață, sau G|| și R: sau G|| 10—11 cînd fără... lucrarea lor R: cînd drepturile lor sau drepturile altora sînt primejduite în mod inevitabil sau numai suferă întîrzieri G|| 16 curatorul G: epitropul R|| 17 de la sineși R: din partea sa G|| curatorul R: el G|| 19—20 trebuincioase privigheri R: neapărate observări G|| 20 de la stăpînire R: judecătorească G|| 21 și 23 Comisia R: judecătorie G|| 21 după curator ad pentru el G: om R|| 22 că, R: că, acela G|| 24 ea R: judecătorie G|| 25 celui înstrăinat R: cuiva G|| 26 firească R: legiuită G|| sale R: celui înstrăinat G|| 29—30 trebuie... stăpînitoriu se R: socotește posesor G|| 32 după lui ad făcută de către judecătorie G: om R.

§ 370. "Ὅθεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς διακηρύξεως τοῦ θανάτου τινὸς ἀνήκει εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας (§§ 687—706 καὶ 912—964), εἰς τοὺς ὑποκαταστάτους, τὸ δίκαιον τῆς ὑποκαταστάσεως (§§ 770—784), εἰς τοὺς συγκληρονόμους, τὸ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως (§§ 718—721): ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λογίζεται ἐβεσ- μένον τὸ προσωπικὸν μόνον δίκαιον τοῦ ἐν ξενιτείᾳ ὄντος· διὰ τούτου ἔως τῆς ἡμέρας ταύτης ἀνήκει εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ ἡ χρῆσις καὶ ἐπικαρπία, ἥτις ἀνῆκεν εἰς αὐτόν.

ζ') Περὶ τῶν καταδικασθέντων εἰς φυλακὴν.

§ 371. Ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς εἰς φυλακὴν πολυχρόνιον ἔχῃ περιουσίαν, διορίζεται ἐπ' αὐτῆς κηδεμών.

Πόθεν διορίζεται ὁ κηδεμών;

§ 372. Τὸ κριτήριο, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει ὁ διορισμὸς τοῦ ἐπιτρόπου, δύναται κανονικῶς νὰ διορίσῃ καὶ κηδεμόνα, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὅμως πρόβλεψιν καὶ κατὰ τὰ ἴδια ἀξιώματα, ὡς εἰς τὴν ἐπιτροπίαν, ἂν τὸ πρᾶγμα ἢ τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον ἀπαιτεῖ κηδεμόνα, δὲν εἶναι ὑποκείμενα εἰς κριτήριο ἄλλου τόπου (§§ 294—296).

Πῶς διορίζεται καὶ ὁποίας ιδιότη-
τας πρέπει νὰ
ἔχῃ;

§ 373. Ὁ διορισμὸς τοῦ κηδεμόνος γίνεται ὁμοίως διὰ τῆς τελευταίας θελήσεως, διὰ τοῦ νόμου, ἢ διὰ τοῦ κριτηρίου. "Ὅστις ἔχει τὰς ἀναγκαίας εἰς ἐπιτροπίαν ιδιότητας (§§ 258—263), δύναται νὰ δεχθῇ καὶ κηδεμονίαν.

§ 374. Εἰς τὴν κηδεμονίαν λοιπὸν λαμβάνουσι χώραν πάντα τὰ αἵτια ἀποβολῆς (§§ 337 καὶ 340), πάντα τὰ θεμέλια τῆς παραιτήσεως (§ 263), καὶ πάντα τὰ δίκαια τῆς προτιμήσεως, καθὼς εἰς τὴν ἐπιτροπίαν (§§ 264—266 καὶ 341—343).

Δίκαια καὶ ἐνοχαὶ αὐτοῦ.

§ 375. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ τοῦ κηδεμόνος, ὅστις ἢ μόνον διὰ τὴν κυβέρνησιν τῶν πραγμάτων, ἢ καὶ διὰ τὸ πρόσωπον ὁμοῦ τοῦ κηδεμονευομένου εἶναι ὑπόχρεως νὰ φροντίσῃ, πρέπει νὰ κριθῶσι κατὰ τὰς περὶ τῶν ἐπιτρόπων δοθείσας διαταγὰς (§§ 284—329).

Παῦσις τῆς κηδεμονίας.

§ 376. Ἡ κηδεμονία παύει, ὅταν λάβωσι τέλος τὰ εἰς τὸν κηδεμόνα ἐμπιστευθέντα ἔργα (§§ 358 καὶ 359), ἢ ὅταν παύσωσι τὰ αἵτια, τὰ ὅποια εἶχον ἐμποδίσαι τὸν κηδεμονευθέντα ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν ἰδίων αὐτοῦ πραγμάτων (§ 360).

§ 377. Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριο πρέπει νὰ διαλύσῃ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ, ἂν ἡ εἰς ἀσωτίαν κλίσις τοῦ ἀσώτου διωρθώθῃ βασίμως καὶ στα-

1 § 370. Așa dar, din ziua publicației morții cuiva, se cuvine moș-
tenitorilor lui dritul moștenirii (§§ 687 pîn 706 și 912 pîn 964), sub-
rînduiților dritul subrînduirii (§§ 770 pînă 784), sinmoștenitorilor *)
dritul adăugirii către partea lor (§§ 718 pînă 724); și din acea zi se
6 socotește curmat numai cel personalnic drit a celui înstrăinat. Pentru
aceasta dar pînă atunce se vor folosi moștenitorii cu întrebuițarea
rodurilor care se cuvin lui.

§ 371. Celui osîndit în vreo îndelungată închisoare, de va avea
avere, se va orîndui curator asupra ei.

g) Asupra
averii celor
osîndiți la
închisoare.

10 § 372. Comisia Epitropicească, căreia se cuvine orînduirea epi-
tropului, poate după regulă să orînduiască și curator supt aceiași pri-
vighiere și supt aceiași prințipie ca și la epitropie, de nu va fi supus
judecătoriei a altui loc străin lucrul sau fapta, care cere neapărat cura-
tor (§§ 294 pînă 296).

De unde se
orînduește
curator?

15 § 373. Orînduirea curatorului, precum și a epitropului se face
prin voința cea de pe urmă a cuiva, prin legi sau prin judecătorie. Cel
ce are cele neapărate spre epitropie însușiri (§§ 258 pînă 263) poate
să primească și curatoria.

În ce chip
se orîndu-
ește? ce felu
de însușiri
trebuie să
aibă?

§ 374. Deci dar precum la epitropie, asemenea și la curatorie au
20 loc toate pricinile lepădării (§§ 337 și 340), toate temeiurile neprimirii
(§ 263) și toate driturile protimisirei, (§§ 264 pîn la 266 și 341
pîn la 343).

§ 375. Driturile și îndatoririle curatorului ce este supus a se
îngriji, ori numai pentru ocîrmuirea lucrurilor sau și pentru persoana
25 celui de supt curatorie, trebuie să se judece după orînduile așezate
pentru epitropie (§§ 284 pînă 239).

Drituri și
îndatoriri.

§ 376. Curatoria încetează, cînd lucrurile încredințate curatorului
au luat sfîrșitul lor (§§ 358 și 359) sau cînd încetează pricinile care au
fost împiedicat pe cel supt curatorie de ocîrmuirea lucrurilor sale (§360).

Încetarea
curatoriei.

30 § 377. Comisia Epitropicească trebuie să deslușască și să hotă-
rască, dacă plecarea spre risipire s-au îndreptat cu temei și cu sator-

1 publicației R: acelei publicații a G|| 4 către partea lor ad R|| 5 curmat R:
stins G|| 6—7 atunce... lui R: în ziua aceasta aparțin moștenitorului lui folo-
sința și veniturile care aparțineau aceluia G|| § 371 notă: averii R: om G|| 11
privighiere R: prevedere G|| 12 sub aceeași prințipie R: după aceleași cerințe
G|| va fi R: este G|| 15 precum și a epitropului R: de asemenea G|| 16 legi R: lege
G|| 20 lepădării R: îndepărtării G|| neprimirii R: renunțării G|| 23 supus R:
dator G|| 25 așezate R: date G|| 26 epitropie R: epitropi G|| 30 Comisia R:
Judecătoria G.

*) comoștenitorilor.

θερῶς, ἀφ' οὗ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς τοὺς οἰκιακοὺς, τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς 1
καὶ γείτονας αὐτοῦ καὶ δοκιμάσῃ πολλάκις καὶ τὸ ἴδιον κατὰ συνέχειαν·
περὶ δὲ τοῦ μαινομένου ἢ παράφρονος πρέπει πρὸς τοῖς εἰρημένοις νὰ
διορίσῃ καὶ ἰατροὺς νὰ ἐξετάσωσι, καὶ ἀφ' οὗ λάβῃ καὶ τὰς μαρτυρίας 5
αὐτῶν, οὕτω νὰ ἀποφασίσῃ.

- 1 nicie, cercetînd cu amăruntul pe casnicii lui, pe celelalte rudenii, pe megieșii lui, și însuși ispitind adesă; iar pentru cel nebun sau lipsit de minte, trebue, pe lingă cele pomenite chipuri, să orinduiască și doftori spre cercetare și, luînd mărturia lor, așa să dea hotărîrea.

1 cercetînd R: după ce a cercetat G || 2 însuș... adesă R: a ispitit dese ori și însăși cu neînterupere G.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ ΒΟΕΒΟΔΑΣ,
ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ, ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ
ΠΑΣΗΣ ΜΟΛΔΟΒΛΑΧΙΑΣ

Καὶ τοῦτο καλῶς ἔδοξε τοῖς σοφοῖς νομοθέταις πολυειδῶς εὐεργετοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα, τὸ παισὶν ὠρφανισμένοις ἐπιτρόπους ἐγκαθιστᾶν καὶ κηδεμόνας· οἱ τὴν τῶν πατέρων ἀναπληροῦντες αὐτοῖς πρόνοιαν, δι' ἐπιμελείας μὲν τὸ τῆς ἡλικίας ποιοῦνται ἀπαλόν, τῇ ἀνηκούσῃ ἀγωγῇ χρώμενοι καὶ τὰ ἥθη ῥυθμίζοντες καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὸν πρὸς Θεὸν ποδηγετοῦντες φόβον (§ 273)· τὰ δ' ὑπάρχοντα αὐτῶν οὐ μόνον ἀβλαβῇ ταῖς δεοῦσαις συντηροῦντες φροντίσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ βελτιοῦντες καὶ εἰς αὔξησιν, ὅσον ἐγχωρεῖ, φέροντες. Οὐ μέντοι καλῶς γινόμενον ἐνταῦθ' εὗρομεν τοῦτο τὸ καλῶς νομοθετηθέν· καὶ γὰρ οὐ μόνον παρὰ πολλῶν ἀκηκόαμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐξ ὅτου περ τὰς ἡνίας τῆς ἀρχῆς παρελήφαμεν, δικάζοντες πολλάκις κατείδομεν πολλὰς διαφθειρείσας ὀρφανικὰς περιουσίας, χήτει τῶν προνοεῖν καὶ ἐφορᾶν ὀφειλόντων. Τῶν γὰρ ἐπιτρόπων καὶ κηδεμόνων μὴ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιστάσεως αἰρουμένων τε καὶ ἐγκαθισταμένων καὶ τῇ ἐπιτροπῇ καὶ κηδεμονίᾳ κακῶς ἢ ἀμελῶς ἢ ἀπείρως χρωμένων καὶ λογισμοὺς μὲν ὀψέ, εὐθύνας δὲ μὴ τὰς πρεπούσας κατὰ τὴν τῶν Βασιλικῶν διατάξιν, ἢ μηδαμῶς διδόντων, συνέβαιναν ἐκ τούτου πολλάκις πράγματ' ἔχειν πολλοὺς τῶν ἐπιτροπευθέντων τε καὶ κηδεμονευθέντων εἰς τὴν νόμιμον ἐληλακότας ἡλικίαν ἢ τοὺς κληρονόμους αὐτῶν· ὧν οἱ μὲν τὴν κατὰ μέρος, οἱ δὲ τὴν παντελῆ εἰς κενὸν ἀπωδύροντο ἀπώλειαν τῶν καταλειφθέντων αὐτοῖς παρὰ πατρός ἢ μητρὸς ἢ ἄλλου τοῦ τῶν συγγενῶν ὑπαρχόντων, ὡς μὴ ἔχοντες λαβεῖν παρὰ τῶν μὴ διδόντων ἢ μὴ ἔχοντων.

Ταῦτ' ἄρα συνάττοντες τὸν πολιτικὸν τῆς ἐπικρατείας ταύτης Κώδικα, δεῖν ἔγνωμεν συσχεψάμενοι, ἀσφαλείας ἕνεκεν καὶ ὠφελείας τῶν εἰς τὸν ἐπιόντα

IOAN SCARLAT AL LUI ALEXANDRU
CALIMACH VOEVOD
DIN MILA LUI DUMNEZEU, DOMN ȘI OBLĂDUITOR
A TOATĂ MOLDOVA¹⁾.

Înțelepții legiuitori, care în felurite chipuri fac omenirii bine, au luat și această bună hotărîre, ca pentru copiii orfani să pună epitropi și curatorii; aceștia îndeplinind pentru ei dragostea părintească, au grijă de vîrsta plăpîndă, dîndu-le creșterea cuvenită și îndreptîndu-le năravurile și povățuindu-i spre evlavie și frica de Dumnezeu (§ 273); iar averile lor, luînd măsurile de care e nevoie, le păstrează nu numai neștirbite, ci fac și îmbunătățiri și le sporesc, pe cît îngăduie împrejurările. Dar această bună legiuire, am găsit-o că nu are aici o bună întocmire; căci nu numai am auzit de la mulți, ci și înșine, de cînd am luat în primire frinele domniei, la judecăți deseori am văzut multe averi de ale orfanilor fiind nimicite din lipsa celor care să aibă datoria de a purta de grijă și de a supraveghia. Căci epitropii și curatorii erau puși nu cu băgarea de seamă ce se cere, și purtau epitropia și curatoria rău sau cu nepăsare și fără experiență; și socotelile le dădeau tîrziu sau de loc, iar dările de seamă le făceau, nu cele cuvenite după rînduiala Basilicalelor, sau nici nu le făceau; din această cauză deseori se întîmpla că mulți dintre cei de sub epitropie și curatorie, după ce au ajuns la legiuita vîrstă, sau moștenitorii lor, să aibă gilcevi; și unii dintre ei în deșert se tinguiau pentru pierderea unei părți, iar alții pentru cea a întregii averi, lăsate lor de cătră tată sau mamă sau de cătră altcineva dintre rude, ca unii ce nu ar avea a lua de la cei ce nu dădeau sau nu aveau.

Am ajuns la convingerea, că întocmind Codul civil al acestei țări, a trebuit să chibzuim aceste împrejurări și, pentru siguranța și folosul celor ce

¹⁾ Acest hrisov pe care îl redăm în romînește se află numai în ediția grecească de la 1816 — 17.

χρόνον ἐπιτροπευθησομένων καὶ κηδεμονευθησομένων, τὴν προσήκουσαν ἐπενεγκεῖν θεραπείαν καὶ τούτῳ τῷ οὐσιώδει τῆς νομοθεσίας μέρει, τῷ οὕτω μέχρι τοῦδε πραχθέντι. Καὶ δὴ ἀπιδόντες ἐν τῷ περὶ ἐπιτροπίας καὶ κηδεμονίας κεφαλαίῳ εἰς τὸν σκοπὸν τῶν ἡμετέρων τε καὶ πάντων τῶν ὀρθῶν νόμων, ὃς ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἀναντιρρήτως ἐστὶν ἡ προσήκουσα ἀγωγή καὶ ἡ ὠφέλεια τῶν ὀρφανῶν, καὶ νεωτάτῳ τινὶ χρησάμενοι εὐρωπαϊκῷ κώδικι, μεθοδικωτάτῳ τε καὶ ἀρίστῳ ἡμῖν εἶναι δόξαντι, εἰς τὸ τακτικώτερον καὶ ἀσφαλέστερον μετηνέγκαμεν τὸ λειτούργημα τῆς ἐπιτροπίας καὶ κηδεμονίας, προσδιορίσαντες τοὺς κανόνες, καθ' οὓς ἀποκαθιστῶμεν ἤδη καὶ κριτήρια ἐπιτροπικά·

Ἐν μὲν ἐν ταύτῃ τῇ ἡγεμονικῇ ἡμῶν καθέδρᾳ τοῦ Ἰασίου, συγκροτούμενον· ὑπὸ τοῦ κατὰ καιροὺς πανιερωτάτου Μητροπολίτου· τοῦ κατὰ καιροὺς μεγάλου λογοθέτου τῆς καλουμένης ἄνω Τσάρας· δύο ἀρχόντων ἐκ τῆς πρώτης αἰρεθέντων πεντάδος· δύο ἐντίμων ἐμπόρων ἐκλεχθέντων ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν λοιπῶν πολιτῶν· ἐνὸς διατάκτορος ἀξιολύτου αἰρεθέντος ἐκ τῆς τῶν ἀρχόντων δευτέρας τάξεως, παρ' ᾧ ἐναποκεῖνται τὰ τοῦ κριτηρίου τούτου γραμματοφυλάκια· δύο γραφῶν, ὧν ὁ μὲν καθεῖξει τοὺς κώδικας ἐγγράφας ὅσα δέον ἐν αὐτοῖς γραφῆναι, ὁ δὲ τὰ λοιπὰ γράψει γράμματα, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τοῦ κατὰ καιροὺς ἄρχοντος βορνίκου τοῦ κοινοῦ, ὡς ἐκβιβαστοῦ. Ἐξ ὧν οἱ δύο ἄρχοντες μετὰ τοῦ διατάκτορος καὶ τῶν δύο ἐμπόρων καὶ δύο γραφῶν ἀμετάστατοι ἔσονται διὰ βίου, τὰ καθήκοντα σφίσι διατηροῦντες.

Ἀνὰ ἐν δὲ ἀποκαθιστῶμεν ἐν τοῖς θρόνοις τῶν ἱερῶν ἐπισκοπῶν, Ῥωμάνου φαμέν καὶ Χουσίου, ἅπερ ἔσονται συγκροτούμενα· ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων· δύο ἐκ τῶν ἐκεῖσε ἐπιλέκτων ἀρχόντων· δύο τῶν ἐγκριτωτέρων ἐμπόρων καὶ ἐνὸς γραμματέως. Καὶ ἀνὰ ἐν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν ταῖς πρωτευούσαις πόλεσι τῶν λοιπῶν χωραρχιῶν, ἀντὶ τοῦ ἀρχιερέως συναριθμουμένων ἐν ταύταις τοῖς λοιποῖς τῶν ἀρχιεπισβυτέρων· οἵτινες πάντες ἀμετάστατοι ἔσονται διὰ βίου, τὰ καθήκοντα σφίσι, ἢ εἴρηται, διατηροῦντες. Ἦν δέ τις αὐτῶν ἀπέλθῃ τοῦ βίου ἢ παραλυθῇ τῆς ὑπουργίας ταύτης, ἕτερος ἀντ' αὐτοῦ ἀριστίνδην αἰρεθήσεται.

Ὑποκεῖσθαι δὲ τὰ ἔξω ταῦτα κριτήρια θεσπίζομεν τῷ ἐνταῦθα ὡς ἀνωτάτῳ, διατηροῦντα ἀμεταθέτως καὶ ἀκριβῶς τὰ ἐν τῷ περὶ ἐπιτρόπων καὶ κηδεμόνων κεφαλαίῳ διατάγματα καὶ πάντα τὰ ἐν τοῖς λοιποῖς κεφαλαίοις εἰς ταῦτα ἀναφερόμενα, ᾧτινι καὶ δηλοῦν κατὰ τρίμηνον, γράφοντα τὰ ὀνόματα τῶν ἀποκατασταθέντων ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἐπιτρόπων τε καὶ κηδεμόνων, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτῶν ἐμπιστευθέντων ὀρφανῶν, καὶ τῆς περιουσίας ἐν περιλήψει κινητῆς, αὐτοκινήτου καὶ ἀκινήτου καὶ τῆς γενομένης διὰ τὴν τούτων ἀγωγὴν διατάξεως. Ἀλλὰ δὴ καὶ κοινοποιεῖσθαι τῷ ὑπερέχοντι τούτῳ κριτηρίῳ ἀπάσας τὰς ἀναφουρέντας περὶ τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας μεγάλας διαφορὰς καὶ τὰς ἐν τοῖς §§ 289, 290, 307, 331, 333, 361, 363, 365, 367 καὶ 377 πτώσεις, τυχούσας, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν περὶ τῶν πρακτέων λαμβάνειν ὁδηγίαν.

în timpul viitor vor ajunge sub epitropie sau curatorie, să aducem cuvenita îndreptare și acestei esențiale părți din legiuire, care pînă acum s-a pus așa în lucrare. Prin urmare în capitolul despre epitropie și curatorie am ținut seama de scopul acestor legi ale noastre și de scopul tuturor legilor drepte, care, în această parte, netăgăduit este cuvenita creștere și folosul orfanilor; și folosindu-ne de un cod european, cel mai nou, care ni s-a părut că este cel mai metodic și cel mai bun, am pus slujba epitropiei și curatoriei într-o stare mai bine rinduită și mai sigură, statornicind încă și reguli, după care înființăm acuma și judecătorii epitropicești.

Una, în acest al nostru scaun domnesc al Iașului, alcătuindu-se: din, după vremuri, prea sfințitul Mitropolit; din, după vremuri, marele logofăt de Țara-de-sus zisă; din doi boieri, luați din protipendadă; din doi cinstiți negustori aleși din rindul negustorilor și al celorlalți orășeni; dintr-un director de încredere, luat dintre boierii din clasa a doua, la care vor sta dulapurile cu dosarele acestei judecătorii; din doi dieci, dintre care unul va ținea condicile, trecind toate cîte trebuie să fie scrise într-însele, iar celălalt va scrie celelalte scrisuri; și pe lingă toți aceștia, din după vremuri, dumnealui vornic de obște, ca îndeplinitor. Dintre aceștia, cei doi boieri dimpreună cu directorul și cei doi negustori și amindoi diecii vor fi nestrămutați pe viață, păstrîndu-și neîntrerupt îndatoririle.

Cite o judecătorie înființăm la scaunele sfintelor episcopii, adică a Romanului și Hușului, care vor fi alcătuite: din, după vremuri, de Dumnezeu iubitorii episcopi; din doi dintre boierii de frunte de acolo; din doi dintre negustorii mai aleși și dintr-un diac; și cîte una, după același chip, în orașele de capitală ale celorlalte ținuturi; în aceste orașe, în locul arhiereului, se adaugă protopopii la ceilalți. Aceștia toți vor fi nestrămutați pe viață, păstrîndu-și, precum s-a spus, neîntrerupt îndatoririle. Dacă vreunul dintrînșii s-a săvîrșit din viață sau a fost liberat de această slujbă, va fi ales în locul lui altul după vrednicie.

Decretăm însă că aceste judecătorii de afară sînt supuse acesteia de aici ca uneia ce este cea mai înaltă, păzind neschimbat și întocmai rînduilele din capitolul pentru epitropi și curatori și toate cîte privesc la acestea din celelalte capitole; și să arăte acesteia tot la trei luni, scriind numele epitropilor și curatorilor care au fost puși în acest răstimp și numele orfanilor care au fost încredințați sub ocîrmuirea lor și un sumar al averii mișcătoare, de sine mișcătoare și nemișcătoare și a rînduirii ce s-a făcut pentru creșterea acestora. Apoi să mai înștiințeze această judecătorie înaltă și de toate pricinile mari ce se ivesc asupra averii orfanilor și despre cazurile ce s-au întîmplat, prevăzute în §§ 289, 290, 307, 331, 333, 361, 363, 365, 367 și 377 și să ia de la ea îndrumarea pentru cele ce trebuie să facă.

"Απαντας δὲ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ κηδεμόνας δηλοῦν τὰ τοιαῦτα ἀπαραίτητως τῷ ἐπιτροπικῷ κριτηρίῳ, ὥπερ οἱ ἐπιτροπευόμενοι ὑπόκεινται καὶ κηδεμονευόμενοι.

"Ἐκαστον τῶν ἐπιτροπικῶν κριτηρίων κώδικα ἔχειν κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ § 275 καὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ εἰς αὐτὸν ἀναφερομένου πίνακος.

Μισθοῦ δὲ χάριν τῶν ἐν πᾶσι τοῖς κριτηρίοις γραφένων καὶ ἄλλων δαπανημάτων, οἷον χάρτου καὶ μέλανος, λαμβάνειν τὸ ἐνταῦθα ἐπιτροπικὸν κριτήριον τὸ δέκατον ἀπὸ τῶν ἐτησίων ὀρφανικῶν προσόδων· ἣν δὲ τοῦτο συλλεγόμενον πλεῖον τῶν ἀναγκαίων γένηται τῶν δαπανημάτων, ἐλαττωθῆναι ἀναλόγως πρὸς τὴν χρεῖαν θεωροῦμεν, οὐδέποτε μέντοι καὶ αὐξῆσθαι ἐπιτρέπομεν. Τούτου χάριν ἀπαγορεύομεν παντάπασιν τὴν ἀποδεκάζωσιν τῶν ὀρφανικῶν χρημάτων ἢ κτημάτων ἐν ταῖς συμβαινούσαις περὶ αὐτῶν δίκαις.

Ταῦτα τοίνυν κοινῇ ἀνακεκριμένα καὶ δεδογμένα ἐπικυροῦντες διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν χρυσοβούλλου λόγου, ἀξιοῦμεν καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς ἡγεμονεύοντες τῆς χώρας ταύτης ἐκλαμπροτάτους ἡγεμόνας τηρεῖν ἀπαράτρεπτα, ἅτε προδήλως ἀφορῶντα εἰς τὴν τῶν ὀρφανῶν ὠφέλειαν, ὧν περ πατήρ καὶ κηδεμὼν ὁ ἄρχων ὀφείλει εἶναι.

Ἐξεδόθη ἐν τῇ ἡγεμονικῇ ἡμῶν καθέδρᾳ τοῦ Ἰασσίου τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ δεκάτῳ ἐβδόμῳ ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως, τῆς δ' ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονίας ἡμῶν πέμπτῳ κατὰ μῆνα Ἰούνιον.

ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ Β. Β.

Τ. Σ.

Toți epitropii și curatorii însă să arate neapărat unele ca acestea judecătoreii epitropicești, căreia îi sînt supuși epitropisiții și cei de sub curatorie.

Fiecare judecătoreie epitropicească să aibă condică, după dispoziția din § 275 și formularul tabelii ce se referă la el.

Pentru salarizarea dieilor din toate judecătoriile și pentru alte cheltuieli ca hîrtie, cerneală, judecătoria epitropicească de aici să ia una a zecea din veniturile anuale ale orfanilor; dacă acestea adunindu-se, se face mai mult decît cheltuielile de trebuință, decretăm să se micșoreze proporțional cu trebuința, dar nu îngăduim nici într-un caz să se și sporească. De aceea oprim cu totul tot zeciuiala banilor sau a lucrurilor ce au orfanii în judecățile care se întîmplă pentru acelea.

Acestea așadar, după deobște amănunțită cercetare și hotărîre, le întărim prin acest al nostru hrisov; și-i rugăm pe prea luminații domni care vor domni după noi peste această țară, să păstreze neschimbate cele ce vădit privesc spre folosul orfanilor, al căror tată și curator are domnitorul datoria să fie.

S-a dat în scaunul nostru domnesc al Iașului, la anul o mie opt sute șaptesprezece de la întruparea Mîntuitorului nostru, iar al domniei noastre în Moldova, al cincilea, în luna iunie.

SCARLAT CALIMACH V. V.

L. P.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τοῦ δικαίου τῶν πραγμάτων

Περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν

Τί ἐννοεῖται
ὑπὸ τὸ ὄνομα
πρᾶγμα;

§ 378. Πᾶν ὅ, τι δὲν εἶναι πρόσωπον καὶ ὑπηρετεῖ εἰς τὴν χρῆσιν
τῶν ἀνθρώπων, ὀνομάζεται πρᾶγμα κατὰ τὴν νομικὴν ἔννοιαν.

Διαιρέσεις
τῶν πραγμά-
των κατὰ τὴν
διαφορὰν τῶν
προσώπων,
εἰς ἃ ἀνή-
κουσι.

§ 379. Τὰ πράγματα εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐπικρατείας εἶναι περιουσία
ἢ τῆς ἐπικρατείας αὐτῆς ἢ ἰδιωτικῇ. Ἡ δευτέρα αὕτη περιουσία ἀνήκει
ἢ εἰς τὰ φυσικά, ἡγουν τὰ κατὰ μέρος πρόσωπα, ἢ εἰς τὰ ἠθικά, ἥτοι εἰς τὰς
ὁμάδας τὰς μικροτέρας ἢ μεγαλυτέρας, καθὼς εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι,
τὰ συστήματα τῶν τεχνιτῶν, τὰ μοναστήρια, αἱ ἐκκλησίαι κ.τ.λ.

Πράγματα
ἐλεύθερα καὶ
ἀδέσποτα.

§ 380. Πράγματα κοινὰ λέγονται ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ προκατάληψις
εἶναι ἐλεύθερα εἰς ἕκαστον μέλος τῆς ἐπικρατείας (§ 496).

Δημόσια.

§ 381. Τὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἀφίνονται εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπικρατείας
διὰ χρῆσιν μόνον, καθὼς εἶναι οἱ δημόσιοι δρόμοι, οἱ μεγάλοι καὶ μικροὶ
ποταμοὶ καὶ αἱ ὄχθαι αὐτῶν, οἱ λιμένες καὶ οἱ αἰγιαλοὶ, ὀνομάζονται πράγ-
ματα δημόσια ἢ περιουσία δημόσιος.

Περιουσία
τῆς ἐπικρα-
τείας.

§ 382. Τὰ διωρισμένα εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐξόδων διὰ τὴν χρεῖαν
καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἐπικρατείας, οἷον τὰ εἰσοδήματα τοῦ ἀγγαρείου, τοῦ
τελωνείου, τὰ ὑποστατικά τῆς ἐξουσίας, τὰ μεταλλεῖα, αἱ ἀλικαί, τὰ δοσί-
ματα κ.τ.λ., ὀνομάζονται περιουσία τῆς ἐπικρατείας.

PARTEA A DOUA

Pentru dritul lucrurilor

Pentru lucruri și împărțirea lor

§ 378. Tot aceea ce nu este persoană și slujește spre întrebuințarea
oamenilor, se numește lucru după a legii înțelegere.

Ce se înțelege supt numire de lucru?

§ 379. Lucrurile în hotarele statului sînt sau avere a statului sau particularnică. Această din urmă se cuvine sau persoanelor celor fizicești (adică fieștecăria deosebit), sau celor moralești, adică soțietăților celor mici sau celor mari, precum sînt: neguțătoresțile tovărășii, breslile meșterilor, mănăstirile, bisericile ș.c.l.

Împărțirea lucrurilor după deosebirea persoanelor cărora se cuvin.

§ 380. Lucruri de obște și fără stăpîn se numesc acele a cărora luare în stăpînire este slobodă la fieștecare pămîntean (§ 496).

Lucruri de obște și fără stăpîn.

§ 381. Lucrurile ce se lasă pămîntenilor numai spre întrebuințare, precum sînt șleahurile, drumurile, riurile cele mari și mici și a lor maluri, limanurile și țărături, se numesc lucruri publice sau avere publică.

Publice.

§ 382. Avere a statului se numesc lucrurile cele orînduite spre întîmpinarea cheltuelilor pentru trebuința și siguranța Statului, precum sînt: veniturile poștilor, a vămii, moșiile stăpînirii, băile, ocnille, dăjdiile ș.c.l.

Averea Statului.

7 Se cuvine R. aparține G|| 8 (adică fieștecăruia deosebit) R: adică persoanelor în parte G|| 8—9 soțietăților R: colectivităților G|| § 380 *notă*: de obște R: slobode G|| 11 și fără stăpîn *ad* R: *om* G|| 12 luare R: primă luare G|| pămîntean R: mădular al statului G|| 13 pămîntenilor R: mădularilor statului G|| 14 șleahurilor, drumurile R: drumurile publice G.

Πράγματα
μιᾶς ομάδος.
Περιουσία
αὐτῆς.

§ 383. Τὰ πράγματα, τὰ ὅποια κατὰ τὴν διάταξιν τῆς ἐπικρατείας
ὕπηρετοῦσιν εἰς τὴν χρῆσιν ἐκάστου μέλους μιᾶς ομάδος, ἀποκαθιστῶσι
κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὰ πράγματα τῆς ομάδος αὐτῆς· τὰ δὲ πράγματα
ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὰ εἰσοδήματα εἶναι διωρισμένα εἰς ἀπάντησιν τῶν
ἐξόδων μιᾶς ομάδος, ἀποκαθιστῶσι τὴν περιουσίαν αὐτῆς.

Περιουσία
τοῦ ἡγεμόνος
ιδιωτική.

§ 384. Καὶ ἐκείνη ἡ περιουσία τοῦ ἡγεμόνος, τὴν ὁποίαν ἐξουσιάζει
ὅχι ὡς διοικητῆς τῆς ἐπικρατείας, λογίζεται ὡς περιουσία ιδιωτική.

Κανὼν κοι-
νός, ἀφορῶν
τοὺς διαφό-
ρους τούτους
τρόπους τῶν
περιουσιῶν.

§ 385. Οἱ ἐν τούτῳ τῷ ιδιωτικῷ δικαίῳ ἐμπεριεχόμενοι κανόνες
διὰ τὸν τρόπον, δι' οὗ δύναται τις νὰ κερδαίνει, νὰ διατηρῇ καὶ νὰ μεταθέτῃ
πράγματα εἰς ἄλλους, πρέπει νὰ φυλάττωνται καὶ παρὰ τῶν κυβερνώντων
τὰ πράγματα τῆς ἐπικρατείας καὶ τῆς ομάδος, παρεκτὸς ἂν δὲν διωρίσθησαν
ἐξαιρέσεις τινὲς δι' ἰδιαιτέρων τῆς ἐξουσίας προσταγμάτων.

Διαίρεσις
τῶν πραγμά-
των κατὰ τὴν
διαφορὰν τῆς
ποιότητος αὐ-
τῶν.

§ 386. Τὰ πράγματα κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς ποιότητος αὐτῶν διαι-
ροῦνται εἰς σωματικὰ καὶ ἀσώματα· εἰς κινητὰ καὶ ἀκίνητα· εἰς δαπανητὰ
καὶ ἀδαπάνητα, ἤγουν φθειρόμενα καὶ μειούμενα καὶ μὴ φθειρόμενα ἢ μὴ
μειούμενα διὰ τῆς χρήσεως· εἰς διατιμώμενα καὶ μὴ διατιμώμενα.

Πράγματα
σωματικὰ καὶ
ἀσώματα.

§ 387. Πράγματα σωματικὰ εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὑπόκεινται εἰς
τὰς αἰσθήσεις· τὰ δὲ λοιπὰ ὀνομάζονται ἀσώματα, καθὼς εἶναι τὸ δίκαιον
τοῦ νὰ κυνηγῇ τις, νὰ ὀψαρεύῃ, καὶ πάντα τὰ ἄλλα δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαί,
αἱ ἀγωγαί, ἡ ποιότης καὶ ἡ ποσότης.

Κινητὰ καὶ
ἀκίνητα.

§ 388. Τὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ μετατεθῶσιν ἀφ'
ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον χωρὶς βλάβης τῆς ὑποστάσεως (20) αὐτῶν, εἶναι
κινητά· ὅσα δὲ δὲν δύνανται νὰ μετατίθενται, χωρὶς νὰ μεταποιῇται ἢ νὰ
βλάπτεται ἡ ὁλοκληρία αὐτῶν, εἶναι ἀκίνητα.

(20) Ὑπόστασις τοῦ πράγματος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λογίζεται σταθερὸν εἰς αὐτό, ὅ-
τιοι τὰ ὕλικά μέρη, ἐξ ὧν εἶναι συνθετιμένον, καὶ τὸ σχῆμα, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου
διακρίνεται ἀπ' ἄλλων πραγμάτων. Ἡ ὑπόστασις ἐνὸς πράγματος μένει ἡ αὐτή, ὅταν
τὰ μέρη αὐτοῦ διαφυλάττωνται ἀβλαβῆ καὶ τὸ σχῆμα ἀναλλοίωτον, καὶ οὕτω δύναται
νὰ χρησιμεύῃ εἰς τὸν σκοπόν, τὸν ὁποῖον φανερόνουςι τὰ μέρη καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ.

7 post ἐπικρατείας, ad ἀλλ' ὡς μέλος αὐτῆς· R.

1 § 383. Lucrurile care, după așăzămîntul țării, slujesc spre între-
buintărea fieștecăruia mădulariu a unei obștîmi, alcătuesc tot după
același chip averea obștîmii aceștia; iar acele lucruri a căror venituri
5 sint orinduie spre întîmpinarea cheltuelilor unei obștîmi, alcătuesc
averea ei.

Lucrul a
unei obștîmi.

§ 384. Și a Stăpînitoriului avere, pe care o stăpînește el, nu ca
un ocîrmuitoriu a țării, ci ca un mădulariu a ei, se socotește avere
particularnică.

Avere par-
ticularnică a
Stăpînitoriu-
lui.

10 § 385. Regulile se ce cuprind întru acest drit particularnic, pentru
chipul cu care poate cineva a ciștiga, a păstra și a muta la alții lucruri,
trebuie să se păzească și de cătră ocîrmuitorii lucrurilor țării și a obștîmii,
afară numai dacă s-au hotărît oareșcare deosebiri prin alte rînduele
a stăpînirii, precum sint hrisoavele.

Regula ob-
ștească, care
privește că-
tră osebite
chipuri a ave-
rii.

15 § 386. Lucrurile, după deosebirea feliurimei lor, se împărțesc
în trupești și netrupești, în mișcătoare și în nemișcătoare, în cheltuitoare
(*fungibiles*) și în necheltuitoare (*non fungibiles*), (adecă în cele ce prin
întrebuințare scad sau se strică sau se îpuținează, și în acele ce prin
întrebuințare nici scad, nici se strică); și în prețăluitoare și nepre-
țăluitoare.

Împărțirea
lucrurilor du-
pă deosebirea
feliurimei lor.

20 § 387. Lucruri trupești sint acele ce sint supuse simțirilor;
iar celelalte se numesc netrupești, precum este dritul de a vîna,
de a păscui și toate celelalte drituri și îndatoriri, jeluiri, feliu-
rimea și citimea.

Lucrurile
trupești și ne-
trupești.

25 § 388. Lucrurile ce se pot muta fără stricarea ființei (20) lor, sint
mișcătoare; iar cele ce nu se pot muta fără prefacerea sau stricarea
întregimei lor, sint nemișcătoare.

Mișcătoare
și nemișcă-
toare.

(20) Ființa (substanția) unui lucru este aceia ce se socotește statornică întru
alcătuirea lui, adecă părțile cele materialnice din care este alcătuit și forma prin
care se deosebește de alte lucruri. Ființa unui lucru rămîne tot aceiaș cînd
30 părțile lui se păstrează întru întregimea lor nevătămăte și forma neschimbată;
și așa pot toate să slujască la scoposul pe care îl arată părțile și forma lui.

§ 383 *notă*. Lucrurile unei obștîmi. Averea ei G||1 așăzămîntul țării R:
constituția statului G||3 averea R: lucrurile G||6 Stăpînitoriului R: Domnito-
rului G||7 țării R: statului G|ci ca un mădulariu a ei *ad* R: *om* G||§ 385
notă: cătră... averii R: cătră aceste deosebite chipuri ale averilor G||12 alte
R: speciale G||13 precum sint hrisoavele *ad* R: *om* G||16 (*fungibiles*) *ad* R: *om*
G| (*non fungibiles*) *ad* R: *om* G||22 jeluiri R: pîrile G||25 *după* muta *ad* dintr-un
loc în altul G: *om* R||27 (substanția) *ad* R: *om* G||27—28 întru alcătuirea lui R:
într-insul G||30 întru întregimea lor *ad* R: *om* G||31 pot toate R: poate G.

Αὐτοκίνητα.

§ 389. Τὰ αὐτοκίνητα κατὰ τὴν νομικὴν ἔννοιαν λογίζονται ὡς ἀκίνητα, ἂν αὐτὰ ἐν δυνάμει τῶν νόμων, ἢ δι' ἀποφάσεως τοῦ δεσπότης αὐτῶν συνιστῶσι τὰ ἀνήκοντα εἰς πρᾶγμα τι ἀκίνητον.

Ἀνήκοντα
ἐν γένει·

§ 390. Ὑπὸ τὸ ἀνήκον ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον βάλλεται μεθ' ἐνὸς πράγματος εἰς ἀδιάκοπον ἑνωσιν. Εἰς τοῦτο ἀρμόζει ὅχι μόνον ἡ αὐξησις ἢ ἡ προσθήκη ἐνὸς πράγματος, ἐφ' ὅσον καιρὸν δὲν εἶναι διακεχωρισμέναι ἀπὸ τοῦ πράγματος τούτου, ἀλλὰ καὶ τὰ παρεπόμενα, χωρὶς τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μεταχειρίζεται τις τὸ πρωτότυπον πρᾶγμα· ἢ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὁ νόμος ἢ ὁ δεσπότης τοῦ πράγματος προσδιώρισεν εἰς ἀδιάκοπον χρῆσιν τοῦ πρωτοτύπου πράγματος.

Ἐν εἶδει
διὰ τὰ ὑπο-
στατικά καὶ
τὰ ἰχθυοτρο-
φεῖα.

§ 391. Τὰ χόρτα, τὰ δένδρα, οἱ καρποὶ καὶ πάντα τὰ ἐπωφελῆ πράγματα, τὰ ὁποῖα γεννᾷ ἡ γῆ ἐπάνω τῆς ἐπιφανείας τῆς, μένουσιν ἐπὶ τοσοῦτον καιρὸν κτῆσις ἀκίνητος, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποχωρίζονται ἀπὸ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς. Καὶ αὐτὰ τὰ ὁψάρια εἰς τὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ τὰ κυνήγια εἰς τὰ δάση, τότε μόνον γίνονται κτῆσις κινήτης, ἂν τὰ ὁψάρια ἐπαρεύθησαν καὶ τὰ κυνήγια ἐπιάσθησαν ἢ ἐφονεύθησαν.

§ 392. Καὶ τὰ σπόριμα, τὰ ξύλα, ὁ χιλὸς καὶ οἱ λοιποὶ πάντες καρποί, καὶ ἂν εἶναι καὶ συνηγμένα, καθὼς καὶ πάντα τὰ ζῶα καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα, τὰ ἀνήκοντα εἰς ἓν κτῆμα, καὶ ἡ ἀποσκευὴ συγκαταριθμοῦνται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀκινήτων ἕως τότε, ἕως ὅτου εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀδιάκοπον κυβέρνησιν μιᾶς τακτικῆς οἰκονομίας.

Καὶ διὰ τὰς
οἰκοδομάς.

§ 393. Ὡσαύτως συγκαταριθμοῦνται εἰς τὰ ἀκίνητα πράγματα καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κτιζονται εἰς τὸ ἐδαφὸς τινος, ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαμένωσι πάντοτε εἰς αὐτό, ὅσον αἱ οἰκίαι καὶ ἄλλαι οἰκοδομαὶ ὁμοῦ μὲ τὸ τοῦ ἀέρος διάστημα, τοῦ ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους εὐρισκομένου κατὰ κάθετον· εἴτα ὅχι μόνον ὅσα εἶναι ἐμπεπηγμένα εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς τὸν τοῖχον, ἢ εἶναι στερεωμένα μὲ σίδηρον ἢ μὲ καρφία, ὅσον λέβητες, εἰς τοὺς ὁποίους βράζεται ῥακὴ ἢ ζύθος, καὶ τὰ εἰς τοίχους ἐμβεβλημένα ἀρμάρια, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπηρετοῦντα εἰς τὴν ἀδιάκοπον χρῆσιν ἐνὸς ὅλου, ὅσον τὰ ἀντλία, τὰ σχοινία, αἱ ἄλυστοι, τὰ ἀναγκαῖα ὄργανα εἰς σβέσιν τῆς πυρκαϊᾶς καὶ τὰ παραπλήσια.

Τὰ δίκαια κα-
νονικῶς λογί-
ζονται ὡς πρά-
γματα κινήτά,

§ 394. Τὰ δίκαια συγκαταριθμοῦνται εἰς τὰ κινήτα, ἂν δὲν εἶναι ἠνωμένα μετὰ τῆς νομῆς πράγματός τινος ἀκινήτου ἢ ἂν διὰ διατάξεως τῆς ἐπικρατείας δὲν διεκηρύχθησαν ὡς ἀκίνητα πράγματα.

1 § 389. Cele de sineși mișcătoare, după a legii înțelegere, se De sineși
socotesc ca niște nemișcătoare, dacă aceste, în puterea legilor sau mișcătoare.
prin hotărîrea proprietariului lor, alcătuesc cele convenite a unui lucru
nemișcătoriu.

5 *§ 390. Supt cele convenite (*appertinentiae*) se înțeleg aice cele Cele cuve-
ce se alcătuesc cu un lucru într-o necurmată unire. Întru aceste se soco- nite de obștie.
tesc nu numai sporirea sau adăogirea unui lucru, în cită vreme nu sint
despărțite de lucrul acesta, dar încă și cele adăogitoare (*accessoria*),
fără care nu se poate întrebuința lucrul cel prințipal (de căpitenie),
10 sau cele ce legea sau proprietariul lucrului le-au hotărît spre necurmată
întrebuințare a lucrului prințipal.

§ 391. Iarba, copacii, rodurile și toate folositoarele lucruri ce Îndeosăbi
răsar în fața pămîntului, rămîn avere nemișcătoare pînă nu se despart pentru moșii
de pămînt; și peștele din iazuri și vinaturile din păduri, atuncia numai și iazuri.
15 se fac avere mișcătoare, cînd peștele s-au pascuit și vinatul s-au prins
ori s-au ucis.

§ 392. Și sămănăturile, lemnele, nutrețul pentru dobitoace și
toate celelalte roduri, măcar de vor și fi adunate, precum și toate dobi-
toacele și toate uneltele ce se cuvin la o moșie, cum și pojijia se socotesc
20 în rîndul celor nemișcătoare, în cit sint trebuincioase spre necurmată
întrebuințare a unei regulate iconomii (gospodării).

§ 393. Asemine se socotesc între cele nemișcătoare lucruri, și cele Și pentru
ce se zidesc cu scopos, ca de-a pururea să rămîie, statornice acolo, adică: zidiri.
case și alte zidiri, împreună cu întinderea aerului ce se află deasupra
25 pămîntului, în linia perpendiculară; și nu numai cite sint înfipte în pămînt
sau în zid, sau cite sint întărite cu fier sau cu piroane sau cu cue, precum
căldări în care se ferbe rachiul sau bere, și dulapurile înzidite, dar și
cele ce slujesc spre necurmata întrebuințare a unei întregimi, precum
ciuturi, funii, lanțuri, cele trebuincioase unelte spre stingerea focului,
30 și alte asemenea.

*§ 394. Driturile se socotesc între cele mișcătoare, cînd nu sint După regu-
unite cu proprietatea vreunui lucru nemișcătoriu sau cînd prin așezămîntul lă, driturile se
țării nu s-au publicarisit ca niște lucruri nemișcătoare. socotesc ca
niște lucruri
mișcătoare.

2 niște *ad R: om G || 3* convenite a unui *R: cele ce se țin de un G | cele*
convenite R: ceea ce se ține G || 5—6 acele ce se alcătuesc *R: ceea ce se pune G ||*
6—7 întru aceste să socotesc *R: La aceasta se aplică G || 8* adăogitoare (*accessoria*)
R: ce mai urmează G || 13 rămîn *R: rămîn atita timp G || 19* cuvin la *R: se țin*
de G || 20 în cit *R: pînă atunci, pînă cînd G |* trebuincioase *R: necesare G || 21*
(*gospodării*) *ad R: om G || 23 după* zidesc *ad* pe terenul cuiua *G: om R |* adică
R: precum G || 25 pămîntului *R: terenului G | și R: apoi G || 26* sau cu cue
ad R: om G || 28 unei întregimi *R: unui întreg G || 32* proprietatea *R: posesia G ||*
33 lucruri *R: avere G.*

καὶ αἱ ἀ-
παιτήσεις τῶν
χρεῶν.

§ 395. Αἱ ἀπαιτήσεις τῶν χρεῶν δὲν μεταβάλλονται εἰς ἀκί-
νητον περιουσίαν δι' ἀσφαλίσματος γενομένου διὰ μέσου ἀκινήτου
περιουσίας.

Κατὰ τίνας
νόμους πρέ-
πει νὰ γίνε-
ται ἡ κρίσις περὶ
τῶν ἀκινήτων
πραγμάτων
καὶ κατὰ τίνας
ἢ περὶ τῶν
κινήτων;

§ 396. Τὰ ἀκίνητα πράγματα ὑπόκεινται εἰς τοὺς νόμους τοῦ τόπου,
ὅπου αὐτὰ εὐρίσκονται· τὰ δ' ἄλλα πάντα, εἰς τοὺς νόμους ἐκείνους, εἰς
τοὺς ὁποίους ὑπόκειται καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ δεσπότη αὐτῶν.

Πράγματα
δαπανητὰ καὶ
ἀδαπάνητα·

§ 397. Τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν φέρουσι τὸ συνειθισμένον ὄφελος,
παρὰ μόνον, ὅταν φθείρωνται ἢ ἐξοδεύωνται, λέγονται δαπανητὰ· τὰ δὲ
ἔχοντα τὴν ἐναντίαν τούτων ποιότητα λέγονται ἀδαπάνητα.

Ὁ λόγος
πραγμάτων.

§ 398. Ἡ ὁμὰς πλειοτέρων πραγμάτων διαφορετικῶν, τὰ ὁποῖα
λογίζονται ὡς ἓν πρᾶγμα καὶ ὀνομάζονται συνήθως μὲ ἓν ὄνομα κοινόν,
συνιστᾷ μίαν ὁλότητα καὶ λογίζεται ὡς ἓν ὅλον.

Διατιμητὰ
καὶ ἀδιατίμη-
τα πράγματα.

§ 399. Διατιμητὰ πράγματα εἶναι ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ δύναται
νὰ ἀποφασισθῇ εἰς τὰς δοσοληψίας διὰ συγκρίσεως μὲ ἄλλα· εἰς ταῦτα
συναριθμοῦνται καὶ αἱ ὑπηρεσίαι καὶ αἱ διὰ τῶν χειρῶν ἢ διὰ τοῦ νοδὸς
ἐργασίαι· τὰ δὲ πράγματα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ δι' οὐδεμιᾶς συγκρίσεως
μετ' ἄλλων πραγμάτων εὐρίσκομένων εἰς ληψοδοσίαν δύναται ν' ἀποφα-
σισθῇ, λέγονται ἀδιατίμητα, καθὼς εἶναι ἡ ἐλευθερία, τὰ χαρίσματα τῆς
ψυχῆς, αἱ ἀρεταὶ κ.τ.λ.

Πῶς πρέπει
νὰ γίνε-
ται ἡ
παρὰ τοῦ κρι-
τηρίου διατί-
μησις;

§ 400. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀξίζει ἀποφασιστικῶς ἓν πρᾶγμα, λέγεται
τιμὴ αὐτοῦ. Ὅταν διατιμᾶται ἓν πρᾶγμα ὑπὸ τοῦ κριτηρίου, πρέπει νὰ
γένῃ ἡ διατίμησις αὐτοῦ μετ' ἀποφασισμένης ποσότητος χρημάτων.

Τιμὴ τακ-
τικὴ καὶ ἔκ-
τακτος.

§ 401. Τακτικὴ τιμὴ ἑνὸς πράγματος λέγεται, ὅταν ἡ διατίμησις
αὐτοῦ γίνε-
ται κατὰ τὸ ὄφελος, ὅπερ μετ' ἀναφορᾶς εἰς τὸν καιρὸν καὶ τὸν
τόπον φέρει συνήθως καὶ κοινῶς· ἔκτακτος δέ, ὅταν διατιμᾶται, ἀναφερό-
μενον εἰς τὰς ἰδιαιτέρας πρὸς αὐτὸ σχέσεις ἐκείνου, πρὸς ὃν πρέπει νὰ

1 § 395. Pretențiile datoriilor nu se prefac în nemișcătoare avere prin siguripsirea făcută cu lucruri nemișcătoare.

Și pretențiile datoriilor.

*§ 396. Nemișcătoarele lucruri sint supuse legilor locului, unde se află; iar toate celelalte se supun acelor legi, cărora este supusă persoana
5 proprietarului lor.

După care legi trebuie a se judeca pentru lucrurile nemișcătoare și după care pentru acele mișcătoare?

§ 397. Lucrurile care nu aduc obicinuitul folos fără numai cînd se strică sau se cheltuesc, se zic cheltuitoare (*fungibiles*); iar cele ce au din împotrivă însușiri, se zic necheltuitoare (*non fungibiles*).

Lucruri cheltuitoare și necheltuitoare.

10 § 398. O alcătuire de mai multe lucruri deosebite, care se socotesc ca un lucru și se obicinuesc a se numi cu un nume deobște, alcătuește o întregime, socotindu-se ca o totime.

Totimea lucrurilor.

15 § 399. Prețaluitoare lucruri sint acele, al cărora preț se poate hotări în daturi și luaturi, prin asămăluiri cu altele; întru aceasta se socotesc și slujbele și lucrările cu mina și cu mintea; iar acele lucruri, a cărora preț prin nici o asămăluire cu altele nu se poate hotări, se numesc neprețaluitoare, precum este slobozenia, darurile sufletești, faptele cele îmbunătățite și c.l.

Prețaluitoare și neprețaluitoare lucruri.

20 +§ 400. Aceia ce hotărit face un lucru, se numește prețul lui. Cînd de cătră judecătorie se prețaluește vreun lucru, trebuie să se facă prețaluirea lui în hotărită sumă de bani.

Cum trebuie să se facă prețaluire de cătră judecătorie?

+§ 401. Obicinuitul preț a unui lucru se numește prețaluirea ce i se face de pe obicinuitul și deobște folos, care se poate dobîndi privind cătră vreme și cătră loc; iar neobicinuitul preț se numește prețaluirea ce i se face cu privirea cătră deosebitele relații (legături), ce

Prețul obicinuit și neobicinuit

7 (*fungibiles*) ad R: om G || 9 alcătuire R: totalitatea G || 11 o totime R: un întreg G || 14 și cu R: sau cu G || 15 altele R: alte lucruri ce se găsesc la dat și luat G || 16—17 faptele cele îmbunătățite R: virtuțile G || 21—p. 201 r. 2 prețaluirea, ce i se... sale însușiri R: cînd evaluarea lui se face după folosul, pe care îl aduce, avînd în vedere locul și timpul, în mod obișnuit și general; iar extraordinar, cînd se evaluează, avîndu-se în vedere legăturile particulare către ele ale aceluia către care trebuie să fie dat prețul, și la înclinarea ce o are el către acel lucru din cauza unor întîmplătoare particularități ale aceluia G.

ἀποδοθῇ ἡ τιμή, καὶ εἰς τὴν ἣν αὐτὸς ἔχει εἰς τὸ πρᾶγμα διάθεσιν, διὰ τινὰς αὐτοῦ τυχεράς ιδιότητας (21). 1

(21) Π.χ. Ἐάν τις διὰ τινὰ αὐτοῦ πρᾶξιν ἔνδοξον ἀπέλαυσε δῶρόν τι· τὸ δῶρον τοῦτο ἔχει, ὡς πρὸς αὐτόν, τιμὴν ἑκτακτον.

Ποία τιμὴ § 402. Εἰς πάσας τὰς πτώσεις, ἔνθα οὐδὲν ἄλλο συνεφανήθη, οὐτ' 5
πρέπει νὰ ἐξακολουθῇται εἰς τὰς δικαστικὰς διατιμήσεις;

Πραγματικὰ δίκαια τῶν πραγμάτων. § 403. Τὰ ἐπὶ τινος πράγματος ἀνήκοντα εἰς ἓν πρόσωπον δίκαια, 5
ἀσχέτως θεωρούμενα ὡς πρὸς ἄλλα τινὰ προσδιωρισμένα πρόσωπα, ὀνομάζονται πραγματικὰ δίκαια τῶν πραγμάτων. 10

Προσωπικά. § 404. Τὰ δίκαια, τὰ πηγάζοντα ἢ ἐκ νόμου τινὸς ἀμέσως, ἢ ἐκ 5
πράξεως τινος ὑποχρεωτικῆς ἐπάνω ἐνὸς πράγματος, κατὰ τινων μόνων προσώπων διωρισμένων, λέγονται προσωπικὰ δίκαια τῶν πραγμάτων.

Ποῖα εἶναι τὰ πραγματικά; § 405. Πραγματικὰ δίκαια τῶν πραγμάτων εἶναι· τὸ δίκαιον τῆς 15
νομῆς, τῆς δεσποτείας, τοῦ ἐνεχύρου, τῆς δουλείας καὶ τῆς κληρονομίας (22).

(22) Τὰ τῶν πραγμάτων δίκαια διηρέθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων νομικῶν εἰς πραγματικά καὶ εἰς προσωπικά.

Τὰ πραγματικὰ διαφέρουσι τῶν προσωπικῶν·

α') κατὰ τὸ θεμέλιον· 20

β') κατὰ τὰ πρόσωπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔχουσι χώραν τὰ πραγματικὰ αὐτὰ δίκαια· καὶ

γ') κατὰ τὸ ἀντικείμενον.

Εἰς τὸ προσωπικὸν δίκαιον προϋποτίθεται·

α') Ἰδιαιτέρα τις πρᾶξις, ἣτις συμβαίνει εἰς τι πρόσωπον, ἐπάνω τοῦ ὁποίου 25
πρέπει νὰ ἔχῃ ἐνέργειαν, καὶ ἣτις ἀπαιτεῖ ἀπόδειξιν. Τοιαύτη πρᾶξις εἶναι ἐπιτετραμμένον τι νόμιμον ἔργον, καθὼς εἶναι ἡ συμφωνία· ἢ εἶναι ἐναντίον εἰς τοὺς νόμους, καθὼς ἡ βλάβη, ἢ ἄλλη πρᾶξις, εἰς τὴν ὁποίαν συνέδεσαν οἱ νόμοι ἀμέσως ἐν δίκαιον, ὡς τὸ δίκαιον τοῦ ἀνδρὸς ἐπάνω τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τὸ δίκαιον τῶν γονέων ἐπάνω τῶν τέκνων. 30

Εἰς τὸ πραγματικὸν προϋποτίθεται μὲν πρᾶξις τις προσπορισμοῦ, ἀν ὅμως εἶναι ἄπαξ ἀποδεδειγμένη ἡ πρᾶξις αὕτη, τότε ἔχει ἰσχὺν τὸ δίκαιον (ὡς τὸ τῆς δεσποτείας δίκαιον), ἀορίστως κατὰ παντὸς νομέως ἢ κατὰ τοῦ βλάπτοντος τὸ

1 poate avea acel lucru cătră primitoriul prețului, și plecarea acestuia cătră acel lucru pricinuit din întâmplătoarele sale însușiri (21).

(21) S. P.: Dacă cineva pentru vreo vestită a lui faptă a dobîndit vreun dar, atuncea darul acesta, cit pentru dînsul, are neobicinuit preț.

5 +*§ 402. În toate întâmplările, întru care nu s-au făcut vreo deosebită tocmală, nici s-au dat vreo deosebită hotărîre de cătră legi trebuie judecătoria la prețuluiirea unui lucru să urmeze prețul cel obicinuit. Ce preț trebuie să urmeze la judecătoreștile prețului?

10 § 403. Driturile ce se cuvin unei persoane asupra unui lucru, fără privire cătră alte hotărîte persoane, se numesc realnice drituri a lucrurilor. Drituri realnice.

§ 404. Driturile ce izvorăsc fără mijlocire dintru o lege sau din vreo faptă îndatoritoare asupra unui lucru, numai cătră niște hotărîte persoane, acele se numesc personalnice drituri a lucrurilor. Personalnice.

15 § 405. Realnice drituri a lucrurilor sînt: dritul stăpînirii, a proprietății lucrurilor, a amanetului, a ipothicei, a șerbirii (vezi § 610)* cum și a moștenirii (22). Care sînt realnice?

(22) Driturile lucrurilor s-au împărțit de cătră cei mai noi legiuitori în realnice și personalnice.

Cele realnice se deosebesc de cele personalnice:

a) După temei;

b) După persoanele, între care au loc aceste realnice drituri; și

c) După obiectul.

La personalnic drit se sămăluște:

25 A) Deosebită oarecare faptă, ce s-au săvîrșit de o persoană, căriia s-a ertat de cătră legi a se însărcina cu îndatorire. Acest feliu de faptă care cere neapărată dovadă, este sau o ertată legiuită lucrare, precum tocmală, sau împotriva legilor, precum vătămare, jignire sau alt feliu de faptă, cu care fără mijlocire au unit legile vreun drit, precum dritul bărbatului asupra femeii sale, dritul părinților asupra fiilor.

30 La acel realnic se sămăluște o faptă de agonisire, dacă însă fapta aceasta va fi o dată dovedită, atuncea are putere dritul, (precum dritul proprietății lucrurilor), împotriva oricăruia stăpînitoriu sau împotriva asupritoriului

§ 403 *notă*: după realnice *ad* a lucrurilor G: *om* R|| 9—10 fără privire R: privity fără vreo legătură G|| 11 dintru R: sau dintru G|| 14 stăpînirii R: posesiunii G|| 15 după amanetului *ad* a ipothicei R: *om* G| (vezi § 610*) R: *om* G|| 23 sămăluște R: presupune mai întii G|| 24—26 ce s-au săvîrșit... ertată R: care s-a întâmplat unei persoane, asupra căreia trebuie să aibă efect și care cere dovadă. Acest fel de faptă este o îngăduită G|| 26 tocmală R: este învoiala G| sau R: sau este G|| 27 vătămare, jignire R: este paguba G|| 28 unit R: legat G| vre R: *om* G| sale, R: sale și G|| 30 sămăluște R: presupune mai întii G|| 31 va fi R: a fost G|| 32 lucrurilor... stăpînitoriu R: fără deosebire împotriva oricărui posesor G| asupritoriului R: celui care păgubește G.

* Probabil: § 616.

δίκαιον ἄλλου τινός, καὶ δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἀποδείξῃ ὁ δεσπότης, ὅτι τὸ πρόσωπον 1
ἐκεῖνο, ἐναντίον τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἐνεργηθῇ τὸ δίκαιον αὐτοῦ ὑπεχρεώθη εἰς 1
αὐτὸν δι' ἰδιαιτέρας τινὸς πράξεως. Τὸ προσωπικὸν δίκαιον εἶναι παρακολούθημα 5
μιας ἐνοχῆς, τὸ δὲ πραγματικὸν εἶναι ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ αἰτίας τῆς ἐνοχῆς· ἐκεῖ 5
λέγεται· Σὺ ὑπεχρεώθης εἰς ἐμὲ δι' εἰδικῆς τινος πράξεως, 5
(οἷον διὰ συμφωνίας ἢ διὰ βλάβης), ἐγὼ λοιπὸν ἔχω ἐν δίκαιον κατὰ 5
σοῦ· ἐνταῦθα δὲ λέγεται· Ἐγὼ ἔχω τὸ δίκαιον τοῦτο, (παραδείγματος 5
χάριν, τὸ δίκαιον τῆς δεσποτείας ἢ τῆς δουλείας ἢ τοῦ ἐνεχύρου), χρεωστεῖς 5
λοιπὸν καὶ σὺ νὰ γνωρίζῃς καὶ νὰ μὴ βλάπτῃς αὐτό·

β') Τὸ μὲν προσωπικὸν δίκαιον ἀποτελεῖ εἰδικὸν τινα νόμιμον δεσμὸν μεταξὺ 10
τοῦ ἔχοντος αὐτὸ καὶ ἄλλων προσώπων διωρισμένων· τὸ δὲ πραγματικὸν θεμελιώνει 10
ἓνα γενικὸν δεσμὸν, ὅστις ἐνεργεῖ κατὰ πάντων ἀδιαφόρως τῶν ἀνθρώπων. Διὰ 10
τοῦτο ἐκεῖνο μὲν συνεφέλκει ἀγωγὴν προσωπικὴν κατὰ διωρισμένων μόνον προσώπων· 10
τοῦτο δέ, πραγματικὴν τὴν αὐτὴν ἔχουσιν κατὰ πάντων ἐνέργειαν·

γ') Τὸ ἀντικείμενον τοῦ προσωποικοῦ δικαίου εἶναι μία ἀπαίτησις νόμιμος, 15
ἥτις γίνεται ἐναντίον προσώπου τινὸς ὠρισμένου ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ πράξῃ, ἢ νὰ μὴ 15
πράξῃ τὴν τὸ πρόσωπον αὐτό· τοῦ δὲ πραγματικοῦ δικαίου ἀντικείμενον εἶναι ἡ νόμιμος 15
ἐλευθερία, τὴν ὁποίαν ἔχει πᾶς τις εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζηται κατ' ἀρέσκειαν τὰ ἴδια 15
αὐτοῦ δίκαια καὶ νὰ μὴ βλάπτηται, μῆτε νὰ περιορίζηται παρ' ἄλλου τινὸς εἰς τὴν 15
δικαίαν μεταχείρησιν αὐτῶν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

20

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ τῶν πραγματικῶν δικαίων

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

, Περὶ νομῆς

Κάτοχος τίς § 406. Πᾶς ὁ ἔχων πρᾶγμα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἢ ὑπὸ τὴν διαφύλαξιν 25
ὀνομάζεται; αὐτοῦ, ὀνομάζεται κάτοχος τοῦ πράγματος τούτου.

Νομεύς. § 407. Ἐὰν ὁ κάτοχός τινος πράγματος θέλῃ καὶ ἔχῃ σκοπὸν νὰ 25
κρατῇ αὐτὸ ὡς ἰδίον του, λέγεται νομεύς τοῦ πράγματος αὐτοῦ.

25 post πρᾶγμα ad ξένον R:om G.

- 1 dritului altuia și nu este trebuință să dovedească proprietariul că persoana aceea, împotriva căreia trebuie să lucreze dritul său, s-au îndatorit către dînsul prin vreo deosebită faptă. Personalnicul drit este o ispravă a unei îndatoriri, iar realnicul este din împotrivă pricina îndatoririi. Spre pildă: tu te-ai îndatorit către mine prin o deosebită faptă (precum prin tocmală sau prin vătămare). Eu dar am un drit către tine. — Aice se zice: eu am dritul acesta. (S.P.: dritul proprietății sau a șerbirii sau a amanetarisirii). Ești dar și tu datoriu ca să cunoști și să nu vătămă pe acest drit.

10 B) Personalnicul drit săvîrșește o deosebită legiuită legătură între acela ce-l are și între alte hotărîte persoane. Iar realnicul drit întemeiază o de obște legătură legiuită care o lucrează fără deosebire asupra tuturor. Pentru aceasta dar pornește acela jaloabă personalnică numai împotriva numitelor persoane, iar acesta, realnică, carea lucrează împotriva tuturor.

15 C) Obiectul personalnicului drit este o legiuită pretenție, care se face împotriva unei hotărîte persoane, cu scopos ca persoana aceasta să facă sau să nu facă ceva. Iar obiectul realnicului drit este legiuită slobozenie, ce are fieștecine, spre a întrebuița după a sa plăcere driturile sale, fără să se asuprească sau să se înmărginească de către altul la dreaptă întrebuițarea lor.

PARTEA A DOUA

20 SECȚIA ÎNTĂI

Pentru realnicile drituri

CAP ÎNTĂI

Pentru stăpînirea lucrurilor

25 § 406. Tot acel ce are un lucru străin supt a sa stăpînire sau păstrare, se numește țiitoriu a lucrului aceluia:

Cine se nu mește țiitoriu a unui lucru?

§ 407. Cînd țiitoriuul unui lucru voește și are scopos să-l ție ca pe un lucru drept al său, atunce se numește stăpînitoriuul aceluia lucru.

Stăpînitoriuul unui lucru.

1 dritului altuia R: dreptul altcuiva G||3 ispravă R: urmare G||4 îndatoririi. Spre pildă R: îndatoririi: acolo se zice G||6 Aice R: aici însă G||9 deosebită R: specială G||11 o lucrează R: are efect G||tuturor R: tuturor game- nilor G||11—12 Pentru... jaloabă R: De aceea acela atrage pîră G||12 numitelor R: hotărîtelor G||13 carea lucrează R: aceea care are efect G||14 legiuită R: legiuita G||17—18 fără... înmărginească R: și să nu fie vătămă nici mărginit G||23 stăpînirea lucrurilor R: posesiune G||24 străin ad R: om G||27 stăpînitoriuul R: posesorul G.

Κτήσις τῆς νομῆς. Ἰκανότης ἢ ἀνικανότης τῶν προσώπων εἰς κτήσιν αὐτῆς.

§ 408. Τὰ πρόσωπα, τὰ ἐστερημένα τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ, εἶναι ἀνίκανα νὰ κερδαίνωσι νομὴν αὐτὰ ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν· διὰ τοῦτο φροντίζουσι περὶ τῶν συμφερόντων εἰς αὐτὰ οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ κηδεμόνες.

1

§ 409. Οἱ ἄνηβοι δὲν δύνανται ὡσαύτως νὰ δέχωνται ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν τὴν νομὴν τινος πράγματος, χωρὶς τῆς συναινέσεως τοῦ ἐπιτρόπου, οἱ δὲ ἔφηβοι δύνανται· ἂν ὅμως εἶναι πρὸς ζημίαν αὐτῶν, ἔχουσι τὴν ἄδειαν οἱ κηδεμόνες νὰ ἀνατρέπωσι καὶ νὰ ἀναιρῶσι τὸ κέρδος τὸ ἐπιπεφορτισμένον μὲ βάρη.

5

Ἀντικείμενα τῆς νομῆς.

§ 410. Πάντα τὰ πράγματα σωματικὰ καὶ ἀσώματα, δι' ὧν γίνεται νομικὴ δοσοληψία, δύνανται νὰ ληφθῶσιν εἰς νομὴν.

10

Τρόποι κτήσεως νομῆς πραγμάτων κινήτων καὶ ἀκινήτων·

§ 411. Τὰ σωματικὰ κινήτὰ λαμβάνονται εἰς νομὴν διὰ τῆς φυσικῆς καταλήψεως, διὰ τῆς μετακομίσεως ἢ διαφυλάξεως· τὰ δὲ ἀκίνητα, διὰ τῆς ἐπιβάσεως, διὰ περιορίσεως, διὰ περιχαρᾶς ἢ διὰ περιφράξεως, δι' ἐπισημειώσεως ἢ δι' ἐργασίας.

ἀσωμάτων·

§ 412. Τὴν νομὴν τῶν ἀσωμάτων πραγμάτων, ἡ τῶν δικαίων προσκτώμεθα, ὅταν μεταχειριζώμεθα αὐτὰ εἰς τὸ ἴδιον ἡμῶν ὄνομα.

15

ἐξαιρέτως περὶ τοῦ δικαίου τοῦ καταφατικοῦ, ἀποφατικοῦ, ἢ κωλυτικοῦ.

§ 413. Ἡ χρῆσις ἐνὸς δικαίου γίνεται, ὅταν τις ζητῇ χρεωστικῶς τι παρ' ἄλλου καὶ ἐκεῖνος ἐκπληρῶνῃ τὴν ζήτησιν αὐτοῦ· εἴτα, ὅταν τις ἐξοδεύῃ πρᾶγμα ξένον πρὸς ἴδιόν του ὄφελος, διὰ τῆς ἀδείας ὅμως τοῦ δεσπότη τοῦ πράγματος· τελευταῖον, ὅταν ἐμποδιζόμενός τις παρ' ἄλλου παραιτῇται ἔργον, τὸ ὅποιον αὐτὸς κατ' ἄλλον τρόπον εἶχε δίκαιον νὰ πράξῃ.

20

Τρόπος κτήσεως νομῆς ἀμέσος ἢ ἐμμέσος.

§ 414. Προσκτώμεθα τὴν νομὴν ὄχι μόνον τῶν δικαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν σωματικῶν πραγμάτων, ἢ ἀμέσως, ὅταν δηλαδὴ λαμβάνωμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν πράγματα ἢ δίκαια ἀδέσποτα· ἢ ἐμμέσως, ὅταν δηλαδὴ ἰδιοποιώμεθα δίκαιον ἢ πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς ἄλλον τινά.

25

Περιοχὴ τῆς κτήσεως τῆς νομῆς.

§ 415. Διὰ τῆς ἀμέσου καταλήψεως τῆς νομῆς, ἡγουν διὰ τῆς προκαταλήψεως, λαμβάνομεν εἰς νομὴν τοσοῦτον μόνον μέρος ἐκ τῶν σωματικῶν πραγμάτων, ὅσον ἀλληθῶς ἐπιάσαμεν, ἐπατήσαμεν, μετεχειρίσθημεν, ἐσημιώσαμεν ἢ ἐλάβομεν ὑπὸ τὴν φύλαξιν ἡμῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λαμβάνομεν εἰς νομὴν καὶ διὰ τῆς ἐμμέσου κατ' ἴδιαν ἡμῶν ἐξουσίαν καταλήψεως τῶν ξένων πραγμάτων· διὰ δὲ τῆς ἐμμέσου, τῆς μετὰ

30

1 § 408. Persoanele care sînt lipsite de minte, nu sînt destoinice a cîștiga de sineși stăpinirea unui lucru, de aceasta epitropii și curatorii se îngrijesc pentru interesele lor.

5 § 409. Asemenea și, nevristnicii nu pot de sineși să primească stăpinirea vreunui lucru fără primirea epitropului lor, iar sprevriscnicii pot, însă dacă a fi spre paguba lor, au voie curatorii să strice alcătuirea și să desființeze cîștigul cel însărcinat cu îngreuare.

§ 410. Toate lucrurile trupești și netrupești prin care se face legiuită negoțiație (daravere), se pot lua în stăpinire.

10 § 411. Cele trupești mișcătoare se iau în stăpinire prin fireasca apucare, prin strămutare sau prin păstrare, iar cele nemișcătoare prin intrare în stăpinire, brăzduire, șanțuire, îngrădire, însemnare și prin lucrare.

15 § 412. Stăpinirea netrupeștilor lucruri sau a driturilor cîștigăm, cînd le întrebuițăm în numele nostru.

§ 413. Întrebuițarea unui drit se face, cînd cineva cere de la altul ceva ca o datorie și acesta împlinește cererea aceluia, apoi cînd cineva întrebuițează lucru străin spre folosul său, însă cu învoirea proprietariului, în sfîrșit cînd, oprit fiind cineva de cătră altul, se lasă de lucrare, care el almintrele avea drit să facă.

20 § 414. Cîștigăm stăpinirea nu numai a driturilor, ci și a trupeștilor lucruri, sau nemijlocit, adecă, cînd luăm intru a noastră stăpinire lucruri sau drituri ce nu au nici un stăpin, ori mijlocit, adecă, cînd ne însușim vreun drit sau vreun lucru ce se cuvine altuia.

25 § 415. Prin nemijlocită apucare a stăpinirii luăm numai atîta parte din trupeștile lucruri, cît cu adevărat am apucat, am călcat, am întrebuițat, am însemnat sau am luat supt a noastră păstrare. Tot după aceștiași chip luăm în stăpinire, și prin mijlocită apucare a străinelor lucruri intru a noastră stăpinire, iarăși prin apucare a lucrului cuiva cu învoirea însă a țîitorului, cîști-

Agonisirea stăpinirii.

Destoinicia sau nedestoinicia persoanelor spre agonisirea ei.

Obiecturile stăpinirii.

Chipurile de agonisirea stăpinirii lucrurilor mișcătoare și nemișcătoare.

A celor netrupești.

Osebit pentru dritul adeveratoriu, tăgăduitoriu, și opritoriu.

Chipul agonisirii nemijlocit sau mijlocit.

Cuprinde-rea agonisirii de stăpinire.

2 stăpinirea unui lucru R: posesiune G | de aceasta R: din cauza aceasta G || 2 și 14 stăpinirea R: posesiunea G || 5 primirea R: consimțămîntul G || 6 alcătuirea ad R: om G || 7 însărcinat cu îngreuare R: încarcat cu sarcini G || 9 negoțiație (daravere) R: dare luare G || 9 și 10 stăpinire R: posesie G || 12 intrare... brăzduire R: călcare, prin hotărnicire G | șanțuire, R: șanțuire sau G | și R: sau G || § 413 notă: adeveratoriu, tăgăduitoriu și R: afirmativ, negativ sau G || 17 acesta R: acela G || 18 întrebuițează R: cheltuiește G || 19 după proprietarului ad lucrului R: om R | se lasă de R: renunță la G || 21 stăpinirea R: posesiunea G || 24 se cuvine R: aparține G || 25 stăpinirii R: posesiunii, adică apucarea înainte G | după luăm ad în posesiune G: om R || 28 stăpinire R: posesiune G || 29—30 stăpinire, ... țîitorului R: stăpinire; prin mijlocită însă cu consimțămîntul țîitorului lucrului G.

τῆς συναινέσεως τοῦ κατόχου πράγματός τινος, προσκτώμεθα τοσοῦτον 1
μόνον ἐξ αὐτοῦ, ὅσον ἐκεῖνος ἔχων μετέφερεν ἢ παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς μετὰ
σημείων φανερῶν ἐπ' ὀνομάτι ἰδίῳ ἢ ἄλλου τινός.

Νομή δι-
καία καὶ ἄ-
δικος.

§ 416. Ἡ νομή τινος πράγματος λέγεται δικαία, ὅταν ἐπιστηρίζεται 5
ἐπὶ τίτλου ἰσχυροῦ, ἡγουν ἐπὶ τοῦ ἱκανοῦ εἰς πρόσκτησιν θεμελίου τοῦ
δικαίου. Τοιοῦτος τίτλος εἶναι ἢ εἰς κληρονομίαν ὑπείσελευσις, ἢ δωρεά,
ἢ ἀγόρασις κ.τ.λ. Ἐξ ἐναντίας δέ, ἡγουν, ὅταν δὲν θεμελιούται ἐπὶ τοιούτου
τίτλου, εἶναι ἄδικος.

Τίτλος κύ-
ριος τῆς δι-
κείας νομῆς.

§ 417. Ὁ τίτλος (23), ὅταν μὲν ἀναφέρεται εἰς πράγματα ἀδέσποτα, 10
θεμελιούται ἐπὶ τῆς ἐμφύτου ἐλευθερίας ἐκεῖνης, τὴν ὅποιαν ἔχει ἕκαστος
εἰς τὸ νὰ πράττῃ πράξεις, δι' ὧν δὲν βλάπτονται τὰ δίκαια ἄλλου τινός,
ἡγουν ἐπὶ τῆς προκαταλήψεως πραγμάτων ἀδεσπότην· ὅταν δὲ ἀναφέρεται
εἰς ἄλλα πράγματα, θεμελιούται ἐπὶ τῆς θελήσεως τοῦ προτέρου νομέως,
οἷον ἐπὶ τῶν διαφορῶν τρόπων τῆς φανερώσεως τῆς τελευταίας θελήσεως 15
καὶ τῶν συμφῶνων, ἢ ἐπὶ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἢ τελευταῖον ἐπὶ τοῦ
νόμου, δι' οὗ δίδεται εἷς τινα τὸ εἰς τὴν νομὴν δίκαιον, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς
νομίμου εἰς τὴν κληρονομίαν ὑπείσελεύσεως, ἐπὶ τοῦ νομίμου μεριδίου,
ἐπὶ τῆς παραγραφῆς κ.τ.λ.

(23) Ὁ τοῦ δικαίου τίτλος εἶναι τὸ νόμιμον θεμέλιον, τὸ ὅποιον κάμνει δυνατὴν τὴν 20
κτῆσιν τοῦ δικαίου, ἢ διὰ τοῦ ὁποίου ἢ πράξεις ἢ τὸ σύμβαμα, τὰ ὅποια ὀνομάζονται
τρόποι τῆς κτήσεως, ἔχουσι τοιαύτην ἐνέργειαν, ὥστε νὰ δυνηθῇ τις νὰ προσκτᾷται
δι' αὐτῶν δίκαιόν τι.

Ὁ τίτλος τοῦ δικαίου κάμνει δυνατὴν τὴν κτῆσιν τοῦ δικαίου. Ὁ τρόπος τῆς
κτῆσεως ἀκολουθεῖ τὸν τίτλον τοῦ δικαίου καὶ οὕτω κάμνει ἀληθῶς τὴν κτῆσιν.

Τοιοῦτοι τίτλοι εἶναι ἢ ἀγόρασις, ἢ ἀνταλλαγή, ἢ δωρεά, ἢ διαδοχή, ἢ μίσθωσις, 25
ὁ ἀρραβωνισμὸς κ.τ.λ. Ὁ δὲ τρόπος τῆς κτήσεως εἶναι ἢ παράδοσις.

Ὁ κάτοχος
δὲν ἔχει ἐπὶ
κανέναν τίτλον·

§ 418. Ὁ κάτοχος, ὅστις εἰς ἄλλου τινός, ἀλλ' ὅχι εἰς τὸ ἴδιον
αὐτοῦ ὄνομα, κατέχει πράγμα, οὐδὲν ἔχει τίτλον δικαίου, ὥστε νὰ λάβῃ
τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ νομὴν.

1 găm atita numai, cit acela ne-au lăsat ori ne-au dat prin semne vederate pe însuși al său nume sau pe numele altui cuiva.

*§ 416. Stăpinirea unui lucru se numește dreaptă, cind se întemeiază asupra unui titlu puternic, adecă asupra unui legiuit temeiu spre agonisire. Așa felu de titlu este intrarea în moștenire, dăruire, cum-părare ș.c.l. Așa din împotivă, adecă cind nu se întemeiază asupra unui titlu puternic, este stăpinirea nedreaptă.

Stăpinirea lucrurilor, dreaptă și nedreaptă.

§ 417. Titlu (23), cind privește cătră lucru fără stăpin, se întemeiază asupra fireștii slobozenii, ce o are fieștecine de a face lucrări prin care nu se asupresc driturile altui cuiva, adecă prin apucarea lucrurilor fără stăpin; iar cind titlul privește cătră alte lucruri, se întemeiază asupra voinții celui de mai înainte stăpin, adecă asupra deosebitelor chipuri a arătării voinței celui de pe urmă și asupra tocmelelor sau se întemeiază asupra judecătoreștii hotăriri și în sfârșit asupra legii, prin care se dă cuiva dritul stăpinirii, asupra legiuitei intrări în moștenire, asupra părții legiuite și asupra paragrafiei ș.c.l.

Titlul principal a dreptei stăpinirii lucrurilor.

(23) Titlu puternic este legiuitul temeiu, care face putincioasă ciștigarea unui drit sau prin care fapta sau întâmplarea, ce se numesc chipurile ciștigării, au acel felu de putere, încît să poată cineva ciștiga printr-însele vreun drit.

20 Titlul dritului face putincioasă ciștigarea dritului. Chipul ciștigării urmează după titlul dritului și așa face adevărată pre ciștigare.

Acest felu de titluri sînt: cumpărare, schimbare, dăruire, intrare în moștenire, năimală, arvonisire ș.c.l.; iar chipul ciștigării este trădare.

§ 418. Țiitoriul care în numele altuia, iar nu întru al său, ține vreun lucru, n-are nici un titlu puternic, spre a lua acest lucru în stăpînire sa.

Țiitoriul n-are nici un titlu;

1 după numai *ad* dintrînsul G: *om* R | ne-au lăsat R: avînd ne-a transmis G | dat prin R: predat cu G || § 416: Stăpinirea lucrurilor R: Posesiunea G || 3 Stăpinirea R: Posesiunea G || 4 asupra unui R: pe un G || | asupra... temeiu R: pe temeiu suficient spre ciștigare al dreptului G || 6 Așa din împotivă R: Dimpotrivă însă G || 6—7 asupra... puternic R: pe un astfel de titlu G || 7 stăpinirea *ad* R: *om* G. § 417 *notă*: Titlu hotărîtor al dreptei posesiunii G || 8 lucru R: lucruri G || 9 asupra fireștii slobozenii R: pe aceea înăscută slobozenie G || 10 asupresc R: vatămă G | apucarea R: apucarea înainte a G || 12 asupra voinței R: pe voința G | stăpin... deosebitelor R: posesor, ca de pildă pe diferitele G || 13 celui R: celui G | și asupra R: și a G || 14 se întemeiază... și R: pe judecătoreasca hotărîre sau G || 14—15 asupra legii R: pe legea G || 15 stăpinirii... intrări R: la posesiune, anume pe legiuita intrare G || 16 asupra părții... paragrafiei R: pe partea legiuită, pe paragrafie G || 17 Titlu puternic R: Titlu de drept G || 17—18 unui drit R: dreptului G || 19 acel felu de putere R: astfel de efect G || 21 adevărată pre ciștigare R: intradevăr ciștigarea G. § 418 *notă*: n-are R: n-are încă G || 25 puternic R: de drept G | stăpinirea R: posesiunea G.

οὔτε δύναται νὰ προσκτᾶται ἰδιὰ δυνάμει.

§ 419. Ὁ κάτοχος τινος πράγματος δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἀλλάξῃ τὸ θεμέλιον τῆς κατοχῆς αὐτοῦ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ οὕτω νὰ ἰδιοποιῇται τίτλον τινά· ἐκεῖνος ὅμως, ὅστις μέχρι τοῦδε δικαίως ἐνέμετο πρᾶγμα εἰς ἰδίον τοῦ ὄνομα, δύναται νὰ μεταφέρῃ εἰς ἄλλον τὸ δίκαιον τῆς νομῆς καὶ νὰ κρατῇ εἰς τὸ μέλλον τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἰς ὄνομα ἐκεῖνου (24).

(24) Οἶον, εἰς μὲν τὴν πρώτην πτῶσιν: Ἐάν τις ἐνοικιάσας οἶκον ἢ ἄλλο τι πρᾶγμα ξένον μεταχειρίζεται αὐτὰ ὡς δεσπότης ἢ μεταφέρῃ αὐτὰ εἰς ἄλλον, αὐτὸς γίνεται νομεὺς ἄδικος καὶ κακῇ πίστει· εἰς δὲ τὴν δευτέραν· Ἐάν πωλήσῃ τις ἢ χαρίσῃ οἶκον ἢ ἄλλο τι ἰδίον τοῦ πρᾶγμα ἐπὶ συμφωνίᾳ, ὥστε νὰ μεταχειρίζεται ἔτι αὐτὸ μέχρι τινὸς καιροῦ.

Τίτλου ἰσχυροῦ ἀποτέλεσμα.

§ 420. Διὰ τοῦ ἰσχυροῦ τίτλου προσκτᾶται τις μόνον τὸ εἰς νομὴν δίκαιον, ἀλλ' ὅχι τὴν ἰδίαν νομὴν· ὅθεν ἐάν τις ἔχων δίκαιον εἰς νομὴν ἐμποδίζεται παρὰ τινος, δὲν δύναται ἰδιὰ ἐξουσίᾳ νὰ ἔμβῃ εἰς αὐτήν, ἀλλὰ χρεωστεῖ νὰ ζητήσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ κριτηρίου φανερόνων τὸν τίτλον αὐτοῦ.

Ὁ νομεὺς δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δείξῃ τὸν τίτλον του.

§ 421. Ἡ περὶ τοῦ ἰσχυροῦ τίτλου νομικὴ πρόληψις (§ 28. 5) βοηθεῖ τὸν νομέα· ὅθεν δὲν ὑποχρεοῦται αὐτὸς νὰ δείξῃ τὸν τίτλον τῆς νομῆς αὐτοῦ· οὔτε ὅταν λέγῃ ὁ ἀντίδικος, ὅτι ἡ νομὴ αὐτοῦ δὲν συμβιβάζεται μετ' ἄλλας προλήψεις νομικάς, ὅτι δηλαδὴ πᾶσα δεσποτεία ὑποτίθεται ἀπεριόριστος καὶ μὴ ἐπιβεβαρημένη. Ἐάν δὲ ὁ ἀντίδικος ἐμφανίσῃ δικαιώματα τοιαῦτα, δι' ὧν ἀσθενοῦται ἡ νομικὴ πρόληψις, τότε ὁ νομεὺς, ἂν δὲν δυνήθῃ νὰ ἀναιρέσῃ κατ' ἄλλον τρόπον ταῦτα, ὑποχρεοῦται νὰ δείξῃ τὸν τίτλον τῆς νομῆς αὐτοῦ.

Ἐξαίρεσις.

§ 422. Ἐάν τις ὅμως νέμεται πρᾶγμα, τοῦ ὁποίου ἡ ληψοδοσία εἶναι ἀπηγορευμένη, ἢ πρᾶγμα ὑποπτευόμενον, ὅτι εἶναι κλοπιμαῖον, ὑποχρεοῦται νὰ δείξῃ τὸν τίτλον αὐτοῦ.

1 § 419. Țiitoriul vreunui lucru n-are voe să schimbe prin a sa nici poate
 2 putere temeiul ținării lui și cu chipul acesta să-și însușască vreun să cîștige de
 3 titlu pe numele său; acela însă, care pînă la o vreme cu drep- sineși.
 4 tul au ținut în stăpînire vreun lucru în numele său, poate muta
 5 la altul dritul stăpînirii și a ținea lucrul acela pe viitorime în
 numele aceuia (24).

(24) Adecă la cea întâi întîmplare, dacă cineva, luînd o casă în chirie sau
 alt lucru străin, le întrebuițează ca un proprietar sau le mută la altul cineva,
 atuncea se face el stăpîn nedrept și cu rea credință. Iar la a doua întîmplare,
 10 dacă cineva va vinde sau va dăruî casa sa sau altăceva din lucrurile sale cu
 tocmală, ca să le întrebuițeze pînă la o vreme.

§ 420. Prin titlu puternic se cîștigă numai dritul stăpînirii, iar Lucrarea
 nu însaș stăpînire; deci dacă, avînd cineva dritul stăpînirii, se va opri titlului pu-
 2 de cătră altul, nu poate prin însaș a sa putere să între în stăpînire, ternic.
 3 ci datoriu este să o ceară prin judecătorie, arătînd titlul său.

§ 421. Iuridica presumție (§ 28 shol*. 5.) pentru titlul cel puternic Stăpînitō-
 1 agiută pe stăpînitoriul. Deci nu se îndatorește acesta a arăta titlul stă- riul nu este
 2 pînirii sale, nici de va zice împrotivitoriul său, cum că stăpînirea ace- datoriu să
 3 luia nu se potrivește cu alte iuridice presumții, precum adecă: toată arăte titlul
 4 proprietăoa lucrurilor se socotește neîngrădită și <ne>însărcinată; iar stăpînirii.
 5 dacă împrotivnicul va înfățoșa acest feliu de documenturi, prin
 care slăbește iuridica presumție, atuncea stăpînitoriul, de nu poate
 20 să, desfințeze pe acele într-alt chip, se îndatorește a arăta titlul
 stăpînirii sale.

25 § 422. Iar dacă cineva are în stăpînirea sa vreun lucru, a căruia Excepție.
 negoțiație este oprită, sau vreun lucru cu prepus de furtușag, se îndato-
 torește a arăta titlul stăpînirii sale.

§ 419 *nota* de sineși R: cu de la sine putere G|| 3 pe numele său *ad* R: *om*
 G|| 3—4 la o... stăpînire R: la acea vreme cu dreptate a avut în posesiune G|| 5
 stăpînirii R: posesiunii G|| 7 Adecă... întîmplare R: De pildă în cazul întâi G|| 8
 mută... cineva R: transferă altcuiva G|| 9 la a doua întîmplare R: într-al doilea
 caz G|| 11 să le R: să-l G|| pînă R: încă pînă G|| § 420 *nota*; Lucrarea R:
 efectul G|| 12 și 13 stăpînirii R: la posesiune G|| 13 și 14 stăpînire R: pose-
 siune G|| 13 va opri R: oprește G|| § 421 *nota*: Stăpînitoriul R: Posesorul G||
 stăpînirii R: său G|| 16 shol: R: *om* G|| 17 și 22 stăpînitoriul R: posesorul G|| 18
 și 24 stăpînirii R: posesiuni G|| 18 de va zice R: cînd zice G|| 18 și 25 stăpî-
 nirea R: posesiunea G|| 19 potrivește R: împacă G|| 19—20 precum... neîngră-
 dită și însărcinată R: că adică toată stăpînirea se presupune nemărginită și neînsărci-
 nată G|| 21 va înfățoșa R: a înfățișat G|| § 422 *om nota* G|| 27 stăpînirii sale R: său G.

* Sholion, grecism, notă, explicație.

Ἀμφιβο-
λίας οὐσης,
δίδεται ἢ προ-
τίμησις εἰς
τὸν νομέα.

§ 423. Ὅταν εἶναι ἀμφιβολία, τίς ἐκ τῶν διαφερομένων περί τινος 1
πράγματος ἔχει ἰσχυρότερον δίκαιον εἰς αὐτό, δίδεται ἢ προτίμησις
εἰς τὸν νομέα.

Νομεὺς κα-
λῇ πίστει τίς
λέγεται;

§ 424. Ὅστις ἐκ βάσεων πιθανῶν στοχάζεται, ὅτι τὸ πρᾶγμα, τὸ 5
ὁποῖον νέμεται, εἶναι ἰδιόν του, εἶναι νομεὺς καλῇ πίστει.

Κακῇ πίστει
τίς;

§ 425. Κακῇ πίστει νομεὺς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἡξεύρει ἢ ἐκ τῶν
περιστάσεων πρέπει νὰ ὑπολαμβάνῃ, ὅτι τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον νέμεται
αὐτός, ἀνήκει εἰς ἄλλον τινά.

§ 426. Ὁ εἰς φάκτον πλανώμενος ἐνδέχεται μὲν νὰ εἶναι νομεὺς 10
ἄδικος, ἀλλ' ὅμως καλῇ πίστει (25).

(25) Πλανᾶται τις εἰς φάκτον, ὅταν δὲν ἡξεύρῃ, ὅτι ὁ πρότερος νομεὺς ἦτον ἄδικος
νομεὺς ἢ ὅτι ὁ δεσπότης δὲν ἐπώλησεν, οὔτε ἐχάρισεν, ἀλλ' ἔδωκε μόνον εἰς χρῆσιν
τὸ πρᾶγμα του εἰς τὸν δεξάμενον αὐτό κ.τ.λ.

Πότε γίνε-
ται ὁ συννο-
μεὺς κακῇ πι-
στει καὶ ἄδι-
κος νομεὺς;

§ 427. Ὅταν ἐν μὲν πρόσωπον νέμεται τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ἄλλο δὲ 15
τὸ δίκαιον ἐπὶ πασῶν, ἢ ἐπὶ τινων μόνον ὠφελειῶν τοῦ πράγματος τούτου,
τότε καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο ἐξ αὐτῶν, ἂν ὑπερβῇ τὰ ὅρια τοῦ δικαίου του,
ἐνδέχεται κατὰ διαφόρους ἀναφοράς νὰ εἶναι καὶ καλῇ καὶ κακῇ πίστει
καὶ δίκαιος καὶ ἄδικος νομεὺς (26).

(26) Π.χ. ὁ δεσπότης τῆς ὑποστάσεως ἐνὸς κτήματος καὶ ὁ δεσπότης ἐνὸς τόπου
δουλεῦντος ἐνεργεῖ κακῇ πίστει, ἂν κρυφίως ἢ δυναστικῶς ἢ δολίως ἰδιοποιεῖται τὰς 20
ὠφελείας, τοὺς καρπούς ἢ τὴν χρῆσιν τῶν εἰς ἄλλον τινὰ παραχωρηθέντων δικαίων.
Ἐξ ἐναντίας καὶ ὁ δεσπότης τῆς ὠφελείας καὶ ὁ ἔχων ἐπικαρπίαν ἐνεργεῖ κακῇ πίστει,
ἂν τολμᾷ νὰ βλάβῃ τὴν ὑπόστασιν τοῦ πράγματος ἢ τὴν δεσποτείαν τοῦ δεσπότου·
ἐὰν ὅμως πράξῃ τοῦτο κατὰ πλάνην, νομίζων δηλαδὴ τὸν ἑαυτὸν του δεσπότην τέλειον,
δὲν ἐνεργεῖ κακῇ πίστει. 25

Διάλυσις
περὶ τῆς καλῇ
ἢ κακῇ πίστει
νομῆς.

§ 428. Ἡ περὶ τῆς καλῇ ἢ κακῇ πίστει νομῆς διαδικασία πρέπει νὰ
διαλυθῇ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

1 +*§ 423. Dacă este indoială, care din cei ce se judecă pentru vreun lucru, are drit mai puternic asupra acelui lucru, atunci se dă stăpînitorului protimisire.

Indoială fiind, se dă stăpînitorului protimisire.

5 § 424. Tot cel ce, din temeieri apropiete de adevăr, socotește că lucrul ce-l are în stăpinire este drept al său, acela este stăpînitoriu cu bună credință.

Care se numește stăpînitoriu cu bună credință?

§ 425. Cu rea credință stăpînitoriu este acela carele știe sau din impregiurări trebuie să prepue, că lucrul ce-l are în stăpinirea sa, se cuvine altuia.

Cu rea credință?

10 § 426. Cel ce se amăgește în faptă, poate să fie stăpînitoriu nedrept, dar însă cu bună credință (25).

(25) Se amăgește cineva în faptă, cînd nu știe că cel mai denainte avutoriu era nedrept stăpînitoriu sau că proprietariul lucrului n-au vîndut, nici au dăruit, ci numai au dat spre întrebuițare lucrul său la primitoriul lui, ș.c.l.

15 § 427. Dacă o persoană are în stăpinirea sa însuși lucru, iară alta dritul asupra tuturor sau unora numai din folosurile lucrului aceluia, atunci și una și alta dintr-însele, pășind peste hotarele dritului său, poate după deosebitele atîrnări să fie stăpînitoriu cu bună sau cu rea credință, drept sau nedrept (26).

Cînd se face stăpînitoriu cel cu rea credință dimpreună și nedrept.

20 (26) Spre pildă, stăpînitoriul ființei unui lucru și stăpinul unui loc șerbit lucrează cu rea credință, dacă prin ascuns sau cu putere ori cu vicleșug își însușește folosurile rodurilor sau întrebuițarea driturilor, ce s-au lăsat altuia; din împotivă, și stăpînitoriul folosului și cel ce are întrebuițarea unui lucru, lucrează cu rea credință, dacă îndrăznește a vătămă ființa lucrului sau proprietatea stăpînitoriului; iar dacă el face aceasta din greșală, socotindu-se adică pe sineși desăvîrșit proprietariu, atunci nu lucrează cu rea credință.

*§ 428. Prin judecătoreasca hotărîre trebuie să se dezlege, de este stăpinirea cu bună sau cu rea credință.

Lămurire pentru stăpinirea cu bună sau cu rea credință.

§ 423 *nota* și 3 stăpînitoriului R: posesorului G||2 asupra acelui lucru R: la el G| atunci R: *om* G|| § 424 *notă* și 5, 7, 10, 13 stăpînitoriu R: posesor G||4 apropiete de adevăr R: probabile G||5 stăpinire R: posesiune G||8 stăpinirea R: posesiunea G||9 se cuvine R: aparține G||10 și 12 faptă R: factum G||12 avutoriu R: posesor G||13 lucrului *ad* R: *om* G||§ 427 *notă*: Cînd coposesorul se face posesor de rea credință G||15 și 28 stăpinirea R: posesiunea G||17 pășind R: dacă pășește G||18 deosebitele atîrnări R: diferitele raporturi G||18—19 stăpînitoriu... nedrept R: posesor și cu bună și cu rea credință, și drept și nedrept G||20 stăpînitoriul R: proprietarul G| unui lucru R: unei proprietăți G||22 folosurile rodurilor R: folosurile, roadele G| s-au lăsat R: au fost cedate G||23 întrebuițarea unui lucru R: uzufruct G||24 stăpînitoriului R: proprietarului G||27—28 de este R: neînțelegera despre G.

Ἐν ἀμφι-
βολίᾳ ἢ πρό-
ληψις βοηθεῖ
τὸν νομέα.

§ 429. Ἀμφιβολίας οὐσης, ἡ νομικὴ πρόληψις μάχεται ὑπὲρ τῆς
καλῇ πίστει νομῆς, ἡγουν βοηθεῖ τὸν νομέα, ὑποθέτουσα αὐτὸν ὡς καλῇ
πίστει νομέα.

Συνέχεια
τῆς νομῆς.

Δίκαια τοῦ
καλῇ πίστει
νομέως·

α') Εἰς τὴν
ὑπόστασιν
τοῦ πράγμα-
τος·

β') Εἰς τοὺς
καρπούς καὶ
τὰς λοιπὰς
ὠφελείας·

§ 430. Ὁ καλῇ πίστει νομεὺς ἐπὶ μόνῃ ταύτῃ τῇ βάσει τῆς καλῇ
πίστει νομῆς δύναται νὰ μεταχειρίζεται τὸ πρᾶγμα ἢ νὰ ἐξοδεύῃ ἢ νὰ χειρο-
τερεύῃ ἢ νὰ διαφθείρῃ αὐτὸ διόλου κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του, μὴ ἐνοχο-
ποιούμενος εἰς τὸ νὰ ἀποκριθῇ περὶ αὐτοῦ.

§ 431. Πάντες οἱ ἐκ τοῦ πράγματος γεννώμενοι καρποί, ἀφ' οὗ
χωρισθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ, ἀνήκουσιν εὐθὺς εἰς τὸν καλῇ πίστει νομέα· καὶ
πᾶσαι πρὸς τοῦτοισι αἱ λοιπαὶ ὠφελείαι, ἡγουν τὰ ἐνοίκια τῶν οἰκιῶν, τῶν
ἐργαστηρίων, οἱ τόκοι τῶν χρημάτων κ.τ.λ., τῶν ὁποίων ἡ διορία ἐπλη-
ρώθη εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀνενοχλήτου νομῆς αὐτοῦ.

γ') Εἰς τὰ
ἐξοδα.

§ 432. Ἐὰν ὁ καλῇ πίστει νομεὺς ἔκαμεν εἰς τὸ πρᾶγμα ἔξοδα
ἀναγκαῖα, ἢ διὰ τὴν ἀδιάλειπτον διατήρησιν τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ ἢ πρὸς
αὕξησιν τῶν ὠφελειῶν, αἵτινες σώζονται ἔτι (27), τότε ἀνήκει εἰς αὐτὸν
ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐξόδων κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν τιμὴν, ἐφ' ὅσον ἡ τιμὴ αὐτῇ
δὲν ὑπερβαίνει τὰ ἐξοδα, τὰ ὅποια ἔγιναν τφόντι.

(27) Ἄν ὁ καλῇ πίστει νομεὺς ἐξώδευσεν ἀναγκαίως δι' ἀνακαίνισιν οἰκοδομῆς,
ἣτις ἐκινδύνευε νὰ καταπέσῃ, ἢ ἔκτισεν ἐκ θεμελιῶν νέας οἰκοδομὰς πρὸς αὕξησιν τῶν
εἰσοδημάτων, ἐπιστρέφονται εἰς αὐτὸν τὰ ἐξοδα κατὰ τοσοῦτον μόνον, καθ' ὅσον τφόντι
ἐκαλλιτερεύθη τὸ πρᾶγμα, διατιμώμενον τῶρα, καὶ οὐδέποτε ἐπιστρέφονται εἰς ποσότητα
μεγαλυτέραν, ἀλλ' εἰς τὴν μόνον, ὅση εἶναι ἱκανὴ νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἀζήμιον.

Αὐτὸς δὲν λαμβάνει περισσότερον παρὰ τὸσον μόνον, καὶ ἂν τὰ γενόμενα παρ'
αὐτοῦ ἐξοδα δύνανται νὰ διατιμῶσι μὲ τιμὴν περισσοτέραν, διότι αἱ τυχηραὶ περι-
στάσεις, αἱ θεμελιωμένοι εἰς τὰς διαφορὰς τῶν καιρῶν ἢ τῶν τόπων, ἂν δηλαδὴ τὸ
πρᾶγμα ἀνέβῃ εἰς τιμὴν ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἀλλ' ἔχι διὰ τὰ γενόμενα εἰς αὐτὸ ἐξοδα, δὲν
δύνανται νὰ ὠφελήσωσι τὸν καλῇ πίστει νομέα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὠφελήσωσι τὸν δεσπότην,
εἰς τὸν ὅποιον διαμένει κυρίως ἡ δεσποτεία τοῦ πράγματος, καὶ ἂν ἔλειψεν ἀπ'
αὐτοῦ ἡ νομή.

Τὰ ἐξοδα, τὰ γενόμενα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἡγουν διὰ τὸ ὄργωμα, τὸ
σπάρσιμον κ.τ.λ., διὰ τὰς συνειθισμένας μετρίας ἐπισκευὰς, διὰ τὴν τροφὴν τῶν σκλάβων,

1 § 429. Îndoială fiind, iuridica presumpție se luptă pentru acea cu
 bună credință stăpînire, adică agiută pe stăpînitoriu, socotindu-l stă-
 pînitoriu cu bună credință.

5 § 430. Stăpînitoriu cel cu bună credință, numai pe temeiul
 stăpînirii cei cu bună credință, poate să întrebuițeze lucrul sau să-l
 cheltuiască sau să-l lase în părăsire *) sau să-l strice de tot, după a
 sa plăcere, neînvinovățindu-se de a răspunde pentru dînsul.

10 § 431. Toate rodurile, izvorite dintr-un lucru, după dezlipirea lor
 de aceasta, îndată se cuvin stăpînitoriuului celui cu bună credință, cum
 și toate celelalte folosuri, adică chirile caselor, dughenelor, dobînzile
 împrumutărilor ș.c.l., al cărora termen se împlinise în vremea ce se
 afla în nesupărată stăpînirea lui.

15 § 432. Dacă stăpînitoriu cel cu bună credință au făcut pentru
 lucru cheltuele trebuincioase spre necurmată păstrarea ființei lucrului
 sau folositoare spre sporirea folosurilor, care încă sînt de față (27), atuncia
 se cuvine a se întoarce cheltuelile, după curgătoriuul preț, întru cît suma
 prețului nu va covîrși suma cheltuelilor, care cu adevărat s-au făcut.

20 (27) Dacă stăpînitoriu cel cu bună credință au făcut cheltuele trebuincioase
 spre înnoirea zidirii, care era în primejdia surpării, sau folositoare spre sporirea
 veniturilor din nou, precum nouă zidire de dughene, crășme ș.c.l., atunci i se întorc
 cheltuelele întru atîta numai, întru cît cu adevărat s-au îmbunătățit lucrul, după
 prețului de acum; și niciodată nu se întorc în sumă mai mare, ci în atîta numai,
 cîtă este îndestulă spre despăgubirea lui. El nu ia mai mult decît atîta numai, măcar
 25 că acele făcute de cătră dînsul cheltuele, ar putea să se prețaluiască și cu un mai
 mare preț, căci întimplătoarele împregiurări ce se întemeiază asupra deosebirii
 vremilor sau a locurilor, cînd adică prețul lucrului de sineși s-au suit, iar nu din
 pricina cheltuelilor celor făcute la aceasta, nu pot să folosască pe stăpînitoriuul cel
 cu bună credință, ci trebuie să folosască pe proprietariul, căruia proprietatea lucrului
 30 rămîne nestrămutată, măcar de a și lipsit din a lui stăpînire. Cheltuelile ce se fac
 pentru lucrarea pămîntului, adică pentru arătură, sămănături ș.c.l., pentru obicinui-

Întru în-
 doială agiută
 presumpția pe
 stăpînitoriu.

Încetarea
 stăpînirii.

Driturile
 stăpînitoriu-
 lui, cu bună
 credință:

a) asupra
 ființei lucru-
 lui;

b) asupra
 rodurilor și a
 celorlalte folo-
 suri;

c) asupra
 cheltuelilor.

§ 429 *notă* și 2 stăpînitoriu R: posesor G | socotindu-l R: presupunîndu-l
 G || § 430 *notă* încetarea R: consecința G || 4 și 13 stăpînitoriu R: posesorul
 G || 4 numai pe temeiuri R: pe acest singur temei G || 5 stăpînirii R: posesiunii G || 6
 lase în părăsire R: degradeze G || 8 izvorite R: născute G || 9 aceasta R: acesta G |
 se cuvin stăpînitoriuului R: aparțin posesorului G | cum R: pe lîngă acestea G || 11
 împrumutărilor R: banilor G || 12 stăpînirea R: posesiunea G || 14 spre R: sau spre
 G || 15 folositoare ad R: om G | sînt de față R: dăinuesc G || 16 se R: i se G ||
 16—17 suma prețului R: suma cheltuelilor R: prețul acesta nu întrece cheltuelile
 G || 18 și 27 stăpînitoriu R: posesorul G || 19 folositoare R: a ridicat din temelie
 zidiri nouă G || 20 din nou... crășme ș.c.l. ad R: om G || 24 și ad R: om G || 27 aceasta
 R: acesta G || 29 stăpînire R: posesiune G || 30 lucrarea R: lucrarea mai bună G.

*) să-l lase paragină.

τῶν ζώων κ.τ.λ., τῶν ὁποίων αἱ ὠφέλειαι εἶναι προσωριναί, δὲν ἐπιστρέφονται, διότι, 1
ὅστις ἀπολαμβάνει τοὺς καρπούς, χρεωστεῖ νὰ κάμνη καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξοδα.

§ 433. Ἐκ τῶν ἐξόδων τῶν διὰ τέρψιν μόνον καὶ διὰ στολισμόν τιнос 5
πράγματος γεγνονότων, ἐπιστρέφονται τόσα, ὅσα ἐβελτίωσαν τῶντι τὸ
πρᾶγμα καὶ ἡῤῥξησαν τὴν τιμὴν αὐτοῦ· μ' ὅλον τοῦτο ἔχει ὁ πρότερος νομεύς 5
τὴν ἐπιλογὴν εἰς τὸ νὰ ἀφαιρέσῃ, ἂν θελήσῃ, πάντας τοὺς στολισμούς,
οἵτινες εἶναι δυνατόν νὰ ληφθῶσι χωρὶς βλάβης τῆς τοῦ πράγματος
ὑποστάσεως.

Δίκαιον τοῦ § 434. Ὁ καλῇ πίστει νομεύς δύναται παρὰ τοῦ προκατόχου του 10
ἀπαιτεῖν τὴν νὰ ζητήσῃ τὴν τιμὴν τοῦ πράγματος, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὅχι 10
δοθεῖσαν τιμὴν παρὰ τοῦ ἀληθοῦς δεσπότη τοῦ πράγματος.

§ 435. Ὅστις ὅμως καλῇ πίστει ἡγόρασε παρὰ ληστῶν τυχόν, 15
πειρατῶν ἢ πολεμίων ξένον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον κατ' ἄλλον τρόπον
δυσκόλως ἤθελε δυνηθῇ νὰ ἀπολαύσῃ πάλιν ὁ δεσπότης αὐτοῦ, δύναται νὰ
ζητήσῃ τὴν πρέπουσαν ἀντιπληρωμὴν, καθότι ἐπροξένησεν εἰς αὐτόν 15
ὄφελος φανερόν.

§ 436. Ἐν τῷ περὶ τοῦ δικαίου τῶν ἐνεχύρων κεφαλαίῳ ἀποφασί-
ζεται, ἂν ἀρμόζῃ εἰς τὸν καλῇ πίστει κάτοχον, τὸ δίκαιον τοῦ νὰ παρακρατῇ
τὸ ξένον πρᾶγμα δι' οἷας δῆποτε ἀπαιτήσεις αὐτοῦ.

Ἐνοχὴ τοῦ § 437. Ὁ κακῇ πίστει νομεύς, ὅταν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως κατα- 20
κακῇ πίστει δικασθῇ εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ξένον πρᾶγμα, ὑποχρεοῦται νὰ ἀποδώσῃ 20
ὁμοῦ καὶ πάσας τὰς ὠφελείας ἢ τὰ εἰσοδήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἀπ' αὐτοῦ
καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τῆς νομῆς του, καὶ νὰ πληρῶσῃ προσέτι καὶ τὰς βλάβας,
τὰς ὁποίας ἐπροξένησεν εἰς τὸ πρᾶγμα, καὶ τὰ ὅσα ὁ δεσπότης τοῦ πράγ-
ματος ἐξώδευσεν ἀποδεδειγμένως, κρινόμενος μετ' αὐτοῦ. 25

§ 438. Ἐὰν ὁ κακῇ πίστει νομεύς ἔλαβε τὸ ξένον πρᾶγμα διὰ κλοπῆς 30
ἢ βίας ἢ δόλου ἢ ἄλλου τινὸς τρόπου ἀπηγορευμένου ὑπὸ τῶν νόμων,
πρὸς ταῖς διοριζομέναις ὑπὸ τῶν ἐγκληματικῶν νόμων παιδείαις, κατα-
δικάζεται καὶ νὰ ἀποζημιώσῃ, κατὰ τοὺς ἐγκληματικούς αὐτοὺς νόμους,
τὸν ζημιωθέντα δεσπότην τοῦ πράγματος.

§ 439. Ἐὰν ὁ κακῇ πίστει νομεύς ἔκαμεν ἐξοδὰ τινὰ διὰ τὸ πρᾶγμα,
πρέπει νὰ ἐξακολουθῇται τὸ εἰς τὸ περὶ ἐντολῆς κεφάλαιον ἀποφασιζόμενον

1 tele măsurate întocmire, pentru hrana robilor, dobitoacelor ș.c.l. a căror folosuri
sînt vremelnice, nu se întorc, căci cel ce ia rodurile, este datoriu a face și cheltuelile.

§ 433. Din cheltuelile făcute numai spre desfătare și podoaba
vreunui lucru, se întorc atite, cite cu adevărat au îmbunătățit lucrul
5 și au sporit prețul lui. Cu toate aceste stăpînitoriul cel de mai nainte are
alegerea să-și rădice, de va voi, toate podoabele, care sînt cu putință
a se lua, fără vătămarea ființei lucrului.

§ 434. Cel cu bună credință stăpînitoriul poate să ceară de la Dritul de
cel mai nainte avutoriu prețul lucrului dat, iar nu de la proprie- a cere prețul
10 tariusi lucrului. dat.

§ 435. Cel ce au cumpărat cu bună credință ori de la tilhari sau
de la pirați (hoți de mare), ori de la oșteni vrăjmași, lucru străin care
între alt chip proprietariul cu anevoe l-ar fi putut găsi, poate să ceară
cuvîncioasă răsplătire, pentru că au pricinuit lui vederat folos.

15 § 436. În cazul pentru dritul amaneturilor se hotărăște de se
cuvine celui cu bună credință țitoriu dritul de a opri lucrul străin
pentru ori și care pretenție a sa.

*§ 437. Stăpînitoriul cel cu rea credință, dacă prin judecătoreasca
hotărîre s-au osîndit, ca să întoarcă lucrul străin, se îndatorește să dea
20 împreună și toate folosurile sau veniturile, care au luat dintru acel
lucru în toată vremea stăpînirii sale, plătind încă și stricăciunile făcute
la lucru, și cît proprietariul lucrului au cheltuit cu dovedire, jude-
cîndu-se cu dînsul.

25 *§ 438. Dacă cel cu rea credință stăpînitoriul au luat lucru străin
prin furtușag sau silă ori vicleșug sau prin vreun alt chip oprit de cătră
legi, atunce se osîndește pe lingă pedeapsa hotărîtă de legi criminali-
cești, și cu despăgubirea proprietariului lucrului.

§ 439. Dacă cel cu rea credință stăpînitoriul au făcut cheltueli
pentru lucru, trebuie să urmeze aceia ce se hotărăște, în capul pentru

2 cheltueile R: cheltuielile de acest fel G || 5 stăpînitoriul R: posesorul G || 6
alegere R: alegerea G || 8 stăpînitoriul R: posesor G || 9 avutoriu R: avutor al său
G | dat R: pe care i l-a dat G || 9—10 proprietariul R: adevăratul proprietar G || 11
Cel R: Totuși cel G | ori, ad R: om G | sau R: întîmplător, G || 12 (hoți de mare)
ad R: om G || 17 pretenție a sa R: pretenții ale sale G || § 437 *notă*: stăpînitoriului
R: posesorului G || 18 Stăpînitoriul R: posesorul G || 20—21 acel lucru R: acela G ||
21 stăpînirii R: posesiunii G || 21—22 făcute la lucru R: pe care le-a pricinuit
lucrului G || 24 și 28 stăpînitoriul R: posesor G || 26 pedeapsa hotărîtă R: pedepsele
hotărîte G || 27 proprietariului R: după acelea legi criminalicești, a proprietarului
păgubit al G

διὰ τὰ ἔξοδα, τὰ γενόμενα παρὰ τοῦ διοικήσαντος ξένα πράγματα, παρὰ 1
γνώμην τοῦ δεσπότη τοῦ αὐτῶν.

Πῶς κρίνε-
ται ἡ πίστις
τῆς νομῆς
μιας κοινότη-
τος;

§ 440. Ἡ νομὴ μιᾶς κοινότητος κρίνεται κατὰ τὴν καλὴν ἢ κακὴν 5
πίστιν τῶν μελῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια, λαβόντα πληρεξουσιότητα παρὰ τῶν
λοιπῶν μελῶν τῆς κοινότητος, ἐνεργοῦσιν εἰς ὄνομα πάντων. Τὰ δὲ μέλη
τὰ αἴτια τῆς κακῆς πίστεως νομῆς ὑποχρεοῦνται εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ
ἐπιστέψωσι τὴν ζημίαν καὶ εἰς τὰ μέλη, τὰ ὅποια ἐνέμοντο καλῇ πίστει,
καὶ εἰς τὸν δεσπότην τοῦ πράγματος.

Ἐνοχὴ τοῦ
καλῆς πίστεως
νομέως.

§ 441. Ὅταν ὁ καλῆς πίστεως νομεὺς καταδικασθῇ εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέψῃ 10
τὸ ξένον πρᾶγμα, ὑποχρεοῦται νὰ ἀποδώσῃ ὁμοῦ καὶ πᾶσας τὰς ὠφελείας
ἢ τὰ εἰσοδήματα, τὰ ὅποια ἔλαβεν ἀπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης,
καθ' ἣν ἐπαρρήσιασθῇ εἰς τὸ κριτήριον, ἐνάξαντος τοῦ δεσπότη τοῦ πράγ-
ματος, καὶ νὰ ἀποκριθῇ προσέτι καὶ δι' ὅλην ἔκτοτε προξηνηθεῖσαν εἰς τὸ
πρᾶγμα αὐτὸ βλάβην, ἐξηρημένῃς τῆς ἐκ τυυχρᾶς περιστάσεως.

Δίκαια, ἀ-
νήκοντα εἰς
τὸν νομέα, ὅ-
ταν ἐνοχλῇ-
ται ὑπὸ ἄλ-
λου τινὸς εἰς
τὴν νομὴν
του,

§ 442. Οὐδεὶς συγχωρεῖται νὰ ἐνοχλῇ ἐξ ιδίας αὐτοῦ δυνάμεως 15
ἄλλον τινὰ περὶ οἷας δὴποτε νομῆς. Δύναται ὁ ἐνοχλούμενος νὰ ζητήσῃ
τὴν βοήθειαν τοῦ κριτηρίου ἐναντίον τοῦ ἐνοχλοῦντος αὐτὸν καὶ τὴν ἐπι-
στροφὴν πάσης τῆς ἀποδεδειγμένης ζημίας του.

μάλιστα δι'
οἰκοδομῆς
νέας.

§ 443. Ἐὰν ὁ νομεὺς πράγματος ἀκινήτου ἢ δικαίου τινὸς πραγ- 20
ματικοῦ βλάπτεται εἰς τὰ δίκαιά του διὰ οἰκοδομῆς νέας, δι' ὑδροτεχνικῶν
ἢ ἄλλου τινὸς ἔργου, δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ κριτηρίου τὴν ἀπαγό-
ρευσιν τῆς οἰκοδομῆς ἢ τοῦ ἔργου ἐκείνου· τὸ δὲ κριτήριον χρεωστεῖ νὰ
ἐξετάσῃ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ, ὅσον τάχος, τὴν ὑπόθεσιν.

§ 444. Τὸ κριτήριον δὲν πρέπει νὰ συγχωρήσῃ τὴν συνέχειαν τῆς 25
οἰκοδομῆς, ἕως οὗ νὰ ἐξετασθῇ καὶ νὰ ἀποφασισθῇ ἡ ὑπόθεσις.

§ 445. Τότε μόνον συγχωρεῖται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ἡ ἐξακολούθησις 30
τῆς οἰκοδομῆς, ὅταν ἐπαπειλῇται κίνδυνος φανερός ἢ ὅταν ὁ μὲν οἰκοδομῶν
δίδῃ τὴν προσήκουσαν ἀσφάλειαν, ὅτι θέλει ἀποκαταστήσῃ τὸ πρᾶγμα
εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν καὶ θέλει πληρώσῃ τὴν ἐξ αἰτίας τῆς
οἰκοδομῆς ζημίαν τοῦ ἐνάγοντος, αὐτὸς δὲ δὲν στέργῃ νὰ δώσῃ ἀμοιβαίως

1 **imputerniciri**, pentru cheltuelile făcute fără știrea proprietariului de către ocîrmuitorul trebilor străine.

§ 440. Stăpinirea unei obștîmi se judecă după buna sau reaoa credință a celor de către obștîmi imputernicite mădulări, ce au lucrat în numele obștîmei, iar mădulările, ce sînt pricina stăpinirii cei cu rea credință, se îndatoresc la orice întîmplare să întoarcă paguba și la mădulările cele cu bună credință și la proprietariul lucrului.

§ 441. Dacă pe cel cu bună credință stăpînitoriu îl supune judecata, ca să întoarcă lucrul străin, se îndatorește a da și toate folo-
surile și veniturile, ce au luat de la cea dintîi înfășurare în judecată, după jalo-
ba proprietariului lucrului, și a mai răspunde toată pricinuita de atunce stricăciune în lucru, afară de acele ce întîmplarea poate aduce.

§ 442. Nimărui nu este ertat a supăra de sineși pe altul cineva pentru orice feliu de stăpinire. Volnic este cel supărat să ceară agiutoriu
judecătoriei împotriva supărătorului său și întoarcerea toatei dovedite pagube.

§ 443. Dacă stăpinul unui lucru nemișcătoriu sau a unui drit real se asuprește în dreptățile sale prin o nouă zidire, prin vreun lucru meșteșugit, cu aducerea sau tragerea apei sau prin vreo altă lucrare, poate să ceară de la judecătorie oprirea zidirii sau a lucrului acelaia, iar judecătoria datoare este a cerceta și a hotări pricina, în cît se va putea mai în grabă.

§ 444. Judecătoria nu trebuie să sloboadă lucrarea zidirei sau a lucrului, pînă a nu cerceta și hotări pricina.

§ 445. Atuncea numai se iartă de către judecătorie urmarea lucrului, cînd este vederată primejdia sau cînd pîritul dă cuviincioasă siguranță, cum că va aduce lucrul în starea cea mai denainte și va plăti păgubirea jeluitorului întîmplată din pricina lucrului. Acesta însă nu

Cum se socotește stăpinirea unei obștîmi?

Îndatorirea celui cu bună credință stăpînitoriu.

Driturile cuvenite stăpînitorului, cînd de către altul se asuprește în stăpinirea sa.

Mai ales prin noă zidiri.

1 imputerniciri R: dispoziție G || 1—2 fără... streine R: de acel care administrează lucruri străine fără părerea proprietarului lor G || § 440 *notă*: stăpinirea R: credința posesiunii G || 3 și § 442 *notă*: stăpinirea R: posesiunea G || 4—5 de către... numele obștîmei R: membri, care luînd deplină imputernicire de la ceilalți membri ai comunității, lucrează în numele tuturor G || 5 stăpinirii R: posesiunii G || 6 întîmplare R: împrejurare G || 7 cele R: care au avut posesiunea G || § 441 *notă* și 8 stăpînitoriu R: posesor G | supune R: osîndește G || 10 luat... în R: luat dintr-un sul din ziua aceea, în care s-a înfățișat la G || 12 lucru R: lucrul acela G | acele... aduce R: aceea din vreo întîmplătoare împrejurare G || § 442 *notă*: stăpînitorului R: posesorului G | asuprește R: supără G || 14 stăpinire R: posesiune G || 16 după pagube *ad* a sa G: om R || § 443 *notă*: zidiri R: zidire G || 17 stăpinul R: posesorul G || 18 asuprește R: vatămă G | dreptățile R: drepturile G || 23 sloboadă lucrarea R: îngăduie continuarea G || 23—24 sau a lucrului *ad* R: om G || 24 cerceta și a hotări R: fi cercetat și hotărit G || 25 iartă R: îngăduie G || 25 și 28 lucrului R: zidirii G || 26 este R: amenință G | pîritul R: ziditorul G.

ἀσφάλειαν διὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς ζημίας, ἥτις θέλει προξενθῇ ἴσως εἰς τὸν οἰκοδομοῦντα ἐξ αἰτίας τῆς ἀπαγορεύσεως.

§ 446. Τὸ περὶ καινοτομίας ἀποφασιζόμενον ἐν τοῖς ἀνωτέρω παραγράφοις πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς παλαιᾶς οἰκοδομῆς ἢ ἄλλου ἔργου.

Καὶ ὅταν κινδυνεύῃ νὰ πέσῃ καμμία οἰκοδομή.

§ 447. Ἐάν ὁ νομεὺς δικαίου τινὸς πραγματικοῦ δυνθῇ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι μία ξένη οἰκοδομή ἤδη εὕρισκομένη, κινδυνεύει νὰ πέσῃ, καὶ ἐπαπειλεῖται εἰς αὐτὸν ζημία φανερά, ἔχει ἄδειαν νὰ ζητήσῃ διὰ τῆς κρίσεως ἀσφάλειαν, ἂν ἡ ἐξουσία δὲν ἐπρόλαβε νὰ φροντίσῃ κατ' ἄλλον τρόπον, δι' ἀναγκαίων μέσων, περὶ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας.

Μέσα νόμιμα πρὸς κατὰ νομὴν

§ 448. Ἡ ἐξουσία χρεωστεῖ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς συντηρήσεως τῆς κοινῆς ἡσυχίας καὶ νὰ τιμωρῇ τὴν δημοσίαν βίαν.

α') Ἐναντίον τῆς ὑπαίτιου νομῆς

§ 449. Ἐάν τις ἔμβῃ εἰς νομὴν βιαίως ἢ κρυφίως μετὰ δολιότητος ἢ διὰ παρακαλέσεως καὶ ἔπειτα ἀγωνισθῇ νὰ μεταποιήσῃ εἰς δίκαιον διηνεκὲς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἄφησεν ἄλλος εἰς αὐτὸν κατὰ χάριν, χωρὶς νὰ καθυποβάλῃ αὐτὸν εἰς ἐνοχλήν τινα διαρκῆ, τότε ἡ ἀφ' ἑαυτῆς ἄδικος καὶ κακῇ πίστει νομὴ γίνεται πρὸς τοῦτοίς καὶ ὑπαίτιος. Εἰς τὰς ἐναντίας περιπτώσεις λογίζεται ἡ νομὴ ἄνευ αἰτίας, ὅταν δηλαδὴ ἔχῃ τις λαβὼν αὐτὴν μήτε βιαίως, μήτε κρυφίως, μήτε κατὰ παρακάλειν.

§ 450. Ἐναντίον παντὸς ὑπ' αἰτίαν νομέως δύναται νὰ κινήθῃ ἀγωγὴ, ὅχι μόνον περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ἀζημίου. Καὶ τὰ δύο πρέπει νὰ διατάξῃ τὸ κριτήριον μετὰ τὴν νομικὴν τῆς ὑποθέσεως ἐξέτασιν, χωρὶς ν' ἀφορᾷ εἰς ἰσχυρότερόν τι δίκαιον, τὸ ὁποῖον ὁ ἐναγόμενος ἔχει ἴσως ἐπάνω τοῦ πράγματος.

β') Ἐν ἀμφοβίᾳ, ἂν ἡ νομὴ εἴναι

§ 451. Ἐάν δὲν φανερωθῇ εὐθύς, τίς εὕρισκεται εἰς νομὴν ἀνάτιον καὶ εἰς πόσον τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο μέρος ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ τὴν παρὰ τοῦ κριτηρίου βοήθειαν, τότε πρέπει νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ ἐπίδικον πρᾶγμα εἰς

1 primește să dea din împotrivă siguranție pentru despăgubirea piritului la întâmplătoare pagubă din pricina opririi.

§ 446. Ceia ce pentru zidire nouă se hotărăște în paragrafurile de mai sus, trebuie a se aplicarisi și la stricarea unei zidiri vechi sau altui lucru.

§ 447. Dacă stăpinul unui drit real va putea dovedi că, căderea cea fără îndoială se poate întâmpla unei zidiri străine, îi va pricinui pagubă vederată, atunce are voe să ceară prin judecată siguranția sa, dacă ocîrmuirea prin trebuincioasele măsuri n-au privighiet asupra obșteștii siguranții.

§ 448. Ocîrmuirea este datoare a privighe asupra păstrării liniștei obștești și a înfrina publicile silnicii.

§ 449. Dacă cineva va intra în stăpinirea unui lucru cu sila sau pe ascuns sau prin vicleșug ori cu rugăminte și pe urmă se va sirgui, ca să prefacă aceasta într-un drit statornic, însușindu-și aceia ce altul i-au lăsat cu voia veghetă, nesupunîndu-l la vreo îndatorire statornică, atunce stăpinirea cea de sineși nedreaptă și cu rea credință se face pe lingă altele și prihănită; la acele din împotrivă acestora întâmplări se socotește stăpinirea neprihănită, cînd adevă că cineva o are luată fără silă, nici prin taină nici cu rugăminte.

§ 450. Împotriva fieștecăruia prihănit stăpînitoriu se poate porni jalobă nu numai pentru aducerea lucrului în starea de mai înainte, ci și pentru despăgubirea proprietariului, pe carele trebuie judecătoria să-l pue la cale pentru amîndoaă aceste, după legiuita cercetare a pricinii, fără a lua în băgare de samă vreun drit mai puternic, ce ar avea piritul asupra lucrului.

+§ 451. Dacă nu se va arăta îndată, cine se află într-o stăpînire neprihănită și în cît o parte și alta are dreptate să ceară judecătoreșcul agiutoriu, atunce trebuie să se încredințeze lucrul de pricină în păstrarea

Și cînd vederat se poate întâmpla căderea unei zidiri?

Legiuite chipuri spre ținerea stăpînirii:

a) Împotriva prihănitei stăpîniri alu-crului.

b) Îndoială fiind, de este stăpînirea

1 din împotrivă R: reciprocă G | piritului R: ziditorului. § 447 *nota*: Și cînd e primejdie să cadă vreo clădire G || 6—7 căderea... pricinui R: o clădire străină ce se găsește acuma, e primejdie să cadă și-l amenință cu G || 9 priveghiet R: n-a apucat să aibă grijă G || § 448 *nota*: stăpînirii R: posesiunii G || 11 privighe R: avea grijă G || 12 publicile silnicii R: publica silnicie G || § 449 *nota* prihănitei stăpîniri R: vicioasei posesiuni G || 13 stăpînirea unui lucru R: posesiune G || 14 sau prin R: cu G || 15 aceasta *ad* R: *om* G | însușindu-și *ad* R: *om* G || 16 cu voia veghetă R: din favoare G || 17 și 19 stăpînirea R: posesiunea G || 18 prihănită; la R: vițiată. În G | întâmplări R: cazuri G || 19 neprihănită R: nevițiată G || 21 stăpînitoriu R: posesor G || 23—24 despăgubirea... aceste, după R: despăgubire. Și amîndouă acestea, judecătoria trebuie să le pună la cale după G || 25 ce ar avea R: pe care poate le are G || § 451 *nota*: stăpînirea... neprihănită R: posesiunea nevițiată sau nu G || 27—28 stăpînire neprihănită R: posesiune nevițiată G || 28 și R: sau G.

ἀνευ αἰτίας ἢ τὴν διαφύλαξιν τοῦ κριτηρίου ἢ ἄλλου τινός, ἕως ὅτου νὰ ἐξεταχθῇ καὶ 1
οὐ. νὰ ἀποφασισθῇ ἡ περὶ νομῆς διαφορά.

§ 452. Ὁ καταδικασθεὶς δύναται καὶ μετὰ τὴν δικαστικὴν ταύτην ἀπόφασιν νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν, ἂν εὕρῃ καὶ παραστήσῃ ἄλλας νέας ἀποδείξεις.

Προφυλά- § 453. Ἐὰν πολλοὶ ἀπαιτηταὶ τῆς νομῆς ἀπαιτῶσιν ἐν ταύτῳ παρὰ 5
ξεις τοῦ κα- τοῦ κατόχου τὴν παράδοσιν τοῦ πράγματος καὶ μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκεται
τόχου τοῦ τοῦ πράγματος ἐ- εἷς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐφυλάττετο τὸ πρᾶγμα, τότε εἰς τοῦτον μάλιστα
πράγματος ἐ- ναντίον πολ- πρέπει νὰ παραδοθῇ τὸ πρᾶγμα, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς νὰ δοθῇ εἰδησις
λῶν ἀπαιτη- τῶν τῆς νο- περὶ τούτου.

§ 454. Ἐὰν ἡ ἀνωτέρω περίστασις οὐδένᾳ ἐκ τῶν πολλῶν ἀπαι- 10
τητῶν τῆς νομῆς βοηθῇ, πρέπει νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν διαφύλαξιν
τοῦ κριτηρίου ἢ τρίτου τινὸς προσώπου.

§ 455. Ὁ κριτὴς χρεωστεῖ νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς τὰ βάσιμα δίκαια τῶν διαφερομένων περὶ τῆς νομῆς καὶ οὕτω νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ὑπόθεσιν.

Παῦσις τῆς § 456. Ἡ νομὴ ἐνὸς πράγματος σωματικοῦ παύει ἐν γένει, ὅταν 15
νομῆς· δὲν μένη πλέον ἐλπίς νὰ εὕρεθῇ τὸ πρᾶγμα· ὅταν ἐγκαταλειφθῇ παρὰ τοῦ
α') τῶν δεσπότη τοῦ αὐτοῦ ἐκουσίως· ἢ ὅταν ἐμβῇ εἰς νομὴν ξένην.

β') τῶν δι- § 457. Παύει ἡ νομὴ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀκινήτων πραγμάτων, 20
καίων καὶ ἂν ὁ ἴδιος νομεὺς ἀφήσῃ αὐτὴν θεληματικῶς εἰς ἄλλον, παραδοὺς εἰς αὐτὸν
τῶν ἀκινήτων πάντα τὰ περὶ αὐτῆς ἔγγραφα, ἢ ἂν ἐξωσθῇ ἀπ' αὐτῆς διὰ δικαστικῆς
πραγμάτων. ἀποφάσεως.

§ 458. Εἰς ἄλλα δίκαια, μὴ ἐξαρτώμενα ἀπὸ τῆς νομῆς πραγμάτων σωματικῶν, παύει ἡ νομὴ, ἡγουν χάνει τις τὰς ὠφελείας, τὰς ὁποίας ἐλάμβανε διὰ μέσου τῶν δικαίων τούτων·

α') "Ὅταν ὁ ἔχων τὴν νομὴν δικαίου τινὸς φανερώσῃ, ὅτι δὲν θέλει 25
πλέον νὰ ἐκπληρώσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἐξεπλήρωσεν (28)·

(28) Π.χ. ὅταν ὁ ἀπολαύσας τὸ δίκαιον εἰς τὸ νὰ κυνηγῇ εἰς ὑποστατικὸν ξένον δὲν θέλει πλέον νὰ δώσῃ τὸ ἀπὸ τὸ κυνήγιόν του μερίδιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑποχρεωθῇ νὰ δώσῃ· ἢ ὅταν ὁ ἐμφυτευτὴς δὲν θέλει πλέον νὰ δώσῃ τὸν ἐμφυτευτικὸν κανόνα κ.τ.λ.

1 judecătoriei sau a altui cuiva, pînă cînd se va cerceta și hotări pricina pentru stăpinirea lucrului. prihănită sau neprihănită.

§ 452. Cel rămas din judecată poate și după judecătoreasca hotărîre să pornească jalobă, dacă în urmă va înfățișa alte
5 noaă dovezi.

§ 453. Dacă mulți tot într-o vreme pretenderisesc de la un ținătoriu trădarea lucrului, aflîndu-se între ei unul, întru al căruia nume se păstra lucrul, atunce acestuia mai ales să se dea lucrul, făcîndu-se celorlalți de știre despre aceasta.

§ 454. Dacă cea mai de sus împregiurare nu ajută nici pe unul din mulți pretendatori a stăpinirii lucrului, trebuie să se încredințeze lucrul întru păstrarea judecătoriei sau a uneia a treia persoană.

*§ 455. Judecătoria datoriului este a cerceta cu mare scumpătate temeiurile driturilor celor ce se judecă pentru stăpinirea unui lucru, și după aceste să hotărască pricina.

§ 456. Stăpinirea unui lucru trupesc încetează de obște, cînd nu mai rămîne nădejde de a se găsi lucrul, cînd de cătră proprietariul său se părăsește de bunăvoie, sau cînd intră în stăpinire străină.

§ 457. Încetează stăpinirea driturilor și a lucrurilor nemișcătoare, cînd stăpînitorii de bunăvoie o lasă la altul, dîndu-i toate documentele ce are pentru aceasta, sau dacă prin judecătorească hotărîre se scoate dintru aceasta.

§ 458. La alte drituri, care nu se atîrnă de stăpinirea lucrurilor trupești, încetează stăpinirea, adică pierde cineva folosurile ce le lua prin aceste drituri:

A. Cînd stăpînitorii unui drit arată că nu mai voește a împlini îndatoririle (28) acele, pe care mai înainte le îplinea.

(28) Spre pildă, dacă cel ce au cîștigat dritul de a vîna pe o moșie străină, nu mai voește a-i da din vînat parte ce se îndatorise, sau cînd bezmănariul nu urmează îndatoririlor sale, ș.c.l.

Privigherile ținătorului unui lucru împotriva a multora, ce pretindiser stăpînirea lui.

Încetarea stăpinirii:

a) Alucrurilor trupești;

b) A driturilor și a nemișcătoarelor lucruri.

2 stăpinirea lucrului R: posesiune G || 3 Cel... după R: Cel condamnat poate și după această G || 4 jalobă R: piră G | în... înfățișat R: a găsit și înfățișat G || § 453 nota: Privigherile R: Prevederi ale G | stăpinirea lui R: posesiunea G || 6 după mulți ad pretendenți la posesiune G: om R || 8 să R: trebuie să G || 11 stăpinirii lucrului R: posesiunii G || 13 cu mare scumpătate R: amănunțit G || 14—15 stăpinirea... aceste R: posesiune și așa G || 16 Stăpinirea R: Posesiunea G || 18 atăpinire R: posesiune G || 19 și 24 stăpinirea R: posesiunea G || 20 cînd stăpînitorii R: dacă însuși posesorul G | o lasă R: a lăsat-o G || 21 ce are ad R: om R || 22 să scoate R: a fost scos G || 23 se atîrnă de stăpinirea R: depînd de posesiunea G || 26 stăpînitorii R: cel ce are posesiunea G | arată R: a arătat G || 27 îndatoririle... împlinea R: aceea ce pînă atunci a împlinit ²⁸⁾ G || 29 după îndatorise ad să dea G || 29—30 nu... sale R: nu mai voește să dea canonul de bezman G.

β') "Όταν ὁ δοῦς εἰς ἄλλον τινὰ τοιοῦτον δίκαιον διὰ χρῆσιν δὲν 1
ὑποφέρῃ πλέον τὸ νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸ ἐκεῖνος·

γ') "Όταν ὁ μετὰ δικαίου λόγου παραγγελθεῖς παρ' ἄλλου νὰ μὴ 5
πράξῃ τι, τὸ ὁποῖον κατ' ἄλλον τρόπον εἶχε δίκαιον νὰ πράξῃ, περιφρο-
νήσῃ τὴν παραγγελίαν ταύτην (§ 630).

Εἰς πάσας τὰς πτώσεις ταύτας χάνει διόλου τὴν νομὴν τοῦ δικαίου του
ὁ μὴ κινήσας ἀγωγὴν μέχρι τοῦ διωρισμένου καιροῦ τῆς παραγραφῆς.

§ 459. Δὲν χάνεται ἡ νομὴ διὰ μόνην τὴν ἀχρησίαν δικαίου τινός,
παρεκτὸς μόνον εἰς τὰς ἀποφασισμένας ἐν τοῖς νόμοις πτώσεις τῆς παρα-
γραφῆς, τῶν ὁποίων ἡ λεπτομερὴς ἐκθεσις ἀνήκει εἰς τὸ περὶ παραγραφῆς 10
τρίτον καὶ τέταρτον κεφάλαιον τοῦ τρίτου μέρους.

§ 460. 'Εφ' ὅσον καιρὸν εἶναι ἔτι ἐλπίς τῆς ἀνακτήσεως τοῦ ἀπο-
λεσθέντος πράγματος, δύναται τις νὰ κρατήσῃ τὴν νομὴν διὰ μόνης τῆς
ἑαυτοῦ θελήσεως. 'Εξ αἰτίας τῆς ἀπουσίας τοῦ νομέως ἢ τῆς τυχερᾶς
αὐτοῦ ἀναξιώτητος εἰς πρόσκτησιν νομῆς, δὲν χάνεται ἡ μέχρι τότε προσ- 15
κτηθεῖσα νομὴ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τοῦ δικαίου τῆς δεσποτείας

Δεσποτεία
τί ἐστι;

§ 461. Πᾶν ὅ, τι ἀνήκει εἰς τινα, πάντα τὰ αὐτοῦ σωματικὰ καὶ
ἀσώματα λέγονται ἰδια αὐτοῦ ἀγαθὰ καὶ συνιστῶσι τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ (29). 20

(29) Ἡ μεταξὺ τῆς δεσποτείας καὶ τῆς νομῆς διαφορὰ γίνεται καταληπτὴ ἐκ τῶν
ἐπομένων παραγράφων.

§ 462. Ἡ δεσποτεία, λογιζομένη ὡς δίκαιον, εἶναι ἐξουσία τοῦ νὰ
διορίζῃ τις περὶ τῆς ὑποστάσεως καὶ τῶν καρπῶν τοῦ πράγματός του
κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν, ἀποκλείων ἀπὸ τοῦτου πάντα 25
ἄλλον ἄνθρωπον.

Τίς καὶ τί-
νων πραγμά-
των δύναται
νὰ προσκτᾶ-
ται, δεσποτεί-
αν;

§ 463. Πάντα τὰ πράγματα εἶναι ἐν γένει ἀντικείμενον τοῦ δικαίου
τῆς δεσποτείας, καὶ πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἐκβάλλεται ὀνομαστί ὑπὸ
τῶν νόμων, ἔχει ἐξουσίαν τοῦ νὰ προσκτᾶται τὸ δίκαιον τοῦτο δι' ἑαυτοῦ
ἢ δι' ἄλλου τινὸς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ.

1 B. Cînd cel ce au dat acest feliu de drit spre întrebuițare, nu
îngăduiește mai mult a-l întrebuița.

C. Cînd acel ce de cătră altul cu cuvînt drept s-au oprit a face
ceva, ce el într-alt chip avea drit să facă, nu se supune opririi acestuia
5 (§ 630). La toate aceste întîmplări pierde stăpînirea dritului său cel
ce n-au pornit jalobă pînă la hotărîitul termin a prescripției.

§ 459. Nu se pierde stăpînirea numai pentru neîntrebuițarea
vre unui drit, afară numai la ceale prin legi hotărîte întîmplări a prescrip-
ției, a cărora amăruntă tilcuire se cuprinde în al 4-lea cap a părții a treia.

10 § 460. În cită vreme poate a se mai nădăjdui găsirea lucrului
pierdut, poate cineva numai prin voința cugetării sale a-l ținea în stă-
pînire. Stăpînitoriul înstrăinîndu-se sau întîmplîndu-se nedestoinicie spre
agonisirea unei stăpîniri, nu pierde cea pînă atuncia agonisită stăpînire.

CAP AL DOILEA

15 Pentru dritul proprietății sau a vecinice
stăpîniri a lucrurilor

§ 461. Toate cele ce se cuvin cuiva, toate ale sale trupești și netru-
pești lucruri, se numesc averile lui și alcătuiesc proprietatea lui (29).

(29) Deosebirea între proprietatea lucrurilor și între stăpînirea lor se va înțelege
20 din următoarele paragrafuri.

*§ 462. Proprietatea lucrurilor, socotindu-se ca un drit, este
puterea aceia prin care face cineva dispoziție pentru ființa și rodurile
lucrului său, după a sa voință și plăcere, depărtînd dintru aceasta
pe oricine altul. Ce este pro-
rietatea lu-
crurilor?

25 § 463. De obște se socotesc toate lucrurile, obiectul dritului pro-
prietății, și tot omul ce nu anume este depărtat de cătră legi, are putere
de a cîștiga dritul acesta prin sine sau prin altcineva pe numele său. Cine poate
cîștiga pro-
prietatea lu-
crurilor și a
cărora lu-
cruri?

1 după dat ad altcuiva G; om R || 3—4 Cînd... acestuia R: Cînd acela care cu
drept cuvînt a fost anunțat să nu facă ceva ce el într-alt chip avea dreptul să facă,
nu ține seama de această anunțare G || 5 stăpînirea R: cu totul posesiunea G || 7
stăpînirea R: posesiunea G || 9 tilcuire R: expunere G | cuprinde... cap R: ține de
capitolul despre prescripție al treilea și al patrulea G || 10 găsirea R: recîștigarea
G || 11 cugetării sale R: sa G | a-l... stăpînire R: a ține posesiunea G || 12 Stăpî-
nitoriul înstrăinîndu-se R: Din cauza absenței posesorului G | nedestoinicie R:
nevrednicie G || 15—16 Pentru... lucrurilor R: Pentru dritul proprietății G || § 461
notă: Proprietate ce este? G || 17 Toate... cuvin R: Tot ce aparține G || 18 averile
R: bunurile G || 22 aceia... pentru R: ca să dispună cineva de G || 23 depărtînd
dintru R: excluzînd de la G || 24 ori cine altul R: orice alt om G || 25 se socotesc
R: sînt G || 26 anume R: cu numele G.

§ 464. "Ὅστις λοιπὸν διαβεβαιώνει, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον 1
θέλει ν' ἀποκτήσῃ τι, ἐναντιόνηται ἐμπόδιόν τι νομικὸν ἢ διὰ τὴν προσω-
πικὴν αὐτοῦ ἰσχὺν ἢ διὰ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον θέλει ν' ἀποκτήσῃ, αὐτὸς
χρεωστεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὸν λόγον του (§ § 38—40 καὶ 695—698).

Δεσποτεία
τελεία·

§ 465. "Ὅταν τὸ ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πράγματος δίκαιον ὁμοῦ 5
μὲν τὸ τῆς ἐξ αὐτοῦ ὠφελείας δίκαιον εἶναι ἡνωμένα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρό-
σωπον, τότε τὸ δίκαιον τῆς δεσποτείας εἶναι ἐντελὲς καὶ ἀδιαίρετον.

ἀτελής.

§ 466. "Ὅταν ὅμως εἰς ἓνα μὲν ἀνήκῃ τὸ δίκαιον μόνον ἐπάνω τῆς 10
ὑποστάσεως τοῦ πράγματος, εἰς ἄλλον δὲ πρὸς τῷ ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως
τοῦ πράγματος δικαίῳ ἀνήκῃ καὶ τὸ ἀποκλειστικὸν δίκαιον εἰς τὴν χρῆσιν
τοῦ πράγματος αὐτοῦ, ἢ εἰς τὰς ἐξ αὐτοῦ ὠφελείας, τότε τὸ δίκαιον τῆς
δεσποτείας εἶναι διηρημένον καὶ ἀκολουθῶς ἀτελὲς καὶ εἰς τοὺς δύο. Ὁ
μὲν πρῶτος πρὸς ἀντιδιαστολὴν λέγεται δεσπότης τῆς ὑποστάσεως, ὁ δὲ
δεύτερος, τῆς ὠφελείας.

§ 467. Τὸ τῆς δεσποτείας δίκαιον περιορίζεται, ἢ διὰ τῶν νόμων 15
(§ § 443—446 καὶ 562), ἢ διὰ τῆς δικαστικῆς ἐπιταγῆς πρὸς ἀνακαίνισιν
οἰκοδομῆς, ἥτις κινδυνεύει νὰ πέσῃ καὶ νὰ βλάβῃ ἄλλους, ἢ διὰ τῆς θελή-
σεως τοῦ δεσπότη, ἡγῶν διὰ συμφωνιῶν, ἢ διὰ τῆς τελευταίας αὐτοῦ
διατάξεως. Διαμένει μ' ὅλον τοῦτο ἡ δεσποτεία τελεία.

§ 468. Ὁ διαχωρισμὸς τοῦ ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πράγματος 20
δικαίου ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ὠφελειῶν δικαίου γίνεται, ἢ ἐκ τῆς διατάξεως
τοῦ δεσπότη, ἢ ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀποφάσεως.

§ 469. Κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν μεταξὺ τοῦ τῆς ὑποστάσεως καὶ 25
τοῦ τῆς ὠφελείας δεσπότη, σχέσεων, τὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων ἡ δεσποτεία
εἶναι διηρημένη, λαμβάνουσι τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν, ὡς φανερόνεται εἰς
πλάτος ἐν τῷ εἰκοστῷ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ.

§ 470. Ἐκ μονῆς τῆς καταβολῆς ἐνὸς κανόνος συνεχοῦς, ἢ ἐκ τῶν
ἐτησίων ἀπὸ ὑποστατικοῦ τινὸς εἰσοδημάτων δὲν δυνάμεθα ἔτι νὰ συμ-
περάνωμεν τὸν διαμερισμὸν τῆς δεσποτείας.

§ 471. Εἰς πάσας τὰς πτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας δὲν φαίνεται φανερῶς 30
ὁ διαχωρισμὸς τοῦ ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πράγματος δικαίου ἀπὸ τοῦ
ἐπὶ τῶν ὠφελειῶν δικαίου, πρέπει νὰ λογίζεται πᾶς καλῇ πίστει νομεὺς
ὡς δεσπότης τέλειος.

1 § 464. Așa dar tot cel ce arată că persoana care voește a ciștiga ceva, este oprită de legi ori din pricina personalnicei sale însușiri sau din pricina lucrului ce voește a ciștiga, acela datoriu este a dovedi cuvîntul său (§§ 38 pînă la 40 și 695 pînă la 698).

5 § 465. Cînd dritul ființei lucrului împreună cu dritul folosului sint unite tot la aceiași persoană, atunce dritul proprietății este desăvîrșit și neîmpărțit. Proprietatea desăvîrșită.

10 § 466. Iar cînd unuia se cuvine dritul numai a ființei lucrului și altuia pe lingă acest drit se cuvine și depărtătoriu drit a întrebuintării sau a folosului lucrului, atunce dritul stăpînirii este împărțit și după urmare la amîndoi nedesăvîrșit; cel dintîi spre deosebire se numește proprietariul ființei, iar celălalt a folosului. Nedesăvîrșită.

15 *§ 467. Dritul proprietății lucrurilor se mărginește sau de cătră legi (§§ 443 pînă 446 și 562) sau de cătră judecătorească hotărîre, precum la înnoirea unei zidiri, ce era în primejdia căderii și a vătămării altora, ori prin voința proprietariului, precum la tocmelile și orînduirea voinții cei de pe urmă; însă cu toate aceste proprietatea lucrului rămîne desăvîrșită.

20 § 468. Dritul ființei lucrului se desparte din dritul folosului, sau prin orînduirea proprietariului ori prin a legilor hotărîre.

§ 469. După deosebirea relațiilor (atîrnărilor) între proprietariul ființei și a folosului, se numesc și averile, a căroră proprietate este despărțită, precum pe larg se arată la al douăzeci și optulea cap.

25 § 470. Nu se poate socoti împărțită proprietatea unui lucru din necurmata urmare a plății unui bezmen sau a veniturilor celor pe tot anul.

30 § 471. În toate întîmplările, în care nu se arată chiar despărțirea dritului ființei lucrului din dritul folosului, trebuie să se socotească tot stăpînitoriul cu bună credință ca un desăvîrșit proprietariu.

1 arată R: afirmă G || 2 însușiri R: puteri G || 5 după folosului ad dintr-insul G: om R || 6 proprietății R: stăpînirii G || 8 și 9 se cuvine R: aparține G || 8 și R: iar G || 9 acest drit R: dritul asupra ființei lucrului G || 9—10 depărtătoriu... lucrului R: dritul exclusiv la întrebuintarea acelui lucru sau a folosurilor din el G || 11 spre deosebire R: în opoziție G || 12 celălalt R: cel de al doilea G. || 13 proprietății lucrurilor R: om G || 14 hotărîre, precum la R: poruncă spre G || 16 precum la R: adică G || 17 lucrului R: om G || 20 prin R: din G || 21 atîrnărilor ad R || 22 și averile R: bunurile G || 24—26 Nu... anul R: Din singura plată unui canon neîntrerupt sau din veniturile anuale ale unei moșii, încă nu putem conchide împărțirea proprietății G || 27 întîmplările R: cazurile G | chiar R: lămurit G | 28 folosului R: folosurilor din el G || 29 stăpînitoriul R: posesorul G.

Συνδεσπο-
τεία.

§ 472. Ἡ συνδεσποτεία γίνεται, ὅταν ἐν πρᾶγμα, μὴ διαμεμερισ-
μένον ἔτι, ἀνήκῃ ἐν ταύτῃ εἰς περισσότερα πρόσωπα.

§ 473. Οἱ συνδεσπόται, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ὁλότητα, λογίζονται
ὡς ἐν πρόσωπον· ὅθεν δὲν δύναται εἰς ἐξ αὐτῶν νὰ διατάξῃ τι περὶ τῆς
ὁλότητος, χωρὶς τῆς συναινέσεως πάντων τῶν λοιπῶν ἢ τῶν πλειοτέρων.

§ 474. Ὅταν τὰ μερίδια τῶν συνδεσποτῶν δὲν εἶναι μὲν διακεχωρι-
μένα, πλὴν εἶναι πρὸς διωρισμένα, τότε ἔχει ἕκαστος αὐτῶν τελείαν τὴν
δεσποτείαν τοῦ μεριδίου του· δὲν δύναται ὅμως διὰ τοῦτο νὰ βλάβῃ τὴν
ὁλότητα, οὔτε τὰ δίκαια τῶν λοιπῶν συνδεσποτῶν.

§ 475. Οἱ εἰς πλάτος περὶ τῆς συνδεσποτείας κανόνες ἀνήκουσιν εἰς
τὸ περὶ αὐτῆς καὶ περὶ ἄλλων δικαίων πραγματικῶν δέκατον ἔννατον
κεφάλαιον.

Δίκαια τοῦ
δεσπότου.

§ 476— Ἐν δυνάμει τοῦ δικαίου, τὸ ὅποῖον ἔχει εἰς ἕκαστος εἰς τὸ
νὰ διαττάτῃ ἐλευθέρως περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πραγμάτων, δύναται ὁ τέλειος
δεσπότης, ἂν δὲν ἐμποδίζεται ῥητῶς ὑπὸ τῶν νόμων (§ 467), νὰ μεταχει-
ρίζεται κανονικῶς τὸ ἴδιον αὐτοῦ πρᾶγμα κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του, ἢ νὰ
ἀφίνη αὐτὸ ἀμεταχειρίστον· δύναται νὰ διαφθείρῃ αὐτὸ διόλου ἢ νὰ μετα-
φέρῃ εἰς ἄλλους, ὁλόκληρον ἢ μέρος αὐτοῦ, ἢ νὰ παραιτηθῇ, ἥτοι ἐγκατα-
λείψῃ αὐτὸ διόλου.

Περιορι-
σμός αὐτῶν.

§ 477. Τὰ αὐτὰ δίκαια ἔχουσι καὶ οἱ μὴ τέλειοι δεσπόται, ὁ τῆς
ὑποστάσεως δηλαδὴ καὶ ὁ τῆς ὠφελείας μετὰ ταύτης μόνον τῆς διαφορᾶς,
ὅτι δὲν δύναται οὔτε ὁ εἷς, οὔτε ὁ ἄλλος νὰ πράττῃ ἢ νὰ ἐπιχειριζέται τι,
δι' οὗ βλάπτονται τὰ τοῦ ἄλλου δίκαια.

§ 478. Ἐν γένει ἐπὶ τοσοῦτον μόνον ἔχει χώραν ἡ μεταχειρίσις τοῦ
δικαίου τῆς δεσποτείας, ἐφ' ὅσον δὲν βλάπτονται διὰ μέσου αὐτῆς τὰ δίκαια
τρίτου τινός, οὔτε καταπατῶνται οἱ ὑπὸ τῶν νόμων διατεταγμένοι περιο-
ρισμοὶ διὰ τὴν συντήρησιν καὶ πρόοδον τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

§ 479. Ὅταν ἀπαιτῇ τὸ κοινὸν καλὸν, ὑποχρεοῦνται τὰ μέλη τῆς
ἐπικρατείας νὰ παραχωρῶσι καὶ αὐτὴν τὴν τελείαν δεσποτείαν ἐνὸς πράγ-
ματος, λαμβάνοντα τὸ σύμφωνον μὲ τὰς περιστάσεις ἀξίμιον αὐτῶν.

Ἀγῶγαι ἐκ
τοῦ δικαίου
τῆς δεσπο-
τείας.

§ 480. Μετὰ τοῦ δικαίου, τὸ ὅποῖον ἔχει ὁ δεσπότης τοῦ πράγ-
ματος εἰς τὸ νὰ ἀποκλείῃ ἀπὸ τῆς νομῆς αὐτοῦ πάντα ἄλλον, εἶναι ἡνω-
μένον καὶ τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ζητῇ διὰ τῆς κρίσεως τὸ ὑπ' ἄλλου τινός

24 ἡ μεταχειρίσις G : ἡ ἐλευθέρᾳ μεταχειρίσις R || 28 *post* ἀπαιτῇ *ad* ἀπα-
ραιτήτως R.

1 § 472. Împreună proprieta urmează, cind un lucru, fiind încă împreună
neîmpărțit, se cuvine tot într-o vreme la mai multe persoane. proprietă.

§ 473. Cei împreună proprietari cu privirea către totime se soco-
tesc ca o persoană, pentru aceea nu poate numai unul să orînduiască
5 ceva pentru totime, fără primirea tuturor sau a mai multora.

§ 474. Cind părțile celor împreună proprietari nu sînt despărțite,
dar sînt hotărîte, atunce fieștecarele dintr-înșii are desăvîrșită proprieta
pe partea sa; însă pentru aceasta nu poate să vatăme întregimea, nici
driturile celorlalți împreună proprietari.

10 § 475. Regulile cele mai pe larg pentru împreună proprietăoa și
alte drituri realnice se cuprind la al nouăsprezecele cap.

+§ 476. În puterea dritului ce are fieștecare de a dispozarisi neîn-
grădit pentru ale sale, poate cel desăvîrșit proprietariu, dacă de către
legi anume nu va fi oprit (§ 467), să întrebuițeze regulat al său lucru
15 după a sa plăcere, sau să-l lase neîntrebuițat; poate să-l strice de istov
sau să-l dea la alții întreg sau în parte, ori să-l părăsască sau să-l le-
pede cu totul.

§ 477. Tot aceleași drituri au și cei nedesăvîrșiți proprietari, adecă
proprietarul ființei lucrului și a folosului, cu aceasta numai deosebire,
20 că nici unul nici altul nu poate să facă sau să uneltească ceva spre vătă-
marea driturilor celuilalt. Îngrădirea lor.

§ 478. De obște, într-atîta numai are loc neîngrădita întrebuițarea
dritului proprietății lucrurilor, în cît prin aceasta nu se vatămă driturile
unui al treile, nici se calcă cele de către legi orînduite îngrădiri spre
25 păzirea și sporirea binelui obștesc.

§ 479. Cind binele obștească cere neapărat, se îndatoresc mădulările
statului a lăsa desăvîrșita proprietăoa unui lucru, luîndu-și cea cu
împregiurările potrivită despăgubire.

§ 480. Împreună cu dritul ce are proprietariul unui lucru, a scoate
30 din stăpînirea lucrului său pre oricare, este unit și dritul a reclamarisi Jalobe din
dritul propri-
etății.

1 urmează R: se face G || 2 se cuvine R: aparține G || 4 pentru aceea R: de
aceea G | numai unul R: unul dintr-înșii G || 5 primirea R: consimțămîntului G ||
10—11 și alte... cap R: se țin de al nouăsprezecelea capitol despre aceasta și
despre alte drituri reale G || 12—13 neîngrădit pentru ale R: liber de lucrurile G ||
14 anume nu va fi R: expres nu este G || 16 de R: transfere G || 16—17 să-l
părăsască... lepede R: să renunțe la el, adică să-l părăsească G || 19 propieta-
riul... și R: acela al ființei și acela G || 20 uneltească R: întreprindă G || 22 neîn-
grădita ad R: om G || 25 păzirea R: păstrarea G || 26 neapărat ad R: om G | 27 a
lăsa R: să cedeze și însăși G || 30 stăpînirea lucrului său R: posesiunea sa G | ori-
care R: oricare altul G.

α') Κυρίως
ή τὰ ἴδια διεκ-
δικοῦσιν.

κατακρατούμενον πρᾶγμα του, κινῶν ἐναντίον αὐτοῦ τὴν τὰ ἴδια διεκδι-
κοῦσαν ἀγωγὴν (30).

Εἰς τὴν α
καὶ κατὰ τί-
νος ἀρμόζει;

(30) *Ἡ τὰ ἴδια διεκδικοῦσα ἀγωγὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐκείνη ἀγωγὴ, ἣτις ἀνήκει
εἰς τὸν δεσπότην ἐνὸς πράγματος ἐναντίον παντὸς νομέως αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἀγωγῆς
ζητεῖ ὁ δεσπότης νὰ ἀναγκασθῇ ὁ νομεὺς εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἀποδώσῃ τὴν δεσπο-
τείαν τοῦ πράγματος μετὰ πάντων τῶν περὶ αὐτό. ἔτσι τῶν ἐπαυξήσεων, τῶν καρπῶν
καὶ τῆς πληρωμῆς τῆς ζημίας, ἂν ἐβλάφθῃ τὸ πρᾶγμα. ἐφ' ὅσον κικιρὸν ἦτον ὑπὸ τὴν
ἐξουσίαν του.

§ 481. Τὸ δίκαιον τοῦτο δὲν ἀρμόζει εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀπεξένωσε
πρᾶγμα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, καθ' ὃν καιρὸν δὲν ἦτον ἔτι δεσπότης, ἀλλ'
ἔπειτα περιήλθεν εἰς αὐτὸν ἡ δεσποτεία τοῦ πράγματος.

§ 482. *Ἡ τοῦ πράγματος διεκδίκησις δὲν ἔχει χώραν ἐναντίον τοῦ
καλῇ πίστει νεμομένου πρᾶγμα κινήτον, ὅταν αὐτὸς ἀποδείξῃ, ὅτι ἀπόκτησε
τὸ πρᾶγμα δι' ὑπερθεματισμοῦ ἢ ἔλαβεν αὐτὸ ὑπὸ τινος, ὅστις εἶχεν ἐξου-
σίαν νὰ πραγματευέται διὰ τοιούτων πραγμάτων, ἢ ἔλαβεν αὐτὸ ὑπὸ τίτλον
ἐπιβεβαρημένον (31) παρὰ τινος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνεπιστεύθη αὐτὸ ὁ ἴδιος
ὁ ἐνάγων διὰ χρῆσιν ἢ διὰ φύλαξιν ἢ δι' οἰονδήποτε ἄλλον σκοπὸν.

(31) *Ὑπὸ τὸν ἐπιβεβαρημένον τίτλον, λέγεται ὅτι ἀποκτᾷ τις πρᾶγμα, ὅταν ὑποχρε-
οῦται νὰ δώσῃ ἢ νὰ κάμῃ τι δι' αὐτό. *Ὑπὸ τοῦτον τὸν τίτλον νέμεται τις δι' ἀγοράσεως,
διὰ ἀνταλλαγῆς, διὰ μισθώσεως κ.τ.λ.

§ 483. Εἰς τὰς εἰρημένας πτώσεις προσκτῶνται τὴν δεσποτείαν οἱ
καλῇ πίστει νομεῖς, εἰς δὲ τὸν πρότερον δεσπότην ἀνήκει τὸ δίκαιον τοῦ
νὰ ζητῇ τὸ ἀζήμιόν του, κινῶν ἀγωγὴν μόνον ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες
εἶναι ἐνοχοὶ νὰ ἀποκριθῶσιν εἰς αὐτὸν περὶ τούτου.

§ 484. *Ὅταν δὲ ἀποδειχθῇ, ὅτι ὁ νομεὺς ἢ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ
προσκτηθέντος πράγματος, ἢ ἐκ τῆς φαινομένης ἐλαχίστης τιμῆς αὐτοῦ,
ἢ ἐκ τῶν γνωστῶν προσωπικῶν ιδιοτήτων τοῦ προκατόχου αὐτοῦ (ἡγουν
ἐκ τῆς ἡλικίας, τοῦ γένους, τῆς γνωστῆς καταστάσεως, τῆς δυσφημίας,
τοῦ τόπου, τοῦ καιροῦ, τοῦ τρόπου τῆς προσφορᾶς τοῦ πράγματος κ.τ.λ.)*,
ἢ ἐκ τῆς τέχνης αὐτοῦ ἢ ἐξ ἄλλων ἀναφορῶν, ἤθελε δυνηθῇ νὰ καταλάβῃ

* In R parantezele lipsesc.

1 prin judecată lucrul său, cel oprit de cătră altul, pornind împotriva lui jalobă de reclamarisirea proprietății lucrului său (30).

a/ Mai cu samă jalobă de reclamari-sirea proprie-tății.

(30) Jalobă (vindicatio) pentru reclamarisirea proprietății lucrului său, este
5 aceea jalobă realnică, carea se cuvine proprietariului împotriva fieștecăruia stăpini-
toriu a lucrului său, prin care jalobă cere proprietariul, ca să fie silit stăpini-
toriu a cunoaște și a întoarce proprietatea lucrului cu toate cele cuvenite, adică cu
toate adăugirile, rodurile și cu plata pagubei, dacă s-au stricat lucru, în cită vreme
au fost întru-a lui putere.

În ceși cui se cuvine?

10 § 481. Dritul acesta nu se cuvine aceluia care au înstrăinat lucrul pe numele său, cînd nu era încă proprietariu, ci în urmă au trecut la dînsul proprietatea lucrului.

§ 482. Jaloba pentru reclamarisirea proprietății lucrului nu are
lucrare împotriva celui cu bună credință stăpînitoriu a unui lucru miș-
cătoriu, cînd acesta va dovedi că l-au luat prin lițitație sau de la cel
15 ce are putere a neguța cu acest felu de lucruri, sau l-au luat supt un
titlu însărcinătoriu (31) de la acela, căruia însuși jăluitoriul i-au încre-
dîntat acest lucru spre întrebuițare ori spre păstrare sau pentru orice
alt scopos.

(31) Luarea supt titlu însărcinătoriu se face prin îndatorirea primitoriului
20 unui lucru, de a da sau de a face ceva pentru acesta, precum este prin cumpărare,
schimb, năimală ș.c.l.

§ 483. În arătatele întîmplări căștigă proprietă cea cu bună credință
stăpînitori, iar celui de mai înainte proprietariu se cuvine dritul a cere
despăgubirea sa, pornind jalobă numai împotriva celor îndatoriți a-i
25 răspunde.

§ 484. Dacă însă se va dovedi că stăpînitoriul au putut înțelege,
sau din firea lucrului celui cîștigat, ori din cel vederat prea puțin preț,
sau din cele știute personalicești însușiri a celui de mai înainte avutoriu,
adecă din vristă, din neam, din știută stare, din nume rău, din loc, din
30 vreme, din chipul aducerii și dării lucrului ș.c.l., sau din meșteșugul
lui, sau din alte legături și au putut scoate vre un temelnic prepus, că

§ 480 *nota*: În ce și cui R: Cui și împotriva cui G || 1 oprit R: ținut G | altul
R: altcineva G || 3 (vindicatio) *ad* R: *om* G || 4 *după* proprietariului *ad* unui lucru G:
om R || 4—5 stăpînitoriu a lucrului său R: posesor al lui G || 5 stăpînitoriul R: poseso-
rul G. 9 cuvine R: aplică G || 10 sau R: său în timpul G || 12 proprietății *ad* R: *om*
G || 13 lucrare R: loc G | stăpînitoriu R: posesor G || 14 va dovedi R: a dovedit
G | luat R: dobîndit G || 14—15 de la... are R: l-a luat de la cineva care avea
G || 16 acela R: cineva G | i-au R: i l-a G || 17 acest lucru *ad* R: *om* G || 19—20
Luarea... precum este R: Sub titlu însărcinător, se zice că dobîndește cineva un
lucru, cînd se îndatorește să dea sau să facă ceva pentru el. Sub acest titlu posedă
cineva G || 22 arătatele întîmplări R: amintitele cazuri G || 23 stăpînitori R: posesori
G || 25 *după* răspunde *ad* pentru aceasta G: *om* R || 26 stăpînitoriul au R: posesorul
ar fi G || 31 au R: ar fi G.

καὶ νὰ πορίσῃ ὑποψίαν βάσιμον, ὅτι ἡ νομὴ αὐτοῦ δὲν θέλει εἶναι μετὰ καλῆς 1
πίστεως, τότε πρέπει αὐτὸς νὰ παραιτήσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν δεσπότην του,
διότι λογίζεται ὡς κακῇ πίστει νομεύς.

Τί πρέπει
νὰ ἀποδείξῃ
ὁ ἐνάγων;

§ 485. Ὁ κινῶν τὴν περὶ ἐκδικήσεως ἀγωγὴν, πρέπει νὰ ἀποδείξῃ, 5
ὅτι ὁ ἐναγόμενος κατακρατεῖ τὸ πρᾶγμα ἐν ἰδίᾳ δυνάμει καὶ ὅτι τὸ πρᾶγμα
αὐτὸ εἶναι κυρίως ἰδιόν του.

§ 486. Ὅστις ἀπαιτεῖ διὰ τῆς κρίσεως πρᾶγμα κινήτὸν, πρέπει νὰ 10
διαγράψῃ αὐτὸ διὰ σημείων γνωριστικῶν, δι' ὧν διακρίνεται ἀπὸ πάντων
τῶν τοῦ αὐτοῦ εἰδους πραγμάτων. Τοιαῦτα γνωρίσματα εἶναι· ἡ ὕλη, τὸ
εἶδος, τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος, τὸ χρῶμα, τὸ μέτρον, τὸ βάρος κ.τ.λ.

§ 487. Τὰ πράγματα λοιπὸν, τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δια- 15
κριθῶσι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, ὡς τὰ χρήματα, ὅταν ἀνακατωθῶσι μετ'
ἄλλων τοῦ αὐτοῦ εἰδους χρημάτων, ἢ ἄλλα τῆς αὐτῆς ὕλης πράγματα,
κανονικῶς δὲν εἶναι ἀντικείμενον τῆς τὰ ἴδια ἐκδικούσης ἀγωγῆς, ἥτοι δὲν
δύναται τις νὰ ἀπαιτῇ αὐτὰ διὰ τῆς πραγματικῆς ἀγωγῆς, παρεκτὸς ἂν
συντρέξωσι τοιαῦται περιστάσεις, ἐξ ὧν ὁ ἐνάγων δύναται ν' ἀποδείξῃ τὸ 20
δίκαιον τῆς δεσποτείας αὐτοῦ καὶ ἐξ ὧν ὁ ἐναγόμενος ἔπρεπε νὰ ἡξεύρῃ,
ὅτι δὲν εἶχεν ἄδειαν νὰ ἰδιοποιηθῇ τὸ πρᾶγμα.

β') Ἐκδι-
κῆσις πράγμα-
τος ἐκ τῆς νο-
μικῶς ὑπο-
λαμβανομένης
δεσποτείας
τοῦ ἐνάγον-
τος.

Πρὸς τίνα
νομέα ἔχει
ἰσχὺν ἡ πρό-
ληψις αὐτῇ;

§ 488. Ἐάν τις ἐνάγων καὶ διαφερόμενος περὶ ἰδίου τινὸς πράγματος, 20
τὸ ὅποῖον κατὰ τυχερὰν περιστάσιν ἢ ἐξ ἀμελείας ἢ λάθους αὐτοῦ ἢ ἐκ
τινὸς ἄλλης αἰτίας μετέπεσεν εἰς ἄλλον τινά, δὲν ἡδυνήθη μὲν νὰ ἀποδείξῃ
ἐντελῶς τὴν δεσποτείαν τοῦ προκατόχου του, ἀλλ' ἔδειξε βάσεις τινὰς
νομίμους βοηθοῦσας αὐτὸν εἰς τὴν δεσποτείαν τοῦ πράγματος, ἡγοῦν
ἀπέδειξε τὸν ἰσχυρὸν τίτλον καὶ τὸν ἀναίτιον τρόπον, δι' ὧν εἶχεν ἀπο- 25
κτήσει αὐτὸς πρότερον τὴν νομὴν τοῦ πράγματος τούτου, λογίζεται ὡς
ἀληθινὸς δεσπότης αὐτοῦ καὶ ἐκβάλλει ἀπὸ τῆς νομῆς αὐτοῦ τὸν νεμό-
μενον αὐτό, ἂν ἐκεῖνος οὐδένα ἢ μόνον ἀνίσχυρόν τινα τίτλον νομῆς ἡδυ-
νήθη νὰ δείξῃ.

§ 489. Ἐάν λοιπὸν ὁ ἐναγόμενος νέμεται τὸ πρᾶγμα κακῇ πίστει 30
ἢ ἀδίκως, ἐάν δὲν δύναται νὰ δείξῃ κανένα προκατόχον του ἢ δεικνύῃ
κανένα ὑποπτον, ἢ ἐάν αὐτὸς μὲν ἀπόκτησε τὸ πρᾶγμα διὰ τίτλου

1 stăpînirea lui nu va fi cu bună credință, atunci el se îndatorește a lăsa lucrul la proprietariu, socotindu-se ca un stăpînitoriu cu rea credință.

*§ 485. Cel ce pornește jaloabă pentru reclamarisirea stăpînirii lucrului, trebuie să dovedească, că pîritul stăpînește lucrul din însuși a sa
5 putere și că lucrul acesta este drept al său.

Ce trebuie să dovedească jeluitorul?

§ 486. Cel ce cere prin judecată vreun lucru mișcătoriu, trebuie să facă o descriere cu semne cunoscătoare, prin care să-l deosebească din toate celelalte lucruri a aceluiași feliu. Acest feliu de semne sint: materia, feliul, forma, mărimea, floarea, măsura, greotatea ș.c.l.

10 § 487. Pentru aceia dar lucrurile, care nu este prin puțință a se deosebi după chipul acesta, (precum sint banii, cînd se amestecă cu alți bani tot de același feliu, sau alte lucruri tot de aceeași materie) *) regulat, nu se pot cere prin realnica jaloabă pentru reclamarisirea proprietății lucrurilor, afară numai dacă se unesc acest feliu de împregiurări,
15 din care jeluitorul poate să dovedească dritul proprietății sale și din care pîritul trebuie să știe că nu era volnic a-și însuși lucrul acela.

§ 488. Dacă vreun jeluitoriu, judecîndu-se pentru lucrul său, care din întîmplare sau din lenevire ori din greșala lui sau din vreo altă pricină au intrat supt stăpînirea altuia, n-au putut să dovedească
20 desăvîrșită proprietatea celui de mai nainte avutoriu, ci au arătat oarecare legiuite temeieri agiutătoare la proprietatea lucrului, adecă au dovedit titlul cel puternic și chipul cel neprihănit, prin care au dobîndit mai înainte stăpînirea lucrului aceluia, atuncea se socotește ca un ade-vărat proprietariu, depărtînd din stăpînire pe stăpînitoriu lucrului, dacă
25 acesta n-au putut arăta nici un titlu ori au arătat vreun titlu mai slab.

b) Jaloabă de reclamarisirea proprietății lucrului, următoare din cea după legi asemenea a proprietății jeluitorului.

Cătră care stăpînitori are lucrare această pre-sumție iuridică?

§ 489. Deci dacă pîritul stăpînește lucrul cu rea credință sau cu strîmbătate, de nu va putea dovedi pe vreun avutoriu de mai înainte sau va arăta pe vreunul cu prepus, sau dacă acesta au dobîndit lucrul

1 stăpînirea R: posesiunea G | se îndatorește... stăpînitoriu R: trebuie să lase proprietariului lucrul lui, pentru că se socotește ca un posesor G || 3 stăpînirii lucrului ad R: om G || 4 din însuși R: în însăși G || 7 să-l deosebească din R: se deosebește de G || 9 floarea R: culoarea G || 13 regulat R: după regulă nu sint obiect al pîrii de revendicare, adică G || 13—14 pentru... lucrurilor R: om G || 16 trebuie R: trebuie G || 16 acela ad R: om G || § 488 nota: asemăluire R: presupunere G || stăpînitori R: posesor G | lucrare R: putere G || 17 lucrul R: vreun lucru al G || 18 întîmplare R: întîmplătoare împrejurare G | lenevire R: neglijență G || 19 au intrat supt stăpînirea R: a revenit G || 20 desăvîrșita R: deplin G || 21 agiutătoare R: care îl ajută pe el G || 23 mai R: el mai G | stăpînirea R: posesiunea G | aceluia R: acestuia G || 24 după proprietariu ad al lui G: om R | stăpînire... lucrului R: posesiunea lui pe cel ce îl posedă G || 25 acesta R: acela G | au arătat R: numai G | mai ad R: om G || 26 stăpînește R: posedă G || 27 de nu va putea dovedi R: dacă nu poate arăta G || 28 va arăta R: arată G.

*) Parantezele lipsesc în G.

ἐπικερδοῦς (32), ὁ δὲ ἐνάγων διὰ τίτλου ἐπιβεβαρημένου, ὑποχρεοῦται 1
νὰ παραιτήσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἐνάγοντα.

(32) Τίτλος ἐπικερδῆς λέγεται, ὅταν τις προσκτᾷται πρᾶγμα τι διὰ δωρεᾶς ἢ διὰ
διαθήκης, μὴ ὑποχρεωθείς εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἢ νὰ πράξῃ τι ἀντὶ τοῦτου.

§ 490. Ἐάν καὶ ὁ ἐνάγων καὶ ὁ ἐναγόμενος ἔχωσιν ἴσον τίτλον τῆς 5
ἀναιτίου αὐτῶν νομῆς, τότε ἀνήκει ἡ προτίμησις εἰς τὸν ἐναγόμενον, κατὰ
τὸ ἀξίωμα τὸ λέγον· Ἐν αἰτίᾳ ἴσῃ εἶναι δυνατώτερος ὁ
νεμόμενος.

§ 491. Ὅστις νέμεται πρᾶγμα ἐπ' ὀνομάτι ἄλλου, δύναται νὰ ὑπε-
ρασπίσῃ ἑαυτὸν ἐναντίον τῆς περὶ ἐκδικήσεως ἀγωγῆς, ὀνομάζων καὶ 10
δεικνύων τὸν προκάτοχόν του δι' ἀξιοπίστων ἀποδείξεων.

Παρακο-
λούθημα νο-
μικόν·
α') Ὅταν
ἀρνήται τις
τὴν νομὴν·

§ 492. Ὁ ἀρνηθεὶς ἐπὶ κριτηρίῳ τὴν νομὴν τινος πράγματος, ἂν
ἐπειτα ἀποδειχθῇ, ὅτι νέμεται αὐτό, πρέπει διὰ ταύτην μόνον τὴν αἰτίαν
νὰ ἀναγκασθῇ εἰς τὸ νὰ ἀφήσῃ τὴν νομὴν εἰς τὸν ἐνάγοντα· μένει μ' ὅλον
τοῦτο εἰς αὐτὸν τὸ δίκαιον, ὥστε νὰ κινήσῃ μετὰ ταῦτα τὴν περὶ ἐκδι- 15
κήσεως ἀγωγὴν.

β') Ὅταν
προσποιῇται,
ὅτι νέμεται·

§ 493. Ὅστις προσποιεῖται, ὅτι νέμεται πρᾶγμα, τὸ ὅποῖον δὲν
νέμεται, καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου φέρει εἰς ἀπάτην τὸν ἐνάγοντα, ἐνέχεται
εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ πᾶσαν τὴν προξενουμένην εἰς ἐκεῖνον ζημίαν.

γ') Ὅταν
δολίως παύῃ
ἀπὸ τοῦ νὰ
νέμηται.

§ 494. Ἐάν τις νεμόμενος πρᾶγμα παρέδωκεν αὐτὸ εἰς ἄλλον, ἀφ' οὗ 20
ἐκινήθη περὶ τούτου ἀγωγὴ κατ' αὐτοῦ, ὑποχρεοῦται μετὰ τὴν ἀπόφασιν
τοῦ κριτηρίου νὰ μεταφέρῃ αὐτὸ εἰς τὸν ἐνάγοντα δι' ἰδίων αὐτοῦ ἐξόδων,
ἢ νὰ πληρώσῃ τὴν ἑκτακτον τιμὴν τοῦ πράγματος, ἂν ὁ ἐνάγων δὲν θελήσῃ
νὰ ἐνάξῃ τὸν κρατοῦντα αὐτό.

Τί πρέπει
νὰ προσαπο-
δώσῃ ὁ νο-
μέυς εἰς τὸν
δεσπότην τοῦ
πράγματος;

§ 495. Τὶ ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ὁ τε καλῇ καὶ ὁ κακῇ πίστει 25
νομέυς εἰς τὸν δεσπότην τοῦ πράγματος, ἀπεφασίσθη ἐν τῷ προηγου-
μένῳ κεφαλαίῳ.

1 cu titlu câștigătoriu (32), iar jeluitoriu cu titlu însărcinătoriu, atunci
se îndatorește a-l da jeluitorului.

(32) Titlu câștigătoriu se zice, când dobândește cineva vreun lucru prin dă-
ruire sau prin testament, neîndatorindu-se a da sau a face ceva pentru aceasta.

5 § 490. Dacă și jeluitoriu și piritul au titlu deopotrivă a nepri-
hănitei stăpîniri, atunci protimisirea se cuvine piritului, după această
prîntipie: «În drituri deopotrivă, este mai puternic stăpînitoriu».

10 *§ 491. Cel ce stăpînește un lucru pe numele altuia, poate a
se apăra împotriva jalobei de reclamarisirea proprietății lucrului, nu-
mind și arătînd prin dovezi vrednice de credință pe cel de mai ina-
inte avutoriu.

15 § 492. Cel ce tăgăduște înaintea judecătoriei stăpînirea unui
lucru, dacă pe urmă se va dovedi, că-l are în stăpînire, trebuie numai
pentru această pricină, să fie silit de a lăsa jeluitorului stăpînirea;
cu toate aceste rămîne lui dritul a porni pe urmă jalobă pentru recla-
marisirea proprietății lucrului.

§ 493. Cel ce se fățărnicește a stăpîni un lucru ce nu-l are în
stăpînirea sa, și prin chipul acesta aduce în amăgire pe jeluitoriu; acela
se îndatorește a plăti toată pricinuita pagubă.

20 *§ 494. Dacă stăpînitoriu unui lucru l-au dat altuia, după ce
s-au pornit asupra lui jalobă, se îndatorește după hotărîrea judecă-
toriei să-l întoarcă jeluitorului cu cheltuiala sa sau să plătească cel
neobișnuit preț a lucrului, dacă jeluitoriu nu va voi să tragă în
judecată pe avutoriu.

25 § 495. În cel de mai înainte cap s-au hotărît, încît se îndatorește
stăpînitoriu lucrului cel cu bună sau cu rea credință, a da proprietă-
riului lucrului.

Legiuitor
urmăre:

a) Când tă-
găduiește ci-
neva a stăpîni-
rea;

b) Când se
fățărnicește
cineva a fi
stăpînitoriu.

c) Când cu
vicleșug înce-
tează stăpî-
nirea.

Ce este in-
datorit a mai
da stăpînito-
riu la propri-
etariu lucru-
lui?

2 a-l da R: să cedeze lucrul G || 5—6 neprihănitei stăpîniri R: neviciatei lor
posesiuni G || 6—7 această prîntipie R: principiul care spune G || 7 drituri deopotrivă
R: pricină egală G | stăpînitoriu R: cel ce posedă G || 8 stăpînește R: posedă G || 9
și 15 reclamarisirea proprietății lucrului R: revendicare G || 11 după avutoriu ad
al său G: om R || § 492 nota și 12, 14 stăpînirea R: posesiunea G || 13 are în stăpînire
R: posedă G || 17 stăpîni R: posedă G || 18 stăpînirea R: posesiunea G || 19 prici-
nuita pagubă R: paguba pricinuită aceluia G || 20 stăpînitoriu unui R: cel ce posedă
un G || 21 după pornit ad pentru acesta G: om R || 23 va voi R: a voit G || 24 avu-
toriu R: deținătorul lui G || § 495 nota: este îndatorit R: trebuie G || 25 încît R: ce
G || 26 stăpînitoriu R: posesorul G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

1

Περὶ προσκτήσεως δεσποτείας διὰ προκαταλήψεως

Νόμιμα ἀ-
νγκαστὰ εἰς
πρόσκτησιν
τῆς δεσπο-
τείας.

§ 496. Χωρὶς τίτλου καὶ χωρὶς τρόπου νομίμου δὲν προσκτᾶται ἡ δεσποτεία.

Τίτλος καὶ
τρόπος τῆς ἀ-
μέσου προσ-
κτήσεως.

§ 497. Ἐπὶ τῶν ἀδεσπότηων πραγμάτων συνίσταται ὁ τίτλος εἰς τὴν ἔμφυτον ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἕκαστος εἰς τὸ νὰ λάβῃ αὐτὰ ὑπὸ τὴν νομὴν αὐτοῦ. 5

Προκατά-
ληψις.

§ 498. Ὁ τρόπος τῆς προσκτήσεως εἶναι ἡ προκατάληψις, δι' ἧς λαμβάνει τις ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐξουσίαν πρᾶγμα ἀδεσποτον, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸ ὡς δεσπότης. 10

§ 499. Τὰ ἀδεσποτα πράγματα δύναται ἕκαστος νὰ προσκτᾶται διὰ τῆς προκαταλήψεως, διότι τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον πρότερον ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τινός, κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον γίνεται τοῦ προκαταλαμβάνοντος, παρεκτὸς ἂν τὸ δίκαιον τοῦτο δὲν περιωρίσθῃ ῥητῶς ὑπὸ τῶν νόμων, ὡς εἰς τὰ μέταλλα, εἰς τοὺς ἐρήμους καὶ ἀδεσπότες τόπους, εἰς τὴν εὐρεσιν τῶν θησαυρῶν, εἰς τὴν σχολάζουσιν κληρονομίαν κ.τ.λ., καὶ ἂν ἡ προτίμησις τῆς προκαταλήψεως δὲν ἐδόθῃ εἰδικῶς εἰς τινὰς μόνον (§§ 962 καὶ 963). 15

1) Διὰ κυ-
νήγιον καὶ
ψαρεύματος.

§ 500. Τὸ δίκαιον τοῦ κυνηγεῖν καὶ ψαρεύειν εἰς τοὺς μὴ ἐμποδιζομένους τόπους ἀνήκει εἰς ἕνα ἕκαστον. 20

§ 501. Εἰς τὴν θάλασσαν, τοὺς λιμένας, τοὺς αἰγιαλούς, τοὺς μεγάλους ποταμούς καὶ εἰς τὰς ὄχθας αὐτῶν εἶναι ἐλεύθερον τὸ ψάρευμα εἰς ἕνα ἕκαστον.

§ 502. Πάντα τὰ ἄγρια ζῷα καὶ πτηνὰ γίνονται τοῦ προκαταλαμβάνοντος, καὶ ἂν ἐλαβώθησαν προτύτερα ἀπὸ ἄλλον. 25

§ 503. Ὁ δεσπότης τοῦ ὑποστατικοῦ δὲν δύναται νὰ λάβῃ ἐν βίᾳ τὸ κυνήγιον, τὸ ὁποῖον ἐκυνήγησεν ἄλλος εἰς τὸ ὑποστατικόν του· ἔχει ὅμως ἄδειαν νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ ὑποστατικόν του ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ κυνηγήσῃ.

§ 504. Τὸ πιασθὲν ἢ ἐξημερωθὲν ἄγριον ζῷον ἢ πτηνόν, ἂν φύγῃ, ἕως τότε μόνον λογίζεται, ὅτι εἶναι ἔτι ὑπὸ τὴν δεσποτείαν ἐκείνου, ὅστις 30

1

CAP AL TREILEA

Pentru cîștigarea proprietății lucrurilor
prin ocupație (apucare)

*§ 496. Fără titlu și fără chip legiuit nu se cîștigă proprietatea
5 lucrurilor.

Chipuri legiuite spre cîștigarea stăpînirii.

§ 497. Asupra lucrurilor nestăpînite se întemeiază titlu pe fireasca slobozenie, ce are fieștecine de a le lua în stăpînirea sa.

Titlu și chipul cîștigării <ne> mijlo-

§ 498. Chipul cîștigării este ocupația, prin care ia cineva supt
a sa putere un lucru nestăpînit, cu scopos de a-l întrebuița ca un
10 proprietariu.

§ 499. Lucrurile cele nestăpînite poate fieștecare să le cîștige
prin ocupație, căci lucrul ce nu era mai înainte supt stăpînirea cuiva,
după firescul cuvînt, se cuvine apucătoriului, afară numai dacă acest
drit nu se îngrădește anume de cătră legi, precum la metaluri, la locuri
15 pustie și fără stăpîn, la aflarea de comori, la moștenirea slobodă ș.c.l.,
și dacă protimisirea ocupației nu s-au dat deosebit la unii numai
(§§ 962 și 963).

§ 500. Dritul de a vîna și a pescui la locuri neoprite se cuvine
fieștecăruia.

1) Prin vî-nare și păs-cuire.

§ 501. La mare, la limanuri, la țarmuri *), la riuri mari și la ma-
20 lurile lor este slobodă pascuirea oricui.

§ 502. Toate fiarele silbatice și pasări se cuvin apucătoriului,
de s-au și rănit mai nainte de cătră altul.

§ 503. Proprietariul unei moșii nu poate lua cu sila vinatul,
25 ce altul au vinat pe moșia lui, are însă voc de a-l opri să nu între pe
moșia lui cu scopos de a vîna.

§ 504. Fiara sau pasărea silbatică, ce s-au prins ori s-au dumes-
nicit, de va fugi, pînă atunce numai se socotește că este supt stăpî-

2 lucrurilor... (apucare) R: prin primă ocupare G || 5 lucrurilor *ad* R: om
G || § 497 *notă* nemijlocite G: mijlocite R || 6 întemeiază R: creează G || 7 stăpînirea
R: posesiunea G || § 498 Ocupația primă *ad in nota* G || 13 să cuvine apucătoriului
R: se face al celui ce îl ia mai întîi G || 14 să îngrădește anume R: s-a îngrădit
expres G || 15 pustii G: pustie R | slobodă R: vacantă G || 16 deosebit R: special
G || 18 se cuvine R: aparține G || 22 se cuvin apucătoriului R: se fac ale celui ce
le ia mai întîi G || 24 unei moșii R: moșiei G || 28 va fugi R: a fugit G | supt
stăpînirea R: în proprietatea G.

*) În grecește, cu înțelesul numai de țarmuri la mare și lacuri mari.

ἐπίασεν ἢ ἡμέρωσεν αὐτό, ἕως οὗτου νὰ ἀνατρέξῃ εἰς τὴν φυσικὴν του 1
ἐλευθερίαν. Εἰς δὲ τὴν φυσικὴν του ἐλευθερίαν λογίζεται, ὅτι ἀνέτρεξεν,
ὅταν δὲν βλέπεται πλέον τελείως ὑπ' αὐτοῦ, ἢ ὅταν βλέπεται μὲν, πλὴν εἶναι
δύσκολος ἢ καὶ ἐπικίνδυνος ἢ ἐπιδιώξῃς του εἰς τόπους δυσβάτους καὶ
κρημνώδεις. 5

§ 505. Τὰ σμήνη τῶν μελισσῶν, ἂν πετάξωσιν ἀπὸ τῶν κυψελῶν
τοῦ δεσπότου αὐτῶν, ἕως τότε μόνον λογίζονται, ὅτι εἶναι ἔτι ὑπὸ τὴν
δεσποτείαν αὐτοῦ, ἕως οὗτου βλέπονται ὑπ' αὐτοῦ καὶ δὲν εἶναι δύσκολος
ἢ ἐπιδιώξῃς τῶν· ὅθεν δύναται νὰ λάβῃ αὐτὰ καὶ ἐκ ξένου ὑποστατικοῦ,
χωρὶς ὅμως νὰ προξενήσῃ ζημίαν εἰς τὸν δεσπότην τοῦ ὑποστατικοῦ· ἐάν 10
δὲ διέφυγον τὴν ὄρασίν του, γίνονται τοῦ προκαταλαμβάνοντος αὐτά.

§ 506. Δύναται τις νὰ λάβῃ ἀπὸ ξένων δένδρων καὶ τὰς μελικηρίδας,
αἵτινες κατὰ τύχην κατασκευάζονται ἐκεῖ ὑπὸ μελισσῶν, ἂν δὲν ἐμποδίσῃ
αὐτὸν ὁ δεσπότης τῶν δένδρων, ἰδὼν αὐτὰς προτύτερα.

§ 507. Τὰ ἐλάφια, παγώνια, περιστέρια καὶ ἄλλα ἐξημερωθέντα ζῶα 15
καὶ πτηνά, τότε γίνονται τοῦ προκαταλαβόντος, ὅταν δὲν ἐπιστρέψωσι
πλέον εἰς τὸν δεσπότην αὐτῶν κατὰ τὴν συνήθειάν των (33).

(33) Π.χ. Τὰ παγώνια ἢ περιστέριά μου κ.τ.λ. ἐσυνείθιζον πολλάκις νὰ λείπωσι δύο
ἢ τρεῖς ἡμέρας καὶ πάλιν ὑπέστρεφον· καὶ ποτὲ δὲν ἔλειψαν ὑπὲρ τὰς δύο ἢ τρεῖς
ἡμέρας. Ἄν λοιπὸν ἐντὸς τῶν δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν τούτων, εἰς τὰς ὁποίας λογίζονται, 20
ὅτι εἶναι ἔτι ὑπὸ τὴν δεσποτείαν μου, ἐπιάσθησαν καὶ ἐκρατήθησαν παρὰ τινος, δύναμαι
νὰ ζητήσω αὐτά, κινῶν κατ' ἐκείνου τὴν τὰ ἴδια ἐκδικοῦσαν ἀγωγὴν· μετὰ τὰς δύο
ὅμως ἢ τρεῖς ἡμέρας παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν δεσποτείαν μου καὶ γίνονται
τοῦ προκαταλαμβάνοντος.

§ 508. Αἱ ἡμεροὶ χῆνες, πάπια καὶ ὄρνιθες, ἂν πτοηθῶσιν ἐκ τινος 25
περιστάσεως καὶ πετάξωσι μακράν, μένουσι μ' ὅλον τοῦτο ὑπὸ τὴν δεσπο-
τείαν τοῦ δεσπότου αὐτῶν· ὅθεν ἂν πιάσῃ τις καὶ κρατήσῃ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ
νὰ οἰκιοποιηθῇ αὐτάς, λογίζεται ὡς κλέπτῃς καὶ καταδικάζεται εἰς τὸ νὰ
τὰς ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν δεσπότην των διπλάς.

§ 509. Οὐδὲ ἐν πρόσωπον ἰδιωτικὸν ἔχει ἄδειαν νὰ ἰδιοποιηθῇ τὰ 30
ὀρυκτά, ἡγούρουν τὰ ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς γῆς σκαπτόμενα καὶ ἐκβαλλόμενα
μέταλλα, τὸ χρυσάφι δηλαδὴ καὶ τὸ ἀσήμι καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ὀχθῶν ἔτι τῶν
ποταμῶν συναγόμενα· τὸ χάλκωμα πρὸς τοῦτοις, τὸ σίδηρον, τὴν στύψιν,
τὸ βιτριόλιον, τὸ νίτρον, τὸ θειάφι, τὸ ἄλας κ.τ.λ., ἐπειδὴ αὐτὰ ἀνήκουσιν
εἰς τὴν ἐξουσίαν.

2) Δι' εὐ-
ρέσεως πράγ-
ματος ἀδεσ-
πότου.

1 nirea celui ce le-au prins ori le-au dumesnicit, pînă cînd dobindește iarăși a sa firească slobozenie, pe care se socotește că au dobîndit-o, cînd nu se mai vede nicidecum sau cînd, și văzîndu-se, este cu anevoe sau primejdioasă gonirea și prinderea ei prin locuri nestrăbătute.

5 § 505. De vor zbura roii albinelor din știubeile proprietariului, pînă atuncea numai se socotesc că sînt supt a lui stăpînire, pînă cînd se vîd de cîtră dînsul și pînă cînd nu este cu anevoe prinderea lor. Drept aceea poate proprietariul să-i iae și de pe străină moșie. Însă fără a pricinui pagubă proprietariului acei moșii; iar dacă au scăpat
10 din vederea lui, se cuvin apucătoriului.

§ 506. Și din copacii cei străini poate cineva să iae și fagurii care din întîmplare se alcătuesc de cîtră albine acolo, dacă nu-l va opri proprietariul copacilor, văzîndu-i mai înainte.

15 § 507. Cerbii, păunii, porumbii și alte îndumesnicite fiară și pasări atuncea se cuvin apucătoriului, cînd nu se vor mai întoarce la proprietariul lor după obiceiul ce avea.

§ 508. Giștile cele dumesnice, rățile și găinile, dacă de vreo întîmplare spăriindu-se, vor zbura departe, rămîn cu toate aceste a proprietariului lor. Drept aceea, dacă le va prinde cineva și le va opri cu scop
20 pos ca să le însușească sieși, se socotește ca un fur și se îndatorește a le întoarce îndoite proprietariului.

§ 509. Nici o persoană particulară nu are voe a-și însuși acele
25 din sînul pămîntului săpate și scoase metaluri, precum aurul, argintul și cele adunate de pe malurile riurilor și a pârăelor: arama, fierul și pe lîngă acestea piatră acră, vitriol, salitră, pucioasă, sare ș.c.l., fiindcă acestea se cuvin stăpînirii.

2) Prin găsirea lucrului fără de stăpîn.

1—2 dobindește... dobîndit-o R: a ajuns iarăși în a sa firească slobozenie. Și se socotește că a ajuns iarăși în a sa firească slobozenie G|| 3 vede R: vede de cître dînsul G|| 4 și prinderea ad R: om G | după nestrăbătute ad și prăpăstioase G: om R|| 5 după proprietariului ad lor G: om R|| 7 prinderea R: urmărirea G|| 8 proprietariul ad R: om G|| 10 se cuvin apucătoriului R: se cuvin aceluia ce le-a luat mai întîi G|| 11 Și din R: Din G|| 12 nu-l va opri R: nu l-a oprit G|| 14 fiară R: animale G|| 15 se cuvin apucătoriului R: se cuvin aceluia ce le-a luat mai întîi G|| 16 ce avea R: lor ³³⁾. De ex. Păunii sau porumbeii mei ș.a. aveau dese ori obiceiul să lipsească două sau trei zile și se întorceau iarăși; și niciodată n-au lipsit peste două sau trei zile. Dacă deci înăuntrul acestor două sau trei zile, în care se socotesc că sînt încă sub stăpînirea mea, au fost prinși și ținuți de către cineva, pot să-i cer, pornind împotriva aceluia acțiune de revendicare a proprietății; dar după două sau trei zile încetează să fie sub stăpînirea mea și devin ai aceluia care i-a luat mai întîi. G: om R|| 17 de vreo întîmplare R: din vreo împrejurare G|| 18 a R: în proprietatea G|| 20 îndatorește R: osîndește G|| 21 după proprietariului ad lor G: om R|| 22—23 acele din sînul R: cele dezgropate, adică acele din sînurile G|| 24 și cele R: și încă acele G | și a pârăelor ad R: om G|| 26 se cuvin R: aparțin G.

§ 510. Τὰ θεληματικῶς ἐγκαταλελειμμένα ὑπὸ τοῦ δεσπότου αὐτῶν 1
κινητὰ πράγματα, δύναται νὰ οἰκαιοποιηθῇ ἐν ἑκάστῳ μέλῳ τῆς ἐπικρα-
τείας διὰ τοῦ δικαίου τῆς προκαταλήψεως.

ἡ κινήσις πε-
ρὶ εὐρέσεως
αἱ Πραγ-
μάτων ἀπο-
κρίσεις

§ 511. Ὅταν εἶναι ἀμφιβολία, ἂν ἡθέλησέ τις ἢ ὅχι νὰ παραιτήσῃ 5
τὴν δεσποτείαν τοῦ πράγματός του, τότε δὲν ἔχει χώραν ἡ πρόληψις, διότι
δὲν δύναται ἐκ μόνης ὑπονοίας ὁ εὐρετὴς νὰ νομίσῃ ὡς ἐγκαταλελειμμένον
τὸ εὐρεθὲν ὑπ' αὐτοῦ πρᾶγμα καὶ νὰ ιδιοποιηθῇ αὐτό.

§ 512. Πολὺ πλέον ἐμποδίζεται εἰς ἑκάστος ἀπὸ τοῦ νὰ οἰκειο-
ποιηθῇ πράγματα ἐκ ναυαγίου, καθότι αὐτὰ δὲν λογίζονται ἐγκα- 10
ταλελειμμένα.

§ 513. Χρεωστεῖ λοιπὸν ὁ εὐρετὴς νὰ δώσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν
ἀπολέσαντα αὐτό, ἂν γνωρίζῃ αὐτὸν φανερά ἐκ σημείων ἢ ἄλλων τινῶν
περιστατικῶν· εἰ δὲ καὶ δὲν γνωρίζει αὐτόν, τότε, ἂν τὸ εὐρεθὲν πρᾶγμα
ἀξίζῃ περισσότερον ἀπὸ δύο γρόσια καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ εἴκοσι, πρέπει 15
νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὸ διὰ διαλαλητοῦ ἢ δι' ἄλλων μέσων· εἰ δὲ καὶ ἀξίζει
περισσότερον ἀπὸ εἴκοσι γρόσια, χρεωστεῖ νὰ φανερώσῃ αὐτὸ εἰς τὸ κρι-
τήριον τοῦ τόπου.

§ 514. Τὸ τοπικὸν κριτήριον χρεωστεῖ νὰ δημοσιεύσῃ εὐθὺς διὰ
τῶν ἀρμοδίων τρόπων τὴν εὔρεσιν τοῦ πράγματος, χωρὶς ὅμως νὰ φανερώσῃ 20
τὰ γνωριστικὰ αὐτοῦ σημεῖα.

§ 515. Ἐὰν εἰς διάστημα τριάντα ἡμερῶν δὲν φανερωθῇ ὁ δεσπότης
τοῦ πράγματος, τὸ ὑποῖον ἀξίζει ὑπὲρ τὰ τριάντα γρόσια, τότε τὸ κρι-
τήριον πρέπει νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν ἐξουσίαν περὶ τούτου, διὰ νὰ γένῃ δημο-
σίευσις εἰς πᾶσαν τὴν ἐπικράτειαν.

§ 516. Ἐὰν τὸ εὐρεθὲν πρᾶγμα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀφεθῇ ἀσφαλῶς 25
εἰς τὰς χεῖρας τοῦ εὐρετοῦ, τότε νὰ ληφθῇ εἰς φύλαξιν ὑπὸ τοῦ κριτηρίου
ἢ νὰ δοθῇ εἰς τρίτον πρόσωπον· ἂν ὅμως ἡ διαφύλαξις τοῦ ἀπαιτῇ ἐξοδα
ἐπιβλαβῇ εἰς τὸν δεσπότην, νὰ πωληθῇ δι' ὑπερθεματισμοῦ καὶ νὰ κατα-
τεθῇ ἡ τιμὴ αὐτοῦ εἰς τὸ κριτήριον.

§ 517. Ἐὰν ὁ πρότερος κάτοχος ἢ ὁ δεσπότης τοῦ εὐρεθέντος 30
πράγματος παρῆρσιασθῇ μέχρι τῆς ἐν τῷ § 521 διορισθείσης προθεσμίας
καὶ ἀποδείξῃ διὰ τῶν προσηκόντων τρόπων τὸ ἐπὶ τοῦ πράγματος τούτου
δίκαιόν του, πρέπει νὰ δοθῇ εἰς αὐτόν ἢ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἢ, ἂν ἐπωλήθῃ,
ἡ τιμὴ αὐτοῦ.

§ 518. Ὁ δεσπότης τοῦ εὐρεθέντος πράγματος ὑποχρεοῦται νὰ πλη- 35
ρώσῃ τὰ γενόμενα διὰ τὸ πρᾶγμα του εὐλόγα ἐξοδα, εἰς δὲ τὸν εὐρετήν,

5 δὲν ἔχει G: ἔχει R.

1 § 510. Acele de cătră proprietariul cu bună voe părăsite lucruri
mișcătoare, poate să și le însușească fieștecare mădulariu al statului,
prin dritul ocupației.

5 § 511. Cînd este îndoială, de au voit cineva să părăsască proprie-
taoa lucrului său sau nu, atunce are loc iuridica presumpție, căci găsi-
toriul nu poate să-și însușească, numai din singurul prepus, lucrul ce
el au găsit, socotindu-l de părăsit.

§ 512. Cu atita mai virtos se oprește orișicare a-și însuși lucruri
din stricarea corăbiei, căci acestea nu se socotesc părăsite.

10 § 513. Deci găsitoriul datoriu este a da lucrul pierzătorului,
cunoscîndu-l vederat din semne sau din alte oareșicare impregiurări;
iar necunoscîndu-l, de face lucrul cel găsit mai mult decît doi lei și
mai puțin de douăzeci, trebuie să-l publicarisească prin crainie sau
prin alte chipuri; făcînd însă mai mult de douăzeci lei, datoriu este
15 să-l arate la judecătoria locului.

§ 514. Judecătoria locului este datoare, ca îndată să publicari-
sască prin chipul cuviincios găsirea lucrului, însă fără a arăta semnele
cele doveditoare.

20 § 515. Dacă în curgerea de treizeci de zile nu se va arăta proprie-
tariul unui lucru găsit, ce trece peste treizeci lei, atunce judecătoria
trebuie să înștiințeze pe stăpînire, ca pentru aceasta să se facă publi-
cație în toată țara.

25 § 516. Dacă lucrul cel găsit nu se poate incredința cu siguranție
în miinile găsitoriului, atuncia de cătră judecătoria să se iae în păstrare
sau să se deae la o a treia persoană; iar dacă păstrarea lui ar cere nea-
părate cheltueli păgubitoare proprietariului, vînzîndu-se prin lițitație,
să se pue depozit prețul lui la judecătoria.

30 § 517. Dacă cel de mai înainte avutoriu sau proprietariul lucrului
găsit se va arăta pînă la cel în § 521 hotărit termîn și va dovedi prin
cuvîncioase chipuri dritul său, atuncia trebuie să se dee lui sau însuși
lucrul ori, de s-au vindut, prețul lui.

§ 518. Proprietariul unui lucru găsit se îndatorește a plăti cuviin-
cioasele cheltueli făcute pentru lucrul său; iar găsitoriul lui, de va

4 părăsască R: renunțe la G; 5 are R: nu are G; 9 stricarea corăbiei R: naufragiu G; căci R: intru cît G; 11 cunoscîndu-l R: dacă-l cunoaște G; 12 necunoscîndu-l R: dacă și nu-l cunoaște, atunci G; 12 și 14 lei R: groși G; 14 chipuri R: mijloace G; făcînd însă R: dacă însă face și G; 17 chipul cuviincios R: chipuri potrivite G; 18 cele doveditoare R: lui de recunoaștere G; 19 curgerea R: răsîmp G; se va arăta R: a apărut G; 20 unui lucru găsit R: lucrului G; trece R: face G; lei R: groși G; 23 incredința R: lăsa G; 26 vînzîndu-să R: să se vindă G; 27 să se pue depozit R: și să se depună G; 29 arăta R: înființa G; 30 său, atuncia R: său asupra acestui lucru G; 32 unui lucru R: lucrului G; 33 găsitoriul lui R: găsitoriului G.

Regulile
găsirei:

a) Pentru
lucrurile
pierdute.

ἂν ζητήσῃ εὐρετρα, νὰ δώσῃ τὸ δέκατον μέρος τῆς συνειθισμένης τιμῆς τοῦ πράγματος, ἂν τὸ πρᾶγμα ἀξίζῃ ὡς δέκα χιλιάδας γρόσια· εἰ δὲ καὶ ὑπερβαίνει τὴν τιμὴν αὐτὴν, νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν διὰ τὰ περισσεύοντα πέντε ἐκ τῶν ἑκατόν. 1

§ 519. Ἐὰν ἐντὸς ἐνὸς χρόνου παρ' οὐδενὸς ζητηθῇ δικαίως τὸ εὐρεθὲν πρᾶγμα, τότε ἀνήκει ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἢ τῆς τιμῆς αὐτοῦ εἰς τὸν εὐρετὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εὐρέσεώς του. 5

§ 520. Ἐὰν φανερωθῇ ἔπειτα ὁ πρότερος κάτοχος ἢ ὁ δεσπότης τοῦ πράγματος, πρέπει δι' εἰδήσεως τοῦ κριτηρίου νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἢ, ἂν ἐπωλήθῃ, ἡ τιμὴ αὐτοῦ ὁμοῦ μὲ τὰς ἐξ αὐτοῦ ἕως τότε ὠφελείας, ἐξαιρεθέντων τῶν ἐξόδων καὶ τῶν εὐρέτρων. 10

§ 521. Τὰ ἀπολεσθέντα πράγματα, κινητὰ μὲν ὄντα, παραγράφονται μετὰ παρέλευσιν τριῶν χρόνων, ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς δημοσιεύσεως (§ 515)· αὐτοκίνητα δὲ ὄντα, παραγράφονται, κατὰ τὴν τοπικὴν συνθήκειαν, μετὰ ἓνα χρόνον, ὡσαύτως ἀριθμούμενον, ὅτε προσκτᾶται πλεόν ὁ εὐρετὴς τὸ δίκαιον τῆς δεσποτείας ἐπὶ τοῦ εὐρεθέντος παρ' αὐτοῦ πράγματος. 15

§ 522. Ὅστις ἀθετεῖ τὰ ἐν §§ 511—521 διαταχθέντα, ἐνοχοποιεῖται νὰ ἀποκριθῇ δι' ὅλα τὰ ἐπιζήμια ἐπακολουθήματα. Ἄν ἀθετῇ αὐτὰ ὁ εὐρετής, ὅχι μόνον δὲν λαμβάνει τὰ εὐρετρα, ἀλλὰ γίνεται καὶ ἐνοχος δόλου κατὰ τὸν ποίνιμον Κώδικα. 20

§ 523. Εἰς πλείοτερα πρόσωπα, τὰ ὅποια ἡῦραν ὁμοῦ ἐν πρᾶγμα, ἀρμόζουσι τὰ αὐτὰ δίκαια καὶ αἱ αὐταὶ ἐνοχαί. Μεταξὺ τῶν συνευρετῶν συναριθμεῖται καὶ ἐκεῖνος, ὅστις πρῶτος ἰδὼν ἀνεκάλυψε τὸ πρᾶγμα καὶ ἡγωνίσθη νὰ τὸ πιάσῃ, καὶ ἂν ἄλλος ἔφθασε καὶ ἐπέβαλε χεῖρα εἰς αὐτὸ προτήτερα. 25

β') Πραγμάτων κερυμμένων·

§ 524. Ἐὰν εὐρεθῶσι χρήματα ἢ ἄλλα πράγματα ἀγνώστου τινὸς δεσπότου διὰ φόβον ἢ φύλαξιν κρυβέντα ἐντὸς τοίχου ἢ ἐν ἄλλῳ τόπῳ, πρέπει νὰ γένῃ περὶ τούτων φανέρωσιν εὐθύς, καθὼς ἐν γένει γίνεται εἰς τὴν εὐρεσιν· ὁμοίως ἂν εὐρεθῶσιν ἐν οἰκίᾳ πωληθείσῃ, διότι ὡς κλέπτῃς λογίζεται ὁ εὐρετής, ἂν κρύψῃ αὐτά. 30

§ 525. Ἐὰν ὁ δεσπότης τῶν πραγμάτων τούτων γνωρισθῇ ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν σημείων ἢ ἐξ ἄλλων περιστατικῶν, νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτόν· αὐτὸς δὲ εἶναι ὑπόχρεως νὰ δώσῃ εἰς τὸν εὐρετὴν τὰ ἀποφασισθέντα ἐν

1 cere colacul său, să-i dea a zecea parte din obicinuitul preț a lucrului, de va face pînă la zece mii lei; iar trecînd peste prețul acesta, să i se plătească pentru tot prisosul, cinci la sută.

5 § 519. Dacă în curgerea unui an, de cătră nime nu se va cere cu dreptate lucru găsit, atuncea din ziua găsirii se cuvine găsitoriului întrebuițarea lucrului sau a prețului.

10 § 520. Dacă pe urmă se va arăta cel de mai înainte avutoriu a lucrului sau proprietariul lui, trebuie prin știrea judecătoriei să i se dea însuși lucrul, sau de s-au vîndut, prețul lui, împreună cu folosurile pînă la vremea dării, scăzîndu-se cheltuelile și colacul.

15 § 521. Pierdutele lucruri, de vor fi mișcătoare, au prescripție de trei ani, numărîndu-se de la vremea publicarisirei (§ 515); iar cele de sineși mișcătoare, după pămîntescul obicei, pînă la un an, asemenea numărîndu-se; după care vreme cîștigă găsitoriul dritul proprietății asupra lucrului găsit.

20 § 522. Neurmăritoriul celor în §§ 513 *) pînă la 521 hotărîte se îndatorește a răspunde pentru toate păgubitoarele urmări. Iar dacă găsitoriul nu le urmează, nu numai se lipsește de colac, ci se și învino-vățește pentru vicleșug, după Criminaliceasca Codică.

25 § 523. Asemenea drituri și îndatoriri se cuvin și la mai multe persoane, care împreună au găsit un lucru, între care se socotește și acela, carele mai întîiu vîzîndu-l, l-au descoperit și s-au silit ca să-l apuce, deși altul l-au agiuns și au pus mîna pe el mai înainte.

30 § 524. De se vor găsi bani sau alte lucruri a vreunui necunoscut proprietariu, ascunse fiind de frică sau spre păstrare într-un zid sau într-alt loc, trebuie îndată să se facă arătare pentru aceasta, după cum de obștie se face pentru găsiți; asemenea și de se vor găsi într-o casă vîndută; iar găsitoriul de le va ascunde, se va socoti ca un fur.

35 § 525. Dacă proprietariul lucrurilor acestora se va cunoaște din cele pe din afară semne sau din alte împregiurări, atuncea să i se dea lui, iar el se îndatorește a da găsitoriului cel în § 518 hotărît colac;

b) Pentru lucrurile ascunse.

2 de va face R: dacă lucrul face G | lei R: groși G || 5 ziua R: timpul G || 6 lucrului R: lui G | după prețului ad lui G || 7 se va arăta R: va apărea G || 10 pînă la vremea dării R: dintr-însul pînă atunci G || 11 de vor fi R: fiind G | au prescripție R: se prescriu după o trecere G || 13 pînă la R: se prescriu după G || 14 după care vreme R: cînd G || 15 găsit R: găsit de către dînsul G || 18 se lipsește de R: nu ia G || 20 Asemenea R: Aceleași G | cuvin R: aplică G || 21 între care R: între cei care împreună au găsit G || 22 l-au descoperit R: a descoperit lucrul G || 26 aceasta R: acestea G || 28 vîndută; iar R: vîndută, pentru că G | va ascunde, să va socoti R: a ascuns, se socotește G.

* Conform eratei, R îndreptat, G păstrează § 511.

τῷ § 518 εὔρετρα· ἂν ὅμως ἀποδείξῃ, ὅτι ἤξευρε ποῦ εὐρίσκονται τὰ πράγ- 1
ματά του αὐτά, οὐδὲν ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ.

§ 526. Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνακχυφθῇ εὐθύς ὁ δεσπότης 5
τῶν εὐρεθέντων πραγμάτων, τότε πρέπει τὸ κριτήριο νὰ ἐξακολουθήσῃ
κατὰ τὰς ἐν §§ 514—516 διαταγὰς.

Υ') Θησαυ-
ροῦ.

§ 527. Ἐὰν τὰ εὐρεθέντα πράγματα συνίστανται εἰς χρήματα ἢ εἰς 5
ἄλλα πολύτιμα πράγματα, κεκρυμμένα ἐπὶ τοσοῦτον καιρόν, ὥστε νὰ μὴ
εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ ὁ πρῶτος αὐτῶν δεσπότης, τότε λογίζονται ὡς
θησαυρός.

§ 528. Τὸ κριτήριο χρεωστεῖ νὰ φανερώσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τὴν 10
εὔρεσιν τοῦ θησαυροῦ, εὐθύς καθὼς λάβῃ τὴν εἰδησιν περὶ αὐτῆς, ἂν εὐρέθῃ
ἐν τόπῳ δημοσίῳ ἢ καὶ ἰδιωτικῷ.

§ 529. Ὁ εὐρεθεὶς θησαυρὸς διαιρεῖται εἰς τρία ἴσα μέρη, ἐξ ὧν 15
ἐν λαμβάνει ἡ ἐξουσία, ἐν ὁ τοῦ τόπου δεσπότης καὶ ἐν ὁ εὐρετής.

§ 530. Ἐὰν τις λοιπὸν εὕρῃ θησαυρὸν εἰς ἴδιόν του τόπον, 15
λαμβάνει τὰ δύο τρίτα, τὸ ἐν ὧς δεσπότης τοῦ τόπου, τὸ δὲ ἄλλο
ὡς εὐρετής.

§ 531. Ἐὰν ὁ εὐρετής δὲν φανερώσῃ τὸν θησαυρὸν αὐτοτελήτως.
νὰ δοθῇ εἰς τὴν διατροφὴν τῶν ὀρφανῶν τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὸν μερίδιον,
ἂν φανερωθῇ κατὰ τύχην· εἰ δὲ καὶ φανερώσῃ αὐτὸν ἄλλος, νὰ δοθῇ 20
εἰς ἐκεῖνον.

§ 532. Ἐὰν τις ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ εὕρῃ θησαυρὸν μετεχειρίσθῃ 25
πράξεις ἀθεμίτους (34), ἂν χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ συναινέσεως τοῦ δεσ-
πότη τοῦ τόπου, ζητήσας ἐξεπίτηδες, εὔρῃ θησαυρὸν, τὸ μερίδιον, τὸ
ὅποτον κατ' ἄλλον τρόπον ἤθελεν ἀνήκῃ εἰς αὐτόν, νὰ δοθῇ εἰς τὰ ἐν τῷ 25
ἀνωτέρῳ παραγράφῳ διορισθέντα μέρη.

(34) Ἀθέμιτοι πράξεις νοοῦνται ἐνταῦθα αἱ δεισιδαιμονικαὶ μαγεῖαι, αἵτινες ἐνε-
ργοῦνται ὑπὸ ἀνθρώπων ἀπατεῶνων πρὸς ἀπάτην καὶ ἐκπληξιν τῶν ἀπλῶν καὶ εὐκολο-
πίστων ἀνθρώπων.

§ 533. Ἐὰν ὁ δανειστής εὕρῃ θησαυρὸν εἰς τὸ ὑποστατικὸν ἢ 30
οἰκίαν, τὰ ὅποια ἔχει ὑποθήκην, νὰ διαιρεθῇ κατὰ τὴν διάταξιν τῶν §§
529—531.

§ 534. Ἐὰν οἱ μισθωθέντες δι' ἄλλο τι ἔργον ἐργάται εὕρωσι θη- 35
σαυρὸν κατὰ τύχην, πρέπει νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτοὺς ὁ δεσπότης τοῦ τόπου·
ἐὰν ὅμως ἐμισθώθησαν παρ' αὐτοῦ ἐξεπίτηδες δι' εὔρεσιν θησαυροῦ, λαμ-
βάνουσι μόνον τὸν συμφωνηθέντα αὐτῶν μισθόν.

1 însă de va dovedi că știe unde se află aceste ale sale lucruri, atunci
nu se îndatorește a da nimică.

§ 526. Dacă nu este prin puțință, ca să se descopere îndată pro-
prietariul lucrurilor celor găsite, atunci judecătoria trebuie să urmeze
5 după orînduelile cuprinse în §§ 514 pînă la 516.

+§ 527. Dacă cele găsite vor fi bani sau alte lucruri de mult preț,
ascunse de atîta vreme încît să nu fie prin puțință a se afla cel de mai
înainte proprietar, atunci se socotește comoară. c) Comoară.

+§ 528. Judecătoria înștiințîndu-se, este datoare a arăta îndată
10 stăpînirii găsirea comoarei, ori pe loc obștesc de va fi sau particularnic.

+§ 529. Comoara găsită se împărțește în trei deopotrivă părți,
din care una să iae stăpînirea, alta proprietariul locului și a treia
găsitorul.

+§ 530. Deci de va găsi cineva comoară pe locul său, va lua două
15 treimi, una ca proprietariu a locului, iar cealaltă ca un găsitoriu.

+§ 531. Dacă găsitoriul nu va face de sineși îndată arătare pentru
comoară, ci din întîmplare se va descoperi, atunci partea ce i se cuvine,
să se deae spre hrana sărăimanilor, iară făcînd arătare altul, să i se
deae aceleia.

+§ 532. Dacă cineva, cu scopos de a găsi o comoară, au între-
buițat necuviincioase fapte (34), dacă, fără știrea și primirea proprie-
tariului locului, cercînd inadins, au găsit comoară, atunci partea ce
20 într-alt chip i s-ar fi cuvenit, să se deae părților hotărîte în para-
graful de mai sus.

25 (34) Necuviincioase fapte se înțeleg aice farmecile, care se fac de oameni
amăgitori spre înșelăciunea și spaima celor proști și lesne crezători.

§ 533. Dacă un creditoriu va găsi comoară pe moșie sau în casă,
care le are amanet, să se împărțească după orînduirea §§ 529 pînă la 531.

§ 534. Dacă lucrătorii cei nămiți pentru vreun alt lucru au găsit
30 o comoară din întîmplare, trebuie să-i mulțamească proprietariul locului.
Iar dacă s-au nămit de cătră dînsul inadins spre aflarea comorii, vor
lua numai năimeala lor.

1 va dovedi R: a dovedit G | știe R: știa G || 5 cuprinse în R: din G || 6
vor fi R: constau în G || 7—8 cel... înainte R: întîiul lor G || 8 socotește R:
socotesc G || 9 înștiințîndu-să R: cum a luat cunoștință de ea G || 10 ori... sau
R: dacă s-a găsit pe loc obștesc sau și G || 12 să iae R: ia G | alta R: una G | a
treia R: una G || 14 va găsi R: a găsit G | va lua R: ia G || 16 nu va... îndată
R: nu a făcut din voia sa G || 17 descoperi R: fi descoperit G || 18 sărăimanilor
R: orfanilor G | făcînd R: dacă va face G || 21 și 25 necuviincioase R: nelegiuite
G || 21 primirea R: consimțămîntul G || 22 cercînd R: căutînd G || 23 i s-ar fi cuvenit
R: i-ar fi aparținut G || 27 un... găsi R: creditorul a găsit G || 31—32 vor lua R:
iau G || 32 după lor ad convenită G: om R.

3) Περὶ τῶν λαφύρων. § 535. Ἡ περὶ τῶν λαφύρων καὶ τῶν ἀπὸ πολεμίων ἐλευθερωθέντων πραγμάτων διάταξις ἀνήκει εἰς τὴν ἐξουσίαν. 1

§ 536. Εάν τις γλυτώσῃ πρᾶγμα κινητὸν ἀπὸ ἄφευκτον χαμόν, ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ δεσπότη τοῦ πράγματος τούτου τὰ ὅσα ἔξοδα ἔκαμε δι' αὐτό, καὶ τὰ ἀρμόζοντα πρὸς τούτοις σῶστρα, δέκα τὸ 5 πολὺ ἀπὸ τὰ ἑκατὸν τῆς τακτικῆς αὐτοῦ τιμῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Περὶ προσκτήσεως δεσποτείας διὰ προσαυξήσεως
ἢ προσθήκης

Προσαύξη- § 537. Προσαυξήσεις καὶ προσθήκαι λέγονται πάντα ἐκεῖνα, τὰ 10
σις ἢ προσ-
θήκη. ὅποια γεννῶνται ἐξ ἑνὸς πράγματος ἢ ἐνόνονται με αὐτὸ καὶ τὰ ὅποια δὲν
παρεδόθησαν παρ' ἄλλου τινὸς εἰς τὸν δεσπότην τοῦ πράγματος.

Πῶς γίνε- § 538. Ἡ προσαύξεις ἢ προσθήκη γίνεται ἢ ἐκ φύσεως ἢ ἐκ τέχνης
ται; ἢ ἐν ταύτῃ καὶ ἐκ τῶν δύο.

Α') Προσαύ- § 539. Τὰ παιδιά, τὰ ὅποια γεννῶνται ἐκ σκλάβας, προσαυξάνουσι 15
ξεις φυσικῇ
α') Γεννή-
ματα τῆς
σκλάβας. εἰς τὸν ἐν καιρῷ τῆς γεννήσεώς των δεσπότην τῆς μητρὸς αὐτῶν.

β') Τῶν ζώ- § 540. Τὰ γεννήματα τῶν ζώων καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἐξ αὐτῶν ὠφέ-
ων. λειαι προσαυξάνουσι ὡσαύτως εἰς τὸν δεσπότην, ἢ εἰς τὸν καλῇ πίστει
νομέα αὐτῶν.

§ 541. Ὁ δεσπότης τοῦ θηλυκοῦ ζώου, τὸ ὅποιον κατὰ τύχην 20
ἐβατεύθη ἀπὸ ἀρσενικὸν ζῶον ἄλλοῦ δεσπότη, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ τι
εἰς αὐτόν.

γ') Τῆς γῆς. § 542. Ὅσα φυσικῶς, ἤτοι χωρὶς γεωργίας γεννῶνται ἀπὸ τῆς γῆς,
οἶον χόρτα, φυτά, καρποὶ κ.τ.λ. προσαυξάνουσι εἰς τὸν δεσπότην τῆς γῆς.

δ') Νῆσος. § 543. Ἡ νῆσος ἢ ἀναφυομένη ἐν ποταμῷ μεγάλῳ καὶ πλευστῷ 25
ἀνήκει εἰς τὴν ἐπικράτειαν.

§ 544. Εάν ἀναφύηται νῆσος ἐν τῷ μέσῳ μικροτέρου ποταμοῦ,
ἀνήκει τὸ δίκαιον τῆς προκαταλήψεως αὐτῆς εἰς τοὺς δεσπότης τῶν ὑπο-
στατικῶν, τῶν κειμένων ἀντικρὺ αὐτῆς κατὰ τὰς δύο δ' ὁχθας τοῦ ποταμοῦ.

1 § 535. Orinduirea pentru prăzile și pentru lucrurile cele întoarse de la vrăjmași se cuvine stăpînirii. 3) Pentru prăzi.

§ 536. Dacă cineva va scăpa un lucru mișcătoriu dintru o pierzare fără îndoială, are dritul să ceară de la proprietariul lucrului ace-
 5 luia cheltuiala ce au făcut și încă o plată potrivită pentru scăparea lucrului, socotită cel mult zece la sută a obicinuitului preț.

CAP AL PATRĂLE

Pentru dobîndirea proprietății lucrurilor prin sporire sau adăogire

10 § 537. Sporire și adăogire se numesc toate cîte se nasc dintr-un lucru sau se unesc cu el și care nu s-au dat de cătră altul la proprie-
 tariul lucrului. Sporirea sau adăogi-
 rea.

§ 538. Sporirea sau adăogirea se face ori din fire, ori din meș-
 teșug, sau din îmbe aceste. Cum se fa-
 ce?

15 § 539. Copiii care se nasc din roabă, sporesc în folosul aceuia care în vremea nașterii lor este proprietariul ei. A. Spori-
 rea firească:
 a) Copii din roabă.

§ 540. Sporirea dobitoacelor și toate celelalte din ele următoare
 folosuri, sporesc asemenea proprietariului sau stăpînitoriului lor celui
 cu bună credință. b) Spori-
 rea dobitoa-
 celor.

20 § 541. Proprietarul dobitoacei, carea din întîmplare s-au gonit de cătră dobitocul altui proprietariu, nu se îndatorește a da lui ceva pentru aceasta.

§ 542. Cîte firește, adecă fără lucrarea de pămînt, răsar, precum
 erburile, sadurile, rodurile ș.c.l., sporesc proprietariului pămîntului. c) a pămîn-
 tului.

25 § 543. Insula (ostrovul) ce se formează într-un rîu mare, pe ca-
 rile umblă corăbii, se cuvine statului. d) Insula.

§ 544. Dacă se formează o insulă la mijlocul unui rîu mai mic,
 se cuvine dritul ocupației ei proprietarilor de moșie, ce se află în prejma
 ei, de pe amîndoaă malurile rîului; deci insula se împarte prin diametru

1 întoarse R: eliberate G || 2 se cuvine R: aparține G || 3 va scăpa R: a scăpat
 G || 4 fără îndoială R: inevitabil G || 5 cheltuiala... încă R: cheltuielile cîte le-a
 făcut pentru el și pe lîngă acestea G || 6 socotită ad R: om G | după preț ad al lui
 G || 8 lucrurilor ad R: om G || 10 Sporire și adăogire R: Spori și adăogiri G ||
 11 altul R: alt cineva G || 14 sau R: sau deodată și G || 16 ei R: mamei lor
 G || 17 următoare ad R: om G || 18 stăpînitoriului R: posesorului G || 22 pentru
 aceasta ad R: om G || 23 răsar R: se nasc din pămînt G || 25 (ostrovul) ad R || 26
 sa cuvine R: aparține G || 28 să cuvine R: aparține G | moșie, ce să află R: moșii
 situate G || 29 insula R: aceasta G.

1
 "Οθεν διαιρεῖται αὕτη κατὰ διάμετρον εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ ἐξουσιάζεται
 τὸ μὲν ἐν ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς μιᾶς, τὸ δὲ ἕτερον ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ἐτέρας ὀχθης
 δεσποτῶν.

5
 § 545. Ἐὰν ἐν τῇ μιᾷ ἢ καὶ ἐν ταῖς δύο ὀχθαῖς τοῦ ποταμοῦ ἔχωσιν
 ὑποστατικὰ περισσότεροι δεσπόται, ἐπιδιαιροῦσιν ἔπειτα μεταξὺ αὐτῶν τὸ
 τυχὸν αὐτοῖς μέρος, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πλάτους τῶν ἀντικρυζόντων
 εἰς τὴν νῆσον ὑποστατικῶν αὐτῶν.

10
 § 546. Ἐὰν ἡ νῆσος πλησιάζῃ περισσότερον εἰς τὴν μίαν ὀχθην τοῦ
 ποταμοῦ, ἀρμόζει ἡ δεσποτεία αὐτῆς ὁλόκληρος εἰς μόνους τοὺς δεσπότας,
 οἵτινες ἔχουσιν ὑποστατικὰ εἰς ἐκείνην τὴν ὀχθην.

15
 § 547. Ἐὰν ἀναφύηται νῆσος μεταξὺ ἄλλης νήσου καὶ τῆς ἀντι-
 πέραν ὀχθης τοῦ ποταμοῦ, διαιρεῖται εἰς δύο μεταξὺ τοῦ δεσπότου τῆς
 νήσου καὶ τοῦ ἔχοντος ὑποστατικὸν εἰς τὴν ἀντιπέραν ὀχθην. Ἄν ἡ νέα
 αὕτη νῆσος εἶναι πλησιεστέρα εἰς τὴν παλαιὰν νῆσον, ἢ εἰς τὴν ὀχθην, ἀνήκει
 εἰς μόνον τὸν δεσπότην τῆς νήσου ἢ τῆς ὀχθης.

20
 § 548. Ἐὰν ποταμὸς τρέχων ἀπὸ τῆς ἄκρας ὑποστατικοῦ τινος διαι-
 τεθῇ κατὰ μέρος καὶ διακοπείας εἰς δύο βραχίονας περικυκλώσῃ τὸ ὑποστα-
 τικὸν καὶ ἔπειτα ἐνωθῇ πάλιν κατωτέρω, ὥστε ὁ μέσος τόπος νὰ γένῃ ὡς
 νῆσος, δὲν ἐναλλάσσεται ἡ δεσποτεία αὐτοῦ· ὡσαύτως καὶ ἐὰν πλημμυρήσας
 ποταμὸς ἐπικλύσῃ γῆν τινός.

25
 ε') Ἄλλα· γῆ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ·
 § 549. Ἐὰν ποταμὸς ἀλλάξῃ διόλου τὴν παλαιὰν αὐτοῦ κοίτην, οἱ
 δεσπότες τῶν ὑποστατικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα προξενεῖται βλάβη ἐκ τῆς νέας
 κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ἔχουσι δίκαιον νὰ ζητήσωσι τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς
 ζημίας αὐτῶν ἐκ τῆς ἐγκαταλειφθείσης κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ἢ ἐκ τῆς
 τιμῆς αὐτῆς, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία νὰ πωληθῇ, διότι κατὰ τὸ γενικὸν
 ἀξίωμα· Δὲν πρέπει νὰ κερδαίνῃ τις, οὔτε νὰ γίνεταί
 πλοοσιώτερος ἐκ τῆς ζημίας ἁλλοῦ.

30
 § 550. Ἐὰν εἰς οὐδένα προξενηθῇ ζημία ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τῆς κοίτης
 τοῦ ποταμοῦ, τότε ἀνήκει τὸ δίκαιον τῆς δεσποτείας τῆς ἐγκαταλειφθείσης
 κοίτης αὐτοῦ εἰς τοὺς δεσπότας τῶν ὀχθῶν τῶν γειτνιαζουσῶν μετ' αὐτῆς,
 ὡς διετάχθη περὶ τῆς ἀναφουμένης νήσου (§ § 543—548).

35
 ε') Πρόσ- κλησις ἢ πρόσχωσις·
 § 551. Ἡ γῆ, τὴν ὁποῖαν ὁ ποταμὸς διὰ προσχώσεως προσθέτει
 κατ' ὀλίγον καὶ ἀνεπαισθῆτως εἰς τὴν μίαν ὀχθην αὐτοῦ, ἀνήκει εἰς τὸν
 δεσπότην τῆς ὀχθης αὐτῆς.

1 în doă drept pârți, din care una se stăpînește de cătră proprietarii
a unui mal, iar ceialaltă de cătră proprietarii a celui alt mal.

§ 545. Dacă la unul sau la amindoa malurile riului, ce sînt în
prejma insulei, vor avea moșii mai mulți proprietari, atunci împărtesc
5 aceștea între dinșii partea cuvenită lor, după analoghia lățimei moșilor.

§ 546. Dacă insula se apropie mai mult cătră un mal a riului,
atunci se cuvine proprietatea ei întreagă numai acelor proprietari ce
au moșii pe malul acela.

§ 547. Dacă se formează o insulă între altă insulă și între malul
10 cel de dincolo a riului, atunci se împarte între proprietarii insulei
și între proprietarii moșiei, ce este pe malul acela; iar dacă această
noă insulă este mai aproape cătră insula cea veche sau cătră mal,
se cuvine numai proprietarii insulei sau a malului.

• § 548. Dacă un riu, curgînd din marginea unei moșii, se va des-
15 pârți și, deosebindu-se în doă brațe, va încungiura moșia și apoi se
va uni iarăși mai din gios, încît locul cel din mijloc să închipuiască o
insulă, atunci nu se schimbă proprietatea acestuia; asemenea și dacă
prin vărsarea vreunui riu se va îneca pămîntul cuiva.

§ 549. Dacă un riu, abătîndu-se cu totul din a sa veche matcă, e) Schim-
20 pricinuește pagubă proprietarilor de moșii, pe care s-au mutat, atunci
aceștia au drit a cere despăgubirea lor din părăsita a riului matcă sau din
prețul ei, de va cere trebuința a se vindé; căci, după cea de obștie prin-
tipie, nu se cuvine a cîștiga sau a se îmbogăți cineva cu paguba altuia.

§ 550. De nu se pricinuește nimănui pagubă din mutarea matcei
25 a riului, atunci dritul proprietății părăsitei matce se cuvine proprie-
tarilor malurilor megieșite cu dinsa, după cum s-au hotărit pentru
insulă formată, la §§ 543 pînă la 548.

§ 551. Adăugirea, care o apă curgătoare prin măcinătura pămîn- f) Mălitu-
tului o face pe încet și cu nesimțit adaus cătră un mal, se cuvine la ră *).
30 proprietarii malului aceluia.

1 drepte R: egale G | din care R: și G || 2 a unui R: dintr-un G | a celui alt
R: din cel alt G || 3—4 ce... insulei R: om G | vor avea R: au G || 5 după moșilor
ad care sînt în preajma insulei G || 10 după împarte ad în două G: om R || 11 pro-
prietarii moșiei... acela R: acela care are moșie pe malul de dincolo G || 14—15
se va despărți R: s-a despărțit o bucată G || 15 va încungiura R: a înconjurat
G || 16 închipuiască R: se facă G || 19—21 Dacă... despăgubirea R: Dacă un riu
și-a mutat cu totul matca sa veche, proprietarii moșilor, în care se pricinuește
pagubă din noua matcă a riului, au drit să ceară împlinirea pagubei G || 23 cu R:
din G || 25 să cuvine R: aparține G || 26 hotărit R: rînduit G || 28—29 Adăugirea...
să cuvine R: Pămîntul, pe care riu prin mîlire îl adaugă cîte puțin și pe nesim-
țite la malul său, aparține G.

*) În grecește sînt două expresii pentru aceeași noțiune.

ζ') 'Απόρ-
ξηξια δια τῆς
βίας καὶ ὁρ-
μῆς τοῦ πο-
ταμοῦ.

§ 552. 'Εὰν ὅμως ἡ βία καὶ ὁρμή τοῦ ποταμοῦ ἀπορρήξῃ μέρος
ἐνὸς ὑποστατικοῦ καὶ ἐπιθέσῃ αὐτὸ εἰς ἄλλο ὑποστατικόν, μένει ἡ δεσποτεία
αὐτοῦ εἰς τὸν πρότερον δεσπότην του.

§ 553. Πᾶς δεσπότης ὑποστατικοῦ ἔχει ἀδειαν νὰ ὀχυρώνῃ τὴν εἰς
τὸ μέρος του ὄχθην ἐναντίον τῆς βίας καὶ ὁρμῆς τοῦ ποταμοῦ. Οὐδεὶς ὅμως
συγχωρεῖται νὰ κτίσῃ τοιαῦτα κτίρια, ἢ νὰ φυτεύσῃ τοιαύτας φυτείας, δι'
ὧν εἶναι δυνατόν νὰ μετατοπισθῇ ἡ συνειθισμένη ῥοή τοῦ νεροῦ ἢ νὰ προ-
ξενηθῇ ἐμπόδιον εἰς τὸ πλεῦσιμον τοῦ ποταμοῦ, εἰς τοὺς μύλους, εἰς τὸ
ψάρευμα ἢ εἰς ἄλλα δίκαια ἄλλων.

§ 554. 'Εν γένει τοιαῦτα ἔργα δὲν συγχωρεῖται νὰ γίνωνται χωρὶς
τῆς εἰδήσεως καὶ ἀδείας τῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐξετασθῶσι πρότερον
κατ' ἀκριβείαν ὑπὸ ἐμπείρων εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ δοθῇ παρ' αὐτῶν
πληροφορία ἔγγραφος, ὅτι δὲν θέλει προξενηθῇ ἐκ τούτων οὐδεμία
ζημία εἰς τινα.

Β') Προσ-
θήκη τεχνικῆ
ἐν γένει.

§ 555. 'Εάν τις ἐκ ξένων ὕλων κατασκευάσῃ τι, ἂν ἐνώσῃ ἢ ἐμμίξῃ
ἢ συγχέῃ πράγματα ξένα μὲ ἰδιά του, δὲν προσκτᾶται ἔτι διὰ ταύτην τὴν
αἰτίαν δίκαιόν τι δεσποτείας ἐπὶ πραγμάτων ξένων.

§ 556. 'Εὰν τὰ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον κατασκευασθέντα πράγματα
εἶναι δυνατόν νὰ ἐπαναχθῶσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν στάσιν, ἐὰν τὰ ἡνω-
μένα, τὰ μεμιγμένα ἢ τὰ συγκεχυμένα εἶναι δυνατόν νὰ διαχωρισθῶσι, τότε
νὰ ἐπιστρέφεται εἰς ἕνα ἕκαστον δεσπότην τὸ ἰδίον του πρᾶγμα, γενομένου
τοῦ ἀζημίου, εἰς ὅντινα ἀνήκει τοῦτο.

§ 557. 'Εὰν ἡ ἐπαναγωγὴ τῶν ταιούτων πραγμάτων εἰς τὴν προτέραν
των στάσιν δὲν εἶναι δυνατὴ, γίνεται τὸ ἐξ αὐτῶν πρᾶγμα κοινόν· εἰς ἐκεῖνον
ὅμως, τοῦ ὁποίου τὸ πρᾶγμα ἠνώθη ἐξ αἰτίας ἄλλου, δίδεται ἡ ἐπιλογὴ
εἰς τὸ νὰ λάβῃ ὁλόκληρον τὸ ἐνωθὲν πρᾶγμα, πληρώνων τὰ διὰ τὴν βελ-
τίωσίν του γεγόμενα ἐξοδα, ἢ νὰ ἀφήσῃ αὐτὸ εἰς τὸν δεσπότην τοῦ ἄλλου
ἐνωθέντος πρᾶγματος καὶ νὰ λάβῃ παρ' ἐκείνου τὸ ἀζημίον του.

§ 558. 'Ο αἷτιος τῆς ἐμμίξεως τοῦ πρᾶγματός του μὲ πρᾶγμα ξένον
κρίνεται κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς καλῆς ἢ κακῆς αὐτοῦ πίστεως. Ἄν δηλαδὴ
ἔκαμε τὴν ἐμμίξιν τῶν πραγμάτων καλῇ πίστει, κρίνεται κατὰ τὴν ἀπόφασιν
τοῦ ἀνωτέρου παραγράφου, εἰ δὲ καὶ ἔκαμεν αὐτὴν κακῇ πίστει, καταδι-

1 § 552. Dacă puterea și replegiunea riului, rumpind o parte dintru
o moșie, va alătura-o cătră alta, atunci proprietatea ei rămîne tot celui
de mai înainte proprietariu.

5 § 553. Fieștecăre proprietar de moșii are voe să întărească malul
cel despre partea sa împotriva puterii și replegiunii riului; dar nimine
nu este ertat să facă acest feliu de întăriri, prin care ar fi cu puțință
a se muta obicinuita curgerea riului, sau a se pricinui împiedecare la
plutirea vaselor pe acel riu, la mori, la păscuiri sau la alte drituri
a altora.

10 § 554. De obștie acest feliu de lucruri nu sînt ertate a se face
fără știrea și voia stăpînirii, ei numai după ce se vor cerceta mai înainte
cu de-amăruntul de cătră cei ispitiți întru aceste lucruri și se va da
de cătră ei în scris încredințare, cum că dintru aceste nimănui nu se
va pricinui vreo pagubă.

15 § 555. Dacă cineva cu străine materii va lucra ceva și de va uni
sau va amesteca străine lucruri cu ale sale, numai din această pricină
nu cîștigă dritul proprietății asupra lucrurilor străine.

20 § 556. Dacă acele întru acest chip prefăcute lucruri va fi cu
putință a se aduce în cea dintîi a lor stare, dacă cele unite sau cele ames-
tecate se pot deosebi, atunci fieștecăruia proprietariu să se întoarcă
lucrul său, despăgubind pe acela căruia se cuvine.

25 § 557. Dacă desfacerea a acest feliu de lucruri, spre a le aduce
în cea dintîi a lor stare, nu va fi cu puțință, atuncă acest lucru se face
de tovarășie; însă se dă alegerea aceluia, a căruia lucru din pricina
altuia, s-au unit, ori pentru ca să iae lucrul întreg, plătind cele pentru
îmbunătățire cheltuite, sau să-l lase pricinuatoriului amestecării, luînd
despăgubirea sa.

30 § 558. Pricinuatoriul amestecării lucrului său cu lucru străin se
judecă după deosebirea a bunei sau a realei credință; adecă de au făcut
amestecarea lucrurilor cu bună credință, se judecă după hotărîrea paragra-
fului celui de mai sus; iar făcîndu-o cu rea credință, se învinovățește

g) Ruptu-
ră prin pute-
rea și repe-
giunea a unui
riu.

B) Mește-
șugită adăo-
gire de ob-
știe.

1 Dacă R: Dacă însă G || 2 va alătura-o R: a alăturat-o G | alta R: altă moșie
G || 4 moșii R: moșie G || 6 întăriri R: construcții sau să sădească astfel de plan-
tații G: om R | ar fi R: este G || 7 riului R: apei G || 8 pescuiri R: pescuit G || 13
încredințare R: încunoștiințare G || 15 cu R: din G | lucra R: a prefăcut G || 15—16
și de... amesteca R:; dacă a unit sau a amestecat sau a turnat la un loc G || 16
numai ad R: om G || 17 dritul proprietății R: încă vreun drit de proprietate G || 18
și 23 va fi R: sînt G || 20 să pot deosebi R: sau cele turnate la un loc este cu
putință a se despărți G || 21 despăgubind pe R: despăgubindu-se G || 22 spre a le
aduce R: om G || 23 acest lucru R: lucrul din acestea G || 24 de tovarășie R:
comun G || 25 ori pentru ad R: om G | lucrul întreg R: întreg lucrul unit G ||
26—27 pricinuatoriului... sa R: proprietariului celui alt lucru unit și să ia despă-
gubirea sa de la acela G || 29 după realei ad sa.e G: om R.

κάζεται εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ ὄχι μόνον τὴν τακτικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκτακτον 1
τιμὴν τοῦ ἐμμιχθέντος παρ' αὐτοῦ ξένου πράγματος, ἢ τὴν διπλὴν αὐτοῦ
τιμὴν, κριθεῖς κατὰ τὴν ποιότητα τῆς πράξεώς του.

§ 559. Ἐὰν ἡ ἔμμιξις τῶν πραγμάτων ἔγινε κατὰ τύχην καὶ διὰ 5
τοῦτο δὲν πρέπη νὰ λογισθῇ ἔνοχος μήτε ὁ εἷς, μήτε ὁ ἄλλος ἐκ τῆν δεσ-
ποτῶν αὐτῶν, τότε ἀνήκει τὸ δίκαιον τῆς ἐπιλογῆς εἰς τὸν δεσπότην ἐκείνον,
τοῦ ὁποίου τὸ πρᾶγμα ἄξιζε περισσότερον.

§ 560. Ἐὰν ἔγινεν ἡ ἔμμιξις ἐξ αἰτίας τρίτου τινὸς ἐξεπίτηδες μὲ 10
σκοπὸν κακόν, ἐνοχοποιεῖται αὐτὸς εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ πᾶσαν τὴν προξε-
νηθεῖσαν ζημίαν, κατὰ τὴν ἐν τῷ § 558 ἀπόφασιν.

§ 561. Ἐὰν τις μετεχειρίσθῃ ὕλην ξένον εἰς ἐπισκευὴν μόνον πράγ-
ματος αὐτοῦ, ἀνήκει ἡ ξένη αὕτη ὕλη εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς δεσπότην τοῦ πρωτο-
τύπου πράγματος· ἐνοχοποιεῖται ὅμως κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς καλῆς ἢ
κακῆς αὐτοῦ πίστεως νὰ πληρώσῃ τὴν τιμὴν τῆς ὕλης εἰς τὸν δεσπότην
αὐτῆς (§ 558). 15

Μάλιστα ἐν
εἶδει εἰς οἰκο-
δομήν τινα.

§ 562. Ἐὰν καλῇ πίστει οἰκοδομήσῃ τις μὲ ξένην ὕλην οἰκοδόμημα 20
εἰς ἴδιον αὐτοῦ τόπον, μένει μὲν εἰς αὐτὸν τὸ οἰκοδόμημα· (διότι τὸ οἰκο-
δομηθὲν ὑπέκειν κανονικῶς εἰς τὸ ἔδαφος)* ὑποχρεοῦται ὅμως νὰ πληρώσῃ
τὴν συνειθισμένην τιμὴν τῆς ὕλης εἰς τὸν δεσπότην αὐτῆς. Ἄν ὅμως ἀπόκτησε
τὴν ὕλην διὰ τῶν ἐν τῷ § 482 μνημονευθέντων τρόπων, δὲν ἐνέχεται νὰ
πληρώσῃ τίποτε. Ἄν οἰκοδομήσῃ κακῇ πίστει, καταδικάζεται νὰ πληρώσῃ
ὄχι μόνον τὴν ἔκτακτον ἢ διπλὴν τιμὴν τῆς ξένης ὕλης, ἀλλὰ καὶ πάσας
τάς προξηνηθείσας ζημίας εἰς τὸν δεσπότην αὐτῆς.

§ 563. Ἐξ ἐναντίας, ἐὰν τις ὠκοδόμησεν οἰκοδόμημα ἐπὶ τόπου 25
ξένου μὲ ἴδιαν τοῦ ὕλην, τὸ μὲν οἰκοδόμημα ἀνήκει εἰς τὸν δεσπότην τοῦ
τόπου, κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, ὅτι· Τὰ ἐπικείμενα ὑπόκεινται τοῖς
ὑποκειμένοις· αὐτὸς δέ, ἂν ὠκοδόμησῃ καλῇ πίστει, δύναται νὰ ζητήσῃ
τὴν πληρωμὴν τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐπωφελῶν ἐξόδων· εἰ δὲ καὶ ὠκοδόμησῃ
κακῇ πίστει, λογίζεται ὡς ὁ διοικῶν πράγματα ξένα παρὰ γνώμην τοῦ
δεσπότη τοῦ αὐτῶν. 30

*) Parantezele lipsesc în textul românesc.

1 a plăti nu numai prețul obicinuit, dar și acel neobicinuit a amestecatului de cătră dînsul străin lucru sau îndoitul preț, judecîndu-se după fapta sa.

5 § 559. Dacă amestecarea lucrurilor s-au făcut din întîmplare și dar nu se poate socoti vinovat nici unul, nici altul din proprietarii lor, atunci dritul alegerii se cuvine proprietariului aceuia, a căruia lucru au fost de preț mai mare.

§ 560. Dacă amestecarea s-au făcut de o a treia persoană cu inadins rea cugetare, se învinovățește aceea a plăti toată pricinuita pagubă, după hotărîrea cuprinsă în § 558.

§ 561. Dacă cineva au întrebuițat străină materie numai spre facerea lucrului său, atuncea acea străină materie se cuvine lui, ca unui proprietar a lucrului prințipal; se îndatorește însă după deosebirea a bunei sau a relii credință să plătească proprietariului materii prețul ei (§ 338).*)

§ 562. Dacă cineva cu bună credință va zidi cu străină materie pe însuși locul său, atuncea îi rămîne zidirea după regula următoare: Mai ales la o zidire. că zidirea este supusă locului, pe care s-au zidit, dar se îndatorește a plăti proprietariului obicinuitul preț a materiei; însă de au cîștigat-o după cele în § 482 pomenite chipuri, nu se îndatorește a plăti nimic. Iar de au zidit cu rea credință, se învinovățește a plăti nu numai prețul cel neobicinuit sau îndoit a materiei străine, dar și toată paguba pricinuită proprietariului.

25 *§ 563. Din împrativă, dacă cineva cu a sa materie au zidit pe loc străin, atuncea zidirea se cuvine la proprietariul locului, după regula rostitoare: zidirile sînt supuse locului, pe care sînt zidite; iar de au zidit cu bună credință, poate să ceară plata cheltuelilor celor trebuincioase și folositoare; și din împrativă, cel ce au zidit cu rea credință, se socotește ca un ocîrmuitoriu a trebuințelor străine fără voia proprietariului lor (§ 1398).**)

2 preț R: lui preț G || 3 fapta sa R: felul faptei sale G || 5 dar R: de aceea G | se poate socoti R: trebuie socotit G || 6 se cuvine R: aparține G || 8 de o a R: din vina a o G || 12 se cuvine R: îi aparține G || 13 prințipal R: original G || 14 relei sale G || § 562 notă: după ales ad în special G: om R || 16 va zidi R: a clădit o clădire G || 17—18 zidirea după... zidit R: (pentru că ceea ce s-a clădit, se ține de regulă de teren) G || 19 și 23 după proprietariului ad ei G: om R || 19 însă... cîștigat-o R: Dar dacă au dobîndit materia G || 21 învinovățește R: condamnă G || 22 toată... pricinuită R: toate pagubele pricinuite G || 25 pe R: clădire pe G || 26—27 rostitoare... zidit R: care spune, că acele așezate de-asupra se țin de cele de desupt, acela însă dacă a clădit G || 28 și din... ce R: dacă însă G || 29—30 un... voia R: unul care administrează lucruri străine în contra părerii G.

*) Greșit: 558.

**) Greșit: 1388.

Ἐξαίρεσις. § 564. Ἐὰν ὁ δεσπότης τοῦ τόπου ἡξεύρων, ὅτι οἰκοδομεῖται τὸ οἰκοδόμημα, δὲν ἐμπόδισεν εὐθύς τὸν οἰκοδομοῦντα μετὰ καλῆς πίστεως, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν συνειθισμένην μόνον τιμὴν τοῦ τόπου του. 1

§ 565. Ἐὰν τὸ οἰκοδόμημα ᾠκοδομήθῃ ἐπὶ ξένου τόπου καὶ μεθ' ὕλης ξένης, ἀνήκει καὶ τότε ἡ δεσποτεία αὐτοῦ εἰς τὸν δεσπότην τοῦ τόπου. 5

§ 566. Μεταξὺ δὲ τοῦ δεσπότη τοῦ τόπου καὶ τοῦ οἰκοδομήσαντος ἐπάνω αὐτοῦ, ἔχουσι χώραν τὰ ἴδια δίκαια καὶ αἱ ἴδιαι ἐνοχαί, ὡς διετάχθη ἐν τοῖς ἀνωτέρω παραγράφοις, καὶ ὁ οἰκοδομήσας ἐνοχοποιεῖται νὰ πληρῶσῃ εἰς τὸν πρότερον δεσπότην τῆς ὕλης τὴν συνειθισμένην ἢ τὴν ἔκτακτον αὐτῆς τιμὴν, ἐξεταζομένης τῆς καλῆς ἢ κακῆς αὐτοῦ πίστεως. 10

Γ') Προσθήκη μειγμένης. § 567. Τὰ μέχρι τοῦδε ἀποφασισθέντα περὶ τῶν ἐκ ξένης ὕλης γινομένων οἰκοδομημάτων ἔχουσιν ἰσχὺν καὶ εἰς τὰς πτώσεις ταύτας, ἂν δηλαδὴ ἐσπάρθῃ χωράφιον μὲ σπόρον ξένον, ἢ ἐφυτεύθῃσαν ξένα φυτὰ εἰς τόπον ξένον. Ἡ τοιαύτη προσθήκη ἀνήκει εἰς τὸν δεσπότην τοῦ τόπου. 15

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Περὶ προσκτήσεως δεσποτείας διὰ πραδόσεως

Πρόσκτησις ἐμμέσως. § 568. Τὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἔχουσι δεσπότην, προσκτῶνται ἐμμέσως, ὅταν ἀπὸ τοῦ δεσπότη αὐτῶν διαβαίνωσι νομίμως εἰς ἄλλον.

Τίτλος αὐτῆς. § 569. Ὁ τίτλος τῆς ἐμμέσου προσκτήσεως θεμελιούται ἐπὶ συμφωνίας, ἐπὶ διατάξεως τῆς τελευταίας θελήσεως, ἐπὶ ἀποφάσεως δικαστικῆς ἢ ἐπὶ τοῦ θεσπίσματος τοῦ νόμου. 20

Τρόπος ἐμμέσως τῆς προσκτήσεως. § 570. Μόνος ὁ τίτλος οὐδεμίαν ἔτι δίδει δεσποτείαν. Ἡ δεσποτεία καὶ πάντα τὰ πραγματικὰ δίκαια δύνανται ἐν γένει, παρεκτὸς τῶν ἐν τοῖς νόμοις ἀποφασισμένων πτώσεων, νὰ προσκτῶνται διὰ νομίμου μόνον παραδόσεως καὶ παραλαβῆς. 25

1 § 564. Dacă proprietariul locului știind că se face zidire, nu au
 oprit îndată pre cel ce zidea cu bună credință, poate să ceară numai
 obicinuitul preț a locului său.

Excepție.

5 § 565. Dacă zidirea s-au făcut pe loc străin și cu materie străină,
 atunci se cuvine proprietatea ei la proprietariul locului.

§ 566. Între proprietariul locului și între cel ce au zidit pe acest
 loc, au aplicație aceleași drituri și îndatoriri ce s-au așezat în para-
 grafurile de mai sus; și cel ce au zidit se îndatorește a plăti celui de mai
 înainte proprietariu a materiei obicinuitul sau neobicinuitul preț al ei,
 10 după deosebirea a bunei sau a relei credințe.

§ 567. Cele pînă acum așezate legiuri pentru zidirea făcută din
 străină materie au putere și lucrare și la următoarele întimplări, adică
 dacă s-au sămănat pe un ogor străină sămînță sau de s-au răsădit străine
 saduri pe loc străin. Acest feliu de adăogire se cuvine la proprie-
 15 tatiul locului.

Adăugirea
amestecată.

CAP AL CINCELEA

Pentru cîștigarea proprietății prin trădare (teslimarisire)

20 § 568. Lucrurile, ce au proprietariu, se cîștigă îndată, cînd cu
 chip legiuit trec de la proprietariul lor la altul.

Cîștigarea
mijlocită.

§ 569. Titlul mijlocitei cîștigări se întemeiază ori pe o tocmală,
 ori pe orînduirea voinței cei de pe urmă, ori pe hotărîrea judecății sau
 pe orînduirea legii.

Titlu ei.

25 *§ 570. Singur titlul încă nu dă nici o proprietate. Vecinica stă-
 pînire și toate driturile realnice, afară de întimplările hotărîte în legi,
 se pot cîștiga numai prin legiuită trădare și primire.

Chipul cîș-
tigării mij-
locite.

6—7 acest loc R: el G||7 aplicație R: loc G| ce s-au așezat R: precum s-a
 rînduit G||10 după... credințe R: examinîndu-se buna sau reaua lui credință G|
 11 așezate legiuri R: hotărîte G| zidirea făcută R: clădirile făcute G||12 și
 lucrare ad R: om G| întimplări R: cazuri G||14 se cuvine R: aparține G||18
 (teslimarisire) ad R||19 îndată R: mijlocit G||21—22 ori pe o tocmală, ori pe R: pe
 tocmală, pe G||24—25 vecinica stăpînire R: Proprietatea G||25 întimplările R:
 cazurile G||26 numai R: în genere numai G.

Εἰδῆ τῆς
παραδόσεως·

§ 571. Τὰ κινητὰ πράγματα δύνανται κανονικῶς νὰ μεταφέρωνται
εἰς ἄλλον, μόνον διὰ σωματικῆς παραδόσεως. 1

1) Πραγ-
μάτων κινη-
τῶν·

α') παρὰ-
δοσις σωμα-
τικῆ·

β') παρὰδο-
σις συμβολι-
κῆ ἢ διὰ ση-
μείων·

§ 572. Εἰς τοιαῦτα ὅμως πράγματα κινητὰ, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης
δὲν συγχωρεῖ τὴν σωματικὴν αὐτῶν παράδοσιν (καθὼς εἶναι· ἡ ἀπαίτησις
τῶν χρῶν, αἱ εἰς τὸν δρόμον ἔτι εὐρισκόμεναι πραγματεῖαι καὶ αἱ ἐν ἀπο- 5
θήκαις, ὁ ἐν τοῖς οἰνῶσιν οἶνος, τὸ ἄθροισμα τῶν ζωγραφιῶν, τῶν βιβλίων
κ.τ.λ.), ἐπιτρέπουσιν οἱ νόμοι τὴν διὰ συμβόλων παράδοσιν, δι' ὧν δεικ-
νύεται ἡ μετὰθεσις τῆς δεσποτείας τῶν τοιούτων πραγμάτων (35).

(35) Σημεῖα τῆς παραδόσεως εἶναι·

α') Τὰ δικαιώματα, ἥτοι αἱ χρεωστικαὶ ὁμολογίαι, αἱ φατοῦραι τῶν πραγμα- 10
τεῶν, οἱ κατάλογοι τῶν βιβλίων, αἱ καταγραφαὶ τῶν ἠνωμένων πραγμάτων καὶ τῶν
κοπαδίων κ.τ.λ.

β') Τὰ ἐργαλεῖα, καθὼς εἶναι τὰ κλειδιά τῶν ἀποθηκῶν, οἰνώνων, ἀρμαρίων,
κιβωτίων κ.τ.λ.

γ') Τὰ διακριτικὰ σημεῖα, καθὼς εἶναι αἱ σφραγίδες κ.τ.λ. 15

γ') Διὰ φα-
νερώσεως διὰ
λόγου.

§ 573. Διὰ φανερώσεως παραδίδεται τὸ πρᾶγμα, ὅταν ὁ ἀποξενῶν
αὐτὸ φανερῶσιν τὴν θέλησίν του διὰ τρόπων ἀποδεικτικῶν, ὅτι δηλαδὴ
αὐτὸς κρατεῖ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς ὄνομα ἄλλου τὸ μέχρι τοῦδε ἰδίον του πρᾶγμα
καὶ ἀντὶ δεσπότητος γίνεται κάτοχος τοῦ πράγματος· ἡ ὅτι ὁ παραλαβὼν
παρ' αὐτοῦ πρότερον τὸ πρᾶγμα (πρὸς χρῆσιν τυχὸν ἢ ὡς ἐνέχυρον ἢ διὰ 20
μισθώσεως), δύνανται νὰ νέμεται αὐτὸ εἰς τὸ ἐξῆς μὲ δίκαιον πραγματικὸν
ἢ ὡς δεσπότης.

Ἀκολουθεῖ
σις περὶ πραγ-
μάτων στα-
λέντων.

§ 574. Τὰ πρὸς τινα σταλέντα πράγματα τότε μόνον λογί-
ζονται κανονικῶς ὡς παραδεδομένα εἰς αὐτόν, ὅταν αὐτὸς λαμβάνῃ
αὐτά, ἂν ὁ ἴδιος δὲν προσδιώρισεν ἢ ἂν ἔστερξε τὸν τρόπον τῆς 25
διαπομπῆς αὐτῶν.

Περὶ πραγ-
μάτων ἀποξε-
νωθέντων εἰς
δύο ἢ πλείον-
τερα πρόσω-
πα.

§ 575. Ἐὰν ὁ δεσπότης ἐνὸς πράγματος ἀποξενώσας παρεχώρησεν
αὐτὸ εἰς δύο ἢ περισσότερα πρόσωπα, πλὴν παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸ ἐν
μόνον ἐξ αὐτῶν, ἀνήκει τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον
παρεδόθη· τὸ δὲ ἄλλο ἢ τὰ ἄλλα πρόσωπα ἔχουσι τὸ προσωπικὸν δίκαιον, 30
εἰς τὸ νὰ ζητήσωσι τὸ ἀζήμιόν των.

1 § 571. Lucrurile mișcătoare, după regulă, se pot muta la altul numai prin trupească trădare.

Feliurile
trădării:

§ 572. Însă la o samă de lucruri mișcătoare, a căroră feliurime nu iartă trădare trupească (precum sînt pretenții de datorii, mărfurile aflătoare pe drum și în magazii, vinul din pivniță, adunarea de cadruri, bibliotecă ș.c.l.), legile iartă trădarea prin semne, prin care se arată mutarea proprietății a acest feliiu de lucruri (35).

b) Trădare prin semne;

(35) Sămnile trădării sînt:

a) Documenturile, adică sineturi de datorii, faturile mărfurilor, izvoadele cărților, prescrierea sau catagrafia lucrurilor unite, a turmelor ș.c.l.

b) Instrumenturile, precum sînt: cheile magaziiilor, a pivnițelor, a dulapurilor, lăzilor ș.c.l.

c) Deosebitoarele semne, precum sînt pecețile ș.c.l.

§ 573. Prin arătarea rostită se trădă lucrul, cînd înstrăinătorul lui va rosti voința sa prin chipuri doveditoare, că adică el ține pe viitorime în numele altuia lucrul, carele pînă acum a fost drept al său, și în loc de proprietar se face țiitorul a lucrului; sau că acel ce luasă mai înainte de la dînsul un lucru (doară spre întrebuințare sau ca un amanet sau cu chirie ori năimală), poate să-l stăpînească pe viitorime cu dritul realnic sau ca un proprietariu.

c) Prin arătarea rostită.

§ 574. Lucrurile trimise către cineva, atunceă numai se socotesc după regulă trădate lui cînd el le va lua, dacă el însuși n-au hotărît ori au primit chipul trimiterii lor.

Urmarea
pentru lucruri trimise.

§ 575. Dacă un proprietar au înstrăinat tot acel lucru la două sau la mai multe persoane, dar l-au dat la una numai dintr-insele, atunceă se cuvine lucrul numai la persoana aceea, căriia s-au dat; iar ceialaltă sau celelalte persoane au personalnic drit, ca să ceară despăgubirea lor.

Pentru lucruri înstrăinate la două sau mai multe persoane.

§ 571 1) A lucrurilor mișcătoare: a) trădare efectivă *ad in notă* G|| 3 o samă R: astfel G|| 4 iartă R: îngăduie G|| pretenții G|| 5 pe R: încă pe G|| pivniță R: pivnițe G|| 5—6 cadruri, bibliotecă R: tablouri, de cărți G|| 6 iartă R: permit G|| semne R: simboluri G|| 9 izvoadele R: cataloagele G|| 10 prescrierea... turmelor R: inventarele lucrurilor adunate și ale turmelor. *) G|| 14 arătarea... trădă R: arătare se predă G|| 15 va rosti R: a arătat G|| 18 un lucru (doară R: lucrul (întîmplător G|| 19 chirie ori *ad* R: *om* G|| 22 va lua R: ia G|| 23 ori au primit R: sau dacă a aprobat G|| 24 un... lucru R: proprietarul unui lucru, înstrăinîndu-l, l-a cedat G|| 26 sa cuvine R: aparține G|| numai *ad* R: *om* G.

*) In grecește *κοπάδια* înseamnă nu numai turme, ci și cirezi, herghelii, cîrduri, roiuri.

2) Παράδο-
σις τῶν ἀκι-
νήτων πραγ-
μάτων.

§ 576. Ἡ μετάρθεσις τῆς δεσποτείας τῶν ἀκινήτων πραγμάτων γίνεται διὰ τῆς παραδόσεως τῶν ἐγγράφων περὶ αὐτῶν δικαιωμάτων καὶ ἄλλων νέων κατὰ τὴν συνήθειαν γινομένων μεταξὺ τῶν συναλλασπόντων· διὰ τῆς εἰς αὐτὰ εἰσελεύσεως τοῦ νέου δεσπότης καὶ τῆς λήψεως τῆς νομῆς αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ κριτηρίου ἧ τῆς ἐξουσίας.

§ 577. Ἐν ἐλλείψει τῶν τοιούτων δικαιωμάτων ἀπαιτεῖ ἡ χρεία νὰ γένῃ ἐγγραφον νέον, ἐν ᾧ νὰ φανερωθῶσι ῥητῶς ἀμφοτέρω τὰ πρόσωπα· τό τε παραδίδον τὴν δεσποτείαν τοῦ πράγματος καὶ τὸ παραλαμβάνον αὐτήν, αὐτὸ τὸ παραδιδόμενον πρᾶγμα, ὁμοῦ καὶ τὰ σύνορά του· ὁ τίτλος τῆς προσ-
κτῆσεως, ἡγουν τὸ εἶδος τοῦ συμφώνου, ἡ ἡ δωρεά, ἡ ἡ ἀνταλλαγή, ἡ ἡ
ἀγόρασις κ.τ.λ· ὁ τόπος ἐν ᾧ, καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐτελειώθη ἡ νόμιμος
αὕτη πρᾶξις· ἔπειτα νὰ ὑπογραφῶσιν ὅχι μόνον οἱ συναλλάξαντες αὐτοί,
ἀλλὰ καὶ δύο, τοῦλάχιστον, ἀξιόπιστοι μάρτυρες, καὶ νὰ ἐπικυρωθῇ τὸ
ἐγγραφον τοῦτο ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ἧ τῆς ἐξουσίας, διότι κατὰ τοῦτον τὸν
τρόπον γίνεται ἀσφαλῶς ἡ τῆς δεσποτείας μετάρθεσις.

Παρακολού-
θημα ἐκ τῆς
προσκτήσεως
τῆς νομῆς.

§ 578. Μετὰ τὰς εἰρημένας νομικὰς διατάξεις εἰσέρχεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν δικαίαν τοῦ πράγματος νομὴν ὁ νέος δεσπότης, ὅστις ὁμοῦ μὲ τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ προσκτᾶται καὶ πάντα τὰ μετ' αὐτοῦ ἡνωμένα δίκαια, ἀναδέχεται ὅμως καὶ τὰ βάρη τὰ καθ' ὅλον δὴ τινὰ τρόπον εἰς αὐτὸ ἐπικείμενα.

§ 579. Ὅστις ὅχι κατὰ χάριν, ἀλλὰ διὰ πωλήσεως ἡ ἀνταλλαγῆς παραδίδει εἰς ἄλλον τὸ ἴδιόν του πρᾶγμα, ἔχει χρεὺς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συμφωνίας νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ τοιαῦτα βάρη τοῦ πράγματος καὶ νὰ γράψῃ αὐτὰ καὶ εἰς τὸ συμφωνητικὸν γράμμα, διότι, ἂν δὲν τὰ φανερώσῃ, μένει ὑπόχρεως νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν ἔπειτα τὸ ἀζήμιον.

Τίνα δίκαια
παραδίδονται
ὁμοῦ μὲ τὸ
πρᾶγμα καὶ
τίνος οὐ;

§ 580. Ὁ παραδίδων πρᾶγμα δὲν δύναται νὰ παραδώσῃ ὁμοῦ καὶ τὰ προσωπικὰ δίκαια τὰ εἰς μόνον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ περιορισμένα. Ἐν γένει οὐδεὶς δύναται νὰ παραχωρῇ εἰς ἄλλον δίκαια περισσότερα, ἢ ὅσα ἔχει ὁ ἴδιος.

Τρόποι δι'
ὧν παύει ἡ
τῶν πραγμά-
των δεσπο-
τεία.

§ 581. Ἡ δεσποτεία τοῦ πράγματος παύει ἐν γένει διὰ τῆς θελήσεως τοῦ δεσπότης αὐτοῦ, διὰ τοῦ νόμου καὶ διὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως.

1 *§ 576. Mutarea proprietății lucrurilor nemișcătoare se face prin
darea documenturilor celor vechi și altor nouă, care după obicei se
fac între contractieri, prin intrarea în stăpînire a celui nou proprietar
și luarea lucrurilor în stăpînire, urmînd întărituri a judecătoriei sau
5 a stăpînirii.

2) Darea lucrurilor nemișcătoare.

10 *§ 577. În lipsa acestui feliu de documenturi, cere trebuința
ca să se facă un nou înscris, în care să se arăte anume amîndouă persoanele,
adecă dătătorul proprietății lucrului și primitoriul, cum și însuși lucrul
ce se dă, împreună și cu hotarele lui, titlul cîștigării, adică
15 ori prin o tocmală sau dăruire, schimb sau cumpărare ș.c.l., locul unde,
ziua cînd s-au încheiet această legiuită lucrare. După aceste să se iscă-
lească nu numai contractierii, ci și cît de puțin doi marturi vrednici
de credință, întărindu-se acest înscris de către judecătorie sau de către
stăpînire, fiindcă prin acest chip se face temelnică mutarea propri-
etății lucrului.

20 § 578. După urmarea pomenitelor legiuite orînduele, întră proprie-
tariul cel nou cu siguranțe în dreapta stăpînirea a lucrului, cîștigînd
împreună cu proprietăoa și toate driturile cele unite cu lucrul, luînd
însă asupra sa toate însărcinările, la care prin orice chip se află
lucrul supus.

Urmare din cîștigarea stăpînirii.

§ 579. Acel ce, nu prin danie, ci prin vînzare sau schimbare, dă
altuia însuși al său lucru, datoriu este a arăta în vremea tocmelii, toate
însărcinările lucrului, scriindu-le și în contract, căci nearătîndu-le,
rămîne el îndatorit a despăgubi pe celalalt.

25 § 580. Dătătorul lucrului nu poate să deae împreună și perso-
nalnicile drituri care numai pe persoana sa sînt îngrădite. De obștie
nu poate nimene să deae altuia mai multe drituri decît acele ce el
însuși are.

Care drituri se dau împreună cu lucru și care nu?

30 § 581. Proprietăoa lucrului încetează de obștie prin voința pro-
prietariului lui, prin lege și prin hotărîrea judecătorească.

Chi puri prin care încetează proprietăoa lucrurilor.

2 celor vechi R: pentru ele G || 3 în stăpînire R: într-acelea G || 4 luarea...
întărituri R: posesiunii lor și prin întărirea G || 7 anume R: expres G || 8 după
primitoriul ad ei G | cum și ad R: om G || 10 ori... dăruire R: felul tocmelii, sau
dăruirea sau schimbul sau cumpărarea G || 11 încheiet R: săvîrșit G || 13 întărindu-să
R: și să se întărească G || 14 temelnică R: în mod sigur G || 16 urmarea pomeni-
telor R: pomenitelor G || 18 proprietăoa R: proprietatea lui G | toate R: și G || 22
a R: a-i G || 22—23 toate însărcinările R: astfel de grevări G || 23 scriindu-le R:
și să le scrie G || 24 a R: a-l G | pe celălalt R: apoi G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

1

Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἐνεχύρου

Ἐνεχύρου
δίκαιον καὶ
ἐνέχυρον, τί
ἐστὶ;

§ 582. Τὸ τοῦ ἐνεχύρου δίκαιον εἶναι τὸ πραγματικὸν ἐκεῖνο δίκαιον, τὸ ὅποῖον δίδεται εἰς τὸν δανειστήν, διὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ ἀπὸ τοῦ ἐνεχυ-
ρασθέντος εἰς αὐτὸν πράγματος, ἂν δὲν λάβῃ τὸ δάνειον ἐν τῷ διωρι-
σμένῳ καιρῷ.

5

§ 583. Τὸ πᾶγμα, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἀνήκει τὸ δίκαιον τοῦτο εἰς τὸν δανειστήν, λέγεται ἐν γένει ἐνέχυρον.

Εἶδη τοῦ
ἐνεχύρου.

§ 584. Πᾶν πᾶγμα, δι' οὗ εἶναι ἐλεύθερον τὸ νὰ γένη δοσοληψία, δύναται νὰ ὑπόκηται εἰς ἐνεχυρασμόν. Ἄν τὸ πᾶγμα εἶναι κινήτον, ὀνομά-
ζεται κυρίως ἐνέχυρον· ἂν εἶναι ἀκίνητον, λέγεται ὑποθήκη.

10

Τίτλος τοῦ
δικαίου τοῦ
ἐνεχύρου.

§ 585. Τὸ δίκαιον τοῦ ἐνεχύρου ἀφορᾷ μὲν πάντοτε εἰς ἀπαίτησιν ἰσχυράν, πᾶσα ὅμως ἀπαίτησις δὲν δίδει τίτλον εἰς πρόσκτησιν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐνεχύρου δικαίου.

§ 586. Ὁ τοιοῦτος τίτλος θεμελιούται ἐπὶ τοῦ νόμου (36), ἐπὶ τῆς
δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐπὶ συμφωνίας ἢ ἐπὶ τῆς τελευταίας θελήσεως
τοῦ δεσπότης.

15

(36) Τοιοῦτον τίτλον ἔχει ἡ γυνὴ σιωπηρῶς ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὴν προῖκα αὐτῆς· οἱ ἐπιτροπεύόμενοι καὶ κηδεμονευόμενοι ἐπὶ τῶν περιουσιῶν τῶν ἐπι-
τρόπων καὶ κηδεμόνων· τὰ παιδιά ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς, διὰ τὰ ὅσα ἔχουσι
παρὰ τῆς μητρός, ἢ παρ' ἄλλων συγγενῶν, καὶ ἐπὶ τῆς περιουσίας τῆς μητρός, διὰ τὰ
ὅσα ἔχουσι παρὰ τοῦ πατρὸς, ὅταν τὰ πράγματα αὐτὰ εἶναι ὑπὸ τὴν διοίκησίν της, καὶ
διὰ τὰ γαμικά πρὸς τοῦτοις κέρδη, ὅταν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ·
οἱ λεγατάριοι ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ λεγάτωρος κ.τ.λ.

20

§ 587. Αἱ πτώσεις, ἐν αἷς ὁ νόμος δίδει εἷς τινα τὸ τοῦ ἐνε-
χύρου δίκαιον, ἐμπεριέχονται ἐν τοῖς ἀρμοδίοις παραγράφοις τοῦ πα-
ρόντος κώδικος.

25

§ 588. Αἱ περὶ τῶν συμφωνιῶν καὶ τῶν λεγάτων διατάξεις πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὡς ὁδηγία, ὅταν τις ἔχῃ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ τοῦ ἐνεχύρου δίκαιον διὰ τῆς συναινέσεως τοῦ χρεώστου ἢ τρίτου τινός, ὅστις ἐνεχυράζει δι'
ἐκεῖνον τὸ ἴδιόν του πᾶγμα.

30

Τρόποι τῆς
πρόσκτησεως

§ 589. Διὰ νὰ προσκτηθῇ ἄλλθῶς τὸ τοῦ ἐνεχύρου δίκαιον, ἀνάγκη εἶναι, ὥστε ὁ ἔχων τίτλον τινα δανειστής νὰ παραλάβῃ εἰς τὴν ἰδίαν του

CAP AL ȘESELE

Pentru dritul amanetului

§ 582. Dritul amanetului este acel drit realnic, carele se dă creditorului, ca să se implinească împrumutul din lucrul zălogit la dînsul, dacă nu va lua la termenul rinduit îndestularea sa.

Dritul amanetului și amanetul, ce este?

§ 583. Lucrul, asupra căruia se cuvine creditorului dritul acesta, se numește în deobște amanet.

*§ 584. Tot lucrul, pentru care este slobod a se face negoțiație, poate să se supue amanetarisirii. Dacă lucrul este mișcătoriu, se numește chiar amanet, iar de este nemișcătoriu, se zice ipothichi.

Feliurile amanetului.

§ 585. Dritul amanetului privește de-a-purure cătră o pretenție lămurită, însă nu fieștecare pretenție dă titlul spre a cîștiga dritul amanetului.

Titlul de dritul amanetului.

*§ 586. Acest feliu de titlu se întemeiază pe lege (36), pe hotărîrea judecătorească, pe tocmală și pe voința cea de pe urmă a proprietariului.

(36) Acest feliu de titlu are femeia supt tăcere asupra averii bărbatului pentru zestrea ei; epitropisiții și curatorisiții asupra averii epitropilor și a curatorilor; copiii asupra averii tatălui pentru cele ce au de la maică sau de la alte rudenii, și asemenea asupra averii mamei pentru cele ce au de la tatăl lor, cînd aceste lucruri vor fi supt a ei purtare de grijă, cum și pentru cîștigurile nuntești, cînd tatăl sau maica iarăși se vor însoți; și legatarii asupra averii legatorului, ș.c.l.

§ 587. Întimplările, în care legea dă cuiva dritul amanetului, se cuprind în cuviincioasele paragrafuri a codicii aceștia.

§ 588. Orinduelile așezate pentru tocmele și legături trebuie să fie luate ca o povățuire, cînd are să cîștige cineva dritul amanetului și învoirea datornicului sau a unei a treia persoane, ce au amanetarisit lucrul său pentru acela.

*§ 589. Pentru ca să se cîștige întru adevăr dritul amanetului, neapărat este ca, creditorul ce are vreun titlu, să iae întru a sa păstrare

4 să se implinească împrumutul R: să fie îndestulat G|| 5 va lua... sa R: a luat la timpul hotărit împrumutul G|| 8 negoțiație R: dare-luare G|| 10 chiar R: mai cu seamă G|| 12 lămurită R: puternică G| dritul R: dreptul asupra G|| 17 supt tăcere R: în mod tacit G|| 20 asemenea ad R: om G|| 21 vor fi R: sînt G| cum și R: și pe lingă acestea G|| 22 iarăși să vor însoți; și R: s-a căsătorit a doua oară G|| 25 așezate R: om G|| 26 povățuire R: îndrumare G|| 27 și învoirea R: prin consimțămîntul G| au amanetarisit R: pune amanet G|| § 589. Modul dobîndirii dreptului de amanet a) prin trădarea efectivă, b) prin luarea documentelor, ad în notă G,

Ἐνεχυρα-
σμός παράμα-
τος ἔσθαι κτ-
νότης.

Κρίσις τοῦ
ὑπενεχυρόπου.

Ἰ) Διὰ πα-
ράδοσιν τῆς
ἀλήθειας τῶν
δικαιωμάτων.
β) Διὰ τῆς
δὲ οὐ ζήτηται ἡ
παράδοσις τοῦ
ἐνεχυρόπου.

α) Διὰ πα-
ράδοσιν τῶν
δικαιωμάτων.

1 τοῦ δικαίου
φύλαξιν τὸ ἐνεχυροθεῖν πράγμα, ἃν εἴηαι κινητὸν· εἰ δὲ καὶ εἴηαι ἀκίνητον,
2 τοῦ ἐνεχυρόπου·
α) Διὰ πα-
ράδοσιν τῶν
δικαιωμάτων.
β) Διὰ τῆς
δὲ οὐ ζήτηται ἡ
παράδοσις τοῦ
ἐνεχυρόπου, ἀλλ' ὅχι καὶ τὸ παράγματον
5 ἐπὶ τὸν παράματος δικαίον.
6 § 590. Μόνος ὁ τίλος διδῇ μόνον τὸ προσωπικὸν ἐκείνο δικαίον,
7 δι' οὗ ζήτηται ἡ παράδοσις τοῦ ἐνεχυρόπου, ἀλλ' ὅχι καὶ τὸ παράγματον
10 ὡς ἐκείνο δύναιται εἰς ἕκαστος καὶ καταλαμβάνει τὸν γένόμενον ἐνεχυ-
15 ρισμόν (§ 572).
20 § 591. Εἰς τὸν ἐνεχυροσμὸν τῶν κινήτων ἐκείνων παραγμάτων, εἰς
25 τὰ ὅποια δὲν εἴηαι δυνάμει γένει καμπύλη σωματικῇ ἀπὸ χειρῶν εἰς
30 χεῖρας παράδοσις, εἴηαι χρεία τῆς μεταχειρίσεως τοιοῦτων σμητῶν, ἐξ
35 ὧν ἐκείνο δύναιται εἰς ἕκαστος καὶ καταλαμβάνει τὸν γένόμενον ἐνεχυ-
40 ρισμόν (§ 572).
45 § 592. "Ὅστις ἀμείβει τὴν προβάσειν ταύτην, ἐνοχοποιεῖται καὶ ἀπο-
50 κριθῆναι διὰ τὰ ἐπιζήτεια ἐπακροθυμήματα.
55 § 593. Ὁ δανειστής ἔχει ἀδειαν καὶ ὑπενεχυρόσῃ εἰς τῶν τιμὰ τὸ
60 παρά τοῦ χρεώστου τοῦ ἐνεχυροθεῖν εἰς αὐτὸν πράγμα, δὲν συγχωρεῖται
65 ὅπως καὶ ἄλλῃ ποσότητι μεταλλάξῃ, ἀφ' ὅσῃ ἐδύνάτω καὶ ζήτησῃ δικαίως
70 τὸν δανειστήν· ὁ δὲ χρεώστης δὲν ἔχει πλεονέκτημα καὶ ἀλλοῦ τῶν χρεώστων
75 πλεονέκτημα καὶ ἀλλοῦ τῶν ὑπενεχυρόν, ἃν δὲν παραδοθῇ εἰς τὸν
80 τῶν ἐκείνων ἢ τὸ δῖον αὐτοῦ, ἢ τὰ δικαιοῦματα αὐτοῦ.
85 § 594. Ὁ δανειστής χρεώσται καὶ δῶσῃ τὴν εἰδησίαν εἰς τὸν χρεώσταν
90 τοῦ περὶ τοῦ ὑπενεχυροσμοῦ, ὁ δὲ χρεώστης δὲν ἔχει πλεονέκτημα καὶ ἀλλοῦ
95 τῶν χρεώστων, ἀλλ' οὐτε τὸ δικαίωμα, χωρὶς τῆς θελήσεως
100 τοῦ ἐχόντος ἀνὰ χεῖρας τὸ ὑπενεχυρόν, εἰς τὸν ὅποτον καὶ ἄλλοι τῶν
105 ὑπὲρ αὐτοῦ ὑποκειμένων.
110 § 595. Εἰς τὸ κριτήριον ὅπως δύναιται ὁ χρεώστης καὶ καταθήσῃ
115 τὸ χρεὸς καὶ καὶ ζήτησῃ τὸ παράμα αὐτοῦ.
120 § 596. Ἐάν ἐνεχυρασθῇ πράγμα κινητὸν ἔσθαι τῆς εἰδήσεως
125 καὶ θελήσεως τοῦ δανειστοῦ αὐτοῦ, κατανεμῶς μὲν ἔχει οὐτος δικαίον καὶ
130 ζήτησῃ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ παράματός του, πλὴν εἰς τὰς πτωχεύ-
135 σεως, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἔχει ὅπως καὶ πλεονέκτημα καὶ ἀλλοῦ τῶν χρεώστων
140 (§ 482), ὑποχρεοῦται
145 τῇ αὐτὸ διδῶν καὶ καὶ ἐνεχυροθεῖν ἢ καὶ ἀποζημιώσει τὸν ἐνεχυρόν ἢ καὶ παραι-
150 νῇ αὐτὸ ἐνεχυροσμοῦ.

1 lucrul amanetarisit, dacă este mișcătoriu, iar de este nemișcătoriu, să
ia documenturile lui.

§ 590. Singur titlul dă numai personalnicul drit a cere trădarea
amanetului, dar nu și realnicul asupra lucrului.

5 § 591. La amanetarisirea lucrurilor celor mișcatoare, cu care nu
este cu puțință a se face trupească trădare de la unul la altul, neapărat
se cuvine a se întrebuița acest feliu de semne, prin care cu lesnire să
se poată înțelege amanetarisirea ce s-au făcut (§ 572). c) Prin tră-
darea făcută
cu semne.

10 § 592. Acel ce se lenevește întru asemenea privighiere, este da-
toriu a răspunde pentru păgubitoarele urmări.

§ 593. Creditoriul are voe a suptamanetariși la o a treia persoană
lucrul, carele de cătră datornicul său i s-au amanetarisit; nu i se iartă
însă a lua mai mare sumă, decît aceia ce putea să ceară cu dreptul
de la proprietariul amanetului; iar amanetul nu se preface într-alt
15 chip în suptamanet, fără decît dacă se va da la o a treia persoană ori
însuși lucrul sau documenturile lui. Cîștigarea
suptamane-
tului.

§ 594. Creditoriul se îndatorește a da de știre datornicului său
pentru urmata suptamanetarisire, după care datornicul nu are voe
a plăti nici datoria, nici dobînda, fără învoirea celui ce are în stă-
20 pînirea sa suptamanetul, căruia într-alt chip rămîne datornicul răs-
punzătoriu.

§ 595. Datornicul însă are voe a pune depozit datoria la jude-
cătorie și a cere lucrul său.

25 § 596. Dacă se va amanetariși un lucru străin mișcătoriu, fără
știrea și învoirea proprietariului lui, atuncea, după regulă, are el drit
a reclamarisi întoarcerea lucrului său; iar întru acele întîmplări, în
care jaloba pentru reclamarisirea lucrului nu este primită împotriva
celui cu bună credință stăpînitoriu (§ 482), se îndatorește proprietariul
lucrului, ori să despăgubească pe cel cu bună credință țiitoriu a amane-
30 tului, sau, lepădîndu-se cu totul de acesta, să se mulțamească cu dritul
despăgubirei asupra amanetarisitorului. Amanetari-
sirea lucrului
străin mișcă-
toriu.

3 a cere R: acela, prin care se cere G || 4 după realnicul ad drit G || 6 după
face ad vreo G | de la... altul: din mînă în mînă G || 6—7 neapărat... semne
R: este nevoie de întrebuițarea unor semne ca acestea G || 7—8 să se poată R:
poate oricine G || 9 ce să... privighiere R: ce neglijează această prevedere G || 12
iartă R: îngăduie G || 14 după amanetului ad datornic al său G: om R || 15 fără...
da R: dacă nu s-a dat G | o R: acea G || 18 pentru urmata R: despre G | după
care R: iar G || 19—20 stăpînirea sa R: mîni G || 20—21 rămîne... răspun-
zătoriu R: îi rămîne acel lucru supus G || 26 reclamarisi R: a cere G | întîmplări
R: cazuri G || 27 este primită R: are loc G || 28 stăpînitoriu R: posesor G || 28—29
proprietariul lucrului ad R: om G || 30 lepădîndu-se... acesta R: să renunțe cu
totul la el și G.

Περιοχή τοῦ
δικαίου τοῦ
ἐνεχύρου, ἀ-
ναφερομένη
εἰς τὸ πρᾶγ-
μα.

§ 597. Τὸ τοῦ ἐνεχύρου δίκαιον ἐκτείνεται εἰς πάντα τὰ μέρη αὐτοῦ, τὰ ὅποια εἶναι ὑποκείμενα εἰς τὴν ἐλευθέραν δεσποτείαν τοῦ διδόντος τὸ ἐνέχυρον, εἰς τὰς προσαυξήσεις τοῦ ἐνεχύρου καὶ εἰς τὰ ἀνήκοντα εἰς αὐτό· ἐκτείνεται λοιπὸν καὶ εἰς τοὺς καρπούς, οἵτινες δὲν ἀπεχωρίσθησαν ἔτι ἀπὸ τῆς γῆς ἢ ἀπὸ τῶν δένδρων.

§ 598. "Οθεν ἐὰν ὁ χρεώστης εἰς ἓνα μὲν δανειστὴν αὐτοῦ ἔδωκεν ἐνέχυρον ἐν ὑποστατικόν του, εἰς ἄλλον δὲ ἔπειτα τοὺς καρπούς τοῦ αὐτοῦ ὑποστατικοῦ, ὁ δεύτερος οὗτος δανειστής ἔχει δίκαιον μόνον ἐπὶ τῶν καρπῶν τῶν ἀθροισθέντων ὑπὸ τοῦ δεσπότου.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τοῦ ἐ-
χοντος ἐνέχυ-
ρον δανειστοῦ·
α') Διὰ τὴν
μὴ ἱκανότητα
τοῦ ἐνεχύρου·

§ 599. 'Εὰν ἐκ δολιότητος τοῦ δόντος τὸ ἐνέχυρον ἢ δι' ἐλάττωμα τοῦ ἐνεχύρου, ὕστερον ἀνακαλυφθέν, ἐσμικρύνθη ἡ τιμὴ αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐξαρκῇ πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ χρέους, δύναται ὁ δανειστής νὰ ζητήσῃ δικαίως παρὰ τοῦ χρεώστου ἄλλο ἐνέχυρον ἀρμόδιον.

β') Πρὸ τῆς
διωρισμένης
διὰ τὴν πλη-
ρωμὴν ἡμέ-
ρας·

§ 600. Χωρὶς τῆς συναίνεσεως ἐκείνου, ὅστις ἔδωσε τὸ ἐνέχυρον, δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ δανειστής νὰ μεταχειρίζεται τὸ ἐνεχυρασθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα, ἀλλ' εἶναι μάλιστα ὑπόχρεως νὰ φυλάττῃ αὐτό, καθὼς φυλάττει τὰ ἴδια του πράγματα εἰς ἐπιμελὲς οἰκοδεσπότης.

§ 601. 'Εὰν χειροτερευθῇ, ἢ φθαρῇ διόλου, ἢ χαθῇ τὸ ἐνέχυρον ἐξ ἀμελείας ἢ δόλου τοῦ λαβόντος αὐτό, ἐνοχοποιεῖται αὐτὸς εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὸ ἀζήμιον εἰς τὸν δεσπότην αὐτοῦ· ἂν ὅμως φθαρῇ ἢ χαθῇ τὸ ἐνέχυρον ἐκ περιστάσεως τυχηρᾶς, δὲν χάνει αὐτὸς τὰ δάνειά του.

§ 602. 'Εὰν ὁ δανειστής καταθήσῃ τὸ ἐνέχυρον, ὅπου συνειθίζουσιν ἄλλοι νὰ βάλλωσι πράγματα διὰ φύλαξιν, καὶ χαθῇ, δὲν ἐνέχεται αὐτὸς εἰς τοῦτο, ἀλλὰ δύναται νὰ ζητῇ τὸ χρέος, κινῶν τὴν προσωπικὴν κατὰ τοῦ χρεώστου ἀγωγὴν.

§ 603. 'Εὰν ὁ δανειστής ὑπενεχύρασε τὸ ἐνέχυρον, μένει ἔνοχος νὰ ἀποκριθῇ καὶ διὰ τὴν περιστάσιν ἐκείνην, καθ' ἣν δὲν ἤθελε χαθῇ ἢ ἀχρειωθῇ τὸ ἐνέχυρον, ἂν ἤθελε μεῖνῃ εἰς αὐτόν.

1 § 597. Dritul amanetului se întinde asupra tuturor părților lucrului amanetarisit, care sînt supuse neîngrăditei proprietăți a amanetarisitorului, cum și sporirile amanetului și cele cuvenite la acesta; se întinde dar și asupra rodurilor nestrinse încă și neculese de pe pămînt sau de pe copaci.

Cuprinde-rea dritului de amanet cu privire a cătră lucru.

§ 598. Drept aceia dacă datornicul au amanetarisit vreo moșie unui creditoriu, iar altuia în urmă rodurile acei moșii, atunce acel al doilea creditoriu are drit numai asupra rodurilor adunate de cătră proprietariul.

10 § 599. Dacă din vicleșugul amanetarisitorului sau din vreo sminteală a amanetului, în urmă descoperită, s-au micșorat prețul lui, din care pricină nu este îndestul amanetul spre siguranța datoriei atunce poate creditorul să ceară cu dreptul de la datornic alt amanet potrivit.

Drituri și îndatoriri a celui ce are amanet:

a) Pentru neagiungerea amanetului;

15 § 600. Fără învoirea amanetarisitorului nu are voe creditorul să întrebuițeze lucrul amanetarisit, ci mai ales datoriu este a-l păstra, precum un sîrguitoriu iconom păstrează ale sale.

b) Mai înainte de termenul hotărît pentru plată;

20 § 601. Dacă amanetul va ajunge în stare scăzută, ori se va strica cu totul sau se va pierde din nepurtarea de grijă sau din vicleșugul primitivului, se îndatorește acesta a despăgubi pe proprietariul lui; iar dacă din întîmplare se va strica sau se va pierde amanetul, nu păgubește creditorul împrumutul său.

25 § 602. Puind creditorul depozit amanetul, unde obicinuesc și alții a pune lucruri spre păstrare, și pierzîndu-se, nu se îndatorește el pentru acesta, ci poate să ceară datoria, pornind jalbă personalnică asupra datornicului.

§ 603. Dacă creditorul a suptamanetarisit amanetul, rămîne el îndatorit a răspunde și pentru întîmplarea aceia, în care, de ar fi rămas la el, nu s-ar fi prăpădit sau nu s-ar fi stricat.

2 lucrului amanetarisit R: lui G | neîngrăditei R: slobodiei G || 3 cum... acesta R: asupra sporirilor amanetului și asupra celor ce-i aparțin G || 4 nestrinse... neculese R: nedespărțite încă G || 6 vreo R: una G || 7 după creditoriu ad al său G: om R | acei R: aceiași G | atunce acel R: acest G || § 599 nota: a celui R: ale creditorului G || 12 din care R: și din această G | amanetul ad R: om G || § 600 nota: termenul hotărît R: ziua hotărîtă G || 16 după amanetarisit ad lui G || 17 ale R: însăși lucrurile G || 18—19 va ajunge... pierde R: s-a deteriorat sau s-a stricat cu totul sau s-a pierdut G || 21—22 din... său R: amanetul s-a stricat sau s-a pierdut dintr-o întîmplătoare împrejurare, acesta nu pierde împrumuturile sale G || 24 și ad R: om G || 28 întîmplarea R: împrejurarea G || 29 stricat R: făcut de neîntrebuițat G.

γ') Μετά
τὴν παρέλευ-
σιν τῆς διω-
ρισμένης προ-
θεσμίας.

§ 604. Ὁ ἐνυπόθηκος (37) δανειστής δὲν δύναται νὰ μένη δεσπότης τοῦ ἐνεχύρου ἢ τῆς ὑποθήκης, καὶ ἂν οὕτω συνεφώνησεν ἂν ὅμως δὲν λάβῃ τὸ δίκαιόν του σωστὸν εἰς τὴν διορισθεῖσαν προθεσμίαν, δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ κριτηρίου τὴν πώλησιν τοῦ ἐνεχύρου ἢ τῆς ὑποθήκης.

(37) Πᾶς δανειστής ἢ προσωπικός εἶναι ἢ ἐνυπόθηκος· καὶ προσωπικός μὲν λέγεται, ὅστις δανείζει εἰς τινα, χωρὶς νὰ λάβῃ ἐνέχυρον ἢ ὑποθήκην, καὶ ἔχει ἔνοχον διὰ τὸ δάνειόν του τὸ πρόσωπον μόνον τοῦ χρεώστου, ἀλλ' ὅχι καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ· ἐνυπόθηκος δὲ λέγεται, ὅστις ἔλαβεν ἐνέχυρον ἢ ὑποθήκην, καὶ εἶναι δυνατώτερος ἀπὸ τὸν προσωπικόν, ὥς ἔχων ἔνοχα καὶ τὰ ὑποτεθέντα ἢ ἐνεχυρασθέντα πράγματα.

§ 605. Ἐὰν ὁ δανειστής ἔχων ἐνέχυρα ἄλλα πράγματα, δὲν δυνηθῇ νὰ λάβῃ τὰ δάνειά του εἰς τὴν συμφωνηθεῖσαν διορίαν, δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ κριτηρίου τὴν πώλησιν αὐτῶν· ἂν ὅμως ἔχῃ ἐνέχυρα ἢ ὑποθή-
κας σκλάβους ἢ οἴκους ἢ ἄλλα ἀκίνητα πράγματα, τότε τὸ πρῶτον τοῦ τό-
που κριτήριον χρεωστεῖ νὰ δημοσιεύσῃ τὴν πώλησιν αὐτῶν εἰς διάστημα
ἑξ ὀλοκλήρων μηνῶν καί, ἂν ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ δὲν παρῆρσιασθῇ,
ὅστις ἔχει προτίμησιν ἢ ἄλλο τι δίκαιον ἐπὶ τῶν σκλάβων ἢ πραγμάτων
τούτων, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ ἐνεχυρασμοῦ, τότε νὰ πωληθῶσι
δι' ὑπερθεματισμοῦ, διακηρυττόμενα ἡμέρας τεσσαράκοντα.

§ 606. Πρὸ τῆς πωλήσεως τῶν τοιούτων ἐνεχύρων ἢ τῶν ὑποθηκῶν, ἔχει τὴν ἄδειαν ὁ συνενυπόθηκος δανειστής νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος, διὰ τὸ
ὅποιον ἀπεφασίσθη νὰ πωληθῶσι ταῦτα, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πώλησιν
αὐτῶν. Ἐν ἐλλείψει συνενυποθήκου δανειστοῦ, δίδεται τὸ δίκαιον τοῦτο
καὶ εἰς τὸν προσωπικὸν δανειστήν.

§ 607. Οἱ χρεῶσται δὲν συγχωροῦνται νὰ ὑπερθεματίσωσιν εἰς τὴν
πώλησιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐνεχυρασθέντος πράγματος.

§ 608. Ἀφ' οὗ πωληθῇ τὸ ἐνέχυρον ἢ ἡ ὑποθήκη, ἂν ἡ ἐξ αὐτῶν
λαμβανομένη τιμὴ δὲν ἐξαρκέσῃ εἰς ἀποπλήρωσιν τοῦ χρέους, ὑποχρεοῦται
ὁ χρεώστης νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ ἐλλεῖπον· ἂν δὲ περισσεύσῃ, λαμβάνει τὸ
περισεῦον.

§ 609. Ὁ δανειστής δὲν εἶναι περιωρισμένος εἰς μόνον τὸ ἐνέχυρον
ἢ τὴν ὑποθήκην, ἂν ταῦτα δὲν ἐξαρκέσωσι πρὸς τελείαν ἱκανοποίησίν του,
ἀλλὰ δύναται νὰ ἐκτείνῃ τὸ δίκαιόν του καὶ εἰς ἄλλα πράγματα τοῦ χρεώστου.

1 § 604. Creditoriul amanetariu (37) nu poate să rămie proprietariu a amanetului sau a ipothicei, de au și făcut alcătuire întru acest chip; iar dacă el nu va lua deplin dritul său la hotărîtul termen, poate să ceară prin judecată vînzarea amanetului sau a ipothicii. c) După trecerea hotărîtului termen.

5 (37) Tot creditoriul este ori personal sau amanetariu; și personal se numește acel ce împrumută pe altul, fără a lua amanet sau ipothichi, pentru carele împrumut rămîne datoare numai persoana datornicului, iar nu și averea lui. Iar amanetariu se zice acel ce au luat amanet sau ipothichi și este mai puternic decît acel personal, ca unul ce are supuse și lucrurile cele amanetarisite.

10 § 605. Dacă creditoriul avînd amanet moșii, vii sau robi pentru datorie, nu va putea lua dritul său la termenul hotărît prin zapis, poate să ceară de la judecătoreie vînzarea lor; iar pentru asemenea amaneturi, datoriu este divanul judecătoresc mai întîiu să facă publicație, pentru vînzarea lor, în curgere de șase luni și neeșind nimine în acel termen
15 dintre acei ce au protimisire sau alt drit asupra robilor sau asupra acelor lucruri, ca să plătească datoria și să răscumpere amanetul, apoi acel amanet să se vînză prin lițitație în curgere de patruzeci zile.

§ 606. Mai înainte de vînzarea a acest feliiu de amaneturi sau ipothici, are voe creditoriul cel dimpreună amanetar a opri vînzarea,
20 plătînd datoria, pentru care se hotărîse a se vinde; iar de nu va fi dimpreună amanetar creditor, se dă acest drit și celui personal.

§ 607. Datornicii n-au voe să adaogă la lițitația lucrului de dinșii amanetarisit.

§ 608. După vînzarea amanetului sau a ipothicei, neagiungînd
25 prețul lor spre împlinirea datoriei, este supus datornicul a împlini neagiunsul, iar prisosul are drit să-l iae.

*§ 609. Creditoriul nu este îngrădit numai asupra amanetului sau a ipothicei ce are, dacă aceste nu vor agiunge spre îndestularea pretenției sale, ci poate să întîndă dritul său și asupra altor lucruri
30 a datornicului.

1 și 8 amanetariu R: care are ipotecă G || 2 de au... chip R: deși s-a tocmit așa G || 3 va lua R: a luat G || 6-7 pentru... datoare R: și are datoare pentru împrumutul său G || 9 supuse R: datoare G | cele R: cele ipotecate sau G || 10-13 amanet... judecătoresc R: amaneturi alte lucruri, n-a putut să ia lucrurile sale la sorocul convenit, poate să ceară de la judecătoreie vînzarea lor; iar dacă are amaneturi sau ipoteci robi sau case sau alte lucruri nemișcătoare, atunci datoare este judecătoria locului G || 14 Iuni R: Iuni întregi G | neeșind R: dacă nu s-a înfățișat G | termen R: răstimp G || 16-17 să plătească... acel amanet R: să le sloboadă de amanetarisire, atunci G || 17 în curgere de R: publicarisindu-se G || 19 după vînzarea ad lor G || 20 iar de nu va fi R: În lipsa unui G || 21 celui R: creditorului G || 22 se adaogă la lițitația R: să liciteze la vînzarea G || 25 lor G: luat din ele G || 26 are... iae R: îl ia G || 28-29 spre... sale R: spre deplina lui îndestulare G.

§ 610. Ἐὰν ὁ χρεώστης, πρὶν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ ἐνεχυρασμοῦ τὸ πράγμα του, μεταθέσῃ τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ εἰς ἄλλον, ἔχει ἄδειαν ὁ δανειστής, πρῶτον νὰ μεταχειρισθῇ τὸ προσωπικόν του δίκαιον ἐναντίον τοῦ χρεώστου καὶ ἔπειτα νὰ ζητήσῃ τὴν τελείαν ἱκανοποίησίν του ἀπὸ τοῦ πράγματος τοῦ ἐνεχυρασμένου εἰς αὐτόν, ἂν δὲν δυνηθῇ νὰ λάβῃ σωστὸν τὸ χρέος παρὰ τοῦ χρεώστου αὐτοῦ.

Πότε παύει
τὸ δίκαιον τοῦ
ἐνεχύρου;

§ 611. Ἐὰν τὸ ἐνεχυρασμένον πρᾶγμα ἐχάθῃ, ἂν ὁ δανειστής παρηγήθῃ μὲ νόμιμον τρόπον τὸ ἐπ' αὐτοῦ δίκαιόν του, ἢ ἂν ἐπέστρεψεν αὐτὸ εἰς τὸν χρεώστην, χωρὶς νὰ φυλάξῃ τὸ ἐπ' αὐτοῦ τὸ δίκαιόν του, παύει μὲν τὸ δίκαιον τοῦτο, μένει ὅμως εἰσέτι τὸ δάνειον.

§ 612. Παύει τὸ τοῦ ἐνεχύρον δίκαιον, ἂν οὗ παρέλθῃ ὁ καιρὸς τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ. Ὅμοῦ λοιπὸν μὲ τὸ πρόσκαιρον δίκαιον τοῦ ἐνεχυράζοντος παύει καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ἐνεχυρασμένου πράγματος δίκαιον (38).

(38) Ἄν ὁ ἔχων χρῆσιν καρπῶν ἐνεχυράσῃ εἰς ἄλλον τοὺς καρποὺς τούτους, ἔχει ἐκείνος δίκαιον ἐπάνω αὐτῶν εἰς τοσοῦτον μόνον καιρὸν, ἔφ' ὅσον ὁ ἐνεχυράσας ἔχει τὸ δίκαιον τῆς χρήσεως αὐτῶν.

§ 613. Διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ χρέους παύει τὸ τοῦ ἐνεχύρου δίκαιον. Ὅθεν ἂν οὗ λάβῃ ὁ δανειστής τὸ χρέος, ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως τὸ ἐνέχυρον εἰς τὸν δεσπότην αὐτοῦ.

§ 614. Ἡ περὶ τῶν δικαίων τῆς τῶν δανειστῶν προτιμήσεως ἀποφασίς, ὅταν γένῃ συνδρομὴ αὐτῶν, προσετέθη ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος κώδικος.

Περὶ τοῦ
δικαίου τῆς
παρακρατή-
σεως τοῦ ἐνε-
χύρου.

§ 615. Οὔτε ὁ δεχθεὶς τὸ ἐνέχυρον, οὔτε ἄλλος τις κάτοχος πράγματος ξένου ἔχει ἄδειαν νὰ παρακρατῇ τὸ ἐνέχυρον ἢ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ἐπὶ λόγῳ ἄλλης τινὸς ἀπαιτήσεως, ἂν οὗ παύσῃ τὸ ἐπάνω τούτων δίκαιόν του, τουτέστιν, ἂν οὗ γένῃ εἰς αὐτὸν τελεία ἢ ἱκανοποίησις διὰ τοῦτο τὸ δίκαιόν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Περὶ τῶν δουλείων

Δουλείας δι-
καιον τί ἐστι;

§ 616. Διὰ τοῦ δικαίου τῆς δουλείας ὑποχρεοῦται ὁ δεσπότης τινὸς πρᾶγματος νὰ ὑπομένῃ ἢ νὰ μὴ κάμνῃ τί, ἀναφερόμενον εἰς τὸ πρᾶγμα του αὐτὸ πρὸς ὠφέλειαν ἄλλου τινός. Τὸ δίκαιον τοῦτο εἶναι πραγματικὸν καὶ ἐνεργεῖ ἐναντίον παντὸς νομέως τοῦ δουλεύοντος πράγματος.

§ 610. De va muta datornicul proprietatea lucrului la altul, mai înainte de a-l scoate de sub amanetarisire, are voie creditorul să întrebuințeze întâiu al său personalnic drit asupra datornicului și în urmă să ceară deplină îndestulare din lucrul ce i se amanetarisă, dacă nu va putea lua de la datornicul său întreaga datorie.

§ 611. Dacă s-au prăpădit lucrul amanetarisit, dacă creditorul cu chip legiuit s-au lepădat de dritul amanetului, sau dacă l-au dat înapoi datornicului, fără a-și păzi dritul ce are asupra acestui lucru, atunce dritul acesta încetează, iar împrumutul tot urmează.

Cînd încetează dritul amanetului?

§ 612. Încetează dritul amanetului după trecerea vremii îngrădirii lui; deci, împreună cu cel vremelnic drit a amanetarisitorului, încetează și dritul asupra lucrului celui amanetarisit (38).

(38) Dacă acel ce are întrebuințarea rodurilor le va amanetari altuia, are acesta drit asupra rodurilor numai pînă la încetarea dritului întrebuințării lor de către amanetarisitorul.

§ 613. După plata datoriei încetează dritul amanetului. Deci după ce va lua creditorul împrumutul său, se îndatorește a da înapoi îndată amanetul la proprietariul lui.

§ 614. Hotărîrea pentru driturile protimisirei creditorilor, cînd se face concursul lor, s-au adaos la sfîrșitul codicii aceștia.

§ 615. Nici primitoriul amanetului, nici vreun alt țiitoriu a unui lucru străin, nu are voie să ție amanetul sau lucrul acela, sub cuvînt de altă pretenție, după ce va înceta dritul lui asupra acestor lucruri, adecă după ce se va face desăvîrșita îndestulare dritului său.

Pentru dritul opririi amanetului.

CAP AL ȘEPTELE

Pentru șerbirea lucrurilor (*servitute*)

§ 616. Prin dritul șerbirii lucrurilor se îndatorește proprietariul unui lucru, ca spre folosul altuia să rebde sau să nu facă ceva, din cele ce privesc către acel lucru. Dritul acesta este realnic și lucrătoriu împotriva fieștecăruia proprietar a lucrului șerbitoriu *).

Ce este dritul șerbirii lucrurilor?

1 va muta R: a mutat G || 5 va putea R: a putut G || 7 s-au lepădat de R: a renunțat la G | amanetului R: lui G || 8 ce... lucru R: asupra lui G || 9 tot urmează R: rămîne încă G || 13—15 va amanetari... amanetarisitorul R: a amanetarisit aceste roduri altuia, are acela drept asupra lor numai atîta timp, cît amanetarisitorul are dreptul întrebuințării lor G || 16 După R: Prin G || 17 va lua R: a luat G | împrumutul său R: datoria G || 22 ție R: țină mai departe G || 23 va înceta R: a încetat G || 24 se va face R: i s-a făcut G | dritului R: pentru acest drept al său G || 26 Pentru... (servitute) R: Despre servitute G || 27 șerbirii lucrurilor R: servitutei G || 28 altuia R: altcuiva G || 28—29 din... lucru R: privitor la acel lucru al său G || 30 proprietar R: folositor G.

*) bunului aservit, ceea ce de altfel reiese din § 618.

Διαιρέσεις
τῶν δουλειῶν
εἰς τὰς ἐδαφ-
νικὰς καὶ τὰς
προσωπικάς.

§ 617. Ἐὰν τὸ τῆς δουλείας δίκαιον ἐνοῦται μετὰ τῆς νομῆς τινος ἐδάφους, γίνεται ἢ ἐν τῷ ἐδάφει δουλεία· κατ' ἄλλον τρόπον εἶναι δουλεία προσωπική.

1

Εἰς τὰς ἀ-
γροικικὰς καὶ
τὰς πολιτικὰς
ἢ ἐν τοῖς κτί-
σμασιν.

§ 618. Ἡ ἐδαφική δουλεία ὑποθέτει δύο τόπους διαφόρων νομέων, ἐξ ὧν εἰς μὲν τὸν ἕνα ἀνήκει ὁ δουλεύων τόπος, εἰς δὲ τὸν ἄλλον ὁ δου-
λεούμενος.

5

§ 619. Ὁ δουλεύόμενος τόπος εἶναι διωρισμένος ἢ διὰ τὴν ἀγροικικὴν οἰκονομίαν ἢ δι' ἄλλον τινὰ σκοπόν. Διὰ τοῦτο διαχωρίζονται αἱ ἀγροικικαὶ δουλεῖαι καὶ αἱ πολιτικαὶ ἢ ἐν τοῖς κτίσμασιν.

Οἱ εἰθισμέ-
νοι τρόποι·
α') Τῶν ἐν
τοῖς κτίσμασι
δουλειῶν·

§ 620. Αἱ συνειθισμέναι πολιτικαὶ ἢ ἐν τοῖς κτίσμασι δουλεῖαι εἶναι·
α') Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ἐπιθέτῃ τις τὸ βάρος τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐπάνω
ξένης οἰκοδομῆς·

10

β') Τοῦ νὰ ἐμβάλλῃ δοκὸν ἢ ἄλλο τι ξύλον τῆς οἰκοδομῆς τοῦ εἰς
τοῖχον ξένον·

γ') Τοῦ νὰ ἀνοίγῃ παράθυρον εἰς τοῖχον ξένον διὰ τὸ φῶς ἢ
τὴν ἀποψιν·

15

δ') Τοῦ νὰ κάμνῃ σκέπην ἢ ἐξώστην ἢ ἡλιακόν, δι' ὧν ἐμποδίζεται
ἡ εἰσβολὴ τοῦ κατὰ κάθετον ἀέρος τοῦ γείτονος·

ε') Τοῦ νὰ ἐμβάλλῃ τὸν κάπνον τοῦ εἰς τὸ καπνοδοχεῖον τοῦ γείτονος·

στ') Τοῦ νὰ ὀδηγῇ τὰς σταλαγματιὰς τῆς σκέπης τοῦ εἰς ξένον τόπον·

20

ζ') Τοῦ νὰ χύνῃ εἰς τόπον ξένον νερὰ ἢ ἄλλα ῥευστὰ πράγματα ἢ
νὰ διοχετεύῃ αὐτὰ ἐκεῖθεν.

Διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων πολιτικῶν δουλειῶν προσκτᾶται ὁ
νομεὺς τῆς οἰκίας τὸ δίκαιον εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τί εἰς τὸν τόπον τοῦ γείτονός
του, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ὑποφέρῃ ἐκεῖνος.

25

§ 618 σ η μ. ἐν τ ῆ ὥ α'. Εἰς τὰς... κτίσμασιν G: Τόπος δουλεύων καὶ
δουλεύόμενος R || § 619 σ η μ. ἐν τ ῆ ὥ α' ad Διαιρέσεις τῶν δουλειῶν εἰς τὰς ἀγρο-
ικικὰς καὶ πολιτικὰς ἢ εἰς τὰς τῶν κτισμάτων R: om G.

1 § 617. Dacă dritul șerbirii lucrurilor este unit cu proprietatea
unui lucru, se face șerbirea pământului cuiva, iar într-alt chip este șer-
birea personalnică.

Împărțirea
șerbirilor în-
tru ale pământului și
personalnice.

5 § 618. La șerbirea pământului se socotesc două locuri a deosebiți
proprietari, din care unuia se cuvine locul șerbitoriu, iar celuilalt
locul stăpînitoriu.

Locul șer-
bitoriu și
stăpînitoriu.

§ 619. Locul stăpînitoriu este orînduit sau pentru iconomia
moșienească, sau pentru vreun alt careva scopos. Pentru aceasta
dar se deosebesc și șerbirile în moșienești și orășănești sau întru
10 ale zidirilor.

Împărțirea
șerbirilor în
acele moșie-
nești și oră-
șănești sau
ale zidirilor.

§ 620. Cele obicinuite șerbiri orășănești sau ale zidirilor sînt:

Obicinui-
tele feliuri:

a) Dritul de a răzima cineva greutatea zidirii sale pe o
zidire străină;

a) De șer-
biri întru ale
zidirilor.

15 b) De a așăza grindă sau alt lemn a zidirei sale în păre-
tele străin;

c) De a deschide fereastă în părete străin pentru lumină sau
pentru priveală;

20 d) De a face acoperămînt sau cerdac sau balcon, prin care se
tae coloana aerului ce este în linia perpendicularnică asupra locului
megieșit;

e) De a trece fumul său prin hornul megieșului;

f) De a se scurge picăturile streșinii sale pe loc străin;

g) De a vărsa pe loc străin ape sau alte curgătoare, sau de a le
abate pe acolo.

25 Prin aceste și prin altele asemenea orășănești șerbiri, proprietariul
unei case cîștigă asupra megieșitului loc acest feliu de drit, care me-
gieșul său trebuie să-l sufere.

1 șerbirii lucrurilor R: servitutei G | proprietatea R: posesiunea G || 2
lucru R: teren G | pământului cuiva R: pe teren G || § 618 *nota* Locul... stăpîni-
toriu R: În cele moșierești și orășenești sau la zidiri G || 4 La... socotesc R:
Servitutea de teren presupune G || 5 proprietari R: posesori G | se cuvine R:
fi aparține G || 6 stăpînitoriu R: care beneficiază de servitute G || 7 stăpînitoriu
R: care beneficiază de servitute G || 8 moșienească R: rurală G || 9 moșienești R:
rurale G || 9—10 întru ale zidirilor R: la zidiri G || 18—20 să tae... perpendicular-
nică... megieșit R: se împiedecă în linie perpendiculară căderea aerului la vecin
G || 22 streșinii R: acoperișului G || 23 alte R: alte lucruri G || 25—27 proprietariul...
sufere R: posesorul casei cîștigă dreptul să facă pe locul vecinului ceva, ce acela
trebuie să sufere G.

§ 621. Δι' ἄλλων ἐν τοῖς κτίσμασι δουλειῶν ὑποχρεοῦται ὁ νομεὺς 1
τοῦ δουλεύοντος τόπου νὰ μὴ κάμῃ τι, τὸ ὅποιον κατ' ἄλλον τρόπον ἤθελε
δυνθῇ νὰ κάμῃ.

§ 622. Τοιαῦται δουλεῖται εἶναι·

η') Τὸ νὰ μὴ ὑψώνῃ τις τὴν οἰκοδομὴν του· 5

θ') Τὸ νὰ μὴ χαμηλώνῃ αὐτήν·

ι') Τὸ νὰ μὴ ἐμποδίζῃ τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα ἀπὸ τῆς δουλεουμένης
οἰκίας·

ια') Ἡ τὴν ἄποψιν·

ιβ') Τὸ νὰ μὴ μετοχετεύῃ πρὸς τὸ μέρος του τὰς σταλαγματίας τῆς 10
οἰκίας του ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ γείτονος, εἰς τὸν ὅποιον εἶναι ἴσως ὠφέλιμοι
διὰ τὴν ἄρδυσιν τοῦ κήπου ἢ τὴν ἐμπλήρωσιν τῆς στέρνης του.

β') Τῶν ἀ-
γροικικῶν.

§ 623. Αἱ ἐκλεκτότεραι ἀγροικικαὶ δουλεῖται εἶναι·

α') Τὸ δίκαιον τοῦ μονοπατίου, τῆς παρόδου διὰ ξένου τόπου ἢ 15
τῆς πλατείας ὁδοῦ·

β') Τοῦ νὰ ἐκβάλλῃ τις νερόν ἀπὸ τόπου ξένου, τοῦ νὰ ποτίζῃ τὰ
ζῶά του, τοῦ νὰ διοχετεύῃ ἢ νὰ μετοχετεύῃ νερόν·

γ') Τοῦ νὰ βόσκη τὰ ζῶά του·

δ') Τοῦ νὰ κόπτῃ ξύλα, νὰ συλλέγῃ φρύγανα καὶ κλάδους ξηρούς,
τοῦ νὰ συλλέγῃ φύλλα διὰ τῆς ἀγρίφης· 20

ε') Τοῦ νὰ κυνηγῇ, νὰ ψαρεύῃ, νὰ ἱξεύῃ·

στ') Τοῦ νὰ κόπτῃ πέτρας, νὰ σκάπτῃ ἄμμου ἢ νὰ καίῃ ἀσβέστην.

Εἶδη τῶν
προσωπικῶν
δουλειῶν.

§ 624. Αἱ προσωπικαὶ δουλεῖται εἶναι·

α') Ἡ ἀναγκαία χρῆσις πράγματός τινος·

β') Ἡ ἐπικαρπία, καὶ 25

γ') Ἡ οἰκησις.

Δουλεῖται ἀ-
κανόνιστοι
καὶ νομιζό-
μεναι.

§ 625. Αἱ ἐδαφικαὶ δουλεῖται κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν εἶναι σταθεραί,
τὰ δίκαια λοιπὸν τὰ ἐπὶ τούτων μεταβαίνουνσιν εἰς πάντα διάδοχον τοῦ
δουλεουμένου τόπου· οἱ νόμοι ὅμως ἐπιτρέπουσιν, ὥστε νὰ περιορισθῶσι 30
μόνον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τότε μεταποιεῖται ἡ δουλεία ἢ πραγματικὴ εἰς
προσωπικὴν ἀκανόνιστον (39).

(39) Οἶον· δύναμαι νὰ ἐπιτρέψω εἰς τὸν γείτονά μου προσωπικῶς μόνον ἐφ' ὅρου
ζῶης του νὰ διαβαίῃ διὰ τῆς αὐλῆς μου, κ.τ.λ., τὸ ὅποιον δίκαιον δὲν δύνανται νὰ
ζητήσωσιν οἱ διάδοχοι αὐτοῦ.

§ 626. Τὸ δίκαιον ἐπὶ τῆς ἐδαφικῆς δουλείας, ἥτις κατὰ τὴν φύσιν 35
αὐτῆς εἶναι παντοτεινὴ, ἢ τὸ ἐπὶ τινος προσωπικῆς δουλείας δίκαιον, τὸ

§ 625 σ η μ. καὶ νομιζόμεναι G : om R || 33 post δίκαιον ad ὃν προσω-
πικὸν R: om G.

1 § 621. Prin alte șerbiri întru ale zidirilor, datoriu este proprietariul locului șerbitoriu a nu face ceva, care într-alt chip ar fi putut să facă.

§ 622. Acest feliu de șerbiri sînt:

5 *h)* A nu înălța zidirea sa;

i) A nu o pogori;

j) A nu opri lumina și aerul despre casa cea stăpînitore;

k) Sau priveala, și

l) A nu abate scursurile streșinei sale de pe locul megieșului,

10 căruia poate să fie trebuitoare spre udatul grădinei sale sau spre altă trebuință.

§ 623. Cele mai alese șerbiri moșienești sînt:

a) Dritul potecei, a cărării prin loc străin sau a drumului;

b) A moșieneștilor.

b) De a lua apă de pe loc străin, de a-și adăpa vitele sale, de a

15 abate sau a trage apa;

c) De a pășuna vitele sale;

d) De a tăe lemne, de a stringe surcele și vreascuri, de a aduna frunze cu grebla;

e) De a vîna, a păscui, a prinde pasări *) și

20 *f)* De a tăe piatră, a săpa năsip sau a arde var.

§ 624. Personalnice șerbiri sînt:

a) Neapărată întrebuințarea vreunui lucru;

b) Întrebuințarea rodurilor și

c) Lăcuința.

Feliurile personalnicilor șerbiri.

25 § 625. Șerbirile pămîntului, după firea lor, sînt statornice; deci driturile asupra lor se mută la tot urmașul locului stăpînitoriu, iar legile slobod îngrădirea lor la persoană și atunce șerbirea cea realnică se preface în personalnică neregulată (39).

Șerbiri ne-regulate.

(39) Spre pildă: Eu pot da voe megieșului meu de a trece numai în persoană prin ograda mea, în curgerea vieții sale, ș. c. l., care drit, fiind personalnic, nu pot să-l ceară urmașii lui.

§ 626. Dritul asupra șerbirii pămîntului, carele după firea sa este necurmat, sau dritul asupra vre unei șerbiri personalnice, care

1 întru ale zidirilor R: la clădiri G | proprietariul R: posesorul G || 7 stăpînitore R: care beneficiază de servitute G || 9 scursurile streșinei R: spre partea sa picăturile casei G || 10—11 altă trebuință R: umplerea cisternei sale G || 12 moșienești R: rurale G || 22 Neapărată R: Necesară G || § 625 *notă: după* neregulate *ad* și prin lege G: *om* R || 25 și 32 pămîntului R: de teren G || 26 stăpînitoriu, iar R: care beneficiază de servitute; totuși G || 27 slobod R: permit G | la R: numai la G || 30 *după* drit *ad* fiind personalnic R: *om* G.

*) Punînd lațuri unse cu cleiu, după expresia grecească.

ὁποῖον κατὰ τὴν τάξιν ἀνήκει ἐφ' ὅρου ζωῆς εἰς τὸν ἔχοντα αὐτό, δύναται νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τина κατὰ παράκλησιν μόνον πρὸς χάριν, ὥστε οὗτος τοσοῦτον μόνον καιρὸν ἔχει δίκαιον νὰ μεταχειρίζεται αὐτό, ὅσον ἀρέσκει εἰς τὸν ἐπιτρέψαντα (40).

(40) Τοιαῦτα δουλεῖται, π.χ., εἶναι ἡ κατὰ χάριν γινομένη ἀνοιξις τῶν παραθύρων, τὰ ὁποῖα ἀναγκάζεται νὰ κλείσῃ μὲ τοῖχον ὁ λαβὼν τὸ δίκαιον τοῦτο παρὰ τοῦ γείτονός του, ὅταν θελήσῃ καὶ ζητήσῃ ἐκεῖνος.

§ 627. Εἰς τὰς τοιαύτας ὅμως παρεκτροπὰς ἀπὸ τῆς φύσεως τῆς δουλείας δὲν ἔχει χώραν ἡ νομικὴ πρόληψις· ὅθεν ὅστις θέλει νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἄλλον πραγματικὴν τινὰ δουλείαν ὡς προσωπικὴν μόνον, ἢ ὅστις θέλει νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἄλλον ὁποῖαν δὴποτε ἄλλην δουλείαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἀνακαλέσῃ αὐτήν, ὁπόταν ἤθελε θελήσῃ, πρέπει νὰ ἀσφαλίσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τοὺς διαδόχους του δι' ἐγγράφων ἢ ἄλλων ἀποδείξεων, μάλιστα διὰ νὰ μὴ δυσνηθῇ ὁ ἀποκτήσας τὴν τοιαύτην πρόσκαιρον ἢ κατὰ παράκλησιν καὶ χάριν δουλείαν, νὰ ἀντιθέσῃ εἰς αὐτὸν τὴν τοῦ χρόνου παραγραφὴν.

Πρόσκτησις
τοῦ τῆς δου-
λείας δικαίου.
Τίτλος τῆς
π ρ ο σ κ τ ῆ-
σεως.

§ 628. Ὁ τῆς δουλείας τίτλος θεμελιούται ἐπὶ τῆς συμφωνίας, ἐπὶ τῆς τελευταίας θελήσεως, ἐπὶ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς δοθείσης ἐν καιρῷ τοῦ διαμερισμοῦ κοινοῦ τινος ὑποστατικοῦ, ἢ τελευταῖον ἐπὶ τῆς παραγραφῆς τοῦ χρόνου.

Τρόπος τῆς
π ρ ο σ κ τ ῆ-
σεως.

§ 629. Τὸ πραγματικὸν τῆς δουλείας δίκαιον ἐφ' ἑνὸς τόπου ξένου δύναται νὰ προσκτηθῇ δι' ἐγγράφου ἀδείας τοῦ δεσπότη τοῦ τόπου· ἐπὶ δὲ τῶν κινητῶν πραγμάτων, προσκτᾶται διὰ τῶν τρόπων τῆς παραδόσεως (§ § 571—573).

Δίκαια τῶν
δουλειῶν.
Κανόνες γε-
νικοὶ περὶ τοῦ
δικαίου τῆς
δουλείας.

§ 630. Ἀπασαί αἱ δουλεῖται συμφωνοῦσιν εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ νομεὺς τοῦ δουλεύοντος τόπου ἢ πράγματος δὲν ὑποχρεοῦται κανονικῶς νὰ πράττῃ τι, ἀλλὰ μόνον ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς ἄλλον τὴν μεταχειρίσιν δικαίου τινός ἢ ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ νὰ πράττῃ τι, τὸ ὁποῖον κατ' ἄλλον τρόπον εἶχεν ἄδειαν ὡς δεσπότης νὰ πράττῃ.

§ 631. Τὰ ἔξοδα λοιπὸν διὰ τὴν διαφύλαξιν καὶ ἐπισκευὴν τοῦ δουλεύοντος πράγματος πρέπει κανονικῶς νὰ κάμῃ ὁ ἔχων τὸ δίκαιον τῆς δουλείας. Ἀλλ' ἂν ὁ δεσπότης τοῦ δουλεύοντος πράγματος ἔχῃ ὁμοῦ καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, πρέπει νὰ συνεισφέρει εἰς τὰ ἔξοδα κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐκ τῆς χρήσεως ὠφελείας, ἀπὸ τῆς ὁποίας συνεισφορᾶς δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐλευθερωθῇ, εἰ μὴ μόνον ἂν παραιτήσῃ τὸ δουλεῖν πρᾶγμά του εἰς τὸν ἔχοντα τὸ δίκαιον τῆς δουλείας, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ κάμῃ καὶ χωρὶς νὰ θελήσῃ ἐκεῖνος (§ § 636—642).

1 după regulă se cuvine îndrituitului (adecă celui ce are dritul), numai în curgerea vieții sale, poate de voe veghetă *) a se îngădui cuiva după rugămintă întru atita numai, încît acesta are drit a-l întrebuința, pînă cînd va voi îngăduitorul (40).

5 (40) Spre pildă: acest felu de șerbiri sînt acea cu veghetă voe făcută deschidere a ferestilor, pe care acel ce au luat acest felu de drit de la megieșul său, se îndatorește a le astupa atunci cînd va voi și va cere megieșul.

§ 627. La acest felu de abateri din firea șerbirii nu are loc iuridica presumpție; drept aceea, cel ce voește a îngădui altuia vreo realnică șerbire, ca o personalnică numai, sau orice altă șerbire cu scopos de a o desface cînd va voi, trebuie să se siguripsească pre sîneși și pre urmașii săi prin înscrisuri sau prin alte dovezi, mai virtos, ca să nu poată întîmpina cu prescripția vremii, acel ce are vremelnica șerbire, ciștigată prin rugămintă și voe veghetă.

15 § 628. Titlul șerbirii se întemeiază asupra tocmelii, voinței cei de pe urmă, judecătoreștii hotărîri, care s-au dat în vremea împărțelii unei moșii răzășești, sau în sfîrșit asupra prescripției vremii.

Ciștigarea dritului șerbirii. Titlul ciștigării.

§ 629. Realnicul drit a șerbirii asupra unui loc străin poate să se ciștige prin voe dată în scris de cătră proprietariul locului; iar asupra lucrurilor mișcătoare se ciștigă prin chipurile trădării (§§ 571 pîn—573).

Chipul ciștigării.

20 § 630. Toate șerbirile se potrivesc întru aceasta că proprietariul locului sau a lucrului șerbitoriu, după regulă, nu se îndatorește a face ceva, ci numai a lăsa altuia întrebuințarea vreunui drit, sau se oprește de aceea ce el, într-alt chip, ca un proprietariu era volnic să facă.

Drituri a șerbirilor.

25 § 631. Deci dar cheltuelile pentru păstrarea și întocmirea lucrului șerbitoriu, după regulă, trebuie să le facă îndrituitul șerbirii; iar dacă proprietariul lucrului șerbitoriu are împreună și întrebuințarea lui, trebuie să între la cheltueli după analoghia folosului ce trage din întrebuințare, de care îndatorire nu poate în alt chip a fi slobod, afară numai dacă va lăsa îndrituitului lucrul șerbitoriu care poate face și fără voia acestuia (§§ 636 pîn 642).

Regule de obște pentru dritul șerbirii.

1 regulă R: rînduială G | îndrituitului... dritul) R: celui ce-l are G || 3—4 pînă... îngăduitorul R: numai atita timp, cît îi va plăcea îngăduitorului G || 7 se îndatorește a le astupa R: este silit a le închide cu zid G | megieșul R: acela G || 8 La R: Dar la G || 10 sau R: sau cine voiește a îngădui altuia G || 11 desface R: revoca G || 13 întîmpina cu R: opune G | are R: a ciștigat o astfel de G || 14 ciștigată prin R: sau din G || 17 răzășești R: în devălmașie G || 21 proprietariul R: folositorul G || 24 aceea R: a face ceva G || 28 între R: contribuie G | ce trage ad R: om G || 29 îndatorire R: contribuție G || 30 lăsa... care R: lăsa celui ce are dreptul șerbirii lucrul șerbitor, ceea ce G.

*) Ca o favoare.

§ 632. 'Ο τοῦ δουλεuoμένου κτήματος νομεὺς δύναται μὲν νὰ μεταχειρίζεται κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του τὸ δίκαιον, τὸ ὅποion ἔχει ἐπὶ τοῦ δουλεύοντος κτήματος· αἱ δουλεῖαι ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνωνται, ἀλλὰ μάλιστα πρέπει νὰ περιορίζωνται, ἐφ' ὅσον συγχωρεῖ ἡ φύσις αὐτῶν καὶ ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὅποion διετάχθησαν.

§ 633. Οὐδεμίαν δουλείαν δύναται τις ἐξ ἰδίας ἰσχύος νὰ διαχωρίσῃ ἀπὸ τοῦ δουλεύοντος πράγματος, οὔτε νὰ μεταθέσῃ αὐτὴν εἰς ἄλλο πρᾶγμα ἢ πρόσωπον.

§ 634. Πᾶν δίκαιον καὶ πᾶν βάρος τῆς δουλείας εἶναι ἀδιαίρετον. 'Εὰν λοιπὸν ὁ τόπος εἰς τὸν ὅποion εἶναι προσκεκολλημένον τὸ τῆς δουλείας δίκαιον μεγαλυνθῇ ἢ μικρυνθῇ ἢ διαιρεθῇ, δὲν μετατίθεται, οὔτε διαιρεῖται τὸ δίκαιον τοῦτο.

§ 635. 'Εν κτῆμα δύναται νὰ δουλεύῃ ἐν ταύτῳ εἰς περισσότερα πρόσωπα, ἂν ὅμως τοῦτο δὲν βλάβῃ τὰ παλαιότερα δίκαια τρίτου τινὸς προσώπου.

'Εφαρμογὴ
εἰς τὰς δου-
λείας τὰς πο-
λιτικὰς καὶ
τὰς ἀγροικι-
κὰς.

§ 636. Κατὰ τὰ ἐνταῦθα καταταχθέντα ἀξιώματα ταῦτα, πρέπει νὰ ἀποφασίζωνται τὰ δίκαια εἰς τὰς εἰδικὰς δουλείας. "Οστις λοιπὸν χρεωστεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὸ βάρος μιᾶς ξένης οἰκοδομῆς, τὴν ἔμβασιν τῶν ξένων δοκῶν εἰς τὸν τοῖχόν του ἢ τὴν διάβασιν τοῦ ξένου καπνοῦ διὰ μέσου τοῦ καπνοδοχείου τοῦ κ.τ.λ., αὐτὸς πρέπει νὰ συνεισφέρῃ ἀναλόγως διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ τοίχου, τοῦ στύλου, τοῦ μεσοτοίχου ἢ τοῦ καπνοδοχείου τοῦ διωρισμένου διὰ τὴν δουλείαν κ.τ.λ., ἀλλ' ὅχι καὶ διὰ τὴν στερέωσιν τῆς δουλεuoμένης οἰκοδομῆς ἢ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ καπνοδοχείου τοῦ γείτονος.

Δίκαιον τῶν
θυρίδων·

§ 637. 'Ο ἔχων δίκαιον παραθυρίων ἀπολαμβάνει τὴν χρῆσιν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἀέρος· ἡ δὲ ἀπόψις πρέπει νὰ συγχωρηθῇ δι' ἰδιαιτέρας συμφωνίας.

§ 638. Μετὰ τοῦ δικαίου τῶν παραθυρίων εἶναι ἠνωμένον τὸ χρέος τῆς φυλάξεως αὐτῶν διὰ τῶν κιγκλίδων. "Οστις ἀμελεῖ τὴν φύλαξιν ταύτην, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ πᾶσαν τὴν ζημίαν τὴν διὰ τῶν τοιούτων ἀπροφυλάκτων παραθυρίων προξενηθεῖσαν εἰς τοὺς γείτονας.

Τῆς ἀπό-
ψεως·

§ 639. 'Ο γείτων δὲν δύναται νὰ ἀναγκάσῃ τὸν ἔχοντα δίκαιον ἀπόψεως γείτονά του, διὰ νὰ καγκελλώσῃ τὸ παράθυρόν του· δύναται ὅμως νὰ τὸν ὑποχρεώσῃ νὰ φυλάττῃ τὸ τοιοῦτον παράθυρον, διὰ νὰ μὴ προξενηθῇ εἰς αὐτὸν ἐκεῖθεν ζημία.

Τῶν σταγόνων·

§ 640. 'Ο ἔχων τὸ δίκαιον τῶν σταλαγματιῶν δύναται νὰ ἀφήσῃ τὸ νερὸν τῆς βροχῆς, διὰ νὰ τρέξῃ ἐπάνω ξένης σκέπης ἐλευθέρως, ἢ διὰ μέσου σωληναρίων· ἔχει ἄδειαν καὶ νὰ ὑψώσῃ τὴν ἰδίαν του σκέπη·ν· πρέπει ὅμως

1 § 632. Proprietariul moșiei stăpînitoare poate să întrebuințeze după a sa plăcere dritul ce are asupra moșiei șerbitoare; șerbirile însă nu trebuie să se întindă, ci mai ales să se înmărgineze, în cît iartă firea lor și scoposul pentru care s-au rinduit.

5 § 633. Nu poate cineva din însuși a sa putere să deosebească nici un feliu de șerbire de la lucrul șerbitoriu, nici să o mute la alt lucru sau la altă persoană.

§ 634. Tot dritul și toată însărcinarea șerbirii sint nedespărțite. Așa dar, dacă locul la care este lipit dritul șerbirii, se va mări sau se va micșura ori se va împărți, dritul acesta nu se mută, nici se împarte.

10 § 635. O moșie poate tot într-aceiași vreme să fie șerbitoare la mai multe persoane, dacă însă aceasta nu vatămă driturile cele mai vechi a uneia a treia persoană.

15 § 636. După aceste așezate aici prințipii trebuie să se hotărască driturile la alte osebite șerbiri, deci dar oricine este datoriu a sprijini cu zidirea sa greutatea unei străine zidiri, sau a suferi așezarea grinzilor străine în perețele său, sau trecerea fumului prin hornul său ș.c.l., acesta se îndatorește a ajuta după analoghie pentru păstrarea a păretelui, a stîlpului, a hornului celui orînduit pentru șerbire ș.c.l., iar nu și pentru întărirea zidirei stăpînitoare sau pentru întocmirea hornului a megieșului.

Aplicația la șerbiri orășenești și moșienești.

20 § 637. Cel ce are dritul ferestilor, cîștigă numai întrebuințarea luminei și a aerului, iar priveala trebuie să fie îngăduită prin osebită alcătuire. Dritul ferestilor;

25 § 638. Cu dritul ferestilor este unită îndatorirea păzirei lor cu gratii. Oricarele va lenevi paza aceasta, se îndatorește a plăti toată paguba pricinuită megieșilor prin acele nepăzite feresti.

30 § 639. Megieșul nu poate sili pe îndrituitul cu priveală, ca să închidă cu gratii fereasta sa, poate însă să-l îndatorească a o păzi, ca să nu se pricinuiască pe acolo vreo pagubă. A privelii;

§ 640. Cel ce are dritul scurgerii apelor, poate să lase apa de ploae ca să curgă pe acoperemîntul străin fără oprire sau prin jgheaburi, are voie de a-și înălța acoperemîntul său, îngrijindu-se însă, ca șer-

A scursurilor;

1 Proprietariul moșiei stăpînitoare R: Posesorul imobilului care beneficiază de servitute G|| 2 moșiei R: proprietății G|| 5 deosebească R: despărțească G|| 6 feliu de R: o G|| 11 moșie R: bun G|| 15 osebite R: speciale G| a sprijini cu zidirea sa R: a suferi G|| 16 a suferi R: om G|| 18 să îndatorește a ajuta R: trebuie să contribuie G|| 19 după stîlpului, ad peretele de la mijloc G| a hornului R: sau a hornului G|| 20 zidirei stăpînitoare R: clădirii care beneficiază de servitute G| întocmirea R: repararea G|| 23—24 osebită alcătuire R: specială convenție G|| 26 va lenevi R: neglijează G|| 27 acele R: acest fel de G|| 29 după păzi ad astfel de fereastră G: om R: nu i G|| § 640 nota: A picăturilor G|| 32 fără oprire R: slobod G|| 33 de R: și de G| îngrijindu-să R: trebuie să aibă grijă G.

νὰ προνοήσῃ, ὥστε νὰ μὴ γένη ἡ δουλεία βαρυτέρα (§ 632). Ὡσαύτως 1
πρέπει νὰ μεταθέτῃ παστρεύων εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν τὸ ἐπισωρευθὲν
χιόνι καὶ νὰ διαφυλάττῃ εἰς κατάστασιν καλὴν τὰ σωληνάρια τοῦ.

Τῆς διοχε-
τεύσεως τοῦ
ἐκ τῆς βροχῆς
νεροῦ.

§ 641. Ὅστις ἔχει τὸ δίκαιον τοῦ νὰ διοχετεύῃ τὸ τῆς βροχῆς νερὸν 5
ἀπὸ τῆς γειτονικῆς σκεπῆς εἰς τὸ ἴδιόν του ἔδαφος, ὑποχρεοῦται νὰ κατα-
βάλλῃ μόνος τὰ ἐξόδα διὰ τὰ σωληνάρια· διὰ τὰ εἰς ὑποδοχὴν τοῦ νεροῦ
καὶ διὰ τὰ λοιπὰ ἀναγκαῖα εἰς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἔργα.

§ 642. Ἐὰν εἰς τὴν διοχέτευσιν τῶν νερῶν καὶ ἄλλων ῥευστῶν πραγ-
μάτων χρειάζωνται λάκκοι καὶ αὐλάκια, ὑποχρεοῦται νὰ κάμῃ αὐτὰ ὁ 10
δεσπότης τοῦ δουλευσμένου τόπου καὶ νὰ σκεπάσῃ, καθὼς πρέπει καὶ
νὰ τὰ καθάρισῃ πρὸς τούτοις καὶ οὕτω νὰ ἐλαφρώσῃ τὸ βάρος τοῦ
δουλεύοντος τόπου.

Τοῦ μονο-
πατίου.

§ 643. Ὁ ἔχων δίκαιον μονοπατίου δύναται νὰ περιδιαβάζῃ εἰς αὐτό, 15
νὰ ἀπερνᾷ διὰ μέσου αὐτοῦ ὅχι μόνον περιπατῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπάνω φορείου
καθήμενος καὶ νὰ ἀφίγῃ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλους, διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς αὐτὸν
κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

Τῆς παρό-
δου καὶ τῆς
ὁδοῦ.

§ 644. Ὅστις ἔχει δίκαιον παρόδου, δύναται νὰ μεταχειρίζεται καὶ
ἀμαξάκι μονότροχον· ὅστις δὲ ἔχει δίκαιον ὁδοῦ, δύναται νὰ μεταχειρίζεται 20
καὶ ἀμάξι δίζυγον ἢ πολύζυγον.

§ 645. Χωρὶς ὅμως ἰδιαιτέρας συγχωρήσεως δὲν δύναται ὁ ἔχων 20
τὸ δίκαιον τοῦ μονοπατίου νὰ διαβαίνει καὶ ἔφιππος, οὔτε ὁ ἔχων τὸ
δίκαιον τῆς παρόδου νὰ διαβαίνει καὶ μὲ ἀμάξι δίζυγον ἢ πολύζυγον,
οὔτε ὁ ἔχων τὸ δίκαιον τῆς ὁδοῦ νὰ ἀπερνᾷ ἐκεῖθεν διώκων καὶ ζῶα ἐλεύ-
θερα (§ 632).

§ 646. Εἰς διατήρησιν τῆς ὁδοῦ καὶ τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν γεφυρῶν 25
συμβοηθοῦσι κατ' ἀναλογίαν πάντα τὰ πρόσωπα ἢ οἱ δεσπότες τῶν τόπων,
εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκει ἡ χρῆσις τῶν ὁδῶν αὐτῶν καὶ τῶν γεφυρῶν. Καὶ
ὁ νομεὺς λοιπὸν τοῦ δουλεύοντος τόπου ἐπὶ τοσοῦτον βοηθεῖ, ἐφ' ὅσον
ὠφελεῖται ἐξ αὐτῶν.

Διάστημα
διωρισμένον
τῶν τριῶν
τούτων δου-
λειῶν.

§ 647. Τὸ διάστημα διὰ τὰς τρεῖς ταύτας δουλείας πρέπει νὰ προ- 30
σαρμοσθῇ εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν καὶ εἰς τὰς περιστάσεις τοῦ τόπου.
Ἄν ἡ χρῆσις τῶν ὁδῶν, τῶν παρόδων καὶ τῶν μονοπατίων ἐμποδισθῇ ἐκ
πλημμυρῶν ἢ ἄλλων αἰτιῶν, πρέπει τότε νὰ ἐκλεχθῇ ἄλλο διάστημα, ἕως
οὗ νὰ ἀποκατασταθῶσιν ἐκεῖνα.

1 birea să nu se facă mai însărcinată (§ 632). Asemine este datoriu, ca să curățe la cuviincioasă vreme omățul clădit și să păzească în bună stare jgheaburile sale.

5 § 641. Cel ce are dritul de a trage apa de ploae de pe megieșitul acoperemint pe al său loc, se îndatorește a plăti singur cheltuiala atit pentru jgheaburile primitoare de apă, cit și pentru alte trebuincioase la acest scopos unelte. A tragerii apei de ploae;

10 § 642. Dacă spre tragerea apelor și a altor curgătoare vor fi de trebuință gropi și canaluri, se îndatorește să le facă proprietariul locului stăpinitoriu și să le acopere, precum se cuvine și să le și curățe, ușurînd întru acest chip însărcinarea locului șerbitoriu.

§ 643. Cel ce are dritul poticei, poate să umble pe ea, să treacă pe dinsa nu numai pe gios, ci și purtat în pătașcă; și pe lingă aceste să lase și pe alții, ca să vie la dinsul cu chipul acesta. A poticei;

15 § 644. Cel ce are dritul cărării, poate întrebuița și cotiugă, iar cel cu dritul drumului, poate întrebuița și trăsură cu două sau mai multe giuguri. A cărării și a drumului.

20 § 645. Fără osebită îngăduire nu poate îndrituitul poticei să treacă și călare, nici îndrituitul cărării să treacă cu trăsură, dar nici îndrituitul drumului nu poate trece pe acolo, minînd vite slobode (§ 632).

25 § 646. Spre păstrarea în bună stare a drumului și podurilor celor mari și mici, trebuie după analoghie să agiute toate persoanele sau să agiute proprietarii locurilor, căroră se cuvine întrebuițarea lor; deci și proprietariul pămîntului șerbitoriu ajută, după analoghia folosului ce trage din ele.

30 § 647. Lărgimea acestor trei șerbiri trebuie să se potrivească cu neapărată întrebuițarea și starea locului; dacă întrebuițarea drumurilor, cărărilor și poticelor se va închide din răvârsare sau din alte pricini, atunce trebuie să se facă alte treceri, pînă cînd celelante vor veni în starea dintii. Hotărită lărgime a acestor trei șerbiri.

1 este datoriu R: trebuie G || 2 clădit R: îngrămădit G || 5 loc R: teren G || 6—7 pentru... unelte R: pentru jghiaburile; pentru lucrările spre primirea apei și pentru celelalte necesare în scopul acesta G || 8 după curgătoare ad lucruri G || 13 pătașcă R: mijloc de transportat cu brațele G || 15 cotiugă R: cărucior cu o roată G || 16 trăsură R: căruță G || 19 după trăsură ad cu două sau mai multe juguri G || 23 trebuie... să agiute R: ajută G || 23—24 să agiute ad R: om G || 24 lor R: acelor drumuri și poduri G || 25 proprietariul pămîntului R: posesorul locului G || 25—26 după... ce R: pe atita, pe cit se folosește G || 28 cu R: la G | starea R: împrejurările G || 29 răvârsare R: inundații G || 30 fecă alte treceri R: aleagă altă distanță G || 30—31 celelante... dintii R: se vor fi reparat acelea G.

Δίκαιον τῆς
ἀντλήσεως
τοῦ νεροῦ·

§ 648. Ὁ ἔχων τὸ δίκαιον εἰς τὸ νὰ ἀντλῇ ἢ νὰ λαμβάνῃ 1
νερὸν ἀπὸ ξένου πηγαδίου ἢ τόπου, ἔχει ὁμοῦ καὶ τὴν εἰς αὐτὸ διά-
βασιν ἐλευθέραν.

Τῆς ὕδρα-
γωγίας·

§ 649. Ὅστις ἔχει τὸ δίκαιον τοῦ νὰ φέρῃ νερὸν ἀπὸ τόπου ξένου 5
εἰς ἴδιόν του ἢ ἀπὸ ἰδίου του τόπου νὰ ὑπάγῃ νερὸν εἰς ξένον τόπον, ἔχει
ἄδειαν νὰ βάλλῃ καὶ σωληνάρια, νὰ κάμνῃ καὶ αὐλάκια καὶ καταρράκτας
καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Τὸ μέτρον τῶν ἔργων τούτων
ἀποφασίζεται κατὰ τὴν χρεῖαν τοῦ δουλευομένου τόπου.

Τῆς βοσ-
κῆς.

§ 650. Τὸ δίκαιον τῆς βοσκῆς ἀποφασίζεται κατὰ τὴν μέχρη τοῦδε 10
ἐπικρατήσαν συνήθειαν τοῦ τόπου. Τὸ ἀκάθαρον, τὸ ἄρρωστον καὶ τὸ
ξένον ζῶον πρέπει πάντοτε νὰ ἐμποδίζεται ἀπὸ τῆς κοινῆς βοσκῆς.

§ 651. Ὁ ἔχων τὸ δίκαιον τῆς βοσκῆς δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ κοσσίζῃ 15
καὶ χορτάρει εἰς τὸν ἴδιον τόπον τῆς βοσκῆς, οὔτε δύναται νὰ ἀποκλείῃ
κανονικῶς τὸν δεσπότην τοῦ ὑποστατικοῦ ἀπὸ τοῦ δικαίου τῆς συμβοσκῆς,
ἢ νὰ φθείρῃ τὴν ὑπόστασιν τῆς βοσκῆς. Ἄν φοβῇται τὴν ζημίαν, πρέπει 15
νὰ βάλλῃ φύλακα εἰς τὰ ζῶά του.

§ 652. Αἱ ἀνωτέρω περὶ δουλειῶν διατάξεις δύνανται νὰ ἐφαρμό-
ζωνται καὶ εἰς ἄλλα εἶδη δουλειῶν ἀγροικικῶν.

Δουλεῖαι
προσωπικαί·

§ 653. Ὁ τρόπος τῆς τῶν προσωπικῶν δουλειῶν μεταχειρίσεως, 20
ἂν δὲν ἔγινεν ἄλλη τις συμφωνία περὶ αὐτῶν, ἀποφασίζεται κατὰ τὰ ἀκό-
λουθα ἀξιώματα.

1) Τὸ δι-
καιον τῆς
χρήσεως·

§ 654. Ἡ τῆς χρήσεως δουλεία συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἔχῃ τις ἄδειαν
νὰ μεταχειρίζεται πρᾶγμα ξένον δι' ἰδίας του μόνον ἀνάγκας, χωρὶς τοῦ
νὰ βλάβῃ τὴν τοῦ πράγματος ὑπόστασιν.

Περιορι-
σμός τῆς ἐκ
τῆς χρήσεως
ὠφελείας·

§ 655. Ὅστις λοιπὸν ἔχει τὸ δίκαιον τῆς χρήσεως πράγματός τινος, 25
ἔχει ἄδειαν νὰ τραβᾷ ἀπ' αὐτοῦ ὠφέλειαν σύμφωνον μὲ τὴν τάξιν, τὴν τέχνην
καὶ τὴν οἰκοδομίαν τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

§ 656. Ἡ ἀνάγκη πρέπει νὰ ἀποφασισθῇ κατὰ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν
συνεχωρήθῃ εἰς τινα ἢ χρῆσις. Αἱ μετὰ ταῦτα συμβᾶσαι μεταβολαὶ εἰς τὴν
τέχνην τοῦ ἔχοντος τὸ δίκαιον τοῦτο, δὲν δύνανται νὰ δώσωσι περισσοτέραν 30
ἐκτασιν εἰς τὴν χρῆσιν (§ 632).

Περὶ τῆς
ὑποστάσεως
τοῦ πράγμα-
τος.

§ 657. Ὁ ἔχων τὴν χρῆσιν πράγματός τινος δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ
μεταβάλλῃ τὴν ὑπόστασιν τοῦ πράγματος, μήτε νὰ μεταφέρῃ εἰς ἄλλον
τὸ δίκαιόν του τοῦτο.

Καὶ περὶ
τῶν βαρῶν
αὐτοῦ*)

§ 658. Παῖσαι αἱ ὠφέλειαι, αἵτινες δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἐκ τοῦ 35
πράγματος, χωρὶς τοῦ νὰ βλαφθῇ τὸ δίκαιον τοῦ ἔχοντος τὴν χρῆσιν αὐτοῦ,
ἀνήκουσιν εἰς τὸν δεσπότην τοῦ πράγματος.

*) Quae nota marginalis meliore iure in R ad § 659 posita est.

- 1 § 648. Cel ce are dritul să scoată sau să iae apă din străină fin- Dritul scoa-
tină sau loc, aceluia împreună se cuvine și slobodă trecere. terii apei;
- § 649. Cel ce are dritul să abată apă de pe loc străin pe A abaterii
al său, sau de pe locul său să o abată pe loc străin, are voe să apei;
- 5 pue și uluce, să facă șanțuri și stavile și alte trebuincioase spre aceasta. Măsura lucrurilor acestora se hotărăște după trebuința
locului stăpînitoriu.
- § 650. Dritul pășunatului se hotărăște după pămîntescul obicei, A pășuna-
ce pînă acuma s-au păzit. Vita necurată, bolnavă și străină, trebuie tului.
- 10 totdeauna să se oprească de la obșteasca pășune.
- § 651. Cel ce are dritul pășunatului, nu are voe să cosască și
fin pe locul pășunii, nici poate după regulă să oprească vitele proprie-
tariului moșiei sau să strice locul pășunei. De se va teme de pagubă,
trebuie să pue păzitori la vitele sale.
- 15 § 652. Orinduelile de mai sus așezate, pentru șerbiri, pot a se
aplicarisi și la alte feliuri de șerbiri moșienești.
- § 653. Chipul întrebuițării personalnicelor șerbiri se hotărăște Șerbiri per-
după prințiipiile cele următoare, dacă nu s-au făcut vreo altă tocmală. sonalnice.
- 20 § 654. Șerbirea întrebuițării este, cînd are cineva voie a între-
buița vreun lucru străin numai pentru ale sale trebuințe, însă fără
vătămarea ființei lucrului. 1) Dritul
întrebuițării;
- § 655. Deci dar îndrituitul întrebuițării vreunui lucru are voe Îngrădirea
să tragă dintru aceasta folos potrivit cu starea, cu meșteșugul și cu folosului ce-
iconomia casei sale. lui din între-
buițare.
- 25 § 656. Trebuința se cuvine a se hotări după vremea în care s-a
îngăduit cuiva întrebuițarea. Cele în urmă întîmplate prefaceri la
starea sau la meșteșugul îndrituitului nu pot da mai multă întindere
la întrebuițare (§ 632).
- § 657. Îndrituitul întrebuițării vreunui lucru nu are voe să Pentru fi-
30 prefacă ființa lui, nici să mute la altul dritul acesta. înța lucrului;
- § 658. Toate folosurile, care se pot lua din lucru, fără a se sminti
dritul întrebuițătorului, se cuvin la proprietariul lucrului.

2 aceluia... cuvine R: are totodată G || 4 o abată R: abată apă G || 5
facă R: facă și G | stavile R: căderi de apă G | spre aceasta R: în scopul acesta
G || 7 stăpînitoriu R: care beneficiază de servitute G || 9 s-au păzit R: a avut putere
G || 12 pe R: pe însuși G | oprească... proprietariului R: îndepărteze de la pășu-
natul împreună pe proprietarul G || 13 locul R: ființa G | va teme R: teme G ||
15 așezate ad R: om G || 16 moșienești R: rurale G || 18 după tocmală ad asupra
lor G || 19 este R: constă în faptul G || 20 vreun ad R: om G | trebuințe R: nevoi
G || 25 Trebuința să cuvine R: Nevoia trebuie G || 26 în urmă R: de după aceea
G | prefaceri la R: schimbări în G || 30 prefacă R: schimbe G | lui R: lucrului
G | mute... dritul R: transfere altuia dritul său G || 31 sminti R: vătămă G || 32 să
cuvin R: aparțin G.

§ 659. Ὁ δεσπότης τοῦ εἰς χρῆσιν δοθέντος πράγματος εἶναι ὑπόχρεως 1
νὰ ὑποφέρει πάντα τὰ τακτικά καὶ ἔκτακτα βάρη, τὰ ὅποια συνέχονται μετὰ
τοῦ πράγματος, καὶ νὰ κρατῇ αὐτὸ εἰς κατάστασιν καλὴν. Ὅταν ὅμως τὰ 5
ἔξοδα ὑπερβαίνωσι τὴν μένουσαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πράγματος ὠφέλειαν,
τότε πρέπει ὁ ἔχων τὴν χρῆσιν νὰ κάμνῃ τὰ ὑπερβαίνοντα ταῦτα ἔξοδα, ἢ
νὰ παραιτηθῇ αὐτήν.

2) Δίκαιον
τῆς ἐπικαρ-
πίας·

§ 660. Ἡ ἐπικαρπία εἶναι δίκαιον τοῦ νὰ καρποῦται τις πράγμα ξένον
χωρὶς τινος περιορισμοῦ· χρεωστεῖ ὅμως νὰ διαφυλάττῃ ἀβλαβῇ τὴν τοῦ
πράγματος τούτου ὑπόστασιν.

Τῶν δαπα-
νητῶν πραγ-
μάτων.

§ 661. Εἰς τὰ δαπανητὰ πράγματα, οἷον εἰς τὰ βρώσιμα, τὰ πόσιμα, 10
τὰ χρήματα καὶ τὰ τοιαῦτα, καταχρηστικῶς λέγεται ἡ χρῆσις καὶ ἐπικαρπία,
καθότι τῶν τοιούτων πραγμάτων ὡς ὑπόστασις λογίζεται ἡ ποσότης, ἢ ἡ
τιμὴ αὐτῶν, ἥτις ἐπιστρέφεται εἰς τὸν δεσπότην αὐτῶν. Ὅθεν ἂν ἔχῃ τις
ἐπικαρπίαν τοιούτων πραγμάτων, δύναται νὰ μεταχειρίζεται αὐτὰ κατὰ τὴν 15
ἀρέσκειάν του· ἂν ὅμως ἐδόθῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἐπικαρπία ἐνὸς κεφαλαίου χρη-
μάτων, δοθέντων πρότερον εἰς ἄλλον ἐπὶ τόκῳ, δύναται νὰ ζητήσῃ μόνον
τὸν τόκον.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τοῦ
ἔχοντος ἐπι-
καρπίαν.

§ 662. Εἰς τὸν ἔχοντα τὴν ἐπικαρπίαν ἀνήκει ἡ τελεία ἀπόλαυσις
πασῶν τῶν ὠφελειῶν, τῶν καρπῶν, τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῶν προσαυξήσεων
(§ § 391, 392 καὶ 543—554) τοῦ πράγματος, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἔχει τὴν 20
ἐπικαρπίαν.

Εἰδικῶς·
α') Περὶ
τῶν συνεχο-
μένων μετὰ
τοῦ πράγμα-
τος βαρῶν·

§ 663. Ἐκεῖνο μόνον δύναται νὰ λογισθῇ ὡς εἰσόδημα καθαρὸν, τὸ
ὁποῖον ἀπομένει μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν πάντων τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων. Ὁ
ἔχων λοιπὸν τὴν ἐπικαρπίαν πράγματος δουλεύοντος, ἀναδέχεται πάντα τὰ
βάρη, τὰ ὅποια ἦσαν ἠνωμένα μετ' αὐτό, ὅτε ἐδόθῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἐπικαρπία. 25
Εἰς αὐτὸν ἐπιτίθενται καὶ πᾶσαι αἱ ὑποχρεώσεις τακτικαὶ τε καὶ ἔκτακτοι,
αἵτινες πρέπει νὰ ἐκπληρωθῶσιν ἀπὸ τῶν ὠφελειῶν, τῶν ληφθεισῶν κατὰ
τὸν καιρὸν τῆς ἐπικαρπίας, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἐξαρκοῦσιν. Αὐτὸς κάμνει καὶ
τὰ ἀναγκαῖα διὰ τοὺς καρποὺς ἔξοδα.

β') Περὶ τῆς
φυλάξεως τοῦ
πράγματος·

§ 664. Ὁ ἔχων τὴν ἐπικαρπίαν χρεωστεῖ νὰ διαφυλάττῃ τὸ πρᾶγμα 30
ὡς καλὸς οἰκοδεσπότης εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην, εἰς τὴν ὑποίαν ἐδέχ-
θηκεν αὐτό, ἐπισκευάζων καὶ ἀναπληρῶν αὐτὸ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων. Ἄν

1 § 659. Proprietariul lucrului ce s-au dat spre întrebuințare, este
indatorit a suferi toate însărcinările cele obicinuite și neobicinuite, care
vor fi unite cu lucrul, păstrându-l în bună stare; însă de vor covârși
5 cheltuelile pe folosul ce-i rămâne din lucru, atuncea întrebuințătorul
trebuie să se însărcineze cu prisosul cheltuelilor, sau să se lepede de
acest drit.

Și pentru
însărcinările
lui *).

§ 660. Întrebuințarea rodurilor este un drit de a lua cineva
rodurile de pe un lucru străin, fără nici o îngrădire, cu îndatorire însă
a păstra nevătămată ființa lucrului.

2) Dritul
întrebuință-
rii rodurilor;

10 § 661. Pentru lucruri cheltuitoare (adecă cele spre mâncare și
băutură, pentru bani și altele asemenea) **), cu nepotrivire se zice între-
buințarea lucrurilor și a rodurilor; căci la acest felu de lucruri ca o
ființă se socotește citimea sau prețul lor, care se întoarce proprietariului
15 acestor lucruri. Drept aceia, dacă are cineva întrebuințarea rodurilor
a acest felu de lucruri, poate să le întrebuințeze după a sa plăcere;
și dacă i s-au dat întrebuințarea rodurilor unui capital de bani, ce s-au
pus la altul cu dobândă, atuncea numai dobînda poate să ceară.

A lucru-
rilor cheltui-
toare.

§ 662. Se cuvine celui ce are întrebuințarea rodurilor, desă-
vîrșita cîștigare a tuturor folosurilor, a rodurilor, a veniturilor și a
20 sporurilor lucrului, a căruia el are întrebuințare (§§ 391, 392 și 543
pînă 554).

Drituri și
îndatoriri a-
celui ce are
întrebuința-
rea rodurilor.

§ 663. Ca un venit curat se poate socoti numai prisosul ce ră-
mine după scăderea tuturor cheltuelilor trebuincioase; deci întrebuin-
țătorul rodurilor unui lucru șerbitoriu se încarcă cu toate însărcinările,
25 care era unite cu acest lucru în vremea ce au primit întrebuințarea.
El se însărcinează și cu toate îndatoririle obicinuite și neobicinuite, care
trebuie să se împlinească, numai în cît vor adăuga folosurile ce s-au luat
în vremea întrebuințării. El face și cheltuelile trebuincioase pentru roduri.

Deosebi:

a) Pentru
însărcinările
unite cu lu-
crul;

§ 664. Întrebuințătorul rodurilor unui lucru este datoriu să-l
30 păstreze ca un bun iconom, în starea aceia în care l-au primit, întoc-
mindu-l și îndeplinindu-l din venituri. Dacă cu toate aceste se va micșura

b) Pentru
păstrarea lu-
crului.

3 vor fi unite R: se țin împreună G || 3 păstrându-l R: și să-l țină G | vor
covârși R: întrec G || 4—6 întrebuințătorul... drit R: cel ce are întrebuințarea
trebuie să facă aceste cheltuieli ce întrec, sau să renunțe la ea G || 9 după lucrului
ad acestuia G || 10 adecă R: precum G || 11 altele asemenea cu nepotrivire R: cele
de acest fel, în mod impropriu G || 12 căci R: întru cît G | o R: om G || 14 acestor
lucruri R: lor G || 16 și R: dar G || 17 ce s-au pus R: dați de mai înainte G || 20 (§§...
554) pune după sporurilor G || 22 prisosul R: aceea G || 23 și 28 trebuincioase R:
necesare G || 25 acest lucru R: el G | au primit R: i s-a dat G || 27 numai... adăunge
R: din G || 28 după întrebuințării, ad întru cît acelea ajung G || 30—31 întocmindu-l
R: reparindu-l G.

*) În G, această notă este pusă nepotrivit la § 658.

**) În G parantezele lipsesc.

μ' ὅλον τοῦτο σμικρυνθῇ ἢ τιμὴ τοῦ δουλεύοντος πράγματος χωρὶς δόλου ἢ ἀμελείας τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπικαρπίαν, δὲν ὑποχρεοῦται αὐτὸς νὰ ἀποκριθῇ τὴν ζημίαν ἐκείνην.

γ') Περὶ ἀ-
νοικοδομήσε-
ως·

§ 665. Ἐὰν, φανερώσαντος τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπικαρπίαν, ἀνοικοδομήσῃ ὁ δεσπότης τὸ ἐκ παλαιότητος ἢ ἐκ περιστάσεως φθαρὲν κτίριόν του, ὑποχρεοῦται ἐκεῖνος νὰ πληρώσῃ τὸν τόκον τῶν εἰς τὴν ἀνοικοδομήσιν ἐξοδευθέντων χρημάτων κατὰ τὸ μέτρον, ἐφ' ὅσον ἐβελτιώθῃ ἡ ἐπικαρπία.

§ 666. Ὅταν ὁμως ὁ δεσπότης δὲν δυνήθῃ, ἢ δὲν θελήσῃ νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὸ τοιοῦτον κτίριόν του, τότε ἔχει ἄδειαν ὁ ἔχων τὴν ἐπικαρπίαν, ἢ νὰ ἀνοικοδομήσῃ αὐτὸς καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπικαρπίας νὰ ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν τῶν ἐξόδων, ὡς καλῇ πίστει νομεύς, ἢ ἂν δὲν θελήσῃ νὰ ἀνοικοδομήσῃ, νὰ ζητήσῃ τὸ κατὰ τὸ πρέπον ἀζημίον του περὶ τῆς ἐπικαρπίας, τὴν ὁποίαν ἐστερήθῃ, μὴ ἀνοικοδομηθέντος τοῦ φθαρέντος κτιρίου.

§ 667. Ὁ δεσπότης, ἐὰν δὲν κάμῃ τὸ πλῆρες ἀζημίον εἰς τὸν ἔχοντα τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ κτήματός του, δὲν συγχωρεῖται νὰ οἰκοδομήσῃ εἰς αὐτὸ οἰκοδομὰς νέας καὶ μὴ ἀναγκαίας, πρὸς ζημίαν ἐκείνου, καὶ ἂν αὗται χρησιμεύωσιν εἰς αὐξήσιν τῶν εἰσοδημάτων.

δ') Περὶ
τῶν ἐξόδων
τῆς βελτιώ-
σεως.

§ 668. Ἐὰν ὁ ἔχων ἐπικαρπίαν, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰς ἐκ τοῦ δουλεύοντος πράγματος ὠφελείας του, ἔκαμῃ πράγματα χωρὶς συναινέσεως τοῦ δεσπότη, δύναται εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπικαρπίας νὰ ἀφαιρέσῃ ἐξ αὐτῶν μόνον ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ ἀφαίρεσις δὲν βλάπτει τὴν ὑπόστασιν τοῦ πράγματος· τὴν δὲ ἀντιπληρωμὴν διὰ τὰς εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπικαρπίας σωζομένας ἔτι βελτιώσεις, αἵτινες μένουσι πρὸς φανεράν τοῦ δεσπότη ὠφέλειαν, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον δύναται νὰ ζητήσῃ, καθ' ὅσον ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ αὐτὴν ὁ διοικήσας πράγματα ξένα χωρὶς παραγγελίας τοῦ δεσπότη αὐτῶν.

Μέσα περὶ
τῆς ἀποδεί-
ξεως.

§ 669. Διὰ νὰ προσευχολυνθῇ ἡ ἀπόδειξις τῶν ἐνδεχομένων ἀμυβαίων ἀποιτήσεων, πρέπει ὁ δεσπότης καὶ ὁ ἀπολαύσας τὴν ἐπικαρπίαν νὰ κάμωσιν ἀξίόπιστον καταγραφὴν μετὰ περιγραφῆς πάντων τῶν δουλεύον-

1 prețul lucrului șerbitoriu fără vicleșug sau lenevirea întrebuintătorului, nu se îndatorește a împlini paguba aceea.

5 § 665. Dacă, după arătarea întrebuintătorului rodurilor, proprietariul va face din nou zidirea în locul cei stricate din învechire sau din întâmplare, se îndatorește întrebuintătorul a plăti dobînda pe banii cheltuiți la înnoire, întru atîta în cît s-au sporit întrebuintarea cheltuelilor *).

c) Pentru zidirea din nou.

10 § 666. Iar dacă proprietariul nu va putea sau nu va voi să zidească din nou o acest feliu de zidire, are voe întrebuintătorul rodurilor, sau el să o zidească și după sfîrșirea întrebuintării să-și ceară ca un stăpînitoriu cu bună credință întoarcerea cheltuelilor, sau nevrînd a zidi din nou, să ceară căzuta despăgubire pentru întrebuintarea rodurilor de care el s-au lipsit din pricina neînnoitei zidiri.

15 § 667. Proprietariul, de nu va face deplină despăgubire întrebuintătorului rodurilor zidirii sale, nu este ertat să facă zidiri din nou, care nu sînt trebuincioase, măcar de vor fi spre sporirea veniturilor.

20 *§ 668. Dacă întrebuintătorul rodurilor au făcut nescăiva lucruri, fără învoirea proprietariului, spre sporirea folosurilor sale din lucrul șerbitoriu, poate la sfîrșitul întrebuintării rodurilor să iae numai acele lucruri, a căroră ridicare nu vatămă ființa lucrului șerbitoriu; iar întoarcerea cheltuelilor făcute spre îmbunătățirea ce rămîne, spre vederatul folos, proprietariului, poate să o ceară cu asemenea drit, precum este îndrituit să ceară ocîrmuitorii trebilor străine, care fără imputernicirea proprietariului le-au săvîrșit.

d) Pentru cheltuelile îmbunătățirii.

25 § 669. Spre înlesnirea dovezii pentru pretențiile ce se pot întîmpla între proprietariul lucrului și întrebuintătorul rodurilor, trebuie să se facă izvod vrednic de credință, cuprinzătoriu de toate lucrurile

Chipuri pentru dove-dire.

1 lenevirea R: neglijența G || 2 împlini R: răspunde G || 4 va face... stricate R: a reinnoit zidirea sa stricată G || 5 din întâmplare R: dintr-o împrejurare G | întrebuintătorul R: acela G || 6 întru... cheltuelilor R: în măsura în care a fost îmbunătățit uzufructul G || 8--9 nu va putea... zidire R: n-a putut sau n-a voit să refacă zidirea lui aceasta, atunci G || 10 zidească R: refacă G || 11 stăpînitoriu R: posesor G | întoarcerea R: plata G || 12 căzuta R: cuvenita G || 13 după zidiri ad stricate G || 14 va face R: face G || 15 zidirii sale R: bunului său G || 15--16 ertat... vor fi R: îngăduit să clădească în ea spre paguba aceleia clădiri noi și nu necesare, deși sînt folositoare G || 17 nescăiva ad R: om G || 19--20 iae... lucruri R: ridice din ele numai acel G || 20 șerbitoriu ad R: om G || 21--22 făcute... folos R: pentru îmbunătățirile ce se păstrează încă la sfîrșitul uzufructului și care rămîn spre vederatul folos al G || 22--24 să o ceară cu... săvîrșit R: să ceară numai atît, cît are drept să o ceară cel ce a administrat lucruri străine fără ordinul proprietarului lor G || § 669 nota: Chipuri R: Mijloace G || 25--27 Spre... facă R: Pentru ca să se înlesnească dovedirea pretențiilor posibile reciproce, trebuie proprietarul și uzufructuarul să facă G || 27 cuprinzătoriu... lucrurile R: cu descrierea tuturor lucrurilor G.

*) Probabil greșit, în loc de «rodurilor».

των πραγμάτων. Ἄν δὲ δὲν ἔγινε τοῦτο, ὑπολαμβάνεται, ὅτι ὁ λαβὼν τὴν ἐπικαρπίαν ἐδέχθη τὸ πρᾶγμα μετὰ πάντων τῶν διὰ τὴν τακτικὴν αὐτοῦ χρῆσιν ἀναγκαίων μερῶν εἰς κατάστασιν ποιότητος μεσαίας.

Εἰς τίνα ἀνήκουσιν οἱ καρποὶ οἱ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπικαρπίας ἔτι ἰστάμενοι;

§ 670. Οἱ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπικαρπίας ἰστάμενοι ἔτι καρποί, ἦτοι τὸ χορτάρι, τὸ ὅποιον δὲν ἐκοσσίσθη, καὶ τὰ γεννήματα, τὰ ὅποια δὲν ἐθερίσθησαν, καὶ οἱ καρποί, οἷτινες δὲν ἐσυνάχθησαν, ἀνήκουσιν εἰς τὸν δεσπότην· ὑποχρεοῦται ὅμως αὐτὸς νὰ πληρῶσῃ τὰ δι' αὐτὰ γενόμενα ἔξοδα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εἶχε τὴν ἐπικαρπίαν, ὡς εἰς καλῇ πίστει νομέα, ἢ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ.

Αἱ λοιπαὶ ὠφέλειαι εἰς τίνα ἀνήκουσιν;

§ 671. Αἱ λοιπαὶ ὠφέλειαι, ὅσον οἱ τόκοι τῶν χρημάτων, τὰ μισθώματα, τὰ ἐνοίκια κ.τ.λ., τῶν ὁποίων ἡ διορία δὲν ἐπληρώθη ἔτι εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπικαρπίας, διαιροῦνται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ καιροῦ τῆς ἐπικαρπίας, μεταξὺ τοῦ δεσπότου καὶ ἐκεῖνου, ὅστις εἶχε τὴν ἐπικαρπίαν.

Πότε ὑποχρεόνονται οἱ ἔχοντες χρῆσιν ἢ ἐπικαρπίαν νὰ δώσωσιν ἀσφάλειαν;

§ 672. Ὁ δεσπότης τότε μόνον δύναται κανονικῶς νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἔχοντος τὴν χρῆσιν, ἢ τὴν ἐπικαρπίαν ἀσφάλειαν διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ πράγματός του, ὅταν εἶναι ὑποψία, ὅτι δύναται νὰ κινδυνεύσῃ τὸ πρᾶγμα ἔξ αἰτίας αὐτῶν ἢ νὰ πάθῃ αὐτὸς ἄλλην τινὰ ζημίαν.

§ 673. Ἄν δὲν δοθῇ ἡ ἀσφάλεια αὕτη, πρέπει, ἢ νὰ ἀφεθῇ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν δεσπότην αὐτοῦ, ὅστις ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ἀντὶ τῆς χρήσεως ἢ τῶν καρπῶν τὴν πρέπουσαν πληρωμὴν εἰς τὸν ἔχοντα τὴν χρῆσιν ἢ ἐπικαρπίαν· ἢ νὰ δοθῇ ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κριτηρίου, τὸ ὅποιον ἔχει χρέος νὰ φροντίζῃ κατὰ τὰς περιστάσεις διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὸ ἀζήμιον ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

3) Δουλεία τῆς οἰκίσεως

§ 674. Ἡ δουλεία τῆς οἰκίσεως εἶναι τὸ δίκσιον τοῦ νὰ μεταχειρίζεται τις διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνάγκην τὰ εἰς κατοικίῃσιν ἐπιτήδεια μέρη μιᾶς οἰκίας. Αὕτη λοιπὸν εἶναι δουλεία τῆς χρήσεως τοῦ διὰ κατοικίαν οἴκου.

§ 675. Ἐὰν ὅμως ἀφέθεσαν εἷς τίνα πάντα τὰ μέρη ἑνὸς οἴκου, τὰ ἐπιτήδεια διὰ κατοικίαν, χωρὶς περιορισμοῦ τῆς χρήσεως αὐτῶν, τότε λογίζεται ἐπικαρπία τοῦ διὰ κατοικίαν οἴκου.

§ 676. Κατὰ τὴν διαφορὰν ταύτην πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι διατάξεις (§ 654—669) εἰς τὰ ἀμοιβαῖα μεταξὺ τοῦ δεσπότου καὶ τοῦ ἔχοντος τὸ δίκαιον τῆς οἰκίσεως δίκαια καὶ χρέη.

1 șerbitoare; iar nefăcîndu-se, se socotește că întrebuintătorul rodurilor
au primit lucrul cu toate cele trebuincioase spre obicinuita întrebuintare,
în starea de mijloc.

5 § 670. Rodurile care la sfîrșitul întrebuintării nu s-au strîns, Cui se cu-
precum iarba necosită și sămănăturile nesăcerate și rodurile neculese, vin rodurile
se cuvin proprietariului, cu îndatorire însă să plătească la întrebuintă- nestrînse la
țătorul rodurilor, ca unui stăpînitoriu cu bună credință, sau la moște- sfîrșitul în-
nitorii lui, toate cele cheltuite pentru aceste. trebuintării?

10 § 671. Celelalte folosuri, precum dobînzile banilor, ciștiurile, chi- Și celelan-
riile ș.c.l., a căroră termen nu se împlinise la sfîrșitul întrebuintării, te folosuri
se impart între proprietariul lucrului și întrebuintătorul rodurilor, cui se cuvin?
după analoghia vremii ce s-au întrebuintat.

15 § 672. Proprietariul numai atunci, după regulă, poate să ceară Cui se în-
de la întrebuintătorul lucrului sau a rodurilor cauție pentru ființa dătoresc în-
lucrului său, cînd urmează prepus, că poate să se primejduiască acel trebuintăto-
lucru din pricina lor sau să pătimească vreo altă pagubă. rii a da cau-
ție?

20 § 673. De nu se va da această siguranță, trebuie ori să lase lucrul
la proprietariul, ce se îndatorește să dea în locul întrebuintării sau în
locul rodurilor, cuvenita plată la simplu întrebuintătoriu sau la între-
buintătorul rodurilor; ori să se dea lucrul supt purtarea de grijă a jude-
cătoriei, care este datoare a se îngriji după împrejurări pentru sigu-
ranța și despăgubirea a îmbelor părți.

25 § 674. Șerbirea lăcuinței este dritul de a întrebuinta cineva numai 3) Șerbirea
pentru nevoia sa acele spre lăcuință îndăminatice părți ale unei case; lăcuinței.
aceasta dar este șerbirea întrebuintării de lăcuință.

§ 675. Iar dacă s-au lăsat cuiva toate despărțirile a unei case
îndăminatice pentru lăcuință, fără îngrădirea întrebuintării lor, atunci
se socotește întrebuintarea rodurilor a casei de lăcuință.

30 § 676. După această deosebire, trebuie să se aplicarisească cele
mai sus așezate orînduiri (§§ 654 pînă 669) la driturile și îndatoririle
între proprietariul casei și între acel ce are dritul lăcuinței.

1 socotește R: presupune G || 2 cele trebuincioase R: părțile necesare G || 3
mijloc R: calitate mijlocie G || 4—5 nu s-au strîns, precum R: stau încă, adică G || 7
stăpînitoriu R: posesor G || 8 toate... cheltuite R: cheltuielile ce s-au făcut G || 10 la
R: încă, la G || 11 lucrului ad R: om G || 12 ce s-au întrebuintat R: întrebuintării
rodurilor G || § 672 nota: Cînd se îndătoresc cei ce au întrebuintarea lucrului sau a
rodurilor să dea garanții? G || 14 cauție R: garanție G || 15 urmează R: este G ||
15—16 acel lucru R: lucrul G || 16 sau R: sau însuși G || 18 după proprietariul
ad lui G: om R || 19 locul R: schimbul G || simplu ad R: om G || 23 numai ad R:
om G || 25 de lăcuință R: pentru locuirea unei case G || 28 de R: pentru G || 30 după
îndatoririle ad reciproce G || 31 casei ad R: om G.

§ 677. Εἰς πᾶσαν περίστασιν μένει εἰς τὸν δεσπότην τοῦ οἴκου 1
ἀβλαβές τὸ δίκαιον τοῦ νὰ διατάττῃ ἐλευθέρως καὶ κατ' ἀρέσκειαν πάντα
τὰ μέρη τοῦ οἴκου, τὰ ὅποια δὲν ἀνήκουσι κυρίως εἰς τὴν οἴκησιν, καὶ τοῦ
νὰ ἐπισκέπτεται ἀκωλύτως καὶ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν οἴκησιν.

Δίκαιον
τῶν ἀγωγῶν
διὰ τὰς δου-
λείας.

§ 678. Εἰς τὰς δουλείας ἔχει χώραν διπλῇ ἀγωγῇ· διότι ἡ κινεῖ τις 5
ἀγωγὴν ἐναντίον τοῦ δεσπότου ἐνὸς πράγματος διαβεβαιῶν, ὅτι ἔχει δίκαιον
δουλείας ἐπὶ τοῦ πράγματος τούτου· ἡ ὁ δεσπότης ἐγκαλεῖ λέγων, ὅτι
ἀδίκως ἰδιοποιεῖται ἄλλος δουλείαν ἐπάνω τοῦ πράγματός του.

§ 679. Εἰς τὴν πρώτην πτῶσιν πρέπει ὁ ἐνάγων νὰ ἀποδείξῃ τὴν 10
πρόσκτησιν τῆς δουλείας ἢ καὶ τὴν νομὴν μόνον αὐτῆς, ὡς δίκαιόν τι πραγ-
ματικόν· εἰς δὲ τὴν δευτέραν, πρέπει νὰ ἀποδείξῃ ὁ δεσπότης τὸν γενόμενον
ἐπὶ τοῦ πράγματός του σφετερισμὸν τῆς δουλείας.

Σβέσις τῶν
δουλειῶν.
'Ἐν γένει·

§ 680. Γενικῶς σβένονται αἱ δουλεῖαι διὰ τῶν τρόπων ἐκεῖνων, 15
δι' ὧν ἀναιροῦνται ἐν γένει τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ
τρίτου καὶ τετάρτου κεφαλαίου τοῦ τρίτου μέρους.

'Ἐν εἶδει·
α') Διὰ τῆς
φθορᾶς τοῦ
δουλεύοντος
ἢ δουλευόμε-
νου τόπου·

§ 681. Ἡ φθορὰ καὶ ἀπώλεια τοῦ δουλεύοντος ἢ δουλευομένου 20
τόπου διακόπτει μὲν τὴν δουλείαν, ἂν ὅμως ὁ τόπος ἢ τὸ κτίριον ἀποκα-
τασταθῇ πάλιν, λαμβάνει ἡ ἐπ' αὐτοῦ δουλεία τὴν πρώτην τῆς ἰσχύος.

β') Διὰ τῆς
ἐνώσεως αὐ-
τῶν εἰς ἓν καὶ
τὸ αὐτὸ πρό-
σωπον·

§ 682. Ἐὰν ἡ δεσποτεία τοῦ δουλεύοντος καὶ τοῦ δουλευομένου 20
τόπου ἐνωθῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, παύει ἀφ' ἑαυτῆς ἡ δουλεία·
ἂν ὅμως ἔπειτα ἀποξενωθῇ πάλιν ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο τούτων τόπων,
δύναται ὁ νέος νομεὺς τοῦ δουλευομένου τόπου νὰ ἀποκτήσῃ τὸ δίκαιον
τῆς δουλείας.

γ') Διὰ τῆς
παρελεύσεως
τοῦ προσδιω-
ρισμένου και-
ροῦ.

§ 683. Ἡ προσδιωρισμένη μέχρι τινὸς καιροῦ δουλεία παύει μετὰ 25
τὴν παρέλευσιν τοῦ καιροῦ τούτου.

§ 684. Ἐὰν παραχωρηθῇ εἰς τινα δουλεία μέχρι τινὸς καιροῦ, καθ' ὃν
τρίτος τις θέλει φθάσῃ εἰς ἡλικίαν τινα ἀποφασισμένην, σβένεται μόνον εἰς
τὸν διωρισμένον τοῦτον καιρόν, καὶ ἂν ὁ τρίτος ἐκεῖνος ἀποθάνῃ πρὸ τῆς
ἡλικίας ταύτης.

1 § 677. La orice întimplare, rămâne proprietariului casei dritul nevătămat de a orindui cu neoprire și după a sa plăcere, toate despărțiturile casei, ce mai cu samă nu se cuvin lăcuinței, și de a cerceta neoprit și cele îndăminatice spre lăcuință.

5 § 678. Pentru șerbire, se pot porni doaă feliuri de jalbe: căci ori dă cineva jalbă improtiva proprietariului unui lucru, adevărind că are dritul șerbirii asupra acelui lucru, sau proprietariul jeluește că altul cu nedreptate își însușește dritul șerbirii asupra lucrului său.

Dritul jalbilor pentru șerbire.

10 § 679. La întimplarea întie, trebuie jeluitoriul să dovedească ciștigarea șerbirii sau măcar numai stăpînirea ei, ca un drit realnic. Iar la a doua, se îndatorește proprietariul a dovedi acea de cătră altul urmată vicleanie pentru șerbire.

15 § 680. Șerbirile încetează de obștie prin acele chipuri, prin care se curmă cu totul driturile și îndatoririle, după cuprinderea capului al treielea și al patruilea a părții a treia.

Încetarea șerbirii de obștie.

§ 681. Stricarea și de istov pierzarea locului șerbitoriu sau a celui stăpînitoriu curmă șerbirea: iar dacă locul sau zidirea se vor întocmi iarăși, aducîndu-se în starea dintîiu, atuncea își ia șerbirea puterea sa cea de mai nainte.

Deosebit:
a) Prin stricarea locului șerbitoriu sau stăpînitoriu.

20 § 682. Dacă proprietatea locului șerbitoriu și a celui stăpînitoriu se va uni tot la aceeași persoană, de sineși încetează șerbirea; iar dacă după aceasta se va înstrăina unul dintre aceste doaă locuri, poate ciștiga dritul șerbirii acel nou proprietariu al locului stăpînitoriu.

b) Prin unirea lor tot la aceeași persoană.

25 § 683. Șerbirea acea pînă într-o vreme îngrădită încetează după trecerea aceștii vremi.

c) Prin trecerea termenului hotărit.

§ 684. Dacă se va lăsa cuiva șerbirea, pînă cînd o a treia persoană va adăuga la o vîrstă hotărită, de va muri persoana aceea mai înainte de acea vîrstă, nu se curmă dritul șerbirii, ci urmează pînă la împlinirea anilor hotăriți.

1 întimplare R: împrejurare G || 2 cu neoprire R: liber G | a sa *ad* R: *om* G || 3 se cuvin lăcuinții R: aparțin la lăcuință G || 4 îndăminatice spre R: ce aparțin la G || 5 Pentru... jalbe R: La servitute are loc o îndoită piră G || 7 celui R: acestui G | *după* jeluește *ad* spunînd G || 8 dritul șerbirii R: servitute G || 9 La... întie R: În cazul întii G || 10 stăpînirea R: numai posesiunea G || 10—11 la a doua R: în al doilea G || 11 se îndatorește R: trebuie G || 11—12 acea... șerbire R: însușirea vicleană ce s-a făcut, a șerbirii asupra lucrului său G || § 680 *nota*: Stingerea servitutelor, în genere: G || 13 încetează R: se sting G || 14 curmă cu totul R: desființează G || § 681 *nota*: Deosebit R: În special G || 18 întocmi R: fi refăcut G | aducîndu-se... atuncia *ad* R: *om* G | *după* șerbirea *ad* asupra lui G || § 682 *nota*: la R: la una și G || 21 va uni R: vor fi unit G || 22 înstrăina R: fi înstrăinat iarăși G || 23 proprietariu R: posesor G || § 683 *nota*: termenului R: timpului G || 26 se va lăsa R: s-a lăsat G || 26—27 pînă... persoană R: pînă la un timp, în care un al treilea G || 27—29 de va muri... hotăriți R: se stringe numai în acest timp hotărit, chiar dacă acel de-al treilea a murit înainte de această vîrstă G.

Σβέσις τῶν
προσωπικῶν
δουλειῶν.

§ 685. Αἱ προσωπικαὶ δουλεῖαι σβένονται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἔχοντος τὴν δουλείαν· ἂν ἐκτανθῶσιν ὀνομαστί εἰς τοὺς κληρονόμους τινός, νοοῦνται μόνον οἱ πρῶτοι νόμιμοι αὐτοῦ διάδοχοι. Τὸ δὲ εἷς τινα οἰκογένειαν συγχωρηθὲν δίκαιον διαβαίνει εἰς πάντα τὰ μέλη αὐτῆς.

§ 686. Ἡ προσωπικὴ δουλεία, ἥτις προσεκτῆθη παρ' ἄλλου ἡθικοῦ τινος προσώπου, διαμένει, ἐφ' ὅσον καιρὸν σῶζεται τὸ ἡθικὸν τοῦτο πρόσωπον (§ 40).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Περὶ τοῦ κληρονομιαίου δικαίου

Περιουσία
καταλειφθεῖ-
σα.

§ 687. Ἡ καταλειφθεῖσα περιουσία τοῦ τελευτήσαντος περιλαμβάνει, ὅχι μόνον πάντα τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα πράγματα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐνοχὰς αὐτοῦ, πλὴν τῶν ὄντων μόνον προσωπικῶν (§ § 25, 685 καὶ 686).

Δίκαιον
κληρονομια-
ίου.

§ 688. Τὸ ἀποκλειστικὸν δίκαιον, δι' οὗ λαμβάνει τις ὑπὸ τὴν νομὴν αὐτοῦ ὁλόκληρον καταλειφθεῖσαν περιουσίαν ἢ μέρος αὐτῆς, τὸ ἥμισυ δηλαδή ἢ τὸ τρίτον κ.τ.λ., ἀναφερόμενον πρὸς τὸ ὅλον αὐτῆς, ὀνομάζεται δίκαιον κληρονομιαίου. Τοῦτο εἶναι ἐν δίκαιον πραγματικόν, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ ἐναντίον πάντος ἀνθρώπου, ὅστις ἐπιχειρεῖται νὰ οἰκιοποιηθῇ μίαν καταλειφθεῖσαν περιουσίαν.

Κληρονό-
μος καὶ κλη-
ρονομία.

§ 689. Κληρονόμος ὀνομάζεται ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει τὸ κληρονομιαῖον δίκαιον, ἢ δὲ καταλειφθεῖσα περιουσία, ἀναφερομένη εἰς αὐτόν, λέγεται κληρονομία.

Τίτλος τοῦ
δικαίου αὐ-
τῆς.

§ 690. Τὸ τῆς κληρονομίας δίκαιον θεμελιούται ἐπὶ τῆς τελευταίας θελήσεως τοῦ κληροδότου, φανερωθείσης κατὰ τὴν νομικὴν παραγγελίαν, ἢ ἐπὶ τῶν νόμων.

Διαφοράμε-
ταξὺ τῆς κλη-
ρονομίας καὶ
τοῦ λεγάτου.

§ 691. Ἐὰν καταλειφθῇ εἷς τινα ἐν μόνον πρᾶγμα, ἐν ἣ περισσότερα πράγματα τοῦ αὐτοῦ εἶδους, μία ποσότης ἢ ἐν δίκαιον, τὸ καταλειπόμενον τοῦτο ὀνομάζεται λεγάτον, καὶ ἂν ἡ τιμὴ αὐτοῦ περιλαμβάνῃ τὸ μεγαλύ-
τερον μέρος τῆς κληρονομίας· ἐκεῖνος δέ, εἰς τὸν ὁποῖον κατελείφθη, δὲν λογίζεται ὡς κληρονόμος, ἀλλὰ μόνον ὡς λεγατάριος.

Πότε ἀρ-
μόζει εἷς τινα
τὸ δίκαιον τῆς
κληρονομίας;

§ 692. Τὸ κληρονομιαῖον δίκαιον λαμβάνει ἀρχὴν μετὰ τὸν φυσικὸν ἢ πολιτικὸν θάνατον τοῦ καταλιπόντος τὴν κληρονομίαν.

- 1 § 685. Driturile cele personalnice asupra șerbirilor, le curmă moartea îndrituitului șerbirii; dacă se vor întinde anume și la moștenitorii cuiva, se înțeleg numai cei dinții a lui legiuîi urmași; iar dritul lăsat vreunei familii, trece la toate mădulările ei. Încetarea personalniciilor șerbiri.
- 5 § 686. Personalnicul drit asupra șerbirii, care s-au cîștigat de cătră o persoană moralicească, rămîne nestrămutat, în cită vreme se află persoana aceea (§ 40).

CAP AL OPTULE

Pentru dritul moștenirii

- 10 § 687. În averea rămasă a mortului, se cuprind nu numai toate cele mișcătoare și nemișcătoare lucruri, ci și toate driturile și îndatoririle lui, afară de cele ce vor fi numai personalnice (§§ 25, 685 și 686). Averea rămasă.
- 15 § 688. Dritul închizătoriu (exclusivum), prin care ia cineva întru a sa stăpînire o întreagă avere rămasă sau o parte dintr-însa, adecă jumătate ori a treia parte ș.c.l. cu privire cătră întregimea ei, se numește dritul moștenirii. Acesta este un drit realnic, care lucrează împotriva fieștecăruia, ce va ispiți să-și însușească o avere rămasă. Dritul moștenirii.
- 20 § 689. Moștenitoriu se numește acela, căruia se cuvine dritul moștenirii; iar averea rămasă, cu privire cătră el, se zice moștenire. Moștenitoriu și moștenire.
- § 690. Dritul moștenirii se întemeiază pe cea de pe urmă voință a testatorului, arătată după a legilor orînduială, sau pe lege. Titlu dritului ei.
- 25 § 691. Dacă se va lăsa unu sau mai multe lucruri, o citime sau un drit, atunceea darea aceasta se numește legatum, măcar de va și covîrși prețul lui cea mai mare parte a moștenirii; iar acela, căruia au lăsat, nu se socotește ca un moștenitoriu, ci legatar. Deosebire între moștenire și legatum (danie).
- § 692. Dritul moștenirii se începe după moartea cea firească sau politicească a celui de la care rămîne moștenire. Cînd se cuvine cuiva dritul moștenirii?

§ 685 *nota*: Încetarea R: Stingerea G|| 1 Driturile... curmă R: șerbirile personale se sting prin moartea G|| 2 se vor... și R: s-au extins nominal G|| 5 Personalnicul... șerbirii R: Șerbirea personală G|| 6 rămîne nestrămutat R: durează G|| 7 află R: durează G|| § 687 *nota* și 10, 15, 18 și 20: rămasă R: lăsată G|| 14 închizătoriu (exclusivum) R: exclusiv G|| 15 stăpînire R: posesiune G|| 16 cu privire cătră R: raportată la G|| 18 fieștecăruia... ispiți R: oricărui om, care încearcă G|| 22 lege R: legi G|| § 691 *notă*: (danie) *ad R: om* G|| 23 se va lăsa unu... citime R: s-a lăsat cuiva numai un lucru, unul sau mai multe lucruri de același fel, o sumă G|| 24 atunceea darea aceasta R: lăsamîntul acesta G|| 24—25 va și covîrși R: cuprind G|| 25—26 au lăsat R: i s-a lăsat G|| 26 ci R: cu numai ca G|| 28 de la care rămîne R: care a lăsat G.

§ 693. 'Εάν ὁ κληρονόμος ζήσῃ περισσότερο ἀπὸ τὸν καταλιπόντα τὴν κληρονομίαν, διαβαίνει τὸ τῆς κληρονομίας δίκαιον εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, καὶ ἂν δὲν ἔφθασεν αὐτὸς νὰ παραλάβῃ τὴν κληρονομίαν, παρεκτὸς ἂν διὰ παραιτήσεως αὐτοῦ ἢ κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἐσβέσθῃ τὸ δίκαιον τοῦτο.

'Αξιότῃς
εἰς τὸ κληρο-
νομεῖν.

§ 694. "Ὅστις ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ προσκτᾶται τι δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' ἄλλου τινός, δύναται κανονικῶς καὶ νὰ κληρονομῇ. 'Εάν τις γενικῶς παρηγήθῃ τὸ δίκαιον τοῦ νὰ προσκτᾶται τι, ἢ ἰσχυρῶς παρηγήθῃ προσδιωρισμένην τινὰ κληρονομίαν, ἐστερήθῃ διὰ ταύτης τῆς παραιτήσεώς του τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας ἐν γένει, ἢ τὸ δίκαιον τὸ ἐπὶ τινος διωρισμένης κληρονομίας.

Αἰτίαι τῆς
εἰς τὸ κληρο-
νομεῖν ἀνα-
ξιότητος.

§ 695. "Ὅστις ἔβλαψεν ἢ ἐπεχείρησε νὰ βλάβῃ τὸν καταλιπόντα τὴν κληρονομίαν, τὰ τέκνα, τοὺς γονεῖς ἢ τὴν σύζυγον αὐτοῦ μὲ σκοπὸν κακὸν εἰς τὴν τιμὴν, εἰς τὸ σῶμα ἢ εἰς τὴν περιουσίαν καὶ διὰ τοῦτο ἔγινεν ἄξιος νομικῆς παιδείας, λογίζεται ἀνάξιος τῆς κληρονομίας ἐκείνου ἕως τότε, ἕως ὅτου δὲν ἀποδειχθῇ φανερῶς ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅτι ἐσυγχώρησεν αὐτὸν ἐκεῖνος (§ § 30, 31 καὶ 1734)· καὶ ὅστις δὲν ἠγωνίσθη παντοίως τρόποις νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν εἰς αἰχμαλωσίαν περιπεσόντα συγγενῇ αὐτοῦ, κρίνεται ἀνάξιος τῆς κληρονομίας ἐκείνου (§ 978, ι').

§ 696. 'Εάν ὁ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γενόμενος ἀνάξιος κληρονομίας ἀποθάνῃ πρὸ τοῦ καταλιπόντος τὴν κληρονομίαν, δὲν ἀποκλείονται ἀπ' αὐτῆς τὰ παιδιά αὐτοῦ, ἀλλὰ λαμβάνουσιν ὅσον μερίδιον ἔμελλε νὰ λάβῃ ἐκεῖνος, ἂν δὲν ᾔθελε γένῃ ἀνάξιος τῆς κληρονομίας· ἐὰν ὅμως ἀποκλεισθῇ ἀπὸ τῆς κληρονομίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ καταλιπόντος αὐτὴν, στεροῦνται αὐτὴν καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ.

§ 697. "Ὅστις ἐβίασεν ἢ δουλίως ἠπάτησε τὸν καταλιπόντα τὴν κληρονομίαν εἰς τὴν φανέρωσιν τῆς τελευταίας αὐτοῦ θελήσεως ἢ ἐμπόδισεν αὐτὸν εἰς τὴν φανέρωσιν ἢ μεταποίησιν αὐτῆς ἢ ἔκρυψε τὴν γενομένην διαθήκην αὐτοῦ, ἀποκλείεται ἀπὸ τοῦ δικαίου τῆς κληρονομίας καὶ ὑποχρεοῦται νὰ ἀπολογηθῇ διὰ τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς ἄλλον τινὰ διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης.

§ 698. "Ὅσοι κρινόμενοι ὡμολόγησαν ἐν κριτηρίῳ τὴν ἰδίαν αὐτῶν μοιχείαν ἢ αἰμομιξίαν ἢ ἄρνηθέντες ἀπεδείχθησαν ἔπειτα ἔνοχοι τοιοῦτων

1 § 693. Dacă moștenitoriul cuiva, mai înainte de a lua moștenirea într-o a sa stăpînire, se va săvîrși, atuncea dritul moștenirii trece la moștenitorii lui, afară numai de s-au curmat dritul acesta prin a lui lepădare sau prin alt chip.

5 § 694. Cel ce este slobod a cîștiga ceva de sineși sau prin altul poate după regulă să și moștenească; iar dacă de obște s-au lepădat de acel drit, ori, avînd putere legiuită, s-au lepădat de vreo hotărîtă moștenire, atuncea prin aceasta a lui lepădare se lipsește de obște de dritul moștenirii sau de dritul asupra unei hotărîte moșteniri.

Vrednicia
spre a moș-
teni.

10 § 695. Cel ce cu rău cuget au vătămât ori s-au ispitit a vătămă la cinste, la trup sau la avere pe acela de la carele au rămas moștenire, pe copiii, părinții sau soția lui, și prin aceasta s-au făcut vrednic de legiuită pedeapsă, se socotește nevrednic de moștenirea aceluia pînă atuncea, pînă cînd nu se va dovedi vederat din împregiurări, că l-au iertat pre dînsul acela (§§ 30, 31 și 1734); și carele nu s-au sirguit prin toate chipurile, de a dezrobi pe rudenia lui, ce căzuse în robie, se socotește nevrednic de moștenirea aceluia (§ 978).

Pricini de
nevrednicia
moștenirii.

20 § 696. Dacă cineva, făcîndu-se după pomenitul chip nevrednic moștenirii, va muri înaintea aceluia de la carele au rămas moștenirea, nu se depărtează dintr-acea moștenire copiii lui, ci vor lua partea cîtă urma să iae acela, de nu s-ar fi făcut nevrednic; iară de se va scoate din moștenire după moartea lăsătorului ei, se lipsesc de dînsa și moștenitorii lui.

25 § 697. Cel ce au silit ori cu violenire au ademenit pe lăsătorii moștenirii, într-o arătarea voinții sale cei de pe urmă, ori l-au oprit la descoperirea sau prefacerea ei, ori au ascuns testamentul făcut, se scoate din dritul moștenirii, îndatorîndu-se a răspunde pagubile pricinuite cuiva prin urmarea sa.

30 § 698. Acei ce judecîndu-se, au mărturisit *) în fața judecății precurvia lor sau amestecarea singelui, ori tăgăduind, s-au dovedit pe urmă

1—2 Dacă... săvîrși R: Dacă moștenitorul a trăit mai mult decît acela ce a lăsat moștenirea, trece dreptul de moștenire la moștenitorii lui, deși însuși s-a apucat să ia în primire moștenirea G || 3 curmat R: stîns G || 4 lepădare R: renunțare G || 5 este slobod R: are voie G | altul R: altcineva G || 6—7 s-au lepădat de acel... s-au lepădat de R: a renunțat la dreptul de a cîștiga ceva sau în chip valabil a renunțat la G || 10 s-au ispitit R: a încercat G || 11 de la... moștenire R: care a lăsat moștenirea G || 14 dovedi R: fi dovedit G || 16 socotește R: judecă G || 17 (§ 978) R: (§ 978 al. 10) G || 18 pomenitul R: acest G || 19 va muri R: a murit G | de la... rămas R: care a lăsat G || 20 vor lua R: iau G || 21 după nevrednic ad de moștenire G | se va scoate R: s-a scos G || 24 ademenit R: amăgit G || 25—26 oprit... ei R: împiedicat arătarea sau schimbarea ei G || 26 după făcut ad al lui G || 27 pagubile... sa R: pentru paguba pe care a pricinuit-o altcuiva prin această faptă a sa G.

*) În text: mărturit.

πράξεων καὶ οἱ συζευχθέντες παρὰ νόμῳ ἀποκλείονται διόλου κατὰ τοὺς νόμους ἀπὸ τοῦ δικαίου τῆς ἀμοιβαίας μεταξὺ αὐτῶν κληρονομίας. 1

Πότε κρίνεται ἡ εἰς τὸ κληρονομεῖν ἄξιότης;

§ 699. Ἡ εἰς τὸ κληρονομεῖν ἄξιότης δύναται κανονικῶς νὰ ἀποφασισθῇ ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ καταλιπόντος τὴν κληρονομίαν.

§ 700. Ὅθεν ἐάν τις κατὰ μὲν τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς τοῦ καταλιπόντος τὴν κληρονομίαν ἦτον ἀνάξιος, μετὰ ταῦτα δὲ ἔγινεν ἄξιος κληρονομίας, δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ παρ' ἄλλων, ὅσα τότε ἤρμωσαν εἰς ἐκείνους νομίμως. 5

Ἐπακολούθημα ἐκ τῆς καταδοχῆς κληρονομίας.

§ 701. Μετὰ τὴν λῆψιν τῆς κληρονομίας ἐκπροσωπεῖ ἀμέσως ὁ κληρονόμος τὸν κληρονομηθέντα, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται αὐτὸς εἰς τὴν κληρονομίαν. Ἀμφότεροι ἀναφερόμενοι εἰς τρίτον τινὰ λογίζονται ὡς ἓν πρόσωπον. 10

§ 702. Αἱ ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ὁ καταλιπὼν τὴν κληρονομίαν ἔπρεπε νὰ ἐκπληρώσῃ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας, μεταβαίνουν εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ.

§ 703. Τὰ ὑπὸ τῶν νόμων ἀποφασιζόμενα πρόστιμα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἀποθανὼν δὲν εἶχε καταδικασθῇ ἔτι, δὲν διαβαίνουν εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ. 15

§ 704. Μεταξὺ τῶν εἰς τὴν κληρονομίαν προσκεκολλημένων βαρῶν συναριθμοῦνται καὶ τὰ ἔξοδα τῆς ταφῆς τοῦ ἀποθανόντος, σύμφωνα μὲ τὴν τοπικὴν συνήθειαν, τάξιν, ἄξιαν καὶ περιουσίαν αὐτοῦ. 20

§ 705. Περισσότεροι κληρονόμοι, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ κοινὸν αὐτῶν δίκαιον τῆς κληρονομίας, λογίζονται ὡς ἓν πρόσωπον· ὅθεν πρὸ τῆς παραδόσεως τῆς κληρονομίας ἀποκρίνονται ὁ εἰς ὑπὲρ πάντων καὶ οἱ πάντες ὑπὲρ τοῦ ἑνός.

Παραίτησις τοῦ δικαίου τῆς κληρονομίας.

§ 706. Ὅστις δύναται νὰ διατάτῃ ἰσχυρῶς περὶ τοῦ ἀνήκοντος εἰς αὐτὸν δικαίου τῆς κληρονομίας, δύναται καὶ νὰ παραιτηθῇ αὐτό. Ἡ τοιαύτη παραίτησις ἀποκλείει καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ. (§ § 1033—1041). 25

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

Περὶ τῆς τελευταίας θελήσεως ἐν γένει καὶ περὶ διαθηκῶν ἐν εἰδει 30

Δηλώσις τῆς τελευταίας θελήσεως.

§ 707. Ἡ διαταγή, δι' ἧς ὁ διατιθέμενος μεταφέρει πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἢ μέρος αὐτῆς εἰς ἓν ἢ εἰς περισσότερα πρόσωπα ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ λάβωσιν αὐτὴν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, εἶναι φανέρωσις τῆς τελευ-

1 vinovați acestor fapte, precum și cei cu nelegiuire însoțiți se scot cu totul după legi din dritul moștenirii, ce se cuvenea unuia către altul.

§ 699. Vrednicia de moștenire poate să se hotărască, după regulă, numai după moartea lăsătorului de moștenire.

Cînd se judecă vrednicia de moștenire?

5 § 700. Deci dacă cineva, fiind nevrednic de moștenire la vremea morții lăsătorului ei, pe urmă s-au făcut vrednic, nu poate să ceară de la alții acele ce atunci li s-au cuvenit lor după legi.

§ 701. După primirea moștenirii, moștenitorul, în cit se atinge de moștenire, inchipuiește pe moștenitul și amîndoi către un al treilea se socotesc ca una persoană.

Urmarea din primirea moștenirii.

§ 702. Îndatoririle, care lăsătorul moștenirii trebuia să le împlinească din a sa avere, trec la moștenitorul lui.

§ 703. Cele de către legi hotărîte globiri, la care însă nu se osindise lăsătorul moștenirii înaintea morții sale, nu trec la moștenitorii lui.

15 § 704. Între însărcinările moștenirii se socotesc și cheltuelile îngropării, potrivite după pămîntescul obicei cu rangul, vrednicia și starea mortului.

§ 705. Mai mulți moștenitori, cu privire către obștescul lor drit a moștenirii, se socotesc ca o persoană, deci înaintea trădării moștenirii răspunde unul pentru altul și toți pentru unul.

20 § 706. Cel ce poate orîndui cu putere legiuită pentru dritul moștenirii ce i se cuvine, poate să se și lepede de el. Această lepădare depărtează și pe urmașii lui (§§ 1033 pînă 1041).

Lepădarea de dritul moștenirii.

25

*CAP AL NOĂLE

Pentru voința cea de pe urmă îndeobștie.
și pentru testamenturi îndeosebit

§ 707. Orînduiala, în care testatorul lasă toată a sa avere, sau o parte, la una sau mai multe persoane, cu scopos ca să o iae după

Arătarea voinței cei de pe urmă,

1 cu nelegiuire R: ilegal G || 2 ce... altul R: reciproc G || 4 numai R: imediat G || 5 fiind R: era G || 6 urmă R: urmă însă G | după vrednic ad de moștenire G || 8—9 în cit... de R: întru cit el se referă la G || 9 pe R: nemijlocit pe G | către R: în raport cu vre G || 14 înaintea morții ad R: om G || 14—15 moștenitorii R: moștenitorul G || 17 după îngropării ad mortului G: om R | după R: cu G || 18 starea mortului R: averea lui G || 19—20 cu... moștenirii R: referindu-se la dreptul lor comun de moștenire G || 21 altul R: toți G || § 706 notă: Lepădarea de R: Renunțarea la G || 22 legiuită ad R: om G || 23 lepede de R: renunțe la G | lepădare R: renunțare G || 28 în R: prin G | lasă R: transferă G || 29 după parte ad din ea G.

τάς αὐτοῦ θελήσεως, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ μεταβάλλῃ κατὰ τὴν ἀρέσκειαν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ζῇ (§ 903).

Τὰ διατε-
τα

Α') Σχῆμα
ἐσωτερικόν
(41).

§ 708. Ἡ φανέρωσις τῆς τελευταίας θελήσεως, ἐὰν περιέχῃ ἔνστασιν (§ 770), ἦτοι πρώτην θέσιν κληρονόμου, ὀνομάζεται διαθήκη· ἐὰν δὲ περιέχῃ μόνον ἄλλους διορισμούς, λέγεται κωδিকেλλος, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρει τῆς διαθήκης ὁ κωδিকেλλος, καθότι δὲν δύναται τις νὰ διορίσῃ διὰ κωδικέλλου ἔνστασιν ἢ ὑποκατάστασιν κληρονόμου.

(41) Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς διαθήκης σχῆμα συνίσταται εἰς τὴν ἀξιότητα τοῦ διατιθεμένου εἰς τὸ διατίθεσθαι τοῦ γεγραμμένου κληρονόμου εἰς τὸ κληρονομεῖν καὶ εἰς τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα.

Διαίρεσις
τῆς κληρονομίας

1) Ὅταν εἰς
μόνον εἴναι
κληρονόμος

§ 709. Ἐὰν ὁ διαθέμενος ἀποκατέστησεν ἕνα μόνον κληρονόμον, μὴ προσδιορίσας μερίδιον κληρονομίας, λαμβάνει ὁλόκληρον τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ προσδιώρισεν μερίδιον, λαμβάνουσι τὴν λοιπὴν περιουσίαν αὐτοῦ οἱ νόμιμοι κληρονόμοι.

2) Ὅταν εἰς
πολλοὺς εἴναι
κληρονόμοι
χωρὶς προσδιο-
ρισμένην κληρο-
νομίαν

§ 710. Ἐὰν ἀποκατασταθῶσι πολλοὶ κληρονόμοι χωρὶς προσδιορισμοῦ μερίδιων, κληρονομοῦσιν ἐξ ἴσου.

3) Ὅταν πλείονες
μετ' ἐκείνους
προσδιορισμένην
κληρονομίαν

§ 711. Ἐὰν ἀποκατασταθῶσι πολλοὶ κληρονόμοι μετὰ προσδιορισμοῦ μερίδιων, τὰ ὅποια δὲν περιλαμβάνουσι πᾶσαν τὴν κληρονομίαν, ὅση μένει, ἀνήκει εἰς τοὺς νομίμους κληρονόμους.

4) Ὅταν τι-
νὲς μὲν εἶναι
μετ' ἐκείνους
προσδιορισμένην
κληρονομίαν, τινὲς
δὲ οὐκ

§ 712. Ἐὰν μεταξὺ πολλῶν διορισθέντων κληρονόμων εἷς τινα μὲν προσδιορίσθωσιν τὰ μερίδια (ἦγουν τὸ τρίτον ἢ τὸ ἕκτον μέρος τῆς περιουσίας), εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς δὲν προσδιορίσθωσιν, λαμβάνουσιν οὗτοι τὴν μελίναν περιουσίαν (42).

(42) Π.χ., ἂν ὁ κληροδότης εἴπῃ· «Ὁ Α ἄς εἶναι κληρονόμος μου εἰς τὸ ἕκτον μέρος, ὁ Β εἰς τὸ τρίτον, ἄς εἶναι κληρονόμοι μου καὶ ὁ Γ καὶ Δ». Ἄν ἡ κληρονομία εἶναι ἐξ ὑποθέσεως 90000 γρόσια, πρέπει νὰ λάβῃ ὁ Α 15000, ὁ Β 30000, ὁ Γ 22500 καὶ ὁ Δ 22500.

§ 713. Ἐὰν δὲν ἔμεινε τίποτε, πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ ἐκ πάντων τῶν προσδιορισμένων μερίδιων κατὰ τὴν ἀναλογίαν δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἐγράφῃ

1 moartea sa, este arătarea voinței cei de pe urmă, pe carea, în cit va trăi, o poate desface după a sa plăcere (§ 903).

§ 708. Dacă arătarea voinței cei de pe urmă cuprinde orînduire de moștenitoriu (§ 770), se numește testament; iar dacă cuprinde numai
5 alte orînduiele, se zice codichil, și întru aceasta numai se deosebește codichilul de testament, căci nu poate cineva să orînduiască prin codichil rînduirea sau subrînduirea de moștenitoriu.

Cele tre
buincioase:

4) Forma
din lăuntru
a testamen-
tului (41).

(41) Forma dinlăuntru a testamentului se alcătuește din slobodă putere ce are
10 lăsătorul moștenirii, spre a face testament, din vrednicia orînduitului moștenitoriu și din cuprinderea testamentului.

*§ 709. Dacă testatorul au orînduit numai pe un moștenitoriu, nehotărîndu-i parte de moștenire, va lua acesta întreaga moștenire; iar dacă i-au orînduit parte, toată ceialaltă avere vor lua-o legiuiiții moștenitori.

Împărțirea
moștenirii:

1) de va fi
numai un
moșteni-
toriu;

15 § 710. Orînduindu-se mulți moștenitori fără hotărîte părți, vor moșteni toți deopotrivă.

2) de sint
mulți fără
hotărîte
părți;

§ 711. De se vor orîndui mulți moștenitori cu hotărîte părți, ce nu cuprind întreaga moștenire, atuncia prisosul se cuvine legiuitorilor moștenitori.

3) de sint
toți cu ho-
tărîte părți.

20 § 712. Dacă între mulți moștenitori, unora s-au hotărît părțile (adeacă a treia parte din avere sau a șasea), iar celorlalți nu, atunce vor lua aceștia rămășița averii (42).

Dacă uno-
ra s-au orî-
nduit părțile
și altora nu.

(42) Spre pildă: Dacă testatoriul au zis, A: să-mi fie moștenitoriu la a șasa parte, B: la a treia parte, însă să-mi fie moștenitori și C și D, de va cuprinde moș-
25 tenirea 90.000 lei, trebuie să iae A: 15.000, B: 30.000, C: 22.500 și D: 22.500 lei.

§ 713. Dacă nu va mai rămînea nimic, trebuie să se scază, după analoghie, din toate hotărîtele părți pentru acela carele s-au scris

1 după voinței ad sale R: om G | va trăi R: trăiește G || 3—4 orînduire...
(§ 770) R: instituire (§ 770), adică înția așezare de moștenitor G || 5 orînduiele
R: dispoziții G || 6 căci R: întru cit G | orînduiască R: dispună G || 8—10 se alcă-
tuește... testamentului R: constă în vrednicia testatorului de a testa; a moșteni-
torului desemnat de a moșteni și în cele ce se cuprind într-însul G || 11 orînduit
R: instituit G || 12 va lua R: ia G || 13 toată ad R: om G | vor lua-o R: a lui o iau
G || 15 orînduindu-se R: Dacă sint instituiți G || 15—16 vor... toți R: moștenesc
G || 17 se vor orîndui R: sint instituiți G || 18 atuncia prisosul R: cit rămîne G ||
§ 712 nota: Dacă unii sint cu părți hotărîte, alții însă nu G || 20 După moștenitori
ad hotărîți G || 21—22 nu... averii R: nu li s-au hotărît, iau aceștia averea ce
a rămas. G || 26 nu va mai rămînea R: n-a rămas G.

κληρονόμος με μερίδιον ἀπροσδιόριστον, διὰ τὰ λάβῃ καὶ οὗτος τόσον, ὅσον ὁ γεγραμμένος μετὰ τὸ ὀλιγώτερον προσδιωρισμένον μερίδιον, ἀφ' οὗ γένη ἀναλογία ἐκ πάντων τῶν μεριδίων (43). 1

(43) Π.χ., ἂν ὁ κληροδότης εἴπῃ· « Ἄς εἶναι κληρονόμος μου ὁ Α εἰς τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου, ὁ Β εἰς τὸ τέταρτον, ὁ Γ ὁμοίως· ἄς εἶναι κληρονόμος μου καὶ ὁ Δ », τότε ἐὰν ἡ περιουσία αὐτοῦ συμποσῶται εἰς 100000 γρόσια, διαιρεῖται εἰς πέντε μερίδια, ἐξ ὧν λαμβάνει ὁ Α 40000, ὁ Β 20000, ὁ Γ 20000 καὶ Δ 20000. 5

§ 714. Ἐὰν εἶναι τὰ μερίδια ἴσα, ὑποχρεοῦνται οἱ ἔχοντες τὰ προσδιωρισμένα μερίδια τὰ δώσωσιν εἰς τὸν μὴ ἔχοντα προσδιωρισμένον μερίδιον τόσα, ὥστε τὰ λάβῃ καὶ ἐκεῖνος μερίδιον, ὅσον λαμβάνει ἕκαστος ἐξ αὐτῶν (44). 10

(44) Π.χ., ἐὰν ὁ κληροδότης εἴπῃ· « Ὁ Α ἄς εἶναι κληρονόμος μου εἰς τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου, ὁ Β ἄς εἶναι ὁμοίως εἰς τὸ ἥμισυ »· εἴτα ἐπέφερον· « Ἄς εἶναι κληρονόμος μου καὶ ὁ Γ »· τότε διαιρεῖται πᾶσα ἡ περιουσία του εἰς ἐξ ἴσα μερίδια καὶ λαμβάνει ἕκαστος ἀνά δύο.

§ 715. Εἰς πάντα τὰ λοιπὰ συμβεβηκότα, ἐὰν εὑρεθῇ ὁ διαθέμενος, ὅτι ἐλανθάσθη εἰς τοὺς λογαριασμούς του καὶ ἡ ἐλησμονήσῃ τι ἀπὸ τῆς περιουσίας του ἢ προσδιώρισε περισσότερον ἀφ' ὅσον εἶχε, τὰ γένη ἀκριβῆς ἔρευνα μετὰ πάσης ἐπιμελείας εἰς τὸ τὰ φανερωθῇ ὁ ἀληθὴς σκοπὸς καὶ ἡ θέλησίς του, ἢ ἐκ τῶν καταστίχων, τῶν λογαριασμῶν καὶ ἄλλων γραμμάτων αὐτοῦ ἢ ἐξ ἄλλων τινῶν ἀποδείξεων· καὶ ἂν εὑρεθῶσι πράγματα τινα ἀμέριστα, τὰ διαμερισθῶσι μετὰ τῶν κληρονόμων κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν μεριδίων αὐτῶν· εἰ δὲ καὶ δὲν φθάσει ἡ κληρονομία, καθὼς προσδιώρισεν αὐτὴν ὁ διαθέμενος, τὰ λάβωσιν οἱ κληρονόμοι ὁμοίως κατ' ἀναλογίαν τῶν μεριδίων ὀλιγώτερα ἀπὸ τὰ προσδιορισθέντα. 15 20

Ποῖοι κληρονόμοι λογίζονται ὡς ἐν πρόσωπον;

§ 716. Ἐὰν μετὰ τῶν ἀποκατασταθέντων κληρονόμων, χωρὶς προσδιορισμοῦ μεριδίων, εὑρίσκωνται τοιαῦτα πρόσωπα, τὰ ὅποια κληρονομοῦσιν ἐξ ἀδιαθέτου διὰ τοῦ δικαίου τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ, ὁμοίως κληρονομοῦσι καὶ ἐκ διαθήκης, λογιζόμενα δηλαδὴ ὡς ἐν πρόσωπον, ὅσα εἶναι γεγεννημένα ἐξ ἐνὸς προσώπου (§ 924). 25

§ 717. Ἐν σύστημα πτωχῶν λογίζεται ὡς ἐν πρόσωπον· οἷον, ἐὰν εἴπῃ τις ἐν διαθήκῃ· Νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς χίλια ἐξ ὑποθέσεως γρόσια, ἐνοοῦνται οἱ πτωχοί, ὅσοι εὑρίσκονται εἰς τὴν πόλιν ἢ εἰς τὸ χωρίον ἐκεῖνο, ὅπου ἀπέθανεν αὐτός, καὶ ὅσοι ἂν καὶ εἶναι, λογίζονται ὡς ἐν πρόσωπον, καὶ πρέπει τὰ διαμερισθῶσι μετὰ τῶν ἐξ ἴσου τὰ χίλια ἐκεῖνα γρόσια. 30

1 moștenitoriu cu parte nehotărită, ca să iae și acesta atîta, pe cit acel
scris cu cea mai mică hotărită parte, după ce se va face analoghie
despre toate părțile (43).

(43) Spre pildă: De au zis testatorul, A: să moștenească pe jumătate din
5 averea mea, B: o a patra parte, C: asemenea; însă să-mi fie moștenitoriu și D;
atuncea dacă averea lui cuprinde 100.000 lei, se împarte în cinci părți, din care va
lua A: 40.000, B: 20.000. C: 20.000 și D: 20.000 lei.

§ 714. Fiind părțile deopotrivă, se îndatoresc acei cu hotărite
părți a da moștenitoriului, ce nu are parte hotărită, atîta cit va lua
10 fieștecările din ei (44).

(44) Spre pildă: Dacă testatorul au zis, A: să-mi fie moștenitoriu pe giu-
mătate a averii mele, B asemenea pe giuătate; pe urmă s-au adăugit: să-mi fie moș-
tenitoriu și C; atuncea se împarte toată averea lui în șase drepte părți din care
va lua fieștecările cîte două.

§ 715. Întru toate celelalte întimplări, aflîndu-se că testatorul
greșise întru sămile sale, ori uitase ceva din averea sa, sau orînduise
mai mult decît avea, să se facă pătrunzătoare cercetare, spre a se des-
coperi adevăratul scopos și voința sa, ori din sămii, socotele și alte scrisori
ale sale, sau din alte dovezi; și, de se vor afla lucruri neîmpărțite, să
20 se împartă aceste între moștenitori, după analoghia părților lor; iar
de nu va agiunge moștenirea, precum au orînduit-o testatorul, să se
scadă din părțile moștenitorilor, după analoghie.

*§ 716. Dacă între moștenitorii cei fără părți hotărite se vor
afla și de acel feliu de persoane care fără testament moștenesc prin
25 dritul reprezentației, atuncea asămîne vor moșteni și prin testament,
socotîndu-se adevărat ca una persoană, cîte vor fi născute dintr-o față
(§ 924).

Care din
moștenitori
se socotesc ca
o persoană?

§ 717. O obștime de săraci dintr-o politie se socotește ca o per-
soană; drept aceia, de au rînduit cineva în testamentul său să se dee
30 o mie de lei, se împarte această somă deopotrivă între toți săracii
locului, unde au murit el.

2 se va face R: s-a făcut G|| 3 despre R: din G|| 6 cuprinde R: se sumează
la G|| 6—7 va lua R: ia G|| 9 cit va lua R: încît să ia și acela parte, cită ia G|| 12
s-au adăugit R: a adăugat G|| 13 drepte R: egale G|| din care va lua R: și ia
G|| 16 sămile sale R: socotelile sale și G|| 17 pătrunzătoare cercetare R: exactă
cercetare cu toată grija G|| 18 sămii R: catastișe G|| 20 aceste ad R: om G|| 21—22
să se scadă... analoghie R: să ia moștenitorii asemenea după analoghia părților
mai puține decît cele ce s-au hotărît G|| 23—24 cei... afla R: instituți fără să li se
hotărăscă părțile, se află G|| 25 vor moșteni R: moștenesc G|| 26 vor fi... față R:
au fost născute dintr-o persoană G|| 28 O obștime... politie R: O breaslă de săraci
G|| 29—31 de au rînduit... murit el R: dacă a zis cineva în testament: Să se
dea săracilor o mie de lei bunăoară, se înțelege săracii cîți se află în orașul sau
satul acela unde a murit el și, oricîți ar fi, se socotesc ca o persoană și trebuie
să se împărțească între ei în părți egale acei o mie de lei G.

Δίκαιον τῆς
ἐπαυξήσεως.

§ 718. Ἐὰν ὁ διαθέμενος δὲν προσδιώρισε τὰ μερίδια τῶν κληρονόμων αὐτοῦ καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν δὲν θελήσῃ νὰ δεχθῇ τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὸν μερίδιον ἢ ἀποδειχθῇ ἀνάξιος τούτου (§ 695), προστίθεται εἰς τοὺς λοιποὺς συγκληρονόμους κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν μεριδίων, καὶ τοῦτο λέγεται δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως· ἀν ὅμως ἔχη ὑποκατάστατον κληρονόμον, δὲν ἔχει χώραν τὸ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως, ἐπειδὴ ἐμβαίνει εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐκεῖνος· εἰ δὲ καὶ ἀποθάνωσιν οἱ συγκληρονόμοι ἢ ὁ ὑποκατάστατος πρὸ τῆς ἐπαυξήσεως, διαβαίνει τὸ δίκαιον τοῦτο εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῶν.

Εἰς τίνας
δίδεται;

§ 719. Ἐὰν τινῶν μὲν κληρονόμων τὰ μερίδια εἶναι προσδιωρισμένα, τινῶν δὲ ἀπροσδιόριστα, καὶ εἰς ἣ καὶ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν παραιτηθῶσιν ἢ δὲν δυνηθῶσι νὰ λάβωσι τὰ μερίδιά των, γίνεται ἡ ἐπαύξησις εἰς τοὺς μὴ ἔχοντος προσδιωρισμένα τὰ μερίδιά των, εἴτε εἰς μόνος εἶναι, εἴτε περισσότεροι.

§ 720. Τὸ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως δὲν δίδεται εἰς τοὺς ἔχοντας ἐκ διαθήκης μερίδια προσδιωρισμένα· ὅθεν ἐὰν πάντες εἶναι γεγραμμένοι ἐν τῇ διαθήκῃ μετὰ προσδιωρισμένων μεριδίων, δίδεται τὸ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως εἰς τοὺς νομίμους κληρονόμους.

§ 721. Ὅστις διὰ τοῦ δικαίου τῆς ἐπαυξήσεως λαμβάνει τὸ παρητημένον μερίδιον, ὑποχρεοῦται νὰ δεχθῇ καὶ τὰ ἠνωμένα μετ' αὐτοῦ βάρη, εἰς τὸ νὰ δώσῃ δηλαδὴ ἢ νὰ κάμῃ τι διωρισμένον ὑπὸ τοῦ δεαθεμένου. Ἐὰν ὅμως τὸ διωρισμένον ὑπ' ἐκείνου ἔργον ἀνεφέρετο εἰς τὴν τέχνην ἢ μάθῃσιν ἢ ἄλλην ἀξιότητα τοῦ παραιτηθέντος τὸ μερίδιον, δὲν ἀναγκάζεται αὐτὸς νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον αὐτό, ἢ διότι εἶναι ἀνήλικος ἢ πρόσωπον θηλυκὸν ἢ διότι δὲν εἶναι τῆς δυνάμεώς του.

*Ὁ διατιθέ-
μενος χρεω-
στεῖ νὰ ἐνστή-
τῃ ὁ ἴδιος τὸν
κληρονόμον
του.

§ 722. Ὁ διατιθέμενος χρεωστεῖ νὰ διορίσῃ ὁ ἴδιος τὴν ἔνστασιν τοῦ κληρονόμου του καὶ οὔτε δύναται νὰ ἀφήσῃ, ὥστε νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν ἄλλος τις· οἷον, δὲν δύναται νὰ εἴπῃ· « Ἄς εἶναι ἔνστατος κληρονόμος μου ἐκεῖνος, τὸν ὅποῖον θέλει ὀνομάσῃ ὁ ἀδελφός μου ἢ ὁ δεῖνα ».

Τελευταίας
θελήσεως φα-
νέρωσις, πῶς
πρέπει νὰ γέ-
νη;

§ 723. Ὁ διατιθέμενος πρέπει νὰ φανερῶσῃ ὁ ἴδιος μετὰ σκέψεως καλῆς, σταθερότητος καὶ κρίσεως τοῦ νοῦς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θέλησιν ἀποφασιστικῶς, ἔχων σώας τὰς φρένας καὶ τὸν νοῦν προσηλωμένον εἰς τοὺς λόγους καὶ τὸν σκοπὸν του, καὶ ἐλεύθερος ὧν ἐξ οἰασοῦν βίας καὶ ἐκ δόλου,

§ 718. Dacă testatorul n-au hotărît părțile moștenitorilor săi și unul dintre ei va voi să primească partea cuvenită lui sau dovădindu-se nevrednic de aceasta (§ 695), se va adăogi aceia cătră partea a împreună-moștenitorilor, după analoghia părților, care aceasta se numește dritul adăogirei; însă avînd el subrînduit moștenitoriu, n-are loc dritul adăogirei, căci în locul lui intră acela; iar de vor muri împreună-moștenitorii sau subrînduitul mai înainte de cîștigarea adăogirei, atuncea dritul acesta trece la moștenitorii lor.

§ 719. Dacă părțile unora din moștenitori, fiind hotărîte, iar a altora nu, și unul sau mai mulți din ei se vor lepăda de părțile lor, sau fiind nevrednici nu le vor putea lua, atuncea se adăoge cătră acei cu părți <ne> hotărîte, ori de va fi unul, sau și mai mulți.

§ 720. Dritul adăogirei nu se dă celor prin testament cu părți hotărîte; drept aceia, dacă toți acei orînduiți prin testament vor avea părți hotărîte, se dă dritul adăogirii legiuitorilor moștenitori.

§ 721. Acel ce, prin dritul adăogirii, ia partea lepădată, se îndatorește a se însărcina și cu greutățile unite cu ea, pentru ca să dea sau să facă un lucru orînduit de cătră testatorul; iar de va privi lucrul orînduit de dinsul cătră meșteșugul sau învățătura sau la altă istețime a neprimitorului părții, atuncea nu este datoriu acel ce are dritul adăogirei a săvîrși lucrul acesta, ori pentru că este nevrednic sau parte femeiască, ori că nu este în puterea sa.

§ 722. Testatorul este datoriu a-și rîndui însuși pe moștenitorii său și nici este volnic de a lăsa numirea lui la altul cineva, adecă nu poate zice: să-mi fie rînduit moștenitoriu acela pe care îl va orîndui fratele meu sau cutare.

§ 723. Testatoriu trebuie să arate însuși cu bună socotință, cu statornicie și cu bună judecată a minței, cea de pe urmă voință a sa cu hotărîre, aflîndu-se întru întregimea simțirilor sale și cu mintea sa pironită la cuvintele și scoposul său, fiind slobod de silă și de vicleșug,

Dritul adăogirii.

Testatorul trebuie însuși să-și orînduiască moștenitoriu său.

Arătarea voinței cei de pe urmă, cum trebuie să se facă?

2 va voi R: a voit G || 2—3 dovedindu-se R: s-a dovedit G || 3—4 va adăogi... moștenitorilor R: adăugă celorlalți împreună moștenitori G || 4 care R: și G || 5 avînd el R: dacă are G || 6—7 vor muri R: au murit G || 7 de cîștigarea ad R: om G || § 719 nota: La cine se împarte? ad G: om R || 9 fiind R: sint G || 10 altora nu R: unora nehotărîte G || 10—12 se vor lepăda... va fi R: au renunțat sau n-au putut să ia părțile lor, se face adăugire celor care nu au părțile lor hotărîte, fie că este G || 12 nehotărîte G: hotărîte R || 14 acei... avea R: au fost scriși în testament cu G || 16 lepădată R: renunțată G || 17 a se însărcina și cu R: să primească și G | pentru ca R: adică G || 18 un lucru R: ceva G | va privi R: a privit G || 19 istețime R: vrednicie G || 20—21 atuncea... adăogirei R: nu e silit el G || 23 pe moștenitoriu R: instituirea moștenitorului G || 24 adecă R: bunăoară G || 25 orîndui R: numi G || 28 bună ad R: om G || 30 său, R: și G | de silă R: de orice silă G.

καὶ μὴ σφάλλων εἰς τὰ οὐσιώδη συστατικά τῆς διαθήκης· ἀλλ' ὅχι ἐρω- 1
 τώμενος παρ' ἄλλων νὰ κατανεύσῃ μόνον ἢ νὰ εἴπῃ ν α ἰ ἢ κ α λ ά· ἢ νὰ
 βεβαιώσῃ μὲ τοιαῦτα βεβιασμένα νεύματα καὶ ἀμφίβουλα λεξίδια τὰ ὑπ'
 ἄλλων σχεδιαζόμενα καὶ ἀναγινωσκόμενα ἔμπροσθέν του, ὅταν αὐτὸς τρέχων
 τὸν περὶ τῆς ψυχῆς κίνδυνον καὶ τὰ λίσθια πνέων, ἴσως δὲν αἰσθάνεται τὰ 5
 λεγόμενα καὶ ἀναγινωσκόμενα, οὔτε εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἀποκριθῇ τι
 περισσότερο μετὰ σκέψεως καὶ κρίσεως νοός, διὰ νὰ φανερώσῃ τῶντι
 τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θέλησιν, ἀλλὰ φανερώνει βεβιασμένως τὴν θέλη-
 σιν ἄλλων.

Τίνες δὲν § 724. Ἐὰν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ φανέρωσις τῆς τελευταίας θελήσεως 10
 δύνανται νὰ ἔγινεν ἐν καταστάσει μανίας, παραφροσύνης καὶ ἀμβλύτητος τοῦ νοός ἢ
 δικτίθενται; ἐν καιρῷ μέθης, εἶναι ἀνίσχυρος.

§ 725. Ἐὰν διαβεβαιῇ τις λέγων, ὅτι ὁ διαθέμενος, ὅστις εἶχε παρα-
 φρονήσῃ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀρρώστιας του ἢ ὅστις εἶχε τοιοῦτόν τι πάθος
 περιοδικόν, ἐφανέρωσε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θέλησιν, ἀφ' οὗ συνήλθε καλὰ 15
 εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἢ ἐν καιρῷ τῶν διαλειμμάτων, πρέπει νὰ ἀποδείξῃ τοῦτο
 διὰ μαρτύρων ἀξιόπιστων, οἵτινες ἐπαρατήρησαν ἐπιμελῶς καὶ ἐξηκρί-
 βωσαν τὴν κατάστασιν τοῦ νοός ἐκείνου.

§ 726. Ὁ ἀποδειχθεὶς ἄσωτος καὶ ὑπὸ κηδεμόνα διὰ τοῦτο παρὰ
 τῆς ἐξουσίας καθυποβληθεὶς δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ κάμῃ διαθήκην, ἐφ' ὅσον 20
 καιρὸν εὐρίσκεται ὑπὸ τὸν κηδεμόνα· ἐὰν ὅμως διορίσῃ τι διὰ τὴν ψυχὴν
 του ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου του, ἔχει τοῦτο ἰσχύν.

§ 727. Εἶναι ἀνίκανοι νὰ φανερώσωσι τὴν τελευταίαν αὐτῶν θέλησιν
 ὁ μὲν νέος πρὸ τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν εἰκαστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ,
 ἡ δὲ νέα, τὸν δέκατον ὄγδοον· πρὸς τοῦτοις οἱ ἐκ γενετῆς καὶ κωφοὶ 25
 καὶ ἄλαλοι.

§ 728. Ὁ καταδικασθεὶς διὰ τι ἐγκλημα δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ κάμῃ
 διαθήκην· ἂν ὅμως συγχωρηθῇ, δύνανται νὰ κάμῃ, καθότι ἀπολαμβάνει
 πάλιν τὰ πολιτικὰ δίκαια.

Πότε ἔχει § 729. Ἡ διάταξις τῆς τελευταίας θελήσεως, ἥτις ἐγίνε νομίμως, 30
 ἰσχύν ἢ διά- δὲν ἀνατρέπεται διὰ συμβεβηκότα ἀκολουθήσαντα ὕστερον, ἤγουν ἐὰν ὁ
 ταξις τῆς τε- διαθέμενος, ὅταν μὲν ἔκαμε τὴν διαθήκην του, δὲν ἐμποδίζετο ὑπὸ τῶν
 λευταίας θε- διαθέμενος, ὅταν μὲν ἔκαμε τὴν διαθήκην του, δὲν ἐμποδίζετο ὑπὸ τῶν
 λήσεως; νόμων ἀπὸ τοῦ νὰ κάμῃ διαθήκην, ὕστερον δὲ ἐγίνεν ἄσωτος ἢ περιέπεσεν
 εἰς ἐγκλημα, διὰ τὸ ὅποιον ἐμποδίζουσιν αὐτὸν οἱ νόμοι ἀπὸ τοῦ νὰ κάμῃ
 διαθήκην, τότε δὲν ἀνατρέπεται ἡ προγενομένη αὐτοῦ διαθήκη, καθότι

1 fără a greși la cele înființate forme a testamentului; iar nu întrebându-se de alții, să plece numai capul sau să zică: așa! sau bine! ori să încredințeze cu de acest feliu de semne silite și cuvinte îngăimate cele de alții scrise și cetite înaintea lui, cînd el se află aproape de darea
5 sufletului și poate nici simte cele zise și cetite, nici este în stare a răspunde mai mult ceva cu bună socotință și judecată sau a arăta într-adevăr voința sa cea de pe urmă, ci silit se pleacă după voința altora.

§ 724. Dacă se va dovedi, cum că arătarea voinței cei de pe urmă s-au făcut, aflându-se testatorul în nebunie sau eșire din minte și într-
10 întunecarea minții sau fiind bat, atuncia nu are nici o tărie. Carii nu pot face testament?

§ 725. Încredințînd cineva că testatorul, carile în vremea boalei sale își eșise din minte sau era supus unei patimi periodicești, ar fi arătat voința sa cea de pe urmă, după ce și-au venit iarăși în simțirile sale sau în vremea zăstîmpurilor, atuncia se îndatorește a dovedi
15 aceasta prin marturi vrednici de credință, care au luat sama cu dinadinsul și au aflat cu de amăruntul starea minții testatorului.

§ 726. Cel dovedit răsipitoriu, carele pentru aceasta de cătră stăpînire s-au supus unui curator, nu are voe să facă testament, în cită vreme se află supt curatorie; iar de va rîndui un lucru pentru sufletul
20 său, în ceasul morții sale, aceasta are tăria sa.

§ 727. Nedestoinici de a arăta voința cea de pe urmă sînt tînărul mai înainte de a împlini vrîsta de douăzeci ani, iar tînăra mai înainte de a împlini vrîsta de optsprezece ani, cum și acei din naștere surdomuți.

25 § 728. Cel osîndit pentru vreo vinovăție nu are voe să facă testament; iar de i se va erta vinovăția, poate să-l facă, pentru că dobîndește iarăși politiceștile drituri.

§ 729. Orînduirea voinței cei de pe urmă, care s-au făcut legiuit, nu se oboară din pricinile în urmă întîmplate, adecă dacă testatorul,
30 cînd făcea testamentul său, nu era oprit de legi a face testament, iar după aceia au căzut în desfrinare sau într-o vinovăție, pentru care îl opresc legile a face testament; atuncia nu se oboară acel de mai înainte Cînd are tărie orînduirea voinței cei de pe urmă?

1 cele înființate forme R: esențialele elemente alcătuitoare G || 2 așa R: Da G || 4 scrise R: formulate G || 6 judecată sau R: judecată a minții, spre G || 7 se pleacă după R: arată G || 8 se va dovedi R: s-a dovedit G || 9 aflându-se . . . în R: în stare de G | sau R:; G || 10 fiind bat R: în timp de beție G || 11 încredințînd cineva R: Dacă afirmă cineva spunînd G || 12 era R: care era G | unei R: unei astfel de G | ar fi R: a G || 13—14 în simțirile sale R: bine în fire G || 15—16 dinadinsul R: mare grijă G || 16 testatorului R: aceluia G || 19 curatorie R: curator G | va rîndui R: a rînduit G || 23 cum și R: pe lîngă aceștia G || 26 de . . . vinovăția R: dacă a fost iertat G || 30 după testament *ad* al său G: *om* R.

κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα· Τὰ ἐξ ἀρχῆς βέβαια δὲν ἀκυροῦνται ἐκ τῶν συμβαινόντων ὕστερον. 1

Πότε δὲν
ἰσχύει;

§ 730. Ἡ ἐξ ἀρχῆς ἄκυρος διάταξις τῆς τελευταίας θελήσεως δὲν βεβαιούται ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβαινόντων καὶ εἰς τοιαύτην πτώσιν ἔχει χώραν ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομία· οἷον, ἐὰν ἀνηβός τις ὦν ἐφανέρωσεν τὴν τελευταίαν θέλησίν του, δὲν ἐπικυροῦται, διότι ἔφθασεν ἔπειτα εἰς ἡλικίαν, ἂν δὲν κάμῃ ἄλλην διαθήκην. 5

Πλάνη οὐ-
σιώδης ἐν δια-
θήκῃ.

§ 731. Ἡ οὐσιώδης πλάνη τοῦ διαθεμένου κάμνει ἀνίσχυρον τὴν διάταξιν αὐτοῦ. Οὐσιώδης δὲ πλάνη εἶναι, ὅταν ὁ διατιθέμενος δὲν ἐπιτυχαίνει τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ ἐνστήσῃ κληρονόμον, ἢ τὸ ἀντικείμενον, ἥτοι τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ ἀφήσῃ εἰς ἄλλον. 10

§ 732. Δὲν ἐπιτυχαίνει τὸ πρόσωπον ὁ διαθέμενος, ὅταν γράψῃ κληρονόμον παιδίον ὑποβολιμαῖον (45), νομίζων ὅτι εἶναι ἴδιόν του· δὲν ἐπιτυχαίνει τὸ ἀντικείμενον, ἐὰν ἀπεξένωσεν αὐτὸ προτύτερα καὶ ἐλησμόνησεν ἢ ἐὰν διορίσῃ κατὰ λάθος ξένον πρᾶγμα, νομίζων ὅτι εἶναι ἴδιόν του. 15

(45) Ὑποβολιμαῖον λέγεται ἐν ξένον παιδίον, τὸ ὁποῖον βρέφος ἔτι ὄν ὑποβάλλεται. ἥτοι βάλλεται ὑποκάτω εἰς ξένην γυναῖκα, ἢ ὁποία ὑπεκρίνετο προτύτερα, ὅτι εἶναι ἔγκυος, ἢ ἥτον τῶντι ἔγκυος καὶ ἐγέννησε νεκρὸν τὸ παιδίον τῆς ἢ τὸ ἐγέννησε ζωντανὸν καὶ τὸ ἄλλαξε. Τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ γένῃ καὶ μετὰ τῆς εἰδήσεως καὶ χωρὶς τῆς εἰδήσεως αὐτῆς, διὰ τὰ διάφορα τέλη τῶν ἀνθρώπων. 20

§ 733. Ἐὰν κατὰ τύχην ἡπατήθῃ ὁ διαθέμενος εἰς τὸ κύριον ὄνομα ἢ εἰς τὴν πατρωνυμίαν ἢ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ κληρονόμου, πλὴν εἶναι φανερόν ποῖον ἐνόησεν, ἔχει ἰσχύν ἢ διάταξις του. Ὁμοίως ἔχει ἰσχύν ἢ διάταξις του, καὶ ὅταν ἀπατηθῇ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀντικειμένου, ἡγουν τοῦ ἀφειμένου πράγματος, διότι εἰς τὴν διαθήκην πλατύτερον ἐξηγεῖται ἢ θέλησις τοῦ διαθεμένου. 25

§ 734. Ἐχει ἰσχύν ἢ διάταξις τοῦ διαθεμένου, καὶ ἐὰν φανερωθῇ, ὅτι δὲν ἀληθεύει ἢ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἔγραψεν εἰς τὴν διαθήκην αὐτοῦ, ὅτι ἐπαρακινήθῃ νὰ ἀφήσῃ κληρονόμον του τὸν γεγραμμένον, εἰπὼν τυχόν, ὅτι χρεωστεῖ εἰς ἐκεῖνον ἢ ὅτι εὐεργετήθῃ ἢ ὑπηρετήθῃ ἢ εὐχαριστήθῃ ἢ ὑπ' ἐκεῖνου· ἢ ἐὰν ἀφήσας κληρονομίαν ἢ λεγάτον εἰς τινα ὠνόμασεν αὐτὸν 30

1 făcut testament, căci, după regulă obștească, cele din început temelnice nu se oboară de cele în urmă întimplate.

§ 730. Cea din început netemelnică orînduire a voinței cei de Cînd nu
pe urmă nu se întărește prin cele din urmă întimplări ei, la așa felu are tărie?
5 de întimplare are loc moștenirea ab întestato (adecă fără testament).
Deci dacă cineva, fiind nevrîsnic, au arătat voința sa cea de pe urmă,
nu se întărește pentru că în urmă au agiuns în legiuita vristă, dacă
nu va face alt testament.

§ 731. Înființată greșală a testatorului face neputernică orîn- Înființata
10 duirea lui; iar înființată greșală este cînd testatorul nu nimerește greșală în
persoana pe care voia să o rînduiască moștenitoriu sau obiectul, adecă testament.
lucrul pe care voia să-l lasă altuia.

§ 732. Testatorul atuncea nu nimerește persoana, cînd el rînduește
moștenitoriu pe un copil din înșălăciune (45), socotindu-l de al său; nu
15 nimerește obiectul, dacă, înstrăinîndu-l mai înainte, l-au uitat sau
dacă orînduește cu greșală lucru străin, socotind a fi al său.

(45) Copil din înșălăciune se numește un prunc străin, carile cu vicleșug s-au
supus unei femei străine, ce se făcea, că ar fi fost îngreunată, ori fiind cu
adevărat îngreunată, au născut mort pe copilul ei sau, născîndu-l viu, l-au
20 schimbat. Aceasta poate să se facă și cu știrea și fără știrea ei, pentru deose-
bite sfîrșituri a oamenilor.

§ 733. Dacă testatorul din întimplare au greșit numele de botez
sau porecla familiei moștenitoriului, însă este știut pe cine au cugetat,
are tărie orînduirea lui. Asemine are tărie și de va greși la prescrierea
25 obiectului, adecă a lucrului rînduit, căci în testament mai pre larg se
tîlcuește voința testatorului.

§ 734. Are putere orînduirea testatorului și de nu se va adeveri
pricina pe care au scris-o în testamentul său, că îndemnîndu-se au
rînduit moștenitoriu pe cel scris, zicînd poate că ~~el~~ îi este datoriu sau
30 că moștenitoriul i-au făcut bine, ori vreo slujbă, ori că este mulțămît
de dînsul; sau dacă va lăsa cuiva moștenire sau legatum, numindu-l

1 căci R: întru cît G || 2 nu să oboară de R: nu-și pierd tăria prin G || 5
întimplare R: caz G | ab... testament) R: fără testament G || 7 legiuita *ad R: om.*
G || § 731 *nota și 9 și 10* Înființata R: Esențiala G || 11 rînduiască R: instituiască
G || 13 atuncea *ad R: om* G | el rînduește R: a scris G || 17—18 prunc... fost
R: copil străin, care încă prunc fiind, se supune, adică este pus lîngă o femeie
străină, care se prefăcea mai înainte că este G || 20—21 deosebite sfîrșituri R:
diferite scopuri G || 23 porecla familiei R: numele tatălui sau porecla G || 24 *după*
tărie *ad* orînduirea lui G: *om* R | prescrierea R: descrierea G || 25 rînduit R: lăsat
G || 27 de nu se va adeveri R: dacă a apărut, că nu se adeverește G || 28 pe care
au scris-o R: pentru care a scris G || 28—29 îndemnîndu-se au rînduit R: s-a văzut
îndemnat să lase G || 30 moștenitoriul. *ad R: om* G || 30—31 este... de R: a fost
mulțumit de către acela G || 31 va lăsa R: lăsînd G | numindu-l R: l-a numit G.

υιὸν ἢ ἀδελφόν, ὅστις δὲν ἦτον υἱὸς ἢ ἀδελφός του, διότι ἡ πλαστή φανέ-
ρωσις δὲν βλάπτει οὔτε τὸν κληρονόμον, οὔτε τὸν λεγατάριον.

§ 735. Ἡ κληρονομία, ἥτις διορίζεται μὲ ἐλπίδα ἀνταμείψεως, δὲν
ἔχει ἰσχύν, οἷον, ἐὰν εἴπῃ τις: « Ἄς εἶναι κληρονόμος μου ὁ δεῖνα εἰς τόσον
μέρος, εἰς ὅσον θέλει γράψῃ καὶ ἐκεῖνος κληρονόμον ἐμέ ».

§ 736. Δὲν ἀπομακρυνόμεθα κατ' ἄλλον τρόπον ἀπὸ τῆς σημα-
σίας τῶν λέξεων, ἀν δὲν εἶναι φανερώτατον, ὅτι ἄλλο τι παρὰ τὰ
γεγραμμένα ἐνόησεν ὁ διαθέμενος. Τὰ δὲ ἀμφίβολα πρέπει νὰ ἐξηγή-
σωμεν φιλαγάθως.

§ 737. Ὅσα εἶναι γεγραμμένα τόσον σκοτεινὰ ἐν διαθήκῃ ἢ ἐν κωδι-
κέλλῳ, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ καταλαμβάνεται τὸ νόημα αὐτῶν,
λογίζονται ἀντὶ μὴ γεγραμμένων καὶ ὅσα εἶναι ἐναντία τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο,
οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχύν, τὰ δὲ λοιπὰ ἰσχύουσι.

Β') Σχῆμα
ἐξωτερικὸν
τῆς διαθήκης.

§ 738. Δύναται νὰ γένῃ διαθήκη καὶ ἔγγαφος καὶ ἄγραφος, καὶ
φανερὰ καὶ μυστικὴ καὶ ἐμάρτυρος, καὶ ἀμάρτυρος.

§ 739. Ἀμάρτυρος διαθήκη εἶναι καὶ ἔχει ἰσχύν, ὅταν τις γράψῃ
καὶ ὑπογράψῃ αὐτὴν ἰδιοχείρως, ὑποσημειῶν καὶ τὸ ἔτος καὶ τὴν ἡμέραν
καὶ τὸν τόπον, ὅτε καὶ ὅπου ἔγραψεν αὐτήν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δύναται
νὰ κάμῃ καὶ κωδίκελλον.

§ 740. Ἐὰν γράψῃ ἄλλος τὴν διαθήκην, πρέπει νὰ ὑπογράψῃ αὐτὴν
ὁ διατιθέμενος, παρόντων πέντε ἢ τριῶν τουλάχιστον μαρτύρων, εἰς τοὺς
ὁποίους νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ διαθήκη του, καὶ ἔπειτα
νὰ τοὺς παρακαλέσῃ νὰ ὑπογράψωσι καὶ αὐτοὶ κάτωθεν τῆς ὑπο-
γραφῆς αὐτοῦ.

§ 741. Οἱ μάρτυρες δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡξεύρωσι τί διαλαμβάνει
ἡ διαθήκη, ἀν ὁ διατιθέμενος δὲν θελήσῃ νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὴν ἐμπροσθεν
τῶν καὶ τότε λέγεται μυστικὴ.

§ 742. Ἐὰν ὁ διατιθέμενος δὲν ἡξεύρῃ νὰ γράφῃ, πλὴν τῶν εἰρη-
μένων ἐν τοῖς ἀνωτέρω παραγράφοις νομικῶν διατάξεων, ἃς σημειώσῃ
ἰδιοχείρως, παρόντων πάντων τῶν μαρτύρων, τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ
καὶ ἔπειτα ἃς παρακαλέσῃ ἕνα ἐξ αὐτῶν, νὰ ὑπογράψῃ αὐτόν, ἀρχόμενος
τῆς ὑπογραφῆς ἀμέσως ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, ὅστις καὶ νὰ φανε-
ρώσῃ, ὅτι παρακαλεσθεὶς ὑπέγραψεν ἀντὶ τοῦ διαθεμένου.

§ 743. Ἐὰν ὁ διατιθέμενος δὲν ἡξεύρῃ νὰ διαβάξῃ ἢ εἶναι τυφλός,
πρέπει εἷς ἐκ τῶν μαρτύρων νὰ διαβάσῃ τὴν διαθήκην ἐμπροσθεν αὐτοῦ
καὶ πάντων τῶν μαρτύρων, καὶ ἔπειτα νὰ διαβεβαιώσῃ ἐκεῖνος, ὅτι αὕτη

1 fiiu sau frate, măcar că nu-i era nici fiiu, nici frate, căci o asemenea arătare nu vatămă nici pe moștenitoriu, nici pe legatariu.

§ 735. Moștenirea ce se rînduește cu nădejde de răsplătire, n-are
5 tărie; adevă de va zice cineva: să-mi fie moștenitoriu cutare pe atita parte, pe cît și el mă va rîndui pe mine moștenitoriu.

§ 736. Nu ne putem depărta de înțelegerea cuvintelor, decît numai fiind prea vederat, că testatorul au cugetat cu deosebire de cele scrise; iar cele îngăimate trebuie a se tilcui cu plecarea spre bunătate.

§ 737. Cîte din cele scrise în testament sau în codichil vor fi
10 așa de întunecate, încît să nu fie prin puțință a se înțeleghe, acele se socotesc de nescrise; asemenea și cîte vor fi improtivitoare una altia n-au nici o putere; iar celelalte rămîn în tărie.

§ 738. Testamentul se poate face în scris și nescris, vederat și
tăinuit, cu marturi și fără marturi.

§ 739. Testamentul fără de marturi are puterea sa, cînd este
15 scris și iscălit de însuși mina testatorului, cu însemnarea anului, a zilei și a locului, în care și unde s-au scris; tot cu acest chip se poate face și codichilu.

§ 740. Testamentul, de va fi scris de altul, trebuie să-l iscălească
20 testatorul, față fiind cinci sau cel puțin trei marturi, pe carii să-i încredințeze că acesta este testamentul său și apoi să-i poftească, ca să se iscălească și ei supt iscălitura lui.

§ 741. Nu este de trebuință, ca marturii să știe cuprinderea
25 testamentului, dacă testatorul nu va voi să-l cetească înaintea lor, care atunce se numește testament tăinuit.

§ 742. Dacă testatorul nu va ști carte, atunce pe lingă acele
în paragrafurile de mai sus arătate legiuite orîndue, să însămneză cu mina sa, față fiind toți marturii, sămnu cinstitei cruci și apoi să poftească pe unul din ei, ca să-l iscălească pe lingă sămnu crucii, carele
30 să și arăte, cum că, rugat fiind, au iscălit în locul testatorului.

§ 743. Dacă testatorul nu va ști carte, ori va fi orb, trebuie unul din marturi să cetească testamentul înaintea lui și a tuturor marturilor și apoi să adevereze acela, cum că acest testament s-au făcut după

B) Forma pe din afară a testamentului.

1 măcar că R: care G | o asemenea R | plăsmuită G || 6—7 Nu... de cele R: Nu ne depărtăm de altfel de înțelesul cuvintelor, dacă nu este prea vădit că, testatorul a avut altceva în mîntea lui decît cele G || 8 îngăimate R: cu două înțelesuri G | a se tilcui R: să le tilcuim G || 10 după înțeleghe ad sensul lor G || 11 asemenea ad R: om G || 15 are R: este și are G || 16 testatorului R: cuiva G || 17 în care R: cînd G || 20 pe carii să-i încredințeze R: căroră să le mărturisească G || 23 trebuință R: nevoie G || 24 va voi R: a voit G || 25 care R: și G | testament ad R: om G || 26 va și carte R: știe să scrie G || 29 pe lingă R: începînd iscălitura imediat de la G || 31 va și ti... fi R: știe să citească sau este G || 33 adevereze R: confirme G.

ἡ διαθήκη ἔγινε κατὰ τὴν θέλησίν του, καὶ οὕτω νὰ παρακαλέσῃ τοὺς 1
μάρτυρας νὰ ὑπογράψωσιν αὐτὴν, ὅπου δύναται νὰ ὑπογραφθῇ ὡς μάρτυς
καὶ ὁ γραφεὺς τῆς διαθήκης.

§ 744. Ἐὰν ὁ διατιθέμενος ἀναφέρῃ εἰς τὴν διαθήκην αὐτοῦ κωδί- 5
κελλον ἢ ἄλλο ἔγγραφο, ὅπου κάμνει παραπομπὴν λέγων, ὅτι ἔχει γεγραμ-
μένον ἐκεῖ τὸν κληρονόμον αὐτοῦ ἢ χρήματα ἢ ἄλλα τινά, ὁ κωδίκελλος
ἢ τὸ ἔγγραφο ἐκεῖνο πρέπει νὰ ἔχῃ πάντα τὰ οὐσιώδη συστατικὰ τῆς δια-
θήκης, διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ τις νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκεῖνα καὶ νὰ βάλῃ ἀντ' αὐτῶν
ἄλλα δολῖως. Πλὴν τούτου, δύναται νὰ χρησιμεύσωσι πολὺ τὰ τοιαῦτα
ἔγγραφα εἰς φανέρωσιν τῆς τελευταίας θελήσεως τοῦ διατιθεμένου. 10

§ 745. Ἐὰν τις δὲν θελήσῃ ἢ δὲν δυνηθῇ νὰ κάμῃ διαθήκην ἔγγραφον,
ἐμποδιζόμενος ὑπ' ἀσθενείας ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας, δύναται νὰ κάμῃ δια-
θήκην ἄγραφον. •

Διαθήκη
ἄγραφος.

§ 746. Ἐὰν τις κάμῃ διαθήκην ἄγραφον, πρέπει νὰ φανερώσῃ τὴν 15
τελευταίαν θέλησίν του ἔμπροσθεν πέντε ἀξιοπίστων μαρτύρων, οἵτινες
πρέπει νὰ εἶναι παρόντες πάντες ὁμοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, νὰ βλέπωσιν
αὐτόν, νὰ ὁμιλῶσι μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ παρατηρῶσιν, ἂν ἔχῃ σώας τὰς φρέ-
νας του· καὶ ἀφ' οὗ ἀκούσωσι μετὰ προσοχῆς, ὅσα ἤθελε διατάξῃ, δὲν εἶναι
μὲν τόσον ἀναγκαῖον, πλὴν εἶναι ἀσφαλέστερον, πρὸς εὐκολωτέραν ἐνθύ-
μησιν, καὶ νὰ σημειώσωσιν αὐτά, ἢ πάντες ὁμοῦ εἰς ἓν σημειωματάριον 20
ἢ ἕκαστος ἰδίως.

§ 747. Οἱ μάρτυρες τῆς ἀγράφου διαθήκης ὑποχρεοῦνται, ἂν ἀπαι-
τήσῃ ἡ χρεία ἔπειτα, νὰ βεβαιώσωσιν αὐτὴν καὶ μεθ' ὅρκου ἐπὶ κριτηρίου.

§ 748. Γίνεται διαθήκη καὶ ἐν κριτηρίῳ καὶ ἔγγραφος καὶ ἄγραφος,
ἂν θελήσῃ ὁ διατιθέμενος. 25

§ 749. Ἐὰν τύχῃ ἀνάγκη καὶ προσκαλεσθῶσιν οἱ κριταὶ εἰς τὸν
οἶκον τοῦ διατιθεμένου, εἶναι ὑπόχρεοι νὰ ὑπάγωσι δύο ἐξ αὐτῶν ἀμέσως
χωρὶς ἀναβολῆς καὶ νὰ τελειώσωσι τὴν ἔγγραφον ἢ ἄγραφον ἐκεῖνου δια-
θήκην καὶ λαμβάνοντες αὐτὴν βουλλωμένην μὲ τὴν βουλλαν τοῦ κριτηρίου
νὰ δώσωσιν ἀπόδειξιν εἰς ἐκεῖνον. 30

§ 750. Ἄν ἡ διαθήκη εἶναι ἄγραφος, δύναται οἱ κριταί, ἀφ' οὗ
παρατηρήσωσι καλῶς τὴν κατάστασιν τοῦ διατιθεμένου, ἂν δηλαδὴ ἔχῃ
σώας τὰς φρένας αὐτοῦ, καὶ ἀκούσωσι προσεκτικῶς τὴν τελευταίαν θέλησίν
του, πηγαίνοντες νὰ τελειώσωσιν αὐτὴν ἐν τῷ κριτηρίῳ χωρὶς ἀργοπορίας

1 voința lui, și așa să poftească pe marturi, ca să iscălească; în care testament poate și scriitoriul să iscălească ca martur.

§ 744. Dacă testatorul va pomeni în testamentul său vreun codichil sau alt înscris, unde va face trimiterea, zicind cum că acolo
5 are scris pe moștenitoriul său, ori bani sau alte lucruri, atunce acel codichil sau înscrisul trebuie să aibă toate înființatele forme a testamentului, pentru ca să nu poată cineva să le iae și să pue altele în loc cu viclenie. Pe lângă aceasta pot asemenea înscrisuri să slujască mult
10 întru arătarea voinței cei de pe urmă a testatorului

§ 745. Nevrind sau neputind cineva să facă testament în scris, oprindu-se poate de boală sau de altă pricină, volnic este să facă testament și nescris.

§ 746. Făcind cineva testament nescris, trebuie să arăte cea de pe urmă voință a sa în ființa a cinci marturi vrednici de credință, carii
15 trebuie să fie de față toți împreună în aceiași vreme, să vadă pe testatorul, să-i vorbască și să iae sama, de se află în întregimea minței sale și, ascultînd cu luare aminte cele ce voește a orindui, atunce pot ei, măcar că nu este tocmai de nevoie, însă îi mai sigur spre înlesnirea aducerii aminte, să însămneze aceste ori toți împreună într-un înscris
20 sau fieștecările deosebi.

§ 747. Marturii testamentului nescris sint datori, de va cere în urmă trebuința, să-l încredințeze și cu giurămînt înaintea judecătoriei.

*§ 748. Se face testament și în judecătorie, și în scris, și nescris, de va voi testatoriul.

25 § 749. Dacă din vreo nevoie se vor chema judecătorii în casa testatorului, sint datori să meargă doi din ei îndată fără întîrziere și să iae în scris testamentul lui sau să-l asculte prin viu graiu, luîndu-l în scris, să-l pecetluiască cu pecetea judecătoriei și să-i dee o adeverință în mină.

30 § 750. De va fi testamentul nescris, pot judecătorii după ce vor fi luat bine sama de se află testatorul în întregimea minței sale și, ascultînd cu luare aminte voința lui cea de pe urmă, să meargă și să o sfîrșească în judecătorie fără întîrziere și să-i trimată adeverință. Ei sint

1—2 în care testament R: unde G || 2 după scriitoriul ad testamentului G || 3 vreun ad R: om G || 4 va face R: face G || 5 alte lucruri R: altceva G || 6 înființatele forme R: esențialele elemente alcătuitoare G || 7 loc R: locul lor G || 11 poate ad R: om G | volnic este R: poate G || 12 și ad R: om G || 14 în ființa R: înaintea G || 16 minței R: simțirilor G || 17—18 pot ei, măcar că ad R: om G || 19 să R: să și G | înscris R: carnet de însemnări G || 25 se vor chema R: s-au chemat G || 26—28 întîrziere... pecetluiască R: aminare și să sfîrșească testamentul lui în scris sau nescris și luîndu-l pecetluit cu G || 28 și R: om G || 29 în mină ad R: om G || 30—31 vor fi R: este G || 31 de se află... minței R: la starea testatorului, dacă are adică întregi simțirile G.

καὶ νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὸν ἀπόδειξιν. Αὐτοὶ χρεωστοῦσι νὰ γράψωσι τίποτε 1
πρὸς ἴδιον αὐτῶν ὄφελος ἢ τινὸς συγγενοῦς αὐτῶν.

Ποῖοι δὲν
εἶναι δεκτοὶ
εἰς μαρτυρίαν
διαθήκης;

§ 751. Δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς μαρτυρίαν διαθήκης· ὁ μοναχός, ὁ κατώ- 5
τερος ἀπὸ τοὺς δεκαοκτὼ χρόνους, ἡ γυνή (46), ὁ ἄλαλος, ὁ κωφός, ὁ
παράφρων, ὁ μαινόμενος, ὁ πολλὰ πτωχὸς καὶ ὁ σκλάβος.

(46) Ἐὰν γυνὴ ἐγκυὸς κινδυνεύουσα νὰ ἀποθάνῃ μέσα εἰς λουτρὸν κάμῃ ἄγραφον 5
διαθήκην ἔμπροσθεν ἑνῆς γυναικῶν, εἶναι δεκτὴ ἡ μαρτυρία αὐτῶν καὶ ἔχει ἰσχύν ἡ
διαθήκη αὕτη.

Ποῖοι ἐμ-
ποδίζονται ὑ-
πὸ τῶν νόμων;

§ 752. Ἐμποδίζονται ὑπὸ τῶν νόμων νὰ μαρτυρήσωσιν εἰς διαθήκην· 10
ὁ ἄσωτος, ἐν ὧσιν εὐρίσκεται ὑποκάτω εἰς κηδεμόνα· ὁ κατακριθεὶς διὰ
δωροδοκίαν, δι' αἰσχροκέρδειαν, διὰ κλεψίαν, διὰ συκοφαντίαν, διὰ ψευδο-
μαρτυρίαν, δι' ἀπάτην καὶ δόλον, διὰ μοιχείαν καὶ διὰ φλυαρίαν· ὅστις τυχὼν 15
νὰ εἶναι μάρτυς ἄλλοτε εἰς τὴν τελευταίαν θέλησίν τινος, δὲν ἠθέλησε νὰ
μαρτυρήσῃ ἔπειτα, ὅταν ἀπήτησεν ἡ χρεία· ὅστις ἐπρόδωσε τὸ ἅγιον βάπτισμα
καὶ ὅστις εἰς μὲν τὸ φανερόν ὑποκρίνεται τὸν χριστιανισμόν, εἰς δὲ τὸ κρυπτόν 15
ἀκολουθεῖ ἄλλην θρησκείαν, διότι εἰς τοὺς μάρτυρας ἀπαιτεῖται ἡ ἀξία,
ἡ πίστις, τὰ ἥθη καὶ ἡ σταθερότης. Ἐμποδίζονται πρὸς τοῦτοις νὰ μαρτυ-
ρήσωσιν εἰς διαθήκην χριστιανοῦ οἱ ἑτερόθρησκοι.

Ποῖοι δὲν
εἶναι δεκτοὶ
ὡς ὑποποῖτι;

§ 753. Δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς μαρτυρίαν διαθήκης πρὸς τοῖς εἰρη- 20
μένοις· ὁ κληρονόμος, τὰ παιδιά αὐτοῦ ἢ τοῦ διαθεμένου, οἱ γονεῖς, ὁ
πενθερός, οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ γυναικαδελφοὶ αὐτοῦ, διὰ τὴν ὑποψίαν· πρὸς
τούτοις οἱ μισθωτοί, οἱ δοῦλοι καὶ οἱ σκλάβοι αὐτοῦ, ἐπειδὴ· Οὐδ' εἰς 25
δύναται νὰ μαρτυρήσῃ δι' ἴδιον αὐτοῦ πρᾶγμα· καὶ·
Αἱ οἰκειακαὶ μαρτυρίαι ἀποδοκιμάζονται· καὶ· Δὲν
εἶναι ἀξιόπιστος μάρτυς, τὸν ὁποῖον δύναται τις 25
νὰ προστάξῃ διὰ νὰ μαρτυρήσῃ.

§ 754. Ἐὰν ὁ διατιθέμενος θελήσῃ νὰ ἀφήσῃ κληρονομίαν ἢ λεγάτον 30
εἰς τὸν γραφέα τῆς διαθήκης ἢ εἰς τοὺς γονεῖς ἢ εἰς τὰ παιδιά ἢ εἰς τὴν
γυναῖκα ἢ εἰς τὸν πενθερόν καὶ τὴν πενθεράν ἢ εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς
ἀδελφάς ἢ εἰς τοὺς γυναικαδελφούς καὶ τὰς γυναικαδελφάς αὐτοῦ πρέπει 30
ἐξάπαντος νὰ παρευρεθῶσι τρεῖς μάρτυρες ξένοι.

Περὶ τῶν ἐν-
χουσῶν προ-
νόμιον τελευ-
ταίων θελη-
σεων.

§ 755. Εἰς τὰς διατάξεις τῆς τελευταίας θελήσεως, αἵτινες γίνονται 35
εἰς καράβια πλέοντα ἢ εἰς καιρὸν πανώλης ἢ ἄλλων ὀξέων καὶ κολλη-
τικῶν ἀσθενειῶν, εἰσὶν δεκτοὶ εἰς μαρτυρίαν διαθήκης καὶ μοναχοὶ καὶ νέοι
πρὸς τούτοις καὶ νέαι, οἵτινες ἐπλήρωσαν τὸν δέκατον τέταρτον χρόνον 35
τῆς ἡλικίας αὐτῶν.

1 datori să scrie în cuget curat voința testatorului, neadăogind nimică spre folosul lor sau a vreunuia din rudeniile lor.

§ 751. Nu sint primiți în mărturia testamentului: monahul, cel mai mic de optsprezece ani, femeia (46), mutul, surdul, nebunul, cel ieșit din minte, cel foarte sărac și robul. .

Care nu sint primiți în mărturia testamentului?

(46) Dacă o femeie îngreunată, aflindu-se în scâldătoare, va veni în primejdia morții, poate să facă testament nescris înaintea a noă femei, a cărora mărturie este primită și are putere testamentul acesta.

§ 752. Sint opriți de legi de a mărturisi în testament: desfrînatul, în cîtă vreme se va afla supt curator; cel osîndit pentru luarea de mită, pentru cămătărie, furtușag, năpăstuire, mărturie mincinoasă, înșelăciune și vicleșug, pentru precurvie și clevetire; acel ce, întîmplîndu-se a fi martur aiurea la voința cea de pe urmă a cuiva, pe urmă n-au vrut să mărturisască, cînd au cerut trebuința; acel ce au vîndut sfîntul botez și acel ce în ivală se fățărnicește de creștin, iar în taină urmează altei credințe, pentru că la martori se cere neapărat vrednicia, credința, bune purtări și statornicie. Pe lingă aceste sint opriți a mărturisi în testamentul creștinului acei de altă lege.

Care sint opriți de legi?

*§ 753. Pe lingă acei mai sus pomeniți, nu sint primiți în mărturia testamentului: moștenitoriul, copiii lui sau a testatorului, părinții, socru, frații și cumnații despre soția lui, năimiții, slugile și robii lui; căci nimene nu poate mărturisi pentru însuși al său lucru; și mărturiile casnicilor nu sint primite; și nu este vrednic de credință martorul, căruia se poate poronci ca să mărturisască.

Care nu sint primiți, fiind supt prepus?

§ 754. De va voi testatorul să lasă moștenirea sau legatum la scriitoriul testamentului sau la părinții, copiii, femeia, socrul și soacra sau la frații și surorile lui sau la cumnații și cumnatele lui, trebuie neapărat să fie de față trei martori străini.

§ 755. La orînduelile voinței ceî de pe urmă, făcute în corăbiile ce călătoresc, ori în vremea ciumii sau a altor boale grabnice și lipicioase, sint primiți în mărturia testamentului și monahii și sprevrîsnicii și sprevrîsnicile, după împlinirea vrîstei de patrusprezece ani.

Pentru voințele cele de pe urmă, ce sint cu deosebire privilegiu.

1 în cuget curat R: cu credință G | testatorului R: aceluia G || 6 — 8 aflîndu-se... primită R: ajungînd în primejdie să moară înăuntru în scâldătoare, face testament nescris înaintea a nouă femei, este de primit mărturia lor G || 10 va afla R: află G || 11 cămătărie R: ciștig hapsîn și rușinos G || 14 vîndut R: trădat G || 15 în ivală R: pe față G || 16 credințe R: religii G | neapărat ad R: om G || 17 purtări R: moravuri G | aceste R: aceștia G || 19 mai sus ad R: om G || 21 după lui ad pentru prepus; pe lingă aceștia G || 25 moștenirea R: moștenire G || 31—32 sprevrîsnicii și sprevrîsnicele R: tinerii pe lingă aceștia și tinerele G.

§ 756. Εἰς τὰς τοιαύτας προνόμιον ἔχουσας διατάξεις τῆς τελευ- 1
ταίας θελήσεως εἶναι ἀρκετοὶ καὶ δύο μάρτυρες, ἐξ ὧν ὁ εἷς δύναται
καὶ νὰ γράψῃ τὴν διαθήκην. Ὅταν εἶναι φόβος συναναχρώσεως, δὲν
εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ εἶναι παρόντες καὶ οἱ δύο κατὰ τὸν
αὐτὸν καιρὸν. 5

§ 757. Αἱ τοιαῦται διατάξεις τῆς τελευταίας θελήσεως μένουσιν 10
ἄκυροι καὶ ἀνίσχυροι μετὰ παρέλευσιν ἑξ μηνῶν, ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ
καιροῦ τῆς παύσεως τοῦ πλευσίματος ἢ τῶν κολλητικῶν ἀσθενειῶν, ἐὰν
ἐπιζήσας ὁ διαθέμενος δὲν ἀλλάξῃ τὴν τοιοῦτω τρόπῳ γενομένην τελευ-
ταίαν αὐτοῦ θέλησιν.

§ 758. Ἐὰν φοβῶνται οἱ μάρτυρες νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸν ἀσθενῆ, 15
διὰ νὰ μὴ μολυνθῶσιν ἀπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, ἔχουσιν ἄδειαν, ἀφ' οὗ
ἀκούσωσι μετὰ προσοχῆς τὴν θέλησίν του, στεκόμενοι μακρόθεν νὰ ὑπο-
γράψωσι τὴν διαθήκην μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ, ἢ νὰ μαρτυρήσωσιν ἀπὸ στό-
ματος, ἂν ἐκεῖνος κάμῃ διαθήκην ἄγραφον ἢ ἂν φοβῶνται νὰ βάλῃσι χέρι 20
εἰς τὴν διαθήκην του.

§ 759. Ἐὰν ὁ διατιθέμενος δὲν φυλάξῃ κατ' ἀκρίβειαν τοὺς εἰρη-
μένους κανόνας περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ σχήματος τῆς διαθήκης, ὡσαύτως
καὶ περὶ τοῦ σχήματος τοῦ κωδικέλλου, τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ γένη, 20
ὡς γίνεται τὸ τῆς διαθήκης, μένει ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος ἡ τελευταία
αὐτοῦ θέλησις.

§ 760. Ἐὰν τις τῶν γονέων δὲν δυνήθῃ διὰ τινος ἀνάγκας καὶ περι-
στάσεις νὰ κάμῃ διαθήκην, δύναται νὰ διαμοιράσῃ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ
μεταξὺ τῶν παιδίων αὐτοῦ καὶ δι' ἄλλων ἐγγράφων σημειωμάτων, ἐν 25
οἷς νὰ φανερῶσιν τὸ ὄνομα ἐκάστου παιδίου καὶ τὸ μερίδιον αὐτοῦ καὶ
νὰ ὑποσημειώσῃ πάντα ὁ ἴδιος ἢ νὰ κάμῃ τὰ παιδία του νὰ ὑπογρά-
ψωσιν αὐτά.

§ 761. Οἱ ἀρχιερεῖς δύνανται νὰ διατάξωσιν, ὡς θέλουσιν, ὅσα 30
εἶχον, ὅτε ἔλαβον τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, καὶ ὅσα περιῆλθον
εἰς αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἐκ κληρονομίας ἢ λεγάτων συγγενῶν αὐτῶν· ὅσα
δὲ ἐκέρδησαν ἐξ ἄλλων αἰτιῶν ἀνήκουσι νομίμως καὶ κανονικῶς εἰς
τοὺς θρόνους των.

17 *Ad* § 759 σημ. *ad* Κατεδάφισις τῆς διαθήκης R: *om* G || 18 *post* ἐσωτερικοῦ
ad καὶ ἐξωτερικοῦ R: *om* G.

1 § 756. Întru asemenea întâmplări, sînt primiți și doi marturi, din care unul poate să și scrie testamentul; însă cînd va fi frică de molipsire, nu este neapărată trebuință ca amîndoi tot întru o vreme să fie de față.

5 § 757. Asemene orinduirii a voinței cei de pe urmă rămîn răsuflete și fără de putere după trecerea de șase luni din vremea ce au început *) călătoria pe mare ori boalile cele lipicioase, dacă testatorul, trăind în urmă, nu va alcătui testamentul după forma cuviincioasă.

10 § 758. Temîndu-se marturii a se apropia de bolnavul, ca nu cumva să se molipsească de boala lui, sînt volnici a asculta întru depărtare, cu toată luarea aminte voința lui și a adeveri testamentul cu iscăliturile lor, stînd departe, ori a mărturisi prin viu graiu, de va fi testamentul nescris, sau de se vor teme a pune mîna pe testamentul acela.

15 § 759. De nu va păzi testatorul cu amăruntul regulile mai sus așezate pentru forma testamentului, cea din lăuntru și cea din afară, asemenea și pentru a codichilului, ce trebuie să se facă întocmai ca a testamentului, rămîne răsufletă și fără putere voința lui cea de pe urmă.

Surparea testamentului.

20 § 760. Dacă vreun părinte, din nevoia împregiurărilor, nu va putea să facă testament, este volnic a împărți între copiii săi toată averea sa și prin alte în scris însemnări, în care să arate lămurit numele și partea fieștecăruia copil, înșămînd toate cu mîna sa și adevărindu-le cu iscălitura sa sau și a copiilor.

25 § 761. Arhieriei sînt slobozi a rîndui pentru cele ce au avut la primirea darului arhieriei și pentru cele în urmă dobîndite moșteniri sau legături de la rudeniile lor; iar cîte vor fi cîștigat din alte prilejuri, după lege și după canoane, se cuvin legiuit la scaunile lor.

Osebite reguli:

a) Pentru arhieriei;

1 Întru... primiți R: La astfel de rînduiri, cu privilegiu, ale voinții celei de pe urmă sînt de ajuns G|| 2 va fi R: este G|| 6—8 din vremea... cuviincioasă R: numărate de la timpul încetării călătoriei pe mare sau a boalelor molipsitoare, dacă testatorul supraviețuind, nu și-a schimbat voința cea de pe urmă făcută în acest chip. G|| 10—12 sînt... departe R: au voie, după ce au ascultat cu luare aminte voința lui, stînd departe, să iscălească departe de el testamentul G|| 12—13 viu... fi R: gură, dacă acela face G|| 13 vor teme R: tem G|| 14 acela R: lui G|| § 759 nota R: om G|| 15 va păzi R: a păzit G|| 15—16 mai sus așezate R: spuse G|| 16 și cea din afară ad R: om G|| 17 a R: forma G|| ca R: precum se face G|| 19 nevoia împregiurărilor R: cauza unor nevoi și împrejurări G|| 20 va putea R: a putut G|| este volnic R: poate G|| toată ad R: om G|| 22—23 înșămînd... copiilor R: și să le însemneze toate însuși sau să pună pe copiii lui să le iscălească G|| 24 Arhieriei R: Arhieriei G|| 24—25 sînt... moșteniri R: pot rîndui, cum voiesc, cîte le aveau, cînd au luat demnitatea arhieriei, și cîte le-au revenit după aceea din moștenire G|| 26 vor fi cîștigat R: le-au cîștigat G|| prilejuri R: pricină G|| 27 se cuvin R: aparțin G.

*) Probabil greșit, pentru „au încetat“.

β') Περὶ μοναχῶν.

§ 762. "Οσοι θέλουσι νὰ ἐκλέξωσι τὸν μοναδικὸν βίον, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἐὰν ἔχωσι κληρονόμους ἀναγκαίους, πρέπει νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ νόμιμον μερίδιον, διατάττοντες πρότερον τὴν περιουσίαν αὐτῶν.

§ 763. 'Εάν τινες μονάσωσι, πρὶν διατάξωσι τὴν ἑαυτῶν περιουσίαν, εἰ μὲν ἔχουσι παιδιά, δύνανται, καὶ ἀφ' οὗ λάβωσι τὸ μοναδικὸν σχῆμα, νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτὰ τὸ νόμιμον μερίδιον ἢ καὶ πᾶσαν, ἂν θέλωσι, τὴν περιουσίαν, ὅσῃν εἶχον, ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὸ μοναστήριον, παρακρατοῦντες ἐξ αὐτῆς μερίδιον ἑνὸς μόνον παιδίου, τὸ ὁποῖον χρεωστοῦσιν ἀπαραιτήτως νὰ ἀφήσωσιν εἰς τὸ μοναστήριον.

§ 764. 'Εὰν ἔχωσι πατέρα ἢ μητέρα ἢ ἄλλους ἀνιόντας πρὸς πατρὸς ἢ πρὸς μητρὸς ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων, χρεωστοῦσι νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ ἐν ἢ τὰ δύο, ἂν θελήσωσι, τρίτα τῆς περιουσίας αὐτῶν, τὸ δὲ ἐν τρίτον νὰ ἀφήσωσιν εἰς τὸ μοναστήριον.

§ 765. 'Εὰν δὲν ἔχωσι μήτε ἀνιόντας, δύνανται νὰ διαμοιράσωσιν εἰς ἄλλους αὐτῶν συγγενεῖς ἢ εἰς πτωχοὺς τὸ ἐν μόνον τρίτον τῆς περιουσίας αὐτῶν, τὰ δὲ δύο τρίτα χρεωστοῦσι νὰ ἀφήσωσιν εἰς τὸ μοναστήριον.

§ 766. 'Εὰν μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς μοναδικῆς ζωῆς περιῆλθον εἰς τοὺς μονάσαντας πράγματα ἀπὸ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου, τελευτησάντων συγγενῶν αὐτῶν, εἰ μὲν ἔδοσαν τι εἰς τὸ μοναστήριον, ὅτε εἰσῆλθον εἰς αὐτό, δύνανται νὰ διατάξωσιν αὐτὰ κατὰ τὴν θέλῃσιν καὶ ἀρέσκειαν αὐτῶν, (ἐξηρημένων τῶν ἀλλοπίστων ἢ ἑτεροδόξων προσώπων, εἰς τὰ ὅποια οὐδὲν συγχωροῦνται νὰ ἀφήσωσι, καὶ ἂν εἶναι γνήσια αὐτῶν τέκνα), εἰ δὲ καὶ δὲν ἔδοσαν τι εἰς τὸ μοναστήριον πρότερον, τὰ δύο μόνον τρίτα ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ διατάξωσι, τὸ δὲ ἐν τρίτον χρεωστοῦσιν ἐξάπαντος ν' ἀφήσωσιν εἰς τὸ μοναστήριον.

§ 767. 'Εὰν ἀποθάνωσιν ἀδιάθετοι, ἀναγκαίους ἔχοντες κληρονόμους, δίδεται εἰς αὐτοὺς τὸ νόμιμον μερίδιον, ἢ δὲ λοιπὴ αὐτῶν περιουσία ἀνήκει εἰς τὸ μοναστήριον.

§ 768. 'Εὰν δὲν ἔχουσιν ἀναγκαίους κληρονόμους, ἀνήκει εἰς τὸ μοναστήριον πᾶσα ἡ περιουσία αὐτῶν, ἣν ἔχοντες εἰσῆλθον εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἥτις περιῆλθεν εἰς αὐτοὺς ἔπειτα ἐκ κληρονομίας ἢ λεγάτων συγγενῶν αὐτῶν.

§ 769. Δὲν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ διατάξωσιν, ὅσα ἐκέρδησαν ἐξ ἄλλων αἰτιῶν μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ μοναδικοῦ βίου, καὶ ἂν ἔχωσι κληρονόμους ἀναγκαίους, διότι ταῦτα πάντα ἀνήκουσιν εἰς τὸ μοναστήριον ('Αποστόλ. Καν. λή· καὶ μ'· τῆς Δ' συνόδου, κβ'· τῆς ς', λε'· τῆς ἐν Κερθαγ., λ', μ', πθ'· καὶ ρβ'. Νεαρ. 'Ιουστινιάνειος ρχγ', κεφ. να' καὶ Βασιλικ. Βιβλ. α', Τιτλ. α', κεφ. νγ').

1 *§ 762. Acei ce vor alege viața monahicească, bărbați și femei, b) Pentru
avînd neapărați moștenitori, sînt îndatoriți a lăsa lor legiuita parte, monahi.
orînduind mai înainte averea lor.

5 *§ 763. Alegînd cineva monahiceasca viață pînă a nu orîndui
averea sa și avînd copii, poate și după primirea ei a lăsa lor legitima
sau, de va voi, și toată averea ce avea la intrarea sa în mănăstire,
oprindu-și dintru aceasta partea unui copil, pe care este îndatorit a
o lăsa neapărat mănăstirii.

10 *§ 764. De vor avea părinți, ori alți suitori, despre tată sau mamă
ori și despre amîndoi, datori sînt a lăsa lor o treime și două treimi, de
vor voi, din averea lor, iar o treime vor lăsa mănăstirii.

 *§ 765. Neavînd nici suitori, sînt volnici a împărți din averea
lor o a treia parte la alte rudenii ce vor avea, sau la săraci; iar două
părți sînt îndatoriți a lăsa mănăstirii.

15 *§ 766. Monahii, carii după alegerea vieții monahicești au cîș-
tigat avere de la moartele sale rudenii prin testament sau și fără tes-
tament, sînt volnici a orîndui după a lor bunăvoință și plăcere, însă
numai atuncea cînd la intrarea lor în mănăstire i-au dat ceva (deose-
bindu-se acei din altă credință sau dogmă, căroră, de vor fi și fii legiuiți,
20 n-au voe a le lăsa nimică); iar de n-au dat nimică la mănăstire mai
înainte, pot a orîndui numai două părți, iar a treia parte sînt îndatoriți
a o lăsa mănăstirii.

 *§ 767. De vor muri fără testament, avînd neapărați moștenitori,
se va da lor legitima, iar prisosul averii se cuvine mănăstirii.

25 *§ 768. Neavînd neapărați moștenitori, se cuvine mănăstirii
toată averea lor, atît aceia ce avea la intrarea în mănăstire, cum și
cea în urmă cîștigată prin moștenire sau legături de la rudeniile lor.

 *§ 769. N-au voe să orînduiască pentru cele cîștigate din alte
prilejuri după alegerea vieții monahicești, de vor și avea neapărați
30 moștenitori, căci acele toate se cuvin mănăstirii. (Din Apostoliceștile
Canoane, 38 și 40; din sinodul al 4-lea, 22; al 6—lea, 35; a celui din
Cartaghena, 30, 40, 89 și 102; Novelele lui Iustinian, 123, cap 51 și Vasil.
Cartea 4, titlu 1, cap al 9).

1 vor alege R: voiesc să-și aleagă G|| 4 pînă a nu R: înainte de a G|| 5 ei
R: schimei călugărești G|| 6 va voi R: voiesc G|| 9 vor avea părinți R: au tată sau
mamă G|| 11 vor lăsa R: să lase G|| 12 și 17 sînt volnici R: pot G|| 13 o R: numai
G|| ce vor ave R: ale lor G|| 15—16 au cîștigat avere R: le-au revenit lucruri G||
17—18 însă... cînd R: dacă G|| 18—19 deosebindu-se acei din R: făcîndu-se excepție
cu persoanele de G|| 19 vor fi R: sînt G|| 21 pot R: au voie G|| 21 după părți
ad din ele G: om R|| 23 vor muri R: au murit G|| 24 se va da R: li se dă G||
prisosul averii R: cealaltă avere a lor G|| 27 cîștigată prin R: venită lor din G||
29 prilejuri R: pricini G|| 33 Cartea 4. titlu 1. Cap al 9. R: Cart. 1, titl, 1,
cap. 53 G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

1

Περὶ ὑποκαταστάσεως καὶ φιδεῖκομίσσου

Ὑποκατά-
στασις ἰδιω-
τική.

§ 770. Δύναται ὁ διατιθέμενος νὰ διορίσῃ καὶ ὑποκατάστασιν, ἡγουν δευτέραν θέσιν κληρονόμου, μετὰ τὴν ἔνστασιν, ἥτοι τὴν πρώτην θέσιν τοῦ κληρονόμου, καὶ τρίτην καὶ τετάρτην καὶ ἐφεξῆς. Ὁ γραφεὶς πρῶτος κληρονόμος λέγεται ἔνστατος καὶ κληρονομεῖ, ἐὰν ζήσῃ καὶ θελήσῃ καὶ ἐὰν δὲν γένῃ ἀνάξιος τῆς κληρονομίας· ὁ δὲ γραφεὶς δεύτερος λέγεται ὑποκατάστατος καὶ κληρονομεῖ, ὅταν τύχῃ νὰ μὴ κληρονομήσῃ ὁ ἔνστατος, ἀποθανὼν τυχὸν ἢ παραιτηθεὶς τὴν κληρονομίαν ἢ γενόμενος ἀνάξιος αὐτῆς· καὶ αὕτη ἡ ὑποκατάστασις λέγεται ἰδιωτική.

5

10

Πῶς γίνε-
ται;

§ 771. Δύναται τις νὰ ὑποκαταστήσῃ ἓνα ὑποκατάστατον κληρονόμον ἢ πολλοὺς εἰς ἓνα ἔνστατον, ἢ εἰς πολλοὺς ἑνστάτους ἓνα ἢ πολλοὺς ὑποκαταστάτους (47).

(47) Οἶον, δύναται νὰ εἴπῃ οὕτως· "Ἄς εἶναι κληρονόμος μου ὁ Πέτρος, εἰ δὲ μὴ, ἄς εἶναι ὁ Παῦλος· ἢ· "Ἄς εἶναι κληρονόμος μου ὁ Πέτρος, εἰ δὲ μὴ, ἄς εἶναι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Τίτος· ἢ· "Ἄς εἶναι κληρονόμος μου ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος, εἰ δὲ μὴ, ἄς εἶναι ὁ Τίτος ὁ Τίτος· ἢ· "Ἄς εἶναι κληρονόμος μου ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος, εἰ δὲ μὴ, ἄς εἶναι ὁ Τίτος καὶ ὁ Μάρκος. Ὅμοίως δύναται νὰ κάμῃ καὶ εἰς τὴν δευτέραν καὶ τρίτην θέσιν τῶν ὑποκαταστάσεων καὶ ἐφεξῆς· οἶον, δύναται νὰ ὑποκαταστήσῃ ἓνα πρῶτον ἢ δεύτερον ὑποκατάστατον εἰς ἓνα δεύτερον ἢ τρίτον ὑποκατάστατον, καὶ ἓνα εἰς πολλοὺς, καὶ πολλοὺς εἰς ἓνα, καὶ πολλοὺς εἰς πολλοὺς.

15

20

§ 772. Ἐὰν οἱ συγκληρονόμοι ὑποκατασταθῶσιν ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἀποθάνῃ εἷς ἢ καὶ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἢ δὲν θελήσῃ ἢ δὲν δυνηθῇ νὰ κληρονομήσῃ, ὑποχρεοῦνται οἱ λοιποὶ καὶ μὴ θέλοντες νὰ λαμβάνωσι διὰ τοῦ δικαίου τῆς ἐπαυξήσεως τὸ μερίδιον ἐκείνου, ὁμοῦ μὲ τὰ βάρη αὐτοῦ· καὶ ἐὰν ἔχωσι μερίδια ἴσα διωρισμένα παρὰ τοῦ διαθεμένου, διαμοιράζουσιν αὐτὸ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν μεριδίων των, δηλαδή ὁ μὲν ἔχων περισσότερον μερίδιον, λαμβάνει περισσότερον, ὁ δὲ ἔχων ὀλιγώτερον, λαμβάνει ὀλιγώτερον.

25

Δίκαια γεν-
νώμενα ἐκ τῆς
ὑποκαταστά-
σεως.

§ 773. Τὰ ἐπιτεθέντα εἰς τὸν ἔνστατον κληρονόμον βάρη διαβαίνουσιν εἰς τὸν ὑποκατάστατον, ἐὰν ὁ διαθέμενος δὲν περιώρισεν αὐτὰ εἰς τὸ πρόσωπον μόνον τοῦ ἑνστάτου ἢ ἐὰν ἡ φύσις τῶν πραγμάτων δὲν συγχωρῇ νὰ διαβαίνωσιν εἰς τὸν ὑποκατάστατον (§ 721).

30

§ 770 σ η μ. ἰδιωτική G : εἰθισμένη R || 27—29 δηλαδή... λαμβάνει ὀλιγώτερον G : om R.

CAP AL ZECILE

Pentru subrînduire și fideicomis

§ 770. După întia orînduire de moștenitori, poate testatorul să facă și subrînduire (substituție), adecă a doua, a treia, a patra ș.c.l. orînduire de moștenitori. Cel întii scris moștenitoriu se numește rînduit și moștenește, trăind ori voind sau nefăcîndu-se nevrednic moștenirei; iar cel al doilea se numește subrînduit și moștenește, întîmplîndu-se a nu moșteni rînduitul, murind sau lepădîndu-se de moștenire ori făcîndu-se nevrednic, și aceasta se numește obicinuita subrînduire.

Obicinuită
subrînduire.

§ 771. Poate cineva să rînduiască pe un subrînduit moștenitoriu ori mulți la un rînduit sau la mulți rînduiți, unul sau mulți subrînduiți (47).

Cum se fa-
ce?

(47) Spre pildă poate să zică așa: să-mi fie moștenitoriu Petru, iar de nu, Pavel, sau să-mi fie moștenitoriu Petru, iar de nu, Pavel și Titu; ori să-mi fie moștenitoriu Petru și Pavel, iar de nu, Titu și Marcu. Asemine poate să facă și a doua și a treia orînduire de subrînduiți ș.c.l., adecă poate să subrînduiască un întăiu sau al doilea subrînduit la un al doilea sau al treilea subrînduit, și unul la mulți și mulți la unul și mulți la mulți.

§ 772. Dacă dimpreună moștenitorii se vor subrîndui unul la altul și va muri unul sau și mai mulți dintr-înșii, ori de nu vor voi sau nu vor putea moșteni, sînt datori ceialalți, și fără voia lor, să primească prin dritul adăogirei partea aceluia dimpreună cu însărcinările ei; și, avînd părți deopotrivă hotărîte de testatorul, vor împărți ei aceasta după analoghia părților lor.

§ 773. Însărcinările puse asupra rînduitului moștenitoriu trec la subrînduitul, dacă testatorul nu le-au îngădit numai asupra persoanei rînduitului sau dacă firea lucrurilor nu iartă mutarea lor la subrînduitul (§ 721).

Drituri năs-
cute din sub-
rînduire.

3 După... moștenitori R: Poate cel ce face testament, să hotărască și substituție, adică a doua rînduire de moștenitor, după instituire, adică întia rînduire de moștenitor și a treia și a patra și a așa mai departe G|| 6 trăind... nefăcîndu-se R: dacă a trăit și a voit și nu s-a făcut G|| 7 doile R: doilea scris G|| 8 după murind ad întîmplător G: om R|| 9 după nevrednic ad de ea G|| 10 rînduiască R: subrînduiască G|| 14 și 15 Pavel R: să fie Pavel G|| 15 după nu, ad să fie Titu; sau să-mi fie moștenitor Petru și Pavel, iar de nu, să fie G: om R|| 15—16 și a doua R: și la a doua G|| 16 ș.c.l. adecă R: și așa mai departe; spre pildă, G|| 19 se vor subrîndui R: au fost subrînduiți G|| 20 va muri R: a murit G|| 20—21 ori de... putea R: ori n-a voit sau n-a putut G|| 21 primească R: ia G|| 23 vor împărți R: împărțesc G|| 24 după lor ad adică acel ce are parte mai multă, ia mai mult, iar cel ce are mai puțină, ia mai puțin G|| 27 mutarea R: trecerea G.

Ἵποκατά-
στασις κατα-
πεπιστευ-
μένη·

§ 774. Ὁ διατιθέμενος δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν ἑνστατον αὐτοῦ κληρονόμον, διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἢ πᾶσαν τὴν κληρονομίαν ἢ μέρος αὐτῆς εἰς ὑποκατάστατον κληρονόμον· καὶ ὁ πρῶτος ὑποκατάστατος νὰ ἀποκαταστήσῃ πάλιν αὐτὴν εἰς ἄλλον δεύτερον ὑποκατάστατον εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἢ διὰ τινὰς διωρισμένας πτώσεις, ἐὰν δηλαδὴ δὲν ὑπανδρευθῇ αὐτὸς ἢ ἐὰν ἐκλέξῃ τὴν μοναδικὴν ζωὴν ἢ ἐὰν ἀποθάνῃ ἄτεκνος κ.τ.λ.

Ὅρφανική·

§ 775. Οἱ γονεῖς δύνανται νὰ διορίσωσιν εἰς τὰ παιδιά αὐτῶν τὰ ἀνήλικα κληρονόμον ὑποκατάστατον, εἰς μὲν τὰ ἀρσενικά ἕως νὰ πληρώσωσι τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῶν, εἰς δὲ τὰ θηλυκά, τὸν δέκατον ὄγδοον, πλην δι' ὅσα μόνον ἀφίνουσιν εἰς αὐτὰ ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας.

Ὡς ὀρφανική·

§ 776. Δύνανται ἔτι οἱ γονεῖς νὰ διορίσωσι κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ὑποκατάστους κληρονόμους καὶ εἰς τὰ εἰς ἡλικίαν ὄντα παιδιά αὐτῶν, ἐὰν αὐτὰ ἔχωσιν ἐλαττώματα, ἐξ αἰτίας τῶν ὑπείων δὲν εἶναι ἱκανὰ ἢ δὲν κρίνονται ἄξια νὰ διοικῶσι τὰ ἴδια τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ἥτοι ἐὰν εἶναι παράφρονα ἢ μαινόμενα ἢ εὐήθη ἢ κωφὰ ἢ ἄλαλο ἢ ἄσωτα· χρεωστοῦσιν ὅμως νὰ διορίσωσιν ὑποκατάστους κληρονόμους τὰ ἴδια ἐκείνων παιδιά ἢ τοὺς ἀδελφούς, ἐὰν ἔχωσιν· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχουσι παιδιά μῆτε ἀδελφούς, δύνανται νὰ διορίσωσι καὶ ξένον.

Καταπεπιστευ-
ομένη σιωπη-
λῶς.

§ 777. Ἐὰν ὁ διαθέμενος ἐμπόδισε τὸν κληρονόμον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ νὰ κάμῃ διαθήκην καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἀφεθεῖσαν εἰς αὐτὸν κληρονομίαν (πλην τοῦ νομίμου μεριδίου, τὸ ὅποῖον εἶναι ἐλεύθερον ἀπὸ τριούτων βαρῶν), ἀναγκάζεται ὁ κληρονόμος νὰ ἀφήσῃ αὐτὴν ὀλόκληρον εἰς τοὺς νομίμους αὐτοῦ κληρονόμους, οἵτινες διαμειράζουσιν αὐτὴν ἐξ ἴσου· ἐὰν δὲ μόνον ἐμπόδισεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀποξενώσῃ τὴν κληρονομίαν, ἔχει μὲν ἄδειαν νὰ κάμῃ διαθήκην, πλην ὑποχρεοῦται πάλιν νὰ ἀφήσῃ τὴν κληρονομίαν εἰς τοὺς νομίμους αὐτοῦ κληρονόμους.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τοῦ ἐν-
στάτου κλη-
ρονόμου.

§ 778. Ὁ ἑνστατος κληρονόμος ἔχει τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐνοχὰς τοῦ χρῆσιν καρπῶν ἔχοντος ἕως τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν δύναται νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν κληρονομίαν ὁ καταπεπιστευμένος ὑποκατάστατος.

Πότε σβένε-
ται ἡ ἰδιωτι-
κὴ ὑποκατά-
στασις καὶ πό-
τε ἡ καταπε-
πιστευμένη;

§ 779. Ἡ μὲν ἰδιωτικὴ ὑποκατάστασις (§ 770) σβένεται εὐθύς, καθὼς ἐμβαίνει εἰς τὴν κληρονομίαν ὁ ἑνστατος κληρονόμος· ἡ δὲ καταπεπιστευμένη σβένεται, ὅταν οὐδεὶς ζῇ ἐκ τῶν ὑποκαταστάτων κληρονόμων ἢ ὅταν παύσῃ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγένεν (§ 774).

1 *§ 774. Testatorul poate îndatori pe rînduitul său moștenitoriu, ca să dea sau toată moștenirea sau o parte la subrînduitul moștenitoriu și cel întîi subrînduit să o dea iarăși la al doilea subrînduit, ori la moartea sa sau pentru alte hotărîte întîmplări, adică dacă el nu se
5 va căsători sau dacă va alege viața monahicească ori dacă va muri fără copii și alte asemenea.

Subrînduirea fideicomisarie;

§ 775. Părinții pot orîndui nevrîstnicilor săi copii moștenitoriu, la partea bărbătească pînă la împlinirea vrîstei de douăzeci ani, iar la partea femeiască pînă la împlinirea vrîstei de optsprezece ani, însă numai
10 pentru cîte vor lăsa lor din însăși averea lor.

Sărăimănească;

§ 776. Pot și părinții să rînduiască, după pomenitul chip, subrînduiți moștenitori și copiilor celor în vrîstă, dacă vor avea metehne, din a căroră pricină nu sînt destoinici sau nu se judecă vrednici de ocîrmuirea a însuși averii lor, adică de vor fi eșiți din minte ori desăvirșit nebuni sau timpiți la minte ori muți sau răsipitori; sînt însă
15 datori să rînduiască subrînduiți moștenitori pe însuși copiii acestora sau pe frații lor, de vor avea; iar neavînd copii nici frați, pot orîndui și pe un străin.

Ca sărăimănească.

§ 777. Dacă testatorul au oprit pe moștenitoriul său a face testament și a orîndui lăsața lui moștenire (afară de legiuita parte care este slobodă de asemenea însărcinări), datoriu este moștenitoriul a o lăsa întreagă legiuitorilor lui moștenitori, carii o vor împărți întocmai; iar de i-au oprit numai înstrăinarea moștenirii, are voie să facă testament, dar se îndatorește iarăși a lăsa moștenire legiuitorilor săi moștenitori.
25 moștenitori.

§ 778. Rînduitul moștenitoriu are driturile și îndatoririle unui întrebuintătoriu de roduri, pînă cînd va putea intra în moștenire fideicomisariul subrînduit.

§ 779. Obicinuita subrînduire (§ 770) încetează îndată, cînd rînduitul moștenitoriu intră în moștenire; iar fideicomisaria încetează, cînd nici unul din subrînduiții moștenitori se află în viață sau cînd încetează pricina pentru care s-au făcut (§ 774).
30

3 ori R: *om* G || 4 întîmplări R: cazuri G || 4—5 se va căsători R: s-a căsătorit G || 5 va alege R: a ales G | va muri R: a murit G || 7 după moștenitoriu *ad* subrînduit G: *om* R || 10 vor lăsa R: lasă G || 11 și R: încă G || 12 vor avea R: au G || 14 a însuși R: *om* G | după minte *ad* ori surzi G: *om* R || 17 vor avea R: au G || § 777 *nota*: Fideicomisul tacit G: *om* R || 21 datoriu R: silit G || 22 vor... întocmai R: împărtășesc egal G || 24 moștenirea G: moștenire R || § 778 *nota*: Drepturile și îndatoririle moștenitorului rînduit G: *om* R || 27 cînd va putea R: în timpul, în care poate G || § 779 *nota*: Cînd se stinge obișnuita subrînduire și cînd fideicomisul? G: *om* R.

Πότε ἡ ὀρφανική;

§ 780. Ἡ ὀρφανική ὑποκατάστασις σβένεται, ὅταν τὸ ἄρσενικὸν παιδίον ἀπεράσῃ τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, τὸ δὲ θηλυκὸν τὸν δέκατον ὄγδοον (§ 727).

Φιδεικόμισσον τί ἐστι;

§ 781. Τὸ φιδεικόμισσον (48) εἶναι διάταξις, δι' ἧς ὁ διατιθέμενος ἀφίνων εἰς τὴν οἰκογένειαν (§ 71) αὐτοῦ ὑποστατικόν τι ὑπὲρ τὸ νόμιμον μερίδιον, προστάζει νὰ μὴ ἀποξενωθῇ ποτέ· ἢ προστάζει τὸν κληρονόμον του νὰ ἀφήσῃ εἰς ἄλλον τινὰ ὁλόκληρον τὴν εἰς αὐτὸν ἀφθεῖσαν κληρονομίαν ἢ μέρος αὐτῆς.

(48) Οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι, ἐπειδὴ ἐμποδίζοντο ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν νὰ ἀφήσωσι κληρονομίαν ἢ λεγάτον εἰς ἄνθρωπον, ὅστις δὲν ἦτον πολίτης Ῥωμαῖος, καὶ εἰς ἄλλα τινὰ πρόσωπα καὶ ἐπειδὴ τινες μῆτε εἶχον ἄδειαν νὰ κάμωσι διαθέκην καὶ ἐπειδὴ ἐτύχαινε πολλάκις νὰ ἔχωσι συγγενεῖς ἢ φίλους εἰλικρινεῖς ἀνθρώπους τοιοῦτους, διὰ τοῦτο ἐφεύρηκαν τὰ φιδεικόμισσα, δι' ὧν ἠδύναντο ν' ἀφήσωσι κληρονομίας καὶ λεγάτα εἰς ἐκείνους. Ἀφίνοντες λοιπὸν εἰς τὸν φανερόν κληρονόμον ἢ λεγατάριον τινὰ ἐκ τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων ἢ φίλον τινὰ πολίτην Ῥωμαῖον, ἐπαρακαλοῦσαν αὐτὸν νὰ δώσῃ ἢ πᾶσαν τὴν κληρονομίαν ἢ μέρος αὐτῆς ἢ λεγάτον εἰς ἐκείνον, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἀφήσουν φανερά κληρονομίαν ἢ λεγάτον. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἔμενεν εἰς τὴν θῆλῃσιν τοῦ ἀφειμένου κληρονόμου ἢ λεγαταρίου, ὅστις πολλάκις ἐτύχαινε νὰ παραβαίνειν ἐκ πλεονεξίας τὴν πρὸς τὸν διαθέμενον πίστιν καὶ τοὺς ὅρκους, καὶ δὲν ἀποκατέστανε τὴν κληρονομίαν ἢ τὸ λεγάτον κατὰ τὸν διορισμὸν ἐκείνου, διὰ τοῦτο ἔδωκεν ὁ Αὐγούστος εἰς τὰ φιδεικόμισσα δύναμιν νόμου· μετὰ ταῦτα δὲ ἐπειδὴ ἔλειψαν τὰ αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο τότε τὰ φιδεικόμισσα καὶ ἐγένετο δι' ἄλλα αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα γίνονται καὶ σήμερον, ὡς θέλομεν ἰδῆ κατωτέρω, ὁ Ἰουστινιανὸς ἐξίσωσεν αὐτὰ μὲ τὰ λεγάτα. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἀναφέρομεν ἐν συντομίᾳ, ὅσα ἐξ αὐτῶν ἐστοχάσθημεν ἀναγκαῖα.

Πῶς καὶ εἰς ποίους ἀφίνονται τὸ φιδεικόμισσον;

§ 782. Ἐὰν ὁ διαθέμενος ἀφῃσῃ τὸ φιδεικόμισσον εἰς πρόσωπον διωρισμένον ἐκ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, διαβαίνει μόνον εἰς τοὺς κατιόντας ἐκείνου καί, ἂν δὲν ἔχῃ καπιόντας, διαβαίνει εἰς τὰ λοιπὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ πρόσωπα· εἰ δὲ καὶ ἀφῃσεν αὐτὸ ἀδιορίστως εἰς τὴν οἰκογένειάν του, διαβαίνει κοινῶς εἰς ὅλους καί, ἂν λείψωσιν ὅλοι, διαβαίνει καὶ εἰς γάμβρόν καὶ νύμφην τῆς οἰκογενείας του, τῶν ὁποίων τὸν γάμον ἔλυσεν ὁ θάνατος, ἀλλ' ὄχι ἄλλη τις αἰτία.

§ 783. Ἐὰν ὁ διαθέμενος, ἀφῃσας κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον φιδεικόμισσον πρᾶγμα ἀκίνητον εἰς ἄλλον τινὰ, ἐπρόσταξε νὰ μὴ ἔχῃ ἄδειαν νὰ ἀποξενώσῃ αὐτό, καὶ ἐπρόσθεσεν, ὅτι, ἂν παραβῇ ἐκεῖνος τὴν προσταγὴν αὐτοῦ, νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐδικήν του οἰκογένειαν, χρεωστεῖ ὁ τοιοῦτος φιδεικομισσάριος νὰ φυλάξῃ τὴν προσταγὴν ταύτην· εἰ δὲ μὴ, ἐπιστρέφεται τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ διαθεμένου.

§ 780. Sărăimăneasca subrînduire incetează, cînd fiul, partea bărbătească va pași peste al doăzecile an a vrîstei sale, iar partea femeiască peste al optsprezecele an (§ 727).

§ 781. Fideicomis (48) este orînduirea, prin care testatorul, lăsînd familiei sale (§ 71) o moșie peste partea legiuită, poruncește, ca să nu o înstrăineze niciodată; sau îndatorește pe moștenitoriuul său, ca să lase altuia moștenirea aceea întreagă sau o parte dintr-însa.

(48) Romanii, fiind opriți de legile lor a lăsa moștenire sau legatum la un om, ce nu era orășan roman, și la alte oarecare persoane, și fiindcă unii nici avea voie a face testament, care împlîndu-se de multe ori să aibă rudeni sau prieteni adevărați, pentru asemenea oameni au aflat fideicomisum, prin care puteau lăsa moștenirea și legaturi la acele persoane. Deci dar, lăsînd în ivală moștenitoriu sau legatariu pe unul din neapărații moștenitori sau pe vreun prieten orășan roman, îl ruga, ca să dea ori toată moștenirea sau parte din ea sau legatum la acela, căruia în ivală nu-i putea lăsa moștenirea sau legatum. Iar fiindcă aceasta rămînea în voința rînduitului moștenitoriu sau legatar, carele adeseori din lăcomie călca credința și jurămînturile, nu da moștenirea sau legatum după orînduirea testatorului, pentru aceasta dar împăratul Avgust au dat fideicomiselor putere de lege; iar în urmă lipsind acele opriri, pentru care atuncea se făcuse fideicomisum, s-au urmat pentru alte pricini, pentru care se fac astăzi, precum mai jos vom vedea. Împăratul Iustinian au legiuit fideicomisum întocmai ca legatum; pentru aceasta dar și noi arătăm în scurt, cite s-au socotit de trebuință.

§ 782. Dacă testatorul au lăsat fideicomis la o hotărîită persoană din familia sa, trece numai la pogoritorii ei, iar neavînd pogoritori, trece la celelalte persoane a familiei sale; iar de l-au lăsat nehotărît la familia sa, trece de obște la toți; și de vor lipsi toți, trece și la ginearele și la nora familiei sale, a căroră însoțire s-au dezlegat prin moarte, iar nu din vreo altă pricină.

Cum și la cine se lasă fideicomisu?

§ 783. Dacă testatorul, după arătatul chip lăsînd cuiva fideicomis un lucru nemișcătoriu, va porunci să n-aibă voie a-l înstrăina, iar din împotrivă urmînd, să se întoarcă acel lucru iarăși la a sa familie, atuncea datoriu este fideicomisariul să păzască acea hotărîire, iar nepăzindu-o, se întoarce lucru la familia testatoriuului.

§ 780 nota: Cînd cea sărăimănească? G: om R. § 781 nota: Fideicomisul, ce este? G: om R|| 6—7 îndatorește... întreagă R: poruncește moștenitoriuul său să lase altcuiva întreagă moștenirea lăsată lui G|| 9 și 13 orășan R: cetățean G|| 10 care împlîndu-se R: și pentru că se întîmpla G|| 11 pentru asemenea oameni R: astfel de oameni, de aceea G|| 16 călca credința R: se întîmpla să calce credința către testator G|| 20 astăzi R: și astăzi G|| 21 legiuit ... legatum R: le-au făcut egale cu legaturile G|| 22 cite s-au socotit R: cite dintr-acelea am socotit G|| 26 de obște R: în devălmășie G|| 27 însoțire R: căsătorie G|| 29 arătatul R: zisul G| cuiva R: altcuiva G|| 30 va porunci R: a poruncit G|| 30—31 iar ... urmînd R: și a adăogat că dacă acela a călcat porunca sa G|| 32 fideicomisariul R: un astfel de fideicomisar G.

1 § 784. Cel de pe urmă moștenitoriu al familiei, de nu va avea copii, nici nădejde a mai face, cum și alți urmași și moștenitori, atunci- Cînd înce-
 poate orîndui pentru fideicomis după a sa plăcere, căci atunci- tează?
 puterea lui.

5 CAP AL UNSPREZECILE

Pentru legaturi

§ 785. Darul ce se lasă cuiva prin testament sau codichil, sau Ce este le-
 și cu limbă de moarte, se numește legatum (danie), iar acel ce lasă danie, gatum și le-
 se numește legator, și acela căruia se lasă, se zice legatariu. gatar și lega-
 tor?

10 § 786. Legatum are tărie:

a) Cînd legatorul nu este oprit de cătră legi a face testament; De la cine,
 b) Cînd arătarea voinței cei de pe urmă a lui se face după hotă- cum și cui se
 rirea legilor; lasă legatum
 cu tărie?

c) Cînd legatariul este vrednic de a moșteni, pentru că acel
 15 nevrednic de moștenire este nevrednic și de legatum (afară numai de
 acel însemnat în § 992); și

d) Cînd este cu putință împlinirea lui.

§ 787. Testatorul poate lăsa legatum la unul sau la mai mulți
 dimpreună moștenitori, care atunci se socotesc și ca niște legatari.

20 § 788. Cu legaturi se însărcinează toți dimpreună moștenitorii
 deopotrivă, dacă testatorul i-au însămnat anume, iar de au zis numai
 simplu, să dea moștenitorii mei, atunci- vor da după analoghia păr-
 ților lor; iar împlinirea legaturilor, poate testatorul să o încredințeze
 numai unuia din moștenitori sau și din legatari.

25 § 789. Legatariul nu poate primi o parte din legatum și alta
 să o lepede.

§ 790. Dacă testatorul lăsînd legatum cuiva, i-au poruncit, ca Drituri și
 să dea altuia o sumă hotărîtă sau un lucru hotărît, atunci- se îndă- îndatoriri ale
 legatariului.

2 cum și alți R: și de legiuîți G || 7 după lasă ad de cineva G || 8 cu...
 moarte R: prin graiu viu în timpul morții G | (danie) ad R || 9 după legatariu
 ad verbul leg, adică las altcuiva legat G || 11 legatorul R: cel ce voiește să-l lase
 altuia G || 14 legatariul R: și acela căruia se lasă legat G | acel R: acel ce este
 G || 15—16 afară... în R: Se face excepție cu legatul din G || 19 atunci- R: în cazul
 acesta G || 21 i-au... anume R: a arătat expres numele lor G || 22 vor da R: dau
 G || 23 încredințeze R: lase G || 25—26 alta să o lepede R: la alta să renunțe G ||
 § 790 nota, o pune la § 789 G || 27 ca R: ca el G || 28 hotărîtă R: anumită G | hotărît
 R: anumit G.

οὔται ὁ λεγατάριος οὔτος ἢ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν παραγγελίαν ἐκείνου ἐντελῶς 1
ἢ νὰ παραιτηθῇ τὸ λεγάτον.

§ 791. Ἐὰν ὁ λεγατάριος δὲν θελήσῃ ἢ δὲν δυνηθῇ νὰ δεχθῇ τὸ 5
λεγάτον, εἰ μὲν ἔχει ὑποκατάστατον λεγατάριον, δίδεται εἰς ἐκεῖνον· εἰ δὲ
καὶ δὲν ἔχει, δίδεται εἰς τὸν συλλεγατάριον ἢ εἰς τὸν κληρονόμον, εἰς τοὺς
ὁποίους ἀνήκει τὸ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως (§ 718) καὶ οἱ ὅποιοι ἀναγκά-
ζονται νὰ δεχθῶσιν αὐτό, καὶ ἂν εἶναι καὶ ἐπιζήμιον, καὶ νὰ ἐκπλήρωσι
τὴν δι' αὐτὸ παραγγελίαν τοῦ διαθεμένου.

Εἰς τίνα ἀ- § 792. Ἡ διανομὴ τοῦ λεγάτου, τὸ ὅποῖον ἀφέθη εἰς ῥητὴν τάξιν
νήκει ὁ δια- ἀνθρώπων, οἷον συγγενῶν ἢ δούλων ἢ πτωχῶν, ἀνήκει εἰς τὸν κληρονόμον, 10
μερισμὸς τοῦ ἂν ὁ λεγάτωρ δὲν διώρισε τίς νὰ διαμοιράσῃ αὐτό· ὁ δὲ κληρονόμος δύναται
κοινοῦ λεγά- νὰ διορίσῃ καὶ ἄλλον, διὰ νὰ κάμῃ τὸν διαμερισμόν, ἂν δὲν δυνηθῇ ἢ δὲν
του; θελήσῃ νὰ κάμῃ αὐτὸν ὁ ἴδιος.

Εἰς τίνα τοῦ § 793. Τοῦ δι' εὐσεβεῖς αἰτίας ἀφειμένου λεγάτου ἢ ἐκπλήρωσις
δι' εὐσεβεῖς καὶ ὁ διαμερισμὸς, ἂν δὲν προσδιωρίσθῃ ὑπὸ τοῦ διαθεμένου, ἀνήκει εἰς 15
αἰτίας ἀφει- τὸν κατὰ τὸπον ἐπίσκοπον καί, ἂν οὔτος ἀμελήσῃ, εἰς τὸν μητροπο-
μένου; λίτην αὐτοῦ.

Ἐποκατά- § 794. Ὁ διατιθέμενος δύναται καὶ εἰς τὸ λεγάτον νὰ διορίσῃ ὑπο-
στασις εἰς λε- κατὰστάσιν ἰδιωτικὴν ἢ φιδεῖκομμισσαρίαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἔνστασιν 20
γάτα. τοῦ κληρονόμου (§§ 770 καὶ 774).

Ἀντικείμε- § 795. Δύνανται νὰ λεγατευθῶσι πάντα κοινῶς τὰ πράγματα, ὅσα
να τῶν λεγά- εἶναι δυνατόν νὰ ἔμβωσιν εἰς συναλλάγματα, πρὸς τοῦτοις τὰ δίκαια, τὰ
των. ἐργόχειρα καὶ ἄλλα ἔργα, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ διατιμηθῶσι.

Κατὰ πό- § 796. Δύνανταί τις νὰ λεγατεύσῃ πράγματα ἐν γένει ἢ ἐν εἴδει ἢ 25
σους τρόπους ἐν ποσότητι (49).

λεγατεύσῃ; (49) Ἐν γένει, ὅταν εἴπῃ ἀορίστως· Ἀφίνω εἰς τὸν δεῖνα ἐν ἀπὸ τὰ ὑποστατικά μου
ἢ ἐν ἀπὸ τὰ ἄλογά μου, κ.τ.λ.· ἐν εἴδει, εἴπῃ ὠρισμένως· Ἀφίνω εἰς τὸν δεῖνα τὸ δεῖνα
ὑποστατικόν μου ἢ τὸ δεῖνα ἄλογόν μου, κ.τ.λ.· ἐν ποσότητι δὲ (τοῦτο δὲ γίνεται καὶ
ἀορίστως καὶ ὠρισμένως, εἰς πράγματα τὰ ὅποια ἢ ἀριθμοῦνται ἢ μετροῦνται ἢ ζυγιά- 30
ζονται), ἀορίστως μὲν γίνεται, ὅταν εἴπῃ· Νὰ δοθῇ εἰς τὸν δεῖνα, ὅσον κρασί ἢ σιτάρι
θέλει γένῃ εἰς τὸ δεῖνα ἀμπέλι ἢ εἰς τὸ δεῖνα ὑποστατικόν μου· ὠρισμένως δὲ, ὅταν
εἴπῃ· δέκα μέτρα κρασί ἢ εἴκοσι κοιλὰ σιτάρι, κ.τ.λ.

Εἰς τίνα ἀ- § 797. Ἐὰν λεγατευθῇ ἀορίστως ἐν ἐκ τῶν τοῦ αὐτοῦ εἰδους πραγ-
νήκει ἢ ἐπι- μάτων, ἀνήκει ἢ ἐπιλογὴ εἰς τὸν κληρονόμον, ὅστις οὔτε ἀναγκάζεται νὰ
λογὴ τοῦ ἀο- δώσῃ τὸ καλλύτερον, οὔτε ἔχει ἄδειαν νὰ δώσῃ τὸ χειρότερον, ἀλλ' ὑπο- 35
ρίστου λεγά- του; καὶ πῶς χρεοῦται νὰ δώσῃ μεσαῖον.

1 torește legatariul, sau să împlinească desăvârșit porunca aceuia, sau să se lepede de legatum.

§ 791. Dacă legatariul nu va voi sau nu va putea primi legatum, avînd subrînduit legatariu, se va da acestuia; iar neavînd, se va da
5 dimpreună legatariului sau moștenitoriului, căroră se cuvine dritul sporirii (§ 718), și aceștia sînt datori a primi legatum acela, împlinind porunca testatorului, măcar de le va fi și spre pagubă.

§ 792. Împărțirea legatului ce s-au lăsat la o hotărîtă stare de oameni, precum la rudenii, slugi sau la săraci, se cuvine moștenito-
10 riuului, dacă legatorul nu va fi rînduit pe cineva, ca să-l împartă; iar moștenitoriul, de nu va putea sau nu va voi să facă însuși el împărțala, poate orîndui pe altul.

§ 793. Împlinirea și împărțirea legatului lăsat pentru pricini cuvioase se cuvine la episcopul locului, (dacă n-au rînduit testatorul
15 într-alt chip), și lenevindu-se acesta, atuncea se cuvine mitropolitului.

§ 794. Testatorul poate orîndui și la legatum obicinuita subrînduire sau fideicomisaria, precum și la rînduirea moștenitoriului (§ 770 și 774).

§ 795. De obște se pot lăsa legatum toate lucrurile supuse comer-
20 țului, cum și driturile, manufacturi și alte lucruri care se pot prețălui.

§ 796. Poate cineva să lase legatum lucruri îndeobște, sau în feliu sau în cîtime (49).

(49) Îndeobște, cînd zice nehotărît: las cutăruia una din moșiile mele sau unul din caii mei ș.c.l. În feliu, cînd zice hotărît: las cutăruia cutare moșie a mea
25 sau cutare cal și c.l. Iar în cîtime (care se face și hotărît și nehotărît, în lucruri ce ori se numără sau se măsoară sau se cumpănesc); nehotărît se face, cînd zice: să se dee cutăruia, cît vin sau grîu se va face la cutare vie sau moșie a mea; iar hotărît se face, cînd zice, zece vedre vin sau douăzeci chile de grîu și c.l.

§ 797. Dacă cineva va lăsa legatum nehotărît din lucrurile tot
30 de un feliu, atuncea se cuvine alegerea moștenitoriului, care nu este îndatorit să dee lucrul cel mai bun, nici are voe să dee lucrul cel mai prost, ci este datoriu să dee lucru de mijloc.

Cui se cuvine împărțirea legatului obște.

Cui se cuvine împărțirea legatului lăsat pentru pricini cuvioase.

Subrînduirea la legatum.

Obiecturi a legaturilor.

După cîte chipuri poate lăsa cineva legatum?

Cui se cuvine alegerea legatului nehotărît și cum se face?

2 se lepede de R: renunțe la G||3 va voi R: a voit G| va putea R: a putut G||4 va da R: dă G||6 datori R: siliți G||§ 792 nota obște R: în devălmășie G||9 slugi R: sau slugi G||10 pe cineva, ca R: cine G||12 orîndui R: hotări și G||§ 793 nota: împărțirea legatului R: a celui G||14—15 la episcopul... mitropolitului R: de nu s-a hotărît de testator, episcopului locului și, dacă acesta a neglijat, mitropolitului lui G||20 cum și R: pe lângă acestea G||25 care R: aceasta G||28 vedre R: măsuri G||29 va lăsa R: a lăsat G| din R: unul din G||31 îndatorit R: silit G||32 prost R: rău G.

§ 798. 'Εάν ὁ διαθέμενος ἄφησε τὴν ἐπιλογὴν τοῦ λεγάτου εἰς τὸν 1
λεγατάριον, ἔχει ἄδειαν αὐτὸς νὰ ἐκλέξῃ τὸ πλεόν καλλύτερον ἐκ τῶν τοῦ
αὐτοῦ εἰδους πραγμάτων.

Ἄπαξ μόνον γίνεται ἡ ἐπιλογὴ αὐτοῦ.

§ 799. 'Αφ' οὗ διαλέξῃ ἄπαξ ὁ λεγατάριος, δὲν δύναται πλέον μετα- 5
νοήσας νὰ διαλέξῃ ἄλλο πρᾶγμα, διότι εὐθύς, καθὼς εἶπη, ὅτι ἐδιάλεξε,
γίνεται τῆς δεσποτείας αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποῖον ἐδιάλεξεν.

Διαβαίνει καὶ εἰς τὸν κληρονόμον τοῦ λεγαταρίου.

§ 800. 'Εάν ἀποθάνῃ ὁ λεγατάριος πρὸ τοῦ νὰ ἐκλέξῃ τὸ λεγάτον, 10
παραπέμπει τὸ δίκαιον τοῦτο εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ.

Πότε μένει τὸ λεγάτον ἀνίσχυρον καὶ πότε μικρύνεται;

§ 801. 'Εάν τις ἐλεγάτευσε ῥητὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν εὕρισ- 10
κονται τελείως εἰς τὴν περιουσίαν του, ἢ διότι ἦσαν καὶ ἐχάθησαν ἐκ περι-
στάσεως ἢ διότι ἐλεγάτευσεν αὐτὰ κατὰ λάθος, μένει ἀνίσχυρον τὸ λεγάτον·
ἐὰν δὲ εὕρισκονται μὲν, πλὴν ὅχι πάντα, μήτε εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν
κατάστασιν, πρέπει νὰ εὐχαριστηθῇ ὁ λεγατάριος δεχόμενος αὐτά, καθὼς
εὕρισκονται.

§ 802. Ὑποχρεοῦται ὁ κληρονόμος νὰ ἀγοράσῃ καὶ νὰ δώσῃ εἰς 15
τὸν λεγατάριον τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποῖον οὐχὶ ῥητῶς ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ
λεγάτωρος, ἀλλ' ἀορίστως ἐλεγατεύθη, ἂν δὲν εὕρισκεται εἰς τὴν περιου-
σίας ἐκείνου τοιοῦτον πρᾶγμα.

§ 803. Τὰ λεγατευθέντα χρήματα πρέπει νὰ πληρωθῶσι, καὶ ἂν δὲν 20
εὕρισκονται χρήματα εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ λεγάτωρος.

§ 804. 'Εὰν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἐλεγατεύθη δις ἢ πολλακίς ἐν 25
μῑᾷ καὶ τῇ αὐτῇ διαθήκῃ ἢ ἐν δύο διαθήκαις, ἄπαξ μόνον λαμβάνει ὁ λεγα-
τάριος τὸ πρᾶγμα.

Πότε σβέν-
νεται τὸ λε-
γάτον καὶ πό-
τε οὐ;

§ 805. Σβένεται τὸ λεγάτον, ἐὰν τὸ λεγατευθὲν πρᾶγμα ἐν τῷ καιρῷ 25
τοῦ θανάτου τοῦ λεγάτωρος εὕρισκεται εἰς τὸν λεγατάριον προκεκτημένον,
πάρεξ ἂν ὁ λεγάτωρ ἠθέλησεν, ὥστε νὰ λάβῃ ὁ λεγατάριος τὴν τιμὴν τοῦ
πράγματος, καὶ οὕτω προσδιώρισεν.

Πρᾶγμα ξέ-
νον ἐὰν λεγα-
τευθῇ.

§ 806. 'Εὰν ἡξεύρων τις ἢ μὴ ἡξεύρων ἐλεγάτευσε πρᾶγμα ξένον, 30
εἶναι ἀνυπόστατον τὸ λεγάτον.

Χρέος λε-
γατευθέν.

§ 807. 'Εὰν ὁ λεγάτωρ ἐλεγάτευσε χρέος εἰς τινὰ χρεώστην αὐτοῦ, 30
ἀναγκάζεται ὁ κληρονόμος νὰ δώσῃ εἰς τὸν χρεώστην λεγατάριον τὴν ὁμο-
λογίαν· ἢ ἂν δὲν εὕρεθῇ ἡ ὁμολογία, νὰ δώσῃ ἀπόδειξιν πρὸς ἀσφάλειαν
αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴ ἐνοχληθῇ ἔπειτα, μήτε διὰ τὰ κεφάλαια, μήτε διὰ τὰ
διάφορα.

1 § 798. Dacă testatorul au lăsat alegerea legatului la legatar, are voe să aleagă cel mai bun din lucrurile tot de același felu.

§ 799. După ce și-au ales legatariul un lucru, nu poate, căindu-se, să-și aleagă alt lucru, căci îndată după alegere intră în stăpînirea lui lucrul care l-au ales.

Odată nu-mai se face alegerea.

§ 800. De va muri legatariul, mai înainte de a-și alege legatum, trece acest drit la moștenitorii lui.

Trece și la moștenitorii legatariului.

§ 801. Dacă au lăsat cineva legatum lucruri hotărîte, care nu se află nici cum în averea lui, ori că au fost și s-au prăpădit din întîmplare, sau că le-au lăsat legatum cu greșală, atuncea rămîne fără tărie legatum; iar dacă unile dintru acele se află, nefiind însă în starea lor cea dintîi, trebuie legatariul a se mulțămî, primindu-le, cum sint.

Cînd rămî-ne legatum fără tărie și cînd se micșurează.

§ 802. Moștenitoriul este datoriu a cumpăra și a da legatariului lucrul care s-au lăsat nu anume din averea legatarului *), ci nehotărît, dacă nu se va găsi în averea lui un asemenea lucru.

§ 803. Banii, ce s-au lăsat legatum, trebuie a se plăti, și de nu vor fi bani în averea legatarului *).

§ 804. Dacă unul și același lucru s-au lăsat legatum de două sau mai multe ori întru același testament sau în două testamenturi, odată numai va lua lucrul legatariul.

§ 805. Dacă lucrul cel lăsat legatum în vremea morții legatarului se va afla la legatariu de mai înainte cîștigat, atuncea încetează legatum, afară numai dacă legatorul așa va fi orînduit, ca legatariul să iae prețul lucrului.

Cînd încetează legatum și cînd nu?

§ 806. Lăsînd cineva legatum vreun lucru străin, știind sau neștiind, nu are tărie acel legatum.

Lucru străin fiind lăsat legatum.

§ 807. Dacă legatorul va fi lăsat legatum datoria la datornicul său, se îndatorește moștenitoriul să dea zapisul în mîna datornicului legatariu sau, negăsindu-se zapisul, să-i dea o adeverință spre siguranța datornicului, ca în urmă să nu mai fie supărat nici pentru capite, nici pentru dobînzî.

Datoria lăsată legatum.

§ 799 *nota după* alegerea *ad* lui G|| 3 un lucru R: odată G|| 4 după alegere R: cum a zis, că a ales G|| § 800 *nota*: moștenitorii R: moștenitorul G|| 6 va muri R: a murit G|| 8 hotărîte R: anumite G|| 9—10 din întîmplare R: dintr-o împrejurare G|| 12 sint R: se află G|| 14 și 17 legatarului R: legatorul G|| 15 va găsi R: găsește G|| 17 vor fi R: se găsesc G|| 20 va lua R: ia G|| § 805 *nota și* 22 încetează R: se stinge G|| 22 va afla R: află G|| 23—24 așa... lucrului R: a voit ca legatarul să ia prețul lucrului și a mai dispus așa G|| 26 nu are tărie R: este fără ființă G|| 27 va fi R: a G|| 28 se îndatorește R: este silit G|| în mîna *ad* R: *om* G|| 30 datornicului R: lui G.

*) Se va citi: legatarului.

§ 808. 'Εάν τις ἐλεγάτευσεν εἰς τινα χρέος, τὸ ὅποιον εἶχε νὰ λάβῃ παρ' ἄλλου, ἀναγκάζεται ὁ κληρονόμος νὰ δώσῃ τὴν ὁμολογίαν καὶ νὰ ἀφήσῃ εἰς τὸν λεγατάριον πᾶσαν τὴν κατὰ τοῦ χρεώστου ἀγωγὴν, διὰ νὰ λάβῃ ἐκεῖνος καὶ τὰ κεφάλαια τοῦ χρέους καὶ τοὺς τόκους. 1

§ 809. 'Εάν ὁ χρεώστης, ἀφ' οὗ ἐλεγατεύθῃ εἰς αὐτὸν τὸ χρέος παρὰ τοῦ δανειστοῦ του, ἐδανείσθῃ ἔπειτα ἄλλα ἄσπρα, δὲν λογίζονται καὶ αὐτὰ λεγάτον· ἐὰν δὲ διὰ λεγάτου ἐσυγχωρήθῃ εἰς αὐτὸν ἡ ὑποθήκη ἢ τὸ ἐνέχυρον ἢ ἡ ἐγγύησις, δὲν λογίζεται, ὅτι ἐσυγχωρήθῃ καὶ τὸ χρέος, ἂν δὲν ἀποδειχθῇ καὶ ἄλλοθεν· ἢ ἐὰν ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν διορίαι διεξοδικώτεραι, δὲν λογίζεται, ὅτι ἐσυγχωρήθῃ εἰς αὐτὸν ὁ τόκος. 5 10

§ 810. 'Εάν τις χρεωστῶν εἰς τινα διωρισμένην τινὰ ποσότητα ἐλεγατεύσεν εἰς αὐτὸν ἄλλην ἰσάριθμον ποσότητα, ἀναγκάζεται ὁ κληρονόμος νὰ πληρώσῃ τὴν μὲν πρώτην ποσότητα ὡς χρέος, τὴν δὲ δευτέραν ὡς λεγάτον, ἐπειδὴ δὲν συμπεραίνεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ λεγάτωρ ἠθέλησε νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του διὰ μέσου λεγάτου, διότι δηλαδὴ διώρισε ποσότητα ἴσην. 15

Προῖξ ἐὰν
λεγατευθῇ.

§ 811. 'Εάν ἡ γυνὴ ἄφησε τὴν προῖκα λεγάτον εἰς τὸν ἄνδρα της, δὲν δύνανται οἱ κληρονόμοι αὐτῆς νὰ κάμωσι καμμίαν ζήτησιν. 'Εάν δὲ ὁ ἀνὴρ ἄφησεν εἰς τὴν γυναῖκά του λεγάτον τὴν προῖκα της, ἀναφέρων ποσότητα ῥητὴν, ὑποχρεοῦται ὁ κληρονόμος, του νὰ τὴν πληρώσῃ χωρὶς τινος ἀντιστάσεως καὶ χωρὶς ζητήσεως ἐξόδων, τὰ ὅποια ἴσως ἔγιναν διὰ καλλιτέρευσιν τῆς προικὸς (διότι λεγάτον κυρίως λογίζεται ἐνταῦθα, οὐχὶ ἡ προῖξ, ἀλλ' ἡ εἰς αὐτὴν γενομένη προσθήκη), καὶ δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς γυναικὸς τοῦ λεγάτωρος μήτε ἀπόδειξιν, μήτε ἐξοδα· "Ἄν ὅμως ὁ ἀνὴρ δὲν ἀνέφερε ποσότητα ῥητὴν, ἀλλ' εἶπεν ἀπλῶς· «'Αφίνω λεγάτον εἰς τὴν γυναῖκά μου τὴν προῖκά της», τότε ἀναγκάζεται ἡ γυνὴ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ποσότητα τῆς προικὸς της. 20 25

§ 812. 'Εάν τις γονέων ἄφησε λεγάτον εἰς τὴν θυγατέρα ἢ ἐγγόνην αὐτοῦ πράγματα, τὰ ὅποια ἐπιζήσας ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ὕστερον ὡς προῖκα καὶ ἀπέθανε μετὰ ταῦτα, δὲν δύναται πλέον αὐτὴ νὰ ζητήσῃ λεγάτον. 30

Λεγάτον δι-
ατροφῆς καὶ
ἀνατροφῆς.

§ 813. Εἰς τὸ λεγάτον τῆς διατροφῆς περιέχονται ἡ τροφή, ἡ ἐνδυμασία καὶ ἡ κατοικία· εἰς δὲ τὸ λεγάτον τῆς ἀνατροφῆς περιέχεται μετὰ τῆς καλῆς καὶ πρεπούσης εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ διαθεμένου ἀνατροφῆς καὶ ἡ μάθησις τῶν ἀνηλίκων.

1 § 808. Lăsându-se cuiva legatum datoriu, care legatorul avea să
 iae de la altul, se îndatoreşte moştenitoriul să dea zapisul şi să lase
 legatariului jalba împotriva datornicului, pentru ca să-şi iae capitele
 împreună cu dobânzile.

5 § 809. Dacă datornicul, după ce creditorul său i-au lăsat legatum
 datoriu, în urmă s-ar fi împrumutat cu alţi bani, nu se socotesc şi aceştia
 legatum; iar dacă prin legatum i s-au ertat ipothichi sau amanetul
 ori chizăşia, nu se socoteşte că i s-au ertat şi datoriu, afară de se va
 dovedi de aiurea; sau dacă i s-au dat termen mai îndelungat pentru
 10 plata datoriei, nu se socoteşte că i s-au ertat dobînda.

§ 810. Dacă cineva fiind datoriu cu o hotărîtă sumă de bani,
 i-au lăsat legatum creditorului său altă sumă deopotrivă, se îndato-
 reşte moştenitoriul să plătească suma cea dintîi ca o datorie, iar cea
 de al doilea ca un legatum, căci dintr-aceasta nu se poate socoti, că
 15 legatorul au voit să plătească datoriu sa prin legatum, fiindcă au orîn-
 duit o asemenea sumă.

§ 811. De va fi lăsat femeia zestrea sa legatum bărbatului său, Zestrea da-
 nu pot moştenitorii ei să o pretenderisască; iar dacă bărbatul va fi că s-au lăsat
 lăsat femeii sale legatum zestrea ei, arătînd suma hotărîtă, se îndato-
 20 reşte moştenitoriul lui să o plătească, fără nici o împotrivire şi fără
 să-şi ceară cheltuelile, care poate s-au făcut pentru sporirea zestrii
 (pentru că legatum aice, mai cu samă, nu se socoteşte zestrea, ci sporirea
 ei), neavînd voe a cere de la femeia legatorului nici dovadă nici cheltu-
 elile; iar de nu va fi arătat bărbatul hotărîta sumă, ci va fi zis numai:
 25 las legatum femeii mele zestrea ei, atuncia se îndatoreşte femeia a
 dovedi suma zestrii sale.

§ 812. Dacă un părinte au lăsat legatum fiicii sau nepoatei sale
 lucruri, pe care i-au dat în urmă de zestre, şi după aceia s-au întîmplat
 moartea lui, atuncia nu mai poate pretenderisi legatum.

30 § 813. În legatum de hrană se cuprind hrana, îmbrăcămintea Legatum
 şi lăcuinţa; iar în legatum de creştere se cuprind împreună cu de hrană şi
 creşterea bună, potrivită cu starea testatorului, şi învăţătura ne-
 vristnicilor. creştere.

1 Lăsîndu-se R: Dacă a lăsat cineva G | legatorul *ad* R: om G || 3 jalba R:
 toată pîra G | capitele R: capetele datorei G || 6 s-ar fi R: s-a G || 8 de R: şi de G ||
 9 termen mai îndelungat R: termene mai îndelungate G || 11 datoriu R: dator
 cuiva G | de bani *ad* R: om G || 12 creditorului său *ad* R: om G | deopotrivă se
 îndatoreşte R: egală ca număr, e silit G || 14 căci... socoti R: pentru că din
 aceasta nu se conchide G || 16 o asemenea sumă R: o sumă egală G || 18 o preten-
 derisască R: fără nici o pretenţie G || 22 sporirea R: îmbunătăţirea G || 23 ei R:
 făcută ei G || 24 numai R: simplu G || 25 se îndatoreşte R: e silită G || 28 care
 R: care mai trăind G || 29 nu R: ea nu G.

Ἐκτασις
αὐτῶν.

§ 814. Τὸ λεγάτον τῆς διατροφῆς ἐκτείνεται ἕως τέλους τῆς ζωῆς ἐκείνων, διὰ τοὺς ὁποίους διωρίσθη, ἐὰν ὁ διαθέμενος δὲν προσδιώρισε τὸν καιρόν· ἐὰν δὲ διορίσας διατροφὰς εἰς ἀνηλίκους, εἶπε· «Νὰ ἔχουσιν αὐτὴν ἕως τοῦ καιροῦ τῆς ἡβῆς», τότε τὰ μὲν ἀρσενικὰ παιδιὰ πρέπει νὰ ἔχωσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου, τὰ δὲ θηλυκὰ ἕως τοῦ δεκάτου ἔκτου χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτῶν, διότι εἰς μόνον τὸ λεγάτον τῆς διατροφῆς ὀρίζεται ἡ ἡβη οὕτω φιλαγάθως. Τόσον πρέπει νὰ ἐκτείνεται καὶ τὸ λεγάτον τῆς ἀνατροφῆς.

§ 815. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν κληρονόμων ἐπρουστάχθῃ νὰ δώσῃ εἰς τινα διατροφὰς, ὑπόκεινται νὰ δώσωσιν αὐτάς καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ.

§ 816. Ἐὰν εἶπέ τις νὰ δοθῶσιν, ὅσα ἐδίδοντο ἐπὶ ζωῆς του, καὶ ἡ δόσις ἦτον διαφορετικὴ, δὲν ἐδίδοτο δηλαδὴ ὁμοία ἐν ὅλῳ τῷ καιρῷ τῆς ζωῆς του, πρέπει νὰ ἐξετασθῶσιν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, καὶ κατ' ἐκεῖνα νὰ ἀποφασισθῇ νὰ δώσῃ ὁ κληρονόμος.

Λεγάτον
κελλαρικοῦ.

§ 817. Εἰς τὸ λεγάτον τοῦ κελλαρικοῦ περιέχονται πάντα τὰ βρώσιμα καὶ πόσιμα, τὰ ὁποῖα ὁ διαθέμενος ἐτοίμασε διὰ τὸν ἑαυτόν του, διὰ τὴν γυναῖκα, τὰ τέκνα καὶ διὰ πάσαν τὴν περὶ αὐτὸν οἰκογένειαν.

οἰκίας·

§ 818. Εἰς τὸ λεγάτον τῆς οἰκίας δὲν ἀκολουθεῖ ἡ οἰκοσκευὴ, ἂν δὲν προσδιώρισε καὶ αὐτὴν ὁ διαθέμενος.

κινητῶν
πραγμάτων
τῆς οἰκίας·

§ 819. Ὑπὸ τὸ λεγάτον τῶν κινητῶν τῆς οἰκίας πραγμάτων περιέχονται εἰδικώτερον τὰ ἀναγκαῖα κινητὰ πρὸς στολισμὸν μόνον διὰ τὴν κατοίκησιν τῆς οἰκίας· ὑπὸ δὲ τὸ λεγάτον τῆς οἰκοσκευῆς περιέχονται γενικώτερον καὶ τὰ πρὸς κυβέρνησιν τῆς οἰκίας· ἐξαιροῦνται τὰ ἐργαλεῖα τέχνης τινός.

§ 820. Δὲν περιέχονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ λεγάτου τῆς οἰκοσκευῆς, ὅσα εἶναι ἠνωμένα μετὰ τῆς οἰκοδομῆς καὶ ὅσα ἀφαιρούμενα διαφθείρουσι τὴν ὕψιν αὐτῆς, καθὼς τὰ ἐντὸς τοῦ τοίχου βεβλημένα ἄρμάρια καὶ τὰ τοιαῦτα· οὔτε τὰ βιβλία ἢ ἡ βιβλιοθήκη, οὔτε αἱ ἐνδυμασίαι, οὔτε τὰ ἄρματα, οὔτε ὅσα εἶναι διὰ τέρψιν, καθὼς πίδακες καὶ τὰ παρόμοια.

Ἀρμαρίου
ἢ κιβωτίου·

§ 821. Ἐὰν ἐλεγατεύθῃ ἄρμாரιον κινητὸν ἢ κιβώτιον ὁμοῦ μὲ τὰ ἐν αὐτῷ πράγματα, νοοῦνται μόνον ὅσα ἐσυνείθιζεν ὁ διαθέμενος νὰ φυλάττῃ ἐκεῖ, ἀλλ' ὅχι ὅσα κατὰ τύχην ἐβάλλθησαν ἐκεῖ ἐκ τοῦ προχείρου.

§ 820 σ η μ. τῆς οἰκοσκευῆς R: om G.

1 § 814. Legatum hrana se întinde pînă la sfîrșitul vieții acelor întinderea
cărora s-au rinduit, dacă testatorul nu va fi hotărît vremea; iar de va acestora.
fi zis, cînd orînduia hrana pentru nevrîsnici, să o aibă pînă la spre-
vrîsnicie, atuncea fiii, partea bărbătească, trebuie să o aibă pînă la al
5 optsprezecile an, iar partea femeiască, pînă la al șasăsprezecile an,
ai vrîstei lor, căci numai la legatum hrana se hotărăște sprevrîs-
nicie cu iubire de bunătate; pînă acolo trebuie să se întindă și lega-
tum creșterea.

§ 815. Dacă s-au poruncit unuia din moștenitori, ca să dea
10 hrană cuiva, se îndatoresc și moștenitorii acestuia să o dea.

§ 816. De va fi zis legatorul să se dea, cit se da fiind el în viață,
și darea aceasta era deosebită, adică nu se da asemenea în toată vremea
vieții sale, atuncea trebuie a se cerceta, cit se da pe la sfîrșitul vieții
lui și, după aceia să se hotărăască, cit să dea moștenitoriul.

15 § 817. În legatum chelăriei se cuprind toate cele de mincat și Legatum
de băut, care testatorul gătise pentru sineși, pentru femeia sa, copiii chelăriei;
săi și pentru toată familia sa.

§ 818. Lăsîndu-se legatum cuiva o casă, nu se înțelege și pojiția a casei;
ei, dacă testatorul nu va fi orînduit și aceasta.

20 § 819. Supt legatum mobililor casei se cuprind mai cu deosebire Mobilile
mobilile cele trebuincioase numai spre podoaba lăcuinței; iar supt casei;
legatum pojiției se cuprind mai îndeobște și acele spre iconomia casei,
afară de instrumenturile unui meșteșug.

§ 820. Supt nume de legatum pojiția casei nu se cuprind cele A pojiției.
25 unite cu zidirea, nici cele ce ridicîndu-se, strică fața zidirei, precum
sînt: dulapurile cele băgate în părete și altele asemenea; nici cărțile, nici
biblioteca, nici îmbrăcămintea, nici armele, nici cele spre desfătare,
precum sînt fîntîni zviruitoare și altele asemenea.

§ 821. Dacă s-au lăsat legatum un dulap mișcătoriu sau sicriu, Legatum
30 împreună cu lucrurile ce sînt într-însul, se înțeleg numai acele ce tes- de dulap și
tatorul obicinuia să ție acolo, iar nu și acele cite din întîmplare s-au de sicrii;
pus acolo din îndămină.

2 și 2—3 va fi R: a G || 3—4 sprevrîsnicie R: timpul sprevrîsniciei G || 4
fiii R: copiii G || 6—7 sprevrîsnicie R: sprevrîsnicia așa G || 8 creșterea R: de creștere
G || 11 De... legatorul R: Dacă a zis cineva G | cit se da R: cite se dădeau
G || 13 cit se da R: acele ce se dădeau G || 14 aceia R: acelea G | cit R: om G || 17
sa R: din jurul său G || 18—19 Lăsîndu-se... ei R: În legatul casei nu urmează
pojiția G || 19 va fi R: a G || § 819 notă și 21 Mobilile R: lucrurile mișcătoare
ale G || 20 mobililor R: lucrurilor mișcătoare ale G || 21 podoaba lăcuinței R: întoc-
mirea de locuit a casei G || § 820. nota: A pojiției R: om G || 25 zidirei R: ei G ||
27 cele R: cite sînt G || 29 sicriu R: chivot G || 30 ce sînt într-însul R: dintr-însul
G || 31 ție R: păstreze G.

ῥευστῶν § 822. Τὸ λεγάτον τῶν ῥευστῶν πραγμάτων δίδεται ὁμοῦ μετὰ τὰ 1
πραγμάτων· ἀγγεῖα αὐτῶν.

Ποσότητος § 823. Ἐὰν λεγατεύσας ὁ διαθέμενος ῥητὴν ποσότητα κρασίῳ ἢ 5
ῥητῆς αὐτῶν σιταρίου καὶ ἄλλων τοιούτων, εἶπεν· ἀπὸ τὸ δεῖνα ἀμπέλι ἢ ὑποστατικόν,
καὶ δὲν γένη ἐκεῖ τόσον, ὅσον ἐλεγάτευσε, δὲν λαμβάνει ὁ λεγατάριος περισ-
σότερον τοῦ προϊόντος.

Πετραδίων § 824. Εἰς τὸ λεγάτον τῶν πετραδίων περιέχονται αἱ πολύτιμαι
καὶ στολι- πέτραι καὶ τὰ καθαρὰ μαργαριτάρια· εἰς δὲ τὸ λεγάτον τοῦ στολισμοῦ περιέ-
σμοῦ· χονται, ὅσα ἔγιναν διὰ στολίδια προσώπων ῥητῶν.

Χρυσοῦ καὶ § 825. Εἰς τὸ λεγάτον τοῦ χρυσαφίου καὶ ἀσημίου δὲν περιέχονται 10
ἀργύρου· τὰ χρυσωμένα ἢ ἀσημωμένα ἔξωθεν πράγματα, οὔτε τὰ νομίσματα.

Ὀρισμένον· § 826. Ἐὰν τις εἶπεν· « Ἀφίνω λεγάτον τὸ καὶ τὸ εἰς τὰ παιδιά τοῦ 15
δεῖνος », μόνον εἰς τὰ παιδιά ἐκείνου περιορίζεται τὸ λεγάτον, ἀλλ' ὅχι καὶ
τὰ ἐγγόνια· ἐὰν δὲ εἶπεν· « Ἀφίνω εἰς τὰ παιδιά μου », ἐκτείνεται τὸ λεγάτον
καὶ εἰς τὰ ἐγγόνια καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κατιόντας αὐτοῦ.

Ἀόριστον· § 827. Ἐὰν εἶπέ τις ἀορίστως· « Ἀφίνω λεγάτον εἰς τοὺς συγ-
γενεῖς μου », ἐννοοῦνται οἱ ὄντες πλησιέστεροι εἰς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου
κληρονομίαν.

§ 828. Ἐὰν τις ἄφησεν ἀορίστως κοινὸν λεγάτον εἰς τοὺς ὑπηρέτας 20
του, ἐννοοῦνται, ὅσοι μόνον εὑρέθησαν εἰς δούλευσίν του ἐν τῷ καιρῷ τοῦ
θανάτου του.

Σκλάβων. § 829. Ἐὰν τις ἔχων δύο σκλάβους ἐλεγάτευσεν ἀορίστως τὸν 25
ἕνα, δίδεται ἡ ἐπιλογὴ εἰς τὸν λεγατάριον νὰ λάβῃ, ὅποιον θελήσῃ· ἐὰν
δὲ λεγατεύσας πολλοὺς ἔδωκε τὴν ἐπιλογὴν εἰς τὸν λεγατάριον, τρεῖς
μόνον ἐξ αὐτῶν ἔχει ἄδειαν νὰ ἐκλέξῃ αὐτός, ἀλλ' ὅχι ὅλους· ἐὰν δὲ 30
ἔχων πολλοὺς ἔχοντας τὸ ἴδιον ὄνομα ἐλεγάτευσεν ἕνα ἐξ αὐτῶν ὀνο-
μαστί, μὴ φανερώσας ἄλλο τι γνωριστικὸν σημεῖον αὐτοῦ, τότε ἔχει τὴν
ἐπιλογὴν ὁ κληρονόμος. Ὅμοίως καὶ ἐὰν ἐλεγάτευσεν ἕνα ἐκ τῶν πολ-
λῶν ἀνώνυμους· πλὴν δὲν δίδεται παρὰ τοῦ κληρονόμου οὔτε ὁ καλλύ-
τερος, οὔτε ὁ χειρότερος.

§ 830. Ἐὰν ὁ διαθέμενος παρήγγειλε τὸν κληρονόμον νὰ δώσῃ εἰς 35
τινα λεγάτον ἕνα σκλάβον, ὅποιον θελήσῃ αὐτός, δὲν πρέπει νὰ δώσῃ τὸν
χειρότερον, διότι, ἐὰν εἰδῶς δώσῃ σκλάβον κλέπτῃ καὶ ζημιώσῃ ὁ σκλάβος
ἐκεῖνος τὸν λεγατάριον, ἐνάγεται διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ δόλου νὰ δώσῃ ἄλλον,
καὶ ἀναγκάζεται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου νὰ ἀφήσῃ καὶ ἐκεῖνον διὰ τὴν ζημίαν 35
τοῦ λεγαταρίου.

- 1 § 822. Legatum a lucrurilor curgătoare se dă împreună cu vasele lor. Curgătoarelor lucruri;
- § 823. Dacă testatorul, lăsând legatum o hotărîtă cîtime de vin sau de griu și de alte asemenea, va fi zis: de la cutare vie sau moșie, și de nu se va face acolo atîta cît au lăsat, atuncea legatariul nu va lua mai mult, decît s-au făcut. Hotărîtă cîtime <a> acestor și a altora;
- § 824. În legatum giuvaeruri se cuprind pietrile cele scumpe și mărgăritariurile cele curate, iar în legatum podoabă se cuprind cele făcute spre împodobirea hotărîtelor persoane. De giuvaeruri și împodobire;
- 10 § 825. În legatum de aur și de argint nu se cuprind lucrurile cele pe din afară îmbrăcate cu aur și cu argint, cum nici monedile. De aur și argint;
- § 826. Dacă au zis cineva: las legatum cutare și cutare copiilor cutăruia, atuncea legatum acela se îngrădește numai la copiii aceluia și nu se întinde și la nepoți; iar de au zis: las la copiii mei, atuncea se întinde legatum și la nepoți și la ceilalți pogoritori a lui. Hotărît;
- 15 § 827. Dacă au zis cineva nehotărît: las legatum rudeniilor mele, se înțeleg acele mai de aproape la moștenirea cea fără testament. Nehotărît;
- § 828. Dacă au lăsat cineva nehotărît, deobște legatum slugilor sale, se înțeleg numai acele, ce s-au aflat în slujbă în vremea morții lui.
- 20 § 829. Dacă cineva, avînd doi robi, au lăsat legatum nehotărît pe unul, se dă legatarului alegerea, să-și iae pe carile va voi; iar dacă, lăsînd legatum pe mulți, au dat legatariului alegirea, atuncea are voie să-și aleagă numai trei dintr-înșii, iar nu pe toți; iar dacă, avînd mulți cu asemenea nume, au lăsat legatum anume pe unul dintr-înșii, fără a arăta alt sămn cunoscătoriu, atuncea are moștenitoriul dritul alegerii. Asemene și dacă au lăsat legatum din mulți pe unul <ne> numit, va da moștenitoriul nici pe cel mai bun, nici pe cel mai rău.
- 25 § 830. Dacă testatoriul au poruncit moștenitoriului, ca să dea cuiva legatum un rob, pe carile va voi el, nu se cuvine să dea pe cel mai rău; căci dacă, știînd, va da pe un rob fur care va face pagubă legatariului, se trage la judecată moștenitoriul cu jaloabă pentru vicleșug, cerînd a-i da pe altul, care moștenitoriu se îndatorește de către judecătorie să lase și pe celalalt pentru paguba legatariului. De robi.

4 va fi R: a G || 5 se va face R: s-a făcut G | va lua R: ia G || 6 făcut R: produs G || 9 hotărîtelor R: anumitor G || 11 îmbrăcate... argint R: aurite și argintate G || 14 se întinde ad R: om G || 18 de obște R: comun G || 19 după slujbă ad a lui G: om R || 25 asemenea R: același G | anume R: pe nume G || 26 sămn R: semn al lui G | dritul alegerii R: alegerea G || 27 nenumit R: numit R | va da R: dă G || 30 se cuvine R: trebue G || 31 va da R: a dat G | care va face R: și acel rob a făcut G || 32 moștenitoriul ad R: om G || 33 cerînd ad R: om G | care... îndatorește R: și este silit G.

§ 831. Ἐὰν φύγῃ, ὁ λεγατευθεὶς σκλάβος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ 1
διαθεμένου, χρεωστεῖ ὁ κληρονόμος νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὔρῃ μὲ ἐξοδὰ
του καὶ νὰ παραδώσῃ αὐτὸν εἰς τὸν λεγατάριον· ἐὰν δὲ ἔφυγεν, ἐν ᾧ
ἔτι ἔζῃ ὁ διαθέμενος, πρέπει νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὔρῃ αὐτὸν μὲ ἰδιά του 5
ἐξοδα ὁ λεγατάριος.

§ 832. Ἐὰν ὁ κληρονόμος ἀναβάλλων τὸν καιρὸν δὲν παρέδωκεν
εἰς τὸν λεγατάριον τὸν λεγατευθέντα σκλάβον καὶ ἔφυγεν ὁ σκλάβος ἢ
ἐκακόπαθεν, ἀναγκάζεται αὐτὸς νὰ δώσῃ ἄλλον ἀντ' ἐκείνου.

§ 833. Ὅταν λεγατεύωνται σκλάβοι, ἐννοοῦνται καὶ σκλάβαι· ὅταν 10
ὅμως λεγατεύωνται σκλάβαι, δὲν ἐννοοῦνται καὶ σκλάβοι.

Ἐποστατι- § 834. Ἐὰν ὁ διαθέμενος μετὰ τὴν ποίησιν τῆς διαθήκης προσθήσῃ
κὸν λεγατευ- εἰς τὸ λεγατευθὲν ὑποστατικὸν μέρος ἐξ ἄλλου ὑποστατικοῦ καὶ νημεθῇ
θέν, ἐὰν ἡ- αὐτὰ ἠνωμένα ἢ ἀφαιρέσας ἀπὸ τοῦ ὑποστατικοῦ αὐτοῦ μέρος προσθήσῃ
ξήνθη ἢ ἡλατ- εἰς ἄλλο, εἰς τὸν λεγατάριον ἀνήκει καὶ ἡ αὔξησης καὶ ἡ μείωσις· καὶ ἐὰν
τώθη ὑπὸ τοῦ ἀποξενώσῃ μέρος τοῦ λεγατευθέντος ὑποστατικοῦ, δίδεται εἰς τὸν λεγα- 15
ιδίου λεγάτω- τάριον μόνον τὸ λειπόμενον.

Πρᾶγμα ἐ- § 835. Ἐὰν ἐλεγατεύθῃ πρᾶγμα ἐνεχυρασμένον, ἀναγκάζεται ὁ κλη-
νεχυρασμένον ρονόμος νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ νὰ παραδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν λεγατάριον· εἰ δὲ
ἐὰν ἐλεγατεύ- καὶ ἐπωλήθῃ τὸ πρᾶγμα παρὰ τοῦ δανειστοῦ, ἀναγκάζεται νὰ δώσῃ τὴν
θῇ, τιμὴν αὐτοῦ. 20

ἐὰν ἐδόθῃ § 836. Ἐὰν γυνὴ ἔδωκεν εἰς προῖκα πράγματα ἐνεχυρασμένα καὶ
εἰς προῖκα. ἔπειτα ἐλεγατεύθῃ εἰς αὐτὴν ἢ προίξ, δὲν ἀναγκάζεται ὁ κληρονόμος νὰ
ἐλευθερώσῃ τὰ πράγματα ἐκεῖνα ἀπὸ τοῦ ἐνεχυρασμοῦ, ἀν δὲν εἶπε ῥητῶς
ὁ διαθέμενος νὰ τὰ ἐλευθερώσῃ αὐτός.

Ἐποστατι- § 837. Ἐὰν λεγατευθῇ ὑποστατικὸν μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ 25
κὸν ἐὰν λεγα- εὐρίσκομένων πραγμάτων, δὲν ἐννοοῦνται καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπ' αὐτῷ
τευθῇ μετὰ σκλάβοι, οὔτε ὁ ἐξοπλισμὸς αὐτοῦ, ἀν ὁ διαθέμενος δὲν ἐλεγάτευσεν καὶ
πάντων τῶν αὐτοὺς ὀνομασί.
ἐν αὐτῷ, τίνα δὲν ἐννοοῦν-
ται;

Ἐξοπλισ- § 838. Εἰς τὸ λεγάτον τοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ ὑποστατικοῦ περιέχονται
μὸς ὑποστα- ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς γῆς, σκλάβοι δηλαδή, ζῶα καὶ 30
τικὸν τί ἐμπε- ἐργαλεῖα, καὶ εἰς τὴν σύναξιν τῶν καρπῶν καὶ τὴν μετακόμισιν καὶ τὴν
ρίχει; ἀπόθεσιν καὶ παραφυλακὴν αὐτῶν.

1 § 831. De va fugi robul cel dănuir *) după moartea testatorului, datoriul este moștenitoriul a-l căuta și a-l afla cu cheltuiala sa și apoi să-l dea în mîna legatariului; iar de au fugit, trăind încă testatorul, se îndatorește legatariul, a-l căuta cu cheltuiala sa.

5 § 832. Dacă moștenitoriul, prelungind vremea, n-au dat în mîna legatariului pe robul dănuir și acesta va fugi ori va păți ceva rău, atunci se îndatorește moștenitoriul să dea pe alt rob în locul aceluia.

§ 833. Lăsîndu-se legatun robii, se înțeleg și roabe, iar cînd se vor dănuir roabe, nu se înțeleg și robii.

10 § 834. Dacă testatorul, după facerea testamentului, va adăogi la moșia dănuiră, o parte din altă moșie, și le va avea în stăpînire unite într-un trup sau, tăind o parte din moșia aceea, o va adăogi către alta, atunci legatariului se cuvine și adăogirea și scăderea; iar dacă testatorul va înstrăina partea de moșie dănuiră, se dă legatariului numai rămașita.

15 § 835. Lăsîndu-se legatun un lucru amenetarisit, se îndatorește moștenitoriul să-l scoată și să-l dea în mîna legatariului; iar de s-au vîndut lucrul acela de către creditori, se îndatorește moștenitoriul a da prețul aceluia lucru.

20 § 836. Dacă o femeie au dat zestre lucruri amanetarisite și în urmă i s-au lăsat legatun zestrea ei, nu se îndatorește moștenitoriul a dezamanetarisii lucrurile acele, fără numai dacă testatoriul ar fi zis cu hotărîre, ca să le dezamanetarisască el.

25 § 837. Lăsîndu-se danie o moșie dimpreună cu toate lucrurile ce sînt pe dînsa, nu se înțeleg și robii ce lăcuiesc acolo, nici înarmarea **) moșiei, dacă n-au lăsat testatorul anume și pe aceste.

§ 838. În legatun de înarmarea moșiei se cuprind cele trebuincioase pentru lucrarea pămîntului, adică robii, vite și unelte, cum și cele pentru adunarea de roduri, pentru cărat, așezat și păstrarea lor.

1 va fugi R: a fugit G || 4 se îndatorește R: trebuie G | căuta R: căuta și a-l afla G || 6—7 acesta... rob R: robul a fugit sau a pătît ceva rău, este el silit să dea altul G || 8—9 se vor dănuir R: sînt lăstate legat G || 10 și 12 va adăogi R: a adăogat G || 11 va avea în stăpînire R: a posedat G || 12 într-un trup ad R: om G || 13 se cuvine R: îi aparține G || 13—14 testatoriul... moșie dănuiră R: a înstrăinat o parte din moșia lăsată legat G || 16, 18, 21 se îndatorește R: e nevoit G || 18 creditori R: creditor G || 24 ei ad R: om G || 22 ar fi R: a G || 23 cu hotărîre R: expres G || 25 sînt R: se află G || 27—28 trebuincioase R: necesare G || 28 robii R: robii G.

*) Vezi § 785

**) Grecism: înzestrarea, inventarul viu și mort al moșiei.

Moșia dănuiră, cînd s-au sporit ori s-au scăzut de către însuși legatunul.

Legatun un lucru amanetarisit;

De s-au dat zestre.

Moșia, dacă s-au lăsat danie cu toate cele pe dînsa, care lucruri nu se înțeleg?

Ce cuprind de înarmarea moșiei?

Περιουσίας
μέρος ἐάν λε-
γατευθῇ.

§ 839. Ἐάν ἐλεγατευθῇ μέρος περιουσίας, ἔχει τὴν ἐπιλογὴν ὁ κληρονόμος, ὥστε νὰ δώσῃ ἢ τὸ μέρος τῶν πραγμάτων ἢ τὴν τιμὴν αὐτῶν· τῶν δὲ ἀδαιρέτων ἢ δυσδιαιρέτων πραγμάτων ἐξ ἁπαντος δίδει τὴν τιμὴν.

Ἔργον ἐάν
λεγατευθῇ εἰς
πόλιν.

§ 840. Διὰ τὸ εἰς πόλιν τινὰ λεγατευθὲν ἔργον ἐνέχεται ἕκαστος τῶν κληρονόμων εἰς ὁλόκληρον καὶ λαμβάνει προθεσμίαν εἰς τὸ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἔχει ἀγωγὴν κατὰ τῶν συγκληρονόμων αὐτοῦ διὰ τὰ μέρη τὰ ἀναλογοῦντα εἰς αὐτούς. Ἐάν δὲ ἐπροστάχθησαν οἱ κληρονόμοι νὰ κάμωσι τὸ ἔργον ἐκεῖνο οἱ ἴδιοι καὶ θελήσωσι νὰ δώσωσι χρήματα ἀντὶ τοῦ ἔργου, δὲν πρέπει νὰ εἰσακουσθῶσιν.

Πότε ἄρχε-
ται τὸ ἐπάνω
τοῦ λεγάτου
δίκαιον;

§ 841. Ὁ λεγατάριος προσκτᾶται κανονικῶς διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς κληρονόμους του τὸ ἐπὶ τοῦ λεγάτου δίκαιον εὐθύς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ λεγάτωρος· τὸ δίκαιον τῆς δεσποτείας ἐπὶ τῶν λεγατευθέντων πραγμάτων δύναται νὰ ἀποκτήσῃ μόνον διὰ μέσου παραδόσεως.

Εἰς ὄνομα
τοῦ Χριστοῦ
ἢ ἀγίου τινὸς
ἐάν ἀφεθῇ
κληρονομία ἢ
λεγάτον.

§ 842. Ἐάν ἄφυσέ τις κληρονομίαν ἢ λεγάτον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, νὰ λάβῃ αὐτὰ ἡ ἐκκλησία τοῦ τόπου, ὅπου ἐκεῖνος εἶχε τὴν κατοικίαν· ἐάν δὲ ἄφυσεν εἰς ἐκκλησίαν ἀγίου ἐν πόλει, ὅπου εἶναι δύο ἢ καὶ περισσότεραι ἐκκλησίαι τοῦ ἰδίου ἀγίου, καὶ δὲν εἶπεν, εἰς ποίαν ἐξ αὐτῶν ἄφυσεν τὴν κληρονομίαν ἢ τὸ λεγάτον, λογίζεται, ὅτι ἄφυσεν αὐτὰ εἰς ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκκλησιάζετο ἢ ἐσύχναζεν ἢ εἰς τὴν πτωχοτέραν· ἐάν δὲ δὲν εἶναι εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐκκλησία τοῦ μνημονευθέντος ἀγίου, νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας, ὅθεν ἦτον ὁ λεγάτωρ αὐτός.

Δι' εὐσε-
βεῖς αἰτίας ἀ-
φειμένα λεγά-
τα πότε πρέ-
πει νὰ διδω-
ται;

§ 843. Τὰ δι' εὐσεβεῖς αἰτίαι ἀφειμένα λεγάτα, εἰς μοναστήρια δηλαδή, ἐκκλησίας, σχολεῖα, νοσοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα, πτωχοὺς καὶ τὰ δι' ἀνάγκης αἰχμαλώτων καὶ τὰ χωρὶς αἰρέσεως ἢ ἡμέρας προσδιωρισμένης ἀφειμένα, οἷον τὰ διὰ τοὺς δούλους τοῦ λεγάτωρος καὶ τὰ παρόμοια, χρεωστοῦνται παρευθύς καὶ πρέπει νὰ δοθῶσι χωρὶς ἀναβολῆς μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου.

Ἐάν δὲν
δοθῶσιν ἐν τῷ
προσδιωρισμένῳ
καιρῷ.

§ 844. Ἐάν ἐν διαστήματι ἐξ μηνῶν δὲν δώσῃ τὰ δι' εὐσεβεῖς αἰτίαι ἀφειμένα λεγάτα ὁ διορισθεὶς νὰ πληρώσῃ αὐτά, ὑποχρεοῦται νὰ τὰ πληρώσῃ μετὰ τῶν καρπῶν καὶ τῶν τόκων καὶ πάσης ἄλλης ἐπαυξήσεως γενομένης ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ θανάτου τοῦ διαθεμένου· εἰ δὲ καὶ δὲν πληρώσῃ αὐτὰ μέχρις ἐνὸς χρόνου, καταδικάζεται νὰ τὰ πληρώσῃ διπλᾶ.

1 § 839. Dacă s-au lăsat legatum parte din avere, are alegere moștenitorii să dea sau o parte din lucruri sau prețul lor; iar pentru lucrurile neimpărțitoare sau cu greu împărțitoare negreșit va plăti prețul lor.

Parte din avere dacă se va lăsa legatum.

5 § 840. Pentru lucrul de făcut, ce s-au lăsat unei politii, se îndatorește fieștecare moștenitoriu pentru totul, luându-și termin spre facerea aceluia lucru, și are jalbă asupra împreună moștenitorilor săi de a-și cere analogon de la dinșii; iar de s-au însărcinat moștenitorii, ca ei însuși să facă lucrul acela și voind a da bani în locul lucrului,

10 nu se cade a li se da ascultare.

Lucrul ce se va lăsa legatum upii politii.

*§ 841. Legatariul după regulă câștigă pentru sineși și pentru moștenitorii lui dritul asupra legatului îndată după moartea legatului; iar dritul proprietății asupra lucrurilor dănuite, îl poate câștiga numai prin darea și luarea în stăpânirea sa.

Cind se începe dritul asupra legatului?

15 § 842. Lăsând cineva moștenirea ori legatum pe numele lui Hristos, le va lua biserica locului unde testatorul avea lăcuința sa; iar lăsându-le la o biserică a unui sfânt în oraș, unde sint două sau și mai multe biserici tot aceluiași sfânt, fără să zică, la care dintr-aceste au lăsat moștenirea sau legatum, se socotește că le-au lăsat la biserica aceia, la carea el

20 era poporean ori mergea adese sau la cea mai săracă; iar dacă în locul acela nu va fi biserica pomenitului sfânt, se vor da la biserica poporului unde au fost acest legator.

Moștenirea sau legatum lăsat pe numele lui H(ri)s(tos) ori a vreunui sfânt.

*§ 843. Legaturile lăsate pentru pricini cuvioase, adecă la mănăstiri, biserici, școli, spitaluri, orfanotrofii, săraci și pentru răscumpărarea de robi, cum și cele lăsate fără condiții sau fără zi hotărîtă, asemenea și cele lăsate pentru slugile legatorului și alte asemenea, se îndatoresc moștenitorii, ca să le dea îndată după moartea testatorului,

25 fără nicio prelungire.

Legaturi lăsate pentru pricini cuvioase, cind trebuie să se dea?

*§ 844. Dacă, în curgere de șase luni, epitropul cel rinduit nu

30 va plăti legaturile cele lăsate pentru pricini cuvioase, se îndatorește a le plăti împreună cu rodurile și dobânzile și toată altă sporire, ce se va fi întimplat din vremea morții testatorului; iar neplătindu-le pînă la un an, se osindește a le plăti îndoit.

De nu se vor da în hotărîtul termin.

3 lucrurile G: lucrările R | va plăti R: dă G || 5 unei politii R: unui oraș G || 8 de... analogon R: pentru părțile proporționale G | de... moștenitorii R: dacă moștenitorilor li s-a dat dispoziția G || 9 lucrului R: lucrării G || 14 darea... sa R: mijlocirea predării G || 16 le va lua R: să le ia G | testatorul R: acela G || 17 sau R: sau și G || 18 fără să zică R: și n-a zis G || 19 biserica R: om G || 21 va fi R: este G | se vor da R: să se dea G || 21—22 poporului unde R: enoriei, de unde G || 26—28 se îndatoresc... prelungire R: sint datorate de îndată și trebuie să fie date fără amînare după moartea aceluia G || 29—30 epitropul... plăti R: ce a fost hotărît să le platească, nu a dat G || 31—32 se va fi R: s-a G.

§ 845. ‘Ο κατὰ τόπον ἐπίσκοπος χρεωστεῖ νὰ φροντίζῃ περὶ πάντων τῶν δι’ εὐσεβεῖς αἰτίας ἀφειμένων ἐπ’ ὀνόματι κληρονομίας ἢ λεγάτου, ὥστε νὰ ἐκπληρωθῶσιν ἀνελλιπῶς καὶ ἀπαρραλλάκτως κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ διαθεμένου, παρακινῶν ἢ καὶ ἀναγκάζων διὰ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἂν ἀπαιτήσῃ ἢ χρειᾶ, τοὺς ἐπὶ τούτων διορισθέντας· καὶ ἂν οὗτος ἀμελήσῃ, χρεωστεῖ νὰ ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα ταύτην ὁ μητροπολίτης αὐτοῦ· καὶ ἀπλῶς πᾶς χριστιανὸς ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ παρακινήσῃ ἢ νὰ φανερώσῃ τοὺς διορισθέντας αὐτοὺς, ἂν ἴδῃ, ὅτι ἀμελοῦσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τοιούτων κληρονομιῶν ἢ λεγάτων.

‘Εὰν δὲν δώ-
σῃ τὰ λεγάτα
ὁ κληρονόμος
μῆτε μετὰ τὴν
ἀπόφασιν τοῦ
κριτηρίου εἰς
διάστημα χρό-
νου ἑνός, πῶς
παιδεύεται :

§ 846. ‘Εὰν ὁ κληρονόμος δὲν ἐκπληρώσῃ τὰ νομίμως διορισθέντα παρὰ τοῦ διαθεμένου μῆτε μετὰ τὴν ἀπόφασιν καὶ προσταγὴν τοῦ κριτηρίου ἐντὸς τοῦ διαστήματος χρόνου ἑνός, εἰ μὲν εἶναι ἐκ τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων, ἐκ τῶν ἀνιόντων δηλαδὴ ἢ κατιόντων, (ἐνίστε δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν § 989), στερεῖται τὰ ὅσα ἐκ διαθήκης ἔχει ὑπὲρ τὸ νόμιμον μερίδιον· εἰ δὲ εἶναι ἄλλος τις, ἀποδιώκεται διόλου ἀπὸ τῆς κληρονομίας ὡς ἀχάριστος καὶ ἀνάξιος λογιζόμενος.

§ 847. ‘Εὰν ὁ ἀποβληθεὶς ἔχῃ ὑποκατάστατον κληρονόμον, εἰσέρχεται εἰς τὸν τόπον καὶ τὰ δίκαια αὐτοῦ ἐκεῖνος· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχει ὑποκατάστατον, οἱ συγκληρονόμοι αὐτοῦ· ἂν δὲ ἔχῃ μῆτε συγκληρονόμους, οἱ λεγατάριοι· ἂν δὲ παραιτηθῶσιν οἱ συγκληρονόμοι ἢ λεγατάριοι, ἄλλος τις ἐκ τῶν νομίμων κληρονόμων τοῦ διαθεμένου ἢ καὶ ξένος, ἂν θελήσῃ νὰ ἐπιφορτισθῇ, καὶ τελευταῖον οἱ ἐπίτροποι καὶ ἐπιστάται εἰς τὰ κοινωφελῆ ἔργα τῆς πολιτείας.

§ 848. ‘Εὰν ὁ κληρονόμος εἶναι ἀνήλικος καὶ ἡ ἀναβολὴ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐν διαθήκῃ διορισθέντων προξενηθῇ παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος αὐτοῦ, ἡ μὲν ἀπόφασις τῶν νόμων ἐκτελεῖται, ὡς ἐλέχθη ἐν τῷ § 846, τὴν δὲ ζημίαν τοῦ ἀνηλίκου καταδικάζεται νὰ πληρώσῃ ἐκεῖνος ὡς ἀμελής ἢ δόλιος.

Πραγμάτων
εἰδικῶν λεγα-
των, ὑποστατικῶν καὶ ζώων καρποὶ καὶ τὰ εἰσοδήματα), καὶ ἡ μείωσις

§ 849. ‘Η αὔξησις, (οἶον, ὁ ἀπὸ χρημάτων τόκος, οἱ ἐκ τῶν σκλάβων, ὑποστατικῶν καὶ ζώων καρποὶ καὶ τὰ εἰσοδήματα), καὶ ἡ μείωσις

1 § 845. Episcopul locului datoriu este a se îngriji pentru toate cele
lăsate cu cuvint de moștenire sau de legatum în pricini cuvioase, ca
să se împlinească fără sminteală și întocmai după orînduirea testa-
torului, îndemnînd sau și silind prin stăpînirea politicească (de va
5 cere trebuința *), pe epitropii cei rînduiți; iar lenevindu-se acesta,
atuncea mitropolitul se va însărcina cu această îngrijire; în scurt, fieș-
tecare creștin are voe să îndemne sau să arăte pe orînduiții epitropi,
văzîndu-i că se lenevesc întru împlinirea de asemenea moștenire sau
legaturi.

10 § 846. Dacă moștenitoriul nu va împlini acele legiuit orînduite
de cătră testator nici după hotărîrea și porunca judecătoriei în curgerea
unui an, atunce de va fi el din rîndul pogoritorilor sau a suitorilor
(uneori și din frați, § 989), se va lipsi de cîte va fi avînd prin testament
peste legiuita parte; iar de va fi alt cineva se va scoate cu totul din
15 moștenire, socotindu-se ca un nemulțămitoriu și nevrednic.

§ 847. Dacă acel scos din moștenire va avea subrînduit moște-
nitor, va intra acesta în locul și în driturile lui; iar neavînd subrînduit,
vor intra împreună moștenitorii lui, iar nefiînd nici aceștii, apoi lega-
tarii; și lepădîndu-se împreună moștenitorii sau legatarii, va intra
20 altcineva din legiuiții moștenitori a testatorului sau și un străin, de
va voi a se însărcina, și în sfîrșit epitropii și epistații a celor de obște
folositoare lucruri a poltiei.

§ 848. Dacă moștenitoriul va fi nevrîsnic și întîrzierea de impli-
nirea acelor rînduite prin testament se va pricinui de cătră epitropul
sau curatorul lui, atunce hotărîrea legilor cuprinsă în § 846 se va pune
25 în lucrare, iar paguba nevrîsnicului se osîndește a o plăti epitropul ca
un leneș sau viclean.

§ 849. Sporirea (adecă dobînda banilor, rodurilor, robilor, a
moșiilor și a dobitoacelor, cum și veniturile) și scăderea și desăvîrșita

Pedeapsa
moștenito-
riului ce n-au
plătit lega-
tum după ho-
tărîrea jude-
cății încurge-
rea unui an.

Cui se cu-
vine sporirea

2 în R: pentru G || 3 sminteală și întocmai R: lipsă și neschimbat G || 5
epitropii ad R: om G | după rînduiți ad cu acestea G | lenevindu-se R: fiind nepă-
sător G || 6 mitropolitul... cu R: Mitropolitul lui este dator să ia asupra-și
G || 7 epitropi R: aceia G || 8 se lenevesc R: sînt nepăsători G | moștenire R:
moșteniri G || § 846 nota: Pedeapsa... legatum R: Cum se pedepsește moșteni-
torul dacă n-a dat legaturile G || 10 va împlini R: a împlinit G || 12 și 13 va fi R:
este G || 12 din rîndul... suitorilor R: dintre moștenitorii neapărați, adică din
suitorii sau pogoritori G || 13 se va... avînd R: se lipsește de cîte are G || 14 se
va scoate R: este izgonit G || 16 va avea R: are G || 17 va intra R: intră G ||
18 aceștii R: comoștenitorii G || 19 lepădîndu-se R: renunțînd G | va intra ad
R: om G || 23 va fi R: este G || 25—26 cuprinsă... lucrare R: se săvîrșește,
precum s-a spus în § 846 G || 26 epitropul R: acela G || 28 adecă R: ca G || 28—29
rodurilor... dobitoacelor R: rodurile din robi, moșii și dobitoace G.

*) In G parantezele lipsesc.

τευθέντων ἡ
αὔξησις καὶ ἡ
μείωσις ἢ ἡ
παντελὴς ἀ-
πώλεια εἰς
ποῖον ἀνήκει;

καὶ ἡ παντελὴς ἀπώλεια τῶν λεγατευθέντων εἰδικῶν πραγμάτων ἀνήκουσιν εἰς τὸν λεγατάριον ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς τοῦ διαθεμένου· ἐὰν ὅμως ἡ μείωσις ἢ ἡ παντελὴς ἀπώλεια αὐτῶν προῆλθεν ἀποδεδειγμένως ἐκ δόλου ἢ ἀναβολῆς τοῦ κληρονόμου, καταδικάζεται αὐτὸς νὰ πληρώσῃ τὴν ζημίαν εἰς τὸν λεγατάριον.

Πότε δὲν
ζητοῦνται;

§ 850. Τὰ εἰδικῶς λεγατευθέντα καὶ χωρὶς δόλου τοῦ κληρονόμου μὴ εὗρισκόμενα ἐν τῇ περιουσίᾳ τοῦ διαθεμένου δὲν ἀπαιτοῦνται.

Λεγάτα ἐ-
τήσια ἢ μη-
νιαῖα πότε
λαμβάνουσι
τὴν ἀρχὴν
των καὶ πότε
σβένονται;

§ 851. Τὰ ἐτήσια καὶ μηνιαῖα λεγάτα, ἡγοῦν τὰ διωρισμένα νὰ δίδωνται εἰς τινὰ καθ' ἕκαστον χρόνον ἢ μῆνα, λαμβάνουσιν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς τοῦ διαθεμένου καὶ σβένονται μὲ τὸν θάνατον τοῦ λεγαταρίου· καὶ ἂν ὁ λεγατάριος ἀποθάνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου ἢ δευτέρου ἢ τρίτου καὶ ἐφεξῆς χρόνου ἢ μηνός, δίδεται εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ τὸ λεγάτον μόνου τοῦ χρόνου ἢ τοῦ μηνός ἐκεῖνου.

Λεγάτον
μέχρι προσ-
διωρισμένου
καιροῦ πότε
διαβαίνει καὶ
εἰς κληρονό-
μους καὶ πότε
σβένεται;

§ 852. Ἐὰν διωρίσθῃ νὰ λάβῃ τις λεγάτον μίαν ποσότητα χρημάτων ἢ ἄλλων πραγμάτων μέχρι προσδιωρισμένου καιροῦ καὶ ἂν οὗτος ἀποθάνῃ πρὶν φθάσῃ μέχρις ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ἀφίνει τὸ δίκαιον τοῦτο εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ, ἂν ὁ κληρονόμος τοῦ λεγάτωρος δὲν ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ λεγάτον ἦτον ἀφειμένον προσωπικῶς εἰς τὸν ἀποθανόντα λεγατάριον, διότι τὸ προσωπικὸν λεγάτον σβένεται μὲ τὸν θάνατον τοῦ λεγαταρίου.

Ἀσφάλεια
δίδεται διὰ τὴν
ἐκπλήρωσιν
τῶν λεγμάτων.

§ 853. Πᾶς κληρονόμος, ὁποίας ἀξίας ἢ καταστάσεως καὶ ἂν ᾔθελεν εἶναι, καὶ πᾶς τις ἄλλος ἐπιβεβαρημένος μὲ δόσιν λεγάτων καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ χρεωστοῦσι νὰ δώσωσι τὴν πρέπουσαν ἀσφάλειαν εἰς τοὺς λεγαταρίους καὶ τοὺς κληρονόμους τῶν λεγαταρίων ἢ εἰς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ κηδεμόνας αὐτῶν, ὑποσχόμενοι, ὅτι εἰς τὸν διωρισμένον καιρὸν θέλουσι δώσῃ καὶ θέλουσι κάμῃ χωρὶς τινος δόλου τὰ προσταχθέντα παρὰ τοῦ διαθεμένου.

Λεγάτα πό-
τε σμικρύνον-
ται;

§ 854. 'Εάν, ἀφ' οὗ ἔλαβον τὰ λεγάτα οἱ λεγατάριοι, ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ κληρονομία δὲν ἔξαρχεῖ εἰς ἀπάντησιν πάντων τῶν βαρῶν, δικαιοῦται ὁ κληρονόμος νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τῶν λεγάτων τὰ ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς παραλαβῆς ληφθέντα κέρδη, τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς τόκους τόσους, ὅσοι θέλουσιν ἔξαρχέσῃ εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν βαρῶν τῆς κληρονομίας· ἡ δὲ τιμὴ τοῦ λεγατευθέντος πράγματος νὰ ἀποφασισθῇ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς παραλαβῆς αὐτοῦ, ὅσον δηλαδὴ ἄξιζε τότε, καὶ κατὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ ὄφελος, διότι ὁ λεγατάριος ὑπὸ ταύτην μόνον τὴν αἵρεσιν ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ τὴν

1 pierzare a speșialnicilor lucruri dănuite, se cuvin legatariului din vremea morții testatorului; iar dacă scăderea ori desăvârșita pierzare a lor s-au pricinuit din vicleșug sau din prelungirea moștenitorului, atuncea se îndatorește el spre împlinirea pagubei legatariului.

sau scăderea sau desăvârșit pierzarea speșialnicilor lucruri dănuite?

5 § 850. Lucrurile speșial dănuite, care nu se găsesc în averea testatorului, și aceasta fără vicleșugul moștenitorului, nu se pot cere.

Cînd nu se cer?

§ 851. Legaturile cele pe an și pe lună, adecă cele orînduite spre a se da cuiva pe tot anul sau pe toată luna, se cuvin legatariului, de cînd au murit testatoriul și încetează cu moartea legatariului; iar murind legatariul la începutul anului întăi ori al doile sau al treile ș.c.l., asemine și al lunei, se va da moștenitorului lui legatum numai a anului acelaia sau a lunei aceia.

Legaturi pe an și pe lună, cînd se încep și cînd încetează?

§ 852. Dacă s-au orînduit ca să iae cineva legatum o sumă de bani sau de alte lucruri pînă la un hotărit termin și întîmplîndu-se a muri mai înainte de acel termin, atuncea trece dritul acesta la moștenitorul lui, afară numai de nu va putea dovedi moștenitorul legatariului, că legatul s-au lăsat legatariului celui mort, personalicește numai, pentru că personălnicul legatum încetează cu moartea legatariului.

Legatum pînă la hotărit termin, cînd trece și la moștenitori și cînd încetează?

§ 853. Fieștecare moștenitoriu, ori de ce rang sau stare va fi, și fieștecare altul, ce va fi însărcinat cu darea de legatum, cum și moștenitorii lui, se îndatoresc a da cuviincioasă siguranție legatarilor și moștenitorilor sau epitropilor și curatorilor lor, făgăduind că la hotăritul termin vor da și vor împlini fără nici un vicleșug acele orînduite de către testatoriul

Siguranția se dă pentru împlinirea legaturilor.

§ 854. Dacă, după luarea legaturilor din partea legatarilor, se va dovedi că moștenirea nu agiunge spre întîmpinarea tuturor însărcinărilor atuncea se îndrituește moștenitoriu să scadă din legaturi ciștigurile, ce va fi luat din vremea primirii lor, cum și rodurile și dobînzile, cite vor agiunge spre împlinirea însărcinărilor; iar prețul lucrului dănuit să se hotărască după vremea primirii lui, adică cît făcea atuncea, și după folosul lui, căci legatariul numai supt această condiție putea

Legaturile, cînd se micșurează?

1 din R: de la G || 2—3 s-au pricinuit R: a provenit în chip dovedit G || 3 prelungirea R: amînarea G || 6 moștenitorului G: testatorului R || § 851. *nota și* 7: pe an și pe lună R: anuale și lunare G || 8—9 pe tot... testatoriul R: în fiecare an sau în fiecare lună iau începutul de la timpul morții testatorului G || 10—11 ș.c.l. ... da R: și așa mai departe sau al lunii, se dă G || 15 de acel termin R: de a ajunge pînă la acel timp G | trece R: lasă G || 16 afară... dovedi R: dacă n-a dovedit G || 17 s-au R: fusese G || 18 încetează R: se stinge G || 20 va R: ar G || 21 ce va fi *ad* R: *om* G | de legatum R: legaturilor G || 22—23 *după* moștenitorilor *ad* legatarilor G || 24 împlini R: face G || 30 cite R: atîtea, cite G | *după* însărcinărilor *ad* moștenirii G: *om* R || 31 lui G: lor R.

δεσποτείαν τοῦ λεγάτου, ἂν δηλαδὴ ἤθελεν ἐξαρκέσῃ ἡ μάσσα τῆς κληρονομίας εἰς ἀπάντησιν τῶν βαρῶν αὐτῆς.

§ 855. Δύναται ὁ λεγατάριος νὰ ἐπιστρέψῃ ἢ ὁλόκληρον τὸ λεγάτον ἢ τὴν προσδιωρισμένην αὐτοῦ τιμὴν ὁμοῦ καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ληφθὲν ὄφελος, ἂν δὲν θελήσῃ νὰ συνεισφέρῃ βοήθειαν εἰς τὴν μάσσαν τῆς κληρονομίας.

§ 856. Διὰ τὴν καλλιτέρευσιν ἢ χειροτέρευσιν τοῦ λεγάτου λογίζεται ὁ λεγατάριος ὡς καλῇ πίστει νομεύς (§ § 431—433). ὅθεν δὲν ἀναγκάζεται νὰ βοηθήσῃ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας εἰς τὴν μάσσαν τῆς κληρονομίας.

Ἐὰν δὲν δοθῶσι μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ κριτηρίου εἰς διάστημα μηνῶν ἑξ.

§ 857. Ἐὰν ὁ διορισθεὶς νὰ δώσῃ λεγάτα ἐπροστάχθῃ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου νὰ δώσῃ ἀσφάλειαν δι' αὐτά, τὴν ὁποίαν ἀναβάλλων τὸν καιρὸν δὲν ἔδωκε μέχρις ἑξ μηνῶν συναπτῶν, ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τοῦ κριτηρίου ἀποφάσεως, τότε καὶ ἂν ὁ διαθέμενος ἐμπόδισε τὴν δόσιν τῆς ἀσφαλείας, διὰ τὴν ἀναβολὴν ὅμως καὶ ἀπείθειάν του, δίδονται πάντα τὰ πράγματα αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν λεγαταρίων, ὥστε νὰ λάβωσιν ἐκεῖνοι τοὺς καρπούς ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ εἰσοδήματά, ἕως οὗ νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτοὺς τὰ λεγάτα, καὶ ἂν τὸ λεγατευθὲν πρᾶγμα εἶναι μικρόν.

Τὸ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως εἰς τίνα ἀνήκει;

§ 858. Ἐὰν ἀφέθῃ λεγάτον κοινῶς εἰς πολλοὺς ἀδαιρέτως ἢ καὶ διηρημένως ἐξ ἴσου, καὶ ἂν παρητήθῃ ἢ ἔγινεν εἷς ἐξ αὐτῶν ἀνάξιος εἰς τὸ νὰ λάβῃ τοῦτο, εἰ μὲν ἔχει αὐτὸς ὑποκατάστατον λεγατάριον, δίδεται τὸ μεριδίον του εἰς τοῦτον· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχει, αὐξάνει εἰς τοὺς συλλεγαταρίους αὐτοῦ μὲ τὸ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως (§ 718) ἢ ἐξ ἴσου ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν μεριδίων· ἐὰν δὲ παρητήθησαν πάντες, μένει τὸ λεγάτον ἡνωμένον μετὰ τῆς κληρονομίας.

Οἱ κληρονόμοι παρακρατοῦσι τὸ νόμιμον αὐτῶν μερίδιον ἐξ ἀπάντων τῶν λεγαταρίων καὶ τῶν λεγάτων.

§ 859. Ἐὰν ὁ διαθέμενος ἐλεγάτευσεν πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἢ τὴν περισσοτέραν καὶ δὲν ἔμεινε τίποτε εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ ἢ δὲν ἔμεινεν εἰς αὐτοὺς σωστὸν τὸ νόμιμον μερίδιον, δύναται νὰ κρατήσωσιν αὐτοὶ πρῶτον νομίμως τὸ νόμιμον αὐτῶν μερίδιον, ἡγουν τὸ τρίτον ἢ τὸ ἡμισυ τῆς περιουσίας (§ 968), διότι οἱ κληρονόμοι παρακρατοῦσι τὸ νόμιμον αὐτῶν μερίδιον ἀπὸ πάντων τῶν λεγαταρίων κατ' ἀναλογίαν καὶ ἀπὸ τῶν εἰς κυοφορουμένους καὶ ἀπὸ τῶν εἰς πόλιν τινὰ καὶ ἀπὸ τῶν δι' εὐσεβεῖς αἰτίας ἀφειμένων λεγάτων (§ 843).

Ἀσφάλεια δίδεται καὶ

§ 860. Ὅταν ὁ κληρονόμος πληρώνη τὰ λεγάτα, δύναται νὰ ζητήσῃ ἀσφάλειαν παρὰ τῶν λεγαταρίων, ὅτι, ἂν ἐκδικηθῇ ἡ κληρονομία παρ'

1 ciștiga proprietatea legatului, adică dacă ar fi fost îndestulă masa moște-
nirii spre întîmpinarea însărcinărilor ei.

§ 855. Legatariul poate întoarce ori tot legatum sau hotărîtul
preț a lui, dimpreună și folosul ce au luat dintr-însul, dacă nu va voi să
5 agiute la masa moștenirii.

§ 856. Pentru îmbunătățirea sau înrăutățirea legatului se soco-
tește legatariul ca un stăpînitoriu cu bună credință (§ 431 pînă
la 433); deci dar nu este silit să agiute cu însuși a sa avere la masa
moștenirii.

10 § 857. Dacă celui însărcinat de a da legaturi i se va porunci de
cătră judecătorie, ca pentru aceste să dea siguranție, pe care prelun-
gindu-o n-au dat-o în curgerea de șase luni, socotite de cînd s-au dat
hotărîrea judecătii, atuncea deși testatoriul va fi oprit darea siguranției,
se vor da toate lucrurile lui în stăpînirea legatarilor, pentru prelungirea
15 și nesupunerea a celui însărcinat cu legaturi, pentru ca aceștia să iae
rodurile și veniturile de pe acele, pînă cînd li se vor da lor legaturile,
deși lucrul dănuit va fi mic.

§ 858. Dacă s-au lăsat legatum de obștie la mulți nedespărțit
sau și întocmai împărțit și dacă vreunul dintr-însii s-au lepădat ori
20 s-au făcut nevrednic de a lua acest legatum, dacă va avea el subrînduit
legatar, se va da acestuia partea nevrednicului; iar neavînd, sporește
partea lui la colegatarii lui prin dritul sporirei (§ 718), ori întocmai
sau după analoghia părților; iar dacă toți s-au lepădat, rămîne legatum
unit cu moștenirea.

25 § 859. Dacă testatorul va lăsa legatum toată averea sa sau cea
mai mare parte și nu va rămînea nimic la moștenitorii lui sau nu va
rămînea lor legiuita parte, atuncea pot să oprească ei mai întîi cu dreptul
legiuita partea lor, adică o a treia parte sau giumătate din avere
(§ 968), căci moștenitorii își opresc a lor legiuită parte de la toți legatarii
30 după analoghie și de la acele legaturi, ce s-au lăsat celor zămislîți, și
unei politii, cum și pentru pricini cuvioase (§ 843).

§ 860. Cînd moștenitoriul va plăti legaturile, poate să ceară
siguranție de la legatari, că, dacă se va lua prin judecată moștenirea
se dă și de

7 stăpînitoriu R: posesor G || 8 cu R: din G || § 857 nota: legaturi R: om
G || 10 se va poronci R: s-a poronci G || 11—12 prelungindu-o R: prelungînd
timpul G || 12 socotite R: numărate G || 13 va fi R: a G || 14 vor da R: dau G || 15
a celui... legaturi R: lui G || 19 și 23 s-au lepădat R: au renunțat G || 20 va ave R:
are G || 21 va da R: dă G | nevrednicului R: lui G || 22 partea lui ad R: om G ||
§ 859 nota: din toate R: de la toți legatarii și din toate G || 25 va lăsa R: a
lăsat G || 26 și 27 va rămînea R: a rămas G || 27 lor R: lor întreagă G | dreptul R:
lege G || 31 unei politii, cum R: unui oraș G | § 843 G: 847 R || § 860 nota: moște-
nitori R: moștenitor G || 32 va plăti R: plătește G.

ὑπὸ τῶν λε-
γαταρίων εἰς
τὸν κληρονό-
μον.

ἄλλου τινός, (οὐχὶ ὅμως ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας αὐτοῦ), θέλουσιν ἐπιστρέψῃ
εἰς αὐτὸν τὰ λεγάτα ἢ μέρος ἐξ αὐτῶν εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ νομίμου μερι-
δίου, ἂν κατὰ τινα τύχην σμικρυνθῇ τοῦτο· καὶ ἂν δὲν λάβῃ ἀσφάλειαν,
δύναται νὰ ζητήσῃ αὐτὴν καὶ ὕστερον διὰ τῆς ἀρμοζούσης ἀγωγῆς, διότι
τὰ ἀφεθέντα ἢ δοθέντα κατὰ πλάνην ζητοῦνται ὡς χρέος.

Τίνες δὲν
δίδουσιν ἀσ-
φάλειαν εἰς
αὐτόν;

§ 861. Δὲν δίδουσιν ἀσφάλειαν οἱ τιμηθέντες μὲ λεγάτον μετρίων
διαρτοφῶν καὶ ἐνδυμάτων· οὔτε αἱ κοιναὶ οἰκίαι δίδουσιν ἀσφάλειαν, ἂν
λάβωσι λεγάτον, διότι εἶναι πάντοτε ἱκαναὶ νὰ πληρώσωσι καὶ ποτὲ δὲν
ζητοῦνται ἐγγύησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

Περὶ τῶν τρόπων τοῦ περιορισμοῦ ἢ τῆς
ἀναιρέσεως τῆς τελευταίας θελήσεως

Δίκαιον τοῦ
διαθεμένου εἰς
τὸ νὰ περιορί-
σῃ, νὰ μετα-
ποιήσῃ ἢ νὰ
ἀναιρέσῃ διό-
λου τὴν προ-
γεγενημένην
τελευταίαν
αὐτοῦ θέλη-
σιν.

§ 862. Ὁ διατιθέμενος δύναται νὰ περιορίσῃ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ
δι' αἰρέσεως, διὰ καιρῶν, διὰ παραγγελιῶν ἢ δι' ἄλλης φανερώσεως τοῦ
σκοποῦ αὐτοῦ· δύναται νὰ μεταποιήσῃ ἢ καὶ νὰ ἀναιρέσῃ διόλου τὴν ἔγγρα-
φον ἢ ἄγραφον αὐτοῦ διαθήκην ἢ τὸν κωδικοῦν.

Περιορι-
σμός τῆς τε-
λευταίας θε-
λήσεως·

§ 863. Ἡ αἵρεσις (50) εἶναι ἑκβασίς τις, ἐξ ἧς ἐξήρτηται δίκαιόν τι
καὶ ἐπιβάλλεται κατὰ τρεῖς τρόπους· εἰς τὸ νὰ δώσῃ τις ἢ νὰ μὴ δώσῃ τι
νὰ κάμῃ ἢ νὰ μὴ κάμῃ τι· καὶ ἐὰν ἀκολοθήσῃ ἢ δὲν ἀκολοθήσῃ τι.

α') δι' αἰ-
ρεσεως· καὶ τί
ἐστὶν αἵρεσις
καὶ ποσαχῶς
ἐπιβάλλεται;

(50) Αἵρεσις (ἐκλογή, ἀπὸ τοῦ ῥήματος αἰρῶ, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ ἐκλέγω) λέγεται
εἰς τοὺς νόμους, ὅταν τις διορίξῃ διὰ διαθήκης ἢ κωδικέλλου νὰ δοθῇ τι μετὰ τὸν θάνατόν
του ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ εἰς τινα, λέγων ἢ γράφων οὕτως· «Νὰ δοθῶσιν ἐκ τῆς περι-
ουσίας μου εἰς τὸν δεῖνα τόσα χρήματα ἢ τὸ δεῖνα πρᾶγμα, ἐὰν ἐκεῖνος δώσῃ εἰς τὸν
δεῖνα τόσα ἢ τὸ δεῖνα πρᾶγμα· ἢ ἐὰν κάμῃ ἢ δὲν κάμῃ τὸ δεῖνα ἔργον· ἢ ἐὰν ἀκολουθήσῃ
ἢ δὲν ἀκολουθήσῃ νὰ γένῃ τότε ἢ τότε». Εἰς τοὺς πρώτους διορισμούς ἐξήρτηται ἡ
ἐκπλήρωσις τῆς αἰρέσεως, κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν αὐτῆς, ἐκ τῆς ἐκλογῆς καὶ θελή-
σεως ἐκεῖνου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλεται· εἰς δὲ τὸν τρίτον διορισμὸν ἐξήρτηται
ἐκ τῆς τύχης.

1 de către altul (însă nu din vicieșug sau din lenevirea moștenitoriului), către legatari
ei vor întoarce lui legaturile sau partea din ele spre împlinirea legiuitei la moșteni-
părți, dacă dintru o întîmplare se va micșura; și dacă nu va lua sigu-
ranție, poate să o ceară și pe urmă prin cuviincioasă jalbă, căci cele
5 lăsate sau date cu greșală, se cer înapoi ca o datorie.

§ 861. Nu dau siguranție acei, la care s-au orînduit un legat de Cari nu
măsurată hrană și îmbrăcăminte, cum nici publicile case, dacă vor lua dau chizășie?
legatum, căci totdeauna se socotesc în stare de a plăti și niciodată nu
li se cere chizășie.

CAP AL DOISPREZECILE

Pentru chipurile îngrădirii sau prefacerii
sau oboririi voinței cei de pe urmă

§ 862. Testatorul poate îngrădi orînduirea sa prin condiție, prin
punerea de termin, prin însărcinări sau prin altă arătare a scopo-
15 sului său, poate preface sau și oborî cu totul scrisul său testament
sau codichil.

Dritul tes-
tatorului de
a îngrădi, a
a preface sau
a oborî cu
totul cea de
mai înainte
de pe urmă
voință.

§ 863. Condiția (50) este o adăogire, de la care atîrnă un drit,
și se face în trei feluri, adică: spre a da sau a nu da cineva un lucru,
a face sau a nu face ceva, și cînd se va întîmpla sau nu se va întîmpla
20 vreun lucru.

Îngrădirea
voinței cei de
pe urmă:

(50) Condiție se numește în legi, cînd cineva va rîndui prin testament sau prin
codichil, ca să se dee cuiva un lucru din averea sa după moarte, zicînd sau scriînd
așa: «să se dee din averea mea cutăruia atîția bani sau cutare lucru, dacă și el
va da cutăruia atîta sau cutare lucru, sau de va face sau de nu va face cutare
25 lucru, sau de va urma ori de nu va urma a se întîmpla aceia și aceia». De la acele
două întii orînduiri atîrnă împlinirea condiției, după etimologia ei, alegerea și
voința însărcinatlui; iar în a treia orînduire atîrnă din întîmplare.

a) Prin
condiție; și
ce este con-
diția și în cîte
chipuri se
face?

1 lenevirea moștenitoriului R: nepăsarea sa G || 3 după micșura ad aceasta G |
va lua R: a luat G || § 861 nota: nu dau chizășie R: nu-i dau garanție G || 6 acei...
orînduit R: cei cinstiți cu G || 7 vor lua R: iau G || 8 se socotesc R: sînt G ||
11 sau prefacerii ad R: om G || § 862 nota: înainte R: înainte făcută G | voință R:
voința a sa G || 14 termin R: termene G || 15 scrisul R: scrisul sau nescrisul G || 17
adăogire R: eventualitate G || 21 după Condiția ad (alegere de la verbul aleg care
înseamnă prefer) G | va rîndui R: rînduiește G || 24 va da R: a dat G | va
face R: face G || 25 va urma R: a urmat G | : În De la R G || 27 însărcinatlui
R: acelu, căruia i se pune G.

§ 864. Ἡ αἵρεσις εἶναι καταφατική ἢ ἀποφατική, ἡρτημένη ἢ ἀνα- 1
λυτική, ἐπιτετραμμένη ἢ ἀπηγορευμένη, δυνατή ἢ ἀδύνατος.

§ 865. Καταφατική εἶναι, ὅταν τις προσκitaται ἢ ὅταν ἀπομένη εἰς
αὐτὸν δίκαιόν τι, ἂν συμβῇ ἢ δεῖνα περιστάσις (51).

(51) Π.χ. "Ὅταν ὁ διατιθέμενος λέγῃ· « Ἄς εἶναι κληρονόμος μου ὁ Πέτρος, ἂν 5
γένῃ κριτής ».

§ 866. Ἀποφατική εἶναι, ὅταν τις προσκitaται ἢ ὅταν ἀπομένη εἰς
αὐτὸν δίκαιόν τι, ἂν δὲν συμβῇ ἢ δεῖνα περιστάσις (52).

(52) Π.χ. "Ὅταν λέγῃ ὁ διατιθέμενος· « Ἄς εἶναι κληρονόμος μου ὁ Παῦλος, ἂν 10
δὲν γένῃ στρατιώτης ».

§ 867. Ἡρτημένη εἶναι, ὅταν τὸ προσδιοριζόμενον παρὰ τινος δίκαιον
δὲν λαμβάνει τὴν ἰσχὺν ἄλλως, εἰ μὴ μετὰ τὴν ἔκβασιν τῆς αἰρέσεως (53).

(53) Π.χ. « Ἄς λάβῃ ὁ Λουκάς ἐκ τῆς περιουσίας μου χίλια φλωρία, ἀφ' οὗ 15
τὸν δρόμον τῶν νομικῶν μαθημάτων ».

§ 868. Ἀναλυτική εἶναι, ὅταν τὸ δίκαιον τοῦτο παύῃ πληρωθείσης 15
τῆς αἰρέσεως (54).

(54) Π.χ. « Ἄς ἔχῃ ὁ Μάρκος τὴν διατροφήν του παρὰ τῶν κληρονόμων μου, ἕως
τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ».

§ 869. Ἐπιτετραμμένη εἶναι, ὅταν οἱ νόμοι συγχωρῶσι τὴν ἐκπλή- 20
ρωσιν αὐτῆς.

§ 870. Ἀπηγορευμένη εἶναι, ὅταν ἡ ἐκπλήρωσις αὐτῆς κωλύεται
ὑπὸ τῶν νόμων.

§ 871. Δυνατή εἶναι, ὅταν εἶναι δυνατόν νὰ πληρωθῇ.

§ 872. Ἀδύνατος εἶναι, ὅταν δὲν εἶναι δυνατή ἢ ἐκπλήρωσις αὐτῆς.

Δυνατή. § 873. Ἡ δυνατή αἵρεσις ἐξήρτηται ἢ ἐκ τῆς τύχης ἢ ἐκ τῆς προαι- 25
ρέσεως ἢ καὶ ἐκ τῶν δύο, εἶναι δηλαδὴ ἢ τυχηρὰ ἢ προαιρετική ἢ μικτή.

§ 874. Τυχηρὰ εἶναι, ὅταν ἡ ἀπόβασις αὐτῆς ἐξήρτηται ἐκ τῶν
ἔξωθεν περιστάσεων.

§ 875. Προαιρετική εἶναι, ὅταν ἐξήρτηται ἐκ τῆς δυνάμεως καὶ θελή- 30
σεως τοῦ ἀνθρώπου.

§ 876. Μικτή εἶναι, ὅταν ἐξήρτηται καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν περιστάσεων
καὶ ἐκ τῆς θελήσεως καὶ δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀδύνατος. § 877. Ἡ ἀδύνατος αἵρεσις ὡσαύτως εἶναι τριπλῇ· ἀδύνατος φυσι-
κῶς ἢ ἠθικῶς ἢ ἀδιανοήτως.

1 § 864. Condiția este adevăritoare sau tăgăduitoare, urnitoare sau dezlegătoare, ertată sau oprită, cu puțință sau peste puțință.

§ 865. Adevăritoare este, cînd cineva cîștigă sau îi rămîne un drit, întîmplîndu-se cutare împregiurare (51).

5 (51) Spre pildă, dacă testatorul va zice: « Petru să-mi fie moștenitoriu, dacă se va face judecătoriu ».

§ 866. Tăgăduitoare este, cînd cîștigă cineva sau îi rămîne un drit, dacă nu se va întîmpla cutare împregiurare (52).

10 (52) Spre pildă, dacă testatorul va zice: « Pavel să-mi fie moștenitoriu, dacă nu se va face oștean ».

§ 867. Urnitoare este, cînd dritul, cel îngădit de cătră cineva, nu va cîștiga într-alt chip putere, fără de cît prin împlinirea condiției (53).

(53) Spre pildă: « Luca sfîrșind cursul legilor, să iae din averea mea una mie galbeni ».

15 § 868. Dezlegătoare este, cînd dritul acesta incetează, împlîndu-se condiția (54).

(54) Spre pildă: « Marcu să iae hrană de la moștenitorii mei pîn-la al optsprezecile an al vristei sale ».

§ 869. Ertată este, cînd legile iartă împlinirea ei.

20 § 870. Oprită este, cînd împlinirea ei se oprește de legi.

§ 871. Cu puțință este, cînd se poate împlini.

§ 872. Peste puțință este, cînd nu se poate împlini.

§ 873. Condiția cea prin puțință atîrnă sau de la întîmplare sau de la voință sau de la îmbe aceste, deci dar este ori întîmplătoare ori de bună voe sau amestecată. Cu puțință.

25 § 874. Întîmplătoare este, cînd săvîrșirea ei atîrnă de la împregiurările pe din afară.

§ 875. De bună voe este, cînd atîrnă de la puterea și voința omului.

§ 876. Amestecată este, cînd împlinirea condiției atîrnă și de la împregiurările pe din afară și de la puterea și voința omului.

30 § 877. Peste puțință condiția este asemenea trifeliurită: peste puțință firește sau moralicește sau din neînțelegere. Peste puțință.

1 și 11 urnitoare R: atîrnătoare G || 2 ertată R: îngăduită G || 5 și 9 va zice R: zice G || 6 și 10 să va face R: s-a făcut G || 12 va cîștiga R: ia G | prin R: după G || 13 legilor R: învățăturilor juridice G || 17 iae hrană R: aibă hrana sa G || 19 Ertată R: îngăduită G || 22 nu... împlini R: împlinirea ei nu este cu puțință G || 24 voință R: libera voință G | îmbe aceste R: amindouă G || 29 împlinirea condiției ad R: om G | trifeliurită R: triplă G.

§ 878. Φυσικῶς ἀδύνατος εἶναι, ὅταν οἱ νόμοι τῆς φύσεως δὲν συγχω- 1
ρῶσι τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς.

§ 879. Ἡθικῶς ἀδύνατος εἶναι, ὅταν ἡ ἐκπλήρωσις αὐτῆς, ἐναντία 5
οὕσα εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς τὰ καλὰ ἦθῃ, βλάβη τὴν εὐσέβειαν ἢ τὴν
ὑπόληψιν ἢ τὴν ἀπαιτουμένην αἰδῶ τοῦ ἀνθρώπου.

§ 880. Ἀδιανοήτως ἀδύνατος εἶναι, ὅταν διὰ τὴν ἀσάφειαν καὶ ἀμφι-
βολίαν τῶν λέξεων δὲν καταλαμβάνεται ἡ ἔννοια αὐτῆς.

Δὲν ἔχει 15
ἰσχύν. § 881. Ἡ ἀδύνατος αἵρεσις λογίζεται εἰς οὐδέν· ὅθεν λαμβάνει τις
ἀνεμποδίστως τὰ ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν ἀφειμένα εἰς αὐτόν.

Αἵρεσις μὴ 10
τεθεῖσα ἐν
διαθήκῃ. § 882. Εἰς τὸν ἐν διαθήκῃ χωρὶς αἰρέσεως γραφέντα κληρονόμον
δὲν συγχωρεῖται νὰ ἐπιβάλληται αἵρεσις ἐν κωδικέλλῳ.

Αἰρέσεως 15
δυνατῆς ἐκ-
πλήρωσις. § 883. Δὲν δύναται τις νὰ ἀπολαύσῃ τὸ ἐκ τῆς δυνατῆς καὶ μὴ
κεκωλυμένης αἰρέσεως δίκαιον, ἐὰν δὲν ἐκπληρώσῃ τὴν αἵρεσιν ταύτην
ἐν τῷ διωρισμένῳ καιρῷ καὶ ἐν τῷ ἀποφασισμένῳ τόπῳ καὶ κατὰ τὸν
διωρισμένον τρόπον.

Αἵρεσις διὰ 20
γάμον ἐπιτε-
θεῖσα εἰς ἐν
πρόσωπον. § 884. Ἐὰν ἐπετέθῃ εἷς τινα τοιαύτη αἰρέσις· «Ἐὰν λάβῃ εἰς γυ-
ναῖκα τὴν δεῖνα», ἢ εἰς κάμμιαν· «Ἐὰν λάβῃ εἰς ἄνδρα τὸν δεῖνα», ἂν δὲν
θελήσῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν γάμον τὸ πρόσωπον, εἰς τὸ ὅποιον ἐπετέθῃ ἡ
αἵρεσις, χάνει τὸ ἐκ ταύτης δίκαιον, εἰ δὲ καὶ δὲν θελήσῃ ἢ ἀποθάνῃ τὸ
ἄλλο πρόσωπον, τότε κερδαίνει αὐτό. 20

Εἰς δύο 25
πρόσωπα ὁ-
μοῦ. § 885. Ἐὰν ἐπετέθῃ αἵρεσις ὁμοῦ εἰς δύο πρόσωπα ἀρσενικὸν καὶ
θηλυκόν· «Ἐὰν ἔλθωσιν εἰς γάμον», καὶ πρὶν νὰ ἀνοιχθῇ ἡ διαθήκη, ἀπο-
θάνῃ τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν, δὲν λαμβάνει τίποτε οὔτε τὸ ἄλλο· ἐὰν δὲ ζῶσι καὶ
τὰ δύο πρόσωπα καὶ δὲν δεχθῇ τὸν γάμον τὸ ἓν, λαμβάνει τὸ ἄλλο, μόνον
τὸ μέρος τῆς διορισθείσης δι' αὐτὸ κληρονομίας ἢ τοῦ λεγάτου. 25

Ἐξαίρεσις 30
τῆς ἐκπληρώ-
σεως τοῦ ὑπὸ
αἵρεσιν γά-
μου. § 886. Ἐὰν τις ὑπὸ αἵρεσιν γάμου ἢ παιδοποιίας ἄφῃσε προῖκα ἢ
γαμικὴν δωρεάν ἢ κληρονομίαν ἢ λεγάτον εἰς παιδίον αὐτοῦ ἢ εἰς ἄλλο
πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἐκλέγει ἔπειτα τὴν μοναδικὴν ζώην, λαμβάνει τὸ
παιδίον ἢ τὸ πρόσωπον τοῦτο ἀνεμποδίστως τὰ ἀφεθέντα, μένον ἐλεύθερον
ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς αἰρέσεως. 30

Αἵρεσις κω-
§ 887. Ἐὰν ἐπετέθῃ αἵρεσις εἷς τινα κληρονόμον ἢ λεγατάριον, νὰ
μὴ ἔλθῃ εἰς γάμον, ἀφ' οὗ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν νόμιμον, ἢ τοιαύτη αἵρεσις

1 § 878. Fizicește peste putință este, cînd legile firii nu iartă
împlinirea ei.

§ 879. Moralicește peste putință este, cînd împlinirea ei, fiind
importiva legilor și a bunelor năravuri, vatămă respectul sau reputația
5 ori sfiala cerșută de la un om.

*§ 880. Din neînțelegere peste putință este, cînd din nedumerire
și indoiala cuvintelor nu se poate înțelege noima condiției.

§ 881. Condiția peste putință se socotește nimica; deci va lua
neștine fără împiedecare acele lăsate lui cu asemenea condiție. Nu are tă-
rie.

10 § 882. Nu este ertat a se însărcina cu vreo condiție prin codichil
moștenitoriul cel rinduit prin testament fără condiție. Condiția
nepusă în te-
stament.

§ 883. Nimene nu poate cîștiga dritul cel supt condiție prin
putință și neoprită, dacă nu va împlini pe această condiție în termenul
rinduit, la locul hotărit și după chipul rinduit. Împlinirea
condiției cu
putință.

15 § 884. Însărcinîndu-se cineva cu acest feliu de condiție: «dacă
va lua de soție pe cutare sau va lua soț pe cutare», atuncea de nu va
voi să săvîrșească însoțirea persoana însărcinată cu această condiție,
pierde dritul său; iar nevrînd sau murind ceialaltă persoană, atuncea
il cîștigă. Condiție de
însoțire pusă
asupra unei
persoane;

20 § 885. Însărcinîndu-se cu condiție dimpreună două persoane,
parte bărbătească și femeiască, de se va însoți una cu alta, și mai înainte
de deschiderea testamentului va muri una din ele, atuncea nu va lua
nici ceialaltă nimică; iar de vor trăi amîndouă persoanele și una nevrînd
a se căsători, ceialaltă va lua numai partea cea hotărită pentru dînsa
25 din moștenire sau din legatum. La două
persoane îm-
preună.

§ 886. Dacă cineva supt condiție de a se însoți sau de a naște
copii va lăsa zestrea sau darul nuntesc ori moștenire sau legatum fiiului
său sau altii persoane, care în urmă va alege viața monahicească,
atuncea fiul sau persoana aceasta va lua neoprit cele lăsate, rămîind
30 slobod de împlinirea condiției. Deosebire
pentru împli-
nirea condi-
ției de înso-
țire.

§ 887. Însărcinîndu-se moștenitoriul sau legatariul, ca să nu se
însoțească, cînd va veni în vîrstă legiuită, atuncea această condiție
Condiție

5 de... om R: omului G || 6 nedumerire R: nelămurire G || 7 poate ad R: om
G || 8 va lua R: ia G || 11 rinduit prin R: scris în G || 13 neoprită G: neoprit R: |
va împlini R: a împlinit G || 16 va lua R: a luat G | cutare sau R: cutare, sau
uneia: Dacă G || 17 însoțirea R: căsătoria G || 18 său R: din aceasta G || 21 de...
alta R: Dacă s-au căsătorit G || 22 va muri R: a murit G || 22, 24, și 29 va lua R:
ia G || 23 vor trăi R: trăiesc G || 23—24 nevrînd a se căsători R: neprimind căsă-
toria G || § 886 nota: Deosebire R: Excepție G || 26 a se însoți R: de căsătorie
G | naște R: face G || 27 va lăsa R: a lăsat G | fiiului R: copilului G || 28 va
alege R: alege G || 29 fiul R: copilul G || 31—32 însărcinîndu-să... veni R: Punîn-
du-se unui moștenitor sau legatar condiția să nu se căsătorească, după ce a ajuns G.

λύουσα τὸν λόγίζεται ἀντ' οὐδενός (§ 878)· ἐὰν ὅμως ἐπετέθη εἰς χηρεύοντα ἢ εἰς χήραν, ὅστις ἢ ἥτις ἔχει ἐν ἡ καὶ περισσότερα παιδιά, ἔχει ἰσχύν. 1

Ἡ αἵρεσις § 888. Ἐὰν ἐπληρώθη ἡ αἵρεσις ἐν τῇ ζωῇ τοῦ διαθεμένου, δὲν δὲν ἐκπληροῦται δις. ζητεῖται ἡ ἐκπλήρωσις αὐτῆς ἐκ δευτέρου καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου.

Πότε δια- § 889. Ἡ ἐπιτεθεῖσα αἵρεσις εἰς κληρονόμον ἢ λεγατάριον δὲν 5
βαίνει εἰς τοὺς διαβαίνει εἰς τοὺς ὑποκαταστάτους αὐτῶν, ἐὰν ὁ διαθέμενος δὲν διώρισε τοῦτο, ἀλλὰ λαμβάνουσι τὰ διωρισμένα, μὴ ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν αἵρεσιν· ἂν δὲ ἡ ἐκβασίς τῆς αἰρέσεως ἐξήρηται ἐκ τῆς τύχης, πρέπει νὰ προσμένωσι τὴν ἐκβασιν αὐτῆς.

Ἰδιότητες § 890. Δὲν δύναται τις νὰ ἀπολαύσῃ μήτε νὰ ἀφήσῃ εἰς τοὺς κληρο- 10
ἀναγκαῖα εἰς νόμους αὐτοῦ τὸ ἐκ τῆς ἡρτημένης αἰρέσεως δίκαιον, ἐὰν δὲν εὗρεθῇ ζῶν καὶ ἄξιος νὰ ἀπολαύσῃ αὐτὸ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐκβάσεως τῆς αἰρέσεως.

Αἰρέσεως § 891. Ἡ αἵρεσις, ἥτις ἐπετέθη εἰς πολλούς, εἰς τὸ νὰ δώσωσιν 15
τῆς εἰς πολ- ἢ νὰ μὴ δώσωσί τι, νὰ κάμωσιν ἢ νὰ μὴ κάμωσί τι, δὲν λογίζεται πεπληρωμένη, ἂν δὲν ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς πάντες.

β) Διὰ και- § 892. Ἐπιβάλλεται αἵρεσις καὶ ἕως ἡμέρας ὠρισμένης ἢ ἕως καιροῦ 20
ροῦ ὠρισμέ- ὠρισμένου καὶ εἶναι ἐξηρητημένη ἕως τότε ἢ κτῆσις ἢ ἡ ἀποβολὴ τοῦ ἐξ αὐτῆς κέρδους.

ἀορίστου. § 893. Ἐὰν ἐπιτεθῇ εἷς τινα αἵρεσις χωρὶς προσδιορισμοῦ τοῦ 20
καιροῦ, ἀποφασίζεται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ὁ καιρὸς τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῆς κατὰ τὰς περιστάσεις, ἂν δὲν διωρίσθῃ ῥητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου (§§ 814, 843, 844, 846, 851 καὶ 857).

§ 894. Ὁ διορισμὸς τοῦ καιροῦ εἶναι ἢ ἡρτημένος ἢ ἀναλυτικός, καθὼς καὶ ἡ αἵρεσις (§§ 867 καὶ 868).

Καιρὸς ἡρ- § 895. Ἡρτημένος εἶναι ὁ διορισμὸς τοῦ καιροῦ, ὅταν εἴπῃ ἡ γράψῃ 25
τημένος ἢ δι- τις· «Νὰ λάβῃ ὁ δεῖνα μετὰ τὸν θάνατόν μου ἐκ τῆς περιουσίας μου τόσα χρήματα ἢ τὸ δεῖνα πρᾶγμα μετὰ τὸ σκας ἡμέρας ἢ μετὰ τὸ σους μῆνας ἢ χρόνους». Ἀναλυτικὸς εἶναι, ὅταν εἴπῃ· «Νὰ λάβῃ ὁ δεῖνα ἐκ τῆς περι- 30
ουσίας μου τόσα χρήματα ἢ τὸ δεῖνα πρᾶγμα μέχρι μόνον τῆς δεῖνα ἡμέρας ἢ τοῦ δεῖνος καιροῦ», καὶ τότε διαλύεται καὶ σβένεται.

1 se socotește ca nimică (§ 878). Însărcinându-se însă văduvoiul sau văduva, opritoare de însoțire.

§ 888. Împlinindu-se condiția în viața testatorului, nu se mai cere împlinirea ei de al doile după moartea aceluia.

Condiția nu se împlinește de două ori.

5 § 889. Condiția pusă asupra unui moștenitoriu sau legatariu nu trece la subrînduiții lor, dacă testatorul nu va fi rînduit aceasta, ci ei vor lua cele orînduite fără împlinirea condiției din partea lor; iar dacă împlinirea condiției atîrnă de noroc, trebuie să aștepte împlinirea ei. Cînd trece la suprînduiți și cînd nu?

10 § 890. Nimene nu poate cîștiga, nici lăsa moștenitorilor săi dritul atîrnat de condiția urnitoare, cînd el la împlinirea ei nu se va afla în viață sau nu va fi vrednic a-l cîștiga. Însușire trebuincioasă la împlinirea condiției următoare.

§ 891. Condiția cu care s-au însărcinat mai mulți de a da sau a nu da ceva, a face sau a nu face ceva, nu se socotește îndeplinită, dacă 15 nu vor urma toți a o împlini. Împlinirea condiției pusă asupra multora.

§ 892. Condiția se pune și pînă la un termin hotărit și este atîrnată pînă atuncea cîștigarea sau pierderea dritului izvoritoriu dintr-însa. b) Prin terminul hotărit;

§ 893. Însărcinându-se cineva cu o condiție fără hotărîre de 20 termin, se va hotări de cătră judecătore terminul împlinirii ei după împregiurări de nu va fi hotărit anume de legi (§§ 814, 843, 844, 846, 851 și 857). Nehotărit.

§ 894. Hotărîrea terminului este sau urnitoare sau dezlegătoare, ca și condiția (§§ 867 și 868).

25 § 895. Urnitoriu este terminul, cînd cineva va zice sau va scrie așa: «cutarele să iae după moartea mea din averea mea atîția bani sau cutare lucru după atîtea zile, luni sau ani». Dezlegătoriu este, cînd va zice: «să iae cutare din averea mea atîța bani sau cutare lucru numai pîn la cutarea zi sau pîn la cutare termin», cînd atuncea se dezleagă și se stinge. Ce este terminul urnitoriu sau dezlegătoriu?

2 fiu R: copil G | această condiție *ad* R: *om* G || 6 va fi R: a | G || 7 vor lua R: iau G | fără R: fără să fie nevoiți la G | din partea lor *ad* R: *om* G || 8 atîrnă R: a atîrnat G || § 890 *nota* Particularități necesare la timpul împlinirii condiției atîrnatore G || 11 atîrnat... urnitoare R: izvorit din condiția atîrnatore G | împlinirea R: timpul împlinirii G || 15 vor urma R: au urmat G || 16 un termin R: o zi hotărîtă și un timp G || 20 va hotări R: hotărăște G || 21 va fi... legi R: s-a hotărît expres de lege G || 25 terminul R: hotărîrea timpului G | 25 și 28 va zice R: a zis G || 25 va scrie R: a scris G || 29 cînd R: și G.

Πότε ὁ κληρονόμος ἢ ὁ λεγατάριος ἔχουσι δίκαια τοῦ ἔχοντος χρῆσιν καρπῶν;

§ 896. Ὁ ἐνστάτος κληρονόμος ἢ ὁ λεγατάριος, οἵτινες ὑπεχρεώθησαν παρὰ τοῦ διαθεμένου νὰ ἀποκαταστήσωσιν εἰς ἄλλον τινα μέρος τῆς κληρονομίας ἢ πᾶσαν τὴν κληρονομίαν (§ 781), μέρος τοῦ λεγάτου ἢ πᾶν τὸ λεγάτον ὑπὸ αἵρεσιν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς τοῦ διαθεμένου μέχρι τοῦ διωρισμένου παρ' ἐκείνου καιροῦ ἢ μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως ἢ ἀποβάσεως τῆς αἰρέσεως, ἔχουσιν εἰς τὴν ὑπὸ αἵρεσιν διορισθεῖσαν κληρονομίαν ἢ τὸ λεγάτον δίκαια καὶ ἐνοχὰς τοῦ ἔχοντος χρῆσιν καρπῶν· ὅθεν ἀπολαμβάνοντες μόνον τοὺς ἐξ αὐτῶν καρπούς καὶ τὰ εἰσοδήματα εἶναι ὑπόχρεοι νὰ φυλάξωσιν ἀφθαρτα καὶ ἀπαραμείωτα καὶ νὰ παραδώσωσιν αὐτὰ ἀπροφασίστως ὁλόκληρα εἰς οὐστinas ἀνήκουσι, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ διαθεμένου.

γ') Δι' ἐντολῆς·

§ 897. Ἐὰν ὁ διαθέμενος ἄφησεν εἰς τινα κληρονομίαν ἢ λεγάτον ὑπὸ ἐντολῆν, καὶ ὁ λαβὼν τὴν ἐντολὴν δὲν ἐκπληρώσῃ αὐτὴν ἐξ οἰκείας θελήσεως ἢ ἐξ ἀμελείας, χάνει τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας ἢ τοῦ λεγάτου, διότι ἡ τοιαύτη ἐντολὴ λογίζεται ὡς αἵρεσις ἀναλυτικῇ (§ 868).

Πότε ἐκπληροῦται καὶ πότε οὐ;

§ 898. Ὁ διορισθεὶς νὰ λάβῃ κληρονομίαν ἢ λεγάτον ὑπὸ ἐντολῆν ὑποχρεοῦται νὰ ἀγωνισθῇ, ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς τὸ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν ἐντελῶς ἢ νὰ πλησιάσῃ ὥς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς· ἀν ὅμως ἐμποδίζεται ὑπ' ἀδυναμίας, ἥτις δὲν προῆλθεν ἐξ ἐλαττωμάτων τοῦ ἰδίου, δηλαδὴ ἐξ ἀσωτίας αὐτοῦ καὶ ἄλλων τοιούτων, ἀλλὰ προῆλθεν ἐκ τῶν ἑξῶθεν περιστάσεων, ἀπολαμβάνει τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας ἢ τοῦ λεγάτου, καὶ χωρὶς τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐντολῆς.

δ') Διὰ φανερώσεως τοῦ σκοποῦ τοῦ διαθεμένου.

§ 899. Ἐὰν ὁ διαθέμενος δὲν ἀπεφάσισεν, ἀλλ' εἶπεν οὕτως· «Ὁ κληρονόμος μου ἢ ὁ λεγατάριος δύναται νὰ κάμῃ τὸ δε καὶ τὸ δε μὲ τὴν κληρονομίαν ἢ τὸ λεγάτον,» φανερώσας διὰ τοιούτων λόγων μόνον τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, δὲν ἐνοχοποιοῦνται οὗτοι εἰς τὸ νὰ ἐκπληρώσωσι τὰ λεχθέντα παρ' ἐκείνου.

Διαταγὴ μετὰ διορισμοῦ ποιηῆς.

§ 900. Ἐὰν ὁ διαθέμενος ἀφήσας εἰς τινα κληρονομίαν ἢ λεγάτον ἐπεφόρτισεν αὐτὸν ὡς ποινὴν νὰ κάμῃ ἔργον ἀδύνατον ἢ ἐναντίον εἰς τοὺς νόμους ἢ ἄτιμον κατ' ἄλλον τρόπον καὶ κατηγορημένον, εἰ δὲ καὶ δὲν κάμῃ τὸ ἔργον ἐκεῖνο, νὰ μὴ λάβῃ τὴν κληρονομίαν ἢ τὸ λεγάτον, ἢ νὰ λάβῃ αὐτὰ ἄλλος, δὲν ἔχει ἰσχὺν ἡ τοιαύτη διάταξις αὐτοῦ καὶ λαμβάνει ὁ κληρονόμος ἢ ὁ λεγατάριος ἐκεῖνος τὴν κληρονομίαν ἢ τὸ λεγάτον ἀνεμπόδιστως (§ 881).

1 § 896. Rînduitul moștenitoriu sau legatariu, pe care i-au însărcinat testatorul să dea cuiva parte din moștenire sau toată moștenirea (§ 781), o parte din legatum sau totul, supt condiție de la moartea testatorului pînă la termenul hotărit de dînsul ori pînă la împlinirea sau
5 urmarea condiției, are asupra acei supt condiție orînduite moșteniri sau dănie drituri și îndatoriri a unui întrebuițătoriu de roduri; deci luînd ei numai rodurile și veniturile, sînt datori să păstreze acele lăsate lor nerășluite și neîmpuținate și să le întoarcă fără împotrăvire întregi celor ce se cuvin, după rînduirea testatorului.

Cînd moștenitoriu sau legatariu au dritul a întrebuițătoriu-lui de roduri?

10 § 897. Dacă testatorul au lăsat cuiva moștenire sau legatum cu însărcinare și primitoriul însărcinării nu va împlini de bună voe sau din lenevire, atunce el pierde dritul moștenirii sau a legatului, pentru că acest feliu de însărcinare se socotește ca o condiție dezlegătoare (§ 868).

c) Prin însărcinare;

15 § 898. Acel rînduit, ca să iae o moștenire sau legatum supt însărcinare, este datoriu a se sili, pe cît va fi prin putință să îplinească deplin însărcinarea sau măcar să o aducă aproape la sfîrșit; însă de se va împiedeca de vreo neputință, ce nu i s-ar fi pricinuit din greșalile sale, adevă din desfrînarea lui sau din altele asemenea, ci din împrejurările
20 cele pe din afară, atunce cîștigă el dritul moștenirii sau a legatului și fără împlinirea însărcinării.

Cînd se îplinește și cînd nu?

25 § 899. Dacă testatorul nu au hotărit, ci au zis numai: «moștenitoriu meu sau legatariu poate să facă aceia și aceia cu moștenirea sau cu legatum, arătînd prin aceste cuvinte numai scoposul său, nu se îndatoresc aceștia numaidecît să îplinească cele zise de testator.

d) Prin arătarea scoposului testatorului.

30 § 900. Dacă testatorul lăsînd cuiva moștenire sau legatum, l-au însărcinat cu o globire, ca să facă un lucru peste putință sau împotriva legilor sau într-alt chip necinstit și prihănit, zicînd că, de nu va face lucrul acela, să nu iae moștenirea sau legatum sau să le iae altul, atunce acest feliu de rînduire a testatorului nu are nici o putere și moștenitoriu sau legatariu acela va lua fără oprire moștenirea sau legatum (§ 881).

Orînduirea cu hotărîre de globire.

1 legatariu R: legatarul G || 3 moartea R: timpul morții G || 5 are R: au G || 7 ei R: dintr-insele G | acele lăsate lor *ad* R: *om* G || 8 întoarcă R: predea G || 10 cu R: sub G || 11—12 nu va... lenevire R: n-a împlinit-o din voia sa proprie sau din nepăsare G || 14 § 868 *corijat*: § 865 GR || 16 va fi prin R: cu G || 17 sfîrșit R: împlinirea ei G || 18 să va împiedeca R: este împiedicat G | i s-ar fi pricinuit R: a provenit G || 20 cîștigă R: ia G || 22 numai R: așa G || 25 numaidecît *ad* R: *om* G || 27 cu o R: ca G || 28 zicînd: că de nu va R: iar dacă și nu G || 30 testatorului R: lui G || 31 va lua R: ia G.

Τελευταίας
θελήσεως ἀ-
ναίρεσις διὰ
μεταγενεστέ-
ρας διαθήκης·

§ 901. Δύναται ὁ διαθέμενος διὰ δευτέρας αὐτοῦ διαθήκης νομίμως
γενομένης νὰ ἀναιρέσῃ τὴν πρώτην ἢ πᾶσαν ἢ μέρος αὐτῆς.

1

Διὰ μετα-
γενεστέρων
κωδικέλλων·

§ 902. Δύναται τις νὰ γράψῃ καὶ κωδικέλλους πολλοὺς καὶ διὰ τοῦ
τελευταίου νὰ ἀναιρέσῃ τὰ γεγραμμένα ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἢ πάντα ἢ
τινα μόνον ἐξ αὐτῶν. Ἐὰν ὅμως δὲν ἀναφέρῃ τοὺς προλαβόντας κω-
δικέλλους, ἀναιροῦνται ὅσα μόνον δὲν συμφωνοῦσι μετὰ τῶν ἐν τῷ τελευ-
ταίῳ κωδικέλλῳ γεγραμμένων.

5

Καὶ χωρὶς
διαθήκης ἢ
κωδικέλλων
μεταγενεστέ-
ρων·

§ 903. Ἐὰν ὁ διατιθέμενος θελήσῃ, χωρὶς νὰ κάμῃ διαθήκην δευτέραν,
νὰ ἀναιρέσῃ τὴν πρώτην, πρέπει ἢ νὰ διασχίσῃ ἢ νὰ ἀναιρέσῃ αὐτὴν ἐγγρά-
φως, ἢ καὶ ἀγράφως ἔμπροσθεν μαρτύρων ἀξιοπίστων. Ὡσαύτως δύναται
νὰ κάμῃ καὶ εἰς τοὺς κωδικέλλους.

10

Τὰ ἀπαι-
τούμενα εἰς ἀ-
ναίρεσιν τῆς
τελευταίας θε-
λήσεως.

§ 904. Διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ διαθέμενος νὰ ἀναιρέσῃ προλαβοῦσαν αὐτοῦ
διαθήκην ἢ κωδικέλλον, πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὴν κατὰστασιν ἐκείνην, εἰς τὴν
ὁποίαν πρέπει τις νὰ εἶναι, ὅταν κάμῃ διαθήκην ἢ κωδικέλλον (§ 723).
Καὶ ἐν συντομίᾳ ἢ ἐγγράφως ἢ ἀγράφως ἀναίρεσις τῶν διαθηκῶν ἢ κωδι-
κέλλων πρέπει νὰ ἔχῃ ἅπαν τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῶν ἐγγράφως ἢ ἀγράφως
γινομένων διαθηκῶν ἢ κωδικέλλων (§ § 708—754).

15

Ἀναίρεσις
σιωπηλῇ.

§ 905. Τὰ ἐσβεσμένα ἐν τῇ διαθήκῃ, ἂν ἔγιναν μὲ τὴν εἴδησιν καὶ
θέλησιν τοῦ διαθεμένου, εἶναι ἄκυρα· εἰ δὲ καὶ συνέβησαν κατ' ἄλλον τρόπον,
οἷον κατὰ περίστασιν, ἔχουσιν ἰσχὺν τότε, ὅταν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωσ-
θῶσιν ἢ νὰ ἀποδειχθῶσιν, ἐπειδὴ, καὶ ὅταν δὲν φαίνεται ἡ διαθήκη, ἔχουσιν
ἰσχὺν τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῇ, ἂν ἀποδεικνύωνται ἄλλοθεν.

20

Ἡ ιδιόχει-
ρος τοῦ δια-
θεμένου προ-
σθήκη δὲν ἀ-
ναιρεῖ τὴν δια-
θήκην.

§ 906. Τὰ σκοτεινῶς ἐν διαθήκῃ γραφέντα δύναται νὰ σαφηνίσῃ ὁ
διαθέμενος διὰ προσθήκης ιδιοχείρως· καὶ τοῦτο δὲν λογίζεται ὡς ἀναίρεσις
τῆς διαθήκης.

25

Ἀνατροπὴ
λεγάτου.

§ 907. Ἀνατρέπεται τὸ λεγάτον, ἐὰν ὁ διαθέμενος ἐπιζήσας ἔλαβεν
ὁ ἴδιος τὸ δάνειον τὸ ὁποῖον εἶχε λεγατεύσει εἰς τὸν χρεώστην αὐτοῦ ἢ εἰς

§ 901. Testatorul poate prin al doilea testament, după legi făcute, să răstoarne pe acel întâiu, sau întreg sau o parte dintr-insul.

Răsturnarea voinței cei de pe urmă prin testament făcut în urmă;

§ 902. Poate să scrie cineva și multe codichile și prin cele mai din urmă să oboară pe cele scrise în cele de mai înainte, ori toate sau numai unile dintr-insele; însă de nu va pomeni pe codichilele cele mai dinainte, se desființează numai cite nu se unesc cu cele scrise în cel mai din urmă codichil.

Prin codichile făcute în urmă.*;

§ 903. Dacă testatoriul va voi să desființeze testamentul cel dintii, fără a face al doile, trebuie să-l rumpă sau să-l desființeze în scris, sau și neînscris înaintea marturilor vrednici de credință; asemenea poate urma și cu codichilile.

Și fără testament sau codichilele mai din urmă;

§ 904. Spre a putea testatorul să desființeze cel mai din înainte al său testament sau codichil, trebuie să fie în aceeași stare, în care trebuia să fie, când făcea testament sau codichil (§ 723); în scurt, scrisa sau nescrisa desființare a testamenturilor ori a codichilelor trebuie să aibă toată forma pe din afară a celor scrise sau nescrise făcute testamenturi sau codichile (§ 708 pînă la 754).

Cele cerșute spre desființarea voinței cei de pe urmă.

§ 905. Ștersăturile, făcîndu-se în testament cu știrea și voința testatorului, sînt fără putere; iar făcîndu-se într-alt chip, adică din întîmplare, au putere, cînd va fi prin puțință să se cetească sau să se dovedească; căci, deși nu se va ivi testament, totuși au putere cele scrise într-insul, cînd se vor dovedi de aiure.

Desființarea tăcută.

§ 906. Pe cele întunecat scrise în testament, poate să le lămu-rească testatorul prin o adăogire, scrisă cu mina sa, care aceasta nu se socotește ca o desființare a testamentului.

Adăogirea în testament, scrisă cu mina testatorului, nu-l desființază.

§ 907. Legatum se oboară, dacă testatoriul, mai trăind, își va lua însuși împrumutul, ce-l dănuise datornicului său sau altui cuiva,

Oborîrea legatului.

1 după testament ad al său G|| 3 cele R: cel G|| 5 va pomeni R: pome-nește G|| 6 se desființază G: să desființeze R | unesc R: consună G|| 9 trebuie R: trebuie sau G|| 11 poate urma R: se poate face G|| 13 aceeași R: aceea G | trebuia R: trebuie cineva G|| 14 făcea R: face G|| 19 făcîndu-să R: întîmplîndu-se G|| 19—20 adică din întîmplare R: precum dintr-o împrejurare G|| 20 cînd va fi R: atunci, cînd este G|| 21 căci... totuși R: Pentru că și cînd nu apare testa-mentul G|| 22 se vor dovedi R: sînt dovedite G|| 24 care R: și G|| 26—27 își va lua R: a luat G.

*) <chile... urmă> lipsesc în textul original.

ἄλλον τινά, διὰ νὰ τὸ λάβῃ παρ' ἐκείνου· ἐὰν ἀπεξένωσε τὸ λεγατευθὲν 1
 πρᾶγμα ἢ μετεσχημάτισεν αὐτὸ τόσον, ὥστε νὰ ἀπολέσῃ παντάπασιν τὸ
 πρῶτον αὐτοῦ σχῆμα καὶ ὄνομα.

§ 908. Δὲν ἔχουσιν ἰσχὺν οὔτε τὰ λεγάτα, τὰ ὅποια γίνονται 5
 δι' ἐλπίδα ἀνταμείψεως (735), οἷον ἐὰν εἴπῃ τις· « Ἄ φίνω εἰς τὸν
 δεῖνα λεγάτον, ὅσον ἢ θελεν ἀφήσῃ καὶ ἐκεῖνος
 εἰς ἐμέ ».

§ 909. Ἐὰν τις ἐλεγάτευσεν σκλάβον καὶ ἔπειτα ἠλευθέρωσεν ἢ 10
 ἀπεξένωσεν, ἤτοι ἐπώλησεν ἢ ἐχάρισεν αὐτὸν εἰς ἄλλον τινά, σβένεται τὸ
 λεγάτον. Ἡ δὲ περιουσία τοῦ σκλάβου μένει πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν
 αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχαίαν τοπικὴν συνήθειαν (§ 27).

§ 910. Ἐὰν λεγατευθῇ ὑποστατικὸν μετὰ τοῦ ἐξοπλισμοῦ αὐτοῦ καὶ
 ἔπειτα ἀποξενωθῇ τὸ ὑποστατικὸν ἐκεῖνο, σβένεται τὸ λεγάτον καὶ δὲν
 δίδεται εἰς τὸν λεγατάριον οὔτε ὁ ἐξοπλισμός.

Κληρονο- § 911. Ἐὰν δὲν θελήσωσιν ἢ δὲν δυνηθῶσι (§§ 695 καὶ 697) νὰ 15
 μία παραιτου- δεχθῶσι τὴν κληρονομίαν μῆτε ὁ ἑνστατος, μῆτε ὁ ὑποκατάστατος κληρο-
 μένη ὑπὸ τῶν νόμος, τότε ἀρμόζει τὸ δίκαιον αὐτῆς·
 γεγραμμένων κληρονόμων.

α') εἰς τοὺς συγκληρονόμους·

β') εἰς τοὺς λεγαταρίους·

γ') εἰς τοὺς νομίμους κληρονόμους, καὶ

δ') εἰς τοὺς κοινούς οἴκους, οἵτινες, ἂν δεχθῶσι τὴν κληρονομίαν, 20
 ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς λοιπὰς διαταγὰς τοῦ διαθεμένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς

Πότε ἔχει § 912. Ἐὰν ὁ τελευτήσας δὲν ἄφησεν οὐδεμίαν ἰσχυρὰν φανέρωσιν 25
 χώραν ἢ ἐξ τῆς τελευταίας αὐτοῦ θελήσεως· ἐὰν φανερῶσας τὴν τελευταίαν αὐτοῦ
 ἀδιαθέτου θέλῃσιν δὲν διέταξε πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ· ἐὰν δὲν ἄφησεν τὸ ἀνῆκον
 διαδοχῇ; μερίδιον εἰς τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια ἐχρεώσται νὰ ἀφήσῃ αὐτὸ
 ἐν δυνάμει τῶν νόμων· ἢ ἐὰν οἱ γεγραμμένοι κληρονόμοι δὲν ἠθέλησαν
 ἢ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν κληρονομίαν, τότε ἔχει χώραν ἢ ἐξ ἀδια- 30
 θέτου διαδοχῇ ὁλοκληρῶς ἢ ἐν μέρει.

1 ca să-l iae de la datornicul; dacă va fi înstrăinat dănuitul lucru sau
il va fi prefăcut într-atita, încît să i să piardă cu totul forma și
numirea lui acea dintiu.

5 § 908. Legaturile lăsate cu nădejde de răsplătire, n-au putere
(§ 735), adică de va zice cineva: « Las cutăruia legatum, pe cît ar fi
lăsat și el mie ».

10 § 909. Lăsînd legatum cineva un țigan și în urmă slobozîndu-l
sau înstrăinîndu-l sau vinzîndu-l sau dăruîndu-l, atunce se stinge
legatum; iar averea țiganului rămîne de-a purure supt însuși a sa stă-
pînire după vechiul obicei a pămîntului (§ 27).

§ 910. Dacă dănuindu-se o moșie cu înarmarea *) ei, în urmă
o va înstrăina, se stinge legatum și nu se dă legatariului nici măcar
înarmarea ei.

15 § 911. De nu vor voi sau nu vor putea să primească (§§ 695 și 697) moștenirea nici rînduitul nici subrînduitul moștenitor, atunce se
cuvine dritul moștenirii: Moștenire
părăsită de
cătră scriși
moștenitori.

a) Împreună moștenitorilor;

b) Legatarilor;

c) Legiuiților moștenitori, și

20 d) Caselor obștești care, de vor primi moștenirea, sînt îndatorite
să împlinească toate orînduirile testatoriului.

+CAP AL TREISPREZECILE

Pentru moștenirea cea fără testament (Ab intestato)

25 § 912. Dacă mortul n-au lăsat nici o puternică arătare a voinței
cei de pe urmă; dacă, arătînd voința sa cea de pe urmă, n-au dispozarisit
pentru toată averea sa; dacă n-au lăsat partea cuvenită acelor persoane,
la care era datoriu să o lase în puterea legilor; sau dacă moștenitorii
cei rînduiți n-au voit ori n-au putut să primească moștenirea, atunce
30 are loc moștenirea cea fără testament, întreagă sau în parte. Cînd are
loc moșteni-
rea cea fără
testament?

1 datornicul R: acela G | va fi R: a G || 2 i să R: om G || 4 Legaturile R: Nici
legaturile G || 5 adică... zice R: precum de a zis G || 7 țigan R: rob G || 8 sau
vinzîndu-l R: adică vinzîndu-l altcuiva G || 9 țiganului R: robului G || 12 după
înstrăina ad moșia aceea G | măcar ad R: om G || 14 vor voi R: au voit G | vor
putea R: au putut G || 15 moștenitor G: moștenitori R || 20 vor primi R: au primit
G || 21 toate R: celelalte G || 24 (Ab intestato) ad R: om G || 25 voinței R: voinții
sale G || 29 rînduiți R: scriși G.

*) Vezi p. 333 nota.**

§ 913. "Όταν λείπη ή ισχυρά φανέρωσις τῆς τελευταίας θελήσεως, 1
 ἀνήκει ἅπασα ή καταλειφθεῖσα περιουσία τοῦ ἀποθανόντος εἰς τοὺς νομί-
 μους αὐτοῦ κληρονόμους· ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ισχυρά τις φανέρωσις τῆς τελευ-
 ταίας αὐτοῦ θελήσεως, τότε ἀνήκει εἰς ἐκείνους μόνον τὸ μέρος τῆς περι- 5
 ουσίας, τὸ ὅποιον εἰς οὐδένᾳ διωρίσθη.

Κληρονό-
 μοι νόμιμοι·

Α') Οἱ ἐκ
 νομίμων γά-
 μων συγγε-
 νεῖς.

Τάξις τῶν
 νομίμων κλη-
 ρονόμων.

§ 914. Νόμιμοι κληρονόμοι εἶναι μάλιστα οἱ πλησιέστεροι κατὰ τὸν 10
 βαθμὸν ἐκ νομίμων γάμων συγγενεῖς.

§ 915. Ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχή, ἥτις καὶ νόμιμος λέγεται, γίνεται
 τετραχῶς κατὰ τὰς ἀκολουθους τάξεις, ἐξ ὧν εἶναι·

Α') Ἡ τῶν κατιόντων τοῦ κληρονομουμένου, ἥτοι τῶν τέκνων αὐτοῦ 10
 καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν·

Β') Ἡ τῶν πλησιεστέρων ἐκ τῶν ἀνιόντων, ή τῶν ἀμφιθαλῶν ἀδελφῶν
 καὶ ή τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῶν·

Γ') Ἡ τῶν ἑτεροθαλῶν ἀδελφῶν καὶ ή τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων 15
 αὐτῶν, καὶ

Δ') Ἡ τῶν πλησιεστέρων κατὰ τὸν βαθμὸν ἐκ τῶν λοιπῶν συγγενῶν.

Πρώτη.

§ 916. Ἐὰν ὁ κληρονομούμενος ἄφησε κατιόντας τοῦ πρώτου
 βαθμοῦ ἐκ γάμων νομίμων, ἀνήκει εἰς αὐτοὺς ὁλόκληρος ή περιουσία αὐτοῦ.
 χωρὶς τινος διαφορᾶς τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν προσώπων· εἴτε ζῶντος 20
 αὐτοῦ, εἴτε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγεννήθησαν.

§ 917. "Όταν εἶναι δύο ή καὶ περισσότερα παιδιά, διαμοιράζουσι
 τὴν κληρονομίαν εἰς μερίδια ἴσα κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν· καὶ τοῦτο λέγεται
 εἰς τοὺς νόμους· Δ ι α μ ε ρ ι σ μ ὸ ς κ α τὰ κ ε φ α λ ή ν.

§ 918. Οἱ ἐξ υἱῶν ή θυγατέρων ἑγγονοὶ καὶ ἐγγόναὶ τοῦ κληρονο-
 μουμένου δὲν ἔχουσι τὸ δίκαιον τῆς ὑπεισιλεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν 25
 αὐτοῦ, ἐὰν ζῇ ὁ πατήρ ή ή μήτηρ αὐτῶν· οὔτε οἱ προέγγονοὶ καὶ αἱ προ-
 εγγόναὶ αὐτοῦ, ἐὰν ζῇ ὁ πάππος ή ή μάμμη αὐτῶν.

§ 919. Ἐὰν ἐν ἐκ τῶν παιδίων τοῦ κληρονομουμένου ἀπέθανε πρὸ
 αὐτοῦ καὶ ἄφησεν ἐν ή περισσότερα παιδιά, τότε τὸ μερίδιον, τὸ ὅποιον
 ἤθελεν ἀνήκει εἰς αὐτόν, ἂν ἤθελε ζήσῃ, διαβαίνει εἰς τὸν ἐξ αὐτοῦ ἑγγονον 30

1 § 913. Când va lipsi puternica arătare a voinței cei de pe urmă,
atunci se cuvine toată rămasa avere a mortului legiuitorilor lui moște-
nitori; iar când se va afla puternică arătarea voinței sale cei de pe urmă,
atunci se cuvine moștenitorilor numai acea parte a averii, care nu s-au
5 rînduit la nimine.

§ 914. Legiuitorii moștenitori sînt mai cu samă rudeniile cele mai
de aproape după spiță din legiuitorii însoțire.

Legiuitorii
moștenitori:
A) Rude-
niile din le-
giuitorii înso-
țiri.

*§ 915. Întrarea în moștenire fără testament, care se zice și
legiuitorii, se face în patru feluri, după următoarele clasuri, din care sînt:

Clasurile
legiuitorilor
moștenitori.

10 A) Clasa pogoritorilor mortului, adică a fiilor lui și a urmașilor lor;

B) A celor mai aproape din suitorii, a fraților *) drepti și a fiilor
și a fiicelor lor;

C) A fraților *) celor de pe tată sau de pe mamă numai, și a fiilor
și a fiicelor lor, și

15 D) Clasa a celor mai de aproape rudeni după spiță din celelalte
rudeni lăturase.

§ 916. Când mortul va lăsa fii, adică pogoritorii din spița întâi,
născuți din legiuitorii însoțire, atunci li se cuvine lor întreaga avere a lui,
fără deosebire de partea bărbătească și femeiască, ori că trăind el sau
20 cînd, după moartea lui, s-au născut.

Clasa întâi.

§ 917. De vor fi doi sau și mai mulți fii, împărțesc ei moștenirea
în părți deopotrivă după numărul lor; și aceasta se zice în legi:
împărțală pe capite.

§ 918. Nepoții și nepoatele de fii și de fiice a mortului nu au
25 dritul de a intra în moștenirea lui, dacă tatăl sau mama lor vor trăi,
cum nici strănepoții și strănepoatele lui, de va trăi bunul sau buna lor.

§ 919. Dacă unul din fiii mortului ău murit mai înainte decît
el și i-au rămas unul sau mai mulți copii, atunci partea ce s-ar fi
cuvinit lui, de ar fi viețuit, trece la al său nepot sau nepoată întreagă

1 va lipsi R: lipsește G || 2 și 4 se cuvine R: aparține G || § 914 nota:
însoțiri R: căsătorii G || 7 legiuitorii însoțire R: legiuitorii căsătorii G || § 915 nota:
Clasurile R: Clasa G || 8 Întrarea în moștenire R: Succesiunea G || 10 mortului R:
moștenitului G || fiilor R: copiilor G || 13 de pe... numai R: vitregi G || 16 lătu-
rase ad R: om G || § 916 nota: Clasa întâi R: Întîia G || 17 mortul... pogoritorii
R: a lăsat descendenți G || 18 legiuitorii însoțire R: legiuitorii căsătorii G || 20 cînd ad
R: om G || 21 De vor fi R: Cînd sînt G || fii R: copii G || 23 pe capite R: după cap G ||
24, 27 mortului R: moștenitului G || 25 vor trăi R: trăiesc G || 26 va trăi R: trăiește
G || 27 fii R: copii G || 28 i-au rămas R: a lăsat G || 29 la al... nepoată R: la
nepotul sau nepoata celui moștenit G.

*) Grecescul ἀδελφών = fraților și surorilor.

ἢ τὴν ἐγγόνην τοῦ κληρονομουμένου ὁλόκληρον ἢ εἰς τοὺς ἐγγόνους καὶ τὰς ἐγγόνας αὐτοῦ καὶ διαιρεῖται μεταξὺ αὐτῶν εἰς μερίδια ἴσα. 1

§ 920. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν ἐγγόνων τοῦ κληρονομουμένου ἀπέθανε πρὸ χυτοῦ καὶ ἔμειναν προέγγονοι ἐξ ἐκείνου, διαμοιράζεται ὁμοίως μεταξὺ αὐτῶν τὸ μερίδιον ἐκείνου. 5

§ 921. Ἐὰν εὐρεθῶσιν ἀπώτεροι ἔτι ἐκ τῶν κατιόντων διαδόχων τοῦ κληρονομουμένου, γίνεται καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ διαμερισμὸς ἀναλογικῶς κατὰ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν.

§ 922. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον γίνεται ὁ διαμερισμὸς τῆς κληρονομίας οὐχὶ μόνον τότε, ὅτε συνέρχονται μετὰ τῶν ζώντων υἱῶν ἢ θυγατέρων ἔγγονοι καὶ ἐγγόνοι ἐκ προαποθανόντων υἱῶν ἢ θυγατέρων, ἢ ὅτε συνέρχονται ἀπώτεροι διάδοχοι μετὰ πλησιεστέρων διαδόχων τοῦ κληρονομουμένου, ἀλλὰ καὶ τότε, ὅτε πρέπει νὰ διαμερισθῇ ἡ κληρονομία μόνον μεταξὺ ἐγγόνων ἐκ διαφόρων παίδων ἢ μεταξὺ προεγγόνων ἐκ διαφόρων ἐγγόνων. 10 15

§ 923. Οἱ ἔγγονοι λοιπὸν καὶ αἱ ἐγγόνοι, οὔτινες ἔμειναν ἐξ ἐκάστου παιδὸς, καὶ οἱ προέγγονοι καὶ αἱ προεγγόνοι, οὔτινες ἔμειναν ἐξ ἐκάστου ἐγγόνου ἢ ἐκάστης ἐγγόνης, ἀδιαφόρως εἴτε περισσότεροι εἶναι, εἴτε ὀλιγώτεροι, δὲν δύνανται ποτε νὰ λάβωσι μῆτε περισσότερα, μῆτε ὀλιγώτερα, ἢ ὅσα ἤθελεν λάβῃ οἱ γονεῖς αὐτῶν, ἂν ἤθελαν ἐπιζήσῃ. 20

§ 924. Τὰς ἐν τοῖς §§ 919—923 διατάξεις ἐννοεῖ ὁ νόμος, ὅταν λέγῃ· Οἱ τοῦ δευτέρου καὶ οἱ τοῦ ἀπωτέρου βαθμοῦ κατιόντες κληρονομοῦσι κατὰ ρίζας ἐν δυνάμει τοῦ δικαίου τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ ἔνευ διαφορᾶς, ἂν συνέρχωνται οὗτοι εἰς τὴν κληρονομίαν μετὰ τῶν τοῦ πρώτου ἢ τοῦ ἀπωτέρου ἔτι βαθμοῦ κατιόντων. 25

§ 925. Οἱ ἐκ διαφόρων νομίμων γάμων παῖδες συγκληρονομοῦσι τὸν κοινὸν μόνον πατέρα ἢ τὴν κοινὴν μητέρα αὐτῶν· τὸν δὲ ἰδιαιτέρον πατέρα ἢ τὴν ἰδιαιτέραν μητέρα κληρονομοῦσιν ἰδιαιτέρως μόνοι.

Δευτέρα.

§ 926. Ἐν ἐλλείψει τῆς πρώτης τῶν νομίμων διαδόχων τάξεως, λαμβάνει χώραν ἡ δευτέρα. 30

§ 927. Ἐὰν ὁ κληρονομούμενος ἔχῃ ἐκ τῶν ἀνιόντων πατέρα μόνον καὶ μητέρα, κληρονομοῦσιν οὗτοι αὐτὸν ἐξ ἴσου· ἀλλ' ἂν ἔχῃ μόνον πατέρα

1 sau la nepoții și nepoatele lui, care avere apoi se împarte între dinșii în părți deopotrivă.

§ 920. Dacă unul din nepoții mortului au murit mai înainte de dînsul și au rămas strănepoții aceluia, se împarte asemenea partea lui
5 între dinșii.

§ 921. De se vor afla și mai depărtați din pogoritorii urmași a mortului, atuncea se face și între aceștia împărțală analoghisită după rinduiala de mai sus.

§ 922. După acest chip se face împărțala moștenirii nu numai
10 atuncea, cînd cu cei în viață fii sau fiice vor veni la un loc nepoții și nepoatele din cei de mai înaintea morții fii sau fiice, sau cînd cei mai depărtați urmași vor veni la un loc cu urmașii cei mai de aproape a mortului, ci și atuncea, cînd trebuie să se împărțească
15 moștenirea numai între nepoți din deosebiți fii sau între strănepoți din deosebiți nepoți.

§ 923. Deci dar nepoții și nepoatele, ce au rămas de la fiștecarele fiu, și strănepoții și strănepoatele, ce au rămas de la fiștecarele nepot sau nepoată, fără deosebire, de vor fi mai mulți sau mai puțini, nici-
20 odată nu pot lua nici mai mult, nici mai puțin, pe cît era să iae părinții lor, dacă ar fi trăit.

§ 924. Pe aceste în §§ 919 pîn 923 cuprinse orînduele, înțeleg legea cînd zice: pogoritorii din a doua și mai depărtată spiță moștenesc după trupină în puterea dritului reprezentației (adecă, cînd un nepot sau un strănepot intră în locul părintelui său și ia partea cîtă i s-ar
25 fi cuvenit), fără deosebire, dacă vin la un loc la moștenire acești pogoritori cu pogoritorii a spiței întăi sau și mai depărtate.

§ 925. Fii din deosebite legiuite însoțiri moștenesc dimpreună numai pe a lor comun tată sau pe a lor comună maică; iar pe a lor deosebit tată sau pe deosebita maică, îi moștenesc singuri
30 în deosebi.

§ 926. În lipsa clasului întăi a legiuiților urmași intră la moștenire clasul al doile.

Clasul al
doile.

§ 927. Dacă mortul are din suitori numai tată și mamă, îl moștenesc aceștia deopotrivă; iar dacă va avea numai tată sau numai mamă,

1 care avere apoi R: și G|| 3, 7, 13 mortului R: moștenitului G|| 4 aceluia R: din acela G|| 9 acest R: același G|| 10, 12 vor veni R: vin G|| 14, 15 deosebiți R: diferiți G|| 17 fiiu R: copil G|| 18 vor fi R: sînt G|| 19 era să iae R: ar fi luat G|| 20 ar R: ar mai G|| 21 cuprinse *ad* R: *om* G|| 23 trupină R: tulpini G|| 23—25 (adecă... cuvenit) *ad* R: *om* G|| 25 acești pogoritori R: aceștia G|| 27 Fii R: Copiii G|| însoțiri R: căsătorii G|| § 926 *nota* R: a doua G|| 31—32 intră... clasul R: ia loc G|| 33 mortul R: moștenitul G|| 34 va avea R: are G.

ἢ μόνην μητέρα, κληρονομεῖ αὐτὸν μόνος ἐκεῖνος ἢ μόνῃ ἐκείνῃ, ἀπο- 1
κλείων ἢ ἀποκλείουσα τοὺς ποῶτερω ἀνιόντας.

§ 928. Ἐὰν ἔχῃ μόνον πάππους καὶ μάμμᾶς πρὸς πατρός καὶ πρὸς 5
μητρός, κληρονομοῦσιν αὐτὸν οὗτοι κατὰ σειράν, ἡγουν λαμβάνουσι τὸ
μὲν ἡμισυ τῆς περιουσίας αὐτοῦ οἱ πρὸς πατρός, τὸ δὲ ἡμισυ οἱ πρὸς μητρός.
Ὅμοιως κληρονομοῦσι, καὶ ὅταν ἐκ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους ζῶσι καὶ οἱ δύο, 5
ἦτοι καὶ ὁ πάππος καὶ ἡ μάμμη, ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου μόνον ὁ εἷς, οἷον μόνος
ὁ πάππος ἢ μόνῃ ἡ μάμμη.

§ 929. Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην εἰσέρχονται εἰς τὴν κληρονομίαν 10
καὶ οἱ ἀπώτεροι ἐκ τῶν ἀνιόντων, ἐξ ὧν προτιμᾶται πάντοτε ὁ πλησιέσ-
τερος κατὰ τὸν βαθμόν, εἴτε πρὸς πατρός, εἴτε πρὸς μητρός ἤθελεν εἶναι.

§ 930. Ἐὰν ὁ κληρονομούμενος ἔχῃ μόνον ἀμφιθαλεῖς ἀδελφούς 15
καὶ ἀδελφάς, κληρονομοῦσιν αὐτὸν οὗτοι ἐξ ἴσου κατὰ κεφαλὴν.

§ 931. Ἐὰν ἔχῃ μόνον ἀνεψιούς καὶ ἀνεψιάς ἐκ τοιούτων ἀδελφῶν, 15
κληρονομοῦσιν αὐτὸν ὁμοίως κατὰ κεφαλὴν, διότι ἐνταῦθα δὲν ἔχει χώραν
τὸ δίκαιον τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ.

§ 932. Ὅταν οἱ ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ συνέρχωνται εἰς 20
τὴν κληρονομίαν μετ' ἀνεψιῶν ἐκ τοιούτων ἀδελφῶν προαποθανόντων,
κληρονομοῦσιν οἱ μὲν ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ κατὰ κεφαλὴν, οἱ δὲ ἀνεψιοὶ
καὶ αἱ ἀνεψιαί κατὰ ῥίζας διὰ τοῦ δικαίου τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ.

§ 933. Ἐὰν ὁ κληρονομούμενος ἔχῃ ἀνιόντας οὕτινισοῦν βαθμοῦ καὶ 25
ἀδελφούς ὁμοῦ καὶ ἀδελφάς ἀμφιθαλεῖς, κληρονομοῦσιν αὐτὸν πάντες ἐξ
ἴσου κατὰ κεφαλὴν.

§ 934. Ὅταν συνέρχωνται εἰς τὴν κληρονομίαν ἀνιόντες μετ' ἀνε- 25
ψιῶν ἐξ ἀμφιθαλῶν ἀδελφῶν, οἱ μὲν ἀνιόντες κληρονομοῦσι κατὰ κεφαλὴν,
οἱ δ' ἀνεψιοὶ καὶ αἱ ἀνεψιαί κατὰ ῥίζας.

§ 935. Ἐὰν συνέρχωνται ἀνιόντες καὶ ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοὶ μετ' ἀνε-
ψιῶν ἐκ τοιούτων ἀδελφῶν, οἱ μὲν ἀνιόντες, οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ
κληρονομοῦσι κατὰ κεφαλὴν, οἱ δὲ ἀνεψιοὶ καὶ αἱ ἀνεψιαί κατὰ ῥίζας.

Τρίτη. § 936. Ὅταν λείπη καὶ ἡ δευτέρα τῶν νομίμων κληρονόμων τάξεις, 30
εἰσέρχονται εἰς τὴν κληρονομίαν οἱ τῆς τρίτης τάξεως κληρονόμοι.

§ 937. Ἐὰν ὁ κληρονομούμενος ἔχῃ μόνον ἑτερουθαλεῖς ἀδελφούς καὶ
ἀδελφάς, κληρονομοῦσιν οὗτοι αὐτὸν κατὰ κεφαλὴν.

1 il moștenesc numai acela sau numai aceasta, depărtându-se cei mai departe suitori.

§ 928. Dacă mortul va avea numai buni și bune despre tată și despre mamă, il moștenesc aceștia după linie, adică: cei despre tată
5 vor lua giumătate din averea mortului, iar giumătate acei despre mamă; asemenea vor moșteni, și când dintr-o parte vor trăi amândoi, adică bunul și buna, iar dintr-altă parte numai unul, adică numai bunul sau numai buna.

§ 929. Cu asemenea rinduială intră la moștenire cei mai depărtați
10 suitori, din care totdeauna se protimisește cel mai aproape după spiță, ori despre tată sau despre mamă de ar fi.

§ 930. Dacă mortul va avea numai drepti frați și surori, il moștenesc aceștia deopotrivă pe capite.

§ 931. De va avea numai nepoți și nepoate din acest felu de
15 frați, il moștenesc asemenea pe capite, căci aice nu are loc dritul reprezentăției.

§ 932. Când cei drepti frați și surori vor veni la moștenire cu nepoții *) din asemenea frați de mai înainte muriți, atunci frații și surorile il moștenesc pe capite, iar nepoții și nepoatele după trupini
20 prin dritul reprezentăției.

§ 933. Dacă mortul va avea suitori de orice spiță și frați și surori drepti, il moștenesc toți deopotrivă pe capite.

§ 934. Când vor veni la moștenire suitorii cu nepoții și nepoatele de frați drepti, atunci suitorii moștenesc pe capite, iar nepoții și
25 nepoatele după trupină.

§ 935. Când vor veni suitorii și frații drepti la moștenire cu nepoții din asemenea frați, atunci suitorii, frații și surorile il moștenesc pe capite, iar nepoții și nepoatele după trupină.

*§ 936. Lipsind și al doilea clas a legiuitorilor moștenitori, intră
30 în moștenirea mortului moștenitorii clasului al treilea. Clasul al treilea.

§ 937. Dacă mortul va avea frați și surori despre o parte numai, (adecă ori despre tată sau despre mamă numai), atunci vor moșteni aceștia pe capite.

1moștenesc R: moștenește G | aceasta, depărtându-se R: aceea, excluzînd el sau ea pe G || 3 mortul ad R: om G || 3, 12, 14, 21, 31 va avea R: are G || 5 vor lua R: iau G || 6 vor moșteni R: moștenesc G | vor trăi R: trăiesc G || 9 Cu asemenea R: După această G | cei R: și cei G || 10 suitori R: din suitori G || 12, 21, 31 mortul R: moștenitul G || 15 et passim pe capite R: după cap G || 17, 23, 26, vor veni R: vin G || 25 trupină R: trupini G || 26 Când R: Dacă G | la moștenire ad R: om G || § 936 notă R: A treia G || 30 mortului R: om G || 31 despre o parte R: vitregi G || 32 (adecă... numai) ad R: om G | vor moșteni R: moștenesc G.

*) Grecsul ἀνεψιών e nepoților, dar și nepoatelor de frați sau surori.

§ 938. 'Εὰν ἔχῃ καὶ ἀνεψιούς καὶ ἀνεψιάς ἐκ προαποθανόντων τοιούτων ἀδελφῶν, κληρονομοῦσιν οἱ μὲν ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ ὁμοίως κατὰ κεφαλὴν, οἱ δὲ ἀνεψιοὶ καὶ αἱ ἀνεψιαί κατὰ ρίζας. 1

§ 939. 'Εὰν ἔχῃ μόνον ἀνεψιούς καὶ ἀνεψιάς ἐξ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ἑτεροθαλῶν ἀδελφῶν, κληρονομοῦσιν αὐτὸν οὗτοι κατὰ κεφαλὴν, λαμβάνοντες ἕκαστος ἴσον μερίδιον. 5

Τετάρτη.

§ 940. "Όταν δὲν εἶναι συγγενεῖς μῆτε τῆς τρίτης τάξεως, τότε προσκαλοῦνται εἰς τὴν κληρονομίαν οἱ τῆς τετάρτης τάξεως ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, ἐξ ὧν προτιμῶνται πάντοτε οἱ πλησιέστεροι κατὰ τὸν βαθμόν, ἀποκλείοντες τοὺς πορρωτέρω· ἐὰν δὲ εὗρεθῶσι περισσότεροι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, κληρονομοῦσι πάντες ὁμοῦ κατὰ κεφαλὴν. 10

'Εξαιρέσις.

§ 941. 'Εὰν ἀποθανὼν ὁ εἷς ἐκ τῶν συζύγων ἄφησε παιδίον ἀνήλικον καὶ ἔπειτα ἀπέθανε καὶ τοῦτο πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ δεκάτου τετάρτου χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἂν ᾗτον ἀρσενικόν, ἢ τοῦ δωδεκάτου, ἂν ᾗτον θηλυκόν, διαιρεῖται ἡ ἐκ τοῦ προαποθανόντος γονέως περιελθοῦσα εἰς αὐτὸ κληρονομία μεταξὺ τοῦ ζῶντος γονέως καὶ τῶν ἐκ τοῦ προαποθανόντος γονέως ἀνιόντων ἐπίσης, ἐξήρημένων τῶν μνημοσύνων καὶ ἄλλων ψυχικῶν κατὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀποθανόντος καὶ τὴν ποσότητα τῆς περιουσίας (§ 964)· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ τὸ παιδίον μετὰ τὴν εἰρημένην ἡλικίαν, κληρονομεῖ αὐτὸ εἰς ὁλόκληρον ὁ ζῶν γονεὺς. 15 20

Β') Δίκαιον κληρονομιαῖον τῶν γνησιοποιηθέντων παιδίων·

§ 942. 'Εὰν τὰ φυσικὰ παιδιά γένωσι νόμιμα διὰ τοῦ νομίμου γάμου, ἢ γοῦν τοῦ στεφανώματος τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν (§ 216), ἀπολαμβάνουσιν ὁμοῦ καὶ τὰ εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκείνων δίκαια ἐντελῆ· καὶ ἂν ἔχωσιν ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς γεννηθέντας, εἴτε πρὸ τῆς γνησιοποιήσεως, εἴτε μετὰ τὴν γνησιοποίησιν αὐτῶν, συγκληρονομοῦσιν ὁμοῦ μετ' ἐκείνους ἐξ ἴσου εἰς πᾶσαν πτώσιν. 25

1) Διὰ γάμου ἐπιγενομένου·

2) Δι' εὐεργεσίας τοῦ ἡγεμόνος.

§ 943. Τὸ δι' εὐεργεσίας τοῦ ἡγεμόνος κατὰ ζήτησιν τῶν γονέων γνησιοποιηθὲν παιδίον (§§ 217—219), ἀπολαμβάνει τὸ κληρονομιαῖον δίκαιον μόνον εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς περιουσίας τῶν λοιπῶν συγγενῶν αὐτῶν. 30

Γ') Τῶν μὴ ἐκ γάμων παιδίων·

§ 944. 'Εὰν οἱ γονεῖς τοῦ μὴ γνησιοποιηθέντος φυσικοῦ παιδιοῦ ἔχωσι παιδιά ἢ ἄλλους κατιόντας ἐκ γάμων νομίμων, νὰ λάβῃ αὐτὸ τὸ τρίτον μόνον τοῦ μεριδίου ἐνὸς νομίμου παιδιοῦ.

1) Τῶν φυσικῶν·

1 § 938. Avînd mortul însă și nepoți și nepoate din acest felu
de frați mai înainte muriți, atuncea frații și surorile îl moștenesc pe
capite, iar nepoții și nepoatele după trupină.

§ 939. Iar de va avea mortul numai nepoți și nepoate dintru
5 unul sau mai mulți frați și surori din cei despre o parte numai, atuncea
il moștenesc pe capite, luînd fieștecarele parte deopotrivă.

§ 940. Nefiînd rudenii din clasul al treilea, atuncea se chiamă
la moștenire celelalte rudenii lăturașe din clasul al patrulea, dintre
care se protimisesc de-a-pururea cele mai aproape cu spița, închizînd
10 pe cele mai depărtate; și de vor fi mai multe, toate dintr-o spiță, il
moștenesc toate împreună pe capite.

Al patrulea.

§ 941. Dacă, murind unul din însoțiți, va lăsa copil nevrisnic
și pe urmă va muri și acesta mai înainte de împlinirea vrstei de patru-
sprezece ani, partea bărbătească, și doisprezece ani, partea femeiască,
15 se împarte deopotrivă moștenirea, rămasă de la mortul părinte, între
părintele ce trăește și între suitorii mortului părinte, scoțîndu-se chel-
tuelile îngropării și cele pentru suflet, după starea mortului și cîtimea
averii (§ 964). Iar murind copilul după zisa vrîstă, il moștenește singur
părintele său, ce au rămas în viață.

Excepție.

20 § 942. Dacă copiii firești se vor face legiuți prin însoțire, adecă
prin cununia tatălui cu mama lor (§ 216), atuncea cîștigă împreună
desăvirșite drituri și asupra moștenirii părintești; și de vor avea frați
și surori născuți sau mai înainte sau după înlegiuire, moștenesc împreună
și deopotrivă cu aceia în orice întîmplare.

B) Dritul
de moștenire
a copiilor
înlegiuți:1) Prin în-
soțire;

25 § 943. Copilul, înlegiuit prin facerea de bine a stăpînitoriului
după cererea părinților (§§ 217 pîn—219), cîștigă dritul moștenirii
numai asupra averii tatălui și a mamei sale, iar nu și asupra averii
celorlalte rudenii a lor.

2) Prin fa-
cerea de bine
a stăpînito-
riului.

§ 944. Dacă părinții neînlegiuitului copil firesc va avea din
30 legiuite însoțiri copii sau alți pogorîtori, atuncea va lua un asemenea copil
numai a treia parte, pe cit este partea unui legiuit copil.

C) Copii
din nelegiu-
ită împre-
unare:

1 mortul însă *ad R: om* G||3 trupină R: trupini G||4 va ave mortul R:
are G||5 din... numai R: vitregi G| atuncea R: aceștia G||7 din R: nici din
G||8 celelalte rudenii R: rudeniile G||9 închizînd R: excluzînd G||10 vor fi R:
s-au aflat G| toate dintr-o R: din aceeași G||12 va lăsa R: a lăsat G||13 va muri
R: a murit G| vrstei R: virstei sale G||14 partea R: de era parte G||15
rămasă R: rămasă lui G||16—17 cheltuelile... cele R: pomenirile și celelalte
G||18 singur R: pe de-a întregul G||§ 942 *nota*: însoțire R: căsătorie încheiată
în urmă G||20 se vor face R: s-au făcut G| însoțire R: legiuita căsătorie G||22
părintești R: acelorag| vor ave R: au G||24 întîmplare R: caz G||§ 944 *nota*:
Copii... Firești R: Al copiilor nu din căsătorii :1) Al celor firești G||29 va ave
R: au G||30 atuncea... copil R: să ia el G||31 pe cit este R: din G.

§ 945. 'Εάν δὲν ἔχωσι κατιόντας νομίμους, ἀλλὰ μόνον γονεῖς ἢ ἀδελφούς, διαιρεῖται ἡ περιουσία εἰς τέσσαρα μερίδια, ἐξ ὧν δύο λαμβάνουσι τὰ φυσικὰ παιδιά, ἐν οἷς γονεῖς ἢ οἱ ἀδελφοί, τὸ δὲ τέταρτον νὰ ἐξοδευθῇ εἰς τὰ συνειθισμένα μνημόσυνα καὶ εἰς ἄλλα κοινωφελῇ καὶ ψυχωφελῇ ἔργα (§ 962).

§ 946. 'Εάν δὲν ἔχωσι μήτε γονεῖς ἢ ἀδελφούς, διαιρεῖται ἡ περιουσία εἰς τρία, ἐξ ὧν δύο μερίδια λαμβάνουσι τὰ φυσικὰ παιδιά· τὸ δὲ τρίτον νὰ ἐξοδευθῇ, ὡς διετάχθη ἀνωτέρω.

§ 947. 'Εάν τὸ φυσικὸν παιδίον ἀποθανόν πρὸ τῶν φυσικῶν αὐτοῦ γονέων ἀφήσῃ παιδιά, εἰσέρχονται ταῦτα εἰς τὰ δίκαια αὐτοῦ διὰ τοῦ δικαίου τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ.

2) Τῶν ἐκ
παρὰ νόμων
γάμων.

§ 948. Τὰ ἐξ ἀθεμίτων καὶ παρὰ νόμων μίξεων γεννηθέντα παιδιά ἀποκλείονται τῆς τῶν γονέων κληρονομίας ὡς ἀνάξια αὐτῆς· διὰ τὸ φιλόανθρωπον ὅμως ὑποχρεοῦνται οἱ νόμιμοι ἐκείνων κληρονόμοι νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὰ κατ' ἔτος τὰ εἰς ἀνατροφὴν ἀναγκαῖα ἐξοδα (§ 813)· εἰς μὲν τὰ ἀρσενικὰ μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτῶν, εἰς δὲ τὰ θηλυκὰ ἕως τοῦ δεκάτου ἔκτου, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ τῆς διατροφῆς λεγάτου (§ 814). Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον πρέπει νὰ διορίσῃ ἐπιτροπον εἰς αὐτὰ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ καθ' ἕκαστον χρόνον τὴν ποσότητα τῶν εἰς ἀνατροφὴν ἀναγκαίων ἐξόδων, ἐρευνῶν ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν τῶν νομίμων κληρονόμων. Ὡσαύτως νὰ γένῃ, καὶ ἂν οἱ γονεῖς διαθέμενοι δὲν διώρισαν τίποτε δι' αὐτά.

Δ') Τῶν θε-
τῶν παιδίων.

§ 949. Τὰ θετὰ παιδιά ἔχουσιν εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν θετῶν γονέων τὸ ἴδιον δίκαιον τῶν γνησίων παιδίων, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν λοιπῶν συγγενῶν ἐκείνων· οὔτε εἰς τὴν κληρονομίαν τῆς γυναικὸς τοῦ θετοῦ πατρός, ἂν ἐκεῖνη δὲν συνήνεσεν εἰς τὴν υἱοθεσίαν· οὔτε εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ ἀνδρὸς τῆς θετῆς μητρός, ἂν δὲν ἔστερξε καὶ ἐκεῖνος τὴν υἱοθεσίαν (§ § 235—251).

§ 950. Τὰ διδόμενα εἰς θέσιν παιδιά δὲν βλάπτονται παντελῶς εἰς τὴν νόμιμον κληρονομίαν τῶν γνησίων γονέων καὶ πάντων τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν αὐτῶν.

§ 951. Ὁ υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ πάππου ἢ τῆς μάμμης ἑγγονος ἢ ἡ υἱοθετηθεῖσα ἐγγόνῃ κληρονομοῦσι τὸν πάππον ἢ τὴν μάμμην αὐτῶν ἐξ ἴσου μὲ τὸν πατέρα ἢ μητέρα αὐτῶν διὰ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου.

18 Τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον G: Ἡ ἐπιτροπικὴ ἐπιστάσις R.

1 § 945. Neavind pogoritori legiuți, ci numai părinți sau frați, se împarte averea în patru părți, din care două vor lua copiii cei firești, una părinții sau frații și o pătrime se va cheltui la obișnuitele pomeniri și la alte lucruri folositoare sufletului și publicului (§ 962).

1) Firești:

5 § 946. Neavind nici părinți nici frați, se împarte averea în trei părți, din care două părți vor lua copiii cei firești, iar o treime se va cheltui, precum s-au arătat mai sus.

§ 947. Dacă copilul cel firesc, murind mai înainte decât părinții săi cei firești, va lăsa în urma sa copii, vor intra aceștia în driturile mortului cu dritul reprezentăției.

10 § 948. Copiii cei născuți din alte împreunări neertate și nelegiuite se depărtează de moștenirea părinților lor, ca niște nevrednici de ea; însă, pentru iubirea de omenire, moștenitorii cei legiuți a acelor părinți sint datorți a le da pe tot anul cheltuielile trebuincioase pentru hrană (§ 813), părții bărbătești pînă la al optsprezecilea an, iar părții femeiești pînă la al șasesprezecilea an a vrstei, după analoghia legatului de creștere (§ 814). Eipitropiceasca Comisie trebuie să le rînduiască epitrop și să hotărască pe fiește care an cîtimea trebuincioaselor cheltuele pentru creștere, cercetînd cu amăruntul starea legiuților moștenitori. Asemîne să se urmeze și cînd părinții, făcînd testament, nu vor fi rînduit nimic pentru dînșii.

Din nelegiuite împreunări.

25 § 949. Copiii cei înfiuți cîștigă dritul moștenirii numai asupra averii înfiitorilor părinți ca și copiii cei legiuți, nu însă și asupra moștenirii celorlalte rudenii a lor, nici asupra moștenirii femeii înfiitorului tată, dacă ea n-au primit înfiala, nici asupra moștenirii bărbatului înfiitoarei mame, de nu va fi primit și el înfiala (§ 235 pînă la 251).

D) Înfiuți copii.

30 § 950. Copiii dați spre înfială nu se vatămă întru nimic la legiuita moștenire a fireștilor părinți și a tuturor rudeniilor de sînge a lor.

§ 951. Nepotul și nepoata, înfiuți de cătră bunul sau buna, moștenesc pe bunul sau pe buna lor dimpreună cu tatăl sau cu maica lor prin dritul țivil.

2 vor lua R: iau G||3 se va cheltui R: să se cheltuiască G||6 vor lua R: iau G||6—7 se va cheltui R: să se cheltuiască G||7 arătat R: rînduit G||9 va lăsa... întra R: a lăsat copii, întra G||10 mortului R: lui G||§ 948 *nota*: Din nelegiuite împreunări R: Cei din căsătorii împotriva legii G||11 alte *ad* R: *om* G||15 hrană R: creștere G||16 vrstei R: vrstei lor G||17 creștere R: hrană G| Comisie R: Judecătoria G||21 vor fi R: au G||§ 949 *nota*: Înfiuții R: Al înfiuților G||22—23 cîștigă... legiuți R: au la moștenirea înfiitorilor părinți același drept al copiilor celor drepti G||24 lor R: acelora G||25 primit R: consimțit la G||26 va fi R: a G||29 fireștilor R: dreptilor G| și R: sau G||30 lor R: lor deopotrivă G.

Ε') Κληρονομιαῖον δίκαιον τῶν γονέων· § 952. Τὰ δίκαια τὰ δοθέντα εἰς τὰ γνησιοποιηθέντα παιδιά ἐπάνω τῆς κληρονομίας τῶν γνησιοποιήσαντων γονέων, τὰ αὐτὰ δίδονται ἀμοιβαίως καὶ εἰς τοὺς γνησιοποιήσαντας γονεῖς ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῶν γνησιοποιηθέντων παιδίων (§ § 942 καὶ 943).

1) 'Επὶ τῆς περιουσίας τῶν γνησιοποιηθέντων παιδίων· § 953. Εἰς τὰς πτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεκλείσθησαν τὰ τοιαῦτα παιδιά ἀπὸ τῆς κληρονομίας τῶν λοιπῶν συγγενῶν τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς (§ 943), ἀποκλείονται καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τῆς κληρονομίας τούτων.

2) 'Επὶ τῆς τῶν πορνογενῶν καὶ νόθα τῶν μητέρων αὐτῶν, οἱ δὲ πατέρες καὶ οἱ λοιποὶ ἀνιόντες καὶ οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς πρὸς πατρός καὶ πρὸς μητρός ἐκβάλλονται ἀπὸ τῆς κληρονομίας αὐτῶν.

3) 'Επὶ τῆς τῶν θετῶν· § 955. Οἱ θετοὶ γονεῖς δὲν κληρονομοῦσι τὰ θετὰ αὐτῶν παιδιά, ἀλλὰ κληρονομοῦσιν αὐτὰ οἱ γνήσιοι αὐτῶν γονεῖς καὶ οἱ λοιποὶ ἐξ αἵματος συγγενεῖς.

§ 956. Τὸν υἱοθετηθέντα ὑπὸ τοῦ πάππου ἢ τῆς μάμμης ἔγγονον ἢ τὴν υἱοθετηθεῖσαν ἐγγόνην κληρονομοῦσιν ὁ πάππος αὐτὸς ἢ ἡ μάμμη ἐξ ἴσου μετὰ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς αὐτῶν.

ΣΤ') Κληρονομιαῖον ἐκ τῶν νόμων δίκαιον τῶν συζύγων· § 957. Ἡ χηρεύσασα γυνή, ἐὰν ἔχουσα παιδιά δὲν ἔλθῃ εἰς ἄλλον γάμον, λαμβάνει ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρὸς αὐτῆς μερίδιον ἐνὸς παιδίου κατὰ χρῆσιν. Ὁμοίως καὶ ὁ ἀνὴρ, ἐὰν ἔχων παιδιά δὲν ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον, λαμβάνει μερίδιον ἐνὸς παιδίου κατὰ χρῆσιν ἐκ τῆς περιουσίας τῆς ἀποθανούσης αὐτοῦ γυναικός. Καὶ πᾶς τις ἄλλος ἔτι ἐκ τῶν ἀνιόντων, ἐὰν δὲν ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον, λαμβάνει ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ τελευτήσαντος συζύγου αὐτοῦ μερίδιον ἐνὸς παιδίου.

'Εξαίρεσις· § 958. Ἐὰν ὅμως ἡ γυνὴ πλουσία οὖσα δὲν ἔφερε προῖκα εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός, δὲν λαμβάνει τὸ μερίδιον τοῦτο. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἀνὴρ, ὅστις πλούσιος ὢν δὲν ἔδωκε προγαμιαίαν δωρεάν εἰς τὴν γυναῖκα.

§ 959. Ἡ πτωχὴ γυνή, ἐὰν ἔχῃ ἕως τρία παιδιά ἐκ τοῦ ἀποθανόντος αὐτῆς ἀνδρός, λαμβάνει κατὰ χρῆσιν τὸ τέταρτον τῆς καθαρᾶς περιουσίας αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ ἔχει περισσότερα παιδιά, λαμβάνει μερίδιον ἐνὸς παιδίου κατὰ ἀναλογίαν.

§ 960. Ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ἀνὴρ ἄφησε παιδιά ἐκ προτέρας γυναικός, τότε λαμβάνει ἡ πτωχὴ χήρα αὐτοῦ τὸ τέταρτον ἢ τὸ ἀνάλογον, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδίων, μερίδιον τοῦτο κατὰ δεσποτείαν. Ἐὰν δὲ δὲν ἄφησε παιδιά, ἀλλ' ἄλλους συγγενεῖς, λαμβάνει τὸ τέταρτον πάντοτε κατὰ δεσπο-

1 § 952. Driturile cele date copiilor înlegiuți asupra moștenirii
 părinților înlegiuitori se dau cu chipul rețiproce, adică asemenea acestora,
 asupra moștenirii acelor copii.

5 § 953. La acele întâmplări, în care s-au depărtat acest felu de
 copii din moștenirea a celorlalte rudenii a tatălui sau a mamei (§ 943),
 se depărtează și aceștia din moștenirea acelora.

§ 954. Pe copiii bastarzi și din fată greșită îi moștenesc numai
 mamele lor; iar părinții și ceilalți suitori și rudenile lăturase despre
 tată și despre mamă se depărtează cu totul din moștenirea lor.

10 § 955. Înfiitorii părinții nu moștenesc pe a lor înfiți copii, ci
 pe dinșii îi moștenesc părinții lor cei trupești, cum și celelalte a lor
 rudenii de singe.

§ 956. Bunul sau buna moștenesc pe înfiitul nepot sau nepoată
 dimpreună cu tatăl sau cu mama lor.

15 *§ 957. Văduva care, avînd copii, nu se va mai căsători, va
 lua din averea mortului ei bărbat parte cît un copil, spre întrebuințare
 numai. Asemîne, și bărbatul carele, avînd copii, nu se va mai însura,
 va lua din averea moartei sale soții partea cît un copil spre întrebuințare;
 și orișicare din suitori, avînd copii și ne mai însoțindu-se, va lua din
 20 averea mortului său soț partea cît un copil.

§ 958. Însă dacă o femeie, fiind bogată, n-au adus zestre în
 casa bărbatului ei, nu va lua partea aceasta. Asemîne și bărbatul carele,
 fiind bogat, n-au dat darul nuntesc femeii sale.

25 § 959. Femeia săracă, avînd pînă la trei copii de la mortul ei
 bărbat, va lua o a patra parte din curată averea lui, spre întrebuințare;
 iar de va avea mai mulți copii, va lua numai partea cît un copil, după
 analoghie, spre întrebuințare.

30 § 960. Dacă, murind bărbatul, au lăsat în urma lui copii de la
 femeia dintîi, atunce văduva săracă va lua din averea lui ori a patra
 parte sau, după numărul copiilor, analoghisit parte cu deplină pro-
 prieta. Iar dacă n-au rămas copii, ci alte rudenii, va lua ea a patra

E) Dritul
 moștenirii
 părinților:

1) Asupra
 averii în le-
 giuitorilor co-
 pii;

2) Asupra
 averii nele-
 giuitorilor co-
 pii;

3) Asupra
 averii înfiți-
 lor.

F) Dritul
 moștenirii
 din legi a în-
 soțitorilor.

Excepție.

§ 952 *nota*: moștenirii R: de moștenire G || 2 adică ... acestora R: și părin-
 ților înlegiuitori G || 3 acelor copii R: copiilor înlegiuți (§§ 942 și 943) G || 4 La ...
 întâmplări R: în cazurile G || 6 aceștia R: aceia G | acelora R: acestora G ||
 § 954 *nota*: nelegiuitorilor copii R: copiilor din curvie și nelegitimi G || 8 părinții
 R: tații G || 13 Bunul ... nepoată R: Pe nepotul înfiat de bunul sau buna sau
 pe nepoata înfiată îi moștenesc însuși bunul sau buna în mod egal G || 15 care R:
 dacă G || 15—16 și 17—18 se va mai ... lua R: a încheiat altă căsătorie G || 16,
 18, 20 cît un R: unui G || 17 numai ad R: om G | carele R: dacă G || 19 după orișicare
 ad altul încă G | avînd ... lua R: dacă n-a încheiat a doua căsătorie, ia G ||
 22 și ad R: om G || 22 et passim va lua R: ia G || 23 sale ad R: om G || 25 va ave
 R: are G | numai ad R: om G | cît un R: unui G || 27 spre întrebuințare ad R:
 om G || 28 în urma lui ad R: om G || 29 ori ad R: om G || 31 n-au rămas R: n-a
 lăsat G | va lua R: ia G.

τείαν τελείαν. Ὡσαύτως λαμβάνει μερίδιον καὶ ὁ πτωχὸς ἀνὴρ ἐκ τῆς 1
 περιουσίας τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς αὐτοῦ.

§ 961. Ὅταν δὲν εἶναι παιδιά, μήτε ἄλλος συγγενής, μήτε τις ἐκ 5
 τῶν ἐν τοῖς §§ 942—956 φανερουμένων κληρονόμων, τότε κληρονομεῖ
 ὁ ἀνὴρ τὴν γυναικὰ καὶ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα, ἐὰν συνέζησαν ἀχωρίστως μέχρι
 τῆς τελευτῆς τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν.

Κληρονο-
 μία σχολά-
 ζουσα.

§ 962. Ἐν ἐλλείψει πάντων τῶν ἀπηριθμηθέντων κληρονόμων λογί-
 ζεται ἡ περιουσία τοῦ ἀποθανόντος σχολάζουσα καὶ ἀνήκει εἰς τοὺς κοινούς 10
 οἴκους, ἥτοι εἰς τὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ ὀρφανοτροφεῖα, εἰς τὸ
 κουτίον τῶν ἐλεῶν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κοινωφελῆ ἔργα· πλὴν τοῦ τρίτου
 μεριδίου, τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ ἐξοδευθῇ εἰς τὰ μνημόσυνα ἐκείνου δι' εἰδή-
 σεως τοῦ ἀρχιερέως.

§ 963. Ἡ σχολάζουσα κληρονομία τῶν οἰουδήποτε ἐκκλησιαστικοῦ 15
 βαθμοῦ ὑπηρετῶν ἀνήκει ὁλόκληρος εἰς τὰς ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων οὕτοι
 ἐχρημάτισαν ὑπηρετά.

§ 964. Ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσι τῆς κληρονομίας εἶναι ὑπόχρεοι
 οἱ κληρονόμοι νὰ ἐκτελῶσι τὰ μνημόσυνα τῶν κληρονομηθέντων, κατὰ
 τὴν ἀξίαν καὶ τὴν κατάστασιν αὐτῶν, προνοοῦντος τοῦ ἀρχιερέως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Περὶ τοῦ νομίμου μεριδίου καὶ περὶ ἀποκηρύξεως 20
 ἢ ἀποκληρώσεως

Μερίδιον νό-
 μιμον εἰς τί-
 νας εἶναι ἀ-
 νάγκη νὰ ἀ-
 ρεθῇ;

§ 965. Τὰ πρόσωπα εἰς τὰ ὁποῖα ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν νόμων ὁ
 διατιθέμενος νὰ ἀφήσῃ ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ μερίδιον διὰ τῆς τελευ-
 ταίας αὐτοῦ θελήσεως, εἶναι·

α') Τὰ παιδιά τὰ νόμιμα, ἐξηρημένων τῶν προικισθειῶν παρ' αὐτοῦ 25
 θυγατέρων (§ 1013) καὶ

β') οἱ γονεῖς, οἵτινες διὰ τοῦτο λέγονται κληρονόμοι ἀναγκαῖοι.

§ 966. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν παίδων ἐννοοῦνται καὶ οἱ ἔγγονοι καὶ οἱ
 λοιποὶ κατιόντες· καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν γονέων ἐννοοῦνται καὶ οἱ πῆπποι 30
 καὶ αἱ μάμμαι καὶ οἱ λοιποὶ ἀνιόντες, χωρὶς τινος διαφορᾶς ἀρσενικῶν καὶ
 θηλυκῶν προσώπων.

§ 967. Τὸ μερίδιον, τὸ ὅποῖον δύναται νὰ ζητήσωσιν ἐν δυνάμει
 τῶν νόμων οἱ ἀναγκαῖοι κληρονόμοι, λέγεται ἐν τοῖς νόμοις νόμιμον.

9 *post* νοσοκομεῖα, *ad* τὸν Οἶκον τῶν ὀρφανῶν R: *om* G.

1 parte de-a pururea cu deplină proprietate. Asemenea va lua parte și
bărbatul sărac din averea moartei sale soții.

§ 961. Dacă nu vor fi copii nici alte rudeni, nici vreun moște-
nitoriu din cei arătați în §§ 942 pînă 956, atuncea moștenește bărbatul
5 pe femei și femeia pe bărbat, dacă au viețuit nedespărțiți pînă la moartea
unuia din ei.

*§ 962. În lipsa tuturor pomeniților moștenitori, averea mortului
se socotește vacantă (fără moștenitoriu) și se cuvine caselor publice, Moștenire
vacantă.
precum sînt școli, spitale, Casa sărăimanilor, orfanotrofii, cutia
10 mililor și celelalte lucruri folositoare obștii, afară de o a treia parte,
care prin știrea arhiereului să se cheltuiască spre pomenirea mortului.

*§ 963. Moștenirea vacantă a orișicărui din partea bisericească
se cuvine întreagă bisericilor, unde au slujit ei.

§ 964. În toate întîmplările moștenirii sînt datori moștenitorii
15 să săvîrșească grijele morților, potrivit după rangul și starea lor prin
știrea arhiereului.

CAP AL PATRUSPREZECILE

Pentru legitima și pentru dezmoștenire sau
depărtare din moștenire

20 *§ 965. Persoanele, cărora testatorul este îndatorit de legi a le Legitima
lăsa parte din averea sa prin voința cea de pe urmă, sînt: cui trebuie a
se lăsa?

a) Legiuiții fii afară de fiicele cele înzăstrate de el (§ 1013) și

b) Părinții, cari pentru aceasta se numesc moștenitori neapărați.

§ 966. Supt numire de fii sau copii se înțeleg și nepoții și cei-
25 alți pogoritori; și supt numire de părinți se înțeleg și bunii și bunele și
cei alți suitori, fără vreo deosebire de partea bărbătească și femeiască ¹⁾.

§ 967. Partea, care în puterea legilor se poate cere de către moște-
nitorii cei neapărați, se numește în legi legitima.

3 nu vor fi R: însă nu sînt G | alte rudeni R: altă rudă G || 7 pomeniților
R: enumeraților G || 8 (fără moștenitoriu) ad R: om G || 9 Casa sărăimanilor ad R: om
G || 11 să se R: trebuie să se G | spre . . . mortului R: pentru pomenirile aceluia G ||
12 orișicărui din partea R: slujitorilor de orice treaptă G || 13 unde . . . ei R:
ai căror slujitori au fost aceștia G || 14 întîmplările R: cazurile G || 15 grijele
morților R: pomenirile celor moșteniți G || 16 știrea R: prevederea G || 18 legitima
R: legitima parte G || 20 îndatorit R: silit G || 21 voința R: voința sa G || 22 fii
R: copiii G || 24 fii sau ad R.

¹⁾ Vezi și § 62.

Ποσότης
αὐτοῦ.

§ 968. Τὸ ἀνῆκον εἰς τὰ παιδιά νόμιμον μερίδιον, ἐὰν εἶναι ἕως τέσσαρα, εἶναι τὸ τρίτον· ἐὰν δὲ εἶναι πλείοτερα, εἶναι τὸ ἥμισυ τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῶν γονέων, τὸ τρίτον δηλαδή ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅσον ἤθελεν ἀνήκη εἰς αὐτὰ ἐξ ἀδιαθέτου.

§ 969. Τὸ εἰς τοὺς γονεῖς ἀνῆκον νόμιμον μερίδιον εἶναι τὸ τρίτον τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῶν τέκνων.

§ 970. Καθαρὰ περιουσία λέγεται, ὅση μένει μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν χρεῶν καὶ τῶν εἰς ταφήν καὶ ἀναγκαίων μνημοσύνων ἐξόδων, κατὰ τὴν κατάστασιν γινομένων τοῦ ἀποθανόντος. Ἡ περιουσία δὲν ἐξετάζεται πόση ἦτον κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ποιήσεως τῆς διαθήκης, ἀλλὰ πόση εἶναι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς τοῦ διαθεμένου.

§ 971. Ὅστις ἔχει μόνον παιδιά φυσικὰ καὶ γονεῖς, ἀναγκάζεται νὰ ἀφήσῃ εἰς τοὺς γονεῖς πρῶτον τὸ νόμιμον μερίδιον· τὴν δὲ λοιπὴν αὐτοῦ περιουσίαν δύναται, ἂν θελήσῃ, νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ φυσικὰ αὐτοῦ παιδιά.

* Ὑπὸ ποῖον
ὄνομα πρέπει
νὰ ἀφεθῇ;

§ 972. Τὸ νόμιμον μερίδιον πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἀφεθῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἐνστάσεως (§ 708), οὐχὶ δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ λεγάτου ἢ τοῦ φιδεῖκομίσσου (§ § 771 καὶ 785)· πρέπει νὰ δοθῇ χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ καθαρὸν καὶ ἐλεύθερον ἐξ αἱρέσεων (§ § 869—882) καὶ ἄλλων βαρῶν, διότι αἱ αἱρέσεις καὶ τὰ λοιπὰ βάρη ἐπιβάλλονται μόνον εἰς τὸ ὑπὲρ τὸ νόμιμον μερίδιον μέρος τῆς κληρονομίας.

§ 973. Ὁ διατιθέμενος, ἂν ἀφήσῃ εἰς τοὺς ἀναγκαίους κληρονόμους τὸ νόμιμον μερίδιον, δύναται νὰ διατάξῃ τὴν λειπομένην αὐτοῦ περιουσίαν κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του καὶ νὰ ἀφήσῃ μέρος ἢ καὶ πᾶσαν εἰς ἓνα ἢ εἰς περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν ἢ εἰς ἄλλους συγγενεῖς ἢ καὶ ξένους.

§ 974. Ἐὰν ὁ διατιθέμενος δὲν ἔχῃ ἀναγκαίους κληρονόμους, δύναται νὰ διατάξῃ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του· καὶ ἂν κάμῃ κληρονόμους παιδιά ὑπεξούσια ἄλλων, δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τῶν γονέων αὐτῶν τὴν χρῆσιν τῆς παρ' αὐτοῦ ἀφειθείσης εἰς αὐτὰ κληρονομίας. Ὁμοίως καὶ ἂν ἀφήσῃ λεγάτον ἢ δωρεὰν εἰς αὐτὰ.

§ 975. Ἡ μήτηρ ἢ ἡ μάμμη δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἢ πάππου τῶν παιδίων τὴν χρῆσιν τῆς κληρονομίας, τὴν ὁποίαν αὐταὶ ἀφίνουσιν εἰς τὰ παιδιά ὑπὲρ τὸ νόμιμον μερίδιον, καὶ νὰ διορίσωσιν ἄλλους κηδεμόνας δι' αὐτήν· καὶ ἂν οἱ διορισθέντες κηδεμόνες ἢ δὲν θελήσωσιν ἢ δὲν δυνήθωσι νὰ ἀναδεχθῶσι τὴν φροντίδα ταύτην ἢ ἂν ἀποθάνωσι, χρεωστέῃ ἡ διοίκησις νὰ διορίσῃ κηδεμόνα ἀξιόπιστον, διὰ νὰ διοικῇ αὐτὴν πιστῶς, ἕως νὰ φθάσῃ τὰ παιδιά αὐτὰ εἰς ἡλικίαν τελείαν.

1 *§ 968. Legitima cuvenită fiilor, de vor fi pîn la patru, este a treia, iar de vor fi mai mulți, este giuătate din curata averea părinților, adică o a treia parte sau giuătate din cîte li s-ar fi cuvenit fără testament.

Cîtimea ei.

5 § 969. Legitima cuvenită părinților este o a treia parte din curata averea fiilor.

§ 970. Curată avere se numește aceia, care rămîne după scăderea datorilor și a cheltuelilor îngropării și a trebuincioaselor pomeniri, făcute după starea mortului. Avera nu se cercetează, cită era la facerea testamentului, ci cită se afla la moartea testatorului.

10 § 971. Cel ce are numai copii firești și părinți se îndatorește a lăsa mai întii părinților legitima, iar rămășița averii poate să o lase, de va voi, fireștilor săi copii.

15 *§ 972. Legitima trebuie numaidecît să se lase cu numirea rînduirii de moștenitori (§ 708), iar nu supt numire de legatum sau fideicomis (§§ 771 și 785); trebuie a se da fără întîrziere curată și slobodă de condiție (§§ 869 pîn la 882) și de alte însărcinări, pentru că condițiile și celelalte însărcinări se pun numai la acea parte de moștenire, ce trece peste legitima.

Supt care numire trebuie a se lăsa?

20 § 973. Testatorul, după ce va lăsa neapăraților moștenitori legitima, poate dispozarisi pentru ceialaltă avere după voința sa și să lasă o parte sau și toată unuia sau mai multora din ei sau altor rudenii sau și străinilor.

25 § 974. Dacă testatorul nu va avea moștenitori neapărați, poate să dispozarisască pentru toată a sa avere după plăcerea sa; și de va rîndui moștenitori pe fiii cei supuși altora, poate să oprească de la părinții lor întrebuițarea moștenirii, lăsată lor de dînsul. Asemîne se va urma, de va lăsa lor un legat sau dar.

30 § 975. Mama sau buna poate să oprească, ca să nu iae părintele sau bunul fiilor întrebuițarea moștenirii lăsată copiilor de dinsele peste legitima, și să rînduiască pe alți curatori asupra acei averi; și dacă rînduiții curatori, ori nu vor voi sau nu vor putea să primească această îngrijire, sau de vor muri, datoare este stăpînirea să rînduiască alt curator vrednic de credință ca să ocîrmuiască moștenirea cu credință, pînă ce fiii aceia vor ajunge la vîrsta legiuită.

2 vor fi R: sînt G|| 6 care R: cită G|| 9 facerea R: timpul facerii G | se afla R: este G | moartea R: timpul morții G|| 10 se îndatorește R: e silit G|| 11 rămășița averii R: ceialaltă avere a sa G|| 15 întîrziere R: aminare de timp G|| 16 condiție R: condiții G|| 20 avere R: avere rămasă a sa G | voința R: plăcere G|| 23 va avea R: are G|| 24 va rîndui R: face G|| 26—27 se va... lăsa R: și dacă a lăsat G|| 30 acei averi R: ei G|| 32 vor muri R: au murit G|| 33 alt *ad* R: *om* G|| 34 legiuită R: deplină G.

· Ὑπὸ ποῖον
περιορισμόν;

§ 976. Ὁ ἀναγκαῖος κληρονόμος, ὅστις ἢ παρητήθη οἰκαιοθελῶς ἀπὸ τῆς ἀνηκούσης εἰς αὐτὸν κληρονομίας ἢ ἀπεβλήθη ὑπὸ τῶν νόμων ὡς ἀνάξιος αὐτῆς ἢ ἀπεκληρώθη νομίμως παρὰ τοῦ διαθεμένου, δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ τὸ νόμιμον μερίδιον.

§ 977. Τὸ μερίδιον τοῦ ἀποκλήρου παιδίου ἀνήκει εἰς τὰ λοιπὰ παιδιὰ διὰ τοῦ δικαίου τῆς ἐπαυξήσεως. Ὅθεν, ἐὰν πλὴν τοῦ ἀποκλήρου μένωσι τέσσαρα παιδιὰ, δὲν λαμβάνουσι τὸ τρίτον, ἀλλὰ τὸ ἡμισυ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος γονέως.

Αἰτίαι τῆς
ἀποκηρύξεως
ἢ ἀποκληρώ-
σεως τῶν παι-
δίων.

§ 978. Οἱ γονεῖς ἔχουσιν ἄδειαν νὰ ἀποκληρώσωσι τὰ παιδιὰ αὐτῶν διὰ τοὺς ἀκολουθοῦς αἰτίας·

α') Ἐὰν δὲν εἶναι ὀρθόδοξα, μήτε κοινωνοῦσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν·

β') Ἐὰν ἐπεβουλευθήσαν ἢ ἐδοκίμασαν νὰ ἐπιβουλευθῶσι τὴν ζωὴν αὐτῶν καθ' οἷον δὴ τινὰ τρόπον·

γ') Ἐὰν διέβαλον αὐτοὺς δι' αἰτίας ἐγκληματικὰς μὴ οὕσας ἐναντίον τῆς ἐξουσίας τοῦ τόπου ἢ τῆς πατρίδος·

δ') Ἐὰν ἐμίαναν τὴν κοίτην αὐτῶν·

ε') Ἐὰν ἐτόλμησαν νὰ δείρῳσιν αὐτοὺς ἢ ἔβαλον ἀναισχύντως χεῖρας ἐπάνω αὐτῶν·

ς') Ἐὰν περιέπλεξαν αὐτοὺς εἰς κρίσεις, δι' ὧν ἐσμικρύνθη κατὰ πολλὰ ἢ περιουσία αὐτῶν·

ζ') Ἐὰν ἐξέφερον κατ' αὐτῶν ὑβρεῖς ἀπρεπεῖς, δι' ὧν ἔβλαψαν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν αὐτῶν·

η') Ἐὰν διὰ βίας ἢ δόλου ἐμπόδισαν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ φανερώσωσιν ἢ νὰ μεταποιήσωσι τὴν τελευταίαν αὐτῶν θέλησιν·

θ') Ἐὰν δὲν ἐπεσκέφθησαν αὐτοὺς παραφρονήσαντας ἢ ἀσθενήσαντας βαρέως (55)·

(55) Ἐν τῇ περιστάσει αὐτῇ, ἐὰν ἐπεσκέφθη παραλαβὼν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἄλλος τις συγγενὴς ἢ καὶ ξένος, κληρονομεῖ οὗτος νομίμως αὐτοὺς ἀποθανόντας, ἀποκλείων ἀπὸ τῆς κληρονομίας τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἄλλους πλησιεστέρους συγγενεῖς αὐτῶν ὡς ἀσπλάγχνους καὶ ἀχάριστους· καὶ ἂν εὗρεθῇ διαθήκη προγενεστέρα, ἐκπληρώνει πάντα τὰ νομίμως διορισθέντα ἐν αὐτῇ, πλὴν τοῦ κεφαλαίου τοῦ διαλαμβάνοντος περὶ τῆς κληρονομίας, καὶ ἐκτελεῖ καὶ τὰ συνειθισμένα μνημόσυνα.

1 § 976. Moștenitoriul cel neapărat, carele de bună voia sa ori se Supt ce
va lepăda din moștenirea cuvenită lui sau se va depărta de legi ca un îngrădiri.
nevrednic de ea, sau legiuit se va dezmoșteni de cătră testatorul, nu
poate să ceară legitima.

5 § 977. Partea fiiului dezmoștenit se cuvine celorlalți fii prin
dritul sporirei; deci dacă pe lângă dezmoștenitul vor mai rămînea încă
patru fii, nu vor lua o a treia parte, ci giumătate din averea mortului
părinte.

10 § 978. Părinții pot să dezmoștenească pe fiii lor pentru urmă- Pricinile
toarele pricini: dezmoșteni-
rei fiilor;

a) Dacă nu vor fi drept credincioși, nici se vor împărtași în
biserica drept credincioasă;

b) De au vrăjmășit ori au cercat să vrăjmășască viața lor prin
orice chip;

15 c) De i-au pîrit pentru pricini criminalicești, care nu sînt impro-
tiva stăpînirii locale sau a patriei;

d) Dacă au necinstit patul lor;

e) Dacă au îndrăznit a-i bate sau fără de sfiială au rădicat mîinile
asupra lor;

20 f) Dacă i-au împlîntat în judecăți, prin care mult au scăpătat
averea lor;

g) Dacă i-au defăimat cu sudălmi, prin care au vătămat cîntea
și reputația lor;

h) Dacă prin silă sau vicleșug i-au oprit în arătarea sau pefa-
25 cerea voinței lor cei de pe urmă;

i) Dacă n-au avut purtare de grijă pentru dinșii, cînd erau eșiți
din simțire sau căzuți în boală grea (55);

(55) În această împregiurare, dacă cineva din neamuri sau din străini va purta
de grijă pentru dinșii, luîndu-i în casa sa, atunce, după moartea lor, acesta îi va
30 moșteni legiuit, depărtînd din moștenire pe fii și pe celelalte rudenii mai de aproape
ca pe niște nemilostivi și nemulțămitori; și, de se va afla testament mai vechiu,
va împlini toate cele în el cu legiuire orînduite, afară de pontul cuprinzătoriu de
moștenire, și va împlini și obicinuitele griji.

1—2 se va lepăda din R: a renunțat la G || 2 se va depărta R: s-a depărtat
G || 3 se va dezmoșteni R: s-a dezmoștenit G || 6 vor... încă R: rămîn G || 7 vor
lua R: iau G || § 978 nota fiilor R: sau depărtării din moștenire a copiilor G || 9 pot
R: au voie G || 11 vor fi R: sînt G || vor împărtași R: împărtășesc G || 15 pîrit R:
birfit G || 17 necinstit R: pîngărit G || 18 sfiială R: rușine G || 20 împlîntat R:
încurcat G || au scăpatat R: s-a micșorat G || 22 i-au... sudălmi R: au proferat
contra lor sudălmi necuviincioase G || 23 reputația R: stima G || 24 oprit R: îpie-
decat G || 26 erau R: au fost G || 27 simțire R: mințe G || 28 va purta R: a purtat
G || 29—30 va moșteni R: moștenește G || 31—32 mai... împlini R: făcut de mai
înainte împlinește G || 33 va împlini R: săvîrșește G || griji R: pomeniri G.

ι') 'Εάν εἰς αἰχμαλωσίαν περιπεσόντας δὲν ἡγωνίσθησαν παντοίοις 1
τρόποις νὰ ἐλευθερώσωσιν αὐτοὺς εὐθύς, ὅτε συνεχοῦσαν τοῦτο αἱ περι-
στάσεις (56).

(56) 'Εν ταύτῃ τῇ περιστάσει λογίζονται τὰ παιδία ὡς τέλεια εἰς τὴν ἡλικίαν, ἀφ' 5
οὗ πληρώσωσι τὸν δέκατον ὄγδοον χρόνον τῆς ἡλικίας των, καὶ ἔχουσιν ἄδειαν νὰ μετα-
χειρισθῶσιν ἐλευθέρως καὶ τὴν τῶν γονέων περιουσίαν πρὸς ἐλευθέρωσιν αὐτῶν. "Οθεν
ἐὰν ἀμελήσωσι τὸ χρέος των τοῦτο καὶ ἀποθάνωσιν οἱ γονεῖς ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, κατα-
δικάζονται αὐτὰ ὡς ἄσπλαγχνα καὶ ἀχάριστα καὶ κρίνονται ἀνάξια τῆς κληρονομίας 10
ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ περιουσία νὰ καταγραφῇ ὅλη ἐκ προσταγῆς τῆς ἐξουσίας δι'
ἀνδρῶν ἀξιοπίστων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ πολιτικῶν καὶ νὰ πωληθῇ δι' ὑπερθεματι-
σμοῦ καὶ νὰ ἐξοδευθῇ εἰς ἀνάγκη αἰχμαλώτων, εἰς διατροφὴν καὶ ἀνατροφὴν ὀρφανῶν 15
παιδίων, εἰς νοσοκομεῖα, εἰς σχολεῖα καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα κοινωφελῆ καὶ ψυχωφελῆ
ἔργα, γινομένων καὶ τῶν συνειθισμένων μνημοσύνων κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς περι-
ουσίας. Εἰς ὅμως εὐρεθῇ διαθήκη αὐτῶν γεγραμμένη πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, νὰ ἐκτε-
λεσθῶσι πάντα τὰ ἐν αὐτῇ πλὴν τοῦ διορισμοῦ τῶν κληρονόμων, ἡ δὲ ἐναπολειπομένη 15
περιουσία νὰ διαταχθῇ, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω.

ια') 'Εὰν παρὰ γνώμην αὐτῶν ἠνώθησαν μετ' ἀνθρώπων πλάνων, 20
ἀτίμων καὶ κακούργων, ἢ παρεδόθησαν διόλου εἰς ἀσωτίας καὶ ἄλλας
κακοηθείας, δι' ὧν ἐβλαψαν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν πάσης τῆς
οἰκογενείας.

ιβ') 'Εὰν ὁ υἱός, μετὰ τὸν δέκατον ὄγδοον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, 25
δὲν ἡθέλησε νὰ γένῃ ἐγγυητῆς ὑπὲρ αὐτῶν φυλακωθέντων διὰ χρέος· καὶ

ιγ') 'Εὰν ἡ θυγάτηρ παρεδόθη εἰς πορνείαν καὶ ἄτιμον ζωὴν (57).

(57) "Αν μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτῆς δὲν ἐφρόντισαν οἱ 25
γονεῖς νὰ ὑπανδρεύσωσι προικίσαντες αὐτὴν κατὰ τὴν δυνάμιν των, δὲν ἔχουσιν ἄδειαν
νὰ ἀποκληρώσωσιν αὐτὴν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν.

Τῶν γονέ-
ων.

§ 979. Καὶ τὰ παιδία ἔχουσιν ἄδειαν νὰ ἀποκληρώσωσι τοὺς γονεῖς
διὰ τὰς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παραγράφῳ αἰτίας ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς α', β', γ',
δ', η', θ', ι', καὶ ια'· καὶ πρὸς τοῦτοις·

α') 'Εὰν ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐπεβουλεύθη τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου· καὶ 30

β') 'Εὰν ἐκεῖνοι δὲν ἐφρόντισαν διὰ τὴν καλὴν ἀνατροφὴν αὐτῶν.

§ 980. 'Εν γένει ἀποκληροῦται ὁ ἀναγκαῖος κληρονόμος καὶ διὰ
τὰς ἐν τοῖς §§ 695 καὶ 697 αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας γίνεται τις ἀνάξιος τοῦ
δικαίου τῆς κληρονομίας.

1 j) Dacă, căzind în robie, nu s-au silit prin toate chipurile cele
prin puțință a-i scoate îndată, cind împregiurările ar fi ertind una ca
aceasta (56);

(56) În această întâmplare se socotesc fiii ca desăvârșiți la vîrstă după ce vor
5 fi împlinit al optsprezecelea an al vrstei lor; și au voe a întrebuința neoprit averea
părinților spre răscumpărarea lor din robie. Deci dar de se vor lenevi întru împli-
nirea aceștii datorii și părinții vor muri în robie, atunce fiii se vor osindi ca niște
nemilostivi și nemulțămitori, judecîndu-se nevrednici de moștenirea lor; și pentru
10 averea părinților robiți făcîndu-se catagrafie din porunca stăpînirii de cătră bărbați
vrednici de credință, atît bisericești cit și politicești, să se vîndă prin mezat și să se
întrebuințeze spre răscumpărarea de robii, spre hrana și creșterea sărăimanilor copii,
la spitaluri, la școli și la alte asemenea de obște folositoare lucrări, făcîndu-se și obici-
nutele griji după starea averii. Iar de se va afla un testament scris de dinșii mai
15 înainte de robirea lor, să se îplinească toate cele cuprinse în el, afară de orînduirea
moștenitorilor, iar pentru ceialaltă avere să se pue la cale, precum s-au zis mai sus.

l) Dacă fără voia lor s-au întovărășit cu oameni înșălători, necin-
știți și răi, ori s-au dat de tot în desfrînări și în alte necuviințe, prin
care au vătămat cinstea și reputația a toatei familii;

m) Dacă fiul, după al optsprezecelea an a vîrstei sale, nu va
20 voi să se facă chizeș pentru părinți, cind se vor pune la opreală pentru
datorii, și

n) Dacă fiica se va da la curvie și la viețuire necinstită (57).

(57) Dacă părinții, pîn la împlinirea de douăzeci și cinci de ani a vrstei fiicei,
25 nu se vor fi îngrijit ca să o mărite și să o înzestreze după puterea lor, atunce n-au
voe să o dezmoștenească pentru această pricină.

§ 979. Și fiii au voe să dezmoștenească pe părinți pentru pricinile A părinți-
arătate în §. de mai sus supt literile a, b, c, d, h, i, j și l; și pe lor.
lingă aceste:

a) Dacă unul din ei au vrăjmășit viața celuiualt, și

30 b) Dacă ei nu s-au îngrijit pentru a lor bună creștere.

§ 980. Îndeobște se dezmoștenește moștenitoriul cel neapărat
și pentru pricinile cuprinse în §§ 695 și 697, prin care se face nevrednic
de dritul moștenirii.

1—2 cele prin puțință R: felurite G|| 2 ar fi ertind R: îngăduiau G|| 4 întîm-
plare R: împrejurare G|| 5 neoprit R: slobod și G|| 6 se vor lenevi R: au fost
nepăsători G|| 7 vor muri G| atunce... osindi R: sînt ei osîndiți
G|| 8 lor R: acela R|| 8—9 și pentru... catagrafie R: a cărora întreaga avere
să se inventarieze G|| 11 întrebuințeze R: cheltuiască G|| 12 obște R: obște și de
suflet G|| 13 griji R: pomeniri G|| 16 fără voia R: în contra părerii G| întovă-
rășit R: unit G|| 20 părinți... pune R: dinșii puși G| opreală R: închisoare G|| 27
arătate în § R: din paragraful G| literile R: numerele G|| 30 ei R: aceia G|| 32
cuprinse în R: din G| face R: face cineva G.

§ 981. 'Ο διατιθέμενος, ἐὰν ἔχῃ ἀναγκαῖον κληρονόμον ἐπιφορτισ-
 μένον μὲ χρέη ἢ ἄσωτον ἢ ὀλιγόνουν καὶ ἀνάξιον εἰς διοίκησιν πραγμάτων,
 δύναται νὰ ἀάμῃ αὐτὸν ἀποκλήρον μετὰ σκοποῦ καλοῦ καὶ ὠφελίμου καὶ
 νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ παιδιά αὐτοῦ τὸ ἀνῆχον εἰς αὐτὸν νόμιμον μερίδιον.

Πρέπει νὰ
 ἀναφερθῶσιν
 εἰς τὴν διαθή-
 κην καὶ νὰ ἀ-
 ποδειχθῶσιν
 ὑπὸ τῶν κλη-
 ρονόμων.

'Ανατροπὴ
 τῆς ἀποκλη-
 ρώσεως.

§ 982. 'Ο διατιθέμενος πρέπει νὰ ἀναφέρῃ ῥητῶς ἐν τῇ διαθήκῃ
 αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποκλήρου καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς παρεκινήθη νὰ ἀπο-
 κληρώσῃ αὐτόν· τὰς ὑποίας πρέπει νὰ ἀποδείξωσιν οἱ γραφέντες κληρο-
 νόμοι, ἐὰν ἀρνῆται αὐτὰς ὁ ἀποκλήρος.

§ 983. 'Η ἀνατροπὴ τῆς ἀποκληρώσεως πρέπει νὰ γένη κατὰ τοὺς
 νομίμους τρόπους, ὡς γίνεται καὶ ἡ ἰδία ἀποκληρώσις, πρέπει δηλαδὴ ἢ
 νὰ σχισθῇ ἢ νὰ ἀλλαχθῇ ἡ διαθήκη ἢ νὰ φανερωθῇ δι' ἄλλου ἐγγράφου,
 ἢ καὶ διὰ ζώσης φωνῆς ἐμπροσθεν ἀξιοπίστων μαρτύρων (§§ 751—753),
 διότι τὰ γινόμενα διὰ τρόπων νομίμων, διὰ τρόπων νομίμων πρέπει καὶ νὰ
 ἀνατρέπωνται.

'Αποκλή-
 ρωσις χωρὶς
 εὐλόγου αἰ-
 τίας.

§ 984. 'Εὰν ἀποδειχθῇ, ὅτι ὁ διαθέμενος ἀπεκλήρωσε χωρὶς εὐλόγου
 αἰτίας ἢ δὲν ἀνέφερεν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ ἐξεπίτηδές τινα ἐκ τῶν ἀνα-
 γκαῖων κληρονόμων, δύναται οὗτος νὰ κληρονομήσῃ ἐξ ἴσου μετὰ τῶν
 γεγραμμένων κληρονόμων, ἂν εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν ἀναγκαῖων κληρο-
 νόμων· εἰ δὲ καὶ δὲν εἶναι τοιοῦτοι, δύναται νὰ λάβῃ πᾶσαν τὴν κληρονο-
 μίαν μόνος αὐτός· ὑποχρεοῦται ὅμως νὰ ἐκπληρώσῃ πάντα τὰ λοιπὰ τὰ
 ἐν τῇ διαθήκῃ διωρισμένα, ἐπειδὴ δὲν ἀκυροῦται διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν
 ἅπασα ἡ διαθήκη, ἀλλὰ μόνον ἡ ἔνστασις αὐτῆς.

'Εξ ἀγνοίας
 μὴ ἀναφερθεὶς
 κληρονόμος
 ἀναγκαῖος.

§ 985. 'Εὰν ἀποδειχθῇ, ὅτι ὁ διαθέμενος δὲν ἀνέφερεν ἐν τῇ διαθήκῃ
 αὐτοῦ τινὰ ἐκ τῶν ἀναγκαῖων κληρονόμων, μὴ ἡξέυρων, ὅτι ζῇ, ἀνήκει
 εἰς αὐτὸν μερίδιον, ὅσον καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀναγκαῖους κληρονόμους· εἰ
 δὲ καὶ εἶναι μόνος ἀναγκαῖος κληρονόμος, τότε πᾶσα ἡ κληρονομία ἀνήκει
 εἰς αὐτόν, ὁμοῦ καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένων.

Γεννηθεὶς
 μετὰ τὴν ποι-
 ῆσιν τῆς δια-
 θήκης.

§ 986. 'Εὰν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ποιήσεως τῆς διαθήκης μὴ ἔχων
 παιδίον ὁ διαθέμενος διέταξε πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ ἔπειτα ἐγεν-
 νήθη ἀναγκαῖος κληρονόμος αὐτοῦ, ὅστις συνελήφθη, ὅταν ἔζη αὐτός,
 σχίζεται ἡ διαθήκη· ἐὰν ὅμως ἀποθάνῃ ὁ κληρονόμος ἐκεῖνος πρὸ αὐτοῦ,
 μένει ἰσχυρὰ ἡ διαθήκη.

1 § 981. Testatorul, avînd un moștenitoriu neapărat, însărcinat cu datorii sau răsipitoriu ori timpit la minte și nevrednic de ocîrmuirea averii sale, poate să-l dezmoștenească, cu scopos bun și folositoriu, și să lasă copiilor lui cuvenita lui legitima.

5 § 982. Testatorul trebuie să arăte anume în testamentul său numele dezmoștenitului și pricinile, care l-au îndemnat spre a-l dezmoșteni, pe care, de le va tăgădui dezmoștenitul, moștenitorii cei scriși sînt datori a le dovedi.

Trebuie să se arăte anume în testament și să se dovedească de către moștenitori.

10 § 983. Răsturnarea dezmoștenirii trebuie să se facă prin chipuri legiuite, precum se face și însuși dezmoștenirea, adică trebuie ca ori să se rumpă testamentul sau să se prefacă ori să se arăte prin un alt înscris, sau și prin viu graiu în ființa marturilor vrednici de credință (§§ 751 pînă 753), căci cele făcute prin chipuri legiuite, cu asemenea chipuri trebuie a se și răsturna.

Răsturnarea dezmoștenirii.

15 § 984. Dovedindu-se că testatorul au dezmoștenit fără pricină binecuvîntată sau dinadins n-au pomenit în testament pe vreunul din neapărații moștenitori, poate acesta să moștenească întocmai cu moștenitorii cei scriși, dacă și ei vor fi din moștenitorii cei neapărați; iar nefiind nici aceștia, poate el singur să ia toată moștenirea, cu îndatorirea însă ca să îplinească toate cele orînduite prin testament, pentru că prin această pricină nu se desputernicește întregul testament ci numai rînduirea moștenitoriului.

Dezmoștenirea fără pricină binecuvîntate.

25 § 985. Dovedindu-se că testatorul în testamentul său nu au pomenit pe vreunul din moștenitorii cei neapărați, neștiind de trăește, se cuvine și acestuia parte ca și celorlalți neapărați moștenitori; iar de va fi el numai singur moștenitoriu neapărat, atunci se cuvine lui toată moștenirea, precum și împlinirea celor scrise în testament.

Din neștiință nepomenitul moștenitoriu neapărat.

30 § 986. Dacă testatorul la facerea testamentului, neavînd copil, va fi dispozarisit pentru toată averea lui și în urmă i se va naște moștenitoriu neapărat, carele se zemislișă, cînd testatorul se afla încă în viață, atunci se rumpe testamentul; iar de va muri acel moștenitoriu mai înainte decît testatorul, atunci rămîne testamentul puternic.

Născîndu-se după facerea testamentului.

2 de R: la G|| 3 averii sale R: lucrurilor G|| 5 anume R: expres G|| 7 va tăgădui R: tăgăduiește G|| 8 sînt datori R: trebuie G|| 12 ființa R: fața G|| 13 asemenea R: legiuite G|| 18 vor fi R: sînt G|| 19 nici R: de G|| 20 prin R: în G|| 24 de R: că G|| 25 ca R: cît G|| 26 va fi R: este G|| 28 facerea R: timpul facerii G|| 29 va fi R: a G|| se va naște R: s-a născut G|| 31 va muri R: a murit G|| 31—32 mai... testatorul R: înaintea lui G.

Δίκαιον τοῦ
ἐμπαρουσιασ-
μοῦ.

§ 987. Ἐὰν πρὸ τοῦ διαθεμένου ἀπέθανεν υἱὸς ἢ θυγάτηρ αὐτοῦ
καὶ ἄφησε παιδία, ἐμβαίνουσιν αὐτὰ εἰς τὸν τόπον καὶ τὰ δίκαια τοῦ πατρὸς
ἢ τῆς μητρὸς αὐτῶν, καὶ ἂν δὲν ἀναφέρονται ἐν τῇ διαθήκῃ.

Τίνες δύναν-
ται νὰ κινή-
σωσι τὴν κα-
τὰ τῆς διαθή-
κης μέμψιν;

§ 988. Γονεῖς μόνον καὶ παιδία γνησία καὶ θετὰ δύνανται νὰ κινή-
σωσι τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν.

§ 989. Οἱ ἀδελφοὶ τότε μόνον δύνανται νὰ κινήσωσι μέμψιν κατὰ
τῆς διαθήκης τῶν ἀδελφῶν, ὅταν ὁ γεγραμμένος κληρονόμος εἶναι πρόσωπον
ἄτιμον.

§ 990. Τὸ ἀποκληρωθὲν παιδίον δύναται νὰ κινήσῃ τὴν κατὰ τῆς
διαθήκης μέμψιν, καὶ ἂν ὁ διαθέμενος ἡρνήθῃ αὐτὸ γράψας, ὅτι δὲν εἶναι
παιδίον του.

§ 991. Δύνανται καὶ τὸ νόθον παιδίον νὰ κινήσῃ μέμψιν κατὰ τῆς
διαθήκης τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

§ 992. Δὲν δύνανται νὰ κινήσῃ τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν ὁ
ἀπόκληρος, τὸν ὅποιον ὁ διαθέμενος ἀπεκλήρωσε μετὰ σκοποῦ καλοῦ
(§ 981), οὔτε ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον εὐσπλαγχνίᾳ κινούμενος ὁ διαθέμενος
ἄφησε λεγάτον, ἂν αὐτὸς ἐδέχθῃ τὸ λεγάτον ἢ ὡμολόγησε καὶ ὁ ἴδιος τὴν
πρὸς τὸν διαθέμενον ἀχαριστίαν αὐτοῦ.

Ἐπακολου-
θήματα ἐκ
ταύτης.

§ 993. Ἐὰν ὁ ἀπόκληρος ἐκίνησε τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν
καὶ ἔπειτα ἄφησε τὴν κρίσιν φανερά ἢ ἐσιώπησεν ἕως πέντε χρόνους ἀπὸ
τοῦ καιροῦ τῆς ὑπεισσελεύσεως τῆς κληρονομίας, δὲν δύνανται πλέον νὰ
κινήσῃ αὐτὴν μήτε αὐτός, μήτε οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατόν του·
ὁμοίως καὶ ἐὰν ἡγόρασεν ἢ ἐμίσθωσε παρὰ τοῦ γεγραμμένου κληρονόμου
πράγματα τῆς κληρονομίας ἢ ἂν ἐπλήρωσεν εἰς αὐτὸν χρέος, τὸ ὅποιον
ἐχρεωστοῦσεν εἰς τὸν διαθέμενον, ἢ ἂν ἔκαμεν ἄλλο τι παρόμοιον, ἐπειδὴ
διὰ τούτων ὡμολόγησε σιωπηλῶς τὸν ἑαυτὸν του ἔνοχον καὶ ἄξιον ἀπο-
κληρώσεως.

§ 994. Ἐάν, ἀφ' οὗ ἐκίνησέ τις τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν ἢ
ἀφ' οὗ κατ' ἄλλον τρόπον ἔδειξε φανερά τὸν σκοπὸν του, ἀπέθανεν, ἐν
ᾧ ἡτοιμάζετο νὰ κινήσῃ τὴν μέμψιν, ἢ ἐὰν ἀπέθανε πρὸ τοῦ διαθεμένου,
ἀφίνει τὸ δίκαιον τοῦτο εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ.

§ 995. Ἐάν, ἀφ' οὗ ἐκίνησεν ὁ ἀπόκληρος τὴν κατὰ τῆς διαθήκης
μέμψιν, ἀφέθῃ ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ γεγραμμένου κληρονόμου ἢ ἂν ἐκεῖνος
ἔκαμε συμβιβασμὸν μετ' αὐτοῦ καὶ παρέβῃ αὐτόν, δύναται αὐτὸς νὰ ἀνα-
κινήσῃ τὴν κρίσιν ἐκ νέου.

1 § 987. Dacă înaintea testatorului, murind fiul sau fiica lui, vor rămânea copii, atuncea întră aceștia în locul și în driturile tatălui sau a mamei lor, măcar de și nu se vor pomeni în testament.

Dritul reprezentăției.

5 § 988. Numai părinții și fiii cei legiuți și cei înfiți pot porni tînguire asupra testamentului.

Cine poate porni tînguire asupra testamentului?

§ 989. Frații atuncea numai pot porni tînguire asupra testamentului fraților lor, cînd rinduitul moștenitoriu va fi o persoană necinstită.

10 § 990. Fiul cel dezmoștenit poate porni tînguire asupra testamentului, măcar de il va fi și tăgăduit, scriind că nu este a lui fiu.

§ 991. Poate și fiul bastard să pornească tînguire asupra testamentului mamei sale.

15 § 992. Nu poate porni tînguire asupra testamentului dezmoștenitul, pe carele testatorul l-au depărtat cu bun scopos (§ 981), cum nici acela căruia testatorul din milostivire i-au lăsat legatum, dacă el au primit < legatul >, ori au mărturisit însuși nemulțămirea cătră testatorul.

20 § 993. Dacă dezmoștenitul au pornit tînguire asupra testamentului și în urmă s-au lăsat de judecată vederat ori au tăcut în curgere de cinci ani din vremea depărtării din moștenire, apoi nu poate mai mult să o pornească nici el, nici moștenitorii lui, după moartea lui; asemenea și dacă au cumpărat ori au năimit de la rinduitul moștenitoriu nescăiva lucruri de moștenire ori de i-au plătit vreo datorie, cu care era datoriu testatorului, sau de au săvirșit alt asămîne lucru, pentru
25 că prin aceste au mărturisit cu tăcere pe sine de vinovat și nevrednic de moștenire.

Urmări dintru această.

3 § 994. Dacă cineva, după pornirea tînguirii asupra testamentului sau după ce prin alt chip au arătat lămurit scoposul său, au murit cînd se gățisă a porni tînguire, ori că au murit mai înainte decît testatorul, atuncea lasă acest drit moștenitorilor lui.

§ 995. Dacă dezmoștenitul, după ce pornise tînguire asupra testamentului, s-au lăsat de judecată, înșălîndu-se de cătră orinduitul moștenitoriu, sau dacă acela, făcînd învoială cu dînsul, nu s-au ținut de ea, poate să pornească de iznoavă judecata.

2 vor rămânea R: a lăsat G || 3 se vor pomeni R: sînt pomeniți G || 4 fiii R: copiii G || 7, 22 rinduitul R: scrisul G | va fi R: este G || 10 il ... tăgăduit R: l-a și tăgăduit testatorul G || 16 legatul G: om R | după nemulțămirea ad sa G || 19 în curgere de R: pînă G || 20 depărtării din moștenire R: intrării moștenirii G || 24 alt ... lucru R: altceva asemănător G || 25—26 nevrednic de moștenire R: vrednic de dezmoștenire G || 29 cînd să gățisă R: în timp ce se pregătea G || 32 orinduitul R: scrisul G.

§ 996. 'Εάν ἐκίνησαν τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν ὁμοῦ δύο ἀπό- 1
κληροὶ καὶ ἔπειτα ἀφέθη ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν, λαμβάνει ὁ ἄλλος καὶ τὸ μερίδιον
αὐτοῦ διὰ τοῦ δικαίου τῆς ἐπαυξήσεως, ἂν κερδήσῃ τὴν κρίσιν.

Διαθήκης
ἀνατροπή.

§ 997. Ἡ διαθήκη ἀνατρέπεται διὰ προηγούμενα ἢ ἐπόμενα ἐλαττώ- 5
ματα. Διὰ προηγούμενα ἐλαττώματα ἀνατρέπεται, ὅταν εἶναι·

1) Ἀνυπόστατος ἐξ ἀρχῆς·

α') 'Εὰν λείπῃ ἀπ' αὐτῆς τὸ ἐσωτερικὸν σχῆμα (§ § 708—737)·

β') 'Εὰν ὁ διαθέμενος ἦτον ἐμποδισμένος ὑπὸ τῶν νόμων ἀπὸ τοῦ
νὰ κάμῃ διαθήκην (§ § 724—728)·

γ') 'Εὰν ἐγράφη ἐν αὐτῇ κληρονόμος ἄδεκτος ὑπὸ τῶν νόμων (§ § 695 10
καὶ 697)·

δ') 'Εὰν ἀφέθη ἀμνημόνευτος, ἦγουν δὲν ἀνεφέρθη ἐν αὐτῇ τις ἐκ
τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων (§ 965)·

ε') 'Εὰν δὲν διωρίσθῃ ἐν αὐτῇ ὀρθή ἢ ἔνστασις τοῦ κληρονόμου ἢ 15
τῶν κληρονόμων παρὰ τοῦ ἰδίου τοῦ διαθεμένου (§ 722)·

στ') 'Εὰν ἔγινεν ἐκ βίας (§ 697)· καὶ

ζ') 'Εὰν δὲν εἶναι ἐντελὴς ἢ δῆλωσις τῆς τελευταίας θελήσεως τοῦ
διαθεμένου.

2) Παράνομος, ὅταν λείπῃ ἀπ' αὐτῆς ἐξ ἀρχῆς τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα 20
(§ § 738—754)· διὰ τὰ ὅποια αὐτὰ ἐλαττώματα ἢ πάθη ἀνατρέπεται διόλου
ἢ διαθήκη καὶ λαμβάνει χώραν ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομία.

3) Ῥηγνυμένη λέγεται, ὅταν, ἐξ ἀρχῆς ἔχουσα ἰσχύν, γίνεται ἀνίσχυρος
μετὰ ταῦτα·

α') Ῥήγνυται, ἐὰν μετὰ τὴν ποίησιν αὐτῆς γεννηθῇ παιδίον (§ 986)·

β') 'Εὰν ὁ διαθέμενος ἔλαβεν ἔπειτα εἰς υἰοθεσίαν παιδίον· 25

γ') 'Εὰν ἔκαμε νόμιμον κανὲν φυσικὸν ἢ νόθον παιδίον αὐτοῦ·

δ') 'Εὰν ἔκαμε νομίμως μεταγενεστέρα διαθήκην τελείαν·

ε') 'Εὰν κατ' ἄλλον τρόπον νόμιμον ἀνῆρσεν αὐτήν (§ § 904 καὶ 905)·

στ') 'Εὰν ἐξέσχισεν αὐτήν ὁ ἴδιος.

4) Ἀκυρος εἶναι, ὅταν δὲν κληρονομῇται ἡ κληρονομία· καὶ 30

5) Ἀκαθήκουσα εἶναι, ὅταν δι' αὐτῆς γίνεται ἀπόκληρός τις ἐκ τῶν
ἀναγκαίων κληρονόμων χωρὶς εὐλόγου αἰτίας.

§ 996. Dacă doi dezmoșteniți dimpreună vor porni tinguire asupra testamentului și în urmă se va lăsa unul din ei, atunci de va cîștiga el judecata, va lua și partea celuilalt prin dritul adăogirei.

§ 997. Testamentul se răstoarnă pentru metehne dintru început sau mai în urmă. Pentru metehne dintru început se răstoarnă, cînd va fi:

Răsturnarea testamentului.

1) Din început fără tărie, adică:

A) De-i va lipsi forma pe dinlăuntru (§§ 708 pîn 737);

B) Dacă testatorul era oprit de legi a face testament (§§ 724 pîn 728);

C) Dacă au orînduit în testament un moștenitoriu neprimit de legi (§§ 695 și 697);

D) Dacă s-au trecut cu vederea, adică nu s-au pomenit în testament vreunul din moștenitorii cei neapărați (§ 965);

E) Dacă nu s-au hotărît întrînsul dreapta orînduire a moștenitorului sau a moștenitorilor de cătră însuși testatorul (§ 722);

F) Dacă s-au făcut de silă (§ 697), și

G) Dacă nu va fi deplină arătarea voinței cei de pe urmă a testatorului.

2) Neformalnic sau nelegiuit, cînd va lipsi din început forma cea pe din afară (§§ 738 pîn 754). Pentru aceste metehne se răstoarnă cu totul testamentul și are loc moștenirea cea fără testament.

3) Rupt se zice, cînd, dintru început avînd putere, pe urmă rămîne fără tărie:

A) Se rumpe, dacă după facerea testamentului se va naște un copil (§ 986);

B) Dacă testatorul în urmă au înfiit pe cineva;

C) Dacă au înlegiuit pe un copil firesc sau bastard a lui;

D) Dacă au făcut legiuit alt testament în urmă săvîrșit *) (§901);

E) Dacă prin alt chip legiuit l-au anularisit (§ 904 și 905);

F) De-l va rumpe el însuși.

4) Desputernicit este, cînd moștenirea rămîne nemoștenită.

5) Neofițioz (improtiva datoriei părințești sau fiești), cînd întrînsul se dezmoștenește un neapărat moștenitoriu fără pricină binecuvîntată.

1 vor porni R: au pornit G || 2 se va lăsa R: s-a lăsat G | de va cîștiga R: dacă a cîștigat G || 3 lua R: ia G || 4—5 dintru... urmă R: premergătoare sau următoare G || 5 dintru început R: premergătoare G | va fi R: este G || 6 tărie, adică R: ființă G || 7 va lipsi R: lipsește G || 10 au orînduit în testament R: a fost scris în el G || 12—13 testament R: el G || 14 orînduire R: instituire G || 17 va fi R: este G || 19 Neformalnic... lipsi R: Nelegal, cînd îi lipsește G || 20 după metehne ad sau defecte G: om R || 21 are R: ia G || 23 rămîne R: se face G || 24 se va naște R: s-a născut G || 26 cineva R: copil G || 28 (§ 901) ad R: om G || 31 rămîne nemoștenită R: nu este moștenită G || 32 Neofițioz... fiești R: Neîndeplinind îndatorirea G.

*) «desăvîrșit» în text, e îndreptat la Errata în «săvîrșit».

Ὁ ἀπόκλη-
ρος ἐν ἀθω-
ωθῇ;

§ 998. "Όταν δικαιώσῃ ἡ κρίσις τὸν ἀδικηθέντα ἀναγκαῖον κληρο-
νόμον νὰ λάβῃ τὸ μέρος τῆς κληρονομίας ἢ τὸ νόμιμον μερίδιον ἢ τὸ ἐλλειπὸν
τοῦ νομίμου μεριδίου, ὑποχρεοῦνται νὰ πληρώσωσιν αὐτὸ κατὰ ἀναλογίαν
οἱ γεγραμμένοι ἐν τῇ διαθήκῃ κληρονόμοι, μετὰ πάντων τῶν καρπῶν καὶ
τῶν εἰσοδημάτων τῶν ληφθέντων ἀπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ καιροῦ τῆς ὑπείσε-
λεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν.

Καταγραφὴ
δι' εὗρεσιν τοῦ
νομίμου με-
ριδίου.

§ 999. Διὰ νὰ ἐκκαθαρισθῇ καὶ νὰ ἀποφασισθῇ δικαίως τὸ νόμιμον
μερίδιον, πρέπει·

α') Νὰ καταγραφῶσιν ἀκριβῶς πάντα τὰ κληρονομιαῖα πράγματα
κινητὰ καὶ ἀκίνητα καὶ ὅσα ἐξ αὐτῶν ἔλαβέ τις ἐκ τῶν κληρονόμων ἢ λεγα-
ταρίων ἢ ὅσα ἔμεινε χρεώστης εἰς τὸν διαθέμενον καὶ ὅσα ἔμειναν χρεώσται
εἰς αὐτὸν ἄλλοι καὶ πάντα τὰ λοιπὰ δίκαια αὐτοῦ·

β') Νὰ διατιμηθῶσι κατὰ τὴν πρέπουσαν καὶ ἀληθινὴν τιμὴν πάντα
τὰ πράγματα παρ' ἀνθρώπων εἰδημόνων καὶ ἀξιοπίστων, ἐν καθαρῷ συνει-
δότη, χωρὶς τινος δόλου ἢ προσωποληψίας· καὶ

γ') Νὰ ἐκπέσωσι τὰ χρέη καὶ τὰ λοιπὰ βάρη τῆς κληρονομίας καὶ
τὰ δι' αὐτὴν γενόμενα ἔξοδα ἕως τοῦ καιροῦ τῆς παραδόσεως τοῦ νομίμου
μεριδίου, χωρὶς νὰ λογαριασθῶσι τὰ λεγάτα ἢ ἄλλα τινὰ διωρισμένα διὰ
τῆς διαθήκης, διότι δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ διαθέμενος μῆτε νὰ διατιμῇσιν ὁ ἴδιος,
μῆτε νὰ σμικρύνῃ διὰ λεγάτων καὶ ἄλλων τοιούτων διαταγῶν τὸ νόμιμον
μερίδιον τῶν ἀναγκαιῶν κληρονόμων.

Ἔσοδα καὶ
ἔξοδα, κέρδη
καὶ ζημίαι πρὸ
τῆς παραδό-
σεως τοῦ νο-
μίμου μερι-
δίου.

§ 1000. Ἔως τοῦ καιροῦ τῆς παραδόσεως τοῦ νομίμου μερι-
δίου λογίζονται κοινὰ μεταξὺ τῶν κληρονόμων πάντα τὰ ἔσοδα καὶ
ἔξοδα, τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι τῆς κληρονομίας κατὰ τὴν ἀναλογίαν
τῶν μεριδίων.

§ 1001. Ἐάν τις τῶν γονέων ἄφησεν εἰς ἐν ἐκ τῶν παιδίων αὐτοῦ
τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὸ νόμιμον μερίδιον καὶ ἄλλο παιδίον αὐτοῦ δὲν θέλῃ νὰ
δώσῃ αὐτὸ παρευθὺς καὶ χωρὶς ἀντιλογίας, κατὰ τὴν πατρικὴν διάταξιν,
καὶ ἐλκυσθῇ εἰς τὴν κρίσιν διὰ τοῦτο, καταδικάζεται νὰ δώσῃ ὁμοῦ μὲ αὐτὸ
ὡς ποινὴν καὶ ὅσον κάμνει τὸ τρίτον μέρος αὐτοῦ.

Ποῖα λογα-
ριάζονται εἰς
τὸ νόμιμον
μερίδιον;

§ 1002. Λογαριάζονται εἰς τὸ νόμιμον μερίδιον τοῦ κληρονόμου τὰ
ἐπόμενα, ἐάν ὁ διαθέμενος δὲν εἴπῃ ῥητῶς νὰ μὴ λογαριασθῶσι·

1 § 998. Cînd judecata va da dreptate celui înstrîmbătătit moște-
nitoriu neapărat, ca să iae partea moștenirii sau legitima ori lipsa din
legitima, se îndatoresc scrișii în testament moștenitori să o îndeplinească
după analoghie, împreună cu toate rodurile și veniturile ce s-au luat
5 din vremea intrării lor în moștenire.

Dezmoște-
nitul dacă se
de zvinovă-
țește?

§ 999. Spre lămurirea și dreapta hotărîrea legitimei se cuvine:

Catagrafie
spre aflarea
legitimei.

a) Să se facă catagrafie cu de-amăruntul a tuturor lucrurilor
de moștenire, mișcătoare și nemișcătoare, și cite dintr-însele va fi
luat cineva din moștenitori sau legatari sau cite au rămas datoriu
10 testatorul și cite i-au rămas datori lui alții, și toate celelalte a
lui drituri;

b) Să se prețaluiască cu preț cuviincios și adevărat toate lucrurile
de cătră persoane practisite și vrednice de credință, în cuget curat,
fără vreun vicleșug sau părtinire; și

15 c) Să se scadă datoriile și celelalte însărcinări a moștenirii și
cheltuelile făcute pentru ea pînă la vremea trădării legitimei, fără
să se socotească legaturile sau alte oarecare orînduite prin testa-
ment, căci testatorul n-are voe să prețaluiască însuși, nici să mic-
șureze, prin legaturi și alte asemenea orînduele, legitima a neapăra-
20 ților moștenitori.

§ 1000. Pînă la trădarea legitimei se socotesc comune între moște-
nitori toate veniturile și cheltuelile, ciștigările și păgubirile moștenirii
după analoghia părților.

Venituri și
cheltuele,
ciștiguri și
păgubiri în-
aintea trădă-
rii legitimei.

§ 1001. De va lăsa unul din părinți unuia din fiii sei cuvenita
25 lui legitimă, iar alt fiiu a lui nu va voi să o deaie îndată și fără impro-
tivire, după dispozarisirea părințască, și se va trage pentru aceasta
la judecată, atunce se îndatorește să dea dimpreună ca o globire și
cit va face o a treia parte dintr-însa.

§ 1002. Dacă testatorul nu va fi zis lămurit, atunce se socotesc
30 următoarele în legitima moștenitoriului:

Care lu-
cruri se soco-
tesc în legi-
tima?

1 va da R: a dat G | înstrîmbătătit R: nedreptătit G || 4 luat R: luat
din ea G || 5 lor ad R: om G || 6 legitimei să cuvine R: legitimei părți trebuie
G || 7 catagrafie R: inventar G || 8 va fi R: a G || 10 testatorul R: testatorului
G || 13 practisite R: cunosătoare G | cuget R: conștiință G || 16 și § 1000 nota:
trădării legitimei R: predării legitimei părți G || 17 orînduite R: hotărîte G ||
21 trădarea legitimei R: timpul predării legitimei părți G || 24 va lăsa unul R:
a lăsat careva G || 25 va voi R: voiește G || 26 se va trage R: s-a tras G || 27 se
îndatorește R: se osîndește G | dimpreună R: dimpreună cu ea G || 29 va fi...
lămurit R: a zis expres, ca să nu se socotească G.

α') "Όσα ἔλαβεν ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ διαθεμένου ὑπὸ ὄνομα 1
κληρονομίας·

β') Ἡ προίξ καὶ ἡ πρὸ γάμου ἢ διὰ γάμον δωρεὰ ἢ δοθεῖσα ἀπὸ 1
τῆς περιουσίας ἐκείνου·

γ') Οἱ καρποὶ τοῦ λεγατευθέντος ὑποστατικοῦ, ἐὰν δὲν ἐλεγατεύθησαν 5
καὶ αὐτοί· καὶ

δ') Οἱ καρποὶ καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν ὑπὸ αἵρεσιν λεγατευθέντων 5
πραγμάτων, τὰ ὅποια ἐλήφθησαν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς τοῦ διαθε-
μένου ἕως τῆς ἐκπληρώσεως τῆς αἰρέσεως.

Ποῖα δὲν
λογαριάζον-
ται;

§ 1003. Δὲν λογαριάζονται εἰς τὸ νόμιμον μερίδιον τοῦ κληρονόμου· 10

α') Τὰ ἀφεθέντα εἰς αὐτὸν καθαρὰ ἢ ὑπὸ αἵρεσιν λεγάτα καὶ αἱ ἀπλαῖ 1
δωρεαί, ἐὰν δὲν σμικρύνωσι τὸ νόμιμον μερίδιον τῶν συγκληρονόμων·

β') "Όσα δὲν ἐμβαίνουν εἰς συνεισφοράν (§ § 1010 καὶ 1013).

Ἀπὸ ποίων
πραγμάτων
δὲν παρακρα-
τεῖται;

§ 1004. Δὲν δύναται νὰ παρακρατῇ τὸ νόμιμον μερίδιον ὁ κλη- 15
ρονόμος·

α') Ἀπὸ τῶν εἰς ταφήν ἐξοδευθέντων·

β') Ἀπὸ τῆς προίκος, τὴν ὁποίαν ὁ ἀνὴρ ἐλεγάτευσε εἰς τὴν γυναῖκα 1
αὐτοῦ. (§ 811).

γ') Ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων, τὰ ὅποια ἡγόρασεν ἢ ἡτοίμασε δι' αὐτήν·

δ') Ἀπὸ πράγματος ἀκινήτου, τὸ ὁποῖον ὁ διαθέμενος ἄφησε φιδεῖ- 20
κόμισσον εἰς τὴν οἰκογενεῖαν αὐτοῦ ἢ εἰς ἄλλο πρόσωπον, παραγγείλας
νὰ μὴ ἀποξενωθῇ ἀπὸ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἢ τοῦ προσώπου ἐκείνου·

ε') Ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῆς κληρονομίας, τὰ ὅποια ὑφαίρεσεν ὁ 2
ἴδιος κληρονόμος·

στ') Ἀπὸ τοῦ λεγάτου, τὸ ὁποῖον ἐκ δόλου αὐτοῦ ἐχάθη· 25

ζ') Ἐὰν δὲν ἔκαμε καταγραφὴν τῶν κληρονομιαίων πραγμάτων 2
(§ 1046).

η') Ἐὰν οἰκειοθελῶς ἡθέλησε νὰ ἐκπληρώσῃ πάσας τὰς διαταγὰς 2
τοῦ διαθεμένου· καὶ

θ') Ἐὰν ἕως ἐνὸς χρόνου, ἀριθμουμένου ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς δικασ- 30
τικῆς ἀποφάσεως, δὲν ἐπλήρωσε τὰ λεγάτα, τέλειος ὢν εἰς τὴν ἡλικίαν
(§ 846).

Τίνα σμι-
κρύνουσιν αὐ-
τό;

§ 1005. Σμικρύνουσιν τὸ νόμιμον μερίδιον αἱ τιμαὶ τῶν σκλάβων 35
τῶν ἐλευθερωθέντων παρὰ τοῦ διαθεμένου, διότι ἐξαίρουνται ἀπὸ τῆς
περιουσίας αὐτοῦ μετὰ τῶν χρεῶν καὶ τῶν εἰς ταφήν ἐξόδων (§ § 704 καὶ 970).

1 a) Cîte au luat el din averea testatorului supt nume de moștenire;

b) Zăstrea și darul nuntesc dat din averea lui;

5 c) Rodurile moșiei dănuite, dacă nu s-ar fi dat legatum și aceste; și

d) Rodurile și veniturile lucrurilor dănuite supt condiție, ce s-au luat de la moartea testatorului pînă la împlinirea condiției.

§ 1003. Nu se socotesc în legitima moștenitoriului:

Care nu se socotesc?

10 a) Legaturile cele lui lăsate curate sau cu condiție și simple daruri, de nu vor micșura legitima a împreună moștenitorilor;

b) Cîte nu intră la sinisfora (§§ 1010 și 1013).

§ 1004. Moștenitoriul nu poate să-și oprească legitima:

Din care lucruri nu se oprește legitima?

a) Din cheltuelile îngropării;

b) Din zăstrea legatisită de către bărbat femeii sale (§ 811);

15 c) Din straele cumpărate sau făcute pentru ea;

d) Din lucrul nemișcătoriu, pe care testatorul l-au lăsat fideicomis familiei sale sau altei persoane cu poruncă ca să nu se înstrăineze de la familia sa, sau de la acea persoană;

e) Din lucrurile de moștenire trase de însuși moștenitoriul;

20 f) Din legatum, ce s-au pierdut din vicleșugul lui;

g) Dacă n-au făcut catagrafia lucrurilor de moștenire (§ 1046);

h) Dacă de bună voe au vrut să îplinească toate orinduelile testatorului; și

25 i) Dacă, fiind vrîstnic, n-au împlinit legaturile pînă la închierea unui an, socotit de la hotărîrea judecății (§ 846).

§ 1005. Legitima se micșurează cu prețurile robilor sloboziți de către testatorul, pentru că, după datorie, și cheltuelile îngropării se scad din averea testatorului (§§ 704 și 970).

Prin ce se micșurează.

3 nuntesc R: dinaintea nunții sau pentru G | lui R: acelaia G || 7 de la moartea R: din timpul morții G || 10 vor micșura R: micșorează G | § 1004
nota: legitima ad R: om G || 19 trase de R: pe care le-a sustras G || 24 — 25
închierea unui R: un G || 27 după datorie R: împreună cu datoriile G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

1

Περὶ συνεισφορᾶς

Συνεισφορὰ
τί ἐστι;

§ 1006. Συνεισφορὰ ἐν τῇ κληρονομίᾳ λέγεται, ὅταν πάντες οἱ κληρονόμοι ἢ τινες μόνον ἐξ αὐτῶν ὑποχρεῶνται ὑπὸ τῶν νόμων ἢ παρὰ τοῦ διαθεμένου νὰ φέρωσιν εἰς τὸ μέσον πράγματά τινα ἢ περιουσίας καὶ νὰ ἐνώσωσιν αὐτὰ μετὰ τῆς ἐναπολειφθείσης ἐκείνου περιουσίας καὶ ἔπειτα νὰ γένῃ ὁ διαμερισμὸς αὐτῆς εἰς μερίδια ἴσα.

Μεταξὺ τί-
νων γίνεται;

§ 1007. Ἡ συνεισφορὰ γίνεται μεταξὺ τῶν κατιόντων τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν ἀνιόντων (§§ 915—925).

Πότε γίνε-
ται;

§ 1008. Γίνεται συνεισφορὰ, ἐὰν οἱ γονεῖς δὲν διεμοίρασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν μεταξὺ τῶν παιδίων αὐτῶν μήτε διὰ διαθήκης ἢ ἄλλων ἐγγράφων (§ 760), μήτε διὰ ζώσης φωνῆς (§ 746)· ἢ ἐὰν ἐξεπίτηδες δὲν ἀνέφερον ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτῶν (§ 984) ἢ ἀπεκλήρωσαν ἄνευ τῶν νομίμων αἰτίων τινα ἐκ τῶν κατιόντων αὐτῶν (§ 978).

Πότε δὲν
γίνεται;

§ 1009. Δὲν γίνεται συνεισφορὰ, ἐὰν οἱ γονεῖς διὰ διαθήκης ἢ δι' ἄλλων ἐγγράφων, ἢ διὰ ζώσης φωνῆς ἐνώπιον τριῶν τοῦλάχιστον ἀξιόπιστων μαρτύρων, διεμοίρασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν μεταξὺ τῶν τέκνων αὐτῶν.

Ποῖα δὲν
βάλλονται εἰς
τὴν συνεισφο-
ράν;

§ 1010. Δὲν ἐμβάλλονται εἰς τὴν συνεισφοράν·
α') "Ὅσα ἐξώδευσαν οἱ γονεῖς ὑπὲρ υἱοῦ, ἐξαποστείλαντες αὐτὸν εἰς ξένους τόπους διὰ μάθησιν, ἐὰν δὲν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἐδάνεισαν αὐτὰ εἰς αὐτόν·

β') "Ὅσα ἐξώδευσαν, διὰ νὰ μάθωσι τὰ παιδία αὐτῶν γράμματα ἢ τέχνας·

γ') "Ὅσα ἔδωσαν, διὰ νὰ λάβῃ ἀξίωμα εἰς υἱὸς αὐτῶν·

δ') "Ὅσα ἔδωσαν προῖκας εἰς θυγατέρας αὐτῶν (§ 1013)·

ε') "Ὅσα χρήματα ἢ ἄλλα πράγματα κινήτὰ ἐχάρισαν εἰς υἱόν, καθ' ὃν χρόνον, γενόμενος αὐτὸς στρατιώτης, ὑπῆγεν εἰς τὸ στράτευμα·

ς') "Ὅσα ἐχάρισαν εἰς ἓν ἐκ τῶν παιδίων αὐτῶν ἢ ἡγόρασαν εἰς ὄνομα αὐτοῦ, ἐὰν διὰ γράμματος δωρεαστικοῦ ἢ διὰ τῆς διαθήκης αὐτῶν παρηγγείλαν, νὰ μὴ βάλλωνται εἰς τὴν συνεισφοράν (§§ 973 καὶ 1016)· καὶ

ζ') "Ὅσα ἐκέρδησαν τὰ παιδία διὰ τῆς ἀξιότητος καὶ τῶν κόπων ἢ τεχνῶν αὐτῶν καὶ ὅσα ἔλαβον χάριν παρ' ἄλλων.

§ 1011. Ἐὰν τις ἐκ τῶν συγκαληρονόμων εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ πρᾶγμα εἰς τὴν συνεισφορὰν ὑποκείμενον, τὸ ὅποῖον ἀπολέσθῃ ἢ διεφθάρῃ, οὐχὶ ὅμως ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας καὶ ἀφροντισίας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ

CAP AL CINCISPREZECILE

Pentru sinisfora (colație, punerea la mijloc)

§ 1006. Sinisfora la moștenire se zice, cînd toți moștenitorii sau numai unii dintr-înșii se îndatoresc de către legi sau de către testatorul să pue la mijloc niște lucruri sau averi, pe care, unindu-se cu averea rămasă, să facă împărțala în părți drepte.

Sinisfora-
oa, ce este?

§ 1007. Sinisfora se face între pogoritorii, care intră la moștenirea suitorilor (§§ 915 pîn 925).

Între cine
se face?

§ 1008. Se face sinisfora, dacă părinții n-au împărțit averea lor între fiii sei, nici prin testament, nici prin alte înscrisuri (§ 760), nici prin viu graiu (§ 746); sau dacă înadins n-au pomenit în testamentul lor (§ 984) ori au dezmoștenit fără pricini legiuite pe vreunul din pogoritorii lor (§ 978).

Cînd se fa-
ce?

§ 1009. Nu se face sinisfora, dacă părinții prin testament sau prin alte înscrisuri, sau prin viu graiu înaintea cel puțin a trei marturi, vrednici de credință, au împărțit averea lor între fiii sei.

Cînd nu se
face?

§ 1010. Nu se pun la sinisfora:

Care lu-
cruri nu se
pun la sini-
sfora?

a) Cîte au cheltuit părinții pentru un fiu, trimițîndu-l la locuri străine spre învățătură, afară dacă se va dovedi că l-au împrumutat cu acei bani;

b) Cîte s-au cheltuit, ca să învețe copiii lor carte sau meșteșug;

c) Cîte au dat, ca să cîștige fiul vreun rang;

d) Cîte au dat zestre fiicii lor (§ 1013);

e) Cîți bani sau alte lucruri mișcătoare au dăruit fiului, cînd el au intrat în oaste;

f) Cîte au dăruit unuia din fiii lor sau au cumpărat pe numele lui, dacă în scrisoarea de danie sau în testamentul lor au poruncit ca să nu se pue la mijloc (§§ 973 și 1016); și

g) Cîte au cîștigat fiii prin a lor vrednicie și ostenele sau meșteșuguri și cîte li s-au dăruit de către alții.

§ 1011. Dacă cineva din împreună moștenitori au avut supt stăpînirea sa un lucru supus sinisforalii, carele s-au prăpădit ori s-au stricat, însă nu din vicleșug sau lenevirea și neingrijirea lui, ci din vreo

2 (colație... mijloc) ad R || 5—6 pe care... drepte R: și să le împreune cu averea rămasă a aceluia și apoi să se facă împărțala ei în părți egale G || 10 nici, R: sau G || 19 se va dovedi R: s-a dovedit G || 21 s-au R: au G | meșteșug R: meșteșuguri G || 22 cîștige fiul vre R: ia un fiu de al lor G || 23 fiicii R: fiicelor G || 24—25 cînd... oaste R: în timpul în care, fiind el soldat, a plecat în oastea de războiu G || 33 lenevirea R: neglijența G.

περιστάσεώς τινος ἀποδεδειγμένης, δὲν ἐνοχοποιεῖται νὰ βάλῃ εἰς τὴν 1
 συνεισφορὰν τὴν τιμὴν ἢ τὴν ζημίαν τοῦ πράγματος ἐκείνου.

§ 1012. Ἐάν τις ἐκ τῶν συγκληρονόμων ἡγόρασε πράγμα διὰ χρη-
 μάτων τῆς κληρονομίας, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ βάλῃ εἰς τὴν συνεισφορὰν τὸ 5
 πράγμα αὐτό, ἀλλὰ τὰ χρήματα μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν.

Συνήθεια τοπική. § 1013. Αἱ προικισθεῖσαι παρὰ τῶν γονέων θυγατέρες δὲν δύνανται
 νὰ ζητήσωσι συνεισφορὰν, ἀλλ' οὔτε ἀναγκάζονται νὰ συνεισφέρωσι τὰς 5
 προίκας αὐτῶν.

Ἐάν ἡ θυ- § 1014. Ἐάν θυγάτηρ πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου χρόνου τῆς ἡλι-
 γάτρῃ ἐφάνε- κίας αὐτῆς βλέπουσα τὸν ἄνδρα, ὅτι διαφθείρει τὴν προίκα, ἐφάνέρωσε 10
 ρωσεν εἰς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς διὰ κριτηρίου ἢ τῆς ἐξουσίας, ὑποχρεοῦται οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ οἱ
 διαφθείρει κληρονόμοι αὐτοῦ νὰ ἀναπληρώσωσιν αὐτὴν ἐξ ἰδίων, ἂν ἀποδείξῃ ἡ
 τὴν προίκα· θυγάτηρ, ὅτι ἡμέλησεν ἐκεῖνος τὸ πατρικὸν τοῦτο χρέος (§ 231).

Ἐάν οἱ γο- § 1015. Ἐάν οἱ γονεῖς δὲν ἔδωσαν τὴν προίκα, τὴν ὁποίαν ὑπεσ- 15
 νεῖς δὲν ἔδο- χέθησαν εἰς τὴν θυγατέρα αὐτῶν καὶ εἰς καιρὸν τοῦ θανάτου των δὲν διώ-
 σαν τὴν προί- ρισαν εἰς αὐτὴν οὔτε διὰ διαθήκης οὔτε διὰ λόγου, ἀλλ' ἄφησαν εἰς αὐτὴν
 κα, τὴν ὁ- μόνον κανὲν λεγάτον, ὑποχρεοῦνται οἱ κληρονόμοι αὐτῶν νὰ δώσωσιν οὐχί
 ποῖαν ὑπεσχέ- μόνον τὴν προίκα αὐτὴν ὁμοῦ μὲ τοὺς καρποὺς καὶ τὰ εἰσοδήματα ἀπὸ
 θησαν εἰς τὴν τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ὑπεσχέθησαν αὐτὴν οἱ γονεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ λεγάτον. 20
 θυγατέρα αὐ- τῶν.

Τίς καὶ πό- § 1016. Ὁ αὐτεξούσιος υἱὸς ἢ ἔγγονος, ἐάν δὲν θέλωσι νὰ ἔμβωσιν
 τε δὲν ἀναγκά- εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρὸς ἢ πάππου αὐτῶν, δὲν ἀναγκάζονται νὰ
 ζεται νὰ βάλῃ εἰς τὴν συνει- βάλωσιν εἰς τὴν συνεισφορὰν τὰς δωρεὰς καὶ τὰ κέρδη, τὰ ὅποια ἔλαβον
 σφορὰν τὰς ἢ ἐκέρδησαν παρ' ἐκείνων. Ἐάν ὅμως αἱ δωρεαὶ ὑπερβαίνουσαι τὸ νόμιμον 25
 παρὰ τῶν γο- μέτρον προξενῶσι σμικρυσμὸν εἰς τὰ νόμιμα μερίδια (§§ 968 καὶ 969)
 νέων δωρεὰς τῶν λοιπῶν κληρονόμων, νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἐξ αὐτῶν τόσα μόνον, ὅσα ἔξαρ-
 καὶ τὰ κέρδη; κοῦσιν εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν νομίμων τούτων μεριδίων.

Πότε ὑπο- § 1017. Ὁ υἱός, ὅστις θέλει νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν συνεισφορὰν, ὑποχρε-
 χρεοῦται ὁ υἱ- οῦται νὰ συνεισφέρῃ τὰς ὑπὸ τῶν γονέων δοθείσας εἰς αὐτὸν προγαμιαίας
 ὁς νὰ βάλῃ εἰς ἢ ἀπλὰς δωρεὰς, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἐπρόσταξαν ἐκεῖνοι νὰ μὴ βαλθῶσιν 30
 τὴν συνεισφο- εἰς συνεισφορὰν· τὰ δὲ ἀναγκαῖα ἔξοδα, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς τὰ χαρισθέντα
 ρὰν τὰς ὑπὸ εἰς αὐτὸν πράγματα, πρέπει νὰ πληρωθῶσιν ἐκ τῆς κοινῆς κληρονομίας.
 τῶν γονέων δοθείσας εἰς αὐτὸν δω-
 ρὰς;

1 întimplare dovedită, atuncia nu se îndatorește să pue la mijloc prețul sau paguba aceluî lucru.

§ 1012. Dacă cineva din împreună moștenitori au cumpărat un lucru cu bani de moștenire, nu se îndatorește să pue la mijloc acest
5 lucru, ci banii cu dobînda lor.

§ 1013. Fiicele cele înzăstrate de cătră părinți nu pot cere sinisfora, dar nici sint silite să pue la mijloc zăstrurile lor.

Obiceiu
pămîntului.

10 § 1014. Dacă o fiică măritată mai înainte de douăzeci și cinci ani a vrstei sale, văzînd pe bărbatul ei că răsipește zăstrea, va arăta aceasta părintelui ei și el nu se va îngriji de a o siguri psi prin judecătorie sau prin stăpînire, atuncia se îndatorește nu numai el, ci și moștenitorii lui, să o îplinească din averea lor, dacă fiica va dovedi cum că s-au lenevit a împlini această părintească datorie (§ 234).

Cînd fiica
au arătat pă-
rintelui că
bărbatul ei
răsipește ză-
strea.

15 § 1015. Dacă părinții n-au dat zăstrea pe care au făgăduit-o fiicii sale și la moartea lor nu i-au rînduit-o nici prin testament, nici prin viu graiu, ci i-au lăsat numai un legatum, atuncia se îndatoresc moștenitorii lor să dea nu numai această zăstre dimpreună cu rodurile și veniturile din vremea de cînd o au făgăduit-o părinții, ci și legatum.

Dacă părin-
ții nu au dat
zăstrea ce
au făgăduit
fiicii sale.

20 § 1016. Fiul sau nepotul, fiind de sineși stăpîn, dacă nu vor voi să între în moștenirea tatălui sau a bunului lor, nu sint datori să pue la mijloc darurile și cîștigurile, ce au luat ori au cîștigat de la aceia; iar dacă darurile, covîrsînd legiuita măsură, vor pricinui micșura-rea legitimilor (§§ 968 și 969) a celorlalți moștenitori, se va lua din acele daruri atîta numai, cîte vor agiunge spre îndeplinirea acestor legitime.

Cine și cînd
nu se îndat-
orește a pu-
ne la mijloc
acele de că-
tră părinți
date daruri și
cîștiguri?

25 § 1017. Fiul, ce voește să între în sinisfora, datoriu este să pue la mijloc acele de cătră părinți date lui daruri nuntești sau simple, pentru care n-au poruncit ei ca să nu le pue la mijloc; iar cheltuelile trebuincioase, care au făcut la lucrurile lui dăruite, trebuie să i se întoarcă din masa moștenirei.

Cînd se înd-
atorește fi-
iul a pune la
mijloc cele
date lui de
cătră părinți
daruri?

§ 1014. *nota și* 10 părintelui R: tatălui G | răsipește R: strică G || 8 măritată R: om G || 9 ei R: om G | va arăta R: a arătat G || 10 se va îngriji R: s-a îngrijit G || 12 va dovedi R: a dovedit G || 12—13 s-au... împlini R: el a neglijat G || 15 moartea R: timpul morții G || 16 viu graiu R: cuvînt G || § 1016 *nota* se îndatorește R: este silit G | de cătră... cîștiguri R: darurile și cîștigurile de la părinți G || 19—20 vor voi R: voiesc G | datori R: siliți G || 22 vor pricinui R: pricinuiesc G || 23 *după* legitimilor *ad* părți G: om R | se va lua R: să se ia G || 24 daruri R: om G | atîta R: atîtea G | vor agiunge R: ajung G | *după* legitime *ad* părți G: om R || 26 nuntești R: înaintea nunții G || 27 le pue R: fie puse G || 28—29 i se întoarcă R: fie plătite G.

Τίνος πράγματος ἡ τιμὴ λογίζεται εἰς τὸ μερίδιον τοῦ κληρονόμου;

§ 1018. Ἐάν τις ἐκ τῶν κληρονόμων ἐφθειρεν ἢ ἔχασεν ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας καὶ ἀφροντισίας του πράγμα, τὸ ὅποῖον ἦτον ὑποκειμένον εἰς συνεισφοράν, νὰ λογαριασθῇ ἡ τιμὴ τοῦ πράγματος ἐκείνου εἰς τὸ μερίδιόν του.

Παρά τίνος καὶ μέχρι τίνος καιροῦ ζητοῦνται οἱ καρποὶ καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν εἰς συνεισφοράν ὑποκειμένων πραγμάτων;

§ 1019. Οἱ καρποὶ, τὰ εἰσοδήματα καὶ ἄλλα κέρδη, τὰ ὅποια ἐλήφθησαν ἐκ πραγμάτων ὑποκειμένων εἰς συνεισφοράν, ζητοῦνται ὑπὸ τῶν συγκληρονόμων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ θανάτου τοῦ κληρονομουμένου ἕως τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου χρόνου τῆς ἡλικίας ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν· ὁ δὲ κληρονόμος, ὅστις μετὰ τὴν τελείαν ταύτην ἡλικίαν δὲν ἐζήτησε ταῦτα ἐν διαστάματι ἔτι πέντε χρόνων, μένει ζημιωμένος διὰ τὴν σιωπὴν αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ

Περὶ τῆς καταδοχῆς ἢ παραιτήσεως τῆς κληρονομίας

Τίνες δὲν δύνανται νὰ καταδεχθῶσιν ἢ νὰ παραιτηθῶσι κληρονομίαν;

§ 1020. Δὲν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ καταδεχθῶσιν ἢ νὰ παραιτηθῶσι κληρονομίαν ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν· α') Οἱ ἀνήλικοι· β') Οἱ σκλάβοι· γ') Οἱ ἄσωτοι· καὶ δ') Οἱ μὴ ἔχοντες σώας τὰς φρένας, διότι οὗτοι λογίζονται, ὅτι δὲν ἔχουσι θέλησιν ἐλευθέραν.

§ 1021. Ἡ γυνὴ δὲν δύναται χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ θελήσεως τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς νὰ καταδεχθῇ κληρονομίαν τυχοῦσαν εἰς αὐτήν. (§ 106).

Κανόνες γενικοί.

§ 1022. Οὐδεὶς ἀναγκάζεται νὰ καταδεχθῇ κληρονομίαν παρὰ γνώμην αὐτοῦ.

§ 1023. Ὁ κληρονόμος καὶ ἀγνοῶν κληρονομεῖ, οἷον ἐὰν ἀποθάνῃ τις, πρὶν ἀκούσῃ, ὅτι ἀπέθανε τις ἐκ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ κληρονομία ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, ἀφίνει τὸ δίκαιόν του τοῦτο εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ κληρονόμους.

§ 1024. Ὅστις κληρονομεῖ μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καιροῦ τοῦ ὑπὸ τῶν νόμων διωρισμένου (§ 1035) διὰ τὴν καταδοχὴν τῆς κληρονομίας, ἔχει τὰ αὐτὰ δίκαια, τὰ ὅποια ἔχει ὁ κληρονομήσας ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κληρονομουμένου.

§ 1025. Ἡ εἰς τὴν κληρονομίαν ὑπεισέλεις, ὅποτε καὶ ἂν γένῃ, λογαριάζεται ἀπὸ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἀπέθανεν ὁ κληρονομούμενος.

1 § 1018. Dacă unul din moștenitori au stricat ori au pierdut prin vicleșug sau lenevire și nepurtare de grijă lucrul supus sinisforalii, să se socotească prețul celui lucru în legitima lui.

A cărui lucru se socotește prețul în legitima moștenitorului?

5 § 1019. Rodurile, veniturile și alte ciștiguri, luate din lucruri supuse sinisforalii, se cer de către împreună moștenitorii de la vremea morții lăsătorului de moștenire pînă la al douăzeci și cinci ani a vrstei fieștecărui din ei; iar moștenitoriul, carele după împlinirea vrstei legiuite nu le va cere în curgere de cinci ani, rămîne păgubaș pentru tăcerea sa.

De la care și pînă la care vreme se cer rodurile și veniturile lucrurilor supuse la sinisfora?

10

*CAP AL ȘASESPREZECILE

Pentru primirea sau lepădarea moștenirii

§ 1020. De sineși nu pot primi, nici a se lepăda de moștenire:

a) Nevrisnicii;

b) Robii;

15 c) Răsipitorii, și

d) Acei ce nu au simțirile întregi, pentru că aceștia se socotesc că nu au voință slobodă.

Carii nu pot să primească sau să se lepede de moștenire?

§ 1021. Femeia nu poate, fără știrea și voința bărbatului ei, să primească moștenirea cuvenită ei (§ 106).

20

§ 1022. Nimine nu este silit a primi moștenirea fără voia sa.

Regule de obștie.

§ 1023. Moștenitoriul, și neștiind, moștenește, adecă dacă va muri cineva mai înainte de a afla cum că au murit una din rudeniile sale, a căria moștenire se cuvine lui, lasă acest drit la moștenitorii sei.

25

§ 1024. Acel ce moștenește pînă la împlinirea termenului hotărit de legi (§ 1035) pentru primirea moștenirii, are tot aceleași drituri ce are moștenitoriul, carele îndată după moartea cuiva moștenește.

§ 1025. Întrarea în moștenire, orișicînd se va face, se socotește din vremea morții lăsătorului moștenirii.

2 lenevire R: neglijență G | nepurtare R: nepurtarea lui G || 6 lăsătorului de moștenire R: moștenitului G || 7 împlinirea vrstei legiuite R: această deplină virstă G || 8 va cere în curgere de R: a cerut aceste în răstimp de încă G || 12 pot R: au voie G || 21—22 va muri R: a murit G || 22 a afla R: ce a auzit G || 23 drit R: drept al său G || 26 ce are... moștenește R: ce le are acela care a moștenit imediat după moartea celui moștenit G || 27 se va face R: s-a făcut G || 28 morții... moștenirii R: în care a murit cel ce este moștenit G.

§ 1026. 'Ο κληρονόμος δύναται νὰ καταδεχθῇ τὴν κληρονομίαν μετὰ 1
καταγραφῆς ἢ χωρὶς καταγραφῆς.

§ 1027. "Οστις δύναται νὰ κληρονομήσῃ πᾶσαν τὴν κληρονομίαν, 5
δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ δεχθῇ μόνον μέρος αὐτῆς, ἀλλ' ὑποχρεοῦται ἢ νὰ δεχθῇ
ἢ νὰ παραιτηθῇ πᾶσαν ὁμοῦ.

§ 1028. 'Η τῆς κληρονομίας καταδοχὴ γίνεται ἢ φανερώς ἢ σιω-
πηλῶς· φανερώς μὲν γίνεται, ὅταν τις δεχθῇ αὐτὴν δι' ἐγγράφου ἰδιωτικοῦ,
δηλαδὴ διὰ διαθήκης ἢ δι' ἄλλου τινὸς γράμματος τοῦ κληρονομουμένου,
ἢ δι' ἐγγράφου δημοσίου, ἢ γοῦν γράμματος τοῦ κριτηρίου· σιωπηλῶς δὲ 10
γίνεται, ὅταν τις δι' ἔργου ἀρμόζοντος εἰς κληρονόμον φανερώσῃ τὸν σκοπὸν
αὐτοῦ, ὅτι δηλαδὴ ἐδέχθη τὴν κληρονομίαν, οἷον ὅταν πωλήσῃ ἢ ἐκμισ-
θώσῃ ἢ χαρίσῃ πράγματα ἐκ τῆς κληρονομίας ἢ πληρώσῃ χρεὴ ἢ ἐλευ-
θερώσῃ σκλάβους ἢ κρατήσῃ καὶ μεταχειρισθῇ πράγματα τῆς κληρονο-
μίας ἢ καὶ ξένα εὑρεθέντα ἐν τῇ κληρονομίᾳ, οἷον ἐνέχυρα ἢ ὑποθήκας
ἢ παρακαταθήκας κ.τ.λ. 15

§ 1029. Δὲν λογίζεται, ὅτι ἐδέχθη τὴν κληρονομίαν, ὅστις πρὸ τῆς
ὑπαισελεύσεως εἰς αὐτὴν ἐδανείσθη χρήματα παρὰ τοῦ συγκληρονόμου
αὐτοῦ.

§ 1030. "Οστις ἑκαμέ τι εἰς τὴν κληρονομίαν δι' εὐσέβειαν ἢ διὰ 20
φύλαξιν, θάψας δηλαδὴ τὸν ἀποθανόντα, θρέψας τοὺς σκλάβους ἢ τὰ ζῶα,
ἢ ἐνοικιάσας τὰ κτίρια ἢ ἐπιδιορθώσας τὰ χαλασμένα ἢ πωλήσας καλῇ
πίστει τὰ εὐκολόφθαρτα πράγματα, δὲν λογίζεται, ὅτι διὰ τούτων τῶν
ἔργων ἐδέχθη τὴν κληρονομίαν· εἶναι ὅμως ὑπόχρεως νὰ φανερώσῃ τὸν
σκοπὸν αὐτοῦ πρότερον, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐπιχειρίζεται νὰ κάμνῃ τὰ τοιαῦτα
ὡς κληρονόμος, ἀλλὰ μόνον δι' εὐσέβειαν ἢ διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν πραγ- 25
μάτων.

§ 1031. Δὲν λογίζεται, ὅτι ἐδέχθη τὴν κληρονομίαν, οὔτε ὅστις 30
ἔχων ἡνωμένα τὰ ἴδια αὐτοῦ πράγματα μετὰ τῶν πραγμάτων τοῦ ἀποθα-
νόντος μεταχειρίζεται αὐτὰ διὰ τινα ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν· χρεωστεῖ
ὅμως καὶ οὗτος νὰ φανερώσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ πρότερον.

§ 1032. Οὐδεμίαν συμφωνίαν συγχωρεῖται τις νὰ κάμῃ ῥητῶς περὶ 35
τῆς καταδοχῆς ἢ παραιτήσεως τῆς κληρονομίας συγγενοῦς τινος αὐτοῦ,
ἐν ᾧ ἐκεῖνος ζῇ ἔτι, ἐπειδὴ αἱ τοιαῦται συμφωνίαι εἶναι ἐναντίαι εἰς
τὰ καλὰ ἦθη καὶ μισηταὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐπιφέρουσι πολλάκις καὶ
τέλος ὀλέθριον.

1 § 1026. Moștenitoriul poate primi moștenirea cu catagrafie și
fără catagrafie.

§ 1027. Acel ce poate moșteni toată moștenirea, nu are voie să
primească numai o parte a ei, ci se îndatorește să o primească ori toată,
5 sau să se lepede de ea.

§ 1028. Primirea moștenirii se face ori vederat sau prin tăcere.
Vederat se face, cînd cineva o primește prin particularnic înscris, adecă
prin testament sau alte înscrisuri a mortului, sau prin act public, adecă
cartea judecătoreiei; iar prin tăcere se face, cînd cineva, prin o faptă
10 cuvenită moștenitoriului, arată scoposul său, adecă că au primit moște-
nirea, precum cînd va vinde de veci sau va da în posesie sau în năimală
ori va dărui lucruri din moștenire sau va plăti datorii sau va slobozi
robi ori va ținea și va întrebuința lucruri de moștenire sau și străine,
aflătoare în moștenire, precum amaneturi sau ipothice sau depozite ș.c.l.

15 § 1029. Nu se socotește că au primit moștenirea, acel ce mai
înainte de intrarea în ea s-au împrumutat cu bani de la împreună-
moștenitoriul.

§ 1030. Acel ce au făcut un lucru la moștenire pentru cuvioșie
sau păstrarea, adică îngropînd pe mort, dînd hrană robilor sau vitelor
20 sau cu chirie case sau alte zidiri, ori întocmind cele stricate, ori vinzînd
cu bună credință lucrurile supuse lesnii stricăciuni, acesta nu se socotește
că prin acele lucruri au primit moștenirea; este însă datoriu mai înainte
să arăte scoposul său, cum că el nu face aceste ca un moștenitoriu, ci
numai pentru cuviința sau păstrarea lucrurilor.

25 § 1031. Nu se socotește că au primit moștenirea nici acel ce,
avînd lucrurile sale unite cu acele a mortului, le întrebuințază pentru
una din pomenitele pricini, însă datoriu este și el să arăte mai înainte
scoposul său.

30 § 1032. Nimărui nu este ertat să facă tocmală anume pentru
primirea sau lepădarea moștenirii unei rudenii a lui, ce încă se
află în viață, pentru că asemenea tocmele sînt împotriva moralului
și pentru aceasta prihănite, care de multe ori aduc și un sfîrșit
primejdios.

8 alte ... mortului R: alt scris al celui moștenit G || 10 cuvenită R: de atri-
buția G || 11 va vinde de veci R: a vîndut G || 11—22 va da... dărui R: a arendat
sau dărui G || 12 va plăti R: a plătit G || 12—13 va slobozi... întrebuința R: a slobozit
robi sau a ținut și întrebuințat G || 17 după moștenitoriul ad său G || 18 un lucru R:
ceva G || 20 case... zidiri R: clădirile G | întocmind R: reparînd G || 21 acesta
R: om G || 22 acele R: aceste G || 23 face aceste R: se apucă să facă unele ca
acestea G || 24 cuviința R: cuvioșie G || 26 acele a R: lucrurile G || 27 una R: unele
G | el R: acesta G || 29 tocmală anume R: nici o tocmeală expres G || 31 mora-
lului R: bunelor moravuri G || 32 prihănite, care R: urîte și G.

§ 1033. Δύναται τις νὰ παραιτηθῇ τὴν κληρονομίαν, τὴν ὁποίαν 1
ἐδέχθη ἐκ φανεραῶς βίας καὶ φόβου, διότι τὰ ἐκ βίας καὶ φόβου
γινόμενα δὲν ἔχουσιν ἰσχύν.

§ 1034. Ἡ τῆς κληρονομίας παραιτήσις γίνεται οὐχὶ μόνον λόγων, 5
ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων καὶ δι' ἄλλων φανερώσεων τῆς θελήσεως.

§ 1035. Ἐὰν ἡ κληρονομία, ἐπιφορτισμένη οὖσα μὲ χρέη καὶ ἄλλα
βάρη, εἶναι ὑποπτος καὶ διὰ τοῦτο ἀμφιβάλλῃ ὁ κληρονόμος περὶ τῆς
καταδοχῆς ἢ παραιτήσεως αὐτῆς, δίδεται εἰς αὐτὸν διορία ἡμερῶν ἑκατὸν
ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἀπέθανεν ὁ κληρονομηθεσόμενος,
διὰ νὰ στοχασθῇ καλῶς καὶ ἔπειτα νὰ φανερώσῃ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἐπὶ 10
κριτηρίου, ἂν θέλῃ νὰ δεχθῇ ἢ νὰ παραιτηθῇ τὴν κληρονομίαν.

Καταδοχὴ
τῆς κληρονο-
μίας μὲ κίν-
δυνον τοῦ λε-
γαταρίου.

§ 1036. Ὅταν ὁ κληρονόμος, ὑποπτευόμενος τὴν κληρονομίαν ὡς
ἐπιζήμιον, δὲν τολμᾷ νὰ δεχθῇ αὐτήν, ὁ δὲ λεγατάριος λέγει εἰς αὐτόν·
« Κληρονόμησον μὲ κίνδυνόν μου καί, ἂν ἀκολουθήσῃ ζημία, ἐγὼ θέλω
ἀποκριθῇ δι' αὐτήν »· τότε ὑποχρεοῦται αὐτὸς νὰ δεχθῇ τὴν ὑποπτον ταύτην 15
κληρονομίαν χωρὶς ζημίας αὐτοῦ· δὲν δύναται ὅμως νὰ παρακρατήσῃ τὸ
νόμιμον αὐτοῦ μερίδιον, διότι εἰς τὸν λεγατᾶριον ἀνήκουσι τότε δικαίως
καὶ τὰ κέρδη, καθὼς καὶ πάντα τὰ βάρη καὶ αἱ ζημίαι, ἂν τύχωσι, τῆς κλη-
ρονομίας.

Τίς δὲν δύ-
ναι νὰ πα-
ραιτηθῇ τὴν
κληρονομίαν;

§ 1037. Ὁ τέλειος εἰς τὴν ἡλικίαν δὲν δύναται πλέον νὰ παραιτηθῇ 20
κληρονομίαν, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη ἅπαξ, οὔτε μέρος αὐτῆς νὰ δεχθῇ καὶ
μέρος νὰ μὴ δεχθῇ, ἀλλ' ἀναγκάζεται νὰ ἀναδεχθῇ πάντα τὰ βάρη αὐτῆς,
καὶ ἂν εἶναι καὶ ἐπιζήμιος.

§ 1038. Ὁ κληρονόμος, ὅστις ἀπεδείχθη, ὅτι ἔκρυψε πράγματα τῆς
κληρονομίας, δὲν δύναται πλέον νὰ παραιτηθῇ αὐτήν, ἀλλ' ἀναγκάζεται νὰ 25
ἀποκριθῇ περὶ πάντων τῶν χρέων καὶ τῶν λοιπῶν βαρῶν αὐτῆς.

Μερίδιον
τοῦ παραιτη-
θέντος εἰς τί-
νας ἀνήκει;

§ 1039. Τὸ μερίδιον τοῦ παραιτηθέντος τὴν κληρονομίαν ἀνήκει εἰς
τοὺς συγκληρονόμους (§ § 718 καὶ 858), οἵτινες, ἂν ἐδέχθησαν τὴν κληρο-
νομίαν, ἀναγκάζονται νὰ δεχθῶσι καὶ τὸ μερίδιον τοῦτο μετὰ τῶν βαρῶν 30
αὐτοῦ.

Ἐξαίρεσις.

§ 1040. Ἐάν, ἀφ' οὗ παρητήθη ὁ κληρονόμος, ἐπωλήθησαν τὰ
πράγματα τῆς κληρονομίας, δὲν δύναται πλέον νὰ ζητήσῃ αὐτά· ἐὰν ὅμως
δὲν ἐπωλήθησαν ἐντὸς τριῶν χρόνων ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἡμέρας
τῆς παραιτήσεώς του, ἔχει ἄδειαν, ἂν θελήσῃ, νὰ δεχθῇ αὐτά καὶ
νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη τῆς κληρονομίας καὶ νὰ ἀναδεχθῇ καὶ τὰ λοιπὰ 35
βάρη αὐτῆς.

1 § 1033. Poate cineva să se lepede de moștenirea, care au primit-o din vederată silă și frică; căci cele făcute din vederată silă și frică nu au nici o tărie.

5 § 1034. Lepădarea de moștenire se face nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte și alte arătări a voinței.

10 § 1035. Dacă moștenirea, fiind însărcinată cu datorii și cu alte greutăți, va fi cu prepus și pentru aceasta moștenitoriul se va afla la îndoială, de are să o primească sau să se lepede de ea, i se dă un termen de una sută zile, socotite din ziua de cînd au murit lăsătorul moștenirii, pentru ca să-și iae bine sama și pe urmă să arăte voința sa la judecătorie, de voește a primi sau a se lepăda de moștenire.

15 § 1036. Cînd moștenitoriul, avînd prepus că moștenirea poate să-i aducă păgubire, nu va îndrăzni să o primească, iar legatariul îi va zice: «moștenește cu primejdia mea și, întîmplîndu-se pagubă, eu voi răspunde pentru dînsa», atunce se îndatorește acesta a primi acea prepusă moștenire fără paguba sa, însă nu-și poate opri legitima, pentru că legatariului atunce cu dreptul i se cuvin și cîștigurile, precum și toate însărcinările și pagubile, ce se vor întîmpla moștenirii.

Primirea moștenirii cu primejdia legatariului.

20 § 1037. Cel desăvîrșit la vîrstă nu poate mai mult să se lepede de moștenirea, pe care au primit-o odată, nici să primească o parte și o parte nu, ci este silit să o primească cu toate sarcinile ei, măcar de vor fi și păgubitoare.

Care nu poate să se lepede de moștenire?

25 § 1038. Moștenitoriul, carele se va dovedi că au ascuns din lucrurile moștenirii, nu poate mai mult să se lepede de moștenire, ci este silit să răspundă toate datoriile și celelalte însărcinări a ei.

§ 1039. Partea aceluia ce s-au lepădat de moștenire, se cuvine împreună moștenitorilor (§ 718 și 858) carii, dacă au primit moștenirea, se îndatoresc să primească și partea aceasta cu însărcinările ei.

Partea legatariului cui se cuvine?

30 § 1040. Dacă, după lepădarea moștenitoriului, se vor vinde lucruri de a moștenirii, nu le poate cere; iar dacă nu s-ar fi vîndut în curgere de trei ani, socotiți din ziua lepădării sale, atunce are voe să primească și să plătească datoriile moștenirii și să primească asupra-și și celelalte însărcinări a ei.

Excepție.

7 va fi R: este G | va afla R: află G || 9—10 lăsătorul moștenirii R: cel ce va fi moștenit G || 13 va îndrăzni R: îndrăznește G || 14 va zice R: zice G || 17 opri legitima R: reține legitima parte G || 18 ce se vor întîmpla R: dacă se întîmplă, ale G || 24 să va dovedi R: s-a dovedit G || 24—25 din lucrurile R: lucruri de ale G || 26 toate R: pentru toate G || 29 se îndatoresc R: sînt siliți G || 30—31 se vor vinde lucruri de a R: s-au vîndut lucrurile G || 31 le R: le mai G | s-ar fi R: s-au G || 32 voe să R: voie, dacă va voi, să le G.

Εἰς τῖνας ἀνήκει ἡ κατάχρεως κληρονομία μετὰ τὴν παραίτησιν τῶν κληρονόμων;

§ 1041. Ἐὰν πάντες κοινῶς οἱ νόμιμοι κληρονόμοι παραιτηθῶσι, κατὰ τάξιν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, τὴν ἐπιπεφορτισμένην μὲ χρέη κληρονομίαν, ἀνήκει εἰς τοὺς οἴκους τῆς κοινότητος, ἂν θελήσωσι, νὰ δεχθῶσιν αὐτήν· καὶ νὰ πληρώσωσι τὰ χρέη σωστά· εἰ δ' οὐ, δίδεται εἰς τοὺς δανειστάς τοῦ ἀποθανόντος καὶ διαμοιράζεται μεταξὺ αὐτῶν κατ' ἀναλογίαν τῶν χρεῶν.

Καταδοχὴ κληρονομίας διὰ καταγραφῆς.

§ 1042. Ἐὰν ὁ κληρονόμος θέλῃ μὲν, πλὴν δὲν τολμᾷ ἐξ αἰτίας τῶν χρεῶν νὰ δεχθῇ τὴν κληρονομίαν, φοβούμενος τὴν ζημίαν, δύναται νὰ δεχθῇ αὐτὴν μετὰ καταγραφῆς διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὸ ἀζήμιον αὐτοῦ· εἶναι ὅμως ὑπόχρεως νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἢ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ἐν διαστήματι ἡμερῶν ἑκατὸν ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐπληροφορήθη, ὅτι εἶναι κληρονόμος ἐξ ἀδιαθέτου ἢ ἐκ διαθήκης.

Διορία διὰ τὴν ποιήσιν τῆς καταγραφῆς.

§ 1043. Χρέος τῆς διοικήσεως ἢ τοῦ κριτηρίου εἶναι νὰ διορίσῃ ἀνθρώπους τιμίους καὶ ἀξιοπίστους εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν καταχρέων περιουσιῶν, παραγγέλλουσα αὐτοὺς νὰ τελειώσωσιν αὐτὴν ἐν διαστήματι ἡμερῶν ἐξήκοντα, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἀριθμουμένων, παρόντων μετὰ τῶν κληρονόμων καὶ τῶν ἀπρωδεδειγμένων δανειστῶν καὶ τῶν λεγαταρίων πρὸς τούτοις.

Καὶ ἐννέα μηνῶν καὶ ἐνὸς χρόνου ἢ καὶ περισσοτέρα κατὰ τὴν χρεῖαν.

§ 1044. Ἐὰν ἡ κληρονομία εἶναι μεγάλη καὶ περιπεπλεγμένη μετὰ πολλῶν καὶ διαφόρων λογαριασμῶν καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τελειώσῃ ἡ καταγραφὴ ἐν τῷ διαστήματι τῶν ἐξήκοντα ἡμερῶν, ἢ ἐὰν ἐμποδίζηται ἡ ἐκπλήρωσις αὐτῆς ὑπὸ μεγάλης τινὸς καὶ φανεραῆς αἰτίας, δίδεται εὐλόγως ὑπὸ μὲν τοῦ κριτηρίου ἐννέα μηνῶν, ὑπὸ δὲ τῆς ἐξουσίας καὶ ἐνὸς χρόνου προθεσμία ἢ καὶ περισσοτέρα, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεῖα.

Ἐὰν λείπῃ ὁ κληρονόμος, πόση διορία δίδεται εἰς αὐτόν;

§ 1045. Ἐὰν ὁ κληρονόμος δὲν εὕρισκῃται ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου εἶναι πᾶσα ἡ κληρονομία ἢ τὰ πλείονα πράγματα αὐτῆς, δίδεται εἰς αὐτόν διορία ἐνὸς χρόνου, ἀριθμουμένου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ κληρονομουμένου, ἢ καὶ περισσοτέρα κατὰ τὴν χρεῖαν, εἰς τὸ νὰ τελειώσῃ τὴν καταγραφὴν.

Κληρονομίας καταδοχὴ χωρὶς καταγραφῆς.

§ 1046. Ἐὰν τις χωρὶς τινος ἀμφιβολίας δεχθῇ κληρονομίαν ἐξ ἰδίας θελήσεως διὰ τῶν πρεπόντων τρόπων, δὲν ἔχει χρεῖαν καταγραφῆς, ἐπειδὴ ὑποχρεοῦται νὰ ἀποκριθῇ ἐντελῶς καὶ ἀπροφασίστως περὶ πάντων τῶν χρεῶν καὶ τῶν λοιπῶν βαρῶν τῆς κληρονομίας.

1 § 1041. Lepădându-se îndeobște toți legiuitori moștenitori, pe rind
unul după altul, de moștenirea însărcinată cu datorii, se cuvine caselor
obștești, de vor voi să o primească și să plătească datoriile întregi;
iar de nu, se dă creditorilor mortului și se împărțește între ei după
5 analoghia datoriilor.

Cui se cuvine moștenirea însărcinată cu datorie, după lepădarea, moștenitorilor?

§ 1042. Dacă moștenitoriul ar voi să primească moștenirea, însă
n-ar îndrăzni din pricina datoriilor, temindu-se de pagubă, poate să
o primească cu catagrafie, spre a sa siguranță și nepăgubire; este însă
datoriu să ceară voe întru aceasta de la stăpînire sau de la judecătorie
10 în curgere de una sută zile, socotite de cînd s-au înștiințat, că el este
moștenitoriu cu sau fără testament.

Primirea moștenirii cu catagrafie.

§ 1043. Datoria stăpînirii sau a judecătoriei este să orînduiască
oameni cinstiți și vrednici de credință, spre facerea catagrafiei însărcina-
ținelor cu datorie averi, poruncindu-li-se ca să o sfîrșească, în curgerea
15 de șasezeci zile de la începerea ei, în ființa moștenitorilor, a deosebiților
creditori, cum și a legatarilor.

Terminul pentru facerea catagrafiei.

§ 1044. Moștenirea fiind mare și incurcată cu multe deosebite
șocotele și pentru aceasta nefiind cu putință să se săvîrșească cata-
grafia în curgere de șasezeci zile sau oprindu-se săvîrșirea ei dintr-o
20 pricină mare și vederată, cu drept cuvînt se dă de către judecătorie
termin de noaă luni, iar de către stăpînire și un an sau și mai mult
de va cere trebuința.

Și de noaă luni și de un an sau și mai mult, după trebuință.

§ 1045. Dacă moștenitoriul nu se află în locul unde este toată
moștenirea sau unde se află cele mai multe lucruri a ei, i se dă termin
25 de un an, socotit din ziua morții lăsătorului moștenirii, sau și mai
mult după trebuință, spre săvîrșirea catagrafiei.

Cînd lipsește moștenitoriul, cît termin i se dă lui?

§ 1046. De va primi cineva o neîndoelnică moștenire, de bună
voia sa, prin chipurile cuviincioase, atunce nu are trebuință de cata-
grafie, pentru că este datoriu să răspundă deplin și fără împotrivire
30 toate datoriile și celelalte însărcinări a moștenirii.

Primirea moștenirii fără catagrafie.

1 pe rînd R: după clasă G || 6 ar voi R: voiește G || 7 n-ar îndrăzni R: nu îndrăznește G || 10 de cînd R: din ziua, în care G || 13 spre facerea catagrafiei R: pentru inventarierea G || 15 de la R: numărate de la G | ființa R: prezența G | deosebiților R: dovediților G || 16 după legatarilor ad pe lîngă aceștia G || 19 oprindu-se R: împiedicîndu-se G || 24 unde se află ad R: om G || 25 lăsătorului moștenirii R: celui moștenit G || 27 cineva o neîndoelnică R: fără nici o îndoială cineva G.

Κληρονομίαν ἄπορον, ὅστις ἐδέχθη ἀπατήθεις παρ' ἄλλου.

§ 1047. Ἐάν τις ἀνώτερος ὢν τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων ἡπατήθη παρ' ἄλλου τινὸς διὰ πανούργων παρακινήσεων καὶ ἐδέχθη κληρονομίαν ἄπορον, ἔχει τὴν ἀγωγὴν τοῦ δόλου ἐναντίον τοῦ ἀπατήσαντος αὐτόν, παρὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ζημίαν αὐτοῦ· καὶ ἂν ὁ ἀπατήσας εἴναι δανειστής τοῦ κληρονομηθέντος, ἔχει κατ' αὐτοῦ τὴν παραγραφὴν τοῦ δόλου, εἰς τὸ νὰ μὴ πληρώσῃ δηλαδὴ τὸ πρὸς αὐτόν χρέος τοῦ ἀποθανόντος ἐξ ἰδίων καὶ μὲ ζημίαν αὐτοῦ.

Τίνες πρέπει νὰ ὑπογράψωσι τὴν καταγραφὴν;

§ 1048. Ἀφ' οὗ τελειωθῇ ἡ καταγραφὴ, ὁ κληρονόμος πρέπει νὰ ὑποσημειοῖ ἰδιοχείρως πᾶσαν τὴν ποσότητα τὴν ἐμπεριεχομένην ἐν αὐτῇ, ὁμολογῶν ἐν καθαρῷ συνειδῶτι, ὅτι δὲν ἔκρυπεν ὁ ἴδιος, οὔτε ἔχει εἴδῃσιν, ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἄλλον τινὰ κανὲν πρᾶγμα τῆς κληρονομίας καὶ ὅτι οὐδεὶς ἔγινε δόλος ἐν τῇ καταγραφῇ οὔτε παρὰ τοῦ ἰδίου, οὔτε παρ' ἄλλου τινὸς δι' εἰδήσεως αὐτοῦ· ἔπειτα νὰ ὑπογράψῃ αὐτὸς καὶ μετ' αὐτόν οἱ διορισθέντες εἰς τὴν καταγραφὴν καὶ οἱ δανεισταὶ καὶ οἱ λεγατάριοι, ἂν εἴναι, ὁμολογοῦντες ὁμοίως πάντες, ὅτι ἔγινεν ἡ καταγραφὴ πιστῶς καὶ χωρὶς τινος δόλου.

§ 1049. Ἐὰν ὁ κληρονόμος δὲν ἤξεύρῃ ἢ δὲν δύναται νὰ ὑπογράψῃ, ἃς σημειώσῃ πρῶτον ἰδιοχείρως τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ ἔπειτα ἃς ὑπογράψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἄλλος, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ σημείου.

Πῶς καὶ εἰς τί ὠφελεῖται ὁ κληρονόμος ἐκ τῆς καταγραφῆς;

§ 1050. Ἐκ τῆς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γινομένης καταγραφῆς ἀπολαμβάνει ὁ κληρονόμος τὰς ἐπομένους ὠφελείας, δύναται δηλαδὴ·
α') Νὰ ἀποχωρίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος χωρὶς τινος ὑποψίας, ἂν ἦτον ἡνωμένη·

β') Νὰ στοχασθῇ καλῶς καὶ οὕτω νὰ δεχθῇ τὴν κληρονομίαν, ἀσφαλίζων τοὺς δανειστάς, ἢ νὰ παραιτηθῇ αὐτήν·

γ') Νὰ ζητήσῃ διορίαν παρὰ τοῦ κριτηρίου, διὰ νὰ δυνθῇ νὰ πωλήσῃ ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ καὶ μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς τὰ πράγματα τῆς κληρονομίας, τὰ ὅποια εἶναι εὐκολόφθαρτα ἢ πολυέξοδα καὶ προξενούσι ζημίαν, ἢ, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία, νὰ πωλήσῃ πάντα, παρόντων καὶ τῶν δανειστῶν καὶ τῶν λεγαταρίων·

δ') Νὰ ἐξαίρεσῃ τὰ εἰς τὸν ἐνταφιασμόν καὶ τὰ λοιπὰ μνημόσυνα τοῦ ἀποθανόντος γεγόμενα ἔξοδα, ὁμοίως καὶ τὰ εἰς τὴν καταγραφὴν γεγόμενα, τὰ ὅποια νὰ καταγράψῃ ὀνομαστὶ εἰς τὸ τέλος τῆς καταγραφῆς πρὸ τῶν ὑπογραφῶν·

1 § 1047. Dacă cineva fiind trecut peste douăzeci și cinci ani, amăgindu-se de altul prin îndemnări viclene, va primi o moștenire
sărăcă, atunci poate porni jalbă de vicleșug asupra amăgitorului,
de la care poate cere despăgubirea sa; și dacă amăgitorul va fi creditor
5 a mortului, are împotriva lui întimpinarea vicleșugului, adică, ca să
nu-i plătească datoria mortului din ale sale și cu paguba sa.

Moștenire
sărăcă, care
au primit-o
cineva, fiind
de altul amă-
git.

§ 1048. Sfirșindu-se catagrafia, moștenitoriul datoriu este să
însămneze cu mîna sa toată suma cuprinsă în ea, adevărind în cuget
curat, că nici au tăinuit însuși, nici are știință, că s-ar afla tăinuit un
10 lucru de a moștenirei, și că n-au urmat nici un vicleșug în catagrafie
cu știrea sa, nici prin sine, nici prin altul; apoi să o iscălească și el și
cei rînduiți la facerea catagrafiei, asemenea și creditorii și legatarii, de
vor fi, adevărind deopotrivă toți, cum că s-au făcut catagrafia cu bună
credință și fără nici un vicleșug.

Carii tre-
bue să iscă-
lească cata-
grafia?

15 § 1049. Neștiind sau neputînd moștenitoriul să iscălească, să
facă mai întîi cu mîna sa sămnul cinstitei cruci și după aceea să iscălească
altul numele lui, începînd de la sfîntul sămn.

§ 1050. Prin catagrafia făcută după arătatul chip, cîștigă moște-
nitoriul următoarele folosuri, adevă el poate:

Cum și în
ce se foloseș-
te moșteni-
toriul din
catagrafie?

20 a) Să deosebească însuși a sa avere din averea mortului fără
nici un prepus, dacă au fost unită;

b) Să-și iae bine sama și așa să primească moștenirea, siguripsînd
pe creditor, sau să se lepede de dînsa;

25 c) Să ceară termin de la judecătorie, pentru ca să poată vinde
la vreme cuviincioasă și cu preț căzut lucrurile moștenirei, care vor
fi supuse lesnei stricăciuni sau păstrării cu multe cheltueli, pricinuitoare
de pagubă, sau, de va cere trebuința, să le vîndă toate, în ființa credi-
torilor și a legatelor;

30 d) Să scadă cheltuelile îngropării și a grijilor mortului, asemenea
și cheltuelile catagrafiei, care să se scrie anume la sfîrșitul catagrafiei
deasupra iscăliturilor;

3 poate porni R: are G || 4 va fi R: este G || 5 mortului R: celui moștenit G |
întimpinarea R: prescrierea G *) || 7 datoriu este R: trebuie G || 8, 13 adevărind R:
mărturisind G || 9 s-ar afla tăinuit R: se află la altcineva G || 10 n-au urmat R: nu
s-a făcut G || 11 și el și R: și după el G || 12 asemenea ad R: om G || 13 vor fi R: sînt
G || 16 facă R: însemneze G || 18 Prin R: Din G | arătatul R: zisul G || 25 cuviin-
cioasă R: potrivită G | căzut R: cuvenit G || 26 păstrării R: îmbinate G || 29 a
grijilor R: celorlalte pomeniri ale G || 30 anume R: cu numele G || 31 deasupra
R: înaintea G.

*) Vezi πίναξ κατ' ἀλφάβητον, Tablă după alfabet, sub cuvîntul παραγραφῆ
prescriere, p. 804.

ε') Νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη, πρῶτον τὰ μετ' ἐνεχύρων ἢ ὑποθηκῶν 1
(§ 584), ἔπειτα καὶ τὰ λοιπά·

στ') Νὰ παρακρατήσῃ τὸ νόμιμον αὐτοῦ μερίδιον καὶ μετὰ ταῦτα νὰ δώσῃ καὶ τὰ λεγάτα καὶ τὰ ἐλέη, τὰ διορισθέντα τυχὸν παρὰ τοῦ κληρονομουμένου, ἂν ἐξαρκέσῃ καὶ εἰς ταῦτα ἡ περιουσία ἐκείνου· καὶ 6

ζ') Ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ ἀποθανόντος δὲν ἐξαρκῇ ἢ μόλις ἐξαρκῇ εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν χρεῶν, δὲν λαμβάνει μὲν αὐτὸς τίποτε, ἀλλ' οὔτε ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τι ἐξ ἰδίων.

Ἔως πότε δὲν συγχωρεῖται τις νὰ ἐνοχλήσῃ αὐτόν;

§ 1051. Κατὰ τὸν καιρὸν τῆς καταγραφῆς οὐδεὶς ἐκ τῶν δανειστών τοῦ ἀποθανόντος ἢ ἐκ τῶν λεγαταρίων ἔχει ἄδειαν νὰ προσκαλέσῃ τὸν κληρονόμον εἰς κριτήριον ἢ νὰ ἐνοχλήσῃ αὐτὸν κατ' ἄλλον τρόπον ἢ νὰ οἰκισιοποιηθῇ πρᾶγμά τι τῆς κληρονομίας ἐπὶ λόγῳ χρέους ἢ λεγάτου. 10

Τίς δανειστής δύναται νὰ ζητήσῃ τὸ χρέος παρὰ τῶν λεγαταρίων;

§ 1052. Ἐὰν μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν πάντων τῶν εἰρημένων φανῇ ἐξαίφνης δανειστής τις ἄγνωστος ἕως τότε, δὲν ἔχει ἄδειαν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν κληρονόμον, οὔτε τοὺς πληρωθέντας δανειστάς, ἀλλὰ δύναται νὰ λάβῃ παρὰ τῶν λεγαταρίων τὸ χρέος, ἡ ὁλόκληρον ἢ μέρος αὐτοῦ, ἂν δὲν ἐξαρκέσωσι τὰ λεγάτα εἰς πληρωμὴν τοῦ ὅλου· μετὰ παρέλευσιν ὁμῶς τριῶν χρόνων ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς καταγραφῆς, δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ νεοφανὴς δανειστής νὰ ἐνοχλήσῃ οὔτε τοὺς λεγαταρίους. 15 20

Παιδεία τοῦ κληρονόμου διὰ τὸν δόλον αὐτοῦ.

§ 1053. Ἐὰν ἐν καιρῷ τῆς καταγραφῆς ἢ μετὰ τὴν τελείωσιν αὐτῆς ἀποδειχθῇ ὁ κληρονόμος, ὅτι ἔκρυψεν ὁ ἴδιος ἢ διὰ μέσου ἄλλου τινὸς πρᾶγμά τι ἢ ἀναγκαῖον γράμμα τῆς κληρονομίας, ἢ ὅτι μετεχειρίσθη ἄλλην τινὰ δουλιότητα πρὸς ζημίαν τῶν δανειστῶν καὶ λεγαταρίων, ἢ ὅτι ἀνέβαλε τὸν καιρὸν ἐξεπίτηδες καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐτελείωσεν ἡ καταγραφὴ ἕως τῆς διωρισμένης προθεσμίας, καταδικάζεται δικαίως νὰ ἐπιφορτισθῇ μὲ ὅλα τὰ χρέη καὶ τὰ λοιπὰ βάρη τῆς κληρονομίας καὶ νὰ πληρώσῃ καὶ ἐξ ἰδίων, ἂν δὲν ἐξαρκέσῃ ἡ κληρονομία εἰς τὴν τελείαν αὐτῶν ἀποπλήρωσιν. 25

Πότε καὶ εἰς τίνας διαβαίνει τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας;

§ 1054. Ἐὰν τις ἔχων δίκαιον νὰ κληρονομήσῃ τινὰ ἀπέθανε πρὶν φανερώσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἕως τοῦ διωρισμένου ὑπὸ τῶν νόμων καιροῦ (§ 1035), ὅτι δηλαδὴ θέλει ἢ δὲν θέλει νὰ δεχθῇ τὴν κληρονομίαν ἐκείνου, ἀφίνει τὸ δίκαιον τῆς ζητήσεως αὐτῆς εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ· ἐὰν δὲ ἀπέθανε μετὰ τὸν διωρισμένον καιρὸν, δὲν δύναται νὰ ἀφήσῃ εἰς ἀλλοὺς δίκαιον, τὸ ὅποιον ἔχασεν ὁ ἴδιος. 30

1 e) Să plătească datoriile, mai întâi cele cu amaneturi sau ipothice
(§ 548), pe urmă și celelalte;

f) Să-și oprească legiuita parte și apoi să dea și legaturile și
milile, care poate sint orînduite de cătră mortul, dacă va ajunge averea
5 și la aceasta; și

g) Neagiungînd sau de ahea agiungînd averea mortului spre
plata datoriilor, el nu va lua nimic, dar nici va plăti nimic din
ale sale.

§ 1051. Cînd se face catagrafie, nimine din creditorii mortului
10 sau din legatari n-are voie să tragă la judecată pe moștenitoriu sau să-l
supere într-alt chip sau să-și însușească vreun lucru de moștenire, cu
cuvînt de datorie sau de legatum.

Pînă cînd
nu este ertat
să supere ci-
neva pe mo-
ștenitoriul?

§ 1052. Dacă după împlinirea tuturor celor pomenite se va ivi
un creditor pîn-atuncea necunoscut, n-are voie nici cu un chip să supere
15 pe moștenitoriu, nici pe creditorii ce au luat dritul lor, ci poate să iae
de la legatari datoria, ori întreagă sau parte, dacă nu vor agiunge lega-
turile spre plata totului; iar după trei ani de la săvîrșirea catagrafiei,
n-are voie nici cel de nou ivit creditor să supere pe legatariu.

Care cre-
ditoriu poate
să ceară da-
toria de la
legatari?

§ 1053. Le facerea catagrafiei sau după săvîrșirea ei, dovedin-
20 du-se că moștenitoriul au mistuit, ori însuși sau prin altul, vreun lucru
sau vreo scrisoare trebuitoare a moștenirii, sau că au întrebuițat
vreun alt vicleșug spre paguba creditorilor și a legatarilor, sau că
dinadins au prelungit și pentru aceasta nu s-au sfîrșit catagrafia pîn la
hotărîtul termin, cu dreptul se osîndește a se însărcina cu toate datoriile
25 și alte însărcinări a moștenirii și să plătească și din ale sale, de nu va
agiunge moștenirea spre deplină plata lor.

Pedeapsa
moștenito-
riului pentru
vicleșugul
lui.

*§ 1054. Avînd cineva drit de a moșteni pe altul, de va muri
mai înainte de a-și arăta scoposul său pîn la terminul hotărît de legi
(§ 1035), că adevărat voește sau nu voește a primi moștenirea aceluia,
30 lasă dritul cererii ei la moștenitorii lui; iar de va muri după hotărîtul
termin, nu le poate lăsa un drit, pe care însuși l-au pierdut.

Cînd și la
care trece
dritul de pri-
mirea moște-
nirii?

4 mortul R: cel moștenit G | averea R: averea aceluia G || 7 va lua R: ia G | va plăti R: nu se îndatorește să plătească G || 9 Cînd... catagrafie R: În timpul inventarierii G || 13 se va ivi R: s-a ivit pe neașteptate G || 15 ce au... lor R: plătiți G || 16 parte R: parte din ea G || 17 iar... săvîrșirea R: totuși după trecere de trei ani numărați de la timpul săvîrșirii G || 18 pe legatariu R: nici pe legatari G || 19 La facerea R: În timpul G || 20 mistuit, ori R: ascuns G | altul R: mijlocirea altcuiva G || 22 vicleșug R: viclenie G || 23 au prelungit R: a amînat timpul G || 25 alte R: celelalte G || 27 altul R: cineva G || 27, 30 va muri R: a murit G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

1

Περὶ τῆς καταβολῆς τῶν τῆς κληρονομίας χρεῶν

Τίνα λογίζονται ὡς χρέος τῆς κληρονομίας;

§ 1055. Χρέος τῆς κληρονομίας εἶναι καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὁ κληρονομούμενος εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τινα ἐγγράφως, ὅτι θέλει δώσῃ αὐτὸ εἰς αὐτὸν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου του, ἂν ἕως τότε δὲν ἀνήρесе τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην. Χρέος ὁμοίως τῆς κληρονομίας εἶναι καὶ τὰ ὅσα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κληρονομουμένου ἐπλήρωσεν ὁ ἐγγυητῆς αὐτοῦ.

5

Ὅταν αἰπεριουσίαι τοῦ κληρονομουμένου καὶ τοῦ κληρονόμου εἶναι ἡνωμέναι, τίς δύναται νὰ ζητήσῃ τὸν διαχωρισμὸν αὐτῶν;

§ 1056. Ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ κληρονομουμένου εἶναι ἡνωμένη μετὰ τὴν περιουσίαν τοῦ κληρονόμου, μόνον οἱ δανεισταὶ τοῦ κληρονομουμένου δύνανται νὰ ζητήσωσι τὸν διαχωρισμὸν τῶν δύο τούτων περιουσιῶν, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ δανεισταὶ τοῦ κληρονόμου.

10

Τί ἀκολουθεῖ ἐκ τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος ἀπὸ τῶν πραγμάτων τοῦ ἀποθανόντος ἐκείνου συγγενοῦς αὐτοῦ, δύνανται νὰ ζητήσωσιν ἐκ τοῦ κέρδους τούτου τὸ ἐλλεῖπον εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν χρεῶν.

§ 1057. Ἐὰν οἱ δανεισταὶ τοῦ ἀποθανόντος διαχωρίσωσι τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν περιουσίαν τοῦ κληρονόμου καὶ δὲν ἐξαρκέσῃ εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν χρεῶν ἐκείνου, δὲν δύνανται νὰ λάβωσι τίποτε ἀπὸ τῆς περιουσίας τούτου· ἐὰν δὲ κερδήσῃ τι ἔπειτα ὁ κληρονόμος ἀπὸ τῶν δικαίων ἢ ἀπὸ τῶν πραγμάτων τοῦ ἀποθανόντος ἐκείνου συγγενοῦς αὐτοῦ, δύνανται νὰ ζητήσωσιν ἐκ τοῦ κέρδους τούτου τὸ ἐλλεῖπον εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν χρεῶν.

15

Τί ἐκ τῆς μεταθέσεως τοῦ χρέους εἰς τὸν κληρονόμον;

§ 1058. Ἐὰν οἱ δανεισταὶ τοῦ κληρονομουμένου ἔκαμαν μετάθεσιν τῶν χρεῶν ἐπάνω τοῦ κληρονόμου δι' ὁμολογιῶν ἢ ἐγγυητῶν ἢ ὑποθηκῶν ἢ ἐνεχύρων, δὲν ἔχουσι πλέον δίκαιον νὰ ζητήσωσι διαχωρισμὸν τῆς περιουσίας ἐκείνου ἀπὸ τῆς περιουσίας τούτου, ἂν ἀκολουθήσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ ζημία τις.

20

Καὶ οἱ λεγατάριοι δύνανται νὰ ζητήσωσι τὸν διαχωρισμὸν τῶν περιουσιῶν.

§ 1059. Ἐχουσι δίκαιον καὶ οἱ λεγατάριοι νὰ ζητήσωσι μετὰ τῶν δανειστῶν τὸν διαχωρισμὸν τῆς περιουσίας τοῦ κληρονομουμένου ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ κληρονόμου, ὥστε, ἀφ' οὗ λάβωσι πρῶτον οἱ δανεισταὶ τὰ δίκαια αὐτῶν σωστά, καὶ δεύτερος ὁ κληρονόμος τὸ νόμιμον αὐτοῦ μερίδιον, ἔπειτα νὰ λάβωσι καὶ αὐτοὶ τὰ λεγάτα ἢ σωστά ἢ μέρη τούτων κατ' ἀναλογίαν ἢ οὐδέν, ἂν δὲν ἐξαρκέσῃ ἡ περιουσία τοῦ κληρονομουμένου.

25

1

CAP AL ȘAPTESPREZECILE

Pentru plata datoriilor de moștenire

5

§ 1055. Datoria moștenirii este și aceia pe care mortul făgăduise cuiva în scris, că îi va da la moartea sa, dacă pînă atunce n-ar fi anularisit făgăduința aceia. Asemine datorie de moștenire este și cîte după moartea lăsătorului au plătit chizășul mortului.

Care se socotesc ca o datorie a moștenirii?

§ 1056. Dacă averea mortului va fi unită cu averea moștenitorului, numai creditorii mortului pot să ceară deosebirea acestor două averi, iar nu și creditorii moștenitorului.

Cînd averile mortului și a moștenitorului sînt unite, carele poate să ceară deosebirea lor?

10

§ 1057. Dacă creditorii mortului vor deosebi averea lui de averea moștenitorului și nu va ajunge spre împlinirea datoriilor aceluia, nu pot ei să iae nimic din averea acestuia; iar de va cîștiga în urmă moștenitorul din driturile sau din averile moartei sale rudenii, pot să ceară din cîștigul acela rămășița spre împlinirea datoriilor.

Ce urmează din deosebirea averii mortului de a moștenitorului?

15

§ 1058. Dacă creditorii mortului au făcut mutarea datoriilor asupra moștenitorului prin sîneturi sau chizășii ori amaneturi, atunce nu au mai mult drit să ceară deosebirea averii aceluia de averea acestuia, măcar de li s-ar întîmpla și pagubă.

Ce urmează din mutarea datoriei la moștenitoriu?

20

§ 1059. Și legatarii au drit să ceară dimpreună cu creditorii deosebirea averii mortului de averea moștenitorului, pentru că, după ce mai întîi creditorii vor lua deplin driturile lor și apoi moștenitorul legiuita sa parte, în urmă să iae și ei legaturile deplin sau numai părți din ele după analoghie, sau nimic, dacă nu ajunge averea mortului.

Și legatarii pot să ceară deosebirea averilor.

3 mortul R: cel moștenit G || 4 da R: da-o G | moartea sa R: timpul morții sale G || 6 lăsătorului R: celui moștenit G | mortului R: lui G || § 1056 *nota*, 7, 8, 10 mortului R: celui moștenit G || 11 va ajunge R: a ajuns G || 12 va cîștiga R: a cîștigat G || 13 averile R: lucrurile acelei G || 16 chizășii R: chezășii sau ipoteci G || 20, 24 mortului R: celui moștenit G || 20 pentru că R: așa că G || 20 vor lua R: sau luat G | apoi R: al doilea G || 22 de plin R: sau deplin G.

Τίνες ἐκ τῶν δανειστῶν τοῦ κληρονομουμένου λογίζονται δανεισται τοῦ κληρονόμου;

Πότε δὲν δίδεται πλέον τὸ δίκαιον τοῦ διαχωρισμοῦ;

Εἰς πόσον καιρὸν σβέννεται διόλου;

Ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πένθους οὐδεὶς ἔχει ἄδειαν νὰ ἐνοχλῇ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἐγγυητὰς τοῦ ἀποθανόντος.

Ἔως πότε δὲν προσκαλεῖται εἰς τὴν κρίσιν ὁ κληρονόμος;

Ποῖος κληρονόμος δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τοὺς δανειστὰς τοῦ κληρονομουμένου;

Ὅποια δίκαια δίδονται εἰς τοὺς δανειστὰς οἵτινες δὲν ἐμπιστεύονται τὸν κληρονόμον;

§ 1060. Οἱ δανεισταὶ οἵτινες, ἐμπιστευθέντες τὸν κληρονόμον τοῦ ἀποθανόντος ἐδέχθησαν αὐτὸν ἀντὶ χρεώστου, λογίζονται δανεισταὶ αὐτοῦ καὶ δὲν ἔχουσι πλέον δίκαιον νὰ συναριθμηθῶσιν εἰς τοὺς λοιποὺς δανειστὰς ἐκείνου.

§ 1061. Ἐὰν ὁ κληρονόμος ἐπώλησε δίχα δόλου καὶ ἀπάτης πράγματα τῆς κληρονομίας ἢ καὶ πᾶσαν τὴν κληρονομίαν, πρὶν γένη παρὰ τῶν δανειστῶν τοῦ κληρονομουμένου ἢ παρὰ τῶν λεγαταρίων ζήτησις περὶ τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν περιουσιῶν, ἔχει τελείαν ἰσχὺν ἡ πώλησις αὕτη καὶ δὲν δίδεται πλέον τὸ δίκαιον τοῦ διαχωρισμοῦ, ἀλλ' ὑποχρεοῦται ὁ κληρονόμος αὐτὸς νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη.

§ 1062. Μετὰ παρέλευσιν πέντε χρόνων ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰς κληρονομίαν ὑπείσελεύσεως, δὲν δύνανται πλέον οἱ δανεισταὶ τοῦ κληρονομουμένου νὰ ζητήσωσι τὸν διαχωρισμὸν τῆς κληρονομίας ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ κληρονομουμένου.

§ 1063. Οὐδεὶς ἔχει ἄδειαν νὰ προσκαλῇ εἰς κρίσιν ἢ νὰ ἐνοχλῇ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον μήτε δι' ἔργου, μήτε διὰ λόγου ψιλοῦ τοὺς συγγενεῖς καὶ κληρονόμους τοῦ ἀποθανόντος, μήτε τοὺς ἐγγυητὰς αὐτοῦ δι' οὐδεμίαν αἰτίαν μέχρι ἐννέα ἡμερῶν, αἵτινες λογίζονται ἡμέραι πένθους.

§ 1064. Οἱ δανεισταὶ τοῦ κληρονομουμένου δὲν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ προσκαλῶσιν εἰς τὴν κρίσιν τὸν κληρονόμον, πρὶν δεχθῇ τὴν κληρονομίαν (§ 1035).

§ 1065. Ὁ ἀνώτερος τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων κληρονόμος, ἀφ' οὗ ἐδέχθη ἅπαξ τὴν κληρονομίαν, δὲν δύναται πλέον νὰ ἀποφύγῃ τοὺς δανειστὰς τοῦ κληρονομουμένου, ἀλλ' ἀναγκάζεται νὰ πληρώσῃ πάντα τὰ χρέη (§ § 1028, 1037 καὶ 1047).

§ 1066. Ἐὰν οἱ δανεισταὶ τοῦ κληρονομουμένου δὲν ἐμπιστεύονται τὸν κληρονόμον, δύνανται νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ὑπείσελεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν κληρονομίαν, οὐχὶ δὲ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ καιροῦ· καὶ ἂν δὲν ἀσφάλισῃ αὐτοὺς δύνανται διὰ τοῦ κριτηρίου νὰ πωλίσωσιν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῆς κληρονομίας καὶ οὕτω νὰ λάβωσι τὰ χρέη· καὶ ἂν ἀποδείξωσιν, ὅτι ἔκρυψεν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῆς κληρονο-

1 § 1060. Creditorii care, încredințându-se în moștenitoriul mortului, l-au primit de datornic, se socotesc de creditori a lui și n-au mai mult drit a se număra între ceilalți creditori ai mortului.

Cine din creditorii mortului se socotește creditor și a moștenitoriului?

5 § 1061. Dacă moștenitoriul au vindut fără vicleșug și înșelăciune lucrurile moștenirii sau și toată moștenirea, mai înainte de a cere creditorii sau legatarii deosebirea averilor, are deplină putere vânzarea aceasta și nu se dă mai mult dritul deosebirii, ci datoriu este moștenitoriul acesta să plătească datoriile.

Cînd nu se dă mai mult dritul deosebirii de avere?

10 § 1062. Creditorii mortului nu mai pot cere deosebirea averilor moștenirii de a moștenitoriului după trecerea de cinci ani, socotiți de la intrarea în moștenire.

În cîtă vreme se stinge cu totul?

15 § 1063. Nimine nu are voe a trage la judecată sau a supăracu orice alt chip, nici cu faptă nici cu vorbă pe rudeniile și moștenitorii mortului nici pe chizășii lui pentru orice pricină pînă la noaă zile, care se socotesc zile de jelire.

În zilele jelirii nimeni nu are voe a supăra pe rudeniile și chizășii mortului.

§ 1064. Creditorii mortului nu au voe să tragă la judecată pe moștenitoriu, pînă a nu primi moștenirea (§ 1035).

Pînă cînd nu se trage la judecată moștenitoriul?

20 § 1065. Moștenitoriul ce au pășit peste doăzeci și cinci ani, după ce odată au primit moștenirea, nu mai poate scăpa de creditorii mortului, ci se îndatorește a plăti toate datoriile (§§ 1028, 1037 și 1047).

Care moștenitoriu nu poate scăpa de creditorii mortului?

25 § 1066. Creditorii mortului, neîncercîndu-se în moștenitoriu, pot să-i ceară siguranție la intrarea lui în moștenire, iar nu după multă vreme; iar nesiguripsindu-i, pot prin judecătorie să vindă din lucrurile moștenirii și așa să-și primească datoriile; și de vor dovedi că au

Care drituri se dau creditorilor, ce nu se încred în moștenitoriu?

§ 1060 *notă*: mortului... și a R: celui moștenit se socotesc creditori ai G || 3, 9 mortului R: ai celui moștenit G § 1061 *notă*: deosebirii de avere R: despărțirii G || 5 lucrurile R: lucruri de ale G || 5—6 *după* creditorii *ad* celui moștenit G || 9 averilor *ad* R: *om* G || 11 intrarea R: timpul intrării G || 13 vorbă R: o vorbă ușoară G || § 1065 *notă* și 20, 22, mortului R: celui moștenit G || 20 se îndatorește R: e silit G || 23 intrarea R: începutul intrării G || 25 vor dovedi R: au dovedit G.

μίας, διὰ τὴν ἀποπληρώσει αὐτοῦς, ὑποχρεοῦται ἐκεῖνος νὰ ἀποπληρώσῃ ἐξ ἰδίων τὸ ἐλλείπον τῶν χρεῶν, ὅταν δὲν ἐξαρκέσῃ ἡ κληρονομία εἰς τὴν τελείαν αὐτῶν ἀποπλήρωσιν. 1

Πῶς πλη-
ρόνεται τὰ
χωρὶς ὑποθή-
κης χρέη τοῦ
κληρονομου-
μένου;

§ 1067. Οἱ κληρονόμοι ὑποχρεοῦνται νὰ πληρώσωσι τὰ χωρὶς ὑποθήκης χρέη τοῦ κληρονομουμένου προσώπικῶς, ἥτοι ἕκαστος τὸ ἀναλο- 5
γοῦν εἰς τὸ μερίδιον αὐτοῦ· ὡσαυτῶς καὶ οἱ ἀνήλικοι ἢ ἀφήλικες διὰ μέσου τῶν ἐπιτρόπων ἢ κηδεμόνων αὐτῶν.

Πῶς τὰ με-
τὰ ὑποθήκης;

§ 1068. Τὰ μετὰ ὑποθήκης χρέη τοῦ κληρονομουμένου ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ μόνος ἐκεῖνος ἐκ τῶν κληρονόμων, ὅστις ἔλαβεν εἰς τὸ μερίδιον 10
ἢ ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον τὸ εἰς ὑποθήκην ὑποκείμενον κτῆμα τῆς κληρονομίας καί, ἂν οὐ ἐλευθερώσῃ αὐτό, δύναται νὰ θεωρήσῃ τὸν ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τῶν συγκληρονόμων λογαριασμόν.

§ 1069. Δὲν δύνανται οἱ κληρονόμοι νὰ ἐλευθερώσωσι τὸ ἐνέχυρα-
μένον πράγμα τῆς κληρονομίας, τὸ ὅποῖον διαιρηθῇ μεταξὺ αὐτῶν, 16
ἂν δὲν πληρώσῃ ἕκαστος τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὸν χρέος ἢ ἅπαν τὸ χρέος εἰς μόνος ἐξ αὐτῶν.

Πῶς πλη-
ρόνεται τὸ εἰς
ἓνα ἐκ τῶν
κληρονόμων
χρέος τοῦ
κληρονομου-
μένου;

§ 1070. Τὸ εἰς ἓνα ἐκ τῶν κληρονόμων χρέος τοῦ κληρονομουμένου 2
πληθρόνεται κατ' ἀναλογίαν παρὰ πάντων τῶν συγκληρονόμων.

Πληρωμὴ
τῆς προικός.

§ 1071. Ἡ γυνὴ δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν προῖκα αὐτῆς παρὰ τῶν 20
κληρονόμων, ἀλλ' οὐχὶ παρὰ τῶν χρεωστῶν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

Ἐκ τίνων
συμφωνιῶν
δὲν σμικρύν-
ονται τὰ δι-
καια τῶν δα-
νειστῶν;

§ 1072. Δὲν σμικρύνονται τὰ δίκαια τῶν δανειστῶν τοῦ κληρονο-
μουμένου ἐκ τῶν συμφωνιῶν, αἵτινες τυχὸν ἐγέναν μεταξὺ τῶν κληρονόμων 3
περὶ τῶν τρόπων τῆς πληρωμῆς τῶν χρεῶν ἐκεῖνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΟΓΔΩΟΝ

Περὶ διαμερισμοῦ κληρονομίας

Κανόνες γε-
νικοί.

§ 1073. Οὐδεὶς συγχωρεῖται νὰ συμφωνήσῃ, ὥστε νὰ μὴ διαμοιράσῃ 25
ποτὲ τὴν κοινὴν αὐτοῦ καὶ ἄλλων κληρονομίαν, οὔτε νὰ συμφωνήσῃ, διὰ
νὰ γένῃ συντροφικὴ καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ καὶ ἐκεῖνων, διότι

1 mistuit din lucrurile moștenirei, spre a-i păgubi, se îndatorește a-i împlini din ale sale lipsa datoriilor, dacă nu va adăuna moștenirea spre desăvirșita plata lor.

§ 1067. Moștenitorii se îndatorează să plătească datoriile cele fără amanet a mortului personalicește, adică fieștecările după analoghia părții sale; asemenea și nevrîșnicii și sprevrîșnicii prin epitropii sau curatorii lor. Cum se plătesc datoriile mortului fără amanet?

§ 1068. Datoriile mortului cele cu amanet trebuie să le plătească numai acel moștenitoriu, ce le-au luat în partea sa sau are supt stăpînirea sa prin alt chip lucruri de moștenire amanetarisite și, dezamanagerisindu-le, poate să se răfuiește cu împreună moștenitorii lui. Cum acele cu amaneturi?

§ 1069. Moștenitorii nu pot să scoată amanetarisitul lucru a moștenirei, pe carele l-au împărțit între ei, de nu va plăti fieștecările după analoghie sau toată datoria unul numai din ei.

§ 1070. Datoria, ce are a lua de la mortul unul din moștenitori, se plătește de către toți împreună moștenitorii, după analoghie. Cum se plătesc la unul din moștenitorii datoriile mortului.

§ 1071. Femeia poate să ceară zăstrea sa numai de la moștenitori, iar nu și de la datornicii bărbatului ei. Plătirea zăstriei.

§ 1072. Driturile creditorilor mortului nu se micșurează prin tocmele, ce poate din întâmplare s-au făcut între moștenitori, pentru chipurile plății datoriilor aceuia. Din care alcătuirii nu se micșurează driturile creditorilor?

*CAP AL OPTSPREZECILE

Pentru împărțirea moștenirii

§ 1073. Nimine nu este volnic să facă tocmală, ca niciodată să nu se împărțească moștenirea, ce o are în tovărășie cu alții, nici să se învoiască, ca tovărășia să treacă și la moștenitorii lui și la aceora; Regule obștești.

1 mistuit R: ascuns G | a-i R: acela a G || 2 va adăuna R: a ajuns G || § 1067 *notă*: mortului fără amanet R: cele fără ipotecă ale celui moștenit G || 5 amanet R: ipotecă G || § 1068 *notă*: amaneturi R: ipotecă G || 8, 19 mortului R: celui moștenit G || 8 amanet R: ipotecă G | trebuie R: se îndatorește G || 10 lucruri R: un bun G | amanetarisite R: supus la ipotecă G || 10—11 dezamanagerisindu-le... lui R: după ce l-a scos, poate să cerceteze socoteala dintre el și comoștenitorii G || 13 pe carele l-au R: care a fost G | va plăti R: a plătit G || 14 după analoghie ad partea sa de datorie G || 15—16 ce are... moștenitori R: către unul din moștenitori ai celui moștenit G || 17 numai ad R: om G || § 1072 *notă*: alcătuirii R: învoiei G || 24 volnic... tocmală R: îngăduit să se învoiască G || 24—25 să nu se R: să nu G || 25 în tovărășie R: comună G || 26 tovărășia R: în tovărășie G.

«Οὐδεμία συντροφία συνίσταται εἰς ἀπέραντον» 1
μέχρις ὅμως καιροῦ διωρισμένου ἢ καὶ ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ νὰ διαμένῃ
ἢ συντροφία, ἔχει ἄδειαν νὰ συμφωνήσῃ.

§ 1074. Οἱ εἰς τελείαν ἡλικίαν ὄντες κληρονόμοι δύνανται νὰ διαμοι- 5
ράσωσι μεταξὺ αὐτῶν σταθερῶς τὴν κληρονομίαν καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγρά-
φως, μετὰ καλῆς ὁμως πίστεως, διαμοιράζοντες αὐτὴν ἢ κατὰ κεφαλὴν
μόνον ἢ κατὰ σειρὰν μόνον, ἢ κατὰ κεφαλὴν καὶ κατὰ σειρὰν ἐν ταῦτῳ
(§ § 917—924).

§ 1075. Οἱ κληρονόμοι δύνανται μὲν νὰ διαμοιράσωσι τὴν κληρονο- 10
μίαν, καὶ ἂν λείπῃ τις ἐκ τῶν συγκληρονόμων αὐτῶν ὑποχρεοῦνται ὁμως
νὰ φυλάξωσι κατὰ πάντα τρόπον τὸ ἀζήμιον εἰς ἐκεῖνον, ἐπειδὴ δικαιούται
ἐκεῖνος ἔπειτα νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν ἐν δυνάμει τῶν νόμων τὸ μερίδιόν του
σωστὸν μετὰ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ εἰσοδημάτων, διότι «Τὰ με-
ταξὺ τινῶν γινόμενα δὲν ζημιοῦσιν ἄλλους».

§ 1076. Δὲν ἔχουσιν οἱ ἀδελφοὶ ἄδειαν νὰ διαμοιράσωσι τὴν πατρι- 15
κὴν κληρονομίαν, ὅταν εἷς νομιζόμενος ἀδελφὸς αὐτῶν εἶναι κυοφορού-
μενος (§ 34), διότι δὲν εἶναι γνωστόν·

α') Ἄν θέλῃ γεννηθῇ ἐν τῷ συνειθισμένῳ καιρῷ (§ 181)·

β') Ἄν θέλῃ γεννηθῇ ζωντανὸς ἢ ἀποθαμμένος· καὶ

γ') Ἄν θέλῃ γεννηθῇ εἰς ἢ καὶ περισσότεροι. 20

§ 1077. Ἡ γυνὴ δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ζητήσῃ διαμερισμὸν τῆς κληρο-
νομίας, τῆς ὁποίας μέρος ἀνήκει εἰς αὐτήν, χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ συναι-
νέσεως τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς· ἀλλ' οὔτε ὁ ἀνὴρ δύνανται νὰ ζητήσῃ αὐτὸν χωρὶς
τῆς θελήσεως αὐτῆς (§ 1021).

§ 1078. Δὲν συγχωρεῖται νὰ γένῃ διαμερισμὸς κληρονομίας χωρὶς 25
τῆς εἰδήσεως καὶ ἀδείας τῆς ἐξουκίας ἢ τοῦ κριτηρίου·

α') Ὅταν μεταξὺ τῶν κληρονόμων εἶναι τις ἀνήλικος·

β') Ὅταν εἶναι μεταξὺ αὐτῶν μαινόμενός τις ἢ παράφρων ἢ ἀνόητος·

γ') Ὅταν εἶναι τις ἄσωτος· καὶ

δ') Ὅταν τινὲς ἐξ αὐτῶν εὐρίσκωνται ὑπὸ ἐπιτρόπους ἢ κηδεμόνας 30
δι' ἀνηλικιότητα ἢ δι' ἄλλας αἰτίας, διότι πάντες οὗτοι νομίζονται, ὅτι
οὐδεμίαν ἔχουσι θέλησιν νόμιμον.

§ 1079. Οἱ ἀνήλικοι δύνανται νὰ διαμοιράσωσι μεταξὺ αὐτῶν μόνον
τὰς ἐργασίας τῆς γῆς καὶ τὰ εἰσοδήματα, μετὰ τὴν εἰδήσιν ὁμως τῶν ἐπι-
τρόπων ἢ κηδεμόνων.

1 căci nici o tovărășie nu se alcătuește pentru de-a purure; ci pîn la un termin hotărît sau și pîn la moartea lui are voe să se alcătuiască, ca să rămie tovrărășia.

5 § 1074. Moștenitorii cei în vristă desăvîrșită pot împărți între dînșii cu statornicie moștenirea, și în scris și în nescris, însă cu bună credință împărțindu-o ori numai pe capite sau după trupină sau împreună pe capite și trupină (§§ 917 pîn la 924).

10 § 1075. Moștenitorii pot împărți moștenirea, și cînd va lipsi unul din împreună moștenitorii lor; se îndatoresc însă să păzască în tot chipul nepăgubirea aceluia înstrăinat, pentru că are acela și pe urmă drit, ca să iae de la dînșii în puterea legilor partea cuvenită lui deplină, împreună cu rodurile și veniturile ei, căci cele săvîrșite între unii nu păgubesc pe alții.

15 § 1076. N-au voe frații să împărțească moștenirea părințască, cînd unul socotit de frate a lor se poartă încă în pintecele maicei sale (§ 34), pentru că nu este cunoscut:

a) De se va naște în vremea obicinuită (§ 184);

b) De se va naște viu sau mort; și

c) De se va naște unul sau și mai mulți.

20 § 1077. Femeia nu are voe să ceară împărțala moștenirei, a căriia parte i se cuvine ei, fără știrea și primirea bărbatului ei, dar nici bărbatul nu poate să o ceară fără voința ei (§ 1021).

*§ 1078. Nu este ertat a se face împărțirea moștenirei, fără știrea și voia stăpînirii sau a judecătoriei:

25 a) Cînd unul între moștenitori este nevrîsnic;

b) Sau cînd va fi unul dintr-înșii nebun sau eșit din minte ori timpit;

c) Cînd unul va fi răsîpitoriu; și

30 d) Cînd unul din ei se află supt epitropie sau curatorie pentru nevrîsnicie sau pentru alte pricini, căci toți aceștia se socotesc că nu au voință legiuită.

§ 1079. Sprevrîsnicii pot să împărțească între dînșii numai lucrurile pămîntului și veniturile, însă cu știrea epitropilor sau a curatorilor.

2 alcătuiască R: învoiască G || 5 cu statornicie R: în chip statornic G || 6 sau după R: sau numai după G || 7 împreună R: totdeodată G || 8 și cînd va lipsi R: deși lipsește G || 10 aceluia înstrăinat R: aceluia G || 11 cuvenită *ad* R: *om* G || 20—21 a căriia R: din care G || 21 primirea R: consimțămîntul G || 26 Sau... fi R: Cînd este vre G || 28 unul va fi R: vreunul este G || 29 unul R: unii G | epitropie sau curatorie R: epitropi sau curatori G || 32 Sprevrîsnicii R: Nevristnicii G.

§ 1080. "Όπου εὐρίσκονται τὰ τῆς κληρονομίας πράγματα, ἐκεῖ πρέπει νὰ γένῃ καὶ ὁ διαμερισμὸς καὶ ἡ περὶ αὐτῶν κρίσις.

§ 1081. Τὸ κριτήριον χρεωστεῖ νὰ ἐξετάζη ἀκριβῶς ἐν τῷ διαμερισμῷ τῆς κληρονομίας·

α') Τὴν ἐξαίρεσιν καὶ πληρωμὴν τῶν χρεῶν τοῦ κληρονομούμενου, εἰς τὰ ὅποια συναριθμοῦνται καὶ τὰ εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ συνειθισμένα μνημόσυνα γενόμενα ἔξοδα, μὲ τὴν εἶδῃσιν τῶν δανειστῶν καὶ τοῦ κριτηρίου. Ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν ἢ εἶναι πρὸς βλάβην τῶν κληρονόμων τὸ νὰ πληρωθῶσιν ἀμέσως πρῶτον τὰ χρέη, τότε νὰ γένῃ προηγουμένως ἡ προσήκουσα ἀσφάλεια εἰς τοὺς δανειστάς καὶ ἔπειτα νὰ δοθῇ εἰς τοὺς κληρονόμους διορία, διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ πληρώσωσιν αὐτὰ χωρὶς ζημίας αὐτῶν·

β') Τὴν βλάβην, ἣτις τυχὸν ἐπροξενήθη εἰς τι πρᾶγμα τῆς κληρονομίας ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας καὶ ἀφροντισίας ἐνὸς ἐκ τῶν συγκληρονόμων·

γ') Τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια μετὰ καλῆς πίστεως ἔκαμέ τις ἴσως ἐκ τῶν συγκληρονόμων εἰς πράγματά τινα τῆς κληρονομίας, μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν, καὶ ἂν ἐκ περιστάσεώς τινος ἔτυχε νὰ φθαρῶσι τὰ πράγματα ἐκεῖνα·

δ') Τὰ εἰσοδήματα καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ παρελθόντος καιροῦ·

ε') Τὴν διατίμησιν τῶν πραγμάτων, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία, ὁλοκλήρου ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν, οὐχὶ δὲ διαιρεθέντος εἰς μερίδια· καὶ

στ') Τὸν διαμερισμὸν αὐτῶν εἰς μερίδια ἴσα, ὅσον εἶναι δυνατόν, καὶ κατὰ τὴν ποσότητα καὶ κατὰ τὴν ποιότητα (§ 1086).

Τίνας δύνανται νὰ ζητήσωσι διαμερισμὸν;

§ 1082. Καὶ ὀλίγοι καὶ εἰς μόνος ἐκ πολλῶν συγκληρονόμων δύνανται νὰ ζητήσωσι διαμερισμὸν, διότι ὁ ὕδεις ἀναγκάζεται νὰ μένῃ εἰς συντροφίαν τινὰ μὴ θέλων.

Τί χρεωστεῖ ὁ κριτὴς νὰ κάμῃ, ὅταν τινὰ μὲν πράγματα τῆς κληρονομίας διεμοιράσθησαν μετὰ τῶν συγκληρονόμων ἀδόλως, τινὰ δὲ ἔμειναν ἀδιαμοιράστα, ἢ ὅταν μετὰ τὸν διαμερισμὸν ἔλειψάν τινα;

§ 1083. Ἐὰν οἱ τέλειοι εἰς τὴν ἡλικίαν κληρονόμοι συμφωνήσαντες διεμοίρασαν μετὰξὺ αὐτῶν τὴν κληρονομίαν καὶ ἔμεινάν τινα πράγματα, εἰς τὰ ὅποια μὴ δυνηθέντες νὰ συμφωνήσωσιν ἔρχονται εἰς τὸ κριτήριον, ἐκεῖνα μόνον τὰ πράγματα χρεωστεῖ ὁ κριτὴς νὰ διαιμοιράσῃ, ἀλλ' οὐχὶ πάντα ἀπ' ἀρχῆς, διότι δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ἀνατρέψῃ, ὅσα ἐκεῖνοι συμφωνήσαντες ἔκαμαν ἀναμέσον αὐτῶν ἀδόλως. Δύνανται πρὸς τοῦτοις νὰ κάμῃ ἐξέτασιν καὶ διὰ τὰ πράγματα τῆς κληρονομίας, τὰ ὅποια ἔλειψαν μετὰ τὸν διαμερισμὸν.

1 § 1080. Unde se găsesc lucrurile moștenirii, acolo trebuie să se facă și împărțala și judecata.

§ 1081. Judecătoria este datoare să cerceteze cu amăruntul la împărțala moștenirii:

5 A) Scăderea și plata datoriilor mortului, în care se socotesc și cheltuelile îngropării lui cum și a obicinuitelor griji, însă cu știrea creditorilor și a judecătoriei; iar de nu va fi prin puțință sau va fi spre vătămarea moștenitorilor, ca îndată să se plătească mai întâi datoriile, atunci să se facă cuviincioasa siguranță a creditorilor și pe urmă
10 să se dea moștenitorilor termin, ca să li se poată plăti fără paguba lor;

B) Vătămarea, care poate din vicleșug sau din lenevire și din neîngrijire s-au întâmplat la lucrul de moștenire;

C) Cheltuelile, ce poate au făcut cineva cu bună credință din împreună moștenitori pentru lucrul de moștenire, cu dobînda lor, măcar
15 de s-ar fi stricat din întâmplări acele lucruri;

D) Veniturile și rodurile pe vremea trecută;

E) Prețaluirea lucrurilor, de va cere trebuința, a fieștecăruia întreg, iar nu după ce s-ar fi împărțit; și

20 F) Împărțirea lor în părți deopotrivă, pe cît va fi prin puțință și după cîtime și după calitate (§ 1086).

§ 1082. Și puțini și unul singur din mulți împreună moștenitori pot cere împărțirea. Căci nimine nu-i silit să rămie în tovărășie fără
voia sa. Carii pot să ceară împărțală?

§ 1083. Dacă, moștenitorii cei vrisnici învoindu-se, vor fi împărțit
25 între ei moștenirea și vor fi rămas nescăiva lucruri, pentru care, neputîndu-se învoi, vor merge la judecată, atunci judecătorul este datoriu a împărți numai acele lucruri, iar nu toate din început, căci
n-are voie să răstoarne tocmelile ce au făcut ei între dînșii fără
vicleșug; pe lingă aceste pot face cercetare și pentru lucrurile moștenirii,
30 care au fost lipsite după împărțală. Ce datorește să facă judecătorul, cînd unile din lucrurile moștenirii s-au împărțit între moștenitori fără vicleșug, iar unele au rămas neîmpărțite, sau cînd, după împărțire, au lipsit unele?

1 lucrurile R: lucrările G || 2 după judecata ad asupra lor G || 5 mortului R: celui moștenit G || 6 griji, însă R: pomeniri, G || 7 va fi R: este G || 9 facă R: facă mai întâi G || 10 plăti R: plăti acelea G || 11 poate R: întâmplător G | lenevire R: neglijență G || 12 s-au ... lucrul R: a unuia din moștenitori s-a pricinuit la vreun lucru G || 14 lucrul R: oarecare lucruri G || 20 § 1086 G: 1089 R || 22 în R: în vreo G || 24 și 25 vor fi R: au G || 26 vor merge R: merg G || 28 tocmelile ce R: cîte, învoindu-se G || 29 pot R: poate G || 30 fost lipsite R: lipsit G.

Πότε διδεται ὄρκος εἰς τοὺς συγκληρονόμους;

§ 1084. "Όταν εἶναι ὑποψία, ὅτι μεταξὺ τῶν συγκληρονόμων ἡκολούθησέ τις δόλος καὶ ἀπαιτῇ ἡ χρεία, δύναται τότε ὁ κριτὴς νὰ καθυποβάλλῃ αὐτοὺς καὶ εἰς ὄρκον· οἷτινες πρέπει νὰ ὁμνύωσιν, ὅτι δὲν θέλει συκοφαντήσῃ εἰς τὸν ἄλλον, οὔτε θέλει ἀρνηθῇ ὁ εἰς τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου.

Ποῖα πράγματα διατιμῶνται;

§ 1085. Τὰ πράγματα τῆς κληρονομίας, τὰ ὅποια εἶναι δύσκολον νὰ διαμερισθῶσι χωρὶς βλάβης αὐτῶν ἢ τελείως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαμερισθῶσι, πρέπει νὰ διατιμηθῶσι παρ' ἀνθρώπων εἰδημόνων, ἐκλελεγμένων ὑπὸ τῶν ἰδίων συγκληρονόμων.

Πῶς νὰ γέωσιν ἴσα τὰ μερίδια;

§ 1086. Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξισωθῶσι τὰ μερίδια μήτε κατὰ τὴν ποσότητα, μήτε κατὰ τὴν ποιότητα (§ 1081), δύναται ὁ κριτὴς νὰ ἐξισώσῃ αὐτὰ μὲ χρήματα ἢ μὲ ἄλλα πράγματα.

Πῶς πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ ὁ κριτὴς διὰ τὸν διαμερισμὸν τῶν ἀκινήτων πραγμάτων;

§ 1087. Εἰς τὸν διαμερισμὸν τῶν ἀκινήτων πραγμάτων χρεωστεῖ ὁ κριτὴς νὰ ἀποφασίσῃ τὸ ὠφελοῦν εἰς πάντας κοινῶς τοὺς κληρονόμους, ἢ ὅ,τι ζητοῦσι καὶ δέχονται πάντες κοινῶς.

Πότε ἔχει χώραν εἰς τὸν διαμερισμὸν τὸ δίκαιον τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ;

§ 1088. Ἐὰν ἐν καιρῷ τοῦ διαμερισμοῦ ἀποθάνῃ εἷς ἐκ τῶν κληρονόμων, δὲν ἐμποδίζεται ὁ διαμερισμὸς διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἂν ἔχῃ κατιόντας, ἐμβαίνουσιν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐκεῖνοι διὰ τοῦ δικαίου τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ καὶ ἢ παραστέκονται οἱ ἴδιοι εἰς τὸν διαμερισμὸν, ἂν εἶναι εἰς ἡλικίαν, ἢ διορίζεται ἐντολεὺς πληρεξούσιος ἀπὸ μέρους αὐτῶν.

Τί διαιρεῖται καὶ τί οὐ;

§ 1089. Ἡ κοινὴ θύρα δὲν διαιρεῖται, ἂν δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἀνοιχθῇ ἄλλη θύρα ἀπὸ ἄλλου μέρους.

§ 1090. Τὸ μὲν ὑποστατικόν, ἐν ᾧ εἶναι τάφοι, διαιρεῖται, ὁ δὲ τόπος τῶν τάφων δὲν διαιρεῖται, ἀλλὰ μένει τὸ δίκαιον αὐτοῦ ὁλόκληρον εἰς ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν κληρονόμων· ὅθεν ἂν εἷς ἐξ αὐτῶν δὲν δυνηθῇ ἢ δὲν θελήσῃ νὰ ἀγοράσῃ ἅπαν τὸ ἐπίκεινον ὑποστατικόν, μήτε νὰ πωλήσῃ τὸ μερίδιον αὐτοῦ, διαιρεῖ ὁ κριτὴς τὸ ὑποστατικόν εἰς μερίδια καὶ ἀφίνει ἀμέριστον τὸν τόπον τῶν τάφων, ὅπου θάπτει καὶ θάπτεται ἕκαστος τῶν κληρονόμων καὶ χωρὶς τῆς θελήσεως τῶν συγκληρονόμων αὐτοῦ, καὶ ἂν ἔχῃ μερίδιον ὀλίγον.

Πῶς νὰ διαταχθῶσι τὰ γράμματα τῆς κληρονομίας;

§ 1091. Τὰ γράμματα τῶν ὑποστατικῶν, οἰκων, ἐργαστηρίων καὶ ἄλλων κτημάτων, τὰ ὅποια ἔτυχον ὁλόκληρα εἰς τὸ μερίδιον ἐνὸς ἐκ τῶν κληρονόμων, νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν ὁμοῦ μὲ τὸ μερίδιόν του· τὰ δὲ γράμματα, εἰς τὰ ὅποια περιέχονται πολλὰ κτήματα διαμοιρασθέντα εἰς πολλοὺς, ἢ καὶ ἐν μόνον κτῆμα διαμοιρασθὲν ὁμοίως εἰς πολλοὺς κληρονόμους, νὰ

- 1 § 1084. Fiind prepus, că au urmat împreună moștenitorii vicleșug, Cînd se su-
și cerînd trebuința, poate judecătoria să-i supue și supt giurămînt, pun giură-
carii trebue să giure, că nu vor cleveti unul pre altul, nici vor tăgădui mîntului îm-
unul dreptul altuia. preună moș-
tenitorii?
- 5 § 1085. Lucrurile moștenirii, care va fi cu anevoie a se împărți Care lucru-
fără vătămarea lor sau nicidecum nu se pot împărți, să se prețaluiască ri se preță-
de oameni cercați, aleși de cătră însuși moștenitorii. luesc?
- 10 § 1086. Neîfiind prin puțință a se potrivi părțile, nici după citime Cum au a
nici după cualita (§ 1081), poate judecătoria să le potrivească cu bani se face păr-
sau cu alte lucruri. țile deopo-
trivă?
- § 1087. Judecătoria este datoriu la împărțirea lucrurilor nemiș- Cum tre-
cătoare, să hotărască cele de folos pentru toți moștenitorii de obște bue să ho-
sau aceia ce cer și primesc toți de obște. tărască jude-
cătoria pen-
tru împărți-
rea lucrurilor
nemișcătoa-
re?
- 15 § 1088. Murind unul din moștenitori în vremea împărțalii moște- Cînd are
nirei, nu se oprește împărțala pentru aceasta, ci de va avea pogoritori, loc în îm-
intră aceștia în locul lui prin dritul reprezentației și sau vor sta însuși părțire dritul
la împărțală de vor fi vrîsnici, ori se va rîndui un împuternicit din reprezenta-
partea lor. ției?
- 20 § 1089. Comuna (obșteasca) ușă nu se împarte, dacă nu va fi Ce se îm-
chip a se mai deschide alta. parte și ce
nu?
- 25 § 1090. Moșia, pe care sînt țintirime, se împarte, iar locul ținti-
rimelor nu se împarte, ci rămîne dritul întreg la fieștecarele moște-
nitoriu; deci dacă unul din ei nu va putea sau nu va voi să cumpere
moșia de părășie, nici să vindă partea sa, judecătoria va împărți
moșia în părți, iar locul ținterimelor rămîne neîmpărțit, unde fiește-
carele moștenitoriu îngroapă și se îngroapă și fără voia împreună moște-
nitorilor lui, măcar de va avea și puțină parte.
- § 1091. Documenturile moșiilor, caselor, dughenilor și a altor Cum să o-
zidiri, ce poate întregi au venit în partea unuia din moștenitori, să se rînduiască
documentu-
rele moște-
nirei?

6 se se R: trebuie să se G|| 7 cercați R: cunoscători G| moștenitorii R:
împreună moștenitorii G|| 8 a se potrivi R: să se egaleze G|| 15 va avea R: are
G|| 16 vor sta R: stau G|| 17 vor fi R: sînt G| se va rîndui un R: se hotărăște
un mandatar deplin G|| 19 (obșteasca) ad R: om G| va fi R: este G|| 20 alta
R: altă ușă din altă parte G|| 22 dritul R: dritul asupra lui G|| 24 moșia de
părășie R: toată moșia comună G| va împărți R: împarte G|| 27 va avea R: are
G|| 29 zidiri R: averi G.

δοθῶσιν εἰς φύλαξιν ἢ εἰς ἓνα ἐξ αὐτῶν, ὅστις εἶναι ἀσφαλέστερος, ἢ νὰ κατατεθῶσιν ἐσφραγισμένα μὲ τὴν συναίνεσιν πάντων εἰς τина ἐκκλησίαν ἢ εἰς ἄλλο μέρος ἀσφαλές· εἰς ἓνα δ' ἕκαστον αὐτῶν νὰ δοθῇ ἴσον ἀπαράλλακτον, ἐπιβεβαιωμένον ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἢ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου. Ὡσαύτως νὰ διαταχθῶσιν, ἂν τύχωσιν εἰς τὴν κληρονομίαν καὶ γράμματα περιέχοντα προνόμια τῆς οἰκογενείας τῶν κληρονόμων.

Πότε γίνεται ὁ κληρονόμος τέλειος δεσπότης τοῦ μεριδίου του;

§ 1092. Ἀφ' οὗ γένῃ ὁ διαμερισμὸς τῆς κληρονομίας κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον (§§ 1081—1091) καὶ παραλάβῃ ἕκαστος τῶν κληρονόμων τὸ τυχὸν εἰς αὐτὸν μερίδιον, γίνεται τέλειος δεσπότης αὐτοῦ, λογιζόμενος ὡς ἀγοραστής, διότι ὁ διαμερισμὸς τῆς κληρονομίας ἔχει δύναμιν τῆς ἀγοράσεως.

Πρέπει νὰ δώσωσιν ἀσφάλειαν οἱ κληρονόμοι ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον περὶ τῆς ἐνδεχομένης ἐκνικήσεως.

§ 1093. Μετὰ τὸν διαμερισμὸν τῆς κληρονομίας πρέπει ὁ κριτὴς νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς κληρονόμους, διὰ νὰ δώσωσιν ἀσφάλειαν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον περὶ τῆς ἐνδεχομένης ἐκνικήσεως, τουτέστι νὰ ὑποχρεωθῶσιν ἐγγράφως ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ὅτι, ἂν τύχῃ νὰ ἐκνικηθῇ, ἔγουν νὰ ληφθῇ διὰ τῆς κρίσεως παρὰ τρίτου τινὸς ἢ μέρος τοῦ μεριδίου ἢ καὶ ἅπαν τὸ μερίδιον ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, θέλουσιν ἀναπληρώσῃ οἱ λοιποὶ τὴν ζημίαν ἐκείνου κατ' ἀναλογίαν. Ὡσαύτως ὑποχρεοῦνται, καὶ ἂν δὲν δώσωσι τὴν ἀσφάλειαν.

Ποῖαι συμφωνίαι μεταξὺ τῶν συγγενῶν ἔχουσιν ἰσχύν;

§ 1094. Ἐὰν ἐκ τοῦ ἐναντίου συμφωνήσωσι μεταξὺ αὐτῶν οἱ συγγενῶν, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ ζητήσῃ ὁ εἰς παρὰ τοῦ ἄλλου τὴν τοιαύτην ἐξ ἐκνικήσεως ζημίαν, ἔχει ἰσχὺν ἡ συμφωνία αὕτη. Διὰ τοῦτο δὲν δύναται, ὕστερον ὁ ζημιωθεὶς νὰ ἐνάξῃ τοὺς συγγενῶν κληρονόμους ζητῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ζημίας αὐτοῦ.

Ποῖος διαμερισμὸς ἀνατρέπεται;

§ 1095. Ἀνατρέπεται ὁ διαμερισμὸς, ὅστις ἔγινε μεταξὺ τῶν τελείων εἰς ἡλικίαν χωρὶς κριτηρίου, ἂν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἔγινε μὲ ἀπάτην ἢ δόλον ἢ προπέτειαν ἢ φόβον καὶ βίαν, διότι δὲν ἔχει τότε κύρος καὶ ἰσχύν (§ 1033).

Ποῖος δὲν ἀνατρέπεται;

§ 1096. Δὲν ἀνατρέπεται ὁ διαμερισμὸς, ὅστις ἔγινε διὰ κριτηρίου ἐν τῷ ἀρμοδίῳ τόπῳ, ἂν δὲν τύχῃ μεγάλη τις καὶ γνωστὴ αἰτία ζημιούσα μεγάλως τινὰ ἐκ τῶν συγγενῶν κληρονόμων.

§ 1097. Οἱ τέλειοι εἰς τὴν ἡλικίαν ἀδελφοί, καὶ ἄφ' οὗ ἔμβωσιν εἰς κρίσιν διὰ τὸν διαμερισμὸν, δὲν ἐμποδίζονται νὰ διαμοιράσωσιν ἔπειτα τὴν κληρονομίαν ἀναμεταξὺ αὐτῶν οἱ ἴδιοι, ἂν συμβιβασθῶσι, καὶ δὲν ἀνατρέπεται ὁ τοιοῦτος διαμερισμὸς.

1 deee lui dimpreună cu partea sa; iar documenturile ce cuprind multe
acareturi împărțite la mulți sau și numai o moșie asemenea împărțită
la mulți moștenitori, să se deee în păstrare ori la unul din ei, carile va
5 fi mai sigur, sau să se pue depozit pecetluite, cu învoirea tuturor, la
o biserică sau la alt loc sigur, însă fieștecăruia din ei să se deee o copie
întocmai, încredințată de cătră stăpinire sau de cătră judecătorie.
Asemine se va urma, întimplându-se la moștenire și documenturi cuprin-
zătoare privilegiilor familiei moștenitorilor.

§ 1092. Făcîndu-se împărțala moștenirei după pomenitul chip
10 (§§ 1081 pîn 1091) și luînd fieștecarele moștenitoriu partea cuvenită
lui, se face desăvîrșit proprietar a ei, socotindu-se ca și un cumpărătoriu
pentru că împărțala moștenirei are putere de cumpărare.

§ 1093. După împărțala moștenirei trebue judecătoriu să îndat-
torească pe moștenitori, ca să deee siguranție unul altuia, ca la întim-
15 plare cînd ar eși rea vreo parte, adecă să se îndatorească în scris unu
cătră altul, că la întimplare, de se va lua prin judecată de cătră un al
treilea sau o parte din partea sau și întreagă a unuia din ei, ceialalți
ii vor întoarce paguba după analoghie; asemenea se îndatoresc, măcar
de n-ar fi dat siguranție.

20 § 1094. Dacă din împotrivă s-ar fi învoit moștenitorii între dînșii,
ca să nu poată cere unul de la altul o asemenea păgubire din luarea
părții prin judecată, are putere învoiala aceasta. Pentru aceasta dar nu
poate pe urmă păgubitul să tragă la judecată pe împreună moștenitorii
și să ceară despăgubirea sa.

25 § 1095. Se strică împărțala ce s-au făcut între vrîsnici fără
judecată, de se va dovedi că au urmat înșelăciune sau vicleșug sau
nebăgare în samă ori frică și silă, căci atunci nu are nici o putere împăr-
țala (§ 1033).

§ 1096. Nu se strică împărțala ce s-au făcut prin judecată la locul
30 cuviincios, afară numai de s-ar fi întimplat o pricină mare și cuno-
scută, foarte păgubitoare pentru unul dimpreună moștenitori.

§ 1097. Frații cei vrîsnici, și după ce vor fi întrat la judecată
pentru împărțală, nu sînt opriți să împartă în urmă moștenirea între
dînșii, învoindu-se, și nu se strică o asemenea împărțală.

Cînd se fa-
ce moșteni-
toriu desă-
vîrșit propri-
etar pe par-
tea sa?

Cuvine-se
să deee moș-
tenitorii si-
guranție unu
altuia pentru
întimplare de
pierzare prin
judecată.

Care toc-
mele între
împreună :
moștenitorii
au tărie?

Care îm-
părțală se
răstoarnă?

Care nu se
răstoarnă?

2 acareturi R: averi G | moșie R: avere G || 3—4 va fi R: este G || 6 încre-
dințată R: adeverită G || 7 se va urma R: să se orînduiască G || 7—8 cuprinzătoare
privilegiilor R: care cuprind privilegiile de ale G || 14—15 ca la... vreo parte R:
pentru posibila evicțiune G || 20 s-ar fi R: s-au G || 21—22 luarea... judecată R:
evicțiune G || 26 se va dovedi R: s-a dovedit G | au urmat R: s-a făcut cu G || 27
nici o R: tărie și G || 30 cuviincios R: competent G || 32 vor fi R: au G || 33 după
urmă ad ei înșiși G || 34 învoindu-se R: împăcîndu-se G.

§ 1098. 'Εὰν ἔτυχε νὰ μείνωσι τινὰ πράγματα τῆς κληρονομίας ἀδιαμοίραστα, διὰ τὰ ὅποια οὕτε ἀπόφασις ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ἔγινεν, οὕτε διάλυσις μεταξὺ τῶν συγκληρονόμων, δὲν ἀνατρέπεται διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ γενόμενος διαμερισμός, ἀλλὰ διαμοιράζονται μόνον τὰ πράγματα αὐτά.

Παιδεία διὰ τὸν δόλον ἐνὸς ἐκ τῶν κληρονόμων.

§ 1099. Δὲν ἐγκαλεῖται ὡς ἄρπαξ ἡ κλέπτῃς ὁ κληρονόμος, ὅστις μετὰ τὸν τέλειον διαμερισμὸν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἔκρυψε πρᾶγμα ἐκ τῆς κοινῆς κληρονομίας, οὕτε ἀνατρέπεται ὁ διαμερισμός διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην, ἀλλὰ διαμερίζεται μεταξὺ τῶν λοιπῶν συγκληρονόμων αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν συγχωρεῖται νὰ μεθέξῃ καὶ αὐτός.

Ποῖος διαμερισμός διαμένει πάντοτε σταθερός;

§ 1100. 'Εὰν μεταξὺ τῶν τελείων εἰς τὴν ἡλικίαν κληρονόμων γένῃ διαμερισμός κατὰ συναίνεσιν καὶ μετὰ καλῆς πίστεως καὶ ἀκολουθήσῃ ἔπειτα καὶ παράδοσις, ἥτοι παραδοθῇ εἰς ἓνα ἕκαστον τὸ τυχὸν εἰς αὐτὸν μερίδιον, μένει σταθερὸς ὁ τοιοῦτος διαμερισμός καὶ δὲν ἀνατρέπεται πλέον κατ' οὐδένα τρόπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

Περὶ συνδεσποτείας καὶ κοινωνίας ἄλλων δικαίων πραγματικῶν

Συνδεσποτεία ἢ κοινωνία.

§ 1101. Ἐνθα ἡ δεσποτεία τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἢ τὸ αὐτὸ δίκαιον ἀνήκει ἀδιαιρέτως εἰς περισσότερα πρόσωπα, συνίσταται κοινωνία.

§ 1102. Ἡ κοινωνία θεμελιούται ἐπὶ πτώσεως τυχερᾶς, ἐπὶ τοῦ νόμου, ἐπὶ τῆς φανερώσεως τῆς τελευταίας θελήσεως ἢ ἐπὶ τῆς συμφωνίας.

§ 1103. Κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἡ κοινωνία πηγάζει, λαμβάνουσι καὶ τὰ δίκαια καὶ χρέη τῶν συγκοινωνῶν τὸν προσεχέστερον διορισμὸν αὐτῶν (§ § 523, 556, 557, 650, 710—719, 914—961 καὶ 1563—1607).

§ 1104. Οἱ εἰδικοὶ κανόνες περὶ τῆς τῶν περιουσιῶν κοινωνίας, ἥτις γίνεται διὰ συμφωνίας, περιέχονται ἐν τῷ περὶ συναλλάγματος τῆς κοινωνίας τῶν ἀγαθῶν κεφαλαίῳ.

1 § 1098. Întimplindu-se să fie rămas nescăia lucruri de moștenire
neîmpărțite, pentru care n-au urmat hotărîre de cătră judecată, nici
invoială între împreună moștenitorii, nu se strică pentru această pricină
săvîrșita împărțală, ci se împart numai acele neîmpărțite rămase lucruri.

5 § 1099. Nu se trage la judecată, ca un răpitoriu sau fur, moște-
nitoriul carele după săvîrșita împărțală se va dovedi că au dosit un
lucru de a moștenirei comune, nici se strică împărțala pentru această
pricină, ci se împarte între ceilalți împreună moștenitori acel lucru,
din care nu se iartă a se împărțăși și dositoriul. Pedeapsa
pentru vicle-
șugul unuia
din moșteni-
tori.

10 § 1100. Dacă între moștenitorii cei în vrîstă legiuită se va face
împărțala cu primirea lor și cu bună credință, urmînd și trădarea, adecă
se va da fieștecăruia partea cuvenită lui, atunce rămîne nestrămutată
o asemenea împărțală și nu se mai strică cu nici un felu de chip. Care îm-
părțală ră-
mîne totdea-
una sator-
nică?

*CAP AL NOAĂSPREZECILE

15 Pentru împreună proprietăoa și părășie
(communio) la alte drituri realnice.

§ 1101. Unde proprietăoa tot aceluiași lucru sau tot același drit Împreună
proprietă sau
părășie.
se cuvine nedespărțit mai multor persoane, acolo se alcătuește
părășie (§ 1563).

20 § 1102. Părășia se întemeiază pe întîmplarea de noroc, pe lege,
pe arătarea voinței cei de pe urmă sau pe tocmală.

§ 1103. După deosebirea izvoarălor, de unde curge părășia,
dobîndesc și driturile și datorii părășilor mai cu de-amăruntul lămu-
rarea lor (§§ 523, 556, 557, 610, 710 pîn 719, 914 pîn 961 și 1563
25 pîn 1607).

§ 1104. Deosebitele regule pentru părășia averilor care se nasc
din tocmele, se cuprind în capul treizeci pentru tocma de părășia
averilor.

4 neîmpărțite rămase *ad R: om G* || 5 trage la judecată *R: învinovățește G* || 6 săvîrșita *R: deplină G* || 9 dositoriul *R: acela G* || 10 legiuită *R: deplină G* | se va face *R: s-a făcut G* || 11 primirea lor *R: consimțămînt G* || 12 se va da *R: se va fi dat G* || 15—16 părășie... la *R: devălmășie de G* || § 1101 *notă*,¹⁴ 19, 20 părășie *R: devălmășie G* || 18 se cuvine *R: aparține G* | se alcătuește *R: ia ființă G* || 19 (§ 1563) *ad R: om G* || 20 întîmplarea de noroc *R: un caz întîm- plător G* || 22 de unde curge părășia *R: izvorăște devălmășia G* || 23—24 mai cu... lămurirea *R: determinarea mai de aproape a G* || 24 610 *R: 650 G* || 26 Deo- sebitele *R: Specialele G* || 27 din tocmele *G* | treizeci *ad R: om G* || 27—28 tocma... averilor *R: contractul de devălmășie a bunurilor G*.

§ 1105. "Ὅστις ζητεῖ μερίδιον ἐκ πράγματος ἐπικοίνου, πρέπει νὰ ἀποδείξῃ τὸ δίκαιον αὐτοῦ, ἂν ἀντιλέγωσιν οἱ ἄλλοι κοινωνοί. 1

Δίκαια ἐπί-
κοινα τῶν
συγκοινωνῶν·

§ 1106. Οἱ συγκοινωνοὶ παριστῶσιν ἐν μόνον πρόσωπον, ἐφ' ὅσον καιρὸν συμφωνοῦσι πάντες καὶ ἔχουσι δίκαιον νὰ διατάττωσι κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των περὶ τοῦ ἐπικοίνου πράγματος. 5

§ 1107. "Ὅταν διαφωνῶσιν οἱ συγκοινωνοί, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἔχει ἄδειαν νὰ κάμῃ εἰς τὸ ἐπικοίνον πράγμα μεταβολὴν τινα, δι' ἧς διατάσσεται περὶ τοῦ μεριδίου ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν συγκοινωνῶν αὐτοῦ.

Ἰδιαίτερα
ἐνὸς ἐκάστου.

§ 1108. Πᾶς κοινωνὸς δύναται ἀνεξαρτήτως καὶ αὐτεξουσίως νὰ ἐνεχυράσῃ, νὰ λεγατεύσῃ ἢ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἀποξενώσῃ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του τὸ ἴδιον αὐτοῦ μερίδιον ἢ τὰς ἐκ τούτου ὠφελείας, ἐφ' ὅσον δὲν βλάπτει τὰ δίκαια τῶν συγκοινωνῶν αὐτοῦ (§ § 472—474). 10

§ 1109. Πᾶς κοινωνὸς ἔχει ἄδειαν νὰ ζητῇ λογαριασμὸν καὶ διαμερισμὸν τοῦ κέρδους. Δύναται κανονικῶς νὰ ζητήσῃ καὶ διάλυσιν τῆς κοινωνίας, ὅχι ὅμως παρὰ καιρὸν καὶ πρὸς ζημίαν τῶν συγκοινωνῶν αὐτοῦ. "Ὅθεν πρέπει νὰ εὐχαριστηθῇ εἰς τὴν σύμφωνον μὲ τὰς περιστάσεις ἀναβολὴν καὶ ὑπέρθεσιν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ εὐκόλως. 15

§ 1110. Ἐάν τις συγκοινωνὸς ὑπεχρεώθῃ εἰς τὴν συνέχειαν τῆς κοινωνίας, αὐτὸς μὲν δὲν δύναται νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπ' αὐτῆς, πρὶν τοῦ διορισθέντος καιροῦ· ἢ ἐνοχὴ ὅμως αὕτη ἀναιρεῖται, ὡς καὶ ἄλλαι, καὶ δὲν διαβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν βλάπτει τὴν κοινωνίαν. 20

§ 1111. Ἐὰν τρίτος τις προσδιώρισε πράγμα τι εἰς κοινωνίαν, πρέπει βέβαια νὰ ἐκπληρωθῇ ὁ διορισμὸς αὐτοῦ παρὰ τῶν πρώτων συγκοινωνῶν, ἀλλ' ὅχι καὶ παρὰ τῶν κληρονόμων αὐτῶν, διότι Δ ἐ ν σ υ ν ἱ σ τ α τ α ι ἐ ν ο χ ἢ π ρ ὸ ς κ ο ι ν ω ν ἱ α ν δι η ν ε κ ῆ (§ 1073). 25

α') Διὰ τὸ
κοινὸν κεφάλαιον·

§ 1112. Ἡ μὲν νομὴ καὶ διοικήσεις τοῦ ἐπικοίνου πράγματος ἀνήκει ἐν γένει εἰς πάντας τοὺς συγκοινωνοὺς· διὰ τὰ ἔργα ὅμως, τὰ εἰς τὴν συνειθισμένην μόνον κυβέρνησιν καὶ ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ κεφαλαίου ἀναφερόμενα, ἰσχύει ἡ τῶν πλειοτέρων ψῆφος, ἥτις δὲν ἀριθμεῖται ἐνταῦθα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῶν μεριδίων. 30

1 § 1105. Acel ce cere parte din lucruri de pârtașie, trebuie să dovedească dritul său, dacă ceialalți pârtași se vor împotrivi.

§ 1106. Pârtașii înfățișază numai o persoană, în cîtă vreme toți vor fi uniți și au drit a dispozarisi după a lor plăcere pentru lucrul de pârtașie. Drituri de obștie a pârtașului;

5 § 1107. Dacă pârtașii nu vor fi uniți, nici unul dintr-înșii nu are voe să facă o strămutare sau prefacere, prin care se va dispozarisi pentru partea altui cuiva din pârtașii lucrului.

10 § 1108. Fieștecarele pârtaș poate neatîrnat și de sine să amane-tarisască, să legatarisască sau într-alt chip să înstrăineze după a sa plăcere dreapta sa parte sau folosurile ei, încît nu va jigni driturile pârtașilor lui (§§ 472 pîn—474). A fieștecă-ruia indeo-sebi:

15 § 1109. Fieștecarele pârtaș este volnic să ceară samă sau și împărțirea ciștigului. El poate după regulă să ceară și desfacerea, însă fără păgubirea pârtașilor lui; deci dar trebuie să se mulțămască cu urnirea și prelungirea potrivită cu împregiurările, de care prelungire nu poate lesne a se feri.

20 § 1110. Dacă un pârtaș s-au îndatorit a urma pârtașia, nu poate să se lepede de ea mai înainte de terminul hotărît; însă îndatorirea aceasta se desființază, precum și alte îndatoriri și nu trece la moștenitorii lui, în cît nu va vătămă pe pârtașie.

25 § 1111. Dacă o a treia persoană va fi orînduit în pârtașie un lucru, trebuie neapărat a se împlini orînduirea lui de cătră cei întîi pârtași, iar nu și de cătră moștenitorii lor, căci îndatorirea cătră o necurmată pârtașie nu are loc (§ 1073).

30 § 1112. Stăpînirea și ocîrmuirea lucrului de pârtașie se cuvine indeobștie tuturor pârtașilor; iar la acele lucrări, ce privesc numai cătră obicinuita ocîrmuire și folosurile capitalului de pârtașie, au putere glasu-
rile cele mai multe, care nu se numără aice după numărul persoanelor, ci după analoghia cîtimei pârților. a) Pentru capitalul de pârtașie:

1 lucruri de pârtașie R: lucrul comun G || 2 vor împotrivi R: împotrivesc G || § 1106 *notă*: Drepturi comune ale pârtașilor G || 4, 6 vor fi uniți R: sînt de acord G || 4—5 de pârtașie R: comun G || 7 o strămutare sau prefacere R: la lucrul comun o schimbare G | va dispozarisi R: dispune G || 8 lucrului R: lui G || 11 în cît nu va jigni R: întru cît nu vatămă G || 13 samă sau R: socoteală și G || 14 după desfacerea ad devălmășiei G | însă, fără R: totuși nu fără de vreme și spre G || 15 urnirea R: amînarea G || 18 a urma pârtașia R: la continuarea devălmășiei G || 19 lepede de R: retragă de la G || 21 va vătămă R: vatămă G || 22 va fi R: a G || 25 pârtașie... loc R: devălmășie nu ia ființă G || § 1112 *nota et passim* de pârtașie R: comun G || 26 Stăpînirea R: Posesiunea G | se cuvine R: apartîne G || 28 ocîrmuire și folosurile R: chivernisire și folosul G.

§ 1113. 'Εάν προβληθῶσι μεγάλοι τινὲς μεταβολαὶ διὰ τὴν διατήρησιν ἢ καλλυτέραν μεταχειρίσιν τοῦ κοινοῦ κεφαλαίου, δύνανται οἱ νικηθέντες διὰ τῶν περισσοτέρων ψήφων κοινωνοὶ νὰ ζητήσωσι τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν περὶ τῆς ἐνδεχομένης ζημίας· ἢ νὰ παραιτηθῶσι τὴν κοινωνίαν, ἂν δὲν δοθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ ἀσφάλεια.

§ 1114. 'Εάν οὗτοι δὲν θελήσωσι νὰ παραιτηθῶσιν ἢ ἂν ἡ παραίτησις αὐτῶν γίνεται παράκαιρα, δύνανται νὰ βάλῃσι κλήρους ἢ νὰ ἐκλέξωσι αἰρετὸν κριτὴν περὶ τούτου ἢ, ἂν δὲν συναινέσωσι πάντες κοινῶς οἱ συγκοινωνοί, νὰ ἀποφασίσῃ τὸ κριτήριον, ἂν ἡ τοιαύτη μεταβολὴ πρέπη νὰ ἔχῃ χώραν ἄνευ τινὸς περιορισμοῦ ἢ μετὰ δόσεως ἀσφαλείας ἢ οὐ.

§ 1115. Τὰ τρία ταῦτα εἶδη τῶν ἀποφάσεων ἔχουσι χώραν, καὶ ὅταν εἶναι ἰσάριθμοι αἱ τῶν συγκοινωνῶν ψῆφοι.

§ 1116. 'Εάν ἀπαιτῇ ἡ χρεια νὰ διορισθῇ εἰς διοικητὴς τῶν ἐπικοινωνῶν πραγμάτων, γίνεται ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ διὰ τῆς τῶν περισσοτέρων ψήφου, ἐν ἑλλείψει δὲ ταύτης, διὰ τοῦ κριτηρίου.

§ 1117. 'Ο τοιοῦτος διοικητὴς τοῦ ἐπικοινωνοῦ πράγματος λογίζεται ὡς ἐντολεύς, ὅστις ὑποχρεοῦται, μὲν νὰ δώσῃ λογαριασμὸν καθαρὸν ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ, ἔχει ὅμως τὴν ἄδειαν νὰ ἐκπέσῃ πάντα τὰ πρὸς ὠφέλειαν γενόμενα ἔξοδα.

§ 1118. Τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ αὐτὸ δίκαιον ἔχει καὶ ὁ κοινωνός, ὅστις διοικεῖ πρᾶγμα ἐπικοινωνῶν χωρὶς παραγγελίας τῶν συγκοινωνῶν αὐτοῦ.

§ 1119. Διὰ τῆς ψήφου τῶν πλειοτέρων γίνεται ἡ ἐκλογὴ, καὶ ὅταν ἀπαιτῇ ἡ χρεια περισσοτέρους διοικητάς.

β') Διὰ τὰς ὠφελείας καὶ τὰ βάρη αὐτοῦ.

§ 1120. Αἱ κοινὰ ὠφέλεια καὶ τὰ βάρη τὰ κοινὰ ἀποφασίζονται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῶν μεριδίων. Ἀμφιβολίας οὐσης, ὑπολαμβάνεται, ὅτι τὰ μερίδια εἶναι ἴσα· ἐὰν δὲ τις διαβεβαιῶν τὰ ἐναντία, πρέπει νὰ ἀποδείξῃ ταῦτα.

§ 1121. Αἱ ληφθεῖσαι ὠφέλεια πρέπει συνήθως νὰ διαμοιρασθῶσι μεταξὺ τῶν συγκοινωνῶν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὑπόστασιν· ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γένῃ τοιοῦτος διαμερισμός, ἔχει δίκαιον ἕκαστος τῶν συγκοινωνῶν νὰ ζητήσῃ τὴν δι' ὑπερθεματισμοῦ πώλησιν τῶν τοιούτων ὠφελειῶν καὶ νὰ λάβῃ τὸ ἀνάλογον αὐτοῦ ἐκ τῆς τιμῆς αὐτῶν.

γ') Περὶ τοῦ διαμερισμοῦ αὐτοῦ.

§ 1122. 'Εἰς τὸν διαμερισμὸν τοῦ ἐπικοινωνοῦ πράγματος, τὸν γινόμενον μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς κοινωνίας, δὲν ἔχει πλέον χώραν ἡ ψῆφος τῶν περισσοτέρων.

1 § 1113. Dacă se vor propune nescăia mari prefaceri pentru
 păstrarea sau mai bună întrebuințarea a capitalului de părtașie, pot
 acei biruiți de cătră glasurile cele mai multe să ceară siguranța lor pentru
 5 paguba ce s-ar putea întâmpla, sau să iasă din părtașie, dacă nu li se
 va da siguranță.

§ 1114. Dacă aceștia n-ar voi a se lepăda sau dacă lepădarea
 lor va urma fără de vreme, pot să facă sorți sau să-și aleagă un arbitru
 pentru aceasta; sau dacă toți părtașii nu se vor învoi la aceasta, va
 hotări judecătoria de trebue această prefacere să aibă loc fără vreo
 10 îngrădire sau cu darea de siguranță ori nu.

§ 1115. Aceste trei feliuri de orînduiri au loc și cînd glasurile
 părtașilor vor fi tot de un număr.

§ 1116. Cerînd trebuința a se rîndui un ocîrmuitoriu a lucrurilor
 de părtașie, se face alegerea lui prin glasurile cele mai multe, iar în
 15 lipsa lor, prin judecătorie.

§ 1117. Acest ocîrmuitoriu a lucrului de părtașie se socotește
 ca un împuternicit, carele este datoriu să dea samă curată la vremea
 cuviincioasă, are însă voe să scadă toate cheltuelile făcute spre folosul
 părtașiei.

20 § 1118. Tot aceeași îndatorire și tot același drit are și părtașul
 cel ce ocîrmuește lucrul de părtașie fără împuternicirea împreună
 părtașilor lui.

§ 1119. Prin glasurile cele mai multe se face alegerea și cînd
 trebuința va cere mai mulți ocîrmuitori.

25 § 1120. Cele de comun folosuri și însărcinări se hotărăsc după analo-
 ghia cîtimei părților; îndoială fiind, se socotește, că părțile sînt deopo-
 trivă, iar cel ce va adeveri din împotrivă, datoriu este a dovedi zisa sa.

§ 1121. Folosurile cele luate trebue după obicei a se împărți
 între părtași în natură, iar dacă nu va fi prin puțință a se face o asemenea
 30 împărțală, are drit fieștecarele părtaș să ceară vînzarea a aseminelor
 folosuri prin lițitație și să iae analogul lui din prețul vînzării.

§ 1122. La împărțala lucrului de părtașie, ce se face după dez-
 legarea părtașiei, nu are mai mult loc hotărîrea glasurilor celor mai multe.

b) Pentru
 folosurile și
 pagubile ca-
 pitalului:

c) Pentru
 împărțala
 lui.

1 se vor propune R: s-au propus G || 3 acei R: părtașii G || 4—5 se va da
 R: s-au dat G || 6 lepăda R: retrage G || 6—7 lepădarea... vreme R: retragerea
 lor se face la timp neoportun G || 7 facă R: arunce G || 8 învoi la aceasta R: con-
 simți de obște G || 8—9 va hotări R: să hotărăscă G || 11 orînduiri R: hotăriri
 G || 12 vor fi tot de un R: sînt egale la G || 18—19 folosul părtașiei R: folos G || 21
 împuternicirea R: însărcinarea G || 24 va cere R: cere G || § 1120 notă: pagubile
 capitalului R: însărcinările lui G || 26 socotește R: presupune G || 27 cel ce va
 adeveri R: dacă cineva susține G || zisa sa R: acestea G || 29 natură R: aceeași
 ființă a lor G || va fi R: este G || 32—33 dezlegarea părtașiei R: desfacerea devăl-
 mășiei G || 33 hotărîrea... multe R: votul celor mai mulți G.

§ 1123. Ὁ διαμερισμὸς πρέπει νὰ γένη πρὸς κοινὴν εὐχαρίστησιν 1
πάντων τῶν συγκοινωνῶν· ἐὰν ὅμως δὲν δυνήθωσι νὰ συμφωνήσωσι μεταξὺ
αὐτῶν, ἃς γένη ἡ διάλυσις διὰ τῶν ἐν τῷ § 1114 τρόπων.

§ 1124. Εἰς τὸν διαμερισμὸν τῶν ὑποστατικῶν ἢ οἰκοδομημάτων 5
δύναται ὁ αἰρετὸς κριτὴς ἢ τὸ κριτήριον νὰ ἀποφασίσῃ καὶ τοῦτο, ἂν δηλαδὴ
εἶναι χρεία νὰ παραχωρηθῇ δουλεία τις εἰς ἓνα ἐκ τῶν συγκοινωνῶν πρὸς
ὄφελος τοῦ μεριδίου του καὶ ὑπὸ ποίαν ἀῤρεσιν πρέπει νὰ παραχωρηθῇ
εἰς αὐτὸν ἡ δουλεία αὕτη.

§ 1125. Ἐὰν τὸ ἐπίκοινον πρᾶγμα ἢ εἶναι ἀδιαίρετον ἐκ τῆς ἰδίας 10
αὐτοῦ φύσεως ἢ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαιρεθῇ χωρὶς μεγάλης ἐκπτώσεως
τῆς τιμῆς του, πρέπει νὰ πωληθῇ δι' ὑπερθεματισμοῦ καὶ νὰ διαμοιρασθῇ
ἀναλόγως ἡ τιμὴ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν συγκοινωνῶν, καὶ ἂν εἰς μόνον ἐξ
αὐτῶν ζητήσῃ τοῦτο.

§ 1126. Ἡ δουλεία, τὰ δεικτικὰ τῶν συνόρων σημεῖα καὶ τὰ ἀναγ- 15
καῖα διὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν γράμματα δὲν διαμειρίζονται.

§ 1127. Αἱ δουλεῖαι τῶν ὑποστατικῶν ὠφελοῦσι πάντας τοὺς συγκοι-
νωνοὺς. Τὰ γράμματα ἢ δικαιώματα διατάσσονται κατὰ τὸν ἐν τῷ § 1091
τρόπον.

§ 1128. Εἰς τὸν διαμερισμὸν τῶν ὑποστατικῶν πρέπει νὰ προση- 20
μειωθῶσι τὰ ἀμοιβαῖα σύνορα διὰ σημείων φανερῶν καὶ ἀμεταθέτων.

§ 1129. Οἱ ποταμοί, οἱ ῥύακες, τὰ βουνά, οἱ λόφοι, αἱ κοιλάδες,
οἱ δημόσιοι δρόμοι καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι σύνορα φυσικά.

§ 1130. Πρὸς ἀπομάκρυνσιν καὶ προανακοπὴν τοῦ δόλου καὶ τῆς 25
πλάνης πρέπει νὰ ἐγγραράττωνται (ἢ νὰ κατορύττωνται ὑποκάτω) εἰς τὰς
πέτρας ἢ τὰς στήλας ἢ τοὺς καταπῆγας, (τὰ ὅποια βάλλονται συνήθως
εἰς δεῖξιν τῶν συνόρων), σταυροί, ἀριθμοί ἢ ἄλλα τινὰ σημεῖα.

§ 1131. Πρέπει νὰ γένωσι καὶ γράμματα δηλωτικὰ τοῦ γενομένου 30
διαμερισμοῦ καὶ νὰ δοθῶσιν εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν διαμερισάντων συγκοινωνῶν
ἀνὰ ἓν· καὶ ἂν τὸ διαιρεθὲν πρᾶγμα εἶναι ἀκίνητον, νὰ καταγραφῶσι τὰ
γράμματα ταῦτα καὶ εἰς τοὺς δημοσίους κώδικας διὰ καλλυτέραν ἀσφάλειαν.

§ 1132. Μόνος ὁ διαμερισμὸς ἐνὸς κτήματος κοινοῦ δὲν δύναται νὰ
εἶναι πρὸς βλάβην τρίτου τινός· ὅθεν πάντα τὰ δίκαια τοῦ ἐνεχύρου, τῆς
δουλείας καὶ ἄλλα πραγματικὰ ἔχουσι τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν καὶ μετὰ τὸν
διαμερισμὸν.

26 *post* σημεῖα *ad* (ὥσπερ θραύσματα χυτρῶν, ἄνθρακες ἢ τέφρα). R: *om* G.

1 § 1123. Împărțala trebuie să se facă spre de obște multămire
a tuturor părtașilor; însă dacă nu se vor putea învoi între ei, va urma
desfacerea prin chipurile pomenite în § 1114.

5 § 1124. La împărțala moșiilor sau a zidirilor poate arbitrul sau
judecătorul să hotărască și aceasta, adecă de va fi trebuință a se lăsa
vreo șerbire unuia din împreună-părtașii spre folosul părții sale și supt
ce felu de condiție trebuie a se lăsa lui această șerbire.

10 § 1125. Dacă lucrul de părțăsie din însuși a sa fire va fi nedes-
părțit sau nu se va putea împărți fără mare scădere a prețului său,
atunci trebuie să se vinză prin lițitație și să se împărțască după ana-
logon prețul lui între împreună-părtașii, măcar de va cere aceasta și
numai unul dintr-înșii.

§ 1126. Șerbiri, deosebitoarele semne hotară și documenturile
cele trebuincioase spre întrebuintare de comun, nu se impart.

15 § 1127. Șerbirile moșiilor folosesc pe toți părtașii. Scrisorile sau
documenturile se vor rindui după chipul hotărit la § 1091.

§ 1128. La împărțala moșiilor trebuie să se însămnaze hotarele
megieșite prin vederate și nestrămutate semne.

20 § 1129. Riurile, părăile, pădurile, munții, movilile, poenile, dru-
murile, obșteștile tracturi și alte asemenea sint hotare firești.

§ 1130. Spre depărtarea și întimpinarea a vicleșugului și a înșe-
lăciunii, trebuie să se sape de desupt sau să se taie în pietrii sau în stîlpii
ce se obicinuesc a se pune spre arătarea hotarelor, cruci, numere sau
alte oareșcare semne, (precum hirburi, cărbuni sau cenușă).

25 § 1131. Pentru săvirșita împărțală trebuie să se facă și hotarnice,
de pe care să se deae la fieștecările din împărțitorii împreună părtași
cite o copie încredințată; și dacă lucrul cel împărțit va fi nemișcătoriu,
să se treacă acest felu de scrisori și în condicile publice, spre mai bună
siguranție.

30 § 1132. Singură împărțala unei averi comune nu poate fi spre
păgubirea unui al treilea; deci dar toate driturile de amanet, de șerbire
și alte realnice drituri vor avea lucrarea lor și după împărțală.

2 se vor putea R: s-au putut G | va urma R: să se facă G || 4 zidirilor R:
clădirilor G || 5, 8 va fi R: este G || 8—9 nedespărțit R: nedespărțibil G || 9 va
putea R: poate G || 11 va cere R: a cerut G || 13 deosebitoarele semne, hotară
R: semnele arătătoare ale hotarelor G || 16 hotărit la R: din G || 18 megieșite
R: reciproce G || 19 poenile R: văile G || 19—20 drumurile, obșteștile tracturi R:
drumurile publice G || 22 sape... taie R: taie (sau să sape dedesubt) G | după stîlpii
ad sau țăruii G || 23 ce se obicinuesc... hotarilor R: (ce se... hotarelor) G ||
24 (precum... cenușă) ad R: om G || 25—26 Pentru... de pe care R: Trebuie să
se facă și scrisori arătătoare de împărțala făcută și G || 27 o copie încredințată R:
una G || 30 fi R: este G || 18 vor avea R: au G.

§ 1133. Καὶ τὰ προσωπικά πρὸς τούτοις δίκαια, τὰ ὅποια ἀνήκουσιν εἰς τρίτον τινὰ πρὸς μίαν κοινωνίαν, ἔχουσι τὴν προτέραν αὐτῶν ἰσχύν, καὶ ἂν διελύθη ἡ κοινωνία.

§ 1134. Ὡσαύτως ἔχουσι τὴν ἰσχύν των καὶ αἱ ἐνοχαὶ τρίτου τινὸς πρὸς μίαν κοινωνίαν. Ὅθεν ἂν χρεωστῇ τις εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτήν, δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του εἰς ἓνα μόνον ἐκ τῶν συγκοινωνῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ πληρώσῃ αὐτὸ εἰς ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν ἢ εἰς τὸν ἐπιφέροντα τὸ πρόσωπον αὐτῆς κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον.

§ 1135. Τὰ μέχρι τοῦδε ἐν γένει διαταχθέντα περὶ τῆς κοινωνίας, δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ εἰς τὰ δίκαια καὶ εἰς τὰ πράγματα τὰ ἀνήκοντα εἰς μίαν οἰκογένειαν ὡς εἰς μίαν κοινωνίαν, καθὼς εἶναι αἱ συστάσεις τῶν σχολείων, νοσοκομείων, ὀρφανοτροφείων κ.τ.λ. αἱ καταπεπιστευμένα κληρονομία καὶ τὰ ὅμοια· ἡ χρῆσις μιᾶς βιβλιοθήκης κ.τ.λ.

Ἀνανέωσις τῶν συνόρων. § 1136. Ἐὰν ἐξ οἰασδήποτε περιστάσεως ἐβλάφθησαν τὰ σημεῖα τῶν συνόρων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ διακριθῶσιν, ἔχει ἕκαστος τῶν συγκοινωνῶν δίκαιον νὰ ζητήσῃ τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀνανέωσιν.

§ 1137. Εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῶν συνόρων πρέπει νὰ παρευρεθῶσι προσκαλεσθέντες καὶ οἱ πέριξ γείτονες· νὰ καταγραφθῶσι τὰ σύνορα μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριβείας· τὰ δὲ ἔξοδα νὰ καταβληθῶσιν ὑπὸ πάντων τῶν μετόχων κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐκτάσεως τῶν συνόρων αὐτῶν.

§ 1138. Ἐὰν τῷ ὄντι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διακριθῶσι τὰ σύνορα ἢ ἂν γεννᾶται φιλονεικία ἐν καιρῷ τῆς διευθύνσεως αὐτῶν, ὑπερασπίζεται τὸ κριτήριον ἐν πρώτοις τὸν ἔχοντα τὴν νομὴν, ἕως ὅτου γένῃ ἡ τελεία ἀπόφασις.

§ 1139. Ὅστις στοχάζεται, ὅτι ἐβλάφθη εἰς τὸ δίκαιον αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπερασπίσεως ταύτης τοῦ κριτηρίου, δύναται νὰ μεταχειρισθῇ κατὰ τὸν διαταχθέντα τύπον (§§ 451 καὶ 452) ἀποδείξει, δι' ὧν ἐλπίζει, ὅτι θέλει δυνηθῇ νὰ διεκδικήσῃ τὴν νομὴν ἢ δεσποτείαν ἢ ἄλλο τι δίκαιον ἀνῆκον εἰς αὐτόν.

§ 1140. Τὰ μεγαλύτερα καὶ ἰσχυρότερα βοηθήματα εἰς τὴν διέθυνσιν τῶν συνόρων εἶναι· ἡ ἀνίχνευσις τῶν παλαιῶν σημείων τῶν συνόρων,

1 § 1133. Și personalnicile drituri, ce se cuvin unui al treile cătră
o părtășie, au a lor acea de mai nainte putere, sau măcar de s-au și
desfăcut părtășia.

5 § 1134. Asemine au puterea lor și îndatoririle unui al treile
cătră o părtășie. Deci dar de va fi cineva datoriu la această părtășie,
nu poate să plătească datoria sa la unul numai din împreună părtași,
ci trebuie să o plătească la întreaga părtășie sau la împuternicitul ei
după chipul cuviincios.

10 § 1135. Cele pînă acum îndeobștie orînduite pentru părtășie
pot să se aplicarisească și la driturile și la lucrurile cuvenite unei familii,
ca unei părtășii, precum sînt: instituturile, shoalele, spitalurile, orfano-
trofiile (case pentru creșterea sărăimanilor) și celelalte; moșteniri fidei-
comisarie și alte asemine; întrebuițarea unei bibliotice ș.c.l.

15 § 1136. Dacă din orice felu de întîmplare s-ar fi întunecat semnele
de hotare pînă într-atîta, încît să nu se mai poată cunoaște, are
drit fieștecările împreună părtaș să ceară o de obștie înnoire
de hotară. Înnoirea ho-
tarelor.

20 § 1137. La înnoirea hotarelor trebuie să se cheme de față și
megieșii dinpregiur, să prescrie semnele de hotare cu de-amăruntul, pre-
cît va fi prin putință, iar cheltuelile se vor plăti de cătră toți părtașii,
după analoghia întînderii hotarelor lor.

25 § 1138. Dacă întru adevăr nu va fi cu putință a se deosebi hota-
rele sau dacă se va naște gilceavă în vremea îndreptării lor, atunce se
apără de cătră judecătorie mai întîi acel ce se află în stăpînire, pînă
cînd se va da desăvirșită hotărîre.

§ 1139. Acel ce se va socoti jignit în dritul său prin această apă-
rare a judecătoriei, poate întrebuița după chipul așezat (§§ 451 și
452) dovezi, prin care nădăjduște, că va putea dezbate vremelnica
sau vecinica stăpînire sau alt drit cuvenit lui.

30 § 1140. Cele mai mari și mai puternice mijloace de agiutor spre
îndreptarea hotarelor sînt: aflarea celor vechi semne de hotară, măsu-
rarea și prescrierea sau și harta locului de pricină; după aceia documen-

1 Și R: Pe lîngă acestea și G || 5 va fi R: este G || 7 împuternicitul R: repre-
zentantul G || 11 ca unei părtășii R: cum și la o comunitate G || 11—12 institutu-
rile... sărăimanilor) R: așezămintele școlilor, spitalelor, orfanotrofiilor G || 14
întîmplare R: împrejurare G | s-ar fi întunecat R: s-au stricat G || 15 cunoaște
R: deosebi G || 17 de hotară R: a lor G || 18 cheme de față R: afle de față, che-
mați fiind G || 19 prescrie ... amăruntul R: fie descrise hotarele cu exactitate G ||
20 se vor plăti R: să se plătească G || 21 analoghia R: măsura G || 22 va fi R: este
G || 23 se va naște R: se naște G || 24 se află în stăpînire R: are atunci posesia
G || 25 se va da R: s-a dat G || 26 va socoti jignit R: socotește că a fost vătămat
G || 28 dezbate R: reclama G || 32 prescrierea R: descrierea G | harta R: schița G.

ἡ καταμέτρησις καὶ ἡ περιγραφὴ ἢ καὶ διαγραφὴ τοῦ ἐπιδίκου τόπου· 1
 εἴτα τὰ παλαιότερα δικαιώματα, ἡ δικαστικὴ ἐπιθεώρησις, παρόντων 1
 τῶν διαφορομένων μερῶν καὶ ἐξεταζομένων, καὶ ἄλλων ὁμοῦ ἐμπεύρων εἰς 5
 τὰ τοιαῦτα καὶ μαρτύρων γερόντων· καὶ τελευταῖον ἡ καταγραφὴ πάντων 5
 τούτων μετὰ τῆς προσηκούσης τάξεως, προστιθεμένης καὶ τῆς γνώμης 5
 τῶν εἰς τὰ τοιαῦτα ἐμπεύρων, καὶ αἱ εἰς τὸ τῆς ὁροθεσίας γράμμα ὑπογραφαὶ 5
 πάντων τῶν παρευρεθέντων.

§ 1141. 'Εὰν μὴτ' ὁ εἷς, μὴτ' ὁ ἄλλος ἐκ τῶν διαφορομένων δυνηθῇ 10
 νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀποκλειστικὸν τῆς νομῆς ἢ δεσποτείας δίκαιον, τότε πρέπει 10
 τὸ κριτήριον νὰ διαιρέσῃ τὸ ἐπίδικον τοῦ τόπου διάστημα κατὰ τὸ μέτρον 10
 τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν ἐκάτερος αὐτῶν ἐνεμήθη ἀνενοχλήτως, πρὶν ἔλθωσιν 10
 εἰς φιλονεικίαν περὶ τοῦτου.

§ 1142. 'Εὰν καὶ τὸ μέτρον τοῦτο τῆς νομῆς ἀμφοτέρων εἶναι ἀμφί- 15
 βολον, πρέπει νὰ διαιρεθῇ τὸ ἐπίδικον διάστημα ἀναμέσων αὐτῶν εἰς μερίδια 15
 ἴσα καὶ ἔπειτα νὰ γένῃ ἡ ὁροθεσία. 15

Κοινωνίαι κα-
 τὰ πρόληψιν.

§ 1143. Τὰ αὐλάκια, αἱ περιφραγαί, οἱ τοῖχοι, οἱ ῥύακες οἱ ἰδιωτικοί, 20
 τὰ ὑδραγωγεῖα καὶ ἄλλα παρόμοια διαφράγματα, εὕρισκόμενα μεταξὺ τῶν 20
 γειτονευόντων ὑποστατικῶν, λογίζονται πράγματα κοινά, παρεκτὸς ἂν τὰ 20
 σημεῖα, αἱ ἐπιγραφαὶ ἢ ἐγχαραῖς ἢ ἄλλα σημεῖα καὶ τὰ ἔγγραφα δὲν 20
 ἀποδεικνύωσι τὸ ἐναντίον.

§ 1144. "Εκαστος τῶν συγκοινωνῶν δύναται νὰ μεταχειρίζεται τὸν 25
 κοινὸν τοῖχον ἀπὸ τοῦ μέρους του, ἕως εἰς τὸ ἥμισυ τῆς παχύτητος αὐτοῦ, 25
 καὶ νὰ κάμῃ κοιλώματα μέσα εἰς αὐτὸν καὶ νὰ βάλῃ ἀρμάρια, ὅπου δὲν εἶναι 25
 τοιαῦτα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ τοίχου· καπνοδοχεῖα ὅμως καὶ ἐστίας δὲν 25
 συγχωρεῖται νὰ κάμῃ, οὔτε ἄλλα τοιαῦτα, δι' ὧν σαθροῦται καὶ κινδυνεύει 25
 ὁ τοῖχος.

§ 1145. Πάντες οἱ συνδεσπῶται χρεωστοῦσι νὰ συμβοηθῶσι κατ' 30
 ἀναλογίαν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ κοινοῦ τοίχου ἢ ἄλλου διαφράγματος· 30
 ὅπου ὅμως τὰ τοιαῦτα εἶναι διπλᾶ ἢ ἡ δεσποτεία αὐτῶν εἶναι διηρημένη, 30
 ἕκαστος τῶν συνδεσποτῶν χρεωστεῖ νὰ ἐξοδεύῃ ἐξ ἰδίων διὰ τὴν διατήρησιν 30
 τοῦ ἀνήκοντος εἰς αὐτὸν μεριδίου.

1 turile cele mai vechi sau judecătoreasca cercetare, față fiind părțile
 implicate și cei de cercetat, cum și acei cunosători și ispitiți în asemenea
 lucruri și marturi bătrâni, și în sfârșit prescrierea tuturor acestora cu
 5 aceste, și iscăliturile tuturor celor ce au fost de față în hotarnică.

§ 1141. Dacă nici una nici alta din părțile implicate nu va
 putea dovedi îndepărtătorul (excluzivul) drit a vremelnice sau a veș-
 nicei stăpîniri, atunci trebuie judecătoria să împartă întinderea locului
 de pricină după analoghia pămîntului, pe care fieștecine din părți
 10 au stăpînit fără supărare mai înainte de a se isca gilceava întru
 aceasta.

§ 1142. Dacă și această măsură a stăpînirii îmbelor părți va
 fi cu îndoială, atunci trebuie să se împartă întinderea locului gilcevit
 între aceștia în părți deopotrivă și pe urmă să se facă stălpirea.

15 § 1143. Brazdă de pămînt, garduri, ziduri, particularnice părăe,
 canaluri și alte asemenea despărțituri, aflătoare între moșii megieșite,
 se socotesc lucruri de părășie, afară numai dacă semnele, inscripțiile
 sau săpăturile în piatră sau alte semne și înscrisuri vor dovedi cele din
 împotrivă. Părășii
 după pre-
 sumția iuri-
 dică.

20 § 1144. Fieștecarele împreună părăș poate întrebuița zidul de
 comun, despre partea sa, pînă la giușătatea grosimei lui și să facă
 întrînsul uși amăgitoare și să bage dulapuri, însă acolo, unde nu vor fi
 asemenea lucruri de ceialaltă parte a zidului; iar hornurile și vetrile de
 foc nu este ertat a se face nici alte asemenea, prin care s-ar slăbi și s-ar
 25 primejdi zidul.

§ 1145. Toți împreună proprietarii se îndatorează a agiuta după
 analoghie la păstrarea zidului de comun sau alte despărțituri; iar unde
 vor fi aceste îndoite sau proprietățile lor va fi împărțită, fieștecarele
 împreună proprietarii trebuie să cheltuiască din ale sale pentru ținerea
 30 în bună stare a părții cuvenite lui.

2 cum și . . . ispitiți R: împreună cu alți oameni cu experiență G || 3 prescrierea
 R: așternerea pe hirtie G || 4 ispitiți R: cu experiență G || 6—7 va putea R: a
 putut G || 7 îndepărtătorul (excluzivul) R: exclusivul G || 9 analoghia R: măsura
 G | părți R: ei G || 10 au stăpînit . . . întru R: a avut în posesie nestîngerit,
 înainte de ce au ajuns la ceartă despre G || 12 stăpînirii R: posesiunii G || 12—13
 va fi R: este G || 13 locului gilcevit R: gilcevită G || 14 deopotrivă R: egale G || 15
 Brazdă de pămînt R: Brazde * G | garduri R: împrejurimi G || 16 canaluri R:
 apeducte G | despărțituri R: lucruri despărțitoare G || 17 de părășie R: comune
 G || 18 vor dovedi R: nu dovedesc G || 22 uși amăgitoare R: goluri aparente G |
 însă acolo ad R: om G || 27 alte despărțituri R: altui lucru despărțitor G || 28
 vor fi R: sînt G | îndoite R: duble G | va fi R: este G.

*) Șanțulețe, mejdine.

§ 1146. Ἐὰν αἱ κεραμίδες, αἱ πλάκες ἢ τὰ πέταυρα τῆς σκέπης μιᾶς 1
μόνης οἰκοδομῆς ἐξέχωσιν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μόνον μέρους τοῦ διαφράττοντος 5
τοίχου· ἂν οἱ στύλοι, αἱ κολῶναι ἢ οἱ δοκοὶ ἐνεπήχθησαν ἢ ἐβλήθησαν εἰς
τὸ ἐν μόνον μέρος, τότε ἡ δεσποτεία τοῦ τοίχου εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὑπολαμ-
βάνεται ἀδιαίρετος, ἂν ἔκ τινων γνωριστικῶν σημείων ἢ ἄλλων ἀποδείξεων
δὲν φανερωθῇ τὸ ἐναντίον.

§ 1147. Ὑπολαμβάνεται ὡς ἀποκλειστικὸς νομεὺς καὶ ἐκεῖνος, ὅστις
νέμεται ἀναμφιβόλως τοῖχον ὠκοδομημένον κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἴσον
κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ πάχος εἰς πάντα τὰ μέρη αὐτοῦ.

§ 1148. Ὁ ἀποκλειστικὸς νομεὺς δὲν ὑποχρεοῦται κανονικῶς νὰ 10
ἐπισκευάσῃ ἢ νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὸν σαθρωθέντα ἢ πεσόντα τοῖχον
αὐτοῦ, ἂν ἔκ τῆς πτώσεως τούτου δὲν δύναται νὰ προξενηθῇ ζημία
εἰς τὸν γείτονα.

§ 1149. Πᾶς δεσπότης εἶναι ὑπόχρεως νὰ φροντίζῃ περὶ τοῦ ἀναγ- 15
καίου περιφράγματος τοῦ τόπου του καὶ περὶ τοῦ διαχωρισμοῦ αὐτοῦ
ἀπὸ ξένου τόπου.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τῶν προσωπικῶν ἐπάνω τῶν πραγμάτων δικαίων

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ

Περὶ συμφώνων ἐν γένει

Βάσις τῶν
προσωπικῶν
ἐπὶ τῶν πραγ-
μάτων δι-
καίων.

§ 1150. Τὰ προσωπρὰ ἐπάνω τῶν πραγμάτων δίκαια, δι' ὧν ἐν
πρόσωπον ὑποχρεοῦται πρὸς ἄλλο εἰς τὸ νὰ πράξῃ ἢ νὰ δώσῃ ἢ νὰ ὑπο-
φέρῃ ἢ νὰ μὴ πράξῃ τι, θεμελιοῦνται ἢ ἀμέσως ἐπὶ νόμου τινὸς ἢ ἐπὶ
συμφωνίας τινὸς ἢ ἐπὶ βλάβης τινὸς προξενηθείσης εἰς τινα.

1 ἢ τὰ πέταυρα τῆς σκέπης G: *om R* || 2 *post* οἰκοδομῆς *ad* διαφραττούσης
R: *om G*.

1 § 1146. Dacă cărămizile sau lespezile a unei zidiri despărțitoare,
care vor sta afară numai despre o parte a zidului despărțitoriu, dacă
stilpurile, coloanele și grinzile s-au săpat ori s-au pus numai despre
o parte, atunci proprietatea zidului la partea aceasta se socotește nedes-
5 părțită, afară dacă din semne cunoscătoare sau din alte dovezi se va
arăta din împotrivă.

§ 1147. Se socotește de proprietariu exclusiv și acela, ce fără
îndoială stăpânește zidul ridicat în linie dreaptă, deopotrivă la înălțime
și grosime în toate părțile.

10 § 1148. Proprietariul exclusiv nu este datoriu, după regulă,
să întocmească sau să zidească zidire năruită, zăplazi sau garduri
căzute, dacă din această întâmplare nu se va pricinui pagubire
megieșului.

15 § 1149. Fieștecarele proprietariu este datoriu a se îngriji pentru
neapărata îngrădire a locului său și pentru deosebirea lui de locul străin.

PARTEA A DOUA

SECȚIA A DOUA

Pentru personalnice drituri asupra lucrului

CAP AL DOĂZECILE

20 Pentru tocmele îndeobște

§ 1150. Personalnicile drituri asupra lucrurilor, prin care se Temelia
îndatorește o persoană către alta, ca să facă un lucru sau să dea, personalnici-
să suferă sau să nu facă ceva, se întemeiază ori fără mijlocire asupra lor drituri
unei legi, sau asupra unei tocmele, sau asupra unei vătămări prici- asupra lu-
25 nuite cuiva. crurilor.

1—2 a unei . . . vor sta R: sau streșinele acoperișului unei singure clădiri stau
G || 3 și grinzile R: sau birnele G | săpat R: înfipt G || 5—6 se va arăta R: nu s-a
arătat G || 7 proprietariu R: posesor G || 9 părțile R: părțile lui G || 10 Proprie-
tariul R: Posesorul G || 11 întocmească R: repare G || 11—12 zidească . . . căzute
R: reclădească zidul său dărâpanat sau căzut G || 12 această întâmplare R: căderea
acestuia G | va R: poate G || 15 deosebirea R: despărțirea G || 18 lucrului R:
lucrurilor G || 22 un lucru ad R: om G.

§ 1151. Αἱ πτώσεις, καθ' ἃς δίδεται εἷς τινα ἀμέσως ὑπὸ τῶν νόμων 1
τὸ προσωπικὸν ἐπὶ τῶν πραγμάτων δίκαιον, περιέχονται ἐν τοῖς ἁρμοδίοις
τόποις. Περὶ δὲ τοῦ δικαίου τοῦ ἀζημίου διαλαμβάνει τὸ τριακοστὸν ἑβδομον
κεφάλαιον.

Σύμφωνον
τί ἐστι;

§ 1152. Ὅστις φανερώνει, ὅτι θέλει νὰ μεταθέσῃ τὸ δίκαιον αὐτοῦ 5
εἰς ἄλλον, ὅτι δηλαδὴ θέλει νὰ παραχωρήσῃ τι εἰς ἐκεῖνον, νὰ δώσῃ, νὰ
πράξῃ ἢ νὰ μὴ πράξῃ τι πρὸς ὄφελος ἐκείνου, αὐτὸς δίδει ὑπόσχεσιν·
ἂν δὲ ὁ ἄλλος ἐκεῖνος δέχεται νομίμως καὶ ἰσχυρῶς τὴν ὑπόσχεσιν
ταύτην, διὰ τῆς τοιαύτης συναινέσεως ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀναφύεται 10
τὸ σύμφωνον.

§ 1153. Ἡ ἀπὸ στόματος ὑπόσχεσις πρέπει νὰ δεχθῇ χωρὶς ἀνα-
βολῆς, ἂν δὲν συμφωνήθῃ διορία διὰ τὴν ὑποδοχὴν αὐτῆς. Εἰς δὲ τὴν 15
ἐγγραφον ὑπόσχεσιν πρέπει νὰ διακριθῇ, ἂν ἀμφοτέρω τὰ μέρη εὐρίσκονται
ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἢ οὐ. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πτώσει, ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων
ὥρων, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, ἐντὸς τοῦ ἀπαιτουμένου εἰς τὴν ἀνταπό-
κρισιν καιροῦ, πρέπει νὰ γένη ἡ ἀποδοχὴ τῆς ὑποσχέσεως καὶ νὰ φανε-
ρωθῇ εἰς τὸν ὑποσχεθέντα, διότι ἄλλως σβένεται ἡ ὑπόσχεσις. Πρὸ τῆς
παρελεύσεως τοῦ διωρισμένου καιροῦ δὲν δύναται τις νὰ ἀποσύρῃ τὴν
ὑπόσχεσιν αὐτοῦ.

Διαιρέσεις
τῶν συμφώ-
νων.

§ 1154. Δύναται τις νὰ φανερώνῃ τὴν ἰδίαν θέλησιν, οὐχὶ μόνον διὰ 20
λόγων καὶ διὰ σημείων κοινῶς ἀποδεκτῶν, ἀλλὰ καὶ σιωπηρῶς διὰ τοιούτων
πράξεων, αἵτινες, παρατηρουμένων μετ' ἀκριβείας πασῶν τῶν περιστάσεων
οὐδένα θεμελιώδη λόγον ἀφίνουσι πρὸς ἀμφιβολίαν.

§ 1155. Αἱ συμφωνίαι ὑποχρεοῦσιν, ἢ μονοπλεύρως, οἷον, τὸ ἐν 25
μόνον μέρος τῶν συμφωνούντων, ὅταν αὐτὸ μὲν ὑπόσχεταί τι, τὸ δὲ ἄλλο
δέχεται τὴν ὑπόσχεσιν· ἢ ὑποχρεοῦσι διπλεύρως, ἡγουν, ἀμφοτέρω τὰ μέρη,
ὅταν μεταφέρωσι δίκαια τὸ ἐν πρὸς τὸ ἄλλο καὶ δέχωνται αὐτὰ ἀμοιβαίως.
Αἱ πρῶται λοιπὸν γίνονται δίχα ἀνταμείψεως, αἱ δὲ δευτέραι μετὰ
ἀνταμείψεως.

Τὰ ἀναγ-
καίᾳ εἰς ἰσχύον

§ 1156. Ὁ ἐστερημένος τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ δὲν εἶναι ἱκανὸς 30
εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἢ νὰ δεχθῇ ὑπόσχεσιν· ὁμοίως καὶ ὁ νέος, ὅστις δὲν ἐπλή-

1 § 1151. Întîmplările în care se dă cuiva fără mijlocire de către
legi personalnicul drit asupra lucrurilor se cuprind în cuviincioasele
locuri, iar pentru dritul despăgubirei se cuprind în capul 37.

5 § 1152. Cel ce arată, cum că voiaște să mute dritul său la altul,
adecă voește să-i lasă lui ceva, să-i dea, să-i facă sau să nu-i facă un
lucru, spre folosul aceluia, acesta dă făgăduință; iar dacă celalalt va
primi legiuit această făgăduință, atunce prin o asemenea de bună voe
primire a îmbelor părți, se alcătuește tocmala.

Tocmala
ce este.

10 § 1153. Făgăduința dată prin graiu trebuie să se primească fără
prelungire, dacă nu s-au pus termin pentru a sa primire (sau neprimire).
Iar la făgăduințele cele în scris este a se face această osebire, adecă
dacă amindoaă părțile se află tot într-un loc sau nu. La întîmplarea
dintii, făgăduința nu are mai mult termin decît 24 ceasuri, iar la întîm-
plarea a doua, se cere atîta vreme, pe cît ar fi trebuință pentru cores-
15 pondenția de înștiințarea și de primirea răspunsului despre primirea sau
neprimirea făgăduinții și de a se face apoi aceasta cunoscută făgădui-
torului; căci într-alt chip făgăduința rămîne stinsă. Mai înainte de
trecerea terminului hotărit nu poate să-și retragă cineva data în scris
făgăduință.

20 *§ 1154. Poate cineva să arate a sa voință nu numai prin cuvinte
și semne de obște primite, ci și prin tăcere cu acest feliu de fapte care,
luindu-se în băgare de samă cu de amăruntul toate împregiurările, nu
lasă nici un cuvînt întemeet pentru îndoială.

Împărțirea
tocmelii.

25 § 1155. Tocmelile îndatoresc ori pe o parte numai din contrac-
titori și se numesc unilaterale, adecă: cînd o parte făgăduiește un
lucru, iar ceialaltă primește făgăduința, sau bilaturale, adecă: cînd se
mută driturile de la o parte la alta și le primesc rețiproce. Deci dar cele
dintii se fac în dar, iar cele de al doile, cu plată.

30 § 1156. Cel lipsit de minte, cum și acel ce încă n-au împlinit vrista
de patrușprezece ani, fiind parte bărbătească, sau doisprezece ani,

Cele nea-
părate spre

1 Întîmplările R: cazurile G || 5 lasă R: cedeze G || 5—6 un lucru R: ceva G ||
7 va primi legiuit R: primește legiuit și puternic G || 7—8 o ... a R: un astfel
de consimțămînt al G || 10 pus R: convenit G | (sau neprimire) ad R: om G || 11
este R: trebuie G || 13 făgăduința ... decît R: trebuie să se facă primirea făgă-
duinții în timp de G || 15—16 sau neprimirea ad R: om G || 18 data în scris ad
R: om G || 25—26 un lucru R: ceva G || 28 în dar R: fără răsplată G || 29 minte
R: întrebîntarea rațiunii G || 29—2 cum și ... făgăduința R: nu este capabil să
facă sau să primească făgăduință; așijderea și tinărul care n-a împlinit al 14-lea
an al vîrstei sale, și tinăra care n-a împlinit al 12-lea an al vîrstei sale G.

συμφωνίας.
α') ἡ ἱκανότης τῶν προσώπων·

ρωσε τὸν δέκατον τέταρτον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, καὶ ἡ νέα, ἥτις δὲν ἐπλήρωσε τὸν δωδέκατον τῆς ἡλικίας αὐτῆς χρόνον.

§ 1157. "Αλλά πρόσωπα, τὰ ὅποια εἶναι ὑπὸ ἐξουσίαν πατρὸς ἢ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος, δύνανται ἀληθῶς νὰ δέχωνται ὑπόσχεσιν, πλὴν μόνον πρὸς ὠφέλειαν αὐτῶν ἀποβλέπουσαν· ἂν δεχθῶσιν ὅμως βάρος ἡνωμένων μετὰ τῆς ὑποσχέσεως ἢ ἂν αὐτὰ ὑποσχεθῶσι τι εἰς ἄλλον τινά, τότε ἡ ἰσχὺς τῆς συμφωνίας ἐξήρτηται κανονικῶς ἀπὸ τῆς συναινέσεως τοῦ προστάτου αὐτῶν ἢ καὶ τοῦ κριτηρίου ἐν ταῦτῳ, κατὰ τὰς ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου μέρους διατάξεις. Ἐως οὗ νὰ φανερωθῇ ἡ συναίνεσις αὕτη, δὲν δύναται τὸ ἄλλο μέρος νὰ ὑπαναχωρήσῃ ἀπὸ τῆς συμφωνίας, ἀλλὰ δύναται νὰ ζητήσῃ προθεσμίαν σύμφωνον μετὰς περιστάσεις, διὰ νὰ γένη ἕως τότε ἡ φανέρωσις τῆς συναινέσεως.

§ 1158. "Οστις ὑπεκρίθη δολίως, ὅτι εἶναι ἱκανὸς κατὰ τοὺς νόμους εἰς τὸ νὰ κάμῃ συμφωνίαν, καὶ οὕτως ἠπάτησεν ἄλλον, ὑποχρεοῦται νὰ κάμῃ τὴν ἱκανοποίησιν, ἥτοι νὰ πληρώσῃ τὴν προξενηθεῖσαν εἰς ἐκεῖνον ζημίαν, ἂν ἐκεῖνος δὲν ἦδύνατο εὐκόλως νὰ ἐρωτήσῃ καὶ νὰ μάθῃ περὶ αὐτοῦ (§ 328).

§ 1159. Ὁ δι' ἐγκλήματα μεγάλα καταδικασθεὶς εἰς παιδείαν δὲν δύναται νὰ κάμῃ συμφωνίαν ἰσχυράν, ἐφ' ὅσον καιρὸν ἐπικρατεῖ ἡ παιδεία αὐτοῦ.

β') ἡ ἀληθὴς συναίνεσις·

§ 1160. Πᾶσα συμφωνία ἀπαιτεῖ ἀναγκαίως συναίνεσιν ἐλευθέραν, σπουδαίαν, διωρισμένην καὶ καταληπτὴν. Ἄν ἡ φανέρωσις εἶναι σκοτεινὴ καὶ ἀκατάληπτος ἢ παντάπασιν ἀδιόριστος ἢ ἂν ἡ ἀποδοχὴ ἐπακολουθῇ ὑπ' ἄλλους προσδιορισμούς, ἀλλ' οὐχὶ ὑφ' οὓς ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις, δὲν γίνεται συμφωνία.

§ 1161. "Οστις πρὸς ἀπάτην ἄλλου μεταχειρίζεται ἐν γνώσει φράσεις σκοτεινὰς ἢ προσποιεῖται, ὅτι πράττει τι, ὑποχρεοῦται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ἀπατηθέντα.

§ 1162. Ἐὰν ὁ δοὺς τὴν ὑπόσχεσιν ἠναγκάσθῃ εἰς τοῦτο παρὰ τοῦ λαβόντος αὐτὴν διὰ φόβου εὐλόγου καὶ βασίμου, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτήν. Ὁ κριτὴς πρέπει ἐκ τῶν περιστάσεων νὰ κρίνῃ, ἂν ὁ φόβος ἦτον εὐλογος καὶ βασίμος (§ 81).

§ 1163. Ἐὰν τὸ ἐν ἐκ τῶν συμφωνησάντων μερῶν ἐπλάνησε τὸ ἄλλο διὰ φανερῶσεων ψευδῶν καὶ ἂν ἡ πλάνη αὕτη ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτό-

1 fiind parte femeiască, nu sînt vrednici nici să dea, nici să primească întemeierea
făgăduința. tocmeli:

§ 1157. Alte persoane, ce se află supt puterea părintelui sau a a) Vredni-
epitropului ori a curatorului pot cu adevărat să primească o făgăduință, cia perso-
care însă va privi numai spre folosul lor; iar de vor primi vreo însă- nelor;
cinare unită cu făgăduința sau cînd vor făgădui un lucru altui cuiva,
atunci puterea tocmelii este atîrnată după regulă de învoirea celui mai
mare a lor sau și de întărirea judecătoriei, după orinduelile cuprinse
în capul al treile și al patru-le a părții întîi. Iar pînă nu se va face cunos-
cută această învoire, nu poate cealaltă parte să se tragă de tocmală, ci
10 poate să ceară un termen potrivit cu încungiurările, pînă ce va urma
arătarea învoirii.

§ 1158. Acel ce cu violență se face că ar fi vrednic după legi de
a închie tocmele și așa va înșala pe altul, se îndatorește spre despăgubire,
15 adecă să plătească paguba pricinuită, dacă păgubitul nu ar fi putut
cu lesnire să întrebe și să afle despre aceasta (§ 328).

§ 1159. Acel osîndit pentru vreo mare vinovăție nu poate să
facă tocmală puternică, în cită vreme va ținea pedeapsa lui.

§ 1160. Toată tocmala cere neapărat învoire de bună voe, slobodă b) Adevă-
de frică și silă, cu deadinsul și lămurită (fără înșelăciune și fără vicleșug). rata învoire;
20 Dacă arătarea va fi întunecată și neîntăleasă sau cu totul nehotărîtă,
sau dacă învoirea au urmat supt alte îngrădiri, iar nu supt acele arătate
în făgăduință, atunci nu se statornicește nici o tocmală.

§ 1161. Acel ce spre amăgirea altuia va întrebuința în știință
25 ziceri întunecate sau se va face că săvîrșește ceva, se îndatorește a
îndestula pe amăgitul.

§ 1162. Dacă făgăduitoriul s-au silit la aceasta de către primi-
toriul făgăduinței prin frică binecuvîntată și temelnică, atunci nu
se îndatorește a împlini acea făgăduință. Judecătoriul însă trebuie
30 din împregiurări să judece, de au fost frică binecuvîntată și cu
temeiul (§ 81).

§ 1163. Dacă o parte au înșălat pe ceialaltă cu arătări neadevă-
rate și dacă această înșelăciune privește cătră lucrul prințipal sau cătră

§ 1156 *nota*: Vrednicia R: capacitatea G || 3 părintelui R: tatălui G || 7—8
învoirea... întărirea R: consimțămîntul ocrotitorului sau și a judecătoriei totdeo-
dată G || 10 de R: de la G || 11 încungiurările R: împrejurările G || 13 se face R:
s-a făcut G || 14 va înșela R: a înșelat G || 15 ar fi putut R: putea G || 16 aceasta
R: acesta G || 17 vreo mare vinovăție R: mari vinovății la pedeapsă G || 18 va
ține R: ține G || 19—20 învoire... vicleșug R: consimțămînt liber, serios, hotărît
și ușor de înțeles G || 21 va fi R: este G || 22 învoirea R: acceptarea G || 22—23
acele... făgăduință R: care a fost dată făgăduința G || 23 statornicește R: naște
G || 24 va întrebuința R: întrebuințează G || 25 va face R: face G || 32 neadevă-
rate R: mincinoase G.

τοιαύτη πλάνη ἢ εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ἐν τῇ συνίστηται, εἰς τὴν ἰσότητα πάλιν
 διεσπασμένη καὶ ἐκκεντρωμένη, ἡ συνίστηται τῶν πλανητῶν μέγεθος καὶ ἰσότης
 ὅσον ἐν τῇ

§ 1164. Ἐν τῇ πλάνῃ, καὶ ἐκκεντρωμένῃ, μήτε εἰς τὸ πρῶτον καὶ
 δεύτερον, μήτε εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ἐν τῇ συνίστηται, ἀλλ' εἰς πλάνην καὶ περισ- 5
 τασιν, ἡ πλάνη σφαίρικα μένει ἰσορροπία ἐπὶ τοιαύτων, καὶ ὅσον ἀμφότερα
 τὰ μέγεθος συνίστηται εἰς τὸ πρῶτον καὶ ἀντιστοιχεί, σφαίρικα καὶ τὴν
 πλάνην καὶ τὴν περιστάσιν, ὅχι εἰς σφαίρην αὐτῶν κύβον πρέπει ὅμως
 ὁ πλανητὴς νὰ ἐκκεντρωθῇ κατὰ τὸ πρῶτον (58).

§ 1165. Ἡ πλάνη, ἀποκεντρωμένη ὡς πρὸς τὸ ἀντιστοιχῶν τῶν σφαίρων, εἶναι καὶ 10
 ἐκκεντρωμένη καὶ ἐκκεντρωμένη. Ὁμοσπῆδες μὲν εἶναι, ὅταν προσηκουθῇ, ἀντιστοιχῶν
 τῶν ἀποκεντρωμένων, ὅταν ἀντὶ χρυσῶν χαλκῶς ἢ τσίγγινον, κ.τ.λ. Ἐκκεντρωμένη δὲ
 εἶναι ὅταν ἀποκεντρωμένη εἰς πλάνην πρὸς περιστάσιν ἔσται εἰς ἰσότητα καὶ προσηκου-
 μένως ὅσον τῶν ὁμοσπῆδων καὶ „πλάνηται τις εἰς πλάνην πρὸς περιστάσιν“ λέγεται,
 ὅταν σφαίρικα τὰ ἄλλα, κατὰ καθῶς εἶναι τῶν. Ἡ δὲ πλάνη, πλάνη συμβαίνει 15
 πάλιν εἰς ἀριθμὸν εἰς μέτρον ἢ εἰς βάρος, εἰς λεπτότητα ἢ καλωσύνην τῆς ὕλης
 καὶ εἰς τὰ ἀνέκοντα εἰς αὐτὴν ἢ εἰς τὸν τόπον, ὅπου, καὶ εἰς τὸν καιρὸν, καὶ ὅν
 πρέπει νὰ ἐκκεντρωθῇ ἢ συμφωνίᾳ. Π.χ. Ὁ Γ συνεφώνησε μετὰ τοῦ Δ, διὰ νὰ
 σταλῇ εἰς αὐτὸν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἕως εἰς Ἰάσον 50 κομμάτια πινῆ, 60
 μέτρα χρυσοῦ τοῦ δαίνος τόπου καὶ 70 λίτρας ἔλαιον, εἰς διορίαν τριῶν μηνῶν. 20
 ὅσα ἐστὶν μὲν ὁ Γ, πλὴν ἕως μόνον εἰς Γαλάττι, ὅθεν ἔφερον ὁ Δ αὐτὰ ἕως εἰς
 Ἰάσον μετὰ ἐξοδῶν τοῦ καὶ ἀνοίξας δὲν ἔφερον αὐτὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν ποσότητα, οὐτε
 τοιαῦτα κατὰ τὴν ποιότητα καὶ τὸ εἶδος, ὡς ἐστοχάσθη αὐτὰ. Ἰποχρεοῦνται λοιπὸν
 ὁ Γ νὰ ἀποζημιώσῃ αὐτὸν κατὰ τὸ πρῶτον, διὰ τὰ ἐξοδα μόνον καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν 25
 τῆς ποσότητος, διὰ δὲ τὴν ποιότητα ἢ τὸ εἶδος τῶν παραγγελθέντων τούτων πραγ-
 μάτων δὲν κρίνεται ἐνοχος, καθότι ὁ Δ δὲν ἐρανέρωσεν αὐτὰ ὡς κύριον σκοπὸν αὐτοῦ.

§ 1165. Τὰ αὐτὰ ἀξιώματα πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ εἰς τὴν
 πλάνην, τὴν γενομένην εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς τὸ ὅποιον ἐδόθη ἢ ὑπόσχεσις,
 καὶ ὅσον χωρὶς τῆς πλάνης δὲν ἤθελε γένῃ παντελῶς ἢ συμφωνία ἢ ἤθελε
 γένῃ κατ' ἄλλον τρόπον. 30

§ 1166. Εἰς πᾶσαν πτωσὶν πρέπει, ὅστις διὰ δόλου ἢ ἄνευ εὐλόγου
 φόβου ἔγινε πρόξενος συμφωνίας, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ ἄλλο μέρος διὰ τὰ
 ἐπιζήμια ἐπακελευθήματα.

- 1 o însușime înființată a lui, la care mai virtos era ținut și cunoscut scoposul părții înșălate, atunce nu rămîne îndatorită de a se ține de tocmală.

- § 1164. Iar dacă înșelăciunea nu privește nici cătră lucrul principal, nici cătră o înființată însușime a lui, ci cătră vreo împregiurare lăaturalnică, atunce tocmala adecă rămîne puternică, întru cît îmbe părțile s-au învoit pentru lucrul principal, arătîndu-se și această lăaturalnică împregiurare, nu ca a lor chear scopos; trebuie însă amăgitul să se îndestuleze după cuviință de cătră pricinuatoriul amăgirii (58).

- (58) Amăgirea, ce privește cătră obiectul scoposului, este ori înființată sau neînființată; înființată este, cînd se socotește vreun obiect cu totul deosebit, precum în loc de aur, aramă sau din improtivă ș.c.l. Iar neînființată este, cînd privește cătră o împregiurare de alături, adecă cătră însușimi și înmărginiri afară de cele înființate și cînd se înșală cineva la o împregiurare de alături, se zice, cînd va socoti ceva într-alt chip, iar nu precum este întru adevăr. Acest feliu de amăgire se întîmplă mai virtos la număr, la măsură sau greutate, la supțirime sau la bunătatea materiei și la cele convenite ei sau la locul, unde și la vreme, cînd are să se împlinească o tocmală. De pildă: Grigorie au făcut tocmală cu Dimitrie, ca să-i trimată de la Constantinopol pîn la Eși 50 bucăți de pinză, 60 vedre de vin de la cutare loc, 70 oke de zahar în termen de trei luni, care lucruri le-au trimes Grigorie, însă numai pîn la Galați, de unde le-au adus Dimitrie pîn la Eși, cu cheltuiala sa, și deschizînd nu le-au aflat îndepline după suma, nici potrivite după felul, precum au socotit. Se îndatorește dar Grigorie să-l despăgubească după cuviință numai pentru cheltuială și pentru lipsa sumei; iar pentru cualita sau soiul acestor lucruri trimese, nu se învinovățește, pentru că Dimitrie n-au arătat în aceasta al său chear scopos.

- § 1165. Tot aceste prințipii au a se aplicarisi și la amăgirea urmată în persoana aceluia căruia s-au dat făgăduința, în cît fără această amăgire nu s-ar fi făcut nicidecum tocmală sau ar fi urmat cu alt chip.

§ 1166. În fieștecare întîmplare trebuie acela carele prin vicleșug sau fără frică binecuvîntată s-au făcut mijlocitoriu tocmelii, să îndestuleze pe ceialaltă parte pentru păgubirile pricinuite.

1 și 5 înființată R: esențială G || 3 tocmală R: aceasta G || 4 privește nici cătră R: se referă nici la G || 7 arătîndu-se R: arătînd G || 8 chear R: principal G || 9 să se îndestuleze R: să fie satisfăcut G || 9—10 de cătră... amăgirii ad R: om G || 11—12 ori... neînființată R: și esențială și accesorie G || 12 socotește R: pune înainte G || 13 din improtivă R: invers G || 15 cînd se... alături R: « se înșală alături » G | va socoti R: socotește G || 17 supțirime R: finețe G || 20 vedre R: măsuri G | de la R: de felul din G | oke R: litri G || 23 îndepline R: atît de multe G | potrivite după felul R: astfel după calitate G || 25 trimese R: comandate G || 26 în... chear R: acestea ca al său principal G || 28 urmată în persoana R: făcută persoanei G || 31 fieștecare întîmplare R: tot cazul G.

§ 1167. 'Εάν τὸ ὑποσχεθὲν πρόσωπον, ὑπὸ τρίτου τινὸς προσώπου, 1
 ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ τοῦ λαβόντος τὴν ὑπόσχεσιν, ἐβιάσθη δι' εὐλόγου καὶ θεμε-
 λιώδους φόβου εἰς τὸ νὰ κάμῃ συμφωνίαν, ἢ ἐπλανήθη διὰ ψευδῶν φανε-
 ρώσεων, ἔχει ἰσχὺν ἢ συμφωνία. 'Εάν ὅμως τὸ δεχθὲν τὴν ὑπόσχεσιν πρό- 5
 σωπον ἀποδειχθῇ, ὅτι εἶχε μέρος εἰς τὴν ἐναντίαν εἰς τὸ δίκαιον πράξιν
 ταύτην τοῦ τρίτου ἐκείνου προσώπου ἢ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἡξεύρῃ αὐτὴν φανερὰ,
 εἰς τὴν πτῶσιν μόνον ταύτην πρέπει νὰ κριθῇ κατὰ τοὺς §§ 1162—1166,
 ὡσὰν νὰ ἤθελε προξενήσῃ τὸ ἴδιον αὐτὸ τὸν φόβον καὶ τὴν πλάνην εἰς τὸ
 ὑποσχεθὲν πρόσωπον.

§ 1168. 'Εάν ὁ ἴδιος ὁ ὑποσχεθεὶς ἐστάθῃ ὁ αἷτιος τῆς ὁποιασ- 10
 δητοτοῦν πλάνης αὐτοῦ, ἔχει ἰσχὺν ἢ συμφωνία, παρεκτὸς ἂν ὁ δεχθεὶς
 τὴν ὑπόσχεσιν ἐγνώρισεν ἀναμφιβόλως τὴν τοῦ ὑποσχεθέντος πλάνην.

§ 1169. "Ὅστις διὰ τὴν τῆς συναινέσεως ἔλλειψιν (§§ 1156—1159)
 ζητεῖ ἀναίρεσιν τῆς συμφωνίας, ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ πάσας τὰς 15
 ὠφελείας, τὰς ὁποίας ἀπέλαυσεν ἐκ τῆς τοιαύτης συμφωνίας.

γ') τὸ δυ-
 νατὸν τῆς ἐκ-
 πληρώσεως.

§ 1170. Δύναται νὰ γένῃ συμφωνία περὶ πάντων τῶν πραγ-
 μάτων τῶν ὑποκειμένων εἰς ληψοδοσίαν. Τὸ μὴ ὂν δυνατόν εἰς τὸν ἕνα 20
 ἢ εἰς τοὺς ἀμφοτέρους τοὺς συμφωνοῦντας· τὸ πᾶν τῇ ἀδύνατον ἢ μὴ
 ἐπιτετραμμένον (§§ 1200—1205) δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀντικείμενον
 συμφωνίας ἰσχυρᾶς.

§ 1171. "Ὅστις λοιπὸν ἀπατᾷ ἄλλον διὰ τοιούτων ὑποσχέσεων, ἢ
 προξενεῖ ζημίαν εἰς ἄλλον ἐξ αἰτίας τῆς ἐν τῷ § 1163 πλάνης, ἢ ὠφελεῖται 25
 ἐκ τῆς ζημίας ἄλλου τινός, ὑπόκειται εἰς ἀπολογίαν.

§ 1172. Πλὴν τῶν ἐν ἀρμοδίῳ τόπῳ φανερωθεισῶν συμφωνιῶν εἶναι 25
 ἀνίσχυροι αἱ ἐπόμεναι·

α') 'Εάν τις συμφωνήσῃ νὰ λάβῃ τι, διὰ νὰ προξενήσῃ γάμον·

β') 'Εάν χειρουργὸς ἢ ἱατρὸς συμφωνήσῃ παρὰ λόγον καὶ ὑπὲρ τὴν
 δύναμιν τοῦ ἀσθενοῦντος, διὰ νὰ ἐπιχειρησθῇ τὴν ἱατροίαν αὐτοῦ·

γ') 'Εάν συνήγορος συμφωνήσῃ νὰ λάβῃ μισθὸν προσδιωρισμένον
 ἢ ἀγοράσῃ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐπίδικον ὑπόθεσιν, καὶ 30

δ') 'Εάν τις παραχωρήσῃ εἰς ἄλλον κληρονομίαν ἢ λεγάτον, τὰ ὅποια
 ἐλπίζει νὰ λάβῃ παρὰ τρίτου προσώπου, ἐν ᾧ ἔτι ζῇ τὸ πρόσωπον
 αὐτό (§1032).

1 § 1167. Dacă persoana făgăduitoare, de cătră un al treile, iar
nu de cătră primitoriul făgăduinței s-ar fi silit prin frică binecuvîntată
și temelnică spre încheerea unei tocmele ori s-ar fi amăgit prin neade-
vărate arătări, atunci are tărie tocma. Iar dacă primitoriul făgă-
5 duinței va dovedi că s-au făcut părtaş la această nedreaptă lucrare
acei a treia persoane, sau că trebuia să știe vederat, atunci numai
la această intimplare se cuvine a se judeca după §§ 1162 pîn
1166, ca cînd el însuși ar fi pricinuit frica și amăgirea persoanei
făgăduitoare.

10 § 1168. Dacă însuși partea făgăduitoare va fi pricina de orișicare
amăgire, are putere tocma, afară numai dacă primitoriul făgăduinței
fără îndoială ar fi cunoscut amăgirea făgăduitoriului.

§ 1169. Acel ce din lipsa învoiei de bună voe (§§ 1156 pîn 1159)
va cere anularisirea tocmelei, datoriu este să întoarcă toate folosurile
15 ce va fi luat din acest feliu de tocma.

§ 1170. Pentru toate lucrurile supuse comerțului se pot încheea
tocmele. Aceia ce nu este cu puțință la o parte, nici la amîndoaă persoa-
nele contractuitoare, aceia ce este cu totul peste puțință sau neertat
(§§ 1200 pînă 1205) nu se poate supune unei tocmele puternice. c) Putință
de a împlini

20 § 1171. Așadar acel ce va amăgi pre altul prin acest feliu de făgă-
duință, sau ar pricinui paguba altuia prin amăgirea însămnată în
§ 1163, ori se va folosi de paguba altuia, rămîne răspunzătoriu.

§ 1172. Afară de tocmelele pomenite în locul cuviincios sint
fără tărie următoarele:

25 1. Dacă cineva au făcut tocma, ca să iae ceva pentru pețitorie;

2. Dacă hirurgul sau doftorul va încheia tocma fără cuvînt
și preste puterea bolnavului pentru lecuirea lui;

3. Dacă un avocat se va tocmi, ca să iae o hotărită plată sau
va cumpăra pricina de gilceavă cea încredințată lui; și

30 4. Dacă cineva va înstrăina cuiva o moștenire sau o danie, care
nădăjduște a o lua <de la> o a treia persoană, fiind aceasta încă în
viață (§ 1032).

2 și 3 s-ar fi R: s-a G || 5 va dovedi R: se va fi dovedit G || 6 să R: să o G ||
7 la... judeca R: în acest caz trebuie să fie judecat G || 10 va fi R: a fost G || 11
după amăgire ad a sa G || 12 ar fi R: a G || 14 va cere R: cere G || 15 va fi R: a G ||
17 nici R: sau G || 18 neertat R: îngăduit G || 19 se poate supune R: poate fi
obiectul G || 20 va amăgi R: amăgește G || 21 ar pricinui R: pricinuește G || 22
se va folosi R: se folosește G || 26 va încheia R: a încheiat G | fără cuvînt R: nere-
zonabil G || 28 se va tocmi R: s-a tocmi G || 29 va cumpăra R: a cumpărat
G | gilceavă R: judecată G || 30 va înstreina R: cedează G | danie R: legat G ||
31 de la G: om R.

§ 1173. 'Εὰν ἔγινε συμφωνία περὶ πράγματός τινος, τοῦ ὁποίου ἡ 1
 ληψοδοσία ἀπηγορεύθη ἔπειτα παρὰ τῆς ἐξουσίας πρὸ τῆς παραδόσεως
 αὐτοῦ, μένει ἡ συμφωνία ἀνίσχυρος.

§ 1174. Πλὴν τῶν ὑπὸ τῶν νόμων διωρισμένων πτώσεων, οὐδεὶς 5
 βέβαια δύναται νὰ ὑποσχεθῇ ἢ νὰ δεχθῇ ὑπόσχεσιν. 'Εάν τις ὅμως ὑπεσχέθῃ
 ὅτι θέλει μεσιτεύσῃ διὰ νὰ πράξῃ τι τρίτος τις, ἢ ἐγγυήθῃ, ὅτι ὁ τρίτος
 ἐκεῖνος θέλει πράξῃ τὸ δεῖνα ἔργον, πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃ κατὰ τὸν τρόπον
 τῆς ὑπόσχεσεως αὐτοῦ τὴν ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν ἀνεδέχθη.

§ 1175. 'Εὰν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐδόθῃ ὑπόσχεσις περὶ πράγ- 10
 ματος δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου, πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ δυνατόν, παρεκτός
 ἂν ὑπὸ τῶν συμφωνησάντων δὲν προσετέθῃ ῥητὴ αἵρεσις (§ 863) εἰς τὴν
 συμφωνίαν, ὥστε κανὲν ἄρθρον αὐτῆς νὰ μὴ χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἄλλου.

Σχῆμα τῶν
 συμφωνιών.

§ 1176. 'Ἡ συμφωνία δύναται νὰ γένη ἀπὸ στόματος ἢ ἐγγράφως· 15
 ἐντὸς κριτηρίου ἢ ἔξω αὐτοῦ καὶ μετὰ μαρτύρων ἢ χωρὶς μαρτύρων.
 'Ἡ τοῦ σχήματος αὕτη διαφορὰ οὐδεμίαν διαφορὰν προξενεῖ εἰς τὰς ὑπο-
 χρεώσεις, ἐξαιρουμένων τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων πτώσεων (§ § 237,
 253 καὶ 1269).

§ 1177. 'Εὰν ἀμφοτέρα τὰ μέρη συνήνεσαν ῥητῶς εἰς συμφωνίαν 20
 ἐγγραφον, δὲν λογίζεται τελεία, πρὶν ὑπογραφθῇ παρ' αὐτῶν. Τὸ σφράγισμα
 δὲν ἀπαιτεῖται οὐσιωδῶς εἰς τὴν πτῶσιν ταύτην.

Σχέδιον τῶν
 κεφαλαιωδῶν
 ἄρθρων τῆς
 συμφωνίας.

§ 1178. 'Εὰν τὸ μὲν συμφωνητικὸν γράμμα δὲν ἔγινεν ἔτι κατὰ τὴν 25
 πρόπουσαν τάξιν, τὰ κεφαλαιώδη ὅμως ἄρθρα τῆς συμφωνίας ἐγράφησαν
 εἰς σχέδιον καὶ ὑπεγράφησαν παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ τὸ τοιοῦτον
 ἔτι σχέδιον θεμελιώνει τὰς ἐνοχὰς καὶ τὰ δίκαια, τὰ ὅποια ἐμπεριέχονται
 ἐν αὐτῷ.

§ 1179. "Οστις δὲν ἡξέυρει ἢ ὑπὸ σωματικῶν ἐλαττωμάτων ἐμπο- 30
 διζόμενος δὲν δύναται νὰ γράψῃ, πρέπει νὰ προσκαλέσῃ δύο μάρτυρας ἢ
 τρεῖς, ἐξ ὧν ὁ εἷς νὰ ὑπογράψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ νὰ βάλῃ πρὸ τῆς
 ὑπογραφῆς τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ ἢ τὸ συνειθισμένον ἰδιόχειρον
 σημεῖον αὐτοῦ (§ 742).

§ 1180. 'Εὰν ἔγινε γράμμα συμφωνητικὸν μεταξὺ τῶν συμφωνη-
 σάντων, νὰ μὴ εἰσακουσθῶσι παντελῶς οἱ μὴ συμφωνοῦντες μετὰ τὸ συμφω-
 νητικὸν ἐκ στόματος λόγοι ἢ νέαι προσθήκαι, τὰς ὁποίας προφασίζεται τις
 ἐξ αὐτῶν, ὅτι ἐπρόβαλεν ἐκ στόματος κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν.

5 *post* δύναται *ad* ὑπὲρ ἄλλου R: *om* G.

1 § 1173. Dacă se va încheia tocmală pentru un lucru, a căruia comerț se va opri în urmă de cătră stăpînire mai înainte de trădarea lui, rămîne tocmala răsuflată.

5 § 1174. Afară de întîmplările cele orînduite în legi, nimene cu adevărat nu poate pentru altul să dea sau să primească făgăduință; iar dacă au făgăduit cineva că va mijloci ca o a treia persoană să facă ceva, ori se va închizășlui, că acea a treia persoană va face cutare lucru, atunce trebuie să împlinească făgăduita îndatorire după chipul făgăduinței sale ce au primit asupra-și.

10 § 1175. Dacă s-au făgăduit tot într-aceiași vreme un lucru cu puțință și preste puțință, trebuie să se împlinească partea putincioasă, afară numai dacă de cătră contractuitori s-au pus anume condiție (§ 863) la tocmală, ca nici un pont a ei să nu se deosebească unul de altul.

15 *§ 1176. Tocmala poate să se facă prin viu graiu sau în scris, în fața judecătoriei sau afară de judecătorie, cu marturi sau fără marturi. Această deosebire a formei nu pricinuește nici o deosebire la îndatoriri, afară numai la întîmplările hotărîte în legi (§§ 237, 253, și 1269). Forma tocmelii.

20 § 1177. Dacă amîndoaă părțile se vor învoi anume spre alcătuirea tocmelii în scris, nu se socotește săvîrșită, pînă a nu iscăli părțile; punerea peceții la această întîmplare nu se cere numaidecît.

25 § 1178. Dacă actul tocmelii încă nu s-au făcut după cuviincioasă riduială, iar ponturile prințipale a tocmelii s-au scris într-un formular (ciornă) și s-au iscălit de cătră amîndouă părțile, atunce și acest feliu de formular întemeiază driturile și îndatoririle, ce sînt cuprinse într-insul, (care acest formular se numește punctație). Punctația acelor prințipale ponturi a tocmelii.

*§ 1179. Acel ce nu știe carte sau din pricina metehnilor trupești nu poate scrie, trebuie să cheme doi sau și trei marturi, din care unul să-i iscălească numele lui și el să pue degetul pe sămnul cinstitei cruci sau să facă cel de mîină obicinuit sămn (§ 742).

30 *§ 1180. Dacă s-au făcut actul tocmelii între contractuitori, să nu se dea nici ca cum ascultare cuvintelor prin viu graiu, care nu se potrivesc cu actul, sau noile lor adăogiri, pe care unul dintr-înșii le-ar fi pus înainte prin viu graiu în vremea alcătuirii.

1 se va încheia R: s-a făcut G || 2 se va opri R: s-a oprit G || 4 întîmplările cele orînduite R: cazurile hotărîte G || 5 cu adevărat R: în mod sigur G | pentru altul ad R: om G || 7 să va închizășlui R: a chezășuit G || 12 s-au R: nu s-a G || 13 pont a R: articol al G | deosebească unul R: despartă G || 18—19 se vor învoi... tocmelii R: au consimțit expres la o tocmeală G || 20 numaidecît R: în chip esențial G || 1178 nota: Punctația R: Conceptul G || 24 formular R: concept încă G || 25 (care... punctație) ad R: om G || 28 el să pue degetul pe R: să pună înaintea iscăliturii G || 29 mîină R: mîină proprie G | sămn R: semnul ei G || 32—33 le-ar fi R: pretextează că le-a G || 33 vremea alcătuirii R: aceeași vreme G.

Ἐνοχὴ κοι-
νὴ ἢ δίκαιον
κοινόν.

§ 1181. Ἐὰν δὴ ἡ περισσότερα πρόσωπα ὑποσχεθῶσιν εἰς τινα ἢ δεχθῶσι παρὰ τινος τὸ αὐτὸ ἐφ' ἐνὸς πράγματος δίκαιον, τότε καὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἐνοχὴ διαιροῦνται κατὰ τὰ ἀξιώματα τῆς συνδεσποτείας (κεφ. ιθ').

§ 1182. Πλὴν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων πτώσεων, ἕκαστος τῶν συνενόχων εἰς πρᾶγμα διαιρετὸν ἐνέχεται μόνον διὰ τὸ μερίδιον αὐτοῦ, καὶ ἐκ περισσοτέρων συγγενωμένων εἰς ἐν πρᾶγμα διαιρετὸν πρέπει ἕκαστος ὁμοίως νὰ εὐχαριστηθῇ εἰς τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὸν μερίδιον §§ 705, 1046, 1595, 1596 καὶ 1733).

§ 1183. Ἐὰν ἐκ τοῦ ἐναντίου εἶναι ὁ λόγος περὶ πραγμάτων ἀδαιρέτων, τότε, ἂν εἶναι μόνον εἰς δανειστής, δύναται νὰ ζητήσῃ αὐτὰ παρ' οὐτινοσοῦν τῶν συγχρεωστῶν. Ἐὰν ὅμως εἶναι πολλοὶ συνδανεισταὶ καὶ εἰς μόνον χρεώστης, δὲν ὑποχρεοῦται οὗτος νὰ δώσῃ τὸ ἀδιαίρετον πρᾶγμα εἰς ἕνα μόνον ἐξ αὐτῶν χωρὶς ἐγγυήσεως, ἀλλὰ δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν συναίνεσιν πάντων ἢ τὴν δικαστικὴν διαφύλαξιν τοῦ πράγματος.

Ἀλληλέλ-
γυοι εἰς ὀλό-
κληρον τὸ
χρέος.

§ 1184. Ἐὰν περισσότερα πρόσωπα ὑπεσχέθησαν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἰς ὀλόκληρον οὕτως, ὥστε νὰ ὑποχρεωθῶσιν ὁ εἰς ὑπὲρ πάντων καὶ οἱ πάντες ὑπὲρ τοῦ ἐνός, τότε ἕκαστον αὐτῶν ἐνέχεται διὰ τὸ πᾶν.

§ 1185. Εἰς τὴν πτῶσιν ταύτην ἔχει ἄδειαν ὁ δανειστής νὰ ζητήσῃ, ἂν θελήσῃ, τὸ πᾶν παρὰ πάντων ἢ παρὰ τῶν περισσοτέρων συγχρεωστῶν ἢ παρ' ἐνὸς ἐκάστου ἰδίως, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν μερίδιον ἢ τὸ πᾶν παρ' ἐνὸς μόνου.

§ 1186. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη μένει εἰς τὸν δανειστὴν ἀβλαβής, καὶ ἂν, ἂφ' οὗ κινήσῃ ἀγωγὴν περὶ αὐτῆς, παραιτηθῇ τὴν κρίσιν· καὶ ἂν ἔλαβε μέρος τοῦ χρέους παρ' ἐνὸς τῶν συγχρεωστῶν, δύναται νὰ ζητήσῃ τὸ ἐναπολειφθὲν παρὰ τῶν λοιπῶν.

§ 1187. Ἄλλ' ἐάν τις ὑπεσχέθῃ τὴν αὐτὴν ὀλότητα εἰς περισσοτέρους καὶ ἂν εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἐδόθῃ ῥητῶς τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ζητήσῃ ὀλόκληρον αὐτήν, ὑποχρεοῦται ὁ τοιοῦτος χρεώστης νὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις πρῶτος ἐζήτησεν αὐτὴν παρ' αὐτοῦ.

§ 1188. Ἐὰν εἰς ἐκ περισσοτέρων συγχρεωστῶν ἐπλήρωσεν εἰς τὸν δανειστὴν τὸ ὅλον, δὲν δύναται πλέον οὗτος νὰ ζητήσῃ τίποτε παρὰ τῶν

1 § 1181. Dacă doă sau mai multe persoane vor făgădui cuiva ori vor primi de cătră cineva tot același drit asupra unui lucru, atuncea și dritul și îndatorirea se împarte după prințiipiile împreună proprietății (cap. 19).

5 § 1182. Afară de acele în legi orînduite întimplări, rămîne răspun-zătoriu fieștecarele împreună datornic a unui lucru despărțitor numai pentru partea sa, și din mai mulți împreună părtași la un lucru despăr-țitoriu trebuie fieștecarele asemenea să se mulțămască cu partea cuvenită lui (§§ 705, 1406, 1595, 1596 și 1733).

10 § 1183. Dacă din împotrivă, va fi vorbă pentru lucruri nedespăr-țitoare, atuncea, de va fi numai un creditoriu, poate să le ceară de la fieștecarele împreună datornic. Iar dacă vor fi mai mulți împreună creditori și numai un datornic, nu se îndatorește acesta să dea lucrul cel nedespărțitoriu unuia numai dintr-înșii, fără chizășie, ci poate să
15 ceară invoirea tuturor împreună creditorilor sau judecătoreasca păstrare a lucrului.

§ 1184. Dacă mai multe persoane au făgăduit tot acel lucru întreg într-acest chip, încit unul pentru toți și toți pentru unul anume se îndatoresc, atuncea fieștecare persoană se îndatorește pentru totul
20 (§ 1596).

Solidarita-
te la întreaga
datorie.

§ 1185. La această întimplare are voe creditorul să ceară totul de la toți împreună datornicii sau de la cei mai mulți, sau de la fiește-
25 carele deosebi, după a sa voe și plăcere, partea sau totul numai de la unul.

§ 1186. Această alegere rămîne creditorului nevătămată și cînd, după pornirea judecății, se va lăsa de judecată; și dacă va lua o parte de datorie de la unul din împreună datornici, poate să ceară rămașița de la
30 la ceialalți.

§ 1187. Iar dacă cineva au făgăduit tot aceiași totime mai multor
30 persoane și dacă fieștecăria din aceste s-au dat anume dritul să o ceară întreagă, atuncea se îndatorește datornicul să dea totimea aceluia din acești creditori, carele mai întii o ar fi cerut de la dînsul.

§ 1188. Dacă unul din mai mulți împreună datornici va fi plătit creditorului totimea, nu mai poate acesta să ceară nimic de la ceialalți;

§ 1181 nota G: om R|| 2 de cătră R: de la G|| 5 orînduite întimplări R: hotărîte cazuri G|| 6 datornic... despărțitor R: răspunzător de un lucru divi-
zibil G|| 10 și 11 va fi R: este G| nedespărțitoare R: indivizibile G|| 12 vor fi
mai R: sint G|| § 1184 nota: Solidaritate R: Solidari G|| 26 judecății, se va
lăsa R: pîrii asupra ei, s-a lăsat G| va lua R: a luat G|| 32 ar fi R: a G||
31—32 din acești creditori ad R: om G|| 33 va fi R: a G.

λοιπῶν· καὶ ἂν εἷς ἐκ περισσοτέρων συνδανειστῶν ἔλαβε παρὰ τοῦ χρεώστου 1
τὸ ὅλον, δὲν δύναται πλέον οἱ λοιποὶ νὰ ζητήσωσι τίποτε παρ' αὐτοῦ.

§ 1189. Αἱ αἱρέσεις, τὰς ὁποίας ἐδέχθη ἰδιαιτέρως εἷς μόνον ἐκ τῶν 5
συγχεωστῶν, δὲν βλάπτουσι τοὺς λοιπούς· οὔτε ἡ συγχώρησις ἢ ἡ ἐλευ-
θερία, τὴν ὁποίαν εἷς ἐξ αὐτῶν ἀπέλαυσε προσωπικῶς, ὠφελεῖ τοὺς λοιπούς.

§ 1190. Ἐάν τις ὑπεσχέθη τὸ αὐτὸ ὅλον εἷς πολλοὺς συνδανειστάς 10
κατ' ἰδίαν, ἐξ ὧν ὁ εἷς προλαβὼν ἔλαβεν αὐτὸ μόνος, πόσον ὑποχρεοῦται
οὗτος νὰ ἀποκριθῇ πρὸς τοὺς λοιπούς, πρέπει νὰ ἀποφασισθῇ ἐκ τῶν
νομικῶν δεσμῶν, οἵτινες ἔγιναν ἰδιαιτέρως μεταξὺ αὐτῶν. Ἐὰν δὲν ἔγιναν
τοιούτοι δεσμοί, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἀποκριθῇ ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον.

§ 1191. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν εἷς ὁλόκληρον συγχεωστῶν ἐπλήρωσεν 15
ἐξ ἰδίων ὅλον τὸ χρέος, ἔχει δίκαιον, καὶ ἂν ὁ δανειστής δὲν παρεχώρησεν
εἷς αὐτὸν τὰ δίκαια καὶ τὰς ἀγωγὰς αὐτοῦ, νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν λοιπῶν
συγχεωστῶν τὴν ἐπιστροφὴν εἷς μερίδια ἴσα, ἐὰν δὲν ἔγινε μεταξὺ αὐτοῦ
καὶ ἐκείνων ἰδιαίτερος δεσμὸς περὶ τούτου.

§ 1192. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν συγχεωστῶν δὲν ἦτον ἱκανὸς εἷς τὸ νὰ 20
ἀναδεχθῇ ὑποχρέωσιν, ἢ ἂν εἶναι ἀδύνατος εἷς ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους
αὐτοῦ, τότε πρέπει νὰ πληρωθῇ παρὰ τῶν λοιπῶν τὸ ἐλλειπὸν τοῦτο μερί-
διον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον.

§ 1193. Ἡ συγχώρησις τοῦ χρέους, ἣτις ἔγινεν ἀπὸ μέρους τοῦ 20
δανειστοῦ εἷς ἓνα ἐκ τῶν συγχεωστῶν, δὲν δύναται νὰ εἶναι πρὸς ζημίαν
τῶν λοιπῶν.

§ 1194. Αἱ περὶ τῶν αἱρέσεων τῆς τελευταίας θελήσεως διατάξεις 25
(§ § 863—881) ἰσχύουσιν ἐν γένει καὶ εἷς τὰς αἱρέσεις τὰς διοριζομένας εἷς
τὰς συμφωνίας.

§ 1195. Εἶναι ἀνίσχυροι οἱ λόγοι, οἱ γενόμενοι ὑπὸ τοιαύτας αἱρέσεις, 30
αἵτινες τιθέμεναι εἷς τὰς τελευταίας θελήσεις, λογίζονται ἀντὶ μὴ τεθειμένων
(§ § 877—881).

§ 1196. Ἐὰν ἔγινε συμφωνία ὑπὸ αἵρεσιν ἐνηρτημένην, δυνατὴν 30
ὁμοῦ καὶ καταφατικὴν, δὲν ἔχει δίκαιον ὁ δεχθεὶς τὴν ὑπόσχεσιν νὰ ζητήσῃ,
ὥστε νὰ βάλῃ αὐτὴν εἷς πρᾶξιν ὁ ὑποσχεθεὶς, πρὶν ἐκπληρωθῇ ἀκριβῶς
καὶ ἐντελῶς ἡ αἵρεσις, ἀφ' ἧς ἐξήρτηται τὸ τῆς κτήσεως δίκαιον· εἴτε ἐκ
τῆς θελήσεως ἐκείνου, πρὸς ὃν ἐδόθη τὸ δίκαιον, εἴτε ἐκ τυχερᾶς τινος

Παρακολου-
θήματα τῶν
συμφωνιῶν.
α') Αἱρέσεις·

1 și dacă unul din mai mulți împreună creditori va fi luat de la un datornic totdeauna, nu pot mai mult ceialalți să ceară ceva de la dînsul.

§ 1189. Condițiile ce au primit deosebi unul numai din împreună datornici, nu vatămă pe ceialalți, precum nici ertarea sau slobozirea
5 ce un împreună datornic au primit-o personalicește, nu folosește pe ceialalți.

§ 1190. Dacă cineva au făgăduit tot aceeași totime la mai mulți împreună creditori deosebi, din care unul au apucat a lua acea totime
10 singur, în cît se îndatorește acesta să răspundă către ceialalți creditori, trebuie să se hotărască din legiuitele alcătuirii, care s-au făcut deosebi între dinșii; dacă nu s-au făcut acest feliu de legături, nu este îndatorit a răspunde unul către altul.

§ 1191. Dacă unul din împreună datornici pentru totime au plătit din ale sale întreaga datorie, are dritul și fără să-i fi mutat credi-
15 toriul asupra lui driturile și jalbele lui, să ceară de la ceialalți împreună datornici întoarcerea în părți deopotrivă, dacă nu s-ar fi urmat între el și între acea alcătuire deosebită.

§ 1192. Dacă unul din împreună datornici nu era vrednic de a lua asupra-și îndatorirea sau îi era preste puțință a împlini datoria sa,
20 atuncea trebuie să se îplinească de către ceialalți, această rămasă parte, tot cu același chip.

§ 1193. Ertarea de datorie ce au urmat din partea creditorului la unul din împreună datornici, nu poate fi spre paguba celorlalți.

§ 1194. Orinduielile pentru condițiile voinței cei de pe urmă
25 (§§. 863 pîn 881) au tărie îndeobște și la condițiile cele puse la tocmelile. Urmările alcătuirilor:
a) Condiții;

§ 1195. Cuvintele urmate supt acest feliu de condiții care, puindu-se la voințele cele de pe urmă, se socotesc a fi nepuse, rămîn fără de putere (§§ 877 pîn 881).

30 § 1196. Dacă s-au făcut tocmala supt o condiție putincioasă, urnitoare și împreună adeveritoare, nu are drit primitoriul făgăduinței să ceară, ca să o pue în lucrare făgăduitoriul, pîn ce nu va împlini cu de amăruntul și desăvirșit condiția, de la care atîrnă dritul cîștigării, ori din voința aceluia căruia s-au dat dritul, sau din vreo întîmplare

1 va fi R: a G || 8 deosebi R: separat G || 9 în cît R: în ce măsură G || 10 alcătuirii R: legături G || 14 mutat R: cedat G || 16 s-ar fi urmat R: s-a făcut G || 17 alcătuire deosebită R: legătură mai deosebită despre aceasta G || 18 vrednic R: capabil G || 20 rămasă R: ce lipsește G || 21 cu R: după G || 22 au urmat R: s-a făcut G || 30—31 putincioasă... adeveritoare R: atîrnătoare, posibilă totodată și afirmativă G || 32 pîn ce nu va împlini R: înainte de ce a fost împlinită G || 33 cîștigării R: dobîndirii G || 34 o întîmplare R: un caz întîmplător G.

πτώσεως ἢ ἐκ τῶν δύο ἅμα ἐξήρτηται ἢ ἐκπλήρωσις ἢ ἡ ἐκβάσις τῆς 1
 αἰρέσεως (59).

(59) Π.χ. Ἐὰν ὁ Α ἐπώλησέ τι εἰς τὸν Β ὑπὸ αἵρεσιν, ὅτι ἡ πώλησις αὕτη τότε 5
 μόνον νὰ ἔχῃ ἰσχύν, ἂν μέχρι τριακόντα ἡμερῶν δὲν εὔρεθῇ ἄλλος ἀγοραστὴς νὰ δώσῃ
 τιμὴν περισσοτέραν (§ 1453).

§ 1197. Ἐὰν ἐτέθῃ ἡ αἵρεσις πρᾶξις τις τοῦ δεχθέντος τὴν ὑπόσ-
 χεσιν, τὴν ὁποίαν πρᾶξιν ἐτελείωσεν αὐτὸς πρὸ τῆς συμφωνίας, πρέπει 10
 νὰ ἐπαναλάβῃ αὐτήν, εἰ δυνατόν, ἐὰν ὁ δοὺς τὴν ὑπόσχεσιν ζητήσῃ τοῦτο (60).

(60) Οἶον, ὁ Γ ὑποσχέθῃ νὰ δώσῃ ἑκατὸν φλωρία εἰς τὸν Δ, ἂν αὐτὸς ζωγραφίσῃ 15
 τὴν εἰκόνα Ἀλεξάνδρου Βουβόδα τοῦ καλοῦ, ὁ δὲ Δ εἴχῃ ζωγραφίσει αὐτὴν πρὶν τῆς
 συμφωνίας· ὑποχρεοῦται νὰ ζωγραφίσῃ αὐτὴν ἐκ δευτέρου, ἂν ὁ Γ δὲν εὐχαριστηθῇ
 εἰς τὴν πρὸ τῆς συμφωνίας γενομένην ζωγραφίαν.

§ 1198. Ἡ δυνατή, ἐνηρτημένη καὶ ἀποφατικὴ αἵρεσις δίδει εὐθὺς 20
 εἰς τὸν δεχθέντα τὴν ὑπόσχεσιν ἐν δίκαιον ὡς ἴδιον, ἀλλὰ περιορισμένον
 ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, ἂν ἐκπληρωθῇ ἡ αἵρεσις, πρέπει νὰ στερηθῇ αὐτό (61).

(61) Ἦγουν, ὁ Ε ὑποσχέθῃ, ὅτι θέλει δώσῃ εἰς τὸν Ζ ἐν ὑποστατικόν, ἂν αὐτὸς 25
 δὲν λάβῃ σύζυγον τὴν δεῖνα. Ὁ Ζ ἔλαβεν αὐτήν, δὲν ἔχει λοιπὸν δίκαιον νὰ ζητήσῃ
 τὸ ὑποσχεθὲν εἰς αὐτὸν ὑποστατικόν.

§ 1199. Οἱ αὐτοὶ κανόνες ἔχουσι χώραν, καὶ ἂν ἔγινε συμφωνία 20
 ὑπὸ αἵρεσιν δυνατὴν καὶ ἀναλυτικὴν, εἴτε καταφατικὴ εἴτε ἀποφατικὴ
 ἤθελεν εἶναι (62).

(62) Π.χ. Ἐὰν ὁ Η ἐπώλησεν εἰς τὸν Θ ἐν ὑποστατικόν ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν, ὅτι 25
 νὰ εἶναι μὲν τελεία ἡ πώλησις, νὰ ἀνατραπῇ ὅμως, ἂν δὲν πληρώσῃ εἰς αὐτὸν ὁ Θ τὴν
 τιμὴν τοῦ ὑποστατικοῦ μέχρι χρόνου ἐνός· ἢ ἐάν τις δώσῃ εἰς ἄλλον τὸ δίκαιον τῆς
 οἰκίσεως μέχρι τεσσάρων χρόνων, ἂν ἐκεῖνος δὲν ἔλθῃ εἰς γάμον ἐντὸς τῆς προθεσμίας
 ταύτης.

§ 1200. Ἡ καταφατικὴ καὶ ἐνηρτημένη αἵρεσις, ἥτις εἶναι ἀδύνατος 30
 φυσικῶς ἢ νομικῶς, κάμνει ἀνίσχυρον καὶ τὴν συμφωνίαν (63).

(63) Οἶον, ἐὰν ὁ Ι ὑποσχέθῃ, ὅτι θέλει δώσῃ εἰς τὸν Κ δέκα χιλιάδας φλωρία, ἂν 35
 κτίσῃ ἐν παλάτιον πέτρινον ἐντὺς τριῶν ἡμερῶν· ἢ ἂν μισήσῃ καὶ ἀποκληρώσῃ τὰ
 τέκνα αὐτοῦ.

§ 1201. Ἡ ἀποφατικὴ καὶ ἐνηρτημένη αἵρεσις, ἥτις εἶναι ἀδύνατος
 φυσικῶς, δὲν εἶναι αἵρεσις ἀληθής, διότι εὐθὺς εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ὑπὸ 40
 τοιαύτην αἵρεσιν διοριζομένη περίστασις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβῇ. Ὅθεν

- 1 sau totdeodată din amîndoaă va atîrna împlinirea sau făptuirea condiției (59).

(59) De pildă, dacă A au vîndut un lucru lui B cu condiție ca vînzarea aceasta atuncea numai să aibă tărie, dacă pînă în 30 de zile nu se va arăta alt cumpărătoriu, care să dea preț mai mare (§ 1453).

§ 1197. Dacă s-au pus drept condiție vreo lucrare a primitoriului făgăduinței, pe care lucrare au săvîrșit-o acesta mai înainte de tocmală, trebuie să o facă de al doile de va fi cu putință, dacă făgăduitoriul va cere aceasta (60).

- 10 (60) De pildă, V au făgăduit să dea 100 de galbini lui G, dacă va zugrăvi chipul Domnului Alexandru celui Bun, iar G îl avea zugrăvit mai înainte de tocmală; dacă V nu se va mulțami cu zugrăvirea făcută mai înainte de tocmală, atuncea datoriul este G să-l zugrăvească de al doile.

- 15 § 1198. Putincioasa, urnitoarea și tăgăduitoarea condiție dă îndată primitoriului făgăduinței un drit ca de proprietate, însă îngrădit pînă într-atîta, încît la împlinirea condiției să rămîie lipsit de acel drit (61).

(61) Dacă D au făgăduit că va da lui E o moșie, de nu va lua pe cutare de soție, iar el au luat-o, deci dar n-are drit să ceară moșia ce i se făgăduise.

- 20 § 1199. Aceste reguli au loc, și dacă s-au făcut tocmala supt condiție putincioasă și dezlegătoare, ori adevăritoare sau tăgăduitoare de ar fi (62).

- (62) De pildă, dacă Y au vîndut lui Z o moșie supt această condiție, ca să fie desăvîrșită vînzarea, însă să rămîie răsufletă, dacă nu va plăti Z prețul moșiei pînă la un an, sau dacă cineva va da altuia dritul lăcuinței pînă în patru ani, 25 dacă el nu se va însura în acest termen.

§ 1200. Condiția adevăritoare și urnitoare, care este preste putință, firește ori legiuit, desputernicește și tocmala (63).

(63) Dacă I au făgăduit că va da lui C 1000 galbini, dacă îi va zidi un palat de piatră pînă în trei zile sau dacă va urgisi și va dezmoșteni pe fiii săi.

- 30 *§ 1201. Tăgăduitoare și urnitoare condiție, care este firește preste putință, nu este adevărată condiție, pentru că îndată este cunoscută că acea împregiurare hotărîtă supt acest feliu de condiții niciodată

1 va atîrna R: atîrnă G || 3 un lucru R: ceva G || 4 arăta R: afla G || 8 va fi R: e G || 14 urnitoare și tăgăduitoare R: atîrnătoare și negativă G || 15 de proprietate R: drept al său G || 23 va plăti R: a plătit G || 24 va da R: a dat G || 25 se va însura R: s-a însurat G || 28 Dacă R: Precum, dacă G || 1000 R: 10.000 G || 29 urgisi R: urî G || fiii R: copiii G.

ἡ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γενομένη συμφωνία πρέπει νὰ λογισθῇ καθαρά, 1
ἡγουν δίχα αἰρέσεως καὶ νὰ ἐκπληρωθῇ (64).

(64) Π.χ. Ἐὰν ὁ Λ ὑπεσχέθῃ, ὅτι θέλει δώσῃ ἓνα κῆπον εἰς τὸν ἀνίκανον φυσικῶς
εἰς παιδοποιῶν Μ, ἂν δὲν παιδοποιήσῃ.

§ 1202. Ἡ ἀποφατικὴ αἵρεσις, ἥτις εἶναι ἀδύνατος νομικῶς, πρέπει 5
νὰ φυλαχθῇ, διότι, ἂν δὲν ἐκπληρώσῃ αὐτὴν ὁ δεχθεὶς τὴν ὑπόσχεσιν,
χάνει τὸ περιωρισμένον δίκαιον, τὸ ὅποιον ἐδόθη εἰς αὐτόν (65).

(65) Ἦτοι, ἐὰν ὁ Ξ ὑπεσχέθῃ, ὅτι θέλει δώσῃ εἰς τὸν Ο χίλια φλωρία, ἂν οὐχὶ ἐξ
ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως ἀποικῇ εἰς τὸν ζένον.

§ 1203. Ἡ ἀναλυτικὴ καταφατικὴ αἵρεσις, ἥτις νομικῶς εἶναι ἀδύ- 10
νατος, εἶναι ἀνίσχυρος καὶ εἰς τὴν συμφωνίαν (66).

(66) Π.χ. Ἐὰν ὁ Π χάρισῃ εἰς τὸν Ρ ἓν ἀμπέλι ὑπὸ αἵρεσιν νὰ μὴ λάβῃ γυναῖκα,
διότι ἡ τοιαύτη αἵρεσις παρακινεῖ εἰς πρᾶξιν ἐναντίαν εἰς τὸν νόμον καὶ κάμνει ἀνάξιον
τοῦ δικαίου τὸν δεχθέντα αὐτήν.

§ 1204. Ἡ ἀναλυτικὴ ἀποφατικὴ αἵρεσις, ἥτις εἶναι νομικῶς ἀδύ- 15
νατος, προστίθεται ἰσχυρῶς εἰς τὴν συμφωνίαν (67).

(67) Οἶον, ἐὰν ὁ Σ ὑπεσχέθῃ, ὅτι θέλει δώσῃ ἀνά πεντήκοντα φλωρία κατ' ἔτος εἰς
τὸν Τ, ἐφ' ὅσον καιρὸν αὐτὸς δὲν θέλει ἀτιμασθῇ δι' ἐγκλήματα.

§ 1205. Ἡ ἀναλυτικὴ φυσικῶς ἀδύνατος αἵρεσις δὲν εἶναι αἵρεσις 20
ἀληθής, διότι εὐθὺς εἶναι γνωστόν, ὅτι δὲν θέλει συμβῇ. Ὅθεν ἡ ὑπὸ τοι-
αύτην αἵρεσιν γινομένη συμφωνία δίδει εἰς τὸν δεχθέντα αὐτήν δίκαιον
καθαρὸν καὶ ἀνεπίστρεπτον (68).

(68) Ἦτοι, Ἐὰν ὁ Υ ἐδωκεν εἰς τὸν Φ πεντακόσια φλωρία ὑπὸ αἵρεσιν νὰ μετρήσῃ
τὰ ἄστρα.

β') Βάσις
τῆς παρακι-
νήσεως

§ 1206. Ἐὰν τὰ συμφωνήσαντα μέρη ἔβαλον ῥητῶς ὡς αἵρεσιν τὴν 25
βάσιν τῆς παρακινήσεως ἢ τὸν σκοπὸν τῆς συναινέσεως αὐτῶν, λογίζονται
ταῦτα ὡς ἄλλαι αἱρέσεις (69).

(69) Π.χ. Ἐὰν ὁ Χ ὑποσχεθῇ εἰς τὸν μελλογαμβρὸν αὐτοῦ Ψ προῖκα καὶ δὲν
γένῃ ὁ γάμος.

§ 1207. Ἡ ἀπλῇ φανέρωσις τοῦ σκοποῦ, ἐὰν δὲν ἐβλήθῃ ῥητῶς ὡς 30
αἵρεσις, δὲν ἔχει ἐπιρροὴν εἰς τὰς ἐπιβεβαρημένας συμφωνίας.

1 nu este cu putință a se întâmpla. Deci dar tocmai făcută cu acest chip trebuie să se socotească curată, adecă fără condiție, și să se împlinească (64).

(64) De pildă, dacă L, lui M carele firește este neputincios de a face copii, 5 au făgăduit o grădină, dacă va face copii.

§ 1202. Tăgăduitoare condiție, care legiuit nu este cu putință, trebuie să se păzească; căci neîmplinindu-o primitoriul făgăduinței, pierde înmărginitul drit ce i s-a dat (65).

(65) Adecă, dacă N au făgăduit că va da lui O, 1000 de galbini, de nu se va 10 strămuta în țară străină, de însași a sa voe.

*§ 1203. Dezlegătoare și adevărtoare condiție, care legiuit este peste putință, este și la tocmală fără putere (66).

(66) De pildă, dacă P va dăruia lui R o vie cu acea condiție, ca să nu se însoare, atunci o așa feliu de condiție îndeamnă la o faptă împotriva legii și face ne- 15 vrednic de drit pe primitoriul ei.

§ 1204. Adăogindu-se o dezlegătoare și tăgăduitoare condiție, care este după lege peste putință, are tărie la tocmală (67).

(67) De pildă, dacă S au făgăduit că va da cîte 50 galbini pe tot anul lui T, în cîtă vreme nu se va necinști prin o faptă de criminal.

20 § 1205. Dezlegătoare, firește preste putință condiție nu este adevărată condiție, pentru că îndată este cunoscută că nu se va întâmpla. Deci dar tocmai făcută supt acest feliu de condiție dă primitoriului ei curat și nestrămutat drit (68).

(68) Adecă, dacă U va da lui F 500 de galbini cu condiție ca să numere stelile.

25 § 1206. Dacă părțile contractuitoare au pus anume drept condiție temeiul îndemnării sau scoposul învoirii lor, atunci se socotesc aceste ca alte condiții (69). b) Temeiul îndemnării;

(69) De pildă, dacă H au făgăduit la viitoriul său ginere T zăstre; și nu s-au făcut nunta.

30 § 1207. Simpla arătare a scoposului, dacă nu s-au pus anume drept condiție, nu are influenție la tocmelele însărcinatoare.

5 după făgăduit ad că-i va da G | dacă R: dacă nu G || 9 de nu R: de G || 10 de R: nu de G || 11, 16 și om G || 14 atunci R: pentru că G || 19 o faptă de criminal R: vinovații G.

§ 1208. Εἰς τὰς κατὰ χάριν γενομένης συμφωνίας πρέπει νὰ ἐφαρ- 1
μοσθῶσιν αἱ περὶ τῆς τελευταίας θελήσεως διατάξεις (§ 1194).

§ 1209. Ἐὰν ὁ σκοπὸς ἐβλήθη εἰς τινὰ συμφωνίαν, οὐχὶ ὡς αἵρεσις, 1
ἀλλ' ὡς ἐντολή, πρέπει νὰ παρατηρηθῶσιν οἱ ἐν τοῖς §§ 897—899 κανόνες.

γ') Καίρως,
τόπος καὶ
τρόπος τῆς
ἐκπληρώσε-
ως.

§ 1210. Αἱ συμφωνίαι πρέπει νὰ ἐκπληρωθῶσιν εἰς τὸν καιρὸν, 5
ὅτε, καὶ εἰς τὸν τόπον, ὅπου, καὶ κατὰ τὸν τρόπον, ὅπως συνεφώνησαν
τὰ μέρη.

§ 1211. Εἰκοσιτέσσαρες ὥραι ἀποτελοῦσι κατὰ τοὺς νόμους μίαν 10
ἡμέραν· τριάκοντα ἡμέραι, ἓνα μῆνα· καὶ τριακόσιοι ἐξήκοντα πέντε ἡμέραι,
ἓνα χρόνον.

§ 1212. Ἐὰν ἐτέθη εἰς τὴν συμφωνίαν ἡμέρα ῥητὴ πρὸς κτῆσιν 15
δικαίου τινός, προσκτᾶται τὸ δίκαιον τοῦτο εἰς τὴν ἰδίαν ἡμέραν. Εἰς δὲ
τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐνοχῆς βοηθεῖ τὸν ἐνοχον ὁλόκληρος ἡ διωρισμένη
ἡμέρα.

§ 1213. Ἐὰν δὲν προσδιωρίσθῃ ὁ καιρὸς εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς συμ- 15
φωνίας, δύναται νὰ ζητηθῇ εὐθύς ἡ ἐκπλήρωσις αὐτῆς, ἂν δὲν ἀπαιτεῖται
ἐξ ἀνάγκης ὑπέρθεσις.

§ 1214. Ἐὰν ὁ καιρὸς τῆς ἐκπληρώσεως τῆς συμφωνίας ἀφέθῃ 20
εἰς τὸ αὐτοπροαίρετον τοῦ ὑποχρεωθέντος, πρέπει ἢ νὰ προσμένηται ὁ
θάνατος αὐτοῦ καὶ τότε νὰ ζητηθῇ, διὰ νὰ γένῃ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς συμφω-
νίας παρὰ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ· ἢ ἂν ἡ ὑποχρέωσις εἶναι μόνον προσω-
πική, ἥτις δὲν διαβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους, πρέπει τὸ κριτήριον νὰ
ἀποφασίσῃ κατὰ τὸ πρέπον τὸν ἱκανὸν καιρὸν εἰς ἐκπλήρωσιν αὐτῆς.

§ 1215. Ὡσαύτως μένει εἰς τὴν πρέπουσαν τοῦ κριτηρίου ἀπόφασιν 25
ὁ καιρὸς περὶ τῆς ἐκπλήρωσεως τῆς συμφωνίας, καὶ ὅταν ὁ ὑποχρεωθείς
ὑπεσχέθῃ, ὅτι θέλει ἐκπληρώσῃ αὐτήν, ὅταν δυνηθῇ καὶ εὐκαιρήσῃ καὶ
ἂν δὲν τύχῃ ἐμπόδιόν τι.

§ 1216. Οἱ κανόνες, οἵτινες κατετάχθησαν ἀνωτέρω (§§ 892—894) 30
περὶ τῆς τοῦ καιροῦ ἀποφάσεως τῆς προστεθείσης εἰς τὰς διατάξεις τῆς
τελευταίας θελήσεως, πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ εἰς τὰς συμφωνίας.

§ 1217. Ἐὰν ὁ τόπος, ὅπου πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ συμφωνία, 35
δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφασισθῇ μήτε ἐκ τῶν λόγων τῶν συμφωνησάντων,
μήτε ἐκ τῆς φύσεως ἢ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἔργου, τὰ μὲν ἀκίνητα πράγματα
παραδίδονται εἰς τὸν τόπον, ὅπου εὐρίσκονται, τὰ δὲ κινητά, ὅπου ἐγίνεν
ἡ ὑπόσχεσις.

§ 1218. Ἐὰν ἡ ὑπόσχεσις εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκπληρωθῇ κατὰ περισ-
σοτέρους τρόπους, ἔχει τὸ δίκαιον τῆς ἐπιλογῆς ὁ ὑπόχρεως· δὲν δύναται
ὁμως νὰ παραιτηθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ τὴν ἐπιλογὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἅπαξ.

1 § 1208. La tocmelile cele făcute fără plată trebuie să se aplicarească orînduirile voinței cei de pe urmă (§ 1194).

§ 1209. Dacă scoposul s-au pus la tocmală nu ca o condiție, ci ca o îputernicire sau poruncă, trebuie să se iae în vedere regulile cele cuprinse în §§ 897 pîn 899.

*§ 1210. Tocmelile trebuie să se îplinească la vremea, cînd, și la locul, unde, și după chipul, cu care s-au alcătuit părțile. c) Vremea, locul și chipul împlinirei;

§ 1211. Douăzeci și patru de ceasuri după legi îplinesc o zi, treizeci de zile, o lună, trei sute șasezeci și cinci de zile, un an.

10 § 1212. Dacă s-au pus la tocmală o zi hotărită spre cîștigarea unui drit, se cîștigă dritul acesta la aceeași zi; iar spre împlinirea îndatoririi, folosește pe îndatoritul întreaga ziua hotărită.

§ 1213. Dacă nu s-au hotărit vremea spre împlinirea tocmelii, poate să se ceară îndată împlinirea ei, dacă însă din nevoe nu se va cere prelungire.

§ 1214. Dacă vremea împlinirii tocmelii s-au lăsat la bunăvoința a îndatoritului, trebuie ori să se aștepte pînă la moartea lui și atunci să se ceară, ca să îplinească moștenitorii lui tocmala, sau dacă îndatorirea va fi numai personalnică, care nu trece la moștenitori, trebuie judecătoria să hotărască, după cuviință, vreme îndestulă spre împlinirea ei.

§ 1215. Asemine rămîne la cuviincioasa hotărîre a judecătoriei vremea pentru împlinirea tocmelii, și cînd îndatoritul au făgăduit că o va împlini, cînd va putea și se va îndămăna și cînd nu i se va întîmpla vreă împiedecare.

§ 1216. Cele mai sus pomenite reguli (în §§ 892 pîn 894) pentru hotărîrea vremii pusă la orînduile voinței cei de pe urmă, trebuie să se aplicarească și la tocmele.

§ 1217. Dacă locul unde trebuie să se îplinească tocmala, nu va fi cu puțință a se hotărî nici din cuvintele contractuitqrilor, nici din firea sau din scoposul lucrului, atunci lucrurile cele nemișcătoare se trădau la locul unde se află, iar cele mișcătoare, unde s-au făcut făgăduința.

§ 1218. Dacă făgăduința se va putea împlini în mai multe chipuri, are dritul alegerii acel îndatorit, însă nu poate de sineși a se lepăda de alegerea, ce odată au făcut.

1 fără plată R: din liberalitate G || 4 o îputernicire sau poruncă R: un mandat G || 7 cu care s-au alcătuit R: cum s-au învoit G || 14—15 se va cere R: se cere G || 16 bună voință R: libera voință G || 17 pînă la *ad* R: *om* G || 19 va fi R: este G || 24 se va îndămăna R: va avea timp G || 30 va fi R: este G || 32 trădau R: predau G || 34 va putea R: poate G.

§ 1219. 'Εάν εἰς τὴν συμφωνίαν ἐδόθη ῥητῶς εἰς ἓνα ἐκ τῶν συμφωνησάντων τὸ δίκαιον τῆς ἐπιλογῆς καὶ ἕαν αὕτη ἐματαιώθῃ ἐκ τυχερᾶς τινος ἀπωλείας ἐνὸς ἢ περισσοτέρων πραγμάτων, ἀφ' ὧν ἔπρεπε νὰ γένη, δύναται νὰ ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς συμφωνίας ὁ ἔχων τὸ δίκαιον τῆς ἐπιλογῆς· ἐὰν δὲ ἐματαιώθῃ ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας τοῦ ὑποχρεωμένου, ἐνάγεται αὐτὸς περὶ τούτου.

δ') 'Αῤῥαβών·

§ 1220. Τὸ διδόμενον πρότερον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς συμφωνίας πρέπει νὰ λογισθῇ ὡς σημεῖον μόνον τῆς τελειώσεως τῆς συμφωνίας ἢ ὡς ἀσφάλεια δ.ἀ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς, ἂν δὲν ἔγινεν ἰδιαιτέρα ὁμιλία περὶ τούτου μεταξὺ τῶν συμφωνησάντων· καὶ τοῦτο ὀνομάζεται ἀ ῥ ἰ β ὶ ν.

§ 1221. 'Εὰν ἡ συμφωνία δὲν ἐκπληρωθῇ ἐκ δόλου τοῦ ἐνὸς μέρους, δύναται τὸ ἄθῶον μέρος νὰ παρακρατῇ τὸν ληφθέντα ἢ νὰ ζητήσῃ διπλοῦν τὸν δοθέντα παρ' αὐτοῦ ἀῤῥαβῶνα. 'Αλλ' ἂν δὲν εὐχαριστηθῇ οὕτω, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς συμφωνίας ἢ, ἂν τοῦτο δὲν εἴναι πλέον δυνατόν, τὴν συμβᾶσαν εἰς αὐτὸν ζημίαν.

ε' Πρόστιμον ἐκ μεταμελείας·

§ 1222. 'Εὰν εἰς τὴν ποίησιν τῆς συμφωνίας ἀποφασισθῇ ῥητὴ ποσότης, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ πληρώσῃ τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο μέρος, ἂν ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς συμφωνίας πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῆς, ἡ ποσότης αὕτη λέγεται· π ρ ὅ σ τ ι μ ο ν ἐ κ μ ε τ α μ ε λ ε ί α ς. Εἰς τὴν πτῶσιν ταύτην πρέπει ἢ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ συμφωνία ἢ νὰ δοθῇ τὸ πρόστιμον (§ 1225).

§ 1223. 'Εάν τις ἐξεπλήρωσε τὴν συμφωνίαν, καὶ κατὰ μέρος, ἢ ἐδέχθη ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ὁ ἄλλος, καὶ μόνον κατὰ μέρος εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς συμφωνίας, δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπαναχωρήσῃ ἀπὸ τῆς συμφωνίας, καὶ ἂν δώσῃ καὶ τὸ ἐκ μεταμελείας πρόστιμον.

§ 1224. 'Εὰν εἰς τὴν δόσιν τοῦ ἀῤῥαβῶνος συνεφωνήθῃ ὁμοῦ καὶ τὸ δίκαιον τῆς ὑπαναχωρήσεως, χωρὶς νὰ προσδιορισθῇ εἰδικὸν πρόστιμον περὶ τῆς μεταμελείας, ἐπέχει ὁ ἀῤῥαβῶν τὸν τόπον τοῦ προστίμου τούτου. Εἰς τὴν πτῶσιν λοιπὸν τῆς ὑπαναχωρήσεως, ὁ μὲν δοὺς τὸν ἀῤῥαβῶνα χάνει αὐτόν, ὁ δὲ λαβὼν ἀποδίδει αὐτὸν διπλοῦν.

'Εξαίρεσις.

§ 1225. Δὲν ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τὸ ἐκ μεταμελείας πρόστιμον, ὅστις ἐξ ἀνάγκης καὶ περιστάσεως ἀποδεδειγμένης, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ἰδίου αὐτοῦ δόλου ἐμποδίζεται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς συμφωνίας.

ς') 'Ενοχαὶ ἐκ πλαγίου ἢ προσθεταί.

§ 1226. 'Ο χρεωστούμενος ἔχει ἐνίστε δίκαιον νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ χρεώστου, πλὴν τοῦ καθολικεῦ χρέους, καὶ τὰς ἐκ πλαγίου ἢ προσθετὰς ἐνοχάς, αἵτινες συνίστανται·

1 § 1219. Dacă la tocmală s-au dat anume unuia din contractui-
tori dritul alegerii și dacă această alegere s-au înzădărnicit din întâmplata
pierdere a unui sau a mai multor lucruri, din care trebuie să se facă,
poate să se tragă din tocmală acel ce are dritul alegerii. Iar dacă au
5 urmat înzădărnicierea din vicleșug sau lenevirea îndatoritului, atunci
rămâne el pentru aceasta răspunzătoriu.

§ 1220. Acea ce se dă la începutul unei tocmele, trebuie să se d) Arvo-
socotească ca un semn numai a săvârșirii tocmeii sau ca o siguranțe nă.
pentru împlinirea ei, dacă nu ar fi urmat deosebită voroavă pentru
10 aceasta între alcătuitori; și aceasta se numește arvonă.

*§ 1221. Dacă tocma la nu s-au împlinit din viclenia unei părți,
poate partea nevinovată să oprească arvona luată sau să ceară îndoită
acea dată de dinsa. Iar dacă nu se va mulțami cu aceasta, poate să
ceară împlinirea tocmeii sau, dacă aceasta nu va fi mai mult cu puțință,
15 atunci paguba întâmplată ei.

§ 1222. Dacă la încheerea tocmeii s-au hotărit anume suma ce e) Globirea
trebuie să plătească una sau alta parte, de se va trage din tocmală mai din câință.
înainte de împlinirea ei, atunci suma aceasta se zice globire din câință.
La această întâmplare trebuie ori să se îplinească tocma la sau să se
20 plătească globirea (§ 1225).

§ 1223. De va fi împlinit unul tocma la, măcar numai în parte,
sau va fi primit acea ce altul făcuse, măcar numai în parte spre împli-
nirea tocmeii, atunci nu poate mai mult a se lepăda de tocma la, măcar
de va și da globire din câință.

25 § 1224. Dacă la darea arvonei s-au tocmit totodată și dritul
tragerii înapoi, fără a se hotări o deosebită globire din câință,
atunci întră arvona în locul aceștii globiri; deci dar la întim-
plarea tragerii înapoi, pierde dătătoriu l arvona, iar primitoriu l o
întoarce îndoită.

30 *§ 1225. Nu se îndatorește să plătească globirea din câință acel Excepție;
ce din nevoe și din dovedită împregiurare, iar nu din vreo viclenie
a lui, se împiedecă la împlinirea tocmeii.

§ 1226. Creditoriul are uneori drit să ceară de la datornicul, f) Îndato-
afară de datoria prințipală și îndatoriri lăturalnice sau adăogite, care riri lătural-
35 se cuprind: nice sau adă-
ogite.

2 întâmplata R: întâmplătoare G || 3 trebuie R: trebuia G || 6 rămâne...
răspunzătoriu R: el e tras la judecată pentru acesata G || 7 după dă ad mai întâi
G: om R || 9 ar fi urmat R: s-a făcut G || 10 alcătuitori R: contractanți G || 14 va
fi R: este G || 16 anume R: anumită G || 20 plătească R: dea G || 21 va fi R: a
G || 23 lepăda de R: retrage de la G || 27—28 la... înapoi R: în cazul retragerii
G || 34 prințipală R: generală G || 35 se cuprind R: constau G.

α') Εἰς τοὺς καρποὺς καὶ τὴν ἐπαύξησιν τοῦ πρωτοτύπου πράγματος 1
(§ § 537—567)·

β') Εἰς τοὺς μέχρι τῆς διορίας τόκους (§ § 1331—1346)·

γ') Εἰς τοὺς μετὰ τὴν διορίαν τόκους·

δ') Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἀληθῶς προξενθείσης ζημίας 5
(§ § 1723 — 1725)· καὶ

ε') Εἰς τὴν δόσιν τῆς ποσότητος, τὴν ὁποίαν εἰς τοιαύτην πτῶσιν
συνεφώνησε νὰ λάβῃ τὸ ἐν ἧ τὸ ἄλλο μέρος.

§ 1227. Πόσον εἶναι ἠνωμένον μετὰ τοῦ πραγματικοῦ δικαίου τὸ
ἐπάνω τῶν ἐπαυξήσεων ἢ τῶν καρπῶν τοῦ πράγματος δίκαιον, προσδιω- 10
ρίσθη ἐν τοῖς § § 431 καὶ 539—567.

§ 1228. Ὁ χρεωστούμενος, ὅστις μόνον προσωπικὸν ἔχει δίκαιον,
δὲν δύναται ἐτι νὰ ζητήσῃ οὐδεμίαν ἐκ πλαγίου ἐνοχὴν (§ 1226).

§ 1229. Ἐκ τῶν διαφορῶν εἰδῶν καὶ τῶν προσδιορισμῶν τῶν συμ-
φωνιῶν καὶ ἐκ τοῦ περὶ τοῦ ἀζημίου καὶ τῆς ἱκανοποιήσεως κεφαλαίου, 15
πρέπει νὰ ἀποφασισθῇ, ἂν ἀνήκῃ καὶ πόσον δίκαιον ἀνήκει εἰς τὸν χρεωσ-
τούμενον ἐπάνω τῶν ἐκ πλαγίου ἐνοχῶν (§ § 1723—1770).

Κανόνες τῆς
ἐρμηνείας.

§ 1230. Οἱ περὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν νόμων γενικοὶ κανόνες (§ § 8—11)
ἔχουσιν ἰσχὺν καὶ εἰς τὰς συμφωνίας. Ἐν εἶδει· ἡ ἀμφίβολος συμφωνία 20
πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ οὕτως, ὥστε οὐχὶ μόνον νὰ μὴ ἐμπεριέχῃ καμμίαν
ἀντιλογίαν, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ καὶ ἀποτέλεσμα.

§ 1231. Εἰς τὰς συμφωνίας ἐκείνας, δι' ὧν ὑποχρεοῦται τὸ ἐν μόνον
μέρος, ἐὰν τύχῃ ἀμφιβολία, ὑποτίθεται, ὅτι ὁ ὑποχρεωθείς ἠθέλησε περισ-
σότερον νὰ ἀναδεχθῇ τὸ ἐλαφρότερον βάρος παρὰ τὸ βαρύτερον· εἰς 25
ἐκείνας δέ, δι' ὧν ὑποχρεοῦνται ἀμφοτέρω τὰ μέρη, αἱ ἀμφίβολοι καὶ
ἀσαφεῖς λέξεις καὶ φράσεις ἐξηγοῦνται ἐναντίον ἐκείνου, ὅστις μετεχει-
ρίσθη αὐτὰς δολίως.

§ 1232. Ἐὰν ἔγινε συμφωνία εἰκονικὴ μόνον καὶ ἐσχηματισμένη περὶ
τινος πράγματος ῥητοῦ εἶδους, πρέπει νὰ κριθῇ κατὰ τὰς νομικὰς διατάξεις,
αἵτινες ἀφορῶσιν εἰς τὸ ἴδιον πρᾶγμα κατὰ τὴν ἀληθινὴν αὐτοῦ ποιότητα (70). 30

(70) Π.χ. ὁ Α δανείσας χρήματα εἰς τὸν Β, εἰς μὲν τὴν ὁμολογίαν ἔγραψε τὸν νόμιμον
τόκον, εἰς δὲ τὸ κρυπτὸν συνεφώνησε νὰ λάβῃ περισσότερον. Αὕτη λοιπὸν ἡ πτῶσις
κρίνεται κατὰ τὰς περὶ τῶν τόκων διατάξεις.

Περὶ παύ-
σεως τῶν συμ-
φωνιῶν.

§ 1233. Κατὰ τίνα τρόπον παύουσιν αἱ ἀπὸ συμφωνιῶν τικτόμεναι
ἐνοχαί, ἀποφασίζεται ἰδίως ἐν ἐκάστη συμφωνίᾳ καὶ γενικῶς ἐν τῷ περὶ 35
λύσεως τῶν ἐνοχῶν κεφαλαίῳ.

- 1 a) În rodurile și sporirea lucrului prințipal (§§ 537 pîn 567);
 b) în dobînzile pîn la termin (§§ 1331 pîn 1346);
 c) În dobînzile după termin;
 d) În întoarcerea pagubei adevărat pricinuite (§§ 1723 pîn 1725); și
 5 e) În darea sumei, care la această întîmplare se tocmise, ca să
 iae o parte sau alta.

§ 1227. Încît cu dritul realnic este unit dritul asupra sporirilor sau rodurilor lucrului, s-au hotărit în §§ 431, 539 pîn 568.

§ 1228. Creditoriul ce are numai personalnic drit, nu poate cere
 10 încă nici o îndatorire lăaturalnică (§ 1226).

§ 1229. Din deosebitele feliuri și înmărginiri a tocmelilor și din capul pentru despăgubire, trebuie să se hotărască, dacă, și cît drit se cuvine creditorului asupra îndatoririlor lăaturalnice (§§ 1723 pînă la 1770).

15 § 1230. Regulile cele de obștie pentru tilcuirea legilor (§§ 8 pînă 11) au tărie și la tocmele. Îndeosebi, tocmala cea cu îndoială trebuie să se tilcuască așa, ca nu numai să nu cuprindă nici o contrazicere, ci să aibă și rezultat.

Regulile
tilcuirei.

§ 1231. La tocmele unilaterale prin care se îndatorește o parte
 20 numai, dacă s-ar întîmpla îndoială, se socotește că îndatoritul au voit să primească sarcina cea mai ușoară decît cea mai grea; iar la cele bilaturale, prin care se îndatoresc îmbe părțile, zicerile și alcătuirile cele cu îndoială și neîntălese se tilcuesc împotriva aceluia carele cu vicleșug le-au întrebuițat.

25 § 1232. Dacă s-au făcut tocmală iconomicoasă și fățarnică pentru un lucru de un hotărit feliu, trebuie să se judece după legiuitile orînduele, care privesc cătră însuși lucrul după adevărata sa cualita (70).

(70) De pildă A, împrumutînd cu bani pe B, au scris în sinet dobînda legiuită, iar în taină s-au tocmît să iae mai mult; așadar această întîmplare se judecă după
 30 legiuirile dobînzilor.

§ 1233. În ce chip încetează îndatoririle cele din tocmele, se hotărăște îndeosebi la fieștecă tocmală și îndeobștie în capul pentru dezlegarea îndatoririlor.

Pentru în-
cetarea toc-
melii.

1 prințipal R: primar G || 5 la această întîmplare R: într-un caz ca acesta G || 7 În cît R: În ce măsură G || 8 568 R: 567 G || 12 după despăgubire ad și indestulare G || 16 Îndeosebi R: În special G || 17 să nu G: să R || 19 unilaterale R: acele G || 20 se socotește R: se presupune G | după voit ad mai mult G || 22 bilaturale R: om G | alcătuirile R: frazele G || 23 neîntălese R: nelămurite G || 25 iconomicoasă R: simulată G || 26 hotărit R: anumit G || 30 legiuirile R: rînduielile G || § 1233 nota: tocmelii R: tocmelilor G.

§ 1234. Πᾶσαι αἱ ἐνοχαὶ καὶ πάντα τὰ δίκαια, τὰ ὅποια γεννῶνται 1
ἐκ συμφωνιῶν, διαβαίνουσιν εἰς τοὺς κληρονόμους τῶν συμφωνησάντων,
ἐὰν δὲν θεμελιῶνται ἐπὶ προσωπικῶν σχέσεων καὶ ιδιοτήτων ἢ ἐὰν δὲν
ἐξαίρωνται οἱ κληρονόμοι διὰ τῆς ἰδίας συμφωνίας ἢ ὑπὸ τῶν νόμων 5
(§§ 1441, 1442 καὶ 1446).

§ 1235. Ἡ ὑπόσχεσις, ἥτις δὲν ἐδέχθη ἔτι, δὲν διαβαίνει εἰς τοὺς
κληρονόμους, καὶ ἐὰν ὁ εἷς μόνον ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἔμελλον νὰ κάμωσι
τὴν συμφωνίαν, ἀπέθανεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς διασκέψεως (§ 1153).

§ 1236. Ἐὰν τὸ ἐν μέρος δὲν ἐκπληρώσῃ τὴν συμφωνίαν ἢ παντελῶς, 10
ἢ ἐν τῷ πρέποντι καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ κατὰ τὸν συμφωνηθέντα τρόπον,
τὸ ἕτερον μέρος, πλὴν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων πτώσεων ἢ ῥητῶν
ἐξαίρέσεων, ἔχει δίκαιον εἰς τὸ νὰ ζητῇ τὴν ἀναίρεσιν τῆς συμφωνίας, ἢ
τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν αὐτῆς καὶ τὸ ἀζημίον αὐτοῦ (§§ 1318, 1498, 1499,
1542, 1554, 1603 καὶ 1648).

§ 1237. Μετὰ τὴν ἐντελῇ ἐκπλήρωσιν τῆς συμφωνίας, δύνανται, 15
τὰ συμφωνήσαντα μέρη νὰ ὑπαναχωρήσωσιν ἀπ' αὐτῆς δι' ἀμοιβαίας
συναινέσεως.

Γενικοὶ διο-
ρισμοὶ περὶ
τῶν ἐπιβεβα-
ρημένων συμ-
φωνιῶν καὶ
πραγμάτων.

§ 1238. Εἰς τὴν ἐπιβεβαρημένην συμφωνίαν συμψηφίζονται καὶ ἀντελ-
λογίζονται ἢ πράγματα μὲ πράγματα, ἢ πράξεις μὲ πράξεις (μεταξὺ τῶν
ὁποίων συναριθμοῦνται καὶ αἱ παραιτήσεις τῶν πράξεων), ἢ πράγματα μὲ 20
πράξεις, ἢ πράξεις μὲ πράγματα (§ 1155).

Δόσις ἐγ-
γυήσεως.

§ 1239. Ἐὰν τις μεταφέρῃ εἰς ἄλλον πρᾶγμα μετὰ τίτλου ἐπιβε-
βαρημένου, χρεωστεῖ νὰ δώσῃ ἐγγύησιν, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἔχει τὰς
ῥητῶς ὑποσχεθείσας, ἢ τὰς συνήθως προϋποθεθείσας εἰς αὐτὸ ποιότητας,
καὶ ὅτι θέλει εἶναι ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον, καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ φύσις τοῦ 25
ἔργου ἢ ἡ γενομένη συμφωνία.

Πτώσεις πε-
ρὶ δόσεως τῆς
ἐγγυήσεως.

§ 1240. Ὅστις λοιπὸν προσθέτει εἷς τι πρᾶγμα ιδιότητος, τὰς ὁποίας
δὲν ἔχει τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἄλλος συνεφώνησε δι' ἑαυτὸν
ῥητῶς, ἢ σιωπηρῶς κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἔργου· ὅστις ἀποσιωπᾷ τὰ ἀσυνεί-
θιστα ἐλαττώματα ἢ τὰ βάρη τοῦ πράγματος· ὅστις ἀποξενώνει ὡς ἴδιον 30
πρᾶγμά τι, τὸ ὁποῖον δὲν εὐρίσκεται πλέον, ἢ εἶναι ξένον· ὅστις ψεύδεται
λέγων, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἱκανὸν διὰ διωρισμένην τινὰ χρῆσιν ἢ ὅτι εἶναι
ἐλεύθερον ἐκ τῶν συνειθισμένων ἐλαττωμάτων καὶ βαρῶν, ὑποχρεοῦται
νὰ ἀποκριθῇ περὶ τούτου, ἂν φανῇ τὸ ἐναντίον.

§ 1241. Ἐὰν ἀρχίσῃ ν' ἀρρώσθησιν ἢ ἂν ψοφήσῃ ζῶον ἐντὸς εἰκοσι- 35
τεσσάρων ὥρων μετὰ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ, λογίζεται κατὰ πρόληψιν, ὅτι
ἦτον ἀρρώστον πρὶν τῆς παραδόσεως.

1 1234. Toate îndatoririle și toate driturile, care se nasc din
tocmele, trec la moștenitorii contractuitorilor, dacă nu se vor întemeia
asupra personalnicilor relații și însușiri sau dacă moștenitorii vor fi
deosebiți prin însuși tocmaia sau prin lege (§§ 1441, 1442 și 1446).

5 § 1235. Făgăduința, care încă nu s-au primit, nu trece la moște-
nitori și dacă măcar unul numai dintre acei ce voia să facă tocmaia,
au murit în vremea chipzuirii (§ 1153).

* § 1236. Dacă o parte n-au împlinit tocmaia, ori nici ea cum, sau nu
la termenul și locul cuviincios, ori după chipul tocmit, atunci ceialaltă
10 parte, afară de cele în legi hotărâte întâmplări, sau anume arătate
excepții, are drit să ceară anularisirea tocmeii, sau amăruntă împlinirea
ei și despăgubirea sa (§§ 1318, 1498, 1499, 1542, 1554, 1603 și 1648).

§ 1237. După desăvârșită împlinirea tocmeii, pot părțile contrac-
tuitoare să se tragă cu bună primirea lor de la tocmaia.

15 § 1238. La însărcinatoare tocmaia, se răfuiește și se socotesc
ori lucruri cu lucruri, sau lucrări cu lucrări, (între care se soco-
tete și părăsirea lucrărilor), sau lucruri cu lucrări, sau lucrări cu
lucruri (§ 1155).

De obște
hotărâri pen-
tru însărci-
nătoarele
tocmele și
trebi.

20 § 1239. Dacă cineva va lăsa altuia lucru cu titlu însărcinătoriu,
datoriu este să chizășluiască, cum că acest lucru va avea însușirile
cele anume făgăduite, sau după obiceiul socotite, și că va fi de folos
și trebnic, precum cere firea lucrului sau închieta tocmaia.

Darea de
chizășie.

25 § 1240. Așa dar acel ce va zice, cum că un lucru are însușiri,
care însă lipsesc și pentru care ceialaltă parte s-au tocmit anume, sau
supt tăcere după firea lucrului; acel ce au tănuit <ne>obiciuitele
metehne sau însărcinări a lucrului, acel ce înstrăinează ca un lucru
drept al său aceia ce nu se mai află ori este străin; acel ce mințește,
zicînd că lucrul este destoinic pentru o hotărîtă întrebuințare sau că
este slobod de obiceiurile metehne și însărcinări, rămîne răspunzătoriu
30 pentru aceasta, dacă se va arăta din împotrivă.

Întimplări
pentru darea
chizășiei.

§ 1241. Dacă o vită va începe a se bolnăvi ori de va peri în
curgere de 24 ceasuri după trădarea ei, atunci se socotește după pre-
sumția iuridică, că au fost bolnavă mai înainte de trădare.

2 vor întemeia R: întemeiază G || 3 vor fi deosebiți R: sînt excepțati
G || 9 cuviincios R: cuvenit G || 14 tragă... lor R: retragă prin consimțămînt
reciproc G || § 1238 notă trebi R: lucruri G || 15 socotesc R: compensează G || 16—17
socotesc... lucrărilor R: numără și renunțările la lucrări G || 19 va lăsa R: trans-
mite G || 20 va avea R: are G || 21 socotite R: presupuse la el G || 22 trebnic R:
de întrebuințat G | închieta R: făcuta G || 23—24 va zice... lipsesc R: atribuie
vreunui lucru însușiri pe care nu le are acel lucru G || 25 neobișnuitele G: obiceiurile
R || 27 aceia ce R: care G || 31 va începe R: a început G | va peri R: a pierit G.

§ 1242. Ἡ αὐτὴ πρόληψις ἔχει ἰσχύν·

1

α') Ἐὰν ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἀνακαλυφθῶσι χάλαζαι εἰς τοὺς χοίρους καὶ εὐλογίαι ἢ ψώρα εἰς τὰ πρόβατα, ἢ ἐντὸς δύω μηνῶν φανερωθῶσι σκώληκες εἰς τὸ ἥπαρ αὐτῶν·

β') Ἐὰν εἰς τὰ βόδια καὶ τὰς ἀγελάδας φανερωθῇ ἡ γαργαλίθρα ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν παράδοσιν αὐτῶν· καὶ

5

γ') Ἐὰν εἰς τὰ ἄλογα καὶ τὰ ὑποζύγια, ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν μετὰ τὴν παράδοσιν αὐτῶν, ἀναφανῇ ἡ ὑποπτως λεγομένη γαργαλίθρα ἢ ἡ μηλὶς ἢ τὸ ἄσθμα, ἢ ἂν ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν φανερωθῇ ἡ μανία, οἱ σκώληκες ἢ τὸ ἐλάττωμα ἢ ὁ μέλας ἢ λευκὸς καταρράκτης.

10

§ 1243. Ἡ νόμιμος αὕτη προλήψις (§§ 1241 καὶ 1242) βοηθεῖ τὸν λαβόντα τὸ τοιοῦτον ζῷον τότε μόνον, ὅταν αὐτὸς φανερώσῃ εὐθὺς τὸ πάθος ἢ ἐλάττωμα τοῦ ζῶου αὐτοῦ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις παρέδωκεν αὐτὸ εἰς αὐτόν ἢ εἰς τὸν μεσίτην ἢ ἐν ἐλλείψει αὐτῶν εἰς τὸ κριτήριον τοῦ τόπου ἢ εἰς τοὺς ἐμπείρους εἰς τὴν τέχνην, διὰ νὰ κυττάξωσι τὸ ζῷον.

15

§ 1244. Ἐὰν ὁ λαβὼν τὸ ζῷον ἡμέλησε ταύτην τὴν προφύλαξιν, ὑποχρεοῦται ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ ζῷον ἦτον ἐμπαθὲς πρὶν παραδοθῇ εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ παραδούς τὸ ζῷον ἔχει πάντοτε τὴν ἄδειαν νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ φανερωθὲν πάθος συνέβη μετὰ τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην παράδοσιν.

Συνήθεια
τοπική.

Ἐξαιροῦνται ἐν τῇ πτώσει ταύτῃ, κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν, τὰ ἐν ταῖς πανηγύρεσι πωλούμενα ζῶα.

20

§ 1245. Ἐὰν τὰ ἐλαττώματά τινος πράγματος ὑποπίπτωσιν εἰς τὴν ὄρασιν, δὲν ἔχει χώραν ἡ ἐγγύησις (§ 1239), παρεκτὸς ἂν ἐδόθῃ ῥητῶς ὑπόσχεσις, ὅτι τὰ πράγματα εἶναι ἐλεύθερον ἀπὸ παντὸς ἐλαττώματος καὶ βάρους.

25

§ 1246. Ὁ παραδιδούς πρᾶγμα εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἀποκριθῇ διὰ τὰ χρέη καὶ διὰ τὰς λοιπάδας τῶν βαρῶν, τὰ ὅποια συνέχονται μὲ τὸ πρᾶγμα, ἂν δὲν συνεφωνήθῃ ῥητῶς ἄλλο τι περὶ αὐτῶν.

§ 1247. Ἐάν τις εἰδὼς ἐδέχθῃ παρ' ἄλλου πρᾶγμα ξένον, τὸ ὁποῖον ἔπειτα ἐξεδικήθῃ, δὲν ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ τὸ ἀζήμιον αὐτοῦ παρὰ τοῦ παραδόντος τὸ πρᾶγμα εἰς αὐτόν, κινῶν κατὰ τούτου τὴν περὶ ἐκνικησεως ἀγωγὴν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ κινήσῃ οὔτε ὁ παραιτηθεὶς αὐτὴν ῥητῶς.

35

§ 1242. Această presumpție are tărie:

a) Cînd în curgere de opt zile, la porci se va arăta linți și la oi vărsat sau rie, sau dacă în curgere de două luni de zile se va descoperi gălbază la oi;

b) Cînd la vite albe se va ivi în curgere de treizeci de zile după trădarea lor știriia vacilor și veneriia buhailor; și

c) Cînd la cai și la vite de povară în curgere de cincisprezece zile după trădarea lor se va descoperi, răpciugă, buba minzului, cum și nădușala, sau dacă în curgere de treizeci de zile se va descoperi turba cailor, malicu, nărav rău, albața neagră fără de leac, pohăială.

§ 1243. Această iuridică presumpție (§§ 1241 și 1242) folosește pe primitoriul unei asemenea vite numai atunce, cînd el îndată va înștiința de meteahna sau de boala acestor vite pe trădătorii ei sau pe factorul ori în lipsa lor pe judecătorii locului sau pe cei ispițiți întru aceasta, pentru ca să se caute vita.

§ 1244. Dacă primitoriul vitei se va lenevi întru această privighiere, se îndatorește să dovedească, cum că vita au fost cu patimă mai înainte, de a i se trăda; iar acel ce au dat vita, are totdeauna voe să dovedească că arătata patimă s-au întimplat după trădarea ei. La această întimplare se deosebesc vitele cele cumpărate la iarmaroc după obiceiul pămîntului. Obiceiul pămîntesc *).

§ 1245. Dacă metehnele unui lucru sînt văzute, atunce n-are loc închizășluirea (§ 1239), afară numai dacă s-au dat anume făgăduința, că lucrul este slobod de toată meteahna și însărcinarea.

§ 1246. Trădătorii lucrului este datoriu să răspundă pentru datoriile și neagiunsurile însărcinărilor, care sînt legate cu lucrul, dacă în alt feliu n-au urmat anume alcătuire pentru aceste.

§ 1247. Dacă cineva știind, au primit lucru străin, care în urmă s-au luat prin judecată, nu are drit ca să ceară despăgubirea sa de la trădătorii lucrului, dînd asupra lui jalbă de dezbatere, pe care jalbă nu poate să o pornească nici acel ce anume s-au lepădat de ea.

2 se va arăta R: s-au descoperit G || 3—4 se va descoperi gălbază la oi R: au apărut viermi în ficatul lor G || 5 vite... ivi R: boi și vaci s-a ivit G || 6 știriia... buhailor R: limfomania G || 8 se va descoperi... cum și R: a apărut limfomania zisă suspectă sau tignafesul sau G || 10 malicu... pohăiala R: viermii sau meteahna sau cataracta neagră sau albă G || 13 acestor vite R: vitei lui G || 14 factorul R: geambașul G || 15 aceasta R: meserie G | caute R: uite G || 19 ei R: făcută de el G || 19—20 La... iarmaroc R: În acest caz se face excepție cu vitele vindute în iarmaroace G || 22 sînt văzute R: bat la ochi G || 26 neagiunsurile R: rămășițele G || 28 după primit ad de la altul G || 29 s-au... judecată R: au fost revendicate G || 30 dezbatere R: evicțiune G.

*) Nota aceasta, G o pune în dreptul ultimei propozițiuni din acest paragraf.

§ 1248. 'Εάν παραδοθῶσι πράγματα μετ' ἀποκοπῆς, εἰς ἣν εὐρίσκονται κατάστασιν, ἤτοι χωρὶς ἀριθμοῦ, μέτρου καὶ σταθμοῦ, δὲν ὑποχρεοῦται ὁ παραδούς νὰ ἀποκριθῇ διὰ τὰ εὐρεθέντα εἰς αὐτὰ ἐλλείμματα, ἂν δὲν ἐλλείπη ἡ ποιότης, ἥτις ψευδῶς παρ' αὐτοῦ ὡμολογήθη, ἢ συμφωνήθη παρὰ τοῦ παραλαβόντος τὰ πράγματα.

Αἴρεσις περὶ τῆς ἐκνικήσεως.

§ 1249. 'Εάν ὁ καλῇ πίστει νομεύς τινος πράγματος ἐλκυσθῇ εἰς κριτήριον παρ' ἐνὸς τρίτου, ὅστις προτείνει δίκαια ἐπάνω τοῦ πράγματος τούτου, δύναται, ἂν θελήσῃ, νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ κριτηρίου, διὰ νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν κρίσιν ὁ παραδούς εἰς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ διεκδικήσῃ αὐτὸ κατὰ τὴν δικαστικὴν διάταξιν.

'Ελάττωμα ἢ ἔλλειμμα.

§ 1250. 'Εάν τὸ ἐλάττωμα ἢ ἔλλειμμα τοῦ πράγματος εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ εἶναι πλέον δυνατόν νὰ θεραπευθῇ ἢ νὰ ἀναπληρωθῇ καὶ ἐμποδίξῃ τὴν συνειθισμένην χρῆσιν τοῦ πράγματος αὐτοῦ, δύναται ὁ βλαφθεὶς νὰ ζητήσῃ τὴν τελείαν ἀναίρεσιν τῆς συμφωνίας· ἐὰν ὅμως τὸ ἐλλεῖπον, π.χ. εἰς τὸ μέτρον ἢ τὸν σταθμόν, εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπληρωθῇ, δύναται νὰ ζητήσῃ μόνον τὴν ἀναπλήρωσιν ταύτην. Δύναται δὲ καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας πτώσεις νὰ ζητήσῃ τὴν προξηνηθεῖσαν εἰς αὐτὸν ζημίαν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς συμφωνίας, ἂν τὸ ἕτερον μέρος μετεχειρίσθῃ δόλον.

'Αζήμιον περὶ τῆς βλάβης τῆς προξενουμένης ἐκ τῆς πάντῃ ἀναρμόστου τιμῆς.

§ 1251. 'Εάν εἰς πράγματα συνδέοντα ἀμφοτέρω τὰ συμφωνήσαντα μέρη, τὸ ἓν μέρος δὲν ἔλαβεν οὔτε τὸ ἥμισυ τῆς συνειθισμένης τιμῆς τοῦ πράγματος τοῦ δοθέντος παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἄλλο μέρος, ὁ νόμος δίδει τὸ δίκαιον εἰς αὐτό, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ συναλλάγματος καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πράγματος. Τὸ ἕτερον μέρος δύναται νὰ παρακρατῇ τὸ πρᾶγμα ἰσχυρῶς, ἂν ἀναπληρώσῃ τὸ ἐλλεῖπον μέχρι τῆς συνειθισμένης τιμῆς.

§ 1252. 'Η πάντῃ ἀναρμόστος, ἡγουν ἡ μηδεμίαν ἀναλογίαν ἔχουσα τιμὴ τοῦ πράγματος, κρίνεται κατὰ τὸν καιρόν, καθ' ὃν ἐτελειώθη ἡ συμφωνία.

§ 1253. Τὸ νόμιμον τοῦτο βοήθημα δὲν ἔχει χώραν·

α') 'Εάν τις ῥητῶς παρητήθη αὐτό, ἢ ἐφανέρωσεν, ὅτι δέχεται τὸ πρᾶγμα μετ' ἐκτάκτου τιμῆς διὰ τὴν ἰδιαιτέραν εἰς αὐτὸ διάθεσίν του·

β') 'Εάν εἰδῶς τὴν ἀληθινὴν τιμὴν τοῦ πράγματος, συνήνεσε μ' ὅλον τοῦτο εἰς τὴν ἀναρμόστον αὐτοῦ τιμὴν·

1 § 1248. Dacă s-au dat lucruri cu vurta, în starea precum se află,
 adecă fără numărare, măsurare și fără cîntărire, nu se îndatorește dăta-
 toriul să răspundă metehnele aflate la acele lucruri, afară numai cînd va
 lipsi însușirea, pe care cu neadevărul au arătat, ori de cătră primitoriul
 5 lucrului s-au tocmnit.

§ 1249. Dacă acel ce stăpînește un lucru cu bună credință, se Condiție
 va trage la judecată de cătră un al treilea, carele pune înainte, că ar pentru a lu-
 fi avînd drituri asupra lucrului, poate, de va voi, să ceară de la jude- crului dez-
 cătorie, ca să se cheme la judecată trădătoriul acelui lucru, și să-l apere batere.

10 § 1250. Dacă meteahna sau lipsa lucrului va fi de acest feliu, Meteahna
 încît să nu mai fie prin puțință a o lecui sau a o îndeplini, și prin sau lipsa.
 aceasta va împiedica obicinuita întrebuințare a lucrului aceluia, atunce
 poate vătămaturul să ceară desăvirșita anularisire a tocmelii; iar dacă
 15 lipsa, precum de pildă la măsurare sau la numărare, va fi cu puțință
 a se îndeplini, poate cere numai această îndeplinire. Poate însă și în
 aceste doă întîmplări să ceară pricinuita lui pagubă din vremea tocmelii,
 dacă ceialaltă parte va fi întrebuințat vicleșug.

§ 1251. Dacă la alcătuirile bilaturale (îndatoritoare pe amîndoaă Despăgu-
 20 părțile) o parte nu va fi luat nici giunătate din obicinuitul preț a birea pentru
 lucrului dat de cătră dînsa la ceialaltă parte, atunce legea dă dreptate vătămarea
 aceștii părți, ca să ceară anularisirea tocmelii și restituția (adecă întoar- pricinuită
 cerea lucrului în starea de mai înainte). Ceialaltă parte însă cu dreptul din prețul
 poate opri lucrul, dacă va împlini lipsa pîn la obicinuitul preț. cu totul ne-
 potrivit.

25 § 1252. Prețul cu totul nepotrivit, adecă acel ce nu are nici o
 analoghie cu prețul lucrului, se judecă după vremea, cînd s-au săvirșit
 tocmala.

§ 1253. Această legiuită agiutorință nu are loc:

30 a) Dacă cineva anume s-au lepădat de aceasta, ori au arătat
 că primește lucrul cu un preț extraordinar, pentru deosebită plecare
 ce are asupra acelui lucru;

b) Dacă știind adevăratul preț a lucrului, se va primi cu toate
 aceste la nepotrivit preț a lui;

3 metehnele R: lisipurile G || 3—4 afară... însușirea R: dacă nu lipsește cali-
 tatea G || § 1249 nota: a lucrului dezbatere R: evicțiune G || 6 stăpînește R: posedă
 G || 9 să se cheme R: să stea G | apere R: revendice G || 11 și 15 va fi R: este G ||
 12—13 prin... împiedeca R: împiedecă G || 17 din R: de la G || 19—20 Dacă...
 părțile R: Dacă la lucruri care leagă amîndouă părțile contractante G || 20 va fi
 R: a G || 22 tocmelii R: schimbului G || 22—23 (adecă... înainte) R: lucrului
 G || 23 cu dreptul R: în mod puternic G || 24 va împlini R: a împlinit G || 25 după
 nepotrivit ad al lucrului G || 26 cu prețul lucrului ad R: om G.

γ') 'Εάν ἐκ τῆς σχέσεως τῶν συμφωνησάντων προσώπων πορίζεται 1
πρόληψις, ὅτι αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ κάμωσι συμφωνίαν μικτὴν ἐξ ἐπιβεβα-
ρημένης ὁμοῦ καὶ κεχαρισμένης, ἥτοι πρὸς χάριν γινομένης·

δ') 'Εάν ἡ ἀληθὴς τιμὴ δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ εὕρεθῃ· καὶ

ε') 'Εάν τὸ πρᾶγμα ἐπωλήθη δι' ὑπερθεματισμοῦ. 5

Συναίνεσις
περὶ μελλού-
σης συμφω-
νίας.

§ 1254. Ἡ περὶ μελλούσης συμφωνίας συναίνεσις, τότε μόνον ὑπο-
χρεώνει, ἐάν καὶ ὁ καιρὸς τῆς τελειώσεως τῆς συμφωνίας καὶ τὰ οὐσιώδη
αὐτῆς μέρη διωρίσθησαν καὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν δὲν μετεβλήθησαν
αἱ περιστάσεις οὕτως, ὥστε νὰ ματαιωθῇ διὰ ταύτης τῆς μεταβολῆς ὁ
σκοπός, ὅστις διωρίσθη ῥητῶς ἢ ὅστις ἀναφαίνεται ἐκ τῶν περιστάσεων, 10
ἢ νὰ καθῇ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου μέρους.

§ 1255. Ἐν γένει, ἡ ἐκπλήρωσις τῶν τοιούτων ὑποσχέσεων πρέπει
νὰ ζητηθῇ εἰς διάστημα τὸ πολὺ ἐνὸς χρόνου ἀπὸ τοῦ συμφωνηθέντος
καιροῦ, διότι κατ' ἄλλον τρόπον σβένεται τὸ ἐκ τῆς ὑποσχέσεως ἐκπηγάζον
δίκαιον. 15

Περὶ παραι-
τήσεως τῶν
παραγραφῶν.

§ 1256. Ἐάν τις γενικῶς καὶ ἀορίστως παραιτῇται τὰς ἐναντίον εἰς
τὴν ἰσχὺν τῆς συμφωνίας ἀντιθέσεις τῶν παραγραφῶν, αἱ τοιαῦται παραι-
τήσεις δὲν ἔχουσιν ἀποτέλεσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Π ε ρ ῖ δ ω ρ ε ῶ ν

20

Δωρεᾶς εἰ-
δη.

§ 1257. Ἡ δωρεὰ εἶναι ἡ ἀπλῇ ἢ ἀνταποδοτικῇ ἢ ὑπὸ τρόπον·

Δωρεὰ ἀ-
πλῇ.

§ 1258. Ἀπλῇ δωρεά, ἥτις καὶ τελεία καὶ κυρίως δωρεὰ λέγεται,
εἶναι τὸ σύμφωνον ἐκεῖνο, δι' οὗ τις ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀνάγκης, ἀλλ' ἐκ μόνης
φιλοτιμίας κινούμενος παραχωρεῖ ἐκουσίως καὶ ἀμισθί, παραδίδων εἰς
ἄλλον τὴν τελείαν δεσποτείαν ἐνὸς πράγματος. 25

Ἀνταποδο-
τικῇ.

§ 1259. Ἀνταποδοτικῇ δωρεά, ἥτις καὶ ἀντίδωρον λέγεται, εἶναι,
ὅταν τις χαρίζῃ εἰς ἄλλον τι ἐξ εὐγνώμονος διαθέσεως κινούμενος διὰ τινα
παρ' ἐκείνου προγεγονοῦσαν πρὸς αὐτὸν ἐκδούλευσιν ἢ ἄλλην εὐεργεσίαν
(§ 1268).

1 c) Dacă din legătura alcătuitoarelor persoane se va naște pre-
sumție, cum că aceștia ar fi voind să facă tocmală amestecată, adică
o parte însărcinătoare și alta în dar;

d) Dacă adevăratul preț nu mai este cu puțință a se afla; și

5 e) Dacă lucrul s-ar fi vîndut prin lițitație.

* § 1254. Învoirea pentru viitoarea inchiere de tocmală atuncea Învoirea
numai este îndatoritoare, cînd și termenul săvîrșirii tocmeii și înfiin- pentru vii-
țatele părți a ei vor fi hotărîte și tot într-o vreme nu s-ar fi pre- toarea înche-
făcut încungiurările așa, încît prin această prefacere scoposul cel anume ere a unei
10 hotărît sau din încungiurări lămurit s-ar fi înzădărnicit ori s-ar fi pier- tocmele,
dud încrederea ce avea una sau și alta parte.

* § 1255. Îndeobștie, împlinirea a asemenea făgăduință trebuie
să se ceară cel mult în curgerea unui an de la vremea tocmeii; căci
într-alt chip se stinge dritul ce se naște din făgăduință.

15 § 1256. Dacă cineva îndeobștie și nehotărît se va lepăda de Pentru le-
întîmpinările și împrativirile asupra puterii unii tocmele, acest feliu pădarea de
de lepădări rămîn fără lucrare. întîmpinări.

*CAP AL DOAĂZECI ȘI UNUL

Pentru dăruire

20 * § 1257. Darul este ori simplu sau răsplătitoriu sau însărcinătoriu. Feliurile
dăruiei.

* § 1258. Dăruirea simplă, care se zice și desăvîrșită și chear Dăruire
însaș dăruire, este tocmaia aceia, prin care cineva fără nici o silă, ci simplă;
din singură plecare, de bună voe și fără plată, lasă altuia desăvîrșita
25 proprietatea a unui lucru.

* § 1259. Dăruirea răsplătitoare, care se zice și contradăruire, este Răsplăti-
cînd cineva dăruiește altuia în semn de mulțămire pentru vreo slujbă, toare;
ce i-au făcut de mai înainte, sau pentru altă facere de bine (§ 1268).

2—3 adică... în dar R: din una grevată tot odată și de liberalitate,
adică făcută spre favoare G || 5 și 10 s-ar fi R: s-a G || 6 Învoirea... tocmală R:
Consimțămîntul asupra unei viitoare tocmeii G || 7 înființatele R: esențialele G || 8
vor fi R: au fost G || 8—9 tot... încungiurările R: în cursul acestui timp nu
s-au schimbat împrejurările R: schimbare G || 10 din... s-ar fi R:
care apare din împrejurări, s-au G || 12 făgăduință R: făgăduințe G || § 1256 nota:
Despre renunțarea la prescripții G || 15 va lepăda R: leapadă G || 16 și împrativirile
R: prescripțiilor G || 17 lepădări... lucrare R: renunțări n-au efect G || 20 însărci-
nătoriu R: sub modalitate G || 21 chear însaș R: în chip principal G || 22 fără nici
o silă R: sub nicio nevoie G || 23 din singură plecare R: pornind din singură filoti-
mie G | plată R: răsplată G | lasă R: cedează, predînd G || 26 în R: ceva în G.

Ἰπὸ τρό-
πον.

§ 1260. Ἰπὸ τρόπον δωρεὰ λέγεται, ὅταν τις χαρίζῃ τι εἰς ἄλλον, παραγγέλλων αὐτὸν νὰ κάμῃ τι πρὸς ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος ἢ τρίτου τινός (71).

1

(71) Π.χ. Ἐάν τις λέγῃ· «Ἐγὼ σοὶ χαρίζω τὰ χίλια παῦτα φλωρία, διὰ νὰ μάθῃς τὴν Ιατρικὴν», ἢ «νὰ δώσῃς αὐτὰ εἰς τὸν υἱόν σου, διὰ νὰ προκόψῃ εἰς τὰς ἐπιστήμας».

Πότε ἡ πα-
ραίτησις λο-
γίζεται δω-
ρεάς;

§ 1261. Δὲν λογίζεται ὡς δωρητής, ὅστις παραιτεῖται δίκαιόν τι ἐλπίζομενον ἢ ἀληθῶς περιελθὼν εἰς αὐτὸν ἢ ἀμφίβολον, ἐὰν δὲν ἀφήσῃ αὐτὸ κατὰ τάξιν εἰς ἄλλον (§ 1269), ἢ δὲν συγχωρήσῃ αὐτὸ εἰς τὸν ἔνοχον, συναινοῦντος καὶ αὐτοῦ.

5

Τίνες δύναν-
ται νὰ κάμωσι
δωρεάς;

§ 1262. Πάντες ἐν γένει, ὅσοι ἔχουσιν ἄδειαν νὰ ἐκτελῶσι σύμφωνα, δύνανται κανονικῶς νὰ κάμωσι καὶ δωρεάς (§ § 1156 καὶ 1157).

10

Ἐξαιρέσεις.

§ 1263. Αἱ παρὰ τῶν πτωχῶν ὅμως καὶ ἀδυνάτων, καθ' οἷον δὴ τινα τρόπον, γινόμεναι δωρεαὶ εἰς πλουσίους καὶ δυνατοὺς, ἐὰν δὲν εἶναι συγγενεῖς, εἶναι ἀπηγορευμέναι διόλου.

Δωρεᾶς ἀν-
τικείμενα.

§ 1264. Πάντα τὰ εἰς ληψοδοσίαν ὑποκείμενα πράγματα, δι' ὧν εἶναι ἐλεῦθερον τὸ νὰ γίνωνται σύμφωνα, εἶναι δυνατόν καὶ νὰ χαρίζωνται.

15

§ 1265. Ἐὰν ὁ λαβὼν δωρεὰν εἶχε δίκαιον νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν περὶ ἀνταμοιβῆς ἢ διότι εἶχε συμφωνηθῇ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ δωρησαμένου, (ὡς περὶ προικὸς καὶ διὰ γάμον δωρεᾶς), ἢ διότι διετάχθῃ ἡ ἀνταμοιβὴ ὑπὸ τῶν νόμων (ὡς ἐν τῷ περὶ εὐρέσεως πράγματος ἀπολεσθέντος), δὲν λογίζεται τοῦτο δωρεά, ἀλλὰ σύμφωνα ἐπιβεβαρημένον.

20

Κανόνες πε-
ρὶ αἱρέσεων.

§ 1266. Οἱ κανόνες οἱ διαταχθέντες περὶ τῶν μετὰ αἱρέσεων συμ-
φώνων προσεφαρμόζονται καὶ εἰς τὰς μετὰ αἱρέσεων δωρεάς (§ § 1194—1206).

§ 1267. Εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην καθαρὰν δωρεάν, δὲν δύναται ὁ δωρησάμενος νὰ ἐπιβάλῃ ἔπειτα αἵρεσιν.

25

Δωρεαὶ ἀ-
μοιβαῖαι.

§ 1268. Ἐάν τις, πρὶν δώσῃ τὴν δωρεάν, συνεφώνησε νὰ λάβῃ ἀντίδωρον (§ 1259), δὲν λογίζεται ἀληθῶς δωρεά ὅλον τὸ δωρηθὲν πρᾶγμα, ἀλλὰ μόνον τὸ μέρος τῆς τιμῆς αὐτοῦ, τὸ ὅποῖον ὑπερβαίνει τὴν τιμὴν τοῦ ἀντιδώρου.

Σχῆμα τῆς
περὶ δωρεᾶς
συμφωνίας.

§ 1269. Οὐδεὶς ἔχει δίκαιον νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν περὶ δωρεᾶς λόγῳ μόνον ὑποσχεθείσης, ἀλλὰ μὴ παραδοθείσης εἰς αὐτόν. Τὸ δίκαιον τοῦτο πρέπει νὰ θεμελιούται διὰ δωρεαστικοῦ συμβολαίου.

30

1 § 1260. Însărcinătoare dăruire se zice, cînd cineva va dăruî Inăsrină-
altuia, poruncindu-i să facă un lucru pentru însuși al său folos sau pentru toare.
folosul unui al treilea (71).

(71) De pildă, dacă va zice cineva așa: eu îți dăruiesc o mie de galbini,
5 ca să înveți doftoria, sau: ca să-i dai fiului tău pentru sporirea la învățătură.

§ 1261. Nu se socotește de dăruitoriul acel, ce se va lepăda de un Cînd se so-
drit nădăjduit sau adevărat cuvenit lui ori cu indoială, dacă nu va muta cotește lepă-
acest drit după orînduială la altul (§ 1269), sau de nu va erta aceasta darea ca o
îndatoritului cu a lui învoire. dăruire?

10 § 1262. Toți indeobștie, cîți au voe să săvîrșească tocmele, pot Cine poate
după regulă să facă și dăruirea (§§ 1156 și 1157). face dăruire?

§ 1263. Dăruirile ce se fac de cătră cei săraci și neputernici, ori Excepție.
cu ce felu de chip, celor bogați și puternici, nefiind rudenii, sint cu
totul oprite.

15 § 1264. Toate lucrurile supuse comerțului, pentru care este slobod Lucru i
a se face tocmele, se pot și dăruî. supuse dăru-
irei.

§ 1265. Dacă primitoriul darului va fi avînd drit a porni jalbă
pentru răsplătirea sau pentru că au fost mai înainte alcătuire între
dînsul și între dăruitoriul (precum pentru zestre și pentru darul nunții),
20 ori că s-au hotărit răsplătirea de cătră lege (precum la găsirea unui
lucru pierdut), nu se socotește dăruire, ci tocmală însărcinătoare.

§ 1266. Regulile cele așezate pentru tocmelele cele cu condiție Reguli le
se aplicarisesc și la dăruirile cele supt condiție (§§ 1194 pînă la 1206). despre con-
diție.

25 § 1267. Dăruirea cea dintru început săvîrșită curat, fără condiție,
nu poate dăruitoriul pe urmă să o însărcineze cu condiție.

§ 1268. Dacă cineva mai înainte de a trăda darul, se va alcătui să iae Dăruiri re-
contradar (§ 1259), nu se socotește de adevărat dar întregul lucru dăruit, tiproce.
ci numai partea prețului său, în cît va covîrși prețul, a contradarului.

30 § 1269. Nimine are drit să pornească jalbă pentru dăruirea, care Forma toc-
i s-au făgăduit numai, iar nu i s-au trădat. Dritul acesta trebue să se melii pentru
întemeeze pe o scrisoare de dăruire; dăruire;

§ 1260 nota: Însărcinătoare R: Sub modalitate G || 1 va dăruî R: dăruiește
ceva G || 2 poruncindu-i R: spunîndu-i G | un lucru R: ceva G || 4 va zice R: zice
G | o R: această G || 5 pentru... învățătură R: ca să se pregătească în științe
G || 6 se va lepăda de R: renunța la G || 7 cuvenit lui R: trecut la el G | va muta
R: a lăsat G || 8 de nu va erta R: n-a iertat G || 11 dăruirea R: dăruiri G || 12 Dăru-
rile R: Totuși dăruirile G || § 1264 nota: Obiectele dăruirii G || 17 va fi avînd R:
avea G || 20 că s-au hotărit R: pentru că s-a rînduit G || 21 nu R: aceasta nu G ||
22 așezate R: rînduite G | condiție G || 24 fără condiție ad R: om G ||
26 se va alcătui R: s-a tocmît G || 28 încît va covîrși R: care întrece G || 30
numai R: numai cu vorba G || 31 o scrisoare R: un contract G.

καὶ μέτρον
τῆς δωρεᾶς.

§ 1270. Ὁ ἀπεριόριστος δεσπότης (72) δύναται νὰ χαρίζῃ καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, φυλάττων τὰς τοῦ νόμου διατάξεις (§ § 1279—1287). δύναται καὶ νὰ παρακρατήσῃ ἔπειτα, ὅσον μέρος αὐτῆς ἐξαρκεῖ διὰ τὴν ἀναγκαίαν αὐτοῦ διατροφήν.

(72) Δεσπότης ἀπεριόριστος λέγεται ἐκεῖνος, ὅστις οὔτε ὑπὸ τῶν νόμων, οὔτε ὑπ' ἄλλης τινὸς αἰτίας ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ νὰ διατάξῃ κατ' ἰδίαν θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ.

Πότε ὁ δω-
ρησάμενος ἀ-
ποκρίνεται
διὰ τὴν δω-
ρεάν;

§ 1271. Ὅστις ἐν γνώσει χαρίζει πρᾶγμα ξένον καὶ δὲν φανερώνει τοῦτο εἰς τὸν δεχόμενον τὸ χάρισμα, μένει ὑπόχρεως νὰ ἀποκριθῇ διὰ τὰ ἐπιζήμια ἐπακολουθήματα.

Αἱ δωρεαὶ
δὲν ἀνατρέ-
πονται.

§ 1272. Αἱ δωρεαὶ κανονικῶς δὲν ἀνατρέπονται.

Ἐξαιρέσεις·
α') διὰ τὴν
ἐνδειαν τοῦ
δωροδότου·

§ 1273. Ἐὰν ὁ δωρησάμενος καταντήσῃ ὕστερον εἰς ἐνδειαν τοιαύτην, ὥστε νὰ στερῇται τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ δωροδέκτου τὸν καθ' ἑκάστον χρόνον τοὺς νομίμους τόκους τῆς δωρηθείσης παρ' αὐτοῦ ποσότητος, ἐφ' ὅσον καιρὸν αὕτη ἢ ἡ τιμὴ αὐτῆς εὐρίσκεται παρὰ τῷ δωροδέκτῃ, καὶ ἐφ' ὅσον αὐτὸς στερεῖται τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, ἂν δὲν εὐρίσκεται καὶ ἐκεῖνος ἐν ἀνάγκῃ τοιαύτῃ.

§ . Οἱ δωροδέκται ὑποχρεοῦνται νὰ βοηθῶσι τὸν δυστυχήσαντα δωροδότην, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς δωρεᾶς, ἣτις εὐρίσκεται ἔτι ἐν τῇ νομῇ αὐτῶν.

β') διὰ τὴν
τοῦ δωροδέκ-
του ἀχαρι-
στίαν·

§ 1275. Ἀνατρέπονται αἱ δωρεαί, ἂν ὁ λαβὼν αὐτὰς γένῃ ἔνοχος ἀχαριστίας μεγάλης πρὸς τὸν δωρησάμενον εὐεργέτην αὐτοῦ.

§ 1276. Ἀχαριστία μεγάλη λογίζεται ἢ κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ δωροδότου ἐπιβουλή ἢ ἡ βλάβη εἰς τὸ σῶμα, τὴν τιμὴν, τὴν ἐλευθερίαν ἢ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ.

§ 1277. Ὁ ἐν κριτηρίῳ ἀποδειχθεὶς ὡς ἀχάριστος πρὸς τὸν δωρησάμενον εὐεργέτην αὐτοῦ καταδικάζεται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτόν, τὴν ἣν ἔλαβε δωρεάν, ἂν σφύζεται ἔτι ἡ ἰδίᾳ αὐτῇ ἢ ἡ τιμῇ αὐτῆς, λογιζόμενος κακῇ πίστει νομεύς, ἀφ' ἧς ὥρας ἔδειξε τὴν ἀχαριστίαν αὐτοῦ.

§ 1278. Ἐὰν ὁ βλαβεὶς δωροδότης δὲν συνεχώρησεν ἀποδεδειγμένως τὸν ἀχάριστον δωροδέκτην, δίδεται τὸ δίκαιον καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ νὰ κινήσωσιν ἀγωγὴν καὶ κατὰ τῶν κληρονόμων ἐκείνου περὶ τῆς ἀνατροπῆς τῆς δωρεᾶς.

1 § 1270. Proprietariul cel neîngrădit (72) poate să dăruiască și toată
averea sa, păzind însă orînduirile legii (§§ 1279 pînă 1287); poate și să-și
oprească în urmă partea cît îi va ajunge pentru trebuincioasa hrană.

Și măsura
darului.

(72) Proprietariu neîngrădit se zice acela, carele nici de cătră lege, nici pentru
5 altă pricină este oprit să dispozarisască pentru averea sa, după a sa voință și plăcere.

§ 1271. Acel ce, în știință, va dăruia un lucru străin și nu va des-
coperi aceasta la primitoriul darului, rămîne îndatorit a răspunde păgu-
birile, ce s-ar putea întîmpla.

Cînd dăru-
itoriul se in-
vinovățește
pentru dăru-
ire?

§ 1272. Dăruirile după regulă nu se răstoarnă.

Neoborirea
dăruirilor.

10 § 1273. Dacă dăruitoriul în urmă va ajunge în acest feliu de
scăpătare, încît îi va lipsi trebuincioasa hrană, poate să ceară de la
primitoriul darului, pe tot anul, legiuitele dobinzi a sumei dăruite de
dînsul, în cîtă vreme această sumă sau prețul ei se va afla de față la
primitoriul darului, și pînă cînd el va fi lipsit de trebuincioasa hrană,
15 de nu cumva și acesta se va afla în asemenea nevoie.

Excepție:
a) pentru
scăpătarea
dăruitoriului;

§ 1274. Primitorii darurilor se îndatoresc a ajuta pe scăpătatul
dăruitoriului, după analoghia sumei darului, care încă s-ar fi aflînd în stă-
pînirea lor.

20 § 1275. Se oboară dăruirile, dacă primitoriul lor se va face vinovat
de o mare nemulțămire cătră dăruitoriul al său făcătoriu de bine.

b) Pentru
nemulțămire-
rea din par-
tea dăruitu-
lui.

§ 1276. Mare nemulțămire se socotește vrăjmășirea vieții dăru-
itorului sau vătămarea lui la trup, la cinste, la slobozenie sau la avere.

25 § 1277. Acel ce judecătoarește s-au dovedit ca un nemulțămitoriul
cătră dăruitoriul, făcătoriu al său de bine, se osindește să întoarcă aces-
tua darul ce l-au primit, de va fi încă de față în natură sau prețul lui,
socotindu-se ca un stăpînitoriu cu rea credință, din ceasul ce s-au dove-
dit nemulțămirea lui.

30 § 1278. Dacă vătămatorul dăruitoriul nu va fi ertat cu dovadă
pre nemulțămitoriul primitoriul de dar, se dă dreptate și moștenitorilor
dăruitoriului să pornească jalbă și asupra moștenitorilor aceluia pentru
răsturnarea dăruirii.

3 în ... ajunge R: după aceea dintrînsa o parte cît îi ajunge G || § 1271 *nota*:
să învinovățește R: răspunde G || 6 va dăruia R: dăruiește G || 6—7 va descoperi R:
descoperi G || 7—8 păgubirile ... întîmpla R: urmările păgubitoare G || § 1273 *nota*:
Excepție R: Excepții G || 10 în ... ajunge R: mai tîrziu a ajuns G || 11 îi va lipsi R:
este lipsit de G || 13 și 15 va afla R: află G || 14 va fi R: este G || 15 acesta R: acela
G || 17—18 s-ar ... stăpînirea R: se află în posesiunea G || 19 oboară R: răstoarnă
G || se va face R: s-a făcut G || 25 de va ... natură R: dacă se păstrează însuși
darul G || 26 stăpînitoriu R: posesor G || 26—27 s-au dovedit R: a arătat G || 28
va fi R: a G || 30 dăruitoriului R: lui G.

γ') διὰ τὴν
μείωσιν τῆς
χρεωστομέ-
νης εἰς τινα
διατροφῆς·

§ 1279. Ὅστις εἶναι ὑπόχρεως νὰ δίδῃ εἰς τινα δικτροφὴν, δὲν δύναται νὰ βλάβῃ τὸ δίκαιον τοῦτο διὰ δωρεᾶς διδομένης παρὰ αὐτοῦ εἰς τρίτον πρόσωπον (§ § 813—816).

§ 1280. Ὁ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀδικούμενος ἔχει ἄδειαν νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν κατὰ τοῦ δωροδέκτου διὰ τὴν ἀποπλήρωσιν ἐκείνου, τὸ ὅποιον δὲν δύναται ἤδη νὰ δώσῃ πλέον εἰς αὐτὸν ὁ δωροδότης.

§ 1281. Ὅταν εἶναι πολλοὶ δωροδέκται, προσεφαρμόζεται ὁ ἀνωτέρω ἀποφασισθεὶς κανὼν (§ § 1273 καὶ 1274).

δ') τοῦ νο-
μίμου μερι-
δίου·

§ 1282. Ἐάν τις ἔχῃ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς δωρεᾶς κατιόντας, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ὑπόχρεως ν' ἀφήσῃ τὸ νόμιμον μερίδιον, δὲν δύναται νὰ κάμῃ δωρεᾶς ὑπερβαίνουσας τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

§ 1283. Ἐάν ὁ δωρητὴς ὑπερέβῃ τὸ μέτρον τοῦτο καὶ οἱ κατιόντες αὐτοῦ δυνηθῶσι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι ἡ μείνασα καθαρὰ περιουσία δὲν ἐξισοῦται μὲ τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκεῖνος, καθ' ὃν καιρὸν ἔκαμε τὰς δωρεάς, δύνανται νομίμως νὰ ζητήσωσι κατ' ἀναλογίαν παρὰ τῶν λαβόντων τὰς δωρεάς τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ νομίμου τούτου μεριδίου αὐτῶν.

§ 1284. Ἐάν ὁ δωρητὴς ἔχῃ μόνον ἀνιόντας, δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ χάρισῃ εἰς ἄλλους περισσότερον τῶν δύο τρίτων τῆς περιουσίας αὐτοῦ, διότι ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τὸ δίκαιον νὰ ζητήσωσι κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ τρίτου μέρους, ἂν ἐσμικρύνθη τοῦτο διὰ δωρεῶν.

§ 1285. Ἐάν ὁ δωροδέκτης ἔχῃ τὸ δωρηθὲν πρᾶγμα ἢ τὴν τιμὴν αὐτοῦ ἢ ἐὰν δολίως παρητήθῃ τὴν νομὴν αὐτοῦ, ἐνέχεται νὰ ἀποκριθῇ περὶ τούτου οὐχὶ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ· ἄλλως δὲ μένουσιν ἀνενόχλητοι καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνοι.

ε') διὰ τὴν
ζημίαν τῶν
δανειστῶν·

§ 1286. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν περιορισμὸν ἀνατρέπονται καὶ αἱ δωρεαὶ ἐκεῖναι, δι' ὧν ἐζημιώθησαν δανεισταὶ προγενέστεροι. Οἱ μεταγενέστεροι δανεισταὶ τότε μόνον ἔχουσι δίκαιον νὰ ζητήσωσι τὴν ἀνατροπὴν τῆς δωρεᾶς, ὅταν δυνηθῶσι νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι ὁ δωροδέκτης συνεφώνησε δολίως μετὰ τοῦ δωροδότου πρὸς ζημίαν αὐτῶν.

ς') διὰ τὰ
ἐπιγεννηθέντα
τέκνα· καὶ

§ 1287. Ἐάν ὁ ἄτεκνος δωροδότης γεννήσῃ τέκνα μετὰ τὰς γενομένας παρ' αὐτοῦ δωρεάς, προσεφαρμόζεται εἰς τὴν πτώσιν ταύτην ὁ ἐν τῷ § 1283 καταταχθεὶς κανὼν.

ζ') ὅταν δὲν
ἐκπληρῶνται
οἱ τρόποι ἢ
αἱ αἱρέσεις.

§ 1288. Αἱ ὑπὸ τρόπον (§ 1260) ἢ ὑπὸ αἵρεσιν γενόμεναι δωρεαὶ τότε μόνον ἀνατρέπονται, ὅταν δὲν ἐκπληρῶνται οἱ τρόποι ἢ αἱ αἱρέσεις.

1 § 1279. Acel ce este datoriu să dea cuiva hrană, nu poate să jignească dritul acesta prin dăruirea dată de către dînsul la a treia persoană (§§ 813 pînă 816).

5 § 1280. Acel într-acest chip înstrîmbătat are voie să pornească jaloabă asupra primitoriului de dar, pentru împlinirea de aceia ce nu mai poate acum să dea dăruitoriul.

§ 1281. De vor fi mulți primitori a darului, se aplicarisește regula hotărîită de mai sus (§ 1273 și 1274).

10 § 1282. Avînd cineva în vremea dăruirii pogoritori, cărora este datoriu să lase legitima, nu poate să facă daruri covîrșitoare peste giumătatea averii sale. d) a părții legiuite;

15 § 1283. Dacă dăruitoriul va fi trecut preste această măsură și pogoritorii după moartea lui vor putea dovedi, cum că rămasa curată avere nu se asemănează cu giumătate de averea ce avea acela în vremea dăruirii, atuncea pot ei în puterea legii să ceară după analoghie de la primitorii darurilor împlinirea legitimei lor.

20 § 1284. Dacă dăruitoriul va avea numai suitori, nu are voie să dăruiască altora mai mult decît două treimi din averea sa; căci și aceștia au dreptate să ceară după pomenitul chip îndeplinirea părții a treia, dacă aceasta prin dăruire s-au micșurat.

§ 1285. Dacă primitoriul darului va avea lucru dăruit sau prețul lui sau dacă cu vicleșug se va fi lepădat de stăpînirea lui, se îndatorește a răspunde pentru aceasta nu numai el însuși, ci și moștenitorii lui; iar într-alt chip rămîn nesupărați și el și ei.

25 § 1286. Supt tot această mărgînire se oboară și acele dăruiri, prin care s-ar fi păgubit creditorii cei de mai înainte. Creditorii cei de mai în urmă, atuncea numai au drit să ceară oborîrea dăruirii, cînd vor putea dovedi, cum că primitoriul darului din vicleșug se alcătuisă cu dătorîul spre paguba creditorilor. e) Pentru paguba creditorilor;

30 § 1287. Dacă dăruitoriul ce n-are copii, după facerea dăruirilor va naște copii, atuncea se aplicarisește în această întîmplare regula așăzată la § 1283. f) Pentru copiii în urmă născuți; și

35 § 1288. Dăruirile făcute cu însărcinare (§ 1260) sau supt condiție atuncea numai se oboară, cînd însărcînările sau condițiile nu se vor împlini. g) Cînd însărcînările sau condițiile nu se vor împlini.

6 să R: să-i G || 7 vor fi R: sînt G || 10 covîrșitoare peste R: ce întrec G || 12 va fi R: a G || 14 se asemănează R: este egală G || 17 va avea R: are G || 20 dăruire R: dăruiri G || 21 va avea R: are G || 22 se va... stăpînirea R: a renunțat la posesiunea G || 26 s-ar fi R: s-au G || 28 să alcătuisă R: se învoise G || 31 va naște R: a născut G || 33 cu însărcinare R: sub modalitate G || 34 însărcînările R: modalitățile G || 35 vor împlini R: împlinesc G.

Ποῖται δω-
ρεαὶ δὲν δια-
βαίνουσιν εἰς
κληρονόμους;

§ 1289. Ἐὰν ὁ δωροδότης ὑπεσχέθῃ εἰς τὸν δωροδέκτην βοήθειαν
τινὰ μέχρι καιροῦ προσδιωρισμένου, οἱ κληρονόμοι αὐτῶν δὲν ἔχουσιν
οὔτε δίκαιον, οὔτ' ἐνοχὴν, ἂν ἐν καιρῷ τῆς περὶ τῆς δωρεᾶς συμφωνίας
δὲν συνεφωνήθῃ ῥητῶς ἢ εἰς τοὺς κληρονόμους μετὰ βαςις.

Δωρεὰ θα-
νάτου αἰτία.

§ 1290. Ἡ δωρεὰ, τῆς ὁποίας ἡ ἐκπλήρωσις μετὰ τὸν θάνατον
μόνον τοῦ δωροδότης πρέπει νὰ γένη, ἔχει ἰσχὺν ὡς λεγόμενον, διατη-
ρουμένων τῶν περὶ τούτου διορισθέντων σχημάτων (§§ 785 καὶ 786).
Τότε μόνον λογίζεται ὡς συμφωνία, ἐὰν ἐδέχθῃ τὴν δωρεὰν ἐκεῖνος,
πρὸς τὸν ὅποιον ἐδόθη καὶ ἐὰν ὁ δωροδότης παρητήθῃ ῥητῶς τὴν ἀνα-
τροπὴν τῆς δωρεᾶς καὶ ἐὰν ἐδόθη περὶ τούτου εἰς χεῖρας τοῦ δωρο-
δέκτου ἔγγραφον ἰσχυρόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ συναλλάγματος τῆς παρακαταθήκης

Παρακατα-
θήκη τί ἐστὶ;

§ 1291. Τὸ περὶ παρακαταθήκης συνάλλαγμα, δι' οὗ ἐμπιστεύεται
εἷς τινα πράγμα ξένον πρὸς φύλαξιν, εἶναι ἐκ τῶν πραγματικῶν
συναλλαγμάτων.

Ποσαπλῆ;

§ 1292. Ἡ παρακαταθήκη εἶναι ἡ ἀπλῆ ἢ οἰκτρὰ. Ἀπλῆ λέγεται,
ὅταν παραδίδεται εἷς τινα, μηδεμίαν παρούσης ὀλεθρίου ἀνάγκης· οἰκτρὰ
δὲ λέγεται, ὅταν παραδίδεται ἐξ αἰτίας ταραχῆς τινος ἢ ἐπαναστάσεως ἢ
πυρκαϊᾶς ἢ καταπτώσεως οἰκοδομῶν ἢ ναυαγίου ἢ πλημμύρας.

§ 1293. Ἐὰν τις ὑπεσχέθῃ νὰ δεχθῇ διὰ φύλαξιν πράγμα ξένον,
τὸ ὅποιον εἰσέτι δὲν ἐνεχειρίσθῃ εἰς αὐτόν, ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ὑπο-
χρεώνει μὲν ἀληθῶς αὐτόν, δὲν λογίζεται ὅμως ἔτι συνάλλαγμα παρα-
καταθήκης.

Ὁ παραθη-
κάριος εἶναι
μόνον κάτο-
χος.

§ 1294. Διὰ τοῦ συναλλάγματος τῆς παρακαταθήκης δὲν προσκτᾶται
ὁ παραθηκάριος οὔτε δεσποτείαν, οὔτε νομὴν, ἀλλ' οὔτε τὸ τῆς χρήσεως
δίκαιον. Αὐτὸς εἶναι μόνον κάτοχος μεθ' ὑποχρεώσεως εἰς τὸ νὰ προφυ-
λάττῃ, ὅσον εἶναι δυνατόν, τὸ εἰς αὐτόν ἐμπιστευθὲν πράγμα ἀπὸ
πάσης βλάβης.

1 § 1289. Dacă dăruitoriul va fi făgăduit primitoriului de dar a-i
da oarecare agiutoriu pînă la un termen hotărît, atunce moștenitorii lor
n-au dreptate nici îndatorire la aceasta dacă la alcătuirea dăruirii nu
s-ar fi pus anume trecerea ei și la moștenitori.

Care dăru-
iri nu trec la
moștenitori?

5 *§ 1290. Dăruirea, a căria împlinire numai după moartea dăru-
itoriului este să se facă, are putere ca un legatum, păzindu-se însă for-
mele cele prescise pentru aceasta (§ 785 și 786); atuncia numai se soco-
tește ca o tocmală, cînd acela căruia s-au făcut au primit dăruirea,
cînd dăruitoriul s-au lepădat anume de oborirea dăruirii și cînd pentru
10 aceasta i s-au dat o puternică scrisoare.

Dăruire cu
pricină de
moarte.

+*CAP AL DOĂZECI ȘI DOI

Pentru tocmala depozitului

§ 1291. Tocmala depozitului, prin care se încredințază cuiva
un lucru străin spre păstrare, este unul din contracturile realnice.

Depozitul
ce este?

15 § 1292. Depozitul este sau simplu, sau mizerabile (de nevoe).
Simplu se zice, cînd se dă cuiva, nefiind la mijloc vreo nevoe neapărată;
iar mizerabile se zice, cînd se dă din pricina unei tulburări sau răscoale
ori a arderii sau a năruirii de zidire, ori a înecării unui vas de mare,
sau a răvășării apelor.

De cîte fe-
liuri este?

20 § 1293. De va făgădui cineva că va primi în păstrarea sa
un lucru străin, carele încă nu i s-au trădat, atunce făgăduința
aceasta îl îndatorește adevărat, dar încă nu se socotește tocmală a
depozitului.

25 § 1294. Prin tocmala depozitului nu cîștigă depozitariul (primi-
toriul depozitului) nici proprietatea, nici stăpînirea, cum nici dritul
întrebuințării; el este numai un țiitoriu a lucrului cu îndatorire ca să
păzască, cît va fi prin putință, lucrul ce i s-au încredințat, de toată
vătămarea.

Depozita-
riul este nu-
mai un țiito-
riu.

1 va fi R: a G|| 1—2 a-i da ad R: om G|| 3 la aceasta ad R: om G|| 3—4 la...
și R: în timpul convenției pentru dăruire nu s-a convenit expres trecerea G|| 6 este
R: trebuie G|| 7 prescise R: hotărîte G|| 10 i R: în minile primitoriului darului
G| scrisoare R: înscris G|| 13 și 22 tocmala R: contractul G|| 16 neapărată
R: de moarte G|| 18 arderii R: unui incendiu G| zidire R: clădiri G| înecării...
mare R: unui naufragiu G|| 20 va făgădui R: a făgăduit G| că va primi R: să
primească G|| 21 trădat R: înmînat G|| 24—25 (primitoriul depozitului) ad R: om G||
25 stăpînirea R: posesiunea G|| 26 a lucrului ad R: om G|| 27 va fi R: este G.

Πότε μετα-
βάλλεται εἰς
δάνειον ἢ κομ-
μοδάτον;

§ 1295. Ἐὰν παραχωρηθῇ εἰς τὸν παραθηκάριον ἢ χρῆσις τοῦ εἰς 1
αὐτὸν ἐμπιστευθέντος πράγματος ἐκ ζητήσεως αὐτοῦ ἢ ἐξ ἐλευθέρας τοῦ
παραθεμένου προσφοράς· ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πτώσει παύει ἀμέσως τὸ συνάλ-
λαγμα τῆς παρακαταθήκης μετὰ τὴν παραχώρησιν τῆς τοῦ πράγματος 5
χρήσεως· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ παύει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι παρακαταθήκη, καθ' ἣν
στιγμὴν ἐδέχθη τὴν προσφορὰν ὁ παραθηκάριος ἢ ἄρχισε τῶντι νὰ μετα-
χειρισθῇ τὸ παρατεθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα· καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν δαπα-
νωμένων καὶ φθειρομένων, μεταβάλλεται εἰς τὸ συνάλλαγμα τοῦ δανείου·
εἰ δὲ καὶ δὲν εἶναι τοιοῦτον, εἰς τὸ τοῦ κομμοδάτου, καὶ λαμβάνουσι τόπον 10
τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαί, τὰ ὅποια εἶναι ἡνωμένα μετὰ τῶν συναλ-
λαγμάτων τούτων.

ἢ εἰς ἐντο-
λήν;

§ 1296. Δύνανται νὰ δοθῶσιν εἰς φύλαξιν πράγματα καὶ κινητὰ καὶ 15
ἀκίνητα· ἀλλ' ἐὰν ἐν ταύτῳ παραγγελθῇ εἰς τὸν παραθηκάριον ἄλλο τι, τὸ
ὅποῖον ἔχει ἀναφορὰν εἰς τὸ παρατεθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα, τότε αὐτὸς
λογίζεται ὡς ἐνταλθεὶς.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τοῦ πα-
ραθηκαρίου·

§ 1297. Ἡ καθ' αὐτὸ ἐνοχὴ τοῦ παραθηκαρίου εἶναι τὸ νὰ διαφυ-
λάττῃ ἐπιμελῶς, ὡς καλὸς οἰκοδεσπότης, τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα
ὡς ἰδιὸν του, καθ' ὅλον τὸν προσδιωρισμένον καιρὸν, καὶ μετὰ τὴν τούτου
παρέλευσιν νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὸ εἰς τὸν παραθέμενον ἐν τῇ καταστάσει ἐκείνῃ,
ἐν ᾗ ἐδέχθη αὐτὸ καὶ μετὰ πασῶν προσέτι τῶν ἐπαυξήσεων. 20

§ 1298. Ὁ παραθηκάριος χρεωστεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ πρᾶγμα εἰς
τὸν παραθέμενον καὶ πρὶν τοῦ διωρισμένου καιροῦ, ἐὰν ἐκεῖνος ζητήσῃ
αὐτό· δύναται δὲ νὰ ζητήσῃ μόνον τὴν προξενηθεῖσαν ἴσως εἰς αὐτὸν ζημίαν.
Ἐξ ἐναντίας δὲν δύναται αὐτὸς πρὸ τοῦ διωρισμένου καιροῦ νὰ ἐπιστρέψῃ
τὴν ἐμπιστευθεῖσαν εἰς αὐτὸν παρακαταθήκην, παρεκτός ἂν περιστάσις τις 25
ἀπρόοπτος κάμῃ ἀδύνατον εἰς αὐτὸν τὴν ἀσφαλῆ αὐτῆς παραφυλακὴν
χωρὶς τῆς ἰδίας αὐτοῦ βλάβης καὶ ζημίας.

§ 1299. Ἐὰν ὁ καιρὸς τῆς παραφυλάξεως τῆς παρακαταθήκης δὲν
προσδιωρίσθῃ ῥητῶς, οὗτ' ἐξ ἄλλων περιστάσεων εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ,
δύναται ὁ παραθηκάριος νὰ παραιτηθῇ τὴν παραφυλακὴν αὐτῆς, 30
ὅταν θελήσῃ.

§ 1300. Ὁ παραθηκάριος ὑποχρεοῦται νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὸν παρα-
θέμενον διὰ τὴν ζημίαν τὴν ἐκ τῆς παραλείψεως τῆς κατὰ χρέος αὐτοῦ

1 § 1295. Dacă se va lăsa depozitariului întrebuințarea lucrului Cînd se
 incredințat în păstrarea sa, după cererea lui sau după slobodă punerea preface în
 înainte a depuitoriului (a celui ce au dat un lucru în păstrare) atunci împrumutare
 la întîmplarea întîi încetează îndată contractul depozitului după lăsarea ori în comodat
 5 întrebuințării lucrului, iar la întîmplarea a doua încetează ființa depo-
 zitului în minutul cînd depozitariul va primi punerea înainte, sau va
 începe în faptă a întrebuința lucrul dat în păstrarea sa; și de va fi acest
 lucru din cele cheltuitoare se preface în contractul împrumutării, iar
 de va fi din cele necheltuitoare, în contractul comodatului, și vor avea
 10 loc driturile și îndatoririle care sînt unite cu aceste contracturi.

§ 1296. Pot să se dee în păstrare lucruri și mișcătoare și Sau în îm-
 nemișcătoare. Iar dacă totodată se va însărcina depozitariul cu altă puternicire?
 ceva, ce privește cătră acest depozit, atuncia se socotește acesta ca
 un imputernicit.

15 § 1297. Chiar îndatorire a depozitariului este ca să păstreze Drituri și
 cu sirguință, ca un bun iconom, lucrul incredințat lui, că pe însuși îndatoriri a
 lucrul său, în tot cursul terminului hotărit se după împlinirea lui să-l depozitariu-
 întoarcă înapoi depuitoriului în starea aceia precum îl primise și cu lui;
 toate sporirile sau adăogirile lui.

20 § 1298. Depozitariul este datoriu să întoarcă înapoi depuito-
 riului lucrul și mai înainte de hotăritul termin, dacă acela îl va
 cere; poate însă să ceară numai paguba pricinuită lui. Din potrivă
 nu poate acest depozitar să întoarcă înapoi depozitul cel lui incre-
 25 dințat, mai înainte de hotăritul termin, afară numai dacă o întîm-
 plare neprevăzută îi va face cu neputință singură păstrarea lui,
 fără a sa vătămare și păgubire.

§ 1299. Dacă terminul păstrării depozitului nu va fi anume
 hotărit, nici din alte împrejurări nu va fi cu putință a se pricepe,
 atuncia poate depozitariul să se lepede de păstrarea lui *), de va voi.

30 § 1300. Depozitariul este datoriu să răspundă paguba prici-
 nuită depuitoriului din neîmplinirea datornicei sale îngrijiri, iar nu

1 se va lăsa R: s-a cedat G|| 2 în păstrarea sa R: lui G|| 2—3, 6 punerea
 înainte R: oferta G|| 3 (a celui... păstrare) ad R: om G|| 4 lăsarea R: cedarea G||
 5—6 ființa depozitului R: să fie depozit G|| 6 va primi R: a primit G|| 6—7 va
 începe R: a început G|| 8 cheltuitoare R: ce se cheltuiesc și se nimicesc G|| 9 din
 cele necheltuitoare R: nu de acest fel G | vor avea R: iau G|| § 1296 nota: impu-
 ternicire R: mandat G|| 14 imputernicit R: mandatar G|| 15 Chear R: Principala
 G|| 17 împlinirea R: trecerea G|| 18 precum R: în care G|| 19 sau adăogirile ad
 R: om G|| 22 după paguba ad eventual G: om R|| 23 acest depozitar R: el G||
 24—25 întîmplare R: împrejurare G|| va face R: face G|| 26 sa R: sa proprie G||
 27 va fi anume R: a fost expres G|| 28 va fi R: este G.

*) În original : ei.

φροντίδος προξενηθεῖσαν, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τὴν τυχηράν, οὔτε τότε, ὅταν αὐτὸς ἐδύνατο μὲν νὰ ἐλευθερώσῃ ἐκ τοῦ κινδύνου τὸ παρατεθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα, οὐχὶ ὁμως χωρὶς τῆς ἀπωλείας τοῦ ἰδίου του πράγματος. 1

§ 1301. 'Αλλ' ἐὰν ὁ παραθηκάριος μετεχειρίσθῃ τὸ εἰς αὐτὸν παρατεθὲν πρᾶγμα, ἐὰν δίχα κατεπειγούσης ἀνάγκης ἢ ἄνευ συναινέσεως τοῦ παραθεμένου ἔδωσεν αὐτὸ εἰς ἄλλον πρὸς φύλαξιν ἢ ἐὰν ἀνέβαλε τὴν ἔγκαιρον αὐτοῦ ἐπιστροφὴν καὶ ἐβλάβῃ τὸ πρᾶγμα βλάβην, τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελε πάθῃ, ἂν ἤθελεν ἐπιστραφῇ ἐγκαίρως εἰς τὸν παραθέμενον, δὲν δύναται τότε νὰ ἀθωωθῇ προβάλλων τὴν περίστασιν, ἀλλὰ καταδικάζεται νὰ πληρώσῃ τὴν ζημίαν. 5 10

§ 1302. 'Εὰν παρετέθῃσαν πράγματα κεκλεισμένα ἢ ἐσφραγισμένα καὶ ἔπειτα εὐρέθῃ βεβλαμμένη ἡ κλεῖς ἢ ἡ σφραγίς, ὁ δὲ παραθέμενος διαβεβαιοῖ λέγων, ὅτι ἐλλεῖπει τι ἐκ τούτων, δίδεται κανονικῶς εἰς αὐτὸν ὅρκος, ἐὰν ἡ κατάστασις, τὸ ἐπάγγελμα, ἡ περιουσία αὐτοῦ καὶ ἄλλαι περιστάσεις (73) κάμνωσι πιθανὴν τὴν ἔλλειψιν ταύτην τοῦ πράγματος αὐτοῦ, παρεκτὸς ἂν ὁ παραθηκάριος δυνηθῇ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ βλάβη τῆς κλειδὸς ἢ τῆς σφραγίδος ἔγινε χωρὶς σφάλματος αὐτοῦ. 15

(73) Περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας μάλιστα πρέπει νὰ δώσῃ ὁ κριτὴς προσοχὴν, εἶναι·

α') 'Εὰν ὁ παραθέμενος, πρὶν κλείσῃ ἢ σφραγίσῃ τὰ πράγματα, ἔδειξεν αὐτὰ εἰς τὸν παραθηκάριον· 20

β') 'Εὰν ἐνεχείρισεν εἰς αὐτὸν τὴν καταγραφὴν αὐτῶν·

γ') 'Εὰν ἐπὶ τούτου ἐφάνέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ποσότητα καὶ ποιότητα τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ κάμῃ αὐτὸν προσεκτικώτερον εἰς αὐτά·

δ') 'Εὰν ἀποδείξῃ, ὅτι ὀλίγον πρότερον πρὶν τῆς παραδόσεως εἶχε τοιαῦτα πράγματα· ἢ 25

ε') 'Εὰν ἐκ τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ εἶναι πιθανόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ἐναντίας ἀπιθανώτατον, ὅτι εἶχεν αὐτὸς τοιαῦτα πράγματα. Π.χ. 'Εὰν μισθοφόρος τις εἴπῃ, ὅτι ἐν τῷ κεκλεισμένῳ ἢ ἐσφραγισμένῳ αὐτοῦ κιβωτίῳ ἢ τοιοῦτῳ ἄλλῳ εἶχε φλωρία πολλὰ ἢ ἄλλα πράγματα πολύτιμα, διὰ τὴν πρόσκτησιν τῶν ὁποίων οὐδεμίαν φέρει ἀπόδειξιν· κ.τ.λ. 30

§ 1303. 'Ο ἀνωτέρω κανὼν πρέπει νὰ προσεφαρμοσθῇ καὶ εἰς τὴν περίστασιν, ἂν ἀπωλέσθῃσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον παρατεθέντα πράγματα.

§ 1304. 'Ο παραθεμένος χρεωστεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ προξενηθεῖσαν εἰς τὸν παραθηκάριον ζημίαν καὶ τὰ γενόμενα ἔξοδα εἰς διαφύλαξιν τῆς παρακαταθήκης ἢ αὔξησιν τῶν παρουσῶν ὠφελειῶν (§ 432). 35

Τοῦ παραθεμένου.

1 acea din întâmplare, nici atunci când el ar fi putut scăpa din primejdie depozitul, însă nu fără pierderea a însuși lucrului său.

5 § 1301. Iar dacă depozitarul va fi întrebuințat lucrul depozitarisit, dacă fără vreo neapărată nevoie sau fără învoirea depuitorului îl va fi dat la altul spre păstrare, sau dacă au prelungit întoarcerea lui la termen și au pățit lucrul vătămare, care n-ar fi pățit dacă l-ar fi întors înapoi depuitorului la termen, nu poate atunci să se desvinovățească, puind înainte întâmplarea, ci se osindește ca să plătească paguba.

10 § 1302. Dacă s-au depozitarisit lucrul încuet sau supt pecete și pe urmă s-au găsit încuietorea sau pecetea vătămată, iar depuitorul va încredința că-i lipsește un lucru dintru aceste, după regulă i se dă giurământ, dacă starea, meseria sau averea lui și alte împrejurări (73) vor da încredințare apropiată de adevăr, că acest lucru au lipsit, 15 afară numai dacă depozitarul va putea dovedi cum că vătămarea încuietorii sau a peceteii s-au făcut fără greșala lui.

(73) Imprejurările, la care mai ales are să iaie judecătorul în băgare de samă, sint:

- a) Dacă depuitorul, mai înainte de închiderea sau pecetluirea lucrurilor, 20 le va fi arătat depozitarului;
- b) Dacă îi va da în mână catagrafia lor;
- c) Dacă pe lângă aceasta i-ar fi arătat cătimea și calitatea lucrurilor, ca să-l facă de a avea mai multă îngrijire pentru aceste;
- d) Dacă va dovedi, cum că, puțină vreme mai înainte de trădare, au avut 25 acest feliu de lucruri; sau
- e) Dacă, după starea meșteșugului și a averii lui, este de crezut, dar nu din împotrivă de necrezut, cum că au avut el asemenea lucruri. De pildă, dacă un argat va zice, cum că au avut într-o scutură încuietă sau pecetluită sau 30 într-altă asemenea lucru mulți galbini sau alte lucruri de mare preț, pentru a căroră câștigare nu înfățișează nici o dovadă, și celelalte.

§ 1303. Regula de mai sus are să se aplicarisească și la împrejurarea, când se vor pierde toate lucrurile depozitarisite după acest chip.

§ 1304. Depuitorul este datoriu să întoarcă paguba pricinuită de către dînsul depozitarului și cheltuelile urmate pentru păstrarea depozitului sau sporirea folosurilor celor de față (§ 432). A. depuitorului.

1 ar fi putut R: putea G || 2 depozitul R: lucrul depus la el G || 3, 5 va fi R: a G || 3—4 după depozitarisit ad la el G || 8 întâmplarea R: împrejurarea G || 10 lucrul încuet R: lucruri încuete G || 12 va încredința R: afirmă spunînd G | un lucru R: ceva G || 14 vor da ... lipsit R: fac probabilă această lipsă a aceluia lucru G || 20 va fi R: a G || 21 îi va da R: i-a dat G || 22 ar fi R: a G || 23 de a ... aceste R: mai atent la aceste G || 24 va dovedi R: a dovedit G | a avut R: avea G || 26 de crezut R: probabil G || 28 argat va zice R: salariat au zis G || 31 are R: trebuie G || 32 se vor pierde R: s-au pierdut G || 34 de către dînsul R: din vina lui G | urmate R: făcute G || 35 de față R: prezente G.

§ 1305. Ἐὰν ὁ παραθηκάριος ἐθυσίασεν ἐν καιρῷ κινδύνου τὰ ἴδια 1
αὐτοῦ πράγματα καὶ οὕτω διέσωσε τὴν παρακαταθήκην, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ
τὸ ἀζήμιον αὐτοῦ κατὰ τὸ πρέπον.

§ 1306. Αἱ ἀμοιβαῖαι ἀπαιτήσεις τοῦ παραθηκαρίου καὶ τοῦ παρα- 5
θεμένου πρᾶγμα κινητόν, δύνανται νὰ κνηθῶσιν ἐντὸς μόνον τριάκοντα
ἡμερῶν μετὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀπόδοσιν.

Μεσεγγυη-
τῆς.

§ 1307. Ἐὰν ὑπὸ τῶν διαφορομένων ἢ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου παρα-
δοθῇ εἷς τινα ἐπίδικον πρᾶγμα διὰ φύλαξιν, ὁ φύλαξ οὗτος ὀνομάζεται 10
μεσεγγυητής. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ τοῦ μεσεγγυητοῦ κρίνονται
κατὰ τὰ καταταχθέντα ἀνωτέρω ἀξιώματα.

Ἀνήκει ἄρα
πληρωμῇ εἰς
τὸν παραθη-
κάριον;

§ 1308. Τότε μόνον ἐπιτρέπεται νὰ ζητηθῇ πληρωμὴ διὰ τὴν φύλαξιν
τῆς παρακαταθήκης, ἂν συνεφωνήθῃ ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς (74) κατὰ τὴν
κατάστασιν τοῦ παραθηκαρίου.

(74) Οἶον, ἐάν τις παρέθετο πρᾶγμα εἰς πανδοχεῖον ἢ ἐργαστήριον.

§ 1309. Ὁ πανδοχεύς, ὁ ναύκληρος ἢ ὁ ἀγωγιάτης ὑποχρεοῦνται 15
νὰ ἀποκριθῶσιν ὡς παραθηκάριοι διὰ τὸ πρᾶγμα ἢ διὰ τὰ φορτία, τὰ ὁποῖα
παρεδόθησαν εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοὺς ἢ εἰς τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν παρὰ τῶν
ὑποδεχθέντων παρ' αὐτῶν ὁδοιπόρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ κομμοδάτου, ἥτοι τοῦ εἰς χρῆσιν διδομένου 20
πράγματος

Κομμοδά-
τον τί ἐστι;

§ 1310. Τὸ κομμοδάτον εἶναι συνάλλαγμα πραγματικόν, δι' οὗ τις
ἀμισθί, κατὰ χάριν καὶ διὰ ῥητὴν χρῆσιν παραδίδει εἰς ἄλλον, μέχρι προσ-
διωρισμένου καιροῦ, πρᾶγμα τι ἀδαπάνητον.

§ 1311. Τὸ σύμφωνον, δι' οὗ τις ὑπόσχεται εἰς ἄλλον πρᾶγμα διὰ 25
χρῆσιν, χωρὶς νὰ παραδώσῃ αὐτό, εἶναι μὲν ὑποχρεωτικόν, πλὴν δὲν εἶναι
εἰσέτι συνάλλαγμα τοῦ κομμοδάτου.

1 § 1305. Dacă depozitariul au jertvit în vremea primejdiei însuși
a sale lucruri și așa s-au scăpat de depozitul, poate să ceară despăgubirea
sa după cuviință.

5 § 1306. Pretențiile rețiproce, atât a depozitariului, cit și a depui-
toriului lucrului mișcătoriu, pot să se pornească în curgere de treizeci
zile după întoarcerea lucrului.

10 § 1307. Dacă de către părțile împrișinate sau de către judecă-
torie se va încredința în păstrarea cuiva un lucru de gilceuire,
atuncea un asemenea păstrătoriu se numește secveste. Driturile și
15 îndatoririle secvestrului se judecă după prințipiile mai sus așe-
zate (§ 1879). Săcvestru.

20 § 1308. Atuncea numai se iartă a se cere plată pentru păstrarea
depozitului, dacă anume s-au făcut tocmală sau cu tăcere (74) după
starea depozitariului. Cuvine-se plată depo-
zitariului?

15 (74) De pildă, dacă cineva va depozitarisi un lucru la un han sau la o dugheană.

§ 1309. Hangiul, căpitanul unei corăbii sau cărăușul sint datori
a răspunde ca niște depozitari pentru lucruri sau mărfuri (coleturi),
care s-au încredințat în mîinile lor sau la slujitorii lor de către acei de
dînșii primiți călători.

20 CAP AL DOĂZECI ȘI TREI

Pentru comodatul, adecă împrumutarea unui lucru necheltuiitoriu

25 § 1310. Comodatum este o realnică tocmală, prin care cineva,
fără plată, din bună plecare și pentru hotărită întrebuințare, încredin-
țază altuia un lucru necheltuiitoriu pînă la un hotărit termin. Comoda-
tum ce este?

§ 1311. Tocmala, în care se făgăduiește altuia un lucru pentru
întrebuințare, însă fără a-l fi trădat, este îndatoritoare, dar încă nu este
tocmala comodatului.

5 în curgere de R: numai înăuntru a G || 8 se va încredința R: s-a predat
G | gilceuire R: judecată G || 11 (§ 1879) *ad* R: *om* G || 12 iartă R: îngăduie G || 13
anume... tăcere R: s-a convenit expres sau tacit G || 17 lucruri... (coleturi) R:
lucrul sau pachetele G || 21 împrumutarea R: darea spre întrebuințare a G || 22
necheltuiitoriu *ad* R: *om* G || 23 o realnică tocmală R: un contract real G || 24—25
încredințază R: predă G.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τοῦ κι-
χρωμένου·
α') περὶ
χρήσεως·

§ 1312. Ὁ χρησάμενος προσκτᾶται τὸ δίκαιον εἰς τὸ νὰ μεταχει-
ρίζηται τὸ χρησθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα κατὰ τὸν τακτικόν, ἢ κατὰ τὸν ῥητῶς
προσδιορισθέντα τρόπον, μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ διωρισμένου καιροῦ
ὕποχρεοῦται νὰ ἀποδώσῃ τὸ ἴδιον αὐτὸ πρᾶγμα ἀβλαβὲς μετὰ πασῶν τῶν
ἐπαυξήσεων αὐτοῦ.

β') περὶ ἀ-
ποδόσεως·

§ 1313. Ἐὰν ὁ μὲν καιρὸς τῆς ἀποδόσεως τοῦ χρησθέντος πράγ-
ματος δὲν προσδιωρίσθῃ, ὁ σκοπὸς ὅμως, δι' ὃν συνεχωρήθῃ ἡ χρῆσις
αὐτοῦ, ἀπεφασίσθῃ, ὑποχρεοῦται ὁ χρησάμενος νὰ μὴ ἀναβάλλῃ τὸν
καιρὸν τῆς χρήσεως, ἀλλὰ νὰ ἀποδώσῃ τὸ πρᾶγμα, ὅσον εἶναι δυνα-
τόν, ταχύτερον.

§ 1314. Ἐὰν μῆτε ὁ καιρὸς τῆς χρήσεως, μῆτε ὁ σκοπός, δι' ὃν
συνεχωρήθῃ ἡ χρῆσις αὐτοῦ, ἀπεφασίσθῃ, τότε δὲν γεννᾶται συνάλλαγμα
ἀληθινόν, ἀλλὰ παράκλησις· ὅθεν δύναται ὁ χρήσας τὸ πρᾶγμα νὰ ζητήσῃ
τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, ὁπόταν θελήσῃ.

§ 1315. Ἐὰν συμβῇ λογοτριβὴ διὰ τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως, πρέπει
νὰ ἀπεδείξῃ ὁ χρησάμενος, τὸ ὅτι ἔχει δίκαιον νὰ μεταχειρισθῇ τὸ χρησθὲν
εἰς αὐτὸν πρᾶγμα διεξδικώτερον καιρόν.

§ 1316. Καὶ ἐὰν τὸ χρησθὲν πρᾶγμα γένη ἀναγκαιότατον εἰς τὸν
χρήσαντα, πρὶν τῆς παρελεύσεως τοῦ προσδιορισθέντος καιροῦ, καὶ πρὸ
τοῦ τέλους τῆς χρήσεως, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔχει ἔτι δίκαιον αὐτὸς νὰ ἀνα-
λάβῃ τὸ πρᾶγμα, ἂν δὲν συνεφώνησεν οὕτω ῥητῶς, πρὶν δώσει αὐτὸ
εἰς χρῆσιν.

§ 1317. Ὁ χρησάμενος ἔχει μὲν ἄδειαν κανονικῶς νὰ ἀποδώσῃ τὸ
χρησθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα καὶ πρὶν τοῦ διωρισμένου καιροῦ, οὐχὶ ὅμως
χωρὶς τῆς θελήσεως τοῦ χρήσαντος, ἐὰν ἡ παρὰ καιρὸν αὕτη ἀπόδωσις
προξενῇ εἰς ἐκεῖνον ἐνόχλησιν τινα.

γ') περὶ τῆς
ζημίας·

§ 1318. Ἐὰν ὁ χρησάμενος μεταχειρίζηται τὸ πρᾶγμα παρὰ τὸν
συμφωνηθέντα τρόπον ἢ συγχωρῇ τὴν χρῆσιν του εἰς ἄλλον ἐξ ἰδίας αὐτοῦ
ἰσχύος, ὑποχρεοῦται νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὸν χρήσαντα, ὅστις ἔχει δίκαιον νὰ
ζητήσῃ ἀμέσως τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πράγματος.

§ 1319. Ἐὰν τὸ χρησθὲν πρᾶγμα βλαφθῇ ἢ ἀπολεσθῇ, ὑποχρεοῦται
ὁ χρησάμενος νὰ ἐπιστρέψῃ ὡς παραθηκάριος τὴν ζημίαν, οὐχὶ μόνον τὴν
ἀμέσως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ προξενηθεῖσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τυχηράν, εἰς τὴν
ὁποίαν αὐτὸς ἔδωκεν ἀφορμὴν διὰ πράξεως ἀδίκου (§ 1301).

1 § 1312 Comodatariul cîștigă dritul de a întrebuința după chipul obicinuit, sau după cel anume hotărit, lucrul ce i s-au dat; iar după împlinirea hotărîtului termen se îndatorește a întoarce nevătămat însuși acel lucru dimpreună cu toate sporirile lui.

Drituri și îndatoriri a comodatariului:
a) Pentru întrebuințare;

5 § 1313. Dacă termenul întoarcerii lucrului comodat nu va fi mărginit dar scoposul întrebuințării va fi hotărit, atunce datorește comodatariul a nu prelungi termenul întrebuințării, ci a întoarce lucrul, cu cît se va putea mai în grabă.

b) Pentru întoarcerea lucrului;

10 § 1314. Dacă nici termenul, nici scoposul întrebuințării nu va fi hotărit, atunce nu se alcătuiește adevărată tocmală, ci rugăminte (precarium), adecă poate dătătoriu sau comodantul lucrului să ceară întoarcerea lui ori cînd va voi.

15 § 1315. Întîmplîndu-se gîlceviere pentru termenul întrebuințării, atunce comodatariul datoriu este să dovedească dritul de a întrebuința lucrul comodat în mai îndelungat termen.

20 § 1316. Măcar de s-ar și face dătătoriu sau comodantului neapărat trebuitoriu lucrul comodat, mai înainte de împlinirea termenului hotărit și mai înainte de sfîrșirea întrebuințării, totuși încă nu are drit să eie lucrul înapoi mai de grabă, fără de cît dacă despre aceasta s-ar fi făcut anume alcătuire mai înainte de darea lucrului comodat.

§ 1317. După regulă are voie comodatariul să întoarcă lucrul comodat și înaintea hotărîtului termen, însă nu fără voința dătătoriu, dacă acea fără de vreme întoarcere îi va pricinui supărare.

25 § 1318. Dacă comodatariul va întrebuința lucrul preste chipul tocmît, sau de sineși va îngădui unui al treilea întrebuințarea lucrului, atuncia rămîne el răspunzătoriu dătătoriu, carele este îndrituit a cere îndată întoarcerea lucrului.

c) Pentru păgubire;

30 § 1319. Dacă lucrul comodat s-ar fi vătămat ori pierdut, atunce datoriu este comodatariul să răspundă ca un depozitar nu numai acea de dînsul pricinuită pagubă, ci și acea din întîmplare, pe care el prin nedreaptă lucrarea sa au prilejit-o (§ 1301.)

6 întrebuințării R: pentru care s-a îngăduit întrebuințarea lui G|| 10 se alcătuiește... tocmală R: ia ființă contractul adevărat G|| 11 (precarium) *ad* R: *om* G| adecă R: de aceea G| dătătoriu sau *ad* R: *om* G|| 16 dătătoriu sau *ad* R: *om* G|| 19 mai de grabă *ad* R: *om* G|| 19—20 fără... alcătuire R: dacă n-a convenitexpres așa G|| 22 comodat R: spre întrebuințare G|| 23 va pricinui R: pricinuieste G|| 24 va întrebuința R: întrebuințează G|| 25 de sineși va îngădui R: cu de la sine putere îngăduie G| unui al treilea R: altuia G|| 28 s-ar fi vătămat R: s-a stricat G|| 29 răspundă R: întoarcă G|| 30—13 prin... sa R: printr-o faptă nedreaptă G.

§ 1320. Ὁ χρησάμενος καὶ ἂν ἀπέδωκε τὴν τιμὴν τοῦ χρησθέντος 1
εἰς αὐτὸν πράγματος καὶ ἀπολεσθέντος, δὲν ἔχει μ' ὅλον τοῦτο δίκαιον, ἂν
ἔπειτα εὔρεθῇ τὸ πρᾶγμα, νὰ παρακρατήσῃ αὐτὸ δι' ἑαυτὸν παρὰ γνώμην
καὶ θέλησιν τοῦ χρήσαντος, ἐὰν θελήσῃ ἐκεῖνος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτὸν 5
τὴν ἣν ἔλαβε τιμὴν καὶ νὰ λάβῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πρᾶγμα (§ 1890).

δ') Περὶ τῶν
ἀναγκαιῶν
ἐξόδων.

§ 1321. Ὁ χρησάμενος εἶναι ὑπόχρεως νὰ καταβάλλῃ ἐξ ἰδίων τὰ 1
τακτικὰ ἔξοδα τὰ ἡνωμένα μετὰ τῆς τοῦ πράγματος χρήσεως· τὰ δὲ ἔκτακτα
ἔξοδα, τὰ ὅποια εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν τοῦ πράγματος διαφύλαξιν, πρέπει
μὲν ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ νὰ προκαταβάλλῃ αὐτός, ἂν δὲν δυνηθῇ νὰ ἀφήσῃ 10
τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ χρήσαντος, ἐπιστρέφονται ὅμως ταῦτα
εἰς αὐτὸν ὡς εἰς καλῇ πίστει νομέα.

§ 1322. Ἐὰν ὁ χρήσας, ἀφ' οὗ ἔλαβε τὸ παρ' αὐτοῦ χρησθὲν πρᾶγμα, 15
δὲν ἐφάνερωσεν ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν εἰς τὸ κριτήριον τὴν εἰς αὐτὸ
γενομένην κατάχρησιν ἢ μεγάλην παράτριψιν, ἣ ἂν μετὰ τὴν ἀπόδοσιν
τοῦ πράγματος δὲν ἐφάνερωσεν ὁ χρησάμενος ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης
τὰ ἔκτακτα ἔξοδα, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς τὸ χρησθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα, 20
σβένεται ἡ ἀγωγή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Περὶ συναλλάγματος τοῦ δανείου

Δάνειον.

§ 1323. Ἐὰν δοθῶσιν εἰς τινὰ πράγματα δαπανητὰ ὑπὸ αἵρεσιν 20
τοιαύτην, ὥστε νὰ δυνηθῇ μὲν αὐτός νὰ διατάξῃ αὐτὰ κατὰ τὴν θέλησιν
αὐτοῦ καὶ ἀρέσκειαν· μετὰ παρέλευσιν ὅμως προσδιωρισμένου τινὸς
καιροῦ νὰ ἀποδώσῃ ἀντ' αὐτῶν ἄλλα τῆς αὐτῆς ποσότητος καὶ ποιό-
τητος καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶδους πράγματα, γεννᾶται ἐκ τούτου τὸ τοῦ δανείου 25
συνάλλαγμα.

§ 1324. Τὸ συνάλλαγμα τοῦτο τοῦ δανείου διαφέρει τοῦ συμφώνου
ἐκείνου, δι' οὗ τις ὑποχρεοῦται νὰ δανείσῃ εἰς τὸ μέλλον (§ 1254).

§ 1325. Τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουσιν ἰσχὺν νομικὴν εἰς τὸ
νὰ κάμνωσι συναλλάγματα (§§ 1156—1159), δὲν δύνανται οὔτε νὰ δανεί-
ζωσιν, οὔτε νὰ δανείζωνται.

1 § 1320. Comodatariul de va fi și plătit prețul lucrului ce i s-au
dat și apoi s-au pierdut, totuși nu are dritul, găsindu-se în urmă
lucrul, să-l oprească pentru dînsul împotriva voinței propieta-
riului, dacă acesta îi va întoarce prețul luat și va lua însuși lucrul
5 său (§ 1890).

§ 1321. Comodatariul datoriu este să poarte din ale sale obici-
nuitele cheltuele ce vor fi unite cu întrebuițarea lucrului, iar cele extra-
ordinare ce vor fi neapărate pentru păstrarea lucrului, trebuie el întru
acea vreme să le poarte, dînd banii înainte, dacă nu va putea să lase
10 lucrul supt ocîrmuirea dătătorului, însă cheltuelile i se întorc lui ca
unui stăpînitoriu cu bună credință.

d) Pentru
neapăratele
cheltuele.

§ 1322. Dacă comodantul, după luarea înapoi a lucrului, nu va
fi făcut arătare în curgere de treizeci zile, la judecătorie, pentru
rea întrebuițarea sau peste măsură ponosirea, sau dacă comoda-
tariul, după întoarcerea lucrului nu va fi făcut arătare în acești
15 termin pentru extraordinare cheltuele făcute la lucrul, atunce este
stînsă jalba.

CAP AL DOĂZECI ȘI PATRU

Pentru tocma la împrumutării lucrurilor cheltuitoare

20

§ 1323. Dacă se vor da cuiva lucruri cheltuitoare, supt această
condiție, ca să poată dispozarisi pentru ele după a sa voință și plăcere,
iar după trecerea hotărîtilui termin să întoarcă în locul acestora alte
lucruri tot de aceiași cițime și cualita și tot de același soi, atuncia se
25 naște dintru aceasta tocma la împrumutării.

Împrumu-
tul.

§ 1324. Această tocmală a împrumutării este deosebită de alcă-
tuirea aceia, prin care se îndatorește cineva a da cu împrumut pe
viitorime (§ 1254).

§ 1325. Persoanele care n-au putere legiuită a încheia tocmele
30 (§§ 1156 pîn 1159), nu pot nici să dee nici să iae cu împrumut.

1 va fi R: a G || 2 apoi *ad* R: *om* G || 3—4 voinței proprietariului R: părerii și
voinței comodantului G || 4 îi va întoarce R: va voi să-i întoarcă G | va lua R:
să ia G || 6—7 obicinuitele cheltuele R: cheltuelile ordinare G || 7 vor fi R: au
fost G || 8 vor fi R: sînt G || 8—9 întru acea vreme R: între timp G || 9 poarte...
înainte: avanseze el G || 10 i R: acestea i G || 11 stăpînitoriu R: posesor G || 12
comodantul R: comodariul G || 15 va fi R: a G || 16 *după* lucrul *ad* ce i s-a dat spre
întrebuițare G || 19—20 Pentru... cheltuitoare R: Despre contractul împrumu-
tului G || 21 se vor da R: s-au dat G || 26—27 alcătuirea R: învoiala G.

Εἶδη αὐ- τοῦ. § 1326. Δανεῖζονται ἢ χρήματα ἢ ἄλλα πράγματα δαπανητὰ μετὰ τόκου ἢ ἄνευ τόκου. "Όταν δανεῖζονται μετὰ τόκου, ὀνομάζεται τὸ δάνειον τοῦτο συνάλλαγμα ἔντοκον.

Δανεισμός α') εἰς χρήματα· καὶ § 1327. 'Εὰν ὁ δανειστής συνεφώνησε νὰ λάβῃ τὰ δανεισθέντα παρ' αὐτοῦ χρήματα εἰς τὸ εἶδος τῶν νομισμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδάνεισεν αὐτά, πρέπει νὰ γένῃ ἡ καταβολὴ αὐτῶν εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος.

§ 1328. Αἱ νόμιμαι μεταβολαὶ τῆς ἐξωτερικῆς τῶν νομισμάτων τιμῆς λογαριάζονται εἰς κέρδος ἢ ζημίαν τοῦ δανειστοῦ· δέχεται λοιπὸν αὐτὸς τὴν καταβολὴν τῶν κεφαλαίων εἰς τὸ δοθὲν παρ' αὐτοῦ εἶδος τῶν νομισμάτων, ἐὰν δὲν συνεφώνησεν ἄλλως πως, εἴ τε ἀνέβῃ, εἴ τε κατέβῃ ἡ τιμὴ αὕτη ἐν τῷ μεταξύ καιρῷ. 'Εὰν ὅμως μετεβλήθῃ ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ νομίματος τιμή, ὁ χρεώστης δὲν ὑποπίπτει εἰς ἐνοχλήν.

§ 1329. 'Εὰν πρὶν τοῦ καιροῦ τῆς καταβολῆς ἀπηγορεύθῃ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἢ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ κυκλοφορία τοῦ νομίσματος ἐκείνου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔγινε τὸ δάνεισμα, τότε πρέπει ὁ χρεώστης νὰ καταβάλλῃ τὸ χρέος εἰς ἄλλο εἶδος νομίσματος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν καλλονὴν πλησιάζει εἰς τὸ εἶδος τοῦ δανεισθέντος εἰς αὐτὸν νομίσματος, ὥστε νὰ ἀπολαύσῃ ὁ δανειστής τὴν ἐσωτερικὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν εἶχον τὰ δανεισθέντα παρ' αὐτοῦ νομίσματα, καθ' ὃν καιρὸν ἐδάνεισεν αὐτά.

β') εἰς ἄλλα πράγματα δαπανητά. § 1330. 'Εὰν δανεισθῶσιν ἄλλα πράγματα δαπανητὰ καὶ συμφωνηθῇ νὰ ἀποδοθῶσιν ἄλλα τοῦ αὐτοῦ γένους, τῆς αὐτῆς καλλονῆς καὶ τῆς αὐτῆς ποσότητος πράγματα, δὲν θεωρεῖται ἡ ἐν τῷ μεταξύ γενομένη ἀνάβασις ἢ κατάβασις τῆς τιμῆς αὐτῶν.

Τόκοι ἐκ συμφωνίας ἐπιτετραμμένοι. § 1331. 'Εὰν ὁ δανειστής ἀφορῶν εἰς τὸ γένος, τὴν ποιότητα ἢ ποσότητα συνεφώνησε νὰ λάβῃ περισσότερον ἢ ὅ, τι ἐδάνεισεν, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον ἰσχύει ἡ συμφωνία αὕτη, καθ' ὅσον δὲν ὑπερβαίνει τοὺς ἐπιτετραμμένους τόκους.

'Υπὸ τῶν νόμων. § 1332. 'Ο ὑπὸ τῶν νόμων ἐπιτετραμμένος τόκος εἶναι δέκα εἰς τὰ ἑκατὸν τὸν χρόνον, καὶ ὅταν δὲν προσδιωρίσθῃ ἡ ποσότης αὐτοῦ ἐν τῇ συμφωνίᾳ, ἀλλὰ μόνον ἀνεφέρθῃ τόκος.

§ 1333. 'Ωσαύτως ἐὰν οὐχὶ ἐκ συμφωνίας ῥητῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν νόμων ἀνήκωσιν εἰς τινα τόκοι, πρέπει νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν δέκα εἰς τὰ ἑκατὸν τὸν χρόνον (§ 1760).

1 § 1326. Se dau cu împrumut bani sau alte lucruri cheltuitoare, Soiurile
 cu dobîndă sau fără dobîndă. Cînd se dau cu dobîndă, atunce se numește lui.
 împrumutul: tocmală cu dobîndă.

§ 1327. Dacă creditorul s-au alcătuit să iae banii împrumutați Împrumu-
 6 de dînsul în soiul monedii în care i-au dat, atunce trebuie să urmeze tarea:
 plata lor tot întru acest soi. a) În bani;

§ 1328. Legiuitele prefaceri a celui din afară preț a monedelor
 se socotesc în ciștigul sau în paguba creditorului, deci dar el va primi
 plata capetilor în soiul monedilor date de dînsul, afară numai de s-ar
 10 fi alcătuit într-alt chip, fără deosebire, dacă într-acest termin s-au suit
 ori s-au scăzut acest preț; iar dacă prețul cel dinlăuntru a monedei
 s-au prefăcut, atunce datornicul nu se supune la vre o îndatorire
 pentru acesta.

§ 1329. Dacă mai înainte de terminul plății s-au oprit în cuprin-
 15 sul statului de cătră stăpînire țirculația a acei monede în care s-au făcut
 împrumutarea, atunce datornicul trebuie să plătească datoria în alt
 soi de monedă, care după soi și bunătate s-ar apropie cătră
 soiul monedei luate de dînsul, pentru ca să iae creditorul prețul
 20 dinlăuntru, ce avea monedile împrumutate de el în vremea dării
 împrumutului.

§ 1330. Dacă se vor împrumuta alte lucruri cheltuitoare cu b) În alte
 tocmală ca să se întoarcă alte lucruri tot de același soi, bunătate și lucruri chel-
 de aceiași citime, atunce nu se ia în băgare de samă nici suirea nici tuitoare.
 scăderea prețului lor, urmată în aceiași vreme.

25 § 1331. Dacă creditorul, privind cătră soiul, bunătatea sau citi- Dobînzi
 mea lucrului, s-au alcătuit să iae mai mult decît au împrumutat, atun- ertate după
 cea într-atîta numai are tărie tocmala aceasta, în cit nu va trece preste tocmală:
 ertatele dobînzi.

§ 1332. Dobînzi ertate de cătră legi sînt zece la sută pe an, și de cătră
 30 cînd la tocmală nu s-ar fi hotărit citimea lor, ci s-ar fi pomenit numai legi.
 cuvîntul dobîndă.

*§ 1333. Asemîne, dacă nu din tocmala anume hotărită, ci din
 legi se cuvine cuiva dobînda, trebuie să se dee lui zece la sută pe
 an (§ 1760).

3 tocmală R: acesta, contract G || 4 alcătuit R: învoit G || 5 monedii R: mone-
 delor G | dat R: dat cu împrumut G || 7 prefaceri R: schimbări G || 8 va primi R:
 primește G || 9—10 afară... termin R: dacă nu s-a învoit altcumva, ze că între timp
 G || 12 s-au prefăcut R: s-a schimbat G || 13 pentru acesta ad R: om G || 17 s-ar R: se
 G || 18 luate de dînsul R: date lui cu împrumut G || 24 în aceiaș vreme R: între
 timp G || 25 privind cătră R: avînd în vedere G | bunătatea R: calitatea G || 27 încît
 nu va R: întru cit nu G || 28 ertatele R: îngăduitele G || 29 Dobînzi ertate R: Dobînda
 îngăduită G || 30 s-ar fi R: s-a G.

§ 1334. 'Εὰν ὁ τόπος ἐνθα, καὶ ὁ καιρός, ὅτε πρέπει νὰ καταβληθῇ τὸ δάνειον δὲν προσδιωρίσθη, προσεφαρμόζονται οἱ ἐν τοῖς §§ 1210—1217 κανόνες.

§ 1335. 'Εὰν πλὴν τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ τύπου καὶ τοῦ καιροῦ πρὸς καταβολὴν τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν τόκων συνεφωνήθησαν, ὅποιονοῦν εἶδος καὶ ὄνομα, ἄλλαι ἐτι ἐνοχαὶ δι' ἄλλας ὠφελείας τοῦ δανειστοῦ ἢ ἄλλων τινῶν, εἶναι ἀνίσχυροι αἱ ἐνοχαὶ αὗται ἐπὶ τοσοῦτον μόνον, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν συμπαραλαμβάνομένων ὑπερβαίνεται τὸ νόμιμον μέτρον τῶν ἐπιτετραμμένων τόκων (§ 1342).

§ 1336. Οἱ τόκοι πρέπει συνήθως νὰ καταβάλλωνται μετὰ ἰδίου κεφαλαίου κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἢ κατ' ἔτος, ἂν ἔγινε συμφωνία διὰ περισσοτέρους χρόνους καὶ δὲν προσδιωρίσθη ὁ καιρὸς τῆς καταβολῆς αὐτῶν.

§ 1337. Δὲν ἀπαιτοῦνται τόκοι διὰ τοὺς μὴ καταβληθέντας ἐν τῇ διορίᾳ τόκους.

§ 1338. Οἱ τόκοι καταβάλλονται εἰς τὸ εἶδος τῶν νομισμάτων, εἰς τὸ ὅποῖον καταβάλλεται καὶ τὸ κεφάλαιον.

Σχῆμα τῆς
χρεωστικῆς
ὁμολογίας.

§ 1339. Πρὸς ἐντελῇ ἀπόδειξιν τοῦ συναλλάγματος τοῦ δανείου, ἀπαιτεῖ ἡ χρεία, ὥστε νὰ φανερωθῇ εἰλικρινῶς καὶ σαφῶς ἐν τῇ χρεωστικῇ ὁμολογίᾳ ὁ ἀληθὴς δανειστὴς καὶ ὁ δανειζόμενος, τὸ ἀντικείμενον, ἡ ποσότης καὶ τὸ εἶδος τοῦ δανείου καὶ πᾶσαι πρὸς τούτοις αἱ ἐνοχαὶ καὶ αἰρέσεις, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τε τὴν καταβολὴν τοῦ κεφαλαίου καὶ εἰς τοὺς τόκους, οἵτινες μέλλουσι τυχόν νὰ δοθῶσι, τὸ ἔτος καὶ ἡ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς καὶ αἱ ὑπογραφαὶ δῶα ἢ τριῶν μαρτύρων, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία.

Τοκισμὸς
ἀπηγορευμέ-
νος·

α') εἰς τὸ
κεφάλαιον·

β') εἰς τοὺς
τόκους· καὶ

§ 1340. 'Ο ἀπηγορευμένος τοκισμὸς γίνεται εἰς μὲν τὸ κεφάλαιον· α') "Ὅταν ὁ δανειστὴς ὅποιονοῦν ὄνομα παρακρατῇ μέρος τοῦ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ γραφέντος κεφαλαίου· καὶ β') "Ὅταν πρὸς περιγραφὴν τῶν νόμων κάμνῃ σύμφωνα εἰκονικά.

§ 1341. Εἰς δὲ τοὺς τόκους γίνεται·

α') "Ὅταν λαμβάνωνται τόκοι πλείότεροι τῶν ἐπιτετραμμένων·

β') "Ὅταν λαμβάνωνται τόκοι τόκων·

γ') "Ὅταν οἱ καρποὶ, οἱ λαμβανόμενοι ἐκ τῆς παραχωρηθείσης ἐπι-καρπίας μιᾶς ὑποθήκης, ὑπερβαίνωσι τὸν ἐπιτετραμμένον τόκον· καὶ

δ') "Ὅταν λαμβάνωνται οἱ τόκοι πρότερον ἐν καιρῷ τοῦ δανεισμοῦ.

15 *post* τόκους *ad* (§ 1762) R: *om* G|| 24 *post* ὑπογραφὰι *ad* τοῦ δανειζομένου καὶ R: *om* G| μαρτύρων. G: ἀξιοπίστων μαρτύρων R.

1 § 1334. Dacă locul unde și terminul cînd trebuie să se plătească
împrumutarea, nu s-au hotărît, atunce trebuie a se aplicarisi regulile
cuprinse în §§ 1210 pînă 1217.

5 § 1335. Dacă pe lingă hotărîrea locului și a terminului pentru
plata capitelor și a dobînzilor, s-ar fi alcătuit, supt orice feliu de chip
și numire, încă alte îndatoriri pentru alte folosuri a creditorului sau a
altora, atunce sînt neputernice aceste îndatoriri într-atîta numai, în
cît aceste, socotindu-se la un loc, vor trece peste legiuita măsură a ier-
tatelor dobînzii (§ 1342).

10 *§ 1336. Dobînzile au a se plăti obicinuit împreună cu capitele
tot la această vreme, sau pe an, dacă s-au închiet tocmală pentru mai
mulți ani și nu s-au hotărît terminul plății lor.

§ 1337. Nu se cer dobînzii pentru dobînzile ce nu s-au plătit
la termen (§ 1762).

15 § 1338. Dobînzile se plătesc în acel soi de monedă, în care
se plătesc și capitele.

*§ 1339. Spre desăvîrșită dovadă a tocmelii împrumutului, cere
trebuința, ca să se arate curat și lămurit în sînetul de datorie cel
adevărat creditoriu și datornic, obiectul, suma și soiul împrumutului
20 și pe lingă aceste, toate îndatoririle și condițiile privitoare cătră plata
capitelor și cătră dobînzii, ce poate au a se plăti, data, adecă anul,
luna și zioa, cum și iscăliturile a datornicului și a doi sau a trei
marturi vrednici de credință, de va cere trebuința.

Forma să-
netului de
datorie.

*§ 1340. Oprită cămătărie se face în capite:

25 a) Cînd creditorul supt orice feliu de numire va opri o parte
din capitele scrise în sînet; și

+b) Cînd spre ocolirea legilor se fac tocmele iconomice.

Oprită că-
mătărie:

a) în ca-
pitate;

b) în do-
bînzii;

§ 1341. În dobînzii se face:

a) Cînd se iau dobînzii mai multe decît cele iertate;

30 b) Cînd se iau dobînzii din dobînzii;

c) Cînd rodurile, ce se iau de la amanet lăsat spre luarea veni-
turilor, trec peste ertata dobîndă; și

d) Cînd în vremea împrumutării se iau dobînzile înainte.

2 trebuie a să aplicarisi R: se aplică G || 7—8 încît R: întru cît prin G || 8 vor
trece peste R: este întrecută G || 10 sau R: trebuie G || 10—11 capitele ... vreme R:
însuși capitalul în același timp G || 14 (§ 1762) ad R: om G || 15—16 soi ... capi-
tele R: chip de monete, în care se plătește și capitalul G || 21 plăti R: da G | data,
adecă ad R: om G || 22 luna și zioa R: ziua lunii G | a datornicului și ad R: om
G || 23 vrednici de credință R: om G || 25 va opri R: oprește G || 26 capitele scrise
R: capitalul scris G || 27 se fac R: face G | iconomice R: simulate G.

γ') εἰς ἐνοχὰς καὶ αἰρέσεις.

§ 1342. Εἰς δὲ ἐνοχὰς καὶ αἰρέσεις γίνεται·

α') Ὄταν πλὴν τῆς ἐν τῷ διωρισμένῳ καιρῷ καταβολῆς τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν τόκων, ἐπιφορτίζηται ὁ χρεώστης ὑπ' ὁποιοῦν τρόπον καὶ ὄνομα μὲ ἄλλας τινὰς ἐκ πλαγίου ἐνοχὰς ἢ ὅταν συμφωνῶνται πλαγίως ὠφέλειαι διὰ τὸν δανειστὴν ἢ διὰ τρίτον τινὰ (§ 1335)· καὶ

β') Ὄταν γίνηται συμφωνία, ὅτι παρελθούσης τῆς διὰ τὴν καταβολὴν προθεσμίας νὰ μένη τὸ ἐνέχυρον ἢ ἡ ὑποθήκη εἰς τὸν δανειστὴν ἀντὶ τοῦ χρέους, μὴ ἐξεταζομένης τῆς τιμῆς αὐτῶν, ἢ νὰ ἔχη αὐτὸς ἄδειαν νὰ ἀποξενώσῃ αὐτὰ μὲ τὴν τυχοῦσαν ἢ τὴν προσδιορισθεῖσαν τιμὴν.

Συνυπεύθυνοι.

§ 1343. Συνυπευθύνους λογίζεται ὁ νόμος ἐκείνους, οἵτινες ἐν γνώσει συνήργησαν εἰς τὸν ἀπηγορευμένον τοκισμόν ὑπ' ὀνόματι ἐγγυητῶν ἢ πωλητῶν ἢ ἀγοραστῶν ἢ παραχωρούντων ἢ παραχωρουμένων ἢ μεσιτῶν κ.τ.λ.

Ποινὴ τοῦ αἰσχροῦ δανειστοῦ·

§ 1344. Ἡ ποινὴ τοῦ εἰς τὸ κεφάλαιον γενομένου ἀπηγορευμένου τοκισμοῦ εἶναι· τὸ νὰ στερηθῇ ὁ τοιοῦτος τοκιστὴς καὶ τοῦ νομίμου τόκου καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἀποδεκάτωσιν δι' ὅλην τὴν ἐν τῇ ὁμολογίᾳ γεγραμμένην ποσότητα, λαμβάνων ἄνευ τόκου, ὅσῃν ἀληθῶς ἐδάνεισεν.

α') περὶ τοῦ εἰς τὸ κεφάλαιον γενομένου ἀπηγορευμένου τοκισμοῦ·

§ 1345. Ἡ περὶ τοῦ εἰς τόκους τοκισμοῦ ποινὴ εἶναι τὸ νὰ ἀφαιρεθῇ ὁ αἰσχροὺς δανειστὴς πάντας, ὅσους ἔλαβε τόκους διὰ τὸν παρελθόντα καιρὸν ὑπὲρ τὸν νόμιμον τόκον καὶ νὰ δώσῃ καὶ τὴν ἀποδεκάτωσιν.

β') περὶ τοῦ εἰς τοὺς τόκους· καὶ

γ') περὶ τοῦ εἰς αἰρέσεις καὶ ἐνοχὰς.

§ 1346. Ἡ ποινὴ τοῦ εἰς αἰρέσεις ἢ ἐνοχὰς γενομένου ἀπηγορευμένου τοκισμοῦ, κατὰ τὴν διαφοράν, ἃν αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τοκισμόν τοῦ κεφαλαίου ἢ τῶν τόκων, εἶναι ἡ αὐτή, ἥτις ἀπεφασίσθη ἐν τοῖς ἀνωτέρω παραγράφοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Περὶ ἐντολῆς καὶ περὶ ἄλλων εἰδῶν διοικησεως
πραγμάτων ξένων

Ἐντολῆς
συνάλλαγμα
τί ἐστι;

§ 1347. Συνάλλαγμα τῆς ἐντολῆς εἶναι τὸ σύμφωνον ἐκεῖνο, δι' οὗ τις ἀναδέχεται πρᾶγμα τι παρ' ἄλλου ἐνταλθὲν εἰς αὐτόν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ φροντίζη δι' αὐτὸ ἐπ' ὀνόματι ἐκείνου.

*§ 1342. În îndatoriri și în condiții se face:

c) Îndatoriri și condiții.

a) Când afară de plata capitelor și a dobânzilor la termenul hotărît, se însărcinează datornicul, supt orice chip și numire, cu alte îndatoriri lăaturalnice sau cînd se vor tocmi lăaturalnice folosuri pentru creditorul sau pentru un al treilea (§ 1335); și

b) Cînd se face tocmală că după trecerea termenului plății să rămîie amanetul sau ipothichi la creditorul în locul datoriei, fără cercetarea prețului lor, sau ca să aibă el voe a înstrăina aceste amaneturi cu un preț întîmplătoriu ori hotărît.

Împreună vinovați.

§ 1343. Dîmpreună vinovați socotește legea pe acei ce cu știință au lucrat împreună la oprită cămătărie, supt nume de chizăș sau cumpărători, ori vinzători, sau de mutători a datoriei asupra altuia, ori de mutați sau de mijlocitori și celelante.

*§ 1344. Oprită cămătărie urmată în capite se pedepsește, ca un asemenea cămătarnic să se lipsască și de dobînzile legiuite și să dea și împlineală pentru toată suma scrisă în sănet, luînd fără dobîndă suma, cită cu adevărat au împrumutat.

Pedeapsa creditorului mîrșav:

a) pentru oprită cămătărie făcută în capite;

§ 1345. Cămătăria oprită în dobînzii se pedepsește cu aceasta, că mîrșavul creditoriu are să peardă toate dobînzile cite au luat pe vremea trecută peste dobînda legiuită și să dea și împlineală.

b) în dobînzii și

c) în condiții și îndatoriri.

§ 1346. Pedeapsa opritei cămătării făcută în condiție sau în îndatorire va urma, după deosebire, dacă aceste vor privi cătră cămătărie în capite sau în dobînzii, întocmai după hotărîrea paragrafurilor de mai sus.

CAP. AL DOĂZECI ȘI CINCI

Pentru împuternicire și alte soiuri de ocîrmuiri a trebilor străine

§ 1347. Tocmala, prin care primește cineva asupra-și o treabă poruncită de altul, în numele aceluia spre purtare de grijă, se numește tocmala împuternicirii.

Tocmala împuternicirii ce este?

9 amaneturi *ad R: om* G || 11 chizăș R: chizăși G || 12—13 mutători... mutații R: cesionari sau de cei căroră li s-a cedat G || 14 Oprită... pedepsește R: Pedeapsa opritei cămătării făcute la capital este G || 15 dobînzile legiuite R: dobînda legiuită G || 16, 20 împlineală R: zeciuială G || 18 Cămătăria... aceasta R: Pedeapsa cămătăriei la dobînzii este G || 21—22 condiție... urma R: condiții sau îndatoriri este G || 22 vor privi cătră R: se referă la G || 29 Tocmala... împuternicirii R: Contractul mandatului este acea învoială, prin care cineva ia asupra-și vreun lucru dat lui cu mandat în scop să aibă grijă de acel lucru în numele lui G.

γ') εἰς ἐνοχὰς καὶ αἰρέσεις.

§ 1342. Εἰς δὲ ἐνοχὰς καὶ αἰρέσεις γίνεται·

α') "Όταν πλὴν τῆς ἐν τῷ διωρισμένῳ καιρῷ καταβολῆς τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν τόκων, ἐπιφορτίζεται ὁ χρεώστης ὑπ' ὁποιοῦν τρόπον καὶ ὄνομα μὲ ἄλλας τινὰς ἐκ πλαγίου ἐνοχὰς ἢ ὅταν συμφωνῶνται πλαγίως ὠφέλειαι διὰ τὸν δανειστὴν ἢ διὰ τρίτον τινὰ (§ 1335)· καὶ

β') "Όταν γίνηται συμφωνία, ὅτι παρελθούσης τῆς διὰ τὴν καταβολὴν προθεσμίας νὰ μένη τὸ ἐνέχυρον ἢ ἡ ὑποθήκη εἰς τὸν δανειστὴν ἀντὶ τοῦ χρέους, μὴ ἐξεταζομένης τῆς τιμῆς αὐτῶν, ἢ νὰ ἔχη αὐτὸς ἄδειαν νὰ ἀποξενώσῃ αὐτὰ μὲ τὴν τυχοῦσαν ἢ τὴν προσδιορισθεῖσαν τιμὴν.

Συνυπεύθυνοι.

§ 1343. Συνυπευθύνους λογίζεται ὁ νόμος ἐκείνους, οἵτινες ἐν γνώσει συνήργησαν εἰς τὸν ἀπηγορευμένον τοκισμόν ὑπ' ὀνόματι ἐγγυητῶν ἢ πωλητῶν ἢ ἀγοραστῶν ἢ παραχωρουμένων ἢ παραχωρουμένων ἢ μεσιτῶν κ.τ.λ.

Ποινὴ τοῦ αἰσχροῦ δανειστοῦ·

§ 1344. Ἡ ποινὴ τοῦ εἰς τὸ κεφάλαιον γενομένου ἀπηγορευμένου τοκισμοῦ εἶναι· τὸ νὰ στερηθῇ ὁ τοιοῦτος τοκιστὴς καὶ τοῦ νομίμου τόκου καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἀποδεκάτωσιν δι' ὅλην τὴν ἐν τῇ ὁμολογίᾳ γεγραμμένην ποσότητα, λαμβάνων ἄνευ τόκου, ὅσῃν ἀληθῶς ἐδάνεισεν.

α') περὶ τοῦ εἰς τὸ κεφάλαιον γενομένου ἀπηγορευμένου τοκισμοῦ·

§ 1345. Ἡ περὶ τοῦ εἰς τόκους τοκισμοῦ ποινὴ εἶναι τὸ νὰ ἀφαιρεθῇ ὁ αἰσχροὺς δανειστὴς πάντας, ὅσους ἔλαβε τόκους διὰ τὸν παρελθόντα καιρὸν ὑπὲρ τὸν νόμιμον τόκον καὶ νὰ δώσῃ καὶ τὴν ἀποδεκάτωσιν.

β') περὶ τοῦ εἰς τοὺς τόκους· καὶ

§ 1346. Ἡ ποινὴ τοῦ εἰς αἰρέσεις ἢ ἐνοχὰς γενομένου ἀπηγορευμένου τοκισμοῦ, κατὰ τὴν διαφοράν, ἃν αὐταὶ ἀναφέρωνται εἰς τοκισμόν τοῦ κεφαλαίου ἢ τῶν τόκων, εἶναι ἡ αὐτή, ἥτις ἀπεφασίσθη ἐν τοῖς ἀνωτέρω παραγράφοις.

γ') περὶ τοῦ εἰς αἰρέσεις καὶ ἐνοχὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Περὶ ἐντολῆς καὶ περὶ ἄλλων εἰδῶν διοικήσεως πραγμάτων ξένων

Ἐντολῆς συνάλλαγμα τί ἐστι;

§ 1347. Συνάλλαγμα τῆς ἐντολῆς εἶναι τὸ σύμφωνον ἐκεῖνο, δι' οὗ τις ἀναδέχεται πρᾶγμα τι παρ' ἄλλου ἐνταλθὲν εἰς αὐτόν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ φροντίξῃ δι' αὐτὸ ἐπ' ὀνόματι ἐκείνου.

*§ 1342. În îndatoriri și în condiții se face:

a) Când afară de plata capitelor și a dobânzilor la termenul hotărît, se însărcinează datornicul, supt orice chip și numire, cu alte îndatoriri lăaturalnice sau cînd se vor tocmi lăaturalnice folosuri pentru creditorul sau pentru un al treilea (§ 1335); și

b) Cînd se face tocmală că după trecerea termenului plății să rămie amanetul sau ipothichi la creditorul în locul datoriei, fără cercetarea prețului lor, sau ca să aibă el voe a înstrăina aceste amaneturi cu un preț întimplătoriu ori hotărît.

§ 1343. Dîmpreună vinovați socotește legea pe acei ce cu știință au lucrat împreună la oprită cămătărie, supt nume de chizăș sau cumpărători, ori vinzători, sau de mutători a datoriei asupra altuia, ori de mutați sau de mijlocitori și celelante.

*§ 1344. Oprita cămătărie urmată în capite se pedepsește, ca un asemine cămătarnic să se lipsască și de dobînzile legiuite și să dee și împlineală pentru toată suma scrisă în sănet, luînd fără dobîndă suma, cită cu adevărat au împrumutat.

§ 1345. Cămătăria oprită în dobînzi se pedepsește cu aceasta, că mîrșavul creditoriu are să peardă toate dobînzile cite au luat pe vremea trecută peste dobînda legiuită și să dee și împlineală.

§ 1346. Pedepsa opritei cămătării făcută în condiție sau în îndatorire va urma, după deosebire, dacă aceste vor privi cătră cămătărie în capite sau în dobînzi, întocmai după hotărîrea paragrafurilor de mai sus.

c) Îndatoriri și condiții.

Împreună vinovați.

Pedeapsa creditorului mîrșav:

a) pentru oprita cămătărie făcută în capite;

b) în dobînzi și

c) în condiții și îndatoriri.

CAP. AL DOĂZECI ȘI CINCI

Pentru împuternicire și alte soiuri de ocîrmuiri a trebilor străine

§ 1347. Tocmala, prin care primește cineva asupra-și o treabă poruncită de altul, în numele aceluia spre purtare de grijă, se numește tocma: împuternicirii.

Tocmala împuternicirii ce este?

9 amaneturi *ad R: om G* || 11 chizăș *R: chizăși G* || 12—13 mutători... mutații *R: cesionari sau de cei căroră li s-a cedat G* || 14 Oprita... pedepsește *R: Pedepsa opritei cămătării făcute la capital este G* || 15 dobînzile legiuite *R: dobînda legiuită G* || 16, 20 împlineală *R: zeciuială G* || 18 Cămătăria... aceasta *R: Pedepsa cămătăriei la dobînzi este G* || 21—22 condiție... urma *R: condiții sau îndatoriri este G* || 22 vor privi cătră *R: se referă la G* || 29 Tocmala... împuternicirii *R: Contractul mandatului este acea învoială, prin care cineva ia asupra-și vreun lucru dat lui cu mandat în scop să aibă grijă de acel lucru în numele lui G.*

Διαίρεσις
αὐτοῦ εἰς ἔμ-
μισθον καὶ ἄ-
μισθον·

§ 1348. Ἐὰν περὶ διοικήσεως πραγμάτων ξένων συμφωνῇται ἀντί-
δωρον, ἢ ῥητῶς ἢ μόνον σιωπηρῶς, κατὰ τὴν κατάστασιν δηλαδὴ τοῦ
διοικητοῦ αὐτῶν, συναριθμεῖται τὸ συνάλλαγμα τοῦτο εἰς τὰ ἔμισθα,
ἄλλως δὲ εἰς τὰ ἄμισθα.

1

εἰς ἄγρα-
φον καὶ ἔγ-
γραφον·

§ 1349. Τὰ τῆς ἐντολῆς συναλλάγματα γίνονται ἢ ἀπὸ στόματος ἢ
ἐγγράφως. Τὸ δὲ παρὰ τοῦ ἐντελλομένου εἰς τὸν ἐντολέα διδόμενον ἔγγραφον
λέγεται γράμμα ἐντολῆς ἢ π λ η ρ ε ξ ο υ σ ι ό τ η τ ο ς.

5

εἰς γενικὴν
καὶ εἰδικὴν
καὶ

§ 1350. Αἱ ἐντολαὶ εἶναι ἢ γενικαὶ ἢ εἰδικαί. Γενικαὶ μὲν εἶναι,
ὅταν ἐμπιστεύηται εἰς τινὰ ἢ διοικήσεις πάντων τῶν πραγμάτων ἄλλου τινός·
εἰδικαὶ δὲ εἶναι, ὅταν τινῶν μόνον πραγμάτων ἢ διοικήσεις ἐμπιστεύηται εἰς
αὐτόν. Αἱ εἰδικαὶ ἐντολαὶ δύνανται ἐν γένει νὰ ἔχωσιν ὡς ἀντικείμενον
ὑποθέσεις ἢ μόνον ἐν κριτηρίῳ ἢ ἔξω κριτηρίου θεωρουμένας, ἢ μοναδικὰς
καὶ τῶν δύο τούτων εἰδῶν.

10

εἰς περιω-
ρισμένην καὶ
ἀπεριόριστον.

§ 1351. Δίδονται αἱ ἐντολαὶ μετ' ἀδείας ἢ ἀπεριορίστου ἢ περιω-
ρισμένης εἰς τὸ πράττειν τι. Διὰ μὲν τῆς πρώτης προσκτᾶται ὁ ἐνταλθεὶς
τὸ δίκαιον εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἐνταλθὲν εἰς αὐτὸν πρᾶγμα, κατὰ τὴν καλὴν
διάγνωσιν καὶ κατὰ τὴν συνείδησιν αὐτοῦ· διὰ δὲ τῆς δευτέρας προσδιορί-
ζονται εἰς αὐτὸν τὰ ὅρια, ἕως ποῦ, καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ
τὸ πρᾶγμα.

15

§ 1352. Τὰ ἐπόμενα πράγματα ἀπαιτοῦσιν εἰδικὴν πληρεξουσιότητα,
οἷον ἐὰν ἐπ' ὀνόματι ἄλλου ἀποξενώσῃ τις πρᾶγμα μετὰ μισθοῦ, ἢ κάμνῃ
κοινοδόχον, ἢ δάνειον, ἢ λαμβάνῃ χρήματα ἢ ἄλλα ἀντὶ τούτων πράγματα,
ἢ κινῇ κρίσεις, ἢ ἐπιφέρῃ ἢ ἀντεπιφέρῃ ὄρκον, ἢ κάμνῃ διαλύσεις.

20

§ 1353. Πρὸς καθαρὰν ὁμῶς καταδοχὴν ἢ πρὸς παραίτησιν κλη-
ρονομίας, πρὸς δόσιν δωρεῶν, πρὸς ἐκλογὴν αἱρέτου κριτοῦ καὶ πρὸς
ἄμισθον παραίτησιν δικαίων τινῶν, ἀπαιτεῖ ἢ χρεία, ὥστε νὰ ἔχῃ ὁ ἐντο-
λεὺς ἔγγραφον πληρεξουσιότητος, δι' οὗ νὰ προσδιορίζεται ὀνομαστί
ἐκαστον πρᾶγμα.

25

§ 1354. Καὶ αὗται αἱ ἀπεριόριστοι γενικαὶ ἐντολαὶ τότε μόνον εἶναι
ἱκαναὶ εἰς τὰς εἰρημένας πτώσεις, ἐὰν προσδιωρίσθῃ ῥητῶς ἐν τῷ ἐγγράφῳ
τῆς πληρεξουσιότητος τὸ τοῦ πράγματος εἶδος.

30

1 § 1348. Dacă pentru ocîrmuirea trebilor străine s-au făcut toc-
mală, ca să se dea o răsplătire mulțămitoare anume, sau numai
prin tăcere, adică după starea ocîrmuitorului lor, atuncea se soco-
tește această tocmală între cele cu plată, iar almintrele întru acele
5 fără plată.

Împărțirea
ei în cea cu
plată și fără
plată;

§ 1349. Tocmelile imputernicirii se fac ori prin viu graiu sau
în scris. Iar înscrisul dat de către imputernicitorul la imputernicitul
se zice scrisoare de imputernicire.

Înscrisă și
necrisă;

10 § 1350. Imputernicirile sînt ori generale sau spețiale. Generale
sînt cînd se încredințează cuiva ocîrmuirea tuturor trebilor altui cuiva;
iar spețiale sînt cînd se încredințează cuiva ocîrmuirea numai a unor
trebi. Imputernicirile spețiale pot îndeobște să cuprindă trebi sau pricini,
ce se caută în judecată sau afară de judecată, sau numai niște singu-
ratice ori dintr-un soi sau dintru amîndoaă aceste.

Generale și
spețiale;

15 § 1351. Se dau imputerniciri ori cu neîngrădită sau cu îngădită
putere de a făptui ceva; prin cea dintîiu cîștigă imputernicitul dritul
de a săvîrși treaba încredințată lui după a sa bună știință și cu cuget
curat, iar prin a doua i se prescriu hotarele, pînă unde și chipul după
care să săvîrșească treaba.

Îngrădită
și neîngră-
dită.

20 § 1352. Următoarele trebi cer o spețială imputernicire, adică cînd
în numele altuia are a se înstrăina lucrul cu plată, sau a se închie împru-
mutare în bani sau în alte lucruri, ori a se primi bani sau alte lucruri
în locul lor, sau a se porni judecăți, ori a da sau a primi giurămînt, sau
a se face învoi.

25 § 1353. Însă spre curată primire sau lepădare de moștenire, spre
încheierea de tovărășie, spre facerea darurilor, pentru alegerea unui
judecătoriu compromisariu și spre acea fără plată lăsare a niscaiva
drituri, cere trebuința ca să aibă vechilul o scrisoare de imputernicire,
prin care să se rostească anume fieștecare treabă.

30 § 1354. Și acele neîngrădite generale imputerniciri atuncea numai
vor fi îndestule în pomenitele întîmplări, cînd anume se va rosti în
scrisoarea imputernicirii soiul trebii.

1—3 s-au făcut... tăcere R: s-a convenit un contradar, sau expres sau tacit
G||8 imputernicire R: mandat sau plenipotență G||12 cuprindă... pricini R:
aibă ca obiect chestiuni G||13—14 numai... aceste R: izolate și de amîndouă
aceste feluri G||16 putere R: voie G||17—18 cu cuget curat R: conștiință G||19
să R: trebuie să G||21—22 are... primi R: înstrăinează ceva un lucru cu plată
sau face comodat sau împrumut sau primește G||23 a să porni R: pornește G||
a da sau a primi R: da sau primește G||24 a să face învoi R: face tranzacții
G||25—26 spre... tovărășie ad R: om G||27 judecătoriu compromisariu R: arbitru
G|| lăsare a R: renunțare la G||31 vor fi îndestule R: sînt deajuns G||31 să va
roști R: s-a determinat G||32 imputernicirii R: plenipotenței G.

§ 1355. Οὐδείς ἀναγκάζεται νά δεχθῇ ἐντολὴν ἰδιωτικὴν, ἐὰν ὅμως ἔχων μετὰ τινος ἐμπορικᾶς ἢ ἄλλας σχέσεις ἐδέχθη ἅπαξ ἢ πολλάκις ἐντολὴν παρ' ἐκείνου, χρεωστεῖ, ἂν λάβῃ καὶ ἄλλην, νά φανερώσῃ εἰς ἐκεῖνον ἀνυπερθέτως καὶ ῥητῶς, ὅτι δέχεται αὐτὴν ἢ οὐ, διότι ἄλλως ὑποχρεοῦται νά πληρώσῃ τὴν ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ προξενηθεῖσαν εἰς ἐκεῖνον ζημίαν.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τοῦ ἐν-
ταλθέντος·

§ 1356. Ὁ ἐνταλθεὶς ὑποχρεοῦται νά διοικῇ τὸ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθὲν πρᾶγμα ἐπιμελῶς καὶ πιστῶς, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, καὶ καθ' ἣν ἔλαβε πληρεξουσιότητα, καὶ νά δώσῃ εἰς τὸν ἐντειλάμενον ὅλον τὸ ἐκ τοῦ πράγματος προσκτιθὲν κέρδος.

§ 1357. Καὶ ἐὰν ὁ ἐνταλθεὶς ἤθελεν ἔχῃ πληρεξουσιότητα περιωρισμένην, μ' ὅλον τοῦτο ἔχει ἄδειαν νά μεταχειρισθῇ πάντα τὰ μέσα, τὰ ὅποια ἀναγκαίως εἶναι ἠνωμένα μετὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ἢ σύμφωνα μετὰ τὸν φανερωθέντα σκοπὸν τοῦ ἐντειλαμένου. Ἐὰν ὅμως χωρὶς ἀνάγκης ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς πληρεξουσιότητος, ἐνέχεται νά ἀποκριθῇ διὰ τὰ ἐναντία ἐπακολουθήματα.

§ 1358. Ἐὰν ὁ ἐνταλθεὶς παραγγείλῃ χωρὶς ἀνάγκης τρίτον τινα περὶ τοῦ ἐμπιστευθέντος εἰς αὐτὸν πράγματος, ἐνέχεται μόνος αὐτὸς διὰ τὸ ἀποτέλεσμα· ἐὰν ὅμως συνεχώρηθῃ εἰς αὐτὸν ῥητῶς ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς πληρεξουσιότητος ὁ διορισμὸς τοποτηρητοῦ ἢ ἐὰν ἐκ τῶν περιστάσεων γένῃ ἄφευκτος ὁ διορισμὸς αὐτοῦ, ἐνέχεται μόνον διὰ τὸ σφάλμα του εἰς τὴν ἀποδεδειγμένην κακὴν ἐκλογὴν τοῦ προσώπου.

§ 1359. Ἐὰν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐνεπιστεύθῃ ἐν πρᾶγμα εἰς περισσοτέρους ἐνταλθέντας, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐνέργεια πάντων ὁμοῦ, διὰ νά ἔχῃ ἰσχὺν τὸ πρᾶγμα, παρεκτὸς ἂν ἐδόθῃ ῥητῶς εἰς ἓνα ἢ εἰς περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν πληρεξουσιότης ἐγγράφως εἰς τὸ νά διοικήσωσι τὸ πρᾶγμα μόνοι αὐτοί.

§ 1360. Ὁ ἐνταλθεὶς ὑποχρεοῦται νά ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἐντειλάμενον τὴν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ προξενηθεῖσαν ζημίαν καὶ νά παραδώσῃ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ἐμπιστευθέντος εἰς αὐτὸν πράγματος, ὁπότεν ἤθελε ζητῆσιν αὐτοὺς ἐκεῖνος.

§ 1361. Οἱ ἐνταλθέντες δὲν ἔχουσι δίκαιον νά ζητήσωσιν ἀντίδωρον διὰ τὸν κόπον αὐτῶν, οὔτε συγχωροῦνται νά δέχωνται παρ' ἄλλου τινὸς δῶρα ἀναφερόμενα εἰς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν. Ἐξαίρουνται οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ ἐκ συμφωνίας ἀναδεχόμενοι ἐντολάς.

1 § 1355. Nimine este silit să primească spețială imputernicire; iar
dacă acel ce are cu cineva legături neguțitorești sau altele, au primit
odată sau în mai multe rinduri imputernicirea, este datoriu, de va lua
și alta, să înștiințeze pre imputernicitoriul fără întârziere și anume,
5 cum că o primește sau nu, căci într-alt chip rămîne el răspunzătoriu
pentru paguba pricinuită din neîngrijirea lui.

§ 1356. Imputernicitul este datoriu să ocîrmuiască treaba incre-
dîntată lui, cu sîrguință și cu credință, după a sa făgăduință și după
imputernicirea ce au primit-o, și să dea încredințatoriului său tot cîștigul
10 ce au luat din acea treabă.

Drituri și
îndatoriri a
imputernici-
tului;

§ 1357. Măcar de și-ar avea imputernicitul o imputernicire îngră-
dită, totuși are voe să întrebuițeze toate mijloacile legiuite ce vor fi
neapărat unite cu firea trebii sau potrivite cu rostul scopos a
încredințatoriului. Iar dacă, fără nevoe, va trece preste hotarele
15 imputernicirei, rămîne răspunzătoriu pentru cele din improtivă
întîmplate.

§ 1358. Dacă imputernicitul fără nevoe va însărcina pe un al
treilea cu treaba încredințată lui, atuncea el singur rămîne răspunză-
toriu pentru ispravă. Iar dacă lui anume s-au ertat în scrisoarea impu-
20 ternicirei orînduirea altuia în locul său, sau dacă din împregiurări se
face neapărată orînduirea altuia, atuncea rămîne el răspunzătoriu pentru
greșala în dovedita rea alegere a persoanei.

§ 1359. Dacă totodată s-au încredințat o treabă la mai mulți
imputerniciți, este neapărată lucrarea tuturor împreună, pentru ca să
aibă putere treaba, afară numai dacă anume s-au dat la unul sau la
25 mai mulți din ei imputernicire în scris, ca numai ei singuri să ocîrmu-
iască acea treabă.

§ 1360. Imputernicitul este datoriu să întoarcă încredințăto-
riului acea de dînsul pricinuită pagubă și să dea socoteală pentru
30 treaba încredințată lui, orișicînd o va cere acela.

§ 1361. Imputerniciții nu au drit să ceară vreo răsplătire pentru
osteneala lor, nici este ertat a primi de la altul daruri privitoare cătră
ocîrmuirea trebilor, afară de acei ce au primit imputernicire după
meșteșugul lor sau după tocmală.

1 imputernicire R: mandat de la acela G|| 3 va lua R: a luat G|| 4 impu-
ternicitoriul R: acela G|| 7 treaba R: lucrul G|| 9 încredințatoriului său R: man-
dantului G|| 12 legiuite *ad* R: *om* G| vor fi R: sînt G|| 14 va trece preste R: a
întrecut G|| 17 va însărcina R: a însărcinat G|| 20—21 se face R: s-a făcut G|| 29
de dînsul R: din vina lui G| socoteală R: socoteli G|| 30 o R: le G|| 33 imputer-
nicire R: mandate G|| 34 după... tocmală R: din profesiune sau din învoială G.

τοῦ ἐντει-
λαμένου·

§ 1362. Ὁ ἐντειλάμενος χρεωστεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἐνταλθέντα 1
πάντα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ πράγματος ἢ ἐπωφελῇ ἔξοδα, 5
καὶ ἂν τὸ πρᾶγμα δὲν ἔλαβε καλὴν ἔκβασιν, καὶ νὰ δώσῃ πρότερον εἰς αὐτόν,
ἂν ζητήσῃ, ἀνάλογον ποσότητα χρημάτων διὰ τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα. Πρέπει
προσέτι νὰ πληρώσῃ πᾶσαν τὴν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ προξενηθεῖσαν ζημίαν ἢ

(75) Π.χ. Ἐὰν ὁ ἐντειλάμενος παρέδωκεν ἐν γνώσει ζῶον βλαπτικὸν εἰς τὸν ἐνταλ-
θέντα, διὰ νὰ πωλήσῃ, καὶ ἔβλαψεν αὐτὸν τὸ ζῶον, ἢ ἐὰν παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ διασώσῃ
πρᾶγμα ἀπὸ πυρκαϊᾶς καὶ ἐκ τούτου ἐβλάβη αὐτός κ.τ.λ.

§ 1363. Τὸ ἄμισθον συνάλλαγμα τῆς ἐντολῆς μεταβάλλεται εἰς 10
ἔμισθον, ὅταν ὁ ἄμισθὸς ἐνταλθεῖς ζημιωθῇ ἐκ περιστάσεως τυχερᾶς,
οἷον ὑπὸ ἀνεμοζάλης ἢ ὑπὸ ληστῶν κ.τ.λ. Ὅθεν πρέπει ὁ ἐντειλάμενος
νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὡς ἀντὶδωρον τόσον, ὅσον αὐτὸς ἤθελε δυνηθῇ νὰ λάβῃ
διὰ τὸν κόπον του, ἂν ἤθελε συμφωνήσῃ μετὰ μισθοῦ· καὶ τοῦτο πρέπει 15
μετ' ἀκριβοῦς ἐρεῦνης τῶν περιστάσεων νὰ διατιμηθῇ παρ' ἀνδρῶν ἐμπείρων,
κατὰ τὴν πλέον μεγαλυτέραν τιμὴν, τὴν ὑποίαν ἤθελε δυνηθῇ νὰ λάβῃ
ἄλλος διὰ τοιαύτην ὑπόθεσιν.

§ 1364. Ἐὰν ὁ ἐνταλθεῖς ὑπερέβῃ τὰ ὅρια τῆς δοθείσης εἰς
αὐτὸν ἐντολῆς, πρέπει νὰ κριθῇ τοῦτο ἐκ τῆς ῥητῆς πληρεξουσιότητος,
ἐκ τοῦ νόμου (§§ 1352 καὶ 1353) καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος 20
(§ 1357).

§ 1365. Ἐὰν ὁ ἐντειλάμενος ἐδέχθῃ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐνταλθὲν πρᾶγμα,
ἐν ᾧ ἔτι ἐγίνετο ἢ ἀφ' οὗ ἔλαβε τέλος, καὶ ὠφελήθῃ ἐξ αὐτοῦ, ὑποχρεοῦται
νὰ δεχθῇ καὶ τὰ ἔξοδα τὰ γενόμενα εἰς τὸ πρᾶγμα ὑπὲρ τὴν δοθεῖσαν παρ'
αὐτοῦ ἐντολήν. 25

ἀναφερόμε-
να εἰς τρίτον
τινά.

§ 1366. Ἐφ' ὅσον ὁ ἐνταλθεῖς ἐν δυνάμει τῆς πληρεξουσιότητος
παριστᾷ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐντειλαμένου, κατὰ τοσοῦτον δύναται νὰ κερδήσῃ
δι' ἐκεῖνον δίκαια καὶ νὰ τὸν ἐπιφορτίσῃ μὲ ἐνοχάς. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸς
ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς φανερᾶς αὐτοῦ πληρεξουσιότητος ἔκαμε συμφωνίαν
μετὰ τρίτου τινός, αἱ ἐνοχαὶ καὶ τὰ δίκαια, τὰ τεθεμελιωμένα ἐπάνω τῆς 30
συμφωνίας ταύτης, ἀνήκουσιν οὐχὶ εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὸν ἐντειλάμενον
καὶ εἰς τὸν τρίτον ἐκεῖνον.

§ 1367. Ἡ δοθεῖσα εἰς τὸν ἐνταλθέντα μυστικὴ πληρεξουσιότης δὲν
ἔχει ἐπιβρόχην εἰς τὰ δίκαια, τὰ ὅποια ἐκέρδησε τρίτος τις δι' αὐτοῦ.

§ 1368. Καὶ ὅταν ὁ ἐντειλάμενος διωρίσῃ τοιοῦτον ἐνταλθέντα, ὅστις 35
δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ὑποχρεώσῃ ἑαυτόν (§§ 1156—1159), τὰ ἐντὸς τῶν
ὁρίων τῆς πληρεξουσιότητος γενόμενα ὑπ' ἐκείνου πράγματα ὑποχρεοῦσι
τὸν ἐντειλάμενον αὐτόν καὶ τὸν τρίτον ἐκεῖνον.

1 § 1362. Încredințatoriul este datoriu să întoarcă vechilului toate A împu-
neapăratele cheltuele în ocirmuirea trebii sau cele folositoare, măcar ternicito-
deși n-au luat treaba ispravă bună și, după cererea lui, să dea și riului;
5 cheltueli. Trebuie încă să-i plătească toată acea de dînsul pricinuită pagubă sau acea cu împlinirea însărcinării unită pagubă (75).

(75) De pildă, dacă încredințatoriul au dat împrumutului prin știință o vită vătămătoare, ca să o vinză, și vita l-au primejduit, sau dacă l-au însărcinat, ca să scape un lucru din foc, și prin aceasta s-au vătămat, și celelalte.

10 § 1363. Fără de plată tocmai împrumutului se prefăce în cea cu plată, cînd împrumutul cel fără de plată se va păgubi dintr-o intimplare, de pildă dintr-o furtună sau de cătră tilhari, și celelalte. Deci dar încredințatoriul este datoriu să-i dea ca o răsplătire atîta, pe cît el ar fi putut lua peste osteneala sa, dacă ar fi făcut tocmai
15 pentru plată, și aceasta trebuie cu o de-amăruntul pătrundere a împrumuturilor să se prețaluiască de cătră oameni experți, după cel mai mare preț care ar fi putut să iae altul pentru asemenea pricină.

§ 1364. Dacă împrumutul au trecut peste hotarele împrumutului date lui, aceasta trebuie să se judece din cuprinderea împrumutului, din legi (§§ 1352 și 1353) și din firea trebii (§ 1357).

§ 1365. Dacă încredințatoriul au primit treaba cea de dînsul încredințată în vremea lucrării sau după săvîrșirea trebii și s-au folosit din aceasta, atuncea este el datoriu să primească și cheltuelile făcute pentru acea treabă peste împrumutarea dată de dînsul.

25 § 1366. În cît împrumutul, în puterea împrumutului, înfă- Cu privire
țoșază pe persoana încredințatoriului său, întru atîta poate să cîștige cătră un al
printr-însul drituri și să-l însărcineze cu îndatoriri; așa dar dacă acesta treilea.
în hotarele vederatei sale împrumutului au făcut tocmai cu un al treilea,
atuncea driturile și îndatoririle întemeiate pe această tocmai nu se
30 cuvin lui, ci încredințatoriului său și acelui al treilea.

§ 1367. Acea împrumutul dat în taină împrumutului nu are influență cătră driturile ce au cîștigat un al treilea prin aceasta.

§ 1368. Și cînd împrumutului au rînduit acest felu de împrumut, carele nu este destoinic să se îndatorească pe sineși (§§ 1156
35 pînă 1159), atuncea acele de dînsul între hotarele împrumutului săvîrșite
trebi îndatorese pe acest împrumutului și pe acel al treilea.

6 cu R: la G | unită R: inevitabilă G || 11 se va păgubi R: s-a păgubit G || 13 este datoriu R: trebuie G || 14 peste R: pentru G || 14—15 ar fi... pentru R: s-ar fi învoit cu G || 15 pătrundere R: cercetare G || 22 în... trebii R: în timp ce încă se făcea sau îndată ce au luat sfîrșit G || 25—26 înfățoșază R: reprezintă G || 29—30 să cuvin R: aparțin G.

§ 1369. 'Εάν ὁ ἐνταλθεὶς λαβὼν ἐντολὴν νὰ προσπορίσῃ ὄφελός τι 1
εἰς τρίτον τινὰ ἐδέχθῃ αὐτήν, ὁ τρίτος ἐκεῖνος εὐθύς, καθὼς εἰδοποιηθῇ
παρὰ τοῦ ἐντειλαμένου ἢ τοῦ ἐνταλθέντος, προσκτᾶται τὸ δίκαιον τοῦ νὰ
κινῇ ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἐξ αὐτῶν.

Διάλυσιν
τῆς ἐντολῆς·
δι' ἀνακαλέ-
σεως·

§ 1370. 'Ο ἐντειλάμενος ἔχει ἄδειαν νὰ ἀνακαλέσῃ κατὰ τὴν ἀρέ- 5
σκειάν του τὴν δοθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ἐντολὴν· ὑποχρεοῦται ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ
εἰς τὸν ἐνταλθέντα οὐχὶ μόνον τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια ἔκαμεν αὐτὸς ἕως τότε
καὶ τὴν ζημίαν προσέτι, τὴν ὅποιαν ἔσως ἔπαθεν, ἀλλὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν
καὶ μέρος ἀντιδώρου ἀνάλογον μὲ τοὺς κόπους του.

§ 1371. 'Ο ἀνωτέρω κανὼν περὶ τῶν ἐξόδων καὶ τοῦ ἀντιδώρου 10
ἔχει χώραν καὶ τότε, ὅποταν ἡ τελεία ἐκπλήρωσις τοῦ πράγματος ἐνεπο-
δίσθῃ ἐκ περιστάσεως τυχερᾶς.

διὰ παραι-
τήσεως·

§ 1372. Καὶ ὁ ἐνταλθεὶς δύναται νὰ παραιτηθῇ τὴν ἣν ἐδέχθῃ ἐντο- 15
λὴν· ἐὰν ὅμως παραιτηθῇ αὐτὴν πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ εἰδικῶς εἰς
αὐτὸν ἐμπιστευθέντος πράγματος ἢ τοῦ κατὰ γενικὴν πληρεξουσιότητα
παρ' αὐτοῦ ἀρχθέντος, ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ πᾶσαν τὴν ζημίαν τὴν
προξενηθεῖσαν εἰς τὸν ἐντειλάμενον, ἂν δὲν παρενέπεσεν ἐμπόδιον ἀπρόοπτον
καὶ ἄφευκτον.

διὰ τοῦ θά-
νάτου, ἢ

§ 1373. Παύει κανονικῶς ἡ ἐντολὴ διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐντειλαμένου 20
ἢ τοῦ ἐνταλθέντος. 'Αλλ' ὅταν τὸ ἀρχθὲν πρᾶγμα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δια-
κοπῇ χωρὶς φανερᾶς τῶν κληρονόμων ζημίας ἢ ἂν ἡ πληρεξουσιότης τῆς
ἐντολῆς ἐκτείνηται καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐντειλαμένου, ἔχει δίκαιον
καὶ χρέος ὁ ἐνταλθεὶς νὰ τελειώσῃ τὸ πρᾶγμα.

§ 1374. Αἱ ἐντολαὶ αἱ δοθεῖσαι ἢ δεχθεῖσαι ὑπὸ κοινότητός τινος, 25
παύουσιν εὐθύς μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς κοινότητος αὐτῆς.

διὰ συνδρο-
μῆς δανεισ-
τῶν.

§ 1375. "Όταν δημοσιευθῇ κατὰ τοῦ ἐντειλαμένου συνδρομὴ δανει- 30
στῶν, τότε πᾶσαι αἱ πράξεις, τὰς ὁποίας ἀναδέχθη ὁ ἐνταλθεὶς μετὰ ταῦτα
ἐπ' ὀνόματι ἐκείνου, οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχὺν νομικὴν. 'Ωσαύτως ἡ δημο-
σίευσιν τῆς συνδρομῆς τῶν δανειστῶν ἐπὶ τῆς τοῦ ἐνταλθέντος περιουσίας
ἀναιρεῖ ἐμπράκτως τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐντολὴν.

Μέχρι τίνος
διαμένει ἡ ἐ-
νοχή;

§ 1376. Μ' ὅλον ὅτι παύει ἡ ἐντολὴ δι' ἀνακλήσεως, διὰ παραι-
τήσεως καὶ διὰ θανάτου τοῦ ἐντειλαμένου ἢ τοῦ ἐνταλθέντος, πρέπει μ' ὅλον
τοῦτο τὰ πράγματα, τὰ μὴ ἐπιδεχόμενα ὑπέρθεσιν, νὰ μὴ παύσωσιν, ἕως

1 § 1369. Dacă imputernicitul, dindu-i-se imputernicire ca să
 aducă folos unui al treilea, au primit-o, atunce acest al treilea, îndată
 ce se va înștiința de cătră imputernicitoriul sau de cătră imputer-
 5 nicitul, câștigă dritul de a porni jalobă asupra unuia sau asupra
 altuia din ei.

§ 1370. Imputernicitoriul are voe să iae înapoi, după a sa plăcere, Desfacerea
 aceea de dinsul dată imputernicire; se îndatorește însă a întoarce imputer- imputerni-
 nicitului nu numai cheltuelile ce el pină atunce au făcut și pe lângă cirii prin lu-
 10 aceea pagubă ce poate au suferit, ci și să dea acestuia. parte de răsplă- are înapoi;
 tirea analoghisită cu ostenelile sale.

§ 1371. Regula de mai sus pentru cheltueli și răsplătire are loc
 și atunce cînd desăvîrșita împlinire a trebii s-au împiedecat în vreo
 impregiurare întîmplată.

§ 1372. Și imputernicitul poate să se lepede de primita imputer- prin lepă-
 15 nire; iar dacă se va lepăda mai înainte de împlinirea trebii încredințată dare;
 lui mai cu samă, sau a acei începute în puterea gheeneralnicei imputer-
 niri, atunce rămîne el datoriu să răspundă toată paguba pri-
 cinuită încredințatoriului, dacă nu s-au întîmplat vreo împiedecare
 neprevăzută și neapărată.

§ 1373. După regulă încetează imputernicirea prin moartea incre- prin moar-
 20 dințatoriului sau a imputernicitului. Iar dacă începuta treabă nu este te;
 prin puțință a se curma fără vederată paguba moștenitorilor, sau dacă
 puterea imputernicirii se întinde și după moartea încredințatoriului,
 are drit și datorie vechilul să sfîrșască treaba.

25 § 1374. Imputernicirile cele date sau primite de cătră o obștime,
 încetează îndată după desfacerea aceștii obștimi.

§ 1375. Cînd se va publicarisi concurs de creditori a încredință- prin con-
 30 toriului, atunce toate trebile, care le va fi primit imputernicitul după cursul credi-
 aceasta în numele aceluia, nu au nici o putere legiuită. Asemîne publi- torilor.
 carisire a concursului creditorilor asupra averii imputernicitului desfi-
 înțază în faptă imputernicirea dată lui.

§ 1376. Deși încetează imputernicirea prin luarea înapoi, prin Pînă unde
 lepădarea și prin moartea încredințatoriului sau a imputernicitului, se întinde
 totuși trebile care nu suferă întîrziere, să nu înceteze, pină cînd nu îndatorirea?

1 dindu-i-se imputernicire R: luînd mandat G|| 6 iae înapoi R: revoace
 G|| 8—9 pe lângă aceea R: încă G|| 13 întîmplată R: întîmplătoare G|| 15 se va
 lepăda R: a renunțat G|| 16 mai cu samă R: în special G|| 17 răspundă R: întoarce
 G|| 19 neapărată R: inevitabilă G|| 23 puterea imputernicirii R: plenipotența
 mandatului G|| 25 obștime R: comunitate G|| 28 trebile... primit R: lucrările
 ce le-a luat asupra-și G|| § 1376 nota: unde se întinde R: cînd durează G.

§ 1384. Οἱ δεσπότες καὶ οἰκοδεσπότες δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ πληρῶσωσι τὰ ὅσα οἱ σκλάβοι ἢ οἱ οἰκιακοὶ αὐτῶν ἐδανείσθησαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτῶν. Οἱ δανεισάντες πρέπει εἰς τὰς τοιαύτας πτώσεις νὰ ἀποδείξωσι τὴν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς παραγγελίαν.

§ 1385. Ἄλλ' ἐὰν ὁ δανεισθεὶς καὶ ὁ δανείσας κρατοῦσι κατάστιχα τακτικά, εἰς τὰ ὁποῖα καταγράφονται αἱ μετ' ἐμπιστοσύνης διδόμεναι πραγματεῖαι, ἰσχύει ἡ πρόληψις, ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ τοιοῦτον κατάστιχον ἔχει ἄδειαν νὰ λαμβάνῃ πραγματείας μετ' ἐμπιστοσύνης.

Ἐντολὴ δικαστική.

§ 1386. Τὸ δίκαιον, ὅπερ ἔχουσιν οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ κηδεμόνες εἰς τὸ νὰ διοικῶσι τὰ πράγματα τῶν ἐπιτροπευομένων καὶ κηδεμονευομένων, θεμελιούται ἐπάνω τοῦ διορισμοῦ τοῦ κριτηρίου ὑπὸ τοῦ ὁποίου διωρίσθησαν αὐτοί (§§ 258, 272, 356, 372, 1296, καὶ 1307).

Νομική.

§ 1387. Εἰς τὸν πατέρα καὶ εἰς τὸν ἄνδρα δίδεται ὑπὸ τῶν νόμων ἐξουσία νὰ ὑπερασπίζωσι τὸ τέκνον καὶ τὴν γυναῖκα. Οἱ περὶ τούτων κανόνες περιέχονται ἐν τῷ ἀρμοδίῳ τόπῳ (§§ 106, 204, 1638, 1639 καὶ 1660—1662).

Διοίκησις ἀλλοτριῶν πραγμάτων χωρὶς ἐντολῆς.

§ 1388. Ὅστις οὔτε ἐκ ῥῆτῆς ἢ σιωπηρᾶς συμφωνίας, οὔτε παρὰ κριτηρίου, οὔτε ὑπὸ τῶν νόμων ἔλαβεν ἄδειαν, δὲν δύναται κανονικῶς νὰ ἐμιχθῇ εἰς πράγμα ἄλλου. Ἐὰν αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ πράξῃ τοιοῦτόν τι, ἐνέχεσται νὰ ἀπολογηθῇ περὶ πάντων τῶν ἐπιβλαβῶν ἐπακολουθημάτων.

ἐν περιστάσει ἀνάγκης ἢ

§ 1389. Εἰς τὸν διοικήσαντα οἰκιοθελῶς πράγμα ξένον πρὸς ἀπόκρουσιν ἐπικειμένης ζημίας, ὑποχρεοῦται ὁ δεσπότης τοῦ πράγματος νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ ἀναγκαῖα καὶ σύμφωνα μὲ τὸν σκοπὸν ἔξοδα, καὶ ἂν ὁ κόπος αὐτοῦ ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος, οὐχὶ ὅμως ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου (§ 536).

πρὸς ὠφέλειαν ἄλλου.

§ 1390. Ὅστις θέλει νὰ ἀναδεχθῇ πράγματα ξένα πρὸς ὄφελος μόνον ἄλλου, πρέπει νὰ ζητήσῃ συναίνεσιν ἐκείνου. Ἐὰν ὁ διοικητὴς τῶν ξένων πραγμάτων δὲν ἐφύλαξε μὲν τὸν κανόνα τοῦτον, πλὴν διώκησε τὸ ξένον πράγμα δι' ἰδίων αὐτοῦ ἐξόδων, πρὸς ὄφελος τοῦ δεσπότη τοῦ φανερόν, καὶ ὑπερβαῖνον τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα, ὑποχρεοῦται ὁ δεσπότης τοῦ πράγματος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτὸν τὰ γενόμενα ἔξοδα.

§ 1391. Ἐὰν ὅμως τοῦτο τὸ ὑπερβαῖνον τὰ ἔξοδα ὄφελος δὲν εἶναι φανερόν ἢ ἐὰν ὁ διοικητὴς τῶν ξένων πραγμάτων ἐπεχειρήσῃ αὐτεξουσίως τοιαύτας μεγάλας μεταβολὰς εἰς πράγμα ξένον, ὥστε νὰ μὴ δύναται ὁ δεσπότης τοῦ πράγματος νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸ εἰς τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον μετεχειρίζετο αὐτὸ πρότερον, τότε οὐχὶ μόνον δὲν ὑποχρε-

1 § 1384. Proprietarii și stăpînii de case nu sînt datori să plătească
aceea ce slugile, robii sau casnicii lor au luat cu împrumut în numele
lor; creditorii trebuie la asemenea întîmplări să dovedească porunca dată
cătră aceștia.

5 § 1385. Iar dacă creditorul și datornicul vor ținea condici după
rînduială, în care se trec mărfurile cele date pe credit, are putere iuridică
presumție, cum că aducătoriul unei asemenea condici are voe să iae
mărfuri pe credit.

10 § 1386. Dritul ce au epitropii și curatorii, ca să ocîrmuiască
trebile epitropisiților și a acelor supt curatorie, se întemeiază pe orînduirea judecătorei de cătră care ei vor fi rînduiți (§§ 258, 272, 356,
372, 1296 și 1307). Împuterni-
cirea judecă-
torească;

15 § 1387. Părintelui și bărbatului se dă de cătră legi puterea ca
să apere pe fiii și pe soție. Regulile pentru aceste sînt cuprinse în locul
cuvîncios (§§ 106, 204, 1638, 1639 și 1660 pînă 1662). Legiuită.

20 § 1388. Acel ce nici din tocmala rostită sau tăcută, nici de cătră
judecătore, nici de cătră legi, <n>-au luat voe, nu poate după regulă
să se amestece în treaba altuia. Dacă acesta va fi îndrăznit să făptuiască
un așa ceva, rămîne răspunzătoriu pentru toate păgubitoarele urmări. Ocîrmui-
rea trebilor
străine fără
poruncă;

25 § 1389. Cătră acel de bună voe ocîrmuitoriu a unei trebi străine,
spre depărtarea unei păgubiri ce era să se întîmple, datoriu este pro-
prietariul lucrului să-i întoarcă cheltuelile cele neapărate și potrivite cu
scoposul, măcar de ar fi și rămas fără de folos, însă nu din însași a sa
pricină (§ 536). în împrе-
giurări de ne-
voe;

30 § 1390. Acel ce voiește să primească asupra-și trebi străine,
numai pentru folosul altuia, trebuie să ceară învoirea aceluia. Dacă
ocîrmuitoriu trebilor străine n-au păzit această regulă, însă au ocîrmuit
treaba altuia cu însuși a sale cheltueli, spre vederat folos a proprie-
tariului, și covîrșind peste neapărate cheltueli, este datoriu proprie-
tariul trebii să-i întoarcă făcutele cheltuele. sau spre
folosul altuia.

35 § 1391. Iar dacă acest folos ce covârșește peste cheltueli, nu
este vederat sau dacă ocîrmuitoriu trebilor străine s-au apucat de
sineși de acest feliu de mari prefaceri în lucrul străin, încît proprietariul
acestui lucru să nu mai poată a-l întrebuița spre acel scopos, pentru
care îl întrebuițase mai înainte, atunce nu numai nu se îndatorește

2 slugile *ad* R: *om* G || 4 aceștia R: ei G || 5 vor ținea R: țîn G || 10—11
orînduirea R: hotărîrea G || 11 vor fi rînduiți R: au fost hotărîți G || 13 Părintelui R:
Tatălui G || 14 fiii R: copil G || § 1388 *nota*: poruncă R: mandat G || 16 tăcută G:
făcută R || 18 va fi R: a G || 23 *după* rămas *ad* munca lui G: *om* R | folos E: succes
G || 26 altuia R: străină G || 29 covîrșind R: folosul covîrșind G || 32—33 de sineși
R: cu de la sine putere G || 35 întrebuițasă R: întrebuița G.

οὔται αὐτὸς νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ ἔξοδα, ἀλλὰ δύναται μάλιστα νὰ ζητήσῃ, 1
ὥστε ὁ διοικήσας τὸ πρᾶγμα νὰ φέρῃ αὐτὸ δι' ἰδίων του ἑξόδων εἰς τὴν
προτέραν κατάστασιν ἢ, ἂν τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ ικανοποιήσῃ αὐτὸν
ἐντελῶς.

§ 1392. Ὁ χωρὶς ἐντολῆς ἀναδεχθεὶς ξένον πρᾶγμα ὑποχρεοῦται 5
νὰ μὴ παύσῃ μέχρι τέλους καὶ νὰ δώσῃ λογαριασμὸν καθαρὸν ὡς εἰς
ἐνταλθεὶς.

§ 1393. Ἐάν τις ἐμμίξῃ ἑαυτὸν εἰς πρᾶγμα ξένον ἐναντίον τῆς 10
ἰσχυρᾶς τοῦ δεσπότης θελήσεως ἢ διὰ τῆς ἐμμίξεως αὐτοῦ ἐμποδίσῃ τὸν
νομίμως ἐνταλθέντα ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος διοικήσεως, ὑποχρεοῦται οὐχὶ
μόνον νὰ πληρώσῃ τὴν προξενηθεῖσαν ζημίαν, ἀλλὰ χάνει καὶ τὰ ὅσα ἔκαμεν
ἔξοδα, ἂν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λάβῃ αὐτὰ εἰς πράγματα ἀγορασθέντα παρ'
αὐτοῦ καὶ σωζόμενα.

Ἀνάλωσις
ἐνὸς πράγμα-
τος πρὸς ὠ-
φέλειαν ἄλ-
λου.
§ 1394. Ὅστις μὴ ἔχων ἐντολὴν διοικήσεως πραγμάτων ἐξώδευσέ τι 15
πρὸς ὠφέλειαν ἄλλου, δύναται νὰ ζητήσῃ τὸ ἴδιον πρᾶγμα ἢ, ἂν τοῦτο
δὲν εἶναι πλέον δυνατόν, τὴν τιμὴν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐν καιρῷ τῆς
ἐξοδεύσεως, καὶ ἂν μετὰ ταῦτα ἐματαιώθῃ ἢ ἐκ τούτου ὠφέλεια.

§ 1395. Ὅστις ἔκαμε δι' ἄλλον ἔξοδα τοιαῦτα, τὰ ὅποια ἔπρεπεν 20
ἐκεῖνος νὰ κάμῃ κατὰ τὴν προσταγὴν τῶν νόμων, ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ
τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν.

§ 1396. Ἐάν τις ἐν περιστάσει ἀνάγκης ἐθυσίασεν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ
περιουσίαν, διὰ νὰ ἀποτρέψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀπ' ἄλλων ζημίαν μεγαλυ-
τέραν, ὑποχρεοῦνται πάντες οἱ ὠφεληθέντες παρ' αὐτοῦ νὰ κάμωσιν εἰς αὐτὸν
τὸ ἀζήμιον κατ' ἀναλογίαν.

§ 1397. Ἡ πλατυτέρα προσεφαρμογὴ τοῦ ἀνωτέρου κανόνος εἶναι 25
ἐν ἐκ τῶν ἀντικειμένων τῶν ναυτικῶν νόμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΚΤΟΝ

Περὶ συναλλάγματος τῆς ἀνταλλαγῆς

Ἀνταλλα-
γῆ.
§ 1398. Ἡ ἀνταλλαγὴ εἶναι συνάλλαγμα, δι' οὗ δίδεται ἐν πρᾶγμα 30
ἀντὶ ἄλλου. Ἡ ἀληθὴς παράδοσις τοῦ πράγματος δὲν εἶναι ἀναγκαία εἰς
ποίησιν τοῦ συναλλάγματος τούτου, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ
καὶ εἰς κτῆσιν τῆς δεσποτείας.

1 el a-i întoarce cheltuelile, ci mai ales poate să ceară ca ocirmuitorul lucrului să aducă cu a sa cheltuială lucrul în starea de mai înainte sau dacă aceasta nu va fi cu puțință, să-i facă deplină îndestulare.

§ 1392. Acel ce fără poruncă au primit asupra-și o treabă străină,
5 este datoriu pînă la sfîrșit a nu înceta și a da socoteală curată ca un imputernicit.

§ 1393. Dacă s-au amestecat cineva în treabă străină improtiva puternicei voințe a proprietariului, sau prin amestecarea lui au împiedecat pe legiuitul imputernicit din ocirmuirea trebii, atunce este datoriu nu numai să plătească pricinuita pagubă, ci să și pearză cheltuelile cîte ar fi făcut, dacă nu va fi cu puțință să le iae din lucrurile cumpărate de dînsul și aflătoare de față.

§ 1394. Acel ce fără a avea poruncă pentru ocirmuirea trebilor, de va fi cheltuit ceva pentru folosul altuia, poate să ceară însuși lucrul, sau, nefiind aceasta mai mult cu puțință, prețul lui, care-l avea în vremea cheltuirei, măcar de și s-ar fi înzădărnicit în urmă dintr-aceasta. Cheltuirea unui lucru pentru folosul altuia.

§ 1395. Acel ce au făcut pentru altul cheltueli de acest feliu, care trebuia să le facă acela după hotărîrea legilor, are dreptate să ceară întoarcerea lor.

§ 1396. Dacă cineva într-o nevoie au jertvit însuși a sa avere, pentru ca să depărteze de la dînsul și de la alții o mai mare păgubire, atunce sînt datori toți acei folosiți prin dînsul să-i facă despăgubire după analoghie.

§ 1397. O mai întinsă aplicarisire a regulii de mai sus este obiectul legilor pentru neguțitorii pe mare.

CAP AL DOĂZECI ȘI ȘASE

Pentru contractul schimbului

*§ 1398. Schimbul este un contract, prin care se dă un lucru în locul altuia. Adevărată trădarea lucrului nu este neapărată la facerea acestui contract, ci se cere numai spre împlinirea lui și spre cîștigarea proprietății. Schimbul.

10 să și pearză R: pierde și G || 11 ar fi R: a G | va fi R: este G | din lucrurile R: în lucruri G || 12 aflătoare de față R: păstrate G || 13 poruncă R: mandat G || 14 de va fi R: a G || 16 măcar... fi R: deși s-a G | după urmă ad folosul G || 20 nevoie R: împrejurare de nevoie G | propria R: propria G || 24—25 obiectul... mare R: unul din obiectele legilor navale G || 30 se cere ad R: om G. | spre R: la G.

Ἀντικείμε-
νον αὐτῆς.

§ 1399. Τὰ χρήματα ὡς ποσότης ἐν γένει λογιζόμενα δὲν εἶναι ἀντικείμενον τῆς ἀνταλλαγῆς, ὁ χρυσὸς ὁμῶς καὶ ὁ ἄργυρος δύνανται νὰ ἀνταλλάττῳνται μὲ ἄλλα εἶδη πραγμάτων, ὡς πραγματεῖται λογιζόμενοι· τὰ δὲ νομίσματα μόνον ἐν εἶδος μὲ ἄλλο δύνανται νὰ ἀνταλλάττῳνται, οἷον τὰ χρυσᾶ διὰ τῶν ἀργυρῶν ἢ τὰ μικρὰ διὰ τῶν μεγάλων.

Διατάξεις
περὶ τῆς ἀν-
ταλλαγῆς τῶν
ἀκινήτων
πραγμάτων.

§ 1400. Αἱ μὲν καθαραὶ ἀνταλλαγαὶ τῶν ἀκινήτων πραγμάτων ἔχουσιν ἰσχὺν καὶ κύρος, καὶ ἄνευ εἰδήσεως τῆς βουλῆς γινόμεναι· αἱ δὲ μικταί, ἡγουν αἱ διὰ πραγμάτων ὁμοῦ καὶ χρημάτων γινόμεναι (§ 1416), δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνωνται χωρὶς εἰδήσεως αὐτῆς.

§ 1401. Ἐάν τις ἐκ τῶν ἀναμειγμένων εἰς τι ὑποστατικὸν κοινωνῶν θελήσῃ νὰ ἀνταλλάξῃ τὸ μερίδιον αὐτοῦ, χρεωστεῖ νὰ διαχωρίσῃ πρῶτον καὶ νὰ ὁροθετήσῃ αὐτὸ ἐξακολουθῶν κατὰ τὴν ἀνωτέρω διατύπωσιν καὶ ἔπειτα νὰ κάμῃ τὴν ἀνταλλαγὴν.

Τῶν μονα-
στηριακῶν.

§ 1402. Ὅταν ἀπαιτῇ ἡ χρεία νὰ ἀνταλλαχθῶσιν ὑποστατικὰ μοναστηρίων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀνταλλαχθῶσι δι' ἄλλων πραγμάτων, εἰ μὴ μόνον δι' ἄλλων ὑποστατικῶν, ἐάν ἡ ἀνταλλαγή φανῇ εὐλογος καὶ ὠφελιμωτέρα εἰς τὸ μοναστήριον, ἐξετασθεῖσα πρότερον κατ' ἀκρίβειαν καὶ ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ὁμοῦ καὶ τῆς βουλῆς.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τῶν
ἀνταλλακτόν-
των.

§ 1403. Οἱ ἀνταλλάξαντες ὑποχρεοῦνται ἐν δυνάμει τῆς μεταξὺ αὐτῶν γενομένης συμφωνίας νὰ παραδίδωσι καὶ νὰ παραλαμβάνωσιν εἰς ἐλευθερὰν νομὴν τὰ ἀνταλλαγέντα πράγματα, μετὰ πάντων τῶν εἰς αὐτὰ ἀνηκόντων καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τελειώσεως τῆς συμφωνίας γενομένων προσθηκῶν (§ § 390—392), ἐν τῷ ἁρμοδίῳ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ ἐν ᾗ εὐρίσκοντο καταστάσει, ὅτε ἐτελειώθη ἡ συμφωνία.

§ 1404. Ἐάν ἐξ αἰτίας τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν ἀνταλλακτόντων δὲν ἔγινεν ἡ κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους ἐκπλήρωσις τῆς ἀνταλλαγῆς, ἐνέχεται οὗτος νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὸν ἄλλον πᾶσαν τὴν εἰς αὐτὸν προξενηθεῖσαν ζημίαν.

Ἐν εἰδει
περὶ κινδύ-
νου·

§ 1405. Ἐάν ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ, καθ' ὃν συνεφωνήθη νὰ γένῃ ἡ παράδοσις τοῦ ἀνταλλαγέντος κινήτου πράγματος, ἐμποδίσθῃ ῥητῶς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἢ ληψοδοσίας αὐτοῦ (§ 1863) ἢ ἐφθάρῃ ὅλον, ἀνατρέπεται τὸ συνάλλαγμα· ἐάν δὲ ἐφθάρῃ μέρος αὐτοῦ, κρίνεται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ § 1250. Ἐάν τὸ πρᾶγμα ᾗτον ἀκίνητον καὶ ἐφθάρῃ ἢ ἔλειψε μέρος ἐξ αὐτοῦ, ἀνατρέπεται ὡσαύτως τὸ συνάλλαγμα.

§ 1406. Ἐάν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον συμβῶσι τυχερῶς εἰς τὸ ἀνταλλαγὴν πρᾶγμα ἄλλαι βλάβαι ἢ ἐπιτεθῶσιν εἰς αὐτὸ ἄλλα βάρη, ἀποβλέπουσι ταῦτα τὸν δεσπότην αὐτοῦ. Ἐάν ὁμῶς ἔγινεν ἀνταλλαγή πολλῶν ὁμοῦ

1 § 1399. Banii, ca o cîttime socotindu-se îndeobștie, nu sînt obiect Obiectul
a schimbului, iar aurul și argintul socotindu-se ca o marfă, se pot schimba lui.
cu alte soiuri de lucruri; monedile se pot schimba numai un soi cu altul,
adecă cele de aur cu cele de argint sau cele mici cu cele mari.

5 § 1400. Schimbările cele curate a lucrurilor nemîșcătoare au Orîndu-
tărie și fără a se face înștiințare divanului, iar cele amestecate, adică iala pentru
acele făcute în lucruri împreună și bani (§ 1416), nu sînt ertate a se schimbarea
face fără știrea divanului. lucrurilor ne-
mîșcătoare.

§ 1401. Dacă un răzăș va voi să schimbe partea sa, este datoriu,
10 ca mai întîi să o deosebească și să o stâlpească, urmînd pentru aceasta
după rînduiala de mai sus și pe urmă să se facă schimbul.

* § 1402. Cînd cere trebuința, ca să se schimbe moșii mănăstirești, A mănă-
nu este ertat să se schimbe cu alte lucruri, ci numai cu alte moșii, dacă stirilor.
schimbul va fi binecuvîntat și mai de folos mănăstirei, cercetîndu-se
15 mai întîi cu de amăruntul și întărîndu-se de mitropolitul împreună
și de divan.

§ 1403. Schimbătorii sînt datori, în puterea tocmelii încheete Drituri și
între dinșii, să dea și să ia în slobodă proprieta lucrurile cele schimbate, îndatoriri a
dimpreună cu toate acele cuvenite la aceste, precum sporirile din vremea schimbători-
20 închierii tocmelii (§§ 390 pînă 392), în vremea și locul cuviincios și în lor;
starea în care se află la încheerea tocmelii.

§ 1404. Dacă din pricina unuia din schimbători nu s-au făcut
după pomenitele chipuri împlinirea schimbului, rămîne acesta îndatorit
să răspundă celuilalt toată pricinuita pagubă.

25 § 1405. Dacă în vremea facerii tocmelii pentru trădarea lucrului îndeosebi
mișcătoriu ce s-ar schimba, se va opri anume de cătră stăpînire nego- pentru pri-
țiația aceluia lucru (§ 1863) sau se va strica de tot, atunce se anularisește mejdii;
contractul; iar dacă s-au stricat numai o parte, se judecă după legiuirea
§ 1250 și dacă lucrul au fost nemîșcătoriu și s-au stricat ori au lipsit
30 o parte dintr-însul, se oboară cu totul asemenea contract.

§ 1406. Dacă în vremea aceasta se vor întîmpla la lucrul schimbat
alte stricăciuni sau se va însărcina cu alte greutăți, apoi aceste privesc
cătră proprietariul lucrului. Iar dacă s-au făcut schimbu de multe lucruri

1 cîttime R: sumă G || 2 o marfă R: mărfuri G || 4 adecă R: precum G ||
§ 1400 nota: Orînduiala R: Rînduiele G || 6 tărie R: putere și valabilitate G ||
9 un răzăș R: cineva din devălmașii amestecați într-o moșie oarecare G || 10
deosebească R: despărțească G || 18 proprieta R: posesiune G || 19 cuvenite R:
ce aparțin G | precum sporirile R: și adăogirile făcute G || 25 vremea... trădarea
R: intervalul în care s-a convenit să se facă predarea G || 26 s-ar... anume R:
s-a schimbat, s-a oprit expres G || 27 se va strica R: sa stricat G || 32 se va...
cu R: i s-au adăogit G.

πραγμάτων δι' ἀποκοπῆς, χωρίς διλαδὴ μετρήσεως, ἀριθμήσεως ἢ σταθ-
μήσεως, τότε ἡ τυχηρὰ φθορὰ ἐνὸς ἐκάστου τῶν μερῶν ἀφορᾷ τὸν δεξά-
μενον αὐτά, ἂν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον δὲν ἐσμικρύνθη τὸ ὅλον ὑπὲρ τὸ
ἥμισυ τῆς τιμῆς αὐτοῦ (§ 1251).

καὶ περὶ τῶν
ὠφελειῶν τῶν
πρὶν τῆς πα-
ραδόσεως λη-
φθεισῶν.

§ 1407. Εἰς τὸν δεσπότην ἀνήκουσι πᾶσαι αἱ ἐκ τοῦ ἀνταλλαγέντος
πράγματος ὠφέλειαι μέχρι τοῦ προσδιορισθέντος καιροῦ τῆς παραδόσεως
αὐτοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ καιροῦ τούτου ἀνήκουσι μετὰ πασῶν τῶν προσθέσεων
καὶ ἐπαυξήσεων εἰς ἐκεῖνον, πρὸς ὃν συνεφωνήθη νὰ παραδοθῇ τὸ πρᾶγμα,
καὶ ἂν ἔτι δὲν παρεδόθη εἰς αὐτόν.

§ 1408. Ἐὰν δὲν συνεφωνήθη ὁ καιρὸς (§§ 1213—1216) τῆς τοῦ
ἀνταλλαγέντος πράγματος παραδόσεως καὶ ἂν μήτε τὸ ἐν, μήτε τὸ ἄλλο
μέρος εἶναι δυνατόν νὰ ἐνοχοποιηθῇ δι' ἀμέλειαν ἢ δόλον, τότε πρέπει νὰ
ἐφαρμοσθῶσιν οἱ ἀνωτέρω περὶ τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ὠφελείας διαταχ-
θέντες κανόνες εἰς τὴν προθεσμίαν τῆς παραδόσεως, ἐὰν οἱ ἀνταλλάξαντες
δὲν συνεφώνησαν ἄλλως πως.

§ 1409. Ὅστις θέλει νὰ ζητήσῃ τὴν τοῦ πράγματος παράδοσιν,
πρέπει πρῶτον νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος αὐτοῦ ἢ νὰ εἶναι ἕτοιμος εἰς τὸ νὰ
ἐκπληρώσῃ αὐτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Περὶ συναλλάγματος τῆς ἀγοράσεως καὶ πωλήσεως

Συνάλλαγ-
ματῆς ἀγορά-
σεως καὶ πω-
λήσεως.

§ 1410. Διὰ τοῦ συναλλάγματος τῆς ἀγοράσεως καὶ πωλήσεως παρα-
χωρεῖται εἰς τινα ἐν πρᾶγμα ἀντὶ προσδιωρισμένης ποσότητος χρημάτων
δοθέντων παρ' αὐτοῦ.

§ 1411. Τὸ συνάλλαγμα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ τῆς ἀνταλλαγῆς συγκατα-
ριθμοῦνται εἰς τοὺς τίτλους ἐκείνους, δι' ὧν κτᾶται δεσποτεία (§§ 417
καὶ 569).

§ 1412. Ἐως τοῦ καιροῦ τῆς παραδόσεως ἔχει ὁ μὲν πωλητὴς τὴν
δεσποτείαν τοῦ πωληθέντος παρ' αὐτοῦ πράγματος, ὁ δὲ ἀγοραστὴς τὴν
δεσποτείαν τῶν περὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ συμφωνηθέντων χρημάτων.

Τὰ εἰς ταύ-
τας ἀναγκαῖα.

§ 1413. Τὰ συστατικὰ τοῦ συναλλάγματος τῆς ἀγοράσεως καὶ τῆς
πωλήσεως εἶναι·

α') Ἡ ἀμοιβαία ἀμφοτέρων τῶν μερῶν συναίνεσις·

β') Ἐν πρᾶγμα, οὕτινος ἡ ληψοδοσία δὲν εἶναι ἀπηγορευμένη· καὶ

γ') Ἡ τιμὴ τῆς ἀγοράσεως.

1 cu vurta, adecă fără măsurare, numărare sau cântărire, atuncea stricăciunea din întâmplarea a unui feliu privește cătră primitoriul lui, dacă în acest chip nu s-ar fi micșurat totimea peste giumătate a prețului lui (§ 1251).

5 § 1407. Proprietariului se cuvin toate folosurile luate din lucrul schimbat pînă la hotărîtul termin a trădării lui, iar din vremea aceasta se cuvine lucrul cu toate adăugirile și sporirile lui aceluia cătră carile după tocmală era să se dea lucrul, de și încă nu i l-ar fi trădat lui. și pentru folosurile luate mai înainte de trădare.

10 § 1408. Dacă nu s-au pus termin la tocmală (§§ 1213 pînă 1216) pentru trădarea lucrului schimbat și dacă nici una nici alta parte nu se va putea învinovăți pentru lenevirea sau viclenie, atuncea trebuie să se aplicarisască regulile legiuite mai sus pentru primejdii și folosul luat pînă la terminul trădării, afară dacă schimbătorii nu s-ar fi alcătuit în vreun alt chip.

15 § 1409. Acel ce voește să ceară trădarea lucrului, trebuie mai întîi să-și îplinească datoria sa, sau să fie gata a o împlini.

CAP AL DOĂZECI ȘI ȘEPTE

Pentru contractul cumpărării și vînzării

20 *§ 1410. Prin tocmala cumpărării și a vînzării se dă cuiva un lucru pentru hotărîta sumă de bani numărată de cătră dînsul. Tocmala cumpărării și a vînzării

*§ 1411. Tocmala aceasta, precum și acea a schimbului, se socotesc între acele titluri, prin care se câștigă proprietatea (§§ 417 și 569).

25 *§ 1412. Pînă la vremea trădării are vînzătorul proprietatea lucrului vîndut de dînsul, iar cumpărătorul are proprietatea banilor tocmiți pentru prețul lucrului.

*§ 1413. Cele neapărate înființări a unui lucru de cumpărare și de vînzare sînt: Cele neapărate la aceste.

a) Buna învoire a imbelor părți;

b) Un lucru a căruia negociație nu este oprită, și

30 c) Prețul cumpărării.

2 a unui feliu R: a fiecăreia din părți G | lui R: om G || 3 s-ar fi R: s-a G || 7 să cuvine lucrul R: aparțin G | lui ad R: om G || 8 i l-ar fi R: i-a fost G || 11 va putea R: poate G || 12—13 primejdii... pînă R: primejdie și folosul G || 19 tocmala R: contractul G || 26 Cele... lucru R: Elementele alcătuitoare ale contractului de G || 28 Buna învoire R: Reciprocul consimțămînt G.

§ 1414. Εἰς τὸ συνάλλαγμα τοῦτο προσεφαρμόζονται οἱ κανόνες οἱ 1
καταταχθέντες εἰς τὰ ἐν γένει σύμφωνα·

α') Περὶ τῆς τῶν προσώπων ἀξιότητος (§ § 1156—1159)·

β') Περὶ τῆς ἀληθοῦς συναινέσεως, τῆς πλάνης, τοῦ δόλου καὶ τῆς 5
βίας (§ § 1160—1169)·

γ') Περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς τοῦ συναλλάγματος ἐκπληρώσεως
(§ § 1170—1175)·

δ') Περὶ τοῦ τρόπου τοῦ φανεροῦν τὴν συναίνεσιν (§ § 1154,
1176—1180)·

ε') Περὶ τῆς ἐνεργητικῆς ἢ παθητικῆς συνενοχῆς (§ § 1181—1193)· 10

στ') Περὶ τῶν αἱρέσεων (§ § 1194—1205)·

ζ') Περὶ τοῦ σκοποῦ ἢ τοῦ θεμελίου τῆς προτροπῆς (§ § 1206—1209)·

η') Περὶ τῆς ἐρμηνείας καὶ τῆς σβέσεως τῶν συμφώνων
(§ § 1230—1237)·

θ') Περὶ τῆς ἐγγυήσεως (§ § 1239—1250)· καὶ 15

ι') Περὶ τῆς ὁμιλίας τοῦ ποιεῖν σύμφωνον καὶ περὶ τῆς παραιτήσεως
τῶν παραγραφῶν (§ § 1254—1256)·

§ 1415. Ἡ τιμὴ τοῦ πωληθέντος πράγματος πρέπει νὰ εἶναι εἰς
χρήματα, ἀληθῆς, ἀλλ' οὐχὶ εἰκονικὴ, προσδιωρισμένη καὶ δικαία.

Τὸ τίμημα 20
τῆς ἀγοράσε-
ως πρέπει νὰ
εἶναι·
α') εἰς με-
τρητά·
§ 1416. Ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς πράγματός τινος ἔδοσεν ἀντ' αὐτοῦ οὐχὶ
μόνον χρήματα, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ὁμοῦ πρᾶγμα, τότε, ἂν τὰ χρήματα ὑπερ-
βαίνωσι τὴν τακτικὴν τιμὴν τοῦ δοθέντος μετ' αὐτῶν πράγματος ἢ ἐξισοῦν-
ται μετ' αὐτήν, λογίζεται ἀγόρασις τὸ συνάλλαγμα τοῦτο· ἐὰν δὲ ἡ
τακτικὴ τιμὴ τοῦ πράγματος ὑπερβαίνει τὰ χρήματα, λογίζεται ἀνταλ-
λαγὴ (§ 1400). 25

β') προσ-
διωρισμένον·
καὶ
§ 1417. Ὁ ἀγοραστὴς καὶ ὁ πωλητὴς δύνανται νὰ ἀφήσωσι τὴν
τοῦ τιμήματος ἀπόφασιν καὶ εἰς τρίτον ῥητὸν πρόσωπον. Ἐὰν τὸ πρόσωπον
αὐτὸ δὲν ἀποφασίσῃ περὶ τούτου ἐντὸς τοῦ συμφωνηθέντος καιροῦ ἢ
ἐὰν δὲν διωρισθῇ ὁ καιρὸς καὶ θέλει ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο νὰ ἀποσυρθῇ
πρὶν τῆς ἀποφάσεως τοῦ τιμήματος, λογίζεται τὸ συνάλλαγμα τοῦτο ὡς 30
μὴ γενόμενον.

§ 1418. Ἐὰν ἡ τοῦ τιμήματος ἀπόφασις ἀφέθῃ εἰς περισσό-
τερα πρόσωπα, νικῶσιν αἱ περισσότεραι ψῆφοι· ἂν ὅμως τύχῃ νὰ εἶναι
ἀσύμφωνοι αἱ περισσότεραι ψῆφοι, λογίζεται τὸ συνάλλαγμα ὡς μὴ
γενόμενον. 35

10 *post* συνενοχῆς *ad* εἰς ληψοδοσίαν, ἡγουν ὅταν περισσότεροι συνεπώλησαν
πρᾶγμα καὶ περισσότεροι συνεχερέωθησαν νὰ ἀποκριθῶσι τὴν τιμὴν τοῦ ἀγορασθέντος
πράγματος R: *om* G.

1 *§ 1414. La această tocmală se aplicarisesec regulile așezate la
tocmele îndeobște:

a) Pentru vrednicia persoanelor (§§ 1156 pîn 1159);

5 b) Pentru adevărata învoire, amăgire, viclenie și silă (§§ 1160
pîn 1169);

c) Pentru acea cu putință împlinire a tocmelii (§§ 1170 pîn 1175);

d) Pentru chipul de a arăta bună învoire (§ 1154, 1176 pîn 1180);

10 e) Pentru activă și pasivă dimpreună îndatorire în daturi și în
luaturi, adică, cînd mai mulți dimpreună au vîndut un lucru și mai
mulți dimpreună s-au îndatorit a răspunde prețul lucrului cumpărat
(§§ 1181 pîn 1193);

f) Pentru condiții (§§ 1194 pîn 1205);

15 g) Pentru arătarea scoposului sau a cuvîntului îndemnării (§§
1206 pîn 1209);

h) Pentru tilcuirea și încetarea tocmelilor (§§ 1230 pîn 1237);

i) Pentru chizășie (§§ 1239 pîn 1250); și

20 j) Pentru voroavă de a face tocmală și pentru lepădarea întîm-
pînărilor (§§ 1254 pîn 1256).

§ 1415. Prețul lucrului vîndut trebuie să fie în bani, adevărat,
iar nu iconomicos, hotărît și drept.

§ 1416. Dacă cumpărătorul unui lucru au dat pentru dînsul
nu numai bani, ci împreună și alt lucru, atuncea de vor covîrși banii
obicinuitul preț a lucrului dat cu bani, sau de vor fi deopotrivă cu
prețul, atuncea se socotește tocmala aceasta cumpărare, iar dacă obi-
cînuitul preț a lucrului va covîrși suma banilor, atuncea se socotește
25 schimb (§ 1400).

§ 1417. Cumpărătorul și vînzătorul poate să lase hotărîrea pre-
țului și la o a treia anume persoană. Dacă această persoană nu va
hotări prețul pîn la termenul tocmelii, sau dacă nu s-au hotărît vremea
și voește o parte să se tragă mai înainte de hotărîrea prețului, atuncea
30 se socotește tocmala aceasta ca nefăcută.

§ 1418. Dacă hotărîrea prețului s-au lăsat la mai multe persoane,
biruesc glasurile cele mai multe. Iar dacă glasurile cele multe vor fi
neunite, atuncea se socotește tocmala ca nefăcută.

8—10 în daturi... cumpărat *ad R: om G* || 13 arătarea... cuvîntului *R: scopul sau temeiul G* || 17 lepădarea întîmpinărilor *R: renunțarea prescripțiilor **
G || 20 iconomicos *R: simulat G* || 22 vor covîrși *R: întrec G* || 23 vor fi deopotrivă
R: sînt egali G || 25 va covîrși *R: întrec G* || 27 poate *R: pot G* || 28—29 va hotări...
tocmelii *R: a hotărît despre aceasta înăuntrul timpului convenit G* || 30 o parte
R: unul din cei doi G.

*) Vezi nota de la p. 399.

§ 1419. Δύνεται νὰ συντελέσῃ εἰς ἀπόφασιν τῆς τιμῆς ἐνὸς πράγματος καὶ ἡ συμφωνηθεῖσα τιμὴ εἰς προγενεστέραν αὐτοῦ πώλησιν.

§ 1420. Ἐὰν ἐτέθη ὡς βάσις ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ συνειθισμένη τιμή, νοεῖται ἡ μέση τιμὴ τῆς ἀγορᾶς τοῦ τόπου, ἐνθα, καὶ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν πρέπει νὰ τελειωθῇ τὸ συνάλλαγμα.

γ) δίκαιον.

§ 1421. Ἐὰν προσδιωρίσθῃ διὰ τῆς ἀγορανομίας τιμὴ εἰς τὰ πρὸς τροφὴν ἀναγκαῖα ἢ ἄλλα τινά, πᾶσα τιμὴ ὑπερβαίνουσα τὴν προσδιορισθεῖσαν λογίζεται ἄδικος· ὅθεν δύναται ὁ ἀγοραστὴς νὰ ζητήσῃ τὸ ἀζημίον αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν μικροτέραν ζημίαν.

§ 1422. Πλὴν τῆς εἰρημένης ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παραγράφῳ πτώσεως δύναται ὁ ἀγοραστὴς ἢ ὁ πωλητὴς νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ συναλλάγματος, ἂν ἐζημιώθῃ εἰς τὴν δόσιν ἢ λῆψιν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς τακτικῆς τοῦ πράγματος τιμῆς (§§ 1251—1253). Ἡ ἀγωγή αὕτη ἔχει χώραν καὶ τότε, ὅταν ἡ τῆς τιμῆς ἀπόφασις ἀφέθῃ εἰς τρίτον τινά (§ 1417).

Ἐνοχαὶ τοῦ πωλητοῦ καὶ

§ 1423. Ὁ πωλητὴς χρεωστεῖ νὰ φυλάξῃ ἐπιμελῶς ἕως τοῦ καιροῦ τῆς παραδόσεως τὸ πωληθὲν παρ' αὐτοῦ πρᾶγμα καὶ νὰ παραδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν ἀγοραστὴν, ἐξακολουθῶν τοὺς καταταχθέντας ἀνωτέρῳ περὶ ἀνταλλαγῆς κανόνας (§§ 1403 καὶ 1404).

τοῦ ἀγοραστοῦ.

§ 1424. Ὁ δὲ ἀγοραστὴς εἶναι ὑπόχρεως νὰ δεχθῇ τὸ πρᾶγμα εὐθὺς ἢ ἐν τῷ συμφωνηθέντι καιρῷ καὶ νὰ καταβάλλῃ ἐν ταύτῳ καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ εἰς χρήματα, ἐπειδὴ ἄλλως δύναται ὁ πωλητὴς νὰ παρακρατῇ τὸ πρᾶγμα.

§ 1425. Ἐὰν ὁ πωλητὴς μὴ λαβὼν τὴν τιμὴν τοῦ πράγματος παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν ἀγοραστὴν, λογίζεται, ὅτι ἐπωλήθη τὸ πρᾶγμα μετ' ἐμπιστοσύνης, καὶ μεταβαίνει εὐθὺς εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἡ δεσποτεία αὐτοῦ.

Κίνδυνος τοῦ πωληθέντος πράγματος καὶ ὠφέλεια ἐξ αὐτοῦ.

§ 1426. Περὶ τῶν κινδύνων τοῦ ἀγορασθέντος μὲν, ἀλλὰ μὴ παραδοθέντος ἔτι πράγματος, καὶ περὶ τῶν ἐκ τούτου ὠφελειῶν, ἰσχύουσιν οἱ κανόνες οἱ τεθέντες ἐν τῷ τῆς ἀνταλλαγῆς συναλλάγματι (§§ 1405—1409).

Ἀγοράσις πραγμάτων ἐλπιζομένων.

§ 1427. Ἐὰν ἀγορασθῶσι πράγματα ἐλπιζόμενα ἔτι, (παραδείγματος χάριν, ὅσα ὀψάρια ἤθελαν πιασθῇ), προσεφαρμόζονται εἰς τὴν τοιαύτην συμφωνίαν αἱ διατάξεις, αἵτινες ἐμπεριέχονται ἐν τοῖς §§ 1709 καὶ 1710.

Κανὼν γενικός.

§ 1428. Εἰς πάσας τὰς ἐν τῷ συναλλάγματι τῆς ἀγοράσεως καὶ πωλήσεως ἀπαντώσας πτώσεις, τὰς μὴ ἐν τῷ νόμῳ ῥητῶς ἀποφασιζόμενας, προσεφαρμόζονται οἱ κανόνες, οἵτινες κατετάχθησαν ἐν τῷ εἰκοστῷ καὶ εἰκοστῷ ἔκτῳ κεφαλαίῳ (§§ 1194—1205, 1403, 1404 καὶ 1410—1423).

εἰδικός.

§ 1429. Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἡγούμενοι δὲν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ πωλήσωσιν ἀφ' ἑαυτοῦ των ὑποστατικὰ ἢ ἄλλα ἀκίνητα κτήματα ἢ κειμήλια

1 § 1419. Poate la hotărîrea preţului unui lucru, să se pue temeiul şi preţul tocmit la o vînzare de mai înainte a acestui lucru.

§ 1420. Dacă s-au pus drept temeiul preţul, ce se politiceşte la piaţă, atunce se înţelege preţul cel de mijloc în piaţa locului unde, 5 şi la vremea cînd trebuie să se săvîrşească tocmala.

§ 1421. Dacă s-au hotărît de cătră poliţie preţul acelor trebuincioase pentru hrană sau pentru alte, atuncea tot preţul ce covîrşeşte pe cel hotărît, se socoteşte nedrept; deci dar cumpărătorul poate să ceară despăgubirea sa şi pentru cea mai mică pagubă.

3) drept.

10 § 1422. Pe lingă acea în paragraful de mai sus pomenită întimplare, poate cumpărătorul sau vînzătorul să ceară desfiinţarea tocmelii, dacă în luare sau dare s-au păgubit peste giumătate din obicinuitul preţ a lucrului (§§ 1251 pînă 1253); această jalobă are loc şi atuncea cînd hotărîrea preţului s-au lăsat la o a treia persoană (§ 1417).

15 § 1423. Vînzătorul este datoriu să păzască cu sîrguinţă pînă la termenul trădării lucrul vîndut de dînsul şi să-l trădeze cumpărătorului după regulile aşezate mai sus pentru schimb (§§ 1403 şi 1404).

Îndatori-
rile vînză-
torului;

20 § 1424. Cumpărătorul este datoriu să primească lucrul îndată sau la tocmitul termen şi să plătească tot odată şi preţul lui în bani, căci într-alt chip poate vînzătorul să oprească lucrul.

A cumpă-
rătorului.

§ 1425. Dacă vînzătorul, fără a lua preţul lucrului, l-au dat cumpărătorului, se socoteşte că au vîndut lucrul pe credit şi îndată trece proprietatea lui asupra cumpărătorului.

25 § 1426. Pentru primejdia lucrului cumpărat, nefiind încă trădat, cum şi pentru folosurile dintr-acesta, au tărie regulile aşezate în tocmala schimbului (§§ 1405 pînă 1406).

Primejdia
lucrului vîn-
dut şi folo-
surile din-
tr-insul.

§ 1427. Dacă s-au cumpărat lucruri pe nădejde (de pildă: ciţi peşti s-ar păscui), se aplicarisesc la asemenea tocmală rînduelile cuprinse în §§ 1709 şi 1710.

Cumpăra-
rea lucrului
pe nădejde.

30 § 1428. În toate pricinile pentru tocmelile de cumpărare şi de vînzare, care nu sînt anume rostite în legi, au a se aplicarisi regulile aşezate în capul doazăzăci şi doazăzăci şi opt (§§ 1194 pînă 1205, 1403 şi 1410 pînă 1423).

Regula ge-
nerală;

35 § 1429. Arhieriei şi igumenii n-au voe să vînză de la sîneşi moşii sau alte lucruri nemîşcătoare sau cele de mare preţ a eparhiilor sau a

speţialni-
că.

3 ce se politiceşte la R: obîşnuit în G || 24 primejdia R: primejdiile G || 26 1409 G: 1406 R || 30 pricinile pentru tocmelile R: cazurile întîlnite în contractul G || 31 anume rostite R: expres hotărîte G || 32 opt R: şase G || 32 după 1403 ad 1404 G || 35 lucruri R: bunuri G | cele de mare preţ R: odoare G.

τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τῶν μοναστηρίων αὐτῶν, οὔτε οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν, 1
τοιαῦτα πράγματα ἐκκλησιαστικά.

Συνήθεται 1430. Εἰς τοὺς Ἀρμενίους καὶ Ἰουδαίους εἶναι ἀπηγορευμένη 5
τοπικά. πάντα πασιν ἢ τῶν ὑποστατικῶν ἀγόρασις.

1431. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουσιν ἄδειαν νὰ ἀγοράσωσι μόνον ὁσπίτια 5
εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐργαστήρια· οἱ δὲ Ἀρμένιοι καὶ ἀμπέλια εἰς τοὺς
ἀμπελῶνας.

Προτίμησις. 1432. Μεταξὺ τῶν ἐχόντων τὸ τῆς προτιμήσεως δίκαιον προ-
τιμῶνται·

α') Οἱ συγγενεῖς μέχρι τοῦ ἔκτου βαθμοῦ καὶ μεταξὺ τούτων προτι- 10
μᾶται, ὅστις εἶναι καὶ συγκοινωνὸς ἐν ταύτῃ·

β') Οἱ συγκοινωνοί· καὶ

γ') Οἱ γείτονες.

Σχῆμα τοῦ 1433. Ὅταν πωλῇται ὑποστατικὸν ὁλόκληρον ἢ μέρος αὐτοῦ .
τῆς πωλήσε- ἀναμέσον τινῶν μὴ ἐχόντων μερίδιον εἰς αὐτὸ ἢ μὴ ὄντων συγγενῶν, χρεω- 15
ως συναλλάγ- στοῦσιν ἀμφοτέρω τὰ συναλλάσσοντα πρόσωπα νὰ παρῶρησιασθῶσιν εἰς τὴν
ματος. βουλὴν καὶ νὰ ἐμφανίσωσι τὸ τῆς πωλήσεως γράμμα, ἐν ᾧ πρέπει νὰ φανε-
ρόνηται ἄνευ δόλου τινὸς ἢ ἀληθῶς συμφωνηθεῖσα τιμή.

1434. Ἡ βουλὴ πρέπει νὰ γράψῃ κατὰ χρέος πρὸς τοὺς χωράρχας 20
τῆς χωραρχίας ἐκείνης, ἐνθα κεῖται τὸ πωλούμενον κτῆμα, προστάζουσα
αὐτοὺς νὰ κάμωσι τὴν εἰθισμένην δημοσίευσιν ἐν διαστήματι ἕξ μηνῶν
ὁλοκληρῶν κατὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῶν καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα γινομένων
μικρῶν πανηγύρεων, καὶ ἔπειτα νὰ στείλωσιν εἰς τὴν βουλὴν ἔγγραφον
τὴν περὶ τῆς δημοσιεύσεως μαρτυρίαν, διὰ νὰ ἐπικυρωθῇ ἡ πώλησις, ἐὰν 25
ἐν τῷ διαστήματι τοῦ καιροῦ τούτου οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐχόντων δίκαιον προτι-
μήσεως παρῶρησιασθῇ νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ ὑποστατικὸν ἐκεῖνο.

1435. Οἱ ἀποδημοῦντες ἔχουσι τὸ τῆς προτιμήσεως δίκαιον μέχρι
πέντε χρόνων, ὅθεν δύνανται, ἐὰν ἐπιστρέψωσιν ἐντὸς τῶν χρόνων τούτων,
νὰ ἐξαγοράσωσι τὰ κατὰ τὴν εἰρημένην διατύπωσιν πωληθέντα ὑποστατικά.

1 mănăstirilor lor, cum nici epitropii bisericilor n-au voe să vinză asemenea lucruri bisericești.

+§ 1430. armenii și jidovii sînt opriți deapururea de a cumpăra Obiceiuri
moșii de veci. pămîntești.

5 +*§ 1431. Jidovii au voe să cumpere case și dughene ¹⁾ în orașe, iar armenii au voe să cumpere și vii în podgorii.

+*§ 1432. Într-acei ce au drit de a răscumpăra lucruri nemiș- Protimisire
cătoare se protimisesec: rea la răs-
cumpărare.

a) Rudeniile pîn la a șasa spiță și între aceștia se protimisește

10 acel ce este răzăș (împreună părtaș);

b) Răzășii și

c) Megieșii.

+§ 1433. Cînd se vinde vreo moșie întreagă sau o parte de moșie Forma con-
între acei ce nu sînt răzăși sau rudeni, sînt datorare imbe persoanele tractului
15 contractuitoare a se înfățișa la divanul judecătoresc, arătînd zapisul vînzării.

+§ 1434. Divanul este datoriu să scrie cătră dregătoria ținutului,
unde va fi moșia de vînzare, ca să facă obicinuita publicație în cursul
de șase luni întregi, la toate zilele de tîrg peste săptămînă, spre înști-
20 înțarea acelor ce sînt rudeni și răzăși, și pîn la arătatul termin neieșind
nimine din neamuri și din răzăși, ce sînt de față în țară, ca să răscumpere,
apoi dregătoria ținutului să trimată raport în scris cătră divanul jude-
cătoresc pentru urmata publicație, după care apoi se va face întăritura
zapisului de vînzare, dacă în curgerea acestor șase luni de zile nu se va
25 înfățișa nimine dintr-acei ce au dritul protimisirei spre a răscumpăra
acea moșie.

+§ 1435. Pentru acei ce avînd dritul răscumpărării se vor fi
aflat înstrăinați peste hotar în vremea publicarisirei, se dă termin de
cinci ani socotiți din ziua publicației. Așa dar, dacă s-ar întoarce în
30 țara lor în curgerea acestor cinci ani, pot să răscumpere și cele după
arătatele legiuiri vîndute moșii sau părți de moșii.

4 de veci *ad R: om G* || 5 case *R: numai case G* || § 1432 *notă: Protimisire G* || 7 a... nemișcătoare *R: protimisire G* || 10 răzăș... părtaș *R: totdeauna și devălmaș G* || 14 sînt răzăși *R: au părtașie la ea G* | sau *R: sau nu sînt G* || 15 judecătoresc *ad R: om G* || 16 să *R: trebuie să G* || 17 dregătoria *R: dregătorii G* || 18 ca *R: ordonîndu-le G* || 19 tîrg peste *R: tîrguri mici ce se fac în fiecare G* || 19—22 spre înștiințarea... dregătoria ținutului *R: și apoi G* || 22—23 judecătoresc *ad R: om G* || 23—24 după... vînzare *R: pentru ca să se întărească vînzarea G* || 24—25 acestor... înfățișa *R: acestui timp nu s-a înfățișat G* || 27—29 Pen-
tru... publicației *R: Cei plecați din țară au dreptul de protimisire pînă la cinci ani G* || 31 sau părți de moșii *ad R: om G*.

¹⁾ În grecește ἐργαστήρια înseamnă și «ateliere meșteșugărești».

Παραγραφή.

§ 1436. Ἀποκλείονται τοῦ δικαίου τῆς προτιμήσεως διὰ τῆς τοῦ χρόνου παραγραφῆς οἱ μὲν ἐνδημοῦντες μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν ἑξ μηνῶν, οἱ δὲ ἀποδημοῦντες μετὰ τὴν τῶν πέντε χρόνων.

§ 1437. Εἰς τὰ πράγματα, τὰ πωλούμενα δημοσίως διὰ πλειστηριασμοῦ, δὲν ἔχει χώραν τὸ τῆς προτιμήσεως δίκαιον.

§ 1438. Εἰδικοί τρόποι συνηθέστεροι ἢ ἐκ πλαγίου συναλλάγματα εἶναι·

α') Ἡ ἀγόρασις καὶ πώλησις, ἡ ἐπὶ αἰρέσει δοκιμασίας γινομένη·

β') Ἡ μεθ' αἰρέσεως πώλησις ὑπὸ ἡμέραν ὠρισμένην, ἐὰν, εὗρεθῃ ἕως τότε ἄλλος ἀγοραστὴς προσφέρων αἵρεσιν καλλιωτέραν·

γ') Ἡ ἐντολὴ περὶ πωλήσεως πράγματός τινος μετὰ τιμῆς ὠρισμένης· καὶ

δ') Ἡ περὶ ἀνατροπῆς τῆς πωλήσεως συμφωνία, ἐὰν δὲν καταβληθῇ ἡ τιμὴ τοῦ πράγματος ἐν τῇ συμφωνηθείσῃ προθεσίμῳ.

§ 1439. Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ἀγοράσῃ τις τὸ πωληθὲν παρ' αὐτοῦ πρᾶγμα, λέγεται δίκαιον τῆς ὀπισθαγοράσεως. Ἐὰν τὸ δίκαιον τοῦτο ἐδόθῃ εἰς τὸν πωλητὴν ἐν γένει καὶ ἄνευ πλησιεστέρου προσδιορισμοῦ, τότε ἀπὸ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους ἐπιστρέφεται τὸ πρᾶγμα εἰς κατὰστασιν οὐχὶ χειροτερευθεῖσαν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἄλλου μέρος καταβάλλεται ἡ τιμὴ· αἱ δὲ ὠφέλειαι, αἵτινες ἐλήφθησαν ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐκ τοῦ πράγματος καὶ ἐκ τῶν χρημάτων, ἀντιψηφίζονται (§ 1155).

§ 1440. Ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἐβελτίωσεν δι' ἰδίων αὐτοῦ ἐξόδων τὸ πρᾶγμα ἢ ἐξώδευσεν ἐκτάκτως διὰ τὴν διατήρησιν αὐτοῦ, ἀρμόζει εἰς αὐτὸν ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐξόδων ὡς εἰς καλὴ πίστει νομέα· ὑποχρεοῦται ὅμως καὶ νὰ ἀποκριθῇ, ἂν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἐσμικρύνθη ἡ τιμὴ ἢ ἔγινεν ἀδύνατος ἡ παράδοσις τοῦ πράγματος (§ 432, 539—554, 665, 1726, 1729 καὶ 1750).

§ 1441. Ἡ περὶ τῆς ὀπισθαγοράσεως συμφωνία, ἐὰν ἔγινε μετὰ προσδιορισμένου καιροῦ, σβένεται παρελθόντος τοῦ καιροῦ τούτου· εἰ δὲ καὶ ἔγινεν ἀπροσδιορίστως ἢ συνεφωνήθη νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ δεῖνος καιροῦ, σβένεται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πωλητοῦ.

§ 1442. Οἱ ἐν τοῖς §§ 1439—1441 περὶ τῆς ὀπισθαγοράσεως κανόνες προσεφαρμόζονται καὶ εἰς τὴν ὀπισθωπώλησιν, ὅταν ὁ ἀγοραστὴς συμφωνήσῃ νὰ πωλήσῃ τὸ ἀγορασθὲν παρ' αὐτοῦ πρᾶγμα εἰς τὸν ἴδιον πωλητὴν.

§ 1443. Ἐὰν ὅμως ἡ περὶ τοῦ ὀπισθωπωλεῖν ἢ ὀπισθαγοράζειν συμφωνία ἔγινεν εἰκονικῶς πρὸς συγκάλυψιν τοῦ δικαίου τῆς ὑποθήκης ἢ τοῦ συναλλάγματος τοῦ δανείου, ἔχει χώραν ὁ ἐν τῷ § 1232 κανὼν.

1 +§ 1436. Dritul protimisirei pentru acei instrăinați peste hotar . Prescripție.
rămîne închis după trecerea de cinci ani, iar pentru acei de față în
țară după trecerea de șase luni.

+§ 1437. La lucrurile cele vindute prin lițitație nu are loc dritul
5 protimisirei.

§ 1438. Deosebite chipuri obicinuite sau lăturalnice tocmele sînt: Deosebite

a) Cumpărarea și vînzarea ce se face cu condiția cercării; chipurile legiu-

b) Vînzarea cu condiție de hotărit termin, dacă pînă atuncea se va găsi alt cumpărătoriu cu mai bun preț; ite, mai o-

c) Însărcinarea pentru vînzarea unui lucru cu hotărit preț; b) Vînzarea cu condiție de hotărit termin, dacă pînă atuncea se

d) Tocmala pentru oborirea vînzării, dacă prețul lucrului nu se va plăti la terminul tocmii. tocmele la

§ 1439. Dritul de a cumpăra cineva înapoi lucrul de dinsul vindut se zice dritul de înapoi-cumpărare; dacă acest drit s-au dat vînzăto-
15 riului îndeobște și fără mai de aproape îngrădire, atuncea de cătră o
parte se întoarce lucrul în stare nu mai proastă decît s-au primit,
iar de cătră altă parte se răspunde prețul; iar folosurile ce s-au luat
în cursul aceștii vremi de cătră imbe părțile, din lucru și din bani se
socotesc una pentru alta (§ 1155). Vînzarea

§ 1440. Dacă cumpărătoriu au îmbunătățit lucrul cu a sale
20 cheltueli ori au cheltuit extraordinar pentru păstrarea acestui lucru,
atuncea au a i se întoarce cheltuelile ca unui stăpînitoriu cu bună cre-
dință; rămîne însă răspunzătoriu, dacă din pricina lui s-au micșurat
prețul ori s-au făcut preste puțină trădarea lucrului (§§ 432, 539 pînă

25 554, 665, 1726, 1729 și 1750).
§ 1441. Tocmala pentru cumpărarea înapoi, dacă s-au alcătuit
cu hotărit termin, se stinge la sosirea acestui termin; iar dacă au urmat
fără termin, ori s-au alcătuit ca să înceapă de la cutare termin, se
stinge prin moartea vînzătorulu.

30 § 1442. Regulile cuprinse în §§ 1439 pînă 1441, pentru cumpă-
rarea înapoi, se aplicarisesc și la vînzările înapoi, cînd cumpărătoriu
se va alcătui să vînză lucrul acel de dinsul cumpărat la însuși vînzătoriu.
§ 1443. Iar dacă tocmala pentru vînzarea sau cumpărarea înapoi
s-au făcut iconomicoasă, spre acoperirea dritulu de ipothichi sau a
35 zapisulu de împrumutare, atuncea are loc regula arătată în § 1232.

Cumpărare
cu tocmală
de vînzare
înapoi.

1—3 Dritul... luni R: Se exclud de la dreptul de protimisire prin pres-
cripția timpulu cei aflători în țară după trecere de șase luni, iar cei plecați din
țară după o trecere de cinci ani G || 4 după vindute ad în mod public G: om R || 6
Deosebite R: speciale G || lăturalnice tocmele R: contracte accesorii G || 8 de hotărit
termin R: sub zi hotărită G || 9 cu... preț R: oferind condiție mai bună G || 13
înapoi ad R: om G || 16 proastă... primit R: deteriorată G || 17 răspunde R: depune
G || 22 stăpînitoriu R: posesor G || 27 la sosirea R: după trecerea G || 31 vînzările
R: vînzarea G || 32 se va alcătui R: a convenit G || 34 iconomicoasă R: simulată
G || 34 acoperirea R: ascunderea G || 35 zapisulu R: contractulu G.

Προτιμήσις
ἐκ συμφωνίας.

§ 1444. "Οστις ἐπώλησε πρᾶγμα ὑπὸ αἵρεσιν, ὥστε, ὅταν ὁ ἀγοραστής 1
τῆς θελήσῃ νὰ πωλήσῃ αὐτό, νὰ προβάλλῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξαγόρασίν του,
ἔχει τὸ δίκαιον τῆς ἐκ συμφωνίας προτιμήσεως.

§ 1445. Τὸ δίκαιον τῆς ἐκ συμφωνίας προτιμήσεως εἶναι κανονικῶς 5
δίκαιον προσωπικόν· ἐπὶ δὲ πραγμάτων ἀκινήτων εἶναι πραγματικόν.

§ 1447. Δὲν δύναται νὰ παραχωρηθῇ τὸ δίκαιον τοῦτο τῆς προτι-
μήσεως εἰς τρίτον τινά, οὔτε νὰ μεταβαίῃ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ 10
ἔχοντος αὐτό.

§ 1447. Ὁ ἔχων τὸ δίκαιον τῆς προτιμήσεως πρέπει νὰ ἐξαγοράσῃ 10
τὰ μὲν κινήτὰ πράγματα ἐν διαστήματι ὥρῶν εἰκοσιτεσσάρων, τὰ δὲ ἀκίνητα
ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐπροβλήθη εἰς αὐτὸν
ἡ ἐξαγόρασις (§ 1153). Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς προθεσμίας ταύτης σβέ-
νεται τὸ τῆς προτιμήσεως δίκαιον.

§ 1448. Ἐὰν πρὸς τῇ τιμῇ τοῦ πράγματος συνεφωνήθησαν καὶ 15
ἄλλαι αἱρέσεις (76), τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ ὁ ἔχων τὸ
δίκαιον τῆς προτιμήσεως, ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ διατιμηθῶσι, γίνεται
ἄχρηστον τὸ δίκαιον τῆς προτιμήσεως.

(76) Αἱρέσεις τοιαῦται εἶναι ἡ ἄμεσος καταβολὴ τῆς τιμῆς ἢ ἀντ' αὐτῆς ἡ ἀσφάλεια 20
καὶ ἡ δόσις τοῦ τόκου· αἱ προσωπικαὶ δουλεύσεις· ἡ ἄμισθος κατοίκησις εἰς τὴν πωλη-
θεῖσαν οἰκίαν· ἡ κατ' ἔτος δόσις μιᾶς προσδιωρισμένης ποσότητος καρπῶν, ἡ ἡ τροφή
τοῦ πωλητοῦ, ὡς ἐνὸς μέλους τῆς τοῦ ἀγοραστοῦ οἰκογενείας καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

§ 1449. Ὁ ἔχων τὸ δίκαιον τῆς ἐκ συμφωνίας προτιμήσεως εἰς τὸ 25
νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ παρ' αὐτοῦ πωληθὲν πρᾶγμα, τότε μόνον δύναται νὰ
μεταχειρισθῇ αὐτό, ὅταν ὁ ἀγοραστής θελήσῃ νὰ πωλήσῃ τὸ πρᾶγμα
ἐκεῖνο, οὐχὶ δὲ καὶ ὅταν ἐκεῖνος θελήσῃ νὰ χαρίσῃ ἢ νὰ λεγατεύσῃ ἢ νὰ
ἀνταλλάξῃ αὐτό.

§ 1450. Ἐὰν τὸ δίκαιον τῆς προτιμήσεως εἶναι πραγματικόν (§ 1446), 30
δύναται ὁ ἔχων αὐτὸ νὰ ζητήσῃ διὰ τοῦ κριτηρίου παρὰ τρίτου προσώπου
τὸ ἀποξενοθὲν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον πρόσωπον κρίνεται κατὰ τὴν καλῇ ἢ
κακῇ πίστει νομῇν αὐτοῦ.

Ἀγόρασις
πρὸς δοκιμα-
σίαν.

§ 1451. "Οστις ἀγοράζει πρᾶγμα πρὸς δοκιμασίαν, δὲν γίνεται δεσ- 35
πότης τοῦ πράγματος τούτου, πρὶν καταβάλλῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἀλλ'
ἐν τῷ καιρῷ τῆς δοκιμασίας λογίζεται ὡς κομποδατάριος· μετὰ δὲ τὴν
παρέλευσιν τοῦ καιροῦ τούτου λογίζεται πεπληρωμένη ἡ ἀγόρασις καὶ
πώλησις χωρὶς αἱρέσεως· ὁ δὲ ἀγοραστής λογίζεται δεσπότης τοῦ ἀγορα-
σθέντος πράγματος.

9 post προτιμήσεως ad ἐκ συμφωνίας R: om G || 19 δουλεύσεις· ἡ ἄμισθος
G: δουλεύσεις ἄμισθοι, ἡ R.

1 § 1444. Acel ce au vîndut lucrul cu condiție ca atuncea cînd Protimisi-
cumpărătorul va voi să-l vînză, el să-l înștiințeze pentru cumpărare, ea din toc-
are dritul protimisirei din tocmală. rmală.

5 § 1445. Dritul protimisirei din tocmală, după regulă, este un
drit personalnic, iar asupra lucrurilor nemișcătoare este realnic.

§ 1446. Nu poate să se mute acest drit a protimisirei asupra
unui al treilea, nici să treacă la moștenitorii îndrituitului (adecă acelui
ce are dritul răscumpărării).

10 § 1447. Acel ce are dritul protimisirei din tocmală, este datoriu
să răscumpere lucrurile mișcătoare în termen de 24 ceasuri, iar cele
nemișcătoare în termen de treizeci zile din ziua de cînd i s-au pus
înainte răscumpărarea (§ 1153); după trecerea acestui termen se stinge
dritul protimisirei.

15 § 1448. Dacă pe lingă prețul lucrului s-au adăogit în tocmală
și alte condiții (76), pe care nu poate să le îplinească acel ce are dritul
protimisirei, nici este prin puțință să se prețaluiască, atuncea se face
netrebnic dritul protimisirei.

(76) Acest feliu de condiții sînt: nemijlocită plata prețului sau în locul ei sigu-
ranție și darea dobînzei; personalnice șerbiri fără plată, șederea în casă vîndută, sau
20 pe tot anul darea unei hotărîte sume de roduri, sau hrana vînzătorului, a unui
mădular a fameliei cumpărătorului și altele asemenea.

§ 1449. Acel ce are dritul protimisirei din tocmală, ca să răscum-
pere lucrul vîndut de dînsul, atuncea numai poate să-l întrebuințeze,
cînd cumpărătorul va voi să-l vînză, iar nu și cînd el va voi să-l dăru-
25 iască sau să-l legatariască sau să-l schimbe.

§ 1450. Cînd dritul protimisirei este realnic (§ 1446), atuncea
poate acel ce are acest drit, să ceară prin judecătorie de la o a treia
persoană lucrul înstrăinat, care persoană se judecă după acea cu bună
sau cu rea credință urmată stăpînire a lui.

30 § 1451. Acel ce cumpără lucruri spre cercare, nu se face proprie-
tariu acestui lucru, pînă a nu plăti prețul lui, iar în vremea cercării Cumpăra-
se socotește ca un comodatariu, iar după trecirea acestui termen se rea spre cer-
care.
socotește săvîrșită cumpărarea și vînzarea fără condiție, iar cumpă-
rătorul se socotește proprietariu a lucrului cumpărat.

2 să-l înștiințeze R: să-i propună G || 6 să se mute R: să fie cedat G || 7—8
îndrituitului... răscumpărării) R: celui ce-l are G || 9 din tocmală ad R: om G || 19
șerbiri fără plată, șederea R: servituții: fără plată ședere G | vîndută, sau R: vîndută;
G || 20 a R: ca și a G || 24 după vînză ad: lucrul acela G: om R || 29 urmată stăpî-
nire R: posesune G || 30 lucruri R: lucru G || 33 săvîrșită R: împlinită G.

§ 1452. 'Εάν ὁ ἀγοραστής καταβαλὼν τὴν τιμὴν ἐδέχθη τὸ πρὸς 1
δοκιμασίαν ἀγορασθὲν πρᾶγμα, ἀρμόζει εἰς αὐτὸν ἀμέσως ἢ τοῦ πράγματος
δεσποτεία· πρὸ τῆς παρελεύσεως ὅμως τοῦ πρὸς δοκιμασίαν προσδιορι-
σθέντος καιροῦ δύναται, νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ἀγόρασιν.

Πώλησις
μεθ' αἰρέσεως
τῆς, ἐὰν εὐ-
ρεθῇ καλλιώ-
τερος ἀγορα-
στής.

§ 1453. 'Εὰν ἡ ἀγόρασις καὶ πώλησις γίνεται ὑπὸ αἵρεσιν, ὥστε ὁ 5
πωλητῆς, ἂν ἐντὸς προσδιωρισμένου καιροῦ φανερωθῇ ἀγοραστής καλλιώ-
τερος, νὰ ἔχῃ ἄδειαν εἰς τὸ νὰ προτιμήσῃ ἐκεῖνον, τότε ἡ ἐνέργεια τοῦ
συναλλάγματος ἀναβάλλεται μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τῆς αἰρέσεως, ἐὰν
τὸ πωληθὲν πρᾶγμα ἔτι δὲν παρεδόθη (§ 1196).

§ 1454. 'Εὰν τὸ πωληθὲν πρᾶγμα παρεδόθη, τὸ συναλλάγμα τῆς 10
ἀγοράσεως καὶ πώλησεως εἶναι βέβαια πεπληρωμένον, μ' ὅλον τοῦτο δια-
λύεται, ἀποβάσης τῆς αἰρέσεως. 'Εὰν δὲν προσδιωρισθῇ ῥητῶς ὁ καιρός,
τότε ἐπὶ μὲν κινητῶν μέχρι τριῶν ἡμερῶν, ἐπὶ δὲ ἀκινήτων ἕως ἐνὸς χρόνου
σβένεται ἡ αἵρεσις.

§ 1455. 'Ο πωλητῆς ἔχει ἄδειαν νὰ κρίνῃ, ἂν εἶναι καλλιώτερος ὁ 15
νέος ἀγοραστής· αὐτὸς δύναται νὰ προτιμήσῃ τὸν δεύτερον ἀγοραστήν,
καὶ ἂν ὁ πρῶτος θελήσῃ νὰ δώσῃ περισσοτέραν τιμὴν.

§ 1456. Διαλυθέντος τοῦ συναλλάγματος, συμψηφίζονται αἱ ἐκ τοῦ
πράγματος ὠφέλειαι καὶ αἱ ἐκ τῶν χρημάτων, τῶν δοθέντων διὰ τὴν τιμὴν
αὐτοῦ· περὶ δὲ τῶν βελτιώσεων ἢ ἀχρειώσεων τοῦ πράγματος λογίζεται ὁ 20
ἀγοραστής ὡς καλῇ πίστει νομεύς (§ 482).

'Εντολὴ πε-
ρὶ πώλησεως.

§ 1457. 'Εάν τις παραδώσῃ εἰς ἄλλον πρᾶγμα αὐτοῦ κινητόν, διὰ
νὰ πώλῃ αὐτὸ ἐκεῖνος μὲ ῥητὴν τιμὴν ὑπὸ αἵρεσιν, ἢ νὰ φέρῃ ἐντὸς προσ-
διωρισμένου καιροῦ τὴν διορισθεῖσαν τιμὴν ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτὸν τὸ
πρᾶγμα, δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ αὐτὸ πρὶν τοῦ διορισθέντος καιροῦ· μετὰ 25
δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ καιροῦ τούτου ὑποχρεοῦται ὁ δεχθεὶς τὸ πρᾶγμα
νὰ δώσῃ τὴν προσδιορισθεῖσαν αὐτοῦ τιμὴν.

§ 1458. Μέχρι τοῦ προσδιωρισμένου καιροῦ ὁ μὲν παραδούς τὸ
πρᾶγμα εἶναι δεσπότης αὐτοῦ, ὁ δὲ δεχθεὶς αὐτὸ ἐνέχεται νὰ ἀποκριθῇ
εἰς αὐτὸν διὰ τὴν ἐξ αἰτίας του προξενηθεῖσαν ζημίαν· καὶ ὅταν ἐπιστρέψῃ 30
τὸ πρᾶγμα, λαμβάνει μόνον τὰ ἔξοδα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι πρὸς φανεράν
ὠφέλειαν τοῦ δεσπότη τοῦ πράγματος.

§ 1459. 'Εὰν τὸ πρᾶγμα τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς τινα διὰ πώλησιν εἶναι
ἀκίνητον ἢ ἐὰν ἡ τιμὴ ἢ ἡ διορία τῆς καταβολῆς αὐτῆς δὲν ἀπεφασίσθῃ,
τότε ὁ δεχθεὶς τὸ πρᾶγμα λογίζεται ὡς ἐντολεὺς (§ 1347).

1 § 1452. Dacă cumpărătorul, plătind prețul, au luat lucrul cel cumpărat spre cercare, i se cuvine lui îndată proprietatea lucrului, iar mai înainte de trecerea termenului hotărit spre cercare poate să oboară cumpărarea.

5 § 1453. Dacă cumpărarea și vânzarea se face supt condiție ca vânzătorul, dacă în curgirea unui hotărit termen se va arăta un cumpărătoriu mai bun, să aibă voie să protimisască pe acesta, atuncea lucrarea tocmelii se prelungește pînă la împlinirea condiției, dacă lucrul vindut încă nu s-au trădat (§ 1196).

Vînzarea cu condiție dacă se va găsi un cumpărătoriu mai bun.

10 § 1454. Dacă s-au trădat lucrul vindut, atuncea contractul cumpărării și vânzării este adevărat împlinit; cu toate aceste se desface, întîmplîndu-se condiție; iar dacă nu s-au hotărit termenul, atuncea pentru lucruri mișcătoare se stinge condiția pînă în trei zile, iar pentru nemișcătoare în termen de un an.

15 § 1455. Vânzătorul are voie să judece, de este mai bun acel nou cumpărătoriu; el poate să protimisască pe al doile cumpărătoriu, măcar de și ar voi să dea cel dintîi un preț mai mare.

§ 1456. Desfăcîndu-se tocmala, se socotesc folosurile luate din lucruri și din banii dați pentru prețul lui, una pentru alta, iar pentru 20 îmbunătățirea sau scăderea lucrului se socotește cumpărătoriu ca un stăpînitoriu cu bună credință (§ 482).

§ 1457. Dacă va da cineva altuia un lucru mișcătoriu, ca să-l vinză cu un preț hotărit, supt condiție, sau să-i dea pînă la rînduital 25 termen prețul hotărit sau să-i dea înapoi lucrul, nu poate să-l ceară mai înainte de termenul rînduit; iară după trecerea acestui termen este datoriu primitoriul lucrului să-i dea hotăritul preț.

Însărcinarea pentru vînzare.

30 § 1458. Pînă la termenul hotărit este trădătoriu proprietariu, iar primitoriul lui este datoriu să răspundă paguba pricinuită de dînsul; și cînd va da înapoi lucrul, va lua numai acele cheltueli care sînt spre vederat folos a proprietariului lucrului.

§ 1459. Dacă lucrul ce s-au încredințat cuiva pentru vînzare, va fi nemișcătoriu sau dacă prețul ori termenul plății lui nu va fi hotărit, atuncea primitoriul lucrului se socotește ca un imputer-nicit (§ 1347).

8 tocmelii se prelungește R: contractului se amînă G || 18—19 se socotesc... pentru alta R: se compensează foloasele din lucru și cele din banii dați pentru prețul lui G || 20 îmbunătățirea sau scăderea R: ameliorările sau deteriorările G || 22 va da R: a dat G | lucru R: lucru al său G || 26 preț R: preț al lui G || 27 trădătoriu proprietariu R: cel ce a predat lucrul, proprietarul lui G.

§ 1460. Τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐνεπιστεύθη τις εἰς ἄλλον διὰ πώλησιν, δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ τὸ ζητήσῃ παρὰ τρίτου τινός, ὅστις ἔλαβεν αὐτὸ καλῇ πίστει (§ 482). 1

§ 1461. Ἐὰν ἐν τῷ συναλλάγματι τῆς πωλήσεως καὶ ἀγοράσεως ἐτέθη ῥητῶς, νὰ λογισθῇ τὸ πωληθὲν πρᾶγμα ὡς μὴ πωληθὲν, ἂν ὁ ἀγοραστὴς δὲν καταβάλῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ ἐντὸς τῆς συμφωνηθείσης προθεσμίας, μένει εἰς τὴν θέλησιν τοῦ πωλητοῦ τὸ νὰ ἀνατρέψῃ ἢ νὰ μὴ ἀνατρέψῃ τὴν πώλησιν. 5

§ 1462. Ἐὰν χωρὶς τῆς εἰρημένης αἱρέσεως ἀναβάλλῃ ὁ ἀγοραστὴς τὴν καταβολὴν τῆς τιμῆς, ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ μόνον τόκους, οὐχὶ δὲ τὰ ὅσα ἐδύνατο ἴσως νὰ κερδήσῃ ὁ πωλητὴς διὰπραγματείας. 10

§ 1463. Ἐὰν προσδιωρισθῇ ὁ καιρὸς τῆς παραδόσεως τοῦ πωληθέντος πράγματος, ὁ δὲ πωλητὴς ἀναβάλλῃ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ, ἐνάγεται εἰς τὸ νὰ ἀποκριθῇ πᾶσαν τὴν ζημίαν τοῦ ἀγοραστοῦ.

§ 1464. Ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἡμέλησεν νὰ παραλάβῃ ἐν τῷ προσδιωρισμένῳ καιρῷ τὸ ἀγορασθὲν πρᾶγμα, πᾶσα βλάβη ἐπισυμβᾷσα εἰς τὸ πρᾶγμα, ἄνευ δόλου τοῦ πωλητοῦ, εἶναι πρὸς ζημίαν ἐκείνου. 15

§ 1465. Καὶ εἰς τὰς διὰ κριτηρίου γινομένας ἐκουσίας ἢ ἀκουσίας πωλήσεις ἔχουσι χώραν κανονικῶς αἱ διατάξεις, αἵτινες ἐθεσπίσθησαν περὶ τῶν συμφώνων ἐν γένει καὶ περὶ τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ τῆς πωλήσεως καὶ ἀγοράσεως ἐν εἴδει (§ 1428). 20

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Περὶ συναλλάγματος μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως.

Μίσθωσις καὶ ἐκμίσθωσις κληρονομικὴ καὶ

ἐμφύτευσις

25

Συνάλλαγμα μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως.

§ 1466. Τὸ συνάλλαγμα, δι' οὗ προσκτᾶται τις μέχρι προσδιωρισμένου τινός καιροῦ καὶ μετὰ ῥητῆς τιμῆς, χρῆσιν πράγματος ἀδαπανήτου, λέγεται ἐν γένει μίσθωσις καὶ ἐκμίσθωσις ἢ ἐκκληψις.

Α'. Συνάλλαγμα ἐνοικισμάτος καὶ μισθώσεως.

§ 1467. Ἐὰν τὸ μισθούμενον πρᾶγμα φέρῃ ὄφελος μὴ δουλευθέν, λέγεται συνάλλαγμα ἐνοικισμάτος· ἐὰν δὲ διὰ δουλεύσεως μόνον καὶ κόπου δύναται νὰ φέρῃ ὄφελος, λέγεται συνάλλαγμα μισθώσεως. 30

1 § 1460. Lucrul pre care l-au încredințat cineva altuia spre vin-
zare, nu poate supt nici un chip să se ceară de la un al treilea, carele
l-au luat cu bună credință (§ 482).

5 § 1461. Dacă în tocmala vânzării și a cumpărării s-au pus anume,
ca lucrul vindut să se socotească de nevindut, când cumpărătorul nu
va plăti prețul lui pînă la hotăritul termin, atuncia rămîne în voința
vinzătorului să oboară vînzarea sau nu.

10 § 1462. Dacă fără pomenită condiție va prelungi cumpărătorul
plata prețului, datoriu este să dea numai dobînzile, iar nu și cîte doară
ar fi putut să cîștige vînzătorul în neguțitorie.

§ 1463. Dacă s-au hotărit terminul trădării lucrului vindut, iar
vînzătorul va prelungi trădarea lui, atunce rămîne el răspunzătoriu
pentru toată paguba cumpărătorului.

15 § 1464. Dacă cumpărătorul s-au lenevit să primească în terminul
hotărit lucrul cumpărat, atuncia toată stricăciunea întîmplată la lucru,
fără viclesugul vînzătorului, este spre paguba aceluia.

20 § 1465. Și pentru vînzările urmate în judecată de bună voe sau
din sila judecătoriei, după regulă, au loc orînduelile așezate pentru
tocmele în deobște și pentru schimb și pentru vînzare și cumpărare
îndeosebi (§ 1428).

*CAP AL DOUĂZECI ȘI OPT

Pentru tocmala dării și luării în posesie
(orîndatorie); darea și luarea în posesie de
moștenire și pentru emfitevisis sau bezmen

25 § 1466. Tocmala, prin care cîștigă cineva pînă la un hotărit termin
și cu preț rostit întrebuițarea unui lucru necheltuitoriu, se zice îndeob-
ște darea și luarea în năimală sau posesie.

Tocmala
dării și luării
în posesie.

30 § 1467. Cînd un lucru de năimală va aduce folos fără osteneală,
atunca se numește tocmala de închiriere; iar dacă numai prin oste-
neală și silință poate aduce folos, atunca se numește tocmala de posesie
sau orîndatorie.

Tocmala
închirierii și
a posesiei.

5 cînd R: dacă G || 6 va plăti R: a depus G | hotăritul R: convenitul G || 8,
12 va prelungi R: amină G || 10 ar fi putut R: putea G || 12—13 atunca... pentru
R: este tras în judecată să răspundă G || 14 s-au... primească R: a neglijat să ia în
primire G || 17 pentru R; la G | urmate R: ce se fac G || 18 așezate R: decretate
G || 20 îndeosebi R: în special G || 24 sau bezmen ad R || 28 va aduce R: aduce
G || 30, | 31 posesie sau orîndatorie R: arendă G.

§ 1468. 'Εὰν μισθῶνται πράγματα καὶ τῶν δύο ὁμοῦ εἰδῶν, πρέπει 1
 νὰ κριθῇ τὸ συνάλλαγμα κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ πρωτοτύπου πράγματος,
 οἷον ἐὰν τις μισθῶσῃ ὑποστατικὸν ἔχον καὶ οἰκίαν ἢ ἄλλας οἰκοδομάς,
 λογίζεται μίσθωσις ὑποστατικοῦ, ἐὰν δὲ μισθῶσῃ οἰκίαν ἔχουσαν καὶ κῆπον, 5
 λογίζεται μίσθωσις οἰκίας.

Τὰ ἀναγ-
 καῖα.

§ 1469. Τὸ συνάλλαγμα τοῦ ἐνοικίσματος καὶ τῆς μισθώσεως δύναται
 νὰ γένῃ περὶ τῶν αὐτῶν ἀντικειμένων καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθὼς
 γίνεται τὸ συνάλλαγμα τῆς ἀγοράσεως καὶ πωλήσεως (§§ 1154, 1160—
 1171, 1176—1180, 1399, 1410—1422, 1466 καὶ 1478).

§ 1470. Τὸ ἐνοίκιον καὶ τὸ μίσθωμα δίδεται ὡσαύτως, ὡς δίδεται 10
 ἡ τιμὴ εἰς τὴν ἀγόρασιν, ἂν δὲν συνεφωνήθῃ κατ' ἄλλον τρόπον.

§ 1471. 'Ο δεσπότης δύναται νὰ ἐκμισθῶνῃ οὐχὶ μόνον τὰ κινητὰ
 καὶ ἀκίνητα πράγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ πραγματικὰ δίκαια αὐτοῦ. Δύναται
 ἐνίοτε καὶ νὰ μισθῶνῃ τὸ ἴδιόν του πρᾶγμα, ἐὰν ἡ χρῆσις ἡ ἡ ἐπικαρπία 15
 τούτου ἀνήκῃ εἰς τρίτον τινά.

'Αποτέλεσ-
 μα.

§ 1472. 'Εὰν οἱ συμφωνήσαντες συνεβιβάσθησαν περὶ τῶν συστα-
 τικῶν τοῦ συναλλάγματος, οἷον περὶ τοῦ πράγματος καὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ,
 λογίζεται τὸ συνάλλαγμα τετελειωμένον κατὰ πάντα καὶ ἡ χρῆσις τοῦ
 πράγματος ἡγορασμένη.

Δίκαια καὶ
 χρέη ἀμοι-
 βαῖα·

1) Περὶ πα-
 ραδόσεως,
 διατηρήσεως
 καὶ χρήσεως·

§ 1473. Οἱ ἐκμισθώσαντες εἶναι ὑπόχρεοι νὰ παραδώσωσι καὶ νὰ 20
 διαφυλάξωσιν εἰς κατάστασιν καλὴν τὸ ἐκμισθωθὲν παρ' αὐτῶν πρᾶγμα,
 ἐξοδεύοντες ἐξ ἰδίων, ὥστε νὰ εἶναι ἡ μεταχειρίσις αὐτοῦ δυνατὴ εἰς τοὺς
 μισθωσαμένους, καὶ νὰ μὴ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς συμφωνηθείσης
 μεταχειρίσεως.

§ 1474. 'Ο μισθωσάμενος κτῆμα ἀκίνητον δὲν δύναται νὰ ἀπαιτῇ 25
 τι λόγῳ ἐπισκευῶν ἢ νέων οἰκοδομῶν παρὰ τοῦ δεσπότη τοῦ κτήματος,
 ἐὰν δὲν συνεφωνήσῃ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος ἢ μετὰ
 ταῦτα περὶ τούτων.

§ 1475. 'Ο μισθωσάμενος ἔχει δίκαιον νὰ μεταχειρίζεται τὸ μισ-
 θωθὲν παρ' αὐτοῦ πρᾶγμα κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν καὶ νὰ λαμβάνῃ 30
 ἐκ τούτου ὄφελος καθ' ὅλον τὸν προσδιωρισμένον καιρὸν· δὲν ἔχει ὅμως
 ἄδειαν καὶ νὰ μεταμισθῶνῃ αὐτὸ εἰς ἄλλους χωρὶς συναινέσεως τοῦ
 δεσπότη.

5 μίσθωσις G : συνάλλαγμα ἐνοικίσματος R || 23 ἐμποδίσῃ G : ἐμποδίσωσιν R.

1 § 1468. Dacă s-au dat în năimală lucruri de amindoa soiurile
dimpreună, trebuie să se judece tocmla după feliurimea lucrului prin-
tipal, adecă de va lua cineva în posesie o moșie, avind și case sau alte
zidiri, se socotește tocmla posesiei moșiei, iar de se va da cu chirie
5 casă, avind și grădină, se socotește tocmla de chiria casei.

§ 1469. Tocmla închirierii și a posesiei poate să se facă pentru Cele nea-
tot acele lucruri și după tot același chip, precum urmează tocmla cum- pătate.
părării și a vinzării (§§ 1154. 1160 pînă ¹) 1171, 1176 pînă 1180, 1399,
1410 pînă 1422, 1466 și 1478).

10 § 1470. Banii chiriei și cistigul moșiei se dă asemenea, precum
se dă prețul la cumpărare, dacă nu s-ar fi alcătuit într-alt chip.

§ 1471. Proprietariul poate să dea în năimală nu numai lucrurile
cele mișcătoare și nemișcătoare, ci și a sale drituri realnice. Poate uneori
să iae posesie însuși al său lucru, dacă întrebuițarea sau folosirea ace-
15 tuia se cuvine unei a treia persoane.

§ 1472. Dacă contractuitorii s-au învoit pentru cele înființate Rezultat.
a unei tocmale, adecă pentru lucrul și pentru prețul lui, atuncia se
socotește tocmla sfirșită pentru toate și întrebuițarea lucrului se
socotește cumpărată.

20 § 1473. Dătătorii în năimală sint datori să trădece și să păstreze Drituri și
în bună stare lucrul dat de dinșii în năimală, cheltuind din ale sale, îndatoriri re-
încît să fie cu putință luătorilor în năimală întrebuițarea lucrului, țiproc:
și să nu-i împiedece din întrebuițarea după tocmlă. 1. Pentru

§ 1474. Acel ce au luat în năimală un lucru nemișcătoriu, nu
25 poate pretenderisi ceva cu nume de întocmire sau de noi zidiri de la
proprietariul lucrului, dacă nu s-ar fi alcătuit cu dînsul la facerea tocmelii
sau mai pe urmă pentru aceste. trădarea, păs-
trarea și în-
trebuițarea.

*§ 1475. Acel ce au luat în năimală un lucru, este îndrituit să
întrebuițeze lucrul cel luat de dînsul după închieta tocmlă și să iae
30 folosul dintr-insul în tot cursul hotărîtei vremi, însă nu are voe să-l
dea în subnăimală la alții fără învoirea proprietariului.

3 de ... posesie R: dacă a dat cineva în arendă G | case R: casă G || 4 zidiri
R: clădiri G | tocmla posesiei R: arendarea moșiei G | de se va da R: dacă a dat
G || 5 tocmla de chiria R: închiriere a G || 7 lucruri R: obiecte G | urmează R: se
face G || 10 asemenea R: tot așa G || 11 s-ar fi alcătuit R: s-a convenit G || 14 posesie
R: năimeală G | folosirea R: uzufructul G || 15 se cuvine R: aparține G || 16–17
învoit... tocmale R: împăcat asupra elementelor alcătuitoare ale contractului
G || 24 lucru R: bun G || 25 întocmire R: reparații G | zidiri R: clădiri G || 26 s-ar
fi alcătuit R: a convenit G | facerea tocmelii R: începutul contractului G.

¹) Adăugat prin erata Condicii.

2) Περὶ τῶν
βαρῶν·

§ 1476. "Οστίς δίδει μὲ ἐνοίκιον οἶκον ἢ ἐργαστήριον ἢ ἄλλο τι 1
τοιοῦτον, εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἀποκριθῇ διὰ τὰ ἐπικείμενα εἰς αὐτὰ βάρη 1
καὶ δοσίματα, ἐὰν δὲν συνεφώνησεν ἄλλως μετὰ τῶν ἐνοικιαστῶν· ὁ δὲ 5
μισθωσάμενος ὑποστατικὸν ἢ ἄμπελον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐξ ὧν διὰ 5
δουλεύσεως μόνον καὶ κόπου λαμβάνεται ὄφελος, ἀναδέχεται πλὴν τῶν 5
ὑποθηκαρίων πάντα τὰ λοιπὰ αὐτῶν βάρη, ἐὰν δὲν συνεφώνησεν ἄλλως 5
περὶ τούτων.

3) Περὶ τοῦ
μισθώματος·

§ 1477. Τὸ μίσθωμα, ἐὰν ἐν πρᾶγμα ἐμισθώθῃ δι' ἓνα ἢ διὰ περισ- 10
σοτέρους χρόνους, πρέπει νὰ καταβληθῇ ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστης ἐξαμηνίας, 10
παρεκτὸς ἂν δὲν συνεφωνήθῃ ἄλλο τι περὶ τούτου εἰδικῶς· ἐὰν ὅμως ἐμισ- 10
θώθῃ διὰ συντομώτερον καιρὸν, πρέπει νὰ καταβληθῇ ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου 10
μηνὸς ἢ ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ.

§ 1478. Πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ἐνοικίου ἔχει ὁ ἐκμισθώσας οἶκον τὸ 15
δίκαιον τοῦ ἐνεχύρου ἐπάνω τῆς οἰκοσκευῆς καὶ τῶν ἄλλων κινητῶν πραγ- 15
μάτων (§§ 388 καὶ 819), τὰ ὅποια εἶναι ἴδια τοῦ μισθωσαμένου ἢ τοῦ 15
μεταμισθωσαμένου, ἢ ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτοὺς παρὰ τρίτου τινὸς (§ 482) 15
καὶ τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἔτι ἐν τῷ οἴκῳ κατὰ τὸν καιρὸν ἀγωγῆς, 15
ἕως οὗ νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι εἶναι ἴδια πράγματα τοῦ τρίτου αὐτοῦ 15
προσώπου.

§ 1479. Ὁ μεταμισθωσάμενος ἐνέχεται κατὰ τὴν ποσότητα τοῦ συμ- 20
φωνηθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἐνοικίου καὶ οὐδεμίαν δικαιολογίαν δύναται νὰ ἀντε- 20
πιφέρῃ, λέγων δηλαδή, ὅτι ἐπλήρωσε πρότερον εἰς τὸν πρωτοτύπως μισ- 20
θωσάμενον.

§ 1480. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἀνήκει εἰς τὸν ἐκμισθώσαντα ὑποστατικὸν 25
τὸ δίκαιον τοῦ ἐνεχύρου ἐπάνω τῶν ζώων τοῦ μισθωσαμένου τῶν εὐρις- 25
κομένων ἐν τῷ ὑποστατικῷ καὶ ἐπάνω τῶν καρπῶν καὶ τοῦ ἐξοπλι- 25
σμοῦ (§ 838).

Μίσθωμα
διδόμενον εἰς
καρπούς.

§ 1481. Ἐὰν ὁ δεσπότης δώσῃ τὸ ὑποστατικὸν αὐτοῦ εἰς ἄλλον, 30
ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ διοικήσῃ αὐτὸ ἐκεῖνος καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν μέρος ἐκ 30
τῶν καρπῶν, π.χ. τὸ τρίτον ἢ τὸ ἥμισυ αὐτῶν, δὲν γίνεται συνάλλαγμα μισ- 30
θώσεως καὶ ἐκμισθώσεως, ἀλλὰ συντροφίας.

Συνήθεια
τοπική.

§ 1482. Ὁ μισθωτὴς καὶ ὁ ἐνοικιαστὴς ἔχουσι δίκαιον νὰ ἀναιρέσωσι
τὸ συνάλλαγμα ἢ νὰ παρακρατήσωσιν ἀπὸ τοῦ μισθώματος ἢ ἐνοικίου τὸ 30
ἀνάλογον·

1 § 1476. Închirietoriul, adică acel ce dă în chirie casă, dugheană *) 2. Pentru
sau alt lucru de asemenea, este datoriu să răspundă toate asupra acestor înșărcinări.
lucruri pusele înșărcinări și dări, dacă nu s-au alcătuit într-alt chip
cu chiriei, adică cu acei ce iau în chirie; iar posesorul unei moșii sau
5 vii sau a altui asemenea lucru, din care numai prin silință și oste-
neală se ia folos, primește asupra-și afară de cele de amanet toate
celelalte înșărcinări, fără numai de s-ar fi alcătuit într-alt chip pen-
tru aceste.

§ 1477. Banii chiriei sau ciștiul, dacă s-au dat în năimală un 3. Pentru
10 lucru pe unul sau pe mai mulți ani, trebuie să se plătească la începutul plata ciștiu-
fieștecăruia semestru, afară numai dacă pentru aceasta au urmat o rilor și a chi-
deosebită alcătuire; iar dacă s-au dat cu chirie lucru pe mai scurtă riei.
vreme, trebuie să se plătească banii chiriei la începutul fieștecăruia luni
sau la sfârșitul ei.

15 *§ 1478. Spre siguranța banilor chiriei, are închirietoriul casei
dritul amanetului asupra pojijiei și altor lucruri mișcătoare (§§ 388
și 819), care sînt a însuși chirierului sau subchirierului ori s-au incre-
dîntat lor de cătră un al treilea cineva (§ 482) și carii se găsesc în casă
la vremea dării jalobei, pînă ce se va dovedi, cum că lucrurile sînt
20 drepte a acestui al treilea.

§ 1479. Subchirierul este datoriu a răspunde suma chiriei toc-
mite de dînsul și nu poate pune din împotivă nici un cuvînt de pri-
cuiuire, zicînd adică, că au plătit chiria mai înainte chirierului prințipal.

25 § 1480. Din împotivă se cuvine dătătorului moșiei în posesie
dritul amanetului asupra vitelor posesorului, ce se află pe moșie, și
asupra rodurilor și asupra înarmării moșiei (§ 838).

§ 1481. Dacă proprietariul va da moșia sa altuia cu tocmală, 3. Cîștiul dat
ca acela să o ocîrmuiască și să-i dea o parte din roduri, de pildă o a în roduri.
treia parte sau giumătate, nu se alcătuește tocmala de năimală, ci de
30 tovarășie.

++§ 1482. Posesorul și chirierul au drit să anularisască tocmala 3. Obiceiu a
sau să oprească din banii ciștiului sau a chiriei analogon **). pămîntului.

3 înșărcinări R: grevări G || 4 chirierii... chirie R: chiriașii G | posesorul
R: arendașul G || 6 de amanet R: ipotecare G || § 1477 nota: Despre prețul năimelii
G || 9 Banii... ciștiul R: Prețul năimelii G || 11—12 au urmat... alcătuire R: s-a
convenit altceva în mod special G || 12 lucru R: om G || 13 banii chiriei R: om G || 15
banilor R: om G || 19 dării R: om G || 23 chiria R: om G || 24 se cuvine... posesie
R: aparține celui care a dat în arendă moșia G || 25 posesorului R: celui care a luat
în arendă G || 27 va da R: a dat G || 29 tocmala de năimală R: de luare și dare în
arendă G || 31 posesorul R: arendașul G.

*) Vezi nota 1) de la p. 509.

**) Partea proporțională.

α') 'Εὰν ἐκ περιστάσεως συμβῇ πυρκαϊὰ εἰς τὸ μισθωθὲν ὑποστατικὸν ἢ ἐνοικιασθὲν οἶκημα ἢ ἐργαστήριον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· καὶ 1

β') 'Εὰν ἀφαιρεθῶσιν ὑπωσδήποτε τὴν χρῆσιν ἢ ἐπικαρπίαν τοῦ ὑποστατικοῦ ἢ οἰκήματος ἢ ἐργαστηρίου, ὅλην ἢ μέρος αὐτῆς.

§ 1483. 'Εὰν ὁ δεσπότης παρεχώρησε τὸ μίσθωμα ἐνὸς χρόνου διὰ τὴν ἀκαρπίαν αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ αὐτό, εὐκαρπίας κατὰ τοὺς λοιποὺς γενομένης χρόνους. 5

§ 1484. 'Εὰν ὁ μισθωσάμενος ὑπεχρεώθῃ ῥητῶς, ὥστε νὰ ὑποφέρῃ καὶ τὰς ἐκτάτους δυστυχίας, δὲν κρίνεται ἐκ τούτου κατὰ πρόληψιν, ὅτι ὑπεχρεώθῃ αὐτὸς νὰ ἀποκριθῇ καὶ διὰ τὴν τυγχρὰν ἀπώλειαν ὁλοκλήρου τοῦ μισθωθέντος πράγματος. 10

§ 1485. 'Εὰν ἡ χρῆσις τοῦ μισθωθέντος πράγματος ἢ ἡ ἐκ τούτου ὠφέλεια ἀπωλέσθῃ, οὐχὶ ἐκ τῆς ὁλοκλήρου φθορᾶς τοῦ ἰδίου πράγματος ἢ ἐξ ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ἐκ περιστάσεως ἢ ἀτυχήματός τινος, ἀναφερομένων εἰς τὸν μισθωσάμενον, εἶναι πρὸς ζημίαν αὐτοῦ καὶ ὑποχρε- 15
οῦται νὰ καταβάλῃ τὸ μίσθωμα ὁλόκληρον.

§ 1486. 'Εὰν ὁ μισθωσάμενος ὑποστατικὸν ζητῇ κατὰ τὴν συμφωνίαν ἢ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ § 1482 ἄφεςιν τοῦ μισθώματος ὅλου ἢ μέρους αὐτοῦ, ὑποχρεοῦται νὰ φανερῶσῃ πρότερον εἰς τὸν μισθώσαντα τὴν συμβᾶσαν ἀτυχίαν καί, ἂν δὲν εἶναι γνωστὴ αὕτη, νὰ φροντίσῃ, διὰ 20
νὰ ἐξετασθῇ ἄνευ ἀργοπορίας ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ἢ ὑπὸ δύο ἀνθρώπων ἐμπείρων εἰς τὰ τοιαῦτα, διότι, ἂν ἀμελήσῃ τὴν προφυλακὴν ταύτην, δὲν θέλει εἰσακουσθῇ ἔπειτα.

§ 1487. Ὁ μισθωσάμενος χρεωστεῖ μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ συναλλαγματος τῆς μισθώσεως ἢ τοῦ ἐνοικιάσματος νὰ ἀποδώσῃ τὸ πρᾶγμα κατὰ τὴν καταγραφὴν, ἐὰν ἔγινε καταγραφὴ, ἢ καὶ εἰς τὴν παρέλαβεν αὐτὸ κατὰστασιν. 25

§ 1488. Δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ μισθωσάμενος ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ ἢ προφάσει νὰ παρακρατῇ κατ' ἰδίαν ἐξουσίαν τὸ μισθωθὲν παρ' αὐτοῦ πρᾶγμα ὑπὲρ τὴν προθεσμίαν τῆς μισθώσεως, ἀλλ' ὑποχρεοῦται ἀπαραιτήτως νὰ ἀποδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν μισθώσαντα· καί, ἂν τυχὸν ἔχῃ δίκαιόν τι, δύναται νὰ ζητήσῃ αὐτὸ ἔπειτα διὰ τοῦ κριτηρίου. 30

§ 1489. 'Εὰν ἐν καιρῷ τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως δὲν ἔγινε καταγραφὴ, ἔχει χώραν ἡ αὐτὴ πρόληψις, ὡς εἰς τὴν ἐπικαρπίαν (§ 669).

1 a) Dacă din întâmplare au ars la moșie ceva sau casă ori
dugheană *) sau alt acaret; și

b) Dacă i s-au luat ori cu ce chip întrebuințarea sau folosirea moșiei, casei sau a dughenii *), întreagă sau în parte.

5 § 1483. Dacă proprietariul au ertat ciștiul unui an pentru nerodire, nu poate să-l pretenderisască în urmă pentru rodirea celorlalți ani.

§ 1484. Dacă posesorul anume s-au îndatorit, ca el să poarte și cele extraordinare nenorociri, nu se socotește dintru aceasta după iuridica presumție, cum că s-au îndatorit să rămie răspunzătoriu și
10 pentru întâmplata pierzare a lucrului întreg luat în posesie.

* § 1485. Dacă întrebuințarea lucrului năimit sau folosurile dintr-insul s-au pierdut, nu prin întreaga stricăciune a însuși lucrului sau din oprirea stăpînirii, ci dintr-o împregiurare sau nenorocire întâmplată la persoana posesorului, este spre paguba lui și el rămie datoriu să
15 răspundă ciștiul întreg.

§ 1486. Dacă posesorul unei moșii va cere după tocmală sau după legiuirea § 1482 ertarea ciștiului întreg sau a unei părți din el, este datoriu să facă mai întâi cunoscută dătorului în posesie întâmplata nenorocire și, nefiind aceasta cunoscută, să se îngrijască, ca să
20 facă fără întârziere cercetare de cătră judecătorie sau de cătră doi oameni experți întru asemenea lucruri, căci de se va lenevi întru această privighiere, pe urmă nu va fi mai mult ascultat.

+ § 1487. Năimitoriul este datoriu după împlinirea tocmelii de
năimală sau de chirie să dea înapoi lucrul după catagrafie, dacă s-au
25 făcut, sau măcar în starea aceia, precum l-au primit.

4. Darea
înapoi.

§ 1488. Nu are voe luătoriul în năimală supt nici o pricină sau punere înainte să oprească din însuși a sa putere lucrul luat de dinsul preste termenul tocmelii, ci este datoriu neapărat să-l dea înapoi proprietariului; și, întâmplîndu-se să aibă vreun drit, poate să-l ceară în
30 urmă prin judecată.

§ 1489. Dacă în vremea tocmelii de năimală nu s-au făcut catagrafie, are loc această iuridică presumție, precum la luarea rodurilor (§ 669).

1 din întâmplare R: dintr-o împregiurare G | moșie R: moșia arendată G | casă R: la casa închiriată G | 2 alt acaret R: altceva de acest fel G | 7 posesorul R: cel care a luat cu năimeală G | 12 stricăciune R: stricare G | 13 întâmplată R: privitoare G | 14 posesorului R: aceluia care a luat în năimeală G | 16 va cere R: cere G | 19—20 să facă R: să se facă G | 21 se va lenevi R: a neglijat G | 27 punere înainte R: pretext G | 28 tocmelii R: năimelii G | 28—29 proprietariului R: celui ce l-a dat în năimeală G | 32 această R: aceeași G.

*) Vezi nota de la p. 509.

§ 1490. 'Εάν τὸ ἐνοικιασθὲν ἢ μισθωθὲν πρᾶγμα ἐβλάβη ἢ κατε-
 τρίφθῃ ἐκ καταχρήσεως, οἱ ἐνοικιασταὶ καὶ οἱ μισθωσάμενοι ἀποκρίνονται,
 οὐ μόνον διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τῶν μετενοικιασμένων
 ἢ μεταμισθωσαμένων ἀμέλειαν, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τὰς τυχηρὰς πτώσεις
 (§ 1482).

§ 1491. 'Ο μισθώσας πρέπει νὰ ζητήσῃ διὰ τοῦ κριτηρίου τὸ
 ἀξήμιον αὐτοῦ μέχρι ἐνὸς χρόνου τὸ πολὺ, ἂν οὐ παρέλαβε τὸ μισθωθὲν
 πρᾶγμα, διότι, παρελθούσης τῆς προθεσμίας ταύτης, σβένεται τὸ δίκαιόν
 του τοῦτο.

5) Διάλυσις τοῦ συναλ-
 λάγματος τῆς
 μισθώσεως·
 α') διὰ τὴν
 ἀπώλειαν τοῦ
 πράγματος·

§ 1492. Τὸ τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως συνάλλαγμα διαλύεται
 ἂν αὐτοῦ του, ἂν ἀπολλεσθῇ τὸ μισθωθὲν πρᾶγμα. 'Εάν τοῦτο συμβῇ
 ἐξ αἰτίας, τοῦ ἐνὸς μέρους, ἀρμόζει εἰς τὸ ἄλλο ἢ ἀπαίτησις τοῦ ἀζημίου·
 ἐὰν δὲ συμβῇ ἐκ πτώσεως τυχηρὰς, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἀποκριθῇ τὸ ἐν
 πρὸς τὸ ἄλλο.

β') διὰ τὴν
 παρέλευσιν
 τοῦ καιροῦ·

§ 1493. Τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως σβένεται,
 καὶ ὅταν παρέλθῃ ὁ καιρὸς, ὅστις συνεφωνήθη ῥητῶς ἢ σιωπηλῶς, διὰ
 μισθώματος δηλαδὴ καταβληθέντος περὶ καιροῦ προσδιωρισμένου, ὡς εἰς
 τὰ πανδοχεῖα, ἢ διὰ τοῦ φανερωθέντος ἢ τοῦ ἐκ τῶν περιστάσεων ἀνακα-
 λυφθέντος σκοποῦ τοῦ μισθωσαμένου.

Πότε γίνε-
 ται ἀνανέω-
 σις;

§ 1494. Δύναται νὰ ἀνανεωθῇ τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως καὶ
 ἐκμισθώσεως, οὐχὶ μόνον ῥητῶς, ἀλλὰ καὶ σιωπηρῶς. 'Εάν συνεφωνήθη
 ἢ προδήλωσις τῆς παραιτήσεως, ἀνανεοῦται σιωπηλῶς τὸ συνάλλαγμα,
 μὴ γενομένης τῆς προδηλώσεως ἐν τῷ συμφωνηθέντι καιρῷ καὶ κατὰ τὸν
 πρέποντα τρόπον. 'Εάν ὅμως δὲν συνεφωνήθη ἢ προδήλωσις, τότε γίνεται
 ἢ σιωπηρὰ τοῦ συναλλάγματος ἀνανέωσις, ὅταν ὁ μὲν μισθωσάμενος δὲν
 παύῃ ἀπὸ τοῦ νὰ μεταχειρίζεται τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ ὠφελῇται ἐξ αὐτοῦ
 μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ συμφωνηθέντος καιροῦ τῆς μισθώσεως, ὁ δὲ
 μισθώσας ἐφησυχάζῃ.

§ 1495. 'Η σιωπηρὰ ἀνανέωσις τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθώσεως
 καὶ ἐκμισθώσεως γίνεται ὑπὸ τὰς αὐτὰς αἰρέσεις, ὅφ' ἃς ἔγινε πρότερον
 τὸ συνάλλαγμα. Εἰς δὲ τὰς μισθώσεις τῶν ὑποστατικῶν ἐκτείνεται μόνον
 μέχρι χρόνου ἐνός.

§ 1496. Γίνεται προσέτι σιωπηρὰ ἀνανέωσις τοῦ συναλλάγματος,
 καὶ ὅταν δεχθῇ πάλιν μίσθωμα ὁ μισθώσας.

1 *§ 1490. Dacă lucrul năimit s-au stricat ori s-au ponosit din rea
întrebuințare, atunce luătorii în posesie și chirierii rămîn răspunzători,
nu numai pentru însuși a lor lenevire, ci și pentru acea a subpose-
5 sorilor sau subchirierilor, iar nu și pentru întâmplătoare încungiurări
(§ 1482).

§ 1491. Dătătoriu în năimală trebuie să ceară prin judecată
despăgubirea sa cel mult pînă la un an de zile, socotit de la
primirea lucrului, căci după trecerea acestui termen se stinge acest
drit a lui.

10 § 1492. Tocmala dării și luării în năimală se desface de la sineși,
cînd va peri lucrul năimit; dacă aceasta se va întîmpla din pricina
unei părți, se cuvine ceialalte părți să ceară despăgubirea, iar de
va fi din întîmplare, atuncia nu este datoare să răspundă o parte
cătră alta.

5. Disface-
rea de toc-
mală și de
năimală :

a) Din pe-
rirea lucrului;

15 § 1493. Tocmala năimirii se stinge și prin trecerea termenului
anume rostit sau prin tăcere, adecă prin plata cîștiului pentru termenul
hotărit, precum la hanuri, sau prin-scoposul rostit sau din împregiurări
descoperit a luătoriu în năimală.

b) Prin
împlinirea
termenului;

20 § 1494. Poate să se înnoiască tocmala năimelii nu numai rostit,
ci și prin tăcere. Dacă în tocmală s-au alcătuit a se face înainte înștiin-
țarea lepădării, atuncia se înnoește prin tăcere tocmala, neurmind
înainte înștiințarea la termenul tocmii și după chipul cuviincios. Iar dacă
nu s-au făcut alcătuirea pentru înainte înștiințarea, atuncia se face
tăcută înnoirea tocmelii, cînd luătoriu în năimală nu încetează a între-
25 buința lucrul și a se folosi cu el după trecerea termenului hotărit în
tocmală, iar proprietariul va tăcea.

Cînd se fa-
ce înnoirea?

§ 1495. Tăcută înnoirea tocmelii de luare și dare în năimală
urmează supt tot aceleași condiții supt care mai înainte se închiesă
tocmala. La năimelile moșilor se întinde numai pînă la impli-
30 nirea unui an.

§ 1496. Pe lingă aceasta se mai face tăcută înnoirea tocmelii,
și cînd dătătoriu în năimală iarăși primește cîștiul.

1 năimit R: închiriat sau arendat G | ponosit R: uzat G || 3 lenevie R: negli-
jență G || 3—4 subposesorilor R: subarendașilor G || 4 încungiurări R: cazuri G || 8
lucrului R: lucrului năimit G || § 1492 nota: Desfacerea contractului de năimeală:
a) Din cauza pierderii lucrului G || 11 va peri R: s-a prăpădit G | se va întîmpla
R: s-a întîmplat G || 13 va fi din întîmplare R: a fost dintr-un caz întîmplător G || 15
năimirii R: dării și luării în năimeală G || 21 neurmind R: nefăcîndu-se G || 22 cuviin-
cios R: cuvenit G || 23 alcătuirea R: învoiala G || 26 va tăcea R: a stat liniștit G.

γ') διὰ τὴν
παράκλησιν
καὶ

§ 1497. Ἐὰν οὕτε ῥητῶς οὕτε σιωπηρῶς ἐτέθη προθεσμία εἰς τὴν 1.
μίσθωσιν καὶ ἐκμίσθωσιν καὶ θέλῃ ἔπειτα ὁ εἰς ἐκ τῶν συμφωνησάντων
νὰ παραιτηθῇ τὸ συνάλλαγμα, χρεώσται νὰ φανερώσῃ εἰς τὸν ἄλλον τὸν
σκοπὸν αὐτοῦ πρὸ ἑξ μηνῶν, ἐὰν τὸ μισθωθὲν εἴναι ὑποστατικόν· ἐὰν δὲ 5
εἶναι οἶκος ἢ ἄλλο πρᾶγμα ἀκίνητον, πρὸ δεκατεσσάρων ἡμερῶν· εἰ δὲ
καὶ εἶναι κινήτον, πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ὥρων.

§ 1498. Ὁ μισθωσάμενος ἔχει ἄδειαν νὰ παραιτηθῇ τὸ συνάλ-
λαγμα καὶ πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ καιροῦ τοῦ συμφωνηθέντος ῥητῶς ἢ
σιωπηρῶς·

α') Ἐὰν τὸ μισθωθὲν πρᾶγμα δι' ἐλαττώματα ἄγνωστα εἰς αὐτὸν 10
ἢ συμβάντα μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συναλλάγματος ἔγινεν ἄχρηστον εἰς τὴν
τακτικὴν χρῆσιν· καὶ

β') Ἐὰν ὁ μισθώσας δὲν διατηρῇ πλέον αὐτὸ εἰς κατάστασιν χρήσιμον
κατὰ τὴν συμφωνίαν.

§ 1499. Δύναται ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ὁ μισθώσας νὰ ζητήσῃ τὴν 15
ἀναίρεσιν τοῦ συναλλάγματος πρὶν τῆς προθεσμίας·

α') Ἐὰν καταχρᾶται αὐτὸ ὁ μισθωσάμενος·

β') Ἐὰν ἄπαξ καὶ δις ἀπαιτηθεῖς, εἴτα καὶ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου προσ-
ταχθεῖς, δὲν κατέβαλε τὸ μίσθωμα τοῦ παρελθόντος καιροῦ· καὶ

γ') Ἐὰν ἀπαιτῇ ἡ χρεία νὰ ἀνακαινισθῇ ἐκ θεμελίων τὸ μισθω- 20
θὲν κτίσμα.

§ 1500. Ὁ ἐκμισθώσας δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπάνω
τοῦ μισθωθέντος πράγματος πρὸς βλάβην τοῦ μισθωσαμένου, εἰ μὴ μόνον
νὰ κάμῃ τὰς ἀναγκαίας ἐπισκευάς.

§ 1501. Ἐὰν ὁ μισθώσας ἔπρεπε νὰ ἠξεύρῃ τὴν χρείαν τῆς νέας 25
οἰκοδομήσεως, καθ' ὃν καιρὸν ἔγινε τὸ συνάλλαγμα ἢ ἐὰν ἡ ἀνάγκη τῶν
ἐπισκευῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἐτοιμασίαν ἀπαιτεῖται διεξοδικώτερος
καιρός, ἐπροξενήθη, διότι ἀμελήθησαν αἱ μικρότεραι ἐπισκευαί, πρέπει
νὰ δοθῇ εἰς τὸν μισθωσάμενον τὸ ἀζημίον διὰ τὴν χρῆσιν, τὴν ὁποίαν 30
ἐστερήθη.

δ') διὰ τὴν
ἀποξένωσιν
τοῦ πράγμα-
τος.

§ 1502. Ἐὰν ὁ δεσπότης τοῦ μισθωθέντος ὑποστατικοῦ ἢ οἴκου 35
ἢ ἄλλου τοιούτου θελήσῃ νὰ πωλήσῃ ἢ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἀποξενώσῃ
αὐτό, ὑποχρεοῦται νὰ συμφωνήσῃ, διὰ νὰ μὴ ἐνοχληθῇ ὁ μισθωσάμενος
ὑπὸ τοῦ νέου δεσπότης μέχρι τέλους τῆς προθεσμίας ἢ νὰ συμβιβασθῇ
πρότερον μετ' αὐτοῦ, διότι ἄλλως καταδικάζεται νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ
ἔξοδά του, κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν.

1 § 1497. Dacă nici rostit, nici prin tăcere nu s-au pus termin la c) Prin le-
darea și luarea în năimală și în urmă va voi una din contractuitoarele pădare ;
părți să se lepede de tocmală, datoare este să înștiințeze pe cealaltă
parte pentru scoposul ei cu șase luni mai înainte, dacă va fi moșie luată
5 în posesie; iar de va fi năimită o casă sau alt lucru nemișcătoriu, cu
patrusprezece zile mai înainte, iar de va fi lucrul mișcătoriu, cu doaăzeci
și patru ceasuri mai înainte.

 § 1498. Luătorul în năimală are voe să se lepede de tocmală
și mai înainte de împlinirea termenului tocmii cu rostire sau prin tăcere:

10 a) Când lucrul luat în năimală, pentru metehnele lui necunoscute
sau întâmplate după săvârșirea tocmelii, se va face netrebnic spre
obicinuita întrebuintare; și

 b) Când dătorul în năimală nu-l va ținea mai mult în bună
stare după tocmală.

15 § 1499. Poate, din improtivă, dătorul în năimală să ceară
anularisirea tocmelii mai înainte de împlinirea termenului:

 a) Dacă luătorul în năimală va întrebuinta rău lucrul năimit;

 b) Dacă, odată și de două ori, cerind plata ciștiului și pe urmă,
după porunca judecătoriei, nu va plăti ciștiul pentru vremea tre-
20 cută; și

 c) Când va cere trebuinta a se zidi din temelie acaretul dat în
chirie.

 § 1500. Închirietorul nu are voe să zidească spre păgubirea
chirierului lucrul dat în chirie, ci numai să facă trebuincioasele întocmiri.

25 § 1501. Dacă închirietorul trebuie să știe nevoia unei noă zidiri
în vremea facerii tocmelii sau dacă nevoia întocmirilor, spre a cărora
gătire se cere o vreme mai îndelungată, s-au pricinuit din neîngrijirea
urmată pentru mai micile întocmiri, atunce trebuie să se despăgubească
chirierul pentru convenita întrebuintare, de care s-au lipsit.

30 § 1502. Dacă proprietarul datei în posesie sau în chirie moșii,
case sau altui lucru de acest fel, va voi să le vînză sau într-alt chip să
le înstrăineze, datoriu este să pue în tocmală, ca luătorul în năimală
să nu fie supărat de cătră proprietarul cel nou pînă la sfîrșitul termi-
nului, sau să se învoiască mai întîi cu dînsul, căci într-alt chip se osăn-
35 dește a plăti cheltuelile după obiceiul pămîntului. d) Prin în-
străinarea lu-
crului.

2 va voi R: voiește G || 4, 5, 6 va fi R: este G || 11 se va face R: s-a făcut
G || 13 va ținea R: păstrează G || 13—14 bună stare R: stare de întrebuintare G || 17
va . . . năimit R: îl întrebuintează rău G || 18 cerind R: cerîndu-i-se G || 19 va plăti R:
a plătit G || 21 va cere R: cere G | a se zidi . . . dat R: să fie reinnoită din temelii
clădirea dată G || 24 lucrul R: deasupra lucrului G || 25 trebuie R: trebuia G || 26
nevoia R: trebuintă G || 29 convenita ad R: om G.

§ 1503. 'Εὰν ὁ ἀγοραστής ῥητῶς μὲν δὲν συνεφώνησε, πλὴν ἀπο-
δειχθῇ κατ' ἄλλον τρόπον, ὅτι συνήνεσεν εἰς τὸ νὰ μὲνη ὁ μισθωσάμενος
εἰς τὴν μίσθωσιν, ὑποχρεοῦται καὶ οὕτω νὰ ἔχῃ αὐτὸν εἰς τὸ μισθωθὲν
ὑποστατικὸν ἢ οἶκημα ἢ ἄλλο τοιοῦτον μέχρι τέλους τῆς συμφωνηθείσης
προθεσμίας.

§ 1504. Καὶ ὅταν ἐκ κατεπειγούσης ἀνάγκης ἀποξενωθῇ τὸ μεμισ-
θωμένον πράγμα δι' ἀποφάσεως δικαστικῆς, πρέπει νὰ γένη πρόβλεψις
διὰ τὰ τοῦ μισθωσαμένου ἐπάνω τοῦ πράγματος ἔξοδα.

Β'. Μίσθω-
σις καὶ ἐκμί-
σθωσις κλη-
ρονομία.

§ 1505. Τὸ συνάλλαγμα δι' οὗ δίδεται εἷς τινα κατὰ κληρονομίαν
ἢ δεσποτεία τῆς ἐξ ἑνὸς κτήματος ὠφελείας ὑπὸ αἵρεσιν, ὥστε νὰ δίδῃ
ἀντ' αὐτῆς ἐτήσιως ῥητὴν ποσότητα χρημάτων ἢ καρπῶν, κατὰ τὴν τῶν
ὠφελειῶν ἀναλογίαν, ἢ νὰ κάμνῃ προσηκούσας ἐκδουλεύσεις εἰς τὸν δεσ-
πότην τοῦ κτήματος, λέγεται μίσθωσις καὶ ἐκμίσθωσις
κ λ η ρ ο ν ο μ ι α ί α.

Γ'. Ἐμφύ-
τευσις.

§ 1506. Ἡ συμφωνία, δι' ἧς ἔχων τις ξένον ἔδαφος ὑποχρεοῦται
νὰ δίδῃ μικρόν τι ἐτήσιον εἰς τὸν δεσπότην τούτου πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς
δεσποτείας, λέγεται συνάλλαγμα τῆς ἐμφυτεύσεως. Ὁ
τοιοῦτος λέγεται ἐμφυτευτής, τὸ δὲ κατ' ἔτος διδόμενον λέγεται
ἐμφυτευτικὸς κανὼν ἢ ἐμφύτευμα ἢ τοπιαιτικόν.

Δ'. Ἐδα-
φικόν.

§ 1507. Ἐὰν ἡ δεσποτεία ἑνὸς κτήματος εἶναι διηρημένη οὕτως,
ὥστε εἰς ἕνα μὲν νὰ ἀνήκῃ κληρονομικῶς ἢ τοῦ κτήματος ὑπόστασις μετὰ
τῆς ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ὠφελείας, εἰς ἄλλον δὲ μόνον ἢ ἐκ τῆς ἐπι-
φανείας ὠφέλεια, τὸ ἐτήσιον, τὸ ὁποῖον χρεωστεῖ ὁ δεύτερος νομεὺς νὰ
δώσῃ εἰς τὸν πρῶτον, λέγεται ἐδαφικόν.

Κτήσις τῆς
δεσποτείας
τῆς χρήσεως.

§ 1508. Ἡ διηρημένη δεσποτεία ἑνὸς ἀκινήτου πράγματος προσ-
κτᾶται διὰ τῆς παραδόσεως αὐτοῦ, δι' ἧς ἀποτελεῖται τὸ πραγμα-
τικὸν δίκαιον.

Δίκαια κοι-
νὰ τοῦ δεσπό-
του τῆς ὑπο-
στάσεως καὶ
τοῦ τῆς ὠφε-
λείας.

§ 1509. Τὸ δίκαιον τοῦ δεσπότη τοῦ πράγματος ὑποστάσεως
καὶ τοῦ δεσπότη τοῦ τῆς ἐκ τούτου ὠφελείας ἐν γένει συμφωνοῦσιν εἰς
τοῦτο, ὅτι ἐκάτερος αὐτῶν δύναται νὰ διατάττῃ περὶ τοῦ ἀνήκοντος εἰς
αὐτὸν μεριδίου τόσον, ἐφ' ὅσον δὲν βλάπτονται τὰ τοῦ ἐτέρου δίκαια
(§ 477).

§ 1510. Ἀμφότεροι, ὅ τε τῆς ὑποστάσεως καὶ ὁ τῆς ὠφελείας δεσ-
πότης, ἔχουσι δίκαιον νὰ ζητήσωσιν ἐκάτερος διὰ τοῦ κριτηρίου τὸ ἀνήκον
εἰς αὐτὸν μερίδιον, νὰ ἐνεχυράσωσιν ἢ νὰ ἀποξενώσωσιν αὐτὸ ἐν ζῳῇ ἢ διὰ
τῆς τελευταίας αὐτῶν θελήσεως. Ἐὰν ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν προτείνῃ δι᾽ ἑξουρι-
ζόμενος, ὅτι τοῦτο τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου εἶναι περιωρισμένον, ὑποχρεοῦται
νὰ ἀποδείξῃ τὸν λόγον αὐτοῦ διὰ προσηκόντων δικαιωμάτων.

1 § 1503. Dacă cumpărătorul anume nu s-au tocmnit, însă s-au dovedit prin alt chip, că au primit ca să rămie în stăpînire luătorul în năimală, se îndatorește și așa a-l ținea în năimita moșie sau casă sau într-alt lucru de acest feliu, pînă la sfîrșitul termenului după tocmală.

5 § 1504. Și cînd din neapărată nevoie se va înstrăina lucrul năimit prin hotărîrea judecătorească, trebuie să fie în prevedere cheltuielile pentru lucru făcute de către luătorul în năimală.

10 § 1505. Tocmala, prin care se dă cuiva după moștenire proprietatea folosirii unei zidiri sau a unui lucru supt condiție ca să dea pentru aceasta pe tot anul o hotărîtă sumă de bani sau de roduri după analogia folosurilor sau să facă cuviincioase slujbe proprietarului lucrului, atunce se zice darea și luarea în năimală pe moștenire.

B. Darea și luarea în năimală de moștenire.

15 +*§ 1506. Tocmala prin care acel ce stăpînește un loc străin, se îndatorește să dea o mică plată pe an la proprietariul acelui loc spre recunoașterea proprietății lui, se zice tocmală de bezmen; iar acel ce au luat locul cu bezmen, se zice bezmănariu și, acea ce se dă pe tot anul, se numește bezmen.

C. Bezmen (Emfitevis).

20 § 1507. Dacă proprietatea unui loc este împărțită așa, încît unuia se cuvine, după moștenire, ființa locului dimpreună cu folosurile de desuptul feții locului, iar celuilalt numai folosul deasupra feții locului, atunce plata pe an, care trebuia să o plătească cel al doile stăpînitoriu la cel întii, se zice edaficon, solarium.

D. Solarium.

§ 1508. Împărțita proprietate a unui lucru nemișcătoriu se ciștigă prin trădarea lui, prin care se săvîrșește dritul realnic.

Ciștigarea proprietății folosirii.

25 § 1509. Dritul proprietarului ființei lucrului și a proprietarului folosirii indeobște se unesc întru aceasta, că fieștecările din ei poate dispozarisi pentru partea cuvenită lui într-atîta, în cît nu se jignesc driturile a celuilalt (§ 477).

Drituri comune a proprietarului ființei lucrului și a proprietarului folosirii.

30 § 1510. Amîndoi proprietarii, adecă acel a ființei și acel a folosirii, au drit să ceară fieștecările prin judecată partea cuvenită lui să o amanetarisască sau să o înstrăineze în viață fiind, sau prin voința cea de pe urmă; iar dacă unul din ei va zice hotărît, cum că dritul celuilalt este îngădit, se îndatorește a dovedi zisa sa prin documenturi cuviincioase.

2 stăpînire R: năimală G|| 5 neapărată R: apăsătoare G|| § 1505 nota: de moștenire R: ereditară G|| 9 folosirii... lucru R: folosului dintr-un bun G|| 12 pe moștenire R: ereditară G|| 13 acel... un loc R: avînd cineva un teren G|| 14 o mică plată R: ceva puțin G|| 15–16 acel... bezmen R: unul ca acesta G|| 19 se cuvine după moștenire R: aparține în chip ereditar G|| 21 plata... stăpînitoriu R: aceea ce pe an e dator să dea cel de-al doilea posesor G|| 26 folosirii R: folosului dintr-acesta G|| 27 cuvenită lui R: ce-i aparține G|| jignesc R: păgubesc G|| 32 va zice hotărît R: pune înainte, afirmînd G.

Εἰδικὰ δὲ-
καὶ καὶ ἐνο-
χαὶ τοῦ δεσ-
πότου τῆς ὑ-
ποστάσεως·

§ 1511. Ὁ δεσπότης τῆς ὑποστάσεως ἔχει εἰδικῶς δίκαιον εἰς τὸ
1
νὰ ἐμποδίσῃ τὸν τῆς ὠφελείας δεσπότην, οὐχὶ μόνον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐλαττώσῃ
τὸ πρᾶγμα τῆς ὠφελείας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνῃ ἄλλας μεταβολὰς εἰς
αὐτό, δι' ὧν ἐνδέχεται νὰ ἐξαφανισθῇ ἢ νὰ ἐπιβαρυνθῇ ἡ μεταχείρισις τοῦ
δικαίου τοῦ.

α') περὶ τῆς
συντηρήσεως,
τῆς καλλιερ-
γείας καὶ τῆς
βελτιώσεως
τοῦ κτήματος·

§ 1512. Δύναται λοιπὸν ὁ τῆς ὑποστάσεως δεσπότης νὰ ζητήσῃ,
ὥστε νὰ φροντίζῃ ὁ δεσπότης τῆς ὠφελείας περὶ τῆς συντηρήσεως, τῆς
καλλιέργειας καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ κτήματος. Ἐὰν οὗτος, καὶ ἀφ' οὗ
ἐλεγχθῇ, ἀμελῇ τὴν ἐκπλήρυσιν τούτων τῶν χρεῶν αὐτοῦ ἢ ἂν δὲν
εἶναι ἱκανὸς νὰ σηκῶνῃ τὰ προσκεκολλημένα εἰς τὸ ὑποστατικὸν βάρη,
10
τότε δύναται ὁ δεσπότης τῆς ὑποστάσεως νὰ ἐκβάλῃ αὐτὸν διὰ τοῦ
κριτηρίου.

β') περὶ τοῦ
μισθώματος
καὶ ἐμφυτεύ-
ματος· καὶ

§ 1513. Τὸ κυριώτερον δίκαιον τοῦ κληρονομικῶς μισθώσαντος
συνίσταται εἰς τὴν λῆψιν τοῦ ἐτήσιου μισθώματος ἢ ἐμφυτεύματος ἢ τῶν
ἄλλως συνπεφωνημένων δόσεων ἢ δουλεύσεων, τὰ ὅποια δὲν ἐπιτρέπεται
15
νὰ ἀυξηθῶσιν ἐπ' οὐδεμιᾶ προφάσει.

Πότε κατα-
βάλλεται;

§ 1514. Τὸ ἐτήσιον μίσθωμα ἢ ἐμφύτευμα ἢ ἐδαφικὸν πρέπει νὰ
καταβληθῇ ἐν τῇ συμφωνηθείσῃ διορίᾳ ἢ ἐν τῷ τέλει ἐκάστου χρόνου.

§ 1515. Ὁ τῆς ὑποστάσεως δεσπότης οὐδέποτε ὑποχρεοῦται νὰ
κάμνῃ τὸ ἀζήμιον εἰς τὸν τῆς ὠφελείας δεσπότην, διὰ τὰς ἐκ τυχρῶν πτώ-
20
σεων προξενηθείσας εἰς αὐτὸν ζημίας.

Ἐνταῦθα
δὲν ἔχει χώ-
ραν ἡ παρα-
χώρησις μέ-
ρους ἐκ τοῦ
μισθώματος.

§ 1516. Ὁ ἐμφυτευτὴς δὲν ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ, ὥστε νὰ παρα-
χωρηθῇ εἰς αὐτὸν μέρος τοῦ ἐμφυτεύματος, ἀλλ' ὑποχρεοῦται νὰ κατα-
βάλλῃ αὐτὸ ὁλόκληρον, ἐφ' ὅσον καιρὸν εἶναι παρὸν μέρος τοῦ τόπου,
ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἔχει τὸ τῆς ἐμφυτεύσεως δίκαιον.
25

§ 1517. Ἐκβάλλεται τῆς ἐμφυτεύσεως ὁ ἐμφυτευτὴς διὰ τοῦ κρι-
τηρίου, ἐὰν δὲν καταβάλλῃ τὸ ἐμφύτευμα, τῶν μὲν ἐκκλησιαστικῶν πραγ-
μάτων, δύο χρόνους συναπτούς, τῶν δὲ ἄλλων, τρεῖς, στερούμενος προσέτι
καὶ τῶν ἐμπονημάτων καὶ καλλιεργημάτων αὐτοῦ.

§ 1518. Ἐὰν ὁ δεσπότης τῆς ἐμφυτεύσεως δὲν δέχεται ἐξέπιτηδες
30
τὸ ἐμφύτευμα, πρέπει ὁ ἐμφυτευτὴς προσεγγίζοντος τοῦ τρίτου χρόνου
νὰ καταθήσῃ αὐτὸ εἰς τὸ κριτήριον ἢ εἰς τὸν κατὰ τόπον ἀρχιερέα καὶ

1 § 1511. Proprietariul ființei lucrului are indeosebi drit să împie-
dece pe proprietariul folosirei nu numai ca să nu scadă lucrul folosirei,
dar și ca să nu facă alte prefaceri, prin care să poată desființa sau a se
îngreue întrebuințarea dritului său.

Deosebire
drituri și în-
datoriri a
proprietariu-
lui ființei lu-
crului:

5 § 1512. Poate dar proprietariul ființei lucrului să ceară ca proprie-
tariul folosirei lucrului să aibă îngrijire pentru păstrarea, căutarea și
îmbunătățirea lucrului. Iar dacă acesta, și după dojenirea ce i s-au
făcut, se va lenevi întru împlinirea acestor a sale datorii sau dacă nu
va fi vrednic să poarte însărcinările cele unite cu lucru, atuncea poate
10 proprietariul ființei lucrului să-l scoată prin judecată din stăpînirea
folosirei.

a) Pentru
păstrarea,
căutarea și
îmbunătăți-
rea lucrului.

* § 1513. Dritul prințpal a celui ce au dat pe moștenire în năimală
o moșie sau alt lucru, se alcătuește întru luarea ciștiului sau a bez-
mănului pe an sau a altor dări ori slujbe după tocmală, care nu sînt
15 ertate a se mări supt nici un feliu de pricinuire.

b) Pentru
ciștiuri și
bezmen și

* § 1514. Ciștiul pe an sau bezmenul trebuie să se plătească la
terminul tocmelii sau la sfîrșitul fieștecăruia an.

cînd se
plătește

20 § 1515. Proprietariul ființei lucrului niciodată nu este datoriu
să despăgubească pe proprietariul folosirei lucrului pentru păgubirile
pricinuite lui din întîmplare.

§ 1516. Bezmanariul nu are drit să ceară, ca să i se erte o parte
din bezmen, ci este datoriu să-l plătească întreg, în cită vreme va fi de
față o parte a locului, asupra căruia are drit de bezmen.

Aice nu are
loc ertarea
unei părți
din ciștiu*).

25 * § 1517. Se scoate bezmanariul din proprietatea locului cu bezmen
prin judecată, cînd nu va plăti bezmenul, la lucruri bisericești, în curgere
de doi ani, iar la alte, în trei, rămîind lipsit și de binale și de îmbună-
tățirea lucrului.

30 * § 1518. Dacă proprietariul lucrului cu bezmen nu va voi dina-
dins să primească bezmenul, datoriu este bezmanariul, apropiindu-se
al treilea an, să depozitarisască banii la judecătorie sau la arhiereul,

3 prefaceri R: schimbări G | să poată R: se poate G || 6 căutarea R: culti-
varea G || 7 lucrului R: bunului G || 8 se va lenevi întru R: neglijează G || 9 va fi...
lucru R: este capabil să ridice grevările lipite de moșie G || 10—11 din... folosirei
ad R: om G || 13 o... lucru ad R: om G || 16 după bezmenul ad sau edaficon G:
om R || 20 întîmplare R: cazuri fortuite G || 22—23 va fi de față R: există G || 25
va plăti R: depune G || 26 ani R: ani laolaltă G || 26—27 binale... lucrului
R: lucrările și culturile lui G || 28 lucrului cu bezmen R: emfiteozei G || 28—29
va... primească R: primește dinadins G || 30 după arhiereul ad din partea locului G.

*) Această nota marginală G o pune la § 1515.

νὰ λάβῃ περὶ τούτου ἀπόδειξιν· καὶ ἂν δὲν θελήσῃ μὴδ' οὕτω νὰ δεχθῇ 1
αὐτὸ ὁ δεσπότης τῆς ἐμφυτεύσεως, νὰ κερδήσῃ αὐτὸ ὁ ἐμφυτευτῆς παρελ-
θόντος τοῦ τρίτου χρόνου· ἐὰν δὲ ὁ δεσπότης ζητήσῃ μετὰ ταῦτα τὸ ἐμφύ-
τευμα, ὑποχρεοῦται ὁ ἐμφυτευτῆς νὰ καταβάλλῃ αὐτὸ ἔκτοτε.

§ 1519. Ἐὰν ὁ μισθωσάμενος κληρονομικῶς ἀνέβαλε τὴν καταβολὴν 5
τοῦ μισθώματος ὑπὲρ ἓνα χρόνον, δύναται ὁ δεσπότης νὰ ζητήσῃ, ἢ νὰ
μεσεγγυηθῶσιν ἢ νὰ πωληθῶσι διὰ πλειστηριασμοῦ αἱ ἐκ τοῦ κτήματος
αὐτοῦ ὠφέλειαι τοῦ μεμισθωμένου κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ νὰ γένη εἰς
αὐτὸν τὸ ἀζήμιον.

γ') περὶ τῶν
βαρῶν καὶ τῶν
βελτιώσεων.

§ 1520. Ὁ τῆς ὑποστάσεως δεσπότης εἶναι ὑπόχρεως νὰ προστα- 10
τεύῃ τὸν δεσπότην τῆς ὠφελείας εἰς τὴν δεσποτείαν αὐτῆς, τὴν ὁποίαν
ἐκεῖνος ἀπέλαυσεν ἀμέσως παρ' αὐτοῦ· καὶ ἐὰν τὸ ἐπάνω τῶν ὠφελειῶν
δίκαιον ἐνωθῇ μετὰ τοῦ δικαίου τοῦ ἐπάνω τῆς ὑποστάσεως (§ 466), νὰ
ἐπιστρέψῃ εἰς ἐκεῖνον, ἢ εἰς τὸν διάδοχον ἐκείνου τὰς γενομένας βελτιώσεις 15
(§ 432), ὡς εἰς καλῇ πίστει νομέα.

§ 1521. Ὁ δεσπότης τῆς ὠφελείας δὲν δύναται ἐν γένει νὰ μεταφέρῃ
εἰς ἄλλον δίκαιον πλειότερον, ἢ ὅσον αὐτὸς ἔχει· ἐὰν δὲ παρεχώρησεν εἰς
ἄλλον δίκαιόν τι ἐπὶ τῇ δεσποτείᾳ τῆς ὠφελείας, σβένεται τοῦτο, ὅπόταν
διαλυθῇ ἡ δεσποτεία αὕτη.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τοῦ δε-
σπότης τῆς
ὠφελείας ἐν
γένει·

§ 1522. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ τοῦ δεσπότης τῆς ὠφελείας, ἀνα- 20
φερόμενα εἰς τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐνοχὰς τῆς ὑποστάσεως δεσπότης, ἔχουσιν
ἐνέργειαν ἀμοιβαίαν.

ἐν εἶδει·
α') περὶ
τῆς ἀποξενώ-
σεως·

§ 1523. Ἐὰν ὁ ἐμφυτευτῆς θελήσῃ νὰ πωλήσῃ τὰ ἐμπονήματά του, 25
χρεωστεῖ νὰ φανερῶσιν τοῦτο εἰς τὸν δεσπότην τοῦ τόπου, ὅστις ἔχει ἐπάνω
αὐτῶν τὸ τῆς προτιμήσεως δίκαιον.

§ 1524. Ἐὰν ὁ δεσπότης τοῦ τόπου δὲν θελήσῃ μῆτε νὰ ἀγοράσῃ
τὰ ἐμπονήματα τοῦ ἐμφυτευτοῦ, μῆτε νὰ συναινέσῃ ἐντὸς δύο μηνῶν εἰς
τὴν πώλησιν αὐτῶν, δύναται ὁ ἐμφυτευτῆς νὰ πωλήσῃ αὐτὰ διὰ τοῦ κριτη-
ρίου καὶ παρὰ γνώμην αὐτοῦ.

§ 1525. Ἐὰν ὁ ἐμφυτευτῆς προσφέρῃ εἰς τὸν δεσπότην τοῦ τόπου 30
ἄλλον ἄνθ' ἑαυτοῦ ἐμφυτευτήν, δὲν ὑποχρεοῦται ὁ δεσπότης νὰ δεχθῇ
αὐτόν.

1 luind pentru aceasta adeverință. Iar dacă nici așa nu va voi să-i primească
 proprietariul lucrului cu bezmen, atunci după împlinirea a al treilea
 an, îl cîștigă **) bezmănariul. Iar dacă proprietariul în urmă îi va cere
 banii, datoriul este bezmănariul să-i plătească atunci.

5 § 1519. Dacă năimitoriul pe moștenire va prelungi plata cîștiu-
 lui peste un an, poate proprietariul să ceară a se sechestra sau a se
 vinde prin lițitație folosurile lucrului dat în năimală pe moștenire și
 a se face despăgubire.

10 § 1520. Proprietariul ființei lucrului este datoriul să apere pe
 proprietariul folosirii în stăpînirea ei, care acesta nemijlocit au primit-o
 de la acela, și dacă dritul asupra folosurilor se va uni tot într-o per-
 soană cu dritul asupra ființei lucrului (§ 466), să întoarcă acelaia ori
 urmașului lui făcutele îmbunătățiri (§ 432) ca unui cu bună credință
 stăpînitoriu.

c) pentru
 însărcinările
 și îmbunătă-
 țirile.

15 § 1521. Proprietariul folosirii nu poate îndeobște să mute asupra
 altuia mai mult drit decît el însuși are; iar de va lăsa altuia vreun drit
 asupra proprietății folosirii, se stinge acesta, cînd se desface acea
 proprietate.

20 § 1522. Driturile și îndatoririle a proprietariului folosirii cu
 privire către driturile și îndatoririle proprietariului ființei lucrului au
 lucrare rețiprocă.

Drituri și
 îndatoriri a
 proprietariu-
 lui folosirii
 îndeobște;

* § 1523. Dacă bezmănariul va voi să vînză binalile, datoriul este
 să facă aceasta cunoscută proprietariului locului, ce are dritul proti-
 misirii asupra acestor.

În deosebi:
 a) Pentru
 înstrăinare;

25 * § 1524. Dacă proprietariul locului nu va voi nici să cumpere
 binalile bezmănariului, nici să se unească în curgere de două luni la
 vînzarea lor, atunci poate bezmenariul să le vînză prin judecată și
 fără voința lui.

30 § 1525. Dacă bezmănariul va înfățișa la proprietariul locului
 pe altul în locul său, nu este datoriul proprietariului locului să-l
 primească.

3 îl cîștigă R: să-l cîștige G || 3—4 îi ... banii R: după aceea cere bezmenul
 G || 4 să-i ... atunci R: să-l depună de atunci G || 5 va prelungi R: a amînat G ||
 6 ceară R: ceară sau G || 8 a R: a i G || 10 stăpînirea R: proprietatea G || 11—12 tot
 într-o persoană ad R: om G || 15 mute asupra R: trafere G || 16 va lăsa R: a cedat
 G || 17 se desface R: s-a desfăcut G || 22—26 binalile R: lucrările G || 26 să se
 unească R: să consimtă G || 28 voință R: părerea G || 30 altul R: alt bezmănar G.

**) Bezmenul, adică suma care trebuia plătită pe acei trei ani.

§ 1526. 'Ο δεσπότης τοῦ τόπου, ἐὰν δεχθῇ τὸν νεὸν ἐμφυτευτήν, 1
πρέπει νὰ εἰσάξῃ αὐτὸν εἰς τὴν νομὴν ἐντὸς δύο μηνῶν· ἐὰν δὲ ἀναβάλλῃ τὸν
καιρὸν ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας, δύναται τότε ὁ ἐμφυτευτὴς νὰ μεταφέρῃ εἰς
ἄλλον διὰ τοῦ κριτηρίου τὸ δίκαιον τῆς ἐμφυτεύσεως καὶ παρὰ γνῶμην 5
αὐτοῦ.

§ 1527. Ἐκπίπτει τοῦ δικαίου τῆς ἐμφυτεύσεως ὁ ἐμφυτευτὴς, ἐὰν
ἄνευ τῆς εἰδήσεως καὶ συναίνεσεως τοῦ δεσπότης αὐτῆς μεταφέρῃ τοῦτο
εἰς ἄλλον.

β') περὶ θη-
σαυροῦ καὶ
περὶ ἐλαττώ-
σεως τῆς τοῦ
κτῆματος ὑ-
ποστάσεως·

§ 1528. Ἀνήκει καὶ εἰς τὸν δεσπότην τῆς ὠφελείας μέρος ἐκ 10
τοῦ εὐρεθέντος θησαυροῦ (§§ 527—534). Ἐχει αὐτὸς δίκαιον καὶ εἰς τὸ
νὰ ἐλαττώσῃ τὴν τοῦ κτῆματος ὑπόστασιν, ἐὰν δυνηθῇ νὰ ἀποδείξῃ εἰς
τὸν δεσπότην αὐτῆς, ὅτι κατ' ἄλλον τρόπον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πορισθῇ
ὠφέλεια ἀπὸ τοῦ κτῆματος (§ 1478).

γ') περὶ τῶν
βαρῶν καὶ

§ 1529. Ὁ τῆς ὠφελείας δεσπότης χρεωστεῖ νὰ ὑποφέρῃ πάντα 15
τὰ βάρη, τακτικά τε καὶ ἔκτακτα, τὰ ὁποῖα εἶναι προσκεκολλημένα εἰς τὸ
κτῆμα, καὶ νὰ πληρώσῃ προσέτι καὶ τὰ δοσίματα καὶ τὰς ἀποδεκατώσεις.

δ') δικαίω-
μα.

§ 1530. Πᾶς νέος δεσπότης τῆς ὠφελείας πρέπει νὰ ζητήσῃ τὸ παρὰ
τοῦ δεσπότης τῆς ὑποστάσεως ἀναγκαῖον ἔγγραφον ἢ δικαίωμα, πρὸς
ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι μετεφέρθη εἰς αὐτὸν ἡ τῆς ὠφελείας δεσποτεία.

§ 1531. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ ἀναμέσον τῶν δεσποτῶν τῶν ὑπο- 20
στατικῶν καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς κατοικούντων χωρικῶν ἀποφασίζονται ἐν τοῖς
περὶ τούτων κώδιξι τῆς βεστιαρίας.

Δίκαια προσ-
κτώμενα ἐκ
τῆς καταβο-
λῆς τοῦ ἑδα-
φικοῦ.

§ 1532. Ὅστις πλὴν τοῦ ἑδαφικοῦ (§ 1519*) οὐδὲν πλέον δίδει εἰς
τὸν δεσπότην τοῦ τόπου, δύναται νὰ ζητήσῃ μόνον τὴν ἐκ τῆς ἐπιφανείας
τοῦ τόπου ὠφέλειαν, οἷον ἀπὸ τῶν δένδρων, ἀπὸ τῶν φυτευμάτων καὶ τῶν 25
οἰκοδομῶν καὶ μέρος ἐκ τοῦ πλησίον τῆς ἐπιφανείας εὐρεθέντος παρ' αὐτοῦ
θησαυροῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐνδότερον εὐρεθέντος θησαυροῦ καὶ ἄλλων ἐξαγο-
μένων οὐδὲν εἰς αὐτὸν ἀνήκει.

Πῶς σβένε-
ται ἡ τῆς ὠ-
φελείας δε-
σποτεία;

§ 1533. Πλὴν τῶν ἐν τοῖς §§ 457, 581, 1528 καὶ 1529 αἰτιῶν, 30
σβένεται ἡ δεσποτεία τῆς ὠφελείας·

α') Διὰ τῆς συμφώνου θελήσεως τοῦ δεσπότης αὐτῆς καὶ τοῦ δεσ-
πότης τῆς ὑποστάσεως·

β') Διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ συμφωνηθέντος καιροῦ·

γ') Διὰ τοῦ νόμου καὶ μάλιστα τοῦ περὶ παραγραφῆς (§ 1942)·

δ') Διὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως (§ 569)· καὶ 35

ε') Διὰ τῆς παντελοῦς ἀπωλείας τοῦ πράγματος.

7 αὐτῆς G: αὐτοῦ R *id est* (τοῦ τόπου)!! 22 ἐν τοῖς . . . βεστιαρίας G: ἐν τῷ
Ὁργανικῷ Κανονισμῷ R.

*) Πιθανῶς ἀντὶ τοῦ § 1507.

1 § 1526. Proprietariul locului de va primi pe bezmănariul cel nou, trebuie să-l așeze în stăpînire în curgere de doaă luni; iar de va prelungi peste acel termin de doaă luni, atunce poate bezmănariul să mute asupra altuia prin judecatorie dritul bezmenuirei și fără știrea proprietariului.

5 *§ 1527. Bezmanariul pierde dritul asupra locului de bezmen, dacă fără știrea și primirea proprietariului lui l-au mutat asupra altuia.

10 § 1528. Și proprietariului folosirei se cuvine o parte din comoara găsită (§§ 527 pînă 534); el are drit să și scadă ființa locului, dacă va putea dovedi cătră proprietariul ei că într-alt chip nu este prin puțință a se lua folos de pe loc (§ 1478).

b) Pentru comoară și pentru prefacerea ființei locului;

§ 1529. Proprietariul folosirei datoriu este să sufere toate însărcinările cele ordinare și extraordinare, ce sint lipite cătră moșie, și să plătească dările și zăciuelile.

c) Pentru însărcinări.

15 *§ 1530. Fieștecarele nou proprietar a folosirei trebuie să ceară la proprietariul ființei moșiei un neapărat înscris sau document spre dovadă cum că s-au mutat asupra lui proprietăoa folosirei.

d) Document.

§ 1531. Driturile și îndatoririle între proprietarii moșiilor și între lăcuitori sint hotărite în Regulamentul Organicesc.

20 § 1532. Acel ce afară de solarium (§ 1519) * nu dă nimică mai mult proprietariului locului, poate să ceară numai folosirea deasupra feții locului, adecă de la copaci, răsaduri și zidiri și o parte din comoara găsită de dinsul aproape de fața pămîntului; iar din comoara mai adînc găsită și din minerale nimica nu i se cuvine.

Drituri ce izvorăsc din plata solariei (adecă pentru întrebuințarea pămîntului).

25 § 1533. Pe lingă acele în §§ 457, 581, 1528 și 1529 însămnate pricinî, se stînge proprietăoa folosirei:

Cum se stînge proprietăoa solariei?

a) Prin unită voință a proprietariului ei și a proprietariului ființei locului;

b) Prin trecerea terminului tocmelii;

c) Prin legi și mai ales prin prescripție (§ 1942);

30 d) Prin hotărîrea judecătorească (§ 569); și

e) Prin de istov pierzarea lucrului.

1 va primi R: a primit G || 2 stăpînire R: posesie G | va prelungi R: amîna G || 3 mute asupra R: transfere G || 4 știrea R: părerea G || 6 l-au mutat asupra R: îl transferă G || § 1528 nota: prefacerea R: micșorarea G || 8 locului R: bunului G || 15 la R: de la G | ființei moșiei R: substanței G || 18 lăcuitori R: sătenii ce locuiesc pe ele G | Regulamentul Organicesc R: condicile vistieriei despre aceștia G || § 1532 nota: Drituri dobîndite din plata solariumului G || 20 deasupra feții R: din suprafața G || 23 minereale R: alte ce sint scoase G || 24 însămnate ad R: om G || 26 unită R: de acord G || 27 ființei locului R: substanței G.

*) Credem că trimiterea trebuia făcută la § 1507.

§ 1534. Τὰ κατὰ κληρονομίαν μισθωθέντα καὶ ἐμφυτευθέντα κτή- 1
ματα διαβαίνουνσιν εἰς πάντας τοὺς κληρονόμους τοῦ μισθωσαμένου ἢ ἐμφυ-
τευσαμένου, ἐὰν τινες ἐξ αὐτῶν δὲν ἀπεκλείσθησαν τούτων ὀνομαστί ἐν
καιρῷ τοῦ συναλλάγματος.

§ 1535. Ὅταν ὁ δεσπότης τῆς ὠφελείας δὲν ἀφήσῃ διάδοχον νόμιμον, 5
τότε ἐνοῦται αὐτῇ μετὰ τῆς δεσποτείας τῆς ὑποστάσεως.

§ 1536. Ἐὰν ὁ τῆς ὑποστάσεως δεσπότης δεχθῇ τὸ δίκαιον τοῦτο, 10
ὀφειλεται νὰ πληρώσῃ πάντα τὰ χρεῖα τοῦ τελευτήσαντος δεσπότη
τῆς ὠφελείας, ὅσα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πληρωθῶσιν ἐξ ἄλλης περιου-
σίας ἐκείνου.

§ 1537. Δὲν γάνεται ἡ δεσποτεία τῆς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας λαμβαν-
ομένης ὠφελείας ἐξ αἰτίας τῆς φθορᾶς τῶν φυτευμάτων, τῶν δένδρων
καὶ τῶν οἰκοδομημάτων.

§ 1538. Ἐφ' ὅσον καιρὸν σώζεται ἔτι ἐν μέρος τοῦ κτήματος, δύναται 15
ὁ νομεὺς νὰ φυτεύῃ νέα φυτὰ καὶ νὰ οἰκοδομῇ νέας οἰκοδομάς, ἐὰν θέλῃ
νὰ πληρώσῃ τὸ μίσθωμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

Περὶ μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως ὑπηρεσιῶν
καὶ ἔργων

α') Συμφω- § 1539. Ὅταν τις ὀφειλεται νὰ ἐκτελῇ ὑπηρεσίαν ἢ ἔργον ἐπὶ 20
νία μισθοφο- προσδιορισμένη χρηματικῇ μισθοφορᾷ, τότε γεννᾶται ἡ μίσθωσις καὶ
ρική· ἐκμίσθωσις τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἔργων.

Σιωπηρὰ § 1540. Ἐὰν τις παρήγγειλεν ἔργον τεχνικὸν ἢ ἐπιστημονικόν, 25
συμφωνία πε- κρίνεται κατὰ πρόληψιν εὐθύς, ὅτι καὶ συνήνεσεν αὐτὸς εἰς μίαν ἀρμόζουσαν
ρὶ μισθοῦ. μισθοδοσίαν. Ἐὰν ἡ δύσις τοῦ μισθοῦ δὲν διωρίσθη, ἀπορρασιζει αὐτὴν
τὸ κριτήριον.

Δίκαια ἐκ § 1541. Ὁ παραγγείλας δύναται νὰ ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς συμφωνίας, 30
τῆς συμφω- ἐὰν τὸ παρ' αὐτοῦ παραγγεληθὲν ἔργον ἔχῃ ἐλαττώματα, ἢ οὐσιώδη, ἐξ
νίας περὶ μι- αἰτίας τῶν ὑποίων γίνεται ἄχρηστον, ἢ ἐναντία εἰς τὴν ῥητὴν συμφωνίαν.
σθοῦ. Ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ἀποσυρθῇ, ἢ ἂν τὰ ἐλαττώματα δὲν εἶναι μῆτε οὐσιώδη, 30
μῆτε ἐναντία εἰς τὴν ῥητὴν συμφωνίαν, δύναται νὰ ζητήσῃ, ἢ τὴν διόρθωσιν

1 § 1534. Averile cele pe moștenire luate în năimală și cu bezmen
trec la toți moștenitorii năimitorului sau a bezmănariului, dacă unii
din ei nu s-ar fi depărtat anume la închierea tocmelii.

5 § 1535. Dacă proprietariul folosirei nu va lăsa legiuit urmaș,
atuncea se unește aceasta cu proprietăoa ființei locului.

§ 1536. Dacă proprietariul ființei lucrului va primi acest drit,
este datoriu să plătească toate datoriile mortului proprietariu a
folosirei, cite nu se vor putea plăti din altă avere a lui.

10 § 1537. Nu se pierde proprietăoa folosirei ce se ia de la fața locului
din pricina stricăciunei răsadurilor, a copacilor și a zidirilor.

§ 1538. În cită vreme va răminea încă o parte a locului, poate
proprietariul folosirei să răsădească noă răsaduri și să zidească noă
zidiri, de va voi să plătească prețul năimirei.

CAP AL DOĂZECI ȘI NOĂ

15 Pentru năimirea lucrărilor și a lucratului

§ 1539. Cînd se îndatorește cineva să facă un lucru de meșteșug
cu hotărită plată în bani, atuncea se alcătuește năimirea lucrărilor și
a lucratului. A) Tocmală de năimirea lucrurilor cu plată.

20 § 1540. Dacă va tocmi cineva de a i se face un lucru de meșteșug
sau de știință, atuncea se judecă după iuridica presumție îndată, cum
că s-au și învoit a-i da cuviincioasa plată. Dacă darea plății nu s-au
hotărit, atuncea judecătoriu o va hotări. Tăcută tocmală pentru plată.

25 § 1541. Acel ce s-au tocmi să i se facă un lucru, poate să se tragă
din tocmală, dacă lucrul tocmi de dinsul va avea niște metehne, ori
îniințate, dintr-a căroră pricină se face netrebnic acel lucru, sau impro-
tivitoriu rostitei tocmelii. Dacă nu va voi să se lepede de tocmală sau
dacă metehnile nu vor fi nici îniințate, nici improtivitoare rostitei toc- Drituri din tocmală pentru plată.

3 s-ar... anume R: au fost excluși nominal de la acestea G || 4 va lăsa R:
a lăsat G || 6 va primi R: a primit G || 8 vor putea R: pot G || 9 fața locului R:
suprafața G || 10 stricăciunei R: stricării G | zidirilor R: clădirilor G || 11 va răminea
R: se păstrează G | locului R: bunului G || 13 va voi R: voiește G || 15 și 17—18
năimirea... lucratului R: darea și luarea cu năimeală a serviciilor și a lucrărilor
G || 19 lucru de meșteșug R: serviciu sau lucrare G | va tocmi R: a comandat
G | de a i se face ad R: om G || 21 cuviincioasa R: potrivita G || 22 va hotări R: hotă-
răște G || 24—25 va avea... îniințate R: are scăderi sau esențiale G || 25—26 impro-
tivitoriu R: contrare G.

τῶν ἐλαττωμάτων, ἣ τὸ κατὰ τὸ πρόπον ἀζήμιον αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τὸ τέλος ἔχει ἄδειαν νὰ παρακρατῇ ἐν ἀνάλογον μέρος ἀπὸ τοῦ μισθοῦ. 1

§ 1542. Ἐὰν ὁ παραγγελθεὶς δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ καιροῦ, ὅστις ἐτέθη ὡς αἵρεσις, ὁ παραγγεῖλας οὐχὶ μόνον δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δεχθῇ τὸ παραγγελθὲν πρᾶγμα, ἀλλὰ δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ τὴν ἐκ τούτου προξηνηθεῖσαν εἰς αὐτὸν ζημίαν. Ἐὰν ὅμως ἀναβάλλῃ αὐτὸς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ μισθοῦ, ἐνέχεται εἰς τὸ νὰ κάμῃ ἐντελῶς τὸ ἀζήμιον εἰς τὸν παραγγελθέντα. 5

§ 1543. Καὶ διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ ἔργα, τὰ ὅποια δὲν ἐτελειώθησαν, ἀρμόζει εἰς τὸν παραγγελθέντα τὸ κατὰ τὸ πρόπον ἀζήμιον, ἐὰν αὐτός, ἔτοιμος ὢν εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον, ἐμποδίσθῃ ἐξ αἰτίας τοῦ παραγγείλαντος ἢ ἐκ περιστάσεως συμβάσης εἰς τὸ ὑποκείμενόν του. 10

§ 1544. Ὁ μισθὸς δίδεται κανονικῶς μετὰ τὴν ἀποτελείωσιν τοῦ ἔργου· ἐὰν ὅμως ὁ κόπος γίνεται εἰς προσδιωρισμένα διαστήματα τοῦ καιροῦ ἢ τοῦ ἔργου, ἢ ἂν εἶναι ἡνωμένα μετὰ τοῦ κόπου τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια δὲν ἀνεδέχθη ὁ παραγγελθεὶς, δύναται αὐτὸς νὰ ζητήσῃ μέρος ἀπὸ τοῦ μισθοῦ, ἀναλυκοῦν μὲ τὴν ὑπηρεσίαν ἢ τὸ ἔργον, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν προσέτι τῶν ἐξόδων, τὰ ὅποια ἔκαμε πρὶν τῆς ἀπαρτίσεως τοῦ ἔργου ἢ τοῦ τελειωθέντος κόπου. 15

§ 1545. Ἐὰν ἐκ τυχερᾶς περιστάσεως ἀπολεσθῇ ἢ εἰς ποίησιν τοῦ ἔργου προετοιμασθεῖσα ὕλη ἢ τὸ ἴδιον ἔργον ὁλόκληρον ἢ μέρος αὐτοῦ, ἐπιπίπτει ἢ ζημία εἰς τὸν δεσπότην τῆς ὕλης ἢ εἰς τὸν παραγγείλαντα τὸ ἔργον. Ἐὰν ὁ παραγγεῖλας ἔδωκεν ὕλην φανερώς ἄχρηστον εἰς τὴν τοῦ παραγγελθέντος ἔργου παρασκευήν, τὴν σύμφωνον μὲ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἔγινε τὸ ἔργον μὲ ἐλάττωμα, δὲν ἐνέχεται ὁ τεχνίτης, ἐὰν ἔκαμνε τὸ χρέος αὐτοῦ φανερώσας πρότερον τοῦτο εἰς ἐκεῖνον. 20 25

§ 1546. Ὅταν εἶναι ἀμφιβολία, ἂν ἡ παραγγελία τοῦ ἔργου πρέπει νὰ λογιθῇ ὡς συνάλλαγμα ἀγοράσεως καὶ πωλήσεως ἢ μισθοφορᾶς, κρίνεται κατὰ πρόληψιν, ὅτι ὁ δοὺς τὴν ὕλην εἰς τοῦτο ἐμισθώσατο τὸν τεχνίτην· ἐὰν δὲ ἔδωκε τὴν ὕλην ὁ τεχνίτης, κρίνεται, ὅτι εἶναι ἀγόρασις καὶ πώλησις. 30

§ 1547. Ἐὰν μετὰ τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθοφορᾶς εἶναι ἡνωμένοι ἄλλαι προστεθειμένοι συμφωνίαι, πρέπει νὰ παρατηρηθῶσιν αἱ νόμιμοι διαταγαί, αἵτινες ἀρμόζουσιν εἰς μίαν ἐκάστην ἐκ τῶν συμφωνιῶν τούτων (§ § 1220, 1221 καὶ 1455). 35

Πότε ἡ παραγγελία μεταβάλλεται εἰς ἀγόρασιν καὶ πώλησιν;

1 mele, poate să ceară întocmirea metehnelor sau cuviincioasa despăgubire;
și pentru acest sfârșit are voie să oprească o parte analoghisită *)
din plată.

5 § 1542. Dacă tocmitul nu va împlini făgăduința sa în termenul
ce i s-au pus drept condiție, atunci tocmitoriul nu numai nu este datoriu
să primească lucrul tocmit, ci poate să ceară și paguba pricinuită lui
dintru aceasta. Dacă însă el va prelungi întoarcerea banilor, se îndato-
rește să despăgubească deplin pe tocmitul.

10 § 1543. Și pentru lucrările și lucratul, care încă nu s-au sfârșit,
se cuvine tocmitului căzuta despăgubire, dacă el fiind gata să săvîr-
șească lucrul, s-au oprit din pricina tocmitoriului sau din împrejurările
întimplate la persoana sa.

15 § 1544. Plata lucrului, după regulă, se dă la săvîrșirea lucrului;
iar dacă osteneala se face în hotărîte zăstimpuri a vremii sau a lucru-
lui ori dacă împreună cu osteneala vor fi unite cheltuelile, cu care nu
s-au însărcinat tocmitul, poate el să ceară o parte din plata analoghisită
cu lucrarea sau cu lucru, cum și întoarcerea cheltuelilor care făcuse
mai înainte de săvîrșirea lucrului sau a ostenelei săvîrșite.

20 § 1545. Dacă din întimplare s-au prăpădit materia de mai înainte
gătită pentru facerea lucrului, sau însuși lucrul întreg, sau o parte din
el, atunci cade paguba asupra proprietariului materiei sau asupra
tocmitoriului de lucru. Dacă tocmitoriul au dat materie vederat netreb-
nică spre facerea lucrului tocmit, potrivit cu scoposul, din care pricină
au eșit lucrul cu meteahnă, atunci nu se învinovățește meșterul dacă
25 au împlinit datoria sa, arătându-i mai înainte despre aceasta.

30 § 1546. Fiind îndoială, dacă tocma la pentru facerea unui lucru
are să se socotească de cumpărare și vânzare sau de năimală a lucrului,
se judecă după iuridica presumție, cum că dătătorul materiei au
tocmit pe meșter, iar dacă meșterul au dat materia, se socotește că
este cumpărare și vânzare.

Cînd toc-
mala pentru
facerea unui
lucru se pre-
face în cum-
părare și vîn-
zare?

§ 1547. Dacă cu tocma la pentru plata năimelii vor fi unite alte
adăogite tocmele, trebuie să se iae în băgare de samă legiuitele orîn-
duiri, care se cuvin fieștecăruia soiu din aceste tocmele (§§ 1220,
1221 și 1455).

1 întocmirea metehnelor R: îndreptarea scăderilor G || 4 tocmitul R: acela la
care s-a făcut comanda G | va împlini R: a împlinit G || 5 tocmitoriul R: cel care
a comandat G || 7 va... banilor R: amină plata simbriei G || 14, 15 osteneala R:
munca G || 15 vor fi R: sint G || 23 potrivit R: potrivită G | după scoposul ad său
G || 26 tocma la pentru facerea R: comanda G || 27 de cumpărare R: contract de cum-
părare G || 29 tocmit R: năimit pentru aceasta G || 33 cuvin R: potrivese G | fiește-
căruia soiu R: la fiecare G.

*) corespunzătoare.

Παῦσις τῆς
μισθώσεως
καὶ ἐκμισθώ-
σεως τῶν ἔρ-
γων.

§ 1548. Οἱ ἐργάται, οὔτινες ἐμισθώθησαν μέχρι διωρισμένου καιροῦ ἢ ἕως τῆς τελειώσεως ῥητοῦ τινὸς ἔργου, δὲν δύνανται οὔτε νὰ παραιτηθῶσι τὸ ἔργον, οὔτε νὰ ἀποβληθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ χωρὶς βάσεως νομίμου, πρὶν τοῦ διωρισμένου καιροῦ καὶ πρὸ τῆς ἀποτελειώσεως τοῦ ἔργου. Ἐὰν γένη διακοπὴ τοῦ ἔργου, ἀποκρίνεται ἐκάτερον μέρος διὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πταῖσμα, διὰ τὴν τυχηράν ὅμως περίστασιν δὲν ἐνέχεται οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλλο μέρος νὰ ἀποκριθῇ.

§ 1549. Εἰς τὰς κατεπειγούσας μόνον περιστάσεις ἔχει ἄδειαν ὁ μισθωθείς ἐργάτης ἢ τεχνίτης νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ἄλλον τὸ παραγγεληθὲν εἰς αὐτὸν ἔργον· καὶ εἰς τὴν πτῶσιν ταύτην αὐτὸς ἀποκρίνεται, ἂν σφάλῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προσώπου.

§ 1550. Ἡ μίσθωσις καὶ ἐκμίσθωσις ἔργων ἐκείνων, εἰς τὰ ὅποια ἔγινε σκέψις εἰς τὴν εἰδικὴν τοῦ τεχνίτου ἐπιτηδεύτητα, ἀναιρεῖται, ἐὰν ἀποθάνῃ αὐτὸς καὶ δύνανται οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ νὰ ζητήσωσι τὴν τιμὴν μόνον τῆς ἐτοιμασθείσης χρησίμου ὕλης καὶ μέρος ἀπὸ τοῦ μισθοῦ ἀναλογουῦν μὲ τὴν τιμὴν τοῦ γενομένου ἔργου. Ἐὰν ἐξ ἐναντίας ἀποθάνῃ ὁ μισθώσας τὸ ἔργον, ὑποχρεοῦνται οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν συμφωνίαν ἢ νὰ κάμωσι τὸ ἀζήμιον εἰς τὸν μισθωθέντα τεχνίτην.

Οἱ κανόνες
οὗτοι προσε-
φαρμόζονται
καὶ εἰς τοὺς
τεχνίτας καὶ
εἰς ἄλλα πρό-
σωπα.

§ 1551. Οἱ ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ κανόνες ἔχουσι χώραν καὶ περὶ ἄλλων τεχνιτῶν καὶ ἄλλων προσώπων, τὰ ὅποια συνεφώνησαν ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς νὰ λάβωσι διὰ τοὺς κόπους αὐτῶν μισθὸν ἢ ἄλλην τινὰ ἀνταμοιβήν (§ § 1553—1564).

β') Συμφω-
νία περὶ τυ-
πώσεως καὶ
πωλήσεως ἐ-
νὸς βιβλίου.

§ 1552. Ἐὰν ὁ συγγραφεὺς ἐνὸς βιβλίου συμφωνήσας δώσῃ εἰς τινα τὸ δίκαιον τοῦ νὰ τυπώσῃ καὶ νὰ πωλήσῃ αὐτό, παραιτεῖται διὰ τῆς συμφωνίας ταύτης τὸ δίκαιον τοῦ νὰ παραχωρήσῃ τὴν τύπωσιν τοῦτου εἰς ἄλλον.

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ μετα-
ξὺ ἐνὸς συγ-
γραφέως καὶ
τυπογράφου.

§ 1553. Ὁ συγγραφεὺς ὑποχρεοῦται εἰς τὸ νὰ δώσῃ τὸ σύγγραμμα κατὰ τὴν συμφωνίαν του, καὶ ὁ τυπογράφος, εἰς τὸ νὰ καταβάλλῃ ἀμέσως μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ συγγράμματος τὴν συμφωνηθεῖσαν τιμὴν.

§ 1554. Ἐὰν ὁ συγγραφεὺς δὲν δώσῃ τὸ σύγγραμμα ἐν τῷ συμφωνηθέντι καιρῷ ἢ κατὰ τὸν συμφωνηθέντα τρόπον, δύναται ὁ τυπογράφος νὰ ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς συμφωνίας καὶ νὰ ζητήσῃ προσέτι τὸ ἀζήμιον του, ἂν δὲν παραδοθῇ τὸ σύγγραμμα εἰς αὐτὸν ἐξ αἰτίας τοῦ συγγραφέως.

§ 1555. Ἐὰν προδιωρίσθῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν σωμάτων, χρεωστεῖ ὁ τυπογράφος νὰ ζητήσῃ τὴν συναίνεσιν τοῦ συγγραφέως εἰς πᾶσαν ἀνατύπωσιν καὶ νὰ κάμῃ νέαν συμφωνίαν.

1 § 1548. Lucrătorii care s-au tocmnit până la un hotărît termin sau
 până la sfîrșirea unui lucru hotărît, nu pot nici să se părăsească de lucru,
 nici să se depărteze de aceasta fără temeiul legiuit, mai înainte de
 hotărîtul termin și mai înainte de sfîrșirea lucrului. Dacă se face înce-
 5 tarea lucrului, rămîne fieștecare parte pentru însuși sineși răspunzătoare,
 iar pentru întîmplare nici o parte.

Încetarea
 nămirei lu-
 cratului.

§ 1549. Numai la neapărate împregiurări de nevoce, este volnic
 tocmitul lucrătoriu sau meșter să încredințeze cuiva lucrul pe care
 el s-au tocmnit, și în această întîmplare răspunde, dacă va greși în alegerea
 10 persoanei.

§ 1550. Nămirea lucrărilor acelora la care s-au luat în băgare
 de seamă deosebita iscusință a meșterului, se desființează prin moartea
 tocmnitului; și moștenitorii lui pot să ceară numai prețul trebniceii materiei
 gătite și o parte analoghisită din plată cu prețul lucrului făcut; iar
 15 dacă din împotrivă va muri acel ce au tocmnit să i se facă un lucru,
 sînt datori moștenitorii lui să urmeze după tocmală sau să despăgu-
 bească pe tocmitul meșter.

§ 1551. Regulile cele așezate în capul acesta au loc și la meșteri
 și la alte persoane, care s-au tocmnit anume sau prin tăcere, ca să iae
 20 pentru ostenele lor plată sau altă mulțămire (§§ 1553 pînă 1564).

Regulile a-
 ceste se apli-
 carisesc și la
 meșteri și la
 alte per-
 soane.

+§ 1552. Dacă alcătuitoriul unui manuscript, tocmindu-se, va da
 cuiva dritul de a-l tipări și a-l vinde, se leapădă prin această tocmală
 de dritul de a încredința tipărirea acestui manuscript la altul.

B) Contrac-
 tul pentru
 tipărirea și
 vînzarea unei
 cărți.

+§ 1553. Autoriul este datoriu să dea manuscriptul său după
 25 tocmală, iar tipograful ca să-i plătească îndată după primirea manu-
 scriptului prețul tocmnit.

Drituri și
 îndatoriri în-
 tre un autor
 și tipograful.

+§ 1554. Dacă autoriul, nu va da manuscriptul la termin sau după
 chipul tocmnit, poate tipograful să se tragă din tocmală și să ceară și
 despăgubirea sa, dacă nu i s-au dat manuscriptul de cătră autor.

30 +§ 1555. Dacă s-au hotărît numărul exemplarelor de cărți, datoriu
 este tipograful să ceară învoirea autoriului pentru toată de iznoavă
 tipărirea și să închee noă tocmală.

3 să se depărteze R: să fie îndepărtați de acela G || 4—5 încetarea R: întreru-
 perea G || 6 întîmplare R: o împrejurare întîmplătoare nu e ținută să răspundă G || 7
 neapărate R: apăsătoare G || 8—9 pe care el s-au tocmnit R: comandat la el G || 9 va
 greși R: greșeste G || 13 trebniceii R: întrebuințabilei G || 15 va muri R: a murit G ||
 18 meșteri R: alți meșteri G || 20 mulțămire R: recompensă G || 21, 27 va da
 R: a dat G || 23 încredința R: ceda G || 29 de cătră autor R: din vina autorului G ||
 30 hotărît R: hotărît de înainte G | de cărți ad R: om G.

§ 1556. Πρὶν πωληθῶσι τὰ βιβλία τῆς προηγουμένης τυπώσεως, 1
δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ συγγραφεὺς νὰ κάμῃ νεωτέραν ἔκδοσιν πρὸς ζημίαν τοῦ
τυπογράφου ἢ τοῦ πωλητοῦ αὐτῶν.

§ 1557. Τὰ δίκαια τοῦ συγγραφέως περὶ νέας τυπώσεως ἢ ἐκδόσεως, 5
προσωπικὰ ὄντα, δὲν διαβαίνουν εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ (§§ 580
καὶ 687).

§ 1558. Ἐὰν ὁ συγγραφεὺς ἀνεδέχθῃ τὴν συγγραφὴν ἐνὸς βιβλίου,
κατὰ τὸ προτεθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τυπογράφου σχεδιάσμα, δὲν δύναται
νὰ ἀπαιτήσῃ ἄλλο τι ἐκτὸς τοῦ συμφωνηθέντος μισθοῦ.

§ 1559. Οἱ κανόνες οὗτοι προσεφαρμόζονται καὶ εἰς τὴν τύπωσιν 10
τῶν γεωγραφικῶν, τοπογραφικῶν καὶ ἱχνογραφικῶν πινάκων.

γ') Δίκαια
καὶ ἐνοχαί με-
ταξὺ τῶν δε-
σποτῶν καὶ
τῶν μισθω-
τῶν δούλων.

§ 1560. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ ἀναμέσον τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν
μισθωτῶν δούλων ἀνήκουσιν εἰς τὸν κώδικα τῶν νόμων τῆς ἀστυ-
νομίας.

Ἄλλα ἐπι-
βεβαρημένα
σύμφωνα πε-
ρὶ ὑπηρεσιῶν
καὶ ἔργων.

§ 1561. Αἱ συμφωνίαι, δι' ὧν δίδεται ὑπόσχεσις περὶ ἐνὸς πράγματος 15
ἢ ἔργου, ἀντὶ ἄλλου πράγματος ἢ ἔργου, πρέπει νὰ κριθῶσι κατὰ τοὺς
γενικοὺς κανόνας τοὺς περὶ τῶν ἐπιβεβαρημένων συμφώνων καὶ εἰδικῶς
κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ παρόντος κεφαλαίου.

§ 1562. Δὲν δύναται τις νὰ ζητήσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον ἔδοσεν ἐν
γνώσει εἰς ἄλλον δι' ἐκτέλεσιν ἔργου ἀδυνάτου ἢ μὴ ἐπιτετραμμένου. Ἐὰν 20
ὅμως δι' ἐμπόδισμα πράξεως ἀθεμίτου ἔδοσέ τι εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε
νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προᾶξιν ταύτην, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ αὐτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ

Περὶ συναλλάγματος τῆς κοινωνίας τῶν ἀγαθῶν

Ἀρχὴ καὶ
γένεσις τῆς
ποριστικῆς
συντροφίας.

§ 1563. Τὸ συναλλάγμα, δι' οὗ δύω ἢ πλείονα πρόσωπα συναι- 25
νοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἐνώσωσι μόνον τοὺς κόπους ἢ καὶ τὰ πράγματά των πρὸς
κοινὴν αὐτῶν ὠφέλειαν, λέγεται. Συντροφία ποριστικὴ.

διαίρεσις
αὐτῆς.

§ 1564. Καθὼς τὰ μέλη μιᾶς συντροφίας συνεισφέρουσιν εἰς τὴν
κοινωνίαν κατὰ διαφόρους τρόπους, οἷον ἀνὰ ἓν προᾶγμα ἢ ποσότητος χρη- 30
μάτων ἢ ὁλόκληρον γένος πραγμάτων, ἡγοῦν πάσας τὰς πραγματείας,
πάντας τοὺς καρπούς, πάντα τὰ ἀκίνητα πράγματα ἢ τελευταῖον ὁλοκληρίου
τὰς περιουσίας αὐτῶν, οὕτω καὶ τὰ εἶδη τῆς συντροφίας εἶναι διάφορα
καὶ τὰ δίκαια αὐτῆς ἐκτείνονται περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον.

1 +§ 1556. Pină a nu se vinde cărțile ediției de mai nainte, nu are
 voe autorul să facă de iznoavă ediție, spre păgubirea tipografului sau
 a vânzătorului de cărți.

+§ 1557. Driturile autorului pentru de iznoavă tipărirea sau
 5 ediție, fiind personalnice, nu trec la moștenitorii lui (§§ 580 și 687).

+§ 1558. Dacă autorul au primit asupra-și alcătuirea unei cărți
 după proiectul ce i s-au pus înainte de cătră tipograf, nu poate să ceară
 altă ceva afară de tocmita plată.

+§ 1559. Aceste reguli se aplicarisesec și la tipărirea hărților gheo-
 10 grafice, ihnografice *) și topografice.

§ 1560. Driturile și îndatoririle între stăpîni și între tocmitile
 slugi se cuvin la codica legilor polițienești.

b) Drituri
 și îndatoriri
 între stăpîni
 și între toc-
 mitile slugi.

§ 1561. Tocmelile, prin care se dă făgăduință pentru un lucru ori
 lucrat în locul altui lucru sau lucrat, trebuie să se judece după obșteștile
 15 reguli pentru tocmele însărcinatoare și deosebi după reguli a acestui cap.

§ 1562. Nu poate cineva să ceară acea ce au dat cu știrea sa
 altuia spre săvîrșirea unui lucru preste puțină sau neertat. Iar dacă
 pentru oprirea unei lucrări neertate va fi dat ceva aceluia carele au
 vrut să săvîrșescă această lucrare, poate să-l **) ceară.

Alte însărci-
 nătoare
 tocmele pen-
 tru lucrări și
 lucratu.

20

CAP AL TREIZECI

Pentru contractul tovărășiei averilor

§ 1563. Tocmala, prin care doă sau mai multe persoane se alcă-
 tuiesc ca să unească numai ostenele sau și lucrurile sale, spre comun
 folos a lor, se numește tovărășie neguțitoarească.

Începutul
 și nașterea
 tovărășiei ne-
 guțitoarești.

25

§ 1564. Așa precum mădulările unei tovărășii vor pune la mijloc
 după deosebitele chipuri, adică, cîte un lucru sau sume de bani sau
 un întreg soiu de lucruri, adică toate mărfurile, toate rodurile, toate
 lucrurile nemîșcătoare sau în sfîrșit întregile lor averi, așa și feliurile
 tovărășiei sint deosebite și driturile ei se întind mai mult sau mai puțin.

Împărți-
 rea ei

1 ediției R: tipării G||12 cuvin la R: țin de G||16 cu știrea sa R: în
 cunoștință G||18 va fi R: a G||18—19 au vrut R: voia G||19 lucrare R: faptă
 G||24 neguțitoarească R: producătoare de venituri G||26 adică R: precum G.

*) planuri pentru construcții de clădiri, planuri de orașe ș.a.m.d.

**) adică ce-a dat.

§ 1565. 'Εὰν ἐν τῷ συμφωνητικῷ τῆς συντροφίας γράμματι ἐμπεριέχονται ὁλόκληροι αἱ περιουσίαι τῶν μελῶν αὐτῆς, ἐννοοῦνται αἱ παροῦσαι μόνον περιουσίαι αὐτῶν· ἐὰν δὲ τὸ συμφωνητικὸν διαλαμβάνῃ καὶ περὶ τῶν μελλουσῶν περιουσιῶν αὐτῶν, ἐννοοῦνται αἱ περιουσίαι, αἵτινες προσκτῶνται δι' ἄλλων νομίμων τρόπων, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ κληρονομιῶν, λεγμάτων καὶ φιδεῖκομίσσων, ἃν δὲν ἐβλήθησαν ῥητῶς εἰς τὴν συμφωνίαν καὶ ταῦτα.

σχῆμα τῆς συστάσεως αὐτῆς. § 1566. Τὰ συμφωνητικὰ τῆς συντροφίας γράμματα, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν παροῦσαν μόνην ἢ εἰς τὴν μέλλουσαν μόνον περιουσίαν τῶν μελῶν τῆς συντροφίας, εἶναι ἀνίσχυρα, ἐὰν αἱ συνεισφερθεῖσαι περιουσίαι παρ' ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν δὲν κατεγράφησαν περιγραφεῖσαι κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον.

§ 1567. Οἱ ἐμπορικοὶ νόμοι διαλαμβάνουσι πλατύτερον τοὺς τρόπους, καθ' οὓς πρέπει νὰ γίνωνται ἰσχυρῶς ἀναμέσον τῶν πραγματευτῶν τὰ περὶ τῶν συντροφιδῶν σύμφωνα.

'Ενέργεια τῆς συμφωνίας καὶ τῆς ἐμπράκτως γινομένης συνεισφορᾶς. § 1568. Τὸ μὲν τῆς συντροφίας συνάλλαγμα συγκαταριθμεῖται εἰς τοὺς τίτλους τοὺς περὶ κτήσεως δεσποτείας, ἡ ἰδία ὅμως πρόσκτησις καὶ ἡ κοινωνία τῶν περιουσιῶν ἢ τῶν πραγμάτων ἀποτελεῖται μόνον διὰ τῆς παραδόσεως (§ § 571 καὶ 572).

'Ενθήκη ἡ κεφάλαιον τῆς συντροφίας. § 1569. Πάντα, ὅσα ἀπεφασίσθησαν ῥητῶς περὶ τῆς τῶν κοινῶν πραγμάτων διοικήσεως, συνιστῶσι τὴν ἐνθήκην, ἡγουν τὸ κεφάλαιον τῆς συντροφίας· τὰ λοιπὰ, ὅσα ἕκαστον μέλος τῆς συντροφίας νέμεται ἰδίως, λογίζονται ὡς ἰδιαιτέρα αὐτοῦ κτήματα.

§ 1570. 'Εὰν συνεισφέρθησαν εἰς τὴν συντροφίαν πράγματα δαπανητὰ ἢ ἀδαπάνητα μὲν, ἀλλὰ διατετιμημένα, πρέπει νὰ λογισθῇ ὡς πρᾶγμα κοινόν, οὐχὶ μόνον τὸ ἐξ αὐτῶν προσγιγόμενον κέρδος, ἀλλὰ καὶ τὸ κεφάλαιον, ὅταν ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὰ μέλη τῆς συντροφίας, τὰ ὅποια συνεισέφερον.

§ 1571. 'Εάν τις συνεφώνησε νὰ συνεισφέρῃ διὰ τὸ κοινὸν τῆς συντροφίας ὄφελος τοὺς κόπους μόνον αὐτοῦ, δὲν ἔχει μετοχὴν εἰς τὸ κεφάλαιον, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ κέρδος.

Δίκαια καὶ ἐνοχαίτων μελῶν τῆς συντροφίας· συνεισφορὰ εἰς τὸ κεφάλαιον. § 1572. Ἐκαστον μέλος τῆς συντροφίας ὑποχρεοῦται νὰ συνεισφέρῃ ἐξ ἑαυτοῦ εἰς τὸ κοινὸν κεφάλαιον, ἐὰν δὲν συνεφωνήθῃ μεταξὺ αὐτῶν ἄλλο τι.

συνεργασία. § 1573. Κανονικῶς ὑποχρεοῦνται πάντες οἱ σύντροφοι νὰ συνεργάζωνται ἐπίσης διὰ τὴν κοινὴν αὐτῶν ὠφέλειαν, μὴ παρατηρουμένης τῆς τῶν μεριδίων ἀναλογίας, ἐὰν δηλαδὴ τινὲς μὲν ἐξ αὐτῶν συνεισέφερον περισσότερον, τινὲς δὲ ὀλιγώτερον.

1 § 1565. Dacă în contractul tovrășiei se vor cuprinde toate averile
a mădulărilor ei, se înțeleg numai cele de față averi a lor; iar dacă
contractul va cuprinde și viitoarele averi a lor, se înțeleg acele care
vor cîștiga prin alte legiuite chipuri, iar nu din moștenire, legături și
5 fideicomis, dacă n-au pus anume în contract și aceste.

§ 1566. Contractul tovrășiei, care privește numai la averea
cea de față sau numai la acea viitoare a mădulărilor tovrășiei,
este fără putere, dacă averile cele puse la mijloc de cătră fiește-
carele din ele nu vor fi trecute și prescrise după chipul cuviincios
10 în catagrafie.

Forma al-
cătuirei.

§ 1567. Legile neguțitoarești cuprind mai pre larg chipurile după
care trebuie să se facă puternice tocmele de tovrășie între neguțitori.

§ 1568. Contractul tovrășiei se socotește între titlurile cele
pentru cîștigarea proprietății; iar însuși cîștigarea și tovrășia averilor
15 sau a lucrurilor se săvîrșăște numai prin trădare (§§ 571 și 572).

Lucrarea
tovrășiei și
a cei în faptă
urmate sinis-
fora.

§ 1569. Toate cite anume s-au hotărit pentru ocîrmuirea lucru-
rilor de tovrășie, alcătuesc capitalul tovrășiei; iar celelalte, cite
fieștecare mădulariu a tovrășiei stăpînește îndeosebi, se socotesc ca
o deosebită avere a lui.

Capitalul
tovrășiei.

20 § 1570. Dacă s-au pus în tovrășie lucruri cheltuitoare sau ne-
cheltuitoare, însă prețăluite, trebuie să se socotească ca un lucru de
tovrășie, nu numai cîștigul ce au eșit din ele, ci și capitalul, cînd aceste
privesc cătră mădulările tovrășiei, care au pus la mijloc.

§ 1571. Dacă cineva s-au alcătuit să pue la mijloc pentru co-
munul folos a tovrășiei numai ostenele sale, nu are împărtășire la
25 capital, ci numai la cîștig.

§ 1572. Fieștecarele mădular a tovrășiei este datoriu să pue
la mijloc parte deopotrivă la comunul capital, dacă nu s-ar fi alcătuit
între dînșii într-alt chip.

Driturile și
îndatoririle
mădulărilor
tovrășiei.

30 § 1573. După regulă sint datori toți tovrășii să agiute deopotrivă
spre a lor comun folos, fără de a lua în băgare de samă analoghia
părților, adecă dacă unii din ei ar fi pus la mijloc mai mult, iar alții
mai puțin.

Împreună lu-
crarea;

1 vor cuprinde R: cuprind G||2 de față R: prezente G||3 va cuprinde
R: tratează și despre G||4 moștenire R: moșteniri G||6 Contractul... privește
R: Înscrișurile de învoială ale tovrășiei care privesc G||9 și prescrise R: descrise
G||§ 1568 *nota*: tovrășiei R: tocmelii G||18 stăpînește R: posedă G||19 o
deosebită avere a R: deosebite bunuri ale G||25 ostenele R: muncile G||§ 1572
nota; după tovrășiei *ad* contribuția la capital G: *om* R||32 ar fi R: au G.

§ 1574. Οὐδείς ἐκ τῶν συντρόφων ἔχει ἄδειαν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς 1
τρίτον τινὰ τὴν ἀνήκουσαν εἰς αὐτὸν ἐργασίαν ἢ νὰ δεχθῇ τινὰ εἰς τὴν
συντροφίαν ἢ νὰ ἀναδεχθῇ πράγμα μὴ ἀνῆκον εἰς τὴν συντροφίαν, πρὸς
βλάβην αὐτῆς.

§ 1575. Αἱ τῶν συντρόφων ἐνοχαὶ διατάσσονται ἀκριβέστερον διὰ 5
τῆς ἀναμέσον αὐτῶν γενομένης συμφωνίας. "Οστις ὑπεχρεώθη μόνον διὰ
νὰ ἐργάζεται, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν συντροφίαν ἄλλο τι.
"Οστις ὑπεχρεώθη νὰ συνεισφέρῃ μόνον χρήματα ἢ ἄλλο πράγμα, δὲν ἔχει
οὗτ' ἐνοχὴν, οὔτε δίκαιον εἰς τὸ νὰ συνεργάζεται κατ' ἄλλον τρόπον διὰ
τὸ κοινὸν κέρδος. 10

§ 1576. Εἰς τὴν κοινὴν διάσκεψιν καὶ ἀπόφασιν περὶ τῶν τῆς συντρο-
φίας πραγμάτων, πρέπει νὰ προσεφαρμόζωνται οἱ ἐν τῷ περὶ συνδεσποτείας
κεφαλαίῳ κανόνες (§ § 1106—1123), ἐὰν δὲν συνεφωνήθῃ ἄλλο τι.

αὔξησις τοῦ
κεφαλαίου·

§ 1577. Οἱ σύντροφοι δὲν ἀναγκάζονται νὰ βοηθῶσι περισσότερον,
ἂφ' ὅσον ὑπεχρεώθησαν· ἐὰν ὅμως ἐξ αἰτίας τῶν καιρικῶν περιστάσεων 15
δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ ἐντελῶς ὁ κοινὸς αὐτῶν σκοπὸς χωρὶς
αὐξήσεως τοῦ κεφαλαίου, πρέπει ἢ νὰ ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς συντροφίας ὁ
σύντροφος ἐκεῖνος, ὅστις δὲν θέλει νὰ συνεισφέρῃ ἢ νὰ ἀποβληθῇ καὶ
μὴ θέλων.

διοίκησις
τῶν πραγμά-
των·

§ 1578. Ἐὰν εἰς ἓνα ἢ εἰς πλειοτέρους συντρόφους ἐμπιστευθῇ ἡ 20
διοίκησις τῶν πραγμάτων τῆς συντροφίας, λογίζονται οὗτοι ὡς ἐντολεῖς.

§ 1579. Εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν διοικητῶν τῶν πραγμάτων καὶ εἰς τὰς
συνδιασκέψεις καὶ ἀποφάσεις αὐτῶν περὶ τῶν τῆς συντροφίας πραγμάτων
προσεφαρμόζονται οἱ ἐν ταῖς § § 1106—1123 κανόνες.

ἐνοχὰι περὶ
τῆς ζημίας·

§ 1580. "Εκαστον μέλος τῆς συντροφίας ἐνέχεται εἰς τὸ νὰ ἀπο- 25
κριθῇ διὰ τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν ἀμελήσας τὸ χρέος αὐτοῦ ἐπροξένησεν
εἰς τὴν συντροφίαν. Ἡ τοιαύτη ζημία δὲν δύναται νὰ ἀντιλογισθῇ μὲ τὸ
κέρδος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἔφερε κατ' ἄλλον τρόπον εἰς τὴν συντροφίαν·
ἐὰν ὅμως ἐν μέλος ἐπροξένησεν ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους ζημίαν, ἐξ ἄλλου δὲ
κέρδος διὰ τινος πράγματος, τὸ ὁποῖον ἀνεδέχθη παρὰ γνώμην τῶν λοιπῶν, 30
πρέπει νὰ ἔχῃ χώραν ὁ ἀντέλλογος κατὰ τὴν ἀναλογίαν.

διανομὴ τοῦ
κέρδους·

§ 1581. Ἡ μὲν περιουσία, ἣτις μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ἐξόδων καὶ
τῶν ζημιῶν μένει ὑπὲρ τὸ κεφάλαιον, εἶναι κέρδος κοινὸν πάντων τῶν τῆς
συντροφίας μελῶν· ἡ δὲ δεσποτεία τοῦ κεφαλαίου μένει εἰς ἐκείνους
μόνους τοὺς συντρόφους, οἵτινες συνεισέφερον αὐτό, ἐὰν δὲν συνεφωνήθῃ 35
νὰ συναριθμηθῇ εἰς τὸ κεφάλαιον ἡ τιμὴ τῶν κόπων τῶν συντρόφων
ἐκείνων, οἵτινες δὲν συνεισέφερον εἰς τοῦτο, καὶ νὰ εἶναι πάντα ὁμοῦ
κοινὴ περιουσία.

1 § 1574. Nimene din tovarăși este volnic să încredințeze unui al
treilea lucrarea cuvenită lui, sau să primească pe cineva în tovarășie,
sau să iaie asuprăși o treabă ce nu se cuvine tovarășiei, spre păgubirea ei.

5 § 1575. Îndatoririle tovarășilor se cuprind mai cu lămurire în
contractul închiet între dinșii. Acel ce s-au îndatorit numai ca să oste-
nească, nu este datoriu să pue în tovarășie altă ceva; acel ce s-au
îndatorit să pue în tovarășie numai bani sau alt lucru, nu are nici
îndatorire, nici dreptate să lucreze împreună într-alt chip pentru
comunul ciștig.

10 § 1576. La comună consultație și hotărîre pentru trebile tovă-
rășiei au a se aplicarisi regulile așezate în capul pentru dimpreună
proprieta (§§ 1106 pîn 1123), dacă nu s-ar fi alcătuit altă ceva.

§ 1577. Tovarășii nu sint siliți să agiute mai mult decît s-au Adăogirea
îndatorit; iar dacă din pricina vremelniceilor încungiurări nu va fi cu la capital;
15 puțință a se săvirși deplin a lor comun scopos, fără adăogirea capita-
lului, trebuie ori să se tragă din tovarășie tovarășul acela care nu va
voi să agiute, sau să se depărteze și fără voința lui.

§ 1578. Dacă unuia sau mai multora din tovarăși s-au încredințat Ocîrmui-
ocîrmuirea trebilor tovarășiei, se socotesc aceștia ca niște imputerniciți. rea trebilor;

20 § 1579. La alegerea ocîrmuitorilor de trebi și la consultație
și hotărîrile lor pentru trebile tovarășiei, se aplicarisesec regulile
cele așezate în §§ 1106 pîn 1123.

§ 1580. Fieștecarele mădular a tovarășiei rămîne răspunzătoriu Îndatoriri-
pentru paguba, care din lenevirea întru împlinirea îndatoriei sale au le pentru pa-
25 pricinuit tovarășiei. Acest feliu de pagubă nu poate să se răfuiască
cu ciștig, pe care acela l-au adus tovarășiei cu alt chip. Iar dacă unul
va fi pricinuit despre o parte pagubă, iar despre altă parte ciștig, dintr-o
treabă, care fără știința celorlalți au luat-o aupră-și, trebuie să aibă
loc răfuiala după analoghie.

30 § 1581. Averea care după scăderea cheltuelilor și a păgubirilor, Împărțala
rămîne peste capital, este ciștig comun a tuturor mădulărilor tovarășiei, cîștigului;
iar proprietaoa capitalului rămîne numai la acei tovarăși care l-au
pus la mijloc, dacă nu s-au alcătuit ca să se socotească în capital
prețul osteneii acelor tovarăși care n-au pus la mijloc bani și să fie
35 toate dimpreună comună avere.

3 o treabă... tovarășiei R: un lucru ce nu se ține de tovarășie G || 5—6 oste-
nească R: lucreze G || 8 dreptate R: drept G || 11 au R: trebuie G || 14 încungiurări
R: împrejurări G | va fi R: este G || 16—17 va voi să agiute R: voiește să contribuie
G || 19 imputerniciți R: mandatar G || 25 răfuiască cu ciștig R: compenseze cu
ciștigul G || 27 va fi R: a G || 28 fără știința R: contra părerii G || 29 răfuiala R:
compensația G || 34 osteneii R: muncilor G.

§ 1582. Τὸ κέρδος διαμοιράζεται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν μεριδίων τῶν καταβληθέντων εἰς τὴν συνεισφορὰν τοῦ κεφαλαίου, αἱ δὲ ἐργασίαι καὶ ὑπηρεσίαι, αἵτινες ἔγιναν ὑπὸ πάντων ὁμοῦ τῶν μελῶν, ἀντιλογίζονται. 1

§ 1583. Ἐὰν εἷς ἢ πλείότεροι σύντροφοι βοηθῶσι μόνον μὲ ἐργασίας ἢ καὶ μὲ μερίδιον εἰς τὸ κεφάλαιον, πρέπει παρὰ τοῦ κριτηρίου νὰ ἀποφασισθῇ ἐν ἀρμόζον μερίδιον ἐκ τοῦ κέρδους διὰ τὰς τοιαύτας ἐργασίας, κατὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ πράγματος, κατὰ τὸν καταβληθέντα κόπον καὶ κατὰ τὸ προσκτηθὲν κέρδος, ἂν δὲν συνεφωνήθη ἄλλο τι ἢ ἂν δὲν δύνανται νὰ συμβιβασθῶσι περὶ τούτων οἱ σύντροφοι. 5

§ 1584. Ἐὰν τὸ κέρδος δὲν συνίσταται εἰς χρήματα, ἀλλ' εἰς ἄλλα εἶδη ὠφελειῶν, γίνεται ὁ διαμερισμὸς κατὰ τοὺς ἐν τοῖς §§ 1121 — 1125 κανόνας. 10

§ 1585. Ἡ συντροφία δύνανται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἓνα ἐκ τῶν συντρόφων αὐτῆς περισσότερον ἢ ὅσον ἀνήκει εἰς αὐτὸν κέρδος, δι' ἰδιαιτέρας ἐπιτηδειότητος ἢ ἰδιαιτέρους κόπους αὐτοῦ· αἱ τοιαῦται ὅμως ἐξαιρέσεις δὲν συγχωρεῖται νὰ γίνωνται ἐναντίον τῶν νόμων ἢ πρὸς ζημίαν τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς συντροφίας. 15

§ 1586. Ἐναντία εἰς τοὺς νόμους συμφωνία εἶναι τὸ συνάλλαγμα ἐκεῖνο, δι' οὗ τις ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους ἀσφαλίζει ἑαυτὸν ἐναντίον παντὸς κινδύνου ζημίας, ἥτις ἐνδέχεται νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ καταβληθὲν παρ' αὐτοῦ κεφάλαιον καὶ τὸν τόκον τούτου, καὶ δι' οὗ ἐλευθεροῦται ἐκ πάσης συνεργασίας, ἐξ' ἄλλου δὲ μέρους συμφωνεῖ νὰ λάβῃ κέρδος ὑπέρμετρον. 20

διαμερισμὸς
τῆς ζημίας

§ 1587. Ἐὰν ἡ συντροφία ἀπώλεσε τὸ κεφάλαιον ὁλόκληρον ἢ μέρος αὐτοῦ, διαμοιράζεται ἡ ζημία κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἤθελε διαμοιρασθῇ τὸ κέρδος, κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν. Ὅστις δὲν συνεισέφερε μερίδιον εἰς τὸ κεφάλαιον, χάνει μόνον τοὺς κόπους αὐτοῦ. 25

δόσις τοῦ
λογαριασμοῦ.

§ 1588. Οἱ σύντροφοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύθη ἡ διοίκησις τοῦ κεφαλαίου τῆς συντροφίας, ὑποχρεοῦνται νὰ κρατῶσι καὶ νὰ δίδωσι καθαρὸν λογαριασμὸν περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων αὐτοῦ. 30

§ 1589. Οἱ τελευταῖοι λογαριασμοὶ καὶ ὁ διαμερισμὸς τοῦ κέρδους ἢ τῆς ζημίας δὲν δύνανται νὰ ζητηθῶσι πρὶν τῆς τελειώσεως τοῦ πράγματος· ἐὰν ὅμως διοικῶνται τοιαῦτα πράγματα, τὰ ὅποια διαμένουσι περισσότερους χρόνους καὶ δίδουσιν ὄφελος ἐτήσιον, τότε οἱ σύντροφοι, ἂν κατ' ἄλλον τρόπον δὲν πάσχῃ τὸ πρωτότυπον πρᾶγμα, δύνανται νὰ ζήτησωσι κατ' ἔτος λογαριασμὸν καὶ διαμοιρασμὸν τοῦ κέρδους. Μ' ὅλον τοῦτο δύνανται ἕκαστος σύντροφος νὰ ἐρευνήσῃ εἰς πάντα καιρὸν τοὺς λογαριασμοὺς μὲ ἐξοδὰ του. 35 40

1 § 1582. Cîștigul se împarte după analoghia părților puse în
sinisfora capitalului, iar lucrările și ostenelele, care s-au făcut împreună
de cătră toate mădulările, se răfuesc.

5 § 1583. Dacă unul sau mai mulți tovarăși ar agiuta numai cu
ostenelile sau și cu partea la capital, atunce trebuie de cătră judecată
să se hotărască o potrivită parte din cîștig pentru acest feliu de oste-
neli, după mărimea lucrului, după ostenelele puse și după eșitul cîștig,
dacă nu s-au alcătuit altă ceva sau dacă nu vor putea să se învoiască
pentru aceasta tovarășii.

10 § 1584. Dacă cîștigul nu se alcătuește în bani, ci în alte feliuri
de folosuri, atunce se face împărțala după regulile așezate în §§ 1121
pîn 1125.

§ 1585. Tovărășia poate să lase unuia din tovarășii săi mai mult
cîștig decît i se cuvine, pentru deosebită istețime sau deosebitele oste-
15 nele a lui; iar acest feliu de deosebiri nu sint ertate să se facă împotriva
legilor sau spre păgubirea celorlalte mădulări a tovarășiei.

§ 1586. Tocmala împotriva legilor este acel contract, prin care
cineva de spre o parte se siguripsește pe sineși împotriva a toatei
primejduincioasei păgubiri, care poate să se întimple la capitalul pus
20 de cătră dinsul și la dobînda lui, și prin care se scoate de la toată
împreună lucrarea, iar de altă parte se alcătuește, ca să iae cîștig
peste măsură.

§ 1587. Dacă tovarășia au pierdut capitalul întreg sau o parte împărțala
a lui, se împarte paguba după același chip, precum din împotrivă s-ar păgubirei;
25 fi împărțit cîștigul după urmata tocmală. Acel ce nu au pus parte în
capital, pierde numai ostenelele sale.

§ 1588. Tovarășii căroră s-au încredințat ocîrmuirea capitalului Darea so-
tovărășiei, sint datori să ție și să dea curată socoteală pentru aceasta cotelii.
și pentru daturi și luaturi.

30 § 1589. Socotelile cele de pe urmă și împărțala cîștigului sau
a pagubei, nu se poate cere mai înainte de săvîrșirea trebii. Iar dacă
se ocîrmuesc acest feliu de trebi, care țin mai mulți ani și dau folos
pe an, atuncea tovarășii, dacă într-alt chip nu va pătimi lucrul prin-
țipal, pot să ceară pe an socoteală și împărțala cîștigului. Cu toate aceste,
35 poate fieștecarele tovarăș să cerceteze în toată vremea sămile cu
cheltuiala sa.

2 ostenelele R: serviciile G || 3 răfuesc R: compensează G. || 4 ar agiuta R:
ajută G || 7 ostenelele puse R: munca depusă G || 8 vor putea R: pot G || 15 deosebiri
R: excepții G || 25 urmata R: făcuta G || 29 daturi și luaturi R: veniturile și chel-
tuelile lui G || 33 va pătimi R: suferă G.

§ 1590. 'Ο σύντροφος, ὅστις εὐχαριστήθη εἰς μόνον τὴν προτεθεῖσαν
ζυγοσταθμίαν ἢ παρητήθη καὶ τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ζητῇ λογαριασμὸν, δύναται
μ' ὅλον τοῦτο νὰ ζητήσῃ ἐντελῇ λογαριασμὸν καὶ διὰ τὰς παρελθούσας
καὶ διὰ τὰς μελλούσας πτώσεις, ἂν ἀποδείξῃ, ὅτι ἔγινε δόλος εἰς μέρος
καὶ τῆς διοικήσεως.

σχέσις πρὸς
τοὺς μὴ ὄντας
συντρόφους.

§ 1591. Δίχα ῥητῆς ἢ σιωπηρεᾶς νομίμου τῶν συντρόφων πάντων
συναίνεσεως ἢ τῶν ἐντολέων αὐτῶν, δὲν ὑποχρεοῦται ἡ συντροφία εἰς
τρίτον τινα.

§ 1592. Εἰς τοὺς πραγματευτὰς τὸ δίκαιον, τὸ ὅποῖον ἐδημοσιεύθη,
ὅτι ἐδόθη κατὰ κοινὴν πάντων ὁμοῦ τῶν συντρόφων συναίνεσιν εἰς ἓνα ἢ
εἰς πλείονους ἐξ αὐτῶν, ὥστε νὰ κρατῶσι φέρμαν, ἡγουν νὰ ὑπογράφωσι
πάντα τὰ δικαιώματα καὶ γράμματα ἐν ὀνόματι τῆς συντροφίας, περιέχει
ἐντολὴν πάντων κοινῶς τῶν συντρόφων (§ 1380).

§ 1593. 'Ο σύντροφος, ὅστις μὲ ἐν μόνον μέρος τῆς περιουσίας
αὐτοῦ ἠνώθη εἰς τὴν συντροφίαν, δύναται νὰ νέμῃται ἄλλην περιουσίαν,
κεχωρισμένην ἀπὸ τῆς κοινῆς περιουσίας, τὴν ὁποίαν δύναται καὶ νὰ δια-
τάτῃ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του.

§ 1594. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαί, τὰ ὅποια ἔχει τρίτος τις εἰς ὅλην
τὴν συντροφίαν, πρέπει νὰ διακρίνωνται ἀπὸ τῶν εἰς ἕκαστον ἰδίως τῶν
συντρόφων δικαίων καὶ ἐνοχῶν αὐτοῦ.

§ 1595. 'Ό,τι λοιπὸν ἔχει τις νὰ ζητήσῃ παρ' ἐνὸς τῶν συντρόφων,
ἄλλ' οὐχὶ παρὰ τῆς ὁλοκλήρου συντροφίας, ἢ ὅ,τι ἔχει νὰ πληρώσῃ εἰς
ἓνα ἐξ αὐτῶν, δύναται νὰ ζητήσῃ αὐτὸ παρὰ τοῦ ἐνὸς μόνου ἐκείνου ἢ νὰ
πληρώσῃ εἰς τὸν ἓνα μόνον ἐκεῖνον, ἄλλ' οὐχὶ παρὰ τῆς συντροφίας ἢ εἰς
τὴν συντροφίαν.

§ 1596. 'Εκ τῶν ἀπαιτήσεων ἢ χρεῶν τῆς ὁλοκλήρου συντροφίας
ἔχει ἕκαστον αὐτῆς μέλος δίκαιον νὰ λάβῃ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἢ
νὰ δώσῃ διὰ τὸ ἀνάλογον τοῦ μεριδίου του, παρεκτὸς τῆς πτώσεως, ἣτις
κρίνεται κατὰ πρόληψιν περὶ τῶν πραγματευτῶν, ὅτι ὁ εἷς ὑπὲρ πάντων
καὶ οἱ πάντες ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς ὑπεσχέθησάν τι ἢ ἐδέχθησαν ἐνοχίην τινα.

§ 1597. Τὰ μυστικὰ τῆς συντροφίας μέλη, ἡγουν τὰ τοιαῦτα, τὰ
ὅποια χωρὶς νὰ φανερωθῶσιν ὡς μέλη τῆς συντροφίας ἐνεπιστεύθησαν εἰς
τοὺς φανεροὺς συντρόφους μέρος τοῦ κεφαλαίου, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ μεθέ-
ξωσιν ἀπὸ τοῦ κέρδους καὶ τῆς ζημίας, δὲν ἀποκρίνονται ἐν οὐδεμιᾷ
πτώσει μὲ ἄλλο τι, εἰ μὴ μόνον μὲ τὸ κεφάλαιον, τὸ ὅποῖον συνεισέφερον
εἰς τὴν συντροφίαν· τὰ δὲ δημοσίως φανερωθέντα μέλη αὐτῆς ἀποκρίνονται
μὲ ὅλην τὴν περιουσίαν αὐτῶν.

1 § 1590. Tovarășul ce s-au mulțemit numai cu bilanțul ce i s-au
pus înainte, ori s-au lepădat și de dritul de a cere socoteală, poate cu
toate aceste să ceară desăvîrșită socoteală și pentru trecutele și vii-
toarele întâmplări, dacă va dovedi că au urmat vicleșug, măcar numai
5 într-o parte a ocîrmuirii.

§ 1591. Fără rostită sau tăcută legiuită învoire a tuturor tovară-
șilor sau a împuternicișilor lor, nu se îndatorește tovarășia către o
a treia persoană.

Relație că-
lăra acei ce
nu sînt to-
varăși.

10 § 1592. La neguștorie, dritul ce s-au publicarisit că s-au dat
după comună învoire a tuturor tovarășilor, unuia sau mai multora
dintr-înșii putere de a ține firma, adevă de a iscăli toate documenturile
și inscripțiile în numele tovarășiei, cuprinde în sine împuternicirea
a tuturor tovarășilor indeobște (§ 1380).

15 § 1593. Tovarășul, carele numai o parte a averii sale au pus
în tovarășie, poate să stăpînească altă avere deosebită de averea tovarășească,
pentru care poate dispozarisi după a sa plăcere.

§ 1594. Driturile și îndatoririle, ce are o a treia persoană către
întreaga tovarășie, trebuie să se deosebească din driturile și îndatoririle
a fieștecăruia tovarăș indeosebi.

20 § 1595. Așa dar aceea ce are fieștecarele să ceară de la unul din
tovarăși, iar nu de la întreaga tovarășie, sau aceea ce are să plătească
la unul dintr-înșii, poate să o ceară numai de la unul acela, sau să o
plătească numai la acel unul, iar nu de la tovarășie să o ceară sau
tovarășia *) să o plătească.

25 § 1596. Din pretențiile sau datoriile întregii tovarășii, are drit
fieștecare mădular a ei să ia după pomenitul chip, sau să dea după ana-
loghia părții sale, afară numai la întâmplarea care se judecă după pre-
sumția iuridică pentru neguștori, cum că unul pentru toți și toți pentru
unul au făgăduit un lucru ori au primit asupra lor vreo îndatorire (§ 1184).

30 § 1597. Mădulările cele tănuite a tovarășiei, adevă acele care,
fără a se face cunoscute ca niște mădulări a tovarășiei, au încredințat
la cunoșcui tovarășii parte a capitalului, supt tocmală, ca să se împăr-
tășească din ciștig și pagubă, nu rămîn răspunzătoare la nici o întâmplare
cu altă ceva, fără decît cu capitalul, care l-au pus la tovarășie, iar mădu-
lările cele publicarisite sînt răspunzătoare cu toată averea lor.

2 s-au lepădat și de R: au renunțat și la G || 4 va dovedi R: a dovedit G ||
9 neguștorie R: negustori G || 11 putere de a ține R: ca să țină G || 12 în sine ad
R: om G || 15 deosebită R: despărțită G | tovarășească R: comună G || 19 a R: lui
asupra G || 24 tovarășia R: tovarășiei G || 29 un lucru R: ceva G || 35 cele publi-
carisite R: care apar în mod public G.

*) Greșit în loc de « tovarășiei ».

διάλυσίς τῆς
συντροφίας.

§ 1598. Ἡ συντροφία διαλύεται ἀφ' ἑαυτοῦ τῆς, ἐάν τὸ ἀρχθὲν
πρᾶγμα ἔλαβε τέλος ἢ ἐάν πλέον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀκολουθηθῇ· ἐάν τὸ
κοινὸν κεφάλαιον ἀπωλέσθῃ ὁλόκληρον· ἢ ἐάν παρέδραμεν ὁ καιρὸς ὁ
προσδιορισθεὶς περὶ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς συντροφίας· ἢ διαλύεται
διὰ τῆς κοινῆς συναινέσεως πάντων ὁμοῦ τῶν συντρόφων.

§ 1599. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ τῆς συντροφίας κανονικῶς δὲν διαβαί-
νουν εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ συντρόφου· ὅθεν, ἐάν δὲν γένη ἀνανέωσις
τῆς συντροφίας κατὰ κοινὴν συναίνεσιν αὐτῶν καὶ τῶν συντρόφων, ἔχουσι
δίκαιον καὶ ἐνοχὴν νὰ ζητήσωσιν ἢ νὰ δώσωσι τοὺς μέχρι τῆς τελευτῆς
τοῦ κληρονομούμενου λογαριασμούς καὶ νὰ ἐξοφλήσωσιν.

§ 1600. Ἡ συντροφία, ἥτις συνίσταται ἐκ δύο μόνον προσώπων
διαλύεται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν· ἐάν δὲ συνίσταται ἐκ πλειο-
τέρων προσώπων καὶ ἀποθάνῃ τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν, λογίζεται κατὰ πρόληψιν,
ὅτι τὰ λοιπὰ θέλουσι νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἔτι τὴν μετὰξὺ αὐτῶν συντρο-
φίαν. Ἡ πρόληψις αὕτη ἰσχύει ἐν γένει καὶ περὶ τῶν κληρονόμων τῶν
πραγματευτῶν.

§ 1601. Ἐὰν ἡ τῆς συντροφίας συμφωνία, ἡ μὴ ὑπὸ τῶν πραγμα-
τευτῶν γενομένη, περιλαμβάνῃ ῥητῶς καὶ τοὺς κληρονόμους τῶν συντρό-
φων, ὑποχρεοῦνται οὗτοι, ἂν δεχθῶσι τὴν κληρονομίαν, νὰ ἐκπληρώσωσι
τὴν θέλησιν τοῦ κληρονομούμενου. Αὕτη ὁμῶς ἡ θέλησις ἐκεῖνου δὲν
ἐκτείνεται καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τῶν κληρονόμων, διότι δὲν συνίσταται
συντροφία διηνεκῆς (§ 1073).

§ 1602. Ἐὰν ὁ κληρονόμος δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἐκπληρώσῃ
τὰς ἐργασίας, τὰς ὑποίας ὁ κληρονομούμενος ἀνεδέχθη διὰ τὴν τῆς συντρο-
φίας ὠφέλειαν, πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ ἀναλόγως ἀπὸ τοῦ μεριδίου, τὸ ὅποιον
ἀνῆκεν εἰς τὸν κληρονομούμενον.

§ 1603. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν συντρόφων δὲν ἐκπληρώσῃ τὰς οὐσιώδεις
αἰρέσεις τῆς συμφωνίας, ἐὰν ἐπάνω τῆς περιουσίας αὐτοῦ γένη συνδρομὴ
δανειστῶν, ἐὰν διακηρυχθῇ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ὡς ἥσυχος ἢ ἐν γένει καθυ-
ποβληθῇ ὑπὸ κηδεμονίαν ἢ ἐὰν ὑποπεσὼν εἰς τι ἔγκλημα ἀπολέσῃ τὴν
ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ, ἔχουσι δίκαιον οἱ λοιποὶ σύντροφοι νὰ ἀποβάλωσιν
αὐτὸν ἀπὸ τῆς συντροφίας καὶ πρὶν τῆς προθεσμίας αὐτῆς.

§ 1604. Δύναται νὰ διαλυθῇ τὸ τῆς συντροφίας συνάλλαγμα πρὸ τῆς
προθεσμίας, ἐὰν ὁ σύντροφος ἐκεῖνος, ἐξ οὗ μάλιστα ἐξήρητο ἡ τοῦ
πράγματος διοίκησις, ἐτελεύτησεν ἢ ἀπεσύρθη ἀπὸ τῆς συντροφίας.

§ 1605. Ἐὰν οὔτε ῥητῶς προσδιωρίσθῃ ὁ καιρὸς τῆς διαμονῆς τῆς
συντροφίας, οὔτε ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος εἶναι δυνατόν νὰ

Dezlegarea
tovărășiei.

1 § 1598. Tovărășia se dezleagă de sineși, dacă începuta treabă
au luat sfârșit sau dacă mai mult nu este cu putință să urmeze, dacă
tovărășescul capital s-au prăpădit cu totul sau dacă au trecut termenul
hotărît pentru urmarea tovarășiei; sau se dezleagă prin comună învoire
5 a tuturor tovarășilor.

§ 1599. Driturile și îndatoririle tovarășiei, după regulă, nu trec
la moștenitorii tovarășului, așa dar de nu s-au făcut înnoirea tovarășiei
prin comună învoirea lor și a tovarășilor, au drit să ceară și îndatorirea,
ca să dea socotelile pînă la moartea tovarășului și să o cîntuiască *).

10 § 1600. Tovărășia, alcătuită numai de două persoane, se dez-
leagă prin moartea a uneia din ele. Iar dacă se alcătuește din mai multe
persoane și va muri una din ele, se socotește după iuridica presumpție,
că celelalte voesc ca să urmeze tovarășia între ele. Această iuridică
presumpție are putere îndeobște și pentru moștenitorii neguțitorilor.

15 § 1601. Dacă contractul tovarășiei, închiet nu între neguțitori,
va cuprinde anume și pe moștenitorii tovarășilor, atuncea se îndatoresc
aceștia, de vor primi moștenirea, să împlinescă voința mortului; însă
această voință a lui nu se întinde și la moștenitorii moștenitorilor,
pentru că tovarășia nu urmează deapaură (§ 1073).

20 § 1602. Dacă moștenitoriul nu este în stare să împlinescă lu-
crările, care mortul primise asupra-și pentru folosul tovarășiei, atuncea
trebuie să se scadă după analoghie din partea cîvenită mortului.

25 § 1603. Dacă unul din tovarăși nu va fi împlinit înființatele
condiții a contractului, dacă asupra averii lui se va deschide concurs
de creditori, dacă s-au publicarist de către judecătorie ca un răs-
pitoriu sau dacă îndeobște s-au supus curatoriei sau dacă, cîzînd întru
o vinovăție, au pierdut creditul său, atuncea au dreptate ceilalți to-
varăși să-l scoată din tovarășie și mai înainte de termenul ei.

30 § 1604. Poate să se dezlege contractul tovarășiei înainte termi-
nului, dacă tovarășul acela, de la carele mai ales atîrna ocîrmuirea
lucrului, au murit ori s-au tras din tovarășie.

§ 1605. Dacă nici anume nu s-au hotărît termenul pînă cînd
să ție tovarășia, nici din firea trebii nu va fi cu putință a se

1, 4 dezleagă R: dizolvă G || 8 să ceară... să dea R: și îndatorire să ceară
sau să dea G || 9 tovarășului R: celui moștenit G || 12 va muri R: a murit G || 16
va cuprinde R: cuprinde G || 17 mortului R: celui moștenit G || 19 tovarășia nu
urmează R: nu se alcătuește tovarășie pentru G || 22 partea... mortului R:
părtașia ce aparținea mortului G || 23 va fi R: a G | înființatele R: esențialele G ||
24 se va deschide R: s-a făcut G || 33 va fi R: este G.

*) să o achite.

ἀποφασισθῇ, εἶναι ἐλεύθερος ἕκαστος τῶν συντρόφων νὰ παραιτηθῇ τὴν 1
 συντροφίαν· δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως νὰ πράξῃ τοῦτο παρὰ καιρόν (§ 1109).

§ 1606. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν συντρόφων ἐξεβλήθῃ ἀπὸ τῆς συντροφίας 5
 δικαίως ἢ ἐὰν εἷς ἐξ αὐτῶν ὑπανεχώρησεν ἀπ' αὐτῆς νομίμως καὶ ἔπειτα
 συνέβη διαδικασία περὶ τούτων, τότε οὔτε ὁ εἷς, οὔτε ὁ ἄλλος ἀπὸ τῆς
 ἡμέρας τῆς ἀποβολῆς ἢ ὑπαναχωρήσεως ἔχει μετοχὴν εἰς τὴν ὠφέλειαν
 ἢ τὴν ζημίαν, αἵτινες ἔγιναν εἰς τὴν συντροφίαν ἀπὸ πραγμάτων ἀναδεχ-
 θέντων μετὰ ταῦτα.

Διανομὴ
 τῆς συντρο-
 φικῆς περιου-
 σίας.

§ 1607. Εἰς τὴν διανομὴν τῆς συντροφικῆς περιουσίας, ἥτις γίνεται 10
 μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς συντροφίας, πρέπει νὰ φυλάττωνται πρὸς τοῖς ἀνω-
 τέρω δειχθεῖσι προσδιορισμοῖς οἱ κανόνες, οἵτινες κατετάχθησαν ἐν τοῖς
 § § 1122—1135.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ συμφώνων γαμικῶν

Γαμικὰ σύμ-
 φωνα ποῖα λέ-
 γονται;

§ 1608. Τὰ σύμφωνα, δι' ὧν τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ ἀναμέσον τῶν 15
 προσώπων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα συνεζεύχθησαν ἢ μέλλουσι νὰ συζευχθῶσι
 νομίμως, διατάσσονται ἀναφορικῶς εἰς τὰς περιουσίας αὐτῶν, λέγονται
 γαμικά. Δὲν εἶναι ὅμως ταῦτα οὐσιώδη συστατικὰ τοῦ γάμου.

Πότε γί-
 νονται;

§ 1609. Γίνονται τὰ γαμικὰ σύμφωνα καὶ πρὸ τῆς μνηστείας καὶ 20
 μετὰ τὴν μνηστείαν, καὶ πρὸ τοῦ γάμου καὶ μετὰ τὸν γάμον· διὰ τὸ ἀνυ-
 ποπτον ὅμως καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἐνδεχομένων ἐρίδων ἀσφαλέστερον
 εἶναι· τὸ νὰ γίνωνται πρὸ τῆς τελείας μνηστείας ἢ πρὸ τοῦ γάμου, ἐὰν
 ἐπιτρέπη τοῦτο ἢ κατὰστάσις ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Ποῖα εἶναι
 ἀπηγορευμέ-
 να;

§ 1610. Εἶναι ἀπηγορευμένον τὸ νὰ γίνωνται γαμικὰ σύμφωνα 25
 τοιαῦτα, οἷον·

α') Τὸ νὰ μὴ ὑποτάσσῃται ἡ γυνὴ εἰς τὸν ἄνδρα·

β') Τὸ νὰ μὴ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐπικαρπίαν τῆς προικὸς·

γ') Τὸ νὰ μὴ ἀπαιτῇ τὰ ἀναγκαῖα ἐξοδα, τὰ ὁποῖα ἔκαμε διὰ τὰ 30
 προικιμαῖα κτήματα·

δ') Τὸ νὰ μὴ ἀποδώσῃ τὴν προῖκα εἰς τὴν γυναῖκα ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ 30
 μέρος μόνον αὐτῆς ἢ νὰ μένῃ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ ἢ νὰ ἀποδώσῃ
 αὐτὴν βραδύτερον τοῦ ὑπὸ τῶν νόμων διωρισμένου καιροῦ (§ 1664)·

1 hotări, atunci slobod este fieștecarele din tovarăși să iasă din tovarășie, însă nu-i este ertat să facă aceasta fără de vreme *) (§ 1109).

§ 1606. Dacă unul din tovarăși cu dreptul s-au scos din tovarășie, sau dacă unul din ei s-au tras după legi din tovarășie și pe urmă s-au întâmplat proșes pentru aceasta, atunci nici unul, nici altul nu are împărțășire la ciștig și la pagubă, care s-au întâmplat tovarășiei din trebile în urmă primite de la ziua scoaterii sau a eșirii sale.

§ 1607. La împărțala averii tovarășești, care se face după dezlegarea tovarășiei, au a se păzi pe lângă hotăririle mai sus pomenite și regulile așezate în §§ 1122 până 1135. Împărțala tovarășeștii averi.

CAP AL TREIZECI ȘI UNUL

Pentru tocmele căsătorești

*§ 1608. Tocmelile prin care se hotărăsc driturile și îndatoririle între persoanele acele care s-au însoțit sau care voesc a se însoți cu legiuire, în privire către averile lor, se zic căsătorești, însă aceste nu sînt neapărate spre încheerea căsătoriei. Tocmele căsătorești, care se numesc?

§ 1609. Tocmelile căsătorești se fac și mai înainte de logodnă și după logodnă și mai înainte de cununie și după cununie, însă spre impedecarea și depărtarea întîmplătoarelor pricini, mai sigur este ca să se facă înainte de săvîrșirea logodnei sau a cununiei, dacă aceasta o iartă starea îmbelor părți. Cînd se fac?

*§ 1610. Este oprit a se face alcătuiuri căsătorești într-acest chip, Care sînt oprite?
adecă:

- a) Ca femeia să nu fie supusă bărbatului;
- b) Să nu aibă bărbatul veniturile sau rodurile zăstrei;
- c) Să nu-i ceară neapăratele cheltuele făcute pentru binale de zăstre;

d) Ca să nu întoarcă zăstrea femeii sau să dea înapoi o parte numai dintr-însă sau să rămîie la moștenitorii lui sau să o întoarcă mai tîrziu decît în termenul hotărît de legi (§ 1664).

4 tras R: restras G || 8 dezlegarea R: dizolvarea G || 14 voesc R: au de gînd G || 16 neapărate spre încheerea R: elementele esențiale alcătuitoare ale G || 18 cununie R: căsătorie G || 18—19 spre... pricini R: pentru nebănuială și evitarea posibilelor neînțelegeri G || 20 de săvîrșirea R: desăvîrșitei G | iartă R: permite G || 22 într-acest chip, adecă R: de acest fel, precum G || 24 supusă R: subordonată G || 26 binale R: bunuri G.

*) la timp nepotrivit.

ε') Τὸ νὰ ἔχη ἄδειαν νὰ ἀποξενώσῃ τὰ ἀκίνητα τῆς προικὸς πράγματα·
στ') Τὸ νὰ μὴ ἀποκριθῇ διὰ τὴν βλάβην, ἥτις θέλει προξενηθῇ ἴσως
εἰς τὴν προῖκα εἴτε ἐκ δόλου, εἴτε ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ·

ζ') Τὸ νὰ κληρονομήσῃ τὴν γυναῖκα ἢ ἐκείνη αὐτόν·

η') Τὸ νὰ δώσῃ ἐγγυητὴν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς προικὸς· καὶ

θ') Ἐν γένει πάντα τὰ ἐναντία εἰς τὴν εὐσέβειαν, τὴν τιμὴν, τὴν
χρηστοθήθειαν, εἰς τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν πρέπουσαν οἰκονομίαν τῆς οἰκίας
καὶ εἰς τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τοῦ γάμου (§§ 63, 1636—1640).

Ἀναμέσον
τίνων γίνονται
τὰ ἐπιτετραμ-
μένα;

§ 1611. Τὰ γαμικὰ σύμφωνα γίνονται μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς
γυναίκος, ὅταν αὐτοὶ εἶναι εἰς ἡλικίαν τελείαν· ἐὰν δὲ εἶναι ἀφήλικες,
γίνονται μεταξὺ τῶν γονέων ἢ, μὴ ὄντων γονέων, μεταξὺ τῶν ἐπιτρόπων
καὶ κηδεμόνων αὐτῶν, ἐν ταύτῃ ὁμῶς τῇ πτώσει πρέπει νὰ γίνωνται διὰ
τῆς εἰδήσεως καὶ ἐπικυρώσεως τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου.

§ 1612. Ἐὰν ὁ υἱὸς ἢ ἡ θυγάτηρ ἔχωσιν ἰδίαν περιουσίαν ἱκανήν,
δύνανται μὲν οἱ γονεῖς νὰ δώσωσιν ἐξ αὐτῆς προῖκα ἢ ἀντίπροικα, οὐχὶ
ὁμῶς ἄνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ υἱοῦ ἢ τῆς θυγατρὸς, οὔτε ἂν προσθέσωσιν τι
καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας.

§ 1613. Ἐὰν γονεὺς ὑπὲρ υἱοῦ ἢ θυγατρὸς ἢ ἄλλος τις ὑπὲρ ἄλλου
τινὸς δώσῃ προῖκα ἢ ἀντίπροικα, πρὸ μὲν τοῦ γάμου δύναται νὰ συμφωνήσῃ
περὶ αὐτῶν, ὡς θέλει· μετὰ δὲ τὸν γάμον δὲν δύναται νὰ συμφωνήσῃ ἄνευ
τῆς συναίνεσεως τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναίκος, ὑπὲρ ὧν ἐδόθη ἡ προῖξ ἢ
ἀντίπροιξ.

Μεταποιή-
σις αὐτῶν ἐν
συνεστῶτι τῷ
γάμῳ·

§ 1614. Τὰ πρὸ τοῦ γάμου γενόμενα γαμικὰ σύμφωνα δὲν ἐμποδί-
ζονται ἀπὸ τοῦ νὰ μεταποιῶνται ἐν συνεστῶτι τῷ γάμῳ, οὐχὶ ὁμῶς πρὸς
ἐλάττωσιν τῆς προικὸς ἢ κίνδυνον τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς, ἀλλ' οὔτε πρὸς
βλάβην ἄλλων, ἤγουν τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων εἰς τὸ νόμιμον αὐτῶν
μερίδιον ἢ τῶν δανειστῶν.

Ἀντικείμε-
να αὐτῶν·

§ 1615. Πάντα ὅσα ὑπόκεινται εἰς ληψοδοσίαν, ὅσον ὑποστατικά,
οἰκίαι, ἐργαστήρια, ἀμπέλια, κεφάλαια χρημάτων, κειμήλια, ἐνδύματα,
ἐπικαρπία, ζῶα, δίκαια κ.τ.λ. εἶναι ἀντικείμενα τῶν γαμικῶν συμφώνων.

Σχῆμα αὐ-
τῶν.

§ 1616. Τὰ γαμικὰ σύμφωνα γίνονται καὶ ἀγράφως, ἐπὶ τριῶν ὁμῶς,
τουλάχιστον, μαρτύρων ἀξιοπίστων.

§ 1617. Μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου δύνανται οἱ διαζευχθέντες σύζυγοι
νὰ συμβιβασθῶσι περὶ τῆς προικὸς, περὶ τῶν γενομένων εἰς αὐτὴν ἐξόδων,
περὶ τῆς ἀντίπροικος, περὶ τῶν θεωρήτρων καὶ περὶ ἄλλων ἀπαιτήσεων,
οὐχὶ ὁμῶς ἐναντίον τῆς ἐννοίας τοῦ § 1610.

e) Să aibă voe a înstrăina lucrurile nemișcătoare a zăstrei;

f) Să nu fie răspunzătoriu pentru stricăciunea, care va fi pricinuit zăstriei ori din vicleșug sau din lenevirea sa;

g) Să moștenească el ale femeii sau ea ale bărbatului;

h) Să dea chizăș pentru siguranța zăstriei; și

i) Îndeobște toate cele împotriva respectului, cinstei și moralului, cele împotriva bunei orînduiele și a cuviincioasei economiei casei și împotriva adevăratului scopos a căsătoriei (§§ 63, 1636 pînă 1640).

*§ 1611. Alcătuiuri căsătorești se fac între bărbat și femei, cînd vor fi amîndoi în vîrstă legiuită, iar de vor fi sprevrîsnici, se fac între părinți sau, în lipsa lor, între epitropii și curatorii lor. În această întîmplare însă trebuie să se facă cu știrea și întărirea Comisiei Epitropicești.

Între cine se fac tocmele căsătorești?

§ 1612. Dacă fiul sau fiica vor avea dreptă a lor avere îndestulă, pot părinții să dea dintru această avere zăstreă sau contrazăstre, însă nu fără învoirea fiului sau a fiicei, nici atuncea, cînd vor adăogi ceva și din însuși averea lor.

§ 1613. Dacă părintele va înzăstra pe fiul sau fiica sau altcineva va da altui cuiva zăstre sau contrazăstre, pot înaintea cununiei să se alcătuiască pentru aceasta, cum vor voi; iar după cununie nu pot să se alcătuiască fără învoirea bărbatului sau a femeii care s-au înzăstrat.

§ 1614. Alcătuirile căsătorești, făcute înaintea cununiei, nu sînt oprite a se prefăce în vremea căsătoriei, însă nu spre micșurarea zăstriei sau spre primejdia siguranței ei, cum nici spre jignirea altora, adecă a moștenitorilor neapărați la a lor legitima sau a creditorilor.

Prefacerea lor în vremea căsătoriei;

§ 1615. Toate cîte sînt supuse negoțiației, adecă moșii, case, dughene*), vii, capitaluri de bani, giuvaeruri, îmbrăcăminte, venituri, vite, drituri și celelalte, sînt obiecturi a tocmelelor căsătorești.

Obiectul acestora;

§ 1616. Tocmelele căsătorești se fac și neînscris, însă înaintea cel puțin a trei marturi vrednici de credință.

Forma acestora.

§ 1617. După dezlegarea căsătoriei, pot despărțiții să se învoiască pentru zăstre, pentru cheltuelile făcute la aceasta, pentru contrazăstre, pentru theoritrite și pentru alte pretenții, iar nu împotriva înțelegerii § 1610.

2 după pricinuit ad eventual G: om R || 3 lenevirea R: neglijența G || § 1611 nota: după fac ad îngăduitele G || 10 vor fi R: sînt G || 10 legiuită R: deplină G || 12 Comisiei R: judecătoriei G || 13 vor avea dreptă R: au proprie G || 19 vor voi R: voiesc G || 20 care s-au înzăstrat R: pentru care a fost dată zestrea sau contrazestrea G || 21 cununiei R: căsătoriei G || 22 căsătoriei R: cît ține căsătoria G || 23 jignirea R: paguba G || 25 adecă R: precum G || 26 venituri R: uzufruct G || 32 înțelegerii § R: înțelesului §-ului G.

*) Vezi p. 509 nota 1.

§ 1618. 'Εάν φανερωθῇ, ὅτι ὁ γάμος ἦτον ἀπ' ἀρχῆς ἀνυπόστατος ἀκυροῦνται καὶ τὰ γαμικὰ σύμφωνα· ὅθεν ἀποκαθίσταται ἡ εὐρισκομένη περιουσία τῶν ἐν ἀγνοίᾳ συναλλαξάντων προσώπων. 'Εάν ὅμως ἀποδειχθῇ ἔνδοχον τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν, ὑποχρεοῦται ἡ νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τοῦ ἄλλου ἡ νὰ ἀποζημιώσῃ αὐτὸ ἐντελῶς (§ 118). ἐὰν δὲ ἀμφοτέρω ἀποδειχθῶσιν ἔνοχοι ἐν γνώσει, παιδεύονται κατὰ τὸν ποίνιμον Κώδικα.

§ 1619. Τὸ διαζευχθέν, καθ' οἷον δὴ ποτε τρόπον, πρόσωπον δὲν ἔχει δίκαιον νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴν (§ 961).

Τίνα περιέ-
χονται ἐν τοῖς
γαμικοῖς συμ-
φώνοις;

§ 1620. 'Εν τοῖς γαμικοῖς συμφώνοις περιέχονται·

- α') ἡ προίξ·
- β') τὰ ἐξώπρεια·
- γ') ἡ ἀντίπροίξ·
- δ') τὰ θεώρητρα καὶ
- ε') αἱ δωρεαί.

Εὐεργεσίαι
τοῦ νόμου
πρὸς τὴν γυ-
ναῖκα.

§ 1621. 'Εὰν ἡ γυνὴ βλέπῃ ἄπορον τὸν ἄνδρα, δύναται ὡς ἀπὸ ὑποθήκης νὰ παρακρατῇ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἀντὶ τῆς προικὸς, τῆς ἀντί-
προικὸς καὶ τῶν ἐξωπρικών, διὰ νὰ ἀποτρέφῃ ἑαυτὴν καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὰ κοινὰ αὐτῶν τέκνα, ἐὰν ἔχωσι· δὲν ἔχει ὅμως ἄδειαν νὰ ἀποξε-
νώσῃ τι ἐκ τούτων ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς καὶ μὴ συναινοῦντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ προικὸς

Προίξ.

§ 1622. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς προικὸς ἐννοεῖται ἡ περιουσία ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἡ γυνή, ἡ ἄλλος τις ὑπὲρ αὐτῆς, δίδει ἡ κατὰ χάριν ἡ ὑποχρεοῦται ὑπὸ τῶν νόμων νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνδρα πρὸς ἀνακούρυσιν τῶν ἡνωμένων μετὰ τοῦ γάμου βαρῶν.

Τίνες χρεω-
στοῦσι νὰ
προικίσωσι;

§ 1623. Ὁ πατὴρ καὶ ὁ πρὸς πατὴρ πάππος χρεωστοῦσι κατ' ἐξοχὴν νὰ προικίσωσι τὴν θυγατέρα ἢ ἐγγόνην κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν κατὰστασιν αὐτῶν· ἡ δὲ μήτηρ τότε ὑποχρεοῦται νὰ προικίσῃ τὴν θυγατέρα, ὅταν ὁ πατὴρ εἶναι πτωχὸς ἢ ὅταν αὐτὴ μὲν εἶναι ἑτερόδοξος, ἡ δὲ θυγατὴρ ὁρθόδοξος.

1 *§ 1618. Dacă se va arăta că însoțirea era dintru început neputer-
nică, se desființază și tocmelele căsătorești, deci se dă înapoi acelor din
neștiință alcătuitoare persoane, averea ce se află de față; iar dacă se
5 va dovedi o parte din ele vinovată, este datoare, ori să se învoiască cu
ceialaltă sau să o despăgubească desăvîrșit (§ 118); cînd însă amîndoaă
părțile se vor dovedi vinovate prin știre, se pedepsesc după Codica de
pedeapsă.

§ 1619. Persoana cea despărțită ori în ce chip, nu are drit să
ceară moștenire fără testament (§ 961).

10 § 1620. În alcătuirile căsătorești se cuprind:

- a) Zăstrea;
- b) Exoprica (paraferna);
- c) Contra-zăstre;
- d) Theoritrile și
- 15 e) Darurile.

Ce se cu-
prind în al-
cătuirile că-
sătorești.

§ 1621. Dacă femeia va vedea pe bărbat scăpătînd, poate cu
cuvînt de amanet să oprească averea lui în loc de zăstre, de daruri nun-
tești și de exopricale, pentru ca să se hrănească pe sine și pe bărbat și
pe a lor copii comuni, de vor avea; însă nu are voie să înstrăineze ceva
20 dintr-aceste, trăind bărbatul, și fără învoire.

Facerea de
bine a legii
cătră femei.

†CAP AL TREIZECI ȘI DOI

Pentru zăstre

*§ 1622. Supt nume de zăstre se înțalege averea aceia pe care
femeia, sau altcineva pentru dinsa, o dă, ori de bună voie sau îndatorit
25 fiind de cătră legi, ca să o dea bărbatului spre întîmpinarea însărcinărilor
căsătorești.

Zăstrea.

*§ 1623. Tatăl și bunul despre tată sînt mai cu samă datori să
înzăstreze pe fiica sau nepoata, după rangul și starea lor; iar mama
atuncea este datoare a înzăstra pe fiică, cînd tatăl este sărac sau cînd
30 ea va fi de altă dogmă, iar fiica ortodoxă, adecă pravoslavnică.

Cine sînt
datori a da
zestre.

1 neputernică R: fără ființă G || 3 de față ad R: om G || 12 (paraferna) ad
R: om G || 16 va vedea R: vedea G | scăpătînd R: lipsit de venituri G || 17 daruri
nuntești R: contrazestre G || 19 vor avea R: au G || 20 învoire R: învoirea lui G ||
25 întîmpinarea... căsătorești R: ușurarea greutăților unite cu căsătoria G ||
30 va fi R: este G | adecă pravoslavnică ad It.

Πόθεν;

§ 1624. Ὁ πατήρ δὲν δύναται νὰ προικίσῃ τὴν θυγατέρα ἀπὸ τῶν 1
πραγμάτων τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, χωρὶς τῆς συναινέσεως αὐτῆς· ἐὰν δὲ κάμῃ 1
ἐν τοιοῦτον καὶ ἐκνικηθῶσιν, ἤγουν ληφθῶσιν ἔπειτα τὰ πράγματα διὰ 5
τοῦ κριτηρίου, ἐναγούσης τῆς ἰδίας γυναικὸς ἢ τῶν κληρονόμων αὐτῆς, 5
ὕποχρεοῦται αὐτός, ἐναγόμενος ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ, νὰ πληρώσῃ ἢ νὰ ἀνα-
πληρώσῃ τὴν προῖκα τῆς θυγατρὸς ἐξ ἰδίων.

Πότε δὲν ὕ-
ποχρεοῦνται;

§ 1625. Δὲν ὑποχρεοῦνται ὁ πατήρ ἢ ὁ πάππος νὰ δώσωσι προῖκα 1
εἰς τὴν θυγατέρα ἢ ἐγγόνην·
α') Ἐὰν εἶναι ἄποροι·
β') Ἐὰν ἡ θυγάτηρ ἢ ἡ ἐγγόνη ἔχωσιν ἄλλοθεν ἰδίαν περιουσίαν 10
ικανὴν εἰς δόσιν ἀρμυζούσης προικός·
γ') Ἐὰν ὁ γαμβρὸς παρητήθη αὐτὴν αὐτοπροαιρέτως· εἰς τὰς δύο 15
ὅμως πτώσεις ταύτας μένει τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας εἰς τὴν θυγατέρα 15
ἢ ἐγγόνην·
δ') Ἐὰν ἐγιναν ἀνάξια προικός (§ § 695—698 καὶ 978)·
ε') Ἐὰν ἀπεσκίρτησαν ἀπὸ τῆς ὀρθοδοξίας· καὶ
στ') Ἐὰν ὑπανδρεύθησαν ἄνευ τῆς εἰδήσεως ἢ παρὰ γνώμην αὐτῶν, 15
μὴ οὔσαι ἔτι εἰς τελείαν ἡλικίαν.

* Ὑπόσχεσις
προικὸς ἀ-
ριστος·

§ 1626. Ἐὰν ὁ πατήρ ἢ ὁ πάππος ὑπεσχέθη προῖκα ἀορίστως, 20
μὴ εἰπὼν δηλαδὴ πόσῃν καὶ πόθεν, ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ αὐτὴν ἐξ ἰδίων 20
(§ 1623), καὶ ἂν ἡ θυγάτηρ ἢ ἡ ἐγγόνη ἔχῃ περιουσίαν ἰδίαν. Ἐὰν ὅμως
ἡ ἰδία γυνὴ ἢ ἄλλος τις ὑπεσχέθη ὑπὲρ αὐτῆς προῖκα κατὰ τὸν τρόπον
τοῦτον, εἶναι ἄχρηστον τὸ σύμφωνον.

§ 1627. Καὶ ὁ υἱοθετήσας πατήρ ἢ πάππος καὶ ἡ υἱοθετήσασα 25
μήτηρ ἢ μάμμη ὑποχρεοῦνται νὰ προικίσωσι τὴν θετὴν αὐτῶν θυγατέρα 25
ἢ ἐγγόνην (§ 1623).

§ 1628. Ὅταν εἶναι ἀμφιβολία περὶ τῆς περιουσίας, ἐξ ἧς συνέστη 30
ἡ προῖξ, λογίζεται κατὰ πρόληψιν, ὅτι συνέστη ἐκ τῆς περιουσίας τῆς 30
γυναικός. Ἐὰν ὅμως ἔδοσαν τὴν προῖκα οἱ γονεῖς εἰς τὴν ἀφήλικα
αὐτῶν θυγατέρα ἢ ἐγγόνην, λογίζεται, ὅτι ἔδοσαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἰδίας 30
αὐτῶν περιουσίας.

§ 1629. Πάντες οἱ ὑποσχεθέντες προῖκα ὠρισμένην εἴτε συγγενεῖς 35
εἴτε ξένοι εἶναι, εἴτε ἄνδρες εἴτε γυναῖκες, ἐὰν εἶναι τελείας ἡλικίας, 35
ἀναγκάζονται νὰ δώσωσιν αὐτὴν χωρὶς τινος προφάσεως ἢ ἀντιλογίας,
καὶ λογίζονται ὅτι ἐχάρισαν αὐτήν, ἂν δὲν συνεφώνησαν ἄλλο τι 35
περὶ αὐτῆς.

1 § 1624. Tatăl nu poate înzăstra pe fiica din lucrurile femeii sale Din ce?
fără învoirea ei; iar dacă va face una ca aceasta și pe urmă se vor lua
înapoi prin judecată aceste lucruri, după pornirea jalbei din partea
femeii sau a moștenitorilor ei, atuncea datoriu este el, fiind tras de cătră
5 ginere, să plătească sau să răspundă de al doile zăstrele fiicei din ale sale.

§ 1625. Nu este datoriu tatăl sau bunul să dea zăstre fiicei sau Cînd nu
nepoatei: sint datori?

a) Dacă vor fi săraci;

b) Cînd fiica sau nepoata vor avea de aiurea dreaptă a lor avere
10 îndestulă spre dare zăstrei cuviincioasă;

c) Cînd ginerile va lepăda zăstrele de bună voia sa, la care două
întimplări însă rămîne fiicei sau nepoatei dritul moștenirii;

d) Dacă s-au făcut nevrednici înzăstrării (§§ 695 pînă 698 și 978);

e) Dacă s-au depărtat din dreapta credință creștinească; și

15 f) Dacă s-au măritat fără știrea sau voia lor; nefiind încă în
deplină vristă.

§ 1626. Dacă tatăl sau bunul au făgăduit zăstre nehotărită, Făgăduin-
adeacă fără a zice cită și cînd, datoriu este să o dea din ale sale (§ 1623),
și atunci cînd fiica sau nepoata va avea a sa deosebită avere; iar dacă
20 ori însuși femeia sau alteineva îi va fi făgăduit zăstre cu acest feliu de
chip, atuncea nu se ține în samă tocmai.

§ 1627. Și înfiitoriul tată sau bunul și înfiitoarea mamă sau
bună sint datori să înzăstreze pe a lor înfiită fiică sau nepoată
(§ 1623).

25 § 1628. Fiind îndoială pentru averea din care se alcătuește
zăstrele, se socotește după iuridica presumpție, cum că este din averea
femeii. Iar dacă părinții au dat zăstre sprevrîsniceii lor fiice sau nepoate,
se socotește cum că au dat-o din însuși a lor avere.

30 *§ 1629. Toți făgăduitorii de zăstre hotărită, fie rudenii sau străini,
fie bărbați sau femei, de vor fi în vristă legiuită, sint siliți să o dea fără
nici o pricinuire sau întimpinare, socotindu-se că au dăruit-o, afară
numai dacă ar fi făcut altă alcătuire despre aceasta.

§ 1624 *nota*: Din ce? R: De unde? G || 2 va face R: face G | pe urmă se vor lua
R: au fost revendicate, adică au fost apoi luate G || 4 femeii R: femeii însăși G | tras
R: tras la judecată G || 5 răspundă R: împlinescă G || 8 vor fi R: sint G || 9 vor avea
R: au G || 11 va lepăda R: renunță la G || § 1626 *nota*: Făgăduință nehotărită de
zestre G || 17 nehotărită R: în mod nehotărit G || 18 cînd R: de unde G || 19 și atunci
cînd R: deși G | va avea R: are G | deosebită R: proprie G || 20 ori *ad* R: *om* G | va
fi R: a G || 21 nu se ține în seamă R: este netrebnică G || 25 se alcătuește R: s-a
constituit G || 26 este R: a fost constituită G || 30 de vor fi R: dacă sint G || 32 ar
fi... alcătuire R: n-au convenit altceva G.

§ 1630. Πᾶς ὁ ὑποσχεθεὶς προῖκα, ἐὰν οὐχὶ ἐξεπίτηδες, ἀλλὰ κατὰ τύχην δυστυχήσῃ πρὶν δώσῃ αὐτήν, καταδικάζεται εἰς ὅσον εὐπορεῖ, οἷον δὲν ἀπαιτεῖται πάντα ὅσα ἔχει, ἀλλὰ παρακρατεῖ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

§ 1631. Ἐάν τις ὑποσχεθεὶς προῖκα ἀπέθανε πρὸ τοῦ γάμου, ὑπὲρ οὗ ὑπεσχέθη αὐτήν, ὑποχρεοῦνται νὰ δώσωσιν αὐτήν οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ.

Καιρὸς τῆς
παραδόσεως
τῆς προικῆς.

§ 1632. Ἡ τῆς συμφωνηθείσης προικῆς παράδοσις ἐπιτρέπεται νὰ ἀπαιτηθῇ εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ γάμου, ἐὰν δὲν προσδιωρίσθῃ ὁ καιρὸς αὐτῆς.

§ 1633. Ὁ ὑποσχεθεὶς προῖκα δύναται μέχρι μὲν διετίας νὰ ἀναβάλλῃ τὴν παράδοσιν, καταβάλλων τοὺς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου καρπούς ἢ τόκους αὐτῆς· μετὰ δὲ τὴν τῆς διετίας παρέλευσιν ἀναγκάζεται νὰ παραδώσῃ αὐτήν, ἐὰν δὲν συνεφώνησεν ἄλλως πᾶς περὶ τῆς παραδόσεως αὐτῆς.

Προῖξ δια-
τετιμημένη
καὶ ἀδιατίμη-
τος.

§ 1634. Ἡ προῖξ παραδίδεται ἢ διατετιμημένη ἢ ἀδιατίμητος. Διατιμᾶται ἢ διὰ νὰ λογισθῇ ὁ ἀνὴρ ὡς ἀγοραστῆς ἢ διὰ νὰ εἶναι γνωστὴ ἡ τιμὴ αὐτῆς, ὅταν ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας τοῦ ἀνδρὸς βλαφθῇ ἢ ἀπολεσθῇ.

Συνήθειαι
τοπικῆς.

§ 1635. Τὰ ἀκίνητα καὶ τὰ αὐτοκίνητα τῆς προικῆς πράγματα δὲν διατιμῶνται.

Δίκαια τοῦ
ἀνδρὸς ἐπὶ
τῆς διατετι-
μημένης προι-
κῆς·

§ 1636. Τὰ κίνητα τῆς προικῆς πράγματα, ἐὰν παραδοθῶσιν εἰς τὸν ἄνδρα διατετιμημένα, γίνεται αὐτὸς τέλειος δεσπότης αὐτῶν, λογιζόμενος ὡς ἀγοραστῆς, καὶ χρεωστεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ μόνην τὴν τιμὴν αὐτῶν. Τὸ ἔγγραφον τῆς διατιμῆσεως πρέπει νὰ εἶναι ἐπικεκυραμένον παρ' ἄξιόπιστων μαρτύρων.

ἐπὶ τῆς ἀ-
διατιμῆτου.

§ 1637. Τῆς ἀδιατιμῆτου προικῆς ἡ χρῆσις μόνον καὶ ἐπικαρπία ἀνήκει εἰς τὸν ἄνδρα, ἡ δὲ δεσποτεία καὶ ἐπαύξεισις αὐτῆς ἀνήκει εἰς τὴν γυναῖκα.

§ 1638. Ἐχει λοιπὸν ὁ ἀνὴρ δίκαια ἐπὶ τῆς ἀδιατιμῆτου προικῆς· α') Νὰ ἀπολαμβάνῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται ἀπεριορίστως τοὺς καρπούς καὶ τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς· καὶ

β') Νὰ ἀπαιτήσῃ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐκτάκτων ἐξόδων καὶ τῶν προφανῶς ἐπωφελῶν, τὰ ὅποια ἔκαμε διὰ τὴν διατήρησιν τῶν προικισμῶν πραγμάτων ἢ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς προικῆς ἢ τὴν αὔξησιν τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς, οὐχὶ δὲ διὰ τέρψιν, καὶ ἂν ἔκαμεν αὐτὰ κατὰ γνώμην τῆς γυναικῆς (§ § 432 καὶ 433).

Ἐνσχαὶ αὐ-
τοῦ.

§ 1639. Ἄλλ' εἶναι καὶ ὑπόχρεως ὁ ἀνὴρ· α') Νὰ κρατῇ τὴν ἀδιατίμητον προῖκα εἰς κατάστασιν καλὴν ὡς καλὸς οἰκοδεσπότης·

1 * § 1630. Fieștecarele făgăduitoriu a zăstreii, dacă nu dinadinsul, ci din întâmplare ar fi scăpat mai înainte de a o da, se osindește numai pe cît va putea, adecă nu se cer toate ce are, ci îi lasă cele trebuincioase pentru viață.

5 § 1631. Dacă cineva făgăduind zăstre, va muri mai înainte de căsătoria pentru care o făgăduise, datori sînt moștenitorii lui să o dea.

§ 1632. Trădarea alcătuitei zăstre este slobod a se cere îndată după săvîrșirea cununiei, dacă nu s-au hotărît termenul ei.

Vremea
trădării zăst-
rii.

10 § 1633. Făgăduitoriul zăstreii poate pînă la împlinirea de doi ani să prelungească trădarea, plătind din ziua cununiei rodurile sau dobînzile ei, iar după împlinirea de doi ani este silit să o trădeze, dacă nu s-ar fi alcătuit într-alt chip pentru trădarea ei.

15 § 1634. Zăstrea se trădă ori prețlăuită sau neprețlăuită. Se prețlăuește: sau pentru ca să se socotească bărbatul ca un cumpărătoriu, sau pentru ca să fie cunoscut prețul ei, cînd din vicleșugul sau lenevirea bărbatului se va strica ori se va prăpădi.

Zăstrea
prețlăuită și
neprețlăuită.

§ 1635. Lucrurile cele nemîșcătoare și cele numai de sineși mișcătoare ale zestrei, după obiceiul pămîntului nu se prețlăuesc.

Obiceiul
pămîntului.

20 § 1636. Asupra lucrurilor mișcătoare ale zăstriei, dacă s-au trădat bărbatului prețlăuite, se face el deplin proprietariu a lor, socotindu-se ca un cumpărătoriu, pentru care este dator să întoarcă numai prețul lor, dacă nu s-au alcătuit într-alt chip pentru aceste. Înscrișul prețlăuirii trebuie să fie încredințat de marturi vrednici de credință.

Driturile
bărbatului
asupra zăstriei
prețlăuite;

25 § 1637. De pe zăstrea neprețlăuită se cuvine bărbatului numai întrebuițarea și luarea rodurilor sau a veniturilor, iar proprietatea și sporirea zăstriei se cuvine femeii.

Asupra acei
neprețlăuite;

* § 1638. Așa dar are bărbatul drituri asupra zăstriei neprețlăuite:

a) Să iae și să întrebuițeze nemărginit rodurile și veniturile ei; și

b) Să ceară după dezlegarea însoțirii întoarcerea cheltuelilor

30 celor extraordinare și celor vederat folositoare, care au făcut pentru păstrarea lucrurilor de zăstre sau pentru îmbunătățirea zăstreii sau pentru sporirea veniturilor ei, iar nu și acele pentru desfătare, măcar de și le-ar fi făcut cu învoirea femeii (§§ 432 și 433).

* § 1639. Dar este și datoriu bărbatul:

Indatorii-
rile lui.

35 a) Să păstreze zăstrea neprețlăuită în bună stare ca un bun iconom;

2 ar fi R: G || 2—3 numai... adecă R: la cît are din prisos, bunăoară G || 3 și lasă R: își oprește G || 5 va muri R: a murit G || 10 prelungească R: amîie G || plătind R: depunînd G || 11—12 s-ar fi R: s-au G || 16 se va strica R: s-a stricat G || se va prăpădi R: s-a prăpădit G || 18 după obiceiul pămîntului ad R: om G || 21 pentru care R: și G || 24, 26 se cuvine R: aparține G || 29 dezlegarea însoțirii R: desfăcerea căsătoriei G || 33 cu învoirea R: după părerea G || 35 păstreze R: țină G.

β') Νὰ ἀναδέχεται πάντα τὰ ἠνωμένα μετ' αὐτῆς βάρη·

1

γ') Νὰ καταβάλλῃ τὰ διὰ τοὺς καρπούς καὶ τὰς προσόδους ἀναγκαῖα ἔξοδα καὶ τὰ ἔκτακτα πρὸς τοῦτοις ἔξοδα διὰ τὰς ἐπισκευὰς τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν παραπλησίων.

δ') Αὐτὸς δὲν ἀποκρίνεται διὰ τὰς ἐκ τῶν τυχηρῶν περιστάσεων βλάβας, οὔτε διὰ τὴν συνειθισμένην τριβὴν ἢ χειροτέρευσιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν βλάβην ἢ ζημίαν, τὴν προξενηθεῖσαν ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας αὐτοῦ· καὶ

5

ε') Δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ἀποξενώσῃ ἢ νὰ ἐνεχυράσῃ αὐτήν.

Δίκαια τῆς
γυναικὸς ἐπὶ
τῆς περιουσί-
ας τοῦ ἀνδρός·

§ 1640. Ἡ γυνὴ ἔχει σιωπηρὰν ὑποθήκην ἐπάνω πάσης τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας ὑπὲρ τῆς προικὸς αὐτῆς.

10

ἐπὶ τῆς
προικὸς αὐ-
τῆς.

§ 1641. Συνεστῶτος τοῦ γάμου δὲν δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἀπαιτήσῃ καὶ νὰ ἐξοδεύσῃ ἢ νὰ ἀποξενώσῃ τὴν προῖκα αὐτῆς, εἰ μὴ μόνον διὰ τὰς ἐπομένους αἰτίας·

α') Διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ ἴδια αὐτῆς χρέη·

15

β') Διὰ νὰ ἀγοράσῃ κτήματα ἔχοντα πρόσοδον καλλιωτέραν· καὶ

γ') Νὰ τρέφῃ τὰ ἐξ ἄλλου ἀνδρὸς τέκνα, τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς, ἐὰν δὲν ἔχωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἢ νὰ ἐξαγοράσῃ αὐτοὺς ἢ ἄλλους συγγενεῖς αὐτῆς αἰχμαλώτους ὄντας, ἢ νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτοὺς ὑπὸ ληστῶν κρατούμενους ἢ εὕρισκομένους ἐν δεσμοῖς.

20

§ 1642. Διὰ τὰς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παραγράφῳ ῥηθείσας αἰτίας καὶ ὁ ἀνὴρ ἐὰν ἐξοδεύσῃ ἢ ἀποξενώσῃ, κατὰ γνῶμην τῆς γυναικὸς, μέρος τῆς προικὸς ἢ καὶ πᾶσαν τὴν προῖκα, δὲν ἐνάγεται ἔπειτα περὶ αὐτῆς.

Μεταβολὴ
τῆς προικὸς
ἐν συνεστῶτι
τῷ γάμῳ.

§ 1643. Τοῦ γάμου συνεστῶτος, ἐπίτρεπεται, ἐὰν συμφέρῃ φανερῶς εἰς τὴν γυναῖκα, συναινοῦσαν εἰς τοῦτο, νὰ μεταβληθῇ ἡ προῖξ ἀπὸ πραγμάτων εἰς χρήματα καὶ ἀπὸ χρημάτων εἰς πράγματα ἢ κτήματα· καὶ γίνεται τὸ κτῆμα ἢ τὸ πρᾶγμα προικιμαῖον.

25

Ἐκκινήσεις
πράγματός
προικιμαίου.

§ 1644. Ἐὰν ἐν συνεστῶτι τῷ γάμῳ ἐκκινήθῃ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὁ ἀνὴρ ἐδέχθη καλῇ πίστει εἰς προῖκα, ἔχει δίκαιον νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ προικοδοτήσαντος ἄλλο ἀντ' ἐκείνου πρᾶγμα τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ ποσότητος ἢ τὴν δικαίαν τιμὴν αὐτοῦ.

30

b) Să iae asupra-și toate însărcinările unite cu ea;

c) Să plătească trebuincioasele cheltuele pentru roduri și venituri, cum și cele extraordinare pentru întocmirile zidurilor și a acareturilor;

d) El nu este răspunzătoriu pentru stricăciunile din întâmplătoarele împregiurări, cum nici pentru obicinuita ponosire sau stricare a lucrurilor, ci numai pentru stricăciunea sau păgubirea pricinuită din vicleșugul sau lenevirea lui; și

e) Nu are voe să o înstrăineze sau să o pue amanet.

*§ 1640. Femea are tăcută ipothichi asupra toatei averi a bărbatului pentru zăstrea ei.

Driturile a
femeii asupra
averii bărba-
tului;

*§ 1641. În vremea căsătoriei nu poate femea să pretenderisască și să cheltuiască sau să înstrăineze zăstrea ei, afară numai pentru următoarele pricini:

Asupra zăs-
trei ei,

a) Pentru ca să plătească însuși ale ei datorii;

b) Pentru ca să cumpere moșii aducătoare de mai bun venit; și

c) Ca să hrănească pe copiii ei de la alt bărbat, pe părinții, frații și surorile ei, dacă nu vor avea cele trebuincioase pentru traiul vieții, sau să răscumpere pre aceștia sau alte rudenii a ei din robie, sau să-i scoată din mina tâlharilor sau din închisoare.

§ 1642. Pentru pricinile pomenite în paragraful de mai sus, și bărbatul, dacă cu primirea femeii au cheltuit ori au înstrăinat parte din zăstre, sau și toată zăstrea, nu se învinovățește în urmă despre aceasta.

*§ 1643. În vremea căsătoriei este ertat, dacă va fi viderat spre folosul femeii, să se prefacă, cu învoirea ei, zăstrea din lucruri în bani și din bani în lucruri sau moșii, la care întâmplare moșia sau lucrul se face de zăstre.

Prifacerea
zăstriei în vre-
mea căsăto-
riei.

§ 1644. Dacă în vremea căsătoriei s-au luat prin judecată un lucru, pe care bărbatul îl primise de zăstre cu bună credință, are drită să ceară de la înzăstrătoriu alt lucru în locul aceluia, tot de aceeași cuailita și citime, sau prețul cel drept.

Luarea a
prin judeca-
tă a lucruri-
lor de zăstre.

3 întocmirile... acareturilor R: reparațiile clădirilor și acelor cam asemănătoare G || 6 ponosire R: uzare G || 16 moșii R: bunuri imobile G || 19 vor avea R: au G || 24 se învinovățește... aceasta R: este tras apoi la judecată pentru ea G || 25 va fi R: este G || 27 moșii R: bunuri imobile G || la care întâmplare R: și G || moșia R: bunul imobil G || § 1644 nota: Evicțiunea lucrului de zestre G || 32 drept R: drept al lui G.

Ἀποδείξεις
περὶ τῆς πα-
ραλαβῆς τῆς
προικὸς.

§ 1645. "Όταν δημοσιευθῇ συνδρομὴ δανειστῶν ἐπάνω τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός, τότε ἡ φανέρωσις, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔκαμε πρότερον ἐγγράφως ἢ ἀπὸ στόματος, μηδεμιᾶς οὔσης ἀνάγκης ἢ ὑποψίας, ὅτι δηλαδὴ παρέλαβε προῖκα, ἐπέχει τόπον ἀποδείξεως ἐναντίον οὐτινέσσοῦν. Ἐὰν ὅμως ἡ φανέρωσις αὕτη ἐγίνε μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς συνδρομῆς, μὴ οὓσων ἄλλων ἀποδείξεων, οὐδεμίαν ἔχει ἰσχὺν ἀποδείξεως ἐναντίον τῶν δανειστῶν.

Προτίμησις
αὐτῆς.

§ 1646. Συνδρομῆς δανειστῶν κατὰ τῆς τοῦ ἀνδρός γινομένης περιουσίας, προτιμᾶται ἡ προῖξ, οὐ μόνον τῶν μεταγενεστέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν προγενεστέρων καὶ αὐτῶν τῶν ὑποθηκαρίων δανειστῶν.

Ζημία τῆς
γυναικὸς ἢ
τοῦ ἀνδρός
διὰ τὴν λύσιν
τοῦ γάμου.

§ 1647. Ἡ μὲν τῆς γυναικὸς ζημία, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας διελύθη ὁ τοῦ γάμου δεσμός, ἀποφασίζεται ἐν τῷ § 130, ἡ δὲ τοῦ ἀνδρός ἐν τοῖς §§ 131 καὶ 132, ἐὰν ὁ ἀνὴρ δὲν συγχωρήσῃ τὴν γυναῖκα περὶ αὐτῆς ἢ ἡ γυνὴ τὸν ἀνδρα (§ 1617). Ἐὰν ὅμως ἔχωσι τέκνα ἢ γονεῖς, δὲν δύναται ἡ συγχώρησις αὕτη νὰ βλάψῃ τὰ δίκαια, τὰ ὁποῖα δίδει εἰς αὐτοὺς ὁ νόμος ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς τοῦ γάμου διαλύσεως (§§ 124, 126, 127, 130—132, 137—139).

Λύσις τοῦ
γάμου ἄνευ
ζημίας.

§ 1648. Πότε δὲν ζημιοῦται οὔτε ὁ ἀνὴρ, οὔτε ἡ γυνὴ διὰ τὴν διάλυσιν τοῦ γαμικοῦ δεσμοῦ, ἀποφασίζεται ἐν τοῖς §§ 135 καὶ 143.

Ἀπόδοσις
τῆς προικὸς.

§ 1649. Ἡ τῆς προικὸς ἀπόδοσις μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γαμικοῦ δεσμοῦ διὰ θανάτου ἢ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν γινομένην, γίνεται ἢ εἰς τὰ ἴδια προικιμαῖα πράγματα, ἐὰν εἶναι παρόντα, μετὰ πάσης τῆς ἐπαυξήσεως αὐτῶν καὶ τῶν πρὸ τοῦ γάμου ἢ μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτοῦ ληφθέντων ἐξ αὐτῶν καρπῶν καὶ εἰσοδημάτων, ἢ εἰς τὴν διατίμησιν αὐτῶν, ἂν ἀπεξενώθησαν. Ἐὰν δὲ τὰ πράγματα ἦσαν ἐκ τῶν δαπανητῶν, γίνεται ἡ ἀπόδοσις εἰς ἄλλα τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ ποσότητος πράγματα, ἢ εἰς τὴν προσδιορισθεῖσαν ἢ τὴν δικαίαν διατίμησιν αὐτῶν.

§ 1650. Τὰ μὲν ἀκίνητα τῆς προικὸς πράγματα ἀποδίδονται ἀνυπερθέτως μετὰ τὴν τοῦ γάμου λύσιν, ὡσαύτως καὶ τὰ αὐτοκίνητα κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν (§ 1635)· τὰ δὲ κινητὰ καὶ τὰ ἀσώματα, ἐντὸς χρόνου ἑνός. Ἐὰν δὲ ἀναβληθῇ ἡ ἀπόδοσις αὐτῶν ὑπὲρ τὸν προσδιωρισμένον τοῦτον καιρόν, προσαπαιτοῦνται οἱ καρποί, αἱ πρόσκοδι καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τοῦ γάμου λύσεως.

Καρποὶ καὶ
εἰσοδήματα
τοῦ τελευταί-
ου χρόνου.

§ 1651. Οἱ τοῦ τελευταίου χρόνου καρποὶ καὶ τὰ εἰσοδήματα τῆς προικὸς διαμερίζονται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν μηνῶν καὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ χρόνου αὐτοῦ, ἐὰν δὲν συνεφωνήθῃ πρότερον περὶ αὐτῶν ἄλλως.

1 § 1645. Dacă se va publicari concurs de creditori asupra averii
bărbatului, atuncea arătarea lui, care au făcut-o mai înainte în scris
sau prin viu graiu, nefiind nici o nevoie sau prepus, cum că adevărat
5 arătare s-au făcut după publicația concursului, nefiind alte dovezi, nu
are nici o putere de dovadă împotriva creditorilor.

Dovadă
pentru pri-
mirea zăs-
trei.

§ 1646. Făcându-se concurs de creditori asupra averii bărbatului,
se protimisește zăstrea nu numai mai întâi decît creditorii cei de mai
înainte, ei și decît cei în urmă, măcar și amanetari de vor fi.

Protimisi-
rea ei.

10 § 1647. Păgubirea femeii, dintr-a căria pricină s-au dezlegat cunu-
nia, se hotărește în § 130, iar a bărbatului în §§ 131 și 132, dacă bărbatul
nu ar fi ertat pe femeie sau femeia pe bărbat (§ 1617); iar fiind copii
sau părinți, nu poate ertarea aceasta să vătămă driturile, care le dă lor
15 legea din ziua dezlegării cununiei (§§ 124, 126, 127, 130 pînă la 132 și 137
pînă la 139).

Paguba fe-
meii sau a
bărbatului
după dezle-
garea cunu-
niei.

§ 1648. Cînd nu se păgubește nici bărbatul nici femeia pentru
desfacerea cununiei, se hotărăște în §§ 135 și 143.

Desfacerea
cununiei fă-
ră pagubă.

+*§ 1649. Întoarcerea zăstriei, după dezlegarea cununiei prin moarte
sau din alte pricini, se face: ori în însuși lucrul de zăstre, fiind de față,
20 dimpreună cu toată sporirea lor și rodurile și veniturile luate înaintea
cununiei sau după dezlegarea ei, ori prețul lor, dacă s-ar fi înstrăinat;
iar dacă lucrurile vor fi din cele cheltuitoare, au a se întoarce alte
lucruri tot de aceeași calitate și cîtîime, sau acel hotărît ori drept
preț a lor.

Întoarce-
rea zăstriei.

25 *§ 1650. Lucrurile cele nemîșcătoare ale zăstriei se dau înapoi
fără prelungire, după dezlegarea cununiei, cum și țăganii și cele de sineși
mîșcătoare, după obiceiul pămîntului (§ 1635), iar cele mîșcătoare și
cele netrupești pînă la termenul de un an; iar de va prelungi întoarcerea
lor peste acest hotărît termen, se pretenderisesc rodurile, veniturile și
30 dobînzile lor de la vremea dezlegării cununiei.

§ 1651. Rodurile și veniturile zăstriei, a anului celui de pe urmă,
se împart după analoghia lunilor și a zilelor acestui an, dacă nu s-ar
fi alcătuit mai înainte într-alt chip pentru aceste.

Rodurile și
veniturile a-
nului celui de
pe urmă.

1 se va publicari R: s-a publicat G||8—9 mai întâi... vor fi R: înaintea
creditorilor ulteriori, ci și a celor anteriori și a înșiși ipotecarilor G|| § 1647 *nota*:
după dezlegarea cununiei R: din cauza desfacerii căsătoriei G|| 12 ertat R: iertat
pentru aceasta G||17, 21 cununiei R: legăturii de căsătorie G|| 19 însuși lucrul R:
aceleași lucruri G|| fiind de față R: dacă sînt prezente G|| 20 luate R: luate din-
tr-insele G|| 21 s-ar fi: s-au G|| 22 vor fi R: erau G|| 23—24 acel... preț R: în pre-
țuirea hotărîtă sau dreaptă G|| 26 și țăganii *ad* R: *om* G|| 28 pînă... un R: în cursul
unui G|| 28 va prelungi R: a mînat G|| 29 termen R: timp G|| 32 s-ar fi R: s-a G.

Τελευταῖος χρόνος ἀπὸ τίνος καιροῦ ἀριθμεῖται;

§ 1652. Ἐὰν ἡ προῖξ παρεδόθη εἰς τὸν ἄνδρα πρὶν τοῦ γάμου, ἀριθμεῖται ὁ τελευταῖος χρόνος τοῦ γάμου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ στεφανώματος· ἐὰν δὲ ἐδόθη μετὰ τὸν γάμον, ἀριθμεῖται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς παραδόσεως. 1

Εἰς ποίους ἀνήκει ἡ τῆς προικὸς ἀπαίτησις;

§ 1653. Ἐὰν ἡ προῖξ ἐδόθη ἀπὸ περιουσίας τῆς γυναικὸς, ἀπαιτεῖται αὐτὴν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἡ ἰδίᾳ ἢ οἱ γονεῖς ἢ οἱ κηδεμόνες αὐτῆς ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς· ἐὰν δὲ ἔδωκαν αὐτὴν οἱ γονεῖς ἢ ἄλλος τις ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας, συμφωνήσαντες νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτούς, ἀπαιτοῦσιν αὐτὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν. 5

Τίς χρεωστεῖ νὰ κάμῃ τὰ ἔξοδα διὰ τὸν ἐνταφιασμόν καὶ τὰ μνημόσυνα τῆς γυναικὸς;

§ 1654. Ὅστις ἔχει τὸ δίκαιον νὰ λάβῃ τὴν προῖκα μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς γυναικὸς ἢ νὰ κληρονομήσῃ αὐτήν, εἶναι ὑπόχρεως νὰ κάμῃ κατὰ τὸ πρέπον τὰ διὰ τὸν ἐνταφιασμόν καὶ τὰ συνειθισμένα μνημόσυνα ἔξοδα, ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὰ εἰς τὸν ἄνδρα, ἂν ἔγιναν παρ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ γυνὴ εἶναι ἄπροικος καὶ πτωχή, χρεωστεῖ νὰ κάμῃ αὐτὰ ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν ἰδίων. 10 15

Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ περὶ τῆς προικὸς διαβαίνουσι καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους.

§ 1655. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ τῆς ἀπαιτήσεως καὶ ἀποδόσεως τῆς προικὸς διαβαίνουσι καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς.

Τίνες καταδικάζονται μέχρις εὐπορίας εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς προικὸς;

§ 1656. Ὁ ἀνὴρ, οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γάμου παῖδες, ἀπαιτούμενοι νὰ ἐπιστρέψωσι τὴν προῖκα, καταδικάζονται μέχρις εὐπορίας, ἢ γοῦν δὲν ἀφαιροῦνται καὶ τὴν διατροφὴν αὐτῶν (§ 813)· οἱ δὲ λοιποὶ κληρονόμοι αὐτοῦ καταδικάζονται νὰ πληρώσωσιν αὐτὴν ὀλόκληρον. 20

§ 1657. Ἡ ἀπαίτησις περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς προικὸς δὲν ἔχει χρόνον.

α') Ἐὰν ἡ προῖξ ἀπωλέσθῃ ἐκ τυχηρῶν περιστάσεων καὶ

β') Ἐὰν διελύθῃ ὁ γάμος δι' ἐγκλήματα τῆς γυναικὸς (§§ 121, 124 καὶ 130). 25

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ παραφύρων ἢ ἐξωπροίκων

Παράφερνα ἢ ἐξωπροικα.

§ 1658. Παράφερνα ἢ ἐξωπροικα λέγονται, ὅσα πράγματα, ἐκτὸς τῆς προικὸς, φέρει ἡ γυνὴ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὅσα προσκτᾶται ἐν συνεστῶτι τῷ γάμῳ ἀπὸ κληρονομιῶν ἢ λεγάτων ἢ δωρεῶν ἢ ἄλλων τρόπων νομίμων. 30

1 § 1652. Dacă zăstrea s-au dat bărbatului mai înainte de cununie, Anul cel
se socotește anul cel de pe urmă a căsătoriei de la ziua cununiei, iar de pe urmă,
dacă s-au dat după cununie, se socotește din ziua trădării. de cînd se so-
cotește?

5 § 1653. Dacă s-au dat zăstre din averea femeii, o cere după dez- Cui se cu-
legarea cununiei ori însuși femeia sau părinții ori curatorii în numele vine cerirea
ei; iar dacă au dat-o părinții sau altcineva din însuși a lor avere, cu de întoarce-
toemală că să o dee lor înapoi, o cer ei în numele lor. rea zăstrei?

10 § 1654. Acel ce are drit să iae zăstre după moartea femeii sau Cine este
să o moștenească, este datoriu să facă după cuviință cheltuelile îngro- datoriu să fa-
pării și a grijilor obicinuite sau să le întoarcă bărbatului, dacă s-au făcut că cheltuelile
de la dînsul; iar dacă femeia va fi neînzăstrată și săracă, datoriu este îngropărei
bărbatul să le facă din ale sale. și a grijilor
femeii?

§ 1655. Driturile și îndatoririle cererii și a întoarcerii zăstrei trec Driturile.
și la moștenitorii bărbatului și a femeii.

15 § 1656. Bărbatul, părinții lui și fiii din această a lui însoțire, fiind Carii se în-
apucați ca să întoarcă zăstrea, se osîndesc pentru cît le-ar fi prin puțință datoresc spre
adeacă nu li se iau cele trebuincioase pentru hrana lor (§ 813), iar ceilalți întoarcerea
moștenitori se osîndesc ca să o plătească întreagă zăstrei pre
cît este prin
putință?

§ 1657. Cerirea pentru întoarcerea zăstrei nu are loc:

20 a) Dacă zăstrea s-au prăpădit din întîmplătoarele încungiurări; și

b) Dacă s-au dezlegat cununia pentru vinovăția femeii (§§ 121,
124 și 130).

CAP AL TREIZECI ȘI TREI

Pentru paraferna sau exoprica

25 § 1658. Paraferna sau exoprica se numesc acele lucruri, care Paraferna
femeia, afară de zăstre, le aduce în casa bărbatului și cite va cîștiga sau exoprica,
în vremea căsătoriei din moștenire sau legatam sau daruri, ori prin alte ce sînt?
chipuri legiuite.

10 grijilor R: pomenirilor G || 11 va fi R: este G || § 1655 *nota*: și îndatoririle
pentru zestre trec și la moștenitori G: *om* R || 15—16 fiii... apucați R: băieții
din căsătorie, cerîndu li-se G || 16 pentru... puțință R: pînă la prisos de veni-
turi G || 17 iau... pentru R: ia și G || 18 *după* moștenitori *ad* ai lui R: *om* R || 26 va
cîștiga R: dobîndește G.

Δίκαια τῆς
γυναικὸς καὶ
τοῦ ἀνδρὸς
ἐπὶ τῶν ἐξω-
προίκων.

§ 1659. Ἡ γυνὴ ἔχει ἀπεριόριστον δεσποτείαν ἐπὶ τῶν ἐξωπροίκων αὐτῆς· ὅθεν δύναται νὰ διατάττῃ αὐτὰ ἐλευθέρως κατὰ τὴν θέλησιν καὶ ἀρέσκειάν της ἐν ζωῇ καὶ διὰ τῆς τελευταίας αὐτῆς θελήσεως.

§ 1660. Ὁ ἀνὴρ οὐδεμίαν ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐξωπροίκων τῆς γυναικὸς παρὰ γνώμην αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ὅμως καιρὸν δὲν ἀντιλέγει ἡ γυνή, λογίζεται κατὰ πρόληψιν, ὅτι ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν ἄνδρα τὴν διοίκησιν αὐτῶν.

§ 1661. Δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἀφήσῃ εἰς τὸν ἄνδρα ἢ μόνον τὴν διοίκησιν τῶν ἐξωπροίκων, παρακρατοῦσα τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν αὐτῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων, ἢ νὰ ἀφήσῃ καὶ αὐτὴν εἰς ἐκεῖνον.

§ 1662. Ὁ ἀνὴρ δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ἐξεδεύσῃ ἢ νὰ ἀποξενώσῃ τὰ ἐξώπροικα τῆς γυναικὸς ἄνευ ἐγγράφου καὶ ἐμμαρτύρου συναινέσεως αὐτῆς, οὐσῆς εἰς ἡλικίαν τελείαν.

§ 1663. Ἐπειδὴ ἡ γυνὴ ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτῆς ὑποχρεοῦνται, ἀπαιτούσης τῆς χρείας, νὰ ἀποδείξωσι τὰ εἰσενεχθέντα εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς ἐξώπροικα, ἀνάγκη εἶναι νὰ γένῃ καταγραφὴ αὐτῶν τότε, νὰ ὑπογραφθῇ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς καὶ νὰ ἐπικυρωθῇ παρ' ἀξιοπίστων μαρτύρων.

§ 1664. Ἐὰν διοικοῦντος τοῦ ἀνδρὸς τὰ ἐξώπροικα ἐπαπειλῇται κίνδυνος εἰς αὐτά, δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν αὐτῶν, καὶ ἂν παρεχώρησεν αὐτὴν πρότερον εἰς ἐκεῖνον διαπαντός.

§ 1665. Ἐὰν ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἱκανὴ εἰς τὸ νὰ διοικῇ ἡ ἰδία τὰ ἐξώπροικα αὐτῆς ἢ καταχρᾶται αὐτά, ἔχει δίκαιον ὁ ἀνὴρ νὰ ζητήσῃ διὰ τῶν προσηκόντων τρόπων, ὥστε νὰ ἐμπιστευθῇ ἡ διοικήσις αὐτῶν, ἢ εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν ἢ εἰς τρίτον τινά. Ἡ χρῆσις ὅμως τῶν καρπῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων πρέπει νὰ εἶναι διὰ τὴν χρείαν καὶ ὠφέλειαν τῆς γυναικὸς καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς.

§ 1666. Ἐντολέως μὲν δίκαια καὶ ἐνοχάς (§ § 1356—1361) ἔχει ὁ ἀνὴρ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐξωπροίκων, ἂν παρέλαβε τὴν διοίκησιν αὐτῶν παρὰ τῆς γυναικὸς θελούσης· παραθηκαρίου δὲ (§ § 1297—1303), ἂν μόνον ἐφέρθησαν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν ὑπ' ἐκείνης.

§ 1667. Ἡ γυνὴ ἔχει σιωπηρὰν ὑποθήκην (§ 1640) ἐπ' αὐτῶν τῶν περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ διὰ τὰ ἐξώπροικα αὐτῆς.

§ 1668. Μετὰ τὴν τοῦ γάμου λύσιν ἀπαιτεῖ ἡ γυνὴ ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτῆς τὰ ἐξώπροικα διὰ τῆς περὶ ἐντολῆς ἢ τῆς περὶ παραθήκης ἀγωγῆς (§ § 1291 καὶ 1347).

1 § 1659. Femeia are neîngrădită proprietă asupra exopricii ei; Driturile
aşa dar poate să dispozarisească slobod după a ei voinţă şi plăcere, în femeii şi a
viaţă şi prin voinţa cea de pe urmă. bărbatului
asupra exo-

5 *§ 1660. Bărbatul nu are nici o putere asupra exopricei femeii fără
învoirea ei, iar în cită vreme nu se va împotivi femeia, se socoteşte după
iuridica presumpţie, cum că au încredinţat bărbatului ocîrmuirea lor *).

§ 1661. Poate femeia să lase bărbatului sau numai ocîrmuirea
exopricii, păstrîndu-şi întrebuiţarea rodurilor şi a veniturilor lor *),
ori să lase şi această întrebuiţare în mîna lui.

10 *§ 1662. Bărbatul n-are voe să cheltuiască sau să înstrăineze
exoprica a femeii fără înscris şi de marturi încredinţată învoirea ei,
fiind ea în vîrstă legiuită.

§ 1663. Fiîndcă femeia sau moştenitorii ei sint datori, cerînd
trebuiţă, să dovedească acele în casa bărbatului aduse exoprice, de
15 trebuiţă este să se facă catagrafie atunce şi să se iscălească de cătră
bărbat şi să se încredinţeze de cătră marturi vrednici de credinţă.

§ 1664. Dacă, ocîrmuind bărbatul exoprica, se vădeşte primejdie,
poate femeia să iae iarăşi ocîrmuirea ei, deşi i-ar fi lăsat-o mai înainte
20 pentru de-a purure.

§ 1665. Dacă femeia nu va fi destoinică să cîrmuiască însuşi
exoprica ei sau dacă o va întrebuiţă rău, are drit bărbatul să o ceară
prin chipuri cuviincioase, ca să i se încredinţeze ocîrmuirea ei, ori lui
însuşi sau unei a treia persoane. Iar întrebuiţarea rodurilor şi a veni-
turilor trebuie să fie pentru trebuiţă şi folosul femeii şi a familiei ei.

25 § 1666. Bărbatul are drituri şi îndatoriri a unui împuternicit
(§§ 1356 pînă 1361) asupra exopricii, cînd, cu învoirea femeii, au primit
asupră-şi ocîrmuirea exopricii; iar cînd numai s-au adus în casa bărba-
tului, fără a o fi trădat în ocîrmuirea lui, atunce are bărbatul driturile
şi îndatoririle unui depozitar (§§ 1297 pînă 1303).

30 § 1667. Femeia are tăcută ipothichi (§ 1640) asupra averii băr-
batului şi pentru exoprica ei.

§ 1668. După dezlegarea cununiei cere femeia sau moştenitorii
ei exoprica, cu jalbă de împuternicire ori de depozit (§§ 1291 şi 1347).

5 se va împotrivi R: obiectează G|| 9 această întrebuiţare R: aceasta G||
12 legiuită R: deplină G|| 15 catagrafie R: inventarul lor G|| 17 exoprica R:
exopricele G|| 18 i-ar fi R: i-a G|| 20 va fi R: este G|| 21 va întrebuiţă R:
întrebuiţează G|| 28 fără... lui R: şi i-au fost date lui de ea în primire G.

*) Adică a exopricei; exoprica în greceşte e un adjectiv substantivat la plural,
avînd înţelesul de « lucruri în afară de zestre ». Traducătorul romîn însă a prefăcut
acest adjectiv într-un substantiv feminin, dar a uitat să facă acordul cuvenit (ei)
ci a păstrat pe « lor » ca în greceşte.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

1

Περὶ τῆς πρὸ γάμου ἢ διὰ γάμον δωρεᾶς, ἥτοι τῆς ἀντίπροικος καὶ περὶ τοῦ ὑποβόλου

α') Ἀντί-
προίξ·

§ 1669. Ἀντίπροίξ (77) εἶναι ἐν εἰδικὸν συνάλλαγμα, δι' οὗ ὁ ἀνὴρ ἢ ἄλλος τις ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ δίδει εἰς τὴν γυναῖκα δωρεὰς ἐχούσας ἀναφορὰν εἰς τὴν προῖκα αὐτῆς.

5

(77) Ἡ ἀντίπροίξ ὠνομάσθη τὸν παλαιὸν καιρὸν Προγαμίαα δωρεά, διότι ἐδίδετο πρὸ τοῦ γάμου· ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἐπιτρέψας νὰ γένῃ καὶ μετὰ τὸν γάμον, ὠνόμασεν αὐτὴν Διὰ τὸν γάμον δωρεάν· τινὲς ὅμως τῶν νεωτέρων ὠνόμασαν αὐτὴν προσφύεστερον Ἀντίπροίκα, ἐπεὶ δίδεται ἀντὶ τῆς προίκος.

10

Τίνας ὑπο-
χρεοῦνται νὰ
δώσωσιν αὐ-
τὴν;

§ 1670. Εἰς τὰς πτώσεις ἐκεῖνας, εἰς τὰς ὁποίας ὑποχρεοῦνται οἱ γονεῖς νὰ δώσωσι προῖκας εἰς τὰς θυγατέρας, ὑποχρεοῦνται νὰ δώσωσι καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν τὰς ἀρμοζούσας ἀντίπροίκας (§ § 1623—1625).

Ποσότης
αὐτῆς.

§ 1671. Ὡς περ ἐπὶ τῆς προίκος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀντίπροίκος, προσδιορίζεται ἡ ποσότης ὑπὸ τῶν συναναλλασσόντων κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν δύνανται οὗτοι καὶ νὰ ἐπαυξήσωσιν ἐν συνεστῶτι τῷ γάμῳ, χωρὶς ὅμως νὰ βλάψωσι τὰ δίκαια τρίτου τινός, οἷον δανειστοῦ ἢ ἀναγκαίου κληρονόμου (§ 965).

15

Δίκαια καὶ
ἐνοχαὶ τοῦ
ἀνδρὸς καὶ
τῆς γυναικὸς
ἐπ' αὐτῆς.

§ 1672. Συνεστῶτος τοῦ γάμου, δὲν ἀνήκει εἰς τὴν γυναῖκα οὔτε ἡ νομή, οὔτε ἡ δεσποτεία, οὔτε ἡ ἐπικαρπία τῆς ἀντίπροίκος, ἀλλὰ μόνον τὸ δίκαιον τοῦ ἐνεχύρου ἐπάνω αὐτῆς.

20

§ 1673. Ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ ἀποξενώσῃ οὔτε νὰ ἐνεχυράσῃ τὰ ἀκίνητα τῆς ἀντίπροίκος πράγματα, χωρὶς ἐγγράφου καὶ ἐμμαρτύρου συναινέσεως τῆς γυναικὸς, καὶ ἐπικυρώσεως τῆς ἐξουσίας ἢ τοῦ κριτηρίου γινομένης μετὰ ἀκριβῆ ἔρευναν δι' εὐλόγους αἰτίας· τὰ δὲ κινητὰ δύναται νὰ ἀποξενώσῃ, διὰ τὰ ὅποια ἔχει ἡ γυνὴ σιωπηρὰν ὑποθήκην (§ 1640) ἐπάνω τῆς λοιπῆς αὐτοῦ περιουσίας.

25

§ 1674. Ἡ πτῶσις, διὰ τὴν ὁποίαν χάνει ὁ ἀνὴρ τὴν ἀντίπροίκα, προσδιωρίσθη ἐν τῷ § 131.

§ 1675. Ὅποῖον δίκαιον ἔχει ἡ γυνὴ ἐπάνω τῆς ἀντίπροίκος μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, προσδιωρίσθη ἐν τοῖς § § 147, 150 καὶ 151.

30

CAP AL TREIZECI ȘI PATRU

Pentru darul nuntesc adecă pentru contra-zăstre
și pentru ipovolon (văduvăritul)

§ 1669. Contra-zăstre (77) este o deosebită alcătuire, prin care
bărbatul, sau altcineva în numele lui, dă femeii daruri privitoare către
zăstrea ei. A) Contra-zăstre.

(77) Contra-zăstre s-au numit în vremea veche darul înaintea nunții, pentru
că se da înaintea cununiei. Iar împăratul Iustinian slobozind, ca să se facă și după
cununie, au numit-o darul pentru nuntă, însă unii din cei mai noi au numit mai
potrivit contra-zăstre, pentru că se dă împotriva zăstreii.

§ 1670. În acele întâmplări, în care părinții sînt datori să dea
zestruri fiicelor, sînt îndatoriți să dea și fiilor lor cuviincioasele contra-
zăstruri (§§ 1623 pînă 1625). Cine sînt datori să o dea?

§ 1671. Precum pentru zăstre, asămine și pentru contra-zăstre
se hotărăște citimea de către alcătuitoarele părți, după tocmala închietă
între ele, pe care o pot și să o sporească în vremea căsătoriei, însă fără
vătămarea driturilor unei a treia persoane, precum a creditorului sau
a moștenitorului neapărat (§ 965). Citimea ei.

§ 1672. În vremea căsătoriei nu se cuvine femeii nici stăpînirea,
nici proprietatea, cum nici întrebuițarea rodurilor a contra-zăstriei, ci
numai dritul de amanet asupra ei. Driturile și îndatoririle bărbatului și a femeii.

§ 1673. Bărbatul nu poate să înstrăineze, nici să amanetarisască
lucrurile cele nemîșcătoare a contra-zăstrei fără înscris și prin marturi
încredințată învoire a femeii și întăritura stăpînirii sau a judecătoriei,
urmată după o cercetare cu amăruntul și aflarea de pricini binecuvî-
tate, iar cele mișcătoare poate să le înstrăineze, pentru care are femeia
tăcută ipothichi (§ 1640) asupra cealante averi a bărbatului.

§ 1674. Întîmplarea pentru care pierde bărbatul contra-zăstrea,
se hotărăște în § 131.

§ 1675. Ce felu de drit are femeia asupra contra-zăstriei după
moartea bărbatului ei, s-au hotărît în §§ 147, 150 și 151.

2 nuntesc R: înaintea nunții și pentru nuntă G||3 (văduvăritul) ad
R||4 o... alcătuire R: un special contract G||15 alcătuitoarele R: contractantele
G|| închietă ad R|| § 1672 notă: după femeii ad asupra ei G: om R||19 stăpînirea
R: posesia G||25 aflarea de R: pentru G||27 bărbatului R: lui G||29 se hotă-
răște R: s-a hotărît G.

§ 1676. 'Εάν ἡ γυνὴ ἀποθάνῃ ἄτεκνος πρὶν τοῦ ἀνδρός, δὲν ἔχουσι 1
δίκαιον οἱ λοιποὶ κληρονόμοι αὐτῆς νὰ ζητήσωσι τὴν ἀντίπροικα· ἐάν δὲ
ἀφῆσῃ τέκνα, μένει εἰς αὐτὰ ἡ δεσποτεία τῆς ἀντίπροικος, ἡ δὲ ἐπικαρπία
αὐτῆς ἀνήκει εἰς τὸν ἄνδρα.

§ 1677. 'Η ἄπροικος γυνὴ δὲν ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ ἀντίπροικα, 5
ἀλλὰ δίδονται εἰς αὐτὴν τὰ προσδιοριζόμενα ἐν τοῖς § § 959 καὶ 960.

β') Ὑπό-
βολον.

§ 1678. 'Εάν δοθείσης προικὸς δὲν ἀντεδόθῃ ἀντίπροιξ, οὔτε συνε-
φωνήθῃ τι περὶ αὐτῆς, τότε λαμβάνει ἡ γυνὴ τὴν προῖκα καὶ ἐν τρίτον 10
μέρος τῆς ποσότητος αὐτῆς ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ τελευτήσαντος ἀνδρός
ἐπὶ λόγῳ ὑποβόλου.

§ 1679. 'Εάν ἡ περιουσία τοῦ τελευτήσαντος ἀνδρός δὲν ἐξαρκῇ 15
ἢ μόλις ἐξαρκῇ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ ὑποβόλου ἢ ἐξαιρουμένου αὐτοῦ, μένει
ὀλίγον τι μόνον εἰς τοὺς νεμίμους κληρονόμους ἐκείνου, τότε λαμβάνει
ἡ γυνὴ ἀντὶ τοῦ ὑποβόλου μερίδιον ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός, ὡς
διατάσσεται ἐν τοῖς § § 959 καὶ 960.

§ 1680. 'Η ἔχουσα τέκνα γυνὴ ἀπολαμβάνει τὴν χρῆσιν μόνον καὶ
ἐπικαρπίαν τοῦ ὑποβόλου, ἡ δὲ δεσποτεία αὐτοῦ μένει εἰς αὐτά.

§ 1681. 'Εάν δὲ μείνασα περιουσία τοῦ ἐπὶ τέκνοις τελευτήσαντος 20
ἀνδρός δὲν ἐξαρκῇ ἢ μόλις ἐξαρκῇ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ ὑποβόλου, τότε ἡ
γυνὴ, ἡ τῶν παιδίων μήτηρ, λαμβάνει μερίδιον ἐνὸς παιδίου κατὰ δεσποτείαν
ἀπὸ τοῦ ἀνήκοντος εἰς αὐτὴν ὁλοκλήρου ὑποβόλου, τοῦ δὲ λοιποῦ ἔχει
μόνον τὴν χρῆσιν καὶ ἐπικαρπίαν.

§ 1682. Εἰς ποίαν κλάσιν συναριθμεῖται ἡ ἀντίπροιξ, ὅταν γένῃ 25
συνδρομὴ δανειστῶν ἐπάνω τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός, ἀποφασίζεται ἐν
τῷ περὶ συνδρομῆς δανειστῶν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Περὶ θεωρητῶν καὶ ἄλλων δωρεῶν ἀναμέσον
τῶν συζύγων

Θεώρητρα·

§ 1683. Τὰ δῶρα, τὰ διδόμενα εἰς τὴν γυναῖκα παρὰ τοῦ ἀνδρός ἢ 30
τῶν συγγενῶν αὐτοῦ τὴν δευτέραν μετὰ τὸν γάμον ἡμέραν διὰ τὴν τιμὴν
τῆς παρθενίας, λέγονται ἀνσκαλυπτήρια, προσφθεγκτήρια,
ὀπτήρια καὶ κοινότερον θεωρητῶν καὶ ἀνήκουσιν εἰς αὐτὴν κατὰ
δεσποτείαν τελείαν.

1 § 1676. Dacă femeia va muri fără copii mai înainte de bărbatul ei, nu au drit moștenitorii ei să ceară contra-zăstre; iar rămîind copii, le rămîne lor proprietatea contra-zăstriei, însă luarea rodurilor ei se cuvine bărbatului.

5 § 1677. Femeia cea neinzăstrată n-are drit să ceară contra-zăstre, dar i se dau cele hotărite în §§ 959 și 960.

§ 1678. Dacă dîndu-se zăstre, nu s-au dat contra-zăstre, nici s-au alcătuit ceva pentru aceasta, atunce va lua femeia pe lingă zăstre și o a treia parte, pe cît face cîtimea ei, din averea mortului bărbat, cu
B) Ipovolon (văduvă-ritul).

10 § 1679. Dacă averea mortului bărbat nu ar ajunge sau deabea ajunge spre darea ipovolului, sau scoțîndu-se, va rămîne numai puțin legiuitorilor moștenitori a bărbatului, atunce femeia va lua în locul ipovolului parte din averea bărbatului, precum se orînduiau în
15 §§ 959 și 960, (adecă ori parte cît un copil sau, nefiind copii, o a patra parte).

§ 1680. Femeia avînd copii, va lua numai întrebuintărea și rodurile ipovolului, iar proprietatea lui rămîne copiilor.

20 § 1681. Dacă rămasa avere a bărbatului celui mort, lăsînd copii, nu va ajunge sau de-abia va ajunge spre darea ipovolului, atunce femeia, mama copiilor, va lua parte cît un copil cu proprietatea din întregul ipovolului cuvenit ei, iar pentru rămășiță are numai întrebuintărea și rodurile.

25 § 1682. În care clas se socotește contra-zăstrea, cînd se deschide concurs de creditori asupra averii bărbatului, se hotărăște în deosebitul cap pentru concurs de creditori.

CAP AL TREIZECI ȘI CINCI

Pentru theoritrite și daruri între însoții

30 § 1683. Darurile ce se dau femeii de cătră bărbat sau de cătră rudeniile lui a doua zi după cununie, pentru cinstea fecioriei, se numesc theoritre *) și se cuvin ei cu deplină proprietate. Theoritre;

1 va muri R: a murit G || 2 moștenitorii R: ceilalți moștenitori ai G | iar rămîind R: dacă însă a lăsat G || 8 va lua R: ia G || 9 pe cît face R: din G || 9—10 cu nume R: sub cuvînt G || 12 după scoțîndu-se ad acesta G: om R | va rămîne R: rămîne G || 15—16 (adecă... parte) ad R: om G || 17 și 21 va lua R: ia G || 18 copiilor R: lor G || 20 va ajunge R: ajunge G.

*) Theoritre θεωρητρε, daruri de vedere; pentru aceeași noțiune, textul grecesc mai dă încă alți termeni antici.

Πρόληψις 1 § 1684. Ἐὰν ἐδόθῃ μόνον ὑπόσχεσις περὶ τῶν θεωρήτρων λογίζεται 1
περὶ αὐτῶν· ἐν ἀμφιβολίᾳ κατὰ πρόληψιν, ὅτι ἐδόθησαν ἐν διαστήματι τριῶν χρόνων ἀπὸ
τοῦ καιροῦ τοῦ γάμου.

Ποσότης 1 § 1685. Ἐὰν δὲν ἐδόθησαν τὰ θεωρήτρα ἢ ἂν δοθείσης ὑποσχέσεως 5
αὐτῶν· δὲν προσδιωρίσθῃ ἡ ποσότης αὐτῶν, δίδεται ἀντὶ θεωρήτρων, ὅσον εἶναι
τὸ δωδέκατον τῆς προικὸς μέρος, οὐχὶ ὅμως ὑπὲρ τὰ χίλια φλωρία, ἐὰν
ἢ προίξ τύχῃ νὰ εἶναι ποσότητος ὑπερβαίνουσας τὰς δώδεκα χιλιάδας
φλωρία.

εἶναι ἀνε- § 1686. Τοῦ γάμου καθ' οἷον δὴ ποτε τρόπον διαλυθέντος ἢ καὶ 10
πίστρεπτα· ἀκύρου διακηρυχθέντος, δὲν ἐπιστρέφονται τὰ θεωρήτρα, ἀλλὰ μένουσιν
εἰς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῆς.

Δωρεαί· § 1687. Αἱ δωρεαὶ ἐμποδίζονται ἀναμέσον τῶν συζύγων, ἐκτὸς τῶν 15
γινομένων ἐν ταῖς ἐπομέναις εἰδικαῖς πτώσεσιν.

θανάτου αἰ- § 1688. Αἱ θανάτου αἰτία δωρεαὶ ἐπιτρέπονται μεταξὺ τῶν συζύγων, 15
τίγ· διότι ὁ δωροδέκτης προσκτᾶται τὴν δεσποτείαν αὐτῶν μόνον μετὰ τὸν
θάνατον τοῦ δωρησαμένου (§ 1290).

μέτρηται· § 1689. Ὅταν ὁ δωρησάμενος ἢ ἡ δωρησαμένη σύζυγος δὲν γίνεται 20
ἐξ αἰτίας τῆς δωρεᾶς πτωχότερος ἢ πτωχοτέρα, οὔτε ὁ λαβὼν ἢ ἡ λαβοῦσα
τὴν δωρεάν γίνεται πλουσιώτερος ἢ πλουσιωτέρα, οἷον ἐὰν ὁ ἀνὴρ παραι-
τῇται χάριν τῆς γυναικὸς κληρονομίαν ἀνήκουσαν ἢ λεγάτον ἀνῆκον εἰς
αὐτόν, τότε ἔχει ἰσχὺν ἡ δωρεὰ αὕτη. Ὡσαύτως καὶ ἐὰν ἡ γυνὴ χάριν τοῦ
ἀνδρὸς παραιτῇται τοιαῦτα πράγματα.

δι' εὐσεβεῖς § 1690. Αἱ δι' εὐσεβεῖς αἰτίας γινόμεναι καὶ αἱ ἀνταποδοτικαὶ δωρεαὶ 25
αἰτίας· (§ 1259) καὶ αἱ πρὸς παραμυθίαν δυστυχίας τινὸς γινόμεναι καὶ αἱ παρὰ
τῆς γυναικὸς εἰς τὸν ἄνδρα διδόμεναι διὰ πρόσκτησιν ἀξιώματος, ἔχουσιν
ἰσχύν.

δι' ἐορτάς, § 1691. Αἱ δωρεαί, αἵτινες δίδονται συνήθως εἰς τὸ νέον ἔτος καὶ 30
γεννήσεις παι- εἰς ἄλλας ἐορτάς καὶ εἰς τὰς γεννήσεις τῶν παιδίων, καὶ αἱ διὰ καλλωπισ-
δίων καὶ διὰ μούς τῆς γυναικὸς διδόμεναι παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, ἔχουσιν ἰσχύν, ἐὰν εἶναι
καλλωπισμὸν τῆς γυναικὸς· μέτρηται καὶ ἀρμόζουσαι εἰς τὴν κατάστασιν αὐτοῦ.

ἀποξενωθεῖ- § 1692. Ἐὰν ὁ δωρησάμενος ἢ ἡ δωρησαμένη σύζυγος ἀπεξένωσεν
σαι ὕστερον ἔπειτα τὸ δωρηθὲν πρᾶγμα, λογίζεται ὅτι ἀνεκάλεσεν, ἥτοι ἀνέτρεψε σιω-
παρὰ τοῦ δω- πηρῶς τὴν δωρεάν.
ρησαμένου
προσώπου·

- 1 § 1684. Dacă s-au dat numai făgăduință pentru theoritre, se Presumție
socotește, la îndoială, după iuridica presumție, cum că s-au dat in pentru ace-
curgerea de trei ani de la ziua cununiei. ste;
- 5 § 1685. Dacă nu s-au dat theoritrele sau, făgăduindu-se, nu s-au Citimea lor;
hotărit citimea lor, se dă în loc de theoritre, cit va face a doăsprezece
parte a zăstriei, însă nu peste una mie galbeni, dacă s-ar întâmpla ca
suma zăstriei să treacă peste suma de doăsprezece mii galbeni.
- 10 § 1686. Dezlegându-se cununia ori cu ce chip, sau publicarisindu-se de Nu se în-
neputernică, nu se întorc theoritrite, ci rămân femeii și moștenitorilor ei. toarce.
- 15 *§ 1687. Darurile sînt oprite între însoțiți, afară numai în urmă- Daruri:
toarele deosebite întâmplări:
- *§ 1688. Darurile cu pricină de moarte sînt ertate între însoțiți, Cu pricină
pentru că primitoriul de daruri cîștigă proprietatea lor numai după de moarte;
moartea dăruitoriului (§ 1290).
- 20 § 1689. Cînd dăruitoriul sau dăruitoarea însoțită din pricina daru- Măsurate*);
lui nu s-ar face mai săracă, nici primitoriul sau primitoarea darului
mai bogată, adică, dacă bărbatul va lăsa femeii moștenirea sau legatum
cuvinit lui, atunci are tărie darul acesta. Asemine și cînd femeia va
lăsa bărbatului acest feliu de lucruri.
- 25 § 1690. Darurile cele făcute pentru pricini cuvioase și de răsplă- Pentru pri-
tire (§ 1259) și cele de milostivire întru nenorocirea cuiva, și acele date cini cu vi-
de către femeii în mîna bărbatului spre cîștigarea unei boerii, au tărie. oase;
- § 1691. Darurile care obicinuit se dau la anul nou femeii de către La anul
bărbat și la alte zile de praznice**), cum și la facerea copiilor și nou, la sâr-
25 spre împodobirea femeii, au tărie, de vor fi măsurate și potrivite cu bători, la fa-
starea lui. cerea copi-
ilor și spre
împodobirea
femeii;
- § 1692. Dacă dăruitoriul bărbat sau dăruitoarea femeie în urmă Înstrăinate
va fi înstrăinat lucrul dăruit, se socotește că au desființat darul în urmă de
prin tăcere. către dăru-
itoarea perso-
ană

5 va face R: este G || 7 suma zăstriei R: zestrea G | suma de ad R: om G || 12
ertate R: îngăduite G || 15 după dăruitoriul ad soț G | însoțită R: soție G || 16 s-ar
R: se G | săracă R: sărac sau mai săracă G || 17 bogată, adică R: bogat sau mai
bogată, precum G | va... sau R: renunță în favoarea femeii la moștenirea cuve-
nită lui sau la G || 17—18 va lăsa bărbatului R: renunță în favoarea bărbatului
la G || 21 milostivire R: mîngiere G || 22 femeii R: femeie G | boerii R: funcții G ||
§ 1691 notă: La anul nou ad R: om G || 28 va fi R: a G | că R: că a revo-
cat, adică G.

*) moderate.

**) sărbători.

δοθεῖσαι ἐ-
πειτα εἰς
προῖκα ἢ ἀν-
τίπροικα·

§ 1693. Ἐὰν τὸ δωρηθὲν πρᾶγμα ἐδόθη ἔπειτα εἰς προῖκα ἢ ἀντί-
προικα πρὸς υἱὸν ἢ θυγατέρα, κατὰ συναίνεσιν ἀμφοτέρων τῶν συζύγων,
δὲν ἀνατρέπεται πλέον ἢ δωρεά. 1

ἀμφίβολοι.

§ 1694. Τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ ἄλλα πράγματα, τὰ παρὰ τοῦ
ἀνδρὸς δοθέντα εἰς τὴν γυναῖκα χάριν καλλωπισμοῦ, ἐὰν τύχη ἀμφι- 5
βολία περὶ αὐτῶν, δὲν λογίζονται ὡς δωρηθέντα, ἀλλ' ὡς δοθέντα μόνον
εἰς χρῆσιν.

Πρόληψις
περὶ τῶν πα-
ρὰ τῇ γυναικὶ
εὕρισκομένων
ἀναποδείκτων
πραγμάτων.

§ 1695. Ἐὰν γυνὴ ἔχουσα πράγματα δὲν δύναται νὰ δεῖξῃ πόθεν
ἔχει αὐτά, λογίζεται κατὰ πρόληψιν, ὅτι ἔχει αὐτά ἀπὸ τῆς περιου- 10
σίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀνήκουσιν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους
αὐτοῦ.

Ἀπηγορευ-
μέναι δωρεαί·

§ 1696. Τὰ ἐκ τῶν ἀπηγορευμένων δωρεῶν πράγματα, ἐὰν εἶναι
παρόντα, ἐκδικῶνται· ἐὰν δὲ ἐξωδεύθησαν ἢ ἀπεξενώθησαν, ὑποχρε-
οῦται ὁ λαβὼν ἢ ἡ λαβοῦσα τὴν δωρεὰν σύζυγος νὰ ἐπιστρέψῃ, ὅσα 15
ἔτυχε νὰ ἔχῃ, ἐξ αὐτῶν ἢ ἐκ τῆς τιμῆς αὐτῶν, ὅτε ἤρχισεν ἢ περὶ
αὐτῶν κρίσις.

ἰσχυραί·

§ 1697. Ἡ δωρεὰ μένει ἰσχυρά, ἐὰν ὁ δωρησάμενος ἢ ἡ δωρησα-
μένη σύζυγος δὲν ἀνέτρεψεν αὐτὴν ἀποδεδειγμένως, ἐν ὅσῳ ἔζη.

κλάσις αὐ-
τῶν ἐν συν-
δρομῇ δανει-
σῶν.

§ 1698. Ἐὰν γένῃ συνδρομὴ δανειστῶν κατὰ τῆς περιουσίας τοῦ 20
ἀνδρὸς, συναριθμοῦνται τὰ θεώρητρα καὶ αἱ δωρεαὶ εἰς τὴν τελευ-
ταίαν κλάσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΚΤΟΝ

Περὶ συναλλάγματος τῆς τύχης

Συναλλάγ-
μα τῆς τύχης·

§ 1699. Τὸ σύμφωνον, δι' οὗ τις δίδει ἢ λαμβάνει ὑπόσχεσιν ἐλπίδος
μιας ἀδήλου ἐτι ὠφελείας, λέγεται σ υ ν ἀ λ λ α γ μ α τ ῆ ς τ ῆ ς τ ὕ χ η ς, τὸ 25
ὅποῖον, ἐὰν ἀμφοτέροι οἱ συναλλάσσοντες ὑπὸ σκεθῶσι τι ἀμοιβαίως ὁ εἰς
πρὸς τὸν ἄλλον, συναριθμεῖται εἰς τὰ ἐπιβεβαρημένα συναλλάγματα· ἢ εἰς
τὰ κατὰ χάριν, ἐὰν μόνον ὁ εἰς ὑπόσχεθῃ τι εἰς τὸν ἄλλον.

§ 1700. Εἰς τὰ τῆς τύχης συναλλάγματα δὲν ἔχει χώραν ἡ τοῦ
δικαίου βοήθεια διὰ τὴν ζημίαν τὴν ὑπερβαίνουσαν τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς 30
(§ 1253).

εἶδῃ αὐτοῦ.

§ 1701. Συναλλάγματα τῆς τύχης εἶναι· τὸ ἄθλον ἢ στοίχημα, τὸ
παίγνιον καὶ ὁ κλῆρος ἢ λαχμός· πάντα τὰ τῆς ἀγοράσεως καὶ πωλήσεως

1 § 1693. Dacă dăruitul lucru s-au dat în urmă de zăstre fiicei sau
fiului, cu învoirea îmbelor însoțiți, nu se mai oboară darul.

Date pe urmă de zăstre;

§ 1694. Pietrile cele scumpe și alte lucruri date femeii de cătră
bărbat pentru podoabă, întîmplîndu-se îndoială pentru aceste, nu se
5 socotesc dăruite, ci date numai spre întrebuintare.

Fiind în-
doială;

*§ 1695. Dacă femeia, avînd lucruri, nu va putea dovedi de unde
le are, se socotește după iuridica presumpție, că le are din averea bărba-
tului și se cuvin lui și moștenitorilor lui.

Presumpție
pentru lu-
cruri găsite
la femeie
fără dovadă.

§ 1696. Lucrurile din opritele daruri, de vor fi de față, se iau prin
10 judecată; iar de vor fi cheltuite sau înstrăinate, datoriu este primitoriul
bărbat sau primitoarea femeie, să întoarcă cite s-ar afla la dînsa, dintr-
acele lucruri sau din prețul lor, cînd au început judecata pentru aceasta.

Opritele
daruri;

§ 1697. Darul rămîne puternic, dacă dăruitoriul bărbat sau dăru-
toarea femeie nu l-au oborît cu dovadă în viața sa.

Puternice;

15 § 1698. De se va deschide concurs de creditori asupra averii
bărbatului, se socotesc theoritrite și darurile în cel de pe urmă clas.

Clasul a-
cestor în conc-
urs de cre-
ditori.

CAP AL TREIZECI ȘI ȘASE

Pentru tocmală de noroc

§ 1699. Tocmala, prin care dă sau ia cineva făgăduința unei
20 nădejde de ciștig legiuit, se numește tocmală de noroc, care, dacă amîndoi
contractuatorii au făgăduit un lucru rețiproc, unul cătră altul, se soco-
tește în contracturile cele însărcinatoare, sau în cele de dar, dacă numai
o parte au făgăduit ceva cătră ceialantă.

Tocmala
de noroc;

§ 1700. La tocmelile de noroc nu are loc legiuita agiutorință
25 pentru paguba ce trece peste giurătașia prețului (§ 1253).

§ 1701. Tocmelile de noroc sînt: rămășagul *), jocul și lotăria *);
toate contracturile de cumpărare și vînzare și alte alcătuiuri, care se

Soiurile ei.

§ 1693 *notă și 1 după zăstre ad* sau contrazestre G: *om* R|| § 1694 *nota*:
Îndoielnice G|| 6 va putea R: poate G|| 9 vor fi de față R: sînt prezente G|| 10
vor fi R: au fost G|| 12 aceasta R: acestea G|| 14 cu dovadă R: în chip dovedit
G| în viața sa R: în timpul cît trăia G|| 19—20 făgăduința... legiuit R: făgă-
duință de nădejde a unui folos încă nesigur G|| 21 un lucru R: ceva G|| 24 legiuita
R: a dreptului G.

*) Textul grecesc pentru «rămășagul» și «lotăria» întrebuintează cite doi termeni sinonimi.

καὶ ἄλλα σύμφωνα, τὰ ὅποια γίνονται περὶ δικαίων ἐλπιζομένων ἢ περὶ 1
πραγμάτων μελλόντων, μὴ ἀποφασισθέντων ἔτι· τὰ εἰσοδήματα διὰ τὰ
πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καὶ τὰ τοιαῦτα.

α') Στοίχη- 5
μα· § 1702. Ἐὰν περὶ τινος ἐκβάσεως, ἀδήλου εἰς ἀμφοτέρους τοὺς
συναλλάσσοντας, συμφωνηθῇ μία διωρισμένη μεταξὺ αὐτῶν τιμή, ἐπὶ 5
ἀποφάσει τοῦ νὰ δοθῇ παρὰ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον, τοῦ ὁποῖου τὸν λόγον
θέλει ἐπικυρώσῃ ἢ ἐκβασίς, γεννᾶται τὸ στοίχημα.

§ 1703. Ἐὰν ἡ ἐκβασίς ᾗτον ἀληθῶς γνωστὴ εἰς τὸν κερδήσαντα 10
τὸ στοίχημα καὶ αὐτὸς ἀπέκρυψεν αὐτήν, ἐνέχεται περὶ δόλου καὶ μένει
ἀνίσχυρον τὸ στοίχημα· ἐὰν δὲ ᾗξευρε τὴν ἐκβασιν ὁ ἀπωλέσας τὸ στοίχημα, 10
λογίζεται ὡς δωρητής.

§ 1704. Τὰ ἐπιτετραμμένα στοιχήματα, τὰ ὅποια γίνονται καλῇ 15
πίστει, ὑποχρεοῦσι τότε, ὅτε ἡ συμφωνηθεῖσα τιμὴ ἐδόθη ἢ παρετέθη εἰς
τρίτον τινά, ὅστις χρεωστεῖ νὰ δώσῃ αὐτήν εἰς τὸν νικήσαντα· ἐὰν δὲ ἐπηγ- 15
γέλθῃ μόνον, δὲν ἀπαιτεῖται διὰ τοῦ κριτηρίου.

β') Παίγ- 15
νιον· § 1705. Τὰ παίγνια εἶναι εἶδη στοιχήματος. Τὰ δίκαια λοιπὸν τὰ
περὶ τῶν στοιχημάτων διαταχθέντα ἔχουσιν ἰσχὺν καὶ εἰς τὰ παίγνια.

§ 1706. Ἐκ τῶν παιγνίων ἀπαγορεύονται ἐπὶ ποινῇ τὰ ὄντα μόνον 20
τυχαῖα, ἥγουν τὰ ἐξαρθώμενα ἀπὸ μόνης τῆς τύχης, ὡς ὁ Πάγκος, ἱμαντε- 20
λιγμός καὶ τὰ τοιαῦτα.

γ') Κλήρος· § 1707. Ὁ κλήρος, ὅστις μεταξὺ προσώπων ἰδιωτικῶν ἀποβλέπει 25
εἰς στοίχημα ἢ εἰς παίγνιον, κρίνεται κατὰ τοὺς κανόνες τοὺς διαταχθέντας
περὶ στοιχημάτων καὶ παιγνίων. Ἐὰν δὲ εἶναι χρεῖα νὰ ἀποφασισθῇ διὰ
κλήρου διαμερισμός τις ἢ ἐκλογὴ ἢ κρίσις, τότε ἔχουσι χώραν τὰ δίκαια 25
τῶν ἄλλων συμφώνων.

δ') Λαχεῖον· § 1708. Τὰ λαχεῖα δὲν πρέπει νὰ κρίνονται κατὰ τὴν φύσιν ἢ ἰδιότητα 30
τοῦ στοιχήματος καὶ τοῦ παιγνίου, ἀλλὰ κατὰ σχέδιον αὐτῶν, τὸ ὁποῖον
δημοσιεύεται.

ε') Ἀγορά- 30
σις καὶ πώλη-
σις ἐλπίδος· § 1709. Ὅστις ὑπόσχεται τιμὴν ἀρμόζουσαν δι' ὠρισμένην ποσό-
τητα ἀπὸ καρπῶν μελλόντων, κάμνει τακτικὸν συνάλλαγμα ἀγοράσεως 30
καὶ πωλήσεως.

§ 1710. Ὅστις ἀγοράζει μετ' ἀποκοπῆς τὰς μελλούσας ὠφελείας 35
ἐνὸς πράγματος ἢ ἀγοράζει τὴν ἐλπίδα αὐτῶν διὰ διωρισμένης τιμῆς, εἰς
αὐτὸν ἐπιπίπτει ὁ κίνδυνος τῆς ματαιωθείσης ἐλπίδος, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἀνή-
κουσι καὶ πᾶσαι αἱ ἀπὸ τοῦ πράγματος ἐκείνου συνειθισμέναι ὠφελείαι. 35

1 fac pentru drituri nădăjduite sau pentru lucruri viitoare, însă nehotărâte, veniturile pentru cele trebuincioase spre hrana vieții și altele asemenea.

§ 1702. Dacă pentru o întâmplare neștiută imbele părți vor hotărî prin tocmală un preț știut între ele, ca să-l dea unul la altul, când întâmplarea va întâri cuvântul lui, atunci se alcătuește rămășagul. A) Rămășagul.

§ 1703. Dacă întâmplarea într-adevăr era cunoscută cîștigătorului rămășagului și el au tănuț-o atunci rămîne el răspunzătoriu pentru vicleșugul și rămășagul neputernic; iar dacă pierzătoriu rămășagului au știut întâmplarea, se socotește ca un dăruitoriu.

10 § 1704. Ertatele rămășaguri, care se fac cu bună credință, sînt îndatoritoare, încît tocmitul preț s-au dat ori s-au depozitarisit la a treia persoană, care este datoare să-l dea biruatoriului; iar de l-au făgăduit numai, nu se cere prin judecată.

§ 1705. Jocul de cîștig este soiul de rămășag. Driturile cele 15 așezate pentru rămășaguri au tărie și pentru jocuri. B) Jocul.

§ 1706. Din jocurile de cărți sînt oprite cu globire numai cele din întâmplare, adecă cele atărnate numai din singurul noroc, precum banca, cureaua, coțca și alte asemenea.

§ 1707. Sorții, care între oameni particularnici privesc către 20 rămășag sau către joc, se judecă după regulile cele așezate pentru rămășaguri și jocuri; iar de este trebuință ca prin sorți să se hotărască o împărțală sau o alegere ori judecată, atunci au loc driturile celorlalte tocmale. C) Sorți.

§ 1708. Lotăria nu trebuie să se judece după firea sau însușirea 25 rămășagului și a jocului, ci după proiectul lor *), care se publicarisește. D) Lotăria.

§ 1709. Acel ce făgăduiește un preț cuviincios pentru o hotărîtă 30 sumă din viitoarele roduri, încheie obicinuit contract de cumpărare și vânzare. E) Cumpărarea și vânzarea nădejdei;

§ 1710. Acel ce cumpără cu vurma viitoarele folosuri a unui lucru sau cumpără nădejdea lor cu hotărît preț, cade asupra lui primejdia zădărniceii nădejdi, însă i se cuvin și toate folosurile obicinuite dintru acel lucru.

3—4 neștiută... ele R: nesigură pentru amîndoi contractanții, s-a cuvenit un preț hotărît între ei cu hotărîrea G || 7 rămîne el R: este G || 8 vicleșug G | rămășagul R: rămășagul rămîne G || 10 Ertatele R: îngăduitele G || 11 încît R: atunci, cînd G || 12 făgăduit R: spus G || 14 Jocul... soiul R: Jocurile sînt soiuri G || 16 de cărți ad R: om G | globire R: pedeapsă G || 16—17 numai... întâmplare R: acele care sînt numai de noroc G || 18 coțca ad R: om G || 19 Sorțul G || 21 sorți G || 24 Lotăriile G | însușirea R: particularitatea G || 26 cuviincios R: adecvat G.

*) Traducătorul a tradus pluralul *λαχεῖα* «lotăriile» cu singularul «lotăria» dar pluralul «lor» a uitat să-l schimbe în singular «ei» ci l-a tradus textual.

ἐν εἶδει μιᾶς
κληρονομίας.

§ 1711. Ὁ ἀγοραστής μιᾶς κληρονομίας, τὴν ὁποίαν παρέλαβεν ἢ 1
ἔχει δίκαιον νὰ παραλάβῃ ὁ πωλητής, διαδέχεται ὡς κληρονόμος οὐ μόνον
τὰ δίκαια, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνοχὰς τοῦ πωλητοῦ, ἐὰν αὐτὰ δὲν εἶναι μόνον
προσωπικά (§§ 580 καὶ 687). Ἐὰν λοιπὸν εἰς τὴν ἀγόρασιν καὶ πώλησιν 5
ταύτην δὲν ἐτέθη καταγραφὴ ὡς βάσις, λογίζεται καὶ αὕτῃ μία πρᾶξις
τῆς τύχης.

§ 1712. Ὁ ἀγοραστής τῆς κληρονομίας δὲν ἔχει δίκαιον νὰ ἀπαιτῇ 10
πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀνήκουσιν εἰς τὸν πωλητήν, οὐχὶ ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς
πωληθείσης ταύτης κληρονομίας, ἀλλ' ἐξ ἄλλων θεμελίων· παραδείγματος
χάριν, ἀπὸ προλεγάτου, φιδεῖκομίσσου, ὑποκαταστάσεως καὶ ἀπὸ δανείων·
ἐξ ἐναντίας προσκτᾶται αὐτὸς πάντα τὰ ἐπαυξανόμενα εἰς τὴν ἀγορασθεῖσαν
κληρονομίαν ἐκ τῆς ἐλλείψεως λεγαταρίου ἢ συγκληρονόμου τινὸς ἢ καθ' 15
οἷον δὴ ποτε ἄλλον τρόπον, ἐφ' ὅσον ὁ πωλητής ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἐπάνω
αὐτῶν δίκαιον ἀπαιτήσεως.

§ 1713. Πάντα ὅσα προσκτᾶται ὁ κληρονόμος διὰ τοῦ κληρονομιαίου 15
δικαίου, ὡς εἶναι, παραδείγματος χάριν, οἱ ληφθέντες καρποὶ καὶ αἱ ἀπαι-
τήσεις, ἀνήκουσιν εἰς τὴν μᾶσσαν τῆς κληρονομίας· πάντα δὲ ἐξ ἐναντίας
ὅσα αὐτὸς ἐξώδευσεν ἐξ ἰδίων εἰς τὴν ὑπείσελευσιν τῆς κληρονομίας ἢ εἰς
τὴν μᾶσσαν αὐτῆς, ἐκπίπτουσιν ἀπὸ τῆς μᾶσσας. Εἰς τὰ ἐξοδα ταῦτα συνα- 20
ριθμοῦνται τὰ πληρωθέντα χρέη, τὰ δοθέντα λεγάτα καὶ τὰ τέλη, ἥτοι τὰ
δοσίματα καὶ τὰ τῆς ταφῆς ἐξοδα, ἂν δὲν συνεφωνήθῃ ῥητῶς περὶ αὐτῶν
κατ' ἄλλον τρόπον.

§ 1714. Ὁ πωλητής, ἐὰν ἐκυβέρνησε τὴν κληρονομίαν, πρὶν παρα- 25
δῶσθαι αὐτὴν εἰς τὸν ἀγοραστήν, ἀποκρίνεται εἰς αὐτὸν ὡς διοικητής πραγ-
μάτων ξένων.

§ 1715. Οἱ δὲ δανεισταὶ τῆς κληρονομίας καὶ οἱ λεγατάριοι δύνανται
νὰ ἀπαιτῶσι τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῶν οὐχὶ μόνον παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ τῆς
κληρονομίας, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου κληρονόμου, διότι τὰ δίκαια αὐτῶν,
καθὼς καὶ τὰ τῶν χρεωστῶν τῆς κληρονομίας, δὲν μετατίθενται διὰ τῆς
πωλήσεως τῆς κληρονομίας. 30

§ 1716. Καθὼς ὁ πωλητής τῆς κληρονομίας ὑπεισηῖσθαι εἰς αὐτὴν
μετὰ καταγραφῆς δηλαδὴ ἢ χωρὶς καταγραφῆς, οὕτω πρέπει νὰ δεχθῇ
αὐτὴν καὶ ὁ ἀγοραστής.

§ 1717. Ἐὰν εἰς τὴν πώλησιν τῆς κληρονομίας ἐτέθη ὡς βάσις ἢ 35
καταγραφὴ, ἐνέχεται ὁ πωλητής νὰ ἀποκριθῇ καὶ διὰ τὴν ποσότητα καὶ
διὰ τὴν ποιότητα τῶν κληρονομιαίων πραγμάτων, ἐὰν δὲν εὑρεθῶσιν, ὡς
περιεγράφησαν εἰς τὴν καταγραφὴν.

§ 1718. Ἐὰν δὲ ἡ ἀγόρασις ἔγινεν ἄνευ καταγραφῆς, ἐνέχεται ὁ
πωλητής νὰ ἀποκριθῇ, ὅταν τὸ κληρονομιαῖον αὐτοῦ δίκαιον δὲν ἀναφανῇ

Îndeosebi
a unei moș-
teniri.

1 § 1711. Cumpărătorii unei moșteniri, care au primit-o ori are drit a o primi vinzătorii, ia asupra-și ca un moștenitoriu nu numai driturile, ci și îndatoririle vinzătorului, dacă nu vor fi numai perso-
nalice (§§ 580 și 687), așa dar dacă la această cumpărare și vin-
5 zare nu s-au pus catagrafie drept temei, se socotește și aceasta o faptă de noroc.

§ 1712. Cumpărătorii moștenirii nu are drit să ceară lucruri
cuenite vinzătorului, însă nu cu titlul acestei vîndute moșteniri, ci
din alte temeiuri, de pildă din prelegatum, fideicomisum, subrinduire
10 și din împrumuturi; din improprie cîștigă acesta toate sporurile la cum-
părata moștenire din lipsirea unui legatariu sau împreună moștenitoriu
sau cu orice alt chip, în cit vinzătorii putea să aibă dritul de preten-
ție asupra acestora.

§ 1713. Toate cite cîștigă moștenitorii prin dritul moștenirii,
15 precum sînt de pildă luatele roduri și pretenții, se cuvin masă moște-
nitorului, iar din improprie, toate cite el au cheltuit dintru ale
sale la intrarea în moștenire sau pentru masa ei, se scad din masă.
În aceste cheltuele se socotesc datoriiile plătite, legaturile date, dările
și cheltuelile îngropării, dacă nu s-au alcătuit anume într-alt chip
20 pentru aceste.

§ 1714. Vinzătorii dacă au ocîrmuit moștenirea pînă a nu o
trăda cumpărătorului, se socotește cătră acesta ca un ocîrmuitor a
trebilor străine.

§ 1715. Creditorii moștenirii și legatarii pot să ceară îndestu-
25 larea lor nu numai de la cumpărătorii moștenirii, ci și de la însuși
moștenitorii, căci driturile lor, precum și acele a datornicilor moște-
nirii, nu se strămută prin vînzarea moștenirii.

§ 1716. Precum vinzătorii moștenirii au intrat în ea cu cata-
grafie sau fără catagrafie, asemenea trebuie să o primească și
30 cumpărătorii.

§ 1717. Dacă la vînzarea moștenirii s-au pus drept temei cata-
grafia, datorii este vinzătorii să răspundă și pentru citimea și cualitaoa
lucurilor de moștenire, dacă nu s-ar fi aflat, precum s-au prescis
în catagrafie.

35 § 1718. Iar dacă cumpărarea s-au făcut fără catagrafie, rămîne
vînzătorii răspunzătorii, cînd dritul moștenirii lui nu se va descoperi

8 cuenite R: care aparțin G|| 12 în cit R: în măsura în care G|| 15—16
moștenitorului R: moștenirii G|| 18 după date ad și taxele, adică G|| 21 ocîrmuit
R: administrat G|| 22 se socotește R: răspunde G|| 33 s-ar fi R: s-au G| s-au
prescis R: au fost descise G|| 36 se va descoperi R: s-au vădit G.

τοιοῦτον, καθὼς ἐφανέρωσεν αὐτὸ εἰς τὸν ἀγοραστήν, καὶ δι' ὅλην 1
προσέτι τὴν ζημίαν, τὴν προξηνηθεῖσαν εἰς ἐκεῖνον ἐκ δόλου ἢ ἀμε-
λείας αὐτοῦ.

ζ') Συνάλλαγμα ῥητῆς δόσεως ἐτησίου ἐφ' ὅρου ζωῆς τινός· καὶ

§ 1719. Συνάλλαγμα τῆς τύχης εἶναι, καὶ ὅταν τις δοῦς εἰς ἄλλον 5
μίαν ποσότητα χρημάτων ἢ ἄλλα πράγματα, συμφωνήσῃ νὰ λάβῃ κατ' ἔτος ῥητὴν δόσιν ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ ἢ ἐκείνου, εἰς τὸν ὅποιον ἔδοσε τὰ χρήματα ἢ τὰ πράγματα, ἢ ἐφ' ὅρου ζωῆς ἄλλου τινός.

§ 1720. Ἡ ἀπὸ τοῦ τοιούτου συναλλάγματος ἐτήσιος δόσις παύει 10
ὁμοῦ μὲ τὴν τελευτὴν τοῦ προσώπου ἐκείνου, ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ὁποίου ἦτον περιωρισμένη. Διὰ τοῦτο ἡ δόσις τοῦ τελευταίου χρόνου δίδεται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἡμερῶν, ὅσας ἔζησε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο εἰς τὸν τελευ-
ταῖον χρόνον.

§ 1721. Ἐάν τις συνεφώνησε νὰ λάβῃ τὸ εἰσόδημα πράγματός τινος 15
ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ, δὲν ἔχουσιν ἄδειαν οὔτε οἱ δανεισταί, οὔτε τὰ παιδιά αὐτοῦ νὰ ἀνατρέψωσι τὴν συμφωνίαν ταύτην· ἀλλ' οἱ μὲν δανεισταὶ δύνανται νὰ ζητήσωσι τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῶν ἀπὸ τοιούτων εἰσοδημάτων· τὰ δὲ παιδιά ἔχουσιν ἄδειαν νὰ ἀπαιτήσωσιν, ὥστε μέρος ἀπὸ τῶν εἰσοδημάτων τούτων, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τὸν συμφωνήσαντα γονέα αὐτῶν, νὰ παρατεθῇ εἰς τρίτον πρόσωπον πρὸς ἀσφάλειαν τῆς διατροφῆς τῆς ἀνη-
κούσης εἰς αὐτὰ κατὰ τοὺς νόμους. 20

ζ') Συνεισφορά ἑταιρείας διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν δυστυχησόντων μελῶν αὐτῆς.

§ 1722. Τὸ σύμφωνον, δι' οὗ ἐκ συνεισφορᾶς συνίσταται ὑπὸ μιᾶς 25
ἑταιρείας ἐν κοινὸν κεφάλαιον διὰ τὴν διατροφήν καὶ κηδεμονίαν τῶν μελῶν αὐτῆς, τὰ ὅποια θέλουσιν ἴσως δυστυχῆσῃ, ἢ τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν παιδιῶν, πρέπει νὰ κριθῇ κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς τοιαύτης διατάξεως καὶ κατὰ τὰς αἱρέσεις τὰς περὶ αὐτῆς διαταχθείσας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἀζημίου καὶ τῆς ἱκανοποιήσεως

Ζημία. § 1723. Ζημία λέγεται πᾶσα βλάβη, προξηνηθεῖσα εἰς τὴν περιου- 30
σίαν, εἰς τὰ δίκαια ἢ εἰς τὸ πρόσωπόν τινος. Διαφέρει ἀπὸ ταύτης ἡ ἑλλειψις τοῦ κέρδους ἐκείνου, τὸ ὅποιον εἶναι δυνατὸν νὰ προσμένῃ τις κατὰ τὸν συνειθισμένον ροῦν τῶν πραγμάτων.

1 așa, precum l-au arătat el cumpărătorului și pe lingă aceia, pentru toată paguba pricinuită aceluia din vicleșugul sau lenevirea lui.

§ 1719. Tocmala de noroc este și cînd acel ce, dînd altuia o sumă de bani sau alte lucruri, va închie tocmală ca să iae pe tot anul o hotărită dare pîn la sfîrșitul vieții sale sau a celuia, căruia s-au dat banii sau lucrul, ori pîn la sfîrșitul vieții altui cuiva.

F) Tocmala de hotărită dare pe an pîn la sfîrșitul vieții cui-va.

§ 1720. Darea pe an dintr-o asemenea tocmală încetează dimpreună cu moartea acei persoane pe a căria viață era îngrădită. Pentru aceasta, darea anului celui de pe urmă se dă după analoghia zilelor cîte au trăit persoana aceia în anul cel mai de pe urmă.

§ 1721. Dacă s-au alcătuit cineva să iae venitul unui lucru pîn la sfîrșitul vieții sale, nu au voe nici creditorii, nici fiii lui să răstoarne această tocmală; însă creditorii pot cere îndestularea lor din asemenea venituri, iar fiii au voe să ceară din aceste venituri atîta parte, cîtă nu va fi de trebuință contractuatorului lor părinte, ca să se depozitarisască la o a treia persoană spre siguranța hranei cuvenită lor după legi.

§ 1722. Tocmala după care, din punerea la mijloc se alcătuește de cătră o tovărășie cu un comun capital pentru hrana și purtarea de grijă a mădulărilor ei care poate vor scăpăta, sau a văduvilor și a sărăimanilor, trebue să se judece după firea și scoposul a acest feliiu de așezămînt și după condițiile așezate pentru aceasta.

G) Pune-rea la mijloc a unei tovrășii pentru privigherea scăpătatelor mădulări a ei.

CAP AL TREIZECI ȘI ȘAPTE

Pentru dritul despăgubirei și a satisfacției

25 § 1723. Paguba se zice toată vătămarea pricinuită la averea, la drituri sau la persoana cui-va. Se deosebește din aceasta lipsa ciști-gului aceluia care este cu puțință să o nădăjduiască cineva după obici-niutul curs al lucrurilor.

Paguba.

2 lenevirea R: neglijența G || 3 acel ce R: cineva G || 4 va închie tocmală R: a convenit G || 5 s-au R: a G || 6 lucrul R: lucrurile G || 8 Pentru aceasta R: De aceea G || 12, 14 fiii R: copiii G || 14—15 din...contractuatorului R: ca o parte din aceste venituri, care nu e necesară contractantului părinte, să fie depusă G || § 1722 notă: privigherea R: prevederea G || 18 după R: prin G || 19 cu om G: ad R || 21 sărăimanilor R: orfanilor copiii G || 22 aceasta R: acesta G || 26 driturile G | din R: de G || 27 să o R: să-l G.

Πηγαί τῆς
ζημιώσεως.

§ 1724. Ἡ ζημία προξενεῖται, ἡ ὅταν τις πράττῃ πράξιν τινα ἄδικον, ἡ ὅταν δὲν ἐκτελῇ πράξιν τινα νόμιμον, δι' ἧς εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ζημίαν ἄλλου τινός, ἡ ὅταν συμβαίῃ τυχρὰ τις περίστασις.

§ 1725. Ἡ ἄδικος ζημιώσις προξενεῖται ἡ ἐκουσίως ἡ ἀκουσίως. Ἡ ἐκούσιος ζημιώσις θεμελιούται ἡ ἐπὶ δόλου, ὅταν δηλαδὴ ἡ ζημία προξενηθῇ ἐν εἰδήσει καὶ θελήσει τινός· ἡ ἐπὶ σφάλματός τινος, ἡ γοῦν ὅταν προξενηθῇ ἐξ ἀγνοίας μεμπτῆς· ἡ ἐξ ἑλλείψεως τῆς προσηκούσης προσοχῆς ἡ τῆς ἐπιμελείας.

Περὶ τῆς ἐ-
νοχῆς εἰς ἐπι-
στροφὴν τῆς
προξενηθεί-
σης ζημίας·

§ 1726. Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ζημιώσαντος τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ζημίας, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνος δολιευσάμενος ἡ ἀμελήσας, εἴτε ἐπροξενήθη ἡ ζημία ἐκ παραβάσεως τῆς συμφωνίας, εἴτε ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, μὴ οὐσης παντελῶς συμφωνίας· παραδείγματος χάριν, ἐάν τις διώκῃσε πράγματα ξένα παρὰ γνῶμην τοῦ δεσπότη αὐτῶν, ἡ ἐάν τις κληρονόμος δὲν ἐφρόντισε περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν λεγμάτων μέχρι τοῦ καιροῦ τῆς νομίμου αὐτῶν παραδόσεως, κ.τ.λ.

§ 1727. Ἀμφιβολίας οὐσης, ἰσχύει ἡ πρόληψις, ὅτι ἡ ζημία συνέβη ἄνευ δόλου ἡ ἀμελείας ἄλλου τινός.

§ 1728. Κρίνεται ὅμως κατὰ πρόληψιν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις δὲν εἶναι ἐστερημένος τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ, εἶναι ἐπιτήδειος εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς, ὅσον δύναται νὰ μεταχειρίζεται ὁ ἔχων τὰς συνειθισμένας δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

§ 1729. Ὁ παραμελῶν τὸν προσήκοντα βαθμὸν τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς εἰς τὰς πράξεις ἐκείνας, ἐξ ὧν βλάπτονται τὰ δίκαια ἄλλου τινός, ἐνέχεται ὡς ἀμελής.

§ 1730. Ὅστις προτείνει, ὅτι ἄνευ δόλου καὶ ἀμελείας αὐτοῦ ἐμποδίσθη ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκπληροῖ τὸ ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἡ τοῦ νόμου χρέος αὐτοῦ, ὑποχρεοῦται νὰ ἀποδείξῃ τοῦτο.

Ἐν εἶδει·
α') τῶν ἐμ-
πείρων εἰς
πράγματα·

§ 1731. Ὁ ἐπαγγελλόμενος δημοσίως ἐπάγγελμα ἡ τέχνην ἡ ἐργά- χειρον ἡ ὁ χωρὶς ἀνάγκης ἀναδεχόμενος ἐκουσίως ἔργον τι, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτέλεσις ἀπαιτεῖ εἰδικὴν ἐμπειρίαν τέχνης ἡ ἐπιμέλειαν οὐχὶ συνειθισμένην, δεικνύει διὰ τούτου, ὅτι ἀποδίδει εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὴν πρέπουσαν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀπαιτουμένην, οὐχὶ τὴν συνειθισμένην ἐμπειρίαν· ὅθεν ἐνέχεται νὰ ἀποκριθῇ διὰ τὴν ἑλλειψιν τῆς τοιαύτης ἐπιμελείας καὶ ἐμπει-

- 1 § 1724. Paguba se pricinuește, sau cînd cineva va face o lucrare nedreaptă, sau cînd nu va împlini o lucrare legiuită, după care este datoriu să împiedece paguba altui cuiva, sau cînd urmează o întîmplătoare împregiurare. Izvoarele păgubirei.
- 5 § 1725. Nedreaptă păgubire se pricinuește ori dinadins sau fără voe. Dinadins păgubire se întemeiază sau pe vicleșug, adică, cînd paguba se pricinuește cu știința și vrerea cuiva; sau prin greșala cuiva, adică, cînd se va pricinui din neștiință imputată; sau din lipsa cuviincioasei luări de samă sau a sirguinței.
- 10 *§ 1726. Fieștecarele om are drit să ceară de la păgubitoriu întoarcerea pagubei pricinuite lui din vicleșugul sau lenevirea aceluia, ori că paguba s-au pricinuit din călcarea tocmelii sau dintr-o altă pricină nefiind nici ca cum tocmală; de pildă, dacă cineva au ocîrmuit trebi străine fără știrea proprietariului lor, sau dacă un moștenitoriu nu s-au îngrijit pentru siguripsirea legaturilor pîn la terminul legiuitei trădări și celelante. Pentru îndatorirea spre întoarcerea pricinuitei pagube: 1. Din vicleșug sau lenevire;
- 15 § 1727. Îndoială fiind, are loc iuridica presumție că paguba s-au întîmplat fără vicleșug sau lenevirea cuiva.
- 20 § 1728. Se judecă însă după iuridica presumție, cum că tot omul carele nu este lipsit de întrebuițarea minței, este vrednic de atîta silință și băgare de samă, cit poate întrebuița acel ce are obicinuitele puteri a sufletului și a trupului.
- 25 § 1729. Acel ce lenevește a pune în lucrare cerșuta silință și băgare de samă în cuvenită măsură la acele lucruri, prin care se vatămă driturile altuia, se învinovățește ca un leneș.
- § 1730. Acel ce zice, cum că fără vicleșugul și lenevirea lui s-au oprit la împlinirea datoriei sale dintr-un contract sau după legi, datoriu este să dovedească zisa sa.
- 30 § 1731. Acel ce public se indeletnicește în vreo meserie sau meșteșug ori manufactură, sau acel ce fără silă va lua asupra-și de bună voe o treabă a căria săvîrșire cere o deosebită iscusință a meșteșugului sau o neobicinuită silință, arată prin aceasta, cum că el ia asupra-și cuviincioasa silință și cerșuta neobicinuită iscusință; așa dar atunce rămîne el răspunzătoriu pentru lipsa a asemenea silință și iscusință. Iar Îndeosebi: A) A celor experți în lucruri;

1 va face R: face G || 2 va împlini R: împlinește G | după R: prin G || 5, 6 dinadins R: cu voie G || 7 prin R: pe G || 13 ocîrmuit R: administrat G || 14 știrea R: părerea G || 17 loc R: putere G || 20 vrednic de atîta R: apt la atîta grad de G || 23 lenevește R: neglijează G | cerșuta R: cuvenitul grad de ceruta G || 25 leneș R: neglijent G || 27 legi R: lege G || 28 zisa sa R: aceasta G || 29 meserie R: profesiune G || 30 manufactură R: lucru manual G | va lua R: ia G || 32 el ia asupra-și R: își dă G.

ρίας. Ἐὰν ὅμως ὁ ἐμπιστευθεὶς εἰς αὐτὸν τὸ ἔργον ἤξευρε τὴν ἀνεπιτηδεύτητα αὐτοῦ ἢ ἐδύνατο νὰ μάθῃ αὐτὴν διὰ τῆς συνειθισμένης προσοχῆς, ὑποφέρει καὶ αὐτὸς τὴν ἐκ τοῦ σφάλματός του ζημίαν. 1

§ 1732. Ὁ εἰς πράγματα ἔμπειρος ὑπόκειται εἰς ἀπολογίαν καὶ τότε, ὅταν λαβὼν ἀντιμισθίαν δώσῃ δολίως ἢ κατὰ λάθος συμβουλὴν βλαβεράν εἰς ἔργα ἀνήκοντα εἰς τὴν τέχνην ἢ ἐπιστήμην αὐτοῦ. 5

β') τῶν πλειο-
στέρων μετό-
χων.

§ 1733. Ἐὰν πολλοὶ ἐν ταύτῳ ἔβλαψάν τινα, καταδικάζονται νὰ κάμωσιν εἰς αὐτὸν τὸ ἀζήμιον ἢ τὴν τελείαν ἱκανοποίησιν (§ 1749) πάντες ὁμοῦ ἢ εἰς μόνον ὑπὲρ πάντων, εἰς τὸν ὅποιον μένει τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ἀπαιτῇ ἔπειτα παρὰ τῶν λοιπῶν συνενόχων τὴν ἀναλογοῦσαν εἰς αὐτοὺς ποσότητά ἀπὸ τῆς προξενηθείσης βλάβης (§ 1191). 10

2) ἐκ τῆς
μεταχειρίσε-
ως τοῦ δικαί-
ου.

§ 1734. Ὅστις μεταχειρίζεται τὸ δίκαιον αὐτοῦ ἐντὸς τῶν νομίμων ὅρων, δὲν ἐνέχεται νὰ ἀποκριθῇ τὴν ζημίαν τὴν ἐκ τούτου προξενη-
θεῖσαν εἰς ἄλλον. 15

3) ἐκ πρά-
ξεως ἄνευ δό-
λου, ἢ ἀμε-
λείας ἢ ἀκου-
σίως γενομέ-
νης.

§ 1735. Κανονικῶς δὲν ὑποχρεοῦται τις νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ζημίαν τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς ἄλλον ἄνευ δόλου ἢ ἀμελείας ἢ διὰ πράξεως ἀκουσίου. 15

§ 1736. Ἐὰν τις ὅμως ἐκουσίως ἐπροξένησεν εἰς ἑαυτὸν του πρόσ-
καιρον ταραχὴν τοῦ νοός, ὑπόκειται εἰς ἀπολογίαν διὰ τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὕρισκόμενος ἐπροξένησεν εἰς ἄλλον. 20
Ὡσαύτως ὑπόκειται εἰς ἀπολογίαν καὶ ὅστις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ ἔλθῃ ὁ ζημιώσας εἰς κατάστασιν τοιαύτην.

§ 1737. Ὁ ζημιωθείς ὑπὸ μαινομένων, ἢ παραφρόνων, ἢ νηπίων, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ζημίας αὐτοῦ παρ' ἐκείνων, οἵτινες ἐχρεώσθουν νὰ ἔχωσι τὴν φροντίδα τῶν τοιούτων προσώπων· ἐὰν ὅμως ὁ ἴδιος ἔδοσεν τὴν ἀφορμὴν εἰς τὰ τοιαῦτα πρόσωπα, δὲν ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ τίποτε. 25

§ 1738. Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ γένῃ τὸ ἀζήμιον εἰς τὸν ζημιωθέντα, ἀνήκει εἰς τὸν κριτὴν νὰ ἐξετάσῃ τὰς περιστά-
σεις, ἂν δηλαδὴ πρέπει νὰ ἐνοχοποιηθῇ ὁ ζημιώσας, καὶ μὲ ὅλον ὅτι δὲν εἶναι συνήθως ἐγκρατὴς τοῦ νοός του· ἢ ἂν ὁ ζημιωθείς εὐσπλαγχνισθεὶς αὐτὸν δὲν ὑπεράσπισεν τὸν ἑαυτὸν του· ἢ νὰ παρατηρήσῃ τὰς περιουσίας ἀμφοτέρων καὶ οὕτω προσπαθήσῃ νὰ συμβιβάσῃ αὐτοὺς, ἢ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ ἀζήμιου μετ' ἐπιεικειάς, ἥγουν κλίνων μᾶλλον εἰς τὸ φιλάνθρωπον. 30

1 dacă acela, ce au încrezut cuiva facerea unui lucru, au știut neiscușința lui sau putea să o afle prin obicinuita băgare de samă, pătimește și această pagubă născută din greșala sa.

5 § 1732. Acel iscusiț într-un meșteșug rămîne răspunzătoriu și atunci cînd, luînd mulțămîta, va da cu vicleșug sau cu greșală o sfătuire păgubitoare lucrărilor cuvenite meșteșugului sau științei sale.

10 § 1733. Dacă mulți totodată au vătămat pe cineva, se osîndesc a-i face despăgubire sau deplină satisfacție (§ 1749), toți dimpreună sau unul pentru toți, căruia rămîne drit să ceară pe urmă de la ceilalți împreună vinovați, analoghisita lor sumă pentru pricinuita vătămare (§ 1191).

B) A mai multor împărtășiți.

15 § 1734. Acel ce întrebuițază dritul său în cuprinsul legiuitelor hotare, nu este răspunzătoriu pentru paguba pricinuită altuia dintru aceasta.

2. Din întrebuițarea dritului.

20 § 1735. După regulă, nu se îndatorește cineva să întoarcă paguba pricinuită altuia fără scopos rău, fără vicleșug, sau lenevire, sau dintr-o faptă fără de vrerea lui.

3. Dintr-o faptă fără vicleșug, sau lenevire, sau fără vrere.

25 § 1736. Iar dacă cineva cu vrerea sa și-au pricinuit lui—și o treacătoare întunecare — minții, rămîne răspunzătoriu pentru paguba ce au pricinuit altuia, aflîndu-se în acest feliu de stare; asemenea cade în răspundere și acela ce au dat prilej, ca păgubitoriu să vie într-o asemenea stare.

30 § 1737. Acel ce s-au păgubit de cătră acei lipsiți de minte sau nebuni, sau de cătră prunci, poate cere împlinirea pagubei sale de la acei ce era datori să aibă purtare de grijă asupra a acest feliu de persoane, iar dacă însuși au dat pricină la acest feliu de persoană, nu are drit să ceară ceva.

35 § 1738. Dacă nu va fi cu putință după acest chip, ca păgubașului să se facă despăgubire, se cuvine judecătoria, ca să cerceteze împrejurările, dacă adevărat trebuie să se imputeze păgubitorului și atunci cînd nu se află el în obicinuita înfrînare pentru păstrarea întregimei minții sale; sau dacă păgubașul din milostivire nu s-au apărât pe sineși; ori să iae aminte averile amîndurora și așa să-i îmbie spre învoială, sau să hotărască pentru despăgubire după ecvitate, adică plecîndu-se mai mult cătră iubirea de omenire.

1 au... lucru R: i-a încredințat lucrul G || 2—3 pătimește... sa R: suportă și el paguba din greșala sa G || 4 într-un meșteșug R: la lucruri G || 5 mulțămîta, va da R: răsplata, a dat G || § 1733 nota: împărtășiți R: participanți G || 13 răspunzătoriu R: vinovat să răspundă G || 16 fără scopos rău ad R: om G || 21 prilej R: îndemn G || 24 împlinirea R: întoarcerea G || 26 pricină R: îndemn G || 28 va fi R: este G || 30—32 și atunci... minții sale R: cu toate că nu este în mod obișnuit stăpîn pe mintea sa G || 34 după ecvitate R: cu bunătate G.

4) ἐκ τυχη-
ρᾶς περιστά-
σεως·

§ 1739. Ἡ τυχηρὰ περιστασις ζημιώνει ἐκεῖνον, εἰς τοῦ ὑπολοίτου τὴν περιουσίαν ἢ τὸ πρόσωπον συνέβη. Ἐὰν ὅμως τις παρέβη τὸν νόμον τὸν δοθέντα πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν τυχηρῶν ζημιώσεων, ἢ χωρὶς ἀνάγκης ἀνέμιχθη εἰς πράγματα ξένα, ἀποκρίνεται δι' ὅλην τὴν ζημίαν, ἥτις κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἦθελεν ἀκολουθήσῃ.

1

5

5) ἐκ τῶν
ξένων πρά-
ξεων·

§ 1740. Διὰ τὰς παφανόμους ξένας πράξεις, εἰς τὰς ὑποίας δὲν ἔγινε τις μέτοχος, κανονικῶς οὔτε ἀποκρίνεται. Εἰς δὲ τὰς πτώσεις ἐκεῖνας εἰς τὰς ὑποίας οἱ νόμοι θεσπίζουσι τὸ ἐναντίον, μένει εἰς αὐτὸν τὸ δίκαιον εἰς τὸ νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ πταίστου τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ζημίας.

Ἐξαίρεσεις·

§ 1741. Ἐάν τις μισθώσῃ δοῦλον, μὴ ἔχοντα ἀπιδεικτικὸν γράμμα παρὰ τοῦ πρωτέρου δεσπότη τοῦ ἡγεγυητῆ, καὶ προξενήσῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ζημίαν εἰς ἄλλον, ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσῃ τὸν δοῦλον εἰς τὸν ζημιωθέντα ἢ, ἂν ἀποδειχθῇ ὅτι ἐφυγάδευσεν αὐτὸν ὁ ἴδιος, καταδικάζεται νὰ πληρώσῃ τὴν ζημίαν. Ὡσαύτως ἐὰν κρατῇ εἰς δούλευσιν αὐτοῦ πρόσωπον, τὸ ὅποιον εἶναι ἐπικίνδυνον ἐξ αἰτίας τῆς καταστάσεως τοῦ σώματος ἢ τοῦ νούου του· ἢ ἐὰν ἀποδέχῃται τινα κακοποιὸν γνωστόν· ἢ ἐὰν ἡξεύρων διώρισεν εἰς δούλευσιν τινα τοιοῦτον πρόσωπον ἐπικίνδυνον ἢ ἀνίκανον, ἐνέχεται νὰ πληρώσῃ τὴν ζημίαν.

10

15

§ 1742. Οἱ κάπηλοι, οἱ ναῦται καὶ οἱ ἀγωγιάται ἐνέχονται νὰ ἀποκριθῶσι τὴν ζημίαν, τὴν προξενηθεῖσαν ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας τῶν ἰδίων αὐτῶν ἢ τῶν δούλων αὐτῶν, οὐχὶ δὲ ἐκ τῶν τυχηρῶν πτώσεων.

20

§ 1743. Ἐὰν πέσῃ πρᾶγμα τι, τὸ ὅποιον ἐκρέματο ἢ ἔκειτο ἐπικινδύνως, ἢ ἐὰν ἐκχυθῇ τι ῥευστὸν καὶ βλάβῃ ἢ ζημιώσῃ τινά, ὑποχρεοῦται νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἱκανοποίησιν ὁ ἐνικὸς τῆς οἰκίας, ἐξ ἧς ἔπεσε τὸ πρᾶγμα ἢ ἐχύθη ῥευστὸν ἐκεῖνο.

25

§ 1744. Ἐὰν ἐν σημείῳ πρὸς φανέρωσιν τῆς τέχνης ἢ τοῦ ἐπαγγέλματος τινος ἢ σκεῦος ἢ ἄλλο τι πρᾶγμα κρέματα εἰς τόπον, ἔνθεν διαβαίνουσιν ἄνθρωποι, καὶ εἶναι πιθανόν, ὅτι δύναται πεσὼν νὰ βλάβῃ τινά, ἔχει πᾶς τις δίκαιον νὰ φανερῶσῃ τοῦτο εἰς τὴν ἀστυνομίαν διὰ τὴν κοινήν ἀσφάλειαν.

30

6) ὑπὸ ζώ-
ου·

§ 1745. Ἐὰν τις ἐβλάβῃ ὑπὸ ζώου τινός, πρέπει νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἱκανοποίησιν ἐκεῖνος, ὅστις ἐβίασεν ἢ διηρέθισε τὸ ζῶον εἰς τοῦτο ἢ

1 § 1739. Întîmplătoarea împregiurare păgubește pe acela la a
cărui a avere ori persoană s-au întîmplat. Iar dacă cineva au călcat legea
dată spre împiedecarea întîmplătoarelor păgubiri sau fără nevoie s-au
amestecat în trebi străine, rămîne răspunzătoriu pentru toată paguba,
5 care într-alt chip n-ar fi urmat.

4. Din întîmplătoare încungiurare.

§ 1740. Pentru lucrări străine ce sînt improtiva legilor, la care
nu s-au făcut cineva părtaș, după regulă nici se învinovățește; iar la
acele întîmplări, unde legile hotărăsc din improtivă, rămîne lui drit
de a cere de la vinovat întoarcerea pagubei.

5. Din lucrări străine.

10 § 1741. Dacă cineva va năimi o slugă ce n-are atestat de la cel
de mai înainte al său stăpin, sau fără chizășie și apoi sluga aceea va pri-
cinui altuia pagubă, datoriul este să dea pe slugă în mina păgubașului;
ori dacă se va dovedi că însuși i-au înlesnit fugirea, se osîndește spre
plata pagubei. Asămine, dacă va ținea în slujba sa o persoană ce este
15 primejdioasă din pricina stării trupului sau a minții sale, sau dacă va
găzdui pe vreun cunoscut făcătoriu de rele, sau dacă știind, au rinduit
într-o slujbă o asemenea persoană primejdioasă ori nevrednică, se învi-
novățește a plăti paguba.

Excepție.

+§ 1742. Crășmarii, căpitani de corăbii și cărăușii rămîn răspun-
zatori pentru paguba pricinuită din vicleșugul sau lenevirea însuși a lor
sau a slugilor lor, iar nu din întîmplătoarele încungiurări.

§ 1743. Dacă cineva din picarea unui lucru spînzurat ori pus
cu primejdie, sau prin vărsarea ori aruncarea unui lucru din casă, se va
vătămă ori se va păgubi, datoriul este să-l îndestuleze lăcuiitoriul casii
25 de unde au picat lucrul ori s-au aruncat ori s-au vărsat ceva.

§ 1744. Dacă un sămn spre arătarea meșteșugului sau a mesăriei
ori un vas *) sau alt lucru va spînzura într-un loc, pe supt care trec
oameni și va fi de crezut că poate să urmeză primejdie, picînd și vătă-
mind pre cineva, are drit orișicine să face arătare pentru aceasta către
30 poliție, pentru siguranța publică.

§ 1745. Dacă cineva se va vătămă de o vită, trebuie să i se facă
îndestulare de către acel ce au zădărit ori au silit vita spre aceasta,
6. De către o vită.

3 împiedecarea R: înlăturarea G || 6 lucrări R: fapte G | ce sînt... legilor R:
ilegale G || 7 se învinovățește R: nu răspunde G || 11 chizășie R: chezaș G || 19 căpi-
tanii de corăbii R: corăbierii G || 21 încungiurări R: cazuri G || 23 ori aruncarea...
casă R: unui lichid G || 25 de unde R: din care G | ori s-au aruncat ad R: om G |
ceva R: lichidul acela G || 26 mesăriei R: profesiunii cuiva G || 27 va spînzura R:
atîrnă G | supt care R: unde G.

*) Grecescul σκεῦος, tradus cu vas, înseamnă nu numai orice fel de
vas, ci și orice obiect de uz casnic, uncaltă, sculă, instrument.

δὲν ἐκράτησεν αὐτὸ ὑπὸ φύλαξιν. Ἐὰν οὐδεὶς ἀποδειχθῇ ἔνοχος εἰς τοῦτο, 1
 λογίζεται ἡ βλάβη ὡς τυχηρά.

§ 1746. Ἐάν τις εὕρισκῃ εἰς τὸν ἀγρὸν ἢ εἰς τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ζῶα 5
 ξένα, δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ φονεύσῃ, ἀλλὰ δύναται νὰ διώξῃ, χωρὶς νὰ βλάβῃ
 αὐτά· ἢ ἐὰν ἐζημιώθῃ ὑπ' αὐτῶν, ἔχει δίκαιον ιδιωτικοῦ ἐνεχυρασμοῦ·
 ὅθεν δύναται νὰ παρακρατήσῃ τοσαῦτα ἀπὸ τῶν ζῶων τούτων, ὅσα εἶναι
 ἱκανὰ εἰς ἀποπλήρωσιν τῆς ζημίας αὐτοῦ. Μὲ ὅλον τοῦτο χρεωστεῖ νὰ
 συμβιβασθῇ μετὰ τοῦ δεσπότης τῶν ζῶων ἐν διαστήματι ἡμερῶν ὀκτῶ
 ἢ νὰ ἐνάξῃ αὐτὸν εἰς τὸ κριτήριον, διότι μετὰ τὴν παραδρυσμὴν τῶν ὀκτῶ
 ἡμερῶν χάνει τὸ τοῦ ἐνεχυρασμοῦ δίκαιον (§ 612) καὶ ὑποχρεοῦται νὰ 10
 ἐπιστρέψῃ τὰ ζῶα εἰς τὸν δεσπότην τῶν· μένει ὅμως εἰς αὐτὸν τὸ προσω-
 πικὸν δίκαιον, δι' οὗ δύναται νὰ ζητήσῃ τὸ ἀζήμιον αὐτοῦ.

§ 1747. Τὸ παρακρατηθὲν ὡς ἐνέχυρον ζῶων πρέπει νὰ ἐπιστραφῇ
 καὶ τότε, ὅταν ὁ δεσπότης αὐτοῦ δώσῃ ἄλλην ἀρμόζουσαν ἀσφάλειαν.

Τρόποι τῆς § 1748. Διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς προξηνηθείσης ζημίας πρέπει νὰ 15
 ἀποτίσεως βαλθῇ τὸ ὅλον εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν ἢ, ἂν τοῦτο δὲν εἶναι
 τῆς ζημίας. δυνατόν, νὰ δοθῇ ἡ διατίμησις αὐτοῦ.

Ἀζήμιον § 1749. Ἀζήμιον κυρίως λέγεται ἡ ἐπιστροφή μόνον τῆς προξε-
 καὶ τελεία ἱ- νηθείσης ζημίας· ὅταν δὲ τοῦτο ἐκτείνηται καὶ εἰς βλάβην τινὰ σωματικὴν
 κανονοίησις καὶ εἰς τὴν ἐξάλειψιν τῆς προξηνηθείσης ἀτιμίας, λέγεται τε λεία 20
 τί ἐστίν; ἱκανοποίησις.

§ 1750. Ἐὰν ἡ ζημία ἐπροξηνήθῃ ἐξεπίτηδες ἀπὸ σκοποῦ κακοῦ
 ἢ φανερᾶς ἀφροντισίας, δύναται ὁ βλαφθεὶς νὰ ζητήσῃ τὴν τελείαν ἱκανο-
 ποίησιν· ἐὰν δὲ ἐπροξηνήθῃ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν, ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ μόνον
 τὸ ἀζήμιον αὐτοῦ. 25

Ἐν εἶδει· § 1751. Ὅστις ἐβλάψεν ἄλλον εἰς τὸ σῶμα, ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ
 α') εἰς τὰς τὰ ἔξοδα διὰ τὴν ἱατροεἰαν αὐτοῦ, νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἀπολεσθὲν κέρδος
 σωματικὰς ἢ καὶ τὸ τοῦ μέλλοντος καιροῦ, ἂν αὐτὸς ἔμεινεν ἀδύνατος εἰς τὸ νὰ κερ-
 βλάβας· δαίνῃ, καὶ τὴν πρέπουσαν πρὸς τούτοις ἀντιπληρωμὴν συμφωνοῦσαν μὲ
 τὰς ἀποδεδειγμένας περιστάσεις, ἂν ἀπαιτήσῃ καὶ αὐτὴν ἐκεῖνος. 30

§ 1752. Ἐὰν εἰς τὸ βλαφθὲν πρόσωπον ἐπροξηνήθῃ καὶ ἀμορφία,
 πρέπει, ὅταν μάλιστα εἶναι πρόσωπον θηλυκόν, νὰ ἀποβλέψῃ τὸ κριτήριον
 καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν, ἂν ἐκ τῆς ἀμορφίας ταύτης ἐνδέχεται νὰ
 ἐμποδισθῇ ἡ μέλλουσα εὐτυχία τοῦ προσώπου αὐτοῦ.

1 ori n-au ținut-o în bună pază. Dacă nu se va dovedi nimine vinovat la aceasta, se socotește vătămarea ca din întâmplare.

§ 1746. Dacă cineva, pe pământul sau pe locul său va găsi vite străine, nu are voie să le ucidă, ci poate să le alunge fără să le vateme, iar dacă se va vătăma ori se va păgubi de cătră acele vite, are dritul să le oprească, ca un amanet particular; așa dar poate să oprească atite din aceleși, cite vor fi îndestule spre împlinirea pagubei sale. Cu toate aceste datoriu este să se învoiască cu proprietariul vitelor în curgere de opt zile sau să-l tragă la judecată; căci după împlinirea termenului de opt zile, încetează dritul amanetului (§ 612) și se îndatorește să întoarcă vita proprietariului ei; îi rămâne însă dritul personal, după care poate să ceară despăgubirea sa.

§ 1747. Vita ce s-au oprit ca un amanet, trebuie să se întoarcă și atunci când proprietariul ei va da altă potrivită siguranție.

§ 1748. Pentru întoarcerea pricinuitei pagube trebuie să se pue toate în starea de mai înainte, sau nefiind aceasta cu putință, să dea prețul lucrului.

Chipuri
pentru pre-
tenția pagu-
bei.

§ 1749. Despăgubirea chear se numește întoarcerea numai a pricinuitei pagube, iar cind aceasta se întinde și la vătămarea trupească și la ștergerea pricinuitei necinste, se numește deplină satisfacție.

Despăgu-
birea și depli-
na satisfac-
ție, ce este?

§ 1750. Dacă paguba s-au pricinuit dinadins cu scopos rău sau prin vederată neîngrijire, poate vătămatul să ceară deplină satisfacție, iar dacă s-au pricinuit din alte încungiuări, are drit să ceară numai despăgubirea sa.

§ 1751. Acel ce au vătămat pe altul la trup, datoriu este să dea cheltuiala tămăduirii lui, să-i plătească și lipsitul ciștig sau și pentru vremea viitoare, dacă acesta au rămas neputincios de a ciștiga, cum și cuviincioasă răsplătire potrivită cu doveditele împregiuări, dacă vătămatul va pretenderisi și aceste.

Îndeosebi:
a) Pentru
trupească vătămă-
re;

§ 1752. Dacă la vătămata persoană s-au pricinuit și slujire, trebuie, mai ales cind va fi parte femeiască, să iae în băgare de samă judecătoria și această împregiurare, dacă din această slujire se va împiedeca viitoarea norocire acei persoane.

3 va găsi R: găsește G || 5 iar dacă... vite R: sau dacă a fost păgubit de ele G || 6 așa dar R: de aceea G || 7 aceleși R: aceste vite G || 10 încetează R: pierde G || 11 vita R: vitele G | ei R: lor G | după R: prin G || § 1748 nota: pretenția R: ispășirea G || 16 toate R: totul G | starea R: starea lui G || 17 lucrului R: lui G || 18 chear R: mai ales G || 23 încungiuări R: cauze G || § 1751 nota: În special la vătămări corporale G || 26 cheltuiala G | lipsitul R: pierdutul G || 27 cum R: pe lângă acestea G || 29 va... aceste R: a cerut și aceasta G || 30, 32 slujire R: desfigurare G.

§ 1753. 'Εάν ἐξ αἰτίας τῆς σωματικῆς βλάβης ἐπακολουθήσῃ εἰς τὸν βλαβέντα θάνατος, πρέπει νὰ πληρωθῶσιν, οὐχὶ μόνον τὰ ἔξοδα πάντα, ἀλλὰ νὰ δοθῶσι προσέτι εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία αὐτοῦ, ὅσα αὐτοὶ ἐστερήθησαν διὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, ἐκτὸς τῆς ἐγκληματικῆς κατὰ τοῦ βλάψαντος ποινῆς (§ § 1767 καὶ 1768).

§ 1754. 'Εάν τις ἀπατήσας πρόσωπον θηλικὸν ἐτεκνοποίησεν ἐξ αὐτοῦ, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τὰ ἐν καιρῷ τῆς λοχείας ἀναγκαῖα ἔξοδα καὶ νὰ ἐπιφορτισθῇ καὶ μὲ τὰς πρὸς τὰ τέκνα ἐνοχὰς τὰς διαταχθείσας ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου μέρους (§ § 182, 183, 185, 221, 224, 226 καὶ 227).

§ 1755. 'Ο ποίνιμος Κώδιξ ἀποφασίζει, πότε ἡ ἀπάτη αὕτη πρέπει νὰ λογισθῇ ὡς ἐγκλημα καὶ πότε ὡς ἀμάρτημα ἐναντίον τῶν νόμων τῆς ἀστυνομίας.

β') εἰς τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν· § 1756. "Ὅστις διὰ βιαίας ἀρπαγῆς ἢ δι' ἰδιωτικῆς φυλακῆς ἢ δι' ἀδίκου δικαστικῆς φυλακώσεως ἀφῆρσε τὴν ἐλευθερίαν τινός, καταδικάζεται εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν βεβλαμμένον εἰς τὴν προτέραν ἐλευθερίαν αὐτοῦ καὶ νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὴν τελείαν ἱκανοποίησιν. 'Εάν δὲ δὲν δυνήθῃ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν προτέραν ἐλευθερίαν, καταδικάζεται νὰ κάμῃ τὴν τελείαν ἱκανοποίησιν εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τοῦ φόνου (§ 1753).

γ') εἰς τὴν τιμὴν· καὶ § 1757. 'Εάν ἐπροξενήθῃ εἰς τινὰ ζημίαν ἀληθοῦς ἐξ αἰτίας τῶν εἰς αὐτὸν ὕβρεων, ἔχει αὐτὸς δίκαιον νὰ ζητήσῃ τὸ ἀζημίον αὐτοῦ ἢ τὴν τελείαν ἱκανοποίησιν (§ 1749).

δ') εἰς τὴν περιουσίαν· § 1758. 'Εάν τις ἐζημιώθῃ εἰς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἐκ δόλου ἢ ἐκ φανεράς ἀφροντισίας ἄλλου τινός, ἔχει δίκαιον νὰ ζητήσῃ τὸ ἀζημίον. ἐάν δὲ ἡ ζημία ἐπροξενήθῃ ἐκ πράξεως ἀπηγορευμένης ὑπὸ τινος ποινίμου νόμου ἢ ἐκ προπετείας καὶ χαιρεκακίας ἄλλου, δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ τὴν ἔκτακτον τιμὴν τοῦ πράγματος αὐτοῦ (§ 401).

§ 1759. 'Η ζημία, ἥτις ἐπροξενήθῃ ἐξ ἀμαρτήματος μικροτέρου βαθμοῦ ἢ ἐξ ἀμελείας, ἐπιστρέφεται κατὰ τὴν τακτικὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἄξιζε τὸ πρᾶγμα ἐν καιρῷ τῆς βλάβης.

προξενηθεῖσαν μάλιστα ἐξ ἀναβολῆς τῆς τοῦ χρέους καταβολῆς. § 1760. 'Η ζημία, τὴν ὁποίαν ὁ χρεώστης ἐπροξένησεν εἰς τὸν δανειστὴν αὐτοῦ, ἀναβαλὼν τὴν συμφωνηθεῖσαν καταβολὴν τοῦ κεφαλαίου, ἀντιλογίζεται διὰ τῶν ὑπὸ τῶν νόμων διοριζομένων τόκων (§ 1333).

§ 1761. 'Ο χρεώστης ἐνοχοποιεῖται ἐν γένει διὰ τὴν ἀναβολὴν, ἐάν δὲν πληρώσῃ τὸ χρέος ἐν τῇ διορίᾳ τῇ προσδιωρισμένῃ ἐν τῷ νόμῳ (§ §

1 § 1753. Dacă din pricina trupestii vătămări au urmat moartea
vătămatului, trebuie să se plătească nu numai toate cheltuelile, ci să
se dea pe lingă aceasta femeii și fiilor ei, și toate de câte s-au lipsit ei
din pricina morții lui, afară de criminaliceasca pedeapsă a vătămato-
5 riului (§§ 1767 și 1768).

§ 1754. Dacă cineva amăgind partea femeiască îi va face copil,
datoriu este să-i plătească trebuincioasele cheltuele a lehusiei și se însărci-
nează și cu îndatoririle către copil, după legiuirile cuprinse în capul
al treilea al părții întâi (§§ 182, 183, 185, 221, 224, 226 și 227).

10 § 1755. Codica pedepsitoare hotărăște, când această amăgire
trebuie să se socotească de criminal și când ca o greșală împotriva legilor
politienești.

— § 1756. Acel ce prin silnică răpire sau particularnică închidere
ori nedreaptă judecătoarească arestuire, va lipsi pe cineva de a sa slobo-
15 zenie, se osindește ca jignitului îndată să întoarcă slobozenia cea de
mai înainte și să-i facă și deplină satisfacție. Iar de nu vor putea să-i
întoarcă slobozenia cea de mai înainte, se osindește să facă deplină
satisfacție femeii și copiilor lui ca pentru ucidere (§ 1753).

§ 1757. Dacă s-au pricinuit cuiva adevărată păgubire din urma-
20 tele necinstiri, are drit să ceară despăgubirea sa sau deplină sati-
facție (§ 1749).

§ 1758. Dacă s-au păgubit cineva în averea sa din vicleșugul
sau din vederată neîngrijirea altuia, are drit să ceară despăgubirea sa;
iar dacă paguba s-au pricinuit dintr-o faptă oprită de către legea pedep-
25 sitoare sau din zburdăciunea și răutatea altuia, poate să ceară și extra-
ordinarul preț a lucrului său (§ 401).

§ 1759. Paguba pricinuită dintr-o greșală mai mică sau din lene-
vire se întoarce după obicinuitul preț ce făcea lucrul în vremea vătămării.

30 *§ 1760. Paguba, pe care datornicul au pricinuit creditorului său
prin prelungirea alcătuitei plăți a capitalului, se răfuește cu plata dobân-
zilor legiuite (§ 1333).

*§ 1761. Datornicul se învinovățește îndeobște pentru prelun-
gire, dacă n-au plătit datoria sa în termenul hotărît de legi (§§ 1213 pînă

b) Pentru
personalnică
slobozenie*);

c) La cin-
ste; și

d) La ave-
re;

Pricinuită
mai ales din
prelungirea
plății dato-
riciei.

3 fiilor ei R: copiilor lui G||7—8 să se însărcineze G||8 copil... cuprinse
R: copii rinduite G||11 criminal R: crimă G||14—15 va... slobozenie R: a răpit
libertatea cuiva G||15 jignitului... întoarcă R: să repună pe vătămatul în
G||16—17 vor... întoarcă R: a putut să repună omul în G||18 pentru R: la
G||19—20 din... necinstiri R: din cauza injuriilor aduse lui G||24—25 de...
pedepsitoare R: de vreo lege penală G||30 prin prelungirea alcătuitei plăți R: amî-
nînd depunerea convenită G||33 legi R: lege G

*) Nota aceasta, în R, figurează din greșală la § 1755 în loc de § 1756.

1213—1216, 1425, 1483, 1556, 1558 καὶ 1567), ἡ διὰ τῆς συμφωνίας ἢ 1
 ἂν μὴ οὐσῃς τῆς διορίας προσδιωρισμένης δὲν συνεβιάσθη μετὰ τοῦ δανεισ-
 τοῦ αὐτοῦ μετὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν διὰ τοῦ κριτηρίου ἡ ἔξω τοῦ κριτηρίου
 ἔγινεν ἡ ἀπαίτησις τῆς πληρωμῆς.

§ 1762. Ἐὰν ὁ δανειστὴς ἄφῃσιν νὰ αὐξήσωσιν οἱ τόκοι μέχρι τῆς 5
 ποσότητος τοῦ κεφαλαίου, μὴ ζητήσας αὐτοὺς διὰ τοῦ κριτηρίου, σβένεται
 τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ζητήσῃ ἐφεξῆς τόκους ἐκ τοῦ κεφαλαίου· ἀπὸ τῆς ἡμέρας
 ὅμως, καθ' ἣν ἐκίνησεν ἀγωγὴν, δύναται νὰ ζητήσῃ τόκους ἐκ νέου.

Σύμφωνον
 περὶ τοῦ προσ-
 τίμου.

§ 1763. Οἱ συναλλάσσοντες δύνανται νὰ συμφωνήσωσιν εἰδικῶς, ὅτι 10
 ἔὰν ἡ ὑπόσχεσις δὲν ἐκπληρωθῇ παντελῶς ἢ ἐκπληρωθῇ οὐχὶ κατὰ τὸν
 πρέποντα τρόπον ἢ οὐχὶ ἐν τῷ προσδιωρισθέντι καιρῷ, νὰ δοθῇ ῥητὴ ποσότης
 χρημάτων ἢ ἄλλο τι ἀντὶ τῆς ζημίας (§ 1226 ε'), καὶ τοῦτο λέγεται π ρ ο σ -
 τ ι μ ο ν. Ἐν τοῖς δανείοις ὅμως δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ κριτὴς νὰ ἀποφασίσῃ
 διὰ τὴν ἀναβολὴν τῆς πληρωμῆς ποσότητα ὑπερβαίνουσαν τοὺς νομί-
 μους τόκους. 15

§ 1764. Ἐν δὲ ἄλλαις πτώσεσιν, ἔὰν ὁ χρεώστης ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ
 συμφωνηθὲν πρόστιμον εἶναι ὑπέρμετρον, δύναται ὁ κριτὴς νὰ μετριάσῃ
 αὐτό, πληροφορηθεὶς περὶ τούτου παρὰ τῶν ἐμπείρων εἰς πράγματα, ὅταν
 ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία.

§ 1765. Ἡ καταβολὴ τοῦ προστίμου δὲν ἐλευθερόνει τὸν ἔνο- 20
 χον ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς συμφωνίας, ἔὰν δὲν συνεφωνήθη κατ'
 ἄλλον τρόπον.

Ἐνοχαὶ τῶν
 κληρονόμων
 τοῦ ζημιώ-
 σαντος.

§ 1766. Ἡ ἐνοχὴ εἰς ἀπότισιν τῆς ζημίας καὶ τῆς τελείας ἱκανο-
 ποιήσεως ἢ εἰς τὴν δόσιν τοῦ συμφωνηθέντος προστίμου, διαβαίνει εἰς 25
 τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐνόχου, ὡς προσκεκολλημένη οὕσα εἰς τὴν
 περιουσίαν αὐτοῦ.

Μέσα εἰς ἀ-
 παίτησιν τοῦ
 ἀζημίου.

§ 1767. Τὸ διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ζημίας δίκαιον πρέπει κανονικῶς
 νὰ ἀπαιτηθῇ διὰ τοῦ ἁρμοδίου κριτηρίου, καθὼς ἀπαιτοῦνται καὶ τὰ λοιπὰ
 ἰδιωτικὰ δίκαια. Ἐὰν ὁ βλάβας παρέβῃ ἐν ταῦτῳ καὶ νόμον τινὰ ποίνιμον,
 πρέπει νὰ ὑποφέρῃ καὶ τὴν προσδιωρισμένην παιδεῖαν (§ 1753). 30

§ 1768. Αἱ σωματικαὶ βλάβαι, αἱ ἄδικοι καταδυναστεύσεις εἰς τὴν
 ἐλευθερίαν καὶ εἰς τὴν τιμὴν βλάβαι, ἐξετάζονται καὶ παιδεύονται κατὰ τὴν
 διαφορὰν τῶν περιστάσεων, ἢ ὡς ἐγκλήματα ὑπὸ τοῦ ἐγκληματικοῦ κρι-
 τηρίου, ἢ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ὡς ἁμαρτήματα ἐναντία τῶν νόμων αὐτῆς
 ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων κριτηρίων ὡς μικρότερα πταίσματα. 35

§ 1769. Τὰ κριτήρια ταῦτα, ὅταν τὸ ἀζήμιον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπο-
 φασισθῇ ἀμέσως, χρεωστοῦσι νὰ ἀποφασίσωσιν αὐτὸ εὐθὺς κατὰ τὰς δια-
 τάξεις τὰς ἐμπεριεχομένας ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ. Ἐὰν ὅμως ἡ ἐπιστροφή

1 1216, 1425, 1483, 1556, 1558 și 1567) sau prin tocmală; ori dacă, nefiind termenul hotărît, nu s-au învoit cu creditorul său, după ziua în care prin judecată sau în afară de judecată i s-au făcut cerere de plată.

5 § 1762. Dacă creditorul au lăsat să crească dobînzile pînă la suma capitalului, necerindu-le prin judecată, i se stinge dritul de a mai cere dobîndă de pe capital; iar din ziua acea, de cînd au pornit jalobă, poate să ceară de iznoavă dobîndă.

10 § 1763. Alcătuitoarele părți pot să se învoiască deosebi ca, neîmplinind făgăduința desăvîrșit sau nu după chipul cuviincios ori nu în termenul hotărît, să se dea o sumă hotărîtă în bani sau alt lucru în loc de pagubă (§ 1226 litera e), care aceasta se numește globire. La împrumuturi însă nu are voe judecătoria să hotărască pentru prelungirea plății o asemenea globire covîrșitoare legiuitelor dobînzi.

15 § 1764. Iar în alte întimplări, cînd datornicul va dovedi cum că tocmita globire este preste măsură, poate judecătoria să o analoghisască după lămurirea ce ar fi luat de către persoane experte, dacă va cere trebuința.

§ 1765. Plata globirei nu sloboade pe îndatoritul de împlinirea tocmelii, dacă nu s-ar fi alcătuit într-alt chip.

20 *§ 1766. Îndatorirea spre cererea pagubei și a deplinei satisfacții sau spre darea tocmitei globiri, trece la moștenitorii vinovatului, ca una ce este lipsită de averea lui.

Îndatoriri a moștenitorilor păgubașului.

25 § 1767. Dritul pentru întoarcerea pagubei trebuie, după regulă, să se ceară de la cuviincioasa judecătorie, după cum se cer și celelalte particularnice drituri. Dacă vinovatul au călcat totodată și o lege pedepitoare, trebuie să pătimească și hotărîta pedeapsă (§ 1753).

Mijloace spre cererea despăgubirii.

30 § 1768. Trupeștile vătămări, nedreptele jigniri la slobozenie și la cînte se vor cerceta și se vor pedepsi după deosebirea împregiurărilor, sau ca niște vinovații de către judecătoria criminalicească, sau de către poliție ca niște greșale împotriva legilor polițienești, sau de către alte locuri judecătorești ca niște greșale mai mici.

§ 1769. Aceste locuri judecătorești, cînd despăgubirea se va putea hotări îndată, se îndatoresc să hotărască fără prelungire după legiuirile cuprinse în capul acesta. Iar dacă întoarcerea pagubei nu se va putea

6 dobînzi G || 1763 nota: Învoială asupra globirii G: om R || 10 lucru R: ceva G || 11 care R: și G || 13 asemenea... legiuitelor R: sumă întrecînd legiuitele G || 14 va dovedi R: a dovedit G || 15—16 analoghisască R: modereze G || 19 s-ar fi R: s-a R || § 1766 nota: păgubașului R: care a pricinuit paguba G || 20 cererea R: împlinirea G || 24 cuviincioasa R: competentă G || 25 vinovatul R: cel care a pricinuit paguba G || 27—28 și la... pedepsi R: și vătămarea cînte se cercetează și se pedepsesc G || 31, 32 locuri judecătorești R: judecătorii G.

τῆς ζημίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφασισθῇ ἀμέσως, πρέπει ἐν τῇ ἀποφάσει 1
νὰ λεχθῇ γενικῶς, ὅτι μένει εἰς τὸν βλαφθέντα ἀνεμπόδιστον τὸ νὰ ζητήσῃ
τὸ ἀζήμιον αὐτοῦ διὰ τῆς βουλῆς ἢ τοῦ ἡγεμόνος.

§ 1770. Ἐναντίον τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας τῶν κριτῶν κινεῖται 5
ἀγωγὴ εἰς τὸ ἀνώτατον διοικητήριον, ἡγουν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ὅστις ἐξε-
τάζει καὶ ἀποφασίζει περὶ αὐτῶν.

3 τοῦ Ἠγεμόνος G: τῆς ἐξουσίας R || 5 ἡγουν εἰς τὸν Ἠγεμόνα G: om R.

- 1 hotări îndată, trebuie în hotărîre să se rostească îndeobște cum că rămîne deschis păgubașului dritul de a cere despăgubirea sa prin divan sau prin stăpinire.

§ 1770. Împotriva vicleșugului sau a lenevirei judecătorilor se
5 pornește jaloabă la ocîrmuire, care pentru aceasta va face căzuta cercetare și va da cuviincioasă hotărîre.

2 deschis R: neoprit G||3 stăpinire R: Domn G||5 ocîrmuire R: înaltul guvern, adică Domnul G||5—6 pentru... hotărîre R: care cercetează și hotărăște asupra lor G.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

1

Περὶ διορισμῶν τῶν ἀφορώντων τὸ δίκαιον τῶν προσώπων
ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ βεβαιώσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν

5

Κοινοὶ ὀρι-
μοὶ τῶν δι-
καίων.

§ 1771. Οὐχὶ μόνον τὰ τῶν προσώπων, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν πραγ-
μάτων δίκαια καὶ αἱ ἐκ τούτων τικτόμεναι ἐνοχαὶ δύνανται κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον νὰ ἐπιβεβαιῶνται καὶ νὰ μεταθέτῶνται καὶ νὰ ἀναιρῶνται.

Εἶδη τῆς
ἐπιβεβαιώσε-
ως δικαίου τι-
νός·

§ 1772. Τὰ νόμιμα εἶδη τῆς ἀσφαλίσεως ἐνοχῆς τινὸς καὶ τῆς ἐπι-
βεβαιώσεως δικαίου τινός, δι' ὧν συγχωρεῖται νέον δίκαιον εἰς τὸν ἔχοντα
δικαιόν τι, εἶναι· ἡ ἀντιφώνησις τρίτου τινὸς ὑπὲρ τοῦ χρεώστου καὶ ὁ ἐνε-
χυρασμός.

10

Α') "Όταν
ἀντιφωνῇ τρί-
τος τις,

§ 1773. Τριχῶς δύναται τρίτος τις νὰ ὑποχρεοῦται εἰς τὸν δανειστὴν
ὑπὲρ τοῦ χρεώστου·

α') "Όταν συναινοῦντος τοῦ δανειστοῦ ἀναδέχεται τὴν καταβολὴν τοῦ
χρέους ὡς μόνος πληρωτῆς·

15

β') "Όταν προσχωρῇ εἰς τὴν ἐνοχὴν ὡς συγχρεώστης· καὶ

γ') "Όταν ὑποχρεοῦται νὰ κάμῃ εἰς τὸν δανειστὴν τὴν ἱκανοποίησιν,
ἂν ὁ πρωτότυπος χρεώστης δὲν ἐκπληρώσῃ τὴν ἐνοχὴν.

§ 1774. 'Εάν τις κατὰ συναίνεσιν τοῦ δανειστοῦ ἀναδεχθῇ ὁλόκληρον
τὸ χρέος ἄλλου τινός, δὲν γίνεται ἐπιβεβαιώσις τοῦ χρέους, ἀλλὰ μετὰθesis
τῆς ἐνοχῆς, περὶ ἧς διαλαμβάνεται ἐν τῷ ἐπωμένῳ κεφαλαίῳ.

20

PARTEA A TREIA

Pentru înmărginirile ce privesc cătră dritul persoanelor
dimpună și a lucrurilor

*CAP ÎNTĂI

5 Pentru întărirea driturilor și a îndatoririlor

§ 1771. Nu numai driturile persoanelor, ci și a lucrurilor, și îndatoririle ce nasc din aceste, pot tot întră același chip să se întărească, să se strămute și să se desființeze.

Obștești
orinduele a
driturilor.

10 § 1772. Legiuitele feliuri de siguriipsiri a unei îndatori și a întăriri dritului cuiva, prin care se sloboade îndrituitului un nou drit, sint: îndatorirea unui al treilea pentru datornic și amanetarisirea.

Feliuri a
întăriri dri-
tului cuiva;

§ 1773. În trei feliuri poate un al treilea să se îndatorească cătră creditor pentru datornic:

A) Când un
al treilea se
îndatorește,

15 a) Când el cu invoirea creditorului ia asuprași plata datoriei ca un singur platnic;

b) Când el întră la îndatorire ca un împreună datornic;

c) Când el se îndatorește a face îndestulare creditorului, dacă datornicul cel prințipal nu va împlini îndatorirea sa.

20 § 1774. Dacă cineva cu invoirea creditorului va lua asuprași întreaga datorie a altui cuiva, nu se face întărirea datoriei, ci strămutarea îndatoririi, pentru care se rostește în capul următoriu.

9 siguriipsiri R: garanție G || 18 va împlini R: a împlinit G || 21 rostește R: tratează G.

- 1) ὡς συγ-
χρεώστης· § 1775. "Ὅταν τις προσχωρῇ εἰς τὴν ἐνοχὴν ὡς συγχρεώστης ἄνευ
1
τῆς αἰρέσεως ἐμπεριεχομένης εἰς τὴν ἐγγύησιν, γεννᾶται ἡ κοινωνία
πλειοτέρων συγχρεωστῶν, τῆς ὁποίας τὰ νόμιμα ἀποτελέσματα πρέπει νὰ
κρίνονται κατὰ τὰς διατάξεις τὰς ἐμπεριεχομένας ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ περὶ
τῶν συμφώνων ἐν γένει (§ § 1181—1193). 5
- 2) ὡς ἐγγυ-
ητής· § 1776. "Ὅστις ὑποχρεοῦται εἰς τὸ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν δανειστήν,
ἐὰν ὁ πρωτότυπος χρεώστης δὲν ἐκπληρώσῃ τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ, γίνεται
ἐγγυητής· καὶ τὸ σύμφωνον, τὸ ὁποῖον γίνεται ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τοῦ
δανειστοῦ, λέγεται σ υ ν ἄ λ λ α γ μ α ἐ γ γ υ ἥ σ ε ω ς. Ἐταῦθα ὁ πρῶτος
χρεώστης μένει ἔτι πρωτότυπος χρεώστης καὶ ὁ ἐγγυητής προστίθεται 10
μόνον ὡς χρεώστης ὕστερος.
- περὶ τοῦ ἀ-
ζημίου. § 1777. "Ὅστις ὑπόσχεται νὰ κάμῃ τὸ ἀζήμιον εἰς τὸν ἐγγυητήν,
ἂν αὐτὸς ζημιωθῇ ἐξ αἰτίας τῆς ἐγγυήσεως, λέγεται ἐ γ γ υ η τ ῆ ς π ε ρ ἰ
τ ο ῦ ἀ ζ η μ ί ο υ.
- Τίς δύναται § 1778. Πᾶς ὁ ἔχων ἐλευθέραν τὴν διοίκησιν τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας, 15
νὰ ἐγγυῇται; δύναται νὰ ἀναδέχεται ἀλλοτρίας ἐνοχάς.
- Περὶ τίνων § 1779. Δίδεται ἐγγύησις οὐχὶ μόνον διὰ ποσότητος χρημάτων καὶ
ἐνοχῶν; διὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ διὰ πράξεις ἐπιτετραμμένας καὶ διὰ παραιτήσεις
πράξεων ἀναφερομένας εἰς τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἢ τὴν ὠφέλειαν τοῦ
λαβόντος τὴν ἀσφάλειαν διὰ τῆς ἐγγυήσεως. 20
- § 1780. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναδέχεται ἢ νὰ ἐπιβεβαίωσῃ ἐνοχάς, αἵτινες
οὐδέποτε ἴσχυσαν νομίμως. Τοιαῦτα εἶναι·
α') αἱ συμφωνίαι ἐκεῖναι, ἐξ ὧν ἐλλείπει ἡ ἀληθὴς συναίνεσις
(§ § 1160—1169)·
β') ἐκεῖναι, αἵτινες διεκηρύχθησαν ὑπὸ τῶν νόμων ἀνίσχυροι 25
(§ 1172)· καὶ
γ') ἐκεῖναι, διὰ τὰς ὁποίας δὲν συγχωρεῖ ὁ νόμος τὸ τῆς ἀγωγῆς
δίκαιον, καθὼς εἶναι τὸ στοίχημα καὶ τὸ παίγνιον (§ § 1702—1706).
- § 1781. Ἡ ἐγγύησις δὲν ἔχει ἰσχὺν καὶ τότε, ὅταν φανερωθῇ ἔπειτα,
ὅτι ἡ ἐνοχὴ κατὰ τὸν καιρὸν ἔτι τῆς ἐγγυήσεως (§ 1793) ἦτον ἀνηρημένη 30
διὰ τινος τρόπου νομίμου (§ § 1860—1905).
- § 1782. "Ὅστις γίνεται ἐγγυητής δι' ἐν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐξ
αἰτίας τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ιδιότητος δὲν δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ (§ §
1156—1159), κατέχεται ὡς μόνος χρεώστης δι' ὁλόκληρον τὸ χρέος, καὶ
ἂν ἡ ιδιότης αὕτη δὲν ἦτον γνωστὴ εἰς αὐτόν (§ 1191). 35
- "Ἐκτασις § 1783. Ἡ ἐγγύησις δὲν δύναται νὰ ἐκτανθῇ περαιτέρω τῆς ῥητῆς
ἐγγυήσεως. φανερώσεως τοῦ ἐγγυητοῦ. Ὁ ἐγγυηθεὶς δι' ἔντοκον κεφάλαιον χρημάτων

1 § 1775. Când cineva intră în îndatorire ca un împreună datornic 1. Ca un
fără nici o condiție cuprinsă în chizășie, se naște tovărășie a mai multor împreună da-
împreună datornici, a cărie tovărășie, legiuite rezultaturi trebuie a se tornic;
judeca după orinduelile cuprinse în capul pentru tocmele îndeobște
5 (§§ 1181 pînă 1193).

* § 1776. Cel ce se îndatorește ca să îdestuleze pe creditor, dacă 2. Ca un
prințpalnicul datornic nu va împlini îndatorirea sa, se face chizăș; chizăș;
și tocma care se face între el și între creditor se numește tocma
chizășiei. Aice rămîne cel întâi datornic încă prințpal datornic și chizășul
10 se pune numai ca un mai tirziu datornic.

§ 1777. Acel ce făgăduște să despăgubească pe chizăș, dacă el Pentru
va păgubi din pricina chizășiei, se numește chizăș despăgubitoriu. despăgubire.

§ 1778. Fieștecarele ce are slobodă ocirmuirea averii sale, poate Cine poate
primi asupra-și îndatoriri străine. fi chizăș?

15 § 1779. Chizășie se dă nu numai pentru sume de bani și lucruri, Pentru ca-
ci și pentru ertate lucrări, precum și pentru nefacerea lucrărilor privi- re îndatoriri?
toare cătră folosul din aceste sau cătră folosul primitoriului siguranței
prin chizășie.

§ 1780. Nimine nu poate primi asupra-și nici a întări îndatoriri
20 care după lege niciodată nu au tărie; de acest feliu sînt:

a) Acele tocmele, la care lipsăște adevărata învoire (§§ 1160
pîn 1169);

b) Acele, care de cătră legi s-au declarat de neputernice (§ 1172); și

25 c) Acele pentru care legea nu iartă dritul jeluirei, precum este
rămășagul și jocul în cărți (§§ 1702 pînă 1706).

§ 1781. Chizășia nu are tărie nici atunce cînd în urmă se va
arăta că îndatorirea încă în vremea chizășiei (§ 1793) era desființată
prin un chip legiuit (§§ 1860 pînă 1905).

§ 1782. Acel ce se face chizăș pentru o persoană, care din pricina
30 personalnicei sale cualita nu se poate îndatori (§§ 1156 pînă 1159), este
răspunzător ca un singur datornic pentru întreaga datorie și cînd aceasta
cualita nu i-au fost cunoscută (§ 1194).

* § 1783. Chizășia nu poate să se întindă mai departe decît Întinde-
cuprinde anume rostirea chizășului. Chizășul pentru un capital de bani rea chizășiei.

2 nici o R: vreo G|| 3 tovărășie R: comunitate G| rezultaturi R: efecte
G|| 10 pune R: adaugă G|| 16 ertate... lucrărilor R: fapte îngăduite și pentru
renunțatori la fapte G|| 19 întări R: garanta G|| 20 au R: au avut G|| 21 învoire
R: consimțămînt G|| 24 iartă R: îngădue G|| 25 în cărți ad R: om G|| 30, 32
cualita R: particularitate G|| 31 și cînd R: deși G|| 34 cuprinde... rostirea
R: expresa arătare a G.

κατέχεται καὶ διὰ τοὺς τόκους, τοὺς ὁποίους δὲν ἡδυνήθη νὰ λάβῃ ὁ δανει- 1
στής, καὶ μὲ ὅλον ὅτι ἐπεμελήθη.

§ 1784. Ὁ ἐγγυητὴς δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὰς παραγραφὰς καὶ νομικὰς βοηθείας, αἵτινες ἀρμόζουσιν εἰς τὸν χρεώστην.

Ἀποτέλε-
σμα.

§ 1785. Τότε μόνον ἐνάγεται κανονικῶς ὁ ἐγγυητής, ὅταν ὁ πρω- 5
τότυπος χρεώστης δὲν ἐκπληρώσῃ τὴν ἐνοχλὴν αὐτοῦ, ἀφ' οὗ διὰ τοῦ κρι-
τηρίου ἢ ἔξω τοῦ κριτηρίου ἐνοχληθῇ ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ.

§ 1786. Καὶ ἂν ὁ ἐγγυητὴς ἐγγυήθῃ ῥητῶς τότε μόνον νὰ πληρώσῃ, 10
ὅταν ὁ πρωτότυπος χρεώστης φανῇ ἀδύνατος εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ, δύναται
μὲ ὅλον τοῦτο ὁ δανειστής νὰ ἐνάξῃ προηγουμένως αὐτόν.

α') ἐὰν γένῃ συνδρομὴ δανειστῶν ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ πρωτοτύπου 15
χρεώστου καί

β') ἐὰν ἐκεῖνος ἐν καιρῷ τῆς διορίας λείπῃ ἀπὸ τοῦ τόπου, ὅπου 15
ἔπρεπε νὰ γένῃ ἡ πληρωμὴ τοῦ χρέους ἢ εἶναι κεκρυμμένος, χωρὶς ὅμως
δόλου ἢ ἀμελείας τοῦ δανειστοῦ.

§ 1787. Ὁ ἐνοχυοιηθεὶς ὡς ἐγγυητὴς καὶ πληρωτὴς ἐνέχεται ὡς 20
συνένοχος εἰς ὁλόκληρον τὸ χρέος· διὰ τοῦτο δύναται, ἂν θελήσῃ ὁ δανειστής
νὰ ἐνάξῃ πρῶτον αὐτόν ἢ πρῶτον τὸν πρωτότυπον χρεώστην ἢ ἀμφοτέρους
ἐν ταύτῳ (§ § 1184—1186).

§ 1788. Ὅστις πληρώνει τὸ χρέος ἄλλου, εἰσέρχεται εἰς τὰ δίκαια 20
τοῦ δανειστοῦ καὶ ἔχει ἄδειαν νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ χρεώστου τὴν ἐπι-
στροφὴν τοῦ χρέους, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπλήρωσεν ἀντ' ἐκείνου. Ὅθεν
ὑποχρεῖται ὁ λαβὼν τὸ χρέος δανειστής νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν πλη-
ρωτὴν πάντα ὅσα ἔχει πρὸς ἀπόδειξιν καὶ ἀσφάλειαν τοῦ χρέους, οἷον 25
ὁμολογίας, δικαιώματα, ἐνέχυρα, ὑποθήκας κ.τ.λ.

§ 1789. Ἐὰν διὰ τὴν αὐτὴν ὁλόκληρον ποσότητα ἐγγυήθησαν 30
πλείοτερα πρόσωπα, ἐνέχεται ἕκαστον αὐτῶν εἰς ὁλόκληρον τὴν ποσότητα·
ἐὰν ὅμως ἐν ἑξ αὐτῶν ἐπλήρωσεν ὁλόκληρον τὸ χρέος, ἀνήκει εἰς αὐτόν,
ὡς εἰς συγχεώστην, τὸ δίκαιον ἐναντίον τῶν λοιπῶν τοῦ νὰ ἀπαιτήσῃ τὸ
ἀναλογοῦν εἰς αὐτά (§ § 1191—1193).

§ 1790. Ἐὰν πρὸ τῆς ἐγγυήσεως ἢ ἐν καιρῷ τῆς ἐγγυήσεως ἐδόθη 30
παρὰ τοῦ χρεώστου ἢ παρὰ τρίτου τινὸς καὶ ἐνέχυρον εἰς τὸ δανειστήν,
δύναται μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὸς νὰ ἐνάξῃ τὸν ἐγγυητὴν κατὰ τὴν τάξιν (§ §
1785), δὲν ἔχει ὅμως ἄδειαν νὰ ἀφήσῃ τὸ ἐνέχυρον πρὸς ζημίαν τοῦ ἐγγυητοῦ.

1 cu dobîndă este răspunzătoriu și pentru acele dobinzi care nu putea
să le iae creditorul cu toată stăruirea sa.

§ 1784. Chizășul poate întrebuința întîmpinările și legiuitele agiu-
torințe cuvenite datornicului.

5 § 1785. Atuncea numai după regulă se trage chizășul la judecată,
cînd datornicul prințipal nu împlinește îndatorirea sa, după ce prin
judecată sau afară de judecată i s-au făcut cererea de cătră creditoriu.

Rezultatu.

§ 1786. Si cînd chizășul anume s-au închizășluit, că atuncea
numai va plăti, cînd datornicul prințipal nu va fi în stare să plătească,
10 cu toate aceste poate creditorul să tragă mai înainte pe acesta:

a) Dacă se va deschide concurs de creditori asupra averii dator-
nicului prințipal; și

b) Dacă acela la terminul plății va lipsi din locul unde trebuia
să plătească datoria, ori va fi tăinuit, însă fără vicleșug sau lenevirea
15 creditorului.

§ 1787. Cel îndatorit ca un chizăș platnic este răspunzătoriu ca
un împreună datornic pentru întreaga datorie; pentru aceasta dar poate
creditorul, de va voi, să tragă întăi pe acesta, sau întăi pe datornic
prințipal, sau pe amîndoi deodată (§§ 1184 pînă 1186).

20 § 1788. Acel ce plătește datoria altuia, intră în dritul creditorului și
are voe să ceară de la datornic întoarcerea datoriei, pe care el au plă-
tit-o în locul aceluia. Deci dar datoriu este creditorul, ce au primit plata
datoriei, să trădee plătitorului toate ce are pentru dovadă și sigu-
ranția datoriei, adecă sineturi, documenturi, amaneturi, ipothichi ș. c. l.

25 § 1789. Dacă tot pentru aceiași întreagă sumă s-au pus chizăș
mai multe persoane, este răspunzătoriu fieștecarele din ele pentru întreaga
sumă; iar dacă una din ele au plătit întreaga datorie, se cuvine ei, ca
unui împreună datornic, dritul împotiva celorlalte, ca să ceară analo-
ghia cuvenită (§§ 1191 pînă 1193).

30 § 1790. Dacă mai înainte de chizășie, sau în vremea chizășiei s-au
dat de cătră datornic sau de cătră o a treia persoană și amanet la cre-
ditor, poate cu toate aceste el să tragă pe chizăș după rînduială (§ 1785),
însă n-are voe să lasă din mîină amanetul spre păgubirea chizășului.

1 putea R: a putut G|| 3 întîmpinările R: prescripțiile *) G|| 4 cuvenite R:
ce se aplică G|| 6 împlinește R: a împlinit G|| 7 cererea R: stăruitoare cerere G|| 9
va plăti R: să plătească G|| 10 tragă R: pîrască G|| 11 se va deschide R: s-a făcut
G|| 13 va lipsi R: lipsește G|| 14 va fi tăinuit R: s-a ascuns G|| 17 pentru aceasta
dar R: de aceea G|| 18 tragă R: pîrască G|| 20 dritul R: drepturile G|| 23 ce
R: cite le G|| 24 adecă R: precum G|| 28—29 analoghia cuvenită R: partea cores-
punzătoare lor G|| 33 din mîină ad R: om G.

*) Vezi nota de la p. 399.

§ 1791. 'Εὰν ὁ ἐγγυητὴς καὶ πληρωτὴς ἱκανοποίησε τὸν δανειστὴν 1
ἀνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πρωτοτύπου χρεώστου, δύναται οὗτος νὰ μετα-
χειρισθῇ ἐναντίος ἐκείνου πάσας τὰς παραγραφάς, τὰς ὁποίας ἐδύνατο νὰ
προτείνῃ ἐναντίον τοῦ δανειστοῦ.

§ 1792. 'Ο ἐγγυητὴς τότε μόνον δύναται νὰ ζητήσῃ τὸ ἀζημίον 5
παρὰ τοῦ περὶ τοῦ ἀζημίου ἐγγυητοῦ, ἂν ἐπροξενήθῃ εἰς αὐτὸν ἡ ζημία
οὐχὶ ἐξ ἰδίας αὐτοῦ αἰτίας (§ § 1785, 1788 καὶ 1791).

Τρόποι δι'
ᾧ σβένεται ἡ
ἐγγύησις.

§ 1793. Παύει ἡ ἐνοχὴ τοῦ ἐγγυητοῦ κανονικῶς κατὰ τὴν ἀναλογίαν,
καθ' ἣν παύει ἡ ἐνοχὴ τοῦ χρεώστου. 'Εὰν ὅμως ὁ ἐγγυητὴς ἐνοχοποιήθῃ 10
μόνον μέχρι προσδιωρισμένου τινὸς καιροῦ, ἐνέχεται μόνον μέχρι τοῦ
καιροῦ τούτου.

§ 1794. 'Η παρὰ τοῦ δανειστοῦ γενομένη ἄφεςις τοῦ χρέους εἰς ἓνα 15
ἐκ τῶν συνεγγυητῶν, ὠφελεῖ μὲν τὸν συνεγγυητὴν αὐτὸν ἐναντίον
τοῦ ἰδίου δανειστοῦ, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐναντίον τῶν λοιπῶν συνεγγυητῶν
(§ § 1191—1193).

§ 1795. Διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἔπρεπεν ὁ χρεώστης 20
νὰ πληρώσῃ, δὲν ἐλευθεροῦται ὁ ἐγγυητὴς ἀπὸ τῆς ἐγγυήσεως, καὶ ἂν ὁ
δανειστὴς δὲν ἐζήτησεν ἀναγκαστικῶς νὰ γένῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἱκανοποίησις·
ἔχει ὅμως ἄδειαν ὁ ἐγγυητὴς, ἐὰν ἐγγυήθῃ μὲ τὴν συναίνεσιν τοῦ χρεώστου
νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ τὴν προσήκουσαν ἀσφάλειαν.

§ 1796. 'Ενέχεται καὶ ὁ δανειστὴς νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὸν ἐγγυητὴν, 25
ἐὰν ἀμελήσας τὴν ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ ἀπαίτησιν τῶν δανείων, ἐζη-
μίωσεν αὐτὸν εἰς τὸ δίκαιόν του, δι' οὗ ἐδύνατο νὰ ζητήσῃ καὶ αὐτὸς τὸ
ἀζημίον του παρὰ τοῦ χρεώστου, ὅτε ἐκεῖνος εὗρίσκετο τυχὸν εἰς κατὰ-
στασιν καλλυτέραν.

§ 1797. 'Εὰν παρεμπέσῃ βάσιμός τις ὑποψία ἐναντίον τοῦ χρεώστου, 30
ὅτι θέλει εἶναι ἀνίκανος εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος αὐτοῦ, ἢ ὅτι θέλει
ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας ταύτης, ἔχει δίκαιον ὁ ἐγγυητὴς εἰς
τὸ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀσφάλισιν τοῦ χρέους, διὰ τὸ ὁποῖον
ἔγινεν ἐγγυητὴς.

§ 1798. 'Εὰν τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ ἔγινεν ἡ ἐγγύησις, ἔλαβε τέλος, 35
δύναται νὰ ζητηθῇ τὸ ἀμοιβαῖον σφάλισμα τῶν λογαριασμῶν καὶ ἡ τῆς
ἐγγυήσεως ἀναίρεσις.

§ 1799. 'Εὰν ἡ ἐγγύησις δὲν ἐπεβεβαιώθῃ οὔτε δι' ὑποθήκης, οὔτε 35
δι' ἐνεχύρου, σβένεται παρελθόντων τριῶν χρονῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
ἐγγυητοῦ, ἂν ἐν διαστήματι τοῦ καιροῦ τούτου ἀμελήσας ὁ δανειστὴς δὲν
ἐζήτησε τὸ χρέος παρὰ τῶν κληρονόμων ἐκείνου διὰ τοῦ κριτηρίου ἢ ἔξω
τοῦ κριτηρίου.

1 § 1791. Dacă chizășul platnic va îndestula pe creditor fără învoi-
rea datornicului prințpal, poate el să întrebuițeze împotriva aceluia
toate întimpinările, care putea să le pue împotriva creditorului.

5 § 1792. Chizășul atunci numai poate să ceară despăgubire de
la chizășul despăgubirei, dacă s-au pricinuit lui pagubă fără vina sa
(§§ 1785 și 1791).

§ 1793. Îndatorirea chizășului, după regulă încetează, după analo-
ghia după care încetează îndatorirea datornicului; iar dacă chizășul
s-au îndatorit numai pîn la un hotărit termen, atunci este el răspunzător
10 numai pîn la acest termen. Chipuri prin care se stinge chiză-
șia.

§ 1794. Acea de către creditor făcută ertare a datoriei unuia
din împreună chizăși, folosăște pe acest împreună chizăș împotriva a
însuși creditorului, iar nu și împotriva celorlalți împreună chizăși
(§§ 1191 pînă 1193).

15 *§ 1795. Prin trecerea termenului cînd trebuie datornicul să plătea-
scă, nu se sloboade chizășul din chizășie, și cînd creditorul n-au
cerut cu dinadinsul ca numaidecît să i se facă îndestulare. Are însă voe
chizășul, dacă s-au pus chizăș cu învoirea datornicului, să ceară de la
dinsul cuvenita siguranție.

20 *§ 1796. Și creditorul rămîne răspunzător către chizăș, dacă,
lenevindu-se întru cererea împrumuturilor la cuviinciosul termen, l-au
păgubit în dritul său, pentru care n-au putut să ceară și el despăgubirea
sa de la datornic, cînd acesta poate se afla în stare mai bună.

§ 1797. Dacă va cădea întemeiat prepus asupra datornicului,
25 cum că voește a fi nedestoinic spre plata datoriei sale sau că voește
a se depărta din țara aceasta, are drit chizășul să ceară de la dinsul
siguripsirea datoriei, pentru care s-au pus el chizăș.

§ 1798. Dacă lucrul, pentru care s-au făcut chizăș, s-au sfîrșit,
poate să se ceară rețiprocă închierea sărilor și desființarea chizășiei.

30 § 1799. Dacă chizășia nu s-au întărit nici prin amanet, nici prin
ipothichi, se stinge în termenul de trei ani după moartea chizășului,
dacă în cursul acestui termen, lenevindu-se creditorul, n-au cerut
datoria sa de la moștenitorii chizășului prin judecată sau afară
de judecată.

1 va îndestula R: a îndestulat G || 1—2 învoirea R: consimțămîntul G || 3
întimpinările R: prescripțiile *) G || 5 sa R: sa proprie G || 6 1785 R: 1788 G ||
15 trebuie R: trebuia G || 16 și cînd R: deși G || 17 cu... decît R: în mod silit G ||
22 pentru... putut R: prin care putea G || 23 poate R: întîmplător G || 24 va cădea
R: a căzut vreun G || 26 țara aceasta R: statul acesta G || 31 în termenul R: după
trecere G || 33 sa R: om G | chizășului R: aceluia G.

*) Vezi nota de la p. 399.

Β') Διὰ συναλλάγματος τοῦ ἐνεχύρου.

§ 1800. Συνάλλαγμα ἐνεχύρου λέγεται ἐκεῖνο, δι' οὗ ὁ χρεώστης ἢ ἄλλος τις ἀντ' αὐτοῦ δίδει ἐμπράκτως εἰς τὸν δανειστήν τὸ τοῦ ἐνεχύρου δίκαιον ἐπάνω τινὸς πράγματος, ἡγουν παραδίδει εἰς αὐτὸν τὸ ἐνεχυρασθὲν κινήτῳ πρᾶγμα ἢ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀκινήτου πράγματος.

Ἀποτελεσμα τοῦ συναλλάγματος τοῦ ἐνεχύρου.

§ 1801. Ὅπερ δικαίως ἰσχύει ἐν γένει περὶ τῶν συμφωνιών, ἰσχύει καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ ἐνεχύρου. Αὕτη εἶναι μία ἀπὸ τῶν διπλεύρων συμφωνιῶν (§ 1155).

§ 1802. Ὁ δανειστὴς χρεωστεῖ νὰ διαφυλάττῃ καλῶς τὸ ἐνέχυρον καὶ νὰ ἀποδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν χρεώστην ἀμέσως, ἂφ' οὗ κάμῃ ἐκεῖνος εἰς αὐτὸν τὴν ἱκανοποίησιν.

§ 1803. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ τοῦ δίδοντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος τὸ ἐνέχυρον, τὰ ὅποια εἶναι ἡνωμένα μετὰ τῆς νομῆς τοῦ ἐνεχύρου, ἀπεφασίσθησαν ἐν τῷ ἔκτῳ κεφαλαίῳ τοῦ δευτέρου μέρους (§ § 599—615).

§ 1804. Ὅστις λαμβάνει ἐνέχυρα ἢ δικαιώματα ὑποθήκης, ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ περὶ τῆς παραλαβῆς αὐτῶν ἀποδείξιν εἰς τὸν δόντα αὐτά, γράψας ἐν τῇ ἀποδείξει αὐτῇ τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τοῦ ἐνεχύρου ἢ τὸ ἔτος, τὴν ἡμέραν καὶ τὴν περίληψιν τῶν δικαιωμάτων ἐν ᾗ δύναται νὰ φανερώσῃ καὶ τὰς οὐσιώδεις αἱρέσεις τῆς συμφωνίας τοῦ ἐνεχύρου.

Αἱρέσεις ἀπηγορευμέναι.

§ 1805. Πᾶσαι αἱ αἱρέσεις καὶ αἱ προστεθειμέναι συμφωνίαι, αἵτινες εἶναι ἐναντίαι εἰς τὴν φύσιν τῆς συμφωνίας τοῦ ἐνεχύρου καὶ τοῦ δανείου δὲν ἔχουσιν ἰσχύν. Τοιαῦται συμφωνίαι, παραδείγματος χάριν, εἶναι· τὸ νὰ μὲν εἰς τὴν δεσποτείαν τοῦ δανειστοῦ τὸ ἐνεχυρασθὲν πρᾶγμα· τὸ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀποξενώσῃ αὐτὸ κατὰ τὴν θέλησίν του ἢ νὰ κρατῇ αὐτὸ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ τὴν ἀποφασισθεῖσαν πρότερον τιμὴν, ἂν δὲν πληρωθῇ εἰς αὐτὸν τὸ χρέος μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς διορίας· τὸ νὰ μὴ ἔχῃ ποτὲ ἄδειαν ὁ χρεώστης νὰ ἐλευθερώσῃ τὸ ἐνέχυρον ἢ νὰ ἐνεχυράσῃ εἰς ἄλλον τινὰ τὸ εἰς ὑποθήκην δοθὲν ἀκινήτῳ αὐτοῦ πρᾶγμα· καὶ τὸ νὰ μὴ δυνηθῇ ὁ δανειστὴς νὰ ζητήσῃ τὴν διὰ τοῦ κριτηρίου πώλησιν τοῦ ἐνεχύρου μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς διορίας.

§ 1806. Ἐὰν προστεθῇ εἰς τὴν συμφωνίαν, ὅτι ὁ δανειστὴς νὰ ἔχῃ ἀντὶ τῶν τόκων τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ ἐνεχυρασθέντος εἰς αὐτὸν πράγματος, δὲν ἔχει ἰσχύν ἢ συμφωνία αὕτη, ἐφ' ὅσον ὑπερβαίνει τὸν νόμιμον τόκον (§ § 1331—1333).

§ 1807. Ἐὰν δοθῇ εἰς τὸν δανειστήν μόνῃ ἢ χρῆσις κινήτου τινὸς πράγματος ἐνεχυρασθέντος εἰς αὐτόν (§ 600), πρέπει ἢ χρῆσις αὕτη νὰ γένῃ μετὰ τρόπον ἀζήμιον εἰς τὸν χρεώστην.

- 1 § 1800. Tocmală de amanet se numește acea prin care datornicul sau altul cineva, în locul lui, dă în faptă la creditor dritul amanetului asupra unui lucru, adică trădă lui amanetarisitul lucru mișcător sau documenturile lucrului nemișcător. B) Prin tocma de amanet.
- 5 § 1801. Acea ce îndeobște cu dreptul are putere despre tocmele are tărie și pentru tocma de amanetului. Aceasta este una din tocmelele bilaturale, adică îndatoritoare pe amindoaă părțile (§ 1155). Rezultatul tocmeii de amanet.
- 10 § 1802. Creditorul este datoriu să păstreze bine amanetul și să-l dea înapoi datornicului, îndată ce acesta îi va face îndestulare.
- § 1803. Driturile și îndatoririle a dătătorului și a primitoriului de amanet, care sînt unite cu proprietatea lui, s-au hotărît în capul al șasele a părții a doua (§§ 599 pînă 615).
- 15 § 1804. Acel ce va lua amaneturi sau documenturile ipotechii, se îndatorește să dea adeverință de primire la dătătorii lor, în care adeverință va scrie deosebitoarele sămne a amanetului sau data și extract de documenturi, în care poate să se arăte și înființatele condiții a tocmeii de amanet.
- 20 *§ 1805. Toate condițiile și adăogitele tocmele, care vor fi impro-tiva firei tocmeii amanetului și a împrumutului, nu au tărie. De acest feliu de tocmele sînt drept pildă: ca să rămie lucru amanetarisit în proprietatea creditorului; să poată a-l înstrăina după a sa voință sau să-l ție pentru sineși cu un preț de mai înainte hotărît, dacă nu-i va plăti datoria la împlinirea termenului; să nu mai aibă voce datornicul să scoată amanetul sau să nu dea în subipoteică la o a treia persoană lucru nemișcător dat în ipoteică; și să nu poată creditorul să ceară vînzarea amanetului prin judecată după împlinirea termenului. Condiții oprite.
- 25 § 1806. Dacă s-au pus la tocmală, ca creditorul să aibă în locul dobînzilor întrebuițarea rodurilor a amanetarisitului lucru, nu are tărie această tocmală, în cit va trece peste legiuita dobîndă (§§ 1331 pînă 1333).
- § 1807. Dacă se va da creditorului numai întrebuițarea lucrului mișcător ce i s-au amanetarisit (§ 600), atuncea trebuie să se facă această întrebuițare cu un chip nepăgubitoriu datornicului.

3 trădă R: îi predă G || § 1801 *notă*: Efect al contractului G || 7 adică... părțile ad R || 10. va face R: face G || 12 proprietatea lui R: posesia amanetului G || 14 va lua R: ia G || 15 primire R: primirea lor G || 16 deosebitoarele R: caracteristicile G | data R: anul, ziua G || 17 înființatele R: esențialele G || 19 vor fi R: sînt G || 24 la împlinirea R: după trecerea G: || 25 să nu... lucru R: să dea cu ipotecă altcuiva lucrul său G || 30 încît va trece peste R: întru cit întrece G || 32 se va da R: s-a dat G.

Κατὰ τῖνα
τρόπον γίνε-
ται ἡ ἀσφά-
λισις;

§ 1808. Ὅστις ὑποχρεοῦται ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου
νὰ δώσῃ ἀσφάλειαν, πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην διὰ
ἐνεχύρου ἢ δι' ὑποθήκης. Τότε δὲ μόνον εἶναι δεκτοὶ ἐγγυηταὶ ἀξιόχρεοι,
ὅταν αὐτὸς δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ δώσῃ ἐνέχυρον ἢ ὑποθήκην.

§ 1809. Ἀξιόχρεως ἐγγυητὴς εἶναι ὁ ἔχων περιουσίαν ἀναλογοῦσαν
μὲ τὸ χρέος, τὸ ὁποῖον ἀναδέχεται, καὶ ὅστις εἶναι δυνατὸν νὰ ἐναχθῇ ἐν
τῇ ἐπικρατείᾳ ταύτῃ.

§ 1810. Οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ δεχθῇ ἐνέχυρον πράγμα ὑπ' ὀνόματι
ἀσφαλίσεως μὲ τιμὴν μεγαλυτέραν παρὰ τὴν ἀποφασισομένην ἐν τῷ § 303.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ μετὰ θέσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν

Μετάθεσις
τῶν δικαίων
καὶ τῶν ἐνο-
χῶν·

§ 1811. Ὁ χρεωστούμενος καὶ ὁ χρεώστης δύνανται συναινοῦντες
νὰ μετὰ θέσωσι κατὰ τὴν θέλησίν των τὰ ἀμοιβαῖα καὶ εἰς ἄλλοτρίωσιν
ὑποκείμενα αὐτῶν δίκαια καὶ τὰς τοιαύτας ἐνοχάς. Ἡ μετάθεσις αὕτη
δύναται νὰ γίνεταί εἰσερχομένου ἢ μὴ εἰσερχομένου εἰς τὸ μέσον τρίτου
τινὸς προσώπου, οἷον ἐνὸς νέου χρεωστούμενου ἢ χρεώστου.

α') δι' ἀνα-
καινισμού·

§ 1812. Ἡ μετάθεσις τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν, ἥτις γίνεται
χωρὶς τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μέσον τρίτον πρόσωπον, ἔχει χώραν, ὅταν
μετατίθεται ὁ νόμιμος τίτλος (§ 417), ἢ τὸ πρωτότυπον ἀντικείμενον
ἀπαιτήσεώς τινος· καὶ ἐπομένως ἡ παλαιὰ ἐνοχὴ μεταβαίνει εἰς νέαν.

§ 1813. Ἡ τοιαύτη μετάθεσις λέγεται ἀνακαινισμός. Ἐν δυνάμει
τοῦ συναλλάγματος τούτου παύει ἡ προτέρα πρωτότυπος ἐνοχὴ καὶ ἀρχίζει
εὐθύς ἐνοχὴ νέα.

§ 1814. Τὰ δίκαια τῆς ἐγγυήσεως τοῦ ἐνεχύρου καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα
εἶναι ἠνωμένα μετὰ τῆς προτέρας πρωτοτύπου ἐνοχῆς, σβένονται διὰ
τοῦ ἀνακαινισμού, ἐὰν οἱ συναλλάξαντες δὲν ἀπεφάσισαν ἄλλο τι περὶ
τούτων εἰδικῶς.

§ 1815. Οἱ προσεχέστεροι διορισμοί, δι' ὧν προσδιορίζεται ὁ τόπος,
ὁ καιρὸς καὶ ὁ τρόπος, ἔνθα, πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ παροῦσα
ἐνοχὴ (§ 1210) καὶ οἱ προσθετοὶ διορισμοί (§ 1226), δι' ὧν οὐδεμία γίνεται
μετάθεσις εἰς τὸ πρωτότυπον ἀντικείμενον ἢ εἰς τὸν νόμιμον τίτλον, δὲν
πρέπει νὰ λογισθῶσιν ὡς ἀνακαινισμός, καθὼς, παραδείγματος χάριν, μόνη

- 1 § 1808. Acel ce este datoriu, ori după legi sau după hotărîrea judecătii, să dea siguranță, trebuie să împlinească această îndatorire prin amanet sau prin ipothichi. Atuncia numai sint primiți chizăși vrednici, cînd el nu va fi în stare să dea amanet sau ipothichi. Prin care chip se face sigurișirea ?
- 5 § 1809. Vrednic de chizăș este acela, ce are avere analoghosită *) cu datoria care au luat-o asupra-și și carele se poate trage la judecată în țara aceasta.
- +§ 1810. Nimine este dator să primească amanet un lucru supt nume de siguranță cu un preț mai mare decît cel hotărît în § 303.

10

CAP AL DOILE

Pentru mutarea driturilor și a îndatoririlor

- § 1811. Creditoriul și datornicul învoindu-se, pot să mute după voința lor driturile unuia cătră altul și cele supuse înstrăinării, cum și acest feliu de datorii. Mutarea aceasta poate să se facă, întrînd la mijloc o a treia persoană sau neîntrînd, adecă un nou creditor sau datornic. Mutarea driturilor și a îndatoririlor și a îndatoririlor:
- 15 § 1812. Mutarea driturilor și a îndatoririlor care se face, fără a intra la mijloc o a treia persoană, are loc, cînd se preface legiuitul titlu (§ 417), sau obiectul prințipal a unei cereri; și în urmare, îndatorirea veche se preface în noă. A) Prin înnoire;
- 20 § 1813. Această mutare se numește înnoire. În puterea acestei tocmele încetează cea de mai înainte prințipală îndatorire și îndată începe o noă îndatorire.
- § 1814. Driturile chizășiei, a amanetului și altele, care sint unite cu cea de mai înainte prințipală îndatorire, se sting prin înnoire, dacă alcătuitoarele părți n-au hotărît altă ceva pentru aceste îndeosebi.
- 25 § 1815. Cele mai de aproape lămuriri, prin care se arată locul, vremea și chipul, cînd și cum trebuie să se împlinească îndatorirea de față (§ 1210) și adăogitele îngrădiri (§ 1226), prin care nu se face nici o mutare la obiectul prințipal sau la legiuitul titlu, nu trebuie să se socotească ca o înnoire, precum de pildă singură facerea unui nou

5 vrednic de R: solvabil G || 6 au luat-o R: o ia G || 7 țara aceasta R: statul acesta G || 13 unuia cătră altul R: reciproce G | cum ad R: om G || 15 adecă R: precum G || 18 preface R: mută G || 20 se preface R: trece G || 27 lămuriri R: dispoziții G || 28 unde, G: om R.

*) coresponszătoare.

ἡ ποιήσις μιᾶς νέας ὁμολογίας ἢ ἄλλου ἐγγράφου δικαιώματος ἀναφερο- 1
μένου εἰς τοὺς διορισμοὺς τούτους. Ἡ τοιαύτη μεταποίησις ἢ γινομένη
εἰς τοὺς προσθετοὺς διορισμοὺς δὲν δύναται νὰ ἐπιθέσῃ νέον βάρος εἰς τρίτον 1
τῖνά, ὅστις οὐδεμίαν εἶχεν εἶδῃσιν περὶ αὐτῆς.

§ 1816. Ἀμφιβολίας οὐσῆς, δὲν λογίζεται ἀνηρημένη ἢ παλαιά 5
ἐνοχή, ἐφ' ὅσον καιρὸν δύναται νὰ συνίσταται ὁμοῦ μὲ τὴν νέαν.

β') διὰ δια-
λύσεως·

§ 1817. Τὸ τοῦ ἀνακαινισμού συνάλλαγμα, δι' οὗ προσδιορίζονται
δίκαια ἐπίδικα ἢ ἀμφίβολα κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἐκάτερον μέρος
νὰ ὑποχρεωθῇ ἀμειβαίως εἰς τὸ νὰ δώσῃ, νὰ πράξῃ ἢ νὰ μὴ πράξῃ τί, 10
λέγεται διὰ λύσεως, ἥτις συναριθμεῖται εἰς τὰ δίπλευρα συναλλάγματα
καὶ κρίνεται κατὰ τὰ ἴδια ἀξιώματα (κεφ. κ').

§ 1818. Ὅστις κατὰ χάριν παραχωρεῖ εἰς τὸν ὑπόχρεον, συναι-
ροῦντος αὐτοῦ, ἐν δίκαιον οὐχὶ ἐπίδικον ἢ ἀμφίβολον, δὲν κάμνει διάλυσιν,
ἀλλὰ δωρεάν (§ 1261).

Διάλυσις
ἀνίσχυρος, ἀ-
ναφερομένη
εἰς τὸ ἀντι-
κείμενον ἢ

§ 1819. Εἶναι τινες πτώσεις ἀμφίβολοι, εἰς τὰς ὁποίας δὲν συγχω- 15
ροῦνται οἱ διαφερόμενοι νὰ κάμνωσι διάλυσιν μετὰ αὐτῶν· ἐξ ὧν εἶναι
καὶ ἡ ἀναμέσον τῶν συζύγων γεννηθεῖσα διαφορὰ περὶ τῆς τοῦ γάμου
ἰσχῆος, ἥτις διὰ τοῦ πνευματικοῦ μόνον δικαστηρίου δύναται νὰ ἀπο-
φασισθῇ (§ 108).

§ 1820. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γένῃ διάλυσις περὶ μιᾶς τελευταίας 20
θελήσεως πρὸ τῆς φανερώσεως αὐτῆς.

§ 1821. Αἱ περὶ τῆς παραβάσεως τῶν νόμων διαλύσεις ἔχουσιν
ἰσχύν, ἐφ' ὅσον ἀναφέρονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἱκανοποίησιν, ἐξηρημένου
τοῦ περὶ μοιχείας ἐγκλήματος. Ἡ δὲ νόμιμος ἐξέτασις καὶ παιδεία, τότε
μόνον δύναται νὰ ἐμποδισθῇ διὰ τῶν διαλύσεων, ὅτε αἱ παραβάσεις εἶναι 25
τοιαῦται, αἵτινες δὲν ὑπόκεινται ἄλλως εἰς τὴν τοῦ κριτηρίου ἐξέτασιν,
εἰ μὴ μόνον διὰ ζητήσεως τῶν διαφορομένων μερῶν.

§ 1822. Ἡ διάλυσις, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ ἀπόκρυψις τῶν
ἐγκληματικῶν πράξεων καὶ ἡ ἐμπόδισις τῆς κοινῆς εὐταξίας καὶ ἀσφαλείας,
εἶναι παντάπασιν ἀνίσχυρος. 30

εἰ ἄλλα
ἐλλείμματα.

§ 1823. Ἡ πλάνη ἐπὶ τοσοῦτον μόνον δύναται νὰ κάμῃ ἀνίσχυρον
τὴν διάλυσιν, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὴν οὐσιώδη τοῦ προσώπου ιδιότητα
ἢ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ἀντικειμένου (§ § 1163—1166).

§ 1824. Ἀνατρέπεται καὶ ἡ καλῇ πίστει γενομένη διάλυσις, ἐὰν
ἀποδειχθῇ, ὅτι ἐκ ταύτης ἐπροξενήθη εἰς τὸ ἐν ἀπὸ τῶν διαλυσαμένων μερῶν 35

1 sinet sau a altui document atingătoriu de aceste îngrădiri. Această pre-
facere, urmată la adăogitele îngrădiri, nu poate să pue o nouă însă-
cinare asupra unei a treia persoane, care nu avea nici o știință de aceasta.

5 § 1816. Îndoială fiind, nu se socotește desființată îndatorirea
cea veche, în cită vreme poate să rămie dimpreună cu cea noă.

§ 1817. Tocmala înnoirei, prin care se hotărăsc drituri gilcevite
sau cu îndoială într-acest chip, încit fieștecăre parte să fie datoare rețiproc
una cătră alta să dee, să facă sau să nu facă un lucru, se numește
învoială, care se socotește între tocmelile bilaturale și se judecă
10 după acele prințipii (Cap 20).

§ 1818. Acel ce din har țeduește *) îndatoritului, cu bună invoirea
lui, un drit negilcevit sau neîndoelnic, nu face învoială, ci dar (§ 1261).

§ 1819. Sint o samă de cazuri cu îndoială, la care nu este ertat
impricinatelor părți să facă învoială între dinsele; de acest feliu este
15 pricina următoare între insoțiți pentru tăria căsătoriei, care se poate
hotări numai prin dicasteria duhovnicească (§ 108).

§ 1820. Nu este ertat să se facă învoială pentru voința cea de
pe urmă a cuiva, mai înainte de a se face cunoscută.

§ 1821. Învoelile pentru călcarea legilor au tărie numai în cit
20 se atinge de a lor particularnică satisfacție, afară numai de vinovăția
precurviei; iar legiuita cercetare și pedeapsa, atuncea numai se poate
împiedica prin învoele, cînd călcările vor fi de acest feliu, care într-alt
chip nu sint supuse cercetării judecătorești, afară numai după cererea
impricinatelor părți.

25 § 1822. Învoiala a căria scopos este tăinuirea faptelor crimina-
licești și împiedecarea publice bunei orindue și a siguranței este deă-
purure neputernică.

§ 1823. Amăgirea întru atita numai poate să facă neputernică
invoiala, în cit privește cătră înființata cualita a persoanei sau cătră
30 ființa obiectului (§§ 1163 pîn 1166).

§ 1824. Se oboară și acea cu bună credință învoială, cînd se va
dovedi că prin aceasta s-au pricinuit uneia din învoitoarele părți păgu-

B) Prin în-
voială;

Învoiala
fără tărie
privitoare că-
tră obiect
sau

La alte
greșele.

1 Această R: Acest fel de G || 2 urmată R: făcută G || § 1817 notă: învoială
R: rezolvare G || 6 gilcevite R: în litigiu G || 8 una cătră alta ad R: om G | un
lucru R: ceva G || 10 acele R: aceleași G || 11—12 cu... lui R: consimțind acela
G || 14—15 de... următoare R: din acestea este neînțelegerea ce s-a născut G ||
19—20 în... lor R: întru cit se referă la G || 20 afară numai de R: exceptîndu-se
G || 22 vor fi R: sint G || § 1823 nota: greșele R: lipsuri G || 28 Amăgirea R: Eroarea
G || 29 în... cualita R: întru cit se referă la esențiala particularitate G.

*) cedează.

βλάβη ὑπερβαίνουσα τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς τοῦ πράγματος, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἡ διάλυσις αὕτη· ἢ ἂν ἀποδειχθῇ ἐκ δικαιωμάτων εὐρεθέντων ὕστερον, ὅτι τὸ ἐν μέρος οὐδὲν εἶχε δίκαιον εἰς τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἢ εἰς τὴν ποσότητα, περὶ ᾧ ἔκαμε τὴν διάλυσιν (§ § 1887 καὶ 1892).

§ 1825. Τὸ φανερόν λάθος τοῦ λογαριασμοῦ, τὸ ὅποῖον ἐν καιρῷ τῆς διαλύσεως ἔγινεν εἰς τὴν ἀφαίρεσιν ἢ πρόσθεσιν, οὐδένα ἐκ τῶν συμφωνησάντων ζημιοῖ.

*Ε-τ-κ-α-σ-ι-ς
τῆς διαλύσεως

§ 1826. Ἡ περὶ εἰδικῆς δίκης γενομένη διάλυσις δὲν ἐκτείνεται εἰς ἄλλας ὑποθέσεις (78). Καὶ αὐταὶ αἱ γενικαὶ διαλύσεις, αἵτινες διαλαμβάνουσι περὶ πασῶν ἐν γένει τῶν διαφορῶν, δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὰ ἐξεπότηδες ἀποσιωπηθέντα δίκαια (79) ἢ εἰς ἐκεῖνα, περὶ τῶν ὁποίων οὔτε ἡδύναντο νὰ διανοηθῶσιν οἱ ποιήσαντες τὴν διάλυσιν.

(78) Π.χ., ἐὰν ὁ Α ἔκαμε μετὰ τοῦ Β διάλυσιν ῥητῶς περὶ τῆς διαθήκης τοῦ Γ, δὲν δύναται νὰ ἐκτανθῇ ἡ διάλυσις αὕτη καὶ εἰς τὸν κωδικοῦ τοῦ Γ, εἴτε ἦτον γνωστὸς ὁ κωδικοῦ οὗτος ἐν καιρῷ τῆς διαλύσεως, εἴτε οὐ.

(79) Οἶον, ἐὰν ὁ ἐντεταλόμενος Δ ἔκαμε διάλυσιν μετὰ τοῦ ἐντολέως αὐτοῦ Ε περὶ πάντων τῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐκείνου ἀμοιβαίων δικαίων καὶ ἐπειτα ἐφανερῶθη, ὅτι ὁ Ε ἔγινε κληρονόμος ἐν μιᾷ διαθήκῃ, ἐν ἣ ἀφέθη εἰς τὸν Δ λεγάτον, τὸ ὅποῖον ἦτον γνωστὸν εἰς αὐτὸν τὸν Ε, δὲν δύναται ἡ περὶ πάντων τῶν δικαίων ἐρμηνεία αὕτη νὰ ἐκτανθῇ καὶ εἰς τὴν πτῶσιν ταύτην, περὶ ἧς οὐδὲ ἡδύνατο ὁ Δ νὰ διανοηθῇ.

Ἐ-α-π-ο-τ-έ-λ-ε-σ-ι-ς
μα ἀναφερό-
μενον εἰς τὰς
ἐκ πλαγίου ἐ-
νοχάς.

§ 1827. Αἱ ἐγγυήσεις καὶ τὰ ἐνέχυρα τὰ δοθέντα πρὸς ἀσφάλισιν ὀλοκλήρου τινὸς δικαίου ἐπιδίκου ἔτι, ὑπόκεινται καὶ δι' ἐν μόνον μέρος αὐτοῦ, τὸ ὅποῖον ἀπεφασίσθη διὰ διαλύσεως. Ὁ ἐγγυητὴς ὅμως καὶ ὁ δοὺς ἐνέχυρον ὑπὲρ τοῦ χρεώστου, ἂν δὲν συνήνεσαν εἰς τὴν γενομένην διάλυσιν, μένουσιν ἔχοντες ἐναντίον τοῦ χρεωστούμενου πάσας τὰς παραγραφὰς ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας, ἐὰν δὲν ἐγίνετο ἡ διάλυσις, ἤθελαν δυνηθῇ νὰ ἀντιθέσωσιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ.

γ') Αἵρετόν
δικαστήριον ἢ
αἵρετοκρισία.

§ 1828. Τὰ διαφερόμενα μέρη δύνανται οὐ μόνον μεταξὺ αὐτῶν νὰ συμβιβασθῶσι περὶ τοῦ ἐπιδίκου ἀντικειμένου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμπιστευθῶσιν ἐκ συμφώνου εἰς ἄλλους τὴν περὶ τούτου ἀπόφασιν, καὶ οὕτω γίνεται ἡ αἵρετοκρισία.

Διαγνώμων
ἢ αἵρετὸς κρι-
τῆς καὶ κομ-
πομίσσας
ριος.

§ 1829. Διαγνώμων καὶ διακριτῆς ἢ αἵρετὸς κριτῆς λέγεται ἐκεῖνος, τὸν ὅποῖον κατὰ συναίνεσιν ἐκλέγουσιν ἐγγράφως τὰ διαφερόμενα μέρη ἄνευ προστίμου, διὰ νὰ θεωρήσῃ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰν. Κομπρομισάριος δὲ λέγεται κυρίως ἐκεῖνος, τὸν ὅποῖον ἐκλέγουσι μετὰ προστίμου.

1 bire covârșitoare peste giurămintea prețului aceluia lucru, pentru care se încheie această învoială; sau dacă se va dovedi din documenturi în urmă găsite, cum că o parte nu avea drit la acest lucru sau la suma pentru care se făcuse învoiala (§§ 1887 și 1892).

5 § 1825. Vederată greșala sămii, care la încheierea învoelii se făcuse în scădere sau adăogire, nu păgubește pe nici unul din învoitori.

§ 1826. Învoiala încheiată pentru o deosebită pricină nu se întinde în întinderea învoelii. și la alte pricini (78); și aceste ghegeneralnice învoele, care glăsuesc pentru toate pricinile îndeobște, nu se întind la acele dinadins tănuite drituri (79) sau la acele pentru care nici putea să gîndească alcătuitoarii învoelii.

(78) De pildă, dacă Ioan au făcut cu Petru anume învoială pentru testamentul lui Pavel, nu se poate întinde învoiala aceasta și la codichilul lui Pavel, sau că au fost acel codichil știut, la încheierea învoelii sau nu.

15 (79) De pildă, dacă imputernicitul Costandin au făcut învoială cu încredințatorul său Alexandru pentru toate driturile rețiproce a unuia către altul și în urmă se va arăta că Alexandru s-au făcut moștenitoriu într-un testament, prin care s-au lăsat lui Constandin un legatum ce era știut lui Alexandru, atuncea nu poate tilcuirea pentru toate driturile să se întindă și la această întimplare, pentru care nici Constandin nu putea să gîndească.

20 § 1827. Chizășiile și amaneturile date spre siguranța unui întreg drit supus gilcevirei, sînt supuse și pentru o parte numai a lui, care se hotărîse prin învoială; iar chizășul și acel ce au dat amanet pentru datornic, dacă nu s-au învoit la săvîrșita învoială, rămîn neajignîți în toate acele întimpinări împotriva creditorului, care întimpinări, dacă nu s-ar fi făcut învoială, ar fi putut să pue împotriva pretențiilor sale. Rezultatul privitoriu către îndatoriri lăaturalnice.

25 § 1828. Împricinatele părți pot nu numai să se învoiască între dinsele pentru obiectul gilcevit, ci să și încredințeze cu bună alcătuire altora hotărîrea pentru aceasta, care atuncea se numește arbitrium **) C) Arbitrium*).

+§ 1829. Arbitru *) se numește acela, pe carele împricinatele părți, de bună voia lor, l-au ales în scris fără adăogire de globire, ca să cerceteze și să hotărască pricina următoare între ele. Iar compromisar Arbitru și compromisar.

7 întinde R: aplică G|| 9 tănuite R: trecute sub tăcere G|| 21 supus gilcevirii R: încă în litigiu G|| 23 neajignîți în R: avînd G|| 24 întimpinări R: prescripții ***) G|| 26 se învoiască R: facă o transacție G|| 27 cu bună alcătuire R: de comun acord G|| 28 care... numește R: și așa se naște G|| 30, 32 adăogire de ad R: om G|| 31 pricina următoare R: diferendul G|| 32 l-au ales R: îl aleg G.

*) Textul grecesc întrebuintează pentru noțiunea: arbitraj, două expresii sinonime.

**) Ediția din 1833 fiind tipărită cu cirilice, cuvîntul este repetat cu litere latine.

***) Vezi nota de la p. 399.

Κομπρόμισ-
σον.

§ 1830. Κομπρόμισσον ὀνομάζεται τὸ συνάλλαγμα ἐκεῖνο, δι' οὗ τὰ 1
διαφερόμενα μέρη ἐμπιστεύονται εἰς τρίτον τινὰ τὴν τομὴν τῆς ἐπιδίκου
μεταξὺ αὐτῶν ὑποθέσεως.

Τίνες δὲν
δύνανται νὰ
γίνωνται δια-
γνώμονες;

§ 1831. Δὲν ἐπιτρέπεται ἐν γένει νὰ ἐκλέγωνται διαγνώμονες, ὅσοι 5
εἶναι κεκωλυμένοι ἀπὸ τοῦ νὰ κάμναι συναλλάγματα (§§ 1156—1159).
ἐν εἰδει δὲ ὁ μὴ ἐκπληρώσας τὸν εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ χρόνον, καὶ
ὁ τακτικὸς κριτὴς εἰς τὴν ὑποκειμένην εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ ὑπόθεσιν.
'Αλλ' οὔτε ὁ διαιτῆσας πρότερον ὑπόθεσιν τινὰ ὡς διαγνώμαν, δύναται νὰ
κρίνῃ ἔπειτα αὐτὴν ὡς τακτικὸς κριτὴς.

'Ενοχὴ τοῦ
διαγνώμονος.

§ 1832. Οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ ἀναδέχεται αἵρετοκρισίαν, ἐὰν ὅμως 10
ἀνεδέχθῃ αὐτὴν ἅπαξ, δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ ἄνευ αἰτίας εὐλόγου (80),
ἀλλ' ἀναγκάζεται νὰ ἐξακολουθῇ τὴν τάξιν καὶ τὸν διορισμὸν τοῦ κομπρο-
μίσσου ἐντελῶς, χωρὶς νὰ ὑπερβρίνῃ τοὺς ὅρους αὐτοῦ ἢ νὰ παρεκκλίνῃ·
καὶ οὕτω νὰ ἀποφασίσῃ ῥητῶς καὶ εὐσυνειδήτως τὴν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευ-
θεῖσαν ὑπόθεσιν καὶ νὰ δώσῃ τὴν ψῆφον αὐτοῦ κατὰ τὸ πρέπον, παρόν- 15
των τῶν διαφερομένων μερῶν.

(80) Εὐλόγοι αἰτίαι τῆς παραιτήσεως τοῦ διαγνώμονος εἶναι·

α') 'Εὰν εἰς ἐκ τῶν διαφερομένων ἡτίμασεν αὐτὸν ἢ ἐκίνησεν ἐγκληματικὴν 20
κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν·

β') 'Εὰν ἀμφότεροι καταφρονήσαντες αὐτὸν ἐπῆγαν εἰς ἄλλον διαιτητὴν, καὶ 20
ὑπέστρεψαν πάλιν εὐθὺς εἰς αὐτόν·

γ') 'Εὰν ὑπέπεσεν εἰς ἀσθένειαν χρονικὴν ἢ ἄλλην τινὰ συμφοράν, ἐπὶ δὲ ἄλλων
ἀσθενειῶν δύναται νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ αἵρετόν δικαστήριον καὶ χωρὶς τῆς συνανέσεως τοῦ
ἐνὸς ἐκ τῶν διαφερομένων (§ 1839, δ').

δ') 'Εὰν ἀναγκάζεται νὰ ἐνασχολῇται εἰς ἰδίας αὐτοῦ κατεπειγούσας ὑποθέσεις 25
ἢ νὰ ἀποδημήσῃ δι' ὑπηρεσίαν ἰδίαν ἢ δημοσίαν· καὶ

ε') 'Εὰν ἐχειροτονήθῃ ἱερεὺς ἢ ἀρχιερεὺς.

Συμφωνία
ἢ διαφωνία
τῶν διαγνώ-
μονων καὶ
διάταξις περὶ
αὐτῆς.

§ 1833. Ὅταν τὸ αἵρετόν τοῦτο κριτήριον συνίσταται ὑπὸ πλειο-
τέρων προσώπων, πρέπει νὰ ἀποφασίσωσι πάντες συμφώνως· ἐὰν δὲ δια-
φωνῶσιν εἰς τὰς γνώμας αὐτῶν, ἰσχύουσιν αἱ ψῆφοι τῶν περισσοτέρων. 30
'Εὰν ἐν καιρῷ τῆς ἀποφάσεως λείπῃ εἷς ἐξ αὐτῶν, δὲν ἔχουσιν ἰσχὺν αἱ
ψῆφοι τῶν λοιπῶν· ἐὰν πάντες διαφωνῶσιν εἰς τὴν πλειότητα, ἰσχύει ἡ
ψῆφος ἡ ἀποφασίζουσα τὴν μικροτέραν πλειότητα· ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν

1 +§ 1830. Compromis se numește alcătuirea aceia, prin care împri- Compromis.
cinatele părți încredințează unei a treia persoane urmarea pricinii gîl-
cevite între ele.

5 +§ 1831. Îndeobștie nu este ertat să se aleagă arbitrii acei ce Carii nu
sînt opriți de a face tocmeele (§§ 1156 pînă 1159), iar îndeosebi acel ce pot a se fa-
ce arbitri?
n-au împlinit vrsta de douăzeci ani, și judecătoria ordină în pricina
supusă iurisdicției sale, cum nici acela ce mai înainte au hotărît pricina
ca un arbitru *) nu poate pe urmă să o judece ca un obicinuit judecătoriu.

10 +§ 1832. Nimine nu este îndatorit să primească compromis, iar Îndatori-
dacă odată l-au primit nu poate să se lepede fără pricină binecuvîntată rea arbitru-
(80), ci este silit să urmeze rînduiala și hotărîrea compromisului desă- lui.
virșit, fără să treacă peste hotarele lui sau să se abată; și așa să
hotărască lămurit și cu amăruntul cu cuget curat pricina încre-
dîntată lui și să-și dea hotărîrea sa după cuviință, față fiind părțile
15 împlicate.

(80) Bine cuvîntate pricini de lepădarea arbitrului sînt:

a) Dacă unul din împlicinați îl va necinsti pe dînsul sau va porni asupra
lui jaloabă de criminal;

20 b) Dacă amîndoi, nebăgîndu-l în samă, vor merge la alt arbitru, măcar
îndată să se întoarcă iarăși la dînsul;

c) Dacă va cădea într-o boală îndelungată sau într-altă nenorocire; iar
pentru alte boale poate să se prelungească arbitrium și fără învoirea a unuia din
împlicinați (§ 1839 lit. d);

25 d) Dacă este silit a se îndeletnici pentru căutarea a însuși pricinii, ce i
s-au întimplat, sau să se depărteze pentru însuși a sa particularnică sau pentru
o publică treabă; și

e) Dacă s-au hirotonisit preot sau arhiereu.

30 +§ 1833. Cînd această arbitrală judecătorie va fi alcătuită de Unire sau
mai multe persoane, trebuie să hotărască toate într-un glas; iar dacă neunire a ar-
bitrilor și
în socotințele lor nu se vor uni, au tărie glasurile cele mai multe. Dacă orînduire
la darea hotărîrii va lipsi vreunul din arbitrii, nu au putere glasurile pentru acea-
celorlalți. Dacă toți vor fi neuniți la sumă, are tărie glasul hotărîtoriu
pe suma mai mică. Iar dacă numărul neuniților va fi deopotrivă, trebuie
sta.

1 alcătuirea R: contractul G || 4 ertat R: îngăduit G || 8 obicinuit R: ordinar
G || 9 compromis R: arbitraj G || 10 lepede R: retragă G | pricină binecuvîntată G ||
13 lămurit... curat R: expres și conștiincios G || 14 hotărîrea sa R: votul său G || 16
lepădarea R: retragerea G || 17 l-a necinstit G | a pornit G || 19 au mers G || 20
s-au întors G || 21 a căzut G || 24—25 a se îndeletnici... depărteze R: să se ocupe
de o chestiune a sa proprie apăsătoare sau să călătorească G || 30 se vor uni R:
sînt de acord G.

*) Textul grecesc întrebunțează pentru această noțiune trei sinonime.

διαφωνούντων είναι ισάριθμος, πρέπει να εκλεχθῇ ἄλλο ἕξωθεν πρόσωπον, ἢ γουν ἐπιγνώμων, ἢ ψῆφος τοῦ ὁποίου προστιθεμένη εἰς τὸ ἐν ἢ εἰς τὸ ἕτερον μέρος δίδει τὸ κύρος εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ὑποθέσεως. 1

§ 1834. Ἐὰν ἕκαστος τῶν διαγνωμόνων δίδῃ διαφορετικὴν περὶ τοῦ πράγματος ψῆφον, δὲν ὑποχρεοῦνται οἱ διαφερόμενοι νὰ δεχθῶσιν οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν. 5

Παῦσις τῆς ἐντολῆς τῶν διαγνωμόνων.

§ 1835. Ἡ ἐντολὴ τῶν διαγνωμόνων παύει εὐθύς, ἀφ' οὗ ἅπαξ δώσωσι τὴν ψῆφον αὐτῶν· ὅθεν δὲν ἔχουσι πλέον ἄδειαν νὰ ἀνακαλέσωσιν αὐτήν.

Ἐνοχαὶ τῶν διαφερομένων.

§ 1836. Ἐὰν τὰ διαφερόμενα μέρη παρητήθησαν ῥητῶς ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς συμφωνίας αὐτῶν τὸ δίκαιον τῆς ἐναγωγῆς, ἀναγκάζονται νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν διαγνωμόνων, καὶ δὲν δύναται ὁ μὴ εὐχαριστούμενος εἰς αὐτὴν νὰ ἐνάξῃ εἰς τὸ ἀρμόδιον κριτήριο ἐπ' οὐδεμιᾷ ἄλλῃ προφάσει ἢ αἰτίᾳ, εἰ μὴ μόνον ἐπὶ προφανεῖ δόλῳ (§ 1960). Ἐὰν δὲ οἱ διαγνώμονες εἶναι πρόσωπα ἐκκλησιαστικὰ, δὲν ὑπόκειται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἰς ἀνάκρισιν ἢ ἀπόφασιν αὐτῶν. 10 15

§ 1837. Ἐὰν ὅμως δὲν παρητήθησαν ῥητῶς τὸ δίκαιον τῆς ἐναγωγῆς, ἔχει ἄδειαν ὁ μὴ εὐχαριστούμενος εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν διαγνωμόνων νὰ ἐνάξῃ εἰς τὸ ἀρμόδιον κριτήριο ἐντὸς ὅμως ἡμερῶν δέκα, ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀπόφασις, διότι μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς προθεσμίας ταύτης δὲν εἰσακούεται πλέον. Τὸ δὲ κριτήριο χρεωστεῖ νὰ ἐξετάσῃ ἀπ' ἀρχῆς καὶ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ὑπόθεσιν χωρὶς νὰ ἀποφβλέψῃ παντελῶς εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν διαγνωμόνων. 20

§ 1838. Ὡσαύτως καὶ ἐὰν ἔβαλον πρόστιμον ἐν τῇ συμφωνίᾳ (§ 1763) καὶ δὲν θέλῃ ἔπειτα τὸ ἐν μέρος νὰ ἐπιμένῃ μέχρι τοῦ καιροῦ τῆς ἀποφάσεως ἢ δὲν εὐχαριστῇται εἰς αὐτήν, ἀφ' οὗ ἐδόθη εἰς αὐτόν, δύναται ἐντὸς τῆς προθεσμίας τῶν δέκα ἡμερῶν νὰ ἐνάξῃ εἰς τὸ ἀρμόδιον κριτήριο· ὑποχρεοῦται ὅμως νὰ καταβάλλῃ πρῶτον τὸ συμφωνηθὲν πρόστιμον, ἐὰν δὲν ἔγινε δόλος ἀπὸ μέρους τοῦ ἀντιδίκου (§ § 1222 καὶ 1839 δ' καὶ ε'). 25

Παῦσις τοῦ ομπρόμισου.

§ 1839. Τὸ κομπρόμισσον παύει· 30

α') Δι' ἀμοιβαίας τῶν διαφερομένων συναινέσεως·

β') Διὰ τὸν θάνατον τοῦ διαιτητοῦ, συμβάντα πρὶν τῆς ἀποφάσεως·

γ') Διὰ τὸν θάνατον ἐνὸς ἐκ τῶν διαφερομένων, συμβάντα ὡσαύτως πρὸ τῆς ἀποφάσεως, ἐὰν δὲν συμφωνήθῃ ἄλλως·

1 să se aleagă altă persoană pe dinafară, adecă un superarbitru, a
căruia glas lipindu-se la una sau la altă parte, dă putere la hotă-
rirea princinei.

+§ 1834. Dacă fieștecarele arbitru va da deosebit hotărîre pentru
5 lucrul de pricină, atuncea nu sînt datori împricinații să primească nici
una din ele.

+§ 1835. Însărcinarea arbitrilor încetează îndată, după ce odată
au dat hotărîrea lor; așa dar n-au mai mult voe să o oboare.

Încetarea
însărcinării
arbitrilor.

+§ 1836. Dacă împricinatele părți s-au lepădat anume prin înscri-
10 sul lor de dritul jeluirei, sînt silite a se supune hotărîrii arbitrilor, și
nu poate cel nemulțămît cu aceasta să tragă pricina la competența jude-
cătorie, supt nici o altă punere înainte sau pricină, afară numai cu
cuvînt de vederat vicleșug (§ 1960). Iar dacă arbitrii vor fi persoane
bisericești nu este supusă hotărîrea lor la de iznoavă judecată supt
15 nici un cuvînt.

Îndatori-
rile împrici-
naților.

+§ 1837. Iar dacă nu s-au lepădat anume de dritul jeluirei, are
voe acel nemulțămît cu hotărîrea arbitrilor, (care se numește laudum),
să tragă pricina la cuviincioasa judecătorie, însă în termenul de zece
zile numărate din ziua de cînd i-au dat laudum; căci după trecerea
20 a acestui termen mai mult nu i se dă ascultare. Iar judecătoria este
datoare să cerceteze dintru început și să hotărască pricina, fără să
caute nici cum la hotărîrea arbitrilor.

+§ 1838. Asămine și dacă au pus globire în înscrisul (§ 1763) și
pe urmă nu va voi o parte să stăruiască pînă la darea hotărîrei, sau de
25 nu se va mulțămi cu aceasta, după ce i s-au dat, poate în termenul
de zece zile să pornească jaloaba la cuviincioasa judecătorie, însă
este datoriu să plătească întâi globirea tocmită, dacă n-au urmat
vicleșug din partea împotivnicului (§§ 1222 și 1839 d și e).

+§ 1839. Compromisul încetează:

- 30 a) Prin rețiprocă bună învoire a împricinaților;
b) Prin moartea arbitrului întimplată mai înainte de hotărîre;
c) Prin moartea unuia din împricinați, întimplată asemenea mai
înainte de hotărîre, dacă nu s-au alcătuit într-alt chip;

4—5 va da... pricină R: dă un vot cu totul diferit asupra lucrului G|| 8
oboare R: revoce G|| 14 lor R: convenției lor G|| 16 jeluirei R: pîrei G|| 18 tragă
pricina R: pîrască G|| 17 (care... laudum) ad R|| 19 laudum R: hotărîrea G|| 23
încrisul R: convenția G|| 24 voiește G | darea R: timpul G|| 25 se mulțumește G||
27 tocmită R: convenită G|| 30 rețiprocă bună învoire R: reciproc consimțămînt
G|| 33 alcătuit R: convenit G.

δ') 'Εάν δὲν ἐγίνεν ἡ ἀπόφασις μέχρι τοῦ προσδιορισθέντος καιροῦ 1
καὶ δὲν ἐτέθη ἄλλη προθεσμία συναινούντων τῶν διαφορομένων (§ 1832 γ').
ε') 'Εάν ἀποδειχθῇ ὁ εἷς ἐκ τῶν διαφορομένων, ὅτι μετεχει-
ρίσθη δόλον·

στ') 'Εάν ἐδόθη ἡ ἀπόφασις τοῦ διαιτητοῦ·

ζ') 'Εάν ἐχρεωκόπησεν ὁ εἷς ἐκ τῶν διαφορομένων (§ 1983)·

η') 'Εάν ἀπωλέσθη τὸ ἐπίδικον πρᾶγμα.

δ') Παρα-
χώρησις·

§ 1840. 'Εάν μία ἀπαίτησις μεταβαίῃ ἀφ' ἐνὸς προσώπου εἰς ἄλλο 5
καὶ ἀποδεχθῇ παρ' αὐτοῦ, γεννᾶται ἡ μετᾴθεσις τοῦ δικαίου, εἰσερχομένου
νέου δανειστοῦ. Ἡ τοιαύτη πρᾶξις λέγεται π α ρ α χ ῶ ρ η σ ι ς καὶ γίνεται 10
ἐμμίσθως ἢ ἀμισθί.

'Αντικείμε-
να αὐτῆς.

§ 1841. Πάντα τὰ δίκαια, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ παραχωρηθῶσι 15
παρ' ἐνὸς προσώπου εἰς ἄλλο, εἶναι ἀντικείμενον τῆς π α ρ α χ ῶ ρ ῆ σ ε ω ς.
Τὰ δὲ δίκαια, τὰ ὅποια προσκεκολλημένα ὄντα εἰς πρόσωπον σβένονται
σὺν αὐτῷ, δὲν παραχωροῦνται.

§ 1842. Αἱ χρεωστικαὶ ὁμολογίαι, αἱ ἐπιγεγραμμέναι ὀπισθεν ὑπὸ 20
τοῦ παραχωροῦντος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιφέροντος αὐτάς, παραχωροῦνται
διὰ μόνης τῆς παραδόσεως αὐτῶν.

'Αποτέλες-
μα.

§ 1843. Ὁ παραχωρούμενος ἔχει τὰ αὐτὰ δίκαια, τὰ ὅποια εἶχον 25
ὁ παραχωρήσας εἰς τὴν παραχωρηθεῖσαν ἀπαίτησιν.

§ 1844. Διὰ τοῦ συμφώνου τῆς παραχωρήσεως γέννᾶται νεὰ ἐνοχὴ 30
τοῦ παραχωρουμένου καὶ τοῦ παραχωροῦντος τὴν ἀπαίτησιν, οὐχὶ δὲ ἀνα-
μέσων τοῦ παραχωρουμένου καὶ παραχωρηθέντος χρεώστου, ἕως ὅτου δὲν
γένῃ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ἡ τοῦ χρέους παραχώρησις. Ὅθεν δύναται ἕως τότε
νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος εἰς τὸν πρωτότυπον δανειστὴν ἢ χρεωστοῦμενον ἢ 35
νὰ συμβιβασθῇ μετ' αὐτοῦ κατ' ἄλλον τρόπον.

§ 1845. Εἰς τὸν παραχωρηθέντα χρεώστην μένει τὸ δίκαιον τῆς 30
παραγραφῆς ἐναντίον τῆς ἀπαιτήσεως· ἐὰν ὅμως αὐτὸς ὡμολόγησεν εἰς τὸν
καλῇ τῇ πίστει δεχθέντα τὴν τοῦ χρέους παραχώρησιν, ὅτι ἡ ἀπαίτησις
εἶναι δικαία, ὑποχρεοῦται νὰ ικανοποιήσῃ αὐτὸν ὡς τὸν ἴδιον δανειστὴν του.

Εἰς πόσον
ὑποχρεοῦται
ὁ παραχω-
ρῶν;

§ 1846. Ὁ μὲν ἀμισθί παραχωρῶν εἰς ἄλλον ἀπαίτησιν τινα κάμνει 35
δωρεάν εἰς αὐτὸν καὶ δὲν ὑποχρεοῦται τίποτε περισσότερον· ὁ δὲ παρα-
χωρῶν ἐπὶ μισθῷ, ὑποχρεοῦται νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὸν παραχωρούμενον,
ἂν ἡ παραχωρηθεῖσα ἀπαίτησις δὲν εἶναι δικαία ἢ ἂν δὲν εἶναι δυνατὴ
ἢ ἀπόλαυσις αὐτῆς, οὐχὶ ὅμως περισσότερον ἀφ' ὅσον ἐδέχθη αὐτὸς
παρ' ἐκείνου.

§ 1847. 'Εάν ἡ ἀπαίτησις ἐν καιρῷ μὲν τῆς παραχωρήσεως αὐτῆς 40
ἦτον ἀσφαλῆς, κατὰ τύχην δὲ ἢ ἐξ αἰτίας τοῦ παραχωρουμένου ἐγινεν
ἀδύνατος ἢ ἐκπλήρωσις αὐτῆς, δὲν ὑποχρεοῦται ὁ παραχωρήσας νὰ ἀπο-
κριθῇ εἰς αὐτὸν τὴν ζημίαν.

1 d) Dacă nu s-au dat hotărîre pînă la hotărîtul termin și nu s-au
pus alt termin cu bună învoire a împričinaților (§ 1832 lit. c);

e) Dacă se va dovedi că unul din imputerniciți au întrebui-
nțat vicleșug;

5 f) Dacă s-au dat hotărîrea arbitrilor;

g) Dacă s-au făcut falit unul din împričinați (§ 1983); și

h) Dacă s-au prăpădit lucrul gîlcevit.

*§ 1840. Dacă o pretenție trece de la o persoană la alta și se primește de către aceasta, atunce se naște țesie, adică mutarea dritului, (D) Mutare (țesie).
10 intrînd la mijloc un nou creditoriu. Acest feliu de act se numește țesie și se face cu plată și fără plată.

*§ 1841. Toate driturile, ce sînt cu puțință a se muta de la o per- Obiecturile
soană la alta, sînt obiect a țesiei. Iar acele drituri care, fiind lipite la ei.
persoană, se sting dimpreună cu ea, nu se mută la altul.

15 § 1842. Sineturile de datorie țeduite de către țeduitorul pe numele
înfățișătorului lor, se mută prin singură trădarea lor.

§ 1843. Țesonariul are tot aceleași drituri, ce avea țeduitoriul Rezultatul.
asupra cererii mutate.

§ 1844. Prin înscrisul țesii se naște o noă îndatorire între țesio-
nariul (primitoriul țesiei) și țeduitoriul (dătătorul țesiei), iar nu între
20 țesonariu și între țeduitul (adică supusul țesiei) datornic, pînă cînd
nu i se va face cunoscută țesia datoriei. Așa dar poate pînă atuncia
să plătească datoria creditorului prințipal sau țeduitoriului ori să se
invoiască cu dînsul într-alt chip.

25 § 1845. Țeduitului datornic rămîne dritul întîmpinării asupra
pretenției; iar dacă el au mărturisit cătră acel cu bună credință primi-
toriu de țesia datoriei, cum că este dreaptă, atuncia se îndatorește
să-l îndestuleze ca pe însuși al său creditoriu.

§ 1846. Acel ce fără de plată țeduește altuia vreo pretenție, În cît se
30 îi face un dar și nu este datoriu cu nimică mai mult. Iar acel ce țeduește
cu plată, rămîne răspunzătoriu țesonariului, dacă țeduita pretenție
nu va fi dreaptă sau dacă nu va fi cu puțință scoaterea ei, iar nu pentru
mai mult de cît el au primit de la acela.

35 § 1847. Dacă pretenția la darea țesiei ei era sigură, iar din întîm-
plare sau din pricina țesonariului s-au făcut cu neputință împlinirea
ei, atuncia nu rămîne răspunzătoriu țeduitoriul pentru pagubă.

3 s-au dovedit G || 5 arbitrului G || § 1840 notă : Cesiune G || 9 a fost primită
G | adică mutarea ad R || 15 țeduite R : andosate G || 16 înfățișătorului R : pur-
tătorului G || 18 cererii mutate R : pretenției cedate G || 20 (primitoriul țesiei) ad R
! (dătătorul țesiei) ad R || 21 (adică supusul țesiei) ad R || 23 țeduitoriului R :
căruia datorează G.

§ 1848. Ἐξ σιτίας τοῦ παραχωρουμένου γίνεται ἀδύνατος ἡ ἐκπληρωσις τῆς παραχωρηθείσης εἰς αὐτὸν ἀπαιτήσεως· 1

α') Ἐὰν δὲν ἀπαιτήσῃ τὸ χρέος, ὅτε εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαιτήσῃ αὐτό·

β') Ἐὰν ἐλθούσης τῆς διορίας δὲν φροντίσῃ νὰ λάβῃ αὐτό·

γ') Ἐὰν συγχωρήσῃ τι εἰς τὸν χρεώστην· 5

δ') Ἐὰν δὲν ἐπιμεληθῇ νὰ λάβῃ ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ τὴν ἐτι δυνατὴν ἀσφάλειαν· καὶ

ε') Ἐὰν δὲν ζητήσῃ ἐπιμόνως τὸν διὰ τοῦ κριτηρίου ἐκβιβασμόν.

ε') Ἀσσιγνατσίων.

§ 1849. Ἡ μετάθεσις τῆς ἐνοχῆς γίνεται, ὅταν ἔρχηται εἰς τὸ μέσον, εἰς νέος χρεώστης, ἡγουν ὅταν ὁ πρῶτος χρεώστης προβάλλῃ ἀντ' ἑαυτοῦ 10
τρίτον τινὰ ὡς χρεώστην καὶ παραπέμπῃ τὸν δανειστὴν αὐτοῦ εἰς ἐκεῖνον, καὶ τοῦτο λέγεται ἀ σ σ ι γ ν α τ σ ί ω ν. Ὁ δεχόμενος τὴν ἀσσιγνατσίωνα λέγεται ἀ σ σ ι γ ν α τ ᾱ ρ ι ο ς, ὁ διδοὺς αὐτὴν λέγεται ἀ σ σ ι γ ν α τ ε ῦ ω ν ὁ δὲ ἀσσιγνατεύόμενος ὡς πληρωτὴς λέγεται ἀ σ σ ι γ ν ᾱ τ ο ς, τὸ δὲ ῥῆμα, ἀ σ σ ι γ ν α τ ε ῦ ω. 15

Ἐντελής.

§ 1850. Ἐὰν ὁ ἀσσιγνατάριος ἀπεδέχθῃ ἀντὶ τοῦ ἀσσιγνατεύοντος ὡς πληρωτὴν τὸν ἀσσιγνάτον συναινοῦντα, εἶναι ἐντελής ἡ ἀσσιγνατσίων καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται πλέων νὰ ἀπαιτήσῃ κανονικῶς τὸ χρέος παρὰ τοῦ ἀσσιγνατεύσαντος (§§ 1855 καὶ 1856).

Ἀτελής.

§ 1851. Ὅταν λείπῃ ἡ συναίνεσις ἐνὸς τῶν τριῶν τούτων προσώπων, 20
εἶναι ἀτελής ἡ ἀσσιγνατσίων· ὅθεν ἐνεργεῖ μόνον μεταξὺ τῶν λοιπῶν δύο προσώπων.

§ 1852. Ἐὰν ὁ ἀσσιγνατεῦων παραγγέλλῃ νὰ πληρώσῃ ἀντ' αὐτοῦ 25
τρίτος τις μὴδὲν εἰς αὐτὸν χρεωστῶν, εἰς τὴν θέλησιν ἐκείνου μένει τὸ νὰ δεχθῇ ἢ νὰ μὴ δεχθῇ τὴν ἀσσιγνατσίωνα. Ἐὰν δεχθῇ αὐτὴν γεννᾶται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀσσιγνατεύσαντος τὸ τῆς ἐντολῆς συνάλλαγμα, μετὰ δὲ τοῦ ἀσσιγναταρίου οὐδὲ ἐν ἑτὶ γίνεται συνάλλαγμα· ἐὰν ὁμῶς δὲν δεχθῇ αὐτὴν, οὐδεμία γεννᾶται νέα ἐνοχή. 30

§ 1853. Ὁ ἀσσιγνατεύσας δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν ἀσσιγνατσίωνα τὴν μὴπω δεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀσσιγναταρίου. Ἐὰν ἀνεκάλεσεν αὐτὴν, δὲν 30
ἔχει πλέον ἄδειαν ὁ ἀσσιγνάτος νὰ πληρώσῃ κατὰ τὴν ἐντολὴν εἰς τὸν ἀσσιγνατάριον.

§ 1854. Ἐὰν ὁ ἀσσιγνατάριος δὲν θελήσῃ νὰ δεχθῇ τὴν σταλεῖσαν 35
πρὸς αὐτὸν ἀσσιγνατσίωνα ἢ ἐὰν δὲν δεχθῇ αὐτὴν ὁ ἀσσιγνάτος ἢ ἐὰν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φανερωθῇ εἰς αὐτὸν μὴ παρόντα, χρεωστεῖ ὁ ἀσσιγνα-

1 § 1848. Din pricina ȋesionariului se face cu neputinȋă ȋmplinirea
ȋeduitei pretenȋii:

a) Dacă nu va fi cerut datoria, cȋnd era cu putinȋă să o ceară;

b) Dacă sosind terminul, nu s-au ȋngriȋit a o scoate;

5 c) Dacă au ertat ceva datornicului;

d) Dacă nu s-au silit să iae la cuviincioasa vreme siguranȋia ce
ȋncă era cu putinȋă; și

e) Dacă n-au cerut ȋmplinirea cu dinadins prin judecată.

10 § 1849. Mutarea datoriei se face, cȋnd ȋntră ȋn mijloc un nou E) Asigna-
datornic, adecă cȋnd cel ȋntăi datornic rinduește ȋn locul său pe o a treia ȋia (rȋnduia-
persoană drept datornic, adresuind pe creditorul său cȋtră acela, lă);
care această mutare se numește asig na ȋ ie (rȋnduială); primi-
torul asig na ȋ iei se numește asig na ta r, acel ce dă se numește
a sig na t, iar acel rinduit a o plăti, se zice a sig na t, iar verbul
15 a sig ne z u.

§ 1850. Dacă asignatariul au primit ȋn locul asignantului de platnic Desăvȋrși-
pe asignatul, cu bună voia acestuia, atuncea este asig na ȋ ia desăvȋrșită
și pentru aceasta nu poate mai mult să ceară după regulă datoria de
la asignantul (§§ 1855 și 1856).

20 § 1851. Dacă lipsește ȋnvoirea a uneia din aceste trei persoane, Nedesăvȋr-
este asig na ȋ ia nedesăvȋrșită; pentru acea dar are lucrare numai ȋntre șită.
celelalte doă persoane.

§ 1852. Dacă asignantul va ȋnsărcina pe o a treia persoană ca
să plătească ȋn locul său, fără să-i fie lui datoare, atuncea rămȋne ȋn
25 voinȋa acestia de a aȋȋptarisii asig na ȋ ia sau nu. Dacă au aȋȋptarisit-o,
se naște ȋntre dȋnsul și ȋntre asignantul tocma la ȋnsărcinării, iar cu
asignatariul ȋncă nu se face nici o tocma lă. Dacă ȋnsă nu au aȋȋpta-
risit-o, nu se naște nici o noă ȋndatorire.

§ 1853. Asignantul poate lua ȋnapoi asig na ȋ ia, care ȋncă n-au
30 aȋȋptarisit-o asignatariul; dacă au luat-o ȋnapoi, nu are mai mult
voe asignatul să o plătească după ȋnsărcinare la asignatariu.

§ 1854. Dacă asignatariul nu va voi să aȋȋptarisască trimeasa
lui asig na ȋ ie, sau dacă asignatul nu o aȋȋptarisește, sau dacă din pricina
lipsei sale, nefiind de faȋă, nu va fi cu putinȋă a i se face cunoscut,

3 va fi R: a G | era R: este G || 4 scoate R: lua G || § 1849 nota: (rȋnduială)
ad R || 8 dinadins R: stȋruitor G || 9 datoriei R: ȋndatoririi G || 10 rinduește R:
propune G || 11 adresuind R: trimiȋind G || 12 care R: și G | mutare ad R: om
G | (rȋnduială) ad R || 18 pentru aceasta R: de aceea G || 21 pentru acea R: aș
G || 23 ȋnsărcinează G || 29 lua ȋnapoi R: revoca G || 31 după ȋnsărcinare R: potrivit
mandatului G || 32 va voi R: a voit G || 33—34 din pricina lipsei sale ad R || 34 va
fi R: este G.

τάριος νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸν ἀσσιгнаτεύσαντα χωρὶς ἀναβολῆς, 1
διότι ἄλλως γίνεται ἔνοχος νὰ ἀποκριθῇ εἰς αὐτὸν διὰ τὰ ἐπιζήμια 1
ἐπακολουθήματα.

§ 1855. Ἐὰν ὁ ἀσσιгнаτάριος καὶ ὁ ἀσσιγνάτος ἐδέχθησαν τὴν 5
ἀσσιгнаτσίωνα καὶ δὲν πληρώσῃ οὗτος εἰς τὸν διωρισμένον καιρὸν, ἐνέ- 5
χεται ὁ ἀσσιгнаτεύσας περὶ τούτου εἰς τὸν ἀσσιгнаτάριον ὑπὸ τὸν περι-
ορισμὸν ἐκεῖνον, ὅφ' ὃν ὁ παραχωρῶν ἐνέχεται εἰς τὸν παραχωρούμενον
(§ § 1846 καὶ 1848).

§ 1856. Ἐὰν ὅμως ὁ ἀσσιгнаτάριος ἐφάνερωσε ῥητῶς ἡ σιωπηρῶς, 10
ὅτι ἐδέχθη τὸν ἀσσιγνάτον ὡς μόνον πληρωτὴν, ἤγουν ἐὰν ἔδωκεν ἀποχὴν 10
εἰς τὸν πρωτότυπον χρεώστην αὐτοῦ ἢ τὴν χρεωστικὴν ὁμολογίαν, ἐλευ-
θεροῦται ὁ ἀσσιгнаτεύσας ἀπὸ πασῶν πρὸς αὐτὸν ἐνοχῶν.

§ 1857. Ἐὰν ὁ ἀσσιгнаτεύων παραγγείλῃ τὸν ἀσσιγνάτον αὐτοῦ 15
χρεώστην νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος ἐν τῷ αὐτῷ μόνον μέτρῳ, ἐν ᾧ ἦτον ὑπό- 15
χρεως νὰ πληρώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν ἴδιον αὐτόν, καὶ οὗτος ἀσσιгнаτεύῃ τὸν
ἀσσιгнаτάριον, διὰ νὰ λάβῃ παρ' ἐκείνου τὸ χρέος, ἔχει ἰσχύον ἡ ἀσσιгна-
τσίων εἰς τὸν ἀσσιгнаτάριον ὡς ἐν γράμμα παραχωρήσεως καὶ λαμβάνουσι
χώραν μεταξὺ τοῦ παραχωρουμένου καὶ τοῦ παραχωρηθέντος χρεώστου,
εἰς τὸν ὅποιον ἔγινε γνωστὴ ἡ παραχώρησις (§ § 1844 καὶ 1845). 20

§ 1858. Ἐὰν ὁ ἀσσιγνάτος μὴ ἔχων τὸν ἀποχρῶντα λόγον δὲν θέλῃ 25
νὰ πληρώσῃ ἀσσιгнаτσίωνα τοιαύτην, ἣτις ἐμπεριέχει καὶ παραχωρήσιν, 25
ἢ ἐὰν εἰς ἀσσιγνάτος, ἀφ' οὗ ὑπεσχέθη ἐν γένει τὸν ἀσσιгнаτάριον, ὅτι
θέλει πληρώσῃ, ἀναβάλλῃ τὸν καιρὸν, ἐνέχεται νὰ ἀποκριθῇ διὰ τὰ ἐπι-
ζήμια ἐπακολουθήματα. Ἐὰν ὅμως ἐπληρωσε κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον 25
τὸ χρέος, τὸ ὅποιον ἀνεδέχθη, καὶ εἰς ποσότητα μεγαλυτέραν, ἀφ' ὅσῃν
ἐχρεώσται εἰς τὸν ἀσσιгнаτεύσαντα, δύναται δικαίως νὰ ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτοῦ
τὸ ἀζήμιόν του (§ 1362).

§ 1859. Αἱ περὶ τῶν ἐμπορικῶν ἀσσιгнаτσιῶνων διατάξεις ἀνήκουσιν 30
εἰς τὸν ἐμπορικὸν κώδικα. 30

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ λύσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν

Λύσις τῶν 1
δικαίων καὶ 1
τῶν ἐνοχῶν' 1
§ 1860. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ εἶναι οὕτω στενῶς συνημμένα μεταξὺ 1
αὐτῶν, ὥστε σβενομένου τοῦ δικαίου, λύεται ἡ ἐνοχὴ καὶ ταύτης σβενομένης 1
λύεται ἐκεῖνο.

1 atunce datoriu este asignatariul să înștiințeze pe asignantul fără prelun-
gire despre aceasta, căci într-alt chip se face răspunzătoriu pentru
păgubitoarele urmări.

5 *§ 1855. Dacă asignatariul și asignatul au acceptarisit asignația
și acesta nu va plăti la hotărîtul termin, rămîne asignantul răspunză-
toriu asignatariului despre aceasta, supt acele înmărginiri, supt care
țeduitul se îndatorește cătră ȣesionariul (§§ 1846 și 1848).

10 § 1856. Iar dacă asignatariul au declarisit prin viu graiu sau
prin tăcere, cum că acceptarisește pe asignatul ca un singur platnic,
adeacă dacă au dat cvitanția datornicului său prinȣipal sau sinetul de
datorie, se sloboade asignantul de toată îndatorirea cătră dînsul.

15 § 1857. Dacă asignantul va însărcina pe asignatul său datornic,
ca să plătească asignatariului datoria numai în aceiași măsură în care
era îndatorit să o plătească lui-și, și așa va rîndui pe asignatariul ca să
primească de la acela datoria, atunce are tărie asignația cătră asigna-
tariul ca un înscris de ȣesie și au lucrare între dînsul și între asignatul
tot aceleași relații, care au loc între ȣesionariu și între datornicul țeduit,
cărui s-au făcut cunoscută ȣesia (§§ 1844 și 1845).

20 § 1858. Dacă asignatul fără cuvînt nu va voi să plătească această
asignație, ce cuprinde în sine și ȣesie, sau dacă asignatul îndeobște,
după ce au făgăduit asignatariului că va plăti, au prelungit terminul,
rămîne răspunzătoriu pentru urmatele păgubiri. Iar dacă au plătit
după chipul cuviincios datoria, ce primise asupra-și într-o sumă mai
mare decît era datoriu asignantului, poate cu dreptul să ceară de la
25 acesta despăgubirea sa (§ 1362).

§ 1859. Legiuirile pentru asignațiile neguȣitorești se cuvin la
Codica comerȣială.

CAP AL TREILEA

Pentru dezlegarea driturilor și a îndatoririlor

30 § 1860. Driturile și îndatoririle sînt așa de strîns unite între ele,
încît cu încetarea unui drit se dezleagă îndatorirea și cu încetarea
aceștii, se dezleagă acela.

Dezlegarea
driturilor și
a îndatoriri-
lor:

1—2 prelungire R: amînare G|| 5 a plătit G|| 6 acea înmărginire G|| 7 țeduitul
R: cel care cedează G|| 9 acceptarisește R: a acceptat G|| 11 toate îndatoririle
G|| 12 a însărcinat G|| 13 asignatariului *ad* R|| 14 va rîndui R: asignează G|| 16
lucrare R: loc G|| 19 fără cuvînt R: neavînd motiv îndeșulător G| voiește G.

α') διὰ δό-
σεως ἢ ποιή-
σεως·

πῶς γίνεται
αὕτη;

§ 1861. Ἡ ἐνοχὴ λύεται κατ' ἐξοχὴν, ὅταν τις δώσῃ ἢ πράξῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον χρεωστεῖ νὰ δώσῃ ἢ νὰ πράξῃ (§ 613).

§ 1862. Οὐτε ὁ δανειστὴς ἀναγκάζεται νὰ δεχθῇ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἄλλο τι παρ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει δίκαιον νὰ ἀπαιτήσῃ, οὔτε ὁ χρεώστης νὰ δώσῃ ἢ νὰ πράξῃ ἄλλο τι, παρ' ὃ χρεωστεῖ νὰ δώσῃ ἢ νὰ πράξῃ. Τοῦτο δὲ ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ τρόπου, ὅτε καὶ ἐνθα καὶ ὅπως πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἐνοχὴ.

§ 1863. Ὄταν ἐκ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἀντικειμένου ἢ ἐκ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ γινομένης ἀπαγορεύσεως τοῦ συμφωνηθέντος πράγματος (§ 1405) ἢ ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ τόπου, τοῦ καιροῦ καὶ ἄλλων αἰτιῶν γένῃ ἀδύνατος ἢ πληρωμὴ τοῦ χρεωστούμενου, λύεται ἡ ἐνοχὴ, ἐὰν οἱ συναλ-
λάξαντες δὲν συνεφώνησαν ἄλλως πως.

§ 1864. Ὁ χρεώστης δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ πληρώνῃ τὸ χρέος ἐκ δια-
λειμμάτων κατὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ· ἐὰν δὲ χρεωστῶν δύο ἢ περισσοτέρας ποσότητος πληρώσῃ μίαν ἐξ αὐτῶν, λογίζεται πληρωμένη ἐκείνη, τὴν ὁποίαν εἶπε ῥητῶς ὅτι πληρώνει, συναινούντος τοῦ δανειστοῦ.

§ 1865. Ὄταν εἶναι ἀμφιβολία, ποῖαν ἐκ τῶν ποσοτήτων ἡθέλησε νὰ πληρώσῃ πρῶτον ὁ χρεώστης, καὶ ὁ δανειστὴς ἀντιλέγῃ εἰς τὴν θέλησιν ἐκεῖνου, πρέπει νὰ ὑφαιρεθῶσιν εἰς τὸν λογαριασμὸν πρῶτον οἱ τόκοι εἴτα τὸ κεφάλαιον· ἐὰν δὲ εἶναι δύο ἢ περισσότερα κεφάλαια, νὰ ὑφαι-
ρεθῇ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐζητήθη, ἢ καὶ μόνον ἔφθασεν ἡ διορία αὐτοῦ, καὶ τελευταῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι πρὸς περισσοτέραν τοῦ χρεώ-
στου ἐλάφρωσιν.

ποτε;

§ 1866. Ἐὰν ἡ διορία περὶ τῆς πληρωμῆς δὲν ἀπεφασίσθη, ἀρχίζει ἡ ἐνοχὴ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἐγινεν ἡ πρώτη ἀπαίτησις (§ § 1213—1216).

§ 1867. Ἡ περὶ τῆς πληρωμῆς διορία ἀποφασίζεται εἰς τινὰς πτώσεις ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, ὡς ἔταν μισθώσῃ τις τεχνίτας ἢ ἐργάτας ἡμερησίως ἢ μέχρι τῆς τελειώσεως τοῦ ἔργου.

§ 1868. Αἱ διατροφαὶ δίδονται ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου μηνός. Ἐὰν δὲ ὁ λαβὼν τὴν διατροφήν ἀπέθανε πρὶν τοῦ τέλους τοῦ μηνός, δὲν ὑποχρε-
οῦνται οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ νὰ ἐπιστρέψωσι τὰ περισσεύοντα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς τελευτῆς ἐκεῖνου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ μηνός (§ 851).

§ 1869. Ἐὰν ὁ δανειστὴς ἀνέβαλε τὴν τοῦ χρέους ἀποδοχὴν, εἰς αὐτὸν ἐπιτίπτουσιν αἱ ἐκ τῶν ἐναντίων ἐπακολουθημάτων ζημίαι.

1 § 1861. Îndatorirea se dezleagă mai ales prin plată, adică, A) Prin
cînd cineva dă sau face acea ce este datoriu să dea sau să facă (§ 613). dare sau fa-
cere;

§ 1862. Nici creditorul nu poate fi silit să primească împotriva Cum se fa-
voinței sale altă ceva, fără decît aceia ce are drit să ceară, nici datornicul ce aceasta?
5 nu este îndatorit să dea sau să facă altă ceva, fără decît aceia ce
este datoriu să dea sau să facă. Aceasta are tărie și pentru vremea
cînd, și pentru locul unde, și pentru chipul cum are să se împlinească
îndatorirea.

§ 1863. Cînd din lipsa obiectului sau din pricina opririi urmate
10 într-acea vreme a lucrului tocmît (§ 1405), sau din relația locului, a vre-
mei și altor pricini se va face cu neputință plata datornicului, se dezleagă
îndatorirea, dacă contractuitorii nu s-ar fi alcătuit într-alt chip.

§ 1864. Datornicul n-are voie să plătească datoria în zăstămpuri
după voința sa; iar dacă datornicul ce are a da două sau mai multe sume,
15 va plăti una din ele, se socotește plătită acea care anume au rostit că
o plătește cu învoirea creditorului.

§ 1865. Cînd va fi îndoială, care din mai multe sume au voit să
plătească întâi datornicul, și creditorul se va împotrivi la voința aceluia,
atunci trebuie să se scadă din socoteală întâi dobînzile, apoi capitalul;
20 iar de vor fi două sau mai multe capitaluri, să se scadă acela ce s-au
cerut, sau măcar să fie trecut numai termenul lui, și în sfîrșit acela,
ce va fi spre mai multă ușurare datornicului.

§ 1866. Dacă termenul pentru plată nu s-au hotărît, atunci Cînd?
începe îndatorirea ei din ziua acea, cînd s-au făcut cea întâi cerere
25 (§§ 1213 pîn 1216).

§ 1867. Termenul plății în unile întîmplări se hotărăște din firea
lucrului, precum cînd va năimi cineva meșteri sau argați cu ziua sau
pîn la săvîrșirea lucrului.

§ 1868. Cheltuiala hranei cuiva se dă la începutul fieștecării
30 luni, iar dacă primitoriul hranei va muri înaintea sfîrșitului lunii,
atunci nu se îndatoresc moștenitorii să întoarcă prisosul din ziua
morții aceluia pîn la sfîrșitul lunii (§ 851).

§ 1869. Dacă creditorul va urni primirea datoriei, atunci asupra
lui cad păgubirile pricinuite din urmări împotrivoare.

1 prin plată, adică *ad R: om G* || 3 poate fi *R: este G* || 5 nu este îndatorit
ad R || 7 are *R: trebuie G* || 11 s-a făcut *G* || 12 s-ar fi alcătuit *R: au convenit G* ||
13 a plătit *G* || 14 mai multe *ad R: om G* || 18 se împotrivesc *G* || 19 din *R: la G* ||
20 sint *G* || 21 trecut *R: sosit G* || 27 a năimit *G* || 29 Cheltuiala... dă *R: Tănuirile se*
dau *G* || 30 hranei va muri *R: tainului a murit G* || 31 moștenitorii lui *G* || 33 va
urni ¹⁾ *R: a aminat G*.

¹⁾ Vezi § 1198.

§ 1870. 'Εάν δὲν διωρίσθῃ ὁ τόπος καὶ ὁ τρόπος τῆς πληρωμῆς τοῦ 1
χρέους ἢ τῆς ποιήσεως τοῦ ἔργου, πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τοῦτο οἱ
ἐν τῷ § 1217 κανόνες.

§ 1871. Τὰς πληρωμάς, τὰς διοριζόμενας ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ τῆς 5
τελευταίας θελήσεως ἢ τοῦ δικαίου τῆς ἱκανοποιήσεως, πρέπει νὰ πληρώσῃ
ὁ χρεώστης μόνον ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ἔχει τὴν κατοικίαν αὐτοῦ.

παρά τίνος; § 1872. Καὶ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἄλλως δὲν εἶναι ἱκανὸν 10
εἰς τὸ νὰ διοικῇ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, δύναται νὰ πληρώσῃ ἰσχυρῶς ἐν
δίκαιον χρέος, τοῦ ὁποίου ἔφθασεν ἡ διορία καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τῆς
ἐνοχῆς· ἐὰν ὅμως ἐπλήρωσε χρέος ἐπίδικον ἢ ἀμφίβολον ἢ πρὶν τῆς διορίας, 15
δύναται ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ νὰ ζητήσῃ διὰ τοῦ κριτηρίου τὴν ἐπιστροφὴν
τοῦ τοιούτου χρέους.

§ 1873. 'Εάν τρίτος τις δύναται καὶ θέλῃ νὰ πληρώσῃ ἀντὶ τοῦ 5
χρεώστου συναινοῦντος καὶ αὐτοῦ, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀποδειχθείσης
ἐνοχῆς, πρέπει ὁ δανειστής νὰ δεχθῇ τὴν πληρωμὴν καὶ νὰ παραχωρήσῃ 15
τὸ δίκαιον αὐτοῦ εἰς τὸν πληρώσαντα. 'Εν ταύτῃ ὅμως τῇ πτώσει δὲν ἐνέ-
χεται νὰ ἀποκριθῇ ὁ δανειστής, μῆτε ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ λῆψις τοῦ
χρέους (§ 1846), μῆτε ἐὰν δὲν εἶναι δίκαιον τὸ χρέος, παρεκτὸς ἂν μετεχει-
ρίσθῃ δόλον.

§ 1874. 'Ανευ τῆς συναινέσεως τοῦ χρεώστου δὲν ἀναγκάζεται κανο- 20
νικῶς ὁ δανειστής νὰ δεχθῇ τὸ χρέος παρὰ τρίτου τινός, πλὴν τῆς ἐν τῷ
§ 606 διοριζόμενης πτώσεως· ἐὰν ὅμως δεχθῇ αὐτό, δύναται ὁ πληρώσας
καὶ μετὰ τὴν πληρωμὴν νὰ ζητήσῃ τὴν παραχώρησιν τοῦ ἀνήκοντος εἰς
τοῦτον δικαίου.

εἰς τίνα; § 1875. Τὸ χρέος πρέπει νὰ πληρωθῇ εἰς τὸν δανειστὴν ἢ εἰς τὸν 25
πληρεξούσιον αὐτοῦ ἐντολέα ἢ εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε τὸ κρι-
τήριον ὡς δεσπότην τῆς ἀπαιτήσεως.

§ 1876. 'Εάν τις ἐπλήρωσε χρέος εἰς πρόσωπον ἀνίκανον εἰς τὸ νὰ 30
διοικῇ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ πάλιν αὐτό,
ἂν ἀπωλέσθῃ ἢ δὲν μετεχειρίσθῃ αὐτὸ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο πρὸς ἴδιον 35
αὐτοῦ ὄφελος.

Κατάθεσις τοῦ χρέους εἰς τὸ κριτήριον. § 1877. Εἰς ἐκ τῶν τῆς πληρωμῆς τρόπων εἶναι καὶ ἡ ἐκβάσεως 40
δικαίας καὶ κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον γινομένη κατάθεσις τοῦ χρέους εἰς
τὸ κριτήριον. 'Αλλ' ἐπειδὴ κανονικῶς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ χώραν ἡ πρό-
ληψις, ὅτι ὁ χρεωστούμενος ἄνευ λόγου παραιτεῖται τὴν τοῦ χρέους ἀπο-

1 § 1870. Dacă nu s-au hotărit nici locul, nici chipul plății datoriei sau a facerii lucrului, atuncea au a se aplicarisi la aceasta regulile cuprinse la § 1217.

5 § 1871. Plățile cele hotărite de cătră legi sau prin voința cea de pe urmă, sau prin dritul îndestulării, are să le plătească datornicul numai în locul lăcuinței sale.

10 § 1872. Și persoana acea, care într-alt chip nu este vrednică să ocirmuiască averea sa, poate legiuit să plătească o datorie dreaptă a căria termin s-au împlinit, și să se desfacă de îndatorire; iar dacă va fi plătit o datorie gilcevită sau îndoelnică ori, mai înainte de termin, poate curatoriu ei să ceară de la judecată întoarcerea a acest felu de datorie. De cătră cine?

15 +§ 1873. Dacă un al treilea poate și voește să plătească în locul datornicului, cu învoirea și acestuia, după măsura îndatorirei contractuite, datoriu este creditorul să primească plata și să țeduiască dritul său asupra celui ce au plătit. Iar la această întimplare nu rămîne răspunzătoriu creditorul, nici cînd nu va fi cu puțință scoaterea datoriei (§ 1846), nici cînd nu va fi dreaptă datoria, afară numai dacă au urmat vicleșug.

20 *§ 1874. Fără învoirea datornicului, după regulă, nu este silit creditorul să primească datoria de la o a treia persoană, afară de întimplarea hotărită în § 606; iar dacă au primit-o, poate acel ce au plătit-o și după plată să ceară țesia dritului cuvenit.

25 § 1875. Datoria trebuie să se plătească creditorului sau împuternicitului său vechil, sau aceluia pe carele judecata l-au cunoscut de proprietar a pretenției. Cui?

30 § 1876. Dacă au plătit cineva o datorie la o persoană nedestoinică de a ocirmui însuși averea sa, datoriu este să o plătească de al doile, dacă s-au pierdut sau dacă n-au întrebuințat-o acea persoană pentru însuși al său folos.

§ 1877. Unul din chipurile plății este și depozitarisirea datoriei la judecată, urmată din drept cuvînt și după chipul cuviincios. Iar fiindcă după regulă nu poate să aibă loc iuridica presumție, cum că creditorul nu s-ar fi lepădat fără cuvînt de primirea datoriei, se cuvine Depozitarisirea datoriei la judecată.

4 lege G|| 5 are R: trebuie G|| 6 lăcuinței sale R: unde își are locuința G|| 8 legiuit R: în chip puternic G|| 10 va fi R: a G|| 11 de la R: prin G|| 14—15 contractuite R: dovedite G|| 17—18 este G|| 17 scoaterea R: luarea G|| 18 au urmat R: a întrebuințat G|| 23 cuvenit R: ce aparține acestuia G|| 29 acea R: însăși acea G|| 33—34 nu... de R: renunță fără motiv la G.

δοχήν, πρέπει νὰ προβάλῃ ὁ χρεώστης αἰτία δικαίας, διὰ τὰς ὁποίας ἀναγ- 1
κάζεται νὰ καταθέσῃ αὐτὸ εἰς τὸ κριτήριον.

Αἰτία αὐ-
τῆς.

§ 1878. Αἰτία δι' ἧς δύνανται ὁ χρεώστης νὰ καταθέσῃ τὸ χρέος 5
εἰς τὸ κριτήριον, εἶναι·

α') "Όταν ὁ χρεωστούμενος δὲν εἶναι γνωστός (§§ 453—455 καὶ 5
514—516)·

β') "Όταν εἶναι μὲν γνωστός ὁ χρεωστούμενος, λείπη ὅμως ἀπὸ τοῦ 5
τόπου, ὅπου πρέπει νὰ γένῃ ἡ πληρωμὴ τοῦ χρέους, καὶ δὲν ἔχῃ πληρε-
ζούσιον ἐντολέα εἰς τὸ νὰ ἀποδεχθῇ αὐτό·

γ') "Όταν ὁ χρεωστούμενος δὲν θέλῃ νὰ δεχθῇ τὸ χρέος ἐπὶ λόγῳ 10
ὅτι ἡ πληρωμὴ αὐτοῦ γίνεται πρὶν τῆς διορίας ἢ ἐλλιπὴς ἢ οὐχὶ ἐν τῷ
προσδιορισθέντι τόπῳ ἢ οὐχὶ ἐν τῷ συμφωνηθέντι εἶδει· καὶ ἐν γένει

δ') "Όταν ἀπὸ μέρους τοῦ χρεωστούμενου εἶναι ἐμπόδιόν τι, τὸ 15
ὁποῖον προξενεῖ ζημίαν τινὰ εἰς τὸν χρεώστην (§§ 1183 καὶ 1762).

§ 1879. Εἰς τὸν πρέποντα τρόπον τῆς τοῦ χρέους καταθέσεως 15
ἀπαιτεῖται·

α') Νὰ γένῃ εἰς τὸ κριτήριον ἐκεῖνο, ὅθεν δύνανται ὁ χρεωστούμενος
νὰ λάβῃ αὐτὸ ἀσφαλῶς·

β') Νὰ γένῃ σωστή, καθὼς ἔπρεπε νὰ γένῃ ἡ πληρωμὴ εἰς τὸν ἴδιον 20
χρεωστούμενον, ἀναφερομένη εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον, 1
ἂν εἶναι ἀκίνητον, βάλλεται εἰς μεσεγγύησιν· καὶ

γ') Νὰ γένῃ ἡ δικαστικὴ διαφύλαξις γνωστὴ εἰς τὸν χρεωστούμενον 25
διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ προτείνῃ τὰς κατὰ τῆς καταθέσεως παραγραφὰς αὐτοῦ
ἢ νὰ εὕρῃ τὰ ἀρμόδια μέσα πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ κατατε-
θέντος χρέους.

Ἀποτελέσ-
ματα αὐτῆς.

§ 1880. Ἡ δικαία κατάθεσις ἔχει τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα τῆς πλη- 30
ρωμῆς, οἷον ἐλευθερώνει τὸν καταθέμενον χρεώστην ἐκ τῶν ἐπιζημιῶν
ἐπακολουθημάτων τῆς ὑπερθέσεως (§§ 1760 καὶ 1761), σβένει τὰς πρω-
τοτύπους ὁμοῦ μὲ τὰς ἐκ πλαγίου ἐνοχάς, ἡγουν ὁμοῦ μὲ τὸ ἐνέχυρον,
τὴν ἐγγύησιν, τοὺς τόκους κ.τ.λ., καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὸν δανειστὴν τὸν ἐκ 30
τῶν τυχηρῶν περιστάσεων κίνδυνον ἢ τὴν χειροτέρευσιν τοῦ κατατεθέντος
πράγματος, καθὼς ὅταν γίνεται παράδοσις ἐνὸς πράγματος εἰς τὴν δεσποτείαν
τινός (§ 578).

Ἀποχή.

§ 1881. Ὁ καταβαλὼν χρέος δύνανται ἐν πάσῃ περιστάσει νὰ ζητήσῃ 35
περὶ τούτου ἀποχήν, ἡγουν ἔγγραφον μαρτυρίαν παρ' ἐκείνου, εἰς τὸν
ὁποῖον ἔκαμε τὸ ἱκανόν. Ἐν τῇ ἀποχῇ πρέπει νὰ σημειωθῇ τὸ ὄνομα τοῦ

1 datornicul să pue înainte drepte pricini, pentru care au fost silit să
o depozitarisască la judecată.

§ 1878. Pricinile pentru care datornicul poate depozitarisi datoria
la judecată, sint:

Pricinile
acestia.

5 a) Cînd creditorul este neștiut (§§ 453 pîn 455 și 514 pîn 516);

b) Cînd creditorul este știut, însă lipsăște din locul unde trebuie
să se urmeze plata datoriei și nu va avea vechil împuternicit spre
primirea ei;

10 c) Cînd creditorul nu va voi să primească datoria supt cuvînt
că plata ei urmează înaintea termenului, sau fiind cu lipsă, ori nu în
locul hotărît sau nu în feliul tocmît și îndeobștie.

d) Cînd din partea creditorului va fi o împiedicare ce pricinuește
oarecare pagubă datornicului (§§ 1183 și 1762).

§ 1879. La cuviinciosul chip a depozitarisirei se cer:

15 a) Să se facă la acea judecătorie, unde creditorul să o poată
lua sigur;

b) Să se facă deplină, precum trebuie să urmeze plata la însuși
creditorul, privindu-se cătră soiul obiectului carele, de va fi nemișcă-
toriu, se supune supt sechestra (§ 1307);

20 c) Judecătoreasca depozitarisire să se facă cunoscută creditorului,
spre a putea el propune întimpinările sale asupra depozitului ori să
afle cuviincioase mijloace spre rădicarea datoriei depozitarisite la
judecată.

§ 1880. Dreaptă depozitarisire are tot aceleași rezultaturi ca și
25 plata, adică sloboade pe datornicul depuitoriu de urmatele păgubiri
a prelungirei (§§ 1760 și 1761), stînge îndatoririle cele prințipale dim-
preună cu cele lăturalnice, adecă dimpreună cu amanetul, chizășie,
dobînzi și celelalte, și însărcinează pe creditorul cu primejdia încun-
giurărilor întîmplătoare sau cu scăderea lucrului depozitarisit, precum
30 cînd se face trădarea unui lucru în proprietatea cuiva (§ 578).

Rezultatul
acestia.

*§ 1881. Acel ce plătește o datorie, poate în fieștecare întîmplare
să ceară pentru aceasta o cvitanție, adică în scris adeverință de la acela,
pe carele l-au îndestulat. În cvitanție trebuie să se însărneze numele

Cvitanția.

1 au fost R: este G || 7 va avea R: are G || 9 voiește G || 10 urmează R: se
face G || 12, 18 este G || 14 după depozitarisirei datoriei G || 15 unde R: de unde
G || 17 trebuie R: trebuia G || 19 (§ 1307) ad R: om G || 20 depozitarisire R: păs-
trare G || 21 depozitului R: depunerii G || 25 adică R: precum G || 27 chizășia,
dobînzi G || 29 scăderea R: deteriorarea G || 31 întâmplare R: împrejurare G || 32
adeverință R: mărturisire G.

χρεώστου καὶ τοῦ χρεωστομένου, ὁ τόπος, ὁ καιρὸς καὶ τὸ ἀντικείμενον 1
τοῦ ἐσβεσμένου χρέους, καὶ νὰ ὑπογραφθῇ αὐτὴ παρὰ τοῦ δανειστοῦ ἢ
τοῦ ἐντολέως αὐτοῦ.

§ 1882. Ἡ περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ χρέους ἀποχὴ ἐπιστηρίζει τὴν 5
πρόληψιν, ὅτι ἐπληρώθησαν καὶ οἱ τόκοι.

§ 1883. Ἡ ἀνευ ἀποχῆς ἀποδοθεῖσα ὁμολογία ἐπιστηρίζει τὴν
νομικὴν πρόληψιν, ὅτι ἐπληρώθη τὸ χρέος, δὲν ἀποκλείει ὅμως τὴν ἐναν-
τίαν ἀπόδειξιν.

§ 1884. Ἐὰν ἀπωλέσθῃ ἡ ὁμολογία, ἥτις ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῇ, 10
δύναται ὁ πληρώσας νὰ ζητήσῃ ἀσφάλειαν ἢ νὰ καταθέσῃ τὸ χρέος εἰς τὸ
κριτήριον καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ χρεωστομένου τὴν διὰ τοῦ κριτηρίου
ἀκύρωσιν τῆς ὁμολογίας κατὰ τὴν δικαστικὴν τάξιν.

§ 1885. Ἡ ἀποχὴ, ἥτις δίδεται πρὸς ἀπόδειξιν καταβληθέντος χρέους
νεωτέρου, δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι κατεβλήθησαν καὶ ἄλλα παλαιότερα χρέη· 15
ἐπὶ τοιούτων ὅμως καταβολῶν ἢ εἰσοδημάτων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ κατα-
βάλλωνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ ἐν καιρῷ διωρισμένῳ, καθὼς
εἶναι ἡ καταβολὴ τῶν τόκων, τοῦ μισθώματος, τοῦ ἐνοικίου, τοῦ τοπια-
τικοῦ καὶ τῆς διατροφῆς, ἔχει χώραν ἡ πρόληψις, ὅτι ὁ ἐμφανίζων
ἀποχὴν καταβολῆς διὰ μεταγενεστέραν διορίαν, κατέβαλε καὶ διὰ τὰς
προγενεστέρας. 20

§ 1886. Ὡσαύτως ἔχει χώραν ἡ πρόληψις καὶ περὶ τῶν πραγματευτῶν
καὶ τεχνιτῶν, οἵτινες συνειθίζουσι νὰ κάμνωσι λογαριασμοὺς μετὰ τῶν
ἀγοραστῶν κατὰ καιροὺς διωρισμένους διὰ τὰς ἀμοιβαίας ἐνοχάς, ὅτι ἐπλη-
ρώθησαν εἰς αὐτοὺς καὶ οἱ προγενέστεροι λογαριασμοί, ἂν αὐτοὶ ἔδωκαν
ἀποχὴν διὰ τοὺς λογαριασμοὺς τῆς τελευταίας διορίας. 25

Καταβολὴ
χρέους, ἀχρε-
ωστήτου.

§ 1887. Ἐὰν κατὰ πλάνην ἔδωκέ τις πρᾶγμα εἷς τινα ἢ ἔκαμεν ἔργον, 30
τὸ ὅποῖον δὲν ἐχρεώσται νὰ δώσῃ ἢ νὰ κάμῃ, δύναται κανονικῶς νὰ ζητήσῃ
τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ δοθέντος πράγματος ἢ μισθὸν ἀνάλογον μὲ τὴν ἐκ τοῦ
ἔργου γενομένην ὠφέλειαν (§ 1824).

§ 1888. Ἐὰν τις ἐπλήρωσε χρέος ἐσβεσμένον διὰ τῆς παραγραφῆς 30
ἢ ἀνυπόστατον διὰ μόνην τὴν τοῦ σχήματος ἑλλειψιν, παραδείγματος χάριν,
ἐὰν ἔδωκε λεγάτον ἀπὸ διαθήκης, ἐξ ἧς ἐλλεῖπει τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα
(§ § 738—745), ἢ ἐὰν ἐπλήρωσε χρέη ἀπὸ στοιχημάτων καὶ παιγνίων καὶ
ἄλλων τοιούτων, διὰ τὰ ὅποια δὲν δίδει ὁ νόμος δίκαιον ἀγωγῆς, δὲν δύναται
νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν. Ὡσαύτως καὶ ἐὰν ἔδωκέ τι ὡς χρέος, 35
τὸ ὅποῖον ἤξευρεν, ὅτι δὲν χρεώσται. Ὁ κανὼν ὅμως τοῦτος δὲν ἐφαρ-

1 datornicului și al creditorului, locul, vremea și obiectul stinsei datorii și să se iscălească de către creditor sau de către împu-
 5 ternicitul lui,

§ 1882. Cvitanția pentru plata capitalului întemeiază iuridica
 5 presumție că s-au plătit și dobinzile.

+§ 1883. Sinetul, ce s-au dat înapoi fără cvitanție, întemeiază iuridica presumție că s-au plătit datoria, însă nu închide dovada cea dimpotivă.

§ 1884. Dacă s-au pierdut sinetul care trebuia să se dea înapoi,
 10 poate acel ce l-au plătit, să ceară siguranție sau să depozitarisască datoria la judecătorie și să ceară de la creditor amortizația (declarisirea de răsuflat) sănului după rînduiala judecătorească.

§ 1885. Cvitanția, care se dă spre dovada plătitei datorie mai
 15 noă, nu dovedește plata și altor datorii mai vechi; iar pentru acest feliu de plăți sau de venituri, care trebuie să se plătească tot din același titlu și în vremea hotărîită, precum sînt plata dobinzilor, a chiriei, a ciștiurilor, a bezmenului și a cheltuelii hranei, are loc iuridica presumție că înfățășitoriul cvitanției de plată, pentru terminul de pe urmă, au plătit și cele de mai nainte.

20 § 1886. Așijdere are loc iuridica presumție pentru neguțitori și meșteri, care obicinuesc a face socotele cu cumpărătorii pe vreme hotărîită, pentru acele între ei urmate rețiproce îndatoriri, cum că au plătit lor și socotelile mai vechi, dacă aceștia au dat cvitanție pentru socotele mai noă.

25 *§ 1887. Dacă cineva au dat un lucru cu greșală la altul ori au săvîrșit un lucru care nu era dator să-l dea sau să-l facă, poate după 30 Plata ne-
 datoriei.
 regulă să ceară întoarcerea lucrului dat sau o plată analoghisită cu folosul ce au urmat din lucru (§ 1824).

§ 1888. Dacă cineva au plătit o datorie stinsă prin prescripție
 30 sau neputernică numai pentru lipsa formei, de pildă, dacă au dat un legatum prin testament, căruia lipsea forma pe dinafară (§§ 738 pînă 745), sau dacă au plătit datorie din rămășaguri și jocuri de cărți și altele asemenea, pentru care legea nu sloboade dritul jeluirei, nu poate să ceară întoarcerea lor. Asămine și dacă cineva au dat un lucru ca o datorie,
 35 ce știa că nu-i datoriu, nu o mai poate cere înapoi. Iar această regulă

4 capitalului întemeiază R: datoriei sprijină G || 7 închide R: exclude G || 11—12 amortizația... răsuflat) R: anularea G || 14 pentru R: la G || 17 ciștiurilor R: arenzei G || 18 terminul de pe urmă R: un termin mai de pe urmă G || 21—22 pe... rețiproce R: la timpuri hotărîte pentru reciprocele G || 28 au R: s-au G || 32 datorii G || 33 sloboade R: dă G | jeluirei R: pîrîi G || 34 cineva ad R: om G | un lucru R: ceva G || 35 nu... înapoi ad R: om G.

μόζεται εἰς ἀνηλίκους ἢ εἰς ἄλλα πρόσωπα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουσιν ἐλευ- 1
θέραν τὴν διοίκησιν τῶν περιουσιῶν αὐτῶν.

§ 1889. Δύναται ὁ πληρώσας νὰ ἀνακαλέσῃ τὰ πληρωθέντα καὶ 5
τότε, ὅτε τὸ χρέος εἶναι ἔτι ἄδηλον ὅπωςδῆποτε ἢ ὅτε ἐξήρτηται ἔτι ἐκ
τῆς ἐκπληρώσεως αἰρέσεώς τινος προστεθείσης· τὴν πληρωμὴν ὅμως τοῦ
καθαροῦ καὶ ἄνευ αἰρέσεως χρέους δὲν δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ ἐπὶ λόγῳ,
ὅτι ἐπλήρωσε πρὶν τῆς διορίας.

§ 1890. Καὶ τὰ ὡς ἀληθινὸν χρέος δοθέντα δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ 10
ὁ δότης, ἐὰν ἔπαυσεν ἡ νόμιμος βάσις, διὰ τὴν ὁποίαν παρεκράτει αὐτὰ
ὁ λαβὼν (§ 1320).

§ 1891. Ἐάν τις ὑπόχρεως ᾧ νὰ δώσῃ ἓν ἐκ δύο πραγμάτων κατὰ
τὴν θέλησιν αὐτοῦ, ἔδωκε κατὰ λάθος καὶ τὰ δύο, δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ
ὅποιον ἐκ τῶν δύο θελήσῃ (§ § 1218 καὶ 1219).

§ 1892. Ὁ δεξάμενος τὴν καταβολὴν ἐνὸς μὴ κεχρεωστημένου 15
χρέους λογίζεται ὡς καλῇ πίστει νομεύς, ἐὰν δὲν ἤξευρεν ἢ δὲν ἠδύνατο
ἐκ τῶν περιστάσεων νὰ συμπεράνῃ τὴν πλάνην τοῦ καταβαλόντος· ἢ ὡς
κακῇ πίστει νομεύς, ἐὰν ἤξευρεν ἢ ἐκ τῶν περιστάσεων ἠδύνατο νὰ συμπε-
ράνῃ τὴν πλάνην ἐκεῖνου.

β') δι' ἀν-
τελλόγου ἢ
συμψηφισ-
μοῦ.

§ 1893. Ἐὰν συντρέξωσιν ἀμοιβαίως ἀπαιτήσεις καθαραί, ὁμοειδεῖς 20
καὶ τοιαύτης ποιότητος, ὥστε ἓν πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἀπαιτεῖ τις δικαίως
παρ' ἄλλου ὡς χρεωστούμενος, νὰ δυνηθῇ νὰ παραχωρήσῃ αὐτὸ εἰς ἐκεῖνον
ὡς χρεώστης, γεννᾶται ἀμοιβαία λύσις τῶν ἐνοχῶν, ἐφ' ὅσον αἱ ἀπαι-
τήσεις ἐξισοῦνται ἢ μία μετὰ τῆς ἄλλης, καὶ τοῦτο λέγεται ἀντέλ-
λογο ἢ συμψηφισμός, ὅστις ἀποτελεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ καταβολὴν 25
ἀμοιβαίαν.

§ 1894. Διὰ τοῦτο δὲν δύναται τις νὰ συμψηφίσῃ μίαν μὴ καθαρὰν
μὲ μίαν καθαρὰν ἀπαίτησιν, καὶ μίαν ἀπαίτησιν, τῆς ὁποίας δὲν ἔφθασεν ἡ
διορία, μὲ μίαν, τῆς ὁποίας ἔφθασεν ἡ διορία.

§ 1895. Ὡσαύτως δὲν δύναται νὰ συμψηφίζονται ἀπαιτήσεις, αἵτινες 30
ἔχουσιν ἀντικείμενα πράγματα ἑτεροειδῆ, ἢ προσδιωρισμένα καὶ ἀπροσ-
διόριστα.

§ 1896. Ἐν γένει δὲν συμψηφίζονται τὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἔλαβέ
τις ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ οὔτε τὰ δοθέντα εἰς χρῆσιν, οὔτε τὰ παρατεθέντα.

1 nu se aplicarisește la sprevrîsnici sau la alte persoane, ce nu au slobodă ocîrmuire a averilor lor.

§ 1889. Acel ce au plătit, poate să ceară întoarcerea celor plătite și atuncea cînd datoria ori cu ce chip va fi încă nelămurită, sau cînd
5 atîrnă încă de împlinirea condiției adăogite. Iar plata unei datorii limpezite și fără condiție, nu poate să o ceară înapoi cu cuvînt că au plătit-o înaintea termenului.

§ 1890. Și cele date ca o adevărată datorie se pot cere înapoi dacă au încetat legiuitul temeiu pentru care le oprise primitoriul
10 lor (§ 1320).

§ 1891. Dacă cineva, datoriu fiind a da unul din două lucruri, numai după voința sa, au dat cu greșală amîndoa, poate să ceară înapoi acel lucru, ce va voi dintr-acele două (§§ 1218 și 1219).

§ 1892. Primitoriul plății unei nedatorii se socotește ca un
15 stăpînitoriu cu bună credință, dacă n-au știut ori n-au putut din împregiurări să prepue greșeala plătitoriului; iar se socotește ca un stăpînitoriu cu rea credință, dacă au știut sau dacă din împregiurări au putut să prepue greșeala aceluia.

§ 1893. Întimplindu-se rețiproce curate pretenții de un feliu și
20 tot de aceiași citime, încît un lucru, care-l cere cineva cu dreptul de la altul ca un creditoriu, să poată să-l lasă aceluia ca un datornic, atuncea se naște dezlegare a îndatoririlor rețiproce a unuia cătră altul, în cit pretențiile vor fi deopotrivă una cu alta, care aceasta se numește compenzație (răfuială) și care de sine-și săvîrșește plata unuia
25 cătră altul.

§ 1894. Pentru aceasta nu poate cineva să răfuiască o pretenție nelimpezită cu alta limpezită, cum nici o pretenție, a căreia termen încă nu s-au împlinit, cu o pretenție a căreia termen au sosit.

§ 1895. Asămine nu se pot răfui pretenții, a căroră obiecturi
30 sînt de feliuri deosebite, sau hotărîte și nehotărîte.

§ 1896. Îndeobște nu se pot răfui lucrurile cele apucate de cineva prin silnicie, cum nici cele primite spre întrebuițare, nici cele luate în depozit.

1 sprevrîsnici R: nevîrstnici G || 4 este G || 5 a atîrnat G || 8 se pot cere înapoi R: dătătorul le poate cere înapoi G || 14 nedatorii R: datorii nedatorate G || 15, 16—17 stăpînitoriu R: posesor G || 16 iar să socotește R: sau G || 15, 17 putea G || 20 tot de aceiași citime R: de o astfel de calitate G || 21 lasă R: cedeze G || 22—23 dezlegare... de o potrivă R: reciprocă dezlegare a îndatoririlor, întrucît pretențiile se egaleză G || 23 care R: și G || 24 și R: om G || 26 Pentru aceasta R: De aceea G || 29—30 a căroră... sînt R: care au de obiect lucruri G || 31 se pot răfui R: se compensează G || 31—32 cele... silnicie R: ce le-a luat cineva cu de la sine putere G || 32—33 luate în depozit R: depozitate G.

§ 1897. 'Ο χρεώστης δὲν δύναται νὰ βάλῃ εἰς λογαριασμὸν τοῦ δανειστοῦ αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ὁ μὲν δανειστής τοῦ χρεωστεῖ εἰς τρίτον τινά, ὁ δὲ τρίτος ἐκεῖνος χρεωστεῖ εἰς αὐτόν. 1

§ 1898. 'Εὰν ὁ χρεωστούμενος παρεχώρησε τὴν κατὰ τοῦ χρεώστου ἀπαίτησιν αὐτοῦ εἰς τρίτον τινά, δύναται ὁ χρεώστης νὰ ἀντιλογαριάσῃ τὰς ἀνταπαιτήσεις, τὰς ὁποίας ἔχει ἢ κατὰ τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἢ κατ' ἀμφοτέρων. 5

γ') δι' ἀφέ-
σεως ἢ συγ-
χωρήσεως
χρέους·

§ 1899. 'Εν πάσαις ταῖς πτώσεσιν, ἐν αἷς ἔχει ἄδειαν ὁ χρεωστού-
μενος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ δίκαιον αὐτοῦ, δύναται καὶ νὰ παραχωρήσῃ αὐτὸ
εἰς τὸν χρεώστην αὐτοῦ καὶ οὕτω νὰ λύσῃ τὴν ἐνοχλὴν ἐκείνου (§§ 476,
1192, 1193, 1789 καὶ 1790). 10

δ') δι' ἐνώ-
σεως·

§ 1900. Τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἐνοχὴ σβένονται, ὅταν οἰφδῇτινι τρόπῳ
ἐνωθῶσιν ἀμφοτέρα εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, παρεκτὸς ἂν ὁ χρεωστούμενος
δύναται ἔτι νὰ ζητήσῃ διαχωρισμὸν τῶν ἰδίων αὐτοῦ δικαίων (§§ 1042
—1050, 1056—1062), ἢ ἂν παρεμπίπτωσι σχέσεις πάντῃ διαφορετικάι.
"Ὅθεν διὰ τῆς ὑπαισελεύσεως τοῦ χρεώστου εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ δανεισ-
τοῦ αὐτοῦ, οὐδεμίαν γίνεται μεταβολὴ εἰς τὰ δίκαια τῶν τοῦ κληρονομουμένου
δανειστῶν ἢ τῶν συγκληρονόμων ἢ τῶν λεγαταρίων· οὕτε διὰ τῆς ὑπαισε-
λεύσεως τοῦ δανειστοῦ εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ χρεώστου ἢ ἐγγυητοῦ
γίνεται τις μεταβολὴ εἰς τὰ δίκαια τοῦ ἰδίου δανειστοῦ. 15 20

§ 1901. 'Εάν τις ἐγγυητὴς κληρονομήσῃ τὸν πρωτότυπον χρεώστην,
πρέπει αὐτός, καὶ ἂν ἐδέχθῃ τὴν κληρονομίαν μετὰ καταγραφῆς (§ 1042),
νὰ εὐχαριστήσῃ ὡς ἐγγυητὴς τοὺς δανειστάς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἐπλη-
ρώθη τὸ χρέος ἐκ τῆς κληρονομίας.

ε') διὰ τυ-
χηρᾶς ἀπω-
λείας ὠρισμέ-
νου τινὸς
πράγματος·

§ 1902. 'Η κατὰ τυχὴν παντελὴς ἀπώλεια ἐνὸς πράγματος ὠρισμένου
λύει πᾶσαν ἐνοχλὴν· οὐδεὶς λοιπὸν ἐνέχεται εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ τὴν τιμὴν
αὐτοῦ (§§ 456, 581, 681, 1300, 1319, 1547, 1559 καὶ 1892). Τὸ ἀξίωμα
τοῦτο ἔχει χώραν, καὶ ὅταν ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἐνοχλῆς ἢ ἡ καταβολὴ τοῦ
χρέους γίνεται ἀδύνατος ἐκ πτώσεως τυχηρᾶς· ἀλλ' ὁ χρεώστης πρέπει ἐν
ἐκάστη πτώσει νὰ ἐπιστρέψῃ ὡς καλῇ πίστει νομεὺς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον
ἔλαβε πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐνοχλῆς, κατὰ τοιοῦτον ὅμως τρόπον, ὥστε
νὰ μὴ κερδήσῃ τι ἐκ τῆς ζημίας ἄλλου. 25 30

ς') διὰ τοῦ
θανάτου·

§ 1903. Διὰ τοῦ θανάτου σβένονται μόνον αἱ ἐχοχαὶ καὶ τὰ δίκαια
ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι περιωρισμένα εἰς πρόσωπον ἢ ἀφορῶσιν εἰς μόνους
τὰς προσωπικὰς τοῦ ἀποθανόντος πράξεις (§§ 1550 καὶ 1599). 35

1 § 1897. Datornicul nu poate să pue în socoteală creditorului
său aceia ce creditorul este datoriu unei a treia persoane și aceasta
datornicului.

5 § 1898. Dacă creditorul au ȳdui unei a treia persoane pretenȳia
sa, ce are să iae de la datornicul său, poate datornicul să pue din ȳmprotivă
în socoteală pretenȳiile sale, ce are el ori cătră unul dintre aceștia sau
cătră amindoi.

10 § 1899. În toate ȳntȳplările, în care creditorul are voe să
ȳnstrăineze dritul său, poate să și erte datornicului său, și ȳntr-acest
chip să desfacă ȳndatorirea lui (§§ 476, 1192, 1193, 1789, 1790). C) Prin lă-
sarea sau cr-
tarea dato-
riei.

15 § 1900. Dritul și ȳndatorirea ȳncetează, cȳnd ori cu ce chip se
vor uni amindoa ȳntru o persoană, afară numai dacă creditorul poate
să mai ceară deosebirea a ȳnsuși driturilor sale (§§ 1042 pȳn 1050, 1056
pȳn 1062), sau dacă se vor ȳntȳpla niște relaȳii cu totul deosebite; pentru
20 aceasta dar, prin ȳntrarea datornicului în moștenirea creditorului său,
nu se face nici o strămutare a dritului creditorilor mortului sau a ȳmpreună
moștenitorilor ori a legatarilor, cum nici prin ȳntrarea creditorului
în moștenirea datornicului sau a chizășului nu se face nici o strămutare
a driturilor creditorului

20 § 1901. Dacă un chizăș va moșteni pe datornicul prinȳipal, trebuie
acesta, măcar de va și primi moștenirea cu catagrafie (§ 1042), să
ȳndestuleze ca un chizăș pe creditorii căroră nu s-au plătit datoria din
moștenire.

25 § 1902. Acea din ȳntȳmplare de istov pierdere a unui lucru hotărit,
dezleagă toată ȳndatorirea; așa dar nu este datoriu nimene să plătească
preȳul lui (§§ 456, 581 681, 1300, 1319, 1347, 1559 și 1892). Această
prinȳipie are loc și cȳnd ȳmplinirea ȳndatoriei sau plata datoriei se face
cu neputȳnȳă din ȳntȳplătoare ȳncungiurări, iar datornicul trebuie
30 în fieștecare ȳntȳmplare să ȳntoarcă, ca un stăpȳnitoriu cu bună credȳnȳă,
aceia ce au luat spre ȳmplinirea ȳndatoriei, ȳnsă cu acest chip ca să nu
ciștige ceva cu paguba altuia.

§ 1903. Prin moarte se sting numai acele drituri și ȳndatoriri
care sȳnt mărginite pe persoană sau privesc numai cătră personalnicile
lucruri a mortului (§§ 1550 și 1599). F) Prin
moarte.

2—3 și aceasta datornicului R: acel de al treilea ȳnsă lui G||5 ce... său
R: în contra datornicului G||9 ȳnstrăineze R: părăsească G||10 lui R: aceluia
G||§ 1900 nota (consolidaȳie) ad R||11 ȳncetează R: se stinge G||12 s-au unit
G| ȳntru o R: în aceeași G||13 deosebirea R: despărȳirea G||14—15 pentru aceasta
R: așa G||16 a dritului R: în drepturile G| mortului R: celui ce este moștenit G||
19 a driturilor R: în drepturile aceluiași G||20 va moșteni G||23 a și primit G||
26 1347 R: 1547 G||34 lucruri R: fapte G.

ζ') διὰ τῆς
παρελεύσεως
τοῦ καιροῦ·
καὶ

§ 1904. Σβένονται τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ καὶ διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ καιροῦ, εἰς τὸν ὅποιον εἶναι περιωρισμένα, διὰ τῆς τελευταίας θελήσεως, διὰ συμφωνίας, διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἢ διὰ νόμου. Κατὰ τίνα δὲ τρόπον σβένονται διὰ τῆς ἐν τῷ νόμῳ διοριζομένης παραγραφῆς, ἐκτίθεται ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ.

η') διὰ τῆς
ἀποκαταστά-
σεως.

§ 1905. Ὁ τελευταῖος τρόπος, δι' οὗ ἀναιροῦνται τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαί, εἶναι ἡ ἀποκατάστασις, ἥτις γίνεται διὰ τὰς ἐπομένους αἰτίας.

α') Διὰ τὴν πλάνην (§§ 1163 καὶ 1164)·

β') Διὰ τὸν φόβον καὶ τὴν βίαν (§ 1162)·

γ') Διὰ τὸν δόλον (§ 1166)·

δ') Διὰ τὴν ἀνηλικιότητα (§§ 1156—1159)· καὶ

ε') Διὰ τὴν ἀπουσίαν (§ 365).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Περὶ παραγραφῆς καὶ περὶ οὐζουκαπίωνος ἡγούον
χρησιδεσποτείας

Παραγραφῆ

§ 1906. Ἡ ἐκ τῆς ἀχρησίας ἐντὸς ὑπὸ τῶν νόμων διωρισμένου καιροῦ ἀπώλεια τοῦ δικαίου λέγεται παραγραφῆ.

Χρησιδεσ-
ποτεία.

§ 1907. Ἐὰν τὸ παραγραφὲν δίκαιον μετατίθεται ἐν ταύτῳ εἰς ἄλλον τινὰ ἐν δυνάμει τῆς νομικῆς νομῆς, λέγεται δίκαιον προσκτηθὲν διὰ τῆς χρήσεως· ὁ δὲ τρόπος τῆς κτήσεως αὐτοῦ λέγεται χρησιδεσποτεία.

Τίς δύναται
νὰ ἔχῃ παρα-
γραφὴν καὶ
χρησιδεσπο-
τείαν;

§ 1908. Πᾶς ὅστις εἶναι ἱκανὸς εἰς τὸ νὰ προσκτᾶται δι' ἄλλαν τρόπον, δύναται νὰ προσκτᾶται καὶ δεσποτείαν ἢ ἄλλα δίκαια διὰ τῆς χρησιδεσποτείας.

Ἐναντίον
τίνος;

§ 1909. Ἡ παραγραφὴ καὶ ἡ χρησιδεσποτεία ἔχουσι χώραν ἐναντίον πάντων τῶν ιδιωτικῶν προσώπων, τὰ ὅποια εἶναι ἱκανὰ εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζονται τὰ ἴδια αὐτῶν δίκαια· ἐναντίον τῶν ἐπιτροπευομένων καὶ κηδεμονευομένων· ἐναντίον τῶν ἐκκλησιῶν, κοινοτήτων καὶ ἄλλων ἡθικῶν προσώπων (§ 40)· ἐναντίον ὅμως τῶν διοικητῶν δημοσίας περιουσίας καὶ ἐναντίων ἀπόντων ἐπιτρέπεται μόνον ὑπὸ τοὺς ἀκολούθους περιορισμούς (§§ 1925, 1928, 1936, 1964 καὶ 1965).

Ἀντικείμε-
να αὐτῆς.

§ 1910. Πᾶν ὅ, τι δύναται τις νὰ προσκτᾶται, δύναται καὶ νὰ οὐζουκαπιτεύῃ, ἡγούον νὰ χρησιδεσπόζῃ. Τὰ δὲ πράγματα, τῶν ὁποίων τὴν νομὴν

- 1 * § 1904. Driturile și îndatoririle se sting și prin trecerea termenului la care sint mărginite, prin voința cea de pe urmă, prin tocmală, prin hotărîrea judecătorească sau prin legi, iar în ce chip se sting prin prescrip- G) Prin
ția orînduită de legi se lămurește în capul următoriu. trecerea ter-
minului; și
- 5 § 1905. Chipul cel de pe urmă, prin care se desființează driturile și îndatoririle, este restituția care se face pentru următoarele pricini: H) Prin
restituție,
adeacă întoar-
cerea în sta-
rea de mai
înainte.
- a) Pentru amăgirea urmată (§§ 1163 și 1164);
b) Pentru frică și silă (§ 1162);
c) Pentru vicleșug (§ 1166);
10 d) Pentru nevrînicie (§§ 1156 pînă 1159); și
e) Pentru neaflarea de față (§ 365).

*CAP AL PATRĂLE

Pentru uzucapie și pentru prescripție

- § 1906. Pierderea unui drit din neîntrebuințare în termenul hotărît de legi, se zice prescripție. Prescripție.
- § 1907. Dacă dritul, ce s-au stins prin prescripție, se mută totodată la altul cineva în puterea legiuitei stăpîniri, se zice dritul cîștigat prin întrebuițare, iar chipul cîștigării lui, se numește uzucapie. Uzucapie.
- § 1908. Fieștecarele ce este vrednic de a cîștiga prin alte chipuri legiuite, poate cîștiga și proprietatea sau alte drituri prin întrebuițarea lor în termenul hotărît de legi. Cine poate
dobîndi și ci-
ne poate
pierde prin
prescripție?
- * § 1909. Uzucapia și prescripția are loc și putere asupra tuturor persoanelor particularnice care sint slobode și vrednice de a întrebuița ale lor drituri și asupra acelor ce se află supt epitropie sau curatorie, asupra bisericilor, asupra obștimilor și a altor persoane moralicești (§ 40); cum și asupra caselor de averi publice și asupra înstrăinaților, însă pentru fieștecarele se slobode numai supt următoarele îngrădiri (§§ 1925, 1928, 1936, 1964 și 1965). Asupra cui?
- § 1910. Tot ce se poate cîștiga, se poate și uzucapisi, adeacă a se dobîndi prin prescripție; iar acele lucruri, a cărora stăpînire se oprește ei.

3 lege G || § 1905 nota : adeacă . . . înainte R : om G || 13 Despre prescripție și despre uzucapiune, adeacă proprietate prin întrebuițare G || 17 stăpîniri R : posesiuni G || § 1908 nota : dobîndi . . . prescripție R : să aibă prescripție și uzucapiune G || 20 legiuite ad R : om G || 20—21 prin . . . legi R : prin uzucapiune G || 22 are R : au G || 23 slobode și vrednice R : capabile G || 26—27 cum și . . . slobode R : față de administratorii însă de averi publice și față de absenți se îngăduie G || 29—30 a se . . . prescripție R : să se ia în proprietate prin întrebuițare G || 30 stăpînire R : posesiune G.

1
 ή οὐσιώδης αὐτῶν ποιότης ἢ οἱ νόμοι ἐμποδίζουσι, τὰ πράγματα πρὸς
 τούτοις καὶ τὰ δίκαια, τῶν ὁποίων ἡ ἀποξένωσις εἶναι διόλου ἀδύνατος,
 δὲν εἶναι ἀντικείμενον τῆς χρησιδεσποτείας.

5
 § 1911. Ἐκ τῆς βάσεως ταύτης οὐδεὶς δύναται νὰ προσπορίζηται
 διὰ τῆς χρησιδεσποτείας μήτε δίκαια ἀνήκοντα εἰς τὸν ἡγεμόνα ὡς εἰς τοι-
 οῦτον, ἤγουν τὸ δίκαιον τοῦ νὰ συνιστᾷ τελωνεῖα, νὰ σφραγίζῃ νομίσματα,
 νὰ ἐπιβάλλῃ φόρους καὶ ἄλλα δίκαια τῆς ἡγεμονίας· μήτε παραγράφονται
 αἱ ἐνοχαί, αἱ εἰς τὸ δίκαιον τοῦτο ἀναφερόμεναι.

10
 § 1912. Τὰ δίκαια ἐνὸς συζύγου, ἐνὸς πατρός, ἐνὸς τέκνου καὶ
 ἄλλα δίκαια ἀναφερόμενα εἰς πρόσωπα δὲν εἶναι ἀντικείμενον τῆς χρησι-
 δεσποτείας· ἡ ἀθῶα ὁμῶς ἄγνοια ὠφέλει ἐπὶ τοσοῦτον ἐκείνους, οἵτινες
 μεταχειρίζονται καλῇ πίστει τοιαῦτα δίκαια, καθ' ὅσον οὗτοι δύναν-
 ται νὰ ὑπερασπίζωνται καὶ νὰ μεταχειρίζωνται τὰ νομιζόμενα αὐτῶν
 δίκαια § 215).

15
 § 1913. Τὰ δίκαια, τὰ ὁποῖα ἔχει τις ἐπάνω τῶν πράξεων καὶ τῆς
 ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας, εἶναι τὸ νὰ ἀγοράζῃ πραγματείας ὧδε καθεῖσε καὶ
 τὸ νὰ ὠφελῇται ἀπὸ τῶν χορτοκοπειῶν αὐτοῦ ἢ τοῦ νεροῦ, δὲν ὑπόκεινται
 εἰς παραγραφήν, παρεκτὸς ἂν ὁ νόμος ἐνώνῃ ῥητῶς τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν
 μετὰ τῆς ἐντὸς διωρισμένου καιροῦ ἀδιακόπου ἀχρησίας (§§ 413, 458,
 459, 476, 1915 καὶ 1962).

20
 § 1914. Ἐὰν ὁμῶς ἀπαγορεύῃ τις τὴν μεταχείρισιν ἐνὸς τοιούτου
 δικαίου ἢ ἐμποδίζῃ ἄλλον, καθ' ὃν καιρὸν ἐκεῖνος μεταχειρίζεται τοῦτο,
 ἀρχίζει ἡ νομὴ τοῦ δικαίου τῆς ἀπαγορεύσεως ἐκ μέρους αὐτοῦ ἐναντίον
 τῆς ἐλευθερίας ἐκείνου, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, καθ' ἣν ἐκεῖνος ὑπετά-
 χθη εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν ἢ ἐμπόδισιν, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἂν
 συντρέξωσι πάντα τὰ λοιπὰ ἀναγκαῖα, ἀποτελεῖται ἡ παραγραφή ἢ ἡ
 χρησιδεσποτεία.

Τὰ ἀπαι-
 τούμενα εἰς
 χρησιδεσπο-
 τείαν·
 1) Νομὴ·
 30
 § 1915. Μετὰ τῆς ἱκανότητος τοῦ τε προσώπου καὶ τοῦ ἀντικειμένου
 ἀπαιτεῖται εἰς τὴν χρησιδεσποτείαν, τὸ νὰ ἔχῃ τις τὴν νομὴν τοῦ πράγματος
 ἢ τοῦ δικαίου, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προσκτῶνται διὰ τῆς χρησιδεσποτείας
 καὶ τὸ νὰ εἶναι ἡ νομὴ δικαία, καλῇ πίστει, ἀνυπαίτιος καὶ ἀδιάκοπος δι'
 ὅλου τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένου καιροῦ (§§ 406, 407, 416, 424—426,
 449, 1922 καὶ 1968).

α') δικαία·
 35
 § 1916. Δικαία καὶ ἱκανὴ εἰς χρησιδεσποτείαν εἶναι πᾶσα νομὴ
 τεθεμελιωμένη ἐπάνω τοιούτου τίτλου, ὅστις ἤθελεν εἶναι ἱκανὸς εἰς πρόσ-
 κτησιν δεσποτείας, ἂν αὕτη ἤθελεν ἀνήκῃ εἰς τὸν παραδόντα τὴν νομὴν.
 Νομαὶ τοιαῦται εἶναι· τὸ λεγάτον, ἡ δωρεά, τὸ δάνειον, ἡ ἀγόρασις καὶ
 πώλησις, ἡ ἀνταλλαγή, ἡ καταβολὴ ἐνὸς χρέους, ἡ εἰς προῖκα δόσις πραγ-

1 din înființata lor feliurime sau de cătră legi, cum și, pe lângă aceste, lucrurile și driturile a căroră înstrăinare este de tot peste puțină, nu sînt supuse uzucapiei.

5 § 1911. Din acest temei nu poate nimene să dobîndească prin uzucapie nici drituri cuvenite stăpînitoriului, ca unui ocîrmuitoriu, adecă dritul de a așeza vămî, de a tăe monedă, de a pune dări și alte drituri a stăpînirii; nici se sting prin prescripție îndatoririle atîngătoare de acest drit.

10 § 1912. Driturile unui soț, bărbat sau femeie, a unui părinte, a unui fiu și alte drituri privitoare cătră asemenea persoane, nu sînt supuse uzucapiei, iar nevinovata neștiință folosește pe acei ce întrebuințează cu bună credință asemenea drituri, intru atîta încît ei pot fi apărați și să întrebuințeze socotitele lor drituri (§ 215).

15 *§ 1913. Driturile ce are cineva asupra lucrurilor și asupra însuși averii sale, adecă de a cumpăra mărfuri încoace și încolo și a se folosi de fînațile sale sau de apă, nu sînt supuse prescripției, afară numai dacă legea va uni rostit pierderea lor cu neîntrebuințarea în termen hotărît și necurmat (§§ 413, 458, 459, 476, 1915 și 1962).

20 *§ 1914. Iar dacă cineva va opri pe altul în întrebuințarea unui asemenea drit sau îl va împiedeca cînd el îl întrebuința, atunce începe stăpînirea dritului opririi din partea sa asupra slobozeniei aceluia, din minutul, de cînd acela s-au supus opririi sau împiedecării, și după acest felu de chip de se vor uni toate celelalte neapărate, se săvîrșește prescripția sau uzucapia.

25 *§ 1915. Pe lângă vrednicia persoanei și a obiectului se cere pentru uzucapie, ca să aibă cineva stăpînirea lucrului sau a dritului care au a se dobîndi prin uzucapie, ca stăpînirea să fie dreaptă, cu bună credință, neprihănită și necurmată în tot cursul termenului hotărît de legi (§§ 406, 407, 416, 424 pînă 426, 449, 1922 și 1968).

30 § 1916. Dreaptă și vrednică spre uzucapie este toată stăpînirea întemeiată pe acest felu de titlu, carele ar fi fost vrednic spre cîștigarea proprietății, dacă acesta s-ar fi cuvenit trădătorului stăpînirii. Deci acest felu de stăpîniri sînt: legatum, darul, împrumutul, cumpărarea și vînzarea, schimbul, plata unei datorii, darea de zestre de lucruri

Cele neapărate pentru uzucapie:
1) Stăpînire;

a) Dreaptă;

1 înființata R: esențiala G||3 supuse R: obiect al G||5 unui ocîrmuitoriu R: atare G||9 bărbat sau femeie ad R: om G||părinte R: tată G||10 fiu R: copil G||asemine ad R: om G||12—13 fi apărați R: să se apere G||13 socotitele R: socotindu-se ale G||14 lucrurilor R: faptelor G||15 adecă R: precum G||17 va uni rostit R: unește expres G||20 întrebuințează G||21 stăpînirea R: posesiunea G||23 se vor uni R: s-au întîlnit G||26, 27, 30 stăpînirea R: posesiunea G||28 neprihănită R: neviată G.

μάτων δαπανητῶν, ἡ δικαστικὴ παράδοσις ἐνὸς πράγματος, ἡ ἐν ἔργῳ 1
κατάθεσις ἐνὸς πράγματος ξένου εἰς παίγνιον ἢ εἰς στοίχημα καὶ ἡ πρόσκτησις
ἐνὸς καλῇ πίστει εὔρετοῦ.

§ 1917. Ὅστις διὰ δικαίου τίτλου προσκτᾶται πρᾶγμα παρὰ τοῦ 5
ἀληθινοῦ δεσπότη τοῦ πράγματος αὐτοῦ, γίνεται δεσπότης τοῦ πράγματος
καὶ δὲν ἔχει χρεῖαν τῆς χρησιδεσποτείας.

§ 1918. Τὰ ἐνεχυρασμένα πράγματα, τὰ κομμοδάτα, τὰ παρακατα-
τεθειμένα ἢ τὰ εἰς ἐπικαρπίαν δεδομένα, οὐδέποτε χρησιδεσπύζονται ὑπὸ 10
τῶν ιδίων δανειστῶν, κομμοδαταρίων, παραθηχαρίων ἢ οὐζουφρουκτουαρίων,
οὔτε ὑπὸ τῶν κληρονόμων αὐτῶν ὡς ἐκπροσωπούντων αὐτοῦς, διότι ἐλλείπει 10
ἀπ' αὐτῶν ὁ δίκαιος τῆς προσκτήσεως τίτλος.

§ 1919. Ἡ χρησιδεσποτεία δύναται νὰ ὠφελῇ μόνον ἓνα τρίτον 15
νομέα δίκαιον, ὅστις μετὰ δικαίου τίτλου ἀπέλαυσεν ἐν πρᾶγμα παρὰ τοῦ
ἰδίου κατόχου τοῦ πράγματος ἢ παρὰ τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ, οἵτινες ἐκρά-
τουν τὸ πρᾶγμα χωρὶς τίτλου. Ὁ τρίτος οὗτος νομεὺς δύναται κατὰ τὴν 15
διαφορὰν τῶν περιστάσεων καὶ χωρὶς τῆς χρησιδεσποτείας νὰ προσκτᾶται
εὐθὺς τὴν δεσποτείαν τοῦ πράγματος (§ 482 καὶ 483).

β') καλῇ 20
πίστει, καὶ § 1920. Ἡ νομὴ πρέπει νὰ εἶναι καλῇ πίστει (§ 424). Ἡ κακῇ ὅμως
πίστει νομὴ τοῦ προκατόχου δὲν ἐμποδίζει ἓνα καλῇ πίστει διάδοχον ἢ
κληρονόμον νὰ ἀρχίξῃ τὴν χρησιδεσποτείαν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς καλῇ 20
πίστει νομῆς αὐτοῦ (§ 1962).

γ') ἀνυπαί- 25
τιος. § 1921. Πρέπει ἡ νομὴ νὰ εἶναι καὶ ἀνυπαίτιος, ὅθεν ἂν λάβῃ τις
βιαίως ἢ δολίως ἢ ἂν ὑπέσθῃ εἰς νομὴν λαθραίως ἢ ἂν νέμῃται πρᾶγμα
μόνον ἱκετικῶς, δὲν δύναται μῆτε αὐτός, μῆτε οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ νὰ
χρησιδεσπύσωσι τὸ πρᾶγμα τοῦτο (§ § 449, 450 καὶ 1930).

2) Παρέλευ- 30
σις τοῦ χρό-
νου. § 1922. Ἡ καλῇ πίστει, ἀνυπαίτιος καὶ δικαία νομὴ ὀνομάζεται
ἐντελῶς νόμιμος καὶ αὕτη ἀποτελεῖ τὴν χρησιδεσποτείαν, ἂν συνέχῃται
ἀδιακόπως καὶ ἀπαρεμποδίστως καθ' ὅλον τὸν ὑπὸ τῶν νόμων διωρισμένον
χρόνον (§ 1932).

Χρόνος τῆς 30
χρησιδεσπο-
τείας· τακτι-
κός. § 1923. Τὸ δίκαιον τῆς δεσποτείας, τῆς ὁποίας ἀντικείμενον εἶναι
πρᾶγμα κινήτον, χρησιδεσπύζεται νομίμως διὰ τριετοῦς μετὰ καλῆς
πίστεως νομῆς.

§ 1924. Τὰ δὲ δίκαια τῆς δεσποτείας ἐπάνω πραγμάτων ἀκινήτων 35
χρησιδεσπύζονται, παρόντων μὲν τῶν δεσποτῶν αὐτῶν διὰ δεκαετοῦς νομῆς,
ἀπόντων δὲ διὰ εἰκοσαετοῦς.

1 cheltuitoare sau judecătorească trădarea unui lucru străin în rămășag sau în joc de cărți și dobîndirea unui găsitoriu cu bună credință.

§ 1917. Acel, ce prin titlul drept cîștigă un lucru de la cel adevărat proprietar a lucrului acestuia, se face proprietar a lucrului și nu are
5 trebuință de uzucapie.

§ 1918. Lucrurile cele amanetarisite, împrumutate, depozitarisite sau date spre luarea rodurilor, nici odineoară nu se dobîndesc prin uzucapie de către însuși creditorii sau luătorii rodurilor, nici de către moștenitorii lor, ca unii ce înfățișează persoana lor, pentru că lipsește
10 de la dinșii titlul cel drept a dobîndirii.

§ 1919. Uzucapia poate folosi numai pe un al treilea drept stăpînitoriu, carele cu un titlu drept au luat un lucru de la însuși ținătorul lucrului sau de la moștenitorul lui, care ținea lucrul fără titlu. Acest al treilea stăpînitoriu poate după deosebirea împregiurărilor și fără
15 uzucapie să dobîndească îndată proprietatea lucrului (§§ 482 și 483).

§ 1920. Stăpînirea unui lucru trebuie să fie cu bună credință b) Cu bună credință;
(§ 424). Însă stăpînirea cu rea credință a avutorului de mai nainte nu împiedecă pe un urmaș cu bună credință sau pe moștenitori să înceapă uzucapia din ziua acei cu bună credință urmatei stăpînirii sale (§ 1962).

§ 1921. Stăpînirea unui lucru trebuie să fie și neprihănită. Deci c) Neprihănită.
20 dar dacă au luat cineva un lucru în putere sau cu vicleșug sau cînd au intrat în stăpînire pe supt cumpăt ori au stăpînit un lucru numai prin rugămintă, atunce nu poate nici el, nici moștenitorii lui să cîștige prin uzucapie pe acest lucru (§§ 449, 450 și 1930).

§ 1922. Stăpînirea cea cu bună credință, neprihănită și dreaptă 2) Trece-rea terminu-lui.
25 se numește desăvîrșit legiuită și aceasta săvîrșește uzucapia, dacă au urmat neconținut și neîmpiedecat în tot cursul termenului hotărît de legi (§ 1962).

§ 1923. Dritul proprietății a unui lucru mișcătoriu se dobîndește Termenul uzucapiei obicinuit.
30 legiuit prin stăpînirea cu bună credință, urmată în curgere de trei ani.

+*§ 1924. Driturile proprietății asupra lucrurilor nemișcătoare se dobîndesc prin uzucapie, față fiind proprietarii lor, prin stăpînirea urmată în curgere de zece ani; iar fiind înstrăinați proprietarii, în curgere de douăzeci ani.

1—2 cheltuitoare... cărți R: cheltuitoare, judecătorească predare a unui lucru, depunerea în fapt a unui lucru străin la rămășag sau joc G || 6 împrumutate R: date în comodat G || 7 luarea rodurilor R: uzufruct G || 8 luătorii rodurilor R: comodatari, depozitari sau uzufructuari G || 11, 14 stăpînitoriu R: posesor G || 12 luat R: dobîndit G || 13 ținea G || 16, 20 Stăpînirea unui lucru R: Posesiunea G || 18 moștenitor G || 20 trebuie ad R: om G || 21 putere R: silă G || 22 pe supt cumpăt R: pe ascuns G || 27 urmează G || 28 1962 R: 1932 G || 29 unui R: căreia obiect este un G || 33 înstrăinați proprietarii R: absenți G.

§ 1925. 'Η τοῦ δεσπότη. ἀπουσία ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας, ὅπου εἶναι 1
τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον ἐναντιοῦται εἰς τὴν τακτικὴν χρησι-
δεσποτεῖαν καὶ παραγραφὴν, καθ' ὅσον ὁ καιρὸς τῆς θεληματικῆς καὶ
ἀνευθύνου ἀπουσίας αὐτοῦ ἀριθμεῖται κατὰ τὸ ἥμισυ, ἡγουν οἱ δύο 5
χρόνοι ἀνθ' ἑνός. Τοῦτο ὅμως δὲν πρέπει νὰ παρατηρῇται εἰς συντο-
μώτερον καιρὸν ἀπουσίας μὴ παραταθείσης συνεχῶς οὐδ' ὀλόκληρον
ἓνα χρόνον· καὶ ἐν γένει ὅλος ὁ καιρὸς δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνηται ὑπὲρ
τοὺς εἴκοσι χρόνους.

§ 1926. 'Η ἀπουσία τῶν δι' ἐγκλήματα ἐξορισθέντων ἢ περιορισ-
θέντων δὲν ἔχει ὑπεξαίρεσιν εἰς τὸν τακτικὸν τῆς παραγραφῆς καιρὸν, ἐὰν 10
διωρίσθῃ κηδεμὼν ἐπάνω τῆς περιουσίας αὐτῶν! (§ 371), διότι κατ' ἄλλον
τρόπον δὲν τρέχει ὁ καιρὸς τῆς παραγραφῆς εἰς αὐτοὺς, καὶ ἂν ἐν τοῖς
ιδίοις αὐτῶν οἴκοις περιωρίσθωσαν.

§ 1927. Αἱ δουλεῖαι καὶ ἄλλα δίκαια εἰδικά, τὰ ὅποια μετεχειρίσθῃ 15
τις ἐπάνω ξένου ἐδάφους (§ 623), χρησιδεσπύζονται ὡσαύτως διὰ τῆς
δεκαετοῦς ἢ εἰκοσαετοῦς νομῆς, ἐξαιρουμένης τῆς δουλείας τοῦ ἀντλεῖν
ὑδωρ ἐν εἰδήσει τοῦ δεσπότη τοῦ τόπου, ἣτις χρησιδεσπύζεται διὰ
τριετίας.

§ 1928. 'Η σχολάζουσα κληρονομία καὶ ἄλλα ἀνήκοντα εἰς τὸ 20
δημόσιον πράγματα, ἂν δὲν ἐξουσιάζσθωσαν ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε ἐμνηύθωσαν
εἰς αὐτό, χρησιδεσπύζονται διὰ τετραετίας παρὰ τοῦ καλῆ πίστει νεμηθέντος
αὐτά.

§ 1929. 'Η τετραετία ἀριθμεῖται ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡκυρώθῃ ἡ δια- 25
θήκη τινος, ἢ παρηγήθωσαν οἱ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι αὐτοῦ βαθμηδὸν
ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον καὶ ἐλογίσθῃ ἡ κληρονομία τῶντι σχολάζουσα, ἢ
ἀπεδείχθῃ, ὅτι δὲν ἔχει ὁ τελευτήσας κληρονόμον νόμιμον (§ § 914
καὶ 962).

§ 1930. 'Ο κληρονόμος τοῦ κακῆ πίστει νομέως δὲν δύναται νὰ 30
χρησιδεσπύξῃ διὰ τῆς χρονίας νομῆς, οὐδὲ συμψηφίζονται οἱ χρόνοι τοῦ
προκατόχου αὐτοῦ, διότι τὰ ἐλαττώματα τοῦ τελευτήσαντος διαβαίνουν
εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ (§ 1921).

§ 1931. 'Ο κλέψας ἢ ἀρπάσας πρᾶγμα ξένον βιαίως οὐδέποτε δύναται 35
νὰ χρησιδεσπύσῃ αὐτό, οὔτε ὁ οἷω δὴ τινι τρόπῳ λαβὼν αὐτὸ παρ' αὐτοῦ,
ἐὰν ἤξευρε τὴν κλοπὴν ἢ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ πράγματος (81). ὁ δὲ καλῆ
πίστει καὶ διὰ τίτλου δικαίου λαβὼν τὸ πρᾶγμα παρ' αὐτοῦ χρησιδεσπύζει
αὐτὸ νομίμως διὰ τῆς τριακονταετοῦς ἀδιακόπου νομῆς.

(81) 'Εν τοῖς κλοπιμαίοις συναριθμοῦνται καὶ οἱ φευγάτοι σκλάβοι, κατὰ τὴν
τοπικὴν συνήθειαν.

1 § 1925. Înstrăinarea proprietariului din statul unde se află lucrul
lui, într-o atitudine numai se împotrivesc obiceiului uzucapie și prescripției,
întrucât termenul al celui de bună voință și fără o vină urmată înstrăinării a lui, se
numără pe jumătate, adică doi ani se socotesc drept un an; însă aceasta
5 nu are a se lua în băgare de seamă la un mai mic termen al lipșirii, care
n-au ținut fără curmare un an întreg și îndeobște tot termenul nu
trebuie să se întindă peste douăzeci de ani.

§ 1926. Înstrăinarea acelor pentru vinovății surșuniți sau acelor
închiși, nu pricinuește nici o deosebire la obiceiul termen al prescrip-
10 ției, dacă s-au orînduit curator asupra averii lor (§ 371), căci almintrile
nu trece lor termenul prescripției, măcar de s-ar fi închis în însuși
casele lor.

§ 1927. Șerbirile și alte deosebite drituri, care le-au întrebuințat
cineva pe fața unui loc străin (§ 623), se dobîndesc prin stăpînirea de
zece sau de douăzeci ani, afară de șerbirea de a scoate apă cu știrea
15 proprietariului locului, care se dobîndește prin întrebuințare în curgere
de trei ani.

§ 1928. Moștenirea vacantă (fără moștenitor) și alte lucruri cuve-
nite casei publice, dacă nu s-au stăpînit de cîtră dînsa nici s-au dat
20 știre pentru aceasta, se dobîndesc prin uzucapie în curgere de patru
ani de cîtră acel ce cu bună credință le-au stăpînit.

§ 1929. Termenul de patru ani se numără din ziua publicarisirei
testamentului cuiva, sau de cînd moștenitorii cei legiuîți s-au lepădat
pe rîndul spiței unul după altul și s-au socotit moștenirea în faptă vacantă,
25 ori s-au dovedit că mortul n-are moștenitor legiuît (§§ 914 și 962).

§ 1930. Moștenitoriul stăpînitoriului celui cu rea credință nu
poate uzucapisi prin stăpînirea îndelungată, nici se socotesc dimpreună
anii avutorului de mai înainte, căci greșelile mortului trec la moște-
nitoriul lui (§ 1921).

30 § 1931. Acel ce au furat, ori au răpit în putere un lucru străin,
niciodată nu-l poate dobîndi, cum nici acela ce, ori cu ce chip, l-au
luat de la răpitoriul sau fur, dacă au știut furarea sau răpirea lucrului
(81). Iar acel ce cu bună credință și cu titlu drept au luat lucrul de la
răpitoriu, îl dobîndește legiuît prin stăpînire necurmată în termen de
35 treizeci de ani.

(81) În cele furate se socotesc și robii fugari, după obiceiul pămîntului.

1, 8 Înstrăinarea R: Absența G|| 3 în R: într-o G|| 11 trece lor R: curge la
ei G|| s-ar fi R: s-au G|| 14 prin R: de asemenea prin G|| 18 (fără moștenitor)
ad R|| 19 casei publice R: bunului obștesc G|| 22—23 publicarisirei testamentului
R: în care s-a invalidat testamentul G|| 30 în putere R: cu de-a sila G|| 32
răpitoriul sau fur R: el G|| 34 răpitoriu R: el G.

§ 1932. Τὰ ἀδίκως ἀποξενωθέντα πράγματα τῶν ἀνηλίκων καὶ ἀφη- 1
λίκων χρησιδεσπύζονται διὰ τριακονταετίας, ἀριθμουμένων τῶν ἐτῶν, ἐπὶ 5
μὲν τῶν ἀνηλίκων ἀφ' οὗ πληρώσωσι τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας 5
αὐτῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀφηλίκων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀποξενώσεως τῶν πραγ- 5
μάτων. Τὰ δὲ δι' εἰδήσεως τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου καὶ ἐγγράφου ἀδείας 5
τῆς ἐξουσίας, δι' ἀναγκαίας καὶ εὐλόγους αἰτίας ἀποξενωθέντα αὐτῶν
πράγματα (§ § 289, 304 καὶ 307), δὲν ἔχουσι χρεῖαν χρησιδεσποτείας, οὔτε 5
παραγραφῆς, διότι ἀμέσως μετὰ τὴν παράδοσιν αὐτῶν γίνεται δεσπότης 5
αὐτῶν ὁ λαβὼν αὐτὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον.

§ 1933. Τὰ μητρῶα πράγματα τῶν ὑπεξουσίων παιδίων καὶ τὰ ἐκ 10
μητρικῆς συγγενείας εἰς αὐτὰ περιελθόντα καὶ τὰ παρ' ἄλλων μὴ κατὰ 10
χάριν τοῦ πατρὸς ἀφεθέντα εἰς αὐτὰ ὡς κληρονομία ἢ ὡς λεγόντων καὶ τὰ 10
παρ' αὐτῶν δι' ἰδίων κόπων προσκτηθέντα, ἐὰν ἀπεξενώθησαν ὑπὸ τοῦ 10
πατρὸς, χρησιδεσπύζονται νομίμως παρὰ τῶν λαβόντων αὐτὰ μόνον 15
διὰ τεσσαρακονταετίας, ἀριθμουμένων τῶν ἐτῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς 15
ἐκποιήσεως.

§ 1934. Ὡσαύτως χρησιδεσπύζονται καὶ τὰ πατρῶα τῶν ἀνηλίκων 15
ἢ ἀφηλίκων πράγματα, ἐὰν ἀπεξενώθησαν ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν.

§ 1935. Διὰ τεσσαρακονταετίας χρησιδεσπύζονται καὶ τὰ πράγματα 20
ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ ἀποξένωσις εἶναι ἀπηγορευμένη ὑπὸ τῶν νόμων ἢ 20
ἐκ διαθήκης (§ § 781 καὶ 1429).

§ 1936. Τὰ μὲν ἀκίνητα δημόσια πράγματα καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά 25
καὶ μοναστηριακά καὶ τὰ τῶν νοσοκομείων, ὀρφανοτροφείων καὶ τῶν τοι- 25
ούτων κοινωφελῶν οἰκῶν καὶ τὰ ἰδιωτικά τοῦ ἡγεμόνος καὶ τὰ τῶν πόλεων 25
χρησιδεσπύζονται διὰ τεσσαρακονταετίας, τὰ δὲ κινητὰ διὰ τριετίας.

§ 1937. Τὸ φιδεῖκόμισσον καὶ τὸ κατὰ κληρονομίαν ἢ ἐμφύτευσιν 30
μισθωθὲν πρᾶγμα παύει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι τοιοῦτον, ἐὰν ὁ περιωρισμένος 30
αὐτοῦ δεσπότης νεμηθῇ αὐτὸ ἐλευθέρως καὶ ἀπεριορίστως τεσσαράκοντα 30
χρόνους.

Ἔθιμον
τοπικόν.

§ 1938. Διὰ τῆς τεσσαρακονταετοῦς νομῆς δὲν βοηθοῦνται οἱ ἐν 30
δυνάμει, καὶ ἂν διὰ χρυσοβούλλων παρορίζωσι τὰ κτήματα τῶν ἀδυνάτων 30
ἀδίκως καὶ πλεονεκτικῶς.

§ 1939. Ὅστις ἔλαβε πρᾶγμα κινητὸν ἀπὸ νομέως ὑπαιτίου ἢ κακῇ 35
πίστει ἢ δὲν δύναται νὰ δεῖξῃ τὸν προκάτοχον αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ χρησι- 35
δεσπόζῃ αὐτὸ διὰ τῆς τακτικῆς χρησιδεσποτείας (§ 1923), ἀλλὰ δι' ἐξαιτίας. 35

5 τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου G : τῆς ἐπιτροπικῆς ἐπιστάτης R.

1 *§ 1932. Cele cu nedreptate înstrăinate lucruri a nevrisnicilor
și a sprevisnicilor se dobîndesc în termen de treizeci ani, socotindu-se
la nevrisnici după împlinirea vrstei de patrusprezece ani, iar la spre-
visnici din termenul înstrăinării lucrurilor; iar acele cu știrea comisiei
5 epitropicești și cu în scris voia stăpînirii, pentru neapărate și binecu-
vîntate pricini, înstrăinate lucruri a lor (§§ 289, 304 și 307) n-au trebuință
de uzucapie, nici de prescripție, pentru că îndată după trădarea lor
se face a lor proprietar acel ce le-au luat cu acest chip.

§ 1933. Lucrurile de pe mamă a fiilor neeșiți din casă și acele
10 cuvenite lor de la rudenii de pe mamă, cum și acele de cătră alții sau
pentru hatîrul tatălui lăsate lor ca o moștenire sau ca un legatum și
cele ciștigate de dinșii prin ostenelele lor, dacă s-au înstrăinat de cătră
însuși tatăl lor, se dobîndesc legiuit de cătră aceia ce le-au luat, numai
în termen de patruzeci ani, numărați de la termenul înstrăinării.

15 § 1934. Asămîne se dobîndesc și cele de pe tată a nevrisnicilor
și a sprevisnicilor, dacă s-au înstrăinat de cătră mama lor.

§ 1935. În termen de patruzeci ani se dobîndesc prin uzucapie
și acele lucruri, a căror înstrăinare este oprită de legi sau prin testament
(§§ 781 și 1429).

20 *§ 1936. Cele nemișcătoare publice lucruri și cele bisericești și mănă-
stirești, cum și a spitalurilor și a altor deobște folositoare case, precum și
cele particularnice a stăpînitoriului și a orașelor, se dobîndesc prin uzu-
capie în termen de patruzeci ani, iar cele mișcătoare în termen de trei ani.

§ 1937. Fideicomisum și lucrul cel din năimală după moștenire
25 sau cu bezmen, încetează de a fi mai mult de acest feliu, dacă proprie-
tariul cel îngrădit îl va fi stăpînit slobod și neingrădit în termen de
patruzeci ani.

§ 1938. Prin stăpînirea în termen de patruzeci ani nu se agiută Obiceiul
acei puternici, măcar deși prin hrisoave se va cuprinde acea cu strim- pămîntului.
30 bătate și în putere stăpînită în p r e s u r a r e a lucrurilor nemișcă-
toare a celor neputernici.

§ 1939. Acel ce au luat un lucru mișcătoriu de la un stăpînitoriu
prihănit sau cu rea credință, ori acel ce nu poate arăta pe avutoriu
de mai înainte, nu poate să-l dobîndească prin obicinuita uzucapie
35 (§ 1923), ci în termen de șase ani.

2, 13, 15 se dobîndesc prin uzucapie G || 4 comisiei R: judecătorei G || 9
fiilor... casă R: copiilor de sub puterea părintească G || 10 cuvenite R: revenite
G || sau R: nu G || 13 însuși ad R || 15 și R: sau G || 21 după spitalurilor ad orfano-
trofiilor G || altor R: astfel G || 26 cel R: lui cel G || 29 puternici R: de la putere
G || 29—30 se va cuprinde... nemișcătoare R: împresoară pe nedrept și hrăpăreț
proprietățile G || 33 după avutoriu ad său G.

§ 1940. "Οστις διὰ τριακόνταετοῦς ἢ τεσσαρακόνταετοῦς νομῆς ἐχρησιδέσποσε πρᾶγμα, δὲν ἀναγκάζεται πλέον νὰ δείξῃ τὸν δίκαιον τίτλον τῆς νομῆς αὐτοῦ· ἐὰν ὅμως ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ νομὴ αὐτοῦ ἦτον κακῇ πίστει, οὐδέποτε δύναται νὰ χρησιδεσπόζῃ.

Χρόνος τῆς
παραγραφῆς.

§ 1941. Πᾶσα χρησιδεσποτεία, περιέχουσα παραγραφὴν, τελειώνει ὁμοῦ με αὐτὴν ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ, ἐὰν ἔχωσιν ἀμφοτέραι τὰ ἀναγκαῖα συστατικά (§ § 1915—1921).

§ 1942. Εἰς τὴν παραγραφὴν τὴν μὴ περιέχουσαν χρησιδεσποτείαν εἶναι ἀρκετὴ μόνῃ ἡ ἀχρησία ἐνὸς δικαίου τοῦ ὁποίου ἡ μεταχείρισις δὲν ἐκωλύετο ὑπὸ φυσικοῦ τινὸς ἢ νομικοῦ κωλύματος (§ § 1964—1967).

§ 1943. Πάντα τὰ ἐναντίον τρίτου τινὸς δίκαια σβένονται κανονικῶς διὰ τῆς ἀχρησίας ἢ τῆς σιωπῆς τριάκοντα τὸ πολὺ χρόνων.

§ 1944. Δὲν παραγράφονται αἱ ἐνοχαὶ ἐκεῖναι, αἵτινες εἶναι τεθελιωμέναι ἐπὶ τοῦ δικαίου τῆς οἰκογενείας ἢ γενικῶς ἐπὶ τοῦ δικαίου τῶν προσώπων, οἷον τὸ νὰ προμηθεύῃ τις εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ τὴν ἀναγκαίαν διατροφὴν (§ 182)· ὡσαύτως καὶ αἱ ἐνοχαὶ ἐκεῖναι, αἵτινες ἀνταποκρίνονται εἰς τὸ ἐν τῷ § 1913 ἀναφερθὲν δίκαιον, ἡγουν τὸ νὰ διατάτῃ τις ἐλευθέρως καὶ ἀπεριορίστως τὰ ἴδια αὐτοῦ πράγματα· π.χ. ἡ ἐνοχὴ εἰς διαμερισμὸν ἢ ὁροθεσίαν ἐνὸς πράγματος κοινοῦ.

§ 1945. Ὡσαύτως δὲν περιορίζεται εἰς τὸ δίκαιόν του ἐκεῖνος, ὅστις δυνάμενος νὰ μεταχειρίζεται ἐπάνω ἰξένου τόπου δίκαιόν τι ἀφορῶν εἰς ὁλόκληρον τὸν τόπον αὐτὸν ἢ μὲ διαφόρους κατὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ τρόπους (§ § 632, 643 καὶ 644), ἄρχισεν ἀπὸ τινος καιροῦ νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸ μόνον ἐπάνω ἐνὸς μέρους τοῦ τόπου ἢ μόνον μὲ ἓνα διωρισμένον τρόπον χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ὑπὸ τοῦ δεσπότη τοῦ τόπου εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸ ὁλόκληρον (§ § 458 γ' καὶ 630). Ἐὰν ὅμως ἐμποδισθεῖς ἀπὸ τινος καιροῦ εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζεται ὁλόκληρον τὸ δίκαιόν του ἐφησύχασε δέκα χρόνους, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐκτανθῇ περαιτέρω, ἀλλὰ περιορίζεται εἰς ὅσον μετεχειρίσθη μέχρι τοῦ καιροῦ τοῦ ἐμποδίσματος, εἰς δὲ τὸ λοιπὸν χρησιδεσπόζει τὴν ἐλευθερίαν τῆς δουλείας ὁ δεσπότης τοῦ δουλεύοντος τόπου.

§ 1946. Ὁ ἀνωτέρω κανὼν προσεφαρμόζεται, καὶ ὅταν τις τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὸν δίκαιον ἐπάνω πάντων τῶν μελῶν μιᾶς κοινότητος ἄρχισεν ἀπὸ τινος καιροῦ νὰ μεταχειρίζεται ἐπάνω μόνον τινῶν μελῶν αὐτῆς.

1 § 1940. Acel ce prin stăpînirea în termen de treizeci sau patruzeci ani au dobîndit un lucru, nu este silit să arăte mai mult titlu cel drept a stăpînirii sale; iar dacă s-au dovedit că stăpînirea lui au fost cu rea credință, niciodată nu-l poate dobîndi.

5 § 1941. Fieștecare uzucapie ce cuprinde în sine prescripție, se sfîrșește dimpreună cu aceasta tot în același termen, dacă amîndoa Terminul prescripției.
vor avea cele neapărate temeuri (§§ 1915- pîn 1921).

10 § 1942. La prescripție care nu cuprinde uzucapie, îndestulă este singură neîntrebuințarea unui drit, a căruia întrebuințare nu se oprișe de o firească sau legiuită împiedecare (§§ 1964 pîn 1967).

* § 1943. Toate driturile asupra unei a treia persoane se sting după regulă prin neîntrebuințare sau urmată tăcere cel mult în termen de treizeci ani.

15 § 1944. Nu se sting prin prescripție îndatoririle acele care sînt întemeiate pe dritul familiei sau de obștie pe dritul persoanelor, precum de a agonisi cineva fiilor săi cele trebuincioase ale vieții (§ 182); asămîne și îndatoririle acele care se socotesc din împotrivă la acel în § 1913 pomenit drit, adevă de a dispozarisi cineva slobod și neîngrădit despre ale sale, spre pildă, îndatorirea de împărțire sau stălpirea hotarelor
20 unui lucru de tovărășie.

* § 1945. Asemîne nu este îngrădit în dritul său acela carele putînd să întrebuințeze asupra unui loc străin un drit atingătoriu de acel loc întreg sau cu deosebite chipuri după voința sa (§§ 632 643, și 644), au început de la un termen să-l întrebuințeze numai asupra
25 unei părți a locului sau numai cu un chip hotărît, fără a fi oprit de cătră proprietariul locului întru întrebuințarea lui întreg (§§ 458 și 630). Iar dacă oprit fiind de la un termen întru întrebuințarea a întreg dritului său, sau au tăcut în curgere de zece ani, nu poate mai mult să se întindă mai departe, ci este îngrădit pe cit au întrebuințat de la termenul opririi, iar pe celălalt loc rămas, proprietariul dobîndește prin
30 uzucapie slobozenia șerbirii a locului șerbit (1).

§ 1946. Regula de mai sus se aplicarisește, și cînd cineva, dritul cuvenit lui asupra tuturor mădulărilor unei obștimi, au început a-l întrebuința numai asupra unui din ele.

7 vor avea R: au G | temeuri R: elemente alcătuitoare G || 16 agonisi... vieții R: avea grijă de întreținerea necesară copiilor săi G || 17 se socotesc din împotrivă R: corespund G || 28 au tăcut R: a stat liniștit G || 29 de la R: pînă la G || 33 început R: început de la un timp G || 34 unui din ele R: unora din membrii ei G.

1) Alteori: «șerbitor»; v. §§ 630, 631, 633, precum și Tălcuirea sub cuv. Șerbire.

§ 1947. 'Η ὑποθηκαρία ἀγωγή σβένεται τῇ τεσσαρακονταετίᾳ, ἐὰν 1
ἐνεμήθη εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ἀδιακόπως τὸ ἐνεχυρασμένον πρᾶγμα ὁ
ἴδιος χρεώστης ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ.

§ 1948. 'Εὰν τρίτος τις ἐνεμήθη ὡς ἐνυπόθηκος δανειστής τὸ πρᾶγμα, 5
ἐπάνω τοῦ ὁποίου εἶχε πρότερον ἄλλος ὑποθηκάριον δίκαιον, σβένεται τῇ
τεσσαρακονταετίᾳ, ἐὰν ζῶντος τοῦ χρεώστου κινηθῇ ἀγωγή, ἢ ἐὰν ὁ νομεὺς
λογαριάσῃ ὁμοῦ καὶ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἐκεῖνος ζῶν ἐνεμήθη τὸ πρᾶγμα
(§ 1962)· ἐὰν ὅμως λογαριάσῃ μόνον τὸν καιρὸν τῆς ἰδίας αὐτοῦ νομῆς
σβένεται τῇ τριακονταετίᾳ.

§ 1949. 'Η τὰ ἴδια ἐκδικοῦσα ἀγωγή σβένεται διὰ τῆς παραγραφῆς 10
τῶν τριῶν ἢ ἕξ ἢ δέκα ἢ εἴκοσι ἢ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα χρόνων, κατὰ
τὴν διαφορὰν τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῆς νομῆς ἄλλου τινός (§§ 1923, 1924,
1931—1938).

§ 1950. 'Εὰν δὲ ἐνεμήθη τὸ ἐνεχυρασμένον πρᾶγμα τρίτος τις ὡς 15
δεσπότης διὰ τίτλου δικαίου καὶ καλῇ πίστει, τοῦτ' ἔστι, μὴ εἰδὼς τὸ ἐπ'
αὐτοῦ ὑποθηκάριον δίκαιον ἄλλου τινός, παρόντος μὲν ἐκείνου χρησιδεσ-
πόζει αὐτὸ διὰ δεκαετοὺς νομῆς· ἀπόντος δέ, διὰ εἰκοσαετοῦς. 'Εὰν ὅμως,
νεμηθεὶς καλῇ πίστει, δὲν δύναται νὰ δείξῃ δίκαιον τίτλον τῆς νομῆς αὐτοῦ,
χρησιδεσπόζει τὸ πρᾶγμα διὰ τριακονταετοὺς μόνον νομῆς.

§ 1951. Τὸ δίκαιον τοῦ ἀνατρέπειν διόλου τὴν φανέρωσιν τῆς τελευ- 20
ταίας θελήσεως (§ 997)· τοῦ ἀπαιτεῖν κληρονομίαν ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδια-
θέτου· τοῦ ζητεῖν ἀναπλήρωσιν τοῦ νομίμου μεριδίου ἢ λεγάτον, ἐκτείνεται
μέχρι τεσσαρακονταετίας· ἢ δὲ κατὰ τῆς διαθήκης μέμψις (§§ 988—996)
κινεῖται μόνον μέχρι πενταετίας.

'Εξαίρεσις
ἐγκριθεῖσα.

§ 1952. 'Εὰν λείποντος εἰς ξένον τόπον ἐνὸς τῶν συγκληρονόμων, 25
διαμερίσαντες οἱ λοιποὶ τὴν κληρονομίαν ἐξήρesan καὶ τὸ μερίδιον ἐκείνου
καὶ εἰδοποίησαν αὐτὸν περὶ τούτου διὰ τοῦ κριτηρίου, αὐτὸς δὲ ἐσιώπησε
δέκα χρόνους, δὲν θέλει ἔχῃ πλέον τὸ δίκαιον τῆς ἀγωγῆς ἐναντίον τοῦ
διαμερισμοῦ. 'Εὰν δὲ ἀποθανὼν ἄφησε παιδί, δύνανται αὐτὰ ἢ οἱ ἐπί- 30
τροποι καὶ κηδεμόνες αὐτῶν νὰ κίνησωσιν ἀγωγήν μέχρι τῆς ἐκπλη-
ρώσεως τῶν δέκα χρόνων, ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἔλαβεν
ἐκεῖνος τὴν εἰδησιν.

1 § 1947. Jalba de amanet se stinge prin prescripție de patruzeci ani, cînd în termenul acesta însuși datornicul sau moștenitorii lui au stăpînit fără curmare lucrul amanetarisit.

5 § 1948. Dacă o a treia persoană au stăpînit ca un creditor amanetariu lucrul, asupra căruia avea altul mai înainte dritul de amanet, se stinge prin prescripția de patruzeci ani, dacă trăind datornicul s-au pornit jalba, sau dacă stăpînitoriul va socoti dimpreună și termenul cînd acela fiind în viață, au stăpînit lucrul (§ 1962); iar dacă va socoti numai vremea a însuși stăpînirii sale, se stinge în termenul
10 de treizeci ani.

§ 1949. Jalba de reclamarisirea proprietății unui lucru (vindicatie) se stinge prin prescripția de trei sau de șase, de zece, douăzeci sau de treizeci ori patruzeci ani, după deosebirea obiectului și a stăpînirii altui cuiva (§§ 1923, 1924, 1931 pînă 1938).

15 § 1950. Iar dacă va fi stăpînind lucrul amanetarisit un al treilea ca un proprietar, prin titlu drept și cu bună credință, adică neștiind că asupra acelui lucru are altul dritul de amanet, față fiind acela, îl dobîndește prin uzucapie în termen de zece ani; iar fiind înstrăinat în termen de douăzeci ani. Iar dacă, acel ce stăpînește cu bună credință
20 nu va putea arăta un titlu drept a stăpînirii sale, dobîndește lucrul numai prin uzucapie în termen de treizeci ani.

*§ 1951. Dritul de a răsturna cu totul arătarea voinței cei mai de pe urmă (§ 997), de a cere moștenirea din testament sau fără testament, de a cere îndeplinirea lipsei legitimei sau legatum, se întinde
25 (după obiceiul pămîntului) în termen de patruzeci ani, iar tinguirea asupra neofițiosului testament (§§ 988 pînă 996) se pornește numai pînă în cinci ani.

§ 1952. Dacă, în lipsa unuia din împreună moștenitori la loc străin, împărțind ceilalți moștenirea, au deosebit și partea lui, pentru
30 care înștiințîndu-l prin judecată, au tăcut în termen de zece ani, atuncea n-are mai mult drit de a se jeli asupra împărțalii; iar dacă, murind, au lăsat fii, pot aceștia sau epitropii și curatorii lor să pornească jalbă pînă la împlinirea de zece ani, numărîndu-se din vremea cînd au primit înștiințarea.

Excepție încuviințată.

1 Jalba de amanet R: Pîra ipotecară G|| 5 amanetariu R: ipotecar G|| 5, 17 amanet R: ipotecă G|| 7, 8—9 a socotit G|| 15 va fi stăpînind R: a posedat G|| 18 înstrăinat R: absent G|| 20 poate G|| 24 legitimei părți G|| 25 (după obiceiul pămîntului) ad R: om G|| în R: pînă la G|| 26 neofițiosului testament R: testamentului G|| 30 au R: acela însă a G|| 31 a să jeli R: pînă G.

§ 1953. 'Ο γενικός κανὼν περὶ τῆς δι' ἀχρησίαν σβέσεως ἑνὸς δικαίου, 1
τὸ ὅποῖον δύναται νὰ ἐκτανθῇ μέχρι τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα χρόνων,
πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰς πτώσεις ἐκεῖνας, διὰ τὰς ὁποίας δὲν διορίζει
ὁ νόμος καιρὸν συντομώτερον (§ 505 καὶ 519).

§ 1954. 'Εάν τις οὐχὶ ὡς κληρονόμος, ἀλλ' ἐξ ἄλλου τίτλου νομίμου 5
νεμηθεὶς πρᾶγμα κληρονομιαῖον ἐχρησιδέσποσεν αὐτό (§ 1923 καὶ 1924),
ἔχει τὸ ἀσφαλὲς ὡς μὴ ἐναγόμενος διὰ τῆς περὶ ἀπαιτήσεως τῆς κληρονο-
μίας ἀγωγῆς (§ 1951).

§ 1955. 'Η ἀγωγή τοῦ ἀνακαλεῖσθαι τὴν δωρεὰν λόγῳ ἀχαριστίας 10
κινεῖται παρὰ τοῦ δωροδότου μόνον κατὰ τοῦ δωροδέκτου, οὐχὶ δὲ παρὰ
τῶν κληρονόμων αὐτοῦ, οὔτε κατὰ τῶν κληρονόμων ἐκεῖνου. 'Εάν ὅμως
ἤρχισεν ἡ ἀγωγή ἀπ' αὐτοῦ, διαβαίνει καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ,
καὶ κατὰ τῶν κληρονόμων ἐκεῖνου (§ 1275—1278).

§ 1956. 'Εάν τις δι' ἐπιβεβαρημένου τίτλου ἐδέχθη πρᾶγμα ἐλάττωμα 15
ἔχον ἢ πάθος κεκρυμμένον, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων εἶναι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ
ἄχρηστον διόλου, δύναται ἐντὸς ἐξ μηνῶν συναπτῶν νὰ κινήσῃ τὴν τὸ
πωληθὲν ἀναστρέφουσιν ἀγωγήν. 'Εάν ὅμως ἔχη τὸ πρᾶγμα ἐλάττωμα
ἢ πάθος μικρότερον, δύναται ἐντὸς ἑνὸς χρόνου νὰ κινήσῃ τὴν σμικρύνουσιν
τὸ τίμημα ἀγωγήν.

§ 1957. 'Εάν ἐν τοῖς ἐπιβεβαρημένοις συναλλάγμασιν ἐζημιώθῃ τις 20
ὕπερ τὸ ἥμισυ τῆς τακτικῆς τιμῆς τοῦ ἀντικειμένου τοῦ συναλλάγματος,
δύναται ἐντὸς τεσσάρων χρόνων νὰ ἀνατρέψῃ τὸ συνάλλαγμα καὶ καταβαλὼν
τὴν ἣν ἔλαβε τιμὴν, τὸν τόκον αὐτῆς καὶ τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια ἔκαμεν
εἰς τὸ πρᾶγμα ὁ συναλλάξας μετ' αὐτοῦ, νὰ λάβῃ τὸ πρᾶγμα μετὰ τῶν
ἐξ αὐτοῦ καρπῶν καὶ εἰσοδημάτων. 'Εάν ὅμως ἐκεῖνος θελήσῃ νὰ δώσῃ 25
εἰς αὐτὸν τὸ ἐλλεῖπον, τῆς τιμῆς μετὰ τοῦ τόκου αὐτῆς, δὲν ἀνατρέπεται
τὸ συνάλλαγμα.

§ 1958. 'Ο λαβὼν παρὰ τινος πρᾶγμα, ἐκνικηθὲν ἔπειτα, δύναται νὰ 30
ζητήσῃ τὸ ἀζήμιον παρὰ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶναι
αὐτοκίνητον, ἐντὸς ἔτους ἑνός· ἐὰν δὲ εἶναι κινήτον, ἐντὸς τριετίας· ἐὰν δὲ
εἶναι ἀκίνητον, μέχρι τριακονταετίας.

§ 1959. Τὸ δίκαιον τῆς ἀποκαταστάσεως, ἥτις ἀπαιτεῖται ἐπὶ λόγῳ 35
φόβου ἢ δόλου ἢ ἀτελοῦς ἡλικίας ἢ δικαίας πλάνης ἢ ἀπουσίας ἢ ἀποξε-
νώσεως τοῦ ἐπιδίκου πράγματος, γενομένης ἐν καιρῷ τῆς περὶ αὐτοῦ δίκης
ἢ περιγραφῆς τῶν δανειστῶν, σβένεται ἐντὸς τετραετίας, ἥτις ἐπὶ τῶν ἀφη-

1 § 1953. Regula obștească pentru stingerea unui drit din neîntrebuințare, care se poate porni pînă în termen de treizeci sau patruzeci ani, trebuie să se aplicarisească în acele întîmplări, pentru care n-au hotărît legea un termen mai scurt (§§ 505 și 519).

5 § 1954. Dacă cineva, nu ca un moștenitoriu, ci cu alt titlu legiuit, stăpînind un lucru de moștenire, l-au dobîndit prin uzucapie (§§ 1923 și 1924), rămîne sigur ca unul carele nu se trage prin jalobă de reclamarisirea moștenirii (§ 1951).

10 § 1955. Jalba de răsturnarea darului, cu cuvînt de nemulțămire, se pornește numai de către dăruitoriul asupra primitoriului, iar nu de către moștenitorii lui, cum nici asupra moștenitorilor aceuia. Iar dacă s-au pornit jalobă de către dăruitoriul, trece și la moștenitorii lui, și asupra moștenitorilor aceuia (§§ 1275 pînă 178),

15 § 1956. Dacă cineva va fi primit un lucru cu un titlu însărcinătoriu, care lucru va avea metehne sau o patimă ascunsă, din a căroră pricină lucrul acesta va fi de tot netrebnic, atuncea poate în termen de șase luni să pornească jalbă de răsturnarea cumpărării. Iar dacă lucrul va avea o meteahnă sau patimă mai mică, poate în termen de un an să pornească jalbă pentru scăderea prețului.

20 § 1957. Dacă la contracturi însărcinătoare s-ar fi păgubit cineva peste giunățate a obicinuitului preț, ce are lucrul de tocmală, poate în termen de patru ani să răstoarne contractul și, plătind prețul ce au luat, dimpreună cu dobînda lui și cheltuielile ce va fi făcut la lucru contractuitoriul, va lua lucrul înapoi dimpreună cu rodirile și veniturile
25 ce au eșit dintru acel lucru. Iar dacă acela va voi să-i dea lipsa prețului dimpreună cu dobînda lui, atuncea nu se răstoarnă contractul.

30 § 1958. Acel ce au luat de la cineva un lucru, ce pe urmă au eșit rău, poate să ceară despăgubirea sa de la avutoriul lui de mai înainte, de va fi lucrul de sineși mișcătoriu, în termen de un an; iar de va fi mișcătoriu, în curgere de trei; iar de va fi nemișcătoriu, în termen de treizeci ani.

35 § 1959. Dritul restituției (adecă întoarcerea înapoi în starea de mai înainte), care se cere cu cuvînt de frică sau de vicleșug ori de nevriscie sau de dreaptă amăgire ori de lipsirea din patrie sau de înstrăinarea a lucrului gilcevit, urmată în vremea proțesului, sau spre păgubirea

3—4 nu hotărăște G|| 9 răsturnarea R: revocarea G|| 14, 23 va fi R: a G|| 15 are meteahnă G|| 16, 29, 30 va fi R: este G|| 17 luni R: luni consecutive G|| răsturnarea cumpărării R: întoarcerea lucrului vindut G|| 18 va avea R: are G|| 20 s-ar fi R: s-a G|| 21 ce... tocmală R: al obiectului contractului G|| 24 va lua R: să ia G|| 27—28 au eșit rău R: a fost luat prin evicțiune G|| 32—33 (adecă... înainte) ad R|| 34 lipsirea din patrie R: absență G|| 35 păgubirea R: descrierea G.

λίκαν ἀριθμεῖται μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου χρόνου 1
τῆς ἡλικίας αὐτῶν, οὐχὶ ὅμως εἰς πάντα, ἀλλ' εἰς ὅσα πράγματα ἀπα-
τηθέντες ὅφ' ἑαυτῶν ἢ παρ' ἄλλων ἀπώλεσαν ἢ δὲν ἐκέρδησαν ἢ ἐνχο-
ποιήθησαν.

§ 1960. Πᾶσα περὶ τοῦ ἀζημίου ἀγωγὴ σβένεται μετὰ παρέλευσιν τρι- 5
ετίας ἀριθμουμένης ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἐκείνου, καθ' ὃν ἡ ζημία ἐγινε γνωστὴ
εἰς τὸν ζημιωθέντα. Ἐὰν ὅμως δὲν ἐγινε γνωστὴ εἰς αὐτὸν ἢ ἐὰν
ἐπροξενήθη εἰς αὐτὸν ἡ ζημία ἀπὸ ἐγκληματικῆς πράξεως ἄλλου τινός,
παραγράφεται τὸ δίκαιον τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ μετὰ παρέλευσιν μόνον τρια-
κονταετίας. 10

§ 1961. Ἡ ἀγωγὴ περὶ ὕβρεων, γενομένων διὰ λόγων μόνον ἢ 15
γραμμάτων ἢ σχημάτων, δὲν κινεῖται μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς χρόνου. Ἐὰν
δὲ ἡ ὕβρις ἐγινε διὰ πράξεων, οὐχὶ ὅμως ἐγκληματικῶν, δύναται νὰ κινηθῇ
ἢ περὶ αὐτῆς ἀγωγὴ ἐντὸς τριετίας. Ἡ δὲ ἀγωγὴ περὶ ὕβρεως δι' ἐγκλη-
ματικῶν προξενηθείσης πράξεων, οἷον συκοφαντίας, βίας γυναικῶν καὶ τῶν 15
τοιούτων, κινεῖται μέχρι τριακονταετίας, πλὴν τῆς περὶ μοιχείας ἀγωγῆς,
ἥτις σβένεται μετὰ πενταετίαν.

Συμψηφισ-
μὸς τῆς πα-
ραγραφῆς τοῦ
προκτήτορος.
§ 1962. Ὅστις ἐδέχθη πρᾶγμα καλῇ πίστει παρὰ δικαίου καὶ καλῇ 20
πίστει νομέως, ἔχει δίκαιον νὰ λογαριάσῃ καὶ τὸν καιρὸν τῆς νομῆς τοῦ
προκτήτορος ἐκείνου (§ 1920) εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χρησιδεσποτείαν. Τὸ
αὐτὸ ἔχει χώραν καὶ περὶ τοῦ καιροῦ τῆς παραγραφῆς.

§ 1963. Ὁ συμψηφισμὸς τῆς νομῆς τοῦ προκτήτορος ἔχει χώραν
καὶ εἰς τὴν χρησιδεσποτείαν τῶν τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα ἐτῶν, καὶ
χωρὶς δικαίου τίτλου.

Κώλυμα
τῆς παραγραφ-
φῆς.
§ 1964. Ἐναντίον προσώπων τοιούτων, τὰ ὅποια δι' ἔλλειψιν τῶν 25
νοητικῶν δυνάμεων δὲν εἶναι ἱκανὰ εἰς τὸ νὰ δικιῶσι τὰ ἴδια αὐτῶν δίκαια,
οἷον ἐναντίον τῶν ἀνηλίκων ὀρφανῶν, τῶν μαινομένων, τῶν παραφρόνων,
τῶν ἀνοήτων καὶ τῶν αἰχμαλώτων πρὸς τοὺς τοιούτους, δὲν δύναται νὰ ἀρχίξῃ ὁ
καιρὸς τῆς χρησιδεσποτείας ἢ τῆς παραγραφῆς, ἐφ' ὅσον καιρὸν δὲν ἔχουσι
διωρισμένους ἐπιτρόπους ἢ κηδεμόνας. 30

§ 1965. Ἡ ἀπαξ ἀρχθεῖσα χρησιδεσποτεία ἢ παραγραφὴ διατρέχει
μέν, δὲν δύναται ὅμως νὰ τελειώσῃ ταχύτερον, εἰ μὴ ἐντὸς τετραετίας, ἀριθ-

16—17 κινεῖται... πενταετίαν G: ἐκτείνεται μέχρι τριετίας, πλὴν τῆς περὶ
μοιχείας ἀγωγῆς, (ἥτις πρέπει νὰ κινηθῇ ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀριθμουμένων ἀφ' ἡμέ-
ρας ἀνακαλύψεως κατὰ § 263 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος) R || 28 *post* ἀρχίξῃ *ad* μῆτε
νὰ τρέχῃ R: *om* G.

1 creditorilor, se stinge în termen de patru ani, care la sprevriscnici se
socotește după împlinirea vrstei de douăzeci și cinci de ani, iar nu întru
toate, ci în cite lucruri amăgindu-se pe sineși sau prin alții, au pierdut
ori n-au cîștigat ori s-au îndatorit.

5 *§ 1960. Toată jalba pentru despăgubire se stinge după trecerea
de trei ani, socotindu-se din vremea de cînd paguba s-au făcut cunoscută
păgubașului; iar dacă nu i s-au făcut cunoscut sau dacă paguba i s-au
pricinuit dintr-o faptă criminalicească a altui cuiva, se stinge dritul
jalbei lui numai în termen de treizeci ani.

10 § 1961. Jalba pentru necinstire, urmată numai prin cuvinte sau
în scrisuri ori figuri zugrăvite, nu se pornește după trecerea unui an;
iar dacă necinstirea au urmat din niște fapte, însă nu criminalicești,
poate să pornească pentru această necinstire jalbă în termen de trei
ani; asemenea jalbă pentru necinstire urmată prin fapte criminalicești,
15 precum este clewetirea, silnicia de femei și altile de acest felu, se întinde
pîn la trei ani, afară de jalba pentru precurvie (care pîn în curgerea
de trei luni trebuie să se pornească, socotindu-se de la ziua aflării, după
§ 263 a Codicei criminalicești).

20 § 1962. Acel ce au luat un lucru cu bună credință de la un stăpî-
nitoriu drept și cu bună credință, are dreptate să socotească și terminul
stăpînirii avutoriuului de mai înainte (§ 1920) în însuși uzucapia lui;
acest drit are loc și pentru vremea prescripției.

Împreună
socotirea u-
zucapiei a a-
vutoriuului de
mai înainte.

25 § 1963. Dîmpreună socotirea a stăpînirii avutoriuului de mai
înainte are loc și pentru uzucapie a treizeci sau patruzeci ani, și fără
titlu drept.

30 § 1964. Împotriva acelor persoane, care pentru lipsa minții nu
sînt în stare a-și ocîrmui însuși ale lor drituri, precum împotriva nevrîs-
nicilor, a sărăimanilor, împotriva nebunilor și a acelor smintiți ori
tîmpiți la minte și a robiților, nu poate nici să înceapă, nici să urmeze
terminul uzucapiei sau a prescripției, pînă cînd nu i se vor rîndui epi-
tropi sau curatori.

Împedeca-
rea prescrip-
ției.

§ 1965. Începuta uzucapie sau prescripție urmează adevă înainte,
dar nu se poate sfîrși mai degrabă decît pînă în patru ani, socotiți din

3 pe R: de G|| 8 stinge R: prescrie G|| 10 necinstire urmată R: insulte
făcute G|| 14 asemenea... urmată R: Pîra însă pentru insulta pricinuită G|| 15—18
să întinde... criminalicești) R: se pornește pînă la treizeci ani, afară de pîra
pentru adulter, care se stinge după un timp de cinci ani G|| § 1962 nota: uzuca-
piei a avutoriuului R: prescripției dobînditorului G|| 19 luat R: primit G|| 27—28
nevrîsnicilor, a sărăimanilor R: orfanilor minori G|| 29 și R: și pe lîngă aceștia
G|| nici să urmeze ad R: om G|| 30 pînă... rîndui R: cît timp nu au fost hotărîți G.

μουμένης μετά τήν ἀναίρεσιν τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παραγράφῳ φανερουμένων 1
ἐμποδίων.

§ 1966. Ἀναμέσον πρὸς τούτοις τῶν συζύγων, τῶν τέκνων, τῶν 5
ἐπιτροπευομένων, τῶν κηδεμονευομένων καὶ τῶν γονέων ἢ ἐπιτρόπων
ἢ κηδεμόνων, δὲν δύναται μῆτε νὰ ἀρχίσῃ, μῆτε νὰ τρέξῃ χρησιδεσποτεία
ἢ παραγραφή, ἐφ' ὅσον καιρὸν οἱ μὲν σύζυγοι εἶναι εἰς τὸν δεσμὸν τοῦ
γάμου, οἱ δὲ λοιποὶ ὑπὸ τήν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ
κηδεμόνος.

§ 1967. Ἐξ αἰτίας τῆς ἀπουσίας δι' ἐκδουλεύσεις πολιτικὰς ἢ πολε- 10
μικὰς ἢ τῆς παντελῶς τῶν κριτηρίων ἀργίας συμβαινούσης, παραδείγματος
χάριν, ἐν καιρῷ πανώλης ἢ πολέμου, ἐμποδίζεται οὐ μόνον ἡ ἀρχή, ἀλλὰ
καὶ ἡ συνέχεια τῆς χρησιδεσποτείας ἢ παραγραφῆς, ἐφ' ὅσον καιρὸν ἐπι-
κρατεῖ τὸ ἐμπόδιον τοῦτο.

Διακοπή
αὐτῆς.

§ 1968. Ἡ χρησιδεσποτεία καὶ ἡ παραγραφὴ διακόπτονται ἐὰν ὁ 15
θέλων νὰ βοηθηθῇ διὰ τούτων ἐγνώρισεν τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου, ἢ ῥητῶς
ἢ σιωπηρῶς πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ καιροῦ τῆς παραγραφῆς· ἢ ἐὰν
ἐνάγῃται παρὰ τοῦ ἔχοντος τὸ δίκαιον καὶ ἐξακολουθῇται ἡ ἀγωγὴ τακτι-
κῶς. Ἐὰν ὅμως ἡ ἀγωγὴ διακηρυχθῇ ὡς ἀνίσχυρος δι' ἀποφάσεως νομίμου,
πρέπει τότε νὰ λογισθῇ ἡ παραγραφὴ ὡς ἀδιάκοπος.

Ἀποτέλε-
σμα τῆς χρη-
σιδεσποτείας
ἢ τῆς παρα-
γραφῆς.

§ 1969. Ὅστις ἐχρησιδέσποσεν ἐν πρᾶγμα ἢ ἐν δίκαιον, δύναται νὰ 20
ζητήσῃ παρὰ τοῦ κριτηρίου τήν προσκύρωσιν τῆς δεσποτείας ἐναντίον τοῦ
προκλήτορος.

§ 1970. Ὡσαύτως δύναται ὁ ἐνοχος μετὰ τήν παρέλευσιν τῆς 25
χρησιδεσποτείας νὰ ζητήσῃ τὴν σβέσιν τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, ἐὰν κατε-
γράφῃ εἰς κώδικα τοῦ κριτηρίου, ἢ τὴν διακήρυξιν τῆς ἀναιρέσεως τοῦ
δικαίου (τοῦ εἰς ἄλλον παραχωρηθέντος) καὶ τῶν περὶ τούτου γενο-
μένων γραμμάτων.

§ 1971. Τὸ κριτήριον δὲν χρεωστεῖ νὰ ἀναφέρῃ τὴν παραγραφὴν 30
κατὰ χρέος αὐτοῦ, ἐὰν οἱ διαδικαζόμενοι δὲν ἀντιφέρωσιν αὐτήν.

§ 1972. Οὐδεὶς δύναται νὰ κάμῃ παραχώρησιν χρονικῆς παραγραφῆς 30
ἐν καιρῷ τοῦ συναλλάγματος, ἀλλ' οὔτε συμφωνίαν περὶ χρόνου αὐτῆς
μακροτέρου τοῦ ὑπὸ τῶν νόμων διοριζομένου.

§ 1973. Αἱ λοιπαὶ παραγραφαί, αἵτινες δὲν ἐμπεριέχονται ἐν τῷ
παρόντι κεφαλαίῳ, κατετάχθησαν ἐν τοῖς ἀρμοδίοις τόποις.

1 depărtarea împiedecărilor arătate mai sus (adecă după rinduirea epitropilor sau după împlinirea vrstii de doăzăci și cinci ani sau după dovedita deplină îndreptarea acelor eșiți din minte).

5 § 1966. Între însoțiți, între fii, între epitropisiți sau curatorisiți, cum și între părinți, epitropi și curatori, nu poate să înceapă, nici să urmeze uzucapia sau prescripția, în cită vreme însoțiții vor petrece în legătura căsătoriei și ceialalți se vor afla supt stăpînirea sau puterea părintelui ori a epitropului sau curatorului.

10 § 1967. Din pricina neaflării cuiva în țară, fiind dus în slujbe politicești sau ostășești, sau prin contenirea căutării pricinilor întimplate, drept pildă în vremea ciumei, oștirea și altele de acest feliu, se împiedecă nu numai începutul, ci și urmarea uzucapiei sau a prescripției, în cită vreme va urma acea împiedecare.

15 § 1968. Se curmă uzucapia și prescripția cînd acela ce voia a se folosi cu dînsa au cunoscut însuși dritul improtivniciei părți, ori rostit sau prin urmată tăcere ori improtivire mai înainte de trecerea prescripției; sau dacă, trăgîndu-se la judecată de cătră partea îndrituită, se va face lucrarea judecătorească după jaloabă, formalnic; iar dacă se va hotări că jaloaba aceia n-are nici o putere legiuită, atunce trebuie prescripția a se socoti de necurmată. Curmarea acestuia.

20 § 1969. Acel ce au dobîndit un lucru sau un drit prin uzucapie, poate cere de la judecătorie întărirea proprietății improtiva avutorului de mai înainte. Rezultatul uzucapiei sau a prescripției.

25 § 1970. Asămine poate cel îndatorit după trecerea uzucapiei să ceară stîngerea îndatoririi sale, dacă s-ar fi trecut în condica judecătorească, sau publicarisirea desființării dritului (care s-au țeduit altuia), și a înscrisurilor făcute pentru aceasta.

§ 1971. Judecătoria nu este datoare să iae în băgare de samă de la sineși prescripția, dacă prigonitoarele părți nu o vor pune înainte.

30 § 1972. Nimine nu poate să se lepede de prescripție la alcătuire, nici să facă vreo alcătuire pentru un termin mai scurt a ei, decît acea hotărită de legi.

§ 1973. Celelalte prescripții, care nu sint cuprinse în acest cap, s-au așezat în deosebitele locuri.

după arătate ad în paragraful de G: om R|| 1—3 (adecă... minte) ad R: om G|| 4 între R: Pe lîngă aceștia, între G| fii R: copii G|| 6 urmeze R: curgă G| vor petrece R: sint G|| 7 se vor... sau R: sint sub G|| 9 neaflării... dus în R: absenței pentru G|| 10 ostășești R: de război G| prin... întimplate R: din cauza totalei inactivități ce survine a judecătoriilor G|| 11 oștirea... feliu R: sau a războiului G|| 14—15 a se folosi cu dînsa R: să se ajute cu acestea G|| 15 însuși... părți R: dreptul altuia G|| 16 ori improtivire R: om G|| 18 se va face... formalnic R: acțiunea se desfășoară după rînduiala G|| 22 improtiva avutorului R: față de dobînditorul G|| 25 s-ar fi R: s-a G|| 29 vor pune înainte R: propun G|| 30 să se lepede... la alcătuire R: să renunțe la prescripția temporară în timpul contractului G| alcătuire R: învoială G|| 31 scurt R: lung G|| 31—32 acea hotărită R: acel hotărît G|| 34 deosebitele R: potrivitele G.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1

Περὶ τάξεως τῆς συνδρομῆς τῶν δανειστῶν

Τάξεις συν-
δρομῆς δανει-
στῶν τί ἐστὶ;

§ 1974. Ἡ τάξις τῆς τῶν δανειστῶν συνδρομῆς εἶναι ὁ διωρι-
σμένος ὑπὸ τῶν νόμων κανὼν, καθ' ὃν γίνεται ἐξακολούθησις εἰς τὰς
χρεωκοπίας.

5

§ 1975. Ἡ μεταχείρισις τῆς τῶν δανειστῶν συνδρομῆς εἶναι ἡ δικασ-
τικὴ ἐκείνη ἐξακολούθησις, καθ' ἣν οἱ δανεισταὶ ἐνὸς χρεωκόπου συγκα-
λοῦνται διὰ προγράμματος πρὸς ἐκκαθάρισιν καὶ ἀπόδειξιν τῶν ἀπαι-
τήσεων αὐτῶν, ὥστε νὰ δύναται μετὰ ταῦτα νὰ διαμοιρασθῇ ἡ εὐρισκο-
μένη περιουσία τοῦ χρεωκόπου μετὰ τῶν αὐτῶν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς
κλασποποιήσεως.

10

§ 1976. Ἡ δικαστικὴ βοήθεια ἥτις ὀδηγεῖ τὴν ἐξακολούθησιν ταύτην
λέγεται: Σ υ ν δ ρ ο μ ῆ δ α ν ε ι σ τ ῶ ν. Ἡ περιουσία, ἥτις πρέπει νὰ
διαμοιρασθῇ ἀναμέσον τῶν δανειστῶν, λέγεται Μ ά σ σ α τῆς χ ρ ε ω -
κ ω π ί α ς. Οἱ ἐκπροσωποῦντες τοὺς δανειστὰς τῆς χρεωκοπίας λέγονται: 15
Ἑ κ λ ε λ ε γ μ έ ν ο ι δ α ν ε ι σ τ αί. "Οστις μετ' αὐτῶν ἐκκαθαρίζει τὰ
περὶ τῆς χρεωκοπίας, λέγεται: κ η δ ε μ ῶ ν τῆς δ ί κ η ς· ὁ δὲ διοικῶν
τὴν περιουσίαν ἐν τῷ μετὰ τῆς ἐξακολούθησεως τῆς τῶν δανειστῶν
συνδρομῆς, λέγεται: κ η δ ε μ ῶ ν τῶν ὑ π α ρ χ ό ν τ ω ν.

§ 1977. Τὰ κεφαλαιωδέστερα μέρη τῆς τῶν δανειστῶν συνδρομῆς 20
εἶναι·

α') Ἡ καταγραφὴ καὶ ἡ δικαστικὴ διατίμησις τῆς περιουσίας τοῦ
χρεώστου·

β') Ἡ φανέρωσις αὐτῆς διὰ δημοσιεύσεως·

γ') Ἡ διοίκησις τῆς περιουσίας τῆς ὑποκειμένης εἰς τὴν τῶν δανειστῶν 25
συνδρομὴν·

Pentru rînduiala concursului creditorilor

§ 1974. Rînduiala concursului creditorilor este aceea de legi hotărîită regulă, după care are a se urma în pricini de falimenturi sau bancruturi (mofluzlicuri).

Rînduiala
concursului
creditorilor, ce
este?

§ 1975. Tractarisirea concursului creditorilor este aceea urmare judecătorească, după care creditorii unui falit se cheamă la un loc prin edict (publicație eșită și în străinele ținuturi), spre limpezirea și dovedirea pretențiilor lor, ca după aceasta să se poată împărți aflata avere a falitului între dinșii, după analoghia clasificăției.

§ 1976. Agiutorul judecătoresc, carele povățuește această urmare se zice concursul creditorilor; averea, care trebuie să se împartă între creditori, se zice masa cridală sau a concursului. Reprezentanții creditorilor mesii cridale se numesc comitetul creditorilor. Acel, ce cu dinșii limpezește datoriile cridale, se numește apărătorul sau curatorul pricinilor mesii. Iar acel ce în eurgerea vremii tractarisirei concursului creditorilor ocîrmuește averea, se zice curatorul averilor mesii.

§ 1977. Părțile cele mai prințipale a tractarisirei concursului creditorilor sint:

- a) Catagrafia și prețăluirea judecătorească a averii falitului;
- b) Deșchiderea concursului prin publicație;
- c) Ocîrmuirea averii supuse la concursul creditorilor;

4—5 în... (mofluzlicuri) R: la falimente G|| 8 edict... ținuturi) R: afiș G|| 13 cridală sau a concursului R: falimentului G|| 14 mesii cridale R: falimentului G|| 14—15 comitetul creditorilor R: creditori aleși G|| 15 datoriile cridale R: chestiunile falimentului G|| apărătorul sau ad R: om G|| 16 pricinilor mesii R: procesului G|| 19 tractarisirei ad R: om G|| 21 falitului R: datornicului G|| 22 Deșchiderea R: Arătarea G.

δ') 'Η ἐκκαθάρισις τῶν φανερωθεισῶν ποσοτήτων τοῦ χρέους·

1

ε') 'Η κλασοποίησις τῶν σαφῶς γνωρισθεισῶν ἀπαιτήσεων·

ς') Αἱ δίκαιι περί τῆς προτιμήσεως εἰς τὴν κλάσιν·

ζ') 'Η διανομὴ τῆς περιουσίας· καὶ

η') Τὸ τέλος ἢ ἡ ἀναίρεσις τῆς χρεωκοπίας.

5

§ 1978. 'Η συνδρομὴ ἄρχεται καὶ ἐνεργεῖται εἰς τὸ κριτήριον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποῖον ὁ χρεωκόπος ὑπόκειται διὰ τὴν κατοίκησιν αὐτοῦ, καὶ ἂν ἔχῃ περιουσίας καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας.

§ 1979. Εἰς τὰς ἀκολουθούσας πτώσεις πρέπει νὰ δημοσιευθῇ ἡ συνδρομὴ ἀνυπερθέτως·

10

α') 'Εὰν ὁ ἴδιος χρεώστης φανερώσῃ εἰς τὸ κριτήριον, ὅτι δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη αὐτοῦ·

β') 'Εὰν ὁ κληρονόμος τοῦ χρεώστου φανερώσῃ εἰς τὸ κριτήριον, ὅτι δέχεται μὲν τὴν κληρονομίαν, ἀλλὰ μετὰ τῆς εὐεργεσίας τοῦ νόμου καὶ τῆς καταγραφῆς (§ § 1042—1053)· ἢ

15

γ') 'Εὰν μὴ ὄντος κληρονόμου, ζητήσῃ ὁ διορισθεὶς κηδεμὼν τῆς περιουσίας τὴν δημοσίευσιν τῆς συνδρομῆς.

§ 1980. 'Εὰν εἰς ἡ πλειότεροι δανεισταὶ τοῦ χρεώστου ζητήσωσι τὴν δημοσίευσιν τῆς συνδρομῆς καὶ εἶναι ἄδηλον, ἂν ἡ ζήτησις αὐτῶν ἔχῃ βάσιν ἢ ἀφορᾷ μόνον πρὸς βλάβην τοῦ χρεώστου, τότε πρέπει νὰ προσδιορισθῇ ἀνυπερθέτως ἡμέρα ῥητὴ πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως καὶ νὰ προσταθῇ ὁ χρεώστης, ἢ νὰ ἀσφαλίσῃ τοὺς ἐνάγοντας δανειστάς ἢ νὰ κάμῃ καταγραφὴν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς αὐτοῦ καταστάσεως καὶ νὰ ἐμφανίσῃ αὐτὴν εἰς τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν προθεσμίαν·

20

§ 1981. 'Εὰν ὁ χρεώστης δὲν ἀσφαλίσῃ τοὺς ἐνάγοντας δανειστάς ἢ δὲν παρῶρησασθῇ ἐν τῇ δοθείσῃ εἰς αὐτὸν προθεσμίᾳ ἢ δὲν ἐμφανίσῃ τὴν καταγραφὴν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς αὐτοῦ καταστάσεως ἢ δὲν φανερώσῃ μετ' ἀποδείξεων, ὅτι ἔχει κατάστασιν, ὥστε νὰ εὐχαριστήσῃ πάντας τοὺς δανειστάς αὐτοῦ, τότε πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἡ συνδρομὴ χωρὶς τινος ἀναβολῆς.

30

§ 1982. 'Η ἀρχὴ τῆς συνδρομῆς γίνεται διὰ προγράμματος, διδομένου ὑπὸ τοῦ κριτηρίου, δι' οὗ συγκαλοῦνται οἱ δανεισταὶ νὰ ἐμφανισθῶσι μετὰ τῶν ἀποδείξεων αὐτῶν εἰς τὴν τεθεῖσαν προθεσμίαν (§ 1987). Τὸ

- 1 d) Limpezirea înfătoșatelor sume de datorii;
- e) Clasificația pretențiilor desăvîrșit limpezite;
- f) Proțesurile pentru protimisirea în clasuri;
- g) Împărțirea averii concursului; și
- 5 h) Sfirșitul sau desființarea concursului.

§ 1978. Concursul se deschide și se tractarisește la instanția sau judecătore, căria falitul este supus cu lăcuința sa, măcar de va avea averi și în alte staturi.

10 § 1979. În următoarele întimplări trebuie fără prelungire să se publicarisească concursul:

a) Cînd însuși datornicul va arăta la judecată că nu mai este în stare să plătească datoriile sale;

15 b) Cînd moștenitoriul datornicului va arăta la judecată că primește moștenirea, însă supt facerea de bine a legii prin catagrafie (§§ 1042 pînă 1053); sau

c) Cînd, nefiind moștenitoriu, va cere rinduitul curator a averii mortului publicația concursului.

20 *§ 1980. Dacă unul sau mai mulți creditori a datornicului vor cere publicația concursului și va fi neștiut dacă cererea lor este temelnică sau privește numai spre păgubirea datornicului, atunce trebuie să se hotărască fără prelungire o zi hotărită spre cercetarea pricinei, poruncindu-se datornicului, ca ori să siguripsască pe jeluitorii creditori sau să facă catagrafie de toată starea lui activă și pasivă, adecă de daturi și de luaturi, cum și de marfă, și să o înfătoșeze la terminul ce i

25 s-au pus.

30 *§ 1981. Dacă datornicul nu va siguripsi pe jeluitorii creditori sau dacă nu se va înfătoșa la terminul ce i s-au pus, sau dacă nu va pune înainte catagrafia stării sale activă și pasivă, a daturilor și a luaturilor, sau dacă nu va arăta cu dovezi vrednice de credință, cum că are stare, ca să indetuleze pe toți creditorii săi, atuncia trebuie să înceapă deschiderea concursului creditorilor fără nici o prelungire.

§ 1982. Deschiderea concursului se face prin edict, dat de cătră judecătore, prin care se cheamă la un loc creditorii, ca să se înfătoșeze cu dovezile lor la hotăritul termin (§ 1987); judecătoria este datoare

4 concursului *ad R: om G* || 5 concursului *R: falimentului G* || 6—7 se deschide. . . judecătore *R: începe și se lucrează la judecătoria aceea G* || 7 are *G* || 11, 13 va arăta la judecată *R: a arătat la judecătore G* || 16 a cerut *G* || 17 mortului *ad R: om G* || 18—19 au cerut *G* || 19 este *R* || 22, 26 jeluitorii *R: pirișii G* || 23 toată *ad R: om G* || 23—24 adecă. . . marfă *ad R: om G* || 26 va siguripsi *R: a asigurat G* || 27 nu s-a înfătoșat *G* || 27—28 va pune înainte *R: a prezentat G* || 28—29 a daturilor și a luaturilor *ad R* | a arătat *G* || 29 vrednice de credință *ad R: om G* || 31 deschiderea. . . creditorilor *R: concursul G* || 32 edict *R: afiș G*.

κριτήριοι χρεωστεῖ νὰ διατάξῃ τὴν δημοσίευσιν μετὰ πάσης ἐπιμελείας 1
καὶ νὰ σημειώσῃ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐγένεν ἡ δημοσίευσις, διότι
ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης πηγάζουσιν ἐπακολουθήματα νόμιμα, καὶ διὰ τὸν
χρεώστην καὶ διὰ τοὺς χρεωστουμένους.

§ 1983. Ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῆς συνδρομῆς πηγάζουσι περὶ τοῦ 5
χρεώστου τὰ ἐπόμενα νομικὰ ἐπακολουθήματα·

α') Ἀυτὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἄρχισεν ἡ συνδρομὴ χάνει τὴν
διοίκησιν τῆς περιουσίας, τὴν ὁποίαν νέμεται ἤδη ἢ θέλει ἀποκτήσῃ μετὰ
ταῦτα, ἕως ὅτου θέλουσιν εὐχαριστηθῇ οἱ χρεωστούμενοι (§ 2027)·

β') Δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ κάμῃ συναλλάγματα, μήτε νὰ δανεισθῇ ἐπάνω 10
τῆς περιουσίας, τῆς ὑποκειμένης εἰς τὴν μᾶσσαν τῆς χρεωκοπίας·

γ') Δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ δεχθῇ τὰ εἰς αὐτὸν παρ' ἄλλων χρεω-
στούμενα· καὶ

δ') Ἐν πάσαις ταῖς ὑποθέσεσιν, ἐν αἷς αὐτὸς πρὶν ἀρχίσῃ ἡ συν-
δρομὴ, ἐφάνη ὡς ἐνάγων, πρέπει νὰ ἐξακολουθῇ τὴν κρίσιν ὁ κηδεμὼν 15
τῆς δίκης (§ 1976), διότι οὗτος ἔχει χρέος νὰ ὑπερασπίζεται πάντα τὰ
κατ' ἄλλων δίκαια τοῦ χρεώστου, τὰ ὁποῖα παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς
χρεωστουμένους.

§ 1984. Περὶ δὲ τῶν δανειστῶν τοῦ χρεωκόπου πηγάζουσιν·

α') Ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐδημοσιεύθη ἡ συνδρομὴ, λογίζονται 20
οὗτοι δεσπότες τῆς περιουσίας τοῦ χρεωκόπου. Ὅθεν πρέπει αὐτοὶ νὰ
σηκῶνσι πάντα τὰ βάρη τὰ ἐπικείμενα ἐπάνω αὐτῆς καὶ νὰ φυλάττωσι
πάσας τὰς ἐνοχὰς τὰς ἠνωμένας μετ' αὐτῆς· παραδείγματος χάριν, τὸ ἐπ'
αὐτῆς συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως κ.τ.λ.

β') Οἱ πρὸ τῆς δημοσιεύσεως ἢ τῆς χρεωκοπίας ἐκ δόλου τοῦ χρεω- 25
κόπου γενόμενοι δανεισταί, οὐχὶ μόνον ἀποκλείονται ἀπὸ τῆς μᾶσσης τῆς
χρεωκοπίας, ἀλλὰ καὶ παιδεύονται κατὰ τὸν ἐγκληματικὸν κώδικα· καὶ

γ') Ἐκαστος τῶν χρεωστουμένων ἔχει ἄδειαν νὰ κρατῇται ἢ ἀπὸ
τῆς μᾶσσης τῆς χρεωκοπίας ἢ ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ χρεωκόπου.

§ 1985. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς χρεωκοπίας γενομένην κατὰ τὸν 30
πρέποντα τρόπον, οὐδεμία πλέον ἐν οὐδενὶ κριτηρίῳ κρίσις δύναται νὰ
θεωρηθῇ ἐναντίον τοῦ χρεωκόπου περὶ τῆς εἰς τὴν συνδρομὴν ὑποκειμένης
αὐτοῦ περιουσίας, ἀλλ' ἅπασαι αἱ περὶ αὐτῆς κρισολογίαι, αἵτινες ἤρχισαν
ἐν ἄλλοις κριτηρίοις, πρέπει νὰ παραπέμπωνται εἰς τὸ κριτήριον ἐκεῖνο,
ὅπου ἐξετάζονται τὰ περὶ τῆς συνδρομῆς.

- 1 să pue la cale pentru publicație cu toată sirguința, însămnind cu de
amăruntul ziua urmatei publicații, pentru că din ziua acesta izvorăsc
legiuite rezultaturi și pentru datornic și pentru creditor.

§ 1983. Din publicația concursului izvorăsc pentru datornic aceste
5 legiuite rezultaturi:

a) Că el din ziua, de cînd s-au deschis concursul, se depărtează
din ocîrmuirea averii, care el atuncea o stăpînește sau pe care în urmă
o va cîștiga, pîn la îndestularea creditorilor (§ 2027);

b) Nu are voe să închee contracturi, nici să iae împrumut pe
10 averea supusă mesii cridale;

c) Nu are voe să primească datoriile active, adecă ce el are a
lua de la alții; și

d) În toate pricinile, în care el mai înainte de deschiderea con-
cursului se înfățoșă ca un jeluitoriu, trebuie în locul lui să se urmeze
15 judecata prin curatoriu pricinilor mesii (§ 1976), pentru că acesta are
datorie să apere toate driturile datornicului ce are asupra altora, care
drituri s-au mutat asupra creditorilor.

§ 1984. Iar pentru creditorii falitului urmează:

a) Că din ziua, de cînd s-au publicarisit concursul, se socotesc
20 ei proprietari a averii falitului. Deci dar ei trebuie să ridice toate însărcinările lipite pe acea avere și să păzească toate îndatoririle unite cu
aceasta, precum contractul năimelii și celelalte.

b) Creditorii închipuiți din vicleșugul falitului mai înainte de
deschiderea concursului, nu numai se depărtează din masa concursului,
25 ci se și pedepsesc după condica criminalicească; și

c) Fieștecarele creditoriu are voe să se ție ori de masa con-
cursului, sau de persoana falitului.

*§ 1985. După publicația concursului, săvîrșită după chipul
cuvînit, nu mai poate la nici o judecătorie să se caute judecata asupra
30 falitului pentru averea lui, supusă la concurs, ci toate pricinile atin-
gătoare de concurs, care s-ar fi început pe la alte judecătorii, trebuie
să se trimată la acea judecătorie, unde se cercetează concursul.

1 pue... publicație R: ordone publicația G||1—2 însămnind ... publicații
R: notînd exact ziua în care s-a făcut publicația G||3 rezultaturi R: urmări G||6
se depărtează R: pierde G||7 atuncea o stăpînește R: acuma o posedă G||10 cri-
dale R: falimentului G||11—12 datoriile... alții R: cele ce îi sînt datorate de alții
G||15 pricinilor mesii R: procesului G||18 urmează R: izvorăsc G||22 precum R: de
exemplu G||23 închipuiți din vicleșugul R: ce s-au făcut din vicleșug ai
G||23—24 înainte... concursului R: înaintea publicării sau a falimentului G||30—31
atingătoare de concurs R: asupra ei G||31 s-ar fi R: s-au G.

§ 1986. "Όταν αρχίζει ή συνδρομή, χρεωστεῖ τὸ κριτήριον·

α') Νά διορίση εὐθὺς κηδεμόνα τῆς δίκης κατ' ἐκλογὴν τῶν δανειστῶν·

β') Νά βάλῃ ἀμέσως δικαστικὸν μεσεγγύημα ἐπάνω τῆς περιουσίας τοῦ χρεωκόπου διὰ σφραγίσματος καὶ ἔπειτα νά κάμῃ καταγραφὴν τῶν πραγμάτων καὶ νά διατιμῇσιν αὐτά (§ 1977)·

γ') Ἀφ' οὗ ἐξετάσῃ καὶ λάβῃ τὴν γνώμην τῶν παρόντων δανειστῶν, νά διορίσῃ κηδεμόνα τῆς περιουσίας, ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία· καὶ

δ') Πρέπει νά συγκαλῇ διὰ προγράμματος δικαστικοῦ πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσιν ἀπαίτησιν κατὰ τοῦ χρεωκόπου, προστάζον αὐτοὺς νά παρῶρσιασθῶσιν εἰς ῥητὴν ἡμέραν μετὰ τῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, διότι ἄλλως ἀποκλείονται ἀπὸ τῆς μεθέξεως τῆς παρούσης περιουσίας τοῦ χρεωκόπου, ἕως ὅτου νά πληρωθῶσιν οἱ ἐν τῇ προθεσμίᾳ παρῶρσιασθέντες δανεισταί.

§ 1987. Ἡ ἡμέρα, μέχρι τῆς ὁποίας πρέπει νά παρῶρσιασθῶσιν οἱ χρεωστούμενοι εἰς τὸ κριτήριο, πρέπει νά προσδιορισθῇ κατὰ τὰς περιστάσεις, οὐδέποτε ὅμως διεξοδικώτερον ἐνὸς χρόνου καιρὸν ἢ συντομώτερον τριάκοντα ἡμερῶν.

§ 1988. Τὸ πρόγραμμα πρέπει νά δημοσιευθῇ κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν, οἱ δὲ δανεισταί, οἱ γεγραμμένοι εἰς τὸ κατάστιχον τὸ παρὰ τοῦ χρεώστου δοθὲν εἰς τὸ κριτήριο, πρέπει νά προσκαλεσθῶσιν εἰδικῶς, διὰ νά παρευρεθῶσιν εἰς τὴν διωρισμένην ἡμέραν.

§ 1989. Μετὰ τὴν παραδοχὴν τοῦ προγράμματος χρεωστεῖ ὁ ἐκλεγμένος κηδεμὼν τῆς δίκης νά ἐκκαθαρίσῃ τὰ χρεῖα μετὰ τῶν γνωστῶν δανειστῶν καὶ μετὰ τῶν ἄλλων, τῶν μέχρι τῆς δικαστικῆς προθεσμίας ἀναφανέντων, καί, ἂν πρὶν τῆς παρελεύσεως τῆς προθεσμίας ἡδυνήθῃ νά ἐκκαθαρίσῃ ἐντελῶς τὰ χρεῖα, τότε εἰς τὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, πρέπει εἰδικῶς νά γένῃ σκέψις διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τοὺς κόπους αὐτοῦ.

§ 1990. Οἱ χρεωστούμενοι πρέπει νά φανερώσωσιν εἰς τὸ κριτήριο τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν ἐγγράφως, ὡς ἐν εἴδει ἀγωγῆς· περὶ δὲ τῶν φανερώσεων τούτων πρέπει νά γένῃ καὶ εἰς τὰ τοῦ κριτηρίου καὶ εἰς τὸ τοῦ κηδεμόνος τῆς δίκης πρωτόκολλον λεπτομερὲς σημειώσεις, ἐξ ἧς νά γένῃ ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι κατάστιχον βάσιμον καὶ νά δοθῇ μετὰ τῶν πρακτικῶν διὰ τὴν σύνταξιν τῆς κλασποποιήσεως (82).

(82) "Ὅρα σχέδιον Πίν. Ε'. ἐν τῷ τέλει τοῦ κώδικος *).

§ 1991. Περὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν τοιούτων φανερώσεων πρέπει νά γένῃ ἡ ἐξακολούθησις, ὡς περὶ ἐκάστης ἀγωγῆς. Ἐκαστος δὲ τῶν δανειστῶν χρεωστεῖ νά ἀποδείξῃ εἰς ταύτην αὐτοῦ τὴν ἀγωγὴν, οὐχὶ μόνον τὸ

*), *Quam notam om R.*

1 § 1986. După începerea concursului datorare este judecătoria:

a) Să orînduiască îndată un curator a pricinilor mesii după alegerea creditorilor;

5 b) Să pue îndată secevestru judecătoresc pe averea falitului prin pecetluire și apoi să facă catagrafie de lucruri cu prețăluirea lor (§ 1977);

c) După cercetarea și luarea socotinței creditorilor celor de față, să se rînduiască curator a averii, de va cere trebuința; și

10 d) Trebuie să se cheme la un loc prin edict judecătoresc pe toți acei ce au vreo pretenție asupra falitului, pöruncindu-li-se ca să se înfățoseze la hotăritul termin cu dovezile documenturilor lor; căci într-alt chip se vor depărta din împărțășirea acei de față averi a falitului, pînă cînd se vor plăti acei înfățoșați creditorii.

15 § 1987. Ziua pînă cînd au să se înfățoseze creditorii la judecatorie, trebuie să se hotărască după împregiurări, însă niciodată mai îndelungată decît pînă în termin de un an, nici mai scurt decît pînă în termin de treizeci zile.

20 § 1988. Edictul trebuie să se publicarisească după obiceiul pămîntului, iar creditorii, cei trecuți în izvödu dat la judecată de cătră datornic, trebuie să se cheme îndeosebit, ca să se afle de față la hotărîta zi.

25 +§ 1989. Îndată după primirea decretului, datoriu este rînduitul curator a pricinilor mesii să limpezască datoriile cu creditorii cei cunoscuți și cu alții, care pînă la judecătorescul termin s-au arătat, și dacă mai înainte de împlinirea terminului s-au putut limpezi deplin datoriile, atuncea, la hotărîrea pentru mulțămirea lui, trebuie îndeosebi să se facă luare aminte pentru a lui silință și ostenele.

30 § 1990. Creditorii trebuie să înfățoseze la judecatorie în scris pretențiile lor, ca în chip de jalebă. Iar pentru aceste arătări trebuie să se facă și în jurnalul judecătoriei și a curatorului pricinilor mesii, lămurită însemnare, de unde în vremea cuviincioasă să se facă un temelnic izvod și să se dee împreună cu practicele spre așezarea clasificăției.

§ 1991. Pentru fieștecare arătare are a se urma întocmai ca pentru altă jalebă; fieștecarele creditor este datoriu să dovedească în această

2 pricinilor mesii R: procesului G || 8 să se cheme R: să cheme G | edict R: afiș G || 10 hotărîtul termin R: hotărîta zi G | documenturilor R: și documentele G || 11 vor depărta R: exclud G || 12 acei R: acei la termin G || 17 Edictul R: Afișul G || 21 Îndată R: om G | decretului R: afișului G | rînduitul R: alesul G || 22, 29 pricinilor mesii R: procesului G || 25 mulțămirea R: plata G || 28 jalebă R: piră G || 29 jurnalul R: cele ale G | a R: în protocolul G || 32 după clasificăției ad 82) Vezi tabela V de la sfîrșitul codului G: om R: || 33 arătare R: astfel de arătare G || 34 altă jalebă R: orice piră G.

ὅτι ἡ ἀπαίτησις αὐτοῦ εἶναι δικαία, ἀλλὰ καὶ τὸ δίκαιον, δι' οὗ ζητεῖ νὰ 1
θέσῃ αὐτὴν εἰς τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα κλάσιν.

§ 1992. 'Αφ' οὗ λάβῃ τέλος ἡ δίκη δι' ὅλας τὰς φανερώσεις τὰς 5
δοθείσας μέχρι τῆς παρελεύσεως τῆς προθεσμίας τῆς προσδιορισθείσης
ἐν τῷ προγράμματι καὶ σημειωθῶσι τὰ πρακτικὰ κατὰ τάξιν, πρέπει νὰ
γένῃ ἰδιαιτέρα ἀπόφασις δι' ἐκάστην φανέρωσιν, ἂν ἡ ἀπαίτησις εἶναι
δικαία, καὶ ὁμοῦ νὰ γένῃ ἡ κλασοποίησις πάντων τῶν φανερωθέντων δανει-
στῶν καὶ νὰ δημοσιευθῇ κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον (83).

(83) 'Η κλασοποιητικὴ ἀπόφασις εἶναι ἡ ἀπόφασις ἐκείνη, δι' ἧς διατάττονται 10
πάντες οἱ χρεωστούμενοι κατὰ τὴν ποιότητα καὶ διαφορὰν τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν, ἡγουν
ἐκαστος εἰς τὴν κλάσιν τὴν ὑπὸ τῶν νόμων διωρισμένην, κατὰ τὴν τάξιν ἐκείνην, ἣτις
δεικνύεται εἰς αὐτὸν ἐκεῖ. 'Η ἀπόφασις αὕτη περιέχει πάσας τὰς ἀπαιτήσεις, αἵτινες
ἐφανερώθησαν καὶ ἀπεδείχθησαν καθαρῶς, οὐχὶ δὲ τὰς μὴ τοιαύτας, οὐδὲ τὰς ἀποδειχ-
θείσας, ὅτι δὲν ἔχουσι χώραν εἰς τὴν κλασοποίησιν.

§ 1993. 'Εκ πάντων τῶν χρεωστούμενων προτιμῶνται· 15

α') Οἱ ζητοῦντες τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας κινητῆς 15
ἢ ἀκινήτου, ἣτις ἐν ἀρχῇ τῆς συνδρομῆς εὐρέθη ἐν τῇ μάσσῃ ἀνάλωτος
ἔτι (84) καὶ

β') Οἵτινες μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς συνδρομῆς ἐξώδεδυσάν τι διὰ τὴν 20
ἰδίαν μάσσαν ἢ ὑπηρετήσαν δι' αὐτήν, ὡς ὁ κηδεμὼν τῆς δίκης καὶ ὁ τῆς
περιουσίας.

(84) Παραδείγματος χάριν, ὅστις ἔδωκε τὸ ὥρολόγιον αὐτοῦ εἰς τὸν χρεώστην ὥρο- 25
λογᾶν πρὸς διόρθωσιν, ἢ ἔδωκεν εἰς τὸν χρεώστην πρᾶγμα τι ὡς παρακαταθήκην· ἐὰν
ὁμως ὁ χρεώστης ἐπώλησεν αὐτὸ καὶ ἔλαβε τὴν τιμὴν αὐτοῦ, τότε ἡ περὶ τοῦτου ἀπαίτησις
τάττεται εἰς τὴν τετάρτην κλάσιν.

§ 1994. 'Η ἀπόφασις περὶ τῶν πραγματειῶν, αἵτινες ἐπωλήθησαν 30
ἢ ἐστάλησαν ἄλλοθεν ὅπωςδήποτε καὶ εὐρίσκονται ἔτι καθ' ὁδὸν ἢ ἔφθασαν
καὶ παρελήφθησαν ὑπὸ τοιοῦτου χρεώστου πρὶν τῆς χρεωκοπίας καὶ ἀνοίχ-
θησαν ἢ εὐρίσκονται δεδεμένοι ἔτι ἐν καιρῷ τῆς δημοσιεύσεως τῆς χρεω-
κοπίας καὶ σημειωμένοι μετὰ τὸ σημεῖον τοῦ ἐξαποστείλαντος αὐτάς, ἀνήκει
εἰς τὸν ἐμπορικὸν κώδικα.

§ 1995. Εἰς τὴν πρώτην κλάσιν βάλλονται ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους 35
συγχαρεῖται ἐν εἰδικὸν δίκαιον προτιμήσεως, ὅλον·

1 a sa jalbă nu numai că cererea sa este dreaptă, ci și dritul cu care cere
ca să se pue în cutare sau cutare clas.

§ 1992. După ce proșesul pentru toate arătările făcute pin la
împlinirea termenului hotărit în edict, va lua sfârșit și se vor însămnă
5 rezoluții în scris după rînduială, se va face deosebită hotărîre pentru
fieștecare arătare, de este pretenția dreaptă și totodată se va face
clasificație tuturor creditorilor ce s-au arătat, care apoi se va publi-
carisi după chipul cuviincios (82).

(82) Hotărîrea clasificăției este cea hotărîre, prin care toți creditorii se pun
10 după feliurimea și deosebirea cererilor lor, adecă fieștecare în clasul hotărit de către
legi, după acea rînduială, ce acolo se arată pentru dînsul. Această hotărîre cuprinde
toate înfățișatele și lămurit doveditele pretenții, iar nu și acele ce nu sînt de asemenea,
cum nici dovedite, căci n-au loc la clasificăție.

*§ 1993. Din toți creditorii se protimisesc:

15 a) Acei ce cer întoarcerea a însuși rii lor mișcătoare sau ne-
mișcătoare, care la începutul concursului află în masă încă, nede-
schisă (83); și

b) Care după începerea concursului au făcut cheltuele pentru
însuși masa ori au privighiet pentru ea, precum curatorul pricinilor
20 mesii și curatorul averii.

(83) De pildă, acel ce au dat ceasornicul său la datornic, fiind ceasornicar,
pentru ca să-l tocmească, ori au dat la datornic un lucru spre păstrare; iar dacă
datornicul l-ar fi vîndut, luînd prețul lui, atunce cererea pentru aceasta se pune
la al patrăle clas.

25 +*§ 1994. Hotărîrea pentru mărfurile care s-au vîndut ori s-au
trimis de aiure orișicum și se află încă pe drum ori au agiuns și s-au
primit de către asemenea datornic mai înainte de faliment și s-au deschis,
ori se află încă nedeschise în vremea publicației falimentului și însămnă-
tate cu sămnul aceluia ce le-au trimis, se cuvine în condica neguțitorească.

30 +§ 1995. La întiul clas se pun acei, căroră s-au slobozit un deo-
sebit drit de protimisis, adecă: Clasul în-
tăi.

4 edict R: afiș G | a luat G || 4—5 se vor... scris R: s-au consemnat practica-
lele G || 5 se va face R: trebuie să se facă G || 6 să se facă G || 7—8 care... publicarisi
R: si să se publice G || 8, 9: 82 R: 83 G || 9 se pun R: se rînduiesc G || 12 de
asemene R: astfel G || 16 s-a aflat G || 16—17 nedeschisă (83) R: necheltuită 84) G** ||
19—20 pricinilor... curatorul R: procesului și al G || 29 se cuvine... neguțitorească
R: aparține codului comercial G.

** După textul grecesc, adjectivul «necheltuită» se referă la «averii», nu la
«masă», de aceea după «încă» s-a adăugat o virgulă.

α') Τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα τὰ γενόμενα διὰ τὴν ταφὴν τοῦ χρεώστου. 1

β') Οἱ μισθωτοὶ δοῦλοι διὰ τριῶν μόνον χρόνων μισθόν· ἐὰν ὅμως ἔλαβον περὶ αὐτοῦ ὁμολογίαν μετὰ τόκου, λογίζονται δανεισταὶ καὶ τάττονται εἰς τὴν ἀρμόζουσαν κλάσιν· καὶ

γ') Οἱ διδάσκαλοι, ἱατροί, χειρουργοὶ καὶ φαρμακοπῶλοι ὡσαύτως, 5
πλὴν διὰ τὴν ἐνὸς μόνον χρόνου ἀπαίτησιν αὐτῶν.

§ 1996. Ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ χρεώστου δὲν ἐξαρκῇ εἰς τελείαν ἀποπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ πρώτῃ κλάσει ταττομένων τούτων προσώπων, λαμβάνουσι κατ' ἀναλογίαν χωρὶς τινος προτιμήσεως, ἐξαιρουμένων πρῶτον 10
τῶν εἰς ταφὴν ἐξέδων.

Δευτέρα
κλάσις·

§ 1997. Εἰς τὴν δευτέραν κλάσιν τάττονται οἱ ἔχοντες ῥητὴν ἢ 15
σιωπηρὰν ἢ νόμιμον ὑποθήκην ἐπάνω τῆς περιουσίας τοῦ χρεώστου, οἷον·

α') Τὸ δημόσιον ταμεῖον διὰ τὰ μὴ πληρωθέντα δοσίματα ἢ 20
κομμέρκια·

β') Οἱ ὀρφανοὶ καὶ ἀνήλικοι ἐπάνω τῆς περιουσίας τῶν ἐπιτρόπων 25
ἢ κηδεμόνων·

γ') Ἡ γυνὴ διὰ τὴν ἀληθῶς καὶ ἀποδεδειγμένως παραδοθεῖσαν εἰς 20
τὸν ἄνδρα διατετιμημένην προῖκα, τὴν δὲ ἀδιατίμητον λαμβάνει, ἐν ᾗ εὑρίσκεται καταστάσει, ἢ τὴν τιμὴν αὐτῆς, ἂν ἐπωλήθῃ (§§ 1640 καὶ 1646)· καὶ διὰ τὰ ἐξώπροικα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ διοίκησις ἀφέθῃ εἰς τὸν 20
ἄνδρα, ἂν κατεγράφησάν νομίμως (§ 1663)·

δ') Οἷτινες διὰ συμφωνίας νέμονται ἐν ἡ πλείοτερα πράγματα τοῦ 25
χρεώστου·

ε') Οἷτινες διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐκέρδῃσαν δίκαιον ἐνεχύρου 25
ἐπάνω πραγμάτων κινητῶν·

στ') Οἷτινες ἐκ συμφωνίας ἐκέρδῃσαν ῥητὴν ἢ εἰδικὴν ὑποθήκην 30
ἐπάνω πραγμάτων ἀκινήτων·

ζ') Οἷτινες ὑπὸ τοῦ νόμου ἔχουσι τὸ δίκαιον τοῦ ἐνεχύρου ἐπάνω 30
τῶν πραγμάτων τοῦ χρεώστου, ὡς ὁ δεσπότης τῆς ἐνοικιασθείσης οἰκίας ἐπάνω τῶν ἐν αὐτῇ εὑρισκομένων πραγμάτων τοῦ χρεώστου καὶ ὁ δεσπότης 30
τοῦ μισθωθέντος ὑποστατικοῦ ἐπάνω τῶν εἰσαχθέντων εἰς αὐτὸ πραγμάτων τοῦ μισθωσαμένου, ἀλλὰ καὶ οὗτος διὰ τὸ μίσθωμα μόνον·

η') Οἷτινες ἐκ συμφωνίας ἔχουσι γενικὴν ὑποθήκην ἐπάνω τῆς 35
ὅλοκληρου περιουσίας τοῦ χρεώστου·

12 post ὑποθήκην ad ἡ ἐνέχυρον R: om G || 30 post χρεώστου ad διὰ τὸ τῆς οἰκίας ἐνοίκιον μόνον R: om G || 31 post ἐπάνω τῶν ad εἰσοδημάτων καὶ R: om G.

1 a) Trebuincioasele cheltueli făcute pentru îngroparea datornicului;
 b) Nămitetele slugi pentru simbria de trei ani numai; iar dacă
 au luat pentru aceasta un sinet cu dobîndă, atuncia se socotesc cre-

5 c) Doftorii, învățătorii, hirurgii și spițerii pentru pretenția lor,
 însă numai pentru un an.

*§ 1996. Dacă averea datornicului nu va aduna spre deplină
 îndestulare acelor în acest clas puse persoane, vor lua după ana-
 loghie dritul lor, fără nici o protimisire, afară numai de cheltuelile
 10 îngropării.

*§ 1997. La clasul al doilea se pun acei ce au ipothichi sau ama- Clasul al
 net rostit ori tăcut sau legiuit asupra averii datornicului. adică: doile.

a) Visteria pentru dările sau pentru vama neplătită;

15 b) Sărimanii (sic) și nevrîsnicii asupra averii epitropilor sau a
 curatorilor;

c) Femeia pentru acea întru adevăr și cu dovadă în mîna bărba-
 tului dată zăstre prețăluită, iară acea neprețăluită o va lua în starea
 în care se află, sau prețul ei, dacă s-au vîndut (§§ 1640 și 1646); și
 pentru acele exopricale, pentru care ocîrmuirea s-au lăsat bărbatului,
 20 dacă s-au făcut legiuită catagrafie (§ 1663);

d) Acei ce prin alcătuire au în stăpinirea lor unul sau mai multe
 lucruri a datornicului;

e) Acei ce prin hotărîrea judecătorească au cîștigat dritul de ama-
 net asupra lucrurilor mișcătoare (de pildă, prin sevestruirea de venituri,
 25 de bani ș.c.l.);

f) Acei ce din tocmală au cîștigat rostită sau deosebită ipothică
 asupra averilor nemișcătoare;

g) Acei ce de cătră legi au dritul amanetului asupra lucrurilor
 datornicului, precum proprietariul casei date cu năimală, asupra lu-
 crurilor datornicului, care se găsesc în casă, numai pentru chiria casei,
 cum și proprietariul unei moșii date în posesie, asupra veniturilor și
 a lucrurilor posesorului ce se află adunate pe moșie, însă numai
 pentru căștiu;

35 h) Acei ce din tocmală au de obștie amanet asupra toatei averii
 datornicului;

3 sinet R: zapis G||5 Învățătorii, doftorii, G||7 va om G||8 îndestulare
 R: plată G| acest clas R: înțîia clasă G| au G||9 dritul lor ad R: om G| afară
 numai de R: scoțîndu-se înțîia G||11—12 sau amanet ad R: om G||17 ia G||24—25
 (de pildă...și c.l.) ad R||30 numai...casei R: om G||31 posesie R: arendă G| veni-
 turilor și ad R: om G||32 posesorului R: arendașului G||33 căștiu R||34 amanet
 R: ipotecă G.

θ') Τὰ λεγάτα, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ ὁ χρεώστης ὡς κληρονόμος τοῦ ἀφῆσαντος αὐτά· καὶ

ι') "Οστις ἐδάνεισεν εἰς ἀγόρασιν ἢ ἐπανόρθωσιν ἢ διατήρησιν πράγματός τινος, προτιμᾶται τῶν προσωπικῶν δανειστῶν ἐπάνω τοῦ πράγματος αὐτοῦ.

Εἰς τὴν κλάσιν ταύτην μετὰ τὸ δημόσιον προτιμῶνται οἱ ὀρφανοὶ καὶ μετὰ τοὺς ὀρφανούς ἡ γυνὴ διὰ τὴν προῖκα αὐτῆς, ἐὰν δὲ εἶναι δύο προῖκες προτιμᾶται ἡ προτέρα· μεταξὺ δὲ τῶν λοιπῶν προτιμῶνται οἱ προγενέστεροι.

§ 1998. Οἱ τόκοι τῶν μετὰ ἐνεχύρου ἢ ὑποθήκης δανείων ἔχουσι τὴν αὐτὴν τῶν κεφαλαίων προτίμησιν διὰ δύο μόνον χρόνους, ὀπισθαριθμουμένους ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἄρχισεν ἡ συνδρομὴ· ἐὰν δὲ ὁ δανειστής ἐνῆξε περὶ τῶν τόκων πρὶν τῆς ἐνάρξεως τῆς συνδρομῆς, ὀπισθαριθμοῦνται οἱ δύο χρόνοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ. Τὴν αὐτὴν προτίμησιν ἔχουσι καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀγωγῆς ἕως τῆς ἡμέρας τῆς συνδρομῆς τόκοι.

§ 1999. Οἱ ἐνυπόθηκοι δανεισταὶ δύνανται νὰ ζητήσωσι τὴν πληρωμὴν αὐτῶν ἐκ τῶν ἐνεχύρων μόνον ἢ ὑποθηκῶν, ἐφ' ὅσον ἐξαρκοῦσι. Μεταξὺ αὐτῶν προτιμᾶται ὁ προγενέστερος.

Τρίτη κλάσις·

§ 2000. Εἰς τὴν τρίτην κλάσιν τάττονται οἱ δανεισταὶ, οἵτινες οὐχὶ δίκαιον ἐνεχύρου, ἀλλὰ προσωπικὴν μόνον ἔχουσι προτίμησιν, προτιμώμενοι τῶν ἀνυποθήκων δανειστῶν. Τοιοῦτοι εἶναι·

α') Οἵτινες ἄφησαν εἰς τὸν χρεώστην παρακαταθήκην, ἢ ὅποια ἔλειψε·

β') Αἱ κύριαι καμπιάλαι, αἵτινες ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διορίζονται· καὶ

γ') Αἱ ξηραὶ καμπιάλαι, αἵτινες δίδονται ὑπὸ ἐμπόρων διὰ πραγματείας ἐμπιστευθείσας καὶ πληρόνονται εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὅπου κατοικεῖ ὁ δανειστής καὶ ὁ χρεώστης.

§ 2001. Οἱ ἐν τῷ ἀνωτέρω παραγράφῳ ἀπαριθμηθέντες δανεισταὶ οὐδεμίαν ἔχουσι προτίμησιν ἀναμέσον αὐτῶν· διὰ τοῦτο διαιρεῖται ἡ ἐναπομείνουσα τοῦ χρεώστου περιουσία μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν.

§ 2002. Περὶ τῶν τόκων τῶν ἀπὸ τῶν ἐν τῇ τρίτῃ κλάσει ποσοτήτων, οἵτινες ἔμειναν νὰ πληρωθῶσι, πρέπει νὰ φυλαχθῇ τὸ ἴδιον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον διετάχθη ἐν τῷ § 1998.

Τετάρτη κλάσις·

§ 2003. Εἰς τὴν τετάρτην κλάσιν βάλλονται·

α') Τὸ δημόσιον ταμεῖον μὲ ὅ, τι ἀπαιτεῖ ἐξ ἐνὸς συναλλάγματος, εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἔχει τὸ δίκαιον τοῦ ἐνεχύρου·

1 i) Legaturile, care trebuie să le plătească datornicul ca un moștenitoriu a lășătorului lor; și

+j) Acel ce au dat cu împrumut bani spre cumpărarea sau zidirea ori întocmirea unui lucru, se protimisește mai mult decât personalnicii creditorii asupra acestui lucru. La acest clas, după visterie se protimisesc sărăimani și după sărăimani femeia pentru zăstrea ei, iar de vor fi doă zăstruri, se protimisește cea întâi; iar între ceilalți, se protimisesc acei mai vechi.

10 *§ 1998. Dobinzile împrumuturilor celor cu amanet sau ipothici au tot aceeași protimisire ca și capitele, însă numai pentru doi ani, socotindu-se înapoi din ziua, de cînd au început concursul. Iar dacă creditorul au pornit jalbă pentru dobîndă mai înainte de deschiderea concursului, se socotesc înapoi acei doi ani din ziua jalbei lui. Această protimisire au și dobinzile acei din ziua jalbei pînă la ziua concursului.

*§ 1999. Creditorii amanetari pot să ceară plata dobînzilor numai din amaneturi sau ipothici, în cît vor agiunge. Între aceștii se protimisește creditorul cel mai vechiu.

20 *§ 2000. În clasul al treile se pun creditorii, care n-au dritul amanetului, ci numai personalnică protimisire, protimisindu-se mai mult decât creditorii cei fără amanet. De acest feliu sînt: Clasul al treile.

a) Acei ce au lăsat în mina datornicului un depozit, care lipsăște;

b) Cambiile proprii, care se girărisesc de la piață în piață; și

25 c) Cambiile cele săci, care se dau de cătră neguțitori pentru mărfurile luate în credit și se plătesc tot la acea piață, unde lăcuește creditorul și datornicul.

30 *§ 2001. Acei în paragraful de mai sus însămnăți creditorii n-au nici o protimisire între dinșii; pentru aceasta se împarte rămasa avere a datornicului între ei după analoghia cererilor lor.

*§ 2002. Pentru dobinzile sumelor din al treile clas, care au rămas neplătite, trebuie să se păzască aceeași legiuire, cuprinsă la § 1998.

*§ 2003. În clasul al patrăle se pun:

Clasul al

35 a) Vistieria, pentru acea ce cere dintru o tocmală, la care nu are dritul amanetului;

1 trebuie R: trebuia G || 3–4 zidirea ori întocmirea R: reparația sau întreținerea G || 7 sînt G || 14 acei R: acele G || 16 amanetari R: ipotecari G | dobînzilor R: lor G || 18 creditorul ad R || 21 fără amanet R: neipotecari G || 26 la acea piață R: într-acei loc G || 28 însămnăți R: enumerați G.

β') Πάντες οἱ λοιποὶ δανεισταὶ οἱ ἔχοντες μόνον ὁμολογίας, καὶ οἱ 1
πραγματευταὶ καὶ οἱ τεχνῖται διὰ τὰς πωληθείσας πραγματείας ἢ ἐργασθέντα
πράγματα, ὡς ἔχοντες προσωπικὸν μόνον δίκαιον κατὰ τοῦ χρεωκόπου· καὶ

γ') Πάντες οἱ δανεισταὶ τῆς δευτέρας κλάσεως εἰς ὅσον δὲν ἐξήρ- 5
κεσε τὸ ἐνέχυρον ἢ ἡ ὑποθήκη πρὸς τελείαν ἱκανοποίησιν αὐτῶν.

§ 2004. Πάντες οἱ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παραγράφῳ ἀναφερόμενοι δανει-
σταὶ μετέχουσιν ἀπὸ τῆς ἐναπομεινάσης περιουσίας τοῦ χρεωκόπου κατὰ
τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν, χωρὶς τινος προτιμήσεως· περὶ
δὲ τῶν τόκων προσεφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ § 1998.

Πέμπτη 10
κλάσις· καὶ
τῆς συνδρομῆς ἐναπομείναντες τόκοι (§ 1998) καὶ διὰ τοῦτο μὴ δεχθέντες
μετὰ τοῦ κεφαλαίου ἐν τῇ δευτέρᾳ, τρίτῃ καὶ τετάρτῃ κλάσει. Εἰς τοὺς
τόκους τούτους οὐδεμίαν ἔχουσιν οἱ δανεισταὶ προτίμησιν μετὰ αὐτῶν.

“Ἐκτὴ κλά-
σις” 15
§ 2006. Εἰς τὴν ἑκτὴν καὶ τελευταίαν κλάσιν τάττονται·
α') Οἷτινες ἀπαιτοῦσι τι παρὰ τοῦ χρεώστου ἀπὸ δωρεῶν· ὡς οἱ
κληρονόμοι, οἱ λεγατάριοι, ἡ γυνὴ διὰ τὰ θεώρητρα καὶ τὸ ὑπόβολον,
ἢ ἐξ ἄλλων δωρεῶν· καὶ

β') Ὁ δημόσιος δι' ἀπαιτήσεις χρηματικῶν ποινῶν, εἰς τὰς ὁποίας 20
κατεδικάσθη ὁ χρεωκόπος πρὶν τῆς χρεωκοπίας. Οὔτε οὗτοι ἔχουσι προ-
τίμησιν μετὰ αὐτῶν.

§ 2007. Οἱ ἀνυπόθηκοι δανεισταὶ δύνανται νὰ ἀπαιτῶσι τόκους μετὰ 25
τὴν ἐναρξιν τῆς συνδρομῆς, οἱ δὲ ἐνυπόθηκοι δύνανται νὰ λαμβάνωσι καὶ
κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συνδρομῆς ἀπὸ τῶν καρπῶν ἢ εἰσοδημάτων τῆς ὑπο-
θήκης, ἐφ' ὅσον δηλαδὴ θέλουσιν ἐξαρκέσει, κατὰ τὴν τάξιν τῆς προτι-
μήσεως αὐτῶν.

§ 2008. Οὐδεμία ἀπαιτήσις ἀρμόζει εἰς τοὺς δανειστάς περὶ τῶν
ἐξόδων, τὰ ὁποία αὐτοὶ ἔκαμαν πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν.

§ 2009. Εἰς τοὺς ὑπηκόους τῶν ξένων ἐπικρατειῶν δίδεται τὸ αὐτὸ
δίκαιον διὰ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν καθ' ἑνὸς χρεωκόπου ἐντοπίου, ἂν ἐν 30
ταῖς ἐπικρατείαις ἐκείναις ἀπολαμβάνωσιν οἱ ἡμέτεροι τὸ αὐτὸ εἰς τὴν
αὐτὴν πτῶσιν δίκαιον.

§ 2010. Κατὰ τῆς ψήφου τῆς γενομένης περὶ τῆς ἐκκαθαρίσεως
τῶν ἀπαιτήσεων συγχωρεῖται ἡ ἐκκλητος οὐ μόνον εἰς τὸν δανειστήν,
ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κηδεμόνα τῆς δίκης (§ 1976), ἐὰν ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν στοχά- 35
ζεται, ὅτι ἀδικεῖται κατὰ δὲ τῆς κλασποποίησης δὲν συγχωρεῖται ἡ ἐκκλητος,
ἀλλ' εἰς τοὺς θεθέντας εἰς τὴν κλασποποίησιν δανειστάς, οἷτινες νομί-
ζουσιν, ὅτι ἔπρεπε νὰ τεθῶσιν εἰς κλάσιν καλλυτέραν, ἢ οἷτινες στοχά-
ζονται νὰ ἐνάξωσι κατὰ τοῦ δικαίου τῆς προτιμήσεως ἄλλου, πρέπει ἐν
τῇ κλασποποίησει νὰ ἀφεθῇ τὸ δίκαιον τοῦ νὰ δώσωσιν ἀγωγὴν ἐντὸς
τριάκοντα ἡμερῶν.

1 *b)* Toți ceilalți creditori, care au numai sineturi, și neguțitorii și meșterii pentru vindutele mărfuri sau lucrările lucruri, ca unii ce au numai personalnic drit asupra falitului; și

5 *c)* Toți creditorii a clasului al doile, în cît nu le-au agiuns amanetul sau ipothichi spre deplină îndestularea lor.

§ 2004. Toți acei în paragraful de mai sus pomeniți creditori, se vor împărtași din rămasa avere a falitului după analoghia cererilor lor fără nici o protimisire; iar pentru dobînzi este de aplicarisit legiuirea § 1998.

10 § 2005. În al cincile clas se pun dobînzile cele rămase peste termen de doi ani mai înainte de concurs (§ 1998); și pentru aceasta acei ce nu le-au primit împreună cu capitalul în al doile, al treile și al patrăle clas, la aceste dobînzi n-au creditorii între dinșii nici o protimisire.

Clasul al cincile.

15 § 2006. În clasul al șasele, ca cel de pe urmă, se pun:

a) Acei ce cer un lucru de la datornic, din daruri, precum moștenitorii, legatarii, femeia pentru theoritre și ipovolon și din alte daruri; și

20 *b)* Visteria pentru cererea de globire în bani, la care se osindise falitul mai înainte de faliment. Nici aceștia n-au protimisire între dinșii.

§ 2007. Creditorii cei fără amanet pot să ceară dobîndă după deschiderea concursului, iar creditorii amanetari pot să iae și în curgerea concursului dobîndă din rodurile sau veniturile ipothicii, în cît adecă vor agiunge după rinduiala protimisirei lor.

25 § 2008. Nici o cerere nu se cuvine creditorilor pentru cheltuiala, ce ei au făcut spre limpezirea pretențiilor lor.

§ 2009. Supușilor străinilor puteri se dă tot acest drit pentru cererile lor asupra unui falit pămintean, dacă în acele staturi păminteni de aice vor avea tot această dreptate în asemenea întimplări.

30 § 2010. Asupra hotărîrii făcute pentru limpezirea cererilor, este ertată apelația nu numai creditorului, ci și curatorului pricinilor mesii (§ 1976), dacă unul dintr-inșii s-ar socoti înstrimbătățit; iar asupra clasificăției nu este ertată apelația, ci creditorilor puși în clasificăție, care socotesc că ar trebui să se pue în clasul mai bun, sau care socotesc
35 a se jelui asupra dritului protimisirei altuia, trebuie la clasificăție să se lase deschis dritul de a da jalbă în termen de treizeci zile.

11—12 pentru... primit R: de aceea neprimite G || 14 ca R: și G || 15 un lucru R: ceva G || 21 amanet R: ipotecă G || 22 amanetari R: ipotecari G || 25 cuvine R: aplică G || 25—26 cheltuielile G || 27 puteri R: state G || 28—29 pămîntenii... întimplări R: ai noștri au în acest caz același drept G || 34 ar trebui R: trebuia G || 35 a să jelui R: să facă pîră G.

§ 2011. Οἱ δανεισταί, οἵτινες δὲν ἐνεφανίσθησαν μέχρι τῆς ἐν τῷ 1
 προγράμματι προσδιορισθείσης ἡμέρας, δὲν πρέπει πλέον νὰ εἰσακούωνται,
 καὶ ἂν ἤθελεν ἀνήκη εἰς αὐτοὺς τὸ τοῦ ἀντελλόγου δίκαιον· ἢ καὶ ἂν ἔχωσι
 νὰ ἀπαιτήσωσιν ἴδιον αὐτῶν πρᾶγμα ἀπὸ τῆς τοῦ χρεωκόπου περιουσίας·
 ἢ καὶ ἂν ἔχωσι διὰ τὴν ἀπαίτησιν αὐτῶν ὑποθήκην ἐπάνω ἀκινήτου περιου- 5
 σίας τοῦ χρεωκόπου, ἀλλ' ἂν χρεωστῶσιν εἰς τὴν μάσσαν τῆς συνδρομῆς,
 ὑποχρεοῦνται νὰ πληρώσωσι τὸ χρέος αὐτῶν, μὴ θεωρουμένου τοῦ δικαίου
 τοῦ ἀντελλόγου ἢ τῆς δεσποτείας ἢ τῆς ὑποθήκης, τὸ ὅποῖον κατ' ἄλλον
 τρόπον ἤθελεν ὠφελήσῃ αὐτοῦς. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διακηρυχθῇ ἐν τῇ
 κλασποποίησιν, ὅτι οὐδεμία ἀκρόασις θέλει δοθῇ χωρὶς τινος ἐξαίρεσεως εἰς 10
 πάντας ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ κριτήριο τῆς συνδρομῆς
 μέχρι τῆς τεθείσης προθεσμίας (§ § 1982 καὶ 1987).

§ 2012. "Οστις νομίζει, ὅτι ἔχει ἄδειαν νὰ κινήσῃ τὴν περὶ τῆς πρω-
 τοπραξίας ἀγωγὴν, χρεωστεῖ νὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς τὸ κριτήριο ἐντὸς τριά- 15
 κοντα ἡμερῶν ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐδημοσιεύθῃ ἡ
 κλασποποίησις, διότι κατ' ἄλλον τρόπον σβένεταί τὸ δίκαιον αὐτοῦ. 'Εὰν
 αὐτὸς δὲν θέλῃ δυνηθῇ νὰ δώσῃ τὴν τῆς πρωτοπραξίας ἀγωγὴν ἐντὸς τῆς
 ὀρισθείσης ταύτης προθεσμίας, τότε τρεῖς τοὐλάχιστον ἡμέρας πρὶν τῆς
 παρελεύσεως τῆς προθεσμίας πρέπει νὰ ζητήσῃ διεξοδικωτέραν προθεσμίαν,
 τὴν ὁποίαν θέλει ἀποφασίσῃ τὸ κριτήριο κατὰ τὸ πρόπον, ἀφ' οὗ ἀκούσῃ 20
 καὶ τοὺς ἐναντίους αὐτοῦ.

§ 2013. 'Εν τῇ κυρίᾳ ἡμέρᾳ πρέπει νὰ διορίσωσιν οἱ ἐνάγοντες ἓνα
 κοινὸν συνήγορον· ἐὰν δὲ δὲν συμφωνήσωσι περὶ τούτου, πρέπει νὰ διορισθῇ
 ἐκεῖνος, τὸν ὅποῖον θέλουσιν ἐκλέξῃ οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν παρόντων·
 ἐὰν δὲ αὐτοὶ δὲν ἐκλέξωσι, τότε πρέπει τὸ κριτήριο κατὰ χρέος νὰ διορίσῃ 25
 ἓνα μὲ κίνδυνον αὐτῶν.

§ 2014. 'Η περὶ τῆς πρωτοπραξίας ἀγωγὴ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸν
 κοινὸν συνήγορον, περὶ ἧς πρέπει νὰ γένῃ ἡ ἐξακολούθησις, ὡς περὶ ἐκάστης
 ἄλλης ἀγωγῆς.

§ 2015. 'Ο τῶν ὑπαρχόντων κηδεμῶν (§ 1976) χρεωστεῖ νὰ φροντίσῃ 30
 ὡς καλὸς οἰκοδεσπότης περὶ τῆς περιουσίας, τῆς ἐμπιστευθείσης εἰς τὴν
 διοίκησιν αὐτοῦ· πρέπει νὰ δώσῃ ὑπὸ τὴν δικαστικὴν διαφύλαξιν πάντα
 τὰ ἔτοιμα χρήματα καὶ πάντα τὰ πολύτιμα πράγματα, ἐὰν οἱ δανεισταὶ δὲν
 ἐφανερώσωσιν ῥητῶς νὰ ἀφεθῶσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ· χρεωστεῖ νὰ ζητήσῃ
 τὴν πληρωμὴν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς μάσσας τῆς συνδρομῆς, καὶ διὰ τοῦ 35
 κριτηρίου, ἂν ἀπαιτήσῃ ἢ χρειᾶ· τὰ δὲ εἰς φθορὰν ὑποκείμενα πράγματα
 καὶ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ κράτησις προξενεῖ πολλὰ ἔξοδα καὶ τὰ ὅποια
 οὐδὲν φέρουσιν ὄφελος, πρέπει νὰ πωληθῶσιν ἐν καιρῷ δι' εἰδήσεως τοῦ

1 +§ 2011. Creditorii care nu s-au înfăţoşat pînă la termenul hotărît
 în edict, nu vor fi mai mult ascultaţi, măcar de li s-ar şi cuvini lor
 dritul răfuelei; sau şi cînd ar avea şi să ceară însuşi lucrul lor din averea
 falitului, sau şi cînd pentru pretenţia lor vor avea ipothici asupra averii
 5 nemişcătoare a falitului, ci de vor fi datori la masa concursului, sînt
 datori să plătească datoria lor, fără a se căuta la dritul răfuelei ori a
 proprietăţii sau a ipothicii, care drept almintrile i-ar fi folosit. Pentru
 aceasta dar să se publicarisască în clasificăţie, cum că nici o ascultare
 nu se va da fără nici o deosebire tuturor acelor care nu s-au înfăţoşat
 10 la judecătoria concursului pînă la hotărîtul termen (§§ 1982 şi 1978).

§ 2012. Acel ce socoteşte că are voe să pornească jalbă de proti-
 misirea clasului, este datoriu să o dea la judecătoria în curgere de
 treizeci zile, numărate din ziua publicarisirii clasificăţiei, căci într-alt
 chip se stinge dritul lui. Iar dacă nu va putea da jalba pentru proti-
 15 misirea clasului în curgerea acestui termen hotărît, atuncia cel puţin
 cu trei zile mai înainte de trecerea termenului trebuie să ceară un termen
 mai îndelungat, carele îl va hotări judecătoria după cuviinţă, după ce
 va fi ascultat şi întimpinările înprotivnicilor lui.

§ 2013. Tot într-o zi hotărîtă datori sînt jeluitorii să rînduiască
 20 un curator al proşesului; iar dacă nu s-ar fi învoit ei pentru aceasta,
 se va rîndui acela pe carele ar voi să-l aleagă cei mai mulţi creditori
 din cei de faţă; iar dacă ei nu l-au ales, atuncia judecătoria din slujbă
 va rîndui pe unul cu a lor rizico.

§ 2014. Pentru protimisirea clasului trebuie să se dea jalbă la
 25 curatorul proşesului, pentru care datoriu este să urmeze ca pentru
 fieştecare altă jalbă.

§ 2015. Curatorul averii mesii (1976) datoriu este să poarte de
 grijă ca un bun iconom pentru averea încredinţată ocîrmuirii sale;
 să dea în păstrare judecătorească toţi banii gata şi toate lucrurile cele
 30 scumpe, dacă creditorii nu vor fi arătat anume, ca să se lase în minile
 lui; datoriu este să ceară plata cererilor mesii concursului şi prin
 judecată cerînd trebuinţa. Iar lucrurile cele supuse stricăciunei şi acele
 a căror ţinere pricinueşte multă cheltuială şi care nu aduc nici un folos,
 trebuie să se vînză la vreme cu ştirea judecăţii, cu acest chip, că dacă

2 vor fi R: trebuie să fie G||3, 6 răfuelei R: compensăţiei G||3 ar avea
 R: au G||4 vor avea R: au G||5 vor fi R: sînt G||7 i-ar R: le-ar G||8 dar R:
 trebuie G||10 1978 R: 1987 G||18 întimpinările înprotivnicilor R: protivnicii G||
 20, 25 curator al proşesului R: avocat comun G||21 să va rîndui R: trebuie să se
 rînduiască G|creditori R: om G||22—23 din... rîndui R: trebuie din datorie să
 rînduiască G||25—26 datoriu... jalbă R: trebuie să se facă procedura ca pentru
 orice altă pîră G||30 vor fi R: au G||33 multe cheltuieli G||34 judecătoriei G.

κριτηρίου κατά τοῦτον τὸν τρόπον, ὅτι ἂν ἐν τοιοῦτον πράγμα δὲν εἶναι 1
δυνατὸν νὰ κρατηθῇ δίχα κινδύνου ζημίας μέχρι δευτέρου ἢ τρίτου ὑπερ-
θεματισμοῦ, τότε εἰς τὸν πρῶτον ὑπερθεματισμὸν πρέπει νὰ πωληθῇ εὐθη-
νότερον, παρ' ὅσον διειτιμήθη (§ 1977 α').

§ 2016. Ὁ τῆς δίκης κηδεμὼν χρεωστεῖ εὐθύς μετὰ τὴν παρέλευσιν 5
τῆς ὀρισθείσης διὰ τὴν φανέρωσιν προθεσμίας νὰ ζητήσῃ ἐναντίον πάντων
τῶν δανειστῶν, διὰ νὰ προσδιορισθῇ ῥῆτῇ ἡμέρα διὰ τὴν φανέρωσιν. Οὗτοι
δὲ ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπικυρώσωσι τὸν διορισμὸν τοῦ ἕως τότε κηδεμόνος
τῆς περιουσίας ἢ νὰ ἐκλέξωσι διὰ ψήφων ἄλλον τινά.

§ 2017. Οἱ δανεισταὶ χρεωστοῦσι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν νὰ ἐκλέ- 10
ξωσι διὰ ψήφων καὶ μίαν ἐπιτροπίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας πρέπει ὁ κηδεμὼν
τῆς περιουσίας νὰ ζητῇ συμβουλὴν ἐν περιστάσεσι δυσκόλοις καὶ εἰς τὴν
ὁποίαν πρέπει νὰ δώσῃ λογαριασμὸν ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ.

§ 2018. Ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς ἐπιτροπίας καὶ τοῦ κηδεμόνος τῆς περι- 15
ουσίας ἰσχύουσιν αἱ ψῆφοι τῶν πλειοτέρων· ἐὰν δὲ αἱ ψῆφοι εἶναι ἰσάριθμοι,
τότε τὸ κριτήριο πρέπει νὰ ἐπικυρώσῃ τὰς ψήφους τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἐτέρου
μέρους, καθὼς ἤθελεν ἐγκρίνῃ.

§ 2019. Ἐὰν οἱ δανεισταὶ δὲν θελήσωσι νὰ ἐκλέξωσι κηδεμόνα τῆς 20
περιουσίας, μήτε ἐπιτροπίαν, ἢ ἐὰν δὲ ἐμφανισθῶσιν ἐν τῇ προθεσμίᾳ
(§ 1987), τότε δύναται τὸ κριτήριο νὰ διορίσῃ καὶ κηδεμόνα καὶ ἐπιτρο-
πίαν μὲ κίνδυνον αὐτῶν.

§ 2020. Ὁ ἐπικυρωθεὶς ἢ ἐκλεχθεὶς κηδεμὼν τῆς περιουσίας πρέπει 25
χωρὶς ἀργοπορίας νὰ κάμῃ δικαστικὸν ὑπερθεματισμὸν τῆς εὕρισκομένης
ἐτι περιουσίας.

§ 2021. Τὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἡδυνήθησαν νὰ πωληθῶσιν οὔτε 25
ἐν τῷ πρώτῳ, οὔτε ἐν τῷ δευτέρῳ ὑπερθεματισμῷ, κἄν μὲ τὴν τιμὴν, μὲ
τὴν ὑποίαν διειτιμήθησαν, πρέπει νὰ διαφυλαχθῶσι μέχρι τῆς κλασσοποιήσεως,
δηλαδὴ ἕως νὰ γένῃ ἡ κρίσις καὶ ἀπόφασις περὶ τοῦ δικαίου τῆς πρωτο-
πραξίας, καὶ τότε νὰ πωληθῶσιν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θέλει δώσῃ περισσοτέραν
τιμὴν, μὴ θεωρουμένης τῆς γενομένης διατιμήσεως (§ 1977, α'). Καὶ αἱ 30
χρεωστικαὶ λοιπὸν ὁμολογίαι καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῆς μᾶσσας πρέπει νὰ
πωληθῶσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐὰν οἱ δανεισταὶ δὲν θελήσωσι νὰ δεχ-
θῶσιν αὐτάς.

§ 2022. Εἰς τὸν προσκτησάμενον ἀκίνητόν τινα περιουσίας ἐκ τῆς 35
περιουσίας τῆς μᾶσσας καθ' ὅσον δὴ τινα νόμιμον τρόπον, πρέπει νὰ δοθῇ
ὑπὸ τοῦ κριτηρίου γράμμα βεβαιωτικόν, τὸ ὅποion εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς
ἀπόδειξιν τῆς προσκτήσεως τῆς δεσποτείας ἐπάνω τῆς περιουσίας ἐκείνης.

§ 2023. Ἀφ' οὗ ἐκκαθαρισθῇ ἡ περιουσία κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, 40
ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ πληρωθῶσιν ἐξ αὐτῆς τὰ χρεῖα ὁλόκληρα, ἢ
κατὰ μέρος, τότε ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πτώσει εὐθύς, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ κατὰ

1 asemenea lucruri nu va fi prin putință, ca să se ție fără primejduincioasă
păgubire pîn la a doa sau a treia lițitație, atuncea la întia lițitație
trebuie să se vinză măcar și mai eftin decit s-au prețăluit (§ 1977, lit. a).

5 § 2016. Curatorul pricinilor mesii datoriu este, îndată după tre-
cerea hotărîtilui termin pentru înfățșarea creditorilor, să ceară impro-
tiva tuturor creditorilor, ca să se hotărască anume o zi spre înfățșarea
lor, iar aceștia sînt datori să întărească rînduiala curatorului averii,
ce au fost pînă atuncea, sau să aleagă pe altul prin a lor glasuri.

10 § 2017. Creditorii sînt datori tot întru aceeași zi să aleagă prin
glasuri și o epitropie, de la care curatorul averii va cere povățuire în grele
împregiurări și căriia trebuie să dea samă în vremea cuviincioasă.

15 § 2018. La alegerea epitropiei și a curatorului averii au loc glasurile
cele mai multe, iar de vor fi glasurile deopotrivă, atuncea judecătoria
datoare este să întărească glasurile a unia sau a altia părți, precum va
găsi mai cu cale.

§ 2019. Dacă creditorii nu vor voi să aleagă un curator a averii,
nici epitropia, sau dacă nu s-ar înfățșo în hotărîtilui termin (§ 1987),
atuncea poate judecătoria să rînduiască și un curator și o epitropie
pe rizico creditorilor.

20 § 2020. Cel întărit sau cel ales curator a averii trebuie fără
întîrziere să facă prin lițitație judecătorească vînzarea averii, ce se va
mai găsi.

25 § 2021. Lucrurile care nu s-au putut vinde nici la lițitația întăi
nici la a doa, de și numai cu prețul cu care s-au prețăluit, trebuie să
se păstreze pîn la clasificație, adecă pînă se va urma judecata și hotă-
rirea pentru dritul protimisirei clasului, și atuncea să se vinză aceluia
ce va da preț mai mult, fără ă se căuta la prețăluirea urmată (§ 1977,
lit. a); așa dar și sîneturile de datorii și pretențiile mesii trebuie să se
vinză după același chip, dacă creditorii nu vor voi să le primească.

30 § 2022. Acelui ce au ciștigat vreun lucru nemișcătoriu din averea
mesii ori cu ce chip legiuit, trebuie să i se dea de cătră judecătorie carte
încredințătoare, care este trebuincioasă spre dovedirea ciștigării pro-
prietății asupra acei averi.

35 § 2023. După ce se va limpezi averea în acest chip, ca să fie prin
putință a se plăti din ea datoriile întregi sau în parte, atuncea la întîm-
plarea întii, trebuie îndată, iar la a doa după cererea creditorilor, să se

6 să se R: să se mai G|| 7 lor R: om G|| 10 va cere R: trebuie să ceară
G|| 12 loc R: putere G|| 13 vor fi R: sînt G|| 17 hotărîtilui R: om G|| 24 de și
numai R: măcar G|| 25 se va urma R: s-a făcut G|| 27 urmată R: făcută G|| 34
s-au limpezit G.

ζήτησιν τῶν δανειστῶν, πρέπει νὰ γένη παρὰ τοῦ κηδεμόνος ἢ τῆς περιουσίας διανομὴ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ δικαίου τῆς προτιμήσεως ἐνὸς ἐκάστου δανειστοῦ. 1

§ 2024. Ἡ διανομὴ μετὰ πάντων τῶν προστιθεμένων πραγμάτων πρέπει νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν ἐκλεχθεῖσαν ἐπιτροπίαν καὶ νὰ γένη περὶ αὐτῆς φανέρωσις εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν δανειστῶν. Μ' ὅλον τοῦτο, τὸ ἀναλογοῦν εἰς τοὺς χρεωστουμένους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἀναμφιβόλως ἀνήκει τὸ τῆς προτιμήσεως δίκαιον, πρέπει νὰ δοθῇ ταχύτερον, ὅσον ἐνδέχεται, χωρὶς νὰ προσμένηται ἢ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσα διανομὴ. 5

§ 2025. Ἐκαστος τῶν δανειστῶν ἔχει ἄδειαν νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ ἰδῇ εἰς τὴν ἐπιτροπίαν τὴν γενομένην διανομὴν, νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ ἀντεπάξῃ τὰς ἂς τυχὸν ἔχει παραγραφάς, πρέπει ὅμως νὰ κάμῃ τοῦτο ἐντὸς ἡμερῶν δεκατεσσάρων μετὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν εἶδῃσιν, διότι ἄλλως δὲν θέλει πλέον εἰσακουσθῇ. 10

§ 2026. Περὶ τῶν ἐναντίον τῆς διανομῆς ἐπενεχθεισῶν παραγραφῶν πρέπει νὰ γένη ἀπόφασις, ἀφ' οὗ ἔρωτηθῶσιν οἱ δανεισταί, εἰς οὓς αὐταὶ ἀναφέρονται. 15

§ 2027. Ἐὰν ἐντὸς ἡμερῶν δεκατεσσάρων δὲν ἔγιναν αἱ κατὰ τῆς διανομῆς παραγραφαί, ἢ ἀφ' οὗ ἀπεφασίσθη περὶ τούτων κατὰ τὴν ἐννοίαν τῶν ἀνωτέρω δύο παραγραφῶν, χρεωστεῖ ἡ ἐπιτροπία νὰ καταθέσῃ εἰς τὸ κριτήριο τὸ περὶ τῆς διανομῆς γράμμα ὑπογεγραμμένον παρ' αὐτῆς, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κρατηθῇ εἰς τὸ κριτήριο, εἰς δὲ τὸν κηδεμόνα τῆς περιουσίας νὰ δοθῇ ἴσον μετὰ προσταγῆς, ὅτι κατὰ τοῦτο νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς ἐμφανισθησομένους δανειστάς. 20

§ 2028. Ὁ τῆς περιουσίας κηδεμὼν χρεωστεῖ νὰ πληρώσῃ εἰς ἕκαστον δανειστὴν τὴν εἰς αὐτὸν ἀναλογήσασαν ποσότητα καὶ νὰ λάβῃ ἀποχὴν· καὶ παρὰ μὲν τῶν δανειστῶν, οἵτινες λαμβάνουσιν ἀκεραίους τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, πρέπει νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὰς χρεωστικὰς ὁμολογίας καὶ πάντα τὰ πρακτικὰ· πρὸς δὲ τοὺς δανειστάς, οἵτινες λαμβάνουσι τὰς ἑαυτῶν ἀπαιτήσεις μόνον κατὰ μέρος, πρέπει νὰ σημειώσῃ ὅπισθεν τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν ὁμολογιῶν πόση ποσότης ἐπληρώθη καὶ νὰ λάβῃ ἴσον τῶν ὁμολογιῶν. 25

§ 2029. Οἱ δανεισταὶ οἱ μὴ λαβόντες τὰ δάνεια αὐτῶν σῶα δύνανται ἔπειτα νὰ ἀπαιτήσωσι πάντα τὰ ἐναπολειφθέντα, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὁ χρεώστης, ὅτι ἐχρεωκόπησε δολίως κρύψας ἀπὸ τῆς περιουσίας αὐτοῦ· ἐὰν δὲ ἀποκτήσῃ ὕστερον διὰ νομίμων τρόπων, πληρόνει μόνον εἰς ὅσον εὐπορεῖ (§ 1656). Ἐὰν ὅμως ἔδοσεν ἢ ἄφησέ τις εἰς αὐτὸν δι' εὐσπλαγχνίαν μηνιαῖον ἢ ἐτήσιον δαπάνημα ἢ ἐπικαρπίαν, δὲν ἐνοχλεῖται διόλου εἰς τοῦτο. 30

1 facă de către curatorul împărțala averii după analoghia dritului protimisirei a fieștecăruia creditoriu.

§ 2024. Împărțala dimpreună cu toate lucrurile adăogite trebuie să se dea la aleasa epitropie și să se facă aceasta cunoscut fieștecăruia
5 din creditorii; cu toate acestea analoghia trebuie să se dea acelor creditorii căror fără îndoială se cuvine dritul protimisirei, mai degrabă, întru cât se poate să se aștepte împărțala pomenită mai sus.

§ 2025. Fieștecarele creditoriu are voie să cerceteze și să vadă la epitropie săvârșita împărțală, să afle și să pue înainte întimpinările
10 ce poate să aibă; trebuie însă să facă aceasta în curgere de patru-sprezece zile, după ce i se va face cunoscut, căci almintrile nu i se va da mai mult ascultare.

§ 2026. Pentru întimpinările înfătoșate asupra împărțelii se va da hotărîre, după ce vor fi întrebați creditorii cătră care privesc acele.

15 § 2027. Dacă în curgere de patru-sprezece zile nu vor fi dat întimpinările asupra împărțelii, sau dacă după ce s-au dat hotărîre pentru aceste, după înțălesul a două paragrafuri de mai sus, datoare este epitropia să pue la judecătorie scrisoarea împărțălii, iscălită de ea, care trebuie să se păstreze la judecătorie, iar curatorului averii să se dea o copie întocmai,
20 cu porunca, ca după aceasta să plătească înfătoșăților creditorii.

§ 2028. Curatoriul averii este datoriu să plătească fieștecăruia creditoriu analoghisita sumă, luînd adeverință prin cvitanție; și de la acei creditorii, ce vor fi luat deplin pretențiile lor, trebuie să se ceară și să iae sineturile de datorii și toate rezoluțiile. Iar pentru ceilalți cre-
25 ditorii, care au luat din cererile lor numai o parte, trebuie să se însămneze în dosul originalnicilor sineturi, cită sumă s-au plătit, și să iae copie de pe sineturi.

§ 2029. Creditorii ce n-au luat deplin împrumuturile lor, pot pe urmă să ceară toate rămășițele, dacă se va dovedi datornicul, cum că
30 cu vicleșug s-au arătat falit, tănuind din averea sa. Iar dacă pe urmă va fi ciștigat prin chipul legiuit, va plăti numai pe cât îi va fi prin putință (§ 1656); iar dacă i s-au dat ori i s-au lăsat de cătră cineva pentru milostovire cheltuiala sau luarea de roduri pe lună sau pe an, atuncea nici ca cum să nu se supere pentru aceasta.

5 analoghia R: partea corespunzătoare G|| 9, 13, 15 întimpinările R: prescripțiile G*)|| 11 i s-a făcut G|| 13—14 se va da R: trebuie să se facă G|| 14 au fost întrebați G|| 15 vor fi dat R: s-au făcut G|| 16 dacă R: om G|| 23 vor fi luat R: iau G| deplin R: nereduse G|| 24 rezoluțiile R: practicele G|| 25 iau G|| 29 s-a dovedit G|| 31 va fi R: a G| chipuri legiuite, plătește G|| 31 îi... putință R: are prisos de venituri G|| 33 luarea de roduri R: uzufruct G.

*) Vezi tabla după alfabet, p. 801: PRESCRIPTIE.

§ 2030. Ἡ ἀναλογήσασα ποσότης εἰς τοὺς δανειστάς, οἵτινες δὲν 1
παῤῥησιάζονται μέχρι τριῶν μηνῶν, διὰ νὰ παραλάβωσιν αὐτήν, πρέπει
νὰ κατατεθῇ ὑπὸ τὴν διαφύλαξιν τοῦ κριτηρίου, ἰδίως ὅμως ἐνὸς ἐκάστου.

§ 2031. Ὁ τῆς μάρσας κηδεμὼν χρεωστεῖ μετὰ τῆς ἐπιτροπίας, παρελθόντων τριῶν μηνῶν ἄφ' οὗ ἔλαβε τὸ ἴσον τῆς διανομῆς, νὰ κάμῃ 5 εἰς τὸ κριτήριον ἀναφορὰν κατὰ πλάτος περὶ τῆς τῶν δανειστῶν ἐξοφλήσεως, ἐμπερικλείων ἐν αὐτῇ τὴν περὶ ἐνὸς ἐκάστου δανειστοῦ δοθεῖσαν ἀποχὴν, τὰς αἱ ἐδέχθη χρεωστικὰς ὁμολογίας καὶ πάντα τὰ πρακτικὰ, τὰ ὅποια ἦσαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ τὰ ἀποδεικτικὰ πρὸς τοῦτοις τοῦ κριτηρίου περὶ τῶν ποσοτήτων, αἵτινες ἐδόθησαν ὑπὸ τὴν δικαστικὴν διαφύλαξιν. 10

§ 2032. Τὸ κριτήριον χρεωστεῖ νὰ ἀναγνώσῃ προσεκτικῶς καὶ νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς τὴν ἀναφορὰν τοῦ κηδεμόνος τῆς μάρσσας καί, ἂν ἡ ἐξόφλησις τῶν δανειστῶν ἔγινεν ἀπαρалаάκτως κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ πρωτοτύπου περὶ τῆς διὰ νομῆς γράμματος, τὸ ὅποιον παρεκράτησε, καὶ ἂν εἰς πάντα τὰ ἄλλα οὐδὲν εὗρέθῃ λάθος, τότε πρέπει νὰ διακηρύξῃ τὴν συνδρομὴν 15
τελειωμένην.

1 § 2030. Analoghisita sumă la creditorii, care nu se vor înfățișa
în curgerea de trei luni, ca să o iae, trebuie să se pue depozit în păstrarea
judecătoriei, însă deosebit a fieștecăruia.

5 § 2031. Curatorul mesii este datoriu dimpreună cu epitropia,
după trecerea de trei luni de la luarea copiei împărțalii, să facă către
judecătorie raport pe larg pentru cvituiria creditorilor, însoțind în
aceste cvitanția dată de către fieștecarele creditoriu, cum și primitele
sineturi de datorii și toate rezoluțiile ce era în miinile lor, și pe lângă
10 aceasta, și adeverințele judecătoriei pentru sumele date în păstrarea
judecătorească.

 § 2032. Judecătoria datoare este să cetească cu luare aminte
și să cerceteze cu de-amăruntul raportul curatorului mesii și, dacă
cvituiria creditorilor s-au făcut întocmai după cuprinderea originalnicei
scrisori de împărțală care s-au păstrat; și dacă în toate celelalte nu
15 s-au găsit nici o greșală, atuncia trebuie să se publicarisască con-
cursul de sfîrșit.

1 nu se înfățișează G|| 2 în curgere de R: până în G|| 8 rezoluțiile R:
practicalele G|| 13 cuprinderea R: înțelesul G.

〈 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ 〉

1

Περὶ διαπράσεως δημοσίας, ἤτοι μεζατίου κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν

§ 1. Ἡ δημοσία διάπρασις γίνεται πάντοτε διὰ αὐθεντικῆς προσταγῆς ἤτοι τζηδούλας, ἢ διὰ γράμματος αὐθεντικοῦ πρὸς τοὺς ἱσπραβνίκους τοῦ τζη- 6
νούτου, ὅπου γίνεται τὸ μεζάτι. Καὶ ἄνευ τούτων δὲν λογίζεται ἡ πώλησις,
διάπρασις δημοσία.

§ 2. Διαιρεῖται ἡ δημοσία διάπρασις εἰς δύο εἶδη, ἤτοι·

α') "Όταν ὑποβληθῇ εἰς τὴν δημοσίαν διάπρασιν διὰ δικαστικῆς ψήφου 10
ἡ περιουσία τῶν χρεωστῶν τῶν μὴ βουλομένων πληρῶσαι ἢ μὴ ἐχόντων ἄλλον
τρόπον πληρωμῆς μετὰ τὰς τρεῖς συνήθεις διορίας τοῦ κριτηρίου·

β') "Όταν οἰκειοθελῶς βουλόμενός τις πωλῆσαι διὰ ὁποίας δῆποτε αὐτοῦ
χρείας κανένα τῶν κτημάτων αὐτοῦ, προσέλθῃ τῇ ἐξουσίᾳ καὶ ζητήσῃ, ὅπως 15
ἐκδοθῇ αὐθεντικὴ προσταγὴ περὶ τῆς ἐκποιήσεως τούτου διὰ διαπράσεως δημοσίας.

§ 3. Ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει οὐ χρεία τῆς ἰδίας τοῦ πωλοῦντος ἔνυπο- 16
γράφου ὁμολογίας, ὡς ὑπερισχύουσα ἡ δικαστικὴ ψήφος, καὶ ἀρκεῖ τῷ ἀγοραστῇ
ἡ αὐθεντικὴ διὰ χρυσοβούλλου ἐπικύρωσις· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιστάσει, ὡς μὴ
κατεπειγούσης τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ οἰκείᾳ βουλῇ ὁ πωλητὴς ζητήσας τὴν διὰ
μεζατίου πώλησιν τοῦ ἰδίου κτήματος, ἀνάγκη τῆς περὶ τιμῆς συναίνεσεως καὶ
ἐνυπογράφου αὐτοῦ ὁμολογίας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐπικυρώσεων, ὅπως φανῇ 20
αὐτὸ τοῦτο, ἤτοι ἡ ἐλευθέρᾳ αὐτοῦ θέλησις περὶ τοῦ ἐκποιηθέντος πράγματος.

§ 4. Καὶ ἐν ταῖς δυσὶ ταύταις περιστάσεσι, γινομένων τῶν ἀναγκαίων
ἐπικυρώσεων, ὁ ἀγοραστὴς ἀμέσως μένει ἐλεύθερος καὶ ἀνεπηρέαστος διὰ πάντα

+*Pentru lițitație sau mezat, după obiceiul pământului

*§ 1. Lițitația se face de-a purure după porunca domnească, sau prin
 5 țedulă, ori prin carte domnească către dregătoria ținutului, unde are să se
 facă lițitația, iar în lipsa acestora nu se socotește vânzarea prin lițitație.

*§ 2. Se împarte lițitația în două feliuri, adică:

a) Când se dă la lițitație prin hotărîrea judecătîi averea datornicilor
 care nu voesc a plăti, sau ce n-au alt chip de plată, după trecerea a trei
 obiceiuite termene judecătorești;

10 b) Când cineva de bună voe vroește să vînză, pentru orice feliu de tre-
 buință un lucru nemîșcătoriu, mergînd la stăpînire, va cere ca să i se dea
 țedulă domnească pentru vânzarea acestui lucru prin lițitație.

§ 3. La întîmplarea întîii nu este trebuință de act iscălit de vînzătoriu,
 ca unul ce este întemeet pe hotărîrea judecătorească, și îndestul este cumpă-
 15 rătoriuului întăritura domnească prin hrisov. Iar în a doua întîmplare,
 fiindcă vânzarea lucrului prin lițitație nu urmează din porunca stăpînirii,
 ci după cererea de bună voe a vînzătoriuului, apoi este de trebuință ca să
 urmeze bună învoire pentru preț și iscălitura lui în zăpis, pe lingă alte întări-
 20 turi, unde să se arate aceasta, adecă, că lucrul s-au vîndut din slobodă
 voința lui.

§ 4. Și în aceste două întîmplări, după săvîrșirea trebuincioaselor întă-
 riri, cumpărătoriuul îndată rămîne slobod și nesupărat din partea acelor

1 Anecsa a doua R: om G || 2 lițitație sau R: vînzare publică, adică G || 3 sau R:
 adică G || 4 dregătoria R: ispravnicii G || 7 se dă R: a fost supusă G || 11 un lucru nemîș-
 cătoriu R: vreunul din bunurile lui G | a cerut G || 12 țedulă R: poruncă G || 16 porunca
 R: constrîngerea G || 22 după nesupărat ad pentru orice G.

ἀπὸ μέρους τῶν ἐχόντων προτίμησιν εἰς τὸ πωληθὲν πρᾶγμα, εἴ τε λόγῳ συγγενείας, εἴ τε λόγῳ γειτνιασεως. 1

§ 5. Ὁ οἰκειοθελῶς πωλῶν τὸ ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα, ἀνάγκη νὰ παρενεῖρῃ ἢ ὅτι μὲ τὰς αἰτίας του τὸ πωλεῖ ἢ ἄνευ τούτων. Ἐν τῇ πρώτῃ πτώσει ἐνέχεται ὁ ἀγοραστής, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὁ πωλητής. 5

§ 6. Ὁ ἀγοράσας ἀπὸ μεζᾶτι πρᾶγμα μὲ τὰς αἰτίας του, ὑπόκειται εἰς ὅλας τὰς ἐνοχὰς τοῦ πωλητοῦ καὶ ὠφελεῖται ἀπὸ ὅλα τὰ δίκαια αὐτοῦ ὡς καὶ τῆς παραγραφῆς τοῦ πωλήσαντος.

§ 7. Ἡ δημοσίως διάπρασις πρέπει νὰ ἐκτείνεται τοῦλάχιστον μέχρι 40 ἡμερῶν ἐπὶ ἀκινήτων πραγμάτων, δύναται ὅμως διὰ ζητήσεως τῶν δανειστῶν νὰ ἐκτανθῇ καὶ μέχρι ἑξ μηνῶν, γινομένης ἐφ' ὅλης τῆς τζᾶρας πουπλικιάτσιας. Ὁ δὲ οἰκειοθελῶς πωλῶν δύναται ἀπεριορίστως νὰ ἐκτείνῃ τὴν διάπρασιν. 10

§ 8. Ὁ ὑπερθεματίσας εἰς τὴν δημόσιον διάπρασιν, δὲν δύναται ἔπειτα νὰ μεταμεληθῇ, ἀλλὰ μένει ὑπόχρεως νὰ δεχθῇ τὸ πρᾶγμα, δύναται ὅμως ἐν τῇ ἰδίᾳ ὥρᾳ νὰ εἰπῇ, ὅτι διὰ σήμερον μόνον εἰμὶ μουστερής· καὶ τοῦτο εἶναι δεκτὸν μόνον, ὅταν ἡ διάπρασις ἐκτάνθη περαιτέρω τῶν 40 ἡμερῶν, καθότι πρὸ ταύτης τῆς προθεσμίας οὐκ ἐπιτρέπεται ἐπὶ ἀκινήτων ἡ τελεία πώλησις ἥτοι τὸ χαρέτζι. Ὅταν δὲ δὲν ἐξαρκέσῃ ἡ περιουσία τοῦ ὑπερθεματίσαντος εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς τιμῆς, νὰ πληρώνῃ τότε μόνον τὴν ἔλλειψιν τῆς διαφορᾶς τῆς γενησομένης δευτέρας διαπράσεως, ἥτοι χαρετζίου. 15 20

§ 9. Ἡ δημοσία διάπρασις γινομένη διὰ δικαστικῆς ψήφου καὶ αὐθεντικῆς τζηδούλας, λόγῳ πληρωμῆς τῶν δανειστῶν, ἀπαιτεῖ καὶ τὴν κοινὴν αὐτῶν συναίνεσιν, τοῦλάχιστον τῶν εὐρισκομένων παρόν, διὰ νὰ γένῃ ἡ τελεία πώλησις, ἥτοι τὸ χαρέτζι.

§ 10. Ὁ ἀγοράσας ἀπὸ μεζᾶτι λογίζεται πάντοτε καλῇ πίστει ἀγοραστής κατὰ τὸ χρυσόβουλλον, ὅθεν καὶ ἂν μετὰ ταῦτα εὐγῇ ξένον τὸ πρᾶγμα καὶ ψηφισθῇ ὁ πωλητής κακῇ πίστει νομεύς, ὁ ἀγοραστής δὲν ἐνέχεται νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἀγορασθὲν πρᾶγμα ἢ τὴν τιμὴν αὐτοῦ· ὁ πωλητής ὅμως καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ ἐνέχονται νὰ ἐπιστρέψωσι τὴν τιμὴν αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ δὲ τὸ πρᾶγμα, μέχρι τριακονταετίας, ἂν ἀποδειχθῇ, ὅτι κακῇ πίστει ἐγένετο αὐτό, συμψηφισομένων τῶν χρόνων τῆς νομῆς αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πωλητής ἐκτήσατο τοῦτο καλῇ πίστει καὶ δὲν ἐκπλήρωσε τὴν παραγραφὴν τοῦ νόμου τῆς δεκαετίας, μέχρι ἑξ μηνῶν, ἐπὶ παρόντων μετὰ τὸ μεζᾶτι, καὶ πενταετίας ἐπὶ ξενитеυθέντων ἐνέχεται. 25 30

1 ce ar fi avind dritul răscumpărării a lucrului vindut, cu cuvint de rudenie sau de megieșie.

§ 5. Acel ce vinde de bună voe însuș lucrul său, este îndatorit să arăte cum că-l vinde cu pricinile lui sau fără dinsele. La întîmplarea intîi rămîne
5 răspunzătoriu cumpărătoriu, iar la a doua, vînzătoriu.

§ 6. Acel ce cumpără de la lițitație un lucru cu pricinile lui, este supus a răspunde toate îndatoririle vînzătoriuului și se folosește de toate driturile lui, precum și a prescripției vînzătoriuului.

§ 7. Lițitația trebue să urmeze cel puțin pîn la patruzeci de zile la
10 lucruri nemișcătoare; poate însă, după cererea creditorilor, să se prelungească și pîn la șase luni, urmindu-se publicația în tot cuprinsul țării; iar acel ce vinde de bună voe, poate fără îngrădire să prelungească lițitația.

*§ 8. Acel ce atîrdissește la lițitație, nu poate pe urmă să se căiască, ci rămîne îndatorit să primească lucrul, poate însă tot întru acel ceas să zică,
15 că este mușteriu numai pe astăzi; și aceasta numai este primită, cînd lițitația va urma mai mult de patruzeci zile, căci mai înainte de acest termin nu este ertat a se face hareciu la lucruri nemișcătoare. Iar dacă averea atîrdisătoriuului nu va agiunge spre împlinirea prețului, atuncea va plăti numai lipsa deosebirei prețului din al doile hareciu.

20 *§ 9. Lițitația urmată după hotărîrea judecății și după țedula domnească pentru indestularea creditorilor cere și de obștie învoirea lor, cel puțin acelor de față, pentru ca să se facă deplină vînzarea.

*§ 10. Cumpărătoriu de la lițitație se socotește de-a purure pe temeiul hrisovului, cumpărătoriu cu bună credință. Deci dar și dacă pe urmă va eși
25 străin lucrul și se va socoti vînzătoriuul stăpînitoriu cu rea credință, cumpărătoriu atuncea nu este datoriu să întoarcă lucrul cumpărat sau prețul lui; iar vînzătoriuul și moștenitorii lui sînt datori să întoarcă prețul acestui lucru iar nu lucrul, în termin de treizeci ani, dacă se va dovedi cum că aceasta au urmat cu rea credință, socotindu-se dimpreună și anii stăpînirii sale. Iar
30 dacă și acest cumpărătoriu au avut lucrul cu bună credință și nu va fi împlinit prescripția stăpînirii în termin de zece ani, atuncea pînă în șase luni după lițitație, fiind părțile de față, și cinci ani, fiind înstrăinate, rămîne el răspunzătoriu.

1 ar fi... răscumpărării R: au protimisis asupra G|| 3 arăte R: mai adauge G|| 11 urmîndu-se R: făcîndu-se G|| 12 lițitația R: vînzarea desăvîrșită G|| 13 atîrdissește R: a supralicitat G|| 15 este R: sînt G|| 16 a urmat G|| 17 ertat a se face R: îngăduită vînzarea perfectă, adică G|| 18 să plătească G|| 19 prețului... hareciu R: de la vînzarea ce se va face a doua oară, adică a hareciuului G|| 21 de obștie R: comuna G|| 22 după vînzarea ad adică areciu G|| 24 iese G|| 25 să va socoti R: a fost declarat G|| 28 s-a dovedit G|| 30 au avut R: a dobîndit G|| va fi R: a G|| 31 în termin ad R: om G|| 32 înstrăinate R: plecate în străinătate G|| el R: om G.

§ 11. 'Εάν όμως ο πωλητής μετά ταῦτα ἀναφανῇ ἰνσολβάμπιλες, ἤτοι 1
 μουφλούζης καὶ ὁ ἀγοραστής δὲν ἐφρόντισε νὰ λάβῃ ἀσφάλειαν δι' ἐγγυητοῦ
 πληρωτοῦ ἢ διὰ καταβολῆς τῶν χρημάτων ἢ ἰσοτίμων πραγμάτων ἐν παρακατα-
 θήκῃ εἰς τὸ κριτήριον, τοῦτο ἐννοούμενον ὡσανεὶ ἐδέχθη τοῦτο μὲ τὰς αἰτίας του, 5
 τότε μόνον ἐνέχεται νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν διεκδικοῦντα τὸ ἴδιόν του πράγμα, ἐντὸς
 ἑξ μηνῶν ἐπὶ παρόντων, καὶ πενταετίας ἐπὶ ξενιτευθέντων. Ὡσαύτως καὶ οἱ
 δανεισταὶ οἱ πωλοῦντες διὰ δικαστικῆς ψήφου τὰ πράγματα τοῦ χρεώστου αὐτῶν,
 παρομοίως ἐνέχονται ἐντὸς αὐτῆς τῆς παραγραφῆς, ἂν τὰ πωληθέντα πράγματα
 τοῦ χρεώστου αὐτῶν ἀποδειχθῶσιν, ὅτι ἦσαν ξένα.

§ 12. Ὅταν δὲ εἶναι εἰς μερίδια τὸ πωλούμενον πράγμα, νὰ μὴν εὐγῇ εἰς 10
 μεζάτι, πρὶν διαλεχθῶσιν αὐτὰ τὰ μερίδια.

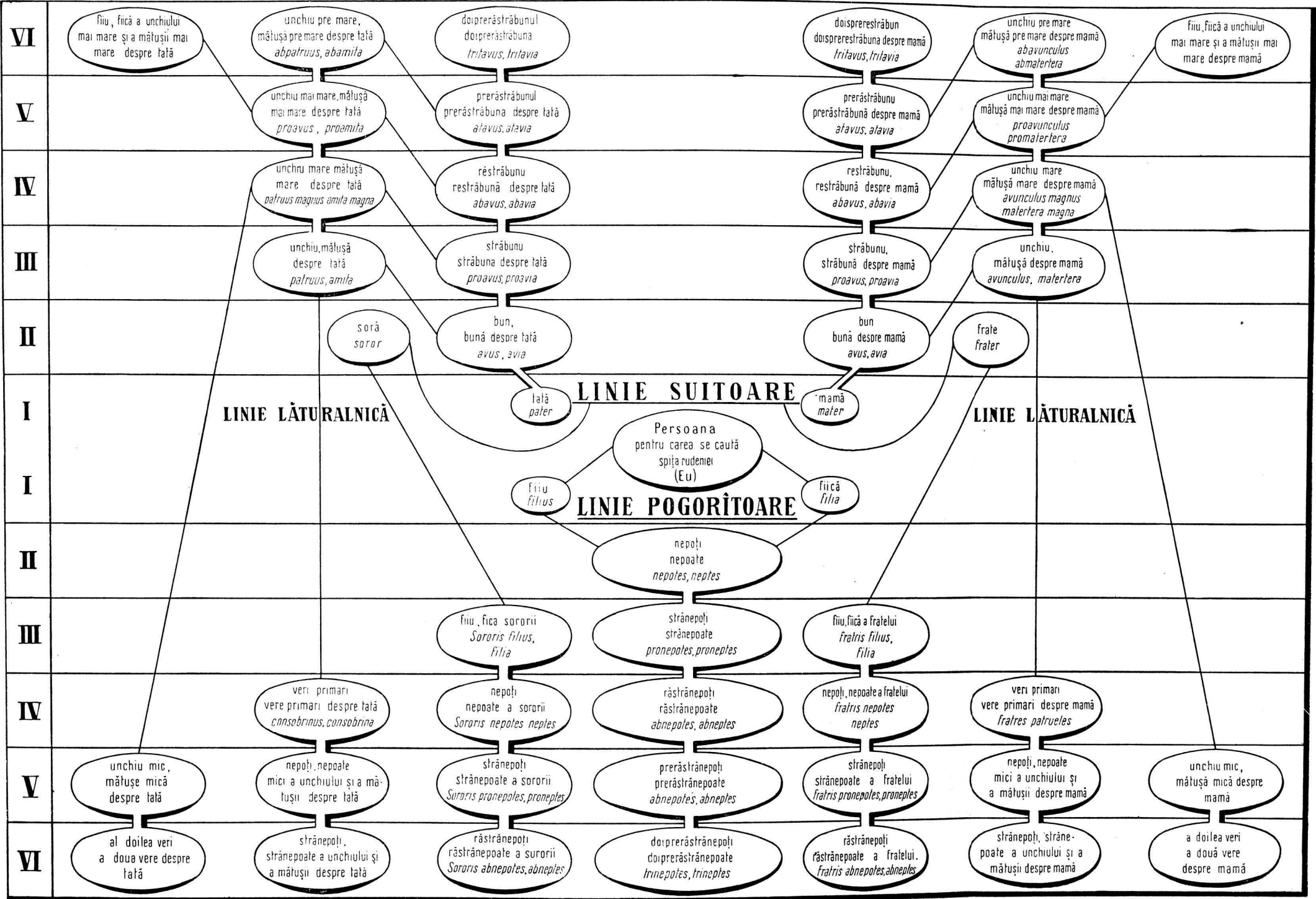
Ἐγώ

BIBLIOTECA
ACADEMIEI
REPUBLICII POPULARE ROMINE

							Patrupreră- străbunul	8	Patrupreră- străbuna							
				8 Fratele doipre- răstrăbunului și al doiprerăstră- bunei		Treiprerăstră- bunul	7	Treiprerăstră- buna	8 Sora doipreră- străbunului și a doiprerăstră- bunei							
			8 Fiu și fiică	7 Fratele preră- străbunului și al prerăstrăbunei și al acestuia	Doiprerăstră- bunul	6	Doiprerăstră- buna	7 Sora prerăstră- bunului și a pre- răstrăbunei și ai acesteia		8 Fiu și fiică						
		8 Nepot și nepoată	7 Fiu și fiică	6 Unchiul prema- re și al acestuia	Prerăstrăbu- nul	5	Prerăstrăbuna	6 Mătușa prema- re și ai acesteia		7 Fiu și fiică	8 Nepot și nepoată					
	8 Strănepot și strănepoată	7 Nepot și nepoată	6 Fiu și fiică	5 Unchiul mai mare și al ace- stuia	Răstrăbunul	4	Răstrăbuna	5 Mătușă mai ma- re și ai acesteia		6 Fiu și fiică	7 Nepot și Nepoată	8 Strănepot și strănepoată				
	8 Răstrănepot și răstrănepoată	7 Strănepot și strănepoată	6 Nepot și nepoată	5 Fiu și fiică	4 Unchiul mare și al acestuia	Străbunul	3	Străbuna	4 Mătușă mare și ai acesteia		5 Fiu și fiică	6 Nepot și nepoată	7 Strănepot și strănepoată	8 Răstrănepot și răstrănepoată		
	8 Prerăstrănepot și prerăstrănc- poată	7 Răstrănepot și răstrănepoată	6 Strănepot și strănepoată	5 Nepot și nepoată	4 Fiu și fiică	3 Unchiul simplu și al acestuia	Bunul	2	Buna	3 Mătușă simplă și ai acesteia		4 Fiu și fiică	5 Nepot și nepoată	6 Strănepot și strănepoată	7 Răstrănepot și răstrănepoată	8 Prerăstrănepot și prerăstrăne- poată
8 Doiprerăstrăne- pot și doipreră- strănepoată	7 Prerăstrănepot și prerăstrănc- poată	6 Răstrănepot și răstrănepoată	5 Strănepot și strănepoată	4 Nepot și nepoată	3 Fiu și fiică	2 Fratele și al acestuia	Tatăl	1	Mama	2 Sora și ai acesteia	3 Fiu și fiică	4 Nepot și nepoată	5 Strănepot și strănepoată	6 Răstrănepot și răstrănepoată	7 Prerăstrănepot și prerăstrăne- poată	8 Doiprerăstrăne- pot și doipreră- strănepoată
Eu																

Fiul	1	Fiica
Nepotul	2	Nepoata
Strănepotul	3	Strănepoata
Răstrănepotul	4	Răstrănepoata
Prerăstrănepotul	5	Prerăstrănepoata
Doiprerăstrănepotul	6	Doiprerăstrănepoata
Treiprerăstrănepotul	7	Treiprerăstrănepoata
Patruprerăstrănepotul	8	Patruprerăstrănepoata

S P I T A N E A M U L U I

- 1 *§ 11. Iar dacă vinzătorul după aceasta va eși falit și cumpărătorul
nu s-ar fi îngrijit a se siguripsi prin chizăș platnic sau prin depozitarisirea
banilor la judecată sau a lucrurilor de asămine preț, aceasta se înțalege cum
că au primit acest lucru cu pricinile lui, și atunce numai rămîne el datoriu
5 să despăgubească pe cel ce reclamarisește însuși el lucrul său în curgere
de șase luni, fiind de față, și cinci ani pentru acei înstrăinați. Asămine și
creditorii, care vind după hotărîrea judecătorească lucrurile datornicului
lor, rămîn îndatoriți în curgerea acestei prescripții, dacă lucrurile vindute a
datornicului lor se vor dovedi străine.
- 10 § 12. Cînd lucrul de vînzare va fi răzeșesc, să nu se facă lițitație, pînă
a nu se deosebi părțile răzășești.

6 înstrăinați R: plecate în străinătate G || 10 va fi răzeșesc R: este în părți devăl-
mașe G || 10—11 se facă... răzășești R: iasă la mezat, înainte de ce au fost alese acele
părți G.

ΚΩΔΙΞ ΟΡΦΑΝΙΚΟΣ ΤΟΥ ΔΩΔΙΣ' ΕΤΟΥΣ

διὰ τὸ ἐν Ἰασσίῳ ἐπιτροπικὸν κριτήριον

Εἰς τὸν §275. Πιν. Δ.¹⁾

Ὄνομα καὶ ἡλικία τοῦ ὀρφανοῦ.	Ἐπίτρο- πος ἢ κη- δεμών.	Τόπος ἐνθα κα- τοικεῖ ὁ ὀρφανός.	Περιουσία αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐγγράφων δικαιωμάτων αὐτῆς.	Διατάξεις γινόμεναι ἐν καιρῷ τῆς ἀνηλικιότητος.	Παράδο- σις τοῦ καθαροῦ λογαρια- σμοῦ.	Παῦσις τῆς ἐπι- τροπίας ἢ κηδε- μονίας.	Ἀλλοῖαι σημειώ- σεις.
Ὁ δεινα τοσοῦτων ἐτῶν.	Ὁ δεινα.	Ἐν Ἰασ- σίῳ ἢ ἐν χωραρχίᾳ τοῦ Ἰασσίου ἐν τῷ δεῖ- νι χωρίῳ.	Κατὰ τὴν καταγραφὴν τὴν γε- νομένην τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί, ὕπὸ Ἀριθ. 1. Ἀκίνητα· Ἐν ὑποστατικὸν εἰς τὴν δεῖνα χωραρχίαν, ὀνομαζόμενον δεῖνα, ἔχον χρυσόβουλλα τοῦ δεινός καὶ τοῦ δεινός αὐθέντου, τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί γεγραμμένα, καὶ γράμ- ματα πωλήσεως τοῦ δεινός καὶ δεινός, γεγραμμένα τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί, καὶ γράμμα ὁροθετικόν, γεγραμμένον τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί, ὑπὸ Ἀριθ. 2, 3, 4, κ.τ.λ. Ἐν ὁσπίτιον, ἢ ἐργαστήριον εἰς τὸ δεινα μέρος μετὰ τὰ ἐγγραφα τοῦ τῷ καὶ τό, γεγραμμένα τῷ δεινι ἔτει καὶ μηνί, ὑπὸ Ἀριθ. 5, 6, 7, κ.τ.λ. Ἀυτοκίνητα· Τόσοι σκλάβοι κατὰ τὴν κα- ταγραφὴν. Τόσα ζῶα κατὰ τὴν κατα- γραφὴν. Κίνητά· Τὸ καὶ τὸ κατὰ τὴν καταγραφὴν.	Δι' ἀδείας τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου ἐπωλήθησαν δημοσίως διὰ πλειστηριασμοῦ τόσα ζῶα μετὰ τόσην τιμὴν, ὥς φαίνεται ἐν τῷ πρωτοκώλῳ τοῦ πλειστηριασμοῦ, γεγραμμένῳ τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί, ὑπὸ Ἀριθ. 8. Δι' ἐγγράφου ἀδείας τοῦ ἡγε- μόνος, δοθείσης τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί, ὑπὸ Ἀριθ. 9, ἐπωλήθη ὡσαύτως καὶ τὸ ἐργαστήριον μετὰ τόσην τιμὴν. Τὰ περισεύσαντα χρήματα ἐδόθησαν εἰς τόκον μετὰ τῆς νο- μίμου ἀσφαλείας, τόσα ὄντα τὸν ἀριθμόν, καθὼς φανερώνει ἡ περὶ αὐτῶν ληφθεῖσα ὁμολογία, γε- γραμμένη τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί, ὕπὸ Ἀριθ. 10.	Τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί, καὶ τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεινι, καὶ οὕτω κα- θεξῆς.	Τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί·	Τῷ δεῖνι ἔτει καὶ μηνί ἔλαβε νόμιμον γυναῖκα. Τῷ δεῖνι ἔτει καὶ τῇ δεινι ἡμέ- ρα τοῦ δει- νός μηνός παρεδόθη, εἰς αὐτὸν ἢ περιουσία, φθάσαντα εἰς τὴν νό- μιμον ἡλι- κίαν, ἢ δὲν παρεδόθη εἰς αὐτὸν, μετὰ δλον ἐτι ἐφθασεν εἰς ἡλικίαν τελείαν, διότι εἶναι ἄσωτος ἢ δὲν ἔχει σώας τὰς φρένας.

CONDICA ORFANALĂ A ANULUI 1817
pentru epitropiceasca judecătorie în Iași

La § 275. Tab. IV¹⁾

Numele și vîrsta orfanului	Epitropul sau curatorul	Locul unde locuiește orfanul	Averea lui cu înscrisurile și documentele ei	Rîndueli făcute în timpul nevristniciei	Predarea socotelii curate	Încetarea epitropiei sau a curatoriei	Alte însemnări
Cutare de atîția ani	Cutare	În Iași sau în ținutul Iașului, în satul cutare	<p>După inventarul făcut în cutare an și lună, sub N-1:</p> <p>Nemișcătoare:</p> <p>O moșie în cutare județ, numită cutare, avînd hrisoave de la cutare și cutare domn, scrise în cutare an și lună, și cărți de vînzare ale cutărui și cutării scrise în cutare an și lună, și carte de hotărnicie, scrisă în cutare an și lună, sub N-rele 2,3,4 ș.a.</p> <p>O casă sau prăvălie în cutare parte cu înscrisurile ei, acela și acela, scrise în cutare an și lună, sub N-rele 5,6,7 ș.a.</p> <p>De sine mișcătoare:</p> <p>Atîția robi, după inventar.</p> <p>Atîtea vite, după inventar.</p> <p>Mișcătoare:</p> <p>Accea și aceea, după inventar.</p>	<p>Cu învoirea judecătoriei epitropicești au fost vîndute în mod public prin licitație atîtea vite cu atît preț, precum se vede în procesul verbal al licitației, scris în cutare an și lună, de sub N-r 8.</p> <p>Prin învoirea în scris dată de domn în cutare an și lună sub N-r 9, s-a vîndut tot așa prăvălia cu atîta preț.</p> <p>Banii ce au prisosit, au fost dați cu dobîndă, cu siguranță legală, la număr fiind atîția, precum arată zăpîsul pentru ei luat, scris în cutare an și lună, de sub N-r 10.</p>	În cutare an și lună, și în cutare și în cutare și așa mai departe	În cutare an și lună	<p>În cutare an și lună a luat femeia le-guîită.</p> <p>În cutare an și în cutare zi din luna cutare i s-a pre-dat ave-rea, ajun-gînd el în vîrstă le-gală; sau nu i s-a pre-dat, cu toate că a ajuns în vîrstă de-plină, pen-tru că este risipitor sau nu e întreg la minte.</p>

¹⁾ Tab. III, gravura în bronz, fiind săpată greșit, n-a mai fost pusă; vezi nota din original de la sfîrșitul textului editat.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ

069

ἐν ᾧ φανεροῦνται πάντες οἱ δανεισταὶ εἰς τὴν συνδρομὴν κατὰ τῆς περιουσίας
τοῦ Ἀδὰμ Βασιλείου, ἐν Ἰασσίῳ, ,αωιζ' Ἰανουαρίου η'.

Εἰς τὸν § 1990. Πίν. Ε'.

	Ἐνταῦθα ἐφανερώσεν	Εἰς κεφάλαιον καὶ εἰς τόκους	ἔχων τὰ ἐπόμε- να ἔγγραφα	Ζητῶν νὰ ταχθῇ	Ἐξεκαθαρίσθη	Ἀνήκει αὐτῷ ἡ ἀκόλουθος κλάσις
1	Ὁ Γεώργιος Δημητρίου δι' ἀγωγῆς ὑπὸ Α.	34560 γρ. πρὸς 1 $\frac{1}{2}$ τὰ 100 ἀπὸ ,αωι' 'Ιουλίου ιδ'.	Ὁμολογίαν μεθ' ὑποθήκης ἀπὸ ,αωιδ' Μαρτίου ι'.	Εἰς τὴν δευτέ- ραν κλάσιν.	Δι' ἀποφάσεως τοῦ κριτηρίου ὑπὸ 'Αριθ. Β. ,αωιζ' Φεβρου. ιθ'.	Ἡ δευτέρα κλάσις ὡς δανειστῇ ἐνυποθήκω.
2	Ὁ Ἐλευθέριος Ζωσίμου δι' ἀ- γωγῆς ὑπὸ Γ.	23450 γρ. πρὸς 1 $\frac{1}{2}$ τὰ 100 ἀπὸ ,αωια' 'Ιουνίου ιγ'.	Ὁμολογίαν μό- νην ἀπὸ ,αωιε' Φεβρουαρίου θ'.	Εἰς τὴν τετάρ- την κλάσιν. Δ ,αωιζ' Φεβρου. κ'.	Ἡ τετάρτη κλάσις ὡς δα- νειστῇ ἀνυποθήκω.
3	Ὁ Ἡλίας Θεο- δώρου δι' ἀγω- γῆς ὑπὸ Ε.	12340 γρ. πρὸς 1 τὰ 100 ἀπὸ ,αωιβ' Μαΐου ιβ'.	Συμβιβασμὸν ἐν κριτηρίῳ ,αωις' 'Ιανουαρίου η'.	Εἰς τὴν δευτέραν κλάσιν. Ζ ,αωιζ' Φεβρου. κα'.	Ἡ τετάρτη κλάσις, διότι ἐζήτησεν ἐνεχυρασμὸν μό- λις καθ' ἣν ἡμέραν ἐγένεν ἡ δημοσίευσίς τῆς χρεωκο- πίας.
4	Ὁ Ἰωάν. Κων- σταντίνου δι' ἀ- γωγῆς ὑπὸ Η	11230 γρ. πρὸς 1 $\frac{1}{2}$ τὰ 100 ἀπὸ ,αωιγ' 'Απριλ. ια'.	Ἄνευ ὁμολογίας.	Εἰς τὴν τετάρ- την κλάσιν.	Δι' ἀποφάσεως τοῦ ἡγεμόνος, με- τὰ ἐκλήττον δοθεί- σης ὑπὸ 'Αρ. Θ. ,αωιζ' Μαρτίου η'.	Ἡ τετάρτη κλάσις ὡς ἀ- νυποθήκω δανειστῇ.
5	Ὁ Λεόντιος Μα- νουήλ δι' ἀγω- γῆς ὑπὸ Ι.	4560 γρ. ἄνευ τόκου.	Χωρὶς τόκου.	Εἰς τὴν τετάρ- την κλάσιν.	Παρητήθη δι' ἐγγράφου αὐτοῦ ὑπὸ 'Αριθ. Κ.	— —

Νικόλαος Ξενοφῶντος
ὡς κηδεμὼν τῆς μάσσας τοῦ Ἀδὰμ Βασιλείου.

PROTOCOL

în care se arată toți creditorii de la concursul asupra averii lui Adam Vasiliu,
în Iași 1817 ianuarie 8

La § 1990. Tab. V.

	Aici a înfățișat	La capital și dobânzi	Avînd următoarele înscrisuri	Cerînd să fie pus	S-a lămurit	I se cuvine următoarea clasă
1	Gheorghe Dimitriu prin pîră sub A	34560 lei cu $1\frac{1}{2}$ la 100 de la 1810 iulie 14	Zapis cu ipotecă din 1814 martie 10	În clasa a doua	Prin hotărîrea judecătorei sub N-r B 1817 febr. 19	A doua clasă ca unui creditor ipotecar
2	Elefterie Zosima prin pîră sub C	23450 lei cu $1\frac{1}{2}$ la sută de la 1811 iunie 13	Numai zapis de la 1815 februarie 9	În clasa a patra D 1817 febr. 20	Clasa a patra ca unui creditor fără ipotecă
3	Ilie Teodoru prin pîră sub E	12340 lei cu 1 la sută de la 1812 mai 12	Invoială la ju- decătorie 1816 ianuarie 8	În clasa a doua Z 1817 febr. 21	Clasa a patra, pentru că a cerut garanție prin amanet abia în ziua în care s-a fă- cut publicarea falimentului
4	Ioan Constantin prin pîră sub H	11230 lei cu $1\frac{1}{2}$ la sută de la 1813 april 11	Fără zapis	În clasa a patra	Prin hotărîrea domnului, dată după apel, sub N-r IX 1817 martie 8	Clasa a patra ca unui creditor fără ipotecă
5	Leontie Manuil prin pîră sub I	4560 lei fără dobîndă	Fără dobîndă (sic)	În clasa a patra	A renunțat prin înscrisul lui sub N-r 20	— —

Nicolae Xenofon
curator al masei lui Adam Vasiliu

ΠΙΝΑΞ ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

τῶν περιεχομένων ὑποθέσεων καὶ δυσκαταλήπτων λέξεων
ἐν τοῖς τρισὶ μέρεσι τοῦ παρόντος πολιτικοῦ κώδικος
(κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν παραγράφων)

Α

ΑΓΓΑΡΕΙΟΝ, δρόμημα, πόστα, μενζήλι.

ΑΓΙΟΣ, λεγάτον ἢ κληρονομία ἂν ἀφεθῇ εἰς ὄνομα ἀγίου, 842.

ΑΓΝΟΙΑ, ἀμέθεια, ἀγνωρισία.

ΑΓΟΡΑΝΟΜΙΑ, τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀγορανόμου.

ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΣ, ὁ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἄρχων, ἤγουν ὅστις φροντίζει τὸ νὰ γίνωνται τὰ μεταξὺ τῶν πωλούντων καὶ ἀγοραζόντων συμβόλαια κατὰ τοὺς νόμους, ἐμποδίζων τὰς ἀπάτας, τὰς ἀδικίας, τὰς φιλονεικίας καὶ τὰς θορυβώδεις λογοτριβάς. Ὁμοιάζει τὸ ἀξίωμα τοῦτο μὲ τὸ Ἄγας τῆς Βλαχο-Μολδαβίας. Ἰδ. καὶ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ.

ΑΓΟΡΑΣΙΣ (ἀγόρασμα). Περὶ τῆς ἀγοράσεως καὶ τῆς πωλήσεως πραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν ἑβδομον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Συνάλλαγμα τῆς ἀγοράσεως καὶ τῆς πωλήσεως, 1410—1412· ~ τὰ εἰς ταύτας ἀναγκαῖα, 1413 — 1415· ~ τὸ τίμημα τῆς ἀγοράσεως πρέπει νὰ εἶναι· α') εἰς μετρητά, 1416· ~ β') προσδιωρισμένον, 1417—1420· ~ καὶ γ') δίκαιον, 1421 καὶ 1422· ~ ἐνοχαὶ τοῦ πωλητοῦ, 1423· ~ τοῦ ἀγοραστοῦ, 1424 καὶ 1425· — κίνδυνος τοῦ πωληθέντος πράγματος καὶ ὠφέλεια ἐξ αὐτοῦ, 1426· ~ ἀγόρασις πραγμάτων ἐλπιζομένων, 1427· ~ κανὼν γενικός, 1428· ~ εἰδικός, 1429· ~ συνήθειαι τοπικαί, 1430 καὶ 1431· ~ προτίμησις 1432· ~ πότε δὲν ἔχει χώραν; 1437· ~ σχῆμα τοῦ συναλλάγματος τῆς πωλήσεως, 1433—1435· ~ παραγραφή, 1436· — εἰδικοί κατὰ τοὺς νόμους τρόποι συνηθέστεροι ἢ ἐκ πλαγίου συναλλάγματα ἀγοράσεως καὶ πωλήσεως, 1438· — πώλησις μετὰ συμφωνίας τῆς ὀπισθαγοράσεως, 1439—1441· ~ ἀγόρασις μετὰ συμφωνίας τῆς ὀπισθοπωλήσεως, 1442· ~ ἐὰν αὗται ἔγιναν εἰκονικῶς

TABLĂ DUPĂ ALFABET

a materiilor și a cuvintelor greu de înțeles din cele trei părți
ale acestui cod civil
(după numărul paragrafelor)

A

ANGARA, cursă, poștă, menzil.

SFÎNTĂ, danie sau moștenire, dacă a fost lăsată în numele unui sfânt, 842.

NECUNOȘTINȚĂ, neștiință, nepricepere.

POLIȚIA PIEȚII, funcția șefului poliției pieții.

ȘEFUL POLIȚIEI PIEȚII, dregătorul pus asupra pieții, adică acela care are grijă ca învoielile între cei ce vînd și cei ce cumpără să se facă după legi, împiedecînd înșelăciunile, nedreptățile, certurile și sfezile zgomotoase. Funcția aceasta se aseamănă cu aceea de agă în Moldova. Vezi și POLIȚIA ORAȘULUI.

CUMPĂRARE (cumpărătură). Despre cumpărare și vînzare tratează capitolul al 27-lea din partea a doua. Contractul de cumpărare și vînzare, 1410—1412; ~ elementele neapărate la acestea, 1413—1415; ~ prețul cumpărării trebuie să fie: a) în bani gata, 1416; b) hotărit, 1417—1420; și c) drept 1421 și 1422 ~ și îndatoririle vînzătorului, 1423; ~ ale cumpărătorului, 1424 și 1425; ~ riscul lucrului vîndut și folosul din el, 1426; ~ cumpărare de lucruri pe nădejde, 1427; ~ Regulă generală, 1428; ~ specială, 1429; ~ obiceiuri ale pămîntului, 1430 și 1431; ~ protimisis, 1432; ~ cînd n-are loc? 1437; ~ forma contractului vînzării, 1433—1435; ~ prescripție, 1436; ~ speciale chipuri mai obișnuite după legi sau contracte lăaturalnice de cumpărare și vînzare, 1438; ~ vînzare cu pact de răscumpărare, 1439—1441; ~ cumpărare cu învoială de vînzare înapoi, 1442; ~ cînd acestea s-au făcut simulat

N o t ă : În traducerea acestui indice se vor întîlni, nu o dată, cuvinte a căror explicare pare de prisos în romînește. Dar textul grecesc fiind scris în limbă anticizantă, multe cuvinte antice grecești au trebuit să fie explicate prin cuvinte din limba nouă grecească.

Numerele paragrafelor sînt cele din ediția originală.

πρὸς συγκαλύψιν τοῦ δικαίου τῆς ὑποθήκης ἢ τοῦ δανείου, 1443; ~ προτίμησις ἐκ συμφωνίας, 1444—1450; ~ ἀγόρασις πρὸς δοκιμασίαν, 1451 καὶ 1452; ~ πώλησις μεθ' αἰρέσεως τῆς, ἐὰν εὑρεθῇ ἀγοραστῆς καλλιώτερος, 1453—1456; ~ ἐντολὴ περὶ πωλήσεως, 1457—1464; ~ ὅποια διατάξεις ἔχουσι χώραν εἰς τὰς παρὰ τοῦ κριτηρίου γινόμενας πωλήσεις; 1465. — ἡ ἀγωγή ἢ ζητούσα τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πωληθέντος πράγματος μέχρι πόσου καιροῦ παραγράφεται; 1956.

ΑΓΡΙΦΗ (καὶ ἀσκήριφ καὶ ἀγρειφνα), ἐργαλεῖον ὀδοντωτόν, δι' οὐ συνάζουσιν οἱ γεωργοὶ τὸν χόρτον καὶ τὰ ἄχυρα καὶ οἱ κηπουροί, τὰ φύλλα. Μολδ. grebla κρέπλα.

ΑΓΡΟΙΚΙΚΗ (ἀνήκουσα εἰς τὸν ἀγρὸν) δουλεία ποία εἶναι; 619—623. — 'Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΑΓΡΟΣ, χωράφιον καὶ ὑποστατικόν.

ΑΓΧΙΣΤΕΙΑ ποία λέγεται; 48. ~ βαθμὸς αὐτῆς, 59—61. ~ ἐμπόδοις τῶν γάμων δι' αὐτήν, 93.

ΑΓΩΓΙΑΤΗΣ ἀποκρίνεται διὰ τὰ φορτία ὡς παραθηκάριος, 1309. — καὶ διὰ τὴν ζημίαν, τὴν ὅποian ἐπροξένησεν αὐτὸς ἢ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, 1742. ~ δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὴν τιμὴν τῶν ἐμπιστευθεισῶν εἰς αὐτὸν πραγματειῶν, οὔτε νὰ δανεισθῇ ἐπάνω αὐτῶν, 1383.

ΑΓΩΓΗ ἐκ τοῦ δικαίου τῆς δεσποτείας. 'Ιδ. ΔΕΣΠΟΤΕΙΑ.

ΑΓΩΓΗ διεκδικουσα τὰ ἴδια ποία λέγεται; 480, σχολ. 30. — πότε σβένεται; 1949.

ΑΓΩΓΗ ὑποθηκαρία ποία λέγεται; 552*).

ΑΔΑΠΙΑΝΗΤΑ πράγματα ποία λέγονται; 386 καὶ 397. — εἶναι ἀντικείμενον τοῦ κομμοδάτου, 1310.

ΑΔΕΛΦΟΙ πότε δύνανται νὰ κινήσωσι μέμψιν κατὰ τῆς διαθήκης τῶν ἀδελφῶν; 989.

ΑΔΕΣΠΟΤΑ πράγματα ποία λογίζονται; 380. — τρόπος τῆς προσκλήσεως αὐτῶν, 497—499.

ΑΔΗΛΟΣ, ἀβέβαιος, σκοτεινός, ἀφανής.

ΑΔΙΑΘΕΤΟΣ, ὁ ἀποθανὼν καὶ ἡ ἀποθανοῦσα χωρὶς διαθήκης καὶ ἡ χωρὶς διαθήκης κληρονομία· οἶον, ἀδιάθετος διαδοχή. 'Ιδ. ΔΙΑΔΟΧΗ.

ΑΔΙΑΙΡΕΤΟΝ, ἀμέριστον, ἀδιαχώριστον.

ΑΔΙΑΤΙΜΗΤΑ πράγματα, 399.

ΑΖΗΜΙΟΝ (ἀποζημίωσις). Περί τοῦ δικαίου τοῦ ἀζημίου καὶ τῆς ἐκανοποιήσεως πραγματεύεται τὸ τριεξοστὸν ἔσδομον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Ζημία ποία λέγεται; 1723. ~ περὶ τῆς ζημιώσεως, 1724 καὶ 1725. ~ περὶ τῆς ἐνοχῆς εἰς ἐπιστροφὴν τῆς προξενθείσης ζημίας: 1) ἐκ δόλου ἢ ἁμελείας, 1726—1730. ~ ἐν εἶδει α') τῶν ἐμπείρων εἰς πράγματα, 1731 καὶ 1732. ~ β') τῶν πλειοτέρων μετόχων, 1733. ~ 2) ἐκ τῆς μεταχειρίσεως τοῦ δικαίου, 1734. ~ 3) ἐκ πράξεως ἄνευ δόλου ἢ ἁμελείας ἢ ἁκουσίως γενομένης, 1735 — 1738. ~ 4) ἐκ περιστάσεως τυχερᾶς, 1739. ~ 5) ἐκ πράξεων ξένων, 1740. ~ ἐξαιρέσεις, 1741. — 1744. ~ καὶ 6) ὑπὸ ζῶου, 1745—1747. ~ τρόποι τῆς ἀποτίσεως τῆς ζημίας, 1748. ~ ἀζημίον καὶ τελεία ἐκανοποίησις τί ἐστι; 1749 καὶ 1750. ~ ἐν εἶδει α') εἰς τὰς σωματικὰς βλάβας, 1751—1755. ~ β') εἰς τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, 1756. ~ γ') εἰς τὴν τιμὴν, 1757. ~ καὶ δ') εἰς τὴν περιουσίαν, 1758. ~ προξενθείσαν μάλιστα ἐξ ἀναβολῆς τῆς τοῦ χρέους καταβολῆς, 1760—1762. ~ σύμφωνον περὶ τοῦ προστίμου, 1763—1765. ~ ἐνοχαὶ τῶν κληρονόμων τοῦ ζημιώσαντος, 1766. ~ μέσα εἰς ἀπαιτήσιν τοῦ ἀζημίου, 1767—1770. ~ ἀζημίον περὶ τοῦ ἐκνηθηθέντος πράγματος ἕως πότε ἀπαιτεῖται; 1958. ~ ἡ περὶ τοῦ ἀζημίου ἀγωγή μέχρι πόσου χρόνου σβένεται; 1960.

ΑΘΕΜΙΤΟΣ, ἀνόσιος, ὁ ὑπὸ τῶν νόμων ἀπηγορευμένος. 'Ιδ. ΓΑΜΟΣ.

ΑΘΑΟΝ. 'Ιδ. ΣΤΟΙΧΗΜΑ.

*) λάθος· πιθανῶς 582.

spre tănuirea dreptului de ipotecă sau de împrumut, 1443; ~ protimis conventional, 1444—1450; ~ cumpărare pe încercate, 1451 și 1452; ~ vânzare cu condiția dacă se va găsi cumpărător mai bun, 1453—1456; ~ mandat pentru vânzare, 1457—1464; ~ ce rânduiești au loc la vânzările ce se fac prin judecătoria? 1465; ~ pînă cînd se prescrie pîra cerînd întoarcerea lucrului vîndut? 1956.

GREBLĂ, uncaltă cu dinți, cu care agricultorii adună fîn și paie și grădinarii frunziș.

RURALĂ (ținînd de țarină), servitute, ce este? 619—623. Vezi SERVITUTE.

ȚARINĂ, ogor și moșie.

CUSCRIE, ce se chiamă? 48; ~ spița ei, 59—61; ~ piedecă la căsătorie, 93.

CĂRĂUȘ, răspunde de încărcătură ca depozitar, 1309; ~ și pentru paguba ce a pricinuit-o dînsul sau slugile lui, 1742; ~ n-are voie să primească prețul mărfurilor ce i s-au încredințat, nici să ia împrumut pe ele, 1383.

PIRĂ, din dreptul de proprietate; v. PROPRIETATE.

PİRĂ de revendicare a lor sale, care se chiamă? 480, n. 30; ~ cînd se stinge? 1949.

PIRĂ ipotecară, care se chiamă? 552.

NECHELTUITOARE lucruri, care se chiamă? 386 și 397; ~ fac obiectul comoditatului 1310.

FRĂȚII, cînd pot să pornească pîră asupra testamentului fraților? 989.

STĂPÎN, fără, care lucruri sînt socotite? 380; ~ modul de dobîndire, 497—499.

NELĂMURIT, nesigur, întunecat, nevădit.

AB INTESTAT, acela sau aceea care a murit fără testament; și moștenirea fără testament; precum succesiunea ab intestat. Vezi SUCCESIUNE.

INDIVIZ, neîmpărțit, nedespărțit.

NEPREȚĂLUITOARE, lucruri, 399.

DESPĂGUBIRE (dezdăunare). Despre dreptul despăgubirii și al satisfacției tratează cap. al 37-lea din partea a doua. Pagubă, ce se chiamă? 1725; ~ izvoarele păgubirei, 1724 și 1725; ~ despre îndatorirea de a întoarce paguba pricinuită: 1) din vicleșug sau neglijență, 1726—1730; ~ în special a) a celor experți în lucruri, 1731 și 1732; ~ b) a mai multor împărțășiți, 1733; ~ 2) din întrebuițarea dreptului 1734; ~ 3) din faptă fără vicleșug sau neglijență sau făcută fără voie, 1735—1738; ~ 4) dintr-o întîmplătoare împrejurare, 1739; ~ 5) din fapte străine, 1740; ~ excepții, 1741—1744; ~ și 6) de către o vită, 1745—1747; ~ moduri de întoarcerea pagubei, 1748; ~ despăgubirea și deplina satisfacție, ce este? 1749 și 1750; ~ în special: a) la vătămări corporale, 1751—1755; ~ b) la libertatea personală, 1756; ~ c) la onoare, 1757; și d) la avere, 1758; ~ pricinuită mai ales din amînarea plății datoriei, 1760—1762; ~ înțelegere asupra globirii, 1763—1765; ~ îndatoriri ale moștenitorilor vinovatului, 1766; ~ mijloace pentru cererea despăgubirii, 1767—1770; ~ despăgubirea pentru lucrul pierdut prin evicțiune pînă cînd se cere? 1958; ~ pîra pentru despăgubire pînă cînd se stinge? 1960.

NEÎNGĂDUITĂ, nelegiuilă, oprită de legi. Vezi CĂSĂTORIE.

PRINSOARE. Vezi RĂMĂȘAG.

ΑΘΩΟΣ, ὁ μὴ ἔχων σφάλμα, ὁ μὴ πταίων.

ΑΙΓΙΑΛΟΣ, περιγιάλι, ἀκροθαλασσιά.

ΑΙΔΩΣ, ἐντροπή, ἐρυθρίασις (κοκκίνισμα) τοῦ προσώπου ἀπὸ ἐντροπῆς, ἡθικὸς φόβος, συστολή τοῦ νὰ πράξῃ τις πράγμα ἀπρεπές, πρόξενον ἐντροπῆς.

ΑΙΡΕΣΙΣ τί ἐστὶ; 863· ~ καταρατική, 865· ~ ἀποφατική, 866· ~ ἡρτημένη, 867· ~ ἀναλυτική, 868· ~ ἐπιτετραμμένη, 869· ~ ἀπηγορευμένη, 870· ~ δυνατή, 871 καὶ 873—876· ~ ἀδύνατος, 872 καὶ 877—880 καὶ 881· ~ τυχηρά, 874· ~ προαιρετική, 875· ~ μικτή, 876· ~ ἀδύνατος φυσικῶς, 878· ~ ἡθικῶς, 879· ~ ἀδιανοήτως, 880. *Ιδ. καὶ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ. Αἰρέσεις εἰς τὰς συμφωνίας, 1192—1205.

ΑΙΡΕΤΟΚΡΙΣΙΑ πῶς γίνεται; 1828· ~ οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ ἀναδεχθῇ αὐτήν, 1832· ~ χρέος τοῦ ἀναδεχθέντος αὐτήν καὶ παραίτησις αὐτοῦ εὐλογος, 1832 καὶ σχολ. 80.

ΑΙΡΕΤΟΣ κριτῆς ποῖος λέγεται; ~1829· ποιοὶ δὲν δύνανται νὰ γίνωνται αἰρετοὶ κριταί; 1831· ~ ἐνοχὴ αὐτοῦ 1832· ~ συμφωνία ἢ διαφωνία τῶν αἰρετῶν κριτῶν καὶ διάταξις περὶ αὐτῆς, 1833 καὶ 1834· ~ παῦσις τῆς ἐντολῆς τῆς δοθείσης εἰς τὸν αἰρετὸν κριτὴν, 1835· ~ ἐὰν οἱ αἰρετοκριταὶ εἶναι πρόσωπα ἐκκλησιαστικά, 1836· ~ ἡ ἀπόφασις τῶν αἰρετῶν κριτῶν πότε δὲν ἔχει ἰσχύν; 1836—1838.

ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΕΙΑ, αἰσχρὸν καὶ ἄτιμον κέρδος, κακοκερδία.

ΑΙΣΧΡΟΣ, ἀχρεῖος, ἄτιμος.

ΑΙΤΗΣΙΣ, ζήτησις.

ΑΙΤΙΑΙ εὐσεβεῖς. *Ιδ. ΕΥΣΕΒΗΣ.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ, ὁ σκλαβωθείς ἐν πολέμῳ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν.

ΑΚΑΘΗΚΟΥΣΑ διαθήκη, ἥτις δὲν διατάττει τὸ καθήκον, τὸ πρέπον, ἀπρεπος, 997· —

ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΣ, ὅστις δὲν ἐμβαίνει ὑποκάτω εἰς κανόνα, δὲν κανονίζεται.

ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΣ, ὅστις δὲν καταλαμβάνεται, δὲν ἐννοεῖται.

ΑΚΕΡΑΙΟΣ, ὁλόκληρος, σωστός.

ΑΚΙΝΗΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ποῖα εἶναι; 388· ~ ἀνήκοντα εἰς αὐτά, 390—393· ~ ποῖα δίκαια λογίζονται ὡς πράγματα ἀκίνητα; 394· ~ εἰς ποῖον ἀνήκει ἡ καταγραφὴ καὶ διατίμησις τοῦ ἀκινήτου ὀρφανικοῦ κτήματος; 294—296· ~ ποῖος καὶ πῶς δύναται νὰ πωλήσῃ αὐτό; 307· ~ ὑπόκεινται εἰς τοὺς νόμους τοῦ τόπου, ὅπου εὐρίσκονται, καὶ ἐκεῖ γίνεται καὶ ἡ παράδοσις αὐτῶν, 1217· ~ πῶς λαμβάνονται εἰς νομὴν; 411.

ΑΚΥΡΟΣ, ὅστις ἢ ἥτις δὲν ἔχει κύρος, πίστωνσιν, ἐπιβεβαίωσιν καὶ στερεώσιν.

ΑΛΑΛΟΣ, ἄφωνος, βουβὸς καὶ βουβή.

ΑΛΙΚΗ, ὁ τόπος, ὅπου γίνεται τὸ ἄλλας ἢ ἐκβάλλεται. Μολδαβιστί *osna*, ὄκνα.

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣΙΣ (ἀμοιβαία ἐγγύησις ἐνὸς ὑπὲρ ἄλλου) εἰς τὰ σύμφωνα, 1184. *Ιδ. ΣΥΜΦΩΝΑ.

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΟΙ, οἱ ἀμοιβαίως διδόντες ἐγγύησιν ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, οἱ ἐγγυώμενοι ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

ΑΛΛΩΤΡΙΩΣΙΣ, ἀποξένωσις.

ΑΛΛΩΣ, ἄλλῶς, κατ' ἄλλον τρόπον.

ΑΜΑΞΑΡΗΣ, ἐνοχὰ αὐτοῦ. *Ιδ. ΑΓΩΓΙΑΤΗΣ.

ΑΜΒΛΥΤΗΣ, νωθρότης, ἀδυναμία νοός.

ΑΜΕΛΕΙΑ. *Ἡ παντελὴς ἀμέλεια τοῦ πατρὸς εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων ἀποστερεῖ αὐτὸν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, 233 καὶ 234· ~ ἡ τοῦ ἐπιτρόπου ἐνοχοποιεῖ αὐτόν, 298, 318, 337 καὶ 351· — ἡ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου ὡσαύτως ἐνοχοποιεῖ αὐτό, 352· ~ πότε δὲν ζημιοῦται τις διὰ τὴν ἀμέλειάν του; 488· ~ ἡ ἀμέλεια τῆς εἰς τὸν ἐνεχυρασμὸν προβέψεως βλάπτει, 592· ~ ἐὰν βλαφθῇ ἢ χαθῇ τὸ ἐνέχυρον ἐξ ἀμελείας τοῦ λαβόντος αὐτό, 601· — ἐὰν ζημιωθῇ τις ἐξ ἀμελείας ἄλλου, 1726 καὶ 1742· ~ ἀμέλεια τῶν κριτῶν 1770· ~ πότε ἡ ἀμέλεια τοῦ δανειστοῦ βοηθεῖ τὸν ἐγγυητὴν; 1786 καὶ 1796.

INOCENT, cel ce n-are vină, cel ce nu păcătuiește.

MARITIM țarm, marginea mării.

SFIALĂ, rușine, înroșirea obrazului de rușine, teamă morală, reținerea să facă cineva o faptă necuviincioasă aducătoare de rușine.

CONDIȚIE, ce este? 863; ~ afirmativă, 865; ~ negativă, 866; ~ atîrnătoare, 867; ~ dezlegătoare, 868; ~ îngăduită, 869; ~ oprită, 870; ~ cu puțință, 871 și 873—876; cu neputință, 872 și 877—880 și 881; ~ întîmplătoare, 874; ~ de bună voie, 875; ~ amestecată, 876; ~ cu neputință firește, 878; ~ moralește, 879; ~ din neînțelegere, 880. Vezi și ÎNGRĂDIRE. Condiții la învoieli, 1192—1205.

ARBITRAJ, cum se face? 1828; ~ nimeni nu e dator să-l ia asupra-și, 1832; ~ datoria celui ce l-a luat asupra-și și retragerea lui justificată, 1832 și n. 80.

ARBITRU, cine se chiamă? 1829; ~ cine nu pot fi arbitri, 1831; ~ îndatorirea lui, 1832; ~ acord sau dezacord între arbitri și rînduiala despre aceasta, 1833 și 1834; ~ încetarea mandatului dat arbitrului, 1835. ~ Cînd arbitrii sînt fețe bisericești. 1836. ~ Hotărîrea arbitrilor, cînd n-are putere? 1836—1838.

CÎȘTIG RUȘINOS, cîștig urît și necinstit, mirșăvenie.

RUȘINOS, netrebnic, necinstit.

PRETENȚIE, cerere.

PRICINI cuvioase. Vezi CUVIOS.

ROB DE RĂZBOI, rob în război de dușmani.

NEOFICIOS testament, care nu rînduește după datorie, cuviință; 997.

NECANONISIT, care nu intră sub o regulă, nu se canonisește.

NEINTELIGIBIL, care nu se pricepe, nu se înțelege.

NERETEZAT, cu totul întreg.

NEMIȘCĂTOARE LUCRURI care sînt? 388; ~ ce se ține de ele, 390—393; ~ care drepturi se socotesc ca lucruri nemișcătoare? 394; ~ cui incumbă inventarierea și evaluarea bunului unui orfan? 294—296; ~ cine și cum poate să-l vindă? 307; ~ sînt supuse legilor locului, unde se află și acolo se face și predarea lor, 1217; ~ Cum se iau în stăpînire? 411.

NEVALABIL, care n-are valoare, incredințare, certificare, întăritură.

MUT, mută, fără grai.

SALINĂ, locul unde se face sau se scoate sarea. Moldovenește: ocnă.

RECIPROCĂ CHEZĂȘIE (unul pentru altul) la tocmeli, 1184; vezi TOCMELI.

RECIPROCI chezași, cei ce-și dau reciproc chezașie unul pentru altul, cei ce chezașuiesc unul pentru altul.

ALIENARE, înstrăinare.

ALTCUM, altfel, într-alt chip.

CĂRUȚAȘ, îndatoririle lui. Vezi CĂRĂUȘ.

ZĂLUZENIE, tîmpenie, neputință de minte.

NEGLIJENȚĂ. Totala neglijență a tatălui la creșterea copiilor îl lipsește de puterea pîrintească, 233 și 234; ~ cea a episcopului îl face răspunzător, 298, 318, 337 și 351; ~ cea a judecătoriei episcopicești de asemenea o face răspunzătoare, 352; ~ cînd nu suferă pagubă cineva pentru neglijența lui? 488; ~ neglijența de prevedere la zălogire aduce pagubă, 592; ~ dacă s-a stricat sau s-a pierdut zălogul din neglijența celui ce l-a luat, 601; ~ dacă s-a păgubit cineva din neglijența altuia, 1726 și 1742; ~ neglijența judecătorilor, 1770; ~ cînd neglijența creditorului ajută chezașului? 1786 și 1796.

ΑΜΕΜΠΤΟΣ, ἀνεπίληπτος, ἀκατηγόρητος, ὅστις ἡ ἥτις δὲν ἐπιδέχεται μέμψιν καὶ κατηγορίαν. ΑΜΕΣΟΣ, ὅστις ἡ ἥτις δὲν ἔχει μέσον ἢ δὲν γίνεται διὰ μέσου ἄλλου τινός· ὡς ἡ ἄμεσος πρότασις, ἥτις δὲν ἔχει χρείαν ἄλλου μέσου πρὸς ἀπόδειξιν, καὶ ἄμεσος κτήσις, τὴν ὁποίαν προσκτᾶται τις, μόνος δι' ἑαυτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ διὰ μέσου ἄλλου τινός, 414. Ἐναντίον τούτου εἶναι τὸ Ἑμμεσος.

ΑΜΕΤΑΒΑΤΟΝ δίκαιον, τὸ μὴ μεταβαῖνον ἀφ' ἐνὸς προσώπου εἰς ἄλλο, 192.

ΑΜΙΣΘΙ, χωρὶς μισθοῦ, χωρὶς πληρωμῆς.

ΑΜΟΙΒΑΙΩΣ, ἀλλακτικῶς, δανειακῶς, κατ' ἐναλλαγὴν.

ΑΜΦΙΘΑΛΗΣ υἱὸς ἡ θυγάτηρ λέγονται κυρίως ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ζῶσιν ἀμφότεροι οἱ γονεῖς, ἡγουν καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ· ἑτεροθαλὲς δὲ λέγεται ἐκεῖνος ἡ ἐκείνη, τῶν ὁποίων ζῇ ὁ εἷς μόνος ἐκ τῶν γονέων, ἡγουν μόνον ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ μόνη. Εἰς ταῦτα ἀντίκειται τὸ ὀρφανοί, τῶν ὁποίων δὲν ζῇ οὔτε ὁ πατήρ, οὔτε ἡ μήτηρ. Ἄλλ' οἱ σχολιασταὶ τῶν Βασιλικῶν (τομ. ζ', σελ. 103) καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος (Βιβλ. ε', τίτλ. η' § § 15—17) μετεχειρίσθησαν καταχρηστικῶς τὴν λέξιν ἀμφιθαλὲς ἐπὶ τῶν ὁμοπατρῶν ἅμα καὶ ὁμομητρῶν ἀδελφῶν· ὁ δὲ ἐκδότης τῆς Συνόψεως τῶν Βασιλικῶν (σελ. 406 ἐν τῷ περιθωρίῳ) ἐσημείωσε τὴν ἑτεροθαλὲς ἐπὶ τῶν ὁμοπατρῶν μόνον ἢ ὁμομητρῶν μόνον, ὡς μετεχειρίσθη αὐτὰς καὶ ἐγὼ ἐν τῷ παρόντι κώδικι διὰ τὴν συνήθειαν.

ΑΜΦΟΤΕΡΟΙ, καὶ οἱ δύο.

ΑΝΑΒΑΛΛΩ, ὑπερτίθηναι, μακρύνω τὸν καιρὸν, ἀφίνω τι διὰ νὰ κάμω αὐτὸ εἰς καιρὸν ἀρμόδιον.

ΑΝΑΒΟΛΗ, ὑπέρθεσις εἰς ἄλλον καιρὸν. Ἀναβολὴ τῆς καταβολῆς τοῦ χρέους ὅποιον ἀποτέλεσμα ἔχει; 1760—1762.

ΑΝΑΔΕΚΤΗ καὶ ΑΝΑΔΕΚΤΟΣ λέγονται ὁ βαπτισθεὶς καὶ ἡ βαπτισθεῖσα, ὅταν ἀναφέρωνται πρὸς τὸν βαπτίσαντα ἢ τὴν βαπτίσασαν· ἡγουν ὁ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΟΣ καὶ ἡ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΗ.

ΑΝΑΔΕΧΟΜΑΙ, ἐπιφορτίζομαι, πέρνω τι ἐπάνω μου, διὰ νὰ κατορθώσω αὐτό.

ΑΝΑΔΟΧΟΣ λέγεται ὁ ἀναδεχθεὶς ἢ ἡ ἀναδεχθεῖσα παιδίον ἀπὸ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος· κοινῶς ΝΟΥΝΟΣ καὶ ΝΟΥΝΑ.

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ, ἀποδοκίμασις, ἀθέτησις, ἀκύρωσις. Δίκαιον τοῦ διαθεμένου εἰς τὸ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θέλησιν, 862·—διὰ μεταγενεστέρως διαθήκης, 901·—διὰ μεταγενεστέρων κωδικέλλων, 902·—καὶ χωρὶς διαθήκης ἢ κωδικέλλων μεταγενεστέρων, 903·—τὰ ἀπαιτούμενα εἰς ἀναίρεσιν τῆς τελευταίας θελήσεως, 904·—ἀναίρεσις σιωπηλή, 905·—ἡ ἰδιόχειρος τοῦ διαθεμένου προσθήκη δὲν ἀναιρεῖ τὴν διαθήκην, 906·—ἀναίρεσις τοῦ λέγατου, 907—910·—τῆς διαθήκης, 997·—δίκαιον τοῦ ἀνατρέπειν τὴν τελευταίαν θέλησιν μέχρι πόσου καιροῦ παραγράφεται; 1951·—ἀναίρεσις τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν. Ἰδ. ΛΥΣΙΣ.

ΑΝΑΙΤΙΟΣ, ὁ μὴ ἔχων αἰτίαν, ὁ ἀθῶς. Ἀναίτιος νομὴ, 451. Ἰδ. ΝΟΜΗ. Ἀντίκειται τούτῳ τὸ ὑπαίτιος.

ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΜΟΣ, ἀνανέωσις, ἀνακαινούργωσις.

ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ, 1683. Πλούταρχ. ἐν Τιμολ. Ἄλλοι δὲ ἀνακάλυπτρα λέγουσι. Διόδωρ. Σικελ. Ε, 2. Ἰδ. Θεώρητρα.

ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΩ, ξεσκεπάζω, ἀνοίγω, φανερόνω.

ΑΝΑΚΑΛΩ, φωνάζω ὀπίσω, φέρω τινὰ εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦτον πρότερον.

ΑΝΑΚΙΝΩ, κινῶ ἐκ δευτέρου, ξανακινῶ.

ΑΝΑΚΛΗΣΙΣ, ἀνακάλεσις, κάλεσμα εἰς τὸ ὀπίσω.

ΑΝΑΚΤΗΣΙΣ, ἐκ δευτέρου ἀπόκτησις τοῦ χαμένου πράγματος, ξαναπόκτησις.

ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΩ, ἐκ δευτέρου λαμβάνω, πάλιν πέρνω.

NEDOJENIT, neînvinuit, nepirît, care nu primește mustrare și învinuire.

NEMIJLOCIT, care n-are mijlocire sau nu se face prin mijlocirea altcuiva, precum nemijlocita arătare care n-are nevoie de alt mijloc de dovadă, și nemijlocită dobîndire, pe care o dobîndește cineva singur prin sine și nu prin mijlocirea altcuiva.
414. Contrariul este: mijlocit.

NEMUTAT drept, care nu trece de la o persoană la alta, 192.

NESALARIAT, fără leafă, fără plată.

SCHIMBIȘ, pe schimbate, pe împrumutate.

AMPHITHALES, fecior sau fată, se numesc mai ales aceia ai căror părinți trăiesc amîndoi, adică și tatăl și mama; iar heterothales se numește acela sau acea al căror numai unul din părinți trăiește, adică singur tatăl sau mama singură. În opoziție cu aceștia sînt orfanii, cărora nu le trăiesc nici tatăl, nici mama. Dar adnotatorii Basilicalelor (tom. 6, p. 103) și Armenopol (cart. 5 titl. 8, §§ 15—17) au întrebuițat nepotrivit expresia amphithales la frații și surorile din același tată și totodată din aceeași mamă; editorul însă al Sinopsei Basilicalelor (p. 406, pe margine) a notat heterothales numai pentru acei din același tată sau numai din aceeași mamă, precum le-am întrebuițat și eu din obișnuință în acest cod.

AMBII, amîndoi.

AMÎN, prelungesc timpul, las să fac ceva la timpul potrivit.

AMÎNARE, transpunere în alt timp. Aminarea plății datoriei, ce efect are? 1760—1762.

FIN și FINĂ se chiamă cel botezat și cea botezată, în raport cu acel sau aceea care i-a ținut la botez, adică fin și fină de botez.

ANGAJEZ, (mă), mă însărcinez, iau asupra-mi să isprăvesc ceva.

NAȘ, NAȘĂ, se spune de cel care a ținut copilul la sfîntul botez; de obște NAȘ și NAȘĂ de botez.

ANERISIRE, revocare, anulare, desființare. Dreptul testatorului de a desființa voința sa cea de pe urmă, 862; ~ printr-un testament ulterior, 901; ~ prin codicile ulterioare, 902; ~ și fără testament sau codicile ulterioare, 903; ~ ce se cere la desființarea voinței celei de pe urmă? 904; ~ anulare tacită, 905; ~ adăugirea scrisă de mîna proprie a testatorului nu desființează testamentul, 906; ~ anularea legatului, 907—910; ~ a testamentului, 997; ~ dreptul de a răsturna voința cea de pe urmă, pînă cînd se prescrie? 1951; ~ desființare de drepturi și îndatoriri
Vezi DEZLEGARE.

NEPRIHĂNIT, cel ce n-are vină, inocent. Posesiune neviciată, 451. Vezi POSESIUNE.

În opoziție cu acesta e: viciat.

REÎNNOIRE, înnoire, refacere.

ANACALIPTIRIA, dezvăluirea vîlului, 1683. (Plutarch în Timol.) Alții însă spun Anacaliptra. (Diodor, Ist. Siciliei V 2.) Vezi THEORITRE.

DEZVĂLUI, descopăr, dau pe față, arăt.

REVOC, chem înapoi, duc pe cineva în locul unde era mai înainte.

MIȘC din nou, mișc a doua oară, mișc iarăși.

REVOCARE, chemare din nou, chemare înapoi.

REDOBÎNDIRE, dobîndirea a doua oară a lucrului pierdut, dobîndirea din nou.

REIAU, iau a doua oară, iau iarăși.

ΑΝΑΛΟΓΙΑ ἐστὶν ἰσότης δύο λόγων, πρὸς ἀλλήλους παραβαλλομένων· ταύτην λαβόντες ἐκ τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν μεταχειριζόμεθα, παραβάλλοντες διάφορα πράγματα ἀναμεταξύ των. Εἶναι δὲ ἡ ἀναλογία διττὴ· ἀριθμητικὴ καὶ γεωμετρικὴ· καὶ ἀριθμητικὴ μὲν εἶναι εἰς τὴν ὁποῖαν ἡ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἐκλαμβανομένη διαφορὰ εἶναι ἡ αὐτὴ, τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις εἰς τὴν κοινὸν βίον εἶναι ὀλίγη· οἷον ὡς 2 : 3 = 4 : 5 (ὡς τὰ δύο πρὸς τὰ τρία, οὕτω τὰ τέσσαρα πρὸς τὰ πέντε)· καὶ ὡς 2 : 5 = 8 : 11 (ὡς τὰ δύο πρὸς τὰ πέντε, οὕτω τὰ ὀκτὼ πρὸς τὰ ἑνδεκά)· γεωμετρικὴ δὲ εἶναι, εἰς τὴν ὁποῖαν τὸ ἐκ τῆς διαιρέσεως λαμβανόμενον πηλίκον εἶναι τὸ αὐτό, οἷον 3 : 6 = 4 : 8 (ὡς τὰ τρία πρὸς τὰ ἕξ, οὕτω τὰ τέσσαρα πρὸς τὰ ὀκτὼ), καὶ ὡς 8 : 16 = 32 : 64 (ὡς τὰ ὀκτὼ πρὸς τὰ δεκαῆξ, οὕτω τὰ τριάντα δύο πρὸς τὰ ἑξήντα τέσσαρα), τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις εἰς τὸν κοινὸν βίον εἶναι ἀναγκαιοτάτη.

ΑΝΑΛΩΣΙΣ (ἐξόδευσις) ἐνὸς πράγματος πρὸς ὠφέλειαν ἄλλου ὅποια δίκαια δίδει; 1394—1396.

ΑΝΑΜΕΜΙΓΜΕΝΩΝ, ἀνακατωμένων. *Ιδ. ΜΕΜΙΓΜΕΝΑ.

ΑΝΑΞΙΟΤΗΣ, εἰς τὸ κληρονομεῖν, 695—698.

ΑΝΑΡΡΥΣΙΣ, ἐλευθέρωσις.

ΑΝΑΣΤΡΕΦΩ, γυρίζω ὀπίσω.

ΑΝΑΤΡΕΠΩ, ἀναποδογυρίζω, ἀναιρῶ.

ΑΝΑΤΡΕΧΩ, τρέχω εἰς ἀνώτερον-ὑψηλότερον μέρος, ἢ ἀναχωρῶ, γυρίζω εἰς τὰ ὀπίσω.

ΑΝΑΤΡΟΠΗ, ἀναρσεις, ἀναποδογύρισμα.

ΑΝΑΤΡΟΦΗ, λεγάτον ἀνατροφῆς τί περιέχει; 813.

ΑΝΑΦΑΙΝΩ, φανερόν τι κρυπτόν, κάμνω φανερόν.

ΑΝΑΦΑΝΕΝΤΑ, φανερωθέντα.

ΑΝΑΦΥΕΤΑΙ, φυτρώνει, γεννᾶται.

ΑΝΕΛΛΙΠΩΣ, χωρὶς ἐλλείψεως, σωστά.

ΑΝΕΠΑΙΣΘΗΤΩΣ, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ, νὰ καταλάβῃ τις.

ΑΝΕΠΙΣΤΡΕΠΤΟΝ, τὸ μὴ ἐπιστρεφόμενον, τὸ ὅποῖον δὲν γυρίζει ὀπίσω.

ΑΝΕΥΘΥΝΟΣ. *Ιδ. ΑΝΑΙΤΙΟΣ.

ΑΝΕΨΙΑ ἀπλῶς ποία λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56 Γ' ~ ἀνεψιὰ μεγάλη ἢ ἐξανεψιὰ ποία καὶ πόσον; 56 Δ' ~ ἀνεψιὰ μικρὰ ποία καὶ πόσον; 56 Ε'.

ΑΝΕΨΙΟΣ ἀπλῶς ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56 Γ' ~ ἀνεψιὸς μέγας ἢ ἐξανεψιὸς ποῖος καὶ πόσον; 56 Δ' ~ ἀνεψιὸς μικρὸς ποῖος καὶ πόσον; 56 Ε'.

ΑΝΗΒΟΣ. *Ιδ. ΑΝΗΛΙΚΟΣ.

ΑΝΗΚΕΙ, πρέπει, ἀρμόζει.

ΑΝΗΚΟΝΤΑ ἐν γένει, 390· ~ ἐν εἴδει διὰ τὰ ὑποστατικά καὶ τὰ ἰχθυοτροφεῖα, 391 καὶ 392· ~ καὶ διὰ τὰς οἰκοδομάς, 393.

ΑΝΗΛΙΚΟΣ ποῖος λέγεται; 33 β'. (*Ιδ. ΗΛΙΚΙΑ καὶ ΠΑΙΔΕΣ)· τὰ ἀδίκως ἀποξενωθέντα πράγματα αὐτοῦ μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπύζονται; 1932.

ΑΝΗΡ (ἄνδρας) μίαν μόνην γυναῖκα συγχωρεῖται νὰ λάβῃ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν, 88· ~ δίκαια καὶ ἐνοχὰ αὐτοῦ, 106· ~ πότε λύεται ὁ γάμος ἐξ αἰτίας αὐτοῦ; 122· ~ τί ζημιούται ἐκ τούτου; 131 καὶ 132· ~ τί κερδαίνει ἀπὸ τῆς μοιχείας τῆς γυναίκος; 124· ~ δύναται πάλιν νὰ δεχθῇ αὐτὴν ἐντὸς δύο χρόνων, 125· ~ πότε λύεται ὁ γάμος χωρὶς ζημίας αὐτοῦ; 143· ~ ποῖος ἀνὴρ εἶναι ἄξιος πένθους καὶ ποῖος οὐ; 144 καὶ 146· ~ τί κερδαίνει ὁ ἔχων τέκνα ἀνὴρ, ἐὰν λάβῃ ἄλλην γυναῖκα μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου τοῦ πένθους τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναίκος; 152· ~ τί, ἐὰν δὲν λάβῃ ἄλλην γυναῖκα; 957· ~ πότε δὲν μετέχει ἀπὸ τῆς περιουσίας τῆς γυναίκος; 958· ~ πότε μετέχει; 960· ~ πότε κληρονομεῖ αὐτὴν μόνος; 961· ~ δίκαια αὐτοῦ ἐπάνω τῆς διατετιμημένης προικός, 1636· ~ ἐπάνω τῆς ἀδιατιμήτου, 1637 καὶ 1638· ~ ἐνοχὰ αὐτοῦ, 1639· ~ ἐὰν ἐκνηκηθῇ

ANALOGHIE este egalitatea a două cuvinte, în comparație unul cu altul; aceasta luînd-o din matematici, o aplicăm în comună întrebuintare, comparînd diferite lucruri între ele. Analoghia e de două feluri: aritmetică și geometrică; aritmetică este aceea, la care diferența rezultată prin scădere este aceeași; aceasta, în viața comună, se întrebuintează puțin: precum $2:3 = 4:5$ ¹⁾ (doi la trei, ca patru la cinci) și $2:5 = 8:11$ ¹⁾ (doi la cinci ca opt la 11); iar geometrică este aceea, la care citul aflat din împărțire este același: precum $3:6 = 4:8$ (trei se are la șase ca patru la opt), și $8:16 = 32:64$ (opt la șasesprezece se are ca treizeci și doi la șasezeci și patru), a căreia întrebuintare în viața comună este de foarte mare necesitate.

CHELTUIALĂ (spese) a unui lucru spre folosul altuia, ce drepturi dă? 1394—1396.

MIXTE, amestecate. Vezi **AMESTECATE**.

NEVREDNICIE de a moșteni, 695—698.

ELIBERARE, slobozire.

ÎNTORC, înapoiez.

RĂSTORN, desființez, anulez.

URC, merg în sus, într-un loc mai înalt; **COBOR**, merg în jos.

RĂSTURNARE, anulare, desființare.

CREȘTERE, legat pentru creștere ce cuprinde? 813.

SCOT LA IVEALĂ, descopăr ceva tănuît, fac vădit.

SCOASE LA IVEALĂ, arătate.

CREIAZĂ, se, răsare, se naște.

INTEGRAL, fără lipsă, întreg.

NEOBSERVABIL, fără să observe, fără să înțeleagă cineva.

CE NU SE ÎNTOARCE.

NERESPONSABIL. Vezi **NEVINOVAT**.

NEPOATA de frate sau soră, care se zice și a citea spiță este? 56 c; ~ nepoata mare, care, și a citea? 56 d; ~ strănepoata care și a citea? 56 e.

NEPOTUL de frate sau soră, care se zice și a citea spiță este? 56 c; ~ nepotul mare care și a citea? 56 d; ~ strănepotul, care și a citea? 56 e.

IMPUBER. Vezi **Nevîrstnic**.

APARTINE.

APARTENENTE, cele, cuvenite în genere, 390; ~ în special pentru moșii și iazuri, 391 și 392; ~ și pentru clădiri, 393.

NEVÎRSTNIC, cui se spune? 33 b. Vezi **VÎRSTĂ** și **COPII**; lucrurile lui înstrăinate fără drept, pînă cînd se dobîndesc prin uzucapie? 1932.

BĂRBAT, în același timp e îngăduit să ia numai o femeie, 88; ~ drepturile și îndatoririle lui, 106; ~ cînd se desface căsătoria din cauza lui, 122; ~ pe urma aceasta ce păgubește? 131 și 132; ce cîștigă pe urma adulterului femeii? 124; ~ în curs de doi ani poate s-o ia înapoi, 125; ~ cînd se desface căsătoria fără păgubirea lui? 143; ~ care bărbat este vrednic de jelire și care nu? 144 și 146; ~ ce dobîndește bărbatul care are copii, dacă ia altă femeie după trecerea anului de jelire a femeii lui de mai înainte? 152; ~ ce, dacă nu ia altă femeie? 957; ~ cînd nu are parte la averea femeii? 958; ~ cînd are parte? 960; ~ cînd o moștenește singur? 961; ~ drepturile lui asupra zestreii prețuite, 1636; ~ asupra celei neprețuite, 1637 și 1638; ~ îndatoririle lui. 1639; ~ dacă prin evicțiune se ia un lucru dat

¹⁾ Astfel în textul grecesc.

πράγμα δοθὲν εἰς αὐτὸν προῖκα, 1644· ~ ἐάν, ἀφ' οὗ γένῃ συνδρομὴ ἐπάνω τῆς περιουσίας αὐτοῦ, εἴπη, ὅτι ἐδέχθη προῖκα, δὲν ἔχει ἰσχὺν ἢ μαρτυρία αὐτοῦ χωρὶς ἄλλων ἀξιολύτων ἀποδείξεων, 1645· ~ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς προικὸς καταδικάζεται μέχρις εὐπορίας, 1656· ~ οὐδεμίαν ἔχει ἐξουσίαν ἐπάνω τῆς ἐξωπροίκων τῆς γυναικὸς· 1660 1662 καὶ 1664· ~ πότε δύναται νὰ ζητήσῃ, διὰ νὰ δοθῇ ἢ διοικήσῃ τῶν ἐξωπροίκων εἰς αὐτὸν ἢ εἰς τρίτον τινά; 1665· ~ πότε ἔχει δίκαια καὶ ἐνοχὰς ἐντολέως ἐπάνω αὐτῶν καὶ πότε παραθηκαρίου; 1666· ~ δὲν δύναται νὰ ἀποξενώσῃ οὔτε νὰ ἐνεχυράσῃ τὰ ἀκίνητα τῆς ἀντίπροικος πράγματα, 1673. *Ιδ. καὶ ΣΥΖΥΓΙΟΣ καὶ ΣΥΝΔΡΟΜΗ.

ΑΝΙΚΑΝΟΣ, ὅστις δὲν εἶναι ἱκανός, ἀρκετός, ὁ ἀνεπιτήδευτος.

ΑΝΙΟΝΤΕΣ εἰς τὴν συγγενεῖαν λέγονται· ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ὁ πάππος, ἡ μάμμη καὶ οἱ τούτων ἀνώτεροι, 51—54.

ΑΝΙΣΧΥΡΟΣ, ὁ μὴ ἔχων ἢ ἡ μὴ ἔχουσα ἰσχὺν, δύναμιν καὶ κύρος, 108.

ΑΝΙΧΝΕΥΣΙΣ, ἔρευνα, ἐξέτασις μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας.

ΑΝΟΗΤΟΣ, ὅστις δὲν νοεῖ, δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ προστοχασθῇ τὰς ἐκβάσεις τῶν πράξεων αὐτοῦ, 33 δ'.

ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ (ἐκ δευτέρου οἰκοδόμησις, ξανάκτισις). Δίκαια καὶ ἐνοχὰι τοῦ δεσπότη καὶ τοῦ ἐπικαρπιζομένου εἰς τὰς ἀνοικοδομήσεις, 665—667· ~ πότε ἡ ἀνοικοδόμησις ἀναιρεῖ τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως; 1499—1501.

ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΩ, ξανακτίζω.

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ (ἀλλάγη). Περὶ τῆς ἀνταλλαγῆςπραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν ἕκτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Ἀνταλλαγὴ τί ἐστὶ; 1398· ~ ἀντικείμενον αὐτῆς, 1399· ~ διατάξεις περὶ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἀκινήτων πραγμάτων, 1400 καὶ 1401· ~ τῶν μοναστηριακῶν, 1402· ~ δίκαια καὶ ἐνοχὰι τῶν ἀνταλλαττόντων, 1403 καὶ 1404· ~ ἐν εἴδει περὶ κινδύνου, 1405 καὶ 1406· ~ καὶ περὶ τῶν ὠφελειῶν, αἵτινες ἐλήφθησαν πρὶν τῆς παραδόσεως. 1407—1409.

ΑΝΤΑΛΛΑΤΤΩ, ἀλλάζω ἐν πράγμα μετ' ἄλλο.

ΑΝΤΑΜΕΪΨΙΣ, ἀνταμοιβή, ἀνταπόδοσις καλοῦ ἢ κακοῦ.

ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΗ δωρεά, ἡ δι' ἀνταπόδοσιν γινομένη, 1259.

ΑΝΤΕΛΛΟΓΙΖΕΤΑΙ, ἀντιλογαριάζεται. *Ιδ. ΑΝΤΕΛΛΟΓΟΣ.

ΑΝΤΕΛΛΟΓΟΣ τί ἐστίν; ὅποιον ἀποτέλεσμα ἔχει; πότε καὶ εἰς ποίας ἀπαιτήσεις ἔχει χώραν; 1893—1896· ~ καὶ μετὰξὺ ποιῶν χρεωστῶν καὶ χρεωστομένων; 1897 καὶ 1898.

ΑΝΤΕΠΑΓΩ, καὶ ΑΝΤΕΠΙΦΕΡΩ, ἐξ ἐναντίας ἐπιφέρω τι κατὰ τοῦ ἐπιφέροντός τι κατ' ἐμοῦ.

ΑΝΤΙΑΩΡΟΝ ποῖον λέγεται; 1259.

ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ, ἐναντία θέσις, ἐναντιότης, ἀντιλογία.

ΑΝΤΙΘΕΤΩ, βάλλω τι ἐναντίον τινός.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ λέγεται πᾶν ὅ, τι ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις. Ἀντικείμενον ἐπιστήμης τινὸς εἶναι ἐκεῖνο, περὶ τὸ ὅποιον ἡ ἐπιστήμη στρέφεται, ἥτοι ἡ ὕλη αὐτῆς.

ΑΝΤΙΛΟΓΙΖΕΤΑΙ. *Ιδ. ΑΝΤΕΛΛΟΓΙΖΕΤΑΙ.

ΑΝΤΙΠΕΡΑΝ, εἰς τὸ πέραν μέρος.

ΑΝΤΙΠΡΟΙΞ, περὶ τῆς προγάμου ἢ διὰ γάμον δωρεᾶς, ἡγουν τῆς ἀντίπροικος καὶ περὶ τοῦ ὑποβόλου πραγματεύεται τὸ τριακοστὸν τέταρτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. α') Ἀντίπροιξ τί ἐστὶ; 1669· ~ διὰ τί ὠνομάσθη οὕτω; σχολ. 77· ~ ποῖοι ὑποχρεοῦνται νὰ δώσωσιν αὐτήν; 1670· ~ ποσότης αὐτῆς, 1671· ~ δίκαια καὶ ἐνοχὰι τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐπάνω αὐτῆς, 1672—1677· ~ β') Ὑπόβολον, 1678—1682.

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΩΣ, ἀνάπαλιν, ἐξ ἐναντίας.

ΑΝΤΙΤΙΘΗΜΙ. *Ιδ. ΑΝΤΙΘΕΤΩ.

lui zestre, 1644; ~ dacă, după ce s-a făcut concurs asupra averii lui, a spus că a primit zestre, mărturia lui, fără alte dovezi vrednice de crezare, nu are putere, 1645; ~ la întoarcerea zestrei e condamnat pînă la bună stare, 1656; ~ n-are nici o putere asupra exopricelor femeii, 1660, 1662 și 1664; ~ cînd poate cere, ca administrația exopricelor să i se dea lui sau unui al treilea? 1665. ~ Cînd are asupra lor dreptul și îndatoririle unui mandatar și cînd ale unui depozitar? 1666; ~ nu poate nici să înstrăineze, nici să zălogească lucrurile nemișcătoare ale contrazestrei, 1673. Vezi și SOT și CONCURS.

NEDESTOINIC.

ASCENDENȚI în rudenie se spun: tatăl, mama, bunicul, bunica și înaintașii lor, 51—54.

NEPUTINCIOȘ, acel sau aceea care n-are tărie, putere, 108.

DEPISTARE, cercetare, examinare cu atenție și grijă.

IMPRUDENT, care nu înțelege, nu e în stare să prevadă urmările faptelor sale, 33 d.

RECLĂDIRE clădire, zidire din nou. Drepturile și îndatoririle proprietarului și a uzufructuarului la reclădiri, 665—667; ~ cînd reclădirea anulează contractul năimelii? 1499—1501.

RECLĂDESC, zidesc din nou.

SCHIMB. Despre schimb tratează capitolul al douăzeci și șaselea din partea a doua. Schimbul, ce este? 1398; ~ obiectul lui, 1399; ~ dispoziții despre schimbul lucrurilor nemișcătoare, 1400 și 1401; ~ mănăstirești, 1402; ~ drepturile și îndatoririle celor ce fac schimb, 1403 și 1404; ~ în special, despre risc, 1405 și 1406; ~ și despre folosurile, care s-au luat înainte de predare, 1407—1409.

SCHIMB, dau un lucru pentru altul.

RECOMPENSĂ, răsplătire, bine pentru bine sau rău pentru rău.

RECOMPENSATOR, dar, care se face pentru răsplătire, 1259.

COMPENSEAZĂ, se, se socotește în schimb. Vezi CONTRAECHIVALENT.

COMPENSAȚIE, ce este? ce efect are? cînd și la care pretenții are loc? 1893—1896; ~ și între care debitori și creditori? 1897 și 1898.

CONTRAPÎRĂSC și CONTRAOPUN, opun ceva în contra aceluia care a adus ceva în contra mea.

CONTRADAR, ce este? 1259.

CONTRAPUNERE, punere în contra, împotrivire, contrazicere.

CONTRAPUN, pun ceva în contra cuiva.

OBIECT, se spune despre tot ce e supus simțurilor. Obiectul unei științe este acela de care se preocupă acea știință, adică materia ei.

CONTRAECHIVALEAZĂ, se. Vezi: compensează, se.

PARTEA CEALALTĂ.

CONTRAZESTRE, despre dăruirea dinaintea nunții și pentru nuntă, adică despre contrazestre și ipovol tratează cap. al treizeci și patrulea din partea a doua. a) Contrazestre, ce este? 1669; ~ de ce s-a numit așa? nota 77; ~ Care sînt îndatorați s-o dea? 1670; ~ cîtimea ei, 1671; ~ drepturile și îndatoririle bărbatului și ale femeii asupra ei, 1672—1677; — b) ipovol, 1678—1682.

INVERS, dimpotrivă.

OPUN. Vezi CONTRAPUN.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ, υπόσχεσις περί καταβολῆς χρέους. Ἡ ὑπὲρ τοῦ χρεώστου ἀντιφώνησις τρίτου τινὸς ὡς πληρωτοῦ ἢ ὡς συγχρεώστου ἢ ὡς ἐγγυητοῦ εἶναι νόμιμος τρόπος τῆς ἀσφαλίσεως, 1772—1774· — τίς δύναται νὰ ἀντιφωνῇ; 1778.

ΑΝΤΙΦΩΝΩ, ὑπόσχομαι νὰ πληρώσω χρέος.

ΑΝΤΙΨΗΦΙΖΟΝΤΑΙ (ἀντιψηφίζω), λογαριάζονται τὸ ἐν ἀντὶ τοῦ ἄλλου. Ἰδ. ΑΝΤΙΛΟΦΙΖΟΝΤΑΙ.

ΑΝΤΑΗΣΙΣ, ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀντλεῖν, τοῦ ἐκβάλλειν νερόν ἀπὸ τοῦ πηγαδίου ἢ ἀπὸ τῆς σεντίνας τοῦ καραβίου ἢ ἀπ' ἄλλου τινὸς βάθους. Δίκαιον τῆς ἀντλήσεως, τί ἐστί; 648. Ἰδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΑΝΤΑΙΑ, τὸ ἀγγεῖον, ὡς κουβάς ἢ ἄλλο τοιοῦτον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀντλοῦμεν, ἐκβάλλομεν νερόν.

ΑΝΤΛΩ, τραβῶ, ἐκβάλλω νερόν ἀπὸ πηγαδίου ἢ ἀπὸ σεντίνας ἢ ἀπὸ ἄλλου βάθους.

ΑΝΥΠΑΙΤΙΟΣ, ἀθῶος. Ἰδ. ΑΝΑΙΤΙΟΣ.

ΑΝΥΠΕΡΘΕΤΩΣ, χωρὶς ὑπερθέσεως, ἀναβολῆς, ἀργοπορίας.

ΑΝΥΠΟΘΗΚΟΣ, ὁ μὴ ἔχων ὑποθήκην ἢ ἐνέχυρον. Ἰδ. ΔΑΝΕΙΣΤΗΣ.

ΑΝΥΠΟΣΤΑΤΟΝ, τὸ μὴ ἔχον ὑπόστασιν, ἀνυπαρκτον.

ΑΞΙΟΠΙΣΤΟΣ, ἄξιος εἰς τὸ νὰ πιστευθῇ.

ΑΞΙΟΤΗΣ εἰς πρόσκτησιν δικαίων. Ἰδ. ΙΚΑΝΟΤΗΣ.

ΑΞΙΟΧΡΕΩΣ, ἀξιόπιστος, ἀσφαλής, σήγουρος.

ΑΞΙΩΜΑ. Ἀξιῶμα εἶναι λόγος, τοῦ ὁποίου τὸ πιστὸν καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι σαφὴ καὶ δὲν ἔχει χρεῖαν ἀποδείξεως, διότι οὐδεὶς ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῶν. Οἶον· Τὸ δ λ ο ν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ μέρη του· καὶ Π ᾱ ς ἀνθρωπος γεννᾶται καὶ θνήσκει. Αἱ ἀμέσως ἐκ τῶν ἀληθῶν ὀρισμῶν πηγάζουσιν προτάσεις, ἐὰν εἶναι θεωρητικαί, ὀνομάζονται ἀξιώματα. Οἶον· Ὁ κύκλος ἐστὶ σχῆμα, οὗ ἡ περιφέρεια τοῦ κέντρου πανταχοῦ ἐπίσης ἀφίσταται. Ἐκ τούτου συνάγεται ἀξιῶμα· Π ᾱ σ α ι αὐτὸ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπὶ τὴν περιφέρειαν ἀκτῖνες ἴσαι ἀλλήλαις εἰσὶ· καὶ Χ ρ ῆ σ ι ς ἐστὶν ἀληθὲς συμβόλαιον, δι' οὗ τινι ἀμισθί εἰς χρῆσιν τινα παρέχομέντι, ἐφ' ᾧ ἡμῖν αὐτὸ ἐκείνο εἰδικῶς ἀποδοθεῖ. Ἐκ τούτου συνάγεται ἀξιῶμα νομικόν. Τὸ εἰς χρῆσιν διδόμενον (κιχρώμενον, κομμοδάτον) οὐ δεῖ καταχρησθαι· ἄλλως γὰρ οὐκ' ἂν ἔχοι εἰδικῶς ἀποδοθῆναι.

ΑΟΡΙΣΤΟΝ (μὴ διωρισμένον, ἀπροσδιόριστον) λεγόμενον ἐὰν ἀφεθῇ εἰς τοὺς συγγενεῖς, ποῖοι ἐννοοῦνται; 827· — ἐὰν εἰς ὑπηρετάς, ποῖοι; 828.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΙΣ, ἐμπόδισις.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΩ, ἐμποδίζω.

ΑΠΑΙΤΗΣΙΣ, ζήτησις χρεωστικῇ, πραιτέντσια (praetentio).

ΑΠΑΙΤΗΤΗΣ, ὁ ζητῶν τι χρεωστικῶς.

ΑΠΑΙΤΩ, ζητῶ χρεωστικῶς.

ΑΠΑΛΛΑΓΗ, ἐλευθέρωσις, γλύτωσις.

ΑΠΑΞ, μίαν φοράν.

ΑΠΑΡΑΜΕΙΩΤΟΝ, μὴ σμικρυνόμενον, σῶον, ὀλόκληρον.

ΑΠΑΡΤΗΣΙΣ, ἀποτελείωσις.

ΑΠΑΤΩ, ἐκκλίνω, φέρω τινὰ ἐξω τοῦ ὀρθοῦ δρόμου, φέρω τινὰ εἰς τὸν σκοπὸν μου καὶ δελεάζω, πλανῶ, γελῶ τινα.

ΑΠΕΓΓΟΝΗ καὶ ΑΠΕΓΓΟΝΟΣ ποῖοι λέγονται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55 Δ'.

CHEZĂȘUIRE garantează plata unei datorii. Chezășuirea pentru debitor a unui al treilea ca platnic sau codebitor sau chezăș este un chip legal de asigurare 1772—1774; ~ cine poate chezășui? 1778.

CHEZĂȘUIESC, garantez să plătesc datoria.

CONTRACOMPENSEAZĂ, se (contracompensează), se socotește una pentru alta. Vezi CONTRAECHIVALEAZĂ, se.

SCOATERE, lucrarea scoaterei, luarea apei dintru-un puț sau din fundul corăbiei sau din alt loc. Dreptul de a scoate apă, ce este, 648. Vezi SERVITUTE.

CIUTURĂ, vas, găleată de scos apă.

SCOT, iau apă.

INOCENT, fără vină. Vezi NEVINOVAT.

NEAMÎNABIL, fără aminare.

NEIPOTECAR, cel care n-are ipotecă sau zălog. Vezi CREDITOR.

FĂRĂ FIINȚĂ.

VREDNIC DE CREDINȚĂ, vrednic să fie crezut.

VREDNICIE la dobândire de drepturi. Vezi CAPACITATE

SIGUR, vrednic de credință, de credit.

AXIOMĂ. Axioma este un cuvânt, a cărui crezare și adevăr este clar și n-are nevoie de a fi dovedit, pentru că nimeni nu pune la îndoială adevărul lui. Precum: Întregul este mai mare ca părțile sale și Tot omul se naște și moare. Propozițiile izvoritoare nemijlocit din definiții adevărate, dacă sînt teoretice, se numesc axiome. Precum: Cercul este o figură a cărei periferie, orideunde este egal îndepărtată de centru. Din această definiție se conchide axioma: Toate razele ce duc de la centru la periferie sînt egale între ele. Și: Folosința este contract adevărat, prin care oferim cuiva ceva fără plată spre oarecare întrebuințare, cu condiția că chiar aceea în ființă să ne poată fi dat înapoi. Dintr-aceasta se conchide axioma legală: Lucrul dat spre folosință (întrebuințare, comodat) nu trebuie întrebuințat pînă la stricare căci astfel nu ar putea fi dat înapoi în ființă.

AORIST (nehotărît,) nedeterminat dacă s-a lăsat legat la rude nehotărît, care se înțeleg? 827; ~ dacă la slugi, care? 828.

INTERZICERE, oprire.

INTERZIC, opresc.

PRETENȚIE, cererea unei datoriei (praetentio).

AVÎND PRETENȚIE.

PRETIND, cer o datorie.

IZBĂVIRE, eliberare, slobozire.

O DATĂ.

NEMICȘORAT.

ÎNCHEIERE, săvîrșire.

AMĂGESC, abat, duc pe cineva de la drumul drept, duc pe cineva după intenția mea și ademenesc, înșel, îmi bat joc de cineva.

RĂSTRĂNEPOT și RĂSTRĂNEPOATĂ, care se spun și a citea spiță sînt? 55 d.

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΑ λέγεται ἡ ἐλευθερωθεῖσα σκλάβα, ὅταν ἀναφέρηται πρὸς τὸν ἐλευθερώσαντα ἢ τὴν ἐλευθερώσασαν αὐτήν, ὅστις ἢ ἥτις ἀναφερόμενοι πρὸς αὐτὴν λέγονται ἀτρώων ἢ πατρώνισσα.

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΣ (ὁ ἐλευθερωθεὶς σκλάβος) δὲν συγχωρεῖται νὰ λάβῃ γυναῖκα ἀπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀτρώωνος αὐτοῦ, οὔτε θυγατέρα συγκλητικοῦ, 179. *Ιδ. ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΑ καὶ ΠΑΤΡΩΝ.

ΑΠΕΡΑΝΤΟΝ, ἀτελείωτον.

ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΟΣ δεσπότης, 1270 σχολ. 72.— ἀπεριόριστος ἐντολή ἢ μὴ περιορισθεῖσα εἰς ὅρια, 1351.

ΑΠΕΣΚΙΡΤΗΣΑΝ. *Ιδ. ΑΠΟΣΚΙΡΤΩ.

ΑΠΗΓΟΡΕΥΜΕΝΗ (ἀπαγορευώ), ἐμποδισμένη.

ΑΠΗΓΟΡΕΥΜΕΝΟΣ, ἐμποδισμένος.

ΑΠΑΗ δωρεά, 1258.— παρακαταθήκη 1292.

ΑΠΟΒΑΛΛΩ, ἀπορρίπτω, ἀποδιώκω, ἀπομακρύνω.

ΑΠΟΒΑΣΙΣ, ἐκβασίς, ἀποβησόμενον, ἀποτέλεσμα, ἐπακόλουθον τέλος πράγματός τινος.

ΑΠΟΒΟΛΗ, ἀπώλεια, χαμός.

ΑΠΟΔΕΔΕΙΓΜΕΝΩΣ, μὲ ἀπόδειξιν.

ΑΠΟΔΕΚΑΤΩΣΙΣ, τὸ λαμβάνειν ἢ δίδειν τὸ δέκατον.

ΑΠΟΔΕΚΤΟΣ, ἄξιος ἀποδοχῆς.

ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΩ, φέρω εἰς τὸ φανερόν, βεβαιώνω μὲ ἀποδείξεις.

ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟΣ, ἐπιτηδεὺς εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ.

ΑΠΟΔΗΜΟΥΝΤΕΣ. *Ιδ. ΑΠΟΝΤΕΣ.

ΑΠΟΔΟΣΙΣ, τὸ νὰ δώσῃ τις ὀπίσω ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐδανείσθῃ ἢ ἔλαβεν εἰς χρῆσιν ἢ χρεωστεῖ νὰ δώσῃ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν.

ΑΠΟΔΟΧΗ ὑποσχέσεως. *Ιδ. ΥΠΟΣΧΕΣΙΣ.

ΑΠΟΖΗΜΙΩ, ἀποζημιώνω, κάμνω τὸ ἀζημίον εἰς τινα, πληρώνω τὴν ζημίαν τινός.

ΑΠΟΘΕΣΙΣ, τὸ νὰ βάλλῃ, ἢ νὰ ἀφίνη τις τι εἰς κανὲν μέρος ἢ εἰς κανένα νὰ κείτῃ διὰ φύλαξιν.

ΑΠΟΘΗΚΗ, ὅπου βάλλεται τι διὰ φύλαξιν, ὡς κελλάρι, μαγαζί, ἀμπάρι κ.τ.λ.

ΑΠΟΚΑΘΙΣΤΗΜΙ, ἀποκαθιστῶ, φέρω, βάλλω τι εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ λέγεται, ὅταν βάλληται τις ἢ τι εἰς τὴν προτέραν του κατάστασιν. Ἡ ἀποκατάστασις εἶναι ὁ τελευταῖος τρόπος, δι' οὗ σβένονται τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαί, 1905.— τὸ δίκαιον αὐτῆς μέχρι πόσου καιροῦ παραγράφεται; 1959.

ΑΠΟΚΗΡΥΞΙΣ. *Ιδ. ΑΠΟΚΛΗΡΩΣΙΣ.

ΑΠΟΚΗΡΥΤΤΩ. *Ιδ. ΑΠΟΚΛΗΡΩ.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΝ δίκαιον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχων τις δύναται νὰ ἀποκρούῃ, ἀποβάλλῃ, σπρώχνῃ ὀπίσω ἄλλον ἀπὸ τῆς δεσποτείας ἢ μεθέξεως ἐνὸς πράγματος.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ νομεύς, ὁ ἔχων τὸ ἀποκλειστικὸν δίκαιον, 1147 καὶ 1148.

ΑΠΟΚΛΗΡΩΣ, ὅστις ἢ ἥτις ἀποκληρεῖται ἀπὸ τῆς κληρονομίας. *Ιδ. ΑΠΟΚΛΗΡΩΣΙΣ.

ΑΠΟΚΛΗΡΩΜΑΙ, γίνομαι ἀπόκληρος.

ΑΠΟΚΛΗΡΩ, κάμνω τινὰ ἀπόκληρον, ἀμέτοχον τῆς περιουσίας μου διὰ διαθήκης.

ΑΠΟΚΛΗΡΩΣΙΣ. Αἰτία τῆς ἀποκληρώσεως τῶν παιδίων, 978—980.— τῶν γονέων, 979 καὶ 980.— ἀποκληρώσις μετὰ σκοποῦ καλοῦ καὶ ὠφελίμου πότε γίνεται; 981.— αἱ τῆς ἀποκληρώσεως αἰτίαι πρέπει νὰ ἀναφερθῶσι ῥητῶς ἐν τῇ διαθήκῃ καὶ νὰ ἀποδειγθῶσιν ὑπὸ τῶν γεγραμμένων κληρονόμων, 982.— ἀνατροπὴ τῆς ἀποκληρώσεως, 983.— ἀποκληρώσις ἄνευ αἰτίας εὐλόγου, 984.— ἐὰν ἐξ ἀγνοίας δὲν ἀναφερθῇ ἐν τῇ διαθήκῃ κληρονόμος ἀναγκαῖος, 985.— ἐὰν γεννηθῇ μετὰ τὴν ποίησιν τῆς διαθήκης, 986.

LIBERTĂ se spune de sclava eliberată, când se referă la acel care a liberat-o sau la aceea care a liberat-o, care în raport cu dînsa se zice **PATRON** sau stăpînă.

LIBERT (sclavul eliberat) nu e îngăduit să ia femeie din familia patronului său, nici fată de boier, 170. Vezi **LIBERTĂ** și **PATRON**.

NEFINIT, nesfîrșit.

NELIMITAT PROPRIETAR, 1270, nota. 72; ~ nelimitat mandat, neîngrădit, nedeterminat, 1351.

ABANDONAT, au. Vezi **ABANDONEZ**.

INTERZISĂ (interzic), oprită.

INTERZIS, oprit.

SIMPLĂ dăruire, 1258; ~ simplu depozit, 1292.

LEPĂD, arunc, gonesc, îndepărtez.

EFFECT.

DEFICIT, pierdere.

DOVEDIT.

ZECIUIALĂ, a lua sau a da a zecea parte.

ACCEPTABIL, vrednic de primire.

DOVEDESC, scot la lumină, certific cu dovezi.

DOVEDITOR, apt să dovedească.

PLECAȚI. Vezi **ABSENȚI**.

RESTITUIRE, când cineva dă înapoi ceea ce a împrumutat sau a luat spre întrebuințare sau este dator să dea din alte pricini.

PRIMIREA făgăduielii. Vezi **FĂGĂDUINȚĂ**.

DESPĂGUBESC.

DEPUNERE, să pună sau să lase cineva ceva într-un loc, sau la careva, să stea spre păstrare.

DEPOZIT, unde se pune ceva spre păstrare, ca beciu, magazie, hambar ș.a.

ADUC ceva în starea de mai înainte.

RESTITUȚIE se spune când e pus ceva sau cineva în starea sa de mai înainte. Restituția este modul cel din urmă prin care se sting drepturile și îndatoririle, 1905; ~ dreptul ei pînă cînd se prescrie? 1959.

DECLARAȚIE. Vezi **DEZMOȘTENIRE**.

DECLAR. Vezi **DEZMOȘTENESC**.

EXCLUZIV drept este acela, pe care avîndu-l cineva, poate să îndepărteze, să oprească, să respingă pe altul de la proprietate sau participație.

EXCLUZIV posesor, care are dreptul exclusiv, 1147 și 1148.

DEZMOȘTENIT, care este exclus sau exclusă de la moștenire. Vezi **DEZMOȘTENIRE**.

SÎNT DEZMOȘTENIT, devin fără moștenire.

DEZMOȘTENESC, prin testament fac pe cineva să nu aibă parte din averea mea.

DEZMOȘTENIRE. Pricini de dezmoștenire a copiilor, 978—980; ~ a părinților, 979 și 980; ~ cînd se face dezmoștenirea cu scop bun și folositor? 981; ~ pricinile de dezmoștenire trebuie arătate expres în testament și să fie dovedite de către moștenitorii scriși, 982; ~ răsturnarea dezmoștenirii, 983; ~ dezmoștenire fără pricină binecuvîntată, 984; ~ dacă din neștiință nu a fost pus în testament un moștenitor neapărat, 985; ~ dacă s-a născut după facerea testamentului, 986.

ΑΠΟΚΡΟΥΣΙΣ, ἀποδίωξις, σπρώξιμον εἰς τὰ ὀπίσω.

ΑΠΟΛΑΜΒΑΝΩ, δέχομαι καὶ ἐπιτυχένω.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ, ἀπόκρισις διὰ λόγου, διαυθεντεύσις, τὴν ὁποίαν κάμνει τις με ἀπόδειξιν, ἀντιλέγων εἰς τὰς ἐναντίον αὐτοῦ ἢ ἄλλου τινὸς κατηγορίας.

ΑΠΟΛΟΓΟΥΜΑΙ, ἀποκρίνομαι εἰς τὰς ἐναντίον μου κατηγορίας, διαυθεντεύομαι, λέγω ὅσα στοχάζομαι ἱκανὰ πρὸς ἀθώωσίν μου.

ΑΠΟΛΟΥΜΑΙ, χάνομαι.

ΑΠΟΛΥΣΙΣ, ἄφεσις, ἐλευθέρωσις.

ΑΠΟΛΥΩ, ἀφίνω, ἐλευθερώνω.

ΑΠΟΛΩ, χάνω· ἐὰν ἀπολέσῃ, ἐὰν χάσῃ.

ΑΠΟΜΑΜΜΗ ποῖα λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54, Δ'.

ΑΠΟΝΤΕΣ· (μὴ παρόντες, λείποντες εἰς ἄλλην ἐπικράτειαν) προστατεύονται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν νόμων, 35, ς'· ~ πότε ἔχει χώραν ἡ πρόληψις περὶ θανάτου αὐτῶν; 36. "Ιδ.

ΑΠΟΥΣΙΑ.

ΑΠΟΠΑΠΠΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54, Δ'.

ΑΠΟΠΑΗΡΩΣΙΣ, ἀπογέμισις.

ΑΠΟΡΡΗΞΗ ((ἀπορρήγνυμι, ἀπορρήγνύω καὶ ἀπορρήσσω), ἀποκόψη.

ΑΠΟΡΡΗΞΙΣ, ἀπόκοψις.

ΑΠΟΡΟΣ λέγεται ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ περιουσία δὲν ἐξαρκεῖ ἢ μόλις ἐξαρκεῖ εἰς πληρωμὴν τῶν χρεῶν του.

ΑΠΟΣΚΙΡΤΩ, φεύγω, ἀναχωρῶ.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ (πέμψις, στάλσιμον) ἐνὸς πράγματος πότε λογίζεται ὡς παράδοσις; 574.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ. "Ιδ. ΑΠΟΒΑΣΙΣ.

ΑΠΟΤΙΣΙΣ, πληρωμὴ τοῦ χρέους ἢ τῆς ζημίας.

ΑΠΟΤΡΕΠΩ, κωλύω, ἐμποδίζω.

ΑΠΟΥΣΙΑ λέγεται, ὅταν λείπῃ τις ἔξω τῆς ἐπικρατείας. *Ο καιρὸς τῆς ἀπουσίας τινὸς πῶς ἀριθμεῖται; 1925· ~ τῶν δι' ἐγκλήματα ἐξορισθέντων ἢ περιορισθέντων πῶς; 1926.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ, αἱ διδόμεναι περὶ μερικῶν πτώσεων ἢ ὑποθέσεων πόσον ἰσχύουσιν; 16.

ΑΠΟΦΑΤΙΚΗ (ἀρνητικὴ, μὴ βεβαιωτικὴ) αἵρεσις. "Ιδ. ΑΙΡΕΣΙΣ.

ΑΠΟΦΑΤΙΚΟΝ (ἀρνητικόν, μὴ βεβαιωτικόν) δίκαιον εἶναι ἐκεῖνο, ἐν δυνάμει τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ ἀπαιτῇ, ὥστε νὰ ὑποφέρῃ ἄλλος ἢ νὰ μὴ κἀμνη τι μετὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πρᾶγμα, καθὼς εἶναι εἰς τὰς δουλείας, 616.

ΑΠΟΧΗ (ἐξωφλητικόν). Σχῆμα αὐτῆς, 1881· — πρόληψις περὶ αὐτῆς. "Ιδ. ΠΡΟΛΗΨΙΣ.

ΑΠΟΧΡΩΝ, ἱκανός, ἀρκετός.

ΑΠΟΨΙΣ, θεωρία, θῶρι. Δίκαιον τῆς ἀπόψεως. "Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΑΠΡΟΟΠΤΟΝ, ἀπροόρατον, ἀνέλπιστον, τὸ ὅποῖον δὲν προβλέπει τις.

ΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΟΝ, τὸ ὅποῖον δὲν εἶναι προσδιωρισμένον.

ΑΠΡΟΦΑΣΙΣΤΩΣ, χωρὶς προφάσεως.

ΑΠΡΟΦΥΛΑΚΤΟΝ, τὸ μὴ ἔχον φύλαξιν.

ΑΠΩΛΕΙΑ (χαμὸς) τοῦ δουλεύοντος ἢ δουλεομένου τόπου διακόπτει τὴν δουλείαν, 681· — ἡ τυχερὰ ἀπώλεια ἐνὸς πράγματος ὠρισμένου λύει πάσαν ἐνοχλήν, 1902.

ΑΡΓΥΡΑ νομίσματα, ἀσημένια ἄσπρα.

ΑΡΓΥΡΟΣ, ἀσήμι. Ἀργύρου λεγάτον, τί περιέχει; 825.

ΑΡΔΕΥΣΙΣ, πότισμα τῶν φυτῶν, τῶν λαχανικῶν καὶ ἄλλων σπαρτῶν.

ΑΡΜΑΡΙΟΝ, ἄβαξ, δολάπι. Ἀρμαρίου λεγάτον, τί περιέχει; 821.

ΑΡΠΑΖΩ. Ὁ ἀρπάσας κόρην ἢ γυναῖκα δὲν συγχωρεῖται νὰ στεφανωθῇ αὐτήν, 81 καὶ 82· ~ ὁ ἀρπάσας βιαίως πρᾶγμα δὲν δύναται ποτε νὰ χρησιδεσπόζῃ αὐτό, 1931.

ΑΡΠΑΞ, ἄρπαγος.

ÎNDEPĂRTARE.

IAU ÎN PRIMIRE.

APOLOGHIE, răspuns prin cuvînt, apărare pe care o face cineva cu dovadă, infirmînd învinuirile adversarului său sau ale alt cuiva.

Apologhia îmi fac, răspund la învinuirile adversarului meu, mă apăr, spun cîte le cred suficiente pentru dezvinovățirea mea.

PIERD, mă.

DEZLEGARE, iertare, eliberare.

DEZLEG, las, eliberez.

PIERD.

RĂSTRĂBUNA care se spune și a cîtea spiță este? 54 d.

ABSENȚI (care nu sînt de față, rămîn în alt stat) sînt socotiți în mod special de legi. 35 f; ~ cînd are loc presumpția că au murit? 36; ~ Vezi ABSENȚĂ.

RĂSTRĂBUNUL, cui se zice și a cîtea spiță este? 54 d.

ÎNDEPLINIRE.

CURMAT.

CURMARE.

LIPSIT de mijloace, se spune acela a cărui avere nu ajunge sau abia ajunge la plata datoriilor lui.

PĂRĂSESC, cedez, mă retrag.

EXPEDIERE, (trimitere) a unui lucru, cînd e socotită ca pierdere? 574.

EFFECT, vezi REZULTAT.

ISPĂȘIRE, plata datoriei sau a pagubei.

ÎMPIEDIC.

ABSENȚĂ, se spune cînd cineva lipsește afară din stat. Timpul absenței cuiva cum se socotește? 1925; ~ dar al celor surghiuniți pentru crime sau al acelor închiși? 1926.

HOTĂRÎRILE ce se dau pentru unele cazuri sau chestiuni, cîtă putere au? 16.

FĂGĂDUITOARE, (nu certificatoare) condiție, vezi CONDIȚIE.

FĂGĂDUITOR (nu certificător) drept este acela, în puterea căruia poate cineva să pretindă ca altul să suporte sau să nu facă ceva cu propriul său lucru, precum e la servituți, 616.

CHITANȚĂ (răfuială). Forma ei, 1881; ~ prezumție asupra ei. Vezi PREZUMȚIE.

İNDESTULĂTOR.

VEDERE, privire, priveliște. Dreptul vederii, vezi SERVITUTE.

NEPREVĂZUT, ce nu poți prevedea.

NEDETERMINAT.

NEHOTĂRÎT.

NEPROFILACTIC, fără pază.

PIERDERE a locului obligat sau celui cu drept la servitute curmă servitutea, 681; ~ pierderea întîmplătoare a unui lucru determinat desface orice îndatorire, 1902.

ARGINT, monede de, bani albi.

ARGINT, danie (legat) de argint, ce cuprinde? 825.

IRIGAȚIE, udarea plantelor, zarzavaturilor și altor semănături.

SCRIN, dulap. Danie (legat) a unui scrin, ce cuprinde? 821.

RĂPESC. Cel ce a răpit fecioară sau femeie nu e îngăduit să se cunună cu dînsa, 81 și 82; ~ cel care a răpit cu sila un lucru, nu poate niciodată să-l dobîndească prin uzucapie, 1931.

RĂPITOR, apucător.

ΑΡΡΑΒΩΝ (ἀρράβωνας) εἰς τὸν γάμον πότε χάνεται; 67· ~ πότε ἐπιστρέφει διπλοῦς; 68· ~ πότε ἀπλοῦς; 69· — "Ιδ. ΓΑΜΟΣ. Ἀρράβων εἰς σύμφωνον τί ἐστὶ καὶ ὅποιον ἀποτέλεσμα ἔχει; 1220 καὶ 1221.

ΑΡΧΗ τῆς ἐνεργείας τῶν νόμων, 14.

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ. Εἰς τὸν ἀρχιερέα μετὰ τοῦ ἡγεμόνος ἀνήκει ἡ κρίσις καὶ ἀπόφασις περὶ τοῦ γάμου τῶν ὀρφανῶν, ὅταν τύχη φιλονεικία περὶ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν συγγενῶν αὐτῶν, 77· ~ εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ ἀπόφασις περὶ τοῦ γάμου, περὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἀμφιβολία, ἂν εἶναι ἰσχυρὸς ἢ ἀνίσχυρος, 114· ~ διὰ τῆς φροντίδος αὐτοῦ κλείονται εἰς μοναστήρια οἱ κατὰ συναίνεσιν ἰδίαν διαλύσαντες τὸν γάμον σύζυγοι, 136· ~ αὐτὸς δὲν ἀναδέχεται ἐπιτροπίαν ὀρφανῶν, 260· ~ πῶς δύνανται νὰ διατάξῃ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ; 761· ~ εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ ἐκπλήρωσις καὶ ὁ διαμερισμὸς τοῦ δι' εὐσεβεῖς αἰτίας ἀφαιμένου λεγάτου, 793 καὶ 845· ~ καὶ ἡ φροντίς περὶ τῆς ἀπὸ μέρους τῶν κληρονόμων ἐκτελέσεως τῶν μνημοσύνων τοῦ κληρονομηθέντος, 962 καὶ 964· ~ δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ πωλήσῃ ὑποστατικά ἢ ἄλλα κτήματα ἀκίνητα ἢ κειμήλια τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, 1429· — Εἰς αὐτὸν δύνανται νὰ καταθῇ ὁ ἐμφυτευτὴς τὸ ἐμφύτευμα. ὅταν ὁ δεσπότης τῆς ἐμφυτεύσεως δὲν δέχεται αὐτὸ ἐξεπίτηδες, 1518.

ΑΣΑΦΕΙΑ, σκοτεινότης νοήματος ἢ παραστάσεώς τινος.

ΑΣΘΜΑ, δύσπνοια, δυσκολία τῆς ἀναπνοῆς, κοντανάσασμα.

ΑΣΣΙΓΝΑΤΑΡΙΟΣ ποῖος λέγεται; 1849.

ΑΣΣΙΓΝΑΤΕΥΩ, τί δηλοῖ; 1849· ~ ἀσιγνατεύων αὐτόθι.

ΑΣΣΙΓΝΑΤΙΩΝ ποῖα λέγεται; 1849· ~ ἐντελὴς πότε εἶναι; 1850· ~ ἀτελὴς πότε; 1851· ~ ὅποιον ἀποτέλεσμα ἔχει πρὶν τῆς ἀποδοχῆς καὶ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἀσιγναταρίου ἡ τοῦ ἀσιγνάτου; 1852—1858· ~ Ἐξαίρεσις περὶ τῶν ἐμπορικῶν ἀσιγνατσιῶνων, 1859.

ΑΣΣΙΓΝΑΤΟΣ ποῖος λέγεται; 1849.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ, τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀστυνόμου. Οἱ ἀστυνόμοι εἶχον τὴν προφυλακὴν τῆς πώσεως τῶν οἰκοδομῶν, τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὁδῶν, τῶν κρηνῶν, τῶν λιμένων· ἐφρόντιζον τῆς πόλεως τὴν καθαρότητα διὰ τῶν κοπρολόγων, τὸ νὰ μὴ ἀτακτῶσιν αἱ περιερχόμεναι αὐλήτριδες καὶ ψάλτριαι κ.τ.λ. Ἀστυνόμοι, ἦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας δέκα τὸν ἀριθμὸν, πέντε κατ' αὐτὴν τὴν πόλιν καὶ πέντε εἰς τὸν Πειρεῖ· ὥσως τοσοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ ἀγορανόμοι ("Ιδ. Ἀριστοτ. Πολιτ. γ'), Σουῖδ. ἐν τῇ λέξει. Κατὰ τὴν ἀγορ. ἀψευδ. καὶ Πετίτ. Νομ. Ἀττικ. Βιβλ. Γ', τιτλ. β'). Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ὀνόμαζον τὴν μὲν ἀρχὴν αἰδιλίτας (Aedilitas), τοὺς δὲ ἄρχοντας αἰδίλες (aediles). Ἡ δὲ λεγομένη πολίς (Police) τῶν Γάλλων περιέχει καὶ τὴν ἀστυνομίαν καὶ τὴν ἀγορανομίαν τῶν παλαιῶν. Ἡ ἐπιμέλεια καὶ τῶν δυνά τοῦτων ἀρχὼν ἦτον νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς εὐταξίας καὶ εὐκοσμίας τῆς πόλεως (Δ. Κορ. ἐν τοῖς σχολ. τοῦ Βεκκαρ. περὶ ἀμαρτ. καὶ ποιν. σελ. 259 καὶ 260). Ποῖα δίκαια καὶ ποῖα ἐνοχλαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸν κώδικα τῶν νόμων τῆς ἀστυνομίας; 1560, 1744, 1755 καὶ 1768. "Ιδ. καὶ ΑΓΟΡΑΝΟΜΙΑ.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ἡ στερεὰ στάσις, ἡ σιγουρητά. Τὰ ὀρφανικά ἄσπρα πρέπει νὰ δοθῶσιν εἰς διάφορον μὲ νόμιμον ἀσφάλειαν, 302· ~ πότε εἶναι νόμιμος ἡ ἀσφάλεια; 303· ~ τί χρεωστεῖ νὰ κάμῃ ὁ ἐπίτροπος περὶ τῶν μὴ ἡσφαλισμένων ὀρφανικῶν ἄσπρων; 311· ~ ἀσφάλεια διδομένη διὰ τὴν ἐκ μίας νέας οἰκοδομῆς ὑποπτευμένην ζημίαν, 445. ~ διὰ τὴν ἐκ παλαιῆς οἰκοδομῆς, ἥτις κινδυνεύει νὰ πέσῃ, 447· ~ ὁ ἔχων χρῆσιν ἢ ἐπικαρπίαν πότε ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ἀσφάλειαν; 672 καὶ 673· ~ καὶ ὁ κληρονόμος ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ἀσφάλειαν εἰς τοὺς λεγαταρίους, 855 καὶ 857· ~ καὶ οἱ λεγατάριοι εἰς τὸν κληρονόμον, 860· ~ ποῖοι δὲν δίδουσιν ἀσφάλειαν εἰς αὐτόν; 861· ~ καὶ οἱ συγκληρονόμοι ὑποχρεοῦνται νὰ δώσωσιν ἀσφάλειαν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον περὶ ἐκνικήσεως, 1093.

ΑΣΦΑΛΙΖΩ, βεβαιώνω, στερεώνω. σιγουράζω.

ARVUNA (darurile) de nuntă, cînd se pierde? 67; ~ cînd se întoarce îndoită? 68; ~ cînd simplă? 69; vezi CĂSĂTORIE. ~ Arvună la tocmeli, ce este și ce efect are, 1220 și 1221.

DOMNIA lucrării legilor, 14.

ARHIEREU. Arhiereul cu Domnul se cuvine să judece și să hotărască asupra căsătoriei orfanilor, cînd se întîmplă neînțelegere asupra ei între rudele lor, 77; ~ el se cade să hotărască asupra căsătoriei, asupra căreia e îndoială, dacă e puternică sau neputernică, 114; ~ prin grija lui se închid în mănăstiri soții care din voia lor au desfăcut căsătoria, 136; ~ însuși nu ia asupra-și epitropia orfanilor, 260; ~ cum poate dispune de averea lui? 761; ~ el se cuvine să îndeplinească și să împărțească legatul lăsat pentru pricini cuvioase, 793 și 845; ~ și grija pentru săvîrșirea din partea moștenitorilor a pomenirilor celui moștenit, 962 și 964; ~ n-are voie să vîndă moșiile sau alte bunuri nemișcătoare sau odoare ale eparhiei lui, 1429; ~ la el poate să depună bezmănarul bezmenul, cînd proprietarul locului înadins nu-l primește, 1518.

NECLARITATE, a unei gîndiri sau propoziții.

ASTMA, răsufllarea grea, greutatea respirației.

ASIGNATAR, care se zice? 1849.

ASIGNEZ, ce arată? 1849; ~ asignant, tot acolo.

ASIGNAȚIE, ce se numește? 1849; ~ desăvîrșită, cînd este? 1850; ~ nedesăvîrșită, cînd? 1851; ~ ce efect are înainte de primirea și după primirea asignatarului sau a asignatului? 1852—1858; ~ excepție pentru asignațiile neguțătoresli, 1859.

ASIGNAT, ce se numește? 1849.

POLIȚIA ORAȘULUI, funcția șefului poliției. Șefii poliției aveau în paza lor să nu se surpe casele; aveau grija drumurilor, cișmelelor, bălților; îngrijeau de curățenia orașelor prin stringătorii de gunoi; păzeau să nu se dea la neorînduiei femeile ce umblau pe străzi cîntînd ș.a. Astinomii erau în Atena zece la număr, cinci chiar în oraș și cinci în Pireu; tot atîția erau și polițiștii pieții (vezi Aristot: Constituția VI, Suidas la cuvînt. Κατὰ ἀγορ. ἀψευδ. și Petit Leg. Attic. Cart. III, titl. 2). Romanii numeau dregătoria edilitate (Aedilitas), iar pe dregători edili (Aediles). Numita poliție (Police) la Francezi cuprinde și Astinomia și Agoronomia celor antici. Grija amînduror dregătorilor era buna ordine a orașului (D. Kor. în coment. lui Beccar., Despre crime. și pedepse. p. 259 și 260). Care drepturi și îndatoriri țin de Codul legilor polițienești? 1560, 1744, 1755 și 1768. Vezi și POLIȚIA PIEȚII.

SIGURANȚA, starea stabilă, securitatea. Banii orfanilor trebuie să fie dați cu dobîndă și siguranță legală, 302; ~ cînd este legală siguranța? 303; ~ ce este dator epitropul să facă pentru banii fără siguranță ai orfanilor? 311; ~ siguranța ce se dă pentru paguba eventuală pricinuită de o clădire nouă, 445; ~ pentru cea pricinuită de o clădire veche care stă să se surpe, 447; ~ cel ce are folosință sau uzufruct, cînd este dator să dea siguranță? 672 și 673; ~ și moștenitorul este dator să dea siguranță legatarilor, 855 și 857; ~ și legatarii, moștenitorului, 860; ~ cine nu-i dă siguranță? 861; ~ și comoștenitorii sînt datori să-și dea unul altuia siguranță pentru evicțiune, 1093.

ASIGUR.

ΑΣΦΑΛΙΣΙΣ, βεβαίωσις, στερέωσις, σηγουράρισμα. Ἡ ἀσφάλεια ἐνοχῆς τινος γίνεται δι' ἀντιφωνήσεως καὶ δι' ἐνεχυρασμοῦ, 1772· — κατὰ τίνα τρόπον γίνεται ἡ ἀσφάλεισις; 1808—1810.

ΑΣΧΕΤΩΣ, χωρὶς σχέσεως, ἀπολύτως.

ΑΣΩΜΑΤΑ πράγματα ποῖα λέγονται; 387.

ΑΣΩΤΙΑ, ζωὴ μὲ ἡδονάς, τρυφηλὴ καὶ ἀσελγής. Ἰδ. ΑΣΩΤΟΣ.

ΑΣΩΤΟΣ λέγεται ὅστις παραδίδεται ὅλος δι' ὅλου εἰς τὰς σαρκικὰς ὁρέξεις καὶ ἡδονὰς καὶ κατεξοδεύει τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἀφειδῶς (ἀνεψύχιστα πλουσιοπάροχα).

ΑΤΕΚΝΟΣ, ὅστις ἡ ἡτις δὲν ἔχει τέκνα, παιδία.

ΑΥΤΕΞΟΥΣΙΟΣ, ὅστις ἐξουσιάζεται μόνος τοῦ ἡ ἡτις ἐξουσιάζεται μόνῃ της. Ἀντίκειται εἰς τοῦτο ὁ ὑπεξούσιος καὶ ἡ ὑπεξούσιος.

ΑΥΤΟΘΕΛΗΤΩΣ, θεληματικῶς, ἐξ ἰδίας θελήσεως.

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΝ, τὸ κινούμενον μόνον τοῦ, ἀφ' ἑαυτοῦ δι' ἰδίας δυνάμεως. Εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς νόμους ὠνομάσθησαν αὐτοκίνητα πράγματα τὰ ζῶα, εἰς τὰ ὅποια συνηριθμῆθησαν ἀπανθρώπως καὶ οἱ σκλάβοι ἐναντίον τοῦ φυσικοῦ δικαίου, 27.

ΑΥΤΟΛΕΞΕΙ, μὲ τὰς ἰδίας λέξεις, ἥτοι λέξιν πρὸς λέξιν, κατὰ λέξιν.

ΑΦΑΙΡΩ, ἀποστερῶ, ἀρπάζω, σηκόνω.

ΑΦΕΥΚΤΩΣ, χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ ἀποφύγῃ τις, χωρὶς ἄλλο.

ΑΦΕΣΙΣ, συγχώρησις. Ἀφεςιν τοῦ χρέους τίς δύνανται νὰ κάμνῃ; 1899.

ΑΦΗΛΙΞ ποῖος λέγεται; 33, γ'. Ἰδ. ΗΛΙΚΙΑ.

ΑΦΟΡΩ, ἀποβλέπω.

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ μεγάλη ποῖα λέγεται; 1276· — δι' αὐτὴν ἀνατρέπεται ἡ δωρεά, 1275.

ΑΧΡΗΣΙΑ, ἀμεταχειρισία.

B

ΒΑΘΜΟΣ εἰς τὴν συγγένειαν ποῖος ὀνομάζεται; 51· ~ πῶς ὀρίζεται; 53· ~ πῶς μετρεῖται εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν; 54—58· ~ πῶς εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας; 59—61· ~ πῶς εἰς τὴν ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος; 94.

ΒΑΣΙΜΟΣ, στερεός, βέβαιος, θεμελιώδης.

ΒΑΣΙΜΩΣ, στερεῶς, μὲ θεμέλιον.

ΒΑΣΙΣ, θεμέλιον.

ΒΕΒΑΙΩΣΙΣ. Περὶ τῆς βεβαιώσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν πραγματεύεται τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ τρίτου μέρους. Εἶδῃ τῆς βεβαίσεως δικαίου τινός, 1772. ~ α') ὅταν ἀντιφωνῇ τρίτος τις, 1773 καὶ 1774 ~ 1) ὡς ἐγγυητής, 1775· ~ καὶ 2) ὡς συγχρεώστης, 1776· ~ ἐγγυητής περὶ ἀζημιού. Ἰδ. Ἐγγυητής. β') διὰ συναλλάγματος τοῦ ἐνεχύρου, 1800—1810. Ἰδ. ΕΝΕΧΥΡΟΝ.

ΒΕΒΑΜΜΕΝΗ (βλάπτομαι), διεφθαρμένη, χαλασμένη.

ΒΕΛΤΙΩ, καλλιερεῶ, κάμνω τι καλλίτερον.

ΒΕΛΤΙΩΣΙΣ, καλλιτέρευσις.

ΒΕΣΤΙΑΡΙΑ. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ ἀναμέσον τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν χωρικῶν ἀποφασίζονται ἐν τοῖς περὶ τούτων κώδιξι τῆς βεστιάριος, 1531.

ΒΙΑ. Ἡ βία εἶναι μεγάλου πράγματος ἐναντίον τινὸς αἰφνίδιος ἐρχομὸς ἡ ἰσχυροῦ αἰφνίδιος ὁρμή, τὴν ὅποιαν δὲν δύναται αὐτὸς νὰ ἀποκρούσῃ. Ἰδ. καὶ ΦΟΒΟΣ.

ΒΛΑΒΗ ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς συνειθισμένης τιμῆς τοῦ πράγματος ἀναιρεῖ τὸ συνάλλαγμα. 1251· — βλάβη εἰς τὸ σῶμα. 1751—1754· ~ εἰς τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, 1756· ~ εἰς τὴν τιμὴν, 1757· ~ εἰς τὴν περιουσίαν, 1758· ~ πῶς γίνεται τὸ ἀζημιον καὶ ἡ ἐκανοποίησις περὶ αὐτῶν; 1751—1759.

ASIGURARE, a unei îndatoriri se face prin cheazăuire sau zălogire, 1772; ~ în ce mod se face asigurarea? 1808—1810.

RELATIE fără, fără legătură.

NETRUPEȘTI lucruri, care se numesc? 387.

DESTRĂBĂLARE, viață în plăceri, îmbuibată și desfrînată. Vezi **RISIPITOR**.

RISIPITOR, destrăbălat, cel care se dedă cu totul plăcerilor trupești și-și cheltuiește fără nici o cruțare averea (darnic lipsit de suflet).

STERP, acela sau aceea, care n-are copii.

DE SINE STĂTĂTOR, acela sau aceea care stăpînește singur sau singură de sine. Contrariul este acela sau aceea supusă puterii părintești.

LIBER ARBITRU, libera voință, din proprie voință.

DE SINE MIȘCĂTOR, ceea ce se mișcă de sine din propria-i putere. În legile romane lucruri de sine mișcătoare au fost numite animalele, la care, în chip inuman, se numărau și sclavii, împotriva dreptului natural, 27.

TEXTUAL, cu înseși cuvintele proprii, adică din cuvînt în cuvînt.

DESPOI, lipsesc de ceva, răpesc, ridic.

INEVITABIL.

IERTARE. Iertare de datorie, cine poate s-o facă? 1899.

SPREVÎRSTNIC, cine se numește? 33 c. Vezi **VÎRSTĂ**.

PRIVESC, mă refer.

NEMULȚUMIRE, care e socotită mare? 1276; ~ din cauza ei se răstoarnă dăruirea, 1275.

NEFOLOSIRE, neîntrebuințare.

B

SPITĂ la rudenie, care se numește? 51; ~ cum se hotărăște? 53; ~ cum se numără la rudenia de] singe? 54—58; ~ cum la cea din cuscrie? 59—61; ~ cum la cea din sfîntul botez? 94.

TEMEINIC.

CU TEMEI, statornic.

BAZĂ.

ÎNTĂRIRE. Despre întărirea drepturilor și a îndatoririlor tratează capitolul întii din partea a treia. Feluri de întărire a unui drept, 1772; ~ a) cînd se îndatorește un al treilea, 1773 și 1774; ~ 1) ca chezaș, 1775; ~ și 2) ca împreună datornic, 1776; ~ chezaș pentru despăgubire vezi **CHEZAȘ**. b) Prin contractul zălogului, 1800—1810. Vezi **ZĂLOG**.

STRICAT (stric), distrus, sfărîmat.

ÎMBUNĂTĂTESC.

ÎMBUNĂTĂȚIRE.

VISTERIE. Drepturile și îndatoririle între proprietari și săteni se hotărăsc în condicile Visteriei despre acestea, 1531.

VIOLENȚĂ este venirea năpraznică asupra cuiva a unui lucru mare sau năvălirea năpraznică a unui puternic, pe care nu o poate respinge. Vezi și **FRICA**.

VĂTĂMAREA peste jumătate a prețului obișnuit al lucrului anulează contractul, 1251; ~ vătămăre la trup, 1751—1754; ~ la libertatea personală, 1756; ~ la cinste, 1757; ~ la avere, 1758; ~ cum se face despăgubirea și satisfacția pentru acestea? 1751—1759.

ΒΛΑΠΤΙΚΟΣ, βλαβερός, ἐπιζήμιος.

ΒΟΣΚΗ, βόσκησις. Δίκαιον τῆς βοσκῆς. Ἰδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΒΟΥΛΗ, τὸ τουριστὶ Διβάνι· χρέος αὐτῆς εἰς τὴν πώλησιν τῶν ἐνεχυρασθέντων σκλάβων ἢ ἀκινήτων κτημάτων, 605· ~ ὁ πωλὼν ὑποστατικὸν πότε χρεωστῇ νὰ παρῇρσιασθῇ εἰς τὴν βουλήν μετὰ τοῦ ἀγοραστοῦ; 1433· ~ χωρὶς τῆς εἰδήσεως αὐτῆς δὲν ἀνταλλάττονται ὑποστατικά μοναστηρίων, 1402.

ΒΡΑΔΥΤΕΡΟΝ, ἀργότερον.

ΒΡΕΦΟΣ, τὸ νεογνόν, νεογεγεννημένον παιδίον.

ΒΡΩΣΙΜΟΝ, φαγώσιμον, φαγητόν, πᾶν ὃ, τι τρώγεται.

Γ

ΓΑΜΙΚΟΝ σύμφωνον. Περὶ συμφώνων γαμικῶνπραγματεύεται τὸ τριακοστὸν πρῶτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Γαμικὰ σύμφωνα ποῖα λέγονται; 1608· ~ πότε γίνονται; 1609· — ποῖα εἶναι ἀπηγορευμένα; 1610· ~ ἀναμέσον ποίων γίνονται τὰ ἐπιτετραμμένα; 1611—1613· ~ μεταποίησις αὐτῶν συνεστώτος τοῦ γάμου, 1614· ~ ἀντικείμενα αὐτῶν, 1615· ~ σχῆμα αὐτῶν, 1616—1619· — ποῖα περιέχονται ἐν τοῖς γαμικοῖς συμφώνοις; 1620· ~ εὐεργεσία τοῦ νόμου πρὸς τὴν γυναῖκα, 1621.

ΓΑΜΟΣ. Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ γάμουπραγματεύεται τὸ δεῦτερον κεφάλαιον τοῦ πρώτου μέρους. Γάμος τί ἐστὶ; 63· ~ Κανὼν γενικὸς περὶ τοῦ γαμικοῦ συμφώνου, 71· — ἐμπόδια τοῦ γάμου· Α') ἔλλειψις τῆς συναίνεσεως· 1) διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς εἰς συναίνεσιν δυνάμεως, 72—79· ~ περὶ τῶν ξένων, 80· ~ 2) διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀληθοῦς θελήσεως, 81 καὶ 82· — Β') δι' ἔλλειψιν δυνάμεως εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ γαμικοῦ χρέους· 1) δι' ἔλλειψιν τῆς φυσικῆς δυνάμεως, 86· ~ 2) διὰ τὴν ἡθικὴν ἀδυναμίαν· α') διὰ καταδίκην εἰς βαρεῖαν φυλακὴν, 87· ~ β') διὰ τὸν δεσμὸν τοῦ προτέρου γάμου, 89· ~ γ') διὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσιν, 90· ~ δ') διὰ τὴν διαφορὰν τῆς πίστεως ἢ τοῦ δόγματος. 91· ~ ε') διὰ τὴν ἐξ αἱματος συγγένειαν, 92· ~ ς') διὰ τὴν ἐξ ἀγχιστείας, 93· ~ ζ') διὰ τὴν ἐξ ἀγίου βαπτίσματος, 94· ~ η') διὰ τὴν υἱοθεσίαν, 95—97· ~ θ') διὰ τὴν ἐπιτροπίαν καὶ κηδεμονίαν, 98 καὶ 99· ~ ι') διὰ μοιχείαν, 100· ~ καὶ ια') δι' ἐπιβουλήν τῆς ζωῆς τοῦ νομίμου συζύγου, 101· — ὁ γάμος δὲν γίνεται μυστικῶς, 102· ~ ἰσχυροῦ γάμου ἀποτελέσματα, 103· ~ δίκαια προσωπικὰ τῶν συζύγων, 104· ~ κοινὰ ἀμφοτέρων, 105· — ἴδια τοῦ ἀνδρὸς μόνου, 106· ~ τῆς γυναικὸς μόνης, 107· ~ διάλυσις γάμου, 108· ~ νομιζομένη λύσις τοῦ γάμου, 109—112· ~ ποῦ ἀνήκει ἡ περὶ αὐτῆς ἐξέτασις καὶ ἀπόφασις; 113 καὶ 114· ~ πρόληψις ὑπὲρ τοῦ γάμου, 115· ~ μαρτυρία περὶ τῆς σωματικῆς ἀδυναμίας, 116 καὶ 118· ~ ἀληθὴς λύσις τοῦ γάμου μετὰ ζημίας ἐξ αἰτίας τῆς γυναικὸς, 121· ~ ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνδρὸς, 122· ~ ἔνωσις τῆς διαλυθείσης συζυγίας, 123· ~ καταδίκη τῆς μοιχαλίδος, 124—127· ~ πότε ἡ διαζευχθεῖσα, δύναται νὰ στεφανωθῇ μετ' ἄλλου ἀνδρὸς καὶ πότε οὐ; 128 καὶ 129· ~ ζημία αὐτῆς καὶ ἐκτὸς μοιχείας, 130· ~ ζημία τοῦ ἀνδρὸς, 131 καὶ 132· ~ λύσις γάμου ἐξ αἰτίας ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, 135· ~ χωρὶς ἀποφάσεως τοῦ κριτηρίου. Ποινὴ περὶ τῆς τοιαύτης διαζευξεως, 136—141· — λύσις γάμου χωρὶς ζημίας, 143. Ἰδ. ΠΕΝΘΟΥΣ ΧΡΟΝΟΣ. Γάμος μεταξὺ ἀνθρώπων ἐλευθέρων καὶ σκλάβων, 154· ~ ἂν γένῃ ἐν ἀγολᾷ, 155· ~ ἂν ἐν γυνώσκει, 157· ~ ἂν ἐν εἰδήσει τοῦ δεσπότου τῆς σκλάβας ἢ τοῦ σκλάβου, 158· ~ παιδεία τοῦ ἐν γυνώσκει στεφανώσαντος ἱερέως, 159· ~ δίκαια τῶν ἐκ τῶν τοιούτων γάμων γεννωμένων παιδιῶν, 160· — ἐξαίρεσις περὶ τῶν ἐρχομένων ἀπὸ τόπων ξένων, 161· ~ τρόπος τοῦ γάμου τῶν σκλάβων, 162—173· ~ ἐξαίρεσις περὶ τῶν σκηνητιῶν, 175· ~ Ἰδ. ΣΚΛΑΒΟΙ. Γάμος τῶν ἀπελευθέρων, 179· ~ Ἀθέμιτος γάμος λέγεται ὁ μετὰ ἀνεψιᾶς ἢ θείας ἢ

VĂTĂMĂTOR.

PĂȘUNE, islaz. Dreptul de pășunat. Vezi **SERVITUTE**.

SFAT, turcește: divan; datoria lui la vnzarea de robi zălogiți sau bunuri nemișcătoare, 605; ~ cel ce vinde moșie, cînd e dator să se înfățișeze la divan împreună cu cumpărătorul? 1433; ~ fără știrea lui nu se face schimb de moșii mănăstirești, 1402.

TARDIV, tîrziu.

PRUNC, copil nou născut.

ALIMENT, de ale hranei, tot ce se mănîncă.

C

CĂSĂTORIE, contract. Despre contractele de căsătorie tratează capitolul treizeci și unu din partea a doua. Contracte de căsătorie, care se numesc? 1608; ~ cînd se fac? 1609; ~ care sînt oprite? 1610; ~ între cîc se fac cele îngăduite? 1611—1613; ~ modificarea lor în timpul căsătoriei, 1614; ~ obiectele lor, 1615; ~ forma lor, 1616—1619; ce se cuprinde în contractele de căsătorie? 1620; ~ facerea de bine a legii față de femeie, 1621.

CĂSĂTORIA. Despre dreptul căsătoriei tratează al doilea capitol din partea întâia. Căsătoria, ce este? 63; ~ regula generală pentru contractul de căsătorie, 71; ~ piedici la căsătorie: A) lipsa consimțămîntului: 1) lipsind puterea de a consimți, 72—79; ~ despre străini, 80; ~ 2) lipsa adevăratei voințe, 81 și 82; — B) Lipsa putinței de a împlini îndatoririle căsătoriei: 1) din lipsa puterii firești, 86; ~ 2) din imposibilitate morală: a) pentru osîndă la temniță grea, 87; ~ b) din cauza legăturii unei căsătorii de mai înainte, 89; ~ c) din cauza hirotoniei și închinării către Dumnezeu, 90; ~ d) din cauza deosebirii de credință dau dogmă; ~ e) din cauza rudeniei de singe, 92; ~ f) a celei din cuscrie, 93; ~ g) a celei din sfîntul botez, 94; ~ h) a celei din înfiere, 95—97; ~ i) din cauza epitropiei și a curătoriei, 98—99; ~ j) din cauza preacurviei, 100; ~ și 1) din cauza primejdurii vieții soțului legiuit, 101; ~ căsătoria nu se face într-ascuns, 102; ~ efectele căsătoriei valabile, 103; ~ drepturile personale ale soților, 104; ~ comune ale amîndurora, 105; ~ speciale numai ale bărbatului, 106; ~ numai ale femeii, 107; ~ desfacerea căsătoriei 108; ~ aparenta desfacere a căsătoriei, 109—112; ~ unde se cuvine cercetarea și hotărîrea asupra ei? 113—114; ~ prezumție pentru căsătorie, 115; ~ mărturie despre neputința trupească, 116 și 118; ~ adevărata desfacere a căsătoriei cu păgubire din vina femeii, 121; ~ din vina bărbatului, 122; ~ unirea soților despărțiți 123; ~ osîndirea adulterei, 124—127; ~ cînd femeia despărțită poate să se cunune cu alt bărbat și cînd nu? 128—și 129; ~ păgubirea ei și în afară de precurvie, 130; ~ păgubirea bărbatului, 131 și 132; ~ desfacerea căsătoriei din vina amînduror soților, 135; ~ fără hotărîrea judecătoriei. Pedepsă pentru o astfel de despărțenie, 136—141; ~ desfacerea căsătoriei fără păgubire, 143. vezi **ANUL JELIRII**; căsătoria între oameni liberi și robi, 154; ~ dacă s-a făcut în neștiință, 155; ~ dacă cu știință, 157; ~ dacă cu știrea proprietarului roabei sau al robului, 158; ~ pedeapsa preotului care cu știință i-a cununat, 159; ~ drepturile copiilor născuți din astfel de căsătorii, 160; ~ excepție pentru cei veniți din locuri străine, 161; ~ cum se face căsătoria robilor, 162—173; ~ excepție pentru corturari, 175; ~ Vezi **ROBI**; ~ căsătoria sloboziților, 179; ~ nelegiuită căsătorie se numește aceea cu nepoata de frate sau mătușă sau vară,

ἐξαδέλφης, καὶ ὁ μετὰ αἰρετικῆς ἢ ἀπίστου γυναικὸς καὶ ἀνάπαλιν. Κατάκριτος, ὁ πρὸς μοναχὴν ἢ ἀσκήτριαν ἢ τὴν ἐξ ἀρπαγῆς. Παράνομος, ὁ τοῦ ἐπιτρόπου μετὰ τῆς ἐπιτροπευομένης καὶ ὁ τοῦ ἀπελευθέρου μετὰ τῆς πατρωνίσσης.

ΓΑΡΓΑΛΙΘΡΑ, ἀρρώστια τῶν βοδίων. Γαργαλίθρα υποπτος, ἀρρώστια τῶν ἀλόγων καὶ ὄνων (γαδάρων) καὶ ἡμιόνων (μουλαρίων), 1242 β' καὶ γ'.

ΓΕΙΤΝΙΑΖΩ, γειτονεύω, συνορεύω.

ΓΕΝΙΚΟΝ, τὸ ἀνῆκον εἰς τὸ γένος, καθολικόν.

ΓΕΝΙΚΟΣ, καθολικός, οὗ ἐναντίον τὸ εἰδικός.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ πίναξ, ἡ χάρτα.

ΓΑΥΤΩΣΙΣ πράγματος. Ξένου ἀπὸ ἀφευκτον χαμόν, ὅποῖον δίκαιον διδει; 536.

ΓΝΗΣΙΟΠΟΙΗΣΙΣ (τὸ νὰ κάμῃ τις γνήσιον τὸ μὴ γνήσιον παιδίον αὐτοῦ) πῶς γίνεται; α') διὰ τῆς διαλύσεως τοῦ ἐμποδίου ἢ τῆς ἀθώας ἀγνοίας ἀμφοτέρων τῶν συζύγων ἢ τοῦ ἐνὸς γοῦν μόνου, 215· ~ β') διὰ τοῦ ἐπιγενομένου γάμου, 216· ~ καὶ γ') δι' εὐεργεσίας τοῦ ἡγεμόνος, 217 καὶ 218· ~ ἔκτασις τοῦ προνομίου τούτου, 219. *Ιδ. καὶ ΠΑΙΔΙΑ.

ΓΝΗΣΙΟΠΟΙΟΥΜΑΙ, γίνομαι παρ' ἄλλου γνήσιος.

ΓΝΗΣΙΟΠΟΙΩ, κάμνω γνήσιον τὸ μὴ γνήσιόν μου παιδίον.

ΓΝΩΡΙΣΜΑ, χαρακτηριστικόν, γνωριστικόν σημεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν τι.

ΓΝΩΡΙΣΤΙΚΟΝ, πᾶν ὃ, τι δύναται νὰ δώσῃ ἐν γνώρισμα. Γνωριστικόν σημεῖον τοῦ γένους ἢ ἐνδεικτικόν, τὸ κοινῶς λεγόμενον μάρκα, 192, 220 καὶ 246.

ΓΝΩΣΙΣ, κατάληψις, γνώρισις τῶν πραγμάτων.

ΓΟΝΕΙΣ. Τίνες ἐνοοῦνται κανονικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν γονέων; 62 καὶ 966. — Περὶ τῶν μεταξύ γονέων καὶ τέκνων δικαίων πραγματεύεται τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ πρώτου μέρους. Ἀρχὴ τῆς νομίμου σχέσεως μεταξύ τῶν νομίμων γονέων καὶ τέκνων, 180· ~ νόμιμος ἀπόφασις περὶ τῆς ἐκ νομίμων γάμων γεννήσεως, 181· ~ κοινὰ δίκαια καὶ χρεὴ τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, 182· ~ περὶ τῆς διατροφῆς αὐτῶν, 183—186· ~ περὶ τῆς ἀγωγῆς αὐτῶν, 187· ~ ζήτησις αὐτῶν φυγόντων, 189· ~ παιδία αὐτῶν, 190· ~ εἰδικὰ δίκαια μόνου τοῦ πατρός. Πατρικὴ ἐξουσία, 193· ~ ἐπακολουθήματα αὐτῆς, 194—207. *Ιδ. ΠΑΤΡΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. Νόμιμος δεσμός μεταξύ τῶν μὴ γνησίων γονέων καὶ τέκνων, 208—214· ~ γνησιοποιήσις τῶν μὴ νομίμων παιδίων. *Ιδ. ΓΝΗΣΙΟΠΟΙΗΣΙΣ. Δίκαια μεταξύ τῶν μὴ γνησίων γονέων καὶ τέκνων, 220—227. ἕτεροι δεσμοὶ ἀνάλογοι μὲ τοὺς μεταξύ νομίμων γονέων καὶ τέκνων· α') διὰ τῆς υἱοθεσίας, 235—251. *Ιδ. ΥΙΟΘΕΣΙΑ. ~ β') διὰ παραδοχῆς ξένων παιδίων πρὸς τροφήν, 252—254. *Ιδ. ΠΑΙΔΙΑ ΤΡΟΦΙΜΑ. Δὲν δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσιν ἔπειτα οἱ ἀντὶ γονέων τροφεῖς τὰ διὰ τὴν τροφήν καὶ ἀνατροφήν ἔξοδα, 254· ~ οἱ γονεῖς δύνανται νὰ διαμοιράσωσι τὴν περιουσίαν αὐτῶν μεταξύ τῶν παιδίων αὐτῶν καὶ χωρὶς διαθήκης, 760· ~ κληρονομαῖον ἐκ νόμου δίκαιον τῶν γονέων, 927—929· ~ ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν γνησιοποιηθέντων παιδίων, 952 καὶ 953· ~ τῶν πορνογενῶν καὶ νόθων, 954· ~ τῶν θετῶν, 955 καὶ 956· ~ νόμιμον μερίδιον αὐτῶν, 965 καὶ 969 ~ αἰτίαι τῆς ἀποκληρώσεως αὐτῶν, 979 καὶ 980· ~ δίκαιον αὐτῶν τοῦ νὰ κινῶσι μέψιν κατὰ τῆς διαθήκης τῶν παιδίων, 988· ~ ὑποχρεοῦνται οἱ γονεῖς νὰ προκίσωσιν οὐ μόνον τὰς γνησίας θυγατέρας καὶ ἐγγόνας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς θετάς. 1623 καὶ 1627.

ΓΡΑΜΜΗ κατὰ κάθετον. *Ιδ. Κάθετος.

ΓΡΑΜΜΗ εἰς τὴν συγγένειαν τί εἶναι; 51· ~ εὐθεῖα, ποίους περιλαμβάνει; 51 καὶ 52· ~ ἀνβαίνουσα, ποίους; 52 καὶ 54· ~ καταβαίνουσα, ποίους; 52 καὶ 55· ~ πλαγία, ποίους; 51, 53 καὶ 56· ~ ὑψηλὴ τῶν βαθμῶν εἰς τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν, 57· — εἰς τὴν πλαγίαν, 58. *Ιδ. καὶ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ.

și cea cu femeia eretică sau necredincioasă și invers. De osîndit, cea cu monahă sau schimnică și cu cea din răpire. Ilegală, a epitropului cu epitropisita și a slobozitului cu stăpîna.

RĂPCIUGĂ, boală a vitelor. Bănuită răpciugă, boală a cailor, măgarilor, catîrilor, 1242, b și c.

MEGIEȘESC, mă, mă învecinez, sînt în hotar.

OBȘTE de, ce se ține de obște, în general.

GENERAL, de obște, contrariul e special.

GEOGRAFICĂ tablă, hartă.

SCĂPAREA lucrului străin de la pierdere inevitabilă, ce drept dă? 536.

LEGITIMARE (cînd face cineva legitim copilul său nelegitim), cum se face? a) prin înlăturarea piedicii sau a nevinovatei științe a amînduror soților sau numai a unuia, 215; ~ b) prin căsătoria ce urmează, 216; ~ și c) prin binefacerea Domnului, 217 și 218; ~ extinderea acestui privilegiu, 219. Vezi și **COPII**.

LEGITIM.

LEGITIMEZ, fac legitim copilul meu nelegitim.

CARACTERISTIC semn, semn de recunoaștere.

SEMN DISTINCTIV, tot ce poate să dea un semn caracteristic. Semnul de recunoaștere sau de identificare a neamului este de obște numita marcă, 192, 220 și 246.

CUNOAȘTERE, înțelegerea, știința lucrurilor.

PĂRINȚI, Cine se înțelege de regulă sub numele de părinți? 62 și 966; ~ despre drepturile dintre părinți și copii tratează capitolul al treilea din partea întâia. Începutul legiuitei legături dintre legiuiții părinți și copii, 180; ~ legală hotărîre despre nașterea din căsătorii legale, 181; ~ drepturi și îndatoriri comune ale părinților față de copii, 182; ~ despre hrana lor, 183—186; ~ despre creșterea lor, 187; ~ căutarea celor fugari, 189; ~ pedepsirea lor, 190; ~ speciale drepturi numai ale tatălui. Puterea părintească, 193; ~ consecințele ei, 194—207, vezi **PUTEAREA PĂRINTEASCĂ**. Legătura legală dintre părinții și copiii nelegitimi, 208—214; ~ legitimarea copiilor nelegitimi, vezi **LEGITIMARE**. Drepturi între părinți și copii nelegitimi, 220—227; ~ alte legături analoage cu legăturile dintre părinți și copiii legitimi: a) din înfiere, 235—251, vezi **ÎNFIERE**. b) prin luare de copii străini spre hrană, 252—254, vezi **COPII DE SUFLET**. Cei ce-i hrănesc în locul părinților nu pot pe urmă să ceară cheltuielile pentru hrană și creștere, 254; ~ părinții pot să împartă între copii averea lor și fără testament, 760; ~ dreptul, după lege, de moștenire al părinților, 927—929; ~ la averea copiilor legitimați, 952 și 953; ~ a copiilor din curvie și ilegitiimi, 954; ~ a celor înfiați, 955 și 956; ~ partea lor legală, 965 și 969; ~ pricini de dezmoștenirea lor, 937 și 980; ~ dreptul lor de a porni jalbă asupra testamentului copiilor, 988; ~ părinții sînt datori să inzestreze nu numai pe fetele și nepoatele lor drepte, ci și pe cele înfiate, 1623 și 1627.

LINIE dreaptă.

LINIE în rudenie, ce este? 51; ~ dreaptă, pe cine cuprinde? 51 și 62; ~ ascendentă, pe cine? 52 și 54; ~ descendentă, pe cine? 52 și 55; ~ laterală, pe cine? 51, 53 și 56; ~ aflarea spișelor în linie dreaptă, 57; ~ în cea laterală, 58. Vezi și **RUDENIE**.

ΓΥΝΗ (γυναῖκα) ἓνα μόνον ἄνδρα συγχωρεῖται νὰ ἔχη εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, 88· ~ δίκαια καὶ ἔνοχαι αὐτῆς, 107· ~ πότε λύεται ὁ γάμος ἐξ αἰτίας αὐτῆς; 121· ~ τί ζημιούται τότε; 130· ~ παιδεία αὐτῆς ἐὰν καταδικασθῇ ὡς μοιχαλὶς, 124—127· ~ τί κερδαίνει, ἐὰν διαλυθῇ ὁ γάμος ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνδρός; 131 καὶ 132· ~ πότε λύεται ὁ γάμος χωρὶς ζημίας αὐτῆς; 143· ~ χρεωστεῖ νὰ φυλάξῃ τὸν χρόνον τοῦ πένθους, 144· ~ παιδιά αὐτῆς, ἐὰν δὲν φυλάξῃ αὐτόν, 147 καὶ 149· ~ τί ζημιούται, ἐὰν γεννήσῃ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀριθμουμένου ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀνδρός, 148· ~ τί κερδαίνει, ἐὰν ὑπανδρευθῇ μετὰ τὸν χρόνον τοῦ πένθους μὴ ἔχουσα παιδιά; 150· ~ τί, ἐὰν ἔχη παιδιά; 151· ~ τί, ἐὰν δὲν ὑπανδρευθῇ; 957· ~ πότε δὲν μετέχει ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός; 958· ~ πότε μετέχει; 959 καὶ 960· ~ πότε κληρονομεῖ αὐτὸν μόνῃ; 961· ~ δὲν δύναται νὰ δεχθῇ ἀφ' ἑαυτῆς κληρονομίαν ἀνήκουσαν εἰς αὐτήν, 1021· ~ οὔτε νὰ ζητήσῃ τὸν διαμερισμὸν αὐτῆς, 1077· ~ δίκαια αὐτῆς ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀπόρου ἀνδρός, 1621· ~ εἰς αὐτὴν ἀνήκει ἡ δεσποτεία καὶ ἐπαύξησις τῆς ἀδιατιμήτου προικός, 1637· ~ ἔχει σιωπηρὰν ἀποθήκην ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός ὑπὲρ τῆς προικὸς αὐτῆς, 1640· ~ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐξωπροίκων, 1667· ~ διὰ ποίας αἰτίας δύναται νὰ ἀποξενώσῃ ἢ νὰ ἐξοδεύσῃ τὴν προῖκα αὐτῆς συνεστῶτος τοῦ γάμου; 1641· ~ πότε δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ἡ ἰδία τὴν προῖκα μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου καὶ πότε οὐ; 1653· ~ ἔχει ἀπεριόριστον δεσποτείαν ἐπάνω τῶν ἐξωπροίκων αὐτῆς, 1659—1664· ~ πότε περιορίζεται; 1665· ~ ὅποιον δίκαιον ἔχει ἐπάνω τῆς ἀντίπροικος, ζῶντος τοῦ ἀνδρός; 1672· ~ ὅποιον μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ; 1675· ~ ὅποιον, ἂν εἶναι ἄπροικος; 1677· ~ δίκαιον αὐτῆς διὰ τὸν ὑποβόλον, 1678.—1681· ~ τὰ θεωρήτρα ἀνήκουσιν εἰς αὐτὴν κατὰ δεσποτείαν, 1683· — καὶ μένουσιν εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, 1686· ~ ἐὰν ἔχουσα πράγματα δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ πόθεν ἔχει αὐτά, 1695. *Ιδ. ΣΥΖΥΓΙΟΣ καὶ ΣΥΝΔΡΟΜΗ. Γυνὴ πότε χρεωστεῖ νὰ φανερῶσῃ, ὅτι εἶναι ἔγκυος; 214· — γυναικῶν μαρτυρία πότε ἔχει ἰσχύν; 751 σχολ. 46.

Δ

ΔΑΝΕΙΟΝ. Περὶ τοῦ δανείου πραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν τέταρτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Δάνειον, 1323—1325· ~ εἶδη αὐτοῦ, 1326· — δανεισμός· α') εἰς χρήματα, 1327—1329· ~ καὶ β') εἰς ἄλλα πράγματα δαπανητά, 1330· ~ τόκος ἐκ συμφωνίας ἐπιτετραμμένος, 1331· ~ ὑπὸ τῶν νόμων, 1332· — σχῆμα τῆς χρεωστικῆς ὁμολογίας, 1339· ~ τοκισμὸς ἀπηγορευμένος· α') εἰς τὸ κεφάλαιον, 1340· ~ β') εἰς τοὺς τόκους, 1341· ~ καὶ γ') εἰς ἔνοχας καὶ αἰρέσεις, 1342· — συνυπεύθυνοι, 1343· ~ ποινὴ τοῦ αἰσχροῦ δανειστοῦ· α') περὶ τοῦ εἰς τὸ κεφάλαιον γενομένου, ἀπηγορευμένου τοκισμοῦ, 1344· ~ β') περὶ τοῦ εἰς τοὺς τόκους, 1345· ~ καὶ γ') περὶ τοῦ εἰς αἰρέσεις καὶ ἔνοχας, 1346· ~ πότε μεταβάλλεται εἰς δάνειον ἢ παρακαταθήκη; 1295.

ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ, τὸ νὰ δανείζῃ τις, νὰ δίδῃ ἄσπρα μὲ διάφορον.

ΔΑΝΕΙΣΤΗΣ κυρίως λέγεται, ὅστις δανείζει ἄσπρα μὲ διάφορον, καταχρηστικῶς δὲ καὶ ὅστις ἔχει νὰ λάβῃ παρ' ἄλλου ἀφ' οἷσιν αἰτίας.

ΔΑΝΕΙΣΤΗΣ προσωπικὸς ἢ ἐνυπόθηκος ποῖος λέγεται; 604 σχολ. 37· ~ δανεισταὶ τῆς κληρονομίας δύνανται νὰ ἀνατρέψωσι τὰς παρὰ τοῦ χρεώστου αὐτῶν γενομένας πρὸς ἄλλους δωρεάς, 1286. *Ιδ. καὶ ΚΑΤΑΒΟΛΗ.

ΔΑΝΕΙΣΤΗΣ αἰσχρὸς, ποῖος λέγεται καὶ ποινὴ αὐτοῦ; 1344—1346· ~ δανεισταὶ ἐκλελεγμένοι, ποῖοι λέγονται; 1976· — *Ιδ. καὶ ΔΑΝΕΙΟΝ καὶ ΣΥΜΦΩΝΟΝ καὶ ΣΥΝΔΡΟΜΗ.

ΔΑΠΑΝΗΜΑ, ἐξόδευμα.

FEMEIE, un singur bărbat e îngăduită să ia în același timp, 88; ~ drepturi și îndatoriri ale ei, 107; ~ când se desface căsătoria din vina ei? 121; ~ ce păgubește atunci? 130; ~ pedeapsa ei, dacă a fost osindită ca adulteră, 124—127; ~ ce câștigă, dacă din vina bărbatului s-a desfăcut căsătoria? 131 și 132; ~ când se desface căsătoria fără păgubirea ei? 143; ~ e datoare să păzească anul jelierii, 144; ~ pedeapsa ei, dacă nu l-a păzit, 147 și 149; ~ dacă a născut, după ce s-au împlinit zece luni de la moartea bărbatului, ce păgubește? 148; ~ ce câștigă, dacă n-are copii și se mărită după anul jelierii? 150; ~ ce, dacă are copii? 151; ~ ce, dacă nu s-a măritat 957; ~ când n-are parte la averea bărbatului? 958; ~ când are parte? 959 și 960; ~ când îl moștenește singură? 961; ~ nu poate primi de sine o moștenire ce i se cuvine, 1021; ~ nici să ceară împărțirea ei, 1077; ~ drepturile ei la averea bărbatului sărac, 1621; ~ ei îi aparține proprietatea și sporirea zestrei neevaluate, 1637; ~ pentru zestrea ei, are ipotecă tacită asupra averii bărbatului, 1640; ~ și pentru exoprice, 1667; ~ pentru care pricini poate să înstrăineze sau să cheltuiască zestrea ei în timpul căsătoriei? 1641; ~ după desfacerea căsătoriei, când poate însăși să ceară zestrea și când nu, 1653; ~ are neîngrădită proprietate asupra expropriilor ei, 1659—1664; ~ când e limitată, 1665; ~ în viață fiind bărbatul, ce drept are asupra contrazestrei? 1672; ~ ce drept, după moartea lui? 1675; ~ ce drept, dacă e neînzestrată? 1677; ~ dreptul ei pentru ipovol, 1678—1681; ~ teoriilele i se cuvin ei în proprietate, 1683; ~ și-i rămân ei după desfacerea căsătoriei, 1686; ~ dacă, având lucruri, nu poate dovedi de unde le are, 1695, vezi **SOȚ** și **CONCURS**. — Femeia când e datoare să arate că e însărcinată? 214; ~ când are putere mărturia femeilor? 751 nota 46.

D

ÎMPRUMUT, Despre împrumut tratează capitolul douăzeci și patru din partea a doua. Împrumut, 1323—1325; ~ felurile lui, 1326; ~ împrumutare: a) în bani, 1327—1329; ~ și b) în alte lucruri cheltuitoare, 1330; ~ dobândă din tocmală îngăduită, 1331; ~ de legi, 1332; ~ forma zapisului de datorie, 1339; cămătărie oprită: a) la capital, 1340; ~ b) la dobinzi, 1341; ~ și c) la îndatoriri și condiții, 1342; ~ împreună vinovați, 1342; ~ pedeapsa creditorului: a) pentru cămătăria oprită urmată la capital, 1344; ~ b) la dobinzi, 1345; ~ c) la condiții și îndatoriri, 1346; ~ când depozitul se preface în împrumut? 1295.

ÎMPRUMUTARE, când cineva împrumută, dă bani cu dobândă.

CREDITOR se zice mai ales acela care dă împrumut bani cu dobândă; în mod rău întrebuințat: acela care din ori ce pricină are să ia de la altul.

CREDITOR personal sau ipotecar, care se numește? 604, nota 37; ~ Creditorii moștenirii pot să răstoarne dăruirile debitorului lor, făcute altora, 1286. Vezi și **PLATĂ**.

CREDITOR mîrșav, care se numește și pedeapsa lui? 1344—1346; ~ Creditori aleși, care se numesc? 1976; vezi și **ÎMPRUMUT**, **TOCMALĂ**, **CONCURS**.

CHELTUIALĂ, spese.

ΔΑΠΑΝΗΤΑ πράγματα, ποῖα λέγονται; 386 καὶ 396· ~ εἶναι ἀντικείμενον τῆς χρήσεως καὶ ἐπικαρπίας, 661· ~ καὶ τοῦ δανείου, 1323.

ΔΕΙΚΤΙΚΟΝ. Ἰδ. ΓΝΩΡΙΣΤΙΚΟΝ.

ΔΕΚΑΕΤΗΣ, δέκα χρόνων.

ΔΕΞΑΜΕΝΟΣ (δέχομαι), ὅστις ἐδέχθη, ἔλαβε.

ΔΕΣΜΟΣ, δέμα, δέσιμον.

ΔΕΣΠΟΤΕΙΑ, ἐξουσία ἐπάνω ἀνθρώπων, ἡγουν σκλάβων, ἡ πραγμάτων. Περὶ τοῦ δικαίου τῆς δεσποτείας πραγματεύεται τὸ δεύτερον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Δεσποτεία τί ἐστὶ, 461 καὶ 462· ~ τίς καὶ τίνων πραγμάτων δύναται νὰ προσκτᾶται τὴν δεσποτείαν; 463 καὶ 464· ~ δεσποτεία τελεία, 465· ~ ἀτελής, 466· ~ τρόπος ταύτης, 468—470· ~ συνδεσποτεία, 472—475· —δίκαια τοῦ δεσπότου, 476· ~ περιορισμὸς αὐτῶν, 477—479· ~ ἀγωγὰ ἐκ τοῦ δικαίου τῆς δεσποτείας· α') κυρίως ἡ τὰ ἴδια ἐκδικοῦσα εἰς τίνας καὶ κατὰ τίνων ἀρμόζει; 480—484· ~ τί πρέπει νὰ ἀποδείξῃ ὁ ἐνάγων; 485—487· ~ β') ἐκδίκησις πραγματος ἐκ τῆς νομικῶς ὑπολαμβανομένης δεσποτείας τοῦ ἐνάγοντος. Πρὸς τίνα νομέα ἔχει ἰσχὺν ἡ ὑπόληψις αὐτῇ; 488—490· ~ πῶς δύναται νὰ διαυθεντευθῇ ὁ κάτοχος ἐναντίον τῆς περὶ ἐκδίκησεως ἀγωγῆς; 491· ~ παρακολούθημα νομικόν· α') ὅταν ἀρνητὰι τις τὴν νομὴν, 492· ~ β') ὅταν προσποιῇται, ὅτι νέμεται, 493· ~ καὶ γ') ὅταν δολίως παῦει ἀπὸ τοῦ νὰ νέμῃται, 494· — τί πρέπει νὰ προσαποδώσῃ ὁ νομεὺς εἰς τὸν δεσπότην τοῦ πραγματος; 495. Ἰδ. ΠΡΟΣΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΤΕΙΑΣ. Τρόποι δι' ὧν παῦει ἡ τῶν πραγμάτων δεσποτεία, 581· ~ διὰ τριετίας δεσπάζεται νομίμως τὸ δίκαιον τῆς δεσποτείας ἐπάνω πραγμάτων κινήτων, 1923· — τὸ δ' ἐπάνω πραγμάτων ἀκινήτων διὰ δεκαετίας μὲν, παρόντων τῶν δεσποτῶν, διὰ εἰκοσαετίας δέ, ἀπόντων, 1924.

ΔΕΣΠΟΤΗΣ, ὁ ἔχων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ σκλάβους ἡ πράγματα· λέγεται δὲ δεσπότης σχετικῶς πρὸς αὐτά, 27.

ΔΗΜΟΣΙΑ, πράγματα, ποῖα λογίζονται; 381· ~ μέχρι πόσου καιροῦ χρῆσιδεσπόζονται; 1936· —

ΔΗΜΟΣΙΟΝ, πᾶν ὃ, τὴν ἀνήκει εἰς τὴν κοινότητά· καὶ δημόσιον τὸ ταμεῖον, τὸ κοινόν θησαυροφυλάκιον. Λατ. Aerarium καὶ Fiscus. Πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὸ δημόσιον πότε χρῆσιδεσπόζονται; 1928.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΙΣ (κοινοποιήσις, φανέρωσις εἰς ὅλους) τῶν νόμων, 3.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΩ. Ἰδ. ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΙΣ.

ΔΙΑΓΝΩΜΩΝ, ποῖος λέγεται; 1829.

ΔΙΑΓΝΩΣΙΣ, ἀκριβὴς ἔρευνα, ἐξέτασις, σκέψις καὶ ἀπόφασις.

ΔΙΑΓΡΑΦΗ, ἡ διὰ γραμμῶν καὶ σχημάτων σημειώσεις, σχεδιάσμα.

ΔΙΑΓΡΑΦΩ, περιγράφω, γράφω τι περιστατικῶς περὶ τινος, διὰ γραφῆς ἢ σημείων παρίστανω τι.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ, φιλονεικία εἰς τὸ κριτήριον, κρισιολογία.

ΔΙΑΔΟΧΗ. Περὶ τῆς ἀδιαθέτου διαδοχῆς πραγματεύεται τὸ δέκατον τρίτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Πότε ἔχει χώραν ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχή; 912 καὶ 913· ~ κληρονόμοι νόμιμοι· α') οἱ ἐκ νομίμων γάμων συγγενεῖς, 914· ~ τάξις τῶν νομίμων κληρονόμων, 915· ~ πρώτη, 916—925· ~ δευτέρα, 926—935· ~ τρίτη, 936—939· ~ τετάρτη, 940· ~ ἐξαίρεσις, 941· ~ β') δίκαιον κληρονομαιῶν τῶν γνησιοποιηθέντων παιδίων· 1) διὰ γάμου ἐπιγενομένου, 942· ~ 2) δι' εὐεργεσίας τοῦ ἡγεμόνος, 943· ~ γ') τῶν μὴ ἐκ γάμων παιδίων· 1) τῶν φυσικῶν, 944—947· ~ 2) τῶν ἐκ παρανόμων γάμων, 948· ~ δ') τῶν θετῶν, 949—951· ~ ε') κληρονομαιῶν δίκαιον τῶν γωνένων· 1) ἐπὶ τῆς περιου-

CHELTUITOARE lucruri, care se numesc? 386 și 396; ~ sînt obiect al întrebuințării și al uzufructului, 661; ~ și al împrumutului. 1323.

ARĂTĂTOR; vezi SEMN cunoscător.

ZECEANIE, răstimp de zece ani.

PRIMESC.

LEGĂMÎNT, legătură.

PROPRIETATE, putere asupra oamenilor, adică robilor, sau a lucrurilor. Despre dreptul proprietății tratează capitolul al doilea din partea a doua. Proprietate, ce este, 461 și 462; ~ cine și asupra căror lucruri poate să dobîndească proprietate? 463 și 464; ~ proprietate desăvîrșită, 465; ~ nedesăvîrșită, 466; ~ felul acesteia, 468—470; coproprietate, 472—475; ~ drepturile proprietarului, 476; ~ îngrădirea lor, 477—479; ~ pîrile din dreptul proprietății: a) mai cu seamă aceea care revendică lucrurile proprii, cui și împotriva cărora se aplică? 480—484; ~ Ce trebuie să dovedească pîrișul? 485—487; ~ b) revendicarea lucrului din proprietatea presupusă în chip legal a pîrișului. Față de care posesor are putere această presupunere? 488—490; ~ Cum poate să se apere deținătorul împotriva pîrii de revendicare? 491; ~ consecința legală: a) cînd cineva tăgăduiește posesiunea, 492; ~ b) cînd se preface că posedă, 493; ~ și c) cînd în chip viclean încetează de a poseda, 494; ~ ce trebuie posesorul să mai dea înapoi proprietarului lucrului? 495. Vezi DOBÎNDIREA PROPRIETĂȚII. Feluri de încetare a proprietății, lucrurilor, 581; ~ prin timp de trei ani se dobîndește legal dreptul de proprietate asupra lucrurilor mișcătoare, 1923; ~ asupra celor nemișcătoare prin zece ani fiind proprietarii prezenți, și prin douăzeci ani, fiind absenți, 1924.

PROPRIETAR, cel ce are sub a sa putere robi sau lucruri; în raport cu acestea se numește proprietar, 27.

PUBLICE lucruri, care se numesc? 381; ~ pînă în cît timp se dobîndesc prin uzucapie, 1936.

PUBLIC, tot ce aparține obștimii; și vistieria publică, tezaurul public. Lat. Aerarium și Fiscus. Cînd se cîștigă prin uzucapie lucrurile publice? 1928.

PUBLICAȚIE (publicare, arătare la toți) a legilor, 3.

PUBLICA, a, vezi PUBLICAȚIE.

ARBITRU, care se numește? 1829.

DIAGNOZĂ, amănunțită cercetare, examinare, chibzuire și hotărîre.

DESCRIERE, însemnarea prin linii și figuri, schiță.

DESCRIU, prescriu, scriu ceva pe larg despre cineva, reprezint ceva prin scriere sau semne.

LITIGIU, la judecătorie.

SUCCESIUNE. Despre succesiunea fără testament tratează capitolul al treisprezecelea din partea a doua. Cînd are loc succesiunea fără testament? 912 și 913; ~ moștenitori legali: a) rudele din căsătorii legale, 914; ~ clasele moștenitorilor legali 915; ~ întîia, 916—925; ~ a doua, 926—935; ~ a treia, 936—939; ~ a patra, 940; ~ excepție, 941; ~ b) dreptul de moștenire al copiilor legitimați: 1) prin căsătorie ulterioară, 942; ~ 2) prin binefacerea Domnului, 943; ~ c) al copiilor în afară de cununie: 1) al celor firești, 944—947; ~ 2) al celor din căsătorii nelegale, 948; ~ d) al celor înfiați, 949—951; ~ e) dreptul de moștenire al părinților: 1)

σίας τῶν γνησιοποιηθέντων παιδίων, 952 καὶ 953· ~ 2) ἐπὶ τῆς τῶν πορνογενῶν καὶ νόθων, 954· ~ 3) ἐπὶ τῆς τῶν θετῶν, 955 καὶ 956· ~ καὶ ς') κληρονομιαῖον ἐκ τῶν νόμων δίκαιον τῶν συζύγων, 957—961· ~ κληρονομία σχολάζουσα, 962 καὶ 963. "Ιδ καὶ ΚΑΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.

ΔΙΑΔΟΧΟΣ, ὅστις διαδέχεται, λαμβάνει τὸν τόπον ἄλλου.

ΔΙΑΘΕΜΕΝΟΣ, ὅστις ἔκαμε διαθήκην. "Ιδ. ΔΙΑΘΗΚΗ καὶ ΘΕΛΗΣΙΣ.

ΔΙΑΘΕΣΙΣ, κατὰστασις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

ΔΙΑΘΗΚΗ ποία ὀνομάζεται; 708· ~ σχῆμα αὐτῆς ἐσωτερικόν, 708—737· ~ ἐξωτερικόν, 738—750· ~ διαθήκη μὴ ἔχουσα προνόμιον, 755—758· ~ διαθήκη ἀρχιερέων, 761· ~ μοναχῶν, 762—769· —'Ιδ. καὶ ΘΕΛΗΣΙΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ καὶ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ καὶ ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ. Διαθήκης ἀνατροπή, 997· ~ διαθήκη 1) ἀνυπόστατος, α'—ζ'· ~ 2) παράνομος· ~ 3) ῥηγνυμένη, α'—ς'· ~ 4) ἄκυρος· ~ 5) ἀκαθήκουσα, 997· ~ ποιοὶ δύνανται νὰ κινήσωσι μέμψιν κατὰ τῆς διαθήκης; 988—992· ~ ἐπακολουθήματα ἐκ ταύτης 993—996· — μέχρι πόσου χρόνου παραγράφεται ἡ κατὰ τῆς διαθήκης μέμψις; 1951.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ τοῦ πολιτικοῦ νομίμου, 18.

ΔΙΑΙΤΗΤΗΣ, 1829.

ΔΙΑΙΤΩ, κρίνω, ἀποφασίζω ὡς διαιτητῆς ὑποθέσεις.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ, δημοσίευσις, κοινολόγησις μιᾶς εἰδήσεως διὰ μέσου τοῦ κήρυκος (διαλαλητοῦ, τελλάλλη).

ΔΙΑΚΗΡΥΤΤΩ, δημοσιεύω, κοινολογῶ.

ΔΙΑΚΟΝΟΣ δὲν δύνανται νὰ ἀναδεχθῇ ἐπιτροπίαν ὀρφανῶν ξένων, 260. "Ιδ. καὶ ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙΣ.

ΔΙΑΚΟΠΗ (διάκοψις) τῆς παραγραφῆς πότε γίνεται; 1968.

ΔΙΑΚΟΠΤΩ, κόπτω εἰς τὸ μέσον, διαχωρίζω.

ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΟΝ σημεῖον, δι' οὗ διακρίνεται ἐν πρᾶγμα ἀπὸ ἄλλο.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ, τὸ μεταξὺ διάστημα καὶ τὸ μεσολαβίζον τοῦ καιροῦ. "Εκ διαλειμμάτων, δηλαδὴ ὄχι κατὰ συνέχειαν, ἀλλὰ μὲ διακοπὰς.

ΔΙΑΛΥΣΙΣ (συμβιβασμός) τί ἔστι; 1817· ~ τί διαφέρει τῆς δωρεᾶς; 1818· ~ ἀνίσχυρος διάλυσις ἀναφερομένη εἰς τὸ ἀντικείμενον, 1819—1822· ~ ἡ εἰς ἄλλα ἐλλείματα, 1823—1825· ~ ἔκτασις τῆς διαλύσεως, 1826· ~ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἀναφερόμενον εἰς τὰς ἐκ πλαγίου ἐνοχάς, 1827· — ὁ ἐπίτροπος δὲν δύνανται νὰ κάμῃ διάλυσιν, 308· ~ ἡ ἐπ' ὀνόματι ἄλλου γινομένη διάλυσις ἀπαιτεῖ εἰδικὴν πληρεξουσιότητα, 1352.

ΔΙΑΛΥΣΙΣ, διαχώρισις· μεταφορικῶς δὲ ἀντὶ τοῦ ἀποπλήρωσις ἐνὸς χρέους, τὸ σφάλισμα δηλαδὴ τοῦ λογαριασμοῦ, τὸ τέλος μιᾶς ἔχθρας καὶ φιλονεικίας καὶ ἡ μετὰ ταῦτα φιλίωσις καὶ εἰρηνopoίησις.

ΔΙΑΛΥΩ. "Ιδ. ΔΙΑΛΥΣΙΣ.

ΔΙΑΜΑΧΟΜΑΙ, πολεμῶ, φιλονεικῶ.

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΟΣ τῆς ἐνδιαθέτου κληρονομίας, 709—715· ~ κατὰ κεφαλὴν ποῖος λέγεται; 917· ~ κατὰ ρίζαν ποῖος; 924· ~ διαμερισμός τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας. Περὶ τοῦ διαμερισμοῦ τῆς ἐκ ἀδιαθέτου κληρονομίας πραγματεύεται τὸ δέκατον ὕδρου κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Κανόνες γενικοὶ περὶ τούτου, 1073—1080· ~ χρέος τοῦ κριτηρίου εἰς τοῦτο, 1081· ~ ποιοὶ δύνανται νὰ ζητήσωσι διαμερισμόν; 1082· ~ τί πρέπει νὰ κάμῃ ὁ κριτής, ἐὰν δὲν ἔγινε τέλειος ὁ διαμερισμός ἢ ἐὰν ἔλλειψαν πράγματα μετὰ τὸν διαμερισμόν; 1083· ~ πότε δίδεται ὅρκος εἰς τοὺς συγκληρονόμους; 1084· ~ ποῖα πράγματα διατιμῶνται; 1085· ~ πῶς νὰ γένωσιν ἴσα τὰ μερίδια; 1086· ~ πῶς πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ ὁ κριτής διὰ τὸν διαμερισμόν τῶν ἀκινήτων πραγμάτων; 1087· ~ πότε ἔχει χώραν εἰς τὸν διαμερισμόν τὸ δίκαιον τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ, 1088· — τί διαιρεῖται καὶ τί οὐ; 1089 καὶ 1090· ~ πῶς νὰ διαταχθῶσι τὰ γράμματα τῆς κληρονομίας; 1091· ~

la averea copiilor legitimați, 952 și 953; ~ 2) la averea copiilor din curvie și ilegiti-
 timi, 4954; ~ 3) la aceea a celor înfiați, 955 și 956; ~ f) dreptul din legi de moștenire
 al soților, 957—961; ~ moștenire vacantă 962 și 963. Vezi și **MOȘTENIRE**.

SUCCESOR, care urmează, ia locul altuia.

TESTATOR, care face testament. Vezi **TESTAMENT** și **VOINȚĂ**.

STAREA sufletului și a trupului.

TESTAMENT, care se numește? 708; ~ forma lui cea dinlăuntrul, 708—737; ~ cea din
 afară, 738—750; ~ testament neavind privilegiu, 755—758; ~ testament al arhie-
 reilor, 761; ~ al monahilor, 762—769; vezi și **VOINȚA CEA DE PE URMĂ**,
ÎNGRĂDIRE, **ANERISIRE**. Răsturnarea testamentului, 997; ~ testament: 1)
 fără tărie, a—g; ~ 2) nelegal; ~ 3) rupt, a—f; ~ 4) desputernicit; ~ 5) inoficios.
 997; ~ cine poate să pornească plingere asupra testamentului? 988—992; ~ con-
 secințe dintr-aceasta, 993—996; ~ până când se prescrie plingerea asupra testa-
 mentului? 1951.

IMPĂRȚIRE a dreptului civil, 18.

ARBITRU, 1829.

ARBITREZ, judec, hotărăsc chestiuni ca arbitru.

VESTIRE, publicație, facerea cunoscută a unei știri prin crainic (vestitor, telal).

VESTESC, public, fac de obște cunoscut.

DIACON, nu poate primi epitropia orfanilor străini, 260. Vezi și **HIROTONIT**.

CURMARE (întrerupere) a prescrierii, când se face? 1968.

CURM, tai la mijloc, despic.

DEOSEBITOR, semn. prin care se deosebește un lucru de altul.

INTERVAL, distanța dintre și timpul de la mijloc. În intervale, adică nu în continuare,
 ci cu întreruperi.

ÎNVOIALĂ (transacție) ce este? 1817; ~ deosebirea de dăruire, 1818; ~ transacție
 nevalabilă referitor la obiect, 1819—1822; ~ sau la alte greșeli, 1823—1825; ~
 extinderea transacției, 1826; ~ efectul ei referitor la îndatoriri lăaturalnice, 1827;
 ~ epitropul nu poate face transacție, 308; ~ transacția făcută în numele altuia
 cere specială imputernicire, 1352.

ÎNVOIALĂ, desfacere; figurat în loc de îndeplinirea unei datorii, adică greșeala de
 socoteală, sfârșitul unei dușmăanii și certe, după aceea pace și prietenie.

REZOLV. Vezi **REZOLVARE**.

LUPT, mă războesc, mă cert.

IMPĂRȚEALĂ a moștenirii testamentare, 709—715; ~ pe cap, care se numește?
 917; ~ pe tulpină, care? 924; ~ împărțeala moștenirii fără testament. Despre
 împărțeala moștenirii fără testament tratează cap. 18 din partea a 3-a. Reguli gene-
 rale despre aceasta, 1073—1080; ~ datoria judecătorei la aceasta, 1081; ~ cine
 poate cere împărțeala? 1082; ~ ce trebuie să facă judecătorul, dacă nu s-a făcut
 desăvârșită împărțeală sau dacă lipsesc lucruri după împărțeală? 1085; ~ când
 se dă jurământ la comostenitori? 1084; ~ care lucruri se evaluează? 1085; ~ cum
 să fie făcute egale părțile? 1086; ~ cum trebuie judecătorul să hotărască pentru
 împărțeala lucrurilor nemișcătoare? 1087; ~ când la împărțeală are loc dreptul
 reprezentăției? 1088; ~ ce se împarte și ce nu? 1089 și 1090; ~ cum să fie
 rinduite scrisurile moștenirii? 1091; ~ când moștenitorul devine proprietar deplin

πότε γίνεται ὁ κληρονόμος τέλειος δεσπότης τοῦ μεριδίου του; 1092·—οἱ κληρονόμοι πρέπει νὰ δώσωσιν ἀσφάλειαν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον περὶ τῆς ἐνδεχομένης ἐκνικήσεως, 1093·—ποῖται συμφωνίαι ἔχουσιν ἰσχὺν μεταξὺ τῶν συγκληρονόμων; 1094·—ποῖος διαμερισμὸς ἀνατρέπεται; 1095·—ποῖος δὲν ἀνατρέπεται; 1096—1098·—παιδεία διὰ τὸν δόλον ἐνὸς ἐκ τῶν συγκληρονόμων, 1099·—ποῖος διαμερισμὸς διαμένει πάντοτε σταθερός; 1100·—πότε καὶ μέχρι πόσου καιροῦ δύναται τις νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ γενομένου διαμερισμοῦ; 1952.

ΔΙΑΠΟΜΠΗ, ἀποστολή, στάλσιμον, ἢ τὸ εἰς τὸ πέραν στάλσιμον.

ΔΙΑΡΚΗΣ, *Ιδ. ΔΙΗΝΕΚΗΣ.

ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΖΩ, βάλλω εἰς ῥυθμόν, εἰς καλὴν τάξιν καὶ κατάστασιν.

ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ λέγεται, ὅταν καλῶς καὶ ἀκριβῶς στοχάζεται τις.

ΔΙΑΣΤΗΜΑ, ἀπόστασις, ἀπομάκρυνσις ἀφ' ἐνὸς διωρισμένου τόπου.

ΔΙΑΤΑΓΑΙ (διατάξεις) τῶν τεχνικῶν συστημάτων ἢ ἄλλων κοινοτήτων πότε καὶ ἀναμέσον ποίων ἔχουσι νόμιμον ἰσχύν; 15.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ, ὁρισμός, προσταγή, παραγγελία.

ΔΙΑΤΑΡΑΤΤΩ, συγχίζω κατὰ πολλὰ, βάλλω εἰς μεγάλην ταραχὴν καὶ ἀνησυχίαν.

ΔΙΑΤΑΤΤΩ, καὶ διατάσσω, προστάζω καὶ βάλλω εἰς τάξιν.

ΔΙΑΤΕΤΙΜΗΜΕΝΟΣ, ἐκτετιμημένος, ξετετιμένος.

ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ, διαφύλαξις.

ΔΙΑΤΗΡΩ, διαφυλάττω.

ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΣ, ὅστις κάμνει διαθήκην. *Ιδ. ΔΙΑΘΗΚΗ καὶ ΘΕΛΗΣΙΣ.

ΔΙΑΤΙΜΗΣΙΣ (ἐκτίμησις) τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας πότε καὶ πῶς γίνεται; 291—296·—ἡ δικαστικὴ διατίμησις τῶν πραγμάτων πῶς πρέπει νὰ γένη; 400—402.

ΔΙΑΤΙΜΗΤΑ πράγματα ποῖα εἶναι; 399.

ΔΙΑΤΙΜΩ, ἐκτιμῶ, ξετιμῶ.

ΔΙΑΤΡΟΦΗ. Λεγάτον διατροφῆς τί περιέχει; 813.

ΔΙΑΤΥΠΩΣΙΣ, σχηματισμός, μόρφωσις.

ΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ, μάχομαι, φιλονεικῶ, ἔχω διαφορὰν καὶ κρίσιν μετὰ τινος.

ΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ, οἱ ἔχοντες διαφορὰν, οἱ φιλονεικοῦντες, κρινόμενοι.

ΔΙΑΦΡΑΓΜΑ, φραγμός, φράκτη, ἥτις περικλείει ἢ διαχωρίζει τι.

ΔΙΑΦΡΑΤΤΩ καὶ ΔΙΑΦΡΑΣΣΩ, φράζω, διαχωρίζω.

ΔΙΑΦΥΛΑΞΙΣ, φύλαξις μὲ προσοχήν.

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ τῆς ἡνωμένης τοῦ κληρονομουμένου περιουσίας μετὰ τῆς τοῦ κληρονόμου.

Τίς δύναται νὰ ζητήσῃ αὐτόν; 1056—1059. *Ιδ. ΚΑΤΑΒΟΛΗ.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ. *Ὁ διδάσκαλος ἐρωτᾶται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου εἰς ποῖον τρόπον ζωῆς εἶναι ἐπιτηδεύτερος ὁ ἀφῆλιξ, ὅταν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς ἀκολουθήσῃ διαφωνία περὶ τούτου, 195·—ὕποχρεοῦται νὰ φανερῶσιν εὐθύς εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, ὅταν ἀπαιτῇ ἡ χρεία νὰ διορισθῇ ἐπίτροπος εἰς τὸν ἀνήλικον μαθητὴν αὐτοῦ, 257·—οἱ διδάσκαλοι τῶν κοινῶν σχολείων δὲν ἀναγκάζονται νὰ ἀναδεχθῶσιν ἐπιτροπίαν, 263.

ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΙΣ. *Ιδ. ΕΚΝΙΚΗΣΙΣ.

ΔΙΕΚΔΙΚΩ, *Ιδ. ΕΚΔΙΚΩ.

ΔΙΕΤΙΑ, διάστημα δύο χρόνων.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ, ὕρθωμα, ἵσασμα.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΑΙ, ὁδηγοῦμαι ὀρθῶς, ἀποβλέπω ἵσα.

ΔΙΕΥΘΥΝΩ, κάμνω τι ὀρθόν, ἵσον.

ΔΙΖΥΓΟΝ, ἀμάξι ἔχον δύο ζῶα ἐζευγμένα.

ΔΙΗΝΕΚΗΣ, παντοτεινός.

ΔΙΗΡΗΜΕΝΩΣ, μερισμένως, χωριστά, μὴ ἡνωμένως.

al părții sale? 1092; ~ moștenitorii trebuie să-și dea unul altuia siguranță pentru eventuala evicțiune, 1093; ~ Care tocmești între comoștenitori au putere? 1094; care împărțeală se răstoarnă? 1905; ~ care împărțeală nu se răstoarnă? 1096—1098; ~ pedeapsa pentru vicleșugul unuia dintre coherezi, 1099; ~ care împărțeală rămâne întotdeauna statornică? 1100; ~ cînd și pînă în cită vreme poate cineva să ceară anularea împărțelii făcute? 1952.

EXPEDIERE, trimitere sau trimitere în cealaltă parte.

NECONTENIT. Vezi NEÎNTRERUPT.

RÎNDUIESC, pun în rînd, în ordine și stare bună.

CHIBZUIRE se spune. cînd cineva se gîndește bine și cu deamănuntul.

DISTANȚĂ, depărtare de la un anumit loc.

STATUTE (rînduiești) ale breslelor de meșteri sau ale altor comunități, cînd și între care au putere de lege? 15.

RÎNDUIALĂ, ordin, hotărîre, poruncă.

TULBUR, fac mare învîlmășeală, arunc în mare tulburare și neliniște.

ORDONEZ, poruncesc și pun în ordine.

EVALUAT, prețuit, estimat.

PĂSTRARE, păzire.

PĂSTREZ, păzesc.

TESTATOR, cel care face testament. Vezi TESTAMENT și VOINȚĂ.

EVALUARE (prețuire) a averii orfanilor, cînd și cum se face? 291—296; ~ evaluarea judecătorească a lucrurilor cum trebuie să se facă? 400—402.

EVALUATE lucruri, care sînt? 399.

EVALUEZ, prețuesc, estimez.

HRANĂ, legatul de hrană ce cuprinde? 813.

CERT, mă, mă lupt, sfîdesc, am o divergență și judecată cu cineva.

PRIGONITORI, cei care au o divergență, se ceartă, se judecă.

DIAFRAGMĂ, împrejmuire, ceea ce închide de jur împrejur sau desparte ceva.

ÎMPREJMUIESC, înconjur, despart.

PAZĂ, păstrare cu mare atențiune.

SEPARARE a averii celui moștenit, unită fiind cu aceea a moștenitorului. Cine poate să o ceară? 1056—1059. Vezi și DEPUNERE.

DASCĂL. Dascălul este întrebat de judecătorie pentru care fel de viață este mai apt spre vîrstnicul, cînd între acesta și tatăl a urmat un dezacord în privința aceasta, 195; ~ e dator să arate de îndată judecătoriei epitropicești, cînd cere trebuința să se hotărască epitrop pentru școlarul său nevîrstnic, 257; ~ dascălii școalelor publice nu sînt siliți să primească epitropie, 263.

REVENDICARE. Vezi EVICȚIUNE.

REVENDIC, stăruitor. Vezi REVENDIC.

BIENAL, interval de doi ani.

REDRESARE. Îndreptare, facere de părți egale.

REDRESEZ, îndrumez.

ÎNDREPT, fac ceva drept, egal.

JUG, căruță avînd două vite înjugate.

CONTINUU, neîntrerupt.

DIVIZAT, despărțit, împărțit, neunit.

ΔΙΠΕΧΥΡΙΖΟΜΑΙ, ἐπιβεβαιῶ, ἐναντιόνομαι, φιλονεικῶ νὰ συστήσω τὴν γνώμην μου, 94 σχόλ. 10.

ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ, ἡ δικαία κρίσις, ἡ δόσις τοῦ δικαίου, ἡ διοίκησις. Λατινιστί Iurisdictio. ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΟΥΜΑΙ, ἀπολογοῦμαι, λέγω τὰ δικάιά μου, διαυθεντεύω τὴν κρίσιν μου εἰς τὸ κριτήριον.

ΔΙΚΑΙΟΝ κατὰ τοὺς πολιτικούς νόμους θεωρεῖται εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερίαν, ἥτις πρέπει νὰ περιορίζηται εἰς ἓνα ἕκαστον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ χρῆσις αὐτῆς νὰ εἶναι δυνατὴ καὶ εἰς ἄλλους. 2. *Ιδ. BEKKAP. σελ. 202.

ΔΙΚΑΙΟΝ τῆς νομῆς. *Ιδ. ΝΟΜΗ.

ΔΙΚΑΙΟΝ τῆς δεσποτείας. *Ιδ. ΔΕΣΠΟΤΕΙΑ.

ΔΙΚΑΙΟΝ τοῦ ἐνεχύρου. *Ιδ. ΕΝΕΧΥΡΟΝ.

ΔΙΚΑΙΟΝ τῆς δουλείας. *Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΔΙΚΑΙΟΝ τῆς κληρονομίας. *Ιδ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.

ΔΙΚΑΙΟΝ τῶν προσώπων, 19· ~ τῶν πραγμάτων τί; 20· ~ διαίρεσις αὐτοῦ, 21; ~ πραγματικόν, 22 καὶ 403· ~ προσωπικόν, 23 καὶ 404· ~ ποῖα εἶναι τὰ πραγματικά δίκαια; 405· ~ διαφορὰ αὐτῶν καὶ τῶν προσωπικῶν, 405 σχόλ. 22· ~ ἰδιωτικόν, 2. Τὸ ἐπὶ τῶν πραγμάτων δίκαιον περιέχεται εἰς τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ δευτέρου μέρους, ἀπὸ τοῦ 378—1149, τὸ δὲ προσωπικόν ἐπὶ τῶν πραγμάτων δίκαιον εἰς τὸ δεύτερον αὐτοῦ τμήμα, ἀπὸ τοῦ 1150—1770· ~ καταφατικόν καὶ ἀποφατικόν ἢ κωλυτικόν δίκαιον, 413. *Ιδ. καὶ τὰς ΛΕΞΕΙΣ ΤΑΥΤΑΣ. Δίκαια κοινὰ εἰς τὰ σύμφωνα 1181· —δίκαια τῆς ἐντολῆς, 1348· ~ τῶν προσώπων ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων. *Ιδ. ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ. Δικαίων βεβαίωσις. *Ιδ. ΒΕΒΑΙΩΣΙΣ. Δικαίων μετὰθεσις. *Ιδ. ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ. Δικαίων λύσις. *Ιδ. ΛΥΣΙΣ. Δίκαια καὶ ἐνοχαὶ ἀναμέσον τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν χωρικῶν πῶς ἀποφασίζονται; 1531.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ, 572, σχόλ. 35.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ἀσφαλίσματα, γράμματα δι' ὧν ἀποδεικνύονται καὶ βεβαιοῦνται τὰ δικάιά τινος, ὡς αἱ διαθήκαι, αἱ ὁμολογίαι τῆς ἀγοράσεως, τὰ ὀροθετικά γράμματα, τὰ τῶν κριτηρίων, τὰ δωρεαστικά, τὰ ἀφιερωτικά, τὰ χρυσόβουλλα καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ πνευματικόν. Πότε πρέπει νὰ βοηθηθῇ ὑπ' αὐτοῦ ὁ ἀφῆλιξ, ὅστις θέλει νὰ λάβῃ γυναῖκα, 78· ~ εἰς τοῦτο ἀνῆκει ἡ ἔρευνα περὶ τοῦ νομιζομένου ἀνισχύρου γάμου, 109, 113, 114 καὶ 1819.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ἀπόφασις, τοῦ κριτηρίου ἢ ἀπόφασις.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΝ, τὸ τοῦ δικαστηρίου, τὸ ἀνῆκον εἰς τὸ κριτήριον καὶ τὸ γινόμενον διὰ τοῦ κριτηρίου.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ, οἰκονομία, κυβέρνησις, καλὴ τάξις καὶ διεύθυνσις τῶν τε οἰκιακῶν πραγμάτων καὶ τῶν πολιτικῶν, καὶ ἐξουσία. Διοικήσις ξένων πραγμάτων χωρὶς ἐντολῆς· κανόνες περὶ αὐτῆς, 1388—1389.

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ, κυβερνήτης, ἐξουσιαστής.

ΔΙΟΙΚΩ, κυβερνῶ, οἰκονομῶ, ἐξουσιάζω.

ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ κοινοί, οἱ ἀφορῶντες τὰ δίκαια τῶν προσώπων ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων εἶναι ἡ βεβαίωσις, ἡ μετὰθεσις καὶ ἡ λύσις ἢ ἀναίρεσις αὐτῶν, 1771. Περὶ τούτων πραγματεύεται τὸ τρίτον μέρος τοῦ παρόντος κώδικος.

ΔΙΟΧΕΤΗΣΙΣ, φέρσιμον τοῦ νεροῦ διὰ μέσου ὑδραγωγῶν ἢ καναλίων. Δίκαιον τῆς διοχετεύσεως. *Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΔΙΟΧΕΤΕΥΩ, φέρω τὸ νερὸν διὰ μέσου ὑδραγωγῶν.

ΔΙΠΛΕΥΡΟΝ συνάλλαγμα, 1817.

ΔΙΠΛΕΥΡΟΣ συμφωνία 1801.

ΔΙΠΛΕΥΡΩΣ ὑποχρεοῦσα συμφωνία, 1155. *Ιδ. καὶ ΣΥΜΦΩΝΙΑ.

ΔΙΣ, δύο φοραίς.

¹⁾ Βλέπε σ. 742 σημ. 1.

SUSTIN, afirm, contrazic, mă zbat să susțin părerea mea, 94 nota 10.

JURISDICȚIE, dreapta judecată, împărțirea dreptății, administrație, latinește Iurisdictio.

JUDEC, mă, mă apăr, spun dreptățile mele, apăr judecata mea la judecătorie.

DREPTUL după legile civile are în vedere libertatea exterioară a omului, care trebuie să fie îngăduită la fiecare întru atîta, încît folosirea ei să fie posibilă și altora.

2. Vezi Beccar. p. 202.

DREPTUL de posesiune. Vezi POSESIUNE.

DREPTUL DE PROPRIETATE. Vezi PROPRIETATE.

DREPTUL zălogului. Vezi ZĂLOG.

DREPTUL de servitute. Vezi SERVITUTE.

DREPTUL de moștenire. Vezi MOȘTENIRE.

DREPTUL persoanelor, 19; ~ lucrurilor ce este? 20; ~ împărțirea lui, 21; ~ real, 22 și 403; ~ personal, 23 și 404; ~ care sînt drepturile reale; 405; ~ deosebirea între acestea și cele personale, 405, nota 22; ~ privat, 2. Dreptul lucrurilor se cuprinde în secția întâia a părții a doua, de la 378—1149, iar dreptul personal asupra lucrurilor în secția a doua din aceeași parte, de la 1150—1770; ~ dreptul afirmativ și negativ sau opritor, 413; ~ Vezi și EXPRESIILE ACESTEIA. Drepturi comune la tocmești, 1181; ~ drepturile din mandat, 1348; ~ persoanelor și totodată al lucrurilor, vezi RÎNDUIELI. Întărirea drepturilor, vezi ÎNTĂRIRE. Strămutarea drepturilor, vezi STRĂMUTARE. Desfacerea drepturilor, vezi DESFACERE. Drepturi și îndatoriri între proprietari și săteni, cum se hotărăsc? 1531.

DOCUMENT, 572, nota 35.

DOCUMENTE, încredințări, scrisuri prin care se dovedesc și se confirmă drepturile cuiva precum testamente, zapise de cumpărare, de hotărnicii, de ale judecătoriilor, de dăruiri, de închinări, hrisoave și altele de acest fel.

DICASTERIA duhovnicească. Cînd trebuie să fie ajutat de aceasta sprevîrstnicul care voiește să se însoare, 78; ~ de aceasta ține cercetarea asupra căsătoriei socotite neputernică, 1908, 113, 114 și 1819.

JUDECĂTOREASCĂ hotărîre, hotărîrea judecătoriei.

JUDECĂTORESC, ce ține de judecătorie și se face prin judecătorie.

CÎRMUIRE, gospodărie, conducere, bună îndrumare și rînduire a treburilor particulare și politice; stăpînire. Cîrmuirea lucrurilor străine fără mandat; reguli despre aceasta 1388—1389.

CÎRMUITOR, conducător, stăpînitor.

CÎRMUIESC, conduc, gospodăresc, stăpînesc.

RÎNDUIELI comune privitoare la drepturile persoanelor și ale lucrurilor sînt: întărirea, strămutarea și desfacerea sau anularea lor, 1771. Despre aceasta tratează partea a treia a acestui cod.

CANALIZARE, aducerea apei prin conducte sau canale. Dreptul canalizării, vezi SERVITUTE.

CANALIZEZ, aduc apă cu ajutorul conductelor.

BILATERAL contract, 1817.

BILATERALĂ convenție, 1801.

BILATERAL îndatoritoare convenție, 1155. Vezi și CONVENȚIE.

DE DOUĂ ORI.

ΔΙΣΕΓΓΟΝΗ, ποία λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55, ε'.

ΔΙΣΕΓΓΟΝΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55, ε'.

ΔΙΣΒΞΑΔΕΛΦΗ (δευτέρα ἐξαδέλφη) ποία λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56 ς'.

ΔΙΣΒΞΑΔΕΛΦΟΣ (δευτερός ἐξαδελφος) ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56 ς'.

ΔΙΣΜΑΜΜΗ ποία λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54 ε'.

ΔΙΣΠΑΠΠΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54 ε'.

ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ, ἔρευνα, ἐξέτασις ἐνὸς πράγματος, ἂν εἶναι καθαρὸν, ἐπιτήδειον καὶ ἄξιον καὶ ἂν ἔχη τὰς ἀναγκαίαις ιδιότητας πρὸς τὴν ὑπερρεσίαν, εἰς τὴν ὑπόιαν διωρίσθη. Ἀγόρασες πρὸς δοκιμασίαν, 1451.—Ἰδ. ΑΓΟΡΑΣΙΣ.

ΔΟΚΟΣ, δοκάρι, γρεντιά.

ΔΟΛΙΟΤΗΣ. Ἰδ. ΔΟΛΟΣ.

ΔΟΛΟΣ. Ἐάν τις ἔλαβε ξένον πρᾶγμα δολίως, 458 καὶ 1921. ~ ἐὰν ἐμβῆκεν εἰς νομὴν, 449. ~ ἐὰν ἐσμίκρυνε τὴν τιμὴν τοῦ ἐνεχυρασθέντος ὑπ' αὐτοῦ πράγματος, 599. ~ ἐὰν ἠπάτησε τὸν διαθέμενον, 697. ~ ἢ τὸν κληρονόμον εἰς τὸ νὰ δεχθῇ κληρονομίαν, 1047. ~ ἐὰν ὁ κληρονόμος ἐδολιεύθῃ εἰς τὴν καταγραφὴν, 1055. ~ ἐὰν ἔγινε διαμερισμὸς κληρονομίας μετὰ δόλου, 1095. ~ ἐὰν τις ὑπεκρίθη δολίως, ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ κάμῃ συμφωνίαν νομίμως, 1158. ~ ἐὰν διὰ δόλου ἔγινε πρόξενος συμφωνίας, 1166. ~ ἐὰν ἐματαιώσῃ τὸ δίκαιον τῆς ἐπιλογῆς ἄλλου τινός, 1219. ~ ἐὰν δολίως παρητήθῃ τὴν νομὴν τοῦ δωρηθέντος εἰς αὐτὸν πράγματος, 1285. ~ ἐὰν ἐζημιώσῃ τινα, 1726 καὶ 1742. ~ ἀγωγὴ κατὰ τοῦ δόλου τῶν κριτῶν, 1770. ~ δόλος ἐὰν γένῃ μετὰ τῶν διαφορομένων εἰς αἰρετὸν κριτήριον, 1836, 1838 καὶ 1839 ε'. ~ καὶ διὰ τὸν δόλον γίνεται ἀποκινάστασις, 1905 γ'.

ΔΟΣΟΛΗΨΙΑ. Ἰδ. ΛΗΨΟΔΟΣΙΑ.

ΔΟΥΛΕΙΑ. Περὶ τῶν δουλειῶν πραγματεύεται τὸ ἑβδομον κεφαλαῖον τοῦ δευτέρου μέρους.

Δουλεία, ἡ σκλαβία ἀνθρώπων, ἢ τόπων, δηλαδὴ οἴκου, ἀγροῦ καὶ τοιούτων. Δουλείας δίκαιον τί ἔστι; 616. ~ διαίρεσις τῶν δουλειῶν εἰς τὰς ἐδαφικὰς καὶ εἰς τὰ προσωπικὰς, 617. ~ εἰς τὰς ἀγροικικὰς καὶ τὰς πολιτικὰς ἢ ἐν τοῖς κτίσμασιν, 618 καὶ 619. ~ οἱ εἰθιμένονι τρόποι: α') τῶν ἐν τοῖς κτίσμασι δουλειῶν, 620—622. ~ β') τῶν ἀγροικικῶν, 623. ~ εἶδη τῶν προσωπικῶν δουλειῶν, 624. ~ δουλεῖαι ἀκανόνιστοι καὶ νομιζόμενοι, 625—627. ~ προσκτήσεις τοῦ δικαίου τῆς δουλείας: τίτλος τῆς προσκτήσεως, 628. ~ τρόπος τῆς προσκτήσεως, 629. ~ δίκαια τῶν δουλειῶν. Κανόνες γενικοὶ περὶ τοῦ δικαίου τῆς δουλείας, 630—635. ~ ἐφαρμογὴ εἰς τὰς δουλείας τὰς πολιτικὰς καὶ τὰς ἀγροικικὰς, 636. ~ δίκαιον τῶν θυρίδων, 637 καὶ 638. ~ τῆς ἀπόψεως, 639. ~ τῶν σταγόνων, 640. ~ τῆς διοχετεύσεως τοῦ ἐκ τῆς βροχῆς νεροῦ, 641 καὶ 642. ~ τοῦ μονοπατίου, 643. ~ τῆς παρόδου καὶ τῆς ὁδοῦ, 644 καὶ 646. ~ διάστημα διωρισμένον τῶν τριῶν τούτων δουλειῶν, 647. ~ δίκαιον τῆς ἀντλήσεως τοῦ νεροῦ, 648. ~ τῆς ὑδραγωγίας, 649. ~ τῆς βοσκῆς, 650 καὶ 651. ~ δουλεῖται προσωπικαί, 653. ~ 1) τὸ δίκαιον τῆς χρήσεως, 654. ~ περιορισμὸς τῆς ἐκ τῆς χρήσεως ὠφελείας, 655 καὶ 656. ~ περὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πράγματος, 657. ~ καὶ περὶ τῶν βαρῶν αὐτοῦ, 658 καὶ 659. ~ 2) δίκαιον τῆς ἐπικαρπίας, 660. Ἰδ. ΕΠΙΚΑΡΠΙΑ. — 3) δουλεῖται τῆς οἰκῆσεως, 674—677. ~ δίκαιον τῶν ἀγωγῶν διὰ τὰς δουλείας, 678 καὶ 679. ~ παῦσις τῶν δουλειῶν ἐν γένει, 680. ~ ἐν εἰδὲι α') διὰ τῆς φθορᾶς τοῦ δουλεύοντος ἢ δουλευομένου τόπου, 681. — β') διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, 682. ~ καὶ γ') διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ προσδιωρισμένου καιροῦ, 683 καὶ 684. ~ παῦσις τῶν προσωπικῶν δουλειῶν, 685 καὶ 686. ~ αἱ δουλεῖαι χρησιδεσπόζονται διὰ τῆς δεκαετοῦς ἢ εικοσαετοῦς νομῆς, 1927. ~ ἡ μεταχείρισις τοῦ δικαίου τῆς δουλείας πότε περιορίζεται καὶ πότε οὐ; 1945.

ΔΟΥΛΟΣ μισθωτός (συμφωνημένος μὲ μισθόν), 1560.

ΔΥΝΑΣΤΙΚΩΣ, βιαστικῶς, τυραννικῶς.

PRERĂSTRĂNEPOATĂ, care se numește și a citea spiță este? 55, 5.

PRERĂSTRĂNEPOT, care se numește și a citea spiță este? 55, 5.

A DOUA VARĂ, care se numește și a citea spiță este? 56, 6.

AL DOILEA VĂR, care se numește și a citea spiță este? 56, 6.

PRERĂSTRĂBUNĂ, care se numește și a citea spiță este? 54, 5.

PRERĂSTRĂBUNU, care se numește și a citea spiță este? 54, 5.

PROBĂ, cercetare, examinarea unui lucru dacă este curat, potrivit și bun și dacă are calitățile trebuincioase pentru întrebuințarea la care a fost hotărât. Cumpărare de probă, 1451. Vezi CUMPĂRARE.

BÎRNĂ, grindă.

VICLENIE. Vezi VICLEȘUG.

VICLEȘUG. Dacă a luat cineva lucru străin cu vicleșug, 438 și 1921; ~ dacă a intrat în posesiune, 449; ~ dacă a micșorat prețul lucrului zălogit de el, 599; ~ dacă a amăgit pe testator, 697; ~ sau pe moștenitor spre a primi moștenirea, 1047; ~ dacă moștenitorul cu vicleșug a făcut inventarul, 1053; ~ dacă împărțea moștenirii s-a făcut cu vicleșug, 1095; ~ dacă cineva cu viclenie s-a făcut că e capabil să facă în chip legal o convenție, 1158; ~ dacă cu vicleșug a dus la o convenție, 1166; ~ dacă a zădărnicit dreptul alegerii al altcuiva, 1219; ~ dacă din viclenie a renunțat la posesiunea lucrului dăruit lui, 1285; ~ dacă a păgubit pe cineva, 1726 și 1742; ~ piră asupra vicleniei judecătorilor, 1770; ~ dacă s-a întâmplat la alegerea arbitrilor vicleșug între cei ce se ceartă, 1836, 1838 și 1839 e; ~ și pentru vicleșug se face restituția, 1905 c.

DATURI și LUATURI. Vezi LUATURI și DATURI.

SERVITUTE. Despre servituți tratează capitolul al șaptelea din partea a doua. Servitute, robia oamenilor, sau a locurilor, adică a casei, ogorului și a unora ca acestea. Dreptul servituții ce este? 616; ~ împărțirea servituților în servituți del loc și personale, 617; ~ în rurale și urbane sau la clădiri, 618 și 619; ~ felurile obișnuite: a) servituți la clădiri, 620—622; ~ b) rurale, 623; ~ felurile servituților la clădiri, 620—622; ~ felurile servituților personale, 624; ~ servituți neregulate și cele cu forme legale, 625—627; ~ dobîndirea dreptului de servitute: titlul dobîndirii, 628; ~ chipul dobîndirii, 629; ~ drepturile de servituți. Reguli generale pentru dreptul servituții; 630—635; ~ aplicație la servituți urbane și rurale, 636; ~ dreptul ferestrelor, 637 și 638; ~ al vederii, 639; ~ al picăturilor de apă, 640; ~ al ducerii apei de ploaie, 641 și 642; ~ al potecii, 643; ~ al cărării și al drumului, 644 și 646; ~ întinderea hotărîtă a acestor trei servituți, 647; ~ dreptul scoaterii apei, 648; ~ a abaterii apei, 649; ~ a pășunii, 650 și 651; ~ servituți personale, 653; ~ 1) dreptul întrebuințării, 654; ~ îngrădirea folosului din întrebuințare, 655 și 656; ~ despre ființa lucrului, 657; și despre grevările lui, 658 și 659; ~ 2) dreptul uzufructului, 660. Vezi UZUFRUCT. ~ 3) Servitute de locuință, 674—677; ~ dreptul pîrilor pentru servituți, 678 și 679; ~ încetarea servituților în general, 680; ~ în special a) prin stricarea locului servant sau dominant, 681; ~ b) prin unirea lor la una și aceeași persoană, 682; ~ și c) prin trecerea timpului hotărît, 683 și 684; ~ încetarea servituților personale, 685 și 686; ~ prin posesiune de zece sau douăzeci de ani servituțile se cîștigă prin uzucapic, 1927; ~ întrebuințarea dreptului de servitute cînd e îngrădită și cînd nu? 1945.

SERVITOR, năimit (convenit cu leafă), 1560.

SARAYOTI, NITC, NITC, NITC, NITC

ΔΥΣΒΑΤΟΣ τόπος λέγεται ἐκεῖνος, τὸν ὅποιον δυσκόλως δύναται τις νὰ διαβῇ.

ΔΥΣΔΙΑΙΡΕΤΟΝ, τὸ δυσκόλως χωριζόμενον.

ΔΩΡΕΑ. Περί δωρεῶν πραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν πρῶτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους.

Δωρεᾶς εἶδη, 1257· ~ δωρεὰ ἀπλή, 1258· ~ ἀνταποδοτική, 1259· ~ ὑπὸ τρόπον, 1260· ~ πότε ἡ παραίτησις λογίζεται δωρεὰ; 1261· ~ ποῖοι δύνανται νὰ κάμνωσι δωρεάς; 1262· ~ ἐξαίρεσις, 1263· ~ δωρεᾶς ἀντικείμενα, 1264 καὶ 1265· ~ Κανόνες περὶ αἱρέσεων, 1266 καὶ 1267· ~ δωρεὰ ἀμοιβαία, 1268· ~ σχῆμα τῆς περὶ δωρεᾶς συμφωνίας, 1269· ~ καὶ μέτρον τῆς δωρεᾶς 1270· — πότε ὁ δωρησάμενος ἀποκρίνεται διὰ τὴν δωρεάν; 1271· ~ αἱ δωρεαὶ δὲν ἀνατρέπονται, 1272· ~ ἐξαίρεσις, δι' ἃς ἀνατρέπονται· α') διὰ τὴν ἐνδειαν τοῦ δωροδότου, 1273 καὶ 1274· ~ β') διὰ τὴν ἀχαριστίαν τοῦ δωροδέκτου, 1275 καὶ 1278· ~ γ') διὰ τὴν μείωσιν τῆς χρεωστούμενης εἰς τινα διατροφῆς, 1279—1281· ~ δ') διὰ τὴν μείωσιν τοῦ νομίμου μεριδίου, 1282—1285· ~ ε') διὰ τὴν ζημίαν τῶν δανειστῶν, 1286· ~ ς') διὰ τὰ ἐπιγεννηθέντα τέκνα, 1287· — καὶ ζ') ὅταν δὲν ἐκπληρῶνται οἱ τρόποι ἢ αἱ αἱρέσεις, 1288· — ποῖαι δωρεαὶ δὲν διαβαίνουσιν εἰς κληρονόμους; 1289· ~ δωρεὰ θανάτου αἰτίας, 1290· ~ δωρεαὶ ἐμποδίζονται κανονικῶς ἀναμέσον τῶν συζύγων, 1687· — αἱ θανάτου αἰτίας γινόμεναι ἐπιτρέπονται, 1688· — καὶ αἱ μέτραι, 1689· ~ καὶ αἱ δι' εὐσεβεῖς αἰτίας, 1690· ~ καὶ αἱ δι' ἑορτάς καὶ διὰ γεννήσεις παιδίων καὶ διὰ καλλωπισμὸν τῆς γυναικός, ἐὰν εἶναι μέτραι, 1691· ~ πότε τὸ δωρησάμενον πρόσωπον λογίζεται, ὅτι ἀνεκάλεσεν ἢ ἀνέτρεψε σιωπηρῶς τὴν δωρεάν; 1692· ~ πότε δὲν ἀνατρέπονται; 1693· ~ ἐὰν εἶναι ἀμφιβολία περὶ αὐτῶν, 1694· ~ πρόληψις περὶ τῶν εὐρίσκομένων παρὰ τῇ γυναικὶ ἀναποδείκτων πραγμάτων, 1695· ~ ἀπηγορευμέναι δωρεαί, 1696· ~ ἰσχυραί, 1697· ~ ἡ ἀγωγή τοῦ ἀνακαλεῖσθαι τὴν δωρεάν παρὰ τίνων καὶ κατὰ τίνων κινεῖται; 1955· ~ δωρεὰ πρὸ γάμου καὶ διὰ γάμον. *Ιδ. ΑΝΤΙΠΡΟΙΞ.

ΔΩΡΕΑΣΤΙΚΟΝ συμβόλαιον, τὸ γράμμα τὸ ὅποιον ὁ δωρητὴς δίδει δι' ἀσφάλειαν εἰς τὸν δεχόμενον τὴν δωρεάν.

ΔΩΡΟΔΕΚΤΗΣ, ὅστις δέχεται τὴν δωρεάν.

ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ, τὸ νὰ λαμβάνῃ τις δῶρα εἰς τὸ νὰ φθεῖρῃ τὸ δίκαιον.

ΔΩΡΗΤΗΣ, χαριστής.

ΔΩΡΟΔΟΤΗΣ, ὅστις δίδει τὴν δωρεάν. Ταῦτὸν τῷ Δωρητῇ.

Ε

ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑΕΤΗΣ, ἑβδομήντα χρόνων.

ΕΓΓΟΝΟΣ θετὸς καὶ ἐγγόνῃ θετῇ. *Ιδ. ΥΠΟΘΕΣΙΑ.

ΕΓΓΥΗΣΙΣ. Ὁ ἐπίτροπος κανονικῶς δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ἐγγύησιν, 313· ~ δόσις ἐγγύησεως, 1239· ~ πτώσεις περὶ αὐτῆς, 1240—1248· — συνάλλαγμα ἐγγύησεως ποῖον λέγεται; 1776· ~ περὶ ποίων ἐνοχῶν δίδεται ἡ ἐγγύησις; 1779· ~ πότε δὲν ἔχει ἰσχύν; 1780 καὶ 1781· ~ ἔκτασις αὐτῆς, 1783 καὶ 1784· ~ ἀποτελέσματα αὐτῆς, 1785—1792· ~ παῖσις αὐτῆς, 1793—1799. *Ιδ. καὶ ΑΣΦΑΛΕΙΑ.

ΕΓΓΥΗΤΗΣ ποῖος λέγεται; 1776· ~ περὶ τοῦ ἀζημίου ποῖος; 1777· ~ ποῖος δύναται νὰ γίνῃται ἐγγυητής; 1778· ~ δίκαια καὶ ἐνοχὰ αὐτοῦ, 1785—1792· ~ ἀξιοχρεως ἐγγυητής ποῖος εἶναι; 1809.

ΕΓΓΥΩΜΑΙ, γίνομαι ἐγγυητὴς ὑπὲρ τινος.

ΕΓΚΑΤΑΛΕΨΩ, ἀφίνω, παραιτοῦμαι. Ἐγκαταλειφθῇ, παραιτηθῇ. Ἐγκαταλελειμμένα, ἀφειμένα, ἀπερρίμμένα.

ΕΓΚΑΙΡΟΣ, ὅστις γίνεταί εἰς τὸν πρέποντα ἢ διωρισμένον καιρὸν.

INACCESIBIL loc, se numește acela, pe care cu greu îl poate străbate cineva.

DIVIZIBIL, greu, ce se împărțește greu.

DĂRUIRE. Despre dăruiri tratează capitolul al douăzecișunulea din partea a doua.

Felurile dăruirii, 1257; ~ dăruire simplă, 1258; ~ răsplătitoare, 1259; ~ sub modalitate, 1260; ~ când renunțarea se socotește dăruire? 1261; ~ Cine poate face dăruiri? 1262; ~ excepție, 1263; ~ obiectele dăruirii, 1264 și 1265; ~ reguli pentru excepții, 1266 și 1267; ~ dăruiri reciproce, 1268; ~ forma tocmelii pentru dăruire, 1269; ~ și măsura dăruirii, 1270; ~ când cel ce a dăruit răspunde pentru dăruire? 1271; ~ dăruirile nu se răstoarnă, 1272; ~ excepții pentru care se răstoarnă: *a)* din cauza scăpătării dăruitorului, 1273 și 1274; *b)* pentru nemulțumirea primitivului darului, 1275 și 1278; ~ *c)* pentru îpuținarea hranei datorate cuiva, 1279—1281; ~ *d)* pentru micșorarea părții legale, 1282—1285; ~ *e)* pentru păgubirea creditorilor, 1286; ~ pentru copiii născuți ulterior, 1287; ~ și *f)* când nu sînt îndeplinite modalitățile sau excepțiile, 1288; ~ care dăruiri nu trec la moștenitori? 1289 ~ dăruire din cauza morții, 1290; ~ dăruirile sînt oprite de regulă între soți, 1687; ~ cele făcute din cauza morții sînt îngăduite, 1688; ~ și cele cu măsură, 1689; ~ și cele pentru pricini cuvioase, 1690; ~ și cele de sărbători și la nașteri de copii și pentru împodobirea femeii, dacă sînt moderate, 1691; ~ când persoana dăruitoare se socotește că a revocat sau a răsturnat tacit dăruirea? 1692; ~ când nu se răstoarnă? 1693; ~ când e îndoială asupra lor, 1694; ~ prezumție pentru lucruri aflătoare la femeie fără dovadă, 1695; ~ dăruiri oprite, 1696; ~ valabile, 1697; ~ pîra pentru revocarea dăruirii de cine și contra cui se pornește 1955; ~ dar dinaintea nunții și pentru nuntă. Vezi CONTRAZESTRE.

CONTRACT DE DĂRUIRE, scrisul pe care dăruitorul îl dă pentru asigurarea celui ce primește darul.

ACCEPTANTUL DARULUI, cel ce primește dăruirea.

MITUIRE, să ia cineva daruri pentru ca să strice dreptatea.

DĂRUIITOR, cel ce face o danie.

DONATOR, cel ce face dăruirea. Identic cu dăruitor.

E

SEPTUAGENAR, de șaptezeci de ani.

NEPOT și nepoată înfiată. Vezi ÎNFIERE.

CHEZĂȘIE. Epitropul de regulă nu e dator să dea chezășie, 313; ~ dare de chezășie, 1239; ~ cazurile ei, 1240—1248; ~ contractul chezășiei, care se numește? 1776; ~ pentru care îndatoriri se dă chezășie? 1779; ~ când n-are putere? 1780 și 1781; ~ extinderea ei, 1783 și 1784; ~ efectele ei, 1785—1792; ~ încetarea ei, 1793—1799. Vezi și GARANȚIE.

CHEZĂȘ, care se numește? 1776; ~ pentru despăgubire, care? 1777; ~ cine se poate face chezăș? 1778; ~ drepturile și îndatoririle sale, 1785—1792; ~ vrednic chezăș, care este? 1809.

CHEZĂȘUESC, mă fac chezăș pentru cineva.

PĂRĂSESC, las, renunț. S-a părăsit, s-a lăsat, s-a renunțat. Părăsite, lăsate, aruncate.

OPORTUN, care vine la timpul convenit sau hotărît.

ΕΓΚΑΙΡΩΣ, ἐν καιρῷ, εἰς ἀρμόδιον καιρόν.

ΕΓΚΛΗΜΑ, ἀμάρτημα, σφάλμα, πταῖσμα μέγα.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΙ νόμοι, οἱ κρίνοντες περὶ τῶν ἐγκλημάτων.

ΕΓΚΥΟΣ, ἐγγαστρωμένη.

ΕΓΧΑΡΑΞΙΣ, χάραγμα, σκάλισμα εἰς ξύλον ἢ πέτρην ἢ μέταλλον ἢ ἄλλο τι.

ΕΓΧΑΡΑΤΤΩ, χαράζω, σκαλίζω.

ΕΔΑΦΙΚΗ δουλεία ποία λέγεται; 617 καὶ 618. ὙΔ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΕΔΑΦΙΚΟΝ ποῖον λέγεται; 1507.

ΕΔΑΦΟΣ, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. ὙΔ. καὶ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ.

ΕΘΕΛΟΥΣΙΩΣ, θεληματικῶς.

ΕΙΔΙΚΟΝ, μερικόν, τὸ ἀνήκον εἰς τὸ εἶδος, εἰς τὸ κατὰ μέρος. Εἰδικός, μερικός.

ΕΙΔΟΠΟΙΩ, δίδω εἶδυσιν.

ΕΙΘΙΣΜΕΝΟΣ, συνειθισμένος.

ΕΙΚΟΝΙΚΗ, οἰκονομική.

ΕΙΚΟΣΑΕΤΗΣ, εἴκοσι χρόνων ὤν.

ΕΙΡΗΜΕΝΑ, λελεγμένα, τὰ ὅποια ἐρρέθησαν.

ΕΙΣΒΟΛΗ, εἴσοδος, ἔμβασμα μέσα.

ΕΙΣΕΛΕΥΣΙΣ, ἔμβασις.

ΕΙΣΕΡΧΟΜΑΙ, ἐμβαίνω· νὰ εἰσέλθωσι, νὰ ἔμβωσι.

ΕΙΣΕΤΙ, ἀκόμη.

ΕΙΤΑ, ἔπειτα, ὕστερον.

ΕΚΑΤΕΡΟΝ, καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο ἐκ τῶν δύο.

ΕΚΑΤΕΡΟΣ, καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος ἐκ τῶν δύο.

ΕΚΒΑΙΝΩ, ἐξέρχομαι, εὐγαίνω ἔξω.

ΕΚΒΑΛΛΩ, βάλλω ἔξω, ἀπορρίπτω, ἀποδιώκω, 220.

ΕΚΒΑΣΙΣ, ἀπόβασις, τέλος τῆς ὑποθέσεως.

ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ. Ἀγωγή περὶ ἐκδικήσεως ἢ ἐκδιουῖσα τὰ ἴδια, 480—488· — πότε σβένεται; 1949.

ΕΚΔΙΚΩ, ζητῶ διὰ τῆς κρίσεως τὸ πρᾶγμα μου.

ΕΚΔΟΣΙΣ. Ὅταν δημοσιεύεται διὰ τοῦ τύπου πρώτην φωρὰν συγγραφεύς, ἐὰν τὸ κείμενον τοῦ ἀντιγράφου, ὅθεν ἐτυπώθη, φυλαχθῇ ἀπαράλλακτον, ἡ δημοσίευσις ὀνομάζεται ἀπλῶς ΤΥΠΩΣΙΣ (impression). Ἐὰν διορθωθῇ τὸ νομα τῆς δημοσίευσως, εἶναι ΕΚΔΟΣΙΣ (edition). Ἡ μετὰ τὴν πρώτην ἐκδοσιν δημοσίευσις, ἐὰν φέρῃ ἀπαράλλακτον τὸ κείμενον τοῦ προτέρου ἐκδότου, λέγεται ΜΕΤΑΤΥΠΩΣΙΣ (reimpression)· ἐὰν ἀλλαγμένον μὲ νέας διορθώσεις, λέγεται ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΚΔΟΣΙΣ (seconde edition), καὶ οὕτω καθεξῆς. Λί μετατυπώσεις εἶναι πολλάκις ἀνάγκης καὶ πλεονάκις κατηλείας ἔργον. Μόνοι οἱ τιμῶντες ἀδύλως τὰς μούσας κάμνουσιν ἐκδόσεις (Δ. Κορ. ἐν τοῖς προλεγομ. εἰς τὸν Πολύαινον).

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ, ξεκαθαρίζω, παστρεύω.

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ, ξεκαθάρισις, πάστρευσις.

ΕΚΚΛΕΙΩ, ἀποκλείω.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ, προνόμια αὐτῆς, 17· ~ λεγάτον ἐὰν ἀφεθῇ ἀορίστως εἰς ἐκκλησίαν ἀγίου ἐν τόπῳ, ὅπου εἶναι δύο ἢ καὶ πλείυτεραι ἐκκλησίαι ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ ἀγίου, εἰς ποίαν ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ δοθῇ; 842· ~ πότε πρέπει νὰ δοθῇ τὸ εἰς ἐκκλησίαν ἀρεθὲν λεγάτον; 843· — ἐὰν δὲν δοθῇ ἐν τῷ προσδιωρισμένῳ καιρῷ, 844.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ, ἡ, ὅν; ὁ ἀνήκων, ἡ ἀνήκουσα καὶ τὸ ἀνήκον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκκλησιαστικά πράγματα μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζονται; 1936.

ΕΚΛΑΜΒΑΝΩ, ἐξηγῶ, ἐρμηνεύω, 94, σχόλ. 10.

ΕΚΛΕΠΙΩ, ὅταν ἐκλείψωσι τὰ ἐμπόδια ταῦτα (ἀφανισθῶσι, λείψωσιν ἀπὸ τοῦ μέσου), 232.

ÎN MOD OPORTUN, la timp, la timp potrivit.

CRIMĂ, păcat, greșeală, vinovăție mare.

PENALE legi, acele care judecă despre vinovății.

GRAVIDĂ, însărcinată.

SCULPTURĂ, săpare, scobire în lemn, sau piatră, sau metal, sau în altceva.

SCULPTEZ, sap, scobesc.

DE TEREN SERVITUTE, care se numește? 617 și 618. Vezi SERVITUTE.

DE TEREN, ce se numește? 1507.

TEREN, fața pământului. Vezi și SUPRAFAȚĂ.

VOLUNTAR, de bună voie.

SPECIAL, deosebit, ce se ține de specie, în mod deosebit. Osebit.

FAC CUNOSCUȚ, dau de știre.

CONSUEȚUDINAR, obișnuelnic.

ÎNCHIPUIT, simulat.

DE DOUĂZECI DE ANI.

ZISE, spuse, care au fost zise.

NĂVALĂ, intrare, pătrundere înăuntru.

INTRARE, pășire înăuntru.

VIN ÎNĂUNTRU, pășesc înăuntru; să vină înăuntru, să pășească înăuntru.

ÎNCĂ.

APOI.

ALTA, și una și alta din două.

ALTUL, și unul și altul din doi.

IES.

SCOT afară, 220.

REZULTAT, sfârșitul pricinii.

REVENDICARE. Piră de revendicare sau de reclamare a lucrurilor sale, 480—488; ~ când se stinge? 1949.

REVENDIC, cer prin judecată lucrul meu.

EDIȚIE. Când un autor e publicat prin tipar întâia oară, dacă textul copiei de pe care s-a tipărit, s-a păstrat neschimbat, publicația se numește simplu *imprimare* (impression). Dacă s-au adus îndreptări la numele publicației, este *ediție* (édition). Publicarea după prima editare, dacă are textul neschimbat al primului editor, se numește *reimprimare* (réimpression); ~ dacă a fost schimbat cu îndreptări nouă, se numește *a doua ediție* (seconde édition) și așa mai departe. Reimprimările sînt deseori de nevoie și de multe ori lucru de afaceri. Numai cei ce au în cinste fără viclenie musele, fac ediții (D. Cor. în introd. la Polien).

PURIFIC.

PURIFICARE.

EXCLUD.

BISERICĂ, privilegiile ei, 17; ~ dacă s-a lăsat danie nehotărît la biserica sfîntului din localitate, unde sînt două sau și mai multe biserici sub numele aceluiași sfînt, căreia din ele trebuie să se dea? 842; ~ cînd trebuie să fie dată dania lăsată bisericii? 843; ~ dacă nu a fost dată la timpul hotărît, 844.

BISERICESC, acela sau aceea ce se ține de biserică. Lucrurile bisericesti după cît timp se dobîndesc prin uzucapie? 1936.

INTERPRETEZ, explic, tilcuiesc, 94, nota 10.

LIPSESC, cînd lipsesc piedicile accesea (au dispărut, nu mai sînt la mijloc), 232.

ΕΚΛΕΙΨΙΣ, ἔλλειψις, τὸ λείπειν, μὴ φαίνεσθαι.

ΕΚΛΟΓΗ. ᾽Ιδ. ᾽ΕΠΙΛΟΓΗ.

ΕΚΜΙΣΘΟΝΩ, δίδω με μίσθωμα εἰς ἄλλον ὑποστατικὸν ἢ οἶκον ἢ ἄλλο πρᾶγμα, ἐνοικίζω.

᾽Εκμισθωθὲν τὸ δοθὲν με μισθόν. ᾽Εκμισθώσας, ὅστις ἔδωκε με μισθόν, με ἐνοίκιον.

ΕΚΜΙΣΘΩΣΙΣ, ἐνοίκισμα, τὸ δίδω με μίσθωμα ὑποστατικὸν ἢ οἶκον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον.

᾽Ιδ. ΜΙΣΘΩΣΙΣ.

ΕΚΝΙΚΗΣΙΣ λέγεται, ὅταν τις λαμβάνῃ διὰ τῆς κρίσεως τὸ ἴδιον αὐτοῦ πρᾶγμα παρ' ἄλλου, ὅστις ἐνέμετο αὐτὸ διὰ δικαίου τίτλου, 1093 καὶ 1624.

ΕΚΝΙΚΩ. ᾽Ιδ. ΕΚΝΙΚΗΣΙΣ.

ΕΚΟΥΣΙΩΣ, θεληματικῶς.

ΕΚΠΗΓΑΖΩ (ἐκπηγάζω), ἀναβρύον, προερχόμενον, γεννώμενον.

ΕΚΠΙΠΤΩ, πίπτω ἔξω ἢ πίπτω ἀπὸ τινος.

ΕΚΠΛΗΡΩΣΙΣ, ἐκτέλεσις, τελείωσις.

ΕΚΠΛΗΡΩ, ἐκτελῶ, τελειώνω.

ΕΚΠΟΙΗΣΙΣ, ἀποξένωσις πράγματός τινος διὰ πωλήσεως ἢ ἄλλων τρόπων.

ΕΚΠΟΙΩ, ἀποξενώνω πρᾶγμά τι.

ΕΚΠΡΟΣΩΠΩ, ἐπιφέρω τὸ πρόσωπόν τινος, εἶμαι εἰς τὸν τόπον τινός. ᾽Ιδ. καὶ ΕΜΠΑΡΟΥΣΙΑΣΜΟΣ.

ΕΚΤΑΚΤΟΣ, ἔξω τῆς τάξεως, τῆς συνηθείας, ἐξτραορδινάριος (extraordinarius).

ΕΚΤΑΣΙΣ (ἐξάπλωσις) τῶν νόμων, 5.

ΕΚΤΕΙΝΕΤΑΙ, ἐξαπλώνεται, 27.

ΕΚΤΕΛΩ, τελειώνω, φέρω εἰς τέλος, κατορθώνω.

ΕΚΤΙΘΕΤΑΙ (ἐκτίθημι) ἐρμηνεύεται ἀκριβῶς, ἐξηγεῖται, διορίζεται.

ΕΛΑΤΤΩΜΑ· πότε δίδεται ἐγγύησις διὰ τὰ ἐλαττώματα ἐνὸς πράγματος; 1240—1250· ἢ πότε τὰ ἐλαττώματα τοῦ παραγγελθέντος ἀνατρέπουσι τὸ συνάλλαγμα καὶ πότε οὐ; 1541· ὅστις ὑπὸ σωματικῶν ἐλαττωμάτων ἐμποδιζόμενος δὲν δύναται νὰ γράψῃ, τί πρέπει νὰ κάμῃ; 1179.

ΕΛΕΥΘΕΡΑ πράγματα. ᾽Ιδ. ΑΔΕΣΠΟΤΑ.

ΕΛΚΥΣΘΗ (ἐλκομαι), τραβιχθῇ, συρθῇ.

ΕΚΛΗΨΙΣ. ᾽Ιδ. ΜΙΣΘΩΣΙΣ.

ΕΛΠΙΣ· ἀγόρασις καὶ πώλησις αὐτῆς, 1709 καὶ 1710.

ΕΜΒΕΒΛΗΜΕΝΑ (ἐμβάλλω), βαλμένα μέσα εἰς τι.

ΕΜΜΑΡΤΥΡΟΣ διαθήκη, ἢ ἔχουσα μάρτυρας.

ΕΜΜΕΣΟΣ, ὅστις ἔχει μέσον ἢ γίνεται διὰ μέσου ἄλλου τινός. ᾽Εμμεσος κτῆσις λέγεται ἐκεῖνη τὴν ὁποίαν προσκτᾶται τις διὰ μέσου ἄλλου τινός, 414 καὶ 568—570.

ΕΜΜΙΕΞΗ (ἐμμίγνυμι καὶ ἐμμιγνύω) ἀνακατώση, 555.

ΕΜΜΙΧΘΗ, ἀνακατωθῇ.

ΕΜΜΙΞΙΣ, ἀνακάτωσις.

ΕΜΜΙΣΘΟΝ, τὸ γινόμενον μετὰ μισθοῦ.

ΕΜΜΙΣΘΟΣ, μισθωτός, ὁ δουλεύων μετὰ μισθοῦ.

ΕΜΠΑΘΗΣ, ὁ ἔχων πάθος τι.

ΕΜΠΑΡΟΥΣΙΑΣΜΟΣ λέγεται εἰς τὴν κληρονομίαν, ὅταν τὰ παιδιά τοῦ προαποθανόντος ἐμβαίνωσιν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ λογιζόμενα ἀνθ' ἐνὸς προσώπου, ὅσα καὶ ἂν εἶναι. Δίκαιον τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ, 716, 924, 932, 947, 987 καὶ 1088.

ΕΜΠΕΠΗΓΜΕΝΑ (ἐμπηγνύω) χωμένα, καρφωμένα μέσα εἰς τι.

ΕΜΠΕΡΙΕΧΕΤΑΙ (ἐμπεριέχομαι) περιλαμβάνεται, εὐρίσκεται μέσα εἰς τι.

ΕΜΠΛΗΡΩΣΙΣ, γέμισμα.

LIPSĂ, a nu apărea.

ELECȚIE. Vezi ALEGERE.

ARENDEZ, dau altuia cu arendă moșie sau casă sau altceva de acest fel, închiriez. Arendat, dat cu arendă. Arendatorul, acel care a dat cu arendă, cu chirie.

ARENDARE, închiriere, darea cu arendă a unei moșii sau case sau altceva de acest fel. Vezi NĂIMIRE.

EVICȚIUNE, se zice, când cineva ia prin judecată lucrul său, stăpînit de altul cu just titlu, 1093 și 1624.

RECLAM PENTRU EVICȚIUNE. Vezi EVICȚIUNE.

VOLUNTAR.

IZVORÎND.

CAD din.

ÎNDEPLINIRE.

ÎNDEPLINESC.

TRANSMITERE, înstrăinarea unui lucru prin vînzare sau alte chipuri.

TRANSMIT, înstrăinez un lucru.

ÎNFĂȚIȘEZ, reprezint persoana cuiva, sînt în locul cuiva; Vezi și REPREZENTAȚIE.

EXTRAORDINAR, afară de rînd, neobișnuit (extraordinarius).

EXTINDEREA (întinderea) legilor, 5.

SE EXTINDE (se întinde), 27.

TERMIN.

EXPUNERE (expun), se interpretează exact, se explică, se hotărăște.

METEAHNĂ, cînd se dă chezășie pentru metehnele unui lucru, 1240—1250; ~ Cînd metehnele lucrului comandat răstoarnă contractul și cînd nu? 1541; ~ cel ce, împiedecat fiind de metehne trupești, nu poate scrie, ce trebuie să facă 1179.

SLOBODE lucruri. Vezi STĂPÎN, FĂRĂ.

TRAS, s-a, (trag).

LUARE sau dare cu chirie. Vezi NĂIMIRE.

NĂDEJDE, cumpărarea și vînzarea ei, 1709 și 1710.

PUSE înăuntru.

CU MĂRTURIE testament, care are marturi.

MIJLOCIT, care are mijlocire sau se face prin mijlocirea altcuiva. Mijlocită dobîndire se numește aceea, pe care o dobîndește cineva prin mijlocirea altcuiva, 414 și 568—570.

AMESTECA, a (amestec), 555.

AMESTECAT, a fost.

MIXTIUNE, amestecare.

NĂIMIT, făcut cu plată.

NĂIMIT, cel ce slujește cu plată.

PĂTIMAȘ.

REPREZENTAȚIE, se spune la moștenire, cînd copiii mortului de mai înainte intră în locul lui ca o singură persoană, ori cîți ar fi. Dreptul reprezentației, 716, 924, 932, 947, 987 și 1088.

ÎNFIPTE.

CUPRINDE, se, se tratează.

UMPLERE.

- ΕΜΠΟΝΗΜΑΤΑ (ἐμπόνημα) λέγονται ὅσα κάμνει ὁ ἐμπροστυτής με τοὺς κόπους καὶ τὰ ἔξοδά του ἐπάνω ξένου τόπου.
- ΕΜΠΡΑΚΤΩΣ, με πρᾶξιν, με ἔργον.
- ΕΜΦΑΝΙΖΟΜΑΙ, φαίνομαι, φανερόνω τὸν ἑμαυτόν μου, παρῶρσιζόμαι. Ἐμφανισθομένους, οἵτινες μέλλουσι νὰ ἐμφανισθῶσιν.
- ΕΜΦΥΤΕΥΜΑ τί ἐστι; 1506.
- ΕΜΦΥΤΕΥΣΙΣ τί ἐστι; 1506.
- ΕΜΦΥΤΕΥΤΗΣ ποῖος λέγεται; 1506.
- ΕΜΦΥΤΕΥΤΙΚΟΣ κανών, 1506.
- ΕΜΦΥΤΟΝ, διδόμενον ὑπὸ τῆς φύσεως, 26· ~ Δίκαιον ἔμψυτον. Ἰδ. ΔΙΚΑΙΟΝ.
- ΕΝΑΓΩ, ἐγκαλῶ, τραβῶ τινὰ εἰς τὴν κρίσιν, 30· ~ ἐνάγων λέγεται ὁ ἐγκαλὼν καὶ ἐναγόμενος, ὁ ἐγκαλούμενος.
- ΕΝΑΓΩΓΗ, ἐγκάσεις εἰς τὸ κριτήριον.
- ΕΝΑΠΟΛΕΙΦΘΕΝ, τὸ μεῖναν, ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον μένει.
- ΕΝΔΕΗΣ, ὁ ἔχων χρεῖαν, ὁ ἐστερημένος τῶν ἀναγκαίων, ὁ πτωχός, ἄπορος.
- ΕΝΔΕΙΑ, ἔλλειψις, στέρησις, ἀπορία, πτωχεία.
- ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΝ. Ἰδ. ΓΝΩΡΙΣΤΙΚΟΝ.
- ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ, δύναται νὰ εἶναι, εἶναι δυνατόν νὰ γένη.
- ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΝ, δυνατόν, τὸ δυνάμενον γενέσθαι.
- ΕΝΔΗΜΟΥΝΤΕΣ, οἱ εἰς τὴν πατρίδα των εὐρισκόμενοι, οἱ μὴ λείποντες εἰς ἄλλην χώραν.
- ΕΝΕΠΗΧΘΗΣΑΝ (ἐμπηγνύω καὶ ἐμπήγνυμι), ἐχώθησαν, ἐκαρβώθησαν μέσα εἰς τι.
- ΕΝΕΡΓΕΙΑ τῶν νόμων τότε ἄρχεται; 4.
- ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΣ, ὅστις ἐνεργεῖ, ἔχει δύναμιν ἐνεργητικὴν.
- ΕΝΕΧΟΜΑΙ, πταίω, ἢ χρεωστῶ νὰ δώσω ἢ νὰ πράξω τι.
- ΕΝΕΧΥΡΑΖΩ, βάλλω ἐνέχυρον.
- ΕΝΕΧΥΡΑΣΜΕΝΟΝ προῖμα ἂν ἐλεγατεύθῃ, 835· ~ ἂν ἐδόθῃ εἰς προῖκα, 836.
- ΕΝΕΧΥΡΑΣΜΟΣ, ἐνεχύρασις, ἐνεχύρασμα, τὸ δίδειν ἢ λαμβάνειν ἐνέχυρον.
- ΕΝΕΧΥΡΥΣΤΗΣ, ὁ δίδων ἐνέχυρον.
- ΕΝΕΧΥΡΟΝ. Περὶ τοῦ ἐνεχύρου πραγματεύεται τὸ ἕκτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Ἐνεχύρου δίκαιον καὶ ἐνέχυρον τί ἐστι, 582 καὶ 583· ~ εἶδη τοῦ ἐνεχύρου εἶναι τὸ κυρίως ἐνέχυρον καὶ ἡ ὑποθήκη, 584· ~ τίτλος τοῦ δικαίου τοῦ ἐνεχύρου, 586 καὶ 587· ~ τρόπος εἰς τὸ νὰ προσκτᾶται τις τὸ δίκαιον τοῦ ἐνεχύρου· α') διὰ παραδόσεως σωματικῆς· β') διὰ τῆς λήψεως τῶν δικαιωμάτων, 589 καὶ 590· ~ καὶ γ') διὰ παραδόσεως τῆς διὰ σημείων γενομένης, 591 καὶ 592· ~ κτήσις τοῦ ὑπενεχύρου, 593—595· ~ ἐνεχυρασμὸς πράγματος ξένου κινήτου, 596· ~ περιοχὴ τοῦ δικαίου τοῦ ἐνεχύρου ἀναφερομένη εἰς τὸ πρᾶγμα, 597 καὶ 598· ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ τοῦ ἔχοντος ἐνέχυρον δανειστοῦ· α') διὰ τὴν ἀνικανότητα τοῦ ἐνεχύρου, 599· ~ β') πρὶν τῆς διωρισμένης διὰ τὴν πληρωμὴν ἡμέρας, 600—603· — καὶ γ') μετὰ τὴν παράλευσιν τῆς διωρισμένης προθεσμίας, 604—610· ~ παῦσις τοῦ δικαίου τοῦ ἐνεχύρου, 611—613· ~ περὶ τοῦ δικαίου τῆς παρακρατήσεως τοῦ ἐνεχύρου, 615. Ἰδ. καὶ ΣΥΝΔΡΟΜΗ. Ἐνεχύρου συνάλλαγμα ποῖον λέγεται; 1800· ~ ἀποτελέσματα αὐτοῦ, 1801—1804· ~ αἰρέσεις ἀπηγορευμένα εἰς τοῦτο, 1805—1807· ~ τιμὴ τοῦ ἐνεχύρου, ἀναφερομένη εἰς τὴν ἀπαίτησιν πόση πρέπει νὰ εἶναι; 1810.
- ΕΝΗΡΤΗΜΕΝΗ (ἐναρτῶμαι), κρεμαμένη.
- ΕΝΘΗΚΗ, τὸ κεφάλαιον τῶν ἄσπρων.
- ΕΝΙΣΤΩ, ἀποκαθιστῶ, ἀφίνω κληρονόμον.
- ΕΝΝΟΙΑ, σημασία.
- ΕΝΝΩΩ, καταλαμβάνω, στοχάζομαι. Ἐννοεῖται, καταλαμβάνεται.

MUNCI (munca), cite le face bezmănarul cu ostenelele și cheltuielile sale pe loc străin. EFECTIV, în fapt, în lucru.

PREZINT, mă, apar, vin în persoană, mă înfățișez. Pe cei ce se vor fi prezentat, care au să se înfățișeze.

BEZMEN, ce este? 1506.

EMFITEUZĂ, ce este? 1506.

BEZMĂNAR, care se numește? 1506.

BEZMENULUI, canonul, 1506.

INNĂSCUT, dat din fire, 26; ~ Drept innăscut. Vezi DREPT.

PİRĂSC, acționez, trag pe cineva la judecată, 30; ~ piriș se numește cel ce piraște și pirit, cel tras în judecată.

PİRĂ, acțiune la judecătorie.

REST.

SCĂPĂTAT, cel care e la nevoie, lipsit de cele trebuincioase, sărac, fără mijloace.

SCĂPĂTARE, lipsă, sărăcie.

DOVEDITOR. Vezi CUNOSCĂTOR.

POSIBIL.

CE SE POATE întâmpla.

PREZENȚI, cei care se află în patria lor, nu sînt duși în altă țară.

ÎNFIPT.

LUCRAREA legilor cînd începe, 4.

LUCRĂTOR, în vigoare, care are putere de lucrare.

ÎNDATOREZ, mă, sau mă oblig să dau sau să fac ceva.

ZĂLOGESC, dau zălog.

ZĂLOGIT lucru, dacă s-a făcut danie, 835; ~ dacă s-a dat zestre, 836.

ZĂLOGIRE, amanetare, dare sau luare de zălog.

ZĂLOGITOR, cel care dă zălog.

ZĂLOG. Despre zălog tratează capitolul al șaselea din partea a doua. Dreptul zălogului și zălog ce este? 582 și 583; ~ felurile zălogului sînt mai ales zălogul și ipoteca, 584; ~ titlul de drept al zălogului, 586 și 587; ~ modul de a dobîndi cineva dreptul zălogului: a) prin predare concretă; ~ b) prin luarea documentelor, 589 și 590; ~ și c) prin predarea făcută prin semne, 591 și 592; ~ cîștigarea subamane-tului, 593—595; ~ zălogirea lucrului nemîșcător străin, 596; ~ cuprinsul dreptului de zălog, în raport cu lucrul, 597 și 598; ~ drepturi și îndatoriri ale creditorului care are zălog: a) pentru insuficiența zălogului, 599; — b) înainte de ziua hotărîită pentru plată, 600—603; — și c) după trecerea termenului hotărîit, 604—610; ~ încetarea dreptului de zălog, 611—613; ~ despre dreptul de reținere a zălogului, 615. Vezi și CONCURS. Contractul zălogului, ce este? 1800; ~ efectele lui, 1801—1804; ~ condiții nepermise, 1805—1807; ~ prețul zălogului cu privire la pretenția cit trebuie să fie? 1810.

ATÎRNĂTOARE.

DEPUNERE, capitalul banilor.

INSTITUI, așez, las moștenitor.

ÎNȚELES, însemnare.

ÎNȚLEG.

ΕΝΟΙΚΙΟΝ πῶς δίδεται; 1470.

ΕΝΟΙΚΙΣΜΑ, δόσις ἢ λήψις με ἐνοίκιον οἰκίας ἢ ἄλλης οἰκοδομῆς, 1467. *Ιδ. ΕΚΜΙΣΘΩΣΙΣ.

ΕΝΟΙΚΟΣ, ὅστις κατοικεῖ εἰς τὸν οἶκον (ὀσπίτιον).

ΕΝΟΧΗ εἶναι ἢ ἀνάγκη, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς ὁ νόμος ἢ ἡ συμφωνία εἰς τὸ νὰ πράττωμεν πράξιν τινὰ ἢ νὰ ἀπέχωμεν ἀπ' αὐτῆς, 2· ~ ἐνοχῶν βεβαίως. *Ιδ. ΒΕΒΑΙΩΣΙΣ· ἐνοχῶν μετάθεσις. *Ιδ. ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ· ἐνοχῶν λύσις. *Ιδ. ΛΥΣΙΣ. Ἐνοχαὶ κοιναί, 1181· ~ ἐνοχαὶ ἐκ πλαγίου ἢ προσθεταί, 1226—1229· ~ ἐνοχαὶ ἀναμέσον τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν χωρικῶν πῶς ἀποφασίζονται; 1531.

ΕΝΟΧΟΠΟΙΟΝ, ὃ, τι κάμνει τινὰ ἐνοχον, παίστην.

ΕΝΟΧΟΠΟΙΟΣ, ὅστις κάμνει ἐνοχον, παίστην.

ΕΝΟΧΟΠΟΙΩ, κάμνω ἐνοχον. Ἐνοχοποιοῦμαι, γίνομαι ἐνοχος.

ΕΝΟΧΟΣ, παίστης, καὶ ὑπόχρεως εἰς τὸ νὰ πράξῃ ἢ νὰ δώσῃ τι.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ ἐν τῇ διαθήκῃ τί ἐστι; 708 καὶ 770.

ΕΝΣΤΑΤΟΣ κληρονόμος ποῖος λέγεται; 770· ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ αὐτοῦ εἰς τὴν καταπεπιστευμένην ὑποκατάστασιν, 778.

ΕΝΤΑΛΘΕΙΣ, ὁ λαβὼν παρ' ἄλλου παραγγελίαν εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τι.

ΕΝΤΑΛΘΕΝ, παραγγελθέν.

ΕΝΤΕΙΛΑΜΕΝΟΣ, ὁ παραγγείλας ἄλλον εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τι.

ΕΝΤΕΛΗΣ, τέλειος, σωστός.

ΕΝΤΕΛΩΣ, σωστά, με ἐντέλειαν.

ΕΝΤΟΚΟΝ, τὸ ὅποιον εἶναι με τόκον, τὸ γινόμενον ἢ διδόμενον με τόκον, διάφορον.

ΕΝΤΟΛΕΥΣ. *Ιδ. ἘΝΤΑΛΘΕΙΣ.

ΕΝΤΟΛΗ, παραγγελία. Περὶ τῆς ἐντολῆς καὶ περὶ ἄλλων εἰδῶν διοικήσεως πραγμάτων ξένων πραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν πέμπτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Ἐντολῆς συνάλλαγμα τί ἐστι; 1347· ~ διαίρεσις αὐτοῦ εἰς ἔμμισθον καὶ ἄμισθον, 1348· ~ εἰς ἀγράφον καὶ ἔγγραφον, 1349· ~ εἰς γενικὴν καὶ εἰδικήν, 1350· ~ εἰς περιωρισμένην καὶ ἀπερίριστον, 1351—1355· ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ τοῦ ἐνταλθέντος, 1356—1361· ~ τοῦ ἐντεταλμένου, 1362—1365· ~ ἀναφερόμενα εἰς τρίτον τινά, 1366—1369· ~ διάλυσις τῆς ἐντολῆς δι' ἀνακαλέσεως, 1370 καὶ 1371· ~ διὰ παραιτήσεως, 1372· ~ διὰ τοῦ θανάτου, 1373 καὶ 1374· ~ ἢ διὰ συνδρομῆς δανειστῶν, 1375· ~ μέχρι τίνος διαμένει ἡ ἐνοχή; 1376 καὶ 1377· ~ ἐντολὴ σιωπηρὰ τῶν ἐπὶ μισθῷ ὑπηρετούντων, 1378—1385· ~ ἐντολὴ δικαστική, 1386· ~ νομική, 1387· ~ διοικήσεις ἄλλοτρίων πραγμάτων χωρὶς ἐντολῆς, 1388· ~ ἐν περιστάσει ἀνάγκης, 1389· ~ ἢ πρὸς ὠφέλειαν ἄλλου, 1390—1393· ~ ἀνάλωσις ἐνὸς πράγματος πρὸς ὠφέλειαν ἄλλου, 1394—1397· ~ πότε μεταβάλλεται εἰς ἐντολὴν ἢ παρακαταθήκην; 1296· ~ ἐντολὴ περὶ πωλήσεως πράγματος, 1457.

ΕΝΩΣΙΣ πραγμάτων πότε λογίζεται προσθήκη τεχνική; 555—556· ~ ἡ ἔνωσις εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ δουλεύοντος καὶ τοῦ δουλευομένου τόπου σβένει τὴν δουλείαν, 682· ~ ἢ δὲ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐνοχῆς ἔνωσις σβένει τὸ δίκαιον αὐτὸ καὶ τὴν ἐνοχὴν, 1910 καὶ 1901.

ΕΞΑΔΕΛΦΗ πρώτη. *Ιδ. ΠΡΩΤΕΞΑΔΕΛΦΗ· δευτέρα. *Ιδ. ΔΙΣΕΞΑΔΕΛΦΗ· τρίτη *Ιδ. ΤΡΙΣΕΞΑΔΕΛΦΗ.

ΕΞΑΔΕΛΦΟΣ πρῶτος. *Ιδ. ΠΡΩΤΕΞΑΔΕΛΦΟΣ· δεύτερος. *Ιδ. ΔΙΣΕΞΑΔΕΛΦΟΣ· τρίτος. *Ιδ. ΤΡΙΣΕΞΑΔΕΛΦΟΣ.

ΕΞΑΕΤΙΑ, τὸ διάστημα ἐξ χρόνων.

ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΣΙΣ τῶν δικαίων συγχωρεῖται εἰς ἓν ἕκαστον, 30 καὶ 31.

ΕΞΑΚΡΙΒΩ, ἐρευνῶ, ἐξετάζω με ἀκριβείαν, γνωρίζω.

ΕΞΑΝΕΨΙΑ. *Ιδ. ΑΝΕΨΙΑ ΜΕΓΑΛΗ.

ΕΞΑΝΕΨΙΟΣ. *Ιδ. ΑΝΕΨΙΟΣ ΜΕΓΑΣ.

CHIRIE, cum se dă? 1470.

ÎNCHIRIERE, dare și luare cu chirie a locuinței sau altei clădiri, 1467; ~ Vezi AREN-DARE.

LOCUIITOR, care locuiește în casă.

ÎNDATORIRE este obligația pe care ne-o impune legea sau convenția, ca să facem vreo faptă sau să ne abținem de la ea, 2; ~ întărirea îndatoririlor, vezi ÎNTĂRIRE. Strămutarea îndatoririlor, vezi STRĂMUTARE. Desfacerea îndatoririlor, vezi DESFACERE. Îndatoriri comune, 1181; ~ îndatoriri lăaturalnice sau adăogite, 1226—1229; ~ îndatoriri între proprietari și săteni, cum se hotărăsc? 1531.

ÎNDATORITOARE, ceea ce face pe cineva îndatorit, greșeală.

ÎNDATORITOR.

ÎNDATOREZ.

ÎNDATORIT, dator să facă sau să dea ceva.

ÎNSTITUIRE în testament, ce este? 708 și 770.

ÎNSTITUIT moștenitor, care se numește? 770; ~ drepturile și îndatoririle lui la subrînduirea fideicomisară, 778.

MANDATAR, cel care a primit de la altul o dispoziție ca să săvîrșească ceva.

MANDAT, ceea ce s-a dispus.

MANDANT, cel care dispune ca altul să săvîrșească ceva.

DEPLIN.

DEPLIN, ÎN MOD, în întregime, cu desăvîrșire.

FRUCTIFICAT, făcut sau dat cu dobîndă.

MANDANT. Vezi MANDATAR.

MANDAT, dispoziție. Despre mandat și alte feluri de administrație a lucrurilor străine tratează capitolul al douăzeci și cincilea din partea a doua. Contractul mandatului ce este? 1347; ~ împărțirea lui în cu plată și fără plată, 1348; ~ în nescris și scris, 1349; ~ în general și special, 1350; ~ în limitat și nelimitat, 1351—1355; ~ drepturi și îndatoriri ale mandatarului, 1356—1361; ~ ale celui care a dat mandat, 1362—1365; ~ cu privire la un al treilea, 1366—1369; ~ desfacerea mandatului prin revocare, 1370 și 1371; ~ prin renunțare, 1372; ~ prin moarte, 1373 și 1374; ~ sau prin concurs de creditori, 1375; ~ pînă unde durează îndatorirea? 1376 și 1377; ~ mandat tacit al servitorilor cu leafă, 1378—1385; ~ mandat judecătoresc, 1386; ~ de posesiune, 1387; ~ administrația lucrurilor străine fără mandat, 1388; ~ în împrejurare de nevoie, 1389; ~ sau spre folosul altuia, 1390—1393; ~ cheltuirea unui lucru spre folosul altuia, 1394—1397; ~ cînd depozitul se prefăce în mandat? 1296; ~ mandat pentru vinzarea unui lucru, 1457.

UNIREA lucrurilor, cînd e socotită meșteșugită? 555—556; ~ unirea la una și aceeași persoană a locului servanț și dominant stinge servitutea, 682; ~ iar unirea dreptului și a îndatoririi stinge dreptul acela și îndatorirea, 1900 și 1901.

VARĂ primară. Vezi VARA ÎNTÎIA, VARA A DOUA, VARA A TREIA.

VĂR primar. Vezi VĂR ÎNTÎI, VĂR AL DOILEA, VĂR AL TREILEA.

ȘASEANIE. Răstimp de șase ani.

URMĂRIREA drepturilor este îngăduită fiecăruia, 30 și 31.

CERCETEZ.

NEPOATA MARE de frate sau soră.

ΕΞΑΡΚΩ, εἶμαι ἄρκετός.

ΕΞΑΡΤΩΜΑΙ, κρέμαμαι. Ἐξαρτώμενα, κρεμάμενα.

ΕΞΑΣΚΩ, γυμνάζω, παιδεύω τινά εἰς τι.

ΕΞΕΒΛΗΘΗ (ἐκβάλλομαι), ἀπεβλήθη, ἀπεβρίφη.

ΕΞΕΠΙΤΗΔΕΣ, θεληματικῶς ἐπὶ ταῦτο.

ΕΞΗΡΗΜΕΝΟΣ (ἐξαίρουμαι), ἐκβαλμένος, ἔξω τοῦ ἀριθμοῦ, τῆς τάξεως.

ΕΞΗΡΤΗΜΑΙ, κρέμαμαι, ἐξηρτημένα κρεμάμενα.

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ὑποστατικοῦ τί ἐμπεριέχει, ἐὰν λεγατευθῇ; 838.

ΕΞΟΥΣΙΑ, δύναμις, ἰσχύς, δίκαιον, ἀδεια, πληρεξουσιότης εἰς τὸ νὰ πράττῃ τις, ὅ, τι θέλει, τὸ ὁποῖον τοῦτο εἶναι συνδεδεμένον μετὰ τινος πολιτικοῦ ἀξιώματος ἢ ἐπαγγέλματος· καὶ ἐξουσία ἀντὶ τοῦ ἡγεμονία, βασιλεία. Ἡ ἐπικύρωσις τῶν διαταγῶν, τῶν γινομένων μετὰ τῶν τεχνικῶν συστημάτων ἢ ἄλλων κοινοτήτων ἀνήκει εἰς τὴν ἐξουσίαν, 15· ~ πότε δὲν ἔχουσιν ἰσχύον νόμου αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς; 16· ~ ὁ βλαπτόμενος εἰς αὐτὴν ἐνάγει, 30· ~ εἰς αὐτὴν ἀνήκει ἡ διακήρυξις τοῦ θανάτου τοῦ ἀπόντος, 36· ~ εἰς αὐτὴν ἀναφέρει ὁ ἀρχιερεὺς τὴν εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικὸς κανόνας ἀπειθειαν τῶν συζύγων, 114· ~ γάμος τῶν σκλάβων αὐτῆς μετὰ σκλάβων ξένων, 175· ~ οἱ γονεῖς ζητοῦσι παρ' αὐτῆς βοήθειαν εἰς τὴν εὐρεσιν ἢ ἐπιστροφὴν τῶν λειψάντων ἢ φυγόντων παιδίων, 189· ~ ἡ υἱοθεσία τῶν ὀρφανῶν δὲν γίνεται χωρὶς εἰδήσεως καὶ ἀδείας αὐτῆς, 244· ~ τὰ ὑποστατικά αὐτῆς ὀνομάζονται περιουσία τῆς ἐπικρατείας, 382· ~ χρέος αὐτῆς περὶ τῆς συντηρήσεως τῆς κοινῆς ἡσυχίας, 448· ~ τὰ μέταλλα καὶ ἄλλα ὀρυκτὰ ἀνήκουσιν εἰς αὐτὴν, 509· ~ ἡ φανέρωσις τοῦ εὐρεθέντος θησαυροῦ, 528· ~ καὶ μέρος αὐτοῦ, 529· ~ καὶ ἡ διάταξις περὶ τῶν λαφύρων καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πολεμίων ληφθέντων πραγμάτων, 535· ~ διὰ ποίων κτιρίων καὶ φυτειῶν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀχυρόνωνται ὄχθαι ἐναντίον τῆς βίας καὶ ὁρμῆς τοῦ ποταμοῦ, χωρὶς τῆς ἀδείας τῆς ἐξουσίας, 554· ~ ἡ μετάθεσις τῆς ἐξουσίας τῶν ἀκινήτων πραγμάτων γίνεται καὶ διὰ τῆς ἐξουσίας ἀπαιτούσης τῆς χρείας, 576· ~ ἡ ἐξουσία καθυποβάλλει τὸν ἄσωτον ὑπὸ κηδεμόνα, 726· ~ δι' αὐτῆς, ἀπαιτούσης τῆς χρείας, γίνεται ἡ ἐκπλήρωσις τῶν δι' εὐσεβεῖς αἰτίας ἀφαιμένων κληρονομιῶν ἢ λεγμάτων, 845· ~ καὶ ὁ διαμερισμὸς ἐνὶ οὐτῇ τῆς κληρονομίας 1078· ~ αὐτὴ ἀπαιτούσης τῆς χρείας ἐμποδίζει τὴν ληψοδοσίαν πραγμάτων τινῶν, 1173, 1405 καὶ 1415 β' καὶ 1485· καὶ τὴν κυκλοφορίαν νομισμάτων τινῶν, 1329· ~ δι' ἀδείας αὐτῆς δύνανται νὰ ἀποξενωθῶσι πράγματα ἀνηλίκων καὶ ἀφηλίκων, 1952. Ἰδ. καὶ ΗΓΕΜΩΝ.

ΕΞΟΥΘΩ, ἐκβάλλω τι βιαίως, σπρώχνω· ἔξωσθῃ, ἐκβληθῇ βιαίως.

ΕΞΟΠΡΟΙΚΑ. Περὶ τῶν ἐξωπρoικῶν ἢ παραφέρων διαλαμβάνει τὸ τριακοστὸν τρίτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Παράφερνα ἢ ἐξώπρoικα ποῖα λέγονται, 1658· ~ δίκαια τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐπάνω τῶν ἐξωπρoικῶν, 1659· ~ ἡ γυνὴ ἔχει ἀπεριόριστον δεσποτείαν ἐπάνω τῶν ἐξωπρoικῶν αὐτῆς, 1659· ~ ὁ ἀνὴρ οὐδεμίαν ἔχει ἐξουσίαν ἐπάνω αὐτῶν παρὰ γνώμην τῆς γυναικὸς, 1660· ~ ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἀφήσῃ εἰς τὸν ἄνδρα, ἢ μόνην τὴν διοίκησιν ἢ καὶ τὴν χρῆσιν καὶ ἐπικαρπίαν τῶν ἐξωπρoικῶν, 1661· ~ πότε δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν; 1664· ~ ὁ ἀνὴρ δὲν ἔχει ἀδειαν νὰ ἀποξενώσῃ τὰ ἐξώπρoικα παρὰ γνώμην τῆς γυναικὸς, 1662· ~ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ καταγραφὴ αὐτῶν, 1663· ~ ἐὰν ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἱκανὴ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐξωπρoικῶν ἢ καταχρᾶται αὐτά, 1665· ~ δίκαια καὶ ἐνοχὰ τοῦ ἀνδρὸς, ἐὰν παρέλαβε παρὰ τῆς γυναικὸς τὴν διοίκησιν τῶν ἐξωπρoικῶν, ἢ ἐὰν παρεδόθησαν μόνον εἰς αὐτόν, 1666· ~ ἡ γυνὴ ἔχει ὑποθήκην σιωπηρὰν ἐπάνω τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ περὶ τῶν ἐξωπρoικῶν αὐτῆς, 1667· ~ πῶς γίνεται ἡ ἀπαίτησις τῶν ἐξωπρoικῶν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου; 1668.

ΕΞΩΣΤΗΣ, ξεπετακτόν, τσαρδάνι καὶ σαχνισὶ τουρκιστί.

ΕΠΑΓΡΥΠΝΩ, εἶμαι ἐξυπνος καὶ προσεκτικός, προσέχω, φυλάττω ἐπιμελῶς τι.

AJUNG.

ATÎRN, anin.

EXERCITEZ, fac gimnastică, învăț pe cineva.

ARUNCAT AFARĂ.

INADINS.

EXCEPTAT (exceptez).

ATÎRNAT, AM FOST.

INARMAREA moșiei ce cuprinde, dacă a fost făcută danie? 838.

STĂPÎNIRE, putere, tărie, drept, voie, împuternicire, ca să poată face cineva ce voiește, aceasta este în legătură cu vreo funcție politică sau profesiune; și stăpînire în loc de domnie, împărăție. Întărirea statutelor ce se fac de breslele meșteșugărești sau alte comunități, e în atribuția stăpînirii, 15; ~ cînd hotărîrile ei nu au putere de lege? 16; ~ cel vătămat la ea reclamă, 30; ~ ea are să facă publicarea morții celui absent, 36; ~ ei îi raportează arhiereul nesupunerea soților față de canoanele bisericești, 114; ~ căsătoria robilor ei cu robi străini, 175; ~ părinții la ea caută ajutor pentru aflarea sau întoarcerea copiilor lor ce lipsesc sau au fugit, 189; ~ înfierea orfanilor nu se face fără știrea și învoirea ei, 244; ~ moșiile ei se numesc avere a statului, 382; ~ datoria ei pentru paza liniștii publice, 448; ~ metalele și alte minereuri îi aparțin ei, 509; — arătarea comoarei aflate, 528; ~ și partea ei, 529; ~ dispune asupra prăzilor de război și lucrurilor luate de la dușmani, 535; ~ pentru care clădiri și sădiri nu este îngăduit să fie întărite malurile împotriva puterii și năvălirii rîului, fără voia stăpînirii? 554; ~ strămutarea stăpînirii lucrurilor nemîșcătoare se face și de către stăpînire, dacă este trebuința, 576; ~ stăpînirea pune sub curator pe risipitor, 726; ~ printr-însa, de cere trebuința, se face îndeplinirea moștenirilor și daniilor lăsate pentru pricini cuvioase, 845; ~ și uneori împărțeala moștenirii, 1078; ~ aceasta, de cere trebuința, oprește comerțul unor lucruri, 1173, 1405 și 1415 b) și 1485; ~ și circulația unor monede, 1329; ~ prin învoirea ei pot să fie înstrăinate lucruri de ale nevîrstnicilor și spre_vîrstnicilor, 1952. Vezi și DOMN.

ALUNG, dau afară ceva cu puterea, alung; a fost gonit, a fost dat afară cu putere a.

EXOPRICE. Despre exoprice sau paraferne tratează capitolul al treizeci și treilea din partea a doua. Paraferne sau exoprice, ce se numește? 1658; ~ drepturile femeii și ale bărbatului asupra exopricelor, 1659; ~ femeia are proprietate neîngrădită asupra exopricelor ei, 1659; ~ bărbatul n-are nici o putere asupra lor fără voia femeii, 1660; — femeia poate să lase bărbatului, sau numai administrația, sau și întrebuințarea și uzufructul exopricelor, 1661; ~ cînd poate să ia administrația, 1664; — bărbatul n-are voie să înstrăineze exopricele fără voia femeii, 1662; ~ e de trebuință inventarul lor, 1663; ~ dacă femeia nu e capabilă să administreze exopricele sau le întrebuințează rău, 1665; ~ drepturi și îndatoriri ale bărbatului, dacă a primit de la femeie administrația exopricelor sau dacă i-au fost predate, 1666; ~ femeia are ipotecă tacită asupra averii bărbatului și pentru exopricele ei, 1667; ~ cum se face cererea exopricelor după desfacerea căsătoriei? 1668.

BALCON, cerdac și sahnisti pe turcește.

PRIVIGHEZ, sînt treaz și atent, iau seama, păzesc cu grijă ceva.

- ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΗΜΑ, ὅπερ ἀκολουθεῖ ὀπίσω τινός, τὸ ἀκολουθοῦν πράγματός τινος, 194.
 ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙΣ νόμιμοι τι εἶναι; 4.
 ΕΠΑΝΑΓΩΓΗ (ἐπανάγω), φέρσιμον εἰς τὰ ὀπίσω.
 ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ, πάρισιμον ἐκ δευτέρου, ἀπὸ τοῦ ἐπαναλαμβάνω. *Ιδ. ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΩ.
 ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ, δημεγεργσία, ἀποστασία· ὅταν σηκῶνῃται ὁ λαὸς ἐναντίον τῆς ἐξουσίας.
 ΕΠΑΝΑΧΘΩΣΙ (ἐπανάγομαι), φερθῶσιν ὀπίσω, 556.
 ΕΠΑΠΕΙΛΩ, φοβερίζω.
 ΕΠΑΥΞΗΣΙΣ (αὕξησις ἐπὶ πλεόν, μεγάλωσις). Δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως τί ἐστὶ καὶ εἰς ποῖον ἀνήκει ἐν τῇ διαθήκῃ; 718—721· ~ εἰς ποῖον ἐν τῷ λεγᾶτω; 858.
 ΕΠΕΙΤΑ, ὕστερα.
 ΕΠΕΝΕΧΘΕΙΣΩΝ. *Ιδ. ΕΠΙΦΕΡΩ.
 ΕΠΕΤΕΘΗ (ἐπιτίθημι) ἐβάλθη ἐπάνω. *Ιδ. ΕΠΙΒΑΛΛΩ.
 ΕΠΕΧΩ τόπον πατρός, κρατῶ τόπον, εἶμαι εἰς τόπον πατρός.
 ΕΠΙΒΑΛΛΩ, βάλλω τι ἐπάνω τινός προσώπου ἢ πράγματος, ἐπιβάλλω χεῖρα, βάλλω χεῖρι εἰς ἐν πρᾶγμα.
 ΕΠΙΒΑΣΙΣ, βάδισις, πάτημα ἐπάνω τινός.
 ΕΠΙΒΕΒΑΡΗΜΕΝΗ συμφωνία τί ἐστὶ; 1155· ~ ἀντικείμενα αὐτῆς, 1238. *Ιδ. ΣΥΜΦΩΝΙΑ ¹⁾.
 ΕΠΙΒΕΒΑΡΗΜΕΝΟΣ, ἐπιφορτισμένος, ὁ ἔχων βάρος τι ἐπάνω του· ἐπιβεβαρημένος τίτλος ποῖος λέγεται; 482 σχόλ. 31. *Ιδ. ΤΙΤΛΟΣ.
 ΕΠΙΓΝΩΜΩΝ ποῖος λέγεται; 1833.
 ΕΠΙΔΙΑΙΡΩ, μοιράζω ἐκ δευτέρου.
 ΕΠΙΔΙΚΟΝ. Τὸ πρᾶγμα περὶ τοῦ ὁποίου διαφέρονται δύο τινές ἐν κριτηρίῳ, ἀγωνιζόμενος καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ ἄλλος νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶναι ἐδικόν του ἢ ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτόν.
 ΕΠΙΔΙΩΞΙΣ, ἡ δίωξις, τὸ διωγμα κατόπιν.
 ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ, πραότης, ἡμερότης, φιλανθρωπία. Πότε πρέπει ὁ κριτὴς νὰ ἀποφασίζῃ μετ' ἐπιεικείας; 1738.
 ΕΠΙΖΗΜΙΟΝ, πρόξενον ζημίας, βλαβερόν.
 ΕΠΙΖΩ, ζῶ μετὰ τὸν θάνατόν τινος, ζῶ πλείότερον ἀπὸ ἄλλον.
 ΕΠΙΘΕΣΗ (ἐπιτίθημι) βάλλῃ ἐπάνω, 552. *Ιδ. ΕΠΙΒΑΛΛΩ.
 ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ, ἐκ δευτέρου θεώρησις.
 ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΑΙ, προσκαλῶ, φωνάζω, κρᾶζω τινὰ νὰ ἔλθῃ πρὸς βοήθειάν μου ἢ διαυθέν· τευσίν μου.
 ΕΠΙΚΑΡΠΙΑ, ἡ χρῆσις τῶν καρπῶν καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν ὠφέλεια καὶ γενικῶς τὸ ὄφελος καὶ διάφορον ἀπὸ τινος πράγματος. *Ἡ ἐπικαρπία συναριθμεῖται εἰς τὰς προσωπικὰς δουλείας, 624· ~ τί ἐστὶν ἐπικαρπία, 660· ~ ἀντικείμενα αὐτῆς, 661· ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ τοῦ καρπούμενου, 662· — εἰδικῶς· α') περὶ τῶν συνεχόμενων μετὰ τοῦ πράγματος βαρῶν, 663· ~ β') περὶ τῆς φυλάξεως τοῦ πράγματος, 664· ~ γ') περὶ ἀνοικοδομήσεως, 665—667· ~ καὶ δ') περὶ τῶν ἐξόδων τῆς βελτιώσεως, 668· ~ μέσα περὶ τῆς ἀποδείξεως τῶν ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων τοῦ καρπούμενου καὶ τοῦ δεσπότη, 669· ~ εἰς τίνα ἀνήκουσιν οἱ καρποὶ οἱ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπικαρπίας ἔτι ἱστάμενοι καὶ αἱ λοιπαὶ ὠφέλεια; 670 καὶ 671· ~ πότε ὑποχρεοῦται ὁ καρπούμενος νὰ δώσῃ ἐγγύησιν; 672 καὶ 673. *Ιδ. καὶ ΔΟΥΛΕΙΑ.
 ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΑ, κείμενα ἐπάνω.
 ΕΠΙΚΕΡΔΗΣ, (ὁ φέρων κέρδος διάφορον) τίτλος. *Ιδ. ΤΙΤΛΟΣ.
 ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΣ, μετ' κίνδυνον.

¹⁾ Πιθανῶς λάθος ἀντὶ «σύμφωνον», διότι «συμφωνία» δὲν εἶναι ἐν τούτῳ τῷ πλάνῳ κατ' ἀλφάβητον.

CONSECINȚĂ, ceea ce urmează după ceva, urmarea vreunui lucru, 194.

CONSECINȚE legale, ce sînt? 4.

READUCERE.

RELUARE. Vezi REIAU.

RĂSCOALĂ, revoluție, rebeliune; cînd poporul se ridică împotriva stăpînirii.

READUSE, SĂ FIE (sînt readus), să fie aduse înapoi, 556.

AMENINȚ.

SPORIRE (înmulțire, mărire). Dreptul sporirii, ce este și cui i se cuvine în testament? 718—721; ~ cui în legat? 858.

APOI.

ADUSE FIIND ASUPRA. Vezi ADUC ASUPRA.

PUS. Vezi ARUNC PESTE.

ȚIN LOCUL TATĂLUI.

ARUNC PESTE.

ÎNCĂLCARE.

ÎNSĂRCINĂTOARE convenție, ce este? 1155; ~ obiectele ei, 1238. Vezi CONVENȚIE ¹⁾.

ÎNSĂRCINĂTOR, avînd o sarcină asupra-și; ~ titlu însărcinător ce se numește? 482 nota 31. Vezi TITLU.

SUPRAARBITRU, care se numește? 1833.

ÎMPĂRȚESC, MAI.

LITIGIOS, un lucru asupra căruia se judecă doi, ostenindu-se și unul și altul să dovedească faptul că este al lui sau că i se cuvine lui.

URMĂRIREA.

ECHITATE, bunătate, blîndețe, umanitate. Cînd judecătorul trebuie să hotărască după echitate? 1738.

PĂGUBITOR.

SUPRAVIEȚUIESC, trăiesc după moartea cuiva, trăiesc mai mult decît altul.

PUNĂ, să pună la (pun la), să adauge, 552.

REPRIVIRE, cercetare de a doua oară.

CHEM LA.

UZUFRUCT, întrebuițarea rodurilor și folosul de pe ele și în general folosul și dobînda de la vreun lucru. Uzufructul se numără la servituțiile personale, 624; ~ ce este uzufruct? 660; ~ obiectele lui, 661; ~ drepturile și îndatoririle uzufructuarului, 662; ~ în special: *a)* pentru însărcinările ce se țin de lucru, 663; ~ *b)* pentru păstrarea lucrului, 664; ~ *c)* pentru clădire din nou, 665—667; ~ și *d)* pentru cheltuielile îmbunătățirii, 668; ~ mijloace pentru dovedirea pretențiilor reciproce ale uzufructuarului și ale proprietarului, 669; ~ cui îi aparțin rodurile existente la sfîrșitul uzufructului, și celelalte folosuri? 670 și 671; ~ cînd e dator uzufructuarul să dea cheazășie? 672 și 673. Vezi și SERVITUDE.

STÎND DEASUPRA.

CÎȘTIGĂTOR (care aduce cîștig, dobîndă) titlu. Vezi TITLU.

RISCAT, cu primejdie.

¹⁾ Trimiterea la care se face, nu se găsește.

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ (ἡγεμονία, βασιλεία)· περιουσία αὐτῆς ποία εἶναι; 382· ~ οἱ κυβερνῶντες τὰ πράγματα τῆς ἐπικαρπείας χρεωστοῦσι νὰ φυλάττωσι τοὺς κανόνες τοῦ παρόντος κώδικος, 385· ~ εἰς τὴν ἐπικρατείαν ἀνήκει ἡ νῆσος, ἥτις ἀναφύεται ἐν ποταμῷ μεγάλῳ καὶ πλευστῷ 543· ~ πότε δίνεται εἰς τοὺς ὑπηκόους τῶν ξένων ἐπικρατειῶν τὸ δίκαιον, τὸ ὅποῖον δίδεται εἰς τοὺς ἐντοπίους; 2009.

ΕΠΙΚΥΡΩΣΙΣ, ἐπιβεβαίωσις, καὶ ἀπόφασις.

ΕΠΙΛΟΓΗ, ἐκλογή, διάλεγμα. Ἐπιλογή τοῦ ἀρίστου λεγάτου εἰς ποῖον ἀνήκει; 797 καὶ 798· ~ ἀπαξ μόνον γίνεται, 799· ~ τὸ δίκαιον αὐτῆς διαβαίνει καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους, 800.

ΕΠΙΜΟΝΩΣ, μὲ ἐπιμονὴν σταθερότητα.

ΕΠΙΠΠΤΩ, πίπτω ἐπάνω, ἔρχομαι μὲ ὀρμὴν ἐπὶ τινα.

ΕΠΙΡΡΟΗ, μεταφορικῶς ἡ ἐνέργεια μιᾶς αἰτίας βοηθούσης εἰς γέννησιν ἐνὸς ἀποτελέσματος. Λατ. Influentia.

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΙΣ, ἐπανωσημάδευμα.

ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΜΑΙ, ἐπιθεωρῶ, βλέπω, κυττάζω· ἐπισκέπτομαι τὸν ἄρρωστον. Ὅθεν παρατηρῶ, θεωρῶ, στοχάζομαι, ἐρευνῶ, ἐξετάζω.

ΕΠΙΣΚΕΥΑΖΩ, διορθῶνω, ἀνακαινίζω, μερμετείζω.

ΕΠΙΣΚΕΥΗ, διόρθωσις, ἀνακαινίσις, μερμετί.

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ, φροντίς, ἐπιμέλεια, κύττασμα, ἐγνοίασμα.

ΕΠΙΣΚΟΠΗ. Ποία πράγματα ὀφφανικά βάλονται εἰς αὐτὴν πρὸς φύλαξιν; 301.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ δὲν ἀναδέχεται ἐπιτροπίαν ὀφφανῶν, 260· ~ εἰς αὐτὸν ἀνήκει ὁ διαμερισμὸς τοῦ δι' εὐσεβείας αἰτίας ἀφειμένου λεγάτου, 793 καὶ 845. Ἰδ. ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ.

ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ, προσοχή, παρατήρησις, θεωρία διὰ τοῦ νοός, στοχασμός, 9.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ἔργον, τὸ δι' ἐπιστήμης τινὸς γινόμενον.

ΕΠΙΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ (ἐπιστηρίζομαι), ἐπακουμβᾷ ἐπάνω τινός.

ΕΠΙΣΤΡΕΦΩ, γυρίζω ὀπίσω, καὶ γυρίζω ἄλλον ὀπίσω.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ, γύρισμα εἰς τὰ ὀπίσω, 181.

ΕΠΙΤΕΘΕΝΤΑ (ἐπιτίθημι) βαλθέντα ἐπάνω.

ΕΠΙΤΕΤΡΑΜΜΕΝΟΣ (ἐπιτρέπομαι), συγκεχωρημένος, μὴ ἐμποδισμένος.

ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΟΜΑΙ, εἶμαι ὑποκάτω εἰς ἐπίτροπον.

ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΟΜΕΝΟΣ λέγεται ὁ ἀνήλικος, ὅστις βάλλεται ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν καὶ ἐξουσίαν ἐπιτρόπου. Δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον χωρὶς τῆς συναινέσεως τοῦ ἐπιτρόπου, 76 καὶ 325· ~ ὁ ἐπιτροπεύμενος βοηθεῖται εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου, 78· ~ ποῖος ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἐπιτροπευομένην; 98 καὶ 99· ~ ὁ ἐπίτροπος ἔχει ἄδειαν νὰ ἐνάξῃ, ἐὰν ὁ ἐπιτροπευόμενος ἢ ἡ ἐπιτροπευομένη ἦλθον εἰς γάμον χωρὶς τῆς συναινέσεως αὐτοῦ, 112· ~ δίκαια καὶ ἐνοχα τοῦ ἐπιτροπευομένου πρὸς τὸν ἐπίτροπον, 285· ~ εἰς ποῖον ἀνήκει ἐν πρώτοις ἡ φροντίς περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἐπιτροπευομένων; 287· ~ παρὰ τίνος ἀποφασίζεται ἡ ποσότης τῶν περὶ τῆς ἀνατροφῆς ἐξόδων; 288· ~ πόθεν πρέπει νὰ τρέφονται οἱ ἐνδεεῖς ὀφφανοί; 290· ~ ὁ ἐπιτροπευόμενος δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς κριτήριον ἀφ' ἑαυτοῦ του, 323· ~ οὔτε νὰ ἀποξενώσῃ τι, οὔτε νὰ ἀναδεχθῇ ὑποχρέωσιν, 324· ~ εἰς ποίας περιστάσεις ὑποχρεοῦται χωρὶς τῆς συναινέσεως τοῦ ἐπιτρόπου καὶ ποῖα πράγματα δύναται νὰ μεταχειρίζεται ἐλευθέρως, ἀφ' οὗ φθάσῃ εἰς τὴν ἔφηβον ἡλικίαν; 326· ~ ποῖα ἐμπιστεύονται εἰς αὐτόν, ἀφ' οὗ περάσῃ τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας του; 327· ~ πότε ἐνέχεται νὰ ἀποκριθῇ μετὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην; 328 καὶ 329· ~ πότε παύει ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιτροπία; 330 καὶ 331· ~ πότε ἐπεκτείνεται ἔτι μετὰ τὴν τελείαν ἡλικίαν; 331 καὶ 332· ~ πότε δίδεται εἰς αὐτὸν συγγνώμη ἡλικίας; 333· ~ ὅποῖαν ἐνέργειαν ἔχει τοῦτο; 334· ~ ὅποια πρόβλεψις πρέπει νὰ γένη περὶ τῆς περιουσίας τῆς ἐπιτροπευο-

STAT (domnie, împărăție); ~ averea lui, care este? 382; ~ cei ce cîrmuiesc lucrurile statului, sînt datori să păzească regulile acestui cod, 385; ~ statului îi aparține insula care se ivește într-un riu mare și navigabil, 543; ~ cînd se dă supușilor statelor străine dreptul care se dă pămîntenilor? 2009.

INTĂRIRE și hotărîre.

ALEGERE. Alegerea daniei nehotărîte cui i se cuvine? 797 și 798; ~ se face numai odată, 799; ~ dreptul ei trece și la moștenitori, 800.

STĂRUITOR, cu răbdare statornică.

CAD asupra.

INFLUENȚĂ, figurativ, lucrarea unei cauze care ajută la nașterea unui efect. Lat. Influentia.

ADNOTAȚIE, însemnare deasupra liniei.

CERCETEZ, examinez.

REFAC, meremetisesc.

REFACERE, meremet.

SCHEPSIS, grijă, atenție, băgare de seamă, cunoaștere.

EPISCOPIE; care lucruri de ale orfanilor se pun la ea spre păstrare? 301.

EPISCOP, nu primește epitropia orfanilor, 260; ~ el are să facă împărțirea daniei lăsate pentru pricini cuvioase, 793 și 845. Vezi ARHIEREU.

ATENȚIUNE, luare aminte, băgare de seamă, înțelegere cu rațiunea, chibzuință, 9.

ȘTIINȚIFICĂ lucrare.

RAZIMĂ, se (razim).

ÎNAPOIEZ, mă.

ÎNAPOIERE.

PUSE la.

ÎNGĂDUIT.

EPITROPISESC, mă, sînt sub epitrop.

EPITROPISIT se numește nevîrstnicul care este pus sub ocîrmuirea și puterea unui epitrop. Nu are voie să se însoare fără consimțămîntul epitropului, 76 și 325; ~ epitropisitul este ajutat la aceasta de către duhovniceasca dicasterie, 78; ~ care e oprit să se însoare cu epitropisita? 98 și 99; ~ epitropul are voie să pîrască, dacă epitropisitul sau epitropisita se căsătoresc fără consimțămîntul lui, 112; ~ drepturi și îndatoriri ale epitropisitului față de epitrop, 285; ~ cui îi revine mai întîi dintre toți grija pentru creșterea epitropisitului? 287; ~ de cine se hotărîște suma cheltuielilor pentru creștere? 288; ~ de unde trebuie să primească hrană orfanii scăpătați? 290; ~ epitropisitul n-are voie să se înfățișeze de sine la judecătorie, 323; ~ nici să înstrăineze ceva, nici să ia asupra-și vreo îndatorire, 324; ~ în care împrejurări se îndatorește fără consimțămîntul epitropului și care lucruri poate liber să le întrebuițeze, după ce a ajuns în vîrstă de tînăr? 326; ~ care i se încredințează lui, după ce a trecut de douăzeci de ani ai vîrstei sale? 327; ~ cînd e ținut după această vîrstă să fie răspunzător? 328 și 329; ~ cînd încetează epitropia asupra lui? 330 și 331; ~ cînd se extinde și după vîrsta deplină? 331 și 332; ~ cînd i se dă iertare de vîrstă? 333; ~ ce lucrare are aceasta? 334; ~ ce prevedere trebuie să se ia cu averea spre vîrstnicei epitropisite, care s-a măritat? 345; ~

μένων ἀφήλικος, ἥτις ὑπανδρεύθη; 345· ~ πότε οἱ ἐπιτροπευόμενοι δύνανται νὰ δέχωνται ἀφ' ἑαυτοῦ των νομὴν καὶ πότε οὐ; 409· ~ πῶς γίνεται ὁ διαμερισμός τῆς κληρονομίας μεταξὺ ἐπιτροπευομένων καὶ τῶν συγκληρονόμων αὐτῶν; 1078· ~ ποῖα πράγματα καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δύνανται νὰ διαμοιράσωσι μεταξὺ των; 1079· ~ ὁποίας συμφωνίας δύνανται νὰ κάμνωσι καὶ ὁποίας οὐ; 1157· ~ δὲν δύνανται κανονικῶς νὰ κάμνωσι δωρεάς, 1262· ~ οὔτε νὰ δανείζωσιν, οὔτε νὰ δανείζωνται, 1325· ~ οὔτε νὰ πωλῶσιν, οὔτε νὰ ἀγοράζωσιν, 1414· ἀ'—οὔτε νὰ μισθῶσιν, οὔτε νὰ ἐκμισθῶσι, 1469·—κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ γίνωνται τὰ γαμικὰ αὐτῶν σύμφωνα; 1611· ~ δὲν δύνανται νὰ ἀναδέχωνται ξένας ἐνοχάς, 1778· ~ πότε εἶναι δεκτὸν τὸ παρ' αὐτῶν πληρωθὲν χρέος, καὶ πότε οὐ; 1872· ~ ἐὰν οἱ χρεῶσται ἐπλήρωσαν χρέος εἰς αὐτοὺς καὶ αὐτοὶ τὸ ἔφθειραν, 1876· ~ μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζονται τὰ ἀδίκως ἀποξενωθέντα πράγματα αὐτῶν; 1932· ~ 1934·—ὁ καιρὸς τῆς χρησιδεσποτείας ἢ τῆς παραγραφῆς ἐναντίον αὐτῶν ἀρχίζει ὁμοῦ μὲ τὸν διορισμὸν τῶν ἐπιτρόπων, 1964· ~ ἕως πότε δὲν δύνανται μῆτε νὰ ἀρχίσῃ, μῆτε νὰ τρέχῃ ἡ χρησιδεσποτεία ἢ ἡ παραγραφή μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐπιτρόπων; 1966·—εἰς ποῖαν κλάσιν βάλλονται ἐν τῇ συνδρομῇ τῶν δανειστῶν κατὰ τῆς περιουσίας τοῦ ἐπιτρόπου; 1997· β'.

ΕΠΙΤΡΟΠΙΑ. Περί τῆς ἐπιτροπίας καὶ κηδεμονίας πραγματεύεται τὸ τέταρτον κεφάλαιον τοῦ πρώτου μέρους. Ὅρισμός τῆς ἐπιτροπίας καὶ τοῦ ἐπιτρόπου, 255· ~ διαφορὰ ἐπιτροπίας καὶ κηδεμονίας, 256· ~ Α') περί τῆς ἐπιτροπίας. Αἰτία δι' ἣν διορίζεται, 257· ~ τίς διορίζει ἐπίτροπον; 258· ~ ἀναγκαία παραιτήσις τῆς ἐπιτροπίας ἐν γένει, 259 καὶ 260· ~ ἐν εἴδει, 261 καὶ 262· ~ θεληματικὴ παραιτήσις, 263· ~ τρόποι δι' ὧν προσκαλεῖται τις εἰς ἐπιτροπίαν· α') ἐπιτροπὴ διαθηκαρία, 264 καὶ 265· ~ β') νόμιμος, 266· ~ γ') δικαστικὴ, 267· ~ σχῆμα τοῦ διορισμοῦ τῶν ἐπιτρόπων, 268· ~ τρόπος τῆς παραιτήσεως, 269· ~ πότε ὑπόκεινται εἰς ἀπολογίαν ὁ ἐπίτροπος καὶ τὸ κριτήριον περὶ τῆς ζημίας τῶν ὀρφανῶν; 270 καὶ 271; ~ εἰσέλευσις εἰς τὴν ἐπιτροπίαν, 272· ~ ὑπόσχεσις τοῦ ἐπιτρόπου ἐν τῷ κριτηρίῳ, 273· ~ ἔγγραφον τακτικὸν περὶ αὐτῆς, 274· ~ εἰς ἐν μόνον πρόσωπον ἔνωσις τῶν κυρίων χρεῶν τοῦ ἐπιτρόπου, ἥτοι τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν, 277 καὶ 278· ~ βοήθεια τῆς ἐπιτροπίας διὰ μέσου συνεπιτρόπου, 279· ~ δίκαια καὶ χρέη τοῦ συνεπιτρόπου τοῦτος, 280 καὶ 283· ~ εἰδικὰ δίκαια καὶ χρέη τοῦ ἐπιτρόπου· α') περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων, 284· ~ χρέη ἀμοιβαία τῶν ἀνηλίκων πρὸς τὸν ἐπίτροπον, 285 καὶ 286· ~ εἰς τίνα ἀνήκει κατὰ πρῶτον ἢ φροντίς περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων ὀρφανῶν; 287· ~ ἀποφασίς περὶ τῆς ποσότητος καὶ λήψεως τῶν ἐξόδων διὰ τὴν τροφήν καὶ ἀνατροφήν, 288—290· ~ εἰδικὰ χρέη τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου· β') περὶ τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας. Ἐξέτασις καὶ ἀσφάλισμα αὐτῆς κατὰ πρῶτον διὰ σφραγίσματος καὶ καταγραφῆς, 291 καὶ 292· ~ εἴτα διὰ διατιμῆσεως γινομένης, ἢ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, 293· ~ ἡ ἐμέσως ὑπὸ τοῦ κριτηρίου τοῦ τόπου, ὅπου εἶναι τὸ ὀρφανικὸν κτῆμα, 294—296· ~ εἰς ποῖον κριτήριον ὑπόκεινται τὰ κινητὰ πράγματα; 297· ~ Κανὼν γενικὸς περὶ τῆς διοικήσεως τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας, 298—300· ~ Κανόνες εἰδικοί· περὶ τῶν πολυτίμων πραγμάτων, 301· ~ περὶ τῶν ἐτοίμων χρημάτων, 302· ~ ἀσφάλεια νόμιμος, 303· ~ περὶ τῆς ἄλλης κινήτης περιουσίας, 304—306· ~ περὶ τῆς ἀκινήτου, 307· ~ περὶ τίνων ἔργων χρεωστεῖ ὁ ἐπίτροπος νὰ ζητῇ τὴν ἄδειαν τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου; 308—310· ~ χρεωστεῖ νὰ ἀσφάλισῃ τὰ μὴ ἡσφαλισμένα δάνεια, 311 καὶ 312· ~ ἐγγυήσις, 313· ~ ὑποχρέωσις εἰς παράδοσιν λογαριασμοῦ, 314 καὶ 315· ~ ποῦ καὶ πότε; 316—319· ~ τρόπος τῆς ἐξετάσεως τῶν δοθέντων λογαριασμῶν, 320—322· ~ κανόνες ἰδιαιτεροὶ περὶ τοῦ ἐπιτρόπου εἰς τὰς ὑπερασπίσεις 323· ~ εἰς τὰς συμφωνίας τοῦ ἐπιτροπευομένου, 324· ~ εἰς τὸν γάμον, 325 καὶ 1611· ~ εἰς τὴν υἱοθεσίαν τῶν ὀρφανῶν, 244· ~ εἰς ποίας περιστάσεις ὑποχρεοῦται ὁ νέος χωρὶς τῆς

cînd cei epitropisiți pot de sine să primească posesiunea și cînd nu? 409; ~ cum se face împărțeala moștenirii între epitropisiți și coerezii lor? 1078; ~ care lucruri și în ce mod pot fi împărțite între ei? 1079; ~ ce convenții pot să facă și care nu? 1157; ~ de regulă nu pot face liberalități, 1262; ~ nici să dea, nici să ia cu împrumut, 1325; ~ nici să vindă, nici să cumpere, 1414 a); ~ nici să ia, nici să dea cu nămeală, 1469; ~ în ce chip trebuie să se facă învoielele lor de căsătorie? 1611; ~ nu pot să ia asupra-și îndatoriri străine, 1778; ~ cînd e de primit datoria plătită de dîșii și cînd nu? 1872; ~ dacă debitorii le-au plătit lor datoria și ei au stricat-o, 1876; ~ pînă cînd se dobîndesc prin uzucapiune lucrurile lor înstrăinate pe nedrept? 1932—1934; ~ timpul uzucapiunii sau al prescripției împotriva lor începe deodată cu rînduirea epitropilor, 1964; ~ pînă cînd nu poate nici să înceapă nici să curgă uzucapiunea sau prescripția între dîșii și epitropi? 1966; ~ în care clasă sînt puși la concursul de creditori asupra averii epitropului? 1997 b.

EPITROPIE. Despre epitropie și curatorie tratează capitoul al patrulea din partea întâia Rînduirea epitropiei și a epitropului, 255; ~ deosebire între epitropie și curatorie 256; — A) Despre epitropie. Pricina pentru care se reînduiește, 257; ~ cine rînduiește epitrop? 258; ~ neapărata renunțare la epitropie în general, 259 și 260; ~ în special, 261 și 262; ~ renunțare de bună voie, 263; ~ în ce feluri e chemat cineva la epitropie: a) epitropie prin testament, 264 și 265; ~ b) prin lege, 266; ~ c) prin judecătorie, 267; ~ forma rînduirii epitropilor, 268; ~ modul renunțării, 269; ~ cînd sînt supuși la răspundere epitropul și judecătoria pentru paguba orfanilor? 270 și 271; ~ intrarea în epitropie, 272; ~ făgăduința epitropului la judecătorie, 273; ~ înscris rînduit pentru ea, 274; ~ întrunirea datoriilor principale ale epitropului, adică a creșterii tinerilor și a administrației averii lor, la o singură persoană, 277 și 278; ~ ajutorarea epitroapei prin coepitrop, 279; ~ drepturi și îndatoriri ale acestui coepitrop, 280 și 283; ~ speciale drepturi și îndatoriri ale epitropului: a) pentru creșterea nevîrstnicilor, 284; ~ îndatoriri reciproce ale nevîrstnicilor și epitropului, 285 și 286; ~ cui îi revine mai întîi grija pentru creșterea orfanilor nevîrstnici? 287; ~ hotărîre pentru sumă și de unde să se facă cheltuielile pentru hrană și creștere, 288—290; ~ speciale datorii ale judecătoriei epitropicești: b) pentru administrația averii. Cercetarea și asigurarea ei mai întîi: prin pecetluire și inventariere, 291 și 292; ~ apoi prin evaluare, făcută sau nemijlocit de judecătoria epitropicească, sau prin mijlocirea judecătoriei locului, unde este bunul orfanului, 294—296; ~ cărei judecătorii sînt supuse lucrurile mișcătoare? 297; ~ regulă generală pentru administrația averii orfanilor, 298—300; ~ reguli speciale: pentru lucruri de mare preț, 301; ~ pentru bani gata, 302; ~ asigurarea legală, 303; ~ pentru altă avere mișcătoare, 304—306; ~ pentru cea nemîșcătoare, 307; ~ pentru care lucruri e dator epitropul să ceară învoirea judecătoriei epitropicești? 308—310; ~ e dator să asigure împrumuturile neasigurate, 311 și 312; ~ cheazășie, 313; ~ îndatorire pentru darea socotelii, 314 și 315; ~ unde și cînd? 316—319; ~ modul de examinare a socotelilor date, 320—322; ~ reguli speciale pentru ocrotirile datorite de epitrop, 323; ~ la contractele epitropisitului, 324; ~ la căsătorie, 325 și 1611; ~ la înfierea orfanilor, 244; ~ în care împrejurări se îndă-

συναίνεσως τοῦ ἐπιτρόπου; 326—328· ~ παῦσις τῆς ἐπιτροπίας· α') διὰ τοῦ θανάτου β') διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς ἐμποδισθείσης πατρικῆς ἐξουσίας, 330· ~ γ') διὰ τῆς τελείας ἡλικίας, 331 καὶ 332· ~ δ') διὰ δόσεως συγγνώμης ἡλικίας, 333—335· ~ ε') διὰ τῆς ἐκ χρέους τοῦ κριτηρίου ἢ τῆς κατὰ ζήτησιν γενομένης ἀποβολῆς τοῦ ἐπιτρόπου, 336· ~ πτώσεις ἐν αἷς ἀποβάλλεται ὁ ἐπίτροπος κατὰ χρέος τοῦ ἐπιτροπικοῦ κριτηρίου, 337· ~ 339· ~ αἰτίαι δι' ἃς δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν παραίτησιν τοῦ ὁ ἴδιος ἐπίτροπος, 340 καὶ 341· ~ ἢ ἄλλοι, 342—345· — αἱρέσεις εἰς παραίτησιν ἐπιτροπίας· α') ὁ εἰθισμένος καιρὸς, 346· ~ β') λογαριασμοὶ τελευταῖος, 347 καὶ 348· ~ γ') παράδοσις τῆς περιουσίας, 349 καὶ 350· — πότε χρεωστεῖ νὰ ἀπολογηθῇ ὁ ἐπίτροπος διὰ τὴν παρ' ἄλλων προξενηθεῖσαν ζημίαν; 351· — πότε ἐνέχεται νὰ ἀπολογηθῇ τὸ ἴδιον ἐπιτροπικὸν κριτήριον: 352· ~ πληρωμὴ πρὸς ἀνταμοιβὴν τοῦ ἐπιτρόπου· α') καθ' ἕκαστον ἔτος, 353· ~ β') εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιτροπίας, 354· — μέσα ἀνέκοντα τὰ ὁποῖα δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ἐπιβεβαρημένος ἐπίτροπος, 355· ~ β') περὶ κηδεμονίας. ὙΔ. ΚΗΔΕΜΟΝΙΑ.

ΕΠΙΤΡΟΠΙΑ ἢ ἐπιτροπή, λατ. Commissio, λέγεται καὶ τὸ ἄθροισμα ἐκλελεγμένων προσώπων εἰς ἐκπλήρωσιν μιᾶς παραγγελίας. Ἐν ταῖς χρεωκοποιαῖς γίνεται ὑπὸ τῶν δανειστῶν ἢ ὑπὸ τοῦ κριτηρίου· ἐκλογὴ μιᾶς ἐπιτροπίας, ἀφ' ἧς λαμβάνει τὴν ὁδηγίαν ὁ κηδεμὼν τῆς δίκης ἐν τοῖς δυσκόλοις περιστάσεσιν, 2017 καὶ 2019· ~ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς ἐπιτροπίας ἰσχύουσιν αἱ ψῆφοι τῶν πλειοτέρων, 2018· ~ εἰς αὐτὴν παραδίδεται ἡ γενομένη διανομὴ καὶ δι' αὐτῆς φανερόνεται εἰς τοὺς δανειστάς, 2024· ~ ἐνοχαὶ αὐτῆς, 2027 καὶ 2031.

ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΟΝ κριτήριον εἶναι ἐκεῖνο, εἰς τοῦ ὁποίου δικαιοδοσίαν ὑπόκεινται οἱ ἀνήλικοι, 257· ~ Ἡ σύστασις τῶν ἐπιτροπικῶν κριτηρίων καὶ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν στερέωσιν καὶ διαμονὴν αὐτῶν ἀπεφασίσθησαν δι' αὐθεντικοῦ χρυσοβούλλου. ὙΔ. σελ. 85—89 τοῦ πρώτου μέρους 1). Ἐκ χρέους αὐτοῦ φροντίζει περὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν ἐπιτρόπων, 257, 258, 267 καὶ 277· — πρέπει νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἱκανότητος ἢ ἀνικανότητος καὶ περὶ τῆς παραιτήσεως αὐτῶν, 259—263, 269 καὶ 271· ~ εἰς τοῦτο ὑπόκειται ἕκαστος ἐπίτροπος, 268· ~ ὑπόκειται καὶ τοῦτο εἰς ἀπολογίαν διὰ τὸν διορισμὸν ἐνὸς ἀνικάνου ἐπιτρόπου, 270· ~ διὰ προσταγῆς τοῦτου ἀναδέχονται τὴν ἐπιτροπίαν οἱ ἐπίτροποι, 272· ~ δέχεται τὴν ὑπόσχεσιν τῶν ἐπιτρόπων καὶ δίδει εἰς αὐτοὺς ἔγγραφον περὶ ταύτης, 273 καὶ 274· ~ ὅταν εἶναι πλειότεροι ἐπίτροποι εἰς ἓνα μόνον ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν ἀνατροφὴν τῶν ὀρφανῶν καὶ τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας αὐτῶν, 278· ~ κρίνει περὶ τῶν ἐξόδων τῆς τροφῆς καὶ ἀνατροφῆς, 288—290· ~ ἐξετάζει τὰς ὀρφανικὰς περιουσίας καὶ ἀσφαλίζει αὐτάς, 291—297· ~ προσέχει περὶ πάντων τῶν κλάδων τῆς ἐπιτροπικῆς διοικήσεως καὶ ἀποφασίζει, πῶς πρέπει νὰ ἐξακολουθῇ ὁ ἐπίτροπος εἰς ὅλας τὰς μεγαλυτέρας ὑποθέσεις, περὶ ὧν χρεωστεῖ οὗτος νὰ ζητῇ ἐπιβεβαίωσιν, 284, 301—312· ~ δέχεται, ἐξετάζει καὶ ἐπικυρόνει τοὺς λογαριασμοὺς. 314—322, 347 καὶ 348· ~ δύναται νὰ ἀφῇσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ νέου, ὅστις ἐπέρασε τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, τὰ περισσεύοντα τῶν εἰσοδημάτων, 327· ~ κρίνει περὶ τῆς ἀποβολῆς τοῦ ἐπιτρόπου, 336—345· ~ δύναται νὰ διριζῇ συνέχειαν τῆς ἐπιτροπίας, καὶ ἀφ' οὗ ὁ νέος ἐπληρώσῃ τὴν τελείαν ἡλικίαν, 331 καὶ 332· ~ ἢ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν συγγνώμην ἡλικίας, 333· ~ ἐξακολούθησις ἐκ ταύτης, 334· ~ δίδει εἰς τὸν ἐπιτροπευθέντα ἔγγραφον ἀποδεικτικὸν περὶ τῆς ἀπολύσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας, 335· — πότε ἐνέχεται νὰ ἀπολογηθῇ διὰ τὴν ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ προξενηθεῖσαν εἰς τοὺς ὀρφανοὺς ζημίαν; 352· ~ ἀποφασίζει περὶ τῆς εἰς τοὺς ἐπιτρόπους ἀρμοζούσης πληρωμῆς, 353 καὶ 354· ~ περὶ τῶν ἀγωγῶν τῶν ἐπιτροπευομένων κατὰ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τοῦτων κατ' ἐκείνων, 285 καὶ 286· ~ κρατεῖ κώδικα περὶ πάντων

1) Βλέπε, σελ. 187—191.

torează tinărul fără consimțământul epitropului? 326—328; ~ încetarea epitropiei: *a)* prin moarte; *b)* prin reluarea puterii părintești care fusese oprită, 330; ~ *c)* prin vîrsta deplină, 331 și 332; ~ *d)* prin darea iertării de vîrstă, 333—335; ~ *e)* prin îndepărtarea epitropului făcută din datoria judecătorei sau la cerere, 336; ~ cazuri în care se îndepărtează epitropul din datoria judecătorei epitropicești, 337—339; ~ pricini pentru care poate să ceară retragerea sa însuși epitropul, 340 și 341; ~ sau alții, 342—345; ~ condiții pentru retragerea din epitropie: *a)* timpul obișnuit, 346; ~ *b)* socoteala cea din urmă, 347 și 348; ~ *c)* predarea averii, 349 și 350; ~ cînd epitropul este dator să răspundă pentru paguba pricinuită de alții? 351; ~ cînd este ținut să răspundă însăși epitropiceasca judecătore? 352; ~ plată pentru răsplătirea epitropului: *a)* în fiecare an, 353; ~ *b)* la sfîrșitul epitropiei, 354; ~ mijloace cuviincioase ce poate întrebuița epitropul asupra, 355; ~ *B)* despre curatorie. Vezi CURATORIE.

EPITROPIE, sau comisie (lat. commissio) se numește și adunarea de persoane alese pentru îndeplinirea unei misiuni. La falimente se face de către creditorii sau de judecătore; alegerea unei epitropii, de la care ia îndrumare curatorul averii din proces în împrejurări grele, 2017 și 2019; ~ la alegerea epitropiei au putere glasurile celor mai mulți, 2018; ~ ei i se predă împărțirea făcută și printr-însa se face cunoscută creditorilor, 2024; ~ îndatoririle ei, 2027 și 2031.

EPITROPICEASCĂ judecătoreie este aceea, la a căreia jurisdicție sînt supuși nevîrstnicii, 257; ~ înființarea epitropiceștilor judecătorei și cele trebuincioase pentru organizarea și statornicirea lor au fost hotărîte prin hrisov domnesc. Vezi p. 187 din partea întâia. Datoria ei este să aibă grijă de rînduirea epitropilor, 257, 258 267 277; ~ trebuie să judece asupra destoiniciei și a retragerii lor, 259—263, 269 și 271; ~ ei îi este supus fiecare epitrop, 268; ~ și ea este supusă la răspundere pentru rînduirea unui epitrop nedestoinic, 270; ~ din porunca acesteia primesc epitropii epitropia, 272; ~ primește făgăduința epitropilor și le dă despre aceasta un înscris, 273 și 274; ~ cînd sînt mai mulți epitropi, numai unuia din ei trebuie să-i încredințeze creșterea orfanilor și administrația generală a averii lor, 278; ~ judecă asupra cheltuielilor hranei și creșterii, 288—290; ~ cercetează averile orfanilor și le pune în siguranță, 291—297; ~ ia seama la toate ramurile epitropiceștii cîrmuirii și hotărăște cum trebuie să urmeze epitropul în toate chestiunile mai mari, pentru care e dator acesta să ceară confirmare, 284, 301—312; ~ primește, examinează și certifică socotelile, 314—322, 347 și 348; ~ poate să lase în chivernisirea tinărului, care a trecut peste douăzeci de ani ai vîrstei lui, prisosurile veniturilor, 327; ~ judecă asupra înlăturării epitropului, 336—345; ~ poate să hotărăască continuarea epitropiei și după ce tinărul a împlinit vîrsta deplină, 331 și 332; ~ sau să-i dea lui iertare de vîrstă, 333; ~ consecința acesteia, 334; ~ îi dă epitropisutului înscris doveditor despre eliberarea lui de sub puterea epitropicească, 335; ~ cînd este ținut să răspundă pentru paguba pricinuită orfanilor din neglijența sa? 352; ~ hotărăște despre plata cuvenită epitropilor, 353 și 354; ~ despre pîrile epitropisișilor în contra epitropilor și ale acestora în contra celor dinții, 285

τῶν ὀρφανικῶν πραγμάτων, 275 καὶ 276· ~ φροντίζει καὶ περὶ τῆς κηδεμονίας, 356—377· ~ διορίζει ἐπίτροπον καὶ εἰς τὰ μὴ νόμιμα παιδιά διὰ τὴν ἀνατροφὴν αὐτῶν, 948·—
*ΙΔ. ΕΠΙΤΡΟΠΙΑ καὶ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑ.

ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ποῖος λέγεται; 255· ~ ποῖος εἶναι δεκτὸς εἰς ἐπιτροπίαν; 259 καὶ 260· ~ ποῖος δὲν ἀναγκάζεται νὰ γένῃ; 263· ~ ὁ καλεσθεὶς ὑπὸ τοῦ κριτηρίου εἰς ἐπιτροπίαν, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ δεχθῇ αὐτήν, τί πρέπει νὰ κάμῃ; 269· ~ ἐὰν ἀποκρύπτῃ τὴν ἀνικανότητά του, 270· ~ ἐὰν ἀποφεύγῃ τὴν ἐπιτροπίαν ἄνευ λόγου 271· ~ χρέος τοῦ ἐπιτρόπου πρὶν ἔμβῃ εἰς τὴν ἐπιτροπίαν, 273·—εἰδικὰ χρέη καὶ δίκαια τοῦ ἐπιτρόπου, 284—286, 288 καὶ 289, 293, 296, 298, 299, 301, 302, 305, 308, 311, 313—326, 341, 346, 347 349, 351, 353—355·—δὲν δύναται νὰ λάβῃ εἰς γυναικα τὴν ἐπιτροπευομένην, 98· ~ ἐπὶ τίνος θεμελιούται τὸ ἐπιτροπικὸν δίκαιον; 1386· ~ *ΙΔ. καὶ ΕΠΙΤΡΟΠΙΑ.

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ, τὸ ἕξω μέρος πράγματός τινος, ἥτοι τὸ πρόσωπον.

ΕΠΙΦΕΡΩ, ἐπάγω, φέρω τι ἐναντίον τινός.

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΘΕΝ (ἐποικοδοῦμαι) κτισθὲν ἐπάνω.

ΕΠΟΜΕΝΑ (ἐπομαι), ἀκόλουθα, τὰ ὕστερον τεταγμένα, τὰ ὕστερον τῇ φύσει ὄντα, τὰ ὕστερα κατὰ τὴν τάξιν.

ΕΠΟΜΕΝΩΣ, ἀκολουθῶς.

ΕΠΩΝΥΜΙΑ, τὸ ἐπάνω εἰς τὸ κύριον ὄνομα ἄλλο ὄνομα, ἐπινόμιον, σκλητάδα, οἶον Κουζάνος.

ΕΠΩΦΕΛΕΣ, ὠφέλιμον.

ΕΡΓΑΣΙΑ, ἐργόχειρον, τέχνη, καὶ γεωργία.

ΕΡΓΟΝ ἐὰν λεγατευθῇ εἰς πόλιν, 840. *Εργων μίσθωσις. *ΙΔ. ΜΙΣΘΩΣΙΣ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ. Κανόνες τῆς ἐρμηνείας εἰς τοὺς νόμους, 8—11· ~ εἰς τὴν διαθήκην, 736· ~ εἰς τὰς συμφωνίας, 1230—1232.

ΕΡΙΣ, φιλονεικία, λογοτριβή.

ΕΣΒΕΣΜΕΝΑ (σβέω), σβυσμένα.

ΕΣΦΡΑΓΙΣΜΕΝΑ (σφραγίζω), βουλλωμένα.

ΕΣΧΗΜΑΤΙΣΜΕΝΗ (σχηματίζομαι), ἡ κατὰ σχῆμα μόνον καὶ προσποιήσιν καὶ κατὰ τὸ φαίνόμενον οὐσα ἢ γινομένη.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ θεμιτή. *Οποῖα δίκαια ἔχουσι τὰ μέλη αὐτῆς· 38· ~ σχέσεις αὐτῆς, 39· ~ πῶς λογίζεται πρὸς τὴν ἐπικράτειαν; 40· ~ ἐταιρεῖται ἀθέμιτοι ποῖαι εἶναι; 42· ~ ἐκβάλλονται τῶν πολιτικῶν δικαίων, 41· ~ ἐτερεῖται ἐμπορικαί, 379· ~ τὸ σύμφωνον περὶ συνεισφορᾶς μιᾶς ἐταιρείας διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν δυστυχησόντων μελῶν αὐτῆς πῶς πρέπει νὰ κριθῇ; 1722.

ΕΤΕΡΟΘΑΛΗΣ. *ΙΔ. ΑΜΦΙΘΑΛΗΣ.

ΕΤΕΡΟΘΡΗΣΚΟΣ, ὁ ἐξ ἄλλης θρησκείας ὢν.

ΕΤΕΡΟΣ, ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο, ἄλλος.

ΕΤΗΣΙΟΝ, χρονικόν. *Ετήσια λεγάτα, 851.

ΕΤΟΣ, χρόνος· κατ' ἔτος, τὸν κάθε χρόνον.

ΕΥΓΝΩΜΩΝ, εὐχάριστος.

ΕΥΗΘΗΣ, ἀπλοῦς, ἀπόνηρος, ἀνόητος.

ΕΥΠΟΡΙΑ, ποῖοι καταδικάζονται μέχρι εὐπορίας εἰς τὸ νὰ δώσωσι προῖκα; 1630· ~ ἡ νὰ ἀποδώσωσιν; 1656·

ΕΥΡΕΣΙΣ πραγμάτων. Κανόνες περὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν ἐνὸς ἢ πλειοτέρων εὐρετῶν, 511—534. *ΙΔ. καὶ ΘΗΣΑΥΡΟΣ.

ΕΥΡΕΤΡΑ, ὁ διδόμενος μισθὸς εἰς τὸν εὐρόντα τι, 518· ~ εἰς τίνας περιστάσεις εἶναι ἐμποδισμένα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας. Γρηγόρ. Νεοκαισ. καν. ια'.

și 286; ~ ține condică despre toate lucrurile orfanilor, 275 și 276; ~ are grijă și de curatorie, 356—377; ~ rânduiește epitrop și copiilor nelegitimi pentru creșterea lor, 948. — Vezi EPITROPIE și CURATORIE.

EPITROP cine se cheamă? 255; ~ cine poate fi primit la epitropie? 259 și 260; ~ cine nu este silit să fie? 263; ~ cel chemat de judecătorie la epitropie, dacă nu voiește să primească, ce trebuie să facă? 269; ~ dacă ascunde incapacitatea sa, 270; ~ dacă se leapădă de epitropie fără pricină temeinică, 271; ~ datoria epitropului, înainte de a intra în epitropie, 273; ~ speciale datorii și drepturi ale epitropului, 284—286, 288 și 289, 293, 296, 298, 299, 301, 302, 305, 308, 311, 313—326, 341, 346, 347, 349, 351, 353—355; ~ nu se poate căsători cu epitropisita, 98; ~ pe ce se întemeiază dreptul epitropicesc? 1386; ~ Vezi și EPITROPIE.

SUPRAFAȚA, partea de afară a unui lucru, adică fața.

CLĂDIT DEASUPRA.

URMĂTOARELE, consecutive, după fire și după clasă.

URMĂTOR.

NUME de familie, alt nume adăugat la numele de botez, poreclă, viță, precum: Cuzanos UTIL.

LUCRARE, lucru de mână, meserie și agricultură.

LUCRU de făcut, dacă s-a lăsat ca legat unui oraș, 840. Năimirea lucrărilor. Vezi NĂIMIRE.

INTERPRETARE. Reguli de interpretare cu privire la legi, 8—11; ~ la testament, 736; ~ la contracte, 1230—1232.

SFADĂ, ceartă, gilcevere.

STINSE.

PECETLUIE, sigilate.

SCHIȚATĂ (schițez), ce este sau e făcut numai după formă și proiectare, după cum se vede aparent.

ASOCIAȚIE permisă. Ce drepturi au membrii ei, 38; ~ legăturile ei, 39; ~ cum este socotită în raport cu statul? 40; ~ asociații nepermise, care sînt? 42; ~ sînt lipsite de drepturile civile, 41; ~ asociații comerciale, 379; ~ învoiala pentru contribuția la o asociație pentru îngrijirea membrilor ei scăpătați, cum trebuie să fie judecată? 1722.

HETEROTHALES. Vezi AMPHITHALES.

ETERODOX, care e de altă religie.

CELĂLALT.

ANUAL, în fiecare an, 851.

AN.

RECUNOSCĂTOR.

NAIV, simplu.

BUNĂ STARE, care sînt condamnați să dea zestre pînă la bună stare? 1630; ~ sau să o restituie? 1656.

GĂSIRE DE LUCRURI, reguli pentru drepturile și îndatoririle unuia sau a mai multor găsitori, 511—534. Vezi COMOARĂ.

RĂSPLATĂ PENTRU, GĂSIRE, plata ce se dă celui ce găsește ceva, 518; ~ în care împrejurări este oprită de biserică. Grig. al Neoces. canon, 11.

ΕΥΣΕΒΗΣ αίτια. Λεγάτα άφειμένα δι' εύσεβείς αίτίας ποία είναι; 843· ~ εις ποιον άνήκει ή εκπλήρωσις και ό διαμερισμός αυτών; 793 και 845· ~ πότε πρέπει νά διδωνται; 843· ~ άν δέν δοθώσιν έν τῷ διωρισμένῳ καιρῷ, 844.

ΕΥΣΕΒΩΣ, με εύσέβειαν.

ΕΥΤΑΞΙΑ, ή καλή τάξις.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ. *Ιδ. ΠΡΟΣΕΦΑΡΜΟΓΗ.

ΕΦΑΡΜΟΖΩ. *Ιδ. ΠΡΟΣΕΦΑΡΜΟΖΩ.

ΕΦΗΒΟΣ. *Ιδ. ΗΛΙΚΙΑ.

ΕΦΗΣΥΧΑΖΗ (έφησυχάζω) έπαναπαύηται εις τουτο, δέν άντιλέγει, δέν άντιστέκεται.

Z

ZHMIA ποία λέγεται; 1723· ~ πόθεν προξενείται; 1724· ~ πῶς διαμερίζεται μεταξύ των μελών της συντροφίας; 1587. *Ιδ. AZHMION. Περί δε της ζημίας της προξενουμένης παρά των έπιτρόπων και κηδεμόνων. *Ιδ. ΕΠΙΤΡΟΠΙΑ.

ZHMIΩΣΙΣ, τὸ προξενεῖν ζημίαν εις άλλον. Πηγαί αυτης, 1724 και 1725. *Ιδ. AZHMION.

ZYΓOCTAΘMIA, ζυγίασμα δια καθαρού λογαριασμού των ὅσα τις έχει νά λάβη παρ' άλλων και των ὅσα χρεωστει νά δώση εις άλλους, κατάστιχον ληψοδοσίας (Bilan).

ZYΘOΣ, ποτόν κατασκευαζόμενον εκ κριθής, πίρα, πίβα.

ZΩH. Τὸ συνάλλαγμα μιᾶς ῥητῆς δόσεως έτησίου ἐφ' ὅρου ζωῆς τινὸς συναριθμεῖται εις τὰ συναλλάγματα της τύχης, 1719· ~ πότε παύει; 1720· ~ δέν δύνανται νά ανατρέψωσιν αυτό οὔτε οἱ δανεισταί, οὔτε τὰ παιδιά, 1721.

ZΩON έάν άρρώσθη, ή ψωφήση έντὸς είκοσιτεσσάρων ὥρων μετά την παράδοσιν αυτού, 1241· ~ έάν έντὸς ὀκτώ, ή δεκαπέντε, ή τριάντα, ή έξήντα ήμερῶν φανερωθῶσι τινές άρρώσται εις τινα ζῶα, 1242· ~ πότε βοηθεῖται ὁ λαβὼν τοιοῦτον ζῶον; 1243· ~ τί ὑποχρεοῦται νά άποδείξη; 1244.

H

HΓEMION. *Ο ήγεμὼν έχει την νομοδοτικὴν δύναμιν, 11· ~ δια της άποφάσεως αυτού γίνεται ὁ διαφιλονεικούμενος, ή έμποδιζόμενος γάμος των ὀρφανῶν, 77 και 99· ~ αὐτὸς δίδει τὸ προνόμιον της γνησιοποιήσεως, 218· ~ δια της άδείας αυτού μεταδίδεται ή εύγενεία των υἱοθετησάντων εις τοὺς υἱοθετηθέντας, 246· ~ δι' αυτού ζητεῖ τὸ έπιτροπικὸν κριτήριον την καταγραφὴν τοῦ εις ξένην έπικρατείαν εύρισκομένου ὀρφανικοῦ κτήματος, 294· ~ ιδιωτικὴ αυτού περιουσία ποία λογίζεται; 384· ~ πῶς κρίνονται αἱ εις αὐτήν αναφερόμεναι πράξεις; 32· ~ πρὸς αὐτὸν δίδεται ή άνωτάτη και τελευταία έκκλητος, 1769· ~ και ή άγωγή εναντίον τοῦ δόλου ή της άμελείας των κριτῶν, 1770· ~ τὰ ήγεμονικά αυτού δίκαια δέν χρησιδεσπόζονται, οὔτε παραγράφονται αἱ εις αὐτὰ αναφερόμεναι ένοχαί, 1911· ~ τὰ ιδιωτικά αὐτοῦ πράγματα μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζονται; 1936.

HKYPOΘH, ήθετήθη, άνηρέθη, έγινεν άκυρον.

ΗΛΙΑΚΟΝ, ξεπέτακτον, τζαρδάκι χωρίς σκέπην, (Balcon).

CUVIOASĂ PRICINĂ, danii lăsate pentru pricini cuvioase, care sînt? 843; ~ cui îi revine îndeplinirea și împărțirea lor? 793 și 845; ~ Cînd trebuie să se dea, 843; ~ dacă nu au fost date la timpul hotărît, 844.

CUVIOS, ÎN CHIP.

ORDINE, bună rînduială.

POTRIVIRE, cu, potrivesc. Vezi APLICARE.

POTRIVESC. Vezi APLIC.

TÎNĂR. Vezi VIRSTĂ.

LINIȘTEASCĂ, SĂ SE (mă liniștesc), să înceteze cu aceasta, să nu contrazică, să nu se opună.

Z¹

PAGUBĂ, ce se numește? 1723; ~ de unde se cauzează? 1724; ~ cum se împarte între membrii asociației, 1587. Vezi DESPĂGUBIRE. Despre paguba pricinuită din partea epitropilor și curatorilor. Vezi EPITROPIE.

PĂGUBIRE, e a pricinuii altuia pagubă. Izvoarele ei, 1724 și 1725. Vezi DESPĂGUBIRE.

BILANȚ, cumpănirea prin curată socoteală a celor cite are să le ia cineva de la alții și a acelor cite e dator să dea altora, catastih de luaturi și daruri (Bilanț).

BERE, băutură preparată din orz.

VIAȚĂ. Contractul să dea cineva cuiva anual o anumită contribuție pe timpul vieții se numără la contractele de noroc, 1719; ~ cînd încetează? 1720; ~ nu-l pot răsturna nici creditorii, nici copii, 1721.

VITĂ, dacă s-a bolnăvit sau a pierit în curs de douăzeci și patru de ore după predarea ei, 1241; ~ dacă în curs de opt, sau cincisprezece, sau treizeci, sau șasezeci de zile se ivesc anumite boli la unele vite, 1242; ~ cînd e ajutat cel ce a luat o astfel de vită? 1243; ~ ce dovadă este dator să aducă? 1244.

Ț (eta)

DOMN. Domnul are putere de a da legi, 11; ~ prin hotărîrea lui se încheie căsătoria orfanilor, asupra căreia e neînțelegere sau care este oprită, 77 și 99; ~ el dă privilegiul legitimării copiilor, 218; ~ prin învoirea lui se strămută rangul de nobleță a adoptatorilor asupra adoptaților, 246; ~ prin el cere epitropia judecătorească inventarierea bunului orfanal care se găsește într-o țară străină, 294; ~ averea lui particulară, care se socotește? 384; ~ Cum se judecă faptele referitoare la aceasta? 32; ~ către dînsul se face cel mai înalt și ultim apel, 1769; ~ și pira asupra viclesugului sau a neglijenței judecătorilor, 1770; ~ drepturile lui domnești nu se dobîndesc prin uzucapie, nici îndatoririle referitoare la acestea nu se prescriu, 1911; ~ lucrurile lui particulare pînă în cît timp se dobîndesc prin uzucapiune? 1936.

INFIRMAT, A FOST, a fost anulat, desființat, s-a făcut nevalabil.

BALCON, cerdac fără acoperiș.

¹) Indicele fiind tradus din grecește și textele fiind puse față în față, s-a păstrat ordinea alfabetului grec, în care litera z vine după litera e.

ΗΛΙΚΙΑ, είναι περίοδος τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἐν τῇ νομοθεσίᾳ· διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐποχάς· α') εἰς τὴν νηπιότητα, ἥτις καὶ ἀτελής ἡλικία λέγεται· β') εἰς τὴν ἀνηβότητα; γ') εἰς τὴν ἐφηβότητα ἢ ἀφηλικιότητα καὶ δ') εἰς τὴν μεζιζονότητα, ἡγοῦν τὴν μετὰ τὸν εἰκοστὸν χρόνον ἡλικίαν, 33· ἥτις καὶ μεῖζων καὶ τελεία ἡλικία λέγεται.

ΗΜΕΡΑ. Ἡ ἡμέρα περιέχει εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, 1211; ~ ἡμέρα κυρία λέγεται ἡ προσδιωρισμένη, 2013. *Ιδ. καὶ ΚΑΙΡΟΣ.

ΗΜΕΡΗΣΙΩΣ, καθημερινῶς, μὲ τὴν ἡμέραν.

ΗΝΩΜΕΝΩΣ, ἀχωριστῶς, ὁμοῦ.

ΗΠΑΡ, σικότης.

ΗΡΤΗΜΕΝΗ, κρεμασμένη.

Θ

ΘΑΝΑΤΟΣ ἀπόντων (τῶν ἐν ξενιτείᾳ εὐρισκομένων) πότε καὶ πῶς κρίνεται κατὰ πρόληψιν; 36· ~ πότε ἔχει χώραν ἡ διακρήρυξις αὐτοῦ καὶ πῶς πρέπει νὰ γένη; 367· ~ ἀποτέλεσμα ἐκ τούτου, 368—370· ~ τῶν ἀποθανόντων κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν πῶς κρίνεται κατὰ πρόληψιν; 37· ~ παύει τὴν ἐπιτροπίαν, 330· ~ τὴν προσωπικὴν δουλείαν, 685· ~ τὴν ἐντολήν, 1373· ~ τὴν περὶ τῆς ὀπισθαγοράσεως συμφωνίαν, 1441· ~ καὶ τὴν περὶ τῆς ὀπισθοπωλήσεως, 1442· ~ ὁ τοῦ τεχνίτου ἀναιρεῖ τὴν συμφωνίαν, 1550· ~ ὁ τοῦ συγγραφῆως ἀναιρεῖ τὴν περὶ νέας ἐκδόσεως συμφωνίαν, 1557· ~ ὁ τοῦ ἐνὸς ἐκ δύο συντρόφων διαλύει τὴν συντροφίαν, 1600—1602· ~ καὶ ὁ τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐκ πλειοτέρων προσώπων συνισταμένης συντροφίας διαλύει αὐτήν, 1604· ~ ποῖα δίκαια καὶ ποῖαι ἐνοχαὶ σβένονται διὰ τοῦ θανάτου; 1903· ~ ὁ θάνατος τῶν ζώων πότε δίδει χώραν εἰς τὴν περὶ τῆς ἀρρώστιας αὐτῶν πρόληψιν; 1241—1244· ~ θανάτου αἰτίᾳ δωρεὰ πότε λογίζεται ὡς λεγάτον ἢ ὡς συμφωνία; 1920.

ΘΕΙΑ ἀπλῶς ποῖα λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56, Γ'. ~ Θεία μεγάλη ποῖα λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56 Δ'. ~ Θεία μεῖζων ποῖα καὶ πόσου; 56 Ε'. ~ Θεία μεγίστη ποῖα καὶ πόσου; 56 ς'. ~ Θεία μικρὰ ποῖα καὶ πόσου; 56 Ε'.

ΘΕΙΟΣ ἀπλῶς ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56 Γ'. ~ Θεῖος μέγας ποῖος καὶ πόσου; 56 Δ'. ~ Θεῖος μεῖζων ποῖος καὶ πόσου; 56 Ε'. ~ Θεῖος μέγιστος ποῖος καὶ πόσου; 56 ς'. ~ Θεῖος μικρὸς ποῖος καὶ πόσου; 56 Ε'.

ΘΕΛΗΣΙΣ τελευταία· περὶ τῆς τελευταίας θελήσεως ἐν γένει πραγματεύεται τὸ ἕννατον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Δῆλως τῆς τελευταίας θελήσεως, 707· ~ τὰ ἀναγκαῖα εἰς ταύτην. Α') Σχῆμα ἐσωτερικὸν τῆς διαθήκης εἶναι ἡ ἐνστασις τοῦ κληρονόμου, τοῦ δὲ κωδικέλλου εἶναι ἄλλαι διαταγαί, 708· ~ διαίρεσις τῆς κληρονομίας, 709—715· ~ *Ιδ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ. Ποῖοι κληρονόμοι λογίζονται ὡς ἐν πρόσπων, 716 καὶ 717· ~ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως, 718—721· ~ ὁ διατιθέμενος χρεωστεῖ νὰ ἐνστήσῃ ὁ ἴδιος τὸν κληρονόμον του, 722· ~ τελευταίας θελήσεως φανέρωσις πῶς πρέπει νὰ γένη; 723· ~ τίνες δὲν δύνανται νὰ διατίθενται; 724· ~ 728· ~ πότε ἔχει ἰσχὺν ἡ διάταξις τῆς τελευταίας θελήσεως; 729· ~ πότε οὐ; 730 καὶ 735· ~ πλάνη οὐσιώδης ἐν διαθήκῃ, 731· ~ πτώσεις ἐν αἷς ἔχει ἰσχὺν ἡ φανέρωσις τῆς τελευταίας θελήσεως, 732—734· ~ ἐν αἷς οὐ, 735—737· ~ Β') Σχῆμα ἐξωτερικὸν τῆς διαθήκης 738—750· ~ ποῖοι δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς μαρτυρίαν τῆς τελευταίας θελήσεως; 751· ~ ποῖοι ἐμποδίζονται ὑπὸ τῶν νόμων; 752· ~ ποῖοι δὲν εἶναι δεκτοὶ ὡς ὑποποῖ; 753· ~ περὶ τῶν ἐχουσῶν προνόμιον τελευταίων θελήσεων. 755—760· ~ κανόνες εἰδικοί· α') περὶ τῶν ἀρχιερέων, 761· ~

VÎRSTĂ, este o perioadă din viața oamenilor. În legislație se împarte în patru epoci:
a) în pruncie, care se numește și vîrstă nedeplină; *~ b)* în copilărie; *~ c)* în pubertate sau spre vîrstnicie și *~ d)* în vîrsta mai mare, adică vîrsta de după douăzeci și cinci de ani, 33, care se numește și vîrsta deplină.

ZI. Ziua cuprinde douăzeci și patru de ore, 1211; *~ zi* principală se numește ziua hotărîită, 2013. Vezi și **TIMP**.

ZILNIC.

UNIT, nedespărțit, împreună.

FIGAT.

ATÎRNAT, aninat.

Th

MOARTE a celor absenți (aflători în străinătate) cînd și cum se judecă după prezumție? 36; *~ cînd* are loc publicarea ei și cum trebuie să se facă? 367; *~ efectul* ei 368—370; *~ a acelor care au murit în același minut*, cum se judecă după prezumție? 37; *~ face să înceteze*: epitropia, 330; *~ servitutea personală*, 685; *~ mandatul*, 1373; *~ contractul de cumpărare înapoi* *), 1441; *~ și cel de vânzare înapoi*, 1442; *~ moartea meșterului desființează contractul*, 1550; *~ a autorului desființează contractul pentru o nouă ediție*, 1557; *~ a unuia din doi asociați desface asociația*, 1600—1602; *~ și a administratorului asociației compusă din mai multe persoane*, o desface, 1604; *~ care drepturi și care îndatoriri se sting prin moarte?* 1903; *~ moartea vitelor*, cînd dă loc la prezumție pentru îmbolnăvirea lor? 1241—1244; *~ dăruire din cauza morții*, cînd e socotită danie sau contract? 1290.

MĂTUȘĂ, simplă, care se numește și a citea spiță este? 56 *c)*; *~ Mătușă mare*, care se numește și a citea spiță este? 56 *d)* *~ mătușă mai mare*, care și a citea? 56 *e)*; *~ mătușă prea mare*, care și a citea? 56 *f)*; *~ mătușă mică*, care și a citea? 56 *e)*.

UNCHIU, simplu, care se numește și a citea spiță este? 56 *c)*; *~ Unchiu mare*, care și a citea? 56 *d)*; *~ Unchiu mai mare*, care și a citea? 56 *e)*; *~ Unchiu prea mare*, care și a citea? 56 *f)*; *~ Unchiu mic*, care și a citea? 56 *e)*.

VOINȚA cea din urmă: despre voința cea din urmă în general tratează capitolul al nouălea din partea a doua. Arătarea voinței celei din urmă, 707; *~ cele neapărate la aceasta*: *A)* Forma dinăuntru a testamentului este instituirea moștenitorului; ale codicilului rînduiri sînt altele, 708; *~ împărțirea moștenirii*, 709—715; *~ Vezi MOȘTENIRE*. Care moștenitori sînt socotiți ca una persoană, 716 și 717; *~ dreptul adăugirii*, 718—721; *~ testatorul este dator să instituie însuși pe moștenitorul său*, 722; *~ darea pe față a voinței celei din urmă trebuie să se facă?* 723; *~ care nu pot să testeze?* 724—728; *~ cînd are putere rînduirea voinței celei din urmă?* 729; *~ cînd nu?* 730 și 735; *~ greșală esențială în testament*, 731; *~ cazuri în care arătarea voinței celei din urmă are putere*, 732—734; *~ în care nu*, 735—737; *~ B)* Forma dinafară a testamentului, 738—750; *~ care nu pot fi primiți la mărturia voinței celei din urmă?* 751; *~ care sînt opriți de legi?* 752; *~ care nu pot fi primiți, fiind suspecti?* 753; *~ despre voințele cele din urmă cu privilegiu*, 755—760; *~ reguli, speciale*: *a)* pentru arhieriei, 761; *~ b)* pentru călugări, 762—

*) Pactul de răscumpărare.

β') περί τῶν μοναχῶν, 762—769· ~ 'Ιδ. καὶ ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ καὶ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ τῆς τελευταίας θελήσεως, καὶ ΔΙΑΘΗΚΗ.

ΘΕΜΑ. "Ιδ. ΠΤΩΣΙΣ καὶ ΧΩΡΑΡΧΙΑ.

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ φόβος, ὁ ἔχων θεμέλιον. "Ιδ. ΦΟΒΟΣ.

ΘΕΜΙΤΟΣ, δίκαιος, νόμιμος, συγχωρημένος ἀπὸ τοὺς νόμους.

ΘΕΣΠΙΣΜΑ, δόγμα, νομοθεσία, ἐντολή, προσταγή.

ΘΕΤΟΣ πατήρ. Θετὴ μήτηρ· θετὸς υἱός· θετὴ θυγάτηρ 236.

ΘΕΩΡΗΤΑ. Περί θεωρήτρων καὶ ἄλλων δωρεῶν ἀναμέσον τῶν συζύγων πραγματεύεται τὸ τριακοστὸν πέμπτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Θεώρητρα ποῖα λέγονται; 1683· ~ πρόληψις περὶ αὐτῶν, ἐὰν ἐδόθη μόνον ὑπόσχεσις, 1684· — ποσότης αὐτῶν, ἐὰν δὲν ἐδόθησαν παντελῶς ἢ ἐὰν δοθείσης ὑποσχέσεως δὲν προσδιωρίσθῃ ἡ ποσότης, 1685· ~ εἶναι ἀνεπίστευτα, 1686. "Ιδ. ΔΩΡΕΑ.

ΘΗΣΑΥΡΟΣ ποῖος λέγεται; 527· ~ ὑποχρέωσις εἰς τὴν φανέρωσιν αὐτοῦ, 528· ~ διαμερισμός αὐτοῦ, 529—534.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ. Πότε ἔχει ἐπιβρόχην εἰς τὰ ἰδιωτικὰ δίκαια καὶ πότε οὐ; 45, 47 καὶ 91.

ΘΥΓΑΤΗΡ δύναται νὰ ὑπανδρευθῇ καὶ χωρὶς συναιρέσεως τῶν γονέων μετὰ τὸν εἰκοστὸν πέμπτον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῆς, 978 γ', σχόλ. 57· ~ ἡ προικισθεῖσα δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ συνεισφοράν, 1013· ~ πότε δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ τὴν ἀναπλήρωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς διαφθαρείσης προικός; 1014· ~ ἐὰν οἱ γονεῖς ὑπεσχέθησαν νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὴν προῖκα καὶ ἔπειτα τῇ ἔφρησαν μόνον κανὲν λεγάτον εἰς τὸν θάνατόν των, 1015.

ΘΥΡΙΣ, παράθυρον. Δίκαιον τῶν θυρίδων. "Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

I

ΙΑΤΡΟΣ. Εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μαρτυρία αὐτοῦ εἰς ἀπόδειξιν τῆς προβαλλομένης σωματικῆς ἀδυναμίας τῶν συζύγων, 116· ~ καὶ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ νοός, 360 καὶ 377· ~ δὲν ἀναγκάζεται νὰ ἀναδεχθῇ ἐπιτροπίαν, 263· — εἶναι ἀνίσχυρος ἡ συμφωνία, τὴν ὅποیان κἀμνεὶ παραλόγως καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τοῦ ἀσθενούντος, 1172 β'· ~ πότε ἐνέχεται νὰ ἀπολογηθῇ διὰ τὴν ἑλλειψιν τῆς πρεπούσης ἐπιμελείας καὶ τῆς ἀπαιτουμένης ἐμπειρίας; 1731.

ΙΔΙΟΠΟΙΟΥΜΑΙ, οἰκαιοποιοῦμαι, κάμνω ἴδιον, ἐδικόν μου.

ΙΔΙΟΤΗΣ, ξεχωριστόν τι, ἡ ἐνεργεία καὶ φύσις τινός, ὅπερ ἐκ φύσεως εἶναι ἴδιον, ἀνήκει εἰς τινα, 25.

ΙΔΙΩΤΙΚΑ πράγματα. "Ιδ. ΠΡΑΓΜΑΤΑ.

ΙΔΙΩΤΙΚΗ περιουσία. "Ιδ. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ.

ΙΕΡΕΥΣ. Δὲν πρέπει νὰ στεφανώσῃ σκλάβους χωρὶς ἐγγράφου ἀδείας τῶν δεσποτῶν αὐτῶν ὁμοῦ καὶ τοῦ πρωτοπαπᾶ, 163· ~ ἐὰν οἱ σκλάβοι εἶναι διαφόρων δεσποτῶν, πρέπει νὰ λάβῃ καὶ τῶν δύο τὴν ἐγγραφον ἄδειαν, 164· — ἐὰν στεφανώσῃ μετὰ τὴν ἄδειαν τοῦ ἐνὸς μόνον δεσπότη, 165· ~ ἐὰν χωρὶς τῆς ἀδείας ἀμφοτέρων τῶν δεσποτῶν, 166· ~ δὲν δύναται νὰ ἀναδεχθῇ ἐπιτροπίαν ὀρφανῶν ξένων, εἰ μὴ μόνον συγγενῶν τοῦ, 260.

ΙΚΑΝΟΝ, ἀρκετόν. Τὸ ἱκανὸν ποιῶ, κάμνω εἰς ἄλλον τὴν ἱκανοποίησιν.

ΙΚΑΝΟΣ, ἀρκετός, ἀρμόδιος, ἐπιτήδειος, ἄξιος.

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΙΣ τί διαφέρει τοῦ ἀζημίου; 1749· ~ πότε ἀπαιτεῖται; 1750.

ΙΚΑΝΟΠΟΙΟΥΜΑΙ, λαμβάνω παρ' ἄλλου τὴν ἱκανοποίησιν.

ΙΚΑΝΟΤΗΣ, ἀρκετότης, ἀξιότης, ἐπιτηδειότης, ἰσχύς, δύναμις. "Ικανότης ἐνὸς ἐντοπίου εἰς τὰς ἔξω τῆς ἐπικρατείας πραττομένας παρ' αὐτοῦ πράξεις πῶς κρίνεται; 5· ~ "Ικα-

769; ~ Vezi și ANULARE și ÎNGRĂDIRE a voinței celei din urmă și TESTAMENT.

THEMA. Vezi CAZ și ȚINUT.

ÎNTEMEIATĂ frică. Vezi FRICĂ.

ÎNGĂDUIT, drept, legal, permis în baza legilor.

DECRET, hotărîre, legiuire, poruncă, ordin.

ADOPTIV tată; adoptivă mamă; adoptiv fiu; adoptivă fiică, 236.

THEORITRE. Despre theoritre și alte daruri între soți tratează capitolul al treizeci și cincilea din partea a doua. Theoritre, care se numesc, 1685; ~ prezumție despre ele, dacă s-au făgăduit numai, 1648; ~ suma lor, dacă nu s-au dat de loc sau dacă, făgăduindu-se, nu s-a hotărît suma, 1685; ~ sînt nerestituibile, 1686. Vezi DARUIRE.

COMOARĂ, ce se numește? 527; ~ datoria de a o da pe față, 528; ~ împărțeala ei, 529—534.

RELIGIA. Cînd are înrîurire asupra drepturilor private și cînd nu? 45, 47 și 91.

FIICĂ, poate să se mărite și fără consimțămîntul părinților, după al douăzeci și cincilea an al vârstei ei, 978 n, nota 57; ~ cea înzestrată nu poate să ceară punerea la mijloc, 1013; ~ cînd poate să ceară de la tatăl și moștenitorii lui împlinirea zestre stricate de bărbatul ei? 1014; ~ dacă părinții au făgăduit să-i dea zestre și apoi i-au lăsat numai vreun legat la moartea lor, 1015.

FEREASTRĂ. Dreptul ferestrelor. Vezi SERVITUTE.

I

MEDIC. Este indispensabilă mărturia lui la dovedirea de pretinsă slăbiciune trupească a soților, 116; ~ și a bolnavilor de minte, 360 și 377; ~ nu este silit să primească epitropie, 263; ~ este fără putere convenția făcută nerațional și peste puterea bolnavului, 1172 b); ~ cînd e ținut să răspundă pentru lipsa de cuvenita diligență și de ceruta experiență? 1739.

ÎNSUȘESC, ÎMI, iau ca al meu, fac al meu propriu.

ÎNSUȘIRE, ceva deosebit, lucrarea și firea cuiva, ceea ce din fire e propriu, îi aparține cuiva, 25.

PARTICULARE lucruri. Vezi LUCRURI.

PARTICULARĂ avere. Vezi AVERE.

PREOT. Nu trebuie să cunune robi fără învoirea în scris a stăpînilor lor și totodată a popoului, 163; ~ dacă robii au stăpîni diferiți, trebuie să ia învoirea în scris de la amîndoi stăpînii, 164; ~ dacă i-a cununat cu învoirea numai a unui stăpîn, 165; ~ dacă fără învoirea ambilor stăpîni, 166; ~ nu poate lua asupra-și epitropia unor orfani străini, afară de a celor înrudiți cu dînsul, 260.

SATISFĂCĂTOR, suficient. Săvîrșesc satisfăcător, fac altuia satisfacția.

SATISFĂCĂTOR, potrivit.

SATISFACȚIE, în ce se deosebește de despăgubire? 1749; ~ cînd se cere? 1750.

SATISFĂCUT, sînt, primesc de la altul satisfacția.

CAPACITATE, vrednicie, aptitudine, tărie, putere. Capacitatea unui pămîntean pentru faptele săvîrșite de el afară de țară, cum se judecă? 5; ~ Capacitatea fiecărui om de

νότης ἐκάστου ἀνθρώπου εἰς τὸ νὰ προσκτᾶται ἐν γένει, 29· ~ ἐν εἵδει εἰς πρόσκτησιν νομῆς, 408 καὶ 409·—δεσποτείας καὶ χρησιδεσποτείας, 463, 464 καὶ 1908·—κληρονομίας, 694·—πότε κρίνεται ἡ εἰς τὸ κληρονομεῖν ἱκανότης; 699 καὶ 700·~ ἱκανότης εἰς ποίησιν συμφώνων, 1156—1159.

ΙΜΑΝΤΕΛΙΓΜΟΣ, τὸ παιγνίδιον μὲ τὸ λῶριον, τὸ ὁποῖον τουρκιστὶ ὀνομάζεται καῖσι, μολδαβιστὶ δὲ cugea.

ΙΞΕΥΩ, θηρεύω, πιάνω πουλιά μὲ ἰξόν.

ΙΣΤΑΜΕΝΟΙ (ἴσταιμαι) στεκόμενοι.

ΙΣΧΥΡΑ, ἡ ἔχουσα ἰσχὺν καὶ κύρος.

ΙΣΧΥΡΟΣ, ὁ ἔχων ἰσχὺν καὶ κύρος. Γάμος ἰσχυρός, 115· ~ τίτλος ἰσχυρός. *ΙΔ. ΤΙΤΛΟΣ τοῦ δικαίου.

ΙΣΧΥΣ, δύναμις. *Ισχὺς προσωπικὴ ποία λέγεται; 5, σχόλ. 2·—ισχύς τῶν νόμων. *ΙΔ. ΝΟΜΟΣ.

ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ, τὸ σχέδιον οἰκοδομῆς τινος ἢ πόλεως.

ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΚΟΣ πῖναξ, τὸ σχεδιάσμα, ἡ χάρτα.

Κ

ΚΑΓΚΕΛΛΟΝΩ, περιφράττω μὲ κάγκελλα.

ΚΑΘΕΤΟΣ, ἡ πρὸς τὰ κάτω κατ' εὐθείαν τραβωμένη γραμμὴ.

ΚΑΘΥΠΟΒΑΛΛΩ, διόλου ὑποβάλλω, βάλλω τινὰ ὑποκάτω, ὑποτάσσω.

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ (καινόν, καινούργιον ἔργον, κτίριον, οἰκοδόμημα νέον μετὰ προσθήκης βλάβ· τούσης τὸν γείτονα) πότε ἐμποδίζεται; 443—446. *ΙΔ. ΟΙΚΟΔΟΜΗ.

ΚΑΙΡΟΣ. Διάστημα τοῦ καιροῦ διωρισμένον διὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος κώδικος, 4· ~ διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ θανάτου τοῦ ἐν ξενιτείᾳ ὄντος, 36 καὶ 367· ~ διὰ τὴν μνηστείαν τελείαν καὶ τὴν ἀτελεῖ, 70· ~ διὰ τὴν παράτασιν αὐτῆς, 83· ~ διὰ τὴν ἀναβολὴν τοῦ γάμου, 84, 85 καὶ 120 ε'· ~ διὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς σωματικῆς ἀδυναμίας, 117 καὶ 143 α'· ~ διὰ τὸ δέξιμον πάλιν τῆς εἰς μοναστήριον ἀποκλεισθείσης γυναικός, 125· ~ διὰ τὴν μετ' ἄλλων ἀνδρὸς σύζευξιν τῆς διαζευχθείσης γυναικός, 128 καὶ 129· ~ διὰ τὴν ἀπουσίαν ἐνὸς ἐκ τῶν συζύγων, 143 γ'· ~ διὰ τὴν μανίαν τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικός, 143 δ'· ~ διὰ τὸ πένθος, 144· ~ διὰ τὴν μὴ γνησίαν γέννησιν, 108 καὶ 181· ~ διὰ τὴν σύζευξιν ἐνὸς ἐλευθέρου μετὰ μιᾶς σκλάβας, 155· ~ διὰ τὴν διαμάχην κατὰ τῆς γνησίας γεννήσεως, 209—213· ~ διὰ τὴν φανέρωσιν τῆς γυναικός, ὅτι εἶναι ἔγκυος, 214· ~ διὰ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, 228· ~ διὰ τὴν ἐκπτώσιν αὐτῆς, 232· ~ διὰ τὴν ἡλικίαν τῶν υἱοθετούντων, 238 καὶ 240· ~ διὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ λείποντος ἐπιτρόπου, 262· ~ διὰ τὴν παραίτησιν τῆς ἐπιτροπίας, 269· ~ διὰ τὴν δόσιν τοῦ ἐπιτροπικοῦ λογαριασμοῦ, 316, 322 καὶ 347· ~ διὰ τὴν αἴτησιν τῆς συγγνώμης τῆς ἡλικίας, 333—335· ~ διὰ τὴν ζήτησιν τῶν συγγενῶν εἰς τὸ νὰ παραχωρηθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ ἐπιτροπία ἢ ἐμπιστευθεῖσα εἰς ξένον, 341—343· ~ διὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ἐπιτρόπου, 346· ~ διὰ τὴν δημοσίευσιν ἐνὸς πράγματος εὐρεθέντος, 515· ~ πότε προσκτᾶται ὁ εὐρετὴς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ; 519· ~ πότε τὴν δεσποτεῖαν; 521· ~ ἕως πότε ἔχουσιν ἰσχὺν αἱ ἔχουσαι προνόμιον διατάξεις τῆς τελευταίας θελήσεως; 757· ~ διὰ τὴν δόσιν τῶν λεγμάτων, 844 καὶ 857· ~ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν νομίμως διορισθέντων ἐν διαθήκῃ, 846· ~ καιρὸς τεθεῖς εἰς αἱρέσεις, 892—896· ~ διὰ τὴν ζήτησιν τῶν καρπῶν, τῶν εἰσοδημάτων καὶ ἄλλων κερδῶν ληφθέντων ἐκ πραγμάτων ὑποκειμένων εἰς συνεισφοράν, 1019· ~ διὰ τὴν σκέψιν τοῦ κληρονόμου, ὅταν ἡ κληρονομία εἶναι μὲ χρέη, 1035· ~ διὰ τὴν ζήτησιν τῶν μὴ πωληθέντων πραγμάτων μετὰ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, 1040· ~ διὰ τὴν καταδοχὴν τῆς κληρονομίας μετὰ καταγραφῆς, 1042· ~ διὰ τὴν ποίησιν τῆς καταγραφῆς, 1043 καὶ

a dobîndi în genere, 29; ~ în special la dobîndire de posesie, 408 și 409; ~ de proprietate și de proprietate prin uzucapiune, 463, 464, și 1908; ~ de moștenire, 694; ~ cînd capacitatea de a moșteni se judecă? 699 și 700; ~ capacitatea de a încheia contracte, 1156—1159.

CUREA ÎNFĂȘURATĂ, jocul cu cureaua, care turcește se chiamă caisi, iar moldovenește curea.

LAȚ, vinez cu lațul, prind păsări cu lațul.

STÎND (stau).

PUTERNICĂ, aceea care are tărie și valabilitate.

PUTERNIC, cel care are tărie și valabilitate. Căsătorie puternică, 115; ~ titlu puternic. Vezi și **TITLU** de drept.

TĂRIE, putere. Putere personală, care se numește? 5 nota 2; ~ puterea legilor, vezi **LEGE**.

PLAN, schița unei clădiri sau unui oraș.

PLAN, **TABELĂ DE**, schițare, hartă.

C

GRATII, **PUN**, închid cu gratii.

PERPENDICULARĂ.

SUBRÎNDUIESC, pun pe cineva sub.

ÎNNOIRE (lucru nou, făcut din nou, zidire, clădire nouă cu adăugire păgubitoare pentru vecin) cînd se oprește? 443—446. Vezi **CLĂDIRE**.

TERMEN. Intervalul de timp hotărît pentru publicarea acestui cod, 4; ~ pentru vestirea morții celui ce e în străinătate, 36 și 367; ~ pentru logodna desăvîrșită și nede-săvîrșită, 70; ~ pentru prelungirea ei, 83; ~ pentru amînarea cununiei, 84, 85 și 120, 5; ~ pentru cercetarea neputinței trupesti, 117 și 143, 1; ~ pentru primirea din nou a femeii închise în mănăstire, 125; ~ pentru însoțirea cu alt bărbat a femeii despărțite, 128 și 129; ~ pentru absența unuia dintre soți, 143, 3; ~ pentru înebunirea bărbatului sau a femeii, 143, 4; ~ pentru jelire, 144; ~ pentru facerea de copii nelegitimi, 108 și 181; ~ pentru însoțirea unui liber cu o roabă, 155; ~ pentru contestarea nașterii legitime, 209—213; ~ pentru arătarea femeii că este însărcinată, 214; ~ pentru puterea părintească, 228; ~ pentru decăderea din ea, 232; ~ pentru vîrsta celor ce înfiază, 238 și 240; ~ pentru îndepărtarea epitropului care e lipsă, 262; ~ pentru retragere din epitropie, 269; ~ pentru darea socotelii epitropicești, 316, 322 și 347; ~ pentru cererea de iertarea de vîrstă, 333—335; ~ pentru cererea rudelor să li se cedeze lor epitropia încredințată unui străin, 541—543; ~ pentru retragerea unui epitrop, 346; ~ pentru publicarea unui lucru găsit, 515; cînd dobîndește găsitorul folosința lui? 519; ~ cînd, proprietatea? 521; ~ pînă cînd au tărie rînduielele cu privilegiu ale voinții celei din urmă? 757; ~ pentru darea legatelor, 844 și 857; ~ pentru îndeplinirea celor hotărîte în chip legal din testament, 846; ~ termen pus la condiții, 892—896; ~ pentru cererea rodurilor, veniturilor și a altor cîștiguri luate din lucruri supuse punerii la mijloc, 1019; ~ pentru chibzuința moștenitorului, cînd moștenirea este cu datorii, 1035; ~ pentru cererea lucrurilor nevîndute după renunțarea lui, 1040; ~ pentru primirea moștenirii cu inventar, 1042; ~ pentru facerea inventarierii,

1044· ~ δια τὸν διαχωρισμὸν τῆς κληρονομίας ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ κληρονόμου, 1062· ~ δια τὸ ἀνενόχλητον τῶν συγγενῶν καὶ ἐγγυητῶν τοῦ ἀποθανόντος, 1063· ~ δια τὴν ἀποδοχὴν μιᾶς ὑποσχέσεως, 1153· ~ δια τὴν ἀβρώστιαν τῶν πωληθέντων ζῶων, 1241 ~ 1244· ~ δια τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς περὶ μελλούσης συμφωνίας ὑποσχέσεως, 1255· ~ δια τὴν ἐκ παρακαταθήκης ἀγωγὴν, 1306· ~ δια τὴν ἐκ κοιμοδάτου, 1322· ~ δια τὸ δίκαιον τῆς προτιμήσεως, 1434, 1447 καὶ 1524· ~ δια τὴν πώλησιν ὑπὸ αἵρεσιν, ἐὰν εὔρεθῇ ἀγοραστὴς καλλιώτερος, 1454· ~ δια τὴν καταβολὴν τοῦ μισθώματος ἢ ἐμφυτεύματος ἢ τοπιατικοῦ, 1477 καὶ 1514· ~ δια τὴν περὶ τοῦ ἀζημίου ἀγωγὴν τοῦ μισθώσαντος, 1491· ~ δια τὴν σιωπηρὰν ἀνανέωσιν τῆς μισθώσεως, 1494 καὶ 1495· ~ δια τὴν παραίτησιν αὐτῆς, 1497· ~ δια τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἐμφυτευτοῦ, 1517· ~ πότε αὐτὸς κερδαίνει τὸ ἐμφύτευμα; 1518· ~ δια τὴν πώλησιν τῶν ἐμπονημάτων τοῦ ἐμφυτευτοῦ, 1524· — δια τὴν ἀποδοχὴν τοῦ νέου ἐμφυτευτοῦ, 1526· ~ μέχρι τίνος καιροῦ δύναται ὁ νομεὺς νὰ φυτεύῃ δένδρα καὶ νὰ οἰκοδομῇ νέας οἰκοδομάς; 1538· ~ δια τὴν παράδοσιν τῆς ὑποσχεθείσης προικῆς, 1632 καὶ 1633· ~ δια τὴν ἀπόδοσιν τῆς προικῆς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, 1650· ~ δια τὰ θεώρητρα, ἐὰν εἶναι ἀμφιβολία περὶ τῆς δόσεως αὐτῶν 1684· ~ δια τὴν φανέρωσιν τῶν ζῶων τῶν εἰς ξένον ἀγρὸν ἢ κῆπον ἢ ἔδαφος προξενησάντων ζημίαν καὶ παρακρατηθέντων ὡς ἐνέχυρον, 1746· ~ δια τὴν σβέσιν τῆς ἐγγυήσεως, 1793 καὶ 1799· ~ ἡ παρέλευσις τοῦ καιροῦ σβένει τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐνοχάς, 1904.

Ἰ8. καὶ ΠΑΡΑΤΡΑΦΗ.

*Ὡραι εἰ-
κοσιτέσσα-
ρες.

*Ἡμέραι
τρεῖς.

ἡμέραι ὁ-
κτώ,

ἐννέα,
δέκα,

δεκατέσ-
σαρες,

δεκαπέντε,
τριάκο-
ντα,

ΚΑΙΡΟΣ διαμεριζόμενος εἰς χρόνους, μῆνας, ἡμέρας καὶ ὥρας. Ἐντὸς ὥρων εἰκοσιτεσσάρων πρέπει νὰ ἀποδεχθῇ ἡ ἀπὸ στόματος ὑπόσχεσις, 1153· ~ ἐὰν ψωφήσῃ ζῶον, ἀφ' οὗ παραδοθῇ παρ' ἐνὸς εἰς ἄλλον, 1241· ~ πρέπει νὰ ἀγοράσῃ τὰ κινητὰ πράγματα ὁ ἔχων τὸ δίκαιον τῆς προτιμήσεως, 1447· — πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ὥρων χρεωστῇ νὰ φανέρωσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ, ὅστις θέλει νὰ παραιτηθῇ τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως τῶν κινητῶν πραγμάτων, 1497· — Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν σβένεται ἡ αἵρεσις τῶν ὑπὸ αἵρεσιν πωληθέντων καὶ παραδοθέντων κινητῶν πραγμάτων, 1454· ~ πρὸ τριῶν ἡμερῶν τῆς παρελεύσεως τῆς νομίμου προθεσμίας πρέπει νὰ ζητήσῃ διεξοδικωτέραν προθεσμίαν, ὅστις θέλει νὰ κινήσῃ τὴν περὶ τῆς πρωτοπραξίας < ἀγωγὴν >, 2012· ~ Ἐὰν ἐντὸς ὁκτῶ ἡμερῶν μετὰ τὴν παράδοσιν ἀνακαλυφθῶσι χάλαζαι εἰς τοὺς χοίρους καὶ εὐλογίαι ἢ ψώρα εἰς τὰ πρόβατα, 1242 α' — μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ὁκτῶ σβένεται τὸ δίκαιον τοῦ ἰδιωτικοῦ ἐνεχυρασμοῦ ἐπάνω τοῦ ζημιώσαντός τινα καὶ παρακρατηθέντος ὑπ' αὐτοῦ ζώου, 1746· ~ μέχρις ἐννέα ἡμερῶν δὲν ἐνάγονται οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀποθανόντος, οὔτε οἱ ἐγγυηταὶ αὐτοῦ, 1063· ~ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν αἵρετῶν κριτῶν δύναται ὁ μὴ εὐχαριστηθεὶς εἰς αὐτὴν νὰ ἐνάξῃ εἰς τὸ ἀρμόδιον κριτήριον, 1837· ~ ἐντὸς δεκατεσσάρων ἡμερῶν πρέπει νὰ δώσῃ τὸν λόγον τοῦ, ὅστις παραιτεῖται ἐπιτροπίαν, ἐπιτεθεῖσαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κριτηρίου, 269· ~ πρὸ δεκατεσσάρων ἡμερῶν πρέπει νὰ φανέρωσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ, ὅστις θέλει νὰ παραιτηθῇ τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως οἴκου ἢ τοιοῦτων ἄλλων ἀκινήτων πραγμάτων, 1497· — ἐντὸς δεκατεσσάρων ἡμερῶν μετὰ τὴν διανομὴν τῆς μάσας τοῦ χρεωκόπου πρέπει οἱ δανεισταὶ νὰ ἀντεπιφέρωσι τὰς παραγραφὰς αὐτῶν, 2025· ~ ἐὰν ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν μετὰ τὴν παράδοσιν ἀναφανῇ εἰς τὰ ἄλογα καὶ τὰ ὑποζύγια ἢ ὑποπτος λεγομένη γαργαλίθρα ἢ ἡ μῆλις ἢ τὸ ἄσθμα, 1242· ~ ἐὰν ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν παράδοσιν φανερωθῶσιν εἰς αὐτὰ οἱ σκώληκες ἢ τὸ ἐλάττωμα ἢ ὁ μέλας ἢ ὁ λευκὸς καταβράκτης ἢ ἐὰν φανερωθῇ εἰς τὰ βόδια καὶ τὰς ἀγελάδας ἢ γαργαλίθρα, 1242 β' καὶ γ'· ~ ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἢ μετὰ τὸ διαζύγιον πρέπει ἡ γυνὴ νὰ φανέρωσῃ, ἂν εἶναι ἔγκυος, 214· ~ ἐὰν ἐν διαστήματι τριάκοντα ἡμερῶν δὲν φανερωθῇ ὁ δεσπότης τοῦ εὐρεθέντος πράγματος, 515· ~ ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ πράγματος δύναται νὰ κινήθῃσιν αἱ ἀμοι-

1043 și 1044; ~ pentru separarea moștenirii de averea moștenitorului, 1062; ~ pentru nemolestarea rudelor și a cheazășilor mortului, 1063; ~ pentru primirea unei făgăduinți, 1153; ~ pentru îmbolnăvirea vitelor vindute, 1241—1244; ~ pentru îndeplinirea făgăduinții despre un viitor contract, 1255; ~ pentru pîra privitoare la depozit, 1306; ~ pentru cea privitoare la un comodat, 1322; ~ pentru dreptul de protimisis, 1434, 1447 și 1524; ~ pentru vînzarea sub condiție, de se va găsi cumpărător mai bun, 1454; ~ pentru plata arenzii sau bezmenului sau solariului, 1477 și 1514; ~ pentru pîra de despăgubirea celui ce a dat în năimeală, 1491; ~ pentru reînnoirea tacită a năimelii, 1494 și 1495; ~ pentru renunțare la ea, 1497; ~ pentru îndepărtarea bezmănarului, 1517; ~ cînd cîștigă acesta locul de bezmen? 1518; ~ pentru vînzarea lucrărilor bezmănarului, 1524; ~ pentru primirea noului bezmănar, 1526; ~ pînă cînd poate posesorul să sădească pomi și să clădească clădiri noi? 1538; ~ pentru predarea zestrei făgăduite, 1632 și 1633; ~ pentru restituirea zestrei după desfacerea căsătoriei, 1650; ~ pentru theoritre, dacă e îndoială, de au fost date, 1684; ~ pentru arătarea vitelor străine care au făcut pagubă în ogor sau grădină sau teren și au fost reținute ca zălog, 1746; ~ pentru stingerea cheazășiei, 1793 și 1799; ~ trecerea termenului stinge drepturile și îndatoririle, 1904. Vezi și PRESCRIPTIE.

TIMP ¹⁾ împărțit în ani, luni, zile și ore. În curs de douăzeci și patru de ore trebuie să fie acceptată făgăduința verbală, 1153; ~ dacă a pierit vită, după ce a fost predată de unul altuia, 1241; ~ trebuie să cumpere lucrurile mișcătoare cel cu dreptul de protimisis, 1447; ~ înainte de douăzeci și patru de ore e dator să arate intenția sa cel ce voiește să renunțe la contractul de dare și luare în năimală de lucruri mișcătoare, 1497; ~ În curs de trei zile se stinge condiția pentru lucrurile mișcătoare vindute sub condiție și predate, 1454; ~ înainte cu trei zile de trecerea termenului legal trebuie să ceară termen mai îndelungat, cel care voiește să pornească pîră de protimisie a clasei, 2012; ~ dacă în curs de opt zile după predare s-au descoperit linți la porci și vărsat sau rîie la oi, 1242 a); ~ după trecere de opt zile se stinge dreptul zălogirii particulare asupra vitei care a păgubit pe cineva și a fost reținută de acesta, 1746; ~ pînă în nouă zile nu se pîrăsc rudele mortului, nici cheazășii lui, 1065; ~ în curs de zece zile după hotărîrea arbitrilor poate cel nemulțumit să pîrască la judecătoria competentă, 1837; ~ în curs de patrusprezece zile trebuie să-și dea cuvîntul său cel care se retrage de la epitropie, care i-a fost impusă de judecătorie, 269; ~ înainte de patrusprezece zile trebuie să-și arate intenția cel ce voiește să renunțe la contractul de dare și luare în năimală a unei case sau a altor asemenea lucruri nemîșcătoare, 1497; ~ în curs de patrusprezece zile după împărțirea masei falitului trebuie creditorii să aducă întîmpinările lor, 2025; ~ dacă în curs de cincisprezece zile după predare la cai și vite de jug a apărut răpciugă sau buba mînzului sau nădușală, 1242; ~ dacă în curs de treizeci de zile după predare s-au arătat la acestea viermi sau nărav rău sau albeața neagră sau albă; — sau dacă la boi și vaci s-a arătat răpciugă, 1242, b), c); ~ în curs de treizeci de zile după moartea bărbatului sau după despărțenie trebuie femeia să arate, dacă este însărcinată, 214; ~ dacă în interval de treizeci de zile nu s-a arătat proprietarul lucrului găsit, 515; ~ în curs de treizeci de zile după restituirea lucrului pot să se pornească reciproke pre-

Douăzeci
și patru de
ore.

Trei zile,

opt zile,

nouă,
zece,

patru-
sprezece,

cincispre-
zece,

treizeci.

¹⁾ În grecește tot χρόνος.

βαίται απαιτήσεις τοῦ παραθηκαρίου καὶ τοῦ παραθεμένου πράγμα κινητόν, 1306· ~ τοῦ χρήσαντος καὶ τοῦ χρησαμένου, 1322· ~ πρέπει νὰ ἀγοράσῃ τὰ ἀκίνητα πράγματα ὁ ἔχων τὸ δίκαιον τῆς προτιμήσεως, 1447· ~ ὁ συντομώτερος καιρὸς εἰς τὸ νὰ παβήρ-
 σιασθῶσιν εἰς τὸ κριτήριον οἱ δανεισταὶ τοῦ χρεωκόπου εἶναι τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ
 τὴν δικαστικὴν δημοσίευσιν, 1987· ~ ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς
 κλασποποίησης κινεῖται ἡ περὶ τῆς πρωτοπραξίας ἀγωγή, 2010 καὶ 2012· — μετὰ
 τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἀριθμουμένης ἀπὸ τῆς γέννας, ἔχει ἄδειαν νὰ ὑπάνδρευθῇ ἡ
 ἔγκυος μείνασα γυνὴ τοῦ ἐνόχου ἀποδειχθέντος εἰς τὴν διαζεύξιν ἡ τοῦ μὴ ἀξίου πένθους
 ἀνδρός, 129 καὶ 145· — τεσσαράκοντα ἡμέρας πρέπει νὰ διακηρύττωνται εἰς τὴν δημο-
 σίαν πώλησιν τὰ ἐνεχυρασμένα ἀκίνητα πράγματα μετὰ τὴν ἐξ μηνῶν δημοσίευσιν,
 605· ~ ἐξήκοντα ἡμέραι δίδονται διορία διὰ τὴν καταγραφὴν τῶν καταχρέων περιουσιῶν,
 1043· ~ ἑκατὸν διὰ τὴν καταδοχὴν ἢ παραίτησιν τῆς κληρονομίας, 1035 καὶ 1042· —
 ἔξῃ, ἔξῃ, ἑκατόν. Μ ἡ ν ε ς
 δύω, ἐντὸς δύο μηνῶν μετὰ τὸ τέλος ἐκάστου χρόνου πρέπει νὰ δώσῃ τοὺς λογαριασμοὺς
 ὁ ἐπίτροπος τῶν ὀρφανῶν, 316· ~ ὡσαύτως καὶ τοὺς τελευταίους λογαριασμοὺς μετὰ
 τὸ τέλος τῆς ἐπιτροπίας, 347· ~ ἐὰν ἐντὸς δύο μηνῶν φανερωθῶσι σκώληκες εἰς τὸ
 ἥπαρ τῶν προβάτων, 1242 α'· ~ ἐντὸς δύο μηνῶν χρεωστῇ ὁ δεσπότης ἢ νὰ ἀγοράσῃ
 τὰ ἐμπονήματα τοῦ ἐμφυτευτοῦ ἢ νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν πώλησιν αὐτῶν, 1524· ~ καὶ
 νὰ ἐμβάσῃ εἰς τὴν νομὴν τὸν νέον ἐμφυτευτήν, 1526· ~ ἐντὸς τριῶν μηνῶν μετὰ τὴν
 γέννησιν τοῦ ὑπόπτου παιδίου δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ ἀρνηθῇ ἐπὶ κριτηρίου τὴν πατρότητα
 καὶ νὰ ἀποδείξῃ τὴν γέννησιν μὴ νόμιμον, 210 καὶ 211· ~ καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ
 μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, 213· ~ πρέπει νὰ φροντίσωσιν οἱ δανεισταί, διὰ νὰ παραλάβωσι
 τὴν ἀναλογήσασαν εἰς αὐτοὺς ποσότητα ἀπὸ τῆς χρεωκοπίας, 2030· ~ καὶ ὁ κηδεμὼν
 τῆς δίκης νὰ κάμῃ μετὰ τῆς ἐπιτροπίας ἀναφορὰν εἰς τὸ κριτήριον περὶ τῆς ἐξοφλήσεως
 τῶν δανειστῶν, 2031· ~ ἐξ μῆνες ὀλόκληροι λογαριάζεται ὁ συντομώτερος καιρὸς ἀπὸ
 τῆς συλλήψεως μέχρι τῆς νομίμου γεννήσεως, 181· ~ εἰς ἐξ μῆνας ὀλοκλήρους πρέπει
 νὰ γίνεσται ἡ δημοσίευσιν διὰ τὴν πώλησιν τῶν ὑποστατικῶν καὶ τῶν σκλάβων, 605 καὶ
 1434· ~ μέχρις ἐξ μηνῶν ἰσχύουσιν αἱ προνόμιον ἔχουσαι διαθήκαι, 757· ~ ἐν διαστή-
 ματι τὸ πολὺ ἐξ μηνῶν πρέπει νὰ πληρωθῶσιν ἀπαραιτήτως τὰ δι' εὐσεβεῖς αἰτίας
 ἀφειμένα λεγάτα, 844· ~ καὶ νὰ δώσῃ ἀσφάλειαν μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ κριτηρίου,
 ὅστις διωρίσθῃ νὰ δώσῃ ἄλλα λεγάτα, 857· ~ μετὰ παρέλευσιν ἐξ μηνῶν ἀποκλείονται
 οἱ ἐνδημοῦντες τοῦ δικαίου τῆς προτιμήσεως εἰς τὴν ἀγόρασιν τῶν ἀκινήτων πραγ-
 μάτων τῶν πωληθέντων κατὰ τὴν τάξιν, 1436· ~ πρὸ ἐξ μηνῶν πρέπει νὰ φανερώσῃ
 τὸν σκοπὸν τοῦ, ὅστις θέλει νὰ παραιτηθῇ τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισ-
 θώσεως τοῦ ὑποστατικοῦ, 1497· ~ ἐντὸς ἐξ μηνῶν κινεῖται ἡ τὸ πωληθὲν ἀναστρέ-
 φουσα ἀγωγή, 1956· ~ ἐννέα μηνῶν διορία δίδεται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου, ἂν ἀπαιτήσῃ
 ἡ χρεία, διὰ τὴν καταγραφὴν τῆς κληρονομίας, 1044· ~ δέκα μῆνες λογαριάζεται ὁ
 διεξοδικώτερος καιρὸς τῆς γεννήσεως τῶν παιδίων, 181· ~ μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς χρόνου
 ἔχει ἄδειαν νὰ ὑπάνδρευθῇ ἡ ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνδρός χωρισθεῖσα γυνή, 129· ~ καὶ ἡ γυνή
 τοῦ ἀξίου πένθους ἀνδρός καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς ἀξίας πένθους γυναικός, 144· ~ ἐντὸς ἐνὸς
 χρόνου δύναται ὁ συγγενὴς τῶν ὀρφανῶν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ κριτήριον καὶ νὰ ἀναδεχθῇ
 τὴν ἐπιτροπίαν, ἂν διωρίσθῃ ἐπίτροπος ξένος, 343· ~ ἐνὸς χρόνου διορία δίδεται τελευ-
 ταῖον ὑπὸ τοῦ κριτηρίου εἰς φανέρωσιν τῆς ζωῆς ἢ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀπόντος, 367· —
 μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς χρόνου ἀνῆκει εἰς τὸν εὐρετὴν ἢ χρῆσις ἢ ἡ τιμὴ τοῦ εὐρεθέντος
 κινητοῦ πράγματος, 519· ~ τοῦ δὲ αὐτοκινήτου ἡ δεσποτεία, 521· ~ ἐὰν ἐντὸς ἐνὸς
 χρόνου μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ κριτηρίου δὲν ἐκπληρώσῃ ὁ κληρονόμος τὰ διορισθέντα
 ὑπὸ τοῦ διαθεμένου, 846· ~ ἐνὸς χρόνου διορία δίδεται ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, ἂν ἀπαιτήσῃ
 ἡ χρεία, διὰ τὴν καταγραφὴν τῆς κληρονομίας, 1044· ~ ἐντὸς ἐνὸς χρόνου πρέπει νὰ
 ζητηθῇ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς περὶ μελλούσης συμφωνίας ὑποσχέσεως, 1255· ~ μετὰ

τεσσαρά-
 κοντα,

ἐξήκοντα,
 ἑκατόν.

Μ ἡ ν ε ς
 δύω,

Μ ἡ ν ε ς
 τρεῖς,

ἐξ,

ἐννέα,
 δέκα.
 Χρόνος
 εἷς,

tenții ale depozitarului și deponentului lucrului mișcător, 1306; ~ ale comodantului și comodatarului, 1322; ~ lucrurile nemișcătoare trebuie să le cumpere cel cu dreptul de protimisire, 1447; ~ cel mai scurt timp, pentru ca să se prezinte la judecătoria creditorii falitului, sînt treizeci de zile după publicarea judecătorească, 1987; ~ în curs de treizeci de zile după publicarea clasificăției se pornește pîra pentru o mai bună clasificare, 2010, 2012; ~ după patruzeci de zile socotite de la naștere, are voie să se mărite femeia rămasă însărcinată a bărbatului care a fost dovedit vinovat la despărțenie sau a fost nevrednic de jelire, 129 și 145; ~ după publicarea de șase luni, trebuie patruzeci de zile să se vestească la vînzarea publică lucrurile nemișcătoare zălogite, 605; ~ șasezeci de zile se dau soroc pentru inventarierea averilor cu datorii, 1043; ~ o sută pentru primirea sau renunțarea la moștenire, 1035 și 1042; ~ în curs de două luni după sfîrșitul fiecărui an trebuie să dea epitropul orfanilor socotelile, 316; ~ de asemenea și socotelile cele din urmă după sfîrșitul epitropiei, 347; ~ dacă în curs de două luni s-a ivit gâlbează la oi, 1242 a); ~ în curs de două luni trebuie proprietarul să cumpere lucrările bezmănarului sau să-și dea consimțămîntul la vinderea lor, 1524; ~ și să pună în posesiune pe noul embaticar, 1526; ~ în curs de trei luni după nașterea copilului, fiind bănuială, poate tatăl să tăgăduiască la judecătoria paternitatea și să dovedească nașterea nelegitimă, 210 și 211; ~ și după moartea lui moștenitorii lui, 213; ~ creditorii trebuie să aibă grijă să ia în primire suma proporțională ce li se cuvine din faliment, 2030; ~ și curatorul procesului să facă dimpreună cu epitropia raport către judecătoria despre achitarea creditorilor, 2031; ~ șase luni întregi se socotește timpul cel mai scurt de la concepțiune pînă la nașterea legitimă, 181; ~ în curs de șase luni întregi trebuie să se facă publicarea pentru vînzarea moșiiilor și a robilor, 605 și 1434; ~ pînă la șase luni au tărie testamentele cu privilegiu, 757 ~ în răstimp de cel mult șase luni trebuie plătite neapărat legatele lăsate pentru pricini cuvioase, 844; ~ și să dea garanție după hotărîrea judecătoriei, care a hotărît să dea alte legate, 857; ~ după trecere de șase luni sînt excluși cei ce se află în țară de la dreptul de protimisire la cumpărarea lucrurilor nemișcătoare, vîndute după rînduială, 1436; ~ înainte de șase luni trebuie să-și arate intenția sa cel ce voiește să renunțe la contractul de dare și luare în arendă a moșiei, 1497; ~ în curs de șase luni se pornește pîra de răsturnare a cumpărăturii, 1956; ~ nouă luni soroc se dă la judecătoria, dacă cere trebuința pentru inventarierea moștenirii, 1044; ~ zece luni se socotește timpul cel mai îndelungat pentru nașterea copiilor, 181; ~ după trecerea unui an are voie să se căsătorească femeia despărțită din vina bărbatului, 129; ~ și femeia bărbatului vrednic de jelire și bărbatul femeii vrednice de jelire, 144; ~ în curs de un an poate ruda orfanilor să se înfățișeze la judecătoria și să ia asupra-și epitropia, dacă s-a rînduit străin epitrop, 343; ~ soroc de un an se dă în sfîrșit de către judecătoria pentru a se arăta că absentul este în viață sau mort, 367; ~ după trecerea unui an îi aparține găsitorului folosința sau prețul lucrului mișcător găsit, 519; ~ iar a celui de sine mișcător, proprietatea, 521; ~ dacă în curs de un an după hotărîrea judecătoriei, moștenitorul n-a împlinit cele rînduite de testator, 846; ~ soroc de un an se dă de către stăpînire, dacă cere trebuința, pentru inventarierea moștenirii, 1044; ~ în curs de un an trebuie să fie cerută împlinirea făgăduinții pentru o convenție viitoare, 1255; ~ după trecerea unui an se stinge con-

patruzeci,

șasezeci.

Două luni,

trei luni,

șase,

nouă,
zece,
Un an,

παρέλευσιν ἐνὸς χρόνου σβένεται ἡ αἵρεσις τῶν ὑπὸ αἵρεσιν πωληθέντων ἀκινήτων πραγμάτων, 1454· ~ ἐντὸς ἐνὸς χρόνου μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ μισθωθέντος πράγματος δύναται ὁ μισθώσας νὰ ζητήσῃ τὸ ἀζήμιον αὐτοῦ, 1491· ~ μέχρι χρόνου ἐνὸς ἐκτείνεται ἡ σιωπηρὰ ἀνανέωσις τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως, 1495· ~ ἐὰν ὑπὲρ ἓνα χρόνον ἀνέβαλε τὴν καταβολὴν τοῦ μισθώματος ὁ μισθωσάμενος κληρονομικῶς, 1519· ~ ἐντὸς ἐνὸς χρόνου ἀποδίδονται τὰ κινητὰ πράγματα τῆς προκός, 1650· ~ κινεῖται ἡ ἀγωγή ἢ σμικρύνουσα τὴν τιμὴν τοῦ πωληθέντος πράγματος, 1956· ~ ζητεῖται τὸ ἀζήμιον περὶ τοῦ ἐκνικηθέντος αὐτοκινήτου πράγματος, 1958· ~ κινεῖται ἡ ἀγωγή περὶ τῶν ὕβρεων, τῶν γενομένων διὰ λόγων μόνον ἢ γραμμάτων ἢ σχημάτων, 1961· ~ ἐντὸς δύο χρόνων μετὰ τὸν ἀββαωνισμόν πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ ὁ γάμος, ἂν εἶναι παρόντα ἀμφοτέρω τὰ πρόσωπα, 83· ~ δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ δεχθῇ πάλιν τὴν εἰς μοναστήριον ἐγκλεισθεῖσαν γυναῖκα αὐτοῦ, 125· ~ δύο χρόνων συναπτῶν ἐμφύτευμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐὰν δὲν καταβάλλῃ ὁ ἐμφυτευτής, 1517· ~ μέχρι δύο χρόνων δύναται ὁ ὑποσχεθεὶς προῖκα νὰ ἀναβάλλῃ τὴν παράδοσιν αὐτῆς, 1633· ~ μετὰ παρέλευσιν τριῶν χρόνων κρίνεται κατὰ πρόληψιν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ καιρῶς πληρωθεὶς ἐν μάχῃ ἢ καραβοτρεχισθεὶς ἢ ἐν ἄλλοις κινδύνοις εὑρεθεὶς, ἐὰν δὲν ἀκουσθῇ ἕως τότε τίποτε περὶ αὐτοῦ, 36 γ'· ~ μέχρι τριῶν χρόνων ἀναβάλλεται ὁ γάμος, ἐὰν λείπῃ τὸ ἐν πρόσωπον, 84· ~ ἐὰν ὁ εἰς τῶν συζύγων δὲν δυνήθῃ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ γαμικὸν χρέος ἢ δὲν ἔλθῃ εἰς τὰς φρένας τῆς ἢ παραφρονήσας γυνή, διαλύεται ὁ γάμος ἀζημίως, 143 α' καὶ δ'· ~ μετὰ παρέλευσιν τριῶν χρόνων παραγράφονται τὰ ἀπολεσθέντα κινητὰ πράγματα, 521· ~ ἐντὸς τριῶν χρόνων δύναται ὁ παραιτηθεὶς κληρονόμος νὰ δεχθῇ τὰ πράγματα τῆς κληρονομίας, ἐὰν δὲν ἐπωλήθησαν, 1040· ~ μετὰ παρέλευσιν τριῶν χρόνων δὲν δύναται ὁ νεοφανὴς δανειστής τοῦ ἀποθανόντος νὰ ἐνοχλήσῃ οὔτε τοὺς λεγαταρίους, 1052· ~ τριῶν χρόνων συναπτῶν ἐμφύτευμα, ἐὰν δὲν πληρώσῃ ὁ ἐμφυτευτής, 1517 καὶ 1518· ~ ἐν διαστήματι τριῶν χρόνων λογίζεται κατὰ πρόληψιν, ὅτι ἐδόθησαν τὰ ὑποσχεθέντα θεωρήτρα, ἐὰν εἶναι ἀμφιβολία περὶ αὐτῶν, 1684· ~ ἀφ' οὗ περάσῃσι τρεῖς χρόνοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐγγυητοῦ, σβένεται ἡ ἐγγύησις ἢ μὴ ἔχουσα ὑποθήκην, οὐδ' ἐνέχυρον, 1799· ~ μετὰ παρέλευσιν τριῶν χρόνων χρησιδεσπόζονται τὰ κινητὰ πράγματα, 1923· ~ καὶ τὰ κινητὰ δημόσια καὶ ἐκκλησιαστικά καὶ τὰ τῶν νοσοκομείων καὶ τῶν τοιούτων κοινῶν οἰκῶν καὶ τὰ τῶν πόλεων καὶ τὰ ἰδιωτικὰ τοῦ ἡγεμόνος, 1936· ~ σβένεται ἡ τὰ ἴδια κινητὰ ἐκδικοῦσα ἀγωγή, 1949· ~ μέχρι τριῶν χρόνων ζητεῖται τὸ ἀζήμιον περὶ τοῦ ἐκνικηθέντος κινήτου πράγματος, 1958· ~ μετὰ παρέλευσιν τριῶν χρόνων σβένεται πᾶσα περὶ τοῦ ἀζημίου ἀγωγή, ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἔγινεν ἡ ζημία γνωστὴ εἰς τὸν ζημιωθέντα, 1960· ~ καὶ ἡ περὶ ὕβρεως ἀγωγή, τῆς γινομένης διὰ πράξεων, οὐχὶ ὅμως ἐγκληματικῶν, 1961· ~ καὶ μέχρι τεσσάρων χρόνων ἀναβάλλεται ὁ γάμος δι' αἰτίας εὐλόγους, 85· ~ μετὰ παρέλευσιν χρόνων τεσσάρων χρησιδεσπόζονται ἢ κληρονομία καὶ ἄλλα ἀνήκοντα εἰς τὸ δημόσιον πράγματα, 1928· ~ ἐντὸς τεσσάρων χρόνων δύναται νὰ ἀνατρέψῃ τὸ συνάλλαγμα ὁ ζημιωθεὶς ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς τακτικῆς τιμῆς τοῦ ἀντικειμένου τοῦ συναλλάγματος, 1957· ~ σβένεται τὸ δίκαιον τῆς ἀποκαταστάσεως, 1959· ~ τελειώνει ἡ ἀπαξ ἀρχθεῖσα νομὴ ἢ παραγραφή, μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐμποδίων, 1965· ~ μετὰ παρέλευσιν πέντε χρόνων ἔχει ἀδειαν νὰ ὑπανδρευθῇ ἡ γυνή, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας διελύθη ὁ γάμος, 128· ~ διαλύεται ὁ γάμος, ἐὰν αἰχμαλωτισθῇ ἢ λείψῃ κατ' ἄλλον τρόπον τὸ ἐν πρόσωπον καὶ δὲν ἀκουσθῇ πλέον, ἢ ἐὰν ὁ περιπεσὼν εἰς μανίαν ἢ παραφροσύνην ἀνὴρ δὲν ἔλθῃ εἰς τὰς φρένας του, 143 γ' καὶ δ'· ~ ζημιοῦται ὁ τέλειος εἰς τὴν ἡλικίαν κληρονόμος, ὅστις δὲν ἐζήτησε τὰ κέρδη τὰ ἀπὸ τῶν εἰς συνεισφοράν ὑποκειμένων πραγμάτων. 1019· ~ δὲν δύναται οἱ δανεισταὶ τοῦ κληρονομουμένου νὰ ζητήσῃσι τὸν διαχωρισμὸν τῆς κληρονομίας, 1062· ~ ἀποκλείονται τοῦ δικαίου τῆς προτιμήσεως οἱ ἀπόντες.

Χρόνοι·
δύω,

τρεῖς.

τέσσαρες,

πέντε,

diția pentru lucrurile nemișcătoare vândute sub condiție, 1454; ~ în curs de un an după luarea în primire a lucrului năimit, poate năimitorul să ceară despăgubirea sa, 1491; ~ până la un an se extinde tacita reînnoire a contractului de dare și luare cu năimeală, 1495; dacă peste un an a amînat plata năimelii cel ce a luat cu drept de moștenire în năimeală, 1519; ~ în curs de un an se dau înapoi lucrurile de zestre mișcătoare, 1650; ~ se pornește pîra de scăderea prețului lucrului vîndut, 1956; ~ se cere despăgubirea pentru lucrul de sine mișcător păgubit prin evicțiune, 1958; ~ se pornește pîra pentru ocări aduse numai prin cuvinte sau prin scris sau chipuri, 1961; ~ în curs de doi ani după logodnă trebuie să se săvîrșească nunta, dacă sînt prezente amîndouă persoanele, 83; ~ poate bărbatul să primească iarăși pe femeia lui închisă în mănăstire, 125; ~ dacă bezmănarul n-a plătit bezmenul de doi ani consecutivi al lucrurilor bisericești, 1517; ~ până la doi ani poate cel ce a făgăduit zestre, să amîne predarea ei, 1633; ~ după trecere de trei ani se judecă după prezumție, că a murit rănitul grav în luptă sau naufragiatul sau cel ce s-a găsit în alte primejdii, dacă pînă atunci nu s-a auzit nimic despre el, 36 c); ~ pînă în trei ani se poate amîna căsătoria, dacă lipsește o persoană, 84; ~ dacă unul din soți n-a putut împlini căsătoreasca datorie sau femeia ieșită din minți nu și-a venit în fire, se desface căsătoria fără păgubire, 143 a) și d); ~ după trecere de trei ani se prescriu lucrurile mișcătoare pierdute, 521; ~ în curs de trei ani poate moștenitorul care a renunțat să primească lucrurile de moștenire, dacă nu s-au vîndut, 1040; ~ după trecere de trei ani nu poate creditorul nou ivit al mortului să molesteze nici pe legatari, 1052; ~ bezmenul de trei ani consecutivi, dacă bezmănarul nu l-a plătit, 1517 și 1518; ~ în interval de trei ani se socotește după prezumție, că theoritrelle făgăduite au fost date, dacă e îndoială asupra lor, 1684; ~ odată ce au trecut trei ani după moartea chezășului, se stinge chezășia care nu e cu ipotecă, nici cu zălog, 1799; ~ după trecere de trei ani se dobîndesc prin uzucapiune lucrurile mișcătoare, 1923; ~ și lucrurile mișcătoare publice și bisericești și ale spitalelor și ale caselor obștești de acest fel și ale orașelor și cele particulare ale domnului, 1936; ~ se stinge pîra de revindicare a lucrurilor proprii mișcătoare, 1949; ~ pînă în trei ani se cere despăgubirea pentru lucru mișcător pierdut prin evicțiune, 1958; ~ orice pîră de despăgubire se stinge după trecere de trei ani numărați din timpul în care paguba, a devenit cunoscută păgubașului 1960; ~ și pîra pentru ocară, adusă prin fapte, nu însă prin cele criminale, 1961; ~ și pînă la patru ani se amîna căsătoria pentru pricini binecuvîntate, 85; ~ după trecere de patru ani se dobîndesc prin uzucapie moștenirea și alte lucruri cuvenite fîscului, 1928; ~ în curs de patru ani poate să răstoarne contractul, păgubașul peste jumătate din prețul ordinar al obiectului din contract, 1957; ~ se stinge dreptul de restituție, 1959; ~ ia sfîrșit posesiunea sau prescripția odată începută după desființarea piedicelor, 1965; ~ după trecere de cinci ani are voie să se mărite femeia, din vina căreia s-a desfăcut căsătoria; 128; ~ se desface căsătoria, dacă una din persoane a căzut în robie sau într-alt chip a lipsit și nu s-a mai auzit de ea, sau dacă bărbatul căzut în nebunie sau tîmpenie nu și-a venit în firea lui, 143, 3 și 4; ~ rămîne păgubaș moștenitorul ajuns la vîrstă deplină, care n-a cerut cîștigurile din lucrurile supuse la punere la mijloc, 1919; ~ creditorii celui moștenit nu pot cere separarea moștenirii, 1062; ~ sînt excluși absenții de la dreptul de protimisire, 1436; ~ nu se pornește plîn-

Ani:

doi,

trei,

patru,

cinci,

Χρόνοι*
ΞΞ,

έπτά,
δέκα,

δώδεκα,
δεκατέσ-
σαρες,
δεκαοκτώ,
είκοσι,

είκοσιπέν-
τε,
τριάκοντα,

τριάκοντα
ΞΞ,
τεσσαρά-
κοντα,

έβδομή-
κοντα,

1436' ~ δέν κινεῖται ἡ κατά τῆς διαθήκης μέμψις, 1951' ~ οὕτε ἡ περί μοιχείας ἀγωγή, 1961' ~ μετά παρέλευσιν ΞΞ χρόνων χρησιδεσπόζει τὸ κινητὸν πρᾶγμα ὅστις ἔλαβεν αὐτὸ ἀπὸ νομέως ὑπαίτιου ἢ δὲν δύναται νὰ δείξῃ τὸν προκάτοχόν του, 1939' ~ μέχρις ἑπτὰ χρόνων λογίζονται τὰ παιδία νήπια, 33 α' ~ διὰ νομῆς δέκα χρόνων χρησιδεσπόζονται τὰ ἀκίνητα πρᾶγματα, ἐὰν ᾖσαν παρόντες οἱ δεσπότες αὐτῶν, 1924' ~ καὶ αἱ δουλεῖαι καὶ ἄλλα δίκαια εἰδικὰ ἐπάνω ξένου ἐδάφους, 1927' ~ διὰ σιωπῆς δέκα χρόνων χάνει τὸ δίκαιον τῆς δουλείας, ὅστις ἐμποδισθεὶς ὑπὸ τοῦ δεσπότη τοῦ τόπου ἐφησυχάσῃ, 1945' ~ μετά παρέλευσιν δέκα χρόνων σβένεται ἡ ἀγωγή ἢ ἐκδικουῖσα τὰ ἴδια ἀκίνητα πρᾶγματα, ἐὰν ᾖσαν παρόντες οἱ δεσπότες αὐτῶν, 1949' ~ χρησιδεσπόζει τρίτος τις τὸ ἐνεχυρασμένον εἰς ἄλλον πρᾶγμα, ἐὰν ἐνεμήθῃ αὐτὸ καλῇ πίστει, παρόντος τοῦ ἔχοντος τὸ ὑποθηκάριον δίκαιον ἐπάνω τοῦ πράγματος αὐτοῦ, 1950' ~ δὲν δύναται νὰ κινήσῃ ἀγωγήν κατά τοῦ διαμερισμοῦ ὁ ἀπὼν κληρονόμος, ἐὰν εἰδοποίησιν αὐτὸν περὶ τούτου οἱ συγκληρονόμοι, 1952' ~ μετά τὴν συμπλήρωσιν δώδεκα χρόνων ὀνομάζονται ἀφήλικες τὰ θηλυκὰ πρόσωπα, 33 β' ~ μετά δὲ τὴν τῶν δεκατεσσάρων τὰ ἀρσενικά, αὐτ. ~ δεκαοκτῶ χρόνους πρέπει νὰ εἶναι μεγαλύτερος ὁ υἱοθετῶν, 238' ~ μετά τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας τοῦ νέου δύναται τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτὸν τὰ περισσεύοντα ἐκ τῶν εισοδημάτων, 327' ~ δύναται καὶ νὰ διακηρύξῃ αὐτὸν ὡς τέλειον εἰς τὴν ἡλικίαν, 333' ~ διὰ νομῆς εἴκοσι χρόνων χρησιδεσπόζονται τὰ ἀκίνητα πρᾶγματα, ἐὰν ᾖσαν ἀπόντες οἱ δεσπότες αὐτῶν, 1924' ~ καὶ αἱ δουλεῖαι καὶ ἄλλα δίκαια εἰδικὰ ἐπάνω ξένου ἐδάφους, 1927' ~ μετά παρέλευσιν εἴκοσι χρόνων σβένεται ἡ ἀγωγή ἢ ἐκδικουῖσα τὰ ἴδια ἀκίνητα πρᾶγματα, ἐὰν ᾖσαν ἀπόντες οἱ δεσπότες αὐτῶν, 1949' ~ σβένεται τὸ ὑποθηκάριον δίκαιον τοῦ ἀπόντος, ἐὰν τρίτος τις ἐνεμήθῃ καλῇ πίστει τὸ ἐνεχυρασμένον πρᾶγμα, 1950' ~ μετά τὴν συμπλήρωσιν τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων ὀνομάζονται οἱ ἀφήλικες μείζονες καὶ τέλειοι εἰς τὴν ἡλικίαν, 228' ~ μετά παρέλευσιν τριάκοντα χρόνων λογίζεται, ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἀπὼν, ἐὰν ἐν ὄλῳ τῷ διαστήματι τούτῳ δὲν ἡκούσθῃ τίποτε περὶ αὐτοῦ, 36 β' ~ χάνει τὸ δίκαιον τῆς δεσποτείας ὁ δεσπότης τοῦ σκλάβου τοῦ στεφανωθέντος γυναῖκα ἐλευθέραν ἢ τῆς σκλάβας τῆς στεφανωθείσης ἐλευθέρου ἄνδρα, 155' ~ μετά τριάκοντα χρόνων ἀδύνατον νομὴν χρησιδεσπόζει ὁ καλῇ πίστει νομέυς τὸ παρ' ἄλλου κλαπὲν ἢ ἀρπαγὲν πρᾶγμα, 1931' ~ καὶ τὰ ἀδίκως ἀποξενωθέντα πρᾶγματα τῶν ἀνηλικῶν καὶ ἀφήλικῶν, 1932' ~ καὶ δὲν ἀναγκάζεται πλεὺν νὰ δείξῃ τὸν τίτλον τῆς νομῆς αὐτοῦ, 1940' ~ διὰ τῆς ἀχρησίας ἢ διὰ τῆς σιωπῆς τριάκοντα χρόνων σβένονται κανονικῶς πάντα τὰ ἐναντίον τρίτου τινὸς δίκαια, 1943' ~ εἰς ποίας πτώσεις σβένεται τὸ δίκαιον τοῦ δανειστοῦ μετά παρέλευσιν τριάκοντα χρόνων; 1948' ~ καὶ ἡ τὰ ἴδια ἀκίνητα πρᾶγματα ἐκδικουῖσα ἀγωγή; 1949' ~ διὰ νομῆς τριάκοντα χρόνων χρησιδεσπόζει τὸ πρᾶγμα ὁ νομέυς, ὅστις δὲν δύναται νὰ δείξῃ δίκαιον τίτλον τῆς νομῆς αὐτοῦ, 1950' ~ μέχρι χρόνων τριάκοντα ζητεῖται τὸ ἀζήμιον διὰ τὸ ἐκνικηθὲν ἀκίνητον πρᾶγμα, 1958' ~ εἰς ποίας πτώσεις σβένεται μετά παρέλευσιν τριάκοντα χρόνων ἡ περί τοῦ ἀζημίου ἀγωγή; 1960' ~ καὶ ἡ περί ὕβρεως; 1661' ~ τριάκοντα ΞΞ χρόνους πρέπει νὰ εἶναι ὁ θετὸς πάππος μεγαλύτερος, 240' ~ μετά παρέλευσιν τεσσαράκοντα χρόνων χρησιδεσπόζονται τὰ ἀποξενωθέντα μητρικὰ πρᾶγματα τῶν ὑπεξουσιῶν παιδίων, 1933' ~ καὶ τὰ πατρικὰ ὡσαύτως, 1934' ~ καὶ τὰ ἀκίνητα τῶν ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, νοσοκομείων καὶ τῶν τοιοῦτων κοινῶν οἰκῶν καὶ τὰ ἰδιωτικὰ τοῦ ἡγεμόνος, 1935 καὶ 1936' ~ καὶ τὸ φιδεῖχμίσιον καὶ τὸ κατά κληρονομίαν ἢ ἐμφύτευσιν μισθωθὲν πρᾶγμα, 1935 καὶ 1937' ~ σβένεται ἡ ὑποθηκαρία ἀγωγή, 1947' ~ καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἐνυποθήκου δανειστοῦ εἰς τινὰς πτώσεις, 1948' ~ καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἀνατρέπειν διαθήκην, τοῦ ἀπαιτεῖν κληρονομίαν ἢ ἀναπλήρωσιν τοῦ νομίμου μεριδίου ἢ λεγάτον, 1951' ~ μετά παρέλευσιν τοῦ ἐβδομηκοστοῦ χρόνου τῆς ἡλικίας

gere asupra testamentului, 1951; ~ nici pira pentru adulter, 1961; ~ după trecere de șase ani, lucrul mișcător îl dobîndește prin uzucapie acela care l-a luat de la un posesor cu vină sau care nu poate să arate pe cel care l-a avut mai înainte, 1939; ~ pînă la șapte ani, copiii sînt socotiți prunci, 33 a); ~ prin posesiune de zece ani se dobîndesc prin uzucapie lucrurile nemișcătoare, dacă proprietarii lor sînt prezenți, 1924; ~ și servituțile și alte drepturi speciale asupra unui teren străin, 1927; ~ prin tăcere de zece ani pierde dreptul de servitute acel care, oprit fiind de proprietarul locului, a stat liniștit, 1945; ~ după trecere de zece ani se stinge pira care revendică lucrurile proprii, dacă proprietarii lor erau prezenți, 1949; ~ lucrul zălogit altuia, îl dobîndește prin uzucapie un al treilea, dacă l-a avut în posesie cu bună credință și a fost prezent acela care avea dreptul de ipotecă asupra acelui lucru, 1950; ~ nu poate să pornească piră asupra împărțelii moștenitorul absent, dacă l-au înștiințat comoștenitorii despre aceasta, 1952; ~ după împlinirea a doisprezece ani se numesc sprevîrstnice persoanele femeiești, 33 b); ~ după patrusprezece ani, cele bărbătești, ibid.; ~ optsprezece ani trebuie să fie mai în vîrstă acela care înfiiază, 238; ~ după al douăzecilea an al vîrstei tînărului poate judecătoria epitropicească să-i încredințeze prisosurile din venituri, 327; ~ poate să-l declare ca deplin la vîrstă, 333; ~ prin posesiune de douăzeci de ani se dobîndesc prin uzucapiune lucrurile nemișcătoare, dacă proprietarii lor erau absenți, 1924; ~ și servituțile și alte drepturi speciale asupra unui teren străin, 1927; ~ după trecere de douăzeci de ani se stinge pira în revendicarea lucrurilor proprii nemișcătoare, dacă proprietarii lor erau absenți, 1949; ~ se stinge dreptul ipotecar al celui absent, dacă un al treilea a avut cu bună credință în posesiune lucrul zălogit, 1950; ~ după împlinirea a douăzeci și cinci de ani se numesc sprevîrstnici mai mari și deplini la vîrstă, 228; ~ după trecere de treizeci de ani se socotește că a murit cel absent, dacă în tot acest răstimp nu s-a auzit nimic de el, 36 b); ~ pierde dreptul de proprietate stăpînul robului care s-a cununat cu o femeie liberă, sau a roabei care s-a cununat cu bărbat liber, 155; ~ după o posesiune neîntreruptă de treizeci de ani îl dobîndește prin uzucapie posesorul de bună credință lucrul furat sau răpit de altul, 1931; ~ și lucrurile nevîstnicilor și ale sprevîrstnicilor înstrăinate pe nedrept, 1942; ~ și nu mai e silit să arate titlul posesiunii sale, 1940; ~ prin neexercitare sau tăcere de treizeci de ani se sting de regulă toate drepturile față de un al treilea, 1943; ~ în care cazuri se stinge dreptul creditorului după trecere de treizeci de ani? 1948; ~ și pira de revendicare a lucrurilor proprii? 1949; ~ posesorul care nu poate arăta titlul drept al posesiunii sale, dobîndește prin uzucapie lucrul, după o posesiune de treizeci de ani 1950; ~ pînă în treizeci de ani se cere despăgubirea pentru lucrul nemișcător pierdut prin evicțiune, 1958; ~ în care cazuri, după trecere de treizeci de ani, se stinge pira de despăgubire? 1960; ~ și pentru ocară? 1661; ~ treizeci și șase de ani trebuie să fie mai mare bunicul care înfiiază, 240; ~ după trecere de patruzece de ani se dobîndesc prin uzucapiune lucrurile materne înstrăinate ale copiilor de sub stăpînirea părintească, 1933; ~ și cele paterne de asemenea, 1934; ~ și cele nemișcătoare ale bisericilor, mănăstirilor, spitalelor și ale caselor obștești de acest fel și cele particulare ale domnului, 1935 și 1936; ~ și lucrul fideicomisar și cel nămit cu drept de moștenire sau bezmen, 1935 și 1937; ~ se stinge pira ipotecară, 1947; ~ și dreptul creditorului cu ipotecă, în unele cazuri, 1948; ~ și dreptul de a răsturna testament, de a cere moștenire sau întregirea părții legitime sau legat, 1951; ~ după trecerea de șaptezeci de ani ai vîrstei nu e silit

Ani:

șase,

șapte,

zece,

doisprezece,
patrusprezece,
optsprezece,
douăzeci,

douăzeci
și cinci,
treizeci,

treizeci
și șase,
patruzece,

șaptezeci,

Χρόνοι· δὲν ἀναγκάζεται τις νὰ δεχθῇ ἐπιτροπίαν, 263· ~ πότε ὁ ἀπὼν λογίζεται, ὅτι ἀπέθανεν, ὁ γ δ ο ἡ· ἀφ' οὗ περάσωσιν ὀγδοήκοντα χρόνοι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ; 36.
κοντα.

ΚΑΚΗ πίστει νομεύς. *Ιδ. NOMEYΣ.

ΚΑΚΟΗΘΗΣ, κακὸς τρόπος, διεφθαρμένος εἰς τὰ ἥθη, ὁ ἔχων ἀχρεΐα ἥθη.

ΚΑΚΟΥΡΓΙΑ, κακοποιΐα, ἀχρεΐα πράξεις.

ΚΑΛΗ πίστει νομεύς. *Ιδ. NOMEYΣ.

ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΜΑΤΑ (καλλιέργημα), καλαί, ὥραϊα ἐργασίαι, πρὸς στολισμὸν τινοῦ πράγματος.

ΚΑΛΛΩΠΙΣΜΟΣ, στολισμός.

ΚΑΝΟΝΙΚΩΣ, κατὰ τοὺς κανόνας.

ΚΑΝΩΝ λέγεται κυρίως τὸ ὀρθὸν ξύλον, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ βάνουσοι (χοντροτεχνίται) πρὸς εὐθύτητα (ἴσασμα) ξύλων ἢ λύθων κ.τ.λ. καὶ τὸ ἐργαλεῖον τῶν καλλιγράφων, δι' οὗ σύρουσι καὶ σημειοῦσι τὰς γραμμάς, διὰ νὰ γράφωσιν ἴσια (ἢ λίνια). Τροπικῶς δὲ ἐλήφθη καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας λογικὰς τέχνας, οἷον γραμματικὴν, ἱατρικὴν, μουσικὴν, φιλοσοφίαν καὶ εἰς τοὺς πολιτικούς νόμους· πρὸ πάντων δὲ πρεπόντως ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν ταύτην τὰ εὐσεβῆ διατάγματα τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τῶν ἱερῶν συνόδων, διότι ἀπευθύνουσιν εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τραβῶσιν ἀπλανῶς εἰς ζωὴν θεοφιλῆ τοὺς εἰς αὐτοὺς πειθόμενους, 1. Ματθ. Βλάσταρ.

ΚΑΡΠΟΥΜΑΙ, ἀπολαμβάνω τὸν καρπὸν, τὸ κέρδος καὶ τὸ ὄφελος πράγματός τινος.

ΚΑΡΠΟΥΜΕΝΟΣ, οὐζουφρουκτουάριος (usufructuarius). *Ιδ. ΚΑΡΠΟΥΜΑΙ.

ΚΑΤΑΒΟΛΗ (πληρωμή). Περὶ τῆς καταβολῆς τῶν τῆς κληρονομίας χρεῶν πραγματεύεται τὸ δέκατον ἔβδομον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Ποῖα λογίζονται ὡς χρεὴ τῆς κληρονομίας; 1055· ~ ὅταν αἱ περιουσίαι τοῦ κληρονομουμένου καὶ τοῦ κληρονόμου εἶναι ἡνωμέναι, ποῖος δύναται νὰ ζητήσῃ τὸν διαχωρισμὸν αὐτῶν; 1056· ~ τί ἀκολουθεῖ ἐκ τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ κληρονόμου; 1057· ~ τί ἐκ τῆς μεταθέσεως τοῦ χρέους εἰς τὸν κληρονόμον; 1058· ~ καὶ οἱ λεγατάριοι δύναται νὰ ζητήσωσι τὸν διαχωρισμὸν τῶν περιουσιῶν, 1059· ~ ποῖοι ἐκ τῶν δανειστῶν τοῦ κληρονομουμένου λογίζονται δανεισταὶ τοῦ κληρονόμου; 1060· ~ πότε δὲν δίδεται πλέον τὸ δίκαιον τοῦ διαχωρισμοῦ; 1061· ~ μέχρι πόσου καιροῦ σβένεται διόλου; 1062· ~ εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ πένθους οὐδεὶς ἔχει ἄδειαν νὰ ἐνοχλῇ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς ἐγγυητὰς τοῦ ἀποθανόντος, 1063· ~ ἕως πότε δὲν προσκαλεῖται εἰς τὴν κρίσιν ὁ κληρονόμος; 1064· ~ ποῖος κληρονόμος δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τοὺς δανειστὰς τοῦ κληρονομουμένου; 1065· ~ ὅποια δίκαια δίδονται εἰς τοὺς δανειστὰς, οἵτινες δὲν ἐμπιστεύονται τὸν κληρονόμον; 1066· ~ πῶς πληρώνονται τὰ χωρὶς ὑποθήκης χρεὴ τοῦ κληρονομουμένου; 1067· ~ πῶς τὰ μετὰ ὑποθήκης; 1068 καὶ 1069· ~ πῶς πληρώνεται τὸ εἰς ἕνα ἐκ τῶν κληρονόμων χρέος τοῦ κληρονομουμένου; 1070· ~ πληρωμὴ τῆς προικῆς 1071· ~ ἐκ τίνων συμφωνιῶν δὲν σμικρύνονται τὰ δίκαια τῶν δανειστῶν; 1072· ~ εἰς τί συνίσταται ἡ καταβολή; 1861· ~ πῶς γίνεται, καὶ ἂν δύναται νὰ δοθῇ ἄλλο τι ἀντ' αὐτῆς; 1862 καὶ 1863· ~ πρόληψις περὶ τοῦ τρόπου αὐτῆς; 1864 καὶ 1865· ~ καιρὸς αὐτῆς, 1866· ~ νόμιμος ἀπόφασις περὶ τῆς διορίας αὐτῆς, 1867 καὶ 1868· ~ ἐπακολούθημα ἐκ τῆς ἀναβολῆς τῆς καταδοχῆς αὐτῆς, 1869· ~ τόπος αὐτῆς, 1870 καὶ 1871· ~ τίς δύναται νὰ καταβάλλῃ; 1872 καὶ 1874· ~ εἰς ποῖον; 1875 καὶ 1876· ~ καταβολὴ χρέους ἀχρεωστήτου, 1877 καὶ 1892.

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ δι' εὗρεσιν τοῦ νομίμου μεριδίου, 999· ~ καταδοχὴ κληρονομίας διὰ καταγραφῆς, 1042—1045 καὶ 1048—1051.

ΚΑΤΑΔΕΧΟΜΑΙ, δέχομαι, λαμβάνω.

ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΩ, κρίνω, ἀποφασίζω τινὰ ὡς ἐνοχον-πταίστην. *Αποφασίζω τινὰ διὰ τῆς κρίσεως ὡς ἐνοχον πταίσματός τινος, διὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ πληρώσῃ ζημίαν τινὰ ἢ νὰ θανατωθῇ.

cineva să primească epitropie, 263; ~ când e socotit absentul că a murit, după ce au trecut optzeci de ani de la timpul nașterii lui? 36.

Ani:
optzeci

REA CREDINȚĂ, posesor cu. Vezi **POSESOR**.

AMORAL, năvălit, cu moravuri stricate, cel ce are moravuri rele.

REA FĂPTUIRE, răutăcioasă, netrebnică faptă.

BUNĂ CREDINȚĂ, posesor cu. Vezi **POSESOR**.

IMBUNĂTĂȚIRI (îmbunătățire), lucrări bune, frumoase, spre înfrumusețarea unui lucru.

INFRUMUSEȚARE, împodobire.

REGULAT, după reguli.

CANON se numește mai ales linia dreaptă de lemn, pe care meseriașii (cei de rind) o întrebuințează spre a croi drepte lemnele, pietrele ș. a.; ~ și instrumentul caligrafilor, cu care trag și însemnează liniile, pentru ca să scrie drept (linia). Iar la figurat a fost luat și în alte discipline, precum gramatica, medicina, muzica, filozofia și în legile civile. Dar înainte de toate, denumirea aceasta au luat-o în chip potrivit poruncile sfinților părinți și hotărârile sfințelor sinoade, pentru că dirijează spre dreaptă credință și atrag fără greșală la viața plăcută lui Dumnezeu pe cei ce ascultă de ele. 1. Math. Vlastar.

AM FOLOSINȚĂ, iau rodul, ciștigul și folosul unui lucru.

CEL CE ARE FOLOSINȚĂ, uzufructuar (usufructuarius). Vezi **AM FOLOSINȚA**.

VĂRSĂMINT (plată). Despre plata datoriilor moștenirii tratează capitolul al șaptesprezecelea din partea a doua. Care sînt socotite ca datorii ale moștenirii? 1055; ~ când averile celui moștenit și ale moștenitorului sînt unite, care poate cere separarea lor? 1056; ~ ce urmează din separarea averii mortului de averea moștenitorului? 1057; ~ ce, din strămutarea datoriei asupra moștenitorului? 1058; ~ și legatarii pot să ceară separarea averilor, 1059; ~ care din creditorii celui moștenit se socotesc creditori ai moștenitorului? 1060; ~ când nu se dă mai mult dreptul separării? 1061; ~ pînă cînd se stinge cu desăvîrșire? 1062; ~ în zilele jclirii nimeni n-are voie să molesteze rudele și chezașii celui mort, 1063; ~ pînă cînd nu se cheamă în judecată moștenitorul? 1064; ~ care moștenitor nu poate scăpa de creditorii celui moștenit? 1065; ~ ce drepturi se dau creditorilor, care nu au încredere în moștenitor? 1066; ~ cum se plătesc datoriile cele fără ipotecă ale celui moștenit? 1067; ~ cum, cele cu ipotecă? 1068 și 1069; ~ cum se plătește datoria unuia din moștenitori față de cel moștenit? 1070; ~ plata zestrii, 1071; ~ din care convenții nu se micșorează drepturile creditorilor? 1072; ~ în ce constă plata? 1861; ~ cum se face, chiar dacă se poate da altceva în locul ei? 1862 și 1863; ~ prezumție asupra modalității ei, 1864 și 1865; ~ sorocul ei, 1866; ~ legală hotărîre asupra termenului ei, 1867 și 1868; ~ consecință din aminarea primirii ei, 1869; ~ locul ei, 1870 și 1871; ~ cine poate plăti? 1872 și 1874; ~ cui? 1875 și 1876; ~ plata unei datorii nedatorate, 1877 și 1892.

INVENTARIERE pentru aflarea părții legitime, 999; ~ primirea moștenirii cu inventariere, 1042-1045 și 1048-1051.

ACCEPT, primesc, iau.

CONDAMN, judec, hotărâsc pe cineva răspunzător, vinovat. Hotărâsc prin judecată răspunzător pe cineva pentru o vinovație, pentru care trebuie să plătească o pagubă sau să fie ucis.

ΚΑΤΑΔΟΧΗ (δέξιμον) ἐπιτροπίας, 340 καὶ 341· ~ κληρονομίας 701—705· ~ περὶ τῆς καταδοχῆς ἢ παραιτήσεως τῆς κληρονομίας πραγματοποιεῖται τὸ δέκατον ἕκτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Ποιοὶ δὲν δύνανται νὰ καταδεχθῶσιν ἢ νὰ παραιτηθῶσι κληρονομίαν, 1020 καὶ 1021· ~ Κανόνες γενικοί, 1022—1035· ~ καταδοχὴ τῆς κληρονομίας μὲ κίνδυνον τοῦ λεγαταρίου, 1036· ~ ποῖος δὲν δύνανται νὰ παραιτηθῇ τὴν κληρονομίαν; 1037 καὶ 1038· ~ εἰς ποίους ἀνήκει τὸ μερίδιον τοῦ παραιτηθέντος; 1039· ~ ἐξαίρεσις, 1040· ~ εἰς ποίους ἀνήκει ἡ κατάχρεως κληρονομία μετὰ τὴν παραίτησιν τῶν κληρονόμων; 1041· ~ καταδοχὴ κληρονομίας διὰ καταγραφῆς, 1042· ~ διορία διὰ τὴν ποίησιν τῆς καταγραφῆς, 1043 καὶ 1044· ~ ἐὰν λείπῃ ὁ κληρονόμος, πόση διορία δίδεται εἰς αὐτόν; 1045· ~ κληρονομίας καταδοχὴ χωρὶς καταγραφῆς, 1046· ~ κληρονομίαν ἄπορον ἐὰν ἐδέχθῃ τις ἀπατηθεὶς παρ' ἄλλου, 1047· ~ ποῖοι πρέπει νὰ υπογράψωσι τὴν καταγραφὴν; 1048 καὶ 1049· ~ πῶς καὶ εἰς τί ὠφελεῖται ὁ κληρονόμος ἀπὸ τῆς καταγραφῆς; 1050· ~ ἕως πότε δὲν συγχωρεῖται τις νὰ ἐνοχλήσῃ αὐτόν; 1051· ~ ποῖος δανειστής δύνανται νὰ ζητήσῃ τὸ χρέος παρὰ τῶν λεγαταρίων; 1052· ~ παιδεία τοῦ κληρονόμου διὰ τὸν δόλον αὐτοῦ, 1053· ~ πότε καὶ εἰς ποίους διαβαίνει τὸ δίκαιον τῆς καταδοχῆς τῆς κληρονομίας, 1054. "Ιδ. καὶ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ (τὸ τιθέναι, βάλλειν τι κάτω, πληρωμὴ) τοῦ χρέους εἰς τὸ κριτήριον, πότε γίνεται; 1877· ~ αἰτία αὐτοῦ, 1878· ~ τί ἀπαιτεῖται εἰς ταύτην; 1879· ~ ἀποτελέσματα αὐτῆς, 1880.

ΚΑΤΑΛΕΨΩ, ἀφίνω.

ΚΑΤΑΛΗΠΤΗ, εὐκόλῃ εἰς τὸ νὰ τὴν καταλαμβάνῃ τις.

ΚΑΤΑΛΗΠΤΟΣ, εὐκόλος εἰς τὸ νὰ τὸν καταλαμβάνῃ τις.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ, τὸ καταλαμβάνειν, φθάνειν, πιάνειν, σφικτὰ κρατεῖν, κυριεύειν, ἔχειν ὑπ' ἐξουσίαν.

ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ, διάλυσις, φθορά, ἀφανισμός, ἐξολόθρευσις, καταστροφή.

ΚΑΤΑΜΕΤΡΙΣΙΣ, ἡ τῆς ἐπιφανείας (τοῦ ἐξωτερικοῦ, τοῦ ἐπάνω μέρους τοῦ προσώπου) τινὸς μέτρησις.

ΚΑΤΑΝΕΥΩ, πρὸς τὰ κάτω νεύω, τὴν κεφαλὴν σκύπτω, κάμνω νεύμα, ἡγουν σκύπτω τὴν κεφαλὴν, ὁμολογῶ, ὅτι δέχομαι τι, στέργω, δίδω τὸν λόγον μου, ὑπόσχομαι.

ΚΑΤΑΝΟΟΜΕΝΑ (κατανοῶ), καταλαμβανόμενα.

ΚΑΤΑΠΗΓΕΣ (καταπήξ), στῦλοι, δοκοὶ πελεκημένοι σουβλερωτοὶ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους καὶ ἐμπηγμένοι εἰς τὴν γῆν.

ΚΑΤΑΠΤΩΣΙΣ, τὸ πίπτειν κάτω, κρημνίζεσθαι, πέσιμον.

ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗΣ (καταράκτης). Καταβράκτης ὁδός, ἡ κλαβανή, ἡ ἐπὶ τὰ κάτω κλείουσα ἢ φέρουσα θύρα, καὶ τὰ παρὰ Τούρκους κεπέγια λεγόμενα, καὶ ἡ ἐκ σανίδων συνηρμοσμένη θύρα εἰς τὰ διωρύγματα καὶ τοὺς ὀχετοὺς (αὐλάκια) τῶν ὑδάτων (νερῶν), ἡ ὁποία, ὅταν καταβάλλῃται, ἐμποδίζει, ὅταν δὲ σηκώνηται ἐπάνω, ἀφίνει τὸν ῥοῦν (τὸ τρέξιμον) αὐτῶν. Εἰς τὴν σημασίαν ταύτην ἐλήφθη ἐνταῦθα ἡ λέξις, 649.

ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗΣ, πάθος τῶν ὀμμάτων, τουρκ. περδές, ὅστις εἶναι δύω εἰδῶν, μέλας, ὅστις καὶ ἀμαύρωσις λέγεται, καὶ λευκός, ὅστις λέγεται καὶ ὑπόχυμα, 1242 γ'.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ, στάσις εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τις. Κατάστασις ἐνεργητικὴ λέγεται ἡ περιουσία τινός, παθητικὴ δέ, τὸ χρέος αὐτοῦ, 1980.

ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΗ (βεβαιωτικὴ) αἵρεσις. "Ιδ. ΑΙΡΕΣΙΣ.

ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΟΝ (βεβαιωτικόν) δίκαιον. "Ιδ. ΔΙΚΑΙΟΝ.

ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΟΣ, βεβαιωτικός.

ΚΑΤΑΦΡΟΝΩ, δὲν τιμῶ, δὲν ψηφῶ, στοχάζομαι τι ὡς οὐδέν, 31.

ΚΑΤΑΧΡΕΟΣ καὶ κατάχρεως, καταχρεωμένος καὶ καταχρεωμένη, καταφορτωμένος καὶ καταφορτωμένη μὲ χρέη.

ACCEPTARE (primire) a epitropiei, 340 și 341; ~ a moștenirii, 701 — 705; ~ Despre primirea moștenirii sau renunțarea la ea tratează capitolul al șasesprezecilea din partea a doua. Care nu o pot primi sau renunța la moștenire? 1020 și 1021; ~ Reguli generale, 1022-1035; ~ primirea moștenirii cu riscul legatarului, 1036; ~ cine nu poate renunța la moștenire? 1037 și 1038; ~ cui i se cuvine partea celui care a renunțat? 1039; ~ excepție, 1040; ~ cui i se cuvine moștenirea cu datorii după renunțarea moștenitorilor? 1041; ~ primirea moștenirii cu inventariere, 1042; ~ termen pentru facerea inventarierii, 1043 și 1044; ~ dacă moștenitorul lipsește, cât soroc i să dă? 1045; ~ primirea moștenirii fără inventariere, 1046; ~ moștenire fără avere, dacă a primit-o cineva amăgit de altul, 1047; ~ cine trebuie să iscălească inventarul? 1048 și 1049; ~ cum și în ce se folosește moștenitorul din inventariere? 1050; ~ pînă cînd nu e îngăduit să-l supere cineva? 1051; ~ care creditor poate să ceară datoria de la legatari? 1052; ~ pedeapsa moștenitorului pentru vicleșugul lui, 1053; ~ cînd și la cine trece dreptul primirii moștenirii, 1054, Vezi și **MOȘTENIRE**.

DEPUNERE (a pune, a arunca jos ceva, plata), a datoriei la judecătorie, cînd se face? 1877; ~ pricini pentru aceasta, 1878; ~ ce se cere la aceasta? 1879; ~ efectele ei, 1880.

PĂRĂSESC, las.

INTELIGIBILĂ, ușoară de a o înțelege cineva.

INTELIGIBIL, ușor de a-l înțelege cineva.

CUPRINDERE, apucare, a ajunge, a prinde, a ținea strîns, a stăpîni, a avea sub putere.

DIZOLVARE, dezlegare, nimicire, dispariție, distrugere, stricare.

MĂSURĂTOARE, măsurarea suprafeții (a părții de afară, de sus, a feții) oarecare.

ÎNCLIN, plec în jos, dau din cap, fac semn cu capul, adică plec capul, mărturisesc că accept ceva, aprob, îmi dau cuvîntul, promit.

ÎNȚELESE (înțeleg), pricepute.

ȚĂRUȘI (țăruș), pari, stîlpi, ciopliți din bardă, ascuțiți la un capăt și înfiți în pămînt.

PICARE, cădere în jos, prăvălire, prăbușire.

CATARACTA (prăval). Drum prăvălatic, găvan; ușa ce se închide și dă în jos și care la turci se chiamă chepeng; și portița încheiată din scînduri pentru șanțuri și lătoace (canaluri) de ape, care, cînd se dă în jos, oprește, iar cînd e ridicată în sus, lasă scurgerea (mersul) lor; în acest înțeles a fost luat cuvîntul aici, 649.

CATARACTA, boală de ochi, turc. perdea, care este de două feluri, negru, care se numește negreață și alb, care se numește albeață, 1242 c.

STARE, situație în care se găsește cineva. Stare activă se numește averea cuiva, iar pasivă, datoria lui, 1980.

AFIRMATIVĂ (întăritoare) condiție. Vezi **CONDIȚIE**.

AFIRMATIV (întăritor) drept. Vezi **DREPT**.

AFIRMATIV, întăritor.

DISPREȚUIESC, nu cinstesc, nu respect, socotesc ceva de nimic, 31.

INDATORIT și îndatorat, dator și datoare, încărcat și încărcată cu datorii.

ΚΑΤΑΧΡΗΣΙΣ, κακή μεταχειρίσεις, ἄδικος ἢ ὑπὲρ τὸ μέτρον χρῆσις.

ΚΑΤΑΧΡΩΜΑΙ, κακῶς, ἀδίως ἢ ὑπὲρ τὸ μέτρον μεταχειρίζομαι.

ΚΑΤΕΠΕΙΓΟΥΣΗΣ (κατεπείγω), βιαζούσης, στενοχωρούσης.

ΚΑΤΕΤΡΙΦΘΗ (κατατρίβομαι), ἐφθάρη, ἐχαλάσθη κατὰ πολλά.

ΚΑΤΕΧΟΜΑΙ, κρατοῦμαι, πιάνομαι, ὑποχρεώνομαι.

ΚΑΤΕΧΩ, κρατῶ στερεῶς.

ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ λέγονται· ὁ υἱός, ἡ θυγάτηρ, ὁ ἐγγονος, ἡ ἐγγόνη καὶ καθεξῆς, 51 καὶ 55.

ΚΑΤΟΙΚΗΣΙΣ, τὸ κατοικεῖν, κατοικία.

ΚΑΤΟΡΥΤΤΟΝΤΑΙ (κατορύττω), θάπτονται, παραχώνονται.

ΚΑΤΟΧΗ, κράτησις.

ΚΑΤΟΧΟΣ ποῖος λέγεται; 406· ~ τί διαφέρει τοῦ νομέως; 407·— αὐτὸς δὲν ἔχει ἔτι κανένα τίτλον δικαίου, 418· ~ προφυλάξεις αὐτοῦ ἐναντίον πολλῶν ἀπαιτητῶν τῆς νομῆς, 453—455. *Ιδ. καὶ ΝΟΜΗ.

ΚΕΙΜΗΛΙΟΝ, ἀπόθετον χρῆμα, πρᾶγμα, κτῆμα πολύτιμον καὶ πεφυλαγμένον· ἐξ οὗ λέγονται κειμήλια καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν.

ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΑ (κλείω), κλειδωμένα.

ΚΕΛΛΑΡΙΚΟΝ, λεγάτον κελλαρικοῦ τί περιέχει; 817.

ΚΕΡΔΟΣ πῶς διαμοιράζεται μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς συντροφίας; 1581—1585.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Κεφάλαια ὀνομάσθησαν ἐναυῦθα τὰ μικρότερα τμημάτα, ἐν οἷς ἐμπεριέχοντα ἰδίως αἱ ὕλαι τοῦ παρόντος κώδικος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, ὕπερ οἱ μὲν καπετάλε (ἰταλιστί), οἱ δὲ σερμαὲν (τουρκιστί) ὀνομάζουσιν, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ ὀνομάζουσιν αὐτὸ κ ε φ ἄ λ α ι ο ν, ὡς ὀνομάζεται εἰς τὰ Βασιλικά καὶ ὡς ὀνομάζουσιν αὐτὸ καὶ πολλοὶ τῶν ὁμογενῶν. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *Ελλήσιν ἐλέγετο· ἄ φ ο ρ μ ἢ χ ρ ῆ μ ἄ τ ω ν, χ ο ρ η γ ί α, ἀφ' ἧς τις ὁρμώμενος ἐργάζεται τέχνην τινὰ ἢ ἐμπορίαν (*Ἰσοκρ. Ἀρειοπαγ. ἰβ'). Οἱ δὲ μεταγενέστεροι καὶ ἐνόησαν αὐτὸ ὀνόμασαν (Φρόνιχ. σελ. 96), π ρ ο β ο λ ῆ ν (Σχολιαστ. Εὐριπίδ. Μηδ. 342). *Ο ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ ἐφ' ἑαυτοῦ τοῦ τὰ ἡσφαλισμένα κεφάλαια τῶν ὁρφανικῶν ἄσπρων, 308· ~ οὐτέ νὰ δεχθῇ αὐτά, 309· ~ πῶς πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ τὰ ληφθέντα; 310· ~ τὰ τοῦ ἐπιτροπευομένου δὲν ἀπαιτοῦνται παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἦσαν εἰς κίνδυνον, 312· ~ ὁ καρπούμενος κεφάλαιον δύναται νὰ ζητῇ μόνον τὸν τόκον αὐτοῦ, 661· ~ ποῖα πράγματα συνιστῶσι τὸ κεφάλαιον μιᾶς συντροφίας, 1569· ~ εἰς ποίους ἐκ τῶν συντρόφων ἀνήκει τοῦτο; 1570 καὶ 1581· ~ ποῖοι δὲν ἔχουσι μετοχὴν εἰς αὐτό; 1571· ~ συνεισφορά εἰς αὐτό, 1572· ~ αὐξήσις αὐτοῦ, 1577· ~ διαμερισμὸς τῆς εἰς τοῦτο γενομένης ζημίας, 1587. *Ιδ. καὶ ΚΟΙΝΩΝΙΑ καὶ ΔΑΝΕΙΟΝ.

ΚΗΔΕΜΟΝΕΥΟΜΕΝΟΣ (κηδεμονεύομαι) λέγεται ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ περιουσία εἶναι ὑπὸ ἐπίσκεψιν καὶ διοίκησιν κηδεμόνος.

ΚΗΔΕΜΟΝΙΑ (φροντίς) τί ἐστὶ; 256 καὶ 356· ~ πότε καὶ περὶ τίνων διορίζεται; 357· ~ α') περὶ τῶν νέων, 358 καὶ 359· ~ β') περὶ τῶν μαινομένων καὶ παραφρόνων, 360· ~ γ') περὶ τῶν ἀσώτων, 361 καὶ 362· ~ δ') περὶ τῶν γεννηθισμένων, 363· ~ ε') περὶ τῶν κωφῶν καὶ ἀλάλων, 364· ~ ς') περὶ τῶν ἐν ξενιτεῖ εὐρισκομένων καὶ περὶ τῶν εἰς τι πρᾶγμα μετόχων, οἵτινες εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὸ κριτήριον, 365—370· ~ ζ') περὶ τῶν καταδικασθέντων εἰς φυλακὴν, 371· ~ παῦσις αὐτῆς, 376 καὶ 377.

ΚΗΔΕΜΩΝ (ἐπιμελητής, φροντιστής) ποῖος λέγεται; 256 καὶ 356· ~ τί διαφέρει τοῦ ἐπιτρόπου; 255· ~ πότε καὶ περὶ τίνων διορίζεται; 357·— 371· ~ πόθεν διορίζεται; 372· ~ πῶς διορίζεται καὶ ὁποίας ιδιότητος πρέπει νὰ ἔχῃ; 373 καὶ 384· ~ δίκαια καὶ ἐνοχὰ αὐτοῦ, 375·— *Ιδ. καὶ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑ.

ΚΗΔΕΜΩΝ τῆς δίκης ποῖος λέγεται; 1976· ~ πόθεν καὶ πῶς διορίζεται; 1986 α'· ~ ἐνοχὰ αὐτοῦ, 1985, 1989, 1990 καὶ 2016· ~ δίκαια αὐτοῦ, 1989, 1993 καὶ 2010.

ABUZ, rea întrebuințare, nedreaptă sau peste măsură întrebuințare.

ABUZEZ, întrebuințez rău, nedrept sau peste măsură.

APĂSIND (apăs), silind, strimtorind.

SFĂRÎMAT s-a, (sfărîm), s-a stricat, s-a prăpădit foarte.

ȚINUT sint, îndatorat.

DEȚIN, țin stăruitor.

DESCENDENȚI se numesc: fiu, fiică, nepot, nepoată și așa mai departe, 51 și 55.

DOMICILIU, a fi cu locuința, locuință.

SĂPATE, sint (sap), sint îngropate, acoperite cu lut.

DEȚINERE, ținere.

DEȚINĂTOR, care se numește? 406; ~ în ce se deosebește de posesor, 407; ~ el nu are încă nici un titlu de drept, 418; ~ prevederi față de mulți pretendenți la posesiune, 453—455. Vezi și POSESIUNE.

ODOR, ban, lucru, bun de mult preț pus la o parte și păzit; de aici se numesc odoare și sfintele vase ale bisericilor.

ÎNCUIATE (încui), închise.

CHELĂRIE de, legatul de chelărie ce cuprinde? 817.

CÎȘTIG, cum se împarte între membrii asociației? 1581—1585.

CAPITOL. Capitolele se numesc aici secțiunile mai mici, în care se cuprind în mod deosebit materiile acestui cod.

CAPITAL, pe care unii îl numesc capitale (italienește), iar alții sermaen (turcește), în timp ce trebuia c a p i t a l să-l numească, precum se numește în Vasilicale și precum îl numesc mulți din conaționali. La vechii elini se spunea: a p h o r m e c h r e m a t o n, de la care pornind cineva își lucra un meșteșug sau o negustorie (Isocr. Areopag. 12). Cei de mai tirziu însă l-au numit și entheke (Phrynich. p. 96), p r o b o l e (Scholiast. Euripid. Med. 342). Epitropul nu poate de sine să ceară capitalurile asigurate din banii orfanilor, 308; ~ nici să le primească, 309; ~ cele luate, cum trebuie să le întrebuințeze? 310; ~ cele ale epitropisitului nu se cer de la părinții lui, dacă nu erau în primejdie, 312; ~ cel ce are uzufructul unui capital, poate să ceară numai dobînda lui, 661; ~ care lucruri alcătuiesc capitalul unei asociații, 1569; ~ cărora din asociați le aparține acesta? 1570 și 1581; ~ cine nu are împărțășire la el? 1571; ~ contribuție la el, 1572; ~ sporirea lui, 1577; ~ Împărțeala pagubei suferite de el, 1587. Vezi și COMUNITATE și ÎMPRUMUT.

CURATORIE, SUB (sint subcurator) se spune acela, a cărui avere este sub supravegherea și administrația curatorului.

CURATORIE (purtare de grijă) ce este? 256 și 356; ~ cînd și pentru cine se rînduiește? 357; ~ a) pentru cei tineri, 358 și 359; ~ b) pentru cei nebuni și zăluzi, 360; ~ c) pentru cei risipitori, 361; ~ d) pentru cei ce au să se nască, 363; ~ e) pentru surzi și muți, 364; ~ f) pentru cei ce se găsesc în străinătate și sint părtași la un lucru și care sint necunoscuți judecătoriei, 365—370; ~ g) pentru cei osîndiți la închisoare, 371; ~ încetarea ei, 376 și 377.

CURATOR (purtător de grijă) cine se chiamă? 256 și 356; ~ în ce se deosebește de epitrop? 255; ~ cînd și pentru cine se rînduiește, 357—371; ~ de cine se rînduiește? 372; ~ cum se rînduiește și ce însușiri trebuie să aibă, 373 și 384; ~ drepturi și îndatoriri, 375. Vezi și CURATORIE.

CURATOR al procesului, cine se chiamă? 1976; ~ de unde și cum se rînduiește? 1986 a; ~ îndatoriri, 1985, 1989, 1990 și 2116; ~ drepturi, 1989, 1993 și 2010.

ΚΗΔΕΜΩΝ τῶν ὑπαρχόντων (ἢ τῆς περιουσίας ἢ τῆς μάσσας) ποῖος λέγεται; 1976· ~ πόθεν καὶ πῶς διορίζεται; 1986 γ' καὶ 2019· ~ ἐνοχαὶ αὐτοῦ, 2015, 2017, 2020, 2023, 2027, 2028, 2031 καὶ 2032· — δίκαια αὐτοῦ, 1993 β'.

ΚΙΒΩΤΙΟΝ (σεντουκάκι, μπεσταχτᾶς τουρκ.)· λεγάτον κιβωτίου τί περιέχει; 821.

ΚΙΓΚΛΙΔΕΣ (κιγκλῖς), κάγκελλα ἀπὸ τοῦ λατ. Cancelli, καὶ ἡ ἐσχάρα τοῦ παραθυρίου.

ΚΙΝΗΤΑ πράγματα ποῖα εἶναι; 388· — ποῖα ἀπὸ τῶν κινητῶν πραγμάτων τῶν ὀρφανῶν πρέπει νὰ πωληθῶσι δημοσίως διὰ πλειστηριασμοῦ; 304· ~ πότε τὰ δίκαια λογίζονται ὡς πράγματα κινητά; 394· ~ καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν χρεῶν λογίζονται τοιαῦτα, 395· ~ ὑπόκεινται εἰς τοὺς νόμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπόκειται καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ δεσπότη αὐτῶν, 396· ~ πῶς λαμβάνονται εἰς νομὴν; 411· ~ εἰς τὴν ἀγωγὴν τὴν περὶ ἐκδικήσεως αὐτῶν πῶς πρέπει νὰ περιγραφῶσιν, 486· — ἡ παράδοσις αὐτῶν πρέπει νὰ γένη εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἡ ὑπόσχεσις, 1217.

ΚΙΧΡΩΜΕΝΟΝ, τὸ πρᾶγμα τὸ διδόμενον παρ' ἐνὸς εἰς ἄλλον ἀμισθὶ εἰς χρῆσιν· ρὲς κομμοδάτα, λατ. res commodata. *Ιδ. **ΚΟΜΜΟΔΑΤΟΝ**.

ΚΙΧΡΩΜΕΝΟΣ, ὅστις λαμβάνει παρ' ἄλλου ἀμισθὶ πρᾶγμα εἰς χρῆσιν· κομμοδατάριος, λατ. commodatarius. Δίκαια καὶ ἐνοχαὶ αὐτοῦ, 1312—1321· ἴδ. καὶ **ΚΟΜΜΟΔΑΤΟΝ**.

ΚΙΧΡΩΝ, ὁ δίδων εἰς ἄλλον πρᾶγμα εἰς χρῆσιν ἀμισθὶ χάριν φιλίας.

ΚΛΑΣΟΠΟΙΗΣΙΣ λέγεται ἐν τῇ συνδρομῇ ἢ εἰς κλάσεις διαίρεσις τῶν δανειστῶν.

ΚΛΕΙΣ, κλειδί.

ΚΛΕΠΤΗΣ. *Ὁ κλέψας πρᾶγμα δὲν δύναται ποτὲ νὰ χρησιδεσπόσῃ αὐτό, 1931.

ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΣ, ὅστις δίδει, ἀφίνει διὰ διαθήκης τὴν περιουσίαν αὐτοῦ κληρονομίαν εἰς ἄλλους.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ. Περὶ τοῦ δικαίου τῆς κληρονομίας πραγματεύεται τὸ ὄγδοον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Περιουσία καταλειφθεῖσα, 687· ~ δίκαιον κληρονομιαῖον, 688· ~ κληρονόμος καὶ κληρονομία τί ἐστὶ; 689· ~ τίτλος τοῦ δικαίου τῆς κληρονομίας, 690· ~ διαφορὰ μεταξὺ τῆς κληρονομίας καὶ τοῦ λεγάτου, 691· ~ πότε ἀνήκει εἰς τινα τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας; 692 καὶ 693· ~ ἀξιοτής εἰς τὸ κληρονομεῖν, 694· ~ αἰτίαι τῆς εἰς τὸ κληρονομεῖν ἀναξιοτήτος, 695—698· ~ πότε κρίνεται ἡ ἀξιοτής εἰς τὸ κληρονομεῖν; 699 καὶ 700· ~ ἐπακολουθημα ἐκ τῆς καταδοχῆς τῆς κληρονομίας, 701—705· ~ παραίτησις τοῦ δικαίου τῆς κληρονομίας, 706· ~ διαίρεσις τῆς κληρονομίας· 1) ἐὰν εἷς μόνος εἶναι κληρονόμος, 709· ~ 2) ἐὰν εἶναι πολλοὶ χωρὶς μερίδιαν προσδιωρισμένων, 710· ~ 3) ἐὰν εἶναι ὅλοι μὲ μερίδια προσδιωρισμένα, 711· ~ 4) ἐὰν τινες ἐξ αὐτῶν εἶναι μὲ προσδιωρισμένα μερίδια, τινὲς δ' οὐ, 712—715.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ νόμιμος ποῖα λέγεται; 915.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ καταπεπιστευμένη. *Ιδ. **ΦΙΔΕ·Ι·ΚΟΜΜΙΣΣΟΝ**.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ παραιτουμένη ὑπὸ τῶν γεγραμμένων κληρονόμων εἰς ποῖον ἀνήκει; 911.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ σχολάζουσα. *Ιδ. **ΣΧΟΛΑΖΟΥΣΑ**.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ἀγόρασις καὶ πώλησις πότε λογίζεται συνάλλαγμα τῆς τύχης; 1711· ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ γεννώμενα ἐκ τούτου, 1712—1718· ~ ἡ ἀπαίτησις τῆς κληρονομίας μέχρι πόσου καιροῦ παραγράφεται; 1951. *Ιδ. καὶ **ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ** καὶ **ΔΙΑΔΟΧΗ** καὶ **ΚΑΤΑΔΟΧΗ** καὶ **ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ** καὶ **ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΟΣ**.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ποῖος ὀνομάζεται; 689· ~ πότε ἐμβαίνει εἰς ἡ πληρότεροι εἰς τὰ δίκαια καὶ εἰς τὰς ἐνοχὰς τοῦ τελευτήσαντος; 701—705· ~ ποῖοι κληρονόμοι λογίζονται ὡς ἐν πρόσωπον; 716· ~ ὁ κληρονόμος πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ διατιθεμένου, 722· ~ δὲν δύναται νὰ εἶναι μάρτυς εἰς τὴν διαθήκην, οὔτε οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ, 753· ~ κληρονόμος ἐνστατος καὶ ὑποκατάστατος. *Ιδ. **ΕΝΣΤΑΤΟΣ** καὶ **ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΟΣ**. Πῶς παιδεύεται ὁ κληρονόμος, ἐὰν δὲν δώσῃ τὰ λεγὰτα εἰς τὸν διωρισμένον καιρόν; 846—848· ~ λεγάτον μέχρι καιροῦ προσδιωρισμένου πότε διαβαίνει καὶ εἰς κληρονόμους; 842· ~ ὁ κληρονόμος παρακρατεῖ τὸ νόμιμον αὐτοῦ μερί-

CURATOR al bunurilor (sau al averii sau al masei), cine se cheamă? 1976; ~ de unde și cum se rânduiește? 1980 c. și 2019; ~ îndatoriri, 2015, 2017, 2020, 2023, 2027 2028, 2031 și 2032; ~ drepturi, 1993 b.

LADĂ (scrin, bestahta turc); legatul lăzii ce cuprinde? 821.

ZĂBRELE (zăbrea), gratii, cancella de la lat. cancelli, și gratiile ferestrii.

MIȘCĂTOARE lucruri, care sînt? 388; ~ care din lucrurile mișcătoare ale orfanilor trebuie să fie vîndute în mod public la licitație? 304; ~ cînd drepturile se socotesc ca lucruri mișcătoare, 394; ~ și pretențiile de datorii se socotesc astfel, 395; ~ sînt supuse la acele legi, la care e supusă persoana proprietarului lor, 396; ~ cum se iau în posesie? 411; ~ la pîra pentru revendicarea lor cum trebuie să fie descrise, 486; ~ predarea lor trebuie să se facă în locul, unde s-a făcut făgăduința, 1217.

COMODAT lucru, ce se dă de unul altuia fără plată spre a se servi; lat. res commodata. Vezi **COMODAT**.

COMODATAR, care ia de la altul fără plată lucru spre întrebuițare; lat. commodatarius. Drepturi și îndatoriri ale lui, 1312—1321; ~ vezi și **COMODAT**.

COMODANT, cel ce dă altuia lucru spre a se servi fără plată, din prietenie.

CLASIFICĂȚIE se spune, la concurs, împărțirea în clase a creditorilor.

CHEIE.

FUR. Cel ce fură un lucru, niciodată nu poate să-l dobîndească prin uzucapiune, 1931.

TESTATOR, cel care dă, lasă averea sa moștenire altora.

MOȘTENIRE. Depre dreptul de moștenire tratează capitolul al optulea din partea a doua. Avere lăsată, 687; ~ dreptul de moștenire, 688; ~ moștenitor și moștenire, ce sînt? 689; ~ titlul dreptului de moștenire, 690; ~ deosebire dintre moștenire și legat, 691; ~ cînd i se cuvine cuiva dreptul de moștenire? 692 și 693; ~ vrednicie de a moșteni, 694; ~ pricini de <ne> vrednicie de a moșteni, 695—698; ~ cînd se judecă vrednicia de a moșteni? 699 și 700; ~ urmare din primirea moștenirii, 701—705; ~ renunțare la dreptul de moștenire, 706; ~ împărțeala moștenirii: 1) dacă este numai un singur moștenitor; ~ 2) dacă sînt mulți fără părți hotărîte, 710; ~ 3) dacă toți sînt cu părți hotărîte, 711; ~ 4) dacă unii din ei sînt cu părți hotărîte, iar unii din ei nu, 712—715.

MOȘTENIRE după lege, care se spune? 915.

MOȘTENIRE fideicomisară. Vezi **FIDEICOMIS**.

MOȘTENIREA, la care moștenitorii cei scriși au renunțat, cui se cuvine? 911.

MOȘTENIRE vacantă. Vezi **VACANTĂ**.

MOȘTENIRE, cumpărare și vinzare de, cînd se socotește contract de noroc? 1711; ~ drepturi și îndatoriri născute din aceasta, 1712—1718; ~ cererea de moștenire pînă cînd se prescrie? 1951. Vezi și **MOȘTENITOR** și **SUCCESIUNE** și **PUNERE LA MIJLOC** și **ÎMPĂRȚEALĂ**.

MOȘTENITOR, care se numește? 689; ~ cînd intră unul sau mai mulți în drepturile și îndatoririle celui săvîrșit din viață? 701—705; ~ care moștenitori sînt socotiți ca o singură persoană? 716; ~ moștenitorul trebuie să fie numit nemijlocit de cel ce face testament, 722; ~ nu poate să fie martor în testament, nici rudele lui, 753; ~ moștenitor instituit și substituit; vezi **INSTITUIT** și **SUBSTITUIT**. Cum se pedepsește moștenitorul, dacă nu a dat legatele la termenul hotărît? 846—848; ~ legat pînă la termen hotărît, cînd trece la moștenitori? 842; ~ moștenitorul

*) În grecește sînt doi termeni pentru aceeași noțiune.

διον ἐξ ἀπάντων τῶν λεγαταρίων καὶ τῶν λεγάτων, 859· ~ πότε οἱ λεγατάριοι δίδουσιν εἰς αὐτὸν ἀσφάλειαν; 860· ~ ποῖοι δὲν δίδουσιν εἰς αὐτὸν ἀσφάλειαν; 861· ~ πότε αὐτὸς ἔχει τὰ δίκαια τοῦ καρπουμένου; 896· ~ κληρονόμοι νόμιμοι ποῖοι εἶναι; 914· ~ τάξις αὐτῶν, 915· ~ πρώτη, 916—925· ~ δευτέρα, 926—935· ~ τρίτη, 936—939· ~ τετάρτη, 940· ~ ἐξαίρεσις, 941· ~ οἱ κληρονόμοι εἶναι ὑπόχρεοι νὰ ἐκτελῶσι τὰ μνημόσυνα τῶν κληρονομηθέντων, 964· ~ ἐὰν εἷς ἐκ τῶν συγκληρονόμων κατακρατῇ ἐν βίᾳ τὸ μερίδιον τοῦ ἄλλου, 1001· ~ ποίου πράγματος ἡ τιμὴ λογίζεται εἰς τὸ μερίδιον τοῦ κληρονόμου; 1018· ~ ὁ κληρονόμος τοῦ κακῇ πίστει νομῶς δὲν δύναται νὰ χρησιδεσπόζῃ, 1930. *Ιδ. καὶ ΚΑΤΑΒΟΛΗ καὶ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ καὶ ΚΑΤΑΔΟΧΗ καὶ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ καὶ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΟΣ.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥΜΕΝΟΣ, ὅστις κληρονομεῖται· κληρονομηθῆσόμενος, ὅστις μέλλει νὰ κληρονομηθῇ.

ΚΛΗΡΟΣ, ὁ κλῆρος τῆς ἐκκλησίας, καὶ κλῆρος ὁ λαχμός. *Ιδ. ΛΑΧΜΟΣ.

ΚΛΟΠΗ, κλεψία.

ΚΛΟΠΙΜΑΙΟΝ, κλεψιμαῖον.

ΚΟΙΛΑΣ, κόλπος γῆς, περιεχόμενος ὑπὸ βουνῶν ἢ ὄρων· τὸ μεταξὺ δύο βουνῶν ἢ ὄρων βαθυλὸν μέρος τῆς γῆς.

ΚΟΙΝΑ πράγματα. *Ιδ. ΠΡΑΓΜΑ.

ΚΟΙΝΟΤΗΣ, τὸ σύστημα πωλλῶν ἀνθρώπων συνηγμένων εἰς ἓν διὰ τινὰ σκοπὸν· ἐταιρία, συντροφία, πολιτεία, τὸ πλῆθος πόλεως, ἐπαρχίας, ἢ συστήματός τινος, 15· — τὰ δίκαια αὐτῆς ἀποφασίζονται διὰ χρυσοβούλλων, 43.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ (μεθέξις, μετοχή, συντροφία) τῶν δικαίων. *Ιδ. ΣΥΝΔΕΣΠΟΤΕΙΑ.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ τῶν ἀγαθῶν. Περὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀγαθῶν πραγματεύεται τὸ τριακοστὸν κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Ἀρχὴ καὶ γένεσις τῆς ποριστικῆς συντροφίας, 1563· ~ διαίρεσις αὐτῆς, 1564 καὶ 1565· ~ σχῆμα τῆς συστάσεως αὐτῆς, 1566 καὶ 1567· ~ ἐνέργεια τῆς συμφωνίας καὶ τῆς ἐμπράκτως γινομένης συνεισφορᾶς, 1568—1571· ~ δίκαια καὶ ἔνοχα τῶν μελῶν τῆς συντροφίας· συνεισφορὰ εἰς τὸ κεφάλαιον, 1572· ~ συνεργασία, 1573—1576· ~ αὔξεις τοῦ κεφαλαίου, 1577· ~ διοικήσεις τῶν πραγμάτων, 1578 καὶ 1579· ~ ἔνοχα περὶ τῆς ζημίας, 1580· ~ διανομὴ τοῦ κέρδους, 1581—1586· ~ τῆς ζημίας, 1587· ~ δόσις τοῦ λογαριασμοῦ, 1588—1590· ~ σχέσις πρὸς τοὺς ὄντας συντρόφους, 1591—1597· ~ διάλυσις τῆς συντροφίας, 1598—1606· ~ διανομὴ τῆς συντροφικῆς περιουσίας, 1607.

ΚΟΙΝΩΝΟΣ, ὁ ἔχων μετοχὴν, μέρος εἰς τι, ὁ σύντροφος.

ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ, τὸ ὠφελοῦν τὸ κοινόν.

ΚΟΙΤΗ, ἡ κλίνη, τὸ κρεβάτι, μεταφορικῶς καὶ τὸ στρῶμα, τὸ αὐλάκι τοῦ ποταμοῦ, 549 καὶ 550.

ΚΟΜΜΟΔΑΤΑΡΙΟΣ. *Ιδ. ΚΙΧΡΩΜΕΝΟΣ.

ΚΟΜΜΟΔΑΤΟΝ (Commodatum). *Ιδ. ΚΙΧΡΩΜΕΝΟΝ. Περὶ τοῦ κομμοδάτου πραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν τρίτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Κομμοδάτον τί ἐστὶ; 1310 καὶ 1311· ~ δίκαια καὶ ἔνοχα τοῦ κομμοδαταρίου· α') περὶ χρήσεως, 1312· ~ β') περὶ ἀποδόσεως, 1313—1317· ~ γ) περὶ ζημίας, 1318—1320· ~ περὶ τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων 1321 καὶ 1322· — περιορισμὸς τῶν ἀμοιβαίων ἀγωγῶν, 1322· ~ πότε ἡ παρακαταθήκη μεταβάλλεται εἰς κομμοδάτον; 1295· ~ τὸ κομμοδάτον δὲν εἶναι ἀντικείμενον τοῦ ἀντελλόγου, 1816· ~ οὐδέποτε χρησιδεσπόζεται, 1218.

ΚΟΜΠΡΟΜΙΣΣΑΡΙΟΣ ποῖος λέγεται; 1829.

ΚΟΜΠΡΟΜΙΣΣΟΝ ποῖον λέγεται; 1830· ~ παῦσις αὐτοῦ, 1839.

ΚΟΣΣΑ, τὸ μέγαλον δρέπανον.

ΚΟΣΣΙΖΩ, κόπτω, θερίζω χορτάρι μετὰ τὴν κόσσαν, ἀπὸ τοῦ κόσσω ἴσως αἰολικοῦ.

își oprește partea lui legitimă de la toți legatarii și toate legatele, 859; ~ când legatarii îi dau garanții? 860; ~ care nu-i dau garanții? 861; ~ când are dînsul drepturile unui uzufructuar? 896; ~ moștenitorii după lege, care sînt? 914; ~ clasa lor, 915; ~ înțlia, 916—925; ~ a doua, 926—935; ~ a treia, 936—939; ~ a patra, 940; ~ excepție, 941; ~ moștenitorii sînt datori să săvîrșească pomenirile celor moșteniți, 964; ~ dacă unul din comoștenitori și-a oprit cu putere partea altuia, 1001; ~ prețul cărui lucru se socotește în partea moștenitorului, 1018; ~ moștenitorul posesorului cu rea credință nu poate să dobîndească prin uzucapiune, 1930. Vezi și VĂRSĂMÎNT și PUNERE LA MIJLOC și ACCEPTARE și MOȘTENIRE și ÎMPĂRȚEALĂ.

MOȘTENINDU-SE, cel ce este moștenit; *avînd a se moșteni*, cel ce are să fie moștenit. CLER, clerul bisericii, și sorț de noroc; vezi SORT.

FURT, furătură.

DE FURAT, de furtișag.

VĂIUGĂ, vilcea.

COMUNE, lucruri. Vezi LUCRURI.

COMUNITATE, mai mulți oameni uniți într-o breaslă pentru un anumit scop; tovarășie, asociație, comună, orășenimea, ținut sau bresle, 15; ~ drepturile ei se hotărăsc prin hrisoave, 43.

COMUNITATE (împărtășire, participație, asociație) de drepturi. Vezi COPROPRIETATE.

COMUNITATE de bunuri. Despre comunitatea de bunuri tratează capitolul al treizecilea din partea a doua. Începutul și nașterea convenției neguțătoarești, 1563; ~ împărțirea ei, 1564 și 1565; ~ forma constituirii ei, 1566—1567; ~ lucrarea convenției și a contribuției făcute efectiv, 1568—1571; ~ drepturi și îndatoriri ale membrilor asociației: contribuție la capital, 1572; ~ colaborare, 1573—1576; ~ sporire de capital, 1577; ~ administrația lucrurilor, 1578 și 1579; ~ îndatoriri pentru pagubă, 1580; ~ împărțirea cîștigului, 1581—1586; ~ a pagubei, 1587; ~ darea socotelii, 1588—1590; ~ relație față de cei ce sînt asociați 1591—1597; ~ desfacerea asociației, 1598—1606; ~ împărțirea averii asociației, 1607.

DEVĂLMAȘ, cel ce are părtaşie, parte la ceva, asociat.

DE COMUN FOLOS, ceea ce folosește obștea.

GULCUȘ, pat, figurativ și așternutul, albia riului, 549 și 550.

COMODATAR.

COMODAT (Commodatum). Despre comodat tratează capitolul al douăzeci și treilea din partea a doua. Comodat ce este? 1310 și 1311; ~ drepturi și îndatoriri ale comodatului: *a)* despre întrebuintare, 1312; ~ *b)* despre darea înapoi 1313—1317; *c)* despre pagubă, 1318—1320; ~ despre cheltuielile necesare, 1321 și 1322; ~ îngrădirea pîrilor reciproce, 1322; ~ când depozitul se preface în comodat? 1295; ~ comodatul nu este obiect al contraechivalentului, 1896; ~ nu se dobîndește prin uzucapiune niciodată, 1218.

COMPROMISAR cine se numește? 1829.

COMPROMIS ce este, 1830; ~ încetarea lui, 1839.

COASĂ, secera mare.

COSESC, de la « cosso » poate din dialectul eolic.

ΚΟΥΤΙΟΝ τοῦ ἐλέους. Ἀνήκοντα εἰς αὐτό, 127, 139, 140, 157, 165, 166, 843 καὶ 962.

ΚΡΑΤΑΙΩΣΙΣ, στήριξις, στερέωσις.

ΚΡΗΜΝΩΔΗΣ, τόπος ὁ ἔχων κρημνούς.

ΚΡΙΤΗΡΙΟΝ. Ἡ ἐν κριτηρίοις δοκιμασθεῖσα καὶ ἐπικυρωθεῖσα συνθήκη ἔχει ἰσχὺν νόμου, 13· ~ αἱ ἀποφάσεις τῶν κριτηρίων, αἵτινες δίδονται διὰ μερικὰς πτώσεις ἢ ὑποθέσεις δὲν ἔχουσιν ἰσχὺν νόμου, 16· ~ ὁ ἀδικούμενος πρέπει νὰ προσκλαυθῇ εἰς τὰ ἀρμόδια κριτήρια, 30· — ὁ καταφρονῶν αὐτὰ ὑπόκειται εἰς ἀπολογία, 31· ~ εἰς ποίας πτώσεις πρέπει νὰ προσμένῃ τὸ κριτήριον τὴν ἀγωγὴν τῶν βλαβέντων διὰ γάμου γενομένου μετὰ τινος ἐμποδίσματος; 110· ~ ὁ γάμος προστατεύεται ὑπὸ κριτηρίου κατὰ πρόληψιν, 115· ~ πότε τὸ κριτήριον χρεωστῇ νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων τῶν πρὸς καιρὸν ἢ διὰ πάντα διαχωρισθέντων συζύγων; 184· ~ πῶς πρέπει νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ διατάξῃ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τοῦ νέου, ὅταν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς ἀναφυῇ διαφωνία περὶ τούτου; 195· ~ πότε διορίζεται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ἄλλος ἀντὶ τοῦ πατρὸς διοικητὴς ἐπάνω τῆς περιουσίας τῶν παιδίων; 197· — πότε καὶ διὰ ποίας αἰτίας συγχωρεῖται ὑπὸ τοῦ κριτηρίου ἡ συνέχεια τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ μετὰ τὴν τελείαν ἡλικίαν τῶν παιδίων; 228 καὶ 229· ~ χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ κριτηρίου δὲν δύναται ὁ πατὴρ νὰ ἀπολύσῃ τὰ παιδιὰ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, οὔτε νὰ δώσῃ ἄδειαν εἰς υἱὸν εἰκοσαετῇ, διὰ νὰ ἔχῃ οἰκονομίαν ἰδιαιτέραν, 230· ~ πῶς πρέπει νὰ ἐξετάσῃ τὸ κριτήριον τὴν κατάχρησιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, καὶ νὰ κάμῃ τὰς ἀρμοζούσας διατάξεις; ~ 234· χρέος τοῦ κριτηρίου, ὅταν προσκλαυθῇ τις, ὅτι βλάπτεται διὰ τινος νέας οἰκοδομῆς, 443—445· ~ πότε ἀφίνεται ὑπὸ τὴν διαφύλαξιν τοῦ κριτηρίου τὸ ἐπίδικον πρᾶγμα; 451 καὶ 454· ~ ὁ εὐρετὴς χρεωστῇ νὰ φανέρωσιν εἰς τὸ κριτήριον τὸ εὐρεθὲν πρᾶγμα, 513· ~ χρέη τοῦ κριτηρίου περὶ τούτου, 514—516 καὶ 520· ~ περὶ εὐρεθέντος θησαυροῦ, 528· ~ περὶ τῆς ἀσφαλίσεως τοῦ πράγματος, τοῦ ὁποίου τὴν χρῆσιν ἢ τὴν ἐπικαρπίαν ἔχει τις, 673· ~ περὶ τῆς καταγραφῆς τῶν καταχρέων περιουσιῶν, 1043 καὶ 1044· ~ πότε δὲν γίνεται διαμερισμὸς κληρονομίας χωρὶς τῆς εἰδήσεως τοῦ κριτηρίου; 1078· ~ χρέος αὐτοῦ εἰς διαμερισμὸν κληρονομίας, 1081· ~ ὅταν οἱ τέλειοι εἰς τὴν ἡλικίαν διαμερισαντες τὴν κληρονομίαν κρίνονται διὰ πράγματα μείνοντα ἀδιαμοίραστα, 1083· ~ πότε ἀνατρέπεται ὁ διαμερισμὸς τῆς κληρονομίας, ὅστις ἔγινε διὰ κριτηρίου καὶ πότε οὐ; 1096· ~ πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ τὸ κριτήριον, ὅταν μεταξὺ τῶν συντρόφων ἀκολουθήσῃ φιλονεικία περὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ κοινοῦ κεφαλαίου; 1114· ~ ὅταν εἰς διαμερισμὸν ὑποστατικῶν ἢ οἰκοδομημάτων ἀπαιτήσῃ ἡ χρεὶα νὰ παραχωρηθῇ δουλεία εἰς ἕνα ἐκ τῶν διαμερισάντων συγκοινωνῶν, 1124· ~ ἐν καιρῷ διευθύνσεως συνόρων ὑπερασπίζεται τὸν ἔχοντα τὴν νομὴν, ἕως ὅτου νὰ γένῃ ἡ τελεία ἀπόφασις, 1138· ~ πότε καὶ πῶς διαίρει τὸ ἐπίδικον διάστημα ἐνὸς τόπου μεταξὺ τῶν διαφορομένων; 1141· ~ πότε πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ τὸν καιρὸν εἰς ἐκπλήρωσιν μιᾶς συμφωνίας; 1214 καὶ 1215· ~ πότε ἀποφασίζει τὴν δόσιν τοῦ μισθοῦ εἰς τὴν μίσθωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἔργων; 1540· ~ ἕκαστον κριτήριον ἐξετάζει καὶ ἀποφασίζει τὰς εἰς αὐτὸ μόνον ἀνηκούσας ὑποθέσεις, 1768 καὶ 1769· ~ δὲν χρεωστῇ τὸ κριτήριον νὰ ἀναφέρῃ τὴν παραγραφὴν, ἐὰν οἱ διαφερόμενοι δὲν ἀναφέρωσιν αὐτήν, 1971· — χρέος αὐτοῦ εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς συνδρομῆς τῶν δανειστῶν, 1982· ~ ὅταν ἀρχίξῃ ἡ συνδρομή, 1986· ~ ὅταν οἱ δανεισταὶ διαφωνῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἐπιτροπίας ἢ τοῦ κηδεμόνος τῆς περιουσίας, 2018 καὶ 2019· ~ πότε πρέπει νὰ διακηρύξῃ τὴν συνδρομὴν τελειωμένην; 2032.

ΚΡΙΤΗΣ. Τὶ χρεωστῇ νὰ κάμῃ ὁ κριτής, ὅταν οὔτ' ἐκ τῶν λέξεων, οὔτ' ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ νόμου δύναται νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν; 9· ~ πῶς πρέπει νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν περὶ νομῆς διαφοράν; 455· ~ ἐὰν προσκαλεσθῶσιν οἱ κριταὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ διατιθεμένου, τί πρέπει νὰ κάμωσι; 749 καὶ 750· ~

CUTIA MILII. Cele cuvenite ei, 127, 139, 140, 157, 165, 166, 843 și 962.

ȚINERE, sprijinire, înțepenire.

LOC CU PRIPOARE.

JUDECĂTORIE. Obiceiul probat și întărit în judecătorii are putere de lege, 13; ~ hotărârile judecătorilor, care sînt date pentru unele cazuri sau chestiuni, nu au putere de lege, 16; ~ cel nedreptățit trebuie să se plîngă la judecătoriile competente, 30; ~ cel ce nu le bagă în seamă, e supus la răspundere, 31; ~ în care cazuri judecătoria trebuie să aștepte pîra celor păgubiți prin căsătorie făcută cu vreun impediment? 110; ~ căsătoria, după prezumție, e ocrotită de judecătorie, 115; ~ cînd e datoare judecătoria să aibă grijă de creșterea copiilor părinților despărțiți vremelnice sau pentru totdeauna? 184; ~ cum trebuie să cerceteze și să dispună asupra felului de viață a tînărului, cînd între el și tatăl s-a iscat neînțelegere despre aceasta? 195; ~ cînd se rînduiește de către judecătorie în locul tatălui alt administrator asupra averii copiilor? 197; ~ cînd și pentru care pricini se îngăduie de judecătorie continuarea puterii părintești și după vîrsta deplină a copiilor? 228 și 229; ~ fără de învoirea judecătoriei nu poate tatăl să sloboadă copiii săi de sub puterea părintească, nici să dea voie fiului de douăzeci de ani să aibă gospodărie deosebită, 230; ~ cum trebuie judecătoria să cerceteze abuzul de putere părintească și să facă cuvenitele dispoziții? 234; ~ datorită judecătoriei, cînd cineva s-a plîns, că e păgubit printr-o clădire nouă, 443—445; ~ cînd e lăsat lucrul în litigiu sub păstrarea judecătoriei? 451 și 454; ~ găsitorul este dator să arate judecătoriei lucrul găsit, 513; ~ datorită judecătoriei pentru aceasta, 514—516 și 520; ~ pentru comoara găsită, 528; ~ pentru siguranța lucrului, a căruia întrebuințare sau uzufruct îl are cineva, 673; ~ pentru inventarierea averilor cu datorii, 1043 și 1044; ~ cînd împărțeala moștenirii nu se face fără știrea judecătoriei 1078; ~ datorită ei la împărțeala moștenirii, 1081; ~ cînd cei în vîrstă deplină, împărțind moștenirea, se judecă pentru lucruri rămase neîmpărțite, 1083; ~ cînd împărțeala, făcută de judecătorie, a moștenirii, se răstoarnă și cînd nu? 1096; ~ cînd și cum trebuie judecătoria să hotărască atunci, cînd între asociați urmează neînțelegere asupra prefacerii capitalului comun, 1114; ~ cînd la împărțeală de moșii sau clădiri cere trebuința să fie lăsată vreo servitute unuia din devălmașii care s-au împărțit, 1124; ~ în timpul îndreptării hotarelor apără pe cel ce are posesiunea, pînă ce s-a dat hotărîrea desăvîrșită, 1138; ~ cînd și cum împarte întinderea în litigiu a unui loc între cei împriquinați? 1141; ~ cînd trebuie să hotărască timpul pentru împlinirea unei convenții? 1214 și 1215; ~ cînd hotărăște darea plății la nămirea de servicii și lucrări? 1540; ~ fiecare judecătorie cercetează și hotărăște numai chestiunile ce cad în competența sa, 1768 și 1769; ~ judecătoria nu e datoare să țină seama de prescripție, dacă nu o pun împriquinați, 1971; ~ datorită ei la publicarea concursului creditorilor, 1982; ~ cînd începe concursul 1986; ~ cînd creditorii nu se înțeleg la alegerea epitropiei sau a curatorului averii, 2018 și 2019; ~ cînd trebuie să declare concursul încheiat? 2032.

JUDECĂTOR. Ce este dator să facă judecătorul, cînd nici din cuvintele, nici din sensul legii nu poate să judece și să hotărască chestiunea ce-i stă înaintea, 9; ~ cum trebuie să cerceteze și să hotărască litigiul de posesiune? 455; ~ dacă judecătorii au fost chemați acasă la testator, ce trebuie să facă? 749 și 750; ~ cînd judecătorul

πότε ὁ κριτὴς καθυποβάλλει εἰς ὄρκον τοὺς συγκληρονόμους; 1084· ~ ὅταν μένη εἰς αὐτὸν ἡ ἐξίσωσις τῶν μεριδίων, χρεωστεῖ νὰ ἀποφασίσῃ τὸ ὠφελοῦν πάντας ἢ τὸ ζητοῦμενον παρὰ πάντων τῶν κληρονόμων κοινῶς, 1087· ~ πότε διαιρεῖ τὸ ἐπικοινωνοῦν ὑποστατικὸν καὶ ἀφίνει ἀμέριστον τὴν περιοχὴν τῶν τάφων; 1091· ~ ἡ ἀγωγὴ ἐναντίον τοῦ δόλου ἢ τῆς ἀμελείας τῶν κριτῶν ποῦ κινεῖται; 1770· ~ ὁ τακτικὸς κριτὴς δὲν ἔχει ἀδειαν νὰ γένῃ διαγνώμων εἰς τὴν ὑποκειμένην εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ ὑπόθεσιν, 1831.

ΚΡΙΤΗΣ αἰρετός. *Ιδ. ΑΙΡΕΤΟΣ.

ΚΡΥΒΕΝΤΑ (κρύπτω) κρυφθέντα.

ΚΤΗΜΑ, ὑποστατικόν, οἰκία, ἐργαστήριον καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΚΤΗΣΙΣ (ἀπόκτησις) νομῆς. *Ιδ. ΝΟΜΗ.

ΚΤΗΤΟΝ, ὅπερ ἀπέκτησεν ἢ δύναται ν' ἀποκτήσῃ τις. Δίκαιον κτητόν. *Ιδ. ΔΙΚΑΙΟΝ.

ΚΥΟΦΟΡΟΥΜΕΝΟΣ, ὁ μήπω γεννηθείς, ὁ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτι ὢν. Οἱ νόμοι προνοοῦσι καὶ περὶ τῶν κυοφορουμένων, 34· ~ διορίζεται συνήγορος περὶ αὐτῶν, 357 καὶ 363.

ΚΥΡΙΑ ἡμέρα. *Ιδ. ΗΜΕΡΑ.

ΚΥΨΕΛΗ, τὸ κρηνίον, τὸ κοφίνι τῶν μελισσῶν.

ΚΩΔΙΚΕΛΛΟΣ ποῖος ὀνομάζεται; 708· ~ ὁποῖον σχῆμα πρέπει νὰ ἔχῃ; 759. *Ιδ. καὶ ΔΙΑΘΗΚΗ.

ΚΩΔΙΞ, τί περιέχει ὁ παρὼν νομικὸς κώδιξ; 2.

ΚΩΛΥΜΑ (ἐμπόδισμα) τῆς παραγραφῆς περὶ τίνων προσώπων καὶ διὰ ποῖα αἷτια γίνεται; 1964—1967.

ΚΩΛΥΤΙΚΟΝ (ἐμποδιστικόν) δίκαιον. *Ιδ. ΔΙΚΑΙΟΝ.

Λ

ΛΑΓΙΑΣΙΔΕΣ, 175.

ΛΑΦΥΡΑ λέγονται τὰ κινητὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀρπάζουσιν ἀπὸ τῶν ζώντων ἐχθρῶν οἱ στρατιῶται, ἐκεῖνα δέ, τὰ ὁποῖα λαμβάνουσιν ἀπὸ τῶν φονευθέντων ἐχθρῶν, λέγονται σ κ ὕ λ α. *Ἡ περὶ τούτων διάταξις ἀνήκει εἰς τὴν ἐξουσίαν, 535.

ΛΑΧΕΙΟΝ (λοταρία, Loterie γαλλιστί, ἀπὸ τῆς Ὑλλανδικῆς λέξεως lot δηλούσης τὸν κλῆρον (λαχμόν), τὸ ὁποῖον ὁ αἰοίδιμος Εὐγένιος ὠνόμασε δ η μ ὀ σ ι ο ν λ ά χ ο ς (Λογικ. σελ. 328). Κατὰ ποίους κανόνας κρίνονται τὰ λαχεῖα; 1708.

ΛΑΧΜΟΣ καὶ λαχνός, κλῆρος ἑλληνιστί. *Ὁ λαχμός εἶναι ἐν μέσον, δι' οὗ ἀπαντῶνται αἱ φιλονεικίαι περὶ τοῦ διαμερισμοῦ, 1114 καὶ 1123· — ἐὰν ἀποβλέπῃ εἰς στοίχημα ἢ παίρνιον, κρίνεται κατὰ τοὺς περὶ στοιχημάτων καὶ παιγνίων κανόνας, 1707.

ΛΑΧΟΣ. *Ιδ. ΛΑΧΕΙΟΝ.

ΛΕΒΗΤΕΣ (λέβης), τεντζερέδες Τουρκ. καὶ καζάνια.

ΛΕΓΑΤΑΡΙΟΣ, ποῖος λέγεται; 691 καὶ 785· ~ δὲν εἶναι δέκτος εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς διαθήκης ἐκεῖνης, εἰς τὴν ὅποian ἀφέθη εἰς αὐτὸν λεγάτον, οὔτε οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς αὐτοῦ, 754· ~ πότε οἱ συγκληρονόμοι λογίζονται ὡς λεγατάροι; 787· — δίκαια καὶ ἐνοχαὶ τοῦ λεγαταρίου, 789—791· ~ ἐὰν ἀφέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἐπιλογὴ τοῦ λεγάτου, 798—800· ~ πότε ἔχει τὰ δίκαια τοῦ καρπούμενου; 896· — εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ ὑπὸ τῶν κληρονόμων παραιτηθεῖσα κληρονομία, 911· *Ιδ. καὶ ΛΕΓΑΤΟΝ.

ΛΕΓΑΤΕΥΩ, τί δηλοῖ; 785.

ΛΕΓΑΤΟΝ. Περὶ λεγάτων πραγματεύεται τὸ δέκατον πρῶτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Λεγάτον τί ἐστὶ; 785· ~ διαφορὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κληρονομίας, 691· ~ παρὰ τίνος, πῶς καὶ εἰς ποῖον ἀφίνεται ἰσχυρῶς; 786 καὶ 787· ~ ποῖοι ἐπιφορτίζονται μὲ

îi pune la jurământ pe comoștenitori? 1084; ~ când rămîne ca el să egaleze părțile, trebuie să hotărască ceea ce e de folos tuturor sau ceea ce cer toți moștenitorii în comun, 1087; ~ când împarte moșia în devălmășie și lasă neîmpărțit cimitirul? 1091; ~ pira împotriva vicleșugului sau a neglijenței judecătorilor unde se pornește? 1770; judecătorul ordinar nu are voie să fie ales arbitru în chestiunea supusă judecății sale, 1831.

JUDECĂTOR ales. Vezi **ARBITRŪ**.

ASCUNSE (ascund), cele ce au fost ascunse.

BUN, moșie, casă, dugheană, atelier și cele de acest fel.

DOBÎNDIRE (cîștigare) de posesiune. Vezi **POSESIUNE**.

DOBÎNDIT, ceea ce a dobîndit sau poate să dobîndească cineva. Drept de dobîndire. Vezi **DREPT**.

ZĂMISLIT, cel care încă nu s-a născut, cel care este încă în pîntecele maicii sale. Legile au grijă de cei zămisliți, 34; ~ se rînduiește avocat pentru dinșii, 357 și 363.

PRINCIPALĂ zi. Vezi **ZI**.

STUP, știubei, coș de albi.

CODICIL, ce se numește? 708; ~ care formă trebuie să aibă? 759. Vezi și **TESTAMENT**.

COD, ce cuprinde acest cod de legi? 2.

ÎMPIEDICAREA prescripției pentru care persoane și pentru care pricini se face? 1964—1967.

ÎMPIEDICĂTOR (opritor) drept. Vezi **DREPT**.

L

LĂIEȘI, 175.

PRĂZI de război se numesc lucrurile mișcătoare pe care le pradă soldații de la inamicii în viață, iar cele ce le iau de la inamicii uciși, se numesc jafuri. Orînduirea pentru acestea e în atribuția stăpînirii, 535.

LOTIERIE, loterie, franțuzește; de la cuvîntul olandez lot, însemnînd sorț, pe care răposatul Eughenie l-a numit s o r ț p u b l i c (Logica, p. 328); după care reguli se judecă loteriile? 1708.

SORT, pe grecește cliros. Sorțul este un mijloc prin care se preîntîmpină certele la împărțeală, 114 și 1125; ~ dacă privește un rămășag sau joc, se judecă după regulile asupra rămășagurilor și jocurilor, 1707.

SORT, Vezi **LOTIERIE**.

CĂLDĂRI (căldare), tingiri (turc.) și cazane.

LEGATAR, cine se zice? 691 și 785; ~ nu este primit martor pentru testamentul în care i s-a lăsat lui un legat, nici rudele lui cele mai apropiate, 754; ~ cînd comoștenitorii se socotesc ca legatari? 787; ~ drepturi și îndatoriri ale legatarului, 789—791; ~ dacă i s-a lăsat lui alegerea legatului, 798—800; ~ cînd are drepturile uzufructuarului? 896; ~ lui i se cuvine moștenirea la care au renunțat moștenitorii, 911. Vezi și **LEGAT**.

LAS UN LEGAT, ce înseamnă? 785.

LEGAT. Despre legate tratează capitolul al unsprezecelea din partea a doua. Legat ce este? 785; ~ deosebirea între el și moștenire, 691; ~ de cine, cum și cui se lasă în chip puternic? 786 și 787; ~ cine se însărcinează cu legatele? 788; ~ drep-

τὰ λεγάτα; 788· ~ δίκαια καὶ χρέη τοῦ λεγαταρίου, 789—791· ~ εἰς ποῖον ἀνήκει ὁ διαμερισμὸς τοῦ κοινοῦ λεγάτου; 792· ~ εἰς ποῖον τοῦ ἀφειμένου δι' εὐσεβεῖς αἰτίας; 793· ~ ὑποκατάστασις εἰς λεγάτα, 794· ~ ἀντικείμενα τῶν λεγάτων, 795· ~ κατὰ πόσους τρόπους δύναται τις νὰ λεγατεύσῃ; 796· ~ εἰς ποῖον ἀνήκει ἡ ἐπιλογή τοῦ ἀορίστου λεγάτου καὶ πῶς γίνεται; 797 καὶ 798· ~ ἀπαξ μόνον γίνεται, 799· ~ τὸ δίκαιον τῆς ἐπιλογῆς διαβαίνει καὶ εἰς τὸν κληρονόμον τοῦ λεγαταρίου, 800· ~ πότε μένει τὸ λεγάτον ἀνίσχυρον καὶ πότε σμικρύνεται; 801 — 804· ~ πότε σβένεται καὶ πότε οὐ; 805· ~ πρᾶγμα ξένον ἂν λεγατευθῇ, 806· ~ χρέος ἂν λεγατευθῇ, 807—810· ~ προῖξ ἂν λεγατευθῇ, 811 καὶ 812· ~ λεγάτον διατροφῆς καὶ ἀνατροφῆς, 813· ~ ἔκτασις αὐτῶν, 814—816· ~ λεγάτον κελλαρικοῦ, 817· ~ οἰκίας, 818· ~ πραγμάτων αὐτῆς κινητῶν, 819 καὶ 820· ~ ἄρμαρίου ἢ κιβωτίου 821· ~ πραγμάτων ῥευστῶν, 822· ~ ποσότητος ῥητῆς αὐτῶν τε καὶ ἄλλων, 823· ~ λεγάτον πετραδίων καὶ στολισμοῦ, 824· ~ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, 825· ~ ὠρισμένον, 826· ~ ἀόριστον, 827 καὶ 828· ~ λεγάτον σκλάβων, 829—833· ~ ὑποστατικὸν λεγατευθὲν ἂν ὑψήθη ἢ ἡλαττώθῃ ὑπὸ τοῦ ἰδίου λεγάτωρος, 834· ~ πρᾶγμα ἐνεχυρασμένον ἂν ἐλεγατεύθῃ, 835· ~ ἂν ἐδόθῃ εἰς προῖκα, 836· ~ ὑποστατικὸν ἂν λεγατευθῇ μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ εὐρισκομένων πραγμάτων, ποῖα δὲν ἐμπεριέχονται, 837· ~ ἐξοπλισμὸς ὑποστατικοῦ τί ἐμπεριέχει; 838· ~ περιουσίας μέρος ἂν λεγατευθῇ, 839· ~ ἔργον ἂν λεγατευθῇ εἰς πόλιν, 840· ~ πότε ἀρχίζει τὸ ἐπάνω τοῦ λεγάτου δίκαιον; 841· ~ εἰς ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἢ ἀγίου τινος ἂν ἀφεθῇ κληρονομία ἢ λεγάτον, 842· ~ πότε πρέπει νὰ δίδωνται τὰ δι' εὐσεβεῖς αἰτίας ἀφειμένα λεγάτα; 843· ~ ἂν δὲν δοθῶσιν ἐν τῷ διωρισμένῳ καιρῷ, 844· ~ εἰς ποῖον ἀνήκει ἡ περὶ τούτων φροντίς; 845· ~ ἂν ὁ κληρονόμος δὲν δώσῃ τὰ λεγάτα μήτε μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ κριτηρίου, 846—848· ~ πραγμάτων εἰδικῶν λεγατευθέντων ἢ αὔξησις ἢ ἡ μείωσις ἢ ἡ παντελὴς ἀπώλεια εἰς ποῖον ἀνήκει; 849· ~ πότε δὲν ἀπαιτοῦνται ταῦτα; 850· ~ λεγάτα ἐτήσια ἢ μηνιαῖα πότε ἀρχίζουσι καὶ πότε σβένονται; 851· ~ λεγάτον μέχρι προσδιωρισμένου καιροῦ πότε διαβαίνει καὶ εἰς κληρονόμους καὶ πότε σβένεται; 852· ~ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν λεγάτων δίδεται ἀσφάλεια, 853· ~ λεγάτα πότε σμικρύνονται; 854· ~ ὁ λεγατάριος τί πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ; 855· ~ πότε λογίζεται ὡς καλῇ πιστεὶ νομεύς; 856· ~ ἂν δὲν δοθῶσιν τὰ λεγάτα μετὰ τὴν τοῦ κριτηρίου ἀπόφασιν εἰς διάστημα ἔξ μηνῶν, 857· ~ εἰς ποῖον ἀνήκει τὸ δίκαιον τῆς ἐπαυξήσεως ἐν τοῖς λεγάτοις; 858· ~ οἱ κληρονόμοι παρακρατοῦσι τὸ νόμιμον αὐτῶν μερίδιον ἔξ ἀπάντων τῶν λεγαταρίων καὶ τῶν λεγάτων, 859· ~ καὶ οἱ λεγατάριοι δίδουσιν ἀσφάλειαν εἰς τὸν κληρονόμον, 860· ~ ποῖοι δὲν δίδουσιν ἀσφάλειαν εἰς αὐτόν; 861· ~ ἀνατροπὴ τοῦ λεγάτου, 907—910· ~ ἀπαίτησις αὐτοῦ μέχρι πόσου χρόνου παραγράφεται; 1951.

ΛΕΓΑΤΩΡ ποῖος λέγεται; 785.

ΛΕΥΚΟΣ, ἄσπρος.

ΛΗΣΤΗΣ, κλέπτης φανερός εἰς τοὺς δρόμους.

ΛΗΦΘΩΣΙ (λαμβάνω), παρῶσιν.

ΛΗΨΙΣ, πάρσιμον.

ΛΗΨΟΔΟΣΙΑ, ἀλισβερίσι Τουρκ. Ἀντικείμενα αὐτῆς, 1615.

ΛΙΓΓΟΥΡΑΡΙΔΕΣ, σκηνῖται κατζίβελοι, οἵτινες κάμνουσι χουλιάρια καὶ σκάφας, ἀπὸ τοῦ *lingură* Μολδ. λίγγουρα, ὡσὰν νὰ εἴπῃ, χουλιαράδες.

ΛΟΓΙΚΟΝ, τὸ λογικὸν εἶναι μέρος τῆς ψυχῆς κριτικόν, δι' οὗ μόνον προσκτῶνται αἱ ἐπιστῆμαι.

ΛΟΙΠΑΣ, ἀπομεινάρι, κουσουρί Τουρκ.

ΛΟΙΣΘΙΑ, ἔσχατα, τελευταῖα, ὑστερινά. Τὰ λοισθια πνέει, ἀναπνέει τὰς ὑστερινὰς ἀναπνοάς, εὐρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του.

ΛΟΧΕΙΑ, λεχουσία.

turile și datoriile legatarului, 789—791; ~ în atribuția cui cade împărțeala legatului comun? 792; ~ în a cui, a celui lăsat pentru pricini cuvioase? 793; ~ subrînduire la legate, 794; ~ obiectele legatelor, 795; ~ în cite chipuri poate cineva să lase legate? 796; ~ cui i se cuvine alegerea legatului nehotărît și cum se face? 797 și 798; ~ se face, numai o dată, 799; ~ dreptul alegerii trece și asupra moștenitorului legatarului, 800; ~ cînd legatul rămîne fără putere și cînd se micșorează? 801—804; cînd se stinge și cînd nu? 805; ~ lucru străin dacă s-a lăsat legat, 806; ~ datorie dacă s-a lăsat legat, 807—810; ~ zestre dacă s-a lăsat legat, 811 și 812; ~ legat de hrană și creștere, 813; ~ întinderea lor, 814—816; ~ legatul chelăriei, 817; ~ casei, 818; ~ a lucrurilor mișcătoare din ea, 819 și 820; ~ dulapului sau scrinului, 821; ~ lucrurilor curgătoare, 822; ~ a unei anumite sume din ele și altele, 823; ~ legat de pietre scumpe și podoabă, 824; ~ de aur și argint, 825; ~ hotărît, 826; ~ nehotărît, 827 și 828; ~ legat de robi, 829—833; ~ moșie lăsată legat dacă a fost mărită sau micșorată de însuși legatarul, 834; ~ lucru zălogit dacă s-a lăsat legat, 835; ~ dacă s-a dat zestre, 836; ~ moșie dacă s-a lăsat legat cu toate lucrurile aflătoare în ea, care nu se cuprind? 837; ~ înzestrarea moșiei, ce cuprinde? 838; ~ o parte din avere dacă s-a lăsat legat, 839; ~ lucrare, dacă s-a lăsat legat unui oraș, 840; ~ cînd începe dreptul asupra legatului? 841; ~ dacă s-a lăsat moștenire sau legat în numele lui Hristos sau al vreunui sfînt, 842, ~ cînd trebuie să fie date legatele lăsate pentru pricini cuvioase? 843; ~ dacă nu s-au dat la timpul hotărît, 844; ~ cui îi revine grija pentru acestea? 845; ~ dacă moștenitorul n-a dat legatele nici după hotărîrea judecătorei, 846—848; ~ cui i se cuvine sporirea sau împușinarea lucrurilor speciale lăsate legat? 849; ~ cînd nu se cer acestea? 850; ~ legate anuale sau lunare, cînd încep și cînd se sting? 851; ~ legat pînă la un timp determinat, cînd trece și asupra moștenitorilor și cînd se stinge? 852; ~ pentru îndeplinirea legatelor se dă siguranță, 853; ~ legatele cînd se micșorează? 854; ~ legatarul ce trebuie să dea înapoi? 855; ~ cînd e socotit ca un posesor de bună credință? 856; ~ dacă după hotărîrea judecătorei n-au fost date legatele în răstimp de șase luni, 857; ~ cui i se cuvine dreptul adăugirii la legate, 858; ~ moștenitorii își opresc partea legală de la toți legatarii și din toate legatele, 859; ~ și legatarii dau siguranță moștenitorului, 860; ~ cine nu-i dă siguranță? 861; ~ oborirea legatului, 907—910; ~ cererea lui, pînă cînd se prescrie? 1951.

LEGATOR, cine se chiamă? 785.

ALB.

TÎLHAR, hoț vădit la drumul mare.

AU FOST LUATE (iau), au fost acceptate.

ACCEPTARE, luare.

LUATURI și daturi, alișverîș (turc). Obiectele lor, 1615.

LINGURARI, țigani corturari, care fac huliaria ¹⁾ și coveți de la moldov. lingură, ca și cum s-ar spune huliari ¹⁾.

RAȚIONAL, raționalul este partea sufletului ce judecă și prin care numai se dobîndesc științele.

LIPSĂ, rămașiță, cusur: turc.

EXTREME, ultimele, cele din urmă. Cele din urmă răsufări se află la sfîrșitul vieții sale.

LĂUZIE, zăcere după naștere.

¹⁾ pe grecește linguri și lingurari.

ΛΥΣΙΣ. Περί τῆς λύσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν πραγματεύεται τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ τρίτου μέρους. Πῶς λύονται ἐν γένει τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαί; 1860· ~ ἐν εἶδει· α') διὰ δόσεως ἢ ποιήσεως, 1861· ~ πῶς γίνεται αὕτη; 1862—1865· ~ πότε; 1866—1871· ~ παρὰ τίνας; 1872—1874· ~ πρὸς τίνα; 1875 καὶ 1876· ~ κατάθεσις τοῦ χρέους εἰς τὸ κριτήριον, 1877· ~ αἰτία αὐτῆς, 1878· ~ τί ἀπαιτεῖται εἰς αὐτήν; 1879· ~ ἀποτελέσματα αὐτῆς, 1880· ~ ἀποχή, 1881—1886· ~ καταβολὴ χρέους ἀχρεωστήτου, 1887—1892· ~ β') δι' ἀντελλόγου ἢ συμψηφισμοῦ, 1893—1898· ~ γ') δι' ἀφέσεως ἢ συγχωρήσεως τοῦ χρέους, 1899· ~ δ') δι' ἐνώσεως τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐνοχῆς εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, 1900 καὶ 1901· ~ ε') διὰ τυχερᾶς ἀπωλείας ὠρισμένου τινὸς πράγματος, 1902· ~ ς') διὰ θανάτου, 1903· ~ ζ') διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ καιροῦ, 1904· ~ καὶ η') διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, 1905.

M

MAINOMENOS, μανιώδης, δι' ὅλου ἐστερημένος τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ.

MAMMH· πότε ζητεῖται ἡ συναίνεσις αὐτῆς εἰς τοὺς γάμους τῶν ἐγγόνων; 75· ~ πότε ὑποχρεοῦται νὰ ἀναδεχθῇ τὴν φροντίδα περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν; 186· ~ πότε ἀνήκει εἰς αὐτήν ἡ νόμιμος ἐπιτροπία; 266· ~ διορίζεται συνεπίτροπος ὁμοῦ μὲ αὐτήν, 279· ~ δίκαιον αὐτῆς κληρονομιαῖον, 928· ~ μερίδιον αὐτῆς νόμιμον, 969· ~ δύναται αὐτὴ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν πάππον ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ τὴν χρῆσιν τῆς κληρονομίας, τὴν ὅποιαν ἀφίνει εἰς τοὺς ἐγγόνους αὐτῆς ὑπὲρ τὸ νόμιμον μερίδιον, 975· ~ ὑποχρεοῦνται νὰ προκίσσῃ τὴν θετὴν ἐγγόνην, τὴν ὅποιαν ἔλαβεν εἰς θέσιν ἡ ἰδία, 1627.

MAMMH· μαρτυρία αὐτῆς περὶ τῆς παντοτεινῆς ἀδυναμίας τῆς γυναικὸς εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ γαμικοῦ χρέους, 116· ~ περὶ τοῦ ἀν ἡ γυνὴ τοῦ τελευτήσαντος ἢ διαζευχθέντος εἶναι ἔγκυος ἢ οὐ, 214.

MARTYPEΣ· πόσοι μάρτυρες εἶναι ἀναγκαῖοι εἰς τὴν ἔγγραφον διαθήκην; 740· ~ πόσοι εἰς τὴν ἄγραφον; 746· ~ ὑποχρέωσις αὐτῶν εἰς βεβαίωσιν αὐτῆς, 747· ~ ποῖοι δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς μαρτυρίαν διαθήκης; 751· ~ ποῖοι ἐμποδίζονται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ὅποια πρέπει ἐν γένει νὰ εἶναι οἱ μάρτυρες; 752· ~ ποῖοι ἐμποδίζονται ὡς ὑποπτοί; 753· ~ ἐὰν ἀφεθῇ κληρονομία ἢ λεγάτον εἰς τὸν γραφεὰ τῆς διαθήκης ἡ εἰς τινα ἐκ τῶν πλειοστέρων αὐτοῦ συγγενῶν πόσοι μάρτυρες χρειάζονται; 754· ~ ὅποιοι καὶ πόσοι μάρτυρες εἶναι δεκτοὶ εἰς τὰς φανερώσεις τῆς τελευταίας θελήσεως τὰς ἐχούσας πρὸ νόμιμον; 755 καὶ 756· ~ ἐὰν φοβῶνται νὰ πλησιάζωσιν εἰς τὸν ἀσθενῆ, τί πρέπει νὰ κάμωσιν; 758· ~ ἡ συμφωνία δύναται νὰ γένη καὶ μετὰ μαρτύρων καὶ χωρὶς μαρτύρων. 1176· ~ ὅστις δὲν ἤξευρε νὰ γράψῃ, πρέπει νὰ προσκαλέσῃ δύο ἢ τρεῖς μάρτυρας εἰς τὴν συμφωνίαν, ἐξ ὧν ὁ εἰς νὰ ὑπογράψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, 1179.

ΜΑΣΣΑ τῆς χρεωκοπίας ποία λέγεται; 1976· ~ ἐπάνω τῆς περιουσίας τῆς ὑποκειμένης εἰς αὐτὴν δὲν δύναται ὁ χρεώστης νὰ κάμῃ συναλλάγματα, μήτε νὰ δανεισθῇ, 1983 β'· ~ ποῖοι ἀποκλείονται ἀπ' αὐτῆς; αὐτ. γ'· ~ ἐὰν ἐν ἀρχῇ τῆς συνδρομῆς εὐρεθῇ ἐν αὐτῇ ξένη περιουσία ἀνάλωτος, 1993· ~ αἱ χρεωστικαὶ ὁμολογίαι καὶ αἱ ἀπαιτήσεις αὐτῆς πωλῶνται διὰ πλειστηριασμοῦ, ἐὰν δὲν θελήσωσιν οἱ δανεισταὶ νὰ δεχθῶσιν αὐτά, 2021.

ΜΑΤΑΙΟΥΤΑΙ (ματαιῶ), γίνεται μάταιον, ἀνωφελές, ἀπρακτον, ἀνενέργητον.

ΜΕΙΖΟΝΕΣ. *ΙΔ. ΗΛΙΚΙΑ καὶ ΠΑΙΔΕΣ.

ΜΕΙΩΣΙΣ, ἐλάττωσις, ὀλιγόστευσις.

ΜΕΛΑΣ, μαῦρος.

ΜΕΛΙΚΗΡΙΣ, κηρίθρα, μελιτόπητα.

ΜΕΜΙΓΜΕΝΑ (μῖγνυμι καὶ μῖγνύω), ἀνακατωμένα.

DEZLEGARE. Despre dezlegarea drepturilor și îndatoririlor tratează capitolul al treilea din partea a treia. Cum se dezleagă în general drepturile și îndatoririle? 1860; ~ în special: 1) prin dare și facere, 1861; ~ cum se face aceasta? 1862—1865; ~ când? 1866—1871; ~ de cine? 1872—1874; ~ către cine? 1875 și 1876; ~ depunerea datoriei la judecătorie, 1877; ~ pricinile ei, 1878; ~ ce se cere la ea? 1879; ~ efectele ei, 1880; ~ chitanță, 1881—1886; ~ plata unei datorii nedatate, 1887—1892; ~ 2) prin contraechivalent sau compensație, 1893—1898; ~ 3) prin lăsare sau iertare a datoriei, 1899; ~ 4) prin întrunirea dreptului și a îndatoririi la aceeași persoană, 1900 și 1901; ~ 5) prin întâmplătoare pierdere a unui lucru determinat, 1902; ~ 6) prin moarte, 1903; ~ 7) prin trecerea termenului, 1904; ~ și 8) prin restituție, 1905.

M

NEBUN, lipsit cu totul de uzul rațiunii.

BUNICĂ: când se cere consimțământul ei la căsătoriile nepoților? 75; ~ când e datoare să ia asupra-și grija de creșterea lor? 186; ~ când i se cuvine epitropia după lege? 266; ~ se rînduiește coepitrop împreună cu dînsa, 279; ~ dreptul ei de moștenire, 928; ~ partea ei legiuită, 969; ~ ea poate opri pe bunic, ca să aibă folosința moștenirii, pe care o lasă nepoților ei peste partea legiuită, 975; ~ este datoare să înzestreze pe nepoata înfiată, pe care ea însăși a luat-o în adopțiune, 1627.

MOAȘĂ: mărturia ei despre veșnica neputință a femeii la împlinirea căsătoreștii datorii, 116; ~ despre faptul dacă femeia celui mort sau divorțat este sau nu însărcinată, 214.

MARTORI: cîți martori trebuie la testamentul scris? 740; ~ cîți la cel nescris? 746; ~ îndatorirea lor pentru încredințarea lui, 747; ~ care nu pot fi primiți la mărturia testamentului? 751; ~ care sînt opriți de legi și ce fel trebuie în genere să fie martorii? 752; ~ care sînt opriți ca fiind sub prepus? 753; ~ dacă s-a lăsat moștenire sau legat scriitorului testamentului sau uneia din rudele lui mai apropiate, cîți martori trebuiesc? 754; ~ ce fel de martori și cîți sînt de primit la arătările voinții celei de pe urmă cu privilegiu? 755 și 756; ~ dacă le e frică să se apropie de cel bolnav, ce trebuie să facă? 758; ~ convenția poate să fie făcută și cu martori și fără martori, 1176; ~ cine nu știe să scrie, trebuie să cheme doi sau trei martori la convenție, dintre care unul să scrie numele lui, 1179.

MASA falimentului ce se chiamă? 1976; ~ asupra averii supuse ei, nu poate falitul să încheie contracte, nici să se împrumute, 1985 b; ~ care sînt excluși de la ea? 1885 c; ~ dacă la începutul concursului s-a găsit în ea avere străină necheltuită, 1993; ~ zapisele și pretențiile falimentare se vînd la licitație, dacă creditorii nu le primesc, 2021.

ZĂDĂRNICIT e, (zădărnicesc), devenit zădarnic, fără folos, inexecutabil, fără lucrare.

MAI MARI. Vezi **VÎRSTĂ** și **COPII**.

MICȘORARE, scădere, împuținare.

NEGRU.

FAGURE.

AMESTECATE (amestec).

ΜΕΜΠΗ, ἀξία μέμφεως, κατηγορίας.

ΜΕΜΨΙΣ, ὀνειδισμός, κατηγορία. Μέμψις κατὰ τῆς διαθήκης. *Ιδ. ΔΙΑΘΗΚΗ.

ΜΕΡΙΔΙΟΝ ΝΟΜΙΜΟΝ. Περὶ τοῦ νομίμου μεριδίου πραγματεύεται τὸ δέκατον τέταρτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Μεριδίον νόμιμον τί ἐστι; 967· ~ εἰς ποίους ἀνήκει; 965· ~ ποσότης αὐτοῦ, 968 καὶ 969· ~ ὑπὸ ποῖον ὄνομα πρέπει νὰ ἀφεθῇ; 972· ~ ὑπὸ ποῖον περιορισμόν; 976· — καταγραφή διὰ τὴν εὐρεσιν αὐτοῦ, 999· ~ ἔσοδα καὶ ἔξοδα, κέρδη καὶ ζημίαι πρὶν τῆς παραδόσεως αὐτοῦ, 1000· ~ ποῖα λογαριάζονται εἰς τὸ νόμιμον μερίδιον; 1002· ~ ποῖα δὲν λογαριάζονται; 1003· ~ ἀπὸ ποίων πραγμάτων δὲν παρακρμετίζεται; 1004· ~ ποῖα μικρύνουσιν αὐτό; 1005· ~ τίνος πράγματος ἡ τιμὴ λογίζεται εἰς τὸ μερίδιον τοῦ κληρονόμου; 1018 ~ ἡ ἀπαίτησις τῆς ἀναπληρώσεως αὐτοῦ μέχρι πόσου καιροῦ παραγράφεται; 1951.

ΜΕΣΕΓΓΥΗΣΙΣ, κατὰθεσις πράγματος ἐπιδίκου εἰς τρίτον τινὰ διὰ φύλαξιν. Λατ. Sequestratio.

ΜΕΣΕΓΓΥΗΤΗΣ (Sequester Λατ.)· ποῖος λέγεται καὶ ὅποια δίκαια καὶ ἐνοχὰς ἔχει; 1307.

ΜΕΣΕΓΓΥΩ (Sequestro), βάλλω εἰς μεσεγγύησιν ἐν πρᾶγμα ἐπιδίκον.

ΜΕΣΙΤΗΣ, μεσάζων, ὅστις ἐμβαίνει εἰς τὸ μέσον δύο ἢ πλειοτέρων προσώπων καὶ προξενεῖ συμφωνίαν τινὰ ἢ διαλλαγὴν ἢ συμβιβασμόν.

ΜΕΣΟΤΟΙΧΟΣ καὶ μεσότοιχον, ὁ μεταξὺ δύο τόπων τοῖχος, ὁ μεσινὸς τοῖχος.

ΜΕΤΑΒΑΛΛΩ, μετατρέπω, μετασχηματίζω, ἀλλάζω τὴν μορφήν ἢ τὸ σχῆμα.

ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ (μετατόπισις). Περὶ μεταθέσεως τῶν δικαίων καὶ τῶν ἐνοχῶν, πραγματεύεται τὸ δεύτερον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου ¹⁾ μέρους. Πῶς γίνεται; 1811· — α') δι' ἀνακαινισμού, 1812—1816· ~ β') διὰ διαλύσεως, 1817—1827· ~ ἴδ. ΔΙΑΛΥΣΙΣ. γ') αἵρετόν κριτήριον ἢ αἵρετοκρισία πῶς γίνεται; 1828· ~ αἵρετὸς κριτῆς ποῖος λέγεται; 1829· ~ κομπρομισάριος ποῖος; αὐτ· ~ κομπρόμισσον ποῖον λέγεται; 1830· — ἴδ. ΑἲΡΕΤΟΚΡΙΣΙΑ. δ') παραχώρησις, 1840—1848. *Ιδ. ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΙΣ. ε') ἀσσιγνατοῖων, 1849—1859.

ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΙΣ, μετακομιδὴ, τὸ φέρειν τι ἀφ' ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον.

ΜΕΤΑΛΛΕΙΟΝ, ὁ τόπος, ὅπου ἐκβάλλονται τὰ μέταλλα, ἡγουν τὸ χρυσάφι, τὸ ἀσήμι, τὸ χαλκωμα, τὸ σίδηρον, κ.τ.λ.

ΜΕΤΑΜΕΛΕΙΑ, μετάνοια, μετανόησις καὶ μεταβολὴ τοῦ σκοποῦ.

ΜΕΤΑΜΙΣΘΩ, δίδω με μίσθωμα εἰς ἄλλον τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποῖον ἔλαβον με μίσθωμα παρ' ἄλλου.

ΜΕΤΑΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣ, ὁ λαβὼν με μίσθωμα πρᾶγμα οὐχὶ ἀμέσως παρὰ τοῦ δεσπότη τοῦ πράγματος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ λαβόντος αὐτὸ παρ' ἐκείνου με μίσθωμα.

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΙΣ, ἡ κατ' ἄλλον τρόπον ποίησις, μεταβολή, μετ'ἀλλαξίς.

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΖΩ, μεταπλάττω, μεταμορφώνω.

ΜΕΤΑΤΥΠΩΣΙΣ. *Ιδ. ΕΚΔΩΣΙΣ.

ΜΕΤΑΦΕΡΩ, μετατοπίζω.

ΜΕΤΕΠΕΣΕΝ (μεταπίπτω), ἔπεσεν ἀφ' ἐνὸς εἰς ἄλλον.

ΜΕΤΟΧΕΤΕΥΩ, εἰς ἕτερον τρόπον ὀχετεύω, μετατοπίζω, φέρω τὸ νερὸν διὰ καναλίου, ἀύλακίου.

ΜΕΤΟΧΟΣ, κοινωνός, ὅστις μετέχει τινός, ἔχει μέρος εἰς τι ἢ λαμβάνει μέρος ἀπὸ τινος.

ΜΗΛΙΣ καὶ μάλις λέγεται μία ἀρρωστία τῶν ἀλόγων καὶ τῶν γαδάρων, 1242 γ'. Τουρκ. σ α κ· κ α τ. Μολδ. ῥάψουκα, răpciugă.

ΜΗΝ, μήνας. Ὁ μήνας περιέχει τριάκοντα ἡμέρας. *Ιδ. καὶ ΚΑΙΡΟΣ.

ΜΗΝΙΑΙΟΝ (μηνιάτικον) λεγάτον, 851.

¹⁾ Λάθος· πρέπει· «τρίτου».

DOJENIT' DE, vrednic de dojană, de învinuire.

DOJANĂ, ocară, învinuire. Învinuire asupra testamentului. Vezi TESTAMENT.

LEGITIMA. Despre partea legiuită tratează capitolul al patrusprezecilea din partea a doua. Parte legiuită ce este? 967; ~ cui i se cuvine? 965; ~ citimea ei, 968 și 969; ~ sub ce nume trebuie să fie lăsată? 972; ~ sub ce îngrădire 976; ~ inventariere pentru aflarea ei, 999; ~ venituri și cheltuieli, cistiguri și pagube înainte de predarea ei, 1000; ~ ce se socotește în partea legiuită? 1002; ~ ce se socotește în partea legiuită? 1002; ~ ce nu se socotește? 1003; ~ din care lucruri nu se reține? 1004; ~ care o micșorează? ~ 1005; ~ valoarea cărui lucru se socotește în partea moștenitorului? 1018; ~ cererea pentru împlinirea ei până în cit timp se prescrie? 1951.

SECHESTRE, depunerea unui lucru în litigiu la un al treilea spre păstrare. Lat. Sequestratio.

SECHESTRU (Sequester Lat.); cui i se spune și ce fel de drepturi și îndatoriri are? 1307.

SECHESTREZ (Sequestro), pun sub sechestrare un lucru în litigiu.

MISIT, mijlocitor, care intervine între două sau mai multe persoane și aduce o convenție sau o împăcare sau tranzacție.

ZID de la mijloc, peretele dintre două locuri.

SCHIMB, prefac, transform, schimb forma.

MUTARE (transmisiune). Despre mutarea drepturilor și îndatoririlor tratează capitolul al doilea din partea a doua ¹⁾. Cum se face? 1811; 1) prin înnoire, 1812—1816; ~ 2) prin învoială, 1817—1827; vezi DEZLEGARE. 3) Judecătorie aleasă sau arbitraj, cum se face? 1828; ~ judecător, ales, care se numește? 1829; ~ compromis, care? ~ compromis ce se numește? 1830; vezi ARBITRAJ. 4) cesiune, 1810—1848; vezi CESIUNE. 5) asignație, 1849—1859.

STRĂMUTARE, ducerea dintr-un loc în altul.

MINĂ, locul de unde se scot metale, adică aur, argint, aramă, fier ș. a.

CĂINȚĂ, răzgîndire și schimbarea intenției.

SUBÎNCHIRIEZ, dau cu năimeală altuia lucrul pe care l-am luat cu năimeală de la altul.

SUBCHIRIAS, cel care ia cu năimeală un lucru nu nemijlocit de la proprietarul lucrului, ci de la cel care l-a luat de la acesta cu năimeală.

PREFACERE, facerea într-alt chip, schimbare.

TRANSFORM, prefac.

REIMPRIMARE. Vezi EDIȚIE.

STRĂMUT, duc în alt loc.

A CĂZUT ÎN ALTĂ PARTE (cad), a căzut de la unul la altul.

CANALIZEZ în altă parte, canalizez în alt loc, strămut, duc apa printr-un canal, lătoc.

PĂRTAȘ, devălmaș, care participă la ceva, are parte la ceva sau ia parte din ceva.

MELIS și malis ²⁾ se numește o boală a cailor și măgarilor, 1242. c. Turc. saccai. Mold. răpciugă.

LUNĂ. Luna cuprinde treizeci de zile. Vezi și TIMP.

LUNAR (pe lună) legat, 851.

¹⁾ din eroare, în loc de « a treia ».

²⁾ pe grecește.

ΜΗΤΗΡ. Πότε ζητείται ἡ συναίνεσις τῆς μητρὸς εἰς τοὺς γάμους τῶν τέκνων; 74· ~ ἐὰν διαλυθῇ ὁ γάμος ἐξ αἰτίας αὐτῆς, 124—128, 130 καὶ 134· ~ ἐὰν ὑπανδρευθῇ πρὶν τοῦ πενθίμου χρόνου, 149· ~ ἐὰν μετὰ τὸν πένθιμον χρόνον, 151· ~ ἐὰν εἶναι ἐλευθέρα, σύρει εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὰ γεννηθέντα ἐξ αὐτῆς παιδιὰ, 160· ~ ἐὰν εἶναι σκλάβα, ἀκολουθοῦσι καὶ τὰ παιδιὰ τὴν τύχην αὐτῆς, 177· ~ χρεωστεῖ νὰ φροντίζη διὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὑγίαν τῶν παιδίων, 183· ~ πότε ὑποχρεοῦται νὰ ἀναδεχθῇ ὅλην τὴν φροντίδα διὰ τὴν ἀνατροφὴν αὐτῶν; 134, 185 καὶ 186· ~ μετὰ τὸν προσωρινὸν διαχωρισμὸν ἢ μετὰ τὴν τελείαν λύσιν τοῦ γάμου ἀνήκει εἰς αὐτὴν ἡ ἐπίσκεψις τῶν μὲν ἀρσενικῶν παιδίων μέχρι τοῦ τετάρτου χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτῶν, τῶν δὲ θηλυκῶν μέχρι τοῦ ἐβδόμου, 184.

Ἰδ. GONEIS καὶ ΠΑΙΔΕΣ. Πότε ἀνήκει εἰς αὐτὴν ἡ νόμιμος ἐπιτροπία; 266· ~ διορίζεται συνεπίτροπος ὁμοῦ μὲ αὐτήν, 279· ~ δύναται νὰ ζητήσῃ ἔπειτα τὴν ἐπιτροπίαν τῶν παιδίων αὐτῆς, ἂν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διορισμοῦ τῆς ἐπιτροπίας ἦτον ἔτι ἀφῆλιξ, 342· ~ ἐὰν θελήσῃ νὰ ὑπανδρευθῇ, χρεωστεῖ νὰ φανερώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς εἰς τὸ ἐπιτροπικὸν κριτήριον, 338· ~ κληρονομιάειν αὐτῆς δίκαιον, 927, 954 καὶ 955· ~ νόμιμον αὐτῆς μερίδιον, 969· ~ ἐὰν δὲν ὑπανδρευθῇ, τί λαμβάνει ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός; 957· ~ ἐὰν οὐσα πλουσία δὲν ἔφερε προῖκα εἰς τὸ ὄσπίτιον τοῦ ἀνδρός, 958· ~ ἐὰν εἶναι πτωχὴ καὶ ἔχῃ ἕως τρία παιδιὰ, τί λαμβάνει; 959· ~ δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὸν πατέρα ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ τὴν χρῆσιν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἄφησεν εἰς τὰ παιδιὰ ὑπὲρ τὸ νόμιμον μερίδιον, 975· ~ πότε ὑποχρεοῦται νὰ προικίσῃ τὰς θυγατέρας; 1625· ~ ἢ νὰ δώσῃ τὰς ἀντίπρικοις εἰς τοὺς υἱούς; 1670· ~ χρεωστεῖ νὰ προικίσῃ τὴν θετὴν θυγατέρα, 1627· ~ δίκαιον αὐτῆς ἐπάνω τοῦ ὑποβόλου καὶ τῶν λοιπῶν γαμικῶν κερδῶν, 131, 1680 καὶ 1681.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. Ποῖα πράγματα ὀρφανικὰ πρέπει νὰ βαλθῶσιν εἰς τὴν μητρόπολιν διὰ φύλαξιν; 301.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ. Πότε ἀνήκει εἰς τὸν μητροπολίτην ἡ ἐκπλήρωσις τῶν δι' εὐσεβεῖς αἰτίας ἀφειμένων λεγάτων, ἥτις ἀνῆκεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον αὐτοῦ; 793 καὶ 845· ~ χωρὶς τῆς εἰδήσεως αὐτοῦ δὲν ἀνταλλάττονται ὑποστατικὰ μοναστηρίων, 1402.

ΜΗΤΡΩΑ (μητρικά) πράγματα μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζονται; 1933.

ΜΙΑΙΝΩ, μολύνω, μαγαρίζω, κάμνω ἀκάθαρτον διὰ πράξεως αἰσχροῦ.

ΜΙΞΙΣ, ἀνακάτωσις.

ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ, δόσις μισθοῦ.

ΜΙΣΘΟΥΜΑΙ, συμφωνῶ μὲ μισθὸν νὰ δουλεύσω εἰς ἄλλον· καὶ μισθοῦται τὸ κτῆμα, δίδεται μὲ μίσθωμα, πάκτον, πακτόνεται.

ΜΙΣΘΟΦΟΡΑ, τὸ λαμβάνειν, πέρνειν μισθόν.

ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΣ, ὅστις ἡ ἥτις ἐργάζεται, δουλεύει, κάμνει τι, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ μισθόν, πληρωμὴν.

ΜΙΣΘΩΜΑ, ἡ συμφωνηθεῖσα τιμὴ τοῦ ἐκμισθωθέντος πράγματος. Πῶς δίδεται; 1470· καὶ ἡ πληρωμὴ διὰ τὸ συμφωνηθὲν ἔργον.

ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣ, ὁ λαβὼν ὑποστατικὸν ἢ ἄλλο τι μὲ μίσθωμα.

ΜΙΣΘΩΣΑΣ, ὁ δὸς ὑποστατικὸν ἢ ἄλλο τι μὲ μίσθωμα. Ἰδ. καὶ **ΕΚΜΙΣΘΩΣΑΣ.** 1)

ΜΙΣΘΩΣΕΩΣ καὶ ἐκμισθώσεως περὶ ὑπηρεσιῶν καὶ ἔργων πραγματευέται τὸ εἰκοστὸν ἔννατον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. α') συμφωνία μισθοφορικὴ, 1539· ~ σιωπηρὰ συμφωνία περὶ μισθοῦ, 1540· ~ δίκαια ἐκ τῆς συμφωνίας περὶ μισθοῦ, 1541—1545· ~ πότε ἡ παραγγελία μεταβάλλεται εἰς ἀγόρασιν καὶ πώλησιν; 1546 καὶ 1547· ~ παῦσις τῆς μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως τῶν υπηρεσιῶν καὶ ἔργων, 1548—1550· ~ οἱ κανόνες οὗτοι προσεφαρμόζονται καὶ εἰς τοὺς τεχνίτας καὶ εἰς ἄλλα πρόσωπα, 1551· ~ β') συμφωνία περὶ τυπώσεως καὶ πωλήσεως ἐνὸς βιβλίου, 1552· ~ δίκαια καὶ ἐνοχὰ μεταξὺ ἐνὸς συγγραφέως καὶ ἐνὸς τυπογράφου, 1553—1559· ~ γ') δίκαια καὶ ἐνοχὰ μεταξὺ τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν μισθωτῶν δούλων, 1560—1562.

1) Λάθος· πιθανῶς ἀντὶ „Ἐκμισθόνω“.

MAMĂ. Cînd se cere consimțămîntul mamei la căsătoriile copiilor? 74; ~ dacă s-a desfăcut căsătoria din pricina ei, 124—128; 130 și 134; ~ dacă s-a măritat înainte de anul jelierii, 149; ~ după anul jelierii, 151; ~ dacă este liberă, atrage în libertate copiii născuți dintr-însa, 160; ~ dacă este roabă, urmeazăși copiii soarta ei, 177; ~ e datoare să aibă grijă de trupul și sănătatea copiilor, 183; ~ cînd e datoare să ia asupra-și toată grija pentru creșterea lor? 134, 185 și 186; ~ după despărțenia vremelnică sau după desfacerea deplină a căsătoriei, ei îi revine îngrijirea băieților pînă la al patrulea an al virstei lor, iar a fetelor pînă la al șaptelea, 184. *Vezi Părinți și Copii.* Cînd îi revine ei după lege epitropia? 266; ~ se rînduește coepitrop dimpreună cu dînsa, 279; ~ poate pe urmă să ceară epitropia copiilor ei, dacă în timpul rînduirii epitropiei era încă spre vîrstnică, 342; ~ dacă voiește să se mărite, trebuie să-și arate intenția la judecătoria epitropicească, 338; ~ dreptul ei de moștenire, 927, 954 și 955; ~ partea ei după lege, 969; ~ dacă nu s-a măritat ce ia din averea bărbatului? 957; ~ dacă, fiind bogată, n-a adus zestre în casa bărbatului, 958; ~ dacă este săracă și are pînă la trei copii, ce ia? 959; ~ poate să oprească pe tatăl să aibă folosința lucrurilor, pe care ea le-a lăsat copiilor peste partea legiuită, 975; ~ cînd este datoare să înzestreze fetele? 1625; ~ sau să dea contrazestre feciorilor? 1670; ~ are datoria să înzestreze fata înfiată, 1627; ~ dreptul ei asupra ipovolului și a celorlalte daruri de nuntă, 131, 1680 și 1681.

MITROPOLIE. Care lucruri de ale orfanilor trebuie să fie puse la mitropolie spre păstrare? 301.

MITROPOLIT. Cînd se cuvine mitropolitului îndeplinirea legatelor lăsate pentru pricini cuvioase, care se cuveneau episcopului lui? 793 și 845; ~ fără știrea lui nu se schimbă moșii de ale mănăstirilor, 1402.

MATERNE (de la mama) lucruri, pînă cînd se dobîndesc prin uzucapie? 1933.

PÎNGĂRESC, infectez, spurc, fac necurat printr-o faptă urîtă.

MIXTIUNE, amestecare.

DAREA nămelii, darea plății.

MĂ NĂIMESC, convin cu plată să slujesc altuia; și se năimește averea, se dă cu plată cu arendă, se arendează.

SALARIZARE.

SALARIAT, acel sau acea care lucrează, slujește, face ceva, pentru ca să se bucure de salar, plată.

NĂIMEALA, prețul convenit pentru lucrul năimit. Cum se dă, 1470; ~ și plata pentru lucrul convenit.

CEL CE A LUAT ÎN ARENDĂ, cel care a luat moșie sau altceva cu năimeală.

ARENDATOR, cel care a dat moșie sau altceva cu năimeală. *Vezi și ARENDARE.*

DESPRE DAREA ȘI LUAREA cu năimeală a serviciilor și lucrărilor tratează capitolul al douăzeci și nouălea din partea a doua. 1) convenție de salarizare, 1539; ~ tacită convenție asupra plății, 1540; ~ drepturi din convenția pentru plată, 1541—1545; ~ cînd comanda se schimbă în cumpărare și vînzare? 1546 și 1547; ~ încetarea luării și dării cu năimeală a serviciilor și lucrărilor, 1548—1550; ~ regulile acestea se aplică și meșterilor și altor persoane, 1551; ~ 2) convenția pentru tipărirea și vînzarea unei cărți, 1552; ~ drepturi și îndatoriri între un autor și un tipograf, 1553—1559; ~ 3) drepturi și îndatoriri între stăpîni și slugile năimate, 1560—1562.

ΜΙΣΘΩΣΙΣ, τὸ συμφωνεῖν μὲ μισθὸν τινὰ εἰς νὰ δουλεύσῃ, ἢ τὸ λαμβάνειν μὲ μισθὸν τί, πάκτωμα, πάκτωσις. Περὶ μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως καὶ περὶ μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως κληρονομικῆς καὶ περὶ ἐμφυτεύσεως πραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν ὄγδοον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Συνάλλαγμα μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως, 1466· ~ Α') συνάλλαγμα ἐνοικίσματος καὶ μισθώσεως, 1467 καὶ 1468· ~ τὰ ἀναγκαῖα, 1469—1471· ~ ἀποτέλεσμα, 1472· ~ δίκαια καὶ χρέη ἀμοιβαῖα· 1) περὶ παραδόσεως, διατηρήσεως καὶ χρήσεως, 1473—1475· ~ 2) περὶ τῶν βαρῶν, 1476· ~ 3) περὶ τοῦ μισθώματος, 1477—1480· ~ μίσθωμα διδόμενον εἰς καρπούς, 1481· ~ πότε ὁ μισθωτὴς καὶ ὁ ἐνοικιαστὴς δύνανται κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν νὰ ἀναιρέσωσι τὸ συνάλλαγμα ἢ νὰ παρακρατήσωσι τὸ ἀνάλογον ἀπὸ τοῦ μισθώματος ἢ ἐνοικίου; 1482· ~ ὁ δεσπότης δὲν δύνανται νὰ ἀπαιτήσῃ ἔπειτα τὸ μίσθωμα, τὸ ὅποιον παρεχώρησεν εἰς τὸν μισθωτὴν διὰ τὴν ἀκαρπλίαν, 1483· ~ αἱ ἔκτατοι δυστυχίαι πῶς κρίνονται κατὰ τὴν νομικὴν πρόβληψιν; 1484· ~ μίσθωμα πότε συγχωρεῖται ὁλόκληρον ἢ μέρος αὐτοῦ καὶ πότε οὐ; 1485 καὶ 1486· ~ 4) ἀπόδοσις τοῦ μισθωθέντος πράγματος, 1487—1491· ~ 5) διάλυσις τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθώσεως· α') διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πράγματος, 1492· ~ β') διὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ καιροῦ, 1493· ~ πότε γίνεται ἀνανέωσις; 1494—1496· ~ γ') διὰ τὴν παραίτησιν, 1497—1501· ~ δ') διὰ τὴν ἀποξένωσιν τοῦ πράγματος, 1502—1504· ~ Β') Μίσθωσις καὶ ἐκμισθωσις κληρονομιαία, 1505· ~ Γ') Ἐμφυτεύσις, 1506· ~ Δ') Ἐδαφικόν, 1507· ~ κτήσις τῆς δεσποτείας τῆς χρήσεως, 1508· ~ δίκαια κοινὰ τοῦ δεσπότη τοῦ ὑποστάσεως καὶ τοῦ δεσπότη τῆς ὠφελείας, 1509 καὶ 1510· ~ εἰδικὰ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ τοῦ δεσπότη τοῦ ὑποστάσεως, 1511· ~ α') περὶ τῆς συντηρήσεως, τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ κτήματος, 1512· ~ β') περὶ τοῦ μισθώματος καὶ ἐμφυτεύματος, 1513· ~ καὶ πότε καταβάλλεται; 1514· ~ ἐνταῦθα δὲν ἔχει χώραν ἡ παραχώρησις μέρους ἀπὸ τοῦ μισθώματος, 1515—1519· ~ γ') περὶ τῶν βαρῶν καὶ τῶν βελτιώσεων, 1520 καὶ 1521· ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ τοῦ δεσπότη τῆς ὠφελείας ἐν γένει, 1522· ~ ἐν εἰδει· α') περὶ τῆς ἀποξενώσεως, 1523—1527· ~ β') περὶ εὐρέσεως θησαυροῦ καὶ περὶ ἐλαττώσεως τῆς τοῦ κτήματος ὑποστάσεως, 1528· ~ γ') περὶ τῶν βαρῶν, 1529· ~ καὶ δ') δικαίωμα, 1530 καὶ 1531· ~ δίκαια προσκτώμενα ἀπὸ τῆς καταβολῆς τοῦ ἐδαφικοῦ, 1532· ~ πῶς σβένεται ἡ τῆς ὠφελείας δεσποτεία; 1533—1538· ~ πρᾶγμα μισθωθὲν κατὰ κληρονομίαν ἢ ἐμφυτεύσιν μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζεται; 1937.

ΜΙΣΘΩΤΗΣ. ἴδ. **ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣ**.

ΜΙΣΘΩΤΟΣ, μισθωμένος, ῥογιασμένος δοῦλος.

ΜΙΣΘΩ, λαμβάνω εἰς δουλειάν μου τινὰ μὲ μισθὸν ἢ λαμβάνω μὲ μίσθωμα κτῆμα ξένον.

ΜΝΗΜΟΝΕΥΩ, ἔχω εἰς τὴν μνήμην μου, ἐνθυμοῦμαι, καὶ ἀναφέρω, φέρω εἰς μνήμην, εἰς ἐνθύμησιν, κάμνω τινὰ νὰ ἐνθυμηθῇ τι.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ τῶν τελευτησάντων πῶς καὶ παρὰ τίνων πρέπει νὰ ἐκτελῶνται; 945, 964 καὶ 1654.

ΜΝΗΣΤΕΙΑ (ἀρράβωνισμα) τί ἐστὶ καὶ ποσαχῶς γίνεται; 64· ~ ἐντελῶς, 65· ~ ἀτελῶς, 66· ~ λύσις αὐτῆς μετὰ ζημίας τοῦ ἀρράβωνιστικοῦ, 67· ~ τῆς ἀρράβωνιστικῆς, 68· ~ χωρὶς ζημίας, 69· ~ καιρὸς αὐτῆς διωρισμένος, 70· ~ λύσις αὐτῆς, 120 καὶ 142.

ΜΝΗΣΤΗ, ἀρράβωνιστική.

ΜΝΗΣΤΗΡ, ἀρράβωνιστικός.

ΜΩΝΑΔΙΚΗ ζωή, ἡ καλογερική.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑ πράγματα μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζονται; 1836.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ. Προνόμια μοναστηρίων, 17· ~ δίκαιον αὐτῶν κληρονομαιῶν ἐπάνω τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν, 763—769· ~ λεγάτον ἀφενθὲν εἰς μοναστήριον πότε πρέπει

NĂIMIRE, a conveni, cu plată cu cineva, ca să slujească, sau a lua cu plată ceva, arendare, închiriere. Despre darea și luarea în arendă și despre darea și luarea în arendă ereditară și despre bezmen tratează capitolul al douăzeci și optulea din partea a doua. Contractul dării și luării în năimeală, 1466; ~ A) contractul închirierii și arendării, 1467 și 1468; ~ cele neapărate, 1459—1471; ~ efect, 1472; ~ drepturi și îndatoriri reciproce: 1) pentru predare, păstrare și întrebuințare, 1473—1475; ~ 2) pentru însărcinări, 1476; ~ 3) pentru arendă, 1477—1480; ~ arendă dată în roduri, 1481; ~ când arendașul și chiriașul pot, după obiceiul pământului, să desfacă contractul sau să rețină partea corespunzătoare din arendă sau chirie? 1482; ~ proprietarul nu poate să ceară pe urmă arenda, pe care i-a iertat-o arendașului pentru nerodire, 1483; ~ nenorocirile extraordinare cum se judecă după iuridica prezumție? 1484; ~ arenda, când se iartă în întregime sau în parte și când nu? 1485 și 1486; ~ restituirea lucrului năimit, 1487—1491; ~ 5) desfacerea contractului de năimeală: a) pentru pierderea lucrului, 1492; — b) pentru trecerea termenului, 1493; ~ când se face reînnoire? 1494—1496; ~ c) din cauza renunțării, 1497—1501; ~ d) pentru înstrăinarea lucrului, 1502—1504; ~ B) darea și luarea în arendă ereditară, 1505; ~ C) bezmen, 1506; ~ D) solarium, 1507; ~ cîștigarea proprietății întrebuințării, 1508; ~ drepturi comune ale proprietarului ființei lucrului și ale proprietarului folosirii, 1509 și 1510; ~ drepturi și îndatoriri speciale ale proprietarului ființei lucrului, 1511; ~ a) pentru păstrarea, căutarea și îmbunătățirea bunului, 1512; ~ b) pentru arendă și bezmen, 1513; ~ și când se face plata? 1514; ~ aici nu are loc iertarea unei părți din arendă 1515—1519; ~ c) pentru însărcinări și îmbunătățiri, 1520 și 1521; ~ drepturi și îndatoriri ale proprietarului folosirii în genere, 1522; ~ în special: a) pentru înstrăinare, 1523—1527; ~ b) pentru găsirea unei comori și pentru scăderea ființei, bunului, 1528; ~ c) pentru însărcinări, 1529; ~ și d) document, 1530 și 1531; ~ drepturi dobândite din plata solarium-ului, 1532; ~ cum se stinge proprietatea folosirii? 1533—1538; ~ lucru năimit ereditar sau cu bezmen pînă în cît timp se dobîndește prin uzucapiune? 1937.

ARENDAȘ. Vezi **CEL CE A LUAT ÎN ARENDĂ**.

NĂIMIT, slugă cu leafă.

NĂIMESC, iau cu plată pe cineva în serviciul meu sau iau cu arendă un bun străin.

AMINTESC, am în memoria mea, îmi aduc aminte, port amintirea, în aducere aminte, fac pe cineva să-și aducă aminte de ceva.

POMENIREA morților, cum și de cine trebuie săvîrșită? 945, 964 și 1654.

LOGODNĂ, ce este și în cîte feluri se face? 64; ~ desăvîrșit, 65; ~ nedesăvîrșit, 66; ~ desfacerea ei cu păgubirea logodnicului, 67; ~ a logodnicei, 68; ~ fără păgubire, 69; ~ timpul ei hotărît, 70; ~ desfacerea ei, 120 și 142.

LOGODNICĂ.

LOGODNIC.

MONAHALĂ viață, călugărească.

MĂNĂSTIREȘTI lucruri, pînă cînd se dobîndesc prin uzucapie? 1836.

MĂNĂSTIRE. Privilegiile mănăstirilor, 17; ~ dreptul lor de moștenire asupra averii monahilor, 763—769; ~ legat lăsat mănăstirii, cînd trebuie să fie dat? 843; ~ dacă

νά δοθῇ; 843· ~ ἐάν δὲν δοθῇ ἐν τῷ διωρισμένῳ καιρῷ, 844· ~ πῶς πρέπει νά γένη ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ὑποστατικῶν αὐτῶν, ὅταν ἀπαιτήσῃ ἡ χρεὶα; 1404· ~ δὲν δύνανται οἱ ἡγούμενοι νά πωλήσωσιν αὐτά, 1429.

MONAXH, καλογραία.

MONAXOS, καλόγηρος. Οἱ μοναχοὶ δὲν δύνανται νά κάμνωσι γαμικὸν σύμφωνον ἰσχυρόν, 90· ~ οὔτε νά υἱοθετήσωσι, 235· ~ δὲν γίνονται ἐπίτροποι ὀρφανῶν, 260· ~ δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς μαρτυρίαν διαθήκης, 751· ~ εἰ μὴ ἐν καιρῷ ἀνάγκης, 755· ~ πῶς πρέπει νά φανερῶσιν τὴν τελευταίαν αὐτῶν θέλησιν, ἡγουν νά διατάξωσι τὴν περιουσίαν αὐτῶν; 762—769.

MONOPATION. Δίκαιον μονοπατίου, 643. Λατ. Semita. *Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΜΟΝΟΠΑΕΥΡΩΣ ποῖαι συμφωνίαι ὑποχρεοῦσιν; 1155. *Ιδ. ΣΥΜΦΩΝΙΑ 1).

ΜΟΝΟΤΡΟΧΟΝ, τὸ ἔχον ἓνα τροχόν.

N

ΝΑΥΑΓΙΟΝ, караβοτσάκисμα.

ΝΑΥΚΛΗΡΟΣ (ὁ δεσπότης, ὁ προεστὼς τῆς νεώς, τοῦ караβίου) ἀποκρίνεται ὡς παραθη-
κάριος διὰ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποῖον παρεδόθη εἰς αὐτὸν ἢ εἰς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ,
1309· ~ καὶ διὰ τὴν ζημίαν τὴν προξενηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ἢ παρ' ἐκείνων, 1742.

ΝΕΜΟΜΑΙ, ἔχω ὑπὸ τὴν νομὴν καὶ ἐξουσίαν μου, ἀπολαμβάνω, καρποῦμαι. *Ιδ. καὶ ΝΟ-
ΜΕΥΣ καὶ ΝΟΜΗ.

ΝΕΟΣ. Οἱ νέοι προστατεύονται ὑπὸ τῶν νόμων ἰδιαιτέρως, 33 γ'. *Ιδ. ΑΦΗΛΙΞ.

ΝΕΥΜΑ, γνέμα χυδαῖστί.

ΝΗΠΙΟΙ, ποῖοι λέγονται; 33 α'. *Ιδ. ΗΛΙΚΙΑ καὶ ΠΑΙΔΕΣ.

ΝΗΣΟΣ (νησί) ἐάν ἀναφύηται ἐν ποταμῷ μεγάλῳ εἰς ποῖον ἀνήκει; 543· ~ ἐάν ἐν μικρῷ
εἰς ποῖους ἀνήκει ἢ προκατάληψις αὐτῆς καὶ πῶς διαιρεῖται καὶ ἐπιδιαιρεῖται; 544—547.

ΝΟΗΤΙΚΟΣ, ὁ ἀνέκων εἰς νόησιν. συλλογιστικὸς, λογικὸς.

ΝΟΜΕΥΣ ποῖος λέγεται; 407· ~ καλῇ πίστει ποῖος; 424· ~ κακῇ πίστει ποῖος; 425· ~ *Ιδ.
καὶ ΝΟΜΗ.

ΝΟΜΗ. Περὶ τῆς νομῆς πραγματεύεται τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Κτῆσις
νομῆς: ἱκανότης καὶ ἀνικανότης τῶν προσώπων εἰς αὐτήν, 408 καὶ 409· ~ ἀντικείμενα
αὐτῆς, 410· ~ τρόπος κτήσεως νομῆς πραγμάτων κινητῶν καὶ ἀκινήτων, 411· ~ ἄσω-
μάτων, 412· ~ ἐξαιρέτως περὶ τοῦ δικαίου τοῦ καταφακτιτοῦ καὶ ἀποφακτιτοῦ ἢ κωλυ-
τικοῦ, 413· ~ ἄμεσος ἢ ἔμμεσος, 414· ~ περιοχὴ τῆς κτήσεως τῆς νομῆς, 415· ~ νομὴ
πότε λέγεται δικαία καὶ πότε ἄδικος; 416· ~ τίτλος τῆς δικαίας νομῆς, 417· ~ ὁ κάτοχος
οὐδένᾳ ἔχει ἔτι τίτλον δικαίου, 418· ~ οὔτε δύνανται νά προσκτῶνται ἰδίᾳ δυνάμει, 419· ~
τίτλου ἰσχυροῦ ἀποτέλεσμα, 420· ~ ὁ νομεὺς δὲν ὑποχρεοῦται νά δείξῃ τὸν τίτλον αὐτοῦ,
421· ~ ἐξαίρεσις, 422· ~ ἀμφιβολίας οὔσης δίδεται ἡ προτίμησις εἰς τὸν νομέα, 423· ~
νομεὺς καλῇ πίστει τίς λέγεται; 424· ~ κακῇ πίστει τίς, 425· ~ πότε γίνεται ὁ συννο-
μεὺς κακῇ πίστει καὶ ἄδικος νομεὺς; 427· ~ διάλυσις περὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς πίστει
νομῆς, 428· ~ ἐν ἀμφιβολίᾳ ἢ πρόληψις βοηθεῖ τὸν νομέα, 429· ~ συνέχεια τῆς νομῆς.
Δίκαια τοῦ καλῆς πίστει νομέως α') εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ πράγματος, 430· ~ β') εἰς τοὺς
καρπούς καὶ τὰς λοιπὰς ὠφελείας, 431· ~ γ') εἰς τὰ ἔξοδα, 432 καὶ 433· ~ δίκαιον τοῦ
καλῆς πίστει νομέως εἰς τὸ νά ἀπαιτῇ τὴν ἣν ἔδωκε τιμὴν, 434 καὶ 435· ~ ἐνοχὴ τοῦ
κακῆς πίστει νομέως, 437—439· ~ πῶς κρίνεται ἡ πίστις τῆς νομῆς μιᾶς κοινότητος:

1) Βλέπε σ. 742 σημ. 1.

n-a fost dat la termenul hotărît, 844; ~ cum trebuie să se facă schimbul moșilor, dacă cere trebuința? 1404.

MONAHĂ, călugăriță.

MONAH, călugăr. Călugării nu pot să încheie contract puternic de căsătorie, 90; ~ nici să înfieze, 235; ~ nu se fac epitropi ai orfanilor, 260; ~ nu se pot primi la mărturia testamentului, 751; ~ decît la timp de nevoie, 755; ~ cum trebuie să arate ultima lor voință, adică să dispună de averea lor? 762—769.

POTECĂ. Dreptul potecii, 643. Lat. Semita. Vezi SERVITUTE.

UNILATERAL, care convenții obligă, 1155. Vezi CONVENȚIE¹⁾.

COTIUGĂ, ROABĂ, care are o roată.

N

NAUFRAGIU, sfărîmarea corăbiei.

ARMATOR (stăpînul, căpitanul navei, corăbiei) răspunde ca depozitar pentru lucrul care i-a fost predat lui sau slujitorilor lui, 1309; ~ și pentru paguba pricinuită de el sau de aceia, 1742.

STĂPÎnesc, am în posesia și stăpînirea mea, iau folosul, rodurile. Vezi și POSESOR și POSESIUNE.

TÎNĂR. Tinerii sînt ocrotiți în mod special de către legi, 33 c. Vezi SPREVÎRSTNIC.

SEMÎN, face un, a da din cap (popular).

PORUNCI, care sînt? 33 a. Vezi VÎRSTĂ și COPII.

INSULĂ (ostrov), dacă s-a format într-un rîu mare, cui îi aparține? 543; ~ dacă, în unul mic, căroră li se cuvine ocuparea ei și cum se face împărțirea și atribuirea ei? 544—547.

RAȚIONAL, ce ține de rațiune, judecată, logică.

POSESOR, cine se numește? 407; ~ de bună credință cine? 424; ~ de rea credință cine? 425; ~ vezi și POSESIUNE.

POSESIUNE. Despre posesiune tratează capitolul întii din partea a doua. Dobîndirea posesiunii: capacitatea și incapacitatea persoanelor pentru aceasta, 408—409; ~ obiectele ei, 410; ~ modul dobîndirii posesiunii lucrurilor mișcătoare și nemișcătoare, 411; ~ netrupești, 412; ~ îndeosebi pentru dreptul afirmativ și făgăduitor sau opritor, 413; ~ nemijlocit sau mijlocit, 414; ~ conținutul dobîndirii posesiunii, 415; ~ posesiunea cînd se numește dreaptă și cînd nedreaptă? 416; ~ titlul posesiunii drepte, 417; ~ deținătorul încă nu are nici un titlu de drept, 418; ~ nici nu poate să-l dobîndească cu de la sine putere, 419; ~ efectul titlului valabil, 420; ~ posesorul nu e dator să arate titlul său, 421; ~ excepție, 422; ~ fiind îndoială, prezumția ajută posesorului, 423; ~ posesor de bună credință, cine se numește? 424; ~ de rea credință, cine? 425; ~ cînd coposesorul se face posesor de rea credință și nedrept? 427; ~ dezlegare asupra posesiunii de bună sau rea credință, 428; ~ la îndoială prezumția ajută pe posesor, 429; ~ urmarea posesiunii. Drepturile posesorului de bună credință: a) la ființa lucrului, 430; ~ b) la roduri și celelalte folosiri, 431; ~ c) la cheltuieli, 432 și 433; ~ dreptul posesorului de bună credință să ceară prețul pe care l-a dat, 434 și 435; ~ îndatorirea posesorului de rea credință, 437—439; ~ cum se judecă credința posesiunii unei

¹⁾ Vezi p. 743 n. 1.

440· ~ ἐνοχή τοῦ καλῇ πίστει νομέως, 441· ~ δίκαια τοῦ νομέως, ὅταν ἐνοχλῇται εἰς τὴν νομήν, 442· ~ μέγιστα δι' οἰκοδομῆς νέας, 443—446· ~ καὶ ὅταν κινδυνεύῃ νὰ πέσῃ καμμία οἰκοδομή, 447· ~ μέσα νόμιμα πρὸς κατοχὴν νομῆς, 448· ~ α') ἐναντίον τῆς ὑπαίτιου νομῆς, 449 καὶ 450· — β') ἐν ἀμφιβολίᾳ ἂν ἡ νομὴ εἶναι ἄνευ αἰτίας ἢ οὐ, 451 καὶ 452· ~ προφυλάξεις τοῦ κατόχου τοῦ πράγματος ἐναντίον πολλῶν ἀπαιτητῶν τῆς νομῆς, 453—455· ~ παῦσις τῆς νομῆς· α') τῶν σωματικῶν πραγμάτων, 456· ~ β) τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀκινήτων πραγμάτων, 457—459· ~ περιορισμός τῆς παύσεως τῆς νομῆς 460· ~ παρακολούθημα νομικόν· α') ὅταν ἀρνηταί τις τὴν νομήν, 492· ~ β') ὅταν προσποιῇται, ὅτι νέμεται, 493· ~ γ') ὅταν δολίως παύῃ ἀπὸ τοῦ νὰ νέμηται 494· ~ "Ιδ. καὶ ΔΕΣΠΟΤΕΙΑ. Ὅποια νομὴ εἶναι ἀναγκασία εἰς τὴν χρησιδεσποτείαν; 1915—1921. Περὶ προσκτῆσεως δεσποτείας διὰ νομῆς ὠρισμένου καιροῦ, ἴδ. ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ καὶ ΚΑΙΡΟΣ.

NOMIMON πολιτικὸν τί διορίζει; 2· ~ φυσικόν, 10.

NOMISMA (κόμμα, χάραγμα χαλκοῦ, ἀργύρου ἢ χρυσοῦ, μονέτα (moneta)· ἐσωτερικὴ τιμὴ τοῦ νομισματος λέγεται ἡ καθαρότης καὶ τὸ βάρος τοῦ ὄντος ἐν αὐτῷ μετάλλου· ἐξωτερικὴ δέ, ἡ παρὰ τῆς ἐξουσίας προσδιορισμένη, ἥτις καὶ νόμιμος λέγεται. Πότε εἶναι εἰς κέρδος ἢ ζημίαν τοῦ δανειστοῦ καὶ πότε τοῦ χρεώστου; 1327—1329.

NOMODOTHS, ὅστις δίδει νόμους.

NOMODOTIKH δύναμις, 11.

NOMOS τί ἐστὶ; 1· ~ δημοσίευσίς αὐτοῦ, 3· ~ ἀρχὴ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, 4· ~ ἔκτασις αὐτοῦ, 5· ~ δὲν ὀπισθενεργεῖ, 7· ~ ἐρμηνεία αὐτοῦ, 8—11. Παράγεται ὁ νόμος ἀπὸ τοῦ νέμω, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ μοιράζω, διότι μοιράζει εἰς ὅλους τοὺς πολίτας δικαίως τὰς ἐκ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ὠφελείας, ἔπειτα ἐμποδίζει αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ βλάπτωσιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ἀναγκάζων τὸν ἀδικήσαντα νὰ πληρώσῃ τὴν ζημίαν εἰς τὸν ἀδικηθέντα. Οἱ νόμοι ἐμελῶδουντο ὡς ἄσματα καὶ ἐκ τούτου ἐπεκράτησεν ἔπειτα ἡ συνήθεια νὰ ὀνομαζῶνται νόμοι καὶ αὐτοὶ τῆς μουσικῆς οἱ διάφοροι ἤχοι. « Διατὶ νόμοι καλοῦνται οὕς ἄδουσι ἢ ὅτι πρὶν ἐπίστασθαι γράμματα, ᾗδον τοὺς νόμους, ὅπως μὴ ἐπιλάθωνται . . . (Ἄριστ. Πρόβλημ. Ιθ', 28) ». Ἄλλ' ἂφ' οὗ εὐρέθη ἡ τέχνη τοῦ γράφειν, τόσον ἐπληροφόρηθησαν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι αὐτὴ εἶναι τὸ μόνον ἱκανὸν μέσον τῆς τηρήσεως τῶν νόμων, ὥστε οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἀπηγόρευον ῥητῶς εἰς δικαστὰς νὰ μὴ κρίνωσιν οὐδένα πολίτην μὲ νόμον ἄγραφον. « Ἀγράφῳ νόμῳ τὰς ἀρχὰς μὴ χρῆσθαι μηδὲ περὶ ἐνός (Ἄνδοκ. περὶ τῶν μυστηρ.) ». Ἦσαν δὲ οἱ ἄγραφοι νόμοι οὗτοι τῶν Εὐμολπιδῶν, ὡς λέγει ὁ ῥήτωρ Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Ἀνδοκίδου ἀσεβείας (Δ. Κορ. ἐν τοῖς σχόλ. τοῦ Βεκκαρ. σελ. 117).

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ, οἶκος, ὁσπίτιον, ἐν ᾧ ἐπισκέπτονται διωρισμένοι ἐξεπίτηδες ἰατροὶ καὶ ἰατρούουσι τοὺς ξένους καὶ πτωχοὺς ἀρρώστους, σπιτάλι κοινῶς. Μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζονται τὰ πράγματα τῶν νοσοκομείων; 1936. "Ιδ. ΟΙΚΟΣ.

Ξ

ΞΕΝΟΝ πράγμα ἐὰν ἐλεγατεύθῃ, 806.

ΞΕΝΟΣ ἡ ξένη ἐὰν θελήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ταύτῃ, 80· — ξένοι ὅποια ἐν γένει δίκαια ἀπολαμβάνουσιν ἐνταῦθα; 45, 46 καὶ 2009.

obștimi? 440; ~ îndatorirea posesorului de bună credință, 441; ~ drepturile posesorului când e turburat în posesiune, 442; ~ mai ales printr-o nouă clădire, 443—446; ~ și când amenință să cadă vreo clădire, 447; ~ mijloace legale pentru ținerea posesiunii, 448; ~ a) împotriva posesiunii prihănite, 449 și 450; ~ b) la îndoială, dacă posesiunea este fără pricină sau nu, 451 și 452; ~ prevederile deținătorului lucrului împotriva mai multora care cer posesiunea, 453—455; ~ încetarea posesiunii: a) a lucrurilor trupești, 456; ~ b) a drepturilor și a lucrurilor nemișcătoare, 457—459; ~ îngrădirea încetării posesiunii, 460; ~ consecință legală: a) când cineva tăgăduiește posesiunea, 492; ~ b) când se face că posedă, 493; ~ când în chip viclean încetează de a posedă, 494. Vezi și **PROPRIETATE**. Care posesiune este neapărată la uzucapiune? 1915—1921. Pentru dobândirea proprietății prin posesiune de un timp hotărît, vezi **PRESCRIPTIE** și **TERMEN**.

DREPTUL civil, ce hotărăște? 2; ~ cel firesc, 10.

BAN, bucată bătută de aramă, argint sau aur, monedă (moneta); prețul intrinsec al banului se spune puritatea și greutatea metalului ce este în el; iar cel extrinsec e prețul hotărît de stăpînire, care se numește și cel legal. Când e spre ciștig sau pagubă a creditorului și când a debitorului? 1327—1329.

LEGIUITOR, care face legi.

LEGIUITOARE putere, 11.

LEGE, ce este? 1; ~ publicarea ei, 3; ~ începutul intrării ei în vigoare, 4; ~ întinderea ei, 5; ~ nu e retroactivă, 7; ~ interpretarea ei, 8—11. Grecesul *nomos* lege vine de la *nemo* care înseamnă împart, pentru că împarte în chip drept tuturor cetățenilor foloasele comune din situația civilă, apoi îi oprește să vatăme unul pe altul silind pe cel ce face nedreptate să plătească paguba celui nedreptățit. Legile erau cîntate ca niște cîntece și de aceea s-a întărit apoi obiceiul să fie numite *nomoi* diferitele glasuri ale muzicii. « De aceea *nomoi* se chiamă glasurile ce le cîntă, sau pentru că, înainte de a ști scrisul, cîntau legile ca să nu fie uitate... » (Artist. Problem. XIX 28). Dar după ce s-a descoperit meșteșugul scrisului, oamenii au devenit așa de învățați încît acesta era singurul mijloc suficient pentru păstrarea legilor, încît legile lui Solon interziceau expres judecătorilor să judece pe vre un cetățean, cu lege nescrisă. « Magistratii să nu întrebuițeze pentru nimeni legea nescrisă » (Andoc. despre mister.). Existau însă legi nescrise la Eumolpizi, precum spune oratorul Lisias în cuvîntarea împotriva impietății lui Andocide (D. Cor. în coment. la Beccar. p. 117).

OSPICIU, casă în care doctori puși anume îngrijesc și tămăduiesc bolnavii străini și săraci, spital de obște; încît timp se dobîndesc prin uzucapiune lucrurile spitalelor? 1936. Vezi **CASĂ**.

X

STRĂIN lucru, dacă s-a lăsat legat, 806.

STRĂIN sau străină dacă voiește să încheie căsătorie în statul acesta, 80, ~ străinii ce drepturi în general au aici? 45, 46 și 2009.

O

ΟΔΗΓΙΑ, ὁδοῦ δεῖξις καὶ μεταφορικῶς ἡ διδασκαλία.

ΟΔΟΣ, στράτα πλατεῖα, λάτ. via. Δίκαιον τῆς ὁδοῦ, 644.

ΟΙΑΔΗΠΟΤΕ, οἶονδῆποτε, οἰοσδῆποτε, ὅποιαδῆποτε, ὅποιονδῆποτε, ὅποιοσδῆποτε, ὅ,τι λογιῆς καὶ ἂν εἶναι.

ΟΙΑΟΥΝ, οἰονοῦν, οἰοσοῦν. *Ιδ. ΟΙΑΔΗΠΟΤΕ.

ΟΙΚΕΙΑΚΟΣ καὶ οἰκιακός, ὁσπιτικός.

ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΟΥΜΑΙ. *Ιδ. ΙΔΙΟΠΟΙΟΥΜΑΙ.

ΟΙΚΕΙΟΤΗΣ, συγγένεια, φιλική σχέσις.

ΟΙΚΗΣΙΣ, κατοίκησις, τὸ κατοικεῖν ὡς δουλεία λογιζομένη τί περιέχει; 674 καὶ 675.

ΟΙΚΙΑ (ὁσπίτιον). Λεγάτον οἰκίας τί περιέχει; 818.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ (πατριά, φαμίλια, Familia) τί περιλαμβάνει; 48 ~ τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ τῆς οικογενείας δὲν παραγράφονται, 1212 καὶ 1944.

ΟΙΚΟΔΕΣΠΟΤΗΣ, οἰκοκύριος.

ΟΙΚΟΔΟΜΗ, κατασκευὴ οἰκίας ἢ ἐργαστηρίου ἢ ἄλλου τοιούτου, καὶ κτίριον. Πότε ἐμποδίζεται ὑπὸ τοῦ γείτονος ἢ ὑψωσις ἢ τὸ χάλασμα μιᾶς οἰκοδομῆς; 443—446 ~ πότε ζητεῖται ἀσφάλεια διὰ τὴν σαθρὰν καὶ ἐπικίνδυνον οἰκοδομήν τοῦ γείτονος; 447 ~ ἐάν τις καλῇ πίστει ὤκοδόμησεν οἰκοδόμημα εἰς ἴδιον αὐτοῦ τόπον μὲ ὕλην ξένην, 562 ~ ἐάν εἰς ξένον τόπον μὲ ἴδιαν τοῦ ὕλην, 563 ~ ἐάν μὲ ὕλην ξένην, 565 ~ ἐάν ἤξευρε τοῦτο ὁ δεσπότης τοῦ τόπου, 564.

ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ. *Ιδ. ΟΙΚΟΔΟΜΗ.

ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ, κτίσις οἴκου καὶ ἄλλων τοιούτων.

ΟΙΚΟΔΟΜΩ, κτίζω, κάμνω οἰκοδομήν.

ΟΙΚΟΣ, ὁσπίτιον. Οἶκοι κοινοὶ εἶναι τὰ σχολεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα. Λεγάτα ἀφειμένα εἰς αὐτὰ πότε πρέπει νὰ δίδωνται; 843 ~ ἐάν δὲν δοθῶσιν ἐν τῷ διωρισμένῳ καιρῷ, 844 ~ πότε ἀνήκει εἰς αὐτοὺς ἢ ὑπὸ τῶν κληρονόμων καὶ τῶν λεγαταρίων παραιτουμένη κληρονομία; 911 δ'.

ΟΙΚΟΣΚΕΥΗ. Ὑπὸ τὸ λεγάτον τῆς οἰκοσκευῆς ποῖα πράγματα ἐννοοῦνται; 819.

ΟΙΚΤΡΑ (ἐλεεινή, ἀξιοθρήνητος) παρακαταθήκη, 1292.

ΟΙΝΩΝ, οἰνοθήκη, ὑπόγειον, κατώγειον, ἀποθήκη, κελλάρι διὰ φύλαξιν τοῦ οἴνου.

ΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ. *Ιδ. ΟΙΑΔΗΠΟΤΕ.

ΟΙΟΣΔΗΠΟΤΕ. *Ιδ. ΟΙΑΔΗΠΟΤΕ.

ΟΛΕΘΡΙΟΣ, φθοροποιός, ἀφανιστικός, ἐξολοθρευτικός.

ΟΛΙΓΟΝΟΥΣ, ὁ ἔχων ὀλίγον νοῦν.

ΟΛΟΚΛΗΡΟΣ, ἐντελής, σωστός.

ΟΛΟΤΗΣ πραγμάτων, 398. Λατ. Totitas.

ΟΜΑΣ, κοινότης. Λατ. Universitas. Πράγματα καὶ περιουσία αὐτῆς, 383.

ΟΠΤΗΡΙΑ. *Ὁρα θεώρητρα.

ΟΠΙΣΘΑΓΟΡΑΖΩ, retro emo 1442.

ΟΠΙΣΘΑΓΟΡΑΣΙΣ 1439.

ΟΠΙΣΘΕΝΕΡΓΟΥΣΙΝ, ἐνεργοῦσιν εἰς τὰ ὀπίσω, εἰς τὰ παρελθόντα. Οἱ νόμοι πότε δὲν ὀπισθενεργοῦσιν, ἔχουσιν δὲν ἔχουσιν ἐνέργειαν καὶ ἰσχὺν εἰς τὰ περασμένα πράγματα; 7.

ΟΠΙΣΘΟΠΩΛΗΣΙΣ, 1442, λατ. retro venditio.

ΟΠΙΣΘΟΠΩΛΩ, 1443.

ΟΡΟΘΕΣΙΑ, τὸ θέτειν, βάλλειν σύνορα, καὶ αὐτὰ τὰ σύνορα.

ΟΡΟΣ, ὀρισμός, διὰ λόγου ἐρμηνεία πράγματός τινος ἢ ὀνόματος, καὶ τὸ σύνορον.

ΟΡΥΚΤΑ ποῖα λέγονται; 509.

0

ÎNDRUMARE, arătarea drumului și la figurat, învățătura.

ȘOSEA, drum mare, lat. via. Dreptul drumului, 644.

ORICARE, de orice stare ar fi.

ORICE.

CASNIC.

ATRIBUI, îmi. Vezi ÎNSUȘESC.

DOMICILIU, locuință, locuire; socotit ca servitute, ce cuprinde? 674 și 675.

CASĂ (locuință). Legatul casei ce cuprinde? 818.

FAMILIE (Familia), ce cuprinde? 48; ~ drepturile și îndatoririle familiei nu se prescriu, 1212 și 1944.

STĂPÎNUL casei, capul familiei.

CLĂDIRE, construcție de casă, sau atelier, sau alta de acest fel și zidire. Când se oprește de către vecin înălțarea sau surparea unei clădirei? 443—446; ~ când se cere asigurare din cauza unei clădiri șubrede și amenințătoare a vecinului? 447; ~ dacă cineva cu bună credință a clădit pe locul său propriu cu material străin, 562; ~ dacă, pe loc străin, cu materialul său propriu, 563; ~ dacă, cu material străin, 565; ~ dacă aceasta a știut-o proprietarul locului, 564.

CONSTRUCȚIE. Vezi CLĂDIRE.

CONSTRUIRE, zidirea unei case și a altora de acest fel.

CONSTRUIESC, zidesc, fac o clădire.

CASĂ. Case obștești sînt școli, aziluri de orfani, spitale și altele de acest fel. Legate lăsate lor, cînd trebuie să fie date? 843; ~ dacă nu s-au dat la timpul hotărit, 844; ~ cînd li se cuvine lor moștenirea la care au renunțat moștenitorii și legatarii? 911 d.

POJIIIE. Sub legatul pojijiei casei ce lucruri se înțeleg, 819.

MIZERABIL (de nevoie, vrednic de plîns) depozit, 1292.

GRAMĂ, depozit, chelar pentru păstrarea vinului.

ORIȘICE. Vezi ORICE.

ORIȘICINE. Vezi ORICARE.

FUNEST, fatal, nimicitor, aducător de pierzare.

NEROD, avînd minte puțină.

INTEGRAL, deplin, întreg.

TOTIME a lucrurilor, 398. Lat. *Totitas*.

GRĂMADĂ, comunitate; lat. *Universitas*. Lucrurile și averea ei, 383.

DARURI DE VEDERE. Vezi THEORITRE.

CUMPĂR ÎNAPOI, retro emo, 1442.

CUMPĂRARE înapoi, 1439.

RETROACTIVE sînt, lucrare înapoi, asupra celor trecute. Cînd legile nu au putere retroactivă, adică nu au lucrare și putere asupra celor săvîrșite? 7.

VÎNZARE ÎNAPOI, 1442; — lat. *Retro venditio*.

VÎND ÎNAPOI, 1443.

HOTĂRNICIE, a pune, a așeza hotare, și înseși hotarele.

HOTAR: definiție, tilcuirea prin cuvînt a unui lucru sau nume; răzorul.

DEZGROPATE, care sînt? 509.

ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ, οἶκος, ὁσπίτιον, ἐν ᾧ τρέφονται καὶ ἀνατρέφονται τὰ ὀρφανά. Μέχρι πόσου χρησιδεσπόζονται τὰ πράγματα τῶν ὀρφανοτροφείων; 1936. *Ι8. ΟΙΚΟΣ. ΟΥΤΣΟΥΚΑΙΠΩΝ, λατ. Usucapio *Ι8. ΧΡΗΣΙΔΕΣΠΟΤΕΙΑ. ΟΥΤΣΑΡΙΔΕΣ (ἄρκουδάδες) λέγονται οἱ σκηνῖται κατζίβελοι, οἱ ὅποιοι μαυθάνουσι τὰς ἀρκούδας νὰ χορεύωσι, καὶ περιφέρονται μὲ αὐτάς· ἀπὸ τῆς Μολδαβικῆς λέξεως uis ἄρκτος. *Ἐν τῷ ξ' καν. τῆς ς' συνόδου ὀνομάζονται οἱ τοιοῦτοι ἄρκτους ἐπισυρόμενοι. ΟΥΣΙΑ λέγεται τὸ συστατικὸν ἑνὸς πράγματος, δηλαδὴ ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅ, τι εἶναι. ΟΥΣΙΩΔΗΣ, ὅστις ἐστὶν ἴδιος τῆς οὐσίας, ἀνήκων εἰς τὴν οὐσίαν. ΟΧΘΗ, ἡ ἄκρα, τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ. ΟΧΥΡΟΝΩ, κάμνω τι ὀχυρόν, στερεόν, τειχίζω, ἀσφαλιζω.

Π

ΠΑΓΚΟΣ (Banque) τὸ οὕτω καλούμενον παιγνίδι τῶν χαρτίων ἐμποδίζεται, 1706. ΠΑΙΓΝΙΟΝ εἶναι εἶδος στοιχήματος, 1705· ~ ποῖα παίγνια ἐμποδίζονται; 1706. ΠΑΙΔΑΓΩΓΩ, διδάσκω καὶ ἀνατρέφω τὰ μικρὰ παιδιὰ· καθόλου δὲ ὁδηγῶ, διδάσκω τὰ καθήκοντα ἢ τὸ πῶς δεῖ πολιτεύεσθαι. ΠΑΙΔΕΣ κατὰ τὴν γέννησιν λέγονται νόμιμοι καὶ γνήσιοι, ὅσοι γεννῶνται ἐκ γάμων νομίμων, 180· ~ μὴ νόμιμοι καὶ μὴ γνήσιοι, ὅσοι γεννῶνται ἐκ γάμων κεκαλυμμένων· οὗτοι εἰσὶ α') ἀθέμιτοι, οἱ γεννηθέντες ἐκ γάμων ἀθεμίτων. *Ι8. ΓΑΜΟΣ· ~ β') μοιχογέννητοι, οἱ γεννηθέντες ἐκ μοχείας· ~ γ') πορνογενεῖς, οἱ γεννηθέντες ἐκ πορνείας, ὀλτινες λέγονται καὶ σκότιοι, ὅταν ὁ πατὴρ αὐτῶν δὲν εἶναι γνωστός· ~ δ') παρθεναί, οἱ γεννηθέντες ἐκ παρθένων μὴ ὑπανδρευθεισῶν· ~ ε') φυσικοί, οἱ γεννηθέντες ἐκ παλλακῆς. Οἱ γεννηθέντες νεκροὶ λογίζονται ὡς ἂν μὴ εἶχον συλλεφθῇ. Κυοφορούμενοι, οἱ ἐν καιρῷ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς εὐρισκόμενοι ἐτι ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς αὐτῶν. Πότε οὗτοι λογίζονται ὡς γεγεννημένοι; 34· ~ διορίζεται περὶ αὐτῶν κηδεμών, 363· ~ Οἱ παῖδες κατὰ τὴν ἡλικίαν λέγονται· α') νήπιοι, μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ ἐβδόμου χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτῶν· ~ β') ἀνήλικοι, τὰ μὲν ἀρσενικὰ πρόσωπα ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου χρόνου μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ δεκάτου τετάρτου· τὰ δὲ θηλυκὰ μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ δωδεκάτου· ~ γ') ἔφηβοι ἢ ἀφήλικες ἢ νέοι ἀπὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου ἢ δωδεκάτου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου· ἀφ' οὗ δὲ περάσωσι τὸν εἰκοστὸν πέμπτον, λέγονται μείζονες καὶ τέλειοι εἰς τὴν ἡλικίαν. Οἱ νήπιοι, οἱ ἀνήλικοι καὶ οἱ ἀφήλικες προστατεύονται ἰδιαίτερος ὑπὸ τῶν νόμων, 33· ~ ποῖοι ἐννοοῦνται κανονικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν παιδων; 62 καὶ 966· ~ ἐξαίρεσις, 826· ~ τὸ παιδίον ἑνὸς πολίτου κερδαίνει διὰ τῆς γεννήσεώς του τὸ δίκαιον ἑνὸς μέλους τῆς πολιτείας, 44· ~ πότε λογίζονται γνήσια τὰ γεννηθέντα ἐκ γυναικὸς ἐχούσης νόμιμον ἄνδρα ἢ ἐξ ἀνισχύρων γάμων; 181, 215 καὶ 216· ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς γονεῖς. *Ι8. ΓΟΝΕΙΣ, ΠΑΤΗΡ καὶ ΠΑΤΡΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. Τί ἀπολαμβάνουσιν ἰδίως ἀπὸ τοῦ πατρὸς; 192· ~ ἔχουσι δίκαιον νὰ ἀπαιτῶσι τὸ νόμιμον μερίδιον, 965· ~ καὶ προίκα, 1623—1626· ~ καὶ ἀντίπροικα, 1670· ~ δίκαια αὐτῶν, ὅταν διαζευχθῶσιν οἱ γονεῖς αὐτῶν, 133 καὶ 134· ~ ἐπὶ τῶν περιουσιῶν τῶν διαζευχθέντων γονέων, 137 καὶ 138· ~ ὅταν μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ πατρὸς ὑπανδρευθῇ ἡ μήτηρ αὐτῶν πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ χρόνου τοῦ πένθους, 149· ~ ὅταν ὑπανδρευθῇ μετὰ τὴν ἐκπλήσωσιν τοῦ χρόνου τοῦ πένθους, 151, 152, 1647, 1680, 1681· ~ πάντα ὅσα κερδαίνουν, εἶναι ἴδια αὐτῶν, 196· ~ πότε δύνανται νὰ διατάξωσιν ἐλευθέρως τὰ ἴδια αὐτῶν πράγματα καὶ πότε οὐ; 201 καὶ 202· ~ εἶναι ὑπόχρεοι νὰ βοηθῶσι τοὺς ἐνδεεῖς αὐτῶν γονεῖς, 207· ~ δίκαια αὐτῶν εἰς τὴν ἐξ ἀδίαθέτου

ORFANOTROFIE, casă în care sînt hrăniți și crescuți orfanii. În cît timp se dobîndesc prin uzucapiune lucrurile orfanotrofiilor? 1936. Vezi CASĂ.

UZUCAPIUNE, lat. *Usucapio*. Vezi DOBÎNDIRE de proprietate prin folosință.

URSARI (arcudazi ¹⁾ se chiamă țigani corturari, care învață urșii să joace și-i poartă cu dinșii. De la cuvîntul moldovenesc urs arctos ²⁾. În can. 61 al sinodului al 6-lea aceștia se numesc purtători de urși.

ESENȚĂ se spune partea alcătuitoare a unui lucru.

ESENȚIAL, care este particular esenței, se ține de esență.

MAL, marginea, țărmul rîului.

INTĂRESC, fac ceva tare, țeapăn, zidesc, pun în siguranță.

P

BANCĂ (Banque), așa-numitul joc de cărți este oprit, 1706.

JOCUL este un fel de rămășag, 1705; ~ care jocuri sînt oprite, 1705.

EDUC, învăț și cresc copiii cei mici; în genere îndrumez, învăț cele cuvenite sau cum trebuie să se poarte.

COPIII, după naștere se numesc legitimi și adevărați, cei care sînt născuți din căsătorii legale, 180; ~ ilegitiimi și neadevărați, cînd sînt născuți din căsătorii oprite; aceștia sînt: a) incestuoși, cei născuți din căsătorii incestuoase. Vezi CĂSĂTORIE; ~ b) adulterini, cei născuți din adulter; ~ c) din curvie, cei născuți din curvie, care se numesc și neștiuți, cînd tatăl lor nu e cunoscut; ~ d) din feciorie, cei născuți din fecioare nemăritate; ~ e) firești, cei născuți din țiitoare. Cei născuți morți se socotesc ca și cînd n-ar fi fost zămisliți. Zămisliți, cei ce în timpul morții tatălui se găseau în pîntecele mamei lor. Cînd aceștia sînt socotiți ca și născuți, 34; ~ se rînduiește curator pentru ei, 363; ~ copiii se numesc după vîrstă: a) prunci pînă la împlinirea a șapte ani ai vîrstei lor; ~ b) nevîrstnici, persoanele de partea bărbătească de la șapte ani pînă la împlinirea de patrușprezece; iar cele de parte femeiască pînă la împlinirea de doisprezece; ~ c) adulți sau sprevîrstnici sau tineri, de la patrușprezece sau doisprezece pînă la douăzeci și cinci; după ce au trecut de douăzeci și cinci, se chiamă mai mari și deplini la vîrstă. Pruncii, nevîrstnicii și sprevîrstnicii sînt ocrotiți mai deosebit de legi, 33; ~ care, de regulă se înțeleg sub numele de copii? 62 și 966; ~ excepție, 826; ~ copilul unui cetățean cîștigă prin naștere dreptul de cetățenie, 44; ~ cînd sînt socotiți legiuîți cei născuți dintr-o femeie avînd bărbat legal sau din căsătorii neputernice? 181, 215 și 216; ~ drepturile și îndatoririle lor către părinți. Vezi PĂRINȚI, TATĂ și PUTERE PĂRINTEASCĂ. Ce dobîndesc mai deosebit de la tată? 192; ~ au dreptul să ceară partea legală, 965; ~ și zestre, 1623—1626; ~ și contrazestre, 1670; ~ drepturile lor cînd s-au despărțit părinții lor, 133 și 134; ~ asupra averilor părinților despărțiți, 137 și 138; ~ cînd după moartea tatălui s-a măritat mama lor înainte de împlinirea anului de jelire, 149; ~ cînd s-a măritat după împlinirea anului de jelire, 151, 152, 1647, 1680, 1681; ~ toate cite cîștigă, sînt ale lor proprii, 196; ~ cînd pot să dispună liber de lucrurile lor proprii și cînd nu? 201 și 202; ~ sînt datori să ajute pe părinții lor scăpătați, 207; ~ dreptu-

¹⁾ și ²⁾ cuvinte grecești.

διαδοχήν, 917—925· ~ επάνω του νομίμου μεριδίου, 965· ~ πότε δύνανται νά ἐνάξωσι κατὰ τῶν δωρεῶν τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν; 1282 καὶ 1283· ~ τὰ δίκαια τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν δὲν εἶναι ἀντικείμενον τῆς χρησιδεσποτείας, 1912· ~ μέχρι τίνος καιροῦ δὲν δύνανται μήτε νά ἀρχίσῃ, μήτε νά τρέξῃ μετὰ αὐτῶν καὶ τῶν γονέων αὐτῶν χρησιδεσποτεία ἢ παραγραφὴ; 1966· *ΙΔ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ, ΜΕΡΙΔΙΟΝ ΝΟΜΙΜΟΝ, ΑΠΟΚΛΗΡΩΣΙΣ καὶ ΔΩΡΕΑ. Παιδιά μὴ νόμιμα πότε καὶ πῶς δύνανται ὁ πατὴρ αὐτῶν νά γνησιοποιήσῃ; *ΙΔ. ΓΝΗΣΙΟΠΟΙΗΣΙΣ. Δίκαια αὐτῶν εἰς τὴν κληρονομίαν, 942 καὶ 943· ~ πότε λογίζονται μὴ γνήσια; 208—214· ~ δίκαια μετὰ αὐτῶν καὶ τῶν γονέων, 220—227· ~ πότε καὶ μέχρι πόσου καιροῦ ὁ πατὴρ δύνανται νά διαμάχεται κατὰ τῆς γνησιότητος τοῦ τοιοῦτου παιδίου; 210 καὶ 211· ~ πότε οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ; 213· ~ οὔτε ἡ μοιχεία τῆς μητρός, οὔτε ἡ βεβαίωσις αὐτῆς εἶναι ἀρκετὰ ἀποδείξεις, 212· ~ παιδίων φυσικῶν δίκαια κληρονομιαῖα, 944—947· ~ τῶν ἐκ παρὰ νόμων γάμων, 948· ~ τῶν θετῶν, 949—951· *ΙΔ. ΥΠΟΘΕΣΙΑ. Παιδιά τρόφιμα καὶ δίκαια αὐτῶν, 252—254· ~ πνευματικὰ, 49 καὶ 94· ~ παιδίον ὑποβολιμαῖον. *ΙΔ. ΥΠΟΒΟΛΙΜΑΙΟΝ.

ΠΑΙΔΟΠΟΙΪΑ, τὸ γεννᾶν τέκνα, παιδιά.

ΠΑΚΤΩΜΑ καὶ πάκτωσις. *ΙΔ. ΜΙΣΘΩΣΙΣ.

ΠΑΛΛΑΚΗ λέγεται ἡ γυνὴ ἥτις συζῇ χωρὶς στεφανώματος μετὰ ἄνδρα ἐλεύθερον, μετὰ τὸν ὅποιον δὲν ἔχει ἐμπόδιον καὶ νὰ στεφανωθῇ, 216.

ΠΑΝΔΟΧΕΙΟΝ, καπηλεῖον, ταβέρνα. Τουρκιστὶ χάνι.

ΠΑΝΔΟΧΕΥΣ (κάπηλος, χαντζής) ἀποκρίνεται διὰ τὸ πρᾶγμα τὸ παραδοθὲν εἰς αὐτὸν ἢ εἰς τοὺς ὑπηρετάς αὐτοῦ, 1309· ~ καὶ διὰ τὴν ζημίαν τὴν προξενηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ἢ παρ' ἐκείνων, 1742.

ΠΑΝΩΛΗ, λοιμός, θανατικόν, πανοῦκλα.

ΠΑΠΠΟΣ, 54· ~ πότε ζητεῖται ἡ συναίνεσις αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους τῶν ἐγγόνων; 75· ~ πότε ὑποχρεοῦται νά ἀναδεχθῇ τὴν φροντίδα περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν; 186· ~ πότε ἀνήκει εἰς αὐτὸν ἡ νόμιμος ἐπιτροπία; 266· ~ δίκαιον αὐτοῦ κληρονομιαῖον, 928· ~ νόμιμον αὐτοῦ μερίδιον, 969· ~ ὁ πρὸς πατρός πάππος ὑποχρεοῦται νά προικίσῃ τὴν ἐγγόνην. 1633· ~ καὶ ὁ θετὸς πάππος τὴν θετὴν ἐγγόνην, 1627.

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ἔργου πότε μεταβάλλεται εἰς ἀγόρασιν καὶ πώλησιν, 1546. *ΙΔ. ΜΙΣΘΩΣΙΣ ὑπηρεσιῶν καὶ ἔργων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΜΑΙ καὶ παραγράφεται. *ΙΔ. ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ. Τὰ εἶδη τῆς παραγραφῆς εἶναι πολλὰ παρὰ τοῖς νομικοῖς, τὰ κυριώτερα ὅμως εἶναι· παραγραφὴ (excerptio, ἐξάίρεσις) εἶναι ἡ φανέρωσις μιᾶς περιστάσεως, τὴν ὅποιαν ὁ ἐναγόμενος ἀντιθέτων ἐν κριτηρίῳ ἐναντίον τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας τοῦ ἐνάγοντος, διαφεντεύεται· π.χ. ἐάν τις μετὰ ἐγκαλῆ εἰς κρίσιν λέγων, ὅτι εἰμαι χρεώστης αὐτῷ δι' ὁμολογίας, τὴν ὅποιαν ἔδωκα εἰς αὐτόν, διὰ νά μοι δανείσῃ, αὐτὸς ὅμως δὲν μοι ἐμέτρησε τὰ ἄσπρα, δύναμαι νά ἀντιθέτω εἰς αὐτόν τὴν παραγραφὴν τῆς ἀναργυρίας. ἀποδεικνύων, ὅτι δὲν μοι ἔδωκε τελείως ἄσπρα ἢ μοι ἔδωκεν ὀλιγώτερα ἀφ' ὧσα διαλαμβάνει ἡ ὁμολογία, ἢ ἐάν ἐπλήρωσα εἰς αὐτόν τὸ χρέος, ἢ ἔκαμα ἀντέλλογον καὶ ἔχω ἀποδείξεις, ἢ ἐάν δὲν εἰμαι ὑποκείμενος εἰς τὸ κριτήριον, εἰς τὸ ὅποιον μετὰ ἐγκάλεσε, δύναμαι ἀντιθέτων ταῦτα νά ἀποκρούσω τὴν κατ' ἐμοῦ ἀγωγὴν του κ.τ.λ. Παραγραφὴ χρονικὴ, λατ. Praescriptio. Περὶ ταύτης πραγματεύεται τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ τρίτου μέρους. Παραγραφὴ τί ἐστὶ; 1906*). ~ χρησιδεσποτεία

*) Παραγραφὴ χρονικὴ λέγεται ὁ διωρισμένος ἀπὸ τοῦ νόμου χρόνος, μετὰ παρέλευσιν τοῦ οὐοίου ὁ ἐγκαλούμενος ἐλευθεροῦται ἀπὸ πᾶσαν ἀναζήτησιν καὶ κρίσιν, ἀν ἔως τότε ἡμέλησεν ὁ κατήγορος νά τὸν καλέσῃ εἰς δικαστήριον. Οἱ νόμοι διορίζοντες τὸν χρόνον τῆς δίκης ἠθέλησαν νά παύσωσι τὰς συκοφαντίας καὶ ἀδικίας τῶν ἐγκαλούντων· πρὸς τούτοις νά προ-

rile lor la succesiunea fără testament, 917—925; ~ asupra părții legale, 965; ~ când pot pîri împotriva darurilor făcute de părinții lor? 1282 și 1283; ~ drepturile privitoare la persoana lor nu sînt obiect de uzucapiune, 1912; ~ pînă la ce timp nu poate nici să înceapă nici să curgă uzucapiunea sau prescripția între ei și părinții lor, 1966. Vezi **MOȘTENIRE**, **PARTE LEGALĂ**, **DEZMOȘTENIRE** și **DĂRUIRE**. Copiii ilegitiimi, cînd și cum poate tatăl lor să-i legitimeze? ~ Vezi **LEGITIMARE**. Drepturile lor la moștenire, 942 și 943; ~ cînd sînt socotiți nelegitiimi, 208—214; ~ drepturi între dinșii și părinți, 220—227; ~ pînă cînd poate tatăl să se apere în contra legitimității unui astfel de copil? 210 și 211; ~ cînd, moștenitorii lui? 213; ~ nici precurvia mamei, nici afirmația ei nu sînt dovezi suficiente, 212; ~ drepturile de moștenire ale copiilor firești, 944—947; ~ ale acelor din căsătorii nelegale, 948; — ale celor înfiați, 949—951; ~ vezi **ÎNFIERE**. Copii de suflet și drepturile lor, 252—254; ~ duhovnicești, 49 și 94; ~ copil din înșelăciune. Vezi **DIN ÎNȘELĂCIUNE**.

FACERE de copii, a naște copii.

ARENDĂ și arendare. Vezi **NĂIMIRE**.

ȚIITOARE se zice femeia care trăiește împreună fără cununie cu bărbat liber, cu care nu este împiedicată să se cunune, 216.

OTEL, circiumă. Turcește: han.

OTELIER (crișmar, hangiu), răspunde pentru lucrul ce i s-a predat lui sau slugilor lui, 1309; ~ și pentru paguba pricinuită de el sau de aceia, 1742.

PESTILENȚĂ, molimă, ciumă.

BUNIC, 54; ~ cînd se cere consimțămîntul lui la căsătoria nepoților? 75; ~ cînd are îndatorirea să ia asupra-și grija de creșterea lor? 186; cînd i se cuvine epitropia după lege? 266; ~ dreptul lui de moștenire, 928; ~ partea lui legală, 969; ~ bunicul despre tată e dator să înzestreze nepoata, 1633; ~ și bunicul care înfiază, pe nepoata înfiată, 1627.

COMANDAREA unui lucru cînd se schimbă în cumpărare și vinzare, 1546. Vezi **NĂIMIRE** de servicii și lucruri.

SE PRESCRIE. Vezi **PRESCRIPTIE**.

PRESCRIPTIE. Felurile prescripției sînt multe la jurisconsulți; cele principale însă sînt: prescripție (exceptio) excepție, este arătarea unei împrejurări, pe care pîritul opunînd-o la judecătorie față de învinuirea pîrișului, se apără; de ex. dacă cineva mă chiamă în judecată, spunînd că-i sînt dator prin zapis, pe care i l-am dat, pentru ca să-mi împrumute, el însă nu mi-a dat banii, pot să-i opun excepția anarghiriei, dovedind că nu mi-a dat de loc banii, sau mi-a dat mai puțini decît cuprinde zapisul, sau dacă i-am plătit datoria, sau dacă i-am dat un echivalent și am dovezi, sau dacă nu sînt supus judecătoriei la care m-a pîrit, pot, opunîndu-i acestea, să resping pîra lui împotriva mea ș.c.l. Prescripția temporală, lat. Prescriptio. Despre aceasta tratează ultimul capitol, al patrulea, din partea a treia. Prescripție ce este? 1906 ¹⁾; ~ uzucapiunea ce este? 1907; ~ cine poate să aibă prescripție

¹⁾ Prescripție temporală se numește timpul hotărît de legi, după trecerea căruia cel pîrit e liber de orice cercetare și judecată, dacă pînă atunci pîrișul a neglijat să-l cheme la judecătorie. Legile hotărînd timpul procesului, au voit să facă să înceteze denunțurile și nedreptățile pîrișilor; pe lîngă aceasta să prevină și eventuala moarte a mar-

τί ἐστι; 1907· ~ ποῖος δύναται νὰ ἔχῃ παραγραφὴν καὶ χρησιδεσποτεῖαν; 1908 καὶ 1931· ~ ἐναντίον τίνος; 1909· ~ ἀντικείμενα τῆς χρησιδεσποτείας, 1910—1914· ~ τὰ ἀπαιτούμενα εἰς αὐτήν· 1) νομή, 1915· ~ α') δικαία, 1916—1919· ~ β') καλὴ πίστει, 1920· ~ καὶ γ') ἀνυπαίτιος, 1921· ~ 2) παρέλευσις τοῦ χρόνου, 1922· ~ χρόνος τῆς χρησιδεσποτείας ἐπάνω πραγμάτων κινητῶν, 1923· ~ ἀκινήτων, 1924· ~ πῶς λογαριάζεται ὁ χρόνος τῆς ἀπουσίας τοῦ δεσπότη ἐνὸς πράγματος; 1925· ~ πῶς ὁ τῶν διορισθέντων ἢ περιορισθέντων δι' ἐγλήματα; 1926· ~ μέχρι πόσου χρόνου χρησιδεσπόζονται αἱ δουλεῖαι καὶ ἄλλα δίκαια εἰδικά; 1927· ~ ἡ σχολάζουσα κληρονομία καὶ ἄλλα ἀνήκοντα εἰς τὸ δημόσιον πράγματα; 1928· ~ πῶς ἀριθμεῖται ὁ χρόνος εἰς ταῦτα; 1929· ~ ποῖος δὲν δύναται νὰ χρησιδεσπόσῃ, 1930 καὶ 1931· ~ τὰ παρὰ νόμους ἀποξενωθέντα πράγματα τῶν ἀνηλίκων καὶ ἀφελίκων μέχρι πόσου χρησιδεσπόζονται; 1932—1934· ~ τὰ πράγματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀποξένωσις εἶναι ἀπηγορευμένη ἐκ διαθήκης, μέχρι πόσου; 1935· ~ τὰ ἀκίνητα ἢ τὰ κινητὰ τὰ δημόσια, τὰ ἐκκλησιαστικά, τὰ τῶν νοσοκομείων καὶ τῶν τοιούτων κοινοφελῶν οἰκῶν καὶ τὰ ἰδιωτικά τοῦ ἡγεμόνος καὶ τὰ τῶν πόλεων, μέχρι πόσου; 1936· ~ τὸ φιδεικόμεμισον καὶ τὸ κατὰ κληρονομίαν ἢ ἐμφύτευσιν μισθωθὲν πρᾶγμα μέχρι πόσου; 1937· ~ ἔθιμον τοπικὸν περὶ τοῦ παρορισμοῦ, 1938· ~ ὅστις ἔλαβε πρᾶγμα κινητὸν ἀπὸ νομέως ὑπαίτιου ἢ κακῆς πίστεως καὶ δὲν δύναται νὰ δείξῃ τὸν προκατόχον του ἐκεῖνον, χρησιδεσπόζει αὐτὸ δι' ἑξαετίας 1939· ~ ποῖος δὲν ἀναγκάζεται νὰ δείξῃ τὸν δίκαιον τίτλον τῆς νομῆς αὐτοῦ; 1940· ~ χρόνος τῆς παραγραφῆς περιεχομένης ὑπὸ χρησιδεσποτείας, 1941· ~ τῆς μὴ περιεχομένης χρησιδεσποτείας, 1942· ~ πῶς σβένονται τὰ ἐναντίον τρίτου τινὸς δίκαια; 1943· ~ ποῖα ἐνοχαὶ δὲν παραγράφονται; 1944· ~ ποῖος δὲν περιορίζεται εἰς τὸ δίκαιόν του καὶ πότε περιορίζεται; 1945 καὶ 1946· ~ μέχρι πόσου καιροῦ καὶ πότε σβένεται ἡ υποθηκαρῖα ἀγωγή; 1947 καὶ 1948· ~ μέχρι πόσου καιροῦ καὶ πῶς ἡ τὰ ἴδια ἐκδικουσα ἀγωγή; 1949· ~ ἐὰν τρίτος τις ἐνεμήθῃ τὸ εἰς ἄλλον ἐνεχυρασθὲν πρᾶγμα, πότε καὶ πῶς δύναται νὰ χρησιδεσπόσῃ; 1950· ~ τὸ δίκαιον τοῦ ἀπαιτεῖν κληρονομίαν ἢ λεγόντων ἢ κινεῖν μέμψιν κατὰ διαθήκης μέχρι πόσου χρόνου ἐκτείνεται; 1951· ~ ἐξαιρέσεις περὶ διαμερισμοῦ τῆς κληρονομίας γενομένου ἐν ἀπουσίᾳ ἐνὸς τῶν συγγληρονόμων, 1952· ~ εἰς ποῖας πτώσεις δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ γενικὸς κανὼν περὶ τῆς δι' ἀρχησιᾶς σβέσεως ἐνὸς δικαίου; 1953· ~ πότε καὶ πῶς δύναται τις νὰ χρησιδεσπόσῃ πρᾶγμα κληρονομιαῖον; 1954· ~ ἡ περὶ ἀνατροπῆς τῆς δωρεᾶς ἀγωγή ἕως πότε καὶ παρὰ τίνων κινεῖται; 1955· ~ ἡ τὸ πωληθὲν πρᾶγμα ἀναστρέφουσα δι' ἐλάττωμα ἕως πότε; 1956· ~ ἐὰν τις ἐν τοῖς ἐπιβεβαρημένοις συναλλάγμασιν ἐζημιώθῃ ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς τακτικῆς τιμῆς τοῦ πράγματος, μέχρι πόσου χρόνου δύναται νὰ ἀνατρέψῃ τὸ συνάλλαγμα καὶ πότε δὲν δύναται; 1957· ~ ἡ ἀπαίτησις τοῦ ἀζημίου διὰ πρᾶγμα ἐκνικηθὲν μέχρι πόσου χρόνου ἐκτείνεται; 1958· ~ τὸ δίκαιον τῆς ἀποκαταστάσεως εἰς ποῖα πράγματα καὶ διὰ ποίας αἰτίας καὶ μέχρι πόσου χρόνου σβένεται; 1959· ~ ἡ περὶ τοῦ ἀζημίου ἀγωγή

λάβωσι καὶ τὸν ἐνδεχόμενον θάνατον τῶν μαρτύρων καὶ τὸν ἀφανισμόν ἄλλων ἐλέγχων (ἀποδείξεων) ἢ σημείων, χωρὶς τῶν ὁποίων ὁ δικαστὴς ἢ δὲν ἤθελε δυνηθῇ νὰ κρίνῃ τὴν δίκην ἢ ἐκινδύνευε νὰ τὴν κρίνῃ ἀδίκως· παραδείγματος χάριν, ὁ ἐγκαλῶν ἀδίκως, φοβούμενος τοὺς ἐλέγχους καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀθωότητος τοῦ ἐγκαλουμένου, ἡμπορεῖ νὰ ἀναβάλλῃ τὴν καθήγορίαν του, ἕως οὗ ἢ διὰ τὸν θάνατον τῶν μαρτύρων ἢ δι' ἄλλας περιστάσεις νὰ ἀφανισθῶσιν οἱ ἔλεγχοι καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἐδιώρισαν πενταετὴ τὴν παραγραφὴν « Δοκεῖ γὰρ μοι καὶ ὁ Σόλων οὐδενὸς ἄλλου ἔνεκα θεῖναι αὐτὸν (τὸν νόμον), ἢ τοῦ μὴ συκοφαντεῖσθαι ὑμᾶς· τοῖς μὲν γὰρ ἀδικουμένοις ἱκανὰ τὰ πέντε ἔτη ἡγήσατο εἶναι εἰσπράξασθαι· κατὰ δὲ τῶν ψευδομένων τὸν χρόνον ἐνόμισε σαφέστατον ἐλεγχόν ἐσεσθαι· καὶ ἅμα ἐπειδὴ ἀδύνατον ἔγνω τοὺς τε συμβάλλοντας καὶ τοὺς μάρτυρας ἀεὶ ζῆν, τὸν νόμον ἀντὶ τούτων ἔθηκεν, ὅπως μάρτυς εἴῃ τοῦ δικαίου τοῖς εἰρημένοις » (Δημόσθ. ἐν τῷ ὑπὲρ Φορμ.) Δ. Κορ. Σημειώμ. εἰς τὸν Βεκκαρίαν σελ. 230.

și uzucapiune? 1908 și 1931; ~ împotriva cui? 1909; ~ obiectele uzucapiunii, 1910—1914; ~ cele ce se cer la ea: 1) posesie, 1915; ~ a) dreaptă, 1916—1919; b) de bună credință, 1920 și c) neprihănită, 1921; ~ 2) trecerea timpului, 1922; ~ timpul uzucapiunii lucrurilor mișcătoare, 1923; ~ nemișcătoare, 1924; ~ cum se socotește timpul absenței proprietarului unui lucru? 1925; ~ cum a celor surghiuniți sau închiși pentru crime? 1926; ~ pînă în ce timp se dobîndesc prin uzucapiune servituțile și alte drepturi speciale? 1927; ~ moștenirea vacantă și alte lucruri ce aparțin obștei poporului? 1928; ~ cum se numără timpul la acestea? 1929; ~ cine nu poate dobîndi prin uzucapiune? 1930 și 1931; ~ lucrurile înstrăinate pe nedrept ale nevîrstnicilor pînă cînd se dobîndesc prin uzucapiune? 1932—1934; ~ lucrurile a căror înstrăinare este oprită prin testament, pînă cînd? 1935; ~ cele nemișcătoare și mișcătoare publice, bisericești, ale spitalelor și ale caselor de acest fel de folos obștesc și cele particulare ale domnului și ale orașelor, pînă cînd? 1936; ~ fideicomisul și lucrul arendat cu drept de moștenire sau cu bezmen, pînă cînd? 1937; ~ obiceiul pămîntului pentru împresurare, 1938; ~ cine a luat un lucru mișcător de la un posesor vinovat sau de rea credință și nu-l poate arăta pe acela ce l-a avut înaintea lui, îl dobîndește prin uzucapiune în timp de șase ani, 1939; ~ cine n-are nevoie să arate titlul drept al posesiunii lui? 1940; ~ timpul prescripției cuprinse în uzucapiune, 1941; ~ al acelei care nu cuprinde uzucapiune, 1942; ~ cum se sting drepturile față de un al treilea, 1943; ~ care îndatoriri nu se prescriu? 1944; ~ cine nu e îngrădit în dreptul său și cînd se îngrădește? 1945 și 1946; ~ în ce timp și cazuri se stinge pîra ipotecară? 1947 și 1948; — pînă cînd și cum, pîra de revendicare a lucrurilor proprii? 1949; ~ dacă un al treilea a posedat lucrul zălogit altuia, cînd și cum poate să-l dobîndească prin uzucapiune? 1950; ~ dreptul de a cere moștenire sau legat, sau a porni plîngere asupra testamentului cînd se întinde? 1951; ~ excepție pentru împărțeala moștenirii făcută în lipsa unuia din moștenitori, 1952; ~ la care cazuri nu se poate aplica regula generală pentru stingerea unui drept prin neîntrebuințare? 1953; ~ cînd și cum poate cineva dobîndi prin uzucapiune lucru de moștenire? 1954; ~ pîra pentru răsturnarea dăruirii pînă cînd și de cine se pornește? 1955; ~ aceea pentru întoarcerea lucrului vîndut cu meteahnă pînă cînd? 1956; ~ dacă cineva la contracte însărcinatoare a fost păgubit peste jumătate din prețul ordinar al lucrului, în cît timp poate să răstoarne contractul și cînd nu poate? 1957; ~ cererea de despăgubire pentru lucrul pierdut prin evicțiune pînă cînd se întinde? 1958; ~ dreptul restituției la care lucruri și pentru care pricini și pînă cînd se stinge? 1959; ~ pîra de despăgu-

torilor și dispariția altor dovezi și semne, fără de care judecătorul sau n-ar fi putut să judece procesul, sau era în primejdie să-l judece cu nedreptate; de exemplu, pîrișul pe nedrept, temîndu-se de dovezile și semnele nevinovăției pîritului, poate să amîne pîra sa, pînă ce prin moartea martorilor sau prin alte împrejurări, au dispărut dovezile și semnele acestea. Legile lui Solon au hotărît prescripția în timp de cinci ani. «Cred că și Solon a pus această lege nu de altceva, decît ca voi să nu fiți expuși denunțărilor; căci pentru cei nedreptățiți a crezut că cinci ani sînt de ajuns, ca să-și scoată dreptul; iar în contra celor ce mint, a socotit că timpul va fi cea mai lămurită dovadă; și totodată pentru că a știut că e cu neputință ca atît acei ce se ceartă, cît și martorii să trăiască mereu, a pus în locul acestora legea, ca să poată fi pentru cei ce au spus-o, un martor al dreptății» (Demost., Pentru Form.) D. Cor. Notă la Beccaria, p. 230.

μέχρι πόσου; 1960· ~ ἡ περὶ διαφορῶν ὕβρεων μέχρι πόσου; 1961· ~ συμψηφισμός τῆς παραγραφῆς τοῦ προκτῆτορος, 1962 καὶ 1963· ~ καλύματα τῆς παραγραφῆς, 1964—1967· ~ διακοπὴ τῆς χρησιδεσποτείας καὶ τῆς παραγραφῆς, 1968· ~ ἀποτελέσματα αὐτῶν, 1969 καὶ 1970· ~ ἡ ἀνάμνησις τῆς παραγραφῆς δὲν ἀνήκει εἰς τὸ κριτήριον, ἐὰν τὰ διαφερόμενα μέρη δὲν ἀναφέρωσιν αὐτήν, 1971· ~ οὐδεὶς δύναται ἐν καιρῷ τοῦ συναλλάγματος νὰ κάμῃ παραχώρησιν παραγραφῆς οὔτε συμφωνίαν περὶ χρόνου αὐτῆς μακροτέρου τοῦ ὑπὸ τῶν νόμων διοριζομένου, 1972· ~ μέχρι πόσου καιροῦ παραγράφεται τὸ δίκαιον τῆς προτιμῆσεως τῶν παρόντων καὶ μέχρι πόσου τῶν ἀπόντων; 1434—1436 καὶ 1447. *Ιδ. καὶ ΚΑΙΡΟΣ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ λέγεται τὸ σημεῖον τοῦτο §, τὸ ὅποιον βάλλεται ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστης νέας περιόδου τοῦ λόγου.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ, ἡ πρᾶξις, δι' ἧς ἐν πρᾶγμα σωματικὸν μεταβαίνει ἀφ' ἐνὸς προσώπου εἰς ἄλλο, ὅταν δίδῃ τις ἐν πρᾶγμα εἰς ἄλλον, ἢ εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνου, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει. Περὶ προσκτῆσεως δεσποτείας διὰ παραδόσεως πραγματεύεται τὸ πέμπτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. *Ἡ παράδοσις εἶναι πρόσκτησις ἔμμεσος, 568· ~ νόμιμος τίτλος αὐτῆς, 569· ~ τρόπος ἔμμεσος τῆς προσκτῆσεως, 570· ~ εἶδη τῆς παραδόσεως: 1) πραγμάτων κινήτων· α') παραδόσις σωματικῇ, 571· ~ β') παραδόσις συμβολικῇ ἢ διὰ σημείων, 572· ~ σημεῖα τῆς παραδόσεως, 572, σχόλ. 35· ~ γ') διὰ φανερώσεως διὰ λόγου, 573· ~ ἀκολουθήσις περὶ πραγμάτων σταλόντων, 574· ~ περὶ πραγμάτων ἀποξενωθέντων εἰς δύο ἢ πλείοτερα πρόσωπα, 575 ~ 2) παραδόσις τῶν ἀκινήτων πραγμάτων, 576 καὶ 577· ~ παρακολούθημα ἐκ τῆς προσκτῆσεως τῆς νομῆς, 578 καὶ 579· ~ ποῖα δίκαια παραδίδονται ὁμοῦ μετὰ τὸ πρᾶγμα καὶ ποῖα οὐ; 580· ~ τρόποι δι' ὧν παύει ἡ τῶν πραγμάτων δεσποτεία, 581· ~ ποῦ παραδίδονται τὰ ἀκίνητα καὶ ποῦ τὰ κινήτα; 1217 καὶ 1870.

ΠΑΡΑΘΕΜΕΝΟΣ· λέγεται ὁ διδούς τὴν παρακαταθήκην.

ΠΑΡΑΘΗΚΑΡΙΟΣ λέγεται ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ἐμπιστεύεται ἡ παρακαταθήκη.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ἀναγκαῖα τῆς ἐπιτροπίας, 259—262· ~ θεληματικῇ, 263· ~ τρόπος τῆς παραιτήσεως, 269· ~ ἐὰν δὲν παραιτῇται ὁ ἀνίκανος εἰς ἐπιτροπίαν, ἀποκρύπτων τὴν ἀνικανότητά αὐτοῦ, 270· ~ ἐὰν ὁ Ικανὸς παραιτῇται χωρὶς αἰτίας εὐλόγου, 271· ~ παραιτήσεις τῆς κηδεμονίας, 374· ~ τῆς κληρονομίας, 1020, 1027, 1032—1035, 1037, 1038, 1040 καὶ 1041. *Ιδ. ΚΑΤΑΔΟΧΗ.

ΠΑΡΑΙΤΟΥΜΑΙ, ἀφίνω τι, ἢ ἀφίνομαι ἀπὸ τινος.

ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ λέγεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον παραδίδεται εἰς τινὰ πρὸς φύλαξιν ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὸ πάλιν εἰς τὸν δόντα, ὅταν ἐκεῖνος τὸ ζητήσῃ. Περὶ τῆς παρακαταθήκης πραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν δεύτερον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Παρακαταθήκη τί ἐστὶ; 1291· ~ ποσαπλῇ ἐστὶ; 1292 καὶ 1293· ~ ὁ παραθηκάριος εἶναι μόνον κάτοχος, 1294· ~ πότε ἡ παρακαταθήκη μεταβάλλεται εἰς δάνειον ἢ κοιμοδάτον; 1295· ~ ἡ εἰς ἐντολήν; 1296· ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ τοῦ παραθηκαρίου, 1297—1303· ~ τοῦ παραθεμένου, 1304—1306· ~ μεσεγγυητῆς, 1307· ~ ἀνήκει ἄρα μισθὸς εἰς τὸν παραθηκάριον; 1308· ~ ἡ παρακαταθήκη δὲν εἶναι ἀντικείμενον τοῦ ἀντελλόγου, 1896· ~ οὐδέποτε χρησιδεσπόζεται, 1918.

ΠΑΡΑΚΑΤΑΤΕΘΕΙΜΕΝΑ (παρακατατίθεμαι) δομένα εἰς φύλαξιν ὡς παρακαταθήκη.

ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΙΣ εἰς τὴν συμφωνίαν ὅποιον ἀποτέλεσμα ἔχει; 1206. *Ιδ. ΣΥΜΦΩΝΟΝ.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ, (παρακάλεις) τί ἐστὶ καὶ τί διαφέρει τοῦ κοιμοδάτου; 1314.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΜΑ, τὸ πλησίον τινὸς ἀκολουθοῦν.

ΠΑΡΑΚΡΑΤΗΣΙΣ. *Ιδ. ΠΑΡΑΚΡΑΤΩ.

ΠΑΡΑΚΡΑΤΩ, κρατῶ παρ' ἐμοὶ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, δὲν δίδω αὐτὸ εἰς ἄλλον.

ΠΑΡΑΛΑΒΗ, δέξιμον, πάρσιμον.

bire, pînă în cît timp? 1960; ~ aceea pentru diferite insulte, pînă cînd? 1961; ~ socotirea împreună a prescripției cu a celui ce a dobîndit de mai înainte, 1962 și 1963; ~ împiedicări ale prescripției, 1964—1967; ~ curmarea uzucapiunii și a prescripției, 1968; ~ efectele lor, 1969 și 1970; — invocarea prescripției nu revine judecătorei, dacă părțile implicate nu o pun înainte, 1971; ~ nimeni nu poate în timpul contractului să facă cesiune de prescripție nici convenție asupra timpului ei mai îndelungat decît cel hotărît de legi, 1972; ~ în cît timp se prescrie dreptul de protimisias al celor prezenți și în cît timp al celor absenți? 1434—1436 și 1947. Vezi și TERMEN, TIMP.

PARAGRAF se chiamă semnul acesta §, care se pune înaintea fiecărei perioade nouă a unei cuvîntări (scrieri).

PREDARE, acțiunea prin care un lucru corporal trece de la o persoană la alta, cînd cineva dă altuia un lucru, sau în mîinile celui a cărui îi aparține. Despre dobîndirea proprietății prin predare tratează capitolul al cincilea din partea a doua. Predarea este o dobîndire mijlocită, 568; ~ titlul legal al ei, 569; ~ chipul mijlocit al dobîndirii, 570; ~ felurile predării: 1) a lucrurilor mișcătoare: a) predare corporală, 571; ~ b) predare simbolică sau prin semne, 572; ~ semnele predării, 572, not. 35; ~ c) prin arătare cu vorba, 573; ~ procedura pentru lucrurile trimise, 574; ~ pentru lucrurile înstrăinate la două sau mai multe persoane, 575; ~ 2) predarea lucrurilor nemișcătoare, 576 și 577; ~ consecință din cîștigarea posesiunii, 578 și 579; ~ care drepturi sînt predate împreună cu lucrul și care nu? 580; ~ chipuri prin care încetează proprietatea lucrurilor, 581; ~ unde se predau cele nemișcătoare și unde cele mișcătoare? 1217 și 1870.

DEPUNĂTOR se numește acela care dă depozitul.

DEPOZITAR se numește acela a cărui i se încredințează depozitul.

RENUNȚARE de nevoie la epitropie, 259—262; de bunăvoie, 263; ~ chipul renunțării, 269; ~ dacă incapabilul nu renunță la epitropie și ascunde incapacitatea lui, 270; ~ dacă renunță cel capabil fără cauză binecuvîntată, 271; ~ renunțare la curatorie, 574; ~ la moștenire, 1020—1027, 1032—1035, 1037, 1038, 1040 și 1041. Vezi **ACCEPTARE**.

RENUNȚ, las ceva, sau mă las de ceva.

DEPOZIT se numește acel lucru, care se predă cuiva spre păstrare cu intenția să-l întoarcă înapoi celui ce-l dă, cînd acela îl va cere. Despre depozit tratează capitolul douăzeci și doi din partea a doua. Depozit ce este? 1291; ~ de cite feluri este? 1292 și 1293; ~ depozitarul este numai un deținător, 1294; — cînd depozitul se schimbă în împrumut sau comodat? 1295; ~ sau în mandat? 1296; ~ drepturi și îndatoriri ale depozitarului 1297—1303; ~ ale depunătorului, 1304—1306; ~ sechestrul, 1307; — se cuvine oare plată depozitarului? 1308; — depozitul nu este obiect de compensație, 1896; ~ niciodată nu se dobîndește prin uzucapiune, 1918.

DEPOZITATE (depozitez), date spre păstrare ca depozit.

ÎNDEMNAREA la un contract, ce efect are? 1206. Vezi **CONTRACT**.

RUGĂMINTE, rugare, ce este și în ce se deosebește de comodat? 1314.

CONSECINȚĂ, ce urmează după ceva.

REȚINERE. Vezi **REȚIN**.

REȚIN.

PRELUARE, luare, primire.

ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΩ, λαμβάνω, πέρνω υπό την φύλαξιν ἢ ἐξουσίαν μου.

ΠΑΡΑΜΕΛΩ, ἀμελῶ, ἀψηφῶ.

ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ, ὅστις εἶναι ἢ κάμνει τι ἔξω τοῦ νόμου.

ΠΑΡΑΠΕΜΠΩ, πέμπω, στέλλω εἰς τινα ἢ εἰς τι μέρος.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ, ἀποστολή, στάλσιμον.

ΠΑΡΑΤΙΘΗΜΙ, παραδίδω, ἐγχειρίζω εἰς τινα ἐν πρᾶγμα ὡς παρακαταθήκην, διὰ νὰ φυλάξῃ αὐτό.

ΠΑΡΑΤΡΙΨΙΣ, τριβή, τρίψιμον ἐνὸς πράγματος μετ' ἄλλο καὶ ἢ ἐκ τούτου λέπτυνσις καὶ παλαιώσεις. *Ιδ. καὶ ΤΡΙΒΗ.

ΠΑΡΑΦΕΡΝΑ. *Ιδ. ΕΞΩΠΡΟΙΚΑ.

ΠΑΡΑΦΡΟΝΩ, γίνομαι ἔξω τῆς φρονήσεως, ἐκβαίνω ἀπὸ τὸν νοῦν μου.

ΠΑΡΑΦΡΟΣΥΝΗ, παρακοπή, σάλευσις τοῦ νοός.

ΠΑΡΑΦΡΩΝ, ἔξω φρενῶν.

ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΙΣ (ἄφεσις, παραίτησις ἐνὸς πράγματος) τί ἐστὶ; 1840· ~ ἀντικείμενα αὐτῆς, 1841 καὶ 1842· ~ ἀποτελέσματα αὐτῆς, 1843—1845· ~ εἰς πόσον ὑποχρεοῦται ὁ παραχωρῶν; 1846 καὶ 1847· ~ δίκαια τοῦ παραχωρουμένου, 1844· ~ ἐνοχαὶ αὐτοῦ 1847 καὶ 1848.

ΠΑΡΑΧΩΡΟΥΜΕΝΟΣ (παραχωροῦμαι) λέγεται ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον παραχωρεῖται, ἀφίνηται τι παρ' ἄλλου.

ΠΑΡΑΧΩΡΩΝ (παραχωρῶ) λέγεται ὅστις παραχωρεῖ, ἀφίνει τι εἰς ἄλλον.

ΠΑΡΕΚΤΡΟΠΗ, παρέκβασις, ὅταν ἐκβαίῃ τις ἀπὸ τὴν εὐθείαν ὁδόν, παραστράτισμα.

ΠΑΡΕΛΕΥΣΙΣ, πέρασις.

ΠΑΡΕΜΠΠΤΩΣΙ (παρεμπίπτω), πίπτωσιν, ἐρχονται ἐν τῷ μεταξύ.

ΠΑΡΙΣΤΩ, παριστάνω, παραστήνω.

ΠΑΡΟΔΟΣ, δρόμος πλατύτερος τοῦ μονοπατίου καὶ στενότερος τῆς ὁδοῦ. Δίκαιον τῆς παρόδου, 644. *Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΠΑΡΟΝΤΕΣ, οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπικρατείᾳ, οἱ μὴ λείποντες εἰς ἄλλην ἐπικράτειαν.

ΠΑΡΟΡΙΩ, ὑπερβαίνω τὰ σύνορα, ἀρπάζω καὶ οἰκιοποιεῖμαι τὴν γῆν τοῦ γείτονός μου. Μολδαβιστὶ impresor.

ΠΑΡΟΡΙΣΜΟΣ, ὁ ὑπερβιασμός τῶν συνόρων καὶ ἢ διὰ τούτου οἰκιοποίησις τῆς γῆς τοῦ γείτονος. Μολδ. impresurare. Διὰ τοῦ παρορισμοῦ δὲν δύναται τις νὰ προσκτᾷται χρησιδεσποτείαν, 1921 καὶ 1938.

ΠΑΡΟΡΙΣΤΗΣ, ὁ ὑπερβαίνων τὰ σύνορα καὶ ἀρπάζων, οἰκιοποιούμενος τὴν γῆν τοῦ γείτονός του.

ΠΑΤΗΡ γνήσιος ποῖος λογίζεται; 181 καὶ 210—212· ~ ἴδια δίκαια καὶ χρέη αὐτοῦ περὶ τῆς διατροφῆς τῶν παιδίων, 183 καὶ 185· ~ μεταδίδει εἰς τὰ παιδιά τὴν ἐπωνυμίαν καὶ τὰ δίκαια τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, 192· ~ ἔχει ἐπάνω αὐτῶν ἐξουσίαν πατρικὴν, 193. *Ιδ. ΠΑΤΡΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. Δύναται νὰ διορίσῃ εἰς τὸ παιδίον αὐτοῦ ἐπίτροπον ἢ συνεπίτροπον, 264 καὶ 279· ~ ἢ νὰ ἀπομακρύνῃ τινὰ ἀπὸ τῆς ἐπιτροπίας, 261· ~ πότε καὶ πῶς δύναται νὰ ἀντιλέγῃ περὶ τῆς νομίμου πατρότητος; 210—214· ~ ἐὰν διαλυθῇ ὁ γάμος ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τί ζημιούται; 131 καὶ 133· ~ ἐὰν λάβῃ ἄλλην γυναῖκα μετὰ τὸν πένθυμον χρόνον τί κερδαίνει; 152· ~ ἐὰν δὲν λάβῃ, τί; 157· ~ ὁ τοῦ μὴ γνησίου παιδίου πατὴρ χρεωστεῖ νὰ δώσῃ τὰ περὶ τῆς διατροφῆς αὐτοῦ ἔξοδα, 221—223· ~ καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ, ἐὰν ἡ μήτηρ δὲν εἶναι εἰς τοῦτο ἀξιόπιστος, 224 καὶ 225· ~ ὅποιαν ἐξουσίαν ἔχει ἐπάνω αὐτοῦ; 222· ~ τὰ δίκαια τοῦ πατρὸς δὲν εἶναι ἀντικείμενον τῆς χρησιδεσποτείας ἢ τῆς παραγραφῆς, 1912 καὶ 1944· ~ πατὴρ θετός. *Ιδ. ΥΠΟΘΕΣΙΑ. Ὑποχρεοῦται νὰ προικίσῃ καὶ τὴν θετὴν θυγατέρα, 1627· ~ δὲν κληρονομεῖ τὸ θετὸν παιδίον αὐτοῦ, 955.

PREIAU, iau, primesc sub păstrarea și stăpînirea mea.

NEGLIJEZ, sînt nepăsător, nu iau în seamă.

NELEGAL, care este sau face ceva alături de lege.

TRANSMIT, trimit cuiva sau în altă parte.

TRANSMITERE, expediere, trimitere.

DEPUN, predau, înmînez cuiva un lucru ca depozit, pentru ca să-l păstreze.

FĂRÎMITARE, frecare a unui lucru cu altul și subțiere și uzare din cauza aceasta. Vezi UZURĂ.

PARAFERNĂ. Vezi EXOPRICĂ.

ÎNEBUNESC, ajung fără minte, îmi ies din minte.

ÎNEBUNIRE, ieșire din minte.

NEBUN, fără de minte.

CESIUNE (lăsare, cedare a unui lucru) ce este? 1840; ~ obiectele ei, 1841 și 1842; ~ efectele ei, 1843—1845; ~ în ce măsură se îndatorește cel care cedează? 1846 și 1847; ~ drepturile celui care primește cesiunea, 1844; ~ îndatoririle lui, 1847 și 1848.

CESIONAR (mi se cedează) se numește acela căruia i se cedează, i se lasă ceva de altul.

CEDENT (cedez) se numește care cedează, lasă altuia ceva.

RĂTĂCIRE, abatere, cînd cineva iese din drumul cel drept, drum greșit.

TRECERE, curgere de timp.

INTERVINĂ, SĂ (intervin), să cadă, să vină între timp.

REPREZINT.

CĂRARE, cale mai largă decît poteca și mai strîmtă decît drumul. Dreptul cărării, 644. Vezi SERVITUTE.

PREZENȚI, cei ce se află în același stat, care nu se află în alt stat.

CALC HOTARUL, trec peste hotare, răpesc și-mi însușesc pămîntul vecinului meu. Moldovenește: impresor.

CĂLCARE DE HOTAR, trecerea peste hotare și prin aceasta însușirea pămîntului vecinului. Mold. impresurare. Prin impresurare nu poate cineva cîștiga proprietatea cu uzucapiune, 1921 și 1938.

ÎMPRESURĂTOR, cel care calcă hotarele și răpește, însușindu-și pămîntul vecinului său.

TATĂ legitim, care se socotește? 181 și 210—212; ~ drepturi și îndatoriri în deosebi pentru hrănirea copiilor, 183 și 185; ~ transmite copiilor numele și drepturile stării lui, 192; ~ are asupra lor putere părintească, 193; vezi PĂRINTEASCĂ PUTERE. Poate să rînduiască copilului său epitrop sau coepitrop, 264 și 279; ~ sau să îndepărteze pe cineva de la epitropie, 261; ~ cînd și cum poate să facă opoziție asupra paternității legale? 210—214; ~ dacă din vina lui s-a desfăcut căsătoria, ce păgubește? 131 și 133; ~ dacă ia altă femeie după anul de jelire, ce cîștigă? 152; ~ dacă nu ia, ce? 157; ~ tatăl copilului nelegitim e dator să dea cheltuielile pentru hrana lui, 221—223; ~ și să aibă grijă de creșterea lui, dacă mama nu e vrednică de credință pentru aceasta, 224 și 225; ~ ce putere are asupra lui? 222; ~ drepturile tatălui nu sînt obiect de uzucapiune sau de prescripție, 1912 și 1944; ~ tată adoptiv, vezi ÎNFIERE. E dator să înzestreze și pe fiica înfiată, 1627; ~ nu moștenește pe copilul său înfiat, 955.

ΠΑΤΡΙΚΗ ἐξουσία πόθεν συνίσταται; 193· ~ θεωρεῖται κυρίως εἰς τοὺς γάμους τῶν μὴ εἰς τελείαν ἡλικίαν φθασάντων τέκνων, 73—79· ~ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς καταστάσεως αὐτῶν, 194· ~ εἰς τὴν περιουσίαν αὐτῶν, 196—201· ~ εἰς τὰς ἐνοχὰς αὐτῶν, 202 καὶ 203· ~ εἰς τὴν προστάτευσιν τῶν δικαίων αὐτῶν, 204· ~ ἐπάνω τῶν μὴ νομίμων παιδίων δὲν ἔχει κυρίως χώραν ἡ πατρικὴ ἐξουσία, 222· ~ παῦσις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, 228—234· ~ αἰτία τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς ὑπὲρ τὸν διωρισμένον ὑπὸ τῶν νόμων καιρὸν, 229 καὶ 230· ~ πότε ἐμποδίζεται ἡ μεταχείρισις αὐτῆς; 232· ~ πότε στερεῖται αὐτὴν ὁ πατὴρ διόλου; 233 καὶ 234· ~ κατάχρησις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας πῶς γίνεται καὶ τίνες δύνανται νὰ ἐπικαλῶνται τὴν βοήθειαν τοῦ κριτηρίου ἐναντίον αὐτῆς; 234 καὶ σχόλ. 15· ~ ὁ θεὸς πατὴρ ἀναδέχεται πατρικὴν ἐξουσίαν, 247 καὶ 248· ~ μετὰ λύσιν τῆς υἱοθεσίας ἐπιστρέφει πάλιν ἡ πατρικὴ ἐξουσία εἰς τὸν γνήσιον πατέρα, 251.

ΠΑΤΡΟΘΗΣ, τὸ εἶναι τοῦ πατρὸς, 210.

ΠΑΤΡΩΑ (τὰ πατρικά) πράγματα μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζονται; 1934.

ΠΑΤΡΩΝ λέγεται ὁ δεσπότης πρὸς τὸν ἐλευθερωθέντα παρ' αὐτοῦ σκλάβον, ὅστις ἀναφερόμενος πρὸς τὸν πάτρωνα λέγεται ἀπωλευθερος, 179. Εἰς τὴν σημασίαν τοῦ πάτρωνος περιέχεται καὶ ἡ πατρωνισσα.

ΠΑΤΡΩΝΥΜΙΑ, ἡ κατὰ τὸν πατέρα ὀνομασία, οἷον Ἀδαμίδης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδάμ.

ΠΑΥΣΙΣ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, 228—234· ~ τῆς ἐπιτροπίας, 330—345· ~ τῆς κηδεμονίας, 376· ~ τῆς νομῆς, 456—460· ~ τῆς δεσποτείας τῶν πραγμάτων, 581· ~ τῆς δουλείας, 680—686· ~ μιᾶς ὑποσχέσεως μὴ ἀποδεχθεῖσθαι ἐν τῷ προσδιωρισμένῳ καιρῷ, 1153· ~ τῶν συμφωνιῶν, 1233—1237· ~ τῆς ἐγγυήσεως, 1793—1799· ~ τῶν δικαίων ἐναντίον τρίτου τινὸς διὰ παραγραφῆς, 1943.

ΠΕΙΡΑΘΗΣ, ληστής τῆς θαλάσσης, κουρσάρος.

ΠΕΝΘΟΣ, λύπη ἐπὶ θανάτῳ συγγενοῦς. Πένθους χρόνος· α') τίνες πενθοῦνται; 144· — β') τίνες οὐ; 146.

ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΣ, πέντε χρόνων διάστημα.

ΠΕΝΤΑΜΑΜΜΗ ποία λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54.

ΠΕΝΤΑΠΑΠΠΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54.

ΠΕΝΤΕΓΓΟΝΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ, τὸ περιγράφειν περιστατικῶς ἢ διὰ γραφῆς ἢ ὅρων παράστασις.

ΠΕΡΙΕΛΘΟΝ (περιέρχομαι), ἐλθόν, καντατῆσαν, μάλιστα ἀπὸ κληρονομίας.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ πάθος λέγεται ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐπιστρέφει εἰς διωρισμένον τινὰ καιρὸν. καθὼς εἶναι ὁ παροξυσμός, ἡ ἐπιληψία καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΜΑΙ, περικλείομαι εἰς σύνορα.

ΠΕΡΙΟΡΙΖΩ, περικλείω εἰς σύνορα.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΙΣ, περίκλεισις τριγύρω διὰ συνόρων.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ, τὸ περιορίζειν καὶ περικλείειν, βάλλειν ὅρους, σύνορα. Περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς τελευταίας θελήσεως πραγματεύεται τὸ δωδέκατον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Δίκαιον τοῦ διαθεμένου εἰς τὸ νὰ περιορίσῃ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θέλησιν, 862· ~ τρόπος τοῦ περιορισμοῦ τῆς τελευταίας θελήσεως· α') δι' αἰρέσεως. Ὁρισμός καὶ εἶδη τῶν αἰρέσεων, 863—881· ~ πότε δὲν ἔχει ἰσχύν; 881 καὶ 882· ~ αἰρέσεως δυνατῆς ἐκπλήρωσις, 883· ~ διὰ γάμον ἐπιτεθεῖσα εἰς ἓν πρόσωπον, 884· ~ εἰς δύο πρόσωπα ἐν ταυτῷ, 885· ~ ἐξαίρεσις τῆς ἐκπλήρωσεως τοῦ ὑπὸ αἵρεσιν γάμου, 886· ~ αἵρεσις καλῶν οὐσῶν τὸν γάμον, 887· ~ ἡ αἵρεσις δὲν ἐκπληροῦται δις, 888· ~ πότε διαβαίνει εἰς τοὺς ὑποκαταστάτους καὶ πότε οὐ; 889· ~ ἰδιότητες ἀναγκαῖαι ἐν καιρῷ τῆς ἐκβάσεως τῆς ἡρτημένης αἰρέσεως, 890· ~ ἐκπλήρωσις αἰρέσεως ἐπιτεθείσης εἰς πολλοὺς, 891· ~ β') διὰ καιροῦ ὠρισμένου, 892· ~ ἀορίστου, 893· ~ διορισμός τοῦ καιροῦ, 894· ~ καιρὸς ἡρτημένος ἢ διαλυτικὸς τί ἐστι; 895· ~ πότε ὁ κληρονόμος ἢ ὁ λεγατάριος ἔχουσι τὰ

PĂRINTEASCĂ putere, din ce se alcătuiește? 193; ~ îndeosebi se are în vedere la căsătoriile copiilor încă neajunși la vîrstă deplină, 73—79; ~ la alegerea stării lor, 194; — la averea lor, 196—201; ~ la îndatoririle lor, 202 și 203; ~ la ocrotirea drepturilor lor, 204; ~ asupra copiilor nelegitimi nu are loc puterea părintească 222; ~ încetarea puterii părintești, 228—234; ~ cauzele extinderii ei și peste timpul hotărît de legi, 229 și 230; ~ cînd este oprită întrebuintarea ei, 232; ~ cînd tatăl este lipsit cu totul de ea? 233 și 234; ~ abuzul de putere părintească cum se face și cine poate să ceară ajutorul judecătorei împotriva lui? 234 și nota 15; ~ tatăl adoptiv ia asupra-și puterea părintească, 247 și 248; ~ după desfacerea adopțiunii se întoarce iarăși puterea părintească la tatăl cel drept, 251.

PATERNITATE, calitatea de tată, 210.

PATERNE (de la tată) lucruri, pînă la ce timp se dobîndesc prin uzucapiune? 1934.

PATRON se numește stăpînul față de robul eliberat de dînsul, care în raport cu patronul se numește libert, 179. În denumirea de patron se cuprinde și stăpîna.

PATRONIMIC, numele după tată, precum Adamide, fiul lui Adam.

ÎNCETARE a puterii părintești, 228—234; ~ a epitropiei, 330—345; ~ a curatoriei, 376; ~ a posesiei, 456—460; ~ a proprietății lucrurilor, 581; ~ a servituții, 680—686; ~ a unei făgăduinți neprimite în termenul hotărît, 1153; ~ a tocnelilor, 1233—1237; ~ a chezășiei, 1793—1799; ~ a drepturilor față de un al treilea prin prescripție, 1943.

PIRAT, tîlhar de mare, corsar.

JELIRE, suferință la moartea unei rude. Timpul jelierii: a) cine sînt jeliți? 144; ~ b) care nu? 146.

RĂSTIMP de cinci ani, interval de cinci ani.

PATRUPRERĂSTRĂBUNĂ, care se numește și a cita spiță este? 54.

PATRUPRERĂSTRĂBUNIC, care se numește și a cita spiță este? 54.

PATRUPRERĂSTRĂNEPOT, care se numește și a cita spiță este? 55.

DESCRIPTIE, descriere, după împrejurări, sau arătarea limitelor.

CRONICĂ, suferință, se spune aceea care se repetă la un timp oarecare hotărît, precum este paroxismul, epilepsia și altele de acest fel.

ÎNGRĂDIT, sint; sint închis în limite.

ÎNGRĂDESC, închid în limite.

ÎNGRĂDIRE, împrejmuire și închidere, a pune limite, hotare. Despre îngrădirea voinței celei de pe urmă tratează capitolul al doisprezecelea din partea a doua. Dreptul testatorului de a îngrădi voința sa cea de pe urmă, 862, ~ moduri de îngrădire a voinței celei de pe urmă: a) prin condiție, definiția și felurile condițiilor, 863—881; ~ cînd nu are putere? 881 și 882; ~ împlinirea condiției posibile, 883, ~ puțin pentru căsătorie unei persoane, 884; ~ la două persoane dintr-una, 885, ~ excepție la împlinirea căsătoriei sub condiție, 886; ~ condiție care oprește căsătoria, 887, ~ condiția nu se împlinește de două ori, 888; ~ cînd trece la subînțînere și cînd nu? 889; ~ însușiri neapărate în timpul împlinirii condiției alternanțoare, 890, ~ împlinirea condiției pusă la mai mulți, 891; ~ b) prin termen hotărît, 892; ~ nehotărît, 893; ~ hotărîrea termenului, 894; ~ termen alternător sau dezlegător, cu efect 895; ~ cînd moștenitorul sau legatarul au drepturile uzucapianului? 896; ~

δίκαια τοῦ καρπουμένου; 896· ~ γ') δι' ἐντολῆς, 897· ~ πότε ἐκπληροῦται καὶ πότε οὐ; 898· ~ καὶ δ') διὰ φανερώσεως τοῦ σκοποῦ τοῦ διαθεμένου, 899· ~ διαταγή μετὰ διορισμοῦ ποινῆς, 900. *Ιδ. καὶ ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ.

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ, ἡ κτῆσις, τὸ ἔχειν, τὰ ὑπάρχοντά τινος. Περιουσία καθολική, 289· ~ ιδιωτική, 379· ~ δημόσιος, 381· ~ τῆς ἐπικρατείας, 382· ~ μιᾶς ὁμάδος, 383· ~ κανὼν γενικὸς ἀφορῶν τοὺς διαφόρους τρόπους τῶν περιουσιῶν, 385· ~ περιουσία τινὸς καταλειφθεῖσα τί περιλαμβάνει; 687· ~ *Ιδ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ. Περιουσίας μέρος ἐὰν λεγατευθῇ, 839· ~ περιουσία καθαρὰ ποία λέγεται; 970.

ΠΕΡΙΠΠΤΩ, πίπτω εἰς τι, καταντῶ. Περιέπεσαν εἰς χρέη, 229.

ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΣ, ἡ κατάστασις ἐν ἣ εὐρίσκεται τις, περικυκλωμένος ὢν ὑπὸ διαφόρων πραγμάτων καὶ ὑποθέσεων. *Ἄρα, περίπτωμα, εὐκαιρία (ὀκαζιόν), κατάστασις, κίνδυνος, δυστυχία, συμβεβηκός, τύχη, συμβάν, τὸ ὅποιον συνοδεύει ὑπόθεσιν τινα ἢ πρᾶγμα τι.

ΠΕΡΙΦΡΑΞΙΣ, περιφραγή, περικύκλωσις με φράκτην.

ΠΕΡΙΧΑΡΑΚΩΣΙΣ, περικλείσις με χαράκωμα, με πασσάλους, παλούκια.

ΠΕΡΙΩΡΙΣΜΕΝΟΣ, περικλεισμένος εἰς σύνορα.

ΠΕΤΑΥΡΑ, τὰ λεπτὰ σανίδια, δι' ὧν σκεπάζονται αἱ οἰκοδομαί, τὰ ὅποια καὶ πέτευρα λέγονται, 1146.

ΠΕΤΡΑΔΙΑ. Λεγάτον πετραδίων τί περιέχει; 824.

ΠΗΓΑΖΩ, ἀναβλύω, ἀναβρύω.

ΠΗΓΗ, ἡ βρύσις, ἡ ἀρχὴ τοῦ ὕδατος, ὁ τόπος ὅπου ἀρχίζει νὰ ἀναβρῇ, ἢ γον ἐκτεινάζεται ἀπὸ τῆς γῆς τὸ ὕδωρ· καὶ μεταφορικῶς γένεσις, ἀρχή, πρώτη αἰτία.

ΠΙΔΑΚΕΣ (πίδαξ) ἀναβρύσεις ὑδάτων καὶ τὰ τουρκιστὶ λεγόμενα σαδιρβάνια.

ΠΙΘΑΝΟΤΗΣ, ἡ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὁμοίωσις, ὁμοιαλήθεια.

ΠΛΑΓΙΑ περίστασις. *Ιδ. ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΣ.

ΠΛΑΝΗ, ἀπάτη. *Ἡ πλάνη κάμνει ἀνίσχυρον τὴν διάταξιν τῆς τελευταίας θελήσεως, 731—734· ~ τὴν συμφωνίαν, 1163—1168· ~ καὶ μάλιστα τὴν διάλυσιν, 1823· ~ ἡ ἐκ πλάνης γενομένη καταβολὴ τοῦ ἀχρεωστήτου χρέους ἐπιστρέφει 1887—1891· ~ τὸ δίκαιον τῆς ἀποκαταστάσεως ἐπὶ λόγῳ δικαίας πλάνης παραγράφεται ἐντὸς τετραετίας, 1959· ~ πλάνη οὐσιώδης ἢ ἐπουσιώδης ποία εἶναι; 1164, σχόλ. 58.

ΠΛΑΝΩΜΑΙ, ἀπατῶμαι, γελῶμαι, ἐκβαίνω τοῦ ὀρθοῦ δρόμου ἢ τοῦ σκοποῦ, χάνω τὸν ὀρθὸν δρόμον μου, περιφέρομαι ἔνθεν κκεῖθεν.

ΠΛΑΣΤΗ, ἐσχηματισμένη, προσποιητή.

ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΖΩ. *Ιδ. ΥΠΕΡΘΕΜΑΤΙΖΩ.

ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ. *Ιδ. ΥΠΕΡΘΕΜΑΤΙΣΜΟΣ.

ΠΛΕΟΝΤΑ (πλέω), ταξιθεύοντα, ἀρμενίζοντα.

ΠΛΕΥΣΤΟΣ (ποταμός), πλεύσιμος, ἐπιτήδειος εἰς πλεύσιμον, εἰς τὸν ὅποιον δύνανται νὰ πλέωσι μικρὰ ἢ καὶ μεγάλα πλοῖα.

ΠΛΗΜΥΡΑ ἢ πλημύρα, ὁ πληθυσμός, ἡ αὔξησις τῶν ὑδάτων ὑπὲρ τὸ μέτρον.

ΠΛΗΡΕΟΥΣΙΟΤΗΣ ποία λέγεται; 1349. *Ιδ. ΕΝΤΟΛΗ.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ συγγένεια ποία λέγεται καὶ ποῦ θεωρεῖται; 49· ~ μέχρι πόσου βαθμοῦ ἐμποδίζει τὸν γάμον; 94.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ δικαστήριον. *Ιδ. ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ.

ΠΝΕΩ, ἀναπνέω, ἀνασαίνω.

ΠΟΙΝΗ, τιμωρία, παιδεία διὰ τὸ σφάλμα τινος καὶ ἡ ἀμοιβή ἢ πληρωμὴ τῆς ἀδικίας.

ΠΟΙΝΙΜΟΣ, ἐγκληματικός.

ΠΟΙΟΤΗΣ, κατάστασις, ιδιότης πράγματός τινος, ὅσον ταχύτης, λεπτότης, λευκότης κ.τ.λ 94 σχόλ. 10.

ΠΟΛΕΜΙΟΣ, ὁ ἐχθρός, ὅστις πολεμεῖ.

c) prin mandat, 897; ~ când se împlinește și când nu? 898; ~ și d) prin arătarea scopului testatorului, 899; ~ orînduire cu hotărîre de globire, 900. Vezi și ANERISIRE.

AVERE, dobîndire, ceea ce ai, bunurile cuiva. Averea generală, 289; ~ particulară, 379; ~ publică, 381; ~ a statului, 382; ~ a unei obștîmi, 383; ~ regulă generală privitoare la diferite chipuri de averi, 385; ~ averea lăsată a cuiva, ce cuprinde? 687; ~ vezi MOȘTENIRE. Dacă o parte de avere se lasă legat, 839; ~ avere curată care se numește? 970.

CAD în ceva, ajung. Au căzut în datorii, 229.

ÎMPREJURARE, starea în care se găsește cineva, înconjurat fiind de diferite lucruri și chestiuni. Așadar, întîmplare, prilej (ocasion), stare, primejdie, nenorocire, eveniment, noroc, ocazie, care însoțește vreo chestiune sau vreun lucru.

ÎMPREJMUIRE, îngrădire, înconjurare cu un gard.

PALISADĂ, înconjurare cu o palancă, cu țărui, pari.

DELIMITAT, închis în hotare.

ȘINDRILE, scîndurele subțiri cu care se acoperă casele, care se numesc și șindrile.

PIETRE SCUMPE. Legatul de pietre scumpe, ce cuprinde? 824.

IZVORĂSC.

SORGINTE, izvor, începutul apei, locul unde începe să izvorască, adică să iasă din pămînt apa; și figurat: naștere, început, primă cauză.

FÎNTÎNI de apă țîșnitoare, arteziene; turcește numite sadirvania.

PROBABILITATE.

LĂTURALNICĂ împrejurare. Vezi ÎMPREJURARE.

AMĂGIRE, înșelare. Amăgirea face neputernică dispoziția voinței celei de pe urmă, 731—734; ~ tocmeala, 1163—1168; ~ și mai ales învoiala, 1823; ~ plata, făcută din amăgire, a unei datorii nedatorate se întoarce, 1887—1891; ~ dreptul de restituire sub cuvînt de dreaptă amăgire se prescrie în răstimp de patru ani, 1959; ~ amăgire esențială și neesențială, care este? 1164 nota 58.

AMĂGESC, MĂ, mă înșel, sînt luat în ris, ies din drumul drept sau din intenția dreaptă, îmi pierd drumul drept, mă duc încolo și înapoi.

PLĂSMUIT, închipuit, făfărit.

LICITEZ, atîrdisesc.

LICITAȚIE. Vezi MEZAT.

PLUTITOARE (plutesc), călătoare pe apă.

NAVIGABIL (riu), potrivit pentru navigație, pe care pot pluti vase.

INUNDAȚIE, potopire, sporire de ape peste măsură.

PLENIPOTENȚĂ, ce se numește? 1349; vezi MANDAT.

DUHOVNICEASCĂ rudenie, care se numește și unde se cercetează? 49; ~ pînă la care spiță se oprește căsătoria? 94.

DUHOVNICEASCĂ dicasterie. Vezi DICASTERIE.

RESPIR, răsuflu, iau aer.

GLOABĂ, amendă, pedeapsă pentru greșeala cuiva și întoarcerea sau plata nedreptății.

PENAL.

CALITATE, starea, însușirea unui lucru, precum iuțeala, finețea de culoare, ș.a., 94, nota 10.

INAMIC, dușman, care duce război.

ΠΟΛΙΤΗΣ, δίκαιον αὐτοῦ, 44.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ, ὁ ἀνήκων εἰς τὴν πολιτείαν. Πολιτικὸς κώδιξ. *Ιδ. ΚΩΔΙΞ· πολιτικὸν νόμιμον. *Ιδ. NOMIMON.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ, πολλάκις φοραῖς.

ΠΟΡΙΖΟΜΑΙ, ἀποκτῶ, κερδαίνω, λαμβάνω τι ἀπό τινος.

ΠΟΡΙΣΤΙΚΗ συντροφία ποία λέγεται; 1563.

ΠΟΡΝΟΓΕΝΗ (πορνογενές) τὰ ἐκ πορνείας γεννηθέντα παιδιά.

ΠΟΣΙΜΟΝ, πᾶν ὃ, τι πίνεται, πιστόν.

ΠΟΣΟΤΗΣ, τὸ μέγεθος (μεγαλεῖον), ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ μέτρον πράγματός τινος, 94 σχόλ. 10.

ΠΡΑΓΜΑ. Περὶ τοῦ δικαίου τῶν πραγμάτων πραγματεύεται τὸ δεύτερον μέρος ὁλόκληρον· ἡ δὲ εἰσαγωγή αὐτοῦ πραγματεύεται ἰδίως περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς διαίρεσews αὐτῶν. *Ορισμὸς τοῦ πράγματος, 378· ~ διαίρεσις τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν προσώπων, εἰς τὰ ὅποια ἀνήκουσι, 379· ~ πράγματα κοινά, 380· ~ δημόσια, 381· ~ περιουσία τῆς ἐπικρατείας, 382· ~ πράγματα μιᾶς ὁμάδος ἢ περιουσία αὐτῆς, 383· ~ περιουσία τοῦ ἡγεμόνος, ἰδιωτική, 384· ~ κανὼν κοινὸς ἀφορῶν τοὺς τρόπους τῶν περιουσιῶν, 385· ~ διαίρεσις τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς ποιότητος αὐτῶν, 386· ~ πράγματα σωματικά καὶ ἀσώματα, 387· ~ κινητὰ καὶ ἀκίνητα, 388· ~ αὐτοκίνητα, 389· ~ ἀνήκοντα ἐν γένει, 390· ~ ἐν εἴδει διὰ τὰ ὑποστατικά καὶ τὰ ἰχθυοτροφεία, 391 καὶ 392· ~ καὶ διὰ τὰς οἰκοδομάς, 393· ~ τὰ δίκαια κανονικῶς λογίζονται ὡς πράγματα κινητά, 394· ~ καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν χρεῶν, 395· ~ κατὰ τίνες νόμους πρέπει νὰ γίνηται ἡ κρίσις περὶ τῶν ἀκινήτων πραγμάτων καὶ κατὰ τίνες ἡ περὶ τῶν κινητῶν; 396· ~ πράγματα δαπανητὰ καὶ ἀδαπάνητα, 397· ~ ὁλότης αὐτῶν, 398· ~ διατιμητὰ καὶ ἀδιατίμητα, 399· ~ πῶς πρέπει νὰ γίνηται ἡ παρὰ τοῦ κριτηρίου διατίμησις, 400· ~ τιμὴ ταχτική καὶ ἔκτακτος, 401· ~ ποία τιμὴ πρέπει νὰ ἐξακολουθητῇ εἰς τὰς δικαστικὰς διατιμήσεις; 402· ~ πραγματικά δίκαια τῶν πραγμάτων, 403· ~ προσωπικά, 404· ~ ποία εἶναι τὰ πραγματικά; 405· ~ πατρῶα πράγματα μέχρι πόσου καιροῦ χρησιδεσπόζονται; 1934.

ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ δίκαιον τί περιέχει; 20· — διαίρεσις αὐτοῦ, 21.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ δουλεῖαι. *Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑΙ.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΝ δίκαιον. *Ιδ. ΔΙΚΑΙΟΝ.

ΠΡΑΞΙΣ νόμιμος εἶναι ἐπιτετραμμένη ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις ἔχει ὡς ἀντικείμενον ἀμοιβαῖα δίκαια καὶ ἐνοχάς. Πότε αὕτη ἔχει νόμιμον ἰσχύν; 5· ~ σχῆμα αὐτῆς ἐξωτερικὸν ποῖον εἶναι; 5 σχόλ. 3.

ΠΡΕΠΟΝΤΩΣ, καθὼς πρέπει.

ΠΡΟΑΝΑΚΟΠΗ, τὸ κόπτειν, ἐμποδίζειν προτύτερα.

ΠΡΟΒΛΕΠΩ, βλέπω προτύτερα, προγινώσκω, προνοῶ.

ΠΡΟΒΛΕΨΙΣ, τὸ νὰ προβλέπη τις, πρόνοια.

ΠΡΟΓΕΓΟΝΥΙΑΝ, γενομένην προτύτερα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, δημόσιον γράμμα περιέχον προσταγὴν ἢ διαταγὴν ἢ φανέρωσιν τινα. *Ἦτον τοῦτο πινάκιον (πινακίδα), τὸ ὁποῖον ἢ ἐκρεμάτο ἐπάνω τῆς θύρας ἢ ἐκολλᾶτο εἰς τοὺς τοίχους τῆς πόλεως μετὰ μεγάλα γράμματα, λέγον τὸ καὶ τό. Δημοσθ. *Ἐν ταῖς χρεωκοπίαις τῶν πραγματευτῶν γράφεται οὕτως· «Ἐπειδὴ ὁ δεῖνα δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὰς πληρωμάς, γίνεται γνωστὸν εἰς ὅσους ἔχουσι νὰ λάβωσι παρ' αὐτοῦ, νὰ συντρέξωσιν εἰς τὸ κριτήριον, νὰ σημειώσωσι τὸ χρέος διὰ νὰ πληρωθῶσι κατ' ἀναλογίαν ἀπὸ τῆς περιουσίας αὐτοῦ».

ΠΡΟΔΗΛΩΣΙΣ, φανέρωσις πρότερον.

ΠΡΟΕΓΓΟΝΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55 Γ'.

ΠΡΟΕΣΤΩΣ, ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὁ ἀρχηγὸς ἐν τινι τόπῳ.

CETĂȚEAN, dreptul lui, 44.

CIVIL, cetățenesc, ce ține de cetățenie. Cod civil. Vezi COD; dreptul civil. Vezi DREPTUL CIVIL.

DESEORI, de multe ori.

CÎȘTIG, dobîndesc, iau ceva de la cineva.

COMERCIALĂ, asociație, care se numește? 1563.

NĂSCUȚI.

POTABIL, tot ce se poate bea.

SUMA, mulțimea (mărimea), numărul și măsura vreunui lucru, 94, nota 10.

LUCRU. Despre dreptul lucrurilor tratează întreaga parte a doua; iar introducerea ei tratează chiar despre lucruri și împărțirea lor. Definiția lucrului, 378; ~ împărțirea lucrurilor după deosebirea persoanelor, cărora aparțin, 379; ~ lucruri de obște, 380; ~ publice, 381; ~ averea statului, 382; ~ lucrurile unei obști sau averea ei, 383; ~ averea domnului, particulară, 384; ~ regulă generală privind aceste diferite chipuri de averi, 385; ~ împărțirea lucrurilor după deosebirea însușirii lor, 386; ~ lucruri corporale și incorporale, 387; — mișcătoare și nemișcătoare, 388; ~ de sine mișcătoare, 389; ~ cele aparținînd în general, 390; ~ în special pentru moșii și heleșteie, 391 și 392; ~ și pentru clădiri, 393; ~ drepturile se socotesc de regulă ca lucruri mișcătoare, 394; ~ și pretențiile de datorii, 395; ~ după care legi trebuie să se facă judecata pentru lucrurile nemișcătoare și după care pentru cele mișcătoare? 396; — lucruri cheltuitoare și necheltuitoare, 397; ~ totimea lor; ~ prețeluitoare și neprețeluitoare, 399; ~ cum trebuie să se facă prețuirea cea de către judecătorie? 400; ~ preț ordinar și extraordinar, 401; ~ care preț trebuie să urmeze la prețuiri judecătorești? 402; ~ drepturi reale 403; ~ personale, 404; ~ care sînt reale? 405; ~ lucrurile paterne pînă în cît timp se dobîndesc prin uzucapiune? 1934.

AL LUCRURILOR drept, ce cuprinde? 20; ~ împărțirea lui, 21.

REALE servituți. Vezi SERVITUȚI.

REAL drept. Vezi DREPT.

FAPTĂ legală este lucrarea îngăduită a omului care are de obiect drepturi și îndatoriri reciproce. Cînd are aceasta putere legală? 5; ~ forma ei exterioară, care este? 5, nota 3.

CUM SE CADE, cum se cuvine.

CURMARE la timp, împiedicare, oprire de mai înainte.

PREVĂD, văd înainte, cunosc, cuget de mai înainte.

PREVEDERE, faptul că cineva prevede.

FĂCUTĂ ÎNAINTE, întîmplată mai înainte.

AFIȘ, scrisoare publică cuprinzînd o poruncă sau dispoziție sau o înștiințare. Era aceasta o tablă care atîrna deasupra ușii sau era lipită de zidurile orașului cu litere mari, spunînd aceea și aceea. Demostene. La falimentele negustorilor se scrie așa: «Deoarece cutare nu poate răspunde plăților, se face cunoscut tuturor care au să ia de la el, să vină în grabă la judecătorie să arate datoria, pentru ca să fie plătiți după analoghie din averea lui».

ÎNAINTE ARĂTARE, înștiințare de mai înainte.

STRĂNEPOT, care se numește și a cîta spiță este? 55, 3.

PROISTOS, primul între alții, conducătorul în vreun loc.

ΠΡΟΕΥΚΟΛΥΝΩ, εύκολύνω τι προτύτερα.

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ (προηγούμεναι), τὰ προϋπάρχοντα, τὰ πρότερον τεταγμένα· ἔχει ἀντίθετον τό, τὰ ἐπόμενα.

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ, προϋπαρχόντως.

ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ, διορία, καιροῦ ὅρισις.

ΠΡΟΙΚΙΜΑΙΑ, τὰ πράγματα τῆς προικός.

ΠΡΟΙΞ (προίκα). Περί προικὸς πραγματεύεται τὸ τριακοστὸν δεύτερον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Προίξ τί ἐστί; 1622· ~ ποῖοι χρεωστοῦσι νὰ προικίζωσι; 1623· ~ πόθεν; 1624· ~ πότε δὲν ὑποχρεοῦνται; 1625· ~ ὑπόσχεσις προικὸς ἀόριστος, 1626—1630· ~ καιρὸς τῆς παραδόσεως τῆς προικός, 1631—1633· ~ προίξ διατιμημένη καὶ ἀδιατιμήτος, 1634· ~ τὰ ἀκίνητα καὶ τὰ αὐτοκίνητα δὲν διατιμῶνται κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν, 1635· ~ δίκαια τοῦ ἀνδρὸς ἐπάνω τῆς διατετιμημένης προικός, 1636· ~ ἐπάνω τῆς ἀδιατιμήτου, 1637 καὶ 1638· ~ ἐνοχαὶ αὐτοῦ, 1639· ~ δίκαια τῆς γυναικὸς ἐπάνω τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς, 1640· ~ ἐπάνω τῆς προικὸς αὐτῆς, 1641· ~ πότε δύνανται ὁ ἀνὴρ νὰ ἀποξενώσῃ μέρος ἢ καὶ ὅλην τὴν προίκα τῆς γυναικὸς; 1642· ~ μεταβολὴ τῆς προικὸς συνεστῶτος τοῦ γάμου, 1643· ~ ἐκνίκησις πράγματος προικιμαίου, 1644· ~ ἀπόδειξις περὶ τῆς παραλαβῆς τῆς προικός, 1645· ~ προτίμησις αὐτῆς, 1646· ~ ζημία τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, 1647· ~ λύσις τοῦ γάμου ἄνευ ζημίας, 1648· ~ ἀπόδοσις τῆς προικός, 1649—1650· ~ καρπὸς καὶ εἰσοδήματα τοῦ τελευταίου χρόνου, 1651· ~ χρόνος τελευταῖος ἀπὸ τίνος καιροῦ ἀριθμεῖται; 1652· ~ εἰς ποίους ἀνήκει ἡ τῆς προικὸς ἀπαίτησις; 1653· ~ ποῖος χρεωστεῖ νὰ κάμῃ τὰ ἔξοδα διὰ τὸν ἐνταφιασμὸν καὶ τὰ μνημόσυνα τῆς γυναικὸς; 1654· ~ τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐνοχαὶ περὶ τῆς προικὸς διαβαίνουν καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους, 1655· ~ ποῖοι καταδικάζονται μέχρι εὐπορίας εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς προικός; 1646· ~ πότε δὲν ἔχει χώραν ἡ ἀπαίτησις περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς προικός; 1657·

ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΗ (προκαταβάλλω), πληρώσῃ προτύτερα.

ΠΡΟΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΩ, λαμβάνω, κυριεύω προτύτερα ἀπὸ ἄλλους ἐν πράγμα ἀδέσποτον.

ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΙΣ. Περί προσκλήσεως δεσποτείας διὰ προκατλήψεως πραγματεύεται τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Προκατλήψις λέγεται, ὅταν τις πρὸ τῶν ἄλλων προλαμβάνει καὶ βάλλει χερί ἐπάνω πράγματος ἢ τόπου ἀδεσπότου, 498· ~ ἀντικείμενα αὐτῆς· 499· ~ τρόποι τῆς προκατλήψεως· 1) διὰ κυνηγίου ἢ ψαρεύματος, 500—508· ~ 2) δι' εὐρέσεως πράγματος ἀδεσπότου, 509 καὶ 510· ~ κανόνες περὶ εὐρέσεως, 511—536· ~ *Ι8. ΕΥΡΕΣΙΣ καὶ ΘΗΣΑΥΡΟΣ.

ΠΡΟΚΑΤΟΧΟΣ, ὅστις ἐκράτει, εἶχον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ προτύτερα ἐν πράγμα.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΗ (πρόκειμαι) ὑπόθεσις, ἡ βαλμένη ἔμπροσθεν, ἡ θεωρουμένη, ἡ ἐξεταζομένη, 9.

ΠΡΟΚΕΚΤΗΜΕΝΟΝ (προκτῶμαι), ἀποκτημένον προτύτερα.

ΠΡΟΚΤΗΤΩΡ, ὅστις εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐν πράγμα προτύτερα ἀπὸ ἄλλον· λέγεται δὲ προκτῆτωρ ἀναφερόμενος πρὸς τοῦτον.

ΠΡΟΛΑΒΟΝΤΑΣ (προλαμβάνω). προγεγονότας, προγενεστέρους. Προλαβοῦσι, προγεγονόσι, προγενεστέροις.

ΠΡΟΛΑΒΩΝ (προλαμβάνω), προφθάσας πρὸ τῶν ἄλλων. Προλαβοῦσα, προγεγονοῦσα, προγενεστέρα.

ΠΡΟΛΕΓΑΤΟΝ λέγεται τὸ λεγάτον, τὸ ὁποῖον ἀφίνεται εἰς ἓνα κληρονόμον, 787 καὶ 1712.

ΠΡΟΛΗΨΙΣ νομικὴ τί ἐστί; 28, σχῶλ. 5· ~ περὶ τῶν ἐμφύτων δικαίων, 28· ~ περὶ τῆς ζωῆς τοῦ γεννηθέντος βρέφους, 35· ~ περὶ τοῦ θάνατου τοῦ ἀπόντος, 36· ~ ἐὰν ἀπέθανον πολλοὶ ὁμοῦ ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ, 37· ~ ὑπὲρ τοῦ γάμου, 115· ~ ὑπὲρ τῆς νομίμου γεννήσεως, 181· ~ περὶ τῆς μὴ νομίμου γεννήσεως, 209, 210 καὶ 214· ~ περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς ἐπιτροπίας μετὰ τῆς ἐκ διαθήκης κηδεμονίας, 277· ~ περὶ τῆς ἡμέρας τῆς

PREÎNLESNESC, înlesnesc ceva de mai înainte.

PREALABILE, cele ce sînt mai înainte, rînduite de mai înainte; în opoziție cu cele următoare.

PREALABIL, în mod anticipat.

TERMEN, soroc, hotărîre de timp.

DE ZESTRE, lucrurile zestrii.

ZESTRE. Despre zestre tratează capitolul al treizeci și doilea din partea a doua. Zestrea, ce este? 1622; ~ cine sînt datori să dea zestre? 1623; ~ din ce? 1624; ~ cînd nu sînt datori? 1625; ~ făgăduința nehotărîtă de zestre, 1626—1630; ~ termen de predare a zestrii, 1631—1633; ~ zestre prețuită și neprețuită, 1634; ~ cele nemîșcătoare și de sine mîșcătoare nu se prețuiesc după obiceiul pămîntului-1635; — drepturile bărbatului asupra zestrii prețuite, 1637; ~ asupra celei neprețuite, 1637 și 1638; ~ îndatoririle lui, 1639; ~ drepturile femeii asupra averi, bărbatului, 1640; ~ asupra zestrii ei, 1641; ~ cînd poate bărbatul să înstrăineze o parte sau chiar întreaga zestre a femeii, 1642; ~ schimbarea zestrii în timp cît ține căsătoria, 1643; ~ evicțiunea lucrului de zestre, 1644; — dovadă de luarea în primire a zestrii, 1645; — protimisirea ei, 1646; ~ păgubirea femeii sau a bărbatului pentru desfacerea căsătoriei, 1647; ~ desfacerea căsătoriei fără păgubire, 1648; — restituirea zestrii, 1649—1650; ~ rodul și veniturile ultimului an, 1651; ~ ultimul an de la ce timp se numără? 1652; ~ căroră li se cuvine cererea zestrii? 1653; ~ cine e dator să facă cheltuielile pentru înmormîntarea și pomenirile femeii? 1654; ~ drepturile și îndatoririle de zestre trec și la moștenitori, 1655; ~ care sînt osîndiți pînă la prisos de venituri la restituirea zestrii? 1656; ~ cînd nu are loc cererea pentru restituirea zestrii? 1657.

SĂ DEPUȚĂ ÎNAINTE (depuț înainte), să plătească mai înainte.

OCUP ÎNTII, stăpînesc mai înainte de alții un lucru fără stăpîn.

OCUPAȚIE. Despre dobîndirea proprietății prin ocupație tratează capitolul al treilea din partea a doua. Ocupație se spune cînd cineva înaintea altora ia întii și pune mîna pe un lucru sau loc fără stăpîn, 498; ~ obiectele ei, 499; ~ chipurile ocupației: 1) prin vinare și pescuire, 500—508; 2) prin găsirea unui lucru fără stăpîn, 509 și 510; ~ reguli despre găsire, 511—536; ~ vezi GĂSIRE și COMOARĂ.

ÎNAINTE DEȚINĂTOR, care ținea, avea sub stăpînirea sa mai înainte un lucru.

DE FAȚĂ, chestiunea, pusă înainte, cercetîndu-se, examinîndu-se, 9.

CIȘTIGAT ÎNTII (ciștig întii), dobîndit mai înainte.

ÎNTII DEȚINĂTOR, care avea sub stăpînirea sa un lucru mai înaintea altuia; ~ se spune întii deținător în raport cu acesta. Pe cei care **AU LUAT ÎNTII** (iau întii), pe cei care au fost mai înainte, pe înaintași. Celor care au luat întii, celor care au fost mai înainte, înaintașilor.

LUÎND ÎNTII (iau întii), ajungînd înaintea altora. Acea care a fost mai înainte înaintașa.

PRELEGAT se spune legatul care este lăsat unui moștenitor, 787 și 1712.

PREZUMȚIE legală, ce este? 28, nota 5; ~ despre drepturi înăscute, 28; ~ despre viața pruncului născut, 35; ~ despre moartea celui absent, 36; ~ dacă au murit mulți împreună într-aceeași clipă, 37; ~ pentru căsătorie, 115; ~ pentru nașterea legitimă, 181; ~ despre nașterea nelegitimă, 209, 210 și 214; ~ despre unirea epitropiei cu curatoria din testament, 277; ~ despre ziua morții celui ce este în străină-

τελευτῆς τοῦ ἐν ξενιτείᾳ ὄντος, 368· ~ περὶ τοῦ ἰσχυροῦ τίτλου, 421· ~ περὶ τῆς καλῆς πίστει νομῆς, 429· ~ περὶ τῆς ἱκανότητός τινος εἰς πρόσκτησιν δεσποτείας, 464· ~ περὶ τῆς τελείας δεσποτείας, 471· ~ περὶ τοῦ ἀληθινοῦ δεσπότη, 488· ~ περὶ τῆς ποιότητος ἐνὸς πράγματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπικαρπία ἐδόθη εἰς ἄλλον, 669· ~ περὶ τῶν κληρονόμων ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους δύνανται νὰ διαβαίνωσιν αἱ προσωπικαὶ δουλεῖαι, 685· ~ περὶ τῆς κοινῆς δεσποτείας, 1143, 1146 καὶ 1147· ~ περὶ τοῦ ἀρραβῶνος, 1220· ~ περὶ τῆς ἀρρωστίας ἢ τοῦ θανάτου τῶν ζώων, 1241—1244· ~ περὶ τῶν ὁρίων τῆς ἐντολῆς, 1381—1383 καὶ 1385· ~ περὶ τῶν τυχηρῶν δυστυχίων, τὰς ὁποίας ἐν τῇ συμφωνίᾳ ἀνδέχθη ὁ μισθωσάμενος, 1484· ~ περὶ τῆς ἀποδόσεως τοῦ μισθωθέντος ὑποστατικοῦ, 1489· ~ περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς παραγγελίας εἰς ἀγόρασιν καὶ πώλησιν, 1546· ~ περὶ τῆς δόσεως τῶν θεωρήτρων, 1684· ~ περὶ τῶν παρὰ τῇ γυναικὶ εὕρισκομένων ἀναποδείκτων πραγμάτων, 1695· ~ περὶ τῆς ζημίας ὅτι συνέβη ἄνευ δόλου ἢ ἀμελείας τινός, 1727 καὶ 1728· ~ ἐὰν ἐπληρώθῃ μία ἐκ πολλῶν χρεωστουμένων ποσοτήτων, καὶ εἶναι ἀμφιβολία ποῖα ἐπληρώθῃ, 1864 καὶ 1865· ~ περὶ τῶν τόκων ὅτι ἐπληρώθησαν μετὰ τοῦ κεφαλαίου, 1882· ~ περὶ τῆς καταβολῆς τοῦ χρέους, ἐὰν ἀπεδόθῃ ἡ ὁμολογία ἄνευ ἀποχῆς, 1883· ~ περὶ τῆς καταβολῆς τῶν τόκων τοῦ μισθώματος, τοῦ ἐνοικίου τοῦ τοπιατικοῦ καὶ τῆς διατροφῆς, 1885· ~ περὶ τῶν προγενεστέρων λογαριασμῶν τῶν πραγματευτῶν καὶ τεχνιτῶν, ἐὰν αὐτοὶ ἔδωκαν εἰς τοὺς ἀγοραστὰς ἀποχὴν διὰ τοὺς λογαριασμοὺς τῆς τελευταίας διορίας, 1886.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, πρόνοια, πρόβλεψις, προφρόντισις.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΓΩ, προνοῶ, προβλέπω, προφροντίζω, 106.

ΠΡΟΝΟΜΙΟΝ. Τὰ προνόμια εἶναι νόμοι μερικῶν. Προνόμιον, νόμος μερικός, συνθήκη διαφυλαττομένη ἐν μερικῷ (Γεράσι. Βλάχ. Ἀρμ. ὁριστ. σελ. 271). Τὸ πρόνομιον εἶναι μία ἐξαίρεσις ἀπὸ τοῦ δημοσίου δικαίου, ἥτις δίδεται εἰς τινα ὑπὸ τῆς ἐξουσίας διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις καὶ ἀξιότητας αὐτοῦ. Τὰ προνόμια τῶν προσώπων λογίζονται δίκαια, 17· ~ τὰ τῶν τελευταίων θελήσεων ποῖα εἶναι καὶ μέχρι πόσου καιροῦ ἰσχύουσι; 755—758.

ΠΡΟΝΟΩ, προβλέπω, ἐπιμελοῦμαι, φροντίζω πρότερον περὶ τινος, 34.

ΠΡΟΟΔΟΣ, τὸ ἐπὶ τὰ πρόσω ὄδευμα, προχώρησις, προκοπή.

ΠΡΟΠΑΠΠΙΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54 Γ'.

ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΙΣ πρὶν διαχωρισθῇ ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου πράγματος ἀρμόζει εἰς τὰ ἀνήκοντα, 390· ~ περὶ προσκλήσεως δεσποτείας διὰ προσαύξεως ἢ προσθήκης πραγματεύεται τὸ τέταρτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Προσαύξεσις ποῖα λέγεται; 537· ~ πῶς γίνεται, 538· ~ Α') προσαύξεσις φυσική· α') γεννήματα τῆς σκλάβας τινός, 539· ~ β') τῶν ζώων, 540 καὶ 541· ~ γ') τῆς γῆς, 542· ~ δ') νῆσος, 543—548· ~ ε') ἀλλαγὴ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ, 549 καὶ 550· ~ ς') πρόσκλυσις ἢ πρόσχωσις, 551· ~ καὶ ζ') ἀπόρρηξις διὰ τῆς βίας καὶ ὁρμῆς τοῦ ποταμοῦ, 552—554· ~ Β') προσθήκη τεχνικὴ ἐν γένει, 555—561· ~ μάλιστα ἐν εἶδει, 562 καὶ 563· ~ ἐξαίρεσις, 564—566· ~ Γ') προσθήκη μεμυγμένη, 567. *18. καὶ ΑΥΞΗΣΙΣ 1).

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΩ, βάλλω ὅρια ἢ ἀποφασιστικῶς καὶ ὠρισμένως λέγω, διατάττω.

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ, ὁρισμὸς μετ' ἀποφάσεως.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΩ, πλησιάζω.

ΠΡΟΣΕΤΙ, πρὸς τούτοις ἀκόμη.

ΠΡΟΣΕΦΑΡΜΟΓΗ, προσαρμογὴ ἢ τοῦ νόμου συνίσταται εἰς τὴν παραβολὴν καὶ ὁμοίωσιν μιᾶς πράξεως ἢ δίκης μετὰ τὸν νόμον.

ΠΡΟΣΕΦΑΡΜΟΖΩ, προσαρμόζω, τεριάζω.

1) Τὰύτη ἡ παραπομπὴ δὲν εἶναι ἐν τούτῳ τῷ πινάκῳ.

tate, 368; ~ despre titlul puternic, 421; ~ despre posesiunea de bună credință, 429; ~ despre capacitatea cuiva la dobândire de proprietate, 464; ~ despre deplina proprietate, 471; — despre adevăratul proprietar, 488; ~ despre calitatea unui lucru, al cărui uzufruct a fost dat altuia, 669; ~ despre moștenitorii aceia la care pot trece servituțiile personale, 685; ~ despre proprietatea comună, 1143, 1146 și 1147; ~ despre arvună, 1220; ~ despre îmbolnăvirea și moartea animalelor, 1241—1244; ~ despre limitele mandatului, 1381—1383 și 1385; ~ despre nenorocirile întâmplătoare pe care le-a luat asupra-și arendașul în contract, 1484; ~ despre restituirea moșiei arendate, 1489; ~ despre schimbarea comenzii în cumpărare și vinzare, 1546; ~ despre darea theoritrelor, 1684; ~ despre lucrurile găsite la femeie nejustificate, 1695; ~ despre paguba dacă s-a întâmplat fără vreun vicleșug sau vreo neglijență, 1727 și 1728; ~ dacă din multe sume datorate s-a plătit una și e indoială care s-a plătit, 1864 și 1865; ~ despre dobânzi dacă s-au plătit împreună cu capitalul, 1882; ~ despre plata datoriei, dacă s-a restituit zapisul fără chitanță, 1883; ~ despre plata dobânzilor arenzii, chiriei, solariului și ale hranei, 1885; — despre socotelile de mai înainte ale negustorilor și meseriașilor, dacă ei au dat cumpărătorilor chitanță pentru socotelile termenului celui din urmă, 1886.

PREVEDERE, grija de mai înainte.

PREVĂD, mă gândesc, îngrijesc de mai înainte, 106.

PRIVILEGIU. Privilegiile sînt legi pentru unii. Privilegiu, lege pentru unul, învoială păzită în parte (Gheras. Vlah. Arm. defin. pag. 271). Privilegiul este o excepție de la dreptul public, care se dă cuiva de către stăpînire pentru serviciile și demnitățile lui. Privilegiile persoanelor se socotesc drepturi, 17; — cele ale voințelor de pe urmă care sînt și pînă în cită vreme au putere? 755—758.

CHIBZUIESC ÎNAINTE, prevăd, mă îngrijesc mai înainte de ceva.

PROGRES, propășire, avansare.

STRĂBUN, cui se spune și a cîta spiță este? 54, 3.

SPORIRE, înainte de a fi fost despărțită de lucrul principal se cuvine la apartenențe, 390; ~ despre dobîndirea proprietății prin sporire sau adăugire tratează capitoul al patrulea din partea a doua. Sporire ce se numește? 537; ~ cum se face? 538; ~ A) sporire din natură: 1) copiii unei slave, 539; — 2) prăsila de animale, 540 și 541; ~ 3) formare de pămînt, 542; ~ 4) insulă, 543—548; ~ 5) schimbarea albiei râului, 549 și 550; ~ 6) mălătură sau aluviune, 551; ~ și 7) rupere prin puterea și năvala râului, 552—554; ~ B) adăugire meșteșugărească în genere, 555—561; mai ales în special, 562 și 563; ~ excepție, 564—566; ~ C) adăugire amestecată, 567. Vezi și ÎNMULȚIRE ¹⁾.

HOTĂRĂSC, pun limite sau spun hotărît și determinat, ordon.

ORDIN DELIMITATIV.

ÎNCĂ, pe lîngă acestea.

APLICARE, aplicarea legii consistă în punerea alături și asemănarea unei fapte sau a unui litigiu cu legea.

APLIC, potrivesc, adaptez.

¹⁾ Trimiterea aceasta nu se găsește.

ΠΡΟΣΕΧΕΣΤΕΡΟΣ, ἐγγύτερος, πλησιέστερος.

ΠΡΟΣΗΚΕΙ, πρέπει, ἀρμόζει.

ΠΡΟΣΗΚΩΝ, πρέπων, ἀρμόζων. Προσήκουσα, πρέπουσα, ἀρμόζουσα, προσήκον, πρέπον, ἀρμόζον.

ΠΡΟΣΗΛΩΩ, καρφόνω. Προσηλωμένος, καρφωμένος.

ΠΡΟΣΘΕΤΑΣ (προσθετή), προσθεμένης, αὐγατισμένης.

ΠΡΟΣΘΕΤΟΙ, οἱ προστιθέμενοι.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ, ποία λέγεται; 537 καὶ 555 ~ Ἰδ. καὶ ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΙΣ.

ΠΡΟΣΚΑΙΡΟΣ, προσωρινός, ὁ πρὸς καιρὸν διαρκῶν, ὅστις διαρκεῖ, βασιτᾶ ὀλίγον καιρὸν.

ΠΡΟΣΚΤΗΣΙΣ, ἀπόκτησις κοινῶς. Ἰδ. ΝΟΜΗ, ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΙΣ, ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΙΣ καὶ ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΠΡΟΣΚΤΩΜΑΙ, ἀντὶ τοῦ καταχρηστικῶς συνεισθέντος ἀποκτῶ, τὸ ὅποιον σημαίνει τὸ ἐναντίον, δηλαδὴ χάνω.

ΠΡΟΣΚΑΥΣΙΣ. Ἰδ. ΠΡΟΣΧΩΣΙΣ.

ΠΡΟΣΚΥΡΩΣΙΣ, ἐπικύρωσις, ἐπιβεβαίωσις.

ΠΡΟΣΟΔΟΣ, εἰσόδημα.

ΠΡΟΣΠΑΘΩ, μετὰ σπουδῆς καὶ ἐπιθυμίας πάσχω, ἀγωνίζομαι ζητῶν νὰ ἀποκτήσω ἢ νὰ κατορθώσω τι.

ΠΡΟΣΠΟΙΟΥΜΑΙ, ὑποκρίνομαι, καμόνομαι, λαμβάνω σχῆμα ψευδές, πλάττω τὸν τρόπον μου ἀλλέως, διὰ νὰ μὴ καταλαμβάνῃ ἄλλος τὸν σκοπὸν μου.

ΠΡΟΣΠΟΡΙΣΜΟΣ, ὁ προσέτι πορισμός, πρόσκτησις, κέρδος, ἢ ἐκ νέου κτήσις.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ὑπεράσπισις, διαφένδευσις.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΩ, ὑπερασπίζομαι, βοηθῶ, διαφενδεύω, 27, 106.

ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ, ὑπερασπιστής, βοηθός, διαφενδευτής.

ΠΡΟΣΤΙΜΟΝ, ἡ παρὰ τοῦ νόμου ἢ τοῦ κριτοῦ ἢ ἐκ συμφωνίας διοριζομένη χρηματικὴ ποινὴ ἐπιτίμημα, τζερεμές τουρκιστί. Πρόστιμον ἐκ μεταμελείας ποῖον λέγεται καὶ ὅποιον ἀποτέλεσμα ἔχει; 1222—1224 ~ ἐκ συμφωνίας, 1736—1766.

ΠΡΟΣΤΥΓΧΑΝΩ, εὗρίσκω ἔμπροσθεν μου. Τὸ προστυχόν, ὅ, τι πίπτει, ἔρχεται κατὰ τύχην εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν, ὅ, τι καὶ ἂν τύχῃ, τὸ τυχὸν ἐκείνη τῇ ὥρᾳ, 106.

ΠΡΟΦΕΡΟΜΑΙ, μεταχειρίζομαι, φέρομαι, πολιτεύομαι.

ΠΡΟΣΦΘΕΓΚΤΗΡΙΑ. Ἰδ. ΘΕΩΡΗΤΡΑ.

ΠΡΟΣΧΩΣΙΣ, πρόσχωμα, ἀναχωματισμός, τοῦ χώματος πρόσθημα, λέγεται ὅταν ρεῦμα νεροῦ φέρον ἰλὺν καὶ ἄμμον κάμνει χέρσον, ὅπου πρότερον ἦτον ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ, ἢ καὶ εἰς ξηρὰν ἐπισωρεύει ἰλὺν καὶ ἄμμον.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ δουλεῖται. Ἰδ. ΔΟΥΛΕΙΑΙ. Προσωπικὴ ἰσχὺς. Ἰδ. ΙΣΧΥΣ.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ δίκαιον. Ἰδ. ΔΙΚΑΙΟΝ. Προσωπικὸς δανειστής. Ἰδ. ΔΑΝΕΙΣΤΗΣ.

ΠΡΟΣΩΠΟΛΗΨΙΑ, τὸ κρίνειν κατὰ τὰ ὑποκείμενα καὶ κατὰ τὰς ἐξωτερικὰς περιστάσεις, τὸ βλέπειν εἰς πρόσωπον καὶ κρίνειν κατὰ χάριν.

ΠΡΟΣΩΠΟΝ κατὰ τοὺς μεταφυσικοὺς λέγεται τὸ λογικὸν καὶ νοοῦν ὑποκείμενον, τὸ ὅποιον σώζει τὴν μνήμην ἑαυτοῦ, ἡγουν ἐνθυμᾶται, ὅτι εἶναι τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ὄν, τὸ ὅποιον εὐρέθῃ ἄλλοτε εἰς τὴν δεῖνα περίστασιν ἢ κατάστασιν· ὅθεν τὸ νὰ ἔχῃ τις π ρ ο σ ω - π ό τ η τ α, ἄλλο δὲν σημαίνει παρὰ τὸ νὰ ἔχῃ, ὅσα ὁ ὀρισμὸς οὗτος περιέχει. Ἀφαιροῦντες λοιπὸν ἀπὸ τοὺς δούλους τὴν π ρ ο σ ω π ό τ η τ α, ὅσοι ἀπὸ τοὺς παλαιούς τε καὶ νέους δὲν ἐντράπησαν νὰ τυραννῶσιν ὁμοιοπαθεῖς αὐτῶν ἀνθρώπους, ἔδειξαν μὲ τοῦτο, ὅτι τοὺς ἐλογίζοντο ὡς ὑποζύγια κτήνη, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ κτήνη ἀλογώτερα, ἢ καὶ παντάπασιν ἀναισθήτους. Διὰ τοιαύτην ἀπάνθρωπον καὶ τυφλὴν κρίσιν, καὶ αὐτοὶ οἱ σοφώτατοι παρὰ ὅλα τὰ ἔθνη Ἑλληνες ὠνόμαζον τοὺς δούλους ἀπλῶς σώματα· ἔλεγον, παραδείγματος χάριν, ὁ δεῖνα ἔχει τόσα

ALĂTURAT, MAI, mai apropiat, mai învecinat.

CADE, SE, se cuvine, se potrivește.

CĂZÎNDU-SE, cuvenindu-se, potrivindu-se.

PIRONESC, bat cu cuie. Pironit, bătut cu piroane.

ADĂUGITE (adăugită), sporite.

ADĂUGIȚI, puși pe lingă.

ADĂUGIRE, ce se numește? 537 și 555. Vezi și SPORIRE.

VREMELNIC.

DOBÎNDIRE, de obște cîștigate. Vezi POSESIUNE, OCUPAȚIE, SPORIRE, SERVITUTE.

«PROSCOTOMAI»¹⁾ în loc de obișnuitul, rău întrebuințat «apocto»²⁾ care înseamnă contrarul, adică pierd.

MĂLITURĂ. Vezi ALUVIUNE.

CERTIFICARE, întărire, adevărire.

VENIT.

ÎNCORDEZ, MĂ, rabd cu silință și stăruință, mă ostenesc, căutînd să dobîndesc sau să izbutesc ceva.

SIMULEZ, mă prefac.

ACHIZIȚIE, aflare de cîștig, dobîndire, din nou cîștigare.

PROTEȚIE, ocrotire, apărare.

PROTEJEZ, ocrotesc, ajut, apăr, 27, 106.

PROTECTOR, ocrotitor, ajutător, apărător.

GLOABĂ, pedeapsa în bani hotărîtă de lege sau de judecător sau din contract, amendă, *geremes* turcește. Globire, ce se numește și ce efect are? 1222—1224; ~ din contract, 1736—1766.

MĂ ÎNTÎMPLU, mă găsesc. Întîmplător, orice vine la noroc în mîinile noastre, orșice se întîmplă, întîmplarea din clipa aceea, 106.

MĂ COMPORT, tratez, mă port.

DARURI DE VEDERE. Vezi THEORITRE.

ALUVIUNE, mălătură, adaus de pămînt, se spune atunci cînd cursul apei aducînd mîl și nisip face uscat unde mai înainte era albia riului, sau și pe uscat îngrămădește mîl și nisip.

PERSONALE servituți. Vezi SERVITUȚI. Personală putere. Vezi PUTERE.

PERSONAL drept. Vezi DREPT. Personal creditor. Vezi CREDITOR.

PĂRTINIRE, faptul de a judeca după persoană și împrejurări exterioare, de a te uita la persoana și a judeca după hatir.

PERSOANĂ, după metafizicieni se numește insul cu rațiune și care cugetă, care își păstrează memoria, adică își aduce aminte că este aceeași ființă care s-a găsit altădată în cutare împrejurare sau stare; de aceea să aibă cineva *personalitate* nu înseamnă altceva decît să aibă ce cuprinde această definiție. Luînd deci de la sclavi *personalitatea*, cîți, și din cei vechi și din cei noi, nu s-au rușinat să asuprească oameni care suferă la fel ca și dinșii, au arătat cu aceasta, că-i socoteau ca niște vite de muncă, sau, mai bine spus, și mai fără de minte decît chiar vitele și cu totul fără simțiri. Din cauza unei astfel de judecăți inumane și orbe, chiar și elenii, cei mai înțelepți decît toate popoarele, numeau sclavii simplu tru-

¹⁾ și ²⁾ Cuvinte grecești.

σώματα, ἔχουν τόσους δούλους, ὥσαν νὰ ἦσαν οἱ ταλαίπωροι δοῦλοι σώματα νεκρά καὶ στερημένα ψυχῆς *). Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι, ὅστις ὑποτάσσεται εἰς τὴν αὐτογνώμονα θέλησιν τῶν ἄλλων, εἶναι τρόπον τινὰ νεκρός· δὲν εἶναι ὅμως τοιοῦτος φύσει, ἀλλὰ τοῦ ἐνέκρωσε τὰς ψυχικὰς δυνάμεις ἡ δουλεία, τὴν ὁποίαν ἐπαθεν ἐκ βίας, ἢ διὰ μικρὰς εἰς τὴν ἀρχὴν ἀφροσύνας, τὰς ὁποίας ηὔξησε καὶ ἔκαμεν ἀνιάτους ἢ ἀμέλειά του. Παῦσαι νὰ τὸν τυραννῆς, δίδαξαί τον τὰ ἀληθῆ αὐτοῦ συμφέροντα, καὶ ὁ νεκρὸς θέλει πάλιν ἀνασταθῆ καὶ τὸ ἄλογον κτῆνος θέλει πάλιν ἀναλάβει τὴν ἀνθρωπότητά του. Προσθέτω τοῦτο εἰς τιμὴν τῶν Ἀθηναίων, ὅτι, ἀρκαλὰ εἶχον καὶ αὐτοὶ δούλους, φιλανθρωπότερον ὅμως ἄλλο παρ' αὐτοὺς ἔθνος πρὸς τοὺς δούλους δὲν ἐφάνη ποτέ. « Πολλοὺς ἂν τις οἰκέτας ἴδοι παρ' ἡμῖν μετὰ πλείονος ἐξουσίας ὅ, τι βούλονται λέγοντας ἢ πολιτάς ἐν ἐνιαίς τῶν ἄλλων πόλεων » (Δημοσθ. Γ. κατὰ Φιλίππ.). Εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ δοῦλοι εἶχον ἐξουσίαν νὰ ἐργάζωνται, νὰ κερδαίνωσιν ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ πολλάκις νὰ ἐξαγοράζωνται πληρόντες τιμὴν εἰς τὸν δεσπότην ἢ νὰ ἐκλέγωσι νέον ἄλλον δεσπότην, ἐὰν ὁ πρότερος τοὺς μετεχειρίζετο τυραννικῶς. Ὅστις ἔτυπτε δοῦλον ἄλλότριον, ἐκολάζετο ὁμοίως καὶ ἂν ἤθελε τύψει ἐλεύθερον (*Ιδ. Πετίτ Νόμ. Ἀττικ. σελ. 255—259), καὶ ἐκρίνετο ὡς φονεὺς, ἂν ἤθελε τὸν φονεύσει. Τῶν Ἀθηναίων ταύτην τὴν φιλανθρωπίαν ἐνίπτειται ὁ Εὐριπίδης, ὅταν λέγῃ (*Εκαβ. στ. 291 καὶ 292).

« Νόμος δ' ἐν ἡμῖν τοῖς τ' ἐλευθέροις ἴσους,
Καὶ τοῖσι δούλοις αἵματος κεῖται πέρι ».

(Δ. Κορ. ἐν τοῖς σχολ. τοῦ Βεκκαρ. περὶ ἀμαρτ. καὶ ποιν. σελ. 229 καὶ 230).

ΠΡΟΣΩΠION κατὰ τοὺς νομικοὺς ποῖον λέγεται; 26 σχόλ. 4' ~ προσώπων δίκαια τί περιέχουσι; 19' περὶ τούτων πραγματεύεται τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ πρώτου μέρους. Ταῦτα ἐν μέρει μὲν ἀφορῶσι τὰς προσωπικὰς ιδιότητας καὶ σχέσεις, ἐν μέρει δὲ θεμελιοῦνται ἐπάνω τῶν σχέσεων τῆς οἰκογενείας. 25' ~ δίκαια τῶν προσώπων. Α'. ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς προσωπότητος. *Εμφυτα δίκαια, 26' ~ ἐξαίρεσις περὶ τῶν σκλάβων, 27' ~ πρόληψις νομικῇ περὶ τῶν ἐμφύτων δικαίων, 28' ~ ἀξιότης τῶν προσώπων εἰς τὰ κτητὰ δίκαια, 29' ~ ἐξακολούθησις τῶν δικαίων, 30. Β'. ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς ἡλικίας ἢ τῆς χρήσεως τοῦ νοός, 33—35. ~ Γ'. ἐκ τῆς ἀπουσίας, 36 καὶ 37' ~ Δ'. ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἡθικοῦ προσώπου, 38—43' ~ πρόσωπον ἡθικὸν τί ἐστὶ; 40' ~ φυσικὸν τί; 379' ~ Ε'. ἐκ τῆς σχέσεως ἐνὸς μέλους τῆς πολιτείας, 44' ~ δίκαια τῶν ξένων, 45 καὶ 46' ~ ΣΤ'. ἐκ τῆς θρησκείας, 47' ~ καὶ Ζ'. ἐκ τοῦ συνδέσμου τῆς οἰκογενείας, 48—62. *Ιδ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ, ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ, ΑΓΧΙΣΤΕΙΑ, ΓΡΑΜΜΗ καὶ ΒΑΘΜΟΙ. Τὰ δίκαια τῶν προσώπων δὲν παραγράφονται, 1912 καὶ 1944.

ΠΡΟΣΩΠΙΟΤΗΣ, 26. *Ιδ. καὶ **ΠΡΟΣΩΠION**.

ΠΡΟΤΕΘΕΙΜΕΝΟΣ (προτίθημι) βαλμένος ἐμπροσθεν.

ΠΡΟΤΕΙΝΩ, προβάλλω.

ΠΡΟΤΙΜΙΣΙΣ εἰς τὴν ἀγόρασιν, 1432. *Ιδ. **ΑΓΟΡΑΣΙΣ**.

ΠΡΟΤΡΟΠΗ, παρακίνησις.

ΠΡΟ·Υ·ΠΟΤΕΘΕΙΣΑΣ (προϋποτίθημι) ὑποτεθείσας πρότερον.

ΠΡΟ·Υ·ΠΟΤΙΘΕΤΑΙ (προϋποτίθεμαι) ὑποτίθεται πρότερον.

ΠΡΟΦΑΝΗΣ, φανερός, σαφής.

ΠΡΩΤΕΞΑΔΕΛΦΗ (πρώτη ἐξαδέλφη) ποία λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56 δ'.

ΠΡΩΤΕΞΑΔΕΛΦΟΣ (πρῶτος ἐξαδελφος) ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56 δ'.

*) Οἱ Βλάχοι καὶ οἱ Μόλδαβοι λέγουσιν ἐξ ἐναντίας· ὁ δεῖνα ἔχει ἢ ἔδωσεν ἢ ἔλαβε τόσας ψυχὰς κατασιβέλων...

puri; spuneau, de exemplu, cutare are atîtea trupuri, adică atîția sclavi, ca și cînd ar fi fost nenorociții robi trupuri moarte și fără suflet¹⁾. Și aceasta este adevărat, pentru că cel ce este supus la voința arbitrară a altora, este oarecum cadavru; totuși nu din fire este așa, ci puterile sufletești i le-a omorît robia, pe care a suferit-o din silnicie, sau din cauza unor nepriceperi, mici la început, pe care le-a mărit și le-a făcut iremediabile nepăsarea lui. Încetează de a-l mai tiraniza, învață-l ce-i este cu adevărat folositor, și mortul va învia iarăși și vita fără rațiune se va face iarăși om. Mai adaug aceasta spre cîntea Atenienilor, că deși aveau și ei sclavi, totuși nici un popor n-a fost vreodată față de sclavi mai uman ca ei. « Mulți sclavi, ar putea cineva vedea la noi vorbind orice voiesc cu mai multă libertate decît cetățenii din unele state ». (Demosth. în contra lui Filip III). În Atena sclavii aveau voie să exercite o meserie, să cîștige din lucrul lor și deseori să se răscumpere, plă-tînd stăpînului prețul sau să-și aleagă alt stăpîn nou, dacă cel de mai înainte îl maltrata. Cine lovea sclav străin era pedepsit tot așa, ca și cînd ar fi lovit om liber (vezi Petit, Leg. Atic. p. 255—259), și era judecat ca ucigaș, dacă l-ar fi omorît. Această umanitate a Atenienilor o indică Europide, cînd spune (Hecuba v. 291 și 292):

« Aceeași lege-i pentru noi robii, la fel
Ca și pentru liberi, cînd e vorba de omor ».

(D. Cor. în coment. la Beccar, despre infracțiuni și pedeps. pag. 299 și 230).

PERSOANĂ, după juriști, care se numește? 26 n. 4; ~ dreptul persoanelor ce cuprinde? 19. ~ Despre acestea tratează capitolul întîi din partea întîia. Acestea sînt în parte privitoare la însușiri și legături personale, în parte însă se întemeiază pe legăturile de familie, 25; ~ drepturile persoanelor I: din caracterul personalității: drepturi înăscute, 26; ~ excepție pentru robi, 27; ~ juridică prezumție pentru drepturile înăscute, 28; ~ vrednicia persoanelor la drepturi cîștigate, 29; ~ consecința drepturilor, 30. II: din lipsa vîrstei sau a întrebuintării minții, 33—35. III: din absența, 36 și 37; ~ IV: din legătura persoanei morale, 38—43; ~ persoană morală, ce este? 40; ~ fizică, ce? 379; ~ V: din legătura unui membru al satului, 44; ~ drepturile străinilor, 45 și 46; ~ VI: din religie, 47; ~ VII: din legătura de familie, 48—62; vezi **FAMILIE**, **RUDENIE**, **CUSCRIE**, **LINIE** și **SPÎȚE**; drepturile persoanelor nu se prescriu, 1912 și 1944.

PERSONALITATE, 26. Vezi **PERSOANĂ**.

PROPOS.

PROPUN, pun înainte.

PROTIMISIS la cumpărare, 1432. Vezi **CUMPĂRARE**.

EXORTAȚIE, indemnare.

SUPUSE de mai înainte (supun de mai înainte), puse mai întîi.

ESTE SUPUS de mai înainte (sînt supus înainte), este supus mai întîi.

VĂDIT, lămurit, clar.

VARĂ PRIMARĂ (întîia vară), cui i se spune și a cîta spiță este? 56, 4.

VĂR PRIMAR (întîiul văr) care se numește și a cîta spiță este? 54, 4.

¹⁾ Românii din Țara Romînească și Moldova spun dimpotrivă: cutare are, sau a dat, sau a luat alîtea suflete de țigani . . .

ΠΡΩΤΟΠΑΠΙΑΣ· χωρίς έγγραφου ἀδείας αὐτοῦ καὶ τοῦ δεσπότη τῶν σκλάβων δὲν πρέπει οἱ ἱερεῖς νὰ στεφάνωσι σκλάβους, 163· ~ εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ παραδῶσιν οἱ ἱερεῖς ὑστερον τὰς ἐγγράφους ἀδείας τῶν δεσποτῶν, τὰς ὁποίας αὐτὸς χρεωστεῖ νὰ καταγράψῃ εἰς τὸν περὶ τούτων κώδικά του, 164· ~ ἐὰν δώσῃ ἄδειαν νὰ στεφανωθῶσι σκλάβοι διαφόρων δεσποτῶν χωρίς τῆς εἰδήσεως αὐτῶν, 167.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ. "Ιδ. ΠΡΑΓΜΑ.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΣ χρεώστης ὀνομάζεται ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὅποιον γίνεται ἐγγυητὴς ἄλλος, διὰ τοῦτο ὀνομάζεται καὶ ἡ ἐνοχὴ αὐτοῦ πρωτότυπος, ἡ δὲ τοῦ ἐγγυητοῦ προσθετὴ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ χρεωστούμενος ζητεῖ τὸ χρέος πρῶτον παρὰ τοῦ χρεώστου καὶ, ἂν ἐκεῖνος δὲν ἔχῃ τρόπον νὰ πληρώσῃ, ἐπιστρέφει ἔπειτα εἰς τὸν ἐγγυητὴν.

ΠΤΗΝΑ (πτηνόν) τὰ πετούμενα, τὰ πουλιά.

ΠΤΟΟΥΜΑΙ, φοβοῦμαι, τρομάζω.

ΠΤΩΣΙΣ ἐνταῦθα ἐννοεῖται πᾶσα αἰτία ἀποβλέπουσα εἰς δίκαια καὶ ἐνοχὰς καὶ ὑποκειμένη εἰς τὴν διάλυσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς κρίσεως, 16· ~ καὶ πτώσις ἀντὶ τοῦ περιστασις, ὅπερ ἐν τοῖς Βασιλικοῖς ἐλέγχθῃ θέμα. Λατινιστὶ Casus.

ΠΥΡΚΑΓΙΑ, ἐμπρησμός, φωτιά, ἡ ὁποία κατακαίει πόλιν ἢ ὁσπίτιον.

ΠΩΛΗΣΙΣ. "Ιδ. ΑΓΟΡΑΣΙΣ.

Ρ

ΡΕΥΣΤΟΝ, χυτὸν ὡς νερόν, λάδι, σιτάρι καὶ τὰ τοιαῦτα. Λεγάτον πραγμάτων ρευστῶν, 822· ~ ποσότητος αὐτῶν ῥητῆς, 823.

ΡΗΓΝΥΤΑΙ (ῥήγνυμι) διασχίζεται. Ῥηγνυμένη, διεσχισμένη (διαθήκη), 997, 3.

ΡΗΤΟΣ, ὠρισμένος, ἀποφασισμένος.

ΡΙΖΑ κοινή. Τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ἐκ τοῦ ὁποίου κατάγονται ἄλλα πρόσωπα, ὀνομάζεται εἰς τὴν γενεαλογίαν ῥίζα κοινή, πρὸς αὐτὰ ἀναφερόμενον, 51· ~ ποῖοι κληρονομοῦσι κατὰ ῥίζας; 924. "Ιδ. ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΟΣ.

ΡΟΥΣ, ῥεῦμα τοῦ νεροῦ, τρέξιμον.

ΡΥΑΞ, ῥυάκι, μικρὸς ποταμός.

Σ

ΣΑΘΡΩΘΕΝΤΑ (σαθροῦμαι) διαφθαρέντα ὑπὸ τῆς πολυκαιρίας, σαπέντα.

ΣΑΦΗΝΙΖΩ, σαφές, καθαρὸν ποιῶ, ἐρμηνεύω, ἐξηγῶ, ἢ διὰ λέξεων σαφῶν καθαρῶς καὶ ἀκριβῶς παριστάνω τὸ λεγόμενον.

ΣΒΕΣΙΣ. "Ιδ. ΠΑΥΣΙΣ.

ΣΗΜΕΙΟΝ. Πῶς δύνανται νὰ γένῃ ἡ παράδοσις διὰ σημείων; 571 καὶ 572.

ΣΙΩΠΗΛΩΣ καὶ σιωπηρῶς, μὲ σιωπὴν.

ΣΚΕΨΙΣ, στοχασμός, παρατήρησις, ἔρευνα ἀκριβῆς, θεωρία διὰ νοός.

ΣΚΗΝΙΤΑΙ (σκηνίτης), οἱ κατοικοῦντες εἰς σκηνάς (τέντας) καὶ περιφερόμενοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

ΣΚΛΑΒΟΙ. Ἐξουσία τῶν δεσποτῶν κατ' αὐτῶν, 27· ~ τιμὴ αὐτῶν, 174· ~ γάμος αὐτῶν. "Ιδ. ΓΑΜΟΣ. Δὲν ἔχουσι παραγραφὴν κατὰ τὴν τοπικὴν συνθήειαν, 178· ~ σκλάβοι παλλακὴ τοῦ δεσπότη αὐτῆς ἐὰν ἐγέννησε παιδιά ἐξ αὐτοῦ ἢ οὐ, 176· ~ σκλάβοι παιδιά νόθα, 177· ~ σκλάβοι ἐὰν λεγατευθῶσιν ἀορίστως, 829—833.

ΣΜΗΝΟΣ, τὸ ἄθροισμα τῶν μελισσῶν. Μολδαβ. goi.

ΣΠΟΡΙΜΑ, τὰ σπαρτά.

PROTOPOP: fără învoirea în scris a lui și a proprietarului robilor nu trebuie preoții să cunune robi, 163; ~ lui trebuie să-i dea preoții mai pe urmă învoirile în scris ale proprietarilor, pe care el e dator să le treacă în condica sa despre aceștia, 164; ~ dacă a dat voie să fie cununați robi ai diferiților stăpîni fără știrea lor, 167.

PRINCIPAL. Vezi **LUCRU**.

PRINCIPAL datornic se numește acela pentru care altul se face chezaș, de aceea se numește și îndatorirea lui principală, iar a chezașului adăugată, și de aceea creditorul cere întii datoria de la datornic și dacă acela n-are chip să plătească, se întoarce apoi asupra chezașului.

ZBURĂTOARE, păsări.

MĂ INTIMIDEZ, mă tem, tremur.

CAZ: aici se înțelege orice pricină privitoare la drepturi și îndatoriri și supusă la rezolvarea și hotărîrea judecății, 16; ~ și caz în loc de împrejurare, ceea ce în Vasilicale s-a spus temă. Latinește: *Casus*.

INCENDIU.

VÎNZARE. Vezi **CUMPĂRARE**.

R

CE SE VARSA, ce curge ca apa, ulei, grîu și de acest fel legat de lucruri curgătoare, 822; ~ de o cantitate anumită din ele, 823.

SE RUPE (rup), se sparge. Spart, rupt (testament), 997, 3.

EXPRES, hotărît, anumit.

TULPINĂ comună. Persoana aceea din care coboară alte persoane, se numește în genealogie tulpină comună, în raport cu acelea, 51; ~ care moștenesc după tulpini? 924. Vezi **ÎMPĂRȚEALĂ**.

CURS, curgere de apă.

PÎRĂU, riu mic.

S

PUTREDE (putrezesc), stricate prin trecere de vreme îndelungată.

LĂMURESC, fac lămurit, curat, tilcuiesc, explic, prezint cele spuse curat și exact prin cuvinte lămurite.

STINGERE. Vezi **ÎNCETARE**.

SEMN. Cum se poate face predarea prin semne? 571 și 572.

TACIT.

SCHEPSIS, chibzuire, observație, cercetare amănunțită, privire cu mintea.

CORTURARI (corturar), cei ce locuiesc în corturi și umblă din loc în loc.

ROBI. Puterea proprietarilor asupra lor, 27; ~ prețul lor, 174; — căsătoria lor. Vezi **CĂSĂTORIE.** Nu au prescripție după obiceiul pămîntului, 178; ~ roaba țiitoarea stăpînului ei dacă a făcut copii cu el sau nu, 176; ~ copii nelegitimi ai roabei. 177; ~ dacă robi au fost lăsați legat în chip nehotărît, 928—933.

ROI, stup, grup de albi. Moldov. roiu.

SĂMĂNĂTURI, însămințări.

- ΣΠΟΥΔΑΙΑ, ἡ ἔχουσα σπουδὴν καὶ προσοχὴν, ἡ μετὰ σπουδῆς, ἡ μὴ ἀστειζομένη, ἡ μὴ παίζουσα· σπουδαία ὁμιλία, ἡ μὴ γινομένη μετὰ παιδιᾶς.
- ΣΤΑΓΩΝ, ἡ σταλαγματία. Δίκαιον τῶν σταγόνων. "Ιδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.
- ΣΤΑΘΕΡΟΝ, στερεόν, 28.
- ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΣ, στερεότης.
- ΣΤΑΥΡΟΣ τίμιος πότε εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἀντὶ τῆς ὑπογραφῆς τινός; 742, 1049 καὶ 1179.
- ΣΤΕΡΝΑ, κιστέρνα, δεξαμένη, δοχεῖον ὑδάτων, ὅπου συνάγεται τὸ νερὸν τῆς βροχῆς. Λατινιστὶ Cisterna.
- ΣΤΟΙΧΗΜΑ τί ἐστι; 1702· ~ ἐὰν ἔκβασις αὐτοῦ ἦτον γνωστὴ εἰς τὸν κερδήσαντα ἢ εἰς τὸν ἀπολέσαντα, 1703· ~ πότε ὑποχρεώνει; 1704·
- ΣΤΟΛΙΣΜΟΣ. Λεγάτον τοῦ στολισμοῦ τί περιέχει; 824.
- ΣΥΓΓΑΜΒΡΟΣ, ὁμόγαμβρος, κυρίως οἱ ἔχοντες γυναῖκας δύο ἀδελφάς· ἐν δὲ τοῖς κανονικοῖς βιβλίοις λέγονται καταχρηστικώτερον σύγγαμβροι καὶ οἱ ἔχοντες δύο πρώτας ἢ δευτέρας ἐξαδέλφας, 93 σχόλ. 9.
- ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ποῖα λέγεται; 48· ἀπαριθμήσεις τῶν βαθμῶν αὐτῆς, 51—58· ~ πνευματικῇ. "Ιδ. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ.
- ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ. Συμφωνία μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τυπογράφου, 1552—1558.
- ΣΥΓΚΕΧΥΜΕΝΑ. "Ιδ. ΣΥΓΧΕΩ.
- ΣΥΓΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ (ὅστις εἶναι κληρονόμος ὁμοῦ μὲ ἄλλον ἢ ἄλλους) πότε λογίζεται ὡς λεγατάριος; 787· — εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ ὑπὸ τῶν λοιπῶν συγκληρονόμων παραιτουμένη κληρονομία, 911· — πότε δίδεται ὄρκος εἰς αὐτόν; 1084.
- ΣΥΓΚΛΗΡΟΝΟΜΩ, κληρονομῶ ὁμοῦ μὲ ἄλλον ἢ ἄλλους.
- ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΟΣ, ἄρχων τῆς συγκλήτου, τῆς γερουσίας, γερουσιαστῆς, βουλευτῆς. Λατινιστὶ Senator.
- ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΟΣ, μέτοχος, ὅστις ἔχει ἢ λαμβάνει μέρος ἀπὸ τινος ὁμοῦ μὲ ἄλλους, σύντροφος.
- ΣΥΓΧΕΩ, χύνω ὁμοῦ, ἐνόνω πολλὰ βευστά, συνταράττω, ἀνακατώνω, 93.
- ΣΥΓΧΡΕΩΣΤΗΣ, χρεώστης ὁμοῦ μὲ ἄλλον ἢ ἄλλους.
- ΣΥΖΕΥΞΙΣ, ἔνωσις.
- ΣΥΖΥΓΙΑ, ἔνωσις διὰ γάμου.
- ΣΥΖΥΓΟΙ (ἀνδρόγυνον). Δίκαια καὶ ἐνοχαὶ αὐτῶν πόθεν πηγάζουσιν; 103· ~ προσωπικά αὐτῶν δίκαια, 105—107· ~ δὲν δύνανται ἀφ' ἑαυτῶν νὰ διαλύσωσι τὸν δεσμὸν γάμου, 108· ~ παιδιὰ αὐτῶν ἂν τὸν διαλύσωσιν, 136—140· ~ πότε συγχωροῦνται; 141· ~ ἐὰν διαzeugθῶσι, δύνανται πάλιν νὰ ἐνωθῶσιν, 123· ~ ἐὰν διαλυθῇ ὁ γάμος ἐξ αἰτίας ἀφοτέρων, 135· ~ κληρονομαῖον κατ' ἀμοιβὴν δίκαιον αὐτῶν, 957—961· ~ αἱ ἐν ζωῇ γινόμεναι δωρεαὶ ἐμποδίζονται ἀναμέσον αὐτῶν, 1687· ~ αἱ θανάτου αἰτίαι γινόμεναι ἐπιτρέπονται, 1688· ~ καὶ αἱ μέτραι, 1689· ~ καὶ αἱ δι' εὐσεβεῖς καὶ ἄλλας τινὰς αἰτίας διδόμεναι, ἐὰν εἶναι μέτραι, 1690 καὶ 1691· ~ τὰ δίκαια αὐτῶν δὲν χρησιδεσπόζονται, 1912· ~ οὕτε παραγράφονται, 1944. "Ιδ. καὶ ANHP καὶ ΓΥΝΗ καὶ PONEIS καὶ PAMOS.
- ΣΥΛΛΕΓΑΤΑΡΙΟΣ, λεγατάριος ὁμοῦ μὲ ἄλλον ἢ ἄλλους.
- ΣΥΛΛΗΨΙΣ, ἐγγάστρωσις τῆς γυναικός, 181, σχόλ. 13.
- ΣΥΜΒΕΒΗΚΟΣ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐνδέχεται τὸ ἴδιον νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ, τὸ κατὰ τύχην γινόμενον.
- ΣΥΜΒΗ (συμβαίνει) ἀκολουθήσῃ.
- ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ. "Ιδ. ΔΙΑΛΥΣΙΣ.
- ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΝ, πᾶν ὅ, τι ἀνήκει εἰς σύμβολον.
- ΣΥΜΒΟΛΟΝ, σημεῖον, ἐξ οὗ εἰκάζει καὶ συμπεραίνει τις τὸ μέλλον. "Ιδ. ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ καὶ ΣΗΜΕΙΟΝ.

SERIOASĂ, aceea care are seriozitate; conversație serioasă, care nu se face în glumă. PICĂTURĂ, picur; ~ dreptul picăturilor. Vezi SERVITUTE.

STATORNIC, neschimbător.

STATORNICIE, neschimbare.

CRUCE cinstita, cînd e nevoie să fie însemnată în locul iscăliturii cuiva? 742, 1049 și 1179.

CISTERNĂ, rezervor în care se strînge apa de ploaie. Latinește: cisterna.

RĂMĂȘAG ce este? 1702; ~ dacă rezultatul lui era cunoscut cîștigătorului sau pierzătorului, 1703; ~ cînd îndatorează? 1704.

ÎMPODOBIRE. Legatul împodobirii ce cuprinde? 824.

CUMNAT, împreună cumnat, mai ales cei ce au soții două surori; în cărțile canonice se numesc nepotrivit cumnați și cei care țin două vere primare sau de al doilea, 93, not. 9.

RUDENIE ce se numește? 48; ~ numărarea spițelor ei, 51—58; ~ duhovnicească. Vezi DUHOVNICEASCĂ.

AUTOR. Contract între el și tipograf, 1552—1558.

VĂRSATE împreună. Vezi VĂRS ÎMPREUNĂ.

COMOȘTENITOR (care este moștenitor cu altul sau cu alții), cînd se socotește ca legatar? 787; ~ lui i se cuvine moștenirea la care au renunțat ceilalți comoștenitori, 911; ~ cînd i se dă jurămint? 1084.

COMOȘTENESC, moștenesc împreună cu altul sau cu alții.

DIVANIT, boier de divan, de senat, sfetnic, consilier. Latinește: senator.

COPĂRTAȘ, devălmaș, care are sau ia parte din ceva împreună cu alții, asociat.

VĂRS ÎMPREUNĂ, împreunez lucruri ce se pot vărsa, amestec, 93.

CODEBITOR, datornic împreună cu altul sau cu alții.

CONCORDIE, unire.

ÎNSOȚIRE, unire prin căsătorie.

SOȚI (pereche conjugală). Din ce izvorăsc drepturile și îndatoririle lor? 103; ~ drepturile lor personale, 105—107; ~ nu pot de sine să desfacă legătura căsătoriei, 108; ~ copiii lor, dacă o vor desface, 136—140; ~ cînd sînt iertați? 141; ~ dacă s-au despărțit, pot iarăși să se unească, 123; ~ dacă s-a desfăcut căsătoria din vina amîndurora, 135; ~ dreptul lor de moștenire după reciprocitate, 957—961; ~ darurile ce se fac în viață între ei, sînt oprite, 1687; ~ cele ce se fac din cauza morții sînt îngăduite, 1688; ~ și cele cu măsură, 1689; ~ și cele date pentru pricini cuvioase și alte citeva, dacă sînt cu măsură, 1690—1691; ~ drepturile lor nu se cîștigă prin uzucapiune, 1912; ~ nici nu se prescriu, 1944; ~ vezi BĂRBAT, FEMEIE, PĂRINȚI, CĂSĂTORIE.

COLEGATAR, legatar împreună cu altul sau cu alții.

ZĂMISLIRE, însărcinarea femeii, 181, not. 13.

ÎNȚIMPLAT, este aceea ce e posibil chiar să fie și să nu fie, ce se face la noroc.

S-A ÎNȚIMPLAT (se întîmplă), s-a petrecut.

TRANZACȚIE. Vezi REZOLVARE.

SIMBOLIC, tot ce se ține de simbol.

SIMBOL, semn, din care bănuiește și conchide cineva viitorul. Vezi PREDARE și SEMN.

ΣΥΜΦΕΡΟΝ, τὸ ὕφελος, τὸ ὠφέλιμον.

ΣΥΜΦΩΝΟΝ. Περί τῶν συμφώνων ἐν γένει πραγματεύεται τὸ εἰκοστὸν κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Σύμφωνον περὶ τοῦ νομίμου τίτλου εἰς πρόσκτησιν τῶν πραγματικῶν δικαίων. Τῆς νομῆς, 417· ~ τῆς δεσποτείας, 569· ~ τοῦ δικαίου τοῦ ἐνεχύρου, 586· ~ τῆς δουλείας, 628· ~ βάσις τῶν προσωπικῶν ἐπὶ τῶν πραγμάτων δικαίων, 1150· ~ σύμφωνον τί ἐστὶ; 1152· ~ καιρὸς εἰς ἀποδοχὴν ὑποσχέσεως, 1153· ~ διαίρεσις τῶν συμφώνων εἰς ῥήτᾶ καὶ σιωπηρά, 1154· ~ εἰς μονόπλευρα καὶ δίπλευρα, 1155· ~ τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἰσχὺν συμφωνίας· α') ἡ ἱκανότης τῶν προσώπων, 1156—1159· ~ β') ἡ ἀληθὴς συναίνεσις, 1160—1169· ~ ἡ βία, ἡ πλάνη καὶ ὁ δόλος πῶς κάμνουσιν ἀνίσχυρον τὸ σύμφωνον; 1161—1169· ~ γ') τὸ δυνατὸν τῆς ἐκπληρώσεως, 1170—1175· ~ σύμφωνον ἀδύνατον, μὴ ἐπιτετραμμένον ἢ ἀνίσχυρον, 1172, 1331, 1335, 1340—1342, 1417, 1562, 1586, 1601, 1610, 1703—1706, 1805, 1806, 1819—1823 καὶ 1973· ~ σχῆμα τῶν συμφωνιῶν, 1176 καὶ 1177· ~ σχέδιον ἐν εἶδει τῶν κεφαλαιωδῶν ἄρθρων τῆς συμφωνίας, 1178—1180· ~ ἐνοχλὴ κοινὴ ἢ δίκαιον κοινόν, 1181—1183· ~ ἀλληλεγγύησις πλειοτέρων χρεωστῶν, 1184—1186· ~ ἡ πλειοτέρων χρεωστουμένων, 1187· ~ ἀποτέλεσμα τῆς καταβολῆς ἢ ἐλευθερώσεως τοῦ χρέους, 1188—1193· ~ παρακολουθήματα τῶν συμφωνιῶν· α') αἱρέσεις, 1194—1205· ~ β') βάσις τῆς παρακινήσεως, 1206—1209· ~ γ') καιρὸς, τόπος καὶ τρόπος τῆς ἐκπληρώσεως τῶν συμφωνιῶν, 1210—1219· ~ δ') ἀρράβων, 1220 καὶ 1221· ~ καὶ ε') πρόστιμον ἐκ μεταμελείας, 1222—1224· ~ ἐξαίρεσις, 1225· ~ ἐνοχὰ ἐκ πλαγίου ἢ προσθεταί, 1226—1229· ~ κανόνες τῆς ἐρμηνείας, 1230—1232· ~ περὶ παύσεως τῶν συμφωνιῶν, 1233—1237· ~ γενικοὶ διορισμοὶ περὶ τῶν ἐπιβεβαρημένων συμφωνιῶν καὶ πραγμάτων, 1238· ~ δόσις ἐγγυήσεως, 1239· ~ πτώσεις περὶ δόσεως τῆς ἐγγυήσεως, 1240—1248· ~ αἵρεσις περὶ τῆς ἐκνικήσεως, 1249· ~ ἀποτέλεσμα αὐτῆς, 1250· ~ ἀζήμιον περὶ τῆς βλάβης τῆς προξενουμένης ἐκ τῆς πάντῃ ἀναρμόστου τιμῆς, 1251—1253· ~ συναίνεσις περὶ συμφωνίας μελλούσης, 1254—1255· ~ περὶ παραιτήσεως τῶν παραγραφῶν, 1256· ~ δίκαιον τοῦ ἀναιρεῖν τὸ ἐπιβεβαρημένον συνάλλαγμα πότε καὶ μέχρι πόσου καιροῦ παραγράφεται; 1957· ~ σύμφωνον γαμικόν. *Ιδ. ΓΑΜΙΚΟΝ.

ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΣ (συμφηφίζω), συναριθμησις, βάσιμον εἰς τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἀντέλλογος. Συμφηφισμὸς τοῦ χρόνου τῆς παραγραφῆς τοῦ προκτῆτορος πότε ἔχει χώραν; 1962 καὶ 1963.

ΣΥΝΑΙΣΙΣ (συγκατάθεσις, ὁμοφροσύνη, στέρεξιμον). *Ἡ συναίνεσις θεμελιώνει τὴν συμφωνίαν, 1152· ~ συναίνεσις εἰς τὸν γάμον, 72—76, 81 καὶ 82· ~ εἰς τὴν ἐπιτροπίαν, 324—329· ~ εἰς τὴν κηδεμονίαν, 375· ~ εἰς τὰς συμφωνίας, 202, 1160—1169· ~ συναίνεσις περὶ μελλούσης συμφωνίας, 1254· —

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ, συμβόλαιον. Contractus Λατινιστί. *Ιδ. ΣΥΜΦΩΝΟΝ.

ΣΥΝΑΛΛΑΣΣΩ καὶ συναλλάττω, κάμνω συναλλάγματα.

ΣΥΝΑΝΑΧΡΩΣΙΣ, ἡ μετάδοσις τοῦ πάθους ἢ τῆς ἀρρώστιας, μολυσμός.

ΣΥΝΑΦΕΙΑ, σύζευξις, σύνδεσις, ἔνωσις, μίξις μετὰ γυναικός, 94, σχόλ. 10 καὶ 257.

ΣΥΝΔΑΝΕΙΣΤΗΣ, δανειστής ὁμοῦ μὲ ἄλλον ἢ ἄλλους.

ΣΥΝΔΕΟΝΤΑ (συνδέω), δένοντα ὁμοῦ, 1251.

ΣΥΝΔΕΣΠΟΤΕΙΑ. Περί τῆς συνδεσποτείας καὶ κοινωνίας ἄλλων δικαίων πραγματικῶν πραγματεύεται τὸ δέκατον ἔνατον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Συνδεσποτεία ἢ κοινωνία τί ἐστὶ καὶ πόθεν πηγάζει; 1101—1105· — δίκαια ἐπίκοινα τῶν συγκοινωνῶν, 1106 καὶ 1107· — ἰδιαίτερα ἐνὸς ἐκάστου, 1108—1111· — α') διὰ τὸ κοινὸν κεφάλαιον, 1112—1119· ~ β') διὰ τὰς ὠφελείας καὶ τὰ βάρη αὐτοῦ, 1120 καὶ 1121· ~ καὶ γ') περὶ τοῦ διαμερισμοῦ αὐτοῦ, 1122—1135· ~ ἀνανέωσις τῶν συνόρων, 1136—1142· ~ κοινωνία κατὰ πρόληψιν, 1143—1149. *Ιδ. καὶ ΔΕΣΠΟΤΕΙΑ.

INTERES, folos, ce folosește.

TOCMEALĂ. Despre tocmele în genere tratează capitolul al douăzecilea din partea a doua. Tocmeală despre titlul legal la dobândirea drepturilor reale: al posesiei, 417; ~ al proprietății, 569; ~ al dreptului amanetului, 586; ~ al servituții, 628; ~ temelia drepturilor personale asupra lucrurilor, 1150; ~ tocmeala ce este? 1152; ~ termen la primirea făgăduinții, 1153; ~ împărțirea tocmelelor în exprese și tacite, 1154; ~ în unilaterale și bilaterale, 1155; ~ cele neapărate la tăria tocmelei: 1) capacitatea persoanelor, 1156—1159; ~ 2) adevăratul consimțământ, 1160—1169; ~ sila, înșelăciunea și viclesugul cum fac neputernică tocmeala? 1161—1169; ~ 3) posibilitatea împlinirii, 1170—1175; ~ tocmeală imposibilă, neîngăduită sau neputernică, 1172, 1331, 1335, 1340—1342, 1417, 1562, 1586, 1601, 1703—1706, 1806, 1819—1823 și 1973; ~ forma tocmelelor, 1176 și 1177; ~ schițarea în special a principalelor articole ale convenției, 1178—1180; ~ îndatorire comună sau drept comun, 1181—1183; ~ solidaritate a mai multor datornici, 1184—1186; ~ sau a mai multor creditori, 1187; ~ efectul plății sau slobozirii de datorie, 1188—1193; ~ consecințele acordurilor: 1) excepție, 1194—1205; ~ 2) temeiul indemnării, 1206—1209; ~ 3) timpul, locul și modul împlinirii acordurilor, 1210—1219; ~ 4) arvună, 1220 și 1221; ~ și 5) globire din căință, 1222—1224; ~ excepții, 1225; ~ îndatoriri lăaturalnice sau adăugate, 1226—1229; ~ reguli de interpretare, 1230—1232; ~ despre încetarea acordurilor, 1233—1237; ~ hotărâri generale despre acordurile și lucrurile oneroase, 1238; ~ dare de cheazășie, 1239; ~ cazuri pentru dare de cheazășie, 1240—1248; ~ excepție pentru evicțiune, 1249; ~ efectul ei, 1250; ~ despăgubire pentru paguba pricinuită din prețul cu totul nepotrivit, 1251—1253; ~ consimțământ pentru acord viitor, 1254—1255; ~ despre renunțare la prescripții, 1256; ~ dreptul de desființare a contractului oneros cînd și pînă la cît timp se prescrie? 1957; ~ acord de căsătorie: Vezi CĂSĂTORIE.

CALCULAREA împreună (calculez la un loc), adunare, adăugare la număr, și compensație. Calcuarea timpului prescripției a dobînditorului de înainte cînd are loc? 1962 și 1963.

CONSIMȚĂMÎNT (aprobare, concordantă, acceptare). Consimțămîntul întemeiază acordul, 1152; ~ consimțămîntul la căsătorie, 72—76, 81 și 82; ~ la epitropie, 324—329; la curatorie, 375; ~ la acorduri, 202, 1160—1169; ~ consimțămînt pentru un acord viitor, 1254.

CONTRACT. Latinește *Contractus*. Vezi TOCMEALĂ.

CONTRACTEZ, fac contracte.

INFECTARE, luarea unei boale, molipsire.

CONTACT, însoțire, legare, unire, împreunare cu femeia, 94 n. 10 și 257.

COCREDITOR, creditor împreună cu altul sau cu alții.

LEGATE împreună (leg la un loc), 1251.

COPROPRIETATE. Despre coproprietate și devălmășia unor drepturi reale tratează capitolul al nouăsprezecilea din partea a doua. Coproprietatea sau devălmășia ce este și de unde izvorăște? 1101—1105; ~ drepturi comune ale devălmășilor, 1106 și 1107; ~ speciale ale fiecăruia îndeosebi, 1108—1111; ~ 1) pentru capitalul comun, 1112—1119; ~ 2) pentru foloasele și însărcinările lui, 1120 și 1121; ~ și 3) despre împărțeala lui, 1122—1235; ~ înnoirea hotarelor, 1136—1142; ~ devălmășie după prezumție, 1143—1149. Vezi și PROPRIETATE.

ΣΥΝΔΕΣΠΟΤΗΣ, ὅστις ἔχει δεσποτεῖαν ἐπάνω τινὸς πράγματος ὁμοῦ μὲ ἄλλους.

ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΙΣ, ἡ μετ' ἄλλου ἢ ἄλλων διάσκεψις.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ, σύντρεξις, συνάθροισις πολλῶν εἰς ἓν μέρος. Περὶ τῆς τάξεως τῆς συνδρομῆς τῶν δανειστῶν πραγματεύεται τὸ ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος κώδικος προστεθὲν παράρτημα. Τάξις τῆς συνδρομῆς τῶν δανειστῶν τί ἐστὶ; 1974· ~ μεταχείρισις αὐτῆς τί ἐστὶ; 1975· ~ συνδρομὴ δανειστῶν ποία λέγεται; 1976· ~ μᾶσσα τῆς χρεωκοπίας ποία λέγεται; αὐτόθι· ~ ἐκλελεγμένοι δανεισταὶ ποιοὶ λέγονται; αὐτόθι· ~ κηδεμῶν τῆς δίκης ποῖος λέγεται; αὐτόθι· ~ τῆς μᾶσσας ἢ τῶν ὑπαρχόντων ἢ τῆς περιουσίας ποῖος; αὐτόθι· ~ ποία εἶναι τὰ κεφαλαιωδέστερα μέρη τῆς συνδρομῆς; 1977· ~ εἰς ποῖον κριτήριον ἀνήκει ἡ ἐνέργεια τῆς συνδρομῆς; 1978· ~ πότε καὶ πῶς δημοσιεύεται; 1979—1982 καὶ 1988· ~ νομικὰ ἐπακολουθήματα ἐκ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς, 1983—1985· ~ χρέος τοῦ κριτηρίου ἐν ἀρχῇ τῆς συνδρομῆς, 1086· ~ προσδιωρισμένη ἡμέρα, καθ' ἣν πρέπει νὰ παρῆρσιάζωνται διὰ τὴν εἰς τὸ κριτήριον ἐμφάνισιν τῶν χρεωστουμένων, 1987· ~ χρέη τοῦ κηδεμόνος τῆς δίκης, 1989, 1999 καὶ 2016· ~ σημειώσεις εἰς πρωτόκολλον καὶ ἐξακολούθησις διὰ τὴν πραγμάτευσιν τῆς συνδρομῆς, 1990—1992· ~ ποῖοι ἐκ τῶν χρεωστουμένων προτιμῶνται, 1993· ~ τί ἀνήκει εἰς τὸν ἐμπορικὸν κώδικα; 1994· ~ κλάσις τῶν δανειστῶν πρώτη, 1995 καὶ 1996· ~ δευτέρα, 1997—1999· ~ τρίτη, 2000—2002· ~ τετάρτη, 2003 καὶ 2004· ~ πέμπτη, 2005· ~ καὶ ἕκτη, 2006· ~ πότε δύνανται οἱ δανεισταὶ νὰ ἀπαιτήσωσι τόκους; 2007· ~ δὲν ἔχουσι δίκαιον, νὰ ἀπαιτῶσι τὰ διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν γενόμενα ἔξοδα, 2008· ~ ποῖοι ἐκ τῶν ξένων δανειστῶν ἔχουσι τὸ αὐτὸ δίκαιον ἐναντίον ἐνὸς χρεωκόπου ἐντοπίου; 2009· ~ πότε καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν δύνανται ὁ δανειστὴς ἢ ὁ κηδεμῶν τῆς δίκης νὰ κάμῃ ἐκκλήτον; 2010· ~ μέχρι πόσου καιροῦ παραγράφεται τὸ δίκαιον τῆς προτιμῆσεως εἰς τὴν κλασποποίησιν; αὐτόθι· ~ οἱ δανεισταὶ οἱ μὴ ἐμφανισθέντες μέχρι τῆς προσδιορισθείσης ἡμέρας δὲν εἰσακούονται πλέον, 2011· ~ ἀγωγή περὶ τῆς πρωτοπραξίας ἕως πότε κινεῖται; 2012· ~ πῶς καὶ ὑπὸ ποίων ἐκλέγεται συνήγορος κοινός; 2013· ~ εἰς αὐτὸν δίδεται ἡ περὶ τῆς πρωτοπραξίας ἀγωγή, 2014· ~ χρέη τοῦ κηδεμόνος τῶν ὑπαρχόντων, 2015, 2020, 2023, 2028 καὶ 2031· ~ τῶν δανειστῶν εἰς τὸ νὰ ἐκλέξωσι μίαν ἐπιτροπίαν, 2017· ~ τοῦ κριτηρίου, ὅταν αἱ περὶ ταύτης ψῆφοι τῶν δανειστῶν εἶναι ἰσάριθμοι, 2018· ~ πότε διορίζει τὸ κριτήριον καὶ κηδεμόνα τῆς περιουσίας καὶ ἐπιτροπίαν; 2019· ~ ἡ εὕρισκομένη περιουσία πρέπει νὰ πωληθῇ δι' ὑπερθεματισμοῦ, 2020· ~ τὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἐπωλήθησαν οὔτε ἐν τῷ πρώτῳ, οὔτε ἐν τῷ δευτέρῳ ὑπερθεματισμῷ, πρέπει νὰ μείνωσι μέχρι τῆς κλασποποιήσεως, 2021· ~ καὶ αἱ ὁμολογίαι καὶ αἱ ἀπαιτήσεις αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν μᾶσσαν πρέπει νὰ πωληθῶσι δι' ὑπερθεματισμοῦ, ἐὰν δὲν δέχωνται αὐτὰς οἱ δανεισταί, αὐτόθι· ~ τὸ κριτήριον πρέπει νὰ δώσῃ γράμμα ἐπικυρωτικὸν εἰς τοὺς προσκτησαμένους ἀκίνητον κτῆμα ἀπὸ τῆς περιουσίας τῆς μᾶσσας, 2022· ~ πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ γένῃ ἡ διανομὴ τῆς περιουσίας; 2023· ~ εἰς ποῖον πρέπει νὰ παραδοθῇ καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν; 2024· ~ ἕως πότε δύνανται οἱ δανεισταὶ νὰ ἐρευνήσωσι τὴν γενομένην διανομὴν καὶ νὰ ἀντεπάξωσι τὰς ἀς τυχὸν ἔχωσι παραγραφάς; 2025· ~ πότε ἡ ἐπιτροπία καταθέτει εἰς τὸ κριτήριον τὸ περὶ τῆς διανομῆς γράμμα; 2027· ~ ἄλλα χρέη αὐτῆς, 2031· ~ τρόπος καθ' ὃν πρέπει νὰ πληρωθῇ εἰς ἕκαστον δανειστὴν ἡ ἀναλογήσασα εἰς αὐτὸν ποσότης, 2028· ~ πότε δύνανται οἱ δανεισταὶ νὰ ἀπαιτήσωσι τὰ ἐναπολειφθέντα αὐτῶν χρέη; 2029· ~ ἐὰν τινες τῶν δανειστῶν δὲν παρῆρσιάζωνται μέχρι τριῶν μηνῶν, διὰ νὰ παραλάβωσι τὴν ἀναλογήσασαν εἰς αὐτοὺς ποσότητα, τί πρέπει νὰ γένῃ; 2030· ~ τελευταῖον χρέος τοῦ κριτηρίου διὰ τὴν τελείωσιν τῆς συνδρομῆς, 2032.

ΣΥΝΓΓΥΗΤΗΣ. *ΙΔ. ΕΓΓΥΗΤΗΣ.

ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΩ, φέρω, βάλλω εἰς τὸ μέσον ὁμοῦ μὲ ἄλλους, κάμνω συνεισφοράν.

COPROPRIETAR, care are proprietate asupra unui lucru împreună cu alții.

ÎMPREUNĂ CHIBZUINȚĂ, chibzuință cu altul sau cu alții.

CONCURS, stringe la un loc. Despre rinduiala concursului creditorilor tratează anexa adăugată la sfîrșitul acestui cod. Rinduiala concursului creditorilor ce este? 1974; ~ tratarea ei ce este? 1975; ~ concursul creditorilor ce se numește? 1976; ~ masa falimentului ce se numește? tot acolo; ~ creditorii aleși care se numesc? tot acolo; ~ curator al procesului care se numește? tot acolo; ~ al masei sau al lucrurilor aflătoare sau al averii, care? tot acolo; ~ părțile principale ale concursului care sînt? 1977; ~ de care judecătorie se ține operațiunea concursului, 1978; ~ cînd și cum se publică? 1979—1982 și 1988; ~ urmările legale ale publicării lui, 1983—1985; ~ datoria judecătoriei la începutul concursului, 1986; ~ zi hotărîită în care trebuie să se înfățișeze pentru prezentarea la judecătorie a creditorilor, 1987; ~ îndatoririle curatorului procesului, 1989, 1999 și 2016; ~ însemnare în protocol și urmare pentru lucrarea concursului, 1990—1992; ~ care din creditorii sînt protimisii, 1993; ~ ce se ține de codul de comerț, 1994; ~ clasa întâia a creditorilor, 1995—1996; ~ a doua, 1997—1999; ~ a treia, 2000—2002; ~ a patra, 2003—2004; ~ a cincea, 2005; ~ și a șasea, 2006; ~ cînd pot creditorii să pretindă dobînzii? 2007; ~ nu au drept să pretindă cheltuielile făcute pentru lămurirea pretențiilor lor, 2008; ~ care din creditorii străini au același drept față de un falit pămîntean? 2009; ~ cînd și pentru care pricină poate creditorul sau curatorul procesului să facă apel 2010; ~ pînă cînd se prescrie dreptul de protimisire la clasificare? tot acolo; ~ creditorii care nu s-au prezentat pînă la ziua hotărîită nu mai sînt ascultați, 2011; ~ piră pentru dreptul de a fi protimisit la clasificare pînă cînd se pornește? 2012; ~ cum și de cine este ales avocatul comun? 2013; ~ lui i se dă piră pentru protimisire la clasificare, 2014; ~ îndatoririle curatorului averii 2015, 2020, 2023, 2028 și 2031; ~ ale creditorilor, ca să aleagă o epitropie, 2017; ~ ale judecătoriei, cînd voturile asupra acesteia ale creditorilor sînt egale la număr, 2018; ~ cînd rînduiește judecătoria și pe curatorul averii și epitropia? 2019; ~ averea aflătoare trebuie să se vîndă la licitație, 2020; ~ lucrurile care nu s-au vîndut nici la întâia, nici la a doua licitație, trebuie să rămînă pînă la facerea clasificății, 2021; ~ și zapisele și pretențiile ce aparțin masei, trebuie să fie vîndute la licitație, dacă nu le primesc creditorii, tot acolo; ~ judecătoria trebuie să dea scrisoare de adevărire celor ce dobîndesc un bun nemîșcător din averea masei, 2022; ~ cînd și cum trebuie să se facă împărțea averii? 2023; ~ cui trebuie să fie predată și în ce scop? 2024; ~ pînă cînd pot creditorii să cerceteze împărțea făcută și să înfățișeze întîmpinările ce întîmplător le au? 2025; ~ cînd epitropia depune la judecătoria scrisoarea împărțelii? 2027; ~ alte îndatoriri ale ei, 2031; ~ modul în care trebuie să se plătească fiecărui creditor suma sa corespunzătoare, 2028; ~ cînd pot creditorii să pretindă datoriile lor rămase? 2029; ~ dacă unii din creditorii nu se înfățișează pînă în trei luni, pentru ca să ia în primire suma corespunzătoare, ce trebuie să se facă? 2030; ~ ultima datorie a judecătoriei pentru încheierea concursului, 2032.

ÎMPREUNĂ CHEZAȘ. Vezi CHEZAȘ.

CONTRIBUIESC, aduc, pun la mijloc împreună cu alții, fac sinisfora ¹⁾.

¹⁾ raport (collatio).

ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ. Περί τῆς συνεισφορᾶς πραγματεύεται τὸ δέκατον πέμπτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Συνεισφορὰ τί ἐστι; 1006· ~ μεταξὺ τίνων γίνεται; 1007· ~ πότε γίνεται; 1008· ~ πότε οὐ; 1009· ~ ποῖα πράγματα δὲν βάλλονται εἰς τὴν συνεισφορὰν; 1010—1012· ~ συνήθεια τοπική, 1013· ~ ἐὰν ἡ θυγάτηρ ἐφανέρωσεν εἰς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς διαφθεῖρει τὴν προῖκα, 1014· ~ ἐὰν οἱ γονεῖς δὲν ἔδωσαν τὴν προῖκα, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθησαν εἰς τὴν θυγατέρα αὐτῶν, 1015· ~ τίς καὶ πότε δὲν ἀναγκάζεται νὰ βάλλῃ εἰς τὴν συνεισφορὰν τὰς παρὰ τῶν γονέων διορεάς καὶ τὰ κέρδη; 1016· ~ πότε ὑποχρεοῦται ὁ υἱὸς νὰ βάλλῃ εἰς τὴν συνεισφορὰν τὰς ὑπὸ τῶν γονέων δοθείσας εἰς αὐτὸν δωρεάς; 1017· ~ τίνος πράγματος ἡ τιμὴ λογίζεται εἰς τὸ μερίδιον τοῦ κληρονόμου; 1018· ~ παρὰ τίνος καὶ μέχρι πόσου καιροῦ ζητοῦνται οἱ καρποὶ καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν εἰς συνεισφορὰν ὑποκειμένων πραγμάτων; 1019.

ΣΥΝΕΝΥΠΟΘΗΚΟΣ δανειστής, ὅστις ἔχει ὑποθήκην τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὁμοῦ μὲ ἄλλον δανειστήν, 606.

ΣΥΝΕΠΙΤΡΟΠΟΣ, ὅστις εἶναι ἐπίτροπος ὁμοῦ μὲ ἄλλον ἢ ἄλλους ἢ ὁμοῦ μὲ τὴν μητέρα ἢ μάμμην πρὸς πατρός τῶν ἀνηλίκων, 266 καὶ 279.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ (ἡ ὁμοῦ μὲ ἄλλους ἐργασία) τῶν συντρόφων, 1573.

ΣΥΝΕΡΧΟΜΑΙ, ἔρχομαι ὁμοῦ μὲ ἄλλον, ἢ ἄλλους.

ΣΥΝΕΥΡΕΘΗΣ, ὅστις ὁμοῦ μὲ ἄλλον εὐρέ τι.

ΣΥΝΕΦΕΛΚΕΙ (συνεφέλκω) τραβᾷ ὁμοῦ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ, ἐξακολούθησις, συγκράτησις.

ΣΥΝΕΧΟΜΑΙ, συγκρατοῦμαι.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ, ὁ ὑπερασπιστὴς καὶ διαυθεντευτὴς κρισολογίας τινός, ὁ ἀδβοκάτος (Advocatus). Διορίζεται κοινὸς συνήγορος καὶ ἐν τῇ συνδρομῇ τῶν δανειστῶν, 2013 καὶ 2014.

ΣΥΝΗΘΕΙΑ τοπική πότε ἔχει χώραν; 13· ~ πότε οὐ; 14· ~ περὶ τῶν σκλάβων, 27, 178 καὶ 1931 σχόλ. 81· ~ περὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, 909· ~ πότε παραγράφονται τὰ ἀπολεσθέντα αὐτοκίνητα πράγματα; 521· ~ περὶ τοῦ δικαίου τῆς βοσκῆς, 650· ~ ἡ δοθεῖσα παρὰ τῶν γονέων προῖξ δὲν συνεισφέρεται 1013· ~ περὶ τῶν ἐν ταῖς πανηγύρεσι πωλουμένων ζώων, 1244· ~ περὶ τῶν Ἀρμενίων καὶ Ἰουδαίων τί δύνανται νὰ ἀγοράσωσι καὶ τί οὐ; 1430 καὶ 1431· ~ πότε ἀναιρεῖται τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως καὶ τοῦ ἐνοικιάσματος ἢ παρακρατεῖται μέρος τοῦ μισθώματος ἢ ἐνοικίου; 1482 καὶ 1486· ~ ἐὰν πωλήσῃ ὁ δεσπότης τὸ εἰς μίσθωσιν ὑποκείμενον ὑποστατικόν του, 1502· ~ ποῖα πράγματα τῆς προικὸς δὲν διατιμῶνται; 1635· ~ οἱ ἐν δυνάμει δὲν βοηθοῦνται διὰ τῆς τεσσαρακονταετοῦς νομῆς, 1938· ~ Ἄλλαι ἔτι συνήθειαι καὶ μεταβολαὶ μεμιγμέναι, 78, 228*), 437—439, 529—534, 727, 944—948, 962, 1014, 1019, 1156, 1172 β', 1226 β', γ', 1274, 1332, 1333, 1337, 1344—1346, 1361, 1400, 1405, 1474, 1475, 1483, 1498, 1499, 1515, 1526, 1633, 1685, 1733, 1741, 1836—1838, 1933—1935.

ΣΥΝΗΜΜΕΝΑ (συνάπτω) συνηρμοσμένα, συνδεδεμένα, ἡνωμένα.

ΣΥΝΙΣΤΑΤΑΙ, συσταίνεται, λαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ ὑπαρξιν ἢ σχῆμα καὶ μορφήν καὶ φύσιν εἰς τὸ εἶναι.

ΣΥΝΙΣΤΩ, συσταίνω.

ΣΥΝΝΟΜΕΥΣ, ὅστις νέμεται τι ὁμοῦ μὲ ἄλλον, 427.

ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ. Ἰδ. ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ.

ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ποριστική, 1563—1607. Ἰδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

ΣΥΝΥΠΕΥΘΥΝΟΣ, συνένοχος, συνυπένοχος, συμπαίστης.

ΣΥΝΥΠΟΓΡΑΦΩ, υπογράφω ὁμοῦ μὲ ἄλλον.

ΣΥΣΤΑΣΙΣ, τὸ λαμβάνειν ἀρχὴν καὶ ὑπαρξιν ἢ σχῆμα καὶ μορφήν καὶ φύσιν εἰς τὸ εἶναι.

ΣΥΣΤΑΤΙΚΟΝ λέγεται ἐκεῖνο διὰ μέσου τοῦ ὁποίου συνίσταται τι.

SINISFORA. Despre sinisfora tratează capitolul al cincisprezecelea din partea a doua. Sinisfora ce este? 1006; ~ între cine se face? 1007; ~ când se face? 1008; ~ când nu? 1009; ~ care lucruri nu se pun la sinisfora? 1010—1012; ~ obiceiul pămîntului, 1013; ~ dacă fiica a arătat tatălui că bărbatul îi risipește zestrea, 1014; ~ dacă părinții n-au dat zestrea pe care au făgăduit-o fiicei lor, 1015; ~ cine și când nu e silit să pună la mijloc darurile date de părinți și ciștigurile? 1016; ~ când feciorul este dator să pună la mijloc darurile ce i s-au dat de către părinți? 1017; ~ prețul cărui lucru se socotește la partea moștenitorului? 1018; ~ de cine și pînă în cît timp se cer rodurile și veniturile lucrurilor supuse la sinisfora? 1019.

COIPOTECAR, creditor, care are ipotecă pe același lucru împreună cu alt creditor, 606.

COEPITROP, care este epitrop împreună cu altul sau alții sau împreună cu mama sau bunica dinspre tată a nevirstnicilor, 266 și 279.

COLABORARE (lucrare împreună cu alții) a asociaților, 1573.

MERG împreună, cu altul sau cu alții.

CEL care a aflat ceva împreună cu alții.

TRAG ÎMPREUNĂ.

CONTINUARE, în șir.

ȚIN la un loc.

AVOCAT, apărătorul într-un proces, avocat (advocatus). Apărător comun este rînduit și la concursul creditorilor, 2013 și 2014.

OBICEIUL pămîntului cînd are loc? 13; ~ cînd nu? 14; ~ pentru robi, 27, 178 și 1931 not. 81; ~ pentru averea lor, 909; ~ cînd se prescriu lucrurile de sine mișcătoare pierdute? 521; ~ pentru dreptul pășunii, 650; ~ zestrea dată de părinți nu este pusă la mijloc, 1113; ~ pentru vitele vindute la iarmaroace, 1244; ~ pentru Evrei și Armeni, ce pot să cumpere și ce nu? 1430 și 1431; ~ cînd se desființează contractul de arendă și chirie sau se oprește o parte din arendă sau chirie, 1482 și 1486; ~ dacă proprietarul a vindut moșia sa arendată, 1502; ~ care lucruri de zestre nu se prețuiesc? 1635; ~ acei puternici nu sînt ajutați prin posesiunea, de patruzeci de ani, 1938; ~ încă alte obiceiuri și schimbări amestecate, 78, 228, 437—439, 529—534, 727, 944—948, 962, 1014, 1019, 1156, 1172, 2; 1226, b, c; 1274, 1332, 1333, 1337, 1344—1346 1361, 1400, 1405, 1474, 1475, 1483, 1498, 1499, 1515, 1526, 1633, 1685, 1733, 1741, 1836—1838, 1933—1935.

COMBINATE (combin), potrivite la un loc, legate împreună, unite.

CONSISTĂ, se alcătuiește, ia început și ființă sau chip și formă și fire de a fi.

CONSIST, constau.

COPOSESOR, care posedă ceva împreună cu altul, 427.

CONSERVARE. Vezi **PĂSTRARE.**

ASOCIAȚIE neguțătorească, 1563—1607. Vezi **COMUNITATE.**

COMPLICE, împreună vinovat.

SUBSEMNEZ împreună, iscălesc împreună cu altul.

ALCĂTUIRE, a lua început și ființă, sau chip și formă, și existență.

ALCĂTUITOR.

ΣΥΣΤΗΜΑ, συνάθροισις ἀληθειῶν ἐκ πολλῶν ἐμπειριῶν ἢ ὑποθέσεων καὶ ἀξιωματῶν μετὰ τάξεως συνδεδεμένων, ἐφ' ὧν θεμελιούται ἐπιστήμη τις ἢ τέχνη, ὡς ἐνταῦθα ἐκλαμβάνεται· οἷον σύστημα νόμων, 2' — σύστημα τεχνικόν, τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον ἐσνάφι, 15 καὶ 379.

ΣΦΡΑΓΙΖΩ, βουλλόνω.

ΣΦΡΑΓΙΣ, βοῦλλα.

ΣΦΡΑΓΙΣΜΑ, βοῦλλωμα.

ΣΧΕΔΙΑΖΩ, ἀμελετήτως καὶ ἐκ τοῦ προχείρου ποιῶ τι ἢ λέγω· οἷον γράφω, σημειῶ.

ΣΧΕΔΙΟΝ τῶν κεφαλαιωδῶν ἄρθρων τῆς συμφωνίας πῶς θεμελιώνει τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐνοχάς; 1178.

ΣΧΕΣΙΣ, οἰκειότητος ἢ ἀναφορά ἐνὸς προσώπου πρὸς ἄλλο ἢ ἐνὸς πράγματος πρὸς ἄλλο πρᾶγμα ἢ πρόσωπον, 23.

ΣΧΙΜΑ, ἡ ἐξωτερικὴ μορφή καὶ κατασκευὴ πράγματός τινος. Σχήμα ἐξωτερικὸν τῆς πράξεως ποῖον λέγεται; 5 σχόλ. 3' ~ τῆς τελευταίας θελήσεως, 738—750' ~ ἐσωτερικόν, 708 σχόλ. 41' ~ τῆς συμφωνίας, 1176—1180.

ΣΧΟΛΑΖΟΥΣΑ (σχολάζω) ἀργή. Σχολάζουσα κληρονομία λέγεται ἡ μὴ ἔχουσα νόμιμον κληρονόμον, 962 καὶ 963' ~ χρησιδεσπόζεται διὰ τετραετίας, 1928. *Ιδ. καὶ ΔΙΑΔΟΧΗ.

ΣΩΜΑΤΙΚΑ πράγματα, 387.

ΣΩΟΣ, σῶα, σῶον, σωστός, ἀκέραιος, τέλειος, ὁλόκληρος, ἄρτιος.

ΣΩΣΤΡΑ (σῶστρον), ἀνταμοιβή, πληρωμὴ διδομένη εἰς ἐκεῖνον. ὅστις ἔσωσεν ἐκ κινδύνου ἄνθρωπον ἢ πρᾶγμα.

T

ΤΑΚΤΙΚΗ. *Ιδ. ΤΙΜΗ.

ΤΑΧΥΤΕΡΟΝ, ὀγρηγορώτερον.

ΤΕΘΕΜΕΛΙΩΜΕΝΟΣ φόβος. *Ιδ. ΦΟΒΟΣ.

ΤΕΘΝΕΩΣ, ἀποθαμμένος.

ΤΕΚΝΑ. *Ιδ. ΠΑΙΔΙΑ.

ΤΕΚΝΟΠΟΙΑ. *Ιδ. ΠΑΙΔΟΠΟΙΑ.

ΤΕΚΝΟΠΟΙΩ, τεκνογονῶ, γεννῶ τέκνα.

ΤΕΚΤΟΝΕΙΟΝ, ἐτέθη κατὰ λάθος ἀντὶ Τεχνουργεῖον.

ΤΕΛΕΤΗ, τελεσιουργία, ἱεροπραξία, ἁγιασμός, καθιέρωσις.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ (ὀλοῦστερινή) θέλησις. *Ιδ. ΘΕΛΗΣΙΣ.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ, ὑστερινός, ὀλοῦστερινός.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΣ, ὁ ἀποθανών. Ἐλαττώματα αὐτοῦ πότε διαβαίνουν εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ; 1930.

ΤΕΛΩΝΕΙΟΝ, ἡ κατοικία τῶν τελωνῶν, τὸ κομμέρκιον. Μολδαβιστὶ vamă.

ΤΕΡΨΙΣ (θυμηδία, εὐφροσύνη, χαρά, ἡδονή). Ὁ καλὴ πίστει νομεὺς πόσα δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ἐκ τῶν διὰ τέρψιν γενομένων ἐξόδων; 433' ~ τὰ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς διὰ τέρψιν γεγόμενα ἐξόδα εἰς τὰ προικιμαῖα πράγματα δὲν ἀπαιτοῦνται, 1638.

ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑΕΤΙΑ, τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ σαράντα χρόνων.

ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ, διάστημα τοῦ καιροῦ τεσσάρων ἐτῶν, τέσσαρες χρόνοι.

ΤΕΤΡΑΜΑΜΜΗ ποία λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54 Ζ'.

ΤΕΤΡΑΠΑΠΠΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54 Ζ'.

ΤΕΤΡΕΓΓΟΝΗ ποία λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55 Ζ'.

SISTEM, adunare de adevăruri din multe experiențe sau ipoteze și axiome cu ordine legate împreună, pe care se bazează o știință sau un meșteșug, precum aici se înțelege ca sistem de legi, 2; ~ breaslă meșteșugărească, așa-numitul turcește isnaf, 15 și 379.

SIGILEZ, pecetluiesc.

SIGILIU, pecete.

SIGILARE, pecetluire.

SCHIȚEZ, fac, scriu, notez sau spun pe nepregătite și dintr-o dată.

SCHIȚAREA principalelor articole ale convenției, cum întemeiază drepturile și îndatoririle? 1178?

LEGĂTURA, particularitate sau raport al unei persoane față de alta sau al unui lucru față de alt lucru sau altă persoană, 23.

FORMĂ, înfașurarea și construcția cea pe dinafară a unui lucru. Forma cea pe dinafară a unei fapte care se numește? 5 nota 3; ~ a voinței celei de pe urmă, 738—750; ~ cea pe dinăuntru, 708 nota 41; ~ a convenției, 1176—1180.

VACANTĂ (sint vacant) fără ocupație. Vacantă moștenire se numește aceea care n-are moștenitor legal, 962 și 963; ~ se dobîndește în timp de patru ani prin uzucapiune, 1928. Vezi și SUCCESSIONE.

CORPORALE lucruri, 387.

COMPLET, completă, nerășluit, desăvîrșit, întreg, deplin.

RĂSPLATĂ, plată ce se dă aceluia care a salvat din pericol un om sau lucru.

T

OBIȘNUIT. Vezi PREȚ.

ACCELERAT, MAI, mai repede.

ÎNTEMEIATĂ frică. Vezi FRICĂ.

DECEDAT.

ODRASLE. Vezi COPII.

FACERE DE ODRASLE. Vezi FACERE DE COPII.

FAC ODRASLE, fac, nasc copii.

DULGHERIE, scris din greșeală pentru: fabrică.

CEREMONIE, slujbă religioasă, sfințirea apei, sfințire.

CEA DIN URMĂ voință. Vezi VOINȚĂ.

ULTIMUL, cel din urmă.

SĂVÎRȘIT DIN VIAȚĂ, mortul. Cînd trec greșelile lui asupra moștenitorului său? 1930.

TELONEION¹⁾, clădirea vameșilor, taxarea mărfurilor. Moldovenește: vamă.

DESFĂTARE (plăcere). Posesorul de bună credință cite poate să pretindă din cheltuielile făcute pentru desfătare? 433; cheltuielile cele făcute de bărbat pentru lucrurile de zestre, pentru desfătare, nu se pretind, 1638.

RĂSTIMP de patruzeci de ani.

RĂSTIMP de patru ani.

TREISPRERĂSTRĂBUNA, cine se numește și a cita spiță este? 54, 7.

TREISPRERĂSTRĂBUNICUL, cine se numește și a cita spiță este? 54, 7.

TREISPRERĂSTRĂNEPOATA, cine se numește și a cita spiță este? 55, 7.

¹⁾ Cuvînt grecesc.

ΤΕΤΡΕΓΓΟΝΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55 Ζ'.

ΤΕΧΝΙΚΟΝ ἔργον, τὸ διὰ τέχνης τινὸς γινόμενον.

ΤΕΧΝΙΤΗΣ. Ὅποιοι κανόνες ἐφαρμόζονται εἰς τοὺς τεχνίτας; 1551.

ΤΕΧΝΟΥΡΓΕΙΟΝ, φάβρικα (Fabrica).

ΤΙΘΕΜΕΝΑΙ (τίθεμαι) βαλλόμεναι.

ΤΙΚΤΕΤΑΙ (τίκτομαι), γεννᾶται. Τικτόμεναι, γεννώμεναι.

ΤΙΜΗ πράγματος ποῖα λέγεται; 400· — τακτικὴ καὶ ἔκτακτος, 401· — εἰς τὰς δικαστικὰς διατιμήσεις ἔχει χώραν ἡ τακτικὴ, 402.

ΤΙΜΙΩΣ, τίμια, τιμημένα, μὲ τιμιότητα.

ΤΙΤΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, 417· σχόλ. 23· ~ τῆς δικαίας νομῆς, 417. Ἰδ. ΝΟΜΗ. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ, 420· ~ πότε ὑποχρεοῦται τις νὰ δεῖξῃ τὸν τίτλον τῆς νομῆς αὐτοῦ καὶ πότε οὐ; 421 καὶ 422· ~ μόνος ὁ τίτλος οὐδεμίαν δίδει νομῆν, 420· ~ οὕτε δεσποτεῖαν, 570· ~ τίτλος ἐπιβεβαρημένος, 482, σχόλ. 31· ~ ἐπικερδής, 489 σχόλ. 32· ~ τίτλος τῆς δεσποτείας, 496—498 καὶ 569· ~ τοῦ ἐνεχύρου 585 καὶ 586· ~ τῆς δουλείας, 628· ~ τῆς κληρονομίας, 690.

ΤΟΚΙΣΜΟΣ (τὸ τοκίζειν, δανείζειν μὲ τόκον, διάφορον) ἀπηγορευμένος· α') εἰς τὸ κεφάλαιον, 1340· ~ ποινὴ αὐτοῦ, 1344· ~ β') εἰς τοὺς τόκους, 1341· ~ ποινὴ αὐτοῦ, 1345· ~ καὶ γ') εἰς ἐνοχὰς καὶ αἰρέσεις, 1342· ~ ποινὴ αὐτοῦ, 1346· ~ συνυπεύθυνοι εἰς τοῦτο ποιοὶ λογιζονται; 1343.

ΤΟΚΙΣΤΗΣ, ὁ τοκίζων, δίδων ἄσπρα μὲ τόκον, διάφορον.

ΤΟΚΟΙ (διάφορα) ἐκ συμφωνίας ἐπιτετραμμένοι, 1331· ~ ποσότης τῶν νομίμων τόκων, 1332 καὶ 1333· ~ καιρὸς τῆς καταβολῆς αὐτῶν, 1336· ~ τόκοι τόκων δὲν ἀπαιτοῦνται, 1337· ~ εἰς ποῖον εἶδος νομισμάτων καταβάλλονται, 1338.

ΤΟΜΗ, κόψιμον.

ΤΟΠΙΑΤΙΚΟΝ. Ἰδ. ΕΜΦΥΤΕΥΜΑ.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ, καταγραφὴ τόπου τινός, ὡς ἀγροῦ, ἀμπέλου ἢ ἄλλου τοιούτου.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ, ἡ χάρτα.

ΤΟΠΟΣ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς συμφωνίας. Κανόνες περὶ τούτου, 1210, 1217 καὶ 1236. Ἰδ. ΣΥΜΦΩΝΟΝ καὶ ΚΑΤΑΒΟΛΗ.

ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ, ὅστις τηρεῖ, ἐπέχει, ἀναπληροῖ τόπον ἄλλου.

ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ, τὸ ὀλιγώτερον.

ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΙΑ, τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ τριάκοντα χρόνων.

ΤΡΙΒΗ, τρίψις, παλαίωσις.

ΤΡΙΕΤΙΑ, τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ τριῶν ἐτῶν, τρεῖς χρόνοι.

ΤΡΙΣΕΓΓΟΝΗ ποῖα λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55, ζ'.

ΤΡΙΣΕΓΓΟΝΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 55, ζ'.

ΤΡΙΣΕΞΑΕΛΑΦΗ ποῖα λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56, Η'.

ΤΡΙΣΕΞΑΔΕΛΦΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 56, Η'.

ΤΡΙΣΜΑΜΜΗ ποῖα λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54, ζ'.

ΤΡΙΣΠΑΠΠΟΣ ποῖος λέγεται καὶ πόσου βαθμοῦ εἶναι; 54, ζ'.

ΤΡΟΠΟΣ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς συμφωνίας. Κανόνες περὶ τούτου, 1210—1219. Ἰδ. ΣΥΜΦΩΝΟΝ καὶ ΚΑΤΑΒΟΛΗ.

ΤΡΟΦΕΥΣ, ὅστις τρέφει ἄλλον.

ΤΡΟΦΙΜΟΝ παιδίον, ἀναθρεπτόν.

ΤΣΑΡΑ, Μολδαβιστὶ ἡ χώρα καὶ ἀγροικία· ὅθεν τζαράνος (țaran) ὁ ἀγροικος, ὁ χωρικός· Τσάρα λέγεται καὶ ἡ ἐπικράτεια οἷον τσάρα Μολδαβίᾱ (țara Moldavii) ἡ ἐπικράτεια τῆς Μολδαβίας κ.τ.λ. Πιθανὸν εἶναι ὅτι κατάγεται ἀπὸ τῆς Λατινικῆς λέξεως Ceres ἡ Δημήτηρ. Ἡ Μολδαβία διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς τὴν κάτω τσάραν καὶ εἰς τὴν ἄνω

TREISPRERĂSTRĂNEPOTUL, cine se numește și a cîtea spiță este? 55, 7.

MEȘTEȘUGĂRESC lucru, cel făcut printr-un meșteșug.

MEȘTER. Care reguli se aplică la meșteri? 1551.

FABRICĂ.

AȘEZATE (așez).

SE NAȘTE (mă nasc).

PREȚ al lucrului, care se numește? 400; — obișnuit și extraordinar, 401; ~ la evaluările judecătorești are loc cel obișnuit, 402.

PREȚIOS.

TITLUL DE DREPT, 417 nota 23; ~ al dreptei posesiuni, 417. Vezi POSESIUNE.

Efectul lui, 420; ~ cînd cineva este dator să arate titlul posesiunii sale și cînd nu? 421 și 422; ~ titlul singur nu dă o posesiune, 420; ~ nici proprietate, 570; ~ titlu însărcinător, 482, nota 31; ~ cîștigător, 489, nota 32; ~ titlu de proprietate, 496—498 și 569; ~ de zălog, 585 și 586; ~ de servitute, 628; ~ de moștenire, 690.

CĂMĂTĂRIE (a da, împrumută cu dobîndă, camătă) oprită: 1) la capital, 1340; ~ pedeapsă pentru ea, 1344; ~ 2) la dobînzii, 1341; ~ pedepsirea ei, 1345; ~ și 3) la îndatoriri și condiții, 1342; ~ pedepsirea ei, 1346; ~ complici la aceasta, cine sînt socotiți, 1343.

CĂMĂTAR, care dă, împrumută bani cu dobîndă, camătă.

DOBÎNZI (camătă) îngăduite prin convenție, 1331; ~ dobînzii legale, 1332 și 1333; ~ timpul plății lor, 1336, ~ dobînzii la dobînzii nu se pretind, 1337; ~ în ce fel de monede se face plata, 1338.

SECȚIUNE, tăietură.

SOLARIU. Vezi BEZMEN.

TOPOGRAFIE, descrierea unui loc ca: ogor, podgorie sau alta de acest fel.

TOPOGRAFICĂ TABELĂ, hartă.

LOCUL de îndeplinire a unei convenții. Reguli pentru aceasta, 1210, 1217 și 1236.

Vezi TOCMEALĂ și VĂRSĂMÎNT.

VECHIL, care ține locul altuia.

MĂCAR, cel puțin.

TREIZECIANIE, intervalul timpului de treizeci ani.

UZURĂ, întrebuințare, învechire.

TREIANIE, intervalul timpului de trei ani, trei ani.

DOISPRERĂSTRĂNEPOATA, cine se numește și a cîtea spiță este? 55, 6.

DOISPRERĂSTRĂNEPOTUL, cine se numește și a cîtea spiță este? 55, 6.

VARA A TREIA, cine se numește și a cîtea spiță este? 56, 8.

VĂRUL AL TREILEA, cine se numește și a cîtea spiță este, 56, 8.

DOISPRERĂSTRĂBUNA, cine se numește și a cîtea spiță este? 54, 6.

DOISPRERĂSTRĂBUNICUL, cine se numește și a cîtea spiță este? 54, 6.

MODUL de împlinire a convenției. Reguli pentru aceasta, 1210—1219. Vezi TOCMEALĂ și VĂRSĂMÎNT.

TATĂ DE SUFLET.

COPIL DE SUFLET, copil crescut de altul.

ȚARĂ, moldovenește cîmpie și țarină, de aici țăran, omul de la cîmpie, de la țară.

Țară se numește și statul, precum și țara Moldovei, statul Moldova ș.a.m.d. Probabil că vine de la cuvîntul latinesc Ceres Demetra. Moldova se împarte în două, în Țara de jos și Țara de sus. În Țara de jos, după starea din prezent

τσάραν. Εἰς τὴν κάτω τσάραν, κατὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν, περιλαμβάνονται αἱ χωραρχίαι Πούτνα, Κοβουρλούι, Τεκούτσι, Τούτοβα, Φαλτσί, Βασλούι καὶ Ἰάτσι. Εἰς δὲ τὴν ἄνω: Καρλιγατούρα, Χυρλόβι, Ποτοσάνι, Δοροχόι, Χέρτζα, Σουτσάβα, Νέμτσον, Πακόβι καὶ Ρώμανον.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΣ. Συμφωνία μεταξὺ τυπογράφου καὶ συγγραφέως, 1554—1558.

ΤΥΠΩΣΙΣ βιβλίων. Πῶς γίνεται ἡ περὶ αὐτῆς συμφωνία; 1552. Ὡδ. καὶ ΕΚΔΟΣΙΣ.

ΤΥΧΗ. Περί τοῦ συναλλάγματος τῆς τύχης πραγματεύεται τὸ τριακοστὸν ἔκτον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. Συνάλλαγμα τῆς τύχης ποῖον λέγεται; 1699· ~ εἰς τοῦτο δὲν ἔχει χάραν ἡ βοήθεια τοῦ δικαίου διὰ τὴν ζημίαν, τὴν ὑπερβαίνουσαν τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς, 1700· ~ εἶδη αὐτοῦ, 1701· ~ α') στοίχημα, 1702—1704· ~ β') παίγνιον, 1705 καὶ 1706· ~ γ') κληρὸς, 1707· ~ δ') λαχείον, 1708· ~ ε') ἀγόρασις καὶ πώλησις ἐλπίδος, 1709 καὶ 1710· ~ ἐν εἶδει μιᾶς κληρονομίας, 1711—1718· ~ ς') συνάλλαγμα ῥήτης δόσεως ἐτησίου ἐφ' ὅρου ζωῆς τινός, 1719—1721· ~ συνεισφορά μιᾶς ἐταιρείας διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν δυστυχησόντων μελῶν αὐτῆς, 1722.

ΤΥΧΗΡΟΣ, τυχηρά, τυχηρόν, ὁ ἐκ τύχης ἢ κατὰ τύχην ἐρχόμενος ἢ γινόμενος.

ΤΩΝΤΙ, ὄντος, ἀληθῶς, βέβαια.

Υ

ΥΒΡΙΣ, ὕβρις, ἀτιμασμός. Ἡ περὶ ὕβρεως ἀγωγὴ μέχρι πόσου χρόνου παραγράφεται; 1961. ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟΝ, ἡ διώρυξ, ἡ αὐλάξ, τὸ κανάλι, δι' οὗ φέρεται τὸ ὕδωρ ἀφ' ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον· μάλιστα πότιμον.

ΥΔΡΑΓΩΓΙΑ, τὸ ἄγειν τὸ ὕδωρ (φέρειν τὸ νερόν) ἀφ' ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον. Δίκαιον τῆς ὑδραγωγίας, 649· Ὡδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΥΔΡΟΤΕΧΝΙΚΟΝ ἔργον, ὅπερ γίνεται διὰ μηχανῶν κινουμένων διὰ τοῦ νεροῦ, ὡς ὁ μύλος.

ΥΙΟΘΕΣΙΑ τί ἐστι; 50· ~ ἐμπόδισις τῶν γάμων δι' αὐτήν, 95—97· ~ τίς δύναται νὰ υἱοθετῇ; 235, 240 καὶ 243· ~ πῶς γίνεται; 237· ~ ἡλικία τῶν υἱοθετούντων, 238—240· ~ διὰ τῆς συναινέσεως τίνων γίνεται; 240—242· ~ υἱοθεσία ὀρφανῶν πῶς γίνεται; 244· ~ δίκαια πηγάζοντα ἐκ τῆς υἱοθεσίας, 245—248· ~ πῶς ἄλλως δύναται νὰ ἀποφασισθῶσι; 249· ~ υἱοθεσίας λύσις πολιτικῶς μόνον, 250 καὶ 251· ~ δίκαιον κληρονομαῖον μεταξὺ τῶν θετῶν γονέων καὶ τέκνων, 949—951, 955 καὶ 956. Ὡδ. ΔΙΑΔΟΧΗ. Οἱ θετοὶ γονεῖς ὑποχρεοῦνται νὰ προικίσωσι τὴν θετὴν θυγατέρα ἢ ἐγγόνην, 1627. Ὡδ. ΠΡΟΙΣ.

ΥΠΑΙΤΙΟΝ, τὸ ὑπὸ αἰτίαν ὄν, τὸ ἔχον αἰτίαν.

ΥΠΑΙΤΙΟΣ, ὁ ὑπὸ αἰτίαν ὢν, ὁ ἔχων αἰτίαν ἢ ἡ ἔχουσα αἰτίαν. Νομὴ ὑπαίτιος 449. Ὡδ. ΝΟΜΗ.

ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ λέγεται, ὅταν σύρεται τις εἰς τὰ ὀπίσω, τράβημα, σύρισιμον εἰς τὰ ὀπίσω.

ΥΠΑΝΑΧΩΡΩ, τραβοῦμαι ὀπίσω.

ΥΠΑΡΕΙΣ, τὸ εἶναι.

ΥΠΕΙΚΕΙ (ὑπεῖκω), ὑποτάσσεται.

ΥΠΕΙΣΕΛΕΥΣΙΣ (ἐμβασίς) εἰς τὴν κληρονομίαν, 1025.

ΥΠΕΝΕΧΥΡΑΖΩ, ἐνεχυράζω εἰς τρίτον τινὰ τὸ ὕπερ ἔχω παρ' ἄλλου ἐνέχυρον.

ΥΠΕΝΕΧΥΡΑΣΜΟΣ. Ὡδ. ΥΠΕΝΕΧΥΡΑΖΩ.

ΥΠΕΝΕΧΥΡΟΝ λέγεται τὸ ἐνέχυρον, τὸ ὅποῖον ὁ ἐνεχυραστής ἐνεχυράζει εἰς τρίτον τινὰ, 593.

ΥΠΕΞΑΙΡΕΣΙΣ, ἐξαίρεσις.

ΥΠΕΞΟΥΣΙΟΣ κυρίως ἐν τοῖς νόμοις λέγεται ὁ υἱός, ἡ θυγάτηρ, ὁ ἐγγονός, ἡ ἐγγόνη ἐν ὅσῳ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ πάππου· ἔτι δὲ καὶ ὁ σκλάβος. Ἀντίκειται αὐτῷ τὸ αὐτεξούσιος.

se cuprind ținuturile Putna, Covurlui, Tecuci, Tutova, Fălciu, Vaslui și Iași. Iar în cea de sus: Cirligătura, Hirlău, Botoșani, Dorohoi, Herța, Suceava, Neamț, Bacău și Roman.

TIPOGRAF, convenția dintre tipograf și autor, 1554—1558.

TIPĂRIRE de cărți. Cum se face convenția asupra ei, 1552. Vezi EDITIE.

NOROC. Despre contractul de noroc tratează capitolul al treizeci și șaselea din partea a doua. Contract de noroc, care se numește? 1699; ~ la aceasta nu se aplică ajutorul dreptului de pagubă ce trece peste jumătate din preț, 1700; ~ felurile lui, 1701; ~ 1) rămășag, 1702—1704; ~ 2) joc, 1705 și 1706; ~ 3) sort, 1707; ~ 4) loterie, 1708; ~ 5) cumpărare și vânzare a nădejdi, 1709 și 1710; ~ în special a unei moșteniri, 1711—1718; ~ 6) contract de o anumită dare anuală pe timpul vieții cuiva, 1719—1721; ~ punerea la mijloc în tovărășie pentru purtarea de grijă a membrilor ei care vor scăpa, 1722.

ÎNTÎMPLĂTOR, întâmplătoare, ce vine sau se face la noroc sau din întâmplare.

REAL, într-adevăr, sigur.

J

INSULTĂ, ocară, necinstire. Pira pentru insultă în cât timp se prescrie? 1961.

APEDUCT, șant, uluc, canal, prin care se duce apa dintr-un loc în altul, mai ales apa de băut.

ABATEREA APEI, a duce apa dintr-un loc în altul. Dreptul abaterii apei, 649; ~ vezi SERVITUTE.

HIDROTEHNIC lucru, care se săvârșește prin mașini minate de apă, precum moara.

ÎNFIERE, ce este? 50; ~ împiedicarea căsătoriilor prin ea, 95—97; ~ cine poate să înfieze? 235, 240 și 243; ~ cum se face? 237; ~ vârsta celor care înfiază, 238 ~ 240; ~ cu consimțământul cărora se face? 240—242; ~ înfierea orfanilor, cum se face? 244; ~ drepturi ce izvorăsc din înfiere, 245—248; ~ cum pot să se hotărăscă într-alt chip? 249; ~ desfacerea civilă a înfierii, 250 și 251; ~ dreptul de moștenire între părinții și copiii adoptivi, 949—951, 955 și 956. Vezi SUCCESIUNE. Părinții adoptivi sînt datori să înzestreze fiica sau nepoata înfiată, 1627. Vezi ZESTRE.

PRIHĂNIT, ce e sub vină, are o vină.

PRIHĂNIT, prihănită, acel, aceea care e sub vină, are o vină. Posesiune prihănită, 449.

Vezi POSESIUNE.

RETRAGERE.

RETRAG, MĂ, merg înapoi.

EXISTENȚĂ, faptul de a fi.

CEDEAZĂ (cedeș), se supune.

INTRARE în moștenire. 1025.

SUBAMANETEZ, zălogesc unui al treilea zălogul ce-l am de la altul.

SUBAMANETARE. Vezi SUBAMANETEZ.

SUBAMANET, se numește amanetul pe care zălogașul îl zălogește la un al treilea, 593.

EXCEPȚIE, scoatere afară.

SUPUS puterii părintești se numește în legi mai ales fiul, fiica, nepotul, nepoata, întrucît sînt sub puterea tatălui sau a bunicului; dar încă și robul. Contrarul e: de sine stătător.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΜΑΙ, προστατεύομαι, διαυθεντεύομαι.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΩ, προστατεύω, διαυθεντεύω.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ, προστάτευσις, διαυθέντευσις.

ΥΠΕΡΒΑΙΝΩ, υπερπηδῶ, παραβαίνω, καταπατῶ, περνῶ, 315.

ΥΠΕΡΘΕΜΑΤΙΖΩ, καὶ ἑλληνικώτερον πλειστηριάζω, αὐγατίζω εἰς τὴν τιμὴν, ὅταν πωλῶνται πράγματα δημοσίως.

ΥΠΕΡΘΕΜΑΤΙΣΜΟΣ, αὐξήσις τῆς τιμῆς εἰς τὰ δημοσίως πωλούμενα πράγματα, καὶ αὐτὴ ἡ δημοσία πώλησις ἢ δημοσιοπρασία, τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον μεζᾶτ, κατὰ συνεκδοχὴν ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὅλον σημαίνουσας τῆς λέξεως ἐν τοῖς Βασιλικοῖς. Λατ. Licitatio.

ΥΠΕΡΘΕΣΙΣ, ἀναβολή, ἀργοπορία.

ΥΠΗΚΟΟΙ ξένων ἐπικρατειῶν ὅποια δίκαια ἀπολαμβάνουσιν ἐνταῦθα; 2009. *Ιδ. καὶ ΞΕΝΟΙ.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ, δουλεία, δούλευσις. *Υπηρεσιῶν μίσθωσις. *Ιδ. ΜΙΣΘΩΣΙΣ.

ΥΠΟΒΟΛΙΜΑΙΟΝ παιδίον ποῖον λέγεται; 732 σχόλ. 45.

ΥΠΟΒΟΛΟΝ τότε καὶ ποῖον λαμβάνει ἡ γυνή; 1678 ~ ἐὰν ἔχῃ παιδία, εἰς αὐτὰ ἀνήκει ἡ δεσποτεία αὐτοῦ, 1680 ~ ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρὸς δὲν ἐξάρκῃ ἢ μόλις ἐξάρκῃ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ ὑποβόλου, τί λαμβάνει ἡ γυνή ἢ μὴ ἔχουσα παιδία; 1679 ~ τί λαμβάνει, ἐὰν ἔχῃ παιδία; 1681.

ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟΣ. *Ιδ. ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΝΤΕΣ.

ΥΠΟΔΟΧΗ, τὸ νὰ δέχεται τις τινά, δέξιμον καὶ δοχεῖον.

ΥΠΟΖΥΓΙΑ (ὑποζύγιον) λέγεται κυρίως τὰ ζῶα, τὰ ὅποια βάλλονται εἰς τὸν ζυγόν, καταχρηστικῶς δὲ καὶ ὅλα τὰ ζῶα ὅσα φορτύνονται, τὰ ἄλλως λεγόμενα ἀχθοφόρα.

ΥΠΟΘΗΚΑΡΙΑ ἀγωγή λέγεται ἐκείνη, τὴν ὅποιαν κινεῖ ὁ ἐνυπόθηκος δανειστὴς ἢ ἄλλος τις ζητῶν νὰ λάβῃ τὰ δάνεια ἢ ἄλλας ἀπαιτήσεις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὑποθήκης. Πότε σβένεται τῇ τεσσαρακονταετίᾳ καὶ πότε τῇ τριακονταετίᾳ; 1947 καὶ 1948.

ΥΠΟΘΗΚΑΡΙΟΝ δίκαιον λέγεται τὸ πραγματικὸν ἐκεῖνο δίκαιον, τὸ ὅποῖον ἔχει τις ἐπάνω ἐνὸς πράγματος.

ΥΠΟΘΗΚΗ τί ἐστι; 584. *Ιδ. ΕΝΕΧΥΡΟΝ.

ΥΠΟΚΑΘΙΣΤΗΜΑΙ καὶ ὑποκαθιστῶ, διορίζω ὑποκατάστατον κληρονόμον.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ. Περὶ ὑποκαταστάσεως πραγματεύεται τὸ δέκατον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου μέρους. ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ἰδιωτικὴ τί ἐστι; 770 ~ πῶς γίνεται; 771 καὶ 772 ~ δίκαια γεννώμενα ἐκ τῆς ὑποκαταστάσεως, 773 ~ ὑποκατάστασις καταπεπιστευμένη (φιδεῖκομισσάρια), 774 ~ ὀρφανική, 775 ~ ὡς ὀρφανική, 776 ~ καταπιστευομένη σιωπηλῶς, 777 ~ δίκαια καὶ ἐνοχαὶ τοῦ ἐνστάτου κληρονόμου εἰς τὴν καταπεπιστευμένην ὑποκατάστασιν, 778 ~ πότε σβένεται ἡ ἰδιωτικὴ ὑποκατάστασις καὶ πότε ἡ καταπεπιστευμένη; 779 ~ πότε ἡ ὀρφανική; 780 ~ ἰδ. καὶ ΦΙΔΕΪ·ΚΟΜΙΣΣΟΝ.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ εἰς λεγάτον, 794.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΟΣ κληρονόμος ποῖος λέγεται; 770.

ΥΠΟΚΕΙΜΑΙ, εἶμαι ὑποκείμενος, ὑποτάσσομαι, 27.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΝ, ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, καὶ τὸ ἐνεχυρασμένον, βαλμένον εἰς ἐνέχυρον, καὶ τὸ πρόσωπον, ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ, 234.

ΥΠΟΚΡΙΝΟΜΑΙ. *Ιδ. ΠΡΟΣΠΟΙΟΥΜΑΙ.

ΥΠΟΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ, νομιζέται, κρίνεται κατὰ πρόληψιν. Λατ. praesummitur.

ΥΠΟΛΑΜΒΑΝΩ, νομιζομαι, στοχάζομαι, ὑπονοῶ, ὑποπτεύω.

ΥΠΟΠΗΠΤΩ, ὑποβάλλομαι, πίπτω ὑποκάτω τινός. Γίνομαι ἐνοχος. *Υπέπεσεν εἰς ἐγκλήματα, 229.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩ, σημειῶν ὑποκάτω.

PROTEJAT, SÎNT, sînt ocrotit, sînt apărat.

PROTEJEZ, ocrotesc, apăr.

PROTEJARE, ocrotire, apărare.

COVÎRȘESC, trec peste, merg peste, încalc.

LICITEZ, dau mai mult la preț, cînd se vînd lucruri în mod public.

LICITAȚIE, mărirea prețului la lucruri ce se vînd în mod public și însăși vînzarea publică sau vînzarea cu strigări, turcește numită mezat, expresia în Vasilicale însemnînd figurat întregul printr-o parte. Lat. *Licitatio*.

AMÎNARE.

SUPUȘII statelor străine, ce drepturi au aici? 2009. Vezi și STRĂINI.

SERVICIU, slujbă, slujire. Năimire de servicii. Vezi NĂIMIRE.

COPIL DIN ÎNȘELĂCIUNE, care se numește, 732 nota 45.

IPOVOLON, cînd și cît ia femeia, 1678; ~ dacă are copii, lor le aparține proprietatea lui, 1680; ~ dacă averea bărbatului mort nu ajunge sau abia ajunge pentru restituirea ipovolului, ce ia femeia care nu are copii? 1679; ~ ce ia, dacă are copii? 1681.

IPODIACON. Vezi HIROTONIȚI.

GĂZDUIRE.

ANIMALE DE TRANSPORT (vită de transport), se numesc mai ales vitele care se pun la jug, în chip impropriu însă și toate animalele cîte sînt încărcate, care de altfel sînt numite vite de povară.

IPOTECARĂ piră, se numește aceea pe care o pornește creditorul ipotecar sau altcineva, căutînd să ia împrumuturile sau alte pretenții ale sale din ipotecă. Cînd se stinge prin patruzeci de ani și cînd prin treizeci? 1947 și 1948.

IPOTECAR drept, se numește acel drept real pe care îl are cineva asupra unui lucru. IPOTECĂ, ce este? 584. Vezi ZĂLOG.

SUBSTITUIESC și substitui, hotărâsc un moștenitor substituit.

SUBSTITUȚIE. Despre substituție tratează capitolul al zecilea din partea a doua. Substituție obișnuită, ce este? 770, ~ cum se face? 771 și 772; ~ drepturi născute din substituție, 773; ~ substituție încredințîndu-se cuiva (fideicomisară), 774; ~ orfanală, 775; ~ ca orfanală, 776; ~ tacit fideicomisară, 777; ~ drepturi și îndatoriri ale moștenitorului instituit față de substituția fideicomisară, 778; ~ cînd se stinge substituția obișnuită și cînd cea fideicomisară? 779; ~ cînd cea orfanală? 780; ~ vezi și FIDEICOMIS.

SUBSTITUȚIE la legat, 794.

SUBSTITUIT moștenitor, care se numește? 770.

SUPUN, MĂ, sînt supus, 27.

SUBIECT, cu același înțeles și lucrul zălogit, pus zălog, și persoana, 234.

PREFAC, MĂ. Vezi SIMULEZ.

PRESUPUNE, SE, se crede, se socotește după prezumție. Lat. *praesummitur*.

PRESUPUN, cred, chibzuiesc, bănuiesc.

CAD SUB. Devin răspunzător. A căzut în vinovății, 229.

SUBSEMNEZ.

ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ εἶναι ἡ ἀπλῶς τοῦ πράγματος ὑπαρξίς ἢ οὐσία, ἥτις ὑφίσταται ἐνεργείᾳ, διαφέρουσα τῶν συμβεβηκότων, καθότι ταῦτα προσάπτονται ἐξωτερικῶς εἰς τὸ πρᾶγμα.

ΥΠΟΣΤΑΤΙΚΟΝ, ἀγρός, κτῆμα. Λεγάτον ὑποστατικοῦ, 834 καὶ 837.

ΥΠΟΣΧΕΣΙΣ εἰς τί συνίσταται; 1152· διορία πρὸς ἀποδοχὴν αὐτῆς, 1153· ~ ποῖα πρόσωπα εἶναι ἀνίκανα εἰς τὸ νὰ δώσωσιν ὑπόσχεσιν; 1156—1159· πότε τις δύναται νὰ ὑποσχεθῇ ὑπὲρ τρίτου τινός; 1174· ~ τί πρέπει νὰ γένῃ, ἐὰν ἐδόθῃ ὑπόσχεσις περὶ πραγμάτων δυνατῶν ὁμοῦ καὶ ἀδυνάτων, 1175· ~ τί, ἐὰν πολλοὶ ἐν ταύτῃ ἐδέχθησαν ἢ ἔδωσαν ὑπόσχεσιν περὶ πραγμάτων διαιρετῶν ἢ ἀδιαιρέτων; 1181—1193. *Ιδ. καὶ ΣΥΜΦΩΝΟΝ.

ΥΠΟΧΡΕΟΥΜΑΙ, ὑποχρεόνομαι, εἶμαι ἢ γίνομαι ὑπόχρεως νὰ δώσω ἢ νὰ πράξω τι.

ΥΠΟΧΡΕΩΣ, ὑποχρεωμένος, ὅστις χρεωστεῖ νὰ δώσῃ ἢ νὰ πράξῃ τι.

Φ

ΦΑΚΤΟΝ (Factum Λατ.) ἔργον καὶ ὁ τρόπος τοῦ πράγματος καὶ τὸ κεφάλαιον καὶ τὴς ὑποθέσεως ἀποτέλεσμα καὶ ἡ τῆς πίστεως ἀνήκουσα ζήτησις.

ΦΑΝΕΡΩΣΙΣ. Πῶς δύναται νὰ γένῃ παράδοσις, διὰ μῶνης φανερώσεως; 573· ~ φανέρωσις τῆς τελευταίας θελήσεως. *Ιδ. ΘΕΛΗΣΙΣ.

ΦΑΤΤΟΥΡΑ (Ἰταλιστὶ Fattura) λέγεται τὸ σημεῖωμα, ἐν ᾧ καταγράφουσιν οἱ πραγματευταὶ καταλεπτῶς τὴν τιμὴν, τὸ μῆκος, τὸ βάρος κ.τ.λ. τῶν πραγματειῶν, ἡγουν περιγραφικὸν σημεῖωμα ἢ κατάλογος τῶν πραγματειῶν.

ΦΙΑΔΕ·Ι·ΚΟΜΜΙΣΣΑΡΙΑ ὑποκατάστασις, 794. *Ιδ. ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ.

ΦΙΑΔΕ·Ι·ΚΟΜΜΙΣΣΑΡΙΟΣ λέγεται ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ἀφίνεται τὸ φιδεϊκόμισσον, 783.

ΦΙΑΔΕ·Ι·ΚΟΜΜΙΣΣΟΝ (καταπεπιστευμένη κληρονομία) τί ἐστὶ; 781· ~ καὶ εἰς ποίους ἀφίνεται; 782 καὶ 783· ~ πότε σβένεται; 784 καὶ 1936.

ΦΙΛΑΓΑΘΩΣ, μὲ ἀγάπην τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ.

ΦΙΛΟΤΙΜΙΑ, ἡ ἀγάπη τῆς τιμῆς καὶ ἡ φιλοδωρία, 1258.

ΦΙΡΜΑ (Λατινιστὶ firma στερεά, βεβαία) λέγεται ἡ ὑπογραφή, δι' ἧς μία συντροφία ἐκτελεῖ τὰς ληψοδοσίας καὶ ὑποθέσεις τῆς, δίδουσα ἄδειαν εἰς ἕνα ἢ εἰς πλείονους ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς νὰ ὑπογράψῃ ἢ νὰ ὑπογράψωσιν ἐν ὀνόματι πάσης τῆς συντροφίας. Ἡ ἄδεια αὕτη δίδεται καὶ εἰς δούλον ἐργαστηρίου· ὅθεν οὗτος ὁ δούλος ἔχει φίρμαν, θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ ὑπογράψῃ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ αὐθέντου του, 1379 καὶ 1592.

ΦΛΥΑΡΙΑ λέγεται τὸ πιττάκιον, τὸ ὅποιον γράφεται μὲ κατηγορίας κατὰ τινος καὶ ρίπτεται ἢ κολλᾶται ἐξ ἐπίτηδες εἰς μέρη, διὰ νὰ εὗρωσιν ἢ νὰ ἴδωσι καὶ νὰ ἀναγνώσωσιν αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι.

ΦΟΒΟΣ πότε λογίζεται θεμελιωμένος; 81· ~ κάμνει ἀνίσχυρον τὸν γάμον, 81· ~ τὴν μνηστείαν, 120· ~ τὸν διαμερισμὸν τῆς κληρονομίας, 1095· ~ τὴν ὑπόσχεσιν εἰς τὰς συμφωνίας, 1162, 1166 καὶ 1167.

ΦΟΡΟΣ, φορολογία, δασμός, τὸ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων συναγόμενον κατ' ἔτος βασιλικὸν δόσιμον.

ΦΡΑΣΙΣ, ῥήσις, ὁμιλία, ὁ τρόπος τοῦ λέγειν καὶ ἐκφράζεσθαι.

ΦΡΕΝΕΣ, ἡ διανοητικὴ καὶ συλλογιστικὴ δύναμις τοῦ νοός, ἡγουν ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς· καθ' ἣν νοοῦμεν, συμφέρεται δὲ πολλάκις μετὰ τοῦ νοῦν, οἷον νοῦν ἔχει καὶ φρένας, τὸ ὅποιον ἐκφράζει ἡ συνήθεια διὰ τοῦ νοῦν ἔχει καὶ μυαλὶ. *Ἐξω φρενῶν καθεστὼς ἢ γενώμενος ἀντὶ τοῦ παράφρων.

ΦΡΕΝΟΛΗΠΤΟΣ, φρενοβλαβής, βεβλαμμένος τὰς φρένας, μωρός, ἀνάισθητος, 33 δ'.

IPOSTAZĂ este, simplu spus, existența sau ființa lucrului care subsistă de fapt și care e deosebită de cele întâmplătoare, întrucit acestea se leagă pe dinafară de el.

MOȘIE, ogor, bun. Legat de moșie, 834 și 837.

FĂGĂDUINȚĂ, în ce constă? 1152; ~ termen pentru primirea ei, 1153; ~ care persoane nu sînt capabile să dea făgăduință? 1156—1159; ~ cînd poate cineva să făgăduiască pentru un al treilea? 1174; ~ ce trebuie să se facă, dacă s-a dat făgăduință pentru lucruri posibile împreună cu imposibile, 1175; ~ ce, dacă mulți deodată au primit sau au dat făgăduință pentru lucruri ce se pot sau nu se pot împărți? 1181—1193. Vezi și TOCMEALĂ.

ÎNDATOREZ, MĂ, sînt sau devin dator să dau sau să fac ceva.

DATOR, îndatorit, care datorește să dea sau să facă ceva.

F

FAPT (*factum* lat.) lucrare și modul lucrului și capital și sfîrșitul chestiunii și căutarea cuvenită a creditului.

ARĂTARE. Cum se poate face predare prin singură arătare? 573; ~ arătarea voinții celei de pe urmă. Vezi VOINȚĂ.

FACTURĂ (italienește *Fattura*) se numește însemnarea în care negustorii trec amănunțit prețul, mărimea, greutatea ș.c.l. ale mărfurilor, adică însemnare în care se descriu; sau catalog de mărfuri.

FIDEICOMISARĂ substituție, 794; vezi SUBSTITUȚIE.

FIDEICOMISAR se numește acela căruia i se lasă fideicomisul, 783.

FIDEICOMIS (moștenire încredințată cuiva), ce este? 781; ~ și cui i se lasă? 782 și 783; ~ cînd se stinge? 784 și 1936.

IUBITOR DE BINE, cu iubire de bine, de frumos.

FILOTIMIE, iubirea de onoare și de dăruiri, 1258.

FIRMĂ (latinește firmatare, sigură) se numește semnătura, prin care o asociație săvîrșește luaturile, daturile și afacerile ei, dînd voie unuia sau mai multora din membrii ei să semneze în numele întregii asociații. Această învoire se dă și slugii prăvăliei; de aceea această slugă are firmă, va să zică, are voie să semneze în numele stăpînului ei, 1379 și 1592.

PAMFLET se numește pitacul care e scris cu învinovățiri împotriva cuiva și se aruncă sau se lipește înadins în locuri, pentru ca să-l afle, să-l vadă și să-l citească oamenii.

FRICĂ, cînd se socotește întemeiată? 81; ~ face căsătoria neputernică, 81; ~ logodna, 120; ~ împărțeala moștenirii, 1095; ~ făgăduința din convenții, 1162, 1166 și 1167.

TRIBUT, bir, dajdie, darea împărâtească adunată în fiecare an de către supuși.

FRAZĂ, expresie, vorbire, modul de a spune și a se exprima.

MINTE, puterea de gîndire și cugetare a înțelepciunii, adică puterea sufletului, cu care gîndim, coincide deseori cu înțelepciunea, precum are înțelepciune și minte, ceea ce de obicei se exprimă prin are minte și creier. Ieșit din minți, pentru nebun.

SMINTIT, stricat la minte, prost, zălud, 33 d.

X

ΧΑΙΠΕΚΑΚΙΑ, ἡδονή ἐπ' ἄλλοτρίοις κακοῖς, χαρὰ διὰ τὴν δυστυχίαν ἄλλων.

ΧΑΛΑΖΑ, ἀβρώστια τῶν χοίρων.

ΧΑΛΙΝΑΓΩΓΩ, χαλινώνω, ἄγω καὶ φέρω μὲ τὸ χαλινάριον καὶ μεταφορικῶς καταδαμάζω, καταβάλλω, ταπεινώνω, 286.

ΧΑΡΑΚΤΗΡ, πᾶν τὸ δι' οὗ χαρακτηρίζεται τι, ἡ μορφή, τὸ σχῆμα, τὸ φαινόμενον ἰδίωμα, ἡ ἰδέα ἐνὸς ἀνθρώπου ἢ πράγματος, δι' οὗ διακρίνεται, ὡς καὶ τὸ τύπος, 26.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΝΤΕΣ. Οἱ χειροτονηθέντες ἄγαμοι, τουτ' ἔστιν ὑποδιάκονοι, διάκονοι, ἱερεῖς καὶ οἱ ἀνώτεροι αὐτῶν δὲν δύνανται νὰ κάμωσι γαμικὸν σύμφωνον ἰσχυρόν, 90.

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ. Πότε εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μαρτυρία αὐτοῦ; 116· ~ δὲν ἀναγκάζεται νὰ δεχθῇ ἐπιτροπίαν, 263· ~ ἐνοχαὶ αὐτοῦ, 1172 καὶ 1731. Ὑδ. καὶ ΙΑΤΡΟΣ.

ΧΗΡΑ ἐὰν ὑπανδρευθῇ πρὶν τῆς ἐκπλήρωσεως τοῦ χρόνου τοῦ πένθους τί ζημιούται; 147· ~ ἂν γεννήσῃ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ δεκάτου μηνός τί; 148· ~ ἐὰν ἔχῃ παιδί, 149· ~ ἐὰν ὑπανδρευθῇ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρόνου τοῦ πένθους, τί κερδαίνει; 150· ~ ἐὰν ἔχῃ παιδί, τί; 151· ~ χήρα τοῦ μὴ ἀξίου πένθους ἀνδρός, τί χρεωστεῖ; 145.

ΧΙΛΟΣ, ὁ πράσινος καὶ τρυφερὸς χόρτος τῶν ζώων· ἐξαίρετως δὲ ἡ τροφή τῶν ἵππων, βοσκή, χόρτος τῶν βοσκημάτων, χλόη νομή κ.τ.λ.

ΧΡΕΟΣ τῆς κληρονομίας. Ὑδ. ΚΑΤΑΒΟΛΗ. Χρέος ἐὰν λεγατευθῇ, 807—810.

ΧΡΕΩΣΤΗΣ. Ὑδ. ΚΑΤΑΒΟΛΗ καὶ ΕΓΓΥΗΣΙΣ. Χρεώστης πρωτότυπος. Ὑδ. ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΣ.

ΧΡΕΩΣΤΟΓΜΕΝΟΣ λέγεται ὅστις ἔχει νὰ λάβῃ παρ' ἄλλων εἶτε ἀπὸ δανείων ἢ ἀφ' οἷα σοῦν ἄλλης δικαίας αἰτίας.

ΧΡΗΜΑΤΑ, ἀσπρα. Πῶς πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ἐπίτροπος τὰ ὀφρανικά χρήματα; 302· ~ πῶς ἀσφαλίζονται νομίμως; 303· ~ ἐν γένει δὲν δύνανται τὰ χρήματα νὰ εἶναι ἀντικείμενον τῆς τὰ ἴδια ἐκδικούσης ἀγωγῆς, 487· ~ καταχρηστικῶς δύνανται νὰ εἶναι ἀντικείμενον τῆς χρήσεως καὶ ἐπικαρπίας, 661· ~ ἐξαίρετως δὲ εἶναι ἀντικείμενον τοῦ δανείου, 1326· ~ εἰς ποῖον εἶδος νομισμάτων γίνεται ἡ καταβολὴ αὐτῶν; 1327—1329· ~ τὸ λαμβάνειν χρήματα ἐπ' ὀνόματι ἄλλου ἀπαιτεῖ εἰδικὴν πληρεξουσιότητα, 1352· ~ πότε δύνανται νὰ εἶναι ἀντικείμενον τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ πότε οὐ; 1399· ~ εἶναι ἀντικείμενον τῆς ἀγοράσεως καὶ πωλήσεως, 1415· ~ κανονικῶς καὶ τοῦ ἐνοικίου καὶ τοῦ μισθώματος, 1470· Ὑδ. καὶ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ καὶ ΔΑΝΕΙΟΝ.

ΧΡΗΣΑΜΕΝΟΣ καὶ κιχρωμένος, ὁ λαβὼν εἰς χρῆσιν παρ' ἄλλου πρᾶγμα τι ἀμισθί. Λατινιστὶ Commodatarius.

ΧΡΗΣΑΣ καὶ κιχρῶν, ὁ δανείσας, ὁ δούς εἰς χρῆσιν πρᾶγμα τι ἀμισθί.

ΧΡΗΣΘΕΝ (χρῶμαι) καὶ κιχρώμενον, τὸ δοθὲν εἰς χρῆσιν πρᾶγμα ἀμισθί.

ΧΡΗΣΙΔΕΣΠΟΖΩΝ, usucapiens.

ΧΡΗΣΙΔΕΣΠΟΖΩ (usucapio) γίνεται δεσπότης ἐνὸς πράγματος διὰ τῆς χρονίας νομῆς καὶ χρήσεως.

ΧΡΗΣΙΔΕΣΠΟΤΕΙΑ (usucapio) ποία λέγεται; 1907.

ΧΡΗΣΙΣ (usus), μεταχειρίσις. Δίκαιον τῆς χρήσεως, 654. Ὑδ. ΔΟΥΛΕΙΑ.

ΧΡΙΣΤΟΣ. Λεγάτον ἢ κληρονομία εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, 842.

ΧΡΟΝΟΣ, καιρός. Ἡ παρέλευσις τοῦ νομίμου χρόνου εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν χρησιδεσποτείαν, 1922 καὶ 1962. Ὑδ. καὶ ΚΑΙΡΟΣ.

ΧΡΥΣΑ (χρυσοῦν), ἀπὸ χρυσάφι. Χρυσᾶ νομίσματα τὰ φλωρία.

ΧΡΥΣΟΣ (χρυσάφι). Λεγάτον χρυσοῦ τί περιέχει; 825.

ΧΩΡΑΡΧΙΑ. Χωραρχίαν ὠνόμασα τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον καδιλίκι, τὸ ὅποιον οἱ Μολδάβοι λέγουσι τζινοῦτον (ținut), ἀπὸ τοῦ τζίου τοῦ σημαίνοντος τὸ κρατῶ, περιέχω, οἶονε

H

BUCURIE DE RĂUL ALTUIA.

LINȚI, boală la porci.

DUC DE FRÎU, înfrinez și figurativ: domolesc, dobor, umilesc, 286.

CHARACTER, totul prin ce se caracterizează ceva, forma, înfățișarea, particularitatea caracteristică, felul fiecărui om sau lucru, prin care se deosebește, precum și tipul, 26.

HIROTONIȚI. Hirotoniții necăsătoriți, adică ipodiamonii, diaconii, preoții și cei mai mari decît aceștia, nu pot face contract puternic de căsătorie, 90.

HIRURG. Cînd este necesară mărturia lui? 116; ~ nu este silit să primească epitropie, 263; ~ îndatoririle lui, 1172 și 1731. Vezi și MEDIC.

VĂDUVĂ, dacă s-a măritat înainte de împlinirea anului jelierii, ce păgubește, 147; ~ dacă a născut după împlinirii lunii a zecea, ce? 148; ~ dacă are copii, 149; ~ dacă s-a măritat după împlinirea anului jelierii, ce cîștigă? 150; ~ dacă are copii, ce? 151; ~ văduva bărbatului nevrednic de jeliere, ce îndatorire are? 145.

OTAVĂ, iarbă verde și grasă pentru vite; mai ales nutreț pentru cai, pășune pentru dobitoace, pășune verde ș.a.

DATORIE a moștenirii. Vezi VĂRSĂMÎNT. Datorie dacă e lăsată legat, 807—810.

DEBITOR. Vezi VĂRSĂMÎNT și CHEZĂȘIE. Debitor principal. Vezi PRINCIPAL.

CREDITOR se numește acel care are să ia de la alții, fie din împrumuturi sau din orice alt motiv drept.

BANI. Cum trebuie epitropul să întrebuințeze banii orfanilor? 302; ~ cum sînt asigurați legal? 303; ~ în genere banii nu pot fi obiect al pirii de revendicare a proprietății, 487; ~ în mod nepotrivit pot fi obiect al folosinței și uzufructului, 661; ~ în-deosebi sînt obiect al împrumutului, 1326; ~ în ce fel de monede se face plata lor? 1327—1329; ~ ca să iei banii în numele altuia, se cere o împuternicire specială 1352; ~ cînd pot fi obiect al schimbului și cînd nu? 1399; ~ sînt obiect al cumpărării și vînzării, 1415; ~ de regulă și al chiriei și al arendei, 1470; vezi și CAPITAL și ÎMPRUMUT.

COMODATAR, care ia de la altul fără plată spre întrebuințare un lucru. Latinește *Commodatarius*.

COMODANT, care dă spre servire vreun lucru fără plată.

COMODAT, lucrul dat spre servire fără plată.

DOBÎNDIND prin uzucapiune, *usucapiens*.

DOBÎNDESC prin uzucapie (*usucapio*), devin proprietar al unui lucru prin folosirea și întrebuințarea acelui lucru mult timp.

DOBÎNDIREA prin uzucapie (*usucapio*), care se numește? 1907.

FOLOSINȚĂ (*usus*), întrebuințare. Dreptul de a întrebuința, 654. Vezi SERVITUTE.

HRISTOS. Legat sau moștenire în numele lui Hristos, 842.

VREME, timp. Trecerea vremii legale este necesară pentru dobîndirea proprietății prin uzucapiune, 1922 și 1962. Vezi și TIMP, TERMEN.

AUR, DE, din aur. Monede de aur, galbenii.

AUR. « Legatul » de aur ce cuprinde? 825.

CHORARCHIA ¹⁾. Chorarchia am numit așa zisul turcește cadilichi, pe care Moldovenii îl numesc ținut de la țiu, însemnînd: țin, cuprind, precum district; iar Muntenii:

¹⁾ Cuvînt grecesc.

περιοχή· οἱ δὲ Βλάχοι ζουδέτζον (județ) ἀπὸ τῆς Λατινικῆς λέξεως Judex (κριτής), οἰοῦναι κριτήριον. Τινὲς τῶν ἡμετέρων ὠνόμασαν αὐτὸ νομὸν κατὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ εἰς νομοὺς διαίρεσιν, ἥτις ἐγένετο μετὰ τὴν πλημμύραν τοῦ Νείλου, διανεμομένης τῆς γῆς, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθησαν νομοὶ ἀπὸ τοῦ νέμου, τὸ μοιράζω. Τινὲς ὠνόμασαν αὐτὸ θέμα, ὡς Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος διαίρῃσας πᾶσαν τὴν τότε ἐπικρατείαν τῆς βασιλείας τῶν Γραικῶν εἰς εἰκοσιεννέα τμήματα, τοῦτ' ἐστὶ τὴν μὲν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ εἰς δεκαεπτὰ (ἐνθα ἀπαριθμεῖ ἡ-ὄν θέμα τὴν ἐμὴν πατρίδα Χαλδίαν, οὗ μητρόπολις ἦν ἡ Τραπεζοῦς), τὴν δὲ ἐν τῇ Ἑυρώπῃ εἰς δώδεκα, ὠνόμασεν αὐτὰ θέματα· ἀλλὰ τὰ θέματα καὶ οἱ νομοὶ ἦσαν μεγάλα τμήματα, ἔχοντα στρατηγούς καὶ στρατηγίας, καὶ ἰσοδυναμοῦν μὲ τὰ γουβέρνια τῶν Ῥώσων καὶ μὲ τὰ τῶν Τούρκων σαντζάκια, διότι λέγει ἐν τῷ πρώτῳ θεματὶ τῷ καλουμένῳ ἀνατολικῷ « Ὡς οὖν προείπομεν, τὸ νῦν Ἀνατολικὸν καλούμενον θέμα ὑπὸ πέντε ἐθνῶν κατοικεῖται· Φρυγῶν, Λυκαόνων, Ἰσαύρων, Παμφύλων, Πισιδῶν ». Οἱ μεταγενέστεροι Γραικοὶ ὠνόμασαν τὸ καδιλίκι ἀρχοντεῖαν*) ἢ ἀρχοντίαν ὡς παρὰ Κωνσταντῖνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ **).

ΧΩΡΙΚΟΙ, οἱ χωριάται.

Ψ

ΨΗΦΟΣ, χαλίκια, λιθαράκια, δι' ὧν ἐψήφισον, ἔδιδον τὴν γνώμην αὐτῶν, καὶ αὐταὶ αἱ γνώμαι εἰς τινα ἐκλογὴν ἢ ἀπόφασιν. Ἡ τῶν πλειοτέρων ψῆφος εἰς τὴν συνδεσποτείαν πότε ἔχει ὥραν; 1112—1123 καὶ 1576 ~ εἰς τὴν αἰρετοκρισίαν, 1833 καὶ 1834 ~ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς τιμῆς ἐνὸς πράγματος, 1418.

Ω

ΩΡΑ. Ὡδ. ΚΑΙΡΟΣ.

ΩΡΙΣΜΕΝΟΝ, διωρισμένον. Λεγάτον ὠρισμένον, ὅταν ἀφήσῃ ὁ διαθέμενος εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ παῖδια ἢ εἰς τὰ παῖδια ἄλλου τινός, ἕως ποῦ ἐκτείνεται; 826.

*) Γερμανὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ Γραικο-Ρωμαϊκῷ Νομ. Βιβλ. Γ'. σελ. 233 « Ἐν τῇ ἀρχοντεῖᾳ τοῦ Σμοκόβου, χωρίου Βαλτίτζης . . ».

** Περὶ διοικήσεως τῆς βασιλείας κεφ. λ' « Ἀπὸ δὲ τοῦ κάστρου τῶν Δεκατέρων ἀρχεταὶ ἢ ἀρχοντῖα τῆς Τερβουνίας » καὶ κατωτέρω « Ἀπὸ δὲ τοῦ Ῥαουσίου ἀρχεταὶ ἢ ἀρχοντῖα τῶν Ζαχλούμων ».

Ὁ ἐν τῷ 8-ῳ σημειώματι, ἐν τῷ τέλει τοῦ § 56, ἀναφερόμενος Γ' Πίναξ δὲν ἐτέθη διὰ τὸ ἀνώμαλον καὶ ἀχρεϊέστατον σφάλισμα τοῦ ἀπατεῶνος χαλκογράφου, ὅστις, καίτοι λαβὼν μισθὸν ἀδρότατον, ὡσαύτως ἐσκάλισε καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἡγεμόνος, ἥτις διὰ τοῦτο ἐχαλκογραφήθη ἐκ δευτέρου ἐν Βιέννῃ.

Nota editorilor: Aici la sfârșitul tablei alfabetice, în exemplarul de sub cota C. V. 927 din Biblioteca Academiei R.P.R., dăruit de Mitropolitul Moldovei Iosif Nanescu, se află următorul autograf în grecește: Κατ' ἐπιταγὴν ὑψηλὴν ἐπιθεωρήσας ὑπογράφομαι Ἀνανίας Κουζάνος νομοφύλαξ « Din înaltă poruncă am revăzut și semnez Anania Cuzanos, nomofilax »

județ de la cuvîntul latinesc *judex* (judecător), precum judecătorie. Unii dintre ai noștri l-au numit departament după împărțirea în departamente din Egipt, care se făcea după revărsarea Nilului, cînd se făcea împărțirea pămîntului, după care au fost numite departamente de la impart, împărțesc. Unii l-au numit themă¹⁾, precum și Constantin Porfirogenitul, împărțind tot statul de atunci al Împărăției grecilor în douăzeci și nouă de părți, și anume cel din Asia Mică în șaptesprezece (unde numără ca a 8-a themă patria mea Chaldia, a căreia metropolă e Trapezuntul), iar cel din Europa în douăsprezece, le-a numit theme; dar themele și departamentele erau părți mari, avînd strategii și strategii, și erau la fel cu guberniile rușilor și cu sangeacurile turcilor, pentru că despre thema întîia numită Anatolicon spune: «Precum am spus mai înainte, thema numită acuma Anatolicon e locuită de cinci popoare: Frigieni, Licaoni, Isauri, Pamfilienzi și Pisichieni». Grecii de mai tîrziu au numit cadilichi archonteia²⁾ sau archontia ca la Constantin Porfirogenitul³⁾.

SĂTENI, țărani.

Ps

VOT, bile de cremene, pietricele, cu care votau, își dădeau părerea, precum și păreriile la vreo alegere sau hotărîre. Votul majorității la coproprietate cînd are loc? 1112—1123 și 1576; ~ la arbitraj 1833 și 1834; ~ la hotărîrea valorii unui lucru, 1418.

O

ORĂ. Vezi TIMP.

DETERMINAT, hotărît. Legat hotărît, cînd testatorul l-a lăsat copiilor proprii sau copiilor altcuiva, pînă unde se extinde? 826.

¹⁾ Cuvînt grecesc.

²⁾ Patriarhul Constantinopolei Ghermanos în Nom. Greco-Roman. Cart. III, p. 233. «În archonteia Smocovului, satul Valtîți...».

³⁾ Despre administrația imperiului, cap. 30. «De la cetatea Decatera începe archontia Tervuniei» și mai jos «De la Ragusa începe archontia Zachlumilor».

⁴⁾ Tabela III citată în nota 8 de la sfîrșitul §-lui 56 nu a fost pusă, pentru că gravorul, un înșelător, a făcut o gravură zgrunțuroasă și cu totul de neîntrebuințat; acesta deși a luat o plată foarte grasă, tot așa a gravat și portretul domnului, care din cauza aceasta a fost gravat de a doua oară la Viena.

TĂLCUIREA*)

alfabitizească a cuvintelor tehnice, atît a celor împrumutate de la limba latină, mama limbei naționale, după pilda națiilor luminate a Evropii, cît și a celor ce se află bune, tipărite în cărți vechi romînești date însă uitării, precum și a altor noă neapărate cuvinte, formăluite după firea limbei naționale.

A

Avutoriu, de mai înainte, adică acel ce au avut mai înainte un lucru.

Act, este un înscris, ce cuprinde un lucru ori vreo alcătuire, care așază prințipalnica temelie a unei pricinii.

Activă datorie. Bani ce are cineva a lua de la altul.

Activă stare, averea cuprinzătoare în lucruri mișcătoare ori nemișcătoare și în luaturi.

Acturi, sînt ori publice sau particularnice (private). Publice sînt acele date de către persoane publice, aflătoare în slujba Statului, supt pecetea publică și au credință publică, pentru care se și numesc autentice.

Acturi particularnice sau private sînt acele ce se fac de către persoane particularnice, precum: sîneturile de datorie, înscrisurile de cumpărare și vînzare, de schimbu, toate feliurile de contracturi, testamenturi, foi de zăstre și altele.

Amortizația, unui act particularnic, este declarisirea sau publicarisirea, că pierdutul act, de pildă sînet, rămîne răsufat și fără lucrare în mina găsitorului.

Analoghia iuridică, este o închiere a minții cuvîntătoare, trasă dintru alte anume rostite legi, ce au asămănare cu înfășoșata întrebare sau pricină, de pildă: Legea au hotărit anume pentru cutare și cutare pricină și au trecut cu vederea pe cutare alta, ce acum se aduce înainte, care însă arată multă analoghie, potrivire sau asămăluire cu cele anume rostite legi; sîntem dar împuterniciți a cugeta și a face închieri, că, dacă legedătătorul ar fi prevăzut o asămine putincioasă întâmplare, el ar fi hotărit

*) Acest indice de cuvinte, din ediția de la 1833, fiind transcris din litere cirilice în litere latine, a fost transcris în ordinea alfabetului latin, nu a celui cirilic, precum e în ediția de la 1833.

pricina tot așa, precum și pe celelalte. Când această hotărîre nu este scrisă în literele legii, ci se află în duhul legedătătorului, este aceea ce se numește chear duhul legii. Ea este temelia prințipiei, ce este de obștie cunoscută, adică, că trebuie a se aplicari hotărîrea legii la toate acele pricini, unde se află tot același rezon, spre a da hotărîrea: *ubi eadem ratio, ibi idem jus*, se socotește, ba încă trebuie cu rezon a se judeca, că așa au fost voința legedătătorului. Judecătoria carele se depărtează de prințipia analoghiei, cade înapoi în cele următoare, numai după goala voință, și se face răspunzătoriu și supus dreptelor, imputări. Mintea cuvîntătoare și pozitivă lege poruncește, de a se urma în neprevăzute pricini prințipia analoghiei iuridice.

Anularisirea, adică anerisirea sau oborîrea vreunui act.

Aplicația legii este acea lucrare, ce se face prin alcătuirea vreunui act potrivit cu legea și prin întemeerea sau răzămarea pricinei pe legea potrivită.

Autentice acturi sînt acele, despre a căror adevăr nu este nici o îndoială.

Autor, acel ce au alcătuit vreo carte.

Arbitrium, se zice cînd împricinatele părți, prin bună a sa alcătuire, încredințează altora hotărîrea pricinei sale.

Arbitru este acel judecătoriu, pe care l-au ales părțile împricinate, pentru a cerceta și a hotărî pricina lor.

Arbitrală hotărîre, este laudum, adică sentința arbitrilor.

Asignația (rînduiala) este aceia ce dă datornicul creditorului său, ca banii, ce are acesta a lua, să-i primească de la un al treilea (poliță).

Asignant, se numește datornicul ce dă asignația, adică, ce rînduiește luarea banilor de la un al treilea.

Asignatariu, se numește creditorul, ce primește asignația, adică rînduiala, de a lua datoria sa de la un al treilea.

Asignat, se numește acel al treilea, de la carele are creditorul, adică asignatariul, să-și tragă datoria.

B

Bezmenariu, *Emphyteuta*, se numește acel ce ține vreun loc de casă ori vie sau alt loc cu bezmen.

Bezmănuire, este darea vreunui lucru în bezmen.

Bilanțu, la neguțitori se zice sama socotelilor de pe lună sau de peste an, în care se trec toate daturile și luaturile, cîștigurile și pagubile, pretențiile și datoriile, și se fac prințipalnice some deoprotivă, socotindu-se acea ce lipsăște dintr-o prințipalnică somă în bilanț, supt zicere: *prosald*, adică spre închiere.

Bilaturale, tocmele, se numesc acele ce îndatoresc pe îmba părțile alcătuitoare, precum la vînzare și cumpărare, schimbu, năimală, împrumutare și altele.

C

Cambia, vecsel, este un înscris, prin care dătătoriu ei se îndatorește a plăti o somă de bani, ori însuși sau a mijloci, ca după ordinea sa, să o plătească altul. Dacă cambia glăsuește pe numele dătătoriu ei, atuncia se numește *s e a c ă*. Iară de va fi

scrisă pe o a treia persoană, care se află în locul, unde s-au dat cambia, atunci se numește *neformalnică*, *cambia străină*, care în limba neguțitoarească se numește *trata de piață*.

Cambia formalnică este cea ce are a se plăti la alt loc sau la altă piață, iar nu la locul unde s-au dat. Dacă această schimbă glăsuiește pe numele dătorului ei, atunci se numește *proprie*, (adecă *chear*) *formalnică*. Iar dacă va fi trasă asupra unui al treilea, atunci se numește *formalnică cambia străină* sau *trasa*; se zice și *tratta*.

Cazu, întâmplare.

Cheltuiitoare lucruri, *res fungibiles, fungibiles*, sînt acele ce prin întrebuințarea lor se cheltuiesc, precum sînt: bani, grîu, vin, păpuși și altele.

Chirierul, este acel ce ia în chirie o casă sau dugheană ori altceva asemenea.

Chirietoriul, acel ce dă în chirie o casă, dugheană sau altceva.

Clasificația, este hotărîrea judecătorească, prin care se rînduiește clasul, în care toată singuratică pretenție a fieștecăruia creditoriu la concurs are să se îndestuleze atît pentru capital, cît și pentru cuviincioasele dobînzii.

Codicilul, este o orînduială a voinței cei de pe urmă, care nu cuprinde orînduirea de moștenitori, pentru că totdeauna se socotește mai înainte că este un moștenitoriu. Dacă acesta este:

- a) Un moștenitoriu *ab intestato*, fără testament, atunci se numește *codicilul ab intestato*.
- b) Iar de este moștenitoriu rînduit prin testament, atunci se numește *codicilul testamentariu*.

Colegatariu, este acel ce împreună cu alții se împărtășește dintr-un legatam, adecă *danie*.

Comitetul creditorilor credali se numesc creditorii aleși de cătră corpusul creditorilor spre limpezirea pretențiilor a fieștecăruia creditoriu îndeosebi la masa falitului.

Comodatam, împrumutarea unui lucru necheltuiitoriu, d.p. cal, trăsură, carită și altele asemenea.

Comodant, acel ce dă împrumut un asemenea lucru necheltuiitoriu.

Comodatariu, acel ce ia împrumut un asemenea lucru necheltuiitoriu.

Compenzația, adecă răfuiala.

Compromis, este un act în scris a părților împricinate, prin care aleg ele anume persoane particularnice, pentru de a judeca și a hotărî pricina încredințată lor de cătră aceleași părți.

Compromisariu, este cea de cătră părțile împricinate spre a judeca aleasă persoană.

Comun, cea ce este de obștie a doi sau a mai multora.

Condiție, este o adăogire, de la care atîrnă un drit, sau o împregiurare anume adăogită la un act iuridic (precum la un contract, testament ș.a.), care împregiurare este viitoare și neștiută, însă prin care adăogire se îngrădește puterea și făptuirea actului iuridic.

Concurs, de creditorii, se numește starea averii unui datornic, cînd aceasta nu ajunge spre deplină îndestulare a mai multor creditorii, ce au deosebite pretenții. Se mai înțelegă supt concursul creditorilor:

- a) Corpusul creditorilor;
- b) Proșesul ce-l au creditorii între sine despre cea, carele adecă să iae mai înainte îndestularea sa; ce se zice, *proșesul creditorilor pentru priorita* (întietate, protimisire).

Consultația, sfătuirea între sine unul cu altul.

Contract, însămnează mai mult decît o goală învoire sau tocmeală a părților, adecă o mai strînsă legătură, unde urmează o neapărată păzire și împlinire a îndatoririlor.

Contractuitori, acei ce încheie între sine vreun contract.

Coposesie, este cînd mai mulți împreună se află stăpînind un lucru neîmpărțit.

Coproprietariu, se zice acel ce cu altul dimpreună este proprietariu a vreunui lucru.

Creditoriu, se numește nu numai acel ce au împrumutat pe altul cu bani sau cu alte lucruri, ci și acel ce are a lua de la altul din orice pricină, măcar și din pricina vreunei fapte oprite de legi, prin care au pricinuit altul pagubă.

Cridală masă se numește averea unui falit, ce are a se împărți între creditorii lui.

Cualita, însușirea unui om sau lucru, arătarea de ce felu este.

Curator, este acela căruia se dă curatoria, adecă purtarea de grijă pentru averea vreunui sprevrîsnic.

Curatoria, este puterea dată cuiva, mai cu samă spre ocîrmuirea averii acelor carii pentru sprevrîsnicie sau din altă oarecare pricină, nu-și pot ocîrmi lucrurile sale.

Cvitanție, în scris adeverință dată de cătră primitoriul îndestulării sale.

D

Dezmoștenirea (*exhaereditio*, *apoclirosis*), adecă depărtarea sau scoaterea cuiva din moștenire.

Dezmoștenitul, acel depărtat sau acel scos din moștenire.

Depozit. Acea ce se încredințează cuiva spre păstrare.

Depozit mizerabile. Vezi: Mizerabile depozit.

Depozitarisire, punerea unui lucru în depozit.

Depozitar, se numește acel ce ia ceva în păstrarea sa.

Depuitoru, acel ce dă altuia vreun lucru spre păstrare.

E

Ediția, tipărirea și darea la lumină a unei cărți.

Edictală, țitație, este chemarea sau sorocirea cuiva, prin publicarisirea în gazetă, pentru ca să se înfățoseze ori la judecată sau la tractarisirea vreunui concurs.

Educația, este lucrarea spre creșterea unui copil, adecă a-i da cuviincioasa hrană, îmbrăcăminte, lăcuință și învățătură. Educația este de patru feluri: fizicească, morali-cească, religioasă și tehnică. Întîia privește cătră păstrarea întregimei trupului și a sănătății; a doua cătră bunele năravuri; a treia cătră religie; și a patra cătră chipul spre cîștigarea celor trebuincioase prin științe, măestrie, ostenelele și industria (sîrguința) cuiva.

Ecivitate, este plecarea și vrerea de a împlini datorințele iubirei de omenire, adecă a agiu-tora (a îndeplini) pe alții după măsura lipsei sau a nevoii lor și după măsura puterilor noastre.

Ecivitate, se face, cînd ertăm din neîndoelnicul și lămuritul nostru drit.

Excluzivul (scoțătoriu, îndepărtătoriu) drit este acela, din a căruia împărtășire este scos și depărtat fieștecarele altul, de pildă: nimene nu se poate amesteca în dispozitari-sirea unui proprietar neîngrădit, pentru că acesta are dritul exclusiv, de a opri pe orișicarele altul sau a-l depărta de la amestecarea în dispoziție.

Experți se numesc acei cunoscători ispițiți și practisiți în vreun meșteșug, măiestrie sau știință.

Excepție, în înțelesul gramatical, este o deosebire sau luare afară de la obșteasca regulă, iar, în înțelesul iuridic, este o propunere intimpinătoare din partea pîritului, întemeiată pe rezoane iuridice, spre apărarea sau împotriva jeluitorului.

Evicția, este cea prin puterea judecătorească urmată cîștigare înapoi a unui lucru drept al nostru, ce s-au stăpînit de cătră un al treilea, adecă dezbaterea lucrului nostru, pentru care pricină are drit cumpărătorul a se întoarce cătră vînzătorul, carele acesta se îndatorește a-l despăgubi, pentru pierderea lucrului, prin hotărîrea judecătorească.

F

Faliment, este starea scăpătată a datornicului, ce nu poate plăti datoriile sale și a căruia datorii sînt mai mari decît averea lui.

Falitul, este acel scăpătat ce nu este în stare de a plăti datoriile sale.

Fatura, se numește izvodul neguțitoresc, în care sînt înscrisse mărfurile, cu arătarea prețului, soiului, floarei și altele.

Fideicomis, este orînduirea unui lăsătoriu de moștenire cătră moștenitorul său, ca acea moștenire, ori întregă, ori în parte să o lase iarăși altuia, după ce au dat testatorul neapăraților săi moștenitori legitima lor.

Fideicomisar moștenitoriu se numește acela căruia fiduțiarul moștenitoriu este datoriu a-i lăsa lui moștenirea în stăpînire.

Fiduțiarul moștenitoriu se numește acela pe carele însuși testatorul l-au rînduit moștenitoriu cu înscîrcinarea înscîrnată.

Ființálnice, a unui proțes sînt acele ce trebuie a se lua în băgare de samă la tot proțesul, care sînt: pîra (jalba), chemarea la judecată sau sorocirea, răspunsul sau întîmpinările, dovada, contradovada și hotărîrea (sentenția) judecătorească.

Firma, se numește la neguțitori iscălitura supt care o tovărășie poartă negoțul său, la care se dă unuia sau mai multor din mădulările tovărășiei să iscălească în numele întregii companiei.

Forma acturilor iuridice, a trebilor de legi, este cuprinderea tuturor celor după legi neapărat trebuincioase spre înființarea și tăria actului iuridic. **Forma din lăuntru** cuprinde cele ființálnice a iuridicului act, precum de pildă la un contract se cere:

a) Vrednicia persoanelor contractuitoare;

b) Buna învoire, slobodă de frică și silă, statornică și lămurită, fără înșelăciune și vicleșug.

c) Adevărul alcătuirii fără economie;

d) Alcătuirea pentru lucruri a căroră negoțiație nu este oprită.

e) Prețul tocmeii sau alte obiecturi.

Forma din afară a unui act iuridic se numește tot aceea, ce nu este ființálnic a iuridicului act, ci este numai o adăogire spre înlesnirea și statornicirea dovezii. La aceasta se cere:

a) Data, adecă anul, luna și ziua, în care s-au închiet actul;

b) Adevăratele iscălituri a părților contractuitoare;

c) Acel ce nu știe carte, se iscălește de cătră altul, ci el trebuie să pună degitul pe sămnul cinstitei cruci, însă în ființa cel puțin a doi marturi vrednici de credință.

d) Vrednicia de credință a marturilor primiți de legi și iscăliturile lor.

Din aceste două forme se alcătuește un act iuridic. Pe lângă aceste s-au mai păzit ca un obicei a pământului încredințările adevărate de bună primirea părților, între care urmează alcătuirea, care încredințări pururea s-au făcut ori de către persoane cinstite cu căftan sau de către locul judecătoresc ori dregătoresc, după care, dacă părțile au cerut, ca să câștige întăritura Domnului, apoi Domnul au slobozit întăritura sa, ori pe temeiul acelor încredințări a judecătoriei sau a dregătoriei, ori au înfățișat pe amândouă părțile și le-au întrebat din cuvânt în cuvânt despre învoirea lor și apoi întocmai au întărit actul, care apoi s-au numit **a c t p u b l i c**.

G

Gheneral sau **gheneralnic** este ceea ce este de obștie la un foarte mare număr de persoane sau lucruri, precum răgula ghenerală, imputernicirea ghenerală, proprietă ghenerală.

I

Insula, ostrov.

Influenție, este lucrarea unei pricini, care agită a se naște o ispravă; înriuirea sau incurgerea.

Iuridic, însemnează ceea ce privește către drit, și ceea ce este întocmai cu dritul, d.p. **trebi iuridice** sînt niște ertate lucrări omenești, privitoare către driturile și îndatoririle a unui om către altul. **Adevărul iuridic** este ceea ce în puterea legilor trebuie a se socoti adevărat; **dovadă iuridică** este tot ceea ce aduce iuridică încredințare judecătorului pentru o făptalnică împregiurare.

Iuridică presumpție, vezi presumpția iuridică.

Iuridicția este puterea celui îndrituit de a judeca.

Î

Înarmarea unei moșii cuprinde cele trebuincioase pentru lucrarea pământului, precum adecă sînt țișani, vite, pluguri, grape și alte asemenea unelte; cum și cele pentru adunarea de rodiri, căratul, așezatul și păstrarea lor.

Îndrituitul, acel ce are vreun drit.

Înzădărnicește, fac să fie un lucru înzădar.

Înleguirea, este acel act, prin care copiii nelegiuți se fac legiuți.

Înleguitul copil, carele s-au făcut legiuit.

Împutarea dritului (imputatio iuris) este judecata, că oarecare lucrare va avea cutare și cutare iuridice isprăvi.

Împutarea faptei, este judecata, cum că o hotărită persoană au săvîrșit oarecare lucrare.

Înfială sau **înfiiere** este actul sau legătura, prin care primește cineva vreun copil a altuia de drept fiu, dîndu-i drituri ca unui al său legiuit fiu.

Înfiez, săvîrșesc actul de infiiere.

Înfiiitoriu, acel ce infiește pre altul.

Înfiițul, acel ce s-au făcut fiu cuiva prin actul de infiiere.

L

Laudum, se numește hotărîrea dată de către arbitri sau compromisari.

Legatariu, se numește acela căruia se lasă danie prin testament sau codichil.

Legatarisi, este cînd se lasă danie cuiva.

Legator, se zice acel ce lasă altuia danie.

Legatum, se numește darul, ce se lasă cuiva prin testament sau codichil sau și cu limbă de moarte.

Legitimația unui copil, este înlegiuirea unui copil nelegiuit, adică, cînd prin urmata cununie a mamei cu tatăl lui, se face legiuit.

Lițitație, adică mezat.

M

Masa eridală, vezi cridală masă.

Manuscript. Carte scrisă cu mîna.

Mizerabile deponitum, se zice cînd într-o nevoie neapărată se dă cuiva în păstrare un lucru, din pricina unei tulburări sau răscoale, ori a arderei sau a surpării vreunei zidiri, ori a înneccării a unui vas de mare sau a răvărsării apelor.

Moralicească. Persoană, în legi se numește o ertată tovarășie de mai mulți oameni, întru cît ei alcătuiesc o totime, o întregime de drituri și îndatoriri, precum este statul, biserica, mănăstire, un institut și altele.

Moneda, este o bucată de metal tipărită, ce se întrebuințează ca un de obștie mijloc a schimbului. Fieștecare monedă are o hotărîită greutate sau cumpănire și o hotărîită amestecare de alte metale. Fieștecare monedă are două prețuri, prețul dinlăuntru și prețul din afară. Prețul din lăuntru este acela ce cuprinde greutatea sau tragerea cumpenii, bunătatea sau curățenia metalului nobil, adică fără simțitoare amestecare a vreunui alt metal mai prost. De pildă, cînd aurul se amestecă cu argint și aramă. Iar prețul din afară a monedei este cursul ei, după cum umblă în neguțitorie.

N

Neeheltuitoare lucruri, *res non fungibiles*, sînt acele ce prin întrebuințarea lor nu se chețuesc, ci își păstrează ființa și forma lor, precum sînt trăsuri, vite, cărți, instrumenturi și altele.

Neofițios, testament, este acela în carele testatorul nu lasă legitima, adică legiuita parte, cuvenită neapăraților moștenitori, sau cînd i-au dezmoștenit fără legiuite pricini.

Nulita, acea ce este nulă, de nimică, adică răsufat.

O

Obiectul, lucrul ce este supus ori simțirilor noastre, sau scopusului nostru la vreo alcătuire sau cerere.

Ocupația, este apucarea sau cuprinderea unui lucru nestăpînit, cu scopos de a-l întrebuința ca un proprietariu, precum este apucarea prin vinare, păscuire și altele.

P

Particular este acea ce privește cătră cineva îndeosebi sau în parte.

Pasivă, stare, datorie de plătit.

Peculium, este acea avere a unui fiu supus puterii părintești, adică, carele se află în casa părintească, și căruia se cuvine acea avere ca unui proprietariu. Dacă are el acea avere spre ocîrmuire de la tatăl său, atuncia se numește acea *peculium profectitium*; iar dacă o are de la mama sa sau de la rudeniiile ei, atuncia se zice *peculium adventitium*; iar dacă o are cîștigată prin slujbă oștenească, se numește *peculium castrense*; iar dacă o are cîștigată prin ostenelele sale în slujbă politicească sau prin meșteșugul ori științele sale, se numește *peculium quasi — castrense*.

Persoană, în legi se zice omul ce are stare țivilă în vreun Stat, adică drituri și îndatoriri țivile.

Personalnie, este acea ce privește cătră persoana cuiva.

Personalnicie, este: 1) dritul, de a ținea cineva vrednicia unei ființe cuvîntătoare, ce lucrează fără silă după a sa bună voire; 2) starea unui om, de a se socoti persoană împlinitoare datoriilor sale, cu bună înțălepciune, fără obijduirea altora. Dritul personalniciei este temelia tuturor driturilor și a îndatoririlor omului.

Posesie, s-au obișnuit a se întrebuița în loc de orîndăluirea unei moșii, iar în înțălesul iuridic, posesia este stăpînirea a unui neproprietar.

Precarium, este cînd se îngăduiește cuiva întrebuițarea unui lucru sau a unui drit după a sa rugăminte și după bună voia îngăduitorului, pînă cînd acesta va voi a-l lăsa.

Prelegatum, este dania lăsată unui împreună moștenitoriu.

Prescripția (paragrafia) se numește în legi pierderea unui drit prin neîntrebuițare sau tăcere în curgerea terminului hotărît de legi: d.p. dacă eu nu voi cere despăgubirea mea, în curgere de trei ani, de cînd mi s-au făcut cunoscută, atuncia pierd dritul de a o mai cere. Cînd eu nu voi reclamarisi moșia mea în curgere de zece ani, aflîndu-mă de față, atuncia prin prescripție se stinge dritul meu asupra acei moșii și eu nu o mai pot cere înapoi.

Presumția iuridică, este o propoziție care, în lipsa legiuitului adevăr, se cuvine a se socoti adevărată pînă atunci, pînă cînd nu se va dovedi din împotrivă; sau

Presumția, este o socotință întemeiată pe oarecare cuvînt sau rezon, atingătoriu de un lucru îndoelnic și neștiut.

Presumțiile se deosebesc de dovadă întru aceasta că legiuitele dovezi dau încredințare de neîndoit adevăr a unei fapte, a unei împregiurări, care almintrile ar fi îndoelnică și neștiută; d.p., un copil născut în căsătoria bărbatului și a femeii în vremea legiuită se socotește a fi legiuit prunc al lor, pînă cînd nu se va dovedi din împotrivă. Averele cîștigată de cătră o soție în vremea căsătoriei sale se socotește a se trage din banii bărbatului ei, afară numai dacă ea va dovedi din împotrivă.

Prețul afecției (*pretium affectionis*), este prețul ce are un lucru pentru niște întămplătoare cualitale sau relații în ochii stăpînitorului lui, pentru care, după socotința lui, meritărisește acel lucru a fi protimisit înaintea tuturor altor lucruri de asămîne soiu, spre pildă, daruri de la stăpînitori, de la mire, de la mireasă, de la soțul său.

Privileghia, este o excepție din dritul public, care privileghie se dă cuiva de cătră stăpînire, ori pentru meriturile sale, pentru vrednicie și talent, ori din milă. O deosebită privileghie între creditorii cuiva au copiii epitropisiți, femeia pentru zăstre și altele.

Prințpal lucru, este carele de sineși are înființarea sa și de la care în puterea legilor alte lucruri de nevoie atîrnă; d.p. casa este lucru prințpal, ușa, fereștile sînt apertinențele ei, adecă lucruri ce se țin de case.

Prințpiala (Axiomă) este o de obștie propoziție, pe care mintea trebuie să o cunoască de dreaptă și adevărată îndată ce înțalege noima și cuvintele propoziției, d.p.: tot omul trebuie a se tractarisi ca o persoană, iar nu ca un lucru sau uneltă.

Proprieta, veșnica stăpînire, cuprinde toate acele ce se cuvin cuiva; toate ale sale trupești și netrupești lucruri: sau puterea de a dispozarisi pentru ființa și rodurile sale după a sa voință și plăcere prin tot chipul legiuit și de a îndepărta pe fieștecarele altul de la această dizpozarisire a lucrului său.

Proprietariu, veșnicul stăpîn a unui lucru.

Public, de obștie.

Publicația, de obștie înștiințare sau propoveduire pretutundine.

Punctația, este acel înscris, în care ponturile prințpalnice a unei tocmele închietoare sînt înșămname.

R

Realnic, lipit de lucru, d.p.: un drit realnic este cînd un proprietariu își reclamarisește de la altu lucrul său, sau cînd are cineva voie să adăpe vitele sale în adăpătorea megieșului.

Relație, este atîrnarea, privirea și mai cu samă drituri și îndatoriri a unui om cătră altul, sau cătră Stat; d.p.: relația între părinți și fii înșămnează driturile și îndatoririle ce au părinții către fii și fiii către părinți.

Rezultat (ispravă), este acea ce răsare sau urmează dintr-o chibzuire, sfātuire, faptă, adunare, prințipie ș.c.l.

Reprezentatie, la moștenire, este cînd pogoritorii mortului lor tată sau mamă întră în locul lor la moștenire, în locul suitorilor lor, și iau parte, cîtă ar fi luat acesta, dacă ar fi rămas în viață.

Restituție, întoarcerea lucrului în starea de mai înainte.

Rețiproc, unul cătră altul, d.p.: rețiproce îndatoriri între părinți și fii, sînt îndatoririle ce au părinții cătră fii și fiii cătră părinți.

S

Satisfacție, îndestulare desăvîrșit.

Secfestrație, lucrarea prin care se pune un lucru supt secfestrul.

Secfestrul, se zice starea unui lucru gilcevit, dat de cătră judecătorie în mina unui al treilea spre păstrare.

Secfestrul, se numește acela căruia s-au dat în păstrarea sa un lucru gilcevit.

Secfestrui, este punerea unui lucru supt secfestrul.

Semestru, este o vreme de șase luni.

Sistima, este o loghicească dizvălire a infeliuritelor cunoștințe din prințipie sau pe temeiul de prințipie, pentru ca să se închee o totime. Ea este forma științei și ca un trup a științei; ea este o adunare de multe prințipii unite între dînsele, cum și de închieri a minței trase din acele prințipii, pe care se întemeiază o învățătură sau știință.

Solarium, este acea ce pe tot anul dă sau plătește proprietariul folosurilor pentru întrebuințarea deasupra-feții pământului străin.

Solenități, sint formele așezate prin legi pentru ca un act iuridic săvârșit după aceste forme să se facă puternic, ca să nu fie nici un felu de îndoială ori prepus.

Solidaritate (*in solidum*), este acel act iuridic, prin care două sau mai multe persoane făgăduesc tot acel lucru întreg întru acest chip, încît unul pentru toți și toți pentru unul anume se îndatorează și așa fieștecare persoană se îndatorește pentru tot.

Spețial, hotărît pentru un lucru deosebi cîte unul.

Spețificăția, este acea adăogire, prin care un lucru cîștigă o noă formă, sau cînd se priface numai forma unui lucru; de pildă, cînd linguri de argint se prifac într-o cană (ibric). Dacă eu am făcut un lucru cu materia altuia, atunce acest lucru este al meu, cînd nu s-ar putea întoarce în a sa stare de mai înainte; cu atît mai mult se cuvine mie, dacă acest lucru se făcuse parte cu materia mea, parte cu materia altuia.

Sprevrîsnic, se numește acel ce au împlinit vrîsta de 14 ani, parte bărbătească, și 12 ani, parte femeiască, pășind așa pînă la vrîsta legiuită de 25 ani.

Sprevrîsnicie, starea în sămnatei vrîste.

Subamanet, este cînd creditorul amanetariu pune amanetul ce-l are amină, la altul.

Subipotecă, este cînd ipotecariul creditoru amanetariște lucrul nemîșcătoriu la altul.

Subchirieriu, acel ce ia de la un chirieriu o casă sau dugheană în chirie.

Subchirietoriu, acel ce dă altuia în chirie casa sau dugheana ce el o ține cu chirie.

Subnăimală, este cînd năimitoriul unui lucru dă acel lucru altuia în năimală sau în chirie ori în posesie.

Subrînduire de moștenitoriu (substituție), este rînduirea unui al doile moștenitoriu, cînd acel întăiu moștenitoriu ori au murit, ori s-au lepădat, ori s-au făcut nevrednic de moștenire.

Subposesie, se numește, cînd posesorul prințipal dă altuia moșia în posesie, pe care el însuși o luase în posesie.

Subposesor, se numește acel ce ia un lucru în posesie de la alt posesor.

Superarbitru, este persoana aleasă, spre a curma hotărîrea arbitrilor neuniți, cînd aceștii vor fi la număr deopotrivă.

§

Șerbire, cuvînt vechiu ce se află în cărți romînești a veacurilor mai de demult, și anume în codica de legi a domnului Vasilie Voevod, și în sămnează:

1) Supunerea personală, adică robia personală;

2) Supunerea unui pămînt cătră o persoană sau cătră alt pămînt, a unei case cătră alta, spre folosul proprietariului acelui pămînt sau casă ce are; d.p.: drit sau volnicie, de a trece prin țarina sau ograda megieșului; de a adăpa vitele sale pe moșia megieșului, de a nu îngădui megieșului să înalțe zidirea sa, ca să nu închidă lumina, aerul și altele asemenea. Acel ce trebuie să sufere această șerbire, se numește proprietariul locului șerbitoriu; iar îndrituitul se numește proprietariul locului stăpînitoriu, adică folositoriu.

Șerbul, robul.

Șerba, roaba.

T

Testament (diată), este arătarea voinței cei de pe urmă a cuiva, cuprinzătoare de orînduirea moștenitoriului.

Testament neofitios, se numește, cînd testatorul trece cu vederea pre neapărații moștenitori, nelăsîndu-le lor legitima !sau desmoștenindu-i fără legiuite pricini.

Testamentaria epitropie, este acea ce s-au orînduit prin testament.

Testator, se zice acel ce face testament.

Termin, vadea, soroc.

Titlu, este temeiul sau rezonul prin care cîștigă cineva un drit sau un lucru, precum este cumpărarea, schimbul, moștenirea, dăruirea, zăstrea și altele.

Tutor, epitrop.

Tutorist, epitropisit.

Trădare, teslimarisire, darea în stăpînire sau în păstrare.

Trădatul, acea ce s-au teslimarisit.

Trădătoriu, acel ce teslimarisăște un lucru.

T

Țeduesc, adecă mut la altul dritul meu de pretenție.

Țeduitoriul, este dătătoriuul actului de țesie.

Țeduitul, este acel datornic ce s-au supus actului țesiei.

Țesie este actul mutării unui drit de pretenție asupra unui nou creditoriu.

Țivil, este aceia ce privește cătră ramura dritului privat.

U

Uzucapie (*usucapio*) este cîștigarea proprietății unui lucru mișcătoriu sau nemîșcătoriu prin apucare sau stăpînire necurmată în curgerea termenului hotărît de legi.

Uzucaplsese, cîștig prin uzucapie.

Unilateral, act, este acela prin care se îndatorește numai o parte, precum de pildă, la dăruire dăruitoriul, la legatum legatorul.

V

Veesel, vezi *cambia*.

Vindicația, este acea jalbă realnică (privitoare cătră lucruri), care s-au pornit pentru reclamarisirea proprietății lucrului său împotriva orișicărui stăpînitoriu a acelui lucru ; prin care jalbă cere proprietariul, ca să fie silit stăpînitoriul de acum a-i întoarce proprietatea lucrului, cu toate cele cuvenite, adecă, cu toate adăogirile, sporirile, rodurile și cu plata pagubei, dacă s-au stricat lucrul, în cită vreme au fost în stăpînirea lui.

INDEX GRAECITATIS

κοιλόν σιτάρι· ἐν Ῥουμανίᾳ 500 χιλιόγραμμα
περίπου (§ 796 σημ. 49) .

ἱσπράβνικος· νομάρχης (παραρτ. περί μεζα-
τίου § 1).

λαγιάσιδες· κατζίβελαι σκηνίζονται.

λιγγουράριδες (§ 175), βλέπε Πίνακα κατ'
ἀλφάβητον sub voce.

οὐρσάριδες (§ 175) βλ. Πίν. κατ' ἀλφ. s. v.

παχάρνικος, ὁ· ὁ οἰνοχόος, σ. 24.

πουπλικάτζια, ἡ· ἡ δημοσίευσίς (παραρ. περί
μετζατίου § 7).

τσάρα, ἡ· ἡ ἐπικράτεια· βλ. Πίν. κατ' ἀλφά-
βητον s. v. τσάρα. (Παρ. περί μεζ. § 7).

τζηδούλα, ἡ· ἔγγραφον, αὐθεντικὴ προσταγή
(περί μεζατίου § 1 καὶ 9).

τζηνοῦτον, τό· ἡ χωραρχία· βλ. Πίν. κατ'
ἀλφ. s. v. χωραρχία (περί μεζ. § 1).

Σημ. Ἱσπράβνικος, λαγιάσιδες, λιγγουράριδες, οὐρσάριδες, παχάρνικος, πουπλικάτζια, τσάρα, τζηδούλα, τζηνοῦτον εἶναι λέξεις Ῥουμανικαί.

ANEXE

CODE CIVIL

DE

MOLDAVIE

*Publié pour la première fois en langue Moldave
sous la Présidence*

DE

S. E. MONSIEUR DE KISSELEFF

**Président plénipotentiaire des Divans de Moldavie et
de Valachie, Lieutenant Général, Aide de camp Général
de S. M. L'EMPEREUR de toutes les Russies, Chevalier
grand' croix de plusieurs ordres**

J A S S Y

IMPRIMERIE DE L'ABEILLE

1833

Notă. Această pagină de titlu a fost reprodusă din exemplarul aflat în Biblioteca Academiei R.P.R., sub cota III-62044. După aparență, ea a fost intercalată în urma apariției volumului, fiind tipărită pe altfel de hârtie. În alte exemplare nu se găsește.

ACTE ÎN LEGĂTURĂ CU ÎNTOCMIREA, TRADUCEREA, PUBLICAREA ȘI APLICAREA CODULUI CALIMACH

1. Din condicta de socoteli pe 1813—1814 a lui Scarlat Vodă Calimach reproducem următorul pasaj cu știri despre lucrările pregătitoare în vederea alcătuirii Codului Calimach:

« 2250 lei tălmăcitorilor pravililor împărătești în limba moldovinească pe 9 luni, de la zi întâi septemvrie 1813 și pînă la sfîrșitu lui mai 1814, cite 250 lei pe lună.

100 dascălului Ananiia

100 lui Flechtenmacher laten

50 la un scriitor,

afară de 250 lei ce sînt rinduiți de se dau de la Casa Răsurilor, care dări de bani are să urmeze pînă la săvîrșirea tălmăcirii, după țidula gospod. »

(N. Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi*, București 1902—1903, vol. II p. 143—144).

2. La 1 iulie 1817, printr-un hrisov, Domnul trimite Divanului codul fără indicele de materii care avea să apară în curînd, poruncind ca de la 1 octombrie judecățile să se facă după acest cod. Hrisovul are următorul cuprins:

« *Noi Scarlat Alexandru Calimah Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn țării Moldaviei.*

Cinstiți și credincioși boerii Domniei Mele, dumneavoastră veliți boeri a Divanului Domniei Mele! Din învechimea vacurilor, de cînd unile din noroade și-au ales ocărmuitorul lor, pe care îl socotea de obștească și milostiv părinte și de ocrotitoriu dreptăților obștești și pravilicești, cel întîi scopos a acestuia au trebuit să fie punirea în lucrare <a> priincioaselor mijloace și <a> înțeleptelor așăzămînturi, spre statornica fericită pitrecire a supușilor săi. Căci numai cu împlinirea unei asămîne lucrări poate oblăduitoriul norodului a se face vrednic de înălțarea trepteii sale, care așazată fiind pe acele îmbunătățite temeuri, pe om cu dumnezău îl asămăniază.

Aceste toate fiind bine cunoscute Domniei Mele, și din ciasul ce pronia dumnezăiască ni-au încredințat stepina ocărmuirii țării aceștia, cu sufletiască mîhniciune văzind necurmatile judecăți ce urmează aicea, și prelungirile ce se fac în hotăririle lor și surparea statornicieii acelor hotărîte, din care nu puțină sdruncinare se pricinuia lăcuitorilor, am socotit cu bună cugetare că acestea să nasc din următoarele pricini: adică din întunecarea pravililor acelor cu nemăsurată desime, amestecate fiind cu cele neobicinuite, din pricina prifacerii vremilor, ori din îngăimata, încurcata și prea puțin lămurita tălcuirea lor, sau din împotrivrile și neintemeerea lor, fiind alcătuite în limbi neobicinuite.

Deci, spre dizrădăcinarea acestor vătămătoare pricini, cu obștescul nostru sfat am hotărît *ca să să aliagă și să să adune din cărțile împărătești cele mai trebuincioase pravili, adăogîndu-se și obiceiurile din vechiu pázite în pămîntul acesta, i alte prifaceri potrivite cu starea de acum, și ca să să talmăciască pentru înlesnirea înțelegerii, în limba greciască și moldovianiască*, lucrîndu-se într-acest chip sistimateasca intrupare a ramului pravelilor politicești, cari alcătuiindu-se cu potrivirea trebuințelor, deosăbirilor și obiceiurilor, să se așaze neclintita temelie dreptăților ce izvorăsc din acel liniștit izvor a slăvitei ocărmuirii, ce prin deopotrivă dreptate cătră toți supușii încredințază și întărește nevătămarea și paza întregimii dreptăților fiiștecăruia.

Acum dar, după obștiască sufletiască dorință, aducîndu-se la nădăjduitul sfîrșit această politiciască a pravililor condică, se trimite dum<nea> vo<astră>. Iar după puțină vreme veți priimi altă condică, întru care se va adăogi lexiconul cuvintelor și a materiei cuprinse într-însa. Și pînă atuncea veți păstra aceasta, pe care, după primirea ceialte condici, ce va fi tot cu asămîne cuprindere, avînd numai adaosul pomenitului lexicon, o veți da înapoi.

Și vi se poruncește ca de la întii octomvrie a anului curgătoriu, cînd se împlinește vremea legiuită spre publicarisirea sa, să o socotiți de pravăț nepășit a datoriilor judecătorești, avînd-o de a pururea la locul unde se vor căuta judecățile tuturor pricinilor ce vor urma: și pázind-o de temeul hotăririlor Dum<nea>vo<astră>, fără a îndrăzni a vă abate cit de puțin din cuprinsul legiuirilor ei. — 1817 iulie 1 ».

(Sigiliul domnesc, în chinovar, purtînd anul 1806)

Vel Logo/ăt

(După originalul din Biblioteca Academiei R.P.R. doc. 185/XXXIV, publicat în N. Iorga, *Documendele privitoare la familia Callimachi* vol. I, p. 543-4, București, 1902).

3. Agentul austriac din Iași, Raab. trimitea la 28 august 1818 cancelariei aulice din Viena, în legătură cu apariția Codului Calimach, următoarea informație: « In der Nebenlage habe ich die Ehre für die K. K. Hofbibliothek das in der Moldau noch nie in Druck erschienene neue Gesetzbuch, einstweilen in grichischer Sprache untertänig gehorsamst einzuschicken, und behalte mir vor den moldauischen Text, wenn solcher von der Presse kommen wird, nachzutragen. Die Zustandebringung dieses Gesetzbuches, wozu das oesterreichische zur Vorschrift diente, macht der regierenden Herrn Fürsten Ehre; die Gesetzte sind den unserigen gleich; nur würden jene Vorschriften beibehalten welche vermöge Handelsgebrauchen hier üblich sind ».

« Alăturat am onoarea să trimit cu deosebit devotament, pentru biblioteca curții imperiale-regești un exemplar, deocamdată în limba grecească, din noul cod, precum n-au mai apărut încă niciodată de sub tipar în Moldova, și-mi voi îngădui să adaug după aceea textul moldovenesc, cînd un astfel de text va veni de sub teasc.

Înfăptuirea acestui cod, pentru care cel austriac a servit de model, face cinste principelui domnitor; legile sînt la fel ca ale noastre, numai că au fost păstrate acele dispozițiuni care aice sînt în uz în puterea obiceiurilor ce se aplică ».

(N. Iorga, *op. cit.* p. 295; Hurmuzaki, *Documente*, vol. XX, p. 423 nr. CDXCV; cf. și « Codrul Cosminului », X (1936—1939) p. 543).

4. Urmasul în domnie al lui Scarlat Calimach (1812—1819) a fost Mihai Șuțu (1819—1824). Acesta cerînd să i se facă un raport asupra legilor și obiceiurilor ce se aplică în Moldova, i s-a prezentat următoarea anafora:

« *Prea înălțate Doamne,*

De pe a înălțimii tale poruncitoare țidulă din 29 octomvrie, sub nr. 41, adunîndu-ne la Sfînta Mitropolie am ascultat cu luare aminte cele ce, povățuit de părinteasca îngrijire cătră acest norod, ne poruncești ca să înștiințăm cu lămurire asupra pravililor de pe care să ocîrmuiește țara aceasta, a obiceiurilor ce sînt afară de Pravilele împărătești și dacă acestea ar avea mai puternică lucrare decît pravilele, și asupra urmărilor judecătorești. Adîncimea științelor omenеști nu au putut pătrunde întunericul veacurilor celor mai depărtate vremi ca să afle începerea legiurii unora din cele mai vestite noroadе. Este deci de prisos pentru noi a încerca, în neștiința a multor învăluri ce după vreme au împilat țara aceasta, știința începerii pravililor și obiceiurilor noastre; ci urmînd povățuirii istoriei pămîntești, ne lămurim că Alexandru Voivod ce au cîștigat numire de Bun prin a sale îmbunătățite fapte și multe faceri de bine obștești, domnind la anii 1401 și înțelegînd nevoia întrebuițării pravililor, au cerut pravile împărătești de la aftocratorii Paleologi, care i-au trimes Vasilicalele. Și dintru aceste alegînd cite au socotit trebuincioase și potrivite vremilor de atunce și în limba pămîntească tălmăcindu-le, au alcătuit o carte pravilicească, precum istorisește Dimitrie Cantemir Voivod. Iar în urmă, după trecerea de două veacuri, fericitul intru pomenire Vasile Voivod, ce s-au numit Albanezul, dintre Vasilicale alegînd, precum se vede prin titlul cărții, și adăogînd acele la ale lui Alexandru Voivod, le-au tipărit la anul 1646; intru care se cuprind mai multe pravili criminalicești și plugărești, adăogîndu-se și cele potrivite obiceiuri pămîntești; iar pravili politicești cuprind prea puține, cite adecă trebuința vremilor de atunce cerea.

Pravila lui Alexandru Voivod nu se află, nefiind tipărită, iar a lui Vasile Voivod era urmată de cătră judecători la întîmplătoarele pricini, pînă la începutul veacului trecut, precum iarăși Cantemir zice. După vreme însă sporind numărul oamenilor și adăogîndu-se pricinile oblăduitoare, au întrebuițat Pravilele împărătești împreună cu legiuitele Nearale ale lui Iustinian și Leon și a celor ce în urmă au împărățit, Sinopsis a Vasilicalelor, Introducerea pravililor lui Teofil Antichinsor și pe Armenopulo. S-au alcătuit și hrisoave cuprinzătoare în deosebite pricini pentru obiceiuri pămîntești,

dintre care unele se văd prin ispisoacele vechilor domni, ce au mai rămas pe la unii din stăpînitorii moşilor. De pe aceste de mai sus toate, urma hotărîrile judecătoreşti.

Fiind însă că, din întunecarea pravililor aceloră cu nemăsurată de sine amestecare, fiind şi cu acele neobiceinute, din pricina prefacerii vremilor sau din îngăimală, încurcată şi prea puţin lămurită tilcuirea lor, ori din lenevirea chipurilor prin care se pot lumina pravilele, sau, în sfîrşit, fiind alcătuite în limbi neobiceinute, ce pricina necurmă judecăţi, îngreuieri întru hotărîrile lor şi greşeli în potrivirea pravililor cu pricina ce se cerceta, cu sfat de obşte socotindu-se, s-au cerut de la Măria sa Scarlat Voivod, procatohul ¹⁾ Înălţimii tale, ca să se alcătuiască, adunîndu-se din cărţile împărăteşti cele mai trebuincioase pravili şi adăogîndu-se obiceiurile atîrnătoare, care din vechi s-au păzit în pămîntul acesta, spre sistematicească întrupare a ramului pravililor politiceşti, acestea fiind cele mai trebuincioase şi mai de nevoie, spre hotărîrea a multor pricini ce urmează deapaurure.

Iar Înălţimea sa orînduind, s-au alcătuit Conдика politicească cuprinzătoare tuturor pravililor şi obiceiurilor atîrnătoare la ramul pravililor politiceşti, care publicarisîndu-se la anul 1817, iulie întii, s-au statornicit de neclîntit temeiul al dreptăţilor obşteşti şi privăteşti ²⁾, care curg din acel liniştit izvor al slăvitei ocîrmuiri, ce din o potrivă dreptate cătră toţi supuşii, încredinţează şi întăreşte nevătămarea şi nesdruncinarea dreptăţilor fieştecăruia.

Această conδικă s-au tipărit în limba grecească precum este ştiut şi Înălţimii tale. Dar fiind neapărată trebuinţă de a se tipări şi a se publicarisi şi în limba moldovenească, rugăm pe Înălţimea ta ca să fie poruncă de a se tipări cită până acum s-au tălmăcit, fiind ca la jumătate, şi de a se urma tălmăcirea, care cu neîndoire va lua săvîrşirea sa, până se va tipări acea tălmăcită.

Pentru obiceiurile pămînteşti, de au putere de pravilă, şi de covîrşesc legiuirea pravililor, se lămureşte prin aceste de mai jos de pe tilcuirea lui Epecone în Pandecte partea I, parag. 101: « Obiceiul este o dreptate, care, fără publicarisire din obicinuinţă s-au statornicit şi prin tăcuta priimire a pre înaltei ocîrmuirii au dobîndit pravilicească putere în curgere de mulţi ani, păzîndu-se cu tăcuta priimire a orăşanilor ». — Iar Pravilele împărăteşti, pentru deosăbitele obşteşti obiceiuri a oricărui neam, legiuiesc aceste, tom. I, partea 2, cap 44, list 32: « Cele prin învechita obicinuinţă cercate şi în curgere de mulţi ani urmate, n-au mai puţină putere îndatoritoare decît acele în scris » — Cap 46: « În tilcuirea pravililor trebuie a se lua aminte la obiceiurile pămîntului şi la hotărîrile ce de apurure s-au dat întru asămîne pricini » — Cap 50: « Ocîrmuitorul va păzi ceea ce va găsi de multe ori urmîndu-se într-un loc pentru vreo pricină, căci acea de mai înainte obicinuinţă şi cugetare ce au aşăzat aceasta, trebuie a se păzi, şi nu va urma de a se face cele peste învechita obicinuinţă » — Cap 41, list 34, parag. 1: « Învechita obicinuinţă se ţine şi se păzeşte ca o pravilă » — Cap 52, list 32: « Învechita obicinuinţă are tărie de pravile »; şi Pandecte, cartea I, titlul 3, cap 32, paragr. I: « Învechita obicinuinţă nu fără dreptate se păzeşte ca o pravilă ». Şi aceasta este

¹⁾ Înaintaşul; predecesorul.

²⁾ « privaliceşti »: Codrescu.

pravila ce se zice așezată din obiceiuri, căci fiindcă însuși pravilele nu că dintru altă pricină au pentru noi putere îndatoritoare, fără decît pentru că sînt priimite de pe judecata unui neam cu dreptate. Așa dar și acele, de cătră un neam, cu tăcere, fără vreo scrisoare priimite, vor fi îndatoritoare pentru toți. Căci nu este nici o deosebire, dacă un neam va fi arătat voința sa prin obștească hotărîre, sau prin însuși lucruri și fapte. Pentru aceea foarte cu drept este priimită și aceea, adecă cum că pravilele cad din lucrătoare puterea lor nu numai prin hotărîrea legiuitorului, dar și prin neobiceiunința cu tăcuta primire a tuturor.

Dintru aceste vederat se înțelege că obiceiurile pămîntești se legiuesc de însuși dătătorii pravililor a fi mai puternice decît însuși pravilele și că, prin acele, ori se întăresc, sau se oboară pravilele ce nu vor fi potrivite cu stările de împrejur a vreunui neam. Deci nu rămîne îndoiială că, în oricare pricină, întîmplîndu-se a fi pravila cu deosebire de pămîntescul obicei, acesta negreșit se cuvine a se urma acum. Însă, fiindcă toate obiceiurile ce se cuvin ramului pravililor politicești, s-au așăzat în rînduiala pravililor pomenitei codice politicești, nu mai rămîne afară de cuprinderea aceștii codici vreun obicei sau pravilă ce se cuvine a se așăza întru acest ram pravilicesc.

La întrebarea ce ni se face asupra rînduielilor judecătorești, facem datornica noastră arătare, că aceste orînduieli precum și alte ramuri a întregimii sistemii pravililor, nu s-au așăzat, nici se cuvine a se așăza în condica politicească, fiind legiuirea lor cu privire cătră deosebite pricini, precum și noroadale cele mai politice au alcătuit fieștecare ram pravilicesc în deosăbire.

Rămîne deci, ca, binevoind Înălțimea ta, după cum și în hrisovul întăritoriu Codicei politicești se cuprinde, pentru orînduiala judecătorească, codica negoșitorească, codica criminalicească, codica politiei și agronomicească, se poruncește ca să se alcătuiască, cu alegere iarăși din Pravilele Împărătești, adăogîndu-se și obiceiurile pămîntești ce se vor afla și vor avea potrivire la aceste codici. Asemîne, de se va socoti de cătră Înălțimea ta, să se legiuiască și alte orînduieli și obiceiuri, precum și la 1815 Mart. 28 s-au tipărit niște ponturi cuprinzătoare pentru avaieturile dreptăților și îndatoririle a unora boieri.

Pre Înălțate Doamne, aceste fiind cele mai potrivite și adevărate arătări la întrebările ce de cătră Înălți<mea> ta ni s-au făcut, nu lipsim după poruncă a face datornica noastră înștiințare ».

(După Teodor Codrescu, *Uricariu*, Iași, 1857, partea a IV-a, p. 207—213. Publicat nu fără greșeli și în Șt. Gr. Berechet, *Schiță de istorie a legilor vechi românești* 1632—1866, 1928, Partea a II-a: Prefețe (paginație osebită), p. 94—99).

5. Prin articolul 318 al Regulamentului Organic al Moldovei se păstrează în vigoare Codul Calimach. Articolul are următorul cuprins: « Art. 318. Judecătorile în pricini politicești avînd pentru fondosul pricinilor pravilă și cugetul lor, cum și pentru forme legiuirii Reglementului, nu vor cere nici vor primi întru asămînea nici un fel de povățuire sau dezlegare de la instanțele de mai sus, nici de la Logofeția Dreptății. Iar la nedumerirea ce instanțele judecătorești de pe la ținuturi, precum și divanurile din capitalie ar întîmpina, pentru împrejurări neprevăzute ce nu s-ar găsi nici în pravile,

nici în instrucțiunile acele date lor, de povățuire, să se adresarisască la Logofeția Dreptății; însă divanurile se vor adresarisi de-a dreptul, iar ipistațiile ¹⁾ de pe la ținuturi prin divanurile de apelație a Țării de sus și a Țării de jos pentru ca Logofeția, făcând un memoar de asemenea cazuri, să-l supuie Domnului, după care apoi, Domnul să-l deie în Obșteasca Obicinuita Adunare spre a se face potrivitele nouă legiuri hotărâtoare întru asăminea. Asăminea nici va urma vreun raport, pentru trecerea unei pricini prin apelație la ipistația ¹⁾ de mai sus, fiindcă această împrejurare, ca una ce privește interesul părților împricinate, rămîne asupra lor.

Toate judecățile în pricini politicești se vor face pe temeiul Condicii prințipatului Moldovii publicarisită în anul 1817 iulie 1. Hotăririle în pricini criminalicești să vor da după Condica Criminalicească alcătuită în anul 1820 și publicarisită la 1826.

Acestea se vor urma pînă cînd comisia pe care o va rîndui Obșteasca Obicinuita Adunare, tîlmăcind pravilele în limba patriei, va face îndreptare și vor spori căderile neprevăzute, spre îndeplinirea legiurii. Care, după ce se va pîrimi de Obșteasca Adunare și se va întări de Domnul, apoi publicarisindu-se, va sluji de nestrămutat temei pentru deapururea, la hotăririle tuturor judecăților politicești și criminalicești. Comisia aceea se va orîndui la cea întîi convocatie a Obșteștei Obicinuite Adunări și va lucra acestea în cît mai în scurtă vreme se va putea.

Iar pînă atuncea, la pricinile neprevăzute la Condica Politicească și la acele împotrivoare Vasilicalelor, se vor lua de pravăț legiurile Vasilicalelor, în cît ele sînt potrivite cu obiceiurile pămîntului.*

Iar în pricinile neguțitorești, se vor aduna din Condica de comerț a Franției toate dispozițiile ce pot fi potrivite la starea lucrurilor din Moldova, care se vor pune în orînduială și se vor tîlmăci romînește, spre a sluji de regulă în toate pricinile neguțitorești ».

(Din «Organicescul Reglement, capul VIII, despre rînduiala judecătorească». Art. 318, apărut mai întîi în redactarea de mai sus, a fost înlocuit ulterior cu alt cuprins, iar ultimele patru aliniate începînd cu «Toate judecățile» au devenit art. 375).

6. Copie de pe raportul Obșteștii Adunări către D. Viț-Prezident.

Pentru cercetarea proiecturilor acelor a Logofeției Iustiției, ce nu au încăput vreme a să debatarisi de către Adunare, Adunarea, potrivit cu voința Înalt Exelenței sale d-lui Plenipotent, împărtășită ei prin oțnoșeniia Sfatului Administrativ, au însămnat o Comisie înjghebată din cinci mădulări ce s-au ales, și anume dumnealor: vornicu Ioniță Pălade, vornicu Ștefan Catargiu tînărul, aga Alecu Roset, aga Manolachi Radovici și spătarul Vasile Veisa, cu aceasta ca această Comisie să se înțeleagă în toată lucrarea sa cu Sfatul Administrativ, și încheierile ce ea va face, după îmbunătățirea și de către Sfat și prestavlisirea către Nacialsfă, să aibă apoi lucrarea lor vremelnicește pînă la viitoarea întrunire a Obșteștii Obicinuite Adunări, cînd atunci să se propuie Adunării spre luare aminte.

¹⁾ «instanțiile», «instanția» în *Codu judeciar* de Sc. Pastiea, ed. a II-a de T. Codrescu, Iași, 1862, p. 18.

Totodată tălmăcirea, îndeplinirea și întocmirea regulilor politicești pe limba nației cunoscându-se a fi una din cele mai neapărate materii a înlesnirii în lucrările judecătorești, s-au însămnat spre îndeletnicire întru aceasta o osăbită Comisie înjghebată de șasă mădulări, și anume: d-lui logofătu Costachi Conachi, d-lui vel-logofăt a Iustitiei Costachi Sturza, d-lui postelnicu Neculai Canta, d-lui aga Alecu Balș, d-lui spătaru Iordachi Balș și d-lui căminaru Ecovachi Veisa, urmînd a fi pe lingă d-lor și iurisconsulții acei după Organicescul Reglement legiuîți.

Deci niște asămîne închipuiri ce s-au făcut atingătoare de ramul giudecătoresc, Adunarea, după datorie, le aduce cu cînstea cuvenită la știința Exelenții Voastre.

1833 martie 24. Iscăliți, mădulările Adunării.

(Arhivele Statului din Iași, dosar 440/1382/1560, f. 3. Publicat și în Gh. Ungureanu, *Jurisconsultul Damaschin T. Bojinca*, Iași, 1930, p. 35).

7. Actul de convocarea comisiei pentru întocmirea ediției romînești a Codului Calimach:

Otnoșenie din partea Prezidentului Adunării către cînstiții boieri: d-lui logofăt Costachi Conachi, d-lui vel-logofăt al Iustitiei Costachi Sturza, d-lui postelnicu Neculai Canta, d-lui Aga Alecu Balș, d-lui spătaru Iordachi Balș și d-lui căminaru Iacovache Veisa.

Una din îndeletnicirile cerșute în cursul pricinilor judecătorești fiind tălmăcirea ce trebuiește a se face pe limba nației, precum și îndeplinirea și întocmirea lor, Adunarea au încheiat socotința ca, spre asemenea îndeletniciri, să se înființeze o înadins comisie, și au și ales pe D-voastră la această îndeletnicire, și iurisconsulții acei după Organicescul Reglement legiuîți. Drept aceea, eu, potrivit cu încheierea Adunării, cu cînstea căzută fac D-voastră cunoscut ca să și pășiți în lucrarea acestui predmet.

Veniamin, Mitropolitul Moldaviei,

Eși, 1833, martie 24.

(*Analele Parlamentare*, tom III, partea II, p. 311—312).

8. Logofetia Dreptății către Sfatul Administrativ:

« Doclad ».

În urmarea rezoluției Sfatului Administrativ, pusă pe predlojenia Ex. Sale D-lui Deplin Împuternicitul Prezident, de supt nr. 112, pentru împlinirea jurnalului Obșteștii Adunări, cuprinzător de a înjgheba Comisia acestei tălmăciri spre întocmirea și îndeplinirea regulilor în limba patriei, Ministeria Iustitiei alcătuiind instrucție cu care acea Comisie are a se povățui în lucrările ei, se pune în vederea Sfatului:

1. — Condica Politicească, numită Calimahă, care, după rostirea paragrafelor 375 din Reglement, s-au hotărît a fi lucrătoare pînă ce ea s-ar îndrepta, tălmăcită fiind în limba patriei. Acea tălmăcire să se posleduiască cu Pravilele Împărătești, care sînt temelnice a tuturor regulilor lumii și de pe care și ea este alcătuită, ca să se vadă de nu este eșită din prințipurile și legiurilor aceloră.

2. — Eșirile și abaterile din prințipurile și legiurile Pravilor Împărătești se vor îndrepta după aceea; iar pentru neîndeletnicirile ei, dacă Comisia, în acele Pravili Împărătești, nu ar găsi destoinice și îndestulătoare izvoare, va păși a le lua din legiurile celor mai luminate staturi.

3. — Obiceiurile pământului, care și anume sînt trecute în Condica Calimahă, acea comisie nu le va strămuta.

4. — Zicerile Condiceii Calimahe, ce vor fi îndoelnice și nelămurite, se vor lămuri prin ziceri precum se va putea mai curate și mai înțălese; iară unde va cere trebuința de mai multă lămurire sau tălmăcire, se vor aduce și pilde prin deosăbite comentarii, ajutîndu-se Comisia prin comentariile celor mai luminate staturi.

5. — Pe lingă Condica politicească trebuind și Pravilele negoțului, care pravili a negoțului, după rostirea Reglementului, privind cele ale Franței, și acele pravili tălmăcite fiind în limba patriei de cătră d-lui căminarul Ecovachi Veisa, comisia le va posledui și pe acelea cu textul lor și întocmai după rostirea Reglementului va urma.

6. — Afară de Pravila politicească și a negoțului, Comisia se va îndeletnici și întru îndeplinirea și întocmirea Condicii pedepselor, într-un cuvînt numită criminalicească, ajutîndu-se și întru aceasta de pravilele celor mai politicite staturi, spre a înființa complectul ei.

7. — Comisia va regularisi alcătuirea capetelor și a paragrafurilor fieștecăreia pricini, atît spre a avea armonie unul cu altul, cît și spre cea mai lesnicioasă înțelegere a lor și lămurire a fieșcărei întîmplări.

8. — La întîmplare de neunire a două mădulări asupra vreunui paragraf cu socotința celorlalte mădulări, slobozi sunt aceia a-și da socotința, fără însă ca lucrarea celorlalte mădulări să se zăticnească dintru aceasta.

9. — Fieștecare cap de pravilă ce se va găsi, după chipul mai sus arătat, de către această comisie, pînă la viitoarea convocăție a Obșteștii Obicinuite Adunări, rinduri-rinduri, comisia prin departamentul Ministeriei Iustitiei, le va înfățoșa la Sfatul Administrativ împreună cu înscrisele socotințe arătate la întîmplare de articol al 8-lea, pentru ca printr-însul, la vremea convocăției Obșteștii Obicinuitei Adunări, să le împărtășască ei. 1833 april 30. C. Sturza vel logofăt

(Arhiv. Stat. Iași — dos. 440 (1382) 1560 f. 20¹).

9. — Marele logofăt al Dreptății raportează Obșteștii Adunări:

Gios iscălitul are cîntea a supune Obșteștii Obicinuite Adunări exemplarul a Condicii țivile tipărită întîia oară în limba patriei și dedicată Obșteștii Obicinuite Adunări.

A ei neapărată ființă, pentru siguripsirea driturilor și îndatoririlor din toate clasurile, cheamă asistența aceștii Adunări, în a căreia înțelepciune este închezășluit binele obștii.

Măgulit de sfințenia care presustvueste în inima presustvuiturilor acestei Adunări, gios iscălitul nădăduiește a găsi harul îngăduinții în locul nemulțămirii pentru acele metehne, pe care vremea de acum și îngustimea mijloacelor n-au iertat a se întîmpina. 1833 dechemvrie 5.

(*Loc. cit.*, f. 136).

10. — Către Cîntita mare Logofeție a Dreptății.

De la jurisconsultii statului.

¹) Transcrierea documentelor aflate de la Arhivele Statului din Iași a fost făcută de Gh. Nicolaiasa.

Prin art. 375 din Organicescul Reglement se legiuiește că: « Condica politicească să slujască (vremelnicește) drept lege în pricini țivile; iar la pricinile neprevăzute în Condica politicească și la acele improtivitoare Vasilicalelor, se vor lua de pravăț a hotărîrilor legiuirile Vasilicalelor în cît ele sînt potrivite cu obiceiurile pămîntului ».

Asupra căruia articol, spre a noastră povățuire, cu supunere îndrăznim a înfăoșa următoarele:

1. — În Condica țivilă se află paragrafuri improtivitoare legiuirilor cuprinse în Vasilicale, precum de pildă, la § 941, se mărginește dritul moștenirii cuvenit părintelui celui rămas în viață asupra rămasei averi a copilului său; carele § este tocma improtiva Vasilicalelor, tom. 6, fila 93, legea 8, cap 2, prin care părintelui rămas în viață să dă deplină dreptate de a moșteni averea mortului său copil, fără îngrădire de termenul vrstei copilului; ș.a.

2. — După istoria iurispudenței, Vasilicalele sînt un extract din Codul Justinian, carele extract însă nu este deplin, precum lămurește însuș tipăritoriul Vasilicalelor, că lipsesc dintr-insele 21 cărți.

3. — Fiindcă obiceiurile pămîntului, cărora prin pomenitul articol 375 din Reglement se dă covîrșire peste legiuirile Vasilicalelor, nu se află îndeosebi alcătuite și dar nefiindu-ne ele cunoscute, afară de acele însemnate în Condica țivilă cu nume de « obicei », nu putem ști care sînt acele obiceiuri și pe ce să punem temei.

4. — Din practică știm că anume în pricini de desfacerea averii între despărțirii căsătorii, nu s-au pus în lucrare legiuirile cuprinse în Condica țivilă, care sînt deopotrivă cu acele însemnate în Vasilicale, în privire către averea despărțitorilor; ș.a.

Și fiindcă pînă acum nu ni s-au dat povățuire cum avem a urma la asemenea nedumeriri, ci numai după rezoluțiile cinstitei Marei Logofeții a Dreptății, puse nouă spre urmare, am dat deslegări pravilicești, apoi, spre a ni se lămuri o asemenea nedumerire și spre a putea noi pași fără îndoială întru cele ofițioase a noastre, cu toată supunerea rugăm pe cinstit Marea Logofeție a Dreptății să binevoiască a ne da dezlegare asupra ponturilor mai sus însemnate.

Eșii, 1834 iulie 14.

Flechtenmacher iurisconsult, D. Bojinca iurisconsult

(*Loc. cit.*, f. 148, publicat și în Gh. Ungureanu, *Damaschin Bojinca*, p. 40—41)

11. — Către cinstita Mare Logofeție a Dreptății.

Redacția « Albinei Romînești ».

Adresul cinstitei Marii Logofeții din 17 dechemvrie, sub. nr. 8879 s-au priimit, văzîndu-se cele însemnate, prin care se cere știință de cite codici politicești s-au tipărit pe sama Statului și cite anume s-au dat. Asupra căreia, redacția cu cîste răspunde că peste tot s-au tipărit 200 codici pe sama Statului, din care s-au dat 134 după adresul cinstitei Logofeții din 10 ghenar (1834), și osăbite cereri din partea d-lui vel logofăt C. Sturza, precum se arată în alăturata foaie, sub litera a; rămînînd încă 66 codici pînă la împlinirea de 200 a numărului total, care acestea se găsesc acum așezate sub păstrare la Arhiva Statului.

1834 dechemvrie 19.

(*Loc. cit.*, f. 154).

Gh. Asachi.

12. — Jurisconsultul Damaschin Bojinca către cinstita Logofeție a Dreptății:

Cu prilejul grabnicei tipăririi a Codicei țivile, s-a întâmplat a se viri oareșcari greșale în unele paragrafuri, care, neîndreptându-se, pot să pricinuiască rătăcire tribunalelor judecătorești întru împlinirea acelor greșite paragrafuri și în hotărârile ce s-ar întemeia pe dinsele.

Drept aceia gios iscălitul lămurind acele greșale pe o deosăbită foaie, cu supunere le aduce la cunoștința cinstitei Logofeții, alăturind și a sa socotință că această foaie ar trebui a se tipări întocmai și așa a se publicarisi la locurile cuviincioase, pentru ca fieștecare tribunal să poată face trebuincioasa întrebuințare.

1835 sept. 23.

Paharnic *Damaschin Bojinca* Iurisconsult;

Rezoluția logofeției: 1835 sept 23. Prin anafora să se supuie Înălțimii Sale.

(*Loc. cit.*, f. 162, subliniat și în Gh. Ungureanu, *op. cit.*, p. 42).

13. Circularnica Logofeției Dreptăței din 30 decembrie 1835, prin care a împărțășit tribunalelor foaia cuprinzătoare de greșelile prilejite la tipărirea Condicei politicești.

Unul din iuriconsulții Statului, dumnealui paharnicul Damaschin Bojinca, prin înscrisul său de sub nr. 147, făcînd cunoscut Logofeției că cu prilejul grabnicei tipăririi a condicilor țivile s-a întâmplat a se vări oareșicare greșeli în unele paragrafuri și că neîndreptându-se pot să pricinuiască rătăcirea tribunalelor judecătorești întru aplicarisire acelor greșite paragrafuri și în hotărârile ce s-ar întemee pe dinsele, care greșele lămurindu-se s-au adus la cunoștința Prea Înălțatului Domn; și Înălțimea sa îmbunătățînd a poruncit a se și tipări, care isprăvindu-se acum, alăturat cu acesta se trimete și aceluia Divan o foae tipărită spre a o ave de știință în lucrări și a se alătura la Condica țivilă. Iscălit: Teodor Sturza, hatman.

Iară însemnarea greșelilor prilejuite la Condica țivilă este în următoarea mai gios cuprindere:

la §	rindul	erata	îndreptate
234	... 7	îngrijirile	încungiurările
627	... 1	disbatere	abatere
664	... 3	mișcure	micșura
679	... 1	dobândiască	dovediască
766	... 7	pări	părți
803	... 2	legatariatului	legatorului
823	... 1	luînd	lăsînd
975	... 2	dănsul	dănsăle
984	... 4	el va	ei vor
997	... 3 A, G	disăvărșit	săvărșit
1542	... 2	toemitul	toemitoriul
1542	... 2	nu numai	nu numai nu

ANEXA

§ — 10 ... 9 cumpărătoriu . vânzătoriu
(Hasnaș, nr. 83 p. 98—99 publicat și în Past.—Cdor., p. 312—313).

LEGI

ȘI DISPOZIȚIUNI MODIFICATOARE, COMPLETATOARE
ȘI INTERPRETATIVE ALE CODULUI CALIMACH¹⁾

§ 7

Formalitatea publicității unei legi cade în sarcina Logofetei Dreptății și trebuie îndeplinită prin gazetele Statului. (Hasnaș, p. 212, nr. 212; Past.-Codr., p. 418).

— Sfatul Cîrmuitor arată că principiul neretroactivității legilor se aplică și dispozițiunilor procedurale referitoare la depunerea de cauțiune în procesele de moșii. (Circ. Logof. Drept. din 12 noiembrie 1842, nr. 6809; Hasnaș, p. 276, nr. 273; Past.-Codr., p. 475).

§ 11

Sfatul Cîrmuitor, prin adresa din 23 octombrie 1837 nr. 1892, face cunoscut Logofetei Dreptății ca să se povățuiască de art. 318 din Regulamentul Organic al Moldovei (vezi Anexa I A, p. 861) în dezlegările ce i-ar cere judecătorii, cînd ar fi nedumerite, cum să judece în vreun proces. (Hasnaș, p. 157, nr. 158; Past.-Codr., p. 366).

¹⁾ Prescurtări: Hasnaș = *Adunare de ofisuri și dezlegări în ramul judecătoresc slobozite de la intronarea prea înălțatului Domn Mihail Grig. Sturza. Vv. pînă la anul 1844 iulie 9, cercetate din poronca Înălțimei Sale, de o Comisie specială și publicate de banul Dimitrie Hasnaș, director divanului domnesc. Iași la Institutul Albinei 1844.* (Se numește și Partea I-a a Colecției).

Pastiea = *Adunare completă de așezămintele și dezlegările date în ramul decanic în curs de 12 ani (de la 9 iulie 1844 pînă la aceeași zi a an 1856) precedată de legiurile Obșteștii Adunări, votate pentru ramul decanic pe anii 1834—1844. Culese și publicate de Scarlat Pastie, șef de secțiune în Ministerul Justiției. Această adunare ca o continuare a Colecției publicată în anul 1844 se va numi Partea a II-a a Colecției. Iași, Tipografia Buciumul Român 1856. (Legiurile, cu paginație osebită: p. 1—68; iar așezămintele și dezlegările p. 1—653).*

Past.-Codr. = *Codu judiciar pentru tribunalele din Moldova înorinduit și adnotat de avocatul Scarlat Pastie, fost director la Departamentul Justiției din Moldova. Editată de Teodoru Codrescu. Iași, Tipografia Buciumului Român, 1862.*

§ 17

La anaforaua Logofeției Dreptății din 1834 septembrie 26, nr. 6487, atingătoare de egumenii care sînt supuși străini, domnul, la aceeași dată, dă o rezoluție că egumenul nu poate fi socotit decît numai ca un vechil al mănăstirii și de aceea averile mănăstirilor nu pot fi supuse decît legilor țării, fără a se ține seama de protecția străină a egumenului. (Hasnaș, p. 25 nr. 20; Past.-Codr., p. 245).

§ 27

Acest paragraf, privitor la robia ȝiganilor, a fost abrogat prin legea votată de Divanul General și întărită de Domn, în urma anaforalei din 10 decembrie 1855, nr. 2. Prin această lege, robia în Moldova a fost desființată cu totul. (Pastia, p. 573 n-r 349; Past.-Codr., p. 1007).

§ 45

Circ. Log. Drept. din 4 dec. 1841 dispune să nu se adeverească contracte de arendare pe numele supușilor străini, dacă aceștia nu fac declarațiune că renunță la mijlocirea protecției consulare în caz de judecăți, în calitate de arendași, cu proprietarii sau cu locuitorii. (Hasnaș, p. 267, nr. 265; Past.-Codr., p. 467).

— Aceiași condiție pentru contractele de antrepriză sau pentru a concura la litațiunile de lucrări la Stat, Case de Obște și Eforii. (Jurnalul Consiliului Ad-tiv, din 5 mai 1853; Pastia, p. 472 nr. 185; Past.-Codr., p. 930).

— Supușii străini nu pot ieși din țară fără a-și lăsa vechil în loc. (Anaf. Min. Drept. din 1852 oct. 7, nr. 5482; Pastia, p. 467, nr. 280; Past.-Codr., p. 927).

§§ 45 și 1430

Anaforaua Logof. Dreptății din 28 iunie 1845, nr. 3566, referitoare la cumpărarea de moșii din partea celor neîmpămîntenți, sau celor de altă lege. (Pastia, p. 64 nr. 42; Past.-Codr., p. 641).

— Circulara Min. Drept. din 29 mai 1859, nr. 35, arată modificarea primită de paragrafele de mai sus în urma Convenției de la Paris, anume că pămîntenii « de orice rit creștin sînt capabili să cîștige tot felul de averi, de vreme ce sînt îndrituiți să exerciteze drepturile politice lipite cu dinsele ». (Past.-Codr., p. 1194 nr. 62. Vezi și Circul. Min. Drept. din 21 ian. 1860 nr. 616; Past.-Codr., p. 1232 nr. 84).

§§ 45, 1430 și 1431

Ofisul Ministerului Dreptății din 8 ianuarie 1859, nr. 1, bazîndu-se pe obiceiul păzit și de Vasilicale, precum și pe faptul « că interpretația legilor este un atribut al șefului statului, iar nu al unei instanțe », lămurește înțelesul acestor paragrafe în sensul că străinii pot să cumpere vii, case și dughene. (Past.-Codr., p. 1107 nr. 25).

§ 91

Căsătoriiile dintre ortodocși și catolici nu sînt nici autorizate, nici recunoscute. (Circ. Min. Drept. din 26 mart. 1851 nr. 1784; Pastia p. 414, nr. 238; Past.-Codr., p. 889).

§ 106

Anaforaua Logofeției Dreptății din 1840 septembrie 13, nr. 5466, luînd avizul pravilistului Damaschin Bojinca și cerînd de la Domn dezlegare,

Domnul dă rezoluția că bărbatul trebuie să înfățișeze de acum înainte « vechilimeaua soției sale, cînd se judecă pentru fondul averii ei ». (Hasnaș, p. 250 nr 249; Past.-Codr., p. 452).

Circulara Logofetei Dreptății din 19 septembrie 1846, nr. 5675, precizează că tribunalele să nu întărească vechilimele din partea femeilor, prin care s-ar da voie bărbaților lor de a înstrăina un fond de zestre, mai înainte de a se face cuvenita asigurare pentru acel fond de către tribunalul care întărește vechilimeaua (Pastia, p. 156 nr 94; Past.-Codr., p. 713).

§ 174

Adresa Logofetei Dreptății din 7 septembrie 1839, nr. 5286, dispune ca prețuirea ȝiganilor robi să se facă conform Regulamentului Organic al Moldovei, anexa de sub litera V. (Hasnaș, p. 214 nr. 215; Past.-Codr., p. 68—72).

Partea I-a, cap. 4

Iniințarea și organizarea *Comisiei Epitropicești*, care a luat locul tribunalelor epitropicești din redacția grecească a Codului Calimach și despre care se vorbește în versiunea romînească a codului, este hotărîită prin Regulamentul Organic al Moldovei în art. 407: «Se va așeza în orașul Eșii o epitropicească comisie a sirimanilor copii. Această comisie, încheată de trei mădulări, fără a avea dreptul de a judeca, se va îndeletnici numai cu interesele nevîrșnicilor. Ea va ocîrmiu nemișcătoria lor avut, capitalul și veniturile lor. Ea va orîndui vechil spre apărarea dreptului lor. Și pe fiîștecarea an va înfășiă Domnului samă curată de toate lucrurile și de buna lor ocîrmiuire; urmînd la toate după regulamentul prescriș în al 4-lea cap al Condiții politicești a Moldavii. Sămile zise se vor trimite Obșteștii Adunări spre a fi pe rînduială cercetate și adevărite. Mădulările aceștii comisii vor rămîine neschimbate, afară numai de călcarea sfîntelor lor datorii, care va aduce răspundere cu averea pentru toate păgubirile ce s-ar pricinui averii nevîrșnicilor».

— În anul 1834 s-a iniințat o comisie epitropicească, care în anul următor se desființează și abia la 26 aprilie 1840 ia ființă din nou. Cum să se dea dezlegările privitoare la epitropi și la nedumeriri în pricinile orfanilor în tot timpul cît Comisia Epitropicească n-a luat ființă, lămurește o anafora a Logofetei Dreptății din 1835 iulie 15, nr. 4158, la care Domnul a dat o rezoluție la 11 septembrie, 1835. (Hasnaș, p. 73 nr. 61). În aceeași chestiune au mai urmat « ȝircularnica Logofetei » din 1835, decembrie 18 și din 1838 noiembrie 14. (Hasnaș, p. 98 nr. 82).

— Capitolul 4, despre *tutelă*, din Partea I-a a Codului Calimach, a fost înlocuit aproape în întregime prin « *Pravilă despre epitropi* » întărită « cu ofisul domnesc din anul 1840 april 26, nr. 29, către Sfatul Cîrmuitor ». Noua lege, care prin § 83 abrogă hotărîrile legilor de mai înainte, contrare dispozițiilor ei, are următorul cuprins:

Cap. I. *Pentru nevrîstnici*

§ 1. Nevristnicul este persoana care nu are încă vîrsta de 25 ani legiuîți, fie parte bărbătească sau femeiască.

Cap. II. *Pentru epitropie*

Secția 1-a. — *Epitropia firească.*

§ 2. După moartea unui din soți, epitropia asupra nevrîstnicilor copii se cuvine pravilicește tatălui sau micii lor, aceluia adică din părinți ce rămîne în viață după moartea soțului său.

§ 3. Tatăl poate să rînduiască un sin-epitrop îngrijitoriu pe lingă rămasa în viață mamă a copiilor. Și la asemenea întîmplări, ea nu va putea face nici un act atingătoriu de epitropie fără știrea și unirea sin-epitropului. Dacă tatăl nu va lăsa un asemenea și împregiurările vor cere, atunce se va numi un sin-epitrop ales de cătră sfatul familiei, de care se va vorovi la secția a 4-a a acestui cap. Iar în lipsa aceștia, de cătră tribunalul ținutului potrivit cu dispozițiile articolului următoriu, 27. Și un așa sin-epitrop ales de cătră sfatul familiei să se întărească de cătră comisia epitropicească.

§ 4. Maica nu este îndatorită a fi neapărat epitropă. La întîmplarea însă, cînd nu va primi epitropia, ea este datoare a declara aceasta judecătoriei ținutale în 40 zile a jălaniei și a împlini datoriile epitropiei pînă cînd s-ar numi un epitrop după formele pravilicești.

§ 5. Maica epitropă, dacă va vroi a trece în a doua căsătorie, este datoare mai înainte de a se mărita, a cere de la judecătoria competentă adunarea sfatului familiei, pentru ca aceasta să hotărască de se cuvine a se lăsa tot asupra ei epitropia, sau nu. În lipsa aceștii formalități, ea pravilicește va pierde epitropia. Și noul ei soț, dimpreună cu dinsa, vor fi răspunzători unul pentru altul toată urmarea epitropiei, pe care nepravilicește au ținut-o.

§ 6. Cînd sfatul familiei, pravilicește adunat, va lăsa epitropia asupra micii ce vroește a trece în al doilea căsătorie, el atunce negreșit va numi de sin-epitrop, pe acel al doilea bărbat, carele se va face împreună cu soția sa răspunzătoriu platnic unul pentru altul despre cîrmuirea ce va urma după căsătoria lor. Iar cînd bărbatul, acel al doilea, nu va vroi să fie sin-epitrop, atunce nici femeia va putea fi epitropă și sfatul familiei va alege alți epitropi.

Secția 2-a. — *De epitropia numită de cătră tată sau de cătră maică.*

§ 7. Dritul acel personalnic de a alege un epitrop rudenie sau și strein nu se cuvine decît aceluia din părinți care se săvîrșește în urmă.

§ 8. Maica căsătorită de al doilea și neposvolită legiuîtă în epitropia fiilor din însoțirea dintîi nu poate să rînduiască legiuît epitrop asupra averii acelora.

§ 9. Cînd maica, aceea al doilea căsătorită și posvolită în epitropie ar orîndui prin diată un epitrop pentru fiii căsătoriei sale cei mai dinainte, aceea rînduită nu va fi puternică, decît numai cînd va fi întărită de cătră sfatul familiei.

§ 10. Epitropul rînduit prin dîiată de cătră maică sau de cătră tată nu este îndatorit de a priimi epitropia, la cazurile prevăzute și anume în-sămnaate la secția 5-a gios arătate. Iar cînd el va priimi epitropia, atuncea se cunoaște el legiuit epitrop, întocmai după glăsuirea dieții, fără a avea trebuință de vreo deosebită întărire sau formalitate, avînd numai a se declara de epitrop la comisia epitropicească.

Secția 3-a. — *Despre epitropia suitorilor.*

§ 11. Cînd acel din părinți ce se va săvîrși mai pe urmă n-au ales epitrop asupra nevristnicilor, epitropia pravilicește se cuvine bunului de pe tată, iar în lipsa acestuia, bunului de pe mamă. Și, așa suindu-se după spiță, cu aceia ca: suitorii de pe tată purure să aibă protimisis decît suitorii, în aceeași linie, de pe maică.

§ 12. Dacă în lipsa bunului de pe tată și a bunului de pe maică a nevristnicului, s-ar afla doi suitori de un grad mai sus, căroră se cuvine epitropia și care amîndoi ar fi din linia despre tată a nevristnicului, atuncea epitropia pravilicește se cuvine aceuia carele s-ar găsi a fi bunul de pe tată tatălui nevristnicului.

§ 13. Dacă o asemenea întîmplare s-ar găsi între doi suitori din linia de pe maică, numirea se va face de cătră sfatul familiei, care va fi mărginit a alege pe unul din acei doi suitori.

§ 14. Această legiuire priivește nu numai pe copiii născuți, dar și pe acei din pîntece la moartea bărbatului.

Secția 4-a. — *De epitropia aleasă de cătră sfatul familiei*

§ 15. Sfatul familiei este o adunare de rudeniile sau de încrucișții nevristnicului, care în ființa judecătoriei ținutului, unde răposatul ar fi avînd locașul său, săvîrșesc lucrările atîngătoare de a lor competenții. Iar directorul cancelariei alcătuește jurnalul unor asemenea adunări, în care vor iscăli mădulările judecătoriei și a sfatului familiei.

§ 16. Cînd un nevristnic ar rămîne fără tată, fără maică și fără suitori, precum și la întîmplare cînd epitropul, fiind unul din acești pomeniți mai sus, s-ar afla sau nu în starea îngrădirii, de care mai gios se va vorbi, sau pravilicește apărat, atuncea sfatul familiei se va îngriji de a numi un epitrop.

§ 17. Sfatul familiei se va aduna prin ¹⁾ cererea și stăruința a oricăruia din rudeniile nevristnicului sau a creditorilor lui i a altor părți interesate, sau din slujbă, prin stăruirea judecătoriei competente. Este posvolit orișicui a da de știre tribunalului de pricinile care ar cere numirea unui epitrop.

§ 18. Sfatul familiei se va alcătui cel puțin măcar de cinci rudenii, din care trei vor fi despre partea tatălui și doi despre partea maicii. Iar cînd despre partea unuia din părinți nu ar fi rudenii, ca să se poată îndeplini asemenea număr, lipsa să se îndeplinească cu rudenii despre partea celuilalt părinte, păzîndu-se rînduiala de a se protimisi totdeauna cele mai

¹⁾ Edițiile ulterioare scriu «sau prin»; în «Buletinul Oficial» lipsește cuvîntul «sau».

de aproape rudenii despre fieştecare linie. Rudenia va fi protimisită decît încuscritul de acelaşi grad ; şi dintre rudeniile de acelaşi grad, cel mai în vîrstă va fi protimisit decît cel mai tînăr.

§ 19. Fraţii buni (adecă fraţi de un tată şi de o mamă) a nevrîstnicului şi bărbaţii surorilor de acelaşi sînge sînt îndrituite cilenuri a sfaturilor familiei, fără mărginirea numărului. De vor fi însă mai mulţi la număr decît cinci, celelalte rudenii în treptăluirea de mai sus vor fi chemate numai spre îndeplinirea sfatului.

§ 20. Cînd în ţinutul, unde s-au deschis epitropia, nu se vor găsi rudenii de aproape în număr îdestulătoriu spre îndeplinirea sfatului, atuncea judecătoria ţinutului va chema pe rudele cele mai de aproape a mortului, din cuprinsul ţării. Iar la întîmplare de neîmplinirea sfatului cu rudele cele mai de aproape a mortului, atuncea numai se vor chema alte feţe dintre ţinutaşii cunoscuţi, carii au avut legătură de prieteşug necurmat cu părinţii nevrîstnicului.

§ 21. Tribunalul şi la întîmplare, cînd în cuprinsul ţinutului acelaia s-ar afla un număr îdestulătoriu de rudenii sau şi de încuscriţi, va putea posvoli a să chieama, ori de unde ar fi, pe rudeniile cele mai apropiate în graduri cu aceia, însă ca să nu fie în sfatul rudeniilor mai puţini decît numărul de cinci.

§ 22. Vadeaua de a se afla faţă, se va regula de cătră tribunal în zi anume hotărită, potrivit cu apropierea sau depărtarea lăcuinţei feţelor ce au a fi chieamate.

§ 23. Rudeniile sau prietenii întru acest chip adunaţi vor fi datori a merge în persoană sau a fi înfăţişaţi fieştecare de cătră anume a lor vechili inadins pentru aceasta rînduiţi. Un vechil nu poate înfăţoşa mai mult decît o singură persoană.

§ 24. De va urma leguită apărare din partea chemărilor şi de se va găsi de cuviinţă ori a se aştepta pe mădularile lipsite, ori a se îndeplini cu alte persoane, apoi, la o aşa întîmplare precum şi la oricare alta, cînd interesul nevrîstnicului ar cere, tribunalul va putea să hotărască pentru o altă zi adunarea.

§ 25. Sfatul familiei praviliceşte înjghebat se va aduna la judecătoria ţinutală; fiinţa de faţă a două treimi cel puţin de totimea mădularilor adunării este cerşută pentru a păşi în lucrare. Iar pentru facerea pe amăruntul a catagrafiei averii mortului, spre teslimatisire la epitropi, o asemenea adunare se va întruni la casa mortului.

§ 26. Închierea socotinţelor se va face pururea pe majoritatea glasurilor, adecă cel mai puţin cu un glas mai mult peste jumătatea glasurilor persoanelor de faţă, înţălegindu-să că numărul unor asemenea de faţă persoane trebuie să fie totdeauna fără soţ.

§ 27. Pentru a nu se aduce întru invăluiri interesele nevrîstnicului prin zăboviri, cînd sfatul familiei praviliceşte chieamat nu s-ar aduna în vadeaua prescrisă prin legi, bez de cazul arătat în § 24, tribunalul ţinutal al locului va păşi cu lucrarea din slujbă şi va îndeplini datoria drituită sfatului familiei arătînd aceasta anume în jurnal. Şi după o asemenea lucrare, orice punere înainte s-ar face din partea sfatului familiei, nu va fi priimită.

§ 28. Nu numai la toate întimplările mai sus prescrise judecătorii ținutale competente sînt datorate supt a lor răspundere a se îngriji de îndeplinirea în vreme a legiutelor formalități, spre nepărsirea interesului orfanilor, dar și la întimplare de rea ocîrmuire din partea numiților sau aleșilor epitropi, ele vor fi îndatorite a înștiința pe comisiia epitropicească, spre a se lua legiuitele măsuri de ocrotire.

Secția 5-a. — De pricinile apărătoare de epitropii

§ 29. Pot să se apere de epitropie partea duhovnicească, acei în slujbe publice aflați, carii au ocîrmuire de căpîtenii în ramurile ce le sînt încredințate. De așa feliu sînt:

- a) miniștrii departamenturilor,
- b) prezidenții tribunalurilor,
- c) ispravnicii ținuturilor,
- d) directorii departamenturilor și a canțeleriilor administrative și judecătorești.
- e) arhimedicul,
- f) militarii ce se află în slujbe lucrătoare.

§ 30. Cu toate aceste, acei ce au priimit epitropia aflîndu-se în slujbele mai sus arătate, nu vor fi în urmă îngăduiți de a se desface de dînsa din pricina slujbei, fiindcă ei priimind epitropia în vremea ce avea cuvinte de apărare, au dat a înțelegere, prin urmarea tăcerii, că ei pot săvîrși și slujba lor și epitropia.

§ 31. Iar dimpotrivă, acelor căroro slujbele de mai sus pomenite li s-ar fi dat în urma priimirii unei epitropii, vor putea, dacă nu voiesc a ține acea epitropie, să ceie în vadeaua de o lună, ca să se adune sfatul familiei spre a păși cătră numirea unor alți epitropi în locul lor.

§ 32. Tot pămînteanul, care nu ar fi rudenie cu epitropisitul, nu poate fi silit de a priimi epitropia fără voința sa.

§ 33. Persoanele în vîrstă de 65 ani pot a se apăra de priimirea epitropiei. Iar acel ce ar fi fost numit epitrop mai înainte de o așa vîrstă, va putea la 70 ani să ceie desărcinarea sa.

§ 34. Persoanele stăpînite de o slăbiciune însemnătoare și pravilicește adeverită sînt apărate de epitropii. Dacă însă acea slăbiciune li s-au întîmplat în urma priimirii vreunei epitropii, pot a cere desărcinarea lor.

§ 35. O epitropie lucrătoare este pentru aceeași persoană o legiuită apărare de a nu priimi și alta al doile.

§ 36. Acei ce au cinci copii legiuiți sînt apărați de oricare altă epitropie străină; copiii morți nu vor fi numărați decît numai atuncea cînd și aceștia ar fi lăsat copii vii.

§ 37. Copiii născuți în cursul vremii epitropiei nu pot fi pricina impunității de epitropie¹⁾.

§ 38. Dacă epitropul ales este față la hotărîrea sfatului familiei, care pune asupra lui epitropia, el este datoriu îndată ca să propuie, spre apă-

¹⁾ Adeacă tocmai și cînd nașterea acelui copil ar îndeplini numărul de cinci peste tot.

rarea sa, oricare din împregiurările mai sus arătate. Iar nefiind față, va fi îndatorit, îndată ce i se va face cunoscut, a împărtăși judecătoriei cuvintele apărării sale. Iar nepăzind această formalitate, nu vor fi în urmă priimite apărătoarele lui propuneri.

§ 39. Cînd judecătorii ținutului cunoaște că legiuitele împrejurări de apărare propuse de alesul epitrop nu au ființa lor, ea îl va îndatori pentru priimirea epitropiei, totodată înștiințînd și pe Comisia Epitropicească, la care rămîne slobodă voia alesului epitrop a i se adresa spre dovedirea împregiurărilor de apărare propusă de el. Cu toate acestea vor fi îndatoriți de a cîrmui epitropia vremelnicește pînă la desăvîrșita hotărîre.

§ 40. Îndatorirea de epitrop asupra unei fețe să se mărginească pe vreme de cinci ani; după trecerea cării vremi, acea față va fi slobodă de sarcina epitropiei, dacă va voi a să trage, desfăcîndu-se cu îndeplinirea formelor cuprinse prin această pravilă. Acei ce, fără a înfățișa legiuitele cuvinte de apărare, cuprinse în această secție și duple formă încuviințate nu ar voi a priimi ocîrmuirea epitropiilor ce pravilicește li s-au dat, fiind din fețele acele cu drit de a se chiuma la slujbele statului, să nu fie nici cum întrebuițați în asemenea slujbe; iar fiind din fețele acele fără asemenea drit, să fie lipsiți de dreptățile orășienești.

Secția 6-a. — *De nedestoinicie, de îngrădiri și de scoaterea din epitropie.*

§ 41. Nu pot fi epitropi, nici mădulări a sfatului familiei:

1. nevrîstnicii, afară de tată și maică;
2. acei care, pentru metehne a trupului sau a minții, ori pentru alte pricini, nu sînt vrednici a-și ocîrmui însuși lucrurile sale, cum și acei de la care nu se nădăjduiește bună creștere a nevrîstnicului, sau folositoarea ocîrmuire a averii lui;
3. alte femei afară de maică și de suitoare;
4. toți acei ce însuși, sau a căroră tată sau maică au cu nevrîstnicul vreo judecată.

§ 42. Sînt asemenea îngrădiți de la epitropii și încă și scoși, deși s-ar afla ei:

1. persoanele de o vădită rea purtare;
2. acei cari, în ocîrmuirea epitropiei, ar da dovezi de nedestoinicie sau de necredință.

§ 43. Toată persoana ce ar fi îngrădită de legi de a intra în epitropie, sau ar fi scoasă, nu va putea fi mădulariu a unui sfat de familie.

§ 44. La oricare întîmplare de scoatere din epitropie, hotărîrea întru aceasta se va da de către sfatul familiei adunat prin sîrguința vreunei rudenii, sau din slujbă, de către judecătorii ținutului. Acest tribunal va fi îndatorit a chiuma adunarea sfatului, cînd ea formalnic ar fi cerută de către una sau mai multe rudenii a nevrîstnicului.

§ 45. Toată hotărîrea sfatului familiei, care ar rosti îngrădirea sau scoaterea din slujbă a epitropului, va cuprinde anume și cuvintele pentru care s-au făcut aceasta. Dar acea hotărîre nu să va putea da decît numai după ce s-ar chiuma și după ce s-ar asculta și epitropul.

§ 46. Dacă epitropul se înduplică la acea hotărîre a sfatului familiei, apoi anume și aceasta se va însemna în acea hotărîre; și noul epitrop îndată va intra în căutarea treburilor slujbei sale. Dacă urmează neînduplicare, apoi tribunalul va cere întărirea acei hotărîri de la Comisia Epitropicească.

Secția 7-a. — Despre cîrmuirea epitropiei.

§ 47. Epitropul va purta grijă de persoana nevrîstnicului și va îndeplini locul lui la toate acturile țivile. El va cîrmui averile nevrîstnicului ca un bun părinte de familie și va fi răspunzătoriu pentru pagubele ce s-ar putea întîmpla numai dintru o rea căutare a lor. El nu poate nici a cumpăra averile nevrîstnicului, nici în orîndă a le lua, nici a primi pentru sine mutarea vreunui drit sau a vreunei creditorii ¹⁾ împotriva epitropisitului lui.

§ 48. Siguranția pravilicească se cunoaște asupra averilor epitropului din ziua ce i s-au încredințat epitropia și i s-au trădat averea.

§ 49. Epitropul va lucra și va cîrmui în această calitate din ziua numirii sale, dacă această numire s-au făcut fiind el față; iar de nu, apoi din ziua ce i s-ar face cunoscută numirea.

§ 50. Sfatul familiei, sau în lipsa acestuia, tribunalul ținutului, numind epitrop, va face și catagrafiia averii, de luaturi și de daturi, spre a o teslimarisi numitului epitrop.

§ 51. La vremea oricării morți, care ar deschide moștenire cuvenită întreagă sau în parte nevrîstnicilor, sau a celor nedestoinici a-și ocîrmui singuri averile lor fără epitropie sau fără curatori, judecătoria ținutală întovărășită și de ispravnicul vor pune îndată peceti pe lucrurile închise, făcînd și isvod atît de lăzile și altele ce se vor pecetlui, cit și de toate alte averi și lucruri de a mortului, ce vor mai fi închise sau afară; și vor încheia jurnal, pe care îl vor trimite la Comisia Epitropicească, alăturînd și acel isvod, care va fi iscălit și de acei ce au stăruit față la facerea lui. Însă asupra pecetluirii, la întîmplare cînd ar fi și rudenii acolo de față, să se chieame și ei, să puie pecetile lor; și, în lipsă de rude, să se chieame din acei mai fruntași a locului ca să puie peceti, împreună cu duhovnicul mortului.

§ 52. Rădicarea pecetilor, dacă s-ar pune, se va face după aceleași forme ca și punerea lor; și jurnalul pentru aceasta asemenea să va trimite la Epitropiceasca Comisie.

§ 53. Tribunalul ținutal, îndată după lucrarea cuprinsă prin paragrafurile de mai sus, este datoriu să alcătuiască al său raport pentru moarte, pentru măsurile luate și pentru adunarea sfatului familiei, spre a numi epitrop, și să-l trimată la comisia epitropicească întovărășit de jurnalul sus pomenit.

§ 54. Dacă nevrîstnicii sau acei nedestoinici a-și ocîrmui singuri averile lor au epitropi sau curatori, judecătoria ținutală întovărășită de directorul va face numai un isvod de averile moștenirii. Și epitropul față stăruitoriu va agiutora la facerea unui așa isvod; și priimind acea avere, va iscăli dimpreună în jurnal, care se va trimite la epitropiceasca comisie.

§ 55. Dacă în vade de 10 zile de la intrarea în slujbă, epitropul n-au pășit cătră facerea catagrafiilor averilor încredințate lui, atuncia judecătoria

¹⁾ creanțe.

ținutală va face al său raport către Comisia Epitropicească, iar aceasta va face din slujbă a se păși către facerea de o așa catagrafie, îndatorind și pe epitropul de a se afla față la zi hotărîtă.

§ 56. În curgere de o lună, după săvîrșirea catagrafiei, epitropul va putea vinde prin mezat, care se va face cu toată îndeplinirea formalităților, în tribunalul ținutal, toate averile mișcătoare, afară de acele pe care sfatul familiei l-ar fi împuternicit de a le păstra în natură.

§ 57. La începere a oricărui epitropii, sfatul familiei va regula, cu tahmin și după starea averilor, soma cită s-ar socoti de cuviință pentru cheltuielile nevrîstnicului, de peste an, precum și cheltuielile cîrmuirii averilor. Același act va cuprinde anume dacă epitropul este împuternicit ca întru lucrarea sa, să fie agiutorat de unul sau de mai mulți cîrmuitori, în parte cu leafă și căutători de treabă supt a lor răspundere.

§ 58. Sfatul familiei va hotărî anume soma pentru care epitropul va fi împuternicit a da cu dobîndă. Și asemenea întrebuițare trebuie a se face, cit se va putea mai în grabă, prin siguripsire cu amanet, potrivit cu § 303 din Condica țivilă, în care paragraf se zice: « Siguranția atuncia numai este legiuită, cînd banii împrumutați cu siguranții nu vor covîrși peste giumătate prețul cel adevărat al amanetarisitei case, sau peste două treimi a adevăratului preț a moșiei sau a pămînturilor amanetarisite ».

§ 59. Epitropul nu poate a lua împrumut pentru nevrîstnicul, nici a pune amanet, nici a înstreina averile lui cele nemîșcătoare mai înainte de a fi împuternicit de către sfatul familiei. O așa împuternicire nu se va putea slobozi decît pentru pricină de neurnită nevoie, sau de un folos vederat. La întîmplarea dintii, sfatul familiei nu va slobozi împuternicirea sa decît numai după ce s-ar adevăra dintr-o socoteală în perilipsis înfătoșată de către epitrop, precum că banii, lucrurile mișcătoare și veniturile nevrîstnicilor sînt neîndestulătoare. Sfatul familiei va însemna anume la oricare întîmplare averile nemîșcătoare care ar trebui să se vînză mai întîi, precum și condițiile ce ar socoti de priință.

§ 60. Hotărîrea sfatului familiei atingătoare de acest obiect se va și pune în lucrare. Însă epitropul este datoriu îndată a raportui, pentru toate acele, Comisiei Epitropicești.

§ 61. Vînzarea se va face publică, prin mezat, în ființa epitropului și în tribunalul ținutal, și după ce se vor urma legiuitele publicații.

§ 62. Formele cerșute prin §§ 59 și 60, pentru înstreinarea averilor nevrîstnicului, nu se vor aplica nicidecum la întîmplare cînd o asemenea vînzare prin mezat urma după hotărîrea judecății.

§ 63. Epitropul nu va putea priimi, dar nici a lepăda o clironomie cuvenită nevrîstnicului, precum vreo dănuire fără de o mai înainte anume împuternicire a sfatului familiei ¹⁾.

§ 64. Asemenea împuternicire va fi trebuitoare epitropului pentru facerea de vreo împărțală. El însă va putea răspunde fără împuternicire sfatului familiei împotriva cererii de împărțală pornită asupra nevrîstnicului.

¹⁾ Iar la întîmplare de a fi formalnic primite, va avea pentru nevrîstnic tot aceeași ispravă ca și pentru vrîstnic, adică că nu va putea fi în urmă lepădată, afară numai pentru unele și aceleași legiuite pricini.

§ 65. O împărtaşă atingătoare şi de averea nevristnicului ca să poată avea tărie legiuită, trebuie să se facă prin judecatorie, în urna preţului făcută prin experţii (adecă cu ştiinţi preţeluitoare), şi după îndeplinirea tuturor formelor legiuite.

§ 66. Epitropul nu va putea precurma prin învoială pricini atingătoare de interesul nevristnicului, decît numai cu împuternicirea sfatului familiei întărită de cătră Comisia Epitropicească.

§ 67. Epitropul, ce ar avea cuvinte de nemulţămire înşămătoare pentru purtările nevristnicului, va putea să arăte tînguirile sale la sfatul familiei şi, dacă el va fi împuternicit de cătră sfat, va putea cere punere la opreală a nevristnicului prin mijlocirea cîrmuirii.

Secţia 8-a. — *Despre socoteala epitropiei.*

§ 68. Fieştecare epitrop este datoriu a da samă de cîrmuirea sa.

§ 69. Tot epitropul este datoriu, în vadea de trei luni de la intrarea sa în slujbă, a trimete cătră Comisia Epitropicească catagrafiia adevărată şi pe amăruntul de averile încredinţate cîrmuirii sale. Înşă Comisia Epitropicească poate îndelunga, după împregiurări, vadeaua aceasta încă alte trei luni.

§ 70. Fieştecare epitrop, afară de tată, este datoriu, în cursul vremii epitropiei sale, a arăta în scris la tribunalul ţinutal, după sfîrşitul fieştecăruia an, starea cîrmuirii sale. Iar tribunalul, la întîmplare cînd epitropul este ales de cătră sfatul familiei, va fi datoriu a împărtaşii mai întîi, de starea aceştii ocîrmuirii, copie întărită sfatului familiei, care avînd a face luări aminte asupra împregiurărilor ocîrmuirii epitropiei, le va adresa tribunalului în vade de 15 zile după priimirea copiei. Trecînd însă această vade, atuncea tribunalul, fără a mai aştepta pomenitele luări aminte, va face al său raport cătră Comisia Epitropicească, supuindu-i o samă gheeneralnică de daraverea epitropiei (adecă de luaturi şi daturi), alăturînd, dacă ar fi, şi luările aminte făcute de sfatul familiei.

§ 71. Isbrănitoea samă a epitropiei se va supune cercetării şi întăririi Comisiei Epitropiceşti, fără a căreia întărire epitropul nu rămîne desfăcut. Spre acest sfîrşit, asemenea isbrănitoea samă a epitropiei să se alcătuiască în două deopotrivă exemplare, care adevărîndu-se şi încredinţîndu-se mai întîi de către sfatul familiei¹⁾, să se supue apoi Comisiei Epitropiceşti spre întărire. Şi Comisia, adevărîndu-le pe unul îl va întoarce epitropului, spre a-i sluji de act al desfacerii, iar pe altul îl va opri în canţelaria ei. Iar la întîmplarea cînd sfatul familiei nu s-ar aduna spre adevărarea şi încredinţarea unei asemenea sămi, atuncea epitropul este slobod a se adresa cu dînsa de-a dreptul la Comisia Epitropicească.

§ 72. Orice învoială săvîrşită între epitropul şi între epitropisitul agiuns în nevristnicie va fi fără tărie mai înainte de o asemenea desfăcere.

§ 73. Dacă isbrănitoea samă va da pricină de gilceviri, apoi acca pricină se va cerceta ca şi alte prigoniri de judecăţi.

¹⁾ « familiilor » în text; în ediţiile ulterioare « rudeniilor ».

§ 74. La prilej de prigonire, soma, întru care s-ar încheia prisosul peste cheltueli, asupra epitropului, va umbla cu dobîndă, măcar de nu s-ar și cere acea somă, începîndu-se de la ziua închierii sămii. Dacă epitropul nu ar urma de îndată a-l depozita în judecătorie, după închierea isbrănitorei sămii, dobînda somei, ce nevrîstnicul ar rămînea datoriu cătră epitropul, nu va purcede decît din ziua la care l-ar îndatori judecătoria ca să plătească.

§ 75. Toată jaloba nevrîstnicului împotriva epitropului său, atingătoare de lucrările epitropiei, se va paragrafi prin termen de trei ani, numărîndu-se de la vremea vrîstniciei ¹⁾.

Cap al III-le. — *Despre Comisia Epitropicească*

§ 76. Comisiia Epitropicească va fi statornicită în orașul Iașii. Ea va fi alcătuită din trei persoane, adică:

- a) de logofătul Dreptății;
- b) de prezidentul Divanului Domnesc;

c) de un prezident a divanurilor de apel, după cum pricinile de tratat ar avea atîrnare în competenția unuia sau celuilalt din aceste două divanuri. Ea va avea un secretariu, doi scriitori și un ispravnic de aprozi, a căroralefi, precum și cheltuiala canceleriei să se deie din Visterie. Ea să va aduna odată pe săptămînă. Secretariul va fi datoriu a regula lucrarea în chip ca unul numai din prezidenții divanurilor de apel să se afle față la fieștecă seanță, vestindu-i-se aceasta de mai înainte, la casa lui. Ființa de față a două mădulări va fi destulă spre a se deschide seanța. Iar lucrarea canceleriei va urma cu necurmă în toată vremea.

§ 77. Comisiia Epitropicească va avea lucrare privighetoare asupra nevrîstnicilor, asupra acelor nedestoinici a-și ocîrmui singuri averile lor, asupra epitropilor și asupra curatorilor. Ministrul Justiției va fi mai cu osebie îndatorit de a adresa la Comisia Epitropicească toate deslășirile în interesul nevrîstnicilor și acelor nedestoinici a-și ocîrmui singuri averile lor.

§ 78. Comisiia Epitropicească va privighie ca epitropii să deie nevrîstnicilor o educație și o stare soțială potrivită cu îndemănările și treapta neamului lor, și ca pătrea epitropilor, asupra nevrîstnicilor și asupra acelor nedestoinici a-și ocîrmui singuri averile lor, să fie respectuită.

§ 79. Comisiia Epitropicească va alcătui formulariul după care să se deie sămile ce au a i să supune spre cercetare sau spre încuviințare, potrivit cu dispozițiile articulelor 69, 70 și 71.

§ 80. La canceleria Comisiei Epitropicești se vor depune:

- 1) jurnalurile alcătuite în urmarea §§ 15, 51, 52, 53 și 54;
- 2) jurnalurile adunărilor sfatului de familie;
- 3) catagrafiile averilor nevrîstnicilor sau acelor nedestoinici a-și ocîrmui singuri averile lor;

¹⁾ Prisosul peste cheltuieli cu care epitropul, după darea sămii isbrănitore, rămîne datoriu cătră nevrîstnicul, nefiînd o faptă epitropicească, intră în rînduiala pricinilor țivile.

4) deosebitele socotele date de către epitropi sau curatori la începutul și în cursul vremii epitropiei sau curatoriei lor; și

5) sămile isbrănitore a epitropilor.

§ 81. Comisia Epitropicească va fi datoare a privilegia pentru îndeplinirea tuturor formalităților cuprinse în acest așezământ, și a raportui Domnului de toată descoperirea.

§ 82. Interesurile sărăimanilor de prin sate, nevrîstnici, sînt încredințate pacinicilor satelor, care în lipsa părinților, agiutorați de rudele de față a nevrîstnicilor, vor numi numai unul sau doi epitropi luați dintre rudenii, sau, în lipsa lor, dintre fruntașii satului aceluia. Fiind însă că legiuirile acestui așezământ nu pot avea aplicația lor întru averea sărăimanilor de prin sate, Comisia Epitropicească, îndată după a sa înjghebare, va alcătui instrucții, în cît se va putea mai lămurite, atingătoare de materialnica ocîrmuire unor asemenea averi, care se vor împărți prin toate satele țării, spre a sluji de regulă pacinicilor și epitropilor ce să vor alege de dinșii.

§ 83. Toate hotărîrile legilor de mai înainte atingătoare de epitropie, ce vor fi împotriva acestuia așezământ, sînt și rămîn de istov desființate și nelucrătoare.

§ 84. Documenturile de avere, giuvaerurile și altele asemenea de a mortului să se adune, spre a lor păstrare cu siguranție, la instanțele competente.

N.B. Cuvîntul «nedestoinici a-și ocîrmi singuri averile lor», pe la toate locurile unde asemenea cuvînt se pomeneste în această pravilă, urmează a se înțelege acci cu nedestoinicia rostită la § 59 din Condica Politicească.

Iscăliți: *Veniamin mitropolit, Gheorghe Suțu, Vasili Alecsandri spatar, Dimitrie Bran, spatar*

COMISIA

Această pravilă, cercetîndu-se de către Comisia ce este aleasă din sînul Obșteștii Adunări, și găsindu-se întocmai cu închierea făcută de către Adunare în acest predmet, care au cîștigat înalta întărire, se încredințează.

1840, iunie 14:

Iscăliți: *Costachi Balș* logofăt, *Iordachi Balș* vornic, *Cantacuzin, Grigori Crupenschi, Vasile Veisa* spatar.

Pentru întocmai cu originalul, (iscălit:) *Veniamin mitropolit*

(*Pravilă despre epitropi*, publicată în «Foaie Sătească» anul II, nr. 15 din 14 iulie 1840 și în «Buletin, foaie oficială», anul VIII, nr. 61, Eșii, 4 august 1840, pînă la § 40 inclusiv, iar de la § 41 pînă la sfîrșit, în «Suplement», la n-rul 61 al Buletinului oficial, Eșii 4 august 1840; reproducă în Pastia, Legiuri p. 40—61 n-r 12; Past.-Codr. p. 181—204. Analiza acestei legi: Andrei Rădulescu, Organizarea tutelei minorilor în dreptul romînesc; Analele Academiei Romîne. Mem. Secțiunii Istorice III tom. 24 (1924) p. 154—178).

Ca o completare a legiuirilor de mai sus a fost întocmită o «Pravilă despre epitropiile sărăimanilor nevrîstnici de prin sate» împărtășită «D-sale prezidentului Domnescului Divan» prin adresa logofetei din 1844 iunie 29, nr. 4530. Pravila are următorul cuprins:

Cap. I *Pentru nevrîstnici*

§ 1. Nevristnicul este fața care încă nu are vrîsta de 25 ani deplină, fie parte bărbătească sau femeiească.

Cap. II *Pentru epitropia firească.*

§ 2. După moartea vreunui din soți, epitropia asupra nevrîstnicilor copii se cuvine pravilicește celui din părinți ce rămîne în viață după moartea soțului său.

§ 3. Tatăl poate să rînduiască un sinepitrop îngrijitoriu pe lîngă rămasa în viață mamă a copiilor. Dacă tatăl nu va lăsa un asemenea, atuncea, prin știrea stăpînului moșiei sau a vechilului, în fința de față a preotului de sat și a pacinicilor, se va numi un sinepitrop ales de cătră rudeniile mortului iar în lipsă de rude, de cătră frunțașii satului, pe care îl vor face cunoscut și stăpînului moșiei.

§ 4. Mama copiilor rămasă văduvă, dacă va voi a trece în a doua căsătorie, este datoare mai înainte de a se mărita a da despre aceasta de știre stăpînului moșiei, sau vechilului său, vornicului, pacinicilor, preotului și frunțașilor satului, pentru ca aceștia să hotărască dacă epitropia se cuvine sau nu a se lăsa tot asupra ei și asupra celui a ce voește a-l lua de bărbat, rămîind obștea satului răspunzătoare chizeșă pentru averea sărăimanilor.

§ 5. Cînd alegătorii de epitrop vor lăsa epitropia asupra mamei ce voește a se mărita de al doilea, atuncea vor numi de sîn-epitrop pe al doilea bărbat, găsindu-l vrednic și sigur de epitrop, carele, dimpreună cu soția sa, se va face răspunzător platnici unul pentru altul despre cîrmuirea ce va urma după căsătoria lor. Iar cînd bărbatul de al doilea nu va priimi a fi sîn-epitrop, sau nu se va socoti destoinic, atuncea nici femeia nu va putea fi epitropă și alegătorii vor numi alt epitrop vrednic.

Despre epitropia numită de cătră alegători

§ 6. Alegătorii este o adunare de rudeniile nevrîstnicului, care în fința vornicului, a pacinicilor și a preotului de sat prin știrea și a stăpînului moșiei, intrunindu-se vor alege și vor numi epitrop asupra rămaselor mortului și asupra copiilor lui, cînd totodată de cătră preotul se va face și catagrafie de toate lucrurile sale.

§ 7. Cînd un nevrîstnic ar rămîne fără tată și fără mamă, atuncea alegătorii dîndată se vor îngriji a numi un epitrop asupra nevrîstnicului și a averii lui.

§ 8. Alegătorii se vor aduna prin cererea și prin stăruința oricăruia din rudele sau prietenii mortului, iar mai cu dinadinsul la întîmplare de moarte a orișicărui din săteni, vornicul satului datoriu este a da de știre fără cit de puțină prelungire stăpînirii, preotului și pacinicilor și a aduna și pe alegători.

§ 9. Alegătorii trebuie să fie cel puțin macar trei rudeni, din care doi să fie din partea tatălui și unul din partea maicei. Iar cînd nu ar fi rudeni ca să se îndeplinească numărul alegătorilor, lipsa aceea să se îndeplinească cu alte fețe dintre frunțașii satului.

§ 10. Cînd în satul unde s-au deschis epitropia nu se vor găsi rudenii spre îndeplinirea numărului alegătorilor, atunce pacinicii prin ştirea stăpînului moşiei vor chema pe rudele mortului, de unde vor fi. Iar la întîmplare, cînd mortul nu ar avea rudenii, atunce se vor alcătui alegători din frunţaşii satului şi vor numi epitropi.

§ 11. Această adunare de alegători rămîne în îngrijirea pacinicilor şi a vornicului de sat. Ei sînt datori în vadé cel mult de 15 zile, dacă va cere trebuinţa a se chema rudele de la alt loc; iar dacă se găsesc în sat rudele, apoi pînă în 5 zile să se săvîrşească alegerea şi numirea de epitrop.

§ 12. Adunarea alegătorilor se va face la casa preotului de sat, de unde, după ce vor numi pe epitrop, vor merge la casa mortului şi vor face catagrafie de toate lucrurile rămase.

§ 13. Pacinicii şi vornicii satelor sînt datori supt a lor răspundere a se îngriji de îndeletnicirea, în vremea legiuitelor formalităţi, spre nepăgubirea averii serimanului, încît şi la întîmplare de rea întrebuiţare din partea rînduitului epitrop, pacinicii sînt datori a înştiinţa pe privighitorii ocolului spre a se lua cuvenitele măsuri de ocrotire.

§ 14. Îndatorirea de epitrop asupra unei feţe să se mărginească pe vremea de trei ani; după trecerea căreia vremi, acea faţă va fi slobodă de sarcina epitropiei, dacă va voi a se trage; după care se va face alegerea, prin măsurile mai sus cuprinse, de alţii epitropi, carii vor priimi de la acei de mai înainte averea şi cu sama ei.

§ 15. La oricare întîmplare de tragere sau moarte din epitropie, socotinţa întru aceasta se va da de cătră alegători cu pacinicii satului; pacinicii vor fi datori a aduna pe alegătorii spre acest sfîrşit.

Despre cîrmuirea epitropiei

§ 16. Epitropul va purta grijă de copilul seriman şi de averea lui întocmai ca un bun părinte, silindu-se nu numai a o păzi întreagă, ci încă a o spori. Iar la dimpotrivă, pentru pagubile ce s-ar întîmpla în averea serimanului din rea căutare a epitropului, el este răspunzătoriu cu însuşi a sa avere. Dar neavînd el cu ce răspunde, rămîne sarcina răspunderii asupra lăcuitoilor.

§ 17. Alegătorii sau, în lipsa acestora, pacinicii satului, numind epitrop, vor face şi catagrafie de averea mortului prin ştirea stăpînului moşiei; care făcîndu-se doă deopotrivă, se vor iscăli de epitropul, de alegători şi pacinici şi de preotul, puindu-se şi pecetea satului. Una se va da epitropului, iar una va sta în păstrare la preotul satului. Acele catagrafii însă să se încredinţeze şi de stăpînul moşiei.

§ 18. Dacă serimanul ar avea epitrop numit de părinţii lui, pacinicii cu preotul, în fiinţa rudeniiilor şi a epitropului, vor face numai catagrafie de averea rămasă; care iscăliindu-se precum s-au zis la § 17, se va da una epitropului şi cealaltă se va da la preotul satului în păstrare.

§ 19. După facerea catagrafiei, lucrurile ce se vor socoti de cătră alegători, pacinici şi epitrop se vor vinde prin mezat, care se va face la casa boerească a stăpînului moşiei. Şi banii adunaţi din vînzarea acelor lucruri se vor da la casa sătească de cătră care, în a ei răspundere, să se deie cu dobîndă la locuri sigure, cel mult în vadé de trei luni de la

primirea lor în casă, așa urmîndu-se, pînă cînd va sosi serimanul în vîrstă legiuită.

§ 20. Dacă pentru creșterea și hrana serimanilor ar cere trebuința de vreo cheltuială și s-ar găsi adunați bani din averea ce le-ar fi rămas, alegătorii și pacinicii vor socoti cu tahmin cîtîimea acei cheltuieli peste an și, incuviințîndu-se și de stăpînul moșiei, se va da banii ce vor fi adunați la casa sătească sau din dobînda lor.

§ 21. Casa sătească în a ei răspundere va da cu dobîndă banii serimanului, ce se vor găsi la ea în păstrare, însă dacă stăpînul moșiei va găsi cu cale și sigur locul unde ar urma a se da.

Despre socoteala epitropiei

§ 22. Fieștecare epitrop este datoriu a da samă de averea ce i se va încredința în purtarea lui de grijă.

§ 23. Oricare epitrop este datoriu, în cursul vremii epitropiei sale, a arăta cătră alegători și pacinici, după sfîrșitul fieștecărui an, în ce stare se găsește averea ce ocîrmuește, dînd și socoteală de banii ce va primi și de cheltuiala ce va face pentru ținerea și îmbrăcămîntea serimanului peste an. Aceste se vor arăta și stăpînului moșiei spre a li face luare aminte și, găsindu-le bune, a le incuviința.

§ 24. Cînd epitropul, sau însuși ar voi a se trage, sau ajungînd serimanul în vîrstă legiuită, ori după oareșicare alte împrejurări, ar urma a se depărta de epitropie, el este datoriu mai întîi a da lămurită samă de toată averea ce i s-a încredințat în ocîrmuirea sa, cum și socoteală de banii ce au primit și cum i-au întrebuințat. Care aceste adevărîndu-se de alegători și pacinici, se vor înfățișa stăpînului moșiei spre a le îmbunătăți. După care se va da epitropului adevărîntă supt pecetea satului, că rămîne slobod de sarcina epitropiei.

Iscăliți: *Stefan Catargiu, Balș vornic, Scarlat Crupenschi vornic.*

(Hasnaș, p. 328 nr. 321).

Comisia Epitropicească se întrunea odată pe săptămînă. Prin legea Obșteștii Adunări din 1845 comisia se formează din membri permanenți cu salarii de la stat, și lucrează zilnic. (Pastiea, p. 45 nr. 32; Past.,-Codr. p. 624). Se dă circulara din 23 iunie 1845 nr. 620 (Pastiea, p. 59 nr. 40; Past.,-Codr., p. 635) către judecătorii, ca să observe anumite reguli la adunarea consiliului de familie și la rînduiala de epitropie. O adresă a Ministerului Dreptății din 14 iulie 1845 nr. 4152 lămurește că epitropii sau curatorii nu răspund pentru averea încredințată lor care s-ar pierde prin întîmplare. (Pastiea, p. 84 nr. 50; Past.,-Codr., p. 656), iar o circulară a Comisiei Epitropicești din 23 septembrie 1848 nr. 862 precizează că judecătorii sînt obligate să chieame consiliul de familie la « fieștecare obiect ce s-ar înfățișa ». (Pastiea, p. 283 nr. 154; Past.,-Codr., p. 813).

— La cererea Comisiei Epitropicești, Ministerul Dreptății dă dezlegarea din septembrie 1854 nr. 3740, că epitropii, curatorii, ori vechilii orfanilor

sînt datori să stăruie pînă la ultima instanță în procesele privitoare la orfani (Pastiea, p. 482 nr. 292; Past.-Codr., p. 939).

— Adresa Ministerului Dreptății din 22 decembrie 1855 nr. 9897 către Comisia Epitropicească lămurește că și comisia este deopotrivă răspunzătoare ca și judecătoria la alegerea de epitropi. (Pastiea, p. 576 nr. 351; Past.-Codr., 1009).

§ 303

Circulara Ministerului Dreptății din 4 octombrie 1851, nr. 5671, precizează înțelesul §-lui 303 în sensul că la împrumuturi de bani ai orfanilor, să aibă în vedere prețul locului și a materialului nesupus primejdiei sau stricăciunii, iar binalele aflătoare pe locuri supuse bezmanului, nu pot din cauza dispoziției din § 1517 sluji spre siguranța banilor orfanilor (Pastiea, p. 438 nr. 255; Past.-Codr., p. 906).

— Adresa Secretariatului de Stat către Ministerul Dreptății din 21 octombrie 1857, nr. 5615, îngăduie judecătoriei de Neamț să primească la împrumuturi de bani ai orfanilor ca siguranță fonduri supuse bezmanului, dar debitorul să mai aducă încă dovadă pentru plata bezmanului pe îndoit termen decît acel al împrumutării. (Past.-Codr., p. 1106 nr. 24).

§ 303, și Partea II-a — cap. 22

În circulara Ministerului Dreptății din 4 iulie 1860, nr. 59, se dispune ca în viitor tribunalele la adevierea evaluărilor care se cer a se face, fără a se arăta motivul pentru care s-au cerut, să arate că aceste evaluări nu pot fi luate de bază la garantarea de bani ai orfanilor, sau de zestre. În cazul că s-a arătat motivul evaluării, prețul va fi controlat la tribunal. (Past.-Codr., p. 1275 nr. 105).

§ 310

Ofisul domnesc din 1858 februarie 22, nr. 54, stabilește regulile pentru arendările și închirierile bunurilor orfanilor (Past.-Codr., nr. 31 p. 1118; vezi și NOTA.); iar prin Circ. Min. Drept. din 1860 iunie 5, nr. 60, se fixează termenele la care trebuie făcute formele de licitație. (Past.-Codr. nr. 106 p. 1277).

— Cînd vînzarea moșiilor ipotecate nu acoperă datoria orfanilor, nu se perfectează licitația și moșiile vor fi arendate. (Circ. Min. Drept. din 15 noembr. 1860 nr. 72; Past.-Codr., nr. 132 p. 1331).

§ 333

Și femeile pot fi emancipate, cu învoirea bărbaților lor. Jurisconsultul Statului a dat acest aviz pe baza legii 4, fila 225, tom. IV, din Vasilicale. (Comunicarea Min. Drept. către Comis. Epitrop. la 1858 sept. 15 nr. 8240; Past.-Codr., nr. 48 p. 1156).

§ 335

Emancipatul nu poate face acte de înstrăinare. (Desleg. Min. Drept. din 30 sept. 1856 nr. 8041; Past.-Codr., nr. 5 p. 1078).

§ 423, 1104 și urm.

Circ. Min. Drept. din 14 ianuarie 1860, nr. 297, lămurește că la alegerile de drepturi răzășești sau în indiviziune, hotarnicii să se mărginească la stăpînirile necontestate, întocmind, pentru cele contestate, hotarnice deosebite, în vederea judecării. (Past.-Codr., p. 1228 nr. 83).

§ 451

Vezi circulara și officia de sub Partea II-a, Cap. 13, 16, 18.

§ 474; Vezi și Anexa II-a § 12

Spîturile și alegerile drepturilor răzășești trebuie făcute și de experți, după rînduiele judecătorești. (Circ. Min. Drept. din 12 noemb. 1856 nr. 9375; Past.-Codr., nr. 7 p. 1081).

§§ 527—532

Circulara Ministerului Dreptății din 11 septembrie 1861 nr. 82 lămurește cum să se facă împărțirea comorilor găsite și completează paragrafele de mai sus pentru cazul cînd s-ar căuta comori sau cînd cineva ar ști ceva despre vreo comoară sau ar găsi și nu ar arăta autorității (Past.-Codr., p. 1398 nr. 150).

§§ 584, 597

Adresa Ministerului Dreptății din 15 iulie 1861 nr. 6615 către Curtea de Întărituri lămurește că veniturile de pe proprietățile ipotecate sînt supuse urmării silite dacă n-au fost anume prevăzute în act. (Past.-Codr., p. 1393 n-r 147).

§ 605

Adresa Logofetiei Dreptății din 14 martie 1840 nr. 1788, lămurind înțelesul § 605 din Codul Calimach, acordă peste termenul de șase luni pentru publicații la licitații încă o păsuire de 15 zile, pentru ca eventualele reclamații date în termenul de șase luni la « instanțele ținutale » să poată ajunge la instanța, unde se ține licitația. (Hasnaș, p. 238 nr. 236; Past.-Codr., p. 441).

§§ 605 și 1640

Deoarece creditorii cu garanții ipotecare nu-și puteau realiza pretențiile, pentru că soțiile debitorilor întîmpinau că lucrul ipotecat ar proveni din banii zestre, sau că ele ar avea lipsuri de zestre, Sfatul Cirmuitor prin anafroa din 24 august 1843 nr. 2415 propune și Domnul, la 2 septembrie hotărăște:

« a) Foile de zestre care nu vor fi adeverite de instanțele cuvenite după leguiriarea anexei cu litera T ¹⁾, să nu fie primite de nici un loc judecătoresc.

b) Cînd se vor înfățișa creditorii și datornicul spre adeverirea vreunui asămine zăpis, să fie datoare acele instanții a chema față în presudstvia lor pe soția datornicului și a-i cere înscrisul său că nu are lipsuri de zestre

¹⁾ *Regulamentul Organic al Moldovei*; vezi Past.-Codr., p. 59—65

și că este slobod de dispoziția §-lui 1640 din Condicta țivilă, și apoi să se adeverească zăpisiul după legiuirea Reglementului.

c) Că niște asămîine zapise informăluite, precum mai sus s-au zis, rămîn puternice și nu mai pot cădea în critica judecătorească ». (Hasnaș, p. 287 nr. 286; Past.-Codr., p. 487).

Partea a II-a cap. 6; Vezi și § 476

Adresa Ministerului Dreptății din 3 septembrie 1857, nr. 7242, lămu-rește că judecătoriile pot întări și sinete cu ipotecă neprețuite, cînd creditorul, avînd capacitatea legală, declară că e mulțumit cu asemenea ipotecă. Vezi art. 476 c.c. (Past.-Codr., p. 1101 nr. 20).

Partea a II-a cap. 6 și § 1517

Circ. Min. Drept. din 4 oct. 1851, nr. 5666, dispune ca tribunalele competente, pe viitorime, cînd li se vor înfățișa spre adevărire sinete de împrumut, avînd ipotecate acarete pe locuri cu bezman, să adauge la sfîrșitul întăriturii și cuprinsul §-lui 1517, spre lămurirea creditorului că o astfel de garanție nu este sigură. (Pastia, p. 437 nr. 254; Past.-Codr., p. 905).

§§ 605 și 1640

La vinzările care devin definitive după publicarea în termen de 6 luni, nu se cere declarația din partea soției vinzătorului că nu are lipsuri de zestre, care este necesară numai în cazuri de ipotecă. (Adresa Min. Drept. din 26 aprilie 1857, nr. 3095, către Curtea de Întăr.; Past.-Codr., nr. 14 p. 1089).

Partea a II-a cap. 13, 16 și 18 și §§ 451 și 1951

Circulara Ministerului Dreptății din 17 februarie, 1858, nr. 9 dă o serie de dispoziții referitoare la moștenirile fără testament, lămurind cuprinsul capitolelor și paragrafelor citate mai sus.

— Iar officia din 29 septembrie 1860, nr. 9937, lămurește că din termenul de o sută zile în care tribunalele publică ivirea moștenitorilor și a sarcinilor moștenirii fără testament trebuie scăzute zilele de vacanță. (Past.-Codr., p. 1114 nr. 30).

§ 1332

Ofisul domnesc circular din 24 iunie 1839 nr. 87. oprește întă-rirea contractelor de împrumut, cînd în loc de dobîndă în bani, cuprind obligații în muncă, întrecînd dobînda legiuită de zece la sută. În caz de neur-mare, toată răspunderea va cădea asupra persoanelor vinovate. (Hasnaș, p. 210 nr. 208; Past.-Codr., p. 415).

Partea a II-a cap. 20, 26, 27

Ofisul circular din 5 iulie 1847, nr. 112, hotărăște că egumenii au numai drept de folosință a averilor mănăstirilor și nu pot face învoieli

asupra fondului (« Buletin. foaie oficială », Iași, an. XV, nr. 59 din 27 iunie 1847; Pastiea, p. 242, nr. 126; Past.-Codr., p. 785).

Partea a II-a cap. 22

Regulamentul Organic al Moldovei în anexa litera U cuprinde dispoziții hotărâte « pentru primirea și păstrarea depozitelor judecătorești ». Iar analoaga Logofeției Dreptății din 25 noiembrie 1838 nr. 9547 propune și Domnului hotărâște la 29 noiembrie, același an, « scăderea zilelor vacante din terminurile pentru depozituri ». (Hasnaș, p. 186 nr. 189; Past.-Codr., p. 391—392).

§ 1336

Oficiu Ministerului Dreptății din 7 iunie 1851, nr. 3379, lămurește că dobînda urmează a se socoti de la data hotărîrii judecătorești definitive, după care se cere capitalul. (Pastiea, p. 428 nr. 246).

§ 1340 b.

Vezi ofisul circular din 24 iunie 1839, nr. 87, de sub § 1332

Partea a II-a cap. 25

În Buletinul Moldovei, n-rul 46, din 11 iunie 1839 s-a publicat « Așezămîntul pentru calitățile, cu care cer să fie înzestrați acei ce primesc însărcinări de *vechili* în pricini civile de judecăți ». Neaflîndu-se destule persoane care să aibă calitățile cerute de această lege, Logofeția Dreptății, prin circulara din 25 septembrie 1839, a dispus « să se mai prelungească vremelnicește punerea ei în lucrare ». Făcîndu-se anafora către Domn, Secretariatul de Stat, la 23 octombrie 1839, nr. 2111, împărtășește că Domnul n-a incuviințat. (« Foaie Sătească », Iași, anul I, n-rul 13 din 25 iunie 1939; Hasnaș, p. 203—208, nr. 206 cu nota; Past.-Codr., p. 405—413, fără notă).

— Prin ofisul domnesc din 18 octombrie 1840, nr. 350, se poruncește « de a nu se mai primi vechili în pricini, fără vechilimea incredințată ». (« Foaie Sătească », Iași, anul II, n-rul 31 din 3 noiembrie 1840; Hasnaș, p. 255 nr. 253; Past.-Codr., p. 456).

— Circulara Ministerului Dreptății din 10 decembrie 1851 nr. 7001, dispune « de a nu se mai primi de vechili pe ampoiații cirmuirii »¹⁾. (Pastiea, p. 446 nr. 260; Past.-Codr., p. 911).

— Prin circulara Ministerului Dreptății din 5 octombrie 1860, nr. 65, se dispune ca să nu se mai întărească vechilimele decît prsoanelor care sînt avocați sau care au însușirea dovedită de rudenii sau casnici. (Past.-Codr., p. 1303, nr. 120).

¹⁾ Se înseamnă că la anul 1849, Judec. de Bacău cerînd dezlegarea Logof. dacă o femeie poate fi primită de vechil în pricini, Logofeția, prin oficiu cu nr. 6380, din 21 noiembrie, acel an, i-a răspuns că la Basilicale cartea 8 tomul al 2-lea legea 54, se hotărâște: « Că nici femeia nici oșteanul, nici acei ce se află în slujbă publică, nici acel ce lipsește în trebile statului, nici acel cuprins de pururelnică boală nu sînt învoiți de a fi apărători pricinilor de judecată » și că prin urmare să se povățuiască în asemenea caz de preserisa mai sus lege.

— Circ. Min. Drept. din 9 ian. 1847 nr. 13, lămurește de la care vechili nu se cere atestate. (Pastiea, p. 179 nr. 108; Past.-Codr., p. 726).

— Impiegații de prin cancelarii nu pot fi vechili. (Circ. Min. Drept. din 7 noemb. 1836; Hasnaș, p. 132 nr. 124; Past.-Codr., p. 340).

— Aplicind așezământul vechililor de judecată din 1839, Circ. Min. Drept. din 4 oct. 1846 nr. 569, ia măsuri să nu se mai primească în judecăți vechili fără atestate. (Pastiea, p. 158 nr. 96; Past.-Codr., p. 715).

— Incredințatorul poate desface contractul cu vechilul său de judecată. (Oficiea Min. Drept. din 3 iulie 1847 nr. 3171; Pastiea, p. 235 nr. 122; Past.-Codr., p. 778).

— Forma vechilimelelor răzeșilor este stabilită prin anaforaoa Domn. Div. din 17 dec. 1837 nr. 5453; Hasnaș, p. 169 nr. 169; Past.-Codr., p. 376).

— Obștiile de prin târguri nu pot da vechilimele. (Circ. Min. Drept. din 30 oct. 1851 nr. 6282; Pastiea, p. 442 nr. 258; Past.-Codr., p. 910).

— Supuși străini nu pot fi vechili pămîntenilor. (Circ. Log. Drept. din 5 sept. 1834 nr. 1863; Hasnaș, p. 20 nr. 16; Past.-Codr., p. 236).

Partea a II-a cap. 27

Pentru a statornici siguranța proprietății, Ofisul Domnesc din 15 decembrie 1838 nr. 121 decide ca întăriturile vânzărilor de moșii să se facă după ce se va cerceta dacă sint reclamațiuni de împresurare (Hasnaș, p. 188 nr. 191; Past.-Codr., p. 394).

§ 1430 și 1431

Dispozițiile acestor paragrafe au fost precizate prin circularile Logofetiei Dreptății din 1835, martie 27 și iunie 26 (Hasnaș, p. 60—61, nr. 50; Past.-Codr., p. 292) și din 11 martie 1843, nr. 1403 (Hasnaș, p. 278, nr. 276; Past.-Codr., 478). Vezi și anaforaoa, circulara și ofisul arătate sub § 45, etc.

§ 1431

Fiind oprită întărirea vânzărilor de vii pe numele evreilor Circ. Min. Drept. din 11 martie 1843 nr. 1403 dispune să se desfacă și vânzările ce s-ar fi făcut. Hasnaș, p. 278; nr. 276; Past.-Codr., p. 478.

§ 1432—1437

Ofisul circular domnesc din 1836, iunie 20, nr. 68. (Hasnaș, p. 116, nr. 102) aduce adăugiri la Sobornicescul Hrisov, în ediția lui de la 1835, și anume la art. 1: «că prin zicere de săraci și stare de jos, se lămurește ca acea stare se înțelege a fi răzășii acei săraci și alte înjosite trepte lăcuitorești, iar toate celelalte stări, afară de aceste arătate, nici cum nu se cuprind în mărginirea aceasta, ci sint slobozi a dispozarisi de averea lor, precum vor vroi, după pravile». La art. 3 despre dreptul de protimisis s-a adăugat: «că acel ce se va arăta cu asemenea drit de protimisis, în vade de treizeci zile de la darea jalobei sau de la iscălirea publicației cu cerere de protimisis, să depozatirisască la judecătoria ținutului prețul lucrului tocmît, înțelegîndu-se aceasta tot în terminul de șase luni pentru acei de față în țară și de cinci ani pentru acei lipsiți peste hotar».

Dreptul de răscumpărare a fost îngăduit mult prin pravila pentru mărginirea dritului de protimisis, întărită cu Ofisul domnesc din anul 1839 mai 5, nr. 35 ,căt-re Sfatul cărmuitor. Pravila are următorul cuprins:

Art. 1. În cît se atinge de proprietățile de prin tîrguri, precum: locuri de casă, feliuri de binale și grădini, nu mai puțin și în cît se atinge de vii, dritul de protimisis se ridică cu totul.

Art. 2. Iar în cît se atinge de alte nemișcătoare averi, pentru care, în vremea de mai înainte au urmat a se cunoaște asămîne drit a protimisului, se păstrează el cu mărginire:

A) La părinții născători, la fii și fiice, care în vremea vînzării s-ar găsi pravilește ieșiți de supt ocîrmuirea părintească, precum și la frați și surori a vînzătorului, acei veniți în legiuita vîrstă; sau, pentru nevîrstnici, la epitropii lor, dacă ei, epitropii vor găsi de cuviință, fără însă a se putea folosi nevîrstnicul, după ajungere la legiuita vîrstă, cu propunerea ¹⁾ că n-au avut epitropi.

B) La răzăși, adecă la cei împreună-stăpînitori împotriva orișicărui străin ce ar cumpăra în trupul moșiei lor, fără să fi avut el de mai înainte baștină sau legiuită cumpărătură sau schimb în acea moșie. Se înțelege că împotriva unui împreună-stăpînitor răzăș, alt asămîne răzăș, numai cu titlul răzășiei, nu poate avea vreun drit de protimisis la vînzările acele ce urmează între dinșii, unul cătră altul.

Art. 3. Acest drit a protimisului la fețele, la care urmează a se păstra, după articol de mai sus, al 2-lea, se cunoaște personalnic a lor, fără a putea trece nici la urmași, nici la nimine altul, după nici un feliu de închipuire.

Art. 4. În aceste două articule trecute mai sus, al doilea și al treilea, mărginindu-se dritul protimisului, dator să fie cumpărătorul pentru înștiințarea acelor cu asămîne drit, a cere la instanția competentă, ca să facă publicație șase luni în toată țara, fiind și datoare acea instanție de îndată a face asămîne publicație. Și pornirea pretenției de răscumpărare va fi slobodă numai în termenul de șase luni a publicațiilor pentru acei de față și în termenul de trei ani pentru acei de peste hotar, cînd s-ar afla cu asămîne drit, fiind datori pretendorii a-și pune depoziton banii răscumpărării la locul competent, în vade de trei zeci zile, socotite de la ziua pornirii jalobilor întru asămîne, sau a iscăririi lor în publicații.

Art. 5. În cît se atinge de cumpărătorul ce nu ar cere a se face formalitaua publicațiilor, așa precum în articol al 4-lea se însămnează, sau nu s-ar siguripsi prin iscălire a acelor cu drit de protimisis în actul cumpărării, să se aplicarisească legiuita de pravilă paragrafie de 10 ani, în care asămîne termin a paragrafiei acei cu dritul protimisului rostit în articol al doilea și al treilea, vor fi în dreptate a răscumpăra.

Art. 6. Publicațiile de șase luni de care se zice în articol al 4-lea vor sluji și pentru înștiințarea acelor ce ar fi avînd asupra lucrului vindut niscaiva alte osăbite pretenții în orice chip, fiind slobodă pornirea a orice alte pretenții numai în termenul de șase luni a publicațiilor pentru acei de față, și în termin de trei ani pentru acei de peste hotar, așa precum s-au zis, și pentru pornirea pretenției de răscumpărare. Șt dar tot cumpărătorul ce

¹⁾ « cu propunerea » *adaugă* Pastia.

nu ar primi lucrul ce cumpără cu a-lui pricini, va fi datoriu a se siguripși prin legiuite publicații de șase luni.

Art. 7. Răzășii cei împreună-stăpînitori cu alții să nu fie volnici a-și vinde părțile lor, mai înainte de a le hotări și cu pietre a le stâlpi pe fața pămîntului.

Iscăliți: *Veniamin*, mitropolit Moldovii, *Gheorghe Suțul*, *Dimitrie Bran spat.*, *Negruși spat.*

(Publicată de marele postelnic secretar de stat, sub nr. 1012 în « Buletin, foaie oficială », Iași, an. V, nr. 35 din 5 mai 1839 și « Foaie Sătească », Iași, an. I, nr. 10, supliment din 4 iunie 1839. Vezi și Pastia, *Legiuiri*, nr. 8, p. 22; *Past.-Codr.*, p. 168).

— Prin « țircularnicul înalt ofis » din 9 iunie 1839 pravila aceasta a fost comunicată Divanului Domnesc, arătîndu-se totodată cum să fie pusă în lucrare. (Hasnaș, p. 202, nr. 204; *Past.-Codr.*, p. 405;.

— Anafora Logofetei Dreptății din 25 noiembrie 1839 nr. 9547 propune și Domnul aprobă ca din termenul de 30 de zile pentru depunerea prețului să fie scăzute zilele vacante. (Hasnaș, p. 186 nr. 189; *Past.-Codr.*, p. 391.

— Sobornicescul Hrisov din 1785 modificat de Obșteasca Adunare și comunicat tribunalelor, la 11 decembrie 1839, pe lingă că precizează și lămu-rește hotărîrile pravilei de mai sus pentru îngrădirea dreptului de protimisis, mai cuprinde și dispoziții privitoare la danii, schimburi și vînzări prin mezat, care deseori se făceau chiar pentru eludarea aceluia drept.

(« Foaie Sătească », Iași an. I nr. 32 supliment din 5 noiembrie 1839; Hasnaș, p. 116 și nota; Pastia, *Legiuiri*, nr. 9 p. 25; *Past.-Codr.*, p. 170).

— Prin « țircularnicul înalt Ofis » din 1843 iunie 25 nr. 138 se dă tribu-nalelor poruncă să nu întărească și nici măcar să adeverească vreo vînzare sau schimb de părți răzășești nealese și nestîlpite. (Hasnaș, p. 284, nr. 283; *Past.-Codr.*, p. 485).

— Iar circulara Ministerului Dreptății din 27 noiembrie 1844 nr. 7328 dispune să nu se întărească nici vînzările pe noroc de părți de pămînt răz-șești. (Pastia, p. 22, nr. 16; *Past.-Codr.*, p. 602).

— « Oficiea » Ministerului Dreptății din 1 decembrie 1847 nr. 5308 lămu-rește că numai pentru viile de prin țîrguri care sînt pe locuri cu bezmăn sau dijmă, dreptul de protimisis a fost desființat, dar nu și pentru acele de prin sate. (Pastia, p. 260 nr. 139; *Past.-Codr.*, p. 800).

Partea a II-a cap. 28 vezi și § 1106

Ofisul domnesc circular din 19 ianuarie 1846 nr. 3 dispune ca la arendări de moșii răzășești să se cerceteze la fața locului dacă arendarea cuprinsă în contract este cu știrea și buna primire a obștiei răzășilor care locuiesc pe acea moșie; cînd răzășii nu ar fi uniți, atunci arendarea să se facă prin lici-tație; în tot timpul contractului de arendă, arendașul să nu aibă voie a dobîndi părți de ale acelor răzăși din moșia arendată. (Pastia, p. 132, nr. 79; *Past.-Codr.*, p. 693).

Partea a II-a cap. 28

Reg. Org., prin art. 4 din Cap. III și art. 1 Anexa lit. P. interzice arendarea moșiilor către evrei și în consecință o circ. a Min. Drept, din 27 martie 1835 dată la intervenția Sfatului Cirmuitor, ordonă să nu se întărească asemenea contracte. Dispozițiile de mai sus au fost, în parte, eludate prin interpretarea greșită că moșiile « nelocuite » sint exceptate și pot fi arendate evreilor. Practica aceasta a fost înlăturată la 1860 febr. 8 prin Circ. Min. Drept. nr. 54. (Past. Codr., nr. 89, p. 1241).

— Circulara Ministerului Dreptății din 3 martie 1852 nr. 1195 dispune : contractele de arendări încheiate de egumenii minăstirilor să nu fie întărite fără știrea și învoirea departamentului averilor bisericești. (Pastiea, p. 451. nr. 265; Past.-Codr., p. 917).

Partea a II-a cap. 28; vezi și Anexa I

Prin adresa Secretariatului de Stat din 29 august 1839 nr. 1737 s-a comunicat Logofetei Dreptății dezlegarea Sfatului Cirmuitor, întărită de Domn, că din produsele aflate pe moșie se despăgubește mai întâi proprietarul pentru ciștiurile sale și apoi soția arendașului pentru lipsurile sale de zestre. (Hasnaș, p. 212, nr. 211).

§ 1482

Anafora Logofetei Dreptății din 20 decembrie 1836 nr. 12701 propune și Domnul la 12 februarie 1837 aprobă ca arenzile și chirile să fie plătite la termen și să nu poată fi oprite, iar arendașii și chiriașii, dacă au pretenții față de proprietar, să și le caute îndeosebi, avînd fondul drept garanție. (Hasnaș, p. 138, nr. 132).

§ 1487

După dispoziția acestui paragraf, facerea unui inventar era facultativă. Circulara Ministerului Dreptății din 26 aprilie 1848 nr. 1815 dispune ca judecătorile să nu întărească în viitor contracte de arendare sau închiriere, dacă nu li se vor alătura catagrafii adevărate de înșiși contractanții sau împuterniciții lor. (Pastiea, p. 280, nr. 151; Past.-Codr., p. 810).

§ 1503

Arendările de moșii să nu se facă pe mai mult timp decît acel obîșnuit în țară. Adresa Div. Domn. către Div. Întăr. la 16 ian. 1856, nr. 75 (Past.-Codr., nr. 1 p. 1073).

§ 1506 și urm.

Prin Ofisul domnesc din 2 septembrie 1836 nr. 91 se permite *vînzarea prin mezat de binal de ale bezmănarilor* de pe locurile mănăstirești. (Hasnaș, p. 125, nr. 114; Past.-Codr., p. 334).

Prin adresa Secretariatului de Stat din 1840 august 16 nr. 1390 se lămurește că proprietarul fondului are dreptul de protimis la cumpărarea de case sau dughene de ale bezmănarilor; iar Logofetia Dreptății prin circulara

din 10 mai 1843 comunică tuturor tribunalelor să nu întărească astfel de vânzări fără știrea proprietarului locului. (Hasnaș, p. 248, nr. 246; Past.-Codr., p. 450). Vezi și adresa Logofetei Dreptății din 15 iulie 1844 nr. 4905, în care se cuprinde aceeași dispoziție cu privire la vânzarea unor vii de pe o moșie a mitropoliei. (Pastia, p. 6, nr. 6; Past.-Codr., p. 591).

— Prin legiuirea Obștești Adunări din 1848 se desființează embaticurile de pe moșiile mănăstirilor pămîntene, exceptîndu-se embaticurile pentru locuri de case și acarete prin tîrguri, pentru locuri de vii, vaduri de moară și poduri ¹⁾. (« Buletin, foaie oficială », Iași, an. XVI, nr. 42 din 27 mai 1848: Pastia, p. 281, nr. 152; Past.-Codr., p. 812).

§ 1552—1559

Legea presei din 1 aprilie 1862 a modificat și a completat dispozițiile din paragrafele de mai sus privitoare la contractul dintre autor și tipograf, reglementîndu-l pe alte baze. (Past.-Codr., Apendice, p. 37 urm.).

§ 1643

Ofisul circular din 5 aprilie 1847 nr. 110 lămurește pe larg, cînd și cum zestrea poate fi înstrăinată sau prefăcută din lucruri în bani și din bani în lucruri. (Pastia, p. 238 nr. 124; Past.-Codr., p. 781).

Partea a II-a cap. 32

Nikelile evreești trebuie întărite după legiuirile țării ca și foile de zestre. (Anaforaoa Div. Gen. din 15 sept. 1851 nr. 7; Pastia p. 396 nr. 227; Pastia.-Codr., p. 876).

Prin circulara Ministerului Dreptății din 30 martie 1861, nr. 75, se dispune ca banii de zestre din depozitele judecătorești să nu poată fi dați cu împrumut fără consimțămîntul bărbaților soților ai cărora sînt banii (Past.-Codr., p. 1384, nr. 141).

— Ofisul domnesc din 1844 iunie 15, nr. 58, către Logofetea Dreptății dispune ca, atunci cînd bărbatul cade sub vreo vinovăție criminală, judecătoria, îndată ce va ridica pe vinovat, de orice treaptă ar fi, spre cercetare, mai întîi să facă separarea și asigurarea zestreii femeii (Hasnaș, p. 322, nr. 316 Past.-Codr., p. 541).

— Asupra aceleiași dispoziții revine în chip stăruitor circulara Logofetei Dreptății din 15 octombrie 1845, nr. 5299, adăugînd că « însuși toate mădu-lările judec. și direct. vor fi supuse materialei răspunderi a tot neajunsul zestreii a celor ce ar pătimi vreo lipsă din lenevita lor lucrare » (Pastia, p. 90, nr. 55; Past.-Codr., p. 660).

¹⁾ Această legiuire după ce s-a votat de Obșteasca Adunare și s-a întărit de Dîmn prin Ofisul cu nr. 26, s-a cercetat la 28 aprilie de comisia însărcinată cu redacția ei și s-a comunicat tribunalelor prin circulara Logofetei cu nr. 2591 din 3 iunie 1848.

(, Buletin, foaie oficială " Iași, an XVI, nr. 42 din 27 mai 1848; Pastia, p. 181, nr. 152, Past. Codr., 812).

— Ofisul Ministerului Dreptății din 4 noiembrie 1854, nr. 4614, precizează că foile de zestre se întăresc de tribunale numai atunci când se face însoțirea. După trecerea de mai multă vreme, însoțiiții putându-se înțelege spre paguba creditorilor, urmează a se lua de la bărbat legiuita siguranță în privința aceloră. (Pastia, p. 484, nr. 294; Past.-Codr., p. 941).

— Vezi și adresa din 29 august 1839 nr. 1737 de sub § 1478, circulara din 19 septembrie 1846 nr. 5675 de sub § 106 și circulara din 4 iulie 1860, nr. 59 de sub § 303, etc., precum și anaforoa din 24 august 1843, nr. 2415, de sub § 605.

§ 1649

Ofisul circular din 3 septembrie 1847 nr. 125 dispune ca judecătoriile să nu intre în tratarea reclamațiilor pentru întoarcerea zestre, înainte de a se încredința că despărțenia între reclamanta femeie cu bărbatul ei s-a făcut prin carte bisericească. (« Buletin, foaie oficială », Iași, an. XV, nr. 73 din 14 septembrie 1847; Pastia, p. 249, nr. 130; Past.-Codr., p. 789).

§ 1742

Prin Circulara Logofeției Dreptății din 20 februarie 1836 se reglementează raporturile dintre neguțători și cărăușii de vase cu vin. (Hasnaș, p. 103 nr. 90; Past.-Codr., p. 316).

§§ 1829—1839

Adresa Ministerului Dreptății din 15 iulie 1860 nr. 7720 către Ministerul Treburilor Dinlăuntru dă lămuriri pentru executarea hotărârilor arbitrale. (Past.-Codr., p. 1284, nr. 109).

§ 1831

Ofisul domnesc din 1844 iunie 22 nr. 60 hotărăște că supușii străinelor protecții nu pot fi hotarnici și arbitri (Hasnaș, p. 323, nr. 317; Past.-Codr., p. 542).

Partea a III-a cap. 4

Regulamentul Organic al Moldovei în art. 394 dispune: « Toate hotărârile ¹⁾ și despărțitoarele linii asupra cărora, în curgerea vremei hotărâte de un an, nu se va face nici o cerere către Domnul, se vor păzi în starea stăpînirii în care s-ar fi aflat ».

— Pentru îndeplinirea acestei dispoziții, Logofeția Dreptății dă o circulară din 1834, septembrie 5, prin care face cunoscute măsurile pregătitoare, propuse de Obșteasca Adunare, precum și porunca domnească în vederea chipului pornirii reclamației de împresurări în termenul de un an. (Hasnaș, p. 21, nr. 17; Past.-Codr., p. 238).

¹⁾ « hotărârile » în ediția de la Iași din 1835, precum și în *ms. rom.* nr. 5682 f. 86, cuprinzînd Reg. Org. al Moldovei.

—Pirile nedate în termen sînt declarate în mod expres paragrafisite, adică prescise, prin Ofisele domnești: din 15 decembrie 1837 nr. 109, dat către Logofeția Dreptății, și sub nr. 110 către Divanul Domnesc. (Hasnaș, p. 164 n-rele 165 și 166; Past.-Codr., p. 371).

—Procesele de împresurări erau multe și complicate, încît se mai publică încă două legiuri și anume «Legiuirea pentru stingerea proceselor de împresurări», întărită cu Ofisul domnesc din anul 1839 martie 21, nr. 17, către Sfatul Cîrmuitor („Foaie Sătească“, Iași an. I n-rele 2 și 3 din 9 și 16 aprilie 1839) și «Legiuire pentru îngrădirea prigonirilor ce nu mai pot fi înnoite», întărită cu Ofisul domnesc din anul 1839 mai 5 nr. 33 către Sfatul Cîrmuitor.

(«Buletin, foaie oficială», Iași, an. VII, nr. 41 din 25 mai 1839; «Foaie Sătească», Iași, an. I, nr. 10, supliment din 4 iunie 1839; Pastia, *Legiuri*, p. 14—22; Past.-Codr., p. 159—168 n-rele 6 și 7).

§ 1924

Paragraful acesta este dezvoltat și lămurit prin «*Pravilă pentru para-grafiile*» în procesele de pămînt dintre răzăși întărită cu Ofisul domnesc către Sfatul Cîrmuitor din anul 1837 iulie 15 nr. 38, cu următorul cuprins:

§ 1. Prin stăpînire în șir, necurmată, pașnică și cu titlu de proprietate asupra unei averi nemișcătoare, în curgere de 10 ani către cei de față, și de 20 ani către acei înstrăinați, ce ar putea avea drituri acei proprietari, se va cîștiga paragrafia asupra acei averi de către stăpînitorul ei; iar pentru nevîrsnici să se urmeze după Codica civilă.

§ 2. Tot răzășul dar acel ce ar fi înstrăinat din pămîntul acesta și de la averea acea nemișcătoare, asupra căreia pretenderisește că ar avea dritul proprietății, dacă el sau urmașii sau lăturalnicii lui n-au pornit jalobă în curgere de 20 ani, apoi în veci nu mai pot cere acea avere, sau toată sau parte, supt nici un feliu de cuvînt.

§ 3. Tot răzășul acel ce s-ar afla în pămîntul acesta, lăcuind la fața locului, unde averea acea nemișcătoare se află, sau la alte moșii sau tîrg, în cuprinsul țării, dacă în curgere de 10 ani ar tăcea privind pe altul stăpînind după rostirea § 1, averea sa acea nemișcătoare, și n-ar porni jalobă nici el nici moștenitorii săi, în veci nu mai pot porni apoi jalobă de pretenția acei proprietăți.

§ 4. Pentru pricinile de moștenire între unul sau mai mulți răzăși cu neamurile sale, se va urma după § 1951 a Condicii țivile.

§ 5. Paragrafiile aceste se vor urma către toți răzășii de obștie în relațiile dintre dînșii, sau cu acei ce au intrat în locul lor.

§ 6. Această pravilă va avea lucrare după trei luni de la publicarisire.

§ 7. Prin terminurile paragrafiilor mai sus arătate, stingîndu-se jalobile răzășești, acel ce ar cîștiga aceste paragrafii, nu mai este îndatorit ca să înfățoseze vreun titlu.

§ 8. Pentru averile nemișcătoare trecute către un al treilea prin publicații de mezat sau prin publicații de particulară alcătuire, dacă, în terminul acelor publicații, răzășul care, în parte, a avut dritul proprietății, n-a pornit a sa jalobă, se înțelege că nu se poate ajuta de paragrafiile sus arătate; căci pentru asămîne cazuri, terminul de pornire a jalobei este vremea acelor publi-

cații; și acel ce au dobândit proprietatea prin asămîne formalita, nu are trebuință a înfătoșa altă decît actul întăriturii publicației.

(« Buletin, foaie oficială », Iași, an. V, nr. 73 din 1837 septembrie 16; Pastia, *Legiuri*, p. 11 nr. 3; Past.-Codr., p. 156).

§ 1951

Vezi circulara din 17 februarie 1858 nr. 9 și officia din 29 septembrie 1860, nr. 9937, arătate sub Partea a II-a, cap. 13, 16 etc.

§ 1974 și urm.

Anafora Divanului general din 13 iulie 1855, nr. 86, propune și Domnul la 14 iulie aprobă, ca banii masei cridale, cu învoirea creditorilor sau a curatorilor, să poată fi dați cu dobîndă de către judecătorii, luîndu-se siguranță potrivit § 303 din Cod. (Pastia, p. 541, nr. 332; Past.-Codr., p. 981).

— Circulara Ministerului Dreptății din 4 noiembrie 1861, nr. 87, stabilește că numai comercianții pot fi declarați falși, pierzînd drepturile politice, celelalte persoane nu pot fi declarate decît insolvabile, fără a pierde drepturile politice. (Past.-Codr., p. 1406, nr. 156).

§ 1989

Legea Divanului General de la 15 iunie 1855 hotărăște ca atunci cînd judecătorii numesc ex officio curatorii, aceștia să aibă a lua drept remunerație 20% din suma masei cridale (« Buletin, foaie oficială », Iași, an. XXIII, nr. 56 din 17 iunie 1855; Pastia, p. 537 nr. 328; Past.-Codr., p. 979).

§ 1994

« Codul comerțial » amintit în acest paragraf este codul comercial francez, care s-a aplicat în Moldova, precum o dovedește adresa Secretariatului de Stat din 1836 ianuarie 16, nr. 42 către Logofeția Dreptății (Hasnaș, p. 99, nr. 84; Past.-Codr., p. 313), și adresa Logofeției Dreptății din 5 mai 1847, nr. 1775 către Divanul de apel (Pastia, p. 230, nr. 119; Past.-Codr., p. 772).

§ 1997

Vezi adresa din 29 august 1939, nr. 1737, de sub § 1478.

§ 2011

Circulara Ministerului Dreptății din 3 noiembrie 1861, nr. 3, lămurește că zilele de vacanță trebuie scăzute din termenul hotărit în edictul de concurs. (Past.-Codr., p. 1405, nr. 155).

ANEXA A DOUA

Pentru licitație sau mezat după Obiceiul pămîntului

Prin adresa Logofeției Dreptății din 10 martie 1835 nr. 1592, se lămurește că la licitațiile de bună voie actul de cumpărare n-are nevoie de întăritura domnească, ci numai a judecătoriei. (Hasnaș, p. 55 nr. 45; Past.-Codr., p. 287).

— Cu adresa din 20 septembrie 1841, nr. 4885, se dă dezlegare că, la licitațiile de bună voie pentru averi nemișcătoare, licitația se poate săvârși și în mai puțin de 40 de zile, dacă vinzătorul cere aceasta. (Hasnaș, p. 265, nr. 262).

— La anaforoa Logofetei Dreptății din 1844 iunie 28, nr. 4519, Domnul, la aceeași dată dă rezoluția că, la mezat cumpărătorul fiind de bună credință nu poate să sufere vreo pagubă, dacă la ținerea celui mezat s-au făcut greșeli, ci eventualul păgubaș să-și ceară prin judecată despăgubirea de la acei ce au pricinuit acele greșeli. (Hasnaș, p. 326, nr. 319; Past.-Codr., p. 543).

— Adresa Logofetei Dreptății din 24 august 1844 nr. 5195, lămurește că, după terminarea unei licitații, în cazul când imobilul trebuie vândut din nou, deoarece cumpărătorul căruia i s-a adjudecat, nu a depus prețul, nu mai e nevoie de publicații de 6 luni, fiindcă acestea s-au făcut odată. (Pastia, p. 8, nr. 7; Past.-Codr., p. 592).

Prin « Pravilă, precum să se urmeze mezaturile » a Obștei Adunări din 29 ianuarie 1846 dispozițiile din Codul Calimach asupra mezatului au fost în parte modificate și completate. Pravila are următorul cuprins:

Art. 1. Vinzările prin mezat de moșii întregi sau și părți de moșii covârșitoare peste 30 fălci, să se facă de către Divanul de Apelație, potrivit art. 330 din Reglement.

Art. 2. Mezaturile de pogoane de vii, case, dughene și alte acareturi, cit și părți răzășești, până la citime de 30 fălci, care urmează a se scoate în vinzare pentru plată de datorii i altele, după hotăriri judecătorești, sau osebite încheeri a Divanului de Apelație, să se facă la judecătoria ținutului, unde s-ar afla asemenea avere, afară de acele aflătoare aice, în capitalie și în ținutul Iașii, care vor urma a să vinde de către Divanul de Apelație.

Art. 3. Scoaterea în mezat a unor așa averi pururea să se facă de către judecătorii după încuviințarea Divanului Apelativ.

Art. 4. Hareciuirea să va face la judecătorii, după împlinirea formalităților statornicite pentru asemenea, în judecătorie, fără a slobozi act de vinzare cumpărătorului. Să predstavisască toate lucrările mezatului la Divanul Apelativ, pentru ca el, incredințându-să de îndeplinirea tuturor formelor prescrise pentru asemie mezaturi, să sloboadă actul de vinzare, pe temeiul căruia să poată urma și întăritură, potrivit legiurii art. 4-le din anexa cu litera T din Reglement.

Art. 5. Cumpărătorul, îndată după hareciuirea mezatului, să deie cheazășie sau siguranție pentru prețul cu care lucrul vândut au rămas asupra sa la hareciuire, că-l va răspunde acel preț îndată după cea desăvârșită întăritură a mezatului.

(Iscăliți) *Meletie*, mitropolit Moldovei;
vel post. *N. Mavrocordat*; *Ilie Cogălnicanu*
vorn: *Mihăiță Mihalachi* post.

Comisia: Această pravilă cercetându-se și găsiindu-se întocmai cu textul încuviințat de către Obșteasca Obicinuită Adunare și întărită de către prea înălțatul Domn, se încredințază. 1846, mai 20 zile.

(Iscăliți) *Costachi Mavrocordat* logof.
V. Beldiman vorn.; *Scarlat Crupenschi*;
Dimitrie Bran post.; *Costachi Carp* post.

Copia aceasta fiind întocmai cu originalul, se încredințează.

(Iscălit) *Meletie* mitropolit Moldovei.

(« Buletin, foaie oficială », Iași, anul XIV, nr. 49 din 1846 iunie 23; Pastia, p. 137 nr. 82; Past.-Codr., p. 696, cu nota « Se înseamnă că lucrările mezaturilor la 1851 după înființarea Divanului de Întărituri au trecut în atribuția celui divan »).

— Circulara Min. Drept. din 19 iunie 1845 nr. 3539, dă regulile de urmat la întăriri de înscrisuri și pentru săvîrșirea mezaturilor. (Pastia, p. 61 nr. 41; Pastia-Codr. p. 638).

— Procedura vânzărilor publice, prevăzută în art. 378 din Reg. Org. a primit noi reglementări prin Ofisul circular din 17 februarie 1847 nr. 28. (Pastia, p. 193 nr. III; Past.-Codr., p. 740).

— Ofisul circular din 17 februarie 1847, nr. 28, stabilește cum trebuie să se urmeze la vânzările publice sau mezaturi în baza dispozițiilor din Regulamentul Organic al Moldovei, din Codul Calimach și din legea publicată în 1846. (Pastia, p. 193 nr. 111; Past.-Codr., p. 740).¹

— Circulara Ministerului Dreptății din 10 martie 1859, nr. 33, dispune ca la licitațiile de bună voie, adjudecarea să nu se facă înainte de expirarea termenului de 40 de zile al publicației (Past.-Codr., 1188, nr. 58).

— Circulara din 28 ianuarie 1860, nr. 50, dispune ca zilele de vacanță să nu fie scăzute, numai adjudecarea să poată fi amînată din cauza unei zile de vacanță. (Past.-Codr., p. 1237, nr. 87).

JURISPRUDENȚA¹⁾

§ 5

Tribunalul Putna, avînd jurisdicțiune asupra ambelor părți ale orașului, — Focșanii Moldovei și Focșanii Valahiei — este competent să judece contestațiile personale, cit și a lua măsuri pentru înstrăinarea ipotecilor, aplicînd în privința formelor pentru exproprierea imobilului legea țării unde este situat, după principiul *locus regit actum* (*Cas. Civ.*, dec. 290 din 29 octombrie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 566).

§ 7

Circulara ministerială nr. 235 din 1840, prin care se dispune că apelul făcut în cauză comună de un copărtaș profită tuturor, este interpretativă și nu încalcă principiul neretroactivității legilor. (*Cas. Civ.*, dec. 222 din 11 iunie 1869. *Bul. Cas.*, 1869, p. 265).

§ 12 și 14

Întrucît Codul Civil nu conține nici o dispozițiune prin care să se definească obiceiurile constante și recunoscute la care se referă art. 607, urmează că, potrivit art. 1912 din Codul Civil, să ne raportăm la legile anterioare care conțin dispozițiuni în această privință și anume la Codul Calimach, care prin art. 12—14 prevede că obiceiurile care au putere de lege sînt în deobște cele cunoscute, respectate și aplicate și care sînt constatate prin hotărîri judecătorești, de unde rezultă că este inadmisibilă dovada cu mar-

¹⁾ Prescurtări:

Bul. Cas..... « Buletinul Înaltei Curți de Casație », anul, pagina.

Cas. Civ. ... Înalta Curte de Casație, Secția Civilă.

Cas. S. Recl. Înalta Curte de Casație, Secția Reclamațiilor.

Cas. S.U. ... Înalta Curte de Casație, Secția-Unite.

Dec. Decizia.... (data: ziua, luna, anul).

tori a obiceiului prevăzut de art. 607 din Codul Civil, care nu poate fi dovedit decît prin hotărîre judecătorească. (*Cas. Civ.*, dec. din 22 februarie 1929, *Bul. Cas.*, 1929 p. 156).

§ 13

După obiceiul pămîntului, căruia atît Codicele Caragea în preambulul său, cît şi Codicele Calimach în art. 13 îi recunoaşte putere de lege, mai ales înaintea Regulamentului Organic, şi după modul cum s-a recunoscut şi s-a aplicat obiceiul pămîntului în 1857 asupra alegerilor la Divanul *ad-hoc*, ceea ce se vede în ofisul cu nr. 97 din 14 iunie 1857 al principelui caimacam Al.D. Ghica şi în ofisul cu nr. 93 din 13 august 1857 al caimacamului N. Vogorides; şi, în fine, după posesiunea de stat politic, streinii creştini aşezaţi în ţară şi căsătoriţi cu romînce nobile, încă înainte de Regulament, precum şi acei născuţi în ţară s-au bucurat de drepturi politice (armenii), — au în favoarea lor presumpţiune de pămînteni. (*Cas. Civ.*, dec. 322 din 27 octombrie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 608).

§ 15; v. şi Part. II-a, cap. 21

Donăţiunile după legea Calimach nu pot fi valabil făcute decît prin acte autentice.

Condiţiunea esenţială privitoare la valabilitatea donăţiunilor este acceptaţiunea din partea primitorului şi notificaţiunea acestuia către donator despre acceptaţiune.

O instituţiune dintr-un stat, ca să-şi poată exercita drepturile în alt stat, trebuie să i se fi recunoscut personalitatea sa juridică de către acel stat, (*Cas. Civ.*, dec. 193 din 19 mai 1880, *Bul. Cas.*, 1880, p. 242).

§ 38—43, 383

În Moldova, înainte de punerea în aplicare a Codului Calimach, erau şi existau persoane morale şi juridice, precum: bisericile, minăstirile, fundaţiunile de tot felul, publice sau private, corporaţiuni înfiinţate prin voinţa individuală, fără să fi fost trebuinţă de o consacrare sau de un act al puterii publice în stat pentru crearea lor şi pentru recunoaşterea personalităţii lor.

Codul Calimach recunoaşte persoanele juridice şi pentru crearea acestor personalităţi fictive, nici un text din acel cod nu cerea un act sau o recunoaştere a puterii publice sau vreun hrisov. Sub imperiul acestui cod hrisoavele, cînd şi dacă se dau, nu au scopul de a crea persoanele juridice, ci de a confirma existenţa preexistentă şi drepturile neîndoielnice de a regula tutela şi supravegherea statului asupra funcţionării persoanelor juridice.

Sub regimul Codului Calimach sînt persoane juridice obşteimele la care substratul principal sînt indivizii, precum statul, comuna şi, în general, corporaţiunile în sensul cel mai larg, întrucît schimbarea membrilor nu are nici o influenţă asupra existenţei corporaţiei; de asemeni, breslele. Se mai consideră ca fiind constituită persoana juridică de cîte ori se afectează averi pentru scopuri de un folos comun şi public, precum pentru ajutoarele de săraci, pentru căutare de bolnavi, pentru scopurile unui cult religioasă, precum şi pentru cultură în general, cum sînt bisericile, minăstirile, spitalele, şcoalele.

Mai poate avea caracterul de persoană juridică și cînd averea s-a afectat prin fundațiune privată pentru înlesnirea scopurilor a unuia sau a mai multor familii, precum sînt fundațiile pentru cutare familie.

O comunitate, fie chiar străină, cu scopuri religioase și culturale, nu cu scopuri de îmbogățire a membrilor ei, este o persoană juridică în sensul Codului Calimach și trebuie considerată astfel, cît timp se urmărește scopurile pentru care s-a înființat și cît timp puterea publică nu declară dizolvarea sau încetarea ei pentru o cauză sau alta.

Dacă Statul are și trebuie să aibă controlul asupra tuturor persoanelor juridice, fie ele constituite și sub regimul Codului Calimach, de aci nu rezultă că sub acel cod pentru crearea persoanei juridice s-ar fi cerut vreun act al puterii publice, ci crearea se operează prin voința indivizilor constituindu-se sau în corporație sau afectînd averea lor la un scop de utilitate comună, publică sau privată. (*Cas. Civ.*, dec. 145, 15 martie 1895, *Bul. Cas.*, 1895, p. 302).

§ 15; v. și § 43.

Prin art. 15 și 43 din Codul Calimach se prevede că așezările ce se fac între obștimi vor avea între ele puterea legiuită dacă cercindu-se și găsindu-se cu cale se vor întări de stăpînire și că, în ce privește drepturile acelor obștimi, care se cuvin a fi sub osebită purtare de grijă a ocîrmuirii, se va hotări prin deosebite legi făcute pentru ele, adică prin hrisoave.

Așa dar, aceia ce se cere, prin aceste texte de lege, este că așezările ce se făceau între tovărășii, bresle sau obștimi să ființeze sub controlul și purtarea de grijă a puterii publice reprezentată fie de domn, fie de un alt organ al statului.

Prin urmare tribunalul nu violează citatele texte de lege cînd respinge excepția invocată că comunitatea izraelită din Piatra Neamț nu are calitatea să poarte judecata deoarece nu a fost recunoscută printr-un hrisov domnesc, constatînd tribunalul, pe baza unei serii de acte ale diferitelor autorități, prin care acte li s-a aprobat bugetul și i s-a cerut statistica regulată de numărul membrilor comunității, că s-a confirmat prin aceasta ființa acelei comunități și s-a recunoscut existența ei legală, înființată anterior cu scop cultural, religios și de binefacere. (*Cas. Civ.*, dec. 629, din 19 septembrie 1912, *Bul. Cas.* 1912, p. 1463).

Partea I, cap. 1

În privința mijloacelor de probațiune a nașterii, legea Calimach nefăcînd nici o restricțiune, Curtea a putut să-și formeze convingerea din actele ce i s-au prezentat că intimatul, la contractarea împrumutului, a fost major. (*Cas. Civ.*, dec. 437, din 19 decembrie 1878, *Bul. Cas.*, 1879, p. 410).

§ 38—40

Sub regimul Codului Calimach, persoanele juridice, ca să existe, nu aveau trebuință de un act al puterii publice în stat pentru crearea lor și pentru recunoașterea personalității lor, singura voință a individului sau a indivizilor determină crearea persoanei juridice.

Numai pentru corporațiile neiertate, fiindcă erau oprite de legi sau contrarii siguranței generale sau bunelor moravuri, se cerea permisiunea statului de a exista.

Astfel, o comunitate, fie chiar străină, cum este comunitatea elină din Galați cu scopuri religioase și culturale, este o persoană juridică în sensul Codului Calimach, chiar dacă pentru crearea ei n-a intervenit vreun act de autorizare din partea puterii publice. (*Cas. Secții Unite*, dec. 20 din 4 decembrie 1897, *Bul. Cas.*, 1897, p. 1422).

§ 38, 40, 42

După legiurile vechi ale Moldovei o fundațiune de utilitate publică se putea înființa chiar fără o prealabilă autorizare a Statului și ea constituia de sine însăși o persoană juridică pe cît timp Statul nu intervenea pentru desființarea ei ca fiind contrară legilor, ordinei publice sau bunelor moravuri. (*Cas. Civ.*, dec. 27 din 24 ianuarie 1900, *Bul. Cas.*, 1900, p. 25).

§ 38

După § 38 Codul Calimach fundațiunile de utilitate publică se puteau înființa chiar fără o prealabilă autorizare a Statului, cît timp ele nu erau oprite de lege ori împotrivitoare obștei, siguranței, bunelor obiceiuri sau moralului. Prin urmare cînd o comunitate izraelită a fost fondată și a existat înainte de punerea în vigoare a Codului Calimach, existența sa ca persoană juridică nu poate fi contestată.

Asociațiunile culturale, religioase sau de binefacere, fondate înainte de punerea în vigoare a Codului Civil nu pot fi supuse în ce privește dovada calității lor de persoane juridice, a modului de administrare și reprezentare în justiție, normelor prescrise de Codul Civil și, prin urmare, o comunitate izraelită este bine reprezentată în justiție prin președintele ei ales de comitetul de administrație.

Dreptul de a ocupa în templul comunității, în timpul serviciului religios, o anumită strană, fiind un drept de folosință, este analog dreptului de uz și prin urmare neputînd a fi nici cedat, nici închiriat, nu putea fi nici vîndut silit de creditorii titularului. (*Cas. Civ.*, dec. 237, din 2 octombrie 1915, *Bul. Cas.*, 1915, p. 823).

§ 44, 1266

Donațiunea unei sume de bani, sub condițiunea de a se cumpăra cu ea o moșie, cuprinde o obligațiune facultativă. (*Cas. Civ.*, dec. 262 din 21 august 1884, *Bul. Cas.*, 1884, p. 634).

§ 63; vezi și § 105, 106, 1610 și 1638

§ 63, 105, 106 și 1610 lit. i din Codul Civil întemeiază legătura matri-moniului cît și raporturile dintre soți, în timpul căsătoriei, numai pe principii de moralitate și de afecțiune, iar bărbatului, socotit capul familiei, îi impune obligația de a se îngriji de cele trebuitoare soției, între care neapărat se cuprinde și îndatorirea de a o căuta în caz de boală, — dar prohibește prin § 1610 orice năzuințe la interese materiale în raporturile unui soț față de celălalt.

În mod excepțional, § 1638 dă bărbatului dreptul la despăgubirea cheltuielilor făcute cu adevărat folos pentru păstrarea lucrurilor de zestre, dar și aceasta numai în cazul cînd bărbatul restituie zestrea și cînd se va constata că într-adevăr cheltuielile făcute au fost din cele extraordinare (procesе susținute în apărarea zestreі pe temei de mandat din partea soției). (*Cas. Civ.*, dec. 137 din 16 iunie 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 283).

§ 123

Art. 123 Cod Calimach dispune că soții despărțiți se pot împăca și că împăcaciunea are efectul de a face ca soții despărțiți și împăcați să fie considerați ca și cum n-au fost niciodată despărțiți. Dar împăcaciunea, deși nu se spune de Codul Calimach, trebuie să fie consacrată printr-o nouă însoțire, căci legea spune că trebuie « să se unească iarăși », ceea ce înseamnă o nouă căsătorie, care după legea din momentul împăcaciunii, trebuia efectuată de autoritatea bisericească — și ar fi avut efect retroactiv. (*Cas. Civ.*, dec. 307 din 12 august 1869, *Bul. Cas.*, 1869, pag. 354).

§ 216; v. și § 942

Codul Calimach, neprescriind forme speciale pentru legitimarea copiilor prin căsătorie subsecventă a părinților lor, instanțele de fond sînt în drept și suverane să constate voința acestora de a legitima pe un copil, din toate împrejurările, faptele și probele ce li se pun.

Sucesiunea se regulează după legea sub imperiul căreia s-a deschis. (*Cas. Civ.*, dec. 210 din 23 mai 1890, *Bul. Cas.*, 1890, pag. 638).

§ 218

Sub imperiul vechiului Cod Calimach, părinții puteau legitima pe copiii lor naturali, cu voia însă a stăpînirii, ceea ce se înțelegea cu voia Domnului țării. Prin urmare o legitimare făcută numai prin act întărit de tribunal, fără obținerea unei asemenea permisiuni a Domnului, nu era valabilă. (*Cas. Civ.* dec. 98 din 7 iunie 1893, *Bul. Cas.*, 1893, p. 618).

§ 218, 942, 944 și 945

Copilul natural recunoscut ca atare de tatăl său în timpul Codului Calimach, n-are dreptul la succesiunea averii acestuia dacă a murit sub imperiul noului Cod Civil, nici la alimente. (*Cas. Civ.*, dec. 278 din 31 mai 1895, *Bul. Cas.*, 1895, p. 764).

§ 231

După legea Calimach, minora, deși se emancipează prin căsătorie, prin desfacerea căsătoriei, însă, trece de drept sub tutela părinților pînă la venirea ei în majoritate. (*Cas. Civ.*, dec. 309 din 9 octombrie 1881, *Bul. Cas.*, 1881, p. 727).

§ 237; v. și § 245, 247, 249, 881, 900, 997, 998 și 1032

Fiii adoptivi se bucură de aceleași drepturi ca și cei din căsătorie legitimă și, ca atare, ei nu pot renunța la succesiunea nedeschisă încă (— § 237, 245, 247, 249, 997, 998 Codul Calimach).

Legiuitorul Calimach s-a depărtat de legea austriacă în privința pactelor succesoriale, păstrind principiile dreptului roman, care le interzicea, cum rezultă expres din art. 1032.

Prin căderea unei condițiuni imposibile sau nelegale, dintr-un act de adopțiune, nu se poate susține că a căzut și dreptul adoptatului rezultând dintr-însul (art. 881 și 900). (*Cav. Civ.*, dec. 142 din 30 aprilie 1876, *Bul. Cas.*, 1876, p. 187).

§ 237; v. și § 244

Adopțiunea fiind un act solemn, trebuie făcută prin act scris, trecut în condicile Comisiunii Epitropicești și în ale Dicasteriei, neputându-se dovedi existența ei prin martori. (*Cas. Civ.*, dec. 183, din 2 iunie 1882, *Bul. Cas.*, 1882, p. 647).

§ 241

Adopțiunea după legea Calimach nu este valabilă cînd nu există consimțămîntul expres al tatălui trupesc. (*Cas. Civ.*, dec. 430 din 16 decembrie 1880, *Bul. Cas.*, 1880 p. 407).

§ 289

Nu se poate primi ca mijloc de casare neîndeplinirea unei formalități a cărei îndeplinire s-a constatat printr-o hotărîre judecătorească.

Autorizarea consiliului de familie pentru o vînzare de avere orfanicească, după art. 289 din Codul Civil, se cere numai la vînzarea de bună voie, iar nu și cînd se face vînzare silită pentru plata datoriilor, căci dreptul de îndestularea creditorilor nu poate fi lăsat la discreția consiliului de familie. (*Cas. S. Reclamații*, dec. 192 din 5 octombrie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 536).

§ 324, 328, 329; v. și § 1325

Articolele 324 și 1325 din vechiul Cod Civil al Moldovei sînt privitoare la nevristnicii cari pot sau nu fi obligați la plată și, prin urmare, sînt aplicabile în materie.

Numai Curtea apelativă, ca judecătoare de fond, putea să aprecieze dovezile aduse pentru constatarea virstei și, prin urmare, e neîntemeiat motivul că s-ar fi violat art. 328 și 329 din Codul Civil moldav privitoare la alte dovezi ce au fost aduse înaintea Curții de către intimat. (*Cas. Civ.* dec. 154 din 31 mai 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 296).

§ 333 și 334

În principiu emanciparea nu dă nevirstnicului decît dreptul de administrarea averii, iar nu și de înstreinarea ei; numai emanciparea spre-virstnicului pentru scopul de a face comerț îi acordă și dreptul de înstreinare. (*Cas. Civ.*, dec. 203 din 3 iunie 1868, *Bul. Cas.* 1868 p. 184).

§ 360

Numai atunci se privește legalmente dovedită interdicția unei persoane, cînd s-a făcut conform art. 360 din Condica Domnului Calimach.

La prețuirea valorii unui fond cumpărat urmează a se ține în seamă peste prețul fixat și celelalte condiții care ar putea face să crească acest preț. (*Cas. S. Reclamațiuni*, dec 53 din 13 martie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 187).

§ 360, 377; v. și § 723, 724

Uzează de dreptul său Curtea care menține un testament public în contra declarației făcute de un medic că testatorul era smintit în timpul în care s-a prezentat înaintea tribunalului; mai ales atunci când declarația medicală a fost posterioară legalizării testamentului și neprovocată de justiție.

În toate cazurile judecătorul este apreciatorul suveran al chestiunii de a ști dacă o persoană a fost în întregimea minții sale la un moment dat; declarațiile oamenilor de știință pot fi admise sau respinse de judecător, după aprecierea sa. (*Cas. Civ.*, dec. 193 din 19 mai 1868, *Bul. Cas.*, 1868. p. 174).

§ 390, 398, 579, v. și Part. II-a cap. 7

Considerind că Curtea apelativă hotărînd despre pivnița de sub locul recurentului, care înaintea ei s-a înfățișat ca apelant contra sentinței tribunalului de primă instanță, după aprecierea împrejurărilor de fapt asupra cărora avea să statueze, a constatat că acea pivniță constituie o șerbire pe sub locul pomenit al recurentului și pe acest temei, în unire cu judecătorul, au hotărît, în înțelesul legii privitoare la șerbiri, ca d-na Grebincia să rămînă nesupărată în stăpînirea acelei pivniți. Cu aceasta n-a călcat §§ 390, 398 și 579 din Cod. Civ., în care cele dintîi două paragrafe, privesc cu totul străină cazului de șerbire, adică cele cuvenite și cele accesorii ale unui lucru și întregimea sau totimea de lucruri cărora le dau definiția; iar § 579 cuprinde despre dreptul de despăgubire ce are acela ce ar fi cumpărat un lucru cu sarcini, fără a se cuprinde în contractul vînzării mențiune despre acele sarcini. (*Cas. Civ.*, dec. 281, din 14 decembrie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 717).

§ 394, v. și § 589

După principiile generale, o lege nouă abrogă pe alta mai veche. Prin urmare, legea din 1838, fiind abrogată prin cea din 1851, Curtea Princiară a fost în drept și competentă a statua asupra oricărei tînguiri ridicată sub regimul legii din 1851, atingătoare de îndatoririle Curții de Întărituri și îndreptată prin Ministerul Justiției în revizuirea Curții Princiare.

Luarea în amanet a documentelor e un element esențial și constitutiv al ipotecii numai cînd obiectul amanetat este nemiscător, iar nu și cînd este mișcător, precum sînt driturile (§ 394 și 589 din Codul Civil).

Datornicul nu poate trece către o a treia față proprietatea lucrului amanetat la altul, mai înainte ca demiterea vechiului creditor ipotecar din dreptul lui să fi avut loc prin plata datoriei. (*Cas. Civ.*, dec. 318 din 20 noiembrie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 621).

§ 396, 692, v. și § 66

Toate procesele privitoare la un imobil nu se pot judeca decît după legile și de către tribunalele locale, fără deosebire dacă părțile care se judecă sînt străine sau pămîntene, căci art 287 din R. O. și § 396 din Cod. Civ. prescriu că, numai pentru pricinile curat personale, reclamantul este ținut să se judece la forul locuinței piritului.

Nimeni nu poate sechestra averea altuia fără a garanta pagubele ce s-ar naște pe urma acestei măsuri. Tribunalul ordonând sechestrul, fără garanții, a violat art. 292 din R. O. și § 692 din Cod. Civ. care nu îngăduie copiilor să ceară legitima din averea părinților decît după moartea lor.

Legea pentru epitropie (art. 66) nu dă dreptul epitropului să curme prin învoială procesele atîngătoare de interesele epitropisitului, fără imputernicirea consiliului de familie — și ceea ce legea nu-i îngăduie să facă direct și fățiș, cu atît mai puțin ar putea s-o facă prin mijloace lăturalnice. (*Cas. Civ.*, dec. 177 din 11 iunie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 353).

§ 402; v. și § 1210

Despăgubirea de 10 lei prevăzută de art. 72 § 8 din Regulamentul Moldovei combinat cu art. 402 din Codul Calimach era stabilită pentru scutelnicii ce se cuveneau boerilor cu ranguri, iar nu și pentru zecelnicii ce proprietarii de moșii aveau dreptul de a lua de la zece unul, din sătenii aflați pe moșiile lor, pentru întrebuințare la pămînteasca economie.

Cînd o instanță de fond constată că un arendaș n-a răspuns arenda la timpul stipulat prin contractul de arendare, nu poate respinge proprietarului cererea de a fi despăgubit de deficitul rezultat la rearendarea făcută conform prevederilor aceluia contract, fără a se viola legea părților, care e contractul, afară numai dacă constată că proprietarul a renunțat expres sau tacit la dreptul său stipulat prin contract, de a pune în rearendare moșia, îndată ce arendașul n-a plătit cîștiul arenzii la timp (violarea art. 1210 Codul Calimach și a contractului părților). (*Cas. Civ.*, dec. 396 din 21 decembrie 1870, p. 372).

§ 416

Nu se poate pretinde că s-a publicat legea cu retroactivitate cînd e vorba de art. 27 din Așezămîntul epitropicesc al Moldovei, publicat în anul 1849, căci acest articol nu este altceva decît o dezvoltare a capitolului din Codul Civil privitor la epitropii, și anume a § 257, 258 etc., — cod aplicabil în Moldova de la anul 1817.

Cînd se constată că acel care a cumpărat un imobil a știut de procesul ce urma între vînzător și o a treia persoană și că, prin urmare, era cumpărător cu rea credință, nu se poate spune că s-a violat § 416 din Codul Civil, căci pentru stăpînirea cu bună credință nu este îndeștul titlul legal, ci mai trebuie să existe și bună credință, adică încrederea că vînzătorul era în drept a vinde lucrul ce are și există. (*Cas. Civ.*, dec. 316 din 14 noiembrie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 618).

§ 416; v. și § 426 și 437

Stăpînitorul de bună credință este, după Codul Calimach (art. 416 și 426), acela care posedă, în virtutea unui titlu translativ de proprietate, cu credința că bunul este al său.

Violează legea judecătorul care condamnă la întoarcerea venitului pe acel care stăpînește în virtutea unui act de cumpărare (art. 437 Cod Calimach). (*Cas. Civ.*, dec. 197 din 28 mai 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 235).

§ 423

Vecinul care n-a fost chemat la facerea hotărniciei nu este dator a o recunoaște de bună.

Cînd o hotărîre se intemeiază pe două articole de lege din care unul e aplicabil și celălalt nu, hotărîrea nu se casează pentru acest cuvînt. Art. 423 Cod. Civ. dînd preferință celui care ține lucrul în cazul de îndoială, cum a fost speța judecată, cu privire la adevăratele hotare între cele două proprietăți; Curtea de apel n-a mai avut de ce să se refere la art. 429 care nu era aplicabil și fiind de prisos ca orice prisos putea fi vătămător. (*Cas. S. Reclamații*, dec. 4 din 27 ianuarie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 7).

§ 423

După art. 423 Cod Calimach, cînd într-o contestațiune este îndoială asupra drepturilor părților, se preferă acel care posedă. (*Cas. Civ.*, dec. 180 din 20 mai 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 215).

§ 423

Cel care posedă un lucru cîștigă dacă reclamantul în acțiunea petitorie nu-și dovedește pretențiunea (art. 423 Codul Calimach). (*Cas. Civ.*, dec. 180 din 20 mai 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 215).

§ 428

Art. 428 din Codul Calimach nu se aplică la acțiunile în revendicare, ci numai la chestia posesiunii de bună credință. (*Cas. Civ.*, dec. 201 din 31 mai 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 242).

§ 428; v. și § 424, 425, 1960, 1725

Posesorul de bună credință este dator a întoarce fructele din momentul întentării acțiunii de revendicare, căci de atunci cunoscînd cererea adevăratului proprietar, încetează de a fi de bună credință (§ 428, 424, 425, c. Calimach).

Din combinația § 1960 și 1725 reiese că nu se aplică la restituirea fructelor prescripția de trei ani pentru despăgubire, care este aplicată numai pagubelor rezultate dintr-un delict sau cuasi delict. Acțiunea pentru restituirea fructelor este personală și se întentă contra celui ce le-a cules, ori contra succesorilor săi universal. Statul însă, prin secularizarea averilor minăstirești, n-a devenit succesorul universal al minăstirilor și încă mai puțin al egumenilor, căci atunci cînd a decretat secularizarea, s-a întemeiat pe un drept al său propriu și art. 1 din legea secularizării dispune că averile minăstirești sînt și rămîn ale statului. Statul trebuie deci să restituie fructele numai din momentul cînd a intrat în posesiunea acelor bunuri. (*Cas. Civ.*, dec. 301 din 4 septembrie 1872, *Bul. Cas.*, 1872, p. 328).

§ 437

Cînd judecata s-a urmat pentru fond și nu pentru venit, iar hotărîrea privește numai înapoierea fondului revendicat, fără a conține nimic în privința venitului, acea hotărîre nu stabilește, cu privire la venit, autoritatea lucrului judecat, nici în favoarea nici în defavoarea celor în drept; prin

urmare, instanța fondului aplicind într-o chestiune de natura aceasta o prescripție neprevăzută de lege, contravine dispoziției art. 437 din Cod. Civ. din care rezultă că se poate reclama în deosebi pentru venit și în urma judecării pentru fond și cistigarea acestuia. (*Cas. Civ.*, dec. 39 din 24 februarie 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 87).

§ 437 și 438; v. și § 441, 1337 și 1960

Prescripția de trei ani prevăzută de Codul Calimach nu-și poate avea aplicațiunea cind este vorba de restituirea venitului unui loc încălcat.

Cel ce cu rea credință stăpînește un imobil este obligat pe lingă restituirea lui, și la răspunderea venitului și a cheltuielilor făcute cu judecata urmată de proprietarul călcat.

Se conformă cu legea Curtea care condamnă pe încăleătorul cu rea credință a unui imobil să plătească dobîndă la venitul perceput după dînsul și la cheltuielile de judecată de la cererea în judecată și pînă la numărătoare. (*Cas. Civ.*, dec. 277 din 14 iunie 1878, *Bul. Cas.*, 1878 p. 251).

§ 455

Întrucît o hotărîre a Curții Princiare n-a fost supusă Domnului prin anafora pentru ca el, în fața tuturor împrejurărilor procesului, să facă observările sale, nu se poate considera procesul ca întors cu observație.

§ 455 din vechiul cod moldav pune principiul general de drept după care judecătorul este dator a cerceta cu scrupulozitate temeiurile drepturilor celor care se judecă pentru stăpînirea unui lucru, iar nu este privitor la constatarea locală a semnelor de hotare. (*Cas. Civ.*, dec. 179 din 14 iunie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 339).

§ 462, 1529

Drepturile publice conferite unui particular trebuiesc respectate întrucît sînt constituite în mod valid și proprietarul are a le exercita ca și cînd ar fi drepturi patrimoniale de drept privat. Ele trebuiesc respectate chiar dacă ar fi contrarii dreptului de proprietate al diferiților locuitori din localitatea unde există.

Drepturi ca acelea conferite prin hrisovul de la 1803 nu constituiesc niște monopoluri sau privilegii de clasă și prin urmare nu sînt interzise de constituție. (*Cas. Civ.*, dec. 393 din 27 noiembrie 1884, *Bul. Cas.*, 1884, p. 925).

§ 485.

Cel așezat printr-o hotărîre definitivă în condițiune de reclamant, și cercetarea procesului de fond urmîndu-se astfel, este dator să dovedească și propunerile ce face în apărarea sa la stăpînirea unui imobil pus în contestație fără a putea invoca mijlocul de violare a art. 485 din Cod. Civ. (*Cas. Civ.*, dec. 71 din 20 martie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 170).

§ 490.

Nu se poate susține că s-a violat autoritatea lucrului judecat cînd prin deslușiri făcute de Curte, la executarea unor deciziuni prin care nu se arată liniile despărțitoare dintre două proprietăți, se stabilește că ele trebuiesc să fie pe posesiunea în ființă.

Cînd semnele de hotar prevăzute în hotărnicie se contestă de părți în ființa lor și Curtea constată imposibilitatea determinării lor, ca ultimă instanță de fond; ea poate regula linia despărțitoare între proprietăți în privința punctelor contestate pe posesiunea actuală. (*Cas. Civ.*, dec. 130 din 19 aprilie 1876, *Bul. Cas.*, 1876, p. 166).

§ 494.

Din textul art. 494 Cod Calimach reiese că reclamantul nu are, în mod cumulativ, două acțiuni, una reală și alta personală, decît cînd posesorul acționat a încetat de a mai poseda; însă acest articol presupune că reclamantul are drept de a intenta acțiunea reală în contra terțiului posesor actual. (*Cas. Civ.*, S. I, dec. 175 din 16 mai 1872, *Bul. Cas.*, 1872, p. 153).

§ 420, 496

O hotărnicie care a determinat răzoarele despărțitoare despre vecinătăți cu mulțumirea părților, după care s-a urmat o liniștită posesiune, constituie un titlu legal întrucît se constată că hotarnicul a fost autorizat de Domn s-o execute definitiv în caz de mulțumire a părților.

Referirea Curții la legiuirea din anul 1834 prin care se dă termen de un an tuturor celor care se cred împresurați, de a reclama, fiind făcută în scop de a dovedi că pe la acea epocă se urma posesiunea liniștită după acea hotărnicie, nu se poate susține că s-a aplicat rău acea legiuire.

După legea Calimach cei puternici nu puteau prescrie nici printr-o stăpînire de 40 de ani contra celor neputernici, în privința nemișcătoarelor.

Reclamațiunile de samavolnicie, după legile în vigoare în Moldova, pe la anul 1855 erau intrruptive de prescripțiune. (*Cas. Civ.*, dec. 191 din 2 iunie 1881, *Bul. Cas.*, 1881 p. 447).

§ 563

Cînd din dovezile înfățișate la instanța de fond se ia convingerea că cumpărătorul a săvîrșit clădirea pe cînd nu-și dobîndise încă deplină informăluire a actului de proprietate, atunci clădirea făcută, deși pe un loc în litigiu, nu se poate califica decît cu rea credință. (*Cas. Civ.*, dec. 186 din 23 august 1865, *Bul. Cas.*, p. 378).

§ 570; v. și Part. III-a, cap. 4

Dreptul de protimisis asupra imobilelor este, după legea civilă, un drept real ca și dreptul de proprietate.

După § 570 din Cod. Civ. al Moldovei drepturile reale se capătă sau prin tradițiunea lucrului asupra căruia se exercită, sau prin dispozițiunea legii.

Dreptul de protimisis nefiînd de natură a se căpăta prin tradițiunea lucrului, se capătă prin dispozițiunea legii în momentul în care se vinde lucrul; prin urmare cel ce cumpără un imobil fără a se conforma dispozițiunilor art. 5 din Sobornicescul Hrisov, știe chiar de atunci că ia un lucru în care altul are sau poate să aibă un drept real mai puternic decît al său și în virtutea căruia poate să-l deposedeze de achizițiunea sa. Astfel dar, el nu cumpără decît sub tăcuta condițiune că dacă în termenul de 10 ani acordat de lege se va reclama cu dreptul de protimisis, cumpă-

rătoarea sa să treacă pe seama reclamantului. Pentru un asemenea cumpărător titlul însoțit de tradițiunea lucrului nu e destul ca să-l facă a deveni desăvârșit proprietar, ci spre un asemenea sfârșit el are nevoie de a-l prescrie printr-o posesiune pașnică și neîntreruptă de 10 ani, întocmai ca și cumpărătorul cu bună credință al lucrului străin și pozițiunea lui, de nu e mai rea, e cel puțin analoagă cu a acestuia din urmă.

Efectele acțiunii în revendicare sînt de a întrerupe prescripția, de a schimba natura pozițiunii din bună în rea credință, și de a-l obliga ca, împreună cu lucrul, să restituie proprietarului și roadele sau venitul lui socotit de la prima înfățișare în judecată și pînă la intrarea proprietarului în posesiunea lui. Aceste efecte nu nasc decît din obligația în care se află el, de a înapoia proprietarului lucrul îndată ce și-a pornit acțiunea în revendicare. Nu există nici o lege care să apere pe cumpărătorul ce se află în contravențiune cu art. 5 din Sobornicescul Hrisov, de a întoarce răscumpărătorului împreună cu lucrul și roadele lui. În fine, un asemenea cumpărător este obligat ca și cel cu bună credință al lucrului străin, de a restitui răscumpărătorului, îndată la pornirea sa prin depunerea prețului. Este evident că nu există nici o rațiune juridică pentru care efectele acțiunii în răscumpărare să nu fie pe deplin acelea ale acțiunii în revendicare și, prin urmare, să nu oblige pe cumpărător a întoarce răscumpărătorului, împreună cu lucrul și venitul lui, de la prima înfățișare în judecată, precum obligă pe cumpărătorul de bună credință al lucrului străin. (*Cas. Civ.*, dec. 175 din 5 iunie 1864, *Bul. Cas.*, 1864 p. 345).

§ 576 și 577

După art. 576 și 577 din Codul Calimach vînzarea imobilelor e perfectă cînd, pe lîngă trădarea și punerea în stăpînire a cumpărătorului, s-a întărit acea vînzare de către tribunal. Lipsa adevăririi tribunalului împiedecă transmiterea proprietății și creditorii vînzătorului pot urmări imobilul ce se proiectase a se vinde. (*Cas. Civ.*, dec. 386 din 7 decembrie 1870. *Bul. Cas.*, 1870 pag. 367).

§ 576 și 577

Actul de vînzare al unui imobil, care nu s-a legalizat de tribunal, după legea Calimach și Regulamentul Organic nu se putea opune unei a treia persoană. (*Cas. Civ.*, dec. 108 din 3 martie 1878, *Bul. Cas.*, 1878 p. 105).

§ 576, 577

Asemănat art. 5 și 10, anexa lit. T, din Regulamentul Organic al Moldovei și art. 576 și 577 din Codul Calimach, pentru ca un act de danie să fie valabil trebuie întărit, de unul din divanele țării sau de către judecătoria ținutului respectiv.

Astfel, cel ce revendică un lucru în baza unui act de danie ce ar fi pierdut, nu este de ajuns să dovedească faptul că acel act a existat, dar mai ales trebuie să stabilească valabilitatea acelui act.

Simpla executare a donațiunii de către donator și de către urmașii săi nu validează actul de donațiune dacă n-a fost făcut după prescripțiile legii. (*Cas. Civ.*, dec. 95 din 1 martie 1900, *Bul. Cas.*, 1900, p. 271).

Partea II-a cap. 4

Consulatele n-au avut niciodată dreptul de a constitui ipotecă asupra imobilelor din țară. (*Cas. Civ.*, dec. 368 din 15 noiembrie 1880, *Bul. Cas.*, 1880, p. 363).

§ 586 și 589; v. și § 1997

Prin măsura ordonată de Divanul de apel al Țării de sus de a se asigura într-un imobil al bărbatului, suma provenită din vânzarea unui imobil dotat al femeii, s-a constituit o ipotecă judecătorească care a fost publicată și prin jurnal, conform legii Calimach, astfel că ea primează pe aceea a statului care este constituită posterior acesteia. (*Cas. Secții-unite*, dec. 6 din 17 noiembrie 1877, *Bul. Cas.*, 1877, p. 450).

§ 605; v. și § 1210

În materie de vânzări, îndeplinirea formalităților pentru vânzarea unui imobil ipotecat, chiar dacă s-ar face în cursul termenului de împrumutare, nu poate fi lovită de nulitate pe cât timp în actul de împrumutare s-a stipulat că neplata dobânzii constituie aceleași condițiuni ca și pentru capital și pe cât timp vânzarea s-a efectuat după expirarea tuturor termenelor acordate debitorului.

Art. 10 din Sobornicescul Hrisov și § 605 din Cod Civ. nu au alte dispozițiuni în privința mezatelor decât acelea ale publicației de 6 luni, respectînd drepturile unei a treia persoane asupra lucrului vîndut, iar nici de cum vreun drept al debitorului care, din contra, este obligat a-și plăti datoria la termenul contractat.

§ 1210 din Cod. Civ. constituie, în tocmelile particularilor, o lege pentru dinșii.

§ 605 din Cod. Civ. privește drepturile persoanelor care ar avea vreun interes asupra obiectului pus în vânzare, iar art. 10 și 11 din Sobornicescul Hrisov nu fac decât a consfinți necesitatea publicației de șase luni. (*Cas. Civ.* dec. 3 din 18 ianuarie 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 9).

§ 605 v. și § 1844 și 1845

§ 605 nu pune nici cum principiul că în cazul cînd urmează a se scoate în vânzare un bun ipotecat, vânzarea să nu se facă decât pe temeiul unei hotărîri judecătorești. Iar după legea din col. II p. 525, instanțele sînt oprite de a face chiar somațiuni de plată debitorului.

§ 1844 și 1845 îngăduie ca transmiterea creanței să se facă fără știrea debitorului, care nu are decât dreptul să ridice întîmpinare împotriva ceziunei. (*Cas. Civ.*, dec. 100 din 11 aprilie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 199).

§ 605

Actul ce constituie o simplă împrumutare cu ipotecă și asupra clauzelor cărei împrumutări n-a intervenit din partea nimănui vreo contestațiune, devenea executoriu sub regimul legii vechi de dincolo de Milcov, fără intervenția judecătorească (art. 605 Cod. Civ.). (*Cas. Civ.*, dec. 215 din 1 august 1866, *Bul. Cas.*, 1866, pag. 401).

§ 605

În chestiuni de împrumutare făcute cu termen și cu condițiunea ca, la expirarea lui, debitorul neplătind dobânzile și capitalul să se scoată imobilul în vânzare pentru îndeștulara creditorului, cererea de vânzare a unui amanet pentru plata datoriilor, nu se poate face, după art. 605 și 1020 din Codul Civil moldav, înainte de expirarea termenului de împrumutare. Tribunalul, care a primit o asemenea cerere înainte de termen, a violat, prin urmare, acele articole căci cine are termen nu datorează nimic până la expirarea lui. (*Cas. Civ.*, dec. 293 din 1 octombrie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 561).

§ 605

După art. 7 și 8 din Sobornicescul Hrisov și § 605 Codul Calimach existența unei creanțe dotale nu putea să invalideze vânzarea unui imobil al debitorului, dacă nu s-a reclamat datoria în timpul publicației de șase luni. Minimitatea prețului nu poate vicia actul de adjudicațiune dacă nu s-au îndeplinit prescripțiile legii menite să producă un preț adevărat. (*Cas. Civ.* dec. 47 din 12 februarie 1869, *Bul. Cas.*, 1869 p. 73).

§ 605

Curtea de apel care, pentru încuviințarea unei urmăriri, se bazează pe un titlu omologat, care este un titlu executor după mai multe articole din legile vechi ale Moldovei (art. 1 anexa lit. Z din Regulament combinat cu alin. B Col. T. I p. 288 cu art. 330 din Regulament, cu § 605 Cod Calimach) nu violează art. 371 lit B. proc. civ. (*Cas. Civ.*, dec 274 din 9 octombrie 1870, *Bul. Cas.*, 1870 p. 293).

§ 609

Asupra celui de al treilea mijloc, călcarea art. 609 din Cod. Civ. de Curtea de confirmare, deoarece n-a constituit ipoteca și în alte părți de moșie a datornicei, potrivit cererii repetate a recurentului nefiind urmată nici de o hotărâre judecătorească, nici de învoirea datornicei la întinderea garanției și în alte părți de moșie, creditorul n-are precădere decât asupra bunului ipotecat, iar la neajungere, intră în concurență cu creditorii asupra oricărei alte averi a datornicului. (*Cas. S. Reclamațiuni*, dec. 194 din 5 octombrie 1863, *Bul. Cas.* 1863. p. 539).

§ 668; v. și § 1394

Uzufructuarul nu are drept de despăgubire pentru îmbunătățirile făcute lucrului, dacă nu i-a produs vreun folos prin ele. (Art. 668 și 1394 Cod Calimach, (*Cas. Civ.*, dec. 37 din 7 februarie 1868, *Bul. Cas.*, 1868, p. 51).

Partea II-a, cap. 9

§ 735

Prohibițiunea testamentului conjunctiv prevăzută de art 857 din Codul Civil nu era prevăzută de Codul Calimach; numai moștenirile și legatele cu nădejde de răsplătire erau prohibite de Codul Calimach. Astfel, după acest

cod era perfect valabilă dispozițiunea testamentară prin care doi testatori legau averea lor la una și aceeași persoană, cu restricțiunea folosinței acestei averi în favoarea testatorului supraviețuitor.

Cînd două persoane instituiesc prin unul și același testament — lucru permis sub Codul Calimach — pe unul și același legatar, cu restricțiunea folosinței averii testate, în favoarea testatorului supraviețuitor, legatarul vine la succesiunea acestor doi testatori în virtutea testamentului fiecăruia, și nu se poate susține că vine la moștenirea testatorului decedat în urmă, în virtutea testamentului testatorului decedat mai întîi. (*Cas. Civ.*, dec. 366 din 17 octombrie 1897, *Bul. Cas.*, 1897, p. 1175).

§ 709; v. și § 711

Cînd Curtea de apel constată că prin testament se arată anume averea ce a dăruit testatorul, o asemenea constatare nu intră sub controlul Curții de casațiune, fiind rezultatul intenției testatorilor (art. 709, 711 și 444 din Codul Calimach). (*Cas. Civ.*, dec. 295 din 27 octombrie 1870, *Bul. Cas.*, 1870 p. 315).

§ 716; v. și § 751

Scrisoarea unui stareț nu poate servi ca titlu de proprietate, nici ca testament verbal, întrucît nu însușește nici una din condițiunile cerute de art. 716 și 751 din Codul Calimach (*Cas. Civ.*, dec. 2 din 9 ianuarie 1881, *Bul. Cas.*, 1881, p. 3).

§ 748

Martorii ceruți de lege la facerea testamentului neavînd altă misiune decît de a atesta la nevoie veracitatea subscrierii și voința testatorului, aceasta se poate îndeplini cu o mai mare autenticitate prin legalizarea tribunalului competent, conform art. 748 din Codul Calimach. (*Cas. S. Reclamații*, dec. 174, din 25 septembrie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 478).

§ 753

Prin legiuirea de la p. 9 și 70 din Col. I din 1834—35 hotărîndu-se că sinetele neprihănite sînt de atributul părții administrative de a le executa și nu pot fi trimise în critică judecătorească decît atunci cînd vor fi lovite de cele trei cazuri prevăzute de lege, — Curtea care intră în critica unui vechel nelovit de cele trei cazuri, în loc de a-l trimite spre executare părții administrative, calcă acea lege.

Mărturia celui ce este rudă cu litigantii nu este admisă de lege și mărturia luată în seamă de Curte, chiar de ar fi fost dată cu jurămint, nu poate fi primită conform § 753 din Cod. Civ. al Moldovei deoarece martorul este rudă cu părțile, (*Cas. Civ.*, dec. 314 din 13 noiembrie 1864, *Bul. Cas.* 1864, p. 615).

§ 762—769

Numai călugării și călugărițele, autorizate și stabilite într-o mănăstire, pierdeau dreptul de a mai dispune de averea lor proprie, iar nu și aceia călugăriți la ei acasă, viețuind la biserica zidită de ei pe proprietatea lor proprie, care nu are mănăstire.

Monahiile a căror averi erau lăsate schitului pot să dispună prin testament de avutul lor altfel, după desființarea schitului. (*Cas. Civ.*, dec. 156 din 6 mai 1887, *Bul. Cas.*, 1887 p. 406).

§ 774; v. și § 781, 783, 784

Dispozițiunea testamentară prin care se lasă un imobil unei persoane cu condițiune de a nu-l înstrăina și cu îndatorire de a-l trece, la moarte, copiilor de va avea, sau unui spital, în caz de nu avea copii, nu constituie o substituțiune proibită. Curtea de apel constatînd intențiunea testatorului a putut vedea în această dispozițiune un legat de uzufruct în favoarea primului, instituit dacă nu va avea copii, și un legat deplină proprietate în caz de supravienire de copii. (*Cas. Civ.*, dec. 337 din 7 noiembrie 1889, *Bul. Cas.*, 1889, p. 901).

§ 841

Atît din cuprinsul art. 841 Codul Calimach, cît și din dispozițiile art. 889, 895 și 899 Codul Civil rezultă că legatarul capătă dreptul de proprietate asupra legatului din momentul succesiunii. Acest drept însă nu operează prin simplul fapt al deschiderii succesiunii, ci este supus condițiunii ca legatarul să ceară legatul, sau, dîndu-i-se de bună voie de către continuatorul legal al lui de cujus, să intre în patrimoniul legatarului. Astfel, acest drept al legatarului nefiind exercitat, nu poate fi opus moștenitorului sau acelora ce-l reprezintă și care dețin legatul în puterea calității pe baza căreia legea îi cheamă să-i ia averea defunctului. (*Cas. Civ.*, dec. 236 din 30 mai 1908, *Bul. Cas.*, 1908, p. 848).

§ 843, 844; v. și § 1690

Refuzul unei mănăstiri de a primi închinarea unei biserici nu poate face ca această biserică să fie lipsită de un bun ce i-a fost dăruit cu act în regulă, deoarece existența sa juridică era sub privegherea mitropolitului și a ministrului cultelor după legea Calimach. Formalitatea acceptațiunii unei donațiuni nu era cerută de legiuirea Calimach. (*Cas. Civ.*, dec. 111 din 24 martie 1876, *Bul. Cas.*, 1876. p. 150).

§ 880

Dacă o condiție de testament este neînțeleasă pentru cineva, aceasta nu poate fi un temei de a spune că acea condiție este nulă și nici nu se poate pretinde că s-a violat art. 880 din Codul Civil al Moldovei, pe cît timp Curtea apelativă, competentă în interpretarea actelor, lămurește care este adevăratul sens al acelei convenții (*Cas. Civ.*, dec. 137 din 7 mai 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 265).

§ 915; v. și § 940

Din prevederile art. 915 combinate cu acelea din § 940 ale Codului Civil, rezultă că aceleași considerațiuni i-au determinat pe legiuitori să ia aceleași dispozițiuni, în amîndouă ipotezele; anume că, precum frații din părinți buni și fiii lor vin la moștenirea moșilor cu preferință asupra fraților buni numai dintr-un părinte și a fiilor lor, tot așa moșii buni din amîndoi

părinții vin la moștenirea nepoților cu preferință asupra moșilor buni dintr-un părinte, conform legilor de reciprocitate și spiritului legiuitorului. (*Cas. Civ.*, dec. 351 din 21 decembrie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 701).

§ 915 și 936

După Codul Calimach frații consingeni sau uterini nu erau chemați la moștenirea fratelui lor decît în lipsă de frați dreptți.

Din înțelesul art. 674 Cod Civil rezultă că legiuitorul modificînd regulile din legile anterioare, a admis principiul pus în art. 752 C. Civil francez că partajul succesiunii între frații din căsătorii diferite — chiar și în cazul cînd ei n-ar veni în concurs cu părinții lor sau numai cu unul din ei — se va face totdeauna între cele două linii, paternă și maternă, frații primari luînd în ambele linii, iar uterinii sau consingeni numai în linia lor, deci în nici un caz ei nu pot împărți în mod egal. (*Cas. Civ.*, dec. 432 din 20 februarie 1925, *Bul. Cas.*, 1925, p. 128).

§ 915; v. și § 936

Frații primari care vin în concurs cu trei frați uterini au dreptul, chiar trăind ambii părinți, la o a patra parte din averea de succesiune plus 1/16 din totala avere. (*Cas. Civ.*, dec. 335 din 28 noiembrie 1887, *Bul. Cas.*, 1887, p. 880).

§ 957

Potrivit § 6, cap. 37, Manualul lui Donici, dreptul de 1/4 în plină proprietate conferit soțului supraviețuitor prin § 2 din același capitol, se pierde dacă acesta se recăsătorește, indiferent dacă acel ce moștenește era bărbatul sau femeia și aceiași dispozițiune se regăsește în § 957 Cod. Calimach relativ la uzufructul acordat soțului supraviețuitor.

Deși din citirea acestor texte s-ar părea că decăderea aceasta există numai cînd soțul supraviețuitor vine în concurs cu copiii săi, totuși este netăgăduit că, dată fiind influența ideilor religioase care priveau cu ochi răi recăsătoria și a principiului ce domnea pe acele timpuri că, atunci cînd nu sînt copii, averea să rămînă în partea mortului, aceiași rațiune care lipsește pe soțul supraviețuitor de partea sa în plină proprietate sau uzufruct cînd se recăsătorește, există, fie că vine în concurență cu proprii săi copii, fie cu colaterali. (*Cas. Civ.*, dec. 879 din 21 mai 1924, *Bul. Cas.*, 1924, p. 169).

Din dispozițiile art. 957, 958 și 959, Cod Calimach, reiese că soția supraviețuitoare săracă nu pierde dreptul de a moșteni pe soțul său încetat din viață, din cauză că s-ar fi recăsătorit. Recăsătorirea nu ridică dreptul de moștenire, decît soțului bogat. (*Cas. Civ.*, dec. 394 din 20 octombrie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 460).

§ 962—963

Statul devenind proprietarul tuturor averilor mănăstirești, cu titlu universal, pe temeiul art. 1—2 din legea secularizării din anul 1863, e dator să răspundă de toate obligațiunile de care se găseau grevate acele proprietăți, căci deși legea de secularizare e fondată pe principii străine domeniului dreptului civil, totuși nu poate contrazice regulile civile, destinate a ocroti drep-

turile dintre particulari fără o constantă nesiguranță și perturbare în societate. Nu e cazul de aplicarea art. 962—963 Codul Calimach care privește moștenirea vacantă a unei persoane fizice. (*Cas. Civ.*, dec. 137 din 28 aprilie 1876, *Bul. Cas.*, 1876 p. 179).

§ 963

Legea asupra moștenirilor, fiind în strinsă legătură cu organizarea socială a statului, este o lege de ordine publică și se aplică, fără deosebire, la toate clasele societății și nimeni nu se poate sustrage aplicării ei în lipsa unei derogări exprese.

Astfel, Codul Civil care regulează moștenirile și care a abrogat orice alte dispozițiuni anterioare relative la moșteniri, nefăcînd nici o deosebire între moștenirile rămase de la călugări și cele rămase de la celelalte persoane, se aplică și la moștenirile monahilor și, deci, pe călugări îi moștenesc rudele de singe, iar nu mănăstirea sau statul. (*Cas. Secții Unite* dec. 11 din 16 noiembrie 1900, *Bul. Cas.*, 1900, p. 1309).

§ 965 și 968

Art. 965 și 968 din Codul Calimach privind pe cei care vin de drept la o moștenire, nu se poate spune că prin aplicarea lor s-a atins fondul procesului cînd, din contra, acele articole se aplică tocmai la chestia de drept. (*Cas. S. Reclamațiuni*, dec. 153 din 28 august 1863, *Bul. Cas.* 1863, p. 426).

§ 965, 1013, 1671 și cap. 32

Înzestrarea făcută sub imperiul Codului Calimach nu este supusă la reducere. Ea nu are caracterul unei donațiuni constituind îndeplinirea unor datorii legale.

Între părți și față cu moștenitorii lor, înzestrarea în timpul legii Calimach nu era supusă la nici o formalitate. Trecerea în registre prevăzută de Regulamentul Organic se cerea față cu cei de al treilea.

Moștenitorii rezervatari, după Codul Calimach, nu se pot prevala de lipsa trecerii în registre a foaiei de zestre a unei surori, sub cuvînt că înzestrarea ar atinge rezerva lor; acest drept îl au numai cînd dota s-ar spori în timpul căsătoriei. (*Cas. Civ.*, dec. 347 din 14 noiembrie 1889, *Bul. Cas.*, 1889, p. 915).

§ 972

Pentru efectuarea legitimelor, care trebuiesc date libere de orice condițiuni sau sarcini, se desființează testamentul care nu le-a observat (art. 972 Codul Calimach). (*Cas. Civ.*, dec. 224 din 24 august 1870, *Bul. Cas.*, 1870, p. 230).

§ 1035 și 1951

Acțiunea pentru moștenire sub imperiul Codului Calimach se prescrie prin 40 ani. De aceea nu se poate opune ca fine de neprimire contra unei acțiuni de moștenire, împrejurarea că partea interesată n-a făcut declarația cerută de art. 1035 în termen de 100 zile. (*Cas. Civ.*, dec. 308 din 23 octombrie 1889, *Bul. Cas.*, 1889, p. 843).

§ 1078

Un imobil de moștenire nu se poate vinde de unii părtași înainte de a se împărți. Comoștenitorul aflat în indiviziune poate revendica drept partea ce i se cuvine, un imobil din succesiunea vîndută de comoștenitori în timpul minorității sale, fără ca cumpărătorul să-i poată opune, pentru părțile nedivize ale celorlalți în același imobil, titlul său de cumpărător. Cînd însă, se află împărțeală urmată conform art. 1078 din codicile Calimach și vînzarea s-a făcut cu aprobarea consiliului familiei și prin licitație, așa cum cer art. 59, 60 și 61 din legea pentru epitropii, atunci minorul nu poate ataca o asemenea vînzare a lucrului său de moștenire. (*Cas. Civ.*, dec. 187 din 24 septembrie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 495).

Cap. 19

Dispozițiile legii Calimach pentru coproprietate și pîrtășie și circulara ministerială nr. 235 din 1840, cl. I, dispun — după principiul din legislația romană (D. C. 49 titl. 1, leg. 10, § 4) că dacă, într-o cauză comună, numai una din părți apelează, apelul său profită și tuturor părților aflate în indiviziune. Circulara trebuie considerată ca o lege interpretativă, deci nu încalcă principiul nerecoactivității legii, căci chiar dacă n-ar fi existat acea circulară, același principiu s-ar fi aplicat la copîrtăși, din cauza legăturilor juridice dintre ei. (*Cas. Civ.*, dec. 222 din 11 iunie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 265).

§ 1154. Vezi și § 1347, 1348 1349 și 1368

Mandatul poate fi constituit și în mod tacit, deducîndu-se din fapte și împrejurări lăsate la aprecierea judecătorului de fond (art. 1154, 1347, 1348 și 1349 Cod Calimach).

Mandatarul, chiar incapabil de a se obliga pe sine, obligă pe mandantul său, către cel de al treilea (art. 1368 cod Calimach). (*Cas. Civ.*, dec. 219 din 7 iunie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 260).

§ 1176

După uzul existent în Moldova, sub imperiul legii vechi, garanțiile volante se făceau înainte de a lua naștere obligațiunea principală, iar inscripțiunea ipotecii se lua numai după cererea proprietarului imobilului care se afecta cu ipotecă. (*Cas. Civ.*, dec. 154 din 25 aprilie 1884, *Bul. Cas.*, 1884, p. 345).

§ 1176

După art. 1176 din Codul Calimach tocmelile puteau fi dovedite și prin proba cu martori. Această probă, însă, era inadmisibilă în ce privește constatarea existenței unui contract dotal de o valoare mai mare de 1000 lei și cînd părțile nu erau locuitori săteni; atare contracte, după prescripțiile anexei T de sub litera d din Regulamentul Organic al Moldovei, urmau a fi trecute, sub pedeapsă de nulitate, în registrele destinate pentru aceasta. (*Cas. Civ.*, dec. 77 din 3 martie 1892, *Bul. Cas.*, 1892, p. 190).

§ 1176; v. și § 742, 743, 1179

După Codul Calimach o relațiune obligatorie se stabilește și prin viu grai și când actul constatator al obligațiunii nu este făcut în forma stabilită de acea lege; existența obligatorie a împrumutului se poate stabili prin martori.

Natura probelor pentru constatarea unei relațiuni de drept se determină de legea sub imperiul căreia acea obligațiune a luat naștere. (*Cas. Civ.*, dec. 418 din 16 decembrie 1894, *Bul. Cas.*, 1894, p. 1236).

§ 1176; v. și § 1179, 740, 742, 743

Asemănat art. 1176 și 1179 Cod Calimach părțile care nu știau carte sau care din alte împrejurări nu puteau să iscălească, aveau totuși facultatea de a face între ele tocmeli prin acte scrise, cu condițiunea ca la facerea actelor să asiste doi martori sau trei, dintre care unul să iscălească numele părților, iar acestea să pună degetul pe semnul crucii sau pe altfel de semn ce de obicei să făcea cu mîna. Acești doi sau trei martori trebuiau să știe toți carte și să iscălească și ei actele de tocmeli, după cum aceasta reiese din articolele 740, 742 și 743 din același cod. (*Cas. Civ.*, dec. 536 din 9 decembrie 1903, *Bul. Cas.*, 1903, p. 1470).

§ 1179 v. și § 742;

Sub imperiul Codului Calimach înscrisurile celor ce nu știu carte, pentru a fi valabile, trebuiau să fie adevărate de cel puțin doi martori, care să fi fost prezenți la formarea actelor și să fi semnat pe cei care se obligă în fața lui. Neobservarea acestor formalități atrăgea nulitatea actului. (*Cas. Civ.*, dec. 362 din 11 decembrie 1882, *Bul. Cas.*, 1882, p. 1169).

§ 1180

Cînd Curtea de fond constată că a existat o cesiune scrisă, după legea Calimach este neadmisibilă proba testimonială pentru a dovedi contrariul, că a fost un mandat. (*Cas. Civ.*, dec. 12 din 14 ianuarie 1880, *Bul. Cas.*, 1880 p. 13).

§ 1201, 1203

Cînd Curtea, discutînd, se pronunță asupra tuturor propunerilor ce i se pun în dezbatere, nu se poate susține că s-a făcut o omisiune esențială. Orice condițiune imposibilă este ca și cum n-ar exista, conform art. 1201 și 1203 Codul Calimach.

După legea Calimach, dobînda curge din ziua cînd se datorește capitalul, conform principiului *dies interpellat pro homine*. (*Cas. Civ.*, dec. 396 din 22 decembrie 1876, *Bul. Cas.*, 1876, p. 512).

§ 1210

În chestiuni de împrumuturi și ipotecă unde creditorul s-a mulțumit cu ipoteca oferită de debitor în moșia care să cuprindă și osebite părți integrante ale fondului ipotecat și unde, prin întăritura pusă asupra sinetului, Curtea de întărituri a menționat numai despre fondul principal, din aceasta nu se poate trage concluzia că părțile integrante ale trupului principal au fost puse amanet, cu atît mai mult, cînd creditorul a consimțit să facă împru-

mutul pe baza unui act de prețuire, care cuprinde și părțile de pământ integrante. Prin urmare, restrângerea dreptului amanetarului numai asupra trupului principal și sustragerea de la el a trupurilor integrante, este o violare a art. 1210 din Codul Civil moldav. (*Cas. Civ.*, dec. 167 din 6 iunie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 318).

§ 1210; v. și § 1518

Violează art. 1518 și art. 1210 din Codul Civil moldav, Curtea apelativă care hotărăște exproprierea bezmănarului pe baza acestor articole, când obligațiunea, prin chiar faptul creditorului, nu s-a putut executa, și se socotește ca executată, în tot ce privește pierderile din neexecutarea sa. (*Cas. Civ.* din 5 decembrie 1867, *Bul. Cas.*, 1867, p. 27).

§ 1210; v. și § 1332 și 1760

Se violează convenția care este legea dintre părți, când Curtea micșorează dobînda din ceea ce a fost stipulată de părți. (*Cas. Civ.*, dec. 178 din 29 aprilie 1878, *Bul. Cas.*, 1878, p. 182).

§ 1221

Acel care nu se ține de tocmeală este dator să restituie arvuna îndoită (art. 1221). (*Cas. Civ.*, dec. 122 din 15 mai 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 258).

§ 1225; v. și § 1236

Din combinarea art. 1236 și 1225 Codul Civil moldav, reiese că vinzătorul nu este supus la plata globirii de cîință decît în cazul cînd vinzarea nu s-a efectuat din cauza sa, iar nu și în cazul cînd neefectuarea s-a datorat unei circumstanțe independente de voința vinzătorului. (*Cas. Civ.*, dec. 187 din 25 mai 1868, *Bul. Cas.*, 1868, p. 168).

§ 1236, v. și § 1210

Comite un exces de putere, un act de necompetență și o rea interpretare a art. 1236 din Codul Civil al Moldovei, Curtea apelativă care, prin hotărîrea ce dă, găsește că procedura observată de partea administrativă pe baza art. 1236, pentru vinzarea unei spițerii, este în regulă, pentru că anularea unui contract nu se poate cere decît înaintea instanțelor judecătorești.

Afară de aceasta, violează art. 1210 din același cod cînd prin condițiunile contractului nu se prevede vinzarea fondului spițeriei nici într-un caz. (*Cas. Civ.*, dec. 395 din 21 decembrie 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 769).

§ 1236

Rezoluțiunea unui contract sinalagmatic nu rezultă de drept din neîndeplinirea obligațiunilor uneia din părți, ci trebuie pronunțată de judecată, după cererea părții interesate și după ce se constată neîndeplinirea obligațiilor în momentul judecării. Această regulă este admisă după principiile Codului Civil și după ale legii Calimach (*Cas. Civ.*, dec. 305 din 20 octombrie 1889, *Bul. Cas.*, 1889, p. 832).

§ 1254 și 1255

Chestiunea de a ști dacă o tocmeală a fost perfectă, — ori numai o simplă făgăduință neroditoare de acțiune — este de fapt de exclusivă competență a instanței de fond, care a fost chemată a examina și a se pronunța asupra acestei tocmele (art. 1254 și 1255 Cod Calimach). (*Cas. Civ.*, dec. 371 din 30 septembrie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 438).

Cap. 21

O donațiune între vii devine perfectă prin faptul săvârșirii actului juridic care realizează conferirea averii făcută dar într-un mod gratuit; iar Curtea care, pentru a declara invalidă donațiunea se întemeiază pe motivele că n-ar fi făcută tradițiunea darului, că n-ar fi existind acceptațiunea, precum și că persoana morală, căreia i s-a făcut darul, n-ar fi preexistat, violează regulile în privința donațiunilor cuprinse în codul Calimach.

Se comite o eroare gravă de fapt cînd Curtea, pentru motiv că s-ar fi intentat o acțiune *pro donato*, nu mai discută dacă ea n-ar putea fi întemeiată ca acțiune *pro herede* sau *pro legato*. (*Cas. Civ.*, dec. 349 din 23 noiembrie 1876, *Bul. Cas.*, 1876, p. 464).

§ 1258; v. și § 43, 1269

Se face o dreaptă aplicațiune a Cod. Calimach cînd Curtea tratează donațiunea ca o tocmeală.

Este fără importanță a se mai examina dacă teoria asupra acțiunii *pro donato*, care se acordă și în urma unei simple promisiuni, este sau nu greșită, cînd Curtea s-a servit de această teorie nu numai pentru ca să demonstreze că Codul Calimach nu cerea ca actul de donațiune să fie autentic, putînd să existe și fără participarea donatorului.

Este regulat o donațiune în persoana episcopului eparhiei, ca reprezentant al unui spital ce avea să se înființeze.

În mod juridic Curtea a putut considera pe episcop ca reprezentînd spitalul, deși nu exista încă.

Sînt îndeplinite cerințele legii privitoare la capacitatea episcopului de a primi darul pentru spital, cînd se constată că el a fost autorizat prin ofis domnesc și că atît el cit și guvernul au făcut formal acceptațiunea donațiunii. (*Cas. Civ.*, dec. 302 din 5 octombrie 1881, *Bul. Cas.*, 1881, p. 714).

§ 1290

Codicele Calimach, după cum rezultă invederat din dispozițiile art. 1257 pînă la art. 1290, împarte darurile sub două priviri generale: una ce se raportează la natura lor și care se subîmparte în daruri simple, remuneratorii și însărcinatorii; iară alta ce se raportează la timpul executării, pe cît darul se dă în viață fiind donatorul sau după moartea lui. — Sub acea din urmă privire, adică cînd împlinirea darului urmează să se facă după moartea donatorului, fie el dar simplu, ori remuneratoriu sau însărcinatoriu și este de natura contractului, legiuitorul, spre a se asigura de adevărata voință a donatorului decedat în timpul executării, a stabilit că aceste daruri să se facă sau prin acte investite cu formalitatea cerută pentru legături, sau prin scri-

sori puternice date donatorului, și cu condiția de acceptare din partea donatarului și de expresă renunțare la dreptul de revocabilitate din partea donatorului; și aceasta chiar cînd darul s-ar considera ca un contract, fiind remuneratoriu.

Rezultă în mod neîndoios din litera precum și din spiritul art. 1290 că aceasta a fost intențiunea legiuitorului și că dacă primirea darului s-ar putea deduce din împrejurarea că actul s-ar fi prezentat de donatar cu cererea de a i se da lucrul dăruit, lepădarea de dreptul de revocabilitate nu se poate deduce din faptul că donatorul a murit fără a uza de dreptul de revocațiune, ci trebuie să fie expres sau prin scrisoare de dar, sau prin alt act făcut înaintea morții, asemenea puternic, deoarece legiuitorul cere aceasta prin expresiunea «s-a lepădat anume». (*Cas. Civ.*, 15 februarie 1867, *Bul. Cas.*, 1867, p. 135).

§ 1290; v. și § 1229

Denumirea dată unui act nu-i schimbă natura. Instanța de fond este suverană să aprecieze intențiunea părților și să determine astfel caracterul actului ce a înțeles a face. (*Cas. Civ.*, dec. 100 din 17 martie 1882, *Bul. Cas.*, 1882, p. 317).

Partea II-a, cap. 24

§ 1323 și urm. v. și § 5

În materie de îndatorire personală bănească, izvorită dintr-o alcătuire cu caracter de împrumutare (între persoane locuind în Focșanii Moldovei) și ipotecată într-un imobil situat în Focșanii Valachiei, — tribunalul Putna ca tribunal mixt, cu jurisdicțiune asupra ambelor părți ale orașului, este competent a se pronunța atît asupra contestațiilor personale, cit și a lua măsurile pentru înstrăinarea ipotecii pusă în plata datoriei, aplicînd în privința formelor pentru exproprierea imobilului legea țării unde este situat, după principiul *locus regit actum*, dar pentru relațiunile personale contractate în țară de pămînteni nu se pot aplica alte legi de cit ale pămîntului. Tribunalul a violat art. 318 din R.O. al Moldovei, cit și articolele privitoare la ceziune și la dobinzi nelegiuite din Codul civ. al Moldovei, care se deosebesc deacelea ale Condiției lui Caragea. (*Cas. Civ.*, dec. 290 din 29 octombrie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 566).

§ 1333. Vezi și § 1760

Art. 1333 și 1760 din Codul Calimach sint bine aplicate cînd tribunalul și Curtea condamnă pe răzăși a plăti procente pe suma stipulată în contract, din ziua de cînd debitorul nu și-a îndeplinit obligațiunea. (*Cas. Civ.*, dec. 80 din 11 martie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 112—115).

§ 1339

Art. 1339 din Codul Civil moldav nu declară izbit de nulitate un înscris de datorie, dacă nu va fi iscălit și de martori, ci adevărarea înscrisului de către martori o lăsa la voința părților; prin urmare dintr-un drept facultativ al părților nu poate rezulta un caz de nulitate în privința unui înscris. (*Cas. Civ.*, dec. 486 din 11 noiembrie 1867, *Bul. Cas.*, 1867, p. 908).

§ 1339

Biletele la purtător sînt dispensate de formalitatea girului, deşi art. 106 şi 183 din Codul de Comerţ şi 1339 din Codul Calimach, dispun să se denumască, pe lingă debitor, şi creditorul, deoarece denumirea celui din urmă nu-i esenţială şi lipsa nu face nevalabilă datoria, iar uzul, pentru o mai repede transmisiune, a admis că un înscris de datorie poate să fie la purtător. Trase de un necomerciant, ele sînt supuse prescripţiunii ordinare şi nu acelei de 5 ani stabilită de art. 184 Codul Comercial. (*Cas. Civ.*, dec. 48 din 12 februarie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 75).

§ 1340, 1342 şi 1344

Tocmeala ce are de obiect cumpărarea de rachiu este o tranzacţie comercială; prin urmare legile comerciale sînt speciale pentru regularea unor asemenea tranzacţiuni, pe cînd art. 1340, 1342 şi 1344 din Codul Civil al Moldovei sînt privitoare la împrumuturi băneşti şi nu-şi găsesc aplicarea în tocmeala părţilor. (*Cas. Civ.*, dec. 53 din 25 februarie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 103).

§ 1374 1660, 1662, 1667 şi 1668

Bărbatul poate administra paraferna femeii sale cu consimţămîntul acesteia.

Existenţa unui atare mandat se poate deduce chiar din împrejurări de fapt, de instanţele de fond.

Femeea devine creditoare în averea soţului pentru atare parafernă. (*Cas. Civ.*, dec. 323 din 21 septembrie 1877, *Bul. Cas.* 1877, p. 278).

§ 1398; v. şi § 1402 şi 1429

În contractul de schimb se dă un lucru în locul altuia şi art. 1398 Codul Calimach dispune că nu-i nevoie de o adevărată trădare pentru perfectarea contractului. În speţă, nu s-a dat un lucru pentru o sumă de bani, căci banii stipulaţi prin contract nu acoperă preţul obişnuit al lucrului spre a constitui o vînzare, în sensul art. 1410 şi 1416 din acelaşi cod. Ceea ce deosebeşte vînzarea de schimb e faptul că în contractul din urmă nu-i vorbă de determinarea preţului în bani: fiecare parte este în acelaşi timp vînzător şi cumpărător. Curtea apelativă din Iaşi n-a denaturat deci contractul, cum pretinde recurentul.

Nu s-a violat nici art. 1429 deoarece nu are aplicare, în speţă nefiind vorba de o vînzare căci mănăstirea Sf. Mormînt a cedat drepturi litigioase asupra unui anumit imobil, în schimbul altui imobil. Nu era nevoie nici de incuviinţarea mitropolitului deoarece, după uzul şi jurisprudenţa constantă adoptată de tribunale, în Moldova nu s-a recunoscut niciodată *de facto* inferenţa mitropolitului asupra bunurilor aparţinătoare mănăstirilor zise închinat şi, deci, a fost de ajuns adevărarea Divanului de întărituri pentru schimb (inaplicabil art. 1402). (*Cas. Civ.*, dec. 23 din 25 ianuarie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 34).

§ 1402

Art. 1402 din codul Calimach şi 13 din Sobornicescul Hrisov n-au fost violate — deci gravă eroare de fapt — întrucît egumenul mînăstirii Sf. Sava

n-a semnat actul de schimb în locul egumenului Bistriței, proprietara moșiei Osoiu, ci în calitate de erarh al averilor Sf. Mormînt. S-a comis greșită interpretare și gravă eroare de fapt întrucît consimțămîntul mitropolitului și al ministerului de culte există, cum se vede din actul de schimb și acest consimțămînt nu trebuia să preceadă contractul căci legea nu prevede această condiție. (*Cas. Civ.*, dec. 190 din 13 martie 1870, *Bul. Cas.*, 1870, p. 102).

§ 1410, 1411 și 1412; v. și § 570, 571, 572, și 486, 487

Din combinațiunea art. 1410, 1411 și 1412 cu 570, 571, 572, 486 și 487 din Codul Calimach rezultă:

Că prin simplă tocmeală proprietatea lucrului vîndut nu este dobîndită, ci dă numai titlu de cîștigare. Pentru a se dobîndi și proprietatea trebuie să fie și trădarea obiectului, pentru care urmează și se arată semne că s-a efectuat.

Că acțiunea în revendicare a lucrurilor mișcătoare nu poate fi intentată decît pentru cele determinate și specificate și proprietatea acestor lucruri nu poate fi cîștigată pînă nu se determină și specifică. (*Cas. Secții Unite*, dec. 10 din 18 decembrie 1870, *Bul. Cas.*, 1870, p. 296).

§ 1429

Este nul contractul călugărilor greci prin care se dispune vînzarea pădurilor mănăstirești. Cînd convenția de înstrăinare a imobilelor mănăstirești de călugării greci s-a anulat, este fără interes a se fixa prețul ei. O convenție anulată pentru lipsa condițiilor legale esențiale, nu poate fi ratificată sau confirmată.

Sentințele pronunțate în drept, după vechea lege a Moldovei, nu au autoritate de lucru judecat asupra fondului.

O convenție chiar de locațiune este nulă, dacă nu a respectat condițiile legii Moldovei din 1843 (art. 17) și ofisul domnesc din 22 noiembrie 1845. (*Cas. Civ.*, dec. 406 din 2 decembrie 1875, *Bul. Cas.*, 1875, p. 355).

§ 1414; v. și § 1176 și 1179

După dispozițiile art. 1414 combinat cu 1176 și 1179 Cod. Calimach, la vînzări în genere se aplică regulile așezate la tocmele îndeobște, care se pot dovedi prin martori, înscriri particulare, întărite sau neîntărite de judecatorii și chiar prin înscriri cu punere de deget din partea celor ce nu știau carte, făcute față de 2 sau 3 martori; iar regula prescrisă de art. 3 din anexa litera T din Regulamentul Organic nu se aplică decît la vînzările sau schimburile de moșii la care era dreptul de protimisis, iar nu și la vînzările de case și imobile aflătoare în orașe la care nu era un asemenea drept. (*Cas. Civ.*, dec. 208 din 26 aprilie 1904, *Bul. Cas.* 1904, p. 600).

§ 1431

Legea din 20 august 1864 introducea dreptul de reciprocitate în ceea ce privește achizițiunea de imobile, recunoscînd acest drept străinilor în țara cărora și rominii s-ar bucura de el; nu se ocupă, însă, de izraeliții care, după legile și regulamentele anterioare, aveau facultatea să cumpere imobile urbane. (*Cas. Civ.*, dec. 46 din 8 februarie 1882, *Bul. Cas.*, 1882, p. 143).

§ 1431

Legea din 20 august 1864 care oprea pe străini de a dobândi imobile de orice natură în România, nu se aplică și izraeliților pămînteni, care, deși nu se bucură de drepturile politice, dar nu este mai puțin adevărat că ei nu pot fi considerați ca străini în înțelesul strict al cuvîntului, căci străini sînt acei care, aparținînd unui alt stat politic organizat, se bucură de toate drepturile în general, fie politice, fie civile, în acel stat.

Astfel, sub imperiul acelei legi, izraeliții puteau cumpăra imobile urbane, drept ce-l aveau prin Codul Calimach. (*Cas. Civ.* dec. 387 din 28 octombrie 1897, *Bul. Cas.*, 1897, p. 1203).

§ 1432

Art. 3 din Sobornicescul Hrisov' aducînd o importantă mărginire prevederilor art. 1432 din Codul Civil, care a întins privilegiul răscumpărării pînă la a șasea spiță de rudenie, fără deosebire, n-a avut de scop prin cuvintele « frați » și « surori » decît a păstra acel privilegiu pînă la a doua spiță de rudenie, asemenea fără deosebire și astfel s-a înțeles și s-a aplicat totdeauna în România de peste Milcov.

Legea protimisului este un privilegiu ieșit din dreptul comun, acordat familiei, și astfel trebuie să fie înțeles într-un mod restrîns, adică în sensul cel mai natural al cuvintelor « frați » și « surori », încît să nu se aplice și la împrejurările unde aceste cuvinte s-ar putea întrebuița prin analogie. Restricțiunea în privința aceasta nu poate merge însă pînă la o mărginire care ar cere distincțiunea necuprinsă în literă și în sensul comun al cuvintelor frați și surori, — restricțiune făcută de legiuitor, anume în cazuri precum ar fi la moșteniri. Regula dreptului este că nu poate judecătorul să facă distincțiuni unde nu le-a făcut legiuitorul. (*Cas. Civ.*, dec. 349 din 18 decembrie 1864. *Bul. Cas.*, 1864, p. 693).

§ 1475

Tribunalul a comis un exces de putere legalizînd cesiunea contractului de arendarea moșiei unui terțiu fără învoirea proprietarului, contrar dispozițiunii categorice din art. 1475 Cod. civ. al Moldovei. (*Cas. Civ.*, dec. 76 din 31 martie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 179).

§ 1482 și 1485

Proprietarul lucrului arendat nu poate fi răspunzător de prejudiciul cauzat arendașului printr-o deposedare arbitrară urmată din partea celor de al treilea ce nu ar pretinde că au un drept asupra lucrului arendat, cum ar fi în cazul art. 1482 și 1485 din Codul Calimach, invocat fără temei de recurent. (*Cas. Civ.*, dec., 425 din 4 noiembrie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 493).

§ 1482; v. și § 1893 și 1894.

Dreptul de scăzămînt al arendașului este expres prevăzut de legea Calimach cînd proprietarul face ca el să fie pus în folosința lucrului arendat. (*Cas. Civ.*, dec. 5 din 9 ianuarie 1878, *Bul. Cas.*, 1878, p. 1).

§ 1506; v. și § 1960

Prescripțiunea prevăzută în art. 1960 Codul Calimach nu este aplicabilă la creanțele mai dinainte determinate a se plăti la epoci fixe. (*Cas. Civ.*, dec. 381 din 14 noiembrie 1877, *Bul. Cas.*, 1877, p. 318).

§ 1506

Înscrișul prin care cineva s-a obligat a plăti bani în loc de dijmă în natură, nu poate fi considerat decît ca un așezămint de bezman sau năimeală. (*Cas. Civ.*, dec. 5 din 18 ianuarie 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 16).

§ 1506

Art. 13 din Sobornicescul Hrisov, care oprește vinzările moșilor mănăstirești din partea egumenilor și învoiește schimburile sub condițiunile ce pune, nu privește dreptul de bezman sau de folosință concedat de egumeni și nu are aplicațiune în speță, nici prin analogie, precum nici art. 1429 Cod. Civil, care privește tot la vinzări de moșii mănăstirești.

Bezmanul sau embaticul care constituie alcătuirea prevăzută de art. 1506 din Codul Civil dă numai drept de folosință bezmănarului, proprietatea rămînînd proprietarului, căci bezmănarul posedă în numele lui.

După uzul vechiu al țării Moldovei, recunoscut și sancționat de art. 4 din legiunea Obșteștei Adunări Col. II pag. 281, mărginit de legea din 1840 numai în ceea ce privește locurile menite pentru cimitire, rezultă că egumenii mănăstirilor aveau dreptul de a da cu bezman locuri de casă și acareturi prin tîrguri. (*Cas. Civ.*, dec. 148 din 20 martie 1867. *Bul. Cas.*, 1867, p. 272).

§ 1506; v. și § 477

Dreptul de bezman este un drept real, pe care embaticarul îl exercită în mod direct *animo domini*, independent de nudul proprietar. Acest drept poate fi vindut, inchiriat, transmis prin succesiune și deci și revendicat de la cel care l-a cîștigat, în cazul cînd a trecut termenul pentru exercitarea acțiunii posesorie.

Indiferent de denumirea în drept a acțiunii care protejează dreptul în contra terților deținători fără calitate, această acțiune a titularului embaticului nu poate avea decît caracterul real al unei acțiuni petitorii. (*Cas. Civ.*, dec. 430 din 20 februarie 1925, *Bul. Cas.*, 1925, p. 122).

§ 1513; v. și § 1523

După Codul Calimach, nudul proprietar poate urmări canonul unei emfiteoze cînd bezmănarul primitiv transmite unui nou contractant dreptul său de emfiteoză. (*Cas. Civ.*, dec. 412 din 28 noiembrie 1890, *Bul. Cas.*, 1890, p. 1285).

§ 1514; v. și § 1517 și 1518

Bezmanarul care, deși n-a plătit bezmanul la termen l-a depus însă îndată după intentarea acțiunii de revendicare a locului cu bezman, nu poate fi expropriat de dreptul de proprietate asupra lui întrucît plata făcută în tot cursul instanței se socotește bine făcută pînă în momentul pronunțării hotărîrii. (*Cas. Civ.*, dec. 133 din 20 aprilie 1882, *Bul. Cas.*, 1882, p. 421).

§ 1517

Legea fixează termenul în care să se plătească bezmănurile, deși n-ar urma alcătuire între părți cit anume să se plătească. Instanța de fond nu poate încuviința de a se plăti bezmanul peste termenul de 3 ani sau alt termen neprevăzut de lege, luind ca precedent un fapt anterior. Aceasta ar fi contrar § 1517 din Cod. Dacă proprietarul l-a pășuit pe bezmănar și peste termenul legal, prin aceasta bezmănarul n-a cîștigat nici un drept la prelungirea termenului fără consimțămîntul proprietarului. (*Cas. Civ.*, dec. 179 din 17 august 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 315).

§ 1517, 1909 și 1964

Prescripția prevăzută de art. 1517 Cod Calimach nu curge în contra minorilor decît cînd ei au tutore. (*Cas. Civ.*, dec. 379 din 3 octombrie 1873, *Bul. Cas.*, 1873, p. 163).

§ 1517

Se violează legea Calimach cînd Curtea găsește scuzabilă neplata embaticului pe simplul motiv că embaticarul a fost mult timp funcționar în cancelaria mănăstirii. (*Cas. Civ.*, dec. 213 din 27 august 1875, *Bul. Cas.*, 1875, p. 187).

§ 1517

Instanțele de fond sînt suverane să aprecieze intențiunea părților în privința calificării unui act care dă loc la îndoieli și, prin interpretarea clauzelor lui, să declare că e o convenție prin care se constituie un bezman, iar nu o vinzare.

Actul constitutiv al dreptului de bezman nu se poate anula, după Codul Calimach, dacă n-au trecut doi ani cu neplata bezmanului. (*Cas. Civ.*, dec. 126 din 31 martie 1889, *Bul. Cas.*, 1889, p. 313).

§ 1517

Asemănat art. 1517 din vechiul Cod Calimach, dreptul de emfiteoză nu se stinge de drept și *eo ipso* prin neplata canonului în termen de trei ani, ci această stingere trebuie cerută de proprietar ca să fie declarată prin judecată; de unde urmează că dacă emfiteutarul a fost expulzat în mod arbitrar, el e în drept să ceară reintegrarea sa fără ca neplata canonului să fie un obstacol la aceasta dacă el n-a fost somat (*Cas. Civ.*, dec. 382 din 28 noiembrie 1894, *Bul. Cas.*, 1894, p. 1095).

§ 1517; v. și § 1518;

Curtea de apel a violat art. 1518 Cod. Calimach, cînd a făcut aplicarea art. 1517, fără a ține seama de refuzul proprietarului de a primi bezmanul, cînd acesta a fost depus conform legii. (*Cas. Civ.*, dec. 232 din 30 mai 1873, *Bul. Cas.*, 1873, p. 109).

§ 1517

După Codul Calimach dreptul de bezman nu se stinge deplin drept prin neplata canonului. În asemenea caz, acest drept nu se putea stinge decît prin hotărîre judecătorească. (*Cas. Civ.*, dec. 216 din 20 mai 1891, *Bul. Cas.*, 1891, p. 602).

§ 1523, 1524 și 1527

Din combinația art. 1523, 1524 și 1527 din Codul Calimach rezultă că bezmănarul nu poate să vîndă imobilul supus bezmanului fără învoirea prealabilă a proprietarului sau, în caz de tăcere sau refuz din partea acestuia, fără permisiunea justiției; în caz contrariu, bezmănarul pierde dreptul asupra locului supus bezmanului. Din termenii « bezmănarul nu le poate vinde decît prin judecată » din art. 1524 nu se poate înțelege că e suficient ca vînzarea să se facă prin act legalizat sau autentificat de tribunal, ci mai trebuie o aprobare formală și expresă din partea justiției. (*Cas. Civ.*, dec. 473 din 25 noiembrie 1905, *Bul. Cas.*, 1905, p. 1408).

§ 1527; v. și § 1523

Cel care ține un loc cu bezman, nu poate ceda dreptul său fără învoirea proprietarului. Dacă însă a făcut aceasta el pierde dreptul bezmanului, chiar și cînd vînzarea se face prin licitație publică. (*Cas. Civ.*, dec. 322, din 14 septembrie 1873, *Bul. Cas.*, 1873, p. 143).

§ 1527 și 1530

Embaticarii care vind altora dreptul de folosință a unui imobil, supus embaticului, fără să înștiințeze pe proprietarul pămîntului despre aceasta, pierd dreptul de uzufructuar după legea Calimach. (*Cas. Civ.*, dec. 199 din 19 august 1875, *Bul. Cas.* 1875, p. 175).

§ 1527; v. și § 1530

Imobilul supus la embatic către Stat, reintră în plină proprietate a Statului dacă se vinde de embaticar, fără ca Statul să fie înștiințat, după legea Calimach, și percepatorii care au urmat a primi embatic, nu au calitate a renunța prin acest fapt la dreptul cîștigat de stat în virtutea legii. (*Cas. Civ.*, dec. 399 din 25 noiembrie 1877, *Bul. Cas.*, 1877, p. 335).

§ 1527

Proprietatea supusă la bezman nu se poate vinde decît afectată de această sarcină; în ceea ce privește, însă, ratele devenite exigibile, ele neputînd fi considerate decît ca un drept personal, în caz de înstrăinarea proprietății, noul proprietar nu este ținut să sufere rezilierea vînzării pentru neplata ratelor datorate de proprietarul anterior. (*Cas. Civ.*, dec. 55 din 13 februarie 1884, *Bul. Cas.*, 1884, p. 115).

§ 1608 și 1616

După legea Calimach era destul pentru valabilitatea unei foi dotale ca să fie făcută în scris sau chiar verbal, dar în prezența a trei martori.

Regulamentul Organic și legea din 1843 n-au abrogat aceste articole, ci au edictat numai măsuri de publicitate, în interesul terților. O foaie dotală netranscrisă nu este nulă, ci numai nu dă privilegii în contra terților. (*Cas. Civ.*, dec. 135 din 14 martie 1873, *Bul. Cas.*, 1873, p. 57).

§ 1610

Prin motivul de recurs s-a susținut că s-ar fi violat art. 1610 din Cod. Civ. fiindcă Curtea Princiară s-a mărginit a spune că soția nu e datoare

a răspunde venitul zestrei, pentru că nu l-a primit ea însăși și nu a spus, totodată, de la cine îi rămîne soțului dreptul de a reclama acel venit.

Numai atunci s-ar fi violat citatul articol cînd curtea ar fi negat bărbatului dreptul de a lua venitul zestrei; cînd, din contra, prin hotărîrea sa îi recunoaște acest drept, apără numai pe pîrita soție, ca una ce n-a luat dînsa acel venit, fără ca prin aceasta să contesteze reclamantului facultatea de a intenta osebîtă acțiune cui se va socoti în drept. (*Cas. Civ.*, 210 din 12 octombrie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 570).

§ 1611, 1622 și urm.

Se violează legea Calimach și Regulamentul Organic al Moldovei, cînd în lipsa unui act dotal format în regulă la căsătorie, se creiază un nou regim dotal din acte și fapte petrecute în urma căsătoriei între soți. (*Cas. Civ.*, dec. 393 din 22 noiembrie 1875, *Bul. Cas.*, 1875, p. 335).

§ 1611

Cererea de revendicare a unui imobil este neintemeiată cînd se bazează pe existența unui act dotal la care nu participase și soțul, conform legii Calimach. (*Cas. Civ.*, dec. 9 din 13 ianuarie 1888, *Bul. Cas.*, 1888, p. 9).

§ 1616; v. și § 1176.

Dota, după legea Calimach, se putea constitui și verbal dacă era în prezența a trei martori. (*Cas. Secții-Unite*, dec. 3 din 3 aprilie 1880. *Bul. Cas.*, 1880, p. 305).

§ 1618; v. și § 231.

Neînscirerea unui act dotal în registrele tribunalului, deși nu dă caracterul imobilului de dotal, nu poate face însă, ca proprietatea imobilului prevăzut într-insul să nu fie privită ca trecută de la persoana constitutorului dotei asupra persoanei în favoarea căreia a fost constituit. (*Cas. Civ.*, dec. 301 din 5 octombrie 1881, *Bul. Cas.*, 1881, p. 710).

§ 1618.

Disoluțiunea căsătoriei, după legea Calimach, dînd drept la restituirea dotei constitutorului ei, actul dotal devine nul de drept și nu mai poate servi ca just titlu pentru dobîndirea prescripțiunii de 10 ani. (*Cas. Civ.*, dec. 195 din 12 iunie 1882, *Bul. Cas.*, 1882, p. 674).

§ 1618; v. și § 1653.

Declarațiunea neexistenței unei căsătorii contractate sub imperiul Codului Calimach atrage desființarea tocmeilor căsătorești. Averea prevăzută în actul dotal se întoarce femeii chiar cînd zestrea a fost constituită de alte persoane, afară numai de cazul unei stipulațiuni formale în alt sens. (*Cas. Civ.*, dec. 37 din 29 ianuarie 1883, *Bul. Cas.*, 1883, p. 63).

§ 1618; v. și § 1653.

Averea dată cu ocaziunea căsătoriei sub nume de dotă, devine proprietatea femeii și, prin urmare, în caz de desființarea căsătoriei sau chiar cînd

ea s-ar declara neexistentă, dota se întoarce în patrimoniul femeii. Dota revine constituentului, după dizolvarea căsătoriei, numai în caz de stipulațiune expresă. (*Cas. Civ.*, dec. 381 din 19 noiembrie 1884, *Bul. Cas.*, 1884, p. 907).

Cap. 22

§ 1608 și 1609

După legea Calimach zestrea putea fi constituită înainte și după cununie, în formă scrisă sau nescrisă, astfel că, în lipsă de un așezămint dotal în scris, soții puteau discuta între dinșii și dovedi prin orice probe averea femeii și titlul sub care a fost constituită, inscripțiunea unor asemenea acte fiind cerută numai față de terțele persoane. (*Cas. Secții-Unite*, dec. 3 din 6 mai 1876, *Bul. Cas.*, 1876, p. 685).

§ 1622; v. § 1663 și 1634

Actul dotal sub semnătură privată, constituit sub legea Caragea, face probă între părțile contractante și moștenitorii lor.

Este neexact mijlocul întemeiat pe motivul că curtea trebuie să aplice legea Calimach care era în vigoare în Focșanii de nord, în anul 1847, întrucît se constată că actul s-a făcut în orașul Buzău și sub imperiul legii Caragea.

Obiectele mobile dotale neprețuite, după legea Caragea sînt numai atunci în sarcina femeii cînd se constată că s-au pierdut dintr-o forță majoră dovedită.

Curtea și-a putut forma convicțiunea din alte probe despre existența și primirea parafernei de către soț, întrucît legea Calimach (art. 1663), nu prevede sancțiunea nulității.

Este inexact mijlocul întemeiat pe motivul că curtea nu-și bazează hotărîrea sa pe nici un articol de lege, cînd se constată dintr-însa că este fondată pe legea Caragea și Calimach, după locul și timpul cînd s-au petrecut faptele. (*Cas. Civ.*, dec. 145 din 4 mai 1876, *Bul. Cas.*, 1876, p. 197).

§ 1623

Art. 1623 din Codul Calimach tratează despre îndatorirea mamei de a înzestra pe fiicele sale.

Judecătorul fondului face o greșită aplicațiune a §1623 din codul Calimach, pe cît timp tatăl fiind stăpîn să înzestreze pe fiica sa cu suma ce din averea sa a socotit el de cuviință, dîndu-i totodată și jumătate din averea mamei ce era moartă, el fiind epítrop firesc, fără a se putea zice că prin aceasta s-a contravenit la § 1623, care privește la îndatorirea legală a părinților în viață de a înzestra fetele lor și care declară că această îndatorire există mai cu seamă pentru tată și bun. (*Cas. Civ.*, dec. 162 din 29 martie 1867, *Bul. Cas.*, 1867, p. 295).

§ 1629 și 1630

Dota promisă de mamă fiicei sale la căsătorie, este datoare s-o dea măcar că actul prin care a promis-o nu are forma unul act dotal, ci numai o foaie volantă iscălită de dînsa. (*Cas. Civ.*, dec. 224 din 25 iunie 1886, *Bul. Cas.*, 1886, p. 525).

§ 1638 și 1639

Pe cită vreme nu se constată că îmbunătățirile aduse imobilului dotat erau de natura celor prevăzute în § 1638 lit. B. Cod. Civ., nu se poate impovăra zestrea cu prețul lor; iar, pe de altă parte, nu se poate spune că bărbatul era dator a se îngriji de îmbunătățirea binalelor, potrivit prevederilor § 1639. (*Cas. Civ.*, dec. 140 din 18 iunie 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 289).

§ 1640

Tribunalul oprește vânzarea în urma reclamației părții adverse, s-a conformat, sub regimul legii vechi, legilor respective din Colecția judecătorească și Regulamentului Organic, dar n-a dat o hotărîre asupra fondului procesului, cu drept de apel, ci a făcut o simplă încheiere grațioasă.

Nu se poate invoca violarea art. 1640 din Codul Civil moldav, care dă femeii tacită ipotecă în averea bărbatului înaintea oricărui alt creditor, deoarece nu s-a pronunțat asupra dreptului de preferință al recurenteii reclaminându-și zestrea sau al părții adverse, creditoarea soțului, obiect neatins prin încheierea atacată. (*Cas. Civ.*, dec. 140 din 14 mai 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 270).

§ 1640; v. și § 585 și 586

S-a violat textul § 1640, 585 și 586 din Codul Civil moldav cînd, zestrea preferindu-se față de orice alți creditori, s-a vindut imobilul înainte de vreo hotărîtă lichidare a drepturilor zestrile ale femeii și fără cel puțin ca să fi fost primită a concura la licitație spre a urca prețul de vânzare. (*Cas. Civ.*, dec. 262 din 22 septembrie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 513).

§ 1640; v. și § 582, 584, 1480, 1646, 1997

După art. 1640 combinat cu art. 584 și 582 din Codul Calimach, femeia are o ipotecă tacită derivînd din lege, asupra averii mișcătoare a bărbatului și cînd este concurs de creditori, după art. 1646, femeia are preferință pentru dota ei nu numai asupra creditorilor posteriori, dar și a celor anteriori, fie și ipotecari. Ca să fie, însă, loc de regulare de preferință, este nevoie de concurs de creditori cari să pretindă asupra unuia și același obiect al debitorului niște drepturi reale; ori, femeia avînd numai ipotecă tacită, nu poate pretinde un drept real asupra averii mișcătoare a bărbatului său. De aici rezultă că dacă se găsește în față cu un creditor ce are un drept real asupra averii mișcătoare a bărbatului, nu poate avea preferință asupra acelui creditor în valoarea averii mișcătoare. Așa dar cînd se dispune a se preferi creanța dotală asupra creanței pentru arendă a proprietarului, se violează art. 1997 și 1480. (*Cas. Civ.*, dec. 246 din 12 septembrie 1870, *Bul. Cas.*, p. 254).

§ 1643

Înlocuirea unui imobil dotat de către bărbat în timpul căsătoriei, printr-un alt imobil, a fost permisă după Codul Calimach.

Neîndeplinirea de către bărbat a formalităților antipriconului nu poate fi invocată în favoarea sa nici de el, nici de moștenitorii săi. (*Cas. Civ.*, dec. 35 din 31 ianuarie 1879, *Bul. Cas.*, 1879, p. 30).

§ 1643 v. § 1641 și 1642

Imobilul dotal, după legea Calimach, se putea înstrăina cînd era în folosul femeii și cu consimțămîntul ei. (*Cas. Civ.*, dec. 212 din 17 iunie 1886, *Bul. Cas.*, 1886, p. 509).

§ 1649 și 1650; vezi și § 1653

Compensațiunea nu se poate propune decît cu o contra reclamațiune pornită asupra aceleiași persoane care a intentat procesul, iar nu cu o pretenție ce contra reclamantul se socoate în drept a face contra unei a treia persoane.

Venitul zestrei este dator bărbatul a-l înapoia femeii sale din ziua despărțirii pronunțată de biserică, iar mai înainte conform § 1649, 1650 și 1653 din Codul Civil al Moldovei. (*Cas. S. Reclamațiuni*, dec. 31 din 19 februarie 1864, *Bul. Cas.* 1864, p. 63—64).

§ 1650

Curtea Princiară, prin hotărîrea ce dă, încuviințează ca soțul să ia dobîndă de la desființarea căsătoriei;

După spiritul art. 1650 din Cod. Civ., urmează a se întoarce asemenea sumă cu dobînda ei de la desființarea căsătoriei, fiindcă din acel minut amîndoi soți trebuie a se restitui în averile lor, și din minutul acelei desfaceri orice sumă a unui soț rămîne în averea celuilalt, nu se poate considera decît ca o avere ținută fără nici o cauză și, prin urmare, urmînd a produce dobînda. (*Cas. S. Reclamațiuni*, dec. 13 din 29 ianuarie 1863, *Bul. Cas.* 1863, p. 21—22).

§ 1650; v și § 1655, 1656 și 1841

Dreptul izvorit din prevederea § 1650 al Codului Civil nu-i lipit de persoana bărbatului, ci aparține tuturor celor îndatorați la întoarcerea de zestre, precum rezultă din litera citatului paragraf, și trece și la moștenitori precum rezultă din § 1655, care spune anume că drepturile și îndatoririle cererii și întoarcerii de zestre trec și la moștenitorii bărbatului și ai femeii; așa dar aceste drepturi și datorii nestingîndu-se împreună cu persoana bărbatului și a femeii, după cum spune § 1841, nu sînt de natura celor care, după acest paragraf, nu pot fi obiect de cesiune, precum n-ar putea fi obiectul unei cesiuni dreptul sau beneficiul stabilit prin § 1656, *ut quantum facere potest*. Acest beneficiu este într-adevăr lipit de persoana bărbatului, a părinților și a fiilor săi, și nu trece la moștenitorii lor.

Nimeni nu poate fi încărcat cu datorii fără reclamația cuiva în contră-i și fără ca la caz de contestație să fie contestate judecătorește în mod definitiv. Comite un exces de putere și trece peste competența sa tribunalul care pune în sarcina zestrei femeii datorii nerecunoscute de dînsa, fără ca să fie pretenție în contra ei și fără a se constata mai întîi judecătorește că acele datorii trebuie să cadă în povara zestrei. (*Cas. Civ.*, dec. 339 din 5 decembrie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 672).

§ 1660 și 1661

Sub imperiul Codului Calimach bărbatul neavînd nici o putere asupra exopricei femeii, fără învoirea ei, Curtea, dacă nu discută punctul relativ la

calitatea în care se prezintă bărbatul în numele femeii, cînd judecă o cerere de revendicare, comite o omisiune esențială și hotărîrea dată, față cu soțul neautorizat prin procură specială, nu-i este opozabilă (art. 1660). (*Cas. Civ.*, dec. 130 din 30 martie 1870, *Bul. Cas.*, 1870 p. 123).

§ 1662

Soțul nu poate prescrie imobilul constituit zestre soției sale. (*Cas. Civ.*, dec. 410 din 2 decembrie 1898, *Bul. Cas.*, 1898, p. 1387).

§ 1687 și 1688

După prescripțiunile § 1687 din Codul Calimach, darurile între soți erau oprite și nu erau permise decît în cazurile prevăzute de § 1688 și următorii. Dovada existenței lor este o chestiune de fapt lăsată la aprecierea instanțelor de fond.

Sucesiunea donatorului fiind deschisă sub imperiul codului civil, donațiunea, ca și legatul, sînt supuse reducțiunii cînd trec peste cotitatea disponibilă. Și chiar după Codul Calimach, interpretat după principiile dreptului roman în ultima lui fază, donațiunile fiind supuse legii Falcidia, trebuiau să se socotească la masa succesiunii pentru determinarea rezervei. (*Cas. Civ.*, dec. 127 din 19 aprilie 1893, *Bul. Cas.*, 1893, p. 312).

§ 1695

Sub imperiul Codului Calimach averea cumpărată de femeia măritată, în timpul căsătoriei, cu banii a căror proveniență este nedovedită, se considera ca fiind a bărbatului. (*Cas. Civ.*, dec. 116, din 8 martie 1891, *Bul. Cas.*, 1891, p. 292).

§ 1726; v. § 1729 și 1666

Bărbatul nefiind considerat ca administrator al averii femeii cînd femeia are absoluta dispoziție asupra imobilului, nici nu incumbă lui datoria întreținerii în bună stare a aceluia imobil; dîndu-se altă soluție s-au călcat dispozițiile art. 1726, 1729 și 1666 Codul Calimach. (*Cas. Civ.*, dec. 293 din 23 octombrie 1870, p. 312).

§ 1760, 1761 v. și 1333

După Codul Calimach creanțele produceau dobînzii din momentul ce ele deveneau exigibile, fără să fi fost trebuință de o cerere în judecată și cu toate că în act nu era stipulată plata vreunei dobînzii. (*Cas. Civ.*, dec. 312 din 14 iunie 1895, *Bul. Cas.*, 1895, p. 885).

§ 1761; v. și § 1517

Asemănat art. 1761 din Cod. Calimach, datornicul era de drept în întîrziere dacă nu plătea datoria la termenul hotărît, fără să fie trebuință, pentru acest scop, de o punere în întîrziere prin judecată sau afară de judecată.

Art. 1517 din Codul Calimach care hotărăște că bezmănarul se scoate din locul cu bezman prin judecată cînd nu plătește bezmanul în curgere de doi sau trei ani, nu derogă cit de puțin la principiul desființării de drept a embaticului prin neplata bezmanului hotărît, căci cu toată încetarea *ipso*

jure a embaticului, prin neplată, totuși proprietarul este ținut să recurgă în asemenea caz la judecată, samavolnicia fiind oprită. (Cas. Civ., dec. 124 din 20 martie 1900, Bul. Cas., 1900, p. 304).

§ 1771: v. și § 1154

Creditorul care nu ia nici o parte la procedura urmăririi unui imobil, nici ca creditor urmăritor, nici ca oponent, până la adjudecarea definitivă, nu mai poate invoca cu succes contractul de vânzarea imobilului ce avea de la fostul proprietar, deoarece convențiunile au putere numai între părțile contractante. (*Cas. Civ.*, dec. 60 din 11 februarie 1877, *Bul. Cas.*, 1877, p. 64).

Partea III-a cap. 1

După legea Calimach este legal constituită garanția de către stat, deși s-a prezentat la tribunal numai garantul și garantatul, fără debitor. (*Cas. Civ.*, dec. 170 din 16 iunie 1875, *Bul. Cas.*, 1875, p. 142).

§ 1776; v. și § 1785, 1773, 1787

Garantul are beneficiul de discuțiune (art. 1776 și 1785 Cod Calimach). Dacă însă este solidar cu debitorul, beneficiul încetează (art. 1773 și 1787 același cod) și poate fi urmărit direct de creditor.

Existența solidarității este lăsată de Codul Calimach la aprecierea judecătorului de fond, fără nici o limită.

Amanetul se constituie prin intabulare cu îndeplinirea formelor prescise de lege. (*Cas. Civ.*, dec. 341 din 4 noiembrie 1868, *Bul. Cas.*, 1868, p. 354).

§ 1783

a) Veri ce afacere trebuie a fi judecată după legea locului în care s-a făcut. Astfel, o afacere ce a dat naștere unui proces, petrecută fiind în Moldova sub regimul Codicelui Calimach, trebuie a fi judecată după acel codice.

b) Când instanța de fond constată că partea adversă n-a îndeplinit obligațiunea sa și pe acest temei a hotărât a fi liberat de sarcina garanției sale, acea instanță nu violează art. 1783 din Codicele civil moldav. (*Cas. Civ.*, dec. 62 din 13 februarie 1867, *Bul. Cas.*, 1867, p. 121).

§ 1795

Convențiunea face lege între părți. Cel ce trece un contract către o a treia persoană nu se liberează de obligațiile sale către acela cu care a contractat (art. 1795 din Codul Calimach și art. 2 din contractul în speță). (*Cas. Civ.*, dec. 492 din 13 decembrie 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 549).

§ 1796

Art. 1796 din Codul Calimach este bine aplicat în favoarea garantului când se constată abaterea de la contract a proprietarului care n-a rearendat moșia la timpul convenit.

Ca urmare, art. 1477 — 1480 din Codul Calimach invocate, rămân fără aplicare în speță.

Nu este o violare a art. 1091 codul civil nou, nici a art. 1861 Codul Calimach, cînd curtea apelativă constată neexecutarea unui contract bilateral din partea uneia din părți — articolele de mai sus tratînd, în genere, despre obligațiuni din punctul de vedere unilateral. (*Cas. Civ.*, dec. 107 din 10 martie 1870, *Bul. Cas.*, 1870, p. 99).

§ 1805

La vînzarea ipotecilor al căror titlu s-a depus la creditor, nu se prevede prin ofisul nr. 218 prescripția anume ca să se facă osebită hotarnică și inventar de acareturi, 605 art. Cod. Civ. nederînd creditorului cu amanet decît condiția de a cere judecătorului vînzarea cu publicație de 6 luni.

Cînd datornicul însuși a primit condiția de a se putea vinde moșia fără hotarnică și facere de inventar, condiția nu este dintre cele prohibite de § 1805 din Condica Calimach, nefiind contrarie naturii contractului de ipotecă. ba chiar fiind susținută de § 1210 din același cod. (*Cas. S. Reclamații.* dec. 54 din 13 martie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 188).

§ 1840

Cînd pentru constatarea alegațiunii că o convențiune n-avea de cauză un împrumut propriu zis ci cesiunea unui contract de arendare, nu se prezintă un contra-înscris original și aceasta dintr-o cauză de forță majoră, curtea de fond este suverană apreciatoare asupra acestei împrejurări.

Cedantul fiind răspunzător către cesionar în caz de evicțiune, nu este interes a se cerceta dacă eroarea de drept este sau nu o cauză de nulitate a cesiunii. (*Cas. Civ.*, dec. 44 din 6 februarie 1884, *Bul. Cas.*, 1884, p. 105).

§ 1841; v. și § 1762

Debitorul nu poate opune lipsa notificării cesiunii creanței sale, decît numai justificînd că a plătit primului creditor (§ 1841 Cod. Calimach).

După art. 1762 Cod. Calimach dobînzile se suspendă după trecerea a 10 ani, numai cînd se cumulează în mina debitorului și se unesc cu capitalul, nefiind culese de creditor. (*Cas. Civ.*, dec. 339 din 12 septembrie 1868, *Bul. Cas.*, 1868, p. 414).

§ 1885

Chitanța de plata bezmanului pe anii din urmă, constituie o juridică prezumțiune de achitarea plăților și pe trecut, iar Curtea care respinge un atare mijloc de apărare violează art. 1885 din Codul Calimach. (*Cas. Civ.*, dec. 141 din 30 aprilie 1876, *Bul. Cas.*, 1876, p. 185).

§ 1873, 1874

După art. 1873 și 1874 Cod Calimach, cînd o creanță nu are mențiunea creditorului principal către cel care o posedă și se pretinde cesionar, în asemenea caz posesorul nu poate fi considerat ca un cesionar și subrogat al creditorului, pe a cărui nume este creanța — numai pe temerul faptului că are posesiunea creanței. (*Cas. Civ.*, dec. 126 din 3 aprilie 1872, *Bul. Cas.*, 1872, p. 117).

§ 1881

După art. 1881 Cod Calimach dovada de liberațiune trebuie să emane de la creditor.

Un act pe care și-l fabrică singur cineva nu are în favorul său nici o putere probatorie iar Curtea n-a violat § 1881 Codul Calimach. (*Cas. Civ.*, dec. 168 din 16 mai 1869, *Bul. Cas.*, 1869, p. 202).

§ 1881

Se violează art. 1881 Codul Calimach cind curtea de fond dă forță unei chitanțe de plata unor creanțe ipotecare, la o petițiune a creditorului depusă spre legalizare la un tribunal, cu totul altul decit acela care a intabulat ipotecile și care în urmă a fost retractată. (*Cas. Civ.*, dec. 56 din 5 februarie 1877, *Bul. Cas.*, 1877).

§ 1881; v. și § 1885

Sub legislația Codului Calimach plata unei obligațiuni se putea constata nu numai prin chitanța liberatorie, ci și prin toate modurile de probațiune permise de lege. Cind curtea constată că există și un caz de forță majoră, în acest caz, chiar după legislațiunea de astăzi, proba testimonială și prezumțiunile sînt admise ori de cîte ori s-a pierdut titlul ce servea de dovadă scrisă. (*Cas. Civ.*, dec. 264 din 14 septembrie 1889, *Bul. Cas.*, 1889, p. 738).

§ 1883

După art. 1883 Cod Calimach, simpla posesiune a titlului de creanță atrage numai o prezumție juridică că titlul s-ar fi plătit și această prezumție poate fi combătută de creditor prin probe contrarii — ceea ce s-a dovedit în fapt, dărîmîndu-se prezumția din sus citatul articol.

După Codul Calimach, dobînzile se datorau de la expirarea termenului de plată și aceasta constituie un drept cîștigat pentru creditor sub Codul Calimach, codul civil nou neputînd avea aplicare decit pentru viitor, nefiînd lege retroactivă. (*Cas. Civ.*, S. I. dec. 250 din 20 iunie 1872, *Bul. Cas.*, 1872, p. 200).

§ 1887

Creditorul, ca să poată urmări restituirea unor sume cu acțiunea *indebiti*, trebuie să se constate că din eroare a dat ceva care nu era dator să dea. (*Cas. Civ.*, dec 146 din 3 iunie 1875, *Bul. Cas.*, 1875, p. 113).

§ 1887; v și § 1892

Repetiția unei sume nedatorate, care s-a plătit, își are locul, fie ea făcută din eroare de fapt, fie din eroare de drept. (*Cas. Civ.*, dec. 155 din 9 iunie 1875, *Bul. Cas.*, 1875, p. 131).

§ 1904

Actele de creanță nu intră în prescripția de trei ani. (*Cas. Civ.* dec. 151 din 7 iunie 1875, *Bul. Cas.*, 1875, p. 125).

§ 1909; v și § 1932

După regulile Codului Calimach prescripțiunea curgea contra minorilor care aveau tutori.

Prescripțiunea în privința averilor de minori se putea dobîndi, sub Codul Calimach, prin posesiunea de 10 și 20 de ani, cînd exista titlu și bună credință, și prin posesiunea de 30 de ani, în lipsă de titlu. Regula art. 1932 din acel cod, după care bunurile minorilor se prescriu prin 30 de ani, se aplică numai la cazul anume determinat, adică atunci cînd bunurile s-au vîndut de autor fără formele legale. (*Cas. Civ.*, dec. 366 din 29 noiembrie 1889, *Bul. Cas.*, 1889, p. 947).

§ 1913 și 1914; v. și § 554

Lucrările făcute pe o apă curgătoare vecină se pot desființa, dacă proprietarul lezat cere aceasta. Cînd pentru uzul unei mori se fac lucrări care îneacă un fond al vecinului, acesta are dreptul a cere ridicarea lor, fără a se putea invoca în contra lui vreo prescripțiune. (*Cas. Civ.*, dec. 365 din 7 noiembrie 1884, *Bul. Cas.*, 1884, p. 895).

§ 1915; v. și § 416, 1916, și 13 din *Sobornicescul Hrisov*.

Sub Codul Calimach prescripția cu bună credință trebuia să fie întemeiată pe un just titlu, adică care ar fi transmis proprietatea dacă emana de la adevăratul proprietar.

Este nul iar nu anulabil schimbul de moșii mănăstirești făcut fără intervenirea mitropolitului țării, căci nulitatea lui este de ordine publică. (*Cas. Civ.*, dec. 143 din 20 martie 1873, *Bul. Cas.*, 1873, p. 62).

§ 1924

Sobornicescul Hrisov există ca legiuire în România de peste Milcov de la anul 1875, iar prin legile din anii 1839 și 1847 nu s-au adus decît oarecare modificări acestui hrisov care există dinainte ca lege în vigoare. Prin urmare, nu se poate imputa tribunalului care ar aplica în hotărîrile sale menționatele legiuri din 1839 și 1847 că le-a dat putere retroactivă.

Stăpinirea de 20 ani trecuți întemeiată pe un titlu puternic, este un temei legal pentru respingerea unei cereri de revendicare, admis nu numai prin Sobornicescul Hrisov, dar și prin art. 1924 din Cod. Civ. care s-a promulgat în anul 1817. (*Cas. S. Reclamațiuni*, dec. 621 din 18 martie 1864, *Bul. Cas.* 1864, p. 140).

§ 1932; v. și § 1924

După § 1932 din Codul Civil, cele cu nedrept înstrăinate lucruri ale nevristnicilor și sprevriscnicilor se dobîndesc în termen de 30 de ani, socotindu-se la nevristnici după împlinirea vîrstei de 14 ani, iar la sprevriscnici, din termenul înstrăinării lucrurilor; așadar, în procese ce au de obiect restituirea unei averi orfanicești, instanța de fond bazîndu-se pe § 1924, de a cunoaște prescrisă reclamația făcută de epitropi pe numele orfanilor, violează § 1932 din Codul Civil. (*Cas. Civ.* dec. 330 din 16 noiembrie 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 650).

§ 1936; v. și § 1915

Stăpinirea neîntreruptă a unui imobil dăruit de mai bine de 40 de ani conduce la uzucapiune. (*Cas. Civ.*, dec. 181 din 19 mai 1887, *Bul. Cas.*, 1887, p. 439).

§ 1943

O hotărîre cu toate drepturile de orice natură, în general se prescrie dacă în termen de 30 de ani nu se execută. — (*Cas. Civ.*, dec. 181 din 2 iunie 1882, *Bul. Cas.*, 1882, p. 644).

§ 1945

Se face o justă aplicațiune a principiului de drept că aceeași prescripțiune ce duce la dobîndirea unei servituți este aplicabilă și la pierderea servituții. (*Cas. Civ.*, dec. 105 din 14 martie, 1880, *Bul. Cas.*, 1880, p. 128).

§ 1951; v. § 1209 și 577

Adeverirea consimțămîntului părților, cerută de art. 5 și 10 din Regulamentul Organic pentru danii, nu este o condiție de solemnitate, adică de existență a actului și aceasta rezultă atît din Regulament cît și din Codicele Calimach, care permite facerea darului și prin act nesolemn.

De asemenea lipsa întăriturii definitive și a publicațiunilor ordonate între cele două întărituri de Sobornicescul Hrisov din 1785, nu atrage nulitatea actului de danie, deoarece aceste formalități sînt cerute numai pentru vinzările imobiliare în bani, iar nu și pentru alte alcătuiuri. Chiar de s-ar admite că erau cerute și la danii, scopul publicațiunilor era de a se purga proprietatea imobiliară de dreptul de protimisis atunci cînd n-a fost exercitat în termen de 10 ani și deci erau mai mult niște măsuri de garanție luate în interesul terților dobînditori, decît niște condițiuni de validitate a actului între părți.

Prin urmare instanța de fond n-a violat suscitatele articole din Regulamentul Organic și n-a făcut nici o omisiune esențială cînd a decis că lipsa acceptării donatarilor într-un act de danie nu atrage nulitatea ei.

După Codul Calimach tradițiunea poate să rezulte și din faptul posesiunii, independent de un act scris așa că atunci cînd instanța de fond nu se întemeiază pe un act scris, pentru a constata tradițiunea imobilului dăruit, devine fără interes a se examina dacă actele scrise sînt făcute în condițiile de formă cerute de art. 577 din Cod. Calimach.

Prescripțiunea începută sub Codul Calimach urmează să fie în totul regulată de dispozițiile aceluia cod și deci să curgă și în timpul minorității, după cum prevede art. 1209 din acel cod, chiar dacă minoritatea s-a deschis sub actualul cod. Prin urmare cu drept cuvînt instanța de fond a declarat prescripțiunea dreptului de a cere complinirea legitimei cînd cererea a fost făcută după 40 ani de la deschiderea succesiunii, cît prevede art. 1951 din Codul Calimach pentru prescripția aceluia drept.

Nu poate fi vorba de violarea art. 1640, 1285 și 1286 din Codul Calimach, care sînt relative la ipotecă făcută și altă dispoziție de garanție a zestrei, căci n-au nici un raport cu temeiul de drept din decizia instanței de fond, cum că

dreptul de a reclama zestrea mamei s-a stins prin confuziunea operată în persoana reclamantului între calitatea sa de creditor al succesiunii cu aceea de moștenitor. (*Cas. Civ.*, dec. 564 din 26 noiembrie 1914, *Bul. Cas.*, 1914 p. 524).

§ 1960

Prescripția de 3 ani prevăzută de art. 1960 Cod Calimach trebuie aplicată fără distincțiune, la orice cerere de despăgubire, deci nu numai pentru cele datorate în caz de dol sau neglijență, ci și pentru călcarea tocmelii sau pentru altă pricină. (*Cas. Civ.*, S. I, dec. 91 din 11 martie 1872, *Bul. Cas.*, 1872 p. 78).

§ 1960; v. și § 1968

Legea Calimach nu a restrîns prescripția de trei ani numai la despăgubiri rezultate din delictе și cuasidelictе, ci a pus pe aceeași linie și despăgubirile provenite din neexecutarea tocmelilor. (*Cas. Civ.*, dec. 370 din 10 noiembrie 1875, *Bul. Cas.*, 1875, p. 311).

§ 1960

Obligațiunile rezultînd dintr-un contract se prescriu după dreptul comun, iar nu după art. 1960 Codul Calimach care este aplicabil numai pentru daunele rezultînd din cuasi-delictе. (*Cas. Civ.*, dec. 186 din 3 iunie 1886, *Bul. Cas.*, 1886, p. 477).

§ 1960; v. și § 1938

Despăgubirile în materie civilă provenite dintr-un cuasi-delict se prescriu după trecere de trei ani, dacă în acest interval nu s-a urmat vreo întrerupere în condițiunile cerute de legea Calimach.

Cei puternici nu pot prescrie nici în termen de 40 ani fonduri imobiliare numai, iar nu și mobile, precum sînt daunele interese; statul nu se poate prenumera în rîndul puternicilor de care se ocupă codicele Calimach. (*Cas. Civ.*, dec. 1 din 5 ianuarie 1887, *Bul. Cas.*, 1887, p. 1).

§ 1960

Acțiunea în daune interese era prescrisă, după Codul Calimach, prin trecere de trei ani. (*Cas. Civ.*, dec. 398 din 11 septembrie 1890, *Bul. Cas.*, 1890, p. 976).

§ 1980 și 1981

Art. 1980 și 1981 din Codul Calimach sînt aplicabile cînd nu se știe dacă o cerere e fondată sau nu, iar nici cum cînd temeinicia pretenției e constatată chiar printr-o hotărîre judiciară. (*Cas. S. Reclamații*, dec. 173 din 21 septembrie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 477).

§ 1980

Declararea de faliment trebuie să fie făcută în modul prescris de art. 1980 din Codul civil moldav, adică starea de faliment să fie declarată după cererea creditorului unei persoane, iar nu de-a dreptul de către tribunal (*Cas. Civ.*, dec. 325 din 28 octombrie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 613—614).

§ 1985; v. și § 1980, 1993, 1995, 1997, 1998, 1999; § 606, capitolul despre amaneturi și § 7 despre licitații

Încheierea prin care un tribunal regulează suspendarea mezatului fără soroc hotărît, iar nu anularea acestuia, nu poate fi considerată decît ca o încheiere interlocutorie.

§ 1985 din Cod. Civ., capitolul despre orînduiala concursului creditorilor, nu privește la vînzările silnice de fonduri ipotecate, după stăruința creditorilor ipotecari, ci se raportă la judecățile ce sînt în curs de cercetare asupra averii falitului, supusă la concurs și care, acele judecăți, trebuie a se trimite la tribunalul unde s-a deschis concursul.

Legea concursului nu ordonă nicăieri suspendarea mezaturilor silnice pentru plata datoriilor ipotecare. Din dispozițiile art. 606 din capitolul 3 despre amaneturi din Cod. Civ., precum și din art. 7 anexa pentru licitații, rezultă evident că creditorul coamanetar și cel cu drit personal, au dreptul de a opri vînzarea amanetului numai cînd vor plăti datoria pentru care urmează vînzare. Iar termenul licitației se poate prelungi numai după cererea creditorilor stăruitori pentru vînzare, după cum se poate înțelege din spiritul legii.

Intenția legiuitorului de a nu se suspenda silnica vînzare a ipotecii urmărită după stăruința creditorului ipotecar, în asemenea cazuri, se învederează din rostirea ofisului cu nr. 28 care cuprinde anume «nu se pot amîna mezaturi cînd după cererea datornicului și cînd după a creditorului», căci în ceea ce privește pe datornic, zice acea lege, stăruința sau voința sa nici nu are loc în vînzări silnice, iar cît pentru creditori, neîniința unora nu poate să vateme interesul acelora ce se află stăruind, precum nici împotrivirea unora dintr-înșii poate opri săvîrșirea unei adjudecări, — căci în cazul întii, obligațiile fiind urmate în termenul hotărît, fiecare a fost prevestit și s-a putut înfățișa la timpul cuvenit. În cazul al doilea, că acei din creditori cari, aflîndu-se în al doilea rînd și socotînd că n-au cu ce să se îndestuleze, niciodată nu vor arăta primirea la adjudecare. Și în cazul al treilea, anexa pentru licitații din Cod. Civ. învoiește la adjudecări primirea numai a creditorilor cari se află față, stăruitori la mezat.

Masa credală sub indoitul ei caracter de reprezentantă a creditorilor și a persoanei falitului nu poate cere suspendarea mezatului decît în cazurile anume prevăzute de legile privitoare pe oricare datornic sau creditor, deoarece nu există în lege vreo dispoziție privitoare la cazul orînduirii curatorului mesei credale, care conform § 1980 din Cod. Civ., se orînduiește din timp spre a nu lipsi la ziua adjudecării înaintea tribunalului, neîniind dator nici tribunalul, nici creditorul ipotecar stăruitor, unul să suspende și cel de al doilea să sufere suspendarea vînzării. (*Cas. S. Reclamațiuni*, dec. 65 din 23 martie 1864, *Bul. Cas.* 1864, p. 148).

§ 1987; v. și § 2011

Art. 1987 din Codicele Calimach lasă în facultatea judecătorului de a mărgini termenul publicat prin edict pentru prezentarea creditorilor falitului de la 30 zile pînă la un an. Tribunalul mărginînd un asemenea termen la 40 zile, a uzat de acea facultate după împrejurările avute înainte, iar curtea apelativă prin reformarea lucrării tribunalului, sub cuvînt că nu a mărginit termenul cel mai lung de un an, a violat art. 1987 deoarece a schimbat dispoziția curat facultativă, în dispozițiune obligatorie pentru judecător.

Prin admiterea de către Curte la masă a unui creditor, care s-a arătat după expirarea termenului în regulă publicat de tribunal, s-a violat art. 2011 din Codul Civil moldav. (*Cas. civ.*, dec. 386 din 2 decembrie 1866, *Bul. Cas.*, 1866, p. 720—722).

§ § 1993—2003

Art. 1993 pînă la 2003 din Cod. Civ. așezînd creditorii în șase clase, cel care prin constatarea judecătii de fond, atît la tribunal cît și la curte, nu fusese recunoscut de creditor ipotecar sau zălogaș, nu putea fi trecut în clasa a doua decît cu încălcarea prevederii categorice a art. 1997 despre creditorii ipotecari. (*Cas. civ.*, dec. 185, din 20 iunie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 371).

§ 1997

Articolul 1997 din Cod. Civ. al Moldovei nu este aplicabil numai cînd e vorba de concurs deschis între mai mulți și feluriți creditori, înaintea unei judecătoriai. (*Cas. civ.*, dec. 153 din 14 iunie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 351).

ANEXA II

Pentru licitație sau mezat, după obiceiul pămîntului

§ 8 și § 303

Oferta făcută în ziua expirării termenului licitației de 40 zile, fără măr-ginirea cerută de art. 8 anexa II din Cod. Mold. că adică se făcea cu condiția de se va adjudeca lucrul chiar în ziua aceea, este obligatorie pentru oferitor de se va amîna adjudecarea după chibzuirile judecătorului. Adevăratul preț al lucrului ce s-a pus spre vînzare în licitație este cel ce iese în urma concursului, iar nu acela ce va fi rezultat dintr-o prețuire privată, fie și cu forme judecătorești.

Garanția și evaluarea prevăzută de art. 303 din Cod. mold. sînt de com-petința judecătorului însărcinat cu adjudecarea și nu servă în materie de licitație decît spre asigurarea părții interesate la întîmplare de a se căi adju-decătorul de cumpărarea lucrului. (*Cas. Civ.*, dec. 31 din 16 ianuarie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 81).

§ 8

Ofertele necondiționate pentru cumpărarea unui imobil, a cărui vîn-zare s-a publicat în « Monitor » pe temeiul documentelor și al stăpînirii, fără arătarea numărului și felului acelor documente, nu se pot socoti decît ca o aterdisire la licitație.

După art. 8 anexa II a Cod. Civ. de dincolo de Milcov cel care aterdi-sește la o licitație, suind prețul, nu mai poate în urmă să se căiască, adică să se deziste de la oferta făcută de el. (*Cas. Civ.*, dec. 26 din 3 martie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 55—56).

§ 8

Art. 8 de la Anexa licitațiilor din Codul Civil nu permite chiar aceluia care a oferit un preț să se retragă, și cu atît mai mult instanței căreia-i este

încredințată prin lege stricta observare a formalităților din așezămîntul vînzărilor. Prin urmare, instanța competentă nu-și poate îngădui nici strîgarea la un preț mai mic, nici adjudecarea cu un preț mai mic aceluia pe care îl avea deja oferit. (*Cas. Civ.*, dec. 283 din 12 octombrie 1864, *Bul. Cas.*, 1864, p. 551).

§ 5 și § 10

Cumpărătorul la licitație sub legislația Calimach poate fi evins cînd se constată fundată o revendicațiune, care se produsese în termenul publicațiunii și adjudecătorul a cumpărat cu riscul acelei reclamațiuni. (*Cas. civ.*, dec. 158 din 9 mai 1870, *Bul. Cas.*, 1870, p. 160).

§ 9

După art. 9 din Cod. Civ. anexa II pentru licitațiuni, combinat cu legiuirea din Colect. II-a, pag. 193, art. 5, rezultă că la vînzările publice urmează neapărat a fi față creditorul după a cărui stăruință s-a scos în vînzare fondul.

Dacă scopul înființării unui mezat a fost pentru plata unei creanțe și intrucit debitorul a plătit datoria, apoi un asemenea mezat nu poate avea vreun efect juridic cînd este făcut în neființa creditorului și spre achitarea unei creanțe ce nu mai avea ființă. (*Cas. civ.*, dec. 254 din 5 octombrie 1865, *Bul. Cas.*, 1865, p. 508).

§ 9

După legile de dincolo de Milcov publicațiile vînzărilor și licitațiilor ce se fac prin « Monitor » servesc de citații pentru toți cei interesați și, prin urmare, nu e nevoie de citație specială creditorului spre a-i vesti ziua adjudecării.

La vînzările silitе nu-i nevoie de declarația de mulțumire a creditorului pe prețul ieșit spre a se face adjudecarea, căci mulțumirea se prezumă din partea lui dacă, în ziua adjudecării, nu vine să se declare contra. Art. 9 din anexa II Cod. Civ. nu ordonă tribunalelor să nu facă vînzările în cazul absenței creditorului la adjudecare spre a-și declara mulțumirea cu prețul ieșit la licitație. (*Cas. S. Reclamații*, dec. 226 din 16 noiembrie 1863, *Bul. Cas.*, 1863, p. 624).

§ 10 și § 11

După Codicele Civil al Moldovei, cumpărătorul prin licitație a unui lucru nemiscător nu e pasibil decît de reclamațiunile ivite în cursul publicației de 6 luni și de acele aduse la cunoștința lui înaintea adjudecării. *Cas. civ.*, dec. 50 din 19 martie 1863, *Bul. Cas.* 1863, pag. 152—153).

— Odată ce creditorul, în virtutea unei convențiuni, a pus în vînzare averea debitorului său, nu mai poate fi vorba de legea în vigoare cînd s-a făcut convențiunea, ci trebuiesc aplicate formalitățile cerute de legea sub care s-a cerut urmărirea. (*Cas. civ.*, dec. 381 din 17 noiembrie 1878, *Bul. Cas.*, 1878, p. 361).

— Vînzarea prin licitațiune fie silită, fie de bună voie, purgă imobilul de orice sarcini și cumpărătorul devine deplin proprietar, din momentul

răspunderii prețului, și primirea actului de licitare, investit cu omologarea divanului de întăriri. (*Cas. Civ.*, dec. 398, din 12 decembrie 1881, *Bul. Cas.* 1881, p. 916).

§ 1, 2, 4 și următorii din anexa II licitații și § 1950; v. și § 10

Vinzarea prin licitație presupune că imobilul ce se vinde este purgat de orice sarcini. Se violează legea când curtea, denaturind o simplă petițiune, îi dă caracter de convențiune și ajunge a nu recunoaște că ar fi existat bună credință la această vinzare. (*Cas. Civ.*, dec. 232, din 14 iunie 1880, *Bul. Cas.*, 1880, p. 278).

P r o b e

Cînd instanța de fond în urma dezbaterilor și a probelor prezentate de părți se află în fața unor pretențiuni nejustificate pe deplin, dar nici lipsite de oarecare consistență, în asemenea împrejurare chiar de n-ar exista nici o dispoziție în legea Calimach privitoare la jurămîntul din oficiu, totuși magistratul poate să-l defere aceleia dintre părți pe care circumstanțele cauzei și inspirația conștiinței sale i-o arată că trebuie să facă o declarație mai sinceră sau generalmente mai utilă manifestațiunii adevărului, prin urmare nu se violează nici un principiu de drept în această materie. (*Cas. Civ.*, dec. 281 din 13 octombrie 1870, *Bul. Cas.*, 1870, p. 301).

INDICAȚII BIBLIOGRAFICE *

- ALEXANDRESCO, D., *Droit ancien et moderne de la Roumanie*, Louvain-Bucarest, 1897, 550 p. (p. 10, passim) **.
- ALEXANDRESCO, Dimitrie, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni streine*, Iași, 1886—1915, 11 volume.
- ALEXANDRESCU, I. Grigore, *Studiu asupra istoriei generale a dreptului*, Focșani, 1905, 360 p. + IX + III + VIII (p. 150, passim).
- ARION, Dinu C., *Curs de istoria dreptului românesc* (litogr.), Buc., 1938, 984 p. (p. 982—984).
- BERECHET, Ștefan, *Obiceiul pământului românesc*, în «Minerva, Revistă de sinteză culturală», an, III, nr. 2—3, p. 414—416.
- *Un act de danie pentru minăstirea Rusicon dat în 1795 de Al. Calimach, Domnul Moldovei în 1795*, în revista «Spicuitor în ogor vecin», 1924, nr. 3, p. 75—78.
 - *Schiță de istorie a legilor vechi românești (1632—1866)*, 1928, 91 + 106 p. (p. 75—84).
 - *Legătura dintre dreptul bizantin și românesc*, Vaslui, 1937, 376 p.
 - *Istoria vechiului drept românesc, Izvoarele*, Iași, 1933, 578 p. (p. 225—258).
- BIANU I., HODOȘ N., SIMONESCU D., *Bibliografia românească veche*, T. III (1809—1830), București, 1922—1938 (pp. 174—176).
- BLARAMBERG, G. Nicolas, *Essai comparé sur les institutions, les lois et les mœurs de la Roumanie depuis les temps les plus reculés jusqu'à nos jours*, Bucarest, 1885/1886, 808 + 2 p.
- BONNACHI, Mihai, *Persoana morală în Codicele Calimach*, București, 1894, 102 p.
- CAZACU, A., *Dreptul de protimis. Origina și evoluția lui în dreptul românesc*, teză, Iași, 1937, 143 p. (p. 117—139).

* Bibliografia cuprinde material și date pe care le-am putut avea la dispozițiune.

** Paginile liber indicate, reprezintă întinderea lucrării, iar paginile în paranteză trimit unde este vorba de Codul Calimach.

- CESARESCU, I., *Persoanele morale în vechile noastre legiuri*, în « Revista de drept și sociologie », an. II (1899), nr. 3, p. 325—328.
- CODUL CALIMACH, în « Göttinger Gelehrte Anzeigen », I (1822), p. 270.
- CONDURACHI, Jean, *Recherches sur l'ancienne organisation judiciaire des Roumains*, teză, Paris, 1913, 197 p. (p. 105, passim).
- *Cîteva cuvinte asupra condiției juridice a streinilor în Moldova și Țara Românească pînă la Regulamentul Organic*, București, 1918, 115 p. (p. 36).
 - *Expunere rezumată a teoriei moștenirilor în vechiul drept românesc*, București, 1919, 83, p. (p. 7, passim).
- CONDURATU, Grigore, *Compararea drepturilor succesoriale ale soțului supraviețuitor în dreptul roman, Codicele Calimachi și Caragea, Codul Napoleon și Codul Alexandru Ion*, teză, București, 1898, 99 p.
- CONDURATU, G., *Pravila dela Petersburg*, Dreptul, 1907, nr. 76, p. 621—625.
- COSTIN, Alexandru, *Obiceiuri juridice în Codul Calimach* (ms.). Comunicare făcută în Sesiunea generală a Academiei R.P.R. din iulie 1956.
- *Interpretări jurisprudențiale în Codul Calimach* (ms.). Comunicare făcută în Sesiunea generală a Academiei R.P.R. din septembrie 1957.
- CRONȚ, G., *Curs de istoria dreptului românesc* (litogr.), București, 1948, 371, p. (p. 19, passim).
- DAȘCOVICI, N., *Contribuții la cunoașterea chestiunii sudiților*, (ms.). Comunicare făcută în Sesiunea generală a Acad. R.P.R. din decembrie 1953.
- DEGRE, Alexandru, *Scrieri juridice. Materii de drept civil*, București, 1900, 651 + 1 p.
- DIACONOVICH, C., *Enciclopedia română*, Sibiu, 1898, T.I, p. 674; T. II, p. 433.
- DIMIU, R., *O pravilă asupra « sârmanilor nevrednici »*, în Pand. Rom., 1933, IV 73.
- DISESCO, G., *Les origines du droit roumain*. Trad. Last J., Paris, 1899, 71 p. (p. 66).
- *L'influence du Code civil français en Roumanie*, în Le Code Civil 1804—1904. Livre du centenaire, Paris 1904, T. II. (p. 849—875, passim).
- DRĂGĂNESCU, G., *Quellen des Rumänischen Rechts*, în « Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft », Stuttgart 1910, XXIV. Band, 1. Heft, 100—177 (p. 167).
- DRĂGHICI, Manolache, *Istoria Moldovei pe timp de 500 ani pînă în zilele noastre*, II, Iași, 1857, p. 106.
- ERBICEANU, Const., *Cronicari greci cari au scris despre Romini în epoca fanariotă*, București, 1888, LXXII + 361 p.
- FOTINO, Georges, *Contribution à l'étude des origines de l'ancien droit coutumier roumain. Un chapitre de l'histoire de la propriété au moyen âge*, Paris, 1926, 460 p.
- GAFTOESCU, Vintilă, *Reguli de drept internațional enunțate în Codul Calimach* (ms.). Comunicare făcută în Sesiunea generală a Academiei R.P.R. din iulie 1956.
- GHEORGHIU, G., *Vechile legiuri românești, de lege ferenda și unificarea legislativă*, București, 1941, 32 p.
- HANGA, Vladimir, *Istoria statului și dreptului R.P.R.* (litogr.), ed. II, Cluj, 1956, 521 p. (p. 488—489).
- *Crestomație pentru studiul istoriei statului și dreptului în R.P.R.*, București, 1955, 271 p.
- HEROVANU, Eugen, *Despre întăriturile domnești*. (ms.). Comunicare făcută în Sesiunea generală a Academiei R.P.R. din iulie 1956.
- HILARD, V., *Principii de drept internațional privat. Legislația pozitivă română*, București, 1932, 302 p. (p. 89, passim).
- HILBRICHT, Dr., *Die Civilgesetzgebung der Moldau*, în « Der Jurist », I, Viena, 1847, vol. III, p. 352—438.
- IONAȘCU, Traian, *Asociațiunile și fundațiunile în dreptul civil român*, 1931, 25 p. (p. 6).

- IORGA, N., *Documente privitoare la familia Calimachi*, București, 1902—1903, CGXII + 605 p. (p. 595—600) I; XXXVIII + 763 p. (p. 143, passim) II.
- *Amănunte din istoria noastră în veacul XIX*, București, 1915, 1916, 69 p. (p. 10).
 - *Istoria literaturii române în secolul al XVIII*, București, 1901 (1688—1821), v. II (p. 452—454).
 - *Istoria românilor prin călători*, București, 1922, 87 p. (p. 35, passim).
- KLEIN, Kurt Karl, *Ein siebenbürgisch sächsischer Pravilist in Moldauischen Diensten*, in *Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, XLIX. Sibiu.
- LEVI-ULMANN, *Les transformations du droit dans les principaux pays depuis cinquante ans (1869—1919)*, I. p. 86, 89.
- LITZICA, Constantin, *Catalogul manuscriptelor grecești*, Academia Română, București, 1909, VI + 564 p.
- LONGINESCU, G. S., *Istoria dreptului românesc din vremile cele mai vechi și pînă azi*, 1908, 369 p. (p. 324—327).
- MANZTOYΦA, Γεωργίου, *H ἐρμηνεία Zeiller πρωτότυπον τοῦ κώδικος Καλλιμάχου, Atena, 1955, 32 p.
- MANTZOUFAS, Giorgios, *Über Griechisches Privatrecht*, Atena, 1956, 152 p. (p. 126—142).
- MAVROJANNI, Alexandru, *Situațiunea juridică a copilului natural în dreptul vechiu*, teză, Iași, 1911, 84 p. (p. 70—80).
- MAXIM, George, *Obiceiurile juridice ale poporului român*, Iași, 1921, 104 + 2 p. (p. 48 ș. u.).
- MISSAIL, G., *Originile legislațiunii române*, București, 1865, 118 p. (p. 98, passim).
- MISSIR, Petre, *Copiii născuți în Moldova sub regimul Codului Calimach și al Regulamentului Organic, din părinți stabiliți în țară ca supuși streini însă de rit creștin, sînt și ei pămînteni sau streini?* în « *Revista de drept și sociologie* », an, II, VII, 15 iulie, 1900, p. 330—342.
- MOTOTOLESCU, D., *Darurile dinaintea nunții în dreptul vechiu românesc comparat cu cel romano-bizantin și slav*, București, 1921, 83 + 2 p.
- NACU, C., *Dreptul civil român*, 3 vol., București, 1901.
- NEGOIANU, Alfred, *Insolvabilitatea în vechile legiuri române*, teză, București, 1931, 87 p. (p. 73—83).
- NEGULESCU, Paul, *Curs de istoria dreptului român* (litogr.), București, 882 p.
- *Studii de istoria dreptului român*, București 1900, 218 + 2 p. (VII Divorțul în vechiul drept român, p. 125, passim, IX Dreptul protimis în vechiul drept român, p. 194, passim); X Personalitatea morală a societăților în vechiul nostru drept, p. 215).
- NEIGEBAUR, F.J., *Beschreibung der Moldau und Walachei*, Breslau, T. I, II, 1854, 1859.
- NICOLAU, Mathieu, *Les dispositions d'origine romano-byzantine dans le code civil roumain*, în *Mélanges Fournier*, 1929, p. 587—598.
- ONIȘOR, Victor, *Istoria dreptului român*, ed. II, Cluj, 1925, 404 p. (p. 306 ș. u.).
- PAPADOPOL, Calimach, Al., *Din istoria legislațiunii Moldovei*, în « *Arhiva Societății științifice și literare din Iași* », an, VII (1896), nr. 3—4, p. 148—169; nr. 5, 6, p. 284—290.
- PASCAL, Aristide, *Despre diferite contracte accesorii prin care se poate asigura executiunea obligațiunilor (cauțiune ș. a.)*, în *Gazeta Tribunalului*, București, 1861, no. 48, p. 397; no. 51, p. 421; no. 53, p. 437; 1862, no. 53, p. 453; no. 56, p. 461.
- *Despre legitimațiunea copiilor naturali și despre situațiunea acestora și despre adopțiune, după drept roman și după c. civil român*, în *Gazeta Tribunalului*, București, 1861, no. 27, p. 229.

- PASTIEA Scarlat, *Codu judiciar, Tribunalele din Moldova*, înorinduitu și adnotatu de..., Iași. 1862, 1415 p. + 58 p.
- PERETZ, J., *Histoire de la vente en droit roumain*, Paris, 1904, 345 p. (p. 291—345).
- *Curs de istoria dreptului român*, București, 1928, vol. II, partea II, 526, p. (p. 487—523).
 - *Precis de istoria dreptului român*, București, 1931, 393 p. (p. 390-393 p.).
 - *Robia* (Curs litogr.), București, 1934, 224 p.
- PETRESCU Provian, T., *Logodna in dreptul vechi, in dreptul actual și in noul cod civil*, teză, București, 1942, 103 p. (p. 31—34).
- PIC, Ladislav, *Die rumänischen Gesetze und ihre Nexus mit dem byzantinischen und slavischen Recht*, Praga, 1886.
- PLASTARA, G., *Droit international privé de la Roumanie*, in *Répertoire de Droit international*, publié par. A. de Lapradelle et J. Niboyet, vol. VII, Paris, 1930, p. 41—82.
- PLATON, M. G., *Observations sur le droit de προτίμησης en droit byzantin*, Paris, 1906.
- POSSA, M., *Aperçu de l'évolution du droit international privé en Roumanie*, in « *Pandectele Romine* », an III (1932), partea IV, p. 225 — 230.
- RĂDULESCU, Andrei, *Dispozițiuni din vechiul drept moldovenesc privitoare la testamente*, in « *Dreptul* », an XXXVII (1908), nr. 55.
- E *Păgini referitoare la alcătuirea Codului Calimach*, in « *Dreptul* », an XLIV, nr. 57, p. 449—452.
- *Cercetări asupra învățămîntului dreptului în Țara Românească pînă la 1865*, București, 1913, 66 p.
 - *Studii de drept civil*. București, 1915, 272 + IV + 1 p.
 - *Părerea pravilistului Flechtenmacher despre advocatură*, — in *Dreptul*, an XII (1916), nr. 13, p. 97—99.
 - *Curs de istoria dreptului românesc* (litogr.), 445 p. (p. 377—420).
 - *Două încercări juridice ale pravilistului Flechtenmacher*, in *Dreptul*, an XLVI (1920), nr. 9, p. 97—101.
 - *Pravilistul Flechtenmacher*, in « *Anal. Acad. Rom.* », Mem. Secț. Ist., Seria III, tom. I, mem. 4, Comunicare în ședința din 5 mai 1922, 62 p.
 - *Cultura juridică românească în ultimul secol*. Discurs de recepție la Academie, 3 iunie 1922, București, 1923, 56 p. (p. 12).
 - *Dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor*, București, 1925, 88 p. (p. 20, 21).
 - *Izvoarele Codului Calimach*, București, 1927, 34 p.
 - *Jurisul Andromache Donici*, București, 1930, 42. p.
 - *Două lecții de drept ținute în anii 1830 și 1836 de C. Flechtenmacher*, București, 1930, 23 p.
 - *L'influence française sur le droit roumain jusqu'en 1864*, București, 1936, 24 p. (p. 12).
 - *Romanitatea dreptului nostru*, București, 1939, 21 p.
 - *Organizarea tutelei minorilor in dreptul românesc*, București, 1942, 91 p. (p. 22—60).
 - *Norme privitoare la adunarea materialului pentru cunoașterea vechiului drept nescris*. Comunicare Academia R.P.R., ședința din 22 februarie 1949, 12 p.
 - *Publicarea izvoarelor dreptului românesc scris în Țara Românească și Moldova pînă la 1865*. Comunicare Academia R.P.R., ședința din 29 septembrie, 1949, 13 p.
 - *Probleme din dreptul vechi românesc*, (ms). Comunicare făcută în sesiunea generală a Academiei R.P.R. din septembrie 1957.
- RĂDULESCU Andrei și colab., *Legiuirea Caragea*, ediție critică, București, 1955, XXVI + 339 p.
- *Pravilniceasca Condică Ipsilanti*, ediție critică, București, 1957, 268 p.

- ROSETTI, R., *Un proces de sacrilegiu în Moldova la 1836*, în An. Rom., S. II, T. XXXI, 1909, p. 47.
- SAVOIU, Em. Em., *Contribuțiuni la studiul succesiunii testamentare în vechiul drept românesc*, teză, 187 p. (p. 135–161).
- SCHEIDLEIN G. von, *Handbuch des Oesterreichischen Privatrechts*, Wien u. Triest, 1814, 1815.
- ȘOTROPA, Valeriu, *Introducere și bibliografie la istoria dreptului român*, Cluj, 1937, 232 p.
- SPULBER, C., *Curs de istoria dreptului românesc* (litogr.), 1926–1927, p. 488–505.
- TEODORESCU, Anibal, *Les lois roumaines et les étrangers*, Paris, 1905, 353 p. (p. 124).
- TINCULESCU, Paul, *Curs de istoria dreptului* (litogr.), 1935–1936, 322 p. (p. 143, passim).
- TOCILESCU, G. G., *Etude historique et juridique sur l'emphitéose en droit romain, en droit français et en droit roumain*, teză, Paris, 1883, 467 p. (p. 406, passim).
- TRAUTSCH, I., *Schriftstellerlexikon... der Siebenbürger Deutschen*, I, Brașov, 1868, p. 327 ș.u.
- TRIANAPHYLLOPOULOS, C., *Sur les sources de Code Callimaque*, în « Revista istorică română », I (1931), fasc. I, p. 32–49.
- UNGUREANU, G., *Jurisconsultul Damaschin Bojinca (1802–1869), Contribuții la viața și activitatea sa*, Iași, 1930, VII + 60 p.
- *Date nouă cu privire la viața și activitatea jurisconsultilor Christian Flechtenmacher și Damaschin Bojinca*, în « Arhiva », an. XLI (1934), nr. 1–2, p. 46–55.
 - *Justiția în Moldova (1741–1832)*, Iași, 1934, XIV + 81 p.
- URECHE, V. A., *Istoria școalelor*, București, 1921, p. 57, passim, I; 1901, p. 338, passim, IV.
- VĂCĂREANU, Em., *Le droit de protimisis*, Paris, 1909.
- VALINDAS, G. Peter, *Mnemosyna Pappulias, Unter der Aegide des Archives für griechische Rechtsgeschichte der Akademie Athen herausgegeben von...*, Atena, 1934, p. 271–283.
- G. Petros, *Ein Beitrag zur Geschichte des internationalen Privatrechts; Das Zivil Gesetzbuch der Moldau von 1817, Sonderdruck aus Gegenwartsprobleme des internationalen Rechtes und der Rechtsphilosophie, (Festschrift für R. Laun zu seinem stebzigsten Geburtsjahr)*.
- WILKINSON, W., *Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie*, ed. II, Paris, 1824, p. 44.
- XENOPOL, A. A., *Istoria rominilor*, București, vol. V, p. 432.
- ZACHARIAE de Lingenthal, Ch. Ed., *Histoire du droit privé greco-romain*. Trad. par E. Lauth, Paris, 1870, 4 + 61 + 172 p.
- ZACHARIAE von Lingenthal, Karl Eduard, *Geschichte des griechisch-römischen Rechts*, ed. III-a, Berlin, 1892, XXIV + 424 p.
- ZAMFIRESCO, Henry, *Les origines du droit privé roumain*, Paris, 1922, 156 p. (p. 121–123).
- ZANE, G., *Doctrina economică a Codului Calimach*, în « Arhiva », an XXXIV (1927), p. 97–115; an XXXV (1928), p. 30–37.
- ZEILLER, Franz von, *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die Gesamten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie*, Wien und Triest, 4 Bde, 1811–1813.
- ZEPOS, I, și P., *Jus graeco-romanum*, vol. VIII, (*Codex civilis Moldaviae*), p. 1–355, Atena, 1931.
- ZEPOS, I. P., *L'influence du droit byzantin sur la législation roumaine de la période des princes phanariotes*, în *Studi in memoria di P. Koschaker (La Europa e il diritto romano)*, 1953, p. 429–437.
- ZOTA, C., *Personalitatea morală în regimul vechiului nostru drept*, în « Pandectele române » an. XIV (1935), partea I, p. 57–59.

TABLA DE MATERII ANALITICA

INTRODUCERE

Despre legile civile în general.

Pag.

Ce este legea (§ 1). — Ce se cuprinde în acest cod (§ 2). — Publicarea legilor; intrarea în vigoare a codului (§§ 3, 4). — Aplicarea legii în raport cu persoanele și locul (§§ 5, 6). — Neretroactivitatea legii (§ 7). — Interpretarea legilor; analogia, principiile dreptului natural (§§ 8—11). — Obiceiul pământului (§§ 12—14). — Statutele breslelor și comunităților (§ 15). — Efectele hotărârilor judecătorești (§ 16). — Privilegiile sociale (§ 17). — Împărțirea materiei (§§ 18—24).

65

PARTEA ÎNȚĂI

Despre dreptul persoanelor

Capitolul I

Despre condiția persoanelor și raporturile dintre ele

Drepturile personale; obiect (§§ 25—26). — Robia (§ 27). — Capacitatea persoanelor; prezumție (§ 28). — Drepturi cîștigate (§ 29). — Dreptul de a reclama în justiție; nimeni nu-și poate face singur dreptate (§§ 30, 31). — Domnitorul; regimul patrimoniului său (§ 32). — Incapabilii; ocrotirea lor (§ 33). — Copilul conceput (§§ 34, 35). — Absenții (§ 36). — Cazul persoanelor simultan decedate (§ 37). — Asociațiunile; personalitatea juridică; îngrădiri (§§ 38—42). — Comunitățile de obștie (§ 43). — Cetățenia; dobîndirea ei (§ 44). — Străinii, regimul lor (§§ 45—47). — Familia; rudenția și căsătoria (§ 48). — Rudenia din botez (§ 49). — Adopțiunea (§ 50). — Spițe și linii de rudenie; stabilirea lor (§§ 51—61). — Cine sînt socotiți părinți și fii (§ 62).

73

Capitolul II

Despre căsătorie

Pag.

Ce este căsătoria (§ 63). — Logodna; felurile ei; reguli generale (§§ 64—70). — Împiedicări la căsătorie (§§ 71, 72). — Consimțământul părinților sau ascendenților (§§ 73—77). — Refuzul consimțământului; intervenția duhovnicului și judecătoriei (§ 78—79). — Căsătoria străinilor (§ 80). — Consimțământ viciat (§§ 81, 82). — Cât poate dura logodna (§§ 83—85). — Cauze de împiedicare; neputință trupească, condamnare criminală; căsătorie anterioară (§§ 86—89). — Clerici și călugări (§ 90). — Deosebirea de religie (§ 91). — Oprirea căsătoriei între rude (§§ 92—97). — Prohibițiuni privind pe tutori și curatori (§§ 98—99). — Idem pentru adulter (§ 100). — Nulitatea căsătoriei (§§ 101—102). — Drepturile și îndatoririle soților (§§ 103—107). — Desfacerea căsătoriei; cauze, forme (§§ 108—122). — Reluarea vieții conjugale după despărțenie (§ 123). — Situația femeii despărțite, recăsătorie (§§ 128, 129). — Averea soților despărțiți (§§ 130—132). — Situațiunea copiilor în caz de despărțire (§§ 133—135). — Desfacerea căsătoriei fără judecată; sancțiuni (§§ 136—141). — Desfacerea logodnei (§ 142). — Desfacerea căsătoriei; cazuri în care nu se aplică sancțiuni (§ 143). — Anul de doliu (§§ 144—152). — Desfacerea căsătoriei prin schimbarea religiei (§ 153). — Interzicerea căsătoriei între liberi și robi; nerespectare, consecințe; situația copiilor (§§ 154—160). — Căsătoria cu robi veniți din alte țări (§ 161). — Căsătoria între robi (§§ 162—175). — Roabă concubină a stăpînului (§ 176). — Copiii naturali ai unei roabe (§ 177). — Robi fugari (§ 178). — Robi liberați; condiția lor cu privire la căsătorie (§ 179).

89

Capitolul III

Despre drepturile părinților și copiilor

Filiațiunea legitimă; prezumția de legitimitate (§§ 180, 181). — Drepturile și îndatoririle comune ale părinților (§§ 182, 183). — Cazul părinților despărțiți (§ 184). — Întreținerea și creșterea copiilor; obligația părinților și a ascendenților (§§ 185, 186). — Educația și disciplina (§§ 187—190). — Sarcinile tutorelui și rudelor apropiate (§ 191). — Numele de familie și condiția socială (§ 192). — Puterea părintească a tatălui, privind persoana și averea copiilor (§§ 193—200). — Incapacitatea de a contracta a copilului; derogări (§§ 201—203). — Sarcina tatălui de a apăra drepturile copiilor; consecințe (§§ 204—206). — Copiii datorează alimente părinților (§ 207); — Filiațiunea nelegitimă; tăgăda paternității (§ 208—214). — Legitimarea copiilor; moduri și forme (§§ 215—219). — Situațiunea copiilor naturali (§§ 220—227). — Încetarea și prelungirea puterii părintești (§§ 228, 229). — Emanciparea (§§ 230, 231). — Pierderea puterii părintești, cazuri de (§§ 232—234). — Adopțiunea; condiții, forme, efecte (§§ 235—249). — Desfacerea adopțiunii (§§ 250, 251). — Copiii de suflet; condiția lor (§§ 252—254).

123

Capitolul IV

Despre tutelă și curatelă

Ce este tutela (epitropia) și ce este tutorele (epitropul) (§ 255). — Ce este curatela și ce este curatorul (§ 256).

A. — Instituirea tutelei și desemnarea tutorelui; reguli generale; tutori testamentari, legali și dativi. Atribuțiunile Comisiei Epitropicești la desemnarea tutorelui (§§ 257—269). — Primirea sau refuzarea însărcinării (§§ 270, 271). — Tutorele de fapt, răspundere (§ 272). — Legămîntul tutorelui; actul de investire (§§ 273, 274). — Condica tutelelor (§§ 275, 276). — Cotutorii (§§ 277—283). — Drepturile și îndatoririle tutorelui și ale minorului (§§ 284—286). — Îngrijirea și creșterea minorului (§§ 287—290). — Îndatoririle Comisiei Epitropicești: inventarierea și asigurarea averii minorului (§§ 291—297). — Administrarea averii; conservarea lucrurilor de preț; plasarea capitalului; acte de dispoziție și de gestiune ale tutorelui (§§ 298—313). — Darea de socoteli; dispensă; termen; verificarea lor, descărcare (§§ 314—322). — Incapacitatea minorului aflat sub tutelă; răspundere penală și civilă (§§ 323—329). — Încetarea tutelei; cazuri de prelungire; forme (§§ 330—332). — Iertarea de vîrstă, forme, efecte (§§ 333—335). — Îndepărtarea tutorelui de la tutelă, cauze (§§ 336—339). — Retragera de la tutelă; înlocuirea tutorelui; cazuri, condiții (§§ 340—346). — Socotelile cele din urmă ale tutelei; descărcarea dată tutorelui, predarea averii minorului (§§ 347—350). — Răspunderea tutorelui și a Comisiunii Epitropicești (§§ 351, 352). — Răsplătire cuvenită tutorelui; modalități (§§ 353, 354). — Tutore nemulțumit, căi de atac (§ 355).	
B. — Instituirea curatelei; cînd și asupra cui are loc, (§§ 356, 357). — Cazul intereselor opuse ale minorului (§§ 358, 359). — Cazul celor nebuni sau lipsiți de minte (§ 360). — Cazul risipitorilor (§ 361). — Publicarea instituirii curatelei (§ 362). — Curatela copilului zămislit (§ 363). — Curatela surdo-muților, celor plecați în străinătate, absenților și condamnaților (§§ 364—371). — Cine poate fi curator (§ 372). — Cum se instituie curatela (§ 373). — Incapacități, scutiri, înlăturări (§ 374). — Drepturile și îndatoririle curatorului (§ 375). — Încetarea curatelei, forme (§§ 376, 377).	145

A n e x a

Hrisovul pentru înființarea judecătoriilor epitropicești.....	187
---	-----

P A R T E A A D O U A

Despre dreptul lucrurilor

Despre lucruri și împărțirea lor

Ce se înțelege prin „lucru“ (§ 378). — Cui pot aparține lucrurile (§ 379). — Lucruri comune și fără stăpîn (§ 380). — Lucruri publice (§ 381). — Avera statului, a obștilor și a particularilor (§§ 382—384). — Regimul averii statului și obștilor (§ 385). — Împărțirea lucrurilor după felul lor (§§ 386—395). — Ce lege se aplică imobilelor și mobilelor (§ 396). — Lucruri fungibile și nefungibile (§ 397). — Universalități de lucruri (§ 398). — Lucruri prețuibile și neprețuibile. Felul prețuirii (§§ 399—402). — Drepturi reale și drepturi personale (§§ 403—405).	193
--	-----

SECȚIA I

Despre drepturile reale

Capitolul I

Despre posesiunea lucrurilor

Pag.

Ce este un deținător (§ 406). — Ce este un posesor al lucrului (§ 407). — Cine poate și cine nu poate dobîndi posesiunea (§§ 408—415). — Posesiune dreaptă și nedreaptă; just titlu; bună credință (§§ 416—429). — Ce drepturi are posesorul de bună credință (§§ 430, 431). — Situațiunea posesorului în caz de evicțiune; deosebiri; întoarcerea cheltuielilor făcute de el; întoarcerea prețului; restituirea fructelor; cazul amanetului; răspunderea privind obștiile (§§ 432—441). — Turburarea posesiunii; acțiune posesorie; noi construcții, construcții ce amenință cu surparea, intervertirea titlului posesiunii; garanții, sechestrul judiciar (§§ 442—445); Pierderea posesiunii; cazuri (§§ 446—460). 203

Capitolul II

Despre proprietatea lucrurilor

Ce este proprietatea (§§ 461, 462). — Cine poate dobîndi proprietatea și ce lucruri pot forma obiectul proprietății (§§ 463, 464). — Felurile proprietății; deplină și nedeplină; nudă proprietate și folosință (§§ 465, 466). — Cînd și cum se limitează sau desmembrează dreptul de proprietate (§§ 467—471). — Coproprietatea (§§ 472—475). — Drepturile proprietarului; limitări; expropriere (§§ 476—479). — Revendicarea, cînd și împotriva cui are loc (§ 480—484). — Dovada dreptului; identificarea lucrului; chemare în garanție (§§ 485—491). — Cazuri speciale; viclenie; sancțiuni (§§ 492—495). 223

Capitolul III

Dobîndirea proprietății prin ocupație

Cum se dobîndește proprietatea; titlul dobîndirii (§ 496). — Ocupația; condiții; îngrădiri legale (§§ 497—499). — Dreptul de a vîna și pescui (§§ 500—503). — Animale sau păsări fugite; roiuri de albine (§§ 504—508). — Lucruri fără stăpîn; metale și minerale; lucruri părăsite (§§ 509, 510). — Lucruri găsite; publicare și predare (§§ 511—520). — Dobîndirea prin prescripție a lucrurilor pierdute (§ 521). — Tăinuirea lucrurilor găsite; sancțiuni; cînd mai mulți împreună au găsit lucrul (§§ 522, 523). — Lucruri ascunse de proprietar și găsite de altul; distincțiuni; aplicarea regulilor de la lucruri pierdute (§§ 524—526). — Comoară; găsim, înștiințări; împărțire; tănuire; amăgiri; loc sau casă amanetată; cei care găsesc fiind în serviciul proprietarului locului (§§ 527—534). — Lucruri provenind din război (§ 535). — Lucru salvat, răsplătire (§ 536). 235

Capitolul IV

Dobîndirea proprietății prin accesiune

Ce este accesiunea; sporirea sau adăugirea (§§ 537, 538). — Copiii născuți din robi (§ 539). — Sporul și produsele animalelor (§§ 540, 541). — Produsele pămîntului (§ 542). — Insulele (ostroavele) formate în rîuri (§§ 543—548). — Schimbarea

albiei unui riu (§§ 549, 550). — Aluviuni (§ 551). — Avulsuni; consolidarea malurilor (§§ 552—554). — Amestecarea sau unirea lucrurilor; cazul cînd pot fi desfăcute și cînd nu pot fi separate (§§ 555—561). — Zidiri cu materiale străine; zidiri pe loc străin; locul robește zidirea, excepție; zidirea pe loc străin cu materiale străine; bună sau rea credință (§§ 562—566). — Semănături pe loc străin (§ 567).	245
---	-----

Capitolul V

Dobîndirea proprietății prin transmitere

Transmiterea proprietății. Titlul transmierii (§§ 568, 569). — Tradiția lucrurilor (§ 570). — Tradiția lucrurilor mișcătoare; felurile ei (§§ 571—574). — Pluralitatea de dobînditori (§ 575). — Tradiția lucrurilor nemișcătoare (§§ 576, 577). — Efectele tradiției (§ 578). — Sarcini; nearătare; sancțiune (§ 579). — Ce drepturi pot fi transmise (§ 580). — Stingerea dreptului de proprietate; moduri (§ 581).	253
---	-----

Capitolul VI

Despre amanet

Ce este amanetul; drept real (§§ 582, 583). — Ce lucruri pot fi amanetate; amanet și ipotecă (§ 584). — Titlul amanetului (§§ 585—588). — Remiterea lucrului amanetat (§§ 589—592). — Subamanetarea (§§ 593—595). — Amanetarea lucrului străin (§ 596). — Întinderea dreptului de amanet (§§ 597, 598). — Drepturile și îndatoririle creditorului (§§ 599—610). — Stingerea amanetului (§§ 611—615).	259
--	-----

Capitolul VII

Despre servituți

Ce sînt servituțile; drepturi reale; felul lor (§§ 616, 617). — Fondul aservit și fondul dominant (§ 618). — Servituți moșierești și orășenești, enumerare (§§ 619—623). — Servituți personale sau neregulate (§§ 624—627). — Dobîndirea dreptului de servitute (§§ 628, 629). — Efectele dreptului de servitute; sarcini, cheltuieli, indivizibilitate (§§ 630—636). — Servitutea de lumină și de vedere (§§ 637—639). — Scurgerea apelor (§§ 640—642). — Servitutea de trecere (§§ 643—647). — Dreptul de a lua apă (§§ 648—649). — Dreptul de a pășuna (§§ 650—652). — Uzul (§§ 653—659). — Uzufructul (§§ 660—673). — Abitațiunea (§§ 674—677). — Acțiunile confesorii și negatorii, (§§ 678, 679). — Modurile de stingere ale servituților (§§ 680—686).	267
---	-----

Capitolul VIII

Despre moștenire

Ce se moștenește (§ 687). — Dreptul moștenirii (§ 688). — Moștenitor și moștenire (§ 689). — Titlul moștenirii, legate (§§ 690, 691). — Deschiderea succesiunii (§§ 692, 693). — Cine poate moșteni. Pricini de nevrednicie (§§ 694—700). — Acceptarea moștenirii, efecte (§§ 701—705). — Renunțarea la moștenire (§ 706).	289
--	-----

Capitolul IX

Despre testament

Pag.

Arătarea ultimei voințe cu privire la avere; testament, codicil (§§ 707—708). — Instituirea de moștenitori; părțile cuvenite lor (§§ 709—715). — Moștenitori prin reprezentare și obștiemele de săraci (§§ 716—717). — Dreptul adăugirii sau acrescămîntul, sarcini (§§ 718—721). — Cum se face instituirea de moștenitori, forme (§§ 722, 723). — Cine nu poate face testament (§§ 724—728). — Cînd trebuie să existe capacitatea de a testa (§§ 729, 730). — Eroare comisă de testator, cazuri, efecte; clauze neclare (§§ 731—737). — Formele testamentului, act scris, martori; testament verbal; testament autentic (§§ 738—750). — Cine pot fi martori testamentari (§§ 751—754). — Testament făcut pe mare sau în alte împrejurări excepționale (§§ 755—758). — Nulitatea testamentului (§ 759). — Partaj de ascendent (§ 760). — Reguli privind testamentul făcut de arhierii sau de monahi (§§ 761—769) 293

Capitolul X

Despre substituții și fideicomise

Substituția ordinară. Cum se face. Efecte (§§ 770—773). — Substituția fideicomisară (§ 774). — Substituția pupilară și quasi-pupilară (§§ 775—776). — Substituția tacită (§ 777). — Drepturile și îndatoririle moștenitorului fiduciar (§ 778). — Stingerea substituției (§§ 779, 780). — Ce este fideicomisul; regulile sale (§§ 781—784) 315

Capitolul XI

Despre legate

Legat; legatar, legator (§ 785). — Instituire de legatari, reguli (§§ 786—788). — Drepturile și îndatoririle legatarului (§§ 789—791). — Executarea legatelor (§§ 792, 793). — Substituție la legate (§ 794). — Ce lucruri pot fi legate (§ 795). — Legat nedeterminat, alegerea lucrului (§§ 796—800). — Predarea legatului; legat fără tărie (§§ 801—805). — Legat avînd de obiect lucrul altuia (§ 806). — Legat avînd de obiect o creanță (§§ 807—810). — Legat privind zestrea (§§ 811, 812). — Legat avînd de obiect întreținerea și creșterea (§§ 813—816). — Legate speciale (§§ 817—825). — Arătarea legatarilor; modalități (§§ 826—828). — Legat avînd de obiect robi; executare (§§ 829—833). — Reguli privind cazul legării unei moșii sau unui lucru amanetat (§§ 834—838). — Executarea legatului (§§ 839—852). — Garanții; mișcări și adăugiri privind legatele (§§ 853—861) 321

Capitolul XII

Despre modalități, modificări și revocări privind testamentul

Dreptul testatorului de a pune condiții, de a modifica și de a revoca testamentul (§ 862). — Condițiile și felul lor, enumerare (§§ 863—872). — Condiții posibile și imposibile (§§ 873—881). — Condiție pusă în codicil fără a fi pusă și în testament (§ 882). — Efectele împlinirii sau neîmplinirii condiției, (§§ 883—891). —

Termen; hotărît și nehotărît (§§ 892—895). — Împlinirea legatelor lăsate sub condiție sau cu termen; perceperea fructelor (§ 896). — Moștenire sau legat cu sarcini (§§ 897—898). — Moștenire sau legat cu destinație determinată (§§ 899, 900). — Revocarea testamentului; moduri și forme (§§ 901—905). — Adăugiri la testament (§ 906). — Revocarea legatelor (§§ 907—910). — Moștenire părăsită (§ 911)	343
---	-----

Capitolul XIII

Moștenirea fără testament (*ab intestato*)

În ce cazuri moștenirea se consideră fără testament (§§ 912—913). — Moștenitori legitimi; clasificarea lor; ordinea îndreptățirii (§§ 914—941). — Dreptul de moștenire al copiilor legitimați (§§ 942—943). — Dreptul copiilor nelegitimi (§§ 944—948). — Dreptul copiilor adoptați (§§ 949—951). — Dreptul de moștenire a părinților asupra averii copiilor legitimați, nelegitimi și adoptați (§§ 952—956). — Dreptul de moștenire a soțului supraviețuitor; distincțiuni (§§ 957—961). — Moștenire vacantă; cui se cuvine (§§ 962—964).....	355
--	-----

Capitolul XIV

Despre rezervă și despre înlăturarea de la moștenire

Moștenitori rezervatari (§§ 965—967). — Quantumul rezervei (§§ 968—971). — Rezerva nu poate forma obiectul unui legat sau fideicomis și nu poate fi atinsă prin condiții sau sarcini (§ 972). — Cotitatea disponibilă (§§ 973—975). — Înlăturarea de la moștenirea legitimă (§§ 976—981). — Forma și dovedirea dezmoștenirii; revocarea ei (§§ 982, 983). — Dezmoștenire nevalabilă (§ 984). — Înlăturări din eroare (§§ 985, 986). — Reprezentarea (§ 987). — Cine poate ataca în justiție un testament (§§ 988—992). — Stingerea acțiunii; continuarea de succesori; reluare (§§ 993—996). — Anularea testamentului; cauze de anulare (§ 997). — Efectele anulării dezmoștenirii (§ 998). — Inventărierea averii succesoriale pentru stabilirea rezervei (§ 999). — Repartizarea veniturilor și cheltuielilor; predarea părților (§§ 1000—1004). — Reducerea rezervei pentru robi liberați și cheltuieli de înmormîntare (§ 1005)	369
---	-----

Capitolul XV

Despre raport (sinisfora)

Ce se înțelege prin raport (sinisfora) (§ 1006). — De cine și cînd se face (§§ 1007—1009). — Care lucruri nu se raportează (§§ 1010—1012). — Neraportarea zestre; obiceiul pămîntului; împlinirea zestre (§§ 1013—1015). — Daruri neraportabile; reduceri; raport în bani (§§ 1016—1018). — Fructele și veniturile bunurilor raportabile (§ 1019).....	387
--	-----

Capitolul XVI

Despre acceptarea sau refuzarea succesiunii

Capacitatea de a accepta sau refuza moștenirea; incapabili (§§ 1020, 1021). — Reguli generale privind devoluarea și primirea succesiunii (§§ 1022—1038). — Cui se cuvine partea celui care a refuzat primirea (§§ 1038—1041). — Primire	
---	--

cu beneficiu de inventar (§§ 1042—1046). — Acceptare viciată de dol (§ 1047). — Întocmirea și definitivarea inventarului (§§ 1048, 1049). — Situația moștenitorului după facerea inventarului (§§ 1050—1053). — Moartea succesorului înainte sau după termenul de acceptare (§ 1054)..... 391

Capitolul XVII

Despre datoriile succesiunii

Gare datorii sînt succesoriale (§ 1055). — Dreptul creditorilor și legatarilor de a cere separarea de pătrimonii (§§ 1056—1062). — De cînd pot fi urmăriți succesorii; garanții (§§ 1063—1066). — Plata datoriilor fără amanet și cu amanet (§§ 1067—1069). — Creditor moștenitor (§ 1070). — Restituirea zestrei (§ 1071). — Tocmeli intervenite între moștenitori; neopozabilitate față de creditori (§ 1072) 403

Capitolul XVIII

Despre împărțirea succesiunii

Indiviziune perpetuă; inadmisibilitatea unei atari tocmei (§ 1073). — Împărțirea prin bună înțelegere; condițiuni; cazuri speciale (§§ 1074—1077). — Împărțire judecătorească; cazuri, competență, procedură, jurămint, prețuirea lucrurilor, alegerea părților (§§ 1078—1087). — Reprezentare la partaj, (§ 1088). — Care lucruri sînt supuse partajului și care nu (§§ 1089—1091). — Efectele împărțelii (§§ 1092—1094). — Anularea împărțelii (§§ 1095—1097). — Împărțeață suplimentară (§§ 1098, 1099). — Împărțeață irevocabilă (§ 1100). 407

Capitolul XIX

Despre coproprietate și indiviziune

Coproprietatea și sursele sale (§§ 1101, 1102). — Drepturile și îndatoririle coproprietarilor (§§ 1103—1105). — Exercițiul drepturilor (§§ 1106—1108). — Dreptul de a cere ieșirea din indiviziune (§§ 1109, 1110). — Obligații contractate de copărtași (§ 1111). — Administrarea bunurilor comune (§§ 1112—1119). — Împărțirea foloaselor, suportarea pagubelor (§§ 1120, 1121). — Ieșirea din indiviziune; împărțirea bunurilor, situațiunea servituților și drepturilor celor de al treilea (§§ 1122—1134). — Extindere la alte cazuri de indiviziune (§ 1135). — Restabilirea hotarelor (§§ 1136—1142). — Ziduri comune și alte despărțituri. Regimul lor (§§ 1143—1149). 417

SECȚIA A II-A

Despre drepturile personale asupra lucrurilor

Capitolul XX

Despre contracte în genere

Izvoarele drepturilor personale; legea, contractele, faptele păgubitoare (§§ 1150, 1151). — Contractul; reguli generale privind încheierea lui; capacitatea; acordul de voință (§§ 1152—1160). — Viții de consimțămînt; efecte (§§ 1161

Pag.

—1169). — Obligații imposibile (§§ 1170, 1171). — Cauză ilicită (§§ 1172, 1173). — Promisiune pentru altul (§ 1174). — Situațiuni mixte (§ 1175). — Forma contractului; act scris, ciornă, semnătură (§§ 1176—1180). — Pluralitate de contractanți; obligația lor (§§ 1181—1182). — Solidaritate, efecte (§§ 1183—1193). — Modalitățile contractului; condiții, sarcini, termene (§§ 1194—1216). — Locul îndeplinirii obligației (§ 1217). — Plată; facultatea alegerii (§§ 1218, 1219). — Arvuna (§§ 1220, 1221). — Dezistare de la contract; despăgubire (§§ 1222—1225). — Obligații accesorii; fructe, dobânzi, daune (§§ 1226—1229). — Interpretarea contractelor (§§ 1230—1232). — Stingerea contractelor; transmiterea lor (§§ 1233—1235). — Neîmplinirea obligației; drepturile creditorului (§ 1236). — Răfuiele și socoteli (§ 1238). — Darea de garanții (§ 1239). — Răspunderea pentru viciile lucrului (§§ 1240—1250). — Leziune pentru preț nepotrivit (§§ 1251—1253). — Promisiune pentru un contract viitor (§§ 1254, 1255). — Renunțări privind nulitatea contractului; inoperanță (§ 1256).	429
--	-----

Capitolul XXI

Despre donați

Felurile donației; simplă, de răsplătire și cu sarcini (§§ 1257—1260). — Renunțarea la un drept; când este donație (§ 1261). — Cine poate să doneze; excepții (§§ 1262, 1263). — Care lucruri pot fi donate (§ 1264). — Împlinirea unei obligații nu este donație (§ 1265). — Donație sub condiție (§§ 1266, 1267). — Donații reciproce (§ 1268). — Forma donației; înscris; remiterea lucrului (§ 1269). — Întinderea donației (§ 1270). — Dăruirea lucrului străin (§ 1271). — Irevocabilitatea donațiilor; cazuri de revocare (§§ 1272—1288). — Transmitere la moștenitori (§ 1289). — Donație «post mortem» (§ 1290).	461
---	-----

Capitolul XXII

Despre depozit

Ce este depozitul; contract real; felurile sale (§§ 1291, 1292). — Promisiunea de a primi în depozit (§ 1293). — Depozitarul este detentor; îndatoririle sale (§ 1294). — Când depozitul se transformă în împrumut sau comodat ori în mandat, (§§ 1295, 1296). — Drepturile și îndatoririle depozitarului, răspunderi (§§ 1297—1303). — Drepturile și îndatoririle depunătorului (§§ 1304, 1305). — Pretenții reciproce; termen (§ 1306). — Sechestrul; drepturi și îndatoriri (§ 1307). — Când depozitul este cu plată (§ 1308). — Hangii, căpitanii de vase, cărăușii (§ 1309).	469
---	-----

Capitolul XXIII

Despre comodat

Ce este comodatul; contract real; promisiunea de comodat (§§ 1310, 1311). — Drepturile și îndatoririle comodatarului; răspunderi (§§ 1312—1320). — Cheltuielile de întreținerea lucrului (§ 1321). — Pretențiuni reciproce; termen pentru reclamarea lor (§ 1322).	475
--	-----

Capitolul XXIV

Despre împrumut

Pag.

Ce este împrumutul; promisiunea de a împrumuta; cine nu poate împrumuta (§§ 1323—1325). — Împrumut cu sau fără dobândă (§ 1326). — Împrumutul în bani (§§ 1327—1329). — Împrumutul de lucruri (§ 1330). — Dobândă convențională, legală (§§ 1331—1333). — Plata împrumutului și a dobânzilor (§§ 1334—1338). — Înscrisul de constatarea împrumutului; ce trebuie să cuprindă (§ 1339). — Cămătărie oprită; când există (§§ 1340—1342). — Cine răspunde de cămătărie (§ 1343). — Pedepsa cămătăriei oprite (§§ 1344—1346) 479

Capitolul XXV

Despre mandat și gestiuni de afaceri

Ce este mandatul (§ 1347). — Felurile mandatului (§§ 1348—1351). — Cazuri în care se cere o împuternicire specială (§§ 1352—1355). — Drepturile și îndatoririle mandatarului (§§ 1356—1361). — Drepturile și îndatoririle mandantului (§§ 1362—1365). — Efecte față de terțe persoane (§§ 1366—1369). — Încetarea mandatului; cazuri de încetare (§§ 1370—1375). — Efectele încetării mandatului (§§ 1376, 1377). — Mandat ca locațiune de servicii (§§ 1378—1385). — Mandat judiciar (§ 1386). — Mandat legal (§ 1387). — Gestiune de afaceri fără mandat (§§ 1388—1389). — Răspunderea gestionarului; întoarcerea cheltuielilor (§§ 1390—1397) 485

Capitolul XXVI

Despre contractul de schimb

Ce este schimbul; reținerea lucrului (§ 1398). — Obiectul schimbului; bani, metale, monede (§ 1399). — Schimb de lucruri nemișcătoare; reguli speciale (§§ 1400—1402). — Drepturi și îndatoriri (§§ 1403—1404). — Pierderea sau degradarea lucrului schimbat, (§§ 1405—1406). — Predarea lucrului; fructe, (§§ 1407—1409) 499

Capitolul XXVII

Despre contractul vânzare-cumpărare

Ce este vânzarea-cumpărarea; dobândirea proprietății (§§ 1410—1412). — Elementele contractului (§ 1413). — Reguli privitoare la substanța și forma contractului (§ 1414). — Despre preț (§§ 1415—1422). — Îndatoririle vânzătorului și cumpărătorului (§§ 1423—1425). — Pierderea lucrului vândut (§ 1426). — Lucru nedeterminat cantitativ (§ 1427). — Reguli generale, speciale și obiceiul pământului (§§ 1428—1434). — Protimisire la răscumpărare (§ 1432). — Forma contractului de vânzare (§§ 1433, 1434). — Exercițiul dreptului de răscumpărare (§§ 1435—1437). — Modalitățile vânzării (§ 1438). — Pactul de răscumpărare, (§§ 1439—1443). — Protimisire contractuală (§§ 1444—1450). — Cumpărarea pe încercate (§§ 1451—1452). — Vânzarea sub condiție (§§ 1453—1456). — Mandatul de a vinde lucrul altuia (§§ 1457—1460). — Rezilierea vânzării; răspunderi (§§ 1461—1465)..... 503

Capitolul XXVIII

Despre locațiune și despre emfiteoză

Ce este locațiunea; închiriere și arendare (§§ 1466, 1467). — Obiectul închirierii sau arendării (§§ 1468—1471). — Când se socotește contractul încheiat (§ 1472). — Drepturile și îndatoririle reciproce ale contractanților (§§ 1473—1480). — Dare în folosință cu împărțirea rodurilor (§ 1481). — Obiceiul pământului (§ 1482). — Pierderea lucrului și alte pagube (§§ 1483—1486). — Întoarcerea lucrului la expirarea contractului (§§ 1487—1491). — Desfacerea contractului; cazuri; reinnoire; renunțare la contract; anulare (§§ 1492—1499). — Construcții noi, limitări (§§ 1500—1501). — Înstrăinarea lucrului arendat sau închiriat (§§ 1502—1504). — Locațiunea ereditară, (§ 1505). — Bezmanul sau emfiteoza (§ 1506). — Dreptul de suprafață (§ 1507). — Dobindirea folosinței, drepturi și îndatoriri ale părților (§§ 1508—1522). — Înstrăinarea făcută de bezmănar (§§ 1524—1527). — Reguli privind comori, sarcini, dări (§§ 1528—1532). — Stingerea bezmanului, (§§ 1533—1538). 517

Capitolul XXIX

Despre locațiunea lucrărilor și serviciilor

Locațiunea lucrărilor, definiție (§ 1539). — Învoială tacită (§ 1540). — Drepturi și îndatoriri reciproce; răspunderi (§§ 1541—1545). — Când tocmeala este socotită vânzare (§§ 1546—1547). — Stingerea contractului (§§ 1548—1551). — Contractul de imprimare și vânzare de cărți; drepturile autorului (§§ 1552—1559). — Drepturi și îndatoriri între stăpâni și slugi (§ 1560). — Reguli privind cazuri speciale (§§ 1561, 1562). 537

Capitolul XXX

Despre contractul de asociațiune

Asociațiunea între negustori; feluri de asociațiune; întinderea lor (§§ 1563—1565). — Forma contractului; predarea bunurilor, (§§ 1566—1568). — Capitalul asociațiunii; aporturi sociale (§§ 1569—1571). — Drepturile și îndatoririle asociaților (§§ 1572—1587). — Darea socotelilor (§§ 1588—1590). — Relațiuni cu terțe persoane (§§ 1591—1597). — Desfacerea asociațiunii; situațiunea în caz de succesiune (§§ 1598—1606). — Împărțirea averii după desfacerea asociațiunii (§ 1607). 543

Capitolul XXXI

Despre contractul matrimonial

Ce este contractul matrimonial (§ 1608). — Când se face? Clauze interzise; părți contractante, (§§ 1609—1613). — Modificări ulterioare; obiectul contractului (§§ 1614, 1615). — Forma contractului; ce se poate conveni în contract (§§ 1616—1620). — Măsuri pentru asigurarea averii soției (§ 1621). 555

Capitolul XXXII

Despre zestre

Ce este zestre (§ 1622). — Cine sînt datori să înzestreze și din ce (§§ 1623—1625). — Făgăduințe de a da zestre (§ 1626). — Înzestrarea celor adoptați (§ 1627). — Predarea zestre; prețuirea ei; obiceiul pământului (§§ 1628—

1635). — Drepturile soțului asupra zestre și îndatoriri (§§ 1636—1639). — Drepturile soției asupra averii soțului și asupra zestre (§§ 1640—1642). — Situația zestre: schimbări, evicțiuni, urmăriți (§§ 1643—1646). — Situația zestre după desfacerea căsătoriei; pierderea ei; întoarcerea zestre; succesorii (§§ 1647—1657)	559
--	-----

Capitolul XXXIII

Despre averea parafernala

Ce este paraferna (exoprica) (§ 1658). — Drepturile soților asupra parafernei (§§ 1659—1662). — Inventarierea averii parafernale (§ 1663). — Administrarea parafernei (§§ 1664—1666). — Ipoteca legală a soției (§ 1667). — Întoarcerea averii parafernale (§ 1668)	569
---	-----

Capitolul XXXIV

Despre darul de nuntă și contra-zestre

Contra-zestrea; din ce constă (§ 1669). — De cine se dă și cît se dă, (§§ 1670, 1671). — Drepturile și îndatoririle soților privitor la contra-zestre, (§§ 1672—1677). — Drepturile văduvei în cazul cînd nu s-a dat contra-zestre = văduvăritul sau ipovolon (§§ 1678—1682)	573
--	-----

Capitolul XXXV

Despre darurile de după nuntă

Darurile de după cununie (theoritre); cine le dă, (§ 1683). — Promisiuni de atari daruri (§ 1684). — Quantumul lor; situația în caz de desfacerea căsătoriei (§§ 1685, 1686). — Donațiuni între soți (§§ 1687—1698)	575
---	-----

Capitolul XXXVI

Despre prinsoare și jocuri de noroc

Despre tocmeala de noroc; felurile ei (§§ 1699—1701). — Rămășagul (§§ 1702—1704). — Jocul de noroc (§§ 1705, 1706). — Tragerea la sorți (§ 1707). — Loteria (§ 1708). — Cumpărarea și vînzarea de recolte viitoare și de succesiuni (§§ 1709—1718). — Rendită pe viață (§§ 1719—1721). — Asociație pentru ajutor mutual (§ 1722)	579
--	-----

Capitolul XXXVII

Despre dezdăunare

Ce este dauna, (§ 1723). — De unde izvorăsc daunele, (§§ 1724, 1725). — Repararea daunei cauzată din viclenie sau din culpă; cazuri speciale, (§§ 1726—1733). — Exercițarea unui drept, fără abuz (§ 1734). — Daune cauzate de persoane incapabile (§§ 1735—1738). — Forța majoră (§ 1739). — Răspundere pentru daune cauzate de alții, (§§ 1740—1744). — Daune cauzate de animale, (§§ 1745—1747). — Stabilirea quantumului daunei, (§§ 1748—1762). — Clauza penală (§§ 1763—1766). — Despre acțiunea în daune, (§§ 1767—1770)	585
---	-----

PARTEA A TREIA

Dispozițiuni comune drepturilor privitoare la persoane
și la lucruri

Capitolul I

Despre asigurarea drepturilor și îndatoririlor

	<u>Pag.</u>
Regimul comun al drepturilor personale și reale (§ 1771). — Asigurările și felul lor; codebitori, chezași (§§ 1772—1777). — Reguli privind chezașia (§§ 1778—1799). — Reguli privind amanetul (§§ 1800—1810).....	601

Capitolul II

Despre modificarea drepturilor și îndatoririlor

Moduri de schimbare, (§ 1811). — Despre novațiune (§§ 1813—1816). — Tranzacția (§§ 1817—1827). — Arbitrajul și compromisul (§§ 1828—1839). — Cesiunea (§§ 1848—1849). — Delegațiunea (§§ 1849—1859).....	611
--	-----

Capitolul III

Despre stingerea drepturilor și îndatoririlor

Stingerea simultană a dreptului și îndatoririi (§ 1860). — Stingerea prin plată (§§ 1861—1892). — Compensația (§§ 1893—1898). — Remiterea datoriei (§ 1899). — Consolidarea (§§ 1900—1901). — Stingerea prin pierderea lucrului (§ 1902). — Stingerea drepturilor și îndatoririlor privind persoana prin moarte (§ 1903). — Termene extinctive (§ 1904). — Repunerea în starea anterioară (§ 1905).....	625
---	-----

Capitolul IV

Despre uzucapiune și prescripție

Ce este prescripția (§ 1906). — Ce este uzucapiunea (§ 1907). — Cine, ce și contra cui poate prescrie (§§ 1908—1914. — Condițiunile prescripției (§§ 1915—1921). — Termenul prescripției și uzucapiunii (§§ 1922—1940). — Calculul termenului (§§ 1941—1963). — Întreruperea cursului prescripției (§§ 1964—1968). — Efectele uzucapiunii sau prescripției (§§ 1969—1973)	639
---	-----

ANEXA I

Despre concursul creditorilor

Ce este concursul creditorilor; rinduiala sa (§ 1974). — Procedura concursului; masa credală, comitetul creditorilor, curatorul pricinii (§§ 1975—1976). — Formele și fazele procedurii concursului (§§ 1977—1981). — Deschiderea concursului; publicare, efecte (§§ 1982—1988). — Cercetarea cauzei; procedură (§§ 1989—1991); — Hotărîrea și clasificarea creditorilor (§§ 1992—2009). — Căi de atac (§§ 2010—2012). — Curatela averii debitorului; desem-
--

nare, atribuții; epitropul cauzei (§§ 2013—2020). — Lichidarea prin licitație (§§ 2021—2030). — Închiderea procedurii (§§ 2031—2032)	659
--	-----

ANEXA II-a

Despre licitație sau mezat după obiceiul pământului

Cine ordonă ținerea licitației (§ 1). — Felurile licitației, deosebiri, caracterizări (§§ 2—6). — Termene pentru licitație (§§ 7—8). — Încuviințarea creditorilor (§ 9). — Condiția cumpărătorului la licitație (§ 10). — Cazul debitorului devenit falit (§ 11). — Cazul lucrurilor răzășești (§ 12)	683
---	-----

INDICE ALFABETIC DE MATERII

Cifrele indică numărul de ordine al paragrafelor din Codul Calimach

ABITAȚIUNE, 680—686.

ABSENȚI, 33 lit. f, 36. ~ curatelă, 367—370. ~ desfacerea căsătoriei, 143 pct. 3. ~ drepturi, 460, 1905 c. ~ putere părintească, 232 ~ prescripție, 1909, 1924—6, 1967.

ABUZ DE DREPT, 32, 234 nota 15.

ACCESIUNE, 537—67, 1226—7. ~ aluviuni, 551 ~ avulsioni, 552—554 ~ copii de robi, 539 ~ insule, 542—547 ~ ostroave, 548 ~ produse ale pământului, 542. ~ sămănături pe loc străin, 567. ~ spor la animale, 540—541. ~ vaduri, 549—550 ~ zidiri, 562—6.

ACHIESARE, 992—993.

ACTE SCRISE, ~ ciornă, 1178 ~ contracte, 1176—1179 ~ copii, 1901, 1131. ~ coproprietate, 1091, 1126—7 ~ documente, 576—7, 1091, 1510, 1530 ~ pierdere, 1884. ~ semnarea lor, 1179 ~ sinet, 1883—1884.

ACȚIUNE RECURSORIE, 1770.

ACȚIUNI ÎN JUSTIȚIE, ~ confesorii și negatorii, 678—679. ~ petitorii, 452, 480—495. ~ posesorii, 442—448. ~ regres, 840, 1191. ~ recursorii, 1770.

ADOPTIUNE, 50 ~ călugări, 235 ~ consimțământ, 241—242. ~ copii de suflet, 252—254. ~ copii orfani, 244 ~ descendență, 243 ~ desfacerea ei, 250—251 ~ efecte, 245—249 ~ forme, 237 ~ împiedicări căsătorie, 96—97. ~ nepot prim, 240 ~ rudenie din, 236—239 ~ succesiuni, 949—53, 955—6, 997, pct. 3 B. ~ vîrstă, 238, 239.

ADULTER, v. **PRECURVIE**. ~ cauză de divorț, 121, pct. 2, 122 pct. 5—7. ~ impediment căsătorie, 100 ~ sancționarea femeii, 124—7. ~ succesiuni, 698.

ADVOCAT, 363—5.

AGONISIREA LUCRURILOR, 408—415.

AJUTOR MUTUAL, 1712.

AJUNGERE LA VÎRSTĂ, 333—5, nota 56.

ALBINE, 505—6.

ALIANȚĂ, 48, 59—61. ~ cumnați, 61, 753 ~ frați vitregi, 60 ~ gineri, 60, 782 ~ noră, 60, 782 ~ socri, 60, 753.

ALIMENTE, — ascendenți, 186 ~ copii, 207 ~ copii nelegitimi, 948 ~ divorț, 133, 184 ~ legat de, 813-4 ~ părinți, 183—5.

ALUVIUNI, 551.

AMĂGIRE, 438, 1905 ~ viciu de consimțământ, 1161, 1163—8.

AMANET, 436, 582—615, 1800—810 ~ bezman, 1509 ~ bun indiviz, 1108 ~ camătă, 1341 c., 1806 ~ comoară, 533 ~ contrazestre, 1672 ~ drept real, 405, 582 ~ drepturi creditor, 599—610, 1803. ~ faliment, 1997 ~ felurile lui, 584, 1746 ~ garantare arendă, 1478, 1480. ~ garantarea zestre, nota 36 ~ legat, privind un, 835—6 ~ lucru străin, 596 ~ pact pignorat, 604, 1342 b. 1805. ~ partaj, 1132 ~ plată făcută de garant 1790 ~ remiterea lucrului, 589—92, 1800 ~ stingerea lui, 611—5, 1814, 1827, 1947—50, ~ subamanetare, 593—5, 603. ~ succesiuni, 1050 e., 1068 ~ titlul p., 585—8 ~ vinderea lui, 604—5 ~ zestre, 1639 e.

- ANALOGHIE, 772, 778, 858—9, 1067—70, 1093, 1112, 1120, 1137, 1144, 1274, 1396, 1505, 1580, 2001.
- ANALOGON, 172—3, 840, 1121, 1125, 1482.
- ANATOCISM, 1337.
- ANIMALE, 392 ~ bolnave, 1241—4 ~ domestice, 508 ~ legat, 838 ~ pierdute, 521 ~ sălbătice, 502—4, 507 ~ sporul de la, 540—1, 849. ~ stricăciuni făcute de, 1745—7.
- ANUL DE DOLIU, 144—9 ~ criminali, 146, pct. 4. ~ dispensă, 149 ~ femeie însărcinată, 145 ~ nevrednicie, 146 ~ sancțiuni, 147—8 ~ sinucidere, 146, pct. 3.
- APE, — aluviuni, 551 ~ avulsiiuni, 552—4 ~ hotar, 1143 ~ insule, 543—7 ~ maluri, 553—4 ~ ostroave, 548 ~ schimbarea vadului, 549—50 ~ semn de hotar, 1143 ~ scoaterea apei, 648—9, 1927.
- APLICAREA LEGILOR, 2, în spațiu, 5, 396 ~ la bunuri, 396 ~ la persoane, 2, 5, 6, 396.
- ARBITRI, 1114, 1124, 1353, 1828—29.
- ARENDARE, 1467—8, 1997 g. ~ garanții 1478, 1480.
- ARESTARE ILEGALĂ, 1756, 1768.
- ARHIEREI, nota 80 e ~ bezman, 1518 ~ despărțenie, 114, 136 ~ succesiuni, 761, 962, 964 ~ vânzare, 1429.
- ARMENI, 1431.
- ARVUNĂ, la contracte, 1220—1, 1224 ~ la logodnă, 66—68.
- ASCENDENȚI, 51, 52, 966, ~ enumerare, 53 ~ obligație alimentară, 186 ~ succesiuni, 927—35, 965—6.
- ASEZĂMINT, 1722.
- ASIGNAȚIA, 1849—59.
- ASIGURARE, legiuită, 303, 1808 ~ succesiune, 853, 856—7, 860—1.
- ASOCIAȚIUNI, 38, 1563—1607 ~ ajutor mutual, 1722 ~ comerciale, 1563—97 ~ desfacerea lor, 1598—1605 ~ încheiere, 1353 ~ mandat, 1374 ~ neîngăduite, 41—2 ~ persoane juridice, 379 ~ raporturi între asociații, 39 a. ~ raporturi cu terții, 39 b.
- AUTOR (drept de), 1553—59.
- AUTORIZAȚIA STĂPÎNIRII, 99, 149, 163.
- AVERE, — a obștiilor, 383, 385 ~ particulară, 384 ~ stat, 379, 382, 385 ~ sucesorală, 687, 689—70, 999.
- AVORT, 121 pct. 7.
- AVULSIUNI, 552—4.
- BĂI (venit), 382.
- BANCRUTĂ, 1974.
- BANI (schimb), 1399.
- BASILICALE, 769.
- BĂTRÎNI, 263.
- BENEFICIU DE INVENTAR, 1042—1051.
- BEȚIE — înlăturare de la tutelă, 337 ~ motiv de divorț, 121 pct. 8, 122, pct. 8 ~ nulitate testament, 724.
- BEZMAN, 1506—38 ~ cîștiul anual, 1513—4, 1516—9, 1885 ~ comoară, 1528, 1532 ~ consolidare, 1535 ~ dovada lui, 1530 ~ drepturile și îndatoririle părților, 1511—21, 1522, 1524—38 ~ efectele sale, 470 ~ înstrăinarea lui, 1521, 1523—7, 1530 ~ prescripție, 1937 ~ sarcini, 1529 ~ stingerea lui, nota 28, 1533, 1535—6 ~ succesiuni, 1520, 1534—6 ~ superficială, 1507, 1532, 1537.
- BIBLIOTECA, 572, 1135.
- BIGAMIE, 89.
- BILANȚ, 317.
- BINELE OBȘTESC, 478—9.
- BISERICI — bezman, 1517 ~ depunerea actelor, 1091 ~ epitropii ale, 1429 ~ legate 793, 842—4 ~ personalitate juridică, 379 ~ prescripție, 1909, 1936 ~ succesiuni vacante, 963.
- BOIERI, 179 ~ cîștigarea boieriei, 1690.
- BOLI (animale), 1241—4.
- BRESLE, 379.
- BUNA CREDINȚĂ, 424, 428, 558, 1249, 1892, 1912, 1920.
- BUNE MORAVURI, 42.
- BUNICI, 54, 966, ~ adopție, 243 ~ succesiuni, 918, 928 ~ tutelă, 265—6, 279.
- BUNURI, v. AVERE, v. LUCRURI.
- CĂI DE ATAC, 355 apelație, 2010 ~ numire epitrop, 355.
- CALFĂ, 1378, 1382.
- CĂLOMNIE (clevetire), 1961.
- CĂLUGĂRI, adopție, 235 ~ căsătorie, 90, 143 pct. 2 ~ egumen, 1429 ~ martori, 751 ~ succesiuni, 963 ~ tutelă, 260.
- CAMĂTĂ, 752, 1340—46.
- CAMBIE, 2000, b și c.
- CANOANE, 769.
- CAPACITATE, 5, nota 2 ~ convenții 1156—9 ~ împrumut, 1325 ~ testament, 724—9, 746 ~ uzucapiune, 1908.
- CĂPITAN DE VAS, 1309, 1378, 1742.
- CĂRAUȘI, 1309, 1383, 1742.
- CÎRCIUMARI, 1742.
- CARTE DE DESPĂRȚENIE, 136, 181.
- CARTE ÎNCREDINȚĂTOARE, 2022.
- CASĂ legat, 818—20 ~ pojiția ei, 306, 392, 818—20, 1478 ~ ușă comună, 1089.
- CĂSĂTORIE ~ călugări și clerici, 90 ~ cauze de desfacere, 113, 116, 121—2, 143

- ~ cauze de nulitate, 91—102, 1819
- ~ condamnați, 87 ~ consimțământ, 74—6, 325 ~ convenție matrimonială, 1608—21 ~ copii legitimi, 119 ~ definiție, 63 ~ desfacerea căsătoriei, 108—114, 141 ~ dovezi, 115 ~ drepturile soților, 103—7 ~ efecte, 103, 180 ~ împiedicări, 71—2, 77—89, 96—9, 109, 118 ~ neputința trupească, 86, 116—7, 143 ~ putativă, 118—9, 215 ~ răpire, 83 ~ recăsătorire, 128—9 ~ robi, 154—175 ~ rude, 92—97 ~ subsecvență, 216 ~ testament, 884—8 ~ zestre, 1622.
- CASNICI, 753, 1384.
- CASE PUBLICE, 861, 962, 1909, 1928, 1936.
- CIȘTIGURI NUNTEȘTI, 126, nota 11, 147—9, 150—1.
- CIȘTIURILE ARENDEI, 1470, 1477. 1483.
- CATAGRAFII, v. INVENTAR.
- CAUȚIUNE, la uzufruct, 672.
- CAUZĂ ILICITĂ, 1172.
- CAZ FORTUIT, v. FORȚA MAJORĂ.
- CESIUNE, 1343, 1840—48, 1874.
- CETĂȚENIE, 44.
- CHELĂRIE, 817.
- CHELTUIELI, comodat, 1321. ~ de înmormântare, 970, 1004, 1050 d, 1081, 1654, 1995 ~ de întreținere, 433, nota 37, 1885, 1993 ~ de judecată, 437, 2008 ~ lucru găsit, 518, 520 ~ necesare, 439, 1321, 1362, 1389, 1638. ~ utile, 432—3, 665—8, 1321, 1394—6, 1458, 1638 ~ voluptuarii, 1638.
- CHEMARE ÎN GARANȚIE, 491, 1249.
- CHEZĂȘIE, 303, 853, 856—7, 860—1, 1343, 1776—99, 1814, 1827, 1901.
- CHIRIE, 419, nota 24, 431, 1468, 1885.
- CHIRURGI, 1172.
- CHITANȚĂ (de plată), 1181—86.
- CIMITIR, 1090.
- CLAUZĂ PENALĂ, 1222—5, 1763—6.
- CLER, căsătorie, 90 — preoții nu pot fi tutori, 260.
- CODEBITOR, 1775.
- CODICIL, 707 (V. TESTAMENT).
- COLAC, lucruri găsite, 518, 520, 522, 525.
- COLATERALI, enumerare, 51, 56, 58 ~ succesiuni, 929—40.
- COMISIE EPITROPICEASCĂ, 99, 199. ~ atribuții adopție, 244, 253. ~ atribuții copii nelegitimi, 948. ~ atribuții copii orfani, 275—6. ~ atribuții curatelă, 356, 358—61, 367, 372, 377 ~ atribuții emancipare, 327. ~ atribuții tutelă, 257—8, 267—70, 273—97, 301, 308—10, 315—22, 331—3, 344—7 ~ contract matrimonial, 1611. ~ consilieri, răs-
- pundere, 352 ~ hotărîri, căi de atac, 355.
- COMISIE ROGATORIE, 294.
- COMISION, 1457—60.
- COMOARĂ, 499, 527—34.
- COMODAT, 1295, 1310—22 ~ cheltuieli, 1321—2 ~ contract real, 1310 ~ drepturi și îndatoriri, 1312—21 ~ precariul, 1314 ~ vânzare pe încercate, 1451.
- COMPENSAȚIE, 1439, 1456, 1580, 1582, 1893—8, 2011—12.
- COMLOT, 121, pct. 1, 122, pct. 2.
- COMPROMIS, 1353, 1829—30, 1839.
- COMUNITĂȚI, 15, 43, 1374.
- CONCUBINAJ, 176, 216.
- CONCURS DE CREDITORI, 1375, 1646, 1682, 1698, 1786 a, 1974—2032 ~ comitetul creditorilor, 1976 ~ curatorul averii, 1976, 1983, 2015 ~ curatorul procesului, 2013—14. ~ procedură, 1977 ~ publicații, 1979—80.
- CONDAMNAȚII, anul de doliu, 146, pct. 4, ~ căsătorie, 85, 87, 122, pct. 3, ~ incapacitate, 728, 752, 1159, ~ nedemnități, 232, 259, 337.
- CONDICA COMERCIALĂ, 1859, 1994.
- CONDICA CRIMINALICEASCĂ, 118, 522, 1961, 1984.
- CONDICĂ DE PEDEAPSĂ, 1618, 1755.
- CONDICA LEGILOR POLIȚIENEȘTI, 1560.
- CONDICI, ale Comisiei epitropicești, 244, 275—6, ~ judecătorești, 1970, ~ private, 1385 ~ publice, 1131.
- CONDIȚII, definiție, 863 ~ felurile lor, 864—80, ~ la contracte, 1194—1209, ~ la testamente, 862—81, ~ la vânzare, 1414.
- CONFESORIE (acțiune), 678—679.
- CONFUZIUNE, 682, 1900.
- CONSEMNARE (plată prin), 1877—80.
- CONSIMȚĂMÎNT, căsătorie, 73—77 ~ convenții, 1160—69, ~ vicii de, 81, 1161—9, 1250.
- CONSOLIDARE, 1900—901.
- CONSTITUT POSESORIU, 573.
- CONSTRUCȚII NOI, — loc străin, 563—4, ~ materiale străine, 562, 565—6, ~ turburarea posesiei, 443—5.
- CONTRACT MATRIMONIAL, 1608—21, capacitate, 1611 ~ clauze interzise, 1610 ~ desfacerea căsătoriei, 1617, 1619, ~ formă, 1616, ~ garanții, 1621, ~ înzestrători, 1612—3. ~ modificare, 1614 ~ nulitate, 1618 ~ obiect, 1615, 1620 ~ zestre, 1622—57.
- CONTRACTE, 1151—1256, aleatorii, 1709—22, ~ arvună, 1220—1, 1224, ~ bilaterale, 1155, 1231, 1251, 1801, 1817, ~ capacitatea părții, 1156—9, ~ clauză

- ilicită, 1172, 1821 ~ clauză penală 1222-5, 1226 pct. e, ~ clauză înscrisă, 1180, ~ cocontractanți, 1181-93, ~ condiții și termen, 1194-1216, ~ consimțământ, 1160-69, 1250, ~ desocotiri, 1238, ~ evicțiune, 1247, 1249, ~ executare, 1213-5, 1218-9, 1236, 1861-92, ~ forme, 1176-9, ~ garanție, 1239, ~ încheiere, 1152-4, ~ înscris, 577, 579, 1153, 1176-9, ~ interpretare, 1230-2, ~ învoială p. viitor, 1254-5, ~ lipsă în conținut, 1246, 1248, 1250, ~ nulități, 1160-72, 1250, 1256, ~ obligațiuni divizibile, 1182, ~ obligațiuni nedivizibile, 1183, ~ obligațiuni imposibile, 1170-1171, 1175, ~ ofertă, 1153-4, 1157, 1174, ~ prestații accesorii, 1226-9, ~ preț vil, 1251-3, ~ promisiune p. altul, 1174, ~ renunțări, 1256, ~ reziliere, 1250-1, ~ simulațiune, 1232, ~ solidaritate, 1284-93, ~ stingerea obligației, 1233-7, ~ succesiuni, 1234-5, ~ unilaterale, 1155, 1231, ~ vicii ascunse și neascunse, 1240-4, 1245-6, 1248, 1250, ~ vicii de consimțământ, 1161-69, 1250, 1823.
- CONTRADĂRUIRE**, 1259, 1268.
- CONTRAZESTRE**, 1612-3, 1617, 1620, 1669-77.
- CONVENȚIUNI**, v. Contracte, cu obiect ilicit, 1811-2.
- COPII**, 33-5, nota 45, ~ avere proprie, 196-201, 206, ~ creșterea lor, 182-6, 194-5, 813-4, ~ din căsătorii nevalabile, 119, 215, 948, ~ din robii, 60, 168, 176-7, ~ divorț părinți, 133-8, ~ legitimare, 215-9, 943-4, 997 pct. 3 c, ~ legitimi, 181, ~ naturali, 208-17, 220-7, 944-7, ~ născuți morți, 34, 35, ~ respect față de părinți, 188, ~ zămisliți, 34, 363, 859, 997, pct. 3 A, 1076.
- COPII DE SUFLET**, 252-4.
- COPROPRIETATE**, 472-5, 1101-49, administrare, 1112-19, ~ drepturi și îndatoriri, 1103-11, ~ ieșire din indiviziune, 1123-42, ~ profituri și pierderi 1120, ~ terți, 1132-4, ~ ziduri comune, 1143-9.
- CORĂBII**, 512, 1309, 1378.
- CREANȚĂ**, v. Datorii, ~ drept mobilier, 395, ~ felurile ei, 413. ~ împreună-datornic, 1775, ~ legat, 807-10, ~ partaj, 1132-4 ~ titlu de, 572.
- CREDINȚĂ (religie)**, 47, ~ căsătorie, 153, ~ logodnă, 120 pct. 3, ~ martori, 752.
- CREDIT**, 1384-5.
- CREDITOR**, concurs de, 1375, 1646, 1682 1974-2032, ~ fraudă față de, 1286, 1614, 1671, ~ reședința lor, 365, nota 19 ~ succesori, 200, 1041, 1056, 1072.
- CRIMINALI**, 85, 87, 122 pct. 3, 146 pct. 4.
- CULPĂ**, 1725, 1727-30.
- CUMNAȚI**, 61, 753.
- CUMPĂRARE**, dobândire prin, 416 ~ efecte 482, nota 31, ~ înscris de, 577 ~ la licitație, anexa II, 6 și 10 ~ recolte viitoare, 1709-10, ~ succesiune, 1711-18.
- CURATELĂ**, 356-77, 408, ~ absenți, 36, 367-70, ~ condamnați, 371, ~ copil zămislit, 363, ~ încetarea ei, 376, ~ instituirea ei, 256, 356-7, ~ interese contrarii, 358, 359, ~ nebuni și smintiți, 360, ~ necunoscuți, 365, nota 19, ~ plecați în străinătate, 365-6, ~ publicitate, 362, ~ risipitori, 361, ~ surdo-muți, 364.
- CURATOR**, cine poate fi, 372, ~ coepitrop, 282, ~ definiție, 256, ~ drepturi și îndatoriri, 366, 375, 848, ~ faliment, 2013-16, 2020, ~ fiică emancipată, 231, ~ împiedicare la căsătorie, 98, ~ incapacități, scutiri, 374, ~ încetarea sarcinii, 376, ~ numirea lui, 372-3, 1386, ~ partaj, 1067, 1078, 1081, ~ răspunderi, 848, 1997 b, ~ socoteli, 314 ~ succesiuni, 359, 363, 975, 1067, ~ testamentar, 265, 277, 975.
- CUSCRIE**, 48.
- CUSTODIE**, 451, 454, 516, 1183.
- CUTIA MILELOR**, 139-40, 157, 290, 962.
- DANIE**, 785, vezi **DONAȚIUNI**.
- DĂRI (dajdii)**, 382, 1539.
- DARURI**, de după nuntă, 1683-98, ~ dinaintea nunții, nota 77, ~ neraportabile, 1016, ~ nuntești, 958, 1002, 1017, 1265, 1669-77, ~ raportabile, 1017 ~ tacite, 1703.
- DĂRUIRE**, v. **DONAȚIUNI**.
- DATORII**, v. **CREANȚĂ**, ~ remitere de, 1189, 1193, ~ succesorale, 702-4, 854-6, 970, 999 c, 1041, 1050 e și g, 1055-72.
- DAUNE**, 1723-70, ~ acțiune în, 1767-70, ~ cauzate de animale, 1745-7, ~ cauzate de lucruri, 1743-4, ~ cauzate de prepuși, 1740-2, ~ evaluarea lor, 1748-66, ~ răspundere, 1726-47, ~ vătămări corporale, 1751-3.
- DEBITOR**, 365, nota 19, 1983-4.
- DECES**, 36, 37.
- DECRET**, 1989.
- DE LA SINE PUTERE**, 31.
- DELEGAȚIE (de plată)**, 1849-59.
- DEPOZIT**, 1291-1309, ~ bani licitație, 516, ~ căpitan de vas, 1309, ~ cărauși, 1309, ~ documente comune, 1091, ~

- drepturi și îndatoriri, 1297—1306, ~ faliment, 2000, ~ felurile lui 1292—3, ~ hangii, 1309, ~ încetarea lui, 1295, ~ retribuție, 1308, ~ sechestru, 1307.
- DESCENDENȚI, 51, 52, 55, 166, succesiune, 916—25, 965—6.
- DESFACEREA CĂSĂTORIEI, 108—14, 136—41.
- DESFACEREA LOGODNEI, 120.
- DESPĂGUBIRI, v. DAUNE ~ căsătorie putativă, 118, ~ dreptul la, 1150—1, 1226, 1271, 1300—6, ~ expropriere, 479, ~ întârzieri, 844, 849, ~ lucruri găsite, 522, ~ minor sub tutelă, 298—300, 351, ~ prescripție, 1960, ~ robi, 156, ~ stelionat, 575, ~ turburare posesie, 442, 445, ~ vicleșug, 830, 848, 849.
- DETENȚIE, 406, ~ depozit, 1294, ~ fără just titlu, 418, ~ schimbarea titlului, 419.
- DEVĂLMĂȘIE, 1101—49.
- DEZMOSTENIRE, 977—985.
- DICASTERII, atribuțiuni divorț, 109—114, ~ căsătorie, 1819.
- DIACONI, 260.
- DIVAN JUDECĂTORESC, 1400, 1402, 1433—4, 1769.
- DIVORȚ, 108—143, averea soților, 130—1, 136—41, ~ cauze de divorț, 113, 116, 121—2, 143, ~ cerere de, 110—112, ~ cine hotărăște, 109, 113—114, ~ consimțământul mutual, 115, ~ despărțenie ilegală, 136—41, ~ închidere la mănăstire, 124, 136, ~ situația copiilor 133—5, 184, ~ zestre soție, 124—7.
- DOBÎNZI, 431, nota 70, ~ anatocism, 1337 ~ camătă, 1341—6, ~ convenții, 1226, 1331—8, ~ faliment, 1998, 2002, 2005, ~ legală, 1332, 1806, ~ legat, 844, 849, ~ plată, 1865, 1882, 1885, ~ protimis, 1998, ~ uzufruct, 661.
- DOCTORI, 263, 360, 377, 1172, 1995 c.
- DOCUMENTE, 576—7, 1091, 1510, 1530, 1800, 1804.
- DOJANĂ, 158.
- DOL, 1161, 1163—8.
- DOMNITORUL, 32.
- DONAȚIUNI, 1257—1290, ~ caracter, 489, nota 32, ~ ce se poate dona, 1264, 1270, 1279, 1282, ~ cine poate dona, 1262—3, ~ contradar, 1259, 1268, ~ dobândire prin, 416, 577, 2006 a, ~ feluri de, 1257—60, ~ formă, 1269, ~ între soți, 1687—98, ~ lucru străin, 1271, ~ mandat, 1353, ~ mortis causa, 1290 ~ prescripție, 1955, ~ protimis, 1449, ~ revocare, 1272—88, ~ renunțare la un drept, 1261, ~ sarcini, 579, ~ sub condiție, 1266—7, 1288.
- DREGĂTORIA ȚINUTULUI, 1434, anexa II, 1.
- DREGĂTORII POLIȚIENEȘTI, 257.
- DREPT, 1, 2, ~ natural, 10, ~ politic (civil) 2, 18. ~ roman, nota 48.
- DREPTUL, de a reclama, 30, ~ de autor, 1553—9, ~ de corecție, 187—91, ~ lucrurilor, 20, ~ persoanelor, 19, 25—26.
- DREPTURI, 4, 18, caracter, 387, 394, ~ cetățenești, 217, de creanță, 395, ~ de familie, 1944, ~ dobândite, 29, 417, ~ domnești, 1911, ~ firești, 26, ~ folosirea lor, 413, ~ modificarea lor, 1811—2, ~ moduri de dobândire, 417 ~ netransmisibile, 192, 580, 1910, ~ personale, 21, 23—6, 404, 580, 624, 687, 852, 1150, 1234, 1841, 1903, 1944, ~ pierderea lor, 456—60, ~ reale, 21—2, 24, 403, 405, nota 22, 1132, ~ stingerea lor, 458, 459, 1860—1973, ~ sucesorale, 405, 688, 690, 841.
- DRUMURI, 381.
- DUȘMĂNIE, v. VRĂJMĂȘIRE.
- EXOPRICA, 1620—1, 1997 c.
- EDICT (publicație), 1975, 1982, 1986 d, 1988.
- EDITURĂ, contract de 1552—9.
- EDUCAREA COPIILOR, 182—206.
- EGUMENI, 1429.
- EMANCIPARE, 203, 228, 230—1, 327.
- EMFITEOZĂ, 1506—1538.
- EPITROPIE, 76, 78, 232, ~ adopție, 241, 250—1, ~ căi de atac, 355, ~ cine poate fi, 259—63, ~ coepitrop, 279—81, ~ comisia epitropicească, 99, 199, 244, 253, 257—8, 267—73, 377—86 ~ copii naturali, 222, 948, ~ contract matrimonial, 1611, ~ dativ, 267, ~ drepturi și îndatoriri, 284—6, 289, 1386, ~ faliment, 2017—19, ~ garanții, 313, 1997, b ~ împiedicarea căsătoriei 98—9, ~ încetarea sarcinii, 330—5, ~ legal, ordine 266, ~ lepădare de epitropie, 269, 330 ~ mai mulți epitropi, 277—8 ~ prelungirea sarcinii 331 ~ răspunderi, 270—3, 278, 298—300, 340, 848, ~ remunerație, 353—4, ~ socoteli, 314—22, 347, ~ succesiuni, 1067, 1078—9, ~ testamentar, 264—5, 844—7.
- EPITROPICEASCĂ CONDICĂ, 275—6.
- EPITROPII, 1909.
- EPISCOPI, legate, 793, 845 ~ tutelă, 260.
- EPISCOPIE, 301.
- EPISTAȚI, 847.
- EROARE, bună credință, 426, nota 25, ~ convenții, 1163, 1165, 1168, ~ în testament, 731—4, ~ tranzacție, 1823—5.

- EVGHENIE, 220, 245—6.
 EVICȚIUNE, convenții, 1247, 1249, ~ după partaj, 1093 ~ întoarcerea prețului, 434, 483, ~ posesor de rea credință, 484, 1247.
 EVREI, 1430.
 EXECUTARE, 1861—3.
 EXPERTI, 116, 263, 320, 360, 377, 554, 999 B, 1140, 1243, 1486.
 EXPROPRIERE, 479.
- FACTOR, 1243.
 FACTURĂ, 1383.
 FALIMENT, v. CONCURSUL CREDITO-
 RILOR, 1839 g., 1974—2032.
 FAMILIE, 25, 48, 63, 106, 1135.
 FAPTE CRIMINALE, 1960—1.
 FARMECE, 532, nota 34.
 FEMEIE, însărcinată, 143 pct. 6, 145, nota 46, ~ măritată, 107, 144—9, 1020, 1077. ~ martor, 751—2, ~ tutoare, 260.
 FIASTRI, 60, 96.
 FIDEICOMIS, 363, 781—84, ~ substituție, 774, 779 ~ uzucapiune, 1937.
 FILIAȚIUNE, legitimă, 180, ~ naturală, 208—27, ~ nelegitimă, 119, ~ prezumție 181, 209—10 ~ recunoaștere, 215—9, ~ tăgadă, 210—15.
 FIRMĂ, 1379, 1592.
 FIU, FIICĂ, 55, 57, 62, 966, ~ adopție, 236, ~ avere proprie, 196—201 ~ creștere și educare, 193—5, ~ numele tatălui, 192, ~ respect față de părinți, 188, ~ succesiuni, 916—7, 925, 965—6, 968.
 FOLOSURI NUNTEȘTI, 126, nota 11, 147—9.
 FORMĂ, 3, nota 1, 5, nota 3.
 FORȚĂ MAJORĂ, apărare de răspundere, 441, 1735, ~ bezman, 1515, ~ comodat, 1319, ~ depozit 1292, 1300—1301, 1880, ~ locațiune, 1482—5, 1490, 1492, ~ locațiune de lucrări, 1548, ~ mandat, 1371—2, ~ obligații, 1902 ~ succesiuni, 1081 C, ~ testament, 755—7.
 FRAȚI, 56, ~ martori testamentari, 753, ~ succesiune, 925, 930, 937, ~ tutori, 342.
 FRUCTE, amanet, 1341 c. ~ comodat, 1312 ~ convenții, 1226—7, ~ cui aparțin, 431, ~ culese, 392, ~ depozit, 1297, ~ întoarcerea lor, 437, 441, ~ legate de pământ, 391—2, ~ succesiuni, 1075 ~ schimb, 1407, ~ viitoare, 1/10.
 FURT, — hoț, 752, ~ lucruri furate, 422, 435, 438, 1931, ~ lucruri găsite, 524, ~ păsări fugite, 508.
- GARANȚII, 445, 447, 1093, 1343, 1771, ~ amanet, 582—615, 1790, 1800—810, ~ chezașie, 1776—1799, ~ legală sau judiciară, 1808 ~ la faliment, 1980—81.
 GARD COMUN, 1143—9.
 GESTIUNE DE AFACERI, 1378—97, ~ cheltuieli, 1390—7, ~ fără mandat, 1388—97, ~ mandat judiciar. 1386, ~ mandat legal, 1387, ~ mandat tacit, 1378—85, ~ răspunderi, 1391—3.
 GINERE, 782.
 GLOBIRE, arbitraj, 1829, ~ clauză penală, 1222—5, 1763—6, ~ la cutia milelor, 139, 157, 165—7, ~ la divorț, 139—141, ~ la ruperea logodnei, 68, 84, ~ succesiuni, 701, 900, 1001, ~ jocuri de cărți, 1706, ~ vistierie, 2006 b.
 GREȘELI POLIȚIENEȘTI, 1744, 1768.
- HABITAȚIUNE, v. ABITAȚIUNE.
 HANGIU, 1309.
 HARECIU, anexa II, 8.
 HĂRȚI, 1559.
 HIRURGII, 1995 c.
 HOTARE, naturale, 1129, ~ partaj, 1126, 1128, ~ reinnoirea lor, 1136—42, ~ semne de, 1130, 1140, ~ stilpire, 1401, ~ zid comun, 1143—9.
 HOTĂRĂRI JUDECĂTOREȘTI, 16, 2010.
 HOTĂRNICIE, 1131, 1137—42.
 HRANĂ, v. ALIMENTE, v. ÎNTREȚINERE, v. TESTAMENT.
 HRISOAVE, 385.
- IARMAROC, vite cumpărate la, 1244.
 IERTARE DE VÎRSTĂ, 333—5.
 IEȘIRE DIN INDIVIZIUNE, 1073—1100, 1123—42.
 ÎMBOGĂȚIRE FĂRĂ CAUZĂ, 549.
 IMOBILE, 386, act de hotărnicie, 1131, ~ fructe neculese, 391, ~ partaj, 1087, ~ prin destinație, 297, 389, 390, 392, ~ tutelă, 294—7, 307.
 ÎMPIEDICĂRI LA CĂSĂTORIE, 71—2, 96—100.
 ÎMPLINEALĂ, 1344—5.
 ÎMPRUMUT, 1295, 1323—46, anatocism, 1337, ~ bani cu, 1327—9, 1352, ~ camătă, 1340—6, ~ capacitate, 1325, ~ dobânzi, 431, 1326, 1331—3, 1335—8, 1341, ~ feluri de, 1326 ~ înscrisuri de, 1339, ~ lucruri date cu, 413, 1326, 1330, 1352, ~ mandat p., 1383—4 ~ plată, 1334—6, ~ promisiune de, 1324, protimisire, 1997, ~ risipitori, 361, ~ tutelă, 302—3, 308—9.

ÎNARMAREA MOȘIEI, 837—8, 910, 1480.
 INCAPABILI, 33, 408, 1872, 1876, 1888,
 ~ copii, 33 C, ~ drepturile lor, 460,
 ~ nebuni, 33 d., 72 ~ neputincioși,
 33 d. ~ prunci, 33 a. ~ risipitori, 33 c,
 ~ tineri, 33 c. 72.

INCEST, 698.

ÎNCHIDERE LA MĂNĂSTIRE, 124—5,
 136.

INCHIRIERE, v. LOCAȚIUNE, 1466—
 1538.

INDIVIZIUNE, 1073, 1083, ~ coproprie-
 tate, 472—5, 1101—149, ~ neperpetui-
 tate, 1073, 1082, 1111, ~ partaj, 760,
 1094—100.

ÎNFIERE, 50.

INJURII, 1757, 1768, 1961.

ÎNȘELĂCIUNE, 438, 1161, 1163—8, 1905.

INSTALAȚIUNI, 393.

INSTITUTE, 1135.

INSULE, 543—8.

ÎNTĂRIRE DE LA STĂPÎNIRE, 15,
 1969.

ÎNTĂRITURĂ DOMNEASCĂ, anexa II, 3.

INTERDICȚIE, 1159.

INTERPRETAREA CONTRACTELOR,
 1230—2

INTERPRETAREA LEGILOR, 8—14,
 analogie, 9, ~ autentică, 11, ~ drept
 natural, 10, ~ judiciară, 8, ~ literală
 8, ~ obiceiul pământului, 13—4, ~
 rațională, 8.

INTERPRETARE TESTAMENT, 736—
 737, 833.

INTRARE ÎN VIGOARE (legi), 4.

ÎNTREȚINERE, V. ALIMENTE, donație,
 1273—4, 1279—80, ~ legat de, 813—4,
 ~ viageră, 1719—21.

ÎNVĂȚĂTORI, 257, 1995 c.

INVENTAR, asociațiuni, 1566 ~ avere
 minori, 291—6, 350, ~ locațiune, 1487,
 1489, ~ lucruri depozitate, nota 736, ~
 parafernă, 1663 ~ vânzarea moștenirii,
 1711—8.

IPOTECĂ, 584, 604, nota 37, 1804—5,
 ~ comoară, 533, ~ drept real, 405, ~
 ~ faliment, 1997, ~ legală, a soției,
 1640, 1667, 1673, ~ licitație, 605—8, ~
 pact pignorativ, 1342 b, 1805, ~ simu-
 lațiune, 1443, ~ succesiuni, 1050 e.

IPOVOLON, 1678—82, 2006 a.

IZVOADE, 291—6, 350.

IZVOARE DE DREPT, legea 1, 2, ~ obi-
 cieul, 13, 14, ~ statutele, 15.

JOCUL DE NOROC, 1701, 1705—6, 1780
 c., 1888, 1916.

JUDECĂTORI, acțiune recursorie, 1770,
 ~ incompatibilități, 1831.

JUDECĂTORIE, acțiuni posesorii, 442,
 454, ~ adopție, încuviințare, 241, ~
 amanel, vindere, 604—5, ~ beneficiu de
 inventar, 1043—4, 1050 c., ~ copii
 fugari, 189, ~ curatelă, 362—3, 372—3,
 ~ depuneri de bani, 1877—80, 2030,
 ~ despărțenie, 136, 184, ~ efectuare
 de cercetări, 1486, ~ faliment, 1978,
 1986, ~ întărire de acte, 576—7, ~ în-
 tărire de testamente, 748—50, ~ in-
 ventar tutelă, 295—6, ~ lucruri găsite,
 513—7, 520, 526 ~ putere părintească,
 194—5, 197, 234, ~ prețuirea lucru-
 rilor, 400, 402, ~ revendicare, 420,
 428, ~ socoteli tutelă, 319.

JUDECĂTORII EPITROPICEȘTI, p. 290
 și urm.

JURĂMÎNT, ~ depozit, 1302, ~ divorț,
 115, ~ mandat, 1352, ~ martori, 747
 ~ partaj, 1084.

JUST TITLU, 417, 1916—9.

JUSTINIAN, 769, nota 48.

LACURI, 501.

LAUDUM, 1837.

LEGATE, 354, 363, 691, 785—861, ama-
 net, 835—6, ~ bun indiviz, 1108, ~
 către o biserică, 842, ~ casă, 818—20,
 creanță, 807—10, ~ chelărie, 817, ~
 cotitatea disponibilă, 973—5, ~ condiții
 de valabilitate, 786, 908, 999, ~ garanții,
 853, ~ hotărâte și nehotărâte, 826—7,
 ~ împărțirea, 792—3, ~ juvaieruri,
 824—5, ~ legatari, 785, 842, ~ lega-
 tor, 785, ~ lucru străin, 806, ~ micșorare
 854—5, 859, ~ mobile, 819—26, ~
 moșie, 834, 837—8, ~ pentru creștere,
 813—4, ~ pentru întreținere, 803,
 815—6, 861, ~ pojiția casei, 818—20,
 ~ prestații periodice, 851, ~ pricini
 cuvicioase, 843—4, ~ predare și executare,
 796—804, 830, 839—44, 846—51, 1997
 i. ~ reducerea lor, 854—5, 859, ~ revo-
 care, 907—910, ~ robi, 829—33, 837,
 909, ~ stingerea lor, 805, 850—2, ~
 zestre, 811 ~ 2, 836.

LEGE, 1—24, bisericească, 160, ~ efecte,
 467—8 ~ firească, 160, ~ interpretare,
 8, ~ intrare în vigoare, 4, ~ neretro-
 activitate, 7 ~ publicare, 3.

LEGITIMĂ APĂRARE, 31.

LEGITIMARE COPII, căsătorie subsec-
 ventă, 216, 942, ~ căsătorie validată,
 215, ~ efectele ei, 997 pct. 3 C, ~
 învoirea stăpînirii, 218—9, ~ recu-
 noaștere, 943.

LEGIUITE URMĂRI, 4 și notă.

LEZIUNE, 1251—3, 1422, 1700, 1957.

- LIBERTATE, 160, 399, ~ privare abuzivă de, 1756, 1768.
- LICITAȚIE, Anexa a II-a § 1-12, ~ amanet, 605-8, ~ bunuri tutelă, 304, 307, ~ faliment, 2020-2, ~ lucruri de zestre, 1645, ~ lucruri găsite, 516, ~ partaj, 1125, ~ preț, 1253 e, ~ procedură, anexa II 7-12, ~ protimis, 1437, 1646, anexa II, 4, ~ revendicare, 482, ~ urmărire silită, anexa II, § 2, 3. ~ vânzări voluntare, anexa II, § 2, 3-4.
- LIMANURI, 381, 501.
- LINII (de rudenie), 51-55.
- LINIȘTEA OBȘTEASCĂ, 447-8, 478.
- LOCAȚIUNE, 1466-1538, ~ arendare, 1467-8, ~ bezman, 1506-38, ~ chirie, 1470, 1477, 1501, ~ ciștiuri, 1470, 1477, 1483, 1885, ~ desfacere de contract, 1492-3, 1497-506, ~ drepturi reale, 1471, ~ drepturile și îndatoririle părților, 1473-91, ~ ereditară, 1505, 1534, ~ garanții, 1478-80, 1997g. ~ încheierea contractului, 1472 închiriere, 1467-8, ~ obiceiul pământului, 1482, 1502, ~ pierdere lucrului, 1482, 1484, ~ reducerea arendei, 1486, ~ reînnoirea contractului, 1494-6, ~ reparații, 1474, 1500-1, ~ restituirea lucrului, 1487-91 ~ sublocațiune, 1475, 1478 - 9, 1490, ~ suprafață, 1507, ~ uzucapiune, 1937.
- LOCAȚIUNE DE LUCRĂRI, 1539-62, ~ cazuri speciale, 1561-2, ~ drepturile și îndatoririle părților, 1541-5, ~ elemente, 1539 ~ obiect, 1562 ~ plată, 1541-2, 1867, ~ prezumții, 1546, 1560, ~ răspunderi, 1541-2, 1545, 1548-9, ~ schimb, 1561, ~ slugi, 1560, ~ stingerea contractului, 1548-51, ~ sublocațiune, 1549, ~ tacită, 1560, ~ timpărire de cărți, 1552-9 ~ vicii, 1541, 1545, ~ vânzare, 1546-7.
- LOCAȚIUNE DE SERVICII, 399, 534, 1560, 1867
- LOCUIȚA, 813.
- LOCUS REGIT ACTUM, 5.
- LOGODNĂ, 64-70, 83-85, ~ condiții 70, ~ definiție, 64, ~ desfacerea ei, 120, 142, ~ felurile ei, 65-6, 70, ~ epitropi, curatori, 98, ~ ruperea ei, 67-69, ~ termen, 83-5, 120 pct. 5.
- LOTERIE, 1701, 1708.
- LUCRU JUDECAT, în acțiune posesorie, 452, ~ revendicare, 492.
- LUCRU STRĂIN, ~ convenții, 1247, ~ donație, 1271, ~ găsit, 518, 520, 522, ~ legat, 806.
- LUCRURI, 378-405, ~ ascunse, 524-6, ~ categorii de, 379-97, ~ consumptibile, 386, 1295, 1310, 1323, ~ definiție, 378, ~ de sine mișcătoare, 1635, 1650, ~ fără stăpîn, 380, 499, ~ fungibile și nef., 386, 397, 1295, 1310, ~ furate, 422, 435, 438, 1931, ~ împrumutate 555-61, ~ în comerț, 422, 795, 1170, 1173, 1264, ~ mișcătoare și nemișcătoare, 386, 388, 391-2, 396, 1217, ~ părăsite, 456, 510-11 ~ pierdute, 456, 460, 511-23, 1265, ~ prețuibile, 386, 399, 975, ~ preț ordinar și extraordinar, 401-2, ~ salvate, 536, ~ substanța lor, nota 20, ~ universale, 398.
- MĂDULARE, 5, ~ familie, 219, 248, ~ obște, 383, 440, ~ stat, 384, 479, 510.
- MAMĂ, copii naturali, 220-7, ~ tutelă, 265-6, 279, 338, 342.
- MALURI, 381, 501, 509.
- MĂNĂȘTIRI, bunuri atribuite, 126, 139-40, ~ închidere la, 124-5, 136, ~ legat lăsat lor, 843, ~ personalitate juridică, 379, ~ prescripție, 1936, ~ schimb de moșii, 1402, ~ vânzare moșii, 1429.
- MANDAT, 1296, 1347-1389, ~ acceptare, 1355, ~ cheltuieli, 1362, 1365, 1370-1. ~ comandatari, 1359, ~ delegație, 1852, ~ depășirea lui, 1364-5, ~ de a administra, 1116-9, ~ de a sta în justiție, 1350-1352, ~ drepturile și îndatoririle mandantului, 1362-5 ~ drepturile și îndatoririle mandatarului, 1356-61, ~ feluri de, 1348-51, ~ gestiune fără mandat, 1388-9, ~ încetarea lui, 1370-77, ~ în scris, 1349, 1354, 1379, ~ judecătoresc, 1386, ~ legal, 1389, ~ limitele lui, 1380-3, ~ procură specială, 1353, 1359, ~ raporturi cu terții, 1366-9, 1377, ~ răspundere, 351, 1355, 1357, 1372, 1377, ~ retribuire, 1361, 1363, 1370-1, ~ revocare, 1370, ~ special, 1350, 1352-5, ~ substituie, 1358, ~ tacit, 1378-85. ~ de a vinde, 1457-60.
- MANUFACTURI, 795, 1731.
- MARCA NEAMULUI, 192, 220, 224.
- MARE, 501, 1397.
- MĂRFURI, 572, 1382-3.
- MARTORI, la facere de acte, 577, ~ la testament, 751-6.
- MĂRTURISIRE, divorț, 115, ~ filiațiune, 212.
- MATRICE, 164.
- MĂTUȘA, 56.
- MEDICI, 1172 pct. 2.
- MEGIEȘI, 257, 377, 1128, 1137, ~ moșie de, 1143, ~ protimis, 1432.

- MEȘTEȘUGARI, 1378, 1382, 1731—2, 1867, 1886.
 METALE, 499, 509, 1399.
 MEZAT, v. LICITAȚIE.
 MIJLOCITORI, 1166—7, 1343,
 MILE, 1050 f.
 MINERALE, 509.
 MINORI, ajungere la vîrstă, 331, ~ căsătorie, 72, ~ categorii de, 33, ~ convenții cu, 1156—8, 1905, ~ iertare de vîrstă, 333—5, ~ incapacitate, 72, 79, 323—5, 727, 1834, ~ logodna, 70, 120 pct. 1, ~ partaj, 1078 ~ prescripție, 1932, ~ răspundere, 323—9, ~ succesiuni, 1020, 1067 ~ testament, 727, 751.
 MITROPOLIE, depozit legal, 301, ~ legat, 793, 845, ~ schimb, 1402.
 MOARTE, absenți, 367—70, ~ civilă, 692, ~ stingere obligații, 1903.
 MOBILE (lucruri), 292—3, 297, 386, 388, 1217, 1635, 1650.
 MOFLUZIE, v. FALIMENT.
 MONEDE, 1327—9, 1399, 1911.
 MORI, 553.
 MOȘII, arendare, 1476, 1480, ~ excludere străini, 1430, ~ înarmarea moșiei, 837—8, 910, 1480, ~ inventar, 392, ~ legat 834, 837—8, 910, ~ megieșite, 1143, ~ partaj, 1090—1, 1124—31, ~ raporturi cu sătenii, 1531, ~ schimb de, 1400—402 ~ tovarășie la, 1481.
 MOȘTENIRE, v. SUCCESIUNI, 687—1100, ~ ab intestat, 912—1100 ~ dispoziții generale, 687—706, ~ testamentară, 707—911, ~ vînzare, 1711—21.
 NĂIMEALĂ, 1466—1562, revendicare, 482, nota 31.
 NĂIMIȚI, 753.
 NAȘTERE, intervale legale, 181 și nota 13, ~ văduvă, 145, 148.
 NAUFRAGIU, 36 c, 512.
 NEAMURI, 48—62, ascendenți, 54, ~ colaterali, 56, ~ descendenți, 55, ~ spițe, linii, tulpini, 51—3, 58.
 NEBUNI, căsătorie, 72, 143, pct. 4, ~ curatelă, 357, 360, 362, 377, ~ incapacitate, 33, 259, 408, 724, 751, 1020, 1156, ~ partaj, 1078, ~ prescripție, 1964, ~ putere părintească, 232, ~ stare trecătoare, 1736—8.
 NEGATORIE (acțiune), 678—79.
 NEGLIJENȚĂ, 1725—30.
 NEGUSTORI, 1378—9, 1382, 1563, 1886.
 NEGUȚĂTORIE PE MARE, 1397.
 NEPOȚI, 54—5, 57, 966, adopție, 239 ~ succesiuni, 918—24, 931—5, 938—9.
 NERETROACTIVITATE (legi), 7.
 NEVÎRSTNICI, v. MINORI.
 NORA, 782.
 NOVAȚIUNE, 1343, 1813—16.
 NOVELELE LUI JUSTINIAN, 769, nota 48.
 NUDA PROPRIETATE, 466.
 NUME, copii adoptivi, 245, ~ de familie, 192, 220, ~ soție, 107.
 NULITĂȚI, căsătorie, 100—102, ~ contracte, 1161—72, 1250, 1256, ~ testamente, 724, 729—31, 735, 759, 997.
 OBICEIUL PĂMÎNTULUI, 13—14, ~ legat privind robi, 909, ~ licitație, anexa II, ~ locațiune, 1482, 1502 ~ lucruri pierdute, 521, ~ neraportarea zestre, 1013, ~ pomeni, 945, nota 56, ~ prescripție, 1938, 1951, ~ prețuirea zestre, 1635, ~ putere părintească, 228 și notă, ~ restituire zestre, 1650, ~ robi fugari, 178, ~ robi de peste hotar, 161, ~ semne de hotar, 1130, ~ servitute de trecere, 650. ~ vicii ascunse la vite, 1244.
 OBLIGAȚIUNI, v. CONTRACTE. ~ codebitori, 1775, ~ drepturi personale, 403—404, 1214, 1711 ~ imposibile, 1170—1, 1863, ~ minori, 324, 326, ~ nașterea lor, 417, 1150, ~ solidaritate, 1184—93, ~ stingerea lor, 1860—1905.
 OBȘTIE, 15, 33 g., 43, 962, ~ locuri de obștie, 380, 383. ~ mandat, 1374, ~ răspundere p. evicțiune, 440.
 OBȘTIME, de săraci, 717, ~ politicești și bisericești, 257, ~ prescripție, 1909, 1946.
 OCÎRMUIRE, 447—8, 1770.
 OCÎRMUITOR, de avere, 1116—7, ~ al țării, 384, 1911.
 OCNE, 382.
 OCUPAȚIE (drept de), 380, 496—536, 1916, ~ albine, 505—6, ~ animale și păsări, 504—8, ~ comoară, 527—34, ~ dobîndire prin, 414, 415, 496—9. ~ lucruri excluse, 499—509, ~ lucruri găsite, 511—23, ~ lucruri părăsite, 510, ~ metale și minerale, 509, ~ prăzi de război, 535, ~ vînat și pescuit, 500—3.
 OFERTA, 1152—4.
 ORBI, 743.
 ORDINE PUBLICĂ, 1822.
 ORFANI, 244, 260, 290.
 ORFANOTROFII, 843, 962, 1135.
 ORÎNDARE, 1467.
 OSÎNDIȚI, 85, 87, 122 pct. 3, 146 pct. 4, 232, 259, 337, 728, 752.
 OSTAȘI, 260.
 OSTROAVE, 548.

- PACT COMISORIU**, 1461.
PACT DE RĂSCUMPĂRARE, 1439—1443.
PACT PIGNORATIV, 573, 604, 1342 b, 1805.
PĂDURE, 391.
PAGUBĂ, v. DAUNE.
PĂMÎNT, aluviuni, 551, ~ avulsuni, 552, ~ fără stăpîn, 499, ~ produse, 542.
PĂMÎNTEAN, 5, 44, 380, 2009.
PĂMÎNTULUI (obiceiul), v. OBICEIUL PĂMÎNTULUI.
PARAFERNA, 1620—1, 1658—68. ~ a-vere, 1658, 1663. ~ drepturile femeii, 1659—64, ~ drepturile bărbatului, 1660—1, 1665—6, înstrăinare, 1659, 1662, ~ inventar, 1663, ~ ipotecă legală, 1667, ~ restituire, 1668.
PĂRINȚI, 62, 966, ~ alimente, 207, ~ dezmoștenire, 979, ~ drepturi, îndatoriri, 182—206, 1387, 1912, ~ legitimize copii, 218, ~ martori testament, 753, ~ succesiuni, 927, 941, 965—6, 969, 971, ~ treimea cuvenită lor, 139.
PARTAJ, convenție de, 1083, 1094, ~ de ascendent, 760, ~ nulitate, 1095, ~ prin bună înțelegere, 1097, 1100, ~ schimb, 1401, ~ succesiuni, 1073—1100, ~ suplimentar, 1098—9, ~ venituri, 1121—3.
PĂRȚĂȘIE, 1101—149, 1563—1607, ~ coproprietate, 1102—1121, ~ ieșire din indiviziune, 1122—1129, ~ tovărășie, 1563—1607.
PĂSĂRI, 502—508.
PĂȘUNAT, 640, 650—651.
PATERNITATE, v. FILIAȚIUNE, 210—214.
PECIU, 163.
PECULIU PROPECTITIUM, 201, 228, notă.
PEDEPSE, v. GLOBIRE, v. ÎNCHIDERE LA MĂNĂSTIRE.
PEDEPSIRE, anul de doliu, 147, ~ plingere p., 1821, ~ seducție, 1755, ~ tăinuire, 438, ~ tutelă, 257, 318, ~ vătămări corporale, 1752.
PERSOANA, 26 nota 4, 40.
PERSOANE JURIDICE, 40, 379, 636, 1909.
PERSONALNICA PUTERE, 5, nota 2.
PESCUIT, 387, 391, 500.
PEȘTE, 387, 391, 500.
PETITORIU, 452, 480—495, 1172 pct. 1.
PIERDEREA LUCRULUI, 1863, 1902.
PLATĂ, 1265, 1861—1892.
PLÎNGERE PREALABILĂ, 1821.
POJIJIA CASEI, 306, 392, 818—820, 1478.
POLITIE (oraș), 717, 840, 847, 859.
POLITIE, 1744, 1768.
POMENIRE (morți), 945, 962, 964, 970, nota 56, 1050, d., 1654.
POPOR, 842.
PORECLĂ, 192, 245, nota 18 a., 733.
PORUNCA DOMNEASCĂ, Anexa II, § 1.
POSESIUNE, v. STĂPÎNIREA LOCULUI 406—460, ~ dobîndirea ei, 408—29, ~ drept real, 405, ~ evicțiune, 416—29, pierderea ei, 456—60, ~ prezumție 421, 429, ~ turburarea, 442—455, ~ viciată, 1921.
POȘTĂ, 382.
PRADĂ DE RĂZBOI, 535.
PRĂDARE, 435, 438.
PRECARIUM, 1314.
PRECURVIE, 100, 212, 698, 752, 978 m, 1821, 1961.
PREDARE, v. TRADIȚIE.
PREOȚI, 159, 163—6, 260, nota 80 c.
PREPUȘI, 1741—2.
PRERĂSTRĂBUNI, 54.
PRERĂSTRĂNEPOȚI, 55, 56, pct. 7.
PRESCRIPTIE, 1906—1973, ~ anulare testament, 993, ~ cînd nu curge, 1964—7, ~ condiții, 1915—21, ~ drepturi, 458 c., 459, 1910—1914, ~ efecte, 1969—73, ~ incapabili, 1964, ~ întrerupere, 1968, ~ invocarea ei, 1971, ~ just titlu, 417, 1916—9, ~ licitație, anexa II, 10—11, ~ lucruri găsite, 521. ~, obiceiul pămîntului, 1938, 1951, ~ promisiis, 1436, ~ renunțare, 1256, 1972, ~ robi fugari, 178, ~ servituți, 627, ~ socoteli tutelă, 322, ~ stingere drepturi și obligații, 1904—1973, ~ termene, 1922—63, 1972.
PREȚ, 1414—22, ~ fixare, 1417—21, ~ nepotrivit, 1251—3, 1422, 1810, 1957.
PREȚUL LUCRURILOR, 400, ~ donație, 1268, ~ împrumut, 1330, ~ obișnuit și neobișnuit, 401—2, 494, 536, 558.
PREZUMȚIA MUCIANA, 1695.
PREZUMȚII, 28, nota 5, ~ capacitate, 28, ~ data morții, 37, ~ daune, 1727—8, ~ femeie măritată, 1695, ~ filiațiune, 181, 209—10, ~ locațiune lucrări, 1540, ~ lucruri pierdute, 511, ~ mandat, 1381—2, 1385, ~ plată, 1882—3, 1885—6, ~ posesiune, 490, ~ proprietate, 471, 490, ~ prunc născut viu, 35, ~ servituți, 627, ~ stăpînire dreaptă, 421—2, 429, ~ vicii ascunse, 1241—4.
PRICINI CUVIOASE, 793, 843—5, 859, 1690.
PRICINI LITIGIOASE, 1817—39, 1872.
PRINSOAREA, 1701.
PRIVILEGIU, 17, 217—8, 220.
PROBE, acte scrise, 1091, 1126—7, 1131, 1176—9, 1383, ~ căsătorie, 115—6, ~ con-

- dici, 1131, 1385 ~ documente, 576—7, 1091, 1510, 1530, ~ expertiză, 116, 263, 320, 360, 377, 554, 999 B., 1140, 1243, 1486, ~ hotărnicie, 1140, ~ jurământ, 115, 747, 1084, 1302, 1352, ~ martori, 577, 751—6, ~ mărturisire, 115, 212, ~ sarcina lor, 421—2, 485, 1730. ~ tăgadă, 492.
- PROFESORI, 263.
- PROMISIUNE, pentru altul, 1174, ~ pentru viitor, 1254—5.
- PRONOMII, 218.
- PROTIMISIS, amanet, vindere, 605, 614, ~ bezman, 1523, ~ cazuri excluse de la, 1449, ~ curatelă, 374, ~ faliment, 1993, 1995, 1997 j, 1998, ~ ocupație, 499, ~ posesiune, 423, 490, ~ succesiuni, 929, 940, ~ tutelă, 266, ~ vinzare, 1432—7, 1444—50, anexa II, 4, ~ zestre, 1646.
- PROPRIETAR, neîngrădit, 1270.
- PROPRIETATE, coproprietate, 472—5, 1101—49, ~ definiție, 461—2, ~ desmembrări, 468—9, ~ dobândire, 408—15, 463—4, 1092, ~ dreptul de, 405, 430—2, 462, 476—8, ~ felul ei, 465—8, 471, 474. ~ limitări ale, 467, 478, ~ nudă proprietate, 466, ~ obiectul ei, 463 ~ pierderea dreptului de, 456—8, ~ stingerea dreptului de, 581, ~ transmiterea dreptului de, 568—80.
- PROTOPRESBITER, 163, 167.
- PRUNCUCIDERE, 121, pct. 7.
- PUBLIKAȚII, absență, 367—70, ~ ajungere la vîrstă, 334, ~ emancipare, 228 ~ faliment, 1982—4 ~ instituție curatelă, 360—2, ~ licitație, anexa II, 7, ~ lucruri găsite, 513—5, 526, ~ prelungire tutelă, 332 ~ vindere amanet, 605, ~ vinzare imobile, 1434.
- PUBLICITATE, 102.
- PUNCTAȚIE, 1178.
- PUTERE MARITALĂ, 106—7.
- PUTERE PĂRINTEASCĂ, asupra averii, 196—201, 206, 1157, ~ asupra persoanei, 193—5, ~ cauze de prelungire, 229, ~ copii adoptivi, 247, 251, ~ consimțămînt, 202, 205, ~ exercitare abuzivă, 234, nota 15, ~ încetarea ei, 228, 232—4, ~ obiceiul pămîntului, 228, ~ ocrotirea drepturilor, 204, ~ pierderea și reluarea ei, 231—4, 330 ~ prescripție, 1966.
- RĂFUIALA, v. COMPENSAȚIE.
- RĂMĂȘAGUL, 1701, 1702—4, 1780 c., 1888, 1916.
- RĂPIRE, de persoane, 82, ~ lucruri, 1931.
- RAPORT (succesiuni), 1006—1019.
- RĂSCUMPĂRARE, pact de, 1439—1443 ~ protimis, 1432—1437, 1444—1450, ~ robie, 843, 1641 c.
- RĂSPĂLĂTIRI, comoara găsită, 529—531, ~ lucruri găsite, 518, 520, 522, 525, ~ lucruri salvate, 536.
- RĂSPUNDERE, abuz de drept, 32, ~ epitropi, 351—2, ~ nebuni, 1737—8, ~ minori, 328—9, 1737, ~ obștii, 440, ~ pagube, 344, 849, 1150—1, 1226, 1271, 1723—66, ~ tutelă, 270—2, 278, 298—300 ~ vină prepuși, 1741—2.
- RĂSTRĂBUNI, 54.
- RĂSTRĂNEPOȚI, 55—6 pct. 6 și 7.
- RĂZĂȘIE, 1401, 1432, anexa II, 12.
- RĂZBOI, 36 c.
- REA CREDINȚĂ, 425, 428, 486, 1939—40.
- RECIPROCIȚATE (străini), 2009.
- REGULAMENTUL ORGANIC, 1531.
- RELIGIE, 47, 91, ~ desfacerea căsătoriei, 153, ~ desfacerea logodnei, 120 pct. 3, ~ drepturi civile, 47, ~ educație copii, 182, ~ împiedicare la căsătorie, 91, ~ înzestrare, 1623, ~ părinți și copii, 188
- REMITERE DE DATORII, 1818, 1899, ~ donațiuni, 1261, 1818, ~ solidaritate, 1189, 1193, 1794.
- RENDITA PE VIAȚĂ, 1719—21.
- RENUNȚARE, la un drept, 1261, ~ la prescripție, 1972, ~ la succesiune, 694, 706, 855, 858, 1020—1054, ~ prin mandat, 1353.
- REPETIRE (plată), 1876.
- RESTITUIRE, 1872, 1887—91, 1902, 1905 1959.
- RETROACTIVITATE, 7.
- REVENDICARE, 420, 480—495, ~ bună credință, 428, 441, ~ chemare în garanție, 491 ~ cumpărător evins, 434, 483, ~ de la o obștie, 440, ~ dovezi, 485—89, ~ fine de neprimire, 481—2, ~ manopere violente, 491—4, ~ prescripție, 1949—50, ~ prezumții, 488, 490, ~ rea credință, 437—9, 484.
- REZILIERE, 458, lit. B., 1250—1.
- RISIPITORI, 331, 357 pct. 4, 361, 726, ~ acceptarea succesiunii, 1020, ~ dezmoștenire, 981, ~ partaj, 1078.
- RÎURI, 381, 501, aluviune, 551, ~ avulsione, 552, ~ consolidare, 553—4, ~ insule, 543—7 ~ ostroave, 548, ~ schimbarea albiei, 549—50, ~ semn de hotar, 1143.
- ROBI, 27, ~ căsătorie între, 162—75, ~ căsătorie mixtă, 154—60, ~ concubină, 176, ~ copii de, 160, 177, 539, ~ datorii făcute de, 1384, ~ domnești 175, ~ fugari, 161, 178, nota 81, ~ liberați, 179, 1005, 1028, ~ nescotere din, 976, ~ notele 55—6. ~ prețul lor, 174.

- ~ răscumpărare, 843, 1641 c. ~ schimb de, 170—4, ~ soț căzut în robie, 143, pct. 3, ~ succesiuni, 1020, ~ testament, 751, 753, ~ transmiși prin legat, 829—34, 838, 849, 909 ~ zălogiți, vînzare, 605.
- RODURI, 391—2, ~ amanet, 597, 612, nota 38, 1341 c., ~ contracte, 1226, 1228, ~ legate, 844, 849, ~ viitoare, 1709.
- RUDE, drepturi și îndatoriri, 234, 257, 279, 286, ~ mărturia lor, 333, 377.
- RUDENIE, 48, 62, ~ ascendenți, 51—3, ~ colaterali, 51, 56, 58, ~ de botez, 49, ~ descendenți, 51—2, 55, ~ martori, 753, ~ prin adopție, 50, ~ prin alianță, 48. ~ protimis, 1432. ~ spițe și linii de, 51 ~ tulpini, 53, 58 ~ tutela, 266, 341—3.
- SEMĂNĂTURI, 392, 567.
- SĂRACI, 717, 751, 792, 843, 1263.
- SĂRĂIMANI, nota 56, 244, 260, 275—6, 531, 962.
- SĂRĂIMANEASCĂ SUBRÎNDUIRE, 775—6, 780.
- SATISFACTIE (deplină) 1749—50, 1757.
- SCHIMB, 1398—1409, ~ de robi, 170—74, ~ dobîndire prin, 577, 1398, 1411, ~ nemișcătoare, 1400—2, 1405, ~ revendicare, 482, nota 31, ~ sarcini, 579, ~ și vînzare, 1416.
- ȘCOLI, 843, 962, nota 56, 1135.
- SECHESTRARE DE PERSOANE, 1756.
- SECHESTRU ASIGURATOR, 1307 1519, 1879 b.
- SECHESTRU JUDICIAR, depozit, 1307, ~ revendicare, 454, ~ turburare posesie, 451 ~ la faliment, 1986 b.
- SEDUCȚIUNE, 1754—5.
- SEPARARE DE PATRIMONII, 1056 — 1062.
- ȘERBIRI, v. SERVITUȚI.
- SERVITORI (slugi), 753, 843, 1384, 1560, 1741—2, 1867, 1995 b.
- SERVITUȚI, 616—86, ~ acțiune confesorie, 678, ~ acțiune negatorie, 679, ~ de lumină, 637—8, ~ de pășunat, 640. ~ de trecere, 643—7, ~ de vedere 639, ~ dobîndire, 628—9, ~ drept real, 405, 616, ~ drepturi și îndatoriri, 630—4, ~ felurile de, 617—27, ~ habitație, 674—7, ~ partaj, 1124—7, 1932, ~ personale, 624—27, 653—7. ~ prescriptie, 1945, ~ rurale, 623, 640—52, ~ scoaterea apei, 648—9, 1927, ~ scurgerea apelor, 640—2, ~ stingerea lor, 680—86, ~ urbane, 620—2, 636—40, ~ uz, 654—9.
- SIGURANȚA PUBLICĂ, 1744.
- SIGURANȚIE LEGALĂ, 303.
- SIMULAȚIUNE, 1232, 1443.
- SINEPITROP, 279—81, 338.
- SINISFORA, 1003, 1006—19, 1568, 1582.
- SINUCIDERE, 146 pct. 3.
- SLEAHURI, 381.
- SLOBOZENIE, 1276.
- SLUGI, v. SERVITORI.
- SLUJBAȘI AI STĂPÎNIRII, 257, 262—3.
- SLUJBE, 1505.
- SMINTIȚI LA MINTE, 33, 72, 751, 776, 981, 1078.
- SOCIETĂȚI, 1563—1607, ~ administrație, 1573, 1578, ~ aporturi, 1565—6, 1568—72, ~ asociați oculte, 1597, ~ clauză leonină, 1586, ~ contractul de, 1566, ~ desfacerea lor, 1598—607, ~ drepturi și obligații asociați, 1572—90, ~ excludere din, 1603—1606, ~ împărțire ciștig, 1581—5, 1589, ~ împărțire pagube, 1587, 1589, ~ negustorești, 1563, 1567, 1592, 1596, 1600, ~ personalitate juridică, 379 ~ prezumții în materii de, 1596, 1606, ~ relațiuni cu terții, 1591—5, ~ semnătura socială, 1592, ~ socoteli, 1589—90, 1599, ~ spori de capital, 1577, ~ succesiuni, 1599—601.
- SOCRI, 60, 753.
- SOLARIUM, 1507, 1532.
- SOLIDARITATE, cogananți, 1789, ~ comostenitori, 840, ~ cotutori, 299, ~ obligațiuni, 1184—93, 1733, ~ răspundere, 1733, ~ vînzare, 1414, e.
- SORĂ, 56, 96—7.
- SORTI, 1707.
- SOTI, avera soției, 1387, ~ drepturi și îndatoriri, 103—7, 1912, ~ martori testament, 753 ~ prescriptie, 1966, ~ supraviețuitori, 941, 957—961, ~ vrăjmășirea vieții, 101, 121 pct. 3, 122, pct. 4, 143 pct. 4.
- SPITALE, 843, 962, nota 56, 1135.
- SPIȚE (rudenie), 51, 53, 57—8.
- SPIȚERI, 1995 c.
- SPOR (la animale), 540—541, 849.
- SPREVRÎSNICI, căsătorie, 73—8, 205, 345, ~ contract matrimonial, 1611, ~ datorii succesoriale, 1067, ~ legat de creștere, 814, ~ partaj, 1079 ~ risipitori, 229 b, ~ tocmeli, 203—4, 326—7, 1888.
- STĂPÎNIREA LUCRURILOR, 406—60, ~ bună și rea credință, 449—51, 1920, ~ detentor, 406, ~ dobîndirea ei, 408—15, ~ dreaptă și nedreaptă, 416—29, 1916—8, 1922, ~ intervertirea titlului, 419, ~ just titlu, 417—420, 1916—8, ~ luare în stăpînire, 411, ~ pierderea ei, 456—8, ~ prezumții le-

gale, 421, 429, ~ prihănită, 449—51, 1921, ~ proprietar, 407, ~ viciată, 1921.
STĂPÎNIREA POLITICEASCĂ, adopție, 244—6, 250, ~ autorizată, 554, 1673 ~ beneficiu de inventar, 1043—4. ~ comori, 529, ~ divorț, 114, ~ executare legate, 845, ~ înlocuire curatori, 975, ~ insule, 543, ~ întărire tocmeli, 576—7 ~ legitimare copii, 218, ~ partaj, 1078, ~ robi străini, 161, ~ slobozenii, 99, 149, ~ tutelă, 355.
STARE CIVILĂ (supresiune de), nota 45.
STARE DE OAMENI, 792.
STARE SOCIALĂ, 107, 120 pct. 10, 192.
STATUL, 379, 382.
STATUTE, 15.
STELIONAT, 575.
STRĂBUNICI, 54, 929.
STRĂINI, aplicarea legii, 6, ~ credință religioasă, 47, ~ drepturi civile, 45—6, ~ excludere tutelă, 260, ~ moșii, 1430, ~ robi străini, 161, ~ reciprocitate, 2009.
STRĂNEPOȚI, 54—5, 918—22.
STRICĂCIUNI, 437, 441.
SUBAMANETARE, 593—95, 603.
SUBORÎNDUIRE, v. **SUBSTITUȚIE**.
SUBROGAȚIUNE, 1058, 1060, 1774, 1873.
SUBSTITUȚIE, 718, 847, ~ fideicemisară, 774, 777, ~ ordinară, 770—73, ~ pupilară, 775—6.
SUCCESIUNI, absenți, 367—370, ~ acceptarea ei, 701—5, 708, 1020—54, ~ acrescămînt, 711, 718—21, 847, 856, 977, ~ adopție, 248, 949—53, 955—6, ~ anulare testament, 988—96, ~ ascendenți, 927—35, 965—6, ~ avere succesorală, 687, 689, 970, 999, ~ beneficiu de inventar, 1042—54, 1901, 1979 e, ~ cheltuieli de înmormîntare, 970, 1004, 1050 d, 1081, ~ colaterali, 929—40, ~ copii naturali, 944—48, 954, ~ copii zămislîți, 1076, ~ curator, 359, 363, ~ datorii ale, 702—4, 854—6, 970, 999 e., 1041, 1050 e și g, 1055—72, 1081, 1285, 1766, ~ descendenți, 916—25, 965—6, ~ deschiderea lor, 692, 841, nota 7, ~ dezmoștenire, 977—85, ~ dobîndire prin, 416—7, 1025, 1092, ~ donațiuni, 1278, 1289 ~ drepturi succesoriale, 405, 688, 690, 841, ~ înlăturare de la 697—8, 846, 977—85, ~ inventariere, 999, nota 56, 1004 g, 1043—51, ~ legate, 691, 785—61, 1050, f. ~ moștenitori, 365, nota 19, 914—43, 965—6, 976, ~ nedemnitare, 695—6, 699—700, 978, nota 55—6, ~ netestamentare, 912—64, ~ obligații contractuale, 1234, 1374, ~ părăsite, 911, ~ partaj al, 1073—100 ~ partea disponibilă, 971,

973—5, ~ pomenire defuncți, 945, 964, 970, 1050, 1081, ~ prescripție, 1951—4, ~ prețuirea averii, 999, 1081, 1043, ~ raport, 1006—19, ~ renunțare la, 694, 706, 855, 858, 1020—54, 1353, ~ reprezentare, 693, 696, 716, 852, 919, 922—3, 931—2, 947, 987, 1023, 1054, 1088, ~ rezervă, 859—60 967—1005, 1050 f, 1059, 1282—5, 1614, 1679, ~ separare de patrimoniu, 1056—62, ~ solidaritate, 840, ~ soț supraviețuitor, 941, 957—61, ~ sustrageri din, 1038, 1053, 1066, 1084, 1099 ~ testamentare, 707—911, ~ tutore, 308, 351, ~ vacante, 499, 962—4, 1041, 1928—9, 1979 c., ~ văduvă, 957—61, ~ văduvărit, 1678—82, ~ venituri și cheltuieli ale, 1000, 1019, 1081 D. ~ vindere succesiuni, 1711—21, ~ zestre, 1002, 1004, 1014—5, 1071, 1625, 1654—5.
SUPERFICIE, 1507, 1532, 1537.
SUPRESIUNE DE STAT, nota 45.
SURDO-MUȚI, 364, 751.
SURGIUN, 1926.

TĂGĂDUIREA PATERNITĂȚII, 210—214.

TĂINUIRE, 438, 1931, ~ comoară, 531, ~ lucruri găsite, 522, 524 ~ revendicare, 484.

TĂRMURI, 381, 501.

TEORITRE, 151—2, 1617, 1620, 2006 a., ~ citimea lor, 1685 ~ darea lor, 1683, ~ donațiuni între soți, 1687, 1698, ~ pierderea lor, 1684.

TERMENE, 1904, acțiuni de pretenții, 1306, 1322, ~ beneficiu de inventar, 1044—5, ~ contracte, 1210—16, 1454, ~ prescripție și uzucapiune, 1922, ~ separare de patrimoni, 1062, ~ tăgăduirea paternității, 211, 213, ~ testamentare, 392—5, ~ zile de jeliere, 1063.

TESLIMARISIRE, 570—80.

TESTAMENT, 707—911, ~ acrescămînt, 711, 718—21, 847, 858, 996, ~ anulare, 988—96, 998, ~ autentic, 748, ~ capacitate, 724—9, 746, ~ captațiune, 697, 727, ~ codicil, 708, 737, 739, 744, 759, 785, 882, nota 78, ~ condiții, 862—91, ~ dispozițiuni privind căsătoria, 98, 884—8, ~ dispozițiuni privind pe soți, 150—53, ~ eroare în, 731—4, ~ executori testamentari, 844—9, 857, 896, ~ făcut de monahi, 761—69 ~ fideicomise, 781—4, 794, 1004 d, ~ forță majoră, 755, nota 46, ~ garanții, 853, 856—7, 860—1, ~ instituire de moștenitori, 709—15, 722 ~ interpretare, 736—7, 833, ~ legate, 785—861,

- 907, 1056, ~ legate speciale, 817—25, 899, ~ legatari necunoscuți, 365, nota 19, ~ legat p. biserică, 842—3, ~ martori testamentari, 751—8, ~ modificarea lui, 707, 862, 906, ~ nulități, 724, 729—31, 735, 759, 997, ~ omiterea rezervatarilor, 985—6, ~ oral, 745—7, ~ partaj făcut prin, 709—717, ~ prescripție, 1951—2, ~ redactare, 723, ~ reducere legate, 859—60, ~ revocare, 862, 907—10, 997, ~ rezervă, 859—60, 967—1005, 1016, ~ robi, 829—34, 1005, ~ sarcini, 467, 897—900 ~ scris, 738—43, ~ substituție, 718, 770—80, 794, 847, 858, ~ tănuirea lui, 741, ~ termene, 892—5, ~ testator orb, 743, ~ titlu, 489 nota 32, ~ transferare proprietate, 569, 841, ~ tutori și curatori, 264—5, 314, 339, 373, 844—7, 975.
- ȚIGANI**, v. **ROBI**, ~ domnești, 175, ~ de zestre, 1650.
- ȚIITOARE**, 176, 216.
- ȚIMP** (unități de), calcul, 1211.
- ȚINTIRIM**, 1090.
- ȚINUT** (dregător al), 1434, Anexa II, 1.
- ȚIPOGRAFIE**, contract de imprimare, 1552—9.
- TITLU**, cîștigător, 489, nota 32, ~ de proprietate, 421—2 ~ însărcinător, 489, ~ întinderea lui, 420, ~ just, 417, 1916—9, ~ translativ, 569, 576—7, 1411.
- TOCMELI**, 1150, 1256.
- TOVĂRĂȘII**, ajutor mutual, 1722, ~ exploatare moșii, 1481 ~ mandat, 1353 ~ negustorești, 379.
- TRADIȚIA LUCRURILOR**, 570—7, nota 35, 830, 848.
- TRANSMITEREA PROPRIETĂȚII**, 568, ~ drepturi transmise, 580, ~ efectele ei, 578, ~ predarea lucrului, 570—7, ~ sarcini, 579, ~ titlu pentru, 569, 1411.
- TRĂDĂTORI**, 146 pct. 1 și 2.
- TRANZACȚIE**, 308, 1352, 1817—27.
- TUTELĂ**, 255—355, avere pupil, 291—7, 301—7, ~ creștere și întreținere, 287—90, ~ desemnare tuilor, 264—7. ~ încetarea ei, 330—5, ~ instituirea ei, 257, ~ prelungire, 331, ~ socoteli ale, 314—22, 347—8, ~ vindere bunuri, 304—7.
- TUTORI**, acceptare succesiuni, 308, ~ acte de dispoziție, 308, 408, ~ ad-hoc, 339, ~ căsătorii, 76, 78, 98, 112, ~ categorii de, 264—267, ~ dare de socoteli, 314—22, 347—8, ~ drepturi și îndatoriri, 191, 302—10, 408, ~ incapacitate, 259, ~ mamă, 279—81, 339, ~ pupil, 1157, ~ răspunderi, 270—2, 278, 298—300, 351, ~ scutiri, 260.
- UCENICI**, 1382.
- UNCHIU**, 56, ~ mai mare, 56 pct. 5, ~ mare, 56 pct. 4, ~ mic, 56, pct. 5
- UNELTE**, 392.
- UNIVERSALITĂȚI** (de bunuri), 398.
- URMĂRIRE DE VENITURI**, 1159, 1997 e.
- UZ** (dreptul de), 654—659.
- UZUCAPIUNE**, 1906—73, ~ condiții, 1915—21, ~ termene, 1922.
- UZUFRUCT**, 660—673, 1721, ~ contra-zestre, 1672, 1676 ~ zestre, 1638, 1651, ~ ipovolon 1680—1.
- UZURPARE**, 449.
- VĂDUVĂ**, anul de doliu, 144—149, ~ recăsătorire, 150—2, ~ succesiuni, 957—61, 1678—82.
- VĂDUVĂRIT**, 1678—82.
- VĂMI**, 382, 1911.
- VĂTĂMARE**, 1150—1, 1751—3.
- VECHIL**, 1353, 1362, 1373.
- VENITURI**, 849, 1075, 1341 c.
- VERI**, 56.
- VICII**, v. **VIȚII**.
- VICLESUG**, 438, 1725, 1905 c., ~ contracte, 1158, 1161, ~ predare lucruri, 830, 848, ~ rămășag, 1703, ~ renunțări, 995.
- VII**, 1431, 1476.
- VÎNAT**, 387, nota 28, 500.
- VÎNZARE**, 1410—65, ~ condiții, 1453—5, ~ contract estimatoriu, 1457—60, ~ elemente, 1413—4, ~ evicțiune, 434, 435. ~ forme ale, 1433—5, ~ îndatoriri cumpărător, 1424, ~ îndatoriri vinzător, 1423, ~ leziune, 1422, ~ mandat pentru, 1457—60, ~ modalități ale, 1438, ~ pact comisoriu, 1461, ~ pact de răscumpărare, 1439—43, ~ pe încercate, 1451—2, ~ pierderea lucrului, 1426, ~ predarea lucrului, 1463—5, ~ preț, plata, 1410, 1413, 1415—22, 1462, ~ prezumție de, 1546, ~ prin licitație, anexa II, ~ protimisim, 1432—7, 1444—50, ~ răscumpărare, 1432—7, ~ reziliere, 1452, 1454, 1456, 1461, ~ roduri și venituri, 1709—10, ~ sarcini, 579, ~ succesiune, 1711—21, ~ transmitere proprietate, 416, 1411, 1425.
- VIOL**, 1961.
- VIOLENȚĂ**, consimțămînt dat cu, 81, 1162. ~ restituire lucruri, 1905—6.
- VÎRSTĂ**, 33, 70.
- VISTERIE**, 1997 a., 2003 a., 1006 b.
- VITE**, 838, 849, 1745—7.
- VIȚII**, ascunse, 1240—50, 1959, ~ consimțămînt, 1160—69, 1414 lit. b.
- VRĂSMĂȘIRE**, față de donator, 1275—6, ~ față de fiu, 254, nota 25, ~ față

de soț, 101, 121 pct., 3, 122 pct. 4, 143, pct. 4, ~ înlăturare de la tutelă, 261, ~ recăsătorire, 128.

ZECIUIALĂ, 1344—5, 1529.

ZESTRE, 1622—57, ~ avere de, 1628, 1634—7, ~ adulter, 124—6, 1657, lit. b, ~ cheltuieli făcute cu, 1638—9, ~ contra-zestre 1612—3, 1669—77. ~ contract matrimonial, 1608—21, ~ donațiuni, 1265, 1693, ~ dovada înzestrării, 1645, ~ drepturile soțului, 1636—8. ~ evicțiune, 1644, ~ faliment, 1997 e., ~ fiică înzestrată, 965, ~ împlinirea ei, 1624,

1629—33, 1644, ~ îndatoriri soț, 1639, ~ înstrăinare bunuri de 1641—2, ri, ipotecă legală, 1640, ~ înzestrătoare ~ 1623—27, ~ legat, 811—2, 836, ~ ne-raportarea, 1013, ~ obiceiul pămîntului, 1635, 1650, ~ obiect și scop, 1622, ~ parafernă, 1658—68, ~ pierderea ei, 1639 lit. d, 1657, lit. a, ~ prețuirea bunurilor de, 1634—7, ~ promisișis, 1646, ~ restituirea ei, 131, 1647—57, ~ schimb, 1643, ~ soție minoră, 345, ~ succesiuni, 1002, 1004, 1014—5 1071.

ZID COMUN, 1143—9.

ZIDIRI (pe loc străin), 562—6,

ZILE DE JELIRE, 1063.

INDICE

de cuvinte, cu arătarea înțelesului ce-l au în textul Codului Calimach

adăogitor: accesoriu.

adeveri, a: a întări, confirma, autentifica. a susține, a pretinde (§ 1120).

alcătuire: învoială, convenție, acord, contract.

alfavital: alfabetic.

amanetar, creditorul: creditorul care are garanție reală.

analogon, analogul: echivalent, partea corespunzătoare, proporțională.

așezări: statute (la instituții § 15).

atîrdisi, a: a supralicita.

atîrnare: referință, legătură.

bezmen: contractul de închiriere de veci sau pe un timp mai îndelungat; apoi suma care trebuie plătită pe fiecare an (§ 1506).

cudruri: tablouri.

catagrafie: inventar.

cfuiui, a: a lichida, a achita, a face soldul.

cîlen (êlen): mădular, membru.

clironomisi, a: a moșteni.

codica pedepsitoare: Codul penal (§ 1755).

codica politicească: Codul civil.

colac: răsplata găsitului (§ 518).

compromis: arbitraj (§ 1830).

compromisar: arbitru cu globire (§ 1829).

contractier, contractuitor: contractant.

creditorie: creanță.

cununie: căsătorie.

dănuu, a: a lăsa legat, a face danie.

deosebi, a: a excepta (§ 1244).

destoinic: cel care are capacitatea juridică. **dezamanetarisii, a:** a scoate un zălog, plătiind datoria.

dezlegare: dizolvare, desfacere (§ 1122).

dezlegătoare, condiție: rezolutorie.

dicasterie duhovnicească: tribunal bisericesc.

doclad: raport.

dritul politicesc: dreptul civil.

dugheană: prăvălie; atelier care își comercializează produsele.

dumesnici, a: a domestici

edaficon: solarium, plata pentru arendarea folosirii suprafeței unui teren.

evghenie: nobletă, rang de nobil.

exoprica: paraferna, averea femeii adusă în căsătorie afară de zestre.

fîiastru, -ă: fiu, fiică vitregă.

har: liberalitate.

îconomicos: simulat (§ 1232).

ipovolon: văduvărit, partea primită de soție din averea bărbatului răposat, în cazul cînd nu se remărită.

izbrănit: definitiv.

izvod: listă, inventar.

încizășlui, a se: a da garanție.

îndrepta, a se: a-și dovedi dreptul în justiție.

inoșîre: căsătorie legală.

legatisi, a: a lăsa legat, danie.

metrică: condică de stare civilă ținută de preoți.

ministerie: ministeriu.

mofluzlic: faliment.

neprețuluiitor: lucru care nu poate fi evaluat.

netemelnic: netemeinic.

obori, a: a răsturna, a revoca.

oborire: răsturnare, revocare, anulare.

obștime: comunitate.

orfanotrofie: azil de orfani.

paraferna: exoprică, averea femeii adusă în căsătorie afară de zestre.

paragrafi, paragrafisi, a; a se prescrie.

peciul: aprobare în scris dată de protopop pentru căsătorie.

perilipsis: rezumat, sumar.

pojiția casei: mobilierul și lucrurile casnice.

politie: oraș, comună.

posledui, a; a compara.

predmet: obiect, chestiune

procatoh: predecesor, înaintaș.

sărăiman, săriman, seriman, siriman; orfan.

scumpătate, cu: cu exactitate, cu atenție.

sinepitrop: cotutore.

sinisfora: raport.

sinmoștenitor: comoștenitor.

stare politicească: stare civilă.

tahmin: evaluare.

teslimarisi, a: a preda.

teslimarisire, teslimatisire: predare.

trăda, a: a preda.

treptăluire: gradație.

ședui, a: a ceda, a andosa.

ținutaș: din același ținut.

urnitoare condiție: suspensivă.

vrednic: cel care are capacitate juridică.

vurla, cu: cu toptanul, cu ridicata (1406).

zădări, a: a asmuți, a întări.

LISTA FIGURILOR

- Fig. 1. — Tabloul justiției (din ediția grecească).
- Fig. 2. — Portretul lui Vodă Calimach (din ediția grecească).
- Fig. 3. — Tabloul cu scara spițelor (din ediția românească).
- Fig. 4. — Pagina întâi din textul ediției românești.
- Fig. 5. — Spițele rudeniei după ediția grecească.

Fig. 1. — Tabloul justiției (din ediția grecească).

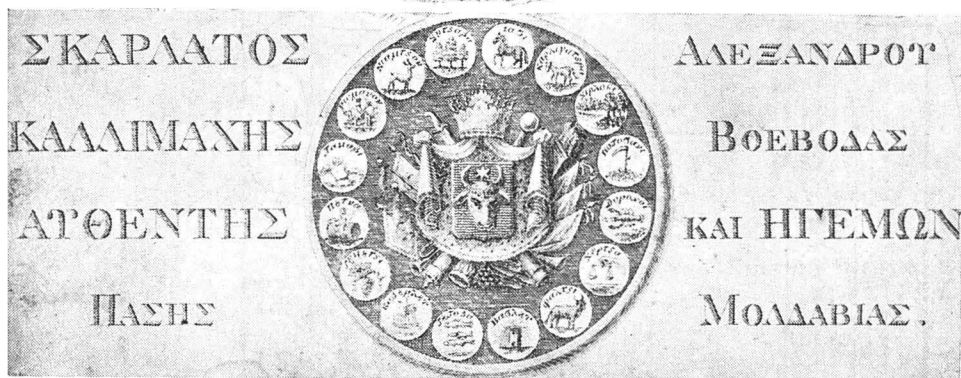

Fig. 2. — Portretul lui Vodă Calimach (din ediția grecească).

АНТРОДУЧЕРЕ.

КЕНТРУ ЛЕЦІЙ СЪУ ПРАВИЛІЙ ПОЛИТИЧЕЩІЙ АН ДЕОВЩЕ.

§. 1. Лецїе есто ѡ рѣшѣнїи оцѣнокъ, карѣ андрептїи челе прин кѣ. Лецїе че
вѣнт стѣ фантѣ лѣкзрїи а омѣлїи кѣвѣнтїаторї; не карѣ лѣкзрїи ел ле сѣ-
вѣрїаше, кѣнд нѣ есто сѣнт де ампреуѣрїале, че нѣ оцїи кѣнд воннїи
ши хотзрїе, де а сѣвѣрїи фантѣ лѣкзрїи.

§. 2. Анн антрѣга систимѣ а Лецїе андрептїи, сѣл ашезат антрѣ ачѣстѣ. Че кѣвѣнтїи
їодикѣ нѣмѣлїи Антрѣга Политическ, кѣре хотзрїе партїкѣларнїи-
чїал дрептїи ши андрептїи, не карѣ тоцїи лѣкзрїи Принципатѣлїи ачѣ-
стѣл сѣнт де опотрїи дѣторїи але нѣлїи антрѣ дѣлїи.

§. 3. Пѣкѣлїи андрептїи сѣл ѡ Лецїе дѣлїи кѣнд кѣвѣнтїи, нѣ поате нї- Пѣкѣлїи
їане асѣ дѣлїи, зїкѣлїи: кѣ нѣ и сѣл фѣкзѣт кѣвѣнтїи.

§. 4. Лѣкзрїи Лецїи ачѣстѣл, ши зїкѣлїи лѣкзрїи (1) нѣво- Лѣкзрїи
рїтоаре анн трѣнїи, вор асѣ анчѣстѣ дѣлїи трїи лѣлїи, анн зїлїи пѣкѣлїи
кацїи лор. (Рѣлїи антрѣгѣлїи Домїнѣлїи).

§. 5. Тоате мѣдѣлїи Принципатѣлїи ачѣстѣл, де оцїи, ши фѣрѣ де Лѣкзрїи
осѣкїе, сѣнт сѣлїи ачѣстѣл Лецїи; дѣлїи ачѣл кѣнд нѣлїи чѣлїи персоналїи.

(1) Лѣкзрїи андрептїи антрѣ ѡ Лецїе политическ, сѣнт ачѣл антрѣлїи ши андрептїи, кѣре се антрѣ-
лїи ши ачѣ Лецїе, антрѣлїи де тоате персоналїи ши де тоате принципїи, и се кѣвѣнтїи антрѣ
анчѣлїи Лецїе. Аша дѣлїи, дѣлїи дѣлїи ѡ фантѣ лѣкзрїи чѣлїи де трѣнїи, ачѣлїи: сѣлїи
ачѣлїи не анн андрептїи чѣлїи де Лецїи; анчѣлїи нїлїи нѣлїи не се поѣлїи статїи де ачѣлїи фантѣ
лѣкзрїи лѣкзрїи. Лецїи дѣлїи сѣлїи кѣре трѣнїи фѣлїи сѣлїи де ши сѣлїи принципїи ачѣлїи
лѣкзрїи, нѣлїи ши сѣлїи ши кѣре трѣнїи ши андрептїи, кѣре нѣлїи чѣлїи де трѣнїи трѣнїи; не
сѣлїи сѣлїи де трѣнїи, де чѣлїи, ши андрептїи, нїлїи ачѣлїи андрептїи лѣкзрїи.

Fig. 4. — Pagina întâia din textul ediției românești.

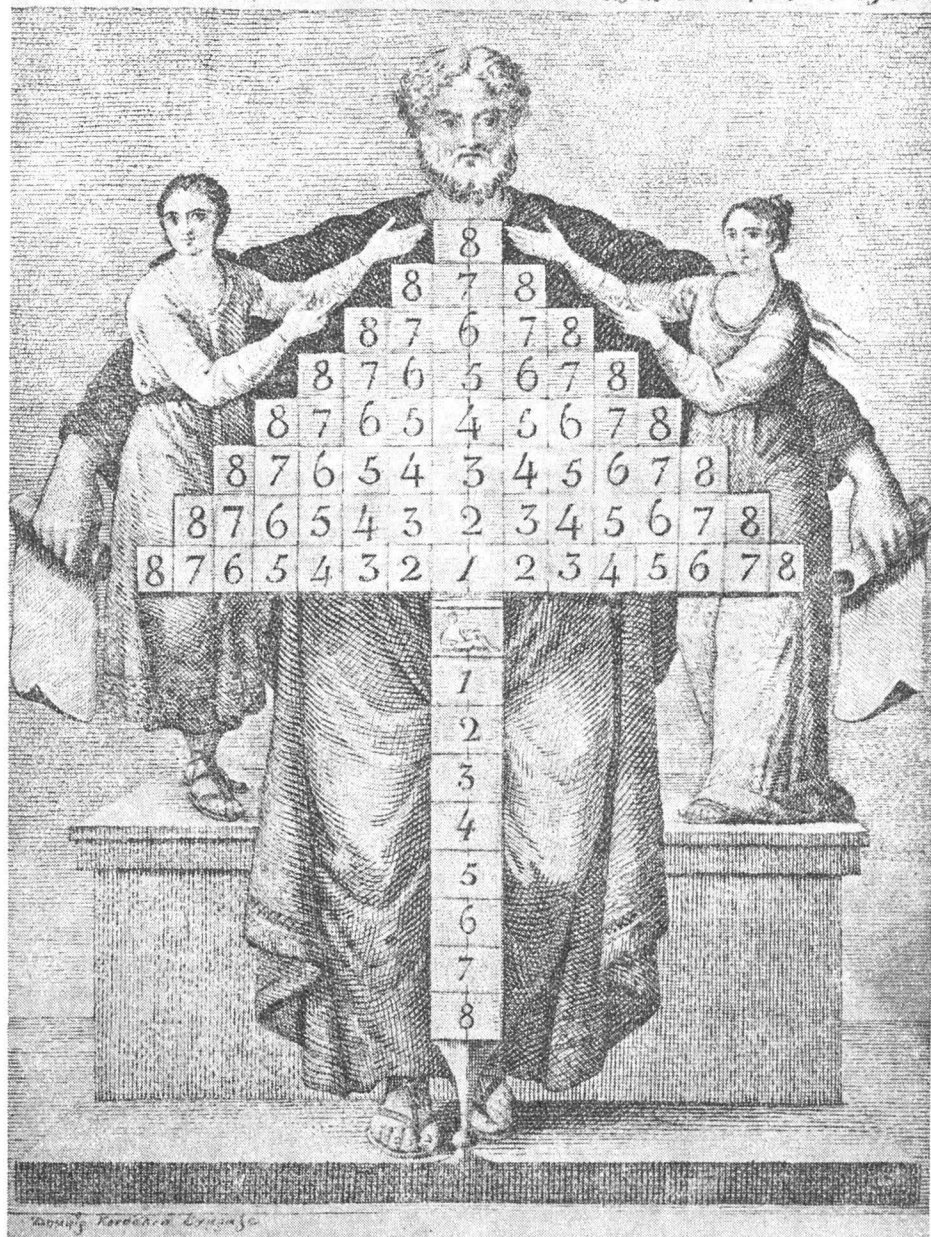

Fig. 5. — Spițele rudeniei după ediția grecească.

КОДЕКС КАЛИМАХА

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Распад феодализма и развитие капитализма вызвали изменения и в экономическом базисе Молдовы и привели к новой надстройке, следовательно, и к новым юридическим порядкам. Разнообразие и неясность юридических обычаев вызвали также необходимость установления письменных норм. Кроме того, течение кодификации распространилось в Европе, широко развившись в XIX веке.

Вскоре после своего восшествия на престол — 17 сентября 1812 г. — Скарлат Калимах решил издать письменные законы, прежде всего, гражданский кодекс, составления которого требовало духовенство и бояре.

С этой целью он назначил комиссию, в состав которой входили Анания Кузанос, профессор Княжеской Академии в Яссах, и Христиан Флехтенмахер, доктор прав Венского университета, приглашенный в Молдову в 1813 г. из Брашова, и поручил ей перевести царские законы, применявшиеся в стране. После того как таким образом был подготовлен необходимый материал, господарь назначил нескольких сотрудников для составления гражданского кодекса, считая его более необходимым. Этими сотрудниками были Флехтенмахер, Кузанос, Скелети, а также Костак Конаке, митрополит Вениамин, дворник П. Негри, логофет Григораш Стурдза, логофет Йордаке Гика и дворник Михаил Стурдза, ставший позже господарем.

Проект, составленный, по всей вероятности, Флехтенмахером, был представлен Думному Собору, состоявшему из митрополита, епископов и именитых бояр, как того требовало местное право. После утверждения проекта господарем было отдано распоряжение о напечатании кодекса.

★

Кодекс был напечатан сначала на греческом языке под заглавием *Гражданский кодекс Молдовы*. Он состоит из трех частей. Первая часть содержит введение к гражданским законам вообще и к законам о праве лиц. Эта часть была напечатана в 1816 г. в греческой типографии при Монастыре трех иерархов.

Часть вторая о праве на имущество была напечатана в том же году, часть же третья об ограничениях в связи с правом лиц и с правом на имущество — в 1817 г. Первая часть была дополнена грамотой об учреждении опекунских судов. Каждая из этих частей имеет особую пагинацию.

Грамотой от 1 июля 1817 г. господарь утвердил и обнародовал кодекс, указав его источники и приказав начать его применение через три месяца.

Другой грамотой от того же числа господарь послал Дивану именитых бояр все три части кодекса, извещая Диван, что вскоре будет послан еще один устав, с приложением лексикона слов и материалов устава.

После того, как был напечатан и указатель, все четыре части кодекса были соединены в одну книгу, имеющую в начале посвящение отцу господаря и грамоту об утверждении и обнародовании. Один экземпляр кодекса был послан Оксфордской библиотеке.

Авторы. Скарлат Калимах был образованным человеком и поддерживал связи с учеными кругами других стран. Но не установлено, что он лично был достаточно подготовлен к составлению кодекса. Весьма вероятно, что свод был выработан вышеупомянутыми сотрудниками и потом представлен Думному Совету.

Существует мнение, что труд был выполнен либо Кузаносом и Флехтенмахером, либо только первым; это мнение основывается на том, что в некоторых экземплярах кодекса в конце указателя слов есть автограф, в котором написано по-гречески: «По высочайшему повелению пересмотрел и подписал Анания Кузанос, номофилакс (законодатель)». Но эта отметка находится только в конце указателя и не воспроизведена на каждой из трех частей кодекса, которые были составлены и напечатаны отдельно. По всей вероятности, эта отметка была сделана только в целях проверки печатания. К тому же среди трех сотрудников, о которых упоминает Пападополь-Калимах, указывая, что они входили в комиссию по составлению кодекса, Кузанос фигурирует на третьем месте, после Флехтенмахера и Донича, что было бы мало вероятным, если бы Кузанос был единственным автором кодекса.

Что касается Донича и Скелети, то никто не утверждал, что они являются авторами кодекса.

Флехтенмахер считался самым видным юристом Молдовы. У него были обширные юридические познания, и даже Донич, известный как выдающийся юрист, спрашивал его советов. Флехтенмахер также был членом комиссий по переводу на румынский язык царских законов. Он был профессором права и составил комментарий к кодексу. В библиотеке Академии РНР сохранилась рукопись, объемом около 80 страниц, в которой находится большая часть параграфов кодекса. Кроме того, влияние метода и плана австрийского гражданского кодекса на Кодекс Калимаха можно объяснить только участием Флехтенмахера, который

учился в Вене и пользовался комментарием Франца В. Зейлера, автора этого кодекса.

Из всего вышесказанного следует, что Флехтенмахер был главным сотрудником по составлению Кодекса Калимаха.

Перевод. Калимах составил первое издание кодекса на греческом языке, потому что этим языком обычно пользовались судьи Дивана и сановники, его понимали высшие круги тогдашнего общества, а также потому что благодаря греческому языку кодекс мог стать известным за границей.

Но Калимах хотел в то же время, чтобы его законодательство было понятно народу, к которому оно должно было применяться. По всей вероятности, румынский текст закона был составлен одновременно с греческим текстом, подобно тому как это имело место в Валахии с Уложением Ипсиланти и с Кодексом Караджа.

Для перевода кодекса на румынский язык господарь назначил комиссию, в которую входили великий дворник Михаил Стурдза, великий постельник Александру Белдиман и Флехтенмахер. В грамоте обнародования господарь указал, что греческий текст переведен и на румынский язык, но из анафоры Княжеского Дивана 1819 г. к следующему господарю следует, что в это время была переведена лишь половина текста. Все же не исключена возможность, что перевод существовал уже в момент обнародования и был потом утерян.

После вступления в силу Органического регламента 1 января 1832 г. этот перевод стал необходим, так как регламент предусматривал оставление Кодекса Калимаха в силе, указывая, что Собор распорядится сделать перевод, который, после его принятия Собором и утверждения господарем, будет опубликован для применения в гражданских делах. До тех пор судьи должны решать дела на основании текста Василик в мере, в какой они совпадают с местными обычаями.

С этой целью были назначены 2 комиссии: одна для рассмотрения юридических проектов, другая для перевода и дополнения гражданского кодекса. Последняя состояла из 6 членов.

Канцелярия логофета правосудия составила инструкцию, по которой комиссия должна была работать. Инструкция предусматривала следующее: 1) кодекс должен быть переведен на румынский язык, необходимо установить, не выходит ли он из рамок, установленных царскими законами, согласно которым он был составлен; 2) если будут установлены отклонения от царских законов, они должны быть соответственно исправлены; если окажутся пробелы в этих законах, их необходимо заполнить согласно «законам наиболее просвещенных государств»; 3) комиссия не должна изменять местных обычаев, внесенных в кодекс; 4) недостаточно ясные предписания кодекса должны быть уточнены согласно комментариям наиболее просвещенных государств.

Комиссия работала с запозданием из-за отсутствия некоторых членов и из-за изменения ее состава. Более усердно работали юристы-консульты Флехтенмахер и Божишка.

Опубликование кодекса началось, по всей вероятности, в июле 1833 г. путем литографирования и переписки ручным способом. Хотя часть кодекса и была закончена, литографирование не продолжалось из боязни изменить текст, и было решено печатать весь текст в типографии Георге Асаки, который согласился на это изменение работы без увеличения оплаты. Печатание закончилось в начале декабря 1833 г. Великий логофет правосудия представил 5 декабря того же года в обычном заседании Думного Собора экземпляр кодекса, напечатанный на румынском языке. Из 200 напечатанных экземпляров было распространено 134 экземпляра, согласно распоряжению канцелярии логофета правосудия, а 66 экземпляров были сданы в Государственный архив.

Так как юрисконсульт Божинка предложил в сентябре 1833 г. исправить ошибки, вкравшиеся из-за быстрого печатания закона, канцелярия логофета разрешила исправить эти ошибки, опубликовать для этого приложение и разослать его на места. Господарь приказал напечатать приложение и разослать его различным судам.

Различия в текстах. Румынское издание кодекса не является простым переводом греческого текста. Оно включает исправления и изменения, которые должны были быть внесены после появления Органического регламента.

Ниже будут приведены несколько примеров, остальное указано во введении.

Если для разрешения того или иного дела отсутствует законное постановление, то, согласно греческому тексту, решение выносит господарь, а согласно румынскому тексту — «Думный Собор с утверждением господаря». «Господарь» в греческом тексте заменен в румынском тексте термином «государственная власть», «Опсункский суд» — «Опекунской комиссией» (§§ 250, 297, 301 и др.). Если сироты не имеют средств к существованию, «Опекунский суд» обязан, согласно греческому тексту (§ 290), доложить об этом «господарю» для оказания помощи из благотворительного фонда; согласно же румынскому тексту, «Опекунская комиссия» обязана довести до сведения государственной власти, чтобы получить ту же помощь.

Четвертая часть греческого издания, содержащая предметный указатель и указатель слов, нуждающихся в объяснении, была излишней в румынском издании, поэтому она не была переведена, и вместо нее был составлен указатель, озаглавленный «Алфавитное толкование»; этот указатель в 7 раз короче и не содержит ссылок на соответствующие параграфы.

Источники Кодекса Калимаха. Было высказано мнение, разделяемое и греческим профессором Триандафилополем, что текст Кодекса Калимаха был составлен по австрийскому гражданскому кодексу, являясь его простым переводом, с некоторыми изменениями.

В грамоте же об обнародовании господарь указал после краткой исторической справки о праве, существующем в Молдове, что он составил гражданский кодекс, основанный на Василиках, дополненных постано-

влениями Новелл и других законов. Постановления, касающиеся опеки и попечительства, были взяты из новых европейских кодексов, как и материалы для новых разделов (например, об отношениях между авто-рами и типографами). Господарь указывает, что были добавлены и местные обычаи, а также решения, вынесенные его предшественниками в своих грамотах.

Из всего вышесказанного вытекает, что кодекс не был скопирован с австрийского кодекса и что этот последний не был использован как главный источник молдавского свода. Современник составления кодекса надворный советник Павел Свиный, посланный русским министерством иностранных дел, указывает в своем донесении от 1 июня 1816 г., что Скарлат Калимах назначил комитет для собирания законов и обычаев Молдовы в области гражданского и уголовного права, существующих на протяжении четырех столетий, с указанием их источника. Свиный добавляет, что эти материалы были напечатаны в 1816 г. в Яссах на греческом языке и что был начат их перевод на молдавский язык. Он ничего не упоминает об австрийском кодексе, который якобы был использован как источник.

В заметке, напечатанной в «Филологическом телеграфе», выходившем на греческом языке в Вене в период 1817—1870, указано, что Скарлат Калимах поручил двум боярам и одному учителю латинского языка перевести «на язык даков» местные законы, которые вскоре будут напечатаны. В этой информации также не указывалось, что австрийский кодекс был его источником.

Позже Петре Манега было поручено составить проект гражданского кодекса для Бессарабии; эта работа была напечатана в Петербурге после 1914 г. Манега говорит о французском кодексе, но не упоминает австрийского.

В августе 1818 г. Рааб, австрийский консул в Яссах, послал Венской придворной библиотеке один экземпляр на греческом языке, указывая, что вышлет и молдавский текст по его выходе в свет. Консул отметил, что австрийский кодекс послужил образцом для этого кодекса, и добавил: «Законы такие же, как и наши, но были сохранены предписания, применяемые здесь в силу местных обычаев». Он не говорит, что молдавский кодекс является переводом австрийского кодекса. Сходство Кодекса Калимаха с австрийским кодексом соответствует указанию господаря в грамоте об обнародовании, а именно, что имелись в виду «новые европейские кодексы».

В анафоре 1827 г., адресованной боярами господарю, указывалось, что в судебных делах между боярами, а также при рассмотрении жалоб против бояр будут применяться старые обычаи, Василики и вышедший в свет гражданский устав, составленный на основании Василик, в случае же неясности закона, будут применяться вместо законов решения митрополита, стариков и Дивана с утверждением господаря.

Органический регламент (ст. 318, ставшая ст. 375) оставил в силе Кодекс Калимаха до его исправления и дополнения, указав, что по вопросам, не предусмотренным в кодексе, будут применяться законы Василик, так как они сходны с местными обычаями. Органический

регламент не говорит об австрийском кодексе, а лишь о французском коммерческом кодексе в связи с торговыми делами.

Маналаке Драгич писал в Истории Молдовы 1857 г., что Калимах-Водэ «переписал на греческий диалект светский устав, взяв его из Василик».

В 1830 г. Флехтенмахер хотел опубликовать труд под заглавием «Румынский гражданский устав в 6 книгах с 36 главами», взятый из Василик и из Арменополя. В 1838 г. Дамаскин Божинка объявил, что напечатает «Сборник румынских законов и Василик, называвшихся царскими законами». Если бы Кодекс Калимаха был скопирован с австрийского кодекса, то все вышеуказанное было бы излишним. Е. К. Захарие фон Лингенталь советует грекам взять как образец Кодекс Калимаха, указывая, что он представляет собой простую и точную кодификацию византийского законодательства, и не упоминает об австрийском кодексе. А. Пападополь-Калимах отмечает, что Калимах-Водэ и его сотрудники изучали в 1812 г. австрийский кодекс, который был переведен и на румынский язык, но опровергает утверждение, что Кодекс Калимаха является переводом австрийского кодекса.

Флехтенмахер в своем выступлении в 1830 г. на открытии курса законов сказал, что наши законы были римскими законами и что Кодекс Калимаха носил римский характер. Он ничего не упомянул в этом выступлении об австрийском кодексе. В своих консультациях он цитирует Василики как источник и основу своих утверждений. В 1836 г. Флехтенмахер, будучи государственным юрисконсультom, дал консультацию по делу евреев из Тыргу-Окна, обвиняемых в святотатстве. В этой консультации, говоря о законах Молдовы, о значении Василик и Арменополя, он пишет: «Скарлат Калимах составил и издал гражданский устав, заимствовав его из Василик». В его рукописи, имеющей около 80 страниц, приведены вкратце почти все статьи Кодекса Калимаха с указанием текстов, служивших источниками, с ссылками только на римское право, греко-римское право и на нескольких французских авторов, но там не встречается ни одной ссылки на австрийский кодекс. И это несмотря на то что Флехтенмахер был австрийским подданным и получил образование в Вене.

Во введении к настоящему критическому изданию приводятся вкратце в целях сравнения многочисленные статьи этих двух кодексов, чтобы выявить различие между ними.

Оба кодекса имеют и сходство, а именно план составления, распределение материала и метод работы. Такой подход объясним, так как речь идет о современных кодексах. Во многих разделах чувствуется также влияние французского гражданского кодекса.

Кроме Василик, были использованы Дигесты, Институты, Кодекс Юстиниана, некоторые новеллы и в меньшей мере Арменополь.

Из старого румынского законодательства были использованы грамоты и решения предыдущих господарей, в частности, Соборная грамота Александра Маврокордата 1785 г., а также Сборник законов Андронаке Доница 1814 г.

Как из заметок на полях румынского издания, так и главным образом из указателя, приведенного в конце греческого издания Кодекса Калимаха, видно, что большое количество постановлений представляют собой обычаи.

Изменения и применение. В приложениях к этому критическому изданию указаны главные изменения, внесенные в кодекс. В 1845 г. господарь Михаил Стурдза назначил комиссию в составе 6 членов, которая приступила к работе и представила 463 пересмотренных статьи. Вследствие событий 1848 г. деятельность комиссии была прервана, и позже, в 1850 г., господарь Григоре Гика учредил новую комиссию, которая пересмотрела старые материалы и представила их Дивану, специально созванному для этой цели, но господарь не утвердил проекта. Обстоятельства помешали продолжению пересмотра.

Кодекс Калимаха применялся с 1 октября 1817 г. до 1 декабря 1865 г., когда вступил в силу гражданский кодекс, таким образом, он был гражданским законом Молдовы в течение 48 лет и 2 месяцев.

Ст. 1912 гражданского кодекса отменила и Кодекс Калимаха во всем, что не соответствует нормам нового кодекса. Но Кодекс Калимаха продолжает применяться, как и Кодекс Караджа, в юридических отношениях, возникших до 1 декабря 1865 г., в частности, в спорах между рэзешами, в отношении которых гражданский кодекс не содержит достаточных постановлений.

Замечание общего характера. Кодекс Калимаха представляет интерес как с точки зрения формы, так и по существу.

Греческий юрист Триандафилополь дал восторженную оценку языку греческого издания, имеющего правильную юридическую терминологию.

Особый интерес представляет язык румынского издания 1833 г., так как в то время румынский язык не был еще достаточно сформирован, чтобы выражать новые понятия.

Переводчики приложили все усилия к тому, чтобы образовать наиболее подходящие слова, и сумели развить румынский юридический язык, не отдаляясь от языка народных масс.

С точки зрения содержания, в Кодексе Калимаха, как и в Кодексе Караджа, есть отрицательные стороны, как-то: узаконение рабства, классовых привилегий, зависимого положения замужней женщины, барщинных крестьян, различия между христианами и нехристианами и т. д. Все же кодекс имеет много самобытных особенностей и представляет собой большую ценность с научной и практической точки зрения.

Издания. Греческий текст Кодекса Калимаха был опубликован в «Jus Graecomanum» (Греко-римское право) Г. и П. Зепосом, Афины, 1931, стр. 1-355, но без заметок на полях и без объяснительных румынских терминов из предметного указателя и указателя слов. Это издание имеет и опечатки.

Румынский текст вышел в свет в 1851 г. в новом издании с некоторыми пропусками и ошибками, третье же издание было опубликовано

в 1862 г. с некоторыми дополнениями и изменениями текста соответственно духу времени. По этому изданию текст был перепечатан в коллекции И. М. Бужоряну, т. 1, 1873 г., а по изданию II воспроизведен в приложениях к коллекции Хаманджиу 1907 г., с еще большим количеством ошибок.

Настоящее издание было составлено согласно изданию 1816—1817 гг. на греческом языке и румынскому изданию 1833 г., так как не было найдено ни одной рукописи. Во введении даны информационные подробности об этих двух текстах и об их критическом аппарате.

Издание имеет 3 приложения. Первое приложение содержит акты, относящиеся к составлению, раннему переводу и применению кодекса. Второе воспроизводит судебную практику Кассационного суда от его учреждения в 1862 г. Третье заключает в себе главные библиографические указания, предметное оглавление, алфавитный указатель и указатель имен и слов.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Картина, изображающая Правосудие (из греческого издания).

Рис. 2. — Портрет господаря Калимаха (из греческого издания).

Рис. 3. — Таблица степеней родства (из румынского издания).

Рис. 4. — Титульный лист (из румынского издания).

Рис. 5. — Таблица степеней родства (из греческого издания).

LE CODE CALLIMAQUE

RÉSUMÉ

La désagrégation de la féodalité et le développement du capitalisme ont pareillement provoqué des changements dans la base économique de la Moldavie, en menant à une nouvelle superstructure, ainsi qu'à de nouvelles institutions juridiques. Les coutumes étant imprécises et variées, on sentit le besoin d'établir aussi des règles écrites. De plus, le courant des codifications s'était répandu en Europe et la codification avait pris un grand essor au XIXe siècle.

Scarlat Callimaque avait décidé dès son avènement au trône — le 12 septembre 1812 — d'établir des lois écrites, en commençant par un Code civil dont l'élaboration était demandée par les membres du clergé aussi bien que par les boyards.

A cette fin, il nomma une commission dont faisaient partie Anania Cuzanos, professeur à l'Académie de Jassy, et Christian Flechtenmacher, docteur en droit de Vienne, que l'on avait fait venir en Moldavie en 1813, de Braşov. Les deux juristes furent chargés de traduire les lois impériales qui s'appliquaient dans le pays. Le matériel une fois préparé, le Prince régnant nomma plusieurs juristes pour l'élaboration du Code civil qu'il considérait absolument nécessaire. Ces juristes furent Flechtenmacher, Donici, Cuzanos, Skeleti, auxquels se joignirent après, Costache Conache, le métropolitite Veniamin, le vornic P. Negri, le logothète Grigoraş Sturza, le logothète Iordache Ghica et le vornic Michel Sturza, qui deviendra plus tard Prince régnant de Moldavie.

Le projet, qui fut probablement rédigé par Flechtenmacher, fut soumis à l'Assemblée générale composée du métropolitite, des évêques, des grands boyards, selon le droit du pays. Après approbation du Prince régnant, on procéda à l'impression du Code.

Le Code fut d'abord imprimé en grec, avec le titre de *Code Civil de la Moldavie*. Il est composé de trois parties. La première partie comprend une introduction aux lois civiles en général et le droit des per-

sonnes. Elle a été imprimée en 1816, à l'imprimerie grecque du Monastère des Trois Hiérarques.

La seconde partie, relative au droit des biens, a été imprimée la même année et la troisième partie, relative aux dispositions communes au droit des personnes et des biens, en 1817. A la fin de la première partie, on ajouta le décret pour la création des tribunaux des tutelles. Chacune de ces parties a sa propre mise en pages.

Par le décret du 1er juillet 1817, le Prince régnant sanctionna et promulga le Code, en en indiquant les sources et en ordonnant sa mise en vigueur après trois mois.

Par un autre décret, ayant la même date, le Prince envoya au Divan des grands boyards les trois parties du Code, en leur faisant connaître qu'il leur ferait parvenir bientôt un autre exemplaire qui contiendrait aussi un index des mots et une table des matières. Après l'impression de l'index, les quatre parties furent réunies en un volume, qui commence par un hommage au père du Prince et un décret de sanction et promulgation du Code.

Un exemplaire du Code a été envoyé à l'Université d'Oxford.

Les auteurs. Scarlat Callimaque était un homme instruit, ayant des relations d'amitié avec les savants de l'étranger. Mais il n'est pas prouvé qu'il fût à même d'élaborer lui-même un code. Il est très probable que ce dernier fut rédigé par les juristes susmentionnés pour être soumis après à l'approbation de l'Assemblée générale. On a soutenu que le code serait l'œuvre uniquement de Cuzanos et de Flechtenmacher ou même seulement du premier et on a invoqué, à l'appui de cette opinion, le fait que dans certains exemplaires du Code, après l'index des mots, se trouve un autographe contenant la phrase: «revu et signé par Anania Cuzanos, nomophylaque, sur l'ordre du Prince» (en grec). Mais cette mention ne se trouve qu'après l'index et n'est pas reproduite après chacune des trois parties du Code, qui ont été rédigées et imprimées séparément. Il est probable que la mention a été faite seulement à titre de contrôle de l'impression. D'ailleurs, des trois membres de la Commission indiquée par Papadopol-Callimaque comme ayant pris part à l'élaboration du Code, Cuzanos figure troisième, après Flechtenmacher et Donici, ce qui ne saurait s'expliquer si Cuzanos était le seul auteur du Code.

Quant à Donici et à Skeleti, on ne leur a jamais attribué la paternité du Code.

Flechtenmacher était considéré comme le plus grand juriste de Moldavie. Il avait une vaste culture juridique et même Donici, qui jouissait d'un grand renom de juriste, le consultait. Flechtenmacher avait aussi participé à la commission de traduction en roumain des lois impériales. Il était professeur de droit et l'auteur d'un commentaire du Code. A la Bibliothèque de l'Académie de la R.P.R., on en retrouve environ 80 pages, dans lesquelles figurent une grande partie des dispositions du Code. D'ailleurs l'influence de la méthode et du plan du Code civil autrichien sur le Code Callimaque ne pourrait être due qu'à Flechtenmacher, qui avait étudié à Vienne et qui se servait du Commentaire de Franz v. Zeiller, auteur de ce

Code. Il ressort de tout cela que Flechtenmacher a été le principal auteur du Code Callimaque.

La traduction. Callimaque a fait rédiger la première édition du Code en grec, cette langue étant employée par les juges du Divan et les grands dignitaires et connue par les couches supérieures du pays, mais aussi parce que cette langue pouvait faire connaître le Code à l'étranger.

Mais le Prince tenait aussi à ce que la législation fût comprise par le peuple auquel elle était destinée. Il est possible que le texte roumain de la loi eût été rédigé en même temps que le texte grec, comme cela s'était passé en Valachie avec le Code Ypsilanti et la Loi Caragea.

Le prince régnant avait nommé, pour la traduction en roumain, une commission composée du grand vornic Michel Sturza, du grand postelnic Al. Beldiman et de Flechtenmacher. Dans le décret de promulgation, le Prince indiquait que le texte grec avait été traduit aussi dans la langue du pays, mais il résulte d'un rapport du Divan du Prince, adressé en 1819 au successeur de Callimaque, qu'à cette date la moitié seulement du texte avait été traduite. Il n'est cependant pas exclu que la traduction eût existé à l'époque même de la promulgation du Code et qu'elle se fût perdue.

A la suite de la mise en vigueur du Règlement Organique, le 1er janvier 1832, cette traduction devenait nécessaire, car le Règlement maintenait en vigueur le Code Callimaque et il y était prévu que l'Assemblée générale ordonnerait la traduction et que celle-ci, une fois approuvée par l'Assemblée et sanctionnée par le Prince, serait publiée et servirait de base aux jugements civils. Jusqu'alors, les juges devaient statuer d'après les Lois Impériales, en tant que ces dernières n'étaient pas contraires aux coutumes du pays. On constitua à cette fin deux commissions: l'une pour l'examen des projets juridiques et l'autre pour la traduction et la mise au point du Code civil; cette dernière était composée de 6 membres.

Le Ministère de la Justice avait élaboré des Instructions pour les travaux de la Commission. Les Instructions contenaient les dispositions suivantes: 1) Le Code serait traduit en roumain et on rechercherait s'il s'éloignait des Lois impériales, dont il s'était inspiré. 2) Si l'on y constatait des déviations par rapport aux Lois impériales, le Code devait être corrigé pour se conformer à ces dernières. Si l'on y trouvait des lacunes, celles-ci seraient comblées d'après les «lois des pays les plus éclairés». 3) La Commission ne devait pas toucher aux coutumes du pays qui avaient trouvé place dans le Code. 4) Les dispositions du Code qui manqueraient de clarté seraient précisées d'après les commentaires des pays les plus éclairés.

La Commission travailla lentement à cause de l'absence de certains de ses membres et des changements survenus dans sa composition. Ceux qui ont travaillé avec le plus d'assiduité ont été les jurisconsultes Flechtenmacher et Bojinca.

La publication a commencé en juillet 1833, par lithographie ou écriture à la main. Pour éviter des changements éventuels au texte, on renonça à la lithographie et le Code fut envoyé à l'imprimerie de G. Asaki qui accepta cette réfection de l'ouvrage sans augmentation de prix. L'impression fut achevée

au début du mois de décembre 1833. Le 5 décembre de la même année, le Grand Logothète de la Justice présentait à l'Assemblée générale ordinaire un exemplaire du Code, imprimé dans la langue du pays. Des 200 exemplaires imprimés, 134 furent distribués selon les directives du Ministère de la Justice, et les 66 autres furent déposés aux Archives de l'Etat.

A la proposition du jurisconsulte Bojinca qu'il soit procédé à la rectification des erreurs dues à l'impression trop hâtive du Code, le Ministère a admis que ces erreurs fussent corrigées par la publication d'un erratum qui serait envoyé à qui de droit. Le Prince ordonna l'impression et la distribution de l'erratum aux tribunaux.

Différences de textes. L'édition roumaine du Code ne constitue pas une simple traduction du texte grec. Elle comprend des rectifications et des changements qui devaient être introduits après la parution du Règlement Organique.

Nous nous bornons à en citer quelques exemples, le reste étant mentionné dans l'Introduction de cet ouvrage.

A défaut de dispositions légales pour la solution d'une cause, la décision appartiendra au Prince régnant, d'après le texte grec — § 13 —, et d'après le texte roumain à « l'Assemblée générale avec l'approbation du Prince ». Le mot « Prince » du texte grec est remplacé dans le texte roumain par celui de « Gouvernement ». Les mots « Tribunal des tutelles » sont remplacés par ceux de « Commission des tutelles » (§ 250, 297, 301, etc.). Si les orphelins n'ont pas de moyens d'existence, le « Tribunal des tutelles » devra, d'après le texte grec (§ 250), s'adresser au « Prince » qui leur accordera assistance, sur les fonds de la « Caisse des aumônes »; d'après le texte roumain « La Commission des tutelles » doit s'adresser au « Gouvernement » pour l'obtention de la même assistance. La quatrième partie du texte grec, qui comprend un index des matières et un index des mots qui doivent être expliqués n'était plus nécessaire dans l'édition roumaine; c'est pourquoi elle n'a pas été traduite et on a établi à sa place un index intitulé « explication alphabétique », — sept fois plus court et sans renvois aux paragraphes respectifs.

Les sources du Code Callimaque. Certains ont soutenu — entre autres le professeur grec Triandafilopol — que le texte du Code Callimaque ne serait qu'une simple traduction, avec certaines modifications, du Code civil autrichien. Cependant, dans le décret de promulgation, après un bref historique du droit en Moldavie, le Prince régnant affirme qu'il a confectionné un Code civil ayant pour base les « Lois Impériales », qu'il a complétées avec les Nouvelles et autres lois. Pour la tutelle et la curatelle il s'est inspiré des nouveaux codes européens, ainsi que pour les matières nouvelles (par exemple pour les rapports entre auteurs et imprimeurs). Le Prince régnant indique qu'il a fait aussi appel aux coutumes du pays, ainsi qu'aux décisions rendues par décret par ses prédécesseurs.

Il ne résulte donc pas du tout qu'il aurait copié le Code autrichien ou que celui-ci aurait constitué la source principale du Code roumain. Un contemporain, le Conseiller de Cour Pavel Svinine, mandé par le Ministère des Affaires

Etrangères de Russie, indiquait dans sa réponse du 1er juin 1816 que Scarlat Callimaque avait nommé un Comité qui avait pour tâche de recueillir les lois et coutumes de la Moldavie, en matière civile et criminelle, telles qu'elles existaient depuis quatre siècles et d'en mentionner les sources. Il ajoutait qu'elles furent imprimées en 1816 à Jassy, en langue grecque, et que leur traduction avait commencé en langue moldave. Il ne faisait aucune allusion au Code autrichien qui aurait été employé comme source. Dans une note du « Telegraful filologic », paru à Vienne entre 1817—1870, en langue grecque, on montrait que Scarlat Callimaque avait chargé deux boyards et un professeur de langue latine de traduire « en la langue des Daces » les lois locales qui seraient bientôt imprimées. Ici non plus il n'était pas fait mention du fait que l'ouvrage aurait eu pour source le Code autrichien.

Plus tard, Petre Manega fut chargé de rédiger un projet de Code civil pour la Bessarabie, ouvrage qui fut imprimé à Petersbourg, après 1914. Manega y parle du Code français, mais non pas du Code autrichien.

Au mois d'août 1818, le consul autrichien de Jassy, Raab, envoyait pour la bibliothèque de la Cour de Vienne un exemplaire grec du Code, en indiquant qu'il enverrait aussi le texte moldave dès sa parution. Le consul ajoutait que le Code autrichien avait servi de modèle à ce code. Il concluait : « les lois sont pareilles aux nôtres, mais des dispositions appliquées ici en vertu des coutumes ont été maintenues ». Il ne dit pas que la loi moldave serait une traduction du Code autrichien. La ressemblance du Code Callimaque avec le Code autrichien correspond à l'indication du Prince dans le décret de promulgation, selon laquelle on aurait eu en vue « les nouveaux codes européens ».

Le rapport de 1827 des boyards, adressé au Prince régnant, indiquait que, pour les procès entre boyards ou les réclamations contre les boyards, on se conformerait aux vieilles coutumes, ainsi que le prévoient les lois impériales et le code politique, qui est conforme aux lois et publié, et si la loi ne dit rien, alors la décision du métropolitain, des vieillards et du Divan, avec l'approbation du Prince, tiendra lieu de loi.

Le Règlement Organique (art. 318, devenu l'art. 375) a maintenu le Code Callimaque jusqu'à sa réfection et, pour les cas non prévus, il dispose l'application des lois impériales, en tant qu'elles sont conformes aux coutumes du pays. Il ne fait aucune mention du Code autrichien, mais seulement du Code de commerce français pour les causes commerciales.

Dans son Histoire de Moldavie de 1857, Manolache Drăghici écrivait que le Prince Callimaque « a copié le Code civil en dialecte grec, en le compilant des Basiliques ».

En 1830, Flechtenmacher voulait publier un ouvrage intitulé « Le Code civil des Roumains, en 6 livres et 36 chapitres », compilé des Basiliques et du manuel d'Harmenopol. En 1838, Damaschin Bojinca annonçait qu'il ferait imprimer « L'enseignement des lois roumaines et des Basiliques, qui se nommaient lois impériales ». Si le Code Callimaque avait été une copie du Code autrichien, on ne voit pas quel serait le sens des ouvrages susmentionnés.

E. K. Zachariae von Lingenthal recommandait aux Grecs de prendre pour modèle le Code Callimaque, en montrant que c'est une codification

simple et fidèle à la législation byzantine, sans parler du Code autrichien. Al. Papadopol-Callimaque, tout en reconnaissant que le Prince Callimaque et ses collaborateurs ont consulté le Code autrichien qui avait été traduit aussi en roumain, en 1812, combat l'affirmation selon laquelle le Code ne serait qu'une traduction du Code autrichien.

Flechtenmacher, dans un discours tenu en 1830, à l'ouverture du son cours de droit, a dit que nos lois ont été les lois romaines et que le Code Callimaque avait le même caractère. Il n'a pas parlé du Code autrichien dans ce discours. Dans ses consultations, il citait comme source et comme base de ses opinions les Basiliques. En 1836, en sa qualité de jurisconsulte de l'Etat, Flechtenmacher a donné une consultation concernant une infraction commis par des israélites de Tîrgul Ocna. Dans cette consultation, en parlant des lois de Moldavie, de la valeur des Basiliques et du Manuel d'Harmenopol, il écrit: « Scarlat Callimaque a élaboré et publié le Code civil, en s'inspirant des Basiliques ». Dans un manuscrit d'environ 80 pages, il passe brièvement en revue presque tous les articles du Code Callimaque, avec renvoi aux textes qui lui ont servi de source. Les renvois ne se rapportent qu'au droit romain, gréco-romain et à quelques auteurs français; aucun ne se rapporte au Code autrichien. Et pourtant Flechtenmacher avait été sujet autrichien et avait fait ses études à Vienne.

Dans l'introduction de la présente édition critique, on énumère brièvement, et comparativement, de nombreux textes de ces deux codes pour mettre en évidence les différences qui les séparent.

Ces codes comportent aussi des ressemblances, telles que le plan, la distribution des matières et la méthode de travail. Cette manière de procéder était explicable, les deux codes étant des œuvres modernes. De même on retrouve l'influence du Code français en maints endroits. En dehors des Basiliques, les auteurs se sont inspirés des Digestes, des Institutes, du Code, de certaines Novelles et dans une moindre mesure du manuel d'Harmenopol.

Parmi les anciennes lois, on peut citer comme sources d'inspiration des décrets et des décisions des voïvodes précédents, spécialement le décret synodal d'Alexandre Mavrocordat de 1785, ainsi que le Recueil de lois d'Andronache Donici, de 1814. Aussi bien dans les notes marginales de l'édition roumaine que dans l'index qui figure à la fin de l'édition grecque du Code Callimaque, on retrouve un nombre important de dispositions qui sont indiquées comme consacrant les coutumes.

Modifications et applications. Les principales modifications apportées au Code sont indiquées dans les annexes de la présente édition critique. En 1845, le Prince régnant Michel Sturza nomma une commission composée de 6 membres qui ont élaboré et présenté 463 articles révisés. Le travail a été interrompu par les événements de 1848, et le Prince régnant Grégoire Ghica a créé en 1850 une nouvelle commission, qui a revu l'ancien projet et l'a présenté au Divan ad-hoc, mais le Prince n'en a pas approuvé le projet. Les circonstances ont empêché la continuation de l'œuvre de révision. Le Code Callimaque a été en vigueur du 1er octobre 1817 au 1er décembre 1865, date de l'entrée en vigueur de l'actuel Code civil, ce qui fait qu'il a été la loi civile de la Moldavie pendant 48 ans et 2 mois.

L'article 1912 du Code Civil a abrogé le Code Callimaque en tout ce qui n'était pas conforme aux règles inscrites dans le nouveau Code. Il reste cependant en vigueur, comme le Code Caragea, pour les situations juridiques nées avant le 1er décembre 1865, spécialement pour la petite propriété paysanne libre, pour laquelle le Code civil ne contenait que peu de dispositions.

Considérations générales. Le Code Callimaque présente de l'intérêt, aussi bien du point de vue de la forme, que de celui du fond.

Le juriste grec Triandafilopol a exprimé son admiration pour la langue de l'édition grecque, dont les termes juridiques sont parfaitement adéquats.

La langue de l'édition roumaine de 1833 est particulièrement intéressante, étant donné qu'à cette époque notre langue n'était pas encore suffisamment formée pour exprimer de nouvelles notions. Les traducteurs se sont efforcés de créer les vocables les plus appropriés et ont réussi à développer notre langue juridique, sans s'éloigner de la langue du peuple. Quant au fond, le Code Callimaque, ainsi que la Loi Caragea d'ailleurs, contient des institutions et dispositions rétrogrades, telles que l'esclavage, les privilèges de classe, l'incapacité de la femme mariée, la corvée, la discrimination entre chrétiens et non chrétiens, etc. Le Code constitue pourtant une œuvre de valeur, originale au point de vue scientifique et pratique.

Editions. Le texte grec du Code Callimaque a été publié dans le *Jus Graecoromanum* de G. et P. Zepos, à Athènes en 1931, pp. 1—355, mais sans les notes marginales et sans les termes roumains explicatifs contenus dans l'index des mots et des matières. On y trouve aussi des fautes d'impression.

Le texte roumain a paru dans une nouvelle édition en 1851, avec certaines omissions et fautes; la troisième édition a été publiée en 1862, avec certaines additions et modernisations du texte. Le texte a été réimprimé dans la Collection I. N. Bujoreanu, d'après cette édition (1er volume, 1873), tandis que le texte de la 2e édition a été reproduit dans les annexes du 1er volume de la Collection Hamangiu en 1907, avec un nombre accru de fautes.

L'élaboration de la présente édition a été réalisée d'après l'édition grecque de 1816—1817 et de l'édition roumaine de 1833, aucun manuscrit n'en ayant été trouvé. Dans l'introduction, on retrouvera des explications sur ces deux textes et sur leur appareil critique.

Cette édition contient 3 annexes. La première comprend les actes concernant l'élaboration, la traduction hâtive et l'application du Code. La seconde reproduit la jurisprudence de la Cour de Cassation, depuis sa création en 1862. La troisième comprend les principales indications bibliographiques, la table analytique des matières, l'index alphabétique et l'index des noms et des mots.

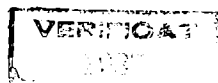
EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Illustration représentant la Justice (de l'édition grecque).
- Fig. 2. — Le portrait du Prince régnant Callimaque (de l'édition grecque).
- Fig. 3. — Tableau des degrés de parenté (de l'édition roumaine).
- Fig. 4. — La première page (de l'édition roumaine).
- Fig. 5. — Les degrés de parenté (de l'édition grecque).

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
<i>Introducere</i>	3
<p>Intocmirea Codului. — Tipărirea. — Autorii. — Traducerea. — Deosebiri de text. — Izvoarele Codului Calimach. — Modificări și aplicare. — Considerațiuni generale. — Alte ediții: ediția a doua grecească. — Ediții românești. — Intocmirea actualei ediții critice. — Textul grecesc. — Textul românesc. — Aparatul critic. — Anexe.</p>	
<i>Sigle, semne și prescurtări</i>	39
TEXTUL GRECESC ȘI ROMÂNESC AL CODULUI CALIMACH	40
<p>, Dedicăția din prima ediție românească. Citat din legile lui Platon: motto la ediția grecească. — Dedicăția către părinte. — Hrisovul de promulgare. — Precuvîntarea Vel Logofătului C. Sturza. — Scara Codicii Civile. — Introducerea pentru legi sau pravili îndeobște. — Partea întâi: pentru dritul persoanelor. — Hrisovul pentru înființarea judecătorilor epitropicești. — Partea a doua: pentru dritul lucrurilor. — <i>Secția întâi</i>: Pentru realnice drituri. — <i>Secția a doua</i>: Pentru personalnice drituri asupra lucrului. — Partea a treia: Pentru înmărginirile ce privesc către dritul persoanelor dimpreună și a lucrurilor. — Anexa pentru rînduiala concursului creditorilor. — Anexa a doua pentru licitație sau mezat după obiceiul pămîntului. — Spița neamului. — Condica orfanală a anului 1817 pentru epitropicească judecătorie în Iași. — Protocol de toți creditorii la concursul asupra averii lui Adam Vasiliu în Iași.</p>	
TABLĂ DUPĂ ALFABET A MATERILOR ȘI CUVINTELOR GREU DE ÎNȚELES DIN CELE TREI PĂRȚI ALE ACESTUI COD CIVIL (după numărul paragrafelor)	692
ȚILCUIREA ALFABETICEASCĂ A CUVINTELOR TEHNICE	847
<i>Index graecitatis</i>	858

	<u>Pag.</u>
ANEXE	859
I. A.: Acte în legătură cu întocmirea, publicarea, traducerea și aplicarea Codului Calimach. — Lefuri pentru adunarea materialului. — Hrisov pentru punerea în aplicare. — Raportul agentului austriac despre cod. — Anafora din 1819 despre legile și obiceiurile juridice aplicate în țară și despre noul cod. — Art. 318 din Regulamentul Organic care menține aplicarea codului.	861
I. B.: Legi și dispozițiuni modificatoare, completatoare și interpretative ale Codului Calimach. — Pravilă nouă despre epitropi. — Pravilă despre epitropiile orfanilor de prin sate. — Pravilă pentru îngrădirea dreptului de protimisis. — Pravilă pentru paragrafii. — Pravilă precum să se urmeze mezaturile.	871
II: Jurisprudența.....	901
III: Principalele indicații bibliografice	945
TABLA DE MATERII ANALITICĂ	951
INDICE ALFABETIC DE MATERII.....	965
INDICE DE NUME ȘI CUVINTE CU ARĂTAREA ÎNȚELESULUI CE-L AU ÎN TEXTUL CODULUI CALIMACH	981
<i>Lista figurilor</i>	983
<i>Rezumat în limba rusă</i>	995
<i>Rezumat în limba franceză</i>	1003

СОДЕРЖАНИЕ

	<u>Стр.</u>
<i>Введение</i>	3
Составление кодекса. — Печатание. — Авторы. — Перевод. — Различия в тексте. — Источники Кодекса Калимаха. — Изменения и применение. — Замечания общего характера. — Другие издания: второе греческое издание. — Румынские издания. — Составление настоящего критического издания. — Греческий текст. — Румынский текст. — Критический аппарат. — Приложения. —	
<i>Титла, условные знаки и сокращения</i>	39
ГРЕЧЕСКИЙ И РУМЫНСКИЙ ТЕКСТЫ КОДЕКСА КАЛИМАХА.....	40
Посвящение первого румынского издания. — Цитаты из законов Платона: мотто к греческому изданию. — Посвящение отцу господаря. — Грамота об опубликовании. — Вступительное слово вел. логофета К. Стурдза. — Строение гражданского кодекса. — Введение к законам или уставам вообще. — Первая часть: о праве лиц. — Грамота об учреждении опекунских судов. — Вторая часть: о праве на имущество. — <i>Первый раздел</i> : о вещных правах. — <i>Второй раздел</i> : о личных правах на имущество. — Третья часть: О разделах, касающихся права лиц и права на имущество. — Приложение об очередности претензий кредиторов. — Второе приложение о торгах или продажи с торгов согласно местному обычаю. — Степени родства. — Список сирот 1817 года для опекунского суда в Яссах. — Протоколо всех кредиторах, обративших взыскание на имущество Адама Василиу в Яссах. —	
АЛФАВИТНО-ПРЕДМЕТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ И АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДНОПОНЯТЫХ СЛОВ ВСЕХ ТРЕХ ЧАСТЕЙ НАСТОЯЩЕГО ГРАЖДАНСКОГО КОДЕКСА (по числу параграфов)	692
ТОЛКОВАНИЕ ТЕХНИЧЕСКИХ СЛОВ В АЛФАВИТНОМ ПОРЯДКЕ	847
<i>Указатель греческих слов</i>	858

	<u>Стр.</u>
Приложения	859
I. А. Акты в связи с составлением, опубликованием, переводом и применением Кодекса Калимаха. — Оклады за соби́рание материалов. — Грамота о вступлении в силу. — Доклад австрийского агента о кодексе. — Анафора 1819 г. о законах и юридических обычаях, применяемых в стране, и о новом кодексе. — Статья 318 Органического регламента, предусматривающая оставление кодекса в силе. —	861
I. Б. Законы и постановления, изменяющие, дополняющие и толкующие Кодекс Калимаха. — Новый закон об опеке. — Закон о сиротских опеках в селах. — Закон об ограничении права протимиссиса. — Закон о давности. — Закон о производстве продажи с торгов. —	871
II. Судебная практика.....	901
III. Главные библиографические указания.....	945
Содержание	951
Алфавитно-предметный указатель	965
Указатель собственных имен и слов с объяснением их значения в тексте Кодекса Калимаха	981
Список рисунков	983
Краткое содержание на русском языке.....	995
Краткое содержание на французском языке.....	1003

SOMMAIRE

	<u>Page</u>
<i>Introduction</i>	3
Rédaction du Code. — Impression. — Auteurs. — Traduction. — Différences de textes. — Les sources du Code Callimaque. — Modifications et application. — Considérations générales. — Autres éditions: la 2 ^e édition grecque. — Editions roumaines. — Rédaction de la présente édition critique. — Le texte grec. — Le texte roumain. — Appareil critique. — Annexes.	
<i>Sigles, signes et abréviations</i>	39
LES TEXTES GREC ET ROUMAIN DU CODE CALLIMAQUE	40
Dédicace de la première édition roumaine. — Citations des Loix de Platon: épigraphe de l'édition grecque. — Dédicace au père du Prince régnant. — Décret de promulgation. — Discours introductif du Grand Logothète C. Sturza. — Table des matières du Code Civil. — Introduction aux lois et codes en général. — Première partie: du droit des personnes. — Décret sur la création des tribunaux des tutelles. — Deuxième partie: du droit des biens. — <i>Première section</i> : des droits réels. — <i>Seconde section</i> : des droits personnels sur les choses. — Troisième partie: des dispositions communes aux droits réels et personnels. — Annexe concernant l'organisation du concours des créanciers. — Seconde annexe pour la licitation ou vente aux enchères d'après la coutume du pays. — Les degrés de parenté. — Le registre des tutelles, pour 1817, pour le tribunal des tutelles de Jassy. — Protocole du concours de tous les créanciers sur les biens de Adam Vasiliu de Jassy.	
TABLE ALPHABÉTIQUE DES MATIÈRES ET DES MOTS DIFFICILES À COMPRENDRE DE CE CODE (d'après le numéro des paragraphes)	692
EXPLICATION ALPHABÉTIQUE DES VOCABLES TECHNIQUES	847
<i>Index graecitatis</i>	858

	<u>Page</u>
ANNEXES	859
I. A. : Documents relatifs à la rédaction, la publication, la traduction et l'application du Code Callimaque. — Honoraires pour la compulsion du matériel. — Décret de mise en vigueur du Code. — Rapport de l'agent autrichien sur le Code. Rapport de 1819 sur les lois et coutumes juridiques appliquées dans le pays et sur le nouveau Code. — L'art. 318 du Règlement Organique qui maintient le Code en vigueur	861
I. B. : Lois et dispositions qui modifient, complètent ou interprètent le Code Callimaque. — Nouvelle loi sur la tutelle. — Loi sur la tutelle des orphelins des villages. — Loi sur la limitation du droit de protimissis (préemption). — Loi sur la prescription. — Loi sur la procédure des ventes aux enchères	871
II. : Jurisprudence	901
III. : Principales indications bibliographiques	945
TABLE ANALYTIQUE DES MATIÈRES.....	951
INDEX ALPHABÉTIQUE DES MATIÈRES.....	965
INDEX DE NOMS ET VOCABLES AVEC INDICATION DE LEUR SIGNIFICATION DANS LE CODE CALLIMAQUE	981
<i>Légende des figures</i>	938
<i>Résumé en langue russe</i>	995
<i>Résumé en langue française</i>	1003

*Da la cules 16.05.1957. Bun de tipar 02.04.1958. Tiraj 2200 ex.
Hirtie velină 80 g.m.². Format 16/70 x 100. Coli editoriale 74,5. Coli
de tipar 63 1/2 + 3 planse tipo. A. 0710/1957.
Indicele de clasificare pentru biblioteci mari: 34(498) (0092) «1816:1817».
Indicele de clasificare pentru biblioteci mici: 34 (R) «18».*

Tiparul executat sub com. nr. 622, la Întreprinderea Poligrafică nr. 4,
Calea Șerban Vodă 133—135, București, R.P.R.

E R A T Ă

<u>La pagina</u>	<u>rîndul</u>	<u>în loc de:</u>	<u>se va citi:</u>
5	16	colaborare	elaborare
6	19	νομοφύλξ	νομοφύλαξ
130	7 și 8	γνησία	γνήσια
132	5	"	"
138	30	ἐγγόνον	ἐγγόνου
168	31	ἐπιτροπευμένου	ἐπιτροπευομένου
219	7	cea	ce
238	9	καθθότι	καθότι
378	4	γνησία	γνήσια
404	14	κληρονομουμένου	κληρονόμου
412	4	εἰς	ὁ εἰς
430	30	ἱκα	ἱκανός
436	4	ὑποσχέσιν	ὑπόσχεσιν
444	2	*H	H
454	15	δύναται,	δύναται
462	30	κινίση	κινήση
474	5	κ νηθῶσιν	κινήθῶσιν
488	16	τινα	τινά
488	18,	συνεχωρήθη	συνεχωρήθη
496	3	δανεισάντες	δανείσαντες
503—515	colontitlu.	1409	1410
524	12	αἰτίας,	αἰτίας
552	1	τῆς :	τῆς
580	3	ἀναγκαῖα	ἀναγκαῖα
580	22	παίγνιον	παίγνιον
600	22	ἐπωμένω	ἐπομένω
606	3	ἐναντίος	ἐναντίον
694	7	γεωργο	γεωργοί
702	10	συγγενείαν	συγγένειαν
702	41	προγάμου	πρὸ γάμου
712	31	βεβαίσεως	βεβαιώσεως
738	24	ἀγράφον	ἀγγραφον
740	28	ἐνίοτε	ἐνίοτε
764	6	προκός	προικός
772	2	ἀδίκως	ἀδίκως
772	19	ἐμπεριέχοντα	ἐμπεριέχονται
776	19	πωλλῶν	πολλῶν
780	37	λεγατάριοι	λεγατάριοι
820	17	εἰνίττεται	αἰνίττεται
876	28	leguita	leguita
899	33	asemie	asemine
906	18	constat	constatat
920	21	lui	lor
931	42	unul	unui
968	33, col. II	DONATIUM	DONATIUNI
1004	9	promulga	promulgua
1008	12	commis	commise

